Valerius Maximus nouiter reco-gnitus cum commentario hiſtorico

uidelicet ac litterato OLIVERII Arzignanenſis: & familiari admodum ac ſuccincto Iodoci Badii ASCENSII: qui quattuor & uiginti exem pla aldino auſpicio nuper inuenta ſimili cōmentatione declarauit: & totum opus gemina tabella: altera titu lorum: altera litterarum ordine illu ſtrauit. Additis THEOPHILI lucubrationibus.

Nec non pene viuis imaginibus: quæ priſcorum geſta referre videntur.

NICOLAUS GORGONZOLA

Venūdantur apud Gorgonzolam.

Del colegio de la compañia de Jhs de Granada

MADE IN SPAIN

R.19950

Ualerius Maximus nouiter recognitus cum cõmentario hiſtorico

uidelicet ac litterato OLIVERII Arzignanenſis: & familiari admodum ac ſuccincto Iodoci Badii ASCENSII: qui quattuor & uiginti exempla aldino auſpicio nuper inuenta ſimili cõmentatione declarauit: & totum opus gemina tabella: altera titulorum: altera litterarum ordine illuſtrauit. Additis: THEOPHILI lucubrationibus.

Nec non pene viuis imaginibus: quæ priſcorum geſta referre videntur.

NICOLAUS GORGONZOLA P

Uenūdantur apud Gorgonzolam.

GRANADA

Del colegio de la comp.a de Jhs. de granada.

Antonio Contareno Venetiarum Patriarchae Lucas olchinenſis felicitatem.

SI res præclaræ uiris probitate inſignibus ſint offerendæ reuerendiſſime domine: cuinam potius alii Valerii Maximi ſcripta a me curioſe recognita q̃ tibi dedicanda: quoniam & ipſa tam elegantiæ dignitate q̃ rerum excellentia eminentiſſimum inter Romana eloquia locum obtinent. Congeſſit utiq; grauiſſimus author omnia geſta: omnia monumenta: omnia uetuſtatis exempla: non domeſtica ſolum: ſed etiam externa: quæ cum facultatem ſummam ad res agendas cõflare: tum etiam hominem promptum atq; idoneum ad facillime ſuapte natura operandum reddere ſolent: nihilq; quod ad morũ ſcientiam: & ciuilem doctrinam attinet: nihilq; quod eſt homine libero dignum: a tãto doctore omiſſum eſt; ſed ut uno uerbo abſoluam: inter moralis doctrinæ præceptores: quibus humana uita inſtituitur & docetur: nulli profecto Valerius cedit. Cuius quidem diuina ſcripta q̃q̃ multorum impreſſorum labefacta temeritate in pernitiem lapſa ſunt: adeoq; magnis ſcatent erroribus: ut q̃ plures doctos ab eorum auertant lectione: collatis in unum omnibus exemplaribus: quæ inuenire potui: multa reſtitui: diſtinxi: annotaui: ut uel eruditum quemq; ad ſe allectare poſſent. Q uia in re nunc illud de Valerii ſcriptis pleno ore affirmare auſim: multo omnium eſſe emendatiſſime: q̃ quæ ad hunc uſq; diem excuſſa circũferuntur: quod cuiq; cognitu facillimum erit: qui hãc noſtram emendationẽ cum cæteris conferre uoluerit. Nec tamen eo inficias: nonnulla exẽpla nuper a uiro famigerato in Valerii familiam recepta: adulterii iure eſſe ualde ſuſpecta: neq; ea contaminare auſus ſum: ne mihi ſtudentium utilitati: ac commodo cõſulenti: uitio uerteretur: ſed ut unus quiſque quid de hoc aſſeuerandum ſit: pro libito ſententiam feret: intacta reliqui. Accipe queſo pater obſeruantiſſime: poſt beatũ Thomam in libros primæ philoſophiæ Ariſtotelis: poſt Ioannem canonicum in libros auditus naturalis: poſt Verſorem in petri Hiſpani ſummulas: poſt Marſilii ficini opuſcula: poſt alia multa theologica nomini tuo caſtigata: quæ longum eſſet enumerare: has in Valeriũ: qualeſcunq; ſint obſeruationes: quas tibi ſummo ingenio: ſumma eloquentia: ſummo conſilio: acriq; iuditio prædito inſcripſimus: ut habeas a Luca olchinenſe gloriæ tuo ſtudioſo in omni ſapientiæ genere: unde animum fatigare: & relaxare queas. Lege enim iuriſditionis litteratorum Venetiis commorantium uigiliæ dominationi tuæ debentur: quam naturam finxiſſe credo ad ſanctimoniam: innocentiam: integritatẽ: prudentiam: honeſtatem: grauitatẽ: temperantiã: animi altitudinẽ: iuſtitiã: æquitatem: ad oẽs deniq; uirtutes excelſum: deum uero optimũ maximum ad patriarchalis ſedis culmen erexiſſe: quoniam omne datum optimum: & omne donum perfectum de ſurſum eſt: deſcendens a patre luminum: apud quem non eſt tranſmutatio: nec uiciſſitudinis obumbratio. Tu igitur pater optime Valeriũ caſtigatum: ut ſoles omnes doctos: liberali animo amplectere: quandoq; etiam diligentius lege: mirabilium inq̃ cognitionem præſtat: & quidem ad utranq; uitam ualde proficuam. Interim probitati tuæ: ad quam omnis meus labor: omnia mea ſtudia: in quibus duo de uiginti annis Venetiis & Paduæ uerſatus ſum: merito redduntur: multa in iure pontificio admodum conducibilia deſtinanda excogitabo. Nihil autem medius fidius mihi gratius contingere poteſt: q̃ ſi a me tibi: qui cunctis uirtutibus clariores: q̃ ullis uerbis explicari poſſit: res grata ſubminiſtretur. Vale ſanctiſſimæ religionis noſtræ iubar fulgentiſſimum.

Biblioteca [illegible]
C 18 10

AD Reuerendiſſimum in Chriſto patrem & dominum dominum Petrum de Brutis benignitate Diuina Epiſcopum Catharenſem Oliuerius Arziganenſis.

QVã q̃ mihi negatũ erat ociũ Reuerẽdiſſime Pater: vt iter graues & cõtinẽtes erudiẽdæ iuuẽtutis aliarũq; rerũ multarũ occupationes: nihil a me promi: nihil edi poſſe videret: qd̃ elaboratũ ingenio: lucubratũ induſtria in litterario ſenatu digne recitari ꝓbariq; poſſet: negare tñ ipſe nõ potuit: nec fas eſſe duxi Iacobo Leoniceno clariſſimi viri Oibonifilio: & mihi ſpũali quadã neceſſitudine cõiuncto ꝑſertim a me iuſta petẽti & ꝓclara cupiẽti: vt Vale. Maxi. monumẽta: quæ volumine breui cõprehenſ multis interdũ obſcuriora videri ſolẽt: quacũq; poſſem orõne explicarẽ: in mediũq; ꝓferrẽ ad hũanitatis & diſciplinæ ꝓpagationẽ ad cõem ſtudioſorũ hoĩum vtilitatẽ. Cui qdẽ hoc a me ſæpius afflagitãti multũ ac diu reluctatũ fuiſſe nõ negauerim qm̃ ſuſcipe tãti auctoris iterꝓtationẽ q̃ nõ mõ facultate cõſeq: ſed ẽt cogitatione cõplecti difficile foret: qppe vbi oĩa ferme oĩum rerũ exẽpla: ex multis & pœnæ inũerabilib⁹ tã græcorũ q̃ latinorũ voluminib⁹ eſſent nõ minus diligẽter ingrẽdã: q̃ fideliter referẽda: nõ meũ eẽ cẽſebã: q̃ vererer reꝑhẽſionẽ doctorũ hoĩum atq; prudẽtũ: ſed eorũ q maiori ocio: acriori igenio: exqſitiori doctrina: ꝓſtãtiori facũdia de ſe talia ꝓfiteri & cõſeq poſſunt. Sed cũ huiuſcemodi rei nuꝑ facta eſſet ab impſſoribus æditio quædã temeraria ſatis vt arbitror: & ea falſo qdẽ Oiboni oratoris eximii titulo abumbrata: vt eius auctoritate venalior fieret ac ꝓcioſior: id mihi neceſſe quodãmodo duxi: qd̃ Iacobũ Leonicenũ magnopere velle intelligerẽ: nec aliter boni viri gratiq; diſcipuli officiũ tueri poſſe videbã niſi ꝓceptorẽ optimũ de me: de patria: de litteris: de lingua noſtra: de Romana dignitate optime meritũ qb⁹ poſſem ſtudio: & iduſtria vindicaſſem: & a turpiſſima q̃ videbat̃ iniuſtus nota terſiſſem: nã cũ boni ſi qd in nobis eſt id totũ ab vberrimo tãti ꝓceptoris fonte manarit: hæc quoq; cõmẽtaria nr̃a ſi qd valẽt ad eũ referant̃ neceſſe eſt. Et cũ eo malignitatis & ĩpudẽtiæ quorũdã ĩpræſſorũ acceſſerit auaritia: vt dũ ſuæ vtilitati cõſultant: alienæ dignitati inſidiari nõ dubitẽt qppe q pallacini cuiuſdã ĩperiti hoĩs nugas a doctiſſimo viro Calphurnio nõ ſolũ dãnatas: ſed ita reiectas: cum ei⁹ licẽtiatiſſimæ correctioni traderent̃ vt diceret ſe malle noua cõponere q̃ iã mẽdoſa corrigere has inq̃ nugas tanto viro aſcribere auſi fuerũt. Sati⁹ eẽ duxi periclitari qd poſſent exiguæ ĩgenii mei vires q̃ rei magnitudine deterritũ ab officio oĩno deſiſtere. Nã ſi min⁹ q̃tũ velis afferas: boni: at q̃tũ poſſis attuliſſe laude nõ careat: neq;.n. vbi ſunt ſua ꝓmia debẽt ſtudia nr̃a lãgueſcere: qd̃ nõ eo ꝑueniamus quo volũtas ferat ſed: multomagis intẽti vt officioſi hoĩes aliquo poti⁹ numero videamur fuiſſe q̃ nullo. Itaq; feci eoq; ꝓpẽſius: quo rẽ iſtã nõ ſolũ honeſtã & vtilẽ: ſed ꝓpe neceſſariã eẽ iudicarẽ: ne ꝓclara adoleſcẽtũ ingenia obſcuris aliorũ ambagib⁹ vel vt verius dicã: deliramẽtis in maximos deducerent̃ errores: turpiſſimãq; rerũ ignorãtiã: falſas & fictas hiſtorias lectitãdo. Quãtũ vero vtilitatis afferat Valeriana diligẽtia ſui ſtudioſis: vel ex eo cognoſci põt: q nullũ ferme hoĩum genus ĩueniri poſſit: cui nõ aliqua ex parte cõſuluiſſe videat̃: cũ ille ꝑ oĩa ferme oĩum ſcriptorũ monumẽta: tãq̃ ꝑ redolẽtia prata diſcurrẽs: multiplici flore veſtita: pulcherrimarũ rerũ veluti florũ ſpecioſiſſimã ſibi coronã confecerit: digniſſima quæq; legẽdo: nã virtutis & vicii nullũ genus reliqt ĩtactũ: vñ habeãt hoĩes: & imitari qd̃ cupiãt & fugere qd̃ oporteat: hoc.n. opere ſuo: vt ꝓceptoris mei verbis vtar: cõplexus eſt diuinarũ humanarũq; rerũ præcipua quæq; vt ab egregiis illa qdẽ viris edita diligi potuere. Hinc.n. habet̃ quo iure hoĩes egregiã laudẽ: qua ue iniuria dedec⁹ oẽ incurrerint. Habẽt ſacris religionib⁹ dedicati quo pietatis honore colẽt faſq; bonũq;: q̃ deinde turpitudinis nota metuãt ſceluſq; nefaſq;. Habẽt rerũ publi. reges & principes: qbus eas ĩſtitutis maiorũ meliores efficere poſſint: qbus & artib⁹ ſeditiones in populũ ſerere ꝑnitioſi hoĩes cõſueuerint: vt earũ artiũ turpitudinẽ abhominent̃. Habẽt adoleſcẽtes: q̃ nã egregiæ ĩdolis ꝓclara facinora imitent̃: quæ rurſus ĩdignitatis & ignauiæ cõuicia declinẽt. Hinc fortitudinis & patiẽtiæ fruct⁹ vberior. Hinc cõſtãtiæ gloria maior exont̃. Hinc reb⁹ oĩb⁹ modũ imponere diſcimus: vt amicitiis gerẽdis ac amicitiis: ne aut in his remiſſiores: aut illis vehemẽtiores q̃ oporteat ſimus: hinc abſtinere a flagitiis: cõtinere libidines: tolerare pauperiẽ: turpia vereri: pietatẽ colere: ſeueritatẽ obſeruare docemur: hinc nobis cõiugalis amor carior effici t̃: amicitia iocũdior liberalitas clarior: hũanitas ꝓſtãtior: clæmẽtia nobilior: hui⁹ ꝓceptis inſtruunt̃: q gratitudinis laudẽ ſibi cõparare ſtudẽt: q obnixius ingratitudinis nomẽ effugere cõtendũt. Huius peritia maiorẽ in modũ iuſticia colit̃: fides obſeruat̃: pudicitia retinet̃. Hui⁹ admonitione maxime iuuant̃: q ſapiẽtius conſulere. Aſtuti⁹ ꝓuidere: iduſtrioſi⁹ agere voluerũt. Hinc quoq; ocioſa ſenect⁹ ĩuenire põt quo ſe ſtudio oblectet atq; negocio: hinc luxuries atq; libido q̃ deteſtabiles ſint facile ꝑcipit̃. Hic crudelitas: Ira: odiũ: auaritia: ſupbia: impotentia: perfidia. q̃ contrariæ ſint naturæ hoĩum planius oſtẽdit̃. Poſtremo qm̃ Valerianæ diligẽtiæ nõ poſſumus oĩa narrata ꝑcurrere: ex his ſatis cõſtare arbitror q̃ ꝑutilis ſit liber iſte: vbi virtutũ oĩs generis imagines collocatæ ſint: illæ qdẽ multo exꝓſſiores & imitari poti⁹ q̃ intueri iocũdæ: quas nõ ære aut marmore Phidias: aut Apelles ſiue Lyſippus: ſed tm̃ libris ſuis ſcriptor diligẽtiſſimus reliquerit incorruptis lr̃arũ monumẽtis ꝑpetuo duraturas: quas ĩpudẽtiſſima quadã temeritate neſcio qs attingere auſus dũ ſpectãdas hoĩbus illuſtriores ſe reddere poſſe putat: maxime deformes & obſcuriſſimas reddidit: quare nos multorũ & clariſſimorũ hoĩum: tã græcorũ q̃ latinorũ hortatu cõpulſi: & eorũ ope atq; opera adiuti. Illas in ſuũ priſtinũ decorẽ reuocare ac reſtituere q̃ curauimus: & fœliciter ſatis nos aſſecutos eſſe ſperam⁹. Hoc igit̃ opus noſtrũ qualecũq; eſt tuæ reuerẽdiſſimæ dñationi dedicatũ ad te mittimus: vt illud dũ licet ꝑ occupationes totũ ꝑcurras: & ſi tãta dedicatione tibi dignũ videbit̃ tuo noĩ iubeas ĩſcribi: vt tua auctoritate munitũ audatius ꝓdeat in publicũ: nã iudicio tuo cõprobatũ ſatis ſcio malignitatis aculeos nõ valde poſſe exhorreſcere. Quis.n. niſi male ſanus iudiciũ improbaret æqſſimi viri doctrina & lr̃is excellẽtis: ingenio & ſapiẽtia ꝓditi: iuſtitia & ĩtegritate referti: fide & ĩnocẽtia ꝓbati: religione & ſanctimonia pleni: q ꝓbitatis defenſor: malignitatis oppugnator: ꝑpetuã ſibi ꝓ nobis cõtra ĩprobos ꝓpugnationẽ ſuſcipere cõſueuerit? Nõ cõmodũ videt̃ eſſe reuerẽdiſſime pr̃: imperorata iã ꝓfatione nr̃a tuas velle laudes recẽſere: q̃ qdẽ eiuſmodi ſunt: vt vna quæq; ſuũ tẽp⁹: ſuũ locũ: ſuã orõnẽ deſideret. Nã Brutorũ familiã toto orbe celebratã & tãta originis vetuſtate refertã: vt prima Romanæ libertatis parens: eiuſdẽq; ſeueriſſima cuſtos fuiſſe dicat̃ ſi nũc in mediũ afferre: & explicare voluero tantæ primordia domus ꝑ tot ducta viros antiqua ab origine gentis: ſi ꝓterea tuã inclytã patriã vrbẽ Venetam: in qua natus: in qua educatus: in qua ad honores & dignitates ꝓuectus es: quæ oĩum iudicio atq; cõſenſu merito dicit̃ Maris Regina: orbis cõſiliũ: regũ: principũ: & oĩum gentium ꝑfugiũ: libertatis patrona: iuſticiæ parẽs: religionis mater: fidei columẽ. Italiæ ſplẽdor: in qua oĩs illa Spartanorũ: Atheniẽſiũ: & Romanorũ ſepulta potẽtia & gloria reuiuiſcit. Si deniq; tuas eximias virtutes: qb⁹ merito videris cũ oĩbus & eorũ q maximi habent̃: & ſapiẽtia animi: & ĩnocẽtia vitæ: & magnitudine cõſilii: & liberalitate naturæ: & excellẽtia doctrinæ: & ſciẽtia rerũ: & religionis obſeruãtia: & fidei cõſtãtia: & oĩ deniq; laudes genere poſſe cõferri: ſi hæc inq̃ oĩa cõmemorare voluero. nõ erit mihi orõ claudẽda: ſed hiſtoria magis inchoãda. Itaq; omittã atq; in aliud tẽp⁹ differã: & ſi noſtrũ multarũ vigiliarũ munus

Elencus librorum Valerii Maximi

tibi gratũ fuiſſe cognouero. Primũ illud: vt noĩ tuo ĩprimat̃ operã dabo. Alia deinde parabo dñationi tuæ deſtinãda. Nã qc quid litteris: quicqd ſtudio: quicqd induſtria: quicqd ingenio cõſequi potero id totũ ad arbitriũ tuũ referã. Quos aũt in hoc ope ſum auctores imitatus: quoſq; dictoꝝ meoꝝ teſtes adduco: Hiſtoricos: Poetas: Oratores: Grãmaticos: atq; Philoſophos Græcos: Latinos: & Hebreos. Numero ſupra centum & viginti. Omnes hic breuiter collecti oculis tuis ſubiciuntur.

Plinius de hiſto. nat.	Fauorinus	Hermippus	Martialis	Plato
Plinius de viris illuſt.	Aemilius probus	Diocles	Petrarcha	Archimenides
Titus Liuiꝰ Patauinus	Quintus Curtius	Plini. Orator	Archilochus	Syropus
Marcus Cato	Aſinius Pollio	Marcus Cicero	Theocritus	Chryſippus
Aulus Gelius	Oroſius	Quintilianus	Homerus	Solon vnus e Septem
Lucius Florus	Ioſepus	Demoſthenes	Symonides	Heraclydes
Saluſtius Criſpus	Diomedes	Demetrius	Plautus	Antiſthenes
Valerius Antias	Macrobius	Theopompus	Heſiodus	Diogenes
Iuſtinus	Clodius Licinius	Theodectes	Pacuuius	Ariſtippus
Solinus	Euſebius	Naucrates	Syllius	Pythacus vnus e ſeptem
Frontinus	Fauonius	Iſocrates	Ariſtoxenus	Ariſtophanes
Vegetius	Caſſiodorus ſiculus	Virgilius	Seruius Honoratus	Eſchines
Iulius Celſus	Diodorus Siculus	Oratius	Priſcianus	Theophraſtus
Iulius Cæſar	Helius Spartianus	Iuuenalis	Aſconius Pedianus	Caliſthenes
Suetonius	Strabo	Perſius	Varro de lingua latina	Cares
Cornelius Balbus	Dionyſius Alicarna.	Lucretius	Nonius Marcellus	Apuleus
Cornelius Nepos	Plutarchus	Lu. Craſſus Orator	Feſtus Pompeius	Dicæarchus
Fabius	Tuditanus	Ouidius poeta	Laurentius Valla	Apollodorus
Selius	Eutropius	Lucanus	Ioannes Tortellius	Thraſylus
Gelius	Thucidides	Terentius	Leonardus Aretinus	Socrates
Sabinus Maſurius	Herodotus	Seneca	Beatus Thomas	
Seruius Sulpitius	Philiſtius	Statius	Beatus Auguſtinus	
Lactantius Firmianus	Ptolemæus	Propertius	Beatus Hieronymus	
Pomponius mella	Quadrigarius	Ennius	Ariſtoteles	

Compendioſa Vita Valerii Maximi.

VAlerius Maxi. ciuis Ro. Patricio genere natus oẽm puericiã & magnã adoleſcẽtiæ partẽ lr̃is pcipiẽdis & honeſtis artibus dedit: inde ſumpta virili toga ſe cõtulit ad rei militaris diſciplinã: vbi aliquãdiu ſtipendia feciſſe & in Aſiã cũ ſexto. Põp. nauigaſſe dicit̃: vnde reuerſus cũ videret ſe p̃riæ ſuæ tã bene dicẽdo q̃ bñfaciẽdo poſſe pdeſſe: a quo incœpto ſtudio militiæ gloria detinuerat: eodẽ regreſſus ſtatuit vrbis Ro. exterarũq; gẽtiũ facta ſimul ac dicta memoratu digna: vt ipſe faciat̃: litteraꝝ monumẽtis cõmẽdare: qđ fœliciter & glorioſe cõſecutus eſt. Floruit aũt Tiberii Cæſ. tpib us & ſub eius ĩperio hãc ſcripſit hiſtoriã: cuius ẽt numen ĩuocat. Imperatores. n. Ro. cũ virtute ſua iuſte ſancteq; geſſiſſent: ĩperiũ diuino celebrabant̃ honore & ĩ deoꝝ numerũ trãsferebant̃: vñ ẽt diuos ĩperatores appellamꝰ. genus vero ſuũ pr̃nũ agẽte Valeria: M̃rnũ a Fabia duxiſſe fert̃: vñ Valeriꝰ Maximꝰ ex vtraq; familia ei nomẽ eſt: de cuius morte certi nihil põt afferri.

Primi Libri.
De ſeruata religione cap. i. car. ii.
De neglecta religione cap. ii. car. viii.
De ſimulata religione cap. iii. car. xii.
De auſpitiis cap. iiii. car. xii.
De omnibus cap. v. car. xiii.
De prodigiis cap. vi. car. xvi.
De ſomniis cap. vii. car. xii.
De miraculis cap. viii. car. xxviii.
Secundi Libri.
De inſtitutis antiquis cap. i. car. xxxviii.
De diſciplina militari cap. ii. car. liii.
De iure triumphandi cap. iii. car. lix.
De cenſoria nota cap. iiii. car. lxi.
De maieſtate cap. v. car. lxiiii.
Tertii Libri.
De indole cap. i. car. lxvii.
De fortitudine cap. ii. car. lxviii.
De patientia cap. iii. car. lxxviii.
De his qui humili loco nati eſſet cap. iiii. car. lxxxi.
De his qui a parentibus claris eſſet cap. v. car. lxxxiii.
De his q cultu corpis ſibi nimiũ idulſerũt. cap. vi. car. lxxxiiii.
De fiducia ſui cap. vii. car. lxxxv.
De conſtantia cap. viii. car. xci.
Quarti Libri.
De moderatione animi cap. i. car. xcv.
De his qui ex inimicis cũcti ſunt amicitia cap. ii. car. cii.
De abſtinentia & continentia cap. iii. car. ciiii.
De paupertate cap. iiii. car. cx.
De verecundia cap. v. car. cxiiii.
De amore coniugali cap. vi. car. cxvi.
De amicitia cap. vii. car. cxviii.
De liberalitate cap. viii. car. cxxiii.
Quinti Libri.
De humanitate cap. i. car. cxxv.
De gratitudine cap. ii. car. cxxxi.
De ingratitudine cap. iii. car. cxxxv.
De pietate erga parentes cap. iiii. car. cxli.
De pietate erga fratres cap. v. car. cxlv.
De pietate erga patriam cap. vi. car. cxlvii.
De parẽtũ amore & ĩdulgẽtia in liberos cap. vii. car. cl.
De parentũ ſeueritate aduerſus liberos cap. viii. car. cli.
De parẽtũ modera. aduerſus ſuſpectos liberos cap. ix. car. cliii
De parẽtibꝰ q obitũ filioꝝ forti aĩo tulerĩt cap. x. car. cliiii.
Sexti Libri.
De pudicitia cap. i. car. clvi.
Quæ libere dicta aut facta ſunt cap. ii. car. clx.
De ſeueritate cap. iii. car. clxiiii.
De grauiter dictis aut factis cap. iiii. car. clxvii.
De iuſticia cap. v. car. clxx.
De fide publica cap. vi. car. clxxiiii.
De fide vxorum erga viros cap. vii. car. clxxv.

Tabula

De fide ſeruorum erga dominos cap. viii. car. clxxvi.
De mutatione morum & fortunæ cap. ix. car. clxxviii.
De ſublimitate a ſtatu humili cap. x. car. clxxix.
De varietate caſuum cap. xi. car. clxxx.
Septimi Libri.
De fœlicitate cap. i. car. clxxxiiii
De ſapienter dictis aut factis cap. ii. car. clxxxv.
Vafre dicta aut facta cap. iii. car. cxci.
Stratagemate cap. iiii. car. cxcvii.
De repulſis cap. v. car. cxcix.
De neceſſitate cap. vi. car. cci.
De teſtamentis quæ reſciſſa ſunt cap. vii. car. cciii.
De teſtamentis quæ rata manſerunt cap. viii. car. ccv.
Qui aduerſus opiniões hoĩum hr̃des hũerũt cap. ix. car. ccvi.
Octaui Libri.
Infames rei qbꝰ đ cãis aut dãnati aut abſoluti ſĩt cap. i. car. ccvii
De priuatis iudiciis cap. ii. car. ccxii.
Quæ mulieres ꝓ ſe aut ꝓ aliis cãs egerũt cap. iii. car. ccxiii.
De quæſtionibus cap. iiii. car. ccxiiii.
De teſtibus cap. v. car. ccxiiii.
Qui q̃ in aliis vindicarũt ipſi cõmiſerũt cap. vi. car. ccxv.
De ſtudio & induſtria cap. vii. car. ccxvi.
De ocio cap. viii. car. ccxxiii.
Quanta vis eloquentia eſt cap. ix. car. ccxxiii.
Quantum monumentum ſit in pronunciatione & apto motu corporis cap. x. car. ccxxv.
Quam magni effectus artium ſint cap. xi. car. ccxxvi.
Quæ nulla arte effici poſſunt cap. xii. car. ccxxviii
Suæ quẽq; artis & aucto. & diſputat. optimũ eẽ. c. xiii. c. ccxxviii.
De ſenectute cap. xiiii. car. ccxxix.
De cupiditate gloriæ cap. xv. car. ccxxxii.
Quæ cuiq; magnifica contigerunt cap. xvi. car. ccxxxv.
Noni Libri.
De luxuria cap. i. car. ccxxxix.
De crudelitate cap. ii. car. ccxliiii.
De ira & odio cap. iii. car. ccxlix.
De auaritia cap. iiii. car. cclii.
De ſuperbia & impotentia cap. v. car. ccliii.
De perfidia cap. vi. car. ccliiii.
De vi & ſeditione cap. vii. car. cclvi.
De temeritate cap. viii. car. cclvii.
Quantum valet error cap. ix. car. cclviii.
De vltione cap. x. car. cclix.
Dicta improba aut facta ſcelerata cap. xi. car. cclx.
De morte non vulgari cap. xii. car. cclxiii.
De cupiditate vitæ cap. xiii. car. cclxvi.
Quam exquiſita cuſtodia vſi ſunt quibus ſuſpecti domeſtici fuerunt cap. xiiii. car. cclxvii.
De ſimilitudine forme cap. xv. car. cclxviii.
De his qui infimo loco nati mendacioſe clariſſimis familiis inſerere conati ſunt cap. xvi. car. cclxx.

F I N I S.

¶ TAbula alphabetica rerum particularium.

ATerius Ruffus manu retiarii ſe confodi per ſomnium vidit ꝙ die ſequenti factum fuit. De ſomniis: capitulum propioribus: libro primo. car. xxv.
Attilius auiola etiam a medicis creditur mortuus rogo poſitus ſe viuere proclamauit. de mirandis: libro primo: capitu. aliquid admirationis. car. xxxiiii.
Actius poeta Iulio Cæſari in collegium poetaꝝ venienti nunq̃ aſſurrexit: qa in cõparatione cõmuniũ ſtudioꝝ ſe ſuperiorem eſſe cõſidebat: de fiducia ſui. lib. iii. cap. magno ſpatio. car. xcix.
Actius poeta a Bruto Honoratus, de cupiditate gloriæ libro octauo capitulo ſimiliter. car. ccxxxiii.
Agathocles ſyracuſarum rex Carthaginenſes ab obſidione vrbis ſuæ in aphricam tranſeundo amouit. de ſtratagemate: lib. vii. capitulo agathocles. car. cxcix.
Ageſilaus leges Ligurgi quæ de indẽnatis ſupplicium ſumi vetabant abſoluit & punitis ſontibus illico reſtituit lib. ſeptimo: de ſapienter dictis: capitulo nihil. car. cxci.
Agamemnonis in imolatione Iphigeniæ affectus qualiter a pictore expreſſus lib. viii. quædam ar. cap. quid ille. car. ccxxviii.
Alcibiades cedem ſuam vidit per ſomnium, de ſomniis libro primo: capitulo. alcibiades quoq;. car. xxvii.
Idem pericli auunculo perſuaſit: vt ſi pecuniæ expenſæ rationem non poſſet reddere ſic faceret ꝙ non redderet. de indole libro tertio: capitulo & vt a græcis. car. lxviii.
Alexander Macedo. rex Calandrum ſe occiſurũ per ſomnium vidit: de ſomniis ca. Quã bene. libro primo. car. xxvi.
Idem patientia pueri ſibi cum turribulo aſſiſtentis in ſacrificio delectatus eſt. de patientia lib. iii. cap. Vetuſto. car. lxxix.
Idem litteris admonitus vt Philippi medici vitaret inſidias potionem ab eo datam hauſit: & tunc ei legendas dedit. de conſtantia. libro tertio capitulo Alexander. car. xcv.
Idem Xenocratis philoſophi amicitiam emere voluit, philoſophus vero vẽdere noluit. de abſtinẽ. lib. iiii. cap. qd rex. car. cix.
Idẽ ſenẽ militẽ frigore cõfectũ in ſede ſua igni propinqua ſedere fecit. de humã. c. cõmemoratione: lib. v. car. cxxix.
Idem moriens dexteram cuicunq; volenti deoſculandam tradidit: capitulo idem non hominum. car. cxxix.
Idẽ Dario offerẽti ſibi partẽ regni cũ filia dixiſſetq; per Menion ſi Alexander eẽt ſe ea cõditione uſuꝝ: reſpõdit & ego vterer ſi Parmenion eẽm. de gra. di. aut fac. lib. vi. cap. quãtus. car. clxx.
Idem agaſonis aſtutia occidit aſinum de aſtutia: capitulo cum Alexander: libro ſeptimo. car. cxciiii.
Idem ſe pingi ab apelle & fingi a Liſippo tantũmodo voluit: q̃ magni artium effectus ſint capi. quantum: lib. viii. car. ccxxvii.
Idem Anaxarcho dicenti innumerabiles mundos eſſe me miſerum inquit ꝙ ne vno potitus ſum de cupiditate gloriæ: capitulo. Nam Alexandri: libro octauo. car. ccxxxiiii.
Eiuſdem virtus tribus inſolentiſſimis gradibus exultauit: de ſuperbia capitulo ſatis multa: libro nono. car. ccxxxv.
Alexander quidam hiſtoricus qui librum illirici tractus compoſuit ſcripſit dandonam quẽdam quingentos annos vixiſſe & nulla ex pte ſeneſcere. de ſene. lib. viii. cap. Alexãder. car. ccxxxi.
Alex. alter re & amans vxorẽ & timens cum ad eam accedebat barbaꝝ quendã ſtricto gladio præire iubebat: q̃ tandẽ ira concita eũ occidit. Quã exqui. cu. cap. hoc rege lib. ix. car. ccxcix.
Alchimenes vulcani effigiem mirabilem fabricauit athenis quã magni effectus arti. cap. tenet: lib. viii. car. ccxxvii.
Amphiarai ſepulchrum in formam & conditionem templi veneratũ. quæ cuiq; magnifica. conti. lib. viii. c. eadẽ. car. cclxxxix.
Albinus propter falſas ſuſpitiones ab exercitu lapidibus obrutus eſt: de temeritate: capitulo age: libro nono. car. cclvii.
Anaxagoræ prudẽs rñſum. c. nec parũ de ſapi. dic. li. vii. car. cxci.
Reuerſus ad patriã vidẽs poſſeſſiones ſuas deſertas, non eſſem inquit ſaluus niſi iſte periſſent: de ſtu. c. quali. lib. viii. car. ccxx.
Anaximenis aſtutia auertit animum Alexandri a Lampſacena vrbe diruenda. de aſtutia capi. lampſacenæ: lib. vii. car. cxcv.
Antigenides tibicen diſcipulo cantum populo nõ approbante dixit mihi canæ & muſis: de fidu. lib. iii. c. adiiciam. car. xcix.
Anacharſis leges telis aranearum comparabat ſapienter dicta. de ſapienter dict. aut fac. cap. quã porro: lib. car. cxc.
Anaxarchus tyranno eum torquente linguã ſibi abſcidit, & in vultum illius abiecit. de patientia. cap. talis: lib. iii. car. lxxx.
Antigonus Pyrrhi extincti corpꝰ cremauit honorifice oſſaq; in epyrũ ad fratrẽ miſit de huma. lib. v. c. cuius tam. car. cxxx.
Antipater poeta natali ſuo febre implicabatur eodemq; natalis die defunctus eſt: de mirandis. c. ar. poeta lib. i. car. xxxvi.
Antiochus magnus rex regni ſui parte mulctatus pop. roma. gratias egit ꝙ modicis regni terminis vteretur, de animi moderatione: capitulo vltimo: libro quarto. car. cii.

Et de luxuria capitulo antiochus libro nono. car.ccxliii.

Antonius Auguſti Centurioné ad ſe adductum cũ blandicиs aut minis ad amicitiá ſuá non poſſet allicere incolumitaté illi tribuit.de cõ.capi.ſine vllis:vel an abigi.libro tertio. car.xciii.

Antonia forma & ætate florens mariti cineribus nulli nubendo fidem exhibuit.de ab.ca.Antonia lib.quarto. car.cv.

Anthiochus occiſus ab vxore Laodice.de ſimilitudine formæ: capitulo regi:libro nono. car.cclxix.

Antius reſtio ſerui aſtutia a morte ſeruauit.de fidelitate ſeruoꝝ: capitulo vltimo:libro ſexto. car.clxxix.

Apollo aurea veſte nudatus egit: vt ſacrilegæ manus inter fragméta reperirent abſciſſæ:de neglec.relig.c.acer.lib.i. car.viii.

Apelles pictor a quo ſolo Alexander pingi voluit.Quá magni effectus artium:cap.quantum:libro octauo. car.ccxxvii.

Apius cenſor potitiorum ritum ad ſeruorum miniſterium tranſtulit:de neglecta religione:cap.hercules:libro primo. car.viii.

Idem dicebat negocium melius Romano populo commiti ꝗ ocium.Sapienter dicta:cap.Apium claudiũ:lib.vii. car.clxxxv.

Idem cum eſſet ob claſſem amiſſam dánandus hymbris beneficio tutus euaſit: Infames:capit.apius:lib.octauo. car.ccviii.

Idem exercitu ſuo odioſius male pugnauit.de ira & odio: cap.illa vero:lib.nono. car.ccl.

Ariſtomenis cor pilis refertum fuiſſe traditur:de mirandis:cap.Nec illius:libro primo. car.xxxvi.

Armonia Ieronis regis filia cũ nutricis filia Hoſtili manu truncata eſt de fortitudine:cap.vltimo:libro tertio. car.lxxviii.

Archyta Tarentinus villicum ſuum quia iratus punire noluit: de animi moderatione:cap.tarentinus:libro quarto. car.c.

Arthaxerxes Ochi ſororem viuam capite deorſum verſo defodit:de crudelitate:cap.apertior:libro nono. car.ccxlviii.

Ariſtophanis dictum elegans non oportere in vrbe nutrire leonem ſinautem ſit alitus ei obſequi conuenire ſapienter dicta: capitulo ariſtophanus:libro ſeptimo. car.clxxxviii.

Ariopagitaꝝ iudiciũ.infames rei.cap.vlti.lib.octauo. car.ccxii.

Ariſtoteles Caliſtenem ad Alexandrum mittens eum monuit: vt ſileret aut iocundiſſime loqueretur:capitulo Ariſtoteles: de ſapien.dict.libro ſeptimo. car.cxc.

Argathonius gaditanus.lxxx. annis patriam ſuam rexit : quadraginta natus acceſſit ad regnum:de ſenectute:capitulo Argatonius:libro octauo. car.ccxxxi.

Ariobarzanes filio Capadociæ regno ceſſit.de parentum amo. capitulo at ſeleucus:libro quinto. car.clii.

Ariſtides Temiſtoclis conſilium virile fore dixit ſed nõ iuſtum: de iuſtitia:capitu.alterius:libro ſexto. car.clxxiii.

Idé pria iuſſus exceſſit:de igratis:cap.ariſtides:li.v. car.cxxxix.

Artemiſia regina ſepulchrum viro condidit quod inter ſeptem mundi miracula ſcribitur:de amore coniug.capitu.ſunt & alienigeni:libro quarto. car.cxvii.

Archimedes ſyracuſa capta a milite truncatus eſt:de ſtudio capitulo Archimedis:libro octauo. car.ccxx.

Atalus rex Aſiam teſtamento legauit Popu.Roma.de gratitudine:capi.liberalis:lib.v. car.cxxxiiii.

Idem de liberalitate:capitulo aſiam:libro quarto. car.cxxiii.

Attilius Seranus & Lucius Scribonius ediles ludos matris deũ diſcretis locis ſenatus & populi ſoluerunt : de inſtitu.capitulo per quingentos:libro ſecundo. car.xlv.

Attilius Colatinus inter Luctatium conſulem & Valerium prætorem de triumpho ſententiam protulit:de iure triumphandi: capi.luctatius:libro ſecundo. car.lx.

Attilius alter Cæſaris miles nauali Maſilenſium bello abſciſſa dextra ſiniſtra hoſtilem pupim tenuit & demerſit de fortitud. capitu.nec Attilium:libro tertio. car.lxxiiii.

Attilius Regulus Carthaginem crebris victoriis contundens ſcripſit ſenatui vt ei ſucceſſoré mitteret:quia morte villici agello ſuo deſerto non erat:vnde vxor & filii alerentur:de paupertate:capitulo eiuſdem:libro quarto. car.cx i.

Idem reſectis palpebris machina incluſus: in qua vndiq; acuti ſtimuli eminebant vigilia extinctus eſt:de crude.capitulo tráſgrediamur:libro nono. car.ccxlvi.

Attilius alter:ſed eiuſdé generis ruſticæ rei dabat operam: cum a legatis ſenatus a ſumendũ Romani Populi imperium inuitaretur:de paupertate:cap.attilium:lib.quarto. car.cxii.

Athenienſes Thimagoram occiderũt eo quod Darium regem Perſarum more bláde ſalutauerat:de ſeueritate: cap.athenienſes:libro ſexto. car.clxvii.

Idem decem imperatores ſuos cum victoria venientes necauerunt.de temeritate:capi.vlti.lib.nono. car.cclviii.

Aſinius polio quendam.c.& triginta annis vixiſſe tradit. de ſenectute:capitulo Argathonius: libro octauo. car.ccxxxi.

Aulus Fuluius filium in caſtra Catilinæ euntem retraxit & ſupplicio mortis affecit : de parentum ſeueritate aduerſus liber. capit.nec minus:libro quinto. car.cliii.

Aulus Albinus ob ſuſpitionem ab exercitu lapidibus obrutus eſt:de temeritate:capitu.age.lib.nono. car.cclvii.

Auguſtus medici ſomnio monitus philippico bello: quia eger lectica vectus eſt:de ſomniis:cap.i.lib.primo. car.xxii.

Idem dicta improba.capi.vlti.lib.nono. car.cclxiii.

Eiuſdem tépore inuentus eſt qui ſe filium Octauiæ ſororis ſuæ diceret:de his qui infimo loco nati.c.Nec diui.lib.ix. car.cclxx.

Aulus Poſthumus dictator apud Regillum lacum cum Tuſculanorum duce pugnauit.de miraculis:capitulo cum apud vel: multa etiam:libro primo. car.xxvii.

Berenicæ mulieri ſoli inter fœminas gymnico certamini intereſſe conceſſum eſt.Quæ cuiq; magni. libro octauo:capitu.vltimo. car.cclxxxix.

Eadem occiſorem filii occidit:de vltione : capitulo clare : libro nono. car.cclix.

Bias ex patria ſua quam hoſtis inuaſerat vacuus fugiens omnia bona ferre ſecũ dicebat:de ſapienter dictis:capitulo Bias: libro ſeptimo. car.clxxxix.

Idem dicebat ſic in amicitia homines debere verſari: vt meminerint eos ad graues inimicitias poſſe conuerti.de aſtutia:capitu.Bias:libro ſeptimo. car.cxcv.

Brennus Apollinis templum ingreſſus in ſe manus conuertit: de neglecta religione:capitu.Brennus:libro primo. car.viii.

Blaſius Salapiam patriam ſuam Hannibali ſubiectam Romanis tradidit.de conſtan.cap.complura:lib.tertio. car.xciii.

Brutus cõſul primus cũ Arũte Tarquini filio cõcurrés exaís cũ hoſte pariter corruit:de pie.erga patriá.c.Brutus:li.v. car.cxlvii

Idem filios occidit:de parentum moderatione aduerſus ſuſce.fili.cap.Lucius:libro quinto. car cliii.

Idé dementiá finxit.Vafre dicta:cap.quo in gñe:li.vii. car.cxcii.

Brutus alter iuſſu.M.Antonii occiſus:de cupiditate vitæ: capitulo quid Brutus:libro nono. car.cclxvii.

Bula fœmina decem Romanos intra Canuſium educauit : de liberali:capitu.itaq;:libro quarto. car.cxxiii.

Calanus Indus ardéti rogo ſe ſuperitiens dixit Alexandro in breui te videbo : de mirandis : capitulo quætam:libro primo. car.xxxvi.

Calphurnia vxor Cæſaris nocte præcedente diem mortis vidit per ſomnium eum multis vulneribus confoſſum:de ſomniis cap.i.libro.i. car.xxii.

Calidius bononienſis & c.c.calidius:de iudiciis:lib.viii. car.ccx.

C.Affrania cauſas agens ſic ſe geſſit vt improbæ mulieres Affraniæ vocentur:libro octauo:cap.caia. car.ccxiii.

Calphurnius Piſo Ticium præfectum ꝙ arma tradidiſſet hoſtibus:affecit contumelia:de diſciplina militari capi.Lucius quoq;:libro ſecundo. car.lv.

Camillus præcatus eſt vt ſi cui deorum nimia fortuna Populi Romani videretur in ſe verteret:de omnibus:capitulo huius: libro primo. car.xiiii.

Cambiſes malum iudicem excoriati fecit & filium ſuper pellem eius ſedere.de ſeueritate ca.vlti.lib.vi. car.clxvii.

Campani Romanos ad caudinas furcas ſub iugum miſſos benigne receperunt.de humanitate & clementia capitulo campani.libro quinto. car.cxxx.

Camillus magiſtrum nobilium puerorum quos ad illum duxerat cum his ad eorum patres remiſit:de iuſtitia:capitulo camillo:libro ſexto. car.clxx.

Idem cenſor cum poſthumio damnauit eos qui celibes ad ſenectutem peruenerant:de cenſo.nota.ca.ii.li.ii. car.lxii.

Idem capta a Gallis vrbe ab exilio reuocatus eſt.& dictator factus de animi moderatione ca.vix iuuat.li.iiii. car.xcvi.

Idem in exilium miſſus de ingratitudine:capitul o hunc ingratum:libro quinto. car.cxxxv.

Carneades manum ad menſam ponere obliuiſcebatur:& cum criſipo diſputaturꝰ eleboro ſe purgabat.de ſtudio & induſtria capitulo carneades:libro octauo. car.ccxx.

Carundas tyrius legem tulerat vt qui concioné cum ferro intraret interficeretur:& quia contra legem fecit ſe ipſum occidit; de iuſtitia:capitulo vltimo:libro ſexto. car.clxxiii.

Carthaginenſes regulum morte crudeliſſima occideret.de crudelitate:capitulo tranſgrediamur libro nono. car.ccxlvi.

Iidem Hannibalem a conſpectu ſuo:amouerunt.de ingratitudine capitulo at ne.libro quinto. car.cxxxviii.

Iidem Xantiopum eorũ ducé domũ vehentes in mari ſubmerſerunt:de perfidia capitulo verum li.nono. car.cclv.

Caſtor & polux apud lacum iuturnæ viſi ſunt:de miraculis capitulo caſtorem:libro primo. car.xxix.

Caſſius a pyndaro ſeruo ſuo ſe iubente occiſus:de fide ſeruoꝝ. capitulo alia lib.ſexto. car.clxxvi.

Idé filiũ ſuũ de amicoꝝ cõſilio crimine affectati regni dánauit & necari iuſſit.de ſeue.paré.c.huius.libro quinto. car.clii.

Caſſius parmenſis apud athenas per ſomniũ ſuum vidit interitũ.de ſomniis capitulo vincit:libro primo. car.xxv.

Cato prior dictus portius.L.flaminium ſenatu mouit:quia mulieris arbitrio tempus cuiuſdam perituri ſtatuit.de cenſo.nota.ca.Horum libro ſecundo. car.lxii.

Idem puer rogatus a latinis vt pro ipſis apud auunculum intercederet conſtanter negauit.de indole: libro tertio.capitulo hic ſpiritus. car.lxii.

Idé gladiũ ſibi impugna elapſum hoſtiũq; pedibus ſubiectum violéter eripuit de forti.ca.fœlicior:libro tertio. car.lxxii.

Idé litteraꝝ latinaꝝ monuméta ornauit militaré diſciplina ad iuuit de his qui eſt.c.Marci vero:libro tertio. car.lxxxii.

Idé ab inimicis in ꝗſtioné pub.euocatus tiberiũ gracũ inimicũ ſuum iudicé aſſumpſit de fidu.ſui.c.cato.lib.iii. car.lxxxviii.

Idem annũ agens.lxxxvi.cauſam ſuá egit. Idé litteras græcas & latinas ſenex didicit de ſtu.lib.viii.cap.cato. car.ccxvii.

Idé ꝗ cuiq; magnifica cõ.ca.imaginé.lib.viii. car.ccxxxv.

Idem tranſmariná ꝓuinciá impio petens eodem cibo eodéq; vino quo nautæ vſus eſt.de abſti.c.age.li.iiii. car.cviii.

Idé cũ.L.Mario legé tulit contra imperatores qui falſum numerum occiſorum hoſtium aut amiſſorum ciuiũ retulerunt.de iure triumphan.c.obleuia lib.ii. car.lxix.

Cato poſterior vticenſis dictus quia ibi ſeipſum occidit de fortitudine capitulo tui quoq;.libro.iii. car.lxxii.

Idem græcis litteris dedit operam:de ſtudio.libro octauo.ca.quin etiam. car.ccxvi.

Eiuſdem vita cõtinentiſſima qa ex eodem vtero & continentia nata eſt.& cato.de abſtinentia:capitu.veꝝ.lib.iiii. car.v.

Idem in ciuilibus bellis ſecum habuit filium & xii.ſeruos tãtũ ibidem.capitulo multum. car.cviii.

Eidé ꝑtura negata.de repu.capi.vlti.li.vii. car.cciiii.

Eidem ex cypro venienti ad ripá tyberis occurrerunt conſules cum toto ſenatu.Quæ cuiq;.c.poteſt.lib.viii. car.ccxxviii.

Idem contra litteras Põ.libere dicta.ca.qd.lib.vi. car.clxi.

Eundem cum iuſſu cæſaris conſulis duceret in carcerem vniuerſus ſenatus ſecutus eſt.de maieſtate:libro ſecundo:capitulo marcum. car.lxvi.

Cecilia Metelli nepoti ſuæ omen petens nuptiale in ſacello ſuo ſedé dedit.de omi.cap.at Cæcilia:libro.i. car.xiiii.

Catilina filium puberem & vnicum vt aurelia oreſtilla ei nuberet veneno occidit.de luxuri.c.veꝝ ꝑcipue:lib.ix. car.ccxliii.

Idem.M.Cicer.in ſenatu dicente incendium ab eo excitatum dicit ſi aqua non potero.ruina extinguam.dicta improba.capitulo lucio:libro nono. car.cclxi.

Cæſar Iulius dum bouem ſacrificaret cor in extis repertũ non eſt:de prodigiis:cap.tuas:libro primo. car.xx.

Idem de ſomniis:libro.i.cap.vxoris ſomnium. car.xxii.

Idem Caſſio in acie Philippenſi vt viuens ſe obtulit.de miraculis.capitulo facta mentione:lib.i. car.xxxii.

Idem in Neruiorum bello male pugnanti militi ſcutum detraxit:& in pugnando acriter bellum reſtituit.de fortitudine:libro tertio:capitulo ſed. car.lxxiii.

Idem alio bello aliferrum in fugam verſum retraxit:de fortitudine:capitulo idem:libro tertio. car.lxxiii.

Idem nauicula tranſire conatus eſt adriaticum . de temeritate: capitulo tertio:libro nono. car.cclvii.

Idem moriens tribus & xx.confoſſus vulneribus togam demiſit:vt pars corporis inferior tecta colaberetur : de verecundia: cap.quam præcipuam:libro quarto. car.cxv.

Idem oblato ſibi Pompeii capite fleuit & illud multis odoribus cremandum curauit:de humanitate:capitulo quá præclarum: libro quinto. car.cxxviii.

Idem Catonis morte audita ſe illius gloriæ inuidiſſe dixit:& illũ ſuæ eiuſq; bona liberis illius ſeruauit.c.Catonis. ibidé. cxxviii.

Idem Aſiam petens a Piratis captus ſe redemit: ſed illos paulo poſt crucifixit:de varietate.c.G.autem:lib.vi. car.clxxxi.

Idem eloquentia floruit:quanta ſit vis eloquentiæ:capit.diuus: libro octauo. car.ccxxiiii.

Cælius ſiculus flaminio abiit:de ſeruata religione:capitulo con ſimili:libro primo. car.iiii.

Ceſſetus eques Ro.a Cæſa.induci nõ potuit vt filiũ abdicaret: de paren.amore aduerſus liberos.c.non tam:lib.v. car.cl.

Coſtilius Mancinus in Hiſpaniam iturus nauem conſcendens vocem audiuit dicentem Mancine mane.de prodigiis:capitu.flaminii:libro primo. car.xix.

Cyri ſuperioris potentia Aſtyage auo ſuo per ſomnium ſignificata eſt:de ſomniis.c.nec Cyrus:libro primo. car.xxvii.

Idem beneficio filii vſq; ad illud tempus muti tunc vocalis effecti ſaluatus eſt:de pie.erga paren.c.illa nimirũ:lib.v. car.cxlvii.

Idem militum ſuorum omnium tenebat nomina : de ſtudio. capitulo vltimo:libro octauo. car.ccxxii.

Cimonis pueritia ſtolida ſed adoleſcentia ſalutaris:de varietate caſuum:capitulo Cimonis:libro ſexto. car.cclxxxii.

Idem patris ſui ſepulturam voluntariis vinculis emit:de pietate erga paren.cap.nec te.libro quinto. car.cxliii.

Cimon alter vbere filiæ in carcere alitus eſt.ibidem:capit.idem prædicatum:libro quinto. car.cxliii.

Cinegirus abſciſis manibus nauem hoſtium dentibus tenuit: de forti:udine.c.nec Attilium:libro tertio. car.lxxv.

Cyppo Genytio portam egredienti in capite cornua: apparuerunt:de pietate erga patriá.c.genytio:libro quinto. car.clxvii.

Claudius pulcher ſcænam varietate colorum adumbrauit : de inſti.anti.capitulo claudius:libro ſecundo. car.xlvii.

Claudius centumalus a Catone dánatus eſt ꝙ domũ ſupreſſa eius conditione vendiderat:de priua.iu.c.i.lib.viii. car.ccxii.

Claudia virgo veſtalis patrem triumphantem a violentia tribuni ſeruauit.de pie.erga patrem.c.magna.lib.v. car.cxlii.

Eadem quia fratrem ſuum Claudium optauit reuiuiſcere mulctata eſt.infames rei.ca.addicitur.lib.viii. car.ccxi.

Clearchus militibus ſuis dicebat imperatoré potius ꝗ hoſté metui debere:de diſciplina mili.c.Clearchus:lib.ii. car.lix.

Cleobis & Biton parentes per ignes vexerunt : de pie. erga patrem:capitulo notiora:libro quinto. car.cxliiii.

Clodia.xv.&.c.expleuit annum. de ſenectute : capitulo muliebris:libro octauo. car.ccxxx.

Cornelius Gallus.&.T.ethereus inter vſum puerilis veneris abſumpti ſunt:de morte nõ vulg.c.Cornelius.lib.ix. car.cclxiiii.

Cornelius triumuir in carcere moritur:de pudicitia:capitulo Caius feſcen.lib.vi. car.clviii.

Cota.P. Aurelium virgis ceſum inter pedites poſuit quia eius culpa ager incenſus fuerat:de diſciplina militari:capitulo iam: libro ſecundo. car.liiii.

Creſus vidit per ſomnium filium ferro moriturum:de ſomniis: capitu.efficax:libro primo. car.xxvi.

Codrus vt patriam liberaret incognitus hoſtibus ſe occidendũ tradidit.de pie.erga patriam.c.age externa:lib.v. car.cxlix.

Cretes quos odiunt mala conſuetudine vti optant. Sapienter dicta:capitulo vltimo:libro ſeptimo. car.cxci.

Craſſus ex louplete pauper eſt factus.de varietate caſuum:capitulo Quid Craſſo:libro ſexto. car.cclxxxi.

Criſippus volumen exactiſſime ſubtilitatis reliquit:de ſtu.capitulo citerioris:libro octauo. car.ccxxi.

Curtius in hiatum terræ ſe armatus in mediam partem iniecit: de pietate erga patriam.c.cum autem:libro quinto.car.cxlvii.

Coma prædo ductus vt interrogaretur.de conſciis operto capite innixus genibus inter manus cuſtodum expirauit.de morte non vulg.c.ſunt & externe:lib.ix. car.cclxv.

Cornelius Scipio dictus eſt Serapio.quia illi erat ſimilis : de ſimili.formæ:cap.eximiæ:libro nono. car.cclxix.

DArius perſydem a magorum crudeli tyrãnide liberauit:de forti.cap.age.libro tertio. car.lxxvi.

Idem loco parietibus ſepto cineribus completo homines necabat.de cru.cap.Ochus:libro nono. car.ccxlviii.

Damaſippus capita principum ciuitatis hoſtiarum capitibus miſceri iuſſit:de crud.c.damaſippus:libro nono. car.ccxlvi.

Darii mater:de amicitia:cap.ꝙ ita:lib.quarto. car.cxxii.

Damon & Phycias:ibidem:cap.Damon. car.cxxi.

Deiotarus omine fretus abſtinuit ab ore domus:quæ nocte ſequenti ruit.de omnibus:capi.i.lib.i. car.xiiii.

Demoſthenes patrem habuit ſeculo ſuo vix notum:de his qui infimo loco nati.cap.vltimo:libro tertio. car.lxxxiii.

Idem ancillam a reddenda pecunia apud eam depoſita liberauit de aſtutia:cap.Demoſthenis:libro ſeptimo. car.cxcv.

Idem Demoſthene primam litteram exprimere non potenti: de ſtudio:cap.Demoſthenes:libro octauo. car.ccxviii.

Idẽ quãtum ſit momentũ in ꝓnunciatione.c.i.& vlt.car.ccxxvi.

Demadis dictus ſapiens : ſapienter dicta : capitulo demadis: libro ſeptimo. car.cxci.

Democritus diues admodũ retenta parua ſumma reliquũ patriæ donauit.de ſtudio.c.at Democritus:lib.octauo. car.ccxx.

Decius latino bello fidem ſomnii ſecutus ſe deuouit & occidit. de ſomniis:capitu.illud:libro primo. car.xxiii.

Idem de pietate erga patriam.c.publius:lib.v. car.cxlviii.

Decius Lelius de amicitia:cap.ab hoc:libro quarto. car.cxxi.

Dionyſius maior:ſpoliatis deorum ſuorum templis iocabatur de neglecta relig.cap.ſiracuſis:libro.i. car.x.

Idem de ſomni.c.intra priuatum &.c.ſequenti.lib.i. car.xxvi.

Daphitas ſophiſta deludens Apollinis reſponſum deluſus eſt. de mirandis:cap.non inuitus:libro.i. car.xxxv.

Dyogenes Alexandri munera reſpuit ſed vt a ſole ei non obſtaret petiit:de abſtinen.lib.quarto.c.Alex.& ſequenti. car.cx.

Dionyſius Silius ex tyrãno inops factus pueros apud Corinthum litteras docuit.de varietate caſuum:capitulo Dionyſius: libro ſexto. car.cclxxxii.

Dionyſius Syracuſanus monitus vt duorum amicorum caueret inſidias dixit ſe velle potitus vita carere : quam amicos & inimicos iuxta ponere:de conſtantia:capitulo quem ſyracuſanus:libro tertio. car.xciiii.

Idem apud Megaram exul cum principem vrbis adire volens non admitteretur ait forſitan & nos cũ in ſtatu eſſemus aliqui de tale fecimus:de animi mode.c.nequaꝗ:lib.quarto. car ci.

Diphilus tragœdus pronunciando verba illa miſeria noſtra magna manum direxit in Pompeium:quæ libere dicta: capitulo diphilus:libro ſexto. car.clxii.

Decius Brutus Actii poetæ verſibus aditus templorum quæ ex manubiis conſecrauerat adornauit : de cupiditate gloriæ: libro octauo:capitulo ſimiliter. car.ccxxxii.

Eidem pro redemptione cuiuſdam vrbis aurum promittenti. reſponſum fuit ferrum a maioribus ſibi traditum quo vrbem tuerentur non aurum quo libertatem ab Cinaro imperatore emerent Druſus intra coniugis charitatem clauſum tenuit.de abſtinentia:capitulo Druſum:libro quarto. car.cv.

Duo archades eoꝝ vnus per ſomnium vidit alterum ab hoſpite occidi & factum eſt:de ſomniis:cap.vlt.lib.i. car.xxviii.

Duobus ex fratribus in acie concurrentibus alter alterum interemit quo cognito ſe occidit:de pietate erga fratres : capitulo vltimo:libro quinto. car.cxlvi.

Duæ mulieres gaudio extinctæ ſunt viſis filiis quos putabant mortuos:de mor.non vulg.lib.ix.cap.vix veri. car.cclxiii.

EGyptii extra vrbem contra Aulum Galbinum educti iuſſiꝗ caſtra ſua vallo cingere opus id locari publice decreuerunt:de luxuria: capitulo penult mo: libro nono. car.ccxliiii.

Egeſilas philoſopus præſentis vitæ mala tanto lepore animis ingerebat vt plurimiſꝗ volũtarie mortis cauſam ingeneraret. Quanta ſit vis elo.cap.vlt.libro octauo. car.ccxxv.

Egnatius Metellus vxorem quia vinum biberat occidit : de ſeueritate:cap.Egnatii:libro ſexto. car.clxvii.

Elia familia.xvi.numero vnam domũculam habebat & vnum in agro Veiente fundum.de paupertate:libro quarto : capitu. quid elia & capi.ſequenti. car.cxii.

Elius prætor picum capiti ſuo incidentem occidit. de pietate erga patriam:cap.genytius:libro quinto. car.cxlvii.

Elius Mantia contra Pompeium multa libere protulit.libere dicta:capitulo Elius:libro ſexto. car.clxii.

Elanicus ait quoſdam in Etholia ducentos expleſſe annos: de ſene.capit.Hellanicus:libro octauo. car.ccxxxi.

Emilius Paulus obitum filiorum forti animo pertulit: de parẽ. qui obli.filiorum &.c.ca.clarum:libro.v. car.cliiii.

Emilius Lepidus puer progreſſus in aciem:occidit hoſtem:ſeruauit ciuem.de indole.c.emilius:libro tertio. car.lxvii.

Epaminundas fortiter pugnando pro patria lancea transfixus interiit.de fortitu.c.excellentiſſimos:libro tertio. car.lxxvii.

Idem munus ſordidum ſibi cõmiſſum ſpecioſiſſimum reddidit:de fiducia:cap.non patiuntur:libro tertio. car.xc.

Eneas deos Troia aduectos Lauinii collocauit. Aſcanius bis Albam tranſtulit ſponte tamen primum ſacrarium petierunt: de miraculis:cap.referam.lib.i. car.xxxii.

Equicius trib.pl.cum prætore Glaucia & Saturnino trib.ſeditionem fecit.de fortitudine:cap.item cum.libro tertio. car.lxxiii.

Eſculapius Turillum luci ſibi conſecrati violatorem occidi fecit de neglecta relig.c.nec minus:lib.i. car.viii.

Idem de miraculis:cap.ſed vt:lib.i.ab Pidauro Romam accerſitus peſtem ſedauit. car.xxix.

Egles Athleta mutus cum ſibi præmium victoriæ eriperetur vocalis euaſit ibidem:cap.egles ſamius. car.xxxiii.

Eſopus tragœdus filium habuit perdite non ſolum ſed & furioſe libidinis.de lux.cap.huic nimirum. car.ccxli.

Eſchilius poeta huic aperto in loco ſedenti aquila ſuperuolitans teſtitudinem capiti eius illi ſit & occidit : de morte non vulg.cap.eſchili.lib.nono. car.cclxv.

Eſopus hiſtrio Hortenſii cauſas argenti aſſiſtebat Quantum ſit momentum &c.c.Quintus autem:lib.viii. car.ccxxv.

Tabula

Eſchines apud rhodum exul ſuam & Demoſthenis orationem recitauit ibidem:cap.vltimo. car.ccxxv.

Ephialtes patrem pueri quem vnice diligebat flens & dolẽs cõdemnauit.de conſtantia:capitulo prox.lib.iii. car.xciiii.

Ethiopes vt herodotus ſcribit.xxx.&.c.annos tranſgrediuntur: de ſenectute:cap.huius regis:lib.viii. car.ccxxxi.

Epimenides gnoſius.c.&.xxvii.vixit annis:vt Theopompus refert:ibidem. car.ccxxxi.

Eumenes rex Aſiæ perſeum bellum parare aduerſum Romanos ſignificauit quod ante perfectum fuit ꝗ ſciri potuerit: de inſtitu.anti.cap.ergo:libro ſecundo. car.xci.

Euclides a Platone lectus eſt vt ſacræ aræ cõductoribus conſuleret:qa geometer.ſuæ queꝗ artis.c.Platonis:li.viii.car.ccxxix.

Euſrano pictor cum Mercurii imaginis ſuperiores partes excellentiſſime complexus eſſet : inferiores complere non potuit. Quædam nulla arte &c.cap.i.lib.octauo. car.ccxxviii.

Euripides matrem habuit olerum venditricem : de his qui humi.loco nati:cap.vlti.libro tertio. car.lxxxiii.

Ethruſci viuorum corpora mortuis alligata tam diu tenebant donec putreſcerent:de crudelitate.c.penul.lib.ix. car.ccxlviii.

FAbius Maximus cõcentu ſoricis audito dictaturam depoſuit.de religione ſeruata:capitulo concentuſꝗ libro primo. car.iiii.

Idem rus petens Marco Craſſo narrauit quæ in ſenatu acta erant : ob quæ a conſulibus obiurgatus eſt . de inſtitu. antiq. capitulo adeo. car.xli.

Idem a filio conſule inuitatus vt inter ſe & lictorẽ procederet: noluit quia cõtra morẽ:de inſti.anti.c.maxima:lib.ii. car.xlii.

Idem ad filium conſulẽ legatus miſſus citatus quia equo non deſcenderat:dixit. Non filii imperium tuũ contẽpſi ſed experiri volui &c.de inſtitu.anti.ca.idem:libro ſecundo. car.xlii.

Idem trabeatos equites Idibus Iulii tranſuehi inſtituit:ibidem capitulo equeſtris. car.xliii.

Idem cum.P.Decio forẽſem turbam in quattuor tribus deſcripſit ibidem:capitulo idem cenſor. car.xliiii.

Idem Minucio magiſtro equitum ſibi equato temere ſumpto ꝯſilio periclitanti opẽ tulit:de gratis:cap.Fabio:lib.v. car.cxxxii.

Eodem adoleſcente magis infame nil illo ſene ornatius aut ſpecioſius.de mutatione morum:cap.nihil:lib.ſexto. car.clxxviii.

Idem transfugas poſtea captos manuũ abſciſione mulctauit: de diſcipli.mil.cap.in eadem:libro ſecundo. car.lvii.

Idẽ Nolanũ peditẽ & Lucanũ eqtẽ ſtrenue opere ſed ſidei dubie vaſro cõſilio ad ſe traxit.vaſre dicta.c.Fabiꝰ.li.vii.car.cxciii.

Idẽ filiũ ſuũ & illuſtrẽ ne cõſul crearetᷣ cũ populo egit ne ĩperiũ in vna familia cõtinuaretᷣ:de aĩ mod.c.Fabiꝰ.lib.iiii. car.cvi.

Idẽ ethruſcis & veientibus ſuperatis triũphũ tenuit qa eo bello frater eius corruerat:de pie.erga fra.c.M.vero.lib.v. car.cxlvi.

Idem captiuos ab Hánibale redemit agrum quẽ vnicum habebat vendidit:de liberalitate:cap.ii.lib.quarto. car.cxxiii.

Idem ſeculum vnum vixit.i.centum annos:de ſenectute:capit. quintus autem:libro octauo. car.ccxxx.

Idẽ quꝗ cõſularibꝰ ſalubriter geſtis moriẽs ſumptꝰ funeri defuit ſed de publico factꝰ eſt:lib.v.de grat.c.magnũ. car.cxxxii.

Fabricius Cenſor Cornelium Rufinum ꝙ .x. pondo argentea vaſa haberet ab ordine ſenatorio mouit:de cenſoria nota.cap. quid de.libro ſecundo. car.lxii.

Idem de Sannitibus quos in clientela habebat remiſit oblatã: de abſtinentia:cap.idem ſenſit:libro quarto. car.cvi.

Fabius pictor munera ꝗ legatus priuatim ab Thola rege acceperat in erariũ miſit:de abſtinẽ.c.Atꝗ huic:lib.iiii. car.cvii.

Fabius gurges.de eodem & ibidem. car.cvii.

Fabius Ceſo ob agratiam legẽ eqtibus odioſus eos in hoſtem ducere nõ potuit:de ira:cap.eadẽꝗ:libro nono. car.ccxlix.

Fabius Rutilianus cõtra dictatoris ꝓceptum cũ Sannitibus pugnauit & vicit:de fortitu.c.ſtrẽnuus:libro tertio. car.lxxi.

Idem quinquies conſul legatus cum filio ad periculoſum bellum ire nõ renuit:de parentum amore:cap.i.lib.v. car.cl.

Fauſtus filius Syllæ a Caſſio Colapho percuſſus eſt qđ ꝓſcriptionẽ paternã laudaret de indole.c.cuius:lib.tertio. car.lxviii.

Fauonius Pompeio faſcia candida crus alligatum habenti:non refert inquit:qua in parte corporis diadema ſit libere dicta:capitulo cui:libro ſexto. car.clxi.

Falaris tyrannis:ab agrigentino populo lapidibus obrutus eſt. de patientia:cap.incipiam:libro tertio. car.lxxix.

Fœminæ in ſacris bachanalibus ſtupratæ a cognatis domi necatæ ſunt:de ſeueri.cap.cõſimili:libro ſexto. car.clxvi.

Fidias ſimulacrum Iouis olympi ſculpſit præſtantiſſimum : de fiducia:capitulo ſidias:libro tertio. car.xcix.

Idem clipeo Mineruæ effigiem ſuam incluſit:de cupiditate gloriæꝗ:capitulo videlicet:libro octauo. car.ccxxxii.

Focion in ſententia ſua perſtitit:& ſi in contraria in melius ceſſerit:de conſtantia:capitulo focion:libro tertio. car.xciiii.

Idẽ in eculeo ab Athenien.poſitus eſt cũ mortui oſſa extra patriã eiecta:de ingrati.capitulo focion:lib.v. car.cxl.

Filius curionis ſexcentis ſextertium alieni æris aſpexit cõtractũ de luxuria:capit.conſimilis:libro nono. car.ccxlii.

Flaminius conſul apud Thraſimenum cum Hãnibale cõgreſſus eſt:de prodigiis:cap.C.autem:libro primo. car.xviii.

Flaminius alter Philippum regem Macedoniæ vicit & triumphauit:de grati.cap.at flaminii:libro quinto. car.cxxxiii.

Fuluius flac.obſedit Capuã vbi velitum vſus.a.Qu.Neuio inſtitutus eſt:de inſtitu.anti.c.velitum:libro ſecundo. car.xliiii.

Idem filium de parricidio ſuſpectum hæredem inſtituit:de parentum adueſ.ſi.mo.ca.idem fecit:libro quinto. car.cliiii.

Idẽ de iure triũphandi.c.iii.triũphum ſibi decretũ repudiauit:de iure triũphãdi:capitulo quid facias:libro ſecũdo. car.lx.

Idem litteras ſenatus reis fauentes manu ſiniſtra tenuit lictorẽ lege agere iuſſit.de conſtan.c.ii.lib.tertio. car.xci.

Fratres Celii cauſam parricidii dicentes abſoluti ſunt : infames &c.ca.cum parricidii vel remiſſioris. car.ccx.

GAius figulus vitio comitiorum e gallia reuocatus eſt: & ſe conſulatu abdicauit:de religione ſeruata: capit. laudabile:libro primo. car.iiii.

Gaius Claudius propter exta parum curioſe admota Flaminio abiit:ibidem:cap.conſimili. car.iiii.

Gaio flaminio ſoricis concentus magiſterium equitum ademit ibidem:cap.occentuſꝗ. car.iiii.

Idem de iuſtitia:capitu.cum.T.libro ſexto. car.clxxii.

Gaius Fabius Gallis capitolium obſidentibus ſacra gerens in Quirinalem collem per medias hoſtium ſtationes venit : ibidem:capitulo eadem. car.cxxi.

Idem cum in æde ſalutis parietes pinxiſſet & nomen ſuum hiis ſcripſit.de cupiditate gloriæ.ca.illa:lib.octauo. car.ccxxxiiii.

Gaius Marius omine ab aſello aquã petente fugit ad mare & traiecit in africam.de ominibus ca.G.autẽ:lib.i. car.xv.

Idem poſt triumphos cantaro ſemper potauit liberum patrem imitatus qui ex illuſtribus:cap.penult.lib.tertio. car.lxxxv.

Item militem capitecenſum elegit contra antiquã cõſuetudinẽ: de inſtitutis antiquis:ca.laudanda:lib.ii. car.xliiii.

Idem duas cohortes vim Cimbrorum mire ſuſtinentes in ipſa acie contra conditionem fœderis ciuitate donauit dicens ſe inter armorum ſtrepitum verba iuris ciuilis audire non potuiſſe:de grati.ca.Nam.G.quidem Marii:lib.v. car.cxxxiii.

Idem Druſum nepotem ſuum tribunum a milite iure ceſum pronunciauit quia eum de ſtupro cõpellauerat : de pudicitia: capitulo hoc monuit:lib.vi. car.clix.

Idem ex ignobili & inhonorato ampliſſimis honoribꝰ functus eſt:de varietate caſ.ca.iam.G.Marius:lib.vi. car.clxxxi.

Idem inter Ticinium & Faniam ſumptus arbiter iudicauit : de priuatis iu.cap.multo:libro octauo. car.ccxiii.

Idem id ꝙ in.L. Saturnino puniuit ſub Sylla incidit. Qui qua in aliis &c.capit.G.autem Marius:lib.octauo. car.xxi.

Idem.M.Antonium occidi fecit caput eius menſe apoſitum læ tis manibus tenuit.de crude.cap.idem:lib.ix. car.ccxlv.
Eiuſdem legatus ad Syllã miſſus pro legionibus accipiendis a militibus obtruncatus eſt:de ſedi.c.cũ.g.m.lib.ix. car.cclvi.
Gaium Marium alterum ſeruus eius vt eum ſyllanæ crudelitati eriperet interemit:de fide ſeruo.c.conſulem:lib.vi. car.clxxvi.
Gaius Caſſius orantibus rodiis ne cunctis ſimulacris deorum ſpoliarentur ſolem relicturum.de omnibus:capitulo conſentanco:libro primo. car.xv.
Idem fauſtum ſyllæ filium paternam proſcriptionem laudantẽ Colapho pcuſſit:de idole.c.cuius filiũ:lib.tertio.car.clxviii.
Idẽ errore lapſus putans exercitũ bruti eſſe deletũ in ſe manus vertit:de errore.ca.nam.G.caſſium.lib.ix. car.cclxviii.
Gaius gracchus p quietem vidit.T.fratrem ſuum dicentem ſe nulla ratione vitare poſſe ne eo facto periret quo ipſe occiderat:de ſomniis:cap.G.autem gracco:lib.i. car.xxiiii.
Idem ſeruo ſuo ſe occidendum tradidit:de fide ſeruorum:capitulo æque:libro ſexto. car.clxxvi.
Idẽ cũ ad populũ cõcionabat᷑ retinebat poſt ſe ſeruum cum fiſtula muſice peritũ.Quãtũ ſit mo.in pnũ.c.i.li.viii.car. ccxxv.
Gaius antonius ſcænam auro prætexuit:de inſtitutis antiquis cap.claudius:libro ſecundo. car.xlvii.
Idem catilinæ victor abſterſos gladios in caſtra retulit: de iure triũphandi:ca.Quintus catulus:libro quinto. car.lxi.
Gaius geta.a.L.Metello:& gne.domicio cenſorib[9] ſenatu poſt ea cenſor eſt factus:de cẽſoria nota.c.ſequunt᷑:lib.ii. car.lxvi.
Gaius flauius ſcriba ius ciuile p multa tempora abditum vulgauit:de inſtitu.antiquis.ca.ius ciuile:libro ſecundo.car.lxiiii.
Eodem ꝑtore creato qa ignobilis nobiles anulos abiecerunt & equoꝝ faleras:de ira:ca.nam quis:libro nono. car.ccxlix.
G.ſempronius atracinus apud veruginem pugnans cum volſcis acies eius eqs delapſa in hoſtes erupit:de fortitudine capi. reddendus:libro tertio. car.lxx.
Gaius duelius reuertẽs a cena ꝓcedẽte tibicine & fidicine incedebat:de his qui cul.co.cap.G.autẽ:libro tertio. car.lxxxv.
Gaius piſo palicano conſulatum prius q̃ adipiſceret᷑ eripuit:de conſtantia:cap.G.etiam:libro tertio. car.xcii.
Gaius bleſius interrogatus ſi gracchus dixiſſet vt faces templo Iouis ſubderet.Reſpondit ſe facturum:de amicitia: capitulo inimicus:libro quarto. car.cxix.
Gaius vetienus qa digitos dexteræ manus ſibi aſcidit vinculis perpetuis damnatus eſt:de ſeu.ca.ne in.G.li.ix. car.clxv.
Gaius decianus qa in oratione ſua:de morte ſaturnini qſtus ẽ: accuſatiõis ſuæ dãnũ tulit iſames &c.ca.at ſcipiõi.li.viii.c.ccxi.
Gaius plotius non patiens ſeruorum ſuorum torturam quam pro eius latebris patiebantur iugulum præbuit.de fide ſeruorum:capitu.adiunxit:lib.vi. car.clxxvi.
Gaius coſconius ſeruilia lege reus vitio patroni abſolutus ẽ patronus vero dãnatus:iſames &c.ca.G.ẽt lib.viii. car.ccix.
Gaius viſeli.ab actione octacilie mulieris ſnia galli aquilli abſolutus eſt:de priua.iudi.ca.G.viſelius:lib.viii. car.ccxii.
Gaius aquilius magne auctoritatis vir ibidem. car.ccxii.
Gaius ticinius cum fania vxore a gaio mario in ea cã ſumpto iudice damnatus eſt:ibidem:capi.multo. car.ccxiii.
Idem gaius marius minturnis carceratus erat & cum ad eum occidendum cymber quidam miſſus fuiſſet territus maieſtate viri aufugit:de maieſta.c.g.etiam lib.ii. car.lxv.
Idẽ auide ciuilẽ hauſit ſanguinẽ a tẽplis tamẽ & aris deoꝝ abſtinuit:de iure triũph.c.lu.cinna.libro ſecundo. car.lxi.
Idẽ ſeditiones ſaturnini trib.ple.ſedauit & populum ad vindictam impulit:de fortitu.cap.item quum trib.lib.iii. car.lxxiii.
Gaius fimbria ſceuola in funere.g.Marii iugulari decreuerat: dicta improba.ca.non tam atrox:libro nono. car.cclx.
Gaius licinius ſtolo legem tulit ne quis vltra quingnta iugera poſſideret contrafaciẽs damnatus eſt.Qui quæ in aliis &c.capitulo Mat.vero:libro octauo. car.ccxvi.
Gabinius ab accuſatoris inſolentia abſolutus eſt licet reus infamis &c.cap.conſentaneum:lib.octauo. car.ccviii.
Gemellus domi ſuæ lupanar inſtituit:de luxuria: capitu.æque: libro nono. car.ccxlii.
Gyges rex Lydiæ petens ab Apolline an aliquis ſe eſſet fœlicior Reſpondit ꝙ Aglaius iş erat Arcadum pauperrimus ſed ſuo contentus:de fœlicitate:cap.clara:lib.ſeptimo. car.clxxxiii.
Gorgias leontinus annum agens ſeptem & centum interrogatus quare tãdiu vellet viuere ait:quia nihil habeo ꝙ meam ſenectutem accuſem.de ſene.c.gorgias:lib.octauo. car.ccxxxi.
Idem omnes ætatis ſuæ præſtans in conuentu poſcere qua de re quiſq; audire vellet auſus eſt:quæ cuiq; magni.capitulo gorgiæ:lib.octauo. car.ccxxxviii.
Gorgia epirota dum mater efferetur vtero elapſus vagitum dedit:de mirandis:cap.gorgiæ:libro primo. car.xliiii.
Glaucia prætor ſeditionem faciens.a.G.Mario Scauro hortante repreſſus eſt:de fortitudine.c.item quum:lib.tertio. car.lxxiii.
Idem Bituitum regem auernorum in colloquio cepit: & Romam naue miſit:de perfidia:cap.Gneum:lib.nono. car.cclv.
Idem Scaurum in iudicium populi vocauit ſeruus Scauri ad eum acceſſit accuſatorẽ quem contra dominum inſtructus is ad dñm vinctũ remiſit:de iuſticia:cap.cuius:lib.vi. car.clxxii.
Gnei Scipionis filia exiſtens in Hiſpania nupta & ex erario dotata eſt:de paupertate:cap.itaq;:lib.quarto. car.cxiii.
Gneo Scipione Africani ſuperioris filio & Cicereo ſcriba præturam petẽte Cicereus & ſi ſuperior illi tñ ob patris verecũdiam ceſſit:de verecũdia:cap.nos autem:lib.quarto. car.cxiiii.
Gneus Carbo iuſſu Pompei interemptus eſt quem adoleſcentem & de paternis bonis certamen protexerat:de ingratitudi. cap.quo te.lib.quinto. car.cxxxviii.
Idem ab exercitu vita priuatus eſt:qa diſciplinã militarẽ aſtringere voluit:de ſeditione.c.vlt.lib.nono. car.cclvii.
Idem vel frater eius ad ſupplicium ductus petiit a militibus:vt ſibi aluum leuare liceret quo diutius vitam traheret:de cupid. vi.cap.Gn.lib.nono. car.cclxvii.
Idem Aphricanum a ruina Nũmantiæ venientem rogauit: vt pro morte.T.Gracchi aliquid loqueretur libere dicta:capitulo quid:lib.ſexto. car.clx.
Gneus Cornelius Scipio quia in Hiſpania ire recuſauit dicẽs: ꝙ recte facere neſciret damnatus eſt:de ſeueritate:cap.Gneus autem Cornelius:lib.ſexto. car.clxv.
HAla magiſter militum ſpurium melium regnũ affectantem occidit de ingrati.cap.hala.lib.v. car.cxxxvii.
Hannibal per ſomnium vidit iuuenem ſibi a Ioue miſſum inuadende Italiæ ducem: de ſomniis: capitulo Hannib. libro primo. car.xxv.
Idem ſenatui.Ro.redimendorum .vi. milia captiuorum poteſtate fecit:de diſcipli.mili.cap.conſimili:libro ſecundo. car.lix.
Idẽ dux belli apud Pruſiã regẽ dixit illi an tu vituline caruncu-læ quã imperatori veteri mauis credere: cum ille diceret hoc ſibi extis non ſignificari.de fidu.c.hãnibal.lib.iii. car.xc.
Idem corpora æmilii pauli Tyberii Gracchi.M.Marcelli.quantum in ipſo fuit honore ſepulturæ mandauit de humanitate capit.Hannbal.libro.v. car.cxxx.
Idem a Romano conſule nauali victus bello miſit Carthaginem quæſitum an pugnare deberet:de aſtutia:cap.Hannibal: libro ſeptimo. car.cxcvi.
Idem cũ totius Italiæ vaſtaret Fabii fundũ intactũ reliquit:vt illum ſuſceptũ ſuis redderet:cap.itidem:ibidem. car.cxcvi.
Idẽ Cãnenſi bello ſolẽ & puluerem a tergo habere curauit.Stratage.cap.quid Hannibal:lib.ſeptimo. car.cxcix.
Eundẽ poſt tot victorias Carthaginẽ a conſpectu ſuo ſubmouerunt.de ingrati.cap.at ne.lib.quinto. car.cxxxviii.
Idẽ flumine gelo ponte conſtructo de Romanoꝝ cadaueribus duxit exercitũ.de cru.c.hoꝝ dux.lib.nono. car.ccxlvi.
Idem captiuos onere itinere feſſos prima parte pedum reciſa relinquæbat.Quos in caſtris duxerat vſq; ad mortẽ inuicẽ pugnare cogebat.ibidem. car.ccxlvi.
Idẽ cãpana luxuria fract[9] ẽ d̃luxu.c.at cãpana x.ca.ccxliii.
Idem nonum agens annum altaria tenens iuratum primũ per ætatem poſſet ſe Romano Populo hoſtem futurum: de ira:capitulo quam vehemens libro nono. car.cclii.
Idẽ ſignificare volẽs q̃to odio carthaginenſes & romani diſſiderent excito cum pede puluere tunc finiri bellum inqt cum omnes partes illius pulueris conueniſſent.ibid car.cclii.
Idem poſt canenſem pugnam neminem ſuorum ciuium admiſit in caſtris nec reſponſum per interpræten dedit.de ſuperbia:capitulo Hannibal:libro nono. car.ccliiii.
Hamilcar dux carthaginen.dum obſideret ſyracuſas audiuit in ſomnio ſe die proxima intra vrbem illam cenaturum ꝙ & factum eſt quia captis caſtris eius in vrbem eſt ductus.de ſomniis:capitulo at cartha.libro primo. car.xxvii.
Idem quattuor puerulos ſuos intuens tot leoninos catulos in perniciem Romani imperii alere ſe iactabat de capitulo quam uehemens:libro nono. car.cclii.
Haſdrubal a ſeruo quodam cuius dominum occiderat interemptus eſt:de patientia:capitulo penultimo:lib.iii.car.lxxx.
Eiuſdẽ & xantippi inſidiis regu.captus eſt.de religione: capitulo ſed quæ:libro primo. car.vii.
Hãno dux carthaginen.olbiã opidum defendens fortiſſime dimicans coruit:de humani.c.atq;:lib.quinto. car.cxxvi.
Idẽ ad colloquiũ Roman.cõſulũ ire nõ timuit cũ ſocius eius hamilcar nõ auderet:de fide publica.c.ſpecioſa:li.vi. car.clxxiiii.
Idem poſt canenſem pugnã conſuluit carthaginẽ.de ſapienter dicta:capitulo ſed neſcio: libro ſeptimo. car.cxci.
Hercules de neglectis religionis ſue ſacris de apiis vindictam ſumpſit nam.xxx.ex hiis eodem anno extincti ſunt neglecta religione:capitulo hercules: libro primo. car.viii.
Heluius cinna trib.ple.ex funere cæſaris domum rediens pro Cornelio cinna a populo diſcerptus eſt:de errore capitulo.G. heluius:libro nono. car.cclviii.
Herodotus hyſtoricus ſcrib.æthiopes centum.xxx.annis viuere:de ſenectute:ca.huius regis:libro octauo. car.xxxi.
Herẽnius ſiculus cũ in carcere duceret᷑ illiſo in poſtẽ capite extinctus eſt:de mor.non vl.ca.acer.libro.ix. car.lxiiii.
Hypſicratea vxor mitridatis in virili habitu per aſpera loca ſecuta eſt:de amore coniu.c.hypſicratea:lib.iiii. car.cxvii.
Hircius & panſa pro republica dimicantes corruerunt:grati. capitulo ſit aliquis:libro quinto. car.xxiii.
Hybreas cuidam ſeruo conſimilis fuit de ſimilitudine forme: capitulo hybream:libro nono. car.clxx.
Hippo fœmina ab hoſtili claſſe capta ſe in mari præcipitẽ dedit:de pudicitia:capitulo atq; libro ſexto. car.clix.
Homerus poeta quia quæſtionem a piſcatoribus poſitam ſoluere nõ potuit:dolore abſumptus credit᷑:de morte nõ vulga. capitulo non vulgaris:libro nono. car.clxv.
Idem de ocio:capitulo vltimo:libro octauo. car.cxxiii.
Hortenſia p ſe & ordine matronaꝝ fœliciter cãm egit:qa mulier:apud magiſtratum &c.c.vltimo:libro octauo. car.cxiii.
IAſon a quibuſdam iuuenibus quos a Traſillo quodã cedi conceſſerat extinctus eſt:de vltione:capitulo vltimo:libro nono. car.cclix.
Iaſoni phæreo quidam vulnus intulit quo vomicam erupit quæ a medicis ſanari non poterat:de mirandis:capitulo diuine:libro primo. car.xxv.
Iero rex ſyracuſanus ſeditione cum tota ſtirpe ſua interiit.de fortitudine:capitulo vltimo:libro tertio. car.lxxviii.
Itẽ poſt cladẽ a Ro.trãſimenum acceptam eis miſit munera in victoriæ habitu formata:de verecundia:lib.iiii. car.cxiiii.
Idem.xc.vixit annis de ſenectu.ca.iungam.lib.viii. car.ccxxx.
Ignotus pater de filio dubitãs qa ſibi parabat iſidias expertus eſt:de parentum mo.&c.capitulo vltimo:lib.v. car.clii.
Ieronymus tirannus a theodoro grauiſſimo viro per tormenta parricidii conſcios extorquere non potuit.de patientia:capitulo in theodoto:libro tertio. car.lxxx.
Iſocrates.xciiii.annum agens librum compoſuit:de ſtu.capitulo atq;:libro octauo. car.ccxviii.
Iunius bubulcus & M.Valerius cenſores.L.Antonium ſenatu mouerunt ꝙ vxorem repudiaſſet abſq; conſilio amicorum:de cenſoria nota:capitulo horum:libro.ii. car.lxii.
Inſtituendorum ludorum cauſa traditur de inſtitu.anti.capitulo non:libro ſecundo. car.xlv.
Vibius accius vexillum intra punicum proiecit vallum de for. capitulo cæterum:libro tertio. car.lxxiii.
Iulia Cæſaris filia viſa veſte põpei cruentata exanimis concidit & partũ eiecit:de amore con.c.conſimilis:lib.iiii. car.cxvi.
Iunonis ſimulacrum ꝙ a vehis Romã vehebatur interrogatũ an Romam migrare vellet.Reſpondit ſic:de miraculis:capitulo nec minus:libro primo. car.xxx.
Iuuentius talpa receptis litteris ꝙ ſupplicationes a ſenatu ei decrete erant gaudio expirauit:de morte nõ vulga.capitulo ſed minus:libro nono. car.cclxiiii.
LAbienus admonuit ſcipionẽ vt forti militi armillas donaret:de cupidi.glorie:capi.atq;:lib.viii. car.ccxxxiii.
Lacedæmonii libros archilochi extra vrbẽ portari iuſſerunt quia eorum impudicam lectionem putabant: de ſeueritate:cap.lacedæ.lib.vi. car.clxvii.
Idẽ Philip.macedo.rñderunt ſiqd eis morte grauius imperaret ſe mortem ꝑlaturos: grauiter dicta: cap.penul.lib.vi.car.clxiii.
Lartes Tolũnius rex veientiũ colluſori ſuo per iocũ dicens occidit ſatellitibus occidendi Romanoꝝ legatos cauſam dedit:de errore:capitulo vltimo:libro nono. car.cclix.
Legati Romanoꝝ cũ apud tarentũ graues iniurias paſſi eſſent quæſti non ſunt:de in.ant.c.relatis:libro ſecundo. car.xlii.
Legati lacedæmoniẽſes athenis ſpectantes ludos ſenẽ quendã ſeſſum receperunt:de vere.c.vltimo:libro quarto. car.cxv.
Lectorius Cn.Gracchũ in põte ſublicio quo ad potuit texit ſed vi obrutus gladio ſe confodit & in tyberim iecit: de amicitia: capitulo in eadem:libro quarto. car.cxix.
Leonidas ſpartanus animi trecẽtis militib[9] tot xerſis exercitui ſe obiecit:de for.capitulo hoc loci:libro tertio. car.lxxvii.
Lentulus Spin.verſatilẽ locũ argentatis choragiis adornauit:de inſtitu.antiquis:capitulo claudius:libro ſecundo. car.xlvii.
Lentulus Marcellinus grauia verba contra Pompe.libere locutus eſt:libere di.c.Cn.enim.Lentulus:libro ſexto. car.clxi.
Liuius Druſus viribus & acie oculoꝝ deficiens ius ciuile interpretatus eſt:de ſtudio:capitulo conſimilis:lib.viii. car.ccxvii.
Ligurgus vir optimus leges ſaluberrimas patriæ dedit tandem patria pulſus eſt:de igra.ca.neminẽ:libro quinto.car.cxxxviii.
Liuius ſalinator victo aſdrubale cum nunciatũ eſſet aliquos fugere ait eis:oportere parci ne hoſtibus tante cladis nuncii deſint domeſtici:de fidu.capitulo liuii:libro tertio. car.lxxxvii.
Idem interrogatus cur cum hoſte tam cito pugnare vellet. Reſpondit vt ex hoſte gloriam aut ex proſtratis ciuibus gaudiũ capiam:de ira:capitulo ſecundo:libro nono. car.ccxlix.
Idẽ in vmbria apud methauꝝ flumẽ:cũ Clau.Nerone Haſdrubalem vicit:Stratag.capitulo idem iu.libro.vii. car.cxcix.
Liſippus fictor tantus arte fuit vt Alexã. ab alio fingi noluerit: de effectu artium:capitulo quãtũ:libro octauo. car.ccxxvii.
Liuia Rutili ſeptimo &.xc.vixit annis: de ſenectute: capitulo muliebris:libro octauo. car.ccxxx.
Licinius macer vir prætorius repetundarum reus ne bona ſua hoſte ſubicerentur ſententiã morte præuenit: de mor.nõ vul. capitulo conſimili:libro nono. car.cclxiiii.
Licius fimbria iudicium de viro bono nunq̃ finire voluit: ſapienter dicta:capitulo quid illud:libro ſeptimo. car.clxxxvii.
Licinius Hoplomacus petiit patri ſeni iterdici bonis quo breui ta functo oĩa cõfirmauit:q q̃ in alios cõmi.c.i.lib.viii.ca.ccxv.

Lucius lamia rogo impoſitus vocem emiſit:de miraculis:capitulo aliquid:libro primo. car.xxxiiii.
Lucius qncius cinci.minutium conſulatũ deponere compulit. de diſcipina mili.capitulo age.libro ſecũdo. car.lv.
Idem de animi modeſtia.capitulo age libro quarto. car.cvi.
Lucius minutius conſulatum depoſuit: de diſciplina militari: capitulo age:libro ſecundo. car.lv.
Lucius marcius tribu.milit.occiſis in hiſpania ſcipionibus: reliquias exercituũ mira virtute collegit nec tñ titul.quẽ aſſumpſit ſenatui placuit:de diſc.mi.ca.ſed tẽpus:libr.ii. car.lvii.
Eiuſdem cõcionantis capite flamma efulſit:de prodi.capitulo æque:libro primo. car.xvii.
Idẽ q̃ cuiq; mag.conti.capitulo ſed neſcio:libr.viii. car.xxiii.
Lucius marius:& marcus cato tulerunt legẽ penã iperatoribus iponentẽ q falſum numeꝝ ceſoꝝ hoſtiũ aut amiſoꝝ ciuiũ retuliſſent:de iure triũ.capitulo primo:libro ſecundo. car.lix.
Lelius interrogauit gloſium ſi grac.iuſſiſſet at faces tẽplo iouis ſubderes ne.reſpondit ſic:de ami.capitulo tertio.li.iiii.car.cxix.
Idẽ cũ ſcipione amico in maris littore concas & calculos lectitauit:de ocio:capitulo par.libro octauo. car.ccxxiii.
Lucius opimius fregelanis:ad deditionẽ compulſis non triumphauit:de iure triũ.capitulo ſapientiores:libro.ii. car.lx.
Lucius cina auide humanũ hauſit ſanguinẽ a tẽplis tamen & aris abſtinuit:de iure trium.capitulo iu.libro.ii. car.lxi.
Lucius ſylla de ciuilibus bellis nullum geſſit triumphum: ibidem:capitulo Iam. car.lxi.
Idem cum imolaret viſa angue aruſpicis hortatu exercitũ mouit & fortiſſima ſamnium caſtra cepit:de prodig. capitulo Lucius ſylla.libro primo. car.xvii.
Idem clamidatus & crepidatus inceſſit:de his qui cul. capitulo lucius quoq; libro tertio. car.lxxxv.
Idem Pompeio priuato caput adaperuit:ſella ſurrexit:equo deſcendit de grati.capitulo.G.Marii.libro quinto. car.cxxxiii.
Idẽ ſeruũ proditorẽ domini ſui manumiſit & de ſaxo tarpeio deici fecit:de iuſtitia:capitulo iam lucius:lib.vi. car.clxxii.
Idẽ vſq; ad q̃ſturã vita vino & libidine ingnata egit:q poſt modũ tãta geſſi:de mutatiõe moꝝ:cap.vlti.libro.vi. car.cclxxix.
Idẽ p̃ture repulſam tulit q poſtea leges nouas cõdidit:& veteres abrogauit:de repulſis:ca.quid tam:lib.ſeptimo. car.cc.
Idẽ traditionẽ iugurthe marie ab ocho ſanctã anulo ſuo ſculptã habuit:de cupiditate gloriæ:ca.luci.li.octauo.car.ccxxxiii.
Idẽ vrbem totam & partes italiæ ciuili ſanguine inundauit: de crudelitate:capitulo Lucius ſylla:libro nono. car.ccxliiii.
Idẽ puteolis tanta cõcitatiõe efferuit vt ſpiritũ cruore cõmixtũ nimius euomeret:de ira:cap.quid ſylla:libro nono. car.ccli.
Lucius Antonius a ſenatu motus eſt ꝙ vxorẽ nullo amicorum cõſulto repudiauit:de cenſoria nota.cap.horũ.lib.ii. car.lxii.
Lucius flã.a ſenatu motus eſt ꝙ tempus ſulpitii cuiuſdam ad arbitrium mulieris ſtatuit:capitulo ſicut:ibidem. car.lxii.
Lucius ſeptimuleius.G.gracchi caput abſcidit & pilo per vrbẽ tulit.de auaritia:capitulo cæterum:lib nono. car.ccliii.
Lucius equitius in cuſtodia ductus a populo conuulſis clauſtris ereptus eſt.de ſeditione:capitulo.i.libro nono. car.cclvi.
Lucius corneli⁹ merula in Iouis ſacrario ſibi cẽdit ne ludibrio eſſet.de morte nõ vulgari:cap.qua tẽpeſtate.lib.ix.car.cclxiiii.
Idẽ hannonis corpus amplo funere extulit q̃ fortiter pugnando coruerat.de huma.capitulo atq;.libro quinto. car.cxxvi.
Luctatius conſul.& Valerius prætor penorum claſſem deleuerunt.luctatio triumphalis decretus eſt.valerio negatus.de iure triumphali.capitulo ſecondo:libro ſecundo. car.lx.
Lucretia a ſexto tarquinio vim paſſa gladio ſe transfixit.de pudicitia:capitulo dux:libro ſexto. car.clvi.
Lucius furius Philippus cenſor metellum pluresq; Ro.equites ademptis equis pu.inter ærarios retulerunt.de cenſoria nota: capiulo turpis:libro ſecundo. car.lxiii.
Idẽ ſegnitiẽ ſenatus pro roſtris exprobrans alios ſenatu opus eius dibere di.capitulo lucius.libro ſexto. car.clx.
Lucius ſellus cenſor.getam ſenatu mouit.de cenſoria nota capitu quuntur.libro ſecundo. car.lxiiii.
Lucius us filium de ſtupro in nouercã parricidio ſuſpectũ ſenatu ſilio abſoluit.de paren.aduer.ſuſpectos liberos mode.cap lucius gelius.libro quinto. car.cliii.
Lucull ſul Scipionẽ æmilianũ ex hiſpania in Affrica petendi au gratia miſit.de maieſtate.cap.nec filii.lib.ii. car.lxv.
Lucius pronius:&.M.Valerius cenſores .xl. iuuenes equis pu.ſpos in numerum erarioꝝ retulerunt.de cenſo.no.c.eque libro ſecundo. car.lxiii.
Luciũ ſiatũ dentatũ cẽcies & vigecies in agie deſcẽdiſſe auctore M.Var.tradũt.de for.cap.ſed qđ lib.iii. car.lxxvi.
Lucius aſſus cõſul in galia carbonẽ docuit a ſe patrem ſuum ſorde fuiſſe dãnatũ.de fidu.cap.cuius factu.li.iii.c.lxxxvii.
Idẽ cũ e.carbonẽ detuliſſet ſeruus illius ſcrineũ attulit plura cõti bus opprimi poterat ꝙ vt ſignificatũ erat ad illũ cũ ſeru cto remiſit.de iuſti.cap.nec aliter:lib.vi. car.clxxii.
Idẽ catum petẽs nunq̃ iduci potuit vt p̃nte ſcæuola ſocero ſuo iulo ſupplex fieret.de verecũdia.c.ac ne.lib.iiii.car.cxv.
Idẽ Domitio obiectãti ſibi luxuriẽ columnaꝝ maiorẽ illius cõfer oſtendit.de luxu.c.Gne.domitius.li.ix. car.ccxli.
Idẽ in.Marcellũ ferens teſtimoniũ vanus apparuit de teſtibus itulo.L.quoq; craſſus.libro octauo. car.ccxiiii.
Luci Lentulus litus prænauigans vidit rogum ipſi fortunæ pudlum in quo Pompei corpus cremabatur.de miraculis. capo iam quidem:libro primo. car.xxxii.
Idẽ ſularis lege cecilia repetundarũ dãnatus cenſura adem ptus.de varietate caſuum.capitulo primo.li.vi. car.clxxx.
Luci piſo de graui crimine accuſatus cum humũ proſtratus pe iudicũ oſcularet os eius ceno repletũ ſeueritatẽ in miſericciã vertit.de iudiciis.c.item lucius.lib.viii.car. ccix.
Luci reginus tribunus plebis Scipionem in carcerem coniectu cuſtodia liberauit & fuge eius ſe comitem fecit:de amicitia.itulo.L.autem.libro quarto. car.cxx.
Luci aluanius vrbe a gallis capta coniugem & liberos plauſtrehens deſcendere iuſſit:& virgines ſacra portantes impoſuie religione capitulo obruitur.libro primo. car.v.
Luci Furius Bibaculus prætor arma ancilia tulit q̃uis huius mieris vacationẽ hẽret ibidem.capitulo obruitur. car.v.
Luci Paulus omen arripuit contra perſen regẽ cuius bellum ei cretũ erat ꝙ filia ſua perſen periſſe diceret catulus .n. erat de nnibus.capitulo quid illud.libro primo. car.xiiii.
Luci petilii agro duce arche reperte in equarum vna libri qui daierant qui in conſpectu populi deuſti ſunt.de religione. capulo magna.libro primo. car.vii.
Luci Atracinus a cauſe dictione ſociorum fauore liberatus eſt e iuſti.capitulo ſumma.lib.ſexto. car.clxxi.
Luci mumius.de repulſis:capitu.quintum.lib.vii. car.cc.
Luci Domitius paſtorẽ qui aprũ venabulo occiderat crucifixit a telũ teneri ihibuerat.de ſeuerit.c.æq̃ tenax.li.vi.c.clxvi.
Luci Scipio ſtatuã clamidatã & crepidatã in capitolio poſuit. de is qui cul.capitulo lucii vero.lib.tertio. car.lxxxv.
Luci ſcribonius cũ Attilio ſerano edilis in ludis matris deũ loci ſenatũ a populo diſcreuernnt.de inſti.anti.capitulo per quigentos:libro ſecundo. car.xlv.
Lucius Flaccus &.M.Antonius duroniũ ſenatu mouerunt ꝙ legẽ le coercẽdis conuiuoꝝ ſumptibus trib.plebis abrogauerat.de cenſoria no.capi.M.autem:libro ſecundo. car.lxii.
Lucius iulius cũ claudio nerõe & liuio ſalinatore ſecundi punici beli tpe cẽſurã geſſit.de cẽſo.no.cap.age.libro.ii. car.lxiii.
MArcellus ab auriſpice monitus ne quid cum hoſte temere conaretur nocte ſpeculandi cauſa cũ paucis egreſſus occiſus eſt. de prodig. capit. & conſulatus: libro primo. car.xix.
Marcus craſſus multis edoctus prodig.ne cum hoſte confligeret cum filio occiſus eſt:& deletus exercitus: ibidẽ.capitulo non ſinit:libro primo. car.xx.
Idem relicta ſibi in quodam teſtamento repudiauit: de auaritia:capitulo primo:libro nono. car.cclii.
Marcus antonius cum in conuiuio caput cuiuſdam ſenatoris eſſet alatum ſeu cum non cognoſcere dixit:de ſuperbia.capitulo tetrum:libro nono. car.ccliii.
Idem duronium ſenatu mouit quod legem de cohercendis cõuiuiorum ſumptib⁹ abrogauerat:de cenſo.nota capitulo.M. autem:libro ſecundo. car.lxiii
Idem ſeruo ſuo commiſit vt corpus.M.Bruti cum paludamento ſuo ſepeliret ꝙ cum non feciſſet in eũ animaduertit: de humanitate:capitulo marciaut:libro quinto. car.cxxviii.
Marcus antonius diſertus quæſtor in aſiã p̃ficiſcẽs apud brunduſiũ edoct⁹:ſe apud.L.caſſiũ p̃torẽ poſtulatũ ſtatim regreſſus eſt & abſolutus:de fiducia:capi.cõtra:libro.iii. car.lxxxviii.
Marcus Cor.cetheg.ꝑpter exta paꝝ curioſe admota flaminio abire coactus eſt:de religione:capi.conſimili:libr.i. car.iiii.
Marcus attilius reg.de hoc ſupra in a Marcus emilius porcina qui nimis altam domũ in alſienſi agro conſtruxit mulctatus eſt:de iudiciis &c.capitulo admodum:libro.viii. car.ccxi.
Marcus emilius porcina p̃tor cauſam filie que matrẽ occiderat non diremit:infames &c.capitulo atq;. car.ccxi.
Idẽ cõtra anthiochũ de hoc vide in.P.M.B.oĩe ſuum vidit interitum:de omnibus:capitulo marci etiam:libro primo. car.xv.
Idem vltimum initurus bellum quibuſdam contradicentibus inquit hodie aut recte erit aut nihil curabo:grauiter dicta:capitulo Marcus:libro ſexto. car.clxix.
Marc.aqlius cũ poſſet glorioſe mori mithridati turpiter maluit ſeruire:de cu.vi.capitulo.M.libro nono. car.cclxvii.
Marcius coriolanus cũ ob ingentia eius facta a cõſule muneribus donaret nil aliud niſi captiui cuiuſdã ſalutẽ in equũ quo in acie vtebatur voluit:de abſti.ca.deinceps:li.iiii. car.cvi.
Idem precibus veturie matris caſtra ab vrbe mouit:de gratitudine:capitulo ſecundo:libro quinto. car.cxxxi.
Et de pietate erga patrẽ.c.coriolanus.Marcus ſcaurus athletaꝝ inſti.certamina:de inſti.anti.capi.athletaꝝ:li.ii. car.xlviii.
Idem cũ accuſatus eſſet dixit varius ſeuerus marcum ſcaurium accuſat:ſcaurus negat:vti creditis populus variũ repulit:de fiducia:capitulo eodem:libro tertio. car.lxxxviii.
Idẽ.x.ſeruoꝝ.&.v.& triginta miliũ nũmũ ſuſcepit patrimoniũ: de paupertate:capitulo.M.autẽ.libro quarto. car.cxiii.
Marcus attilius glabrio aureã ſtatuam patri in italiã primus appoſuit:de inſti.ant.capitulo ſtatuã:libro ſecundo. car.xlviii.
Marcus & decius filii bruti romæ gladiatoriũ munus dederunt: ibidem:capitulo tranſlatum:libro ſecundo. car.xlviii.
Idẽ.M.ſcaurus:cõtra.G.Memiũ.&.G.Flauium repetundarum reos teſtificatus eſt:de teſtibus:cap.M.etiã:libro.viii.car.ccxiiii.
Idẽ ſcaurus Romãis apud atheſim:ĩpetu cybroꝝ fuſis fugientibuſq; miſit ſe oſſibus eius in acie occiſi libentius occurſurũ q̃ ſic viſurũ:de ſeueritate parẽ.cap.M.vero:lib.v. car.cliii.
Manilius torq̃tus filiũ ẽt prouocatũ quia ſe inſcio pugnauit ſecuri ꝑcuſſit:de diſci.mil.capitulo at noſtra:libro.ii. car.lv.
Idẽ patrẽ a trib.plebis qa ei diẽ ad populũ dixerat timore illi illato liberauit:de pietate erga pa.cap.lucio:libro.v. car.cxlvii.
Idẽ gallũ eũ ꝓuocãtẽ ſingulari pugna necauit a quo torque aſſumpta torquatus dictus eſt:de fortitu.li.iii.ca.eodẽ &.c.lxxii.
Idẽ ſenatui dubitanti an latinos ordinẽ ſuum reciperent prohibuit:Grauiter dicta:capitulo ciuitatem:libro.vi. car.clxviii.
Eidẽ in vrbẽ cũ triumpho ingredienti nullus iuuenũ ei obuiã proceſſit:de ira:capitulo manlio:libro nono. car.ccl.
Idẽ viuente annis adeo ebes fuit vt a patre operi ruſtico deputaretur:de mutatione mo.capitulo ſecundo:lib.vi.car.clxxviii.
Marcus marcellus ſyracuſas cepit nec triumphauit:de iu.triũ. capitulo quin etiam:libro ſecundo. car.lx.
Idem apud padũ galloꝝ regẽ ſupauit occidit & arma ioui feretro dicauit:de for.c.nec marci:libro tertio. car.lxix.
Idẽ de animi mod.ca.atq;.M.marcel.qui hannibalẽ vinci poſſe & ſyracuſas capi docuit improbatiſq; legatorũ a ſenatu quærelis eos in cluentelã admiſit:libro quarto. car.xcvii.
Idem ſyracuſis captis ex alto ruinã aſpiciens lachrymas continere non potuit:de hu.capitulo age:libro quinto. car.cxxvii.
Idẽ claſtidio & ſyracuſis potitus cũ honori & virtuti tẽplũ cõſecrare vellet a collegio vetitus eſt auguꝝ: quaſi vna edes duob⁹ diis dicari recte non poſſit: qa &c.de reli.ca.in qua:lib.i.car.v.
Maſiniſſa dentes eburneos ex fano iunonis ablatos apportari iuſſit:de neglecta reli.capitulo at non:libro primo. car.ix.
Idẽ.xc.egreſſus annũ vt hymbre ac frigore caput tegeret nunquã adduci potuit:de ſenectute:ca.maſiniſſa:li.viii. car.ccxxx.
Marcus manlius ex arce qua gallos depulerat p̃cipitatus eſt:de ſeueritate:car.mar.manlius:libro ſexto. car.clxiiii.
Marcus lepidus cum ſeditioſis copiis extinctus eſt: de iure triũphandi:capitulo quintus:libro ſecundo. car.lxi.
Marcus valerius max.cenſor.L.antoniũ ſenatu mouit qa vxorem repudiauit:de capitulo.n.cap.horũ:lib.ii. car.lxii.
Marcus atilius regulus filius alterius reg.cenſ.M.metuliũ &c. de cenſoria nota:capitulo turpis:libro ſecundo. car.lxiii.
Marcus meſſala cenſoria nota p̃ſtrictus qa ignominia virtutẽ acuit cenſor factus eſt:de cenſoria nota.ca.vi.lib.ii. car.lxiiii.
Marcus attilius alter:vel marcus papirius ſecundum Liuiũ:Galo ſibi barbam permulcenti ſcipionẽ capiti inflixit:de fortitudine:capitulo magnum:libro tertio. car.lxx.
Marcus ſeuius ſeua loco tuendo ꝓpoſitus ſcuto trito & viginti ictibus perfoſſo erutoq; oculo ſup ingentẽ ſtragẽ quã fecerat corruit:de fortitudine:cap.claſiccã:libro tertio. car.lxxiiii.
Marcus ꝑpẽna ariſtonicũ regẽ cepit.Craſſiane ſtragis punitor extitit:de hiis q iſimo loco nati:ca.nõ paruus:li.iii. car.lxxxii.
Idem:de ſenectute:capitulo iam:libro octauo. car.ccxxx.
Marco pelicano cõſulatus prius q̃ adipiſceretur adeptus eſt:de conſtantia:capitulo.C.etiã piſonẽ:libro tertio. car.xcii.
Mar.bibulus filioꝝ ſuoꝝ occiſores quos cleopatra a ſe vinctos miſerat ei remiſit dicẽs:vindictã hanc eſſe ſenatus & nõ ſuã: de animi modeſtia:capitulo ad exter.libro quarto. car.c.
Marci flacci corpus trucidatum & pennates ab ymis eruti fundamentis:de ſeueri.capitulo q̃tũ ergo:libro ſexto. car.clxiiii.
Marcus curius iuuenẽ quẽdã edicto nõ reſpondentẽ bõa eius ſub haſta vendidit:de ſe.capitulo id factũ:li.vi. car.clxv.
Idem legatos ſamnitũ magnũ auri pondus offerentes repulit: de abſtinentia capitulo marcus autẽ:libro quarto. car.cvi.
Marcus antonius diſertus nullam ex rationib⁹ ſuis ſe ſcripſiſſe dicebat:qa &c.va.dicta.cap.Nã marci antoni:li.vii.car.ccxciii.
Idẽ quãta ſit vis eloquẽ.capitulo tertio:li. octauo. car.ccxxiiii.
Eiuſdẽ ſeruus contra eũ vehementiſſime tortus in nullo eũ leſit de fide ſeruo.capitulo ſecundo:libro ſexto. car.clxxvi.
Marcus lectorius ꝙ puerũ de ſtupro appellaſſet accuſatus etiã præter mortem impudicitie crimine damnatus eſt:de pudicitia:capitulo libidinoſi:libro ſexto. car.clviii.
Marcus caſtritius conſ.iuſſa detractãs audiuit ego habeo multos annos:lib.di.ca.m.etiam:libro ſexto. car.clxii.
Marc.Claudius ob turpem pacem cum Corſis factã in carcere necatus eſt:de ſeue.capitulo Marcum:libro ſexto. car.clxv.
Marcus Voluſius ꝓſcriptus ſtipẽ ignoto habitu q̃rẽs ĩ Bruti caſtra venit:de Vafre dictis & factis:cap.veniã:lib.vii.car.cxciiii.
Marc.Emilius Scaurus Flauius repetundaꝝ reus: ob retentem memoriã abſolutus eſt:de te.c.M.etiã:lib.octauo. car.ccxiiii.
Marc.Terentius Varo vno ſæculo quo vixit q̃ ſtilo fuit viuacior: de ſtudio:capitulo Terentius:libro octauo. car.ccxvii.
Marcus Fuluius Flaccus monẽti:& oranti ſenatui ne quaſdam leges induceret non reſpondit:de ſuper.cap.i.lib.ix. car.ccliii.
Marcus Druſus trib.pleb.L.Philippum conſulem miſit in carcerem ad ſenatum non iuit:ſed ad ſe venire iuſſit: de ſupbia: capitulo ſecundo:libro nono. car.ccliii.

Magichilo.M.marcellũ qui a cæſare ſeruatus fuerat occidit dicta improba:capitulo conſternatum:lib.ix. car.cclxi.
M.æmilius lepidus cũ fuluio flacco cenſor factus inimicitias depoſuit qui ex inimicis:capitulo ſecũdo:lib.iiii. car.ciii.
Idẽ filio Ptholomei regis egypti tutor a ſenatu datus quẽ ipſe tutorẽ relinq̃rat:de fide pu.capitulo.ii.libro.vi. car.clxxv.
M.menenius agrippa auctor pacis inter ſenatum & plebẽ adeo pauper obiit vt pecunia populi ſepultus fuerit:de paupertate:capitulo quante:libro quarto. car.cxi.
Marcus plaucius mortua vxore gladio incubuit & eodẽ rogo crenti ſunt.de amore con.capitulo eiuſdem:li.iiii. car.cxvi.
M.Brutus partes bruti ſecutus:a.M.Antonio occiſus ẽ:de amicitia:capitulo iungendus:libro quarto. car.cxx.
Marcus agrippa & decius Lelius grandi & fructuoſa coniuncti amicitia referuntur.de amici.c.ab hoc.libro.iiii. car.cxxi.
Mars cõtra brutios & lucanos cum ro.decertantes ro.opem preſens attulit:de miracu.capitu.quid martis:lib.i. car.xxxi.
M.Cota Gn.carbonem a quo pr̃ eius damnatus fuerat iudicio affixit:de pietat.erga patrem:cap.hãc pieta.libr.v. car.cxlii.
Metellus põtifex maxius poſthumiũ cõſulẽ ire i aphricá neglectis ſacris ire paſſus nõ ẽ:de religio.c.metellus:lib.i. car.iii.
Metellus numidicus ſpectãs quo tẽderent ſaturnini trib.pleb.conatus abiit in exiliũ:de cõſtã.capitu.metellus:li.iii. car.xcii.
Idẽ in aſia exulanti lrãe redditus ſui tradite ſunt is vero mutato vultu gaudiũ intra ſe cõtinuit:ſicq̃ cõſtat pari vultu exulẽ reſtitutũ fuiſſe:de animi modeſtia cap.numidic⁹:li.iiii. car.xcix.
Metellus macedonicus cũ aphricano minore accerrio aĩo diſſidebat at tñ morte eius audita cõcurrite inq̃t ciues q̃a mœnia vrbis noſtræ euerſa ſunt:ibidem:capitulo ſentio. car.xcix.
Metellus pius cõſul:pro calidio rogabat populum quod is tri.plæ.legem tulerat qua pater eius reſtitueretur:de grati.capitulo metellus vero:libro quinto. car.cxxxiii.
Idem conſul in hiſpania multa luxuria plena tulit: de luxuria:capitulo quid enim:libro nono. car.ccxli.
Idem hyſtrioni ſimillimus fuit:de ſimilitudine forme: capitulo generoſiſſimus:libro nono. car.cclxix.
Metellus cæler Gn.Sergiũ dãnauit q̃a matri familiæ pecuniã ꝓmiſit:de pudicitia:capitulo metellus:libro ſexto. car.clviii.
Meſius edilis ludos florales fecit Catone ſpectante ſed receſſit:de maieſtate:capitulo eodem:libro ſecundo. car.lxv.
Meſia mulier cãm egitq̃ mul.&c.capitulo prio:li.viii. car.ccxiii.
Midæ dormienti formice in os grana tritici congeſſerunt:de ꝓdig.capitulo midæ:libro primo. car.xxii.
Milo in ſciſſam q̃rcum adegit manus ſed excuſſis cuneis manus euellere nõ potuit & a feris comeſtus eſt:de mor.nõ vulg.capitulo iungam:libro nono. car.cclxvi.
Mithridates vna epiſtola.lxxx.milia Roma.ꝑ aſiã diſperſa occidi fecit:de cru.capitulo tam hercule:libro nono. car.ccxlvii.
Idem bellũ cum patre:de regno paterno geſſit:dicta improba:capitulo mithridates:libro nono. car.cclxii.
Eiuſdem filia laodice regina duplici ordine decium nata eſt:de mirandis:capitulo mithridatis:libro primo. car.xxxvi.
Milciades in carcere & vinculis ab atheniẽ.mori coactus ẽ:de ingratitu.capitulo bene:libro quinto. car.cxxxix.
Minucius mag.equitũ fabio equatus ſponte ĩperiũ depoſuit:de grati.capitulo fabio autem:libro quinto. car.cxxxii.
Molor rhetor prius exterraꝝ gẽtiũ in ſenatu ſine interp̃te auditus eſt:de inſtitu.antiq̃s:capitulo magiſtra.lib.ii. car.xlii.
Muſichanes mithridatis filius eger a ſenatu curatus & in patriã miſſus eſt:de humani.& cle.capitu.cõfecto.li.v. car.cxxvi.
Mulier q̃dã a philippo temulẽto dãnata: ꝓuoco inq̃t philippũ ſobriũ:libere dicta:capitulo inſerit:libro ſexto. car.clxiii.
Idẽ alia orabat pro incolumitate dionyſii:ibidem. car.clxiii.
Munatius flaccus in oppido accerſeres obſeſſus omnes quos amicos eius cenſuit iugulatos e muris ꝑcipitauit:de crudeli.capitulo munatius:libro nono. car.ccxlvi.
NEro tybetius & Liuius ſalinator ex inimicis iuncti ſunt amicitia qui ex inimicis iuncti:&c.capitulo ſicuti: libro quarto. car.ciii.
Idem haſdrubalem apud methauꝝ fluuium occiderunt ſtratagẽ.cap.idem iuppiter:libro ſeptimo. car.cxcvii.
Naſimenis vxor filii & filie ſtupro ſuperueniens obmutuit: de mirandis:capitula mirabilior:libro primo. car.xxxiiii.
Numantinia a ſcipiõe obſeſſi humanoꝝ corpoꝝ dapibus vſi ſunt de neceſſitate:capi.numantini:libro ſeptimo. car.cciii.
OCtauius conſul diron omẽ quẽadmodũ vidit ita vitare non potuit:de pro.ca.1a.libro primo. car.xix.
Opimius ſlegelanis ad deditionẽ cõpulſis triumphum petiit nec obtinuit:de iu.tri.c.iiii.lib.ii. car.lx.
Oratius cocles in ponte ſublicio ethruſcoꝝ vim ſuſtinuit & in tyberim ſe ꝑcipitauit:de for.capitulo.i.lib.iii. car.lxviii.
Otryadis pugna.de fortitu.capitulo otryade:lib.iii. car.lxxvii.
Omaſum puero ſuo faciens damnatus:infames:capitulo non ſupprimenda:libro octauo. car.ccxi.
Octauius balbus triũuiros fugiens cũ iã eſſet in tuto audiens ꝙ filius trucidabatur regreſſus ſeneci q̃ euaſerat obtulit:de paren.amore:capitulo ſed neſcio:libro quinto. car.cli.
Oratius puluillus audita filii morte edẽ dedicãs:manũ a poſte nõ mouit:de parẽ.mode.&c.c.horatius pul.li.v. car.cliii.
Oratius vnus ex trigeminis oratiã ſororẽ ſuã occidit:de ſeueritate:capitulo horatius:libro ſexto. car.clxvi.
Opimius conſul.G.gracchi caput.l.ſeptimuleio auro repenſaturũ promiſit:de auari.c.cæterum:libro nono. car.ccliii.
Idẽ ob ſororis necẽ a Tulli.rege dãnat⁹ a pp̃lo abſolu.ẽ.c.ccliii.
PAuſanias poſt maxia opa edita aſyæ moribus effeminatus eſt:de inſti.an ca.quod eos:libro.ii. car.l.
Idẽ philippũ vt gloria potiretur: occidit de cupiditate gloriæ:capitulo quorum:libro octauo. car.ccxxiiii.
Papirius curſor fabiũ magrm eq̃tũ q̃a cõtra eius edictũ pugnauerat virgis cedi iuſſit.de diſ.mili.ca.eiuſdem:li.ii. car.lvi.
Idem de fortitudine: capitulo ſtrenuus:libro tertio. car.lxxi.
Idem faliſcos ab ira populi ro.in eo ſeuire cupiens liberauit:de inſtitu.capitulo eadem:libro ſexto. car.clxxi.
Idẽ pullariũ añ aciẽ miſit in eius pectus primũ hoſtiũ pilum directũ ẽ:ſapiẽter dicta capi.papyrius:lib.vii. car.cclxxxvi.
Papirius maſſo cũ ꝓ re bñ geſta triũphũ nõ ĩperaſſet in albano monte triũphauit:de his q̃ cul.cor.ca.nã.lib.iii. car.lxxxv.
Pauli æmilii lecto funebri legati macedo.ſe ſponte ſubiacerũt de maieſtate:capitulo hoc quidẽ libro ſecundo. car.lxv.
Idẽ cũ macedo opibus vrbis romæ pauperrime expuliſſet nil ſibi retinuit:de abſtinen.capitulo at perſe:libro.iiii. car.cvii.
Idẽ pſem regẽ genibus ſuis obũolutũ erexit & iuxta ſe ſedere fecit:de humanitate:capitulo lucii:libro quinto. car.cxxviii.
Pedanius cẽturio ſub valerio flacco vexiliũ intra caſtra hannibalis tulit:de fortitu.capitulo cæterum:libro.iii. car.lxxiii.
Paſelius iuris ciuilis ſcientia clarus nulla vi induci potuit:vt de aliqua re quam triũuiri dederant formulam componeret libe.dicta.capitulo age:libro ſexto. car.clxiii.
Petiliũ conſulẽ aduerſus ligures fortiter puguantem occidi milites ſui paſſi ſunt:de diſci.mi.capitulo age.lib.ii. car.lv.
Idẽ vero mõtẽ expugãs cui leto nomẽ erat dixit hodie letũ capiã ea die mortẽ cœpit:de omi.c.cõſentaneo:li.i. car.xv.
Perſes rex apud albã relegatus mortuus ẽ:& funere pu.a ſenatu elatus eſt:de huma.c.conſimili:libro quinto. car.cxxv.
Pericles fuit vir ſumme & ſuauiſſime eloquẽtie. Quanta ſit res eloqui.capitulo pericles autem:libro octauo. car.ccxxiiii.
Idẽ ſophocli college dixit prætorẽ nõ ſolum manus ſed ẽt oculos hẽre cõtinẽtes:de abſti.capi.ac ne.libro quarto. car.cix.
Idẽ cũ pp eclipſim ſol' ath.turbarent' rõne oñſa eos a metu abſolui.q̃ magni effectus ar.capitulo ſed vt:li.viii. car.ccxxvii.
Idẽ intra q̃driguũ duob⁹ optimis filiis ſpoliatus vultũ retinuit priſtinũ:de parẽ.mo.c.princeps:libro quinto. car.clv.
Petilini romanis ſeruando fidem periclitati ſunt: de fide publi.idem libro ſexto. car.clxxv.
Perhill⁹ iuẽtor tauri enei:de crudelitate:ca.ſæuus:li.ix.c.ccxlviii.
Penetrales dii a Lauinio alati in his priſtinũ ſacrarium repetierunt:de miracu.capitulo referan.libro primo. car.xxxii.
Pithagoras vt litteris daret operam plurimas regiones peruagatus eſt:de ſtudio:capitulo Atq̃:libro octauo. car.ccxviii.
Eidẽ tãtos honos hitus ẽ vt q̃cq̃d dẽret ꝓ cã ſufficeret eũ dixiſſe quæ cuiq̃ magi.cõ.capit.pithagoræ:lib.viii. car.ccxxviii.
Pyndarus in gymnaſio dormiens mortuus eſt de mor.nõ vulga.capitulo at pyndarus:libro nono. car.cclxvi.
Polydamus in ſpelunca propter hymbrem fugiens ipſa ruente oppreſſus eſt ibidem:capitulo vltimo. car.cclxvi.
Piſo conſulatum pelicano prius q̃ adipiſceretur eripuit de conſtan.capitulo caium etiam piſonem:libro tertio. car.xcii.
Pittachus meritis ſuis dominiũ adeptus eſt ſolũ q̃d contra cum poſſet admouit:de animi mo.c.pittaci.li.quarto. car.cii.
Pyrrhus iratus ꝙ taremini in conuiuio verbis dehoneſtauerãt audiens ꝙ ebrii hoc dixiſſent placatus eſt:de humanitate: capitulo æque:libro quinto. car.cxxix.
Idem Romanorum legatis caſtra ſua petentibus quo ornatius reciperentur miſit obuiam ipſe vero eis ad portam occurrit ibidem:capitulo ſequenti. car.cxxx.
Idem cũ pecunia ex fano proſerpine rapto nauigaret vi tempeſtatis cum tota claſſe vicinis deæ littoribus illiſus eſt:de negle.reli.capitulo quæ quod:libro primo. car.ix.
Piſiſtratus iuueni qui filiæ in publico oſculum dederat ĩdulſit:de huma.capitulo non tam:libro quinto. car.cxxxix.
Idẽ eloq̃ntia tãta valuit vt atheni.ſibi verbis ſuæ ĩperiũ traderẽt:quanta ſit vis eloquẽtie:capit.piſiſtratus:li.viii.car.ccxxiiii.
Philemon propter ficus ab aſello comeſtas riſu extinctus ẽ: de morte non vulga.capitulo philemonẽ:lib.ix. car.cclxvi.
Philon architectus & arte ſua & eloquentia mirabilis ſuæ quẽq̃ artis &c.capitulo gloriantur:libro octauo. car.ccxxix
Philippus ma.Alex.filium monet ne ſibi ſidos putet quos pecunia cõciliat.Sapiẽter dicta:capitulo age:li.vii. car.cclxxxviii.
Phileni fratres amore patriæ viui defoſſi ſunt:de pie.erga patriã capitulo ſequitur:libro quinto. car.cxlix.
Idẽ monitus vt a quadriga caueret quadriga in capulo gladii pauſaniæ celatã non vitauit:de mi.capitulo eo.li.i. car.xxxv.
Poſthumius conſul africam petens a Metel.poteſt.ne ſacre deſereret reuocatus eſt:de reli.capitu.metel.libro primo. car.iii.
Pompeius cæſarem fugiens apud paphum omine territus ẽ:de omnibus:capitulo pompeius:libro primo. car.xv.
Idem legatus põ.ro.a gentio rege captus ardenti lucernæ digitum admouit:de patien.capitulo pompei:lib.iii. car.lxxix.
Idem victus a cæſare cum apud lariſſam populus ei obuiam pergeret:ite inquit & officium hoc victori præſtante: de verecun.capitulo pompeius:libro quarto. car.cxv.
Idem multis prodigiis monitus erat ne vltimam belli fortunã cum cæſare experiretur:de prodigiis:capitulo.Cn.etiam pompeium:libro primo. car.xx.
Idem aquæ decurſu per ſemitas ante omnes eſtiuũ minuit calorem:de inſti.anti.capitulo gneus:libro ſecundo. car.xlvii.
Eiuſdem caput regi inops portatur qui Tigranis tempora inſigni regio texerat:de humani.capitulo qua præclarum.Et hoc idem:capitulo hæc lucii:libro quinto. car.cxxviii.
Idem priuato.L.ſylla dictator caput adoperuit ſella a ſurrexit &c.de gratitu.capitulo.G.Marii:libro quinto. car.cxxxiii.
Idem Gn.carbonem a quo adoleſcens protectus fuerat occidi mandauit:de ingratitu.capitulo quo te.libro.v. car.cxxxviii.
Idẽ theophanẽ metheleneum reꝝ ſcriptorẽ ciuitate donauit:de cupi.glo.capitulo ne pompeius:libro.viii. car.ccxxii.
In eundem multa & maxima fortuna contulit.Quæ cuiq̃ magni:capitulo iam quæ:libro octauo. car.ccxxvii.
Idem hipſeum nobilem virum pedibus ſuis proſtratũ iacentẽ reliq̃d:de ſuperbia:capitulo gneus autem.lib.ix. car.ccliii.
Idem vibius ingenuus & publicius libertinus ſimiles fuerunt:de ſimili.for.capitulo magno:libro nono. car.cclxix.
Pontius aufidianus ſeruũ filiã ſuã ſtuprari procurauerat ipſum & ipſam occidit.de pudi.c.nec alio:lib.vi. car.clvii.
Poliſtratus & Ipolides phi eadẽ die nati ſunt & mortui de mirandis:capitulo hoc loco:libro primo. car.xxxvi.
Poſtumus tyburtinus filiũ q̃ nõ ſuo iuſſu pugnauit ſecuri percuſſit:de diſci.mili.capitulo.At noſtra.lib.ſecundo. car.lv.
Poſtumus cẽſor cũ camillo eos q̃ celibes ad ſeniũ peruenerunt erat i erariũ iferre iuſſerũt:de cẽſo.nota.capit.ii.lib.ii.car.lxiii.
Porſena nuncium qui ad eum occidendum perrexerat remiſit incolumen:de patientia:capit.quid enim libro.iii. car.lxxviii.
Pompilius lenas legatus ad ãtiochũ re.ſyriæ: mandata ſenatus detulit:graui.d.capitulo.Cn.vero:libro ſexto. car.clxviii.
Portia.M.Catonis filia audita morte bruti mariti ſui carbones ardentes hauſit:quia ferri copia non dabat' de amore cõiug.capitulo tuos:libro quarto. car.cxvii.
Põponius agmẽ.G.gracchũ in ſeq̃ntiũ in porta capena vſq̃ ad mortẽ tenuit:de amicitia:capi.in eadẽ:libro.iiii. car.cxvi.
Populus romanus aſiam bello captam attalo regi dono dedit:de libere:capitulo aſiam:libro quarto. car.cxxiii.
Populi ira miles conſulari imperio prælatus eſt:de ira: capitulo age:libro nono. car.ccl.
Polemon vir ꝑditæ vitæ xenocra.philoſophi ſcolã intrauit vbi totã luxu.exuit:de mu.caſuũ.c.ꝑdite:libro.vi. car.clxxxii.
Policrates famioꝝ tyrannus oĩum fortunæ donoſus in verticæ montis crucifixus eſt:ibidẽ.capitu.ad inuidiam. car.cclxxxiii.
Publius luci.veſtalẽ virginem etiam ignis paꝝ diligentẽ cuſtodem flagro amouit:de reli.capi.aducienduni:lib.i. car.iiii.
Publio volũnio ſeruo ſulpitio cõſulibus bos locutus eſt: & alia viſa ꝓdigia.de prodi.capitulo ꝑcipue lib.primo. car.xvii.
Publius decius vide in.d.
Publius craſſus ſummo ſtudio & diligentia latinam didicit linguam de ſt.cap.lãp.p.craſſus:libro octauo. car.ccxvii.
Publius clo.inceſti reus vt abſolueretur matronas & pueros iudicibus tribuit:de lux.capitulo pu.autẽ:lib.ix. car.ccxlii.
Publius ſeruilius cõſularis ꝑ foꝝ tráſiẽs cõtra reũ q̃dã dixit teſtimoniũ & dãnatus ẽ:de teſtibus:capitulo vlt.li.viii. car.ccxv.
Publius pulcher accuſatus ĩceſtia tribus lentulis vnũ ex his ſuo texit patrocinio q̃ ex inimicis &c.ca.ciceronis:li.iiii. car.ciiii.
Publius melius concupite dominationis reus capite damnatus eſt:domus eius area facta æquimelii traxit vocabulũ de ſeueritate:capitulo eadem:libro ſexto. car.clxiiii.
Publius ſempro.ſophus vxorem repudiauit ꝙ ſe inſcio ludos ſpectauit ibidem:capitulo iungendus. car.clxvii.
Publius memius ĩ libertũ ſibi ad modũ gratũ aĩaduertit ꝙ filiæ ſuæ iã puberi oſculum dedit:de pudicitia:cap.q̃d.p. car.clvii.
P.philos duos inimicos hiſpaniam recturus ſecum legatos ire coegit:de fidu.capitulo bellica:libro tertio. car.lxxxvii.
Publius attilius philiſcus filiam ſuam ſtuprũ paſſam interemit:de pudici.libro ſexto capitulo dicerem. car.clvii.
Publius matius tri.plæ.nouem cõtribunos viuos cremari fecit:de ſeueritate:capitulo idem ſibi:libro ſexto. car.clxv.
Publicia & Licinia q̃a viros necauerũt a ꝓpinq̃s eaꝝ ſtrãgulate ſunt:de ſeueritate:capitulo publicia:libro.vi. car.clxvii.
Publicola dolobella dubiam q̃ſtionẽ ad iudices ariopagitas miſit.Infames &c.capitulo vltimo:libro octauo. car.cxii.
Platoni puerulo in cunis iacentis apes mel labris inſeruerũt: de prodigiis:capitulo formicis:libro primo. car.xxii.
Idẽ aduerſus ſeruũ vehementer iratus vindictam amico comiſit:de animi modeſtia:capitulo nimis:libro quarto. car.c.
Idẽ beatũ orbẽ terraꝝ futuꝝ aiebat cũ ſapiẽtes regnarẽt aut ſapere cepiſſent:ſapienter dicta.c.iam pla.libro.vii. car.clxxxix.
Idẽ ſacræ cõductores de hoc ſecũ deliberantes ad euclidem remiſit.Suæ artis &c.cap.Platonis:libro octauo. car.ccxxix.

Tabula

Idem ipſe ſapientiſſimus:vt ſapientior fieret orbem peragrauit: de ſtudio:capitulo Plato libro octauo. car.ccxix.
Pluton ſolus e manibus circunſtātiū patrē vt eū occiderent eripuit:de pietate erga patrem:capitulo vltimo:li.v. car.cxlv.
Praxiteles ſculptor vulcani vxorem ſculpſit in marmore tantæ pulchritudinis vt a complexu cuiuſdem tuta non fuerit.Quā magni effi.capitulo cuius coniugē:lib.viii. car.ccxxvii.
Prodigia:de pdigiis:cap.pcipue & capitu.eiuſ.lib.i. car.xvii.
Proſerpina theſauri eius ſpoliator romā tractus in carcere mortuus eſt:de negle.relig.capitulo tam me.libro.i. car.ix.
Praſias rex bithiniæ filiū habuit q p ſuperiori ordine deciū vnū os habuit equaliter extētū de miraculis:ca.qd:lib.i.car.xxxvi.
Eidē Romā venienti qſtor obuiā miſſos eſt & romæ conducta domus.de huma.c.idem ſenatus:libro quinto. car.cxxvi.
Priuernates ſenatui vrbe reſpondentes impunita & ciuitate donati ſunt:libere dicta:capitulo ſecūdo:libro ſexto. car.clx.
Ptolomæus rex egypti a fratre pulſus per ſenatum reſtitutus eſt de humani.capitulo nec egyptus libro quinto. car.cxxvi.
Ptholomæus phiſcon ſororē fratri ſuo nuptā ſibi nubere cōpulit:de luxuria:capitulo Iam Ptolo.libro nono. car.ccxliiii.
Idē filiū q ex vxore eadēq; ſorore genuerat in cōſpectu ſuo occidi fecit:de crudelitate:capitulo Iteꝝ:libro.ix. car.ccxlvii.
Ptolomæus rex cypri cū pecunia pituꝝ ſe videret ea naui impoſita vt demergeret & hoſtē ea priuaret mergere non ſubſtinuit de auaritia:capitulo odium:lib.ix. car.ccliii.
QVintus Fuluius flaccus quia tegulas ex iunioris templo abſtulit poſt graues penas expirauit:de negl.religio.capitulo Quintus autem:libro.i. car.ix.
Idem fratrem ſenatu mouit:de diſci.mi.c.qn.li.ii. car.lv.
Quintus pleminius theatro proſerpinæ ſpoliato romā tractus in carcere obiit:de negle.re.capitulo tam me. car.ix.
Quintus nauius centurio dum capua obſideretur velitū vſum inſtituit.de inſti.anti.ea:velitum:libro ſecundo. car.xliiii.
Quintus catulus ſpectantium conſenſum velorum vmbraculis texit de:inſti.anti.capitulo religionem:libro.ii. car.xlvii.
Idē.M.lepido collega ſuo cū ſeditioſis copiis extincte cū moderato gaudio regredit:de iure triūph.c.Q.catul9:li.ii. ca.lxi.
Eundem populus Romanus ad ſydera vſq; vexit. Quæ cuiq; magni:con.capitulo.Qu.etiā catulum:libro.viii.car.ccxxxvii.
Eiuſdem prima ætas multi luxus & deliciarum fuit : de mutatione morum:capitulo quis ignorat:libro ſexto. car.cclxxix.
Idē a mario mori iuſſus trecēti calce illito multoq; igne calefcō cubiculo īcluſus ſe pemit:de mor.nō vul.c.ma.li.ix.ca.cclxiiii.
Quintus Valerius prætor colatini iudicio triūpho caruit:de iure triumphan.capitulo luctatius:libro ſecundo. car.lx.
Quintus ſalinator:de cenſo.no.capitulo age:libr.ii. car.lxiii.
Quintus metellus repetūdaꝝ cauſam dicēs tabellas rationū protulit quas videre voluerunt nō in tabulis:ſed in vita eius argumenta ponentes:de maie.capitulo ſed quid:lib.ii. car.lxiiii.
Idē ab oſidione cuiuſdā vrbis diſceſſit ne filii in conſpectu patris trucidarentur:de huma.capitulum quintus:li.v. cxxvii.
Idē victa carth.neſcire ſe illa victoria boni an mali reipu. acceſſerit:inquit ſapiēter dicta:cap.quinti quoq;:lib.vii. car.clxxxvi.
Eiuſdē beneficia a prima vitæ die vſq; ad vltimā cōmemorantur:de fœlici.capitulo videamus:libro ſeptimo. car.clxxxiiii.
Idē interrogatus ab amico de quadā re occulta agit deſine nā ſi cōſilii mei interiorem tunicā cōſcientia ſenſero ſtatim eā cremabo.ſtratagema.capitu.memorabilis.libro.vii. cart.cxcviii.
Quintus cepio claris functus honoribus in publicis vinculis depoſuit ſpūm de varie.caſuū.c.craſſum.libro.vi. car.clxxxi.
Quintus cotius a duobus celtiberoꝝ fortiſſimis puocatus ſingulari certamine vicit.de forti.ca.quoꝝ.& ſe.lib.iii. car.lxxiiii.
Quinto Fabio filio.Qu.Fabii maximi alobrogi bonis interdictū eſt.Qui a parē.cla.capitulum age:libro tertio. car.lxxxiiii.
Quintus elius tubero cōitiis ptoriis repulſus qa tricliniū deformiter ſtrauit:de repulſis:cap.quintus.libro.vii. car.cxcix.
Quintus hortenſius nepotem habuit infamiſſimū qui a paren.cla.dege.capitulo nam:libro tertio. car.lxxxiiii.
Idē filiū pp eius neqtiā īuiſum hēbat tñ eū hæredē inſtituit:de paren.aduer.ſuſce.l.mo.capitu.quinti.āt.libro.v. car.cliii.
Idē non minus in decoro corporis motu quā in eloquētia poſuit:qtum ſit momentū:capitu.quintus:libro.viii. car.ccxxv.
Quintus antiſtius vxorē repudiauit q occulte loquētē cū qdā libertina viderat.de ſeueritate:capi.nec aliter:lib.vi. car.clxvii.
Idem aſcripta ſibi in quodam falſo teſtamento recepit de aua. capitulo ſecundo:libro nono. car.cclii.
Quintus fabius maxius pecuniā p captiuis Hānibal ſoluit & fraudatus ea publice tacuit.magiſtrū eqtū ſibi dictatori equatum patiēter tulit:de cōſtā.cap.atq; & ca.ſeqn.libro.iii.car.xci.
Idē qa.P.craſſo errans aliqd occultum narrauit a cōſulibus obiurgatus eſt:de inſtitu.capitulo adeo:libro ſecondo. car.xli.
Quintus fabius ſeruilianus penas a filio dubiæ caſtitatis exegit: de pudicitia:capitu.quintus:vero libro ſexto. car.clvii.
Quintus fabius labeo inter neapolitanos & nolanos fines diremit:vafre dicta.c.quintus fabius:libro ſeptimo. car.cxcii.
Quintus ſceuola augur mariū hoſtē iudicare voluit ſylla iubente & exitiū:ibi truculēti9 minitāte:de cōſtā.c.ceteꝝ.li.iii.ca.lxiii.
Itē qōnes de iure ptorio cōſulebatur ad furium & caſelium cōſulentes mittebat:ſuæ quēq; artis:&c.cap.i.li.viii. car.ccxxviii.
Idem cum teſtimonium dixiſſet valde eum quem dixerat leſurum adiecit ita ſibi credi debere ſi alii idem afferent quia vnius teſtimonio credere peſſimi exempli eſt:de animi modeſtia:capitulo q animi:libro quarto. car.xcix.
Quintus cecilius metellus conſulatus repulſam paſſus poſtmodum de pſeudo Philippo duxit triumphum:de repulſis: capitulo quintum autem:libro ſeptimo. car.cc.
Quintus varius tri.pl.l.peſtiferam tulit in qua ipſe idem incidit: qui quæ in ali.&c.capitulo vltimo:libro.viii. car.ccxvi.
Quintus cicinnatus cōſulatus honorē cōtinuari ſibi paſſus nō eſt qa cōtra ius:de animi mode.c.age:libro quarto. car.cvi.
Idem quattuor iugerum agrum poſſidenti dictatura dilata eſt de pauper.capitulo eq;:libro quarto. car.cxii.
Quint9 caſſius occidēdi ſui gratia cū pugionib9 dephēſos recēpta pecunia dimiſit:de auaritia:capitulo.iii.libro.ix. car.cclii.
Quintus Pōpeius ad exercitū Gne.Pompei miſſus a militibus truncatus eſt:de ſeditione:capi.quintū:libro nono. car.cclvi.
Quintus Fabius gurges pictor & Vgolinus Legati a Ptholomeum munera priuatim ab eo accepta in errariū poſuerunt: de abſtinentia:capitulo atq; huic:libro quatto. car.cvii.
Quinto tuberoni cōſuli etholorū legati vaſa argentea cum obtuliſſet cū eis abire iuſſi ſunt.Ibidem:capitulo curii. car.cvii.
Quintus pap.patellam & ſalinum habuit:de paupertate:capitulo in.C.libro quarto. car.cxi.
Quintus conſidius rep.propter ſeditionem Catiline conſternata cum ingentem ſummam haberet in fenore nil exigit:de liberali.capitulo quinto:libro quarto. car.cxxiii.
Quinti claudii ſtatua in templo matris deum poſita templo bis exuſto manſit intacta de miracu.capit.i.libro.i. car.xxviii.
Quintus criſpus badiū cōtra hoſtē ſuū nūc ſeꝝ pugnare volētē traiecit:de humanitate:capitu.qd de quinto:lib.v. car.cxxvi.
Quint9 marci9 rex filiū vnicū ſumæ pietatis & magne ſpei amiſit & patiēter tulit:de paren.moderatione.c.v.lib v. ca.cliii.
Quint9 flaui9 apud populū reus:cū.xiiii.tribuū ſuffragiis dānatus eēt accuſantis odio abſolut9 eſt īſa.&c.ca.v.lib.viii. ca.ccix.
REx quidā ſubtilis iudicii : oblitum ſibi dyadema antequam capiti imponeret verba valde notāda protulit. Sapienter dicta.c.rex etiā &c.libro.vii. car.clxxix.
Regine cypriorum currus aſcenſure corporibus mulierum gradibus vtebantur quo melius pedes ponerent:de luxu.cap.ſed tamen:libro nono. car.ccxliiii.
Romulus & remus lupercalium morem inſtituerunt : de inſti. anti.capitulo equeſtris:libro ſecundo. car.xliii.

Idē ab actrone cecinēſiū regē puocatus eū occidit & ſpolia regi feretro retūlit:de forti.capitulo redeo:libro.iii. car.lxix
Idē a ſenatu in curia apud paludem capræ laceratus eſt:de ingratitudo.capitulo primo:libro quinto. car.cxxxv
Rutilius cōſul ex ludo gaurelii ſcauri vitandi inferēdi iocus rationē inuenit:de inſti.anti.c.armoꝝ:lib.ii. car.xliiii.
Idem de diſciplina mili.capitulo nam.P.rutilius.Qu.fabiū generum ſuum quia negligentia aciem amiſerat prouincia iuſſit excedere:capitulo eius:libro ſecundo. car.lxiiii
Idē in ſicilia opas publicanis dedit ſiculis leges dedit eo a fugitiuoꝝ bello liberauit:de ſubli.&c.capi.at.P.li.vi. car.clxxix
Idē publicanoꝝ cōſpiratione percuſſus in aſiam abiit in exiliū cui aſiæ ciuitates legatos miſerunt obuiam.de maieſtate:capitulo quid damno.libro ſecundo. car.lxv
Idē amico dicenti ſibi qd mihi tua amicitia opus ſi quod rogo non facis.Reſpondit quid mihi tua ſi ppter te aliqd in honeſte facturus ſum grauiter.c.p.autē:li.vi. car.clxix
Romani oēs ſecundo punico bel.errarius exhauſto mirabiliter cōtulerunt:de pie.erga patriā.c.age:li.qnto. car.cxlviii
Idē vrbe a gallis capta panē de capitolio proiecerunt:de Stratagemate.capitulo illud quoq; libro ſeptimo. car.cxcviii
Roſcius hiſtrio nullū ſpectāti ppl'o geſtum fecit niſi quē domi prius meditauerat:de ſtudio:cap.nec Roſcius.li.viii.car.ccxvii
Idē hortēſio cās agēte aſtitiſſe vt foro pitos geſtus referret ī ſcenā.Quātū ſit momētū.c.qntus āt hortēſis.li.viii. car.ccxxv
Romanæ matronæ legē opiā de ornatu mulierū tolli procurarunt de luxuria:capitulo vrbi.libro nono. car.ccxc
Romanus ppl's de ſeditione p totum titulū:li.nono. car.cclvi
SAmii prienenſibus auxilium implorantibus ſibyllam eis deriſus gratia miſerunt:de omnib9:capitulo adici. libro primo. car.xvi
Saturninus vetulio pſcriptū ſe audiēs aſſumptis ptoriis īſignis ſiciliā euaſit:de aſtutia:capitulo aliquāto:li. ſeptimo.car.cxciii
Sānites quare cōſilium herennii ponti ſpreuerunt ſub iugū miſi ſunt.Sapienter dicta.c.ne ſannites.libro ſeptimo. car.clxxxi
Saguntim cum vim Hannibalis ſuſtinere non poſſent incendio cum carris omnibus ſumpti ſunt: de fide publi.capi.poſt. duorum:lib.ſexto. car.clxxv
Seruius tulius dormiēte flamma circa caput eius emicuit imperium ſibi enūcians:de prodigiis:capitulo primo. car.xviii
Seruio ſulpitio &.P.volūnio conſul.bos locutus eſt & alia prodigia viſa ibidem:capitulo præcipue. car.xvii
Sextus pōpe.cū opis auctoī Pōpe.īterfuit funeri mulieris veneno pereūtis:de īſtitu.āti.capi.venenū:libro ſecūdo. car.li
Sergius orata penſilia balnea & alia luxuriæ inſtrumenta inſtituit:de luxuria:capitulo ſecundo libro nono car.ccxc
Sergius galba octo.mil.iuuētutis trium ciuitatū luſitaniæ ptim occidit.de pfidia.capi.ſergius libro nono. car.cclv
Idē cōtra Cæſarē vēditione bonorū Pompei exprobrando libere dicta:capitu.iam ſeruii galbæ:libro ſexto. car.clxiii
Idē a libonio tri.pl.accuſatus cū īā p ſe nihil recuſaret liberos ſuos puulos flēs cōmēdare cœpit.quo fcō mitigata cōtiōe penā indulſit.Infames &c.ca.cū a libone.libro.viii. car.ccviii
Semiramis regina Babiloniam perditam recuperauit: de ira cū capitulo vltimo.libro nono. car.cclii
Sempronia Sci.emiliani vxor vt quædam qui Tyberii fratri ſui dicebat filium agnoſcere compelli non potuit. de conſtantie: capitulo quid fœm.libro tertio. car.xcii
Septē ſapientes aureā mēſam piſcatoribus captā Apolini tradiderunt:de animi modeſt.capitulo huius viri.lib.iiii. car.cxii
Sextus liuius ſalinator cum Tyberio Nerone cōſul ex inimico amicus ē factus.Qui ex inimicis.cap.ſicuti:libro.iiii. car.ciii
Sextus Tarquinius gabios dolo cœpit ſtratagemate. capitulo at ne:libro ſeptimo. car.cxcvii
Seruius terentius pro domicio bruto occiſoribus ſe obiecit: ſed cognitus euaſit:de amici.capitu.iungendus:lib.iiii. car.cxx
Sextili9.G.quēdā Cæſarē q eū a grauiſſimo deſcēderat crimine inimico iugulādū tradidit:de īgratit.c.quo.n.lib.v.car.cxxxv.i
Sextus titius īnocens qa ſaturnini imaginē domi habuit dānatus eſt.Infames &c.capitulū ſextū:libro octauo. car.ccii
Scipio naſica cōſul e corſica reuocatus eſt.qa comitia cōſularia nō rite fcā fuerāt.de religiōe:capitu.laudabile:libro.i. car.iiii
Idē a penis captus omnia perdidit & tandem recuperauit de uarietate caſuum:capitulo hiſdem:libro ſexto. car.clxxx
Idē apparatū ſenicoꝝ ſub haſta vēdi fecit & ne ſedentes ludos aſpiciant:de inſtitu.anti.capitu.proximus:lib.ii. car.xlv
Idem Tyberium Gracchum trucidauit nec triumphum duxit: de iure triumphan.capitu.quin etiam. car.lx
Idē edilitatē petēs repulſam paſſus eſt qa ab vno petiit an manibus āmbularet:de repulſis:ca.publius autem:lib.vii. car.cc
Idē Tyberiū Gracchū quædā cōtra rēpublicā molientē obtruncauit:de ſortitudine:capitulo togæ:libro tertio. car.lxxii
Idē Apollinis monitu a peſſimonte acceſſitā deā manib9 & pēnatibus recepit.Quæ cuiq; magni:ca.verū:li.viii. car.ccxxxvi
Idē plæbe propter annoniam obſtrepente dixit tacete quirites plus enim ego q vos quid republicæ expediat intelligo.de fidu.capitu.in quacunq; libro tertio. car.lxxxvii
Idē ſub titulo legationis pgamū ſeceſſit:& ibi viuēdi finē fecit: de ingrati.capitulo quis ignorat:libro quinto. car.cxxxvi
Simonides nauigaturus:cum nauem ad littus apuliſſet mortui corpus inhumati ſepeliit a quo admonitus ne ſequēti die nauigaret quod fecit:qui inde nauem ſoluerunt abſordi ſunt:de ſomniis:capitulo longe:libro primo. car.xxvi
Eidē cenāti nūciatū eſt duos iuuenes eū petere: egreſſus neminē repit & domus corruit:de mirādi:ca.æq.lib.i. car.xxxv
Idē octuaginta āno docuiſſe carmina & ī coꝝ certamina deſcēdiſſe ſe gloriat':de ſtudio:capitu.Simonides.lib.viii. car.ccxxii
Scipio Affricanus ſuperior victa carth.transfugas Roma.cruci fixit latinos ſecuri percuſſit:de diſciplina milita. capitulo nihil: libro ſecundo. car.lvii
Eidē ob recuperatas hyſpanias triumphus decretus non eſt:de iure triumph.capitulo quin etiā:libro ſecundo. car.lx
Eidem Antiochus rex filium captum remſit: de maieſt.capitulo ſed quid mirum:libro ſecundo. car.lxiiii
Ad aphricanū eundem inter limina villa duces latronum venerunt & vt deum venerati ſunt:ibidem. car.lxiiii
Eidem cōſulatus certior legiptimo tēpore datus eſt.Quæ cuiq; magnifica cō.capitulo ſecundo libro octauo. car.ccxxxv
Idem apud Siciliam aliquādo gymnaſiæ dedit operam palioq; & crepidis vſus eſt:his qui cul.capitulo primo. car.lxxxiii
Idē in hiſpaniā quartū & vigeſimū agēs annū nullo illuc ire audente miſſus ē cū imperio vbi ciui ate badiā obſideret:adeuntibus tribunal ſuum ſtatuit vt craſtina die in ede quæ intra vrbem erat adeſſent quia ibi eis ius diceret quod & factum eſt. de fiducia:capitulo primo:libro tertio. car.lxxxv
Idē tracto in affricā exercitu ſpeculatores hānibalis admiſſit in caſtra & cūcta videre paſſus ē:nec qcq de virib9 hānibalis aut cōſiliis pcūctatus ē:de fiducia:capitu.cui:lib.iii. car.lxxxvi
Idem cum a lelio Scipi.fratre ſuo cuius ipſe in aſya legatus fuerat certe pecuniæ ratio quæreretur prolatuſq; liber eſſet expenſarum indignatis de ea re dubitari quæ ſub ipſo legato ad miniſtrata eſſet abſceſſit:capitulo verum. car.lxxxvi
Idē cū dies ei dicta eēt ad populū cōſcēdit roſtra & corona triūphali capiti impoſita ſequenti ſenatu equeſtri ordine vniuerſa plæbe perrexit in capitoliū:capi.Non fatigabor. car.lxxxvi
Eidē voluerunt maiores ſtatuas ponere in comicio ī roſtris ī curia:ī ipſa iouis maximi eccleſia:multaq; ſublimia:ſed ipſe paſſus nō eſt:de aī mode.capi. nō defuit:libro quarto. car.xcvii
Idē cū.T.Graccho diſcidēs amic9 factus cū & filiā ſuam corneliam dedit vxorē:Qui ex inimi.capitu.clarum:lib.iiii. car.ciii
Idem capta non : Carthagine: virginem eximie forme illuſtri progenie ortam oblatam ſibi parentibus & ſpon-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIO

ſo eius ĩtactũ reſtituit. De abſtinẽtia. capitu. iiii. li. iiii. car. cv.
Idem ennii poete effigiem in monumentis gentis corneliæ locari voluit: qd ingenio ſuo opa eius illuſtrata putaret de cupi. gloriæ: cap. ſuperior: libro octauo. car. ccxxxii.
Idem expugnata carthagine litteras per ciuitates miſit vt ornamenta templorum ſuorũ a penis rapta depoſceret de humanitate: capitulo affricani: libro quinto. car. cxxvii.
Idẽ patrẽ ſuũ cũ hãnibale apud ticinũ flu. pugnãtẽ & ſauciũ ſeruauit: de pietate erga patẽ. ca. eadẽ: libro quinto. car. cxlii.
Idẽ ſenatũ orauit vt ꝓuinciã fratri ſuo reſtitueret ſeq̃ ei legatũ iturꝫ ꝓmiſit: de pietate erga fr̃es: ca. atq; hæc: li. v. car. cxlv.
Idẽ poſt canẽſem cladẽ reliqas exercit⁹ italiã deſerere diſtracto gladio ĩhibuit: de pietate erga pr̃iã. c. ñ ẽ extĩct⁹: li. v. ca. cxlviii.
Idẽ nauẽ nobiliũ carth. honuſtã. & a ſe deductã dimiſit qa dixerũt ſe legatos ad ſe miſſos: đ fide pu. h⁹ exẽpl. li. vi. ca. clxxiiii.
Idem ab ingrata patria exulãs ignobilis vici accola vitã finiuit: de ingrati. capitulo priore: libro quinto. car. cxxxv.
Idẽ turpe eẽ dicebat in re militari dicere nõ putabã. itẽ negabat aliter cũ hoſte cõfigere debeř quã aut ſi occaſio aduenifſet aut neceſſitas. ſapienter dicta. cap. ſcipio. lib. vii. car. clxxxvi.
Idẽ ex Sicilia traiecturus in affricã iuuenum trecentorꝫ equos ſumpſit. & arma q̃ Romãis fortib⁹ viris tradidit illos aũt inexpertos dimiſit. Vafre. capitulo Scipio: libro. vii. car. cxciii.
Idẽ cũ duabus qnq̃remibus ad ſiphacem ex hiſpania traiecit ĩ aphricã. de temeritate. capitulo primo. libro nono. car. cclvii.
Scipio eiuſdem aphricani filius ab antiocho rege captus patri redditus fuit. car. cclvii.
Idem ꝑturã turpiter adeptus a ꝓpinquis ſedere & ius reddere vetitus eſt ãnulũq; ĩ quo pr̃is effigies ſculpta erat detraxerunt. Qui a paren. cla. de ge. cap. qd eni: libro tertio. car. lxxxiii.
Scipio metellus capta naue in qua vehebař. gladio ſe trãſfixit: de forti. cap. eodem: libro tertio. car. lxxii.
Scipio aſyatic⁹ ãthiochũ regẽ vicit & aſyã ĩperio populi Romani ſubiecit: peculatus tñ reus factus in carcerẽ ductus ẽ iuſſus: de ingrati. capitulo maiorem: libro quinto. car. cxxxvi.
Scipio affricanus poſterior auctor fuit vt in ludis matris deum ſenatus a populo diuerſis locis ſederẽt q̃res fauorẽ ei abſtulit vulgi. de inſtitu. anti. cap. per quingentos: lib. ii. car. xlv.
Idẽ conſul in hiſpaniam miſſus nũmantiã cepit excuſſit: & ſolo equauit: de diſcipli. mili. cap. ii. libro ſecundo. car. liii.
Idẽ punico euerſo ĩperio exterarꝫ gẽtiũ trãſfugas in edẽdis ſpectaculis fratris obiecit: ibidẽ: capitulo nã poſterior. car. lvii.
Idem a luculo cõſule ex hiſpania miſſus in africam maſaniſſa & carth. de pace tanq̃ imperatorem habuerunt: de maieſta. capitulo nec filii: libro ſecundo. car. lxv.
Idẽ cum validã vrbẽ obſideret quibuſdã ſuadentibus vt q̃dam faceret reſpondit nõ eſſet eiuſdem aliquos accipere & timere: de fiducia: capitulo auiti: libro tertio. car. lxxxvii.
Idem hoſtẽ ſingulari certamine prouocantem interimit: de fortitu. capitulo eodem libro ſecundo. car. lxx.
Idẽ & Lelius ocio deditĩ nõnunq̃ caiete & laurẽti littorib⁹ cõculas & calculos lectitarũt: de ocio: capitu. ii. li. viii. car. ccxiii.
Idẽ tyberiũ gracchũ iure ceſum cuidã ĩterrogãti rñdit orto inde murmure taceãt inqt qb⁹ italia nouerca ẽ nõ ſolutos vereor quos ligatos adduxi libere dcã: ca. Quid phili. li. vi. car. clx.
Idẽ populis cõſulatus dedit ꝓuĩcias affricã & hiſpaniã ſine forte cõceſſit. q̃ cuiq; ma. capi. tradunt: libro octauo. car. ccxxxvi.
Idẽ cottã apud populũ accuſauit & nocẽs abſolut⁹ ẽ ne accuſatoris potẽtia rea abeẽ videreř: li. viii. c. ſed queãdm. car. ccxxxvii.
Idẽ cẽſor factus dixit ſe oĩa rite facturꝫ ſi dareř ſibi collega vel nõ dareř. Grauiter dicta: capi. nihilo: libro ſexto. car. clxviii.
Idẽ cũ iter ꝑtes cõtẽtio eẽt de altero duorꝫ ĩ hiſpaniã cõtra viriatũ mittẽdo cũctis ei⁹ ſnĩam expectãtib⁹: dixit neuter mihi placet qa vn⁹ nil habet alteri nihil ſatis ẽ ibidẽ: ca. idẽ. car. clxviii.
Idẽ duabus vrbibus numantia & carth. euerſis occiſorum domi inuenit mortis punitorem in foro non reperit: de ingratitudine: capitulo nihilo. libro quinto. car. cxxxvi
Scite dario fines eorꝫ ingreſſo ĩterroganti quẽ finẽ fuge aut pugnæ initium facturi eẽnt. Reſponderunt cũ ad parentũ ſepulchra veniſſent ſciturum qualiter ꝓliari ſolerent: de pietate erga patrem: cap. dario: libro quinto. car. cxliiii.
Siculus quidam dicẽti ꝑtori ſe admirari cur ſibi ſimilis eẽt cũ pater ſuus nũq̃ in ſicilia fuerit. Reſpondit ſed meus Romæ fuit: de ſimilitu. formæ: capitulo ille: libro nono. car. ccxx
Siphax numidiæ rex captiu⁹ apud tyburi mortuus de publico ſepultus ẽ: de humanitate: ca. illud quoq;: li. v. car. cxxv.
De eodẽ. de varietate caſuũ. capitu. ſequiř: li. vi. car. clxxxiii
Sceua vel ſcæuola cæſaris miles britãnico bello in ſcopulo mirabilẽ edidit pugnã: de forti. capitu. tuũ vero: li. iii. car. lxxv
Senatus poſt cannenſem cladem vltra. xxx. diẽ luctũ extẽdi vetuit. Matronæ candida vti veſte. & aris thura dare coacte: de religione: capitulo quanto: libro primo. car. vii.
Idẽ cũ aduerſus hãnibalẽ claudiũ Neronẽ & liuiũ ſalinatorẽ cõſul mittereř acerrĩe diſſidentes oẽs in gr̃am reduxit. Sapienter dicta: ca. cũ aduerſus & iii. cap. ſequẽti: lib. vii. car. cxcvi
Idẽ cũ Ptholomæus rex ægypti ſe filio ſuo tutorẽ reliquiſſet. M. Emiliũ lepidũ virꝫ ĩtegerrimũ ad tutelã pueri alexãdriã miſit: de fide publica: capi. cũ Ptholomæus: lib. vi. car. clxxiiii.
Idem tegulas marmoreas quas Fuluius flaccus ex templo iunonis lacinie tulerat reportari curauit: de neglecta religione: capitulo. Quintus autem: libro primo. car. ix
Idẽ certo loco q ſcenaculũ dicebař ꝯueniebat vt ĩde citius veniret ĩ curiã de ĩſtit. antiqs capitu. ſed vt libro ſecũdo. car. xliii
Idẽ carth. captiuos ſine ꝓcio reddidit. Siphacẽ & pſem reges funere pub. extulit. Muſophoni maſſaniſſe filio pruſie bitinie regi impendia fecit Ptholomæus regi egypti a minore fr̃em pulſo opem tulit: de humanitate: & clemen. capitulo. ii. cum pluribus ſequentibus: libro quinto. car. cxxv
Idem duabus mulieribus capuanis vrbe capta libertatẽ & bõa reſtitu. de grati. capitu. quem: libro quinto. car. cxxxii
Idẽ cũ tymocares ãbrachiẽſis ꝓmiſiſſet fabricio ſe pytrũ ueneno necaturꝫ ſcripſit ei: vt aduerſus tales ĩſidias ſe cautius ageret. de iuſtitia: capitulo tymochares: li. ſexto. car. clxxi
Socrates ex phænaretæ matre & marmorario patre editus ad tam clariſſimum gloriæ lumen acceſſit: de his qui humili loco nati. capitulo ſed vt: libro tertio. car. lxxxiii
Idem cum tota ciuitas athenien. triſtem ſentẽtia tulerat: de quibuſdam nullis terroribus induci potuit vt conſentiret: de conſtantia: capitulo ſocratis libro tertio. car. xciiii
Idẽ cũ athẽis cãm diceret & lyſias ei q̃ndã oĩonẽ ſupplicẽ attuliſſet: aufer inqt iſtã. Nã ſi adduci poſſim vt eã ĩ vltimã ſcythiæ regionẽ perorarẽ iterꝫ me ipſum morte mulctãdũ concederẽ. graui dicta: capitulo ſocrates: libro ſexto. car. clxix
Idẽ nil a diis ĩmortalibus petẽdũ eſſe dicebat niſi vt bõa tribuerent. Sapiẽter dcã: ca. ſocrates cũ tribus ſequẽ. li. vii. car. cxcvii
Idem ætatis iam prouectæ fidibus dedit operam ſatius iudicãs eius artis vſum ſero q̃ nunq̃ diſcere. de ſtudio: capitulo ſocratem: libro octauo. car. ccxxi
Idẽ cũ filiolis ĩterpoſita arundine cruribus luſit & ſi ab alcibiade riſus eſt: de ocio: capitu. idq;: libro octauo. car. ccxxiii
Solon multũ de pr̃ia ſua meritus ſenectute exul. cypri exegit. de ingrati. capitulo iam ſolon: libro quinto. car. cxxxix
Idẽ neminẽ dum viueret beatũ dici debere putabat. Sapienter dcã. cap. age cũ duob⁹ ſequẽtib⁹. libro ſeptimo. car. clxxxix
Idẽ fato ꝓximus audiens aſtantes colloq erexit caput & iterrogatus quare hoc feciſſet. Rñdit vt cũ id qđ dicitis didicero moriar. de ſtudio. c. nam ſolõ. lib. octauo. car. ccxxii
Sophoclæs ætate ſenior ĩterrogatus an venereis vtereř inqt dii meliora libẽter. n. iſtinc tanq̃ ex aliqua furioſa ꝓfugi dominatione: de abſti. c. ſophocles: libro quarto. car. clx
Idem gaudio mortuus eſt. de morte nõ vulga. capitulo ſophocles: libro nono. car. cclxv

Spurius cauilius primus vxorem ſterilitatis cauſa repudiauit: de inſti. anti. capitulo repudium: lib. ſecundo. car. xxxix.
Spurina cum multarum matronarum ſollicitaret oculos oris decorem vulneribus confudit: de verecundia: capitulo quod ſequitur: libro quarto. car. cxv.
Spurina alter aruſpex Cæſari vt ꝓximos triginta dies caneret quorꝫ vltimus Idus Martii erat quo die. cũ cæſar illi diceret. an neſcis Idus martias veniſſe & ille. An icis illa ſibi mundũ ꝑteriſſe: de effectu artiũ: capitulo ſpurinæ: lib. viii. car. ccxxvii.
Spartanus quidam magiſtratus repulſam paſſus gaudere ſe dixit: q̃ patria ſua aliquos ſe meliores haberet grauiter dicta: capitulo vltimo: libro ſexto. car. clxx.
Staſipus tegrates amicis hortantibus vt quẽ in adminiſtrariõe reipublicæ hẽbat emiliũ virꝫ: alter bonũ ſubmoueret: negauit ſe facturꝫ ne quem locum bonus tenebat malus occuparet: de animi mode. capi. non minoris: libro quarto. car. ci.
Spurius Caſſius ſuſpitione concupite dominationis occiſus & domus ſuæ ruine oppræſſus: de ſeueritate: capitulo par indignatio: libro ſexto. car. clxiiii.
Sulpitio ſacrificanti apex elapſus capite abſtulit ſacerdotiũ: de religione: capitulo at ſulpitio: lib. primo. car. iiii.
Sulpitius gallus vxorẽ: q̃ foris apto capite verſatam cognouerat repudiauit de ſeue. c. horridum: lib. vi. car. clxvii.
Sulpitio betico & licinie ſtolone cõſul. ludi inſtituti ſunt: de inſti. anti. capitulo nunc: libro ſecundo. car. xlvi.
Sulpitia quinti Fuluii Flacci vxor matronarum Romanarum iudicio cæteris caſtitate prælata eſt: quæ cuiq; magni con. capitulo merito: libro octauo. car. ccxxxviii.
Sulpitia vxor Lẽtuli cruſteliõis matre vetãte clã virꝫ proſcriptũ in ſiciliã ſecuta ẽ: de fide vxo. capitu. vlti. lib. vi. car. clxxv.
Sceuola pila luſiſſe traditur alea etiam & calculis aliquãdo vacaſſe: de ocio: capitulo ſceuola: libro octauo. car. ccxxiii.
Idem aſiam prouinciam tam iuſte rexit vt ſenatus magiſtratibus illuc ituris illum in exemplum adducerent quæ cuiq; magni. conti. capitulo ac ne: libro octauo. car. ccxxxvi.
TAles philoſophus interrogatus an facta hominum deos fallerent: inquit nec cogitata: Sapienter dicta. capitulo mirifice: libro ſeptimo. car. clxxxix.
Tarquinius priſcus. M. tulium duumuirum inſutum culeo in mari abiici iuſſit quia librum ſacrorum ciuilium quẽ in cuſtodia habebat corruptũ ſcribendum tradidit: de religione: capitulo tarquinius: libro primo. car. vii.
Tarqnio ſuperbo veientibus & ethruſcis cũ Valerio publicola Ro. conſule pugnantibus tantus error repẽte inceſſit: vt victores fugerent: de miracu. c. valerio: libro primo. car. xxxi.
Tamyris regina ſytarum caput ciri: abſciſſum in vtrem ſanguine humano plenum abiici iuſſit: de vltione: capitu. clare: libro nono. car. cclix.
Tarpeiam virginem: tacius ſabinorum rex induxit munere: vt in arcem cui pater eius tarpeius præerat eũ induceret: de perfidia capitulo Romulo: libro nono. car. cclv.
Teogenes numãtinorꝫ dux deſperatis rebus ſuis ĩcẽſa vrbe cũ ciuib⁹ ſe flãmis iniecit: de forti. ca. numãtino: li. iii. car. lxxviii.
Terentius varro apud cãnas infeliciter dimicauit: de neglectã religione: capitulo primo. car. viii.
Teren. culeo quia a carthaginenſibus captus a ſcipione recuperatus fuerat eum triumphantem cum pileo ſecutus eſt: de grati. capitulo tam hercle: libro quinto. car. cxxxii.
Theſeus poſt multa bñficia athe. ꝓſtita actus in exiliũ ſchyron in ſiluã tumulũ habuit de ĩgrat. capi. detrahe. li. v. car. cxxxviii.
Themiſtocles cum patriam ſuam principẽ græciæ reddidiſſet exulem eum Xerſis regis opem petere compulit ibidem: capitulo Themiſtocles. car. cxl.
Teramenes a. xxx. tyrannis atheni. venenũ coactus ſumere incunctanter hauſit: de fortit. capitulo ac ne: lib. iii. car. lxxv.
Teſtamenta quædam iure facta reſciſſa ſunt: quædam quæ reſcindi poterant rata manſerunt: quadam contra opinionem hominum hæredes habuerũt: de teſtamẽtis quæ reſciſſa ſunt cum duobus titulis ſequentibus: libro ſeptimo. car. cciiii
Tertia emilia Africani prioris vxor ſciens vnam ex ancillis viro gratam diſſimulauit & poſt mortem viri eam maritauit: de fide vxorum: capitulo atq; vt: libro ſexto. car. clxxv
Terentia ciceronis vxor centum & tribus vixit annis: de ſenectute: capitulo muliebris: libro octauo. car. ccxxx.
Theopõpus hyſtoricus poſteritati tradidit memoriã illius qui tẽplũ dyane epheſie incẽdere voluit vt fama eius ex hoc ꝑ orbẽ diuulgareř: de cupiditate gloriæ: ca. vltimo: li. viii. c. ccxxxiiii.
Theodorus cinereus liſimacho ſibi crucẽ minitãti inqt mea nihil humi an ſublimi putreſcã libere dicta. c. vl. lib. vi. car. clxiii.
Themiſtocles vt ab oppugnatione patriæ ſuæ quæ cum exulare coegerat abſtineret hauſto: tauri ſanguine vita exceſſit: de pie. erga patriam. c. themiſtocles: libro quinto. car. cxlix.
Idẽ tã triſtẽ egit adoleſcẽtiã q̃ abdicaria pr̃e meruit & matrẽ ſuſpẽdio mori coegit: de varietate caſuũ. c. piget: li. vi. car. clxxxii.
Idem interrogatus a quodam cui potius filium traderet pauperi ſed ornato an diui parum probato. Reſpondit malo virum qui pecunia q̃ pecuniam quæ egeat viro: Sapienter dicta: capitulo. Ac ne: libro ſeptimo. car. cxc.
Idem omnium ciuium ſuorum nomina memoria tenuit: & breuis more ſpacio græcæ lingue commercium habuit: de ſtudio: capitulo q̃ porro: libro octauo. car. ccxx.
Idẽ plerũq; noctes ducens in publico verſabatur interrogatus qd hoc eſſet: dicebat quia me trophea myltiadis excitant: de cupiditate gloriæ: capitulo ſed melius: lib. octauo. car. ccxxxiii.
Tyberius gracchus monuit augures q̃ in comiciis conſul. a ſe factis erratũ fuerat ob quæ cõſules qui iã in prouincias ierant reuocati ſunt: de religione: ca. laudabile: libro. i. car. iiii.
Idem Flaui hoſtis ſui inſidiis in locũ tractus eſt vbi a magone pœnorꝫ duce occiſus eſt: de prodig. c. minus: libro. i. car. xviii.
Idem cum. G. claudio in iudicium tractus abſq; collega abſolui noluit: de iuſtitia: ca. cum Tyberius: libro ſexto. car. clxxii.
Tiberius alter interempto ſenatu cuncta per plebem agi debere minitans a ſcipione naſica peremptus eſt: de fortitudine: capitulo togæ quoq;: libro tertio. car. lxxii.
Tiberius ĩperator a ticinio in germaniã ad fratrẽ druſum languentẽ cũ magno labore & periculo feſtinus acceſſit de pietate erga fratres: capitulo hoc exẽplo: lib. v. car. cxlvi.
Tineius cẽturio explorator miſſus a Caſſio & rediẽs cũ ipſum extinctũ cõperiſſet cõfeſtim ſe occidit: & ſuper illũ exanimẽ ſe iniecit: de errore: capitulo tinei: libro nono. car. cclviii.
Tigranes rex Armeniæ filium habuit Tigranem vel ſariaſtrum qui contra eum ſpirauit bellumq; geſſit: dicta impro. capitulo q̃q̃: libro nono. car. cclxii.
Titus Aufidius Aſiatici publici particulam tenuit poſtmodum totam Aſiam pro conſulari imperio adminiſtrauit de ſublimitate a ſta. hu. capitulo primo: libro ſexto. car. clxxix.
Titus Veturius: plotium qui verberibus affecerat eum accuſauit: ſenatus plotium coniecit in carcerem: de pudicitia: capitulo conciones: libro ſexto. car. clviii.
Tyberii. &. G. Gracchorum corpora inhumata iacuerunt: de ſeueritate: capitulo viguit: libro ſexto. car. clxv.
Tulius Cicero ſumma Romanæ eloquentiæ glorioſiſſimus litterarum compoſitor fons abundantiſſimus: de inſtitu. antiquis: capitulo magiſtratus: libro ſecundo. car. xli.
Idem vrbe pulſus per ſomnum vidit Mario iudicante reditum ſuum: de ſomniis: ca. ac ne illud quidem: libro. i. car. xxiiii.
Eidem proſcripto apud Caietam degenti. M. Pompilius lenax caput abſcidit & in vrbem portauit: de ingratitudine: capitulo ſed vt: libro quinto. car. cxxxvii.
Idem orationem pro Gallo habuit contra. M. Calidium accuſatorem. Quantum ſit monumentum in pronun. &c. capitulo. Nam. M. Cicero: libro octauo. car. ccxxvi.

Eiuſdem teſtimonium reprobatum fuit : de teſtibus :capitulo quid.M.Cicero:libro octauo. car.ccxv.
Turilius lucum æſculapii violauit in ipſo occiſus eſt:de neglecta religio.capi.nec minus:libro primo. car.viii.
Tuſculani camillo ad delendam eorum ciuitatẽ cuncti togati venerunt obuiam afferentes exercitui neceſſaria:capitulo tuſculanis de vafre dictis. car.cxcvi.
Idem ciuitati donati Romana de pompilia tribu . ſe vindicarunt de vl.cap.tri.ple.lib.vi. car.cclix.
Turia vxor.Qu.Lucretii virum ſuũ proſcriptũ a triumuiris ſeruauit:de fide vxorum:cap.penul.lib.vi. car.clxxv.
Tulus volſcorũ dux ſuos ad pacẽ cũ rõanis ꝓ nos aſtute cõcitauit ad bellũ:de vafre dictis ca.at volſcorũ:lib.vii. car.cxcvi.
Tulius hoſtilius:cum fidenatibus pugnans aſtutia ſua exercitum ſuum territum alacrem reddidit:de ſtrategemate capitulo omnibus:libro ſeptimo. car.cxcvii.
Tucia virgo veſtalis cribro hauſſit aquam.Infames &c.capitulo eodem:libro octauo. car.ccix.
Tulla carpentum ſuper corpus occiſi patris agi iuſſit:dicta improba.capitulo primo.libro nono. car.clx.
Tullus hoſtilius fulmine ictus cum tota domo conflagrauit: de morte non vulga.ca.tullus.lib.ix. car.cclxiiii.
Traſibulus liberare cupiens patriam a tyrannica ſeruitute egregio facto elegantius verbum adiecit:de amore erga patriam capitulo ab eodem:libro quinto. car.cxlviii.
Triumuiri qa in officio ſuo negligentes fuere a trib.ple.dãnati ſunt. Infames &c.c.poſſumus:&c ſequẽ.li.viii. car.ccxi.
Tribunorum collegium coctam collegam ſuum creditoribus ſatiſfacere recuſantem compulerunt: de iuſtitia:capitulo magnam:libro ſexto. car.clxxii.
VAlerio publicola cũ targnio veiẽtibus hetruſciſque pugnante ꝓxima ſilua vox ingẽs audita eſt in hũc modum.vno plus hetruſci cadent roma.exercitus victor abibit:de mirac.c.valerio.li.i. car.xxxi.
Idem poſt exactos reges conſul poteſtatem ſuam:minuit edes ſuas quia alio loco erãt diruit.de animi modeſtia: capitulo atqꝫ:libro quarto. car.cv.
Idem a deo pauper diſceſſit vt funeri impenſa deeſſet : ſed de publico facta eſt:de paupertate.c.religio:lib.iiii. car.cxi.
Idẽ plebẽ diſſidentẽ a patrib⁹ eloquẽtia ſua ſanauit & ſenatui ſubiecit:q̃ta ſit vis eloquẽtiæ.c.regibus:lib.viii. car.ccxxiii.
Valeſius vir locuplex ruſticæ vitæ laborantibus tribus filii.ſuis vſqꝫ ad deſperationem medicorũ ſecutus oraculũ inuentãqꝫ ditis patris aram & ſacris rite peractis filios reduxit incolumes.Hanc arã.Valerius publicola ludis prius & lectiſterniis factis vt prius erat terra obrui fecit:de iſtit.antiquis:capitulo cum ingenti & ſequenti:libro ſecundo. car.xlvi.
Valerius coruinus prouocatus ad ſingularem pugnam a gallo quodam coruo iuuãte gallum occidit:de fortitu.capitulo eodem:libro ſecundo. car.lxx.
Idem centeſimum compleuit annum integris viribus non ſolum vrbanis ſeruiens ſed etiam agreſtibus:de ſenectute:capitulo marcus valerius li.viii. car.ccxxix.
Valerius flac.hortando ſuos cũ padanio centurione hannibalis caſtra irrupit:de fortitu.c.cæterũ:lib.iii. car.lxxiii.
Idẽ tẽpore ſecundi punici belli vitã luxurioſam egit ſed poſtea qui luxuriæ exẽplũ fuerat modeſtiæ & ſanctitatis fuit: de mutatione morũ:capitulo Caius quoqꝫ:lib.vi. car.cclxxviii.
Volũnius:ptes bruti & caſſii ſecutus poſſe fugere ad Antoniũ rogauit vt ad locũ vbi Lucullus amic⁹ eius iacebat mortuus duceretur & ibi occideretur qꝫ factum eſt:de amicitia:capitulo ſed quod ſequitur:libro quarto. car.cxx.
Vxor haſdrubalis capta Carthaginem cũ filiis in incendiũ ardẽtis patriæ ſe iniecit:de fortitu.capitulo veꝛ:lib.iii.car.lxxviii.
Vxores minioꝝ qui mori ea nocte debebãt ĩpetrato a cuſtodibus aditu mutata cũ eis veſte remanſerunt & ipſos abire poſſe ſunt:de amore coniu.capitulo vltimo:libro.iiii. car.cxviii.
Veſte numen diſcipulã æmiliæ veſtalis virginis ob oĩ extinctis ignis rephẽſione ſeruauit:de religione:ca.maxime:lib.i. car.v.
Verginius filiam ne a decem viro pateretur ſtuprum occidit:de pudicitia:capitulo verginius:libro ſexto. car.clvi.
Vxor orgiagontis a cẽturionẽ vim paſſa eũ occidi fecit & caput eius ante pedes mariti iecit ibidẽ:cap.vehemẽtius. car.clviii.
Vxores theutonorum cum non impetraſſent vt ad veſtales virgines mitterentur laqueo ſe ſuſpenderunt.ibidem. car.clviii.
Vrbanus panopionis ſeruus aſſumptis veſtibus domini & anulo dominũ poſticho clã emiſſum ſe occidi pro domino paſſus eſt:de fide ſeruorum:cap quid vrbani:libro ſexto. car.clxxvii.
Vẽtidius aſculo capto in triũphũ ductus de pthis poſtmodum triũphauit:de ſublimit.ab inſi.ſtat.cap.vlti.li.vi. car.clxxx.
Vacha in auentino ſacrificata vrbem romanã totius orbis dominã reddidit:vafre dicta:capitulo ſeruio:li.vii. car.cxcii.
Volſinenſiũ vrbs dũ ordinata fuit caput hetruriæ habebat eãdẽ in luxuria lapſa in ꝓfundũqꝫ malorũ & turpitudinis decidit:de luxuria:capitulo quæ & libro nono. car.ccxliii.
Viriatus in amicorum manibus interemptus eſt:de perfidia viriati:libro nono. car.cclv.
Vectius ſalaſſus ab vxore occiſus ẽ: di.inpro.aut fac.capitulo ne victius:libro nono. car.cclxi.
XAntippus lacedemonia carthaginenſibus quorum dux fuerat in mari demerſus:de perfidia capitulo verum:libro nono. car.cclv.
Xenocrates teſtimoniũ dicturus cum de modo vrbis iurandi cauſa ad aram acceſſiſſet a cunctis iudicib⁹ iurare inhibitus eſt:de maieſtate:capitulo vltimo:libro ſecundo. car.lxvi.
Idem interrogatus cur maledico nõ reſponderet:ait qa dixiſſe me aliquando penituit tacuiſſe nunq̃.Sapienter dicta : capitulo quid xenocratis:libro ſeptimo. car.lxxxix.
Idẽ a ſcorto tẽptatus per totã noctẽ ad intẽperantiã corrumpi non potuit:de abſtinentia.capi.equæ:libro quarto. car.cxii.
Xenophon audita morte filii fortiter pugnantis patiẽter tulit: de patre q obi.fi.c.xenophon.libro quinto. car.clvi.
Idẽ quẽdã latinoꝝ regem octingentis annis vixiſſe tradit patrẽ vero ſexcentis:de ſenectute:capi.vlt.lib.viii. car.ccxxxi.
Xenophilus centum quinqꝫ vixit annis omnis humani incõmodi expers in ſummo perfectiſſime doctrine ſplendore:ibidem:capitulo biennio. car.ccxxxiii.
Xerſes huius in exercitu cũ trãſiret in græciã eque leporẽ peperit:vinũ miſſum in paterã ẽt tertio in ſanguine eſt cõuerſum: de prodigiis:capitulo in exercitu:libro primo. car.xxi.
De eodem.de maieſtate:capitulo dandum:libro.ii. car.lxvi.
Et de ſuperbia:capitulo iam Xerſes:libro nono. car.ccliiii.
ZEnon philoſophus Phalarim Tyranno ab agrigentino populo lapidibus obrui fecit : de patien.capitulo incipiam:libro tertio. car.lxxix.
Zenon alter clearcho tyranno a quo tortus erat aurem dentibus abſcidit ibidem:capitulo eiuſdem. car.lxxx.
Zeuſis pictor.depicta helena non quæſiuit iudicium hominũ &c.de fiducia:capitulo Zeuſis:libro tertio. car.xcix.
Zeleuchus locrenſis quia filius eius contra legem ſuam fecerat vnum oculum ſibi:filio alium fecit erui:de iuſtitia:capitulo nihil:libro ſexto. car.clxxiii.

FINIS.

Explicit tabula ſuper libro Valerii Maximi.

VRBIS Romæ:exterarumqꝫ gentium facta ſimul:ac dicta memoratu digna : quæ apud alios latius diffuſa ſunt. OLIV.
In hac præfatione Valerius ſeruat quod proprium eſt exordii:vt attentionem captet:& docilitatẽ:Proponit enim: quibus de rebus dicturus ſit:& ſe rem vtilem ſcripturum pollicetur:idqꝫ q̃ breuiſſime facturum.Beniuolentiam quoqꝫ:comparat a perſona ſui:cum officium ſuum ſine arrogantia laudet:extenuat quoqꝫ meritum ſuum: cum dicat:ſe non tantum ingenio: & induſtria valere:vt omnia complecti poſſit:neqꝫ confidat: ea etiam : de quibus tractaturus ſit:ſe vel ornatius:vel copioſius q̃ cæteros eſſe ſcripturum.In reliqua vero parte nihil aliud agit: niſi vt plane aduletur Tiberio:nam inuocat eius numen:quod proprium eſt poetarum:idqꝫ ſine adulationis ſuſpitione fieri nõ poteſt. Vrbis Romæ:eo ordine hiſtoriam exequitur:quo nunc proponit:nam vbi primo domeſtica ponit exempla: deinde externa ſubiungit. Exterarumqꝫ gentium. Quia omnia ferme omium rerum exempla:ex multis : & pene innumerabilibus:tam græcorum : q̃ latinorum voluminibus: in vnum congeſta propoſuit. Exterarum dicitur & externarum:nam & exter inuenitur.Statius: exter honos dixit. Virg.libro.iiii. Et nos fas extera querere regna : at lib.vi.Externiqꝫ iterum thalami. Heſternus vero aſpiratum cum ſ aliud eſt:nam ab heri deducitur. Facta ſimul:ac dicta:vt quiſqꝫ recte fecerit:aut dixerit:oculis noſtris ſubiiciatur. Quæ apud alios : vtilitatem oſtendit operis ſui:dicit enim apud alios eiuſmodi prolixe tractata eſſe : & ob eam rem non facile compræhendi poſſe. Latius diffuſa ſunt:latius diſperſa ſunt:vt non breuiter cognoſci poſſint.& breuiter.Bene hic breuiter:quia apud alios latius: ſiquidem ita percipi oportet : quẽadmodum apud eos ſcripta inueniuntur. Illuſtribus auctoribus: Ab authoritate etiã comparat fidem ſcriptis ſuis. Documenta. Hic nititur beniuolos reddere auditores ; qui profitetur:ſe illis minuere laborem. Documenta:exempla & monumenta virtutis:vel vicii : virtutis ad ſuadendum:vicii ad deterrendum:vt alterum immitemur: alterum fugiamus. Labor abſit.Nam alioquin neceſſe foret : vt apud multos eiuſmodi exempla inuenirentur: quod ſine maximo labore confici non poſſet.

Exter. Extern⁹ Heſternus. Documentũ.

VALERII Maximi Factoꝝ, ac dictoꝝ memorabilium.Liber primus ad Tiberiũ Cæſarẽ.Prologus.

VRBIS ROMAE, EXterarũqꝫ gentium facta, ſimul ac dicta memoratu digna, quæ apud alios latius diffuſa ſunt: q̃ ut breuiter cognoſci poſſint: ab illuſtribus electa authoribus deligere cõſtitui:ut documẽta ſumere uolẽtibus lõge inq̃ſitionis labor abſit.

VRBIS Romæ.More oratorio : quo ordine rem proſecuturus eſt: proponit. Deinde inueterato ſui temporis errore: inuocat non deum ipſum: patrem luminum:vnde omne datum : & omne donum perfectum eſt deſcẽdens:ſed Tyberium Cæſarem:quem recepto iam tum conſenſu: in diuorũ numerum aſciſcit: quem quidem errorem Laurentius Valla : vt acri vir eſt ingenio:acerbe ſatis deteſtatur.Poſtremo loco propoſita exequitur vt ſuis locis declarabimus.In propoſitione reddit lectorem ex ordine rerum:quo prius:domeſtica:q̃ extera ſe ſcripturum dicit : docilem : ex difficultate ſuſcepti negocii:attentum:& ex vtilitate:& breuitate: beniuolum: ſimulqꝫ breuitatem:ne vitio detur:purgat:vt cum ordine latius aperiemus:quem ab vltima primæ periodi parte auſpicabimur: quia fere in conſtruendo : & reſoluendo : contrarius eſt rodo:vt quæ hic vltima fuerint:ſint illic fere prima.Ordo igitur eſt.Conſtitui.i.maturo conſenſu:& præuia deliberatione ſtatui:deligere.i.de multis legere:& decerpere:facta ſimul:ac dicta vrbis Romanæ:& gentium exterarum .i. aliarum nationum extra ciuitatem Romanam ; digna memoratu.i.quæ memorentur : hoc eſt recitentur : & ad memoriam reducantur. Notum eſt:Valla authore:omnes vrbes oppida poſſe dici:præter Romam:quæ tantum vrbs dicitur: vſqꝫ adeo: vt ſi per ſe ponatur : vrbs Roma intelligatur : quocirca poſſit ſupperflua videri appoſitio:nam ſatis eſſet vrbis: exterarumqꝫ gentium: verum quia dignitas quædam ex nobilitate rerum geſtarum accreuit Romæ:noluit id nomen prætermittere:vnde autem Roma dicta ſit : an ab Romulo : an ab Ruma : an ab ῥώμη in aliis authoribus:vbi plus ſermonis:q̃ morum elegantiam venamur : diſquirendum cenſeo. Bene autem præponit facta : vtpote : in quibus plus eſt ponderis : & quæ plus ad imitandum inuitant : q̃ dicta.Et reuera : Romani prius præclare facere q̃ dicere cœperunt : quæ.ſ.facta & dicta : ſunt diffuſa apud alios.ſ.authores:ſeu ſcriptores:latius.i.extenſius:& diffuſius : q̃ vt elegans ſermo dici poſſet etiam : q̃ quæ in eadem elegantia : & ſententia poſſint cognoſci breuiter : vt modo cognoſci poterunt ; conſtitui inquit ea deligere : electa : ideſt excerpta cum iudicio ab authoribus illuſtribus : ideſt claris : nihil ergo triuiale : aut protritum adducetur : ideo autem conſtitui : vt labor longæ inquiſitionis abſit volentibus : ideſt iis : qui volent : aut voluerint. Credo autem volentibus datiuum eſſe communem : nam ablatiuum termini a quo regit : vt abſum domo : &cætera:ſumere : ideſt capere per ſe : documenta : ideſt exempla : & monumenta : quibus moneantur : quid in faciendo : aut dicendo : & imitari : & deuitare debeant : qui maximus eſt legendæ hiſtoriæ fructus : vnde Liuius in præfatione. Hoc illud eſt præcipue in cognitione rerum ſalubre ac frugiferum : omnis te exempli documenta in illuſtri poſita monumento intueri : vnde tibi : tuæqꝫ reipub. quod imitere capias:vnde fœdum inceptu:fœdumqꝫ exitu:quod vites &c.

ASCE.

Nec mihi cūcta cōplectēdi cupido īceſſit. Quis.n. oīs æui geſta modico uoluminū numero cōprehenderit? Aut qs cōpos mētis domeſticæ, pegrinæq; hiſtoriæ ſeriem felici ſupiorū ſtilo cōditā uel attētiore cura uel præſtantiori facundia traditurū ſe ſperauerit? Te igit̄ huic cœpto? penes quē hominū deoꝝq; conſenſus maris, ac terræ regimen eſſe uoluit: certiſſima ſalus patriæ Cæſar inuoco: cuius cæleſti prouidētia uirtutes de qbus dicturus ſum: benigniſſime fouent̄: uitia ſeueriſſime uindicāt̄. Nā ſi priſci oratores a Ioue optimo maximo bene orſi ſunt: ſi excellentiſſimi uates a numine aliquo prīcipia traxerūt: mea paruitas eo iuſtius ad fauorē tuum decurrerit: quo

OLIV. ❡Nec mihi cuncta cōplecta: quia nō ſatis eſt a beniuolentiā cōtrahendā officiū ſuū laudare: niſi id quoq; extenuauerit: ideo hoc facit: & attentionē parat: cū breuiter id ſe facturū polliceatur. Nā cū dicit: ſe nolle cuncta cōplecti: ſignificat ſe hiſtoriam breuiori libro velle cōpræhendere. Quis.n. omnis æui. Nō.n. inquit ego mihi: viribuſq; meis ita cōfido: vt audeā omnia polliceri: imo vero de multis pauca perſcribā: neq;.n. ita ingenio meo fretus ſum: vt ornatius q̃ cæteri ſcriptores ſcribere au-
Liber deam. ❡Voluminū numero: vtpote nouē libris: hoc inter volumen & librū intereſt: ꝙ volumen ſignificat partes operis: non
Volu- autē totū librū: liber vero & pro toto codice: & pro volumine accipit̄. Idq; Pli. oratoris teſtimonio cōprobatur: qui dixit libri
men. tres in ſex volumina propter amplitudinem diuiſi. ❡Aut quis cōpos mentis: bene dixit: niſi ſtultus fuerit: nā qui ſupra vires aliqd audet: hic prope inſaniā acceſſiſſe videtur. Vnde Flaccus. Sumite materiā veſtris: qui ſcribitis æquā. Viribus: & verſate diu: quid ferre recuſent: Quid valeant humeri. Quis ergo inquit niſi maleſanus audeat cæteros
Series. ſcriptores eloquentia: & induſtria ſuperare? ❡Seriē: ordinem a ſerendo: hoc eſt ordinādo dictā. ❡Fœlici fœcundo: & copioſo. ❡Superiori: maiori: & elegantiori. ❡Conditam: cōpoſitā. ❡Quis ſperauerit. q.d. nemo. ❡Te igi. p. quē. Iā adulari incipit: ſic & Virg. Tuq; adeo: quē mox: quæ ſint habitura deoꝝ. Cōcilia incertū eſt: &c. Nec mirū eſt: ꝙ tā plane aduletur: non.n. mos eſt ſcriptoribus inuocare. Hoc autē loco inuocat imperatorē quaſi deū: quod ſine adulatione facere nō poteſt: ꝙ mos nō ſit. Liui. Cum bonis potius omnibus: votiſq; ac precationibus deorū: dearūq;: ſit vt poetis: nobis quoq; mos eſſet: libētius inciperemus: vt orſis tanti operis ſucceſſus proſperos darēt. ❡Cōſenſus hoīum. Quia dii: & hoīes ita cōſenſerunt: vt totius orbis terraꝝ: mariſq; īperiū obtineres. ❡Certiſſima ſalus patriæ: quia ſalus patriæ in te vno poſita eſt: nā imperatores per adulationē parentes patriæ dicebantur: quod Ciceroni non per adulationem datum fuit poſt extinctam nefariam Catilinæ coniurationem in conſulatu ſuo. Iuuena. Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit. ❡Virtutes fouentur: & vicia vindicant̄. Id fortaſſe dicit quod facere deberet: vt virtutes foueret: & vicia vindicaret. cum enim dicimus hominem aliquid magnum facere: ſi facit: confirmamus: ſi non facit: hortamur: vt faciat. ❡Fouentur. Suſtentantur. ❡Nam ſi priſci oratores; oſtendit ſe rectius inuocaſſe Cæſa. numen q̃ cæterorum deorum: quos ab oratoribus & poetis inuocari conſuetum eſt: dicit enim ſi antiqui oratores. & poetæ ab aliquo numine incepere: hi a Ioue illi ab alio numine: ego quo minor ſum cæteris: hoc iuſtius ad te confugio: quem videmus diuinos honores meruiſſe: ꝙ autem priſci oratores inuocauerint numina: anteq̃ orationes inchoarent: oſtendit Virg. in. ix. æne. Præfatus diuos ſolio. rex infit ab alto. Nam & Ser. in enarratione huius carminis ſic inquit. More antiquo: nam maiores nullam orationem niſi inuocatis numinibus inchoabant: ſicut ſunt omnes orationes Catonis: & Gracchi: nam generale caput in omnibus legimus. Vnde Cicero per irriſionem ait. Si quid ex vetere aliqua oratione Iouem ego optimum maximum: &c. ❡Ab Ioue optimo maximo. Cice. in oratione contra Clodium. Quo circa te capitoline: quem propter beneficia Populus Romanus optimum: propter vim maximum appellauit. Item libro. iii. de finibus bonorum: & malorum. Cum dicimus Iouem optimum maximum: eundēq; ſalutarem: hoſpitalem: ſtatorem: intelligi volumus ſalutem omnium in ſua eſſe tutela. ❡Numine: quia ita incipere ſolebant oratores antiqui. ❡Orſi. ſ. exodia ſumpſere. Numine: vt ab Apolline: a libero: a cerere. Vnde Virg. Vos o clariſſima mundi: Lumina labentem cælo: quæ ducitis annum: Liber & alma ceres.

ASCE. ❡NEC (ne forte prolixitate deterrearis) cupido. i. cupiditas complectendi cuncta. ſ. facta: & dicta memoratu digna: inceſſit: ideſt irrepſit mihi. dicitur etiam inceſſo te: quaſi laceſſo. Quis enim compræhenderit modico numero voluminum geſta omnis æui: quaſi dicat nemo: in ea tamen re ingentem laudem meruit Antonius Sabellicus. Aut quis. (ſi videlicet magno voluminum numero omnia complecti tentauerit) compos mentis. i. non inſanus: ſperauerit: ſe traditurum: vel attentiore cura: vel præſtantiori facundia ſeriem. i. rapſodiam: & coordinationem hyſtoriæ domeſticæ: ideſt ciuitatis tuæ: & peregrinæ. i. externæ: conditam fœlici. i. fœcundo & benefortunato ſtilo ſuperiorum: ideſt priorum ſcriptorum: quaſi dicat: etiam nullus. Et eſt arguta argumentatio ſic concludens: Qui quæ ab aliis ſcripta ſunt: reponunt: difficillime poterunt omnia complecti: nam paucis voluminibus non poterunt omnia dicere: & prolixis: aut eadem ſimiliter dicent: & erunt ſuperuacanei: ac ridiculi: aut cura attentiore. ſ. ad veritatem rei ſeruandum: aut facundia præſtantiore: quod polliceri videtur arrogantis animi: aut ſibi non ſatis conſtantis. Alterutrum tamen polliceri habent: qui alios imitari volunt. Quia vt inquit in dicta præfatione Liuius: dum noui ſemper ſcriptores: aut in rebus certius allaturos aliquid ſe: aut ſcribendi arte rudem vetuſtatem ſperaturos credunt. ❡Te igitur huic cœpto &c. poſtq̃ propoſuit: inuocat: vt dixi: Tyberium Cæſarem tempori magis inſeruiens q̃ veritati. Quo vitio: aut adulationis: aut meticuloſitatis laborauerunt & Luca. qui Neronem inuocat. & Martialis: qui Domitianum teterrima hominum monſtra. Sed ſtilum contraham: ideo breuis futurus: ꝙ ab Oliuerio bene dicta: neq; inculcare: neq; delere volui? Ordo igitur eſt. Igitur quia hoc facere conſtitui. O Cæſar Tyberi: videlicet: appoſitorie: certiſſima ſalus patriæ. ſ. noſtræ (vnde pater patriæ dici mereatur) ego inuoco. i. in fauorem & auxilium voco: te penes quem. i. in cuius poteſtate: conſenſus hominum: & deorum (forte propter auſpicia fauſta deorum addit) voluit regimen. i. imperium maris: ac terræ eſſe: cuius cæleſti prouidentia virtutes: de quibus ſum dicturus: fouentur benigniſſime: & vitia vindicantur ſeueriſſime. Probat deinde: ꝙ eum rite inuocet. Nam ſi priſci oratores: vt Cato: Gracchi. & cæteri (de quibus Oliuerius exacte) orſi ſunt: ideſt exordia fecerunt incipientes bene. i. decenter: aut potius ab Ioue optimo maximo: epitheta ſummo deo congrua: qui cum optimus dicitur: intelligitur ſumme bonus: & ſumme ſciens: nam bonos etiam ſcientes dicimus: cum maximus potentiſſimus. Si excellentiſſimi vates. i. poetæ: vt Orpheus? Homerus: Virg. traxerunt principia. ſ. canendi. ❡A numine. i. deo. aliquo: mea paruitas. i. modicitas decurrerit eo iuſtius ad tuum fauorem: quo legendum eſt q. i. quia.

cætera diuinitas opinione colligitur: tua præſenti fide, paterno, auitoq; ſyderi par uidetur: quorum eximio fulgore: multū cærimoniis noſtris inclitæ claritatis acceſſit. Reliquos enim deos accepimus. Cæſares dedimus. Et quoniā initiū a cultu deoꝝ petere in animo eſt: de cōditione eius ſummatim diſſeram.

❡De cultu deorum. Cap. I.

MAiores, ſtatas, ſolēneſq; cerimonias, pontificū ſcientia, bene gerēdarū reꝝ authoritate: Auguꝝ ſeruatiōe: Apollinis pdictione:

❡CAETERA diuinitas: cæteri inquit dii tantū opinione colliguntur. i. tātūmodo homines opinantur: cæteros eſſe deos: ꝙ eos nūq̃ viderint. ❡Cæſares aūt vident: ergo cæteroꝝ deorum quidē fides eſt: ſed incerta: Cæſarū aūt præſens: & certa quia dii Cæſares oculis ipſis cōſpiciunt̄: ergo quādo de Cæſaribus fides eſt certior: atq; pſentior q̃ de cæteris diis: tāto iuſtius ego tuū numen inuocaui: q̃ cæteroꝝ deoꝝ ab oratoribus: & poetis inuocantur. Paterno: auitoq; ſyderi. Pli. lib. i. natu. hiſto. dicit: non multo poſt obitū. C. Cæſaris in ludis: quos faciebat Auguſtus veneri genitrici: apparuiſſe ſydus crinitum per. vii. dies in regione cœli ſub ſeptentrionibus: qđ oriabat̄ circa vndecimam horam diei: Eo ſigno ſignificari vulgus credidit: Cæſa. animam inter deoꝝ īmortaliū numina receptam. ❡Et hoc teſtatur ipſe Pli. ex verbis Auguſti: qui qdē interiori gaudio ſibi illud natum: ſeſeq; in eo naſci interpræatus eſt: hoc inquit ſalutare terris fuit. Vnde Vir. Ecce dionei proceſſit Cæſa. aſtrū. In cuius tamē carminis expoſitione: Seruius nō veneri genitrici: ſed patri Cæſari funebres tunc celebraſſe ludos Auguſtum dicit. Bene ergo dixit paterno: auitoq; ſyderi. i. ❡Paterno: Octauiani. ❡Auito: Iulii Cæſaris. ❡Cærimoniis noſtris: Quia maxima lætitia celebrant̄ ſacra patris: & aui: quoꝝ diuinitate auctæ ſunt cærimoniæ noſtræ. ❡Reliquos. n. deos accepimus: Nec immerito quidē factum eſt: vt virtute Iulii Cæſaris Romani dicerentur deoꝝ auctores. ❡Accepimus. ſ. ab aliis gentibus. ❡Dedimus. ſ. a nobis. ❡Et quoniā initium: Quandoquidē huc animus intendit: vt principum noſtrum ſumatur a religione: ab ea dicere incipiemus.

OLIV.

MAiores ſtatas. Aggreditur nunc quod pollicitus eſt: vt exēpla proponat memoratu digna: & primo quidē de religione: quibus facile percipi poteſt: eam præ cæteris curæ fuiſſe maioribus: vt nihil ne minimū qdē prætermitterent: qđ ad religionē pertinere videret̄: Primo igitur dicit de inſtitutis maioꝝ: quæ ad religionem ſpectabant: q̃ illi oībus in rebus diligentiſſime ſeruabant. Eſt aūt religio virtus: quæ ſuperiori cuidam naturæ. i. deo cultū: cærimoniāq; affert: dicta a relegendo teſte Cice. lib. de nat. deo. qui ſupſtitioſos a religioſis ita diſtinguit: qui totos inquit dies precabant̄: & imolabant: vt ſui ſibi liberi ſuperſtites eſſent: ſupſtitioſi ſunt appellati: qđ nomen primo latius patuit. Quia aūt omnia: quæ ad cultum deoꝝ pertinerent: diligenter retractarent: & tanq̃ relegerent: dicti ſunt religioſi ex relegendo. ❡Maiores: Antiqui & veteres illi: quoꝝ mores fuere meliores: nā ipſi deoꝝ cultum præ cæteris rebus pcurarunt: maiores & minores: quotiens de Priſcis: & poſteris dicimus: numero tantū plurali declinatur. Statas cærimonias: ſtatæ cærimoniæ: vt vult Feſtus Pōpeius: dicebantur ſacrificia: quæ certis qbuſdā diebus: & ſtatutis celebrabantur. Vnde Cato. Sacra ſtata: & ſolēnia ſancta deſeruiſti: alii ſtatas pro ſtatutas dicunt: quidam etiā Iouis ſtatoris ſacra. Sed feſti melior eſt ſententia: & expoſitio. ❡Solēnes: anniuerſaria ſacrificia: quæ ſingulis quibuſq; annis fiebant: nam ſolēnis a ſolo: & anno componitur. ❡Cærimonias: cærimoniæ: apud latinos generaliter dicuntur omnes ritus ſacrificiorum: a Cerete oppido: vt ipſe paulopoſt dicturus eſt: vel a charitate: vt aliis placet. ❡Pontificum ſcientia: iure canonico: vt nos nunc dicimus: ſiue pontificio: nam pontifices docebant: quibus tēplis: quibus diis: quo tempore: quo ritu: quibuſq; in hoſtiis ſacrificia fieri deberent. ❡Gerendarum rerum: Quia ſacrificia: quæ pro rebus gerendis ſuſcepiſſent: earum rerum auctoritate confirmata: ſolēnia habebantur: niſi imperator rem cum hoſte cōmiſſurus: tantum Marti immolaſſet: & poſtea victoriam conſecutus eſſet: id ſacrificium ex re bene geſta comprobatum ſolēne habebatur: nam ex eo quod rem bene geſſiſſent intelligebant; ea ſacrificia diis accepta fuiſſe: & ita confirmata auctoritate: ſolēnia haberi incipiebant. ❡Augurum obſeruatione: vt quæ captis auſpiciis augures diis grata: & probata fuiſſe dixiſſent: ea ſolemnia haberent. ❡Apollinis prædictione vatum: vt quæ ſacrificia phœbades oraculo Apollinis fieri debere dixiſſent: ac diis placere: haberentur ſolemnia: ſicut ſæpe conſultus Apollo: quomodo ſacrificia fieri deberent: vel ad iram deorum placandam: vel ad victoriam conſequendam: vel ſi quid aliud opus eſſet: reſpondebant phœbades: vel tauro: vel agno: vel hoc ritu: vel illo: vel Ioui: vel Marti: vel his: vel illis ſacrificium eſſe faciendum. ❡Vatum: phœbadum: nam phœbades Apollinis vates dicuntur: erant autem virgines ſic a phœbo denominatæ: quæ templum Apollinis ingreſſæ: cum ad ipſius adita: hoc eſt penetralia veniſſent: Apollineo ſpiritu afflatæ: futura prædicebant.

Religio

Pompe. Cato.

Phœbas

Magica ars a Romanis neglecta.

ASCE. ❡CAETERA diuinitas. i. cæteroꝝ: q cum hoīes eſſent: pro diis recepti ſunt: colligitur opinione. ſ. hominū. i. perſuaſione: tua ſup. diuinitas: videt̄ fide. i. fideli approbatione: pſenti. i. corā oculis noſtris verſanti: par. i. æqualis: ſyderi paterno. ſ. octaūii patris tui adoptiui: & auito. i. Iulii Cæſa. Octauii Augu. patris adoptiui: quoꝝ. ſ. duoꝝ imperatoꝝ: Iulii: & Octauii fulgore: qa ſyderi dixit eximio: acceſſit. i. additū eſt multū inclytæ claritatis noſtris cærimoniis. i. ſacrificiis: nā per ſydus: quod in eoꝝ ludis apparuit: ratificata fuit eoꝝ diuinitas: & approbatæ Romanæ cærimoniæ. Probat alia via: quod dixit. Nos. n. accepimus ſ. ab aliis nationibus: præſertim a troianis: reliquos deos: qa apud alios natos: & nos dedimus ſup. aliis Cæſ. ſup. deos quos alii quoq; colerent. Et qm̄ in animo eſt. i. cōſtitui petere initiū. ſ. dicendi: a cultu deoꝝ: eius diſſeram. i. diſerte: hoc eſt expreſſe diſputabo: de cōditione. i. origine: qua cōditum eſt: eius. ſ. cultus deoꝝ. ❡Maiores ſtatas. Quēadmodū pmiſit de religionis: & deoꝝ cultus origine: diſſerit: docens quoꝝ authoritate diuerſa eius genera fulciantur: vt cū ordine explanabimus. Ordo aūt eſt. Maiores ſup. noſtri. i. priſci Romani: voluerunt cærimonias. i. operationes: aut res diuinas: aut ſacrificationes: ſtatas. i. certo die conſtitutas: & ſolēnes. i. anniuerſaria ſacra: quæ ſolēniter ſemel quotannis fiebant: explicari ſcientia pontificum. i. iure pontificio: quod nunc canonicum dicunt: & voluerunt authoritatem bene gerendarum rerum. i. auſpicia.

❡MAIORES ſtatas. Non ab re Priſci Grāmatici inter officii ſui partes: haud vltimā ſtatuerunt poſituræ rationē: Nicanorq; in eo genere tantum ſtudii collocauit: vt inde σιγματίας appellari meruerit. Emendatus. n. codex: niſi diſtinctus eſſe: qui poteſt? Ecce confuſo in hoc Valerii capite textu orationis: aut nullus: aut certe inſulſus extabat ſenſus. Accepit hæc (vt ad rem veniam) Vale. ex Cicerone: cuius in ea: quā de Aruſpicum reſponſis inſcripſit oratione: verba ſunt hæc. Ego vero primum habeo auctores: ac magiſtros religionum colendarum maiores noſtros: quorum mihi fuiſſe tanta ſapientia videtur: vt ſatis ſuperq; prudentes ſint: qui illorum prudentiam non dicam aſſequi: ſed quanta fuerit proſpicere poſſunt. Qui ſtatas: ſolēniſq; cærimonias pontificatu: rerum bene gerendarum auctoritates: augurio fatorum. Veteris prædictiones Apollinis. THE.

Vatum libris: Portentorum depulſis: Hetruſca diſciplina explicari uoluerunt. Priſco etiam inſtituto rebus diuinis opera datur: cũ aliquid cõmendandũ eſt, precatione: cũ expoſcendum, uoto: cũ ſoluẽdũ, gratulatione: cũ inquirendũ, uel extis, uel ſortibus

OLIV. ¶LIBRIS portentoꝝ depulſis.i.ſuperſtitioſoꝝ hoĩum reiectis libris:nã:vt Liui.tradit:Sacrificuli qdã externi venerunt Romã:qui ſuperſtitione potius ꝗ̃ religione aĩos hoĩum aſtringerent. ¶Aut libris portentoꝝ depulſis:quia Romani nunꝗ̃ magicã artẽ admittere voluerunt:qđ Vir.per Didonẽ teſtari videtur:cũ eã ita loquentẽ inducit. Teſtor cara deos:& te germana:tuũqꝫ:Dulce caput:magicas inuitã accingier artes:vbi Seruius. Cũ multa inquit ſacra Romani ſuſciperent: magica ſemper dãnarunt. Cice.quoqꝫ & Pli.magicos:& mathematicos impugnant. Auguſti.quoqꝫ in ciuitate dei tradit: aduerſus magicas artes legẽ.xii.tabularꝫ eſſe. Libris ergo portentorum.i.magorum:qui portentis quibuſdam denunciatis: in terrorẽ homines cõuertunt:ita vt eos ſui cõpotes eſſe nõ ſinãt. ¶Hetruſca diſciplina:ſm morẽ Hetruſcoꝝ:quẽ a Thage in agro Tarquinienſi didicerunt:nam inde ſacra: & cærimonias oẽs Romani ſumpſerũt. Cõſtat.n.hetruſcos oĩs diuini cultus ſtudioſiſſimos fuiſſe:hæc aũt oĩa Cice. in oratione cõtra P. Clodiũ pleniſſime oſtendit:qui illoꝝ inquit prudentiã: non dicã aſſequi:ſed quãta fuerit perſpicere poſſunt: qui ſtatas:ſolẽneſqꝫ cærimonias:põtificũ reꝝ bene gerendaꝝ auctoritates:auguria fatoꝝ:veteres p̄dictiones Apollinis: vatum libros:portentoꝝ explanationes:hetruſcoꝝ diſciplina cõtineri putarunt quæ tãta eſt:vt noſtri memoria primũ:Italici belli funeſta principia:poſt ſyllani:cinaniqꝫ tẽporis extremũ pœne diſcrimen:tũ hãc recentem vrbis inflãmandæ: delendiqꝫ imperii cõiuratiõnẽ nõ obſcure pauloante p̄dixerit. ¶Explicari:euolui:exponi:diffiniri. ¶Priſco etiã inſti. non ſolũ inqt in obſeruando cultu penoꝝ hetruſcã diſciplinã ſecuti ſunt Romani:ſed etiã alii ritus quidam ſacrificandi a veteribus inſtituti ſeruantur ergo priſco inſtituto:quia non ſolũ ſacrificatur ſm hetruſcã diſciplinam:ſed etiã ſm inſtitutionẽ maioꝝ:nam ſicut illa maiores inſtituerunt:ita quæ ſequuntur:ma oꝝ inſtitutis ſunt p̄cepta. ¶Rebus diuinis opera datur.i.ſacrificia diis exhibentur:nã diuinis rebus operã dare mihi aliud eſt niſi ſacrificare. ¶Cum aliquid cõmendandũ:vt cum aliquod bellũ ſuſciperent:& diis exercitum.P.R.cõmendarent:diis ſacrificabant:deinde cum iam bello ſuſcepto ꝓlium inituri eſſent:numinibus aliqd vouebat:vel tẽplum:vel aram:vel munus aliquod:ſi Po.Ro.victoriã conceſſiſſent:poſtremo victoria potiti:quã a diis petierant:in actione gratiaꝝ vota perſoluebant:& hos ritus oſtendit inſtituiſſe maiores. ¶Cõmendandum:Ordinẽ ſecutus rectiſſimũ:cum dicat:cõmendandũ precatione:expoſcendũ voto:ſoluendum gratulatione:primo.n.anteꝗ̃ bella ſuſciperentur:cõmendabantur exercitus:deinde cũ præliũ cõmiſſum fuerat:votis expoſcebatur victoria:poſtremo victis hoſtibus: quod votũ fuerat:cũ gratiaꝝ actione perſoluebatur:ergo cõmendandũ ſuſceptis bellis:expoſcendũ cõmiſſis:ꝓliis ſoluendũ:

Gratulatio.

debellatis hoſtibus:& deuictis belloꝝ caſibus. ¶Gratulatione:Quia diis gratias agebant pro re bene geſta:nam gratulari: cum ad deos refertur:gratias agere:alias vero cum alio pariter de re aliqua:lætari ſignificat. ¶Cũ inquirendum:vel extis:vel ſortibus. Sunt inquit:& alii ritus ſacrificandi a maioribus inſtituti:vt cũ irati ſunt dii:& ſacrificiis iram eoꝝ placare volumus: primo inquirendũ eſt:cur irati ſint:& poſtꝗ̃ explorata fuerit ira deoꝝ:pro qualitate piaculi adhibendũ eſt ſacrificium:explorabatur autem ira deoꝝ:vel per exta:vel per ſortes:per exta hoc modo:ſi triſtia fuiſſent:vel pallida:vel aliqua parte mutilata:

Duplex diuinandi gen⁹.

ſignificabant deos iratos eſſe:ſi vero læta:vigentia:& integrã:dii ſignificabant̃ eſſe placati. ¶Vel ſortibus. Duplex fuit apud priſcos præcipuum diuinandi genus per ſortes:vnas quidem ſortes virgilianas appellabant cum aperto Virg.codice: deſtinati:qui occurriſſent:verſus excipiebantur:de quo genere Helius Spartianus in Adriani vita:quo quidem tempore cum ſollicitus de imperatoris erga ſe iudicio virgilianas conſuleret ſortes:in hos incidit verſus. Quis procul ille autẽ ramis inſignis oliuæ. Sacra ferens:noſco crines:incanaqꝫ menta:Romani regis:primã:qui legibus vrbem:Fundauit:curribus paruis:& paupere terra. Alterum fuit ſortium genus vetuſtiſſimũ:a ſacerdotibus cõfictum:reſponſiſqꝫ oraculoꝝ non diſſimile: qđ ĩſcripta foliis arboꝝ:tabelliſqꝫ diuerſorum euentũ:eulogia ad deoꝝ puluinaria erant ita diſpoſita:vt qđ petitioni cõducere videret̃: artificio quodã in ſpem:vel in metum ſuſcitantem inducerent:hinc illud Liuii lib.xxii.ſortes attenuatas:vnamqꝫ excidiſſe ita ſcriptam. Mauors telum ſuum concutit. Quomodo fierent procurationes idem Liui.docet.

ASCE. ¶EXplicari.i.declarari:& denunciari.i.obſeruatione.i.animaduerſione augurũ:& voluerunt p̄dictionẽ.i.vaticinia:& oracula Apollinis:explicari libris vatum:p̄cipue ſybillinis:& voluerunt depulſa.i.depulſiones:& amotiones portentoꝝ: quæ mali quippiã portenderent:explicari diſciplina hetruſca:quia hetruſci in ea ſupſtitione peritiſſimi habebantur. Hæc autẽ: quã in vno dũtaxat exẽplo cognoui:vera mihi videt̃ lectio:qua ſuos quæqꝫ authores habet:cærimonia:alii legunt cĩa in ablatiuo: p̄ter principiũ:vt ſit ordo:maiores noſtri voluerũt cærimonias:ſtatas:& ſolẽnes explicari:ſciẽtia pontificũ:auctoritate rerum gerẽdaꝝ.obſeruatione augurum:p̄dictione Apollinis:depulſis portentoꝝ:hetruſca diſciplina: quæ lectio certe non placet: præcipue in ſecũdo articu.nã quæ eſſet auctoritas bene gerẽdaꝝ reꝝ:qua cærimoniæ explicent̃. Sed ꝑgamus ſuũ cuiqꝫ iudiciũ relinquẽtes:id tñ(tacere.n.nõ poſſum)quod ſequitur lectionẽ noſtrã:cui ſimile eſt approbat. Opera dat̃ rebus diuinis.i. cærimoniis & ſacrificiis etiã.q.d.nõ tm̃ dictis modis:ſed ẽt aliis priſco.i.ex antiquo inſtituto.i.more:vtpote p̄catione:cum aliqd vt alicuius ſalus:aut honor:eſt cõmendandũ.ſ.diis:voto.i.re vota:cũ aliqd eſt expoſcẽdũ.i.quaſi iuſte a deo petendũ gratulatione.i.quaſi gratiaꝝ actione:cũ aliqd eſt exoluẽdũ.ſ.deo ꝓ ſuſcepto bñficio:& extis:vel ſortib⁹:cũ aliqd ẽ inqrẽdũ:Exta ſunt eminẽtiora ĩteſtina:e qb⁹ iudicabãt. Sortes in hetruria ĩuẽtæ dicunt̃:dæmonũ nimiꝝ fraude:vñ eas latere ꝗ̃ noſci ꝑſtet.

THE. ¶VATVM libris. Portentoꝝ explanationes:Hetruſcoꝝ diſciplina cõtineri putarunt &c. Ex iis arbitror:vt apparet.aliter eſſe diſtinguenda cõmata:ꝗ̃ cõpitalicii magiſtri cõſueuerunt hoc ordine:atqꝫ ſenſu. Maiores noſtri ſtatas:& ſollẽnes cærimonias: pontificũ ſcientia voluerũt explicari:nã tota ſacrificãdi ratio a collegio pontificum:petebat̃:vt diſcimus ex Cice.Liuioqꝫ.Sed auctoritatẽ rerum bene gerendaꝝ voluerunt explicari obſeruatione augurum:quippe Romani publice:niſi auſpicato:nihil incohabãt:vt auctor eſt ipſe Tullius. Prædictiones:& Apollinis oracula:Vatum.i.Sibyllaꝝ:vel Martioꝝ libris. Depulſa vero portentoꝝ.i.procurationes ad auertendas portentoꝝ minas:Hetruſca diſciplina explicari voluerunt. Priſco etiã inſtituto.i. veteri ſacroꝝ cõſuetudine:impartito ſacrificio:cũ ſolẽni ritu:rebus diuinis opera dat̃:quõ p̄catione aliqd eſt cõmendandũ: quõ eſt expoſcendũ voto:quõ exoluendũ gratulatione:quõ inquirendũ:vel extis:vel ſortibus:repetendũ ſemꝑ eſt:priſco inſtituto rebus diuinis opera datur:ꝑ ſingula cõmata:ſicut illud:explicari voluerũt:in ſuperiorib⁹. Hæc eſt elegans:& vera Georgii Merulæ expoſitio:quã Dñs eruditus admodũ Iuuenis eius auditor excepit:& me cũ cõmunicauit.is affirmabat:Merulẽ iuſſiſſe induci:verbũ peragendũ:qa ſenſum deſtrueret. Aliqua Codrus Vrceus:& Raphael Rhegius ad hanc rem ꝓdiderũt: ſed vtroqꝫ prior:vt accepi:Merula iam promulgarat:& ſi ꝑuentus eſt editione:non ꝓpterea ſua laude fraudari debet.

impartito: cũ ſolenni ritu peragendũ, ſacrificio. quo etiã oſtentoꝝ, ac fulguꝝ denunciationes ꝓcurantur.

¶De Cerere placanda.

TAntũ autem ſtudiũ antiquis nõ ſolũ obſeruandæ, ſed etiam amplificandæ religionis fuit: ut florentiſſima tum, & opulentiſſima ciuitate, decẽ Principũ filii. S.C. ſingulis Hetruriæ populis, percipiendæ ſacroꝝ diſciplinæ gratia traderent̃. Cereriqꝫ, quã more græco uenerari ĩſtituerãt, ſacerdotem a Velia: cũ id oppidũ, nondum ciuitatis nomẽ accepiſſet: Chalcitanã peterent, uel ut alii dicũt Caliphenã: ne deæ uetuſtis ritibus pita deeſſet

¶IMPARtito:adhibito ſolenni ritu. primo inqrẽdũ eſt:poſt inqſitionẽ pro qualitate piaculi:adhibẽdũ eſt ſacrificiũ: ergo vbi cauſam cognouiſſent:iræ deoꝝ in extis vel ſortibus ſtatim expiabant̃ ritu ſacroꝝ. ¶Quo.i.ſacrificio: nõ eodẽ dicit ſacrificio purgari denunciationes fulguꝝ:& oſtentoꝝ:quo purgabant ea:quæ ſortibus:vel extis inquiſita ſunt.ſed alio ſacrificio:videlicet ſacrificio oſtentoꝝ. Vt verbi gratia ſi lapidibus pluiſſet:nouẽdali ſacrificio expurgabatur:qa nouem diebus ſacrificiis operã dari oportebat. Liui.id multis in locis ſed lib.v.ſecũdi punici belli:per aliquot inquit dies cõſules diuinis rebus operã dederunt:& per oẽs dies ſacrũ nouẽdiale fuit. ¶Ac Ful.vt ſi tecta publica de cœlo tacta fuiſſent: maioribus hoſtiis expiari oportebat. ¶Denunciationes. Quia denunciabant aliqd inſtare reip. Procurant̃:expiant̃:purgantur. OLIV.

Hetruſcã diſciplinam quãti facerẽt Romani.

TAntũ aũt ſtudiũ.cõmendat antiquos:quod adhibuere ad religionẽ colendã:cũ inquit hetruſci eo tẽpore cæteris gentibus religione præſtarent:ſenatuſconſulto decẽ principũ filii ſingulis ciuitatibus hetruriæ tradebantur:vt plene diſciplinã ſacrificandi perciperent:cuius rei.Ci.meminit li.de diuinatione:dicit.n.Bene apud maiores noſtros ſenatus tum: cũ florebat: imperiũ decreuit:vt de principum filiis ſex electi:ſingulis hetruriæ populis:in diſciplinã traderentur:ne ars tanta propter tenuitatem hoĩum: & religionis auctoritatẽ adduceret̃ ad mercedẽ:& quæſtũ:in quo tantũ a Valde numero diſſentit. ¶Tãtũ aũt ſtudiũ. Tametſi hæc religio ſuperſtitio potius dicenda ſit:quippe dæmonũ cultrix: & quæ veꝝ deũ nõ inuenerat:hæc tamen exẽpla nõ paꝝ nobis prodeſſe poſſunt:nã ſi dæmonũ cultores adeo religionis obſeruantes fuiſſe vident̃:qđ nobis faciendũ eſt:qui veꝝ deũ:vera religione colimus:& veri cultus certa p̄mia expectam⁹? ¶Florẽtiſſima tũ. Reſpicit illud:qa dici poſſet:hoc ideo faciebãt Ro. vt placatis diis:vrbẽ ſuã ex parua magnã:ex paupere ditẽ facerent:imo inquit ciuitas tum erat florentiſſima:& opulẽtiſſima. ¶Cereri quoqꝫ. Hinc quoqꝫ diligentia:quã circa religionem habuere maiores:oſtendit poteſt:ꝙ cum vellent cereri ſuo ritu ſacra celebrari:miſerunt in Græciam: vnde ſacrificia orta eſſe dicebantur:deinde in Siciliam: qui. inde Ceres pro dea coli cœpiſſet:cum filiam ſuam Proſerpinam a Plutone raptam inquireret:inde enim ſacra Cereris principiũ habuiſſe credebant: ergo ne quid omnino deeſſet:nullum locum prætermiſerunt:vbi dea aliquando culta diceretur. ¶Cereri quoqꝫ. Ad ſpeciem ſenſim deſcendit:ergo cereri ad honorem Cereris. ¶Moræ græco. Ne ſi mutato ritu ſacrificaretur: piaculum committeretur.

Cereris ſacrificium.

¶Sacerdotem. Tantum ſtudium fuit:vt etiam ſacerdotem peterent:quæ docta: & perita antiſtes: ſacrificia deæ ſuo ritu: & more celebraret. Fiebant autem Cereris ſacra a Solis matronis:teſte Liuio lib.ii.ſecundi punici belli. Sacrum inquit anniuerſarium Cereris intermiſſum eſt:quia nec lugentibus facere id fas eſt:nec vlla illa tempeſtate matrona luctus expers fuerat. ¶A velia. Velia oppidum eſt Calabriæ:ſic a paludibus: quibus circundatum eſt: appellatum: nam eli ſignificat paludem: daſea vero:hoc eſt aſpiratio in digama conuertitur: i in u conſonantem:ſicut multis in nominibus fieri ſolet: vt henetus venetus:heſpera veſpera:& multis aliis ſimiliter. ¶Vetuſtis ritibus:deeſſet antiſtes. Ne quid de ritu ſacrorum eius prætermitteretur. ¶Perita: Quæ ſacrorum eius peritiam haberet:riteqꝫ ſacrificare & ſciret:& poſſet.

Velia.

ASCE. ¶SACRIficio impartito.i.diis:non voto:ſed iã impenſo:cum ꝑagendũ ſit ritu ſolẽni.quia prius offerebant:& deinde operabant̃:quo.ſ.ſacrificio licet non eiuſdẽ rei:denuntiationes oſtentoꝝ:ac fulguꝝ.i.quæ augures:aut aruſpices denuntiauerunt ꝓcurãda:ꝓcurant̃.i.curia ꝑuia:neqđ minant̃:eueniat:purgant̃. ¶Tantũ aũt ſtudium. Vt vere:& pie monet Oliue.ingens nobis ꝓpoſita eſt cura obſeruãda piæ religionis:cũ priſci Romani ſupſtitionis ſacrilegæ:nedũ ſtultæ:& ab impiis ſpiritibus in ꝑniciẽ:ac ſuitutẽ generis humani introductæ:tã anxie obſeruãtes fuerint. Quis itaqꝫ verbis explicet: quãtum debeamus Saluatori noſtro:qui nos nõ ſolũ a peccati iugo:ſed etiã a ſupſtitione miſerrima liberauit? Nihil.n.miſerius ꝗ̃ quos mortales nouerimus:tanꝗ̃ deos venerari:tantũqꝫ deoꝝ numeꝝ conſtituere:vt nulla fere virtus:nullũqꝫ vitium ſit: qđ non diuinitate donauerit ſtulta gentilitas:vnde honorem:virtutẽ:victoriam:pallorẽ:febrem:fortunã:vt numina adorabant.& ſiquis dicat a prudentioribus creditũ vnum fuiſſe numen:Nã vt Ply.aſſerit:fragilis:& laborioſa mortalitas in partes iſta & digeſſit plures: fragilitatis ſuæ memor:vt portionibus qſqꝫ coleret:quo maxime indigeret:dicam ꝑpaucos fuiſſe:aut nullos: qui id ſyncere crederent:nã ſi vnius Dei veri cætera numina membra quædã crediddiſſent:non cenſuiſſent inter ſe tã diuerſa:vt vno ſacello coli nõ poſſent. Nos.n.ſic ſanctoꝝ cõmunionẽ credimus:vt qđ vni placere conſtet:oĩbus placeat. Verum iuſta inſtitutũ noſtrum ordinẽ ꝓſequamur. Aũt ꝓ ſed: tantũ ſtudiũ.i.tam ſtudioſus conatus:non ſolũ obſeruandæ religionis.ſ.ſemel iſtitutæ: ſed etiã amplificãdæ religionis fuit antiquis.i.priſcis Romanis:vt ciuitate ſup.ente:tum florẽtiſſima:& opulẽtiſſima:quæ res negligentiã religionis generare ſolent. In aduerſitatibus.n.& timore Deũ inuocamus:vnde illud:primus in orbe deos fecit timor:& illud Greg. Mala quæ hic patimur:ad Deũ nos ire cõpellunt:iuxta qđ pſal. Ad dominũ cum tribularer clamaui.&c. Et cõtra. Impinguatus eſt dilectus meus:& recalcitrauit decẽ(Cicero ſex dicit)filii principum.i.maioꝝ ciuitatis:cum pauperrimus qſqꝫ nunc religioni deſtinet̃:niſi honores cũ quæſtu potẽtiores inuitent:traderent̃ ſenatuſcõſulto.i.ex decreto ſenatus ſingulis populis Hetruriæ:ſunt q.xii.populos Hetruriæ fuiſſe dicant:& ab illis.xii.lictoꝝ numeꝝ ſumptũ:vnde centũ viginti fuerint filii mittẽdi:aut ſm Cic.lxxii.qui numerus diſcipuloꝝ Chriſti fuit:traderent̃:dicit:gratia diſciplinæ ſacroꝝ ꝑcipiẽdæ: in qua Hetruſci habebant̃ peritiſſimi. Et(repete a ſuperiore:nã lectio condependet)vt peterent Cereri.i.ad honorem Cereris Chalcitanã:vel vt alii dicunt:Caliphenã ſacerdotẽ.i.quæ eſſet ſacerdos Cereri.quã.ſ.Cererẽ. ¶Inſtituerant.i.inceperant: aut ꝓpoſuerant venerati more græco.i.vt græci:a qbus primũ venerata eſt:eã venerabant̃:peterẽt:dico a Velia:cũ hæc ſcriberent̃ oppido Calabriæ:cũ id oppidũ nondũ.i.non adhuc accepiſſet:nomen ciuitatis non oĩa ergo oppida ciuitates conſtituunt: ſed ea dũtaxat:in qbus cõmunibus legibus:& iure cõſtituto ſolẽniter viuit̃:quã dignitatẽ nũc Galli traxerũt ad ea oppida:in quibus eſt ep̄alis ſedes:cũ & aliæ ciuitates ſint. Pertinet aũt ad ſtudiũ religionis: ꝙ opulẽtiſſima ciuitas nõ dedignata ſit ab oppidulo nõdũ ciuitate ſacerdotẽ petere:notũ aũt eſt ſacerdotẽ cõis eſſe generis:vñ hic fœmininũ eſt.ideo aũt petierunt.

THE. ¶VELIA.non Calabriæ:ſed Lucaniæ ciuitas:de qua Strabo:Pliniuſqꝫ:& Gelius ex Higyno.

OLIV. ¶ANTIſtes:ſacerdos:ab ante ſtando:eſt autē cuſtos:& princeps tēpli. ¶Cuius cum in vrbe pulcherrimū tēplum.Nec ſatis habuere maiores accerſitā a Velia ſacerdotē ſacrificandi peritā:quæ vetuſto ritu Cereri ſacrificia faceret: qnetiā cum in vrbe tēplū ei cōditū eſſet ampliſſimū:& oſtētis ciuitas laboraret:moniti libris ſibyllinis:vt Cererē:vetuſtiſſimā placarent:ætnā.xv. homines miſerunt ad eā placandā:qm̄ inde ſacrificia eius principia:vt diximus:habuiſſe credebantur:nā ætna mons eſt Siciliæ a poetis decantatus:& in cuius radicibus eſt eiuſdē nominis oppidū:teſte Stra.li.vi.in deſcriptione Siciliæ:dicit.n.Cetoripis aūt ꝓpinquū eſt:exile ſane oppidū vocatū ætna:ex monte cōſenſuros accipit:atq; tranſmittit:hic.n.primus montis aſcenſus inchoat:illuc miſſi fuere legati. Nā cū Proſerpina cereris filia cū cyane nimpha:& ſirenibus flores colligeret:a Plutone raptam eſt:mater inſcia:a quo ſibi filia ſurrepta fuiſſet:errando cū tempus ei diurnū nō ſufficeret:noctu eā faſcibus accenſis per triuia:& quadriuia vlulando quærebat:vnde permanſit in eius ſacris:vt certis diebus a matronis exerceatur vlulatus ad imitationē eius. ¶Moniti libris ſibyllinis:hoc etiā refert Lactā.de falſa religione:dicit.n.rep.tandem perturbata ſeditionibus & oſtentis:cū moniti eſſent carminibus ſibyllinis:Cererem debere placari:legatos ætnam miſerunt. ¶Item matri deum:& hoc eſt ſeruatæ religionis exemplū non mediocrem:ꝙ imperatores Ro.quæ matri deum pro conſequenda victoria in bello vota feciſſent:eadem peſſinuntem profecti:cum ſumma deuotione perſoluerent:ꝙ ibi numen eius coleretur in primis. ¶Item:Rurſus vel ſimiliter non ſolum cereri:ſed etiam matri deum eſt habitus honos. ¶Compotes victoriarum.Conuictorias obtinuiſſent. ¶Peſſinuntem.Oppi-

Cybeles tēplum. dum eſt Phrygiæ:vbi Cybeles ſimulachrum colebatur:quod cum a Peſſimonte oraculo Apollinis Romam trāſlatum eſſet:apud Scipionem Naſicam conſenſu ſenatus collocatum eſt:quia reſponſum fuerat ab oraculo:vt cum Romā dea veniſſet:tum curarent:vt eā qui vir optimus eſſet:Romæ hoſpitio acciperet:de cuius aduentu ſuo loco dicemus lib.viii.cap.vltimo.

Antiſtes.Cuius cū i Vrbe pulcherrimū tēplū haberent: gracchano interitu pollutū moniti ſibyllinis libris:ut uetuſtiſſimā Cererem placarent:Etnā,qm̄ ſacra eius inde orta credebant:quindecim uiros ad eā propitiandā miſerunt. Itē matri deū ſæpenumero imperatores noſtri,compotes uictoriarum,ſuſcepta uota Peſſinuntem profecti ſoluerunt.

¶De Metello Pontifice.

Metellus uero Ponti.Maxi.Poſthumium cōſulem, eundemque Flaminem Martialem

Flamines. Metellus vero pontifex maximus.Sub cuius poteſtate cæteri oēs pontifices:& ſacerdotes poſiti erant.Vnde etiā maximus dictus eſt:quia reliqui oēs ipſo erant inferiores. ¶Eundēq; flaminē.i.ſacerdotem:Flamines:vt Varro teſtat᷑:dicti ſunt:ꝙ caput vinctum habent filo:& cognomen accipiunt ab eo deo:cui ſacra faciunt:ſed partim ſunt apta:vt Martia.Vulcanalis:obſcuriora partim:vt dialis a Ioue:furialis a furia:cuius in faſtis feriæ erant furiales.Li.vero Ser.numā flaminem Ioui aſſiduū ſacerdotem creauiſſe:inſigniq; eum veſte:& curruli regia ſella adornaſſe:huic duos flamines adieciſſe:Marti vnum:alterum Quirino.Creati ſunt etiā a pontifice maximo flamines:& a dictatore in oppidis:ſeu municipiis ſcribunt Cice.& Liui.ergo flamen dictus videtur quaſi filamen a filo lanæ:quo caput vinctum habebat:ꝙ aperto omnino capite eſſe non liceret.Dionyſius tamen Alicarnaſeus lib.ii.a flāma aſſumpta inquit omni diuini cultus inſtitutione:atq; cōſcripta in octō diuiſit partes:quot erant etiā ſacrorum ordines:tradidit aūt vnam ſacroꝝ miniſterioꝝ conſtitutionē triginta curionibus:quos dixi hoſtias īmolare publicas pro curris:ſecundam vero iis:qui vocantur a græcis Stephephori:a Ro.vero flamines:quos a geſtatione pileoꝝ:& inſulaꝝ:quas adhuc ferunt:flāmam vocantes:hoc nomine appellant.inueni etiā:qui dicant:id eo flamines dictos eſſe quaſi filamines:ꝙ in ſummo flaminis apice eſſet virgula quædā lanata.i.virgula:in cuius extremitate modica lana erat alligata:quod conſtat ab Aſcanio apud Albam primo fuiſſe inſtitutum:& ſm̄ quoſdam ad terrorem coruoꝝ:qui plerūq; ſacrificantibus ſuperuenientes:non obſeruantibus exta ſacerdotibus:correpta protinus auferebant ſm̄ alios quia æſtatis tempore:cum calor intenſius ferueret:vt pileum ferre nō poſſent:nec capite detecto eſſe liceret:ad ſatiſfactionem huius:& temperamentum illius virgam illam lanatam in capite geſtabant.

ASCE. ¶NE ANtiſtes.i.princeps ſacerdotū:perita.i.exercita:vetuſtis ritibus deeſſet deæ.ſ.Cereri.Cuius.ſ.deæ:cū haberent pulcherrimum tēplum in vrbe:& pollutū ſup.haberent:aut eſſet interitu Gracchano:quia alter Gracchoꝝ in eo interiit:antiqui ſup.aut maiores noſtri:moniti libris ſibyllinis:a ſybilla Cumana ſcriptis:& ad Tarquinium allatis:in quibus fata Romana continebant᷑:vt placarent Cererē vetuſtiſſimā:aut vetuſtiſſimo more:aut antiquiſſimā:ꝙ eam a prima ciuitatū inſtitutione coluiſſent mortales:Nā nō eſt ciuitas ſine legibus:legum aūt inuentrix Ceres:vnde Maro:legiferæ Cereri dixit:miſerūt Ennam oppidulū Siciliæ:nō ꝓcul ab Aetna monte:de qua dicit Stra.lib.vi.Intra inſulā eſt Enna:modicis quidē poſſeſſa inquilinis:ſuper collē iacens:in qua Cereris ædes eſt.Ea montanas amplectit᷑ planicies totas arabiles:&c.xv.viros ad eā propitiādam:qm̄ credebant ſacra eius.ſ.deæ Cereris orta inde. ¶Itē matri deū.Oſtendit ſimilē diligentiā factā in ſeruāda religione circa cultū matris deū Cybeles noīe:cuius cū antiqſſima veneratio Peſſimōti eſſet in Phrygia:miſerūt ſæpe illuc ad gratulandum poſt obtētā victoria:Declinat᷑ aūt peſſinus peſſinūtis:vt hiericus hiericūtis:opus opūtis:amathus amathūtis. ¶Metellus vero pontifex.A ſenatuſcōſulto:& quaſi cōi totius ciuitatis decreto trāſit ad ſinguloꝝ:& primo ſummi pōtificis in ſeruanda religione:authoritatē:& flaminis Martialis obedientiam:nā vtriq; laudi datur:& illi:ꝙ iuſſerit:& huic:ꝙ obediuerit.

THE. ¶GRACchano interitu.Cice.de ſignis in Verrē:in deſcriptione Siciliæ.Apud patres inquit noſtros atroci:ac difficili rei.pu.tēpore:qūo Tibe.Gracchō occiſo:magnoꝝ periculoꝝ metus ex oſtentis portenderet᷑.P.M.L.Calphurnio Coſſ.aditum eſt ad libros Sibyllinos:a qbus inuentū eſt:Cererē antiqſſimā placari oportere.hæc Ci.Locum Codrus explicauit. ¶Aetnam:quidā ſcribendum putant Ennā cum Liuio Silioq; & aliis auctoribus:inde Ceres Ennea.auctor obſcæni carminis.Enneæ Cererē nutus frequētant. ¶Peſſimontē.Corrige Peſinuntē.ſicut apud Liuiū frequēter admonuit Ianus Herodiani teſtimonio:quom Minutianus vbiq; Peſſimontē ꝑperā ſcripſiſſet.Herodiani verba ſunt hæc.Cybeles inqt ſimulachrum decidiſſe

Peſinus vnde. ferunt in quēdā phrygiæ agrū:cui nomen Peſinunti a caſu eius ſimulachri factum putant:ibi.n.a principio cōparuiſſe.Licet apud alios cōperiā:pugna illic Ilū phryga.Tātalūq; lydū iter ſe cōſeruiſſe:ſiue de via ortā:ſiue potius ob raptū Ganymedis:quomq; diu æquis viribus decertatū foret:ac ꝑmulti vtrinq; cecidiſſent:nomen ex ea clade loco eſſe impoſitū.Hic etiā fama fert Ganymedē ipſum:trahentibus in diuerſa:amatoris:ac germani manibus vita eſſe orbatū:ſublatūq; e medio pro calamitatis ſolatio relata ad Iouem raptorē fabula:diuinis fuiſſe honoribus affectū. ¶Flamines.Diony.ait flamines a flāmeis appellatos:non vt iſti legunt a flāma.græcus.n.Dio.codex habet:flamina vocant.& ita Parraſius olim caſtigauit.

¶AD bellum.Mittebatur enim cum imperio. ¶Sacris.Quæ.ſ.marti debebat:& facere ſolebat:quia Martialis flamen eſſet. OLIV.
¶Multa indicta.Iniuncta pœna:ſi vrbe egrederetur. ¶Religioniq; ſummum.Nunc cauſam ſubiūgit:quare hoc exemplū poſuerit:vt oſtendat maiores nihil habuiſſe potiſſimum præter religionem. Quoniam:iuſtam cauſam ſubiungit:cur ille ſe religioni ſubiacerit.Nam ſi ſacra Martis deſeruiſſet:quomodo ſperare potuiſſet Martē ſibi futurum propitium.
Laudabile.Tiberius Gracchus ſequētis anni cōſules creauerat.C.Figulū.& Scipionem Naſicā:qui cū magiſtratum iniiſſent:& in ꝓuincias vterq; ſuā diſceſſiſſent:paulopoſt a Tiberio Graccho:qui tunc ꝓconſul erat in Aſia.litteræ miſſæ ſunt ad collegiū auguꝝ:quib⁹ ſignificabat:ſe vicio cōſules creaſſe:nō recte capto tabernaculo:hoc aūt ſe cognouiſſe:dū libros augurales inſpiceret.Augures.n.continuo rē deferūt ad ſenatū:qui ſtatim iuſſit vtrūq; Romā redire:ſeq; abdicare magiſtratu. ¶Duodecī faſciū.Faſces

Faſces lictores. erāt inſignia cōſulatus a faſciculis virgaꝝ ſecurib⁹ alligatis:quas lictores cōſuli ꝑferebant ad terrorē:lictores aūt a ligādo dicti ſunt:qđ nocētes ad palū ligarent:virgiſq; cæderēt:& ſecuti ꝑcuterent:erāt aūt.xxiiii.quoꝝ.xii.cū alteri cōſuli totidē parebāt:ergo.xii.faſciū.i.vnius cōſulis obedītia laudabilis fuit:qa Poſthumius:qui cōſul erat:&.xii.faſces habebat:paruit pontifici:ſed quatuor &.xx.i.duoꝝ cōſulū obediētia a laudabilior fuit. ¶Obſequiū.Obediētia:& in bona parte accipit᷑:at illud Terentianū:obſequiū amicos:veritas odiū parit:ꝑ aſſentatione quadā videtur accipi:cū dicat Donatus:obſequiū aſſentator dēt:veritatē amicus. ¶A Tiberio:q eos cōſules vitio creauerat. ¶Collegiū:augures plures erāt:& q in eodē magiſtratu plures ſunt:collegæ dicunt᷑:ipſoꝝ vero cœtus collegiū. ¶Aiaduertiſſe.Cōphēdiſſe:aīaduertere cū accuſatiuo ſine ꝑpoſitione:cōſiderare:& cōprænhēdere ſignificat.Ci.Aiaduerti

Animaduertere. Animaduerſio. Brute ſæpe Catonē:aīaduerter cū accuſatiuo cū ꝑpoſitōe in aliquē iuſta de cauſa punire:hinc fit aīaduerſio:punicio. ¶Vicio ca.tabe.Plu.ita diffinit:qđ ſit capere vicio tabernaculū:ſi tabernaculū inqt cœpiſſet is:q auguriū capturus eſſet:ita vt anteq̄ auſpiciū cœperis:aliqđ aliud egiſſet:qđ ad auguriū nō ꝑtineret:tñ id tabernaculū vicio captū eſſe dicebat᷑:& ſi auſpicia cœpiſſet i eo:nihil valebāt.Ci.quoq; lib.de diuinatione ita inqt:qđ apud te ſcriptū eſt de Tib.Grac.nōne:& auguꝝ:& aruſpicū cōprobat diſciplina:qui cū tabernaculū vicio cœpiſſet īprudēs:qđ inauſpicato pomērium trāſgreſſus eſſet:comitia cōſulibus creādis habuerit. ¶Libros ad ſacra parti. Vel augurales:vel ſibyllinos. ¶Comiciis cōſu. Quæ ad creādos conſu-

ad bellū gerendū Africā petentem,ne a ſacris diſcederet:multa indicta,urbē egredi paſſus non eſt.religioniq; ſummū imperiū ceſſit:quo tuto ſe Poſthumius Martio certamini cōmiſſurus non uidebatur:cerimoniis Martis deſertis.

¶De Tib.Grac.

Laudabile.xii.faſciū religioſum obſequiū:laudabilior quatuor & uiginti in conſimili re obedientia.a Tiberio.n.Graccho,ad collegium augurum literis ex prouincia miſſis:quibus ſignificabat ſe,cū libros ad ſacra populi pertinētes legeret:animaduertiſſe uitio tabernaculū captū,comitiis conſularibus,quæ ipſe feciſſet.eaq; re ab augurib⁹ ad ſenatū relata,iuſſu eius. C.Figulus e Gallia, Scipio Naſica e Corſica Romā redierunt.& ſe conſulatu abdicauerunt.

¶De.P.Cæl.M.Cor.

Conſimili ratione poſt.P.Cœlius,Marcus,Cornelius.M.Cethegus:&.C.Claudius propter exta parū curioſe admota aris deorum immortaliū,uariis temporibus,belliſq; diuerſis,Flaminio abire iuſſi ſunt,coactiq; etiam.

¶De Sulpitio.

At Sulpitio inter ſacrificandū e capite apex prolapſus,eidem ſacerdotium abſtulit.

les habuerat.Comicia vt ſcrib.Aſconius:fuerunt ædilitia:prætoria tribunitia:& cōſularia.Aulus vero Gelius dicit:comicialia fuiſſe curiata:alia centuriata.Comicium aūt erat locus dictus:teſte Varrone:ꝙ ibi cohibebant comitiis curiat is magiſtratus creandi cauſa:nā in campo Martio eligebatur magiſtratus:habitis comitiis de ordine autē comitioꝝ multa apud Liuium:plura apud Diony.lib.viii.vbi de Coriolani dānatione loquitur:videre licet. ¶Corſica:hæc inſula procul eſt e Sardinia.lx.ſtad.auct.Stra. ¶Cōſimili ratione:Eadē ratio fuit:ꝙ tres flamines ſacerdotiū deponere ſunt coacti:quia videlicet parum diligenter exta altaribus admouiſſent. ¶Exta parū curioſe:qa cæſa victima:& īmolata ſacerdotes primo lance impoſita debebant exta diligēter altaribus admouere:deinde quaſi ſacratā ſuſcipere:& ſic veſci:qđ cum illi negligēter feciſſent:ſacerdotio priuati ſunt. ¶Cōſimili rōne:vt religioni cederēt. ¶Admota:oblata:appropinquata. ¶Flaminio:Sacerdotio flaminis nam

Flaminio. ſicut a pōtifice pōtificatus dicit᷑:ſic a flamine:hoc eſt ſacerdote flaminiū ſacerdotiū. ¶Coacti:qa ſacerdotio abire nolebant.

At Sulpitio inter.Ob nullā aliā rem Sulpitius ſacerdotio priuatus eſt:niſi ꝙ apex e capite ceciderat:erat autē apex in ſummo flaminis pileo virga lanata:vt ſupra diximus:hoc eſt:in cuius extremitate modica lana erat alligata.Virg.Ecce leui ſummo de vertice viſus Iulii:Fundere lumen apex:& circum tempora paſci.

¶LAVdabile:trāſit ad aliud exēplū dicens.Laudabile ſup.fuit obſequiū religioſum duodecim faſciū.i.conſulis:cui.xii.erant lictores cū faſcibus:ſed ſup.obediētia quattuor &.xx.ſup.faſciū.i.duoꝝ cōſulū:ſup.erat laudabilior. ¶Enim pro qa:litteris

ASCE. miſſis a Tiberio Grac.ex prouincia ad collegiū auguꝝ:qbus.ſ.litteris ſignificabat:ſe aīaduertiſſe:cū legeret libros pertinētes ad ſacra populi.ſ.Romani:aīaduertiſſe dico:tabernaculū captum vitio comitiis cōſularibus.i.qbus cōuenerant ad conſules creādos:quæ.ſ.comitia ipſe.ſ.Tyberius feciſſet:& ea re relata ab augurib⁹ ad ſenatū. ¶Cōſimili &c.Ordo eſt:Publi⁹ Cælius M.Cornelius Cethegus:&.C.Claudius iuſſi ſunt:& etiā coacti:qđ plus eſt:ideo aūt coacti:qa parere recuſauerunt:vnde cogentiū nō coactoꝝ hoc loco cōmendat᷑ religio:coacti itaq; ſunt conſimili ratione plus.i.deinceps:variis tēporibus:& bellis diuerſis:abire flaminio.i.ſacerdotio:ꝑpter exta admota.ſ.ab eis:aris deoꝝ īmortalium parum.i.nō ſatis curioſe.i.accurate.Vbi ſignādū curioſum nō ſemp in malū accipi:nā hic vitio dat᷑:nō curioſe egiſſe. ¶At Sulpitio.Superiores:qui ꝑpter exta nō ſatis curioſe admota aris videntur ſatis iuſte coacti abire flaminio:ſeu ſacerdotio:qđ vulgo dicimus degradari.

THE. ¶MVLTA indicta:imo dicta.ex antiq.exēp.Nā multa dicit ſolet:nō indici. ¶Incōſulto.d.vetuſti codices hoc nō habent.Ad ſaltē ſi placet.emēda:incōſulto eo.ſ.Poſthumio. ¶Graccho.Gracchus:& ortus ſine aſpiratione dici debere Var.ait:& ortum qdē ꝙ in eo orīant᷑ oīa.Graccū vero a gerendo:ꝙ eius mater.xii.mēſibus eū geſtauit:vel a gracilitate corporis:vt qdam volunt:Gracchus:ſed conſuetudo:& Gracchos:& hortos cum aſpiratione vſurpauit. Hæc olim Ianus ex chariſio recitauit.

OLIV. OCcentus. Vix inquit creati fuerant dictator:& magiſter equitum:cum ſacrificantes vocem ſoricis audiuere:& magiſtratum deponere coacti ſunt. Pli. ait:concentu ſoricum dirimi auſpicia:annales referti ſunt.

ADiiciendum hiis. In æde deæ veſtæ ignis æternus ſeruabatur:cui ſemper vna ex veſtalibus diligentiſſima cuſtos adhibeatur:quæ vigilando ſeruaret:ne aliquo caſu extingueretur ignis:forte accidit:vt vna oppreſſa ſomno ignem extingui permiſerit:quod cum pontifici cognitum eſſet:flagellis tota ferme confecta eſt. Liui. viii. ſecundi punici belli: plus inquit omnibus:aut nunciatis peregre : aut viſis domi prodigiis terruit animos hominum : ignis in æde veſtæ extinctus:ob q̃ cauſam cæſa flagro eſt veſtalis virgo: cuius cuſtodia eius noctis fuerat iuſſu pontificis. Pub. Lici. id q̃q̃ nihil portendentibus diis:cæterum quia negligentia humana acciderat:tamen & hoſtiis maioribus procurari:& ſupplicationem haberi ad veſtæ aram placuit. ❡Virgo ve. ideo virgines veſtales perpetuum ignem ſeruabant:vt ad ſimulacrum cæleſtium ſyderum cuſtos imperii flamma vigilaret:teſte Floro: qui dicit. Numa Pompi. focum imprimis veſtæ virginibus colendum dedit: vt ad ſimulacrum cæleſtium ſyderum cuſtos imperii flamma vigilaret. Alii dicunt ꝙ ideo ſeruabant : vt ſignificarent : ſe ita perpetuo puras : & inuiolatas eſſe debere : ſicut inuiolatus ſeruabatur ignis : his enim teſte Liuio ſtipendium de publico dari ſtatuit Numa Pompilius : qui hoc ſacerdotium inſtituit : vt aſſidue templi antiſtites eſſent:eaſq; virginitate : & aliis cærimoniis numerabiles: & ſanctas fecit:eſt autem veſta quæ ἑστία græce dicitur: hanc autem terram eſſe perhibent : quam ignem habere manifeſtum eſt. ❡Flagro admoueretur : verberibus cederetur.

❡De Fabio Maximo.

OCcentuſq; Soricis auditus, Fabio Maxi. dictaturam. C. Flaminio magiſterium equitũ deponendi, cauſam præbuit.

❡De Publio Licinio.

ADiiciendũ his, qd. P. Licinio Pontifici Maxi. uirgo ueſtalis, quia quandam nocte parum diligens æterni ignis cuſtos fuiſſet:digna uiſa eſt:quæ flagro admoueretur.

❡De Virgine Aemilia.

MAximæ uero Virginis Aemiliæ diſcipulam extincto ignæ, tutam ab omni reprehenſione Veſtæ numen præſtitit. qua adorante, cum carbaſum, quam optimam habebat: foculo impoſuiſſet:ſubito ignis emicuit.

MAximæ Virg. Dionyſi. Alicarna. deficiente inquit aliquando negligentia quadam igne : cuſtode tunc eius Aemilia : aliaq; Virgini nuper electarum:& tunc diſcentium tradente:cuius curam perturbationem fuiſſe tota in vrbe : multam & inquiſitionem per pontifices : ne pollutio aliqua circa ignem ſacerdotibus : extitiſſet : tunc autem Aemiliam ferunt inſontem quidem ſed dubitandam ex huiuſmodi caſu pontificibus : ſacerdotibus: & aliis virginibus manus ſuper aram tendentem ita dixiſſe:veſta vrbis Roma. cuſtos:ſiquidem pie:& iuſte ſacra tibi perfeci: annis paulominus. xxx. & animum purum habens:& corpus caſtum:demonſtra mihi ſiſq; auxilio:neq; paruipendas ſacerdotem tuam:morte mori miſerrima:ſi vero impium aliquod geſtum eſt a me:meo ipſius ſupplicio vrbis polutionem expia: hæc dicentem:& ſcindentem a carbaſea veſte:qua tunc amicta erat:faſciam:poſt præces factas : ieciſſe eam ſuper aram dicunt:& ex frigido multo ante:nullamq; ſeruante ſcintillam cinere. flãmam emicuiſſe multam per carbaſum: ita vt nec ciuitati luſtratione:nec nouo opus eſſet igne:dicit ergo Vale. illa quidem:quæ negligens fuerat:flagellis cruciata:at vero æmilia: tametſi neſcio quomodo ignis extinctus eſſet:tantam tamen animo religionem concepit:vt cum ſuplex deæ miſericordiam imploraret:foculo carbaſum ſuum ſuperimponens:meruerit incenſo carbaſo:ignem extinctum ſuſcitare : ad id ergo valet aduerſatiua coniunctio vero:illa quidem pœnas dedit negligentiæ. At vero hanc tutam præſtitit numen:& eſt argumentũ: quod non ſolum a pœna:ſed etiam a repræhenſione tutam ſeruauerit : nam non minor plerunq; ſolet eſſe repræhenſio q̃ pœna. ❡Diſciplinam. Cuſtodiẽdi ignis. ❡Carbaſum. Materiam poſuit pro forma:eſt enim carbaſus tenuiſſimi lini genus: quod nunc & frequentiſſime pro velo ſumitur:& eſt metonymia:Foculo. Diminutiuum a foco eſt autem focus locus : vbi fouetur ignis:ipſum vero elementum ignis eſt:ergo foculo loco:vbi erat ignis extinctus. ❡Non mirum igitur. Nunc dicit: quid nam pro tanta religionis diligentia Popu. Roma. meruerit:vt videlicet:deos propitios ſemper habuerit: qui pro imperio ſuo non ſolum conſeruando:ſed etiam augendo inuigilauerint.

Carbaſus.

ASCE. ❡OCCENtuſq; &c. Alii concentus legunt : ſed rectius occentus quaſi a ſtrependo ſonus factus intelligatur. ❡Adiiciendum his &c. Adduci ſcrupuloſæ obſeruationis exempla:quæ ſi non aliud:hoc tamen vtilitatis nobis afferre debent: vt memores ſimus quantum in vera religione obſeruanda diligentiæ habere debeamus:cum ethnici in ſuperſtitione ſua tam anxii obſeruatores fuerint : vt pro igne per negligentiam extincto : ſacerdotula eius cuſtos flagris ſit admota. i. virgis acriter cæſa. ❡Maximæ vero. Cõtra dicit:approbata eſt diligentia Aemilia etiã dea approbante:vt Oliue. latius declarat. Ordo eſt. Vero pro ſed quaſi dicat econtrario:Numen. i. diuinitas veſtæ:quæ nutu:quæ vult:facit:aut dea ipſa præſtitit diſciplinam. i. religioſam obſeruationem q̃ a maioribus:vt diſcipula accepit.

NOn mirum. Tranſiturus ad religionis in Marcello narrationem more ſuo præfatur dicens. Igitur: ideſt quando quidem tam anxie religionem ſeruarint:vt concentu ſoricis mouerentur : non mirum ſupple eſt : ſi indulgentia: ideſt opera clementer impenſa pertinax:ideſt perſeuerans:quaſi obſtinato animo : vnde licet in bono ſit hoc loco: tamen neſcio quid quaſi nimium:ſiquid in his nimium eſſe poſſit:notatur:tractum eſt verbale a pertinendo:ideſt perpetuo tenendo contra omnes eripere volentes:indulgentia vero ab indulgendo:indulgere autem eſt clæmenti : aut facili animo operam dare:& quaſi diſſimulando ignoſcere:vnde mollis educatio liberorum indultia:authore Quintiliano:vocatur : & quia deus quando citra condignum puniti:immo miſericorditer ignoſcit:aut culpam remittit:nobis quodammodo indulgere videtur:ideſt affectione paterna peccata noſtra tegere:ideo indulgentiam pro venia eccleſia liberius ſæpe q̃ vocabulum patiatur:accipit:non tamen tam abſurde:vt nonnulli cauillantur. Si inq̃ pertinax indulgentia eorum deorum. i. talium: quales coluit:excubuit:ideſt more excubantium intenta fuit:& quaſi vigilans cum vtrunq;.

THE. ❡CONCENTVS. Lego occentus ex antiquis codicibus. ❡Maxime virginis. Maximæ dignitatis non familiæ nomen eſt: aut proprium. Nam maxima ſic appellatur:vt Pontifex Maxi.

NOn mirum igitur. Quandoquidem igitur adeo diligentes in ſeruanda religione fuere Ro. nihil eſt:quod quiſquã admiretur:ſi tanta fuerit deoꝝ indulgentia in cõſeruando:augendoq; imperio ro. ❡Pertinax:Perſeuerans: & notãdum pertinacem plerunq;: & in bonam partem accipi poſſe:vt hoc loco:cum in malã vt plurimũ poni cõſueuerit: eſt. n. pertinax is:qui vbi non debet:tenax:& obſtinatus eſt:ſed hoc loco ptinacẽ curã:pſeuerantẽ dixit. ❡Scrupuloſa. Solicita: & exquiſita diligentia:vt nihil omnino ꝓtermitteretur:nam ſcrupulus lapillus breuis eſt:qui breuitate ſua ferme non videtur ſed calcatus ſolicitudinem creat:vnde ſcrupulum ſolicitudinem:& difficultatem dicimus. Te. Inieci ſcrupulum: & ſcrupuloſum ſollicitum : & anxium dicimus. ❡Paruula. Sicut de occentu ſoricis : de apice lapſo. ❡Momenta: Inclinationes. ❡Examinari. exquiri:examen proprie dicitur lingua bilancis:hoc eſt libræ:q̃ rectiſſimam eſſe oportet:cum aliquid penſamus:quæ ſi huc:aut illuc inclinauerit:plus:minuſue eſſe ĩtelligimus id:qđ penſamus:& ꝓpterea examẽ interdum dicitur iudicium. Vnde Perſius. Examẽ ue improbum in illa:caſtiges trutina:examen dicit iudicium. ſ. Po. Ro. ❡Exactiſſimo:exquiſitiſſimo: nam exigere : ꝓter alias ſignificatiões:exquirere quoq; ſignificat. ❡Cærimoniarum. Cærimõiæ:vt ipſe Paulopoſt dicturus eſt : dictæ ſunt:quia vrbe a Gallis capta:cum veſtales virgines:ſimulacra deorum ex hoſtibus erepta traducerent: cærete oppidum potiſſimum cõuenere:vbi benigne fuerunt hoſpitio ſuſceptæ:donec a Gallis ciuitas per Camillum recuperata:& liberata fuit:in huius beneficii memoriam Ro. ꝓſtiterunt:vt omnis cultus diuinus omniſq; ſacrorũ ritus cærimoniæ dicerentur a cærete oppido. ❡In qua cũ Mar. Marcellus cõſul primo claſtidium Galliæ ciſalpinæ oppidum:qđ nunc caſtigium dicitur:oppugnãdo fortiter cœperat:deinde magno labore : atq; virtute ſiracuſas expugnauerat:itaq; ex duorũ oppidorum expugnatione duobus diis vota fecerat:honori. ſ. & virtuti templum ædificaturæ:parta victoria romam venit:& cum vota perſoluere vellet vtriq;. ſ. templum vnũ ædificare:pontifices reſtitere: quia dicerent:id contra religionem eſſe. Li. ſecundi punici belli lib. vii. de hac impeditione ſic breuiter refert. Conſulum alter. Qu. Criſpinus ad exercitum : quem. Quin. Flac. habuerat cum ſupplemento in lucanos eſt profectus. Marcellum aliæ:atq; aliæ obiectæ animo religiones tenebant:in quibus : ꝙ cum bello Galli. ad claſtidium ædem honori:& virtuti vouiſſet: dedicatio eius a pontificibus impediebat̃ ꝙ negabant vnã cellã duobus diis recte dicari:ꝙ ſi de cœlo tacta. aut prodigii aliquid in ea factum eſſet:difficilis in ea ꝓcuratio foret: ꝙ vtri deo res diuina fieret:ſciri non poſſet:neq;. n. duobus:niſi certis diis:rite vna hoſtia fieri ita addita virtutis ædes a properato ope: neq; tamen ab ipſo ædes eæ dedicatæ ſunt:tum demũ ad exercitũ:quem priore anno venuſiæ reliquerat:cum ſupplemento proficiſcit̃. ❡Nuncupatis. Votum duplex eſt:conceptiuũ:& nuncupatiuũ:conceptiuũ: qđ animo:& mente ſolum cõcepit̃: ſed verbis non exprimit̃:nuncupatiuũ vero:qđ nominatum voce declarat̃:atq; vouetur:vt ſi dixero:ſi valitudinẽ recuperauero:ſtatuam argenteam in templo Mariæ virginis cõſtituam:& erigã. Qui vota nuncupaſſent:ea libellis inſcripta temploꝝ porticibus affigebant. ❡Siquid ꝓdigii:vt ſi ſerpens in eo templo apparuiſſet:dignoſci non potuiſſet ab vtro ꝓfectũ:& illud oſtentum eſſet:ꝓpterea nec vtri eſſet ſacrificãdum:aut ſi templũ de cœlo tactum fuiſſet:pari ratione dignoſci nõ potuiſſet: q̃uo illud expiandũ eſſet. ❡Rẽ diuinã fa. Sacrificare ſignificat. ❡Niſi certis diis. Vt polluci:& caſtori:vt apolini:& dianæ: vt veneri:& adoni:vt cybele:& Atti:hæc numina ſocietatem q̃dam inter ſe habere dicebantur. Itaq; ambobus vna ſcrificabat̃: ꝓſertim caſtori:& polluci:ita tamen:vt vtriq; ſuus haberetur honos:& ideo Marcell. coactus eſt hac admonitione:& ſuperſtitione pontificum:non vnam ædem duobus diis:ſed duas ædificare:& conſecrare. ❡Separatis ædibus:ædes licet plurali numero:vt plurimum:priuatum vniuſcuiuſq; domum ſignificet:ſingulari vero templum:tamen in plurali plerunq; & pro templo accipitur:vt hoc loco:ſunt qui dicant cum adiectione aliqua eſſe dicendum:vt in æde ſacra:in æde pacis:in æde apollinis:eodem modo in plurali:vt ſacræ ædes:deorum ædes:aut nympharum ædes:ſi vero abſolute dixerimus ædes:domum tantummodo deſignare:& propterea apud iuriſconſultos inueniri ædes pro omni ſpem ædificii.

OLIV. Pertinax in bonũ

Examinare.

Claſtidium.

❡De Marcello, & templo Honoris.

NOn mirum igitur ſi pro eo imperio augendo, cuſtodiendoq;, pertinax eorum indulgẽtia deoꝝ ſemper excubuit : quod tam ſcrupuloſa cura, paruula quoq; momenta religionis examinari uidentur:quia nunquam remotos ab exactiſſimo cultu cerimoniarum oculos habuiſſe noſtra ciuitas exiſtimanda eſt. In qua cum Marcellus quintũ conſulatũ gerens, templum Honori, & Virtuti, Claſtidio prius, deinde Syracuſis potitus nuncupatis debitũ uotis conſecrare uellet:a collegio pontificũ impeditus eſt:negante unam cællam duobus diis recte dicari. futurũ enim, ſiquid prodigii accidiſſet in ea:ne dignoſceret̃, utri rẽ diuinã fieri opteret. nec duobus, niſi certis diis una ſacrificari ſolere. ea põtificũ admonitiõe effectũ eſt:ut Marcel. ſepatis ædib9, honoris, ac uirtutis ſimlachra ſtatueret:neq; aut

ASCE. ❡HOMInis non dei ſit:pro eo. i. tali:& tam religioſo impio augendo:& cuſtodiendo:ne ĩminuat̃:q. i. quia quoq;. i. etiam paruula momenta. i. pondera religiõis:vt eſt concẽtus ſoricis:vident̃ exanimari. i. expiri:diſcuti:tam ſcrupuloſa. i. anxia cura. quia noſtra. i. romana ciuitas:nunq̃. i. nõnũq̃:non eſt exiſtimanda. i. iudicanda: aut cenſenda: habuiſſe vnq̃ oculos remotos ab exactiſſimo cultu cærimoniaꝝ. i. reꝝ diuinaꝝ. In qua. ſ. ciuitate cũ Marcellus gerens. v. conſulatum vellet:potius prius claſtidio oppido:in ciſalpina illis:nobis tranſalpina Gallia:deinde potitis ſyracuſis vrbe opulentiſſima in ſicilia : hoc eſt poſtq̃ voti compos factus eas vrbes expugnauerat:conſecrare honori. ſ. deo ſic dicto:& Virtuti. ſ. bellicæ. i. fortitudini:quæ proprie virtus dicitur:templum. ſ. cõmune debitum. ſ. illis:votis nuncupatis. i. expreſſis vocaliter:& non ſolum animo conceptis:impeditus eſt a collegio pontificum:negante. i. quod collegium negabat. vnã cellam(quam imperiti capellam vocant). i. ſacellum dicari. i. conſecrari:recte. i. decenter duobus diis. ❡Quorum diuerſa eſſent numina? Enim pro quia:ſup. dicebant:futurum ſup. eſſe:ſiquid prodigii accidiſſet:in ea. ſ. cella:ne. i. vt non dignoſceretur:vtri. ſ. deoꝝ oporteret rem. ſ. diuinam fieri: nec ſolere ſacrificari. i. vnum ſacrificium fieri:duobus diis:niſi certis:vt polluci:& caſtori:apollini & dianæ & ſimilibus : quorum vna:aut ſubalterna putaret̃ poteſtas. Effectũ eſt ea admonitione:vt Marcel. ſtatueret ſimulacra honoris : & virtutis : ædibus ſeparatis:neq; aut authoritas ampliſſimi viri:videlicet Marcelli:fuit impedimento collegio pontificum:quia ei obtemperatũ eſt: aut adiecto. i. incrementum impenſæ:videlicet binarum ædium fuit impedimento Marcello:quia vota perſoluit:nõ fuit: dicit:impedimento:quominus. i. vt non ſuus. i. debitus tenor:& ſua obſeruatio redderetur religionibus.

OLIV. ¶COLLEgio:quia collegiũ nõ reſpexit ampliſſimi viri auctoritatẽ voluit.n.religionis ritũ:ſanctitatẽq; ſeruatam:nec dupli cata qdẽ impẽſa Marcellũ a ſoluẽdo voto deterruit:nã duo tẽpla conſtituit:q̃ vnum tantũmodo vouerat:& in hoc Va.diſſen tit a Liuio:q̃ non dedicata ab eo fuiſſe dicit:ſicut ſupra oſtendimus. ¶Adiecto impenſæ: Acceſſio expẽſæ:vt vbi templum vnum votũ eſſet:duo dedicarent̃. ¶Suus te.Suus ordo:ſuaq; lex. ¶Obſeruatio.Honor:& reuerẽtia:vt religio ſuum ordinẽ ſuamq; obſeruationem retineret.Differt tamen inter obſeruantiã:& obſeruationẽ:quia obſeruatio pro quadam animaduer ſione accipitur in modum ſpeculationis:obſeruantia vero eſt veneratio quædam:& honoris exhibitio. — *Obſeruatio.*

Obruitur tot illuſtribus:cum ancylia.xii.ſalii p̄ vrbẽ vetuſto more:geſtarent:illicq; ſacro vrbis prætor in tereſſet.Luci.Fur.bibaculus: forte pater eius tunc ſaliorum magiſter iuſſit eũ ancylia tollere : & ferre per vrbẽ: tanq̃ nõ p̄tor:ſed vnus eſſet e ſaliis:paruit ſummũ p̄toriis imperiũ p̄cepto patris:q̃q̃ honeſte negare potuiſſet:quo niam officii maioris gratia vacationẽ:& imunitatẽ habe bat:tamẽ quia omne:qđ diis exhibetur officium laudabi le ſemper habet̃:& eſt:non duxit indignum ancylia ferre p̄euntibus lictoribus:fuit aũt p̄tor ſecũdo pu.bel. ¶Ob ruitur:Quaſi inquit Fu.bibaculus opprimit̃:vt emergere vix poſſit in tanto fulgore:& claritate ſuperiorum exemplo rum. ¶Conſularibus.Vir cõſulularis dicit̃:qui aliquãdo geſſerit cõſulatũ:ſicut p̄toris qui p̄turam.Cenſorius:q̃ cen ſuram adminiſtrauerit. ¶Vix poſt marcellũ.Vix dignus eſt inquit:qui ſubiungat̃ Marcello. ¶Sed pii.Quia paruit patri. ¶Religioſi.q̃ principi ſaliorum collegii. ¶Collegii ſa liorũ:Salii:vt Liui.tradit.xii.in vrbe fuere a Numa conſti tuti:& Marti gradiuo conſecrati:qui totidem ancylia per vrbem cum ſaltibus geſtabant:atq; tripudiis:canentes ve terem manurii memoriam.Ancylia vero ſcuta erant:quæ oras.i.extremitates habebant in ſimilitudinem labiorum. Vnde & ancylia dicam ſunt ab oris:quæ ſunt circũ labrũ: ſecundum alios vero ab ἀνξῃ qua ciuitas laborabat:tũc cum de cœlo lapſum eſt ſcutum: conſtat enim regnante numa breue ſcutum:atq; rotundum de cœlo lapſum:de quo Oui.Ecce leui ſcutum verſatum leniter aura.Decidit a populo clamor ad aſtra venit.Conſulti deinde auriſpices reſpon derunt:ibi futurum totius orbis imperiũ:vbi ſcutum illud ſeruaret̃:quo accepto reſponſo:& honoris gratia:& quo idem tutius ſeruaret̃:ne ab hoſtibus ſurripi poſſet.Numa Pompili.xii.alia ad ſimilitudinẽ cæleſtis illius fabricari iuſſit:quæ fuere in tem plo Martis repoſita:& cum.xii.ſacerdotes adoleſcentes numa ipſi Marti gradiuo delegiſſet:illiſq; dediſſet inſignia pictas tu nicas:& ſuper tunicas æneũ pectori tegmen:iuſſit ipſa cæleſtia arma:quæ ancylia nominauit: ſuſpenſa collo ab illis p̄ vrbẽ portari:cum ſalio:atq; tripudiis carmina decantari.& ſalii dicti ſunt a ſaltu.teſte.Oui.qui dicit.Iam dederat ſaliis a ſaltu no mina dicta:Armaq;:& ad certos verba canenda modos.Inter cætera carmina hoc fuiſſe dicunt. Veterem manurii memo riam:quia cum vna acciuiſſet vndiq; fabos:qui ſcuta alia cæleſti ſimilia fabricarent:inuentus eſt quidã Mamurius:qui cæte ros artificio ſuperauit:nam adeo ſimillima fecit:vt a cæleſti diſcerni non poſſent.Iuſſus itaq; primum petere quod vellet:ni hil aliud petiiſſe dicit̃:niſi vt Salii ancylia geſtantes per vrbẽ canerent in veterem.Mamurii memoriam. ¶Vnde Oui.Tunc ſic mamurius merces mihi gloria dixit.Nominaq; extremo carmine noſtra ſonent.Idq; ſacerdotes opi p̄miſſa vetuſto.Præ mia p̄ſoluunt:mamuriũq; vocant.Fuit aũt tante reuerentiæ ſaliorum collegiũ:vt aphricanus non erubuerit vnũ fieri de ſaliis. teſte Li.lib.vi.de bel.Mace.Nec.L.Furius Bibaculus:vt in hoc exẽplo patri ſuo ſaliorum magiſtro parere recuſauit:q̃uis prætor eſſet:omnes aũt ſalios ex gẽte patricia fuiſſe creatos teſtat̃ Dio.de antiquitatibus Ro.dicit enim Sexta aũt pars inſtitutionis circa diuina his diſtributa eſt:qui vocantur a ro.ſalii:quos numa ipſe ex patriciis creauit iuuenes.xii.ſpectatiſſimos deligẽs: quorum ſacra manent in palatio:vocanturq; palatini.Hi quidem agonales:a q̃buſdã vero collini vocati ſalii:quorum quidem ſa crariũ in collino eſt monte:poſt.Numã cõditũ ab hoſtilio rege ex voto:qđ idẽ bello ſabino nuncupatat:hi aũt ſalii oẽs iacta tores qdẽ ſunt:& laudatores armatorum deorum. Sollẽnitas autem eorum eſt circiter panatenea:menſe Martio:q̃ ſumptu agit̃ pu blico:multaq; alia de his Dio.tradit:q̃ hic referre longũ:& tedioſum eſſet.Sex lictoribus conſul.xii.lictores habebat : prætor aũt ſex. ¶Vacationẽ:qa p̄tura faciebat illũ huius officii:& laboris imunem:ergo vacationẽ imunitatẽ officii.ſ.geſtãdi ancy lia. ¶Honoris:Magiſtratus.ſ.p̄turæ:Omnia poſt religionẽ.i.omnia cædere religioni. ¶Etiã in q̃bus:Subaudit̃ ea:hoc ẽ im peria. ¶Sũmæ ma.de.Vt in conſularibus:p̄toriiſq; viris. ¶Regimẽ.Exiſtimabant ſe reges eſſe futuros. ¶Bene:atq; cõſtãter: bene vtrũq; cõiunxit:qa neceſſariũ:nã potuiſſent bñ certo tẽpore ſeruire:ſed nõ cõſtanter.i.p̄ſeuerãter:iõ dixit bñ:& cõſtãter.

Saliorum collegiũ · *Ancylia* · *Vacatio*

collegio pontificum authoritas ampliſſimi uiri, aut Marcello adiectio impenſæ, impedimento fuit:quo minus religionibus ſuus tenor, ſuaq; obſeruatio red deretur.

¶De Lucio Furio Bibaculo.

Obruitur etiam tot illuſtribus conſularibus L.Furius Bibaculus: exempliq; locum uix poſt Marcellũ inuenit. Sed pii ſimul, ac re ligioſi animi laude fraudandus non eſt:qui prætor a patre ſuo collegii Saliorum magiſtro iuſſus ſex li ctoribus præcedentibus arma ancylia tulit.q̃uis ua cationem huius officii, honoris beneficio haberet. Omnia nanq; poſt religionem ponenda ſemper no ſtra Ciuitas duxit:etiam in quibus ſummæ maieſta tis conſpici decus uoluit. Quapropter non dubita uerunt ſacris imperia ſeruire.ita ſe humanarum re rum futura regimen exiſtimantia , ſi diuinæ po tentiæ bene : atque conſtanter fuiſſent famulata.

ASCE. ¶OBRVItur &c.Ordo eſt:furius bibaculus:vir clarus quidem:ſed non conſularis:obruitur.i.opprimitur:etiam tot illuſtri bus ſup.viris:conſularibus.i.qui conſulatum geſſerint:& vix inuenit locum exempli.i.vt eius exemplum de obſeruata reli gione recitet̃.poſtquam Marcellum:de quo iam dictum:ſed.q.d.licet poſt cõſulares:tamẽ non eſt fraudandus laude animi pii ſimul:ac religioſi. ¶Qui prætor.i.cum eſſet prætor iuſſus a patre ſuo magiſtro collegii ſaliorum:qui præſul dici poſſet.i. primus ſacerdotum martis:dum ancylia ferrent per vrbem ſalientium:tulit arma.ſ.martis ancylia dicta:ſex lictoribus præ cedentibus:cum conſulibus duodeni eſſent : q̃uis haberent vacationem : ideſt exemptionem huius officii.ſ.portandorum ancylium:vel ancyliorum:vtrunq; enim dicitur:beneficio honoris.ſ.prætorii.Namq; noſtra.i.romana ciuitas:duxit ſemper om nia habenda poſt religionem.i.cultum deorum:etiam ſup.illa:in quibus voluit decus ſummæ maieſtatis conſpici. Quapro pter imperia.i.imperatores:non dubitauerunt ſeruire ſacris.i.rebus diuinis: exiſtimantia.i.iudicantes ſe futura.i.ſe futuros: regimen.i.rectores rerũ humanarum:famulata.i.ſi fuiſſent famulata.i.ſi ipſi fuiſſent famulati.(Nã vt ſeruitia pro ſeruis paſſim ponuntur: ita imperia pro imperatoribus ponit)bene:& conſtanter potentiæ diuinæ.

OLIV. ¶QVOD animi iudicium:Vere inq̃ maiores noſtri ita exiſtimarunt:ſe futuros reges:ſi diligenter:pieq; religionem ſerua rent:vt nihil:quod ad eius fructum pertineret:omitterent:nam &.L.Aluanius q̃uis plebeius eſſet:& humilis:tamẽ diis imor talibus tantam reuerentiam exhibuit:vt liberorum ſuorum curam religioni poſtpoſuerit. ¶Veſtales virgineſq;: virgines deæ veſtæ conſecratæ. ¶Onere partito:quia æqua portione diuiſerant inter ſe ſimulachra deorum:& reliqua ſacra:q̃ cũ multa eſſent:niſi a multis ferri non poterant. ¶Subliciũ pontem. Sublicium:quaſi ſub Lucium:nã ſublucrari pugare ſignificat:vnde ſubliciũ lignũ purgatiuũ:ergo pons ſublicius pons ligneus a ſublicis dictus.ſunt.n.ſublicia ligna:q̃ ſuſtinent pontẽ:hic aũt primũ fa ctus eſt a pontificibus:& ſæpe reſtitutus:vñ ẽt pontifices dicti ſunt. ¶Cliuũ.Cliuus dicitur locus molliter arduus. ¶Ad ianiculũ.Quia ianiculũ amnem tiberis ponte con iunxit:dictum:q̃ ianua ſit euntibus in hetruriã. ¶L.Al ua.hæc idẽ Li.teſtatur lib.v.dicit.n.Flumen interim quiri nalis:virgineſq; veſtales:omiſſa rerum ſuarum cura:quæ ſecum ferenda ſacrorum:q̃q;:quia vires ad omnia ferẽda deerant: relinquẽda eſſent cõſultantes:quiſue ea locus fideli aſſer uaturus eſſet cuſtodia:optimum ducunt: cõdita in doliolis ſacello proximo ædibus flaminis quirinalis:vbi nunc deſpui religio eſt:defodere : cætera inter ſe onere partito ferunt̃ via:q̃ ſublicio ponte ducit ad ianiculũ:in eo cliuo eas cũ.L.Alua.de plebe Ro.homo conſpexiſſet: plauſtro coniugem:ac liberos habẽs inter cæterã turbã:quæ inuti lis bello ex vrbe excedebat:ſaluo etiam tum diſcrimine di uinarum:humanarũq; rerum: irreligioſum ratus:ſacerdotes publicos:ſacra Po.Ro.pedibus ire:ferriq; ſe:ac ſuos vehi culo conſpici:deſcendere vxorem:ac pueros iuſſit: virgi nes:ſacraq; in plauſtrum impoſuit:& cære: quo iter erat: ſacerdotibus peruexit. ¶Propior.i.publicæ religioni ma gis conſentiens. ¶Cærete oppidum:indeclinabile eſt:ſi cut p̄neſte:hoc autẽ oppidum primum appellabat̃ agyl lina:ſed cum latini ingrederẽtur hanc vrbem: & ignoran tes nomen eius inquirerent:oppidani:q̃ græci erãt:exiſti mantes ſe ſalutari:aut optimũ eſſe putantes: ſi eos prius ipſi ſalutarent:reſponderunt χαῖρε. inde ciuitati nomen remanſit:vt cære:ſiue cærete diceretur.& quia dixi eſſe indeclinabile ſunt tamen qui volunt declinari hoc cærete huius cære tis.Li.tamen:vt ſupra vidimus:hoc cære indeclinabile dixit:& nomen patrium:hic & hæc cæres: huius cæretis.Virg.li.vi.Eſt ingens gelidum lucus prope cæretis amnẽ:qui teſte Seruio minio dicitur:vt idem lib.x.Qui cærete domo:qui ſunt minio nis in aruis:fuit autem cærete:vt vult Strabo:a pelaſgis e theſſalia profectis cõditum:& a tyrrhenis aduerſus agyllinos belli gerantibus denominatum:cum quidam murũ ſubiens vrbis nomen procunctaret̃: pro reſponſo a theſſalis accepit ſalutẽ renunciantibus χαῖρε quod tuſci bonum omen accipientes:captam vrbem ſub mutato vocauere nomine.x.autẽ milibus paſſuum diſtat ab vrbe. ¶Teſtant̃:teſtificant̃:& quaſi probat. ¶Inde:ex hac hoſpitalitate. ¶Quare agreſte illud. Tantum valuit occaſio ſuſcipiendi ſacra Ro.vt plauſtrum agreſte par:vel etiam maius fuerit: & haberi potuerit: triumphali curru:q̃ tanto ornamento & apparatu inſtructus:impatores ad capitoliũ vehere conſueuerat. ¶Tempeſtiue capax:q̃ ſuo tempore onus acceperat egregium. ¶Anteceſſerit:ſuperauerit:fulgentiſſimi q̃tocunq; apparatu ornatiſſimus fuerit.

Sublici⁹ pons. · *Cærete oppidũ. Agyllina.*

Quod animi iudiciũ in priuatorum quoq; pectoribus uerſatum eſt.Vrbe enim a Gallis capta, cũ Flamen Quirinalis , uirgineſq; Veſtales ſacra onere parti to ferrent : eaſq; Pontem Sublicium tranſgreſſas, & Cliuum, qui ducit ad Ianiculum, deſcẽdere incipien tes.L.Aluanius plauſtro coniugẽ, & liberos uehens aſpexiſſet, p̄pior publicæ religioni, q̃ priuatæ cha ritati, ſuis, ut plauſtro deſcenderent, imperauit:atq; in id, Virgines, & ſacra impoſita, omiſſo cœpto iti nere, Cærete oppidũ prouexit:ubi cum ſumma ue neratione recepta : grata memoria, ad hoc uſq; tem pus hoſpitalem humanitatem teſtantur.Inde enim inſtitutum eſt ſacra, Cerimonias uocari : quia Cere tani ea, infracto reip.ſtatu, perinde, ac florente, co luerunt. Quare agreſte illud, & ſordidũ plauſtrũ, tẽpeſtiue capax cuiuſlibet fulgentiſſimi triũphalis currus, uel æquauerit gloriam, uel anteceſſerit.

Fadem reipubli.tempeſtate:Cum capitolium obſideretur a gallis: quo pauci admodum Romani ciues: vrbe iam capta:confugerant:inter cæteros erat.C.F.dorſo:cui pariter & familiæ ſuæ quirini ſacra fuerant demandata:vt cer to tẽpore ea in quirinali colle celebrarent:cum igitur ſacrorum dies inſtaret : iamq; vrbem totam galli occupaſſent non dubitauit ſalutem ſuam pro deorum ſacris exponere:nam de capitolio deſcendit: & gabino ritu incinctus p̄ medias hoſtium acies in quirinalem collem peruenit:debita ſacrificia peregit:& in capitolium ſaluus:& incolumis rediuit:quod idẽ Li.Teſtatur eo.li.dicit enim Sacrificium erat ſtatutum fabiæ genti in quirinali colle ad id faciendum.C.F.dorſo gabino cin ctus ritu:ſacra manibus gerens:cum de capitolio deſcendiſſet:per medias hoſtium ſtationes egreſſus:nihil ad vocẽ cuiuſq; terroremue motus:in quirinalem collem peruenit:ibiq; omnibus ſolemniter peractis:eadẽ reuerſus:ſimiliter cõſtanti vultu: graduq; ſatis ſperans propitios eſſe deos:quorum cultum:ne mortis quidem metu prohibitus deſeruiſſet:in capitolium ad ſuos rediit:ſeu attonitis gallis miraculo audaciæ:ſeu religione etiam motis:cuius haud q̃q̃ negligens eſt.

ASCE. ¶QVOD animi iudicium tranſit ad aliud exemplum di.Quod iudicium animi: videlicet diuina humanis eſſe antepo nenda : verſatum eſt quoq; in pectoribus priuatorum : ideſt non gerentium magiſtratum: aut: vt dicunt : officium publi cum.Vrbe enim videlicet Roma capta a Gallis:cum flumen:ideſt ſacerdos quirinalis:ideſt Quirini:ſeu Romuli:& virgines veſtales:quæ illis erant : quales nobis ſanctæ moniales:ferrent ideſt portarent : ſacra ideſt res ſacras:onere partito:ideſt inter ipſas diuiſo:& Lucius Aluanius vehens plauſtro:ideſt curru coniugem:& liberos : aſpexiſſet eas trangreſſas pontem ſubli cium ideſt ligneum tyberi impoſitum:& incipientes deſcendere cliuum: ideſt de cliuo : qui ducit ad ianiculum ſuburbium vrbis:qua in hetruriam itur. ¶Propior:ideſt uicinor: hoc eſt magis propinquus in affectione religioni publicæ : quã chari tati priuatæ:imperauit ſuis: vt deſcenderent plauſtro:atq; omiſſo itinere cœpto: prouexit cærete oppidum:ſic ab euentu di ctum:virgines ſcilicet veſtales:& ſacra impoſita in id: ſcilicet plauſtrum:vbi ipſa ſacra recepta cum ſumma veneratione: te ſtantur vſq; ad hoc tempus:quo hæc ſcripta ſunt:humanitatem hoſpitalem:ideſt in hoſpitalitate exhibitam memoria grata: ideſt ob gratitudinem conſeruata.Enim pro quia:inſtitutum eſt inde:ſacra.i.res diuinas vocati cærimonias(quaſi a cærete: cum tamen a cerere alij malint:nam prima corripitur)quia ceretani coluerunt ea perinde:ideſt æqualiter in ſtatu reipublicæ fracto:ac florente.Quare illud plauſtrum agreſte:& ſordidum:capax.ſ.maiorum vtpote diuinorum:tempeſtiue:ideſt in tempore neceſſitatis:vel æquauerit:vel anteceſſerit gloriam cuiuſlibet currus triumphalis:ſubaudi etiam fulgentiſſimi.

OLIV. ¶EADEM tẽpeſtate. Eadẽ calamitate: ſed & tẽpeſtas: aliqñ pro tẽpore ponit᷑: in qua ſignificatiõe frequẽter vtit᷑ Sal. Dorſo. Tempeſtas. Multi legunt dorſo ſuo: ſed vt Li. & Ci. docent: dorſo cognomen fuit: ergo legentiũ impitia ſuo additũ eſt. ¶Interrumperet: Nã ſtatuto die ſacra qrino exhibebãt. ¶Gabino ri. inci. Videlicet toga ꝑ tergũ reiecta ſub lacerto: ita vt ad dexterã partẽ laci- Gabinꝰ cinctus. niã traherent: & ſub veſte exteriore laciniæ manus dextera teneret᷑: hoc factũ eſt: qa cũ gabini ſacra celebrarent hoſtes ſuperuenere: illi ãt reiecta ꝑ tergũ lacinia veſtis: vt eſſent expeditiores: hoſtem inſecuti fuderunt: atq; fugarunt: de hoc ritu Luca. turba minor ſequit᷑ ritu ſuccincta gabino. ¶Perinde. Non aliter q̃ ſi hoſtes viciſſet: qui victores vrbem occuperant.

¶De Caio Fabio.

EAdem reip. tẽpeſtate. C. Fabius Dorſo memorabile exemplum ſeruatæ religionis dedit. Nanq; Gallis Capitolium obſidentibus: ne ſtatutum Fabiæ gentis ſacrificium interrumperetur: Gabino ritu cinctus, manibus, humeriſq; ſacra gerens, per medias hoſtiũ ſtationes, in Quirinalem collem peruenit: ubi omnibus ſolenni more peractis, in Capitolium, poſt diuinam uenerationem, uictricium armorum perinde, ac uictor, rediit.

¶De. P. Cornelio & Bebio Pamphilo COSS.

MAgna conſeruãdæ religionis etiã Pub. Cornelio. & Bebio Pãphilo COSS. apud maiores noſtros acta cura eſt. Siquidẽ in agro Lucii Petilii ſcribæ ſub Ianiculo cultoribus terrã altius uerſantibus: duabus arcis lapideis repertis: quarũ in altera ſcriptura ĩdicabat corpus Numæ, Põponii filii fuiſſe: in altera libri reconditi erant latini ſeptem de iure pontificum: totidemq; græci de diſciplina ſapientiæ, latinos magna diligentia aſſeruandos curauerunt: Græcos, quia aliqua ex parte ad ſoluendam religionem pertinere exiſtimabantur:

MAgna cõſeruandæ religionis. Li. de bello macedonico li. x. Eodẽ inqt anno in agro. L. Petilii ſcribæ ſub Ianiculo: dum cultores altius moliunt᷑ terrã: duæ lapidæ arcæ octenos ferme pedes: longæ quaternos latæ: inuentæ ſunt: opculis plumbo deuinctis: lr̃is latinis: græciſq; vtraq; arca inſcripta erat: in altera Numã põpiliũ Põponii filiũ regẽ Ro. ſepultũ eſſe: in altera libros Numæ Põpilii ineſſe: eas arcas: cũ ex amicoꝝ ſn̄ia: dñs aperuiſſet: quæ titulũ ſepulti regis humerat: inanis inuenta ſine vllo veſtigio corporis humani: ac vllius rei ꝑ tabẽ tot annoꝝ oibꝰ abſumptis: in altera duo faſces cãdelis inuoluti: ſeptenos habuere libros: nõ integros mõ: ſed recentiſſima ſpẽ. viii. libri latini de iure pontificio erant. vii. græci de diſciplina ſapientiæ: q̃ illius ætatis eſſe potuit. Addit Antias Val. pythagoricos fuiſſe vulgatæ opinioni qua creditur pythagore auditorẽ fuiſſe numã mendatio ꝓbabili accõmodat᷑ fidẽ primo ab amicis: qui in re ꝑſenti fuerunt libri lecti: mox pluribus legentibus cum vulgarent᷑. Qu. Petilius ꝑtor vrbanus ſtudioſus legẽdi hos libros a. L. Petilio ſumpſit. & erat familiaris vſus ꝙ ſcribam eum q̃ſtor. Qu. Petilius in decuriam legerat lectis reꝝ ſummis cum animaduertiſſet pleraq; diſſoluendaꝝ religionum eſſe. L. Peti. dixit: ſeſe eos libros in ignẽ cõiectuꝝ eẽ prius q̃ id faceret: ſe ei permittere: vti ſi ꝙ ius: ſeu auxilium ſe habere ad eos libros repetendos exiſtimaret: expiret᷑: id integra ſua gratia eum factuꝝ. Scriba ad tribunos pleb. adiit: & a tribunis ad ſenatum res eſt reiecta: ꝑtor ſe: & iuſiurandum dare paratũ eſſe aiebat: libros eos legi: ſeruariq; nõ oportere: ſenatus cenſuit ſatis habendũ: ꝙ ꝑtor iuſiurãdũ polliceret᷑: libros primo quoq; tẽpore in comitio cremandos eſſe: ꝓcium pro libris q̃tũ. Qu. Petilio ꝑtori: maioriq; parti tribunoꝝ plebis videretur: domino eſſe ſoluẽdum: id ſcriba nõ accepit: libri in comitio igne ꝑ victimarios facto ĩ cõſpectu populi creãti ſunt. De nũero li. Pli. li. xiii. natu. hiſto. varias refert ſcriptoꝝ opiniões: vt alii. xiiii. alii plures: alii pauciores fuiſſe dicãt. L. Petilii ſcribæ. Varro nõ Petilii: ſed Terẽ. agrũ fuiſſe dicit: teſte Aug. de ci. dei: qđ ita ſoluit᷑: vt ĩtelligamus agrũ fuiſſe Petilii: eiꝰ cultorẽ fuiſſe Terẽ. li. de diſciplina ſapiẽtiæ. i. de phia: erãt. n. compoſiti de ſapiẽtia: videlicet qđ eẽt ſapientia: Sapiẽtia autem eadem eſt: q̃ phia. Sed phi: vt plurimũ: irreligioſi eſſe ſolẽt: nihil. n. credũt: ꝙ nõ ratione naturali probari poſſit.

ASCE. ¶EAdẽ Reip. tẽ. Affert. C. Fabii dorſonis in ſeruãda religione memorabile exẽplum ab Oliuerio ſatis explicatũ. Ordo igit᷑ textꝰ ẽ. C. i. Caius ꝓfert᷑ tñ Gaius: qa a gaudio ꝓnomẽ illud inditũ volunt. Fab. i. in gẽte fabia: q̃ a fabis: quas fœliciter ſeuit: cognomẽ ſumpſit: dorſo. ſ. noĩe aut agnomine: nã q̃ aliis cognomina: aut agnomina aliis poſſunt fieri noĩa: dedit eadẽ tẽpeſtate. i. calamitate reip. i. qua reſp. rõana multis vrgebat᷑ aduerſitatibꝰ: exẽplũ mẽorabile. i. mẽoratu dignũ religionis ſuatæ. i. obſeruatæ: & nõ ꝑtermiſſæ. Naq; gallis. ſ. ſenonibꝰ obſidẽtibꝰ capitoliũ. i. arcẽ tarpeiam a capite humano: cũ fundamẽta eius iacerent᷑: illic inuẽto: aut ꝙ caput eẽt urbis dictũ: ne ſacrificium ſtatutum gẽtis fabiæ. i. ſtatuto die a fabia gẽte. Quirino fieri ſolitũ: ĩterrumpet᷑. i. ꝑtermitteret᷑: ipſe cinctus ritu. i. more Gabino. i. toga ꝑ tergum reiecta: & ſub lacerto altera eius lacinia: aut nexa: aut rẽta: gerẽs manibꝰ: humeriſq; ſacra. i. ſacrificiis neceſſaria: ꝑuenit ꝑ medias ſtationes hoſtiũ (Stationes aũt ſunt vbi: aut naues: aut milites ſtant ad tp̃s: erectæ videlicet: & erecti in omnẽ occaſionẽ: & reſiſtẽdi: & ĩuadẽdi: ſumpto vocabulo a ſtãdo: ꝙ q in ꝑiculo ſunt: aut diu qeſcere nolũt: ſtare dicant᷑) in collem q̃rinalẽ: vbi Quirino ſacra fiebant: & ẽ vnus e ſeptẽ collibꝰ Romæ. Vbi. i. in quo colle: omnibꝰ. ſ. ad ſacrificiũ ꝑtinẽtibus: ꝑactis more ſolemni: rediit in capitoliũ: ꝓinde ac. i. tanq̃ victor euaſerit: aut qa iam hoſtes: per quoꝝ ſtationes euaſerat: viciſſe ſibi videbat᷑: aut quia poſt ſacrificium de victoria ſpei plenus erat: aut qa in cinctu gabino exierat: ut gabini olim victor rediiſſe viſus erat: poſt diuinã venerationẽ: armorũ victriciũ qbꝰ Romulus victor euaſerat: qbꝰ verbis ſignificat haſtam: aut aliud q̃ppiã armoꝝ: Quirini illic fuiſſe cui diuinos exhibebant honores. Niſi forte de cinctu gabino: in quo ut gabini olim: ipſe iã viceràt: ĩtelligi malis. ¶Magna &c. Laudat factũ Petilii: q authoritate ſenatus quoſdã libros numæ: q cõtra religionẽ facere videbant᷑: cremãdos curauit. Quod nõ omnes fortaſſis laudandum cẽſerent: quia peiores ſuſpicari liceat: q̃ fortaſſis erant: aut ẽt non nihil ad noſtrã pietatẽ faciens: cõtinuiſſe: qđ in aliis arcis cõpertũ eſt. Sed illud aſſerere planũ diuinantiũ eẽt. Mihi certe piũ videt᷑: ea cõcremaſſe: q̃ cõtra religionẽ facerent: ẽt ſi nõ bona erat: nã bonã putabant. Et nobis ex hoc exẽplo curãdũ: ſiqđ cõtra religionẽ noſtrã nouerimus: id ſtatim aboleamꝰ. Titulus ãt inſcite poſitꝰ eſt: nihil. n. cõſules egerũt. Ordo ẽ. Magna cura cõſeruãdæ religiõis acta ẽ apud maiores noſtros. i. priſcos rõanos: ẽt Pub. Cor. & Bebio. pãphilo cõſulibꝰ. i. cũ illi eẽnt cõſules. Siquidẽ. i. qa cultoribꝰ. ſ. terraꝝ: verſantibus. i. fodiẽdo ĩuertẽtibꝰ: altiꝰ. i. ꝓfundius: terrã: in agro Lucii petilii ſcribæ (Var. tamẽ: vt eſt apud Aug. in de ci. dei: Terẽ. fuiſſe dicit: ſed forte Petilii dñs erat fundi: Ter. cultor: aut cõductor) duabꝰ arcis lapideis repertis. i. poſtq̃ repertæ erant duæ arcæ.

¶PETILIVS prætor: cum ad ꝑtorem delati eſſent: iurauit cõtra rẽp. eſſe: vt legerent᷑: qa ad ſoluẽdã religionẽ qua reſp. fouebatur: ꝑtinerent. ¶Victimarios. Per miniſtros victimaꝝ: qui victimas ligabant: cultrũ: aq̃: & molam parabant: & reliqua: quæ ſacris erant neceſſaria: victimarii dicebant᷑: erant igitur miniſtri ſacrificiorum. ¶Auocarent᷑. Amouerentur: abſtraherentur. ¶Noluerunt enim Reddit ratione: cur id fecerint maiores: vt animos romanoꝝ religioni deditiſſimos eſſe oſtenderent. hoc autẽ imitati ſunt lacedæmonios: q archilochi libros: q cõtra religionẽ eſſent: exportari ſua ciuitate iuſſerunt. Librũ ſecreta ciuilium ſacroꝝ cõtinentẽ. Vnũ ex libris ſybillinis fuiſſe intelligimus: eiuſmodi aũt libri occulte ſeruabant᷑: & ſecrete: quoniã igitur duũuir id patefecit: qđ celerari opportuit: iuſto ſupplicio affectus. ¶Eſt corruptus: Scilicet pecunia. ¶Duũuirum. Duo primum fuere tantũmodo: qui libris ſibyllinis ꝑficiebantur: & hi erant patricii. deinde. x. ꝑfecti ſunt poſtea. xvi. vſq; ad ſyllana tempora: poſtremo. l. fuerunt: & licet fuerint plures: in his tamen. x. viroꝝ nomẽ remanſit. ¶Culeo inſutũ: Culeus erat coriũ lupinum: in quo gallus: ſerpens: & ſymia includebantur: deinde: qui eiuſmodi ſupplicium meruiſſet: inſuebat᷑ hoc culeo: & in mare: vel in proximum fluentem proiiciebatur: pœna autem erat: quia gallus ſerpentem: ſerpens ſymiam: ſymia hominem inſequæbatur: hoc autem ſupplicii genus parricidis irrogatum eſt. P. Maleolus: matre interempta primus omniũ inſutus culeo in mare ꝓcipitatus eſt. ¶Multo poſt. Quia vſq; ad tempora ſyllæ & Marii: qui ſexageſimo fuerũt ab vrbe cõdita anno: hoc lege pompeiana: datum eſt ad populum. ¶Irrogatum: Iniunctum: impoſitum. ¶Iuſtiſſime quidem: probat hanc Po. Rom. ſententiam iuſtiſſimã fuiſſe: qui voluerunt ꝑricidas hoc eodem ſupplicii genere affici. ¶Vindicta: Pœna: a ꝓcedente: qđ ſequitur: nam ex pœna ſequit᷑ vindicta. ¶Expianda: Purganda.

OLIV. Victimarii. Decẽuiri. Culeus.

Petilius prætor Vrbanus ex authoritate ſenatus per Victimarios facto igne, in conſpectu populi cremauit. Noluerunt enim priſci uiri quicquam in hac ciuitate aſſeruari, quo animi hominum a deorum cultu auocarentur.

¶De Tarquinio Rege.

TArquinius aũt rex. M. Tulliũ Duũuirꝝ, qđ librũ ſecreta ciuiliũ ſacroꝝ continẽtẽ, cuſtodiæ ſuæ cõmiſſum, corruptus Petronio Sabino deſcribendũ dediſſet: culeo inſutũ in mare abiici iuſſit. idq; ſupplicii genus non multo poſt parricidis lege irrogatũ eſt. Iuſtiſſime qdem: quia pari uindicta parentum, ac deorum uiolatio, expianda eſt.

¶De Marco Regulo Attilio.

SEd quæ ad cuſtodiã religionis attinent: neſcio an omnes. M. Attilius Regulus præceſſerit: q ex uictore ſpecioſiſſimo, inſidiis Haſdrubalis, & Xanthippi Lacedæmonii ducis ad

SEd quæ ad cuſtodiam. Hic. M. Attilius Regulus fuit: q primo punico bello: poſt grauiſſimas Carthagi. clades illatas: tãdem inſidiis haſdrubalis: & Xanthippi lacedæmonii ducis captus: & carthaginem ductus Romã miſſus eſt ad ſenatũ: vt ipſius ꝑmutatione oẽs carthaginenſium captiui reſtituerent᷑: contentiq; ſolo eius ſacramẽto: nullo alio de reditu ſuo valde illũ aſtrinxerunt: hoc in ſenatu cum attilius expoſuiſſet: primus de

ac rẹ ſententiam rogatus negauit pro ſe vno: & ſene: tot iuuenes: & validos hoſtibus eſſe reddendos: in cuius ſententiam fa-
cto ſenatus conſulto: non reddi. ſ. captiuos: cum: vt in patria remaneret: a familiaribus: & liberis enixe rogaret᷑: qui dicerent
nefas non eſſe perfidis fidem non ſeruaſſe: nulla ratione adduci potuit: vt a fide deſiſteret: maluit ergo ad certum ſuppliciũ
redire: q̃ iuſiurandum violare: poterat hic ſaluti ſuæ conſulere: ſed q̃uis ſe ſciret ad ſæuiſſimum hoſtem rediturum: tamẽ re-
ligionem ſeruandam eſſe putauit: nouis naq;: & exquiſitis exemploꝝ modis excruciatus eſt: &. n. reſectis palpebris in machi-
nam coniectus eſt: cui erant aculei ꝑfixi: vel claui cuſpidibus acutis in interiorẽ partem verſi: tractaq; eſt ꝑ totam ciuitatem
machina: & in omnes partes verſata: deniq; poſt multos cruciatus in mare deiecta. Cicero in oratione contra piſonem. Nec
mihi ille. M. Attilius Regulus: quem Carthagi. reſectis palpebris: illigatum in machina necauerunt: vigilando ſupplicio videt᷑
affectus. Supplicium enim fuiſſe venenum a Carthagi. quo tempore Romam ad ſenatum pro captiuoꝝ ꝑmutatione lega-
tum miſere: qđ eiuſmodi fuit: vt non ſtatim eũ interimeret: ſed mortem in diem proferret: eo conſilio: poſtea vero graſſante
ſenſim veneno: cor tabeſceret: alii alter ferunt de huius viri ſupplicio: dicunt. n. ꝙ eum carthaginenſes in atras: & profundas
tenebras claudebant: ac diu retendũ: poſt vbi ſol viſus erat ardentiſſimus: repente educebant: & aduerſus ictũ ſolis oppoſitũ
continebant: atq; intendere in cœlũ oculos cogebant: palpebraſq; eius: ne coniuere poſſet: ſurſum deorſum ductas ĩſuebãt.
Tuditanus autẽ ſomno diu prohibitu: atq; ita vita priuatũ refert: idq; vbi Romæ cognitũ eſt: nobiliſſimos pœnoꝝ captiuos Tuditanus.
liberis Reguli a ſenatu deditos: & ab his in armario muricibus ꝑfixo deſtitutos: eadẽ inſomnia cruciatos interiiſſe. ¶Ad cu-
Ad conſeruationem religionis. Neſcio quaſi dicat credo ita mihi videt᷑. ¶Specioſiſſimo. Pulcherrimo & glorioſiſſimo.
¶NI quaꝝ altera ſcriptura: q̃ erat in fronte: indicabat corpus Numæ: filii Põponii: ſecũdi regis Romanoꝝ fuiſſe. i. ex titulo ASCE.
cognoſcebat᷑: ꝙ in altera arcaꝝ fuerat corpus Numæ: in altera. ſ. arca libri ſeptẽ latini de iure põtificũ: & totidẽ. i. alteri ſeptem
græci de diſciplina ſapiẽtiæ erãt: recõditi. i. diligẽter cõſeruati. Pres ſup. vbi id reſciuerunt ꝑ ꝑtorẽ vrbanum: curauerũt latinos
ſup. libros aſſeruandos. i. vt aſſeruent᷑ magna diligẽtia. Petilius. ſ. Quintus nõ lucius prætor vrbanus cremauit in conſpectu
populi: qa in comitiis: igne facto ꝑ victimarios. i. q victimas cremandi: & mactandi curã habebant: cremauit: dico græcos:
quia exiſtimabant᷑ ꝑtinere ad ſoluendam. i. relaxandã: & ĩminuendã religionẽ (Bene ſoluendã dicit: ſiqdẽ a religãdo dictã
volunt). ex aliqua parte. Etenim pro qa priſci viri noluerunt quicq̃ aſſeruari. i. cuſtodiri: in hac. i. noſtra. hoc eſt Romana: ciui-
tate: quo. i. ꝑ quod: animi hominũ auorent᷑ a cultu deoꝝ. Tarqnius aũt rex. ꝓbat iudiciũ Tarqnii regis in re fere ſimili dicẽs.
Tarquinius autẽ rex iuſſit. M. Tulliũ duũuirũ. i. fungentẽ cum altero viro officio cuſtodiendi ſacros libros: & vt vero ſimile
eſt: ſybillinos: inſutum culeo. i. ſacco coriaceo: abiici in mare: ꝙ. i. quia: ipſe corruptus. ſ. pecũia: dediſſet Petronio ſabino deſcri-
bendũ. i. de archetypo ſcribẽdũ: aut tranſcribendũ librũ continentẽ ſecreta ſacroꝝ ciuiliũ: cõmiſſum. i. creditũ ſuæ cuſtodiæ.
¶Et id genus ſupplicii: videlicet inſutum culeo cum ſymia: cane: & gallo gallinacco immergẽdi in mare: irrogatum. i. ſacta
rogatione: illatum eſt lege. ſ. ſancita publice: multo poſt. Alii legunt vt aldinus codex atteſtatur: non multo poſt: quarum le-
ctionum vtra ſit verior: calculus iudicet: ad rem nihil refert parricidis. i. interfectoribus parentum: & quidem iuſtiſſime ſup.
irrogatum eſt: quia violatio parentum: ac deorum eſt expianda: ideſt purganda pari: ideſt æquali vindicta: ideſt pœnai

& vltione. Merito tamen debetur grauior deicontemptori: q̃ patris etiam occiſori: niſi ꝙ patricida omnis deum in mandatis contemnit. Sane expiare eſt intuitu pietatis. i. vt deum placemus: malum: & malos de medio tollere. ¶ Sed in his quæ ad cuſto &c. Vltimo fere loco affert admirabile Marci Reguli exemplum in iureiurando religioſe ſeruando: quod ſi ob religionẽ ſynceram: & pietatem illuminatam: fide non admixto gloriæ mundanæ fermento: quod innumeros Romanorum ad necẽ impulit: perpetratum fateamur: non eſt cur martyrio coronatis comparandum negemus: qui licet ante lucem natus eſt: tamen pie credendum eſt: aut mitius cum eo: vbicunq; eſt: agi: aut etiam fœliciter.

THE. ¶ VICTIMARIOS: Sacerdotes: aut ipſi percutiebant victimas: & Agones appellabantur: aut ipſis tenentibus: alter impigebat cultrum: quem victimarium vocabant: & popã. Vergi. Supponunt alii cultros: hæc ex Aelio Spartiano: Lutatio Placido Phoca grãmatico. Propertius. Succinctiq; calent ad noua ſacra Popæ. M. Tullium Dionyſius Alicarnaſeus. M. vocat Atyliũ: dubium tamen: vtri de veræ lectionis incolumitate magis oporteat credi.

miſerabilem captiui fortunã deductus, ac miſſus ad S.P.Q.R. legatus: ut ex ſe & uno, & ſene, cõplures Pœnoꝝ iuuenes penſarentur: in cõtrariũ dato conſilio, Carthaginẽ petiit nõ ignarus ad q̃ crudeles, q̃q; etiã merito ſibi infeſtos deos reuerteret̃: uerꝝ qa his iurauerat, ſi captiui eorũ redditi non forent, ad eos ſeſe redituꝝ. Potuerũt ꝓfecto Dii immortales, efferatã mitigare ſæuitiã. cæteꝝ quo clarior eſſet Attilii gloria, Carthaginenſes moribus ſuis uti paſſi ſunt, tertio Punico bello religioſiſſimi ſpiritus tã crudeliter uexati, Vrbis eoꝝ interitu, iuſta exacturi piacula. Quanto noſtræ ciuitatis Senatus uenerabilior in deos: qui poſt Cannenſem cladem decreuit, ne matronæ ultra trigeſimum diem luctus ſuos extenderent, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent. quia

OLIV. ¶ MISERABILem: Deſcribit fortunæ ſtatũ: quæ fecit vt Attilius: qui ſemper multis ꝓliis victor extiterat: in captiuitatem deueniret. ¶ Complures: Singula ſingulis opponit. ¶ In cõ. Quia primus rogatus ſententiam dicere cenſuit: non reddẽdos. ¶ Non ꝙ igna. Hoc idẽ affirmat Ci. in paradoxis. Dicit. n. Neq; ego. M. regulum erumnoſum: nec infœlicem: nec miſerũ vnq̃ putaui nõ. n. magnitudo animi cruciabatur a pœnis: non eius grauitas: non fides: nõ vlla virtus: nõ deniq; tot virtutũ ꝓſidio munitus animus: tantoq; comitatu virtutum ſeptus: cum corpus eius carperetur: carpi ipſe certe non potuit. Item lib. iii. de of. Nec vero tum ignorabat ſe ad crudeliſſimũ hoſtem: & ad exquſita ſupplicia proficiſci: ſed iuſiurandum ſeruandũ putabat. ¶ Quãq̃ merito ſibi infeſtos: qppe quoꝝ multa funera edidiſſet. ¶ Verum quia. Subaudit̃: rediit: & aduerſat̃: ſed quia dixerat: non ꝙ ignarus: ac ſi diceret: ſi non erat ignarus: cur redibat: ſed rediit: quia iurauerat his: ſe redituꝝ. ¶ Potuerunt profecto dii. Hic quaſi deplorat indignã Attilii Reguli mortem: dicit. n. ſi qd pietatis eſt: potuerunt dii lenire efferatam carthaginenſiũ crudelitatẽ. ¶ Efferatam: Exaſperatam: more feraꝝ: eſt. n. a feris ſumpta trãſlatio. ¶ Cæteꝝ quo: quãobrem id nõ fecerunt dii: declarat: quia voluerũt: vt clarior eſſet Attilii gloria. ¶ Tertio punico bello: tametſi nunc quidem id carthaginenſibus conceſſere dii: tamen poſt aliquot annos: de illis graues: q̃uis ſera ſumpſere pœnas: nam vrbem eoꝝ deleuit æmilius Scipio: primum namq; bellum confecit Luctatius: ſecundum aphricanus ſuperior: tertiũ Scipio. æmilianus: qui dictus eſt Aphricanus inferior: Conſtat autẽ: teſte Euthropio: carthaginẽ: anno ſeptingenteſimo poſt q̃ condita fuit: fuiſſe deletam. ¶ Quanto noſtræ ciuitatis ſenatus. Poſt cannenſem cladem: quæ accepta eſt: Terentio Var. & Paulo æmilio cõſulibus: apud cãnas apuliæ vicum: hac maxime clade nobilitatũ: vbi ſupra. l. hominum milia a pœnis cæſa fuiſſe tradunt̃ cum Paulo æmilio conſule: tantus mœror ciuitatẽ inceſſit: vt omnes in luctu: & ſqualore poſiti eſſent: nec vlla domus tanti mœroris expers inueniret̃: & propterea cereris ſacra: quæ niſi per matronas in candida veſte celebrari licebat: ſuo ritu ꝑfici non poſſent: qa lugentibus intereſſe nõn liceret: ſenatus iuſſit: ne vltra. xxx. diẽ flerent matronæ: vt ſacra cereris perficere poſſent. Liuius lib. i. belli punici ſecundi. Tum priuatæ quoq; inquit per domos clades vulgatæ ſunt: adeoq; totam vrbẽ compleuit luctus: vt ſacrum anniuerſarium cereris intermiſſum ſit: quia nec lugentibus id facere eſt fas: nec vlla in illa tempeſtate matrona luctus expers fuerit: itaq; ne ob eandem cauſam alia quoq; ſacra publica deſererentur: ſenatuſconſulto diebus triginta luctus eſt finitus.

Efferatã

ASCE. ¶ QVID enim maius potuit præſtare: aut patriæ charitati: aut fidei datæ: quã vitam impẽdere: & ſæuiſſima adire tormenta? Nota eſt hiſtoria. Ordo autem eſt. Sed neſcio. i. dubito: an. M. Attilius Regulus ꝓceſſerit: omnes. ſ. mortales: aut Romanos ſup. in his: quæ pertinent ad religionem: quia nullus maiore pignore eam ſtabiliuit: qui. ſ. regulus deductus inſidiis haſdrubalis pœnorum imperatoris: & xantippi lacedæmonii ex victore ſpecioſiſſimo: quia antea ſæpe glorioſiſſime vicerat: ad miſerabilem fortunatam captiui: quia ab illis in mari per inſidias captus eſt: ac miſſus legatus. i. orator: & interpres. ac conduceator (vulgus ambaſiatorem vocaret) ad ſenatum: Populũq; Roma. vt complures iuuenes pœnorum penſarentur. i. æſtimarentur ex ſe: & vno: & ſene: quia licet vnus eſſet: & ſenex: carthaginenſes putabant: eum tanti eſſe ſuis: quanti multos iuuentutis ſuæ milites petiit. i. rediit Carthaginem: conſilio dato. ſ. a ſe in contrarium: perſuaſit enim: ne fieret ꝑmutatio: nõ ignarus. i. certus: & præſcius. ¶ Ad quã. i. q̃tum crudeles: & ad q̃ infeſtos etiam merito ſibi deos reuerteretur. Verum. i. ſed: quia iurauerat his. ſ. carthaginenſibus: ſi captiui eorum non forent redditi: ſeſe rediturum ad eos: ideo ſup. rediit: Profecto dii imortales potuerunt mitigare ſæuitiam efferatam. i. ferino more imane: Cæterum: ideſt ſed quo. i. vt gloria. Attilii. ſ. reguli eſſet clarior: dii ſunt paſſi Carthagi. vti moribus ſuis: qui ſemper perfidi: & imanes fuerant. Qui ſi mites in regulum fuiſſent: non eſſet tam clara reguli fides: nam pepigiſſe cum illis putari poſſit. Quod idem martyribus Chriſti: ex tyrãnoꝝ crudelitate contigit: paſſi dicit ſunt exacturi. i. exacte poſtulaturi iuſta piacula. i. ſupplicia: ſpiritus. ſ. reguli: religioſiſſimi vexati tam crudeliter: vt Oliue. recitat: exacturi inquã piacula. ¶ Quanto. Exemplum eſt religionis ſeruatæ in ſenatu Roma. inhibente matronis luctum: vt cærimoniis aptæ ſint: & in matronis: quæ paruerunt: mandato: quocirca nouus præponendus eſſet titulus: ſed neſcio: quæ religio me tenet: in ſeruandis exemplaribus: qualia inuenerim: dũmodo aptum non ſit mendum. Ordo eſt. Quanto venerabilior. i. venerantior: & obſeruantior. ſ. q̃ Carthagi. (capitur enim actiue venerabilis hoc loco pro eo: qui obſeruat) ſup. fuit ſenatus ciuitatis noſtræ. i. Romanæ (quia Romanus eſt: qui loquitur: & quia mixtum eſt argumentum de ſeruata: & non ſeruata religione: aptum eſt tranſitiui ad titulum ſequentem) qui. ſ. ſenatus decreuit. i. ex decreto ſanciuit: poſt cladem Cannenſem. i. q̃ Romani acceperunt ab Hannibale apud Cannas vicum Apuliæ: prius ignobilem.

¶ MAIORE pene Romanorum: Quia duo conſulares exercitus ad internitionem prope cæſi fuerant. ¶ Nullius penates. Nulla domus. ¶ Doloris inſignibus. Atris veſtibus. ¶ Candidam induere veſtem. Quod in candida veſte cereri ſacrificaretur a matronis teſtatur. Oui. lib. x. meta. Feſta piæ cæreris celebrabant annua matres. Illa: quibus ninea velatæ corpora veſte. Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarũ. ¶ Qua quidem conſtantia. Tanta inquit religionis diligentiam habuere ro. vt poſtea dii Populum Roma. tam ꝓniũ: tãq; religioſum cladibus affici tam grauiter non ſint paſſi. ¶ Magnus rubor. Erubuerunt inquit dii vlterius in gentem tam diligentem: & obſeruantem cultus eorum ſenire. OLIV. Cereris ſacra in alba veſte.

maiore pene romanaꝝ uiriũ parte iexecrabili, ac diro ſolo iacẽte, nullius penates mœroris exptes erãt. Itaq; matres, ac filiæ, cõiugeſq;, & ſorores, nuper interfectoꝝ abſterſis lachrymis, depoſitiſq; doloris inſignibus, candidã induere ueſtẽ: & aris thura dare coactæ ſunt. qua qdẽ conſtãtia obtinẽdæ religionis magnus cœleſtibus iniectus eſt rubor: ulterius aduerſus eam ſæuiendi gentem: quæ ne iniuriarũ quidem acerbitate ab eorum cultu abſterreri potuerit.

¶ De Neglecta Religione. Cap. II.

¶ De Varrõe cõſule dimicãte cũ carthaginẽſibus.

CReditum eſt Varronẽ conſulem apud cannas, cum Carthaginenſibus tam infeliciter dimicaſſe ob irã Iunonis: quod cum ludos circenſes Aedilis faceret in Iodis optimi Maximi tẽplo, eximia facie puerum Hiſtrionẽ ad excubias tenendas poſuiſſet. quod factum poſt aliquot annos memoria repetitum, ſacrificiis expiatum eſt.

CReditũ eſt: Varronẽ cõſulẽ: trãſit ad neglectam religionẽ: hic aũt Var. qui. C. Terentius dictus ẽ loco non ſolũ humili: ſed ẽt ſordido natus erat: teſte Liuio: nã patrẽ eius laniũ fuiſſe dicit: ipſum inſtitorẽ mercis: filioq; hoc ipſo in ſeruili eius artis miniſterio vſum. Is iuuenis ex eo genere queſtus: pecunia a patre relicta: animũ ad ſpẽ liberioris fortunæ adiecit: togaq;: & foꝝ placuere: proclamando pro ſordidis hominib⁹: cauſiſq; aduerſus rẽ: famãq; bonorũ: primo in noticiã populi: deinde ad honorẽ ꝑuenit. ¶ Tam infœliciter: Quia: vt ſupra diximus: cæſa fuiſſe ferunt̃ pluſquã. l. milia romanorũ: & ſupra. xx. milia capta cũ ipſo Imperatore Paulo. ¶ Aedilis faceret: Aliud officiũ erat ædilis curulis: aliud plebei: qd nã eſſet officiũ curulis Cicero Verrinaꝝ lib. vltimo. oſtendit. Nunc ſum inqt deſignatus ædilis: habeo rationẽ: qd a Populo Ro. acceperim: mihi ſanctiſſimos ludos maxima cũ cærimonia Cereri libero: liberq; faciẽdos: mihi florã matrẽ: populo: plebiq; ludoꝝ celebritate placandũ: mihi ludos antiqſſimos: q primi romani ſunt nominati: maxima cũ dignitate: ac religione Ioui: Iunoni: Mineruæ eſſe faciẽdos: mihi ſacroꝝ ædiũ ꝓcurationẽ mihi totã vrbẽ tuendã eſſe cõmiſſam ob earũ reꝝ: laboreq;: & ſolicitudinẽ fructus illos datos: antiqorẽ ſniæ dicendæ locũ: togã: ꝓtextã: ſellã curulẽ: ædiles plæbei ædibus tñ ꝑerant. l. ii. ff. de ori. iu. ſic iſcribit̃. Itẽq;: vt eſſent: q ædibus ꝑeſſent: in qb⁹ omnia ſcita ſua plebs deferebat: duos ex plebe cõſtituerãt: q etiam ædiles appellati ſunt. Aedilis officiũ.

¶ Circenſes ludi: Erant idem: qui & Romani: ſicut idem Ci. eodem loco teſtatur: hi fiebant in honorem Iouis: Iunonis: & Mineruæ. Puerum hiſtrionem: Sunt qui velint hiſtrionem ab iſtria dictum: quia primus: qui Romæ ſcænicam artẽ exercuit: ab iſtria venerit: alii non ab iſtria: ſed ab hetruria accitos Romam hiſtriones fuiſſe dicunt: erant autem hiſtriões: qui latinæ ludii dicuntur: qui perſonati in ſcæna comœdias: & tragœdiis agebant: voce: & corporis geſtu: de quibus Ci. in para. Hiſtrio inquit: ſi paululum ſe moueat extra numeꝝ: aut ſi verſus pronunciatus ẽ ſyllaba vna breuior: aut longior: exibilat̃: explodit̃. Poſt aliquot annos. Quia in memoriam Romanis rediit: id factum fuiſſe contra maieſtatem Popu. Roma. ¶ Expiatũ: expurgatum: quia ſeruilis conditionis puerũ excubiis Iouis præfecerat.

¶ NE Matronæ. ſ. Romanæ extenderent luctus ſuos. i. apparatus: & pompas lugubres (nam interiores dolores inhiberi vix poſſunt) vltra diẽ. xxx. vti. i. vt ſacra Cereris poſſent peragi: ab iis. ſ. matronis: qa a ſolis matronis: & non lugentibus: ne nõ ad gaudium inuentæ proſerpinæ: ſed ad luctũ amiſſæ facerent: celebrari poterant: ideo aũt inhibuerunt: qa maiori pene parte vlriũ Romanaꝝ iacẽte in ſolo execrabili ac diro: quia bis illic victi ſunt Romani: quaſi deoꝝ ira: penates. i. lares: & familiæ: nullius. ſ. domus: aut matronæ (potius q̃ mœroris) erant expertes mœroris. Itaq; qa decretũ erat: matres: ac filiæ cõiugeſq;: & ſorores interfectorũ: nuper. i. tunc pauloante: coactæ ſunt induere veſtẽ candidã. i. ſtolam albam: & hoc lachrymis abſterſis: & inſignibus doloris. i. veſtibus lugubribus: quæ puellæ: ſeu atræ erant: depoſitis: & coactæ ſunt dare thura aris. Qua quidem. i. certe (ponitur tamen potius ornatus gratia) conſtantia religionis obtinendæ. i. obſtinato animo ſeruandæ: magnus rubor. i. pudor eſt iniectus cæleſtibus: ſæuiendi vlterius in eam gentem (certum eſt poſt cãnenſem victoriam: qua Hanni. vti neſciuit: res eius ſemper in peius ruiſſe: & Romanas ad melius perueniſſe). ſ. Romanã: quæ ne qdẽ acerbitate iniuriarũ (ſupſtitioſæ dictum: quaſi vero dii iniurii ſint: ſi temporaliter: aut etiam in æternum nos perire ſinant: quãtumuis ſacrificulos) potuerit abſterriri ab cultu eorum. i. deorum: Noue etiam abſterreri dicit: quaſi ſentiret: ideo periiſſe: ꝙ religioſi eſſent: quod iudæis aliquando accidit: qui: vt ſabbato quieſcerent: cædi ſeſe permittebant. ASCE.

CReditum eſt. Secundus titulus eſt de neglecta religione: in quo non minor ſuperſtitio Romanoꝝ: & illuſio dæmonum conſpicit̃: imo aliq̃to euidentior: Nã miſeri mortales ſe ob negligenter celebratos ludos cladẽ accepiſſe putabant: & forte acceperant: quos tamẽ melius fuiſſet penitus fuiſſe omiſſos. At dices dii iuſſerant ſibi eos rite celebrari: fateor: ſed quia iuſſerunt: ſignificauerunt: ſe nõ deos eſſe: ſed malignos ſpiritus. ſ. qui per id genus ſpectacula animas mortaliũ captabant: & vt non intermitterent̃: aut ne negligenter fierent: perſuaſerunt occulta inſpiratione mala: quæ euenerant: propterea eueniſſe: cũ vero ſimilius ſit: alias fuiſſe euentoꝝ cauſas: ſed futuram ab illis poſt cognita: ſiue ex aſtris ſiue ex alia rerũ diſpoſitione: tali negligentiæ: aut ante: aut poſt euentũ imputaſſe: fieri ẽt potuit: vt deo ꝑmittente propter eoꝝ affectatã cæcitatem: dæmones: talem reꝝ exitum: qualẽ mentiti fuerant: procurarint. De qua re ſane: docte: & abunde diſputat Diuus Aug. in. i. li de ciui. d. Ordo eſt. Creditũ eſt Varronẽ. ſ. Caium Te. cõſulẽ dimicaſſe tam infœliciter: vt. ſ. cum dimicaſſe cõſtat: cum Cartha. apud cãnas vicũ apuliæ: ob irã iunonis: ꝙ cũ ipſe ædilis. i. cũ eẽt ædilis: faceret ludos circẽſes. i. Romanos a circo dictos: poſuiſſet in tẽplo Iouis optimi maximi ad excubias tenendas: pueꝝ hiſtrionẽ. i. ludiũ: ac mimũ: qui fere molles erãt: facie eximia: qua aut ipſe ædilis captus erat: aut populus capi poterat: aut ꝙ ſeruus erat: alioqui quid retuliſſet? Quod factũ repetitum memoria. i. reductum in memoriam poſt aliquot annos eſt expiatum. i. purgatum ſacrificiis.

❡De Potitio non obſeruante ſacra.

HErcules quoq; detractæ religionis ſuæ, & grauẽ, & manifeſtam pœnã exegiſſe traditur. Nam cum Potitii ſacrorũ eius ritum, quẽ pro dono genti eoꝝ ab ipſo aſſignatũ, uelut hæreditarium obtinuerant: authore Appio Cenſore, ad humile ſeruoꝝ miniſteriũ tranſtuliſſent: oẽs, qui erant numero ſuper.xxx. puberes intra annũ extincti ſunt. Nomenq; Potitiũ in duodecim familias diuiſum ꝓpe interiit. Appius uero luminibus captus eſt.

❡De Apolline uindicante ſe de ſacrilegio.

ACer etiam ſui numinis uindex Apollo: qui Carthagine a Romanis oppreſſa, ueſte aurea nudatus, id egit: ut ſacrilegæ manus inter fragmenta eius abſciſſæ inuenirentur. Brennus Galloꝝ dux, Delphis, Apollinis templũ ingreſſus. Dei uoluntate in ſe manus uertit.

❡De Turulio.

NEc minus efficax ultor contemptæ religionis filius quoq; eius Aeſculapius: qui conſecratum templo ſuo lucũ a Turulio ꝑfecto Antonii, ad naues ei faciendas, magna ex parte ſucciſum dolens, inter ipſum nefarium miniſteriũ, de uictis partibus Antonii, imperio Cæſaris morti deſtinatũ Turuliũ, mãifeſtis numinis ſui regibus, ĩ eũ

OLIV. HErcules quoq; detractæ: Sicut graui ſupplicio Iuppiter vltus ẽ numẽ ſuũ: & hercules: q cũ potitii antiqſſimæ familiæ eius ſacris ꝑpoſiti eſſent: & ab ipſo iſtituti: cũq; poſt aliquot ãnos: ſuadẽte Claudio: ad ſeruoꝝ miniſteriũ ſacrificia Potitii. tráſtuliſſent: iratus oẽs illius familiæ paruo tpe ĩteremit: Appiũ luminib⁹ priuauit. ❡Detractæ: Diminutæ. ❡Potitii ſacroꝝ ritũ: Hercules: vt auctor ẽ Liui. poſt occiſum cachũ pp abactas boues: cũ eẽt ad Euãdrũ deductus: ſe Iouis filiũ per Cachi mortẽ virtute ꝓbauit: ob q̃ rẽ ab Euãdro benigne ẽ hoſpitio ſuſceptus: & ꝓ numine habitus: deniq; ara maxĩa ẽ ei cõſtituta: qđ Herculi Delphicus apollo in Italia fore ꝓdixerat: & Carmẽta mater euãdri multo antea fuerat vaticinata: cũ ergo de ſuo armẽto ad ſua ſacrificia boues dediſſet: iuẽti ſunt duo ſenes: Pinari⁹: & Potitius: qbus qualiter ſe vellet coli oſtẽdi. ſ. vt mãe: & veſperi ei ſacrificaret: ꝑfecto itaq; matutino ſacrificio: cũ circa ſolis occaſum eẽ ſacra repetẽda Potitius prior aduẽit: pinarius poſtea extis iã cõſumptis: vnde iratus Hercules ſtatuit: vt pinarioꝝ familia tm̃ miniſtra eẽt: epulãtibus potitiis: & cõplẽtibus ſacra: vñ & pinarii dicti ſunt a πεῖνα quæ græce dr̃ fames: nã ſenẽ illũ: vt vult Sen. cõſtat alio noĩe fuiſſe nuncupatũ: vnde Virg. Primuſq; potitius auctor. Et domus Herculei cuſtos pinaria ſacri. ❡Auctore Ap. Quia Appius auctor fuerat: vt hoc ſacrificium transferetur ad miniſteriũ ſeruorum. Sciendum eſt qđ teſte Macro. ſaturnalium li. i. Sacris herculis mulieres ĩtereſſe non licebat. ❡Luminibus captus. Oculis & luce priuatus. De hoc Appio dicemus. lib. vii. cap. de ſenectute fuit aũt qui cum Pyrrho epirotaꝝ rege pacem quibus ille petebat cõditionibus fieri diſſuaſit anno ab vrbe condita. cccclxi. teſte Eutropio lib. ii.

Pinarii.

Appius vnde Cœcus.

ACer ẽt ſui numinis vindex Apollo: Apollo nihilo ſegnius & ipſe ſuũ numẽ vltus eſt. Cũ enĩ Scipio Aphricanus ĩferior carthaginẽ militib⁹ diripiendã cõceſſiſſet: qdã apollinis tẽplũ igreſſus eius ſimulacrũ aurea veſte indutũ ſpoliare tentauit: quare indignatus Apollo id egit vt ſacrilegæ manus ĩter fragmẽta veſtis & fimbrias a corpe abſciſſe repirent. ❡Inter fragmẽta. Inter fimbrias. Acer vindex. Vehemens & aſper vltor. ❡Brennus galloꝝ dux: hic fuit quo duce Roma capta & incẽſa fuit: ſecũdũ quoſdã. ❡Apollinis templũ: De hac ſpoliatione tẽpli meminit Iuſtin. ❡In ſe manus vertit. Inſtinctu numinis hoc eſt inſtigãte numine ſeipſum gladio transfixit: qa eius tẽplũ ingreſſus fuerat violatur⁹.

Breui mors.

NEc minus efficax vltor. Deuictis ptibus Bruti & Caſſii Cæſa. ĩterfectoꝝ Octa. Antoni⁹ & Lepidus inter ſe orbẽ diuiſerũt. Octaui. occidẽtẽ plagam. Antonius orientẽ. Lepidus meridianã obtinuit. Et cum Octauiã Octauii ſororẽ Anto. duxiſſet vxorẽ: vt inita cõfœderatio vim maiorẽ poſſet hr̃e: ſe cõtulit in ægyptũ: vbi captus illecebris Cleopatræ reginæ diuortii libellũ paulopoſt miſit Octauiæ. Quare idignatus Auguſtus bellũ ĩtulit Antonio: quẽ cũ cleopatra nauali ꝑlio apud leucadẽ ambrachiæ ꝓmõtoriũ ſupauit. Cui⁹ cladis acceptæ cãm illã fuiſſe dñt: q Anto. ꝑfectũ q̃ndã ĩ lucũ æſculapio cõſecratũ ad ligna ſuccidenda nauiũ cõficiẽdaꝝ gr̃a miſiſſet: nã caſus ita tulit: vt eo ĩpo tpe quo ligna cædebãt: Antõii ptes deuincerent: vbi lucũ cædẽdo violauerat.

ASCE. ❡HERCVLES quoq;: ſignificat, qua vindicta ꝑſecutus ſit hercules ſuoꝝ ſacroꝝ ad ſeruos trãſlationẽ: in quo mirabile eſt: q̃uo eũ pro deo coluerint: quẽ mortuũ non ignorarẽt: ſed forte de diuis: aut diis factis ex hominibus id ſenſerunt: qđ vulgus de ſanctis: nã nõ paucis pſuaſum eſt: ſanctos ſacro aliquo morbo ſui cõtemptores pſequi: quaſi vero morboꝝ ſint authores eo q. Præcibus ſubinde a deo remedia ĩpetrent. Sed ordo eſt. Her. quoq;. i. ẽt traditur a ſcriptoribus annaliũ Romanoꝝ: exegiſſe & grauẽ & manifeſtã pœnã religionis ſuæ detractæ. i. ĩminutæ & vilipeſæ. Nam cũ potitii antiqſſimi illi Romani trãſtuliſſent ritũ ſacroꝝ eius (quẽ. ſ. ritũ obtinuerant velut hæreditariũ aſſignatũ ab ipſo. ſ. herculæ genti eoꝝ. i. potioꝝ pro dono) authore Appio cenſore ad humile miniſteriũ ſeruoꝝ: oẽs. ſ. potitii puberes: q erant ſup. xxx. numero extincti ſunt intra annũ. i. ſpatio vnius anni: & nomẽ potitiũ diuiſum in. xii. familias interiit prope. i. quaſi totũ Appius vero author trãſlatiõis captus eſt luminibus. i. excæcatus. Acer ſui &c. Ingenioſe ne ſuos ſacrilegii taxet apertius meminit de vindicante deo q̃ de iis de quibus vindictam ſumpſit dicens. Apollo etiam. q. d. nõ ſolum Hercu. eſt ſup. acer. i. vehemens & acerbus vindex numinis ſui. ſ. læſi: qui Carthagine oppræſſa a Romãis ſub Scipione minore: nudatus veſtæ aurea: egit id: vt manus ſacrilegæ. i. q̃ ſacrilegiũ cõmiſerant: inuenirent abſciſæ (non dicit a quo: quaſi a numine factũ ſit: cũ forte a perentibus partẽ ꝑdæ factũ putes) inter fragmẽta. ſ. tunicæ. vnde ea nõ intertexto ſed obducto auro erat. Brẽnus &c. Affert ſecũdũ exemplũ de vindicta apollinis in ſacrilegium Brenni ducis galloꝝ in gallogræcia qui cum delphicũ templũ ſpoliaſſet in furorẽ verſus ſibi manũ intulit. Ordo eſt. Brennus dux galloꝝ ingreſſus templũ apollinis delphis. i. qđ erat opulentiſſimũ apud delphos: vertit manus in ſe. i. ſeipſum interemit: voluntate dei. ſ. apollis. ❡Nec mi. Nec. i. & non: & Aeſculapius filius eius. ſ. apollinis: non minus efficax vltor ſup. fuit religionis contemptæ: qui dolens lucum. i. ſyluam incæduam & ſacram: conſecratum tẽplo ſuo. i. ad obſeruantiam tẽpli: ſuccifum ſup. eſſe ex magna parte a Turulio præfecto Antonii ad naues faciendas ei. ſ. An. partibus Antonii deuictis. i. poſtq̃ partes Antonii erant deuictæ inter ipſum nefarium miniſterium. i. dum adhuc naues ficrent: traxit. ſ. æſculapius: Turulium deſtinatum morti imperio Cæſa. ſ. Auguſti: manifeſtis viribus ſui minimis. i. ſuæ diuinitatis in eum locum.

locũ quem uiolauerat: traxit: effecitq;, ubi ibi potiſſimum a militibus cæſarianis occiſus eodẽ exitio, & euerſis iã arboribus pœnas lueret: & adhuc ſuperãtibus, ĩpunitatẽ cõſimilis iniuriæ pareret: ſuãq; uenerationẽ, quã apud colẽtes maximã ſemp habuerat: Deus multiplicauit.

❡De Quinto Fuluio.

QVintus aũt Fuluius Flaccus impune nõ tulit: quod in cenſura tegulas marmoreas ex Iunonis Laciniæ templo in ædem Fortunæ Equeſtris, quã Romæ faciebat, tranſtulit. Negatur enim poſt hoc factũ mẽte cõſtitiſſe. qn ẽt per ſummã ægritudinẽ animi expirauit: cũ ex duob⁹ filiis in Illyrico militãtibus, alterũ deceſſiſſe: alteꝝ grauiter audiſſet affectum. cuius caſu motus Senatus, tegulas locros reportandas curauit: decretiq; circunſpectiſſima ſanctitate impium opus Cenſoris retexuit.

❡Lucum. Lucus dicitur quaſi luce carens: & per antiphraſim dictus eſt: quia non luceat: nam arboꝝ denſitate radii ſolis lucẽ penetrare nõ poſſunt. Sic. n. Seruius: ſic Priſcianus ſentiũt: multa noĩa per antiphraſim dicta eſſe: vt bellũ: parcæ: lucus: alii de luco aliter ſentiunt ſed hos ego auctores habeo. ❡Miniſterium. Dum exciderentur trabes. ❡Lueret: perſolueret. ❡Superantibus. ſ. arboribus: hoc eſt reſtantibus. ❡Impunitatẽ ne quis poſtea id impune auderet facere. OLIuerius.

QVintus autẽ Fuluius Flacc⁹. Hinc ẽt oñdit maioꝝ diligẽtia: q in ſeruãda religione habuere: ne qd aĩo ꝑtermitterẽt expiãdũ: qđ diis aliquo mõ diſplicere cognouiſſent: abbreuiator Liuii fuluius inqt flaccus cẽſor tẽplũ Iunonis laciniæ tegulis marmoreis ſpoliauit: vt ædẽ quã dedicauerat: tegeret. Huius fuit vxor Sulpitia: q̃ vt Naſica iudicio ſenatus oĩum optimus: ſic matronaꝝ ſñia oĩum caſtiſſima iudicata fuit. ❡In cẽſura. Dũ cẽſor eẽt: q alienos mores dãnare cõſueuerat: ipſe in ſacrilegiũ incidit. ❡Tegulas: tegulæ dicunt: qb⁹ tecta tegunt: vñ a tegẽdo dictæ ſunt tegulæ: ſunt & hymbrices ab hymbræ dictæ. ❡Iunonis laciniæ. Lacinius latro fuit nobiliſſim⁹: q extrema Italiæ multis latrociniis infeſtabat: hũc Hercules cũ occidiſſet ad expiationẽ loci placationẽq; Iunonis: q̃ ſibi irata dicebat: ei tẽplũ dedicauit: & a noĩe latronis Iunonẽ Laciniã appellauit. Vir. Hinc ſin⁹ Herculei ſi vera eſt fama tarẽti. Cernit: attolit ſe diua lacinia cõtra. Alii dicũt a rege cõditore fuiſſe noĩatum tẽplũ illud: de quo diuerſas ſcriptoꝝ ſñias inuenio: vbi ſitũ fuerit: nã Vale. cũ dicat in fine hui⁹ exẽpli: cuius caſus motus ſenatus: tegulas locros reportãdas curauit: inuere vr̃ locris fuiſſe templũ iſtud. At Liui. lib. iiii. ſecũdi punici belli circa principium crotonæ fuiſſe oſtẽdit cũ in deſcriptione illius vrbis dicat. In vrbe nobile tẽplũ ipſa vrbe erat nobilius laciniæ Iunonis ſanctũ oĩbus: circa populis: & paulo ĩfra. Tẽplũ inqt inclytũ diuitiis etiã non tm̃ ſanctitate. At Stra. lib. vi. poſt fines crotoniatas eẽ vult. Poſt Scyllaceũ inqt: crotoniataꝝ fines ſunt: & Iapygũ terna ꝓmõtoria: deinde laciniæ iunonis tẽplũ ſuperiori ætate locupletiſſimũ: dõniſq; frequentiſſimis plenum. Theocritus vero in quadã æglõga ex parte orientali propinquũ Crotonæ eſſe ſignificat: conſtat tamen promontorium lacinium in regione Locrenſi fuiſſe: teſte Plinio naturalis hiſto. lib. iii. in deſcriptione locroꝝ. In ædem fortunæ. Templũ deæ fortunæ: quæ inſideus equo fabricata fuerat: & erecta. ❡Tranſtulit. ſ. locris Roma. ❡Mente cõſtitiſſe. mente ſana fuiſſe. ❡Per ſummã ægritudinẽ: per ſummum dolorẽ: & animi perturbationẽ: nã ægritudo tam animi q̃ corporis dicitur: ægrotatio corporis tm̃ male valentis: In illyrico: in bello: qđ geſſit P. R. aduerſus Perſem Macedoniæ regẽ: & illyricos fuit. ❡Circũſpectiſſima: diligentiſſima: & clariſſima. ❡Retexuit. Deleuit: trãſlatio ſumpta a textoribus: nam qui texunt fila in ordinẽ redigunt: qui vero retexunt opus in ordinẽ redactũ delent: ergo retexuit: deleuit: & emendauit. Ita me Her. tã ſenatus retexuit opus cenſoris q̃ vindicauit auaritiã &c. Plemini legati: pleminiũ legatũ Scipio locris cũ præſidio Po. Ro. ꝑfecerat: qui preter multa facinora: quæ fœda nimis & indigna in Locrẽſes ediderat: tẽplum quoq; Proſerpinæ: qđ ibi nobiliſſimũ: & opulentiſſimum fuerat: nimia auaritia tactus: diripuit: nã ibi theſaurũ ingentẽ repoſuerunt locrenſes: quẽ ex ipſius Proſerpinæ luco cõſecerant: cũ ibidẽ magni quottidiani prouentus imponerentur. Quare legatus theſauri cupiditate captus pecuniã ſurripuit qđ vbi reſciuit ſenatus: legatũ Romã vinctum deduci iuſſit. Cognita deinde cauſa: vbi culpæ affinẽ eſſe intellexit: in carcerẽ trudi iuſſit. vbi pediculari morbo: vt quidam volunt: ante cauſæ dictionẽ conſumptus eſt. Verũ non minus ipſa ſe dea q̃ eius numen ſenatus vindicauit. Conſtat enim teſte Liuio lib. ix. ſecundi punici belli poſt direptionẽ ſacræ pecuniæ tantum oĩbus ſacrilegio contactis iniectũ eſſe furoris: vt numinis inſtinctu oẽs inter ſe: duxi in ducẽ: miles in militẽ: hoſtili quædã rabie conuerterentur: nã rapto poculo argẽteo ex oppidani cuiuſdã domo: pernicioſa ſtatim orta eſt ſeditio inter Plemi. & tribunos militum: vbi accenſa pugna vulneratis: ceſiſq; nõnullis: cum Plemi. de tribunis tanq̃ ſeditionis auctoribus pararet ſumere ſuppliciũ: illoꝝ milites ex recenti victoria ferociores facti ex omnibus locis ad opem ferendam concurrunt: qui cum violata virgis tribunorum corpora vidiſſent: in multo impotentiorem iram accenſi ſine reſpectu non maieſtatis modo: ſed etiã humanitatis in legatũ mulctatis lictoribus impetũ faciunt: ipſumq; a ſuis intercœptũ & ſecluſum hoſtiliter lacerarunt: & ꝓpe exanguẽ: naſo: auribuſq; mutilatis relinquunt. Quibus rebus ad Scipionẽ delatis: qui tunc erat meſſanæ: poſt paucos dies locros cum exercitu venit: & cognita cauſa tribunis ſontibus iudicatis: & in vincula coniectis: vt Romam ad ſenatũ mitterentur: meſſanã rediit: Ple. impotens iræ. tribunos ad ſe attrahi iuſſit: laceratoſq; omnibus ſuppliciis: quæ pati corpus vllum poſſit: interfecit: nec ſatiatus viuoꝝ pœna inſæpultos proiecit: ſimili crudelitate in locrenſiũ principes eſt vſus: quos ad cõquerendas iniurias ad. P. Scipionem ꝑfectos audiuit: Hunc igit cathenis vinctũ Romã tractũ fuiſſe ferunt: & in carcerẽ coniectũ: & ante dictionẽ cauſæ mortuum: Clodi. tamẽ Licini. in lib. iii. rerũ romanaꝝ refert: hunc ludis votiuis: quos Romæ aphricanus iterũ conſul faciebat: conatũ per quoſdã: quos præcio corruperat: aliquot locis vrbẽ incẽdere: vt frãgendi carcerẽ: fugiẽdiq; haberent occaſionẽ. Patefacto deinde ſcelere delegatum in tullianũ ex ſenatuſconſulto: ibiq; teterrimo mortis genere conſumptum.

Tegulæ Hymbrices.

Aegritudo.

Proſerpinæ tẽplum locris.

❡SCILicet lucum: quem violauerat: & effecit vt ipſe Turulius occiſus a militibus Cæſ. potiſſimum ibi: cum alibi occidi potuiſſet: lueret pœnas eodem exitio: & ideſt ſimul arboribus euerſis: & pareret: ideſt acquireret arboribus adhuc ſuperantibus: ideſt extantibus: impunitatem cõſimili iniuriæ: ne euertantur: & deus: ſcilicet æſculapius multiplicauit venerationem ſuam (poſſeſſiue vtpote) quam habuerat maximam apud colentes. ASceñſius.

❡IN ſe ma. ver. Quomodo dolorem vulnerum ferre non poſſet: vt Trogus autumat: vt Pauſanias: impar inuidiæ: quæ flagrabat apud ſuos ob rem male geſtam. ❡Ingreſſus. caſtiga aggreſſus. Appollinis enim templum Brẽnus ingreſſus non eſt. niſi templum pro finibus accipias: & luco templi. T

OLIuerius.

❡ANTE cauſæ dictionẽ: Anteq̃ dies ſtatuta veniret: vt cãm diceret. ❡Teterrimo gñe morbi. ſ. pediculari morbo: ergo teterrimo: fœdiſſimo: aſperrimo. Pecuniã ſenatꝰ: vbi q̃titatẽ pecuniæ ſenatꝰ itellexit: quã abſtulerat legatꝰ: duplicẽ reddi iuſſit. Q Væ quantũ ad Pleminii: Pyrrhus cũ e Sicilia rediens locros claſſe ꝓteueheretur: iter alia fæda: quæ in locrẽſes facinora ædidit: theſauros quoq; Proſerpinæ intactos ad eã diẽ ſpoliauit: atq; ita pecunia in naues ĩpoſita: ipſe terra eſt ꝓfectus. Claſſis poſtero die fœdiſſima tẽpeſtate lacerata fuit: oẽſq; naues: quæ ſacrã pecuniã habuerãt: in littora locrenſia reiectæ: Liui. lib. ix. ſecũdi belli punici: vbi de Pleminio loqtur. nã auaritia inqt: ne ſacroꝝ qdẽ ſpoliatione abſtinuit: nec alio modo tẽpla violata: ſed Proſerpinæ etiã intacti omni ætate theſauri: ꝓterq̃ ꝙ a Pyrrho: qui cum magno piaculo ſacrilegii ſui manubias rettulit: ſpoliati dicebant: ergo ſic ante regiæ naues laceratæ naufragiis: nihil in terrã integri ꝓter ſacram pecuniã deæ quã aſportabant. extulerãt: tum quoq; alio genere cladis eadẽ illa pecunia oĩbus contactis ad vltionẽ tẽpli furorẽ adiecit: hac igit tãta tẽpeſtate & clade ſupbiſſimus rex edoctus deos eſſe pecuniã omẽ conquiſitã in theſauros Proſerpinæ referri iuſſit: nec tñ illi vnq̃ poſtea ꝓſperi quicq̃ euenit. Pulſuſq; Italia turpiter ſatis ignobili atq; inhoneſta morte temere nocte ingreſſus argos occubuit. Senatus igit: quãtũ ad Pleminiũ ptinet: deã vltus eſt: qđ vero ad Pyrrhũ ſpectat: dea ſeipſam vindicauit. ❡Sordes: auaritiã: ſic enim maiores auaritiã ſordes appellarunt: qa nihil hoĩem faciat ſordidiorẽ q̃ auaritia. Saluſtius. Auaritia pecuniæ ſtudiũ habet: quã nemo ſapiens cõcupiuit: ea quaſi malis venenis imbuta corpus: animũq; virilẽ effœminat. ❡Nefaria qa contra fas: hoc eſt ius diuinũ acceperat. Vicinis deæ: haud procul a locris. ❡Illiſus: impactus. Sãctiſſimi theſauri: Theſaurus proprie dicitur locus: vbi pecunia: vel alia res præcioſa ſeruanda reponitur.

AT nõ ſimiliter Maſiniſſa: hic fuit Pyrrho longe diſſimilis: q nõ modo ſacrilegiũ nõ cõmiſit: verũ etiã cõmiſſum emendauit. Nã cũ eburneos dentes de Iunonis tẽplo ſublatos ſibi dono datos eſſe cognouit: ei q̃primũ reſtituẽdos curauit: qđ eo magis laude dignũ fuit. ꝙ cũ barbarꝰ eẽt: alienũ ſacrilegiũ emẽdare voluerit.

ASCE. ❡QuINtus aũt Fuluius. Taxat neglectam religionẽ a Quinto Fuluio cẽſore in trãferẽdis tegulis: quã ſi Deus

❡De Pleminio legato Scipionis.

TAm me Hercule, q̃ Pleminii legati Scipionis in theſauro Proſerpinæ ſpoliãdo ſceleratã auaritiã iuſta animaduerſione uindicauit. Cũ enim eum uinctũ Romam ꝑtrahi iuſſiſſet: añ cauſæ dictionẽ in carcere teterrimo genere morbi, cõſumptus eſt. pecuniã Dea eiuſdẽ Senatus imperio, & qdẽ ſummã duplicãdo, recuperauit. Quæ qđ ad Pleminii facinus ptinuit, bene a patribus. C. uindicata: qđ ad uiolentas regis Pyrrhi ſordes attinuerat: ſeipſam potenter, atq; efficaciter defendit: coactis enim Locrenſibus ex theſauro eius, magnã illi pecuniã dare: cũ onuſtus nefaria præda nauigaret: ui ſubitæ tẽpeſtatis tota cũ claſſe, uicinis deæ litoribus illiſus eſt, in quibus pecunia incolumis reperta, ſanctiſſimi theſauri cuſtodiæ reſtituta eſt.

❡Externa De Maſiniſſa Rege.

AT non ſimiliter Maſiniſſa Rex Numidaꝝ: cuius cũ ꝓfectus claſſis Melitã appuliſſet: eq; fano Iunonis dentes eburneos eximiæ

nunc ſtatim puniret in ablatis ſacris: grauẽ in multos videremus animaduerſionẽ: cum multo tamen grauior eos maneat. Ordo eſt. Quintus autẽ Fuluius Flaccus non tulit. i. non abſtulit: aut non tranſegit impune. i. ſine punitione: ꝙ tranſtulit in cenſura ſup ſua: tegulas marmoreas ex tẽplo Iunonis Laciniæ: quæ ad locros colebatur: in ædẽ. i. templũ fortunæ equeſtris: quã ædem faciebat Romæ. Enim pro quia: negatur cõſtitiſſe mente. i. cõpotem: aut compos fuiſſe mentis poſt hoc factum: quin etiã. i. inſuper: expirauit per ſummã ægritudinem. i. afflictionẽ animi: cũ audiſſet alterũ ex duobus filiis militantibus in Illyrico deceſſiſſe. ſ. de hoc mũdo. i. mortuũ eſſe: & alterum affectũ grauiter. i. graui morbo. Cuius. ſ. Quinti Fuluii caſu. i. calamitate ſenatus motus curauit tegulas reportandas locros: & retexuit. i. diſſoluit impium opus cenſoris: circũſpectiſſima. i. prudentiſſima ſanctitate decreti. ❡Tam me Hercule. Continuatur ſermo ſuperiori. Nam ordo eſt. me Hercule tam ſpectata ſanctitate retexuit ſenatus impium factum Quinti Fuluii: q̃. i. quantũ iuſta animaduerſione vindicauit ſceleratam auaritiã Pleminii legati Scipionis in ſpoliando theſauro Proſerpinæ. Cum. n. iuſſiſſet eum pertrahi vinctum Romã: conſumptus eſt ante cauſæ dictionem. i. purgationẽ facti: teterrimo. i. diriſſimo genere morbi in carcere. ❡Dea. ſ. Proſerpina: recuperauit imperio: eiuſdẽ ſenatus pecuniam. ſ. ablatam: & quidem duplicando ſummam quia non eſt ſatis ablatum reſtituere in ſacrilegio. ❡Quæ quod &c. Proſequitur ſacrilegium Pyrrhi regis Epirotaꝝ in eodem theſauro: & eiuſdem deæ in eum animaduerſionem ordo eſt. Quæ. ſ. dea Proſerpina: bene vindicata eſt a patribus conſcriptis. i. a ſenato Ro. quod. i. quãtũ: alii legunt quantum: pertinuit ad facinus Pleminii. ſ. legati Scipionis: & qđ attinuerat ad violentas ſordes. i. rapinas ſordidas Pyrrhi regis: qui cũ rex eſſet opulẽtiſſimus & nobiliſſimus: non debuit gloriã ſuam ſacrilegio inquinare: defendit ſe ipſam: aut ipſa defendit ſe potenter: atq; efficaciter: quia ablata recepit: Enim pro quia locrenſibus coactis. i. poſtq̃ locrenſes fuerant coacti dare illi. ſ. Pyrrho magnã pecuniam: ex theſauro eius. ſ. deæ: cum nauigaret onuſtus præda nefaria: illiſus eſt cũ tota claſſe littoribus vicinis deæ. i. tẽplo ipſius Proſerpinæ. vi tẽpeſtatis ſubitæ. i. ſubito ortæ: in quibus. ſ. littoribus pecunia reperta incolumis. i. non ſubmerſa: nec iminuta a Pyrrho reſtituita eſt cuſtodiæ ſanctiſſimi theſauri. Hoc autem genere vindictæ quaſi bolo quodam obiecto ineſcauerunt dæmones mortalium mentes: nam cum ſcirent legẽ dei animis noſtris inſcriptam: qua iudicamus furtum: nedum ſacrilegium iniquum eſſe: vindictam intulerunt non a ſcelere: vt abſtinerent: ſed vt idolatriæ firmius inhærerent: nihil. n. ab hoſte generis humani exſpectandum: quod non in maius vergat detrimentum. ❡At non &c. Superius exemplum mixtum quodã modo erat: quia de externo rege; ſed in Italia rem patrante: cum Pleminii domeſtici viri mẽtione: nunc externum affert: quod etiã duplex eſt. Nam quantũ ad ſacrilegiũ ꝓfecti claſſis pertinet: neglectæ religionis eſt: quantũ vero ad Maſiniſſæ reſtitutionem: obſeruatæ eſt religionis exemplum. ❡ATqui: Valerius hoc non ait. Antonii partes ad Aeſculapii lucum ſuperatas id: qđ hiſtoriæ fides nõ hẽt: ſed Antonii fractis opibus ad Actium ab Octa. duci iuſſum Turulium a militibus eſſe interẽptũ in ipo potiſſimũ luco: quẽ ſucciderat: in quo mãifeſta nũinis Aeſculapii vis apparet. ❡Pleminii Antiq codices: ptim Poſthumii Leuini legũt: ptim. P. Leuinii: nec affirmare qſquã põt hoc an illo modo rectius apud Liuiũ ſcribatur. Lubricus enim lapſus eſt a. P. Leuino in Pleminium.

❡MELItam iſula in ſiculo mari poſita haud lõge a Sicilia periculoſo diſiũcta mari: vt teſtat Pli. lib. iii. na. hiſto. & Cice: verrinaꝝ: in hac aũt fuit oppidũ eiuſdẽ nois: a quo non lõge in ꝓmontorio fanũ Iunonis fuit antiquũ ſumma cũ reuerẽtia celebratũ: de quo ſublati fuere dẽtes eburnei ſupradicti. Melita vero penultimã corripit. Oui. de faſtis. Fertilis eſt melite ſterilis vicina coſire. In ſula: quã libyci verberat vnda freti. De hac iſula Liui. xxi. lib. a lilibeo inqt cõſul hierone cũ claſſe regia dimiſſo: relictoq; ꝓtore ad tuẽdã ſiciliæ orã: ipſe in iſulã melitã: q̃ a carthagi. tenebat: traiecit. Dẽtes eburneos: elephãtios. ❡Literis. ſ. libycis. ❡Ignorantẽ: neq; illos accepiſſet: ſi Iunonis fuiſſe exiſtimaſſet. ❡Libẽter red. poſtq̃ reſciuit de tẽplo Iunonis fuiſſe ſublatos: & laudat Val. Maſiniſſæ factũ: ꝙ ꝓpinqor fuerit regali aĩo q̃ punico: tametſi ſanguine: & natiõe punicus eſſet: tñ ſuæ quodãmodo oblitus videbat. ❡Quã pu. q̃ pro nõ dixit: Sãguini: qa cõſtat magnificũ fuiſſe: & liberalẽ regẽ: qđ maxime cognitũ eſt poſtq̃ ſe ſociũ fecit P. R. ❡Quãq̃ qd: qd inqt opus eſt mores ex nationibus cõſiderare: cũ in media barbarie natꝰ ſit Maſiniſſa: q nõ modo aufugit ſacrilegiũ: ſed ab alio cõmiſſum correxit: & emẽdauit. ❡Mores na. pp. ſicut de Themiſtocle legit: quẽ ſeriphio cuidã reſpõdiſſe ferũt: nec ſi atheniẽſis eſſes: clarꝰ vnq̃ extitiſſes: nec ego: ſi ſeriphius eſſem ignobilis: Cũ ille patriã diceret Themiſtocli dediſſe nobilitatem. ❡Perpendi: æſtimari: trãſlatio ſumpta a penſante: nam qui pẽſat pondus æſtimat. ❡Reſcidit: deleuit: cuiꝰ verbi præteriti penultimã contra cæteroꝝ naturam corripuit. Oui. Nam cœlo terras: & terris abſcidit vndas.

OLIuerius. Melita inſula.

magnitudinis ſublatos: ad eum pro dono attuliſſet: ut cõperit unde aduecti eſſent: qnqueremi reportãdos Melitã, inq; tẽplo Iunonis collocandos curauit. inſcalptos gentis ſuæ literis, ſignificantibus regem ignorantẽ eos accepiſſe: libenter deæ reddidiſſe: factũ Maſiniſſæ aĩo: q̃ punico ſãguini conueniens: q̃q̃ quid attinet mores natione pendi: in media barbaria ortus, ſacrilegium reſcidit alienum.

❡De Dionyſio.

SYracuſis genitus Dionyſius, tot ſacrilegia ſua, quot iã recognoſcimus, iocoſis dictis proſequi uoluptatis loco duxit. fano enim ꝓſerpinæ ſpoliato Locris: cũ ꝑ altũ, ſcdo uẽto, claſſe ueheret, ridens, amicis uidetis ne, ait, q̃ bona nauigatio ab ipſis diis ĩmortalibus ſacrilegis tribuat? detracto ẽt Ioui olympio magni põderis aureo amiculo, quo eũ Tyrãnus Hiero e mãubiis Carthaginẽſiũ ornauerat: iniectoq; ei laneo pallio: dixit, æſtate grauem eſſe aureum amiculum, hyeme frigidum, laneum autem ad utrunque tempus anni aptius.

SYracuſis genitꝰ Dio. Nũc de tyrãno Dionyſio loquit: q valde diſſimilis fuit Maſiniſſæ: nã hic adeo religiones cõtẽpſit: vt iocabũdus multa ſacrilegia cõmiſerit: & quãquã ipſe pœnas euaſerit: eius tñ filiꝰ grauiſſimas pœnas dedit. Nã regno pulſus corinthũ ſe cõtulit: vbi præ ĩopia lĩaꝝ ludũ in publico aperire coactꝰ eſt. ❡Syracuſis. ge. bñ inquã dixit nõ oportere mores natione ꝓpẽdi: cũ Maſiniſſa in media barbariæ natꝰ ſacrilegiũ emẽdauerit. Dion. vero Syracuſis genitꝰ: quã cõſtat vrbẽ græcoꝝ fuiſſe ꝓſtãtiſſimã: vbi ſtudia humanitatis exercebant: nõ tñ ab igenio ſuo diſcedere potuit: qn ſacrilegia multa cõmitteret. ❡Syracuſis: Ac ſi diceret: in qua mores & philoſophoꝝ ꝓcepta vigebãt. Syracuſæ teſte Cicerone verrinarum lib. vi. oĩum græcaꝝ vrbiũ maxima: atq; pulcherrima fuit. Recognoſcimus. Quia nota ferme ſunt oĩbus eius ſacrilegia. ❡Proſequi: narrare. ❡Ioui olymp. tẽplũ fuit Iouis olympii in vrbe Acarnania haud ꝓcul a Syracuſis: ſicut vult. Cic. in verrinis. Alia inqt vrbs eſt haud ꝓcul a Syracuſis: cui nomen eſt Acarnania: in qua olympi Iouis antiqſſimũ fanum eſt. Amiculo. Paruo amictu: hoc eſt palliolo. ❡Manubiis carthaginenſiũ. Quas a Scipione Aphricano ſuperiore acceperat.

Syracuſæ.

ASCE.

❡ORDO eſt. At Maſiniſſa rex Numidaꝝ: & amicus. R. P. pr Iugurthæ: de quo Salu. nõ ſimiliter. ſ. pyrrho ſup. fecit: cuiꝰ cũ ꝓfectus claſſis appuliſſet ſup. claſſe melitã. i. ad eã inſulã: quæ in Carthaginis erat ditione: in mari Siculo poſita: Virg. in. iii. ænei. datiuo cõſtruxit terminũ ad quẽ dicens. Hinc me digreſſum veſtris deus appulit oris: hic accuſatiuo iungit gra ꝓpoſitionis: vel aduerbialiter: ſm autẽ Vallã ſubauditur ſe: aut nauẽ: qa actiuũ eſt: vnde nõ dicẽs: ego appuli: ſed appulſus ſum (ſic tñ legitur) & ꝓfectus attuliſſet pro dono ad eũ. ſ. Maſiniſſa: dẽtes eburneos: hoc eſt elephãtinos: miræ magnitudinis: ſublatos e fano Iunonis: vt. i. poſtq̃ cõperit. i. reſciuit: vnde. i. de quo loco eſſent aduecti: curauit reportãdos: quinqueremi ſup. naui. i. habẽte qnq; remoꝝ ordines: melitã. i. in melitã inſulæ eiuſdẽ nois vrbẽ: & collocãdos in tẽplo Iunonis: in ſculptos lĩis ſuæ gẽtis. i. numidicis: ſignificãtibus regẽ accepiſſe eos ignorantẽ. ſ. ꝙ ſacri eſſent: & reddidiſſe deæ libẽter. q. d. volentẽ: & ſcientẽ. Factũ. i. qđ factũ eſt cõuenientius. i. cõſonãtius aĩo Maſiniſſe: qui ꝓter morẽ gẽtis fidus & iuſtus erat: q̃ ſanguini punico: qa fere ꝑfidi & ſacrilegii ſunt pœni: a pœnus aũt fit punicus: vt a pœna punio: & a mœnibꝰ munio verſa diphtõgo in u longũ. vbi nos legimꝰ cõuenientius: alii legunt cõueniens: vnde Oli. exponit q̃ pro nõ: vt ſit factũ q̃. i. nõ cõueniẽs: &c. Quiquã. i. tametſi qd attinet. ſ. ad verã cẽſurã: mores pẽdi. i. æſtimari & appretiari: natione. i. a loco: in quo cõtingit naſci. qa vbiq; terraꝝ: & boni & mali: nõ qdẽ naſcunt: ſed nati fiunt (multũ tñ ad mores facit patria: ſed plus diſciplina) Maſiniſſa ortus in media barbarie: qa in Numidia: reſcidit. i. diſſoluit: & irritũ fecit ſacrilegiũ alienũ. i. ab alio cõmiſſum: vnde quantũ ad Maſiniſſam ſuperioris tituli eſt argumentũ. ❡Syracuſis &c. Ponit multa exẽpla de ſacrilegio Dionyſii tyrãni ſiculi: quẽ acriter taxat: eo ꝙ nõ in barbara terra: ſed ſyracuſana: vbi græcoꝝ ſtudia & mores viguere: natus a prauo ingenio nõ ſit retractus. Ordo eſt Dion. ſ. ſuperior: genitꝰ Syracuſis vrbe clariſſima in Sicilia: duxit loco voluptatis. i. habuit vtrẽ voluptuoſam: proſeq dictis iocoſis. i. ioculari dicacitate: & ſalibus impiis: tot ſacrilegia ſua: quot iã recognoſcimus. i. recẽſemus. Fano enim Proſerpinæ ſpoliato. ſ. ab eo locris. i. in ea vrbe vicina Siciliæ: cũ veheretur claſſe per altũ. ſ. mare: vẽto ſecũdo. i. proſpero qa a tergo flante: ridẽs ait amicis: ſaltẽ ſimulatis per metũ: qa veros amicos nõ meruit habere: o amici videtis ne q̃ bona nauigatio tribuat ſacrilegis. q. d. nobis: ab ipſis diis ĩmortalibus. ❡Detracto etiã &c. Ordo eſt: Etiã amiculo. i. genere quodã amictus: aureo magni ponderis detracto. i. poſtq̃ ipſum detraxerat: Ioui olympio: quo. ſ. amiculo Hiero tyrãnus. ſ. ſiciliæ ante eũ. ornauerat eũ. ſ. Iouẽ: e manubiis. i. parte ꝓdæ duci cõpetente Cartha. i. quas Scip. abſtulerat Carthaginẽſibus & hieroni dederat: & pallio laneo iniecto ei. ſ. Ioui: hoc eſt idolo eius: dixit amiculũ aureũ eſſe graue: & ita moleſtũ æſtate: & frigidum hyeme: autẽ pro ſed laneũ ſup. amiculũ eſſe aptius ad vtrũq; tẽpus anni. vnde patet neutri eſſe generis: forte qa amiculꝰ ab amicus diminutiuũ eſt. vnde Flaccꝰ in epiſt. Diſce docẽdus adhuc q̃ cẽſet amiculus: & ita legẽdũ erit graue non grauẽ: niſi forte grauẽ dixeris amiculũ: & laneum ſup. palliũ aptius ſed nõ placet: adiectiua. n. ad proximũ ſubſtantiuũ adiiciuntur.

Idem Epidauri Aeſculapio barbã aureã demi iuſſit: quod affirmaret non conuenire patrẽ Apollinẽ imberbẽ: ipſum uero barbatum conſpici. Idem menſas argenteas, atq; aureas, e fanis ſuſtulit. Quodq; in his moræ græciæ ſcriptum erat, bonorum deorum eas eſſe: uti ſe bonitate eorum prædicauit.

❡ Idem uictorias aureas, & pateras, & coronas, quæ ſimulachrorum porrectis manibus ſuſtinebantur: tollebat: & eas ſe accipere: non auferre, dicebat: perq̃ ſtultum eſſe argumentando a quibus bona præcamur: ab hiis porrigentibus nolle ſumere. Qui tametſi debita ſupplicia non exoluit:

OLIuerius. ❡ EPIdauri æſculapio barbam: Epidãnus vrbs eſt epiri: quæ nunc Dyrrachium dicitur: epidaurus vero teſte Solinus libro de memorabilibus mundi: vbi loquitur de Achaia: vrbs eſt Achaiæ: quæ no nemoræ redimita: & æſculapii delubro percelebris: dicit enim Inachus Achaiæ amnis argolicum ſecat tractum: & reliqua: deinde ſubiũgit. Epidauro decus eſt æſculapii ſacellum: cui incubantes ægritudinum remedia capeſſunt de monitis ſomniorum: vnde & æſculapius epidaurius ſæpe dictus eſt. Ouid. de Pon. Afferat ipſe licet ſacras epidaurius hærbas. Sanabit nulla vulnera cordis ope. Strabo libro. viii. in deſcriptione locorum achaiæ: epidaurus inquit antea epitaurus vocabatur: eam cares Ariſtotele teſte occuparunt: ſicut & hermionem: redeuntibus vero heraclidis Iones ex attica tetrapoli. i. quaternas vrbes continente: eos ad argos comitantes etiam in vnis cohabitauere mœnibus: hæc autem non parum inſignis eſt ciuitas: præſertim ex æſculapii claritate nobilitata: quem varia morborum genera curaſſe ſomniati ſunt homines: erat vero templum ægrotantium multitudine vſq; quaq; refertum: pendẽtibuſq; tabellis: in quibus ſanati langores erant inſcripti: quemadmodum & in Coa fiebat inſula pariter & trica. Sita vrbs eſt in ipſo ſaronici ſinus receſſu intimo: ſtadiis. xv. circuitam habens nauigationem & cætera. Pli. quoq; lib. iii. naturalis hiſtoriæ aſſerit hanc vrbem eſſe in Achaia: hinc eſt ꝙ vehementer admirer Seruium in expoſitione carminis illius georgicorũ Taygetiq; canes domitrixq; epidaurus equorum: dixiſſe epidaurum eſſe ciuitatem epiri equis nobiliſſimam: ſed id culpa librarioꝝ factum eſſe arbitror: qui nominis ſimilitudine decepti epidaurꝰ pro epidãnus ſcripſerint: q̃q̃ omnes tã veteres q̃ nouiter impreſſi codices: quos legerim: epidaurus habeãt: in hoc igitur epidauro Achaiæ ciuitate æſculapius religioſiſſime colebat̃: cuiꝰ ſimulachꝝ fingebatur barbatum: quippe q deus eſſet medicinæ: Apollinis vero eius patris imberbe: hic ergo videns auream barbam æſculapii e mento pendentem: eam demi iuſſit: incongruum eſſe dicens: patrem imberbem: & filium eſſe barbatum. ❡ Idem menſas argenteas: Mos fuit apud antiquos: vt menſæ argenteæ in deorum templis conſecrarentur: in his autem inſcribebatur titulus Τῶν ἀγα θῶν θεῶν. i. bonorum deorum: hic vbi litteras legiſſet: iniquum ſane inquit eſſe deorum bonitate non vti. ❡ Victorias aureas: inſignia victoriæ Cice. victoriolas dixit diminutiuum. Victorias: Deæ victoriæ ſtatuas: mos fuit apud maiores: vt imperatores ex hoſtibus parta victoria: ſtatuas quaſdã: & imagines deæ victoriæ conſecrarent. Quintilianus de inſtitutione oratoria libro. ix. Themiſtocles inquit aureas victorias conflare volebat: pateras & coronas ſicut apud antiquos fidebantur. ❡ Porrectis manibus: quaſi offerri viderentur. ❡ Accipere: non auferre. Differentia inter accipere & auferre: nã id accipitur: quod vltro datur: aufertur vero: quod ab inuito extorquetur: ergo accipimus datum: auferimus negatum. ❡ A quibus bona præcamur. Nos deos inquit quotidie præcamur: vt nobis bona concedant: & cum vltro offerunt: accipere recuſabimꝰ.

Accipe auferre.

❡ Qui tametſi debita ſupplicia. Cice. de natura deorum libro vltimo. Oſtendit hunc fœliciter mortuum. dicit enim hunc non olympius Iuppiter fulmine percuſſit: non æſculapius miſero: diuturnoq; morbo tabeſcentem interemit: at qui in ſuo lectulo mortuus in triumphantis modum in rogum illatus eſt: eamq; poteſtatem: quã per ſcelus nactus eſt: quaſi iuſtam: & legitimam hæreditatis loco filio ſuo tradidit: ſed tamen eam diutius retinere nõ potuit: nam regno pulſus ludi magiſter factus eſt: & in triuio litteras docuit & hoc modo patris pœnas filius dedit. Sed de huius ſacrilegi regis morte Iuſtinus vehementer a Cice. diſſentit: non enim fœliciter mortuum in ſuo lectulo iacentem: ſed a ſuis crudeliter necatum fuiſſe dicit in fine lib. xxi. ſuorum epithomatum dicit enim Dio. quem paulo ante non Sicilia non Italia capiebat: aſſiduis belli certaminibus victus: fractuſq; ad poſtremum inſidiis ſuorum interficitur: ſed magis Cice. credendum eſt. At Cornelius nepos dicit hunc manu forti: belliq; peritum fuiſſe: & quod in tyrãno non facile reperitur: minime libidinoſum: nõ luxurioſum: non auarum fuiſſe: nulli vſq; rei cupidum: niſi ſanguinis: perpetuiq; imperii. om eamq; rem crudelem.

ASCE. ❡ IDEM epidauri. Ordo eſt. Idem: ſcilicet Dionyſius tyrannus iuſſit Barbam auream demi: ideſt abſtrahi æſculapio apollinis filio: & medicoꝝ principi epidauri: vbi præcipue colebatur: & vnde eius nomen in ſpecie draconis Romam aliquãdo accitum crediderunt: iuſſit autem demi: ꝙ affirmaret non conuenire: ideſt non eſſe decens & conueniens Apollinem patrem Aeſculapii conſpici imberbem: ideſt læuem: & ſine barba: vero pro ſed: ipſum ſcilicet æſculapium barbatum. Qui ideo barbatus fingebatur: & pingebatur: ꝙ cum medicoꝝ habitus eſſet periti ſſimus: & grauiſſimus: barba illi congrueret: Apollinem autem imberbem: ꝙ per eum (eſt enim ſol) omnia virent. Vnde. Solis eſt phœbo bacchoq; æterna iuuenta. Et decet intonſus crinis vtrũq; deum. ❡ Idem: ſcilicet Dionyſius tyrãnus: ſuſtulit & ideſt abſtulit: ſurripuit: e fanis ædibus ſacris: menſas argenteas: atq; aureas ꝙq;: ideſt &: ꝙ ideſt quia ſcriptum erat in his: ſcilicet menſis more græco: quia græci: vt res ſacræ noſcerentur: inſcripſerunt eas nominibus deorum: eas ſcilicet menſas eſſe bonorum deorum: ipſe prædicauit: ideſt prius: ac palam dixit: ſe vti bonitate eorum. i. deorum. Nam bonos beneficos interdum vocamus. ❡ Idem. ſ. tyrannus: tollebat. i. auferebat: victorias. i. imagines victoriarum: quas victores in rei memoriam in deorum manibus poſuerant: & pateras vaſa patentia: galli tarſias vocãt: & coronas aureas: quæ ſuſtinebantur. manibus ſimulachrorum porrectis. i. extenſis: quaſi quod ſuſtinerent porrigentibus: & dicebat ſe accipere: ſcilicet a dantibus eas: ſcilicet victorias: coronas: & pateras aureas: non auferre: ſcilicet ab inuitis: argumentando. i. pro ratione adducendo: eſſe perq̃. i. valde ſtultum: nolle ſumere bona ab his. ſ. diis: porrigentibus ſup. ea. ❡ A quibus præcamur. ſ. vt porrigant bona. Qui. ſ. Dionyſius tametſi non exoluit debita ſupplicia. ſ. in vita: tamen mortuus rependit. i. perſoluit pœnas.

THE. ❡ VICTORIAS. Victoriolarum ſigilla porrectis ſtatuarum manibus imponebant: vt in antiquis numiſmatibus eſt videre. Sed & ipſum Nemeſis ſimulachrum victoriolarum ſigilla ſuſtinuiſſe legimus: eaq; Enchiridia græce dicit non latebit athenæi ſtudioſum.

dedecore tñ Filii, mortuus pœnas repẽdit: q̃s uiuus effugerat. Lẽto. n. gradu ad uindictã ſui diuina pcedit ira: tarditatẽq; ſupplicii, grauitate compenſat.

❡ De Thymaſitheo principe Liparitanoꝝ.

IN quã ne ĩcideret Thymaſitheus Liparitanoꝝ pĩceps cõſilio ſibi aliter, atq; uniuerſæ patriæ, utili ꝓuidit exẽplo. Excepta nãq; in freto a ciuibus ſuis Piraticã exercẽtibus, magni ponderis aurea cratera, incitatoq; ad eã partiendã populo: ut cõperit a Romanis pythio Apollini decimarũ noĩe dicatam, eã Delphos perferendã curauit.

❡ De uindicta Cereris ĩ Alexãdri milites exercita.

MIleſia Ceres Mileto ab Alexandro capta, milites, qui templum ſpoliaturi irruperãt: flãma obiecta priuauit oculis.

❡ DEDEcore filii: de quo multa Iuſti. li. xx. vt diximꝰ: ſed q̃d hãc rẽ ptinet: dicit illũ ĩ ſegnitiẽ lapſum ſaginã corpis ex nimia luxuria: oculorũq; valitudinẽ cõtraxiſſe adeo vt nõ ſolẽ: nõ pulueré: nõ deniq; ſplẽdorẽ ipſiꝰ lucis ferre poſſet: pulſum deinde ſyracuſis corinthũ ſe recepiſſe: ibiq; humillima quæq; tutiſſima exiſtimantẽ in ſordidiſſimũ vitæ genus deſcẽdiſſe: nõ cõtẽtũ in publico vagari: ſed potare: nec cõſpici in popinis: lupanaribuſq;: ſed totis diebus reſidere: cũ perditiſſimo quoq; de minimis rebus diſceptare: pãnoſum: & ſqualidũ videri riſum libentius pbere q̃ captare: in macello pſtare: & q̃d emere nõ poterat: oculis deuorare: nouiſſime ſe ludi magiſtrũ pfeſſum: pueros in triuio docere: vnde Ouid. lib. de Põto. Ille ſyracuſia modo formidatus in vrbe. Vix humili durã reppulit arte famẽ: ergo dedecore filii quẽ ex rege potẽtiſſimo ludi magiſtrũ fecit eſſe fortuna. ❡ Lẽto. n. gradu ad vindictã. Sententia pulchra & generalis: huicq; loco maxime accõmodata: videlicet improbo: q̃uis feras: tñ graues manere pœnas: Sic & Hor. Raro antecedentẽ ſceleſtũ pœna deſerit pede claudo: pœna ſenſim pſequitur nocentẽ. ❡ Tarditatẽq; ſupplicii. Sicut in Dionyſo Dionyſii filio: qui ſyracuſis pulſus corinthi literarum ludum aperire coactus eſt: legitur etiam: ꝙ obſonia vendiderit. OLIuerius.

IN quã ne incideret Thymaſi. Thymaſitheus Liparitanoꝝ princeps: valde inquit diſſimilis fuit Dio. nã ille multa ſacrilegia cõmittebat: hic cõmiſſa corrigebat: licet. n. pyraticã exerceret: tñ vt ſenſit prædam ex romanis captã Apollini cõſecratã: eſſe reddendã curauit. Camil. cum in obſidione Veioꝝ decimã prædæ partẽ vouiſſet Apollini: ſi potiret̃ vrbe: poſt aliquot ãnos vrbe capta dixit Po. Ro. religionem tueri: quare coactus P. R. decimã pdæ partẽ exoluere: tãta in Camillũ exarſit inuidia: vt illũ die dicta miſerit in exiliũ: veꝝ vt religione ſolueret̃: ex hac decima craterẽ fieri iuſſit Apollini deportandã: quæ cũ deportaret̃: atq; claſſis Ro. ad Liparẽ ĩſulã perueniſſet: capit̃ a liparitanis piraticã exercentibus: erat tum in ſummo magiſtratu Thymaſitheus: romanis vir ſimilior q̃ ſuis: q legatos: donũq; & deũ: cui mitteret̃: & doni cauſam veritus: ipſe multitudinẽ ſuã: quæ vt diuideret̃ pda eflagitabat: motu iuſte religionis ĩpleuit: adductoſq; in publicũ hoſpitium legatos cũ pſidio ẽt nauiũ delphos pſecutus eſt Ro. inde ſoſpites redierũt: hoſpitiũ & amicitia cũ Thymaſitheo ex ſenatuſcõſulto publice factũ: donaq; illi publice data. De hac decima & voto legit̃: ꝙ cũ ppter eius ſoluẽdæ maximã difficultatẽ grauata lõgis tributis plebe: exhauſtoq; diutinis bellis ærario: ſeditio appareret in vrbe: matronæ cœtibꝰ ad eã rem conſultãdã habitis: cõi decreto pollicitæ tribunis militũ: aurũ: & oĩa ornamẽta ſua in ærariũ detulerũt: grata ea res: vt q̃ maxime ſenatui vnq̃ fuit: honoreq; ob eã munificentiã ferunt matronis habitũ: vt pilentis: ad ſacra: ludoſq;: carpentis feſto pfeſtoq; vterent̃. ❡ Vtili exẽplo: Vt etiã ad alios tale poſtea exẽplũ manaret: vt religioni venerationẽ habere vellet̃. ❡ Aurea cratera. Dicitur hic crater teris. Vir. Crateres magnos ſtatuunt: & vina coronant. Itẽ alibi. Tum pater Anchiſes magnũ cratera corona. Induit: impleuitq; mero: dicit̃ & hic cratera teſte Statio lib. thebaidos. x. Et bachus in altos crateras: & inuenit̃ hæc cratera: quod magis in vſu eſt: vt hoc loco. Li. pari rõne dixit lib. v. aureã crateram fieri placuit: nã ab accuſatiuo græco: vt qdam volunt: fit nominatiuus latinus κρατῆρα hæc cratera: q̃d in pleriſq;: nominibus fieri ſolet: vt panthera. ❡ Pythio Apollini: Pythius apollo dictus eſt a pythone ſerpẽte: quẽ interfecit: qui & python & phyton dicebatur: vnde cum p aſpirato: & ſine aſpiratione ſcribi põt: & ſic pythium & phytiũ apollinem dicimus: eiuſq; ludos phytia: ſeu pythia. Ouid. meta. lib. i. Inſtituit ſacros celebri certamine ludos. Phytia perdomitæ ſerpentis nomine dictos: quidam vero ſunt: qui volunt phytium deriuari πυνθάνομαι: hoc eſt ab ĩterrogatione: eo ꝙ apollinis oraculũ frequenter interrogaretur: melior tñ eſt ſuperior expoſitio.

Pilentis vſæ matronæ qñ primum.

Crater. Cratera

ASCE. ❡ DEDEcore. i. p dedecus filii. ſ. Dionyſii iunioris: q regno turpiter pulſus erat: quas effugerat viuus. Enim pro qa: diuina ira procedit ad vindictã ſui. i. ad ſe vindicandã: hoc eſt ad vindictam faciendã de iniuria ſibi illata: gradu lento. i. tardo: & cõpenſat tarditatem. i. dilationẽ ſupplicii: grauitate ſupplicii: quia tanto grauius punit: quanto tardius. Quod licet ſit pie dictum & ſatis conformiter ad fidem noſtrã: tamen nõ ſatis fideliter ſentit: eum luiſſe ſupplicia in dedecore filii: quod ſolũ in opinione viuentiũ ad defunctum pertinuit: q. vero non grauiores multo det pœnas in inferno. Sed loquitur quaſi nullus ſit infernus: aut nihil maneat in homine: quod illuc detrudatur. Contra ſancte ſuperius dixit manibus ſimulachroꝝ: quaſi nõ deos cenſeat: ſed effigies deoꝝ: ac idola: ſicut reuera erãt habitacula dæmonioꝝ. ❡ In quã. &c. Affert exemplũ non neglectæ: ſed ſeruatæ religionis: cuiuſmodi & alia ſed in multis exemplaribus pmiſſa ſunt: de hoc autẽ ſatis ampliter Oliu. diſputat. Ordo igitur eſt. In quã. ſ. deoꝝ vindictã: aut irã ne Thymaſitheus princeps Liparitanoꝝ. i. populoꝝ Lipares inſulæ vnius ex æoliis: incideret: ipſe ſup. prouidit cõſilio. i. conſulte & prudenter: exẽplo vtili aliter ſibi: atq;. i. q̃ vniuerſæ patriæ: qa ſibi prouidit: cum gloriæ incremento ex religionis obſeruatæ laude: patriæ: qa ad pdã auidior erat: tantũmodo ad vindictæ euaſionẽ. Hæc autẽ lectio in aldina impreſſione eſt: Oliue. legente cõſilio ſibi: & aliis: atq; vniuerſæ patriæ vtili pũidit exẽplo: ſed minus placet: nã fruſtra adderetur. poſt: & aliis: atq; vniuerſæ &c. ❡ Lege ergo conſilio ſibi aliter: atq; vniuerſæ. &c. (Nãq; pro quia: cratera aurea. i. poculo ex ſolido auro.) Declinatur aut hic crater huius crateris penulti. longa. vel crateros: vnde accuſatiuus hunc cratera: a quo: vt in aliis quibuſdã fit: nominatiuus primæ mutato genere: hæc cratera ræ: ſicut a ſtater fit ſtatera: a caſſidẽ vel caſſida: hæc caſſida: &c. ĩmenſi ponderis: quia octo talentorum: vt Sabellicus atteſtat̃: vtpote: quã Ro. dicauerant Apollini pythio apud delphos: nomine. i. ex debito: decimaꝝ. ſ. votarũ a Camillo ex omni pda Veientana: quæ nimirum ingens erat. Ea igit̃ cratera: excepta. i. per inſidias: aut inuaſiones capta: ĩñ freto. i. mari vna cũ legatis ipſam deferẽtibus: a ciuibus. i. ſubditis ſuis liparitanis: exercentibus pyraticã. i. latrocinium maritimum: & populo incitato. i. puocato ob eius pretium: & ĩmenſitatem ad partiendam. i. condiuidendam eam vt. i. poſtq̃ comperit. ſ. apollini dicatam fuiſſe: curauit eam perferendam vna cum legatis romanis: delphos: vbi erat apollo pythius templi princeps.

ASCE. Mileſia &c. hoc exēplum:& multa ſequētia in paucis voluminibus cōperiuntur: de quo℞ acceſſione ſcripſit Aldus Manutius ad eo℞ inuentorē in epiſtola ſua nūcupatoria:cuius tale eſt exēplū. ¶ Miletos ſeu miletus vrbs eſt clariſſima in finibus Ioniæ & Cariæ lanitio nobilitata:vnde fit adiectiuū nō miletius ſed mileſius:quā vrbem cum Alexander Magnus cepiſſet & militibus diripiendā dediſſet:milites in templum Cereris ad ipſum ſpoliandum irrumpentes: ſunt a dea excæcati:o:obiecta oculis illorum flāma. Nihil enim efficacius facit ad excæcationem q̃ nimius fulgor ex obiectione flāmarum in tabulas æneas. Ordo eſt. Ceres Mileſia.i.ab Mileſiis venerari ſolita:Mileto.ſ.vrbe capta ab Alexandro ſ.magno:priuauit oculis.i.vſu oculorum:hoc eſt viſu: milites.ſ.Alexandrinos : qui irruperant .i. per vim intrauerant templum:ſpoliaturi.i.vt ſpoliarent templum:priuauit dico oculis:flāma.i.nimia reſplendentia obiecta oculis.

¶ De Perſarum in Apollinem religione.

PErſæ mille nauiū numero Delum cōpulſi: tēplo Apollinis religioſas potius manus, q̃ rapaces adhibuerunt.

¶ De religione Athenienſiū, q philoſophos etiā irreligioſe diſputantes non tulerunt.

ATHenienſes Diagorā philoſophū pepulerunt:qa ſcribere auſus fuerat:primū ignoraſſe an dii eēnt : deinde ſi ſint, quales ſint. Iidem Socratē dānauerūt, qđ nouā religionē introducere uidebat̃. Iidē Phidiam tulerunt:q̃diu is marmore potius, q̃ ebore Mineruā fieri debere dicebat: ꝙ diutius nitor eēt māſurus:ſed ut adiecit, & uilius: tacere iuſſerunt.

¶ De Diomedonte.

DIomedon unus ex decē ducibus, qui eadē pugna Athenienſibus uictoriā, ſibi uero dānationē pepererūt:cū iam ad meritum ſuppliciū duceret̃ :nihil aliud locutus eſt : q̃ ut uota ꝓ īcolumitate exercitus ab ipſo nūcupata ſolueret̃.

PErſæ &c. Affert exēplū potius ſeruatæ q̃ neglectæ religionis. Nā de neglecta religione verius eſſet exēplū:qđ de iiſdē perſis recitat Sabellicus enneadis tertiæ lib.ii.q cū delphicū tēplum ſpoliare tentaſſent:fulminibus:& fœda tēpeſtate:& duo℞ ſcopulo℞ e parnaſi vertice ſubito caſu ad q̃tuor milia obruti ſunt. Ordo hic eſt. Perſæ cōpulſi.ſ.vi vento℞ delum.i.ad eam inſulā:quæ patria Apollinis:& Dianæ dicit̃:& vbi iſigne habuit tēplū oraculis clarū:numero mille nauiū : tot.n. Xerſi fuiſſe Aeſchulus eſt author:cū centū octoginta atticas naues cōtra illas ſtetiſſe dicat.adhibuerunt temploē Apollinis:qđ in delo eſt: manus potius religioſas : quia donaria auxerant:q̃ rapaces:quia nihil abſtulerunt.

Diagoras. Atheos. ATHenienſes &c. Affert tria exempla ſeruatæ religionis ab Athenienſibus : & totidē neglectæ a Diagora:Socrate:& Phidia. Diagoras.n.philoſophus vulgo ἀθεος.i.ſine deo dictus eſt:eo ꝙ deos negauit:& omnem deo℞ opem:qui(vt Cice.lib.iii.de natu. deo℞ dicit)cum Samothraciam veniſſet:atq; ei quidam amicus dixiſſet:tu qui deos putas humana negligere:nōne animaduertis ex tot tabulis pictis q̃ multi votis vim tempeſtatis effugerint:in portūq; ſalui peruenerint? Ita fit inquit. Illi.n.nunq̃ picti ſunt: qui naufragia fecerunt: in mariq; perierunt.q.d.qui ſalui euaſerant etiā euaſuros fuiſſe:tametſi nulla nuncupaſſent vota:at qui perierant: licet vero ſimile ſit:non minora nuncupaſſe:non minus tamen periiſſe. Vnde ex his qui perierant potius concluderet:aut deos non eſſe:aut opem nullam ferre q̃ ex ſaluis contra. Socrates autē (qui teſte Cicerone in prologo

Socrates. quinti.tuſcu.libri:philoſophiā euocauit e cœlo:& in vrbibus collocauit:domoſq; introduxit : & cœpit de vita : & moribus: rebuſq; bonis:& malis quærere:q̃obrem:vt ſcripſit Solinus:non ſolum conſenſu hominum: verum etiā oraculo Apollinis fuit ſapientiſſimus iudicatus)īmerito fuit ab Anyto homine diuite & factioſo:& a Melito accuſatus:& per Ariſtophanem poetā comicum in comœdia:quas nebulas inſcripſit:falſo criminatus ꝙ nebulas coleret:& Athenien. religionibus detractaret:& pubē ſeduceret. Sunt autē qui aſſerant Socratem prædicaſſe vnum ſolū deum more iudæorum : de quibus Iuue. Nil præter nubes:& cœli numē adorant:vnde nebulas coluiſſe criminabatur & cū ſuperſtitiones multas dānaret:religioni detrahere culpabat̃.

Phidias Phidias vero ſtatuarius fuit clariſſimus:authore Quintiliano lib.xii. tam diis q̃ hominibus effingēdis artifex melior: In ebore vero longe citra æmulū:vel ſi nihil niſi Mineruā athenis:aut olympiū in Elide Iouē feciſſet. cuius pulchritudo adieciſſe aliquid etiā receptæ religioni videtur:adeo maieſtas operis deū æquauit. Verum vt hoc loco īnuit: cū laudatus ꝙ Mineruā in ebore ſic effigiaſſet:dixiſſet melius in marmore effigiari:ꝙ candor in marmore diuturnior eſſet: ſicut reuera eſt:nā marmor:quo vetuſtius:eo ſplendidius:at ebur vetuſtate croceū colorē attrahit:lubenter ab Athenięſibus auditus eſt:at cū adieciſſet:etiā vilius ex marmore q̃ ex ebore haberi:tacere iuſſus eſt:ꝙ male videret̃ de religione Athenię. cenſere: vt qui impenſæ parcerent in deæ cultu:qđ illi nollent. Ordo eſt. Atheni.pepulerant.ſ.ex vrbe ſua:Diagorā philoſophum:qa fuerat auſus ſcribere:ignoraſſe ſup.ſe primū:an dii eſſent:deinde ſi ſint:quales ſint:cuius ignorationis prior pars durior eſt:qa pauci noſcunt:quales ſunt dii: oēs tamen boni credūt:eos bonos eſſe & iuſtos:ac beneficos:qđ ille negabat: vn̄ pro vtroq; dicto dānatus eſt. Idē.ſ.Atheni.dānauerūt Socratē:ꝙ videbat̃ introducere nouā religionē:non tn̄ ītroduxit. Vnde pœnitētia ducti ſunt Athenię.ſed ſera:ꝑſertim ꝙ Platonē pro ꝑceptore ſuo orantē audire noluerint. Iidē.ſ.Athenien. tulerūt.i.paſſi ſunt:& libēter audiuerūt phidiā.ſ.ſtatuariū peritiſſimū:q̃diu is dicebat Mineruā debere fieri potius marmore q̃ ebore:q.i.quia nitor.i.ſplēdor:& candor eſſet manſurus diutius in marmore.ſ.q̃ in ebore:ſed vt.i.poſtq̃ adiecit:&.i.etiam vilius.i.minore impenſa:quia vilius eſt athenis marmor etiam parium q̃ ebor:ipſi iuſſerunt ſup.eum tacere:vt qui neſciret: quid diceret: aut qui non recte ſentiret de animo Athenien.qui in dea colenda non quærerent impenſæ parcere.

DIomedon &c. Hoc quoq; exēplum ſeruatæ:non neglectæ religionis eſt. Quocirca ſuſpicari licet:vt ſublata fuerāt multa exempla:ita perperam locata. Quid.n.minus negligens religionis ipſo Diomedonte:qui ne ad mortē quidem proficiſcens eam negligere potuit? Cum.n.contra ꝑſcriptum magiſtratus Athenienſibus cum aliis ducibus fœliciter quidem pugnaſſet:ad mortē tamen dānatus eſſet:ꝙ rēpub.manifeſto diſcrimini cōmiſiſſet:non recuſauit mortē: ſed vnum obteſtatus eſt:vt vota pro ſalute exercitus a ſe nuncupata perſoluerentur. Ordo eſt. Diomedon vnus ex decē ducibus:qui pepererant eadē pugna Athe.victoriā quia hoſtem vicerunt:vero pro ſed: ſibi ſup.ipſis pepererant.i.acquiuerūt: dānationē.i.ſententiā mortis:ꝙ contra edictū pugnaſſent:cū duceret̃ iam ad ſuppliciū meritū.nihil locutus eſt aliud:q̃ vt vota nūcupata.i.expſſa voce ſuſcepta:ab ipſo.ſ.Diomedōte:pro incolumitate exercitus:ſoluerent̃.ſ.a ciuitate Athenienſi.

NVma Pompilius. Titulus hic totus erat ſublatus:aut forte interciderat:ſed vt cōſulto ſublatū putem:id facit:ꝙ nihil magis religionē a Numa inſtitutā authoritate:ac fide priuet:q̃ dicere ſimulatum eſſe eius cum Aegeria cōgreſſum. ASCE. Si.n. Numa credidit:nō ſatis auguſta fore populo:quæ indiceret ſacra:niſi Numinis alicuiꝰ itercederet authoritas: multū fidei eius detraheret:quiſquis diceret fictitiū eſſe eius inuentū: Quocirca cū ſenatus approbauerit cremādos libros Numæ:ꝙ religionē labefactarent:quanto magis hunc titulū cenſuerit delendū:qui Numæ authoritatē detraxerit. de hoc tamen cōmento Numæ ſic dicit Liui.lib.i.ab vrbe cōdita. Omnium primum rem ad multitudinē imperitam:& illis ſæculis rudē efficaciſſimā : deo℞ metum iniciendū ratus eſt qui cū deſcendere ad animos ſine aliquo cōmento miraculi nō poſſet: ſimulat ſibi cū dea Aegeria cōgreſſus nocturnos eſſe: eius ſeſe monitu : quæ acceptiſſima diis eſſent: ſacra inſtituere. Et paulopoſt. Lucus erat quē medium ex opaco ſpecu fons perēni rigabat aqua quo qa ſe pſæpe. Numa ſine arbitris velut ad cōgreſſum deæ inferebat:ca mœnis eum Lucū ſacrauit:ꝙ dea℞ ſibi cōſilia cū cōiuge ſua Aegeria eſſent:& ſoli fidei ſolēne inſtituit. Hæc ille. Sicut ergo Moſes vere aſſeruit ſe legē a deo:deiq; digitis ſcriptā accepiſſe : ita ethnici quoq; legū latores numinis alicuius interpoſuerunt authoritatē:ſcientes difficile eſſe hoīem homini parere. Ordo eſt. Numa Pōpi.qui fuit ſecundus Romano℞ rex:volebat videri cōgreſſus nocturnos eſſe ſibi cū dea Aegeria.(Quæ nympha erat : aut dicta:vt regi maior eſſe authoritas : ſicut herſilia Romuli cōiunx pro nympha eſt tota:aut vulgo credita:ꝙ ſpiritus ſuccubi pro deabꝰ fontiū:montiū:arbo℞:fluminum aut mariū ſeſe mortalibꝰ exhibebant) ideo aūt id volebat:vt obligaret.i.deuinciret Po.Ro.ſacris.i.rebus diuinis:quas alioqui non obſeruaſſet:& volebat videri ſe inſtituere ſacra:quæ forent accepta diis immortalibus.

¶ De Simulata Religione. Cap. III.

NVma Pompilius, ut Populū Romanū ſacris obligaret:uolebat uiderim ſibi cū dea Aegeria cōgreſſus eſſe nocturnos: eiuſq; monitu, ſe, quæ accepta diis immortalibus ſacra forent:inſtituere.

¶ De Scipione Africano.

SCipio Africanus nō ante ad negotia publica, uel priuata ibat:q̃ in cælla Iouis capitolini moratus fuiſſet. & ideo Ioue genitus credebatur.

¶ De.L.Scylla.

LVcius Scylla quoties prælium cōmittere deſtinabat: paruum Apollinis ſignū Delphis ſublatum:in cōſpectu militum complexus:orabat uti promiſſa maturaret.

¶ De Quinto Sertorio.

QVintus Sertorius ꝑ aſperos Luſitaniæ colles Ceruā albā trahebat:ab ea ſe, q̃ nā aut agēda, aut uitāda eēnt : ꝑdicās admoneri.

SCipio &c. Secundū exemplum ſimulatæ religionis eſt de Scipione Aphricano maiore: de quo Sabellicus enneadis quintæ.lib.iiii. Fuit Scip.nō tantū veris virtutibus mirabilis:ſed ab ætate etiā ineunte in earum oſtentatione noua quadam arte compoſitus. Iam inde ex quo virilem togam ſumpſit:nullo die priuatam vllam:aut pub.rem prius egit q̃ in capitolium aſcenderit:ibiq; in ſecreto ſedens multum temporis ſolus terreret. Addunt quidem antelucanis horis eum in locum ventitare ſolitum : ne canibus quidem:qui ad cuſtodiam Capitolii alebantur illi allatrantibus. Fama præterea tenuit:quæ huic vulgatæ de homine opinioni aſtipulatur:eum immanis anguis concubitu a matre conceptum.(Quod in Alexandro Philippi filio eueniſſe græcorum quidam prodiderunt)obſeruatamq; aliquando in materno cubiculo ſerpentis ſpeciem:quæ hominū interuētu continuo oculis euaneſceret. Sed quo nam modo hæc contingere potuerunt:aliorum erit æſtimatio. Miraculi huius fides (quod ſatis conſtat)non ſolum non eſt ab eo illuſa: ſed cum vitæ inſtituto:tum rerum ab eo geſtarum gloria vehementer aucta. hæc ille. Ordo eſt. Scipio Aphricanus non ibat ad negocia publica:vel priuata:antequam moratus fuiſſet.i.aliquantulum ſolus fuiſſet in cella Iou.capitolini:& ideo quia Iouis authoritate ſe omnia facere ſimulabat : creditus eſt genitus Ioue.in ſpecie tamen ſerpentis:ſicut Alexander magnus ſe Iouis Ammonii filium etiam ab eo in ſpecie ſerpentis genitum iactitabat:tametſi ſubinde mater id aſſerentem argute reprimebat.

LVcius Scylla &c. Tertiū exemplum eſt de Lucio Scylla:qui mira geſſit:& ſpecioſam in Marium victoriam in tyrānidem vertit. Is autem:vt ſuis fiduciam faceret.habebat ſecum imagunculam Apollinis delphis ſublatam:in quo quaſi Apollinis numen ineſſet:illudq; ſibi propitium haberet:orabat eam prælia initurus:vt promiſſam victoriam maturaret ſimulans videlicet ob religionem ſibi promiſſam victoriam. Ordo eſt:Lucius Scylla:qui primus dictaturam inuaſit:& tabulam proſcriptorum propoſuit:quoties deſtinabat.i.proponebat:cōmittere prælium : complexus in conſpectu militum:paruū ſignum.i.ſimulachrum & imaginem Apollinis:ſublatum.i.ſubductum:aut clam ſubtractum delphis: orabat ſup.illud:vti.i.vt maturaret.i.acceleraret promiſſa.q.d.promiſſam victoriam.

QVintus Sertorius. Quartum exēplum eſt de Sertorio:in quo licet ad numinis:cuius fauorē ſimulabat dignitatem reſpexiſſe videatur author:qa poſt Iouis a Scipione ſimulatum fauorē:Apollinis recitauit:& nūc poſt Apollinis dianæ:tamē potius tēporū ſequitur rationē:nā cum dignitate ꝑcedat Iuppiter ægeriā ſane cū Diana ſit venatrix: eiq; Cerua ſacra:videri poſſet ꝑ ceruā intellexiſſe dianā. Quā quidē ceruā Sertorius nō ſimulaſſe dicitur:ſed reuera habuiſſe rerum gerendarū indicē. Vnde Sabellicus de eo enneadis.vi.lib.iiii. Ceſſatū eſt aliquot dies Sertorio vehementer ſollicito: ꝙ Cerua quā penes ſe religioſe habuerat:aliquādiu nullibi locorum extitiſſent:qua demum conſpecta:ſpei plenus ſuos in aciem eduxit.hæc ille. Sertoriū autē perpēna in Hiſpania ſuſtulit:virum ingenti in patriam & in matrem pietate. Ordo eſt. Quintus Sertorius trahebat per aſperos colles Luſitaniæ regionis Hiſpaniæ:ceruam albam:prædicans ſe admoneri ab ea quæ nā eſſent agenda:& quæ nā vitanda. In quo facto:vt ex Sabellico colligere licet:nō tā ipſe ſimulator religionis q̃ nequā piritus in forma ceruæ:alioqui non fuiſſet vehementer ſollicitus in eius amiſſione.nam ſimilem facile induxiſſet.

MInos &c. Docet externos quoq; legum latores ex ſimulata numinis authoritate:legibus a ſe latis fidem & Venerationem peperiſſe. Ponitq; primum exēplum Minois regis Creten.qui tam iuſte regnaſſe:& iudicaſſe dicitur viuus: vt mortuus ſit habitus iudex apud inferos:vnde Virg.æne.vi. Queſitor Minos vrnam mouet.datiq; putantur illi coniudices Aecus & Rhadamanthus:eo ꝙ ipſi ſeuere iudicarint:nam ſm eundem Maronem:ſequitur eadem cura tellure repoſtos.i.quales hic vixerit:tales illic habentur:& eadem affectione. Ordo eſt. Minos rex Cretenſium ſolebat nono quoq;

ASCE. anno.i.ſemel per ſingulos nouem annos (Is autem numerus antiquis ſacris erat obſeruatiſſimus. forte q̃ ter ternarium includat: omne autem trinum perfectum. Vnde Maro æneí.v. Præterea ſi nona diem mortalibus almum Aurora extulerit. Noſtri quoq; neſcio: an ſuperſtitioſe nouem dierum cærimonias in multis obſeruant: ſecedere.i. ſcorſum a cõſpectu mortalium incedere & ingredi: in quoddam ſpecus.i. antrum: præaltum.i. præ cæteris profundum: & conſecratum vetuſta religione.i. obſeruantia: & moratus.i. poſtq̃ moram taxit in eo: prorogabat: aut prærogabat.i. quadam prærogatione: & eminentia authorizabat: leges ſi quas ferebat tanq̃ traditas ſibi ab Ioue. quo.ſ. Ioue ferebat.i. aſſerebat ſe ortum.i. progenitum: ex Europa: cum verius eſſet Xanthi regis Cretenſium ex Europa filius: ſed quia iuſte vixit & ſancte iudicauit: primuſq; vt atteſtatur Ariſto. in æthicis & politicis Cretenſibus leges dedit: Iouis eſt filius creditus.

PIſiſtratus Hippocratis filiꝰ: doctrina & eloquentia inſignis facile Atheni. rempubli. occupauit: vno Solone refragante. Fuit autẽ ſæpe eiectus ſemel quidem a megadis & aliorum principum aduerſæ factionis viris: priuſq̃ tyrãnidem ſtabilire potuiſſet: orta inde inter libertatis aſſertores diſcordia: Megades: pactis cum Piſiſtrato filiæ nuptiis eum in vrbem reſtituit: phya muliere prægrandi ſtatura: nouo ſchemate ornata: & in currum impoſita: quæ per vrbẽ circũuecta pro Minerua Piſiſtratum reſtituendum clamitabat: ludibrium (inquit Sabellicus ennea.ii.lib.vi.) vel barbaris gentibus pudendum: non modo ciuitati ſapientiæ ſtudiis principi olim future. Idem tamen paulopoſt: quia filiam Megadis quã vxorem duxit: non vt vxorem tractauit rurſus expulſus eſt. Ex hoc autem ludibrio facile patet: quanto errore tenebantur tunc mortales: qui niſi ſe deam aliquando vidiſſe putarẽt: nõ tã facile crediſſent phyam eſſe deam. dubitare autem licet: an ab ea galli omnia id genus muliebria fantaſmata phaias vocent. ſed ordo eſt. Piſiſtratus eſt vſus in.i. ad recuperandam tyrãnidem.i. dominationem in athenas: quã amiſerat ſimulatione Mineruæ reducentis ſe in arcem: hoc eſt ſimulauit ſe reduci in arcem vrbis: per Mineruam deam athenis ſumme venerabilẽ cum deciperet Athe. per oſtẽtationem mulieris ignotæ: quæ vocabat' phya: formatæ ad habitũ deæ.i. mineruæ: erat.n. prægrandis: & habitu deæ ſpectabilis.

LYcurgus legiſlator prudentiſſimus perſuaſit ciuitati Lacedæmoniorum: qui ſunt Spartani & Lacones grauiſſimæ. qa rigidiſſime vixerũt: ſe ferre leges compoſitas conſilio Apollinis: qui prudentiſſimus deorũ eſt habitus: vnde vaticia illi addicuntur: ſic tamen vt ab Ioue ea acceperit vnde ænei.iii. Quæ phœbo pater omnipotens: mihi phœbus apollo: prædixit &c.

SEleuchus: exemplum hoc pannoſum: & male conſutis pãniculis contextum: nam neq; qui ſit Seleuchus ſatis aperit: nec qui Locrenſes: quia tamen inter externa ponitur de Locrenſibus græciæ intelligam: qui azolæ a malo odore dicti ſunt. Præterea nihil ad rem facit: q̃ Bacchanalia dicit ſublata: quæ Romæ nimirum ſublata ſunt. Vnde id fruſtrum ad aliud caput aſſuendum putem. De Bacchanalium autem abolitione late ſcribit poſt Liuium & alios Sabellicus enne.v.lib.vii. docens cõpertum indicio Hiſpalæ mulieris: & ebutii eiꝰ amatoris in illis ſacris a nullo flagitii genere ceſſatum:

¶ Externa de Minoe Cretæ inſulæ rege.

MInos Cretenſiũ Rex nono quoq; ãno quodda præ altũ, & uetuſta religione cõſecratũ ſpecus ſecedere ſolebat, & ĩ eo moratus tãq̃ a Ioue, quo ſe ortũ ferebat: traditas ſibi leges progabat.

¶ De Piſiſtrato Athenienſiũ Tyrãno.

PIſiſtratus in recuperandã Tyrãnidem, quã amiſerat: ſimulatione reducẽs ſe in arcem Mineruæ eſt uſus, cum per oſtentationem ignotæ mulieris, quæ Phia uocabatur: formatæ ad habitum Deæ, Athenienſes deciperet.

¶ De Lycurgo Lacedæmonioꝶ legiſlatore.

LYcurgus conſilio Apollinis grauiſſimæ Lacedæmoniorũ ciuitati leges cõpoſitas ferre ſe perſuaſit.

¶ De Seleucho.

SEleuchus ſub nomine Mineruæ apud Locrenſes prudentiſſimus habitus eſt. Bacchanalium ſacrorũ mos nouus inſtitutus, cum ad pernitioſam ueſaniam iretur: ſublatus eſt.

¶ De Auſpiciis. Cap. IIII.

¶ De Luctatio.

LVctatius, qui primũ Punicũ bellũ cõfecit: a ſenatu phibitus eſt ſortes fortunæ prænestinæ audire: auſpiciis enim patriis nõ alienigenis rempu. adminiſtrare oportere iudicabant.

¶ De. C. Cor. Hiſpalo.

CAius Cornelius Hiſpalus prætor peregrinus: M. Pompilio lenate. L. Calp. conſulib. edicto Chaldæos circa decimum diẽ abire ex urbe, atq; Italia iuſſit: leuibus, & ineptis ingeniis, fallaci ſyderum interpretatione quæſtuoſam mendaciis ſuis caliginem iniicientes.

IDEM, qui Sabazii Iouis cultu ſublato mores romanos ĩficere conati ſunt, domos ſuas repetere coegit.

pluraq; inibi fieri virorum q̃ fœminarum ſtupra: ſi qui minus dedecoris patientes eſſent pro victimis immolari: vnde poſt acerrimam in noxios vtriuſq; ſexus animaduerſionem: conſulibus dicit datum negocium: vt Romæ ac in tota Italia Bacchanalia diruerent. Dicta autẽ erant Bacchanalia a baccho: cuius ſacris initiati furore corripiebantur: vnde Bacchari verbũ notat furere. Ordo eſt. Seleuchus eſt habitus prudentiſſimus apud Locrenſes.ſ. azolas in græcia iuxta phocidẽ: vnde locri in brutiis Italiæ iuxta illud ænei.iii. hic & narritii poſuerunt mœnia locri: ſub nomine Mineruæ: quia eius ſe conſiliũ ſequi: & dictabat: aut quia ſe pro ea geſſit: qđ minus videtur: cũ vir deã male agat. Mos nouus Bacchanaliũ inſtitutus (vt opinor Romæ) eſt ſublatus.i. penitus: extinctus cũ iretur.ſ. fere ab oĩbus ad veſaniã pernicioſam: qa in omne flagitiũ: vt dictũ eſt.

LVctatius &c. Ponit exempla de auſpiciis: aut religioſe: captis: aut perperam neglectis. Atq; ita: poſtq̃ de religione in generali egit: tractat de eius ſpeciebus: nã auſpicia: & auguria omnia: ſortes. miracula: prodigia & oſtenta: quæ diuinationis ſunt partes: ad religionẽ pertinere putabantur: cũ meræ ſint ſupſtitiones: niſi diuina intercedat authoritas: q̃ addo quia ſorte electus eſt Mathias. Sane auſpiciũ dictũ eſt ab auiũ inſpectione auguriũ ab auiũ garritu. quibꝰ cõſimia ſunt aruſpicia: & extiſpicia ab hoſtiaꝶ & extarũ inſpectione: ſunt & aliæ diuinationum ſpecies: vt qñ ex igne futura iudica-

bant: dicitur pyromantia: quando ex aqua: hydromantia: quando ex terra: geomantia: & ex manuum lineamentis chiromantia: ſed cum hæc ſine iactura morum neſciri poſſint: parce de eis agam. Ordo eſt. Luctatius: qui confecit.i. finiuit: primum bellum punicum: ideſt Carthaginenſi. geſtum a Roma. cum pœnis: fuerunt autem tria inſignia: prohibitus eſt a ſenatu audire: aut potius adire conſulendi gratia ſortes fortunæq; præneſtinæ: quæ apud præneſte colebatur enim pro qa ſenatores iudicabant oportere ſup. eum adminiſtrare rempubli. ſcilicet Ro. auſpiciis patriis. q.d. domeſticis: & non alienigenis.i. aliunde genitis: aut captis. ASCE.

¶ De. L. Aemilio Paulo.

LVcius Aemilius Paulus conſul cum Senatus Iſidis & Seraphis Phana diruenda cenſuiſſet: eaq; nemo opificum attingere auderet: poſita prætexta ſecurim arripuit, templiq; eius foribus inflixit.

¶ De. L. Tarquino.

LVcius Tarquinus Rex cẽturiis equitum, quas Romulus auſpicato cõſcripſerat: alias adiicere cupiens: cum ab Decio Accio Natio augure prohiberetur: offenſus ĩterrogauit: poſſet ne fieri, quod ipſe mente conceperat: poſſe fieri dicente: iuſſit nouacula cotem diſcindi: qua Decius allata: adminiſtrato incredibili facto: effectum ſuæ perfectionis oculis regis ſubiecit.

¶ De Tiberio Graccho.

TIberius Gracchus, cum ad res nouas pararetur, auſpicia domi prima luce petiit: quæ illi perquam triſtia reſponderunt: & ianua egreſſus ita pedem offendit, ut digitus ei decuteretur: tres deinde corui in eum aduerſum occinentes: partem tegulæ decuſſam ante ipſum protulerunt, quibus ominibus contemptis a Scipione Naſica Pontifice maximo decuſſus capitolio: fragmento ſubſellii ictus procubuit.

¶ De Publio Claudio.

PVblius Claudius bello punico primo cum præliũ nauale cõmittere uellet: auſpiciaq; more maiorum petiiſſet: & pullarius non

CAius &c. exemplum eſt de exactis caldæis.i. aſtrologis ex aſtrorum horoſcopo futura iudicantibus: quæ res parum ad auſpicia facit: vnde mixta & ſuffarcinata ſunt hic quoq; exempla. Ordo eſt. C. Cornelius hiſpalus prætor peregrinus iuſſit edicto. ſcilicet publico. M. Põ. lenate. & Lucio. Cal. ſeu Calpurnio conſulibus. ideſt dum illi eſſent conſules: caldæos. ſcilicet profeſſores Aſtrologiæ: abire ex vrbe: atq; Italia. ſcilicet tota circa (legam intra) decimum diem. ſcilicet ab edicto: vtpote iniicentes leuibus: & ineptis ingeniis. ſcilicet vulgi (prudentibus enim non poterant perſuadere) caliginem. ideſt obſcuram prædictionem rerũ: quæ ſtudioſam. ideſt lucroſam. ſup. ex fallaci interprætatione ſyderum: quia licet ſydera non mentiantur: eorũ iudices ſæpe mentiuntur.

LVcius &c. hoc exemplum auſpicia ſenatus confirmat: cum ordine aperiam. Ordo autem eſt. Lu. Aemilius Pau. conſ. cum Senatus cenſuiſſet phana. ideſt templa: aut ſacra ædificia Iſidis & ſeraphis numinum ægyptiorum diruenda. ſup. eſſe: ideſt dirui oportere: & nemo opificum auderet ea attingere: arripuit ſecurim inſtrumentum ferreum: a ſecando dcm̃: prætexta.i. veſte patricia: poſita.i. depoſita: & inflixit foribus eius templi: in quo illi colebantur.

LVcius Tarqui. Hoc exemplum mirabiliter auxit auguriorꝫ obſeruationẽ: cum miraculi tam manifeſta vis ſit: vt Theologi noſtri dubitent: qua via factum ꝓdicent. Nam ſi dæmoniaca: cũ natura id fieri non poſſit: mirꝫ eſt eãdẽ ꝓtãtem dæmonibus permiſſam aliis dicẽtibus: non vere inciſam cotẽ ſed aut vi: aut natura fiſſam fiſſura: dæmoniorꝫ fraude: aut auguris ꝓſtigiis celata: incidi viſam: de hoc lib.i. ab vrbe cõ. ex ea linq̃t re auguriis ſacerdotio q̃ augurum tãtus honos. acceſſit: vt nihil belli domiq; poſtea niſi auſpicato gereretur: concilia: exercitus vocati: ſumma rerum: vbi aues non admiſiſſent: ditimerẽtur: neq; tũc Tarq. de equitum centuriis quicq̃ mutauit &c. Ordo eſt. Lucius. T.ſ. priſcus: rex romanorꝫ cupiẽs adiicere cẽturiis equitum: quas romulus conſcripſerat: auſpicato.i. capto auſpicio. erãt aũt Rãnien. Tatiẽſes: Luceres: nouas.ſ. Centurias: vt plures haberet eqtes: cum prohiberetur ab Decio accio Nauio ſeu neuio (vt Dion. legit) augure: niſi ſup. auſpicato id faceret: offenſus. ſcilicet propter inhibitionem: interrogauit illudens artem authore liuio: ne pro an id: quod conceperat mente: ideſt animo: poſſet fieri: & ſup. augure iam capto augurio: & conſultis auibus: dicente.i. reſpondente. poſſe fieri: iuſſit cotem: quæ duriſſimus eſt lapis: diſcindi nouacula.i. cultro raſorio: quia dixit ſe id mente concepiſſe: q̃.ſ. cote allata: decius.ſ. augur: incredibili facto adminiſtrato.i. per eum: vt miniſtro deorum patrato: ſubiecit oculis regis effectum.i. efficaciam ſuæ profeſſionis: vnde ſtatua accii capite velato: quo in loco res acta eſt: in comitio videlicet erecta eſt cum cote: ad rei memoriam.

TIberius. G. Affert tria omina: ſiue oſtenta. Tiberio. G. necem portẽdẽtia: quæ qa cõtẽpſit: necem non euaſit. Erat ãt homo ſeditioſus: qui vt plæbi placeret: legem agrariam nunq̃ ſine ſeditione motam: aut tulit: aut ferre parauit. Ea autem exigebat: vt agri a P.R. acquiſiti: qui fere in patrum conſcriptorum: & paucorum nobilium erãt poſſeſſione æquis portionibus ciuibus condiuiderentur. Nota eſt de gracchis (Nam Caius quoq; gracchus frater huius eadem decã ꝓiit) hiſtoria: Ordo igit' eſt Tiberius. G. cũ pararet'.i. diſponeret' ad res nouas: vtpote ad legẽ agrariã ꝓmulgãdam: petiit ꝓma luce auſpicia domi.ſ. ſuæ: ingrẽs an q̃ pararet: ſuccederẽt: q̃ auſpicia rñderũt illi: perq̃.i. admodũ valde triſtia.i. aduerſa & egreſſus ianua offendit.i. læſit ad obiectum lapidẽ: aut limẽ: ita pedẽ: vt digitus.ſ. pedis decuteret'.i. de ſtatiõe q̃teret' ei: de n de.i. tertio loco tres corui occinẽtes.i. rauca voce clamãtes: in eũ aduerſum.i. oppoſitũ: ꝓtulerũt añ ipm ꝑtẽ tegulæ decuſſam.ſ. de tecto: qbꝰ oĩbꝰ: qa multa ſunt: aut ominibꝰ cõtẽptis: qa nihilominꝰ ꝓceſſit: decuſſus.ſ. in terrã in capitolio: ĩ qđ fugerat: a Scip. Naſica põtifice maxĩo ꝓcubuit.ſ. in mortẽ: ictus.i. ꝑcuſſus fragmẽto.i. fruſto ſubſelli.i. ſcabelli illic arrepti.

PVblius &c. Sicut de obſeruata: & de neglecta religione diſtinctim locutus eſt: ita de obſeruatis: & neglectis auſpiciis loqui inſtituiſſe videtur: nam hoc: & præcedens: & ſequens exemplum de neglectis eſt auſpiciis. Ordo eſt. Publius Claudius cum vellet cõmittere cum Carthaginenſi. prælium nauale: bello punico primo. nam tria leguntur:

& petiiſſet more maiorum.i.priſco inſtituto:auſpicia.i.ex auium aſpectione rem ſtabiliri:& pullarius.i.augur.i.qui ad hoc pullos aſſeruabat:nunciaſſet pullos non exire cauea:nam ex geſtu exeuntium iudicabant:iuſſit eos abiici in mare:dicẽs: quia nolunt eſſe.i.capere eſcam egreſſæ caueam:bibant.ſ.in mare proiecti. Is autem infœliciter pugnauit.

ASCE. LVcius Iunius collega.ſ.in conſulatu Publii Claudii:amiſit claſſem tempeſtate.i. aduerſa diſpoſitione uentorum & aquarum : auſpiciis neglectis : ideſt contemptis & præuenit morte voluntaria : quam ſibi intulit ignominiam damnationis.ſ.a ſenatu:ſi vixiſſet.

CVm Metellus.ſ.Lucius homo patricius & Pontifex Maximus iret.i.iter faceret petens tuſculanũ.ſ. agrum:duo corui aduolauerunt in os.i.faciem eius aduerſum.i.obiectam illis ; veluti impedientes iter: & vix.i.cum magna difficultate extuderunt.i.obtundendo effecerunt vt rediret domum: ædes veſtæ arſit nocte pro nocte inſequente.ſ.reditum : eius : in quo incendio Metel.ſeruauit palladium:ideſt ſimulachrum palladis ex ilio traductum aptum inter ipſos ignes:ſeruauit dico incolume.i.illæſum : ipſe tñ orbam luminibus exegit ſenectam authore Plinio lib.vii.de quo Iuue.Saty.iii.vel qui Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam.

MArco.&c.Cum Cice.opera Antonii triumuiri ꝓſcriptus in Caietana villa deliteret:miſſi ſunt:qui eum occiderent:caputq; Romam ferrent: quam rem coruus illi manifeſto augurio præmõſtrauit. Vnde dicit. Mors iminens Marco Ciceroni : eſt prædicta ſup.illi auſpicio:ideſt auis aſpectione: cum enim eſſet in villa Caietana:iuxta caietam vrbem maritimam Italiæ:coruus auis nigra:& ita mortis prænuncia:excuſſit in conſpectu eius:ferrum horologii : ideſt quod in horologio ſolari vmbras faciebat:motum loco.ſ.ſuo:& tetendit protinus ad ipſum.ſ.Ciceronem: poſt motum ferrum : quo indicaret illi non ſupereſſe horam vitæ : ac tenuit morſu laciniam .i. pendulam partem togæ ſup.eius donec Seruus nunciaret milites veniſſe ad occidendum eum.

MArcus Brutus vnus interfectorum Iulii Cæſa.cũ eduxiſſet in philippis iuxta pharſaliam:reliquias exercitus ſui aduerſus Cæſa.ſ.Auguſtum & Ant.ſ.triumuirum:duæ aquilæ aduolauerunt .ſ. in apertum aerem:ex diuerſis caſtris;quia alter ex caſtris bruti : alter ex caſtris hoſtilibus:& edita pugna inter ſe ea .ſ.aquila quæ fuerat ex parte bruti.i. quæ ex eius caſtris proceſſerat fugit mulctata.i.afflicta ab aduerſaria:male.i.multũ & in malũ ſuũ:& ita ſignificabat exitũ pugne futuræ.

CVm rex Alexander .ſ. magnus vellet conſtituere vrbem.ſ.Alexandriam in ægypto:democrates architectus.i.princeps ædificiorum faciendorum : & præcipue mœnium:cum non haberet cretam .i. terrã albam:& deduxiſſet lineamenta futuræ vrbis: polenta.i.genere pultis ex farre candido:ingens multitudo auium emerſa.i.exiſtens : aut quæ euolauerat proximo(ſunt q legant primo)lacu:depaſta eſt.i.abſumpſit : aut deuorauit:polentam: quod vocabulum Ouidius etiam neutrale protulit in Metamorpho.Dulce dedit teſta: quod coxerat ante polẽta:quod.ſ.auſpicium ſacerdotes ægyptiorum ſunt interpretati.ſ.dicentes vrbem ſuffecturam alimentis frequentiæ.i.multitudinis aduenarum.

Deiotarus rex. DEiotaro vero regi:Tranſit ad omnia & recte quidem:nam religioni coniunguntur ea : quæ non ſine numine diuum eueniũt. Deiotarus Rex Ciciliæ fuit:qui cum aquilam vidiſſet declinãtem in tectũ: ab eius vſu ſe quamprimum abſtinuit:ſequenti vero nocte corruit tectum: Cicero libro de diui. quid hoſpitem inquit clariſſimum : & optimum virum deiotarum regẽ cõmemorem:qui nihil vnquam niſi auſpicato gerit: qui cum itinere quodam propoſito & conſtituto reuertiſſet : aquilæ admonitus volatu:conclaue illud : ubi erat manſurus : ſi ire perrexiſſet: proxima nocte corruit: itaq; vt ex ipſo audieram: perſæpe reuertit ex itinere: cum iam progreſſus eſſet multorum dierum viam. ¶ Auſpicato:quia nihil ferme niſi captis auſpiciis gerebat : auſpicium autem ab aſpiciendis auibus dictum eſt. ¶ Solo æquatum:Quia corruit.

exire pullos cauea nuntiaſſet : abiici eos in mare iuſſit;dicens, quia eſſe nolunt:bibant.

¶ De.L.Iunio.

LVcius Iunius.P.Cl.collega neglectis auſpiciis,claſſem tempeſtate amiſit : damnationiſq; ignominiam : uolũtaria morte preuenit.

¶ De Metello.

CVm Metellus Pontifex Maximus Thuſculanum petens iret : corui duo in os eius aduerſum ueluti iter impedientes aduolauerunt, uixq; excuderunt : ut domum rediret , inſequente noctu ædes Veſtæ arſit, quo incẽdio Metellus inter ipſos ignes raptum palladiũ incolume ſeruauit.

¶ De Marco Tullio Cicerone.

MArco Ciceroni mors iminens auſpicio ꝓdicta eſt:cum enim in uilla caietana eſſet:coruus in conſpectu eius horologii ferrum loco motum excuſſit:& protinus ad ipſum tetẽdit: ac laciniam togæ eo uſq; morſu tenuit : donec ſeruus ad occidendum eum milites ueniſſe nunciaret.

¶ De Marco Bruto.

MArcus Brutus cum reliquias exercitus ſui aduerſus Cæſarem ,& Antoniũ eduxiſſet: due Aquilæ ex diuerſis caſtris aduolauerunt:& edita inter ſe pugna:ea, quæ ex parte Bruti fuerat:male multata fugit.

¶ Externa de rege Alexandro.

CVm rex Alexander urbem in Aegypto cõſtituerẽ uellet:architectus Democrates cũ cretam non haberet : polentaq; futuræ urbis lineamenta deduxiſſet:ingẽs auium multitudo primo lacu emerſa polentam de paſta eſt : quod ſacerdotes ægyptiorum interpretati ſunt aduenarum frequentiæ alimentis ſuffecturam urbem.

¶ De Deiotaro Rege.

DEiotaro uero regi omnia fere auſpicata gerenti ſalutaris aquilæ conſpectus fuit:qua uiſa abſtinuit ſe ab eius tecti uſu: quod nocte inſequenti, ruina ſolo æquatum eſt.

OMinum obſeruatio.Declarat quare omina religioni ſubiungat.Cice.lib.de diuina.Non ſolum inquit deoꝝ voces pythagorei obſeruauerunt:ſed etiam hominum:que vocant omina:quæ maiores noſtri quia valere cenſebant: icirco omnibus rebus agẽdis:quod bonum:fauſtum fœlix:fortunatumq; eſſet:præfabantur. ¶ Contactu: coniunctione:& affinitate. ¶ E præſidio:e loco:vbi præſidia poſita fuerant. ¶ Hic optime manebimus. Ecce omen.nam ab ore dr omen quaſi orimen:quicquid ex ore egreditur. ¶ Senatus accipere:ſe. Ideo hoc dixit qa in poteſtate uidentis & audiẽtis erat:an recipere an reſpuere id voluerit. ¶ E ueſtigio Statim:tractum inde:qa cum aliquid repente fieri volumus ita dicere ſolemus:anteq̃ e ueſtigio moueare:hoc exequere. ¶ Proſperimis auſpiciis.ſ.Romuli & Remi:quoꝝ alteri ſex.alteri.xii.vultures apparuerunt Veientane vrbis appellatione. Vt queadmodum primo romanum vocabatur:poſtea veiẽtanum appellaretur. Inclitæ victorie: quã romani ex veientib9 peperãt:vrbe coꝝ capta: direptaq;. ¶ Infundi miſceri. ¶ Huius tã ꝓclari.Liui.dictator inqt Camil.capta veioꝝ vrbe:ꝓcones edicere iubet:vt ab inermi turba abſtineatur:is finis ſanguinis fuit:deinde inermes capti:& ad ꝓdam miles permiſſu dictatoris diſcurrit:qui cum ante oculos eius aliquanto ſpe:atq; opiniõe major:maioriſq; pretii rerum ferretur : dicitur manum ad cœlum tollens ꝓcatus eſſe dictator: vt ſi cui hominũ deorumq; nimia ſua fortuna Populiq; Roma. videretũ: vt eam inuidiam lenire ſuo priuato incõmodo q̃ minimo publico Populiq; Roma.liceret:conuertentem ſe inter hanc venerationem traditur memoriæ prolapſum cecidiſſe: Idq; omen pertinuiſſe: poſtea ab euentu rẽ cõiectantibus viſum ad damnationem ipſius Camilli:clademq; capte deinde vrbis Ro. quod poſt paucos accidit annos. ¶ Tam ꝓclari operis author. Vt reſtituerent mœnia vrbs Ro.nam ipſe fuit:qui ab exilio reuocatus : collectis reliquiis exercitus Popu. Roma. qui apud Aliã fluuium paucis ante diebus turpiter fuſus fuerat ; atq; fugatus ex urbe gallos eiecit.

ASCE. ¶ DEIOTARO hoc exemplum nõ eſt de omine : ſed de auſpiciis:in quo Oliuerius propter exemplaris deprauationem deceptus eſt. Ordo eſt: Vero ſed:cum ſuperiora fere malum portenderent:conſpectus ſeu conſpectio aquilæ fuit ſalutaris deiotaro regi:quem Cicero defendit: gerenti fere omnia auſpicata:ideſt auſpicio præuiſa(ſunt qui auſpicato legant nec minus placet)qua:ſcilicet aquila viſa abſtinuit : ideſt alienauit ſe ab vſus eius tecti : ideſt alti ædificii : quod æquatum eſt ſolo : ideſt terræ planæ : ruina : ideſt per ruinam ſequenti nocte.

OMinum etiam &c.Poſt auſpicia tractat omina:præmittitq; more ſuo præludium ad aptum tranſitum faciendum: vnde facile patet:quod etiam aldus animaduertit:ſuperius exemplum non pertinuiſſe ad omen. Omen autem ẽ quando vox ex ore alicuius excepta:cum ad aliud propoſitum ſit dicta:ad alterius rei euentum ab excipiente eã applicatur. Neq; tamen ab ore dũtaxat capitur:nam & factum pro:omine ſæpe animaduerſum legimus : vt in caſu Camilli proximo loco dicetur:& in procurſu aſelli ad fontem quem marius pro omine ſequutus eſt.Sic equorum lapſus : leporum occurſus : & id genus alia pro ominibus obſeruata legimus.miſera mortalium ſuperſtitione: & certiſſima dæmoniorum illuſione:quæ eo ſeruitutis genere homines deuinctos præmebant.Nam quid aſelli procurſus ad fontem ad marium pertinuit?Certe ſiti potius q̃ fame oppreſſus fontem prætulit.At marius ſibi aquas petendas intellexit: quod quia ꝓſpere feci obſeruatum eſt:& ſcriptis mandatum:at ſi in mari periiſſet:nulla ominis mentio fuiſſet.quin adeo omina:auſpicia.auguria:& id genus portenta nihil efficaciæ credebantur habere:niſi in capientibus & ratificantibus: vt voluntaria haberetur eiuſmodi ſeruitus.Ordo eſt.Obſeruatio ominum eſt etiam innexa aliquo contactu religionis quoniam ſup.ominis obſeruatio creditur conſtare non fortuito motu:ſed diuina prouidentia:quam rem ſuæ credulitati prætendunt fere diuinatores affirmantes:quæ fiunt ab aſtris dependere : & ideo prænoſci poſſe:que.ſ.obſeruatio efficit: vt vrbe; ſcilicet Roma deleta præter capitolium : a gallis : & ſup.patribus conſcriptis deliberantibus:ideſt conſultantibus : vtrum migrarent veios iam captos a Camillo : an reſtituerent : mœnia ſua:cohortibus redeuntibus : forte eo tempore quo conſultatio fieret : e præſidio : ideſt vrbibus : quibus præſidio fuerant : centurio exclamaret in comitio : ideſt in eo campo : quo ad ſuffragia populus coire ſolebat : o ſignifer ſtatue : ideſt fige in terram : ſignum ideſt vexillum : nos manebimus optime hic enim pro quia ea voce audita : ſenatus reſpondit ſe accipere:ideſt acceptum habere:omen.& omiſit e veſtigio:ideſt ilico. conſilium tranſeundi Veios.Quam ideſt o quantum paucis verbis eſt confirmata : ideſt ſtabilita conditio: de domicilio ſummi imperii futuri:ideſt vbinam monarchia arcem haberet : credo diis exiſtimantibus indignum ſup.eſſe. nomen Romanum ortum proſperis auſpiciis : mutari appellatione vrbis Veientanæ: ideſt vt romani deinde veientes dicerentur : & decus inclytæ victoriæ:infundi ruinis vrbis modo:ideſt paulo ante abiectæ. ¶ Huius &c.Ordo dependet a ſuperiore.nã talis eſt.Camillus auctor huius tam præclari operis:vt ſcilicet veii caperentur: & eo non migraretur : aut vt reſtituerentur mœnia vrbis:cum eſſet præcatus:vt ſi fœlicitas Populi Romani videretur:cui: ideſt alicui deorum nimia : ſicut æneidos ſexto.Nimium Romana propago Viſa potens ſuperis.

¶ DEIOTARVS:rex armeniæ minoris:& tetrarcha gallogrætiæ.hircius in rebus Cæſa.qui Siciliæ : vel Ciciliæ regem ſuſpicantur parum diligentes hiſtoriæ ſunt. ¶ Veios migrate.hinc illa indignatio in Neronem.Roma domus fiet Veios migrate Quirites:Si non & Veios occupat iſta domus. THE.

OLIuerius. Ominũ vis.

¶ De Ominibus. Capitulo IV.

OMinũ etiam obſeruatio aliquo contactu religionis, innexa eſt : quoniam non fortuito motu ſed diuina prouidentia , conſtare creditur:quæ effecit:ut Vrbe a Gallis deleta: deliberãtibus.P.C.utrum Veios migrarent : an ſua mœnia reſtituerent:forte eo tẽpore, e præſidio cohortibus redeuntibus ,cẽturio in Comitio exclamaret: Signifer ſtatuæ ſignum.hic optime manebimus.ea enim uoce audita , Senatus accipe omen ſe reſpondit:e ueſtigioq; Veios tranſeundi cõſilium omiſit . Quam paucis uerbis de Domicilio futuri ſummi imperii confirmata eſt conditio .Credo indignum diis exiſtimantibus : proſperis auſpiciis romanum nomen ortum , Veiẽtanæ urbis appellatione mutari inclytæq; uictoriæ decus modo abiecte Vrbis ruinis infundi.Huius tam præclari operis author Camillus , cũ eſſet ꝓcatus :ut ſi cui deoꝝ nimia fœlicitas Po.Ro.

OLIuerius. Adoraturi in orientē vertebātur. ¶INVIDIA:ob captam vrbem veiorū quā totius hetruriæ opulētiſſimā fuiſſe cōſtat.Et qa fœlicitas illa videbat̃ eſſe nimia:ueritus eſt:ne cui deorū faceret inuidiā. ¶Eius fœ. q̄ ſua magnitudine diis ēt feciſſet inuidiā. ¶Lap.c. Nā ſicut mos erat adoraturus cū ſe oriētem verſus cōuertiſſet ꝓlapſus cecidit: hoc idem affirmat Ci.li.de.na.de. ¶Qua op.dānatus.n. fuit die dicta ſibi a.L.Apuleio tribuno plæ.de qua dānatiōe dicemus li.v.ca.de ingratis.Merito hic laudat Camillum:difficile diſcrimen eſt inquit:vtrum maior laus fuerit viciſſe veios:an oraſſe deos:vt in ſe malum omen conuerteret. ¶Victoria igit̃ & pietas inter ſe certarūt:qa nō facile diſcernes:vtrū laudāda magis ſit victoria:Camilli:an ipſa ꝓcatio. ¶Auxiſſe bona.Deuictis veis. ¶Mala:Deprecatione ſua.

uideretur: eius inuidia,ſuo aliquo incōmodo ſatiaretur:ſubito lapſu decidit qđ omen ad dānationem, qua poſtea oppreſſus eſt: ꝑtinuiſſe uiſum ē merito aūt de laude inter ſe,uictoria, & pia ꝓcatio ampliſſimi uiri certauerūt.æque enim uirtutis eſt & bona patriæ auxiſſe:& mala in ſe transferre uoluiſſe.

¶De Lucio Paulo & filia.

QVid illud? qđ.L.Paulo cōſuli euenit,quā mēorabile? cū ei ſorte eueniſſet: ut bellū cū rege Perſa gereret: & domū e curia regreſſus,filiolā ſuam noīe Tertiā: quæ tū erat admodum paruula,oſculatus:triſtē aīaduerteret: interrogauit qd ita eo uultu eſſet:q̄ rn̄dit Perſam piſſe.deceſſerat aūt Catellus, quē puella in delitiis hūerat noīe Perſa.arripuit igit̃ omen Paulus: eq; fortuito dcō,quaſi certā ſpē clariſſimi triūphi aīo ꝓſumpſit.

¶De Cæcilia Metelli.

AT Cæcilia Metelli dum ſororis filiæ, adultæ ætatis Virginis,mor̃ priſco, nocte cōcubi a nuptialia petit: omē ipſa fecit.nā cū ī ſacello quodā, eius rei gr̃a aliquādiu ꝓſediſſet: nec aliqua nox ꝓpoſito cōgruēs eſſet audita,feſſa lōga ſtādi mora puella,rogauit materterā:ut ſibi pauliſp

Paulus in macedoniā. QVid illud: omen camilli memorabile fuit. At qđ ſeqtur nō minori memoria dignum. Nam cum macedonicum bellum.L.Pau.ſenatus extra ordinē decreuiſſet:& ea ipſa die domū ad veſperas rediiſſet: filiolam ſuam tertiam:quæ tunc erat paruula: admodū oſculans aīaduertit:triſtiorem.Quam cū interrogaſſet: qd ita triſtis eſſet:mi pater inquit perſa periit:tum ille arctius puellam complexus:accipio inqt mea filia omen. Erat aūt mortua Catella eo noīe:quam puella habuerat in deliciis.L.aūt Paulus omen accepit ꝑſam macedonū regem:aduerſus quem ſibi decreta fuerat prouincia: eo bello perituꝝ:quod & fcm̄ eſt: quāuis viuus ductus fuerit in triūphum. Iuſti.li.xxxiii. Dum hæc aguntur inqt: mœtu iam periculoſi belli Ro.Aemili.Pau.creat: eiq; extra ordinem macedonicum bellum decernūt:qui cū ad exercitum veniſſet non magnam moram pugnæ fecit: pridie q̄ cōſereret bellū:luna nocte defecit:triſte id oſtenſum perſeo oibus ꝓſagientibus:finemq; macedonici regni portēdi vaticinātibus. ¶Cū re: diuerſis modis hoc nomen declinatur perſeus perſei: qua dclitione vſus eſt Iuſt.vt ſupra vidimus:cum dixit:triſte id oſtentū perſeo: ſimili modo.& Li.li.x.bel.macedo.multis in locis: vt ibi videre licet:declinatur & perſes huius perſis:vt ſentire videt Ser.honoratus:qui Saluſtii vtit̃ exemplo in hiſtoriis: quem librum amiſimus:vbi ꝓbare intendit ſubtractam eſſe lr̃am.S.huic nomini Achilli:& in eo verſu. Troas reliquias danaū atq; īmitis Achilli.dicit.n. pp omioteleuton detraxit S lr̃am:quæ plerūq; pro ſybilo habetur: nō ſolum neceſſitatis:ſed etiam euphoniæ:cā vt Sal.A principio vrbis ad bellū perſi macedonicum properſis.Item perſa huius perſæ vt hoc loco.

AT cæci me.Ci.li. de diu.L. flaccum flaminē Martia.inqt audiui: cum diceret Cæciliam Metel. cū vellet ſororis ſuæ filiam in matrimonium collocare:exiſſe in quoddam ſacellum ominis capiēdi cā:quod fieri more veteꝝ ſolebat:cū virgo ſtaret: & Cæcilia in ſella ſederet: neq; diu vlla vox extitiſſet:puellam defatigatam petiſſe a matertera:vt ſibi cōcederet pauliſp: vt in eius ſella requieſceret: illā aūt dixiſſe:vere mea puella tibi cōcedo ſedes meas:quod omen res cōſecuta eſt.ipſa.n.breui mortua eſt: virgo aūt nupſit: cui Cæcilia nupta fuerat. ¶At Cæcilia me.ſ.vxor:vt Hectoris andromache:& deiphobe glauci. ¶More priſco.mos.n.fuit apud maiores:vt cū puellæ mature viro:& plenis iam nubiles ānis eſſent in tēplis excubarēt:& ibi ſtātes omen acciperēt futuri mariti. ¶Cōcubia nocte.Intēpeſta nocte.Var.de lingua latina.Intēpeſtū celius dicebat:cum tp̄s agēdi eſt nullum

Concubia nox ASCE. quod alii concubium appellarunt:q; fere tunc omnes cubarent:eſt ergo prima pars ſomni.Eius rei petendi nuptialia.

¶INVIDIA eius.ſ.dei ſatiaret̃:& ita ſedaret̃ aliquo incōmodo ſuo.ſ.ꝓcatis camilli:decidit.i. deorſum in terram cecidit: ſubito lapſu.i.inopino caſu:qđ omen.ſ.caſus viſum ē ꝑtinuiſſe ad dānationē.ſ.camilli:q̄ opp̄ſſus ē poſtea:qa in exiliū actꝰ: Aūt pro ſed:victoria & pia ꝓcatio ampliſſimi viri:uidelicet Camilli:certauerūt merito īter ſe de laude.i.vtri maior laus deberet̃.n.ꝓ qa:ē æq;.i.æqualiter:aut æq;.i.æqualis virtutis:& auxiſſe bōa ꝑriæ:qđ fecit ꝑ victoriā: & voluiſſe trāſferre in ſe mala.ſ.ꝑriæ:qđ ꝓcatꝰ ē. ¶Quid illud.Affert euidētis ominis exēplū dicēs.Quid illud.i.qd dicēdū putas de illo omīe:qđ euēit Lucio.P.ſ.æmilio cōſuli:q̄.i.q̄tū ſup.putas memorabile:i.memoratu dignū ſit.Cū eueniſſet ei ſorte:qa conſules ſortiri ſolebāt inter ſe ꝓuincias:aut forte legēdū ē qa extra ſortē decreta ē ei ꝓuincia:vt gereret bellū cū ꝑſa(ꝓpriū ē nomē)rege.ſ.Macedoniæ:& egreſſus e curia domū:oſculatus filiolā ſuā Tertiā noīe:q̄ erat tūc puula admodū aīaduerteret triſtē:iterrogauit qd ita.i.cur:eēt eo.ſ.tā mœſto vultu?Quæ rn̄dit ꝑſam piſſe.Aūt ꝓ ſed catellus.i.puus canis noīe ꝑſa(nā canes a fluminibus:aut regionibus:aut colore noīa ſæpe ſumūt)quē puella hūerat in deliciis:deceſſerat.i.mortuus fuerat:nō tn̄ cani captum vr̃ vocabulū:nō.n.decedit.i.de loco cedit:quod ꝑtiṫ:vt aīa bruti.nā corpus māſit. Igit̃ qa fauſtū erat viſum:paulus.ſ.æmilius:arripuit.i.auide accepit:& ratū hūit omen.i.ab ore ꝓlatū rei euētū:& ꝓſumpſit.i.ꝓcepit hāc rē anteq̄ contingeret:& ſumpſit aīo.ſ.ſuo.i.cogitatione:edicto fortuito.ſ.puellæ:quaſi certā ſpem triūphi clariſſimi:quē poſtea de ꝑſa egit: vñ Macedonicus dictus eſt. ¶At Cæcilia.Aliud affert omen ex ore Cæciliæ Metelli dicēs.At.i.ſed Cæcilia Metelli.ſ.cōiunx: dū more priſco.i.veteri inſtituto:petit nocte cōcubia.i.q̄ mortales ſimul cubare ſolēt:& qeſcere:nuptialia.i.ꝑtinentia ad nuptias:filiæ ſororis:virginis.i.q̄ erat virgo ætatis adultæ.i.iā maturæ viro:ipſa fecit:nō accepit omen.nā cū ꝓſediſſet in quodā ſacello.i.ꝑte tēpli:capellā:nūc vocāt:aliquādiu:gr̃a eius rei.i.nuptialiū ominum cā:nec aliqua vox congruēs ꝓpoſito.i.ꝑtinēs ad nuptialia virginis eēt audita:puella feſſa lōga mora ſtādi:rogauit materterā.i.m̄ris ſuæ ſororē:Cæciliam uidelicet.

¶LOCVM reſidendi.Vt feſſa non nihil ſe recrearet. ¶Mora:quadam indulgentia:& cōmiſeratione puellæ cōmota.

OLIuerius. Marii caſus varii. CAio autem.Cum.P.Sulpi.tribunus plæbis auctore.C.Ma.pernicioſas leges promulgaſſet: vt exules reuocarentur: vt noui ciues:libertiniq; diſtribuerentur in tribus:vt & conſul Ma.aduerſus Mitrida.pontiregem dux crearetur: & aduerſantibus conſulibus.Qu.Pompe.&.L.Syllæ vim intuliſſet:occiſoq; Pompei conſulis filio genero ſyllæ.L.Sylla conſu:in vrbem cum exercitu venit.& aduerſus factionem Sul.& ma.in ipſa vrbe pugnauit:eamq; expulit.Ex quo.xii. a ſenatu hoſtes:iter quos cōſul Mari.& filiꝰ iudicati ſunt.P.Sul.cū in quadā villa lateret īdicio ſerui ſui retractꝰ:& occiſus ē. C.Marius filius in aphricam traiecit .C.M. pater Minturnas delatus in paludibus delituit: eo ſyllani milites: cum veniſſent:ac diligenter: & accurate eius veſtigia indagarent:nec eum inuenirent:paſtorem haud longe cōſpicati rogāt primo indicet Marium:fluctuantē deinde: & diſſimulantem minis:& terrore ꝑfūdūt:qui vbi ſe a militibus circūfundi: & telis vndiq; peti vidit Marium indicat:itaq; capit̃ Marius Minturnaſq; defert̃:& in domum faniæ mulieris publice cuſtodiendus traditur: ad quem occidēdum Seruus publicus natione cimber miſſus inermem:& ſqualore obſitum maieſtate tanti viri cōmotus ſtricto iam gladio interficere non ſuſtinuit:& tremebundus abiecto ferro refugit: clamitans geminata voce:non poſſum interficere Marium: tum Minturnenſes maieſtate viri capti incolumen præſtiterunt:hinc ergo cum abiturus exiſſe e domo: animaduertit aſellum neglecto pabulo: quod obiectum ei fuerat: ad aquam contendentem:quo viſo omen arripuit: intellexitq; ſibi ſalutem nauigatione querēdam eſſe: & ſtatim impetrat a minturnenſibus:vt ſibi publica nauis tradatur: quo facto ſe contulit in aphricam:& ibi vires comparauit: quibus priſtinam fortunam & dignitatem breui recuperauit ſicut ſuo loco oſtendemus. ¶Fāniæ:qui defendit in iudicio. ¶Alioquin:inſuper. ¶Peritiſſimus: qui maximam augurii peritiam haberet. ¶In aphricam. Vbi cōparato exercitu cum ſe cinnæ coniunxiſſet vrbem cœpit: & priſtinam dignitatem cum magno inimicorum exitio recuperauit. Marius augurii peritiſſimus.

locum reſidendi accōmodaret:cui illa: ego uero inqt libēter tibi mea ſede cedo.quod dictum ab indulgētia profectum,ad certi ominis proceſſit euentū quoniam Metellus non multo poſt mortua Cæcilia,uirgine,de qua loquor,in matrimonium duxit.

¶De Caio Mario,& ominis obſeruatione.

CAio autē Mario obſeruatio ominis procul dubio ſaluti fuit: quo tpe hoſtis a Senatu iudicatus:in domum Fāniæ Minturnis cuſtodiæ cā deductus eſt: aīaduertit enim Aſellum, cum ei pabulum obiiceretur: neglecto eo,ad aquā ꝓcurrentem.quo ſpectaculo,deoꝝ ꝓuidentia quod ſequeret̃,oblatum ratus: alioqn ēt interpretandaꝝ religionū peritiſſimus:a multitudine, quæ ad opē illi ferendam confluxerat:impetrauit: ut ad mare ꝑduceretur.ac protinus nauiculam conſcēdit: eaq; in Africam prouectus,arma Syllæ uictricia effugit.

¶De Pompeio magno.

POmpeius uero magnus in acie Pharſalica uictus a Cæſare:fuga quærēs ſalutem: curſu in inſulam Cyprum, ut aliquid in ea uirium contraheret: claſſem direxit. Appellenſq; ad

POmpeius vero: omen future cædis factum eſt Pompeio Cæſ.arma fugienti: nam in acie pharſalica victus cum inſulam cyprum peteret:vt inde virium aliquid contraheret:vidit a longe eminēs ædificium:& interroganti qđ ei nomen eſſet:rn̄ſum eſt κακοβασιλέα quo audito mœſtus intellexit:ſe malū regē experturū. ¶Pōpeius magnus:cuius magnitudo totum orbē cōplexa fuit.nam Ci.in Cati.inuecti.iiii.paucis verbis oſtendit: quāta fuerit Pompeii rerum geſtarum magnitudo.dicit.n.Pōpeii res geſtæ:atq; virtutes cōtinent̃ iiſdē:qbus ſolis curſus regionibus:ac terris cōtinet̃. ¶Pharſalica:theſſalica.nam regio illa diuerſis nominibus fuit appellata emonia:theſſalia:pharſalia: macedonia:emathia:campi philippici:prout eam diuerſi reges occuparunt. ¶Contraheret:colligeret:congregaret.

ASCE. ¶VT ACcōmodaret ſibi pauliſper.ideſt paululum temporis:locum reſidendi.Cui illa.ſ.Cæcilia inquit ego vero.ideſt certo & ſerio: cedo tibi mea ſede.ideſt do tibi ſedem meam:vt ſedeas:quod dictum profectum ab indulgentia.ideſt clemēti affectione in puellam: proceſſit ad euentum certi ominis: quoniam Metellus duxit in matrimonium virginē: de qua loquor:Cæcilia mortua.ideſt cum eſſet mortua:non multo poſt.Caio autem Mario. Omen hoc in facto: non in verbo captum.nam cum aſinum animaduertiſſet marius:neglecto pabulo terreſtri:ad aquam bibēdam profugere: intellexit neglectis terreſtribus auxiliis ad marinum aufugium properandum:quod quia fecit:& proſpere illi forte ſucceſſit: religioni a miſeris mortalibus aſcriptum eſt.Sabellicus author eſt aſinum: qua potuit voce omen confirmaſſe. Nam ingenti inqt voce velut claſſico quodam edito:ad fontem petulca geſticulatione procurrit.Ordo eſt.Autem.ideſt ſed: obſeruatio ominis:ſcilicet in facto fuit Caio Mario videlicet priſco:qui ſepties conſul antequam moreretur fuit:ſaluti. ideſt ad ſalutem: ideſt ſeruationem vitæ:ſic enim ſalus fere accipietur:eo ſup.tempore: quo tempore:ipſe iudicatus hoſtis ſenatus: ſcilicet Romani deductus eſt cauſa cuſtodiæ:ideſt vt cuſtodiretur:donec Romam traheretur:minturnis:ideſt ad villam iuxta paludes: in quibus repertus erat:in domum faniæ.Oliuerius dicit mulieris: credam viri dicendum.nam ſabellicus vocem ſenis:a quo occultus fuerat:audita dicit.& in Terentio:viri nomen eſt:Enim pro quia. ¶Animaduertit:ſcilicet cum Minturnenſium nemo auderet in eum manum mittere.cum ne cimber quidē id auſus fuiſſet:& eum abire permiſiſſent: aſellum procurrentem ad aquam.ſ.fontalem: cum pabulum.i.nutrimētum obiiceretur ei:eo.ſ.pabulo neglecto.i. prætermiſſo tanq̄ ſpreto:Quo ſpectaculo ratus ſup.eſt:oblatum ſup.eſſe ſibi prouidentia deorum:id quod ſequeretur:alioquin.i. qui alio quoq; modo eſſet peritiſſimus:minime tamen litteratus:religionum:quæ ad diuinationem pertinerent: interpretādarum.i.exponendarum:quid portenderent:impetrauit a multitudine:præſertim minturnenſium: quæ confluxerat ad opē ferendam illi:vt produceretur ad mare:ac protinus conſcendit nauiculam:& prouectus ea.ſ.nauicula in aphricam: effugit arma ſyllæ victricia.ſ.tunc vtpote:a quibus victus fuerat.Pompeius vero magnus victus.ſ.a Cæſare in acie pharſalica ideſt conflictu apud pharſaliam vrbem emathiæ:quærens ſalutem.i.ſeruationem vitæ:& reipub. fuga.i. fugiendo direxit curſu.i.cum celeritate claſſem in cyprum inſulam:vt contraheret.i.congregaret:aliquid virium.i.copiarum:quæ vires ſunt exercitus:in ea.ſ.inſula:& appellens.ſ.claſſem.

OLI. Paphus oppi.

¶OPPIDVM paphum:oppidum eſt cypri:ubi præcipue colebatur venus quæ paphia dicta. Virgi. Inde paphum ſubli
mis abit:ſedeſq; reuiſit Læta ſuas &c. κακοβασιλεια malum regem ſicut Ptolomeum expertus eſt. ¶Non tulit diſſimu
lanter:Non occultauit illud:quod mente conceperat.

MArci ēt Bruti:Nota ē hiſtoria q̃uo Bru. & Ca. Cæ. in ſenatu multis uulneribus cõfoderũt:quã tñ ſuo loco dicemus
ſed qđ ad hũc locũ ptinet:cũ Bru. poſt patratũ hõicidiũ ſacrificaret natali ſuo:inter pces: vt mos erat aĩum adiecit
ad carmē Ho. αλλα με μοιρ ολοη και λητους εκτανεν υιος. Sed me parca ferox latonæq; obruit īfans. Alius
vero ſic traduxit:ſed me ſors miſera & latone pdidit in
fans. Et ita fcm̃ ē. nã in cãpis philippicis:vbi cõgreſſus ē
cũ Auguſto:& M. An. forte ita cecidit: ut ſignũ belli fu

Signũ prælii

turi p̃põeret ab Auguſto & Anto. ſignũ apollinis. nam
mos erat vt cõmiſſuri p̃lia:deũ aliquē ſignũ pugnæ præ
põerēt:vt. C. Ma. Martis ſimulacrũ. Sylla delphici apolli
nis ſignũ ppoſuit auguſtus: omē qđ fcm̃ eſt verſus ille
quodãmõ ĩpleuit:qa ĩ ea pugna ſupat⁹ ē: in qua ſignũ
fuerat apollo latonæ fili⁹. ¶Admiſſo parricidio:Hoc ñ
ſine adulatiõe dcm̃ eſt. vult. n. Var. Cæſarē pſem patriæ
fuiſſe. ¶Natalē: Mos fuit apud antiquos vt natalia p̃n
cipes ſua ſolēniter celebrarēt. Virgi. Phillida mitte mihi
m. eſt na. Iola. ¶Signo. da. Vt milites Cæſariani: & An
toniani a militibus Bruti & Caſſii dignoſcerentur.

COnſentaneo vocis iactu:pari rõne Caſſi⁹ Bru
to affinitate cõiũctus:qppe q Iuniã Bruti ſoro
rē dixerat vxorē:fecit ſuæ futuræ mortis oē:cũ
rogãtib⁹ rhodiis:aliqua ſibi deoꝝ ſimulachra relinq. ſo
lē a ſe relinq rñdiſſet. nã qđ ille p ludibriũ dixit: ſuo euē
tu ſortitus ē:qa reuera ſolē reliqt. ¶Solē relinq: ſimula
chrũ ſolis:hoc ãt p ludibriũ dixit: qppe quē ferre nõ po
terat præ magnitudine. Memorat̃. n. a ſoli. vnũ ex ſeptē
mirabilib⁹ mũdi:erat aũt centũ viginti ſex pedũ imago
ænea:& fuſilis fcã quã a ſe caſſius relinq dicebat. Inſo
lētia:Supbia. nã quãto maior erat timor victi: tanto ma
gis victori ſupbia creſcebat. ¶Protraheret:mãifeſtaret:
vel augeret. ¶Ipm ſolē:qa cũ victus eēt: & cũ oibus co
piis in hoſtiũ ptãtē vēiſſet:ſibi mortē cõſciuit. ¶In ligu
ria. Ligures ĩmis alpiũ iugis adherentes inter varꝫ & ma

Lætus mons Varrus flu.

gram fluuios:ĩplicitoſq; dumis ſilueſtrib⁹:maior aliquã
to labor eſt inuenire q̃ vincere. Varrus Fluuius eſt gran
diſlex alpibus fluēs galliã trãſalpinã a ciſalpina ſepans
vetuſtiſſimus Italiæ terminus Macra fluuius ē ex initio
apēnini fluens inter liguꝝ mõtes & demum iuxta lunã
ciuitatem defluit in mare tyrrhenum.

ASCE.

¶AVT ſe ad oppidũ paphũ. ſ. noĩe:ſi præpoſuiſſet pa
phũ:nõ p̃poſuiſſet ad:cõſpexit in littore ædificiũ ſpecio
ſum:& interrogauit gubernatorē. ſ. nauis:qđ nomē eſſet
ei. ſ. ædificio:q rñdit vocari cacouaſilea. i. malũ regē. Nã
cacos dr̃ malus:& βασιλευσ Baſileus pfert̃ tñ vaſile⁹
rex:q̃ vox cõminuit. ſpē eius. ſ. Põpeii quãtulacũq; reſta
bat:qa nõ ſperabat ſe bonũ regem inuētuꝝ. Neq; tulit. i.
paſſus eſt id. i. eã ſpei depoſitõem: aut idignatõem ſuam
diſſimulanter:auertit. n. oculos ab illis:tectis. ſ. tam mali

oppidum Paphum: conſpexit in littore ſpecioſum
ædificium:gubernatorēq; ĩterrogauit: quod ei no
men eſſet, q reſpõdit κακοβασιλεα uotari. q̃ uox
ſpem eius quantulacunq; reſtabat:cõminuit. Neq;
id diſſimulãter tulit. auertit enim oculos ab illis te
ctis:ac dolorē, quē ex diro omine conceperat, gemi
tu patefecit.

¶De Marco Bruto.

MArci etiam Bruti dignus, admiſſo parici
dio euentus, eſt omine deſignatus. ſiquidē
poſt illud nefarium opus, natalem ſuum ce
lebrans:cum græcum uerſum exprimere uellet: ad
illud potiſſimum Homericum referendum aĩo teten
ditur. αλλα με μοιρ ολοη και λητους εκτανεν υιος. qui deus philippenſi acie, a Cæſare, & Anto
nio ſigno datus, in eum tela conuertit.

¶De Caio Caſſio.

COnſentaneo uocis iactu. C. Caſſi aurem for
tuna puellit. quæ orantibus Rhodiis: ne ab
eo cũctis deorum ſimulachris ſpoliarentur,
Solem a ſe relinqui reſpondere uoluit. ut rapaciſſi
mi uictoris inſolentiam, dicti tumore protraheret:
abiectũq; macedonica pugna, nõ effigiē Solis, quã
tm̃mõ ſupplicib⁹ ceſſerat:ſed ipm ſolē re uera relin
quere coegit.

¶De Petilio.

ANnotatu dignũ illud quoq; omen:ſub quo
Petilius conſul in Liguria bellũ gerens occi
derit. Nã cum mõtem, cui Leto cognomen
erat oppugnaret:interq; adhortationem militum di
xiſſet: hodie ego Letũ utiq; capiã, inconſyderatius
præliando, fortuitũ iactũ uocis leto ſuo cõfirmauit.

ominis:ac patefecit gemitu. ideſt gemendo:dolorem:quem cõnceperat ex diro. ideſt execrabili omine. ¶Marci &c. Affert
omen pernitioſum Bruto dicens. Euentus. i. exitus rei:etiam Marci Bruti:non ſolum Pompeii:dignus parricidio admiſſo
dum Cæſarem patrem patrie:& etiam ſuum occidit. Nam Cæſar tribus & viginti vulneribus cõfoſſus eſt vno dũtaxat ge
mitu ad primum ictum emiſſo. Marcum enim Brutum in ſe graſſantem intuitus:græcis verbis dixiſſe fertur. Et tu fili. hoc
eſt etiam tu fili me occidis:qui in te paterno ſum animo? euentus dico Marci Bruti deſignatus eſt. i. præfiguratus:omine.
Siquidem. i. qm̃ ipſe celebrans poſt illud nefarium opus:videlicet cædem Iulii Cæſ. ¶Natalem ſuum. i. diem: quo natus
fuerat:cum vellet exprimere verſum græcum. ſ. aliquem lepidum:& feſtiuum. nam tales multi ſunt apud græcos: tetendit
animo. i. animus illi tractus eſt potiſſimum ad referēdum illud homericum:quod latine ſonat: Sed parca. i. dea fatorum
fera. i. crudelis in me:& infans. i. filius latonæ ſemper iuuenili forma:videlicet Apollo:perdidit me. Qui deus. ſ. apollo da
tus a Cæſ. ſ. Auguſto:& Antonio eius ſocio:ſigno. i. vt ſit ſignum:ſeu vexillum:ſup. in acie. i. cõflictu philippẽſi. i. pharſalico
conuertit. ſ. animando eos:quibus ſigno erat tela in eum. ſ. Marcum Brutum. Virg. etiam eſt author in bello actiaco cõtra
Antonium & Cleopatram Auguſtum vſum Apolline:Quinetiã nõnunq̃ ſeſe pro Apolline geſſit: ad qđ alludēs idē Maro
in Buco. dixit. Caſta faue lucina:tuus iã regnat Apollo. ¶Conſentaneo vocis iactu. Fortuito inqt omine Caſſius aũt Cæ
ſaris pcuſſor:& Bruti p neceſſarius:ſui exitus euentũ ptulit. Nã orãtibus rhodiis dũ rhodon ſpoliaret ēt deoꝝ ſimulachris
vt aliqđ eis relinqueret:ſolis inqt relinquo(id aũt tã ĩgēs erat:vt auferri ĩtegrũ nõ poſſit:qđ iõ forte tã ĩgēs fecerãt:q in ſolis
ſe credebãt tutela ppea:q nulla dies tã nubila:ĩ qua ſol nõ uideat̃ ĩpis rhodiis). Et qa q ſolē relinquũt:vitã quoq; reliquũt:

ideo omen fuit uitæ ab eo relinquēdæ. Ordo eſt. Fortuna. i. fortunatus:aut pſperus euentus puellit aurem. C. Caſſii ideſt
admonuit Caium Caſſium. (Quia. n. auris dedicata eſt memoriæ:vellere aurem eſt memorem facere. Vnde in Bucol. ma
ro. Delius aurem vellit:& pro. i. admonuit:Et in roſa. Mors aurem uellens uiuite ait uenio admonuit autem futuri exitii:
conſentaneo. i. conformi ad euentum rei. iactu. i. ſuperba emiſſione:uocis. i. dicti: aut reſponſi:quæ. ſ. fortuna uoluit ſup.
Caſſium reſpondere rhodiis orantibus:ne ſpoliarentur ab eo. ſ. Caſſio:cunctis ſimulachris deorum: ſolem. i. ſolis ſimula
chrũm(niſi forte de ſole intellexerit Caſſius:ut qui quotidie rhodiis uiſitur)relinqui a ſe:ideo autem uoluit: eum fortuna
ſic ſuperbe reſpondere:ut protraheret. i. extenderet:& ampliaret:inſolētiam. i. ſuperbam petulentiam uictoris. ſ. Caſſii ſuper
biſſimi:tu more. i. inflatione dicti. i. reſponſi tam ſuperbi:& fortuna coegit Caſſium abiectum. ſ. a ſpe uictoriæ: priuſquam
uictus eſſet:pugna macedonia:in macedonica ad Philippos contra Auguſtum geſta:relinquere:non effigiem ſolis: quã
ceſſerat. i. conceſſerat:tantũmodo:ſupplicibus. ſ. Rhodiis:ſed reuera ipſum ſolem. i. lucem huius mundi cum vita: forte: q
hallucinatus cum ſuos uideret:hoſtes credidit:& ita ſolem. i. lumen nondum mortuus reliquit. ¶Annotatu dignum. &c.
Affert omē petilianæ necis ſumptum:& ab inuito:aut non animaduertente:& ab æquiuoco uocabulo: nam cum ſe letũ
ideſt montem eo nomine capturum diceret:letum:ideſt mortem cœpit. Ordo eſt. Illud omen: ſub quo petilius conſul ge
rens bellum in liguria parte illa italiæ galliæ italis Ciſalpinæ contermina:occiderit. i. morte obiuerit:eſt ſup. quoq;: ideſt ēt
dignum annotatu:ideſt ut annotetur:quia mirabile eſt. Nam cum ipſe Petilius oppugnaret montem cum caſtello: aut ſal
tem caſtris:cui. ſ. monti cognomen erat letum:& dixiſſet inter adhortationem militum. i. dum milites adhortaretur:utiq;. i.
certe:ego capiam hodie letum:ut intellexit:montem. i. ipſæ præliando inconſideratius:confirmauit ſuo leto. i. nece:& fato
iactum fortuitum. i. incertam aleam:alludit enim ad iactum aleæ:aut emiſſionem caſualem uocis. i. dicti illius: qđ iactu
quodam fit:unde a uerberando uerbum dictum uolunt.

¶De externis ominibus.

ADiici noſtris duo eiuſdē generis alienigēa
exēpla nõ abſurde poſſunt. Samii Prienē
ſibus auxilium aduerſus Carras implorãti
bus, arrogantia inſtincti, pro claſſe, & exercitu, ſi
byllam eis deriſus gratia miſerũt:quam illi uelut di
uinitus datum p̃ſidiũ interpretati, libēter receptã,
uera fatorũ prædictõe, Victoriæ ducē habuerunt.

OLI. uerius.

SAmii prime. Cum prienenſes graui bello præ
merentur:auxilium petierunt a ſamiis. Samii ut
qui ab illis eſſent alieni:quaſi ridentes ſe ſybillã
miſſuros reſponderunt. nam ex Sybillis una fuit ſamia.
Prienenſes ergo:quod irridentes ſamii promiſerant: læ
to animo acceperunt: & hanc quaſi ducem belli conſti
tuentes glorioſam ex hoſtibus victoriam reportarunt.
¶Prienenſibus priene ciuitas eſt Ioniæ: biantis patria:

Priene.

auctor Stra. lib. xiiii. Cui principium eſt:reliquum eſt:ut
de ionibus:caribuſq; dicamus &c. ubi nominatis. xii. ci
uitatibus:in quibus & priene ſubiungit: nam hæc ſunt
xii. Ioniæ ciuitates:& paulo inferius:ubi de ſingulis mẽ
tionem facit. poſt meandri inquit oſtia eſt prienenſium
littus:ultra quod priene eſt:& micale mons feris: & ar
boribus plenus. Item paulopoſt:priene inquit a quibuſdam cadme appellatur:qm̃ Philotas eius cõditor e boetia venit:
e priene fuit Bias hunc ex. vii. ſapientibus:de quo hipponax ſic inquit:& diſceptari q̃ Bias prienenſis melius. ¶Aduerſus
car. caræ po. inſulani piraticam exercentes famoſi fuerunt: uicti aminoe:ut Tucydides & Sal. dicunt:auctor Ser. in expoſi
tione illius carminis Vir. Hinc lelegas caraſq; ſagitti feroſq; gelonos. At Stra. dicit populos eſſe cariæ regionis: quæ cõter

Cares.

mina eſt Ioniæ:uidelicet inter Ioniam & liciam poſitæ:hos ēt aliqñ ſub minoe fuiſſe dicit: & inſulas habitaſſe: hinc arbi
tror inſulanos dictos fuiſſe:& carres carrium declinauit:ſunt & carræ primæ decli. in ſyria eodem teſte li. vi. in deſcriptiõe
ſyriæ:dicit. n. tigranocerta:& loca:quæ ſunt circa caras:Nicephorium:& Chobriza:& Sinnaca: in qua Surina parthorũ im

Chobriza.

perator Craſſum dolo captum interemit. vnde Luca. ſyrias latio maculauit ſanguine carras. ¶Deriſus gr̃a:pro deriſione.
¶Diuinitus. Quaſi diuina prouidentia eis data foret. ¶Vera fatorum:reddit rationem:cur læti acceperunt.

ASCE.

¶ADIICI &c. Adiicit duo externa omina alterũ a prienẽſibus acceptum:alterũ ab appolloniatis. Cũ. n. ſamii p deriſum
pro p̃ſidio ſybillam dediſſent prienẽſibus aduerſus carras:aut q illis opus cenſeret prudẽtia:aut muliere duce: illiq; tanq̃
fauſti ominis ſybillam acceptaſſent:eius diuinatione ſeruati ſunt. Et cum epidanii appolloniatis ēt per deriſum Aeantē:
quo noĩe fluuius erat:adiutorem aſſignaſſent:inuentes forte:q illum non tranſgrederentur: appolloniatæ omen accipiē
tes:æanta. i. aiacem. hoc eſt eius imaginem ſumptam pro ſigno ſibi conſtituerunt ducem tranſgreſſiq; amnem uicerunt.
Vt cũ ordine lati⁹ aperiã. Ordo aũt eſt. Duo exēpla alienigena. i. externa(declinat̃ atq; adiectiue aliēigenus. a. um.)eiuſdē
gñis. i. admirabilis ominis:pñt adiici nõ abſurde. i. non impertinenter:nr̃is. i. romanis exemplis(Simile aũt eſt de Cyrtheo
ſeu Tyrtheo poeta:de quo flaccus in arte. Poſt hos inſignis homerus: Cyrtheuſq; &c. vbi rem aperuimus)Samii. i. inſulani
illi:inſtincti arrogantia. i. ſuperbia quadam:vnde contemptus orit̃ & deriſio:prienenſibus. i. ciuibus prienes ciuitatis in io
nia:implorantibus. i. cum implorarent:hoc eſt quaſi plorando orarēt:auxilium aduerſus carras:qui vicini ſunt populi: po
ſeſtq; accuſatiuus dici tertiæ miſerunt eis gr̃a deriſus. i. deriſionis:pro claſſe & exercitu. i. loco claſſis & exercitus Sybillam
ideſt fœminam diuinæ ſententiæ:ac mentis peritam:hoc eſt uatem:quæ ſamia a uarrone:& lactantio dicitur. Vnde patet
dominicum illud nullum prophetam acceptum in patria:quia vt rem vilem miſerunt Sybillam ſamii: quã vt præcioſam
acceperunt prienenſes:vnde addit:quam. ſ. ſybillam. illi. ſ. prienenſes:interpretati velut præſidium datum diuinitus: habue
runt receptam libenter ducem victoriæ prædictione vera. i. per veram p̃dictionem:& p̃monitionem:fatorum. i. futurorũ
euentorum prius ignoratorum. nam ſcientes qđ futurum eſſet:& ita qđ tentarēt:& qđ vitarēt: facile hoſtem ſuperarunt.
¶CARAS. A caria:quam Strabo:Mella:Piniuſq; & Ptolomæus Aſiæ contribuunt: a qua nomē gentile car apud Plutar.

THE.

Singulariter:& plurali numero Cares. ii plæraſq; tenuerunt Aegei maris inſulas:& in iis Con. vnde caris antea dicta eſt:
vt ſcribit Hellanicus:oram maritimam nauibus habebant infeſtam. Neq; quod ait Seruius auctoritate Thucydidis & Sal
luſtii præter hyſtoriam videri debet. Caras enim Minos nauali prælio victos cycladibus expulit: inſulaſq; eas in ſuã po
teſtatem redegit:vt meminit etiam Libanius. Ad Virgilii tamen expoſitionem nihil ii faciunt. Carræ vero per duplex. R.
vrbs Meſopotamiæ Craſſi clade nobilis. auctor Plinius:& Stepha. & hanc Luca. intelligit. Vt parum perite faciãt q confun
dunt. ¶Aeantem. æs & Aos idem fl. eſt:vt Hecatæus & Stra. tradunt Apolloniatum fines irrigans:a monte lacmo caput
tollit:adriatico mari infunditur:ad Aiacem nihil attinet.

OLI⁹ uerius Apollonia. Prodigia vñ.

P Olloniatæ: apollonia plurium urbium nomen fuit: unius in epiro cõſtitutæ: de qua nunc agitur: alterius in creta: iii. in tracia. iiii. in ſyria. ¶ Aeantē: actus latinus a noīe græco ueniēs αἰαντα. i. aiacē: & quia aiax unus ex heroibus fuit: ideo hunc ſe libenter accipere rñderunt & ſimulachrum eius: quaſi ducem ſp̄ hæſerunt. ¶ Acceptū re. i. qcqd fœlicitatis ex ea re ſunt conſecuti: id hoī totum aſcribentes: & illi quaſi grās agētes: nā ẹāti tanq̄ deo poſtmodū imolarūt.

P Rodigiorum quoq;. Recte inqt oibus ꝓdigia ſubiungunt: ſunt. n. inter ſe quadā affinitate cõiūcta: & ut hoc loco cum Ci. ſentire Vale. q̄ a pdicendo dcā ſunt prodigia: & nō ut qdā uolunt a porro: & adigēdo: nā cū mōſtrū aliqđ apparet ſiue bonū: ſiue malū pdicat: ꝓdigiū appellat. Ci. li. de na. deo. Prædictões & pſenſiões rez futurag qđ aliud dclarāt: niſi q̄ futura ſunt: oibus oſtēdi: mōſtrari: portēdi: pdici: ex quo illa oſtēta: mōſtra: portēta: ꝓdigia dicunt: ergo plane oſtendit a pdicendo dcā eſſe ꝓdigia. Pri. Tar. re. Hic diſſentit a liuio q̄ non anci Marcii: ſed Priſci Tarqnii uxorē fuiſſe dicit: q̄ ut ꝓdigioꝝ pitiſſima cognouit Ser. Tullum pueꝝ dormientē: cuius caput flāma corripuiſſet: claꝝ aliqñ euaſuꝝ: q̄ ēt regiæ maieſtati in rebus afflictis ſuccurreret. Itaq; cū qdā familiariū aquā ad extinguendum incēdium afferret: a regina phibitum ferunt: ſedatoq; tumultu moueri pueꝝ uetuiſſe: donec ſua ſponte exprectus eſſet: tū adducto in ſecretū uiro Tanaqł. uides ne tu pueꝝ hūc inqt: quē tā humili cultu educamus. ſcire licet: lumē quõdam rebus nřis dubiis futuꝝ: pſidiūq; regiæ afflictæ: pinde materiā ingentis: publice priuatimq; decoris. oī indulgentia nřa nutriamus: inde pueꝝ liberoꝝ loco cœptū haberi: erudiriq; artibus: qbus ingenia ad magnæ fortũæ cultū exercitant: euenit facile: qđ diis cordi eſſet: iuuēis euaſit ueræ indolis regiæ: nec cū q̄reret gener tarqnio qſq̄ ro. iuuentutis ulla arte cõferri potuit: filiāq; ei rex deſpōdit: quo deinde cæſo: tanaquilis arte & cõſilio in regnū ſubſtitutus fuit. Pli. de uirib. illuſt. Ser. inqt tullus. P. Corniculani & Ocretiæ captiuæ filius: cū in domo tarqnii priſci educaret: flāmæ ſpēs caput eius amplexa eſt: hinc Vir. ſumpſit illud: Ecce leuis ſummo de uertice uiſus Iuli. fundere lumen apex: tactuq; innoxia molles: lābere flāma comas: & circū tpa paſci. & reliqua ad aſcaniū. ſ. referens qđ fuit in Ser. Tul. Oui. ait Vulc. filium fuiſſe. Nāq; pr̄ tullii vulcanus ocretia mr̄. Præſignis facie corniculana fuit. Hæc ſecum Tanaquil ſacris de more pactis: iuſſit in ornatum fundere uina focum. Hæc inter cineres obſceni forma uirilis. Aut fuit: aut uiſa eſt: ſed fuit illa magis. Iuſſa foco captiua ſedet: conceptus ab illa. Ser. a cœlo ſemina gentis habet. Signa dedit genitor tunc cū caput igne coruſco Contigit: inq; comis flāmeus arſit apex. ¶ Serua na. L. ſentit non eſſe ſerua natum: ſed captiua. Dicit enim hic quacunq; de cā tantis honos habitus credere prohibet ſerua natum: eum paruumq; ipſum ſeruiſſe eorum magis ſententie ſum: qui corniculo capto. Ser. Tullii: qui princeps in illa urbe fuerat: grauidā uiro occiſo uxorē: cum inter reliquas captiuas cognita eſſet ob vnicam nobilitatem: ab regina Ro. phibitam ferunt ſeruitio ptum Ro. ediddiſſe Priſci Tarqnii domo: inde tāto bñficio mulieris: familiaritate aucta: & pueꝝ vt in domo a puo educatum: in charitate atq; honore fuiſſe fortunā matris q̄ capta patria in hoſtium manus ueneriť ut ſerua natus crederet feciſſe: nā oīs captiua ſerua dicit.

Sernii Tulli pueri caput arſit.

¶ De Apollonitarum omine.

N E Apolloniatæ quidem pœnitentiam egerunt: qui, cum bello Illyrico preſſi, Epidamnios, ut ſibi opem ferrent: oraſſent: atq; illi flumen uicinum mœnibus ſuis nomine Aeantem in adiutoriū ſe mittere dixiſſent: accipimus: quod datur: reſponderūt. eiq; primum in acie locum, perinde ac duci aſſignauerunt. ex inſperato enim ſuperatis hoſtibus, ſucceſſum ſuum omini acceptum referentes, & tunc Aeanti ut deo immolauerunt: & deinceps omnibus præliis duce uti inſtituerunt.

¶ De Prodigiis. Cap. VI. De Seruio Tullo.

P Rodigioꝝ quoq; q̄ aut aduerſa, aut ſecūda acciderūt, debita ꝓpoſito noſtro relatio eſt. Seruio Tullo ētū pueruło dormienti: circa caput flāmam emicuiſſe domeſtici oculi annotauerunt. Quod prodigium Priſci Tarquini regis uxor Tanaquil admirata, Seruium ſerua natum, in modum filii educauit: & ad regium faſtigium euexit.

AScenſius.

¶ NE qdem. i. ſed nec etiam apolloniatæ. i. ciues Apolloniæ: urbis in Epyro: egerunt pœnitentiam. i. non pœnituit eos: q̄ cum preſſi bello illyrico oraſſent Epidāmios vicinos ſuos: ut ferrent ſibi opem: atq; illi. ſ. Epidamnii dixiſſent: ſe mittere in adiutorium flumen vicinum mœnibus ſuis: hoc eſt apolloniatæ. (Et eſt bona reciprocatio. qa reſpicit primum: hoc ē principale ſuppoſitum) noīe Aeantem. i. quod flumen nominabat græce αἰας Aeas (quo aiax ab illis ſcribitur: & profert declinatur huius æantis: ſuſcepto n quod in recto nullis græcis ante s eſt: ſed accipitur interdum ab as. is. us. vt gigantis. ſymoentis. opontis) non inquam egerunt pœnitentiam: q̄ dixerunt accipimus: quod datur. ſ. auxilium: Aeantem videlicet: hoc eſt aiacem: & aſſignauerunt ei. ſ. æanti: hoc eſt eius imagini perinde ac duci: primum locum in acie. n. pro quia hoſtibus ſuperatis. i. cum hoſtes eſſent ſuperati ex inſperato. i. preter ſpem: ipſi referentes omini. ſ. quod acceperunt ſuccesſum ſuum acceptū. i. fatentes ſe accepiſſe ab omine: & cauſa ominis approbati talem ſucceſſum (Acceptum. n. ferre cū datiuo eſt aīo iudicare ſe accepiſſe qđ addit ab illo: qđ in datiuo ponit. Vt ſoli xp̄o genus humanum ſalutē ſuā acceptam ferre debet.) & i. pariter tunc imolauerunt æanti: ut deo: & inſtituerunt vti deinceps in oibus preliis æante ſup. duce. Quia tñ veterum ſupſtitio tenuit fluuius euſdem nois deos eſſe: vñ Tyberis & Tyberinus inuocat apud Maronem: non abſurdum forte eſſet dicere: apolloniatas fluminis ſui tanq̄ dei imaginem: & non aiacis ſibi ducem cõſtituiſſe: ſed in priore ſinā. Oliuerius ſequnr: Libeꝝ tñ eſt: cum author nō diſcerniat: utralibet amplecti. ¶ Prodigioꝝ quoq; &c. Poſtomina narrat ꝓdigia: inter quæ mihi hoc uř intereſſe: q̄ omē eſt dcm̄ aut ſcm̄ pñti qdem negocio ſubſeruiens: ſed ab accipiente in rē futurā etiam valens: ut q̄ Tertia æmilii filia pſam piſſe dixit ad catelli mortem ptinuit: ſed pr̄ ad pſæ regis exitum cõuertit. Prodigiū uero pñti ſtatui nihil conſerſt: ſed futuꝝ portendit: vnde a pro. i. ante & ago interpoſito: vt ſepe fit: didicit eo q̄ ſignis tem tā bonam q̄ malam agat: anteq̄ eueniat. Vnde inſomnia Pharaonis ab Ioſipo explanata: ſi facta fuiſſent vt in ſomnis apparuerunt: prodigia dici potuiſſent. Sicut flāma euertice Seruii Tulli emicans non pñtem illi gloriam: ſed futuram indicauit: ad quam alluſit Maro æneī. ii. dicens. Ecce leuis ſummo de vertice viſus iuli: Funderi lumen apex: tactuq; innoxia molli: Lambere flāma comas: & circum tempora paſci &c. In principio ponit author ad rerum continuationē proludium dicēs: Relatio. i. recitatio: & narratio prodigiorum: qua acciderunt aut aduerſa: aut ſecunda (aliter proponit q̄ exequetur: nam prius proſpera exequetur) eſt quoq;. i. etiā debita noſtro propoſito. i. pertinēs ad inſtitutū opus. ¶ Seruio &c. Ponit primum exemplū dicēs. Oculi domeſtici. i. domeſticorum & familiarum. Tanaquilis: quæ erat vxor Tarquinii priſci (pro quo: qdam hic legerunt: vt Oliuerius adnotauit anci regis vxor: ſed in exēplo Aldino legitur Priſci Tarquinii regis vxor) annotauerūt: i. obſeruauerunt flāmam emicuiſſe Seruio Tullo etiā tum. i. tunc adhuc puerulo: dormienti. ſ. in regia: emicuiſſe dicit: circa caput: quod prodigiū Tanaquil vxor Tarquinii Priſci: regis. ſ. romanoꝝ: mirata. i. admirans: aut vbi admirata fuerat: educauit Seruiū natum ſerua. i. captiua nobili tamē ſanguine: in modū filii. i. perinde ac ſi fuiſſet filius: & euexit. ſ. tali educatione: ad faſtigium. i. culmen regium: quia ex ſeruo regem fecit. Vnde Iuuena. Seruis regna dabunt: captiuis fata triumphos.

¶ De Martio.

A Eq; felicis euētus illa flāma: quæ ex. L. Marcii ducis duorū exercituum: quos interitus Publii, & Cnei Scipionū i Hiſpania debilitauerat: capite cõcionātis exulit. Nāq; eius aſpectu pauidi adhuc milites, priſtinam recuperare fortitudinē admoniti: octo & triginta hoſtium millibus cæſis: magnoq; numero in poteſtatem redacto, bina caſtra, Punicis opibus referta, ceperunt.

¶ De Lacu albano.

I Tē cū bello acri, & diutino Veientes a Romanis itra mœnia cõpulſi capi nō poſſent: eaq; mora nō min⁹ obſidētib⁹, quā obſeſſis,

A Eq; felicis: Cū cæſis in hiſpania duob⁹ Scipionibus: deleti Ro. exercitus: amiſſæq; Hiſpaniæ viderent: vir vnus retinuit: eaſdemq; reſtituit: erat in exercitu Ro. L. Ma. Septimii filius: eques Ro. impiger iuuenis animiq;: ingenii aliquanto maioris q̄ pro fortuna: in qua erat natus: ad ſumm amindolē acceſſerat. Gn. Scipi. diſciplina ſub qua per tot annos oīs militiæ artem edoctus fuerat: is ex fuga collectis militibus: & qui buſdā de pſidiis deductis haud contēnēdū fecerat exercitum: cõiunxeratq; ſe. T. Fonteio. P. Sci. legato: ſed tantū pſtitit eques Ro. auctoritate inter milites atq; honore: vt caſtris circa hibeꝝ cõmunitis: cū ducē exercituū comitiis militarib⁹ ereauerint: hic igiť in magna rerū difficultate cū ad conſiliū prima ſpecie temerariū magis q̄ audacem adieciſſet animū: vt vltro caſtra hoſtiū oppugnaret: ne ſubita res & nocturnus terror: nā id ꝓxima nocte factur⁹ videbat: ſuæ fortunæ cõſilia pturbaret: alloquēdos pri⁹: & adhortādos milites ratus aduocata cõcione: oſonem habuit: cui cõcionanti flāmā fuſam e capite dicunť ſine eius ſenſu magno pauore circũſtantiū militū: quo prodigio moti alacriori animo eum ducem: ſecuti maiorem hoſtibus cladē intulerunt q̄ acceperant: nam nocte atq; die bina hoſtium caſtra ceperunt: & ad internectionē hoſtes prope ceciderunt: hic ergo virtute ſua vlus eſt Cn. & P. Scipi. cum maiori parte exercitus cædem: quos celtiberi transfugientes prodiderant: ducibus Cartha. Magoni & Giſgoni quā victoriam conſecutus eſt nulla re magis q̄ celeritate: de quo Fron. lib. ii. cap. x. L. M. eques Ro. qui reliquis exercitus præfuit: cum a propinquo bina caſtra penorum paucis militibus paſſuum diſtarent: cohortatus milites proxima caſtra intempeſta nocte adortus eſt: & cum hoſtem victoriæ fiducia incompoſitum aggreſſus: ne nuncios quidem cladis reliquiſſet: breuiſſimo tempore militi ad requiem dato: eadem nocte capti fama rei geſtæ prægreſſus: altera eorum caſtra inuaſit: ita bis ſimili vſus euētu: deletis vtrobiq; penis amiſſas Popu. Roma. Hiſpanias reſtituit.

OLI⁹ uerius. Marti⁹ eques hiſpani as retinuit.

I Tem cū bello acri. & huius hiſto. auctor eſt. L. ab vrbe cōdi. lib. iii. Cice. quoq; lib. de diui. qđ ꝗn annalib⁹ inqt habemus veienti bello cū lacus albanus pter modū excreuiſſet: veientē quēdam nobilē ad nos ꝓfugiſſe: eūq; dixiſſe ex fatis: q̄ veientes ſcripta haberēt: veios capi nō poſſe: dum lacus is redūdaret: & ſi lacus emiſſus lapſu: & curſu ſuo ad mare profluxiſſet: perniciōſum Po. Ro. ſinañt ita eſſet eductus: vtad mare peruenire nō poſſet: tum ſalutare noſtris fore: ex quo illa mirabilis a maiorib⁹ noſtris aquæ albanæ facta deductio eſt. cū aūt veientes bello feſſi legatos ad ſenatū miſiſſent: tum ex his qdā dixiſſe dicit: nō oīa illum trāſfugam auſum eſſe ſenatui differētiæ: in eiſdē. n. fatis ſcriptū veientes habere fore: vt breui a gallis Ro. caperet: qđ qdem ſexēnio poſt veios captos factū eſſe audiuimus: hæc Ci. At Li. cū ꝓdigiū appăruiſſet: vt lacus albanus pter modū excreſceret: ita vt p agros diffunderet: nulla eius inundationis cauſa extrinſecus apparēte: non ſolū ad Ro. veniſſe: q̄ ſupra diximus referentē: ſed delphos quoq; oraculū ſciſcitatū legatos miſiſſe Ro. referentq̄ reſpōſum retulerunt: nō prius veios capi poſſe: q̄ lacus ille p agros vnda ꝓflueret: oraculi autē verba hæc fuere: Ro. aquā albanā caue lacu cõtineri: caue in mare manare: ſuo flumine ſinas: emiſſam per agros rigabis: diſſipatāq; riuis extingues: tum tu inſiſte audax hoſtiū muris memor: q̄ per tot annos obſides vrbem ex ea tibi his: quæ nūc panduntur fatis victoriā datā. ¶ Acri. Aſpero: & vehementi. ¶ Capi non poſſent: qa mœnia eſſent alta: & loco editiſſimo poſita: vt nō ſolū ædificiis: ſed etiā natura loci tuta eſſent. ¶ Eaq; mora. i. quia non minus detrimenti patiebantur: obſidentes q̄ veientes obſeſſi.

Lacus alban⁹.

¶ AEQ VE felices &c. Affert ſecundū exēplum ſuperiori multū ſimile: de quo qa Oli. ſatis ampliter loquiť: colligamus ordinē: q tal s eſt. Illa flāma: quæ eluxit capite Lucii Martii ducis duoꝝ exercituū. ſ. romanoꝝ militantium in Hiſpania: quos exercitus: interitus. i. interēptio Publii & Cnei ſcipionū debilitauerat in Hiſpania: Lucii dico cõcionātis. i. ad milites cõcionē ſeu orationē adhortatoriā habētis: ſup. fuit euētus. i. exitus æq; felicis: ac ſup. flāma: quæ apparuit in capite Seruii Tulli. Nāq; milites pauidi: pro pauētes: adhuc. ſ. ob cladē pauloante acceptā: admoniti aſpectu eius. ſ. flāmæ: recuperare fortitudinem priſtinā. i. quā ante cladē habuerāt: quaſi prioris ſtatus: cum priſcū ſit prioris ſæculi: ceperunt bina caſtra. i. duo munimenta exercituū ſub dio degentium (Bene dicit bina ſine diſtributione: quia caſtra in hac ſignificatione tantū pluraliter dicimus) referta. i. oppleta opibus punicis. i. carthaginenſibus: aut quas aduxerant: aut quas coacerauerant: & hoc octo & triginta milibus hoſtium cæſis. i. occiſis: & magno numero. ſ. hoſtium redacto in poteſtatē. i. capto. Bene præponit minorem numerum dicendo: octo & triginta &c. ¶ Item cum bello. Huius quoq; vt fere reliquorum exēplorum hiſtoria: ſatis explicatur ab Oliuerio: quocirca textum enodabimus cum ordine: qui hic eſt. Item cum veientes populi Italiæ non ſane longe a Ro ma: quoꝝ vrbs veiorum: cõpulſi a Romano. ſ. populo: aut exercitu: bello acri & diutino: intra mœnia. ſ. veiorum: nō poſſent capi: quia ſe mœnibus tuebantur: & ea mora videretur intolerabilis: nō minus obſidentibus. ſ. Romanis: q̄ obſeſſis. ſ. veientibus: dii īmortales (immo pro diis habiti maligni ſpiritus) patefecerunt iter. i. aditum victoriæ exoptatæ. ſ. a Romanis: prodigio miro. i. mirando. Lacus enim albanus exceſſit ſubito modum ſolitum. i. menſuram cõſuetam ſtagni. i. aluei: intra quem ſtagnare ſolebat: neq; auctus imbribus cæleſtibus. i. pluuia vehementi: ab aere delapſa: nam cælum pro aere nōnunquam dicimus: vnde volucres cæli. neq; aditus inundatione. i. influxu vllius amnis: qui ſubito inundare ſolet.

ASCE.

OLIuerius.

¶IMBRIBVS: ꝙ effuſi imbres cecidiſſent. ¶Sortibus: oraculo nam ſortes pro oraculis ſæpiſſime ponuntur: eo ꝙ ſortes e uaſe ducerentur: quibus oracula reddebantur ad ea: de quibus interrogaretur ſacerdos. ¶Ami. ra. quia ſimulauit velle de priuatis eum prodigiis conſulere. ¶Domeſtici: quia Ro. adhuc non habebant aruſpicinam. ¶Duplici prædictione. Et ꝙ oraculum delphis prædixerat: & ꝙ aruſpex veientanus ſignificauerat lacum deriuari per agros.

Bellũ ſociale.

NEc parum proſperi. Hoc fuit ſociali bello: cuius cauſa inde nata eſt: ꝙ Druſus tribu. Ple. promiſerat ſociis latini nominis: ſi cum ſenatu ſentirent: eiuſq; partes aduerſus equeſtrem ordinem: cum quo propter iudicia grauiter diſſidebat: tueretur: daturum operam: vt in ciuitatem Ro. acciperentur: ſed occiſo paulopoſt Druſo: cũ præmiũ latinis negaret᷑: irati a ſocietate Po. Ro. defecerũt: & Ro. bellum indixerunt. Diuerſi cõtra hos miſſi ſunt imperatores: inter quos & L. Sylla: qui profectus in Samniũ aduerſus Nolã primo duxit exercitũ. Nolani extra mœnia cũ copiis: & præſidiis poſuere caſtra. Sylla igitur cũ deos de pugna cõſuleret: anguis ſubito apparuit. Interrogato aruſpice: qđ anguis ille portenderet: reſpõſum eſt: vt magno aĩo caſtra hoſtium inuaderet: quo facto victoria potitus eſt. ¶Sociali bello: quod geſtum eſt contra eos: qui a ſocietate Popu. Roma. defecerunt: quod alio nomine bellum latinũ vocatur. ¶Futuræ ampliſſimæ potentiæ. Nam opes ſuas hic Sylla cœpit augere: & hac victoria clarior factus maiora ſuſcipere non dubitauit.

Syllæ ſacrificãti ꝑdigiũ.

PRæcipuæ admiratõis. L. multa refert apparuiſſe ꝑdigia ante galloꝝ aduentũ: quæ futurũ vrbis minaretur excidiũ: dicit. n. eo anno cælũ viſum ardere: terra ingenti cõcuſſa motu eſt. Bouẽ locutam: cui rei priore anno: cui fides nõ fuerat: creditum eſt iter alia prodigia: quæ multa fuere: carne pluit: quẽ imbrẽ ingens numerus auium volitando rapuiſſe fertur qđ intercidit ſparſum ita iacuiſſe aliquot dies: vt nihil odor mutaret᷑. Præcipue: non ſolũ: quæ diximus ꝑdigia admirãda ſunt: ſed etiã quæ ſequunt᷑. ¶Mugitũ inhumanũ ſermonem. bos: quæ ante mugire cõſueuerat humanis verbis locuta eſt: nã dixiſſe fertur: caue tibi Ro. ſed primo creditũ non eſt: ſecũdo vero cũ hoc idẽ ꝑdigiũ enunciatũ eſſet: fides haberi cepta eſt. ¶Carnis quoq; in modũ. Pli. lib. ii. ꝑter hæc inquit relatũ eſt in monumẽta inferiore cælo lactæ: & ſanguine pluiſſe. M. Acilio. C. Portio conſ. & ſæpe alias carne ſicut. L. Volũnio. Ser. Sulpi. conſu. eãq; non perputruiſſe: quod non diripuiſſent aues.

Bos locuta.

Carne pluit.

intolerabilis uideretur: exoptatæ uictoriæ iter miro ꝑdigio dii immortales patefecerũt. Subito enim Albanus lacus neq; cœleſtibus auctus imbribus, neq; inundatione ullius amnis adiutus, ſolitũ ſtagni modũ exceſſit. cuius rei explorãde gratia legati ad Delphicũ oraculũ miſſi retulerũt præcipi ſortibus: ut aq̃ eius lacus emiſſam, ꝑ agros diffunderẽt. Sic enĩ Veios in poteſtatẽ ppl̃i Romãi uẽturos. Quod priuſq̃ legati renuntiarent: Aruſpex Veientiũ a milite noſtro: qa domeſtici ĩterpretes deerant: raptus: & in caſtra perlatus, futurum dixerat. Ergo ſenatus duplici prædictione monitus, eodem pene tempore, & religioni paruit: & hoſtium urbe petitus eſt. Nec parũ proſperi ſucceſſus eſt: quod ſequitur.

¶De Lucio Sylla conſule.

LVcius Sylla cõſul Sociali bello: cũ in agro Nolano ante prætoriũ ĩmolaret: ſubito ab una parte aræ prolapſam anguẽ proſpexit. qua uiſa Poſthumii aruſpicis hortatu cõtinuo exercitum in expeditionem eduxit. ac fortiſſima Samnitum caſtra cepit. quæ uictoria futuræ eius ampliſſimæ potentiæ gradus, & fundamentum extitit.

¶De Caio Volumnio & Seruio Sulpitio.

PRæcipuæ admirationis etiam illa ꝑdigia, quæ. C. Volumnio, & Ser. Sulpitio conſs. in urbe noſtra inter initia, motuſq; bellorũ acciderunt. Bos nanq;, mugitu ſuo in ſermonem humanum conuerſo: nouitate monſtri, audientium animos exterruit. Carnis quoq; in modum nimbi diſſi-

ASCE.

¶CVIVS rei explorãdæ gratia: legati. ſ. romani miſſi ad oraculũ. i. reſponſum vocale: aut qđ orando impetrari ſolebat (vnde Sybilla æneĩ. vi. increpãdo. Ceſſas in vota preceſq;: dux: aut Aenea? neq;. n. ante dehiſcẽt Attonitæ magna ora domus) retulerunt. i. reportauerunt pro reſpõſo: præcipi ſortibus. i. ab reſponſis dei: vnde Flaccus in arte. Dictæ per carmina ſortes: vt diffunderẽt per agros aquã ei⁹ lacus. ſ. albani emiſſam. ſ. ſtagno: aut aluco ſuo. Enim pro qa: ſup. reſpõſum eſt Veios vẽturos ſic. i. per tale op⁹: in poteſtatem Populi Romani: qđ quid attineret ad Veiorum captionẽ: nemo dicere poſſet: niſi ꝙ futurũ vrbis captionem dæmones præuidentes: tali illuſione ſuperſtitionẽ mortalium augeri cupiebant: vt quicquid præciperent: licet nulla cõſtaret ratio: exequerentur. Quod. i. quã rem. ſ. veios ſic poſſe capi: priuſquã legati renunciarent. ſ. patribus conſcriptis: aruſpex veientum captus a noſtro. i. Romano milite: & ꝑlatus in caſtra. ſ. ad iudicandum de eo: quia interpretes. i. expoſitores prodigiorum: domeſtici. i. Romani deerant: dixerat futurum. Ergo ſenatus monitus duplici prædictione. ſ. apollinis delphici per legatos: & aruſpicis: veientis: pene eodem tempore: &. i. ſimul paruit religioni. i. mandato religioſo deorum: quia aquam diffundendam curauit: & potitus eſt vrbe hoſtium: hoc eſt veios cœpit. ¶Nec parum &c. Ordo eſt. Nec. i. & non: & ſup. prodigium: quod ſequitur eſt ſucceſſus non parum. i. multum proſperi Lucius Sylla conſul bello ſociali. i. cum latinis: qui prius ſoci fuerant geſto: cum ĩmolaret in agro Nolano. i. Nolæ vrbis ante prætorium. i. tabernaculum prætoris: proſpexit anguem. ſ. fœmellã prolapſam ſubito ab vna parte aræ: qua viſa: eduxit cõtinuo exercitum in expeditionem. i. opus bellicum: hortatu poſthumi aruſpices: accepit fortiſſima caſtra Sãnitum: quæ victoria extitit gradus: & fundamentum eius potentiæ futuræ ampliſſimæ. i. medium: aut occaſio perueniendi ad eã. Notandum eſt: ꝙ anguem prolapſum dicit de fœminino: ſed ſexum diſcernit. ¶Præcipuæ admirationis: &c. Ordo eſt. Illa prodigia: quæ acciderunt in vrbe noſtra: hoc eſt romana: inter initia: & motus belloꝝ: hoc eſt inter initia motuũ belloꝝ: aut inter initia: quia iam decreta erant bella: & motus: quia nondum quicquam motum erat: Caio Volũnio: & Seruio Sulpitio conſulibus. i. dum illi erant deſignati conſules: ſup. ſunt etiã admirationi præcipuæ. i. ſingularis. ¶Nãq; bos. ſ. fœmella: hoc eſt vacca. vt oẽs interpretantur: mugitu ſuo. i. ſibi naturali: conuerſo in ſermonẽ humanũ: quia locuta eſt: exterruit animos audientiũ nouitate mõſtri. i. inauditi ꝑdigii. Partes quoq; carnis diſſipatæ ceciderunt in morem nimbi. i. denſi imbris.

OLIuerius.

¶IN modum nimbi: nimbus ventus cum pluuia: eſſẽt denſitas nubis in tẽpeſtate obſcura. ¶Præpetes aues: ſunt quæ volatu futura prænoſcimus: hoc eſt auguria faciunt: dictæ præpetes: quaſi priora petẽtes: quia priora petunt volãtes. ¶Nec odore: quia nec deformes erant carnes: nec tabo: & ſanie: aut alia corruptione ferentes nõ odore non aſpectu variarunt ſe carnes ille: ſed eũdem quoq; vigorẽ retinuerunt: quem prius habuere: & odorẽ. Li. ii. pu. be. li. i. romæ inquit circa vrbẽ multa ea hyeme prodigia facta: &c. ¶Seme. vi. menſiũ. ideo aũt dixit ſemeſtrẽ: quia potuiſſet eſſe infans loquens ſine admiratione: vt in binatu: & infra: ſed ſemeſtris loqui ſine miraculo nõ poteſt. ¶In fo. boa. li. dicit in foro olitorio locutũ: clamaſſe: io triumphe. ¶Elephantino ca. ſine dubio hoc abominandum fuit. ¶Lapides plu. dicimus lapides: & lapidibus. ¶Vigili: qui nocturnas facit excubias. ¶Sanguinem. ſ. ſignificat laborẽ bellicũ: qui poſtea ſecutus eſt. ¶Cruentas ſpicas. hæc ab Ancio ciuitate volſcoꝝ nunciatum eſt. ¶In cor. ſm vetuſtũ morem locutus. ¶Caue ti. ro. hoc dicit. L. fuiſſe bel. mac. cærites. L. hoc idem ſcribit.

Semeſtris.

Infans locut⁹.

patæ partes ceciderunt: quarum maiorem numerũ præpetes diripuere aues. reliquũ humi per aliquot dies, neq; odore tetro, neq; deformi aſpectu mutatum, iacuit. Eiuſdem generis monſtra alio tumultu credita ſunt. Puerum infantem ſemeſtrem ĩ foro Boario triumphum proclamaſſe. Alium cum elephantino capite natum. In Piceno lapides pluiſſe. In Gallia lupum uigili e uagina gladium abſtuliſſe. In Sicilia ſcuta duo ſanguinem ſudaſſe. Etiam metentibus cruentas ſpicas in corbem decidiſſe. Cerites aquas ſanguine miſtas fluxiſſe. Bello etiã Punico ſecundo conſtitit Cn. Domitio bouẽ dixiſſe. Caue tibi roma.

¶De Caio Flaminio.

CAius aũt Flaminius inauſpicato cõſul creatus cum apud lacũ Traſimenũ, cum Hãnibale cõflicturus, cõuelli ſigna iuſſiſſet: lapſo equo ſuper caput eius, humi proſtratus eſt: nihil ꝙ; eo prodigio inhibitus, ſigniferis ſigna moueri ſua ſede poſſe negãtibus: malum, ni continuo ea effodiſſent minatus eſt. Verũ huius temeritatis utinã ſua tãtũ nõ ẽt Po. Ro. maxia clade pœnas pepẽdiſſet. in ea nãq; acie. xv. millia Romanoꝝ cæſa. vi. millia capta. xx. millia fugata ſunt. Cõſulis obtruncati corpus ad funerandũ ab Hãnibale quæſitum eſt. qui, quãtum in ipſo fuerat, Romanum ſepelierat imperiũ.

CAius autẽ Flaminius. Li. de. ii. bel. pu. Cic. de di. Quid bello inquit punico ſecũdo: nõne. C. Flaminius cõſul ſigna neglexit rerum futurarum magna cũ clade reipub. qui exercitu luſtrato cũ aretium verſus caſtra mouiſſet: & contra Hãnibalem legiones duceret: & ipſe. & equus ante ſignũ Iouis ſtatoris: ſine cauſa repẽte cecidit: nec eã rem habuit religioni obiecto ſigno: vt peritis videbat᷑: ne cõmitteret prælium. Idẽ cum tripudio auſpicaret᷑: pullarius diẽ prælii cõmittẽdi differebat: tum Flamini. ex eo quæſiuit: ſi nec poſtea quidẽ pulli paſcerentur: qđ faciendũ eſſe cenſeret: cũ ille quieſcendum eſſe reſpõdiſſet. Flamini. præclara inquit auſpicia: ſi eſurientibus pullis res geri potuiſſet: ſaturis nihil gereretur. Itaq; ſigna cõuelli: & ſequi iuſſit: quo tẽpore cũ ſignifer præmi haſtati ſignũ non poſſet loco mouere: nec quicq̃ proficerent: plures cũ accederent. Flamini. nunciata ſuo more neglexit: itaq; tribus horis conciſus exercitus: atq; ipſe interfectus eſt. ¶In auſpi. aduerbialiter dictũ eſt: vt falſo cõſulto præcario auſpicato Pri. ¶Lacũ traſi. peruſinum lacũ: qui nomen accepit a menio monte. ¶Cõuelli. ſi. in terra ſemper ſigna defigebant᷑. ¶Lapſo. l. i. Fla. cum ocius conuelli ſigna iuberet: & ipſe in equum inſiluiſſet: equus repente corruit: cõſulẽq; lapſum ſupra caput effudit. ¶Verũ huius temeritatis: ſed vtinã inqt temeritatis: huius pœnæ in caput ſuum redundaſſent: non. n. reſp. tantũ detrimenti paſſa fuiſſet. ¶Ad funerãdũ: ad funus faciendum: vt ſepulturæ mandaret.

Inauſpicato.

ASCE.

¶QVARVM. ſ. partium carnis: maiorẽ numerũ aues præpetes. i. feſtinæ: & priuſq̃ caderent eas petentes: aut ad auguria aptæ: diripuere more videlicet hirundinũ: reliquum. ſ. partiũ carnis. i. qđ relictũ erat: & nõ direptũ ab auibus: iacuit humi. i. ſup terrã per aliquot dies: neq; mutatũ tetro odore: qa non contraxit fœtorem: neq; mutatũ deformi aſpectu: quia qđ putrefactũ eſt & odore & aſpectu deforme eſt: caro aũt illa nequaq̃: vnde cõcludit᷑ nõ fuiſſe corruptã. ¶Eiuſdẽ. Paucis recitat cõplura ꝑdigia non minus ſtupẽda dicens. Monſtra. i. ꝑdigia eiuſdẽ generis: credita ſunt alio. i. diuerſo: aut vario tumultu. ſ. bellico: videlicet puerum infantẽ ſemeſtrẽ. i. ſex menſes natũ: ꝑclamaſſe in foro boario: quod Romæ eſt: triũphũ. i. clamando: io triumphe denunciaſſe futurũ triumphum: & creditũ eſt aliũ. ſ. infantẽ natum cũ capite elephãtino: & creditum eſt: lapides pluiſſe. i. in montẽ pluuiæ decidiſſe: in piceno ſup. agro: & creditũ eſt lupum abſtuliſſe vigili: forte tamẽ non vigilanti: gladium e vagina in gallia. Et duo ſcuta ſudaſſe. i. ſudantiũ modo emiſiſſe ſanguinem: in ſicilia: Etiã ſup. creditum eſt ſpicas cruentas. i. cruore perfuſas decidiſſe metentibus. i. iis qui metebant: in corbem. i. vas vimineum: in qđ colliguntur ſpicæ: dum intenſius eſt cauma. Aquas cærites: in cerete oppido fluxiſſe mixtas ſanguine. Conſtitit. i. pro manifeſto tentum eſt: etiã bello punico. i. carthaginenſi ſecundo: Bouem dixiſſe Cneo Domitio: O roma caue tibi. ¶Caius autẽ Flaminius creatus conſul inauſpicato. i. non captis auſpiciis: aut infœliciter: cum conflicturus. i. manus conſerturus: cum Hannibale Carthaginenſi. duce: apud lacum traſimenum. i. peruſinum a vicino monte dictum: iuſſiſſet ſigna. i. vexilla haſtis impoſita: conuelli. i. terra extrahi & moueri: proſtratus eſt humi. i. in terram: equo lapſo ſuper caput eius: & ipſe nihil inhibitus. i. retractus ab incepto: licet inhiberetur: eo prodigio. i. oſtento futuri caſus: ſigniferis negantibus. i. cum inſuper ſigniferi negarent ſigna poſſe moueri ſua ſede. i. a terra: cui inhærebant: minatus eſt ſup. ſigniferis: malũ. i. verbera: aut necem: niſi effodiſſent ea. ſ. ſigna continuo. Verum. i. ſed. vtinam ipſe. C. Flaminius pependiſſet. i. perſoluiſſet: pœnas. i. mulctam huius temeritatis: tantum. i. dũtaxat ſua clade: & non etiam maxima clade populi Romani quod tamen non fecit. Nanq; pro quia. xv. milia Romanorum ſunt cæſa in ea acie. vi. milia Ro. ſunt capta: & xx. milia ſunt fugata. i. in fugã verſa. vnde colligitur. xli. milia. in eo prœlio contra Hãnibalem ſtetiſſe. Corpus conſulis. ſ. C. Flaminii: obtruncati. i. cui caput erat ablatum: quæſitum eſt ab Hãnibale: hoc eſt iuſſu Hãniba. ad funerandum. i. funus faciendum ad ſepulturam pertinens: qui. ſ. conſul quantum fuerat in ipſo: ſepelierat ſup. ſecum: imperium Romanum: quia niſi dii propexiſſent: actum fuiſſet de imperio Romano. Poſſet etiã dici qui. ſ. Hãniba. quantũ in ipſo fuit: ſepelierat cũ cõſule imperio Ro. quia niſi fata reſtitiſſent: potuiſſet imperi. Ro. extinxiſſe. Verũ quia hæc dicit author ad repræhenſionem temeritatis conſulis: ſequar priorem expoſitionem.

OLI. uerius. Bellum Numã/tinum. FLaminii autẽ præcipitẽ nõ minus obſtinatus fuit. Hoſtilius: vt aduerſus deoꝝ voluntatẽ bellũ ſuſciperet cũ numãtinis: nã hoc fuit bello numãtino: ſicut ſuo loco dicemus: nã Lauinii deos cõſulẽti cũ eſca pullis in cauea eſſet obiecta: illi ſtatim eſca neglecta in ꝓximũ lucũ ꝓfugerunt: quo ꝓdigio nihil territus cũ in ꝓuincia ꝓficiſcens claſſem e portu Her. ſolueret: vocẽ audiuit dicentẽ. Mancine mane: deinde cũ Genuã reuerſus eſſet: vidit ſerpentẽ imenſe magnitudinis: tñ his tot ꝓdigiis nihil motus ꝑgit ire in ꝓuinciã: vbi demũ ꝓdigia cladibus adequauit: nã cũ ĩgẽti ſtrage victus eſt ab hoſtibus: deinde fœdus turpiter cũ hoſtibus iniuit: poſtremo traditus eſt a ſenatu hoſtibus ad ſuppliciũ. ¶ Veſa: nõ ſana i. ſtulta. ¶ In hi. qa duxit exercitum cõtra numantinos.

¶ Pulli e ca. Ro. moris fuit teſte Ser. ꝙ in comiciis agendis: & bellis gerendis & pullularia captarentur auguria. ¶ Portu. h. videlicet de Liguria vbi portus eſt Her. monecinã cõponit̃ ex μονὸσ qđ eſt ſolus: & οἴκοσ domus. & teſte Ser. ideo putant Her. ſic dictũ: vel ꝙ pulſis oibus illic ſolus habitauit: vel ꝙ in eius tẽplo nunq̃ deoꝝ qſpiã ſimul colit̃: ſicut in tẽplo Iouis colit̃ Minerua: & Iuno. in tẽplo Veneris: Cupido. Stra. de liguribus loquens ait. Monecus ꝑterea portus: ſtatio q̃dã eſt: nõ magnaꝝ: non multaꝝ capax nauiũ: tẽplũ habẽs Her. cognomẽto monecj: qñ is in eo habitat ſolus. ¶ Infelici pu. qa victus eſt cũ ingẽti multitudine a paucis: nã fuere. xxx. milia ro. a. iiii. milibus numãtinoꝝ ſuperata. ¶ Turpi fœ. quia ſe in hoſtiũ poteſtatẽ dedit: & in iuſſu Po. Ro. fœdus iniqs cõditionib⁹ fecit cũ numãtinis. ¶ Deditione .i. qa ſenatus cenſuit: vt hoſtib⁹ traderet̃: & Po. Ro. religione ſeruaret̃.

Tibe. Gracchi mors. MInus mirã. Tib. Grac. ꝓuinciã Lucaniã tenebat procõſul bel. pu. ſecũdo: in qua ſacrificanti triſte ꝓdigiũ apparuit: nã ad exta ſacrificio ꝑpetrato angues duo ex occulto prolapſi edere iecur: conſpectiq; repẽte ex oculis abierũt: id cũ aruſpicũ monitu ſacrificiũ inſtauraret̃: atq; intentius exta reſerata ſeruarent̃: itez ac tertio tradũt libato iecinore intactos angues abiiſſe: cum aruſpices ad ĩperatorẽ id ꝑtinere ꝓdigiũ ꝑmonuiſſent: & ab occultis cauẽdũ hoib⁹ cõſultũ eſſet: nulla tñ ꝓuidẽtia fatũ ĩminens moueri potuit: nã hoſpitis dolo ꝑcipitatus in inſidias cũ paucis occidit̃: hoſpes aũt fuit Flac. Luc. caput eius partis: quæ ro. cõſtabat: nã lucanoꝝ pars ad Hãnibalẽ deferat: is mutata voluntate locũ gratiæ quærens apud penũ neq; trãſire: neq; trahere ad defectionẽ Luca. ſatis habuit: niſi imperatoris Ro. & eiuſdẽ hoſpitis ꝓditi capite: & ſanguine fœdus cũ hoſtibus ſanxiſſet. Cõuenit enim cũ magone Car. duce: vt ſi ro. tradidiſſet imperatorẽ liberi cũ ſuis legibus in amicitiã Luca. venirẽt: cuius rei data: acceptaq; fide Grac. inuitat ad reliquã Lucaniæ partẽ in ditione accipiendã quã a pœnis defecturã pollicebat̃: ſi modo imperatorẽ Ro. vidiſſent: nã antea partẽ maximam ceperat. Grac. igitur verbis hoſpitis fraudẽ abeſſe credens cũ lictorib⁹: & turba equitũ e caſtris ꝓfectus: duce hoſpite in ĩſidias præcipitauit. ¶ Minus. m. nã in quo vir clariſſimus peccat: ſi in eodẽ leuior peccauerit: minus erit mirandũ. ¶ Temeritatẽ: temeritas dicitur cũ aliqd ſine cõſilio: & cogitatione facimus: conſilium vero eſt aliquid faciẽdi: aut nõ faciendi excogitata ratio: dicit ergo cũ ꝓdigiũ triſtis exitus denunciatũ eſſet. Ti. Grac. nec illud cõſilio etiã vſus vitare potuerit: minus mirandũ videt̃ de temeritate Mancini: qa & ipſum pariter fata traxerunt. ¶ Angues du. ex. oc. pro. adeſo iecore in eaſdẽ latebras ſe cõtulere. multa ꝓdigiũ faciũt: nã anguis eſt ſubdolũ & callidũ aial: qđ ſignificat hoſtes futuros callidos: & aſtutos: iecur ꝑterea mẽbrũ vitale eſt: qđ mortẽ cõſuli ꝑdicebat: ꝙ i latebras ſe cõtulerit: ſignificabat fore: vt in ĩſidiis hoſtes deliteſcerẽt. ¶ Ex. o. qa neſciebãt: vñ ſe ꝓriperẽt. ¶ Ieco. Iecoris & iecinoris dicit̃ teſte Priſ.

¶ De. C. Hoſtilio.

FLaminii autẽ præcipitẽ andaciam. C. Hoſtilius Mancinus ueſana ꝑſeuerãtia ſubſequitur. cui conſuli in Hiſpaniã ituro hæc prodigia acciderũt. cũ Lanuuii ſacrificiũ facere uellet; pulli cauea emiſſi in proximã ſyluam fugerũt: ſummaq; diligẽtia quæſiti reperiri nequiuerũt. cũq; ab Herculis portu, quo pedibus ꝑuenerat: nauẽ conſcẽderet: talis uox ſine ullo authore ad aures eius ꝑuenit. Mãcine mane. qua territus cũ itinere cõuerſo Genuam petiſſet: & ibi ſcaphã eſſet ĩgreſſus: anguis eximiæ magnitudinis uiſus e cõſpectu abiit. ergo numerum prodigiorum numero calamitatum æquauit; infelici pugna; turpi fœdere; deditione funeſta.

¶ Aliud de Tito Graccho.

MInus miram in homine parum cõſyderato temeritatem Titi Gracchi grauiſſimi ciuis exitus triſtis, & ꝓdigio denũtiatus, nec euitatus ꝯſilio, facit. Cõſul. n. cũ ĩ Lucanis ſacrificaſſet: angues duo ex occulto prolapſi, repẽte hoſtiæ: quã immolauerat, adeſo iocinore, in eaſdem latebras ſe retulerunt. ob id deinde factũ, inſtaurato ſacrificio

ASCE. ¶ Flaminii aũt &c. Affert ſimile exẽplũ contẽptoꝝ ꝓdigioꝝ in. C. Hoſtilio dicẽs. Aut ꝓ ſed: Caius Hoſtili. Mã. ſubſequit̃ .i. imitat̃ ꝑſeuerãtia .i. ꝑtinacia ſua: ſup. veſana .i. multũ iſana. Legi poſſet ẽt ſic. ꝑſeuerãtia veſana. C. Hoſtilii Mãcini ſubſequat̃: ꝑcipitẽ .i. temerariã audaciã Flaminii: cui .ſ. Caio Hoſtilio cõſuli: ituro .i. cũ vellet ire in Hiſpaniã: hæc ꝓdigia: quæ ſequunt̃: acciderunt. Cũ vellet facere lanuuii in eo oppido Italiæ ſacrificiũ: pulli emiſſi cauea: vt .ſ. paſcerent & ex paſtu futura pullarius diiudicaret: fugerũt in ſyluã ꝓximã: & quæſiti ſup. cũ ſumma diligẽtia: nequiuerãt reperiri: & cũ cõſcenderet nauẽ a portu Herculis .ſ. monæci: quo .i. ad quẽ ꝑuenerat pedibus: vox talis: qualis ſeqtur ꝑuenit ad aures eius ſine vllo authore. Mancine mane. qua .ſ. voce territus: cũ itinere cõuerſo: petiſſet Genuã vrbẽ Liguriæ ꝑcipuã: & eſſet ibi igreſſus ſcaphã .i. nauiculã: anguis eximiæ magnitudinis viſus .i. poſtq̃ apparuerat: abiit e cõſpectu: ergo qa ea tria ꝓdigia cõtẽpſit: ipſe æquauit numerum ꝓdigioꝝ numero (ablatiuus eſt) calamitatũ: videlicet ĩfelici pugna quã fuga pulloꝝ ſignificauit: turpi fœdere: iniqs cõditionib⁹ cũ Numãtinis icto: qđ vox minata eſt: & deditione funeſta: qa ei⁹ funeris .i. mortis cã. Senatus. n. cẽſuit: vt hoſtib⁹ traderet̃: & fœdus irritũ fieret: quã qdẽ deditionẽ anguis: q forte geniũ eius ſe ſimulabat: euaneſcẽdo portẽdit. ¶ Min⁹ &c. Ordo eſt. Exitus Titi (non Tiberii) Grac. ciuis grauiſſimi: triſtis .i. doloroſus: & denunciatus ꝓdigio: qđ ante eum euenerat. ¶ Facit temeritatẽ in hoĩe paꝝ cõſiderato .i. paꝝ ꝓuidẽti: & futura nõ ſatis cõſiderãti: minus mirã: qa minus mirandũ eſt: ꝙ homo incõſyderatus ꝑ temeritatẽ triſtẽ habuerit exitũ: q̃ ꝙ ciuis grauiſſim⁹ nequerit ꝓdigii triſtis exitũ vitare. Enim ꝓ qa: Ipſe Titus Grac. cõſul cũ ſacrificaſſet: ad inquirendũ exitũ belli per exta: in lucanis .i. cãpis angues duo ꝓlapſi repẽte ex occulto: retulerũt ſe repẽte in latebras eaſdẽ: vnde .ſ. prolapſi acceſſerant: & hoc iocinore .i. iecore hoſtiæ: quã Grac. imolauerat adeſo .i. abſumpto. deinde ſacrificio inſtaura .i. in ſtatum priorem innouato: ob id factum: ꝙ anguis iecur ederat.

¶ IDEM prodigii: quia cum renouaſſet ſacrificium: reuerſus anguis ille iecoris parte ambeſa: ſe ab oculis hominum præripuit. ¶ Extis aſ. Diligenter cuſtoditis: ne diripent̃: exta dicunt̃ inteſtina ab extãdo .i. eminendo: ſunt enim partes: quæ intra corpus eminentiores ſunt: ſicut iecur. cor. pulmo: ſplẽ. ¶ Cauit ꝓuidit. ¶ Ne p. ho. Cum apud maiores iura hoſpitii ſancta: & inuiolata fuiſſent. Vir. Iuppiter hoſpitibus: nã te dare iura loquunt̃: ꝑfidus ãt dĩ q fidẽ violat. ¶ Inſidiis: vtpote qui proficiſceretur ĩpacatos: huius Ti. oſſa ro. deportanda dedit Hãni. militibus Ro. vt videbimus in ca. de humanitate. OLI. uerius.

idẽ prodigii euenit. Tertia quoq; cæſa uictima, diligẽtiuſq; aſſeruatis extis, neq; allapſus ſerpentum arceri, neq; fuga ĩpediri potuit: qđ q̃uis Aruſpices ad ſalutẽ ĩperatoris ꝑtinere dixiſſent: Gracchus tñ nõ cauit, ne ꝑfidi hoſpitis ſui Flauii inſidiis, in eum locũ deductus, in quo Pœnorum Dux Mago cum armata manu delituerat: inermis occideretur.

¶ De Marcello.

ET Conſulatus collegiũ, & erroris ſocietas, & par genus mortis a Tito Graccho, ad Marcelli memoriã me trahit. Is enim captarum Syracuſarũ, & Hãnibalis ante Nolana mœnia a ſe primũ fugere coacti, gloria inflãmatus, cũ ſũmo ſtudio niteret̃: ut Pœnorũ exercitum aut in Italia ꝓſterneret: aut Italia pelleret: ſolẽniq; ſacrificio uoluntates deoꝝ exploraret: quæ prima hoſtia ante foculum decidit. eius iecur ſine capite inuentũ eſt. proxima iocinoris duplex caput habuit. quibus inſpectis Aruſpex triſti uultu, nõ placere ſibi exta: qa prima trunca, ſecunda nimis læta apparuiſſent: reſpondit. Ita monitus. M. Marcellus nequit temere cõaretur. ĩ ſequẽti nocte ſpeculãdi gratia cũ paucis egredi auſus, a multitudine hoſtiũ in Brutiis circũuẽtus, æq; magnũ dolorẽ: ac detrimẽtũ ꝑriæ, ĩteritu ſuo attulit.

¶ De Octauio conſule.

IAm Octauius conſul diꝝ omẽ quemadmodũ timuit: ita uitare nõ potuit. e ſimulachro enim Apollinis per ſe abruto capite: & ita infixo humi, ut auelli nequiret: armis a collega ſuo Cina diſſidens ꝑſumpſit aĩo ea re ſignificari exitum ſuũ in quẽ metus augurii, triſti fine uitæ ĩcidit: actũ demum immobile Dei caput terra refigi potuit.

ET conſulatus collegium: conſules in apulia. Qu. criſpinus & M. Mar. Hãni. ſe oppoſuerant cum copiis bel. punico ſcđo: tumulus erat ſylueſtris inter punica & rom. caſtra a neutris primo occupatus: qa Ro. qualis eſſet pars eius: quæ vergeret ad hoſtiũ caſtra ignorabant: Hãni. inſidiis quem caſtris aptiorem eũ crediderat: Itaq; nocte ad id miſſas aliquot numidaꝝ turmas medio in ſaltu condiderat: Ro. occupandi loci cupiditas inceſſit: ne ſi occupatus ab Hãni. foret: in ceruicib⁹ haberent hoſtẽ. itaq; cõſules cũ paucis eqtibus exploratum ꝓfecti in inſidias ꝑcipitarunt: vbi Marce. pugnando fortiter cecidit. Criſpinus grauiter ſauci⁹ euaſit: imolaſſe eo die q̃dã prodidere memoriæ conſulem Mar. & prima hoſtia cæſa iecur ſine capite inuentũ. In ſecũda oia comperiiſſe q̃ aſſolent: auctũ ẽt viſum in capite: nec id ſane aruſpici placuiſſe: ꝙ ſecundũ trunca & turpia exta nimis læta appuiſſent. M. q̃uis admonitus eſſet: neqđ temere ageret: tñ ducentibus fatis id conſilio vitare non potuit. ¶ Colle. Ti. gra. & Mar. collegæ fuerãt in cõſulatu. ¶ Erroris ſo. quia vterq; in inſidias temere ꝑcipitauit. ¶ Par genus mor. qa vterq; fuit inſidiis oppſſus. ¶ Is ca. ſyr. qa ſyracuſas diu obſeſſas tãdem cœpit: vbi Archimedes ingenti arte diu claſſem Ro. cluſerat. ¶ Hannibalis cor. Mar. primus fuit: q ad nolã Hanni. vinci poſſe docuit: & cũ exercitu deleri: hic quoq; fuit ex tribus vnus: q ſpolia opima ioui feretrio conſecrauit: cæſo viridonaro galloꝝ rege. ¶ Prima hoſtia: hoſtia imolabatur anteq̃ ad hoſtes proficiſcerent̃. ¶ Victima: plus partã victoriã cũ diis gratias agerent: dicta victima ꝙ victi ſunt hoſtes. ¶ Capite: prĩcipio. ¶ Triſti mœſto. qa videbat ꝑiculũ ducib⁹ iminere. ¶ Temere: ĩcõſulte. Hãni. M. corp⁹ ſepeliẽdũ curauit.

Cinna conſu. NAm Octa. cõ. Octa. & cinna cõſu. fuerunt. Sed cina cõſulatũ tãq̃ tyrãnidẽ exercens ſeuiebat in ciues: & legẽ ferre volebat de reuocandis: quos ſenatus hoſtes iudicauerat: & hoc mõ tyrãnidẽ affectabat. Oct. vero huic aduerſabat̃: & eius conatib⁹ ſumma ope reſiſtebat. igit̃ cũ iter ſe tãtope diſſentirẽt: & Octau. ꝑs melior ciuitatis ſeq̃ret̃: ex vrbe pellit̃ cĩna: quo eiecto: Cor. merulã in eius locũ ſubſtituere pẽres. Eadẽ tẽpeſtate marius e ciuitate pulſus a ſylla in hiſpania ingentes copias cõparauerat: qui vt in cinnã audiuit eiectũ ex vrbe: ad eũ ſtatim legatos de cõiũgẽdis exercitib⁹ miſit: cinna id ſe facturũ libẽter rñdit: ad hæc velle ſe mariũ legionib⁹ ꝑeſſe: vtpote q belli dux peritiſſim⁹ eẽt. Mari⁹ negat ſe priuatũ cõſuli ꝑferri oportere. Cæteꝝ nihil: qđ ad priſtinã dignitatẽ recuperãdã ꝑtineat ꝑtermiſſuꝝ: igit̃ in Italiã traductis copiis: q̃s ĩ hiſpani cõtraxerat: Mari⁹ cinæ cõiũgit̃: exercitũ ad vrbẽ ducũt: ſed prĩo hoſtiã: q̃. viii. milib⁹ paſſuũ diſtat ab vrbe: poſt auẽtinũ capiũt: poſtremo exercitũ ad vrbẽ ducũt cina Octa. ꝓ tribunali ſedẽtẽ obtrũcat: caput ei⁹ roſtris affigit: multi & alii nobiliſſimi ciues cedũt̃. iter quos & M. A. orator: cui⁹ caput diu mãib⁹ ꝑtractatũ Mari⁹ mẽſæ appoſuit: & cũ aliis poſtea roſtris affixit: queadmodũ: iũgit̃ cũ ſupiori Marce. qdẽ ñ tiuit. Octa. vero tiuit: ſed vitar̃ ñ potuit. Præſũpſit: ꝑſagiuit: aĩo. ¶ Triſti fi. qa occiſ⁹ ẽ a cina: & ei⁹ caput roſtris affixũ.

¶ IDEM ꝓdigii euenit: qa iteꝝ abſumptũ eſt iecur hoſtiæ ab illis. Tertia quoq; .i. ẽt tertia victima cæſa: & extis aſſeruatis .ſ. a ſacrificulis: diligẽtius .ſ. q̃ prius: aut multũ diligenter: neq; elapſus ſerpentũ: neq; fuga ſerpentũ potuit impediri: qn .ſ. iecur ederẽt: & aufugerẽt: qđ .ſ. ꝓdigiũ q̃uis aruſpices .i. q harã inſpectabãt: & ide iudicabãt: dixiſſent ꝑtinere ad ſalutẽ ĩpatoris (qđ Vir. æneĩ. v. in ænea imitatus eſt) & ita nõ fuit temeritas in eo: tñ Gracchus ĩperator nõ cauit .i. non enituit: ne deductus inſidiis flaui hoſpitis ſui ꝑfidi: in eũ locũ: in quo mago dux pœnoꝝ delituerat: cũ armata manu .i. exercitu armato: occidere .ſ. ab eo inermis. ¶ Et cõſulatus &c. Trãſit apte ad narrationẽ de Marcello dicẽs. Et .i. ſimul collegiũ cõſulatus: qa ſimul conſulatũ geſſerunt: & ſocietas .i. paritas erroris .ſ. in ſpe de ꝓdigii exitu: & par .i. ſimile genus mortis: trahit me a Tito Gracho .i. ã narratione exitus ei⁹: ad memoriam Marcelli. Is. n. inflãmatus gloria ſyracuſaꝝ vrbis in Sicilia opulentiſſimæ: captaꝝ .ſ. a ſe: & Hãni. coacti fugere primũ a ſe .ſ. Marcello: ante mœnia Nolana cũ niteret̃ ſummo ſtudio: vt aut ꝓſterneret exercitum pœnoꝝ in Italia: aut pelleret Italia: & exploraret .i. exquireret voluntates deoꝝ: ſacrificio ſolẽni: eius ſup. hoſtiæ: quæ hoſtia ASCE.

decedit pria añ foculũ aſſeruabat̃ ignis ad ſacrificii vſum:iecur eſt iuentũ ſine capite.i.prima:& eminẽtiſſima parte:pxima ſup.hoſtia habuit duplex caput iocinoris:(Sic antiquis declinabat̃ iecur:nã illis rectus erat iocinor:ſicut itiner vnde itineris).¶Quibꝰ inſpectis aruſpex triſti vultu.i.hñs triſtẽ vultu:rñdit exta nõ placere ſibi.i.non portendere lætũ exitũ: quia prima apparuiſſent trunca.i.iminuta:ablato iecoris capite:& ſcđa nimis læta:qa duplicato capite:& ita Marcus Marcel. monitꝰ:ne qđ conaret̃ temere:auſus egredi cũ paucis:nocte iſequẽti gratia ſpeculãdi:circũuẽtꝰ ĩ brutiis a multitudine hoſtiũ: attulit iteritu ſuo priæ.ſ.romanæ:æq̃:magnũ dolorẽ:ac detrimtũ.i.dãnũ.¶Iã Octa. Ordo eſt.Iã: q̃ vox cõtinuatiua hic ẽ. Octauius cõſul nõ ille:q auguſtus poſtea dictꝰ eſt:ſed collega Cinæ ĩ cõſulatu:quẽadmodũ timuit diꝝ omẽ.i.oñtũ & pdĩgiũ:ita nõ potuit vitare.Enim pqa:capite abrupto p ſe:qa neſciebat̃ facti author alius q̃ deus ipſe:e ſimulachro apollinis.(Ergo & ipſi credebãt nõ ſimulachrũ eſſe apollinẽ ſed apollinis tabernaculũ:quin ẽt multi ſolẽ.Lunã.heſpeꝝ &c. nõ apollinẽ.dianã:venerẽ:&c.ſed eoꝝ faces:aut ſedes eſſe cẽſebãt)& capite infixo humi:in quã ceciderat:ita.i.tã firmiter:vt nequiret euelli.Diſſidẽs armis a collega ſuo cina noie:pſumpſit.i.ãte euẽtũ ſumpſit:& iudicauit aĩo:exitũ ſuũ ſignari.ea re:hoc ẽ ſe:q caput bonoꝝ eẽt caput amiſſuꝝ:ĩ quẽ.ſ.exitũ:metꝰ augurii:icidit triſti fine vitæ:qa reuera obtrũcatꝰ eſt:& caput eiꝰ ludibrio
OLIV. hitũ:ac caput dei:hoc eſt ſimulachri dei apollinis imobile.ſ.priꝰ:potuit tñ demũ refigi.i.euelli terra.Refigi & figi cõtraria ſũt.

¶De.M.Craſſo.

NOn ſinit nos.M. Craſſus inter grauiſſimas Ro.impii iacturas numerãdus hoc loco de ſe ſilentiũ agere.plurimis, & euidẽtiſſimis: ante tantam ruinã monſtroꝝ pulſatus ictibus(ducturus enim erat a Carris aduerſus Parthos exercitũ)pullũ ei traditũ eſt paludamentũ,cũ in pliũ exeuntibꝰ albũ,aut purpureũ dari ſoleret:mœſti,& taciti milites ad principia cõuenerũt:q uetere inſtituto cũ clamore alacri accurrere debebãt. aquilaꝝ altera uix cõuelli a primipilo potuit:altera ægerriæ extracta in cõtrariã,ac ferebat̃:partẽ,ſeipſam conuertit. Magna hæc pdigia.ſed & illæ clades aliquanto maiores.tot pulcherrimarũ legionum interitus, tam multa ſigna hoſtilibus intercepta manibus, tm̃ Romanæ militiæ decus, Barbarorũ obtritũ equitatu,

NOn ſinit.cum tres Ro.principes quadã inter ſe cõſpiratione cõueniſſent:vt cõflatis opibꝰ rẽp.p ſua volũtate verſarẽt,puincias inter ſe partiti ſunt: ita vt galliã Cæ.Italiã Põp.parthiã Craſ.obtineret: ſed Parthia puincia facta eſt nulla ĩtercedẽte belli cauſa: neq̃.n.parthi Po.Ro.vlla iniuria laceſſiuerant: verũ quia Craſ.audiuerat arſacidem:vel vt alii dicũt.Orodẽ parthorũ regẽ auri & argẽti locupletiſſimũ eſſe: inhians eiꝰ opibus:nõ priꝰ agere deſtitit cũ Cæſ.atq̃ Põpeio:q̃ obtinuit vt ea ſibi puincia decerneret̃:ſperans ĩde ſe locupletem reditu:ꝝ magis q̃ glorioſum:cõſtat.n.Craſſum ciuẽ fuiſſe
Craſſus a pthis deletus. auariſſimũ:Cic.lib.iii.de finibꝰ bonoꝝ & maloꝝ.Rectiꝰ inqt diues q̃ craſſus:q niſi eguiſſet. nunq̃ eufratẽ nulla belli cauſa trãſire voluiſſet.Sed res ſibi pter ſpẽ & opinionem euenit:cũ.n.ĩ parthiã duxiſſet exercitũ:& regi caput offert̃:qđ habuit ille ludibrio:nã ferũt aurũ liqdũ cũ hac exprobratione ĩfudiſſe:aurũ ſitiſti:aurũ bibe : vtpote:qui ſemp diuitiaꝝ ſtudioſiſſimus fuiſſet:ita vt diuitis cognomẽ acciperet.vñ Florus:caput inqt Craſſi receſum cũ dextera manu ad regẽ deportatũ ludibrio fuit: neq̃ ĩdigne: aurũ.n.liqdũ in rictũ oris infuſum eſt: vt cuius animus arſerat auri cupiditate:eiꝰ ẽt mortuũ & exangue corpus auro vreret̃.Alii tñ dicunt:qđ veritati magis accedit.Parthoꝝ regẽ edixiſſe:qcũq; caput ad ſe Craſſi detuliſſet: ei ſe tãtũdẽ auri repẽſaturꝝ:ex eo calliditate ĩgenii militem vſum euacuato craneo:plũbũ liqdũ ĩſtillaſſe:& hãc calliditatẽ regẽ pbaſſe:qđ vero ad rẽ ptinet:huic aduerſꝰ hoſtes exercitũ ducẽti multa apparuere pdigia:qbꝰ poterat ab ĩcepto deterreri:ſi mens nõ leua fuiſſet:vel fata potius Ro.tuliſſent:nã pdit̃ memoriæ.xi.legiones Ro.ĩ ea pugna fuiſſe deletas.¶Inter.g.qa vt dixi.xi.legiones amiſere Ro.¶Acar.De qbꝰ ſupra ſatis
Carræ vrbs. dictũ eſt.¶Pullũ.i.nigrũ:& atrũ:nã pullꝰ.la.lũ.dr̃ niger.a.um.Vir.Reiice ne maculis ĩfuſcet vellera pullis.Iu.Pullati pceres:
Pullus a.um. hoc eſt atra veſte.Paludamẽtũ:Veſtis ĩperatoria.¶Ad pri.pricipes appellant̃:q in ſcđa acie locant̃:nã cũ velites primi ita leuiter pliũ cõmittãt:vt q̃primũ hoſti cedãt:eoꝝ cũ hoſte cõgreſſus dignꝰ nõ eẽ vr̃:q̃ pugna appellet̃:vñ pricipia:hoc eſt principes ſubſequẽtes ĩſignes armis:viribuſq̃ ferociꝰ pugnãt:hiq̃ primã pugnã cõmittere dicunt̃:ergo ad principia:hoc eſt ad primã aciẽ:q̃ poſt velites.& ferẽtarios remanet:eo q ipſi pugnã reuera ĩcipiãt:nã velitũ pludiũ magiſq̃ pugna eſſe videbat̃. Te.ego vero poſt pricipia oibꝰ ĩſignẽ dabo ſcđa acies erat pricipũ: ſiue haſtatoꝝ:tertia ſubſidiarioꝝ.¶Altera æger.vexillorũ:nã vexilla Ro.depictã aqlã habebãt.L.ſigna pes aqlas & pila minãtia pilis.Itẽ alibi:& notæ fulſere aqlæ romanaq̃ ſigna.
ASCE. ¶NON ſinit &c.Pulchre trãſit ad Marci Craſſi exitũ triſti pdigio ſignificatũ dicẽs.M.Craſſus numerãdꝰ iter grauiſſimas iacturas iperii Ro.qa cũ eo plurimi extincti ſunt:& paulopoſt reſ.oppſſa eſt:nõ ſinit.i.nõ patit̃:nos agere ſilẽtiũ.i.nos ſilere de ſe hoc loco.vtpote pulſatꝰ.i.grauiter admonitꝰ vt quẽ pulſando moneinꝰ:plurimis & euidẽtiſſimis ictibꝰ.i.pulſatiõibꝰ: mõſtroꝝ.i.pdigioꝝ aduerſoꝝ:añ tãtã ruinã.i.priuſq̃ reſp.tãtã faceret iacturã.¶Eni.p qa paludamẽtũ.i.idumẽtũ iperatoriũ pullũ.i.nigrũ & funebris coloris:traditũ eſt ei ducturo exercitũ a carris vrbe medoꝝ aduerſus pthos:cũ paludamẽtũ albũ: aut purpureũ ſoleret dari exeũtibꝰ ĩ pliũ.Itẽ milites cõuenerũt ad pricipia:q̃ archiua vulgo vocãt:aut ad ſcđa ĩ aciebꝰ locat: mœſti & taciti:q debãt accurrer̃ iſtituto.i.more vetere cũ clamore alacri.i.alacriter clamãtes.Prætèrea altera aqlaꝝ(nã duæ erãt Romãis p ſignis)vix.i.cũ ſũma difficultate potuit cõuelli.i.terra extrahi:a pmipilo.i.prĩo vexilliſero:altera.ſ.aqlaꝝ.i.reliq̃ extracta ægerrime.i.cũ ſũmo labore cõuertit ſeipſam ĩ ptẽ cõtrariã:ac.i.q̃ ferebat̃.Hæc pdigia ſup.ſunt:aut fuerũt magna: ſed illæ clades:quas Craſſo duce reſp.accepit:ſup.fuerũt:&.i.ẽt maiores aliquãto.vtpote ĩteritꝰ tot pulcherrimaꝝ legionũ.ſ. romanaꝝ tã multa ſigna.i.vexilla militaria(pter enim aqlas duas erant q̃plurima alia ſigna)intercepta manibꝰ hoſtilibus: ſunt tñ poſtea ab auguſto recepta:& tantũ decus militiæ romanæ obtritũ.i.in terrã cõculcatum:equitatu barbarorum.
THE. ¶ALBVM:aut purpureũ.¶Imp.vtebãtur albo:aut purpureo paludamẽto.Hircius in rebꝰ Cæſ.Nã cũ Scipio ſagulo purpureo ante regis aduẽtũ vti ſolitus eẽt:dr̃ Iuba cũ eo egiſſe:nõ oportere illũ eodẽ vti veſtitu atq̃ ipſe vteret̃.Itaq̃ factũ eſt illico:vt Sci.ad albũ ſeſe veſtitũ trãſferret.& Ita caſtigãdũ docuit ianus ex antiq.cod.& hoc loco Val.cũ prius aliũ legeretur. ¶Aqlaꝝ altera.Hoc oñtũ refert ẽt Diony.aqlãq̃ Ro.ſignũ docet aureã fuiſſe:nõ pictã.Verba Dionis adieci ſicut a meo parente Demetrio tranſlata ſunt in latinũ.Signũ qđ aqla dicit̃:eſt ædicula parua:in qua aqla collocat̃ aurea.quã geſtari mos eſt in omni iuſto exercitu a ſignifero:præfixam longiſſimo conto:qui:quo terræ depangi poſſit:in acutã cuſpidẽ deſinit.

¶OPTIME in.qui.L.Craſ.dicebatur hic bello galli.ſub Cæſ.militans multa facinora virtutis ediderat: & cũ pater in hãc expeditionẽ pficiſceretur eũ a militia Cæſaris exciuit:cũ ægre Cæſar illũ dimitteret:quẽ ante cõſpectũ patris cæſum fuiſſe conſtat. OLI. uetius. ¶Tot ſigna:qa ſigni militaria in ptãtẽ hoſtiũ uenere:quæ deinde auguſto ĩperãte recepta ſunt.¶Strues: cumulos: aceruos.¶Vellẽ:vellẽ inqt Va.hãc cladẽ placidius dicere poſſe:ſed omiſſis gratioſis verbis cogor vera fateri. ¶Sed re.ſ.loquor.ſic.d.ſ.quia dii vbi nobis oſtenderunt ſigna:quibus qđ geſturi ſumus:ſibi non placere ſignificant: iraſcuntur ſi contra eoꝝ voluntatẽ fecerimus. ¶Excandeſcunt:iraſcuntur affectu: non paſſione:excandeſcere pro igneſcere:ſed igni ira comparatur.¶Præferret: quia conſilia humana admonitionibus deorum anteponunt.

optimæ indolis Filii cruore paterni reſperſi oculi.corpus Imperatoris iter promiſcuas cadaueꝝ ſtrues auium, ferarumq̃ laniatibus obiectum. uellem quidẽ placidius:ſed relatu uerum eſt. Sic deorũ ſpreti præmonitus excandeſcunt. Sic humana conſilia caſtigãtur:ubi ſe cœleſtibus præferunt.

¶De Cn.Pompeio.

CNeum ẽt Põpeiũ Iupiter oĩpotens abunde mõuerat:ne cũ.C.Cæſare ultimam belli fortunam experiri contenderet.egreſſo a Dyrrhachio aduerſa agmini eius fulmina iaciens examinibus apum ſigna obſcurando ſubita triſtitia implicatis militum animis,nocturnis totius exercitus terroribus:ab ipſis altaribus hoſtiaꝝ fuga.ſed inuictæ leges neceſſitudinis,pectus alioqui pcul ab amẽtia remotum,pdigia iſta iuſta æſtimatione perpẽdere paſſæ nõ ſunt.Itaq̃ dum ille eleuat authoritatẽ ampliſſimã: & opes priuato faſtigio excelſiores: oĩa ornamẽta,quæ ab ineunte adoleſcẽtia ad inuidiã uſq̃ contraxerat:ſpatio unius diei cõfregit. Quo cõſtat in delubris deum,ſua ſponte ſigna conuerſa militarem clamorem,ſtrepitumq̃ armorum,adeo magnũ Antiochiæ,& Ptolæmaide,auditum,ut in muros concurreretur ſonum tympanorum Pergami abdi-

CNeũ Põpeium:Multa prodigia ſuperiores admonuere duces.Sed nõ pauciora Põpeiũ a ſuſcipienda cũ Cæſa.pugna auertebant: ſi modo fata tuliſſent. ¶Vltimã.ſ.qa de ſumma reꝝ pugna iſta fuit:vbi cũ vniuerſo exercitu fortunam belli expertus eſt. ¶Cõtenderet.eniteret̃.¶Aduerſa ia.Luca. Inq̃ oculis hominũ fregerunt fulmina nubes.¶Examinibꝰ apum. Luca.Nec nõ inumero cooperta examine ſigna:qđ pdigiũ ſignificabat multitudinẽ nociturã eſſe Põpeio.Vnde Vegetius de re militari.Nil magis obfuit Põpeio q̃ exercitus numeroſa copia:qđ & ẽt ſenſiſſe fert̃: dixit.n.nihil aliud portẽdere apes q̃ numeroſam militũ copiã. ¶Nocturnis:cõſtat flãmã quãdã clariſſimã in caſtris Pompei emicuiſſe in Cæſaris caſtra vergentẽ:quæ ſignificabat magnã Põpei gloriã ad Cæſarẽ trãſiturã:ex eoq̃ terrorẽ iniectũ vniuerſo exercitui:q & aliis viſis monſtris territus eſt: Lu.Hinc trepido cõcuſſa tumultu caſtra:fremũt:hoſtiaꝝ fuga.Luc.Admotus ſuperis diſcuſſa fugit ab ara Taurꝰ: nã cũ altaribꝰ hoſtias admouiſſet:ille ſtatim fugã pripuerunt. ¶Sed iui.ſed fatis inqt reſiſtere nõ potuit Põpeius q̃q̃ prudentia & conſilio plurimũ valeret: loquit̃ aũt ſm ſtoicos:qui oĩa dicebant fatali neceſſitate cõtingere: qđ falſiſſimũ eſt:& a vera religione alienũ:nã ſi ſic eſſet: ſequeret̃ illud abſurdiſſimũ:q nec cõſilium: nec doctrina: nec volũtas qcq̃ valeret:& fruſtra humano generi liberꝝ datũ eſſet arbitriũ ſequeret̃ & illud: vt quicqd hoĩes ſine virtute:ſine cõſilio facerent.nõ virtuti neq̃ cõſilio:ſed neceſſitati potius eſſet aſcribẽdũ: & pterea dãnari qſq̃ vel pmio affici nõ merito poſſe videret̃: q nõ voluntate rectũ qcq̃:vel turpe feciſſet:ſed fatis ita volentibus: de fato Sene.in qõnibus natu.qđ.n.itelligis fatũ exiſtimo neceſſitates reꝝ oĩum actionũq̃:quas nulla vis rũpat.¶Alioq̃: pterq̃ q in hoc parum prudens fuit.¶Perpẽdere:exami-
Perpendere. Eleuare. nare:conſiderare:tranſlatio ſumpta a peſantibꝰ.¶Itaq̃ dum ele.nam ex auctoritate ſua Pompeius cum Cæſare pugnam ſuſcepit:ſenatus enim prodigiis credendum eſſe dicebat.¶Eleuat:minuit.tollit:& eſt tranſlatio ſumpta a cumulo: de quo quantum eleuas tantum minus:vnde Perſius.vnde ſi quid turbida Roma:eleuet accedas.¶Auctoritatem: quia voluit ſenatus conſilium ſequi.¶Opes.p.Pomp.opes iam inceperant maiores eſſe q̃ ciuicæ:neq̃ enim contentus erat cum cæteris æquo iure viuere.ſed omnes opibus ſuperare volebat.¶Faſtigio:altitudine.¶Ab ineunte:adhuc adoleſcens anteq̃ cõſul eſſet de Aphrica triumphauit:quod nulli Ro.ad eam diem contigiſſe legitur.¶Inuidiam:quia tantæ opes erant Pompeii: vt omnes inuidia laborarent.¶Quo conſtat:quia Pompeius hæc omnia admiſit: ideo ſibi prodigia multa apparuerunt: nec ſolum quæ ſupra diximus:ſed etiã quæ ſequuntur.¶In delubris.Iulius celſus lib.de bel.ci.prodigia iſta cõmemorat: dicit.n.elide in tẽplo Mineruæ repetitis:atq̃ enumeratis diebus:quo die prœlium ſm Cæſ.fecit ſimulachrũ victoriæ: quod ante ipſam Mineruã collocatum erat:& ad ſimulachrum Mineruæ ſpectabat ad valuas ſe tẽpli limẽq̃ conuertiſſe:eodẽ die Antichiæ in Syria bis tantus exercitus clamor & ſignoꝝ ſonus exauditus eſt:vt in muris armata ciuitas diſcurreret:hoc idẽ ptolæmaide accidit:Pergami in occultis & recõditis tẽplis:quo præter ſacerdotes adire:nefas eſt:quæ græci adyta appellãt: tympana cecinerunt.Item trallibus in tẽplo victoriæ:vbi Cæſa.ſtatuã conſecrauerant:palma per eos dies in tecta iter coagmenta ex pauimento extitiſſe oſtendebatur.¶Antiochiæ:quæ ciuitas eſt in Syria : quã condidit Seleucus Antiochi filius. ¶Ptolæmaide:quæ ciuitas eſt pentapoleos inter Aegyptum & Aphrycam olim teſtibus Seruio & Stra.barce appellata.Ci. Ad Lentulum:Eſſe tui & veſtri imperii dignitatis:ptolæmaide:aut aliquo propinquo loco rege collocato.
¶OCVLI paterni.i.ipſius Craſſi patris:reſperſi:cruore filii.ſ.Iunioris craſſi:optimæ indolis.i.qui erat optima indole præditus:& corpus imperatoris.i.ipſius Craſſi:abiectum laniatibus.i.deſcerptionibus auium:& feratum:inter ſtrues cadauerum ASCE. promiſcuas.i.confuſas:vbi tam boni q̃ ignaui:tam nobiles q̃ ignobiles iacebãt.Ego quidem.i.certe:vellem ſup.referre: aut loqui.(Verba enim loquelæ ſæpe ſupprimuntur:& pulchra eſt in re triſti eclipſis:vbi ſingultus verba ſurripere videntur) placidius.i.plauſibilius:& amœnius:ſed verum eſt relatu.i.vt referetur a me:aut:ſed verum eſt relatum ſup.a me: quomodo clarior eſſet locutio:ſed exemplaria:quæ vidi habent relatu:vt ſit ſicut dixi:ſed quod dixi verum eſt relatu.i.dum refertur:aut ſed verum.i.iuſtum eſt relatu.i.vt referatur ſicut geſtum eſt.Sic.i.hoc modo:præmonitus deorũ.i.in ſuis præmonitionibus ſpreti:excandeſcunt.i.ira vehementi inflãmantur:& ſic conſilia humana:quæ vana ſæpe ſunt caſtigantur.ſ.tam duriter.vbi i.quando præferunt ſe cœleſtibus.i.diuinis.¶Cneum etiã Pompeiũ.Ordo eſt Iuppiter omnipotens.i.deus pater a iuuan-

do dictus:& ſolus omnia potens monuerat etiam abunde.Cneum(profertur vt Gneum)Pompeium:qui magnus dictus
eſt.¶Ne contenderet.i.firmato animo moliretur:experiri vltimam fortunam belli cum Caio Cæſare.admonuerat (dicit)
iaciens fulmina aduerſa agmini eius.ſ.Pompeii egreſſo a Dyrrachio vrbe Epyri:obſcurando ſigna.ſ.militaria.i.vexilla: exa
minibus.i.fœturis apum:quæ ex alueari bus ſuis nuper euolauerunt:animis militum implicatis ſubita triſtitia:& nocturnis
terroribus totius exercitus:& fuga hoſtiarum ab ipſis altaribus.Sed leges inuictæ neceſſitudinis.i.fata ineuitabilia:nõ ſunt
paſſæ.i.non permiſerunt:pectus.ſ.Cnei Pompeii:remotum aliquando(immo ſi Ciceroni & cæteris reipub.ſtudioſis credi-
mus:fere ſemper:ſed callide loquitur author:cum enim conſilia & facta Pompeii omnia dãnare non poſſet:eatenus inuit
dãnanda:quatenus contra Cæſarem facerent:idq; in gratiam Tyberii Cæſaris : qui niſi Cæſar viciſſet ; imperium non ha-
buiſſet)procul ab amentia.i.quod aliquando prudentia vtebatur:perpendere iuſta æſtimatione iſta prodigia.ſ.iam dicta.
Itaq; dum ille.ſ.Pompeius:eleuat.i.deprimit:& minoris q̃ ſit æſtimat:authoritatem ampliſſimam.ſ.ſenatus ſm Oliuerium:
ſed malim dicere Cæſaris:quem præ ſe contempſit Pompeius:nam pati noluerunt:vt Lucanus cecinit : Cæſarue priorem
Pompeiuſue parem:vnde ſuperior iudicatus eſt Pompeius:qui pari poteſtate neminem pati voluit q̃ Cæſar:qui maiore: &
opes.i.facultates excelſiores faſtigio priuato.i.priuati hominis:hoc eſt opes Cæſaris:quem priuatum agere volebat : cum
tamen eius gloria & potentia maior eſſet q̃ quæ etiam in faſtigio.i.culmine priuati hominis ageret:vult ergo dicere:ꝙ quia
Cæſaris maieſtatem eleuaret:& de ſe maiora viribus ſentiret:pœnitus corruit(Oliuerius tamen aliter exponit)vnde addit:
confregit ſpacio vnius diei.ſ.in pugna pharſalica:omnia ornamenta:quæ contraxerat.i.cõflauerat: & accumulauerat vſq;
ad inuidiam.ſ.deorum:& hominum ab ineunte adoleſcentia.i.ab eo tẽpore:quo primum inciperet adoleſcenturire.Quo
OLIV. i.propter quod factum eius conſtat:ſigna.i.effigies deum pro deorum:conuerſa ſua ſponte in delubris.i.templis deum.

tis delubris editum. palmam uiridem Tralibus in
æde Victoriæ, ſub Cæſaris ſtatua inter coagmenta
lapidũ iuſtæ magnitudinis enatã:quibus appareret
cœleſtiũ numẽ, & Cæſaris gloriæ fauiſſe: & Põpeii
errorem inhibere uoluiſſe. Tuas aras, tuaq; ſanctiſ-
ſima templa, Diue Iuli ueneratus oro: ut propitio,
ac fauenti numine tantorum caſus uirorum ſub tui
exempli præſidio, ac tutela deliteſcere patiaris.

¶Adytis: Adytum locus eſt in templo : quem adire ne-
mini fas eſt:niſi ſacerdoti:& eſt dicto græca : nam δυω
ſignificat ingredior. ¶Sub Cæſaris ſtatua. Tralenſes:
Cæſa.ſtatuam quandam erexerant: ſub qua per iunctu-
ras lapidum pauimento palmam pullulaſſe conſtat.
¶Inter:Proper. ¶Coagmenta:coniuncturas. ¶Iuſtæ
magnitudinis: Tam magnam:vt creſcere ſolent. ¶Erro
Deus Diuus. rem:ne Pompe.ſe fortunæ cõmitteret.
TVas aras. Hic aperte Cæſari adulatur: conſtat
enim ab Auguſto fuiſſe Cæſari dedicatas aras:
& templum : ergo non ſine adulatione cõme-
morat Cæſarem fuiſſe temerarium:ꝙ & ipſe contemptis
prodigiis in periculum ſuum corruerit:ideo veniam pe-
tit:ſi contra eum dicturus erit. ¶Diue Iuli.nota eſt dif-
ferentia inter diuum & deum:vt deum æternum:diuum
ex homine factum dicamus. ¶Propitio : ephegeſis eſt:
nam dii nobis:propicii ſunt : cum nobis fauent. ¶Sub
tui.De negligentia ſcripturus quam Cæſa. adhibuerit in
probandis prodigiis: quaſi veniam petit : & dicit ſe ideo
exemplum eius poſiturum : non tam vt ipſum reprehendat : q̃ vt per eius exemplum cæteri : de quibus dixit : mi-
nori reprehenſione digni cenſeatur : nam ſi Deus prodigium neglexiſſe probatur : minus mirum eſt mortalem ho-
minem tale quicquam incurriſſe.
ASCE. ¶PROPRIE : in quibus ſimulachra erant lignea : quaſi delibrata : ideſt deorticata : & conſtat clamorem militarem : &
ſtrepitum armorum auditum Antiochiæ & Ptolæmaide (Seruius dixiſſet ptolæmaidi) vt concurreretur : ſcilicet a ci-
uibus : aut vigilibus in muros. & conſtat ſonum tympanorum : quibus nunc quoque Alemani in bello vtuntur: editum
pergami in delubris : ideſt phanis abditis : ideſt ſecretis : hoc eſt adytis ipſis (non tamen dices adytis delubris : ſed delu-
brorum) & conſtat palmam viridem iuſtæ magnitudinis enatam Trallibus vrbe Lydiæ : aut potius Phrygiæ in finibus
Cariæ : nam in vtriuſq; ſunt tralles : in æde victoriæ : ſcilicet deæ ſub ſtatua Cæſaris inter coagmenta lapidum. Quibus:
ſcilicet prodigiis appareret numen : ideſt voluntatem diuinam cœleſtium : ſcilicet deorum & : ideſt ſimul: fauiſſe gloriæ
Cæſaris : ſcilicet Iulii : & voluiſſe inhibere errorem Pompeii. Hoc videtur contrarium illi : ſed inuictæ leges neceſſitudi-
nis : ſed ſic eſt : quod Deus ſcit ineuitabiliter futurum : vt euitabile libero propoſuit arbitrio. ¶Tuas aras. Quia men-
tem Pompeii Magni dixit aliquando hallucinatam. Poſſet aliquis dicere Cæſarem quoq; erraſſe:ꝙ prodigiis admonitus
non cauerit : quam rem quia inficias ire non poſſet : cum nihilominus aſſerat : & prius aſſeruit Cæſa.eſſe in deorum nu
merum relatum fatetur diuos quoq; dum in humanis agunt : poſſe errare : ſed præcatur : vt patiatur per ſuum errorem
magnorum virorum errorem defendere & tua ſanctiſſima templa : & ita tibi diuinitatem demens. Ordo eſt. O diue Iu
lii : ſcilicet Cæſa. ego veneratus tuas aras patiaris numine ſup.tuo propitio : ac fauente caſus : ideſt lapſus & errores tan
torum virorum : quanti dicti ſunt erraſſe : deliteſcere : ideſt abſcondi : vt protegantur : ſub præſidio : ideſt prætextu : ac
tutela : ideſt protectione:tui exempli.quia quod in diuis non repræhenditur : non videtur repræhenſibile in mortalibus.
¶Dico tui exempli enim pro quia : nos accepimus te vacaſſe eo die: quo velatus veſte purpurea:ideſt trimphali conſedi-
ſti in ſela:ideſt ſede quaſi ſede aurea.
THE. ¶NOCTVRNIS terroribus. Panicos terrores intelligit. Pauſanias de exercitu Breni. Noctu terror eos inuadit pa-
nicus. Nam nulla de cauſa trepidationes ab hoc ipſo deo dicunt eſſe plura Suidas : & Strategematon primo Polyænus
ex hiſtoria. ¶Auctoritatem.a.Qui naſi quid habet:ad auctoritatem Cæſaris referet.non autem Pompeii. ¶Adytis.delu-
bris.Adyta græci vocant occulta : ac remota templa : quo præter ſacerdotes adire fas non eſt. Hæc ex Diuo Cæſa. No
men eſt (vt vocant grammatici) ſubſtantiuum : quare Valerius inuſitate dixiſſet adytis delubris. Itaq; placet antiqua le-
ctio.ab dictis delubris. idemque ſignificat : quod penetralibus. ¶Cor in extis non reperiſſe. Polyænus Macedo tra-
dit : hoc in caſtris accidiſſe: cõſternatoſq; militum animos a Cæſare facere erectos.Quid inquid mirum:ſi rationis expers
animal corde careat.

¶TE enim accepimus.Cum ſenatus nouos : & inuſitatos honores Cæſ.decreuiſſe : die ſtatuto:quo accepturus eos in
ſenatum venturus erat ſacrificauit:nec cor victimæ quã imolabat inuentum eſt:reſponſum itaq; eſt ab aruſpice:id ꝓdigiũ OLIuerius.
ad ſalutem eius pertinere:itaq; cum Cæſ.in ſenatum ire recuſaret : Decius Brutus : qui auctor & princeps coniurationis Cæſa.
erat:inſtabat:& monebat:ac liberius arguebat : non decere ſenatum vniuerſum pro vno:& eo cui magnificentiſſimos ho
nores demandare velit:ne quicq̃ conuocatum ſuſpitionem eo die tantæ inſolẽtiæ aufugeret:itaq; Cæſ.perſuaſus in ſena-
tum venit:vbi teſte Sueto.tribus & triginta plagis interfectus eſt:honores autem:quos illi ſenatus decreuerat : erant vt per

Te enim accepimus, eo die, quo purpurea ueſte ue
latus aurea in ſella conſediſti, ne maximo ſtudio Se
natus exqſitũ, & delatũ honorẽ ſpreuiſſe uidereris:
prius quã exoptatũ ciuiũ oculis cõſpectũ tui offer
res, cultui religionis, in quã mox eras trãſiturus: ua
caſſe: mactatoq; opimo boue cor i extis non repiſſe:
ac reſponſum tibi a Spurina Aruſpice, ptinere id ſi
gnũ ad uitã, & cõſilium tuũ: qd utraq; hæc corde cõ
tinerent. erupit deinde eorum paricidium, qui dum
te hominũ numero ſubtrahere uolunt: deorum con
cilio adiecerunt. Claudatur hoc exemplo talium
oſtentorum domeſtica relatio: ne ſi ulterius Ro-
mana apprehendero, e cœleſti templo ad priuatas
domos, non conſentaneos uſus tranſtuliſſe uidear.
Attingam igitur externa, quæ latinis inſerta literis,

petuo dictator eſſet : vt omnibus prouinciis niſi italiæ
præeſſent : vt terra mariq; coronam geſtaret præter q̃ in
italia.Sueto.alia ꝑter hæc prodigia apparuiſſe cõmemo
rat Cæſ.futuram cædem ſignificantia : vt illud cum ca-
puæ euerterentur lege Iulia vetuſtiſſima ſepulchra : ta-
bula ænea in monumento:in quo dicebatur: capis con
ditor capuæ ſepultus : inuenta eſt:litteris verbiſq; græ-
cis hac ſententia:quando oſſa capis detecta eſſent: fore
vt Iulo prognatus manu conſanguineorum necaretur:
magniſq; mox Italiæ cladibus vindicaretur:cuius rei ne
quis fabuloſam aut cõmenticiã putet:auctor eſt.Corne.
Balbus familiariſſimus Cæſar. Rurſus illud : equorum
greges : quos in traiiciendo rubicone flumine conſecra
uerat:ac vagos & ſine cuſtode dimiſerat : comperit per-
tinaciſſime ſe a pabulo abſtinere:vbertimq; flere:qd Vir.
tetigiſſe videtur in ægloga daphnidis:in qua Cæſa.mor
tem ſub nomine daphnidis:vt quidam volunt:deplorat
cũ dicit.Nõ vlli paſtos illis egere diebus.Frigida daphni
boues ad flumina: nulla neq; amen Libauit quadrupes
nec graminis attigit hærbam.Itẽ aliud:imolãte aruſpice
auem regaliolum cũ laureo ramulo pompeianæ curiæ
ſe inferẽtem volucres varii generis ex proximo nemore
proſecutæ ibidẽ diſcerpſerunt. ¶Purpurea. Triumphali
veſte indutus. ¶Exquiſitũ:Excogitatũ:diligenter inuen
tum. ¶Priuſquã ex.videtur quodãmodo Cæſa.excuſare:ꝙ prodigia non ſeruauerit:ne.ſ.videretur contempſiſſe honores:
quos ſibi ſenatus ſtudioſiſſime deferebat.Cice.lib.de diui.Quid inquid Cæſarem putamus : ſi diuinaſſet fore : vt in eum
ſenatu quem ex maiori parte ipſe coaptaſſet in curia Pompeiana:ante ipſius Pompeii ſimulachrum:tot centurionibus ſpe
ctantibus a nobiliſſimis ciuibus partim etiam a ſe omnibus rebus ornatis trucidatus ita iaceret:vt ad eius corpus non mo
do amicorum : ſed ne ſuorum quidem quiſq̃ accederet?quo cruciatu animi vitam acturum fuiſſe putas? ¶Exoptatum:
quia pauci admodum contra te coniurauerant:vniuerſa tamen ciuitas tibi fauebat. ¶Religionis:ideo dixit:quia poſt mor
tem in deorum numerum tranſlatus eſt:ergo religionis:in quã mox tranſiturus eras:vt quemadmodum tu eo die ſacrifi-
cabas : ita paulopoſt tibi quoq; ſacrificandum eſſet in numerum deorum relato. ¶Opimo pingui : & ſacrificiis idoneo.
¶A ſpurina aruſpice. Spurina prædixerat Cæſari diem mortis ſuæ:vt caueret:erant autem idus Martiæ hoc eſt a kalẽ.vſq; Spurina aruſpex
ad idus:nam omnes illos dies ei periculoſos eſſe prædixerat:vnde legitur:ꝙ cum idus adueniſſent ſine vlla noxa ſua:Spu
rinam irridens:& tanquam falſum vatem redarguens Cæſar dixit:adſunt kalendæ o Spurina : cui adſunt quidem reſpon-
dit:ſed nondum præterierunt.Item cum in capitolium iret Cæſar multitudine ſtipatus dixiſſe ſpurinam ferunt.Sol tendit
ad occaſum quia reſpondiſſe dicitur.Sol bene tendit. ¶Ad vitam:quia vita & conſilium a corde proueniunt:nã cor vitale
membrum eſt:& ideo Cæſ.de vtroq; periclitabatur. ¶Erupit:exit cum impetu exortum eſt parricidium.ſ.Bruti & Caſſii:&
aliorum qui manus intulerunt Cæſari:& maxime Caſſii:qui primus letale vulnus intulit:parricidium autem ad adulatio-
nem dixit:ꝙ verum patrem patriæ occiderit.Ci.ad Caſ.Luget amicus tuus furorem iudicis primum in ſtatua:quam poſuit
in roſtris:inſcripſit parenti optime merito:vt non modo ſicarii: ſed etiam parricidæ iudicemini.
CLaudatur hoc:nunc concludit dicens:non congruum eſſe vt facta Cæſaris:qui diuinos iam conſecutus eſt hono ASCE.
res:ad prima hominum exempla transferamus:quaſi a diuinitate ad humanitatem deſcendamus:& ideo ſe do-
meſticis exemplis:quæ ad prodigia ſpectant:finem imponere velle dicit. ¶Exemplo.ſ.Cæſa.qui viſis prodigiis in
periculum lapſus eſt. ¶Ad priuatas.Ne a diuorum exemplis ad mortalium documẽta tranſeamus. ¶Inſerta: permixta.
¶NE961 videreris ſpreuiſſe honorem exquiſitum:& delatum ſup.tibi maximo ſtudio:ideſt annixu:ſenatus:priuſquã offerres
oculis ciuium:conſpectum tui.i.tuæ(vt vulgo dicunt)perſanæ. ¶Exoptatum.ſ.populo:accepimus inquã te vacaſſe : ideſt
operam vnicam dediſſe dicto die cultui religionis:ideſt venerationis deorum:in quam eras tranſiturus mox : quia qua
veneratione deos coluiſti:mox colendus eras : & accepimus te boue optimo : ideſt pingui mactato non repperiſſe cor in
extis:ideſt inter exta.ac reſponſum:ideſt dictum cum quæreres:quid illud prodigium portenderet:tibi a ſpurina aruſpice:id
ſignum pertinere ad vitam & ad conſilium tuum:ꝙ ideſt quia hæc vtraq;.ſ.vita & conſilium:continerentur corde: quia cor
eſt fons vitæ:primum & vltimum membrorum viuentium:& in eo videtur ſedes prudentiæ : vnde cordati prudentes ha-
bentur:ſicut ergo defuit cor:ita denuntiabat illi breui præſertim ad idus Martias vitam defuturam:& conſilium:quia in ſe-
natum inermis ſe contulit:deinde parricidium eorum:ſcilicet Bruti.Caſſi.& aliorum coniuratorum:qui dum volunt te ſub
trahere numero hominum:adiecerunt te concilio:ideſt cœtui deorum:erupit:ideſt exortum eſt quaſi ex ea te occaſionem
deinde ſumpſerint. ¶Claudatur hoc &c.domeſticorum exemplorum finem faciens:dicit.Relatio domeſtica: ideſt de do-
meſticis:talium oſtentorum:ideſt prodigiorum claudatur:ideſt finiatur:hoc exemplo:ſcilicet Iulii Cæſaris:ne ſi appræhen
dero vlterius:ideſt vltra Iulii Cæſaris exemplum:Romana ſup.exempla: videar tranſtuliſſe vſus non conſentaneos : ideſt
repugnantes:& inuitos e templo cœleſti:in quo Cæſa.eſt:ad domos priuatas:in quib9 reliqui fere Romani ſunt. ¶Igitur
ego attingam externa ſup.prodigiorum exempla:quæ inſerta.i.immixta litteris latinis.

OLIV. ❡VT minus:qa græci:a quibus exēpla petunt̃:ſp aſſentatores fuerũt:& magis gloriæ:ꝙ̃ veritati ſtuduerũt. Vñ Sal. Athēires geſtæ:ſicut ego exiſtimo:ſatis amplæ magnificæq; fuerũt. Verũ tñ aliq̃to minores ꝙ̃ fama feruntur: ſed quia prouenere ibi ſcriptorũ ingenia magna:p terrarũ orbē athenienſiũ facta pro maximis celebrant̃. ❡Gratæ va. Rñdet tacitæ q̃ōni:nam dici poſſet:ſi græca latinis lr̃is inſerta minus auctoritatis hñt:cur ea tradis: hñt q̃dē:ſed varietas ipſa nō nihil delectationis affert:etiam ſi conceſſeris minus auctoritatis hr̃e latis litteris prodita: ipſa tamen varietas quādam affert delectationem.

ut authoritatis minus habent, ita aliquid gratæ uarietatis afferre poſſunt.

❡De Equa pariente leporem externa.

IN exercitu Xerxis, quē aduerſus prouinciã Græciã contraxerat, equæ partu leporē editũ conſtat. quo genere monſtri tanti apparatus ſignificatus eſt euentus. Nam qui Mare claſſibus, Terram pedeſtri operuit exercitu: ut fugax animal, pauido regreſſu, regnũ ſuũ repetere eſt coact⁹. Eidē montē Athon iuxta Idã tranſgreſſo, prius quã Athenas peleret, Lacedæmonis inuadēdæ conſiliũ agitanti, admirabile inter cœnam ꝓdigiũ īcidit. infuſum nanq; pateræ eius uinum, in ſanguinem nec ſemel, ſed iterũ, & tertio conuerſum eſt. Qua de re cõſulti magi monuerunt: ut ſe ab incepto propoſito abſtineret: & ſiquod ueſtigium in uecordi pectore ſenſus fuiſſet: cauere potuiſſet, ante de Leonida, & Spartanis abunde monitus.

Equa leporē peperit.

IN exercitu xerxis. Hoc exēplũ tradit̃ ab herodoto:ꝗ in exercitu xerxis perſarũ regis:quē aduerſus græcos innumeroſum:ac prope incredibilem duxerat: equa leporem peperit:q̄d turpiſſimam regis fugã: quæ ſubſecuta eſt:ſignificare voluit:eſt.n. lepus timidiſſimum animal. ❡Tanti apparatus: Quia ſicut Demoſthenes tradit:quattuor milibus & ducentis nauibus: & decies centenis milibus militũ Mardonio vni ex ducibus ſuis in græcia:relictis cũ paucis admodum:& exigua rate:vt pote piſcatoria ſcapha:trepidus in ſuũ regnũ refugit:nã in græciã alii alium numerũ traduxiſſe fuerunt:ego vero totũ exercitum fuiſſe legi quinqes mille millia & ducēta octogintaduo milia:quæ ſumma potius oſtentatione ꝙ̃ fide digna:quæ modo omnem excedere videatur.

EOdem montem athon. Hoc quoq; prodigiũ ſignificat triſtē exitũ xerxis: qui anteꝙ̃ inuaderet lacedæmonem cũ ſacrificaret: & vinum pateris infunderet:ſubito vinum in ſanguinem cõuerſum eſt: q̄d ꝓdigium itidem eueniſſe didoni Vir. dicit. Vidit turicremis cum dona imponeret aris: Horrendũ dictu: latices nigreſcere ſacros: Viſaq; in obſcenum ſe vertere vina cruorem. ❡Montem athon: Mons eſt Macedoniæ tante altitudinis:vt vſq; ad inſulam lemnõ vmbram protendere dicatur:diſtat autem lemnos a macedonia octaginta ſex milibus paſſuum. Statius li. v. thebaidos Ingēti tellurem proximus vmbra veſtit athon:nemorũq; obſcurat imagine pontum:inuenitur athon & athos. Iu. Velificatus athos. Virg. in æneĩ. Quãtus athon: aut quãtus erix:hic igitur mons ꝗ̃ꝗ̃ eſſet altitudinis admirandæ vt ſupra diximus:tamen iuſſu xerxis mille quingentis paſcibus abſciſſus eſt: & nauigabilis factus: vt tradit He. vnde Iuue. Olim velificatus athos. Structum etiam fuiſſe pontem ſupra mare helleſpontum ab abydo vrbe aſiæ vſq; in ſeſtõ vrbem europoe. Idem teſtatur He. q̄d & Luca. tetigit cum dixit. Talis fama canit tumidum ſuper æquora xerxem: Conſtruxiſſe vias: multum cum pontibus auſus Europãq; aſiæ ſeſtonq; admouit abydo. Inceſſitq; fretum rapidi ſuper helleſponti. Non eurum zephyrũq; timens: cum vela rateſq; In medium deferret athon. ❡Athenas: quas relictas ab athenienſibus: qui arma ferre poterant: xerxes ſolo adæquauit: fugientibus in lacedæmonem conſilio Themiſtoclis:& relictis im bellibus. ❡Agitanti: tractanti: vt lacedæmonem inuaderet. ❡Nec ſe. ſed iterum ac tertio: quia ſæpius reſtaurauit ſacrificium: & ſemper illud idem apparebat prodigium. ❡Qua de re conſulti magi: cum petiiſſet a magis conſilium: conſultus enim dicitur: a quo conſilium petitum fuerit: conſultor uero qui petit: quãquã inconſultus dicatur ſine conſilio: hoc eſt: cui non eſt datum conſilium: q̄d petierit vnde Virgi. lib. iii. inconſulti abeunt:ſedemq; odere ſybillæ:inconſultos dixit ignaros rerum: & ſine conſilio: hoc eſt quibus non eſt datum conſilium a ſybilla: eſt enim Cato conſultus: conſultor filius eius. magi dicebantur apud ſyrios ſapientes: vel quos Roma. augures appellant. ❡Ac incæpto propoſito: inuadendæ lacedæmonis. ❡Vecordi: inſano. ❡De leonida: nã leonidas ſpartanorum rex cum trecentis militibus apud thermopylas perſis in græciam ex aſia tranſeuntibus occurrit: & ita cum xerxis exercitu pugnauit: vt ipſum regem aliquoties a ſede ſua conſternatum in fugam conuerteret: ſed multitudine militum oppreſſi ſunt ſpartani. Hæc hiſtoria ſuo loco plenius tractabitur in cap. de fortitudine.

Athos mons.

Cõſult⁹.

Leonidæ virt⁹

ASCE. ❡VT habent minus authoritatis ꝙ̃ haberent ſi græca in ea forma:qua græce ſcripta ſunt:recitarentur: & ita poſſunt afferre aliquid varietatis gratæ. i. vtilis ad delectationem: & memoriam. ❡In exercitu xerxis. Affert externa exempla:& primum de xerxe perſarum rege omnium pulcherrimo: ac opulentiſſimo minime tamen fœlici dicens. Conſtat leporem editum: ideſt in lucem datum: ac natum partu equæ: hoc eſt eꝗ̃ peperiſſe leporem in exercitu xerxis: quem contraxerat aduerſus prouinciam græciæ. Quo genere monſtri: euentus: ideſt exitus tanti apparatus. quantus raro alias legitur: eſt ſignificatus:lepus enim eſt animal timidum:& fugax:& ita ſignificauit exitum apparatus bellici: quem fecit xerxes. Nã is qui operuit mare claſſibus: terram exercitu pedeſtri: eſt coactus repetere regnum ſuum regreſſu pauido: quia in vna ſcapha ſedens: vt animal fugax. videlicet lepus. ❡Eidem &c. affert ſecundũ exēplum externum de eodem xerxe dicens. Admirabile prodigium incidit inter cœnã. i. inter cœnandũ eidem videlicet xerxi:tranſgreſſo Athon montem inter macedoniam & thraciã iuxta Idã:& agitãti conſiliũ lacedæmonis. ſ. vrbis ſpartanæ: inuadendæ priuſꝗ̃ deleret athenas. Incidit dicit admirabile prodigiũ:nam vinum infuſum pateræ. i. poculo eius patenti (galli tarſiam dicunt) conuerſum eſt in ſanguinē:nec ideſt & nõ ſemel ſup. tñ ſed iterũ. i. ſecundo & tertio. de qua re magi. qui pſarum ſunt ſapiētes:& diuinationis periti: conſulti. i. rogati conſilium:aut ſententiam ſuam. monuerunt ſup. xerxem. vt abſtineret ſe a propoſito incœpto:ideſt ab Lacedæmonis inuaſione. Eſt autem vrbs hæc. Lacedæmon:vir hic Lacedæmonius. Et ſi q̄d. i. aliquod etiam minimũ veſtigiũ ſenſus:ideſt rationis & prudentiæ fuiſſet in pectore vecordi: ideſt experti cordis:ideſt prudentiæ: videlicet xerxis ipſe potuiſſet cauere monitus abunde ante a leonida rege lacedæmoniorum:& a ſpartanis:ideſt populo lacedæmonio:nã lacedæmon etiam ſparta dicitur:eſt autem vrbs laconiæ vnde viri lacones:mulieres lacenæ dicuntur.

MIdæ vero regi. De quo poetæ fabulati ſunt:quicquid manibus attigiſſet in aurum cõuerti. Cice. Midæ illi phyrgio:cum puer eſſet:dormienti formicæ in os grana tritici congeſſerunt: ditiſſimum fore prædictum eſt: quod euenit. ❡Omnium: quia nullus propemodum fuit ante midam: qui tantum auri:oiumq; diuitiarum genus poſſideret. ❡Vtili:nullæ fruges ſunt tritico meliores. ❡Gazis. Gaza lingua pſica ſignifica apud latinos diuitias:ſicut enim ſub diuitiarum genere intelligimus multas opes:ita lingua perſica ſub nomine gazæ intelligimus maximas diuitias. OLIuerius. Gaza.

❡De Mida.

MIdæ uero, cuius impio Phrygia fuit ſubiecta: puero dormienti formicæ in os grana tritici congeſſerunt. parentibus deinde eius quorſum prodigium tenderet, explorantibus, Augures reſponderunt: omnium illum mortalium futurum ditiſſimũ. nec uana prædictio extitit. Nam Midas conctoꝵ pene regũ opes, abundantia pecuniæ anteceſſit: infantiæq; īcunabula utili deorũ munere donata, onuſtus auro, atq; argento gazis penſauit.

❡De Platone aliud mirum.

FOrmicis Midæ iure, meritoq; apes Platonis ꝓ̃tulerim. illæ enim caducæ, ac fragiles hæ ſolidæ, & æternæ felicitatis īdices extiterunt. dormientes in cunis paruuli labellis mel inſerendo. Qua re audita, prodigiorum interpretes ſingularem eloquii ſuauitatem ore eius emanaturam dixerunt. At mihi quidem illæ apes nõ montē Hymetum thymi flore redolentem, ſed muſarum Heliconios coles omni genere doctrinæ uirentes, dearũ inſtinctu depaſtæ, maximo ingenio dulciſſima alimenta ſummæ eloquentiæ inſtillaſſe uidentur.

FOrmicis:hoc ſimile eſt ſuperiori: ſed in hoc diſtant:ꝗ illud ad diuitias: hoc ad eloquentiam ſpectare videtur:nã formicæ tritici grana in os midæ cõgerentes diuitias portēdebant:apes vero Pla. labellis inſidentes:mellaq; ſtipantes: ſuauiſſimã eloquẽtiã ſignificant. ❡Apes Platonis:Cice. Platoni cum in cunis dormienti paruulo apes in labellis conſediſſent:reſponſum eſt illũ ſuauitate orationis fore ꝓclarum:ita ꝓuiſa eſt infanti futura eloquentia:dignum eſt inquit Vale. vt Platonis apes midæ formicis ꝓ̃ferantur. ❡Caducæ & fragiles:quippe quia in poteſtate fortunæ poſitæ pro eius libidine mõ huc:modo illuc trãſferunt̃:nullo loco: nullo tempore certæ:ſtabileſq; poſſidentur. ❡Eternæ fœlicitatis. Vis tanta eſt eloquentiæ:vt immortalem hominē efficere poſſit:nam Platonis nomē vt videmus: viget apud omnes virtus enim in cuius genere ponitur eloquentia cum ſapiẽtia cõiuncta:eſt hoĩs certa poſſeſſio: quæ ſola clara:æternaq; habetur:vt nec eripi:nec ſurripi poſſit:nõ naufragio:non incendio amitti:non vi tēpeſtatũ: nõ impiorum perturbatione mutari:qua qui ꝑditi ſunt:ſoli fœlices ſunt:ſoli diuites:ꝗ poſſident res fructuoſas: & ſempiternas. ❡Qua re audita:aruſpices interrogati:quid ſibi vellet prodigium:reſponderunt ſũmam ex ore Platonis eloquentiam aliquando emanaturam eſſe:nam Home. eloquentiæ ſuauitatē melli comparauit:dixit enim ex cuius ore melle dulcior fluebat oratio. ❡Emanaturam: Exituram:fluxuram. ❡At mihi quidem. Sed ille apes inquit Vale. ſiquis ſententiam meam reqſierit:non vident̃ de flore thymi ex hymeto mel collegiſſe. ſed de elicone monte inſtinctu muſarũ ſuauiſſimos eloqi fontes hauſiſſe. ❡Hyemetũ. Hymetus mons eſt atticæ regionis:qui teſte ſolino oĩum græcorũ montium obtinet principatũ: & floribus ſemper habũdat. Ouidi. Vertice de ſũmo ſemper florentis hymeti:pari ratione Iuue. dulciq; ſenex vicinus hymeto:ex hoc eodē monte marmorũ cruſtæ: & trabes marmoreæ ſuccauabant̃:dicente Oratio in odis contra mœcenatē:ꝗ in ædificando nimis ſumptuoſus eſſe videbat̃. Nõ ebur: neq; aurum renidet in domo lacunar:non trabes hymetiæ. ❡Eliconios:mons eſt ſecundũ Pliniũ atq; Solinum boetiæ:& eſt iuxta thebas:& auctore Strabone in lib. ix. phocidi regioni vicinus locutus procul a parnaſo circiter quindecim milia paſſuum:eiq; emulus altitudine & circuitu: qui & ipſe apollini quoq; ſacer & muſis eſt:vnde eliconiades muſæ appellatæ ſunt. Lucretius: adde eliconiadum comites:quorum vnus Homerus:eſt igitur helicon muſis conſecratus mons:non aũt collis montis parnaſi:vt Ser. atq; Tortellius exiſtimant:in tranſlatione perſiſtit.

Plato/nis eloquentia ꝓdigio ſignificata.

Helicon mons.

ASCE. ❡MIdæ vero. Affert tertium exemplum prodigiorum externorũ de Mida rege phrygiæ opulentiſſimo dicens. Vero pro ſed:formicæ congeſſerunt midæ:cuius imperio ſubiecta fuit. ſ. poſtea: phrygia: puero. i. cum adhuc eſſet puer:dormienti in os grana tritici. deinde augures reſponderunt parentibus eius explorantibus:quorſum. i. ad quem euentum prodigium ſup. illud tenderet:illum. ſ. puerum midam futurũ ditiſſimum omnium mortalium:nec prædictio extitit. i. fuit: aut emerſit vana. i. mendax. Nam midas anteceſſit abundantia pecuniæ:opes pœne cunctorum regum:atq; ipſe onuſtus auro & argento penſauit. i. compenſauit gazis. i. diuitiis:incunabula infantiæ. ſ. ſuæ:donata vt dicunt dotata:& aucta munere deoꝝ vtili:quia tritico nihil vtilius. Quæ verba ſunt ſatis aperta:habent tamen ſenſum obſcurũ:nam dubitem an intellexerit auThor:midã pro deorũ munere ab incunabilis ſuſcepto illis repoſuiſſe incunabula auro & argento referta: an potius Midã pro granis tritici ſibi in os congeſtis:auri & argenti vim coaceruaſſe:& ita prodigio deorũ:facto ſuo reſpondiſſe. ❡Formicis midæ. Bono filo cõnectit quartum exemplum:q̄d eſt de Platone exemplo. iii. dicens. Ego prætulerim iure & merito formicis midæ. i. quæ in os midæ triticum congeſſerunt: apes Platonis: quæ in os Platonis mel collegerunt. i. pro quia illæ. i. prius dictæ:hoc eſt formicæ midæ:extiterunt indices. i. ꝓnuntiæ:fœlicitatis caducæ:ac fragilis:qualis eſt diuitiarum ſecundum Saluſtium:hæ. ſ. apes Platonis extiterũt indices fœlicitatis ſolidæ:& æternæ inferendo labellis. ſ. Platonis paruuli dormientis in cunis:mel:quod cæleſte eſt donum:vnde in principio quarti Gæor. Protinus aerei mellis cæleſtia dona exequar &c. quo nihil eſt dulcius:Qua re. i. quo prodigio:audita. i. diuulgato:interpretes prodigiorum:dixerunt ſingularem ſuauitatem eloquii:emanaturam. effluxuram ore eius. At:ideſt:ſed illæ apes videntur quidē mihi:depaſtæ. i. vbi fuerint depaſtæ non hymettum montem atticæ:redolentem flore thymi:hærbæ fragrantis:qua veſcuntur auidiſſimæ apes. Vnde in buco. maro. Dumq; thymo paſcentur apes &c. Sed heliconios colles muſarũ. i. quos muſæ rerum inuentrices excoluiſſe dicunt̃ in bœotia:non procul a phocide virentes:non thymo:ſed omni genere doctrinæ:videntur inquam depaſtæ illos colles inſtinctu dearum: videlicet muſarũ inſtillaſſe maximo ingenio. ſ. Platonis:qui diuinus ob id dictus eſt:alimenta dulciſſima eloquentiæ ſummæ:quia ſummæ ſapientiæ ſummam coniunxit eloquentiam.

OLIV. Sed qm̃. Tranſit ad capitulum de ſomniis: quæ vera apparauerunt: & primo qdem ſomnium narrat artorii medici: quod ad ſalutẽ Auguſti Cæſa. pertinuit: nã huius ſomnii monitu ab exitio: qđ imĩnebat liberatus eſt. ¶ Diuitias propter formicas. ¶ Diſertũ: pp apes. ¶ Referam q̃ certis imaginibus: cũ duo ſint vaticinandi genera: vnum artis alterũ naturæ: ſomnia ſunt ex his: que a natura proueniunt. Ci. li. de diui. Sed omittamus oracula: veniamus ad ſomnia: de quibus Criſippus diſputans multis & minutis ſomniis colligendis facit idẽ: qđ antipater ea cunquirens: quæ antiphontis interpræatione explicata declarat. ¶ Imaginibus cer. qa exitus declarauit imagines illas ſomniorum veras fuiſſe. ¶ Adumbrata: reſpexit ad imagines: quæ adumbrati dicuntur.

Augu- ſtꝰ ſomnio ſeruatus. ¶ A diui Auguſti ſacratiſſima memoria: nõ põt ab aſſentione diſcedere Vale. ſomniũ aũt eiuſmodi fuit cũ in campis Philippicis exercitus duo ſtetiſſent Romanorum: hinc Octauiani & Ant. inde Bruti atq; Caſſi & pximo die manus eſſent cõſerturi: Artorius medicus Octauiani ſomniũ accepit: vt admoneret Octauianũ ne poſtero die per valitudinẽ in cubiculo iaceret: qđ cũ feciſſet ab imĩnenti mortis periculo liberatus eſt: nã captis forte caſtris: brutiani milites Octa. tentoriũ ingreſſi lecticã eius: in qua illum cubantẽ eſſe putabãt: gladiis trãsfixerũt: fuit autem Octa. vt inquit Sueto. de duodecim Cæ. ſomniorum obſeruantiſſimus: ita vt nec ſuũ: nec alienum contẽpſerit vnq̃: dicit. n. philippẽſi acie: q̃uis ſtatuiſſet nõ egredi tabernaculo pp̃ter valitudinẽ: egreſſus tñ eſt amici ſomnio monitus: ceſſitq; res pſpere: qm̃ captis caſtris eius lectica quaſi ibi cubans remãſiſſet: concurſu hoſtiũ confixa: atq; lacerata eſt. ¶ Quã dies inſe. eſt. i. nocte: quæ diem præceſſit: quo manus cõferturi erant exercitus Ro. ¶ Implici: affectum: laborantẽ morbo. ¶ Ne deſti. quia etiã viuus tẽpla meruerat: vt Ora. præſentiq; tibi diuinos largimur honores. Iurãdaſq; tuũ per nomen ponimus aras. ¶ Auguſtũ ve. exẽpla hæc ita cõiungit: vt a narratione ſua diſcedere non videat: Auguſtus inquit ita ſomnio paruit Artorii: vt excubaret in acie: exẽplum capiebat a patre ſuo Iulio Cæſ. nã Auguſtus Cæſ. adoptiuus filius fuit: pater igitur qa noluit vxoris ſomnio parere: pœnas dedit: nã a parricidis in ſenatu crudeliter trucidatus eſt. ¶ Præter naturalẽ: Præterq̃ q Auguſtus cautus erat: acceſſit & patris exemplum: vt ſomnio pareret. ¶ Vigorem. Nam plurimum valebat ingenio: & in perſpiciendis rebus ſubtilis.

¶ De Somniis. Capitulo. V.

Sed qm̃ diuitias Midæ, diſertũq; Platonis ſomnũ attigi: referã: quã certis imaginibus, multorũ quies adũbrata ſit, quẽ locũ unde potius ordiar: quã a Diui Auguſti ſacratiſſima memoria? eius medico Artorio ſomnũ capienti nocte, quã dies inſecutus eſt: quo in cãpis Philippicis Romani iter ſe exercitus cõcurrere: Mineruæ ſpẽs oborta pcepit: ut illũ graui morbo iplicitũ moneret: ne pp aduerſam ualetudinẽ pxio plio nõ intereſſet: qđ cũ Cæſar audiſſet: lectica ſe deferri in aciẽ iuſſit: ubi dũ ſupra uires corporis p adipiſcẽda uictoria excubat: caſtra eius a Bruto capta ſunt. Quid ergo aliud putamus: quã diuino munere effectũ: ne deſtinatũ iã i mortalitati caput, idignã cœleſti ſpiritu fortunæ uiolẽtiã ſentiret. Auguſtũ uero pter naturalẽ aĩ in oĩbꝰ rebus ſubtiliter proſpiciendis uigorem, etiã recens, & domeſticum exemplum: ut Artorii ſomnio obtemperaret: admonuit. Audiuerat enim Diui Iulii patris ſui uxorem Calpurniam nocte: quam is ultimam

ASCE. ¶ SED qm̃ &c. More ſuo gradũ munit ad ſomniorum narrationem quã ſuperioribus affinẽ dicit: eo q in illis dictũ eſt de iis prodigiis: quæ dormientibus Midæ & Platoni cõtigerunt. vnde dicit. Sed qm̃ ego attigi diuitias Midæ: quæ. ſ. illi dormienti deſtinatæ ſunt: aut quas fere mortales ſomniant: & attigi ſomnũ Platonis diſertũ. i. q ſignificabat illũ diſertũ fore: referam. i. recẽſebo: q̃ certis imaginibus quies. i. dormitio multorum: ſit adumbrata. i. ſopita: aut potius vmbris. i. fantaſmatibus affecta. Deinde trãſiẽs ad exẽplũ de Artorio medico auguſti: q de ipſo ſomniauerat dicit. Quẽ locũ. i. tractatũ de ſomniis. ¶ Vnde ordiar. i. ordine quodã incipiã potiuſquã a ſacratiſſima memoria diui Auguſti. q. d. a nullo. deinde incipiens narrare dicit. Species Mineruæ oborta. i. obuerſata: & p̃ter cogitationẽ orta: & apparẽs Artorio medico eius. ſ. Auguſti. Cæſ. capienti ſomnum. i. dormienti nocte: quã dies quo Romani exercitus Caſſi. ſ. & Bruti ex vna parte: & Auguſti & An. ex altera: cõcurrere. i. cõflixerunt poſt cõcurſum inter ſe in cãpis philippicis. i. pharſalicis: eſt inſecutus: hoc eſt nocte p̃cedente eum cõflictum: præcepit ſup. Artorio: vt moneret illũ. ſ. Auguſtũ implicitũ graui morbo. i. grauiter ægrotantẽ: ne nõ intereſſet. i. vt nõ abeſſet prœlio pximo. i. pxime futuro. pp̃ter aduerſã valitudinẽ: hoc eſt ægritudinẽ. i. licet eſſet æger. Quod. i. quã rem. cũ Cæſar. ſ. Auguſtus: audiſſet: iuſſit deferri in aciẽ. i. locum cõflictus: lectica: qua ægroti ſolent deferri humeris ſuorum: vbi. i. in qua acie: dum ipſe Auguſtus excubat. i. intentus eſt: & vigilat: nõ e dicit excubare in lectica iacentẽ: pro victoria adipiſcenda (ergo a deponenti fere quattuor deducuntur participia) ſupra vires corporis: caſtra eius ſunt capta a Bruto: & ita ſi in eis manſiſſet: vna cũ eis captus fuiſſet. Quid ergo putamus (aut putemus potius) aliud. ſ. de illo ſomnio: q̃ id effectũ eſſe diuino numine. i. diuina pvidẽtia: aut: vt alii legunt diuino munere. i. bñficio: aut dono: ne caput. ſ. Auguſti deſtinatũ. i. a diis addictũ iam. ſ. tum imortalitati. & ita diuinitati (qa viuenti decreti ſunt illi diuini honores: vt Oli. recitat) ſentiret violentiã fortunæ: quæ ẽt optimis ducibus interdũ inimica eſt: indignã ſpiritu cœleſti: qualis erat iã tum Auguſti. ¶ Auguſtũ &c. Trãſit ad ſomnium obortũ p Iulio dicẽs. Vero pro ſed: exẽplum recens: & domeſticũ: qđ Iulio patri eius adoptiuo oblatũ eſt: admonuit etiam Auguſtũ præter naturalẽ vigorem animi. ſ. eius. i. præter vigilantiã eius in proſpiciendis ſubtiliter oĩbus rebus: admonuit dico: vt obtẽperaret. i. acquieſceret: & pareret: ſomnio Artorii. ſ. medici. Enim pro qa audiuerat Calpurniã (alii calphurniã ſcribunt) vxorẽ diui Iulii patris ſui. ſ. adoptiui: vidiſſe in quiete. i. ſopore: aut ſomno: nocte quã is. ſ. Iulius egit vltimã: in terris: qa die ſequenti occiſus eſt: eũ. ſ. Iuliũ iacentẽ in ſuo. ſ. calpurniæ ſinu cõfectũ. i. ad necem cæſum multis vulneribus. Et audiuerat Calpurniã exterritam vehemẽter atrocitate. i. diritate ſomnii: nõ deſtitiſſe rogare. ſ. maritũ ſuum Iuliũ: vt abſtineret ſe a curia. i. ab ingreſſu in ſenatũ: die pximo. i. proxime ſecuturo. At. i. ſed audiuerat illum. ſ. Iulium patrẽ ſuum contendiſſe. ſ. cõtra monitũ vxoris adire ſenatũ: in quo manus parricidarum. i. coniuratorum in patrem patriæ ſunt allatæ. i. per vim illatæ ei: ideo aũt contendiſſe: ne exiſtimaret feciſſe id. i. abſtinuiſſe a curia: motus ſomnio. i. in ſomnio muliebri: qđ plerũq; vanum eſt. Et ſiquis dicat ergo ſapientius egit filius q̃ pater. Quaq̃ poſſet reſpondere: ſequelam non ſtare: quia cætera non ſunt paria: nam filius patris exemplo erat admonitus: maluit tamen in adulationem reſpondere: q ideo res non eſt ſimilis: quia patet iam multa virtute ſibi aditum in cælum muniuerat: & ita dii noluerunt ipſum diutius.

¶ IN terris. Quia poſtea vixit in cælis. ¶ Calpurniã nocte: Sueto. li. primo. Calpurnia vxor imaginata collabi faſtigiũ domus: maritũq; in gremio ſuo cõfodi: Itẽ paulo ſupius: ea nocte inqt: cũ illuxit dies cædis: & ipſe ſibi viſus eſt p ger̃e iterdũ ſupra nubes volitare: aliã cũ Ioue dextrã iungere. ¶ At illũ ne muliebri. Ne videret Cæſar muliebribus ſomniis deterritus noluiſſe ſenatꝰ morẽ gere volũtati: iõ ſpreto ſõnio ſenatũ adiit. ¶ Nõ ẽ iter patrẽ & filiũ: Quia occurrebat illud q ipſe pr̃e ſa pẽtiꝰ feciſſet: iõ dicit ñ eẽ cõparationẽ faciẽdã iter pr̃em & filiũ: nã alter paratũ iter habebat i cælũ: alter magnarum reũ laborẽ referebat. Anteq̃ diuios honores accipet. ¶ Nõ ẽ. Nõ couẽit: nõ licet. ¶ Pẽdẽtẽ. Quia ñ ſtabilis ẽ fortũa: nec ſtatꝰ rerum hũanarum. OLIuerius.

in terris egit, in quiete uidiſſe, multis eum cõfectũ uulneribus i ſuo ſinu iacentẽ: ſomniiq; atrocitate uehemẽter exterritã, rogare nõ deſtitiſſe: ut proxima die a curia ſe abſtineret. At illũ, ne muliebri ſomnio motus id feciſſe exiſtimaret: ſenatũ, i quo ei parricidarũ manus allatæ ſunt: adire cõtẽdiſſe. Nõ eſt iter patrem, & filiũ, ullius rei comparationem fieri: præſertim diuinitatis faſtigio iunctos: ſed iam alter operibus ſuis aditũ ſibi ad cœlum inſtruxerat alteri longus adhuc terreſtrium uirtutũ orbis reſtabat: Qua propter ab hoc tantũmodo pendentẽ mutationem ſtatus cognoſci, ab illo etiã differri Dii immortales uoluerũt: ut aliud cœlo decus daret: aliud pmitteret.

¶ De. P. Decio, & M. Torquato.

Illud etiam ſomnium magnæ admirationis, & clari exitus: quod eadem nocte duo COSS. P. Decius. & T. Mãlius Torquatus

Decius p exercitu ſe deuouit. Illud etiã ſomnium. P. Decius ille. q. filius: qui primus ex deciis conſul fuit: cũ eſſet tribunus militũ: Valerio & Aulo Cor. conſulibus: a ſamnitibus q p̃meretur romanus exercitus: cũ pericula prœliorum iniret audacius: moneretur q; vt cautior eſſet: dixiſſe fert: qđ extat in annalibus ſibi in ſomniis viſum eſſe: cum in mediis hoſtibus uerſaretur occidere cum maxima gloria: & tum quidem incolumis exercitum obſidione liberauit poſt triẽnium autẽ cum conſul eſſet: deuouit ſe: & in aciem latinorum irrupit armatus: quo eius facto ſuperati ſunt: & deleti latini: cuius mors ita glorioſa fuit: vt eandem concupiſceret filius. Liuius ab vrbe condita li. viii. cũ cõſules inquit duobus ſcriptis exercitibus ad capuã: quo iã latini ſociiq; cõuenerant: caſtra locaſſent: vtriq; conſuli eadem dicitur viſa ſpecies in quiete viri maioris humano habitu auguſtioriſq; dicentis ex vna acie imperatorem: ex altera exercitũ diis manibus: matriq; terræ deberi: vtrius exercitus imperator legiones hoſtiũ: ſuperq; eas ſe deuouiſſet eius populi partiſq; victoriã fore: hos vbi nocturnos viſus inter ſe conſules contulerunt: placuit auertentæ deum iræ cauſa victimas cædi ſimul: vt ſi ex eis eadem: quæ ſomno viſa fuerant portenderentur. Alteruter conſulũ fata impleret: vbi reſpoſa aruſpicum inſidiẽti iam aĩo tacitæ religioni congruerunt: tum adhibitis legatis: tribuniſq; & impiis p palã expoſitis: ne mors voluntaria cõſulis exercitũ in acie terreret: comparant inter ſe: vt ab vtra parte cedere Ro. exercitus cœpiſſet: inde ſe cõſul deuoueret pro Po. Ro. Quiritibus. Itẽ paulo inferius. Inſtructis inquit ſicut ante dictum eſt ordinibꝰ proceſſere in aciẽ: Manlius dextro. Decius leuo cornu præerat. Primo vtrinq; æquis viribus eodem ardore aĩorum gerebat res: deinde a leuo cornu haſtati Ro. nõ ferentes imp̃ſſionẽ latinorum: ſe ad principes recepere: in hac trepidatione Deci. cõſul. M. Valeriũ magna voce inclamat: deorũ inquit ope Valeri opus eſt: agedum pontifex publicus Po. Roma. præ i verba qbus me pro legionibus deuouea: pontifex eum togã prætextã ſumere iuſſit: & velato capite: manu ſubter togã exerta: ſup telũ ſubiectũ pedibus ſtantẽ ſic dicere: Iane: Iuppiter: mars pater: quirine: bellona: lares: diui nouenſiles: dii indigetes: dii quorũ eſt poteſtas nr̃orũ hoſtium: diiq; manes: vos p̃cor veneror: veniam peto: feroq; vti Pop. Ro. quiritũ vim: victoriãq; pperetis: hoſteſq; Po. Ro. quiritũ terrore: formidine: morteq; afficiatis: ſicut: verbis: nuncupauit: ita pro republi. qritum: exercitu: legionibus: auxiliis Populi Ro. quiritũ legiones: auxiliaq; hoſtium mecũ diis manibus deuoueo: hæc ita precatus lictores ire ad Titum Manlium iubet: matureq; collegæ ſe deuotum pro exercitu nunciare ipſe cinctus ritu gabino armatus in æquum inſiluit: ac ſe in medios hoſtes immiſit: conſpectus ab utraq; acie aliquãto auguſtior humano viſu ſicut cælo miſſus piaculum omnis deorum iræ: qui peſtem a ſuis auerſam in hoſtes ferret. Itaq; omnis terror pauorq; cum illo ratus: ſigna primo latinorum turbauit: deinde in totam penitus aciem peruaſit: euidentiſſimum id fuit: q quocũq; equo inuectus eſt: ibi haud ſecus: q̃ peſtifero ſydere icti pauebant: vbi vero corruit obrutus telis: inde iam haud dubie conſternatæ cohortes latinorum fugam: vaſtitatemque fecerunt.

ASCE. ¶ IN terris agere filio autem. ſ. Auguſto reſtabant adhuc multa in terris pro mortalium ſalute gerenda. Ordo eſt conueniens comparationem vllius rei. ſ. fœlicitatis: aut prudentiæ: fieri inter patrem. ſ. Iulium: & filium. ſ. Auguſtũ: præſertim iunctos faſtigio diuinitatis. i. cum vterq; ſit ſummum diuinitatis gradum aſſecutus. Sed alter. ſ. pater: hoc eſt Iulius: inſtruxerat iam. ſ. cum ſomnio muliebri moneretur ſenatum non ingredi. ſibi aditum ad cœlum operibus ſuis. ſ. iam peractis: longus orbis. i. circumactus virtutum terreſtrium. i. in terris exercendarum reſtabat adhuc alteri: videlicet filio adoptato: hoc eſt Auguſto. Qua propter dii imortales voluerunt mutationem ſtatus. ſ. mortalis in imortalem: pendentem. i. imminentẽ: aut dubiũ adhuc: cognoſci tantũmodo ab hoc. ſ. Iulio. qui per ſomnium vxoris cognouit mutationem ſtatus ſui: ſed non diſtulit: qa nihilominus in curiam ſe contulit: vbi vitam cum morte mutauit. q. d. Iuliũ cognouiſſe quidem mutationẽ vitæ ſuæ: ſed noluiſſe euitare: quo citius immortalis efficeretur: & dii voluerunt mutationem ſtatus differri ẽt ab illo. ſ. Auguſto: q cognouit ſe quoq; aliquando deum futurum: ſed diſtulit euitando manus bruti: quod dii ita fieri voluerunt: vt aliud. i. alterum illorum duorum: decus daretur cælo: cui Iulius additus eſt: aliud. i. alterum decus. ſ. Auguſtus promitteretur: quia præſenti virtute cælum quidem meruit: ſed propter vtilitatem quam hominibus præſtitit: diſtulit. Hic locus ſubobſcurus mihi viſus eſt: propterea q hoc fere de proximiore. i. poſteriore dicto dicitur: & illud de remotiore: quocirca diceretur: ab hoc. ſ. Auguſto: ab illo videlicet Iulio: quod ſiquis dicere velit: non ſit legendum differri: ſed adiri: ut ſit dii voluerunt mutationem ſtatus cognoſci tantũmodo: & non adiri ab hoc. i. auguſto: & voluerunt ipſum adiri etiam ab illo. ſ. Iulio. Quia tamen exemplaria habent differri: non adiri: & ſequentium membrorum prius reſpicit Iulium: poſterius auguſtum: ſequar priorem expoſitionem: quum neutrum ponat Oliuerius: ſed ita fit: vbi difficultas eſt: nihil dicunt commentarii. Poſſet etiam legi: illi etiam deferri: vbi eſt ab illo etiam differri: quam lectionem ſiquid immutare auſim: maxime ſequar.

THE. ¶ NVmine: exemplaria antiqua q̃dam habent: munere. ¶ Animi motum in vetuſtis aliquot codicibꝰ motum nõ legitur.

OLIuerius. ¶ LAtino bel. Quando latini a ſociis romanis defecerũt. ¶ Periculoſo. Bñ piculoſo: qa latini populi iiſdẽ armis: eadẽ militiæ diſciplina vtebant̃: & romanis pares opibus erát. ¶ Veſuuii. Mons eſt cápaniæ. ¶ Matri. ſ. oium. ¶ Luce ꝓxía. Poſtera die vbi illuxit: primo qdẽ tẽtarũt piacularibꝰ hoſtiis auertere: ne poſſent irá deorũ: ſed idẽ i extis: qđ viderát i ſomniis: futurũ cognouerũt. ¶ Cõuẽit. Ex pacto iter ſe ita cõſtituerũt. ¶ Neutro re. qa vterq; paratꝰ erat ſine trepidatiõe ꝓ pria deuouere.

SEquit̃ æq; ad publicá religionẽ. Illud ſomniũ ad deos pertinuit: vt eorũ voluntas ipleret̃: ſed hoc qđ ſequit̃ nõ minus ſpectat ad religionẽ oẽs hiſtorici Ro. Fabii: Gelii: Celii: & Liuius in primis hác teſtant̃ hiſtoriam. Cice. quoq; lib. de diuin. refert: ꝙ bello latino dum ludi votiui maximi primũ fierẽt: ciuitas ad arma repente excitata eſt: itaq; ludis intermiſſis inſtaurati paulopoſt conſtituti ſunt: qui antequam fierent cum populus cõſediſſet: & ſeruus per circum uirgis cederet furcam ferens: dictus eſt deinde cuidam ruſtico Romano dormienti uiſus eẽ Iuppiter per quietẽ: qui dixerat præſultatorẽ ſibi non placuiſſe ludis: idq; ab eodẽ iuſſum eſſe ſenatui nunciare: illũ non auſum eſſe: iterum idẽ iuſſum & monitũ: ne vim ſuá experiri vellet nec tum qdẽ eſſe auſum: ex inde filiũ eius eſſe mortuũ: eadẽ in ſomniis admonitionẽ fuiſſe tertiá: tum ẽt debilem factũ rẽ ad amicos detuliſſe: quoꝝ de ſñia lecticula in curiá eſſe delatũ: cũq; ſenatuit ſomnium enarraſſet: pedibus ſuis ſaluũ domuũ reuertiſſe: itaq; ſomnio approbato a ſenatu ludos illos iteꝝ inſtauratos memoriæ ꝓditũ eſt. ¶ Plæbis ludis. Quos teſte aſconio: Exactis regibus pro libertate plæbis: aut pro reconciliatione fecerunt. Dionyſi. vero alicarnaſeus lib. vii. circa finẽ hos ludos ſenatũ fieri decreuiſſe dicit: cũ nũcupata eſſent vota ab Aulo Poſthumio dictatore pugnaturo cũ deſciſcẽtibus latinorũ vrbibus: conantibuſq; Tarquinum in regnũ reſtituere: decreuiſſe quot annis in ſacrificia: atq; certamina quingentas argenti minas: & vſq; ad bellum punicũ hoc impediſſe in eá ſolemnitatẽ: ipſos deinde ludos quales eſſent: & quomodo fierent longa oratione deſcribit: quod quia longum nimis eſſet referre prætermittam.

Somnii mira fides.

Ludi Plæbæi.

Latino bello, & graui, & periculoſo, nõ procul a Veſuii montis radicibus poſitis caſtris uiderunt. Vtriq; enim qdá per quietis ſpẽm ꝑdixit: ex altera acie ipatorẽ, ex altera exercitũ, diis Manibus, Matriq; Terræ deberi. Vtrius aũt dux copias hoſtiũ aggrederetur, ſupq; eas, ſeſe ipſum deuouiſſet: uictoriá habiturũ id luce ꝓxima COSS. ſacrificio, uel expiaturis, ſi poſſet auerti: uel ſi certũ deorũ ẽt monitu uiſũ foret, executuris: hoſtiaꝝ exta ſomnio cõgruerũt: Cõuenitq; inter eos cuius cornu prius laborare cœpiſſet: ut is capite ſuo fata patriæ lueret: quæ neutro formidante, Decium depopoſcerunt.

SEquitur æque ad publicam religionem pertinens ſomnium; cum plæbeis Ludis

ASCE. ¶ ILLVD ẽt ſomniũ. Narrat ſomniũ Decio & Torquato oblatũ qđ manifeſte dæmonũ fraude ſuũ ſortiũ eſt effectũ vt pulchre Sabellicus ennea. iiii. li. iiii. argumentat̃: qa ſi per talem deuotionẽ. i. ſui ad mortẽ addictionẽ poſſet qs hoſtilẽ exercitũ ſic deuouere: vt neceſſario cadat: nõ opus eſſet: niſi aut ſtolido: aut ſupſtitioſo: aut gloriæ cupido. aut deſperãte de uita: aut grauius ſuppliciũ timẽte imperatore: ad hoc vt aliena virtus frágat̃. deinde qđ fieret: ſi vtrinq; duces ſe deuouerẽt: an ne ambo exercitus caderẽt: ꝙ ſi ſic qs eſſet in deuotione fructus. Sed ordo eſt. Illud ẽt ſomniũ (qđ duo cõſules Pu. Decius & Titus Má. Torqua. ſ. cognomẽto dictus: viderũt eadẽ nocte: bello latino. i. cũ latino populo q defecerat a Ro. geſto: & ideo & graui & periculoſo: qa armis. aĩs. & diſciplina fere pari vtebant̃. i. caſtris poſitis nõ ꝓcul a radicibus Veſuuii mõtis cápaniæ Italicæ) ſup. fuit magnæ admirationis: & clari. i. euidentis exitus. Enim pro qa: Quiná deus: ꝑdixit vtriq; ꝑ ſpeciẽ viſionis: quæ in qete ſolet fieri: iperatorẽ. i. primũ ductorẽ: deberi diis manibus. i. iferis: & terræ matri. ſ. aiantium fere oium. ex altera acie. ſ. duaꝝ: aut ex romana: aut ex Italia: & exercitũ deberi illis ex altera. i. ex reliqua acie. i. in qua iperator nõ ceciderit. Aũt ꝓ ſed: ꝑdixit vtrius. ſ. aciei: ſiue huius: ſiue illius: dux aggrederet̃ copias hoſtiũ: & deuouiſſet. i. morti addixiſſet: ſolẽni ꝑce ſeipſum ſup. i. vltra eas copias: aut ideõ ſup eas dixit: ꝙ deuoti ſup ſtragẽ occiſoꝝ ſe tádem demittere ſolẽt: ſicut Dido ſup cadauera Iuli & Aeneæ ſe daturá fuiſſe dicit æne. iiii. Natũq; patrẽq;. Cũ genere extinxẽ: & memet ſup ipſa dediſſem: ſup. eũ ducẽ habiturũ victoriá: nõ tñ ꝓ ſe: ſed ꝓ ſuis: niſi eo modo: quo martyres tyrános vicerát: qa ne morte qdẽ frági potuerũt: aptior eẽt lectio habiturá: vt ſit eá aciẽ habiturá victoriá: ꝙ ſi oĩno legẽdũ cõtendas habituꝝ: tñ placeret more antiquo cũ fœminino cõiungendũ: vt ſit vtrius aciei dux ceciderit: eá aciẽ habituꝝ (qđ nũc diceremus habiturá: multa aũt ſunt id genꝰ apud antiquos exẽpla: vt poſt Aulũ Gelliũ collegit neſtor. Calepinus. atq; alii) victoriá: poſſet tñ dici eũ ducere habituꝝ victoriá: licet ipſe ceciderit: veꝝ Sabellicus dicit ſic. Vtrius exercitus iperator ſe ſup hoſtiũ cateruas deuouiſſet: eius populi victoriá fore. Cõſulibus vel expiaturis. i. purgaturis: & ab euẽtu malo munituris. i. cũ vellẽt vel piare id. ſ. ſomniũ luce ꝓxima. i. ꝓxime in ſequẽti die: ſacrificio ſi. ſ. ꝓdigiũ illud poſſet auerti. i. euitati aliquo ſacrificio: vel executuris. i. executioni daturis. i. quũ vellent ſi mutari nõ poſſet qđ dii monuerant: ipſum exequi: ſi viſum foret: certum. i. teſtificatum etiá monitu deoꝝ: qui ꝑ extorum diſpoſitionem tunc præcipue admonere credebantur: exta hoſtiaꝝ. ſ. Cæſ. cõgruerunt. i. concordia fuerunt: ſomnioi. idem portendebant: qđ ſomnio iuſſerant: ꝙ pro &: quia euitari non poterat qđ dii in ſomniis monuerant: Conuenit. i. pactum factũ eſt inter eos: cuius: pro vtrius (duo enim ſunt) cornu cæpiſſet prius laborare. i. in periculo eſſe: vtris. ſ. conſulũ: ſiue De. ſiue Tor. lueret. i. purgaret: aut aboleret: ſuo capite. i. vita: fata. ſ. aduerſa patriæ. i. quæ p̃riæ imminuiſſent. Quæ. ſ. fata depopoſcerunt deciũ. ſ. cõſu. Neutro. ſ. conſulũ formidante. ſ. ſe pro ſalute exercitus morti obiicere. ¶ Seqtur æq; &c. Hoc exẽplũ adhuc manifeſtiore dæmoniorũ fraude mortaliũ oculis obiectũ eſt: ad ludorũ videlicet ſanctiorem celebrationem ꝑtinens: quaſi vero ad deoꝝ religionẽ pertinerent: & non potius ad morum ſubuerſionem: de qua re argute diſputat diuus Auguſtinus libro de ciuitate dei. vii. cap. xiii. Ordo eſt: Sequitur ſomniũ pertinens æq;: ac ſuperius ſup. ad religionem publicam.

THE. ¶ NON ꝓcul a Veſuuii montis radicibus poſitis caſtris. Hic locus arguit iperitiá eius qui: nuper opuſculũ de uiris illuſtribꝰ Suetonio vẽdicauit. in quo ꝑperá legit̃: in Decio Cõſul bello latino collega Málio Tor. poſitis apud Veſerim fluuiũ caſtris. & iſra: in ipſo: Torquato Latinos apud Veſeri fluuiũ Decii collegæ deuotione ſupauit: vtrobiq; caſtigandũ Ianus admonet apud Veſuuiũ: teſtimonio Liuii Valeriiq;. Sed impudẽtiſſimus plagiarius is: qui nouiſſime libellum curauit imprimendũ: Veſtigia Iani ſecutus in aliis oibus: in hac vna correctione non potuit. Ná quo tempore Catullianus cotta Cornelii nepotis titulo multis in locis a Iano correptũ codicem publicauit: vſus Iano non venerat: ut auditoribus ſuis communicaret. Itaq; bellus impreſſor: qui nihil ex ſe vnquam peperit: adminiculo ducis orbatus: fœde lapſus eſt in errorem.

quidam pater familias per Circũ Flaminiũ, prius, quá põpa iduceret̃: ſeruũ ſuũ uerberibus multatũ, ſub furca ad ſuppliciũ egiſſet: latino hoi ex plebe, Iupiter in qete ꝑcepit ut COSS. diceret, ſibi ꝑſultorẽ Ludis circẽſibus ꝓximis nõ placuiſſe. q̃ res, niſi attenta ludorũ iſtauratiõe expiata eſſet: ſecuturũ nõ mediocre urbis periculũ. ille ueritus ne cũ aliquo incõmodo ſuo, religiõe ſummũ implicaret iperiũ, ſilẽtiũ egit. Eueſtigioq; filius eius ſubita ui morbi correptus, interiit. Ipſe ẽt ꝑ quietem ab eodẽ deo iterrogatus, an ſatis magná pœná neglecti imperii ſui pepẽdiſſet: in ꝓpoſito ꝑſeuerás, debilitate corporis ſolutus eſt. ac tũ demũ ex conſilio amicorũ, lectica ad tribunal COSS. & inde ad ſenatũ ꝑlatus, ordine totius caſus ſui expoſito, magna cum oium admiratione, recupata mẽbrorũ firmitate, pedibꝰ domũ rediit.

¶ De. M. Cicerone.

AC ne illud qdẽ inuoluendũ ſilẽtio inimicorum conſpiratione urbe pulſus. M. Cicero,

¶ QVIDAM paterfamilias: Liuius li. ii. Mane ſeruum quidam paterfamiliæ nondum cõmiſſo ſpectaculo ſub furca cæſum medio egerat circo. Macro. Saturnalium. i. dicit hoc fuiſſe áno ab vrbe condita quadrageſimo ſeptuageſimo quarto: & patremfamilias vocatum Acronium maximum. ¶ Circum flaminium. Tres conſtat circos fuiſſe in vrbe Romana: maximum: flaminium & Neronianum. Flaminius autem circus dictus eſt: non ꝙ flaminius quiſq̃ vt nonnulli putant ædificari iuſſerit: ſed ꝙ in pratis flamineis fuerit conſtructus. Vnde Liuius. Ea inquit in pratis flamineis omnia in concilio plæbis acta: quæ nunc circum flaminium appellant. Plutarchus in problematibus. Quid eſt: ꝙ circus flaminius dictus eſt? an ꝙ flamineus quidam priſcus cum ciuitati agrum reliqſſet: equeſtribus ludis eius fructu & vectigalibus vtebantur? nam cum pecunia ſuppeteret: viam quoq; flamineá munierunt. ¶ Præſultorem. Luſorẽ: qui ꝑſiluerat: hoc eſt ꝑſaltauerat: priuſq̃ ludi inchoarentur. ¶ Circẽſibus. quĩ proxime celebrati fuiſſent: nam ludi plæbei magni Romani circenſes eodem nomine appellabãtur: dicti ſunt autem circenſes: teſte Seruio: a circum & enſes: quia rudis antiquitas: quæ nondum ſpectacula in fabricarum ornatum deduxerat inter enſes & gladios locis virentibus ludos agebãt: & in medio loco munera collocabãt: vt Virg. Munera principio ante oculos: circoq; locantur in medio: eratq; ludicrum vt equi iunctis curribus a circi carceribus diſcedentes: ex vno latere circi decurrerent & cum ad ſummam aduentaſſent: ſe deinde diuerterẽt: & ex alio latere recurrentes ad primam vſq; circi metá reducerentur: ne igitur luſoribus per fugam locus eſſet ignauiæ: circum eos diſponebantur milites ſtrictis gladiis: vnde circenſes dicti ſunt quaſi circum enſes: vel vt alii volunt: a circuitu. erant aũt currule certamen: hoc ẽ quadrigarum curſus. Vir. Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus. ¶ Attenta inſtauratione. Diligenti: & accurata renouatione ludorum.

OLIuerius. Circi quot in vrbe.

AC ne illud quidem. Cic. li. dẽ diuinatio. vbi quintum fratrem de ſe loquẽtem inducit. Venio inquit nunc ad tuum ſomnium: audiui equidẽ ex teipſo: ſed mihi ſæpius noſter Salluſtius narrauit: cũ in illa fuga nobis glorioſa: p̃riæ calamitoſa: in villa quadam campi attinatis maneres: magnamq; partẽ noctis vigilaſſes: ad lucem deinde arcte & grauiter dormitare cœpiſſes: & q̃q̃ iter inſtaret. tibi ſilentium fieri iuſſiſſe: neq; paſſum eſſe te excitari: cum aũt experrectus eſſes hora ſecũda: ſæpe te tibi ſomnium narraſſe: viſum tibi eẽ cum in locis ſolis mœſtus errares. C. Marium cum faſcibus laureatis q̃rere ex te: qđ ita triſtis eſſes: cũq; tu te patria expulſum vi eſſe dixiſſes: ꝓhẽdiſſe eum dexteram tuam: & bono aĩo te eſſe iuſſiſſe: lictoriq; ꝓximo te tradidiſſe vt te in monumẽtum ſuum deduceret. & dixiſſe in eo tibi ſalutem fore: tum & ſe exclamaſſe Salluſtius narrat. reditum tibi celerem & glorioſum paratum. & teipſum viſum in ſomnio delectari: nam illud mihi ipſi celeriter nunciatum eſt: vt audiuiſti in monumento marii de tuo reditu magnificentiſſimum illud ſenatus conſultum eſſe factum. referente optimo & clariſſimo. P. Lentulo cõſule: idq; frequẽtiſſimo theatro incredibili clamore: & plauſu comprobatum: dixiſſe te nihil arpinati ſomnio fieri potuiſſe diuinius.

Cicero exiliũ.

ASCE. ¶ CVM qdá ꝓfamilias: Acronius videlicet maximus egiſſet. i. impuliſſet ad ſupplicium ſub furca. i. cruce ludis plebeis. i. tẽpe: quo ludi plebei celebrati debebãt: ſuũ ſuũ mulctatũ. ſ. prius verberibꝰ. i. virgis: aut flagellis: ꝑ circũ flaminiũ: in quo futuri erát ludi: ꝑuſq; põpa. i. ſolẽnis apparatus ad celebrãdos ludos induceret̃: Iuppiter: cui eiuſmodi ludi facti erát: ꝑcepit hoi latino ex plebe. i. plebeio: & nõ ꝓtricio: in qete. i. cũ dormiret: vt diceret cõſulibus: ꝑſultorẽ. i. cũ a quo facta ſunt ꝑludia: & ꝑuiæ ſaltatões: hoc eſt miſeꝝ illũ ſeruũ: q ad ſuppliciũ ducebat̃: nõ placuiſſe ſibi. ſ. Ioui: ludis circẽſibus ꝓximis. i. vltimo loco celebratis: & eſt amaꝝ ſcõma. q. d. Iuppiter cũ ludi: q feſtiui: & celebres: ac lætitiæ pleni eſſe deberẽt: mihi fieri deberẽt: nõ decuit eos a mœſti ſuui & eiuſdẽ malefici ſupplicio: & miſerabili ſaltu auſpicari: q̃ res. i. qđ erratũ: niſi eſſet expiata. i. emẽdatũ: & caſtigatũ: attẽta. i. diligẽtie: & accurata inſtauratõe. i. de integro celebratione ludoꝝ: dixit ſup. nõ mediocre: imo maximũ piculũ vrbis. ſ. Romæ: ſecutuꝝ. Ille. ſ. hõ plebeius: veritus: ne implicaret religione. i. metu deoꝝ: aut inſtauratione religioſa ludoꝝ: ſũmũ: vtpote cõſulare impium cũ aliquo incõmodo ſuo. qa timebat: vt mẽdax ab illis in carcerẽ detrudi: aut verberibus affici: aut mulctá dare: egit ſilẽtium. i. nihil dixit. Et filius eius correptus ſubita vi morbi interiit. i. mortuus ẽ eueſtigio. i. cõtinuo poſt. Ipſe ẽt interrogatus ꝑ qetẽ. i. in ſomnis ab eodẽ deo. ſ. Ioue: an pepẽdiſſet. i. ꝑſoluiſſet ſatis magná pœná impii ſui neglecti. i. eo ꝙ neglexiſſet impium ſuũ: qa ſiluiſſet: ꝑſeuerás in ꝓpoſito. ſ. tacẽdi: ſolutꝰ eſt debilitate corpis. i. paralyticus factus ẽ: oibꝰ mẽbris luxatis: ac tũ demũ ꝑlatus lectica ex cõſilio amicoꝝ ad tribunal cõſulũ: & ide ad ſenatũ ordine. i. ſerie caſus ſui expoſito. i. declarata. i. cũ rẽ omẽ eo ordine: quo dcm̃ ẽ cõſulibꝰ: & ſenatui enarraſſet: rediit domũ: nõ in lectica: ſed pedibꝰ ſuis: cũ magna admiratõe oium. ſ. q id viderát: & hoc firmitate mẽbroꝝ recupata. Quæ res ſic potuit fieri: vt norint dæmões: filiũ eiꝰ tũc morituꝝ: ipm in valitudinẽ illá ex mœror̃: aut alioq caſuꝝ: aut ſe ꝑmiſſiõe diuina illius corpꝰ ifeſtaturos: ſed paulo poſt icolumitatẽ illi rediturá: aut potius ſe ab ifeſtatõe qeturos: vt talis miraculi ludibrio mortales irretirẽt ad ludoꝝ exactiorẽ celebrationẽ: cũ in ipſis nihil: aut deo: aut bõis moribꝰ dignũ cõtineret̃. ¶ Ac ne: ſiue nec illud qdẽ &c. ꝓſeqt̃ ſomniũ Ci. q ꝑ. C. Mariũ cõpatriotá ſuũ (vterq;. n. arpinas fuit) iá defunctũ & in ſomnis apparẽtem de ſuo in patriá reditu admonitũ dictitabat. Ordo eſt. Ac ne illud qdẽ qđ ſeqt̃ ſomniũ eſt ſup. inuolucẽdũ. i. implicãdũ ſilẽtio: hoc ẽ nõ eſt ſilẽdũ. Marcus Cic. pulſus vrbe. ſ. Roma (qđ bis cõtigit: ſed ꝑus glorioſe rediit: poſterius iuſſu Antonii cõniuẽte Auguſto crudeli & iniqua cæde ſublatus eſt: de priore ergo ꝓſcriptione loqtur) cõſpiratione inimicorum ꝑſertim nobi-

ſium vt Appii Claudii:& alioꝝ inuidoꝝ moleſte ferētium:ꝙ hō nouus tm̃ gloriæ in toga metuiſſet:quātum qſquā eoꝝ in armis:vñ criminabant̃ illum:ꝙ Catilinā,cethegū:& cæteros cōiuratos: ciues Romanos:indicta cā damnatos occidiſſet.

OLIuerius.

cum in uilla q̄dam campi Atinatis diuerſaretur. is animo in ſomnum ꝓfuſo,ꝑ loca deſerta,& inuias regiones uagāti ſibi,C.Marium cōſulatus ornatum inſignibus,putauit obuiū factū,interrogantem eum: quid ita,tam triſti uultu,incerto itinere ferret̃: audito deinde caſu,quo cōflictebat̃: compꝛhendiſſe dexterā ſuam:ac ſe proximo lictori in monimentum ipſius deducendum tradidiſſe: quod diceret ibi eſſe ei lætiorem ſtatus ſpem repoſitā. nec aliter euenit. Nā inde æde Iouis Mariana, Senatuſcō. de reditu eius eſt factum.

De.C.Graccho.

CAio autem Cracchoimminētis caſus atrocitas palam,atq; aperte,per quietem denunciata eſt. ſomno enī ꝑſſus Tiberii Gracchi fratris effigiem uidit dicentis ſibi: nulla ratione eum uitare poſſe.ut eo fato non periret: quo ipſe occidiſſet.Id ex Graccho prius,quam tribunatum,in quo fraternum exitum habuit:iniret: multi audiuerūt.Cœlius etiam certus Romanæ hiſtoriæ author ſermonem de ea re ad ſuas aures,illo adhuc uiuo, perueniſſe ſcribit.

Atina vrbs.

¶VILLA.In domo agreſti.nam villa ꝓprie eſt domus in agris.Virgi.Et iam ſūma procul villarum culmina fumant.Attinatis.Mons eſt campaniæ ab attina vrbe iuxta pontinas paludes poſita deriuatus:& eſt nomen gētile attina ab ærūna & morbo dicta eſt:quem vicinæ paludes inferebant ἄτη græce:latine ſignificat ærumnam: quāquam Virgi.dicat.Attina potens:tiburq; ſuperbum. ¶Inſignibus.Videlicet lictoribus præcedentibus: ipſo vero prætextam gerente:ſicut mos erat. ¶Lictori proximo.nam ex lictoribus vnum ſemper habebant proximum conſules. ¶Monumētum.Sacellum marianum. vbi fuerant eius monumenta:& ita accidit.nam vt diximus cum Cicero totius ferme Italiæ conſenſu reſtitut⁹ eſſet in ſacellum Marii:in quo factū fuerat ſenatus conſultum:de eius reditu:deductus eſt:& ingēti ſenatus cōſenſu liberatus:ſummaq; cū dignitate reſtitutus.ſcimus enim quō.M.Ci.lege apii claudii tribu.ple.lata:ꝙ ipſe ciues Romanos in dicta cauſa dānatos occidiſſet: in exiliū pulſus fuerit. ¶In æde Io.Mariana:quā Mari⁹ in honorē Iouis cōdiderat:ibiq; monumēta ſua collocauerat.

CAio autem.Grac.iminentis caſus atrocitas.Tiberius Grac.vir magnæ auctoritatis duos filios habuit ſeditioſiſſimos viros:Tiberiū & Caium Grac.quorum vterq; eodem exitio perierunt. nam Tiberius maior natu:dum legem agraria contra Senatus auctoritatem ferre moliretur:vt ager ſtellas:qui bello & armis captus fuerat: inter omnes equaliter diuideretur:a Scipione naſica interemptus eſt. erat enim lex illa magnæ ſeditionis cauſa: quia nobiles de poſſeſſione cedere cogebantur: itaq; cum magnæ Tiberii opes: & legem omnino laturus eſſet:quam Populus: quod ſibi conducibilem fore videbat:libenter acciperet.Scipio Naſica videns id fieri contra rempublicam tergiuerſanteſq; conſules inquit. ¶Quicunq; vult rempublicam eſſe ſaluam:is me ſequatur: & ita fractis ſubſelliis impetum fecit in roſtra: & vno ictu Tiberium occidit:haud ita multo poſt Cai.Gracchus Tiberii fratris effigiem vidit in ſomniis dicentis: quantū vellet cunctaretur:tamen eodem ſibi lœto:quo ipſe interiiſſet:eſſe percundum:idq; Cælius tradit:ſe ab eodem.C.Graccho audiuiſſe:anteq̄ tribunus plebis factus eſſet:quod etiam euenit.cum enim creatus tribunus eſſet:multas leges ſenatui pinuiſas tulit:inter quas & frumentaria quæ iubebat:vt ſemiſſibus & trientibus frumenta plæbi diuiderētur:alteram agrariā: eandem quam & frater tulerat:tertiam quoq; vt ſexcenti equites miſcerentur ſenatoribus. & equeſtrem ordinem ita puertit.hic continuato magiſtratu:& latis legibus complens in Italiam colonias deduxit:& vnam in ſolo dirutæ Carthaginis: quo ipſe triūuir coloniam deduxit:deniq; ſeditioſus cum auentinum montem cum multitudine armata oppreſſiſſet a.L.Opimio:qui populum conuocauit occiſus eſt:& ita ſomnum adimpleuit.De Gracchis multis in locis dicturi ſumus: vt res poſtulabit:itaq; variabitur hiſtoria fortaſſe pro diuerſa authorum ſentētia. ¶Quo ille.Nam ſicut ille a Scipione. cæſus eſt:ita hic a.L.Opimio interfectus. ¶Cælius.Hoc ſomnium auctoritate Cælii probat.

Lex frumētaria

ASCE.

¶CVM diuerſaretur in quadam villa.i.domo ruſtica: campi attinatis:iuxta attinam vrbē is.ſ.Cicero animo profuſo in ſomnum.i.cum haberet animum profuſum in ſomnum:putauit Caium Marium ornatum inſignibus conſulatus.ſ.lictoribus & faſcibus.xii.(ſepties enim conſul fuerat)factum obuiam ſibi.ſ.Ciceroni vaganti .i. ſibi vagari viſo per loca deſerta & regiones inuias(quod in regibus ſolet mortis putari omen)& ſup.interrogantem eum.ſ.Ciceronem.Quid ita.i.cur ferretur incerto itinere vultu tam triſti.i.habens vultum tam mœſtum.Deinde Marium audito caſu: quo Cice. conflictabat̃ compræhendiſſe manum ſuam.ſcilicet Cicero(qui hæc putauit:vnde ad primum ſuppoſitum fit reciprocatio)ad Marium tradidiſſe lictori.i.miniſtro publico portanti faſcem virgarum cum ſecuri ante conſulem:proximo:ideſt proxime e duodecim aſtanti ſe.ſcilicet Ciceronem deducendum in monumentum ipſius:ideſt ſacellum marianum: vbi erant eius monumenta:ꝙ ideſt eo ꝙ diceret ſpem lætioris ſtatus eſſe repoſitam. ſcilicet Ciceroni: ibi: ideſt in ſacello Mariano. Nec euenit aliter:ſcilicet q̄ ſomniauerit Cicero ſibi dictum. Nam ſenatuſconſultum de reditu eius: ſcilicet Ciceronis in vrbem eſt factum:ſcilicet præſidio lentuli: in æde Iouis Mariana:ideſt a mario ioui conſtituta. ¶Caio autem. Argumentum patet: nec ordo obſcurus eſt:ne nihil tamen dicam ita retexitur. Autem pro ſed atrocitas caſus(quia ob leges populares occiſus eſt a Lucio Opimio)imminentis Caio Graccho eſt denunciata ipſi Caio Graccho palam: & aperte per quietem:ideſt in ſomnis.Enim pro quia:ipſe preſſus ſomno. ¶Vidit effigiem: ideſt ſimulachrum Tiberii Gracchi fratris ſui dicentis ſibi: eum nulla:ideſt non vlla: non poſſe vitare vlla ratione: vt non periret: eo fato:ideſt genere mortis fatalis(vt hic ſentit minus catholicæ fidei conuenienter)quo ipſe occidiſſet(ab occidendo media breui):ideſt occubuiſſet cæſus a Scipione Naſica: vt prius dictum eſt.Multi audiuerunt id:ſcilicet ſomnium ſic factum eſſe:ex graccho:ſcilicet Caio:priuſq̄ iniret tribunatum.i.priuſq̄ factus eſſet tribunuſplebis:in quo tribunatu habuit exitum fraternum:ideſt ſimilē exitui fratris: quia ob conſimilem cauſam ſimilem accepit necem.Celius etiam certus author Romanæ hiſtoriæ ſcribit ſermonem de ea re peruenifſe ad aures ſuas:illo.ſ.C.Graccho adhuc viuo:ideſt viuente.

THE. ¶ATtinatis campi.Vide ne potius legere ſit Arpinatis,eo namq; Ci. pulſus vrbe cōceſſit:vt ſatis conſtat eius teſtimonio.

CAſſius parmenſis.Deuictis Antonio:& Cleopatra apud Actiū promontorium: vt ſupra dictum eſt: Caſſius hic qui ſecutus erat Antonii partes:timens exitū ne.ſ.occideret̃ ab interfectoribus:quos miſerat Octauianus:vt perſequerent̃ oēs:qui ſibi aduerſi fuiſſent:Athenas ꝓfugit:& ſe in diuerſorio quieti dedit:ibi hæc horrida ſomni ſpēcies obuerſata eſt ſibi:mortē paulopoſt futurā denuncians.Cōcubia.Prima parte ſomni:nā nox cōcubia:& nox intēpeſta eadē ferme eſt:vt ſupra diximus. ¶Sollicitudinibus.Sollicitudines:& curæ ſæpe ſomniū excitant:ſæpe ēt debilitato corpore in ſomnū reſoluunt:ſicut etiā hoc loco. ¶Demiſſo: vſq; ad pectus demiſſa barba.tale qddam viſum eſt Bruto in campis

OLIuerius.

¶De Caſſio Parmenſi.

VIncit huiuſcemodi ſomnii dirū aſpectū,qđ ſeqtur.Apud Accium.M.Antonii fractis opibus,Caſſius Parmēſis,qui partes eius ſecutus fuerat:Athenas cōfugit ubi cōcubia nocte, cū ſolicitudinib⁹,& curis,mēte ſopita,ī lectulo iaceret: exiſtimauit ad ſe uēire hoīem īgētis magnitudinis coloris nigri,ſq̄lidū barba,& capillo demiſſo.Interrogatūq; qſnā eſſet: reſpōdiſſe κακοδαιμονα. perterritus deinde tam terro uiſu,& nomine horrēdo,ſeruos inclamauit. Sciſcitatuſq; eſt:ſiquem talis habitus,aut intrātem cubiculum,aut exeuntem uidiſſent. qbus affirmantibus neminē illuc acceſſiſſe: iterum quieti,& ſomno ſe dedit: atq; eadem animo eius obuerſata eſt ſpecies.Itaq; fugato ſomno,lumē intro ferri iuſſit: pueroſq; a ſe diſcedere uetuit. Inter hanc noctē,& ſuppliciū capitis,quo eum Cæſar affecit:paruulum admodum tempus acceſſit.

¶De Atterio Rufo.

PRopioribus tamen(ut ita dicam) lineis Atterii Rufi equitis Romani ſomnium certo euentu admonitum eſt: qui,cum gladiatorium munus Syracuſis ederetur: inter quietem

philippicis:vt in eius vita Plutar.tradit.κακὸν δαίμονα. Malum dæmonem.duo ſunt ſpiritus:qui datur homini bonus & malus.bonus rōne vocabuli dæmon appellat̃. nā dæmon apud græcos itelligentiā ſignificat:& ita intelligitur bonus angelus cacodæmon malus angelus:nam κακος malū ſignificat:vnde Virg. Quiſq; ſuos patimur manes.qa vt inquit Ser.Cū naſcimur duos genios ſortimur.hoc eſt duos ſpiritus:vnū qui nos hortat̃ ad bona: alteꝝ q deprauat ad mala:qb⁹ aſſiſtētib⁹:aut aſſerimur ad meliorē vitā:aut cōdēnamur ad deteriorē. ¶Iteꝝ ſequēti. Quaſi ꝑ ſomniū deluſus eēt. ¶Fugato.Pulſo hic aūt nō multo poſt tpe ab interfectorib⁹.Octauiani occiſus eſt.

Genius Bonus.

PRopioribus tñ.Quāuis ſomniū: qđ ſupradixi: certis admonitionib⁹ declaratū fuerit: tñ qđ ſequitur certioribus: denunciatum fuiſſe videt̃. ¶Lineis:Spaciis:ideo qa paruū interuallū fuit ab eo:qđ viderat:ad id qđ poſtea fuit: quēadmodū linea breuiſſimum ſpaciū eſt.ideo oſtendere voluit paruū admodum internallum fuiſſe ab eo:qđ vidit ad id: qđ poſtea ſenſit. ¶Gladiatoꝝ munus:Quidā ludos funebres edebat in honorē patris ſui:qui gladiatores dimicātes ꝓtulerat: & hoc erat quaſi ad iferias mortuoꝝ:exiſtimabant.n.ſi ſanguinē effudiſſent:ad vmbraꝝ expiationē pertinere: gladiatores aūt dicebant̃ q ſingulari certamine dimicabāt gladiis:donec aut occideret̃ alter:aut ſe victū fateretur.

Gladiatores.

ASCE.

¶VIncit &c.Affert dirius ſomniū dicēs.Somniū ſup.qđ inſequitur.ſ.Caſſi Parmēſis:vincit.i.ſuperat dirū aſpectū huiuſcemodi ſomnii:qđ factū eſt Graccho: vt dictū eſt. Opibus.Marcii Antonii fractis apud Actium Epiri promontorium. vbi cum Cleopatra ab Auguſto victus eſt (vnde Maro ænei.viii.In medio claſſes æratas Actia bella:cernere erat:totumq; inſtructo marte videres:Feruere leucatem &c.)Caſſius Parmenſis:qui ſecutus fuerat partes eius.ſ.Antonii:confugit Athenas: vbi cum iaceret in lectulo.nocte concubia.i.alta:qua mortales ſimul requem capere ſolent:mente ſopita.i.inuoluta ſollicitudinibus & curis:quia timebat arma Auguſti victoris.& partes Antonii perſequentis:exiſtimabat hominem ingentis magnitudinis:coloris nigri:ſquallidum barba.i. habentem barbam ſquallidam i.ſqualore & ſitu immundam:& capillo demiſſo:vt habent qui in carcere diu detenti ſunt: & exiſtimauit eum interrogatū: quiſnam eſſet reſpondiſſe κακοδαίμονα cacodæmona.i.malum dæmonem.i.genium eius malignū.deinde perterritus (pulchræ mutat dicendi filium:Nam de ſuperioribus:quæ in ſomnis verſata:ſunt dixit:exiſtimauit:de iis quæ vigili contigerunt:vt de certis loquitur)viſu tam tetro:& nomine horrendo:quale eſt cacodæmon:inclamauit.i.intro ad ſe cum clamore vocauit:ſeruos:& ſciſcitatus.i.poſtq̄ diſquiſiuit:ſi vidiſſent quem.i.aliquem talis habitus.i.figuræ & ornatus intrantem cubiculum.ſ.ſuum:aut exeuntem: quibus.ſ.ſeruis affirmantibus neminem acceſſiſſe illuc.i.in cubiculum eius (vnde conſtat Caſſium cum ſibi tam anxie timeret:ſeruos habuiſſe pro foribus cubiculi excubantes. Alioqui id ſciſcitari non decuiſſet) dedit iterum quieti & ſomno ſe.i.iterum obdormiuit:atq; eadem ſpecies eſt obſeruata.i.obiecta animo eius. Itaq; ſomno fugato.i.per vim excuſſo:iuſſit lumen introferri:& vetuit pueros.i.ſeruos ſuos diſcedere a ſe.Tēpus ad modum paruulum interceſſit inter hanc noctem:& inter ſuppliciū capitis:quo Cæſar.ſ.Auguſtus affecit.i.mādauit afficiendum: eum.ſ.Caſſiū. ¶Propioribus tamen &c.Affert exemplum ſomnii qđ Atterio contigit dicitq;:vt exempla interſe cōnecteret.Tamen.i.tametſi multum conformis fuit Caſſii cum ſomnio exitus: tamen ſomnium Atterii Rufi equitis Romani.i.qui erat de ordine equeſtri Romæ:admonitum eſt:certo euentu:lineis.i.ſpaciis temporum:quæ per lineas in horologiis agnoſcuntur: quia agitur:metaphora eſt:dicit vt ita dicam:propioribus.i.vicinioribus:quia minus erat ſpacii inter admonitionem: & euētum q̄ in Caſſio.Qui.ſ.Atterius cum munus.ſ.ſpectaculum populo quaſi muneri exhibitum:gladiatorium.i.quo duo gladiatores inter ſe certare ſolebant:quibus nomina ex officio erant Mirmillo &c.

¶QVO ipſe occidiſſet.Aliqui codices antiqui legunt. quo ipſe propulſus e capitolio occidiſſet. ¶Supplicium capitis. Caſſius parmenſis in partibus Bruti & Caſſi tribunum militum fuit:quibus victis Athenas ſe recepit.Qu.Varius ab Auguſto miſſus:vt eum interficeret:ſtudentem reperit:eoq; perempto:ſcrinium cum libris tulit: vnde multi crediderunt: Thyeſtem Caſſii Parmenſis fuiſſe:ſcripſerat enim multas alias tragœdias Caſſius:vt auctor eſt Porphyrio. necem ſibi maturauit quadam epiſtola:qua non tantum:vt piſtoris:ſed vt Nummularii nepotem taxabat Auguſtum. Plinius inter authores habet etiam Caſſium:cuius acre ingenium laudat Horatius ad Tibullum. Quid nunc te dicam facere in regione pedana:ſcribere quod Caſſii Parmenſis opuſcula vincat?

THE.

OLIV. Rætiarius. Mirmillonicũ gen⁹ armaturæ.

¶RAEtiarii. Gladiatorũ alter mirmillo alter rætiarius dicebatur: rætiarius pugnabat aduerſus Mirmillonem. & teſtẽ Feſto ita dicebat non te peto: ſed piſcem peto: quid me fugis gallenam mirmillonicum genus eſt armaturæ gallicæ, ideo & galli mirmillones ſunt appellati: ideo autem piſcem dicit: quia in eorum galea piſcis effigies erat: illud autem gallicæ armaturæ genus a Pittaco mitylenco vno ex ſeptẽ ſapientibus primo inuentũ fuiſſe traditur: cum dimicaturus eſſet cõtra Frynonem quẽdam athenienſem pro finibus patriæ. occultabat igitur pittacus ſub clipeo ræte quoddã: quo deinde iacto frynonem ſic implicuit: vt ſe mouere nõ poſſet: & ita victus eſt: vnde Iuuenalis. Vicit & hoc monſtrũ tunicati fuſcina gracchi. Itẽ alibi Inter pinarpi iuuenes: iuueneſq; laniſtæ. ergo ſi piſcẽ in apice galeæ gladiatores geſtabant: recte vtebantur retibus: qbus capiuntur piſces. ¶Narrauit. An ſcitis inquit qd ego viderim in ſomniis me. ſ. a rætiario occidi. ¶Diſcuſſo. Quia illum metuere vetuerunt.

HAnnibalis quoq;. Narrat hãnibalis: ſomniũ Liuius ſecundi punici belli lib. i. inquiete dicit Iuuenem ab eo viſum fuiſſe diuina ſpecie: qui ſe a Ioue diceret ducem in Italiã Hãnibali miſſum: proinde ſequeretur: neq; vſquã a ſe deflecteret oculos: pauidum primo nuſq̃ circumſpicientem: aut reſpicientem ſecutum: deinde cura humani ingenii cum quidnã id eſſet: quod reſpicere vetitus eſſet: agitaret animo: temperare oculos animos nequiuiſſe: cum vidiſſe poſt ſe. ſerpentem mira magitudine cum ingenti arborum & virgultorum ſtrage ferri: ac poſt inſequi cum fragore cœli nimbum: tum quæ moles ea: quid ve prodigii eſſet quærentem: audiuiſſe vaſtitatem Italiæ eſſe. pergeret porro ire: nec vltra inquireret: ſineretq; fata in occulto eſſe. Cice. lib. de diuina. Hãnibalem inquit cum cœpiſſet Saguntũ: viſum eſſe in ſomniis a Ioue in deorũ cõcilium vocari: quo cum veniſſet: Iouẽ imperaſſe: vt Italiæ bellum inferret: ducẽq; ei vnum ex concilio datum: quo illum vtentem cum exercitu progredi cœpiſſet: ne re ſpiceret imperaſſe: illum aũt diutius ferre non potuiſſe: elatũq; cupiditate reſpexiſſe: tum vaſtam belluam: & immanem viſam circũplicitam ſerpentibus: quãcũq; incederet: omnia arbuſta virgulta tecta peruertere: & eum admiratum quæſiſſe de deo: quidnam illud eſſet tale monſtrum: & deum reſpondiſſe: Italiæ eſſe vaſtitatem: præcepiſſeq;: vt pergeret protinus: quid retro: & a tergo fieret: ne laboraret. ¶Vigiliæ. Nõ ſolum dum vigilaret: ſed etiã dum quieſceret: agitabat animo peſtem Italiæ inferre. ¶Hauſit. Vidit. haurio Polyſemus ſermo

Haurio

Retiarii ſe manu confodi uidit: idq; poſtero die in ſpectaculo confeſſoribus narrauit. Incidit deinde: ut ꝓximo ab eqte loco: Retiarius, cũ Mirmillõe intro duceret͛. cuius cũ faciẽ uidiſſet, idem dixit ab illo ſe Retiario trucidari putaſſe. protinuſq; inde diſcedere uoluit. illi ſermone ſuo: metu eius diſcuſſo, cauſam exitii miſero attulerunt. Retiarius. n. in eũ locũ cõpulſo Mirmillone, & abiecto, dũ iacentẽ ferire conatur: tranſiectum gladio Atterium interemit.

¶Externa. De Hannibale.

HAnnibalis quoq; ut deteſtandum Romano ſanguini, ita certæ ꝓdictionis ſomniũ: cui⁹ nõ uigiliæ tantũ: ſed etiam ipſa quies, hoſtilis imperio noſtro fuit. hauſit enim propoſito, & uotis ſuis conuenientẽ imaginẽ: exiſtimauitq; miſſum ſibi a Ioue, mortali ſpecie excelſiorẽ iuuenẽ, iuadendæ Italiæ ducẽ. cuius monitu, primo, ueſtigia nullã in partem ſecutis oculis, mox humani ingenii prona uoluntate uetita ſcrutandi pone reſpiciens, animaduertit imenſæ magnitudinis ſerpentem, concitato impetu omne, quicquid obuium fuerat; ꝓterẽtem. poſtq; eam magno cũ cœli fragore erũpentes

eſt: multa. n. ſignificat: aliquando ferio. Vir. Et latus hauſit apertum: aliquando video: vt hauriat hunc oculis ignẽ crudelis ab alto dardanus: iterdũ audio: vt vocẽq; his hauribus hauſi. plerũq; ſorbeo: vt ille impiger hauſit: ſpumantẽ paterã & pleno ſe ꝓtulit auro: q̃uis ibi. Ser. dicat hauſit accepit. ergo ꝓ loci qualitate accipiendũ eſt. ¶Excel. Auguſtiorẽ mortali habitu. ¶Secutus oculis: Quod humani ingenii ꝓpriũ eſt: vt nitat͛ in vetita. ¶Pone: poſt. ¶Proterentẽ: ꝓclamãtẽ: oĩa ꝓſternentẽ.

ASCE.

¶RETIArius: Mirmillo autẽ piſcem in galea habebat: quem retiarius capere nitebatur dictitans ſubinde: piſcem peto: te non peto: cur me fugis galle? ederetur ſyracuſis. i. in ea vrbe ſiciliæ principe: in qua tunc erat atterius: vidit inter quietem. i. cum dormiret: ſe confodi manu retiarii: & narrauit confeſſoribus. i. iis cum quibus ſedebat: poſtero. i. ſequẽti eam noctem die in ſpectaculo: id. ſ. viſum: aut ſomnium ſuum: deinde incidit. i. forte accidit: vt retiarius eum mirmillone. i. par illud gladiatorum introduceretur. ſ. in arenam: hoc eſt ſpacium medium ad vſum certantium relictum: loco proximo ab equite. i. ab eo in quo Atterius eques ſedebat: cuius. ſ. retiarii: cum idem. ſ. eques Roma. vidiſſet faciem. dixit ſe putaſſe trucidari ab illo retiario: & voluit protinus diſcedere inde. i. ab illo loco: aut ſpectaculo. illi. ſ. confeſſores: qui illud audiuerant metu diſcuſſo i. ablato: hoc eſt poſtquã ademerant illi metum: ſermone ſuo: aſſerentes videlicet. ſtultum eſſe adhibere fidem ſomniis: ſeq; cauturos: nequam illi vim inferret retiarius: attulerunt miſero cauſam exitii: Enim pro quia: mirmillone compulſo. ſ. per fugam in eum locũ: vbi eques ſedebat: & abiecto. i. lapſo: aut à defenſione ſui amoto: aut lege obiecto. ſ. ictui: retiarius dum conatur ferre iacentem. ſ. mirmillonem: interemit Atterium tranſiectum gladio. Ergo gladium quoq; non ſolum rete tenebat Retiarius. ¶Hãnibalis &c. Proſequitur externa & primo de Hãnibale dicens. Somnium quoq; Hannibalis ducis Carthaginenſium: vt. i. quemadmodum ſup. fuit deteſtandum ſanguini Roma. ita ſup. fuit certæ. i. non fallentis: nec falſæ prædictionis. i. prænuntiationis. Cuius. ſ. Hãnibalis non tantum vigiliæ: ſup. fuerunt hoſtiles: ſed etiã ipſa quies. i. dormitio fuit hoſtilis: impero noſtro. i. Roma. enim pro quia: ipſe hauſit. i. auide accepit in quiete: imaginem. i. phantaſticam repræſentationem: cõuenientem propoſito: & votis ſuis: exiſtimauitq; iuuenem excelſiorem ſpecie mortali miſſum ſibi a Ioue ducem Italiæ inuadendæ: cuius. ſ. iuuenis monitu: nullam. i. non vllam: non ſecutus: in vllem partem veſtigia ſup. eius: hoc eſt iuuenis: primo. i. a principio: oculis. i. conuerſione oculorũ ad veſtigia eius: hoc eſt: quẽ iuuenem primo ſecutus eſt nullo modo obſeruando veſtigia eius: nec inueſtigando oculis qs eſſet (Sunt q legant ſecutis: vt ſit oculis Hãniba. ſecutis. i. ſequentibus in nullam partẽ primo) mox. i. paulopoſt reſpiciens ſi eſſet ſecutis legendum: legerẽ etiã reſpicientibus) pone. i. poſt ſe: voluntate ingenii humani prona. i. inclinata: aut appetente. (ſed noue dedit adiectiuo prona gerundiũ in di) ſcrutandi vetita animaduertit ſerpẽtem imenſæ magnitudinis: proterentem. i. ante faciẽ eius terentem: & proculcantẽ impetu concitato omne quicquid fuerat obuiam: & ita indicauit Hãniba. ſimiliter faciendum: poſtq;. i. & poſt: & animaduertit poſt eam. ſ. ſerpentẽ.

OLIuerius. Nimb⁹.

¶NIMbus Ventus cum pluuia: ſed interdum pro nube ponitur: vt Virgi. Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi. aliquando pro pluuia ſiue hymbri: vt denſus ruit æthere nimbus. ¶Fragore. Tonitru: & proprie fragor dicitur fractarum rerum ſonitus: ſiue ſtrepitus. ¶Portenderet. Significaret. Hinc portenta dicuntur: quæ aliquid futurum ſignificant. ¶Permitte fatis. Relinquas diis ſollicitudines: nihil aliud dicere voluit: niſi vt fata carthaginenſium in occulto relinqueret. nam ſi huius belli exitus declaraſſet: nulli dubium: quod ab incœpto deſtitiſſet.

nimbos, lucemq; caliginoſis inuolutã tenebris. Attonitus deinde quidnam eſſet monſtri: ecquid portenderet: interrogauit. hic Dux. Italiæ uides inquit, uaſtitatẽ: proinde ſile: & cætera tacitis permitte fatis.

¶De Alexandro.

QVam bene Macedoniæ Rex Alexander ꝓ qetẽ uiſa imagine præmonitus erat: ut uitæ ſuæ cuſtos eſſet diligẽtior, ſi eum etiam cauendi periculi conſilio fortuna inſtruere uoluiſſet. Nanq; Caſſandri peſtiferam ſibi dexteram ſomnio prius cognouit, quã exitu ſenſit. exſtimauit enim ſe ab illo interfici: cũ eum nunquã uidiſſet. Interpoſito deinde tempore: poſtq̃ in cõſpectũ ueniſſet, nocturni metus pateſacta imagine, ut Antipatri filiũ eſſe cognouit: adiecto uerſu græco, q fidẽ ſomniorũ eleuat: ꝓparati iã aduerſus caput ſuũ ueneficii, quo occidiſſe Caſſandri manu creditur: ſuſpitionem animo repulit.

¶De Simonide Poeta.

LOnge indulgentius Dii in Poetas Simonide: cuius ſalutarẽ iter quietẽ admonitionẽ

QVã bñ macedoniæ rex Alex. Alexãder macedo vidit in ſomniis imaginẽ neſcio quã cũ admonentẽ: ut diligẽtior eſſet ſuæ uitæ cuſtos: qm̃ peſtifera Caſſandri manu periturus eẽt qd ẽt factũ eſt. nam iolaus Caſſandri frater pincerna erat Alexãdri: & nuper venerat: ita ꝙ facultatẽ dedit accuſare volẽtibus Caſſandrũ: & nõnulli ꝓxime venerat: q diceret. ¶Antipatrẽ cũ filiis egiſſe: vt Alexãdrũ veneno necarent. qd cũ illi dicerent ꝓſente caſſandro: tũ ille qd audes inqt dicere: hoĩes qui tã ꝓcul venerũt: nulla nobis iniuria affectos cauillari: & ille inqt: eo magis quia: ꝓcul venerũt ſcire nõ poſſumus qd indicant. hic eſt inqt illa Ariſto. Ironia q̃ utit͛: ut in utrãq; partẽ arguat. deinde cũ vidiſſet Caſſander mor͛ priſco adorari Alexãdrũ: qa res noua eẽt: riſu ſtatim ꝓſecutus eſt. Alexander indignatus capillis manib⁹ iniectis ipſum terq; quaterq; terræ colliſit. Haud multo poſt: ſicut antea dictũ eſt ex Anthiocho rege Caſſander. poculum venenatũ Alexandro ꝓpinauit. Venenum ãt frigidã aq̃ fuiſſe de nonacride regione: q̃ guttatim de petra ſtillat: q̃ aqua non niſi in vngulis equi: vel aſini deferri põt. hanc aquã cum hauſiſſet Alexander: ſubito dolore ꝓfuſus eſt Alexander natus eſt anno ab vrbe condita. cccclxxxv. teſte Solino cap. de Aſia. quo die flagrauit templum Dianæ epheſiæ. Cice. de natu. de. li. ii. Diana cum in partu olympiadis adeſſe voluiſſet: domo abfuit. De cuius morte Iuſtinus. lib. vii. Plinius & Herodotus. ſed in primis Plutar. in vita Alexandri. ¶Ab illo Caſſandro: erat. n. antipatris filius: qui paulo poſt ſomnium venit. ſed anteq̃ veniret: illum in ſomniis viderat. ¶Adiecto verſu græco. Sunt qui dicunt hunc fuiſſe verſum.

Alexandri mors

Simonides.

¶Eleuat. minuit: tranſlatio: vt diximus: a cumulo. dicit autem credendum non eſſe.

ASCE.

LOnge indulgentius. Hoc ſomniũ Cic. lib. de diuina. refert. dicit. n. Quid illi duo ſomnia: quæ celeberrime cõmemorantur a ſtoicis: quis tãdẽ poteſt cõtẽnere vnũ de Simonide: qui cum ignotũ quẽdam proiectũ mortuum vidiſſet. eũq; humaſſet. haberetq; in animo nauim cõſcendere: moneri viſus eſt: ne id faceret. ab eo quem ſepultura affecerat: ſi nauigaſſet eum naufragio eſſe periturũ: itaq; Simonidẽ rediiſſe: periiſſe cæteros: q tũ nauigaſſent. ¶Indulgentius. Indulgentiores fuere dii in Simonidẽ q̃ in Alexandrum. Simonides Liricus fuit: a quo Simonidia metra dicuntur. ¶NIMbos. i. ventos pluuios erumpentes cum magno fragore cæli. i. aeris: hoc eſt cũ magno tonitru: & lucem. i. fulgentẽ inuolutam tenebris caliginoſis: deinde attonitus. ſ. ex tam horribili rerum facie: interrogauit: quidnam monſtri eſſet: & qd portenderet. i. porro. i. in futurũ tenderet: & ꝓmonſtraret: hic. i. tunc dux. ſ. qui apparuerat ei prius: vt iuuenis diuina ſpecie: nunc vt ſerpens formidabilis: inquit tu vides vaſtitatẽ. i. aut amplitudinem italiæ ſic obruendam: aut vaſtationẽ italiæ per te futurã: proinde. i. ideo: ſile: & permitte cætera fatis tacitis. i. non diuulgatis per te: aut tacitis. i. tacẽdis: vt diues inacceſſos vbi ſolis filia lucos: &c. i. non accedendos: & Aut illaudati neſcit Buſiridis aras. i. nõ laudandi: aut nihil qd laudis eſt habẽtis. Aut lege: tacitus: ut ſit: tu tacitus permitte cætera fatis. Quã bene &c. Recitat ſomniũ Alexandri macedonum regis: quo monitus quidem fuerat periculum vitare: ſed conſilium vitandi defuit: quia fidem non adhibuit. Duplex. n. eſt donũ dei: & ſcire quid vites: aut facias: & conſilium: ac animus vitandi: ſeu faciendi. Et contra aliud eſt verũ prædicere: aliud ꝓdictis fidem mereri. Vnde de caſſandra dicitur æneid. ii. Tunc etiam fatis aperit caſſandra futuris Ora dei iuſſu non vnq̃ credita teucris. Ordo eſt. Quã. i. o quãtũ bene ꝓmonitus erat. ¶Alexander. ſ. magnus: rex macedoniæ: imagine viſa per quietem. i. dum dormiret: præmonitus dico erat: vt eſſet diligẽtior cuſtos vitæ ſuæ: quia dictum ei erat: ꝙ potio letalis per Caſſandrũ afferebatur. ſi fortuna voluiſſet inſtruere eum etiam conſilio. i. propoſito: & voluntate per donum conſilii: cauendi: ideſt fugiendi periculi. Namq; prius cognouit ſomnio. i. in ſomnio & ſimulachro ſibi oblato per ſomnium: dexteram Caſſandri peſtiferam. i. afferentem peſtem. i. potionem letalem: q̃ ſenſit. i. percepit exitu. i. euentu ſup. dexterã eius. Enim pro quia: ipſe exiſtimauit ſe interfici ab illo. ſ. caſſandro: cum nunq̃ vidiſſet eũ. Deinde tẽpore. ſ. aliquãto: interpoſito: poſtq̃ veniſſet in cõſpectum. ſ. Alexandri imagine nocturni metus pateſacta. i. cum agnouiſſet illum eſſe: a quo interfici viſus fuerat: vt. i. poſtq̃ cognouit ſup. Caſſandrum eſſe antipatri filiũ: adiecto verſu græco qui eleuat. i. diminuit: & minoris facit fidẽ ſomniorũ. i. quæ de ſomniis haberi poſſit: repulit animo. i. reiecit ex aĩo ſuſpitionem veneficii. i. potionis letalis: & in morem veneni necantis: quã ſtygis aquæ partẽ fuiſſe traditum eſt ꝓparati iam: quia allati a Caſſandro: aduerſus caput ſuum. i. in perniciem vitæ eius: quo. ſ. veneficio aut venẽnata potione credit͛ occidiſſe. i. occubuiſſe: manu caſſandri. ſ. ipſum porrigentis. ¶Longe indulgentius. Ordo eſt. Dii ſup. egerunt: aut fecerunt: aut ꝓmonuerunt: indulgentius. i. affectantius illi opitulando: in Simonide ſup. poeta: q̃ in Alexandro: qa in Simonidem ſimul & prænoſcendi periculi beneficium: & fugiendi conſilium contulere: in Alexandrum tantum ꝓnoſcendi. Vnde addit: Cuius. ſ. Simonidis poetæ admotionem ſalutarẽ. i. ſalutiferam: inter quietem: ideſt factam interquieſcendum: roborauerunt: ideſt ſtabiliuerunt: & confirmauerunt firmitate.

cõſilii firmitate roborauerunt. Is enim, cũ ad litꝰ nauẽ appuliſſet: inhũatũq; corpus iacẽs, ſepulture mãdaſſet: admonitus ab eo: ne ꝓximo die nauigaret: in terra remãſit, q ide ſoluerãt: fluctibꝰ, & ꝓcellis, ĩ cõſpectu eius obrupti ſunt. Ipſe lætatꝰ eſt: q̃d uitã ſuã ſõnio quã naui credere maluiſſet. Memor ãt bñficii elegãtiſſimo carmine æternitati cõſecrauit. Melius illi, & diuturnius, in aĩs hoĩum ſepulchrũ cõſtituẽs: quam in deſertis, & ignotis arenis ſtruxerat.

De Crœſo.

Efficax & illa qetis imago: quæ Crœſi regis aĩum maximo prius metu, deinde ẽt dolore cõfecit. Nã e duobus filiis, & ĩgẽti agilitate, & corpis dotibus ꝓſtãtiorẽ, imperiiq; ſucceſſioni deſtinatum Atym, exiſtimauit ferro ſibi ereptũ. Itaq; qcq̃d ad euitãdã denũtiatæ cladis acerbitatem ꝑtinebat, nulla ex parte pr̃ia cura ceſſauit auertere. Solitus erat iuuenis ad bella gerenda mitti. domi detentus eſt. Habebat armamẽtariũ omnis generis telorum copia refertum: id quoq; amoueri iuſſit. gladio cinctis comitibus utebatꝰ: uetiti ſunt ꝓpius accedere. neceſſitas tñ aditũ luctui dedit. Cũ enĩ ĩgentis magnitudinis aper, Olympi mõtis culta, crebra cũ agreſtiũ ſtrage, uaſtaret: inuſitatoq; malo regiũ imploratum eſſet auxiliũ: filius a patre extorſit: ut ad eum opprimẽdũ mitteretur. eo qdem facilius quod

OLIV. CONſilii firmitate. Non. ſ. ſatis erat in ſomniis prædixiſſe exitum. niſi etiam prædictum caueret. nam prædictio mali magis nocet: niſi cautio adhibetur. Corroborauit admonitioni quã viderat in ſomniis conſiliũ adhibuit. Aeternitati: qa liricũ carmẽ ſcripſit. cuius poſtea ꝑ aliquot annos memoria manſit diuturnior. Iuxta illud Propti. At nõ ingenio quæſitũ nomẽ ab æuo. Excidet ingẽio ſtat ſine morte decus. Ignotis: peregrinis. Virg. Nudus in ignora palinure iacebis harena.

Crœſi ſomniũ. Efficax & illa. Crœſus rex Lidiæ duos filios habuit: vnum mutũ: alteꝝ incolumẽ. pr̃ ãt vidit in ſomniis illũ: q vocalis erat: ferro perituꝝ eſſe. curauit igitꝰ: vt oẽ telũ remoueretꝰ ab eo. ipſum ẽt cũ æqualibus ſuis: cũ qbus viuere cõſueuerat: ſine telo eſſe volebat. demũq; eũ nihil agere ꝑmittebat: quo poſſet ferro ꝑire forte ita accidit: vt eo tꝑe aper ĩmenſæ magnitudinis totã illam regionem vaſtaret: agreſtes vero ad regiã cõuenere petẽtes atym. q venatione delectabatꝰ: qbꝰ rex ita reſpõdit. inſtrumenta ſe qdẽ daturꝰ. retia. canes: filiũ vero nõ cõceſſurũ metuẽs ſomniũ: q̃d viderat: Eodẽ tꝑe vir qdam externꝰ ad Crœſum venerat rogans regẽ. vt cædẽ ſuam expiaret. Interrogatus qs eſſet. vñ vẽiret reſpõdit. Adraſti filius: ſum velut alii dicunt Midegordii: fratrẽ meũ inuitus occidi. & a patre pulſus rebꝰ oĩbꝰ priuatus. tũ rex miſericordia captus. eũ cæde expiauit: & in regno retinuit. deinde Adraſti (ſic n. de noĩe pr̃is appellabatꝰ) cognita induſtria. rex ei filiũ atym cõmendauit. Sed cũ tãdẽ ꝓcibꝰ agreſtiũ victus eẽt rex: vt filiũ cõcederet. miſit in venationẽ: Adraſto prius magnopere cõmẽdatũ. forte caſus ita tulit. vt hũc adoleſcẽtem venationẽ verſantẽ adraſtus cũ haſtã torquæret in aprum: infœliciter atym mediũ trãſfixerit: & occiderit. q cũ mortuꝰ ad patrẽ delatus eſſet: in magnos quæſtus: lachrymaſq; reſoluitꝰ pater. & ipſum præcipuæ accuſabat adraſtũ: q cui filium demandaſſet: is potiſſimum occidiſſet. Adraſtus ſe nihil expurgans: mortem nõ reſpuebat: Rex vbi vidit illum caſu: non voluntate cædẽ illã perpetraſſe: & ꝓpterea ĩpatiẽter dolẽtẽ: vita donauit q̃tum in ſe fuit: ſed cũ funus atys proſecutus eſt adraſtus. in eius ſepulchro ſeipſum q̃ſi inferias occidit. Deſtinatũ. deputatum.

Deſtinatũ. Virgi. Et qui me deſtinat aræ. Strage: quia multi agreſtes peribant: nã ſtrages dr̃ cæſoꝝ corporum ruina.

ASCE. CONſilii. Enim pro qa: is. ſ. Simonides: cũ appuliſſet nauem ad littus: & mandaſſet ſepulturæ: corpꝰ iacens. ſ. in littore naufragio facto a mari eiectũ: inhumatũ. i. inſepultũ: admonitus ab eo. i. eius corporis vmbra: aut ſpũ ꝑ ſomniũ: aut ſomnũ vt qdã textus hñt: ſed vacat. cum prius dixerit, inter qetẽ) ne nauigaret die ꝓximo. i. proxime futuro: remanſit in terra: illi qui ſoluerũt. ſ. naues inde. i. ab ea terra. i. qui eo die nauigabant: obruti ſunt. i. ſopiti: & cooperti flubus: & ꝓcellis. i. nudis ĩpetuoſis: & vẽtoſis: in cõſpectu eius. ſ. ſymonidis ſtãtis adhuc in littore. Ipſe ſ. ſimonides lætatꝰ eſt: q maluiſſet credere. i. cõmittere q̃ſi fidei: ſomnio. i. viſioni nocturnæ q̃ naui vitã ſuã. Aũt pro ſed: ipſe cõſecrauit æternitati memoriã bñficii. ſ. accepti ab eo: quẽ ſepeliuerat: carmine elegãtiſſimo: cõſtituens illi. ſ. defuncto ſepulchrũ melius: & diuturnius in aĩs hoĩum: quã ſtruxerat. ſ. prius in harenis deſertis: & ignotis. hoc ẽ in littore peregrino. Efficax &c. Affert triſte: ſed verax ſomniũ crœſi lidoꝝ regis ditiſſimi: & vt videri voluit: beatiſſimi dicẽs. Et. i. ẽt illa imago. i. repñtatio: aut viſum qetis. i. ſomnii: q̃ cõfecit animũ crœſi regis: pius maximo metu deinde ẽt maxĩo dolore: fuit ſup. efficax. i. effectũ reddẽs: q̃d admonuerat. Nã crœſus exiſtimauit. ſ. ſomniãdo atym ꝓſtãtiorẽ de duobus filiis. i. inter duos filios: quos habuit: &. i. ſimul: ingenti agilitate. ſ. corporis: & dotibus ſup. cæteris corporis. Nã agilitas quoq; dos corporis: qa tñ ex ſpũ ꝓuenit: nã non ꝓ corporis mole: ſed ꝓ ſpiritus viuacitate agiles ſumus: videtꝰ diſtinguere dotes corporis ab agilitate: ut ĩter dotes corporis ſint: q a corpe depẽdẽt: ut ꝓceritas. i. pulchritudo. robur: mẽbrũ ſpẽs: &c. ꝓſtãtiorẽ dico: & deſtinatũ. i. aĩo crœſi addictũ: & ut dñt ordinatũ: ſucceſſioni impii. i. regni lidiæ. Itaq; qa id exiſtimauerat: cura patria. i. pr̃na: nulla. i. nõ ulla: non ceſſauit ex ulla pte: auertere. i. amouere: & impedire: quicq̃d ptinebat ad acerbitatẽ cladis denuntiatæ. ſ. in ſomnio inuitãdã. i. accelerãdã. (Textꝰ fere hẽt euitãdã: ſed cõtraria ſit ſñia: nã auertere: q̃d euitet eſt nolle euitare) Iuuenis. ſ. Atys: ſolitꝰ erat mitti. ſ. a pr̃e: ad bella gerẽda: & ſup. poſt ſomniũ pr̃is: detentus ẽ domi. Iuuenis hẽbat armamentariũ. i. repoſitoriũ armoꝝ refertũ copia omnis generis telorũ: pater ſup. iuſſit id quoq; amoueri. ſ. a filio. Iuuẽis vtebatꝰ. ſ. prius: comitibꝰ cinctis gladio: ſup. poſtmodũ hi vetiti ſunt accedere ꝓpius. ſ. ad iuuenẽ: tñ neceſſitas. i. violẽtia ineuitabilis fati dedit luctui. i. dolori patris: aditũ. i. acceſſum: hoc eſt anſam: & mediũ quo fieret. Quũ. n. aper. i. porcus ſilueſter: ingẽtis magnitudinis: vaſtaret. i. deſtrueret: vaſta reddẽdo. ſ. ſata: aut vineta: montis olympi: qui illic quoq; eſt. nam quattuor in locis ponitur olympus: cum crebra ſtrage. i. proſtrat oĩe: & nece agreſtium. ſ. colonorum: qui ipſum pellere: aut interficere ſperabãt: & auxilium regium eſſet imploratũ: malo inuſitato. i. contra malũ inſuetũ: filius extorſit. i. multa ꝓce: quaſi vi obtinuit: vt mitteretꝰ ad opprimendũ eũ. ſ. aprum quidem. i. certe eo facilius ſup. extorſit.

THE. PER ſomnium admonitus. Vetuſtam q̃dam exemplaria. non habent illa verba per ſomnium. Sed duntaxat ab eo admonitus. Memoriam. Antiqui codices legunt. Memor autem: vt uerbũ conſecrauit: ad vmbram referas: a qua monitus.

non dẽtis: ſed ferri ſæuitia in metu reponebatꝰ. Verũ dũ acri ſtudio ĩterficiẽdi ſuẽ oẽs ſunt ĩtẽti: ꝑtinax caſus ĩminẽtis uiolẽtiæ lanceã, petendæ feræ gratia miſſam, in eũ detorſit: & qdẽ eam potiſſimũ dexteram nefariæ cædis crimine uoluit aſpergi: cui tutela filii a patre mandata erat: quamq; Crœſus imprudentis homicidii ſanguine uiolatam, hoſpitales ueritus deos, ſupplicem ſacrificio expiauerat.

De Cyro.

Nec Cyrus quidẽ ſuperior, inuictæ fatoꝝ neceſſitatis, paruulũ argumẽtum eſt. cuius ortus ad imperiũ totius Aſiæ ſpectantis, maternus auus Aſtyages, duos ꝓnũtios ſomnii fruſtra diſcutere tẽtauit. Mãdanẽ filiã ſuã, q in quiete uiderat urina eius oẽs aſiaticas gẽtes inundaſſe, nõ Medorum excellentiſſimo: ne in eius familiã regni decus transferretur: ſed Perſarũ modicæ fortunæ uiro collocando: natumq; Cyrum exponi iubendo. quia ſimiliter qetis tꝑibus exiſtimauerat: genitali parte

NON dentis. Sic quoq; Herodo. tradit hac ratione filio conceſſiſſe ut ad venationem iret. quia: ſcilicet non dente: ſed ferro moriturum ſomniauerat. Sacrificio expiarat. hic mos a græcis ſumptus eſt: vt qui homicidium perpetraſſet: a regibus expiaretur. Oui. faſt. Ha nimium faciles qui triſtia crimina cædis. Fluminea tolli poſſe putatis aqua. OLIuerius.

Nec Cyrus qdẽ. Aſtiages medoꝝ rex vidit in ſomniis filiã ſuã mãdanẽ vrina totã aſiã inundaſſe: vt tradit Herodo. vt vero Iuſtinus refert: vidit ex naturalibus filiæ: quã vnicã habebat: enatã eſſe vitẽ: cuius palmite oĩs aſia obumbraretꝰ: cõſulti aruſpices r̃nderunt ex filia naſciturũ eſſe nepotẽ: qui totam Aſiam imperio ſubigeret: eiq; regnum adimeret. Quo r̃nſo territꝰ Aſtiages: neq; claro viro: neq; ciui filiã ſuam: ne paterna maternaq; nobilitas nepotis aĩos extolleret: ſed ex gente obſcuratũ tꝑis ꝑſarũ Cãbiſi mediocri uiro in matrimonium tradidit: Ac ne ſic qdem ſomnii metu depoſito grauidã ad ſe filiã iuſſit acciri: vt ſub aui oculis partꝰ necaretꝰ: natus infans datꝰ occidendus Arpago regis archanoꝝ participi. Is veritus: ne ſi ad filiã mortuo rege veniſſet imperiũ: qa nullũ Aſtiages uirilem ſexũ genuerat: illa necati infantis vltionẽ: qm a patre nõ potuiſſet: a miniſtro exigeret: Mithridati paſtori regii pecoris pueꝝ exponẽdũ tradit. Forte eodẽ tꝑe & ipſi paſtori natus filiꝰ erat viuus: vt Iuſtinꝰ refert: vt alii volũt mortuus: eius igitꝰ vxor audita regii infantis expõne: rogat ſummis ꝓcibꝰ ſibi ꝑferri: oſtẽditq; pueꝝ. cuius ꝓcibꝰ fatigatus paſtor: reuerſus in ſyluã inuenit iuxta infantẽ canẽ feminã paruulo vbera ꝓbentem: & a feris: alitibuſq; defendentẽ. motus: & ipſe miſericordia: qua motam eſſe canẽ uiderat: puerũ refert ad ſtabula: eadẽ cane anxie ꝓſequẽte: quẽ vbi in manũ mulier accepit: veluti ad notã alluſit: tantuſq; in illo vigor: & dulcis qdã blandientis infantis riſus: apparuit: vt paſtorẽ ultro rogaret: ſuum pro illo partũ exponeret: ꝑmitteretq; ſibi: ſiue fortunæ ipſius: ſiue ſpei ſuæ gratia puerum enutrire: atq; ita permutata ſorte paruuloꝝ: hic pro filio paſtoris educatꝰ: ille pro nepote regis exponitur nutrici deinde nomen ſpago fuit: quia canem Perſe ſic vocant. puer deinde iam adultus: cum imperio vſus inter paſtores eſſet: cyri nomen accepit. mox rex inter ludentes ſorte delectus: cũ ꝑ laſciuiam cõtumaces flagellis cecidiſſet: a parẽtibꝰ pueroꝝ q̃rela regi delata eſt: indignantibus a regio ſeruo ingenuos hoĩes ſeruilibus verberibus affectos: ille accerſito puero: & interrogato quid ita eſſet: cũ nihil mutato uultu feciſſe: ſe vt regem reſpondiſſet: admiratꝰ conſtãtiã: in memoriã ſomnii reſponſiq; reuocatꝰ: atq; cũ: & uultus: & ſimilitudo: & expoſitionis tꝑa: & paſtoris cõfeſſio conuenirent nepotẽ agnouit: & qm̃ defunctꝰ ſibi ſomnio uideretꝰ: agitato inter paſtores regno: aĩum minacẽ dũtaxat in illo fregit. cæteꝝ Harpago amico ſuo infeſtus in ultionẽ ſeruati. Nepotis filiũ eius interfecit: epulandũq; patri tradidit. Sed Harpagꝰ ad tẽporis diſſimulato dolore odiũ regis in vindictæ occaſionẽ diſtulit. Interiecto tꝑe cũ adoleuiſſet Cyrus: dolore orbitatis admonitꝰ: ſcri. ei: vt ablegatus ab auo in ꝑſas fuerit: vt occidi eũ paruulũ auus iuſſerit. vt bñficio ſuo ſeruatus ſit: vt regẽ offenderit. vt filiũ amiſerit: hortatꝰ: vt exercitũ paret: & ꝓximã ad regnũ viã ingrediatꝰ: medoꝝ trãſitionẽ pollicitꝰ. Epiſtolã qa palã ferri neqbat: regiis cuſtodibus oẽs aditꝰ obſidẽtibꝰ: exẽterato lepori inſerit: lepuſq; in Perſas Cyro ferendus fido ſeruo traditꝰ: additaq; retia ſunt: vt ſub ſpẽ venationis dolus lateret. Lectis ille lr̃is: eadẽ ſomnio aggredi iuſſus bellũ medis infert. Aſtyages meriti ſui in Harpago oblitus: ſummã belli eidẽ cõmittit. q exercitũ acceptũ ſtatim Cyro ꝑ deditionẽ tradit: regiſq; crudelitatẽ ꝑfidia defectionis vlciſcitꝰ: q̃d vbi Aſtyages audiuit. cõtractis vndiq; auxiliis: ipſe in ꝑſas ꝓficiſcitꝰ: & primo impetu Perſaꝝ acies in fugã cõuertit: qbꝰ fugientibꝰ matres: & Vxores eoꝝ obuiã occurrerũt: orãt: vt in ꝓliũ reuertantꝰ: cunctãtibꝰ illis ſublata veſte: obſcœna corporis oſtendunt: rogãtes num in vteros matrũ: & vxoꝝ vellẽt refugere? Hac repſſi caſtigatione in ꝓlium redeũt: & facta impræſſione: quos fugiebãt fugere cõpellunt. In eo ꝓlio Aſtyages capitꝰ: cui Cyrus nil aliud q̃ regnum abſtulit: ſeq; in illo nepotẽ magis q̃ victorẽ egit. Superior. ideo dixit: qa fuit ẽt Cyrus inferior: de quo in Catone maiore multa Cic. dicit. ad quẽ Alex. cũ veniſſet: illi arbores ſua manu inſitas oſtẽdit. Argumentũ: indicium. Prænuncios: quaſi duo præſagia.

Harpago filius epulandus appoſitus.

ASCE. QVOD nõ ſæuitia dentis: quo aper armatꝰ eſt: ſed ferri reponebatꝰ in metu: nã exiſtimauit pr̃ in ſomniis filiũ ſibi ferro ademptũ. Veꝝ dũ oẽs: q cũ Aty miſſi erant: ſunt intẽti acri ſtudio interficiẽdi ſuẽ. i. porcũ ſup. ſylueſtrẽ: hoc eſt aprum illum: caſus ꝑtinax violẽtiæ ĩminẽtis. i. inſtãtis neceſſitatis. hoc eſt a fato ꝓdeſtinatꝰ: detorſit in eũ. ſ. iuuenẽ: hoc eſt filiũ regis Atym: lãceã. i. haſtã: aut cuſpidẽ miſſam: gr̃a feræ petẽdæ. i. vt vulneret aprũ ferocẽ: & qdẽ. i. certe ꝑtinax ille caſus: voluit eã dexteram potiſſimũ. i. ꝑ oĩbus aliis: cui tutela filii erat mãdata a pr̃e: hoc eſt dexterã Adraſti iunioris: aſpergi crimine cædis nepharię. i. filii eius: a quo de parricidio purgatus fuerat: & a quo cuſtodiã filii receperat: quãq;. i. & q̃ dexterã: hoc eſt cuius dexteræ totũ: hoc eſt Adraſtũ: violatum ſanguine homicidii inprudentis. i. ab imprudẽte cõmiſſi: qa imprudens fratrẽ occiderat. Crœſus veritus deos hoſpitales: (qa. n. Adraſtũ hoſpitio ſuſceperat: veritꝰ eſt: ſi eum nõ iuuaret deos hoſpitales. i. hoſpitialitatis authores habere inimicos) expiauit ſacrificio ſupplicẽ. i. ſupplicantẽ: vt ſit pars ꝓ toto. i. dextera ꝓ hoĩe. Crœſus & huic errori veniã dedit: ſed Adraſtus nõ admiſſa venia: ſeipſum tãq̃ inferias Atys ĩteremit: vt Oli. recitat. Quapropter hiſtoriaꝝ narratione: illiꝰ recitatione cõtentus fere ſupſedeo. Nec Cyrus &c. Recitat ſomniũ habitũ de Cyro: de quo qa Oliue. ſatis prolixe dixerit: Ordo eſt. Nec. i. & nõ: & qdẽ Cyrus ſuperior. i. prior tꝑe (nã fuit eo alter Cyrus poſterior) eſt nõ paruulum: immo magnum argumentum. i. approbatio: aut medium probandæ neceſſitatis fatorum inuictæ. i. ineuitabilis: Cuius. ſ. Cyri: ortus. i. natiuitatis: ſpectantis ad imperium totius Aſiæ: Aſtyages auus maternus: quia pater.

OLIV. ¶MANDAnem: declarat ſomnia: quæ fuere prænuncia ortus Cyri: qui vniuerſæ Aſiæ imperaturus eſſet. Fruſtratus, vere inquit fruſtra tentauit. quia dum vult fata cauere: in ipſa fata incidit.

INtrat priuatum autem habitum. Anteq̃ Dionyſius Syracuſarum regnum occuparet: cum adhuc priuatus eſſet mulier quædam exiſtimauit: ſe in cœlum aſcendiſſe: & ſibi ducem datum eſſe: qui eam duceret per cœlum: vt regiones illas contemplaretur: cum ad Iouem introducta eſſet: vidiſſe ſub eius pedibus catenatum iuuenem: quo ſoluto magnum exitium Syracuſanis immineret: Interiectis deinde aliquot annis: cum Dionyſius Rex creatus eſſet: & ciues obuiam prodirent officii gratia in his etiã multæ matronæ erãt: quæ diis ſupplicationes facerent. Ingreſſo igitur ciuitatem cũ mulier illum conſpicata foret: magna voce clamauit: hunc illum iuuenem eſſe: quẽ viderat in ſomniis. & hoc mulieris dictum adeo excitauit animũ Dionyſii: vt eam de medio tolli iuberet. Occupauit autẽ imperium. xxv. ſuæ ætatis anno: & regnauit annis. xlii. teſte Cic. lib. v. Tuſculanarum quæſtionum. ¶Priuatum habitum. non habentem imperium. ¶Himera: nomen erat mulieris. ¶Lentiginoſi: lentiginũ pleni: q color in rubrũ ſemp tendit. Eſt. n. lentigo in vultu nota rubicũda. ¶Effuſam: ex ædibus tã officii q̃ ſpectaculi gratia. ¶Tollẽdæ: interficiendæ mulieris. — Himera

Mandanes, enatã uitẽ eo uſq; creuiſſe, donec cunctas dominationis ſuæ partes inumbraret. fruſtratus eſt enĩ ſeipſe, Nepotis felicitatẽ, cœleſtiũ iuditio deſtinatam, humanis cõſiliis impedire conando.

¶De Dionyſio.

INtra priuatũ ãt habitũ dionyſio ſyracuſano adhuc ſe cõtinente: Himera q̃dã, nõ obſcuri generis fœmina, inter q̃etẽ opinione ſua cœlũ cõſcendit. atq; ibidẽ deoꝝ omnium luſtratis ſedibus, animaduertit præualentẽ uirũ flaui coloris, lẽtiginoſi oris, ferreis cathẽis uinctũ, iouis ſolio, pedibuſq; ſubiectũ. interrogatoq; iuuene, quo gratia conſiderandi cœli, duce fuerat uſa; quis nã eſſet: audiuit illũ Siciliæ, atq; Italia dirum eſſe fatũ: ſolutũq; uinculis multis urbibus exitio futurum. quod ſomniũ poſtero die ſermone uulgauit: Poſtquã deinde dionyſiũ inimica Syracuſarũ libertati, capitibuſq; inſontiũ infeſta fortuna cœleſti cuſtodia liberatũ: uelut fulmẽ aliquod otio, ac tranquillitate iniecit: Himera eum, mœnia inter effuſam ad officium, & ad ſpectaculum eius turbã intrantem ut aſpexit hunc eſſe, quem in quiete uiderat: uociferata eſt. Id cognitum tyranno, curam tollẽdæ mulieris dedit.

ASCE. ¶MANDAnes matris eius: tentauit fruſtra diſcutere. i. diſſoluere: & irritos facere duos p̃nũcios. i. duo præſagia ſomnii. Si loco relatiui: cuius ponatur antecedens: Cyri. Ordo ſit. Aſtyages auus maternus Cyri fruſtra tentauit excutere duos prænuncios. Forte legendũ ſit: diuos prænuncios: ſed duo illi ſomnia fuiſſe dicunt: alteꝝ quo vidit Mãdanen totam regionẽ vrina ꝓfundentẽ: alteꝝ quo vidit ex eadem vitem enatã (cuius palmites totã Aſiam vmbra ſua tegerent) prænuncios dico ſomnii. i. qui erant in ſomnio prænuncii ortus Cyri ſpectantis ad imperiũ totius Aſiæ tentauit aũt diſcutere: collocando. i. vxorẽ dando Mãdanen filiam ſuã: non excellentiſſimo medoꝝ: ne decus regni transferretur in familiã eius (q. i. quia videret vrinã eius. ſ. Mãdanes filiæ ſuæ inundaſſe. i. obruiſſe: aut vnda quadam inuoluiſſe: omnes gentes aſiaticas; & ita ſomnioꝝ interpretes dicebant: vnde vrina ſit ꝓditurum partũ: qui totius Aſiæ imperiũ occuparet) ſed collocãdo eã viro modicæ fortunæ Perſaꝝ. i. habẽti modicum fortunæ inter Perſas: videlicet Cãbyſi: & iubẽdo Cyrũ natum ſ. ex Mandane: exponi. i. foras ferri in deſertum: aut Silueſtrem aliquẽ locum feris deuorandum: qa exiſtimauerat ſimiliter temporibus quietis. i. cum dormiret: vitem natam genitali parte Mandanes creuiſſe eo vſq;. i. donec inumbraret. i. vmbra ſua tegeret: omnes partes dominationis ſuæ. ſ. Aſtyagis. deinde probat: q fruſtra tentauit. n. pro quia: ipſe fruſtratus eſt ſe conando impedire conſiliis humanis fœlicitatem nepotis. ſ. Cyri: deſtinatam. i. illi addictam iudicio cæleſtium. i. deoꝝ. ¶Intra priuatum &c. Narrat ſomnium Himeræ ſiculæ mulieris de Dionyſio tyrãno: dicens. Aũt pro ſed: Dionyſio ſyracuſano. i. ſyracuſis in Sicilia orto: continente ſe adhuc intra habitum priuatum. i. hominis priuati: hoc eſt nullo fungẽtis magiſtratu: aut imperio. i. cum Dionyſius nondum regnum Siciliæ per tyrãnidem occupaſſet. Quædam fœmina non obſcuri. i. ſatis clari generis himera. ſ. nomine: conſcendit ſua opinione. i. quãtum opinata eſt cælum iter quietem. i. dum quieſceret: atq; ſedibus deorum omnium luſtratis. i. circũ inſpectis ibidem animaduertit virum præualentem: coloris flaui. i. vt dicunt rufi: & oris lentiginoſi. i. facie in qua multæ erant lentigines. i. maculæ ſubrubræ: vinctum. i. ligatum catenis ferreis: ſubiectũ ſolio. i. regali ſedi: & pedibus Iouis ſicut tyrãni ſub martyrum pedibus a noſtris ſculpuntur: & pinguntur. & iuuene: quo duce. i. cuius ductu fuerat vſa gratia conſiderandi: aut conſcendendi cæli: interrogato quiſnam eſſet. ſ. ille vinctus: audiuit illũ vinctus: audiuit illum eſſe dirum fatum. i. perniciem: aut flagelllum Siciliæ atq; Italiæ: & ſolutum. i. vbi eſſet ſolutus: futuꝝ multis vrbibus exitio. i. ad exitium: & euerſionem. quod ſomnium ipſa himera vulgauit ſermone. i. narrando multis: die poſtero. i. eam noctem inſequente deinde: poſtq̃ fortuna inimica libertati ſyracuſarum: & infeſta. i. vim inferens: capitibus inſontium. i. innocentum: iniecit Dionyſium liberatum cuſtodia cæleſti: quia id ſignificabat: q pedibus Iouis ſubiectus iacebat: ipſum non exiturum in perniciem: niſi quando dii eum ſoluerent: ideſt quando id permitterent: iniecit dico ocio: ac tranquillitati velut fulmen aliquod: tunc ſup. himera: vt. i. poſtq̃ aſpexit eum intrantem mœnia inter turbam effuſam ad officium. i. honorem debitum ei exhibendum obuiam prodeundo: & ſpectaculum eius: quia in regali pompa ſpectabatur: vociferata eſt. i. voce magna clamauit: hunc. ſ. Dionyſium eſſe: quem viderat inquiete. ſ. vinctum ſub ſolio Iouis. Id cognitum tyranno. i. vbi tyrannus id cognouit: dedit tyranno. ſ. Dionyſio: curam mulieris tollendæ. ſ. de medio viuentium: ne talia vociferando: coniurationem concitaret.

THE. ¶MOEMIA intrantem. Dionyſius Hermocratis. F. vt Syracuſas optimis ciuibus orbatam facilius occuparet: eos qui parum proſpere bellum geſſerant aduerſus Carthaginenſes: proditionis accuſauit: quorum partim damnati: partim fuga ſaluti ſuæ conſuluerunt. formidoloſo mox ingruente bello. ad exercitum cum imperio neceſſario miſſus eſt: vnde reuerſus ingenti fauore exceptus a popularibus inſidias in ſe parari ſimulauit: impetratoq; corporis præſidio tyrannum ſe conſtituit. hiſtoriæ partem recitat Polyænus ſtrategematon. v.

¶ALTIOris ſomnii. Cice. lib. i. de diuina. mater inq̃t Dionyſii eius: q Syracuſanoꝝ tyrãnus fuit: vt ſcriptũ apud Philiſtium eſt: & doctũ hoiem: & diligentẽ: & æqualẽ tẽpoꝝ illoꝝ: cũ p̃gnans hunc ipſum Dionyſiũ aluo cõtineret: ſomniauit ſe peperiſſe ſatyriſcũ: huic ĩterp̃tes ſomnioꝝ: q galliceri in Sicilia tum noiabat̃: rñderũt: eũ quẽ peperiſſet: clariſſimũ Græciæ diuturna cũ fortuna fore. Satyriſcũ. paruũ ſatyꝝ. eſt. n. diminutiuũ græcũ: nã diminutionẽ formæ græce ſunt aliæ in: αριόν vt ἀνθρώπαριον homũcio. aliã in ίδιον vt στιχίδιον verſiculus. alia in ίσκος vt λογίσκος indũ oratiũcula. Et ſicut beatus Auguſt. dicit deluſa gẽtilitas ꝓ diis celebrat Faunos: Satyros Nimphas. Sunt aũt Satyri aĩalia diu viuẽtia: aduncis naribꝰ: & cornua in frontibꝰ habentia. Caprinis pedibꝰ: homuncionũ ſimilitudinẽ referẽtia: naſcunt̃: aũt teſte Pli. & habitant in receſſu iſulæ Canopeæ in finibꝰ æthiopiæ: & p̃ter figurã nihil oris humani habẽt ſatyriſcũ ergo q̃ſi aſpeꝝ corruptorẽ. ¶Potentiſſimũ. qa Satyri myra agilitate corporis mouent̃. ſunt. n. vt diximꝰ homelli. ſylueſtres. nudi. mordaces: ſaltatores. ¶Clariſſimum quia pro diis habebantur Satyri. ¶Certo euẽtu: id re vera fuit. nã & Italiæ partem cum Sicilia non minimam imperio tenuit. — OLIuerius. — Satyriſcus.

Tutioris ſõnii mr̃ eiuſdẽ Dionyſi: q cũ eũ conceptũ utero hr̃et: pareř uiſa ẽ Satyriſcũ. cõſultoq; ꝓdigiorũ ĩterp̃te: clariſſimũ, ac potentiſſimũ Graii ſanguinis futuꝝ, certo cũ euẽtu cognouit.

¶De Amilcare

AT Carthaginẽſiũ dux Amilcar, cũ obſideret Syracuſas ĩter ſõniũ uocẽ exaudiſſe credidit nũtiãtẽ, futuꝝ, ut ꝓxio die in ea urbe cœnaret. lætus igitur perinde, ac diuinitus promiſſa uictoria, exercitũ pugnæ comparabat. in quo inter Siculos, & Pœnos, orta deſſenſiõe: caſtris eiꝰ Syracuſani ſubita irruptione oppreſſis, ipſum ĩtra mœnia ſua uinctũ ꝑtraxerũt. Itaq; magis ſpe, quam ſomnio deceptus, cœnauit Syracuſis captiuus: nõ ut aĩo p̃ſumpſerat, uictor.

¶De Alcibiade.

ALcibiades quoq; miſerabilẽ exitũ ſuũ haud fallaci nocturna imagine ſpeculatꝰ eſt. quo enim pallio amicæ ſuæ dormiens optũ ſe uiderat, eo ĩterfectus, & inſeplutus iacẽs, cõtectꝰ eſt.

AT Carthaginẽſium dux. Amilcar pœnoꝝ dux: dũ Syracuſas Siciliæ vrbẽ clariſſimã obſideret: exiſtimauit ſe in ſomniis audiſſe vocẽ nunciantem. fore: vt ſequẽti die Syracuſis cœnaret. qd̃ ſomniũ cũ ad victoriã ꝑtinere arbitratus eſſet: exercitũ inſtruxit ad pugnã. vt potiret̃ vrbe. ſed forte ita accidit: vt iter pœnos: & Siculos transfugas: q erant in eius exercitu maxima oriret̃ diſſenſio: quã Syracuſani ſentiẽtes eruptione facta pœnoꝝ caſtra cœpere: & Amilcarẽ victũ in vrbẽ traxere: vbi cœnauit captiuus: & hoc pacto ĩpletũ eſt eiꝰ ſomniũ: non aũt eo quo aĩo p̃ſumpſerat. ¶Inter ſiculos: vel qui trãsfugerant: vel certe q cũ Carthaginẽſibus ſocia arma cõiunxerant: & cõfœderati erãt. ¶Magis ſpe. quia credebat ſe victorem cœnaturum: ſed victus cœnauit.

ALcibiades quoq; miſerabilẽ. Lyſander Lacedæmonius athenieſes diu obſeſſos tãdẽ in ſuam poteſtatẽ redegit: & oẽm reip. ſtatũ permutauit: impoſitis triginta p̃toribus: q in totidẽ euaſere tyrannos. quoꝝ primus Critias fuit. q cum videret Alcibiadẽ plurimũ gratia: & auctoritate valere apud Pharnabazũ Perſaꝝ regẽ: ſcripſit Lyſandro: niſi daret operã: vt de medio tolleret̃ Alcibiades: nihil eoꝝ: quæ Athenis cõſtituerat: ratum fore. Lyſander vbi hoc cognouit miſit ad Pharnabazũ nunciũ: qui diceret Lacedæmones renunciare illi ſocietatẽ: quæ cũ Rege erat: niſi vel mortuũ vel viuũ ad ſe mitteret Alcibiadẽ. Pharnabazus clementiã: & fidẽ ſuã maluit q̃ opes regias minui. Itaq; duos miſit. Fuſimenũ: vel vt alii Suſamenẽ & Bagoũ. q Alciadẽ interficerẽt. Hi cũ nõ auderẽt ferro aggredi virũ fortiſſimũ: ligna intulerunt: & tugurium: in quo cum amica quadam erat Alcibiades: incederunt. Ille ſtrepitu flãmæ excitus veſtimenta omnia ſuper ignem iniecit: & cum familiari ſeruo & amica euaſerunt: ſed tandem a multitudine militum occiditur: tum mortuum mulier veſte ſua opertum cremauit incendio tugurii. De hoc viro dicetur in cap. de mutatione caſus: & fortunæ. — Alcibiadis mors.

¶ALTIOris: alii legunt tutioris: tãgit autẽ ſm ſomniũ factum de Dionyſio: ſed matri eius dicẽs. Mater eiuſdẽ Dionyſii: fuit ſup. ſomnii altioris. ſ. ſublimioris: & diuinioris: aut profundioris: & occultioris ſignificationis. Quæ. ſ. mater cũ haberet eũ. ſ. Dionyſium conceptum vtero: viſa eſt ſup. ſibi: parere ſatyriſcũ. i. paruũ ſatyrum. i. aĩal cornutũ: & aduncis naribus: & pedibus caprinis: & interprete ꝓdigioꝝ cõſulto. i. interrogato cõſilium: cognouit cũ certo euentu. i. qd̃ euentus: q poſtea contigit certũ reddidit: ſup. partũ ſuum: hoc eſt Dionyſiũ: futuꝝ clariſſimum atq; potẽtiſſimũ ſanguinis graii. i. græcanici: ſup. ſuo tẽpore. ¶At carthagi. dux. Recitat ſomniũ Hamilcaris ducis carthagi. nõ ſatis fœliciter ab eo interpretatũ: nã cum ſibi ꝓmiſſum ſomniaſſet: ſe poſtridie eius ſomnii ſyracuſis cœnatuꝝ: vrbẽ ex eo ſomnio capere ſperans: ipſe captus in ea cœnauit. Ordo eſt. At. i. econtrario. q. d. non ſimili euentu Hamilcar dux Carthaginẽ. credidit exaudiſſe. i. manifeſte audiuiſſe: inter ſomniũ. i. ſomniãdo: cum obſideret Syracuſas vrbẽ primariam Siciliæ: vocẽ nunciantẽ: futurum ſup. eſſe: vt cœnaret ꝓximo die in ea vrbe: quã obſidebat. Igitur ipſe lætus perinde. i. ſimiliter ac. i. ac ſi: victoria ꝓmiſſa ſup. eſſet diuinitus. i. a deo (poſſunt tñ ſine verbo dici ablatiui in deſignatione ſequelæ poſiti) cõparabat. i. cõgregabat: aut inſtruebat exercitũ pugnæ. i. ad pugnã cõtra ſyracuſanos. In quo. ſ. exercitu collecto ex ſiculis: q partes Carthaginen. fouebant: & ex penis: diſſenſione orta inter ſiculos & pœnos: qa neutri alteris parere volebant: Syracuſani vidẽtes exercitus diſſenſionẽ. caſtris eius. ſ. Hamilcaris oppreſſis. i. poſtq̃ oppreſſerant caſtra eius: ſubita irruptione: quã faciebant: egreſſi portis: pertraxerunt ipſum. ſ. Hamilcarem: vinctũ: intra mœnia. Itaq;. i. & ſic ipſe deceptus magis ſpe q̃ ſomnio: non. n. falſum erat ſomnium: ſed vltra ſpes eius fecit ipſum falſo interprætari: cœnauit ſyracuſis. i. in ſyracuſanorum vrbe: captiuus: non victor: vt præſumpſerat. i. inaniter præceperat: animo. i. opinione. Vbi qd̃ Valla diligenter ſcripſit: meminerit lector præſumptio: & præſumptuoſus: item præſumere a doctis fere nunq̃ accipi in vulgata ſignificatione. ¶Alcibiades &c. Ordo eſt Alcibiades quoq;. i. etiã. q. d. nõ modo Hamilcar: ſed & Alcibiades atheniẽ. ſpeculatus eſt. i. vidit: imagine. i. repreſentatione nocturna. i. facta per quietem: haud. i. non fallaci: quia ita euenit vt ſpeculatus eſt: ſed forte non ita: vt ſperauerat. Enim pro quia: ipſe interfectus: & iacens inſepultus: ſic derelictus ab interfectoribus miſſis a Pharnabazo: cõtectus eſt. i. coopertus: & in rogum miſſus eodẽ pallio amicæ ſuæ. i. cõcubinæ: quo pallio ipſe dormiens viderat ſe opertũ. Somniauerat. n. q amica ſua ſe nudum pallio ſuo cooperiret: quod ad illã ingreſſus illi narrauit: ſed cũ tugurium incenſum eſſet a percuſſoribus: & tamẽ elapſus eſt: in fuga oppreſſus: & interfectus: tantiſper in ſepultus iacuit: donec amica eodem incendio elapſa: ipſa: ipſum pallio ſuo cooperiret. — ASCE.

¶ALTIOris. In antiq̃s exẽplaribus habet̃ tutioris: & caſtigatius. ¶Prodigioꝝ iterprete. Cice. de diuinatione libro priore. — THE.

Huic inquit interpretes portentorum:qui Galleatæ:tum in Sicilia nominabantur:rñderunt: vt ait Philiſtius:&c.Sed eorum vatum nomen apud eum deprauatũ corrige monitu Parrhaſii Galeotæ:nã Stephanus ait.τί νεὸ ἐστὶ γάλτεοδα ἰ μάν τέων εἰ ἀσσικελόν.Aliq tradunt inqt Galeotas in Sicilia vates eſſe.Sed hæc a Parrhaſio diſtinctius epiſtolicarũ.q.iiii.

OLIV.

PRoximum ſomnium:Excuſat prolixitatẽ ſomnii:quod narraturus eſt.quod Ci.lib.de diui.ita prodit.Cum duo quidã Archades familiares iter vna facerent:& Megaram veniſſent : ad cauponem alterum diuertiſſe ferunt:alterum ad hoſpitem:qui cum cœnati quieſcerent:concubia nocte viſum eſſe in ſomniis ei:qui erat in hoſpitio:illum alterum orare: vt ſubueniret:ꝙ ſibi a caupone pararetur interitus : eum primo perterritum ſomno ſurrexiſſe.deinde cum ſe collegiſſet.idq; viſum pro nihilo habendũ eſſe duxiſſet:recubuiſſe.tum ei dormienti eundem illũ viſum eſſe rogare vt quoniam ſibi viuo non ſubueniſſet:mortem ſuam:ne inultã eſſe pateretur:ſe interfectum in plauſtrum eſſe a caupone coniectum:& ſupra ſtercus iniectum:petere:vt mane ad portam adeſſet:priuſq̃ plauſtrũ ex oppido exiret.hoc vero ſomnio eum cõmotum.mane bubulco præſto ad portam fuiſſe:quæſiſſe ab eo : quid eſſet in plauſtro.illũ perterritum aufugiſſe:mortuum erutum eſſe : cauponẽ re patefacta pœnas dediſſe.quid hoc ſomnio dici diuinius poteſt? ¶Euidentiam: quia adeo perſpicuum ẽ : vt non ſit prætermittendum.¶Megaram : vrbem græciæ; & eſt nominatiuꝰ huius nominis Megara formatus ab accuſatiuo græco ſicut crathera.¶Circũuento.¶Decepto.¶Diuerſabatur.Hoſpitabatur.nã diuertere:eſt ad diuerſa vertere:ſeu de via in hoſpitium: vnde diuerſoriũ locus : ad quem de via diuertimus.ſ.domus hoſpitalis.¶Damnauit.Quia ſeipſum accuſabat:ꝙ eiuſmodi ſomniis crederet.Necis ſaltem vltionem : ne centum erraret annos:quia inulti : & inſepulti centum errabant annos.Vir.centũ errant annos.volitantq; ea flumina circũ.Luc.Vmbraq; erraret craſſus iulta.¶Capitale.quia magiſtratibus tradidit:vt eum capite punirent.

Diuertere.

¶De duobus Arcadibus.

PRoximum ſomnium,& ſi paulo eſt longius : propter nimiam tamen euidentiam ne omittatur : impetrat.Duo familiares Arcades iter una facientes,Megaram uenerũt:quorũ alter ad hoſpitẽ ſe contulit : alter in tabernam meritoriã diuertit.Is,qui in hoſpitio erat : uidit in ſomniis comitem ſuum orantem : ut ſibi Cauponis inſidiis cricunuento ſubeniret.poſſe enim celeri eius accurſu ſe imminenti periculo ſubtrahi.quo uiſo excitatus proſiluit : tabernamq;,in qua is diuerſabatur : petere conatus eſt.Peſtifero deinde fato eius humaniſſimum propoſitum tanquam ſuperuacuum damnauit;& lectum,ac ſomnum repetiit.Tunc idem ei ſaucius oblatus obſecrauit:ut qui uitæ ſuæ auxilium ferre neglexiſſet : neci ſaltem ultionẽ non negaret.Corpus enim ſuum a Caupone trucidatum maxime plauſtro ferri ad portam ſtercore coopertum.tam conſtantibus familiaris precibus compulſus:protinus ad portam cucurrit.& plauſtrũ,quod in quiete demonſtratum erat : comprehendit:Cauponemq; ad capitale ſupplicium perduxit.

¶De Miraculis. Cap. VI.

MVlta etiam interdiu:& uigilantibus acciderunt,perinde ac tenebrarum,ſomniiq; nube iuoluta q̃,qa uñ manauerint;aut q̃ rõne.

Miracula.

MVlta etiam interdiu & vigilantibus.Tranſit ad capitulũ de miraculis:quæ veluti ſomniis cæcitatis nube adumbrata hominibus apparuerũt: nã miracula ſunt cognitu difficillima:ſicut ſomnia.ſunt autem miracula quæcũq; præter naturæ vſum eueniũt.

ASCE.

¶PROximum &c.Textus eſt apertus : & lectu iocundus.Ordo tamen ne quis eum deſyderet eſt.Somnium proximum ideſt quod proximo loco narrabitur : etſi.i.q̃q̃ eſt longus.ſ.q̃ par ſit:paulo.i.modico.i.licet ſit aliquãtulum prolixum : tamen impetrat.i.obtinet ne omittatur ; propter euidentiam : quia tam euidens:& manifeſtum eſt.Duo arcades familiares iter ſe facientes.i.euntes : aut eundo vna ideſt pariter: venerunt megaram ideſt in eam vrbem : quorum alter contulit ſe ad hoſpitem ideſt amicum cum quo hoſpitalitatem habebat:eam autem eſt : vt gratis reciperent: & reciperentur hoſpites mutuo : quotiens alter ad alterius ſe diuerteret ædes: alter ideſt reliquus : qui non habebat illic hoſpitem:diuertit in tabernam meritoriam ideſt mercede recipientem aduenas: hinc forte tractum eſt : ꝙ taberna vulgo pro caupone accipiatur : cum ſit ex tabulatis & aſſeribus conſtructa potius ad vendẽdas res q̃ ad recipiendos hoſpitio homines apta.Is qui erat in hoſpitio vidit in ſomniis comitem ſuum.i.ſocium: itineris orantem : vt ſubueniret ſibi circunuento inſidiis cauponis enim pro quia:dixit ſup.ſed poſſe ſubtrahi periculo imminenti : quia caupo parabat eum iugulare : & paulo poſt iugulauit : celeri accurſu eius.ſ.qui in hoſpitio erat : quo viſo ideſt ſomnio excitatus.ſ.is qui in hoſpitio erat:proſiluit.ſ.extra hoſpitium & conatus eſt petere ideſt adire tabernam:in qua is ſcilicet alter diuerſabatur.Deinde damnauit ideſt reprobauit propoſitum ſuum humaniſſimum ideſt pietate humana digniſſimum: tanquã ſuperuacuum : fato eius.ſ.comitis ſui peſtifero ideſt letali illi : & repetiit lectum : ac ſomnium:tunc idem:ſcilicet comes: oblatus & ſaucius:ideſt vulneratus in necem vſq;:obſecrauit:ideſt ob ſacra rogauit:vt ipſe qui neglexiſſet ferre vitæ ſuæ auxilium:nõ negaret ſaltem nec.i.cædi vltionem:Enim pro quia:ſup.dixit:corpus ſuum trucidatum i.truculenter cæſum a caupone.i.domino tabernæ:ferri plauſtro.i.vehiculo:maxime.i.præcipue tum.i.eo tempore:quo hæc dicebat:ad portam coopertum ſtercore.i.fimo imundo:vt nemo quæreret quid eueheret.Is ſup.qui in hoſpitio erat cõpulſus tam conſtantibus precibus familiaris ſui:cucurrit protinus.i.eueſtigio ad portam:& cõpræhendit plauſtrum.i.currum: aut vehiculum:quod demonſtratum erat in quiete & perduxit.ſ.criminãdo ipſum apud iudices cauponem ad ſupplicium capitale.i.mortale:q̃d de eo ſic conuicto ſumptũ eſt.¶Multa etiã &c.Tranſit ad narranda miracula:quæ p̃ſertim vigilantibus diuina:non humana ope viſa ſunt:vnde magis ſtoice q̃ epicurice ſentit.Epicurei.n.negabant deum curare mortalia.

¶MEGARAM.Megara ciuitas ad Iſthmum mediis Atticæ Bœotiæq; finibus:in vmbilico Peloponeſi: nomen habuit a

THE.

Megareo:quem genuit Apollo:vel Aegeus ex Pandione natus Erechthei filio:cui pater extitit Vulcanus:vel ab aſperitate regionis:vt alii ſentiunt.Hæc ex Strabone Pauſaniaq; & Stephano:quæ tunc a nominatiuo formaretur ſi megar in eo caſu dici poſſet:id quod apud auctores:inuenit nemo.

¶CONſtiterint.Qua ratione.facta ſint:& euenerint.¶Cum apud lacum.Hanc hiſtoriam Liuius libro.ii.cõmemorat:de miraculo vero nullum prorſus mentioné facit tñ dicit ædem Caſtori dictatorem vouiſſe:nec id affirmat:ſed ita fieri dicit.Plutar.vero & Cice.auctores ſunt:ꝙ dum Romani cum Tuſculanis bellum haberent:duce Aulo Poſthumio dictatore : & apud lacum regillum pugna cõmiſſa ad multum diei tracta foret:& in neutram partem victoria inclinaret:viſi ſunt Pollux & Caſtor pro Ro.fortiter pugnare:qui copias hoſtiũ pœnitus ꝓfuderunt.Diony.lib.vi.poſt pugnæ narrationẽ.In hac inqt pugna dicitur Poſthumio dictatori:& qui cum eo erant in acie equitibus apparuiſſe duos iuuenes: & forma magnitudine longe ſuperiores viris:quos nũc noſtra natura nutrit:pubeſcereq; incipientes:ducentes equitatum Roma.& qui obuiam latinoꝝ irent ferientes haſtis : propellenteſq;: & cohortantes ſocios: poſtq; fugam latinoꝝ captionemq; caſtroꝝ ſuoꝝ inclinante iam die in veſperis viſi eſſe in Romano foro eodẽ habitu adoleſcentes dicuntur duo: bellicas induti lenas:proceriq; & pulcherrimi:eandẽ habentes ætatem:faciẽq; ſeruantes:tanq̃ redeuntiũ ex prœlio:ſpecie pugilũ:equoſq; madidos ſudore adducentes: aſcendenteſq; aiunt deinde vtrinq; equos abluere ad ſcaturiginẽ:quæ manat iuxta templum veſtæ: lacum faciẽs profundũ peruium:multis curſitantibꝰ:& ſiquid eſſet ab exercitu noui diſcere poſtulantibus:narraſſe eos pugnã: vt fuerat:& ꝙ viciſſent Romani nuntiaſſe ; diſcendẽteſq; inde dicũt eos ex foro a nemine viſos amplius:die poſtero acceptis literis a dictatore cognouerũt de apparitione numinũ ĩ ꝑlio:& eos fuiſſe Caſtoris & Pollucis ſimulacra.

OLIV.

Caſtor & pollux in acie romana pugnãt.

conſtiterint : dignoſcere arduum eſt : merito miracula uocentur.Quorum e magno aceruo in primis illud occurrit.Cum apud lacum Regillum Aulus Poſthumius dictator,& Thuſculanorum dux Manilius Octauius magnis uiribus inter ſe concurrerent : ac neutra acies aliquandiu pedem referret: Caſtor,ac Pollux Romanarum partium propugnatores uiſi,hoſtiles copias penitus fuderunt.

¶De.P.Vatinio.

ITem belló Macedonico.P.Vatinius,Reatinæ præfecturæ uir,noctu urbem petens, exiſtimauit duos iuuenes,excellentis formæ,albis equis reſidentes,obuios ſibi factos nuntiare,die : qui præterierat Perſen regem,a Paulo captum.quod cum ſenatui indicaſſet:tãq̃ maieſtatis eius,& amplitudinis,uano ſermonæ contentor : in carcerẽ coniectus.poſtq̃ Pauli literis illo die Perſem captũ apparuit & cuſtodia liberatus:& in ſup agro,

ITem bello macedonico.Pub.Vatinio:Cic.lib.de na.deo.Et in noſtro inquit populo:& in cæteris deoꝝ cultus.religionumq; ſanctitates exiſtunt in dies maiores:atq; meliores: idq; euenit nõ temere:nec caſu:ſed q̃d etiã præſentiã ſuam diui declarant:vt apud Regillum bello latinoꝝ:cum Poſthumius dictator cum Octauio Manilio Tuſculano prœlio dimicaret:in noſtra acie Caſtor & Pollux ex equis pugnare viſi ſunt.& recenti memoria iidẽ tyndaride Perſen victũ nunciauerunt.P.enim Vatinius auus huius adoleſcentis : cũ ei præfectura reatina Romam venienti noctu duo iuuenes in equis albis dixiſſent regem Perſem illo die captũ: ſenatui nunciaſſet:primo quaſi temere reipubli.locutus eſſet:in carcerem coniectus eſt.Poſtea a Paulo litteris allatis : cum idem dies conſtitiſſet:& agro a ſenatu & vacatione donatus eſt:nec illud prætermittam:licet non ad rem.ſed quia ſimile eſt huic:quo tempore Cato erat.Vticæ:quidam nocte veniens nunciauit Catoni die tertia ante cõmiſſum certamen caſtra Scipionis capta fuiſſe:Cæſaremq; victorem Scipionem & Iubam cum paucis euaſiſſe:reliquias copias funditus deletas : hoc legitur in vita Catonis.¶Reatinæ:præfecturæ:quia præfectus erat reati:ac ſi diceres præturæ vicentinæ : erant quædam præfecture:ad quas mittebantur a prætore Vrbano præfecti:vt fundi:& formiæ ceræ:priuernum:anagnia:reate:norſia:arpinum:& alia.¶A paulo.Scilicet Aemilio:de quo ſupra dictum eſt in capi.de ominibus.

¶AVT quicquã miraculi in terris facere.vnde Horatius de miraculo quod circa thus liqueſcens per ſe in aris aeri dicebatur:dicit ſermonum lib.i.Credat iudæus apella:Non ego:nãq; deos didici ſecurum agere æuum:Nec ſiquid miri faciet natura deos id.Triſtes ex alto cæli demittere tecto.&c.Ordo textus nunc eſt.Multa etiam acciderunt interdiu.i.durante die quaſi intra diẽm:& vigilantibus:& ita licet tam nocte q̃ interdiu tamen non ſomniantibus:vt ſuperioribus : perinde ac.i.non aliter q̃ ſi fierent inuoluta nube tenebrarum & ſomnii:quæ quia arduũ.i.difficile eſt dignoſcere.i.diſcernendo noſcere: vnde emanauerint.i.orta ſint:aut qua ratione conſtiterint.i.facta ſint:vocentur merito miracula : quorum.ſ.miraculorum illud:quod proxime ſequetur:occurrit.ſ.memoriæ:in primis e magno aceruo.i.cumulo exemplorum.deinde incipiens narrare dicit.¶Quum &c.Recitat miraculum Caſtoris & Pollucis.Ordo eſt.Quum Aulus Poſthumius dictator.i.ſummo illo magiſtratu:a quo non licebat prouocare:ſed audiendum erat eius dicto:ſungens:& Octauius Manilius dux Tuſculanorum:concurrerent inter ſe magnis viribus:ac neutra acies:neq; Romanis dictoris:neq; Tuſculani ducis:referret.i.retroferret recipiendo ſe in caſtra:pedem:ſcilicet ſuum aliquandiu:ideſt per pluſculum temporis.Caſtor & Pollux : dii illi ex fratribus geminis facti:viſi.i.apparentes:propugnatores:ideſt defenſores partium Romanarum:fuderunt:ideſt proſtrauerunt penitus copias hoſtiles:vtpote tuſculanas.¶Item bello macedonico.Narrat ſecũdum miraculum:quod per eoſdem contigit dicens.Item Publius Vatinius vir præfecturæ reatinæ i.vnus eorum.qui reati præfecti erant petens bello macedonico.i.quo tempore.P.Milius Perſam regem Macedoniæ bello petiit:petens dico noctu vrbem.ſ.Romam : exiſtimauit duos iuuenes excellentis formæ.ſ.Caſtorem:& Pollucem:licet eos non agnouit:reſidentes ſup.in equis albis:& ſup.factos obuiam ſibi:nuntiare Perſam regem.ſ.Macedoniæ:de quo in titulo de omine dictum eſt:captum die:qui prætererat.ſ.proxime:a Paulo.ſ.Aemylio.Quod.i.quam rem cum indicaſſet ſenatui.ſ.Romano:ideſt ordini ſenatorum:coniectus in carcerem tanq̃ contemptor maieſtatis:& amplitudinis eius.ſ.ſenatus:ſermone vano.i.mendaci:& futili : quale & ſenatui allatum non decuit:poſtq̃ apparuit litteris:ideſt per literras:Pauli.ſ.Aemilii ad hoc miſſas.Perſam captum illo die : quo Vatinius indicauerat:ipſe Vatinius:&.i.ſimul liberatus eſt cuſtodia.i.carcere noxiorum:& donatus eſt inſuper.i.ſupra liberationem agro ac vacatione.i.immunitate:& exemptione ab omni onere publico.

ASCE.

¶REAtinæ præfecturæ vir.Non ex magiſtratu.ſed oppido Reate:quod erat præfectura.de cuius ſignificatu plura Ianus in Cõmentaria Cæſa.& Liuium diſputauit:ex Hygini cõſtitionibus:& aliis auctoribus qui nõdũ prodierunt in vulgus.

THE.

OLIV. ❡VACAtione. Immunitate: & vt vulgo dicimꝰ exẽptiõe. ❡Lacũ Iuturnæ. Nymphæ. Iuturna fons iuxta numicũ fluuiũ
Vacatio dictus: ut qdã uolunt a Iuturna Turni ſorore: q̃ a Ioue cõpreſſa ĩmortalitate donata eſt: & numici fluminis Nympha fa-
cta: iuxta hunc fontẽ ædes erat Caſtoris & Pollucis. ❡Iũcta Haud ꝓcul erat a fonte tẽplũ: qd̃ ſpõte ſua viſum eſt aperiri.
SEd vt cæterorũ. Hoc miraculũ: & a Liuio primi punici belli li. i. memoriæ ꝓditum fuit: qui qm̃ non extat: breuiter ab aliis ſic traditur. Romani ad peſtilentiã: rũſo monẽte: ad æſculapiũ Epidauro acerſendũ decem legatos principe. Quin. Volũnio: vel potius Vgolino miſerunt. q cũ eo veniſſent: & ſimulachrũ ingens mirarent̃. anguis e ſedibus ſuis elapſus uenerabilis: non horribilis per mediã vrbẽ: cũ admiratione oĩum ad nauẽ Romanã perrexit: & ſe inuolutũ tabernaculo cõſpirauit: legati dũ vehentes antiũ ꝓuecti ſunt: vbi p molicẽ maris anguis ꝓximum æſculapii fanũ petit: & poſt paucos dies ad nauẽ rediit: cum aduerſo Tiberi: ſubueheret̃ in proximã inſulã deſiluit: vbi tẽplũ ei cõſtitutũ: & peſtilẽtia mira cæleritate ſedata eſt. Auguſti. de ciui. dei lib. iii. æſculapius inquit ab Apidauro romã abiuit: vt peritiſſimus medicus in urbe nobiliſſima artẽ glorioſius exerceret. Oui. li. vltimo metamorphoſeon hanc late deſcribit hiſtoriam ſiue fabulam. ❡Propenſum. Inclinatũ: extenſum. ❡Humano conſilio. Quia humana rẽmedia nõ proficiebant: nec vlla in parte iuuabãt. ❡Ab epidauro. De quo ſatis ſupradictũ
Fatalis. eſt. ❡Fatalis ſalubris: hoc loco: in quo ſalus Populi Ro. poſita foret. nã fatalis interdũ mortalis dicitur: vt Virgi. Scãdit fatalis machina muros. ❡Auctoritate ſua. Quãq̃ nulla eſſet Po. Romano cum Epidauriis amicitia: neq; ſocietas. ❡Pari namq;. Non minus ſtudioſe inquit Epidaurii conceſſerunt quã Romani petierunt.
ASCE. ❡CASTOrem vero: &cæ. Affert tertium exemplum de iiſdem: locutũ aũt de caſtore & polluce indicat particula etiã: quæ conſociatiua eſt. Atq; ita tertium tradit̃ de illis exẽplum. In quo mirari poſſis cum græci ſint: qũo Romanis: qui ex troianis traxerunt: originẽ toties opitulati ſint. Verum facile poſſit occurri: inter deos nõ eſſe ſimultatẽ: niſi homerus: & eum inſecutus Maro etiã deoꝝ cõtentiones vſq; ad vulnera interdum inducant. Nam venerem uulneratã dicũt: dum filio ſuppetias ferret: vnde illud æneĩ. x. in perſona veneris. mea vulnera reſtant. Veꝝ dicerent: homerũ: & cæteros poetas in talibus figmentis hominum mores per deos exprimere voluiſſe: quos & præſens miraculum imitandos inuit. Nam ſi aut ueros deos: aut ĩmortales: & implures effectos credas: vnde illis ſudor̃ de quo iã dicemus. Vtcunq; autem eſt conſtat Romanis perſuaſum eſſe Caſtorem & pollucem illis auxiliares ſæpe fuiſſe. vnde eos Horatius inuocat. Sic fratres Helenæ: & cætera vnde: ordo eſt. Vero pro ſed: cognitum eſt Caſtorẽ: & pollucẽ excubuiſſe. i. vigilaſſe pro imperio Populi Romani etiam illo tempore: quo viſi ſunt abluiſſe ſudorem ſuũ: & equorum ſup. ſuorum ex recenti pugna pro Romãis obita: apud lacum iuturnæ. ſ. nymphæ: cuius lacus erat apud numicum fluuiũ: & ædes eorũ. ſ. Caſtoris & Pollucis: iũcta. i. proxima fonti. ſ. iuturnæ: patuit reſerata nullius hominũ manu: ſed ſup. deorũ: qui tamẽ credebant̃ hoĩes fuiſſe. Sed mire dicit: cum hoĩes neger ſudaſſe: non enim dii quãtũuis ſtrẽnuam nauarent operã: ſudarent: niſi dicas ſudorẽ illum non fragilitatis: aut agitationis nimiæ cã apparuiſſe: ſed vt ex eo Romani ſcirent: q̃ acriter pro ſe dii illi certarant. ❡Sed ut cæterũ quoq; &c. Ergo: hactenus locutus eſt de miraculis Caſtoris & pollucis: Nunc vero exẽplũ affert de Aeſculapio: qui in ſerpentina facie conſpectus: & Romã (aut eius loco malignus ſpiritus) delatus peſtilentiam ſedauit: quæ aut ſua ſponte erat ceſſatura: aut nõ amplius a dæmoniis ipſis excitanda. Ordo eſt. Sed vt nos exequamur. i. ex ordine narremus: numen. i. diuinam potentiã: quoq;. i. etiam cæteroꝝ deoꝝ: propenſam. i. ꝓpitiã & inclinatã huic. i. noſtræ vrbi. i. ad auxiliũ: & defenſionẽ Romæ: Ciuitas noſtra. i. Romana: qa Romanꝰ eſt: qui loqtur: vexata. i. grauiter infeſtata triẽnio. i. ſpacio triũ annorũ: cõtinuo. i. non interrupto peſtilẽtia. i. ꝑnicioſiſſimo illo morbo: cũ ipſa ciuitas videret finem tanti: & tã diuturni mali: neq; imponi miſericordia diuina. i. per miſericordiã dei: neq; auxilio humano: ut ope medicoꝝ: Cura (ſi eſt nominatiui caſus ordo eſt) ſacerdotũ aĩaduertit. i. cõſiderauit libris ſybillinis lectis. i. poſtq̃ legerat libros ſybillinos: in qbus continebant̃ fata romana: aut ſi ablatiui caſus eſt: ordo eſt. Ciuitas animaduertit cura. i. per diligentiã ſuã: inſpectis libris ſybillinis: ſalubritatem priſtinã. i. prioris ſtatus eorũ: non poſſe recupari aliter q̃ ſi Aeſculapius: qui Apollinis filius propter peritiam medicinæ: dum viueret: habitus eſt accerſitus: ideſt vocatus romã: ab Epidauro. Itaq;. i. & ita legatis miſſis eo: videlicet epidaurũ: ciuitas ſup. noſtra: ideſt Romana. credidit ſe impetraturam auctoritate ſua: ideſt per: aut propter auctoritatem ſuam: quæ erat ampliſſima in terris: vnicum: ideſt ſingularem opem remedii fatalis: ideſt a fatis ad hoc ordinati: videlicet acceſſum æſculapii ad vrbem. Neq; opinio decepit eam: ſcilicet ciuitatem Romanam. Namq; pro quia: præſidium: ideſt protectorium ciuitatis Aeſculapii numen: eſt petitum: ſcilicet a Romanoꝝ legatis: ac promiſſum: ſcilicet ab epidariis: pari: ideſt æquali: ſtudio: ideſt opera ſtudioſa: q; pro quia: epidarii: ideſt ciues epidauri vrbis: inuitarant: aut benigniſſime legatos Romanoꝝ perductos eueſtigio. i. ſtatim: audita petitione eorum: priuſquã veſtigia mutaſſent: vnde & ſtatim dictũ: ꝙ quaſi: a ſtante: & nihil adhuc moto: qd factũ: aut fieri aut futurum dicamus: in templum æſculapii: qd̃ diſtat ab vrbe coꝝ ſ. epidaurioꝝ quinq; milibus paſſuum: inuitarunt dico. i. blande adhortati ſunt: vt ſumerent pro ſuo iure. i. auctoritate: qua polebant aut pro ſuo arbitrio quicquid exiſtimaſſent ſe laturos. i. portaturos in vrbem ſalubre. i. ſalutiferum patrie: ſcilicet ſuæ: hoc eſt Romæ: dicendo quicquid inuenerunt penes ſe non eſſe numen dei: vt illud traduci ſine ipſius aſſenſu poſſit:

ac uacatione donatus eſt. Caſtorem uero, & Pollucem, etiam illo tempore pro imperio. P. R. excubuiſſe cognitum eſt: quo apud lacum Iuturnæ, ſuũ, equorumq; ſudorem abluiſſe uiſi ſunt. Iunctaq; fonti ædes eorũ, nullius hominũ manu reſerata patuit.

❡De peſtilentia.

SEd ut cæterorum quoq; deorum propenſum huic urbi Numen exequamur: trienio continuo uexata peſtilentia ciuitas noſtra, cum finem tanti, & tam diuturni mali, neq; diuina miſericordia, neq; humano auxilio, imponi uideret: cura ſacerdotum inſpectis ſibyllinis libris, animaduretit: non aliter priſtinam recuperari ſalubritatem poſſe, quam, ſi ab Epidauro Aeſculapius eſſet accerſitus. Itaq; eo legatis miſſis, unicam fatalis remedii opẽ authoritate ſua, quæ iã in terris erat ampliſſima, impetraturã ſe credidit. neque eam opinio decepit. pari nãque ſtudio petitũ, ac ꝓmiſſũ eſt

ſed ſiue ſimulachrum dei ſiue donarium aliquod peterent: id illos laturos. Quorum. ſ. epidauriorum indulgentiam: ideſt conceſſionem tam promptam: ideſt tam facilem: & paratam: numen ipſius dei: ſcilicet æſculapii: ſecutum: ideſt ſubſecutũ: aut imitans: comprobauit: ideſt ratificauit obſequio: ideſt morigeratione cæleſti. uerba mortalium.

præſidium: eueſtigioq; Epidauri, Romanorum legatos in templũ Aeſculapii, quod ad eorũ urbe quinq; milibus paſſuum diſtat, perductos: ut quicquid inde ſalubre patriæ laturos ſe exiſtimaſſent, pro ſuo iure ſumerẽt, benigniſſime inuitarũt. quoꝝ tã promptã indulgentiam, Numen ipſius Dei ſubſecutum, uerba mortaliũ, cœleſti obſequio cõprobauit. Siqdẽ is anguis, quẽ Epidaurii raro: ſed nunquã ſine magno ipſorũ bono uiſum in modũ Aeſculapii uenerati fuerũt: ꝑ urbis celeberrimas ꝑtes, mitibus oculis, & leni tractu labi cœpit, triduoq; inter religioſam oĩum admirationẽ cõſpectꝰ, haud dubiã præ ſe appetitæ clarioris ſedis alacritatẽ ferens, ad triremen Romanã ꝑrexit, pauẽtibuſq; iuſitato ſpectaculo nautis, eo cõſcẽdit, ubi Quinti Ogulini legati tabernaculum erat, inq; mĺtiplicẽ orbẽ, p ſummã qetẽ ẽ cõuolutꝰ. Tũ legati ꝑinde, atq; exoptate rei cõpotes, expleta grarũ actiõe, cultuq; anguis a ꝑitis excepto, læti inde ſoluerũt, ac ꝓſperã emẽſi nauigationẽ, poſtq̃ Antium apulerunt: Anguis, qui ubiq; in nauigio remanſerat: ꝓlapſus in ueſtibulo ædis Aeſculapii, Myrto frequẽtibus ramis diffuſe: ſupeminẽtẽ excelſe altitudinis palmã circũdedit, ꝑq; tres dies poſitis, qbꝰ ueſci ſolebat: nõ ſine magno metu legatorũ, ne in triremen reuerti nollet: Antiẽſis tẽpli hoſpitio uſus, urbi ſe nr̃æ aduehẽdũ reſtituit: atq; ĩ ripã tyberis egreſſis legatis, ĩ iſulã, ubi tẽplũ dicatũ ẽ: trãſnauit: aduẽtuq; ſuo tẽpeſtatẽ, cui remedio qſitꝰ erat: diſpulit.

❡PRAEſidiũ. Subſidiũ auxiliũ: ſed inter ꝑſidiũ auxiliũ & ſubſidiũ hoc: intereſt. ꝙ præſidiũ alteri loco impoſitum utile ſit. ut milites in arce collocati ꝑſidium dr̃: & dat̃: uel imponit̃ ſp ꝑſidium a potioribꝰ: auxilium ab externis ſubſidium: qd̃ poſtea inuẽit̃: & a minoribꝰ datur: ſed cõfundit̃ iſta ꝓprietas: & aliud ꝓ alio ſæpiſſime ponitur. OILV.
❡Salubre. ꝙ patriæ ſalutẽ afferret. ❡Quoꝝ tã promptã. Quia nõ minꝰ ipſe deus uiſus ẽ cõceſſiſſe Romanis: qua ipſi Epidauri conceſſerant. ❡Mitibus oculis. Quaſi boni aliqd romanis ꝓmitteret. ❡Leni tractu. Placido non impetuoſo manſueto: ut appareret fœlicitatẽ afferre Romanis. ❡Præſeferens. Oñdens. dicimus. n. ꝓmefero: ꝓſefers. ꝓſefert: oſtendo dis dit. nam q ante ſe aliqd portat: illud ſine dubio oñdit. ❡Pauẽtibꝰ. Cũ oẽs terrore ꝑculſi eſſent: & legati in primis tã nouo miraculo: ille recta via ꝑuenit ad tabernaculũ Qu. Vgolini: & in eo qſi ſua ſede cõſtitit: locꝰ ãt ille dignior erat ĩ triremi Romana. ❡Multiplicẽ orbẽ. In multas ſpiras: & giros. ſignificat ãt longitudinẽ ſerpẽtis: qui multipliciter inuolutus ẽ. ❡Perinde atq;. Tanq̃ ꝓpoſiti ſui cõpotes. ❡Antiũ: Volſcoꝝ ciuitas Antium
fuit: a qua oriũda fuit camilla Volſcoꝝ regina: diſtat ab oſtia: teſte Strabone. ſtadia. cc. & lx. ❡In veſtibulo ædis. Quia tẽplũ æſculapii erat in littore haud ꝓcul ab Antio. ❡Mirto. Mirtus erat denſis ramis: ẽ aũt arbor veneri cõ- Mirtus.
ſecrata: vñ Virgi. Veneri gratiſſima mirtus. ❡Tyberis inſulã. Exactis regibꝰ ſenatꝰ cẽſuit: eorũ bona populo diripienda tradere: vt ea ꝑda coactus populus reges poſtmodũ recipe nõ auderet. erat aũt ager haud ꝓcul ab urbe regibus deſtinatus: quẽ græci ἀριον ωἀγον vocãt: q Marti cõſecratus Martius deinde cãpus dictus ẽ: forte ita accidit vt cum e ciuitate reges eiicerentur: læta ſeges in agris eſſet: quæ regibus dedicata erat: verum tanto odio Romani flagrabant in reges: vt oĩa: quæ regũ forent: diripiẽda: & deſtruenda cenſerent: hanc igitur ſegetem: qa veſci equos: aut hoĩes nephas eſſe ducebant: cum corbibus meſſem in ꝓfluentem deiecerunt: culmus etiam ſegetis: obice neſcio qua in medio alueo retentus circuit ad eã planiciem: vt longo tempore poſt ſoli data arca ibi fieret ædificia: vbi etiam templum Aeſculapii conditum eſt: & hunc locum inſulam appellarunt teſtis eſt Ouidi. li. vltimo metamor. Scinditur in geminas partes circumfluus amnis inſula nomen hẽt: Liui. de bonis regis: q̃ reddẽda ante cẽſuerãt: res integra defert̃ ad pr̃es: ibi uicti ira vetuere reddi: vetuere in publicũ redigi: diripiẽda plæbi ſunt data: vt cõtacta regia ꝑda: ſpem in ꝑpetuũ cũ his pacis amitteret. ager Tarquinorũ qui inter urbẽ & tiberim fuit cõſecratus Marti Nartius deinde cãpus fuit: forte ibi tamẽ ſeges farris dr̃ fuiſſe matura meſſi: quẽ campi fructũ: qa religioſum erat cõſumere: deſectã cũ ſtramẽto ſegetẽ: magna vis hoĩum ſimul ĩmiſſa corbibus fudere in Tiberim: tenui fluentẽ aqua: vt mediis ſolet caloribus. ita in uadis hæſitãtis frumẽti aceruos conſediſſe illitos limo. inſulã deinde paulatim: & aliis quæ fert temere flumen eodẽ inuectis factã poſtea additas credo moles: manu quoq; adiutum: vt tam eminens area: firmaq; templis quoq;: ac porticibus ſuſtinendis eſſet. ❡Tempeſtatem. Peſtem.
❡SCIlicet epidaurioriũ: q inuitauerant legatos ſumere qcqd ſalubre pr̃iæ putarẽt: qd̃ nõ potuiſſent ꝑſtare ſine numinis
obſeqo. (Eſt ãt obſequiũ ab obſeqndo dictũ: qñ qs: qd̃ ſua ſpõte nõ ſeqret̃: ob alterius volũtatẽ: aut vtilitatẽ ſequit̃. & facit. ASCE.
vñ illud comicũ. Obſequm amicos veritas odiũ parit. Quãdo ergo deus: qd̃ mortales ꝓmittũt: & efficere nõ pñt cõprobat tũc obſeqũ ꝑſtat (Siqdẽ. i. qm̃: is ãguis) quẽ Epidaurii. ſ. ꝑpl̃i: viſum raro: ſed unq̃ ſine magno bono ipoꝝ uenerati fuerũt. ſ. antea: in modũ æſculapii: qa credebãt in eius ſpẽ Aeſculapiũ videri. ❡Cœpit labi. i. ſerpere: oculis mitibꝰ: & ita fauorabilibus & tractu leni: qd̃ placati aĩ indiciũ erat: per celeberrimas ꝑtes urbis: & conſpectas triduo. i. ſpacio triũ dierũ (hoc credo authore confirmatus ualla cenſet cõtra Seruiũ p actũ tꝑis ẽt cõtinui nõ eſſe uenuſtiorẽ locutionẽ) inter admirationem oĩum religioſam. i. uenerabũdã: ꝑſeferẽs. i. mãifeſta geſtione indicãs & oſtẽtãs haud dubiã. i. certã alacritatẽ ſedis. i. habitationis firmæ clarioris: qa clarior multo erat roma q̃ epidaurus: ꝑrexit ad triremẽ romanam: qua. ſ. legati aducti fuerant: & nautis pauentibꝰ ſpectaculo inuſitato. i. ob inuſitatũ & inſuetũ ſpectulũ: anguis ſup. cõſcẽdit eo. i. ĩ cũ locũ nauis ubi erat tabernaculũ Quĩti Ogulini: ſeu hugolini legati. i. prĩcipis illius legatiõis: & ẽ obuolutus p ſummã qetẽ: ĩ multiplicẽ orbẽ. i. ſpirã & giꝛe: uñ oſtẽdit̃ oblõgus fuiſſe. Tum legati ꝑinde atq;. i. tãq̃ eẽnt cõpotes rei exoptatæ expleta actiõe grarũ: quã epidauriis egerũt: & cultu anguis. i. mõ colẽdi anguẽ: excepto. i. ſi dicat̃ diſcito: a ꝑitis. i. ab iis q bñ nouerant: nã antea appuerat epidauriis. Vñ manifeſtũ ẽ qd̃ prius dixi: malignũ ſpũm ĩ eã ſpẽ in q̃ qa hoĩem decepit dãnatus ẽ: voluiſſe ab hoĩe coli: ſoluerunt inde. i. ab littore epidaurico læti: emenſi proſperam nauigationem. i. emetiendo mare proſpera nauigatione uſi

ꝑoſtꝙ appulerunt.ſ.triremẽ ſuã:antiũ oppidũ illud haud ꝓcul ab Roma:olim tũc ſup.anguis qui remãſerat vbiq; in nauigio:ꝑlapſus.i.labẽdo egreſſus:circũdedit in veſtibulo.i.vt dicũt.i.fani æſculapii diffuſæ myrto.i.requẽtibus ramis.i.habẽtis diffuſam myrtũ arborẽ:cuius frequentes erãt rami:porticu ædis circũdedit dico.i.amplexus eſt:palmã.ſ.arborẽ excelſæ altitudinis ſupereminentẽ.ſ.myrtis.i.caput altius extollentẽ:& iis ſup.cibis:qbꝰ anguis ſolebat veſci (vt verus putaret̃) poſitis ſup.ante eũ per legatos ꝑ tres dies:nõ ſine.i.cũ magno metu legatoꝝ ne nollet (idẽ eſſet:ſi dicat̃:vt nollet) reuerti in triremẽ: vſus.i.ꝑ triduũ illud hoſpitio antiati:vt illud quoq; tẽplũ religione deuinciret:reſtituit ſe aduehendũ vrbi noſtræ.i.in vrbem noſtrã:hoc eſt Romã.atq; legatis.ſ.Romanis egreſſis.ſ.naui in ripã tyberis anguis tranauit (aut antiqua orthographia trãſnauit) in inſulã.ſ.vicinam:vbi tẽplum eſt dicatũ.ſ.Aeſculapio poſtea:& diſpulit ſuo aduentu tempeſtatem.ſ.peſtilentem:hoc eſt peſtilentiam ipſam:cui ipſe quæſitus erat remedium:hoc eſt efficit:pro quo faciendo accerſitus erat.

De Furio Camillo.

NEc minus uoluntarius in urbem noſtram Iunonis tranſitus. Captis a Furio Camillo Veiis, milites iuſſu imperatoris ſimulachrũ Iunonis Monetæ, quod ibi præcipua religione cultũ erat: in urbem tralaturi, ſede ſua mouere conabant̃ur: quorum ab uno per iocum interrogata Dea, an Romã migrare uellet: uelle ſe reſpondit. Hac uoce audita, luſus in admirationem uerſus eſt. Iamq; non ſimulachrum, ſed ipſam cœlo Iunonem petitã, portare ſe credentes, læti in ea parte Auentini montis, in qua nunc templum eius cernimus: collocauerunt.

De ſimulachro Fortunæ.

FOrtunæ etiã muliebris ſimulachrũ, quod eſt in Latina uia ad quartum miliarium eo tempore cum æde ſua conſecratum: quo Coriolanum ab excidio urbis maternæ ꝑces repulerunt: non ſemel, ſed bis locutũ cõſtitit: prius his uerbis. Rite me matronæ uidiſtis: Riteq; dedicaſtis.

OLIV. NEc minus voluntarius in vrbẽ noſtrã Iunonis trãſitus. Liuiꝰ. Cũ iam humanæ opes egeſtæ a Veiis eſſent: amoliri tñ deũ dona: ipſoſq; deos: ſed colẽtiũ magis ꝙ rapiẽtiũ modo cœpere: nãq; delecti ex oĩ exercitu iuuenes pure lautis corporibus: cãdida veſte: qbus deportãda Romã regina Iuno aſſignata erat: venerabũdi tẽplũ iniere: primo religioſe admonẽtes manus: ꝙ id ſignũ more vetuſto niſi certæ gẽtis ſacerdos attrectare nõ eſſet ſolitus: deinde cũ qdã: ſeu ſpiritu diuino tactus: ſeu iuuenili ioco: vis ne Romã ire Iuno dixiſſet? annuiſſe: cæteri Romani cõclamauerũt: inde fabulæ adiectũ eſt: vocẽ quoq; dicẽtis velle auditã motã certe ſede ſua parui momẽti adminiculis ſequẽtis modo accepimꝰ leuẽ & facilẽ trãſlatu fuiſſe: integrãq; in auẽtinũ æternam ſedẽ ſuã: quo vota Romani dictatoris vocauerant: perlatam: vbi tẽplũ ei poſtea idẽ: qui vocauerat Camillus dedicauit. Iunonis monetæ. Iuno moneta a monendo dicta eſt: vt ſentire uidetur Cice. lib. de diuina. dicit.n. atq; etiã ſcriptũ a multis cũ terremotus factus eſſet: vt ſue plena ꝓcreatio fieret: vocẽ ab æde Iunonis ex arce extitiſſe: quo circa Iunonem illam appellatam monetam.

Iuno moneta cur.

FOrtunæ muliebris. Cũ Coriolanus in exilium miſſus eſſet: ꝙ frumentũ diſtribuit populo vetaret: ad ætruſcos ꝓfugit: & ab his imperator electus: vrbẽ magnis copiis inuaſit: & eam graui obſidione ꝑmebat: miſſi ſunt ad eũ primo legati: q agerent de pace cũ eo: q nihil obtinere potuerũt: iterum idẽ miſſi: nõ recipiunt̃ in caſtra. miſſi deinde ſacerdotes cũ iſulis. æq; ſine effectu redierunt: ſtupebat ſenatus: trepidabãt ppl's: viri: ac pariter mulieres iminens exitium lamẽtabant̃: tunc matronæ ad Veturiã matrẽ Coroliani: Volũniãq; vxorẽ frequentes coeunt: id publicũ conſiliũ: an muliebris timor fuerit. parum cõſtat: peruicerunt certe: vt & Veturia magno natu mulier: & Volũnia duos paruos ex Martio ferens filios ſecũ in caſtra hoſtiũ irent: & quã armis viri defendere vrbẽ nõ poſſent. mulieres ꝑcibus: lachrymiſq; defenderent: vbi ad caſtra ventum eſt: nunciatũq; Coriolano adeſſe ingens mulierum agmen: vt qui nec publica maieſtate in legatis: nec in ſacerdotibus tanta offuſa oculis: animoq; religione motus eſt: multo obſtinatior aduerſus lachrymas muliebres erat: deinde familiarum quidam: qui inſignem mœſtitia inter cæteras cognouerat Veturiã inter nurum. nepoteſq; ſtantẽ: Niſi me fruſtant̃ inqt oculi: mater tibi cõiunxq; adſunt: & liberi: Coriolanus prope: vt amens cõſternatus: a ſede ſua cũ ferret matri obuiæ cõplexũ. mulier in irã ex ꝑcibus verſa: ſcire inqt volo: priuſꝙ complexum accipiã ad hoſtẽ ne: an ad filium venerim captiua: mater ne in caſtris tuis ſim: in hoc me longa vita: & infœlix ſenecta traxit: vt primo exulẽ: deinde te hoſtẽ viderẽ: potuiſti populari hanc terrã: quæ te genuit: quæ te aluit. niſi te peperiſſem Roma: nõ oppugnaret̃: multa inſuper addidit cõplorando: qbus: & vxoris: & paruuloꝝ fletibꝰ motus: matrẽ cõplexus: expugnaſti inquit irã meam patriã ꝑcibus huius motus: cuius vtero delatus ſum: ꝗuis merito mihi inuiſam dono: continuoq; agrum Romanũ hoſtilibus armis liberauit: in cuius rei memoriã ſenatus cẽſuit tẽplum fortunæ muliebri dedicandum in latina via ad quartũ lapidẽ: vbi res acta fuerat: qm̃ fortunatiores in liberãda patria fuerãt mulieres ꝙ viri: nã vt inquit Liui. nõ inuiderũt laudes ſuas mulieribus viri Romani: adeo ſine obtrectatione alienæ gloriæ viuebatur. Huius igitur deæ ſimulachrum bis locutũ fuiſſe tradunt auctores. Rite vidi. Tum cum vobis ꝓpitia fui. Rite dedicaſtis. Quia ſimulachrum illud dedicarunt mulieres. Plu. dicit: ꝙ mulieres collata pecunia ſimulachrum illud compararunt: & dedicarunt.

Fortuna muliebris.

ASCE. NEC minus &c. Affert miraculum: qđ ſub Camillo factũ vult a Iunone: qđ ne laboremꝰ ſcire: quõ fieri potuerit Liuius ſatis explicat: nõ vere cõtigiſſe: ſed nutu ſimulachri: cum forte ſimul interrogaret̃: & moueret̃: inuẽtum fabulæ locũ: vt dicatur reſpõdiſſe: volo: mutoꝝ ei (vt ſunt ſimulachra) loquelæ ſunt eoꝝ nutus. Author tñ deã vere locutã iterprætat̃: qđ ſi eſt: dæmonẽ in ſimulachro locutũ facile dixerimus. Ordo eſt. Nec.i.& nõ: & trãſitus Iunonis.ſ.monetæ in vrbẽ noſtrã.ſ.Romã: non ſup. fuit: minus voluntarius: immo æq; voluntarius: ac tranſitus æſculapii. Enim pro quia: Veii vrbe potẽte in Italia: captis a Furio Camillo: qui vir clariſſimus: & alter ab Romulo vrbis conditor eſt habitus: milites.i. qui pro bello gerẽdo æra merebant: tranſlaturi ſeu tralaturi iuſſu imperatoris: in vrbem noſtram.i. Romã: ſimulachrum Iunonis monetæ a monendo dictæ: qđ.ſ.ſimulachrũ erat cultum ibi.i.Veiis: ꝑcipua religione: conabant̃ monete.ſ.ipſum ſimulachrũ: ſup. a ſede ſua: ab quoꝝ.ſ.militũ: vno: dea iterrogata per iocũ: an vellet migrare.i.tranſire habitatũ Romã: reſpõdit (vt Liuius ſentit nutu) velle ſup.ſe. Luſus.ſ.iocularis: qa nõ ſerio interrogauerat: verſus eſt in admirationẽ: hac voce audita. Iãq;.i.& iã: hoc eſt deinceps: milites læti credẽtes ſe portare nõ ſimulachrũ: ſed ipſam Iunonẽ petitã cælo.i.de cælo trãſlatam: collocauerunt ſup. ipſum

ſimulachrum in ea parte montis Auentini in qua nos cernimus (de tempore ſuo loquitur author) iam enim non extat: templum eius.ſ.Iunonis: Ex his patet: Romanos & cæteros gentiles diſtinxiſſe ſimulachra deoꝝ ab ipſis diis & deabꝰ. Verum in hoc errabãt: ꝙ eos: quoꝝ ſimulachra ponebãt: deos eſſe credebãt: qn etiã deos fieri poſſe putabãt aut deos in ea deſcẽdere: ſed hæc alibi ſunt diſputãda. Fortunæ &c. Vt ꝓbet exẽplũ ſuperius cuius fides maxime Vacillat: affert exẽplũ ſimulachri fortunæ muliebris: qđ bis locutũ dicit: ſed haud dubiæ dæmonũ fraude: ꝙ in ſimulachris ſubinde loqbant̃: vt in vita Bertholomæi ap'i legimus. Ordo eſt. Simulachrũ ẽt: nõ ſolũ Iunonis: ſed ẽt fortune muliebris: ꝙ mulieres fortunare credebat̃ (vt vero Plutar. in eo lib. quẽ de fortuna Romanoꝝ: & virtute Alexãdri ſcripſit: docet Romani plurimũ fortunæ debere putãdi ſunt: ſed ſtulto errore ad hoc iducti ſunt: vt fortunã deã credãt: ad quã dicit Iuue. Nullũ numẽ abeſt: ſi ſit prudẽtia: ſed te. Nos facimꝰ fortuna deã: cæloq; locamꝰ. Et iõ Aug. i lib. i. de ciui. dei: nõ a fortũa: ſed a deo Romanos iperiũ accepiſſe: vt autoramẽtũ & mercedẽ virtutũ ſentit) qđ ſup. ſimulachrũ eſt in via latina ad ꝗrtũ miliariũ.ſ.ab vrbe: cõſecratũ eo tpe cũ æde ſua: quo ꝑces mñ æ.i. Veturiæ mñs & vxoris Corio'ãi.ſ.Martii a Coriolis deuictis agnomẽ illud ſortiti: repulerũt.i.retro abire fecerunt Coriolanũ.ſ.Martiũ: vt dixi filiũ. Veturiæ ab excidio vrbis.ſ.romæ: ſimulachrũ dico fortunæ: &c. cõſtitit locutum nõ ſemel ſup. tantũ: ſed bis prius non dicã: priuſꝙ conſecratũ eſſet: ne ſit repugnantia in verbis: ſed prius.i. priore loco: aut: vt dicunt vice: his verbis. O matronæ: vos vidiſtis me rite: & dedicaſtis merite. ergo poſt conſecrationẽ locutum eſt.

De Valerio Publicola.

VAlerio autem Publicola COS. q poſt exactos reges bellum cũ Veientibus, & Hetruſcis geſſit: illis Tarquinio priſtinum imperium reſtituere: Romanis nuper partam libertatem retinere cupientibus: Hetruſcis, & Tarquinio in cornu dextro, prælio ſuperioribus: tantus terror ſubito inceſſit: ut non ſolum uictores ipſi profugerent, ſed etiã pauoris ſui conſertes ſecũ Veientes traherent. cui rei ꝓ argumẽto miraculũ adiicitur ingẽs. repẽte uox e ꝓxima ſylua Arſia, quæ ore Syluani in hunc pene modum miſſa traditur. Vno plus Hetruſci cadent. Romanus exercitus uictor abibit. Mirã dicti fidẽ digeſta nũero cadauera exhibuere.

De. C. Fabricio.

QVid Martis auxilium, quo uictoriam Romanoꝝ adiuuit: non ne memoria celebrandum eſt? cum Brutii, atq; Lucani, odio incitatiſſimo, maximiſq; uiribus Tugurinæ urbis peterent exitium, ac præcipuo ſtudio eius incolumitatem. C. Fabricius Lucinus. COSS. protegeret,

OLIV. VAlerio aũt publicola cõſule: qui poſt hic plebis amator publicola dictus: poſt reges exactos: cõſul cũ Bruto creatus in ſuſpitionẽ cũ veniſſet affectati regni: ꝙ videlicet ædes ſuas i ſummo veliæ ædificaret: iuſſit oẽm ædificandi matriã in planũ deferri: tollendæq; ſuſpitionis gratia in radicibus montis: atq; ima valle cõſtruxit ædificiũ. Illis. Scilicet veiẽtibus: & ætruſcis. Inceſſit. Ingeſſit: inuaſit: & tam cũ accuſatiuo ꝙ cũ datiuo conſtruit̃: vt hoc loco cũ datiuo. Veiẽtes. Qui principes erãt etruſcoꝝ & ita primũ miraculũ fuit: ꝙ victores in certa cã terrerent̃. Argumẽto. Ad confirmationẽ pauoris illius. Mirã fi. qa dinumeratis vtriuſq; exercitꝰ cadaueribus: id poſtmodũ veꝝ fuiſſe re ipſa cõpertũ eſt. Digeſta. Diſtincta: atq; diſcreta cadauera Romana ab etruſcis: vt dinumerari poſſent. Memoria celebrandũ. Memoratu dignũ Syluanus voce Ro. iuuit: mars vero facto. Brutii atq; Lucani ſunt Italiæ regiones haud ꝓcul a calabria: Lucani ſunt inter cãpaniã & abrutiũ: vel vt alii dicũt: inter apulos: & calabros: q teſte. Ply. ſunt a ſannitibus oriundi. Strabo vero lib. v. circa principiũ dicit Lucaniã inter tyrrhenũ: ſiculũq; littus poſitã eſſe: huic qdẽ a Silari vſq; laũ: hinc aũt a metaponto vſq; ad thurios: ad ipſam vero cõtinentẽ a ſannitibꝰ vſq; ad iſthumũ: qa a thuriis in cerillos extendit̃ ꝓpelaũ: ſupra hos dicit eſſe brutios cheroneſum habitãtes: qa Luca. brutioꝝ nomẽ acceperunt: qm̃ Lucani brutios rebelles: fugitiuoſq; vocãt. nã brutios dicit antea fuiſſe Lucanoꝝ paſtores: a qbus trãſfugerant. Thurinæ. Oppidũ eſt calabriæ in ſinu tarentino poſitũ crotoni contermĩnũ: quod olym thurium dicebatur a græcis conditum: author eſt Stra. hæc igitur ciuitas erat Romanis fœdere & ſocietate coniũcta: & ideo defendebatur a Popu. Roma.

Brutii Lucani.

ASCE. VALErio &c. Reliqua iam dicemus id premonitũ velim illic: Etruſcis & Tarquinio &c. meliorẽ eſſe ordinem Tãtus terror ſubito inceſſit etruſcis: & tarquinio ſuperioribus prælio: in dextro cornu &c. Valerio &c. Recitat miraculoſam. Sylua ni vocẽ e ſyluis auditã dicens. Autem pro ſed. Valerio publicola conſule.i. cum Valerius publicola eſſet conſul: qui ſcilicet publicola geſſit bellum cum veientibus etruſcis: poſt reges.ſ. Tarquinium ſuperbum: & eius filios: & per eos alios omnes: qui futuri erant: exactos.i. ignominoſe repulſos vrbe: illis.ſ. Veientibus & Etruſcis cupientibus reſtituere Tarquinio imperium priſtinum.i. quod prius habuerat: qui ad ſui reſtitutionem maxime induxerat Porſenam regem etruſcorum: ne exigendorum regnum impunitate cognita: reliqui populi exemplũ ſumant: qđ mitentur: Romanis ſup. cupientibus retinere libertate partam nuper.i. tũc paulo ante: etruſcis & Tarquinio ſup. entibus: aut: vt dicunt exiſtẽtibus: ſuperioribus prælio i. vincentibus in cornu dextro.ſ. aciei inſtructæ tantus terror inceſſit.i. inuaſit ſubito.ſ. etruſcos: vt non ſolum ipſi victores.ſ. etruſci: qui paulo ante fuerant victores: profugerent: ſed traherent etiam ſecum veientes conſortes ſui pauoris: qui tamen in ſiniſtro cornu bellabant. Cui rei adiicitur ingens miraculum pro argumento.i. pro eius comprobatione: poteſt & meo quidẽ iudicio rectius illud ingens addi ſequenti ſic. Miraculũ adiicitur videlicet ingens vox: quæ traditur miſſa e proxima ſylua arſia.ſ. nomine: ore Syluani.i. dei ſyluarũ in hunc modũ. Etruſci cadent plus.i. amplius vno.ſ. milite: Romanus exercitus abibit victor: quia vno minus cecidit. Corpora.ſ. cæſorum digeſta numero.i. ab vtraq; parte numerata: exhibuere miram fidem dicti: quia ita inuentum eſt: vt dictum erat. Quid martis &c. Recitat miraculoſum exẽplum de auxilio Martis: quo Romanos iuuiſſe putatus eſt: dicens. Quid modus eſt interrogandi ad venuſtatem faciens: auxilium Martis: quo adiuuit victoriam Romanorum: nõ ne celebrandum eſt.i. celebre reddendum: memoria.i. memoratione frequenti. q.d. maxime. Quum Brutii: atq; Lucani populi Italiæ peterent odio incitatiſſimo: & maximis viribus exitium.i. euerſionem: & perniciem: aut deſtructionem vltimam Turinæ vrbis in Calabria: & Caius Fabricius Lucius aut vt alii legunt. Lucinus conſul ſ. Romanus: protegeret præcipuo.i. maximo ſtudio: incolumitatem.i. ſalutem: & conſeruationem eius.ſ. vrbis.

reſq; ancipiti euentu, collatis unũ in locum utriuſq; partis copiis gereretur: Non audentibus Romanis prælium ingredi, eximiæ magnitudinis iuuenis, primum eos hortari ad capeſſendã fortitudinẽ cœpit. deinde, ubi tardiores animaduertit: arreptis ſcalis ꝑ mediã hoſtium aciem ad contraria caſtra euaſit: & admotis, uallum conſcendit: Inde uoce ingẽti clamitans, factum uictoriæ gradum, & noſtros ad aliena caſtra capienda: & Lucanos, Brutioſq; ad ſua defendenda, illuc traxit: ubi cõſerti dubio certamine terebantur. ſed idem impulſu armorũ ſuorũ, proſtratos hoſtes: iugulãdos, capiẽdoſq;, romanis tradidit. xx. enĩ millia cæſa: quinq; millia cum Statio Statilio duce utriuſq; gentis, & tribus atq;. XX. militaribus ſignis capta ſunt. Poſtero die cũ COS. inter honorãdos, quorum ſtrẽnua opera fuerat uſus: uallarem coronã ei ſe ſeruare dixiſſet: a quo caſtra erant oppreſſa: nec inueniretur qui id præmiũ peteret: cognitum pariter, atq; creditũ eſt Martẽ patrem tunc populo ſuo affuiſſe. Inter cætera huiſce rei manifeſta indicia, galea quoq; duabus diſtincta pinnis: qua cœleſte caput tectum fuerat: argumẽtũ præbuit. Itaque Fabricii edicto ſupplicatio Marti eſt habita: & a laureatis militibus, magna cũ animorum lætitia oblati auxilii teſtimonium ei eſt redditum.

OLIV. Corona vallaris.

ANCIpiti. Dubia fortuna in neutrã partẽ inclinata re. Vallũ. Dr̃ munimentũ caſtroꝝ: vel foſſa: vnde vallare: circũdare: ꝓtegere: munire: vallũ: munimẽ qđ fit de palis acutis: vallus vero maſculini generis palus acutus: ſiue q genibus iũctis ambulat. Inde. E ſummo loco: hoc eſt e vallo. Factũ vi. gradũ: qa ſcalas admouerant vallo. Idẽ. Que Martẽ fuiſſe credendũ eſt. Inter ho. Dũ honoraret. Vallarẽ eo. qua donari ſolebãt: q primi vallũ aſcẽdiſſent. erat aũt graminea: q a gramine Marti cõſecratũ eſt: militares coronæ: vt Gelius tradit: multifariæ ſunt: quaꝝ quæ nobiliſſimæ ſunt: has ferme dicit eẽ: triũphalẽ: obſidionalẽ: ciuicã: muralẽ: caſtrẽſem: naualẽ: ea eſt quoq; corona: quæ oualis dr̃: eſt itẽ poſtrema oleagina: qua vti ſolebãt: q in ꝑlio nõ fuiſſent: ſed triũphũ ꝓcuraſſent: triũphales coronæ erãt aureæ: q iperatorib⁹ ob honorẽ triũphi mittebant̃: id vulgo dicebat̃ auꝝ coronariũ: hæ antiquitus e lauro fuerãt poſt fieri ex auro cœptæ. Obſidionalis eſt: quã hi: q liberati obſidione dabant ei duci: q liberaſſet: ea corona graminea fuit: obſeruariq; ſolitum: vt fierẽt e gramine: qđ in eo loco generatũ eẽt: in quo clauſi erãt: q obſidebant̃. Hãc coronã S. P. Qu. Ro. Qu. Fabio Maximo dedit bello pœnoꝝ ſcđo: q vrbẽ Ro. obſidione hoſtiũ liberaſſet. Ciuica corona appellat̃ quã ciuis: a quo ſeruatus eſt in ꝑlio in teſtimonio vitæ: ſalutiſq; receptæ dabat: & fiebat e fronde quærna: qm̃ cibus: victuſq; antiqſſimus ex quercu capi ſolitus ſit: fiebat ẽt ex illice: qđ genus ſuperiori ꝓximũ eſt: hac ciuica corona. L. Gelius vir cẽſorius in ſenatu Cicero. cõſulẽ donari a repu. cẽſuit: ꝙ ei⁹ opera eſſet atrociſſima illa Catilinæ cõiuratio detecta indicataq;. muralis corona: qua donabat̃ ab iperatore: q prim⁹ muꝝ ſubiiſſet: inq; oppidũ hoſtiũ ꝑ vim aſcẽdiſſet. Iccirco quaſi muri inſignia pĩnis decorata erat: caſtrenſis corona eſt: qua donabat iperator eũ q primus hoſtiũ caſtra pugna itroiuiſſet: ea corona inſigne valli habebat: naualis corona: qua donari ſolebat maritimo ꝑlio q prim⁹ in hoſtiũ nauiũ armatus trãſiliſſet ea quaſi nauiũ roſtris inſignita erat: muralis aũt & caſtrenſis: & naualis fieri ex auro ſolebãt: oualis vero corona mirtea erat: ea vtebant̃ imperatores: q ouãtes introibãt vrbẽ: ouãdi nec nõ triũphãdi cauſa: cũ aũt bella nõ rite inita: neq; cũ iuſto hoſte geſta forẽt: aut hoſtiũ nomẽ humile: & nõ idoneũ fuiſſet: vt ſeruoꝝ pirataꝝ: aut deditionẽ repẽte factã: abſq; puluere: vt dici ſolet: incruẽtaq; victoria obueniſſet: cui facilitati aptã eſſe veneris frondẽ crediderunt: ꝙ nõ Martius. ſed qſi Venereus qdã triũphus foret hãc mirteã coronã M. Craſſus bello fugitiuoꝝ cõfecto cũ ouãs rediret iſolẽter aſpernatus eſt: ſenatuſq; cõſultũ faciendũ curauit: vt e lauro nõ mirto coronaret̃. De ouatione veteres ſcriptotes iter ſe diſſenſiſſe accipio. partim. n. ſcripſerũt: q ouarẽt introire ſolitos: equo iuectos: & Sabin⁹ Maſurius pedes igredi ouãtes dicit: ſequẽtib⁹ eos nõ militib⁹: ſed vniuerſo ſenatu. ouare aũt alii a militũ voce: alii ab oue quã ſacrificabãt dictũ: volũt: olympiæ celebri græciæ ſpectaculo pugiles deiectis aduerſariis oleaſtro iſigniri ſerto mos erat. Pli. quoq; de his multa li. xxii. & li. xxiii. Nec iueniret̃. qa nemo ſe dignũ ducebat eo ꝑmio. Martẽ patrẽ: qa de Marte creditũ eſt natos fuiſſe Romulũ & Remũ vrbis cõditores: & Ro. gñis authores. Duab⁹ diſtincta pĩnis. Criſtis. ita quo pingi ſolebat: vñ Vir. Viden: vt geminæ ſtãt vertice criſtæ. Et pr̃ ipſe ſuo ſuperũ iam ſignat honore. Argumentũ. Indiciũ. Oblati. ſ. a Marte.

Verg. locus.

ASCE.

ET res. ſ. bellica gereretur euentu ancipi. i. dubio: & incerto in vtram partẽ victoria ſe inclinaret: copiis vtriuſq; partis collatis in vnũ locũ: romanis nõ audentibus igredi ꝑliũ. Iuuenis eximiæ magnitudinis (quẽ Martẽ fuiſſe poſtea creditũ eſt) cœpit primũ hortari eos. ſ. Romanos: ad capeſſendã fortitudinẽ. ſ. animi: deinde vbi. i. poſtq̃ aĩaduertit. ſ. Romanos tardiores: quia nihil verbis mouebant̃: euaſit per mediã aciem hoſtiũ ad caſtra cõtraria. i. hoſtilia: ſcalis. ſ. ad vallum tranſcendendũ: arreptis: & ſcalis admotis. ſ. ad vallum: cõſcendit vallum: qđ ex vallis. i. ſtipitibus & ceſpitibus fieri ſolebat: ꝓpoſita foſſa. Inde clamitans voce ingẽti: qđ Marti maxime cõuenit: gradum. i. anſam aut aditũ. factum victoriæ traxit illuc: vbi ipſe erat: & i. ſimul: noſtros. i. Romanos ad capienda caſtra aliena: qa hoſtiũ: & lucanos: & brutios ad defendẽda ſua. ſ. caſtra: vbi. i. apud quæ caſtra: ipſi Ro. cõſerti. i. cõgreſſi: & manũ cõſerẽtes dubio certamine terrebant̃. ſed idẽ. ſ. iuuenis: hoc eſt Mars: tradidit hoſtes ꝓſtratos impulſu armoꝝ ſuoꝝ Romanis iugulãdis & capiẽdos: hoc eſt alios iugulãdos: alios capiẽdos. Enim ꝓ qa: viginti milia. ſ. hoſtiũ Cæſa. i. occiſa ſunt: qnq; milia capta ſunt cũ Statio Statilio duce vtriuſq; gẽtis: & cũ tribus: atq; viginti ſignis militaribus. Die poſtero quũ Cõſul. ſ. Fabricius iter cæteros honorãdos. i. dũ cæteros honore afficeret: quoꝝ ſtrẽnua opera fuerat vſus: d xiſſet ſe ſeruare coronã vallarẽ ei: a quo caſtra erant oppræſſa: talis. n. corona debebat̃ ei q prius vallum hoſtile trãſcẽderit: nec inueniret̃ ſup. qſpiam: qui peteret id ꝑmiũ. ſ. vallarẽ coronã. Cognitũ eſt pariter: & creditũ: martem patrẽ. ſ. Romani Po. quia primi Romanoꝝ regis Romuli pater eſt habitus: affuiſſe. i. auxilio fuiſſe tunc populo ſuo. Galea quoq; diſtincta duabus pĩnis. i. acuminibus: & caſtris: qua caput cæleſte: videlicet Martis fuerat tectũ præbuit argumentũ. i. approbationẽ: iter cætera manifeſta indicia. i. demõſtrationes huius rei. ſ. ꝙ a Marte fuerãt adiuti Romani. Itaq;. i. & ita: ſupplicatio. i. vt noſtri dicunt: rogatio: ſeu ꝓceſſio: eſt habita Marti: edicto. i. ex publico mãdato Fabricii: & teſtimonium auxilii oblati. ſ. Marte eſt redditum ei. ſ. Marti: a militibus laureatis. i. lauro coronatis: cum magna lætitia animorum.

De Diis Traianis mirum.

REferam nunc, qđ ſuo ſeculo cognitum: manauit ad poſteros. Penates deos Aeneam Troia aduectos Lauinii collocaſſe. Inde ab Aſcanio filio eius Albam, quam ipſe condiderat: tralatos, priſtinum ſacrarium repetiſſe. & quia id humana manufactũ exiſtimari poterat: relatos Albã, uoluntatẽ ſuam altera trãſitu ſignificaſſe. Nec me præterit de motu, & uoce deorum immortalium, humanis oculis, auribuſq; percepto, quam ancipiti opinione æſtimatio uerſetur. ſed quia non noua dicuntur, ſed tradita repetuntur: fidem authores uẽdicẽt, & noſtrum ſit, inclytis literarum monimentis conſecrata, perinde, ac uana non refugiſſe.

De Diuo Iulio.

FActa mentione urbis e qua primordia ciuitas noſtra traxit. Diuus Iulius

OLIuerius Penates troiani.

REferam nunc: quod ſuo ſæculo cognitũ manauit ad poſteros: ideſt quod traditione patrum peruenit ad poſteros non ex monimentis litterarum repetitum. Penetrales deos. Penates: notum eſt quomodo Aeneas a troia penates aduectos ſecum comites adduxit. vt Virgilius: Ilium in Italiam portans victoſq; penates: vel quod melius eſt penetrales. i. genios: ſicut Plutarchus: qui geniorum nomen aſſumunt. hoc etiam in penetralibus conſecrant: qui cũ ſpiritu tenues ſint: inſinuant ſe corporibus: Dionyſius alicarnaſeus de antiquitatibus Romanorum libro primo: dum cõderetur inquit vrbs Alba miraculum quoddam maximum fuiſſe dicitur: extructo enim ſacris deorum: quos æneas troia extulit: & Lauini collocauit: templo locum habente inacceſſibilem: atq; ſacris in hoc delubrum Lauinio tranſlatis: Albã ſequenti nocte clauſis tunc maxime foribus: neq; leſis vlla ex parte parietibus: aut tectis inuentos eſſe aiunt deos Lauini: permutatis ſedibus ſup priſca ſedilia. trãſlatoſq; deinde Albam iterum lauinio: cum ꝓcationibus: & placitis ſacrificiis in eundem rediiſſe locum. dubitantib⁹ autem hominib⁹: quid facto opus eſſet in tali negocio. cum neq; ſine diis patriis habita ſe dignum ducerent: neq; in relictam iam habitationem rurſus reuerti: ſentẽtiam tãdem inuenerunt: quæ viſa eſt vtriq; rei abunde ſatisfacere: vt ſimulachra ſuo loco permanere ſinerent: homines autem ad eorum cultum: Alba rurſus lauiniũ colonos traducerent: fueruntq; qui miſſi ſunt ſacrorum curatores ſeceuti cum omnibus rebus ſuis: dux autem conſtitutum ẽ ipſis egeſtus. hos quidem deos Romani penates vocant: qui vero in linguam græcam nomen ipſum conuertunt: alii patrios appellant: alii Genethlios: ſunt & qui Eteſios: alii autem Mychios alii Ercios: videt̃ autem vnuſquiſq; horum ſecundum aliquid contingentium ipſis fuiſſe cognomẽ: multa ꝓterea dicit de figura: & forma eoꝝ: quæ longũ eſſet referre: q qui ſcire deſiderat apud ipſum Dionyſium legat. Albam. Quæ a ſitu porrectæ in dorſo vrbis: longa dicta eſt: vt teſtat̃ Liuius: decade ab vrbe cõdita. Sacrarium priſtinum: priorem locum ſacratum. vnde fuerant aduecti: nam ſacrarium proprie dicitur locus in tẽplo: vbi ſacra reponunt̃. Relatos albã. Reportatos albam: qa putabant nõ per ſe deos priſtinã ſedẽ lauinii repetiſſe: ſed humana ope eos fuiſſe trãſlatos: rurſus albã tranſtulerunt. Nec me ꝓterit. Occurrit tacitæ quæſtioni Valerius. nõ facile his miraculis eſſe credẽdum: quæ de motu & voce deorũ referunt̃: nam plerũq; falſa ſunt: & multi ea ſe vidiſſe: vel audiſſe putant: quæ nõ ſunt: nec fuerunt: reſpondet ergo: & dicit non ſe ea nunc primũ tradere: ſed ab aliis tradita cõmemorare: vnde in ꝓhemio dixit: quæ apud alios latius diffuſa ſunt. Sed quia non noua dicunt̃. Duplex ſenſus repetunt. aut enim inqt credẽdum eſt his auctoribus: maxime q non noua & inaudita referunt: ſed ab antiqs tradita repetunt. aut certe vtcũq; ſit nulla huius ad me vituperatio ꝑtineat. credat̃ auctoribus: a qbus hæc ipſa ſumunt̃ exempla: noſtrũ ſit ea nõ cõtempſiſſe tanq̃ vana. Non me præterit. Honeſtus dicẽdi modus: nõ me præterit: non me fugit: nõ me latet. i. ſcio: idẽ eſt: nõ ſum ignarus: nõ inſcius & multa huiuſcemodi iueniunt̃ ſinonyma. Humanis oculis: quãtũ ꝑtinet ad motũ. Aurib⁹: quãtũ ad vocẽ. Ancipiti opinione. Scio inqt hoĩes variã opinionẽ hituros eẽ his de reb⁹: q̃ ad deos ꝑtinẽt: qa alii vera: alii falſa eſſe exiſtimabũt. Sed qa nõ noua: ſed tradita repetunt̃. Ego inqt nõ ea prim⁹ narro: ſed ab aliis tradita refero. Fidẽ aucto. vẽdicẽt. Ergo q primi ea ſcripſerũt: hi videãt: quõ credẽda ſint. Refugiſſe. Reſpuiſſe.

FActa mentione vrbis. Exemplum: quod ſequitur cum ſuperiori coniungitur hoc modo: quando quidem inquit albæ mentionem fecimus: recte nunc de Iulio Cæſare dicamus: qui ab Iulio albæ cõditore fuit oriundus: cuius numen Caſſio minatum eſt: cum in campis Philippicis cum Auguſto dimicaretur. Primordia. Nã inde oriũdi ſunt Romulus & Remus Roma. vrbis conditores. Diuus Iulius: Nam ab Aſcanio: qui & Iulius dictus eſt: poſtea Iulius Cæſar: & Iuliorum familia deſcendit: vnde Virgili. & a magno demiſſum nomen Iulo.

ASCE.

REFERAM &c. Recitat miraculum factum per deos Troianos ab Aenea in Italiam aduectos dicens. Ego referam. i. recitabo nunc ſup. miraculum: quod cognitum ſuo ſæculo: ſcilicet quo contigit: manauit: ideſt proceſſu temporis peruenit ad poſteros: ideſt notitiam poſterorum: videlicet Aeneam filium Anchiſæ ex venere collocaſſe Lauinii vrbe in latio a Lauinia filia Latini & vxore Aeneæ dicta: deos penates aduectos: ſcilicet in Italiam troia. i. ex Ilio: & inde tranſlatos ab Aſcanio filio eius: ſcilicet Aeneæ albam: ſcilicet lõgam. quam ipſe. ſ. Aeneas condiderat: repetiſſe ſacrarium priſtinum. i. ſacellum: in quo prius ſacrati fuerant Lauinii. Et quia id poterat exiſtimari. i. iudicari factum ſup. eſſe manu humana: relatos albam ſignificaſſe. i. declaraſſe ſuam voluntatem: altero. i. ſecundo tranſitu ab Alba in Lauiniũ. Nec præterit me. i. non ignoro: q̃. i. quantum ancipiti. i. dubia opinione: exiſtimatio. i. iudicium de motu & voce deorum immortalium præcepto oculis quantum ad motum: & auribus quantum ad vocem: verſetur. i. agitetur. Sed quia nõ dicuntur noua. i. recenter excogitata: ſed repetuntur tradita. ſ. a maioribus: authores. i. aſſertores: & primi ſcriptores earum rerum vendicent. i. vſurpẽt ſibi fidem i. credulitatem hominum: & noſtrum ſup. officium ſit: non refugiſſe perinde: ac. i. tanq̃ vana conſecrata inclytis. i. nobilibus monumentis litterarum. Facta mentione vrbis. Congruo pede progreditur ad narrãdum miraculum: quod per Iulium Cæſarem factum aſſentatorie recitat dicens. Mentione vrbis. ſ. Troiæ e qua: noſtra. i. romana ciuitas traxit primordia. i. prima exordia & originem: (quia Aeneas vir Troianus Iuli ex Creuſa filia Priami fuit pater: Iulus autem Albam condidit: & populo dotauit: ex Albani autem regis filia natus Romulus: a quo Roma condita) facta. i. quia in ſuperiore exemplo fecimus mentionem deorum penatium Troia auectorum: ideo ſup. diuus Iulus. ſ. Cæſar.

SAcratium. Penetrale.

Olıv. Fœlix & fauſtus. ¶FAVſta proles. Nūq̄ de Cæſare mētionē ſine adulatione facit. ¶Fœlix: & fauſtū Ro. appellabāt: fœlicem & hylarem: vt vult Plutar. in vita Syllæ. ¶Caius Caſſius. Satis conſtat Brutū & Caſſiū principes fuiſſe cōiurationis in Cæſarem: qui cum partes reip. tuendas ſuſcepiſſent. Octauianus cū Antonio coniunctus aduerſus eos copias maximas cōpararunt: & cum bellū in cāpis Philippicis vtrinq; colatū eēt: inter ipſam dimicationē imago Cæſa. q̄ equo vehebat᷑: purpureo paludamento ſe obtulit Caſſio: & acri vultu minabundus pſeq̄ inſtitit: tunc Caſſius terrore pculſus. tādē ab illius imaginis conſpectu ſe auertit: & fugiens magna uoce clamauit: qđ aliud ſupereſt: ſi occidere viꝝ: paꝝ eſt. ¶Nunq̄ ſine pfa. Putidiuſculus Vale. errat: q tāta: tāq; apta vtebat᷑ adulatiōe: nūq̄ Caſſius inqt noīnandus eſt: qn ei præponat᷑ hæc pfatio: publicus par ricida Caſſius: quia publicum parētem occidit Cæſarē.

fauſta ples eius, ſe nobis offert. quē. C. Caſſius nū‑quā ſine pfatione publici paricidii nominandus: cū acie Philippenſi ardentiſſimo aīo pſtaret: uidit hu‑mano habitu auguſtiorē, purpureo paludamento amictū, minaci uultu, & cōcitato equo, ī ſe impetū faciētem. quo aſpectu pterritus, tergū hoſti dedit: uoce illa prius emiſſa. Quid enim amplius agas: ſi occidiſſe parum eſt? Nō occideras tu quidem Caſſi Cæſarē. Neq;. n. extingui ulla diuinitas poteſt. ſed mortali adhuc corpore utētē uiolādo, meruiſti, ut tā īfeſtū haberes deū.

¶De Lucio Lentulo.

IAm qdem. L. Lentulus lit⁹ pnauigās, ī quo Cn. Pompeii magni, perfidia Ptolomæi re gis interēpti corpus conſciſæ ſcaphæ lignis comburebatur: ignarus caſus eius, cum ipſi fortunæ erubeſcendum rogum uidiſſet: cōmilitonibus dixit.

¶Auguſtiorē: Venerabiliorē & pſtātiorem humāo hitu q̄. ſ. hoī cōueniat: nā Auguſt⁹ locus dr̄ augurio cōſecrat⁹: q̄ſi ſctūs: vel a geſtu: vel a guſtu auiū dict⁹: nā locus is: vel quē aues depaſtæ fuiſſent: vel in quo geſtū aliquē ex pſſiſſent ſacer eē putabat᷑. ¶Cōcitato: Subditis calcarib⁹ equos. ¶Quid. n. amplius. Verba ſunt caſſii ſeipſum allo quētis. ¶Agas. ſ. Cæſari qn̄quidē nō ſatis fuit occidiſſe. ¶Nō occideras: Quodāmodo rn̄det Valerius Caſſio cū quadam inuectiua: & magna Cæſaris adulatione.

IAm qdē Lucius Lē. Pōpeius in acie pharſalica victus a Cæſ. in ciliciā: atq; īde in cyprū pfugit: trāſiturus ī ſyriā: ſed vbi cognouit cōſenſu oīum antiochēſiū: ciuiūq; Ro. q illic negociarentur arcē ante captā eē excludēdi ſui cā: nūcioſq; dimiſſos ad eos: q ſe ex fuga infinitimas ciuitates recepiſſe dicerent᷑: ne antio chiam adirent: id ſi feciſſent: magno eorū capitis piculo futuꝝ: depoſito adeundæ ſyriæ cōſilio: pecūiaq; a ſociis ſublata: & a qbuſdā priuatis ſumpta: & æris magno pon dere ad militarē uſum in naues impoſito: duobuſq; mili bus hoīum armatis: quos ptim ex familiis ſocietatū de legerat: ptim a negotiatoribus coegerat: quoſq; ex ſuis quiſq; ad hanc rem idoneū exiſtimabat: peluſiū puenit: ibi caſu rex erat Ptolemæus puer ætate magnis copiis cum ſorore Cleopatra bellū gerens: q̄ paucis ante menſibus p ſuos propinquos: & amicos regno expulerat: caſtraq; Cleopatræ: non longo ſpatio ab eis caſtris diſtabant: ad eū Pōpe. legatos miſit: vt pro hoſpitio: atq; amicitia patris alexandria reciperet᷑: atq; illius opib⁹ a calamitate tegeret᷑: ſed q ab eo miſſi erāt: confecto legationis officio: liberius cū militibus regis colloqui cœpunt: coſq; hortari: vt ſuū officiū Pōpeio pſtarent: ne ue eius fortūā deſpicerēt: in hoc erant nūero cōplures Pōpeii milites: quos ex eius exercitu acceptos in ſyria gabinius Alexā driam traduxerat: belloq; confecto apud Ptolemæū patrē pueri reliquærat: his tunc cognitis reb⁹ amici regis: q pp ætatē eius in pcuratione erant regni: ſiue timore adducti: vt poſtea pdicabāt: ne ſolicitato exercitu regio Pōpei⁹ Alexandriam: ægyptūq; occuparet: ſiue deſpecta eius fortuna: vt plerūq; in calamitate ex amicis inimici exiſtūt: his qui erāt ab eo miſſi

Pōpeii mors.

palā liberaliter rn̄derunt: eūq; ad regē venire iuſſerunt: ipſi clā conſilio inito. Achillā pfectum regiū ſingulari hoiem auda cia. & L. Septimiū tribunum militū ad interficiēdū Pomp. miſerūt: ab his liberal᷑r ipſe appellatus: & quadā ſeptimii noticia pductus: q bello pdonū apud eū ordinē duxerat: nauiculā puulā cōſcēdit cū paucis ſuis: & ibi ab Achilla & Septimio inter ficitur: hæc ex cōmentariis Iulii Cæſ. de bello ciui. cōſtat igit᷑ corpus eius in mare piectū: & caput ad regē delatū: poſt ali quos dies corpus eius a fluctibus maris in littus eiectum: cū lignis ſcaphæ cuiuſdam: q̄ naufragio pierat: combureretur a Philippo: & a quodam alio romano ſene. L. Lentulus illac nauigans fumū de longe cōſpicatus cōmilitōibus ſuis inquit.

Asce. ¶PROLES fauſta. i. fauore deoꝝ aucta: & fœlix: eius. ſ. troiæ: vn̄ maro ænei. i. Naſcetur pulchra troianus originē Cæſar: Iulius a magno demiſſum nomē iulo: offer nobis ſe. ſ. recitandū: quē. ſ. iuliū Caius Caſ. nūq̄ nominandus ſine pfatione. i. præuia appellatione in deteſtationē eius pricidii publici: qđ uidelicet cōmiſit in rēp. occidēdo patrē priæ: videlicet quū. i. qn̄ perſtaret aīo ardētiſſimo in acie philippēſi: vbi cū Bruto contra Auguſtū & Anto. dimicauit auguſtiorē. i. diuiniorē & cele briorē hitu. i. diſpōne: aut aſpectu: & facie humana. i. hoī cōuenienti. hoc eſt vidit in forma diuina amictū paludamento. i. indumento impiali: purpureo: facientē impetū in ſe: uultu minaci: & equo concitato. i. ad impetū: & curſum inſtigato. Quo aſpectu Caſſius territus dedit hoſti tergū. i. vertit ſe in fugā voce illa. i. nobili: & iā diuulgata emiſſa prius. Quid enim agas amplius: ſi paꝝ eſt occidiſſe? Quæ vox vr̄ rn̄dere tacitæ murmuratiōi Caſſii: q viſo Cæſ. aut putās videre Cæſ. dixerit ſecū. Atqui caſſi nihil ægiſti: ſi adhuc hoſtē hēs Cæſ. ad qđ Caſ. fateor: ſed amplius nō potui: qđ. n. amplius agas: ſi parū eſt occi diſſe. q. d. nihil vr̄ potius ad abolēdū hoſtē: q̄ eū occidere: vn̄ illud Iuuēa. Nulli grauis ē pcuſſus achilles: & tn̄ mihi parū eſt occidiſſe qa adhuc occiſum hēo infeſtū: Cui ſic occurrit author nr̄. Tu qdē o caſſi nō occideras Cæſ. neq;. n. diuinitas pōt extingui: vlla ſup. re aut vi. aut via. Sic poti⁹ dixero: q̄ vlla diuinitas: vt ſit noīatiui caſus: plus. n. momenti hēt: & authores ita loquunt᷑: vt in fœminino vtant᷑ ſimili voce abſolute: ſubaudiēdo via: aut rōne: vt in buco. maro. Et ſi non aliqua nocuiſſes mortuus eſſes: & in ænei. i. Si q̄ fata ſināt: vbi nō vacat qua: ſed multū ponderis hēt. Neq; tn̄ hoc loco penitus negē: vlla eē nominatiui caſus: imo ex ſitu eius putē eē nti caſus: cū ſnīa ſit nō pui momēti: videlicet neq;. n. diuinitas vlla. i. quis vna. q. d. vel minima: ēt ex hoīe facta: mō ſit diuinitas: pōt extingui: ſed tu violādo Cæſarē ſup. vtētē adhuc corpe mortali. meruiſti vt hēs ſup. eū deū. i. iā effectū deū: tā infeſtū. i. in te vim inferētē. ¶Iā qdē &c. Sub infert miraculū qđ L. Lentulo non cogi tanti factū cēſet. Nā nō niſi miraculo eueniſſe putat: q de Cnei. P. magni caſu ſibi ignoto ptulit. Quā qdē vocē: ſi a diuino ſpū pmonitus emiſiſſet: nr̄i ad ſpiritum pphecicū referrēt: licet pprie pphetia nō ſit niſi de futuris: ſed q̄ pterita: aut pn̄tia ſciunt᷑: & enūciant᷑: diuinitus pphetiis æqualent. Ordo āt eſt. Iā quidem: continuatiuæ ſunt particulæ plus ad ornatum q̄ integritatē orationis faciētes. L. Lētulus pnauigans littus. ſ. ad Caſium montē in ægypto: in quo corpus Cnei. P. magni in

terfecti perfidia Ptolomæi regis. ſ. egypti (quia vt Luca. dicit ab eo defendi meruerat) comburebatur lignis ſcaphæ: ideſt na uiculæ conſciſſæ. i. aut colliſæ: aut fiſſæ ad hoc: vt facilius ſtruatur in pyram: quū ſup. Lentu. ignarus caſus eius: ſcilicet Pom peii: vidiſſet rogum. i. pyram incenſam: erubeſcendum ipſi fortunæ (quia turpe videbatur fortunæ eum quem tot triūphis decoraſſet: tam humili rogo a clientulo vno furtim funerandum reliquiſſe) dixit cōmilitonibus.

quid ſcim⁹ an in hac flāma Cn. Pōpeius cremet᷑? di uinitus miſſe uocis miraculū eſt. Atq; hoc qdē hoīs. illud tamē ore ipſius Apollinis editū: quo Appii in teritū ueridica Pythicæ uaticinatiōis fides pcurrit. Is bello ciuili, quo ſe Cn. Pōpei⁹ a Cæſaris cōcordia peſtifero ſibi, nec reip. utili cōſilio abrupat, euentū grauiſſimi motus explorare cupiēs (uiribus nāq; im pii Achaiæ perat) Antiſtitē Delphicæ cortinæ, ī in timam ſacri ſpecus partem cœgit deſcendere. un de ut certæ conſulentibus ſortes petuntur. ita nimi us diuini ſpiritus hauſtus reddētibus peſtifero exi ſtit. Igitur īpulſu capti numinis inſtincta uirgo, hor rendo ſono uocis. Appio inter obſcuras uerborum ambages fata cecinit. Nihil enim inquit ad te hoc Romane bellū. Eubœæ cællā obtinebis. At is ratus cōſiliis ſe Apollinis mōeri, ne illi diſcrimini īterēēt:

Oliv. ¶NVNQVID ſcimus an ac flāma Gn. Pōpeius cre met᷑? Plutar. in vita Pompeii poſtera inquid dic. L. Lentu lus horū ignarus e Cypro nauigās iuxta littus vectus: vt funereā pyrā inſpexit: Phylippūq; iuxta iſidere: quis vtiq; iniqs fatis hic qeſcit parūperq; amens factus: ductiſq; ſu ſpiriis. Forte inquit tu hic es magne Pōpei. Stra. oſtēdit in Caſio monte fuiſſe ſepultū. Caſius inqt mons eſt qdā ac cumulatus in pmontorii modū aquaꝝ inops: in eo ma gni Pōpeii corpus iacet: & Iouis caſſii tēplum: & nō pcul inde magnus iugulatus fuit: & ab ægyptiis dolo interē ptus. Lucius Lētulus: littus pnauigans. Poſt pfligatū Pō peiū in cāpis emathiis. ¶Magni. Nā de victoria Mithri date: & Tigrane magnus appellatus eſt. ¶Erubeſcēdum rogū. Quaſi inqt fortuna erubuiſſe debuit tam vili rogo tanti viri corpus cōcremari. ¶Diuinitus: exprimit: quare miraculū fuerit: neq;. n. videbat᷑ eſſe miraculū. ¶Illud tā tum ore: qa tametſi phœbas reſpōſium dedit: tn̄ hoc in ſtinctu numinis fecit. ¶Veridica: q ſemp certiora apo lo reſponſa dabat. ¶Is bello ciuili: quo ſe Pompeius a Cæ ſare: Orto inter Cæſarē & Pōpeiū ciuili bello. Appius qui dam Roman⁹: q pfectus erat Achaiæ puinciæ: cū huius belli euentū explorare vellet: vt ſciret vtrā partē tuto ſeque ret᷑: delphos pfectus tēplū Apollinis petiit: vbi cū in inte riorē antri ſacratiſſimi partē phœbadē deſcēdere coegiſ ſet: virgo repleta numine horrēdū: & ambiguū cecinit reſpōſum: nihil iqt: ad te hoc Romane bellū: eubœæ cellā obtinebis. ¶Abruperat: Remouerat: diſtuleat. ¶Delphicæ corthinæ apollinei tēpli. ¶Cortina locus dicit᷑: vn de reſponſa dabant᷑: ſic dictus q illic coruatis tenderet᷑. i. intēderet᷑: & repleret᷑ numine: vel q certe ibi cora teneretur. . i. puella:

Cortina

nā cū puella antrū ingreſſa eēt: cōtinuo inſtinctu numinis afflabat᷑ adeo: vt oīa q̄ a principio mundi fuerūt: vſq; ad id tps: & q̄ futura eēnt: cuncta vouiſſet: vn̄ Virg. Nouit oīa vates: vel dicta eſt cortina: q ibi certa reſpōſa darent᷑: q̄ſi certina: auctor Seruius. ſunt ēt q potāt cortinā eē tripodē apollinis corio Pythonis tectū. ¶Coegit. Quaſi nolentē ppter id: qđ ſequit᷑. nam quāto maiore numinis afflatu puella inſtigabat᷑: cū ſpirit⁹ ille diſceſſiſſet: reſponſo dato: tāto debilior efficiebat᷑. virgo ſicuti hoc tpe videri licet: ſi forte quēpiam ſpiritus aliqs vexauerit: ita debilis reddit᷑ eo ſublato: vt plerunq; vitā amittat. ¶Certæ ſortes. Certa reſponſa: nam ſortes ſingraphi erāt in qbus reſponſa inſcripta cōtinebant᷑. ¶In intimā partē. Ad locū: qđ græ ci. & latini adytū appellāt. ¶Nimius hauſtus. Quia nimio ſpiritu repleta illius vim ſuſtinere nō pōt. ¶Horrendo. Horribili vel venerabili: vt arboribus ſuus horror ineſt. ¶Cellam: Sepulcrum: vbi corpus eius conditū fuit.

Asce. ¶QVID ſcim⁹ an Cne⁹. P. cremet᷑ in hac flāma. ſ. tā exigua? Miraculū eſt ſup. in ea re factū: vocis miſſæ. i. emiſſæ diuinit⁹ i. ex dei inſpiratione: non. n. ab hoīe ſciri potuit: q ſi ab hūano pſagio pfecta dicat᷑: miraculo careat. ¶Atq; hoc quidē hoīs &c. Cōnectendo ſequētia prioribus: dicit miraculoſam vocē lentuli emiſſam ore humano: ſequentē vero ore tn̄ diuino: vt pote appollinis: vn̄ ſciēdū eſt pythias virgines ſic a deo (aut dæmonio) afflari ſolitas vt penitus inſanire viderent᷑: & ſacro fu rore corripi: ſic vt nō ipſæ loq viderent᷑: ſed deus in ipſis. Ordo eſt. Atq; hoc quidē: qđ proxime dictū eſt: videlicet lētuli quaſi oraculū quoddā: eſt editū. i. emiſſum ore hoīs illud: qđ ſequet᷑ aditū eſt ore tn̄ ipſi⁹ apollinis: loquētis. ſ. in pythia: aut phœ bade: quo. ſ. dicto aut Vaticinio fides veridica vaticinationis pythicæ. i. pythicæ puellæ a deo poſſeſſæ præcurrit. i. anteceſſit celeriter interitū appii. ſ. pfecti Achaiæ. Is. ſ. Appius cupiēs bello ciuili. i. tpe: quo bellū ciuile gerebat᷑: quo. ſ. bello: Cneus. P. abruperat ſe a cōcordia Caſ. ſ. Iulii: cōſilio peſtifero. i. letifero ſibi. ſ. Pōpeio: nec vtili reip. qa multi ciues ī eo interiere: & reſp. a victore Cæ. occupata eſt (qđ tn̄ negat Valeri⁹ cū iniuſte feciſſe) cupiēs inq̄ explorare euētū. i. exitū: grauiſſimi motus: nāq; ipſe Appius (vt reor) pulcher: præerat Achaiæ viribus imperii. i. pleno imperio: coegit antiſtitē. i. principē: cortinæ. i. tripodis: aut loci ſecretioris: hoc eſt oraculi: qđ illic dabat᷑: delphicæ. i. apud delphos: deſcendere in intimā. i. pfundiſſimā partē ſpe cus. i. antri ſacri: vnde. i. equa ſpecus parte intima: vt. i. quēadmodū ſortes. i. oracula: aut reſponſa: petuntur: certæ. i. minus du bia: ita nimius hauſtus ſpiritus diuini. i. ipſius apollinis exiſtit peſtiferi. i. letalis: reddentibus ſup. reſponſa: hoc eſt pythiis. ſeu phebadibus: hoc eſt virginibus ſacerdotulis phœbi. Nā nimio furore correptæ nō poterant mentiri: nihil enim de ſuo dice bant: ſed deus quecūq; volebat p ipſas pnunciabat: ſed vbi furor eas dimiſit: expirare ſolebant: ſicut a dæmonibus abſeſſæ grauiter affligūtur dū exire compellunt᷑. Et ideo: id ſcientes phœbades inuitæ deſcendebant: vnde dixit eam coactam ab Appio. Igitur virgo (tales enim præficiebantur oraculo) inſtincta. i. inſtigata impulſu numinis capti. i. concepti: cecinit Ap pio fata. i. reſponſa fatalia: inter obſcuras ambages verborum: hoc eſt obſcuris vera inuoluens: vt de ſybilla dicit Maro: hor rendo ſono vocis: per quem ſignificabatur poſſeſſa a deo. Enim pro quia: ipſa inquit: o Romane. ſ. Appi: hoc bellum. ſ. fu turum inter Cæſarem & Pompeium: nihil ſup. pertinet ad te: quia tu obtinebis cellam Eubœæ. i. in loco cui id nominis erit: antequam pugna cōmittetur ſepelieris: id autem nō ſic intellexit Appius. Vnde addit. At. ſ. ſed is. ſ. Appius: ratus ſe moneri conſiliis apollinis: ne intereſſet illi diſcrimini. i. periculo pugnæ.

The. ¶EVbœæ cœlā. Pertinax in oībus Valerii codicibus īnoleuit mēda: quā Ianus a cæteris diſſimulatā deprǣhēdit omnium primus. nobis indicauit apud Liuium belli Macedonici lib. i. Sinus inqt Euboicus eſt: quē cœra vocāt: ſuſpectus nautis ita Liui. vbi Parrhaſius admonuit eſſe caſtigandū Cæla. Nam Stra. Gheographiæ. x. πρῶτον τῆς εὐβοίας τὰ κοῖλα λέγουσι ἀπὸ τῆς αὐλίδος καὶ τῶν περὶ γεραιστὸν τόπων. i. pmū oīum eubœæ cœla. dn̄t: iter aulidē Geræſtūq;

Liuii locus.

c

mediis locis:Ptolemæ. Geræſtus inquit portus Caphareus promontorium.cœla Eubœæ:quãuis interpretes apud vtrũq; caua tranſtulerunt:aut quod eſt idem:concaua:non minus imprudenter q̃ valla:qui ichthy in thucidide promontorium: p̄ ſcem conuertit. Hunc ipſum locum Va.intelligit.in eoq; cœla eubœæ legendum Ianus affirmat epiſtolarũ quæſtionum ſecundo cui Luca.in.v.pharſaliæ concinit:ex pſona pythiæ vatis ad Appiũ. Effugis ingentes tanti diſcriminis expars:Bellorum o Romane minas:ſoluſq; quietẽ euboici vaſta lateris conualle tenebis & paulopoſt inſultans Appio. Secreta tenebis: Littoris euboici memorando condite buſto. Nam per vaſtam conuallẽ:perq; littoris euboici ſecreta. Cœla ſinũ deſignauit.

in ea regionem ſeceſſit, quæ inter Rhamnunta nobilem Attici ſoli partem, Cariſtumq; calcidico freto uicinam interiacens cællæ Eubœæ nomen obtinet: ubi ante Pharſalicum certamen morbo conſumptus prædictum a Deo locum ſepultura poſſedit. Poſſunt & illa miraculorum loco referri, quod deuſtro ſacrario Saliorum nihil in eo, præter lituum Romuli integrum repertum eſt. Quod Seruii Tullii ſtatua, cum ædes fortune conflagraſſet, inuiolata permanſit. Quod. Q. Claud. ſtatua in ueſtibulo templi Martis deum poſita, bis ea æde incendio conſumpta, prius. P. Naſica Scipione, &. L. Beſtia. Item M. Seruilio, &. L. Lamia COSS. in ſua baſi flammis intacta ſtetit.

OLIV. RHAMNVNTA:Ciuitas eſt euboiæ:vbi colitur fortuna:vnde etiam Rhamnuſia appellata eſt. Ouidius lib. quinto triſtium:Exiget ad dignas vltrix rhamnuſia pœnas. Lucanus de hoc appio. Effugis ingentis tanti diſcriminis expers: bellorum Romanæ minas: ſoluſq; quietem: euboici vaſta lateris conualle tenebis. item paulo infra. Heu demens nullum belli ſentire fragorem. Tot mundi caruiſſe malis: præſtare deorum: Excepta quis morte poteſt ſecreta tenebis. Littoris euboici memorando condite buſto. Qua maris anguſtat facies ſaxoſa cariſtos. Et tumidis infeſta colit:qua numina rhamnus. Sunt qui dicunt rhamnum eſſe vicum Attice regionis. vbi templum Amphiarai:& phidiacæ nemeſis. Cariſtos. Ciuitas euboiæ vnde cariſtium marmor. Strabo. libro.x.in deſcriptione euboiæ. In ripa inquit ſub monte Caryſtus conſiſtit.cui vicina ſunt ſtyra.& marmarium:paulo infra ſubiungit. Ad caryſtum lapis naſcitur. quem pectunt: nent: textum inde mantilia conficiuntur egregie contexta: ea vbi ſordeſcunt in flammam proiecta non ſecus emundantur.q̃ ſi maculas elueris. Chalcidico. Nam Chalcis vrbs metropolitana eſt in Euboia. Saliorum. Qui duodecim erant ſicut ſupradiximus Martis ſacerdotes: qui per vrbem ancilia arma ferre conſueuerant. ſaltantes & hoc carmen cauentes: veterem mamuri memoriam. Sacrario. Vbi ancilia ſeruabantur vbi etiam littus conditus erat baculus Romuli incuruus. nam lituus dicitur incuruus. & a ſummo leuiter inflexus baculus qui ab eius quo canitur licui ſimilitudine nomen inuenit: vt ait Cicero libro de diuina. Hoc autem lituo vtebantur augures ad deſignanda in aere ſpatio: quæ templa appellari voluerunt: vnde ex templo aduerbium auguriale. inter hæc vero ſpatia captabantur auguria quomodo captarentur dicemus ſuo loco. Fuit autem hic lituus: vt tradit Plutarchus in vita Romuli. Baculus ipſius Romuli conſeruatus in pallatino colle vſq; ad Gallorum tempora a quibus capta incenſaq; Roma fuit. ſed poſtea eiectis a Camillo hoſtibus inter altiſſimos cinerum cumulos illeſus: cum omnia ignis conſumpſiſſet: inuentus eſt: Etiam lituus: vt dicit Feſtus genus buccinæ incuruæ qua qui cecinerit liticem dicitur Virgilius. Et lituo pugnas inſignis obibat: & haſta: item alibi. ipſe quirinali lituo paruaq; ſedebat: Succinctus trabea. Cum ædes fortunæ: In qua ſtatua Seruii Tulli regis Romanorum erecta fuit: ideo autem in templo Fortunæ poſita: quaſi imperium Romanum amplum: & fortunatum reddidit: hic enim primus fuit: qui cenſum ſtatuit in vrbe Romana. Quod. Quin. claudiæ. Hæc virgo veſtalis fuit: quæ innocens cum ſtupri accuſata eſſet: conſcientia freta deam rogauit: vt aliquo inſigni miraculo ſuam omnibus oſtenderet innocentiam: cum preces effudiſſet: & nauis:in qua dea conſederat: longe abeſſet a portu: nec humana vi moueri poſſet: anitentibus nautis: hæc dexteræ ſuæ tantum impulſu ſine aliquo adminiculo: eam ſubegit in portum: quo viſo: cuncti eam falſa ſuſpitione liberarunt: & tum demum innocentem eſſe crediderunt: & ita a futuro iudicio abſoluta: de qua Plinius de viris illuſtribus. Suetonius de. xii. Cæſaribus: Liuius decade ſecundo punici belli mentionem faciunt: & Ouidius libro faſtorum. iiii. ſicut ſuo loco monſtrabimus in capitulo de iudiciis. Veſtibulo: ideſt aditu: eſt enim veſtibulum locus ante fores: ſic dictus q; ianuam veſtiat quãuis alii a ve & ſtando deductum exiſtiment: in qua ſententia eſt Aulus Gelius. Matris deum. Cibeles quæ diuerſis nominibus appellabatur: mater deum: Cibele & rea. In ſua baſi. In ſuo fundamento: nam Baſis dicitur extremitas columnæ in infimo poſita nam quæ in ſummitate eſt epiſtilus appellatur.

ASCE. SECESSIT in eam reggionem: quæ interiacens inter Rhamnunta: appoſitoriæ: nobilem partem ſoli attici: & chariſtum: ſcilicet vrbem vicinam freto: ideſt mari calcidico: obtinet nomen cellæ eubœæ: vbi: ideſt quo loco ipſe conſumptus morbo: ideſt mortuus ante certamen pharſalicum. quod inter Cæſarem: & Pompeium iuxta pharſaliam geſtum eſt: poſſedit locum prædictum a deo pro ſepultura: ideſt illic ſepultus eſt. Poſſunt: & cætera. Paucis tria miracula recitat dicens. & ideſt etiam illa: quæ ſequuntur: poſſunt poni loco miraculorum: q; ſacrario: ideſt repoſitorio ſacrorum: ineptiores ſacriſtiam vocant: ſaliorum: ideſt ſacerdotum martis a ſaliendo in portandis ancilibus dictorum: deuſto: ideſt concremato: nihil eſt repertum in eo integrum: præter Roma. ideſt non aut tubam clariſonam: ſed baculum incuruum: quo augures vtebantur: & reges pro ſceptro. Item q; ſtatua Seruii Tulli regis Romani: permanſit inuiolata: quum ædes fortunæ conflagraſſet: & tamen ſtatua hæc fuiſſe intelligitur in ea: aliqui non eſſet miraculum. Item quod ſtatua quintæ claudiæ virginis veſtalis: poſita in veſtibulo: ideſt priore ſtatione: & quaſi introitu: vulgus portaſe vocat: templi matris deum: ſcilicet Cybelis: ſtetit in ſua baſi: ideſt fundamento: intacta flammis: ea æde: ſcilicet matris deum conſumpta incendio bis: prius: ideſt priore: vt dicunt: vice: publio Scipione Naſica: & Lucio beſtia conſulibus. Item: ideſt iterum(putem legendum iterum)Marco Seruilio & Lucio Lamia conſulibus: ideſt quo anno conſules erant.

THE. RHANunta. Rhanus atticæ vicus ex Acantide tribu dictus a ſenticetis. Auctor Euſtathius:& eo priores alii plures.

OLIV. ALIQVID admirationis ciuitati noſtræ attilii auiolæ rogus. Plinius libro ſeptimo. Auiola inq̃t cõſularis in rogo reuixit:& q̃m ſubueniri nõ poterat: p̄ualente flãma viuus crematus eſt ſimilis caſus in. L. lamia p̄torio viro tradit̃:nã Aeliũ Tuberonẽ p̄tura functũ a rogo relatũ Meſſalla ruffus:& pleriq; tradunt. Eletus.ſ.ad rogũ: vt cremat̃:& bñ dixit elatus:nã efferri ꝓprie dĩ cadauer. Pædagogi:q̃a mos erat:vt cũ cadauer rogũ ꝓſecuti eẽt cæteri oẽs inde deſcederẽt: vnus tñ remaneret:q̃d vniuerſũ corp9 exureret. Pædagog9 aũt dĩ a vocabulo græ. παῖς q̃d ſignat puerũ ἀγωγός ductor igĩ Pædagog9 dĩ cuſtos pueri:q cũ ducit:& de moribus eius curã agit:ſicut & Leonides magno in honore fuit apud Alexãdrũ: cui9 erat pædagogus. Lutio lamiæ:hic t̄p̄ibus fuit Cic. & ſicut in epiſtolis dep̄hẽdimus:magna Ci. familiaritate cõiunct9.

De Attilio.

ALiqd admiratiõis ciuitati noſtræ Attilii ẽt Auiolæ rog9 attulit:q & a medicis, & a domeſticis mortuus creditus cũ aliquandiu humi iacuiſſet:elatus, poſtquã corp9 eius ignis corripuit uiuere ſe ꝓclamauit, auxiliũq; Pedagogi ſui (nã is ſolus ibi remãſerat) inuocauit. Sed iã flammis circũdatus fato ſubtrahi nõ potuit. Lucio quoq; Lamiæ p̄torio, uiro æque uocẽ fuiſſe ſup rogũ cõſtitit.

Extrema.

QVæ minus admirabilia Eri pamphilii caſus facit: quem Plato ſcribit inter eos, qui in acie ceciderant. x. diebus iacuiſſe: biduoq; poſtquam inde ſublatus eſſet: impoſitum rogo reuixiſſe: ac mira quædam tempore mortis uiſa narraſſe. & quoniã ad externa tranſgreſſi ſumus, quidã Athenis uir eruditiſſimus, cum ictũ lapidis capite excepiſſet: cætera omnia tenaciſſima memoria retinens: literarum tantumodo, quibus præcipue inſeruierat: oblitus eſt. Dirum, malignumque uulnus in animo percuſſi quaſi de induſtria ſcrutatis ſenſibus in eum potiſſimum locum, quo maxime lætabatur: acerbitate nocendi erupit: ſingularem doctrinam hominis pleno inuidiæ funere efferẽdo.

QVæ minus ad mirabilia. Trãſit cõuenienter ad externa. Hæc inq̃t miracula: quæ ſupradixi minus mirãda fuerunt: q; illo eo die pro mortuis erãt:rogo ſup impoſitos viuere cognouerũt. At hic:cuius exẽplũ ponit̃:ceſus in acie per dies.x.cũ iacuiſſet:deinde biduo:poſt elatus: & rogo ſuperimpoſitus magna voce clamauit:& ſe viuere:& ita extincto q̃ primũ rogo liberatus:multa q̃dẽ admiratione & ſtupore digna ſe t̄p̄e mortis vidiſſe narrauit. Fereti. Alii leguntpheræi:q̃d melius eſt. ſine dubio a ciuitate phære:nam pheræ eſt ciuitas in agro ꝓpinqua pylo:& ſub ipſo Agamẽnonis. vel vt Stra. vult in meſſanie. pheræ aũt inq̃t ad meſſeniũ agrũ p̄tinẽt. Pheræ. Biduoq;:ergo.xii.diebus exanimis iacuerat. Et q̃m ad externa. Athenienſem quẽdam p̄hm narrat cũ diu in ſtudiis litterarũ verſatus eſſet adeo vt excelleret:forte incidit:vt q̃dã caput eius lapide percuteret:& ſtatim ſubſecutus eſt res q̃dem mira dictu:q; litterarũ. ſ. oblitus eſt:cum cætera tenaciter memoria retineret: Pli. lib. vii. na. hiſt. Nec aliud inq̃t eſt æq; fragile in hoĩe morborũ: & caſus iniurias:atq; ẽt met9 ſentiẽs.alias particulatim:alias vniuerſa. Litterarũ oblitus. ictus lapide oblitus eſt litteras tñ. & p̄alto tecto lapſus matris:& affinium:ꝓpinquorũq; cœpit obliuionẽ. Alius ægrotus ſeruorũ:etiã ſui vero nominis oblitus eſt Meſſala coruinus arator. Dirũ. Deteſtatur quodãmodo hũc caſum Vale.q; quaſi dedita opera ſenſibus hoĩs perſcrutatis:eum potiſſimũ eripuerit a quo voluptatẽ maximam capiebat. Dirum:quaſi ab ira deorũ proueniens. In aĩo potius q̃ corpore. Pleno inuidiæ funere: Plenus inuidiæ funi ſignifico mihi multos inuidere. vnde doctrinam litterarũ a caſu maligno ſublatã: funis inuidiæ plenum appellat:quaſi dicat caſum tã acerbũ hũic homini doctrinam litterarum inuidiſſe.

ASCE. ALIQVID:& cætera. affert duo quæ:q; raro euenire ſolent:miraculo aſcribi poſſunt: cum tamen naturaliter fieri potuerint:vt ſpiritus videlicet ſopitus igni excitetur. Ordo eſt rogus.i.pyra incenſa ad cõburendum corpus:attilii auiolæ attulit ciuitati noſtræ.i.Romanæ aliquid admirationis:qui creditus mortuus:& a medicis:& a domeſticis: quũ iacuiſſet aliquandiu humi.i.ſuper humum elatus.ſ.ædibus ſuis:vt in rogum ducatur.poſtq̃ ignis corripuit corpus eius ꝓclamauit ſe viuere:& inuocauit auxilium pædagogi.i.ſui in pueritia ductoris. Nã is.ſ.pædagogus remanſerat ibi ad rogum ſolus:ſed ipſe Attilius iam circundatus flãmis nõ potuit ſubtrahi fato.i.neci. Cõſtitit.i.manifeſtum fuit quoq;.i.etiã: vocem fuiſſe æq;.i.æqualiter:ſuper rogum.i.poſtq̃ immiſſus fuerat rogo:Lucio Lamiæ viro prætorio. Quæ minus admirabilia:& cætera. Tranſit ſuo more ad externa miracula recitanda dicens. Quæ.ſ.iam dicta proximo loco miracula: caſus Pamphili fereti: aut pheræi.i.ciuis pherarum vrbis propinquæ pylo:aut meſſeniæ:facit minus admirabilia:quia ipſe eſt magis admirabilis. Quem.ſ.Pamphilium Plato ſcribit iacuiſſe decem diebus inter eos:qui ceciderãt acie.i.in prælio:& impoſitum rogo biduo poſtq̃ ſublatus eſſet inde.i.ex ſtrage occiſorum:reuixiſſe:ac narraſſe quædam mira:viſa.ſ.a ſe tempore mortis.quod certe ſtupendum eſt miraculum:& ſi verum eſt:deo vero attribuendum. Et quoniam tranſit ad miraculorum memoriæ interruptionem in quodam philoſopho Athenienſi dicens. Et quoniam nos ſumus tranſgreſſi ad externa.i.aliena a Romanis:quidam vir athenienſis eruditiſſimus:quum excepiſſet capite.ſ.ſuo:ictum lapidis: oblitus eſt tantũmodo litterarum: quibus inſeruierat.i.inſudauerat præcipue:retinens cætera omnia:quæ.ſ. ſciuerat memoria tenaciſſima:de quo caſu dicit auctor. Dirum: ac malignum vulnus percuſſi in animo.i.in parte memoratiua:quæ ab animo dependet.erupit acerbitate nocendi:potiſſimum in eum locum:videlicet repoſitorium ſcientiæ:qua letabatur maxime:& hoc ſenſibus ſcrutatis.i.rimatis quaſi de induſtria.i.data:vt dicunt opera:vtpote efferendo.i.extinguendo:ſicut homo:qui effertur iam extinctus eſt (vnde ſpecioſa vtitur metaphora)ſingularem doctrinam.i.hoc loco ſcientiam hominis:pleno funere inuidiæ quaſi dii illi ſingularem illam doctrinam inuiderint:alioqui enim:aut illius memoriam reliquiſſent:aut cæterorum quoq; abſtuliſſent.

THE. HERI Pamphilii. Macrobius in ſomnium Scipionis. Ille platonicus inquit ſecretorum relator. Et quidam nomine fuit: natione Pamphilius miles officio:qui cum vulneribus in prælio acceptis:vitam effudiſſe viſus:duodecimo demũ die inter cæteros vna peremptos vltimo eſſet honorandus igne:ſubito ſeu recepta aĩa:ſeu retenta:quicq̃d emẽſis inter vtrãq; vitam dieb9:egerat videratue tanq̃ publicum profeſſus inditiũ:humano generi nunciauit. Hæc ille. videt̃ itaq; legendum potius eris ex analogia:ſicut Ser. Seris:q̃ veteri vel eretis:vnde lubricmenda pheretis a quibuſdam ſcribitur:& inepte exponitur.

OLIV. ¶QVOD autem dicit efferendo. perſtat in tranſlatione. quia ſicut ſæpe diximus: efferri proprie cadauerum eſt. Mirabilior tñ. Mirabilis qdẽ fuit ſuperior caſus. ꝙ ictu lapidis litteraꝝ doctrinã amiſerit: ſed hic q̃ ſequit᷑ mirabilior. Mulier qdã atheniẽſis: cũ filios ĩ adulterio depῆẽdiſſet: mõſtri nouitate pculſa: loquelã vocẽq; amiſit. ¶Mirabilior. Alii legũt miſerabilior. ſed cũ de miraculis tractet᷑: meliꝰ ſtat lr̃a mirabilior. ¶Inopinati: qa nũq̃ tale qcq̃ cogitaſſet. ¶Cõſpectu: ꝙ videret tñ eos facinꝰ admittere. ¶Ad indignãdũ: vt ipſa qdẽ ĩdignabũda repῆẽdere potuerit. ¶Illi. ne. c. vbi cõſiderarũt turpitudinẽ ſuã: q̃tũcq; nephas cõmiſiſſent: ſibi vitã ademerũt. ¶Illi pro. de quo dicturus ſum donauit vocẽ.

cui ſi talibus ſtudiis perfrui fas non erat: utilius aliquando fuit ad illa aditum non impetraſſe: quam iam percepta eorum dulcedine caruiſſe.

¶De Nauſimenis uxore.

Mirabilior tamen ſequentis caſus narratio. Nauſimenis enim Athenienſis uxor: cum filii, ac filiæ ſuæ ſtupro interueniſſet: inopinati monſtri pculſa conſpectu, & in præſens tempus ad indignandum, & in poſterum ad loquendũ, obmutuit. Illi nefarium concubitum uoluntaria morte penſarunt. hoc modo Fortuna ſæuiens huic uocem, iis uitam ademit: illi propitia donat.

¶De Aegle Samio.

AEgles Samius Athleta mutus: cum ei uictoriæ, quã adeptus erat: titulus, & præmium eriperetur: ĩdignatõe accẽſus uocalis euaſit.

¶De Gorgia Epirota.

GOrgiæ quoq; Epirotæ fortis, & clari uiri origo: q funere matris ſuæ utero elapſus: inopinato uagitu ſuo lectum ferentes conſiſtere coegit: nouumq; ſpectaculum patriæ præbuit: non tantum ex ipſo genitricis rogo lucem, ſed etiã cunas aſſecutus. eodẽ enĩ momẽto tẽporis, altera iã fato functa parit: alter ante elatus, q̃ natus eſt.

Aegles Samius AEgles Samius. Aulus Gel. Samius inqt athleta nomen illi fuit: Aegles cum antea nõ loquens fuiſſet ob ſimilẽ dicit᷑ cãm loqui cœpiſſe. nã cũ in ſacro certamine ſortitio ĩter ipſum & aduerſarios non bõa fide fieret: ſed fortẽ noĩs falſam ſubiici aĩaduertiſſet: repẽte in eũ qui id faciebat. ſeſe videre qđ facerẽt magnũ inclamauit: atq; is oris vinculo ſoluto: ꝑ omne inde vitæ tẽpus nõ turbide: neq; adhæſe locutus eſt. Tale qddã legit᷑ de filio Crœſi regis. q cũ mutus vixiſſet in ſalute pr̃is

Athleta. vocẽ recuperauit. ſicutĩ cap. de pietate dicemꝰ. ¶Athleta. certamen ſignificat certatorẽ. ¶Aegles. Declinat᷑ æglæs æglæ. ſicut anchiſes ãchiſæ: vel ægles æglis. ¶Vocalis de mu. fa. eſt vocalis: qa vocẽ acqſiuit. nã vocalis dicit᷑: qui voce vtit᷑. ¶Epirotæ ad differentiã gorgiæ Leontini: de quo dicemus lib. viii. cap. vlti. ¶Origo: fuit admirabilis. ¶Nõ tñ: multi lr̃am hãc corruptã eſſe exiſtimãtes: legunt nõ tñ ex ipſo genitoris rogo. ſed & cunas aſſecutꝰ. q ab ĩtelligẽtia huiuſmodi dicẽdi generis abhorrent: nõ tñ. n. eſt: qđ græcæ dr̃. i. ferme ita poſt lucẽ ſupfluo adiiciũt: ſed ergo hoc dicit ferme ex ipſo genitoris rogo: vitã & cunas aſſecutus. qa paꝝ admodũ fuit: qn rogo ſup iniiceretur anteq̃ puer vagitũ ederet: & recte qdem: qđ eſt. n. ferme cecidit: niſi tñ nõ cecidit. paꝝ abfuit: qn caderet & eſt peculiare dcm̃ Valerii: quo freqũẽter vtit᷑.

ASCE. ¶CVI Scilicet viro eruditiſſimo: ſi nõ erat fas perfrui. i. ad finẽ vſq; vitæ frui: talibus. i. lr̃alibus ſtudiis: vtilius aliquãto fuit. i. fuiſſet illi nõ impetraſſe. ſ. a deo aditũ. i. acceſſum: aut introitũ ad illa. ſ. ſtudia: q̃ caruiſſe dulcedine eoꝝ. ſ. ſtudioꝝ iã percepta: qa nihil eſt infelicius q̃ fuiſſe in aliqua re: & maxime lr̃aria felicẽ. ¶Mirabilior &c. Iocũdo progreſſu narrat miraculũ: qđ cõtigit vxori Nauſimenis athenienſis dicẽs. Mirabilior: vel vt alii legũt miſerabilior: certũ aũt eſt: ꝙ miſerabilis ſit: dubitari aũt poſſis: an miſerabilior: cũ ſuperior nõ videt᷑ miſerabilis: ſed beatꝰ: ſi ĩter beatitudines reponẽda ſit a mortuis excitatio. Certũ etiã eſt: ꝙ ſit mirabilis: ſed an ſuperiore mirabilior dubites: quũ mirabilius ſit mortuũ iam decẽ: & amplius dieꝝ reuixiſſe: q̃ mulierẽ ꝑ nimio ſtupore obmutuiſſe. Quocirca nõ damnẽ eos: qui miſerabilior legunt. Ordo eſt. Tamẽ. i. tametſi ſuperior caſus eſt mirabilis: vel miſerabilis: tñ narratio caſus ſequẽtis eſt mirabilior: aut miſerabilior. Vxor Nauſimenis athenien. cũ interueniſſet ſtupro. i. coitui filii: & filiæ ſuæ: ipſa perculſa conſpectu monſtri. i. monſtruoſi coitus inopinati: qa non opinata fuerat poſſe contingere: obmutuit. i. muta facta eſt. i. ſimul: ad indignandũ. i. ex indignatione væhementer ad obiurgandũ in p̃ſens. i. pro tẽpore illo p̃ſenti: & ad loquendũ: impoſterũ: quia nulla deinceps locuta eſt. Illi. ſ. filius & filia Nauſimenis vxoris penſarunt. i. cõpenſando. i. æqualia repẽdendo expiarũt morte voluntaria: qa ſibi necẽ intulerunt. & ita ſm̃ veritatẽ non expiarunt prius malũ: ſed grauiore auxerunt. fortiter tñ illis tẽporibus viſi ſunt agere: q nece ſua enorme facinus vlti fuerunt. Fortuna ſæuiens. i. cũ illis ſæuiter agens: ademit. i. abſtulit: hoc modo vitã iis. ſ. filio & filiæ inceſtis: & vocẽ huic. ſ. matri: & ſup. fortuna ꝓpitia. i. clemẽs & indulgẽs: donat ſup. vocẽ: illi. i. alteri: vtpote illi: de quo ſequẽs narratio. ¶Aegles Samius athleta. i. pugil mutus: cũ titulus & p̃mium victoriæ: quã fuerat adeptus. ſ. in ſacro certamine eriperetur ei. ſ. per falſam ſortẽ: euaſit vocalis. i. factus eſt loquens: accẽſus indignatione. i. cum ex nimia indignatione conatus loqui: reuera loqui cœpit: ſicut & filius Crœſi: de quo Iuſti. & Oli. hoc loco. ¶Gorgiæ &c. Ordo eſt. Origo quoq; Gorgiæ epyrotæ. i. cuius epyrus erat patria. viri fortis & clari (qui elapſus vtero matris ſuæ in funere i. cum mortua portaretur ad rogum: coegit vagitu ſuo inopinato ferentes lectum. i. feretrum: aut lecticam: in qua in partu defunctæ præcipuæ efferri ſolent: conſiſtere. i. manere ſtantes: & aperire loculum) origo dico gorgiæ: præbuit patriæ. ſ. ſuæ epyro: nouũ. i. inſolitũ ſpectaculũ aſſecutus (mire mutat genus: nã quũ reſpicere debeat ad ſuppoſitum origo: reſpicit ad nomen Gorgiæ: perinde acſi in nominatiuo dixiſſet gorgias quoq; ortu ſuo &c. ſpectaculum præbuit patriæ aſſecutus nõ tantum lucem. i. vitalem auram: ex ipſo rogo genitricis: cui ſaltem vicinus erat: licet nõdum cum matre in eum miſſus: ſed etiã cunas. i. repoſitorium infantile: nam matris loculũ: ſeu pheretrum habuit pro primis cunis: enim pro quia alter: vtpote mater parit eodem momento temporis functa fato. i. per functa. i. moriendi munere: hoc eſt per functa: iam. i. pauloante: & alter. i. filius gorgias poſtea dictus elatus eſt. i. ac rogum cum matre defuncta portatus ante. i. prius q̃ natus eſt: quod ne fiat nobis cautio eſt: nam partus etiã nondum maturus a matre ſeparatur. Oliuerius vult legendum tantum nõ pro ferme: ſine particula: ſed vt ſit aſſecutus: tantum non. i. ferme lucem ex ipſo rogo genitricis: & cunas: ſed apertior eſt lectio non tantũ: ſed etiã. Sunt qui legant nouũq;: ſed vacatq;: niſi cõnectat verbũ præbuit cũ verbo coegit. ſed tunc origo abſolute ponatur.

¶VOMICAM: vomica proprie dicitur vlcus latens a vomendo. quia ruptum euomit ſaniem. vomica ſm̃ Nonium Marcellum: locus eſt concauus & vetuſtate ambeſus. ſm̃ alios genus apoſtemaris. per quod emittuntur viſcera. OLIV.
NEque diis. Hic eſt ille Simonides: de quo ſupra mentio facta eſt in cap. de ſomniis. ꝙ nauigaturus per quietẽ monitus eſt: vt corpus inhumatũ ſepulturæ mandaret. qđ vt faceret cõſilio nauigandi ſupſedit: & ita naufragiũ euaſit qđ paſſi ſunt: cũ quibus nauigaturus erat. Hunc igit᷑ dicit beneficium quoq; ſalutis a diis accepiſſe. quos Caſtorẽ & Pollucẽ fuiſſe creditũ eſt. cũ. n. apud Scopã cœnaret: & oẽs diſcũbentes iã in medio cõuiuio cõſtitiſſent: nunciatum eſt duos iuuenes veniſſe: qui Simonidẽ allocuturi vocarẽt. ille egreſſus: dũ quærit iuuenes illos qui nulli erãt ante oſtiũ. interea cœnaculũ vbi epulabuntur corruit: & q in eo cœnabant obruti ſunt Sol. vero de me. mũ. nõ ĩtelligit Simonidẽ: ſed Pyridaꝝ poetã lyricũ. qui in honorẽ Pollucis & Caſtoris carmina ſcri. Dicit. n. Pyndaꝝ lyricum e cõuiuii loco: cui ĩminebat ruina: ne cũ cæteris interiret: foriſecus Caſtor & Pollux vocauerunt: inſpectãtibꝰ vniuerſis: quo effectũ eſt: vt ſolus ĩpendẽs periculũ euaderet. Cic. lib. de oratore. ii. gratiã inqt habeo Simonidi illi cæo: quẽ primũ feruntartẽ memoriæ ꝓtuliſſe: dicunt. n. cũ cœnaret Cranone in Theſſalia Simonides apud Scopã fortunatũ hominẽ: & nobilẽ: ceciniſſetq; id carmẽ: qđ in eo ſcripſiſſet: in quo multa ornandi cauſa poetaꝝ more: in Caſtorem ſcripta & Pollucẽ fuiſſent: ferunt nunciatum Simonidi. vt ꝓdiret: iuuenes id ianuã ſtare duos quoſdã: q eum magnopere vocarẽt ſurrexiſſe illũ: ꝓdiſſe. vidiſſe neminem. Simonidem. hoc interim ſpacio cõclaue illud: vbi epularet᷑ ſcopas cõcidiſſe ea ruina ipſum cũ cognatis oppreſſum: interiiſſe. Seqtur deinde: qũo artẽ memoriæ inuenerit. Hoc idẽ teſtatur. Quin. lib. xi. de inſtit. ora. vbi multa alia tradit: & in primis diſſentionẽ eſſe inter auctores qui carmen illud ſcriptũ fuerit. Scopæ an aliis: quos cõmemorat. & cuiꝰ fuerit domus pharſali: an ſcopæ? Itẽ dicit ſibi videri fabuloſum de tindaridis: ſcopas aũt: vt Pli. refert: fuit ẽt ſculptor marmoreus: cuius opera: q̃ & vrbi Romæ idẽ Pli. tradit. ¶Simo. Hic primus fuiſſe dicit᷑: q memoriã artificioſam inuenit. ¶Exitio defenſa. ꝑ illud corpus: qđ ſepulturæ mãdauit. ¶Tricliniũ cœnaculũ. a tribꝰ lectis ſtratis: vbi epulari ſolebãt antiq. dicit᷑ aũt tricliniũ a tris & κλίκη. i. lectis tres. n. lecti ſternabant᷑: ĩ quoꝝ vno dñs epulabat᷑. in altero vxor cũ reliqua eius familia aſſidebat. in tertio vero amici: & reliq: q ſupueniſſent. nã tres mẽſæ apponebant᷑ apud maiores: & iuxta mẽſas totidẽ thori: vbi diſcumberẽt Iuue. primo finge loco: quo tu diſcũbere iuſſus. & ſubdit. Tertia ne vacuo ceſſaret culcitra lecto. ergo tricliniũ locus: vbi conuiuabant᷑. Quinti. loqũes de hoc Simonide ait. Vix eo limen egreſſo tricliniũ illud ſuper cõuiuas corruit. Ci. vero eũdem locũ traduxit dicẽs. Hoc interim ſpatio cõclaue illud concidit. Aliquibus vero aliis diſcubitoriũ magnis traducere placuit: & a triclino architriclinus dicitur princeps cœnaculi. Nec mare propter id: ꝙ naufragium euitauit. ¶Nec te. ad id: ꝙ ruina ſubterfugit beneficio deorum.

¶De quodam Iaſone.

DIuinæ fortunæ uulnus Phæreo Iaſoni quidam exitii eius cupidus intulit. Nam cum inter inſidias gladio eum percuſſiſſet: Vomicam, quæ a nullo medicorum ſanari potuerat: ita rupit: ut hominem peſtifero malo liberaret.

¶De Simonide.

NEq; Diis immortalibus acceptus ſimonides: cuius ſalus ab imminenti exitio defenſa, ruinæ quoq; ſubtracta eſt. Cœnanti enĩ apud Scopam in Cranone (quod eſt in Theſſalia oppidum) nunciatum eſt duos iuuenes ad ianuam ueniſſe: magnopere rogantes, ut ad eos continuo prodiret. ad quos egreſſus neminẽ reperit ibi. Cæterũ eo momento temporis triclinium, in quo Scopas epulabatur, collapſum: & ipſum, & omnes conuiuas oppreſſit. Quid hac felicitate locupletius, quã nec Mare, nec Terra ſæuiẽs extinguere ualuit?

¶De Daphida.

NOn inuitus huic ſubnecto Daphidam: ne quis ignoret quantum interfuerit ceciniſſe deorum laudes, & numen obtrectaſſe.

NOn iuitꝰ. Liptote eſt cũ minus dicimꝰ: & plus ſignamꝰ. Nõ iuitꝰ. libẽtiſſime. ¶Ceciniſſe laudes: ſicut Simonides: q verſu laudes Pollucis & Caſtoris cõplexꝰ ẽ. ¶Numẽ obtractaſſe. ĩuidia qdã ꝓſecutũ eẽ. Inuidia eſt minoris ad uerſꝰ maiorẽ. obtractatio ẽ ĩter pares. vel obtractaſſe: vitupaſſe. vt obtrectar̃ ſit aliquẽ cũ ĩuidia maledictis lacerar̃.
¶DIVInæ &c. Recitat miraculoſam: aut certe mirãdæ felicitatis ſanationẽ Iaſonis phærei dicẽs. Quidã intulit Iaſoni phæreo vulnus diuinæ fortunæ. i. fortunatiſſimæ felicitatis: ĩtulit dico cupidus exitii. i. ĩteritꝰ eius: nã cũ pcuſſiſſet eũ gladio ĩter ĩſidias: rupit vomicã. i. cõgerim putredinis in corpore latentẽ: q̃ a nullo medico potuerat ſanari (Quod arguit: aut nõ ſatis peritos fuiſſe chirurgicos: aut nõ auſos vulnꝰ perire: qđ inimicꝰ aperuit) rupit᷑ dicit: ita vt liberaret hoĩem malo peſtifero. i. necẽ illaturo: niſi ab illo ſic ruptũ fuiſſet. ¶Aeq; &c. Recitat miraculoſam euaſionẽ mortis in ſimonide: quẽ priꝰ meminit ſubmerſionẽ euaſiſſe. Ordo eſt ſimonides ſup. fuit æq;. i. æqliter: vt Iaſon phæreꝰ: acceptꝰ. i. aut gratꝰ: aut placẽs. diis ĩmortalibꝰ: cuiꝰ ſalꝰ defenſa. i. ꝓtecta ab exitio. ſ. ſubmerſionis ſubtracta eſt quoq; ruinæ. ſ. cõclauis: aut cœnationis. Enĩ ꝓ qa nũciatũ eſt ſimonidi cœnãti apud Scopã viꝝ diuitẽ in Cranone: qđ oppidũ eſt in theſſalia: duos iuuenes. ſ. Caſtorẽ & Pollucẽ: veniſſe ad ianuã rogãtes magnope: vt ſup. ¶Simõides ꝓdiret. i. exiret cõtinuo ad eos (poſſet dici ẽt ad ſe: ꝑ ꝑticipiũ rogãtes) ad quos ſ. iuuenes Simonides egreſſus neminẽ reppit ibi. Cæteꝝ. i. ſed tricliniũ. i. cœnatio triũ lectoꝝ diſcubitorioꝝ capax: ĩ quo ſcopas dñs domꝰ epulabat᷑. collapſum eo momẽto tp̃is: quo Simõides exiuerat: opp̃ſſit &. i. ſimul ipſum. ſ. dñm domꝰ ſcopã: & oẽs cõuiuas. Quid locupletꝰ. i. ditius: aut abũdantius: hac felicitate. ſ. ſimõidis: q̃. ſ. felicitatẽ: nec mare ſæuiẽs: cũ vt patuit in capite de ſomniis: nauẽ: quã Simonides niſi p̃monitꝰ fuiſſet ĩgreſſurꝰ erat: obruit nec terra ſæuiẽs. i. caſus triclinii in terra poſiti: valuit extinguere. q. d. nihil. cũ duplex ſit: & euidẽtiſſima. ¶Nõ iuitꝰ. Tractat exẽplũ miraculoſi: & diuinitꝰ p̃dicti exitus vitæ daphidæ cuiuſdã nõ ſatis noti hoĩs: ſed cuius exitiũ ad religionẽ mortalibus incutiendã efficax eſt argumentum. ASCE.
¶PHAEREO Iaſoni. phæreorũ tyrã Iaſon fuit: ĩperatoriis artibus inſtructiſſimus: vt polyænus Maced. ſtratagemotõ. vi. refert. ¶Cranone. Cranon vrbs eius Theſſaliæ regionis: quã Pelaſgiotẽ vocãt: ad ipſa tẽpe: hecatæꝰ author ĩ europa. Eiuſdẽ noĩs altera ciuitas Athamaniæ cõtributa: a Cranone Pelaſgi filio dicta: in cuiꝰ finibꝰ duos tãtũmõ videri coruos ĩte rmiracu la rettulit Callimacus: & teopõpus. In Bel. Mace. Li. oppidi meminit ab ĩpreſſoribꝰ ĩuerſa dictione: quã Ianus emẽdauit. THE.

Hic, cū eius ſtudii eſſet: cuius ꝓfeſſores Sophiſtæ
uocantur, ineptæ, & mordacis opinationis: Apolli-
nem Delphis irridēdi cauſa conſuluit: an equum in
uenire poſſet, cum omnino nullum habuiſſet, cuius
ex oraculo reddita uox eſt inuenturum equum; ſed
ut eo perturbatus, periret. inde cum iocabundus,
quaſi deluſa ſacrarum ſortium fide, reuerteretur: in
cidit in regem Attalum ſepenumero a ſe contume
lioſis dictis abſentem laceſſitum, eiuſq; iuſſu ſaxo,
cui nomen erat Equi, precipitatus, ad deos uſq; ca-
uillādos, dementis animi iuſta ſupplicia pependit.

De Rege Philippo.

Odem oraculo Macedonum Rex Philip
pus admonitus, ut a quadrigæ uiolentia ſa
lutem ſuam cuſtodiret toto regno diſiungi
currus iuſſit, eumq; locum, qui in Bœotia quadriga
uocatur, ſemper uitauit. nec tamen denunciatum
periculi genus effugit nam Pauſanias in capulo gla
dii, quo eum occidit; quadrigam habuit cœlatam.

OLIV. SOPHIſtæ: q aſtutiis: & argutiis ſuis id: qd̄ falſum eſt. veꝝ oſtēdere nitunt̄. Sūt igit̄ cauillatores: & alioꝝ ſermonū mole
ſti iterpretes. qd̄ nomē quis a ſopho dicat̄. quaſi emulator ſapiētiæ: tn̄ nōnunq̄ ꝓ ſophiæ: & ſciæ calūniatore accipit̄: ſ. o ui
delicet apparēte: nō exiſtēte ſopho. Ineptæ: qa ea q̄ dicūt: ſp̄ p cōtrariū iterp̄tant̄. Ineptus āt dr̄ q nec rei. nec tp̄is: nec loci:
nec pſonæ rōnē hēt. hoc ē nulli rei aptus ē. An equū iuēire poſſet. hæc erat calliditas. vt ſiue rn̄deret iuēturū illū equū eē:
ſiue nō. deus oino deluſus eſſe videret̄: nā ſi reſpōdiſſet inuēies: exiſtimabat ſe decepiſſe numē: qa nō iueniri poſſit qd̄ non
ſit amiſſum. Si uero dixiſſet: nō inuēturū: itidē credebat poſſe irrideri: ꝙ ipſe uidelicet ſciret: nō poſſe inuēire qd̄ nō amiſerit.
Sed ut eo deturbatus p̄iret. i. ex equo deiectus p̄ceps
De nominib9 in bundus. pibis. Iocabundus. Iocāti ſimilis: vel re uera iocās. no
mina. n. in bundus deſinentia nō ſimilitudinem: ſed rei
effectum ſignificāt ut ſentit Valla. Attalū: regem Aſiæ.
Saxo: mōte nā ſaxum ꝓ monte Vir. Saxi de vertice pa
ſtor. Cauillādos: ad cauillandos non tn̄ hoies ſuis ar
gutiis: ſed ēt deos. Cauillari eſt propriū ſophiſtarum. po
nit̄ ēt ꝓ calūniari: & deridere. Iuſta ſupplicia: meritas
pœnas quia illum Attalus iuſto qdem affecit ſupplicio.
Odē oraculo. Sicut illi verū p̄dixit apollo: ita
quoq; Philippo Macedonū regi hic cū q̄reret
ex oraculo q̄ morte piturus eēt rn̄ſum accepit:
vt quadrigas vitaret: tū Philip9 q̄drigas oēs ex regno ſuo
iuſſit amoueri. locus ēt q quadriga appellabat̄: ab eo ſtu
dioſe vitebat̄: ſed nulla potuit rōne fata vitare. nā occiſus
eſt a pauſaniæ adoleſcētis gladio: in cui9 capulo quadri
ga fuerat inſculpata. hæc aūt de cā dr̄ pauſanias occidiſſe
philippum: ꝙ cū interrogaſſet Hermoclē: quo pacto ſibi
poſſet glorioſum nomē cōparare: rn̄diſſe: dicit̄ ſi virū no
biliſſimū occideret. hoc āt Valerius ſentit: ſed aliter Iuſti
nus. dicit. n. ꝙ philippus Macedonū rex iā ætate ꝓuectio
ri regis attali ſororē: vel vt Plutar. dicit filiā Cleopatrā uir
ginē olimpiadi ſup induxit vxorē qd̄ qdē illa grauiter fe
rens cū Alexādro filio iā cū dicit̄ iniiſſe cōſilium contra
Philippū. Forte ita accidit: vt Attalus cum Cleopatra filia
conuiuiū celebraret: ad qd̄ Pauſaniā adoleſcētem inuita
runt. q cum vino paulo largius inuitatus eēt: eo turpiter
abuſi ſunt oēs. adoleſcēs poſtq̄ reſipuit: & contumeliam:
quā p uiolentiā paſſus erat: recognouit: ſæpe de iniuria
Mors Philippi ad Philippum conquæſtus eſt. Ille iocabundus Pauſaniam dimittere: hinc vehementius indics de ea re inſtare. cuperc tā
tam iniuriam vlciſci. ſed cum ſorte quadam occurriſſet Alexander: apud eum conquæſtus eſt de hac iniuria. ille dicit̄ græce
iambicum verſum pronunciaſſet: eum qui dedit. eum qui accepit. ſ. interfice. qd̄ etiam factum eſt: nam occupatū anguſtiis:
Philippum in tranſitu obtruncat. de quo latius in cap. de cupiditate: gloriæ dicemus: ſed in eo miraculum fuit: ꝙ gladio oc
ciditur qui quadrigam impreſſam habebat in capulo.
ASCE. ORDO autē eſt. Ego ſubnecto. ſ. quodā filo dicēdi nō inuitus. i. libētiſſimus. ſ. ſimōidi pio daphidā hoiem impiū ne qs
ignoret. i. vt quiuis ſciat: q̄tū interfuerit: cecinſſe laudes deoꝝ: vt fecit Simonides caſtoris & pollucis: quoꝝ ope poſtea ſer-
uatus fuit & obtrectaſſe. i. contumelioſis verbis affeciſſe: numē: id ē deū aliquē: & hoc loco apollinē. Hic. ſ. daphida: cū eſſet
eius ſtudii: cuius ꝓfeſſores. i. ex profeſſo ſectatores: vocant̄ ſophiſtæ. i. apparentes: ſed cauilloſi phi: cōſuluit. i. interrogauit:
quaſi cōſulēdi gratia: apollinē delphis. i. in tēplo delphico: & cū eēt ſup. opiniōis: ſeu opiatiōis (vt alii legūt) ineptæ: quia nul
la calliditas contra deū valet: vn̄ per contrariū Statius in achilleide. Quis diuū fraudibus obſtet: & mordacis: qa apollinis
oraculū eo mō falſitatis arguere volebat: cōſuluit dico cauſa irridēdi: an poſſet inuenire equū: cū nullū oino habuiſſet ſup.
equū. Ex cuius. ſ. Apollinis oraculo. i. reſponſo de rebus futuris ex ore dei ꝓlato: vox eſt reddita ipſum ſup. inuēturū equū:
ſed ut ipſe periret eo. ſ. equo p̄turbatus. Inde cū ipſe daphida iocabūdus quaſi fide ſacraꝝ ſortiū deluſa: reuerteret̄: incidit
attalū regē. ſ. aſiæ: laceſſitū a ſe. ſ. q incidit in manus eius: hoc ē a daphida dictis contumelioſis: abſentē. ſ. longe diſtātē ab eo
& ipſe p̄cipitatus. i. deorſum deiectus: iuſſu eius: ſaxo: cui nomē erat equi: pepēdit iuſta ſupplicia animi dementis: quia ad
deos. vſq; cauillandos. Eodem oraculo &c. Narrat fatalē: atq; ineuitabilē: & ꝓpea miraculoſa mortē Philippi Macedonū
regis. Ordo eſt philippus rex macedonū: monitus eodē oraculo. ſ. delphico. vt cuſtodiret ſalutē ſuam a violētia quadrigæ:
iuſſit currus diſiungi. i. diſſolui toto regno. ſ. ſuo: vt nullæ in eo ſint quadrigæ: & vitauit ſemper. ſ. poſt oraculū eū locum: q
vocatur in Bœtia quadriga: nec tamen effugit genus periculi denunciatū. Nam pauſanias adoleſcens habuit quadrigā. i.
quattuor equorū currum cœlatam: ideſt ſculptam: ideſt vt dicunt manubrio gladii: quo occidit eum.
SOPHISTE. Rhetores antiq Sophiſtas appellabant: vt Philoſtratus auctor eſt: & Marius Victorinus in Rhetorica: Ci.
THE. Rhetor eſt inquit: q docet litteras: atq; artes tradit eloquentiæ: Sophiſta ē apud quē dicendi exercitiū diſcitur. &c. eius ergo
generis Daphita fuit ex Telmeſſo: qui cōmentatus in Homerum negat Athenienſes expeditionis in Troiam participes ex
titiſſe. de cuius fato Suidas eadem: quæ Valerius. Aliter autē Strabo Geographiæ. xiiii. Mons ait Thorax appellat̄ in quo
tradunt in crucem ſublatam Daphitam grāmaticam: quod reges verſibus inceſſeret. πόρφυροι μώλωπες ἀκόρριν
μα τᾶ γάζης λυσιμάχου λύδων ἄρχετε καὶ φρυγίης. i. Purpurei vibices ſcobs opū lyſimachi vos ne Lydis & phry
gibus imperatis: ex quo illud in prouerbiū ceſſit: caue Thoracē. Daphitas in ſuperiore diſticho: Purpureos vibices ex Aridi
cæ ioco dixit. Nā: quō regis libert9 ad opes nup euectus philoſophos ad cōuiuiū congregaſſet: & irridēdo minutulas eoꝝ
quæſtiōes ſcire ſe velle dixiſſet: cur ex nigra & alba faba pulmētū vnius coloris edat̄. Aridices idigne ferēs: tu nobis ingt ab
ſolue: cur de albis & nigris loris ſimiles maculæ gignant̄. hæc in valeriū ianus ex quinto Sympoſiacorum Plutarchi dicta-

nit: vnde totidem verbis & Macrobius. Cui nomen erat equi. Valerio: Suidas: & eo prior Cice. concinit hunc in modum.
Quid. n. ſi Daphitæ fatum ira fuit de equo cadere: atq; ita perire: ex hoc ne equo: qui cum equus non eſſe: nomen habebat
alienum. Sed illud obſeruandū. Daphitā per. T. a Strabone: a Suida Daphidā per. d. notari: quod in quibuſdā Valerii codi
cibus eſt legere. Locū: qui in Bœotia quadriga vocat̄. Authorē: qui tibi reddat in Bœotia: Quadrigā nō facile inuenias.
Harma græcum nomen expreſſit oppidi Tanagreoꝝ finibus attributi: ſi pauſaniæ credimus: ab amphiarai caſu. de quo plu
ra Strabo. Memoratur & in Actica Harma ad caſtellum phylen. Ergo Valeri. Harma latine quadrigam vocauit.

De Calano.

Væ tā p̄tinax neceſſitas ī patre, & filio Ale
xādro cōſimilis apparuit. Siquidē Calanus
Indus ſua ſpōte ſe ardētiſſimo rogo ſuperia
cturus, interpellatus ab eo ecqd, aut mādaret, aut
dicere uellet: breui te, inquit, uidebo. nec id ſine cau
ſa. qa uolūtarium eius e uita exceſſum, rapida mors
Alexādri ſubſecuta eſt.

De quodam Remige.

Egios interitos magnitudine miraculi Re
migis caſus æquat: quē in litore Tyriorum
ſentinam haurientem, cum e naui fluctus
abieciſſet: altero latere repercuſſum, contrarius flu
ctus in nauem retulit. Itaq; miſeri ſimul, ac felicis,
complorationi permiſta fuit gratulatio.

De Pruſia filio Regis Bithyniæ.

Vid illa? non ne ludibria Naturæ in corpo
ribus humanis fuiſſe credenda ſunt? tole-
rabilia quidē, quia ſæuitia caruerunt: cæte
rū & ipſa miraculis annumeranda. Nā & Pruſie re-
gis filius eodē noīe: quo pater pro ſuperiori ordine
dentiū unū os æqualiter extentū habuit: nec ad ſpe
ciē deforme, nec ad uſum ulla ex parte īcommodū.

De Filia Mithridatis regis.

Ithridatis uero regis filia Dripetinæ Lao-
dice regina nata: duplici ordine dentium de
formi admodū comes fugæ patris, a Pom-
peio deuicti fuit.

De Linceo.

Ec illi9 qdē puæ admiratiōis oculi, quē cō
ſtat tā certa acie lūinū uſū eē: ut a Lilybeo
portu Carthaginēſiū, egrediētes claſſes intueretur.

OLIV. Væ tā pertinax. Cū Alexander darū viciſſet: &
Babylonē ſubegiſſet: audiuit in india eſſe. q lu
dū Gymnoſophiſtæ exercerent. dicebant̄ aūt
Gymnoſophiſtæ nudi phi. ideo aūt nudi viuebant: quia
dicerent naturā oibus rebus humanis ꝓuidiſſe: nec qcq̄
deeſſe voluiſſe. quēadmodū igit̄ cætera aīalia his cōtēti
eſſent: quæ ſibi natura ſuppeditaſſet: ita hoies vitā ſuā in
formare debere: vt nihil p̄ter qd̄ eis natura dediſſet: inqui
rerent. hi phi erant: qui ſummū bonū in voluptate pone
bant ſummū malē in dolore. Hos igit̄ vidēdi magno de
ſiderio captus eſt Alexāder: & iter cæteros Calanus qdā
p̄ſtare audiebat̄: cū hoc maximā familiaritatē iniuit Ale
Alexandro prædicta mors. xāder: & eum ſecū adduxit ſed cū āno vitæ ſuæ. lxxiii. ad
eos dolores forte ꝓueniſſet: vt eos vlteri9 ferre nō poſſet:
nā aluo vexabat̄: rogū ſibi ſtruxit: & aurea lectica ſupim
poſita incubit ſtramētis optus: vt eos aufugeret: in qbus
ſummū malū ſtatuebat: deinde Macedones obſecrauit:
vt illū lætitiæ diē cū rege ſimul potātes exigerēt: quē pau
cis poſt diebus Babylone viſuꝝ ſe dixit: atq; ita breui fu
turā Alexādri mortē p̄dixit. q Babylone periit: ſicut ſuo
loco dicemus. Alexāder vero mortuo calano cōuiuia ce-
lebrari iuſſit. ſed anteq̄ moreret̄: cū rogauit ſiqd vellet vt
diceret. q nihil aliud reſpōdiſſe fert̄ niſi: te ꝓpe diē Baby
lone videbo. Cic. lib. de diuina. i. Calanus indus cū deſcē
deret in rogū ardentē. o p̄clarū ingt diſceſſum e vita: cū vt
Herculi cōtigit mortali corpore cremato in lucē aīus ex-
ceſſerit. Cūq; Alexander eū rogaret: ſiqd vellet: vt diceret:
optime igt: ꝓpe diē videbo te. qd̄ ēt cōtigit. rurſus de hoc
Calano mētionē facit lib. ii. Tuſ. qōnū. & Stra. i deſcriptōe
īdiæ plurima de his Gymnoſophiſtis. atq; calano. Ty
rus. ciuitas phœniciæ inter oēs memorāda: teſte Curtio.
Vid illa nōne? quia a ꝓpoſito diſcedere videbat̄:
reddit rationē: cur hæc videant̄ ſuperiorib9 ſimil-
lima. Nōne ludibria. qa natura in corporibus
humanis quodāmodo ludere viſa eſt: voluiſſe & noua
q̄dā facere: Cæteꝝ qa natura ꝓueniunt: & p̄ter naturam
fuerunt. Nā & pruſia. Poſt præfationē ſeqtur narratio
eoꝝ: quæ a natura fuere aliena. Os equaliter extentū.
os vnū tenus ore cōtinuatum. Solinus. Quidā cum den
tibus ꝓcreant̄: vt. Gn. Papirius Carbo. vt. M. Curio Den
tatus ob id cognominatus. quidā ēt vice dentiū cōtinui
oſſis armant̄ ſoliditate: qualē filium Bithynioꝝ regis Pru
ſias. Abbreuiator: Pruſias inquit rex Bithyniæ oīum hu-
millimoꝝ fautor: atq; vicioꝝ a Nicomede filio: adiuuāte
Attalo rege Pergami occiſus eſt: Habebat alium filium: qui pro ſuperiore ordine dentium enatum habuiſſe vnum os conti
nens dicitur: Plinius libro. vii. natu. hiſto. Aliqui vice dentium continuo oſſe vno gignuntur ſicut Pruſiæ regis Bithyniorum
filius ſuprema parte oris. Ad vſum. Ad vtendum. nam ita cōmode epulabatur: ſicut cæteri: qui in plures partes diuiſos
habentes dentes. Mithridatis regis ponti hoſtis. Popu. Ro. ad quem debellandum primo Sylla. deinde Lucus. poſtremo
Pōpeius miſſus eſt: qui bellū illud cōfecit. Hunc igitur poſt profligatū exercitū fugientē filiam hāc comitatā fuiſſe Cic. dicit.
Ec illius quidem paruæ admirationis. Hunc Solinus Strabone nominatum fuiſſe tradit: quem Varronis teſtimo
nio centum triginta quinq; milia paſſuum proſpexiſſe dicit. ſolitūq; exeuntē a Carthagine claſſem punicam: nu-
merūq; nauium ex lilybetana ſpecula manifeſtiſſime notare. quod idem teſtatur Plinius lib. vii. natura. hiſto. Cice.
tradit iliadem omnem ita ſubtiliter in membranis ab hoc ſcriptam: vt teſta nucis clauderetur.
ASCE. Q. VAE &c. Affert exemplum de Alexādro Philippi filio dicens. Quæ neceſſitas. i. violentia fatalis: tam pertinax. i. ineui-
tabilis in patre. ſ. Philippo: apparuit ſimilis &. i. etiam in Alexandro filio. ſ. eius: hoc eſt Philippi. Siquidem Calanus indus:
quia vnus e Gymnoſophiſtis ſuperiacturus. ſ. in lectica aurea ſe rogo ardentiſſimo. i. in rogum ardentiſſimum: interpellatus
i. ab inſtituto pauliſper impeditus: dum interrogaretur: ab eo. ſ. Alexandro: ecquid. i. an ne aliquid mādaret: aut vellet dicere:
inquit ego videbo te o Alexander: breui. ſ. tempore (Quinetiam: qui eandem rem recitant: locum addunt: dicunt enim di-
xi ſſe breui te Babylone videbo) nec ſup. dixit: id ſine cauſa: quia rapida. i. nimis ſubita mors Alexandri: ſubſecuta eſt volun
tarium exceſſum e vita: eius. ſ. Calani. Regios &c. Pulchre præparat narratione plebei exempli dicens: Caſus remigis. ſ.

cuiuſdam æquat magnitudine miraculi interitus regios:vt Philippi.Alexandri:& aliorum: quem.ſ.remigem haurientem.i.euacuantem in littore tyriorum:ſentinam.i.receptaculum ſordium in baſe nauis:cum fluctus abieciſſet e naui:fluctus contrarius:rettulit eum percuſſum altero.i.oppoſito latere in nauem.ſ.vnde excuſſus iam erat.Itaq̃.i.& ita:gratulatio fuit permixta cõplorationi ſimul miſeri:quia iam excuſſi in mare:ac felicis:quia relati in nauem vi oppoſiti fluctus.¶Quid illa:&c.Ordo eſt.Quid illa ſup.credenda ſunt fuiſſe.nõne credenda ſunt fuiſſe : ludibria naturæ in corporibus humanis.q.d.maxime:quidem.i.certe tamen tolerabilia:quia caruerunt ſæuitia;cæterum.i.ſed quantum eſt de reliquo:&.i.etiam ipſa annumeranda ſunt miraculis.Nam filius Pruſiæ regis Bithyniæ:eodem nomine:quo pater:hoc eſt etiã pruſias dictus:habuit pro ſuperiori ordine dentium.i.loco ſuperioris ordinis dentium vnum os extentum æqualiter: nec ſup.habuit ipſum ad ſpeciem deformẽ:nec ad vſum incõmodum in vlla parte.¶Mitridatis &c.Ordo eſt.Vero pro ſed.Diripetine filia Mitridatis regis:nata Laodice regina:duplici ordine dentium admodũ.i.multũ deformi:fuit comes fugæ patris deuicti a Põpeio.ſ.magno.¶Nec illius.Paucis abſoluit alia miranda in virtute ſenſitiua:in mẽbris in morbis hoĩum & in ſimilibus dicens.Nec qdẽ oculi illius:videlicet Strabonis:aut Lincei:ſup.ſunt:aut fuerunt admirationis paruæ:imo maxime:quẽ cõſtat eſſe vſum tã certa acie.i.acumine luminũ.i.oculo:vt ĩtueret.i.ĩſpiceret a lilybeo ꝓmõtorio ſiciliæ:claſſes egrediẽtes portu carthaginẽ.

OLIV. ¶OCVLIS.Hunc linceis oculis fuiſſe dicunt.¶A lilybeo portu.ſ.Siciliæ.nam lilybeum promontorium eſt Siciliæ:multum autem a Sicilia ad Cartaginem diſtare dicitur : & vt tradit Solinus : centum triginta quinq̃ milia paſſuum interſunt.¶Admirabilius Ariſtomenis.Athenienſes cum meſſenis bellum graue: & longum geſſere.meſſeniorum dux fuit Ariſtomenes:qui tanta calliditate fuiſſe dicitur:vt ſæpe Athenienſes deciperet.quorũ ſæpe vrbem ingreſſus:& aliquãdo captus:atq̃ in vincula coniectus calliditate ſua aufugerat:quod cum ſemel atq̃ iterum & tertio feciſſet:conſtituerunt Athenienſes illum rurſus captum interficere:quod etiam fecere.ſed admirati verſutiam hominis voluerunt eius capti.& occiſi cor inquirere:qđ execto corpore piloſum inuenerunt.¶Pilis refertum:nam qui pilis abundant: ſolent aſtutiores eſſe.

AT poeta antipater.Hic quo die natꝰ erat: eodẽ ſemper febri laborabat omnibus ãnis : & cum diu vixiſſet.poſtq̃ ætatis ſuæ tempꝰ deſtinatum appropinquaſſet:eo die & eodem genere morbi cõſumptus eſt.¶Patrimonii poſſidendi:quia comiter poſſidebant patrimonia a parentibus relicta : & ex his comiter impenſas faciebant ſtudiorum:quibus operam dabant.¶Tam æqualem.Quis inquit hanc concordiam:& amicitiam ac ſocietatem deo non tribuit.¶Liberis ſicut in filia Mithridatis.Aut in rege.ſ.pruſia.¶Viris eruditiſſimis.Polyſtrato:& Hippoclide.¶Inuate.ſ.Antipatre.¶Homine ſortis ignotæ.ſ.Strabone: quia acutam aciem habuit.¶Omnis bonæ:quia ex natura bona: & mala omnia comparantur ſm philoſophorum ſcientiã:quo Plato princeps:eſt qui dicit:nihil niſi ex ante ſubiecta natura procreatum eſſe.quod a noſtra religione alienum eſt:nã Deus omnia ex nihilo creauit: ſed naturam poſſumus accipere naturantem : & non naturam naturatam.¶Ne ipſa quidem.ne dum philoſophi:qui rerum naturalium ſcientiam habuerunt.

Natura materiæ artifex.

Oculis eius ad mirabilius Ariſtomenis Meſſenii cor quod Athenienſes ob eximiã caliditatẽ exectũ, pilis refertũ iuenerunt,cum eum aliquoties captũ: & aſtutia elapſum,cepiſſẽt.

¶De Antipatro Poeta.

ET poeta Antipater Sidonius,omnibus annis,uno tãtũmodo die,quo genitus erat, febri implicabatᷣ.Cumq̃ ad ultimam ætatem perueniſſet:natali ſuo certo illo circuitu morbi conſumptus eſt.

¶De Polliſtrato & Hippoclide.

HOc loco apte referãtur Polliſtratus,& Hippoclides Philoſophi eodem die nati,eiuſdem præceptoris Epicuri ſectam ſecuti:patrimonii etiam poſſidendi,alendeque ſchole communione coniuncti,eodemq̃ momento temporis ultima ſenectute extincti: tã æqualem fortunæ pariter,atq̃ amicitiæ ſocietatẽ,qs non ipſius cœleſtis Cõcordiæ ſinu genitã,nutritam,& finitam putet? Quapropter hoc potiſſimũ fuerit,aut in liberis potẽtiſſimi regis:aut in rege clariſſimo:aut ĩ uate ingenii florẽtis:aut in uiris eruditiſſimis:aut in hoĩe ſortis ignotæ,ne ipſa quidẽ omnis bonæ,maleq̃ materiæ fœcũda artifex Natura,rationẽ reꝝ reddiderit.

ASCE. ¶OCVLIS & cætera.Ordo eſt.Cor Ariſtomenis Meſſenii ſup.fuit admirabilius oculis eius.ſ.iam dicti:quod.ſ.cor Athenien.exactum.ſ.ſecando pectus eius extractum:ob calliditatem eximiam:quam putabant habere ſedem in corde.inuenerunt refertum pilis:hoc eſt piloſum:ſeu hirſutum:cum cepiſſent cum captum.ſ.prius aliquoties:ſed elapſum aſtutia.¶At.i.ſed: Antipater poeta Sidonius:implicabatur febre omnibus annis:vno tantũmodo die:quo genitus erat : & cũ perueniſſet ad vltimam ætatem:conſumptus eſt natali ſuo.i.die quo natus fuerat:illo certo.i.infallibili circuitu.i.per circulum anni reditu morbi.¶Hoc loco:& cætera:Ordo eſt.Poliſtratus:& Hippoclides philoſophi referantur.i.recitentur apte hoc loco: qa ſimile quiddam paſſi ſunt:referantur dico.i.referendo dicantur:nati eodem die: & ſup.ſicuti ſectam eiuſdem præceptoris: videlicet epicuri:& coniuncti etiam cõmunione patrimonii poſſidendi: & ſcholæ alendæ:& extincti eodem momento temporis:ſup.in vltima ſenectute:Quis non putet tam æqualem ſocietatem fortunæ.i.rerum externarum : pariter ac amicitiæ gen tam.nutritam.i.adultam:& finitam ſinu ipſius concordiæ cæleſtis:quaſi dicat merito nemo non putet : hoc eſt vnuſquiſq̃ putet.Quapropter hoc fuerit potiſſimum.i.quæ fuerit potiſſima ratio:cur hoc:quod dictum eſt: eueniret potiſſimũ: aut in liberis potentiſſimi regis:vtpote in filia Mithridatis:aut in rege clariſſimo videlicet Pruſia:aut in vate florẽtis ingenii ſ.Simonide:aut Antipatro:aut in viris eruditiſſimis:vt in Athenien.illo:& his ſectatoribus epicuri Poliſtrato & Hipoclide: aut in homine ſortis.i.conditionis ignotæ:vt in Strabone illo linceis oculis prædito:ne quidem ipſa natura.ſ.naturans : vtpote artifex fœcunda omnis materiæ bonæ & malæ:reddiderit.i.reddere poſſit rationem rerum.ſ.quæ contigerunt.¶Non magis.Optimo pede progreditur ad recitanda mira : quæ in ratione : aut etiam vita carentibus natura producit dicens.Non magis ſup.rationem rerum ſupradictarum reddiderit natura q̃ quid ita.i.cur : aut quia ratione : ipſa ſup.dilexerit tantopere capreas ſiluestres genitas Cretæ.i.in Creta inſula (Sunt qui legant : qui ita : certum enim eſt : qui quaſi ablatiui caſus a nominatiuo quid aduerbialiter ſæpe poni pro quomodo ; vt.Qui fit Mecœnas &c.certum etiam eſt:quid ita particulam aptam interrogationi ſolere poni pro cur:aut quare:quocirca legam:qui ita : niſi ſequatur tantopere: nam ita tantopere dicendo videtur ita redundare.

THE. ¶QuOD Athenienſes.Herodotꝰ.Plutarchus:Rhianus:Polyenus:Pauſanias:& Stephanus in mentione ciuitatis Andaniæ tradita Spartanis exectum:nec aliter hiſtoriæ fidem conſtare Ianus exiſtimat.Itaq̃ corrige lacedæmones.

non magis,quã qui ita ſylueſtris capreas,Cretæ genitas,tãtopere dilexerit,quas ſagittis cõfixas ad ſalutare auxiliũ herbæ Dictami,tantũ non ſuis manibus deducit:efficitq̃ ut concepta ea continuo & tela,& uim ueneni,uulneribus reſpuãt.Aut ĩ Cephalenia inſula,cum omnia ubiq̃ pecora hauſtu aquæ quotidie recreentur,in ea pecudes maiore ex parte anni ore aperto ex alto uentos recipientes,ſitim ſuam ſedare inſtituerit.Aut quapropter Crotonæ in templo Iunonis Laciniæ aram ad omnes uentos immobili cinere donauerit potiſſimum.Vel quare alteram in Macedonia.alteram in Caleno agro aquam propietatem uini,qua homines inebrientur,poſſidere uoluerit.Non admiratione iſta: ſed memoria proſequi debemus.Cum ſciamus recte ab ea plurimum licentiæ uendicari: penes quam infinitus cuncta gignendi labor conſiſtit.

OLIV. ¶NON magis.Non magis inquit rationem reddere poſſem:cur hæc miracula in eiuſmodi hominibus natura eſſe voluerit.¶Quam qui.pro quomodo.¶Sylueſtres capreas.Plinius libro vigeſimo quinto ceruas non capreas dicit.Simplicius inquit:Ceruæ monſtrauere elaphoboſcon : de qua diximus.Item elſinem a partu dictam:oſtendere:vt indicauimus: dictamum:vulneratæ:eo paſtæ:ſtatim decidentibus telis.nam libro octauo dixerat:dictamum herbam extrahendis ſagittis monſtrauere percuſſæ eo telo:paſtuq̃ eius herbæ eiecto.¶Capreæ.ſunt capreæ ſylueſtres: & capræ domeſticæ : ſed in Creta capreæ ſylueſtres confixæ ſagittis:ſi modo periculum inſtantis mortis euadere poſſint:per ſe ad dictamũ herbam confugiunt:qua guſtata & tela vim veneni repellunt:quod quidem a ſecreta quadam naturæ ratione proficiſcitur auxilium dictami.Dictamus penultimam producit.Virgilius lib.duodecimo.Dictamum genetrix cræteacarpit ab ida.¶Tantum non: ideſt ferme inquit ipſa natura ſuis manibus eas deducit ad remedium dictami ſaluberrimum.¶Concepta.comeſta.¶At in Cephalenia:Plinius libro ſeptimo conſtat in luſitania circa Vlyſiponem oppidũ & tagum amnem ; equas fauonio flante obuerſas animalem concipere ſpiritum:idq̃ partũ fieri:& gigni perniciſſimum ita.ſed triennium uitæ non excedere: quod etiam beatus Auguſtinus confirmat libro de ciuitate dei:q̃ equæ videlicet ore aperto vẽtos excipientes concipiant vnde Virgilius.Sic omnes verſæ in Zephirum ſtant rupibus altis.exceptanq̃ leues auras.& ſæpe ſine vllis coniugiis vento grauidæ:mirabile dictu.Solinus in proximis inquit Vlyſipponis equæ laſciuiunt : mira fœcunditate.nam aſpirante fauonii vento concipiunt : & ſitientes viros aurarum ſpiritu maritantur.Varro quoq̃ dicit : in vlteriore Hiſpania verno tempore:equas nimio calore commotas:contra frigidiores plagas : & ventos ora patefacere ad ſedandum calorem : & eas exinde concipere : edereq̃ pullos: licet veloces : diu tamen minime duraturos.¶Ex alto.quia inedito loco conſiſtunt:vt ventos commodius capiant.Vnde Virgilius Stant rupibus altis.¶Aut hoc etiam: Solinus commemorat templum Crotonæ eſſe iunoni conſecratum : cuius ara expoſita eſt aperto aeri:ita vt ab omni regione venti perfluantes in ea ſpirare poſſint : & tamen illic cinerem ſacrorum immobilem permanere.¶Quapropter.Nec etiam rationem reddiderim: quamobrem natura voluerit.¶Crotonæ.quæ ẽ ciuitas Calabriæ:& eſt genitiuus aduerbialiter poſitus : ac ſi diceres Vicentiæ.¶In Caleno agro.a calibus quod oppidum eſt in Campania dictum pluraliter hæc cales calium.quia homines inhebrientur : non ſecus : ac ſi vinum bibiſſent.¶Licentiæ plurimum vendicari.qui plurimum laboris ſuſtinet : hic debet aliquanto plus licentiæ ſibi cæteris aſſumere.ergo cũ tantus ſit naturæ labor: vt per eam cuncta gignantur:non mirandum eſt: ſi dum vires ſuas oſtendit : tantum ſibi licentiæ vendicat:vt plæraq̃ faciat:quorum cauſam hominibus ignotam eſſe velit.¶Gignendi.de natura naturante intelligit:ſed ſi vere intelligitur natura naturans:deus eſt.

Capræ

Caleno ager.

ASCE. ¶QuOD non vacat : ſi quid ita pro vna ponatur particula)quas:ſcilicet capreas:confixas ſagittis natura deducit : tantum non:ideſt non ſolum:ſuis manibus:ideſt naturali inſtinctu:ad auxilium ſalutare herbæ dictam:ideſt.ſ.nomine : quæ in creta ſponte naſcitur:efficitque:ideſt etiam:vt ea:ſcilicet herba concepta:ideſt in ventrem redacta a capræis: ipſæ capreæ reſputant:ideſt eiiciant : quaſi expuendo & euomendo vna cum hærba:vulneribus.ſcilicet ſagittarum : & ita non ſolum e ventre:ſed vbicunque fuerint vulnera:& tela:& vim vene:quo armari ſolent ſagittæ.Aut(repete quid ita:ideſt cur)in cephalenia inſula:quam luſitaniæ vicinam hic Oliuerius videtur inuenere:cũ altera ſit:aut ſaltem cephalonia inſula maris ionii: cum.ſ.ita ſit:q̃ pecora recreentur:vbique quotidie hauſtu aquæ:cur natura inſtituerit pecudes ſedare ſitim ſuam recipiẽtes: ſcilicet in pulmonem:ventos ex alto:ſcilicet aere:ore:aperto.ex maiore parte anni : quia non in ſuprema bruma:in ea: ſcilicet inſula.vacat illud in cephalenia:aut in ea:niſi alterum gratia alterius poſitum dicas:nam ſatis eſſet aut in cephalenia: & cætera.Neque tametſi equæ ex aere concipiunt in hiſpania neceſſe ſit dicere : pecudes illic ſolum aere loco potus veſci: aut quapropter natura donauerit potiſſimum:ideſt maxime omniũ aram in templo Iunonis laciniæ:Crotonæ:ideſt:quod templum habet crotonæ:quæ eſt ciuitas calabriæ iuno:cinere immobili ad omnes ventos:quia peracto ſacrificio:& incenſa victima:vt hoſtia cinis derelictus in ara a nullo vento agitatur:vel quare natura voluerit:alteram aquam : ideſt fontem vnum.in macedonia:& alterã aquam:ideſt alterum fontem in agro caleno: ideſt iuxta cales oppidum campaniæ italicæ: poſſidere proprietatem vini:qua homines inebrientur.Nos debemus iſta:ideſt iſtiuſmodi miracula naturæ:proſequi:non admiratione:quia non eſt mirum:ſi natura tantum poteſt:ſed memoria.cum ſciamus plurimum licentiæ: ideſt auctoritatis:aut potentiæ:cuius non conſtet nobis ratio:vendicari.ideſt appropriari ſibi:ab ea:ſcilicet natura naturante:penes quã: ideſt in cuius poteſtate:conſiſtit labor infinitus:ideſt officium immenſum gignendi cuncta:ſcilicet quæ vult.

OLIV. ❡A Tito Liuio. Hoc miraculum Liuius narrat in ſecunda decade primi punici belli: quam nos amiſimus Aulus Gelius li bro ſexto capitulo tertio. Tubero inquit in hiſtoriis ſcriptum reliquit: bello primo punico. Attilium Regulum conſulem in Aphrica caſtris apud Bagradam flumen poſitis prælium grande: atq; acre feciſſe aduerſus ſerpentem inuſitatæ immanita tis. eumq; magna totius exercitus conflictione: balliſtis: atq; captapultis diu oppugnatum: eiuſq; interfecti longũ corium pedes centum & viginti Romam miſiſſe: Plinius libro octauo. Nota eſt inquit in punicis bellis ad flumen Bagradã a Re gulo imperatore baliſtis: tormentiſq;: vt oppidum aliquod expugnata ſerpens: centum viginti pedum longitudinis pellis eius: maxillæq; vſq; ad bellum Numantinum durauere in templo. ❡Apud Bagradam fluuium: qui præter vticã labitur. quæ diſtat triginta milia paſſuum a carthagine. ❡Vſu amnis. quia non audebant appropinquare mili tes fluuio: vt aquam inde haurirent. ❡Voluminibus: qa longitudine caudæ corripiebat milites complures: & ita illos præmebat: vt necaret. ❡Eliſis: diſſipatis: laceratis: ❡Telorum ictu. nam tela in eum cõtorta penetrare nõ poterant. ❡Baliſtarum tormentis: ideſt machinis: qbus ſaxa maiora mittuntur. ſed hoc loco balliſta ſine dubio videtur ſignificare ſaxum maius: quod machina mittit. & dicitur balliſta βαλλεῖν a iacendo. vnde lectum eſt etiam balliſtas talentarias eſſe. i. ſeptuaginta librarũ ſaxa: vnde hoc loco ſequitur. ſilicum crebris: & põderoſis ver beribus. ſed balliſta a græcis accipitur pro tormento mœ nia concutiente: in qua ſignificatione ſæpius inuentum eſt apud poetas Ouidius libro primo de triſtibus. Quã graue balliſtæ mœnia pulſat onus Lucanus pro inſtru mento haſtam quandam iaciente accepiſſe videtur. cum ait. Neq; enim ſolis excuſſa lacertis: lancea: ſed tenſo bal liſtæ turbine rapta. ❡Procubuiſſe: poſtquam tandẽ trãſ fixa ſagitta occubuit.

Bagrada flu.

❡De mirabili magnitudine & lõgitudine ſerpẽtis.

QVæ quia ſupra uſitatã rationẽ excedẽtia at tigimus, ſerpentis quoq; a Tito Liuio cu rioſe pariter, ac facũde relatæ fiat mentio. Is enim ait in Africa apud bagradam flumen tantæ magnitudinis anguẽ fuiſſe: ut Attilii Reguli exerci tũ uſu amnis prohiberet: multiſq; militibꝰ ĩgẽtiore correptis, compluribus uoluminibus caude eliſis, cum telorum iactu perforari nequiret: ad ultimum, baliſtrarũ tormẽtis undiq; petitam, ſilicum crebris, & põderoſis uerberibus procubuiſſe: omnibuſq; & cohortibus, & legionibus ipſa Carthagine uiſam terribiliorem. atq; etiam cruore ſuo gurgitibus im butis, corporiſq; iacentis peſtifero afflatu, uicinæ regiõe polluta Romana ĩde ſummouiſſe caſtra: dici belluæ coriũ. C. xx. pedum lõgum, in urbẽ miſſum.

ASCE. ❡ET quia & cætera. Affert ad cætera miranda naturæ ſerpentis ad Bagradam reperti ſtupendam longitudinẽ dicens. At: ideſt: ſed quia nos attigimus ſupra: ideſt in ſu perioribus exemplis: excedentia rationem vſitatam: ideſt conſuetam: quia multorum ratio a nobis reddi non poteſt: men tio ſerpentis relatæ: ideſt recitatæ a Tito Liuio curioſe pariter: ac facunde: fiat quoq;: ideſt etiam ſup. a nobis. Enim pro qa. is: ſcilicet Titus Liuius ait anguem fuiſſe in aphrica apud Bagradam flumen tantæ magnitudinis: vt prohiberet: ideſt arce ret exercitum. Attilii reguli vſu amnis: ideſt aquatione: & multis militibus correptis: ideſt raptim reuocatis ingenti ore. ſcili cet anguis: aut ſerpentis: compluribus voluminibus: ideſt ſpiris: aut anulis caudæ eliſis: ideſt effractis: cum nequiret perfo rari iactu telorum: ait ſup. ipſam petitam (frequenter: & anguem: & ſerpentem fœminino genere pronuntiat Valerius) ad vl timum: ideſt tandem vndiq;: ideſt ex omni parte: tormentis balliſtarum: ideſt machinarum eiaculantium ligna: lapides: & ſi milia: procubuiſſe: ideſt proſtratam eſſe crebris: & ponderoſis verberibus ſilicum: ideſt lapidum duriſſimorum: & ſup. ait: ip ſam ſerpentem viſam ominibus: & cohortibus: & legionibus ſup. Romanis: terribiliorem ipſa carthagine: quam ſerpentem illam (ſi textus haberet: & carthagine dicerem de cohortibus: & legionibus punicis loqui) Atq; dictus Liuius dicit ſerpẽtem ſummouiſſe: ſcilicet occaſionaliter: Romana caſtra inde: ideſt ab eo loco: gurgitibus: ideſt fluctibus aquarum imbutis: ideſt poſtquã imbuerat gurgites aquarum ſuo cruore: & vicina regione polluta: ideſt infecta: & corrupta peſtifero afflatu corpo ris iacentis: ideſt proſtrati. Dicit etiam Liuius: corium belluæ ideſt immanis ſerpentis longum cẽtum viginti pedes miſſum in vrbem. ſ. Romã. Sunt qui legunt quod ſi eſt ſubauditur longitudine: vt ſit longum longitudinem. cxx. pedum.

THE. ❡DICTAMI. Dictamus eſt herba paſſim proueniens in Creta: de cuius vi inter naturæ miracula refert Ariſtoteles ea dem: quæ Valerius. apud Aratum mallotes Zenodotus ΔΊΚΤω ΕΥΕΎωΔΕΙ Dictamum putat intelligendum vel ex eo: qd odorum vocat. Ad faciles enim partus hæc herba ſuſternitur: vnde Euphorion leithias ea coronatas inducit. ❡In Mace donia Vitruuius Architecton: & Plinius in Paphlagonia.

OLIV. DIues & præpotens naturæ regnum. Incipit tunc ſecundus liber in quo ferme hæc omnia continentur: inſtituta maiorum: diſciplina militaris: ius triumphandi: cenſoria nota: & virorum maieſtas. Facit autem præfationem: qua nos reddit attentos: cum oſtendat: quibus primo de rebus dicturus ſit: videlicet de inſtitutis maiorum: quæ ad id pertinent: vt vitæ noſtræ præſenti eorum exemplis conſulere e poſſimus. Captat inſuper beniuolen tiam ab Imperatore Tiberio: cum dicat: ꝙ ſub eius imperio feliciter viuatur ad confirmandum ſtatum præſentem: exem pla hæc proficiunt. Vtitur vero tranſitione: colore rhetorico: cum quibus de rebus dixerit: & de quibus dicturus ſit breuiter oſtendit: poſtq̃ inquit de poteſtate naturæ ſuperiori capi tulo diximus: nũc de priſcis inſtitutis dicere incipiemus. ❡Sunt autem inſtituta: mores ratione: & conſilio com probati. ❡Diues trium generum eſſe hoc loco a parte videmus. ditia vero a dite inuenitur. ❡Iniiciam ſtilum: ſcribere incipiam. nam iniicere eſt immittere: inſerere: im ponere. ab in & iacio: quaſi intro iacere. Iniic are vero imbuere: ſanctificare: innouare: hoc loco iniicere inci pere ſignificat vnde initium principium. ❡Cæterarum. quia non domeſtica ſolum: ſed externa quoq; cõmemo rabo. ❡Sub optimo principe: ſcilicet Tiberio: nec ſine adulatione hoc dicit. ❡Elementa. principia vnde quat tuor elementa rerum omnium primordia philoſophi eſſe voluerunt: ꝙ ab his gignerentur cuncta. & ideo per ſimilitudinem cuiuſlibet rei principium: non abſurde dicimus elementum. ❡Præſentibus moribus: nam ve tera exempla præſentibus auctoritatem præſtant. nam quanto maioris auctoritatis eſſe videbantur hi: a quibus hæc documenta manauerint: tanto ea etiam nobis vide buntur eſſe ſanctiora.

Diues triũ generum.

❡Valerii Maximi Liber Secundus.

❡De Inſtitutis antiquis.

DIVES, ET PRAEPOTENS naturæ regnum ſcrutatus, iniiciã ſtylum tam noſtræ urbis, quam cæterarum gentium priſcis, ac memorabilibus inſtitutis. Opus eſſe enim cognoſci huiuſce uitæ, quam ſub optimo principe feli cem agimus: que nam fuerint ele menta: ut eorum quoq; reſpectus aliquid præſenti bus moribus proſit.

❡De nuptiis.

APud antiquos nõ ſolũ publice, ſed ẽt priua tim nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſum pto. quo ex more nuptiis etiam num Au ſpices ĩterponunt: q̃ quis auſpicia petere deſierint: ipſo tñ noĩe ueteris cõſuetudinis ueſtigia uſurpant.

APud antiquos: Hoc inſtitutum apud Liuium libro primo. plane dignoſi poteſt: vbi dicit: non prius regnum acceptum fuiſſe a Numa Pom pilio ſecundo Romanaꝶ rege q̃ deos auſpiciis ille con ſuleret. Is enim in loco edito aſcendens lituo ſpacia de ſcripſit in cælo ab oriente: ab occidente: a meridie: a ſep tentrione: proſpiciens quantum oculi ferre poterant: & partem ab oriente appellauit anticam. ab occidente po ſticam: a meridie dextram: a ſeptentrione ſiniſtram: deinde cum operto capite ſtetiſſet: animo concepit: quæ auſpicia: & qua parte mitti vellet: quibus miſſis: continuo. rex creatus eſt: & in regnum acceptus. ❡Auſpicio: ab aſ pectu auium: ꝙ propter earum aſpectum: intelligebatur: quid placeret: diſpliceret ue diis. ❡Ipſo tamen nomine: qui eo quod auſpices appellantur tametſi auſpicia non petarit: apparet tamen eos aliquid ex conſuetudine ma iorum: qui omnibus in rebus auſpiciis vtebantur reti nere. Vnde Lucanus in receptione Martiæ Catonis ait. Contentiq; auſpice Bruto. ❡Auſpicia: ab aſpiciendis auibus: vt dixi: ſiue præpetibus: ſiue oſcinibus: nam præ petes aues erant: quæ volatu ſuo futura præñũciabant: oſcines vero: quæ non volatu tantum: ſed etiam garritu ſignificabant: quæ inſtare viderentur.

Auſpicãdi cõſuetudo.

ASCE. DIues & præpotens congruo progreſſu: tranſit ad ſecundi libri ſerreginem ſiue argumenta. Nam in primo de rebus diuinis pulchro ordi ne tractauit: ita vt a dei cultu: & mirabilibus ad naturæ miracula ſit progreſſus: cum tamen natura ſine deo nihil poſſit: imo natura: quam naturantem vocant deus ipſe ſit: nunc autem: quæ proximæ ad res diuinas accedunt vtpote inſtituta: ac mo res hominũ primo loco proſecuturus dicit. Ego ſcrutatus regnũ naturæ diues: & præpotẽs (vnde patet: noĩa in es neutrum genus nõ penitus reſpuere: vt depoſitũ tibi ſoſpes erit &c.) iniiciã ſtilum. i. ſcribẽdi munus. inſtitutus. i. moribꝰ viuẽdi priſcis i. veteribus: ac prioris ſæculi: ac memorabilibus. i. quæ & antiqua ſunt: & memoratu digna: tã noſtræ. i. Romanæ vrbis. i. ciui tas hoc loco: q̃ cæteraꝶ gentiũ. Enim pro qa: opus eſt. i. operæpretiũ elemẽta. i. primas inſtitutiones: & ſemina huiuſce vitæ: quã agimus felicẽ ſub optimo prĩcipe videlicet Tyberio: cognoſci. i. vt cognoſcant: quænã. i. qualia fuerint. Si eſſe cognoſſe aut cognoſcere facilior eſſet ordo. Ideo opus eſt: vt reſpectus. i. cõſideratio eoꝶ. ſ. elemẽtoꝶ pſit quoq;. i. etiã aliquid. i. in ali quo moribus pſentibus. i. æui pſentis. Ideo. n. antiqua legimus: vt ſi bona ſint: imitemur. ❡Apud antiquos. Memoraturus inſtituta antiquoꝶ bene auſpicat ab auſpiciis nuptiaꝶ: vt q̃ ſint antiquiſſimũ: & firmiſſimũ in humana ſocietate vinculũ. Docet itaq; primũ cur is: q nuptiis pẽſt: ex parte viri auſpex dicat. (Nã q̃ fœminæ pẽſt pnuba dicit) qa inqt antiq nihil ſine auſpicio faciebãt. Ordo eſt nihil. i. nulla res: nullũ ue negociũ gerebat apud antiquos. i. priſcos Romanos: nõ ſolũ publice ſed etiã priuatim. i. in re priuata: niſi auſpicio ſumpto prius: ex quo more auſpices interponuntur etiã nunc nuptiis: qui. ſ. auſpices: q̃uis deſierint petere auſpicia: tamen veſtigia veteris conſuetudinis vſurpantur. i. in vſum adducuntur ipſo noĩe.

OLIV. ¶FOEMINAE hoc inſtitutum ſatis abhorret a conſuetudine noſtra:& indecorum eſt:vt viri cœnantes recubent:quam
conſuetudinem adhuc græci ſeruant.cubito enim innixi:ſiue proſtrati:& iacentes epulantur.¶Sedentes. Viri quidem re
cubabant ſtrati:mulieres vero ſedebant : Legitur in vita Catonis quod paulo antequam ſe Vticæ interimeret: ſedens cœ
nauerit : quemadmodum poſt ciuile bellum conſueuerat : nam ante:niſi cum dormiret:ſemper ſtabat:vel nunq̃ iacebat.
¶Cœnitabant : quia vt refert Seruius:& Iuuenalis teſtatur:apud maiores prandia non fuerant in uſu.unde Iuuenalis.
Quis fercula ſeptem : ſecreto cœnauit auus? & ſunt qui dicant primum qui prandii conſuetudinem in urbem Romanā
introduxerit : fuiſſe Marium propter illud carmen:Exul
ab octaua Marius bibit.ego uero ante Mariū & priſcū
& arpinatem prandia in uſu fuiſſe legi.Ply.libro.xxxiii.
ubi loquitur de.Qu.Aelio tuberōe.L.Pauli genero.Qu.
Aelium inquit cum legati ætolorum in conſulatu pran
dentem in fictilibus adiſſent.miſſa ab his uaſa argen
tea non accepiſſe. Conſtat autem hunc Aelium multo
ante fuiſſe q̃ Marium.¶Cōuictu.Iam temporibus Va
lerii hæc conſuetudo ſenſim aboleuerat apud homines:
ſed in epulo Iouis adhuc ſeruabatur.erat autem epulū
Iouis:q̄d alio nomine lectiſternium dicebatur.In capi
tolio enim ſtratis tribus lectulis: conuiuium apponeba
tur tribus diis:ioui:iunoni : & mineruæ.uel ut tradit Li
uius:ſex.ut paulo infra.Iupiter uero.i.ſimulachrum io
uis ſtatuebatur in lectulo recubans:iuno & minerua in
ſellis conſidebant ſed appoſitis epulis : non ipſi dii : ſed
ſeptem epulones conuiuia celebrabant. Quare autem
inuenta fuerint lectiſternia Liuius libro quinto docet:
Dicit eni grauis:peſtilenſq; omnibus animalibus æſtas
excepit urbem:cui inſanabili pernicie:quando nec cauſa
nec finis inueniebatur:libri Sybillini ex ſenatuſconſulto
aditi ſunt duumuiri ſacris faciundis lectiſternia tunc pri

Lecti-ſterniū.

Fœminæ cum uiris cubantibus ſedentes cœnitabāt. quæ conſuetudo ex hominū conuictu ad diuina penetrauit.nam Iouis epulo ipſe in lectulum, Iuno, & Minerua, in ſellas ad cœnā inuitabantur. quod genus ſeueritatis ætas noſtra diligentius in Capitolio, q̃ in ſuis domibus ſeruat : uidelicet quia magis ad rem pertinet dearū, q̃ mulierum diſciplina contineri. Quæ uno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur. Exiſtimabant enī eum præcipue matronæ ſyncera fide incorruptum eſſe animum:qui poſt depoſitæ uirginitatis cubile, in publicum egredi neſciret : multorum matrimoniorum experientiam, quaſi legitime cuiuſdam intemperantiæ ſignum eſſe credentes.

mum in urbe Romana facta per dies octo Apollinem : Latonamq; & dianam : Herculem ; Mercurium atq; Neptunū:
tribus q̃ ampliſſime tum apparari poterant ſtratis lectis placauere : priuatim quoq; id ſacrum celebratum eſt tota urbæ:
patentibus ianuis : promiſcuoq; uſu rerum omnium in propatilo poſito : notos ignotoſq; paſſim aduenas in hoſpitium
ductos ferunt: & cum inimicis quoq; benigne & comiter ſermones habitos iurgiis & litibus temperatum.uinctis quoq;
dempta in eos dies uincula:religioni deinde fuiſſe : quibus eam opem intuliſſent uinciri.Auguſtinus quoq; de ciuitate dei
de his mentionem facit.¶Conuictu.Alio nomine conuiuium dicimus:nam a conuiuendo dicitur: eo q; inter ſe conui
uere ſolent:eſt enim conuiuere ſimul viuere.¶Quod genus:ætate noſtra inquit conſuetudo iſta minime ſeruat᷑.¶Quia
magis.Plus auctoritatis habent exempla dearum q̃ mulierum. ¶Quæ vno contente matrimonio fuerant.Homines ſic
exiſtimant: id eſſe veriſſimum pudicitiæ ſignum vno poſtq̃ ſemel tantum cum viro vixerint : & vno contentæ marito : &
ita eſt profecto.nam vt inquit Iuuenalis : Ocius illud extorquæbis: vt hæc oculo contenta ſit vno.Eiuſmodi autem mu
lieres:quæ vno tantum matrimonio contentantur . μονόγαμοι græce dicuntur : ideſt monogamæ : vnius matrimonii.
¶Corona pudicitiæ honorabant᷑:quaſi pudiciſſime dicerentur.¶Matronæ.ſupple:quæ nō tranſierant ad ſecunda vota.
¶Sincera fide:pura ſincerum dicitur purum:quaſi ſine cera:ſicuti mel purum dicimus:quod ſine cera eſt.¶Poſt depoſitæ
virginitatis cubile:ideſt poſt primas nuptias:in quibus virginitas deponitur.¶In publicum egredi.neſcire publicari.¶Le
gitimæ intemperantiæ.quia licebat quidem ſecundas vel tertias agere nuptias.ſed tamen non ſine ſuſpitione fiebat libidi
nis cuiuſdam intemperate.& ideo legitimam intemperantiam appellat.

ASCE. ¶FOEMINæ &c.Quia poſt matrimonium ſequitur conuictus narrat conuiuendi modum dicens fœminæ cœnitabāt
ſup.apud antiquos(q̄d ex titulo intelligitur)cum viris cubantibus.i.incurue ſitis: & fere iacentibus:q̃ conſuetudo penetra
uit.i.penitus traſiuit a conuictu.i.conuiuiis hominum:ad diuina.i.res diuinas:hoc eſt ad ſacrificia:& officia: q̃ exhibent᷑
diis.Nam in epulo.i.ſolemni epulatione:& viſceratiōe:Iouis.i.q̄d ſup.nomine iouis offerebatur in templum:ipſe.ſ.iupiter
tāq̃ princeps:vt a quo facta ē denominatio:inuitabatur ad cœnam ſup.in lectulum.i.vt cum ſimulachro ſuo: q̄d in lectu
lo erat ad epulum appoſitum:digneturadeſſe in lectulo:iuno & minerua(Tres.n.illi inter magnos deos habebantur)inui
tabant᷑ in cœnā in ſellas.i.vt deſcēdant in ſellas.i.ſedes(nā ſella pro ſeda dicit᷑.)Quod genus ſeueritatis(vt.ſ.fœminæ : quæ
proniores ſunt ad cubandū ſederēt viris cubantibus)ætas noſtra ſeruat diligētius in capitolio.i.in ſacrario ſummoꝝ deoꝝ:
quale tunc erat in capitolio:q̃ in domibus ſuis.i.priuatis.videlicet.i.videre licet:cur id faciat : quia pertinet magis ad rem.i.
vtilitatē contineri.i.conſtringi diſciplina dearum q̃ mulierum.Alii legunt diſciplinam:vt ſit diſciplinam dearum contineri.i.
obſeruari magis q̃ mulierem.¶Quæ vno:&c.Videtur narrando ordinem rerum reſpexiſſe.Nam primo nubent fœminæ:
deinde cum viris cœnitant.tum ſi ita contigit:vt viris ſuperſtites ſint:aut viduæ manent: aut ad ſecundas trāſeunt nuptias:
laudat autē eas quæ vnis contentæ fuerint nuptiis:quas & religionis noſtræ principes ſic laudāt : vt in iuuenculis p̄ſertim
ſecundas nō dānent:melius enim eſt nubere q̃ vri.Ordo eſt.Vero pro ſed fœminæ:ſup.quæ fuerant cōtentæ vno matrimo
nio:honorabantur.i.ad honorē ornabant᷑ corona pudicitiæ.Enim pro quia:maiores ſup.noſtri exiſtimabant.i.iudicabant
eum aīum p̄cipuæ matronæ eſſe incorruptū:ſyncera fide.i.propter ſynceram fidem:qui ſup.animus:neſciret egredi in pu
blicum.i.nolit per ſecundas nuptias conſpectui mortalium exponi:poſt cubili virginitatis depoſitæ.i.poſtq̃ in primo ma
trimonio virginitatem depoſuerat . credentes experientiam multorum matrimoniorum eſſe ſignum cuiuſdam intempe
rantiæ.¶Repudium.Locutus de fœminarum in matrimonio honeſtate:affert:& virorum patientiam:qui multis annis li
bellum repudii dare ignorauerant dicens.Nullum repudium.i.nullum diſſidium:nullaq; ſeparatio per repudiationem al
terius coniugum interceſſit.i.interuenit inter vxorem & virum vſq; ad vigeſimum.& quingenteſimū annum ab vrbe con
dita:duorum ordinem imutat:nam moris eſt prius viros quā mulieres dicere & poſt centū numeꝝ minorem poſt ponere.

REPVDIVM.Dicit hoc inſtitutū apud antiquos ſeruatū fuiſſe.Centeſimū & qnquageſimum annū.Aulus Gelius OLIV.
diſſentit a Valerio lib.iiii.capi.iii.Dicit.n.memoriæ traditum eſt quingētis fere ānis poſt Romā conditam : nullas
rei vxoriæ neq; actiones:neq; cautiōes in vrbe Romana:aut in latio fuiſſe:qm̄ profecto nō deſiderabant᷑ : nullis
etiam tunc matrimoniis diuertentibus:Seruius quoq; Sulpitius in lib.quē compoſuit de dotibus : tum primum cautiones
rei vxoriæ neceſſarias viſas eſſe ſcripſit:cum Spurius Carbilius:cui ruga cognomentum fuit:vir nobilis diuortium cum vxo
rē fecit:quia liberi ex ea corporis vicio non gignerentur:anno vrbis conditæ quingenteſimo vigeſimo.iii.M.Attilio.P.Va
lerio conſulibus:atq; is Carbilius tradit᷑ vxorē:quam di
miſit ægregie dilexiſſe:cariſſimāq; morum eius gratia ha
buiſſe:& iuſiurandi religionē animo:atq; amori præuer
tiſſe:q; iurare a cenſoribus coacts erat: vxorem ſe libero
rum hn̄dorum gr̄a hiturū.Alio loco dicit idē Gelius hoc
diuortiū feciſſe de amicorū cōſilio:q; ſterilis eſſet.Diony
ſius.Quod autē lex ait:hæc de mulieribus pulchre ſe ha
buerit:teſtis fuit diuturnitas.cōſtat.n.itra quingentos vi
ginti ānos nullum Romæ fuiſſe diuortiū:cēteſima & tri
ceſima Olympiadæ cōſulibus.M.Pomponio:&.C.Papi
rio:q; primus vxorem ſuā dimiſiſſe dr̄:Spurius Carbilius
vir non obſcurus iurare coactus a cenſoribus liberorū
gratia ſe matrimoniū colere.erat āt ei cōiunx ſterilis quo
tn̄ facto q̄q̃ neceſſitatē populo inuiſus fuit.¶Sterilitatis
cā.Vitio corporis:q; videlicet filios nō cōcipet.¶Vocati
.ſ.viro:q̄uis nōnulli diuortiū fecerint: hoc tn̄ inſtitutum
ſeruauere:vt matronarū corpora:q̃ in ius vocarentur:ab
obſtetricibus non pertractarentur:vt pudicitiæ decus in
uiolatū maneret.hoc āt fiebat q̄do mulier:q̃ ſterilis eē di
cebat᷑:nō ſua cā hoc fieri dicebat:& iō adhibebant᷑ ob
ſtetrices:q̃ illius corpus pertractarēt:ſed earū q̃ in ius vo
cabant᷑:nō ptractabāt.¶Inuiolata ſtolæ.Nolebāt ne ue
ſtē q̄dē attingi mulieris in ius vocatæ: vt honor malue
ris oīno ſeruaret᷑:& ſtolæ:caſus nominatiuus eſt & græ
cum ἡ στολή τῆς στολῆς hæc ſtolæ huius ſtoles:&
eſt proprie ueſtis muliebris ad talos uſq; demiſſa.

¶De primo repudio.

REpudium inter uxorem, & uirum, a condita urbe uſq; ad uiceſimum & quingenteſimū annum nullum interceſſit. Primus autem Spurius Cabillius uxorem ſterilitatis cauſa dimiſit. qui quanquam tolerabili ratione motus uidebatur: reprehenſione tamen non caruit. quia nec cupiditatem quidem liberorum, coniugali fidei præponi debuiſſe arbitrabantur.ſed quo matronale decus uerecundiæ munimento tutius eſſet, in ius uocanti matronam corpus eius attingere non permiſerunt : ut in uiolata manus alienæ tactu ſtole relinqueretur.

¶De uſu uini mulieribus interdicto.

VIni uſus olim Romanis fœminis ignotus fuit : ne. s. in aliquod dedecus prolaberentur:quia proximus a Libero patre, intemperantiæ gradus, ad inconceſſam uenerē eſſe cōſueuit.cæteꝝ ut non triſtis eaꝝ & horrida pudicitia, ſed honeſto comitatis genere tēperata eſſet, īdulgētib. maritis, & auro abūdāti, & multa purpura uſæ ſūt.

VIni vſus.Hoc inſtitutum:q̄d apud maiores fuit
non memoria ſolū:verū ēt laude vr̄ eē digniſſi
mū:q; mulieres Ro.ſine vſu vini fuerint:idq; Va
le.valde probat:ſicut & probandū eſt hoc autē ideo cen
fuerunt:quia videlicet ad inconceſſam libidinē proximus ſit gradus:nā vbi uino calent mulieres:facile labunt᷑ in libidinē
vnde Terē.ſine cerere & baccho friget uenus.putabant ergo mulieres pudicas eſſe poſſe: ſi uino ſe abſtinerent : & ſine du
bio vinū eſt magnum libidinis irritamentum : vnde Aulus Ge.de noctibus atticis dicit non minori pœna affici conſue
uiſſe mulieres:quæ vinum bibiſſe depræhenderentur:quam ſi: aut probrum : aut adulterium commiſiſſent.pœna autē ca
pitalis erat.Diony.quoq; libro primo.Delinquens inquit vxor in aliquo iudicem & magnitudinis pœne dominum ſortie
batur eum qui Ieſus erat.cognati nāq; ſimul cum viro de his iudicabant:in quibus erat corporis corruptio de eo:q; pecca
torum omnium uidetur græcis minimum:ſiqua inuenta eſſet mulier vinum bibens:nam vtraq; hæc mulctari morte con
ceſſit Romu.Metel.quia vxorem vinum bibiſſe depræhendit:eam interemit.Romæ autem & in vniuerſo latio:vino quod
priſca lingua temetum appellatur mulieres abſtinebant:vnde ēt abſtemiæ dictæ ſunt lauretā:paſſum:murenē:pro vino bi
bebāt:cognati eorū oſculū afferebant.vt ſi vinū bibiſſent:depræhendere poſſent.¶A libero patre intēperantiæ.Ex ebrieta
te proficiſcit libido.¶Libero.Baccho:nā liber ille videt᷑ eſſe:qui vini aliquanto plus ſumpſerit q̃ neceſſe foret:vtpote om
nia ſibi licere exiſtimans:& hinc liber nomen accepit.¶Comitatis genere:temperata eſſet indulgen.ſuauitatis:ſeueritas:&
remiſſio duæ ſunt extremitates.comitas media eſt inter vtranq;:nā omnis virtus ſemper medio duarū extremitatum poſita
eſt:ſeueritas eſt cum aliquis ne punctū quidē a veritate diſcedit.Remiſſio cum omnia aī quadā oblectione remittit:com
munitas vtranq; temperat extremitatē:nam & ſi ſeueritas virtus eſt:non tn̄ vſq; adeo ad calculum redigēdi ſunt mores.

Medita tio.

ASCE. ¶VERum alii textus habēt cēteſimū qnquageſimū(Autē p̄ ſed:Spurius Carbilius dimiſit primus vxorē cā ſterilitatis: qui
q̄q̃ uidebat᷑ motus ratione tolerabili:tn̄ non caruit repræhenſione.quia maiores ſup.arbitrabant᷑:ne quidē.i.non ēt libero
rum cupiditatē debuiſſe præponi fidei cōiugali:qua.ſ.indiſſolubilitas promittit᷑:ſed quo.i.ut decus matronale.i.mulieris:
quæ ut mater fiat:licet facta non ſit:nupſerit:eēt tutius munimento uerecundiæ non permiſerunt uocanti.ſ.uiro matronā
ideſt uxorē ſuam in ius.i.ad iudicē:ut dicta cauſa ſterilitatis legitime daret libellū repudii:attīgere corpus eius.i.non per
miſerunt experiri:an ſterilis eſſet:ut ipſa inuiolata tactu manus alienæ relinquæret᷑ ſtole.i.veſti matronali.i.non priuat᷑ ea
ob repudiū:aut potius ſic.vt ſtolæ.i.veſtis matronalis relīnq̄ret᷑ inuiolata tactu manus alienæ.¶Vini vſus.Quod ad cōui
ctum p̄tinet docet abſtemias fuiſſe matronas roma.dicēs.Vſus vini fuit olim ignotus:fœminis Roma.ſ.ne p̄laberent᷑ in
aliq̄d dedec⁹(q̄a ut dicit Naſo)Turpe iacēs mulier multo madefacta lyeo:ſed aliā cām affert:quā & diu⁹ Hiero.ſic affert.
p̄ iuēto:ad uenerē icōceſſā.i.ad coitū illicitū:vt i adulterio fit.Potæ.n.mulieres:magis calēt:& min⁹ verent᷑.Cæteꝝ vt pudici
tia eaꝝ eēt non triſtis.& p̄.i.horrida.i.iculta:& aſpera aſpectu:ſed eēt tēporata honeſto genere cōitatis.i.ſuauitatis in maio
rib⁹ ipſe fœminæ Ro.vſæ ſunt:&.i.ſimul auro abūdāte.i.ornatu:ſeu mūdo aureo frequti:vt in anul: & monilib⁹: & multa
purpura.i.purpureo indumēto:& hoc maritis indulgentib⁹.i.ex indulgentia quadā ipſis ea cōcedētib⁹:aut ſuppeditātib⁹.
¶CENTEſimum:vigeſimum legendum videtur:ex Dionyſio:Seruio:Sulpitio:Gellioq;.

Liber vnde. Bacch⁹.

THE.

&quo formã ſuã cõcinniorẽ efficerẽt: ſũma cũ diligẽtia capillos cinere rutilarunt. Nulli. n. tunc ſubſeſſores alienoꝝ mrĩmonioꝝ oculi metuabant̃: ſed pariter & uidere ſancte, & aſpici metuo pudore cuſtodiebantur.

¶ De Sacello deæ Viriplacæ.

QVotiens uero inter uirum, & uxorem aliquid iurgii interceſſerat, in Sacellum deæ Viriplacæ, qđ eſt in Palatio, ueniebant: & ibi inuicem locuti, quæ uoluerant: contentione animorum depoſita, concordes reuertebantur. Dea nomen hoc a placandis uiris aſſecuta fertur. ueneranda quidẽ, & neſcio an præcipuis, & exquiſitis ſacrificiis colenda. utpote quotidianæ, ac domeſticæ pacis cuſtos, in pari iugo charitatis ipſa ſui appellatione uirorum maieſtati debitum, ac fœminis reddens honorem. huiuſmodi inter coniuges uerecundia, quid inter cæteras neceſſitudines non ne apparet cõſentanea? nam ut minimo iudicio maximam uim eius ſignificem, aliquandiu nec pater cum filio pubere, nec ſocer cum genero lauabatur. Manifeſtum igitur eſt tantum religionis ſanguini. & affinitati, quantum ipſis diis immortalibus tributum.

OLIV. ¶ COncinnorẽ. Conuenientiorẽ: ſpecioſiorem: nec a cano deducitur: vt quidã exiſtimet: qđ ſi eſſet: concinus penultimam breuẽ haberet: quæ longa eſt: ſed cinus erat potionis genus: qđ e diuerſis rebus fieri ſolebat: quã rerũ varietas. ſuauẽ potionem reddebat vnde cõcinũ dicit̃ cõueniẽs: & cõgruũ. & cõcinnare ſignat facere. Plautus: auceps priuſq̃ eſcã effundit cõcinauit areã. ¶ Capillos cinere rutilarũt. Hãc conſuetudinẽ & mulieres nr̃æ facile ſeruãt: vt cinere calefacto rubicundos capillos reddant. ¶ Rutilarunt. Rubicũdos reddiderunt: nã rutilũ dicimus rubicundũ: fulgidũ clarũ coruſcũ inde Rutilare: fulgere: rubicundũ facere. ¶ Nõnulli. n. Occurrit tacitæ q̃ſtioni: qa diceret aliqs: hoc viros vxoribus non debuiſſe pmittere: q̃ fortaſſe his ornamẽtis formoſiores factæ: amores alioꝝ in ſe elicere potuiſſent: & iuuenũ animos ſollicitare: reſpõdit ergo Valerius dicẽs: ideo cõceſſiſſe viros mulieribus hunc ornatũ: quia adulteros non metuebant. ¶ Tunc. Illis temporibꝰ: cũ pudori maximus honor habebatur.

Subſeſſor. ¶ Subſeſſorũ. Inſidiatorũ: ſubſeſſor proprie dicitur: q delitеſcit ad aliũ occidẽdũ per inſidias: nã ſubſidere dicunt̃ qui vias obſident: vt per inſidias viatores intercipiant. Virgili. ſubſcedit adulter: vnde hoc loco pro oppreſſoribus alieni thori accipit̃: & eſt ſubſtãtiuũ nomẽ ſubſeſſor. ſoris. ¶ Videre. & Hæc duo cuſtodiebant̃ mutuo pudore: & vt mulieres caſtæ viderẽt: adoleſcentes & pariter caſtæ viderent̃ ab ipſis. ¶ Inuicẽ locuti: ut uerbi gratia: ſi dixiſſent: non recte feciſti: q me verbo læſiſti: nec tu qdẽ: quæ male reſpondiſti: ſed hoc tibi remitto uir inquit. & itẽ ignoſco tibi ait uxor: & hoc modo placati inde diſcedebant. ¶ Quottidianæ: quia ſæpe accidere ſolet: ut iter uirũ & uxorem aliqd oriat̃: nõ ſatis ſincerũ. ¶ Inq; pari iugo: Coniũctione: & pari copula uiri & uxoris. & bene pari: qa q̃tũ uir uxori: tantum & uxor uiro debet. ¶ Sui appellatione: quẽ partẽ uirorũ: & partẽ continent fœminarũ nã in eo quod dicit: uiri partẽ: oſtendit uirilẽ: in eo ꝗ uniuerſum nomen fœminini generis eſt: partẽ continet mulieris: habet igitur prolationẽ fœminini generis: ſed & maſculinũ incluſum.

Neceſſitudines ¶ Neceſſitudines Neceſſitudo dicitur cõiunctio tã ſanguinis q̃ amicitiæ: plærunq; etiã neceſſitatẽ ſignificat. ¶ Conſentanea. Cõgrua: cõueniens. ¶ Nam mi. Hoc inquit exemplo maximo poteſt eſſe indicio: q̃to in honore habita fuerit pudicitia. ¶ Minimo: qa res q̃uis minima ſit: tamẽ uim maximã habet. ¶ Filio pub. filio adoleſcente: eſt. n. puber: qui ad adultã ætatẽ peruenit: quæ. xiiii. anno terminatur: a pube. i. corporis pudentia dictus: ꝗ ea loca tunc primũ lanuginem ducũt: q tũc puberes eẽ putabant̃: cũ. xiiii. annũ ipleuerint: q̃uis: alias nũdũ pubeſcant tunc tñ ex hitu corporis pubertatem oſtendunt: & generare poſſunt: dicitur ẽt pubis: unde eius cõpoſitũ hic & hæc impubis Virg. impubis Iuli dixit. pubes uero collectio iuuenum: hoc eſt iuuentus: vt ſtudioſa pubes: ipſa quoq; ætas pubes dicitur: & pubertas. pubes lanugo barbæ: ps pudenda corporis Ci. li. officiorum. i. c. de verecundia. Quid inquit more noſtro venuſtius cũ parentibus puberes filii: cum ſoceris generi non lauantur: retinenda eſt igitur verecundia huius generis: præſertim natura ipſa magiſtra.

ASCE. ¶ ET quo. i. vt: efficerẽt formã ſuã cõciniorẽ. i. cõpoſitiorẽ: ipſæ fœminæ rutilarũt. i. rutilos: ac rubicũdos: effecerũt cũ diligẽtia. i. accurate: capillos ſup. ſuos: cinere. i. calefacto: aut ad lixiũ faciẽdũ cõparato. Id ãt tũc ſine iactura pudicitiæ faciebant. Eni p qa: nulli oculi ſubſeſſores. i. iſidiatores alienorũ matrimõioꝝ metuebãt̃ tũc: ſed oculi cuſtodiebant̃ tũc pariter: & videri ſctẽ. i. ſine corruptiõe turpis deſyderii: & aſpici mutuo pudor̃. i. ſeruata hõeſtate: tã i aſpiciẽtibꝰ q̃ i aſpectis. ¶ Quoties &c. Affert aliđ iſtitutũ maioꝝ circa viri placã deã: i cuiꝰ ſacellũ: cõueiẽtes cõiuges poſt diſſidiũ recõciliabãt̃: ſed qa a placãdo uiro dea nomẽ ſortiebat̃ licet uiri ſe placabiles exhibebãt: tñ eoꝝ maieſtas ſuabat̃ & muliebris honor ñ minuebat̃: hõeſtũ. n. eſt vxori uiꝝ placar̃. Ordo ẽ. Vero. i. ſed quoties aliqd iurgii itercеſſerat iter uiꝝ & uxorẽ: ipſi uẽiebãt in ſacellũ. i. puũ tẽplũ deæ uiriplacæ qđ ẽ palatio. i. uico illo ãtiq̃ſſimo romæ: quẽ euãder coluiſſe dr̃. & ipi locuti ibi. ¶ Inuicẽ. i. ultro: citroq;: q̃ uoluerũt: hoc ẽ declarãtes cãm iurgii: aut iniuriæ alteri illatæ: & qũo læſus: aut læſa uelit placari: ipi reuertebant̃. ſ. domũ cõcordes: & hoc cõtẽtiõe aioꝝ depoſita. Dea fert̃ aſſecuta. i. obtinuiſſe: hoc nomẽ. ſ. uiriplacæ: a uiris placãdis. i. pacatis faciẽdis (& ita penul. ẽ lõga: q̃ a placeo eẽt breuis) Quidẽ. i. certe uenerãda ſup. ẽ ea dã: & neſcio: an colẽda ſup. ſit: ſacrificiis pcipuis: & exqſitis: vtpote cuſtos. i. cõſeruatrix pacis quotidiãæ. ac dõeſticæ: i pari. i. cõſimili iugo charitatis. i. dilectiõis: reddẽs ipa appellatiõe ſui. i. ipo noĩe: quo appellata ẽ: maieſtati uiroꝝ: ac debitũ honore: qa licet uiri ſũmiſſiꝰ i hoc agebãt: ꝗ ad mulieris petitionẽ i ſacellũ deſcẽdebãt: & forte magis placari cupiebãt q̃ mulieres placare: quetiã ſæpe viri ñ placabãt̃: ſed placabãt læſas cõiuges: tñ qa a uiris placãdis dã nomẽ ſortita erat: ſexui maieſtas ſuabat̃. ¶ Hmõi &c. Docet ex ãtiquo iſtituto verecũdiã iter cõiuges ſupiori exẽplo cõprobauit: cæteras quoq; neceſſitudĩes decer̃: vt parẽtũ erga libos dicẽs. Hmõi verecũdia iter cõiuges: qd ſup. facit iter cæteras neceſſitudĩes. i. cõiũctiões: ut ſunt ſanguis: & legũ: nõne appet cõſentanea ſup. rõni: hoc ẽ cõgrua: & decẽs. q. d. maxĩe. Nã vt ego ſignificẽ. i. notificẽ: & declarẽ: maximã vi. i. ptãtẽ eiꝰ. ſ. verecũdiæ iter neceſſarios cæteros: indicio minimo (Eſt ãt hõeſta ãt theſis maximã: & minimo) Nec pr̃ lauabat̃ aliq̃diu cũ filio puber̃. i. pubeſcẽte: nec ſocer. i. maritꝰ vxoris lauabat̃ cũ gñro. ne uidelicet aſpectu ad turpitudinẽ maxĩe iceſtã puocarent̃. Igit̃ qa hoc mãifeſtũ ẽ tm̃ religiõis. i. caſti timoris & obſuãtiæ tributũ ſup. eẽ ſanguini patrẽ & filios: & affinitati ſoceꝝ & geneꝝ: q̃tũ ipis diis ĩmortalibꝰ.

THE. ¶ Capil. Ru. rutuli coloris ſtudioſæ mulieres ãtiquæ fuerũt: vñ Rutiliaꝝ cognoĩa traxerũt: vt afrãii teſtionio docet Feſtus.

quia inter iſta tam ſancta uincula, non magis, quã in aliquo ſacrato loco nudare ſe nefas eſſe credebatur. Conuiuium etiam ſolenne maiores inſtituerunt, idq; Chariſtia appellauerunt: cui præter cognatos, & affines nemo interponebatur: ut ſiqua inter neceſſarias perſonas querela eſſet orta: apud ſacra menſæ, & inter hilaritãtem animorum, fautoribus Concordiæ adhibitis tolleretur.

¶ De honore ĩpenſo ſenibꝰ a iuuenibꝰ.

SEnectuti iuuentus ita cumulatũ, & circunſpectũ honorẽ reddebat: tãq̃ maiores natu aduleſcentium cõmunes patres eſſent. Q uo circa iuuenes, Senatus die utiq; aliquẽ ex patribus. C. aut ppinquũ, aut paternũ amicũ ad curiã deducebant: affixiq; ualuis expectabãt: donec reducendi officio ẽt fungerẽt̃, q̃ qdẽ uolũtaria ſtatiõe, & corpa, & aĩos, ad publica officia ſuſtinẽda ĩpigre roborabãt, breuiq; pceſſu moraꝝ, clarã in lucẽ uirtutũ ſuaꝝ uerecũda laboris meditatõe, ipi doctores erãt

OLIV. Cõuiuii genera. ¶ NVdare: deponere veſtimenta: qbus depoſitis quodãmodo pudorẽ deponebant: ſicut ſcri. Heſio. mulier ſimul cum veſte pudorẽ exuit. ¶ Sanguini: ad id refert̃: q dixit pater cũ filio nõ lauabat̃. ¶ Affinitati: ad id qđ gener cũ ſocero. ¶ Conuiuiũ ẽt ſollẽne. Triplex ẽ cõuiuiũ. ſ. phicũ. cui tãtũ phi & ſapiẽtes interſunt: de ſcientiis diſputãtes: alterũ politicũ. i. ciuile qđ fit a ciuibus: & ad hoc inuitantur affines: & cogniti: fit autẽ maxime in feſtis ſolemnibus: vtputa in feſtis natiuitatis: & ſimilibus tertium vulgare appellatur: qđ a vulgaribus fit: ſed de politico loqtur hoc loco: quot ãt debeant eẽ cõuiuæ. A. Geliꝰ declarat li. xiiii. ca. x. Solẽne a ſolo: & anno dicit̃ ſolẽnnis: qđ ſemel in ãno celebrari cõſueuerit: ſepæ ẽt pro ſingulari accipitur. ¶ Cariſtiã: gratificationẽ a græco deducit̃: nã gratifico ſignificat. ¶ Interponebat̃. Nemini itereſſe licebat. ¶ Neceſſarias: neceſſitudine cõiũctas: nam illos neceſſitate cõiunctos dicimus: q vel amicitia: vel ppinquitate: vel affinitate copulati ſunt. ¶ Sacra menſæ. i. epulas. nã omnia: quæ menſis apponuntur: ſacratã putabant̃: qa ex his anteq̃ veſcerent̃ primitias ſemp deo offerebãt. ¶ Fautoribꝰ. ſ. coguatis: & affinibꝰ: & qa erant iter ſe ſanguine coniuncti: ideo fauebant potius concordie.

Senectuti habitus honos. SEnectuti: ita inqt adoleſcẽtes in honorẽ habuere ſenes: vt cõmunes adoleſcentibus patres eſſe viderent̃ nam: vt inqt Gelius: nulli rei maior honos tribui q̃ ætati ſolitus: Maioreſq; natu a minoribꝰ colebantur ad deũ ppe & parentũ vicẽ: atq; oĩ in loco: oĩq; ſpẽ honores priores potioreſq; habiti ſũt. a cõuiuio quoq;: vt ſcriptum eſt in antiqtatibus: ſeniores a minoribus domũ reducebant̃: cũq; morẽ accepiſſe Ro. a lacedæmoniis traditum eſt: apud quos Lygurgi legibus maior omniũ rerũ honos maiori ætati habebat̃: ſed poſtq̃ Soboles ciuitati neceſſaria viſa eſt: & ad prolẽ populi frequentandã pmiis: atq; inuitamentis uſus fuerit. tũc antelati q buſdã in rebus: qui vxorẽ q liberos haberent: ſeniorib neq; liberos: neq; vxores habẽtibus ſicuti capite legis in lie priori & conſulibus faſces ſumẽdi poteſtas ſit. nõ qui plures ãnos natus eſt: ſed q plures liberos q̃ collega: aut in ſua poteſtate hẽt: aut bello amiſit: ſed ſi p vtrinq; numerus liberorũ eſt: maritus: aut qui in numero maritoꝝ eſt pfertur. ſi vero ambo mariti & patres totidẽ liberorũ ſunt tum ille priſtinus honos inſtauratur: qui maior natu eſt prior faſces ſumit. Super his autem qui & cælibes ambo ſunt aut parem numerũ filiorũ habent: aut mariti ſunt & filios non habent: nihil ſcriptum in lege de ea re eſt: ſolitos tñ audio q lege potiores eſſent faſces primi menſis collegis concedere: aut longe ætate prioribus nobilioribus multo: aut ſecũdũ conſulatum ineuntibus. ¶ Cumulatum. Plenũ: perfectũ: amplũ. ¶ Circũſpectum. Honorabilem: qđ omni ex parte diligenter obſeruarent. ¶ Quocirca iuuenes. Quo ſenatus hẽret̃: uidelicet ſeniores cũ curiam congregabant̃. ¶ Patribus con. multi ſunt: qui exiſtimãt: oẽs ſenatores ab initio cõſtitutæ curiæ patres cõſcriptos fuiſſe appellatos: ꝗ omnes vno tpe ſimul ſcripti eſſent ſed: vehementer fallunt̃: nã vt tradit Liui. Romu. ab initio curiam inſtituit: & centũ delegit ſenatores: ſiue ꝗ numerus ille ſufficere videbatur: ſiue ꝗ plures non erant qui delegi poſſent: deinde cũ imperiũ Ro. auctũ eſſet: & opus eẽt pluribus conſultantibus: alii centũ aditi ſunt: regnãte Tarquinio priſco: q ſuperioribꝰ additi ſunt appellari cõſcripti. i. cũ aliis ſcripti: deinde procedẽte tẽpore: oẽs conſcripti fuere appellati: patres aũt dicti: ꝗ non ſecus patriæ curã hẽbant q̃ patres filiis habẽt. ſenatores vero a ſenectute. ¶ Affixi. oſtendit diligentẽ curã adoleſcentũ: vt nec punctũ qdẽ horæ a valuis diſcẽderent. affixi ergo inherẽtes. ¶ In ſtatione. appellat expectationẽ illam q̃dã ſtationẽ: nam ſtatiões loca ſunt ante fores caſtroꝝ: vbi ſtare cuſtodes caſtrorũ cõſueuerunt: & a ſcãdo dicte ſunt ſtatiões: q̃q̃ & ipſi cuſtodes ſtatiões ſæpe vocant̃. Statio quoq; vbi ad tẽpus ſtant naues: nã portus eſt vbi hiemãt in motus ab acceſſu vẽtorũ: voluntaria autẽ dicit ad differentiã ſtationis caſtrorum: nam ſorte excipiebant̃. q cuſtodias fecerent: & ſicut illa fortuita. ſ. ſorte: ita hæc volũtaria ſtatio erat. ¶ Corpora. Ad ſuſtinendos labores. ¶ Aĩos. Ad pſeuerãtiã. ¶ Impigre: prompte. ſtrenue. ¶ In lu. in manifeſtatiõe. ¶ Meditatione. Exercitatione nam græci dicũt μελετῶ qđ nos meditor. inde μελέτη meditatio: q̃do adoleſcẽtes principium alicuius actionis ineunt: anteq̃ ad rẽ ipſam tractandã veniant: non nihil ingeniũ ſuũ: & vires exercebant: & appellat̃ meditatio. i. exercitatio: vt cũ iuuenes in campo Martio exercebant̃ equũ aſcẽdere: iaculũ mittere curſu: paleſtra cõtẽdere: & hæc q̃dam pludia dicebãt̃. i. meditationes. ¶ In Iu. cũ tẽpus eſſet: in quo virtutes ſuas oſtentare poſſent. ¶ Ipſi doctores: quia magno in honore ſenes habebantur: & ea proſequebant̃: q̃ ad maieſtatem eorũ venerandã pertinebant: doctores efficiebantur.

Meditatio.

ASCE. ¶ QVIA credebat̃ eſſe nephas ſe nudare inter iſta ſectã vincula. i. neceſſitates dictas: nõ magis (legendũ puto magis: aut maius ſine negatiõe) aut nõ minꝰ q̃ in aliquo loco ſacro. ¶ Cõuiuiũ &c. Affert aliud iſtitutũ iter neceſſarios qđ ad concordiam reconciliandam maxime pertinebat dicens. Maiores. i. ſupiores romani: inſtituerunt ẽt conuiuiũ. i. epulum ſolẽne: & appellauerunt id chariſtiam. i. gratificationem: cui ſcilicet conuiuio nemo interponebat̃ præter cognatos: & affines. ¶ Vt ſi qua q̃rela eſſet orta inter pſonas neceſſarias. i. cõſanguinitate: aut affinitate cõiũctas: ſup. ea tolleret̃. i. amoueret̃: aut aboleretur apud ſacra. i. ſacras cerimonias menſæ: & inter hilaritatẽ menſæ: & hoc fautoribus concordie adhibitis. Quia aderãt ſemper fautores concordiæ: ad quos lis referebat̃. ¶ Senectuti &c. Addit honeſtatẽ inſtituti circa obſeruantiã ſeniorũ dicens. ¶ Iuuentus. i. multitudo iuuenũ: reddebat ſenectuti. i. ſenioribus: honorẽ ita cumulatũ. i. auctũ: & circunſpectũ. i. accurate proſpectum: tanquam maiores natu: ideſt ſeniores eſſent cõmunes patres adoleſcentum: quocirca: ideſt quapropter iuuenes ducebãt. i. honorifice comitabantur ad curiã aliquem ex patribus conſcriptis: aut ppinquum. ſ. conſanguinitate: aut amicum paternũ: vtiq;. i. certe ſi non ſemp ſaltem: die ſenatus. i. quo congregati erant ſeniores: & ipſi affixi. i. firmiter ad

hærentes valuis.ſ.curiæ:in q̃ tenebat̃ ſenatus expectaſiãt:doec fungerent̃ ẽt.i.p̃ter officiũ in curiã ducẽdi:quo iam pſuncti erant:officio reducẽdi.ſ.donum.qua qdem ſtatione volũtaria.i.ſpontanea ipſi iuuenes corroborabãt.i.cõfirmabãt:& corpora:& aĩos ad officia publica ſuſtinenda impigre.i.ſtrẽue:& ipſi.ſ.iuuenes:erãt verecũda meditatiõe.i.exercitatione laboris:in aperta.i.manifeſta luce.i.manifeſtatiõe virtutum ſuarũ doctores.ſ.alioꝝ:quia ſæpe plus opa docent q̃ verba: & hoc breui ſucceſſu moratum.i.dilationũ tẽpoꝝ.Deinde afferens aliud exẽplũ de honeſto iuuenũ inſtituto dicit:Iuuenes ſup.

Inuitati ad cœnã diligenter querebant. qui nam ei conuiuio eſſet interfuturi. ne ſenioris aduentum diſcubitu præcurrerent, ſublataq; menſa priores conſurgere, & abire patiebantur. e quibus apparet cœnæ quoq; tempore quam parco: & quam modeſto ſermone his præſentibus ſoliti ſint uti.

¶ De maioribus dantibus exẽplũ uirtutis iuuẽib⁹.

MAiores natu in conuiuiis ad tibias egregia ſuperiorum opera carmine cõprehenſa pãgebãt: quo ad ea imitãda iuuentutẽ alacriorem redderent. Quid hoc ſplendidius? quid etiã utilius certamine? pubertas canis ſuũ honorem reddebat: defũcta uiriũ curſu ætas ĩgrediẽtes actuoſam uitã fauoris nutrimẽtis proſequebatur. Quas Athenas? quã ſcolã? q̃ alienigena ſtudia huic domeſtice diſciplinæ prætulerim? Inde oriebantur Camilli, Scipiones, Fabricii, Marcelli, Fabii, ac ne ſingula imperii noſtri lumini ſimul percurrendo ſim longior ĩde inquã cœli clariſſima pars diui fulſerũt Cæſares.

OLIV. ¶ INVITATI ad hoc quoq; inſtitutũ ſeruabatur: vt ſi ad cœnã inuitati fuiſſent: vel a ꝓpinqs: vel a ſodalibus priuſq̃ diſcumberent: diligẽter ſiſcitarent̃: q nã eẽnt venturi ad cœnam: ne diſcumbendi officio ſenẽ quẽpiam ꝑuenirẽt. ¶ Ne ſe ne anteq̃ ſeniores veniſſent: & ſuo qſq; loco diſcubuiſſent: eos diſcubitum præuenirent: qd eis non mediocri vitio aſcribi intelligebatur. ¶ Menſa.ſ.ſecunda: nam duabus menſis tantũ maiores vtebant̃: vna

Menſæ duæ. carnium: altera pomorũ. Virg. & menſæ grata ſecundæ. ¶ Priores. Noſtris temporibus contrarium eſt: nam iuniores priores ſurgunt. ¶ Ex quibus: Ex hac diligentia apparet quã moderati fuerint in ſermone.

MAiores natu. Diligentes quidem erãt iuuenes in venerandis ſenibus: at non minus in formandis ad capeſſendas virtutes iuuenibus ſtudioſi: diligenteſq; ſenes erant: idq; exempla virorum illuſtrium ꝑteritorum: & eorum clariſſima geſta declarãt. ¶ Atti. vbi

Tibicen epulis. erant tibicines: qui canebant præclarorum virorum res geſtas. Cato in originibus dicit ſolitos eſſe in epulis canere conuiuas ad tibicinem de clarorum virorum virtutibus. idem Tullius lib.i. tuſculananũ quæſtionum. Sero igitur poetæ noſtris: vel agniti: vel recepti: q̃q̃ eſt in originibus: ſolitos eſſe in epulis canere conuiuas ad tibicinẽ de clarorũ hoĩum virtutibus. Item eodẽ li.q.iiii. nã cum carminibus ſoliti illi eſſe dicant̃: & ꝓcepta quædã q̃ occultius tradere: & mentes ſuas a cogitationum intẽtione cãtu: fidibuſq; ad tranquillitatem traducere grauiſſimus auctor in originibus dixit Cato. morem apud maiores hunc epularũ fuiſſe: vt deinceps: q accubarent: canerent ad tibiam clarorum uirorũ laudes: atq; uirtutes carmine compræhenſa: quæ carminibus celebrata erant. ¶ Pangebant. Canebant. ¶ Alacriorem. Promptiorem æmulationẽ: quaſi quadam inflãmanti animi adhortatione. ¶ Quid hoc. Cõmendat hanc maiorum conſuetudinem. ¶ Pubertas: adoleſcentia: puber etiam dicitur ille: qui primam barbæ lanuginem mittere cœpit. græci Iulon appellant. vnde Iulius dictus eſt Aſcanius. Canis: ſenioribus. & iuuenes ſeniores obſeruabant: vt ſenes viciſſim iuuenes ad honores prouehebant. ¶ Defuncta aliter affecta.i. viribus exhauſta. ¶ Ingredientes: qui ingrederent̃ vitam agendis rebus occupatam: & vbi opus aliquid agendum erat. ¶ Vitam ac in qua remp. adminiſtrare & honores ge

Schola. nere cœpiſſent. ¶ Athenas. quia conſtat athenas vrbem fuiſſe nobilem: ex qua artis diſciplina manauit ad noſtro. ¶ Quã ſcholã.ſ.phorum. qui præceptis vitam humanam inſtituũt: & ſcribitur ſchola per aſpirationẽ teſte Feſto. nã σκολὸ.i. vaco deducitur: quia cæteris rebus: omiſſis ſtudiis liberalibus: vacare pueri debent. Quæ alienigena ſtudia: Notanda cõſtructio: cum dixeris alienigena: quaſi declinetur alienigenus na.num. qd antiquorũ fuit: nunc tantũ hic & hæc alenigena. ¶ Inde oriebantur: q ita ſit res ipſa declarata: ab hac.n. viri præſtantiſſimi nati ſunt: qui imperiũ peperere Ro. ¶ Camilli. Similes camillo: & cæteris. ¶ Ne ſim longior.ſ. in dicendo.q.d. vt vno concludam verbo.

ASCE. ¶ INVItati ad cœnam: q̃rebant.i. inquirebant diligenter: qui nã eſſent interfuturi ei cõuiuio.i. ad qd inuitati erãt: ne ꝑcurrerent diſcubitu: ideſt diſcumbendo aduentum ſenioris: & iuuenes menſa: ſcilicet ſecunda: hoc eſt appoſitione ſecundorũ ferculorum: ſublata: ideſt depoſita: hoc eſt poſtquam erat ablata. patiebantur ſeniores ſup. conſurgere: & abire priores: quia honeſtatis gratia tenebant illi ſocietatem: donec illic placebat: nunc autem peracto conuiuio honeſtatis: eſt ante ſeniores ſurgere. Ex qbus.ſ. rebus apparet: quoq;.i. etiã: q̃: ideſt quantũ parco: & q̃ ideſt quantũ modeſto ſermone iuuenes ſoliti ſint vti tempore cœnæ his.ſ. ſenioribus præſentibus: quia per argumentũ a minori: ſi nõ auſi ſint ſurgere ante ſeniores: multo minus loqui. ¶ Maiores & cætera. Recitat inſtitutum maiorũ circa exẽpla recitanda minoribus dicens. Maiores natu.i. ſeniores: pangebant.i. pſallebant in cõuiuiis ad tibias: egregia opera ſuperiorum.i. anteceſſorũ: cõpræhenſa carmine.i. verſu poetico: quo: ideſt ideo vt redderent: ideſt reficerent: iuuentutẽ: ideſt: multitudinem iuuenũ: alacriorẽ ad imitanda ea.ſ. egregia opera ſuperiorum.i. ſuperioris temporis. ¶ Quid hoc. affert inſtitutũ de mutuo certamine maiorũ: & minoꝝ inter ſe: ex quo tot egregios imperatores romæ natos aſſerit dicens. ¶ Quid ſup. eſt ſplendidius: quid etiam ſup. eſt vtilius hoc certamine.i. concertatione de honeſtate vitæ maiorum: & minorum inter ſe? quaſi dicat nihil: quia pubertas.i. puberũ cœtus: reddebat: ideſt exhibebat canis: ideſt caneſcentib⁹: hoc eſt ſenioribus: ſuũ: ideſt debitum honorem: & ætas defuncta curſu virium: ideſt: quæ expleuit curſum: ſeu exercitum virium corporalium (quia vt dicit in officiis Cice. Senibus deminuendi ſunt labores corporis) proſequebatur nutrimentis fauoris: ingredientes vitam actuoſam: hoc eſt adoleſcentes. Quas athenas: ideſt quæ gymnaſia litteraria athenien. ſimilia: & quam ſcholam: & quæ ſtudia alienigena prætulerim: ideſt præferre debuerim huic diſciplinæ domeſtice? quaſi dicat nullas: nullã & nulla. ¶ Quia Camilli. Scip. Fabrici. Marcelli. fabii oriebant̃ inde: ideſt ex domeſtica illa diſciplina: ac ne ego percurrendo ſimul ſingula lumina noſtri: ideſt Ro. imperii: ſim longior.i. prolixior inq̃.i. dico q diui Cæ. vt Iuli. Aug. & Tyb. Cæ. appoſitoriæ. clariſſima pars.i. qui Cæ. ſunt clariſſima pars cœli.i. eorum qui in cœlos tranſlati putantur: fulſerunt: inde: ideſt ex ea domeſtica diſciplina.

ADeo aũt magna: q̃ amantiſſimi reip. fuerint Ro. ex hoc inſtituto depræhẽdit̃: q quæ in ſenatu decreta fuiſſent arcana: tenebant̃. ¶ Arcana ſecreta: cõponit̃ ab arca: nã ſicut quæ reponunt̃ in arca: ſecreta ſunt: ita arcana conſilia dicimus quæ in pectore veluti arca cõcludunt̃. ¶ Tertio.p.b. ſæpius agitatũ eſt de tertio punico bello. tertio dixit. qa fuit primũ: & ſecundũ primũ: qd cõfecit. C. Lutatius: in quo. M. A. Regulus captus fuit: & graui ſupplicio affectus: ſcdm: cui finẽ impoſuit Scipio Aphricanus ſuperior. tertiũ. P. Scipio Aphricanus inferior cõfecit. cõſtat ſæpius agitatã fuiſſe hanc rem in ſenatu: qa duo pſtantiſſimi viri inter ſe diſſentiebãt. Cato.ſ. &. P. Scipio Naſica: nã Cato ſentiebat bellũ inferẽdum: &

OLIV. Arcana.

Adeo autẽ magna charitate patriæ tenebãtur: ut arcana conſilia patrum. C. multis ſeculis nemo Senator enũciauerit. Quintus Fabius Maximus tãtum modo, & is ipſe per imprudentiam de tertio Punico bello indicendo: quod ſecreto in curia erat actũ. Publio Craſſo rus petens, domum reuertenti in itinere narrauit: memor eũ triennio ante quæſtorẽ factũ, ignaruſq; nõ dũ a Cẽſoribus in ordinẽ ſenatorũ electũ. quo uno modo etiã iis, qui iam honores geſſerãt: aditus in curiã dabatur. ſed quamuis honeſtus error Fabii eſſet: uehemẽter tamen a COSS. obiurgat⁹ eſt. Nũquã eni taciturnitatẽ, optimũ, ac tutiſſimũ, ad miſtrãdaꝝ reꝝ uiculũ, labefactari uolebant.

¶ De Eumene Rege Aſiæ.

ERgo cũ Aſiæ Rex Eumenes amantiſſimũ noſtræ urbis bellũ a Perſe aduerſus. P. Ro. comparari ſenatui nũtiaſſet, non ante ſciri potuit: quid aut ille locutus eſſet: aut patres reſpondiſſent: quã captũ Perſen cognitũ eſt. Fidum erat, & altũ. R. pu. peſtus cura, ſilentiiq; ſalubritate munitũ, & uallatum undiq;. cuius limen ĩtrantes, abiecta priuata charitate, publicã induebant. Itaq; non dicã unũ: ſed neminẽ audiſſe crederes: qd tã multoꝝ aurib⁹ fuerat cõmiſſũ. Magiſtrat⁹ uero priſci q̃to pe ſuã, populiq; Ro. maieſtatẽ retinẽte ſe geſſerint: hic cognoſci pt: qd ĩter cætera obtinẽdæ grauitatis indicia, illud quoq; magna cũ pſeuerãtia cuſtodiebant.

ſuccedente victoria euertendã eſſe Carthaginẽ: quæ ſæpe fœdera frãgeret: totieſq; rebellaret. At Scipio contra relinquendã eſſe: vt bellũ illud exercitatio quædã foret iuuentuti Ro. quæ bellis aſſueta: ocioſa eẽ nullo modo poſſet. ¶ Verebat̃.n. id futurũ: qd euenit: ne ſubacta Carthagine: debellatiſq; exteri gentibus: cũ deeſſent hoſtes: in ſe ipſos arma cõuerterent: tñ ſm Marci Cato. ſniam factũ eſt ſenatuſcõſultũ. vt bellũ carthaginẽſib⁹ inferret̃: & ſubacta carthago euerteret̃. Cice. in Catone maiore. vbi Catonẽ inducit de ſe loquentẽ: ego ĩqt quom Carthagini iã diu malo cogitãti bellum ſit inferendũ: multo antea denunciaui: de quã vereri nõ deſinã: anteq̃ illã exciſam cognouero. ¶ Memor. Dicit quare per imprudentiã hoc fecerit Fabius: credebat.n. hunc in numeꝝ ſenatoꝝ electũ: qa meminerat triẽnio ante fuiſſe quæſtorẽ: & poſt quæſturã patebat aditus ad ordinẽ ſenatoriũ. ¶ Aditus in. vt & ipſi ſenatores curiã ingredi poſſent. ¶ Honeſtus. qa ſe legitime excuſabat: q crederet illũ ſenatorẽ eſſe. ¶ Obiurgat⁹: increpitus iurgiũ inter amicos: lis eſt ĩter inimicos. ¶ Optimũ atq; recte dicit: nã cum aliqd cõſilii capit̃ de gerẽda rep. & præſertim cũ de bello agit̃: fœliciter euenire ſolet: ſi occultũ fuerit. Adminiſtrandaꝝ. Quia ea taciturnitas eſt: quæ facit. vt res optime gerant̃. ¶ Labefactari. Corrũpi. ¶ Ergo cũ Aſiæ rex. Exẽplum adducit: ex quo ꝓbat: qd dixit: maxime fuiſſe maturationẽ cõſilioꝝ: quæ in ſenatu ſeruata eſt. ¶ Eumenes. rex Aſiæ indicauit Ro. Perſam regẽ Macedoniũ ingentẽ exercitũ cõparare: eo aĩo: vt bellum Ro. ĩferret qua re cognita ſenatus cẽſuit bellũ indicendũ eſſe Perſæ regi: & exercitũ primo quoq; tẽpore cõparauit: deinde ꝓuinciã macedonicã Paulo Aemilio extra ordinẽ tradidit: & prius perſes victus: captus & duct⁹ eſt in triumphũ q̃ ſciri potuerit: qd ab Eumene rege nunciatũ: qd miſum a ſenatu fuiſſet. Ergo qa nolebat taciturnitatẽ violari. ¶ Fidũ erat: & altũ: Eſt quaſi diffõ curiæ: qd eſt curia: nihil aliud niſi fidũ pectus & altũ reip. nã quẽadmodũ ea: quoꝝ aĩus noſter cõſcius eſt: ſecreta in pectore noſtro ſeruantur: ita archana cõſilia reipubli. in pectore curiæ reponuntur: atq; ſeruantur. Munitũ & vallatum. Tranſlatio ſumpta ab oppidis: & Caſtris: quæ muniunt̃: & vallãtur. ¶ Abiecta priuata. Dicit hãc fuiſſe cõſuetudinem: ut ingreſſuri curiam omnem curam priuatam deponerent: & publicam ſumerent. ¶ Itaq;: Id magis mirum: ac proprie incredibile videtur eſſe. q cum res gererentur inter multos ſenatores: ita occultæ erant: vt ſi in paucis agerentur.

Perſes Macedoniæ rex.

ASCE. ¶ ADEO aũt & cæ. Recitat aliud inſtitutũ de celandis Arcanis Curiæ amore patriæ: nequid ex reuelatione detrimenti pateret̃ dicẽs. Maiores ſup. noſtri tenebant̃ adeo magna charitate patriæ: vt nemo ſenator enuntiauerit multis ſæculis: cõſilia patrum conſcriptoꝝ.i. conſiliarioꝝ ſenatus Quin. Fabius. M. tantũ modo.i. ſolũmodo: & is ipſe: qui ſolus id fecerat: narrauit per imprudentiã publio Craſ. qd factum erat in curia ſecreto de tertio bello punico.ſ. Carthaginen. indicendo.i. denuntiando narrauit dico in itinere: petens rus: Craſſo reuertente domũ: memor eũ.ſ.P. Craſſum factũ ſup. fuiſſe quæſtorẽ triẽnio ante.ſ. q̃ illi ſecretũ illud cõmunicarat: & ignarus eũ nondũ electũ a cenſoribus in ordinẽ ſenatorium: quo vno.i. ſolo modo.ſ. per electionẽ cenſorum: aditus dabat̃ in curiã ẽt iis: qui geſſerant iam honores.i. alios magiſtratus. Sed q̃uis error fabii eſſet honeſtus tamen ipſe obiurgatus eſt vehementer a cõſulibus. Enim pro quia. ipſi cõſules: & cæteri maiores nũq̃ volebat taciturnitatem. appoſitorie: optimum: ac tutiſſimum vinculum rerum adminiſtrandaꝝ labefactari.i. corrumpi: & debilitari: aut infringi. ¶ Ergo &c. Comprobat rem ſuperiorem exẽplo dicens. ergo quia arcana cælauerat ſenatus: cum Eumenes rex aſiæ amantiſſimus vrbis noſtræ.ſ. roma nunciaſſet ſenatui bellũ comparari: aduerſus Popu. Roma. a Perſe rege.ſ. macedoniæ: non potuit: ſciri quid: aut ille: ſcilicet Eumenes per litteras aut nuncios locutus eſſet: aut quid patres.ſ. conſcripti reſpondiſſent: anteq̃.i. prius q̃ cognitũ eſt: perſen captũ ſup. fuiſſe. Pectus rei.i. eoꝝ qui rẽpubli. curabant: erat fidũ: & altũ.i. profundi ſilentii munitũ: & vallatum.i. circũ ſeptum vndiq; cura & ſalubritate ſilentii cuius.ſ. reipubli. limen intrantes.ſ. ſenatores: induebant publi. ſup. charitatẽ: & hoc charitate priuata.i. in priuatos abiecta. ¶ Itaq; crederes.i. credere poſſes: non dicã vnũ audiſſe: ſed neminẽ audiſſe: qd fuerat cõmiſſum auribus tam multorum.ſ. patrum conſcriptorum: quia ita omnes cælabant: ac ſi nullus audiuiſſet. ¶ Magiſtratus: vero & cætera. Affert aliud inſtitutũ in audiendis legatis: & reſponſis dandis.

OLIV. ¶NE græcis q̃dem. Legitur in verrinis: ꝙ Cice. dicit ſe accuſatũ fuiſſe: ꝙ cũ ſyracuſis eſſet: ſenatui ſyracuſano græce locutus eſſet. Qu n ẽt ipſa linguæ volubilitate. Nõ ſolũ dabant reſponſa græca cũ poſſent: ſed cogebant eos per interpꝛætes latinæ oq ui: volubilitate ideo dixit: q̃a græcia loquaciſſima eſt: & ad fingendũ paratiſſima. vnde Hora. Grais ingenium: grais dedit ore rotundo: muſaloq. ¶Excuſſa. Exploſa: expulſa. Sed ẽt in græcia. Nõ in vrbe ſolũ cogebant legationes gentiũ. exterarũ in ſenatu loqui latinæ p̃ interp̃ter: ſed ẽt p magiſtratus ſuos apud exteras gentes idẽ facere voluerunt. ¶Nec illis. Occurit taci tæ q̃õni: q̃a diceret aliquis. nolebãt hoc fieri Ro. q̃a ſtudia græcaꝝ litteraꝝ ignorabant dicit hoc nõ fuiſſe: imo oĩum generũ

Pallium ſtudioſiſſimos fuiſſe Ro. ſed impii ſui maieſtatẽ ſeruare voluiſſe. ¶Palliũ to. i. non oportere Ro. dignitatẽ ſubiici græcis imundiciis: nã palliũ pro græcis phis intelligit. to g. i vero pro Ro. q̃a ſicut pallio græci vtebãtur phi: ita toga Ro. vnde Vir. Ro. reꝝ dños: gẽtẽq togatã vnde ẽt cõmœdias alias dicere ſolemus paliatas: alias togatas: paliatas in q̃bus aliquid grãde cõtineť: ſicut comœdia am phitronis: in q̃ introducunť reges: & dii: vt Iupiter: & mercurius: togatas vero q̃ magis quottidiano ſermoni cõueniunt. ¶Palliũ to. Eloquẽtiã græcã ſubiici debere maieſtati Ro. ¶Indignũ. Turpe: & nõ tolerãdũ. ¶Illecebris. Blãdiciis. Iuue. Nõ poſſum ferre q̃rites: græcã vrbẽ. Solin. in ca. de hoĩe dicit: ꝙ Cato cẽſorinus ſæpe cẽſuit græcos vrbe pellẽdos. ¶Suauitate. Propter eloquẽtiã: & phiam. Q Vapropter: Oſtẽdit p̃m hoc iſtitutũ ab eiuſmodi doctrina alienũ fuiſſe. C. Mariũ: vt ꝓpterea improbari nõ debeat: quaſi ruſticus: ſed ſummopere laudari. hoc ideo dicit: q̃a ruſticitatẽ quandã ſibi obiiciebant: ꝙ a lr̃is ſe abſtinuiſſet: q̃a minime idoneus eſſet eiuſmodi humanitatis ſtudiis: ſed hic laudãdus eſt: ꝙ ſe militaribus ſtudiis exercuerit: ſicut Saluſt. voluit. dicit. n. Mario ad capiẽdũ cõſulatũ p̃ter familiæ veſtatẽ: oĩa abunde erãt: induſtria: ꝓbitas: militiæ magna ſcia: & reliqua paulo iſra dicit: vbi primũ ætas militiæ patiens fuit: ſt. p̃diis faciendis nõ græca facundia: neq; vrbanis mundiciis ſeſe exercuit. itẽ in oratione ad populũ: nõ ego inq̃t

ne græcis unquã, niſi latine reſpõſa darẽt, qn etiã ipſa liguæ uolubilitate, qua plurimũ ualẽt; excuſſa, p interpretẽ loqui cogebãt, nõ i urbe tãtũ noſtra: ſed etiã in Græcia, Aſia; quos. latinæ uocis honos, per omnes gentes uenerabilior diffunderet. nec illis de erãt ſtudia doctrinæ, ſed nulla non ĩ re palliũ togæ ſubiici debere arbitrabãtur. indignum eſſe exiſtimã tes illecebris, & ſuauitati literarũ, imperii pondus, & authoritatẽ donari.

¶De. C. Mario.

Q Vapropter non es dãnandus rigoris ruſtici crimine. C. Mari: quia gemina lauro, coronatã ſenectutẽ tuã, Numidicis, & Germanicis illuſtrem trophæis, uictor de uictæ gentis facundia politiorem fieri uoluſti, credo ne alienigena ĩgẽii exercitatiõe, p̃rii rit⁹ ſeru⁹ trãsfuga exiſteres. Q uis ergo huic cõſuetudini, q̃ nunc græcis actionib⁹ aures curiæ exurdãť; ianuã patefecit? ut opĩor.

græcas litteras didici: quoniam parum placebat eas diſcere: quæ ad virtutẽ doctoribus nihil ꝓfuerant. ¶Rigoris. Duritiæ: quia durus ad ſtudia litterarum fuit. Cice. pro Archia poeta: & ipſi illi Caio Mario: qui durior ad hæc ſtudia videbatur: iocundus fuit. ¶Gemina laurea. Quia triumphantes coronati albis equis iunctis capitolium præcedentibus captiuis: & ſubſequente exercitu: & vniuerſo ferme populo vehebantur. ¶Numidicus. Nam in Numidia Iugurtham vicit: & prouinciam illam Ro. ſubegit imperio. ¶Germanicis. Quia Gallos: Teutonas: Senones: Cymbros: & Tugurinos: qui inundatione aquarum patria pulſi: cum in Italiam deſcendiſſent: cũ liberis: & coniugibus eo animo: vt aut nouas ſedes impetrarent: aut pulſis Roma. ipſi regnarent: is virtute ſua fudit: atq; deleuit: teutonas priores aggreſſus apud ſextias aquas ſub ipſis alpium radicibus: cimbros deinde in Italia inter Veronam: & tridentum in campo: quem canidium vocant: ſiue ſauidium. Pli. de viris illuſtribus. C. Marius inquit ſepties conſul: arpinas: loco humili natus: primis honoribus per ordinem functus: legatus: Metello in Numidia criminando cõſulatum adeptus: Iugurtham captum ante currum egit: in primum annum cõſul vltro factus Cimbros in Gallia apud aquas ſextias: teutonas in Italia in campo Sauidio vicit: de hiſq; triumphauit: de hoc germanico triumpho latius dicamus in ca. de pudicitia. ¶Credo. Supple hoc feciſti. ¶Alienigena exercitatione. vtpote græca quaſi alterius ingenii. apud Plutar. illud de Mario legitur ſolitum dicere: ridiculum eſſe illorum diſcere litteras: quorum magiſtrati ſeruirent. ¶Quis ergo? Quærit: & deinde reſpondet: quis nã fuerit ille auctor: qui primus auſus fuerit græcã linguã

Exurdari. introducere in curiam romanam: quæ adeo celebris eſt: vt aures ſenatus græca facundia obtundantur. ¶Quis ergo quãdo quidem ita ſeruabant dignitatem ſuam Romani: vt nemo in ea curia: niſi latine loqui poſſet. ¶Exurdantur: obtundantur vſq; adeo nunc omnes græce loquuntur vt quodãmodo obtundantur aures: cum nihil græce loqui audiant.

ASCE. ¶Q. VIA ne græce linguæ illecebris caperenť: caruerunt: vt latinæ: nõ græce res agereť. Ordo eſt. Vero pro ſed: quãtopere i. quãta cura: & labore priſci magiſtratus geſſerint ſe: retinentes maieſtatem ſuam: & populi Ro. poteſt cognoſci hinc. i. ex hac re: ꝙ cuſtodiebant inter cætera indicia. i. ſigna grauitatis. i. ſeueritatis obtinendæ: quoq;. i. etiã: illud. ſ. q̃d ſequitur: cuſtodiebant inquã cum magna perſeuerantia: videlicet: ne darent vnquã græcis. ſ. oratoribus reſponſa: niſi latine. i. verbis latinis. Quinetiã. i. inſuper cogebant: ſup. græcos loqui per interpretem. ſ. latinum vtriuſq; linguæ peritum: & hoc ipſa volubilitate linguæ. ſ. græcæ: qua ſup. græci valent plurimum: excuſſa. i. reiecta: vt puluis excutitur pallio. Cogebant dicit: non tantum in vrbe noſtra: ſed etiã in græcia: & Aſia. ſ. i. ſcire licet: ꝙ illud faciebant: quo. i. ideo: vt honos. i. honor: vocis latinæ diffunderetur venerabilior per oẽs gentes. q̃d votum: vt Valla in prologo elegantiaꝝ docet maxime aſſecuti ſunt. Nec ſtudia doctrinæ: quæ fere græce tunc ſcripta erant: deerant illis. ſ. priſcis romanis: hoc eſt non ideo latinæ loqui cogebant: ꝙ græce neſcirent: ſed arbitrabantur pallium. i. eloquentiã: & cæteras res palliatoꝝ: hoc eſt græcoꝝ: in nulla re non ſubiici: hoc eſt in omni re ſubiici togæ. i. eloquentiæ: & rebus togatoꝝ: hoc eſt Romanoꝝ: exiſtimantes. i. iudicantes indignum eſſe pondus: & authoritatem imperii donari illecebris. & ſuauitati litterarum. ¶Quapropter: &c. Cõmendat ſeueritatem licet ſub ruſticanã Caii Marii per apoſtrophen ad ipſum dicens. Quapropter. i. propter quam cauſam iam dictam: O Caii Marii: tu nos es dãnandus crimine rigoris ruſtici: qui victor ſup. iam exiſtens: noluiſti ſenectutem tuam coronatam gemina laurea: & illuſtrem tropheis numidicis ob deuictum Iugurtham. ¶Et germanicis: ob deuictos cimbros: & theutonas: fieri politiorem facundia gentis deuictæ. i. qui alienigena lingua vti noluiſti: credo ne exiſteres. i. euaderes ſeruus transfuga. i. deſertor patrii ritus: exercitatione alienigena. i. externa ingenii. ſ. tui. i. ne te exercẽdo in linguis alienis ritus quoq; alienos ibibere. ¶Quis ergo.

Subinfert ſpecialẽ audientiam factã moloni Rhodio præceptori. M. Tullii in rhetorica: & cũ vterq; tã Marius q̃ Cicero eſſet arpinas. addit vtrũq; fuiſſe feliciſſimũ: Marium in contẽnenda eloquentia: Ciceronẽ in ſectanda. Ordo eſt. Ergo ſi latine loqui omnes oratores cogebanť: & Marius laudatur: ꝙ alienas linguas diſcere nolebat: q̃s patefecit ianuã. i. quis aditũ fecit: huic. i. nr̃i tp̃is cõſuetudini: qua aures curiæ. i. ſenatoꝝ in curia exurdanť. i. obtũdunť nũc actionib⁹ græcis: m̃det vt opinor.

Molo Rhetor qui ſtudia. M. Ciceronis. eum nanq; ante omnes exterarum gentium in ſenatu ſine interprete auditum conſtat. quem honorem non immerito cepit. quoniam ſummam uim Romanæ eloquẽtiæ adiuuerat. Cõſpicuæ felicitatis Arpinas, unicũ ſiue literarum glorioſiſſimum contemptorem, ſiue abundantiſſimum fontem intueri uelis.

¶De more, quem maiores obſeruabant in urbe.

M Axima autem diligẽtia maiores hunc morẽ retinuerũt: neq; nequis ſe inter COS. & proximum lictorem: quamuis officii cauſa una progrederetur, interponeret. filio dumtaxat, & ei puero ante patrem COS. ambulandi ius erat. Q ui mos adeo pertinaciter retentus eſt, ut. Q. Fabius maximus quinquies COS. uir etiam pridem ſummæ authoritatis, & tunc ultimæ ſenectutis, a filio COS. inuitatus: ut inter ſe, & lictorem procederet: ne hoſtium ſamnitum turba, ad quorum colloquium deſcendebant: eliderentur: id facere noluerit. Idem a ſenatu legatus miſſus ad filiũ COS. Sueſſam: poſtquam animaduertit eum, ad officiũ ſuũ extra mœnia oppidi proceſſiſſe; ĩdignat⁹ quoq; ex lictoribus nemo ſe quo deſcẽderet iuſſiſſet: plen⁹ iræ ſedere pſeuerauit. ꝙ cũ fili⁹ ſenſiſſet: pximo lictori,

¶MOLO. Molo apollinius rhodius fuit: apud quẽ eloquentiæ ſtuduiſſe Cice. cõſtat. ¶Rhetor. iter rhetorem & oratorẽ hoc itereſt: ꝙ rhetor eſt artis ꝓfeſſor. i. qui de arte præcepta tradit: orator qui ex arte dicit. ¶Quẽ honorẽ. nec id q̃dem ĩmerito conceſſum eſt. Moloni: nã ipſe auxerat Ci. ingeniũ: in quo Ro. florebat eloquẽtia. ¶Cõſpicuæ ſe. Dicit inuenire ſe Arpinatẽ ſummæ felicitatis fuiſſe: ſiue illũ contẽptorẽ litteraꝝ dixeris: ſiue amatorẽ: nã vterq; de municipio arpinati fuerant. Ci. ſ. & C. Mari. ¶Glorioſiſſimum. C. ſ. Marium. ¶Abundantiſſimum fon. Ci. Arpinatum refertur ad vtrunq;. nam arpinas eſt nomen patrium: & ſignificat de oppido arpinati. ¶M Axima aũt. Semper conſules Põp. xxiiii. lictores præcedebant: & ſecures virgaꝝ faſciculis alligatas geſtabant: qui faſces dicebanť. ¶Filio. ſ. conſulis: & hoc: Principiũ filii ſeruant tẽpore noſtro. ¶Ius. poteſtas. Fabius maxi. in Sãnitib⁹ bene ſignauit. ¶Pridẽ priori ætate. cõmendat Fabiũ a multis patribus: a potẽtia cũ dicit maximus: a dignitate cũ dicit q̃nquies cõſuli: ab auctoritate dum dicit. vir ſummæ auctoritatis ab ætate: dum dicit: vltimæ ſenectutis. ¶Id no. Ne a maioꝝ conſuetudine diſcederet. ¶Deſcenderet. ſ. ad cõditiones pacis componendas: cæſis. ſ. ſamnitibus. ¶I Dem a ſe. inter cætera maiorum inſtituta: illud quoq; memoratu dignũ eſt: ꝙ neminẽ voluere ad cõſulẽ equo inſidentem venire: ſed honoris gratia anteq̃ conſuli appropinquaſſent: deſcẽdere: quod exẽplo eiuſdẽ. Fabii cõprobat: q cum legatus ad filiũ: conſulẽ miſſus eſſet: atq; illi filius honoris gratia ꝓdiiſſet obuiam: nec p̃miſiſſet lictorẽ: qui iuberet ſe q̃primum equo deſcendere & filio peditẽ præſto eſſe: indignatus noluit ſponte deſcẽdere. quod vbi aĩaduertit filius: iuſſit ꝓximo lictori patri: vt impararet ad ſe pedes venire. quod ſummopere laudauit pater: & ſimul paruit edicto filii. A. Gel. lib. ii. cap. ii. facti cõſules Sẽpronius Gracch⁹ iterũq; Fab. maximus filius eius: qui priore anno erat conſul: ei conſuli pater procul obuiam in equo vehens venit: neq; deſcendere voluit: quia pater erat. & ꝙ inter eos ſciebat maxima concordia conuenire: lictores non auſi ſunt deſcendere iubere. vbi iuxta venit tum conſul ait: deſcendere iube: quod poſtq̃ lictor ille: qui apparebat cito intellexit: maximum deſcendere iuſſit: Fabius imperio paruit & filium collaudauit: cum paruium quod populi eſſet: retineret. ¶Idẽ. Scilicet Fabi. miſſus legatus perſeuerauit ſedere in equo plenus ira. Filium conſulem. Fabius gurgitem. ¶Sueſſam. Ciuitas eſt Campaniæ vbi erat cum imperio. ¶Officium ſuum: vt honoris gratia patri obuiam prodiret. ¶Quod poſtq̃ animaduertit Seneca: ſi conſulem inquit: aut prætorem videro: omnia quibus honor haberi honori ſolet: faciam: equo deſcendam: caput adoperiam. ſemita decedam. ¶Quod cum filius ſenſiſſet: vbi filius intellexit patrem in equo ſedere de induſtria. ASCE.

¶MOLO rhetor. ſ. Rhodius: q acuit ſtudia Marci Cice. Nãq; cõſtat eum. ſ. molonẽ auditũ in ſenatu abſq; interprete ante oẽs. ſ. alios oratores gentiũ exteraꝝ. Quẽ honorẽ ipſe cepit. i. accepit nõ imperio: q̃n adiuuerat ſummã vim eloquẽtiæ Romanæ: quæ erat in Cice. Arpinas. i. natus arpini: aut illinc oriundus: ſup. eſt dicẽdus felicitatis cõſpicuæ. i. claræ: ſiue velis. i. q̃s velit intueri ſiue glorioſiſſimũ contẽptorem litteraꝝ: vt. C. Mariũ vnicum. i. ſingularẽ in ea re: ſiue fontẽ abundantiſſimũ. ſ. litteraꝝ: & præſertim eloquẽtiæ: vnicũ. i. etiam ſingularẽ: videlicet Marcũ Cice. vterq;. n. (vt dixi) arpinas fuit. ¶Maxima &c. Cõmemorat inſtitutũ ambulãdi cum cõſulibus dicẽs. aũt pro ſed maiores. i. priſci Ro. retinuerunt maxima diligẽtia hunc morẽ: ne quis interponere ſe inter cõſulem: ſeu cõſules: & ꝓximum lictorẽ. i. miniſtrum publicũ: q̃uis ꝓgrederet. i. deambularet: vna. i. pariter cum eo: cauſa officii. i. honoris exhibẽdi (dubiũ eſt vtrum de cõſule: an de altero hoĩe loquať: ſi de cõſule: vt vero ſimile eſt: loq̃tur: ſic exponiť: q̃uis conſul ꝓgredereť. i. obuiam exiret cauſa officii: ſi de altero ſic. q̃uis is ꝓgredereť. i. in ambularet vna cum conſule: cauſa officii) ius ambulãdi ante patrẽ conſulem erat dũtaxat filio: & ei puero. i. nõ ꝓuectiori ætate. Qui mos. ſ. ambulandi cum cõſule eſt retentus adeo pertinaciter. i. conſtanter: vt. Qu. Fabius maximus quinquies conſul: & vir etiã pridẽ. i. antea ſummæ authoritatis: & tũc vltimæ ſenectutis inuitatus a filio cõſule. ¶Vt proce. inter ſe. ſ. conſulẽ & lictorẽ. ſ. primũ: ne turba ſamnitum hoſtium: ad quoꝝ colloquia deſcendebant. ſ. paciſcendi gratia eliderеť. ſ. a Fabio pater: & comitibus eius: noluerit facere id. i. contra morẽ ꝓxime cõſulem ingredi. ¶Idẽ &c. Affert exẽplum eiuſdẽ fere rei de eodẽ. Qu. Fabio dicẽs. Idem. ſ. Qu. Fab. Max. miſſus a ſenatu legatus. i. functurus officio cõſulari: ſi filius cõſul deficeret: ad filiũ conſulẽ: ſueſſam. i. in illud oppidũ Apuliæ: poſtq̃ aĩaduertit eũ. ſ. filiũ ſuum conſulẽ ꝓceſſiſſe extra mœnia. i. muros oppidi ad officium ſuũ. i. ſibi patri exhibendũ: & indignatus quoq;. i. etiã ꝙ nemo ex lictoribus iuſſiſſet ſe. ſ. Fabiũ patrem deſcendere equo: pſeuerauit ſedere. ſ. in equo: plenus iræ. i. indignationis: q̃d quũ filius. ſ. Fabius gurges ſenſiſſet: imperauit ꝓximo lictori vt ſup. pater aut lictor appareret. i. pariturus adeſſet ſibi. ſ. filio cõſuli. q. d. non debet indignari pater.

OLIV. ¶APPAreret præſto adeſſet:nam apparere inter alia ſignificata præſto adeſſe quoqꝫ ſignificat:vnde apparitores dicti prætorem miniſtri ſunt:eo ꝙ præſto adſint. ¶Non ego inquit:excuſat ſe filio pater. ¶Non ignoro:ſcio quid pietatis patri filius debeat:ſed hæc paterna pietas debet cædere maieſtati cõſulari. ¶Pietate pri.pietas priuata eſt quã patri filius debet: publica vero:quæ ſummo imperio debet:qualis eſt cõſulatus:vt poſt habita pietate paterna:publica maieſtas veneretur.

Præſte eſſe.

Tarētū. Relatis.Qu.Fabii.Tarentū oppidū eſt in littore maris poſitū:& theatrū maius habet in ꝑſpectum maris expoſitū: qđ Tarentinus cauſa maximaꝝ calamitatum fuit:nã cum Tarentini ludos forte celebrantes claſſem Ro.nõ longe a littore maris nauigantem ꝑſpeſſiſſent:qui frumentatū:vt qdã dicunt:in Apuliã ierant: hoſtē rati in eas ipetū fecerunt:& ſpoliatis domū reuerſi ſunt:ad eos miſſi ſunt legati:q quererent iniurias illatas:& res de more repeterent:qui cū iniuriis affecti eſſent:ac vnus vrina perfuſus in theatrū intromiſſi:legationē ſibi a ſenatu demandata expoſuerunt.de iniuria quã acceperant:ne verbum qdem vnū fecerunt. ¶Florus Tarentū inquit etiã lacedemonioꝝ opus:calabriæ quondã & apuliæ:totiuſqꝫ lucaniæ caput.tum magnitudine:& muris:portuqꝫ nobili:tum mirabili ſitu:quippe in ipſis adriatici maris faucibus poſita in oras noſtras:Hiſtriã:Illiricū: epyrū:achaiã.aphricã:Siciliã vela dimittit. Imminet portu ad ꝑſpectū vrbis theatrum:quod quidem cauſa miſeræ ciuitati fuit oīum ſuarum calamitatū ludos forte celebrat:cum remigantes littori Roma.claſſes inde vident:atqꝫ oſtētati emicant:ſine diſcrimine inſultant:qui enim aut vnde Romani:nec ſatis norant. Aderat ſine mora quærelam ferens legatio:hanc quoqꝫ fœdius per obſcœnã.turpēqꝫ dictu contumeliam violãt:ex hinc bellum.Qu.Fabii.qui adeo perſeuerans fuit in ſeruandis inſtitutis. ¶Tarentū.quia claſſem Roma.tarētini diripuerant:& duū viꝛ: qui claſſi præerat:occiderant. ¶Græciæ: nam ibi quondã magna græcia appellata eſt.Hoc Cice.oſtendit multis in locis:& præcipue in Catone ma.Dicit ergo:vt eſt cõſuetudo græciæ. ¶Verbis:vt nec adderent quicq̄: nec diminuerent. ¶Antiqui moris:videlicet:vt non plus in legatione diceretur q̄ a ſenatu:vel a populo mandatū eſſet. ¶Dolore.nullus dolor maior eſt q̄ qui ex contumelia naſcitur:nam vt inquit ille. Aſperat in medio.dãna dolore pudor. ¶Finē ꝓfecto: Sicut legimus in hiſtoria: nullus vnquã in vrbe pulchrior aut ſpecioſior triumphus intrauit ante hunc diem:nil niſi pecora Volſcorum greges ſabinorum:carpenta Gallorum: & fracta Samnitum vidiſſes arma.Tunc ſi captiuos aſpiceres:erant Moloſſi:Theſſali:Macedones:Brutius:Appulus:atqꝫ Lucanus: Si pompas:aurum:argentum:purpura:ſigna tabulæ:tarentinæqꝫ deliciæ.ſed nihil libentius Popu.Roma.aſpexit: quã illas:quas timuerant cum curribus ſuis beluas:quæ non ſine ſenſu captiuitatis ſubmiſſis ceruicibus victores equos ſequebant. ¶Quibus ad inuidiam diu abundaueras:bene ad inuidiam dixit. nam tarentinorum opes ampliſſimæ aliquando fuere.rem ſuam ciuilem populari poteſtate gerentes democratia.nam claſſe maxima cunctos ſuperauerunt accolas: pediteſqꝫ ad milia triginta in expeditiones emiſere:equitum vero tria milia.ductores autem equitum mille.Pythagoricam quoqꝫ philoſophiam amplexati ſunt in primis Archytas ſingulariter.qui diutius eius ciuitatis princeps eminuit: inde poſterioribus annis illecebroſæ inualuere diliciæ propter fortunas nimium ſecundas:adeo vt plures totius populi ludos:feſſaſqꝫ celebritate quotannis agerent:q̄ reliquos anni dies.Eam ob rem in deterius vrbanum regimen ferebatur.cuius flagitiorum vnum illud documentum eſt.ꝙ externis vti imperatoribus coacti ſunt:contra Meſapios enim & Lucanos Alexandrum Moloſſorum regem accerſierunt:antea quoqꝫ Archidamum Ageſilai filium:poſtea Cleonymum & Agathoclem. deinde Pyrrhum quo tempore aduerſus Roma.bellum conflauere:auctor Stra.ergo finitimæ ciuitates omnes tante rerum omnium affluentiæ inuidebant:vel quia tantopere propter diuitias eas elata:vt populi vicini ſuperbiam tuã ſuſtinere non poſſent. ¶Horridæ:duræ ad labores tollerandos:non mollis propter luxum diuitiarum.

ut ſibi appareret,imperauit.cuius uoci Fabius cõtinuo obſecutus,non ego,inqt,fili ſummum imperiū tuū contēpſi:ſed experiri uoluit:an ſcires COS,agere.nec ignoro quid patriæ uenerationi debeatur:uerū publica inſtituta priuata pietate potiora iudico.

¶De mira conſtantia legatorum Ro.

Relatis.Q.Fabii laudibus offerunt ſe mirificæ cõſtantiæ uiri.qui legati a ſenatu Tarentum ad res petendas miſſi:cum grauiſſimas ibi iniurias accepiſſent:unus etiã urina reſperſus eſſet,in Theatrū(ut eſt cõſuetudo Græciæ(introducti: legationem quibus acceperant uerbis,peregerunt.de his,quæ paſſi erant,queſti non ſunt:nequid ultra,ac mandatum eſſet:loquerentur. intimiſqꝫ pectoribus eorum:antiqui moris reſpectus dolore,q ex cõtumelia grauiſſimus ſentitur:conuelli nõ potuit.finē ꝓfecto fruendarum opum,quibus ad inuidiã diu abundaueras Tarētina ciuitas:q̄ſiſti

ASCE. ¶QVOD lictor primus mihi apparet:cum ex veteri inſtituto ita fieri debeat.Cuius.ſ.filii conſulis voci Fabius.ſ.pater obſecutus.i.obtemperans continuo:inquit:o fili:ego non contempſi ſummum imperium tuum.ſed volui experiri: an ſcires agere conſulem.(Quo reſponſo videtur mihi pater prudentior q̄ filius pius:nam cum ſentiret filium ſibi non ceſſurum:nec ex a te ſilio inuidia oriretur:in eius laudē vertit).Nec ignoro quid debeatur.ſ.a filiis:venerationi patriæ.i.paternæ:verum.i.ſed ego iudicio inſtituta publica potiora pietatē:videlicet priuata:quod apud Aulum Gelium ita diſcernitur: vt in actione pub.filius magiſtratus patri præferatur:in priuata contra. ¶Relatis &c.recitat conſtantiam legatorum Romanoꝝ dicens. Laudibus.Qu.Fabii ſup.maximi:relatis.i.recitatis viri mirificæ cõſtantiæ offerunt ſe ſup.dicendos:aut referēdos: qui entes legati miſſi a ſenatu Tarentum ad res repetendas:quum accepiſſent ibi:videlicet tarenti grauiſſimas iniurias:& vnus ſup.eorum reſperſus eſſet etiã vrina.i.lotio:ipſi introducti in theatrum.i.ſpectaculum publicum: vt eſt conſuetudo græciæ: vnde innuit tunc græcos tarentum incoluiſſe:peregerunt.ſ.in præſentia totius populi:legationem.i.cauſam:cur: & ad quã miſſi fuerant.verbis ſup.illis:quibus acceperant.ſ.eam agendã a ſenatu:& non ſunt quæſti de his:quæ paſſi erant:ne loquerentur quid.i.aliquid. ¶Vltra ac.i.q̄ mandatum eſſet ſup.eis a ſenatu:& reſpectus.i.conſideratio antiqui moris.ſ.nihil vltra mandata loquendi non potuit conuelli.i.abſtrahi aut expelli pectoribus eorum dolore.i.per dolorem animi:qui ſentitur.i.ſentiri ſolet:grauiſſimus ex contumelia:hoc dicto:per apoſtrophen alloquitur auctor Tarentinos dicens. O ciuitas Tarētina tu profecto.i.reuera:quæſiſti.i.tentaſti inuenire finem.i.exitum opum fruendarum:quibus.ſ.opibus abundaueras ad inuidiam ſup.vſqꝫ.Nam dum tu æſtimas.i.appretiaris ſtudioſe.i.cum contemptu.

¶VIRTVtis.ſ.Romanæ in ſeipſum connexum ideo dicit:quia nullo extrinſecus adminiculo virtus indiget:ſed ſeipſa cõtenta eſt.nam Romani tantas vires habebant:vt per ſe bellum ſine aliorum auxilio gerere poſſent:hoc ideo dicit:quia tarentini multorum populorum:& ciuitatum armis adiuti fuere:nam Moloſſi:Theſſali:Macedones:Brutii:Campani:Apuli:Lucani:atqꝫ ipſe clariſſimus græciæ rex Pyrrhus pro tarentinis incitatiſſimo animo conſurrexerunt: & ſocia arma iunxerunt: Roma ſuis contenti opibus:& armis aduerſus tot populorum potentiam:non ſolum audacter:ſed etiam feliciter bellum geſſere. ¶Faſtidioſe exiſtimas:parui faciens:alii habent faſtuoſe:& ſignificat ſuperbe.declinatur autem faſtus faſti:& ſignificat librum:in quo faſtidies continētur:nam faſti etiam libri dicebantur:quos conſules habebant: in quibus reges:& conſules ſcribebantur a faſcibus dicti.i.a poteſtatibus:vnde Ouidii libri faſtorum dicuntur:ꝙ in his de faſtis diebus tractetur. faſti vero dies erant quibus licebat fari cum populo:nefaſti quibus fari non licebat:& vt dixi cum eiuſmodi librum ſignificat:ſecundæ eſt declinationis:licet aliquando:& quartæ inueniatur in hac ſignificatione:ſed raro:faſtus enim quartæ tedium: ſuperbiã: contemptūqꝫ ſignificat.Vir.Stirpis achileæ faſtus:iuuenemqꝫ ſuperbum. Ser.in expoſitione huius loci. Faſtus inquit.i.ſuperbiam:& eſt quartæ declinationis.nam liber qui dierum habet computationem:ſecundæ declinationis:eſt:vnde erraſſe videtur Luc.dicendo: Nec meus eudoxi vincetur faſtibus annus. ¶Sed vt a luxu.Vale.quia videbatur quodãmodo ab eo egreſſus eſſe: quod inſtituerat inquit:quia diximus de luxu tarentinorum:& eorum ſuperfluitate:quæ illos ad eam inſaniam deduxerit: vt Roma.irritare auderent: nunc reuertar ad rigidiſſima maiorum noſtrorum inſtituta. ¶Luxu.quia conſtat hãc vrbem opulentiſſimam fuiſſe:& omnium rerum abundãtem.Antea ſenatus.Hoc quoqꝫ inſtitutum ſeruatum eſt. ¶Senaculum:Eo ꝙ locum illum ſenatores frequentare ſolebant. ¶Edicto:videlicet:vt præcones mitterentur: q hoſtiatim ſenatores in curiam venire iuberent. ¶Ambiguæ laudis.Laudat hoc propoſitum:illi enim ambiguæ cuiuſdam fidei videntur eſſe ciues:qui non ſponte: ſed iuſſu quodãmodo coacti rempub.gerant. ¶Ambiguæ: bene dixit ambiguæ: quia fortaſſe niſi cogerentur: non venirent. ¶Laudis:laudandum quidem eſt:ꝙ in curiam veniunt:ſed vituperandum:ꝙ dictum expectent. ¶Quicquid imperio cogitur:Quicquid enim fit imperio alterius:id imperanti potius aſcribēdum eſt q̄ agenti. ¶Acceptum refertur:honeſta locutio:refero hoc beneficium tibi acceptum.i.hoc quicquid eſt beneficii tibi dico eſſe aſcribendum:& fateor a te recepiſſe: & aliud referre in acceptum quod a vulgo lingua vernacula dici ſolet facere notationem de ſoluto.

OLIV. Faſtidioſe. Faſti. Senaculum. Acceptū fertur.

Nam,dū horridæ uirtutis in ſeipſum cõnexū ſtabilimētū,nitore fortunæ ꝓſentis iſlata faſtidioſe æſtimas:in præualidum imperii noſtri mucronē,cæca,& amæns irruiſti. Sed ut luxu perditis moribus,ad ſeueriſſima maiorū inſtituta tranſgrediar: antea ſenatus aſſiduam ſtationē eo loci peragebat:qui hodie quoqꝫ Senaculū appellatur.nec expectabat,ut edicto contraheretur:ſed indecitatus protinus in curiam ueniebat.ambiguæ laudis ciuem exiſtimans,qui debitis.Ro.P.officiis non ſua ſponte,ſed iuſſus fungeretur.quia quicqd imperio cogitur exigēti magis,quam præſtanti acceptum refertur.

¶Aliud inſtitutum contra trib.pl.

ILlud quoqꝫ memoria repetēdum eſt,quod trib.pl.intrare curiam non licebat: ante ualuas autem poſitis ſubſelliis decreta patrum attentiſſima cura examinabant.ut ſiqua ex eis improbaſſent:rata eſſe non ſinerent.Itaque ueteribus S.C.T.litera ſub ſcribi ſolebat: eaque nota ſignificabatur: illa trib.quoque cenſuiſſe,qui quamuis

¶ILlud quoqꝫ.hoc quoqꝫ inſtitutum Romani ſeruabant: ne videlicet tribuni plæbis curiam intrarent:quod poſtea vulgatum eſt:nam temporibus Cice.pōterãt tribuni curiam intrare. ¶Subſelliis:ſubſellia ſunt minorum magiſtratuum ſedes:ſicut ſellæ curules amicorū dicuntur:ſunt etiam ſubſellia:vt quidam volunt:ſedes & pulpita:in quibus ſpectabantur ludi.vnde Perſius.Troſulus exultat tibi per ſubſellia læuis. Cicero. tamen in epiſtola ad appium: ſubſellia: per contemptum ſenatorum roſtra appellauit:cum dixit.Ad me litteras miſeris longi ſubſellii.vt Pompeius noſter appellat. ¶Veteribus: Ideo dixit:quia poſtea hæc conſuetndo abolenit.

¶STABIlimentum virtutis horridæ.i.rigidæ: qualis erat in legatis romanis cõiuxum ideſt innitens in ſeipſum.i.in nihil extrinſecus proueniens:cuiuſmodi ſunt res:fortunæ(ſunt qui legant cõnexum.i.conuolutum in ſeipſum)eſtimas dico:aut exiſtimas inflata nitore.i.ſplendore:& ſtrepitu:præſentis.ſ.temporis fortunæ:irruiſti cæca:& amens in mucronem.i.ſtimulū noſtri.i.Romani imperii præualidum:quia per ipſum paulo poſt periit. ¶Sed vt &c.Apta tranſitione more ſuo tranſit: ad exemplum ſpontanei officii in Romanis dicens.Sed vt ego tranſgrediat:a moribꝰ perditis luxu.i.propter luxum:& abundantiam opum:vt tarentinorū:ad ſeueriſſima inſtituta.i.mores ſeueriſſimos: maiorum ſup.noſtrorum:ideſt priſcorū Romanorum vnde minores orti ſunt.Senatus: ideſt cœtus ſenatorum peragebat ante: ideſt olim aſſiduam ſtationem eo loci:ideſt in eo loco:qui quoqꝫ ideſt etiam hodie appellatur ſenaculum: ideſt ſenatorum conuenticulum.nec expectabat: vt contraheretur: ideſt congregaretur:edicto.ſ.conſulari:ſed ſenatus citatus ideſt vocatus inde.i.e ſenaculo illo:veniebat protinus in curiam:exiſtimans:ideſt iudicans:ciuem ambiguæ:ideſt incertæ laudis (Qui enim non faceret niſi coactus: non eſt laude dignus:quando autem quis cogitur prius q̄ inuitetur:dubium eſt:an ſponte facturus fuiſſet:etiã non coactus) qui.ſ.ciuis fungeretur officiis debitis reip.non ſua ſponte:ſed iuſſus:quia quicquid cogitur imperio:refertur acceptum.i.debetur adiudicari magis exigenti.ſ.ob debitum:q̄ præſtanti.ſ.ob imperium alterius. ¶Illud quoqꝫ.Addit vetus Tribunorū plæbis inſtitutum officioſum in rempu.dicens.Illud quoqꝫ eſt repetendum memoria.i.memorandum:ꝙ non licebat tribuniſplæbis intrare curiam.i.ſenatum:aut locum:vbi ſenatus habebatur autem pro ſed tribuniſplæbis examinabant attentiſſima cura decreta patrum ſubſelliis:ideſt ſedibus minorum magiſtratuum:poſitis ante valuas.ſ.curiæ:quia in illis ſedebant:vt ſiqua:ideſt aliqua improbaſſent ex eis.ſ.decretis patrum ipſi non ſinerent ſup.ea eſſe rata.Itaqꝫ.i.& ita:T littera:quæ ſignabat tribunoſplæbis:ſolebat ſubſcribi.i.in infima parte ſcribi: ſenatuſconſultis veteribus;& ſignificabatur ea nota: ideſt ſigno T:litteræ:tribunos quoqꝫ.i.etiam cenſuiſſe:ideſt approbaſſe:aut decreuiſſe illa.ſ.decreta patrum:aut ſenatuſconſulta. qui.ſ.tribuni:quamquã excubabant:ideſt vigilabant.

ASCE.

OLIV. ¶PRO cõmodis. Quiuis inqt Tribu.Pleb.reipu.cõmoda curarent tñ paſſi ſunt magiſtratibus argẽtea vaſa:& anulos aureos ex publi.dari:vt eorũ maieſtas amplificaret̃. ¶Vſu.Eiuſmodi inſignib⁹ ꝑcioſis nõ nihil auctoritatis addi videbat̃ magiſtratib⁹. ¶Veniebat.vẽdebat̃. ¶Immolatuꝝ.Quia ipſi:q magiſtratũ gerebãt:imolabãt:nã quãto dignior pſona erat:quæ immolabat tanto dignior deorũ cultus. ¶Cõtinetia:Neq;.n.ꝑmittebat̃ inteſtinis veſci:qđ certe maxima laude dignũ erat ꝙ noſtri tanti ea faciunt:at illi cõtinentiã pluris faciebãt. ¶Sãctas manus:integras:incorruptas:inocentes. ¶Contiẽtiæ tñ tribuebãt̃.i.tanti faciebãt cõtinentiã:nã tribui multũ alicui ẽ aliquẽ magnificere. ¶Sincere pure:inocenter:& caſte.ſ.prouincialiũ hominũ rebus intactis. ¶Splendorem.Nã innocẽtia præfectorũ in ꝓuinciis erat ſplẽdor qdã nois Ro.

EQueſtris uero iuuẽtus.i.eqtes Ro.q ex nobilitate iuuenũ erãt. ¶Spectaculo:Quia ſe ſpectãdos populo ꝓbebãt. ¶Die lupcaliũ.i.die quo lupercalica celebrabãt.i.dies feſtos in honorẽ pãnis.Lupercalia ludi erãt ſolẽnes iſtituti a Romulo & Remo ſub monte Platino: vbi expoſiti fuerũt. Nota ẽ hiſtoria quo pacto Romul⁹ & Rem⁹ fratres expoſiti fuerũt ab Amulio:cũ in ſicco vnda illos deſtituiſſet:ex ꝓximis mõtibus lupa deſcẽdẽs in pueros incidit:& infantibus mãmas admoti ꝓbuit.vt humanũ ſenſum habere videret̃.ſupuenit interea Fauſtulus regis paſtor:qui pueros laurentiæ vxori ſuæ educandos tradidit.Scimus deinde quom adulti facti numitorẽ auũ ſuũ occiſo Amulio in regnũ reſtituerunt:& factum eſt:vt in ipſis locis:vbi expoſitti fuerant:lupercalia exercerent̃:qđ ludicrum ab euandro antea inſtitutũ fuerat:erat ãt vbi eiuſmodi paſtores cõgregabant̃:& pellibus ĩmolatarũ ouiũ:cibo: potuq; repleti laſciuientes inuicẽ cõcurrebant: & ſe mutuis ictib⁹ caꝝ pelliũ pulſitabãt:liceũ pãna venerantes hanc aũt opinionẽ induxerant:vt quæ mulier ſterilis ſe ludentibus obtuliſſet:& eorũ ictibus colliſa fuiſſet:fœcunda efficeretur. vnde Iuuena. Nec prodeſt agili palmas ꝓbere luperco. Ouidius faſto.ii.Nupta quid expectas non tu pollentibus herbis.Nec ꝓce:nec magico carmine mater eris.Excipe fœcundæ patientis verbera dextræ.Iam ſacer optatum nomen habebit aui.Nã fuit illa dies dure cũ ſorte maritæ.Reddebãt vteri pignora cara ſui.Lupercales autem dicti ſunt a lupis arcendis.hoc enim ſacrificio exiſtimabant lupos ab ouibus arceri.De lupercalib⁹ alii alia dicũnt:ſunt enim qui tradunt paſtores nudos modo pellibus cinctos eiuſmodi ludos celebrare cõſueuiſſe: lora pro manibus gerentes quibus quoſq; cederent: laruiſq; tectas facies habentes de nuditate varia:& incerta ratio affertur.Plutar.in Antonii vita:ſi breuiter inquit:erat ſolemnis lupercalium dies.Cæſa.autem triumphali veſte amictus in roſtris ſedebat currẽtes lupcos inſpecturus: currunt enim & nobilium iuuenum:& eorum:qui magiſtratum gerunt complures:nudi atq; cincti:loris albis obuios ferentes. ¶Equitum probatione.Luſtrãdis equibus.i.cũ equites tranſuehebantur:nã vt Liui.docet:eqtes ſe cẽſorib⁹ oñdebant:qđ iſtitutũ prio a Quin.Fabio cenſore:cui maxio cognomẽ erat:traditũ:manauit ad poſteros.trãſuehebant̃ ãt idibus qntilib⁹. ¶Fauſtuli.Regii pecoris magiſtri. ¶Facto ſacri.ſ.pãni deo ruſticorũ:ludus lupercal dicebat̃ ab arcẽdis lupis:vt dixi:nã ita pãna placari credebãt: q lupos ab ouib⁹ expelleret. ¶Immolataꝝ ouiũ.Quaꝝ pellib⁹ ſe cingebãt partim tenẽtes manib⁹:inter ſe:vt dixi cõcurſantes ſe pulſitabãt:& erat opinio:vt ſi mulier ſterilis occurriſſet:fœcũda redderet̃. ¶Epulaꝝ:qa epulabant̃:& veſcebant̃ carnib⁹. ¶Diuiſa.qa in duas partes ſe diuidebant:& ita inter ſe cõcurrebãt tanq̃ pugnãtes. ¶Geſtierũt.Lætitiã geſtu corpis oñdebant:nã geſtire ꝓprie eſt habitu corpis lætitiã oſtẽdere. ¶Feriarũ.Feſtorũ: nam fœriæ dies feſti dicti ſunt a feriendis victimis. ¶Circuitu.Circuit⁹ dicitur:eo ꝙ ſol incipiens ab vno ſigno zodiaci cũ ad id ſignum redierit:annus dicitur exactus.

Lupercalia.

pro commodis plebis excubabãt:inq; imperiis.compeſcendis occupati erant:inſtrui tamen ea argenteis uaſis,& ãnulis aureis publice præbitis,patiebant̃: quo taliũ rerum uſu,authoritas magiſtratuũ eſſet ornatior.Quorum quemadmodum maieſtas amplificabatur,ita abſtinentia arctiſſime conſtringebat̃.Immolatarũ enĩ ab his hoſtiarũ exta ad Quæſtores Aerarii delata ueniebant.Sacrificiiſq; P.R. tum deorũ immortaliũ cultus,tum etiã hominum continentia inerat.Imperatoribus noſtris quam ſacras manus habere deberent,apud iſta altaria diſcentibus:continentiæq; tãtum tribuebatur:ut multorũ æs alienũ,quia prouincias ſyncere adminiſtrauerant:a ſenatu perſolutum ſit.nam quorum opera,publicã authoritatẽ,ſplendorẽ ſuũ ꝓcul obtinuiſſe uiderãt:eoꝝ dignitatẽ domi collabi indignum,ſibiq; deforme eſſe arbitrabant̃.

¶De ordine equeſtri.

EQueſtris uero ordinis iuuentus,omnibus ãnis bis urbẽ ſpectaculo ſui,ſub magnis authoribus celebrat,die Lupcaliũ,& eqtũ ꝓbatione.Lupercalium enim mos a Romulo,& Remo inchoat̃ ẽ,tũc cũ lætitia exultãtes,qđ his auus Nũitor Rex Albanoꝝ eo loco,ubi educati erãt: urbẽ cõdere ꝑmiſerat ſub mõte Palatino,hortatu Fauſtuli educatoris ſui quẽ Euãder Argiuus conſecrauerat,facto ſacrificio,cæſiſq; capris epulaꝝ hilaritate,ac uio largiori ꝓuecti:diuiſa paſtorali turba cĩctiones pellib⁹ imolataꝝ hoſtiaꝝ,iocãtes,obuios petiuerũt. cui⁹ hilaritatis mẽoria ãnuo circuitu feriaꝝ repetit̃.

ASCE. ¶PRO commodis plæbis:& erant occupati in imperiis compeſcendis.i.refrenandis impioſitatibus nobiliũ:tamẽ patiebantur ea.ſ.imperia.i.nobiles:quorũ erat impare:inſtrui.i.ornari.vaſis argenteis:& annulis aureis:præbitis publice.i.ex publico ærario:quo ideſt vt:auctoritas magiſtratuum eſſet ornatior vſu talium rerum. ¶Quorũ &c.Recitat ſeueritatem circa ſacrificia dicens.Quorum.ſ.imperiorũ:aut ſummorũ magiſtratuũ: quẽadmodũ maieſtas amplificabat̃.i.dilatabat̃.ſ.ex ꝑmiſſione talium ornamentorũ:ita cõſtringebatur.i.cõprimebat̃ arctiſſime abſtinentia.i.per abſtinentiam(ſunt qui addunt malorum:ſed meliores textus non addunt. ¶Enim pro quia extra hoſtiarũ ĩmolatarũ ab his.ſ.ſummis magiſtratib⁹:veniebant.i.vendebantur delata ad quæſtores.i.vt vulgo dicunt receptores ærarii.i.publicæ pecuniæ:& ita licet honorẽ victimã di habebant:non tñ cõmodũ(Textus fere habent:veniebant:ſed a veneo veniebant:legendum ẽ: dicimus.n.ibã nõ iebã). Et tum.i.ſimul:cultus deorũ ĩmortaliũ:tum etiam cõtinentia hoĩum inerãt ſacrificiis Populi Ro.& hoc imperatoribus nr̃is diſcentibus apud iſta altaria:q̃.i.q̃tum ſanctas.i.ipollutas ab oĩ rapina manus deberent habere.Et tñ.i.tam multũ tribue-

batur.cõtinentiæ.ſ.a rebus alienis:vt æs alienũ.i.debitũ:multoꝝ.ſ.ciuiũ Romanoꝝ:ſit pſolutũ a ſenatu:qa adminiſtrauerant ſyncere.i.ſine corruptione ꝓuincias.ſ.qbus pfuerant.Nã ipſi arbitrabant̃ indignũ:& deforme ſibi eoꝝ dignitatẽ collabi domi:quoꝝ opa.i.operatione:& diligẽtia:viderãt auctoritatẽ publicã obtinuiſſe ꝓcul.i.in longinqs oris ſuũ ſplẽdorẽ. ¶Equeſtris &c.Recitat inſtituta antiqua circa ordinẽ equeſtrẽ:& a Quin.Fabio introducta dicens.Vero pro ſed.iuuentus.i.multitudo iuuenũ:ordinis equeſtris:qui ſecundus erat Romæ.Tres.n.erãt:primus patrũ & patricioꝝ:ſcđs eqtũ:& tertius plebeiorũ celebrabat oĩbus annis vrbẽ.ſ.Romã:ſpectaculo ſui.i.exhibẽdo ſe inſpectãdã:ſub magnis auctoribus.i.illius rei inceptoribus:bis.ſ.die lupercaliũ:& ꝓbatione eqtũ.i.eqtũ luſtratione:quã galli monſtrã vocant.Enim pro qa:mos lupercaliũ.i.feſtorum illoꝝ inchoatus eſt a Romulo & Rhemo:tunc cũ ipſi exultantes lætitia:ꝙ Numitor rex Albanoꝝ auus ſup.eoꝝ: permiſerat iis.ſ.Romulo & Rhemo condere vrbẽ.ſ.Romam:eo loco:vbi fuerant educati:videlicet ſub monte Palatino:& hoc hortatu fauſtuli educatoris ſui.ſ.Romuli & Rhemi:Quẽ.ſ.montẽ Euander argiuus.i.græcus:qa archas conſecrauerat.ſ.Ioui.Enim pro quia ſacrificio facto:& capris cæſis.i.mactatis prouecti:hilaritate epulaꝝ:ac vino largiore:& hoc turba paſtorali diuiſa.omnes.ſ.q.tunc ſub Romulo & Rhemo aderant:cincti pellibus hoſtiarum immolatarum:ipſi ſup.iocantes petierunt obuios.Cuius hilaritatis memoria repetitur anno circuitu feriarum.Vero pro ſed Quin.Fabius inſtituit equites.

Trabeatos uero equites idibus Iulii.Q.Fabius trãſuehi inſtituit.Idem cenſor cum.P.Decio ſeditionis finiende gratia:quia Comitia in humillimi cuiuſq; poteſtatem redacta acceſſerant,omnem forenſem turbam,in quatuor tantummodo Tribus deſcripſit:eaſq;.Vrbanas appellauit.quo tam ſalubri.R.P.facto,uir alioqui bellicis operibus excellens,Maximus cognominatus eſt.

¶De.C.Mario.

LAudanda etiam populi uerecundia eſt:qui impigre ſe laboribus,& periculis militiæ offerendo,dabat operam ne imperatoribus,capitecenſos ſacramento rogare eſſet neceſſe: quorum nimia inopia ſuſpecta erat: ideoq; his publica arma nõ committebãt.Sed hanc diutina uſurpatione firmatã conſuetudinẽ.C.Marius Capitecẽſum legẽdo militẽ,abrupit.Cui⁹ alioq magnificus,

¶TRAbeatos.Plini.iunior tradit.Qu.Fabiũ rullũ primũ ex ea familia ob virtutẽ maximã inſtituiſſe:vt eqtes Ro. idibus quintilibus ab æde honoris equis inſidẽtes in capitoliũ tranſirẽt.eũdẽ cẽſorẽ libertinos tribub⁹ amouiſſe. Liui.lib.ix.Fabius inqt cõcordiæ cauſa ſimul ne humillimoꝝ in manu comicia eſſent oẽm forẽſem turbã excretam in quattuor tribus cõiecit.vrbanaſq; eas appellauit adeoq; eã rem acceptã gratis aĩs ferũt:vt maximi cognomen:qđ tot victoriis nõ pepererat:hac hordinum temperatione pararet:ab eodẽ inſtitutum dicit̃: vt eqtes idibus qntilibus trãſueherent̃ plærũq;. ¶Trabeatos.trabea veſte ĩdutos:nã trabea veſtis erat: quã honoratus qſq; ſup tunicã ſumebat:nũc ꝑtextã vocãt:quã in extremitate purpurã habebat circũtextã:& duo tñ erãt cẽſores. ¶Redacta.Calliditate nobiliũ. ¶Forẽſem turbã.Cliẽtũ:libertinorũ:& ſcribaꝝ. ¶Deſcripſit.Diuiſit:& proprie deſcribi dñr. ¶Vrbana.Vt vocabuli dignitas illos leniret. ¶Alioqn. Præter hoc:qđ iſtituit cẽſor. ¶Bellicis operibus.Nã fuit ille:qui primo:rẽpub.calamitoſo illo Hãnibalis tempore afflictam & prope perditam cunctando reſtituit.

OLIV.

LAudanda. Id ẽt ptinet ad maioꝝ cõſuetudinẽ. ¶Impigre.Se laborib⁹ offerẽdo. ¶Dabat opa. Capitecẽſi dicebant̃:q pro ſuo capite tributi nomine æra pendebant:& ſine ſuffragiis erant.Nã horum nihil præter perſonã cenſebatur: quoꝝ enim res cẽſebantur in claſſes coniiciebantur totus Po.Ro.in qnq; claſſes diſtinctus erat ita vt qui centum milia æris:vel eo plus poſſiderent:p̃imæ claſſis eſſent:ſecundæ claſſis erant qui intra.c.vſq; ad quinq; &.lxxi.milium cenſum haberent.tertiæ vero qui.l.milium æris haberent.quartæ ad.xxv. deſcendebant cenſum: quintæ qui.xi.poſſiderent reliqua multitudo:quæ citra hunc cenſum poſſediſſent:vel proletarii:vel capitecenſi dicebantur. Au.Gel.lib.ii.qui in plebe Romana tenuiſſimi:pauperrimiq; erant:neq; amplius q̃ mille qningentum æris incenſum deferebant proletarii appellati ſunt:qui vero nullo:aut per q̃ pauco ære cenſebantur:capitecenſi vocabantur:& erant immunes militia. ¶Rogare:Quia rogabantur omnes:vt noĩa darent:& in manus:ac verba imperatoris iurarent hoc modo: iuratisne oẽs quocũq; vos duxero me libere ſecuturos:nec veſtrum quẽq;:iniuſſu mẽo a ſignis diſceſſuros:reſpõdebant:iuramus. ¶Quoꝝ nimia ĩnopia ſuſpecta erat.Propter nimiã inopiam non admittebant̃ ad militiam:in qua romanũ imperiũ ſtabiliri cõſueuerat:qa paupertate hoĩes plerũq; ad maleficia cõpelluntur. ¶Caius Marius. Dicit.C.Mariũ hanc cõſuetudinem abrupiſſe:vt ex verbis Saluſtii in Iugurtino legit̃.dicit.n.Marius milites ſcribit non ex more maiorum.nec ex claſſibus:ſed vti cuiuſq; libido erat capitecenſos.pleroſq; id factum:alii per inopiam bonoꝝ militum.alii per ambitionem conſulis memorabãt:ꝙ ab eo genere celebratus:auctuſq; erat:& homini potentiã quærenti egentiſſimus quiſq; opportuniſſimus erat. ¶TRAbeatos.i.trabea veſte honorata inſtructos:trãſuehi.ſ.ante cõſpectũ populi in capitoliũ:idibus Iulii.i.qntilis mẽſis: prius dicti:ꝙ a Martio qntus eſſet:vt Auguſtus:q ſextus eſt:ſextilis. ¶Idẽ.ſ.Quintus Fab.cẽſor.i.cũ eſſet cenſor cũ Publio Decio:gratia ſeditionis finiendæ:qa comitia.i.iura eligẽdi magiſtratus in comitiis.i.comitionib⁹ Po.Ro.acceſſerant.i.aduẽtarant:redacta.ſ.fraude potentioꝝ in poteſtatẽ cuiuſq; humillimi.i.abiectiſſimæ cõditionis:excepta ſeruili:vtpote clientuloꝝ:& plebeioꝝ:deſcripſit.i.diuiſit:oẽm turbam forenſem.i.in forum cõuenire ſolitã:tantũmodo in quattuor tribus: & appellauit eas vrbanas:quo facto tam ſalubri.i.vtili ad ſalutẽ reip.ſeu.Po.Ro.ipſe vir excellens alioq.i.etiã aliter operib⁹ bellicis:cognominatus eſt maximus. ¶Laudanda &c.Affert aliud inſtitutũ populi Ro.circa rem militarẽ dicẽs.Verecũdia etiã populi.ſ.Ro.laudanda ſup.eſt:ẽt qui.ſ.populus:offerẽdo ſe impigre.i.ſtrẽnue:laborib⁹:& periculis militiæ: dabat operã:ne neceſſe eſſet imperatoribus rogare ſacramẽto.i.iuramento:qđ milites tanq̃ rem ſacrã imperatori pſtabãt:cẽſos capite.i.pauperes:& abiectos:q incẽſum p̃ter caput paꝝ afferebant:quoꝝ.ſ.capite cenſoꝝ nimia inopia erat ſuſpecta:qa q nihil habẽt: qđ amittere timeant domi:nõ tam viriliter dimicant:& citius pellici poſſunt ſaltẽ pecunia ꝓpoſita:vt ad hoſtes tranſeãt:aut ſuſpecti:ꝙ potius rapinæ q̃ rei bene gerẽdæ intenti forent:ideoq; arma publica nõ cõmittebant̃ his.i. huiuſmodi ciuib⁹. ¶Sed hanc &c.Dicit marium dictum inſtitutũ abrupiſſe hoc ordine.Sed Caius Marius abrupit hanc conſuetudinem firmatam diutina vſurpatione.i.longo vſu: legendo militem cenſum capite.i.dum cenſus fieret æſtimatum nihil debere in rempub.conferre præter caput.Marius inq̃:ciuis alioqui.i.in quouis alio facto magnificus.

Capite cenſi qñ primũ milites.

ASCE.

OLIV. ¶SED nouitatis ſuæ cõſcientia. Ideo ad militiã capitecenſos admiſit Marius cõtra conſuetudinem: & inſtituta maiorum: quia & ipſe ſibi conſcius erat nouitatis: & inopiæ ſuæ: nã præter virtutem animi: corporiſq̃ paruas poſſedit diuitias: adeo vt a maligno virtutis iterprete capitecẽſus appellari potuerit imperator: noui aũt hoĩes dicunt qui ab humili ſtatu ad ſummũ dignitatis gradu aſcẽdunt: vt Marius: q ex municipio arpinati pauper admodũ Romã pueꝰtus ſummos honores adeptus eſt. ¶Vetuſtati nõ ſane: ꝓpitius: qa inſtitutũ aboleri voluit antiquũ. ¶Militaris igna. hu. ſper. i. ſi milites diuites qdẽ: & opulentos: ſed ignauos: humiles vero: ſed virtute: & robore præditos iure militari cõtẽnere pateret. ¶Maligno virtutũ interprete.

Maliꝰ gnꝰ virtutis iterpres. Malignus virtutũ interpres dicitur q virtutẽ hoĩs æſtimat: nõ per ipſam: ſed p diuitias: ac fortunæ qualitatẽ. Ergo maligno. Maliuolo: & iniquo. ¶Faſtidioſum. Superbũ. nã oĩs ſuperbia naſcit̃ ex faſtidio. ¶Delectus. Genitiui caſus eſt: & ẽſt delectus militũ electio: vel deſcriptio. ¶Oblitterãdũ. Abolendũ. ¶Notæ. Infamiæ ipſius marii. ¶Contagio. Infectio: pollutio. ¶Sugillationem: Notationẽ iguominiæ: vt quo ſigillo capitecenſis infamiæ nota fuiſſent impreſſa eodem ſibi inureretur.

Armoꝝ ludus. ARmoꝝ tractãdoꝝ meditatio. Exercitatio: & ꝓludiũ. Dicit a. P. Rutilio hãc emanaſſe diſciplinã: vt milites ſimulachra pugnæ q̃dã iſtituerẽt: anteq̃ ad verũ pugnãdi cũ hoſtibꝰ certamẽ accideret: diſcebãt ãt a magr̃is gladiatoꝝ artẽ vitãdi ictus: atq̃ iferẽdi. legit̃ de hoc. P. Rutili q cũ fr̃ eiꝰ cõſulatũ ĩpetraſ nõ potuiſſet doloꝛ pierit. Cice. tuſculana quarta. ægretuliſſe. P. Rutiliũ fr̃is repulſam cõſulatꝰ ſcriptũ apd̃ Fabiũ ẽ ſed tñ trãſiſſe modũ videat̃: qppe q ob eã cãm a vita receſſerit Pli. natu. hiſto. li. vii. P. rutiliꝰ inqt morbo leui ĩpeditꝰ nunciata fr̃is repulſa ĩ cõſulatꝰ petitiõe: illico expirauit. ¶Ex ludo. ſ. funebri: nã gladiatores exhibebant̃ ad ludos funebres: q plerũq̃ eo vſq̃ certabãt vt vl' caderet: vel ſanguinẽ effunderet eoꝝ alter & ſe victũ fateret̃: q̃ ſi accidiſſet: piaculũ illud plurimũ diis placere arbitrabãt̃: & ad aĩaꝝ expiationẽ plurimũ ptinere: dicit ergo tunc a ludis funebribus Caii Aurelii gladiatorum accitos fuiſſe magiſtratos: q iuuentutẽ romanã laſciuiẽtẽ hac arte inſtruerent. ¶Legibus. Artẽ velitũ. Nunc narrat quiſnã fuerit inuentor velitum: ſunt ãt velites milites q alio noĩe rotarii: alio ẽt ferentarii appellant̃: dicti ſunt aũt velites græco noĩe ἀπὸ τοῦ βαλλειν. i. a iaculando: eo q̃ tela tantũ miſſilia ſecũ gerant: quæ iaculãtur in hoſtes. rotarii vero dicti eo q̃ tela in modum rotis ſpargerẽt: ferentarii: eo q̃ tela geſtabant: quæ in hoſtem ferri poterant. ¶Capuam. Capua ſecũdum Titum Liuiũ a cãpanorũ fertilitate dicta. alii voluñt a capi duce denominatam eſſe. Strabo vero a capite dictam plane oſtendit: q̃ aliarum ciuitatum

ſed nouitatis ſuæ conſciẽtia, uetuſtati non ſane propitius, memorq̃, ſi militaris ignauia humilitatem ſpernere perſeueraret: ſe a maligno uirtutum interprete uelut capite cenſum imperatorem compellari poſſe. Itaq̃ faſtidioſum delectus genus, in exercitibus Romanis obliterãdũ duxit: ne talis notæ contagio ad ipſius quoq̃ gloriæ ſugillationẽ penetraret.

¶De. P. Rutilio, &. C. Mallio Conſule.

ARmorum tractandorum meditatio a. Pub. Rutilio COS. C. Mallii collega militibus eſt tradita. Is enim nullius ante ſe imperatoris exemplum ſecutus, ex ludo. C. Aurelii Scauri doctoribus gladiatorũ accerſitis, uitãdi, atq̃ iferẽdi ictus ſubtiliorem rationem egibus ingenerauit Virtutemq̃ Arti, & artem rurſus uirtuti miſcuit: ut illa ĩpetu huius, fortior hæc illius ſciẽtia, cautior fieret.

¶De uſu Velitum primo reperto.

VElitum uſus eo bello primum repertus eſt, quo Capuã Fuluius Flaccus imperator obſedit. Nam cum equitatui campanorum crebris excurſationibus eqtes nr̃i: quia numero pauciores erant, reſiſtere nõ poſſent. Q. Næuiꝰ Cẽturio e peditibus lectos expediti corporis breuibus, & icuruis ſeptenis armatos haſtis, puo tegmine munitos, ueloci ſaltu iũgerẽ ſe eqtãtibus, & rurſus celeri motu

ſit caput. dicit. n. li. v. cum aũt vrbes duodecimo populoſæ forent Capuam perinde: ac illaꝝ caput nõïarunt. hæc ãt ciuitas bello punico ſecundo a Populo ro. defecit ad Hãnibalẽ. ¶Excurſationibus. qui ſæpe e mœnibus erumpentes incurſabãt in romanos. ¶Expediti. Agiles corpore: quia nõ ad modũ armis onerati erant. ¶Breuibus: & incuruis. Vnum ſeqtur ex reliquo. nam telum: quo breuius eſt: eo ẽt rigidus. ¶Et incuruis haſtis. ſignificat eas fuiſſe nõ admodũ craſſas: q̃ dũ coruſcarentur: incuruari poſſent. ¶Paruo tegmine breui ſcuto. ¶Veloci ſaltu. Quia didicerant milites exercendo ſe agili ſaltu in equos conicere. & deinde cum cepiſſent hoſtes: deſilirent. ita prio impetu eqtes eſſe dicebant̃. ergo veloci ſaltu: qa in clunes equorum aſcendebant agili ſaltu & cum ad pugnã puentum eẽt: deſiliebant & ita duplici pugna eqtatũ hoſtiũ deludebãt.

ASCE. ¶SED cõ. ſuæ no. i. qa ſe nouit hoĩem nouum. i. q prius in familia ſua ad eũ honorẽ: quẽ adiuerat. vtpote cõſolarẽ: puenerat: nõ ſane. i. nõ multum: ꝓpitius. i. idoneus: & vtilis: vetuſtati. i. nobilibꝰ: memorq̃ ſi ignauia militaris pſeueraret: ſpernere humilitatẽ. i. abiectionẽ nouoꝝ hoĩum: ſe poſſe cõpellari a maligno interpte virtutum: vt q virtutẽ inuertat: idq̃ vitio det: qd̃ honori dãdum ſit: velut. i. tanq̃ impatorẽ cẽſum capite. Itaq̃. i. & ita duxit. ſ. vtile. i. iudicauit faſtidioſum. i. ſupbum: & cõtẽptioſum genus delectus. i. eligẽdi milites de multis: oblitterãdum. i. delẽdũ in exercitibus romãis: ne cõtagio talis notæ. ſ. humilitatis capite cẽſoꝝ: penetraret quoq̃. i. ẽt ad ſugillationẽ. i. denigrationẽ gloriæ ipſiꝰ. ſ. Caii Marii. ¶Armoꝝ &c. recitat aliud inſtitutum militare dicens Meditatio. i. exercitatio armoꝝ tractãdoꝝ eſt tradita militibus a publico Ruti. conſule: collega Caii Malii. i. q ſimul cum. C. Mallio cõſul fuit: Eni pro qa. is. ſ. Rutilius: nullius. i. nõ vllius: nõ ſecutus exẽplum alicuius imperatoris ante ſe: ingñauit. i. introduxit legibus. i. p leges a ſe latas: ſubtiliorẽ rõnẽ vitandi ictus: atq̃ inferẽdi ictus: vt faciunt gladiatores: quos dimicatores vocãt: & hoc doctoribus. i. magr̃is gladiatoꝝ accerſitis ex ludo. i. vt dñt ſchola gladiatoria. C. Aurelii ſcauri. ſ. laniſtæ: & miſcuit arti virtutem: & rurſus virtuti artem. i. fecit: vt ad virtutẽ priſtinam militum romanorum accederet ars gladiatoria: vt illa. ſ. ars fieret fortior impetu huius. ſ. virtutis: & hæc. ſ. virtus fieret cautior ſcia. i. p ſciam illius. ſ. artis. hic non liceret dicere cautior q̃ ſcia: non etenim eſt altius rei exceſſæ: ſed ſeptius caſus iſtrumẽti intrinſeci. ¶Velitum &c. pcedit ad alia iſtituta: & inuẽta militaria dicẽs. Vſus velitũ. i. expeditoꝝ militum: reptus ẽ primũ eo bello: quo Fuluius Flac. impator obſedit capuã: vrbẽ potẽtiſſimã in cãpania italica: Nã quũ eqtes nr̃i. i. Ro. qa pauciores erãt nũero: ñ poſſent reſiſtere eqtatui campanorum crebris. ¶Excurſationibus. i. facientium crebras excurſiones Quin. Nænius centurio in

OLIV. ſtituit milites ſup. lectos e peditibus exiſtentes corporis expediti: armatos ſeptenis haſtis. i. ſeptem iaculis ſingulos: breuibꝰ: & incuruis: & munitos paruo tegmine: inſtituit dico iungere ſe veloci ſaltu equitantibus.

dilabi iſtituit: quo facilius eqſtri plio ſubiecti pedites, uiros piter, atq̃ equos hoſtiũ telis inceſſerent. Eaq̃ nouitas pugnæ unicũ cãpanæ pfidiæ debilitauit auxiliũ. Ideoq̃ authori eiꝰ Næuio adhuc honos eſt habitꝰ. pximꝰ militaribus iſtitutis ad urbana caſtra. I. theatra gradus faciẽdus eſt: qm̃ hæc quoq̃ ſæpenumero aĩoſas acies iſtruxerũt. Excogitata nãq̃ cultus deoꝝ, & hoĩum delectationis cã nõ ſine aliquo pacis rubore, uoluptatẽ, & religionẽ, ciuili ſanguine, ſcenicoꝝ portẽtoꝝ gr̃a, macularũt, q̃ ĩchoata qdẽ ſunt a Meſſala, & Caſſio Cen. Cæteꝝ authore. P. Scipione naſica oẽm apparatũ operis eorũ ſubiectũ haſtæ uenire placuit. Atq̃ ẽt. S. C. cautũ eſt: ne qs ĩ urbe ppiꝰ ue paſſus mille ſubſellia poſuiſſe: ſedens ue ludos ſpectare uellet. ut ſcilicet remiſſioni animoꝝ iniũcta ſtandi uirilitas, ppria Romanæ gẽtis nota eſſet.

¶Mos ludorum.

PEr qngentos ãt, & qnq̃gintaocto annos, Senatus Pplo miſtꝰ, ſpectaculo ludoꝝ iterfuit. Sed hũc morẽ Attiliꝰ ſeranꝰ, &. L. Scribõiꝰ ædiles, ludos

¶DElabi. Celeriter deſcẽdere. ſ. ab eqs. ¶Inceſſerẽt. Inuaderẽt. ¶Eaq̃ no. Hac nouitate rei deterriti hoſtes facti ſunt ibecilliores. ¶Auxiliũ. Scilicet eqtatu. ¶Cãpãæ: pfi. Quia defecerãt a Romãis. ¶Proximis mi. iſti. Dictur de ſpectaculis ita trãſit: vt nõ ex abrupto trãſire videat̃: vt dicat non eſſe diſſonũ: qd̃ in theatris fit ab eo: qd̃ in caſtris fuerit. dicit ergo diximus de bellis: quæ foris gerunt̃. nũc dicẽdũ. eſt de certaminibꝰ: q̃ ĩtra vrbẽ fiũt: videlicet ĩ theatro. ¶Militaribꝰ. Nõ. n. multũ itereſt iter ſpectacula: & militarẽ diſciplinã. ¶Gradꝰ. Trãſitus. ¶Q m̃ hæc. Oñdit

Gradus quõ ſimilitudinẽ habeãt ſpectacula cũ militari diſciplina qa videlicet plerũq̃ exorta ſunt bella in theatro pp aĩoꝝ iracũdiã: adeo vt ciuilis ſanguis excitaret̃. ¶Aĩoſas aciſtru. Quia vt dixi: ciues plerũq̃ iter ſe dũ alii aliis fauent hiſtrionibꝰ: occidebant̃. ¶Excogitata iuẽta qa cã ſpectaculoꝝ fuit: vt colerentur dii: & hoĩes quoq̃ oblectarent̃. ¶Cultꝰ deo. qa vt paulo poſt dicturꝰ eſt ĩ honorẽ deoꝝ ludi ædebant̃. ¶Nõ ſi. ali. p. ru. qa reuerẽtia diuini cultꝰ in pace retinere dẽbat hoĩes. nã in ſũmo ocio ſpectacula ædunt̃: in qbus cũ rixæ orient̃ quodãmodo initiebant̃. ¶Volu. q̃tũ ad hoĩum delectationẽ. ¶Reli. q̃tũ ad deoꝝ cultũ. ¶Gr̃a ſcæni. por. Bñ dixit portẽtoꝝ pp fabulas poetaꝝ: q̃ in ſcænis recitabant̃. nã portẽta dñr miracula q̃ excedũt reꝝ naturã: & qa hæc in tragœdiis narrant̃: q̃ pter cõſuetudinẽ fiunt: hoĩumq̃ naturã: iõ portẽta appellauit vel certe portẽtoꝝ. i. minoꝝ: quos portẽta appellat pp pſonas: quas induũt: aut portentoꝝ dixit. qa monſtruoſum quodãmodo vr̃: q̃ ciuis ĩſurgat contra ciuẽ ſiue cã & tpe pacis. ¶Aucto. P. Scipione. qa ĩ ſenatu rettulit & ſm̃ ſententiã eius factũ eſt ſenatuſcõſultũ: vt ſub haſta vẽderent̃. Aug. de ci. dei dicit. Caueã theatri ſenatũ cõſtruere molientẽ ab ea diſpõne: & cupiditate cõpeſcuit. P. Scip. naſica pſuaſitq̃ orone grauiſſima ne græcã luxuriã virilibꝰ pr̃iæ moribꝰ paterent̃ ob repe. hoc ãt hoĩe nemo ſuo tpe melior: nemo ſanctior ĩ vrbe fuit. hic ille ẽ: q oĩum optimꝰ a ſenatu iudicatꝰ: dignuſq̃ ductꝰ: apd̃ quẽ deoꝝ mr̃: q̃ publicæ a peſinũte vehebat̃: p aliquot dies diuerteret. ¶Sedẽs lu. ſp. Nolebat igt ludos ſedẽdo ſpectari: ſed ſtãdo: vt ſi ſpectacula æderent̃: oẽs ſtãtes expectarẽt: vt ſtãdo robuſtiores efficerent̃. ¶Remiſſiõi aĩoꝝ. Vt nõ ſolũ ĩ laboribꝰ: & piculis adeũdis: ſed ẽt dũ aĩ laxamẽta q̃rerẽt: virilitatẽ quãdã p ſe ferrẽt. qa vt Li. ait: Rõanũ ẽ fortia pati. ergo reĩſſiõi i. laxamẽto. ¶Per. qng. & lviii. ãnos. Iã igt qngẽti & qniquaginta octo ãni fluxerũt: ex quo ſenatꝰ cũ pplo mixtꝰ ludis ſemp iterfuit. ¶Hũc morẽ. ſ. mixtim: & cõfuſe ſpectãdi ludos. ¶Aediles. Qui ludos æderẽ ſolebãt: a qbꝰ ẽt: vt qdã volũt dicti ſũt.

Remiſſio aĩoꝝ.

ASCE. ¶ET dilabi rurſus motu celeri. quo. i. ideo. vt: pedites ſubiecti facilius plio eqſtri: inceſſerẽt. i. laceſſerẽt telis: viros pariter: atq̃ equos hoſtiũ. Et ea nouitas pugnæ: debilitauit vnicũ. i. ſingulare auxiliũ pfidiæ cãpãe: videlicet eqtatũ eiꝰ. Iõq̃ honos ẽ hitꝰ adhuc Næuio auctori eiꝰ. ſ. rei. ¶Proximꝰ &c. Trãſiẽs a caſtris militaribꝰ ad vrbaua. i. ad theatra: ĩ qbꝰ ẽ ẽt ſua militia. i. exercitatio: recitat ãtiquoꝝ ſeueritatẽ ĩ ſpectãdo: nã ſtãtes nõ ſedẽtes ſpectare pmittebant̃. Ordo ẽ. Gradꝰ. i. paſſus. aut trãſitus pximꝰ iſtitutis militaribꝰ eſt faciẽdus ad caſtra vrbana. i. theatra. exponit: q̃ ſint caſtra vrbana: dicẽs ea eſſe theatra. i. ſpectãdi loca. Q. m̃ hæc quoq̃. i. ẽt hæc. i. vrbana caſtra: hoc eſt theatra: iſtruxerũt ſæpe numero acies aĩoſas: aut qa viriliter in arena decertabãt: & ex iſpectatiõe aĩ tyroniũ ad cædẽ ibuebant̃: aut qa ẽt in ſcænicis ſpectaculis ſæpe igẽs eſt aĩoꝝ: & verboꝝ cõflictatio: aut potiſſimũ (nã id ſentit author) qa nõ minore cõtentiõe digladiãtes ĩ arena cõtẽdebãt q̃ ĩ vera acie. Nãq̃ theatra ſup. excogitata. i. iuẽta cã cultꝰ deoꝝ: vt p ludos ſolẽnes (quẽ cultũ diuꝰ Aug. ĩ li. de ci. dei merito irridet: cẽſetq̃ a malignis ſpiritibꝰ excogitatũ) & cã delectatiõis hoĩum: vt hoĩes ſpectãdo oblectamẽta capiãt: macularũt nõ ſine aliquo rubore pacis (p hoc. n. cognoſcebãt: q̃ ſine vicio in pace lõga viuere neſcirẽt. vñ Iuue. paci lõgæ oĩa luxuriæ mala ĩputat dicẽs. Nũc patimur lõgæ pacis mala: ſæuior armis: luxuria incubuit: victũq̃ vlciſcit̃ orbẽ &c.) macularũt inq̃ voluptatẽ: & religionẽ (nã vtriuſq̃ cã itroducta dixit) ſanguine ciuili. i. effuſione ſanguis ciuiliter ſpectãdũ: aut certãdũ fuſi. gr̃a portẽtoꝝ ſcænicoꝝ: qa alii aliis fauebãt vſq̃ ad cõflictũ q̃. ſ. theatra: aut portẽta ſcænica. ſunt qdẽ inchoata a Meſſala & Caſſio cẽſoribꝰ cæteꝝ. i. ſed: placuit authore Pu. Scipiõe Naſica oẽm apparatũ opis eoꝝ venire. i. vẽdi: ſubiectũ haſtæ. i. auctioni: aut ſectioni publicæ factæ ſub haſta. Atq̃ cautũ eſt. i. ĩhibitũ: ẽt ſenatuſcõſulto: ne qs vellet poſuiſſe ſubſellia ad ſedendũ: ve p vel. ¶Sedẽs ſpe. lu. in vrbe: ve p vel ppius: ſup. vrbẽ: ſup. vſq̃ ad mille paſſus. qd̃ miliare dr̃. vſq̃. ſ. virilitas ſtãdi iniũcta remiſſioni. i. laxamẽto aĩoꝝ: eſſet nota ppria gẽtis Ro. nã ſiue tũc qdẽ: cũ voluptati operã dabãt: virilitatis ĩmemores erãt: vero ſimile eſt: ipſam eoꝝ eſſe ppriã. ¶Per. q. a. &c. Cõmẽdat ãtiquoꝝ modeſtiã ĩ ſpectãdis ludis: eo q̃ ſenatores mixti plebeis: ſpectabãt: ſed poſt ãnos qngẽtos: & lviii. diſcreti ſunt. Ordo eſt. Senatꝰ. i. ordo ſenatoriꝰ: iterfuit ſpectaculo ludoꝝ. ſ. ſcænicoꝝ: & ſolẽniũ: mixtus. i. nõ diſcretus loco: populo p ãnos qngẽtos: & lviii. Sed Atti. ſeranus: & L. Scri. ædiles. ſ. curules: ad quos ptinebat ludos inſtruere.

THE. ¶Hunc morẽ. Hoc eſſe factũ Vale. Antias auctor: eſt ludis Romanis: quos fecerũt Aediles curules: Attilius Seranus & T. Scribonius Libo: idq̃ eos feciſſe iuſſu cenſorum Sex. Aelii Pæti & C. Cor. Cethegi. Sic. n. Ianus apud Aſconium caſtigauit: Antiatis inuerſum nouiſſima clauſula teſtimonium Sed illud obſeruandum prænomen Aedilis Scribonii: in Aſconio. T. legi in Vale. L. ¶Ludos matri deum. Va. Antias & Liui. ait Ludis Ro. Ci. Megaleſiacis eius verba ſunt hæc. Nam quid ego de illis ludis loquar: quos in palatio noſtri maiores: ante templum matris magnæ fieri celebrariq̃ voluerunt: qbus primum ludis ante populi conſeſſum &c. vnde ſuſpicari licet: eoſdem fuiſſe Ro. & megaleaſicos ludos. vt in Li. Ianus admonuit.

Matri deum facientes, ſuperioris Africani ſententiam ſecuti, diſcretis Senatus, & populi locis ſoluerunt, eaq; res auertit uulgi animum, & fauorem Scipionis magnopere quaſſauit. Nunc cauſam inſtituendorum ludorū ab origine ſua repetam. C. Sulpitio Bætico. C. Licinio Stolone. COSS. intoleranda uis ortæ peſtilentiæ ciuitatem noſtram a bellicoſis operibus reuocatam domeſtici, atque inteſtini mali cura afflixerat. Iamq; plus ī exquiſito, & nouo cultu religiōis, quā in ullo humano cōſilio poſitum opis uidebatur. Itaq; placādi cœleſtis numinis gratia, compoſitis carminibus uacuas aures præbuit ad it tēpus Circenſi ſpectaculo contenta, quod primus Romulus raptis uirginibus ſabinis Cōſualiū noīe celebrauit. Verū, ut ē mos hominū paruula initia ptinaci ſtudio proſequēdi, uenerabilibus erga deos obſeqis iuuētus, rudi, atq; icompoſito motu corpoꝝ

OLIV. ¶MATRI deū fa. Faciētes ludos: q ī honorē matris deū celebrabāt: & Megaleſia dicebāt ἀπὸ τῆς μεγάλης a magna & mre deoꝝ. Nā ita græce dī μεγάλη μήτηρ magna mr: de qb⁹ Li. in li. mace. inqt. M. Iuni⁹ brut⁹ ædē magnæ mris deum in palatio dedicauit: & ludos ob eā dedicationē factos Megaleſia appellauit. & ἀπὸ μεγά qđ ē magnū deductu vocabulum.

Diſcretū. ¶Diſcreti. diuiſi ſeparati. ¶Et. p. l. Quia loca: vbi ſederet popul⁹ & vbi ſenat⁹ voluerūt eē diſcreta: & ſeparata: & nō pmixta ſicut ante. ¶Eaq; res. Inqt Scipioni peperit inuidiā: qa id gratia populi feciſſet: qm̄ dedignaret̄ vna cū populo ſpectare ſenatū. ¶Auertit animū. ſ. a fauore Scipionis. ¶Nunc cām inſtituēdorū ludorū pſequit̄ narrare Val. qūo initiū ludi ſumptū fuerit qđ a Tito Liuio li. vii. decadis ab vrbe cōdita plixe tractat̄. ¶Domeſtici: atq; inteſtini mali cura ab ocio inquit aliaꝝ reꝝ orti ſunt: cū tn̄ pæſtilētia vrbē īuaſiſſet: nec remediū vllū inueniri poſſet: niſi deoꝝ ira placaret̄: nam humanæ opes ad aduertēdū peſtilētiā paꝝ pdeſſe poterāt. ¶Reuocatā. remotā a bellis externis. ¶Domeſtici. Quia maior cura a minori aīos deterreret. nā maior cura ē vnicuiq; ſalutis ſuæ aliarū reꝝ. ¶Inteſtini. q ad ſalutē cuiuſq; ptinebat vt maior illū cura domaret. ¶Iamq; pl. Iamq; adeo increuerat pæſtilētia: vt humanæ opes nihil ſufficere poſſe viderent: vt auxiliū potius a diis q̄ ab hominib⁹ petēdū eē videret̄. ¶Nouo magno quodam cultu: vt aliqd genus colēdorū deorū exqſitū iuenire̅t. ¶Itaq; placandi celeſtis numinis gr̄a. ante hac inqt po. ro. nullos alios ludos ſpectauerat: pterq̄ circēſes: q alio noīe magni: & romani appellabant̄: quo gñe ſpectaculi ad eā vſq; ætatē po. ro. cōtentus fuerat. ¶Cōpoſitis ca. i. himnis: in qbus deoꝝ laudes cōtinebant̄: hunc morem Virg. tetigit: vbi dicit. Dāt motus incōpoſitos: & carmina dicūt. ¶Quod prius Ro. Quod qdē ſpectaculū & ludi

Conſualia. ſunt primū a Romulo cōſualia dicti: nā Romulus cum eqſtris imago neptuni in fundamētis vrbis repta fuiſſet: ei ludos q̄to potuit apparatu cōſtituit: & populos vicios ad hos ludos ſpectādos inuitari iuſſit. Cæteri frequentes conuenere ſabini. ēt paſſim & vxores cū liberis oēs affluxere qppe qui propinquiores erant cū benigne hoſpitio ſuſcepti eſſent: nouāq; vrbē tā breui opibus. viriſq; auctā pluſtrati eēnt: ad ludos cōuenerunt: vbi cū oēs ſpectaculo intenti eſſent: iuuētus Ro. ad virgines rapiēdas cōpoſito diſcurrit: eas ſibi vxores adiūgūt vi: q aliter obtineri negerant. nā cū p legationē romani ad affinitatē vicinas vrbes ſæpius inuitaſſent: idq; ſp denegatū ſibi fuiſſet: vtpote gēti nouæ vi graſſandum

Cōſum qui. eſſe cenſuerūt. Romulus igit̄ poſt raptū ſabinaꝝ imaginē illā eqſtrē Neptuni cōſum appellauit: & ludos cōſualia: quaſi cōſiliū dei. qa poſt inuētā illā imaginē ſubito cōſiliū cœpiſſet rapiēdaꝝ virginū p ludoꝝ ſpectaculū. De cōſualib⁹ ita tradit Plutar. fama diu vulgata a Romulo cuiuſdā dei arā cōditā ſub terra inuētā eiq; deo cōſo nomē indiderūt: ſiue a cōſilio: q cōſiliarius foret: ſiue neptunus equeſtris. ara eſt in circo maxio poſita: q reliquū tps latet. in eqſtrib⁹ aūt certaminib⁹ apit̄: hæc condita ſub terra eſt: qm̄ cōſiliū arcanū eſſe oportet: ludi igit̄ in honorē huius dei inſtituti a romulo cōſualia dicta. Dionyſius alicar. de antiqtatib⁹ romanis. Sacratā inquit illā ſolēnitatē nūc ēt romani pficiunt cōſualia vocātes: in qua ēt ara ſubterranea conſtructa iuxta circū maximū circūfoſſa terra ſacrificiis: q & igneis ſolēnitatibus colit̄: curſuſq; equorum agitur iūnctoꝝ & non iniunctoꝝ: vocatur aūt is deus: cui hæc pficiunt̄: cōſus a romanis: ac ppea ſubterranea coli ara eū dn̄t: q hic deus terrā hēat. ego vero alterū quoq; ſermonē audiui: q hi qdē dies feſti Neptuno agant̄: qq; curſus & eqtes huic ēt deo fiant: ara vero poſtea genio cuidā arcano conſtructa fuerit occultorū conſilioꝝ duci: atq; cuſtodi. Neptuno. n. interea nec domitori terræ: neq; a græcis: neq; a barbaris ara vſq; erigit̄. veritas autē vbi lateat difficile eſt dicere. ¶Vt ē mos ho. ita ferme conſuetudo eſt: vt oīa tenui principio oriantur. ¶Venerabilibus verbis. Carminibus Compoſitis in honorem deorū.

ASCE. ¶FACIentes ludos matri deū: q̄ megaleſia dicebātur: ſecuti ſn̄iam Aphricani. ſ. Scipionis: ſuperioris. i. maioris: qui carthaginem tributariam fecerat: ſoluerunt hūc morē. ſ. mixtim ſpectādi: & hoc locis ſenatus: & populi diſcretis. Et ea res. i. diſcretio ſenatus populo auertit aīum vulgi. ſ. a fauore ſcipionis: & quaſſauit. i. labefecit magnopere. i. vehemēter fauorem ſcipionis. i. quo ſcipionis prius fautū fuerat. ¶Nunc &c. qa ludorū mentionē fecit: docet a qbus: & qūo inſtituti ſint: dicens. Ego repetam nunc cauſam ludorū inſtituendorū. i. cur primū inſtituti ſint: ab origine ſua. Caio Sul. Bætico: & Caio Lici. Stolone conſulibus. i. quo anno ii. conſules erant: vis. i. vehemētia: & copia intoleranda. i. intolerabilis: qa maxima peſtilētia ortæ affixerat ciuitatē noſtrā reuocatā ab operibus bellicoſis: cura. i. ſollicitudine mali domeſtici atq; inteſtini: qa in viſcerib⁹ ciuitatis graſſantis. Et iā plus opis. i. auxilii videbat̄ poſitū in exqſito: & nouo cultu religionis q̄ in vllo cōſilio humāo. ¶Itaq;. i. & ita ciuitas ſup. nr̄a: pbuit carminibus cōpoſitis gratia numis. i. dei cæleſtis placādi: aures vacuas. i. nō occupatas alieno ſonitu: vt bellico: aut forenſi: cōtēta. i. q̄ ciuitas fuerat cōtēta ad id tps: ſpectaculo circēſi. i. qđ in circo exhibebat̄: nondū. n. theatrū erat: & ſcæuicos ludos non norat: qđ ſup. ſpectaculū circēſe: Romulus celebrauit primus noīe conſualiū: virginib⁹ ſabinis raptis. i. qn̄ rapiebat virgines ſabinas: vt Romanus po. q tunc virorū duntaxat erat: vxores a vicinis negatas hēret: vt Liuius late docet li. i. ab vrbe condita. ¶Verū. i. ſed: vt. i. quēadmodum: aut ſcđm q mos hoīum eſt: proſequendi ptinaci ſtudio. ſ. continuādi: & augēdi paruula initia: iuuētus. ſ. romana iocabūda. i. luſitās: dedit obſeqis venerabilibus erga deos.

THE. ¶AFRIcani ſn̄iam ſecuti. Ci. pro Cor. de maieſtate. P. inqt: africanus ille poſterior: dr̄ non ſolum a ſapientiſſimis hoibus: qui tum erant verū a ſeipſo ſæpe accuſatus ē: q cū eos. eēt cū. T. longo: paſſus eēt tn̄ plurima a ppl̄ari conſeſſu ſenatoria ſubſellia ſeparari. In ea aūt quā poſt aliquot annos hūit de haruſpicū rn̄ſo: nō paſſum eē Scipionē: ſed ipſum auctorem fuiſſe dandi eū locum ſenatoribus haud oſcure ſignificat: inde Vale. ait africani ſn̄iam ſecuti. ¶Superioris africani. Vetuſti codices habent omnes poſterioris. & ita legendum putabit: quicunq; non indiligens eſt hiſtoriæ: temporumq;.

iocabūda, geſt⁹ dedit: eaq; res Ludiū ex Hetruria accerſendi cām præbuit: cuius decora pnicitas uetuſto ex more Curetū: Lydorūq;, a qb⁹ Hetruſci originem traxerūt: nouitate grata Romanorū oculos permulſit. & qa Ludius apud eos Hiſtrio appellabat̄, ſcenico nomē hiſtrionis inditū eſt. Paulatim deinde ludicra ars ad ſatyrarū modos prexit a quib⁹ primus omniū poeta Liuius, ad fabularū argumēta ſpectātiū oculos, & animos tranſtulit. Iſq; ſui operis actor, cū ſæpius a populo reuocatus, uocē obtudiſſet: adhibito pueri, & tibicinis cōcētu, geſticulationē tacitus peregit. Attellani āt ab Oſcis acciti ſunt: quod genus delectationis italica ſeueritate temperatum,

OLIV. ¶IOCAbunde geſtus adiecit. Quia iocos inter ſe iactabant: eaq; res: qa nō ſolū carmina catierēt: ſed ēt motu corpoꝝ geſtus facerent cā fuit: cura lydia vocarent̄ hiſtriones. ¶Ludiū: Romanū nomen eſt: nā tuſco verbo dicit Hiſtrio. ¶Decora: Venuſta. qcqd fit: qđ decet: dicitur decoꝝ. ¶Pernicitas. Velocitas: vt Pernicibus ignea plantis Vir. ¶Cuius de. perni. vetuſto ex more Curetū. Curetes populi ſunt Cretæ: q hoc canēdi: ſaltādiq; genus primi inueniſſe dicunt̄ ad vſum militiæ: ſiue ad cultū deoꝝ. ſiue magis ad fabuloſam Iouis originē: nā hæc oīa Stra. lib. x. innuit circa mediū: vbi de curetib⁹ diuerſas auctorum ſn̄ias referēs: dubiā eoꝝ ethimologiā his verbis eē oñdit: Quo ſit multifariā noſcēdi nois rōnē: & ethimologiā curetes habere facile: copioſeq; videant̄: credibile eſt: & armiferā illā ſaltationē ab eis prius introductā: q circa comā: atq; ſtolā exercitari fuere: q curetes vocarent̄: qđ qdē negociū occaſionē illis pbuiſſe: crediderim: vt fortiores in re militari cæteris euaderēt: & verſatā in armis vitā haberēt. paulo inferius: armiſona inqt: ſaltatio: militari de more: & hypercha: & pyrricus ipſe inditio ſunt: qui huiuſmodi repertor exercitii pro iuuenibus: ad militarē peritiā fuiſſe phibet̄. Apparet ergo ex his verbis ad vſum militiæ hoc ſaltationis genus fuiſſe repertū. ſed alio loco dixerat: hac armoꝝ agitatione in deoꝝ ſacris vſos fuiſſe: vbi deoꝝ miniſtros illos noīat. tales inqt dæmones quoſdā. deorūue miniſtros curetas vulgāt. deinde ſubiungit: qdā vero res cretēſes: ac phrygias edidere ſacrificiis nōnullis īplicitas: partim aliquo pacto cōtentas: vti Iouis infantiā in creta educati. matriſq; deoꝝ cerimonias in phrygia: & in idæ troianæ locis celebrādas: qbus ſane in ſermonibus magna varietas eſt: cū alii eoſdē eſſe curetas: & corybātes: & caberos: & idæos: dactylos: & telchines oſtēdant: alii cognatos iter ſe: & puſillas quaſdā ipſaꝝ differētias iter cos ēſſe diſtinguāt. in hoc aūt vniuerſi tradunt quoſdā ſpiritibus afflatos: & bacchicos: inq; armoꝝ agitatione tumultoſa: & cū ſtrepitu: & fragore: cymbaliſq;: & tympanis: & armis. itē etiā tibiis: vociferationibus iter ſacrificādū ſtupefaciētes: inq; miniſtroꝝ habitu publica modo quodā ſacra factitātes. Rurſus ad fabulā Iouis alio loco referēs ait. Hos curetas noīabāt adoleſcētes quoſdā armiſonā quādā cū ſaltibus agilitatē edētes: pferentes quandā de Iouis origine fabulā: &c. nā ipſam fabulā deinde narrat. itē paulo infra vbi Homeri carmina refert: cretenſem ēt rem his adiūgit hoc modo. ſedes curetū religioſiq; ēt Iouis genitores: vbi tibiæ: vbi triplices criſtæ: vbi Byrſa & Thyrſum orbē hūc mihi coribātes excogitarunt. Curetes aūt fuiſſe nō ſolū in Creta: ſed in Eubœa: ætolia: & Acarnania idē auctor cū multis in locis: tū ibi potiſſimū oſtēdit. vbi ait. Itaq; eodē inſignitos noīe: curetas ipſos appellari: q in Eubœa ſunt: quiq; in ætolia: & in Acarnania: hinc eſt q Lu. dicit lib. iiii. Curetas feroces populos in Dalmatia. Quos alit adriaco tellus circūflua ponto. Apud quos Marcus Anto. fuit a Pōpeianis clauſus cū maximo diſcrimine. ¶Lydorūq; a qbus thuſci originē traxerūt. Nā thuſci dicti ſunt lydi: qm̄ ex lydia coloni venerūt in thuſciā: duce Tyrrheno Atyis filio. Stra. lib. v. Tyrrhenos inqt Romani æthruſcos appellāt: atq; tuſcos græci vero Tyrrhenos hoc eos noīe noīarunt a Tyrrheno Atys filio: q ex Lydia colonos hāc in regionē: ſicuti tradit̄: dimiſit. Atys. n. ex prognatis Hercu. & Omphales cū ſterilitate & fame populū emittere cogeret̄: e duob⁹ filiis forte iacta Lydiū lydiæ regni ſucceſſorem tenuit. Tyrrheno aūt maiorē aplicās: populū foras abire iuſſit: hāc ille tandē ingreſſus orā de ſuo vocauit noīe Tyrrheniā: lydos aūt hoc genere ſaltationis vſos eſſe idē auctor multis in locis oſtēdit: Plau. quoq; ſub ſilice populi hanc ppriā lydoꝝ eſſe dicit. Pli. vero lib. iii. Lydia inqt a quoꝝ rege Tyrrheni mox a ſacrificio ritu: lingua græca: thuſci ſunt cognominati. de fabula curetū hymbrib⁹ deletoꝝ: & ex fungis reſtitutoꝝ: nihil hoc loco videt̄ eſſe dicendū. ¶Scænico. Miniſtro ſcænæ: qui partes aliquas agit ſcænæ. ¶Liui⁹ poeta. De hoc Ci. li. Tuſ. i. ſerius poeticā nos accepim⁹ ānis fere q̄gringētis decē & octo poſt Romā cōditā: Li. fabulā dedit. ¶Fabularꝝ. Rephēſiones ciuiū: ſalibus. n. qbuſdā ciues irridebant. ¶Perrexit. Peruenit. ¶Satyraꝝ mo. mod⁹ dr̄ verſuū mēſura: certa lege diffinita: ergo modos modulationes appellat ſatyraꝝ. Ex carminib⁹: quæ prio icōpoſita agebant̄ res eo pceſſit: vt ſatyri efficerent̄: & comœdiæ: & tragœdiæ. ¶Sui op. a. Quia cenabat: & cātū nutu corporis imitabat̄. ¶Reuo. Cū finierat adeo populo placebat: vt ſæpi⁹ ad pricipiū reuocaret̄ agēdi. Sed cū raucā vocē feciſſet: pueꝝ acciuit: q caneret voce & alteꝝ: qa tibia: ipſe vero mod⁹: & cātus agere cœpit motu corpis. ¶Tacit⁹. Nō narrās: qa aū narrabat: & deinde geſtū corporis dabat. ¶Atellani. Ludi pprie ſunt comicoꝝ videlicet in qb⁹ comœdiæ agunt̄ in theatro. Atellani erāt ludiones: q iō ſunt acciti ab Atellis: qa peritiores erāt q̄ Roma. Atellæ ciuitas eſt cāpanoꝝ: quoꝝ luxuria i hmōi ludis nimia erat. & iō apud cāpāos ihoneſtiſſimi erāt: ſed a Ro. deīde magna ſeueritate correcti. ¶Ab oſcis ac. Oſci dicti ſt̄ cāpāi: q ī cāpāia ſpētes abūdēt. Ver. Oſcorūq; man⁹ capuēſes exponit. Ser. Nā oſc⁹ cāpāia līgua ſigñat ſpentē: vl̄ ſm alios dicti ſt̄ oſci: q̄ſi obſcœnia a q̄dā cicatrice quā hn̄t ī frōte: q̄ rddit eos obſcœnos Hora. ī ſmōib⁹. At illi fœda cicatrix ſetoſā leui frōtē turpauerat oris: cāpanū morbū. ſed melior ē ſupior expō. Str. i. deſcrip. cāpāiæ oſcos ſepat capuēſi. ¶Italica ſe. iō dicit: q̄ cū apđ græcos. ironice ciues athe. comœdi rephēderēt: cautū ē lege apđ Ro. ne id adeo ſolute fieret. imo ēt ſeſim res co pceſſit: vt nll'a eiuſmōi viro & rephēſio cōtiere̅t: ſed aliđ gen⁹ carmīs iuētū ē: qđ poſtea ſatyricū ē appellatū. ¶Italica āt ſe. iō dixit qa vl̄t Italiæ ppriā eē ſeueritatē: ſic græcoꝝ fuit eloqntia: & libaliū artiū ſtudiū. ſatyrica: vt iqt Diom. ē apđ græcos fabula: ī q̄ itē tragici poetæ ñ reges: aut heroes: ſed ſatyros īduxeīt ludēdi cā: iocādiq; ſil': vt ſpectator īter res tragicas ſerias: ſatyraꝝ quoq; iocis & luſib⁹ đlectare̅t: & vt Hora. ſentit. mox ēt agreſtes ſatyros ornauit. Ci. i. pæmio Tuſ. qōnū: ānis q̄ſi q̄drigētis poſt romā cōditā Li. fabulā dedit. C. Claudio cæci filio & Tuditāo cōſulib⁹. Idē Diome. Tertia ē ſpēs fabulaꝝ īqt latiaꝝ: q̄ a ciuitate oſcoꝝ atella: ī q̄ pmū captæ atellanæ dictæ ſt̄ argumētis: dictiſq; ioclarib⁹ ſil'es ſatyricis fabul' græcis.

Diſcretum. Scænic⁹ Italica ſeueritas.

ASCE. ¶GEſtus. i. mot⁹: & ſaltationes: rudi atq; incōpoſito motu corpoꝝ: Et ea res pbuit cām. i. occaſionē accerſendi. i. aduocādi ex hetruria: ludiū. i. hiſtrionē: q ludēdi peritus eēt: cuius. ſ. ludii: pnicitas. i. agilitas: & velocitas in motu corporis decora. i. honeſta & ſpecioſa: atq; ita plauſibilis: ex vetuſto more curetū populoꝝ in Creta. Et lydoꝝ: a qbus. ſ. lydis etruſci traxerunt originem: permulſit. i. oblectauit nouitate grata. i. delectabilē: qa oīa noua placent: oculos romanoꝝ. Et quia ludius. ſ. lingua

romana appellandus:appellabat᷑ apud eos hiſtrio:idõ ſup.nomẽ hiſtrionis inditum.i.ĩpoſitũ eſt ſcænico.i.actori in ſcænis. Deinde ars ludicra prexit.i.ꝑuenit paulatim ad modos.i.verſus ſatyrarũ:a qbus.ſ.modis: Liuius.ſ.andronicus.poeta tranſtulit primus oĩum oculos:& aĩos ſpectãtiũ:ad argumẽta fabularũ:qa prius fabulã egit.Vñ addit.Et is actor.i.repſentator & luſor ſui opis:quũ ipſe ſæpius reuocat⁹ a populo.ſ.i ſcænã ad agẽdũ:obtudiſſet.i.hebetaſſet vocẽ ſup.ſuã: ipſe pegit tacit⁹ i.tacẽs:geſticulationẽ cõcentu pueri & tibicinis adhibito.Aũt ꝑ ſed:attellani.i.attellanæ fabulæ actore:acciti.i.acceiſiti ſunt ab oſcis:populis Etruriæ qđ genus delectationis.ſ.attellanæ:temperatũ ſup.eſt(qa nimis laſciuiũ erat)ſeueritate Italica.

THE. ¶DEDIT.Exẽplaria duo reuerẽdæ vetuſtatis:& exploratæ fidei legunt adiecit.¶Liuius:Liuius andronicus (vt eſt apud Sueto.)grãmaticus:& poeta ſemigræcus:vtraq; lingua domi:foriſq; docuit:nihil amplius q̃ græcos interpratabat᷑: & ſiquid ipſe latine compoſuiſſet:prælegebat.ob ingenii meritum:manumiſſus a Liuio Salinatore:cuius erudiebat liberos.Olympiade centeſima duodequinquageſima ſcriptitandis:agendiſq; in ſcæna tragædiis claruit.auctor Hierony . in Euſebium. ¶Reuocatus.Nam quom placeret:iteꝝ atq; iteꝝ:expoſcente populo ꝑdibat.in ſcænã.Et hoc eſt:qđ ait Liuius ludi ſcænici Romani biduũ inſtaurati.Similiterq; de cæteris itentidẽ.¶Attellani.Atella ciuitas oſcoꝝ:mediis inter Neapolim Capuãq; finibus:vnde gentile nomen atellanus.Atellæ numero multitudinis ẽt dr̃:hodieq; Auerſa.ſuperiora Polyb.Strabo Stepha. horũq; eſt teſtimonio Parrhaſius in Liuium.¶Italica ſeueritate.quoꝝ propria grauitas eſt.Hinc auctor obſcæni carminis cõueniens latio pone ſupercilium.Papinius ad vxorem de Neapoli:Quid laudem littus : libertatemq; Menandri : Quam Romanus honos:& gratia licentia miſcet:quẽ nodum Ianus:vt multos apud hunc poetam:primus omnium ſoluit.

ideoq; uacuum nota eſt.nam neq; tribu mouetur: neq; a militaribus ſtipendiis repellitur: & quia cæteri ludi ipſis appellationibus unde trahantur, apparet: non abſurdum uidetur Secularibus initium ſuum, cuius generis minus trita notitia eſt: reddere.

¶De quodam Valeſio.

CVm ingẽti peſtilẽtia Vrbs antiqua, agriq; uaſtarentur: Valeſius uir locuples ruſticæ uitæ duobus filiis, & filia ad deſperationẽ uſq; medicorũ laborãtibus: aquã calidam iis a foco petens, genibus innixus, Lares familiares, ut puerorũ periculum in ipſius caput transferrent, orauit. orta deinde uox eſt, habiturum eos ſaluos, ſi continuo flumine Tyberiis deuectos Tarentum portaſſet. Ibiq; ex Ditis patris, & Proſerpinæ ara petita aqua calida, quam illi deſyderarent: recreaſſet. Eo ꝑdicto magnope confuſus: quod & longa, & ꝑiculoſa nauigatio imperabat᷑: ſpe tamẽ dubia præſentẽ metũ uincẽte, pueros ad ripã Tyberis ꝑtinus detulit.

OLIV. ¶VAcuũ.ideo aũt non erat ludi genus vituperandum: qm̃ iuuentus Romana iter ſe carmina iactare conſueuerit.Nã neq; a tribu mouet᷑.Oſtẽdit quare ignominioſum nõ erat:qa.ſ.a trib⁹ non mouebat᷑:ex quo apparebat nõ eſſe ſeruile.Nã is dicitur in tribu eſſe: q ſuffragium ferre põt.oĩs.n.Po.Romanus per tribus diuiſus eſt:atq; centurias qui infamis fuiſſet tribu mouebat᷑.Et qa cæteri . De **Tribu moueri** aliis ludis minus incertũ eſt:vnde originẽ habuerint.nã noĩe ſuo facile comprehẽdi põt:ludi apollinares.q; in honorẽ Apollinis fiant:circẽſes a circuitu : vt ſupra diximͦ⁹: vel a circum & enſes.Magaleſia ἀπὸ τοῦ μεγάλης.i.a magna dea magni:& Romani:eo q; in honorẽ Iouis fierent.Atellani ab Atellis ciuitate oſcoꝝ.i.campaniæ.vnde acciti fuerunt hiſtriones ſed ſecularium ludoꝝ origo obſcura videt᷑:non.n.a nomine cognoſci põt.¶Seculares: ideo dicti ſunt q; poſt ſeculũ ſemel tm̃ hi ludi celebrarentur.i.poſt centũ annos:nã ſeculũ eſt centũ annoꝝ ſpaciũ. ¶Trita.Vſitata : conſueta . tranſlatio eſt ſumpta a veſte: quæ propter longam conſuetudinem teritur.

CVm ingenti pæſtilẽtia vrbs antiqua agri.Quia nõ ſolum ciues:ſed etiã agreſtes pæſtilẽtia implici corrũpebant᷑.Nã ager dicit᷑ omne terri- **Ager.** torium:vt ager Vicentinus:Verõnẽſis:&c. Accipitur plerũq; ꝑ fundo . vnde agellus diminutiuũ hoc loco plane territoriũ ſignificat.¶Ad deſperationẽ.Quia nullũ remedium medici inueniebant cõtra valitudinẽ illã.¶Lates. Genii dicunt᷑ naturæ dei.Lactantius.hi & genioꝝ nomẽ aſſumunt:q græce lares dæmones iterꝑtant᷑.orauit ergo: vt trãſportarẽt in caput ipſius pueroꝝ morbũ.¶Genib⁹ inixus.Aut geſtũ tãgit accendentis ignẽ.vel qđ verius eſt:quia orationẽ fecit ad deos penates flexit genibus.¶Ibiq;.ex eo oſtẽdit:quo modo poſſent recuperare valitudinẽ.¶Eo prædicto magnopere cõfuſus.Quia videbat᷑ longũ iter:ideo quaſi aĩo ꝑturbat⁹ erat:ſed tãtus mœtus fuit:vt in certã ſpẽ ſubigeret pñs mœtus.ſ.mortis filioꝝ:qa mœt⁹ mortis filioꝝ vincebat.

ASCE. ¶ET ideo vacuum eſt.i.caret nota.ſ.infamiæ.Nã neq;(actor ſup.attellanæ fabulæ)mouetur tribu : vt qui ludicram artem exercebant:tribu mouebant᷑.ita vt non haberent in tribu ſua ſuffragia danda:neq; repellitur a ſtipendiis militaribus. Et qa apparet.i.manifeſtũ eſt:vnde cæteri ludi trahant᷑:ipſis appellationibus.i.noĩbus eoꝝ:non videtur abſurdũ reddere ſæcularibus ſup.ludis:ſuum initium:cuius generis.ſ.ludoꝝ notitia eſt minus trita.i.vulgata.¶Cum ingenti &c.Recitat(vt promiſit originẽ)ſeculariũ ludoꝝ:quæ antique ſuperſtitionis pleniſſima eſt:dicens.Cum.i.quando.vrbs antiqua.ſ.Roma : & agri.ſ. vicini(Sunt qui legãt vrbes:atq; agri:&c.)vaſtarent᷑.i.vaſti:& vacui cultoribus fierent:ingenti peſtilẽtia:Valeſius vir locuples vitæ ruſticæ:duobus filiis:& filia laborantibus.i.cum duo filii & filia laborarent.ſ.morbo:vſq; ad deſperationem medicoꝝ i.vſq; adeo:vt medici eos deponerent:& nihil de eoꝝ ſanitate ſperarent:petens iis.ſ.filiis & filiæ:aquã calidam a foco orauit innixus.i.incumbens genibus.i.ſup.genua ſua:lares familiares:quibus focus facere erat:vt transferrent periculum pueroꝝ i.liberoꝝ:in caput ipſius.ſ.orantis patris.Deinde vox eſt orta Valeſium ſup.habiturum ſup.eſſe:eos.ſ.filios & filiam ſaluos: ſi portaſſet eos deuectos.i.deorſum vectos:cõtinuo flumine tyberis tarentũ.i.in eum locum:qui ſic dictus erat.ſed intellexit in id oppidũ ſatis longinquum ab vrbe.Et ſi recreaſſet.i.refocillaſſet:& refrigeraſſet eos æſtuantes:ibi.i.tarenti:aqua:cuã illi deſyderarent:petita ex ara calida.i.calefacta per ſacrificium.Ditis.i.Plutonis patris.ſ.inferoꝝ: & Proſerpinæ.vxoris eius. Confuſus.i.diſturbatus magnopere eo predicto.i.vaticinio:ſeu oraculo:q;.i.quia nauigatio:& longa:& periculoſa imperitabatur.ſ.a diis laribus:tamen ſpe dubia.i.incerta vincente præſentem.i.qui tunc aderat metum de periculo nauigationis: detulit protinus.i.ſtatim pueros.ſ.ſuos:ad ripam tyberis.

THE. ¶SECVLARES.T.Liuius libro . cxxxvi . Ludos inquit ſeculares Cæſar ingenti apparatu fecit : quos centeſimo quoque anno (is enim terminus ſeculi) fieri mos.hæc ille : ſeculares igitur a ſeculo dicti ſunt. ¶Quom ingenti pæſtilentia . Var-

ro de Scænicis originibus lib.i.cur inſtituti ſint aliter narrat.Quom multa portenta fierent(inquit) & murus: & turris : quæ ſunt inter portam Collinam & Aeſquilinam:de cælo eſſent:tacta:& ideo libros ſibyllinos decemuiri adiſſent: renunciauerunt:vti diti patri:& Proſerpinæ ludi Tarentini in campo Martio fierẽt:tribus noctibus:& furuæ hoſtiæ immolarent᷑ : vtiq; ludi centeſimo anno fierent.¶Antiqua.vetuſti codices.antiqua verbũ non habent.ergo vel eradendum: vel emẽdandum eſt atq;.vt non Roma ſolum:ſed proximi quoq; fines eius morbi contagione eſſent impliciti.

habitabat enim in uilla ſua prope uicum Sabinæ regionis Heretũ, ac lintre Hoſtiam petens, nocte concubia ad Martiũ campũ apulit. ſitientibuſq; ægris ſuccurrere cupiens, igne in nauigio non ſuppetentæ, ex gubernatore cognoſcit, haud procul apparere fumum: & ab eo iuſſus egredi Tarentum (id nomen ei loco eſt) cupide arrepto calice aquam flumine hauſtam eo, unde fumus erat obortus: iam lætior perculit, diuinitus dati remedii quaſi ueſtigia quædam in propinquo ſe exiſtimans nactum. Inq; ſolo magis fumãte, quã ullas ignis habẽte reliqas, dum tenatius omen apprehendit: contractis leuibus, & quæ ſors obtulerat, nutrimentis, ꝑtinaci ſpiritu, flammam euomuit: calfactamq; aquam pueris bibendam dedit, qua potata, ſalutari quiete ſopiti, diutina ui morbi repente ſunt liberati. patriq; indicauerunt uidiſſe ſe in ſomnis neſcio a quo deorum ſpongia corpora ſua pertergi, & præcipi: ut ad Ditis patris, & Proſerpinæ aram, a qua potio ipſis fuerat allata: furnæ hoſtiæ immolarentur: Lectiſterniaque, & ludi nocturni fierent. Is qui eo loci nullam aram uiderat, deſyderari credens, ut a ſe conſtrueretur, aram empturus in urbem perrexit,

OLIV. ¶HABItabat.Oſtendit haud procul a villa ſua tyberim fluxiſſe.¶Vicinum ſabinæ regionis . ¶Quia ꝑterlabit᷑ tyberis. ¶Fretũ. Quia petentibus tarentũ neceſſe ẽ igredi mare tyrrhenũ.¶Per hoſtiã.Nam hoſtia eſt haud procul ab vrbe vtpote octo milibus paſſuũ q̃ defluit tyberis in mare.¶Lintre.Fluuiali naue.Linter.n.gen⁹ ẽ nauiculæ breuis fluminibus traiiciendis aptæ.Ver.Cauat arbore lintres. ¶Nocte concubia: intempeſta nocte : prima parte ſomni.¶Ad martiũ cãpũ. Qui tunc extra vrbem: **Cãpus martius** fuit ſicut oñdit Liui.Dicit.n.tarquinioꝝ ager: qui inter vrbẽ & tyberim fuit conſecratus:marti : martius deinde campus fuit:&c.¶Suppetẽte:ſubminiſtrãte:vel ſufficienter exiſtente.¶Tarẽtum hoc etiam oſtẽdit Serui⁹.Dicit enĩ partẽ aliq̃ tyberis in vrbe appellari tarẽtum qđ Oui. quoq; teſtatur in li.faſto.vbi inqt.Iãq; ratem monitu doctæ carmentis adamnem. Egerat : & tu ſcis obuius ibat aquis : Fluminis illa latus cui ſunt vada iuncta tarenti: Aſpicit & ſparſas ꝑ loca ſola caſas:Ergo tyberis in aliqua parte ſui vocat᷑ tarẽtũ:a terẽdo:q; ripas.ſ.terat.in aliqua vero:fretum appellatur a feruore.¶Solo.m.ſ.Locus ille fumabat.nec tñ vlla ſigna apparebant exhalantis ignis. ¶Spongia.Quaſi oẽm morbũ hauriret. ¶Pertergi.demulceri:& mundari.¶Aqua:potio.Nam ex eo loco:vbi ditis patris ara ſubterranea erat: fumus ille exalauerat. ¶Furuæ. Nigræ.vñ fures ẽt dicũtur q; in furuo.i.nigro tpe noctis furent᷑.Antiq ſupis ĩmolabant alba aĩalia.Inferis vero nigra Ver.li.vi.Duc nigras pecudes : ea prima piacula ſunto.¶Lectiſternia.Quia tribus continuis noctibus ea ſacrificia fiebant.dicebantur autem lectiſternia(vt ſupra diximus) a ſternendis lectis: quibus deorũ ſimulachra ſuperim ponebantur:ergo lectiſternia:quib⁹ ſe ſternentes tota nocte vigilabant.

ASCE. ¶ENIM pro qa:ipſe hĩtabat in villa ſua.i.domo ruſtica prope heretũ vicũ regionis ſabinæ:ac petens Hoſtiã.ſ. vrbẽ ad tyberim ſitã:lintre.i.nauicula:quaſi excauata arbore facta:appulit.ſ.lintrẽ nocte cõcubia.i.qua cubitũ fere itur ad.i. iuxta campũ martiũ:q tunc extra vrbẽ fuit:& cupiẽs ſuccurrere:ægris.ſ.liberis ſuis:ſitientibus:igne in nauigio.i.qui erat in nauicula nõ ſuppetẽte.i.nõ ſufficiẽte:hoc eſt deficiẽte:cognoſcit ex gubernatore.ſ.nauigii:fumũ apparere haud ꝑcul.i.e ꝑximo & iuſſus ab eo.ſ.gubernatore nauigii:egredi:tarẽtũ(id.ſ.tarẽtũ eſt loco nomẽ)ipſe calice.i.poculo accepto:cupide : qa iã ſperet plenus:audita noĩe tarenti:ꝑtulit aq̃ hauſtã flumine:videlicet tyberi:eo.i.ad locũ:vnde fumus erat abortus:exiſtẽs iã lætior:& exiſtimans ſe nactũ:quaſi veſtigia quædã remedii dati diuinitus.i.a diis a laribus indicati:in ꝑpinquo.ſ.tarẽto: non in vrbe illa remota:& dũ appꝛhẽdit tenacius.i.cõſtãtius:omẽ:ex noĩe tarẽti oblatũ:in ſolo.i.ſolida terra:magis fumante q̃ hñte vllas reliqas ignis:leuib⁹ nutrimẽtis.i.fomẽtis ignis q̃q;.i.& q̃:aut q̃cunq; ſors obtulerat:contractis.i.raptim conſtructis:euomuit.i.elicuit pertinaci ſpũ.i.continuo flatu:flãmã:& dedit pueris.i.liberis ſuis aq̃ calefactã.i.calefactam igne illo: bibendã:qua.ſ.aqua pota:aut ut potata:vt alii legunt:ipſi pueri:ſopiti.i.obdormientes:quiete ſalutari:liberati ſunt repetẽte diutina vi morbi:& indicauerũt patri ſup.ſuo:videlicet Valeſio:ſe vidiſſe in ſomnis.i.dũ ſopiti erant:corpora ſua ꝑtergi.i. per nomẽ ꝑtẽ tergi:ſpongia:neſcio a quo deorũ.i.ab aliquo deoꝝ:quẽ quis eſſet:ignorabant:& indicauerũt præcipi ab illo deo:vt hoſtiæ furuæ.i.nigræ (vnde æneí.vi.duc nigras pecudes:ea prima piacula ſunto)immolarent᷑ ad aram ditis patris: & proſerpinæ.ſ.reginæ infernæ:a qua.ſ.ara:potio fuerat allata ipſis:& præcipiti: & lectiſternia:lectiſtrati: in quos dii vocarentur:& ludi nocturni fierent.Is videlicet Valeſius pater:qui eo loco.i.in eo loco nullam aram viderat:credens deſyderari i.expeti a diis:vt ſup.ara conſtrueretur a ſe:perrexit in vrbem.ſ.Romam:empturus.i.vt emat a domino fundi aram.i.locũ ad inſtruendam aram:relictis.ſ.ſeruis qui foderent terram ad ſolidum.i.profundum : vbi ſolidum ſolet eſſe ædificiorum fundamentum : gratia fundamentorum:videlicet aræ conſtituendorum.

THE. ¶FREtũ.Hoc aĩaduerte oportet.multas in Aethruria ciuitates:iis:q̃ in latio referunt᷑:hñi cognoĩes:vt Ferẽtinũ: ẽt ſi Ptolemæus Ferẽtiũ:Stra.tñ Ferẽtinũ:vtcũq; in Tuſcia Ferẽtini potius in latio Ferẽtinates dñr:de qbus ipẽ Pli.vt in Stephano Ferentani & Ferẽtii:non tñ a Ferẽtio Ferẽtinoue:ſed a Ferento ſabinoꝝ oppido:aut ſannitũ:de quo Halicar.Diony.xvii.hiſtoriaꝝ volumine.vt hoc fortaſſe illud fit:de quo Vale.hĩtabat(inqt)ſecũdo lib.in villa ſua ꝑpe vicinum ſabinæ regionis Ferẽtum:ẽt ſi corrupte fretum legitur.Non ſum neſcius Eretũ id:a qbuſdã ſcribi ex Strabone: Liuioq;:nec improbo. Tibur inquit Stra.& Eretũ vici potius q̃ oppida.Idẽ paulopoſt.Via inqt ſalaria:in quã & Nomentana concidit:vbi ſabinorũ vicus ſupra Tyberim Eretũ noĩe:Antoninus quoq; ab vrbe inquit Eretũ diſtat duodeuiginti.M.P.Diony.Eretum inquit Sabinorum fuit oppidum.Ver.Ereti manus omnis oliui:fereq; Mutiſcæ.porro Eretum is videtur locus eſſe:qui mons.Eretum: & corrupta vulgo dictione mons rotundus vocatur.Hæc Hermolaus.¶Dedit.Antiqui codices habent.detulit. **Ferentũ opp.**

relictis qui fundamẽtorũ cõſtituẽdorũ gratia, terrã ad ſolidum foderent. ii domini imperium exequentes, cum ad.xx.pedum altitudinem humo egeſta peruenıſſent: animaduerterunt aram Diti patri, Proſerpinæq; inſcriptam. Hoc poſtquam Valeſius nuntiãte ſeruo accepit: omiſſo emendæ propoſito, Hoſtias nigras, quæ antiquitus furnæ dicebantur: Tarẽti immolauit: ludoſq;, & Lectiſternia, cõtinuis tribus noctibus, quia totidẽ filii periculo liberati erant, fecit.

De P. Valerio Publicola.

Cuius exẽplum Valerius Publicola, qui primus COS. fuit, ſtudio ſuccurrendi ciuibus, ſecutus, apud eandem aram publice nuncupatis uotis, cæſiſq; atris bob⁹ Diti marib⁹, fœminis Proſerpiæ, Lectiſternioq;, ac ludis trinoctio factis: arã Terra, ut ãte fuerat, obruit.

De Q. Catulo.

Religionem ludorum creſcentibus opibus ſecuta lætitia eſt. Eius inſtinctu Q. Catulus Campanam imitatus luxuriam primus ſpectantium conſeſſum, uelorum umbraculis texit.

De Cn. Pompeio.

Cneus Pompeius ante omnes, aquæ perſemitas decurſu, æſtiuum minuit feruorem.

De Claudio Pulchro.

Claudius pulcher ſcenã uarietate colorũ adũbrauit uacuis ante pictura tabulis extentã. q̃ totã argẽto C. Antonius: auro, Petreius:

OLIV. RELICTIS.ſ.famulis. Altitudinẽ. Profunditatẽ. nã altitudo tã de faſtigio q̃ de pfundo dicit᷑: vnde cœlũq; pfundũ dixere poetæ. & altũ mare nã altũ & ſupiorẽ: & iferiorẽ altitudinẽ ſignificat: teſte Seruio. qa mẽſure nomẽ eſt altitudo. ſicut ẽt faſtigiũ dicimus plerũq; pfunditatẽ: Ver. Forſitã & ſcrobibus: quæ ſint faſtigia queris. Inſcripta. Quia notis qbuſdã ſignificabat᷑ arã illã diu patri: pſerpinæq; cõſecratã. Valerius publicola. Valeſius ludos & ſolẽnia ſecularia fecit liberãdorũ filiorum cã. At Valerius publicola liberãde ciuitatis gĩa quæ pæſte grauiter corrupta fuerat. Hic fuit Valerius ille q exactis regibus primus in vrbe cõſulatũ geſſit cũ Iunio Bruto. Nã collatinus Lucretiæ coniunx cũ Bruto creatus ab nomẽ: & gen⁹ regiũ coactus eſt abdicare ſe magiſtratu: & vrbe excedere: qm̃ de gẽte tarqnia foret: hic illi deinde ſucceſſit. Studio. Cupiditate. Succurrendi ciuib⁹: q peſtilẽtia laborabãt. Atris Furuis. Trinoctio. p ſpaciũ triũ noctium. Lauticia eſt lauticia proprie dicit᷑ magnificentia cõuiuiĩ & elegãtia: vnde ẽt mundicia: dicimus lauticiã: quibus in conuiuiis vti cõſueuerũt: & deriuat᷑ a lauo lotũ: vel lautũ hic accipitur pro magnificentia. Qu. Catulus. Pli. li. xv. primus omnium Catulus linteis in theatro: vmbrã fecit & byſtina: vel a primus in theatrũ duxit. Campanã luxuriã: quia & ipſi cãpaniorum rerum opulentia abũdare: eiuſmodi apparatibus vtebantur. Spectãtium confeſſum: Confeſſus dicitur extructus locus: vbi ad ſpectaculũ populus cõſedit. Vir. li. v. Confeſſus medium tulit: extructoſq; reſedit dicitur ẽt cõſeſſus ſpectantiũ multitudo: & populus vt eodẽ libro. Hic totum caueæ cõſeſſum ingentis & ora: prima patrum magnis Salius clamorib⁹

Valeri⁹ publicola.

Vmbracula. implet. Vmbraculis. Sicut ſunt aulæa. nã aulæis texit ſcænã: ſub qua ludi celebrabãtur. & quia a ſole defendebant ideo vmbracula appellauit. Per ſemitas: decurſu aquæ. Aquã riuulis deduxit per theatrum.

Claudius pulcher: Hic eſt ille Clau. qui primo pu. bel. non paſcentibus pullis. & p contẽtũ religionis mari demerſis: quaſi biberẽt: qñ eẽ nollent. nauali plio ſupatus fuit: de quo ſuo loco dicemus.

ASCE. I. ſ. relicti ſerui: exequentes imperium domini: cum egeſta. i. excauata: & exportata humo. i. terra: peruẽiſſent ad altitudinem. i. profunditatem viginti pedum: animaduerterunt. i. adnotauerunt aram inſcriptam. i. titule ad dictam Diti. i. Plutoni patri: & proſerpinæ (Quo circa dicendum eſt: aut veterem illic arã terræ incremento occultatã fuiſſe: nã in locis ſacris præſertim: vbi ſepulturæ ſunt terra altius ſurger ſolet: aut demoniorum calliditate arã ſubterraneam effectam.) poſtq̃ Valeſius (ſic enim antiquus dicebatur: qui poſtea Valerius: ſuam pro r. littera ſæpe s pfertur vt mulieres parhiſienſiũ documento ſunt) ideſt accepit hoc: ſcilicet aram inuentam eſſe: accepit dico: ideſt intellexit: ſeruio nunciante: omiſſo pposito: aræ emenda: immolauit tarenti: ideſt in dicto loco ſic vocato. hoſtias nigras: quæ antiquitus dicebantur furuæ: & fecit ludos: & lectiſternia tribus noctibus continuis: quia totidem: ideſt tres filii: & liberi (erant duo filii: & filia: ſed conceptorie dicuntur tres filii) erant libertati periculo: ſcilicet mortis propter morbum. Cuius: ſcilicet Valeſi exemplum Valerius publicola: qui primus conſul fuit: ſcilicet cum Bruto: exactis regibus ſecutus: ideſt imitatus: aut tunc imitans: ſtudio: ideſt cupiditate: & diligente conuentu ſuccurrendi ciuibus: ſcilicet peſtilentia laborantibus: atris: ideſt furuis: aut nigris bobus cæſis apud eandem aram: ſcilicet tarentinam: & hoc votis nuncupatis: ideſt pronunciatis conceptis verbis: publice: ideſt nomine publico aut coram multis maribus ſup. bobus cæſis diti. i. plutoni: & fœminis: ſcilicet bobus cæſis: proſerpinæ. i. ad honorem eius & lectiſternio: ac lectis factis trinoctio. i. ſpatio triũ noctium: obruit aram terra: vt ante. ſ. obruta. i. cooperta erat: quia inferis dicata. Religionem. docet incrementa ludorum ex luxu & apparatu dicens. Lautitia: aut Lantia. i. lautus apparatus: & magnificentia ludorũ: ſecuta eſt religionem ludorũ: quia pius religioſe agebantur: & hoc opiſius. i. facultatibus: & diuitiis creſcentibus Quin. Catulus imitatus luxuriam campanam: ideſt qua campani frui ſolebãt: inſtinctu eius: ſcilicet lautitiæ: ſunt tamen: q lætitiæ legant (texit primus vmbraculis velorum: ſcilicet linteorum: confeſſum: ideſt multitudinem ſimul ſedentium: cum diu ſtetiſſent: ſpectantium: ideſt inſpectantium Ludos. Cneus Pompeius: ſcilicet magnus minuit ante omnes: ideſt primus omnium feruorẽ æſtiuum decurſu aquæ per ſemitas: ideſt aqua in riuulos ſecta: & per theatrum ducta. Claudius pulcher adumbrauit. i. cooperuit ſcænam. i. vmbraculum: in quo fabellæ agebãtur: varietate colorũ: ideſt variis coloribus: extentum. i. explicatum: antea. i. priuſquã id faceret Claudius: tabulis vacuis: ideſt carentibus pictura. Quã. ſ. ſcænam Caius Antonius ptexuit. i. incruſtauit: totam argento: Petreius prætexuit totam auro.

THE. TRINOctio. cõtinuis tribus noctibus. Auſonius in Grypo ternario. Trina tarentino celebrata trinoctia ludo. Gne. Pompeius. Is enim manſurum theatrum e quadrato lapide primus Romæ ſtruxit: ut ſcri. Tacitus: antea temporariũ fuit. Petreius. Exemplar antiquum legit. P. Ceteius. aliud. P. Reteius.

ebore. Q. Catulus prætexuit. Verſatilem fecerunt Lucius & Cinna locum, quem argentatis choragiis. P. Lentulus Spinther adornauit. tranſlatum antea Phœniceis indutum tunicis. M. Scaurus exquiſito genere ueſtis cultũ induxit. Nã gladiatorũ munus primũ Romæ datũ eſt in foro Boario, a pipio Claudio. Q. Fuluio COSS. dederunt. M. & Decius filii Bruti funebri memoria, patris cineres honorando.

De Athletis.

Athletarum certamen a M. Scauri tractum eſt munificentia.

De prima ſtatua aurea in Italia.

Statuam auratã nec in urbe, nec in ulla parte Italiæ quiſquam prius aſpexit, quam a M. Attilio Glabrione equeſtris, patri poneretur in æde Pietatis. eam autem ædem. P. Cornelio Lentulo, & M. Bebio Pamphilo COSS. ipſe dedicauerat compos uoti factus Rege Antiocho apud Thermopylas ſuperato.

EBOre. q eburnea & ſpecioſior: & ſtabilior eſſet. Verſatileq; fe. Duplex erat ſcæna: aut verſatilis: aut ductilis. verſatilis cũ rota machinis quibuſdam ſubito vertebat᷑: & aliã atq; aliam picturæ ſpeciem oñdebat. Ductilis cum hac atq; illac ducta: & iacta rota oĩs pictura nudabat᷑ interior: & ſicut Seruius ait in Geor. Vir. lib. iii. exponens carmens illud vel ſcæna vt verſis diſcedat frontibus: vtq; purpurea intexti tollunt aluea Britani. apud maiores theatri gradus tm̃ fuerunt. nã ſcæna ad lignis ad tempus fiebant: vnde hodie quoq; permanſit cõſuetudo: vt cõponant᷑ Pegmata. i. gradus a ludorum theatralium editoribus: Scæna autẽ fiebat: aut verſilis: aut ductulis: verſilis tunc erat cũ ſubito rota machinis qbuſdam conuertebat᷑ & aliam picturæ ſpeciẽ oſtendebat. ductilis erat tunc cũ tractis tabulatis hac atq; illac ſpẽs picturæ nudabatur interior. hoc ẽt Varro & Sueto. cõmemorant. erat aũt Scæna teſte Caſſiodoro pars illa theatri: q̃ ab vno ei⁹ cornu ad aliud ducebatur cũ cooptura: & principiũ habuit ruſticis: codem teſte: cũ adde cantanda incondita carmina ruſtici ſibi adumbratiões parabãt. Choragiis. Choragia dicũtur inſtrumẽta ſcænarũ. i. apparatus ἀπὸ τοῦ ... i. a multitudine minorum: de qbus Ver. Purpurea intexti tollunt aurea britani. L. Spinter. Quia minimo ſibi pſimili in ſuo cõſulatu vidẽti cognominatus eſt: fuit autem tẽpore Cice. vt videre poſſumus in epiſtolis ad Atticum.

OLIV.

Scæna quæ.

Chora gia.

Tráſlatã antea phœniceis. puniceis puniceus & phœniceus ideſt eſt: nam q plerũq; ponitur p daſea vt φοινίκου græci dicunt nos punicum. Tranſlatũ. qđ inde ſumpſerat colorem: vnde ẽt phœniceus puniceus dicit᷑. Nã gladiatorũ munus. Dixit de his: qui adornauerunt ſcænã. Nunc narrat: qui primũ inſtituerunt artẽ gladiatoriã. Romæ datũ eſt: Liui. hoc dicit. M. Decius Brutus munus gladiatorũ in honorẽ patris ſui defuncti primus edidit in foro boario. Gladiatorum. ludi funebres appellati ſunt. cũ paria gladiatorũ: vel duo: vel plura dabantur: vt cuiuſq; facultas erat. Erãt autem gladiatores: vt ſupra diximus: qui ſingulari certamine gladiis inter ſe dimicabant: donec alterũ eorũ: vel occideretur vel ſe victum fateret᷑: & ſi ſanguis ſpargebat᷑ exiſtimabãt inſerorum expiationẽ fore. Foro boario. Vbi venduntur boues.

a Athletarum. Athlete ſunt: qui lacertis: & brachiis iter ſe luctantur. ἀθλητής ſcemo græcus eſt.

Statuã. a. Nã M. attilius in honorem patris ſui glabrionis ſtatuam erexit: q antiochũ regẽ Phili. iuuante ex aſia pepulit: idem ẽt ætolos euicit: & ad honorem victoriarũ: quas pĩ cõſecutus erat: nũc pellẽdo ex aſia Antio. nunc ætolos ſubigendo ſtatuam erexit. nec. n. aureæ vnq̃ ſtatuæ erectæ fuerant: his: q bene rem geſſiſſent. Acilius Glabrio neqs in errore trahatur. A. Gl. qui ſupauit Anti. Pietatis æde ex voto dedicata equeſtrem ſtatuam patri poſuit. Compos no. q̃ obtinuerant: qđ obtauerant: vel certe. qa vouerat ſe ſtatuam illam eſſe facturũ: ſi victoriam cõſequeretur aduerſus Antiochũ. Apud Thermopylas. Thermopylæ ſunt anguſtiæ q̃dã montis oetæ: vt vult Stra. li. ix. in deſcriptione montis oetæ. qui Græciam eo pacto diuidit: quo Apẽninus italiã dicit. n. hi vero oetã montẽ poſſidebant. mons ipſe ab oriẽte ac Thermopylis in occidentẽ vſq; ſinũ ambracium extẽditur: quodã ẽt modo p lineas rectas mons iſte montanã ſcindit regionẽ: a parnaſo vſq; pindũ barbariſq; ſupiacentibus: iſtius pars vna vergẽs in Thermopylas oeta vocat᷑: longitudinis ad ſtadia. xxx. aſperitatis & celſitudinis non mediocris: longe ãt excellẽtiſſimus ad Thermopylarũ tractũ: ibi. n. cacumẽ attolit᷑ & in rupes acutas ꝑruptas: ꝓcipiteſq; finit᷑. paruũ & anguſtũ viatoribus a littore locros petẽtibus: & ex theſſalia derelinqt trãſitum. ipſum qdem tranſitum pylas. i. portas: & anguſtias vocitant: atq; thermopylas: ſunt. n. ibi prope thermæ. i. calidæ aquæ magno in honore: vt herculi conſecratæ. Liui. vero libro quinto de bello Macedoni. dicit montem eſſe longiſſimum: qui mediam ita Græciam diuidit: ſicut appenninus ſuo dorſo ſcindit italiam.

Thermopylæ

ASCE. ET Qu. Catulus ptexuit totã ebore. Lucius & Cina cõſules fecerunt locũ verſatilẽ. i. aptũ vt quibuſdã machinis vertatur aliã picturæ ſpẽm oſtendẽdã: quã Pu. Lẽtulus Spinter adornauit choragiis. i. inſtrumẽtis agendarum fabularũ: argentatis. i. argẽto tectis. aut decoratis. Marcus Scaurus induxit exq̃ſito. i. elegãti: & diligẽter q̃ſito gñe veſtis: cultũ. ſ. ſcænicum: trãſlatũ. ſ. ab aliis nationibus: & indutũ ãtea tunicis phœniceis. i. rubicũdis. Nã gla. &c. Cõpedioſe trãſit a ſcænarum apparatu ad gladiatorũ munus: ac ſi dicat: hi qdẽ ſcænã inſtruxerũt. Nã munus gladiatorũ datũ ẽ Romæ primũ in foro boario: appio Clau. & Quin. Fuluio cõſulibus. dederunt ſup. illud Marcus & Decius filii Bruti honorando cineres pr̃is. ſ. ſui: hoc eſt bruti: memoria funebri. Credebãt. n. miſeri mortales rẽ gratã facere inferis: & mãibus: pſertim cæſi: ſi a gladiatoribus ppl̃o ad ſpectaculũ datis ſanguis inter dimicãdũ funderet᷑. Certamẽ athletarũ. i. pugilũ tractũ eſt. i. originẽ ſumpſit a munificẽtia Marci Scauri. Statuã &c. Trãſit ad alia inſtituta ſupiorũ: nõ diſſimilia dicens. Quiſq̃ nec in vrbe: nec vlla partæ italiæ aſpexit prius ſtatuam auratã. i. auro incruſtatã: aut tectã: q̃ ſup. ea poneretur equeſtris a Marco Attilio Glabrione patri ſup. eius. In æde. i. phão pietatis. ſ. deæ. Aũt p ſed ipſe. ſ. M. Atti. glabrio: dedicauerat. ſ. pietati: eam ædem Pu. C. L. & M. Bebio Pãphilo conſulibus: factus compos voti: & hoc Antiocho rege ſupato apud Thermopylas. i. anguſtias illas montis Oetæ.

THE. VERſatilem &c. codices inter ſe nõ cõuẽiũt: in qbuſdã legit᷑: Verſatilẽ fortũæ locũ choragiis argentatis. P. Lẽ. ſpinter adornauit: ĩ aliis hũc in modũ. verſatilẽ fecere locũ: quẽ argẽtatis &c. Antiq ſic. verſatile fecerũt: Lu. & Cina locũ: quem &c. Satis eſt indicaſſe ex explariorũ fidẽ vacillare: Solertis ingenii facile qd vero ꝓpius accedat: intelliget. Foro boario: alii forũ boariũ dictũ malunt ab æreo tauri ſimulachro: de quo li. xii. Tacitus. igit᷑ a foro boario: vbi æreũ tauri ſimulachrũ aſpicimus.

OLIV. Vs ciuile. Hoc ēt Liui. narrat ab vrbe cō. li. ix. dicens. Cn. Flauius ius ciuile in penetralibus repoſitũ vulgauit: faſtos in albo poſuit: vt quãdo cũ populo agi liceret ſciri poſſet. Geli. Gn. inq̃t Flau. patre Libertino natus ſcriptũ faciebat: iſq; in eo tēpore ædili curuli apparebat: quo tpe ædiles ſurrogabantur: eũq; pro tribu ædilē curulē renunciarunt: at ædilis: qui comitia habebat: negat accipere: neq; ſibi placere: qui ſcriptum faceret: eũ ædilē fieri. Cne. Fla. Anii filius dicitur tabulas poſuiſſe: ſcripto ſeſe abdicaſſe: iſq; ædilis currulis factus eſt. idē. Cn. Fla. Anii filius dicitur ad collegã vēiſſe viſere ægrotũ: & in cõclaue poſtq̃ introiuit: adoleſcētes ibi cõplures nobiles ſedebãt: hi cõtēnētes: eũ aſſurgere ei nemo voluit. Cn. Flau. Anii: filius ædilis id arriſiſſe dicitur. ſellãq; currulē iuſſit ſibi afferri: eã in limine appoſuit: ne qs illoꝝ exire poſſet: vtiq; hi hoies inuiti viderent ſeſe in ſella.

Cn. Flauius ſcriba.

De. C. Flauio uulgante Ius ciuile.

Vs ciuile p multa ſecula inter ſacra, cerimoniaſq; deorum immortalium abditum, ſoliſq; Pontificibus notum. Cn. Flauius libertino patre genitus, & ſcriba, cum ingenti nobilitatis indignatione factus Aedilis Curulis uulgauit: ac faſtos pene toto foro expoſuit, qui cum aduiſendum ægrum collegam ſuum ueniret: neque a nobilibus, quorum frequentia cubiculum erat completũ: ſedendi loco reciperetur: ſellam curulem afferri iuſſit: & in ea honoris pariter, atq; contemptus ſui uindex, conſedit.

De ueneficiis in urbe.

Eneficii q̃ſtio & morib⁹, & legib⁹ Rõanis ignota, cõplrimũ matronaꝝ patefacto ſcelere orta ē, q: cũ uiros ſuos clãdeſtinis inſidiis ueneno pimerēt: unius ancillæ indicio ptractæ

Ius ci. quod xii. tabulis cõtinebat. has cõditas ſeruabãt pontifices: cũ cæteris ſacris: ac cærimoniis. Inter ſa. cæ. i. penetrabilibus: vbi dii penates celebrabant: nec iuris ciuilis ſcientiã pter pontifices qſq̃ habebat. Soliſq;. qa ſoli pontifices ſeruabant libros. Libertino patre: cuius pater aliqñ ſeruierat. Et ſcriba: quia ſeruile faciebat offm̃. nã ſcripturã exercebat: quæ apud Ro. ſeruile habebat offm̃: q̃q̃ apud nos nec liberale q̃dē dici poſſit. & ex eo queſtũ ille cõparabat. Indignatione: qa indignũ videbat: vt q̃ Seruili cõditione natus eſſet: ad curulē dignitatē pueheretur. Vulgauit. in aptũ expoſuit: vt ab oibus cognoſci poſſent. Faſtos: Faſti libri erant in q̃bus continebant dies:

Faſti q.

q̃bus cũ populo agi liceret: & q̃bus nõ liceret: ſed a potiori denominati ſunt. ſ. a fando. nã dies q̃bus cũ populo fari licebat: faſti: q̃bus vero nõ nefaſti. Cic. p. L. Murena: faſtos inquit vulgus nõ habebat: erant in magna potentia q cõſulebant: a q̃bus ēt dies tãq̃ a chaldeis petebant: inuētus eſt ſcri. Cn. Flaui. qui cornicũ oculos cõfixerit: & ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo ppoſuerit. Pli. li. xxxiii. Frequētior aũt vſus annulorũ nõ ante. Cn. Flauiũ depħēdit. hic nãq; publicatis diebus faſtis: quod populis a paucis principiũ quottidie petebat tantã gratiã plæbis adeptus eſt: alioqn libertine patre genit⁹ & ipſe Appii cæci ſcriba: cuius hortatu exceperat eos dies cõſultãdo aſſidue ſagaci ingenio: pmulgaueratq;: vt ædilis curulis crearet: cũ. Qu. Antio Prænestino: qui paucis ante dieb⁹ hoſtis fuerat: præteritis. C. Petilio & Domitio: quoꝝ patres cõſules fuerant. Aditũ Flauio vt ſimul tribunus plæbis eſſet. quo facto: tanta ſenatus indignatione exarſit: vt anulos ab eo abiectos fuiſſe in antiquiſſimis reperiatur annalibus. Scriba. fuit enim ſcriba Appii Cæci: vt Pli. teſtatur: habetur. ff. de orig. iuris. Toto foro. Foꝝ ſunt: qui dicunt a phoroneo Inachi patre dictũ eſſe: q primus cõſtituit leges apud græcos. Eſt aũt locus cõuentui: & exercendis litibus relictus: vbi ciues conueniunt. Eſt forũ quoq; locus mercati: q̃d pro reꝝ: quæ venduntur qualitatibus nominatur: vt forum boarium: in quo boarium: in quo boues venduntur vinariũ in quo vinũ: frumentariũ: in quo frumentũ: & ſit de cæteris rebus. Nobilibus. a iuuentute nobilium. hoc quoq; Li. narrat. Sellã cu. Sella curulis appellat: vel a curibus ciuitate ſabinoꝝ: vnde hoc genus tractũ eſt a Ro. ſicut & toga prætexta: vel q ſellæ illi rotæ ſubiectæ eſſent: vt in q̃cũq; partē ciuitatis vehi: & impelli poſſet. Nã quia iuriſdictionē habebant & ciuitas magna erat: ideo multis in locis iura dare cogebant. Cõtēptus ſui. q cõtēneret a nobilitate. eſt enim gēitiui caſus.

Veneſicii qõqñ Romæ. Eneficii. Liui. quoq; li. viii. Cũ primores inquit ciuitatis ſimilibus morbis eodem ferme oēs euentu morerentur: ancilla quædã ad. Qu. Fabiũ maximũ ædilē curulē indicatura ſe cãm publicæ peſtis pfeſſa eſt: ſi ab eo ſibi fides data eſſet: haud futurũ noxæ indiciũ. Fabius confeſtim rē ad cõſules: cõſules ad ſenatũ referunt. cõſenſuq; ordinis fides indici data: tũ patefactũ eſt muliebri fraude ciuitatē præmi. matronaſq; ea venena coquere: & ſi ſe ſeq exēplo velint manifeſto deprehendi poſſe ſecuti indicē: & coquētes quaſdã medicamēta: & recondita alia inuenerunt: q̃bus in forũ delatis & . xx. matronis apud quas deprænhenſa erant p viatorē accitis duæ ex eis Cornelia ac Seruilia patriciæ vtraq; gentis: cũ aũt medicamenta ſalubria eſſe cõtendereñt ab cõfutante indice bibere iuſſæ: vt ſe falſum cõmentas arguerent. ſpacio ad colloquẽdũ ſumpto: cõmoto populo in conſpectu oium rem ad cæteras retuliſſent: haud abnuentibus: & bibere epoto medicamento ſuamet ipſe fraude oēs interierunt: cõprænhenſæ extēplo caꝝ comites magnũ numerꝝ matronarum indicarunt: ex quibus ad. clxx. dãnate. neq; de veneficiis ante eam diem Romæ quæſitum eſt. Primerent: abſumerent: occiderent: necarent.

ASCE. IVS ci. &c. Paucis recitat iuris ciuilis occultationē ex antiquo inſtituto: & eius publicationē factã ab hoīe libertino patre nato: q̃d nõ ſine morſu quodã explicat: q̃ſi a mere libero hoīe fieri nõ potuiſſet. Ordo eſt Cn. Flauius gēitus a pr̃e libertino. i. libertinæ cõditionis: vt q libertate donat⁹ fuerat: cũ prius ſuus fuiſſet: & ſcriba. ſ. Appii cæci fact⁹ ædilis. i. cũ ædilis eēt: & ita ædiũ ſacraꝝ: & eoꝝ: q in eis eēnt: curã h̃ret: vulgauit. i. in vulgi cognitionē detulit: cũ ingēti indignatiōe nobilitatis. i. nobiliũ ius ciuile. i. ciuiũ romanoꝝ: abditũ. i. occultũ p multa ſæcula īter ſacra. & cerimonias deoꝝ īmortaliũ: & notũ. i. cognitũ ſolus pontificibus. ac ſup. idē Cn. Flauius expoſuit. i. legẽdos dedit: toto foro. i. per totũ forũ ſ. litiũ. Faſtos. i. libros continentes dies faſtos: & nefaſtos. Qui. ſ. dictus Cn. cũ veniret ad viſendũ. i. viſitandũ: aut vidẽdũ collegã ſuũ. i. coædilē ægrũ. i. ægrotantem: neq; reciperet loco ſedẽdi. i. in quo ſedere poſſet: a nobilibus: quoꝝ frequētia cubiculũ. ſ. ægroti: erat cõpletũ. Iuſſit ſellam curulē. i. quo ipſe ædilis curulis: dũ offõ fungebat: vtebat: afferri. ſ. ī cubiculũ: & cõſedit. i. locũ cepit: & ſedit in ea exñs vindex. i. vſurpator honoris ſui: & pariter vindex. i. vltor contēptus. i. vilipēſionis ſui. i. quo: vel qua cõtemptus fuerat. Veneficii qõ &c. Docet veneficiũ diu romæ ignotũ fuiſſe ſed tãdē nimis vulgatũ: & acriter vindicatũ dicēs. Q õ. i. inq̃ſitio veneficii. i. de veneficio ignota: & morib⁹: & legib⁹ ro. (Præpõit decēter mores: qa ob mores īſtitute ſunt leges) orta eſt romæ ſcelere. i. veneficio: cõplurimũ matronaꝝ patefacto. i. mãifeſtato: aut cõperto: q̃. ſ. matrõæ cũ pimerēt viros ſuos īſidiis clãdeſtinis. i. occultis.

THE. SCRIBA. Probus Aemilius in Eumene Cardiano. Apud nos inquit reuera (ſicut ſunt) mercenarii: ſcribæ exiſtimantur.

pars capitali iudicio damnatæ centum ſeptuaginta numerum compleuerunt. Tibicinum quoq; collegium ſolet in foro uulgi oculos in ſe conuertere, cum inter publicas, priuataſq; ferias, actiones perſonis tecto capite, uariaq; ueſte uelatis concentus edit. Inde tracta licentia quondam uetiti in æde Iouis quod priſco more factitauerant, ueſci: Tibur irati ſe cõtulerũt. quorũ miniſterio ſenatus deſerta ſacra non æquo animo ferens, per legatos a Tiburtibus petiit: ut eos gratia ſua Romanis templis reſtituerent. quos illi in propoſito perſeuerantes, interpoſita feſtæ epulationis ſimulatione: mero, ſonnoq; ſopitos, plauſtris in urbem deuehendos curauerunt. quibus & honos priſtinus reſtitutus: & huiuſce luſus ius eſt datum. perſonarum uſus pudorē cricunuentæ tumulantiæ cauſam habet.

De modo comedendi antiquorum.

Vit etiã illa ſimplicitas antiquoꝝ in cibo capiẽdo humanitatis ſimul, & cõtinentiæ certiſſima index. Nã maximis uiris prandere,

OLIV. PARS iſtarũ. ſ. centum & lxx. fuerunt capitali ſupplicio affectæ pp admiſſum ſcælus & hæ potiſſimũ fuere paupes aliaꝝ vero pœna permiſſa fuit earum maritis pp infamiã: & dedecus. Tibicinũ quoq; col. Liuius. Tibicines inq̃t phibiti a pximis cenſoribus erãt in æde Iouis ueſci: q̃d traditũ antiq̃tus erat ægre paſſi Tybur vno agmine abierũt. adeo vt nemo in vrbe eſſet: qui ſacrificiis pcineret: eius rei religio tenuit ſenatũ legatos Tybur miſerunt: vt darent operã. vt hi hoīes Romãis reſtituerentur Tyburtini benigne polliciti primũ accitos eos in curiã: hortati ſunt: vt reuerterent Romã. Poſtq̃ impelli neq̃bant: conſilio haud abhorrente ab ingeniis hoium eos aggrendiuntur die feſto: alii alios p ſpeciē celebrandaꝝ catu epularũ cauſa inuitãt: & vino: cuius auidum ferme genus eſt oneratos ſopiunt. atq; ita in plauſtra vinctos coniiunt: ac Romã deportant. nec prius ſenſere q̃ plauſtris in foro relictis plenos crapulæ eius lux oppreſſit. Tũc concurſus populi factus ē: ipetratoq; vt manerēt: datum vt triduũ quotãnis ornati cum cãtu: atq; hac: q̃ minime ſolemnis ē: licentia per vrbē vãgatentur: reſtitutũq; in æde veſcendi ius iis: qui ſacris præcinerent. De tibicine Oui. faſto. li. vi. Cur vagus incidit tota tibicen in vrbe: Quid ſibi pſonæ: q̃d toga longa volũt. Oculos in ſe cõuertere qa vulgus videns tibicines p vrbē incedere pſonatos in eos oēs oculos cõiiciebãt. Publicas priuataſq; ferias. ſiue publice: ſiue priuati ſacrificia fiebãt: feriæ antea dicebantur: dies quibus hoſtiæ feriebant. Actiones. quia agũt ipſi tragœdias: ſiue cõedias tibiis canentes. Con-

Concentus.

cētus edidit. cantus cõcordes: & bene cõuenientes inter ſe. Nã cõcentus ē: q̃d græci ſymphoniã dicunt. Priſco

Symphonia.

mor. id & indignius tulerunt. quia hoc antea frequenter fecerãt. In ppoſito: videlicet in ſuis īceptis pmanētes. Honor priſtinus: vt pſonati per vrbem incederēt. vt in æde Iouis veſci poſſent. Perſonaꝝ vſus. primus pſonarum inuentor: teſte. Hor. in poetria: fuit. Aeſcylus poeta: perſona pallæq; reptos hõeſtæ: aeſcylus & modicis luſtrauit pulpita tignis. Cauſa aũt cur vſi fuerint perſonis hæc eſt. ſ. pudor adeptæ temulentiæ. Nam quia ipſis pudori erant temulentos fuiſſe in vrbem reuectos: petierunt: vt liceret vti perſonis ad caput tegendũ. Hoc etiã Oui. li. faſtorũ oſtendit dicens. Callidus: vt poſſit ſpeciē numerũq; ſenatus. Fallere perſonis imperat ora tegi. Simplicitas: eſt & bona ſimplicitas: & mala.

ASCE. PARS protractæ. ſ. in ius: ipſæ partim: indicio: ideſt indicatione: & reuelatione vnius ancillæ: damnatæ iudicio capitali: ideſt quæ in caput: hoc eſt vitam earum aiaduerſum eſt: compleuerũt numerũ cētũſeptuaginta ſup. capitum: aut matronarum. Tibiciniũ &c. Docet antiquũ ius tibicinũ: & eorũ in vrbē reuectionē dicens Collegiũ quoq; tibicinũ. i. canētiũ tibiis ſolebat conuertere in foro: ſcilicet rerum venalium oculos vulgi in ſe: quum: ideſt q̃do edidit inter publicas: & priuatas ferias: ideſt vacationes ab opere: & lite: hoc ē dies feſtos: & inter publicas: & priuatas actiones: ſcilicet fabularum edidit vico concentus. i. ſymphonias perſonis. ſ. diuerſarũ qualitatum ſimulachris: galli fallaces aſpectus. i. faux uiſages appellant: qualibus vtuntur: qui eſt ſcænica actione in Flandria queſtum in priuato faciunt: velatis capite tecto: & veſte varia. Alii legunt velati: vt referatur ad tibicines: ſic collegium edidit: hoc: eſt tibicines ediderunt: capite tecto pſonis: & velati varia veſte. Inde. i. ex ea re: aut deinde licētia. i. mala: & ad libitum faciẽdi conſuetudine tracta vetiti quõdã. i. quodã die viſci in æde Iouis q̃d. i. quã rē: ipſi factitauerant more priſco. i. veteri inſtituto: irati. ſ. ob eã rē cõtulerunt ſe. i. abierunt: tiburtum. i. ad illud oppidum vicinum: quoꝝ. ſ. tibicinũ miniſterio. i. officio: aut famulatum: ſenatus ferens nõ æquo. i. iniquo oīno: ſacra. i. ſacrificia deorum eē ſup. deſerta. i. deſtituta: & priuata: petiit a tiburtib⁹. i. populo tiburtino p legatos: vt reſtituerũt templis. Ro. eos. ſ. tibicines: gratia ſua. i. qua apud illos valebant. Quos. ſ. tibicines pſeuerantes in propoſito. ſ. non redeundi Romã: illi. ſ. tiburtes curauerunt deuehendos plauſtris. i. vehiculis: aut curribus: in vrbem. ſ. Romam: ſopitos. i. obrutos mero. i. puro vino quod biberunt: & ſomno: & hoc ſimulatione epulatiõis feſtæ. i. ad die feſtum detinentis: interpoſita: quia ſimulauerunt ſibi feſtũ eē die: quo gēio indulgerēt: & ita mero obrutos in currũ cõieecerunt: dormiēteſq; Romã auehẽdos curauerunt. Quibus. ſ. tibicinibus iam Romam aduectis: & . i. ſimul: honos priſtinus. ſ. veſcendi in æde Iouis: eſt reſtitutus: & ius huiuſce. i. huiuſcemodi: luſus propter cuius licentiã exacti fuerant eſt: datum. i. permiſſum eis. Vſus perſonarum. i. vt tibicines perſonis vterentur: cõſuetudo habet pudorē temulentiæ. i. ebrietatis circũuentæ. i. per circũuentionē: & impoſitionē: ac deceptionem cõmiſſæ: cãm. ſ. pp quã permiſſus eſt. Fuit ēt &c. Proſequit antiquoꝝ inſtitutũ in comedẽdo dicēs. Illa ēt ſimplicitas antiquoꝝ in capiẽdo cibo fuit ſup. olim: index certiſſima humanitatis. i. benignitatis: & cõtinentiæ. ſ. a luxu. Nam prandere.

THE. TIBICINVM quoq; collegiũ. Plu. in q̃onib⁹. Quid eſt inq̃t: q Fidib⁹ Iañ. pmiſſum eſt: vt tibicines muliebri habitu vrbē luſtrent. An pp cãm: q̃ dicit? Magnis. n. vt videt: fruebant honorib⁹: quos illis Numa Põpilius pp ſanctitatē: ac deoꝝ cultũ cõtulerat: iis poſtea p Tri. cõſulari ptãte ſpoliatos vrbe exceſſerunt: quos quõ vehemēter regrerēt (nã religione tãgebant ai: q ſine tibiis rē diuinã facerēt) q̃ primũ reuocandos cēſuerunt: ſed quõ accerſiti nõ paruiſſent: ac Tyburi: quo ſe initio cõtulerãt: manere velle ſe dicerēt. Libertus q̃dã clã magiſtratus adiit: ſeq; eos reductuꝝ policitus eſt. Cõuiuio igit laute & opipare apparato: quaſi rē diuinã feciſſet tibicines īuitauit. Aderãt in cõuiuio mulieres: nox īſomnis ducit: ſaltationib⁹ ac Iouis oīa pſtrepunt. Tũ de repente quõ patronũ libertus adeſſe diceret: & vehemēter pturbatus videret: hoibus pſuaſit: vt ſtatim curtus cõſcēderent pellibus circũtectos ac Tybur pueherent e ueſtigio: hoc aũt dolo fiebat. Nã quõ ignarus illis: & p noctē: ac vinum nihil cernentibus currus circunduxiſſet: oēs anteq̃ illuxiſſet Romã: pter opinionē reportauit. Erant autē eoꝝ plæriq;

ornatu muliebri: ꝑpter comeſſationē: ac vigilias: ornati. Sed poſteaꝗ pſuaſi a magiſtratibus: & plane reconciliati ſunt: inſtitutum eſt eo die: vt eodē habitu ornati per vrbē incederent. Actiones. Ex antiquis exēplaribus vnū non habent hoc verbū.

& cœnare in propatulo uerecundiæ non erat, nec ſane ullas epulas habebant: quas populi oculis ſubiicere erubeſcerent. erant autem adeo continentiæ attenti: ut frequentior apud eos pultis uſus, quam panis eſſet. Ideoq; in ſacrificiis mola, quæ uocabatur, ex farre, & ſale, conſtat. exta farre ſpargunt. & pullis, qbus auſpicia petūtur: plus obiicitur. primitus enim ex libamētis uict⁹ ſui, deos eo efficatius, quo ſimplicius placabant. Et cæteros quidem ad benefaciendum uenerabantur. febrem autem ad minus nocendum templis colebant. quorum adhuc unum in palatio, alterum in area Marianorum monimentorum, tertium in ſumma parte Vici longi extat. In eaq; remedia, quæ corporibus ægrorum adnexa fuerant, deferebantur. Hæc ad humanæ mētis æſtus leniendos cum aliqua uſus ratione excogitata, cæterum ſalubritatem ſuam induſtriæ certiſſimo, ac fideliſſimo monimento tuebantur: bonæq; ualetudinis eorum quaſi quædam mater erat frugalitas, inimica luxurioſis epulis: & aliena nimiæ uini abūdantiæ, & ab omni immoderato ueneris uſu, auerſa.

OLIV. ¶COENARE in propatulo: in publico in aperto ante fores ſuæ cuiuſq; domus. hinc eſt: ꝙ Iuue. conqueritur ſuorum temporum mores quia priſca illa viuēdi norma declinaſſent: ꝙ videlicet ſuæ ætatis homines maiorum inſtituta mutaſſent propter luxuriam epularū. dicit enim Quis fercula ſeptem: ſecreto cœnauit auus? ¶Subiicere erubeſceren. & profecto id ſine rubore facere poterant: cum epulæ eiuſmodi eſſent: quæ ab omnibus ſpectari poſſent. Erant adeo continentiæ. Adeo inquit perfecta vtebantur continentia: vt frequentius vterentur pultibus ꝗ pane. ¶Puls: genus cibi eſt: quod ex farina: & aqua mixto ſale conficitur. ¶Mola. Ouid. de faſtis: hoc idem oſtendit dicens. Ante deos homini quod conciliare valeret. Far erat & puri lucida mica ſalis. Pli. lib. xviii. nat. hiſto. pulte autem inquit: non pane longo tempore vixiſſe Romanos manifeſtum eſt: quoniā inde & pulmentaria hodie quoq; dicuntur. Et Ennius antiquiſſimus vates obſidionis famem deſcribens officia eripuiſſe plorantibus liberis patres cōmemorat. Et hodie ſacra priſca atq; natalium pulte fritilla cōficiuntur: videturq; tam puls ignota græciæ fuiſſe ꝗ Italiæ polenta. mola igitur conficiebatur: vt Serui. tradit ex farre: orno: & ſale: orno farre. i. eo anno orto: far autem eſt genus frumenti grandioris. ¶Et pullis. nam in cauea pulli ſeruabantur: & cum bellum cum hoſtibus cōmittere vellent: primum auſpicia capiebant obiecta pulte: quā ſi ſumpſiſſent: vt pars in humum caderet: bonum erat auſpicium: ſi reſpuiſſent: diis non placere dicebant: id bellum ſuſcipi. ¶Libamentis. libare proprie eſt partem & primitias diis fundere λύβεϊ græce: latine ſignificat fundere. quia primam partem libentes in ignem quaſi primitias fundentes: ſe diis ſacrificare dicecebant. ¶Febrem autē. Ad aliud tranſit inſtitutum. ¶Voci lō. qui vicus longus appellabat. In eaq; remedia deſerebant. Ea remedia qbus valitudinē priſtinā recuperaſſent ægroti in tēpla febris deferebāt. ſicut apud nos ſyngraphi: qbus ad febrem depellendā vtuntur: nōnulli recuperata valitudine: ad tēpla deferunt: alii vero incēdunt. ¶Annexa ſicut eiuſmodi ſyngraphi: ita illi ſortes: qbus liberati eſſent in tēplis: ſuſpēdebāt. ¶Hæc ad. h. m. Ad mētis qdē ſanitatē diuinū quærebat auxiliū. qu. itū vero ad ſalubritatē corporis ptinebat: eā frugalitate: & parſimonia tuebant. ¶Mētis æſtus. qa ſunt ēt corporis æſtus: videlicet cū ægritudine laborat. ¶Leniendos ſedandos. Sed quomodo dicit mētis æſtus leniri: cū iam ea remedia corporibus annexa fuiſſe dixerit? non pōt fieri qn mens p ægritudinē corporis aliquātulū: & ipſa laboret. ¶Vſus po. vtilitatis cū aliqua ratione: ideo dixit aliqua: quia eſt alia certior ratio valitudinis ſeruandæ. ¶Excogitata. inuenta. ¶Bonæ va. quia eſt etiā mala: nā valitudo mediū eſt vocabulum: qđ in vtrāq; partē accipit. ¶Mater. e. ſ. nā ex frugalitate naſcit bona valitudo:

Frugalitas. frugalitas media eſt inter prodigalitatē: & auaritiā: cum nec nimis parce rebus vtimur nec nimis luxurioſe. Eſt igitur moderata parſimonia cibi & potus. Inimica. l. epulis. ſicut ex epulis luxurioſis morbus medicorum inducitur. ita ex frugalitate bona valitudo cōſeruatur. Veneris vſu: quia ab vtroq; incenditur libido nā vt inquit Ter. Sine cerere: & baccho friget venus. uitabāt igitur maiores crapulationē: vt tuerent ſalubritatē vitabant vinū: ne deuenirēt in demētiā: vitabāt luxuriā vt ſeruarent caſtitatē īduſtria: doctrina ſtudiū: vigilātia: ab indulgere. i. operā dare ſtudio. induſtria dicitur aſſiduitas: cura: labor: ptinatia: inſtantia: induſtria eſt frequens exercitium circa rem honēſtam induſtrioſus: ſtudioſus: laborioſus: efficax.

ASCE. ¶ET cœnare (ergo prādia tūc quoq; nota erant) in ꝑpatulo. i. patēti loco nō erat verecundiæ viris maximis. Nec habebāt ſane. i. oīno vllas epulas: quas erubeſcerēt: ſubiicere oculis populi. i. oīum conſpectui exponere. Et ſup. priſci illi erant adeo. i. vſq; adeo attenti cōtinentiæ. ſ. a luxu: & illicito vſu rerū: vt vſus pultis. i. cibi vulgaris cōfecti ex farina & aqua: aut lacte: eſſet frequētior apud eos ꝗ panis: q ſolidior eſt cib⁹. Ideoq;. i. & ideo ſup. res: quæ vocabat mola in ſacrificiis: vtpote: ſine qua ſm Seruiū: nulla fiebāt ſacra: cōſtat. i. conficit: ex farre: & ſale: & aquā exta. ſ. hoſtiarū vnde futura ingruntur: ſpergunt farre: quo puls confici ſolet: & puls obiicit: vt veſcant pulli: qbus. i. per quos auſpicia petunt. ſ. a diis per augures. n. pro qa: priſci ſup. Romani: placabāt deos primitus ex libamētis. i. oblationib⁹ ſui uictus. i. eius quo veſcebant. videlicet farris cū ſale: & aqua: eo. i. tāto efficatius: quo ſimplicius. Et qdē. i. certe: ipſi venerabant cæteros. ſ. deos: & deas: ad bñfaciendū. i. vt benefacerent aūt pro ſed. ¶Ipſi colebant febrē. ſ. deam: ad minus nocendū. i. vt minus noceret: tēplis. ſ. tribus: quorum. ſ. tēplorum febris vnum extat adhuc in palatio: alterum. ſ. ſecundum extat adhuc in area. i. ſpatiolo: monumentorū marianorum. i. quæ a mariis illuc ſtructa erant. tertium ſup. templū febris extat in ſumma parte vici longi. (Quod dicit extat adhuc. i. nōdum periit: intellige tēpore: quo hæc ſcripſerit) & remedia: quæ fuerunt annexa corporibus ægrorum. i. laborantium febri deferebantur in ea. ſ. templa febris poſt ſanitatem receptam: aut naturæ: aut dei veri non febris (vt credebant) beneficio: aut dæmoniorum vexare deſinentium calliditate: hæc. ſ. remedia: quæ corporibus annexa erant: excogitata ſup. erant. i. inuēnta cum aliqua ratione vſus ad æſtus humanæ mentis: qui phrenēſim ſæpe excitant: leniendos. i. ſedandos: cæterum. i. ſed: priſci ſup. Romani tuebantur. i. protegebant ſalubritatem ſuam. i. ſuorū corporum ſoſpitatem: certiſſimo: ac fideliſſimo monumento induſtriæ ſup. ſuæ & frugalitas. i. ſobrietas erat: quaſi mater quædā bonæ valitudinis. i. ſoſpitatis eorum: frugalitas inquā inimica epulis luxurioſis: & aliena nimiæ abundantiæ vini: & auerſa: ab omni imoderato vſu veneris. i. coitus non legitimi.

¶Externa De ciuitate Spartana.

IDem ſenſit proxima maiorum noſtrorū grauitatis Spartana ciuitas. q̄ ſeueriſſimis Lycurgi legib⁹ obtēperās, aliquādiu ciuiū ſuorum oculos a contemplanda Aſia retraxit, ne illecebris eius capti, ad delicatius uitæ genus prolaberentur. Audierant enim lautitiā inde, & immodicos ſumptus, & omnia nō neceſſaria uoluptatis genera fluxiſſe, primoſq; Ionas unguenti, coronarūq; in conuiuio dandarum, & ſecundæ menſe ponendæ cōſuetudinem, haud parua luxuriæ irritamēta reperiſſe: hac minime mirum eſt, quod homines labore, ac patientia gaudentes, tenaciſſimos patriæ neruos: externarū delitiarū contagione ſolui, & hebetari noluerūt: cū aliquanto faciliorem uirtutis ad luxuriā, quam luxuriæ ad uirtutem tranſitum uiderent.

¶De Pauſania.

QVod eos nō fruſtra timuiſſe dux ipſorū Pauſanias patefecit. Qui maximis opibus editis: ut primū ſe Aſiæ morib⁹ ꝑmiſit, fortitudinē ſuā, effœminato ei⁹ cultu, mollire nō erubuit.

¶De Ciuitate ipſa.

EIuſdem ciuitatis exercitus nō ante dimicandum deſcēdere ſolebāt; quā Tibiæ cōcētu:

OLIV. IDē ſenſit. Trāſit ad externa. ¶Proxima ꝓpinqua: & quaſi cōformis grauitatis Spartana ciuitas Lacedæmō. vocata aūt ſparta poſtꝗ maioris iuuētutis parte lōgo. & graui bello cōſumpta permiſſum fuit mulierib⁹ vt cū quibuſcūq; vellēt: ſine diſcrimne cōcumberēt: vnde q nati ſunt: pthēie quoq; appellati ſunt: qſi virginales: dicit ergo Spartanos cōſimilē Romāis hr̄e grauitatē vult. n. prias partes cōtinētiæ Romāos tēuiſſe Romāis deīde ſpartāos ſcđos fuiſſe. adeo ſpartani luxuriæ cōtēptores: & laboris patiētes fuere. vt ēt virginibus eorū: teſte Cice. li. ii. tuſc. queſt. magis paleſtricus puluis venaticus labor & militia in ſtudio fuerit ꝗ fertilitas filiorū. vnde & variū habitū ab aliis virginib⁹ fere cōſueuerāt: dicēte Vir. Virginis os habitūq; gerēs & virginis arma. Spartanæ. ¶Aliq̄diu. Per. dcc. annos & ampli⁹ ſe ab aſia abſtinuerūt: cōtinēter viuētes legib⁹ nūꝗ mutatis. Ci. in oratione ꝓ L. Flacco. Lacedæmonii inqt ſoli toto orbe terrarū ſeptingētos annos amplius vnis moribus: & nūꝗ mutatis legib⁹ vixerūt. Poſſet hæc queſtio quodā modo exoriri: cur nō exēplā atheniēſiū lacedæmoniorū ꝓponat exēplis: cū ſapiētia virtuti bellicæ videat anteponēda? Reſpondet qa Lacedæmon cōformis eſt Romæ in virtute bellica: ideo præpoſuit athenis. ¶Voluptatis: ergo difuit eſſe quandā voluptatē hoibus cōceſſam. Primoſq; Ionas. Auderāt ionas: q & ipſi pars Aſiæ eſſe credunt: ſunt certe in extremitate minoris Aſiæ verſus nos primū inueniſſe: vt coronati epularētur: hos ēt ſecundas mēſas inſtituiſſe: cū antea vna tm̄ menſa vterent. ¶Ionas. ſunt vt dixi ſm̄ quoſdā pars Aſiæ: q tm̄ & ipſi græcā hn̄t linguā nā ionica lingua vna eſt ex quinq; græcis ſed magis eſt regio græca: poſita teſte Pō. inter cariā & Aeoliā: & Iones primi fuerūt: q legatos Cyro miſerūt: vt in fidē amicitiaq; ſuā vellet eos accipere: q vrbane ſatis: & facete legatis dicit reſpondiſſe. nā Aeſopi fabulā illis expoſuit: querēs nūqd audiuiſſent piſcatorē quendā ad littora maris veniſſe: q ſuauiter canēs piſces cōuocarē ſtudebat: q cū aliq̄diu cecíniſſe: nec piſces cantu mouerent: indignat⁹ retia iecit: qbus implicitos piſces cū ad littora traxiſſet: & ſup herbā expoſuiſſet: illi ſaltare ꝗ primū cœprunt: tū piſcator deſinite inqt cōtunates ſaltare: nā cū canerē: id facere nōluiſtis: nunc uero cū nolim ſaltatis: ita uos cū ſocietatē meā vltro eā me vobis offerent habere potuiſtis: eā quodāmodo reſpuiſtis nūc uero cū petitis: cōſeq nō poteritis. ¶Scđæ mē. ſ. pomorū: & aliorū eiuſmodi fructuū. nā ſcđam mēſam poma eē ēt Virg. oñdit cū dicit. Et mēſe grata ſeræ: cū de pōis loqueretur. ¶Ac. m. m. ē q. collaudat hoc ꝓpoſitū ſptanorū: ꝙ noluerint ciues ſuos aſiā frequētarē: ꝙ facilior eēt trāſit⁹ a virtute ad vitia. Tēaciſſimos: robuſtiſſimos pp ſeuerā: ac triſtē viuēdi rōnē. ¶Neruos. robur. ¶Hebetari: obtūdi effemīari

QVod eos. n. f. Corroborat exēplo hanc opinionē: nā Pauſanias cū multas: magnaſq; res geſſiſſet. vbi ſe morib⁹ aſiaticis dedit: ita corruptus eſt: vt cōſilia ꝓdēdæ patriæ cū rege perſarū iniret. Hic pauſanias cū aduerſus Xerſem perſarū regē opulētiſſimū miſſus multas atq; p̄claras inde victorias retuliſſet: & plurimū incremēti lacedæmoniorū adieciſſet: īperio: ſenſim vitā ſuā in mores aſiaticos labi ꝑmiſit. deinde eo vſq; ꝓceſſit res: vt cū Xerſe ita cōueniret ſe illi īperiū lacedæmoniorū perditurū eſſe: ſi filiā ſibi in matrimoniū dediſſet id vulgatū cū lacedæmones reſciſſent. Pauſaniā exilio mulctarūt. vel vt alii dicunt: accuſatus ab argilao adoleſcēte quo abutebat: turpē mortē ſubire coactus eſt. maximis operi. edi. qui Mardoniū ſatrapem natione Medū: & perſarum regis generū manu fortem: & conſilii plenum cum ducentis milibus peditum: & viginti equitū haud ita magna manu apud Plateam vicit. ¶Mollire. mollem facere. & effœminatam reddere. Pauſanias.

ASCE. ¶IDEM ſenſit. Apte: vtpote a cōſimilib⁹ morib⁹ ducto filo orationis ꝓgredit ad iſtituta externa: & primo lacedæmoniorū dicēs. Ciuitas ſpartana. i. lacedæmon ꝓxima grauitati maiorū nr̄orū (īmo ī multis p̄cedēs) ſenſit idē. ſ. de frugalitate: qđ Rōa: ſ. ciuitas ſpartana: obtēperans. i. obediens ſeueriſſimis legibus licurgi retaxit aliq̄diu. i. ꝑ aliquot annos: oculos ſuorū ciuiū: a cōtēplāda Aſia. i. arcuit a cōtēplatione luxuriæ: q in Aſia tūc erat ne. ſ. ciues ſui: capti illicebris eius. ſ. Aſiæ ꝓlaberent ad gen⁹ vitæ delicati⁹. ſ. ꝗ prius vſi fuerāt. Enim ꝓ qa: ipſi ſpartani: ſeu lacedæmōii: audierāt lautitiā. i. exqſitū apparatū ī victu: & imodicos. i. magnos ſumpt⁹: & oīa gn̄a voluptatis nō neceſſaria. ſ. ſupflua: fluxiſſe. inde. i. ex Aſia. ¶Et audierāt Iōas. i. populos Ioniæ: eſt āt actūs pr̄is tertiæ a nō iōes: & vox triſſyllaba: reperiſſe primos: cōſuetudinē vnguēti: & coronarū dādarū ī cōuiuio: & ſcđæ mēſe: ꝗ pomorū erat: ponēdæ. ſ. ī cōuiuio: appoſitoriæ haud parua. i. ꝗ res ſunt nō parua: ſed maxima irritamēta luxuriæ. Ac minime. i. nullo mō mirū eſt: ꝙ hoīes: vt erāt ſpartani gaudētes labore: ac patiētia: noluerūt neruos tenaciſſimos pr̄iæ. i. ꝑ quos pr̄ia maxīe cōſeruabat vtpote laborē & patiētiā: ſobrietatēq; ſolui: & hētari. i. obtūſos fieri cōtagione. i. turpi cōmūicatiōe: delitiarū externarū: cū viderent trāſitū virtutis ad luxuriā faciliorē ſup. eſſe aliq̄to ꝗ luxuriæ ad virtutē. quā rē fecit amiſſo iuſtitiæ originalis illis qdē ignota tāꝗ cā: ſed in effectu notiſſima. ¶Quod eos &c. Perpetuo ſtilo rē ꝓſequit dicēs. Quod. ſ. neruos tenaciſſimos pr̄iæ ſolui cōtagione delitiarū Pauſanias dux ipſorū. ſ. Lacedæmoniorū patefecit eos. ſ. Lacedemonios timuiſſe. nō fruſtra. i. nō ſine cā: q. ſ. Pauſanias maximis opibus editis. i. poſtꝗ maxīa opa ediderat: & ꝯfecerat: vt primū. i. tā cito: vt ꝑmiſit ſe morib⁹ Aſiæ: ñ erubuit emollire. i. mollē facere: fortitudinē ſuā cultu ei⁹: videlicet aſiæ effœminato. i. in fœmīnā mollicie deducto. ¶Eiuſdē &c. Ordo ē. Exercit⁹ eiuſdē ciuitatis: videlicet ſpartanæ: ſolebāt nō deſcēdere ad

dimicandũ .i. non inire periculum dimicandi: ante .i. prius q̃ traxiſſent animo calorem cohortationis concentu tibiæ.

THE. ¶ VICI longi. Vicus longus vrbis: decimaquarta regione tranſtiberim redditur a P. Victore.

& Anapæſti pedis modulo cohortationis calorem animo traxiſſent. uegeto, & crebro ictus ſono, ſtrenue hoſtem inuadere admoniti. Iidem ad diſſimulandum, & occultandum uulnerũ ſuorum cruorem, puniceis tunicis in prælio utebantur. non ut ipſis aſpectus earum terrorem: ſed ne hoſtibus fiduciæ aliquid afferret.

De Athenienſibus.

EGregios uirtutis bellicæ ſpiritus Lacedæmoniorum, prudentiſſimi pacis moribus Athenienſes ſubſequũtur. apud quos inertia e latebris ſuis langore marcens, in forum perinde ac delictũ aliquod protrahitur, fitq; ut facinoroſæ, ita erubeſcendæ rea culpæ.

De Areopago.

EIuſdem urbis, & ſanctiſſimũ conſiliũ Areopagus, quid quiſq; Athenienſium ageret: aut quo nã quæſtu ſuſtẽtaret: diligentiſſime inq̃rere ſolebat. ut hoĩes honeſtatẽ: uitæ rationẽ memores reddendam eſſe, ſequerentur.

De eodem.

EAdẽ bonos ciues corona decorandi, primo cõſuetudinẽ ĩtroduxit, duobꝰ olæ cõnexis ramulis clarũ, Periclis cingẽdo caput: Probabilẽ ĩſtitutũ.

OLIV. ¶ ANAPESTI pedis modulo. Anapeſtus pes eſt: qui primas duas ſyllabas breues habet. vltimam longam. per huius ergo pedis modulationem volebant intelligi primo concurſu celeriter: & impetuoſe cum hoſte pugnandum eſſe. vt ſi quo modo poſſent primo conflictu conficerent hoſtem: ꝙ ſi hoſtem prima acie profligare nequirent: firmius & præſſo pede pugnandum. nec prius moueri oportere: q̃ hoſtem confeciſſet. Au. Gelius dicit Lacedæmones non carmine tibiarum: & cantu: & ſignis: ſed tibicinum modulis in prælijs vtebantur. ¶ Vegeto: ſtrenuo: & forti: ac robuſto quantum ad vltimam ſyllabam. crebro quantum ad ſecundam primas ſyllabas: quæ breues ſunt. ¶ Non ꝙ ipſis. nõ ꝙ terrorem ſanguis afferret: nam aſſueti erant pati: & fortia ferre.

EGregios virtutis bellicæ ſpiritus Lacedæmoniorum. Quẽadmodum illi in bello præſtantes fuerunt: ita Athenienſes in pace Plato in timæo: hãc ciuitatem cõmendans dicit. Fuit olim Athenienſium ciuitas longe cæteris præſtans morum bonitate: ac potentia virum: bello: & pace memorãda. Hæc ille. Apud quos inercia. non alter inquit apud Athenienſes inertes homines puniuntur: ac ſi delictum aliquod perpetraſſent. eſt autem iners qui ſine arte hoc eſt ſine exercitatione viuit: nulli. ſ. ſe honeſto ſtudio applicans. & poſuit inertiam ꝓ homine inerti .i. rem pro homine. ¶ E latebris ſuis: quia per ocium in occulto vitam agunt: nam proprium inertis eſt in ocio: & in tenebris deliteſcere. ¶ Languore. torpore: & ocio: quod inducit languorem. ¶ Perinde ac delictum tanq̃ homo delicto obnoxius eſſet in forum protrahitur: vt puniatur.

Areopagus. Areopagus. Areopagitarũ officium erat ſimile Romanis cenſoribus. Areopagus vicus erat Athenis. ſic dictus a templo Martis: quod haud procul inde foret: nã interprætatur villa martis ἀρησ enim martem πηγὴ fontem ſignificat inde areopagus: ꝙ illic iudicium martis aliquando a diis latum ſit. nam fabula talis eſt: Mars homicidii accuſatus vocatus eſt in ius palladi conceſſum fuit: vt Athenis iudicium haberetur. & xii. dii cõceſſum Iouis honeſtarunt: ſex maribus a dextris: & ſex deabus a ſiniſtris aſſidentibus Plutone. Neptuno: Vulcano: Marte: Mercurio: & apolline a dextris: a ſiniſtris vero Iunone: Cerere: venere: Veſta: Pallade: & Diana: & cum totidem ſententiis dãnarentur quibus abſoluebantur: pallas ſuffragium his adiecit: qui illum abſoluebant: & ita abſolutus eſt. Inde autem fabulam fictam eſſe arbitror: ꝙ ibi teſte Plinio primum capitis iuditium actum fuerit: ibi autem conſilium erat athenienſium: & iudicia ferebantur: quæ exquiſitiſſima habebantur. ¶ Vt homines honeſtatem. Reddit rationem: cur ita facerent: quia niſi probaretur ratio vitæ ſuæ: pœnam darent non mediocrem.

EAdem bonos ciues: & hoc inſtitutum athenienſium laude digniſſimum fuit ꝙ præmia viris optimis reddebantur. ſic enim ad virtutes incitantur. Honor eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium virtutis vt vult philoſophus in æthicis. Periclis. pericles orator maximus: ac philoſophus doctiſſimus fuit: qui remp. athenienſium quadraginta annis mira quadam prudentia gubernauit: & illi habitus eſt honos: vt ſuo loco dicemus.

ASCE. ¶ ET modulo pedis anapæſti: q ex duabus breuibus: & longa conſtans ineundi prælii formã indicat: admoniti vegeto .i. viuaci: & vigoroſo ſono ictus. ſ. indicati per anapæſtum in vltima ſyllaba: & crebro ſono ictus quãtũ ad duas priores ſyllabas pedis indicati celeriter inuadendũ eſſe: inuadere hoſtẽ ſtrenue .i. acriter: ita vt ſubita ſit inuaſio: & conſtans pugna. Idẽ. ſ. lacedæmonii vtebantur in prælio tunicis puniceis .i. rubicundis ad occultandũ cruorum vulnerũ ſuorũ. nõ ſup. id faciebant: ꝙ .i. quia aſpectus earum. ſ. tunicarũ ſanguinolentarũ: afferret ipſis. ſ. lacedæmoniis terrorẽ (quia puſillamines: quales non erãt lacedæmonii: ſtatim viſo ſanguine ſuo labaſcunt animo) ſed ne aſpectus earũ tunicarũ cruentarũ: afferret hoſtibus aliqd fiduciæ: quãdo enim vulneratus: quis conſpicitur: eũ nõ diu pugnaturũ confiditur. ¶ Egregios &c. Trãſit ad mores atheniẽ. quos dicit in pace excelluiſſe: vt lacedæmonios in bello. Ordo eſt. Athẽiẽ. prudẽtiſſimi moribus pacis .i. in pace ſeruãdis: ſubſequũtur. (quaſi minor ſit virtus in pace q̃ in bello gerendo.) egregios ſpiritus vritutis bellicæ lacedæmoniorũ: apud quos. ſ. athe. inertia .i. ignauia: & vita ſine arte: & induſtria marcenſes .i. putreſcens lãgore .i. torpore. in latebris ſuis .i. ganeis: popinis: & aliis locis illecebroſis: & ꝓpterea occultis: ꝓtrahit in forũ .i. iuridice reprehenditur: & diiudicat: perinde .i. pariter: ac .i. ſicut aliqd delictũ: & ipſa inertia fit rea .i. accuſatur culpæ vt facinoroſæ: ita erubeſcẽdæ: hoc eſt apud athenienſis deſides inertes: hoc eſt nihil boni tẽpore pacis agentes: ita puniebant: & cõdẽnabant: vt facinoroſi. ¶ Eiuſdẽ &c. laudat inſtitutũ Athenien. in ariopago dicens. Ariopagus .i. vicus matris: vbi iuſtitia exercebat apud athen. & .i. ẽt: ſanctiſſimũ .i. inuiolatiſſimũ conſiliũ eiuſdẽ vrbis. ſ. athenien. ſolebat inquirere diligẽtiſſime quid quiſq; athenien. ageret: aut quonĩa quæſtu .i. lucro: aut qua acquiſitione rerum ſuſtentaretur. vt homines ſequerentur honeſtatem: memores .i. memoria repetentes rationem vitæ eſſe reddendam. ¶ Eadem ciuitas. ſ. atheni. introduxit primo conſuetudinem decorandi bonos ciues corona: cingendo caput periclis: illius ciuis. ſ. athen. clarum .i. illuſtre: ob bonum conſilium. & fortia geſta: duobus ramulis aut (vt alii habent) ramuſculis olæ .i. arboris oliferæ apud atheni. primũ: vt quidam volunt repertæ. Probabile inſtitutũ .i. qd inſtitutũ athe. eſt probabile.

ſiue rem, ſiue pſonã intueri uelis. Nã uirtutis uberrimũ alimẽtũ eſt Honos: & Pericles dignus a quo talis muneris dandi poſteritas potiſſimum initium caperet. Age quid illud inſtitutum Athenarum quã memorabile: quod conuictus a Patrono Libertus ingratꝰ, iure libertatis exuitur. ſuper ſedeo te, inquit, habere ciuem tanti muneris impium æſtimatorem. Nec adduci poſſum: ut credam urbi utilẽ, quem domi ſceleſtũ cerno abi igit & eſto ſeruus: quoniã liber eſſe neſiſti.

De Maſſilienſibus.

INde Maſſilieſes quoq; ad hoc tẽpus uſurpandi diſciplinæ grauitatem: priſci moris obſeruãtia, charitate Po. Ro. præcipue cõſpicui: qui tres ĩ eodem manu miſſiones reſcindi permittunt: ſi ter ab eodem deceptum dominum cognouerint: quarto errori ſubueniendũ non putant. quia ſua iã culpa iniuriã accepit: qui ei ſe toties obiecit. Eadem ciuitas ſeueritatis cuſtos acerrima eſt. Nullum aditum in ſcenam Mimis dando: quorum argumenta maiore ex parte ſtuprorum continent actus: ne talia ſpectandi conſuetudo, etiam imitandi licentiã ſumat. Oĩbus ãt, qui ꝑ aliq̃ religionis ſimulationẽ alimenta inertiæ q̃rũt: clauſas portas habet: & mendacẽ, & fucoſam ſuperſtitionem, ſubmouendã eſſe exiſtimans. Cæterũ a cõdita urbe gladius eſt ibi: quo noxii ĩgulãt: rubigĩe qdẽ exeſus, & uix ſufficiens miniſterio: ſed index in minimis quoq; rebus omnia antiquæ conſuetudinis momenta ſeruanda.

¶ SIVE rẽ: ſiue pſonã. Nã maxĩe gloria hoĩes ad virtutẽ cõcitant. ſicut ille Solõ vnꝰ e ſeptẽ putabat rẽp. duabꝰ rebꝰ cõtineri: pmio & pœna: vt hinc boni ad virtutes ĩuitent: illinc mali a flagitiis arceant. In huius quoq; ſniam & Oui. de põto carmẽ edidit. Laudataq; virtꝰ: creſcit: & ĩmẽſum gloria calcar hẽt. ¶ Siue rẽ. qa res illa bñ inſtituta ſit nã vt infra dicit. Honos eſt virtutis vberrimũ alimẽtũ. ¶ Siue perſo. Cui tale præmiũ debet. ¶ Nã & virtutis. Sic ẽt Ariſtoteles dicit honorẽ eſſe reuerentiã & dignitatis collationẽ: que dat in teſtimoniũ virtutis. ¶ Initiũ caperet. vt ipſe princeps eſſet huius inſtituti. ¶ Age qd illud inſtitutũ athenarũ. Inſtitutũ fuit athenis: ꝙ ſiquis manumiſſus a dño poſt libertatẽ ingratus extitiſſet. libertate priuaretur. Sunt verba legis. Siue dñi ſeruũ manumiſſum in ſeruitutem vindicãtis. ¶ Quẽ domi ſcæleſtũ. Si domi inimicus es: nõ eris reip. amicꝰ: vel ſi domi iniquꝰ: reip. nõ eris iuſtꝰ. OLIV. Præmiũ

INde maſſilieſes quoq;. Hi maxima fuerũt amicitia Po. Ro. deuincti: adeo: vt cũ cætere ciuitates a Po. Ro. defeciſſent: hi ſoli in fide: & officio permanerẽt: quod & tpe belli ciuilis fecerũt: vnde Stra. li. iiii. Maſſilieſes inqui Romani po. amicitiã conciliarũt: qui cũ illis ꝑ multũ vtiles eſſent: magnũ ex ipſis ſuſceperũt incrementũ: & paulo infra. Tum vero ex Po. Ro. amicitia eximia fœlicitate florebãt in pompeiana. aduerſus Cæſarẽ ſeditione: cũ victe parti ſeſe addixiſſent magnã ſuæ feli. iac. fe. Inſtitutũ aũt fuit: ꝙ ſiquis cõpariſſet ſeruũ ſuũ: quẽ libertate donaſſet ingratũ eſſe: vſq; ad tertiã libertatẽ: poſſet ſe ingratitudinis vitio vlciſci. ſi poſt tertia libertatẽ rurſus eũ libertũ faceret: nõ hẽret ius in ſeruũ illũ. ¶ Qui ei ſe to. q ſeſe totiẽs periculo obiecit ſi poſtea piculi pœnã dederit: nullũ hẽt: quẽ accuſet: niſi ſeipſum. ¶ Maiori ex parte: qa ſunt nõnullæ. q̃ ſtuprorũ nõ hñt: vt apud Plautũ aulularia: captiui duo. ¶ Talia ſpe. cõ. nã q̃ frequẽter ſpectant: ea quoq; licẽtius cõmitti poſſe vident. ita nobis ꝑſuademus. nã niſi eiuſmodi licerẽt: nõ cõcederent ſpectari: concedũtur aũt: ergo licet. ¶ Religionis ſimu. dũ ſimulant ſe religioſos eſſe: vt a labore ſint alieni. nã tũc erant nõnulli. q ſimulabãt religionem: q̃ potius erat ſupſtitio. Religionis ſimulatio. ¶ Mendacẽ. falſam: & ſimulatã. ¶ Fucoſam. nõ ſincerã: ſed apparentẽ. ¶ A cõdita vr. Hæc vrbs eſt ĩ ſinu Galliæ trãſalpinæ teſte Strabone li. iii. q dicit. Quo loco is: q ſinꝰ vocat Gallicꝰ diffundit: inq; eo Maſſilia: & Narbo ſunt vrbes clariſſimæ: vel teſte Solino: ĩ Narbonẽſi ꝓuincia a focẽſibꝰ quõdã fugatis. Perſarũ aduẽtu. xlv. olympiade cõdita fuit Iuſtinꝰ vero dicit: phocenſes anguſta terre coactos: mare curioſiꝰ exercuiſſe: piſcãdo: mercãdo: plærũq; ẽt latrocinio: qd illis tpibus decus erat. Virg. Cõuectare iuuat prædas: & viuere rapto. Prædãtes ergo veniſſe ĩ ſinũ Gallicũ ad hoſtiũ ãnis rhodani: & eiꝰ loci amenitate captos: domũ rediiſſe: & ſuorũ cõplures ſollicitaſſe. q tãdẽ duce ꝓueniẽtes Maſſiliã cõdidere. ¶ Rubigine qdẽ exeſus: ꝑ nimia vetuſtate: rubigo gladiũ illũ ꝓpe corrupit. ASCE.

¶ Cõmẽdabile ſiue velli tueri rẽ .i. effm ĩpm: nã ꝑ talẽ viã ꝓuocãt ciues ad fortiter agẽdũ: ſiue pſonã: hoc ẽ piclẽ: q talẽ honorẽ bñ meritꝰ fuerat. Nã & honos .i. honor: ẽ vberrimũ alimẽtũ .i. nutrimẽtũ virtutis: vñ Naſo laudataq; virtꝰ: creſcit: & ĩmẽſum glia calcar hẽt. Et picles ciuis ille atheni. dignꝰ ſup. erat: vt eẽt is: a quo potiſſimũ poſteritas capet initiũ talis mũeris .i. coronæ oleagine dãdi. ¶ Age &c. Proſeqt ĩſtitutũ atheniẽſiũ circa gratos: & ĩgratos dicẽs. Age adhortãdi vox ẽ: vt diligẽtiꝰ rñdeat: qd .i. quale ſup. eſt illud ĩſtitutũ athenarũ: q̃ .i. q̃tũ memorabile .i. dignũ memoria: ꝙ libertꝰ .i. donatꝰ libertate cõuictꝰ .i. ꝓbatus a patrono .i. mãumiſſore: ĩgratus. ſ. in patronũ fuiſſe: exuit iure libertatis .i. reuocat in ſeruitutẽ. Patronus ſup. reuocatis libertũ ĩ ſeruitutẽ inqt: ego ſupſedeo .i. ꝑtereo: & deſino hẽre te ĩpiũ æſtimatorẽ .i. appꝛtiatorẽ: tãti mũeris: q̃tũ eſt libertatis ciuẽ .i. ĩ nũero ciuiũ. hoc ẽ nõ deputo te ãpliꝰ ciuẽ. nec poſſum adduci: vt credã vtilẽ ſup. eẽ: aut fore vrbi: quẽ cernã dõi .i. ĩ patrẽ familias ĩgratũ & ita ſceleſtũ .i. iniquũ. Igit q̃m neſciſti eſſe liber: abi: & eſto. ſ. poſthac ſeruus. ¶ Inde trãſit ad mores maſſilieſiũ populorũ ĩ ꝓuincia gallicana: q ex phocẽſibus originẽ traxerunt dicẽs. Maſſilieſiũ cõſpicui .i. illuſtres obſeruãtia moris priſci .i. antiqui & ꝑcipue charitate po. ro. vſurpãt quoq; inde .i. poſt athẽiẽ. vſq; ad hoc tẽpus: grauitatẽ diſciplinæ q̃m. ſ. maſſilieſiũ ꝑmittunt tres mãumiſſiões reſcindi .i. reuocari: in eodẽ. ſ. mãumiſſo: ſi cognouerint dñm. ſ. mãumiſſorẽ: deceptũ ter ab eodẽ. ſ. mãumiſſo: & nõ putãt ſubueniẽdũ q̃rto errori: qa ſit q̃rto: qs mãumiſerit: & poſtea ſe erraſſe oñderit: nõ reuocabat in ſeruitutẽ mãumiſſus: qa q ter ĩuẽtus eſt malus ſp talis futurus cẽſendꝰ eſt: q̃ſi dñs accepit iniuriã: iã. ſ. q̃rto loco: ſua culpa: vtpote qui obiecit ſe toties ei. ſ. ſeruo malo libertate donato. ¶ Eadẽ &c. Proſequit alterũ ſeueritatis inſtitutũ maſilieſiũ: a diuo Auguſtino in de ci. dei magnope laudatũ dicẽs. Eadẽ ciuitas maſilieſiũ eſt accerima cuſtos ſeueritatis: nullũ .i. nõ vllũ: nõ dãdo mimis vllũ aditũ in ſcænã .i. agẽdarũ fabularũ locũ: quorũ. ſ. minorũ: hoc eſt hiſtrionũ mores hoĩum geſtu corpis imitãtiũ: argumẽta .i. materiæ: vt res tã vere. ñ fictæ: q̃s agunt: cõtinẽt ex maiore pte actus ſtuprorũ .i. illicitorũ coituũ. iõ aũt nullũ aditũ dedit: ne cõſuetudo ſpectãdi talia. ſ. lubrica: & carnalia nõ tñ res obſcœnæ oculis: ſed auribꝰ: verbꝭ q̃tũ fieri põt captis ſubiiciunt: ſed qa ex geſtu: & pſonarũ habitu: potiſſima voluptas depẽdebat: ſpeſtare potius q̃ audire dicebant (ſumat .i. per ſe ca

piat ēt licentia.i.malā cōſuetudinē:aut pmiſſionem imitādi.ſ.turpia:vt ſtupra.āt p ſed ciuitas maſſiliē.hēt portas.ſ.vrbis ſuæ clauſas oibus:q q̄rūt alimēta inertiæ.i.ignauiæ:& ocioſitatis:p aliq̄ ſimulationē religiōis:qa multi ſub ptextu religiōis mollē & inertē vitā:ēt tūc ſectebant:ſp.n.religiōib⁹ addicti abexternis fuerūt imunes:niſi ſumma vrgēte neceſſitate:habet dicit portas clauſas:exiſtimās ſupſtitionē mēdacē:& fucoſam.i.palliatā:nā reuera tales molliciē vitæ ſectant ſubmouēdā eē.ſ.ab vrbe ſua.Cæterū.i.ſed:gladius:quo noxii.i.ſontes:& maleficio cōuicti:iugulant.i.necant:ē ibi ab vrbe condita.i.ab eo tpe quo primū vrbs eaꝝ fuit cōdita:qdē.i.certe:exeſus.i.corroſus:& pti corruptus:rubigine.i.vitio illo ferri:diu ſine vſu tenti:& vix ſufficiens miniſterio.ſ.decollādi:aut iugulādi:ſed index.i.monſtrator:& ſignificator:oia momta.i.diſcrimia: aut efficatiæ:ſeu vt dicunt importantiæ: antiq̄ cōſuetudinis ſeruanda ſubeſſe:quoq;.i.ēt in minimis rebus.q.d.ne dum in maximis.

THE. ¶AREOPAGVS.Athenis curia:in qua capitis iuditia agebantur.Areopagus appellatus:eo q̄ in edito ſitus:arios.i.Martius:qa de cæde cognoſcit:cui Mars peſt.vel q̄ ibi mars cauſam dixit necati allirrhothrii filii neptumni:quem interemit ob illatam vim alcippæ eius filiæ:quam ſuſtulit ex agraulo Cecropis:vt Hellanicus auctor eſt in primo.vel vt autumat Aeſchylus:q̄ amazones caſtra habuerunt in eo Martis filiæ.Poſteritas.Vetuſta exemplaria legunt poteſtas.

OLIV. DVæ ēt.Hanc ēt cōſuetudinem maſſilieſes ſuan bāt:q̄ & duas arcas ān vrbem ſuā cōſtitueſ:in quaꝝ altera ſuoꝝ corpa:in altera liberoꝝ portarent ad ſepulchꝝ: & cum cadauer ad funus effert: nemo eſt qui lugeat:& pectora plangat.Plauſtro:nō humeris hominum ad ſepulchꝝ efferebant cadauera ſed plauſtro.¶Lamentatiōe:q̄relaꝝ.¶Planctu: pulſatiōe pectorum:nec q̄relis:nec planctib⁹ funera ſuorū cōmitabant.¶Funeris dies.lugendi funeris.¶Domeſtico:qa dom⁹ funeſta dr̄ eius:q mortu⁹ eſt.¶Etenī qd attinet.Laudat hoc ppoſitum:& inſtitutū Maſſilienſiū:dicens nil aliud facimus:dū q̄relis:& lachrymis inſiſtimus: niſi q̄ dolorē noſtrum augemus:& inuidiā duorum puocam⁹.¶Indulgeri:opam darit:ſicut Ci.dicit.Nō intelligis duplicari dolorem.¶Immortalem:q̄ nos imortales facere noluerint: ſicut ipſi ſunt.¶Cicuta tempatū.Cicuta venenoſa

Cicuta. herba eſt:teſte Pli.lib.xxv.nat.hiſt.qui cicuta inqt quoq; venenū eſt:publica athenieſium pœna inuiſa: ad multa vſus nō omittendi:ſemen habet noxiū:& reliqua.¶Sexcentis.Senatoribus.ſ.q ſexcenti erant nā:conſiliū eorum ſexcenti appellant.Strabo li.iiii.Cæterū maſſilienſes rem vrbanā p optimates:& ariſtocratiā regentes : oēs legum æquitate ſuperant:cōſiliū ſexcentis ex viris inſtituentes. qui quo ad uitā ſupſtit:id honoris genus hñt quos timitoꝝ.i.honorificos appellant.xv.vero ſenatus ſunt principes quibus q̄ ad manus prompta obueniunt moderari

¶De duabus Arcis.

DVæ ēt ante portas eorū arcæ iacent:altera, qua liberorū, altera, q̄ ſeruorū corpora ad ſepulturæ locū plauſtro d̄uehūt.ſine lamētatiōe, ſine plāctu, ſine luctu, funeris dies, domeſtico ſacrificio, adiectoq; neceſſariorū cōuiuio finitur. Etenī quid attinet humano dolori indulgere: aut diuino numini inuidiā fieri, quod immortalitatē ſuam nobiſcū partiri noluerit: ¶Venenum cicuta tēperatū i ea ciuitate publice cuſtodit:quod dat ei, q cauſas ſexcētis.(Id.n.Senatus eius nomē eſt)exibuit p pter q̄s mors ſit illi expetenda:cognitione uirili, beneuolentia tēperata:q neq; egredi uita temere patitur, & ſapiēter excedere cupiēti celerē fati uiā pbet. ut uel aduerſa, uel pſpera nimis uſi Fortuna:(utraq; enim finiēdi ſpiritus:Illa ne pſeueret: Hæc ne deſtituat rationē præbuerit) cōprobato exitu terminet.

& regere datum eſt:rurſus:& his.xv.tres ſunt preſides:q̄bus plurimū poteſtatis attribuitur:veꝝ ex his nemo timitus creat: qui liberos non habeat:ne ve de ciuium ſanguine tertiā per generationem ortus ſit.Mors expetenda:qui iuſtam cām moriendi ſe pbauerint habere:his publice hoc venenum hauriendum dat.¶Temperata beniuolentia:q̄ eos nolint temere mori virili.de his q viriliter mori volunt.ordo eſt:cognitiōe virili tēperata cū beniuolentia.cognitio virilis eſt de his:q fortiter mori volunt:q̄ tēperatur hac beniuolentia:ne ſine cauſa moriātur.¶Sapienter: hoc pertinet ad virilem cognitionem. ¶Nam vtraq;.vtraq; inquit fortuna tam aduerſa q̄ proſpera cauſam moriendi præbet hominib⁹:nam ſi aduerſa fuerit: noluut in ea diutius permanere:ſi proſpera:dubitant ne deſerat eos:& in aduerſam incidant.

ASCE. ¶DVæ aūt &c.Recitat inſtitutū Maſſiliē.de duabus arcis.i.feretris:aut capſulis:ſeu capulis:quibus oīum cadauera ad ſepulturā deferebant:in altera liberoꝝ:in altera ſeruoꝝ dicēs.Autē pro ſed duæ arcæ.i.ciſtæ ligneæ:qb⁹ efferebant cadauera: iacent ante portas eoꝝ:videlicet maſſiliē.altera.ſup.arca:iacet ante portā:qua corpa liberoꝝ deuehunt plauſtro ad locum ſepulture:& altera qua corpora ſeruoꝝ deuehunt plauſtro ad locū ſepulture.Et dies funeris finit.i.tranſigit ſine planctu.i.concuſſiōe membroꝝ p̄ dolore.& ſine luctu.i.ſigno doloris in veſtitu:ſacrificio domeſtico:& cōuiuio neceſſarioꝝ.i.cōſanguinitate:aut affinitate neceſſaria cōiunctoꝝ:adiecto.i.addito quaſi imptinenti.Et enī(laudat inſtitutū maſſiliē.in temperamento luctus dicens)etenī.i.& certe quid attinet.ſ.ad rem.i.quid pdeſt:aut indulgere.i.nimis incūbere dolori hūano.i.pp hoīs mortalitatē orto:aut inuidiā fieri numini diuino:q̄ ipſum numen diuinū noluerit ptiri.i.cōicare ſuā imortalitatē nobiſcū.q.d.nihil.Et recte id diceret:ſi deus nos imortales eſſe noluiſſet.Nihil.n.iniuſte:aut vult:aut nō vult. Veꝝ voluiſſet qdē de⁹ nos eſſe imortales:ſi protoplaſti obediētes eſſe voluiſſent.¶Venenū &c.Recitat aliud maſ.inſtitutū:tūc qdē laudabile:ſed nunc:ſi fieret deteſtabile.Nā iis:quibus ſocietate vitæ honeſta petebatur:mors potio venenata ad hoc publice aſſeruata:cum nemini liceat ſuæ necis accelerationē petere Ordo ē venenū tēperatū.i.dilutū cicuta.i.ſucco herbæ frigidiſſimæ cuſtoditur publi.in ea ciuitate:videlicet maſſi.qd ſup.venenū datur ei:qui exibuit.i.expoſuit:& declarauit ſexcentis.ſ.ſenatoribus:aut iuridicis viris(id.n.eſt nomē ſenatus)eius.ſ.ciuitatis cās:pp quas mors ſit expetēda.i.honeſte:aut rōnabiliter petenda illi:& hoc cognitiōe virili.i.viriliter mori cupiētiū tēperata beniuolētia.ſ.iudiciū:q neq; petit temere.i.ſine legitima cā egredi vita:& pbet cupienti excedere.ſ.vita:ſapienter.i.iuſta de cā:celerē vitā fati.i.mortis:vt vſi fortūna:vel nimis aduerſa: vel nimis proſpera(vtraq;.n.fortuna:pbuerit.i.pbere potuerit:rationē ſpiritus.ſ.vitalis:finiendi.illa.ſ.aduerſa: ne perſeueret: hæc.ſ.proſpera:ne deſtituat.i.derelinquat:qa ſummum infelicitatis genus)vt Boetius ſentit(eſt fuiſſe infelicē:& iō q aliquo vehemēti gaudio delibuti erant: vt Cherea ille in Eunucho Terētii:emori exoptabat:ne gaudium ægritudo cōtaminet aliqua)vt inq̄ vſi tali fortuna vehemēter bona aut mala terminent exitu.ſ.vitæ cōprobato.¶Quam conſuetudinem &c.dicit eſſe conſuetudinem e Cæa inſula tranſlatam:id quæ probat exemplo cuiuſdam mulieris ſic mortem obeuntis dicens.

¶IVLIDE oppidū ē iſulæ Ceæ.¶Clariorē fieri:vt mors ſua pñtia pōpei celebraret.¶Inſtructiſſimus:paratiſſim⁹: muniti ſſim⁹.¶Inſana:i hæc vno iſana erat:q̄ mori volebat.¶Sinceritate:itegritate.Sincer⁹ dr̄ ille:q plāe pur⁹ ē ſine vlla mixtiōe malitiæ:vt mel ſine cera ſinceꝝ dicim⁹.¶Dii:quos reliquo.ſ.ſupi.Quā quos peto.ſ.iferi.¶Nec ho.vi.meæ.q̄n a ppoſito eā reuocar ſtuduerat.¶Ipa epi.ē:ipe lego:ipe legis:ipe legit.nā ad oēm pſonā referri pt.¶Sacriſq; do.vt diis pēatib⁹ ſacrificia facerēt.Maiori fi.ita mos erat:vt maiorib⁹ natu ſacra dōeſtica traderēt.¶Cōſtāti.firma:& ñ tremebūda.Defuſis mer.libaiō mercurio libauit:qa dr̄ aiab⁹ pēeſſet Vir.aīas ille euocat orco:pallētes al's ſubtriſtia tartara mittit ē āt deoꝝ nūci⁹:q nō ſolū diis ſupis:ſed iferis quoq; miſtrat.Placido itineſ:æquo nō aſpo via:plāioſ in cāpos elyſios.¶Defuſis.āt dixi ſactis ſacrificiis:vl' i terrā fuſis.anq̄ libaret: fuit aliquātulū potiōis i terrā.¶Subide:deinceps:qa dicebat:q̄uo rigor prīo pedes occupaſſet.deīde ad gēua pueīſſet.poſtea ad cor aſcēdiſſet.¶Oprimēdoꝝ ocul.claudēdoꝝ oculoꝝ.Ver.pſſi ve oculos:& fūera laui.cōſuetudo.n.erat vt ppinqores mortuis lūina clauderēt.¶Tñ aduet.ad id:qd dixit obſtupefacti.q.d.ſi ſtupefacti eram⁹:ñ dbeam⁹ fleſ.

OLIV. Mercurius iſer nus.

Quam cōſuetudinē Maſſilienſiū nō in Gallia ortā ſed e Græcia tralatā īde exiſtimo:qd illā ēt in inſula Cæa ſeruari aīaduerti, quo tēpore Aſiā cū Sex.Pō. petens, Iulide oppidū intraui.Forte.n.tūc euenit, ut ſummæ dignitatis ibi fœmīa: ſed ultimæ iā ſenectutis, reddita rōne ciuibus, cur excedere uita deberet: ueneno conſumere ſe deſtinarit:mortēq; ſuā Pōp.pſentia clariorē fieri magni eſtimarit. Nec p̄ces eius Vir ille, ut oīb⁹ uirtutib⁹, ita humāitatis quoq; laudib⁹ iſtructiſſim⁹, aſpnari ſuſtinuit.uēit itaq; ad eā: facūdiſſimoq; ſermōe, q ore eius q̄ſi e beato quodā eloq̄ntiæ fonte manabat:ab icepto cōſilio diu neq̄quā reuocare conatus, ad ultimū ppoſitū exeq paſſus ē.q nonageſimū ānū trāſgreſſa, cū ſumma & aī, & corporis ſyncæritate:lectulo q̄tū dignoſcere erat, quotidiana cōſuetudine cultius ſtructo recubās:& inixa cubito:tibi, inqt, Sex.Pō.Dii magis, quos reliquo:quā quos pete, gratias referāt.qa nec hortator uitæ meæ, nec mortis ſpectator eē faſtidiſti. Cæteꝝ ipſa hilarē Fortunæ uultū ſemp exptā:ne auiditate lucis triſtē intueri cogar:reliqas ſpiritus mei pſpo fine, duas filias, & unū nepotū gregē relictura ſupſtitē, pmitto.Cohortata deinde ad concordiā ſuos, diſtributo eis pr̄imonio.& cultu ſuo, ſacriſq; domeſticis Maiori filiæ traditis poculū, in quo uenenū tēpatū erat, conſtanti dextera arripuit.Tūc defuſis Mercurio delibamitis, & īuocato numine eius, ut ſe placido itinere in meliorē ſedis infernæ deduceret ptē:cupido hauſtu mortiferā traxit potionē:ac ſermone ſignificans q̄ſnā ſubinde partes corpis ſui rigor occuparet:cū iā uiſceribus eū, & cordi īminere eſſet locuta:filiaꝝ manus ad ſupmū opprimēdoꝝ oculoꝝ officiū aduocauit.noſtros āt, tametſi nouo ſpectaculo obſtupefacti erāt:ſuffuſos tamē lachrymis dimiſit.

¶De ritu Maſſilienſium.

SEd ut ad Maſſilienſium ciuitatem, unde in hoc diuerticulum exceſſi: reuertar: intrare oppidum eoꝝ nulli cum telo licet.præſtoq; eſt, q id cuſtodiæ gratia acceptum, exituro reddat.

SEd vt ad maſ.Nunc redit ad propoſitum.¶Diuerticulum.digreſſionem.digreſſio eſt ab eo diuerti:quod dicere cœperit.

ASCE. ¶QuAM cōſuetudinē maſſiliē.ego exiſtio ñ ortā i gallia:ſed trāſlatā e græcia:īde.i.ex ea re:q̄ ego aiaduerti illā ſuari ēt i Cæa iſula:ſup.eo tpe:quo tpe ego petēs aſiā cū ſexto Pō.(ñ illo p̄ſco ſed ſui tpis viro)itraui oppidū iulide ſ.noīe.Euēit.n.forte tūc vt fœmia ſūmæ dignitatis:ſed iā vltiæ ſenectutis:rōne:cur deberet excedeſ vita reddita ibi ciuib⁹:deſtiauit.i.decreuit ſe cōſumeſ uēno æſtimauit.i.cēſuit magni ſup.ptii eē mortē ſuā fieri clariorē pñtia pōpei:videlicet ſexti.Nec.i.& ñ:& vir ille:videlicet Sext⁹ Pō. iſtructiſſim⁹.i.ornatiſſim⁹:& maxie pdit⁹:vt oībus virtutib⁹ ita quoq;.i.ēt laudib⁹ hūanitatis.i.clemētiæ: ñ ſuſtinuit.i.ñ paſſus ē:pces ei⁹.ſ.fœmie:aſpnari.i.vilipēdi.Itaq; ipe vēit ad eā:& cōatus ē diu neq̄cq̄.i.fruſtra ſmōe facūdiſſimo:q manabat ore ei⁹.ſ.Pōpei:quaſi e quodā fōte eloq̄ntiæ:beate.i.abūdāte.Quæ.ſ.fœmina: trāſgreſſa ānū.xc.ſ.ætatis ſuæ cū ſūma ſinceritate.i.puritate:& aī & corpis:recubās i lectulo ſtrato culti⁹ quotidiana cōſuetudine:q̄tū erat.i.dabat dignoſceſ:& inixa cubito:iqt o ſexte Pōpei. dii magis:quos reliquo.i.ſupi: aut mūdi hui⁹ rectores:q̄ quos peto.i.q̄ iferi.referāt tibi gr̄as: qa nec faſtidiſti.i.nō cōtēpſiſti ſuperbe.eē adhortator vitæ meæ:ne ſpectator mortis.Cæterū.i.ſed ipa.i.ego:expta ſp vultū fortunæ hilarē.i.fauorabilē mihi:ne cogar auiditate.i.pp auiditatē vitæ:ītueri.i.iſpiceſ ſup.fortūā aut vultū ei⁹ triſtē:pmitto.ſ.diis iferis:aut pmuto cū morte reliqas ſpūs mei.i.qd reliquū eſſe poſſit vitæ:fine pſpo: qa relictura duas filias:& vnū gregē.i.mltitudinē nepotū e filiabus ortoꝝ:ſupſtitē.i.poſt occaſum:& mortē meā ſtatuꝝ:& in vita pmiſſuꝝ. Deīde ipa fœmīa cohortata ſuos.ſ.neceſſarios ad cōcordiā.pr̄imōio diſtributo eis:& culto ſuo:ſacriſq; dōeſticis: traditis maiori filiæ:arripuit dextra cōſtāti.i.cōſtātis aī indice:poculū:i quo venenū erat tēpatū.Tūc.i.deinde delibamitis:ſeu libamitis.i.oblatiōib⁹ potiōis plibatæ defuſis ſ.in terrā:mercurio.i.ad honorē mercurii:& nūine.i.diuino auxilio:ei⁹.ſ.mercurii īuocato:vt deduceret ſe placido itineſ in meliorē ptē ſedis inferi.i.apud inferos habēdæ: traxit.i.atraxit & ibibit cupido hauſtu potionē mortiferā: qa venenatā.¶Ac ſig.ſmone.i.loq̄ndo:quaſnā ptes corporis ſui:rigor.i.torpor mortis occuparet:cū eēt locuta: eū.ſ.rigorē:aut ſi legat:eā videlicet potionem uenenatā: vnde rigor ille oriebatur: iminere.i.appropinquare iam viſceribus:& cordi:aduocauit manus filiarum ad ſupræmum.i.vltimum officium: videlicet oculorum opprimēdorum.i.claudendorū:quia a moriētibus derelinquunt parentes:āt p ſed:ipſa demiſit noſtros.i.Pōpeii: & meos

cæterorūq; Ro.tametſi erant obſtupfacti nouo ſpectaculo:tñ dimiſit ſuperfuſos lachrymis. Quo dicto indicat ſuū & cæterorum Ro.clementiā.¶Sed vt &c.Redit ad narrationem inſtitutorum Maſſilieſium:dicens.Sed vt ego reuertar ad ciuitatē Maſſilienſem:vnde ego exceſſi.i.extra uagatus ſum:in hoc diuerticulū.i.in narrationē inſtituti Ceæ inſule.Nulli.i.non

ulli:non licet vlli intrare oppidum eoꝝ.ſ.Maſſilienſium:cum telo.i.armis inuaſiuis de longe iaculari ſolitis:& præſto ē:qui reddat exituro:ſcilicet peregrino Maſſiliam egredi volenti:id:ſcilicet telum acceptum.ſ.ab intrante gratia cuſtodiæ.

THE. ℂCo.Cea legendũ nõ Coa.qm̃ ſeqt̃ Iul.idẽ intraui.Satis.n.cõſtat ex Plinio Iulidẽ vnũ eſſe ex oppidis inſule Ceæ patriam Simonidis melici.ℂIulide:corrige Iulidẽ.Iulis enim Ceæ oppidum ab eiuſdem nominis fonte dictum:Stepha.auctor ē.

OLIV. ℂVt hoſpicia vt queadmodũ ipi hoſpitales bẽigne ſume rẽt pegrios:ita ipi ab hoſtibus tuti eſſe poſſẽt.ℂPecũias mu.opio ãtiquoꝝ ſatis derideda.apud iferos.dicebãt tu mihi.x.aureos mutuab.& ego tibi poſtea totidẽ apd̃ iferos reddã.qa pſuaſum.habuerũt.credebãt ad aliã migrari vitã ſm̃ metẽpſychoſim.ℂDicerẽ ſtul. Dãnarẽt iq̃t eorũ ſtultitiã:niſi hoc idẽ ſenſiſſet pythagoras.ℂBracchati

Bracha-ta gallia ꝗuis oĩs Gallia comata vno noie appellata teſte Pl.li.iiii. nã.hi.i tria ppl'oꝝ gña diuiſa ē:videlicet i belgicos.aqtanos.& celticos:ſiue lugdunẽſes:ꝙ idẽ & cæſar i pncipio cõmẽtarioꝝ ſuoꝝ affirmat:tñ iueñ nõnullos ex nr̃is:q dñt triplicẽ Galliã:brachatã:cõatã:& togatã eẽ.cõatã eẽ:q Lõbardia dr̃:& Galli iſubres.Togatã ab alpib⁹ vſq̃ ad marẽ britãicũ tẽdeꝛ.Brachatã narbonẽſem puinciã & oẽm regiõe:q̃ adiacet rhẽo.q̃ m'tas hẽt ptes borgõdiã:lotorigiã flãdriã:colõiã:& terrã ligonẽſiũ.ℂPalliatus:græc⁹:qa vt ſupra dixim⁹ pallio vtebant' græci:Pythagoras qdẽ credebat aias hoĩum imortales eẽ:ſed ex vno corpe in alia corpora trãſire:nec vſpiã inferos eẽ.ℂAuara & fe.q phant': vt dicãt aias eẽ imortales: & iõ pecũias mutuo accipiãt ſed nũc optimũ illũ pheneratorem eſſe dicim⁹: q egẽtib⁹ opẽ pſtat:quaſi q p vno cẽtuplũ expectet.adeo & hic re uera ꝗſtũ nullũ maiorẽ facere pt q̃ pecũiã paupib⁹ effunderꝛ.cõpẽſationẽ illius a deo pmiſſam expectãs:ſed apd̃ ignaros nr̃æ fidei vana fuit opinio.Alacris:læta atq̃ iucũda:& oñdit vtrãq̃ rõnẽ:q in acie gaudio exultabãt: q cũ plio cõmiſſo picul' ſe expoſitos viderẽt lætabant'.Iulius Cæ.li.vi.druades inqt pſuadẽt aias nõ interiꝛ:ſed ab aliis poſt mortẽ trãſire ad alios.ℂGlorioſæ:ꝙ fortit' pugnantes morerentur:in acie id ſibi honorificum:& glorioſum fore credebãt:quia nõ:vt ſegnes:& ignaui morerent':ſed vt fortes & magnaiuimos decet Virgili⁹.Pulchrũq̃ mori ſuccurrit in armis.ℂLamentabant'.Cõtra vero ſi iacuiſſent in lecto metuebãt mortẽ:& ideo triſtabãtur:ꝙ ignauiter quodãmodo:& turpiter peritur eſſent.Hoc idẽ Ci.li.tuſ.queſtio.ii.ℂCeltiberi:ẽt.Proſequitur aliud inſtitutũ eoꝝ: fuiſſe: vt cũ milites ducẽ ſuũ amiſiſſent:mortuo duce:ſed interfici malebant:quod legitur in vita Sertorii.ℂPro cuius ſalute ſpiritum deuouerat:quia in bellum proficiſcentes iurabant in manus imperatoris ſe pro ſalute illius fortiter pugnaturos.

ut hoſpitia ſua quemadmodum aduenientibus humana ſunt:ita ipſis quoq̃ tuta ſint.

ℂDe more, quem obſeruabant Galli.

HOrũ mœnia egreſſo, uetus ille mos Galloꝝ occurrit: quos memoria proditum eſt: pecunias mutuas: quæ his apud inferos redderẽtur, dare.qa pſuaſum habuerit, animas hominũ imortales eſſe.dicerẽ ſtultos, niſi idẽ Brachati ſẽ ſiſſẽt:ꝙ Palliat⁹ Pythagoras credidit. ℂDe Gallis.

AVara, & feneratoria Gallorũ Philoſophia. Alacris, & fortis Cimbrorum, & Celtiberorum, qui in acie gaudio exultabant, tanquã glorioſe, & feliciter uita exceſſuri.lam̃tabãt' in morbo q̃ſi turpiter, & miſerabil'r pituri. ℂDe celtiberis.

CEltiberi etiã nefas eſſe ducebant plio ſupereſſe.cũ is occidiſſet:pro cuius ſalute ſpũm deuouerãt.Laudãda utrorũq̃ ppl'orũ aĩ pſtãtia.qd̃ & patriæ incolumitatẽ fortiter tueri, & fidẽ amicitiæ conſtanter preſtandã arbitrabant'. ℂDe Thracia.

THraciæ uero illa natio merito ſibi ſapiẽtiæ laudem uẽdicauerit.q̃ Natales hoĩum flebiliter: exeqas, cũ hilaritate celebrat ſine ullis doctorum pceptis uerũ conditionis noſtræ habitum præuidit.

THraciæ vero.aliud iſtitutũ.Natio:regio thraciæ.Sapiẽtiæ:nã re ipa poti⁹ q̃ doctrĩa:& pceptis phiæ pſtãt.Celebrãt: freqũtãt.ℂQuæ na.Duo dicit:& naſcentes flere:& moriẽtes lætitia pſeq cõſueuiſſe:iõ ãt naſcẽtes deflebãt: quaſi labores:& hũanæ vitæ picula ſubeũtes:moriẽtes vero hilaritate pſeq̃bant':quaſi labores illos & picula relinqũtes:

Natalis. illud ãt aduertẽdũ eſt natalẽ: & p ſe plenũ eẽ:vt hoc loco:& apud Vir.Me⁹ ẽ natalis iola.& adiectiõnẽ recipe: vt apd̃ Terẽ. porro ãt alio vbi erit puero natal' dies:& apd̃ Iu.Natali coruine die mihi dulcior hæc lux.hoc ãt iſtitutũ thracũ iõ magis admiratiõe pſeq̃ndũ ẽ:qa apd̃ cæteras gẽtes:& pſertĩ apd̃ ro.i oibus ſacrificiis caſtitas ſuabãt':niſi cũ dies natal' celebrarẽt':in quo libenẽ voluptatib⁹ opam dabãt ſo.i.c.d̃ thracia.apd̃ plurios inqt luctuoſa ſr̃ puerpia:dẽiq̃ recẽtẽ natũ fletu parẽs excipit:cõtra verſum læta ſr̃ funera adeo:vt exẽptos gaudiis pſequãt'.ℂSine.vl.do.p.ñ ꝙ phi pcipiãt:ſed ꝙ hoc ex rõne hũanæ vitæ collegerint:qa & ortus vite hũanæ picula ſubit & laboris:mors ãt finis ẽ.ℂSine.vl.do.præ.eo magis gaudendũ ꝙ ipſi potius a natura habuere quã ex vllius doctrinæ pceptiõe.ℂHabitũ.ſ.puidit naturã humanã.quæ miſerrima: & fragilis ẽ.

ASCE. ℂVT hoſpitia ſua.ſ.maſſi.queadmodũ ſunt adeũtib⁹ hũana.i.bẽigna:ita ſunt tuta quoq̃.i.ẽt ipis.ſ.Maſſilienſibus.ℂHoꝝ mœnia &c.ſm̃ locoꝝ ſitũ pulchre trãſit a maſſilieñ.ad gallicanos mores:dicẽs Vetus ille mos Galloꝝ occurrit mihi egreſſo mœnia hoꝝ.ſ.maſſiliẽ.quos.ſ.Gallos pditũ eſt mẽoria dare pecũias mutuas:aut mutuo:q̃ redderent':his.ſ.mutuo dãtibus apud inferos:qa hũerint pſuaſum:aias hoĩum eſſe immortales:dicerẽ ſup.Gallos ſtultos(q reuera in eo facto errabãt:ñ ꝙ aias imortales credebãt:ſed ꝙ talia cõmertia apd̃ inferos putabãt:vt pecũia opus hẽrent:niſi forte eo aĩo dabãt: vt p datis amore dei mercedẽ recipent)niſi bracchati.ſ.galli hoc eſt bracchis iduti ſenſiſſent:idẽ qd̃ Pythagoras palliat⁹ credidit.ſ.pecuniã mutuo datã:apd̃ inferos recipi.ℂAuara &c.trãſit ad mores cimbroꝝ:& celtiberoꝝ dicens phia galloꝝ ſic mutuo dãtiũ:eſt ſup.auara & fœneratoria:qa pl⁹ recipe ſpabãt q̃ dederãt ſed ſup.phia cimbroꝝ:& celtiberoꝝ eſt alacris: & fortis:q.ſ.cimbri & celtiberi exultabãt gaudio in acie.i.qñ cũ piculo vitæ pliabant':tãq̃ excuſſuri vita gl'ioſe:& fortiter.ℂEt lam̃tabant' in morbi.i.qñ afficiebãt' morbo quaſi pituri turpiter.& miſerabiliter.Celtiberi ducebãt.i.exiſtimabãt ẽt nefas eẽ ſupeſſe plio.quũ is occidiſſet:videlicet pnceps eoꝝ p cui⁹ ſalute ipi ꝺuouerãt.i.morti addixerãt ſpũm.i.vitã ſuã.præſtãtia aĩ vtrorũq̃ populoꝝ ẽ laudãdã:ꝙ.i.qa:&.i.ſimul tueri.i.tuebant' fortit' icolumitatẽ pr̃iæ:& arbitrabant' fidẽ.i.fidelitatẽ præſtãdã amicitiæ.ℂThraciæ.proſeqt' mores thracũ dicens.Vero pſed:illa natio thraciæ:vẽdicauerit ſibi merito laudes ſapientiæ: quæ.ſ.natio celebrat natales hominum flebiliter: & exequias hominum cũ hilaritate ſine vllis pceptis doctorũ.i.docentiũ phoꝝ.Verũ.i.ſed ipſa puidit habitũ nr̃e conditionis.i.ſtatus vitæ:nã naſcentes huius mundi miſerias ingredimur morientes ſi boni

ſumus:ad vitam beatam tranſimus.Igitur quia hæc ſapienter fuerunt thraces:naturalis dulcedo vitæ omniũ animalium.

Remoueatur itaq̃ naturalis omniũ animalium dulcedo uitæ: quæ multa & facere, & pati turpiter cogit:ſi ea mortua, aliquãto eius felicior, ac beatior reperiet' finis. ℂDe moribus & ritu Lyciorum.

QVo circa recte Lycii, cũ iis luct⁹ icidit, muliebrẽ ueſtẽ iduũt:ut deformitate cult⁹ cõmoniti, maturi⁹ ſtultũ piicer' mœrorẽ uelit.

ℂDe Fœminis indicis.

VErũ quid ego fortiſſimos i hoc genere prudẽtiæ uiros laudẽ: Reſpiciãtur Indorũ fœminæ: q̃, cũ more patrio cõplures eidẽ nuptæ eſſe ſoleãt:mortuo marito, i certamẽ, iudiciũq̃ ueniũt, quã ex iis maxime dilexerit.uictris gaudio exultãs, deductaq̃ a neceſſariis lætũ pferẽs uultũ: cõiugis ſe flãmis ſupiacit: & cũ eo tanq̃ feliciſſima, cremat'.ſuperatæ cũ triſtitia, & mœrore i uita remanẽt.Protrahe in mediũ Cibricã audaciã.Adiice Celtibericã fidẽ.lũge animoſam Thraciæ ſapientiũ.Annecte Lycioꝝ in luctibus abiiciẽdis callide q̃ſitã rationẽ: Indico tñ rogo nil eorum pferes.quẽ Vxoris pietas, in modũ genialis tori ppinq̃ mortis ſecura cõſcẽdit. ℂDe punicis fœminis & fano Veneris.

QVi gloriæ, punicaꝝ fœminaꝝ, ut ex comparatione turpius appareat dedecus, ſubnectã.Sicce enim, fanum Veneris eſt:in quod ſe matronæ conferebant.atq̃ inde procedẽtes, queſtũ dotis, corporis iniuria contrahebant:honeſta nimirum tam inhoneſto uinculo coniugia iuncturæ.

ℂDe inſtituto probabili Perſarum.

NAm pſarum admodũ probabile inſtitutum fuit:quod liberos ſuos nõ prius aſpiciebãt: quã ſeptimum impleſſent annum:quo paruulorum amiſſioni æquiore animo ſuſtinerent.

ℂREMOueat' na.u.dul.Niſi nos inqt nimia vitæ cupiditas tenuerit:intelligimus vitæ introitũ miſerabiliorẽ eo re q̃ exitũ.nã vitæ cupiditas cogit plerũq̃ nos multa turpiter facere:aut turpiter pati.ℂVitæ du.iõ dixit:qa oẽ animal rõnale & irrõnale viuere appetit.ℂDefor.cul.Siqdẽ viꝝ videas:muliebri veſte indutũ.deforme ſpectaculũ videbis.ℂLycia.Lyciæ puincia eſt i minori aſia ab oriẽte iuxta Pãphiliã:ab occidẽte Cariã.vel vt Sol.tradit Ciliciæ cõfinis.i ea ciuitas eſt noĩe patara:i qua Apollinis oraculũ erat:cæteris claritate pſtãti⁹:vñ Vir.Lycias fortes appellat Apollinis oracula qui in Lycia rñſa dabat. In lycia eſt mons ille chimera notabilis:& vbiq̃ celeber: de cui⁹ vertice ignis exalat:ſicut & in Sicilia ætna:in Cãpania mons veſeuus ignẽ euomit.ℂVeꝝ qd ego.Sed qd̃ de fortitudine mulieꝝ dicã'.ℂIn hoc.ge.qd̃ paruifaciãt vitã.Soli.de India apud eos vero:qbus ad viuẽdi rõnẽ exactior cura eſt:ẽt multe vxores in eiuſdẽ viri cocunt m̃rimoniũ:& cũ maritus deceſſerit aliqñ apud grauiſſimos iudices:ſuam quæq̃ demeritis agũt cãm:& q̃ officio quaſi cæteris pſtãtior ſñiam vicerit:iudicantiũ hoc palmæ refert pmiũ:vt arbitrio ſuo cõſcẽdat rogũ cõiugis:& ſupremis ſemetipſam det ei⁹ iferiis:cætere cũ nota viuunt. Ci.lib.tuſcu.q̃ſt.q.v. Mulieres inqt in India:cũ eaꝝ cuiuſuis mortuus vir fuerit:in certamẽ icidit.ideq̃ veniunt:q̃ plurimũ dilexerit vir (plures.n.ſingulis ſolẽt eſſe nuptæ)q̃ victrix eſt:ea læta p ſequẽtib⁹ cũctis vna cũ viro in rogũ imponit':aliæ victæ mœſtæ diſcedũt.ℂIn certamẽ iudiciũq̃.Quia prĩo certãt iter ſe:& ex certamine deinde ſeqtur iudiciũ.Tanq̃ feliciſſima iſtar felicitatis.ℂSuperatæ.ſicut illa læta morit': ita cætere triſtes in vita pmanent:q̃ ſuperatæ ſunt.ℂProtrahe in mediũ.Cõparat hãc mulieꝝ fortitudinẽ his oĩb⁹ exẽplis:q̃ ſupra poſuerat.ℂCymbricã audatiã.q fortiter in bello moriunt'.ℂCeltibericã fidẽ.q ſe morti p ſalute imperatoris ſui deſtinant.ℂThraciæ ſapientiã.q natales ſuoꝝ lugẽt:in morte vero gaudẽt.Lycioꝝ:q muliebrẽ veſtẽ accipiũt:cũ ſibi lugẽdũ fuerit.ℂIndico tñ rogo.idicarũ mulieꝝ:hoc eſt ex idia: tñ ꝗuis hæc oĩa laudãda ſint.ℂDedecus.flagitium.ℂSycæ.vrbis punicæ.ℂCorporis iniuria:videlicet ſtupro.nulla.n.maior corpis iniuria eſſe põt q̃ ſe ĩpudicas facere.Hoc ẽt refert Herodo. mulieres anteq̃ ad nubilẽ ætatẽ pueniſſent ad hoc tẽplũ venire cõſueuiſſe:& corpus ſuũ in publicũ exponentes: eoq̃ dotẽ ſibi cõparare ſolitas fuiſſe.ℂHoneſta cõiugia:qa cõſtat poſt cõiugiũ illas oĩum caſtiſſimas mulieres fuiſſe.ℂIn Perſaꝝ:hoc quoq̃ tradit Herod.inter cætera:vt cũ primũ pueri cœpiſſent loq:eos veritatẽ dicere aſſueſcerẽt.ſi vero aliqt min⁹ verũ dixiſſent:acriter puniebant':deinde hoc quoq̃ inſtituerant:vt nõ prius filios viderent q̃ ad ſeptẽ annos pueniſſent:ne tenellæ ætatis charitate corriperent':vt ſi mortui eẽnt:minus dolerẽt eoꝝ interritũ.nã vſq̃ ad.vii.ãnũ ſolet ætas illa in nimio diſcrimine vitæ verſari pter vermes

Verita-tis ſtudium. NE nũidæ qdẽ.Dicit reges nũidas hoc ſuaſſe:vt nẽini obſculũ darẽt nã q iqt i ſũmo dignitatis gradu cõſtituti ſt:ñ debẽt ſe nimiũ familiares hoĩb⁹ reddeꝛ.ℂFaſtigio ſũmo gradu venerabili⁹.nã qcqd raꝝ ẽ:id ẽt pcioſũ:q̃ vero ſt' nimiũ(cõſueta:ea ſolẽt viliora quoq̃ hẽri.

ASCE. ℂREmoueat'.ſ.ab aĩs nr̃is:q̃.ſ.dulcedo vitæ cogit:& facer':& pati multa turpit'.ſi.ea.ſ. dulcedie vitæ mortua:finis ei⁹ repiet' felicior:ac beatior aliq̃to.ℂQuocirca.Apte:qa a cõſimili argumto trãſit ad mores lycioꝝ dicẽs.Quocirca.i.q̃pp lycii.ſ.ppl'i:recte ſup.ſẽriũt:aut faciũt:qa cũ luct⁹ icidit iis ipi iduũt veſtẽ muliebrẽ:vt ipi cõmoti ꝺformitate cult⁹.i.veſtit⁹:velit piicer' maturi⁹.i.celeri⁹ mærorẽ ſtultũ.qa p re irrecupabili aſſũptũ.ℂVeꝝ qd ergo.Infert exẽplũ idicaꝝ fœmiaꝝ:cũ earũdẽ laud̃ dicẽs.Veꝝ qd.i.ad qd ego laudẽ fortiſſimos viros i hoc gñe prudẽtiæ:q̃.ſ.puifaciũt hãc vitã.q.d.fruſtra:cũ fragilior ſex⁹ i ea re pl⁹ laudis mereat'.Nã reſpiciãt' fœmĩe idoꝝ:q̃ cũ ſoleãt eẽ cõplures nuptæ eidẽ.ſ.viro: mor' prĩo:vẽiũt marito mortuo.i.poſtq̃ marit⁹ ẽ mortu⁹.ℂIn certamẽ.i.ꝯtẽtionẽ:& iudiciũ.ſ.grauiſſimoꝝ viroꝝ:q̃.ſ.vxorẽ ex eis.ſ.cõplurib⁹ marit⁹ dilexerit maxĩe:victrix.i.iudicata maxĩe dilecta fuiſſe:ex'tãs.i.tripudiãs gaudio:& ꝺducta a neciis.i.pxis pẽtib⁹ pferẽs.i.añ ſe ferẽs & oñdẽs lætũ vl'tũ ſupiac̃ ſe flãmis.i.i rogũ ſeu ignẽ ardẽtẽ:ꝯiugis.i.quo cadauer mariti ꝯburit': & cremat' cũ:eo tãq̃ ſup.eẽt feliciſſima:ſupatæ.i.min⁹ dilectæ iudicatæ rẽanẽt iuſtæ cũ triſtitia & mœror'.ℂPro.&c.loqns d̃ excellẽtia hmõi fcĩ i tẽpatõe ad alioꝝ fcã dic̃.ptrahe i mediũ:qa reſcollatæ ꝯpari pñt:dũ ſil' ꝯſpiciũt audatiã cibricã.i.cibroꝝ ex'tãtiũ: dũ i plio cadũt:adiice fidẽ i ducẽ:& pncipẽ:celtibicã.i.celtiboꝝ ppl'oꝝ ex celtis:& hibis ꝯſtãtiũ:q duce cadẽte ſupſtites eẽ recuſãt: lũge aĩoſã ſapiẽtiã traciæ.i.tracũ:exeqas gaudio celebrãtiũ:& natales luctu:ãnecte rõnẽ licioꝝ q̃ſitã.i.iuẽtã callid̃ i abiiciẽdis luctib⁹ qa turpe ẽ i veſte muliebi diu ꝯſpici:tñ tu nihil eoꝝ pferes.i.pl⁹ laudãdũ iudicabis rogo.i.igni icẽſo:idico.i.idicoꝝ ma

ritoꝝ:quē.ſ.rogū pietas vxoris.i.vxor pia ī maritū:ſecuta.i.ſeorſum a cura mortis ꝓpinq̄:cōſcēdit.ſ.læto vultu:& apparatu in modū thoris gēalis.i.quo gñationis ꝓlis a cōiugib⁹ opa dari ſolet. ℂCui glīæ. Affert turpe īſtitutū pūicaꝝ mulieꝝ nō ſine odii ī punicū nom̄ ſuſpitione:nā & cypriæ idē factitaſſe legunt̄. Ordo ē. Cui gloriæ.ſ.idicaꝝ mulieꝝ ego anneɛtā:dedec⁹.i. dedecēs:& turpe flagitiū fœminaꝝ pūicaꝝ:vt ipſum dedec⁹ appeat turpi⁹ ex cōparatiōe(qa ſi mediū cōpatū vni externoꝝ hēt rōnē alteri⁹:vnū extremū cōpatū ad alteꝝ egregie elucebit). Enī ꝓ qa:fanū.i.tēplū veneris eſt ſiccæ.i.i ea vrbe Aphricæ.ſ. qd.ſ.phanū matrōe.i.q̄ matresfamilias:aut erāt:aut eē volebāt:cōferebāt:ſe:atq; ꝓcedētes ide.ſ.i publicū:cōtrahebāt.i. accu mulabāt:q̄ſtū.i.lucꝝ.i.acq̄ſitionē dotis iniuria.i.ſtupro corpis:qa vitiū veneris in corp⁹ peccat:nimiꝝ.i.certe(& eſt ironia:cū tñ cōſtet caſtiſſimas deinde vixiſſe)iūcture.i.iniūcture cū maritis:cōiugia honeſta tā in honeſto vinculo.ſ.dotis ex q̄ſtu mere tricio. ℂNā Perſaꝝ &c. Ne externas nationes vitupeiro ꝓſeq cōſtituiſſe putet̄:dicit eas q̄dē dāno:ſed nō oēs nationes. Nā īſtitutū pſaꝝ fuit ꝓbabile admodū.i.valde:ꝙ nō prius aſpiciebāt liberos ſuos q̄.ſ.liberi:iplēſſent ſeptimū ānū.ſ. ætatis ſuæ: quo.i.iō vt.ſuſtinerēt.i.perferrētamiſſionē paruuloꝝ:vtpote nō viſoꝝ:aīo æqore.i.placatiore:& min⁹ dolore excedēti. ℂNe Numidæ q̄dē. Laudat grauitatē regū Numidaꝝ vtēs ea forma dicēdi:q̄ vti ſolem⁹:dū aliq̄d alicui attribuim⁹:cui minime cōuenire videat̄:idq; cui attribuimus iter ne & q̄dē pōim⁹:vt hoc loco author nr̄ dicēs. Ne q̄dē.i.nō ēt reges Numidæ:quū ſint maxīe barbari:& pfidi:ſunt vituperādi:ſup.in īſtituto:qd dicet:q.ſ.reges:nulli mortaliū.i.hoīum:ferebāt oſculū. Enī pro cōueīt.i.cōueniēs eſt:qcq̄d poſitū eſt ī excelſo faſtigio.i.culmine honoris:& dignitatis eſſe vacuū cōſuetudine humili.i.de miſſa:& abiecta & trita.i.vulgata inter plebeios:quo.i.ad hoc:vt ſit venerabilius : quia nimia familiaritas contēptum parit.
THE. ℂSycæ.ciuitas e regione Bizantii:q̄ ſtrabo ſingulariter appellat Sycē. Eſt & eiuſdem nois altera Alexandriæ ꝓxima a Syceo Titane:quē a tergo dum premerent hoſtes:ad ſe fugientem terra mater in ſinū recepit:eiuſq; loco remiſit arborem fici.

ℂDe Numidis.

NE Numidæ q̄dē reges uitupādi:q more gētis ſuæ nulli mortaliū oſculū ferbāt. Quicq̄d n.ī excelſo faſtigio poſitū ē:humili,& trita cōſuetūdine,quo ſit uenerabili⁹,uacuū eſſe cōuenit.

ℂDe Diſciplina Militari. Caput. II.

VEnio nūc ad p̄cipuū decus,& ad ſtabilimētū Ro.impii,ſalutari pſeuerātia ad hoc tēpus ſynceꝝ,& icolūe ſeruatū militaris diſciplinæ tenaciſſimū uinculū. in cuius ſinu,ac tutela, ſerenus,tranqllusq; beatæ pacis ſtatus acquieſcit.

ℂDe Scipione.

PVblius Cornelius Scipio. cui deleta Carthago auitum cognomen dedit: COSul. in Hiſpaniam miſſus : ut inſolentiſſimos

OLIV. VEnio nūc:a.p̄.d.& ſtabilimētū R.iperii. Expedito inſtitutoꝝ tractatu ad aliū trāſgredi:vbi de diſciplina militari cōtinet̄. ℂStabilimētū:qa re militari Po.R.nōmodo tm̄ cōparuit iperiū:ſed partū quoq; ſeruauit. ℂSalutari pſeuerātia.aſſiduitate q̄dā ſalutari:q̄ Ro.fuit ſalubris iperio. Nūq̄.n.Ro.a diſciplina rei militaris declinauerūt. ℂSinceꝝ.inuiolatū. ℂTenaciſſimū vinculū:qa nullo modo pmiſerunt diſciplinā militarē ſolui. ℂSeren⁹:trāquilluſq; ſine pturbatione belloꝝ externoꝝ. ℂTrāquill⁹:ſine diſſēſiōe ciuiū:alibi pacē ſerēo tpi bellū nubilo ɔparat:vtvidelicet ex nubilo cælū ſerenū hilari aſpectu ſentit̄:ſic bellū pace ī mutatū:mł'tū gaudii ſolet afferre. Ci. Eo aīo gerēda ſunt bella:vt ſine iīuria ī pace viuat̄. PVblius Cor.Scipio. Primū exēplū ſeruatæ diſciplinæ Sci. Aphricanus inferior cū ſucceſſiſſet priorib⁹ ducibus:q oppugnauerāt nūantinā:& aphricā:& precipue Mācino:q a numātinis cū exercitu obſeſſus ad turpē deditionē venire coactus eſt:exercitū:q licētiori diſciplina a priſtinis moribus lapſus fuerat: ante oīa incorruptū eē curauit:& expurgauit. quo facto milites Ro.priſtinū vigorē:& cōſuetā virtutē recepere.ita vt facile ſuperioꝝ ducū errata emēdauerit.& ſibi nomen auitū:& laudē cōparauerit. Origo & cā belli numātini teſte Floro fuit:ꝙ Egidēſes ſocios:& cū ſanguineos Ro.maīb⁹ elapſos excepant Numātini:q ꝓ illis quoq; depræcati nihil obtinuerunt:& cū ab oī belloꝝ cōtagiōe ſe ſubtraher̄ vellēt:pacē a Ro.petierūt:q in legitimi fæderis p̄ciū:& cōditionē iuſſi ſunt
Numātinū bellum. arma depōere:qd barbari ægri accepunt q̄ ſi māus abſcinderent̄. Itaq; repudiatis cōditiōib⁹ bellū iductū eſt:aduerſus quos miſſi ſunt prio. Qu.Pōpei⁹:q ob īfirmitatē:vt vult Liuius li.liiii.pacē cū illis fecit:& numātini fæd⁹ maluerūt:cū illū debellare potuiſſent. deinde. M.Pōpi.q fuſus fugatuſq; fuit a Numātinis.cū q̄bus pacē factā ſenatus irritā cēſuerat: poſtea miſſus eſt Hoſtilius Māc.q cōtēptis auſpiciis:atq; ꝓdigiis:vt vidimus ī ca.de ꝓdigiis:victus a nūantinis:& caſtris exutus:cū ſpes nulla ſeruādi exercitus eē pacē cū his fecit ignōinioſam:q̄ ratā ſenatus eſſet vetuit:dedecuſq; talis flagitii deditione mācini expiauit. nā in ea pugna.xxx.milia Ro.a q̄ttuor milib⁹ numātinoꝝ victa fuerāt. poſtremo op⁹ fuit eo īperatore:q carthaginē euerteret:miſſus igit̄ eſt Sci.aphricanus q primū:vt diximus corruptū licētia:luxuriaq; exercitū:ad generoſiſſimā militiæ diſciplinā reuocauit.oīa.n.deliciaꝝ inſtrumēta recidit. Duo milia ſcortoꝝ e caſtris eiecit:militē quottidie ī opere hūit:&.xxx. dieꝝ frumētū:ac ſeptenos vallos ferre cogebat:ægre pp onus īcedenti dicebat.cū gladio tetē vallare ſcieris:vallū ferre deſinito:alii nimiū paꝝ habilit̄ ſcutū ferēti:eū ſcutū āplius iuſto ferre iuſſit:neq; id ſe rephēdere:qm̄ meli⁹ ſcuto q̄ gladio vteret̄: quē militē extra ordinē dephēdit:ſi Ro.eſſet virib⁹:ſi extrāne⁹ virgis cecidit. iumēta q̄dē oīa:ne exoneraret milites.vēdidit. Acrius igit̄ in caſtris q̄ in cāpo cū milite ſuo q̄ cū numātinis illi p̄liandū fuit:quippe aſſiduis:& iniuſtis:& ſeruilib⁹ maxime operib⁹ attriti ferre pleni⁹ vallū:q arma neſcirēt luto inqnari.q ſanguinē nollēt:iubebant̄:calones:ſarcinæ:niſi ad vſum neceſſariæ amputabātur:tāti eſſe exercitū:q̄ti īperatorē vere ꝓditū eſt:& ſic redacto ī diſciplinā milite cōmiſſa acies:qd nemo viſuꝝ ſe nūq̄ ſperauerat:factū eſt:vt fugiētes numātinos videret:de quoꝝ debellatione alio loco dicem⁹.nā hoc q̄tū ad diſciplinā militarē ptinet diximus. de q̄ Frō.li.iiii.ca.i.Sci.inq̄t ad numātiā corruptū ſuperioꝝ ducū ſecordia exercitū correxit. dimiſſo ingēti lixaꝝ numero: redactis ad munus quottidiana exercitatione militibus.q̄bus cū frequēs iniūgeret iter portare cōpluriū dieꝝ cibaria īperabat:ita vt frigora:& imbres pati:vada flumīnū pedibus traiicere aſſueſcerēt milites:exprobrātē īperatorē timiditatē & ignauiā:& frāgente delicatoris vſus ac paꝝ neceſſaria:& expeditioni vaſa:qd maxime notabiliter
ASCE. accidit. S.neuio tribuno.pleb.cui dixiſſet traditur. Scipio.mihi pauliſper:tibi & reipublice ſemper neceſſarius nequaq̄ eris. ℂVenio nūc. Cū prefatiōe more ſuo trāſit ad diſciplinā militarē:q̄ ſpēs īſtitutoꝝ eſſe vr̄:vn̄ decēter poſt īſtituta tractat̄:eā aūt cōmēdās ait. Ergo venio.i.trāſeo nūc ad p̄cipuū decus:& ad ſtabilimētū.R.iperii ſeruatū ſinceꝝ:& ꝓ.i.icolume ſalutari pſeuerātia ſup.vſq;ad hoc.i.noſtrū tp̄s(loq̄t̄ aūt de ſuo tp̄e author:nā nūc penit⁹ periit)vtpote ad vinculū tenaciſſimū diſci-

plinæ militaris:in cuius.ſ.diſciplinæ ſinu:ac tutela.i.ptectione:ſtatus pacis beatæ.i.oīum bonoꝝ abundantis:acquieſcit ſerenus.i.purus a vitio & trāquillus a motu externo. Nā durante exercitio militari:nemo pacē diſturbare auſus eſt. ℂPublius &c. Primū exēplū affert de Publio Cor.Scipione dicēs. Publi⁹ Cor.Scipio.ſ.aphricanus minor:cui Carthago delata.i.aſſignata a ſenatu:vt eā expugnet:dedit cognomē auitū.qa ide aphricanus dictus ē:vt au⁹ eius.i.aphrican⁹ maior dictus fuerat: conſul.i.cum eſſet conſul.miſſus in hiſpaniam:vt contunderet.i.cōtereret:& deprimeret:in ſolentiſſimos ſpiritus.i.animos.

Numantinæ urbis ſpiritus,ſuperioꝝ ducū culpa nutritos contunderet:eodem temporis momento,quo caſtra intrauit:edixit:ut omnia ex iis,quæ uoluptatis cauſa cōparata erāt:auferētur,ac ſummouerent̄. Na cōſtat tum maximū inde Inſtitorū,& Lixarum numerū,cum duobus milibus ſcortoꝝ abiiſſe. Hac turpi,atq; erubeſcenda ſentina uacue factus exercitus,noſter:qui paulo ante,metu mortis,deformi ſe fœderis ictu maculauerat:erecta uirtute,recreataq; acrē illā,& animoſam Numātiā incēdiis exuſtā,ruiniſq; proſtratā,ſolo æquauit. Itaq; neglecte diſciplinæ militaris indiciū,Mācini miſerabilis deditio:ſeruatæ merces,ſpecioſiſſim⁹ Sciōis triūph⁹ extitit.

ℂDe Metello.

EIus ſectā Metel.ſecut⁹,cū exercitū in Africa, iugurthino bello,nimia Spu.Albini indulgentia corruptū COS.accepiſſet:oībus imperii neruis, ad reuocādā priſtinæ diſciplinā militiæ cōnixus eſt.

ℂSVPERIOrū ducū culpa. Q. Pōpei.M.Pōpilii:& māOLIV.
cini:quoꝝ vnus.ſ.Pōpeius re īfecta:vt diximus:diſceſſit. alter fuſus:fugatuſq; fuit a numātinis tertius iniuſſu ſenatus turpe fedus cū hoſtib⁹ fecit:qd ſenatus ratū nō habuit:itaq; Scipio miſſus ad accipiendū exercitū cū oī genere hoīum inutiliū expurgauit:& ſub eo milites Ro.audaciā cū priſtina virtute recuparunt. Scipio vero nomen auitū ſecutus eſt:vt Aphricanus diceret̄:nā celtiberos:vaceos:cantabres:& alios populos in Hiſpania vicit & ſubacta Aphrica carthaginē deleuit:numantiā ferro fameq; cōſumpſit. ℂSūmouerent̄:remouerent̄:in hoc exercitu.lx.milia militū fuerūt. ℂInſtitoꝝ:inſtitores dicūtur:q iumenta:q̄bus venalia vehunt̄:agunt:erāt.n.negociatores q res exculēta:a loco ad locū trahebāt.dicti ſunt inſtitores.eo ꝙ inſtāt iumētis:q̄ mercibus ſuis onerata ipellunt ad locū:vbi merces emere:ſeu vēdere cōſueuerūt. ℂLixarum:lixe dicunt̄ mercēnarii:q exercitus in expeditione ſequūtur:ꝓprie aūt dicunt̄ miniſtri militū:q aq̄ militibus afferūt.nā antiq lixā aqua dixerunt:vn̄ elixū aqua coctū: & elixare aqua mollire. ℂScortoꝝ:ſcorta dicunt̄ meretrices a ſcorte is:quas pelliculas appellabāt antiq q̄bus icubare ſolebāt:& qa meretrices nō aliter viris ſubiiciunt̄:ac pelliculæ:propterea ſcorta appellaret. ℂTurpi & er.ſe. Sētina proprie eſt aqua fœditiſſima in fundo nauis q̄ vomitū nautis ꝓuocat.vnde ſentina dicta eſt a ſentiēdo:eo ꝙ malo ſentiat̄ odore:p tranſlationē exercitus purgamēta ſentinā appellat. ℂDeformi fœ.ict.qa turpe fœdus.ictū
Scorta.
fuerat inter Mācinū & numātinos:qd Po.Ro.īprobauit.ꝙ eius iniuſſu factū fuiſſet. ℂAcrē:fortē:aīoſum:qa cū ad extremā neceſſitatē numātini redacti eſſent:ne in Ro.ptātē venirent.cumulū ipſi in foro reꝝ oīum ſuaꝝ erexerunt:& vxores:ac liberos primo:deinde ſubero igni iniecerunt. Cōſtat numantinos fortiſſimos fuiſſe viros. Strabo lib.iii. Numātia inq̄t nobiliſſima ciuitas eſt:q̄ bello celtiberico:qd aduerſus Po.Ro.geſtū eſt.virtutē ꝓpriā oſtauit:qd viceſimū pdurauit annū.cōplures.n. exercit⁹ cū īperatoribus ad intentionē detracti.nouiſſime aūt numātini obſidione cincti diuturna patiētia tollerarūt. ℂIndiciū. Dedicio Mācini indicauit:qd eſſet negligere diſciplinā militarē.triūphus Scipionis p̄miū exſtitit ei:q militarē diſciplinam iam ꝓlabentē ſuſtinuit:& in priſtinū ſtatū redegit. ℂMancini:Cū ille fœdos cū numantinis turpe: & ignominioſum percuſſiſſet:quia id Po.Ro.non probauerat:ipſe auctor hoſtibus deditus eſt:vt omni religione populis ſolueretur.
EIus ſectā metel. Fron.li.iiii.ca.i. Qu.Metellū.bello iugurtino ſimiliter lapſam diſciplinā pari ſeueritate reſtituit:cū inſuper ꝓhibuiſſet alia carne:q̄ aſſa elixa ve milites vti. Sectā.eſt trāſlatio ſumpta a phīs:nā q Socratis:aut Ariſt.opinioQu.Metellus.
nē ſequūtur:ſectā ſeq dicunt̄ a ſectādo dicta eo ꝙ in diuerſas opiniones ſecarent̄.hoc eſt diuiderent̄:q̄uis ſi diligēti⁹ cōſiderem⁹ ea:q̄ ipſi ſumebāt:oīno tñ ad virtutē ſpectar̄ iuēiem⁹. ℂIugurtino bel.bello q̄d geſtū fuit cōtra Iugurtā.ſolēt.n. bella a deuictis hoſtib⁹ denoīari. ℂSpu.Al.Sp.albi.prim⁹ fuit q cōſul:& īpator miſſus a ſenatu ɔtra Iugurtā:mollit̄ nimis ac licēter exercitū hūerat:vt apd Sal.videt̄ licet. ℂNeruis:nā nerui corpis vires ſ:eodē mō neruos īpii vires & potētiā appellat.
ℂNVMantiæ vrbis.i.numātinoꝝ ciuiū nutritos culpa ducū.ſ.ro.ſupioꝝ.i.ante ſcipionē in hiſpaniā miſſoꝝ:edixit.i.publiASCE.
ce mādauit eodē momēto tpis:quo intrauit caſtra.ſ.ro.vt oīa q̄ cōparata erāt cā voluptatis auferent̄ : ac ſummo verent̄ ex his.ſ.caſtris. Nā cōſtat maximū numeꝝ inſtitoꝝ.i.negociatoꝝ:& lixarū.i.miniſtroꝝ militibus ī iis:q ipſi facere deberēt:famulātiū:cū duob⁹ millib⁹ ſcortoꝝ.i.turpi coitui ſeſe exponētiū:vt vero ſimile eſt vtriuſq; ſexus:abuiſſe tū.i.tūc poſt edictū:inde i.ex caſtris Ro. Exercit⁹ noſter.i.Ro.vacuefact⁹.i.euacuatus hac turpi:atq; erubeſcēda ſentina.i.ſordiū:hoc eſt ſordiſſimoꝝ hoīum colluuie:q maculauerat ſe pauloante deformi ictu fœderis.ſ.pcuſſi inter Mancinū & Numātinos:metu mortis:virtute.ſ.priſtina erecta:& recreata.i.poſtq̄ ipſe exercitus recepit virtutē priſtinā per diſciplinā militarē æquauit ſolo:illā acrē:& aīoſam Numātiā.ſ.prius:exuſtā incēdiis:& ꝓſtratā ruinis: Itaq;.i.& ita:deditio miſerabilis Mācini:qui qa fedus nō approbat̄ a ſenatu:hoſtib⁹ dedit⁹ eſt:fuit indiciū.i.ſignū militaris diſciplinæ neglectæ.i.ꝙ eā neglexerat:& triūphus ſpecioſiſſim⁹ ſcipionis de numātinis fuit merces.i.premiū:ſeruate.ſ.diſciplinæ:militaris. ℂEius ſectā &c. Affert exemplū obſeruationis diſciplinæ militaris a Metel.Numidico dicens. Metel.ſ.Numidicus ſecutus ſectā.i.doctrinā in re militari:eius.ſ.Scipionis Numātini:cū ipſe cōſul accepiſſet exercitū.ſ.Romanū in Aphrica bello Iugurtino.i.qd contra Iugurtham gerebat̄:corruptū nimia indulgentia.i.laxitate in obſequendo militū voluptati:cōnixus eſt oībus. ℂNeruis.i.totis uiribus imperii.i.ptātis:quā ipſe īperator fungebat̄ ad reuocandā.i.reſtituēdam diſciplinā militiæ priſtinæ.i.q̄ exercitus prius habuerat. Nec appræhendit partes ſup.diſciplinæ militaris:ſingulas.i.vnāq̄q; ſeorſum.ſed redegit cōtinuo totā in ſtatū ſuū. Nāq; ipſe ſummouit ꝓtinus.i.porro tenus aut ſtatim lixas.i.miniſtros militū mercede cōductos:ad aq̄ ferendā:&c.onera obeūda.& vetuit cibū coctū ꝓponi venalē:vt.ſ.coquēdi labore exercerent̄:Et neminē.i.ñ aliquē:nō eſt paſſus aliquē militū vti ī agmine.i.dū ageret̄:ſeu īcederet:& caſtra mutaret exercit⁹ miniſterio ſeruoꝝ:& iumētoꝝ.vt.ſ.milites ferrēt ipſi.i.in ꝓpriis hūeris.arma ſua:& alimēta ſua. Et ipſe mutabat ſubinde.i.p interualla tpis:locū caſtroꝝ.i.tentorioꝝ exercit⁹ ſub dio agētis.& cinxit eadē.ſ.caſtra aptiſſime vallo & foſſa tāq̄ Iugurtha.ſ.rex numidiæ adeſſet ſemper.ſ.ea oppugnaturus. Ergo q̄d cōtinētia reſtituta:& quid.

OLIV. ¶ NEC ſingulas ptes. nec īqt ſenſim milites corrigere cœpit: ſed eodē momēto tp̄is vniuerſum exercitū purgauit. ¶ Sigulas ptes: vt ſenſim milites ad rectā diſciplinā redigeret. ¶ Cibūq; co. nolebāt: vt cibaria: & eſculēta ꝓpōerent̄ vēalia: ne milites cibo ꝑparato veſcētes molliores redderent̄. ¶ Nēinē mi. ſ. grægarioꝝ. nā cēturiōis: decuriōes & tribūi militū ſuos hēbat milites & grægarii dicebāt̄: q nulli ꝑſiunt ordini: ſed de græge ſunt. ¶ Miſterio. nec ſuos hēbāt: q ſibi miſtrarēt. ¶ Iumtorū: q. q̄ ſarcias ſuas veherēt. ¶ Alimta. cibaria: qbꝰ i dies veſcerēt̄. ¶ Subide. deide. vt ipō itieř milites exercerēt̄. ¶ Eadē tāq̄ iugurta. Cū caſtra freq̄nter moueret: ſp ea vallo: foſſaq; circūdabat tāq̄ hoſtis īſtaret. ¶ Quid. e. nūc ꝓbat: qđ metel. fecit. Mľta trophea. Tropheū dř honor: q hoſtibꝰ verſis in fugā cōpat̄:

Trophe um.

dictum. ἀπὸ τροπῆ. i. cōuerſione. græci cōſuetudinē īduxerūt: vt victori tropheū ſtatueret̄: erat āt colūna marmorea vbi lřæ īſculpebāt̄: qbꝰ victos hoſtes terga dediſſe ſignabit̄. Mľta trophea dux: q hoſtē ī fugā cōuerterat: tropheū merebat̄ q vero vltra certū nūerū hoſtiū occiderat: ita vt plenā victoriā cōſeq̄ret̄: triūphū mereri dicebat̄. Sāe nōnūq̄ & arbor: ī qua hoſtiū ſpolia affigebāt̄: & id ædificiū: in quo res geſtæ īſcribebāt̄: trophea illiꝰ dicta ſunt: vt mario cibra. ſer. ſup. x. æne. refert q Sa. ī hiſto. de Pō. deuictis hiſpāis trophea ī pyreneis iugis cōſtituit: ex quo moř in vrbibꝰ fingunt̄ in arcubꝰ ex ædificatis. Vir. dicit ænea de mezētio tropheū ɔſtituiſſe cū ait ī. xi. deciſis vndiq; armis cōſtituit tumulo: fulgētiaq; īduit arma: mezēti ducis exuuias tibi magne tropheū: ddit aneæ tropheū: Vir. nondū plenā victoriā cōſecuto: q occiſo mezē. fugauerat exercitū. ¶ Amb. i. Sp. albio: q uidelicet q̄reret ſe tm̄mō militibꝰ gratū ſaceř vt cupiditati: & libidini militū obſeq̄ret̄ videř n̄ cōtigerat. anq̄ Mete. ꝑeēt exercitui. Bn̄ ēt illi. laudat illos q milites ſuos ad diſciplinā militarē reuocarūt. ¶ Affuerūt pn̄tes: hoc ē ꝓpitii fuerūt: & fauerūt. ¶ Præruptis vīc. dēptis: q obliti ſint illos ſibi neceſſitudine cōiunctos eē. ¶ Læſæ. ſ. diſciplie militaris. ¶ P. rutiliꝰ cōſul eo bello qđ cū fugitiuis. i. ſuis: quoꝝ dux: & auct. fuit eunꝰ. nā dū is cū cæteris ſuis īergaſtuľ teneret̄ & hītu corpis: & viribus ꝑſtās ſub ſimulatiōe ſyrre deæ eos ad libertatē cōparādā adortās in vnū cōtraxit ad nūeꝝ. lx. mil. Hoc āt vt nūine quodā īſtictꝰ faceř videret̄: nucē enucleatā ſulphuř ſtipatā: & igne ī os ſumebat. & īter verba q̄ſi flāmā amitteř videbat̄: multi īmpatores Ro. cōtra hos miſſi cū exercitibꝰ deleti ſunt. Tādē. M. Perpēa eos apud ætnā lōga obſidione ꝑſſos fame confecit. ¶ Taurōinitanā. arcē Taurōinio mōs ē ſiciliæ: & ſupra illū ciuitas q̄ Ro. Coloniā eē dixit Ptolemæus. At ſtrabo vrbē nō mōtē eſſe oñdit li. vii. ī deſcriptione ſiciliæ cū dicit. Vrbes vero extāt ad latus euripum efficiens primum Meſana: deinde Taurōinium: & Cathana: & ſyracuſæ &c. Colōiā āt romanā fuiſſe alio loco oñdit eodē li. vbi dicit: Ciuitas autem frequentiores hēt: accolas q̄ cathana. nā & hītatores admiſit Ro. plurimos: pautiores āt q̄ vtraq; habet taurōiniū. fuiſſe vero occupatā a fugitiuis alibi oſtendit his verbis. Eunus cū fugitiuis obſidione ꝑſſus: illā. ſ. ætnā: de qua loq̄t̄: ꝑcipuis affecit cladibꝰ: vixq; tādē a Roma.

Tauro miniū.

euulſi ſunt. eadē mala perpeſſi Cathanēſes: & tauromitani: aliiq; cōplures: & reliqua: iuxta taurominiū optimi piſces mulli capiebant̄ tpe romanoꝝ: vn̄ Iuue. Mullus erit dn̄o: quē miſit corſica: vel quē Taurominitanæ rupes. nā a Taurōinio Taurominitanus deducit̄. vn̄ Luc. Taurominitanā vincūt feruore Charybdim. ſicut a gadibꝰ gaditanꝰ. a drepano drepanitanꝰ.

NAm. C. Cocta. P. Aureliū. C. Cocta cōſul cū liparem æoliā inſulam obſideret: animaduertit: non recte tabernaculum captum eſſe: igitur cum ad reſtauranda auſpicia iturus eſſet. P. Aurelium ſanguine ſibi coniūctum obſidioni præfecit: qui cū negligentius milites in armis habuiſſet per eruptionem oppidani vallū incendio conſumpſerunt: & pene caſtra cæperunt: & ob hanc cauſam cōſul reuerſus: re cognita. P. Aureliū virgis cæſum inter pedites militare coegit.

QVintus ēt Ful. Flac. Frontinus li. iiii. Fuluius Flac. cenſor inqt Fuluiū fratrū ſuū: quia legionē: in qua tribunus militum erat: in iuſſu cōſulis dimiſerat a: ſenatu mouit. Senatu amouit. Duplex erat cēſoria nota in equites: aut. n. ſenatu mouebant̄ ſi erant inter ſenatores: aut equo publico priuabantur: ne videlicet ſtipendiū de publico daret̄.

ASCE. ¶ Induſtria repetita ꝑfecit: Rn̄ſio. Scilicet. i. ſcire licet qd ꝑfecerit: qa peperit crebras victorias: & multa trophea ex hoſte. ſ. iugurta: cuiꝰ videre tergū nō cōtigerat militi. ſ. Ro. ſub īperatore Ro. ambitioſo: videlicet Spurio Albino: q ambiēdo milites eis nimiū īdulſerat. Bn̄ ēt &c. Ordo eſt. Illi ēt affuerūt. i. auxilio fuerūt bn̄. i. cōueniēter diſciplinæ militari: q ꝑruptis vinculis neceſſitudinē. i. q nō pcētes ſuis neceſſariis: vt Torquatꝰ: q ī filiū aīaduertit: nō dubitauerūt exigere vltionē & vindictā leſæ. ſ. diſciplinæ: aut maieſtatis īperialis: cū ignōinīa domuū ſuaꝝ. i. ꝓpriaꝝ. Nā Publiꝰ Rutiliꝰ cōſul iuſſit eo bello: qđ geſſit ī ſicilia cū fugitiuis: hoc eſt cōtra fugitiuos: duce Euno. Q. Fabiū gn̄m ſuū. i. filiæ maritū: decedere ꝓuinciā. i. egredi ſicilia: qa amiſerat arcē taurominitanā: negligētia. ſ. ſua. ¶ Et. C. Cotta. Coegit Publiū Aureliū fuluiū pecuniolā. ſ. cognomēto: iūctū ſibi ſanguine. i. cōſanguineū quē trāſiturꝰ Meſanā. i. ad eā vrbē Siciliæ: ad repetēda auſpicia ꝑfecerat obſidioni lipitāæ: cæſum. i. pcuſſum virgis fungi mūere militiæ īter pedites: q. i. qa ager erat incēſus: & caſtra erāt pene. i. q̄ſi capta culpa eiꝰ. ¶ Quin. ēt Ful. &c. Affert tertiū exēplū eiuſdē ſeueritatis in neceſſarios ſuos dicēs. Qu. ēt Fuluiꝰ Flac. cēſor. i. cū eſſet cēſor: amouit ſenatu. i. ꝓ priuauit dignitate: & ordine ſenatorio. Fuluiū fratrē ſup. ſuū: auſum dimittere domū iniuſſu cōſulis cohortē legiōis. i. q erat.

nec ſingulas ptes apphēdit: ſed totā continuo, in ſtatū ſuū redegit. Protius nāq; Lixas e caſtris ſūmouit, cibūq; coctū uenalē ꝓpōi uetuit: ī agmīe nemīnē militū miſterio ſeruoꝝ, iumtorūq;, ut arma ſua, & alimta ipi ferrēt: uti paſſus ē. caſtroꝝ ſubinde locū mutauit. eadē, tāq̄ Iugurta ſp adeēt, uallo, foſſaq; aptiſſime cinxit. Quid ergo reſtituta cōtinētia? qd repetita induſtria ꝑfecit? Crebras. ſ. uictorias, & mľta trophea pepit ex eo hoſte: cuiꝰ tergū, ſub āmbitioſo ipatore, Ro. militi uidere non contigerat. Bene ēt illi diſciplīæ militari affuerūt: q neceſſitudinū ꝑruptis uīclis, ultionē, uīdictāq; læſæ, cū ignominia domuū ſuaꝝ exigere nō dubitauerūt. Nā. P. Rutiliꝰ COS. eo bello, qđ ī Sicilia cū fugitiuis geſſit. Q. Fabiū geneꝝ ſuū, qa negligētia, Tauromitanā arcē amiſerat ꝓuincia iuſſit decedere.

¶ De Cotta.

NAm. C. Cotta. P. Aureliū Pecūiolā, ſanguine ſibi iūctū: quē obſidiōi Liparitāæ ad auſpicia repetēda Meſſanā trāſiturꝰ ꝑfecerat uirgis cæſum, militiæ munere inter pedites fungi: coegit: quod eius culpa ager incenſus: & pene caſtra erant capta.

¶ De Quinto Fuluio.

QVintus etiam Fuluius Flaccus Cenſor Fuluium fratrem cohortem legionis, in qua

¶ Tribu. mi. Tribūi militū ꝑerāt milibꝰ hoīum: Primipilus ducētis: Cēturio q̄ttuor māipulis: māipulus vero prio. c. deide cōduplicatꝰ ducētoꝝ militū fuit: & dicti ſūt māipuli a faſciculis paleaꝝ: quos māipulos dicimꝰ nā adhuc paup. P. R. ꝓ vexil māipulos paleaꝝ ptica ſuſpēſos geſtař ſolebāt. vn̄ & māipularis miles dictꝰ ē. Qui. pertica geſtabāt ſuſpēſos acta māipľos. Vn̄ māipularis noīa miles hēt. Alii dn̄t cēturiōes tm̄ cētū militibꝰ ꝑfuiſſe: & īde nomē accepiſſe: q magis tenēdū ē pp noīs ſilitudinē: ꝑfecti cohortibꝰ: ꝑerāt cohors āt cōſtat ex q̄ngētis q̄nquagīta q̄nq; peditibꝰ: & lxvi. eq̄tibꝰ: turma ea. xxx. nā turma dicta ē quaſi terina: q ex vnaquaq; cēturia terdeni deligebāt̄: & fiebāt turmæ. legati legiōibꝰ ꝑerāt: legio āt ab eligēdo dř vt vult vege. de re mili. qa hoc vocabulū dſiderat eoꝝ fidē: atq; diligētiā: q milites ꝓbāt ex decē āt cohortibꝰ plēa legio cōficiebat̄: q̄ hēbat. vi. milia cētū peditū: eq̄tes ſeptigētos: & xxx. ſed ꝓ diuerſitate tpum variatꝰ ē nūerꝰ Tribūoꝝ militariū: vt hēt̄ ī digeſtis: offm̄ fuit milites ī caſtris cōtineř: ad exercitationē pduceř: claues portaꝝ ſuſcipe: vigilias īterdū circuiř: frumtatiōibꝰ cōmilitonū īntereſſe frumētū ꝓbeř mēſuř fraudē cohibeř delicta ſm ſuā auctoritatē his modis caſtigař: pricipiis freq̄nt̄ īntereſſe: q̄relas cōmilitonū audiř: valitudīarios īſpiceř: offm̄ regētis exercitū n̄ tm̄ ī dāda: ſed ēt cōſeruāda diſciplīa cōſiſteř. ¶ Lipitāæ lipe vna ex īſuľ æoliis: cuiꝰ ſoli. vna cū reliq̄s mētionē facit & oēs ſuo noīe deſcribit. ſūt. n. ſeptē. Ver. de lipe īſula. Sicāiū iuxta latꝰ æoliāq;: erigit̄ liparē: fumātibꝰ ardua ſaxis: & a lipe lipitāus. vt hoc loco: & lipareꝰ dř. Iuue: Brachia vulcāus liparæa nigra taberna. ¶ F. Flac. Hoc factū ē bello ſeruili: qđ ī ſicilia geſtū ē. Tā di. ex. Excuſat ſe quodāmō Vale. q exēpla rei militaris breuiter nimiū narrauerit: q ſe dicit n̄ fuiſſe factuꝝ. niſi multa alia ſe offerrent: q maiora ſunt. ¶ Gn̄is. familiæ. ſicut Ful q ſrēm ſeatu amouit. ¶ Imaginū: maioꝝ ſplēdor: & virtꝰ ac egregia facinora poſteroꝝ īagines dicebant̄: iō āt dicebāt̄ īagies: qa poſteri cogitatiōe reꝝ eaꝝ: q ꝑclař geſtæ fuerāt a maioribꝰ: ad virtutē incēdebant̄: vt illas imitarent̄: & reuera ēt imagines: & ſtatuas erigere ſolebāt: vt poſteri ītuētas eas ipa cogitatiōe viroꝝ excellētiū ad virtutē accēderēt̄. ¶ Cōiōi. cōi vnctiōi. n̄ ſicut fecit coacta: q pecuniolā ſanguīe ſibi cōiūctū ex eq̄te peditē fecit. ¶ Supciliū. auſteritas ſeueritas a ꝑcedēte: qđ ſeq̄t̄: nā ī ſupcilioꝝ toruo motu q̄dā triſtitia: & ſeueritas oſtendit̄. ¶ Diſt. minari: vel exercere. & eſt trāſlatio a gladiatoribꝰ: q gladiū ī cōcertatorē ſuū nudant. ¶ Dent̄ h̄: Si inquit ciuitates: que rex potitæ ſunt: ſingulæ vnum aliqđ eorū exemploꝝ hērent: q̄ oſtēdimus: tn̄ abūde viderentur diſciplina militarē obſeruaſſe. ¶ Tamen. q̄uis ſingula. ſingulæ ciuitates exēpla habebant. ¶ Gloria. qa gloriari poſſit in ipſis ciuitatibus diſciplinā fuiſſe ſeruatā. ¶ Gn̄e. ſ. cuiuſlibet virtutis. ¶ Proprio ſanguine. ſ. filiorū. ¶ Spe. q victores extiterunt. ¶ Priuatim. i. q eorū filii virgis ceſi: & ſecuri pcuſſi ſunt. inq̄t q̄tū ad rēp. ſpecioſe q̄tū ad priuatā lugebres pp mortē filiorum. ¶ Gratul. q victores euaſerint. ¶ Lugēdi q filios amiſerint. ¶ Igit̄ ego. Ergo qa res magna fuit: ac prope incredibilis: teſte Liuio: q dixit hoc apud poſteros plus admirationis hītuꝝ q̄ fidei. dicit ergo vereor: ne virtuti vřæ non ptē relationē adhibeā. igit̄: qa illi incerti erant: fungerent̄ offō gratulādi: an lugēdi: pari rōne cū illis ego quoq; dubito. ¶ Tu nā. p. Ab hac opiniōe diſſentit Li. dicit. n. non duos fuiſſe: q filios occidiſſe iuſſerunt: ſed vnū nec poſthumiū: ſed Maniliū torquatū: hoc āt in cōiectură adducit: cur Māilius nō poſthumius exiſtimandꝰ ſit: q filiū virgis cædi: & ſecuri pcuti iuſſit. q Manliana: nō poſtūiana īpia ſunt appellata. nā in cōſuetudinē vēit vt cū aliq̄s nimia ſeueritate vteret̄ diceret̄. en Māilianū impiū quē crudelitatis titulū poſthūiꝰ prior occupaturꝰ fuit. nā mľtis añ ānis poſthūiꝰ fuit q̄ Manliꝰ. Sed de hac re n̄ nihil dubitař vř Liui. qa nōnulli ſic tradideř ſcriptores duos. ſ. fuiſſe: q filios occidi iuſſerīt. ſed exiſtiař ſe dicit ſcriptores: q poſtūii fuerat aſcripſiſſe Torquato: vel contra potius. & quia nōnulli hiſtorici ita retulerunt: ſe quoq; tacitum ꝑterire noluiſſe.

Superci lium.

Manlii seueritas in filium.

Trib. militū erat: ī iuſſu cōſulis domū dimitteř auſū ſēatu amouit. tā digna exēpla, tā breuiter, niſi maiorībꝰ urgerer, nō referēt̄. Quid. n. tā difficile factu, quā copulatæ ſocietati gn̄is, & imaginū, deformē patriā reditū īdiçere? aut cōuniōi noīs, ac familiæ, ueteris ꝓpiq̄tatis ſerie cohærēti, uirgaꝝ cōtumelioſa uerbera adhibeř? aut cēſoriū ſupciliū aduerſꝰ fraternā charitatē diſtrīgeř? Dēt̄ hæc ſingula q̄uis claris ciuitatibꝰ: abūde tn̄ gl̄ia diſciplīæ militaris inſtructæ uidebūt̄. De Poſthūio Tiburto, &. T. M. Tor.

AT nřa urbs, q̄ oī gn̄e mirificoꝝ exēploꝝ totū orbē terraꝝ repleuit: īpatoꝝ ꝓprio ſāguīe manātes ſecures: ne turbato militiæ ordine uindicta deeēt: e caſtris publice ſpecioſas: priuat in lugubres duplici uultu recipit: incerta gratulādi prius, an lugēdi offō fungeret̄. Igit̄ ego quoq; hæſitāte aīo uos belli caꝝ reꝝ ſeueriſſimi cuſtodes: poſthumi Tiburte. & Māli Torq̄te mēoria, ac relatiōe cōplector. qa aīaduerto fore: ut pōdeř laudis, q̄ meruiſtis: obrutꝰ, magis ībecillitatē ingēii mei detegā: q̄ ueſtrā uirtutē, ſicut par eſt, repſentē. Tu nanq; Poſthumi Dictator,

ASCE. ¶ Tribunus mi. Tā digna. ſ. memoratu: exēpla nō referrent̄ ſup. a me tā breuiter. i. tā paucis verbis: niſi vrgerer maioribꝰ. ſ. exēplis. Eni ꝓ qa qd eſt tā difficile factu. i. vt fiat: q̄ īdicere ſocietati gn̄is: & imaginū. i. ſtēmatū. copulatæ. i. cōiūctæ reditū in pr̄iā: vt fecit Rutiliꝰ. đformē. i. turpē: ac adhibeř cōmuniōis noīs: aūt coherēti. i. ei: q coherebat familiæ. i. ad familiā: ſerie. i. ordinata deductiōe veteris ꝓpinq̄tatis: cōtūelioſa verbera virgaꝝ. Vt fecit cota aut diſtīgeř. i. denudare & vibrare ſupciliū cēſoriū. i. ſeueritatē cēſoriā aduerſus charitatē fr̄nā. Vt fecit. Qu. Ful. q. d. nihil. Vn̄ addit. Dent̄ hæc. ſ. dicta exēpla. ſingľa ciuitatibꝰ: q̄uis. i. q̄tūuis claris tn̄ videbunt̄ īſtructæ gľia diſciplīæ militaris. q. d. Qua ergo gľia inſtructa diceř Ro. q̄ hæc oīa hēt? Vn̄ addit. Ad vrbs nřa. i. Ro. ciuitas. ¶ Quæ reple. totū orbē terraꝝ oī gn̄e exēploꝝ. mirificoꝝ. i. mirabiliū factorū: recepit ſecures impatoꝝ manātes ſanguine ꝓprio: qa ab eis genito: ne vindicta deeſſet: ordīe militiæ turbato: recepit dico duplici. i. ambiguo vultu: qa ſpecioſas publice. i. q̄tū ad rēp. & lugubres ꝑuatim. i. q̄tū ad ipoꝝ impatoꝝ: q ī filios aīaduerterūt dolorē: recepit inq̄ incerta: an fungeret̄ prius offō gratulādi pp bonū publicū: an lugēdi pp dolorē priuatū. ¶ Igit̄ qa ſupra fidē vř ꝓ cōſeruāda diſciplīa militari ī filios aīaduertiſſe. Ego quoq; (inq̄t author) o poſthūi tyburte: & o Māli Torquate ſeueriſſimi cuſtodes reꝝ bellicaꝝ: cōplector vos mēoria. i. ī mēte: ac relatiōe. i. recitatiōe ī ſcripto verba repreſentate: aīo heſitāte. i. ambiguo: & dubio. Quia ego aīaduerto. i. aīo conſidero: fore. i. futuꝝ eſſe vt ego obrutus. i. obꝑſſus pondeř. i. mole laudis: q̄ meruiſtis: detegā. i. apiā & oñdā magis ībecillitatē īgēii mei: qua repſentē. ſ. legētibus aut audientibꝰ relationē hāc. Nāq; tu o (poſthumi dictator. i. cum eſſes dictator.

THE. ¶ LVGendi: Vetuſti codices hn̄t alloq̄ndi: qđ non diſplicet. Alloqui interdum ſolari ſignificat. inde Catulus. Qua ſolatus es allocutione: & infra paululum quodlibet allocutionis.

OLIV. ¶ POSTVMIVM filiū. Hoc fuit teſte Gn. anno ab vrbe cōdita. cccxxii. bello fidenati. ¶ Penetraliū ſacroꝝ. mos erat antiqtus: vt domeſticis ſacris: ex filiis maiores natu ꝑficerent. ¶ Propagādā: amplificādā: trāſlatio ſumpta a vitib⁹. nā ꝓpagari dicunt vites: cū ab arbore ſub terrā flagella deducunt. ¶ Cuius īfantiæ blādimēta: Hæc oīa deſcribit: q̄ pater in educatione filii facere ſolet: vt rē ante oculos pōat. ¶ Armis. vt iā adultus arma tractare diſceret. ¶ Sāctū. reſpectu patris: q pietatē pīnā ſanctā hēbat. ¶ Fortē: qa fortis bellator erat. Itē ſanctū moribus: fortē viribus. multa in vnū cōgerit Valerius: quoꝝ cogitatiōe: & reſpectu pr̄a filii cedæ deterreri potuerat: vt maiorū fortitudinē animi in poſthumio fuiſſe oſtēdat: qa poſt habuit: vt diſciplinā militarē ſeruaret incorruptā. ¶ Amātē tui pariter: & patriæ: pietate q̄ parētibus pariter: & pr̄ie debemus. ¶ Præſidio. vbi eum locaueras cum cohorte ſua ſponte egreſſus eſt: vt manus cū hoſtibus confereret. ¶ Progreſſus: qa a ꝑſidio in pallantes: & incōpoſitos hoſtes ꝓceſſerat: eoſq; fuderat. ¶ Et ad hoc peragēdū impium. potuiſti inquit impare lictoribus: vt lege agerent: nā cū magiſtratus de nocētib⁹ ſuppliciū ſumerēt: lictorib⁹ dicere ſolebāt. age: lege. ¶ Nā oculos. Dixi te hoc tā crudele īpio in filios: vocē tua exeq potuiſſe. nā te vultū auerſum a tāta ſupplicii fœditate habuiſſe certe ſcio. ¶ Ingēs animi. Opus animi erat ſuppliciū: quo filiū affici. ¶ Tu itē mālī torquate: Id fuit Volſcorū: equorūq; bello: vt vult Liuius. Gellius vero dicit. tū hoſtes erāt ſidenates: ſed hoc qđ ſequit̄ fuit bello latino. Cato tñ apud Salu. in oratione cōtra coniuratos dicit: hoc fuiſſe bello Gallico. & appellat hūc Aulū Manliū Torq̄tū. Huic Torquato poſt cædē filii in patriā cū victoria redeunti. nēo iunioꝝ ꝓceſſit obuiā. fuit āt patribus carus: iuuenib⁹: & tūc & ſemp inuiſus: ſicut in cap. de ira & odio dicemus. vbi hæc hiſtoria pleni⁹ tractabitur. ¶ Satius eſſet iudicans: exēplo filii tui ſtatuere: vt poſtea alii diſciplinam militarem non violarent.

Aulum Poſtumiū, quē ad generis, penetraliumq; ſacrorū ſucceſſionem propagādam genueras: cuius infantiæ blandimēta, ſinu, atq; oſculis foueras: quē puerum literis: quem iuuenem armis inſtruxeras: ſanctum, fortem, amantem tui, pariter ac patriæ: quia non tuo iuſſu, ſed ſua ſponte, præſidio progreſſus hoſtes fuderat: uictorē ſecuri feriri iuſſiſti. & ad hoc imperium peragendum, paternæ uocis miniſterio ſufficere ualuiſti. nam oculos tuos, certum ſcio, clariſſima in luce tenebris offuſos, ingens opus animi intueri nequiuiſſe. Tu item Manli Toruate latino bello COS. filium, quod prouocatus a Geminio Metio duce Thuſculanorum ad dimicandum te ignaro deſcenderat: glorioſam uictoriam, & ſpecioſa ſpolia referentem, abripi a lictore, & in modum hoſtiæ mactari iuſſiſti. ſatius eſſe iudicans, patrem forti filio, quam patriam militari diſciplina carere.

¶ De Lucio Quintio Cincinnato.

Age quāto ſpiritu putam⁹ uſum. L. Quintiū Cincinnatū Dictatorē eo tpe, quo deuictis.

Quin. Cincinatus. Age q̄to. Lu. Quintiū ceicinatū. de hoc viro dicemus in ca. de moderatione: & pauptate: qđ vero ad diſciplinā militarē ptinet: cū parua ſtatis agris ſubito equorū: & volſcorū incurſu. alter cōſulū. L. Minutius ad vltionē miſſus eſſet: illi neq; fortuna neq; vis animi in ea re gerenda fuit: nā cū apud procul ab hoſte caſtra poſuiſſet: nulla clade accepta pauidus inter caſtra ſe continebant: qđ vbi ſenſere hoſtes ex metu alieno creuit audatia: & primo caſtra expugnare adorti: cum non ſuccederet: ad obſidionem conuerſi munitionibus circundāt: qđ vbi Romā perlatum eſt obſideri. ſ. conſulem: & exercitū tantus pauor: & trepidatio vrbē inceſſit: vt dictatorū q̄ primū dici placeret: dictuſq; eſt conſenſu oīum. L. Quintius Ceicinatus: q tum erat in agris: & ruſtico inhians operi: audito patriæ ſtatu: & honorē: & laborē piū pio animo ſuſcepit. profectuſq; confeſtim: ſcripto exercitu: oībus vltro nomina dantibus ſpe certa ſub tali duce vincendi: diſpoſito reꝝ ſtatu die ꝓxīo ſub noctē Roma egreſſus: alacritate mirabili: mediaq; nocte ad hoſtē perueniens. & conſulē: & exercitū obſidione liberauit: hoſtes: vt exprimeret tādē confeſſio: ſubacta: domitaq; eē gētē ſub iugum miſit: fiebat autē iugum ex tribus haſtis duabus humi defixis: ſuperq; eas vna tranſuerſa deligata. ſub hoc iugo dictator hoſtes veluti totidem boues miſit. Caſtris hoſtiū receptis: plenis oīum reꝝ (nudos. n. miſerat) ꝑdā oēm ſuo tm̄ militi dedit: conſularē exercitum: cōſulēq; ipſum increpās: carebis inq̄t ꝑdæ parte miles ex eo hoſte: cui ꝓpe ꝑdæ fuiſti: & tu. L. Minuti donec conſularē aīum incipias habere: legatus ſis: legionibus ꝑeris. ita ſe Minutius abdicat conſulatu iuſſuſq; ad exercitū manet. ſed adeo tum imperio meliori aīo manſuete obedientes erat vt beneficii magis q̄ ignominiæ hic exercitus memor: & coronam auream dictatori libræ pondo decreuerit: & proficientem eum patronum ſalutauerit.

Piſones a numa

ASCE. ¶ IVSSISTI Aulū poſthumium. ſ. filiū tuū: quē genueras ad ſucceſſionē generis. i. ꝓgeniei: qa pater quodāmodo in filio viuit: & ad ſucceſſionem ſacrorum penetraliū. i. maxime familiarium: q̄ penatibus a patrefamilias fiebant: vnde Aulus iſte: quia primogenitus patri ſucceſſurus erat: ꝓpagandā. i. per ꝓpagationē cōtinuandā: Cuius. ſ. poſthumi filii tui blandimēta infantie. i. quē infantē blandientē tu fauores. i. molliter educaueras: ſinu. i. in cōplexu brachiorū: & oſculis. i. in complexu paterno: quē puerū. i. cum eſſet puer: tu inſtruxeras. i. ornaueras: & erudieras litteris: & quē iuuenē. i. cum eſſet in iuuenta ætate: tu inſtruxeras armis. i. peritia militari: entem: aut vt vulgarius dicam exiſtentem ſanctū. i. incorruptū: fortem: & amantē pariter tui: ac patriæ: iuſſiſti inq̄ eum victorem. ſ. hoſtiū: feriri vt feriat̄ collum eius: ſecuri. i. ferreo inſtrumento: quo ſontium colla ſecantur: qa ipſe progreſſus ꝑſidio. i. extra caſtra non tuo iuſſu. i. impio: ſed ſua ſponte. i. ꝓpria authoritate fuderat hoſtes. ſ. fideantes. Et tu valu ſti ſufficere. i. ſatis eſſe miniſterio vocis paternæ. i. mandato vocali: iubendo lictoribus: vt eū ſecuti feriant. ¶ Ad hoc imperiū. ſ. de nece filii: pagendū: nā ſcio certū. i. certe aut ut rem certā: aut ſcio certo oculos tuos offuſos tenebris. i. caligine: mœrore nimio in luce clariſſima. ſ. aut mentis: qa rectiſſime pro patria ſenſit: aut diei: nequiſſe intueri ingens. i. excellēs opus animi. Itē. i. cōſimiliter. Tu o Manli Torquate cōſul latino bello: iuſſiſti filium. ſ. tuū referentē. ſ. ex hoſte glorioſam victoriā: & ſpecioſa ſpolia: qa cæſo ꝑuocatore: abripi. ſ. a cōplexu militum quibus chariſſimus erat: a lictore. i. miniſterio littoris: & mactari in modū hoſtie: q. i. qa ipſe prouocatus. ſ. ad certamē a Geminio Mætio duce Tuſ. deſcēderat ad dimicandum. ſ. cum hoſte te ignaro: imo plus q̄ ignaro: quia prohibuerat quēq̄ ſe abſente in hoſtem moliri iuſſiſti inq̄ iudicans eſſe ſatius. i. eligibilius: & melius: patrem: videlicet teipſum: carere filio forti: q̄ patriam. ſ. Romam carere diſciplina militari. ¶ Age quanto &c. Recitat ſimul exemplū ſeruate a Quin. Cincinato: & neglectæ diſciplinæ militaris a Lucio. M. dicens. Age ad hortandi vox: quanto ſpiritu putamus Luciū. Qu. Cincinatum dictatorem: vſum eo tempore.

Equiculis, & ſub iugum miſſis. L. Minutium conſulatum deponere coegit: quod caſtra eius hoſtes iidem obſederant. indignum enim maximo imperio credidit: quem non ſua uirtus: ſed foſſa, uallūq; tutum præſtiterat, cuiq; uerecundiæ non fuerat: arma romana metu trepida, clauſis portis contineri. ergo imperioſiſſimi. XII. faſces, penes quos, ſenatus, & equeſtris ordinis, & uniuerſæ plebis ſummū decus erat, quorumq; nutu Latium, ac totius Italiæ uires regebantur contuſi, atq; fracti, dictatoriæ ſe animaduerſioni ſubſtrauerunt. Ac ne in ulta foret gloria militaris: COS. delicti omnis uindex punitus eſt. His (ut ita dicam) piaculis, Mars imperii noſtri pater: ubi aliqua ex parte a tuis auſpiciis degeneratū erat: numē tuum propitiabatur. nota affinium, & cognatorum, & fratruu, filiorumq; ſtrage, ignominioſa conſulum eiuratione.

¶ De Papirio.

Eiuſdem ordinis quod ſequitur Papirius Dictator, cū aduerſus imperiū ei⁹. Q. Fabius Rutilianus magiſter equitum exercitum

OLIV. ¶ AEQVICVLIS. populis: q ſunt aut procul a Roma. ¶ Indignū enim putabat illū nō eē impio dignū: q ſe: exercituq; ſuū non virtute: ſed vallo: foſſaq; tutatus eēt. ¶ Arma Romana. q ſemp victricia fuerūt. ¶ Ergo impioſiſſimi. xii. faſces. Nūc extollit cōſulatū: ut maiorē ēt pœnam oſtēderet: q nec illis qdem dictator pepercit: q ſummū imperiū gerebat. ¶ Nutu. nā quāto maiorē vim: & poteſtatē conſulatus oſtēdit: tanto eius magis oſtēdit ſeueritatē dictatoris. ¶ Decus. ornamētū: nā in conſulatu ſenatus maieſtas continebat̄. ¶ Nutu impio & iuſſu: nā oēs Romani ordines ſub impio dictatoris erāt: poterat eni: & plebi: & ſenatui: & equeſtri ordini imperare qcqd voluiſſet dictator. ¶ Ad ne leſa. ne res militaris foret inulta. q aliorū delicta punire cōſueuit: ipſe punitus ē. ¶ His: vt ita dicā: piaculis. Cōuertit ſermonē ſuū ad martē Valerius: & ē apoſtrophe dicens: o Mars ideo fuere impatores romāi adeo ſeueri: vt numē tuū his pœnis placarent: ſiqd cōtra te fuiſſet admiſſum. ¶ Piaculis. pœnis. nā piaculū ſignificat pœnā: remediū: delictū: mortem deniq; ipſam: ergo piaculis: expiationibus. ¶ Paternam. a Marte originem ſumpſiſſe dicuntur Romulus: & Remus. ¶ Degeneratū. peccatum: & delictū aliquid cōmiſſum eſſet. nā degenerare eſt a genere exire: vel ab aliqua re alienū eē. ¶ Nota ignominioſa. ¶ Eiuratione: priuatione. nam eiurare eſt extra ius facere: quēadmodum dicimus exaugurare extra augurium facere. ſicut eiurare cōtra ius: vel extra ius facere: ergo iuratione: abdicatione. nā cū conſulatum ineunt in rēp. iurāt: cū deponūt. eo iureiurando ſoluuntur. Piaculū.

Eiuſdem ordinis Papirius dictator. Frontinus li. iiii. L. Papirius curſor dictator Fabium Rutiliū magiſtrum equitum: q aduerſum edictum eius quāuis proſpere pugnauerat: virgis popoſcit cædi: ſecuri percuſſurus: nec contentione: aut ꝓcibus militum conceſſit animaduerſionem. eumq; profugientē Romā proſecutus eſt: nec ibi quidem remiſſo prius ſupplicii metu: q̄ ad genua eius & Fabius cum patre prouolueretur: & pariter ſenatus & populus rogarent. Liuius vero multo prolixius ſcribit hiſtoriā. Fuit hoc bello ſannitico: cui cū L. Furius Camillus cōſul ꝑeſſet morbo implicitus dictatorem dixit Papirium Curſorem. qui ſibi Quin. Fabium Rutilianum magiſtrum equitū dixit: qbus in caſtra profectis. paulo poſt dictator in vrbē ad auſpiciū petendum acceſſitur. impat magiſtro equitū: vt ſeſe loco teneret: nec abſcente ſe cum hoſte confligeret. Fabius cum poſt profectionem dictatoris per exploratores comperiſſet perinde omnia ſoluta apud hoſtes: ac ſi nemo Romanus in ſamnio eſſet ſeu ferox adoleſcens indignitate accenſus: q omnia in dictarorem viderentur repoſita eſſe: ſeu occaſione bene gerendæ rei ductus: exercitu inſtructo paratoq; profectus ad hoſtes conflixit. Ea fortuna pugnæ fuit: vt nihil relictum ſit quo ſi affuiſſet dictator res melius geri potuerit: non enim dux militi: nec miles duci defuit: viginti milia hoſtium ea pugna cæſa dicuntur: Quod vbi Romæ cognitum eſt: dictator incenſus ita redit in caſtra: Fabium acciri iubet: ſpoliariq;: vt de illo ſumeret ſupplicium: milites reiectis lictoribus Fabium tutantur: iamq; ſeditio maxima apparebat. nox eam diremit: Fabius interea Romam profugit: & auctore patre apud ſenatū de iniuria dictatoris conqueritur. Demum ſuperueniente dictatore: tribunorum omnium: ac Populi Ro. fidem implorat: qua nihil ſibi proficiente: fluctuabat eius vita: niſi q populus ad præces: & obteſtationem conuerſus. vt ſibi pœnā magiſtri equitum dictator remitteret. Tribuni quoq; inclinatam rem in præces ſubſecuti orare dictatorem inſiſtunt: vt veniā errori humano: veniam adoleſcentiæ Quin. Fubii Rutiliani daret. ſatis eum penarum dediſſe. iam ipſe adoleſcens: iam pater. M. Fabius contentionis obliti: procumbere ad genua: & iram depræcari dictatoris: Tunc dictator ſilentio facto: bene habet qrites. vicit diſciplina militaris: vicit impii maieſtas: non noxæ eximit̄ Quin. Fabius: qui contra edictū impatoris pugnauit. ſed noxæ damnatus donatur. P. R. donatur tribunitiæ poteſtati ꝑcarium: non iuſtum auxiliū ferenti. ¶ De gente Papiria. Ci. epiſtolarū familiarū lib. ix. epiſtola ad Petū. Tandē inquit inſanire tibi videris ita inq̄t. ſed tamen mi Pater: quid tibi venit in mentem? negaret Papiriū quemquā niſi plæbeiū fuiſſe nunq̄? fuerunt. n. patricii minorū gentiū: quorū princeps. L. Papirius. M. Vigilanus: q conſul cum. L. Sempronio Atratino fuit cum ante cenſor cum eodē fuiſſet: ānis poſt Romā conditam trecentis. xii. ſed cū papiſii dicebantur poſt hunc. xiii. fuerunt ſela curuli ante Luci. papirium craſſum: qui primum papiſius vocari deſitus eſt. is dictator cum Luci papirio Curſore magiſtro equitū factus eſt annis poſt Romā conditā trecentis. xv. & quadriēnio poſt conſul cum duellio hunc ſecutus eſt papirius curſor homo valde honoratus. Papiriorū gens.

Papirii ſeueritas.

ASCE. ¶ QVO Equlis populis illis italiæ deuictis: & miſſis ſub iugū coegit Luciū. M. depōere cōſulatū: q iidē hoſtes. ſ. Equiculi: obſederāt caſtra eius videlicet Minutii añ aductū dictatoris. n. ꝓ qa. Cincinatus ſup. credidit ſup. eū videlicet Minutiū (quē non virtus ſua: ſed foſſa & vallū ꝑſtiterat tutū. ſ. ab hoſte: cuiq;. i. & cui nō fuerat verecūdia. i. q non erubuerat: arma romana trepida. i. armatos Ro. trepidantes metu. i. ꝑ timore: cōtineri portis. ſ. caſtroꝝ clauſis) īdīgnū maxīo īpio: videlicet cōſulari in Ro. Ergo qa dictator ita cēſuit: duodecim faſces. ſ. virgaꝝ cū ſecuri: impioſiſſimi. i. maximi impii īdices penes quos erat ſummū decus. i. ornamentum ſenatus: & ordinis: equeſtris: & vniuerſæ plebis (in tot. n. & ordines populus Ro. diſtinctus erat). ¶ Et quorum nutu. i. eis ornati voluntate: vel ſigno capitis indicata: latium. i. nobiliſſima illa pars italiæ hac vires totius italiæ regebantur: cōtuſi atq; fracti. ſ. a dictatoria ptāte ſubſtrauerūt ſe: aīaduerſioni. i. cōſideratæ: & ordinatæ punitioni: dictatoriæ. i. Cincinati dictatoris: ac ne gloria cōſularis foret multa. i. ſine vltiōe læſa: conſul vindex omnis delicti. i. penes quem

eſt omne delictũ alioꝝ punire:punitus eſt.ſ.a dictatore.O Mars pater imperii nři.i.Roma.qa primi regis př habitus eſt:vbi i.poſtq̃ degeneratũ erat.i.minus generoſe agendo diſceſſerat:a tuis auſpiciis.i.p̃claris inceptis:numẽ tuũ.i.diuina maieſtas tua q̃ nutu:q̃ vis facis ꝓpitiabat̃.i.placabat̃:his.i.hmõi(vt ita dicã.i.ſi modo liceat ſic dicere)piaculis.i.p̃iationib⁹:& purgationib⁹ delicti.Videlicet nota.ſ.iſamiæ affiniũ:qua Rutilius notauit.Qu.Fabiũ geneꝝ ſuũ:cognatoꝝ:qua Cotta pecuniolã diffamauit:& fratrũ:qua Flaccus cẽſor Fuluiũ fratrẽ iſignẽ reddidit:& ſtrage filioꝝ.ſ.Poſthumii & Manlii:& eiuratione.i.ex authoramẽto ac priuatiõe ſacramẽti:qđ Milites impatori exhibebãt:ignominioſa:qa poſſet eẽ honeſta: vt ſi ob valitudinẽ aut vulnera accepta:aut religionẽ aliquã qs ſe magratu abdicarit:cõſulũ.ſ.Minutii:ſed ad rẽ extollẽdã de ſingulis p̃terq̃ de fillis(cũ tñ ab aliis ẽt vn⁹ cẽſeat̃)pluratiue loqt̃.❡Eiuſdẽ ordis.Affert alteri⁹ dictatoris i cõſimili ſeueritate exẽplũ dicẽs.Id ſup.qđ ſeqt̃ eſt ſup.eiuſdẽ ordis.ſ.dictatorii.Nã ſup.papiri⁹ dictator quũ.Qu.Fab.Rutilian⁹:magiſter eqtũ.& ita ſcđs a dictatore in exercitu:ſicẽ comeſtabilis olim ſcđs ab rege fuit:eduxiſſet aduerſus.i.cõtra iperiũ ei⁹.ſ.papirii exercitũ.ſ.Romanũ.

OLIV. ❡NEQ VE virtute:qa vicerat.❡Neq̃ ſucceſſu:qa felix fuerat.❡Nobilitate:qa patricius erat de fabia gẽte.❡O ſpectaculũ.exaggerat rem iſtã.Cruore.renouatione vulneꝝ:q̃ ab hoſtib⁹ acceperat:nõdũ cicatrices ſanatæ erãt.❡Vulneꝝ q̃ nondũ obductæ erãt.❡Nodoſis ictibus.ſ.virgaꝝ.❡Dedit.occaſionẽ fugiẽdi.❡Diſpẽdio pœnæ.nõ q̃ ita putaret:ſed qa rogauerãt milites:vt punitionem illã in ſequentẽ diẽ differret Papirius.qđ vbi factũ eſt:nocte Fabius in vrbẽ cõfugit.❡Poſt dictaturã:tertiũq̃ cõſulatũ:qa Fabius pater eius:q & dictator:& cõſul fuerat:coactus ad auxiliũ populi cõfugere:atq̃ illius opẽ iplorare.Vniuerſus.Quia vniuerſus.P.R.Papiriũ ſupplex rogabat:vt eũ ſibi cõdonaret:hæc papirii ſeueritas ſic totius exercitus animũ a dictatore auertit.vt ꝓximo cum Samnitibus prælio:hoſtes debellari potuerint niſi milites duci ſuo gloriã inuidentes:vincere noluiſſent.

LVcius quoq̃ calpurnius.Hoc quoq̃ fuit bello fugitiuo:qđ in Sicilia geſtũ eſt.cũ.L.Calpurnius ꝓuĩciã obtineret:& bellũ aduerſus eos gereret.Titius.q p̃fectus erat eqtũ:in inſidias cecidit fugitiuoꝝ & cũ vndiq̃ circũuentus euadere nullo mõ poſſet: illis arma tradidit.ipſe vero cũ eqtibus euaſit.Conſul Calp.q̃ cõtra diſciplinã militarẽ feciſſet:vt q arma haberet.his depoſitis in poteſtatẽ hoſtiũ veniret: ipſum hac pœna mulctauit:vt ſciſſa lacinia togæ:pedibuſq̃ nudis in cõſpectu vigilũ ſtaret iter principes:quoſq̃ illud p̃ſidiũ mitteretur.hoc ẽt Frõtinus affirmat lib.iiii.c.i.Dicit.n.L.Piſo.C.Ticiũ p̃fectu cohortis:q̃ loco fugitiuis ceſſerat cincio togæ p̃ciſo:ſoluta tunica:nudis pedib⁹ in p̃ncipiis quotidie ſtaret dũ vigiles venirẽt:iuſſit cõuiuiis:& balneo abſtinere.Piſonũ domus a Numa Põpilio duxit originẽ:teſte Horatio i poetria:vbi loqt̃ ad Piſone.Vos o Põpili⁹ ſanguis carmẽ rep̃hẽdite.❡Fugitiuoꝝ:Seruoꝝ:q bellũ in Siciliã mouerãt.❡A laciniis.a.ſine fimbris: quæ lacerãdo dictæ ſunt.

Piſones a numa.

ASCE. ❡IN aciẽ.i.p̃liũ(nõ q̃ acies ſit p̃liũ ſed qa hic pro p̃lio accipit̃.niſi ſit in aciẽ hoſtilẽ)q̃q̃ ſup.Rutilianus redierat in caſtra Samnitibus fuſis & ita victis:tñ neq̃ motus.i.a ꝓpoſito reuocatus:virtute eius.ſ.Rutiliani:neq̃ ſucceſſu.i.ꝓſpera pugna:neq̃ nobilitate eius iuſſit virgas expediri.i.e faſcibus euolui:& iuſſit eũ.ſ.Rutilianũ nudari:vt virgis cederet:

in aciẽ eduxiſſet: quãquã fuſis Sannitibus in caſtra redierat:tamẽ neq̃ uirtute eius,neq̃ ſucceſſu,neq̃ nobilitate motus,uirgas expediri,,eũq̃ nudari iuſſit.O ſpectaculũ admirabile.& Rutilianus,& magiſter equitũ,& uictor,ſciſſa ueſte,ſpoliatoq̃ corpore,lictorũ ſe uerberibus lacerãdũ præbuit:ut in acie exceptorũ uulnerũ nodoſis ictib⁹ cruore renouato,uictoriaꝝ,quas modo ſpecioſiſſimas adeptus erat:titulos reſpergeret.p̃cibus deinde ſui exercitus,occaſionem Fabio confugiẽdi in urbem dedit:ubi fruſtra ſenatus auxiliũ implorauit.Nihilominus enim Papirius in exigẽda pœna perſeuerauit.itaq̃ coactus eſt pater eius,poſt Dictaturã,tertiũq̃ cõſulatũ,rẽ ad populũ deuocare,auxiliũq̃ Tri.plebis ſupplex ꝓ filio petere:neq̃ hac re ſeueritas.Papirii refrenari potuit.Cæterum,cũ ab uniuerſis ciuibus,ipſiſq̃ Tri.plebis rogaretur:teſtatus eſt,non pœnam illã ſe Fabio:ſed Po.Ro.& Tri.concedere poteſtati.

❡De.L.Calpurnio.

LVcius quoq̃ Calpurnius Piſo.COS.cũ in Sicilia bellũ aduerſus fugitiuos gereret:& Titius equitum præfectus,fugitiuoꝝ multudine hoſtium circonuentus,arma his tradidiſſet:his præfectum ignominiæ generibus affici iuſſit:eum toga laciniis abſciſſis amictum,diſtinctaq̃ tunica indutum,nudus pedibus a mane noctem uſq̃,

vnde exclamat author.O ſpectaculũ admirabile.Et.i.ſimul Rutilianus:vir nobiliſſim⁹:cui ob ſolũ nomẽ parcere debuerit & magiſter eqtũ:& ita p̃ſenti magiſtratu fungẽs:& victor:& ita ob rẽ paulo ante bene geſtã clarus veſte ſciſſa:& corpore ſpoliato.i.ignominioſe nudato:p̃buit ſe lacerãdũ verberib⁹ lictoꝝ:vt reſpergeret titulos victoriaꝝ:quas adeptus erat modo.i.paulo antea:ſpecioſiſſimas.i.honeſtiſſimas:reſpergeret dico cruore vulneꝝ exceptoꝝ in acie:renouato:nodoſis ictib⁹.ſ.virgaꝝ.Deinde Papirius dedit p̃cibus.i.ob p̃ces ſui exercit⁹:Fabio.ſ.Rutiliano:occaſionẽ cõfugiẽdi in vrbẽ:qa cũ iportuni ꝓco itercederẽt:& lictores ab ei⁹ cædere pellerẽt:ligatũq̃ ſaluerẽt:patefacto abitu:aut:vt alii volũt:p̃cib⁹ exercit⁹:vltõe i poſt crã dilata nocte:in vrbẽ ſe ꝓripuit:vbi iplorauit.i.plorãdo orauit auxiliũ ſenatus:fruſtra:qa ſenatus in dictatorẽ nil potuit.Enim ꝓ qa Papirius.ſ.dictator nihilomin⁹ p̃ſeuerauit in pœna.ſ.capitali exigẽda:qđ durũ erat in tali culpa:vñ ꝑ alluſionẽ dictum putẽ a marone pœnas cũ ſanguine poſcũt.Itaq̃.i.& ita př eius.ſ.Fabii.q ẽt Fabius dictus eſt coactus eſt poſt dictaturã:& tertiũ cõſulatũ.i.poſtq̃ ſummis honorib⁹ funct⁹ erat deuocare rẽ ad populũ.ſ.Romanũ:& petere ſupplex auxiliũ tribunoꝝ plebis ꝓ filio:neq̃ ſeueritas Papirii.ſ.dictatoris:potuit refrenari.i.cohiberi a p̃ſecutione vltionis:hac re.i.ſupplicitate tãti viri.Cæteꝝ.i.ſed:cũ rogaret̃ ab vniuerſis ciuib⁹.& tribunis plebis:teſtat⁹ eſt:ſe cõcedere.i.cõdonare illã pœnã:nõ Fab.ſed Populo Ro.& poteſtati tribunoꝝ.❡Lucis &c.Affert ſeueritatẽ Lucii Calpurnii in Titiũ eqtũ p̃fectũ ob neglectã diſciplinã militarẽ dicẽs Lucius quoq̃ Calpurnius ſeu(vt alii ſcribũt)Calpurnius Piſo.cõſul:cũ.i.qñ gereret bellũ in Sicilia aduerſus fugitiuos i.ſeruos:q a dñis fugerãt:& Titius p̃fectus eqtũ:circũuẽtus multitudine fugitiuoꝝ hoſtiũ.i.eoꝝ:q fugitiui:& hoſtes erãt:tradidiſſet his arma iuſſit p̃fectũ.ſ.Titiũ affici his generib⁹ ignominiæ.iuſſit ſup.eũ amictum toga abſiſſis laciniis.i.fimbriis:& indutũ tunica diſcincta.i.diſſoluta in ſignum ignauiæ:& molliciæ:adeſſe nudis pedibus a mane vſq̃ ad noctem.

❡PRINcipia.i.prima acie:donec militarent.❡Funditorum.genus eſt militiæ viliſſimum:de equitibus facti ſunt funditores qui fungis glandes in hoſtes torquebant.❡Alas ordinem:ſed ꝓprie alæ ſunt æquitũ:ſic dictæ:q̃ pedites tegant alaꝝ vice.❡Magnũ ꝓfecto dedecus.Decus imperatoris eſt ſeruare rẽ militarẽ.dedecus vero corrumpere.❡Decor:gloria:& ornamẽtũ.❡Q.m.Fecit.n.Piſo:vt qui ſe tã turpiter dediſſent:his tã ſordidis hominibus:qui erant cruce digni:vitã morte grauiorẽ ducerent.nã hæc ſupplicia:quæ ignominiæ plena erant:faciebãt vt mori maluiſſent.❡Seruili manu.fugitiuoꝝ ſeruorũ. OLIV.

ad principia per omne tempus militiæ ad eſſe.Interdixit etiam ei conuictum hominũ,uſumq̃ balneaꝝ:turmaſq̃ equitũ: quibus præfuerat,adẽptis equis in funditorũ alas tranſcripſit.magnũ profecto dedecus patriæ,magno Piſonis decore uindicatũ eſt.quoniã quidem id egit Piſo: ut qui cupiditate uitæ adducti,cruce digniſſimis fugitiuis trophæa de ſe ſtature cõceſſerãt,liberatiq̃ ſuæ ſeruili manu flagitioſum imponi iugum non erubuerant: amarum lucis uſum experirẽtur.mortẽq̃,q̃ effœminate timuerãt:uiriliter optarent.

❡De.Q.Metello.

NEc minus Piſonæ acriter.Q.Metellus:qui,cum apud Trebiam,res gereretur:collocatas a ſe i quadam ſtatione quinq̃ cohortes,atq̃ ex ea uiribus hoſtium depulſas,repetere eandem ſtationem eueſtigio iuſſit.non quod ſperaret ab iis amiſſum locum recuperari poſſe:ſed ut præteritæ culpam pugnæ,inſequentis certaminis manifeſto periculo puniret.edixit etiam,ut ſiquis ex his fugiens caſtra petiiſſet: pro hoſte interficeretur.qua ſeueritate cõpreſſi milites: corporibus fatigatis,& animis deſpatiõe uitæ íplicatis,loci tñ iniqtatẽ,multitudinẽq̃ hoſtiũ ſuparũt.hũanæ igit̃ imbecillitatis efficaciſſimũ duramtũ ẽ,Nec̃itas.

❡De.Q.Fabio.

IN eadem prouincia.Q.Fabius Max.ferociſſimæ gentis animos contundere,& debilitare cupiens,manſuetiſſimum ingenium ſuum ad tempus depoſita clementia,ſeuiore uti

NEc minus Piſone.Quin.Metellus frontinus li.iiii.cap.i.Quin.Metellus numidicus inqt: in hiſpania qnq̃ cohortes:quæ locũ amiſerant:teſtamẽtũ facere iuſſit:eas deinde ad locũ recuperandũ remiſit:minatus nõ niſi poſt victoriã receptuꝝ:cũ igit̃ inhiberent̃ facere teſtamẽtũ intelligebãt.niſi vincerent ſe morti deſtinatos eſſe:& hoc modo expreſſa eſt illis neceſſitas:vt pulſis hoſtibus locũ recuperarent: vnde fuerant deiecti.❡Quin.Metellus.Hic fuit ille.Quin.Metellus:q Iugurthã numidie regẽ primus dare terga:coegit:de quo multa Salu.❡Trebiã.hæc ciuitas eſt in celtiberia: q̃ pars eſt hiſpaniæ.❡Statione quædã:iuſſerat:qnq̃ cohortes locũ quẽdã ſeruare:ne caperet̃ ab hoſtibus.❡Manifeſto: qa volebat oẽs accidi:& pro ſcelere pœnã luere.❡Ac de.u.qa ſe in manifeſtius piculũ irruere videbant.ideo ferociores facti locũ receprunt.nihil.n.magis valet ad difficillima obtinẽda:q̃ deſperatio vitæ.vnde.❡Ver.Vna ſalus victis nullã ſperare ſalutẽ.Humanæ igit̃.Ex quo inqt cognoui põt neceſſitatẽ eẽ quæ homines imbeciles facit eẽ fortes.

Trebia ciuitas.

IN eadẽ.p.Fa.Ma.hic p̃erat eidẽ ꝓuĩciæ.i.Hiſpaniæ:q cũ totã pœne Romano ſubegiſſet imperio:oẽs qui ad hoſtes trãsfugerãt captos:præciſis manib⁹ dimiſit:q tã & ſi natura mãſuetioris eẽt ingenii:tñ vt cæteris terrorẽ incuteret:ne tale aliqd facere auderent:voluit illos amputatis manib⁹ exẽplo cæteris eſſe.Tantiſper Dum vindicaret diſciplinam militarem.

❡AD principia.i.primã ſtationẽ in acie: vt ab oibus aduenientib⁹ cõſpici poſſet:aut vt inermis hoſti obiiceret̃:ꝑ oẽ tẽpus militiæ.i.quo deinde militabat.Et ipſe interdixit ẽt ei:cõuictũ hoĩum.i.ne cũ aliquo conuiuiũ iniret.& vſum balbeaꝝ:(Ex hoc loco patet:interdico ẽt actũm rege cũ datiuo:nã ſm Vallã dicendũ eſſet cõuictu: & vſu)& trãſcripſit turmas eqtum:qbus p̃fuerat.ſ.Titius in alas funditoꝝ.i.viliſſimoꝝ peditũ e fundis glãdulas iaciẽtiũ:& hoc eqs adẽptis.i.ablatis eis ꝓfecto.i.reuera:magnum dedecus patriæ:quia turpæ erat tam degeneres educaſſe equites:eſt vindicatum: & ita purgatũ decore.i.honeſto facto Piſonis.ſ.cõſulis.Quoniã qdẽ.i.qñ qdẽ Piſo egit id:vt q adducti cupiditate vitæ:cõceſſerant fugitiuis.ſ.ſuis.digniſſimis cruce.i.turpiſſima morte:ſtatuere trophea de ſe:ꝓpter arma eis tradita: & nõ erubuerant iugũ flagitioſum.i.ſubiugationem flagitioſam: imponi ſuæ libertati: ASCE.

manu ſeruili:experirentur:vſum lucis.ſ.huius vitæ amarum:& optarent viriliter mortem quã timuerant effœminate.i.molliter:& quaſi muliebriter.❡Nec mi.&c.Adducit Quinti Metel.ſeueritatem in eadem re dicens.Nec Quin.Metellus ſup.egit minus acriter Piſone.i.q̃ Piſo:qui cum res gereretur apud Contrebiam alii Trebiam legunt:vrbem Celtiberiæ:iuſſit quinq̃ cohortes collocatas a ſe in quadam ſtatione:atq̃ depulſas ex ea.ſ.ſtatione.i.loco:in quo ad tempus ſtarent:viribus hoſtiũ:repetere eueſtigio.i.ſine cunctatione:eandem ſtationem: non q̃ ſperaret locum amiſſum ab iis poſſe recuperari ab iis: ſed vt puniret culpã pugnæ præteritæ.i.prius ab eis male geſtæ:manifeſto periculo certaminis inſequentis.Edixit etiã:vt ſiqs ex iis fugiens.ſ.a ſtatione illa petiſſet caſtra:interficeretur pro hoſte.i.tanq̃ eſſet hoſtis:qua ſeueritate milites compreſſi:& corporibus fatigatis:& animis implicatis deſperatione vitæ:quia videbantur:aut ab hoſtibus:aut a ſuis interficiendi:tamen.i.nihilominus ſuperarunt.i.vicerunt iniquitatẽ loci: quia difficile erat recuperare locum amiſſum:& ab hoſte occupatum:& multitudinem hoſtium.Igitur neceſſitas eſt duramentum.i.ſtabilimentum:& corroboramentum efficaciſſimum imbecillitatis humanæ.i.quo imbecillitas humana perſeuerat & durat.❡In eadẽ.Ordo eſt.Qu.Fabius max.cupiens contundere:& debilitare aĩos gentis ferociſſimæ:in eadẽ prouincia.ſ.celtiberia:aut hiſpania:cogit ingeniũ ſuũ mãſuetiſſimũ vti ad tẽpus.❡CONtrebiam.Vetuſti codices aliquot habent trebiam.Cor.Nepos apud Contrebiam oppidum cohortes loco pulſas redire:& locũ recipere iuſſit.oppidi Contrebriæ Liui.in hiſpaniæ mẽtione memini:vt hinc appareat impreſſoris eius inſcitia:qui Cornelii nepotis opuſculum Sueto.vindicat:is oppidum Cantabriæ pro Cõtrebia ſubſtituit impudẽtiſſimus in ſceuolæ cognomento:quod eſt cordus:in Decii patris hiſtoria:quæ cum Coſſo confuſa citra mentionẽ Decii prius erat: item Decii filii:quæ per initia ſtatim legebatur inuerſa:in nomine Duelli:Calatini:Calpurnii:flãmæ:Nabidis Ortiagõtis: & aliis centũ caſtigationes Iani ſequitur:& in eũ fecit argutias ac ſi Tranquilli lucubrationes in Cornelium temere transferat.Hoc vere ſit niſi luce clarius:in huius operis calce demoſtrauero:Cornelii Nepotis eſſe non Tranquilli:ſicut is ſtultiſſime ſuſpicatur. THE.

OLIV. ¶SEVEritatē inter ſeuerum:comē:& crudelem hoc intereſt.Seuerus dicitur rigidus:qui nec prece:nec precio:nec miſericordia poteſt a iuſtitia deduci:& interprætat̃ quaſi ſequens veꝝ.Comis vero dicitur is:qui ſeueritatē habet cum quadā māſuetudine cōiunctā.Crudelis eſt:qui præter iuſtitiā:& equitatē graſſatur in oēs.¶Omniū.n.Nā Hiſpaniā totā.Qu.Fabius imperio ſuo ſubegit.¶Vt trunca per ſe.Hoc ideo fecit:vt exēplo illi cæteris forent:dum manus præciſas præ ſe ferrent.¶Rebelles itaq;:qui bellū renouare voluerunt:nā rebelles dicuntur cōtumaces:eo ꝙ ducis imperio parere recuſant.¶Diſtractæ.Amputatæ.¶Documento.Exemplum cæteris præbuerunt:ne tale quicq̄ facere molirentur:aut auderent.

Rebellis.

ſeueritate coegit,omniū enim,qui ex præſidiis Ro,ad hoſtes transfugerant:captiq; erant:manus abſcidit.ut trūca præ ſe brachia geſtantes,metum defectionis reliq̄s iniiceret.rebelles itaq; manus a corporibꝰ ſuis diſtractæ:iq; cruētato ſolo ſparſæ, cæteris,ne idem committere auderent:documento fuerunt.

¶De Africano ſuperiore.

NIhil mitius ſuperiore Africano.is tn̄ ad firmādā diſciplinā militarē,aliq̄d ad alieniſſima crudelitate,ſibi amaritudinis mutuandū exiſtimauit:ſiquidē deuicta carthagine,cū omnes,qui ex noſtris exercitibus ad Pœnos trāſierant:in ſuā poteſtatē redegiſſet:grauius ī Romanos,quā in latinos trāſfugas animaduertit.Hos enī tanq̄ patriæ fugitiuos crucibus affixit.Illos autē tanq̄ perfidos ſocios ſecuri percuſſit.Nō proſequar:hoc factū ulterius:& quia Scipionis eſt:& q̄a Romano ſanguini,quāuis merito perpeſſo,ſeruile ſuppliciū inſultare nō attinet.Cum præſertim tranſire ad ea liceat:quæ ſine domeſtico uulnere geſta narrari poſſunt.

¶De Africano Poſteriore.

NAm poſterior Africanus,euerſo Punico īperio,exterarum gentium trāſfugas,in edendis populo ſpectaculis,feris beſtiis obiecit.Et.L.paulus Perſe rege ſuperato,eiuſdem generis,& culpæ homines,elephātis ꝓterēdos ſubſtrauit.utiliſſimo quidem exemplo:ſi tamē acta excellentiſſimorū uirorū humiliter æſtimare,ſine īſolentiæ reprehēſiōe ꝑmittit̃.Aſpero enim,& abſciſſo caſtigatiōis generè militaris diſciplina īdiget.q̄a uires armis conſtāt.q̄ ubi a recto tenore deſciuerit:oppreſſura ſunt:niſi opprimāt̃.

¶De.L.Martio tribūo militū.

SEd tēpus eſt eoꝝ quoq; mentionē fieri:q̄ iā ñ a ſingulis,ueꝝ ab uniuerſo ſenatu ꝑ militari more obtinēdo,defendēdoq;:adminiſtrata ſunt

NIhil mitius ſuperiore Aphricão:quaſi minꝰ miſiſſet:hanc ſeueritatē in cæteris fuiſſe.cū hoc inde a Scipiōe Aphricāo factū fuerit:quo nemo mitior.Nā cū Carthaginēſes bello viciſſet:vrbēq; eoꝝ cœpiſſet:oēs q ab exercitu Romano ad hoſtes trāſfugerant:cū in ꝑtātē ſuā redegiſſet:aſperius in Romanos aīaduertit q̄ in externos:ciues.n.ſeruili ſupplicio affecti ſunt.alii vero ciuili.¶Nihil mi.Si naturā inq̄t Scipionis cōſideres nihil māſuetius ferme inueneris:ſed hæc ꝑꝑ ſeruādā militarē diſciplinā īcorruptā ſeipſa deficeī:& ad ꝑegrinā ſibiq; lōge alieniſſimā crudelitatē labi coacta eſt.¶Mutuādū.Quia nō ſuū erat crudelitate vti:ſed a barbara:& imani gente pro t̃pe ſibi mutuo ſuſcipiendū eſſe exiſtimauit:tātiſper dū violata militarē diſciplinā merito ſupplicii genere vindicaret.¶Inſultare.Per deriſionē inuadere:per cauillationē irridere.¶Ad ea.ſ.externa:hoc eſt de his dicere:q nō fuerūt Romani in edēdis populoꝝ ſpectaculis.Quia in ludis:qui populo edebant̃:plærūq; faciebāt canes:& venatores ꝑſequi feras.Vnde Ter.Lauinio aduerſario ſuo obiecit ꝙ in comœdiā tragœdiaꝝ portēta induxerit adoleſcētulū ceruā videre fugientē:& ſectari canes:& eā implorare vt ſubueniat ſibi.Martialis:& Iuue.de theatrali venatione multa dicunt.¶Et.L.Paulus.De hoc ſatis ſupradictū eſt in cap.de omnibus.ꝙ bellū macedoni cū extra ordinē huic ſenatus decreuerit:quod cū ſumma felicitate & gloria cōfecit:regē vicit.¶Eiuſdem culpæ.fugitiuos.¶Proterendos.Cōculcādos:peſſundādos.¶Aſpero.n.& abſciſſo:īperatores:& duces exercituū:ſi militem quē piā a militari diſciplina declinātē punierint:tam & ſi id iuſte:& merito faciāt:tamen id inſolentia potius quadā feciſſe indicant̃:q̄a crimen ī iudiciū nō veīt:ſed cōmiſſum continuo punit̃:q̄d etiā fieri neceſſe eſt:nā ſi per diſpendia iudicioꝝ expectādū eēt:ut de iure diſceptaret̃:nimis creſceret gladiatoꝝ licētia.¶Abſciſſo:cōpēdioſo:& breui.

ASCE. ¶SEVERItate ſæuiore.i.multū ſæua:aut magis ſæua q̄ prius:& hoc clæmētia depoſita ad t̃ps.Enim ꝓ q̄a:abſcidit manus oīum:q trāſfugerāt ex ꝑ̄ſidiis Romanoꝝ ad hoſtes:& qui capti erāt:ut ipſi geſtātes præſe.i.aute ſe brachia trunca.i.trūcata abſciſſis māibus:iniicerēt reliq̄s metū defectionis.i.trāſfugiēdi ad hoſtes.Itaq;.i.& ita māus rebelles diſtractæ a corporibꝰ ſuis:& ſparſæ in ſolo cruēto:fuere cæteris documēto:ne auderent cōmittere idē.ſ.crimen defectionis.¶Nihil mitius &cæ.Vt Romana reſpu.gloria militari ꝑcellit:ita & exēplis ſeruatæ diſciplinæ militaris:vnde affert exēplū Scipionis Aphricāi maioris dicēs.Nihil mitiꝰ ſup.fuit.i.nemo mitior Aphricão.i.Sci.ſupiore.i.priore(nā duo fuerūt)tn̄.i.tametſi fuit mitiſſimꝰ is exiſtimauit aliq̄d amaritudinis.i.acerbitatis mutuādū.i.mutuo accipiēdū ſup.eē ſibi ab crudelitate alieniſſima ſibi.i.ſuo ingēio:ad diſciplinā militarē firmādā.i.ſtabiliēdā.Siquidē.i.q̄m cart.deuicta quū redegiſſet.in ſuā ꝑtātē omnes:qui tranſierant exercitibus noſtris.i.Ro.ad pœnos.i.Cart.ipſe animaduertit.i.vltionem exercuit grauius in transfugas Ro.i.Romanæ ciuitatis:q̄ in latinos.i.ſocios.Nā affixit hos.i.Ro.crucibus tanquam fugitiuos patriæ.i.a patria ad hoſtes transfugerint:ſeruos aūt pro ſed percuſſit.i.percutiendos mandauit ſecuri:illos.ſ.latinos:tanq̄ ſocios perfidos.Non proſequar hoc factum.ſ.Scip.vlterius:hoc eſt verbis contumelioſis aut expoſitoriis contumeliæ in ea latentis:& quia eſt Scip.hoc eſt viri laudatiſſimi:& quem taxare nefas ſit:& quia non attinet.ſ.ad rem.i.nō decet.inſultare.i.per irriſionem improperare ſanguini Ro.perpeſſo ſupplicium ſeruile:q̄uis.i.q̄tūuis merito.i.peccato ſuo:præſertim quum liceat tranſire ad ea:quæ poſſunt narrari geſta ſine vulnere domeſtico.i.ſine leſione Po.R.quod in ſequētibus facit.¶Nam Aphri.poſte.i.minor imperio punico euerſo:quia Carthaginem deleuit:obiecit feris beſtiis:vt leonibus in edendis ſpectaculis populo transfugas exteraꝝ gentium.i.qui cū imperatori Romano iurati fuiſſent:ad hoſtes tranſierant:a quibus recepti ad ſupplicium fuerūt.

¶LVCIVS Martius tribunus Mi.Pu.& Cn.Scipiones diu in Hiſpania contra Carthaginenſes bella feliciter geſſerunt carthaginenſes Aſdrubalem & Magonem aduerſus eos cum magnis copiis miſerunt:& cum eos Romani aliquādiu perſecuti eſſent:illi vero ſe in tutiora loca recepiſſent:& nonnunq̄ pauci Romani ex multis victoriam reportaſſent:Celtiberi:qui cum Romanis erant pretio corrupti ad Carthaginenſes defecerunt:& forte diuiſis exercitibus:duo fratres bifariam bellum gerebant:vt tandem aliquando ei finem imponerent:ſed deſtituti a Celtiberis:in quibus ſpes maxima erat victoriæ(quippe qui ſupra.xxx.milia eſſent)intra paucos dies ab hoſtibus oppreſſi ſunt:& duo imperatores Romani cum magna parte exercitus deleti ſunt quod reliquum fuit virtute.L.Martii tribuni militum in vnū coactum eſt:& dux eſt a militibus electus:qui cum intellexiſſet hoſtes obrem bene geſtam lætitiam agitantes:quaſi omnes Romanoꝝ copias delētas crederent & propterea ſe negligenter haberēt:milites ad contionē vocauit:& adhortatus eos ad hoſtes inuadendos:cū inter concionandum(vt diximus in capitulo de omnibus)ſubito flāma e capite eius emicuiſſet:læti milites omen acceperunt:& ducem Martium ſecuti ad caſtra hoſtium:eos cibo:ſomnoq; appreſſos confecerūt:hic ergo Martius cum de rebus geſtis ad ſenatum ſcriberet:hoc Titulo vſus eſt.Lu.Martius proprætor.S.P.q.R.S.P.D.quo genere tituli cum ſenatus vlterius vti noluit:vt cū tribunus creatus eſſet a populo:ſe proprætorem diceret:quod id a militibus accepiſſet.¶Adulandus.hoc verbum apud veteres cōmune fuit:ſicut multa alia:teſte Priſciano.¶Tarentino bello.Cum Tarentini bellū cum Po.Ro.haberent Pyrrhum regem Epyrotarum in Italiā acciuerunt:quo in bello attritæ primo ſunt vires Populi roma.cum igitur Pyrrhus magnum numerum captiuorum cœpiſſet:ſine redemptione omnes Po.Ro.condonare voluit.in quo ſententia Appii Claudii cæci fuit:ne reciperentur priſtino ſtatu:igitur qui equites fuerant:in peditum numerum:qui pedites in funditorum alas tranſcripti ſunt:& aliis conditionibus alligati:vnde Frōtinus lib.iiii.ca.i.Appii Claudii ſententia ſenatus eos qui a Pyrrho rege Epirotarum capti:& poſtea remiſſi fuerūt:equites ad pedites redegit:pedites ad leuem armaturam:omnibus extra vallum iuſſis tendere:donec bina hoſtiū ſpolia ſinguli referrent.¶Magnum captiuorum:enim fuerunt:autem ducenti:teſte Iuſtino libro.xviii:qui inquit Pyrrhus ducentos captiuos milites gratis romam remiſit:vt cognita virtute eius:romani cognoſcerent liberalitatem.¶Meruerant:militauerant Luca.ære merent paruo.

OLIV.

Lucius Martius Tribu.militum,cum reliquias duorum exercituū Publii & Cnei Scipionū,quos arma punica in Hiſpania abſumpſerant:diſpſas mira uirtute collegiſſet:earūq; ſuffragiis dux eſſet creatus:ſenatui de rebus actis a ſe,ſcribens in hunc modum orſus eſt.L.M.Propretore,cuius honoris uſurpatione uti eū patribus.C.nō placuit:q̄a duces a populo,non a militibus ſolerent creari.quo tempore tam anguſto,tanq; graui,propter īmane reipu.damnum,etiam Tribu.militum adulandus erat.q̄m quidē ad ſtatum totius ciuitatis corrigendum unus ſuffecerat.ſed nulla clades,nullū meritum ualentius militari diſciplina fuit.¶Succurrebat enim illis quam animoſa ſeueritate,Tarētino bello maiores eorum uſi fuiſſent.In quo quaſſatis & attritis reipu.uiribꝰ cum magnum captiuorum ciuium ſuorum numerū a Pyrrho rege ultro miſſum recepiſſent:decreuerunt:ut ex is,qui equo meruerant:peditum numero militarent:qui pedites fuerant:in funditorum auxilia tranſcriberentur.ne ue quis eorum intra caſtra

ASCE. ¶ET Lucius Paulus:ſcilicet macedonicus:Perſe rege.ſ.Macedoniæ ſuperato:quia capto:& in triumphum ducto:ſubſtrauit homines eiuſdem generis:ideſt externi:& eiuſdem culpæ:ideſt transfugas:proterendos elephantis:qui eos cōculcantes proterebant:Obiecit in quam ille feris & hic ſubſtrauit elephantis:exemplo vtiliſſimo.ſ.Rei Romanæ:vt alii cauerent transfugere:ſi tamen permittitur:ſubaudi mihi æſtimare.i.apparetiari:humiliter:ideſt abiecta:& vili acta excellentiſſimorum virorum:vt erant iam dicti:ſine repræhenſione inſolentiæ:quia inſolentis videtur diminuere laudem tantoꝝ viroꝝ:ea autem imminui videtur:dum frigide narratur.Declarat:quare vtili exemplo:aut cur in ea re maximopere laudandi ſint dicti imperatores:enim pro quia:diſciplina militaris indiget genere caſtigationis aſpero:& abſciſſo:quale eſt dum membrum putridum abſcinditur:aut aſciſſo ideſt compendioſo abſciſſa omni mora:quia vires militum conſtant armis:quæ:ſcilicet arma:vbi deſciuerint:ideſt per defectionem:& ſeditionem:diſceſſerint ab itinere recto:ideſt ab æquo & iuſto.Sunt qui legant:tenore:ideſt perpetuo tramite recto:aut potius recti ſunt oppreſſura:ſcilicet in quos impetum fecerint:niſi opprimantur:ſcilicet ab illis mature.¶Sed tempus eſt mentionem fieri:quoq;.i.etiam eoꝝ:quæ iam adminiſtrata ſunt:non a ſingulis.ſ.imperatoribus:ſed ab vniuerſo ſenatu pro more militari obtinendo:& defendendo.L.Martius Tribunus militū:cum collegiſſet mira virtute reliquias duoꝝ exercituum:videlicet Publii & Cnei Scipionum:quos.ſ.Scipiones arma punica:ideſt Carthaginenſes:abſumpſerant in hiſpania diſperſas:ſcilicet poſt ducum cædem:& eſſet creatus dux ſuffragiis:ideſt votis:aut vocibus earum.ſ.reliquum ipſe ſcribens ſenatui de rebus actis a ſe:orſus eſt in hunc modum.Lucius Martius proprætor:ideſt foris fungēs officio prætoris.Cuius.ſ.proprætoris honoris vſurpatione non placuit patribus conſcriptis eum vti:ideſt vt amplius vtatur:quia duces ſolerēt creari a populo:ſcilicet toto in comitiis:non a militibus:ſcilicet tantum:in caſtris:qui tamen mos poſtea inualuit.Quo tempore tam anguſto.i.anxietatis pleno:& tam graui.i.duro:& moleſto:propter immane.i.maximum damnum Reipubli.etiam tribunus militum erat adulandus.i.adulatione in officio retinendus:quoniam quidem vnus.i.ipſe ſolus:ſuffecerit ad corrigendum ſtatum totius ciuitatis:quia pene deperditum reſtituit:ſed nulla clades fuit valentior.i.plus potuit:& nullum meritum fuit valentius diſciplina militari:quia maluiſſent nouam clauem accipere & tribunam ſibi iratum conſtituere:q̄ diſciplinam militarem frangere.¶Succurrebat enim illis:ſcilicet patribus conſcriptis q̄:ideſt quantum animo ſeueritate maiores eorum fuiſſent uſi in bello tarentino:in quo viribus reipub.quaſſatis:ideſt concuſſis & attritis:ideſt imminutis:& abſumptis:cum recepiſſent magnum numerum ciuium ſuorum miſſum a pyrrho rege vltro:ideſt ſine pretio:dixit enim:vt Cicero recitat apud Ennium:Dono ducite:doq; volentibus cum magnis diis:decreuerunt:ideſt ſententiam tulerunt:vt ſup.ii ex his:quæ meruerant:ſcilicet æra & ſtipendia equo:ideſt qui equites fuerāt:militarent numero peditum:ſcilicet gregariorum:& qui fuerant pedites:tranſcriberentur in auxilia:ideſt ſupplementum:funditorum:ideſt villiſſimorum peditum non cominus:ſed eminus bellantium.

OLIV. ¶ TENderent. Tentoria haberent. ¶ Vergi. hic ſæuus tendebat Achilles. ¶ Vallo: & foſſa. Volebat ipſos hoſtibus expoſitos eſſe. ¶ Ex pellibus: ſed ex tela tantum. ¶ Quibus ſuppliciis. His inquit legibus: & conditionibus tam aſperis milites illi: qui munuſcula fuerant Pyrrhi idem illius acerrimi hoſtes fuerunt. ¶ Paré iram ſenatus: Frontinus lib. iiii. cap. i. Fuluio & Appio Claudio Coſſ. milites ex pugna canenſi in Siciliã a ſenatu relegati poſtulauerunt a conſule M. Marcello: vt in prælíũ ducerentur: ille ſenatũ cõſuluit: ſenatus negauit ſibi placere cõmitti his rẽpubli. quã deſeruiſſent. Marcello tamen cõmiſit facere: qđ videretur: dũ ne quis eorũ munere vacaret: ne ve donaretur: ne ve quod præmium ferret: aut in Italiã deportaretur: dum pœni in ea fuiſſent. Liuius. legatis militum: qui relegati poſtulabant: vt in ꝓliũ ducerent. Marcellus id nec iuris: nec poteſtatis ſuæ eſſe dixit: ſenatu ſcripturũ ſe: oĩaq; de ſnĩa patrum facturũ eſſe. litteræ ergo Marcelli ad nouos cõſules allatæ: ac p eos in ſenatu recitatæ ſunt. cõſultuſq; de his litteris ita decreuit ſenatus. militibus: qui ad cãnas cõmilitones ſuos pugnãtes deſeruiſſent: ſenatui nihil videri tempu. cõmittendã eſſe: ſi M. Claudio procõſuli aliter videret: faceret: qđ e republica: fideq; ſua duceret: dũ ne quis eorũ munere vacaret: ne ue dono militari virtutis gratia donaretur: non in Italiã reportaret: donec hoſtis in terra Italia eſſet. ¶ Diſtrinxit. nudauit: tranſlatio ſumpta a gladio. ¶ Vltra mor. cõ. Quia cõditiones illorũ morte ipſa atrociores fuerũt. ¶ Munere va. Dũ ne quis illorũ vacationẽ haberet militiæ. videlicet vt ſemp militiã gererent. ¶ Aut dono: vt ſi etiã fortiter geſſiſſet nullo munere militari donaret. ¶ Sic enerues. Sic viriles: & virtute præſtantes molles: & effœminatos odiſſe ſolent: qa Romani ſemper viriles fuerunt. ¶ Age quã. ſenatus tulit. De hoc in cap. de ominibus abunde ſatis dictũ eſt. nam hic. Qu. Petilius fuit: q dixit hodie lætũ capiã. ſ. montẽ: vbi fortiter pugnãdo occubuit: Frontinus lib. iiii. cap. i. cũ a liguribus in ꝓlio. Qu. Petilius iuterfectus eſſet: decreuit ſenatus vti ea legio. in cuius acie cõſul fuerat occiſus: tota infrequẽs referret: ſtipendium ei non daretur annuũ: æra reſcinderentur. ¶ Nec ſtipendia proce. ſequẽtis anni. Neq; æra dari. quæ meruerant: duplici ergo ſtipendio priuauit. ¶ Incuria vltione. propter decretum ampliſſimi ſenatus.

Quin. Petilius Coſſ. a liguribus iterfect⁹

Tẽderet: ne ue locũ extra aſſignatũ, uallo, aut foſſa cigeret: ne ue tẽtoriũ ex pellibus haberet. recurſum autem iis ad priſtinũ militiæ ordinẽ propoſuerunt, ſiqs bina ſpolia ex hoſtib⁹ tuliſſet. quibus ſuppliciis cõpreſſi, ex deformib⁹ Pyrrhi munuſculis, acerrimi hoſtes extiterunt. Parem irã aduerſus illos ſenatus diſtrinxit: qui apud Cannas remp. deſeruerũt. Nã, cum eos grauitate decreti ultra mortalium conditionem relegaſſet: acceptis a. M. Marcello literis, ut eorũ ſibi opera ad expugnationẽ Syracuſanorũ uti liceret: reſcripſit indignos eſſe, qui in caſtra reciperẽtur. Cæterum ſe ei permittere: ut faceret quod expedire reip. iudicaſſet. dum nequis ex eis munere uacaret: aut dono militiæ donaretur: aut in Italiã, donec hoſtes ĩ ea eẽnt accederet. Sic enerues animos odiſſe uirtus ſolet. Age, quã grauiter ſenatus tulit: quod Q uintũ Petiliũ COS. fortiſſime aduerſus Ligures pugnantẽ, occidere milites paſſi eẽnt. legioni neq; ſtipẽdiũ anni ꝓcedere: neq; æra dari uoluit. qa pro ſalute imperatoris, hoſtiũ telis ſe nõ obtulerãt. Idque decretum ampliſſimi ordinis, ſpecioſum, & æternũ Petilii monimentũ extitit. ſub quo in acie, morte: ĩ Curia, ultione clari cineres eius acquieſcũt.

ASCE. ¶ ET decreuerunt: ne quis eorum tenderet. i. tentoria figeret: intra caſtra: ne ue cingeret vallo. i. ſepimento ex vallis. i. ſtipitibus: & terra facto: aut foſſa locum aſſignatum ſup. eis: extra. ſ. caſtra. ne ue. i. & ne haberet tentoriũ ex pellibus. Aũt pro ſed: ipſi ꝓpoſuerunt iis recurſum ad priſtinum ordinẽ militiæ: ſi qs tuliſſet ex hoſtibus bina ſpolia i. duorum a ſe occiſorum: quib⁹ ſuppliciis illi a Pyrrho remiſſi compræſſi. i. anguſtiati: extiterunt. i. euaſerunt acerrimi hoſtes Pyrrhi: ex deformibus munuſculis Pyrrhi: quia dono eos emiſerat: tanq̃ indignos: qui pretio redimantur: Ennius tamen (vt dixi) aliter interpretatus eſt id pyrrhi donum. ¶ Parem &c. Senatus. ſ. Romanus diſtrinxit. i. exercuit parem. i. cõſimilẽ iram: aduerſus illos: qui deſeruerunt rempub. ſ. fugiendo: apud Cãnam vicum Apuliæ: vbi Romanus exercitus ab Hãnibale profligatus eſt. Nam cum ſenatus relegaſſet eos. ſ. milites: in Siciliam: videlicet: vltra conditionem mortaliũ: quia mortalibus nihil grauius morte accidere poſſe videtur: & tamẽ illis relegatio illa morte acerbior viſa eſt: litteris acceptis a. M Marcello: qui tunc in Siciliam miſſus erat: vt liceret. i. quibus Marcellus a ſenatu petiit: vt liceret ſibi vti opera eorum ad expugnationem ſyracuſanorum: reſcripſit. ſ. ſenatus: eos eſſe indignos: qui reciperentur in caſtra. ſ. Romana. Cæterum. i. ſed: reſcripſit ſe permittere ei. ſ. Metello: vt faceret quod indicaſſet expedire Reipu. dum. i. dũmodo. nequis. i. non aliquis ex eis. ſ. qui fugerant: vacaret. i. vacuus eſſet: muneret. i. onere militari: aut donaretur dono militiæ. i. inſigni præmio rei bene geſtæ. aut accederet in Italiam: donec hoſtes eſſent in ea. Sic virtus ſolet odiſſe animos enerues. i. molles: & imbelles. ¶ Age q̃. i. quantũ: grauiter tulit. i. paſſus eſt: ſenatus: q milites erant paſſi. Qu. Petilium conſulem pugnantem fortiſſime aduerſum ligures: occidere. i. occumbere & mori: vt autem ſciatur quantum grauiter tulerit dicit. ſenatus neq; voluit ſtipendium. i. ſtipem quæ pendebatur. i. ſoluebatur anni. i. pro anno ſequente integro: procedere. i. vlterius ratum haberi: neq; voluit æra. ſ. iam debita dari: quia non obtulerunt. i. non obiecerunt ſe telis hoſtium pro ſalute imperatoris. Idq; decretum ampliſſimi ordinis: videlicet patrum conſcriptorum extitit: ſpecioſum: & æterium monumentum. i. ſepulchrum memoratiuum: Petilii. ſ. conſulis intercepti: ſub quo. ſ. monumento: cineres eius acquieſcunt clari morte in acie. ſ. obita: & clari vltione: in curia. ſ. ſenatoria: aut acquieſcunt in acie clari morte: & in curia clari vltione. i. animaduerſione in milites ignauos.

THE. ¶ Q VO tempore Pyrrhus Epirotarum Rex in Italiam copias traiecit: aduentu eius deterriti Rhegini: ſimul q Car. tunc mari dominantes metuebant. P. R. opẽm atq; præſidium poſtularunt. Miſſi a Romanis ad eos milites aliquandiu vrbem tutati: fidẽ ciuitati ſeruauerunt. Erant nũmero quattuor milia hoĩum: qbus duces ꝑerant Decius & Cãpanus. Sed tandẽ Mamertinorũ exẽplo permoti: & eos tãti facinoris cõſpiratores habẽtes: ipſi quoq; Rheginis fidẽ violãt: tũ rei oportunitate: tum Rheginorũ opulẽtia pellecti: ciues alios ex vrbe depellunt: alios cedunt: deniq; vt Mamertini Meſſanã: ita Rhegiũ detinent. Romani: ſi hanc Rheginorũ calamitatẽ graui & iniquo aĩo ferrent: ſuperiorib⁹ tñ bellis occupati: ſubſidiũ ferre nõ poterant. Cõfecto demũ bello Rhegiũ ꝓfecti: vrbẽ obſederunt: ac tãdẽ expugnarunt interfectis cõpluribus: qui in ipſa etiã victoria præſcii: qđ paſſuri forẽt: ſi ſupuiuerẽt: vſq; ad extremũ fortiſſime repugnarunt. trecenti ſolũ viui in poteſtatem redacti: quos

Romã e ueſtigio emiſſos. Coſſ. in forum ꝓduci: ac virgis cædi: & tandem ſm patriæ morem: ſecuri perciti fecerunt. quo & illi ſcelerati facinoris pœnas darent: & ipſi ſuam erga ſocios fidẽ: quantum fieri poſſet confirmarent. h hiſto. i. Polybius.

Conſimili animo: cum ei Hannibal ſex millium Romanorum, quæ capta in caſtris habebat: redimendorum poteſtatem feciſſet: conditionem ſpreuit, memor tanta multitudinem armatorum iuuenum, ſi hõeſte mori uoluiſſent: turpiter capi nõ potuiſſe. quorũ neſcio utrũ maius dedec⁹ fuerit, qđ pria ſpei, an qđ hoſtis, metus nihil ĩ his repoſuerit: hæc p ſe, ille ne aduerſus ſe dimicarent: parui ducẽdo. Sed cũ aliquoties ſenatus p militari diſciplina ſeuere excubuerit: neſcio an tunc ꝓcipue, cũ milites, q Rhegyũ iniuſto bello occupauerant: mortuoq; duce Bubelio. M. Ceſiũ ſcribã eius, ſua ſpõte impatorẽ dlegerant: carcere incluſit: ac. M. Furio Flacco Tribũo pl. denũtiante, ne in ciues Romanos aduerſus morẽ maiorũ aĩaduerteret. nihilo minus propoſitũ executus eſt. Cæterũ minore cũ inuidia ut id perageret: qnquagenos ꝑ ſingulos dies uirgis cæſos, ſecuri ꝑcuti iuſſit, eorũq; nllũ ſepſturæ mãdari, mortẽq; lugeri uetuit.

¶ Externa exempla.

LEniter hoc Patres. C. ſi carthagineſiũ ſenatus in militiæ negotiis ꝓcurãdis uiolẽtiã ĩtueri uelimus: a quo duces bella prauo cõſilio gerẽtes: et ſi proſpera fortuna ſubſecuta eſſet: cruci tamen affigebantur. quod bene geſſerãt, deorũ ĩmortaliuũ adiutorio: quod male cõmiſerãt, ipſorũ culpæ imputãtes.

¶ De Clearcho.

CLearchus uero Lacedæmoniorũ dux egregio dicto diſciplinam militiæ continebat. Identidem exercit⁹ ſui auribus inculcando, a militibus imperatorẽ, potius, q̃ hoſtẽ metui debere. quo apte denũciabat futurũ: ut ſpiritũ pœne ĩpenderent: quẽ pugnæ acceptũ ferre dubitaſſent. Idq; a duce præcipi non mirabantur maternarũ blanditiarũ

¶ CONſimili aĩo. Liui. deca. ii. punici belli: Hãnibalẽ dicit ſm ꝓſperã ad cannas pugnã: captiuos Romanos: qđ nunq̃ antea fecerat: benigne ſatis fuiſſe allocutũ: eiſq; ſe redimẽdi poteſtatẽ feciſſe: ꝓciũ cõſtituiſſe in capita. eqti quingenos quadrigatos numos: tricenos pediti: ſeruo tercenos: & q̃q̃ aliquantũ adiiciebat eqtibus ad id ꝓcium: quo pepigerat dedentes ſe: lætos tñ quãcũq; cõditionẽ accepiſſe: Romãq; legatos miſiſſe: ſenatũ nõ redimẽdos cẽſuiſſe. diſſuadẽte in primis. T. Mãlio Torquato priſcæ: & nimis duræ ſeueritatis viro. q ꝓter alias rõnes: eorũ ignauiã inſectatus illã afferebat: qđ cũ P. Sẽpronio tuditano: aufugere potuiſſent. Cice. officiorũ li. vlt. circa finẽ. Octo hoĩum milia inqt tenebat Hãnibal: nõ quos in acie cæpiſſet: aut q periculo mortis diffugiſſent: ſed qui relicti in caſtris fuiſſent a Paulo & Var. cõſule: eos ſenatus nõ cenſuit redimẽdos cũ id parua pecunia fieri potuiſſet: vt eẽt inſitũ militib⁹ noſtris: aut vincere: aut emori. ¶ Sex milia Romanorũ: in numero diſſentit a Cic. & a Liuio: q octo milia fuiſſe dñt. ¶ Ille ne adu. ſe. Ne p ut poſuit apte hoc loco. ¶ Qui rhe. in. b. Frõtinus eodẽ lib. & cap. iii legione inqt: quæ rhegiũ oppidum iniuſſu ducis diripuerat: aĩaduerſum eſt: ita vt q̃ttuor milia tradita cuſtodiæ necarent. ꝓterea ſenatus cõſulto cautũ eſt: ne quẽ ex eis ſepelire: aut lugere fas eſſet. abreuiator Liuii: nõ Romanos: ſed cãpanos fuiſſẽ dicit. Cãpana inqt legio: quæ rhegiũ occupauerãt obſeſſa: ſeditione facta: ſecuri ꝑcuſſa eſt. ¶ Eorũq; corpora. Ad mortẽ vſq; ſeuire tolerabile eſt. vltra mortẽ inhumanũ. ſicut de Achille legit: q in Hectorẽ mortuũ ſeuit. Verg. Ter circũ iliacos raptauerat hectora muros. Exanimũq; auro corpus vendebat Achilles. ¶ Inculcãdo: ingerendo. ¶ Vt ſpi. Pœ. im. Ex eo inqt q dicebat magis imperatorẽ q̃ hoſtem metui debere: ſignificat fore: vt vitã q̃ honeſte pugnãdo effundere: dubitaſſent: eã pro pœna delicti turpiter amitterẽt hoc etiã Frontinus: Clearchus dux lacedæmoniorũ exercitui dicebat: imperatorẽ pluſq̃ hoſtẽ metui debere: ſignificans eas: q in ꝓlio dubiã mortẽ timuiſſent: certũ ſi vixiſſet de ſe manere ſuppliciũ. vt intelligerent ſibi poſt præliũ mortẽ certã expectandã eſſe.

Clearch⁹ ſpt dux.

ASCE. ¶ CONſimili &c. Proſequit eiuſdẽ exẽpla dicens. Senatus quũ Hã. feciſſet ei ptãtẽ redimẽdorũ ſex milia Romanorum: qui. ſ. ſex milia habebãt in caſtris capta: aut quos Romanos habebat in caſtris captos: ſpreuit cõditionem i. noluit eos redimere: memor tantã multitudinẽ iuuenũ armatorum: ſi voluiſſent honeſte mori: nõ potuiſſe capi. Quorũ. ſ. militũ: aut miliũ: neſcio vtrũ maius dedecus. i. ꝓbrũ fuerat: q pria nihil ſpei repoſuerit ĩ his: an q hoſtis nihil metus repoſuerit in his: aut in eis. hæc. ſ. patria ducendo. i. æſtimando parui vt ſup. pugnarẽt pro ſe: ille ducẽdo parui: ne dimicarẽt aduerſum ſe. ¶ Sed cũ ſenat⁹ excubuerit. i. vigilauerit aliquoties p diſciplinã militari ſeuere: cũ ſeueritate: & grauitate: neſc o an ſup. excubuerit p diſciplina mili. præcipue tunc cũ incluſit carcere milites: q occupauerant. i. inuaſerãt rhegium. ſ. oppidũ bello iniuſto. i. nõ legitime indicto: & Bubelio duce mortuo: delegerant. M. Cæſiũ ſcribã eius: quẽ nunc Cancelariũ dicunt: ſua ſponte. i. nõ inuitati a ſenatu: imperatorẽ: ac. M. Furio Flac. tri. pl. denũciante: ne. ſ. ſenatus animaduerteret in ciues ro. aduerſus. i. cõtra morem maiorũ: executus eſt nihilominus propoſitũ. i. vltimo ſupplicio eos affecit. Cæterũ i. ſed: vt id perageretur cũ minore inuidia: ſenatus iuſſit quinquaginta. ſ. eorum: aut quinquagenos eos cæſos virgis per ſingulos dies: percuti ſecuri. i. decollari: & nulli. i. non vlli: & corpora eorum nõ mandari vlli ſepulturæ. & vetuit mortem eorum lugeri. ¶ Leniter. Apte tranſit ad externa: & primo ad ſenatus Cartha. exempla dicens. Patres conſcripti. ſ. romani ſenatus ſup. fecerunt leniter. i. parũ vehementer: hoc. ſ. quod dictũ eſt: ſi velimus intueri violentiã ſenatus Car. in negociis militiæ procurandis: a quo. ſ. ſenatu: duces. ſ. Car. gerentes bella: prauo cõſilio. i. modica prudentia: etiã ſi proſpera fortuna eſſet ſubſecuta: tamẽ affigebantur cruci: affigebãtur inq̃ cruci ab ſenatu imputante: adiutorio deorũ immortaliũ: quod bene geſſerant: & culpæ ipſorum. ſ. ducum: qđ cõmiſerant male. i. conſules. Sunt: qui legant ĩputantes: ſed ordo non ſtat: niſi dicam⁹. Et erãt imputãtes &c. qđ datũ eſt a filo orationis valerianæ abhorrẽs. ¶ Clearchus vero &c. Paucis percurrit exẽpla externa: afferẽs duo lacedæmoniorũ: & purgans: q nõ plura afferat externa: eo q tot ſupſint domeſtica: vnde cũ laude romanæ diſciplinæ titulũ hũc claudit. Ordo aũt eſt. Vero p ſed: Clearchus dux lacedæmoniorũ continebat. i. cõſeruabat diſciplinã militiæ egregio dicto: inculcãdo idẽtidem. i. p interualla tpis auribus exercitus ſui: ĩperatorẽ debere potius metui a militibus q̃ hoſtẽ.

Quo.ſ.dicto:denunciabat apte futurū:vt ipſi impēderēt pœnæ.i.vltioni ab impatore expectādæ.ſpiritū.ſ.vitalem:quē dubi taſſent ferre acceptum.i.impendere pugnæ:ſcilicet honeſtæ.Et ipſi milites lacedæmonii non mirabantur id præcipi a duce.
OLIV. ℂMAternarum de.me.Legitur:ꝙ mater q̄dam cum diropetrion filium audiſſet ignauū:& matre indignum:illum ſuis ma nibus extinxit.unde & verſus conſtant. Hunc timidum mater Diropetrion ipſa necauit.Nec dignum matre:nec lacedæmonium.Matres āt filios in ꝑliū exeūtes breuib⁹ admonebāt dicētes:aut hūc:aut in hoc.videlicet vel hūc clipeū referas viuus:vel in hoc mortuus referaris.ℂFau ces.ꝑ.ſi.De hoc ait Ci.in oratione pro archia poeta: po pulus.n.Romanus aperuit lucullo imperante pontū: & regis opibus quondam & natura regionis vallatum.nā lucullus contra Mitridatem regem ponti miſſus eſt:& vi ctoriæ aditum patefecit:quā amplam poſtea Pōp.conſe cutus eſt.ℂValidiſſimaꝝ gē.r.Qu.Flaminus in græciam miſſus eam vniuerſam Romano ſubegit imperio:& libe ram eſſe voluit:vnde cū præco iuſſus eēt ad hanc vocem cenari.videlicet vt græciā liberā eſſe nunciaret.tāt⁹ dicit clamor ſubſecutus:vt aues ſupra volātes hoc clamore re percuſſæ in terrā prolapſæ ceciderint: vt ſupra notatū ē. ℂParua Ro.c.Tugurium illud:in quo romulus adhuc paſtoralē vitā agens:dicitur hītaſſe:qđ poſtea Ro.refece runt ſuo tēpore in parētis ſui memoriam ſempiternam.
Triphādi ius OB leuia ꝓlia imperatores triumphos. Tranſit ad capitulum de triumphis:& oſtendit imperatores Ro.non niſi de maximis victoriis triūphaſſe: nā lege cautum erat:ne cui triumphus decerneret:niſi qnq; milia hoſtium vna acie proſtrauiſſet.Erat aūt triumphus maximus honor:qui dabatur imperatoribus Romanis: qui quattuor albis equis inaurato currui iunctis: capite laurea coronato in capitolium vehebantur.ꝑcedentibus captiuis catenatis:& ꝑeunte ſenatu in Iouis optimi ma ximi templum deuecti:imolato tauro albo ad proprias ædes redibant.qui autem primus in vrbe romana trium phauerit:varia eſt ſcriptorum ſententia.nam alii camillū: alii tarquiniū priſcū:alii Vale.pub.fuiſſe tradūt.ℂOblitte raret:obliuioni traderet:deleret.ℂFulta eſt.Nec enī lex illa per ſe ſatis ualida erat.potuiſſent enī imperatores cu piditate triūphi falſum occiſorū hoſtiū numerū referre.
ASCE. ℂMEMores.i.eo q eſſent memores: blanditiarū mater narum.ideſt virilium iuſſorum matrum ſuarum:quæ ab euntibus dabant:cum aliarum nationum matres blan diri ſoleant:vnde ſeuera illarum mandata ſpecioſe blan ditias vocat.q.ſ.matres potius q̄ blanditiæ maternæ mo nebant eos exituros ad ꝓliandum:vt aut venirent viui in conſpectu earum cum armis.i.non amiſſis illis:nec ab iectis.aut referentur mortui in armis vtpote in clypeo: aut ſcuto.Acies ſpartanæ.i.lacedæmoniæ dimicabāt hoc ſigno.i.vexillo hoc ē hoc monitu loco vexilli accepto in tra parietes domeſticos:quia a matribus.Sed ſatis ē pro ſpexiſſe.i.de longe vidiſſe:tantūmodo aliena ſup.exēpla militaris diſciplinæ:cum liceat gloriari exemplis propriis.i.domeſticis:& multo uberioribus:ac felicioribus.Nam ſup.diſci plina militaris retenta acriter peperit imperio Ro.principatum italiæ:& largita eſt:ſup.ei regimen magnorum regum:& va lidiſſimarum gentium:& patefecit ei fauces ſinus pontici.ſ.maris:& tradidit clauſtra alpium: & tauri montis conuulſa.i. diffracta:& fecit ipſum imperium Romanum ortum e parua caſa.i.humili tugurio romuli:columē.i.faſtigium totius orbis terrarū.Ex cuius.ſ.imperii Ro.ſinu:quoniam omnes triumphi manarunt:ſequitur.i.conſequens eſt:vt dicere incipiam de iure triumphandi.ℂOb leuia &c.Locuturus de triumphis Romanis:ꝓmittit duas leges latas de iure triumphandi dicēs. Quidam impatores.ſ.Romani:deſyderabant triumphos decerni ſibi ob quædam ꝓlia leuia.i.facilia:& modici ſudoris:qui bus:vt occurreret.i.reſiſteret cautum ē lege:ne quis triumpharet niſi cecidiſſet.i.interemiſſet: vna acie quinq; milia hoſtiū. Enim pro quia:maiores.i.priſci Romani exiſtimabant decus vrbis noſtræ futurū excelſius:non numero.i.multitudine triū phorū:qui q̄ plurimi fuiſſent:ſi ob leuia ꝓlia triumphare licuiſſet:ſed gloria.ſ.triumphorū: q̄ ex difficultate: & magnitudine victoriæ naſcitur.Cæterū:ne tam clara lex obliteraret.i.deleret:aut antiquaretur:cupiditate laureæ.i.coronæ triumphalis: ipſa eſt fulta adiutorio alterius legis:quā.L.Marius:& Marcus Cato trib.pl.tulerunt.Enim pro quia lex ſup.illa minat im peratoribus pœnam:quia auſi eſſent referre litteris.i.ſcribere ſenatui:falſum numerum hoſtiū occiſorum in ꝓlio:aut ciuiū amiſſorum:Iubet eos.ſ.imperatores triumphū petētes:quū primū intraſſent vrbē iurare apud q̄ſtores vrbanos:vere ſcriptū eſſe ab his ſenatui de vtroq; numero.ſ.tam hoſtiū q̄ ciuium cæſorū.Mentio iudicii illius: in quo & actum & excuſſum eſt inter clariſſimas perſonas:introducetur tempeſtiua.i.oportuna:& debita ſerie poſt has leges.ſ.iam dictas.

memores, quæ exituros eos ad præliandum mone bant:ut aut uiui cum armis inconſpectum earum ue nirent:aut mortui in armis referrentur:hoc intra do meſticos parietes accepto ſigno, ſpartanæ acies di micabant. Sed aliena proſpexiſſe tantummodo ſa tis eſt; cum propiis, multoq; uberioribus, & felicio ribus exemplis gloriari liceat. diſciplina militaris acriter retenta, principatum Italiæ Romano impe rio peperit:& multarum urbium magnorū Regum ualidiſſimarum gentium regimen largita eſt. fau ces Pontici ſinus patefecit; Alpiū, Tauriq; mōtis cō uulſa clauſtra tradidit:ortūq; paruula Romuli caſa totius terrarum orbis fecit columen. Ex cuius ſinu quoniam omnes triumphi manarūt; ſequitur ut de iure triumphandi dicere incipiam.

ℂDe iure triumphandi. Capitu. III.

OBleuia prælia quidā imperatores triūphos ſibi decerni deſyderabāt;qb⁹ ut occurreret: lege cautū eſt;neq; triūpharet, niſi quinq; milia hoſtiū una acie cecidiſſet. Nō enī numero, ſed gloria triūphoꝝ excelſius urbis noſtræ futurū dec⁹ maiores exiſtimabāt. Cæteꝝ ne tā ꝓclara lex cupidi tate Laureæ obliteraret; legis alterius adiutorio ful ta eſt;quā.L.Marius,&.M.Cato Trib.pl.tulerunt. pœnā enim imperatoribus minatur;q aut hoſtium occiſoꝝ ī ꝓlio, aut amiſſorum ciuiū falſum numeꝝ, literis ſenatui auſi eſſent referre. Iubetq; eos, cum primum urbem intraſſent, apud Quæſtores urba nos iurare de utroq; numero uere ab his ſenatui eſſe ſcriptum. Poſt has leges iudicii illius tempeſtiua mentio ītroducetur. in quo de iure triumphandi in ter clariſſimas perſonas & actum, & excuſſum eſt.

LVctatius Da.cō.Hic cōtra pœnos ſiciliā inuadētes miſſus eſt:q cū nauali ꝓlio intereſſe nō poſſet,ꝓpter malā corpo ris valitudinē.Qu.Valerius prætor claſſem hoſtiū deleuit:tēpore quoq; cōſulatus Luctatii diuerſæ aquaꝝ igniū:ꝙ clades pene vrbē abſumpſerūt.ℂReſtipulari.Stipulari ſignificat ſtipē:hoc eſt pecuniā obligare: tractū aūt eſt a ſti pe:quæ ſpecies erat numiſmatis ſtips aūt dicta eſt a ſtipādo:nā antiq pecuniā pēſare:nō nnmerare ſolebāt:quā pecuniā æs graue Liui.appellat.& Pli.lib.xxxiii.militū inqt ſtipēdioꝝ:hoc eſt ſtipis pōderādæ:pēſatoies libri pēdēs dicunt.vnde ēt noīa nūmis remāſerūt apud antiquos a pēſatione:ſicut aſſis:dodrās:quadrās:vncia:minæ:dēnarius & ſimilia.ergo pecuniā non in loculis ſeruare ſolebāt ſed in theſauris ſtipare: & cōdē ſare.nā ſtipare eſt in locū anguſtū reponere.ergo reſtipu lari eſt retro ſe obligare.i.cōtra ſponſionē a Valerio facta pecuniā obligare.ℂConuenit:placuit.ℂIudex Attilius Gala.Hic conſul cū a pœnis in locū circūſeſſum temere exercitū duxiſſet.M.Calpurnii tribuni militum virtute & opera euaſit.q cū trecētis militib⁹ eruptione facta hoſtes in ſe cōuerterat oēs.De Attilio Calatino Cice.in Catone maiore.Quāta auctoritas fuit in Lucio Cæcilio Metello. quāta in Attilio Calatino: in quē illud eulogiū vnicū pri matium populi fuiſſe virū.notum eſt carmen inciſum in ſepulchro.ℂClaudiū:qa cōſul morbo erat īplicitus: miſ ſus eſt hic Valerius ꝑtor.ℂVtrū:an nō.Tm̄ valet:nec ne. ℂLitē do.i.dico:& ē verbū iuris:verbi ſignificatio ēt apđ grāmaticos inuenit.Verg.Sed tm̄ iſte deus:q ſit:da tytire nobis:ergo dare litem eſt ius diſceptationis dicere. ℂVt non legitimū.Quia ſibi lege nō debebatur:ſed conſuli.
Fuluius flaccus triūphū cōtēpſit. QVid facias.Cn.Fuluio Fla.Hic Fuluius Flac. triū phū cōtēpſit.q primo ſubegit Vareolos ī illyrico. deinde alio tpe alpinos ligures domuit: miſſus quoq; in auxiliū Maſſilieſiū:aduerſus Saluios gallos.q fi nes maſſilieſiū depopulabant:demū cū ætolis bellauit:q cū ambratiā ciuitatē eoꝝ diu machinis expugnare tem ptaſſet:nec eā capere poſſet: ad extremā neceſſitatē oppi dani cōpulſi ſupplices cōſulē orarūt: vt eos in deditionē acciperet vellet:qđ ille oīno facere recuſauit:nec prius fle cti potuit q̄ꝓcibus rhodii cuiuſdā Attici a ſenatu īperatū eſt:vt eos in deditionē acciperet: qđ grauiter tulit ſenat⁹: viſus eſt enim contra religionem feciſſe: ſupplices in de ditionem venire volentes:repudiare.
ASCE. ℂLVCTATIVS cōſul &.Qu.Val.ꝑtor:deleuerāt īſignē claſſem pœnoꝝ circa ſiciliā:quo noīe.i.grā:cuius meriti: ſenatus decreuit Luctatio cōſuli triūphū.Aūt ꝓ ſed:cum Vale.quoq; deſideraret eū.ſ.triūphū decerni.i.addici: aut adiudicari ſibi: Luctatius negauit id oportere .i. decere (hoc loco)fieri:ne minor poteſtas vtpote ꝑtoria: equaret maiori.ſ.cōſulari:in honore triūphi: & cōtētionē ꝓgreſſa ꝑtinatius: Vale.ꝓuocauit Luctatiū ſpōſione.i.depoſitiōe tāti quāti itereſſe poſſet:nō ſe petituꝝ.i.quo ſpopōdit: & depoſuit ꝓbare:ſe nō petiturū triūphū:niſi punica claſſis eēt opꝑſſa ſuo ductu:nec Luctatius dubitauit reſtipulari i.ecōtrario deponere.Itaq; Attil.Calatinus cōuenit.ℂIa cuiſſe in lecti.cla.ea pugna.i.dū ea pugna fieret:q̄ claſſis opꝑſſa erat:ſe aūt functū oīb⁹ partib⁹ impatoriis.Tunc Calatin⁹:inqt priuſq; Luctatius ordiret cām ſuā.o Valeri ego q̄ro a te:ſi vos diſſe diſſetis ſniis .i. ſi fuiſſetis diſcor des in ſniis:dimicādū nec ne eſſet.i.vtrū dimicandū eſſet an nō:vtrū id qđ cōſul imperaſſet:an id qđ ꝑtor īperaſſet: fuerit habiturū maius momentum.i.plus authoritatis admouendā rem ad executionē Vale.reſpondit:ſe non facere cōtro uerſiam.i.non diſentire:nec inficiari:qn priores.i.potiores partes eſſent future conſulis.i.qn imperio conſulis eſſet parendū. Deinde Calatinus inquit:age ſi accepiſſetis diuerſa auſpicia:cuius.i.vtrius veſtrū auſpitio ſtaretur magis? Vale.reſpondit itē i.ſimiliter:cōſulis.i.ꝙ ſtaretur magis auſpiciis cōſulis.Et Calatinus ſup.inquit Iam me hercule.ſ.ita iudicante:vt verum dico: cum ſuſceperim inter vos diſceptationem.i.contentionem imaginariā de imperio:& auſpicio:& tu o Valeri fatearis aduer ſarium tuum.ſ.Luctatium conſulem fuiſſe:ſi ita eueniſſet:ſuperiorem in vtroq; tam in imperio q̄ in auſpicio:nihil eſt quod dubitem vlterius.ſ.de cauſa veſtra.Itaq;.i.& ita o Luctati:ego do litem.i.iudico:ſm te.i.pro te:q̄uis tacueris adhuc: Mirifice ſup.egit iudex:ꝙ vel qui non eſt paſſus tempus teri.i.fruſtra tranſigi:in negocio manifeſto.Luctatius ſup. egit ꝓbabilius: ꝙ defendit conſtanter ius ampliſſimi honoris:videlicet conſularis.Sed nec Val.quidem improbe: ſup.egit quia ipſe fortis petiit præmium pugnæ proſperæ.ſ.geſtæ:vt non legitimum:quia ex lege debebatur conſuli ita dignū ſe:quia vir fortis erat. ℂQuid facias.&c.Affert contrarium exēplum:vtpote eius:qui triūphum cōtempſit: ſed præſagio quodam iminentis cōtu meliæ dicens.Quid facias.Cneo Fuluio Flacco:qui ſpreuit:& repudiauit honorem triumphi decretum ſibi a ſenatu.

OLIV. Stipulari.

Luctatius COS.&.Q.Valeri⁹ PR.circa Siciliā in ſignē Pœnoꝝ claſſem deleuerāt: quo noīe Luctatio COS.triumphum Senatus decreuit.Cū autē Vale rius ſibi quoq; eum decerni deſyderaret:negauit id fieri oportere Luctatius:ne ī honore triūphi minor poteſtas maiori æquaret.pertinaciuſq; ꝓgreſſa con tētione, Valerius ſpōſione Luctatiū ꝓuocauit, non ſe petituꝝ triūphum, niſi ſuo ductu, punica claſſis eſſet opꝑſſa nec dubitauit reſtipulari Luctati⁹.Itaq; iudex inter eos conuenit Attilius Calatinus: apud quē Valerius in hunc modum egit. Conſulem ea pu gna in lectica claudum iacuiſſe:ſe autē omnibus im peratoriis partibus functū.Tūc Calatinus prius, q̄ Luctatius cām ſuā ordiretur. quæro inquit, Valeri a te, ſi dimicandum nec ne eſſet:contrariis inter uos ſententiis diſſe diſſetis,utrum quod COS.an quod PR.imperaſſet:maius habiturum fuerit momētū? Reſpōdit Valerius nō facere ſe controuerſiā: quin priores partes COS.eſſent futuræ. Age deinde in quit Calatinus. Si diuerſa auſpicia accepiſſetis, cu ius magis auſpicio ſtaret? Itē reſpondit Valerius, COS. Iam mehercule inquit, cū de īperio, & auſpi cio, inter uos diſceptationē ſuſceperim, & tu utroq; aduerſarium tuū ſuperiorē fuiſſe fatearis:nihil ē, ꝙ ulterius dubitē. Itaq; Luctaci, quāuis adhuc tacue ris, ſecundū te litē do. Mirifice iudex, quod in mani feſto negotio tēpus teri paſſus non eſt. probabilius Luctatius, quod ius ampliſſimi honoris cōſtāter de fendit. Sed nec Valerius qdē īprobe:qa fortis, & ꝓ ſperæ pugnæ ut nō legitimū, ita ſe dignū premium petiit.

ℂDe Cn. Fuluio Flacco.

QVid facias Cn.Fuluio Flacco, q tā expetendū aliis honorē triumphi, decretum ſibi a ſenatu

OLIV. ¶OB res bene geſtas. Quia omnē Aetoliam Romano ſubegit īperio. ¶Nimirū nō.p.p.q̄.ac. Quaſi mens eius pſaga eēt futuri quia videlicet poſt triumphū mulctādus eēt exilio: ſi triūphaſſet. ¶Percerpēs. Sine dubio abūdat. ſenſus. n. a ſup:ori pendet: nimirum non plura facies q̄ acciderunt. ¶Quæſtione publica. quia in iudicium accitus eſt: q̄ oppidanos in dedi tionem accipere noluiſſet: q̄d contra religionem eſſe videbat. ¶Mulctatus: punitus. ¶Expiaret: purgaret. ¶Inſo lentia: qua triumphum: cōtempſiſſe iudicatus eſt huius. n. inſolentiæ reus exilio damnatur. ¶Sapiētiores igit. Qu. Ful. &. L. Opimius. His triūphus a ſenatu denegatus ē q̄ q̄cq̄d p eos geſtū fuerat: ad acceſſionē impii nō ptinebat. nihil. n. īpio ro. p ipſos aditū: ſed reſtitutū fuiſſe videbat: q̄d amiſſum fuerat: triūphare āt ñ niſi: q impiū auxiſſent: lege licebat. ¶Probent nūc: Hironia ē: nā dānat duces: q ex minima victoria triūphū petebāt. ¶Cuiꝰ liber. & nimiæ: cuiuſq̄ laudis. ¶Ex deſertis mōtibꝰ q̄d modicæ laudis ē: nā pugnare vbi nēo reſiſtit: nulla difficultas ē. ¶Myoparonū. nauiū pyraticaꝝ. Myoparo dr̄ ſcapha. i. naucula: & nauis piratica. vñ & īpi piratæ Myoparones aliq̄n dñr. ¶Rāulos. Diminutiuos vtit: vt laudem eorum paruam admodum oſtendat eſſe Feſtinabunda. quia nondum res geſſerant: quibus merito ſibi triumphus decernatur. ¶Abrupta: adempta.

ASCE. ¶OB res bñ geſtas: tā. i. tātopere expetēdū aliis. i. quē alii tātopere expetiſſent. Nimiꝝ. i. haud dubie p̄cerpēs: id eſt anteq̄ euenirēt: carpēs de īfortunio ſuo nō plura q̄ acciderūt. ſ. paulopoſt (Sūt q legāt pcerpēs: q̄d Oliuerius vacare ſentit: ſed mihi placet p̄cerpēs legere) Nā vt. i. ſtatim poſtq̄ ītrauit vrbē. ſ. Romā: afflictꝰ cōtinuo q̄ſtione. i. inq̄ſitione de vita eiꝰ publica mulctatꝰ eſt exilio. i. p mulcta tulit exiliū: vt ſi cōmiſiſſet q̄d. i. aliq̄d religionis. i. cōtra religionē. īſolētia. i. p īſolētiā ſuā: aut q̄a oppidanos in deditionē ſuſcipe noluerat: aut q̄ ſacrū illū honorē ſpreuerat: expiaret i. purgaret illud: pœna. i. mulcta exilii. ¶Sapiētiores igit &c. Ex ſuo iuditio cēſet eos: qui cū repulſa triūphū petierunt: ſapiētiores eo q reſpuit. in qua re ſentire videt Cneū illū Fuluiū Flaccū: ſi triūphū ſibi decretū nō repudiaſſet. exilii pœnā nō fuiſſe daturū. Ordo eſt. Igit quia Cneus Fuluius: q reſpuit triūphum male mulctatus eſt: Quintꝰ Fuluius: q capue vrbe p̄cipua cāpaniæ Italicæ: & Lucius opimius: qui fregillanis ad deditionē cōpulſis petierūt a ſenatu poteſtatē triūphādi: ſapiētiores ſup. fuerūt q̄ Cneꝰ Fuluius eo q̄: qui triūphū petit: ſe de rep. optime meritū ſignificat. Vterq̄ ſup. fuit magnificus: operibꝰ editis. i. præclare geſtis: & in lucē datis: ſed neuter ſup. fuit cōpos rei petitæ hoc eſt triūphi: nō q̄dē ſup. cōpos nō fuit īuidia. i. propter īnuidia patrū cōſcriptorū: cui. ſ. īuidiæ nunq̄ voluerunt eſſe additum. i. acceſſuū in curiam: ſed ſumma diligentia iuris obſeruandi: quo. ſ. iure: erat cautū. i. caute ſancitum: vt triumphꝰ decerneretur pro imperio. ſ. romano aucto: non pro recupatis ſup. rebus: aut oppidis: quæ fuiſſent ſup. prius Populi Ro. Etenim pro quia tantum intereſt. i. diſtat & refert: an ſup. adiicias aliquid. ſ. ad imperium: aut aliud caput: an reſtituas detractum. i. interaugere: & recuperare imperium: quātum initium beneficii: q̄d facit: q rē auget: diſtat a fine iniuriæ: quē facit: q ablata recipit. ¶Quinetiā &c. Oñdit idē ius ſeruatū in aliis viris: & iis quidē facile principibus dicēs. Quinetiam ius. ſ. triumphādi: de quo loquor: eſt cuſtoditū. i. obſeruatū ſic: vt triūphus nō decerneret Pub. Scipiōi ob hiſpanias recuperatas: nec ſup. M. Marcello ob. i. pp Syracuſas captas. ſ. ab eo: q̄. i. q̄a miſſi erāt ad eas res gerēdas: ſine vllo magiſtratu. i. ſine aditiōe mḡratus: nō. n. miſſi erant: vt cōſules: aut vt dictatores: aut p̄tores: &c. ſed vt p̄uati cū authoritate tm̄ pub. Probēt. i. cōmēdent: nūc poſtq̄ tales viri p tātis rebꝰ nō obtinuerūt triūphū: & ita ē ironia: cupidi cuiuſlibet gl̄iæ: q īopes laudis. ſ. veræ: aut cōſtruat cū ramulos ſic: q decerpſerūt māu feſtinabūda. i. nimis accelerate: ex mōtibꝰ deſertis & ita ignotis: ramulos laureæ īopes laudis. ſ. veræ: & ex roſtris pyraticis myoparonū. i. paruaꝝ nauiū ſup. coronaꝝ naualē: aut ēt laureā triumphalē: ſed inopē laudis. Hiſpania abrupta. i. virtute Scip. auulſa impio carthaginis: & ſyracuſæ caput ſiciliæ. i. prīceps vrbiū in ſicilia abſciſſum. ſ. ab īpio carthaginis. virtute Marcelli: nequerūt iungere currus triūphales: & qbꝰ viris ſup. nequerūt iūgere? Rñdet Scipiōi: & Marcello: quorū nomina īpſa: ſunt inſtar. i. æquiparatio æterni triumphi. Sed etſi. i. q̄q̄ ſenatus cupiebat intueri clariſſimos authores ſolidæ: & ve-

ob res bene geſtas ſpreuit: ac repudiauit. Nimirum non plura percerpens, quam acciderunt. Nam ut urbem intrauit: continuo quæſtione publica afflictus, exilio multatus eſt. ut ſiquid religionis inſolētia cōmiſiſſet pœna expiaret.

¶De. Q. Fuluio.

SApientiores igitur. Quintus Fuluius, qui Capua capta: &. L. Opimius, qui Fregellanis ad deditionem cōpulſis, triumphandi poteſtatem a ſenatu petierunt. Vterq̄ editis operibus magnificus: Sed neuter petitæ rei compos. Non quidem inuidia Patrum. C. cui nunquam aditum in curia eſſe uoluerunt: ſed ſumma diligentia obſeruandi iuris: quo cautum erat: ut pro aucto imperio, non pro recuperatis, quæ. Po. Ro. fuiſſent: Triumphus decerneretur. Tātū enim īntereſt adiicias aliquid: an detractū reſtituas: q̄tū diſtat beneficii initium ab iniuriæ finæ.

¶De. P. Scipione, & Marco Marcello.

QVin etiam ius, de quo loquor: ſic cuſtoditū eſt. ut. P. Scipioni ob recuperatas Hiſpanias. M. Marcello ob captas ſyracuſas triūphus non decerneretur: q̄ ad eas res gerendas, ſine ullo miſſi erāt magiſtratu. probent nunc cuiuſlibet gloriæ cupidi: q ex deſertis mōtibus, Myoparonūq̄ piraticis roſtris, laudis inopes, laureæ ramulos feſtinabūda māu decerpſerūt. Carthaginis imperio rupta Hiſpaīa, & Siciliæ caput abſiſſum ſyracuſæ, triūphales iūgerē currꝰ nequerūt. & qbꝰ uiris: Scipioni, & Marcello, quoꝝ ipſa nomina īſtar ſunt æterni triūphi. Sed clariſſimos ſolidæ, ueraq̄ uirtutis authores, humeris ſuis ſalutē patriæ geſtantes, & ſi coronatos intueri ſenatos cupiebat: iuſtiori tamē reſeruādos laureæ putauit. ¶His illud ſubnectam. Moris erat ab imperatore triūphū ducturo, COSS. īuitari ad cœnā. deinde rogari, ut uenire ſuperſedeant: ne quis eo die, quo ille triumphauerit: maioris in eodem conuiuio ſit imperii. ¶Verū q̄uis quis præclaras res, maximeq̄ utiles reip. ciuili bello geſſiſſet:

ræ virtutis geſtantes humeris ſuis ſalutem patriæ coronatos. ſ. triūphali corona: tñ putauit eos ſup. reſeruandos laureæ iuſtiori. i. iuſtius ſuſceptæ. ¶His illud &c. Addit exēpla de modeſtia in ciuili bello dicens. Ego ſubnectam his. ſ. iam dictis illud. ſ. q̄d ſequitur. Moris erat conſulis īuitari ad cœnā ab īperatore ducturo. i. q ducturus erat triūphū: deinde rogari vt ſuperſede:at. i. omittant venire ad cœnā: ne q̄s eo die: quo ille triūphauerit ſit in eodē cōuiuio maiores imperii. ſ. q̄ triūphans: q̄a cōſul maior ē nō triūphās q̄ triūphās nō cōſul. Veꝝ q̄uis q̄s geſſiſſet bello ciuili: res p̄claras: & maxīe vtiles reip. tñ nō eſt appellatꝰ īperator eo noīe. i. ea de cā: aut ob id meritū: neq̄ vllæ ſupplicatōes. i. q̄s rogatōes: & pceſſiōes dicimꝰ: decretæ ſt̄ ſup. ei: ñ ē ad eiꝰ honorē: neq̄ aut ouauit. i. ouās pedibꝰ īgreſſus ē: vt ī minori victoria facere ſolebāt: aut triūphauit curru: q̄a vt iſtæ ſ. ciuilis belli victoriæ exiſtiate ſt̄ neceſſariæ: ita exiſtiatæ ſt̄ ſp lugubres: vtpotæ ptæ. i. acq̄ſita: ñ cruor externo: ſed domeſtico.

imperator tamen eo nomine apellatus non eſt: neq̄ ullæ Supplicatiōes decretæ ſunt: neq̄ aut ouās, aut curru, triumphauit. q̄a ut neceſſariæ iſtæ, ita lugubres ſemper exiſtimatæ uictoriæ ſunt. utpote non externo, ſed domeſtico partæ cruore. Itaq̄ & Naſica Tiberium Gracchum, &. C. Metellus Opimii factiones mœſti trucidarunt.

¶De. Q. Catulo.

QVintus Catulus Marco Lepido. collega ſuo cum omnibus copiis ſeditioſis extincto, moderatum præ ſe ferens gaudium, in urbem reuertitur. C. etiā Antonius Catelinæ uictor abſterſos gladios in caſtra retulit.

¶De Cinna.

LVcius Cinna, &. C. Marius hauſerāt q̄dē auidi ciuilem ſanguinem: ſed nō protinus ad templa deorum, & aras tetenderunt. ¶Iam. L. Sylla, q plurima bella ciuilia confecit: cuius crudeliſſimi, & inſolentiſſimi ſuceſſus fuerunt: cum conſumata

¶EO noīe. ea de cauſa. ¶Ouās: ouabat. q hoſtes in fugā vertiſſet. q aūt ouabat equo albo p vrbē vectꝰ in capitoliū aſcēdebat: & ibi ouē ſacrificabat. vñ ouare dictū eſt: vt Ser. placet. Feſtꝰ Pōp. dicit ouare dictū eſſe a voce eoꝝ qui ouātē ſubſequebant. ¶Itaq̄ & naſica tibe. gracchū. De cæde gracchoꝝ ſatis ſupra dictū eſt in cap. de ſōniis. Metellꝰ vero ſimili mō. Oppimiū necauit. Qu. Catulꝰ &. M. Lepidus cōſules creati erāt. ſed cū. M. Lepidꝰ acta. L. Syllæ reſcindere vellet: & ab eo pſcriptos in ciuitatē reſtitui: & eorū bona quæ Sylla & populo & amicis ſuis dōauerat ipſis reddi. Qu. Catulꝰ ex cōſenſu bonoꝝ reſiſtebat actionibꝰ illius: cū igit actionibꝰ obtinere nō poſſet q̄d cupiebat. in Aetruriā profectꝰ in gētes ibi copias cōparauit: contra quē miſſi ſunt. Qu. Catulus & Cn. Pompeius. illum haud ita multo poſt fuderūt: atq̄ fugarūt: ille rurſus ſe in Aethruriā: deinde in Sardiniā cōtulit: & ibi morbo: & pæſtilētia ptiit: Luca. vt Catulo iacuit lepidus. ¶Abſterſos gladios: Quaſi ciuilem ſanguinē abominaretur. LVcius Cin. &. C. Marius. Hi vrbe eiecti diuerſis factionibꝰ. hic a ſylla. ille ab Octauio paruo tēporis īterſticio: cōparatis atq̄ cōiunctis exercitibus patriæ bellū intulerūt. nā cū Marius carcere liberatꝰ: vt in ca. de ominibus planius vidimus: ſe in Aphricā cōtuliſſet: audiſſetq̄ Romæ cōditionē ortā eſſe inter Cinnā: & Octauiū: vtpote vir bellicoſiſſimus ex mauruſiis eq̄tes in Aphricā cōperauit: & ex agris robuſtiſſimos quoſq̄ delegit: impletiſq̄ ſexaginta nauibus ex ea viroꝝ multitudine: Romā verſus nauigauit: ſeq̄ Cinnæ pauloante expulſo Roma cōiunxit: qui ſeguioribꝰ factis iā Romanis: atq̄ etiā deſidia: & ſegnitie ducū: primo hoſtiā: deinde ianiculū: poſtremo vrbem ipſam occuparunt. quā velut terram hoſtilem diripuerunt: & miſerabili cæde replerunt: poſt hanc igitut victoriam Cinna & Mari. de ſuis inimicis nō triūpharunt. ¶Aras &. t. vt de victoria parta diis gratias agerent: ſacrificātes more triūphantium.

OLIV. Ouatio

Maria-nū bellū

LVcius Syl. qui. p. b. c. Sylla multa bella ciuilia cōfecit. primum aduerſus Mariū: & Sulpicium: orta de prouincia pōti ſeditione: nam cum Mithridaticum bellum Syllæ: qui tum cōſul erat: demandatum foret. Qu. Sul. T. Plæ. aduerſæ factionis homo legē tulit: inuito ſenatu. vt Mario Mithridatica prouincia cederet: cui rogationi cū reſiſtere Sylla: ſumma ope vellet. Sulpitius cum armata manu in eum impetum fecit. ſtragem ingentem circa eū edidit: vbi Pompei filius adoleſcens nobiliſſimus cæſus eſt. Sylla inter cædē difficulter elapſus clā nocte in caſtra contendit exercitū oēm aduerſus Sulpicium & Marium concitauit: & cæſis legatis: qui ad accipiendum exercitum miſſi fuerant ad vrbem properauit: quam hoſtiliter ingreſſus cædibus & incendio repleuit: nam dum hoſtes ſpectat ſuorum nullam rationem habet: ſontes & inſontes opprimit: deinde ſedato tumultu imperio potitus aduerſus Mithridatem profectus eſt: vbi eum paulopoſt audiſſet Marium & Cinnam coniunctis exercitibus vrbem cœpiſſe: totamq̄ hoſtiliter diripuiſſe: & ciuium ac in primis amicorum ſuorum fœdam edidiſſe ſtragem: icto cum rege fœdere: compoſitiſq̄ rebus in prouincia Romam venit. Syllæ dominatꝰ.

ASCE. ¶ITAq̄. i. & ita: &. i. ſimul. Naſica. ſ. Scipio: & Metellus trucidarunt mœſti: & ita non libenter: Naſica ſup. trucidauit Tiberium Gracchum: & Metellus factiones. i. conſcios: & fautores: factionis: Opimii ciuis Romani. Sic legit Oliuerius. alii legunt ſic. Et Opimius Caii Gracchi factiones: &c. ¶Qu. Catulus. Affert tertium ciuilis victoriæ ſine lætitia publica exemplum dicens Qu. Catu. reuertitur in vrbem: præ ſe ferens. i. ſignis quibuſdam oſtendens: gaudium moderatum. M. Lepido triūuiri: collega ſuo. i. qui cum conſul creatus fuerat: extincto cum omnibus copiis. i. exercitibus ſeditioſis. Caius &c. Affert & quartum eiuſdem rei exemplum dicens. Caius etiam Antonius collega Ciceronis in conſulatu: victor Catilinæ: ſaltem per legatum: nam ipſe pedibus æger adeſſe non poterat: vt Salluſtius dicit: prælio (Catilina autē per Salluſtium notiſſimus eſt: cōiurauerat. n. in rempublicam & nobilitatem Romanam cum Lentulo: Cethego: aliiſq̄ perditis ciuibus) retulit gladios in caſtra abſterſos. ſ. ſanguine ciuili. ¶Lucius Cinna &c. Affert & alia ciuilis victoriæ ſine triumpho exēplo dicens: Lucius Cinna & Marius hauſerunt quidem auidi. i. entes auidi: aut auide ſanguinem ciuilem: ſed non tetenderunt protinus. i. ſtatim: vt vrbem eſſet ingreſſi: ad templa: & aras deorum: vt triumphantes: & ouantes fecerant: & ſicut in ſupplicationibus fiebat. ¶Nam Lucius Sylla &c. Affert etiam Syllæ in ciuili victoria exemplum dicens: Nam Lucius Sylla: qui confecit. i. conſumauit: & exhauſit: plurima bella ciuilia: & ſup. cuius ſucceſſus fuerunt crudeliſſimi: quia ſpecioſa in Marium victoria turpiſſime abuſus eſt: in ſanguinem ciuilem immaniter ſæuiens: & per dictaturæ perpetuæ vſurpationem rempu. opprimens: cum duceret triumphum potentia ſua exiſtente ſup. conſummata: atq̄ conſtructa.

THE. ¶ET Opimius. C. Gracchi faciones. Satis ex Annæo Floro conſtat & Appiano. C. Gracchum fretum comitum manu fatale familiæ ſuæ capitolium inuaſiſſe: inde proximorum cæde depulſum: quomodo ſe in Auentinum recepiſſet: inde quoq̄ obuia Senatus manu ab Opimio conſule oppreſſum.

OLIV. ℂET primo apud Capuam:cum Mario iuniore:& conſule Norbano feliciter pugnauit:ſupra.vii.hoſtium milia cecidit: intra Capuam Norbanum incluſit.M.quoq; Lucullus vnus ex ducibus ſuis apud fidentiam ſexdecim cohortes aduerſus quinquaginta duxit & eas fudit:atq; fugauit:victorq; decem & octo milia trucidauit:hoſtem caſtris exuit.Sylla paulopoſt alterum conſulē Scipionem ſpe pacis oſtētata:& eius legiones occidit rurſus cum mario iuniore:qui exercitū reparauerat: haud procul ab vrbe congreſſus cum ingēti hoſtium ſtrage victor euaſit.nam ad viginti mil.cæſa.&.viii.capta ab eo fuiſſe dicuntur.Marium ꝑneſte fugiſſe:multa quoq; eius ꝑfectos Pompeiū:Craſſum:Metel.ſeruilium ꝑlia feliciter cōmiſſa: qui magnas:& romanorū copias deleuere.vltimum illi ꝑliū fuit ſub ipſis mœnibus vrbis cum Teleſino quodā ſamnite:& Lamponio eius ſocio:in quo parū abfuit:qn fun ditus deleretur:ſed tandem aſpirante fortuna:illos profli gauit non ſine magna ſuorum clade.vrbem deinde ingreſſus ſex milibus ex eq̄ſtri ordine in forum productis: crudeliter cæſis proſcriptiōem ſenatorum:& alioꝝ ciuiū ac in primis diuitum fecit miſerabilē. ℂConſtricta: Cōferta:condenſa. ℂMultas vrbes.Solebant triumphantes vrbes victas in triūpho pictas ducere. ℂGræcia & aſia. inter cæteras duxit etiam athenas.ad q̄rcum prone manus porrigūtur.Qui ciuem ſeruaſſet:quærna corona donari conſueuerat.vnde etiā legimus.corona quærna Ciceronem fuiſſe donatum:ꝙ ciues ſeruaſſet:vt ſupra diximus. ℂAnte poſtes.Iulii Cæſaris erat antiqua quærcus ex qua Romanos decerpere ſolebāt:vbi coronam alicui dare voluiſſent:Lauream.Non ſolum nō dabatur triumphis.verum etiam teſte Ci.in Philippicis:oratione vltima ſine lauro nullæ fiebant ſupplicationes. Lautus an̄ fores

CAſtrenſis diſciplinæ: conuenienter inquit admoneor militari diſciplinæ cenſuram ſubiungere.vt enim illa belli: ſic hæc pacis cuſtos eſt: atq; magiſtra.quæ imperium Ro.per incorruptā rei militaris diſciplinam:ad maximas opes:amplitudinemq; ꝑuectum:ſua ſeueritate:q̄ diutiſſimæ conſeruauit.Liuius. Cenſuræ initium fuit rei a parua originæ ortæ.quæ deinde tanto in cremento aucta eſt: vt morū diſciplinæq; Roma.penes eam regimen ſenatus equitumq; cēturiis: decoris decoriſq; diſcrimen ſub conditione eius magiſtratus publicorum ius: priuatorumq; locoꝝ vectigalia Pop.Roma.ſub nutu:atq; arbitrio eſſent.primi autē cenſores fuerūt Papirius:Semproniuſq;. ℂProbitas:ad fidē. ℂContinentia:ad moderationem. ℂSupercilio.Auſteritate: & rigiditate cenſoria:nam ſupercilium pro ſeueritate ſepiſſime ponitur: Vergi.cōueniens latio pone ſupercilium.interdū pro ſuperbia ponitur. ℂOpus effectu par. Quia non minorem efficatiam habet in ciuibus conſeruata continentia:& probitas quā in bello diſciplina militaris. ℂNiſi foro:& curiæ.Niſi iuſte:ſapienterq; reſp.adminiſtrata fuerit imperium q̄tūlibet magnum facile corruet. ℂForo:vbi iudicia exercentur. ℂCuriæ.vbi ſententiæ dicuntur.

ac conſtructa potentia ſua triumphum duceret: ut Græciæ,& Aſiæ multas urbes,ita ciuiū Ro.nullum oppidum uexit. Piget,tædetq; per uulnera reip.ulterius procedere.laureā nec ſenatus cuiquam dedit nec quiſquam ſibi dari deſyderauit. ciuitatis parte lachrymante. ℂCæterum ad Quercū pronæ manus porrigūt̄:ubi ob ciues ſeruat os corona danda ē. q̄ poſtes Anguſtæ domꝰ ſēpiterna gloria triūphāt.

ℂDe Cenſoria nota. Caput.IIII.

CAſtrēſis diſciplinæ tēaciſſimum uículū,& militaris rationis diligēs obſeruatio.admonet me:ut ad cēſuram pacis magiſtrā,cuſtodēq;,trāſgrediar.Nā ut opes Po.Ro.in tātū amplitudinis ípatoꝝ uirtutibus exceſſerunt:ita ꝓbitas,& cōtinētia cēſorio ſupcilio examíata ē.Opꝰ effectu,par bellicis laudibus.Quid.n.ꝓdeſt foris eſſe ſtrenuu,ſi domi male uiuitur? expugnētur licet urbes: corripiantur gentes: regnis manus iniiciantur: niſi foro,& curiæ,officium, ac uerecundia ſua conſtiterit,partarum rerum cœlo cumulus æquatus,ſedem ſtabilem non habebit. Ad rem igitur pertinet noſſe: atque adeo recordari acta cenſoriæ poteſtatis.

ASCE. ℂVT:ideſt quemadmodum vexit:ſcilicet in triumpho ſuo: multas vrbes: ſcilicet pictas:Græciæ & Aſiæ: quas deuicerat: ita nullum oppidum ciuium Romanorum: ſignificans per hoc: ſe non de ciuibus: licet eſſet crudeliſſimus:ſed de externis triumphare.Deinde auctor claudens hunc tractatum: nam externorum triumphorum non meminit:quaſi ſolius Romani ſit triumphare dicit.Piget ideſt miſeratione afficit: & tedet procedere vlterius per vulnera reip.hoc callide facit:ne de Cæſaris triumphis dicere cogatur:quem neq; vituperare audeat:neq; vere laudare poſſit.Nec ſenatus dedit cuiq̄ ſcilicet victori in bello ciuili lauream: nec quiſquā ſcilicet ciuium deſiderauit lauream dari ſibi: parte ciuitatis lachrymante ſcilicet pro deuictis alterius factionis ciuibus.Cæterum.i.ſed:manus.ſ.ſenatorum porriguntur.i.extenduntur prone ad q̄rcum.i. ad q̄rnam coronam dandam:vbi.i.quoties corona.ſ.quærna eſt ob ciues ſeruatos q̄.ſ.corona quærna ſeu quercea: poſtes domus auguſtæ.i.ipſius Iulii Cæſaris:aut alterius augurio conſecratæ triumphant gloria ſempiterna: quia parens patriæ ob ſeruatos ciues dictus eſt:aut quia æternam meruit gloriam quiſquis ſeruauerit ciuē. ℂCaſtrenſis:& dicturus de Cenſoria nota præfatur dicens.Tenaciſſimum vinculum diſciplinæ caſtrum.i.quæ in caſtris ſeruata eſt &: diligens obſeruatio rationis militaris admonet me:vt tranſgrediar ad cenſuram.i.ad deſcriptionem cenſuræ:magiſtram:& cuſtodem pacis.i.quæ cenſura facit:vt in pace decenter viuatur:& vt pax diutius cuſtodiatur.Nam:vt.i.quemadmodum:opes.i.diuitiæ: & facultates:ac potentiæ populi Romani:exceſſerunt.i.excreuerunt:in tantum amplitudinis:quantum.ſ.habuiſſe notum eſt:virtutibus.i.per virtutes imperatorum:ita probitas:& continentia examinata eſt.i.excuſſa:& cenſa:atq; iudicata:ſupercilio cenſorio.i.grauitate cenſorum:Opus.i.quæ res eſt opus par.i.æquale effectu.i.in vtilitate ipſa:& valore:licet non in labore laudibus pellicis:Enim pro quia:quid prodeſt ſtrenuum eſſe foris.i.belli aut in bello:ſi viuitur male domi.q.d.nihil.Quia licet vrbes expugnantur.i.vincantur:& capiantur:& gentes corripiantur.i.ſimul in ſeruitutem:aut ſaltem in ſubiectionem rapiantur:& manus iniiciantur regnis.i.in ſeruitutem redigantur:regna:tamen ſup. ℂNiſi officium.i.debitum munus: & exercitium:& verecundia ſua.i.debita:& propria:cōſtiterit foro.ſ.iudiciali:& curiæ.ſ.ſenatoriæ:emulus.i.aceruus rerum partarum i.acquiſitarum virtute bellica:æquantus cœlo.i.ad cœlum vſq; congeſtus:non habebit ſedem ſtabilem.i.permanentiam igitur.i.& ideo pertinet ad rem.i.vtilitatem hoc eſt vtile eſt noſce adeo.i.omnino:qd̄ plus eſt: recordari acta poteſtatis cēſoriæ.

OLIV. ℂCELEBS.Sine vxoribus:nā cales dicit:q ſine vxore viuit:quaſi celeſtē vitā ducēs. ℂAera.i.certā pecuniæ q̄titatē fecerūt. enim ærarios.ærarii āt obnoxii dicebant̄ ærario.Accedit his.Addit̄ ꝙ a fortuna eſtis cōſecuti longā vacationē:hoc eſt longum tpis ſpaciū. ℂPræſtādi huius numeris.Scilicet gignēdi filios. ℂNodoſam ſtipē.Per hoc illos auaros oñdit:& ob eam cām celibes vixiſſe.ꝙ timerēt:ne vxorē & liberos alere poſſent:nā auari dicūt̄ fortūas multis modis ꝑlēas cōgeret̄. SIcut Porcius Cato.Liuius decade belli macedonici:cū hāc hiſtoriā dupliciter tradat:a Valerio oīno diſſentire videt̄,nā & Catonis Valerii antiatis:ſnīam adducēs ait.Cēſores.M.Portius:&.L.Val.metu mixta expectatione ſenatū legerunt.vii.monerunt:ex qbus vnū genere:& nobilitate:& honoribus.L.Quintū Flaminiū cōſularē patrū memoria inſtitutum fert̄:vt cēſores motis a ſenatu ſcriberēt notas:Catonis:& aliæ qdē acerbæ orationes extāt:in eos quos:aut ſenatorio loco mouerit:aut qbꝰ equos ademit: longe grauiſſima in.L.Quintū Flaminiū:oratio eſt inter cætera obiecit ei Philippū pœnūcaꝝ:ac nobile ſcortū Roma in galliā ꝓuinciā ſpe ingentiū donoꝝ perductū: eū per laſciuiā:quū cauillaret̄:exprobrare conſuli ꝑſepæ ſolitum:qđ ſub ipſum ſpectaculū gladiatoꝝ abductus a Roma eſſet:vt obſequiū amator ei vēditaret:forte epulātibꝰ his:cū iā vino incaluiſſent: nunciatū in cōuiuio eſt nobilem Boium cū liberis trāſfugā veniſſe: cōuenire cōſulem velle:vt ab eo fidē ꝓſens acciperet.introductū in tabernaculū p interpretē alloq cōſulē excepiſſe: īter eiꝰ ſermonē Qu.ſcorto.vis tu inqt:qm̄ gladiatoꝝ ſpectaculū reliqſti. iā hūc Gallū morientē aſpicere.& cū is vix dum ſerio annuiſſet:adnutū ſcorti cōſulē:ſtricto gladio:q ſupra caput pendebat:loquēti gallo caput primū pcuſſiſſe: deinde fugiēti fideq;.P.R.& eoꝝ:q aderāt īplorāti:latus trāſfodiſſe: Val.Antias:vt q nec Catonis orōnē legiſſe & fabulæ tm̄ ſine auctore editæ credidiſſet:aliud argumentū ſimile:tm̄ libidine:& crudelitate peragit.Placētiæ formoſam mulierem:cuius amore deperiret:in cōuiuiū accerſitā ſcrib.ibi iactantem ſeſe ſcorto īter cætera retuliſſe q̄ acriter qōnes exercuiſſet:& q̄ multos capitis dānatos in vinculis habe ret:quos ſecuri pcuſſurus eſſet:tū illā infra eū accubantē negaſſe vnq̄ vidiſſe quēq̄ ſecuri ferientē & puelle id videre.hic īdulgentē amatorē vnū ex dānatis extrahi iuſſum ſecuri pcuſſiſſe.Facimus atrox ſiue eo modo quo cenſor obiecit ſiue:vt Val. tradit cōmiſſum eſt inter pocula atq; epulas:vbi libare diis dapes:vbi bene precari mos eſſet: ad ſpectaculū ſcorti procacis in ſinu conſulis recubantis mactatā humanā victimā eſſe?& cruore mēſa reſperſam in extrema oratione Cato.cōditio fertur:vt ſi id factū negaret:cætera.quæ adiceciſſet ſpōſione defenderet ſeſe:ſi fateret̄:ignominia ne ſua quēq̄ dolituꝝ cenſeret̄:cū ipſe vino:& venere amens ſanguine hoīs ī̄ conuiuio iuſſiſſe. Quin. Flamini us. Senatu motus. ℂAmpliſ.honoris maieſtatē.Quia vt dixerat Cato tā flagitioſa tā ꝑdita libido ſibi ꝓbari nō poterat:q cū ꝓbro ꝓuato cōiūxerat īperii decꝰ. ℂAuctoritate fris.T.Flāinii:q totā græciā ſubegerat:& iuſſu.S.P.q; Ro.liberā fecerat:Philippo regi macedonū magna īpii ꝑtē ademerat:quā in græcia occupauerat.

ℂDe Camillo,& Poſthumio.

CAmillꝰ,& poſtumiꝰ cēſores æra pœnæ nomíe eos,q ad ſenectutē cœlibes ꝑuenerāt: in Aerariū deferre iuſſerūt,iterū puniri dignos:ſiquo modo de tā iuſta conſtitutiōe queri ſunt auſi.Cū ī hūc modū ícreparēt̄.Natura uobis quē admodū naſcendi,ita gignendi legē ſcribit,parenteſq; uos alēdo ñepotū nutriēdoꝝ debito(ſiqs eſt pudor) alligauerunt accedit etiā iis,quod ī fortuna longā ꝑſtādi huiuſce muneris uacationē eſtis aſſecuti:cū iterim cōſumpti ſūt āni ueſtri:& Mariti,& pris noīe uacui.Ite igit̄,& nodoſā exoluite ſtipē utilē poſteritati numeroſæ.

ℂDe.M.Vale.Max.&.C.Iunio.

HOrū ſeueritatē.M.Valeriꝰ Max.&.C.Iunius Brutꝰ Bub.cēſores ī cōſimili gñe aīaduerſiōis imitati.L.Antōiū ſenatu mouerūt:qđ q̄ uirginem ī matrimoniū duxerat,repudiaſſet:nullo amicoꝝ ī cōſiliū adhibito.At hoc crimē neſcio an ſupiore maius. illo nāq; cōiugalia ſacra ſpreta tātū:Hoc ēt iniurioſe tractata ſunt.optimo ergo iudicio cēſores īdignū eū aditu curiæ exiſtimauerūt.

ℂDe Porcio Catone.

SIcut Porcius Cato.L.Flāiniū quē e numero Senatoꝝ ſuſtulit:qa in ꝓuincia quēdā dānatum ſecuri percuſſerat:tpe ſupplicii ad arbitrium,& ſpectaculum mulierculæ,cuius amore tenebat̄:electo.& poterat īhiberi reſpectu cōſulatꝰ, quē is geſſerat,atq; authoritate fris eiꝰ Titi Flāinii.

ASCE. ℂCAMILlus:Affert exēpla cēſoriæ notē dicēs.Cāillꝰ:& poſtūius cēſores iuſſerūt eos:q ꝑuenerāt cælibes.i.ſine vxore:& liberis:ad ſenectutē.deferre ī ærario.i.repoſitoriū pecūiæ publicæ:æra.ſ.ſignata.i.pecūiā:noīe.i.rōne:& titulo pœne.i. multæ dignos puniri iteꝝ.i.ſcđa pœna:ſi auſi ſint q̄ri.i.cōqueri:quo.i.aliquo mō de tā iuſta cōſtitutiōe: quū ícreparent̄.ſ.a cēſoribꝰ ī hūc modū Natura ſcribit.i.ꝑſcribit vobis o celibes:legē quēadmodū naſcēdi:ita gignendi:qa nihil eſt naturalius q̄ vnūqđq; gñare ſui ſimile:alioq ſpēs reꝝ cū īdiuidiꝰ ꝑirēt:& parētes.ſ.vrī alligauerūt.i.ꝯuinxerūt:& obligauerūt vos alēdo: vos debito nepotū.i.ſuoꝝ:hoc ē filioꝝ vroꝝ nutriēdoꝝ:ſiqs pudor eſt ſup.vobis:qa turpe ē nolle reddeř:qđ ea lege:vt reddas accepis. Accedit.i.addit̄ ēt iis.ſ.rōnibꝰ ꝙ vos eſtis aſſecuti ī fortūa.i.rebꝰ vrīs:vel a fortūa:lōgā vacationē.i.ceſſationē mūeris huiuſce ꝓſtādi.i.liberoꝝ alēdi cū iterim āni vrī ſunt cōſūpti vacuit.i.carētes noīe & mariti qa vxorē nō hētis:& pr̄is:qa liberis caretis. Igit̄:qa alioq ī vtiles eſtis:ite & exoluite ſtipē nodoſā.i.multis nodis ī loculis:aut ſacculo:abſtruſā pecūiā:vtilē.i.q̄ vtil̄ ſit poſteritati.i.poſteris:licet ex aliis gēitis:nūeroſæ.i.multi nūeri. ℂHoꝝ &c.Marcꝰ Va.maxi.& Cuiꝰ Iuniꝰ Bru.bubulcꝰ.ſ.cognomēto cēſores.i.cū eēnt cēſores imitati ſeueritatē:hoꝝ.ſ.iā dictoꝝ ī cōſil̄ī gñe aīaduerſiōis:amouerūt ſenatu Luciū Ant.q; repudiaſſet ſup.eā quā dixerat in m̄rimōiū virginē:nullo amicoꝝ adhibito.ī cōſiliū.At.i.ſed neſcio(iqt author)an hoc crim̄ ſupfit maiꝰ ſupioř.Nāq; ꝑ qa:cōiugalia ſacra.i.ſacramēta m̄rimōialia:ſūt tm̄.i.dūtaxat ſꝑta:qa nō ſuſcepta:illo.ſ.ſupiore crīe ī cælibatu ꝑmanētiū:& ſunt tractata ēt iniurioſe:hoc.ſ.poſterioř crīe vxorē temeř repudiātis.Igit̄ qa tā iniuriꝰ fuit in vxorē ſacra m̄rimōialia:cēſores exiſtimauerūt optīo iudicio eū īdignū aditu curiæ.i.q āpliꝰ curiā adiret aut potiꝰ iniret. ℂSicut Portius cato ſup.exiſtimauit īdignū aditu curiæ.L.Flāiniū:quē ſuſtulit.i.ſubtraxit e nūero ſenatoꝝ:qa pcuſſerat ſecuri.i.decollauit in ꝓuinciā.ſ.gallicana:quēdā dānatū.i.adiudicatū vltio ſupplicio:tpe ſupplicii electo.i.eo: ꝙ elegerat tp̄s ſupplicii.ſ.ab eo ſumēdi. ℂAd arbitꝛ:& ſpectaculū.i.ī ſpectādo oblectamētū:m̄ierculæ:cuiꝰ amoř tenebat̄.Et ſup.cato poterat īhibi.i.arceri ab illa cēſura reſpectu.i.ex ꝯſideratōe ꝯſulatꝰ:quē is.ſ.Luciꝰ geſſerat:atq; authoritate fris eiꝰ:videlicet Titi flāinii:viri grauiſſimi.

OLIV. ¶CENſor & Cato: In his duob⁹ noib⁹ rõ quædã ſeueritatis cõtiet. ¶Notãdũ: ignominia afficiẽdũ. ¶Nec di.pẽ.du. Duo
Notare. inqt tã cõtraria exẽpla fratrũ iiſdẽ imaginib⁹ iſcribi cõſideratiõnẽ appetebat. multi legũt indignũ. vt ſit nõ dignum pẽſi: ſed pẽſi duxerat. i. cõſiderauerat: vt ducẽ pẽſi: ſit cõſidera: & erit abſolut⁹ ſenſus. Vñ Ci. in Catõe maioř. vbi Catonẽ de ſe loquẽ tẽ introducit inuitũ loq: fecit: vt fortiſſimi viri. T. Flãminii fratrẽ Flãminium e ſenatu eiecerim ſeptẽ ãnis poſtq̃ cõſul factus fuiſſet: ſed notãdã deputaui libidinẽ ille. n. cũ eẽt cõſul in gallia exhortatus iu cõuiuio a ſcorto eſt: vt ſecuri feriret aliquem eo⁊: q in vinculis eſſent dãnati rei capitalis: hic. T. fratre ſuo cẽſore: q proximus ante me fuerat elapſus eſt mihi vero & flacco: ne vtiq; probari potuit tã flagitioſa: tã perdita libido: qua cũ probo priuato coniungeret impii decus. ¶Et regis Philippi: quẽ vicerat. T. flaminius eius frater.

¶Vid de Fa. lu. cẽ. Gelius. li. iiii. cap. viii. Fabricius inqt lucini⁹ magna glĩa vir: magniſq; reb⁹ geſtis fuit. P. Corneli⁹ Rufi. manu qdẽ ſtrenuus: & bellator bonus: militariq; diſci.pitus admodũ fuit: ſed furax hõ & auaritia acri erat: hũc Fabri. nõ ꝓbabat: neq; amico vtebať. oſuſq; eũ mo⁊ cã fuerat. ſed cũ tpib⁹ difficillimis cõſules creãdi forẽt & is Rufi. peteret cõſulatũ: cõpetitoreſq; eius. eſſent ĩbelles: qdã: & futiles: ſũma ope annixus ẽ Fabri. vt Rufi. cõſulat⁹ deferreť eã rẽ plæriſq; admirãtib⁹: ꝙ hoĩem auaꝝ: cui eẽt inimiciſſim⁹ creari cõſulẽ peteret: quẽ hoſtiliter oderat. Fabri. inqt eſt ꝙ miremini: ſi malui cõpilari q̃ veniř. hũc rufinũ poſtea bis cõſulatu: & dictatura functũ cẽſor Fabri. ſenatu mouit ob luxuriæ notã: qđ. x. pondo lib. argẽti factitaret. ¶Idẽ pom. Eadẽ mœnia. pomeriũ inqt Liui⁹ verbũ. ſolũ intuẽtes poſt
Pomerium qd. mœniũ interꝑtanť eẽ eſt aũt pomeriũ magis circa mu⁊ locus: quẽ incondendis vrbib⁹ quõdã æthruſci: qa murũ ducturi erãt: certis circa terminis inaugurato cõſecrabãt vt neq; interiore pte ædificia mœnib⁹ cõtinuarenť: quæ nũc vulgo ẽt cõiunguntť: & extrĩſecus puri aliqd ab humano cultu: pateret ſoli hoc ſpaciũ: qđ neq; habitari: neq; arari fas erat: nõ magis: ꝙ poſt mu⁊ eſſet: q̃ ꝙ mur⁹ poſt id pomeriũ romani appellarunt. ¶Inuidioſum cenſum Apud antiquos de parſimonia romão⁊ priſco⁊ vide. A. Geliũ li. ii. ca. xxiiii. ¶Inopiã: Aetate Valerii. ¶Tribun⁹ plæ. iunia lege nõ poterat qs tribunus eẽ: niſi plæbeius: ſed poſtea alia lege lata: & pricii creari cæperũt: vt hoc loco duronius ſenatu amotus eſt: qa tri. plæ. legẽ de cohercendis ſumptibus cõuiuiorũ abrogauerat.

Sed & cenſor, & Cato, duplex ſeueritatis exemplũ, eo magis illum notandum ſtatuit: quod ampliſſimi honoris maieſtatem, tam tetro facinore inquinauerat. nec indignum penſi duxerat, iiſdem imaginibus aſcribi, meretricis oculos humano ſanguine delectatos, & Regis Philippi ſupplices manus.

¶De Fabricio Lucino.

QVid de Fabricii Lucini cenſura loquar? narrauit enim oĩs ætas, & deinceps narrabit: ab eo Cor. rufinum duobus Conſulatibus, & dictatura ſpecioſiſſime functum, quod decem põdo uaſa argentea comparaſſet: perinde ac malo exẽplo luxurioſum, in ordine ſenatorio retentum non eſſe. ipſæ medius fidius mihi literæ ſæculi noſtri obſtupeſcere uideťť: cũ ad tãtã ſeueritatẽ referendã miniſteriũ accõmodare cogũť, ac uereri, ne nõ noſtræ urbis acta cõmemorare exiſtimẽť. Vix enim credibile eſt ĩtra idẽ pomeriũ decẽ põdo argenti, & inuidioſum fuiſſe cẽſum: & inopiã haberi cõtẽptiſſimã.

¶De. M. Antonio, &. L. Flacco.

MArcus ãt Antoni⁹, &. L. Flacc⁹ cẽſores Duroniũ ſenatu mouerũt: ꝙ legẽ de coercẽdis cõuiuiorum ſumptibus latam tribunus Pl.

ASCE. ¶SED & cenſor & cato. i. ſed qa cẽſor erat: & idẽ Cato: q licet cenſor non fuiſſet: ſeuerus tamen fuiſſet) appoſitorie duplex exemplũ ſeueritatis: alterũ videlicet: quia cenſor: alterũ quia Cato ille Cenſorius: ſtatuit. i. conſtitit eũ notandum. ſ. nota ignominiæ: eo magis: ꝙ inquinauerit tam tetro. i. fœdo cum abominatione facinore maieſtatẽ ampliſſimi honoris: videlicet cõſularis: & imperialis: nec. i. & q non duxerat. i. non iudicauerat: & cẽſuerat: pẽſi. i. iudicii & æſtimationis. i. non putauit pẽſandũ: & iudicandum eſſe: indignum ſup. oculos &c. vt ſit locutio duco pẽſi: qualis illa boni: æqq; cõſulo: pẽſum. n. accepimus pro iudicio de ꝑtio re⁊: qđ pẽdẽdo dignoſciť: vñ hominẽ inſipiẽtẽ: & improuidũ: ac nullius iudicii dicimus: nihil pẽſi hñe. Pot ẽt conſtrui eũ indignum: vt ſit locutio qualis illa vergiliana: magnorũ haud vnq̃ indignus auorũ: & ordo: nec duxerat indignũ: imo dignum penſi. i. vt expendatur: & iudicetur ab iis: q nouerint: oculos meretricis. i. illius mulierculæ quã deperibat: aſcribi iiſdẽ imaginibus. i. cæris: aut ſtẽmatis maio⁊ (nam ſtẽmatum imaginibus aſcribebantur noĩa: & inſignia facta viro⁊: quo circa ad imaginẽ Lucii Flami. vult author aſcribẽdos eẽ oculos meretriculæ: ad quos oblectãdos gallũ ꝑcuti iuſſerat: ſicut id imaginẽ Titi Flaminii fratris eius: & manus Philippi regis ſupplices:) ordo itaq; eſt oculos meretriculæ delectatos ſanguine humano: vtpote galli capti: & manus ſupplices Philippi regis. ſ. macedoniæ ſeſe Tito flaminio fratri lucii dedentis. ¶Quid loquar de cenſura Fabricii Lucini? q. d. non ſatis explicare poſſim. Enim pro quia: omnis ætas. ſ. ꝑterita narrauit: & omnis ætas. ſ. futura narrabit deinceps: Cornelium Rufinum functum ſpecioſiſſime duobus conſulatibus: & dictatura: non eſſe retentum ab eo in ordine ſenatorio. ¶Immo excluſum ꝑinde: ac. i. veluti. luxurioſum. i. incontinẽtem in ſupellectile domeſtica: malo: ideſt pernicioſo exemplo: eo ꝙ comparaſſet vaſa argentea decem pondo. i. librarum. Quod quia factũ valde ſeue⁊ eſt; & ab ea ſeueritate multũ remiſſum erat tempore authoris: addit cum iuramento illius æui. Mediusfidius. i. ita me filius Iouis. ſ. hercules: iudicet: aut ita: Iouis me iuuet fides: ipſæ litteræ ſæculi noſtri: quo ego in hoc ſæculo natus: hæc ſcribo videntur mihi obſtupeſcere: quũ coguntur acõmodare miniſteriũ ad tantã ſeueritatem referendã: ac videntur vereri: ne exiſtimentur non cõmemorare acta noſtræ vrbis: in qua longe aliter nũc viuitur: ſed ſup. alterius. Vix. n. credibile eſt: & i. ſimul: cenſum. i. poſſeſſionẽ decẽ pondo i. libra⁊ argenti: fuiſſe inuidioſum: ita vt poſſidentẽ ſenatu amoueret: & inopiã haberi. ſ. tẽpore authoris cõtẽptiſſimam. i. deſpicatiſſimã: intra idẽ pomœriũ. i. eadẽ mœnia vnius vrbis. Contemptã aũt fuiſſe inopiã ſatyrici late docẽt: vnde Flaccus in epiſtolis. Hos ſolos aio ſapere: & bene viuere quo⁊: Cõſpiciť nitidis fundata pecunia villis. Et Iuue. Quantũ quiſq; ſua nũmo⁊ ſpectat in arca Tantum habet & fidei. Idẽ. Nil habet infelix paupertas durius in ſe. Quã ꝙ ridiculos hoies facit. Et Naſo. Dat cenſus honores: cenſus amicitias: Pauper vbiq; iacet: & mille talia alibi. ¶Marcus autẽ Antonius: & Lucius Flaccus cenſores mouerunt Duronium ſenatu. i. collegio ſenato⁊: ꝙ ipſe tribunus plebis. i. cum eſſet tribunus plebis.

¶Abrogauerat. penitus ſubſtulerat. & ſubuerterant. abrogatur lex: quæ penitus tollitur. Derogatur legi: cum aduerſus eam contraria lex lata fuerit. nam poſterior derogat priori. ¶Fræni ſunt tranſlatio ſumpta ab equis: qui frænis cohibẽtur. ¶Perpetiendi. participium paſſiue poſitum. ¶Rubigine vetuſtatis: Legem abrogemus: quæ vetuſtati ſeueræ conuenit. ¶Obſitum. Circundatum. ¶Rubigine. Veluti rigore. OLIV.

¶AGe par proferamus. Tangit duorum cẽſorũ ſeueritatẽ: qui æmulatione quadam: & odio inuicẽ laborantes cẽſurã inter ſe rigide nimis exercuerunt nam alter alterum damnauit. ¶Par. ſubſtantiue poſitum: & ſemp de duobus dicitur: vt par amicorum: par boum. ¶Virtutis. Quia vterq; res magnas: atq; præclaras pro republica geſſit. ¶Honorum. Quia ambo conſules: & cenſores ſimul fuerunt. ¶Firmiſſima latera: quia alter cauſa fuerat: vt Aſdrubal: qui venerat in ſupplementum Hannibali cum omni exercitu: vt italia deleretur: alter vt Hannibal ex italia diſcedere cogeretur: & eſt tranſlatio a corpore ſumpta: vt. n. lateribus corpora ſtabiliuntur: ita his duobus reſp. confirmata videtur. ¶Diſtrictam: ſeuerã. ¶Nã cũ equi. Oſtendit quõ ſeueritatẽ exercuerint. nam Liui. ſalinator legem de vẽdendo ſale artiſſimã tulerat: populo valde moleſtã. ex quo pauloꝑoſt damnatus ẽ a populo: poſt hanc dãnationẽ eiuſdẽ populi ſuffragiis conſul primo: deinde cẽſor creatus eſt: cum igitur idibus quintilibus equites de more tranſueherẽtur: Claudiuſq; ac Salinator ob robuſti corporis vires: adhuc in numero equitum eẽnt: poſtq̃ ad tribum polliam ventum eſt: in qua nomẽ Salinatoris erat: illius nomine a ſcriba lecto ꝑco dubitabat: an tanti viri nomen damnatum efferret. quod cum collega eius. Nero animaduertiſſet: iuſſit ꝑconẽ expreſſe: & audacter nomẽ ſalinatoris excire: & illum equum vendere cogit: quia damnatus eſſet a populo. ¶Recognoſceret: Recẽſeret. ¶Robur: quãuis grandioris eſſet ætatis. ¶Præco: Tabellio nomina equitũ legẽbat. ꝑco vero nominabat. ergo noluit ꝑco damnatum aliquando Salinatorem dicere. ¶Damnatus. poſt primum cõſulatum quo legem tulit: ne quis ſalẽ vẽdere poſſet. cum antea ius omnibus eſſet vẽdẽdi ſalis. vnde etiam Salinatoris agnomen accepit. ¶Animaduerſione: pœna. ¶Adiecta cauſa. Quod non ſincera fide: hoc autẽ argumẽto poterat omnib⁹ eẽ: ꝙ non ſincera fide in gratiam rediiſſet: quia non ſatis habuerat Salinatorẽ a populo damnatum eẽ: niſi & ipſe illum cẽſoria nota afficeret. ¶Quibus viris: Hoc in gratiã Tiberii dicit Vale. q ab vtraq; gẽte ducit originẽ. paternũ genus a Claudio Nerone. Maternum ab Appio. C. pulchro: qui ab Appio Cæco deſcẽderat deducebatur. Quomodo ergo dixit eorum ſanguis ſerie &c. quia inſertus hic Tiberio Liuiorum familiæ materno auo in ea adoptato. ergo a familia Liuiorum ducebat originẽ: qđ maternus auus in familiam Liuiorum adoptatus eẽt. q̃ q̃uis plæbia fuerit tamẽ octo conſulatibus functa ẽ: duabus cẽſuris: dictatura: & magiſtro equitum floruit. Par amicorum.

abrogauerat. mirifica notæ cauſa: Quam. n. impudenter Duronius roſtra conſcẽdit, illa dicturus. freni ſunt iniecti nobis qrites nullo mõ ꝑpetiẽdi: alligati, & cõſtricti eſtis amaro uinculo ſeruitutis. lex. n. lata eſt: quæ nos eẽ frugi iubet. abrogem⁹ igitur iſtud horridæ uetuſtatis rubigine obſitũ imperiũ. & enim qd opus ẽ libertate: ſi uolẽtib⁹ luxu perire nõ licet?

¶De Cl. Nerone &. L. Salinatorem.

AGe par ꝑferamus æquali iugo uirtutis, honorũq; ſocietate iunctum, inſtinctu autem æmulationis animo diſſidens. Cl. Nero, Liuiuſq; Salinator ſecundi Punici belli temporibus firmiſſima reip. latera, quã diſtrictã ſimul egerũt cenſurã? Nã cũ equitũ centurias recognoſcerent: & ipſi ꝑpter robur ætatis etiã nõ eorũ e numero eſſent: ut eſt ad Poliã uentũ tribũ: ꝑco lecto noĩe Salinatoris, citãdũ nec ne ſibi eẽt, hæſitauit: qd ut ĩtellexit nero & citari collegã: & arma, & equũ uẽdere iuſſit: quia ꝑpli iudicio dãnat⁹ eẽt. Salinator quoq; eadẽ aĩaduerſione Neronẽ pſecutus eſt adiecta cã, qd nõ ſyncera: fide ſecũ in grãm rediiſſet. Quibus uiris ſiqs cœleſtium ſignificaſſet futurum: ut eorũ ſanguis illuſtrium imaginũ ſerie deductus in hortũ ſalutaris

ASCE. ¶ABRogauerat. i. antiquauerat: & reuocauerat legẽ de coercẽdis ſumptibus cõuiuio⁊. Cauſa notæ. i. infamiæ: ꝑpter quã amouebať ſenatu: ẽ ſup. mirifica. Enim pro qa: q̃. i. qtũ putas ĩpudẽter duronius cõſcẽdit roſtra. i. editum illũ locũ: vñ edicta pub. fiebant: & ad populũ verba dicturus. i. eo inſtituto: vt dicat illa: q̃ ſequunť. O qrites freni ſunt iniecti vobis nullo mõ ꝑpetiẽdi. i. tolerãdi. Nã vos eſtis alligati: & aſtricti amaro vinculo ſeruitutis. Enim ꝑ qa: lex ẽ lata: quæ iubet vos eẽ frugi. i. parcos: & ad frugẽ conſeruandã intẽtos. Igiť qa lex illa tolerabilis non ẽ: abrogemus. i. aboleamus: iſtud. ſ. Duꝝ imperium: obſitũ. i. obductũ rubigine. i. vitio illo: quale ferrũ cõtrahit: vetuſtatis horridæ. i. aſperæ: & incultæ. Etenim qd opus eſt libertate: ſi non licet ꝑire luxu volentibus: perire. i. ꝑditis eẽ luxu. i. ſi non licet: vt libet viuere: & ſuã conſumeret. q. d. nihil: Et ſunt verba duronii a cẽſoribus poſtmodũ taxata. Quod addo: ne qs ineptulus dicat Valerium hæc dixiſſe: recitat. n. non dicit. ¶Age: adhortandi vox: ꝑferamus par. i. numero⁊ primum parẽ: iunctũ. i. colligatũ æquali iugo virtutis: & ſocietate honorũ: autẽ pro ſed diſſidens. i. diſcordans: hoc ẽ qđ par hoĩum diſſedit: & diſcors fuit aĩo. inſtructu. i. ꝑp inſtructũ æmulationis. i. zelationis: & inuidiæ. Claudius nero: & Liuius ſalinator: firmiſſima latera. i. firmiſſimi ſuſtẽtatores: & ꝑtectores reip. tẽporibus ſecundi belli punici. ¶Egerunt ſimul cẽſuram diſtrictã. i. ſeueram. Nam cum recognoſcerent. i. recẽſerent: & vt dicunt: viſitarent: cẽturias eqtum: & ipſi eſſent ẽt num. i. nunc pro tunc: adhuc e numero. i. de numero co⁊. ſ. equitum: ꝑpter robur ætatis. i. quia in ꝑfecta ætate: qua cẽſores creabanť: adhuc robuſti erãt: vt. i. poſtq̃ ventũ eſt ad Poliam tribum. ſ. citandã ad officium militare: in qua tribu erat ſalinator: & præco. i. tabellio: & pronuntiator noĩum: ac ꝑclamator: lecto nomine ſalinatoris. i. poſtq̃ ſcriba legeret in ſerie equitum citandorum nomẽ hæſitauit. i. dubitauit: an ſup. ſalinator eẽt citandus ſibi. i. a ſe: necne. i. an non: alii legunt citandum ſup. nomen eius. i. pronuntiandũ inter damnatos a Pop. Roma. ¶Quod. i. quã hæſitationem: vt. i. poſtq̃ nero intellexit: iuſſit collegam. i. concenſorẽ ſuum ſalinatorem citari. i. pronuntiari inter damnatos: & iuſſit ſup. eum vẽdere arma: & equum: quia damnatus eſt. ſ. prius iudicio populi: ob ſalis vendendi legem. Salian. quoq; perſecutus eſt neronẽ. ſ. claudium collegam ſuum: eadẽ animaduerſione: cauſa adiecta: ꝙ non rediſſet ſecum in gratiam: fide ſincera: cum tamẽ collegæ oẽm æmulationẽ deponere deberẽt. Quibus viris ſiquis cæleſtiũ. i. deorum ſignificaſſet, futurũ: vt ſanguis eorũ deductus ſerie illuſtriũ imaginum. i. clarorum natalium conflueret in ortum.

OLIV. ¶PR. Incipis.ſ. Tiberii. ¶Seruatam ab ip.p. Deuicto Aſdrubale: Hanniba.fratre. ¶Cõi iſti. Tiberio & Nerone. ¶Inter ærare. Obnoxios:& obligatos ærario facere. ¶Prætexuitq; cauſam: Cauſam Salinator pſcriptis:cur tribus damnaſſet: & hanc adducebat.q vel illũ iniuſte damnaſſent.vel poſt dãnationẽ indignũ adminiſtratione reipu.cõſulẽ primũ:deinde cenſorem creaſſent:& vtebat̃ dilemate. Nã ita arguebat:aut me iuſte damnaſtis pro lege quã tuli de ſale vẽdẽdo:aut iniuſte:ſi iniuſte: ſine dubio cẽſoria nota digni eſtis.quia nihil a vobis iniuſte damnãdũ eſt:cũ integri eẽ debeatis.ſi vero iuſte nũq̃ cõſulatũ mihi tãq̃ indigno:& cẽſurã demãdare debuiſtis:nã quẽ Po.Ro.ſemel dãnauerit: eũ pculdubio indignũ adminiſtratiõe reipu.iudicauit:ergo tãq̃ periurii cenſoria aiaduerſione digni fuiſtis. ¶Prætexuit. Præſcripſit: & eſt tranſlatio ſumpto a textore:nam anteq̃ pãnũ texãt:verſicolores quaſdã lineas faciunt.quas vulgo dicũt caput pãni.ſicut in pãno eſt ptextũ: ſic & in pagina. ¶Temeritatis. Quod iniuſte damnaſſent. ¶Periurii. Quia tribus iurabãt ſe honores & magiſtratus his demãdaturas:q digni viderent̃ adminiſtratione reipu.ſed ſemel damnatus ab oibus tribubus pter vnã indignus eẽ videbat̃:q rẽpu.adminiſtraret officio publico.ergo trib⁹ piurium cõmiſiſſe videbantur cũ dãnato Salinatori conſulatũ: & cẽſuram demandarunt. ¶Vna tñ tribuũ. Ci.in oſone contra Rullum:& contra Verrẽ.& in Philippicis dicit:has tribus fuiſſe.xxxv. ¶Itaue ho.quidẽ. Si poſtq̃ ſemel damnatus eẽt. ¶Quam pu. Laudat conſtantiã Salinatoris. ¶Conſulentis:prouidentis:deliberantis. ¶Exitu:Damnatione. ¶Honore:q iterũ creatus cõſul eẽt;& cẽſor. ¶Patiẽti aio:quod non indignati ſint:ſe fuiſſe damnatos. ¶In Sicilia:bello ſeruili:de quo ſupra dictum eſt.nam cum ſeruos in montes Romani compuliſſent:& iter euadẽdi claudere vellẽt:munitiones erant explicãdæ:& extendẽdæ p montes: qđ cum milites iuſſi facere neglexiſſent: & cenſoria nota puniti ſunt.alii dicunt hoc factum fuiſſe in liparitana obſidione ſub Aurelio cotta. ¶In ærarioꝝ numerum.vt capite cenſi eſſent:velut æra tributi nomine perſoluerent.

Prætexe / ñ cãm.

principis noſtri cõflueret: depoſitis inimicitiis, arctiſſimo ſe amicitiæ fœdere iunxiſſent: ſeruatam ab ipſis patriã, cõmuni ſtirpe ſeruandã relicturi. ¶Salinator uero quatuor, atq; triginta Tribus inter ærarios referre non dubitauit: quod cum ſe dãnaſſent: poſtea CON.& Cenſorẽ feciſſent: prætexuitq; cauſam: qa neceſſe eſſet, eas alterutro facto crimine temeritatis, uel periurii teneri unam tantũmodo tribum Metiã uacuã nota reliquit: quæ eum ſuffragiis ſuis, ut non damnatione, ita nec honore quidem dignum iudicauerat: Quã putemus conſtantis, & pualidi illum ingenii fuiſſe: qui neq; triſti iudiciorum exitu compelli: neq; honoꝝ magnitudine adduci potuit: quo ſe blãdiorẽ in adminiſtratiõe reip. gereret.

¶De Marco Val.& L. Sempronio.

EQueſtris quoq; ordinis bona, magnaq; ps quadringẽti iuuenes, cẽſoriã notã patiente animo ſuſtinuerunt, quos.M. Val.& P. Sẽpro. quia in Sicilia ad munitionũ opus explicandum ire iuſſi, facere id neglexerant equis publicis ſpoliatos, in numerum ærariorum retulerunt.

¶De.M. Attilio Regulo, & L. Furio.

TVrpis etiã metus pœnã Cenſores ſumma cum ſeueritate exegerunt. M. enim Attilius Regulus, & L. Furius Philippus. M. Metellum Quæſtorem, compluresq; equites romanos, qui poſt infeliciter commiſſam Cannenſem pugnã cum eo abituros ſe Italia iurauerant: direptis equis publicis inter ærarios referendos curauerũt:

TVrpis ẽt me.cẽ. Non ſolum mores: & facta ſed aioꝝ quoq; affectus damnabãt cẽſores Romani.vt exemplo timiditatem eorum damnauit rigida cenſura:qui poſt cãnẽſem cladẽ viribus patriæ diffidentes:& eam paulopoſt ruituram:vel certe in hoſtium poteſtatem venturam metuentes italiæ deſerende cõſilia inierant:hoc fuit ſecundo punico bello.nam.L. Cæcilius Metel.quæſtor cũ pluribus auctor fuerit coniurandi ex italia diſcedere poſt pugnam apud cãnas infeliciter cõmiſſam:ſed id ſcipioné prohibuiſſe conſtat:cui ſũma rerum per illius exercitus reliqas maximo conſenſu delata fuerat:& dum de rep.conſultaret:nunciat̃ fruſtra illũ conſultare q pdita ſpes omnis eſſet:qq; deſperata:& cõplorata iam demũ reſpu.foret:ppea:q plæriq; nobiliſſimi iuuenes:quoꝝ priceps eẽt.L. Cæcili⁹ Me.naues: & mariſpectarẽt:vt deſerta patria ad nouas ſedes q̃rẽdas irent: quo nũcio attonit⁹ ſtupore: & miraculo rei Scipio:oi cõſultatiõe dimiſſa:ad hos talia cõſilia agitãtes citat.ſſimo equo puenit:& ſtricto ſup cõſultantiũ capita gladio iurauit:ſe īterfectuꝝ qcũq; diſcedeꝛ tẽptaſſet:hos deinde reſtituta repu.cũ in ciuitatẽ rediſſent:a cẽſorib⁹ cõdẽnatos fuiſſe dic̃ Val. ¶Inter erari.de. Qui æra tributi noĩe pẽdebãt:& nihil alid ĩ ciuitate.

ASCE. ¶PR INcipis nři.ſ.tyberii:ſalutaris.ſ.reipu.qđ per adulationem dicit:ipſi iunxiſſent ſe arctiſſimo fœdere amicitiæ:inimicitiis.i.ſimultatibus & æmulationib⁹ depoſitis:relicturi patriam ſuatã ab ipſis.ſ.cõtra pœnos:ſuãda cõi ſtirpe:quia affinitãtes inter ſe cõtraxiſſent. ¶Salinator vero nõ du.referre ĩter ærarios.i.fiſco addictos: aut obligatos ærario:quattuor atq; triginta tribus.ſ.Ro.a tribuẽdo:videlicet tributo dictas: q cũ dãnaſſent ſe videlicet ſalinatorẽ ob legẽ de ſale: feciſſent poſtea cõſulẽ & cẽſorẽ:& ptexuit cãm.ſ.errati eaꝝ:qa neceſſe erat eas teneri alterutro facto.ſ.dãnatiõis:aut electiõis:crimine temeritatis:ſi ĩmeritũ cõdẽnaſſent:aut piurii:ſi ĩdigno honores illos cõtuliſſent:quo qdẽ piurio q̃ plurimi in electiõe magĩatuũ polluunt̃:iurati.n.optimũ:hoc ẽ maxie dignũ ſe electuros:plurimũ dãtẽ eligũt:reliqt.ſ.ſalinator tñ vnã tribũ:videlicet Mætiã vacuã nota.ſ.iſamiæ:q̃.ſ.tribus Mætia:vt.i.queadmodũ:nõ iudicauerat in ſuffragiis ſuis:eum.ſ.Sali.dignum dãnatione: nec quidẽ.i.& non ẽt:cũ magis videret̃ dignũ:iudicauerat honore. Quã.i.quãtũ cõſtantis:& pualidi ingenii putemus illũ .ſ.Sali.fuiſſe:qui neq; potuit compelli triſti exitu iudiciorum: neq; potuit adduci magnitudine honorũ: quo.i.vt gereret ſe blãdiorẽ in adminiſtratiõe reip.q.d.nimiꝝ maxie. ¶Equeſtris &c. Ordo ẽ. Bõaq; p.i.magna pars ordinis eq̃ſtris.ſ.quadringẽti iuuenes:ſuſtinuerunt aio patiẽti notã cẽſoriã:quos.M. Valerius:& Publius Sẽ.retulerunt in nũeꝝ ærarioꝝ.i.qui pœnã pecuniariam in ærariũ cõferrẽt:aut:vt capite cẽſi eẽnt:ſpoliatos eqs publicis.i.a repu.datis: quia iuſſi in Sicilia ire ad explicandum.i.extendẽdum opus munitionũ:neglexerant facere id.i.eo ire Pulchre extenuat culpam quia non eſt vero ſimile neglexiſſe ire:ſed noluiſſe. ¶Turpis &c. Ordo eſt. Cenſores exegerunt etiam pœnam turpis metus cũ ſumma diligentia.

¶EOSq; graui nota affecerunt. Hannibalis plæroſq; ex Ro.in caſtris captiuos habebat: & Ro.multos ex Car. Cum igitur Hanni.cum captiuis Roma.conueniſſet:vt Ro.proficiſceretur: & permutationem captiuorum in ſenatu impetrarent. idq; ſi facerent Ro.remanerent: ſi non poſſent ad ſe in caſtra redirent: cum ſacramento adacti ad hanc rem e caſtris paulo proceſſiſſent:plæriq; ex his cauillationibus nihil profuturis vſi: ut ſe ſacramento liberarent regreſſum tanq̃ ſuarum rerũ obliti ſimulantes in caſtra reuerterunt.deinde Romam ſe contulerunt: vt etiam ſi permutationem captiuorum non impetraſſent:iureiurando abſoluti viderentur.& ſic Romæ remanerent.quod cum ſenatus accepiſſet:vinctos Hannibali mittendos curauit.deinde etiam cenſoria nota puniuit. In hac hiſto.Val.non nihil a Liuio diſſentit: non enim ad permutationem captiuorum:ſed ad ſuam ipſorum redemptionem impetrandam veniſſe legatos dicit Liui.nam illis redimendi ſe poteſtatem fecerat Hanni.propoſito in eorum capita precio pro conditione cuiuſq; nec a legatis:qui pro hac re ad ſenatum mittebantur de reditu:vades alios popoſcit:q̃ eorum fide contentus: ſcilicet ſacramento:qui deinde vſi ea quã ſupra diximus: fallaci cauillatione:a cenſorib⁹ grauiori nota puniti ſunt.ſed.A. Gellius quaſi cum Valerio ſentire videtur libro ſeptimo:capitulo decimo octauo Iuſiurandum inquit apud Ro. inuiolatum:ſanctẽq; habitum ſeruatumq; eſt:id etiam moribus legibuſq; multis oſtenditur & hoc qđ dicemus ei: rei non tenue argumentum eſſe poteſt.prælio cannenſi Hannibal Carthaginenſium imperator ex captiuis noſtris electos decem Romam miſit. ¶Mandauitq; eis:pactuſq; eſt:vt ſi.P.R.videretur:permutatio fieret captiuorum:vt pro his: quos alteri plures acciperet darẽ argenti pondo libram & ſemi libram.hoc priuſquã proficiſcerentur in iuſiurandum eos adegit redituros eſſe in caſtra punica:ſi Romani captiuos non permutarent: veniunt deinde Ro.decem captiui. mandatum pœni imperatoris exponunt:permutatio ſenatui non placita:parentes:cognati: affineſq; captiuorum amplexi eos poſtliminio in patriam rediſſe dicebant.ſtatumq; eorum incolumen integrumq; eſſe:ac ne ad hoſtes redire vellent orabãt: tum octo ex iis poſtliminium iuſtum non eſſe ſibi reſponderunt: quoniã periurio vincti forent:itaq; vti iurati erant ad Hannibalem profecti ſunt: duo reliqui Romæ manſerunt:ſolutoſq; eſſe ſeſe:ac liberatos religione dicebant: quoniam cum egreſſi caſtra hoſtium fuiſſent cõmenticio conſilio regreſſi eodem die tanq̃ ſi ob aliq̃ fortuitã cauſam iſſent: atq; ita iureiurando ſatiſfacto:rurſum iniuriati abiiſſent. Hæc eorum fraudulentiæ calliditas tam eſſe turpis exiſtimata eſt vt contempti vulgo deſpectiq; ſint:cenſoreſq; eos poſtea omnium notarum:& damnis:& ignominiis affecerunt quoniam quod facturos dictauerant: non feciſſent. Cor. autem nepos in libro exemplorum quinto: id quorum litteris mandauit multis in ſenatu placuiſſe:vt hi qui redire nollent:datis cuſtodibus ad Hannibalem deducerentur.ſed eam ſententiam numero plurium:quibus id non videretur ſuperatam:eos tamen:qui ad hãnibalem non rediiſſent:vſq; adeo inteſtabiles inuiſoſq; fuiſſe:vt tædium vitæ ceperint:necemq; ſibi conſciuerint. Duplicem tamẽ & Liui.ſuper hac re opinionem tradit:ſicut apud eum videre licet. ¶Conueniens:nam fidem ſeruare ſemper conſueuere Romani. ¶M.n. Attilius Regulus:hic filius fuit illius Attilii Reg.q crudeliſſima ſupplicia apud Cartha.forti animo ferre q̃ iuſiurandum violare maluit.cuius hiſtoriã ſupra in capi.de religione notauimus. Cice.multis in locis Vale.in cap.de crudelitate. Iam hæc cẽſura ex foro in caſtra:nõ ſolum vrbana:ſed ẽt caſtrẽſis fuit. ¶Perſtrictus.dãnatus. ¶Quoꝝ ignominia virtutem acuit:qa illis tẽporibus nota cenſoria damnati:virtutis poſtmodum fuere ſtudioſiores. ¶Dari. Vt eam adminiſtrarent. ¶Quã ob.vt punirentur.

OLIV. / Iuſiurãdi ſanctitas. / Attilius Regul⁹.

eoſq; graui nota affecerunt: qui cum in poteſtatem Hannibalis ueniſſent, legati ab eo miſſi ad ſenatũ de permutandis captiuis: neq; impetraſſent: quod petebant: in urbe manſerunt: quia & romano ſanguini fidem præſtare conueniens erat: & M. Attilius Regulus cenſor perfidiam notabat: cuius pater per ſummos cruciatus expirare quam fallere Carthaginenſes ſatius eſſe duxerat. Iam hæc cenſura ex foro in caſtra tranſcendit: quæ neq; timeri, neq; decipi uoluit hoſtem. Sequuntur duo eiuſdem generis exempla, eaq; adieciſſe ſatis erit. Geta, cum a L. Metello, & Cn. Domitio Cenſoribus ſenatu motus eſſet: poſtea cenſor factus eſt.

¶De Marco Valerio.

ITem. M. Valerius Meſſala cenſoria nota perſtrictus, cenſoria poſtmodum poteſtate imperauit: quorum ignominia uirtutem acuit. rubore enim eius excitati, omnibus uiribus incubuerunt: ut digni ciuibus uiderentur: quibus dari potius, quam abiici cenſura deberet.

ASCE. ¶ENIM pro quia. M. Attilius Regulus:& Lucius Fu.philippus:curauerunt Marium Metellũ q̃ſtorem:& complures equites romanos:qui iurauerant poſt pugnã cãnenſem comiſſam infeliciter ſe:abituros italia cũ eo:referendos inter ærarios.i. capite cenſos:aut æris in ærarium conferendi obnoxios:& affecerunt eos graui nota.ſ.ignominiæ:qui quum veniſſent in poteſtatem Hannibalis:miſſi ab eo legati.i.tanq̃ oratores:& interceſſores ad ſenatum de captiuis permutandis:ideſt vt pro Roma.redditis redderent pœnos:neq;.i.& non impetraſſent qđ petebant:manſerunt in vrbe:ideſt non redierunt ad Hannibalem. Quia & ideſt ſimul conueniens erat ſanguini Roma.præſtare.i.exhibere fidem.i.fidelitatem in re ſancte pmiſſa: & Mar. Attilius regulus cenſor notabat ideſt nota ignominiæ afficiebat perfidiam.i.violationem fidei. Cuius.ſ.Mar. Attilii regu.pater eiuſdem nominis duxerat eſſe ſatius.i.melius:& ſanctius:expirare.i.ſpiritum emittere per ſummos cruciatus:de quibus alibi dictum eſt:q̃ fallere Carthagi.quibus pro ſimili cauſa miſſus iurauerat:ſe ſi nihil impetraret:rediturum. Hæc cenſura.ſ.violatæ fidei tranſcendit iam ex foro.ſ.iudiciali in caſtra:ſcilicet militaria. Quæ:ſcilicet cenſura:neq; voluit hoſtem timeri.vt fecerat Mar. Metellus timens Hannibalem cum timore italia abire parabat:neq; decipi:vt fecerant illi legati. ¶Sequuntur duo exempla eiuſdem generis:ſcilicet cenſoriæ notæ:& ſatis erit adieciſſe ea. Geta (quis hic ſit cõmentarii non dicunt:difficillimum autem ſit diuinare: nec magni refert) cum eſſet motus ſenatu a Lu. Metello & Cn. Domitio cẽſorib⁹: factus eſt poſtea cenſor. Item Mar. Val. Meſſala:perſtrictus:ideſt damnatus:aut preſſus:nota cenſoria: imperauit poſtmodum poteſtate cẽſoria. Quorum:ſcilicet duorum ignominia acuit virtutem ſup.eorum. Enim pro quia. ipſi excitati rubore eius.ſ.ignominiæ incubuerunt omnibus viribus:vt viderentur ciuibus digni:quibus cenſura deberet potius dari: vt alios cenſeant:q̃ obiici:ideſt opprobrio dari:q ea notati fuerant.

¶De Maieſtate. Caput. .V.

E St & illa quaſi priuata cēſura maieſtas clarorum uiroꝝ ſine tribunaliū faſtigio: ſine apparitoꝝ miniſterio potēs ī amplitudine ſua obtinēda. Crato enim, & iucūdo īroitu animis hominū illabit̃ admiratiōis ꝑteſta uelata: quā recte qs dixerit longū & beatū honorē eē ſine honoꝛ. Nā quid plus honoris tribui potuit COS. quā eſt datū reo metello? qui cum cauſam repetendarum diceret: tabulæq; eius ab accuſatore expoſtulatæ, & ad nomen inſpiciendum circa iudicium ferrentur: totum conſilium ab earum contemplatione oculos auertit, ne de aliqua re, quæ in his relata erat, uideretur dubitaſſe. non intabulis, ſed in uita. Q. Metelli argumenta ſyncere adminiſtratæ prouinciæ legenda ſibi iudices crediderunt. indignum rati integritatem tanti uiri, exigua cera, & paucis literis perpendi.

¶De rege Antiocho, & ſupiore Africano.

S Ed qd mirū, ſi debitus honos a ciuibus Metello tributus eſt, quem ſuperiori Africano etiā hoſtis præſtare non dubitauit? Siquidē res Antiochus bello, quod cū Romanis gerebat: filiū eius a militibus ſuis interceptū, honoratiſſime excepit: regiiſq; muneribus donatū, ultro, & celeriter patri remiſit: q̃q̃ ab eo tū maxīe finib⁹ īperii pellebat̃. Sed & rex, & laceſſit⁹, maieſtatē excellētiſſimi uiri uenerari: quam dolorem ſuum ulciſci maluit.

OLIV. E ST & illa eſſe quaſi priuata. Dicturus de maieſtate ꝑfatione vtit̃: oſtendens quid ſit maieſtas quare hoc ſuperiori coniiciet̃. nā ſicut cenſurā inqt eſt publius magr̃atus ſic maieſtas eſt priuata qdā dignitas: quæ hominem reddit honoratum. Eſt aūt maieſtas virtutis: & probitatis qdam excellētia ſine magiſtratu: ſine impo: ſine fortunæ adminiculo honoratū reddens hominē. ¶Faſtigio: nā vt cēſura excellentiores homines facit: ſic & maieſtas: quæ nō extrinſecus ſed ꝓpria virtute cōparat̃ eius q iuſte prudēter: & moderate vixerit. ¶Sine ap. alii magiſtratus: & dignitates apparitoribus miniſtris: & tribunali: variiſq; inſignib⁹ vtunt̃. at maieſtas: quæ virtute cōparat̃: illis nō indiget. Apparitoꝝ: apparitores miniſtri ab apparendo dicti. apparere aūt ꝓſto eſſe ſignt: vt ſæuiq; in limine regis apparēt. ¶Potens: ſine vllo extrinſecus adminiculo. ¶Grato. n. & iu. grato quia placet. iucundo: qa delectat: ut Ci. cuius officia iucūdiora. ſ. mihi ſæpe fuerunt: nunq̃ tñ gratiora. ¶Prætexta: prætexta eſt quā ſupra veſtem honoratus qſq; accipit: ita & maieſtas vt̃ quædam hominis eſſe ꝑtexta. ¶Recte di. ita cōmode inquit aliquis interprætari poſſet longum honorem eſſe. quia ſemper honore efficit̃. ¶Longum: vſq; ad extremū ſuæ vitæ tꝑs durat. Conſulatus annuus eſt. Cenſura triū annoꝝ: dictatura ſemeſtris: cæteriq; magiſtratus ad certum tꝑs: hæc vero perpetua eſt. ¶Sine honore: ſine magiſtratu. ¶Nā qd plus honoris reo Metello? Metel. Numidiæ prouinciæ ꝑfuit: & ex ea clariſſimum duxit triumphum vnde & numidic⁹ appellatus: deinde repetundaꝝ postulatus eſt. Ille repetundaꝝ accuſari dicebat̃: q creditus eſſet ꝓuinciā. vel ſocios. po. ro. pecunia expilaſſe: vel iudicium tuliſſe: qd in ſua cōmoda cæderet. iō repetundarum accuſari dicebat̃: vtpote: q pecunias repetere: hoc ē reſtituere: & reficere tenebat̃: vel q ab eo pecūia: vel alia res iniuſte ablata repetebatur. ergo tāta fuit huius hominis maieſtas apud oēs: vt cū tabulæ: in qbus accuſatio cōtinebat̃: circa iudices ab accuſatore deferrent̃: eas iudicum nemo videre voluerit. Cice. ad Atticū li. iii. epiſt. xi. cuius principiū eſt. qris ex me. quæ mihi res ingt multo honorificentior viſa eſt q̃ aut illa: cū iurare tui ciues xenocratem teſtimoniū dicētē ꝓhibuerunt aut cū tabulas Metelli numidici: cum hæ: vt mos eſt circūferrent̃: noſtri iudices aſpicere noluerunt. ¶Tabulæ. i. libelli: in quibus vel acta ꝓuinciæ. i. vniuerſæ prouinciæ adminiſtratio: vel accuſatio cōtinebat̃: Cice. rurſus de hoc metello in orōne pro Achia poeta: Metel. inqt hō ſanctiſſimus: modeſtiſſimuſq; oīum tanta diligētia fuit: vt ad iudices venerit & vnius hoīs litura ſe cōmotū dixerit. ¶Sed in vita Qu. Metelli argumēta. Quia ſemp integerrime vixerat. ¶Exigua cæra: parua tabella. ¶Perpendi: Aeſtimari: iudicari. Tractū eſt a penſantibus: qui ſemp diligenter inſpiciūt. S Ed quid mirum: ſi debitus. Bellū romanis erat cum Antiocho Aſiæ rege. ad qd gerendū cum Lu. Scipio frater vperioris Aphricani petiiſſet: vt mitteret̃: tantumq; bellū huic ſenatus: populuſq; roma. demandare dubitarent magiſq; in. C. Lælium eius collegam: nam hi duo tum conſules erant: & vterq; prouinciam ſumma ambitione depoſcebat: inclinati omnium animi viderentur: Scipio Aphricanus pietate cōmotus in fratrem profeſſus eſt ſe legatum in prouinciam iturum: vt in cap. de pietate dicturi ſumus: qua pollicitatione factum eſt: vt. L. Scipio impetraret aſiæ prouinciam ſibi decerni. Profectus igitur cum fratre Aphricanus ſecum in bellum filium perduxit qui ab hoſtibus interceptus: & ad regem productus: ab eo honorificentiſſime tractatus: & multis regiis muneribus donatus gratuito patri remiſſus eſt: tanti facta eſt etiam ab hoſte Scipionis maieſtas. ¶Sed quid mi. q. d. nulli mirum videri debet tantum a ciuibus tributum eſſe Metell. cum hoſtes multo pluris æſtimaſſe Scipionem iudicentur. ¶Interceptum: in anguſtiis captum. ¶Quamq̃: licet ab eo tunc potiſſimum e regno pelleretur.

Repetūdaꝝ re⁹.

ASCE. ¶EST & illa &c. Proſequitur de maieſtate priuata claroꝝ viroꝝ: quā per modum ꝑfationis quodāmodo deſcribit: & commēdat & dicens. Eſt &. i. etiam illa quaſi priuata cenſura: videlicet maieſtas. i. dignitas: & vt vulgus diceret: maioritas: & præeminentia: clarorum virorum: ſine faſtigio tribunaliū. i. iuridictionis celſitudine: & ſine miniſterio apparitorum. i. publice famulantiū ſatellitū: potens in obtinenda amplitudine ſua. Enim pro quia: ipſa illabitur animis hominū introitu grato. i. vtili & iocundo. i. delectabili: velata. i. coopta: pretexta. i. veſte nobilium. admirationis: qa ꝑclaroꝝ viroꝝ maieſtatē minores cum admiratione obſeruant. Quā. ſ. maieſtatem qs dixerit. i. appellauerit recte: aut duxerit. i. cēſuerit recte eſſe honorem. ¶Longū. i. diuturnū: & beatū. i. bene habentē ſine honore. i. magiſtratu publico. ¶Nam quid &c. Probat qd dixit exemplo Metelli dicens. Nā qd plus honoris. i. venerationis potuit tribui conſulibus quā datum eſt Metello reo. i. in ius vocato: q. ſ. Metellus cū diceret cauſam repetundaꝝ. i. ſe purgaret de repetundis. ſ. pecuniis a prouincia ſpoliata: vt accuſatores dictitabant: & tabulæ eius. i. libelli contra eum facti poſtulatæ ſu. eſſent ab accuſatore. i. vt eas: aut eos accuſator exhiberet: & ferrentur circa iudices ad inſcipiēdū nomen. ſ. accuſati: aut debitū: qd petebat̃: ſed potius nomen: totū cōſiliū. ſ. cōfeſſus iudicū auertit ocu-

los a cōtēplatione earū. ſ. tabulaꝝ. ne videret̃ dubitaſſe de aliqua re q̃ erat relata in his. ſ. tabulis. Iudices crediderūt argumēta. i. approbationes ꝓuinciæ adminiſtratæ ſyncere. i. icorrupte: legēda ſupple eē ſibi: nō in tabulis: ſed inuita Quinti Metelli. rati. i. arbitrantes: indignū ſup. eē integritatē tanti viri: ꝑpēdi. i. exiſtmari: exigua cæra. i. cærata tabula: & paucis litteris. ſ. accuſatoriis in ea ſcriptis. ¶Sed qd mirum ſup. eſt nihil. q. ſi honos. i. honor debitis eſt tributus Metello a ciuibus: quē. ſ. honorem ēt hoſtis nō dubitauit ꝑſtare Aphricano. ſ. Scipioni ſuperiori. i. maiori: & prius nato. Siqdē. i. qm. Antiochus rex Aſiæ excepit honeratiſſime bello: qd gerebat cū Romanis filiū eius. ſ. Scipionis interceptū. i. captum: a militibus ſuis. ſ. Antiochi: & remiſit vltro. i. nō requiſitus: & celeriter: in quo duplicatur bñficium qa: vt vulgo dicit̃: q cito dat bis dat: patri. ſ. Scipioni ſup. filium donatū. i. dono ornatū: muneribus regiis. i. a rege acceptis: & forte regalibus. i. rege dignis: hoc loco. q̃q̃ Antiochus pellebatur tum maxime finibus imperii. ſ. Romani: aut ſuis: qd in idem recidit: nam de finibus cōtendebant: ab eo. ſ. Scipione patre. Sed: &. i. pariter rex. i. licet eſſet rex: & ita eū oīa magnifice facere deceret: & laceſſitus. i. prouocatus ad iram ob bellum illatum: & ita in hoſtē ſæuiter agere poſſet: tamen maluit venerari maieſtatem viri excellentiſſimi: q̃ vlciſci dolorem ſuum.

¶De Africano Scipione.

A D Africanū eundem ī Linternina uilla ſe cōtinentē, complures prædonū duces uidēdū eodē tēpore forte cōfluxerūt. quos cum ad uim faciendam uenire exiſtimaſſet: præſidium domeſticorum in tecto collocauit. eratq; in his repellēdis, & animo, & apparatu occupatus. quod ut prædones animaduerterūt: dimiſſis militib⁹, abiectiſq; armis, ianuæ appropinquāt. & clara uoce nuntiant Scipioni: non uitæ eius hoſtes, ſed uirtutis admiratores ueniſſe: cōſpectum, & congreſſum, tanti uiri, quaſi cœleſte aliquod beneficium expetentes. proinde ſecurum ſe nobis præſtandū præbere ne grauet̃. Hæc poſtquam domeſtici Scipioni retulerunt: fores reſerari, eoſq; intromitti iuſſit. qui hoſtes ianuæ tanquā aliquam religioſiſſimam aram, ſanctumq; templum uenerati, cupide Scipionis dexteram appræhēderunt. ac diu oſculati, poſitis ante ueſtibulū donis: quæ deorum immortalium numini cōſecrari ſolent: læti quia Scipionem uidiſſe contigiſſet: ad lares proprios reuerterunt. Quid hoc fructu maieſtatis excelſius? Quid etiā iucūdius? Hoſtis irā admiratiōe ſui placauit ſpectaculo ꝑſētiæ ſuæ: latronū geſtientes oculos obſtupefecit. delapſa cœlo ſydera hoībus ſi ſe offerāt: uenerātiōis ampli⁹ nō recipiēt.

OLIV. A D eundē Aphricanū: hoc oībus ꝑſpicuū: & illuſtræ fuit ſummæ maieſtatis exēplū: poſt maximas res geſtas: clariſſimoſq; triūphos. Scipio ab ingrata patria vrbe pulſus in exiliū ire coactus eſt in villā ſ. Linterninā: vbi cū ꝑdones: quoꝝ magna ī illis locis copia erat: audito Scipionis noīe: eſſent maximo vidēdi viri deſiderio cōcitati: ad eū facto grege venerunt Scipio nō ad ſui cōtēplationē: ſed ad vim īferēdā venire ꝑdones exiſtimās: amicoꝝ atq; cliētū: qbus potuit domū ꝑſidiis munit: qd vbi ſenſere ꝑdones: abiectis armis dimiſſiſq; militibus ianuæ appropinquātes magna voce clamarunt: vt a Scipione & cæteris: q itus eēnt exaudiri poſſent: nō ſe hoſtes: aut īſidiatores: ſed virtutū Scipionis admiratores veniſſe cuius cōſpectū: atq; colloquiū mirū īmodū deſiderarēt: qua voce cōfirmatus Scipio reſerari fores: & oēs intromitti iuſſit q maxima illū veneratione tāq̃ cœleſte numen: oīumq; virtutū ſacrariū ꝓſecuti ſunt. ¶In linternina villa: hoc idē cōmemorat Valeri. vbi agit de ingratitudine: nā dicit: q ingrata patria bñmeritū Scipionē ītra ſua mœnia habitare nō paſſa: ſed in linterniā villā abire coegerit. ¶In linterninā villā: dicerē villā hoc loco ꝓ domo in agro linternino poſita accipi debere: cuius ꝓpria eſt ſignificatio: niſi hūc locū Val. in ca. de īgratitudine vicū appellaret. Dicit. n. cui⁹ clariſſima opa iniuriis pēſando: vici ignobilis eā ac deſertæ paludis accolā fecerunt: vbi valde a Strabone diſſentit: nō. n. vicū: ſed oppidum iuxta mare poſitū dicit eſſe. Stra. in deſcriptione Cāpaniæ: ꝓpe mare iqt poſt ſinueſſam Linternū eſt oppidū: vbi prioris Scipionis cognomēto Aphricani ſepulchū iacet. ibi. n. extremū cōſumpſit ætatē: omiſſis pp aliquoꝝ ſimultatē reipublicæ negociis. ¶Apparatū: armoꝝ: Nā ſe armis muniebat. ¶Cōſpectū: Vt viderēt. ¶Cōgreſſum. Vt loquærent̃: nā cōgreſſus colloquiū dicit̃: & cōſertio pugnæ. ¶Donis: Vt ſunt ſerta & thura patere coronæ: & ſimilia: q̃ ante deoꝝ īmortaliū ſimulachra in donū maiores ponere conſueuerūt: ea ꝑdones ante Scipionis pedes poſita relinquerunt. ¶Geſtientes. læticiā geſtu quodā oſtendentes: nā geſtire eſt corporis geſtu lætitiam oſtendere: q eſt ratione carentiū. Virg. de auibus. Et ſtudio incaſſum videas geſtire lauandi.

Geſtire.

ASCE. ¶AT Aphricanū &c. Ordo eſt cōplures duces prædonū. i. ſpoliatoꝝ hoīum: & obſeſſoꝝ viarum: cōfluxerant forte eodem tēpore ad vidēdū eundē Aphricanū cōtinentē ſe in villa linternina. quæ erat non lōge a mari: & paludib⁹: quos. ſ. prædones: quū Scipio exiſtimaſſet venire ad vim faciendū. i. ad eum occidendū: aut ſaltē ſpoliandum collocauit in tecto. i. in ſuprema parte domus ꝑſidiū domeſticoꝝ. i. familiarium ſuoꝝ quos ſecū habebat. eratq; occupatus & aīo. i. cogitatione: & apparatu. i. molimini exteriori: in repellendis. ſ. prædonibus a villa ſua: qd vt. i. poſtq̃ prædones animaduerterunt militibus ſup. ſuis dimiſſis: & armis abiectis: approquinquanti ianuæ. ſ. villæ: & nunciant Scipioni clara voce: veniſſe ſup. ſe non hoſtes vitæ eius: ſed admiratores virtutis eius expetentes cōſpectum: & congreſſum tanti viri: quaſi aliquod beneficiū cœleſte. i. cœlitus datum. Proinde. i. & ideo: ſup. nunciantes dicebant ne grauetur ſe præbere præſtandum. i. exhibendum nobis. i. oculis noſtris: ſecurum. i. ſeorſum a cura. Poſtq̃ domeſtici retulerunt hoc Scipioni: iuſſit fores reſerari: & eos intromitti: qui venerari poſtes ianuæ: tanq̃ aliquā aram religioſiſſimā: & tēplum ſanctum appræhenderunt cupide dexterā Scipionis: ac diu oſculati. ſ. dexteram eius donis poſitis. i. poſtq̃ poſuerāt dona: ante veſtibulū. i. primū ingreſſum villæ hoc eſt domus ruſticæ: quæ. ſ. dona: hoc eſt qualia ſolēt cōſecrari: numini. i. diuinitati deoꝝ īmortaliū: redierunt ad lares ꝓprios: læti: qa contigiſſet ſup. eis: vidiſſe Scipionē: Quid ſup. eſt excelſius hoc fructu maieſtatis. i. hac obſeruantia: & veneratione: quā ob maieſtatem viri illi hoſtes: & prædones obtulerunt. q. d. nihil vnde addit Ipſe Scipio placuit iram hoſtis. ſ. Anthiochi: admiratione ſui. i. quia illi admirationi fuit: & abſtupefecit. i. hebetauit ſtupore quodam: oculos latronum: geſtientes. i. præ nimio gaudio exultantes: & ſe continere nequeuntes: ſpectaculo. i. delectatione ex inſpectu ſuæ præſentiæ. Si ſydera delapſa cœlo offerant ſe. ſ. videnda: hominibus: non recipient amplius. i. aliquid plus venerationis: ſcilicet q̃ Scipio ob maieſtatem ſuam recepit.

OLIV. Pauli. Aemilii maieſtas.

¶ILLVD āt æmilio Paulo.qđ viuo ſcipioni cōtigit:idē Paulo æmilio vitæ mūeribus defuncto euēit.nā cū diē ſuū obiiſſet forte legati ex macedōia miſſi:tūc erāt in vrbe totiꝰ ꝓuīcie pricipes:q nō mō funus cōmittātes ſua pñtia celebrare:ſed ipſi̅ pauli corpꝰ ſuis hūeris efferꝛ voluerūt:qđ illi ꝑfecto fuit honorificētiſſimū ſuiſq; virtutibꝰ maxie dignū.Cōſtat.n.paulū imperatorē fuiſſe cōtinētiſſimū:vt q multa bella cōfecerit multos populos ſubegerit:multas ꝓuīcias domuerit:i ſūma tn̄ paupertate vixerit:vñ illđ celebrat̄ de hoc viro ꝑcōiū:q cū mľtis milibꝰ hoſtiū ſupatis Hiberiā totā ſubegiſſet:& ducēta & quinquaginta oppida cœpiſſet:ne dragma ditior in p̄riā redierit.¶Macedōicis triūphis.qa pſam macedōiæ regē debellauerat & de ipo glorioſæ triūphauerat.in exqīs āt ſūmoꝝ viroꝝ ꝑferebant̄ īſignia honoꝝ qbꝰ in vita pſuncti fuiſſent.¶Indicia.videlicet triūphū dpictū:q īdicabāt ab eo:q ferebat̄ mortuꝰ:Macedōiā fuiſſe ſupatā.¶Bis.i.ſemel viuū : cū de ea ſupata triūphaſti:deinde mortuū:cū te ad ſepulturā ſuis hūmeris deportauit.¶Fato functum:mortuum.

Nec filii qdē.ſupior aphricanꝰ filiū hūit adeo tenuis,& exilis natur̄:vt nec filios qdē ꝓcreaꝛ poſſet:vt ex ſuo noie gēus propagaret filiū a Paulo æmilio in adoptionē accepit:q deide Aphricāus īferior dictus ē:eo qđ Aphricā deuicerit:& carthaginē funditus euerterit:¶Duaꝝ.ſ.æmiliā.& ſcipionū.¶Cum eū adoleſcētē admodū.ſcipio cū Lucio impatoꝛ militabat ī hiſpania:q ꝓuinciā cū exercitu tenebat:& cū ad ſupplemētū exercitꝰ vti vellet auxilio carthaginēſiū:nā tū erāt tributari carthaginēſ.ſcipionē ī aphricā miſit adhuc adoleſcētem: quē cū maſaniſſa vidiſſet diſceptatorē pacis īter ſe & Carthaginēſes cōtinuo đlegit:¶Diſceptatorē.cognitorē.Diſceptator dr̄ q īter duos diſſidētes eligit̄ ad litē iudicādā.

Diſceptator.

¶Maſaniſſa.rex numidaꝝ.¶Velut cō.cū admodū eēt adoleſcēs.¶Ignara q.fa.ſ.ca.qa neſciebat carthago q̄tū exitii ſibi ab hoc ſcipiōe īpēderet.¶Supius co.A ſupioꝛ aphricāo carthago facta ē.P.R.tributaria ab vero fundi tus euerſa.ſcipionū familia a gēte cornelia originē duxit.

Quid dānatiōe:qđ exilio?P.R.vt:vir ſūmæ īnocētiæ:cū legatis.C.Mutii ꝓcōſulis:vel vt alii dicūt:q̄ſtor ꝑtoris aſiæ ꝑeſſet:ab iniuriis publicanoꝝ aſiā defenderat:nā publicāos vectigalia aſpiꝰ exigētes ꝓhibuerat miſeratiōe ciuitatū cōmotꝰ: q cum poſtea impio finito romā rediſſet:eū publicāi læſæ maieſtatis accuſar̄t:q vectigalia.P.R.exigi ꝓhibuiſſet:valuit accuſatio:& ī exiliū pulſus ē.nā equeſtri ordini pinuiſus penes quē tū iudicia erāt læſæ maieſtatis:vľ vt alii dn̄t repetundaꝝ iniuſte dānatꝰ: vrbe eiectꝰ ē.cui in exiliū ꝓficiſcētis oēs aſiæ ꝓuīciæ ciuitates honoris gr̄a legatos obuiā miſerūt:& eū honorificētiſſime vbiq; ſuſceperūt.de cuiꝰ fortuna:& conditione dicetur in capi.de mutatione fortunæ.

Marii maieſtas.

ASCE. ¶HOC qdē.Recitat exēplū de maieſtate Pau. Aemilii poſt mortē eiꝰ dicens.Hoc qdē.ſ.qđ ꝓxie dictū ē:cōtigit ſcipiōi viuo.i.viuēti:illđ āt:q ſeqt̄ cōtigit Pau.Aemilio exāi.i.mortuo.Nā quū exeqæ eius celebrarent̄:ac pricipes macedōiæ morarent̄ forte tūc Romæ:noie.i.rōne: aut ꝑtextu legatiōis ipſi ſubiecerūt ſe.i.hūeros ſuos : vt ferrent ſpōte lecto funebri.i.quo funus eius ferebat̄:qđ.ſ.factū macedonū videbit̄ maius.i.difficilius aliq̄to:ſiqs cognoſcat frontē.i.ſummā:& primā ptē illius lecti fuiſſe adornatam triumphis macedonicis.i.rebus macedonum in

¶De Paulo Aemilio.

HOc quidem uiuo Scipioni:illud autem Aemilio Paulo exanimi contigit.Nam cū exequiæ eius celebrarentur:ac forte tunc principes Macedoniæ, legationis nomine Romæ morarēt̄:funebri lecto ſpōte ſua ſeſe ſubiecerūt.quod aliquanto maius uidebitur,ſiquis cognoſcat lecti illius frontē macedonicis triūphis fuiſſe adornatam. Quātū eni Paulo tribuerūt,ꝓpter quem gētis ſuæ cladiū īdicia,per ora uulgi ferre non exhorruerunt? quod ſpectaculū,funeri ſpeciē alteriꝰ triūphi adiecit.Bis eni te Paule Macedonia urbi noſtræ illuſtrē oſtēdit.incolumē,ſpoliis ſuis:fato functū,humeris.

¶De Aemiliano Scipione.

NEc filii quidē tui Scipionis Aemiliani,quē ī adoptionē dando,duarū familiaꝝ ornamētū eē uoluiſti:maieſtati paꝝ honoris tributū eſt.cū eū adoleſcētē admodū a Lucullo COS.petendi auxilii gratia ex Hiſpania,in Africā miſſum Carthaginenſes,& Maſiniſſa Rex de pace diſceptatorē uelut COS.& imperatorē habuerunt.Ignara quidē fatorum ſuorū Carthago.Orientis enim illud iuuētæ decus,deoꝝ,atq; hominū indulgentia,ad excidium eius alebatur,ut ſuperius cognomen africanū capta,poſteriꝰ euerſa corneliæ genti daret.

¶De.P.Rutilio.

QVid dānatione? quid exilio miſerius? At q̄.P.Rutilio conſpiratione publicanorum ꝑculſo,authoritatem adimere nō uoluerūt.Cui Aſiā petenti,oēs prouinciæ illius ciuitates,legatos eius ſeceſſum oppientes,obuiā miſerūt.exulare aliquis hoc loco,an triumphare iuſtius dixerit?

triumpho ab eo ductis.Quantū.n.tribuerunt paulo.ſ.Aemylio macedonico:pp quē nō exhorruerunt ferre p ora vulgi:indicia.i.ſigna:& monumenta cladium.i.calamitatum ſuæ gētis?Quod ſpectaculum adiecit funeri.i.pōpæ funebri ſpeciē.i.imaginē alterius triumphi.Enī ꝓ qa:o Paule.ſ.Aemyli.Macedonia oñdit te bis illuſtrē vrbi nr̄æ.ſ.Romæ:videlicet ſemel oſtēdit te incolumē illuſtrem ſpoliis ſuis:& ſcđo oñdit te functū fato.i.mortuū:illuſtrē humeris.ſ.ſuis:qbus pricipes eius te ad ſepulturam honorifice efferebāt.¶Nec.ſi.q.tu.&c.Per ſtatim apoſtrophe.i.conuerſione ſermonis ad abſentē:imo ad defunctum dicens.Nec qdem paꝝ:imo multū honoris:tributū eſt maieſtati filii tui.ſ.ſcipionis Aemyliani:quē tu dādo in adoptione.ſ.ſcipioni maiori voluiſti ſup.ipſum eſſe ornamētū duaꝝ familiaꝝ.ſ.æmilioꝝ & ſcipionū.Tunc inquā ē tributū cum cart.& Maſiniſſa rex numidiæ hērent eum adoleſcētē admodū.i.valde.ſ.adhuc:miſſum a lucullo cōſule gr̄a petēdi auxilii.ſ.a carthag.ex hiſpania in aphricā:habuerunt dico piſceptatorē de pace.i.examinatorē petitionum:& q̄relaꝝ vtriuſq; partis: vt pacem inter eos cōciliaret:velut cōſulem:& impatorē:qa ad eius quodāmō arbitrium retulerunt Carthago qdē ſup.habuit eum velut imperatorē:ignara.i.minime ꝑſcia:fatoꝝ ſuoꝝ.i.maloꝝ ſibi ab eo impendentium.n.pro qa:illud decus iuuentæ orientis.i.creſcentis: alebat̄ indulgentia.i.largo fauore deoꝝ atq; hoium(qa grām inuenit in oculis regis:& populorum)ad excidium eius.ſ.Carthaginis:vt ipſa carthago capta:& tributaria facta: daret genti corneliæ:in qua ſunt Scipiōes:

cognomē aphricanū ſupius.i.maioris:aut ſupioris:& ipſa euerſa.ſ.ab hoc ſcipiōe daret eidē gēti cognomē aphricanū poſterius.i.poſterioris:ſeu minoris.Hinc patet cognomē:& cognomētū ſæpe ꝓ agnomine accipi:eo q agnomē a poſteris vſurpatū in cognomen trāſit:vt ſcipionū:licet aphricā nō niſi meritis dabat̄.¶Quid dānatione &c.Affert exēplū maieſtatis in Rutilio dicēs.Quid eſt miſerius dānatiōe.ſ.in publico iudicio : & quid eſt miſerius exilio?q.d.nihil.Atq.i.ſed tū dānatio:& exiliū ñ maluerūt adimeꝛ authoritatē publio Ru.ꝑculſo.ſ.ſnīa eq̄ſtriū iudicū: cōſpiratiōe.i.pp conſpirationē:publicanoꝝ.i.eoꝝ:q publicū vectigal redemerāt:quos ab exatiōe iniuſta ꝓhibuerat Rutilius.Cui.ſ.exuli petēti aſiā oēs ciuitates illius ꝓuinciæ:miſerunt obuiā legatos operiens.i.expectātes:ſeceſſum eius.i.donec in aliquē locū ſecederet:quē pro exilio caperet: de quo facto querit author dicens.Dixerit aliquis hoc loco Rutiliū exulare:an iuſtius triūphare.q.d.haud dubie triūphare. ¶MASANISſa:ita græci codices habent:& aliquot etiam ex antiquis latini:non vt vulgo ſcribitur Maſiniſſa.

¶De Mario.

CAius etiā Marius in profundū ultimaꝝ miſeriarū abiectus,ex ipſo uitæ diſcrimine,beneficio maieſtatis emerſit.miſſus.n.ad eū occidēdū ī priuatę domo Minturnis clauſū ſeruꝰ publicꝰ,natiōe Ciber,& ſenē & iermē,& ſq̄loꝛ obſitū,ſtrictū gladiū tenēs,aggredi nō ſuſtiuit:ſed claritate uiri occæcatus,abiecto ferro attonitus inde,ac tremens fugit.cimbrica nimirum calamitas oculos hominis pſtrinxit:deuictæq; ſuæ gentis īteritus,animum cōminuit.etiā diis immortalibus indignum ratis ab uno nationis eius interfici Mariū,quā totam deleuerat.Minturnēſes autē maieſtate illius capti,cōpreſſum iā,& conſtrictū dira fati neceſſitate,incolumen præſtiterunt.nec fuit eis timori aſperrima Sylle uictoria:cum præſertim ipſe Marius eos a conſeruando Mario abſterrere poſſet.

¶De Marco Porcio Catone.

MArcū quoq; Porciū Catonem admiratio fortis,ac ſynceꝛ uitæ,adeo uenerabilē Senatui fecit:ut cum inuito.C.Cæſare COS.aduerſus publicanos dicēdo ī curia diē extraheret:& ob id eiꝰ iuſſu a lictoꝛ ī carcerē duceret̄.uniuerſus Sēatꝰ illū ſeq nō dubitaret:q̄ res diuini aī pſeuerātiā flexit.

THE: OLIV.

CAius aūt Marius:hæc hiſtoria ſuperius annotata eſt in ca.de oibus.nā Marius Syllæ impetū fugiens minturnas delatus in paludibus delituit.eo cū veniſſent Syllā milites:q pſequenbant̄ eū inditio paſtoris indicatū:e paludibus extractū in cuſtodiā Fānie cuiuſdā mulieris tradiderūt.Et cū paulopoſt ad eū occidendū cymbris ſeruꝰ miſſus eſſet:maieſtate viri perculſus ſtricto iā gladio interficere nō ſuſtinuit.ſed tremebūdus abiecto ferro refugit clamitās:nō poſſum interficere Mariū.Ad cuius vocē exciti Minturnēſes accurrerūt:& viri maieſtate cōmoti deinde aſelli omine:Naui impoſitū liberū abire pmiſerūt:q ī Aphricā delatꝰ īngētes copias cōparauit.Cīnæq; cōiunctus ad vrbē,pparauit.qua capta:multoꝝ ciuiū ſanguine iniuriam ſuā vltus eſt.¶Vltimaꝝ.miſeriaꝝ qa hoſtis patriæ iudicatus eſt.¶Emerſit.liberatus eſt.¶Priuata domo:Fanniæ cuiuſdā mulieris.¶Sed claritate viri.qa claritas quædā ex ipſius vultu irradiare videbat̄.¶Cymbrica calamitas.Nō inquit fulgoꝛ Marii:quē ſeruus ille ſe vidiſſe dicebat illū a propoſito occidēdi deteruit:ſed qa meminerat hūc gēti ſuæ magnā cladem intuliſſe.ſuoꝝ igit̄ calamitas ſibi oculos perſtrinxit.¶Nec fuit timori.Nec timuerūt minturnēſes illū abire permittere:cū victorē Syllā eſſe perſpicerēt.¶Aſperrima victoria.qa ex aſia victor redierat.¶Cū preſertim ipſe Marius a cōſeruādo Mario.nā poterāt minturnenſes cogitare q̄tum exitii ipſis cōſeruantibus Marium immineret:cū Mariū ipſum adeo afflictum eſſe conſpicerent.

MArcū quoq; Catonē.nō minus porciū Catonē a Cæſaris iniuria liberauit maieſtatis excellētia.nā cū publicani peterent vectigaliū remiſſionē.eos tertia pte mercedū.C.Cæſar liberarauit:& ne in locatione nouoꝝ vectigaliū īmoderatius leges ferrētur ꝓ palam admonuit:Cato cōtra Cæſarē nolebat qcq̄ publicanis remitti.ſed eos vniuerſa vectigalia pſoluere.nā publicani cōquerebant̄:q vectigalia nimis dura ſoluere cogerent̄.Cato igit̄ rogatus ſniam dicere ne qd eo die ī ſenatu cōfici poſſet:qa cōtra rēp.id eſſe videbat orationē ſuā longiorē hēbat:qđ cū ſenſiſſet Cæſar eū p lictorē iuſſit in carcerē duci.Tūc vniuerſus ſenatus Catonē ſecutus eſt.Cæſ.id grauiter ferre ſenatū ſentiēs:dimitti iuſſit.A.Gel.li.iiii.ca.x.C.inqt Cæſ.cōſ.M.Catonē ſniam rogauit Cato rē:de qua cōſulebat̄(q̄m nō e rep.videbat̄)perfici nolebat eius rei gratia ducendæ longa oratiōe vtebat̄:eximebatq; dicēdo diē.erat.n.ius ſenatori:vt ſniam rogatu diceret:qcqd vellet & quo ad vellet.Cæſ.cōſul viatorē vocauit:eūq; cū finem non faceret philoſophādi:loquentem & in carcerē duci iuſſit.ſenatus conſurrexit:& proſequebatur Catonem in carcerem:hac inuidia facta Cæſ.deſtitit:& demitti Catonē iuſſit.¶Fortis:& ſinceræ vitæ. Vnū ſequitur ex altero.qui.n.fortis eſt iuſtus eſt:continens eſt integer eſt.virtutes.n.inter ſe adeo cōnexæ ſunt vt altera ſine altera eſſe nō poſſit ſinceræ igitur vitæ quia nemo illum vnquam potuit gratia:neq; præce:neq; præcio a recto deducere.¶Abſtraheret.quia diem conſumi volebat.¶Diuini animi:a conſuetudine adulandi nō diſcedit.

Catōis quanta maieſtas.

ASCE. ¶CAIVS ēt Marius abiectus in ꝓfundū:miſeriarū vltimaꝝ.i.maximaꝝ:vltra quas nullæ ſunt:emerſit.i.euaſit ex ipſo diſcrimine.i.periculo vitæ bn̄ficio maieſtatis.i.pp maieſtatē ſuā.Enim ꝓ quia.Seruus publicus:Cimber natione:miſſus ad occidēdum eū clauſum ī priuata domo minturnis.i.apud minturnas paludes:nō ſuſtinuit.i.nō valuit:aut nō fuit ſufficiēs:tenens gladiū.i.licet teneret gladiū ſtrictū.i.nudatū:aut euaginatū:aggredi eū:& ſenē:& inermē:& obſitū.i.opertū:ſquelore.i.ſitu:& alia īmundicia carceris:ſed ipſe Cimber occæcatꝰ claritate viri abiecto ferro.i.gladio nudato:fugit inde attonitus ac tremēs.Nimiꝝ.i.qa haud dubie:calamitas Cimbrica.i.q̄ cimbri a mario vſq; ad īternitionē occiſi paſſi fuerāt:pſtrinxit.i.terrore clauſit:oculos hoīs.ſ.ad eū miſſi:& īteritus gētis ſuæ deuictæ.ſ.a mario:cōminuit.i.labefecit:aīum eius:ēt diis īmortalibus ratis.i.cēſentibꝰ indignū ſup.eē:mariū īterfici ab vno eius natiōis.q̄ deleuerat totā:ſaltē:q̄ ī italiā trāſcēderat.¶Aūt ꝓ ſed Minturnēſes.i.eius loci incolæ:capti maieſtate illius.ſ.marii pſtiterūt ipm mariū cōpreſſum iā:& cōſtrictū.i.anguſtiatū:dira neceſſitate fati.i.īpendētis mortis:qa ꝓximi erāt hoſtes eius incolum̄.i.ſaluū.Nec aſperrima victoria ſyllæ:q paulo aī multos vicerat: fuit eis timori pſertim cū ipſe marius.ſ.hō crudelis:& īperioſus poſſet abſterere eos a cōſeruādo mario.ſ.illo:quē cōſeruabāt: qa mortuus nulli:viuus ēt cōſeruatoribꝰ aliq̄n nocere potuit.Eſt & alter ſenſus:& meo qdē iudicio melior:quē ēt Oliuerius

ſeqt̃ᷣ:vt ſit ordo.ipſe marius tā miſerabilis:& afflict⁹ poſſet abſterre eos a cõſeruãdo Mario:ne ſimile paterent̃. ℂ Marcũ &c. Affert exempla maieſtatis in catone dicẽs admiratio vitæ fortis:atq ſyncere.i.q erat de vita forti:& ſyncera Catonis: fecit quoq.i.ét Mar.Porcium Catonẽ adeo.i.in tm̃ admirabilẽ ſenatui:vt cum.i.qñ extraheret.i.conſumeret diem dicẽdo in cu- ria aduerſus publicanos.i.q publicã pecuniã recipiebãt:nõ dubitaret ſeq illum.ſ.Catonẽ abeuntẽ in carcerem:q̃ res.i.qd̃ fa ctum ſenatus flexit perſeuerãtiã animi diuini.ſ.Iulii Cæſ.quẽ poſtea in deoꝝ numerũ relatum credidit ſtulta illa gẽtilitas.

OLIV. QOdẽ ludos flo.Ludi Florales i honorẽ deæ Floræ r[...]æ celebrabãt:in qb⁹ obſcæna qdã cõmittebãt. & illud i p̃mis:q mimæ nudabãt. Vñ lactati.Fir mian⁹:meretrices inqt flagitãte pp̃lo:nudatis corpib⁹ in floralib⁹ mimoꝝ fungebãt offõ:& ppea mimas eas val. appellat hos igit̃ ludos cũ miſſi⁹ ædilis faceret:& ad ſpe ctaculũ coꝝ cato veniſſet ppl̃s peterẽ erubuit:vt meretrices nudarent̃.lu doſq pageret.Fauõius Catonẽ:admonuit: ppl̃m ĩpediri pña illi⁹:ne ludos ſpectaret qppe quo pñte peterẽ nõ auderet:vt meretrices nudarẽt̃.Ludoſq pagerẽt qd̃ cũ audiſſet cato cõtiuo diſceſſit e theatro. ℂ Quod cũ ex fauõio.ordo ẽ:diſceſſit theatro:cũ fauõiũ ita monẽte audiſſet o cato cur ĩ theatrũ vẽiſti cũ iocos martiales no- uiſſes ſacꝝ dulce floꝝ:hoc ãt gñe metri Martia.vſus ẽ in p̃rio ſuoꝝ epigrãmatũ:noſces iocoꝝ dulce tũ ſacꝝ floꝝ. feſtoſq luſus & licẽtia vulgi cur ĩ theatrũ Cato ſeuere ve- niſti:an iõ tm̃ veneras:vt exires:Martiales.qai cãpo Mar ageban̄t hi ludi. ℂ Iocos:ludos:nã ioc⁹ ĩ verb: lud⁹ ĩ re

Florales ludi.

b⁹ ẽ.Sacꝝ.d.floꝝ.hoc ẽ martialis iocos. ℂ Dulce.iocũdũ: & populo gratũ. ℂ Ingẽti plauſu:quo ſignabãt placere ſi bi catonẽ diſcedẽr:vt p̃ſtina ludoꝝ ɔſuetudo reuocaret in theatꝝ. ℂ Priſcũ mo.vt meretricis nude nimiꝝ funge rent̃ offõ. ℂ Cõfeſſus.Signauit inqt populis hoc plauſu p:⁹ maieſtatis:& honoris vni Catõi tribuer̃ q̃ ſibi vniuer ſo.nã q̃pñte Catõe fieri nõ fuerãt paſſi id ſe vniuerſo ſpe ctãti paſſi ſunt. ℂ Vẽdicar̃.aſciſer̃.Modicæ cliẽtelæ:qa nõ multos ſecũ ducebat cliẽtes: ſicut alii p̃cipes ro. ℂ Vna imago.Nõ multas maioꝝ ſuoꝝ imagies hẽbat:ſed vni⁹ p̃ris ſui Catõis. ℂ Minime blãda.imo ſeuera:Liptote eſt. ℂ Oibus numeris.i.p̃tibus:nam virtus quattuor partes. hẽt iuſtitiam:prudentiã:fortitudinem:& temperantiam. OAndũ ẽ aliqd loci et aliẽigenis exẽplis trãſit ad ex terna.Primũ ãt exẽplũ eſt maieſtatis Harmodii:& ariſtogytõis.ſtum atheĩẽſiũ:q cũ idigne ferret tyrã nidẽ in libera ciuitate regnar̃:die feſto cõuenerũt:vt tyrã nũ occiderẽt:nam tyrãnis atheis a Piſiſtrato incepit:quo mortuo hippc⁹ & hippias in regnũ ſucceſſerũt:tũc ergo hippias.regnabat:i quẽ die ſolẽni cũ ppl̃s cõueiſſet ĩpetũ facer̃ ſtatuerũt.ſed cũ id paꝝ pceſſiſſet:Hippcũ frẽm occi derũt.A.Geli⁹ li.xvii.ca.xxi.Tarqni filio inqt regnũ obti nẽte rõæ:cui cognoĩ ſupb⁹:fuit.hiſdẽq tpib⁹ occiſus ẽ atheis ab harmodio & ariſtogytõe Hippc⁹ piſiſtrati filius Hippiæ tyrãni f̃r:itaq hi adoleſcentes q̃tũ in ſe fuit vrbẽ tyrãnide liberaſ cõati ſunt: licet non liberarint:tã atheiẽ- effigies æneas in honorẽ eoꝝ erexerunt.quas cũ Xerſes cœpiſſet Athenas:in regnũ ſuũ trãſtulit.deinde Seleucus rex Aſiæ:q poſt Alexãdrum regnauit:cum Athenis poti tus eſſet:ab athenienſib⁹ viſus eſt honorificentiſſime tra

ℂ De eodem.

EOdem ludos florales,quos Meſſius ædilis faciebat,ſpectante,populus,ut Mimæ nu darentur:poſtulare erubuit.quod cũ ex Fa uonio amiciſſimo ſibi una ſedente cognouiſſet:diſ ceſſit e theatro:ne p̃ſentia ſua ſpectaculi cõſuetudi nẽ impediret.quẽ abeũtẽ igẽti plauſu populus p̃ſe cutus,priſcũ morẽ iocoꝝ ĩ ſcenã reuocauit:cõfeſſus plus ſe maieſtatis illi uni tribuere:q̃ uniuerſo ſibi uẽ dicare,qbus opib⁹:qbus ĩperiis:qbus triũphis hoc datũ eſt? exiguũ uiri patrimoniũ aſtricti cõtinentia mores,modicæ cliẽtelæ,domus ambitioni clauſa,pa terni gñris una imago,minime blãda frõs,ſed oĩbus numeris p̃fecte uirtus.q̃ qdẽ efficit:ut ſiqs ſanctũ, & egregiũ ciuẽ ſignificare uelit:ſub noĩe Catõis de finit.

ℂ Externa,De Harmodio,& Ariſtogitone.

DAndũ eſt aliquid loci etiã alienigenis exẽ plis:ut domeſticis aſp̃ſa,uarietate ip̃a dele ctẽt,Harmodii,& Ariſtogitonis,q Athe- nas tyrannide liberare conati ſunt: effigies æneas Xerxes rex ea urbe deuicta in regnum ſuũ tranſtu lit lõgo deĩde itericto tẽpore,Seleucus ĩ priſtinã ſe dẽ reportãdas curauit.Rodii quoq eas urbi ſuæ ap pulſas,cũ ĩ hoſpitiũ publice iuitaſſẽt:ſacris ẽt pului narib⁹ collocauerũt.Nihil hac mẽoria felici⁹:q̃ tm̃ ueneratõis,ĩ tã puulo ære poſſedit.

ℂ De xẽocrate.

QVãtũ porro honoris Athenis Xenocrati ſapi entia pariter,ac ſanctitate claro,tributũ eſt? cũ teſtimoniũ dicer̃ coact⁹ ad arã acceſſiſſet:ut more ei⁹ ciuitatis iuraret:oĩa ſe uer̃ retuliſſe:uniuerſi iudi ces cõſurrexerũt:p̃clamarũtq:ne iuſiurãdũ diceret quodq ſibimet ipſis poſtmodũ dicẽdæ ſentẽtiæ loco remiſſuri ñ erãt:ſynceritati ei⁹ cõcedẽdũ exiſtiarũt.

ctari:qd̃ cum p̃ſpexiſſet:vt rẽ gratã populo faceret:ſtatuas illas in ſuã priſtinã ſedẽ reportãdas curauit.Et cum trãſueherent̃ athenas:ad Rhodios forte appulerunt:qbus veluti deoꝝ ſimulachris lectiſternia exhibuerunt. ℂ Aſperſa.varieta.vt eadem ſepius repetita faſtidium ſic mutata delectationẽ afferũt. ℂ Puluinarib⁹.Puluinaria loca erant in templis:q alio nomine lectiſternia dicebantur:in qbus deorum ſimulachra locabant̃. ℂ Tantu tu venerationis.q̃tum diis ĩmortalib⁹ exhibebat̃.

Puluina ria.

QVãtum porro.aliud exẽplũ maieſtatis Xenocratis:fuit ãt Xenocrates pipateticus p̃hs:de quo in ca.de cõtinẽtia la tius dicẽus.qd̃ad hũc locũ ptinet tãta fuit hui⁹ hoĩs maieſtas:& fides apud atheĩẽſes:vt cũ atheis mos eẽt:vt nul lius iniuriati teſtimõiũ admitteret̃:huic ſoli iuſiurãdũ atheĩenſes remitterẽt:ſicut Ci.vt dixĩus ad atticũ.Cũ iurate tui ciues Xẽocratẽ teſtimõiũ dicẽtẽ p̃hiberẽt. ℂ Sãctitate.ſanctitas ẽ optia viuẽdi rõ. ℂ More ei⁹ ciuitatis:Quia mos erat teſtimõiũ p̃rio phibẽr:deĩde ſe vera dixiſſe iurar̃. ℂ Dicẽdę.ſ.qa iudices iurauerũt ſe iuſte ſnĩam eẽ daturos. ℂ Remiſſuri. remittimus quõ qd̃ aliquem facere oportet:cõcedimus:qd̃ iure ſuo aliqs facere nõ põt. ℂ Sinceritati.puritati & integritati.

ASCE. ℂ EOdẽ &c. Affert aliud eiuſdẽ exẽplũ dicẽs.Eodẽ.ſ.Catone:ſpectante.i.cũ idẽ ſpectaret ludos florales.i.quos deæ floræ facere ſolebãt:quos meſſius ædilis faciebat.ſ.tũc:populis erubuit poſtulare:vt mimæ.i.meretriculæ:q floram meretricẽ que ad eos ludos faciendos grãdẽ pecuniã reliq̃rat rep̃ſentabãt in ludis illis:nudarent̃.quia nudæ agere ſolebãt.Quod.i.q̃ rẽ

cũ cognouiſſet ex Fauonio.ſ.viro amiciſſimo ſibi:ſedẽte vna.i.in vno loco cũ illo diſceſſit theatro ne ĩpediret penitentia ſua cõſuetudinẽ ſpectaculi(Hoc aũt factũ nõ erat vere laudabile:ſed p errore illoꝝ:q ad religionẽ ptinere putabãt meretricum corpora denudari:ſed quã religionẽ:p̃fecto q̃ maligni ſpiritus mẽtes mortaliũ ad illecebras carnis ineſcabãt)Quẽ.ſ.Catonẽ abeuntẽ populus p̃ſecutus eſt ingẽti plauſu:qa ſeueritatẽ eius etiã inuiti laudabãt:ſed imitari nolebãt:reuocauit in ſcænam .i.ad ſpectaculũ:priſcũ morẽ iocoꝝ.i.meretricũ nudãr:ſicq agentiũ:cõfeſſus.ſ.populus eo facto confitẽs: ſe tribuere maie ſtati illis.ſ.Catonis plus q̃ vẽdicare ſibi vniuerſo.qa potius illo p̃ſente omittebãt:qd̃ illi diſplicere notãt:q expetebãt: qd̃ cæte ris oĩbus placebat.Quibus opibus.i.diuitiis & facultatibus:qbus imperiis:qbus triũphis eſt hoc datum.ſ.vt populus ab eo qd̃ ſibi placeret abſtineret:eo qd̃ vni diſplicere norit.q.d.nullus.Et tñ patrimoniũ viri.ſ.Cat.cui tantũ tribuebãt:ſup.fuit exi guum.i.modicũ:mores ſup.fuerunt aſtricti.i.vincti cõtinentia:qa tam rigide cõtinentiã amplexus eſt : vt ſi eã dimittere vo luiſſet:nõ potuiſſet:aut ſaltẽ non decuiſſet:clientelæ.i.pauperũ ipſum colentiũ familiaritates:paucæ ſup.fuerũt:domus clauſa ſup.fuit:ambitioni.i.cupiditati honoꝝ. ℂ Vna.i.vnica imago paterni generis ſup.fuit in ſtẽmate : frons ſup.fuit ei minime blanda:ſed virtus p̃fecta oĩbus numeri:quæ reuera in ſolo Deo eſt quæ quidẽ virtus efficit:vt ſiquis velit ſignificare ciuem ſanctũ:& egregiũ:definiat ſup.eũ ſub noĩe Catonis. ℂ Dandũ eſt aliqd &c. Trãſit ad externa:ſic tñ:vt vix illis locũ putet præ multitudine exẽploꝝ Romanoꝝ. Vnde dicit.Aliqd loci.ſ.in hac deſcriptione maieſtatis:eſt dandũ etiã exẽplis alienigenis.i. alienigenaꝝ:(ſed more ſuo declinat alienigenus.na.num.)vt ipſa aſperſa domeſticis delectẽt varietate.Xerſes rex.ſ.Perſarum trãſtulit in regnũ ſuũ effugies Aeneas.i.ex ære factas Hermodii & Ariſtogitonis tyrãnicidarũ:q conati ſunt liberare athẽas tyrãnide.ſ.hyppiæ:& hipparchi.i.trãſtulit dico ea vrbe deuicta.Deinde lõgo tẽpore intericto Seleuchus curauit ſup.effigies illas reportadas in priſtinã ſedẽ.i.locũ:nõ vbi prius federãt:ſed fuerãt erectæ. Quoq pro & Rhodii ſup.ciues : collocauerũt etiã ſacris puluinarius.ſ.lectiſternioꝝ:in quæ deos inuitare ſolebãt:eas.ſ.effigies appulſas vrbi ſuæ.i.ad vrbem ſuã cum inui taſſent publice in hoſp̃tiũ.Nihil ſup.eſt felicius.i.beatius ac memoria:qa.ſ.diuinis donatæ ſunt honorib⁹ : quæ.ſ.memoria poſſedit tm̃ venerationis in tam peruulgo ære.Sed vere dicit beatus Hiero.multoꝝ corpora venerari in terris:quoꝝ animæ cremant̃ in inferno. Qu tũ &c. Ordo eſt Porro.i. Cæteꝝ:aut ſed:q̃tũ honoris eſt athenis tributũ Xenocrati clara ſapiẽtia pa riter ac ſanctitate:qd̃ plurimũ:Quia quũ ipſe coactus dicere teſtimonium acceſſiſſet ad arã:vt iuraret: more eius ciuitatis.ſ. athen.ſe retuliſſe.i.enarraſſe:& dixiſſe:aut depoſuiſſe oĩa vere:vniuerſi iudices cõſurrexerunt:proclamaruntq:ne diceret iuſiu randũ:& exiſtimarunt cõcedendũ ſinceritati.i.integritati eius.ſ.Xenocratis id ſup.videlicet iuramentũ:qd̃ nõ erant remiſſuri ſibimetipſis poſtmodũ loco ſentẽtiæ dicẽdæ:qa cũ ſnĩam dicere cogerent̃:ſacramẽto adacti ſunt ſe vere iudicaturos.

THE. ℂ MARtialis & dulce factũ floræ.Hæc in antiqs aliquot etiã codicib⁹ legunt̃.imperitia librarioꝝ auctoritate Mart.in mar gine notata ad hi.Val.trãſpoſita cõfuſo ordine & ſenſu.Nã Val.vti Martia.teſtimonio per vtriuſq ætatẽ non potuit: alter.n. Tyberio blanditur:alter Domiciano. ℂ Numeris.immo p̃ſtat ad plenitudinẽ numeroꝝ referre:de qua Macrob.in Sõnium Scipionis abũde diſputat.Ouid.Quæ mihi ventura eſt:ſiquidem eſt ventura ſenectus:Quõ deſit numeris ipſa iuuẽta ſuis.

ℂ Valerii Maximi liber.iii.incipit.

ℂ Valerii Maximi Liber Tertius.

ℂ De Indole. Capitu. .I.

ATtingam nunc quaſi cunabula quædam,& elementa uirtutis animiq præcedente tem pore,ad ſummum gloriæ cumulum peruen turi,certo cũ idolis experimẽto datos geſtus,referã.

ℂ De Aemilio Lepido.

AEmilius Lepid⁹ puer ẽt tũ p̃greſſus i aciẽ, hoſtẽ iteremit.ciuẽ ſeruauit.cui⁹ tã memo rabil'opis idex ẽ i capitolio,ſtatua bullata,

OLIV. ATtingã nũc Primũ huius Tertii libri:caput de indo le.Eſt aũt indoles futuræ p̃bitatis ſpecimen:qd̃ in puero ap paret.aliq̃ pro incremẽto virtutis ponit̃.Liuius tãta indoles in Lau nia: vt tutela muliebris res latina: & regnũ auitum paternũq puero ſteterit. ℂ Cunabula.nutrimenta. tractũ ab ĩfantib⁹:q in cunis nutri unt̃. ℂ Elemẽta:abuſiue oĩum reꝝ. p̃ncipia dicũt̃.græci ΤΗΣ& dicũt.

Cuna bula.

AEmilius Lepid⁹.Hoc fuit ſub Tyberio Grac. bello celtiberico. ℂ Statua bul lata.Bulla erat inſignæ pueroꝝ:& p̃ſertim nob iliũ:qd̃ a collo in pectus deſcendebat:qa in pectore cõſiliũ eſt.hoc ideo fiebat:vt oſtenderet̃ ætas illa adhuc ſub alterius cõſilio poſita eſſe.nã ΒΟΥΛΗ cõſilium ſignificabat.in pectus deſcendebat.qa in pectore:vt dixi cõſtat eſſe cõſiliũ.Macr.dicit ingenuis pueris cõceſſum.vt cordis figurã in bulla ante pectus annecterẽt.quã inſpi cientes ita demũ ſe hoĩes cogitarẽt ſi corde p̃ſtarẽt: hoc eſt ſapiẽtia & magnanimitate. togã quoq p̃textã his ad ditã vt ex purpure rubore ingenuitatis rubore regerent̃. Priſcus Targnius filiũ ſuũ ãnos.xiii.natũ:q hoſtẽ manu pcuſſerat:& pro cõcione laudauit:& bulla aurea:p̃textaq donauit:inſigniẽs pueꝝ vltra ãnos fortẽ p̃miis virilitatis: & honorib⁹ : nam ſicut prætexta inſigne magiſtratuũ ab Aethruſcis acceptũ regnãte Tullo: ita bulla geſtamẽ erat triumphantium:quã in triumpho preſe gerebãt imperatores.hinc deductus mos:vt prætexta & bulla in vſum pue roꝝ nobiliũ vſurparent̃:ad omen & vota cõciliãde virtutis ei ſimilis:cui primis in annis munera iſta ceſſerũt.

ATtingã nũc &c. Prim⁹ tertii lib. Tit.eſt de indole:de qua p̃fat̃ ſic Ego attingã nũc quaſi quædã cunabula.i.ſeminaria: ASCE.

& elemēta virtutis:& referā geſtus aī p̄uētuⁱ tpe ꝓcedēte ad ſummū cumulū gloriæ:datos.i.emiſſos ab eo:in quo erat talis indoles:cū certo experimēto:indolis.i.inolitæ:& ingenitæ virtutis olim in effectū ꝓdituræ. ¶Aemilius lepid⁹ ꝑgreſſus puer etiā tū.i.tūc cū adhuc puer eſſet:in aciē.ſ.inſtructā ad pugnā iteremit hoſtē:& ſup.ſeruauit ciuē. Cuius operis tā memorabilis:index eſt ſtatua bullata.i.inſignita bulla q̄ eſt ornamētū pueritiæ & incincta p̄texta.i.veſte pueroꝝ nobiliū anteq̄ virilem togā acciperēt.(Quia hic mores querunť:q ꝓuectioꝝ ſunt cibi:nō verſor circa vocabuloꝝ vim:qa tñ eis ignotis nihil ſcit. Sciat rudior lector:bullā fuiſſe rē factā ex auro:argēto:aut alio metallo in formā cordis:& cōcauā:in qua cōtra faſcinū cōtēta erāt remedia:eaq; depēdebāt de collo pueroꝝ p̄ſertim nobiliū:vt in cordatos viros euadāt:faſcinū vincāt:& a turpib⁹ locis.ſociis:& factis arceanť:ad quā p̄texta maxime cōducebat.Ea.n.hēbat ptē ſenatoriæ veſtis p̄textā.& veſtimēto puerili annexā:vt pñcii noſcanť:q̄.xiiii.anno ſumpta virili toga exuebāt(poſita ſenatuſcōſulto.i.p decretū ſenatus:i capitolio.i.arte tarpeia.n.pro qa ſenatus ſup.putauit iniquū eū videri nondū tēpeſtiuū honori.i.vt honoreť:& tali ſtatua:q fuiſſet iā maturus virtuti.i.ad exercendā talē virtutē.Igiť lepidus p̄currit celeritate faciēdi fortiter ſtabilimētū.i.firmamētū ætatis:hoc ē añ ætatē.fortiter egit.& retulit duplicē laudē.ſ.hoſtis interfecti:& ciuis ſeruati:e p̄lio:cuius ſpectatorē anni vix patiebanť eum eſſe.

OLIV. Prætexta.

¶PREtexta.veſte purpurea q̄ vtebāť nobiles pueri vſq; ad.xl.ānū:qua poſtmodū depoſita:i capitolio virilē togā ſumebāt:ex quo dep̄hēdiť pueꝝ fuiſſe Aemiliū:quo tpe hoſtē in acie iteremit. ¶Stabilimētū ætatis.videlicet virilitate.tunc.n.ſtabilis diciť ætas. ¶Duplicemq; laudē.ꝙ hoſtē interfecit:& ciuē ſeruauit:vñ ēt quernā coronā meruit. ¶Vix ſpectatorē. Auſus ē bellū inire:qđ alius in ea ætate ſpectarē timuiſſet. ¶Iuuenib⁹:nedū pueris. ¶Arma.n.infeſta.Declarat:quaŕ alius in ea ætate bellū ſpectare timuiſſet. ¶Infeſta:inimica:cū arma armis cōtraria ſunt. ¶Stricti:nudati. ¶Diſcurſus.cū hinc inde tela iactanť.

Catonis indoles.

Hic ſpūs ne.M.qdē.Catonis. Quātū futuræ virt⁹ Specimen:& documētū a pueritia de ſe cato dederit:& in hoc:& in ſequenti exēplo videre licet. cū iudicaiab eq̄ſtri ordine in ſenatoriā dignitatē eſſent trāſlata:eaq; ſibi vellet equeſtris ordo vēdicare:ſenat⁹.M. Druſum tribunū ple.creauit:vt ſenatus ptes tuereť.hic vt facilius cōſequereť:ꝙ ſenat⁹ cupiebat:latinis ciuitatē ꝓmiſit.vt eoꝝ auxilio aduerſus equeſtrē ordinē vtereť.Eo tpe Druſus Catonē:cui⁹ auuncul⁹ erat:alebat.cū igiť legati latinoꝝ ad eū veniſſent:vt ꝓmiſſam ciuitatē a popu lo ípetrarent:ēt ipſo potiſſimū Druſo interprete: Catonē pueꝝ cōſpiciētes rogarunt:vt ſibi apud auūculū auxilio eſſe vellet ad ciuitatē obtinendā:qui ſe id nequaq̄ facturum cōſtanti vultu rñdit.Preces iteꝝ:ac ſæpius legati nec quiq̄ iteraꝝ.Tandē:vt animū pueri experirenť:in excelſam ædiū partē aſcēderunt:& ſe ide illū p̄cipitaturos affirmarunt niſi ſibi obſequereť.nihilo magis a propoſito deterreri nō potuit.tū latini:gratulenť inqunt nobis : hunc pueꝝ eſſe nā ſi ſenator eſſet:non obtinendi modo ſpeciē vllam heremus ſed nec petēdi quidē. ¶Interpellatus.interrogatus. ¶Tenero animo præ.in ea tenera ætate totius ſenatus officium adimpleuit. ¶Perſeuerantia fuit.vt latinos ab impetranda ciuitate repulerit.

& incincta prætexta.S.conſulto poſita.Iniquū enim putauit cum honori non dum tempeſtatiuū uideri: qui iam uirtuti maturus fuiſſet.Præcurrit igitur Lepidus ætatis ſtabilimētū fortiter faciendi celeritate: duplicēq; laudē e p̄lio retulit :cuius eū uix ſpectatorē anni eē patiebanť. Arma.n. īfeſta,& diſtricti gladii,& diſcurſus telorum,& aduētātis equitatus fragor,& concurrentium exercituum impetus,iuuenibus quoq; aliquantū terroris incutit. Inter quæ Aemiliæ gentis pueritia,coronam mereri,ſpolia rapere ualuit.

¶De Marco Catone.

Hic ſpiritus ne Marci quidē Catonis pueritiæ defuit. Nā cū ī domo.M.Druſi Auūculi ſui educereť:& ad eū Tribunū tūc. P.Latini de ciuitate impetranda conueniſſent: a.Q.Popedio latinorū principe,Druſi āt hoſpite rogatus, ut ſocios apud Auūculū adiuuaret:cōſtāti uultu nō facturū ſe reſpondit.Iteꝝ deinde: ac ſæpius interpellatus in propoſito perſtitit. tunc Popedius in excelſam ædium partem eleuatū abiectuꝝ ſe eū inde,niſi precibus obtemperaret:minatus eſt.nec hac re ab incepto moueri potuit.expreſſa eſt itaq; illa uox hominū. gratulemur nobis Latini,& Socii,hunc eſſe tam paruū:quo ſenatore ne ſperare qdē nobis ciuitatem licuiſſet. tenero ergo animo Cato totius curiæ grauitatē percepit : perſeuerantiaq; ſua,latinos iura noſtræ ciuitatis apprehendere cupiētes,repulit.

ASCE.

¶ENIM pro quia:arma infeſta.i.vim inferentia:& gladii diſtricti.i.e vagina rapti:& diſcurſus telorum vltro citroq; volantium:& impetus exercituum concurrentiū:incutit(vt ſit zeuma ab inferiori:aut incutiunt:vt ſit conceptio numeroꝝ)quoq;.i.etiā iuuenib⁹:qui proximi ad virilem ſunt ætatē:nedum.i.ne dicam tñ:aut nō ſolū pueris aliq̄tum terroris. Inter quæ.ſ.horrēda:A terribilia aliis pueritia gentis Aemiliæ valuit mereri coronā.ſ.ciuicā ob ciuem ſeruatum:& rape ſpolia ab hoſte interfecto. ¶Hic ſpiritus &c.recitat indolē.i.indicē future grauitatis & conſtātiæ in.M.Catone dicens.Hic ſpūs.ſ.tam acer:ac aīoſus:q fuit in æmilio:ne qdē.i.non ēt defuit pueritiæ Marci Catonis.Nā cū educaretur in domo Marci Druſi auunculi ſui:& latini cōueniſſent ad eum.ſ.druſum auunculum:Cat.tunc tribunum ple.i.qui tunc trib.ple.erat de ciui.impetranda.i.vt ciuitate Ro.donarenť:& ciues efficerenť.Cato ſup.rogatus a.Qu.Popedio principe latinorum:autē pro ſed hoſpitæ druſi.ſ.auunculi Catonis:vt adiuuaret ſocios.ſ.Ro.impii:videlicet latinos aut ſocios.i.eoſdē latinos:quoꝝ popedius princeps erat:apud auunculum.ſ.Druſum:rñdit cōſtanti.i.intrepido vultu ſe non facturū:deinde interpellatus.i.ſollicitatus p̄cibus:iterum.i.ſcdo:ac ſepius:pſtitit.i.pſeuerauit in propoſito. Tunc popedius minatus eſt ſe abiectuꝝ eum eleuatum.i.rurſum portatum(Ergo eleuo non ſemp denotat diminuere:vt valla ſentit)in excelſam ptē ædium proiectuꝝ dico inde.i.ab illa pte deorſum:niſi obtemperaret.i.acqeſceret p̄cibus nec.i.nō ēt hac re.i.tantis minus potuit moueri ab incepto.illa propoſito non orandi pro eis.Itaq;.i.& ita:illa.ſ.nobilis vox hoīum:q̄ ſequiť eſt exp̄ſſa.i.ob vehementē admirationē cōſtantiæ Catonis emiſſa.O latini:& ſocii gratulemur nobis.i.ducamus bñ nobiſcū actū cē:hunc.ſ.Catonem eſſe tā puum:quo ſenatore.i.ſi fuiſſet ſenator:ne qdē ſperatē ciuitatē licuiſſet:nedū obtinere.Ergo Cato p̄cepit tenero aīo.i.cum adhuc eēt puer:grauitatē totius curiæ : & repulit pſeuerantia ſua latinos cupientes apphendere iura ciuitatis noſtræ.

OLIV.

¶Proſcriptoꝝ capita.Qui ꝓſcribebanť:eoꝝ noīa ſcripta in tabella in foro exponebanť:& ius oibus erat eos interficiendi. illi vero vt itellexiſſent ſe eſſe ꝓſcriptos:cōtinuo ſe e ciuitate ꝓripiebant.Eoꝝ vero bona ꝓ arbitrio ꝓſcribētis tractabanť.ſed multi anteq̄ ꝓſcriberenť.deprǣhēſi occidebanť:& eoꝝ capita deferebanť:ad Syllā. ¶Pædagogus.eius ductor:& comes:nā pædagogus dicitur qui pueros ducit:& gubernat παῖσ παιδὸσ puer ἄγω duco.inde ἀγωγοσ.ductor. ¶Quod in lecto illius.ſæpe Cato puer a pædagogo ad ſyllā ſalutatū ducebať:quē ſylla:ꝙ nobiliſſimus erat:in lectū vbi cōſidebat:ſuſcipere ſolebat:nā antiq tribus lectis ſtratis epulabanť vt ſæpe dictū eſt. ¶Excuſſum.exq̄ſitū nunqd latens ferrū hēret. ¶Nihil hoc admirabili⁹:Deſcribit Catonis aīum.

¶De eodem Catone.

IDem cum ſalutandi gratia prætextatus ad Syllam ueniſſet : & capita proſcriptorum in atrium allata uidiſſet : atrocitate rei commotus,pædagogum ſuum Sarpedonem nomine interrogauit : quapropter nemo inueniretur: qui tam crudelem Tyrannū occideret:cumq; is,non uoluntatem hominibus,ſed facultatem deeſſe,quod ſalus eius magno militum præſidio cuſtodiretur : reſpondiſſet:ut ferrum ſibi daret:obſecrauit. affirmando ꝑ facile ſe eum interfecturum:quod in lecto illius conſedere ſoleret.Pædagogus & animū Catonis agnouit:& exhorruit propoſitum.cumq; poſtea ad Syllā excuſſum ſemper adduxit.Nihil hoc admirabilius. Puer in officina crudelitatis deprehenſus uictorem non extimuit : tum maxime COSS. Municipia Legiones:Equeſtris ordinis maiorem partem trucidantem. ipſum Marium ſiqs eo loci ſtatuiſſet,celerius aliquit de fuga ſua:quam de Syllæ nece cogitaſſet.

¶De Caio Caſſio.

CVius filium Fauſtū.C.Caſſius.condiſcipulum ſuū in ſchola proſcriptionem paternā laudātē,ipſumq; cū p ætatē potuiſſet,idē facturum minitantem,colapho percuſſit. dignam manū,quæ ſe publico parricidio non cōtaminaret.

¶Externa.

ET ut a græcis aliqd:Alcibiades ille,cui⁹ neſcito utꝝ bona,an uitia p̄iæ pniciolioſiora fuerint.illis.n.ciues ſuos decepit:his afflixit:cū

Proſcripti qui.

¶Officina crudelitatis.i.in carnificia eo inqt tpe potiſſimū Cato victorē ſyllā nō timuit:quo maxime crudelis apparuit. ¶Tū maxi.cō.Norbanū & Scipionē.his.n.cōſulibus Sylla Romā regrediť a mithridate:poſtq̄ intellexit captā vrbē a Mario: & aduerſus ſe ingētes exercitus eſſe cōparatos:apud Capuā ſub amne Vulturno ſigna cōcurrunt: & ſtatim Norbani fuſus exercitus oēs Scip.copiæ oñtata ſpe pacis oppreſſæ:obſeſſaq; curia:ſic de ſenatu quaſi de carcere:q iugularenť educti.ꝓpoſita eſt illa ingens tabula:& ex ipſo eq̄ſtris ordinis flore ac ſenatu duo milia electi:q mori iuberenť. ¶Eq̄ſtris or.ma.par.ſ.duo milia delecta ſunt ad ſuppliciū. ¶Statuiſſet:poſuiſſet.nā a ſiſto venit. ¶Ipſum Mariū.puer facinus excogitauit:qđ ipſe Marius nunq̄ excogitaſſet in tāta Syllæ victoria:& potētia. ¶Cui⁹ fi.Exēplū idolis.C.Caſſii.fuit aūt hic Caſſius:q Cæſarē iterfecit in ſenatu. ¶Fauſtū. Sylla poſt victoriā creatus dictator ꝑpetuus voluit ſe felicē:liberos vero fauſtos:hoc eſt marē fauſtū:& fœminā fauſtā appellari. ¶Cōdiſcipulū. eiuſdē p̄ceptoris diſcipulū. ¶Quæ ſe publico parricidio:qa Caſſius cū Bruto Cæſarē interfecerunt quaſi parentē patriæ: hoc ideo dicit:ne læderet. Auguſtū:ex eo ꝙ laudaſſet Caſſiū. ¶Colapho:ſignificat ictū pugno clauſo infixū.

Statui.

ET vt a græcis.De hoc viro ſatis dictū in cap.de ſomniis:& latius dicem⁹ in cap.de mutatione ſtatus:& fortunæ. ¶Aliqd.ſ.ſumm⁹. ¶Ille cui.acſi diceret:ille Alcibiades cuius indoles ſpē maximā futuræ ꝓbitatis ciuib⁹ afferebat. Iuſt.de alcibiade. Erat ætatis flore:& fortunæ veneratione nec min⁹ eloquētia inter Athe.iſignis:ſed in recōciliādis amicitiaꝝ ſtudiis q̄ in retinēdis vir melior:qa moꝝ vitia ſub vmbra eloquētiæ priolatebāt. ¶Vtrū bo.nā ſi virtutes cōſideres: nullus eo fuit virtute p̄ſtantior:ſi vitia nullū ſceleſtiorē iuenetis. ¶Bōa. Nobilitas:īgeniū:eloquētia:diuitiæ:forma p̄ſtās: ciuiū fauor.eximia potētia. ¶Vitia:Libido:ambitio:imperii:cupiditas:ſupbia:arrogātia. ¶Decepit illis.ſ.bonis: qa primo ſummā de illo ſpē vtiliſſimū fore illū ciuitati ciues conceperunt:ſed cum ad adultam ætatem peruenit:ſua ſpe fruſtratos eſſe intellexerunt. ¶Is afflixit.ſ.vitiis.

Alcibiadis idoles.

ASCE.

¶IDEM.ſ.Marcus Cato:cū p̄textatus.i.adhuc puer veniſſet ad Syllā gr̄a ſalutādi ſup.eū:& vidiſſet capita ꝓſcriptoꝝ allata in atriū.ſ.ſyllæ:cōmotus atrocitate rei: iterrogauit pædagogum ſuū.i.pueritiæ ſuæ ductorē Sarpedonē noīe:quapropter nemo inueniretur: qui occideret tam crudelem tyrānum. Quūq;.i.& quū.i.quando:is ſup.pædagogus reſpondiſſet:nō voluntatē:ſed facultatē deeſſe hoībus:ꝙ ſalus eius videlicet Syllæ cuſtodiretur:magno p̄ſidio.i.cuſtodia & protectione militū:obſecrauit:vt ferrum daretur ſibi:affirmādo ſe interfecturum eum perfacile.i.ſine difficultate:ꝙ.i.qa ſoleret conſedere in lecto illius pædagogi:&.i.ſimul agnouit animū Catonis:& exhorruit ꝓpoſitum ſup.eius:& adduxit ſemp poſtea ad Syllā eum excuſſum.i.exquiſitum. ¶An aliquod telum latens ſub veſte haberet. Nihil ſup.eſt:hoc.ſ.animo:aut facto mirabilius.Nā puer.ſ.Cato depræhenſus.i.p̄ter opinionē inuentus in officina crudelitatis:hoc eſt in atrio Syllæ:quē non putarat tam crudelē:non eximuit victorē.ſ.Marii Syllā:trucidātem tum.i.tunc maxime.i.p̄cipue:cōſules:municipia.i.municipes:legiones:& ſup.maiorē partem ordinis equeſtris.Siqs ſtatuiſſet ipſum Mariū:virum maxime audacē:qui cimbros vicerat:illo loci.i.in illo loco:vbi ſibi ferrū dari poſtulauit Cato:cogitaſſet celerius aliqd de fuga ſua q̄ de nece Syllæ:qđ quidē vero ſimile eſt:ſed minus mirabile:Marii.n.nō Catonis vitæ inſidiabať Sylla. ¶Cuius.ſ.Syllæ filiū fauſtum noīe:ſunt qui huius leganť:ſed tunc videreť de Catonis filio loqui.C.Caſſius percuſſit colapho exiſtentē condiſcipulum ſuū:in ſchola.i.ludo litterario:laudantē ꝓſcriptionē paternā.i.quo pater eius ſylla tot ciues Ro.ꝓſcripſerat:& minantē ipſum.i.ſe facturum idē.i.eandē:aut ſimilē ꝓſcriptionē cum potuiſſet:dicerē potuerit : aut poſſit: qa de tunc futuro loqtur per ætatē.dignā manum ſubaudio:vt ſit o dignā manum:aut cenſeo manum illā Caſſii: q̄ fauſtū percuſſit:eſſe dignā:ne contaminaret ſe parricidio publico.i.parentis patriæ : videlicet Iulii Cæſaris qđ per adulationē dicit. Nā eo noīe ab aliis laudatus eſt Caſſius. ¶Et vt a græcis aliqd &c.Frigide admodū:quia vnico:& ambiguo exēplo externa trāſigit:quaſi in ſolo Populo Roma.vera fuerit indoles.Ordo eſt:Et vt aliquid ſup.exēpli ſumatur a græcis.Alcibiades ille.ſ.nobiliſſimus ciuis Athe.cuius neſcio vtrū bona.ſ.animi:quæ in alio ſunt virtutes dicendæ:an vitia fuerint pernicioſiora.i.ma

iori perniciei patriæ ſup.eius:hoc eſt Athenis.Enim pro quia:ipſe decepit ciues ſuos:illis.ſ.bonis ſaltẽ apparentibus: qa niſi in eo apparuiſſent:nunq̃ illi reip.gubernacula cõmiſiſſent:& afflixit & ciues ſuos his.ſ.vitiis:cũ adhuc ſup.ens aut (qđ valla proſcripſit in hoc ſenſu)exiſtens:puer:veniſſet ad periclẽ auunculum ſuum:& vidiſſet eum ſedentem triſtem ſecreto.i.in loco ſeparato ab aliis:interrogauit:quid ita.i.cur ita gereret.i.præ ſe ferret:confuſionem.i.turbationem animi : in vultu?At illo.ſ. pericle dicente:ſe ædificaſſe mandato ciuitatis propylæa.i.veſtibulum:aut ſi ſic vertere liceat: anteportale Mineruæ.i.templi eius:quæ.ſ.propylea ſunt ianuæ arcis.ſ.Athe.in qua Mineruæ erant ſacra:vt Romæ in capitolio Iouis.vnde in Buc.Maro. Pallas:quas condidit arces.Ipſa colat:& ingenti pecunia cõſumpta in id opus.i.in eius operis ædificationẽ(repete dicentẽ).

THE. ¶Vtrum bõa &c.Prob⁹ æmilius:in Alcibiade natura qđ efficere poſſet:vĩ expta.Cõſtat.n.iter oẽs:qđ eo memoriæ ,pdiderunt:nihil illo fuiſſe excellẽtius:vel ĩ vitiis:vel ĩ virtutib⁹. ¶Periclẽ.a.ſu.Probus Aemi.Alcibiadis victricũ fuiſſe piclem ſcrib. Educatus inqt ẽ in domo piclis(priuign⁹.n.ſuus fuiſſe dr̃)eruditus a Socratæ.Suidæ monimẽta Valerio cõcinũt.Plut.eoq; prior plato tñ dicũt Alcibiadẽ ſub tutela piclis relictum.vñ pſius:ex perſona Socratis ad Alcibiadẽ.Magni pupille periclis.

Adhuc puer ad Periclẽ auũculũ ſuũ ueniſſet: cũq; ſecreto triſtẽ ſedentẽ uidiſſet;interrogauit,quid ita tã tã in uultu cõfuſionẽ gereret. at illo dicente,mandato ſe ciuitatis Propylæa Mineruæ,quæ ſunt ianuæ arcis,ædificaſſe: cõſumptaq; in id opus ingẽti pecunia,nõ inuenire quo pacto miniſterii rationẽ redderet:atque ideo cõflictari.Ergo,inquit,quære potius quẽadmodũ rationẽ non reddas. itaque uir ampliſſimus,& prudẽtiſſimus,ſuo cõſilio defect⁹,puerili uſus eſt,atque id egit:ut Atheniẽſes finitimo implicati bello,rationibus exigẽdis non uacarent. Sed uiderint Athenæ,utrũ Alcibiadẽ lamẽtẽtur:an gloriẽtur quoniã adhuc inter execrationẽ hominis,& admirationẽ,dubio mentis iudicio fluctuat̃. Nos qa iam initia,procurſuſq; uirtutis patefecimus: actum ipſum pſequemur.cuius ponderoſiſſima uis,& efficaciſſimi lacerti,in fortitudinem conſiſtunt.

¶De fortitudine.Ca.II. ¶De Horatio Coclite.

NEc pterit me,cõditor urbis noſtræ Rõule,pricipatũ tibi hoc ĩ genere laudis aſſignari oportere. Sed patere obſecro uno te pcurri exẽplo:cui & ipſe aliq̃tũ honoris debes:qa beneficio illius effectũ eſt:ne tã pclaꝝ opus tuũ Rõa dilaberet̃.Hetruſcis ĩ Vrbẽ,põte Sublicio irrũpẽtibus

OLIV. ¶CONfuſionẽ.pturbationẽ.& triſtitiã. ¶Secreto:vt triſtes facere ſolent. ¶Propylæa.ſignat veſtibulũ.ſed græco vocabulo vſus eſt:qa græca tractat̃ hiſtoria.nam προ ſignificat añ πυλη portã.vñ προπυλαια.ſed diphtongũ recipit.Ciuitas mãdauerat picli.vt ianuas arcis mineruæ edificari curaret &.n.de publi.data ẽ pecũia:hic vero ingentẽ pecuniã in hoc ope cõſumpſit.vñ ẽt Demetri⁹ phalerius teſte Cice.li.de offi.ſcđo vitupat piclẽ:q tãtã pecuniã ĩ pclara illa ,ppylæa ,piecerit.i.in eo ædificio ,pfuderit. ¶Afflictari:grauit̃ cruciari. ¶Defect⁹:deſtitut⁹: cui ſuũ defuit cõſiliũ. ¶Finitimo bel.ſ.Peloponenſi. ¶Rõnib⁹.ſ. pecuniæ:q̃ in ædificio illo cõſumpſerat. ¶Lamẽtent̃.pp vitia. ¶Gl'ĩet̃.pp virtutes. ¶Execrationẽ:ad vitia ptinet. ¶Admira.ad virtutes referẽ. ¶Nos ini.q̃nqdẽ inqt de ſigno virtutis dixim⁹:videlicet de ĩdole:dicam⁹ nũc đ ipa virtute.ſ.fortitudĩe efficaciſſimi lacerti.validiſſima robora.

NEc me pterit.Dicturus de fortitudine.hoc ca.quãdã pmittit excuſationẽ:q nõ ĩcipiat a romulo cõditore:& vrbis romanæ parẽte:quẽ multa fortiter feciſſe cõſtat.Hora.Cocles:fuit ãt huius viri pugna:& virtus mirabilis:ac ,ppemodũ incredibilis:defenſus.n.pons ſublicius p ipſum cõtra oẽm exercitũ Aethruſcoꝝ:donec a tergo fractus põs pcluſuſq; hoſtib⁹ aditus ĩdignãte rege:ac ſtupẽte exercitu:q vir vnus:iſq; monoculus:vt q iã alio plio alteꝝ amiſiſſet:tñ cõtra tot armata hoĩum milia auſus fuiſſet. ¶Fracto põte.ipe:vt erat armatus ex alto in Tyberim ſe proiecit:& ad ſuos ſoſpes enatauit : niſi q in caſu ipſe:vt qdam tradidere ſagitta femur traiectus claudus euaſit:qđ cũ ſibi poſt tpis ſpacium (vt phibẽt)in petitione honoris obiectũ eſſet vt vitiũ:magnifica ,pſus & facto par mſio.p ſingulos inqt gradus admoneor triumphi mei:huic tãtæ virtuti nõ ingrata ciuitas fuit.ſtatua illi in cõitio poſita:& de publico donatus ager:ter q̃tũ vno die circũducto aratro poſſet amplecti.

Coclitis virtus.

ASCE. ¶SE nõ inuenire.quo pacto.i.mõ redderet rõnem miniſterii.i.accepti:& impenſi.inqt.ſ.alcibiades(nã hoc eſt verbũ particulæ in capite poſitæ)ergo qa reddẽdæ rõnis modũ inuenire neqs:quæræ potius quẽadmodũ nõ reddas rõnẽ.ſ.miniſterii.i.adminiſtrationis tuæ.Itaq;.i.& ita vir ampliſſimus:& prudentiſſimus:videlicet picles:de quo pſius.Magni pupille pericli:defectus.i.deſtitutus ſuos.i.proprio conſilio:vſus eſt.puerili ſup.conſilio:atq; egit id:vt athenien.impliciti bello finitio non vacarent rõnibus.ſ.impẽſi exigendis.Sed viderint athenæ.q.d.author:id nihil ad me: vtꝝ lamẽtent̃ Alcibiadẽ: q tã callidus fuerit:an glorient̃.i.iactẽt gloriabundi:q tantæ indolis puerũ hẽrent:qm̃ fluctuat̃.i.more fluctuantis maris huc & illuc agitat̃ (& eſt impſonaliter dictũ)dubio iudicio mentis inter execrationẽ hoĩs.i.an deberent eius vitia tã callide occulta execrari:& admirationẽ ſup.eius:qa in vtraq; ptẽ fuit vehementiſſimus:& hoc dicto tranſit ad Titulũ de fortitudine : de quo cõtinuo ſic ,pfat̃. ¶Nos & qa:&c.q.d.cenſeant athe.de alcibiade ſuo.vt velint:nos qa patefecimus iã initia:& ,pcurſus .i.priores excurſus & ornamẽta virtutis:hoc eſt indolẽ:pſeq̃mur ipm actũ.i.effectũ ĩdolis:cuius.ſ.act⁹ ſtudioſi:vis & lacerti efficaciſſimi.i.iſtra:qbus potiſſimũ in opus exit:cõſiſtunt in fortitudine. ¶Nec me pte.Affert primũ exẽplũ fortitudinis de Hora.coclite cũ purgatiõe:q nõ prius dixerit de fortitudine romuli dicẽs.Nec.i.& ñ:o romule cõditor nr̃æ vrbis.ſ.romæ:nõ pterit me.i.ſciam meã ñ fugit:qa bñ ſcio:oportere principatũ ĩ hoc gñe laudis:videlicet ob fortitudinẽ aſſ'gnari tibi:ſed obſecro patere.i.ſine:& pmitte:pcurri id:vt pcurrat̃ tibi vno exẽplo.ſ.coclitis:cui &.i.ẽt ipſe.i.tu debes aliq̃tum honoris.i.venerationis honorificæ:qa effectũ eſt bñficio illius.ſ.de quo dictũ eſt horatii coclitis:ne roma tam pclaꝝ opus tuũ dilaberetur.i.periret Hetruſcis ſub Porſenæ rege irrũpentibus vrbẽ.ſ.Romã:põte ſublicio.i.p põtẽ ſubliciũ:qa ex liciis cõpactũ:Hora. cocles occupauit partem extremã.ſ.ab vrbe:& ,pximũ hoſti:eius.ſ.põtis:& ſuſtinuit pugna infatigabili.i.indefeſſa: qa ipſe erat infatigabilis:totũ agmẽ hoſtiũ:donec põs abrũperet̃ poſt tergũ ſuũ:atq; vt.i.poſtq̃ vidit pr̃iã liberatã periculo ĩminẽti.ſ.ab hetruſcis armatus:vt erat:miſit ſe in tyberim:cui⁹ fortitudinẽ dii ĩmortales admirati pſtiterũt ei ĩcolũitatẽ ſyncerã:qa ſalu⁹ ad ſuos enatauit:licet ſm quoſdã ſauci⁹:ↄtra quos hic autor ſentit dicẽs.Nã neq; diſiect⁹.i.ĩ diuerſas ptes iact⁹& iactu diſtract⁹.

¶SIC honore ſimul:& cõmodo auctus in pſens:& in poſteꝝ rei fama plures admiratores reptura q̃ credulos. Frõti.lib.ii. cap.vlti.Hora.cocles:vrgẽte Porſenæ exercitu:iuſſit ſuos p pontẽ redire in vrbẽ:eũq; ne caſu ſequeret̃ hoſtis intercidere: qđ dũ efficit̃:in caput eius ,ppugnator ipſe inſequẽtes detinuit:audito deniq; fragore põtis abrupti deiecit ſe in alueũ:eũq; incrinis:ſed vulnerib⁹ oneratus trãſnauit.Seneca ad Luciliũ epi.ſt.xx.cuius principiũ eſt.Epiſtola tua &c.Hora.inqt cocles ſolus ĩpleuit põtis anguſtias:ademit ſibi reditũ:dũ iter hoſti auferret.iuſſit ẽt diu pmẽtib⁹ reſiſti:donec reuulſa ingẽti ruina tigna ſonuerũt:poſtq̃ reſpexit vtq; extra piculã eſſe patriã piculo ſuo ſenſit:veniat ſi qs vult ſic euntẽ ſeq:deditq; ſe in pceps & nõ minus ſollicitus in illo rapido alueo fluminis vt armatus q̃ vt ſaluus exiret retẽto armoꝝ decore tã tutus rediit: q̃ ſi ſpõte veniſſe Ci.li.paradoxo primo.Quæ vis Horatiũ coclitẽ cõtra hoſtiũ copias tenuit in ponte ſolũ?Pli.de viris illuſtrib⁹.Porſena rex æthruſcoꝝ inqt cũ Tarqnios in vrbẽ reſtituere tentaret:& primo ĩpetu Ianiculũ cœpiſſet: Hora.cocles illo cognomine:qđ in alio plio oculũ amiſerat ,p ponte ſublicio ſtetit:& aciẽ hoſtiũ ſuſtinuit : donec a tergo interrũperet̃:cũ in tyberim decidit : & armat⁹ ad ſuos trãſnatauit:ob hoc ei tñ agri publice datũ : q̃tũ vno die arare potuiſſet:ſtatua quoq; ĩ Vulcanali poſita: Hæc igit̃ hiſtoria a multis auctorib⁹ tradit̃. ¶Diſiectus:in diuerſas partes diſtratus:qppe q ex alto deciderit potuit diſrũpi. ¶Vorticis.aquaꝝ reuolutionis ,pfundæ.Vortex teſte Quint.lib.viii.de iſtituti.orato.,pprie eſt contorta in ſe aqua:vel qcqđ aliud ſimiliter vertit̃. ¶Actus agi.inter lætitiã mætũq;.Lætabat̃ ciuitatẽ cõſeruatã ẽẽ metuebat tñ virũ perire. ¶Cõſertos exer.Cõſertæ manus dñr: cũ inter ſe hoſtes dimicãt. ¶Alueo.Alueus eſt medius amnis : q aquã fluminis cõtinet:videlicet fluminis meat⁹:loc⁹ p quẽ labit̃ aq̃. ¶Munimẽti.pſidii. ¶Attul.ſuſtinẽdo Horatiũ.

OLIV.

Horatius Cocles extremã eius partẽ occupauit: totũq; hoſtiũ agmẽ,donec poſt tergũ ſuũ põs abrũperet̃:infatigabili pugna ſuſtinuit:atq;,ut patriã periculo imminenti liberatam uidit:armatus ſe in Tyberim miſit:cuius fortitudinem dii immortales admirati incolumitatẽ ſyncerã ei pſtiterunt.Nã neq; altitudine deiectus,quaſſatus ue: neq; põdere armorũ pſſus:nec ullo uorticis circuitu actus : nec telis qdẽ,quæ undiq; cõgerebãtur : læſus,tutũ natãdi euẽtũ habuit. Vnus itaq; tot ciuiũ,tot hoſtiũ,in ſe oculos cõuertit:ſtupentes illos admiratione : hos inter lætitiã,metũq; hæſitãtes.unuſq;,duos accerrima pugna conſertos exercitus, Alterũ repellendo,alterũ ,ppugnãdo,diſtraxit. Deniq; unus urbi nr̃æ tantũ ſcuto ſuo,q̃tũ Tyberis alueo,munimẽti attulit:q̃pp diſcedẽtes Hetruſci dicere potuerũt. Rõanos uicim⁹:ab Horatio uicti ſumus.

¶De Chlœlia uirgine.

IMmemorẽ me ,ppoſiti mei Chlœlia pene fac̃: eadẽ.n.tẽpeſtate,certe aduerſus eũdẽ hoſtẽ,& ĩ eodẽ Tyberi ĩclytũ auſa facinus. (Inter cæteras n.uirgines obſes Porſenæ data hoſti) nocturno tpe cuſtodiã egreſſa,equum cõſcendit:celeriq; traiectu fluminis,non ſolum obſidione,ſed etiam metu,patriã ſoluit. Viris puella lumine uirtutis præferenda.

Alueus flu.

IMmemorẽ.Aliud exẽplũ Clœliæ virginis ĩmemorẽ ideo dixit:qa ſe modo vnũ exẽplũ pponi tuꝝ Romulo dixerat.ergo quaſi ſui ,ppoſiti vĩ ĩmemor.cuius rei memoriã:& tantæ virtutis pmũ ſtatua illi eqſtris in foro ſm.T.Liuiũ:ſm vero ſeruiũ in via ſacra poſita fuit:Pli.de viris illuſtrib⁹.Porſena Clæliã virginẽ iter obſides accepit:q̃ deceptis cuſtodibus noctu caſtris eius egreſſa:equũ quẽ ſors dederat:arripuit: & Tyberim traiecit:a Porſena p legatos repetita reddita. cuius ille virtutẽ admiratus:cũ qbus optaſſet:in patriã redire permiſit. illa virgines:& pueros qdẽ elegit:quoꝝ ætatẽ iniuriæ obnoxiã ſciebat:huic ſtatua equeſtris in foro poſita eſt:Clœlia p diphthõgũ ſcribit̃.ſ.Clœlia.Vir.Ruptiſq; ĩnaret Clœlia vinclis. ¶Inclytũ glorioſum.nã κλυτος clarus & glorioſus dr̃.i.valde.vñ ĩclyt⁹:valde glorioſus. ¶Porſenæ.d.hui⁹ noĩs pẽultimã Martialis corripuit.cũ dixit:hãc ſpectare manũ Porſena nõ potuit. ¶Obſes.obſides dñr q̃ſi obſides:q ergo ob fidẽ dati ſũt ſuadã obſides dñr.vel ab obſidiõe:vt qdã volũt.

ASCE. ¶EST(nã ſolẽt aq̃ violẽto ĩpetu reſiſtẽdo nõnũq̃ q ſe ĩ ipſas iaculant̃ findeŕ:niſi cõſtrictis crurib⁹ ſe dimiſerint:ſũt tñ q legãt deiect⁹:vt ſi deorſum ĩ ,pfundũ vſq; iact⁹:& ſtrat⁹)ve ,p vel:q̃ſſat⁹.i.cõcuſſus:ita vt luxa:& diſſoluta hũerit mẽbra:altitudine i.pp altitudinẽ:vñ ſe demiſerat:nec act⁹.i.vectus vllo circuitu.i.gyro vorticis.i.reuolutõis aquaꝝ ,pfundaꝝ:nec qdẽ læſus telis:q̃ cõgerebant̃.i.ĩ ipm vnũ ſil' ĩgerebant̃:vndiq;.i.ex oĩ pte:ſaltẽ a qua hoſtes ſtabãt:hũit euẽtũ natãdi tutũ.ſ.deoꝝ mũere ab oĩ offenſiõe.Itaq;.i.& ita ipſe vn⁹.i.ſol⁹ cõuertit ĩ ſe oculos tot ciuiũ:& tot hoſtiũ illos.ſ.hoſtiũ oculos ſtupẽtes admiratõe: & hos.ſ.ciuiũ oculos:hoc ẽ ciues:ipſos:nã ptẽ ,p toto accipit:hæſitãtes.i.dubios iter lætitiã:qa videbãt eũ fortiter ageŕ:& poſſe euadeŕ:& metũ:qa timebãt:ne deficeret:aut mergeret̃:aut telis opprimeret̃:& ipſe vn⁹ diſtraxit.i.ĩ diuerſa traxit:& ſepauit duos exercit⁹ cõſertos.i.cõmixtos pugna acerrima:repellẽdo alteꝝ.ſ.hoſtilẽ:& ,ppugnãdo.i.defendẽdo alteꝝ.ſ.Ro.exercitũ. nã niſi ſe mediũ iterpoſuiſſet:& hoſtẽ a põte arcuiſſet:neceſſẽ fuiſſet:aut vrbẽ capi:aut q iã fugerãt:ĩ pugnã rediŕ.Déiq; ipſe vn⁹ attulit vrbi nr̃æ tñ munimẽti.i.ptectiõis ab ĩgreſſu hoſtiũ:ſcuto ſuo:qđ telis hoſtiũ obiecerat:q̃tũ tyberis attulit alueo ſuo.i.aquaꝝ receptaculo.Quapp hetruſci diſcedẽtes potuerũt diceŕ:nos vicim⁹ Ro.ſ.cæteros in fugã verſos:& victi ſum⁹ ab Hora. coclite: q vnus eos ab ĩgreſſu arcuit. ¶Immemorẽ &c.Quia pcat⁹ Romulũ:vt pateret̃ vno ſe pcurri: & nũc alteꝝ affert pp tpis cõfirmitatẽ exẽplũ dicit.Clœlia.ſ.virgo romana facit me mei ĩmemorẽ ,ppoſiti:qa ,ppoſuerat vnũ tñ añq̃ Rõuli exẽplũ afferre.Clœlia dico auſa ĩclytũ facin⁹ eadẽ tẽpeſtate:certe.i.aut ſaltẽ:qa paulo poſt cõtigit aduerſus eũdẽ hoſtẽ.ſ.Porſenã regẽ hetruſcoꝝ:& in eodẽ tyberi:ĩ quo cocles memorabile facin⁹ enatãdo edidit.Enĩ ,p qa ipſa Clœlia data Porſenæ regi hetruriæ hoſti obſes.i.ob fidẽ fœderis icti ſuadã:ĩter cætera virgines egreſſa tpe nocturno cuſtodiã.i.locũ:quo aſſeruabat̃:cũ cæteris:cõſcẽdit equũ:& ſoluit pr̃iã nõ ſolũ obſidiõe ſed ẽt metu. ¶Celeri tractu fluminis.i.qa celeriter ĩ equo traiecit flumẽ:& Romã aufugit:vñ eius virtutẽ admirat⁹ Porſena:repetiit qdẽ tã p legatos.ſed receptã cũ qb⁹ vellet comitib⁹:abire pmiſit q̃ cũ iniuriæ obnoxios delegiſſet:mirat⁹ rurſus puellæ prudẽtiã:& cæteras virtutes:vrbẽ obſidiõe ſoluit:æſtimas ex ei⁹:& ſcæuole virtute:q̃lis ſit cætera Ro.pubes:p occaſionẽ ergo pr̃iã obſidiõe liberauit.Puella pferẽda viris lumĩe virtutis:nã ſexu pfi ñ poterat.

THE. ¶INcolumitatẽ ſincerã ei pſtiterũt.Theotimus Italicaꝝ reꝝ.ii.dũ tranaret ad ſuos ictum telo alteꝝ amiſiſſe ſcrib.oculum. ¶Clœlia.Plut.hãc hiſtoriã refert in claris mulierib⁹:& Macedo polyenus.viii.ſtrategematon:illud obſeruãdũ: vel Clœliam citra aſpirationẽ cũ Plutarcho ſcribẽdũ:vel Cocliã cũ polyeno.quõ variante exẽplariũ fide nõ conſtet.vtrum ſit melius.

OLIV. REdeo nūc ad Romulū. Poſt raptas ſine more Sabinas: aliarūq; finitimarū fœminas: iter q̄s Ceninēſes mota fūt bella. Ceninēſes ira magis q̄ cōſilio rē gerētes: primo īpetu fuſi ſunt: atq; fugati. Rex eorū Acron a rege romulo īterfect⁹: q ad ſingulare certamē: vt Vale. tradit: fuerat ꝓuocatus: cui⁹ occiſi romulus opima ſpolia Ioui feretrio obtulit. Duo deinde ſecuti ſunt romulum: q opima ſpolia retulerunt occiſis īpatoribus. M. Narcellus & Cornelius Coſſus. ſunt autem Opima ſpolia: q̄ dux duci detraxerit: dicta vel ab ope: vt vult Var. vel ab ope vt ſentit Plutar. cū ſit opus egregiū: clariſſimū ducē belli parē ſibi ductorē ſupare. Vñ Ver. in. x. Aut ſpoliis ego iā raptis laudabor opimis. ¶ Ad dimicādū ꝓuocatus. in hoc Vale. diſſentit a Liuio: nō. n. ꝓuocatū Liuius: ſed in acie dimicātē & īpatorio munere fungētē occidiſſe: q̄d idē ſentit Diony. ſed ītra vrbē hoc factū fuiſſe dicit cū capta vrbe illi cū armata multitudine occurriſſet. ¶ Omē. ſ. victoriæ: qa poſtea victi ſunt hoſtes. ¶ Ioui feretrio. Iupi-

Iupiter feretrius ter feretrius dicebat' a feretro inſtrō: de quo ſuſpēdebant' ſpolia: erat feretrū ligneū inſtrm ad id apte fabricatum: vt ſpolia ferret. i. ſuſtineret. Liuius lib. i. Romulus inqt: duce hoſtiū occiſo vrbē prīo īpetu capit: inde exercitu victore ducto: ipſe cū factis vir magnific⁹ tum factorū oſtātor haud minor: ſpolia ducis hoſtiū cæſi ſuſpenſa fabricato ad id apte ferculo gerens in Capitoliū aſcēdit. ibiq; cū ea ad q̄rcū paſtoribus ſacrā depoſuiſſet: ſimul cum dono deſignauit templo iouis: fines: cognomēq; addidit deo: iupiter feretri inqt: hic victor romulus rex regia arma: fero: tēplūq; his regionib⁹: quas mō aīo metatus ſum dedico: ſedem opimis ſpoliis: quo regib⁹: ducibuſq; hoſtiū cæſis me auctorem ſequentes poſteri ferent. ¶ Opima. ditia. vtpote regia. ¶ Publica reli. qa Romulus in deorū numerū tráſlatus nulla indiget priuata laudatione: ſed p ſeipſum laudationem amplam habet: vtpote conſecratus.

Opima ſpolia. ROmulo ꝓxi. ſcđs poſt romulū Cor. Coſſ. opima ſpolia rettuliſſe fert' cæſo larte Tolūnio fidenatū duce: ī qua re dicit Li. ſe a cæteris diſſentirē ſcriptorib⁹: q eādē rē tradunt: ꝙ illū tribunū militū fuiſſe dicāt: qui rē tātā geſſit. ſe vero duab⁹ rōnib⁹ cōmoueri: vt credat illū fuiſſe cōſulē. altera ꝙ ea tm̄ ſpolia opima dr̄: quæ dux duci detraheret. neminē āt ducē eſſe: niſi cuius auſpiciores gerat'. altera ꝙ titulis ſpoliorū oſtēdit illum cōſulem fuiſſe: & ea ſpolia cœpiſſe. ¶ Proximus: ſecundus. ¶ Eidem deo. Ioui feretrio. ¶ Magiſtratum eqtum. cōſulari poteſtate. ¶ Ducem fide. Lartē Tolumniū. magnus initio huius gloriæ. Nā primus fuit Romulus. q opima ſpolia dicauit. ſecundus Cornelius Coſſus. tertius vero Marcellus. ideo vno ordine ponit. neq; enī plures vnq̄ inuenti ſūt: qui huius generis gloriam virtute ſua conſequi valuerint.

¶ De Romulo.

REdeo nunc ad Romulū: q ab Acrone Ceninēſiū rege ad dimicādū ꝓuocat⁹, q̄q̄ & numero, & fortitudinē militū, ſuperiorem ſe crederet: tutiuſq; erat toto cū exercitu, q̄ ſolū in aciē deſcendere: ſua potiſſimū dextra, omen uictoriæ rapuit. nec incepto eius Fortuna defuit. Occiſo enim Acrōe: fuſiſq; hoſtibus, opima de eo ſpolia, Ioui Feretrio retulit. hactenus iſtud: quia publica religione conſecrata uirtus, nulla priuata laudatione indiget.

¶ De Cornelio Coſſo.

A Romulo ꝓximus Cornelius Coſſus eidē deo ſpolia cōſecrauit. cū Magiſter Equitū ducē Fidenatiū ī aciē cōgreſſus īteremiſſet. magn⁹ initio huiuſce generis inchoatæ gloriæ Romul⁹ Coſſo quoq; multum acq̄ſitum eſt: qui imitari Romulum ualuit.

¶ De. M. Marcello.

NEc Marci q̄dē Marcelli memoriā ab his exemplis ſeparare debemus. in quo tātus animi uigor fuit: ut apud Padū Gallorū regē ingēti exercitu ſtipatū: cū paucis eqtibus inuaderet: quē protinus obtruncatū armis exuit: eaq; Ioui Feretrio dicauit.

Virido-marius. NEc Marci quidē Marcell. Cū aduerſus boios & inſubres: q nunc mediolanēſes dr̄: qbus cū erat Viridomarius: vel vt alii dr̄ Britomarus gallorū geſatarū dux: cū ingēti exercitu ferme decem milium militum. M. Marcellus miſſus eſſet cum qngentis: aut paulo amplius militibus: & paucis eqtibus: apud padū vniuerſum exercitū fudit: atq; fugauit: regem ipſum tanto exercitu ſtipatum obtruncauit. Erat āt hic Viridomarius inter Gallos eximia corpis magnitudine. armatura auro: & argento: ac variis diſtincta coloribus fulgoris inſtar ꝑlucida. q̄ vbi Marcellus pulcherrima ex toto cōſpicatur agmine: ea futura meditatus: q̄ concepta deo vota perſolueret. nam in ea pugna Marcellus opima ſpolia Ioui feretrio vouerat. virum igit' adhortus haſta ꝓfodit: & moribundū ex equo ꝓſtrauit & ita opima ſpolia cū ingenti gloria in patriam reportauit. Liuius li. xx. M. Claudius Marcel. cōſul occiſo inſubrium gallorū duce Viridomario opima ſpolia rettulit. Florus Galli inſubres Britomaro duce non prius ſoluturos ſe baltea: q̄ capitolium aſcendiſſent iurarunt: factum eſt: victos. n. Aemilius in capitolio diſcinxit mox Ariſtonico duce vouere de noſtrorū militum p̄dam: Marti ſuo torquē: intercepit iupiter votū: nam de torquibus eorū autum tropheū Ioui flaminius cœpit. Viridomario rege Romana arma vulcano promiſerant: alioquin vota ceciderunt. occiſo. n. rege Marcellus tertia poſt romulū patrem feretrio Ioui arma ſuſpendit. ¶ Gallorum regem. Viridomarium: vt alii referunt Britomarum. ¶ Stipatum: circundatum. ¶ Cum paucis equitibus. ſ. quingentis.

ASCE. ¶ REdeo nunc ad romulū: q ꝓuocatus ab Acrone rege Ceninēſiū: q vicini erāt vrbi populi: ad dimicādū. i. cōcertandū: q̄q̄ ipſe Romulus crederet ſe ſupiorē: & nūero: & fortitudine militū: & tutius erat ſup. eū deſcendere in aciē. i. diſcrimē pugnæ: cum toto exercitu: q̄ ſolum: corripuit potiſſimū. i. e multis aliis: omen victoriæ. ſ. animo p̄ceptæ: dextra. ſ. ſua. ſ. virtute dextræ ſuæ: neq; fortuna defuit incepto eius. Occiſo. n. Acrone: & hoſtibus fuſis: retulit. i. reportauit Ioui feretrio. i. a feretro inſtrumento: ad q̄d ſpolia ſuſpendebant' ſic dicto: ſpolia opima de eo. ſ. rege occiſo. ea. n. dicebant' opima ſpolia: q̄ principi exercitus occiſo detracta erant. Hactenus iſtud. ſup. a me dictū ē ſine alia laude: aut cōmēdatiōe facti: nā virtus. ſ. Romuli: conſecrata publica religiōe: qa romulus in deorū nūerū erat relatus: nulla laudatiōe priuata. A Rōulo &. Celebrat eū: q ſecunda intulit opima ſpolia dicēs. Cor. coſſus cōſecrauit eidē deo. ſ. Ioui feretrio: ſpolia. ſ. opima: ꝓximus a romulo longo tm̄ īteruallo cū ipſe magr̄ eqtū cōgreſſus in aciē interemiſſet ducē fidenatiū. ſ. Lartē Tolumniū: & declinat' Lar lartis &c. romulus ſup. ē magnus. ſ. ſine cōparatiōe: initio gloriæ huiuſce gn̄is. ſ. ferēdi opima ſpolia: īchoatæ. ſ. a ſe: qa primus ea intulit. Multū quoq; ſup. gloriæ huiuſce gn̄is acq̄ſitū eſt Coſſo: q valuit imitari Romulū. ¶ Nec Marci &c. Celebrat quoq; eum: qui tertia intulit dicens. Nec quidem. i. non etiā debemus ſeparare memoriam Marci Marcelli ab his exēplis: in quo. ſ. Marcello tātus vigor

aī fuit: vt īuaderet cū paucis eqtib⁹: vtpote qngētis apud Padū fluuiū Italiæ: regē gallorū. ſ. geſſetarū viridomarū aūt britomarū noīe: ſtipatū: īgēti exercitu quē. ſ. gallorū obtrūcatū ꝓtinus: ipſe Mar. exuit armis: & dicauit ea: vt opima ſpolia: Ioui feretrio.

¶ De. T. Manlio Torquato & Scipione.

QOdē & uirtutis, & pugnæ gn̄e uſi ſūt. T. Māli⁹ Torq̄t⁹, & Valerius Coruinus & Aemilianus Scipio. Hi ēt ultro ꝓuocatos hoſtiū duces īteremerūt. ſed qa ſub alieīs auſpiciis rē geſſerāt, ſpolia Ioui Feretrio nō poſuerūt conſecrāda. ¶ Itē Scipio Aemilian⁹, cū ī Hiſpāia ſub Lucullo duce militaret: atq; Intercatia. p̄ualidū oppidū circūſederet': prim⁹ mœnia ei⁹ cōſcēdit. neq; erat ī eo exercitu q̄ſquā aut nobilitate, aut aī idole, aut futuris actis, cui⁹ magis ſaluti cōſuli, & pci dēret. ſed tūc clariſſim⁹ q̄ſq; iuuenū, ꝓ amplificāda, & tuenda p̄ria, plurimū laboris, ac piculi ſuſtinebat: deforme ſibi exiſtimās: quos dignitate p̄ſtaret: ab iis uirtute ſupari. Ideoq; Aemilianus hāc militiā aliis propter difficultatē uitātibus, ſibi depopoſcit.

¶ De. M. Attilio.

MAgnū iter hæc fortitudinis exēplū ātiq̄tas offert. Rōani Gallorū exercitu pulſi, cū ſe in Capitoliū, & ī arcē cōferrēt: inq; his collib⁹ morari oēs nō poſſēt: neceſſariū cōſiliū ī plana pte urbis reliq̄n dorū ſeniorū cepūt: quo facilius iuuēt⁹ reliq̄as īpii tueret'. Cæterum ne illo q̄dē tam miſero, tāq; luctuoſo tempore, ciuitas noſtra uirtutis. ſuæ oblita eſt. defuncti. n. honoribus, aptis ianuis, in curulibus ſellis,

OLIV. QOdē &. u. &. p. g. Cū Tit⁹ Mālius torquat⁹ Gallū quēdā īſultātē: & ro. fortiſſimū quēq; ad pugnā ꝓuocātē audiſſet: & ad dictatorē acceſſiſſet ait: iniuſſu tuo dictator nunq̄ extra ordinē pugnauerim: nō ſi certā victoriā videā: ſed ſi p̄miſeris: oſtēdā ꝑfecto illi beluæ: me ex illa familia ortū: q gallorū agm̄ ex rupe tarpeia deiecit: itaq; p̄miſſu dictatoris in certamē ꝓgreſſus cum vtrinq; dimotæ acies ad pugnæ ſpectaculū conſtitiſſent: gallū primo & linguā ab irriſu exerentē: & magnitudine: ꝓceritateq; eximiū īterfecit: & de collo ſibi torquē aureū detraxit cū cæteris ſpoliis: a quo ēt torquat⁹ appellat⁹ eſt. Eſt aūt ornamētū colli ex auro cōtorto cōfectum. ¶ Va. coruinus. Cōſule Camillo Furii Camilli filio cōtra gallos

Torquatus vñ. bellū gerebat': vbi cū vtrinq; ſtationibus q̄etis t̄p̄s tereret': gallus magnitudine: atq; armis īſignis in mediū ꝓceſſit: & p īterp̄tē ſilētio facta haſta ſcuto cōcuſſo: vnū ab exercitū ro. q ſecū ferro decernat ad pugnā ꝓuocat. M. Valer. tribun⁹ militū adoleſcēs p̄miſſu cōſulis in mediū armat⁹ ꝓceſſit: & inito p̄lio coruus in galea Valerii cōtra hoſtē cōſedit: q cū let⁹ omē accipiēs deos vel deas q̄cūq; miſiſſent p̄pterē illā p̄catus: vt ſibi ad eſſent. auis nō ſolū ſedē ſemel captā tenuit. ſed quotieſcūq; p̄liū iniret' leuās ſeſe: oculoſq; hoſtis roſtro: & vnguib⁹ petiuit. Vale. hoſtē tali ꝓdigio pterritū obtrūcauit. deinde Coruino cognomen additū. ¶ Itē Scipio æmilianus. Hic eſt: q deleta carthagine. ſublata Numātia dictus eſt Aphricanus īferior igit' quō Lucullo imperatore militiā gereret. ꝓuocatus ad pugnā hoſtē interemit. oppidi: q̄d expugnabat' primus ipſe mœnia cōſcēdit: aliaq; egregia belli facinora edidit. qbus futuræ magnitudinis ſuæ oīb⁹ certiſſimas daret indicia: Pli. de viris illuſt. P. Scipio de æmilian⁹ Pauli Macedonici filius a Scipione Aphricano adoptat⁹ in Macedonia cū p̄re agēs victū Perſen tā ptinaciter ꝑſecut⁹ eſt: vt media nocte redierit in caſtra: Lucullo in Hiſpania legat⁹ apud ītercatiā oppidū ꝓuocatorē ſingulari certamine vicit: muros hoſtiles ciuitatis prim⁹ aſcēdit. tribun⁹ ī aphrica ſub Tito. M. impatore octo cohortes obſidione vallatas cōſilio: & virtute ſuauit: a qb⁹ corona obſidionali aurea donat⁹. ¶ Sub Lu. duce: q aduerſus celtiberos bellū gerebat: cui ſucceſſit. M. Marcel. q Vaceos: cautabros: alioſq; ignotos Po. Ro. ſubegit impio. ¶ Neq; erat in eo exercitu. Si quē p̄ſtātē. virū exercitus ad reip. cōmoda ſeruare voluiſſe. nemo erat Scipioni p̄ferēdus. & tm̄ ipſe piculū mortis ꝓ āplificāda p̄ria ſubire nō dubitauit. ¶ Aut fu. act. erat. n. carthaginē euerſurus: q̄ ſemp impio Ro. īfeſtiſſima fuit. ¶ Hāc militiā. ſ. occidēdi hoſtes: aſcēdēdi muros: & mœnia.

MAgnū inter hæc. Hoc exēplū ſatis abūde Vale. q̄d tm̄ multo diffuſius Liui. oſtēdit. ¶ Pulſi ro. apud Aliā fluuiū: vnde alieſis dies appellatus ab hac clade īter religioſos habit⁹ eſt. nihil. n. cū populo eo die agere licebat. ¶ His. c. nā capitoliū in collib⁹ poſitū erat: collib⁹ ergo capitolii. ¶ Morari nō. poſ. pp anguſtias. ¶ Tāq; lu. vtpote capta vrbe. ¶ In cu. ſ. ſellæ curules dicebāt (vt q̄dā volunt) a curro. eo ꝙ ſubiectas rotas in modū currus haberēt. nā cū magna ciuitas eēt: & ius in multis vrbis partib⁹ reddēdū foret: quo facilius id fieri poſſet: ſellæ ſubiectas rotas habebāt: vt in quācūq; partē īpelli poſſent. Alii dr̄ a curibus ſabinorū vrbe: a qb⁹ & alia magiſtratus īſignia acceperāt ro. & ſic primā corripit. Ver. Curibuſue ſabinis. His aūt ſellis tātūmodo patricii magiſtratus vtebant'. A. Ge. tm̄ lib. iii. ca. xviii. Vocabuli iuſtius inqt rō dicit': quā. C. Baſſus in cōmētariis ſuis ſcriptā reliqt. Senatores. n. dicit in veterū ætate. q curulē magiſtratū geſſiſſent curru ſolitos honoris gr̄ia in curiā. uehi. in quo curru ſella eēt: ſupra quā cōſiderēt. q̄ ob eā cām curulis appellat': ergo Gellius a curru vult eſſe dictā. Liui. haud pœn tet īqt eorū ſniæ eē: qb⁹ & apperitores: & hoc gen⁹ ab æthruſcis finitimis. vñ ſella currulis: vñ togā p̄texta ſumpta eſt mg̃ratuū ro. ornamēta ab æthruſcis. ſumpta fuiſſe: cū alii plures auctores tū Stra. li. iiii. plane teſtat'. dicit. n. nā memoriæ ꝓditū eſt: vt triūphalia ornamēta: īſigniaq; cōſularia: & ſimpliciter magiſtratuū decora in Ro. vrbē a Targnis tráſlata ſunt.

ASCE. ¶ EOdē & Affert cōplura fortitudinis exēpla: ex ſingulari certamine p ꝓuocationē orto dicēs. M. Mālius Torquatus. ſ. primus eo cognomine dictus: & Valeri⁹ Coruin⁹ ēt p̄m⁹ ei⁹ agnominis: vſi ſunt eodē gn̄e & virtutis: & pugnæ: qa hi ēt ſicut ſupiores īteremerūt duces hoſtiū: nō oēs tm̄ duces exercit⁹ ſaltē primarii fuerūt: ꝓuocātes vltro. i. priuſq̄ eēnt laceſſiti: ſunt q legūt ꝓuocatos: ſed cōtra hiſtoriā: & mentē authoris eſt. Quidā ēt textus hn̄t. Et Aemilian⁹ Scipio: ſed pperā qa nō eſt ſimile eius facinus: & poſtea ſeorſum narrat'. vñ aut ꝓuocati legent': aut ꝓuocātes: Sed qa geſſerāt rē ſub alteri⁹ auſpiciis: videlicet cōſulū ſuorū: iō ſup. nō poſuerūt ſpolia. ſ. opima: cōſecrāda Ioui feretrio. ¶ Itē Scipio Aemilian⁹ quū militaret ī Hiſpania ſub Lucullo duce atq; ītercatia p̄ualidū oppidū. ſ. hiſpaniæ circūſederet': ipſe p̄m⁹ cōſcēdit mœnia ei⁹. ¶ Neq; q̄ſq̄ erat ī eo exercitu: cui⁹ ſaluti dēret magis cōſuli & parci: aut nobilitati. i. pp nobilitatē: aut īdole aī: aut futuris actis: q̄ ex īdole ſperari poterit. Sed tūc. i. ea tēpeſtate: clariſſim⁹ q̄ſq; iuuenū. i. oīs: q iter iuuenes Ro. clar⁹ erat ſuſtinebat plurimū laboris: ac piculis ꝓ p̄ria āplificāda. ſ. hoīb⁹: & impio: & tuēda. ſ. ab hoſtib⁹: exiſtimās deforme. i. turpe ſibi ſupari ab his virtute: quos p̄ſtaret. i. excelleret dignitate. ſ. gn̄is: & maiorū honōrib⁹. ideoq; æmylian⁹ depopoſcit. i. exegit ſibi hāc militiā. i. hoc militare op⁹: aliis vitātib⁹ ſup. eā: pp difficultatē. Magnū iter h̄ fortitudis &c. Recitat exēplū fortitudis ī Caio. A. tpe quo vrbs a gallis capta erat: dicēs. An-

tiquitas offert magnum exẽplũ fortitudinis:inter hæc ſup.exẽpla rõana:Rõani pulſi.ſ.apud aliã fluuiũ exercitu.i.ab exercitu gallorũ:cũ cõferrent.i.recipent ſe in capitoliũ:& in arcẽ.i.qcqd capitolio in arce tarpeia erat ãnexũ:& nõ oẽs põt morari in his.collib⁹.ſ.capitolinis:aut tarpeiis:cepunt cõſilium ſeniorũ relinqndorũ in pte plana vrbis.i.i pede colliũ:quo.i.iõ:vt iuuẽt⁹.i.multitudo iuuenũ:tueret facilius reliqas imperii:quia nec ſeniores defendere potuerunt:nec locus vtroſq; capẽ.Cæterũ.i.ſed ciuitas noſtra.i.romana:ne qdem.i.non ſaltẽ illo miſero:& luctuoſo tẽpore oblita eſt ſue virtutis.Enim ꝓ quia:defuncti honoribus.i.qui ſummos magiſtratus geſſerant:& tunc nõ gererebãt cõſederunt.ſ.in domibus ſuis aptis ianuis:in ſellis.i.ſedilibus:curulibus.i.a curibus acceptis:aut qbus pro curribus primi magiſtratus vtebantur:dum in eis p vrbem portabantur.

OLIV. ¶CVM inſignib⁹.ſ.ptexta:& ſeptro.¶In occaſu ſuo:in ruina vrbis:vel morte eorũ.¶Et ple.ad for.nã cũ viderẽt principes ſuos aduerſam fortiter ferre fortunã: ac malle hõeſte mori q̃ turpiter viuere: nec ipſi malis vincerentur. ¶Venerabilis.Dicit qđ primo fecerint galli.¶Nouitate.qa nunq̃ antea tale qcq̃ viderant.¶Cultus.q regia veſte induti erãt.¶Audaciẽ q̃ inermes dũ hoſtes vrbẽ ſuã diriperent:in ſellis cũ ſceptris eburneis cõſederãt.¶Quin & galli victores:Auget rẽ ipſam: cũ dicit victores.nã cũ ab ipſa natura ſit gallus iſita:atq; ĩgẽita ſupbia:qto inſolẽtiores eẽ debẽt poſt victoriã.¶C.Attilius:Liuius dicit:fuiſſe M.Papiriũ curſorẽ.¶Barbam ſuã vſq; in pectus demiſſam:ſicut mos erat.¶Scipionẽ:qua reges:& duces bellorũ vtunt.venit ãt a græco.vñ & Scipio ille primus appellatus ẽ:q patrẽ cecũ p vrbẽ ducer ſolebat:qſi pris baculus: quo ſuſtẽtaret:ac tegeret.¶Inflixit.ĩpegit.¶Virtus.hoc eſt hõ virtute pditus.ẽt ſi capiat corpus.¶Patientiæ de.hoc loco nõ virtutẽ patiẽtiã accipimus.ẽ.n.patiẽtia cũ virtutẽ determinat laborioſarũ rerum cũ pſeuerãtia ppeſſio.¶Ducit.exiſtimat.¶Si quiſq̃:correctio.¶Qui ſic extinguit.qa nõ morit.ſed gloriã ſibi ſempiternã cõſequit.nã vt ait Cicero qui per virtutem perit.non omnino interit.

Eddẽdus ẽ nunc.Liuius diſſentit ab hoc ſcribit enĩ cũ Sempronio Atratino Qui.Fabiũ Iubilianũ cõſulẽ tũc fuiſſe creatũ.Sempronio volſcorũ pu inciã forte eueniſſe.Cũ igit cõtra hoſtem:q ſæpe victi fuerãt a romanis:exercitũ duxiſſet:fortuna cõſtantiſſima Po.Ro.fratus:oĩa temere ac negligẽter agere cœpit.Itaq; cũ primo cõcurſu nõ ſubſidiis firmata acie:nõ eqte apte locato Romãi ĩpetũ fere nõ poſſent:deinde pedẽ referentes:cũ ſe feroci⁹ hoſtes ĩferrẽt:vndiq; cederent: ne quicq̃ Sempronio cõſule obiurgãte:adhortãteq;: Sextus Tẽpanius decurio eqtũ exclamat:vt eqtes:q rẽp.ſaluã eſſe vellẽt:ex eqs deſiliãt:quo facto:cõtinuo pugna oĩbus locis reſtituta ẽ:& in aciẽ recurſum.Tẽpanius cũ eqtib⁹:q ſe in pedes excepant:in cõfertiſſimos hoſtes incurrit: q̃cunq; incedũt ferro viã faciũt.Tũc Volſcus ĩpator ſignũ dat: vt armatis militib⁹ locus det.q ſcutis obiectis rõanos a ſuis excludant.qđ vbi factum eſt:interclusi eqtes ad ſuos prorumpere non poterant.igit cum his vehemẽtius hoſtes inſtarẽt:cumulum proximũ occupant:vbi ſe in orbẽ

Equites equo deſiliũt.

cũ inſignibus magiſtratuũ, quos geſſerant: ſacerdotiorũq;, quæ erant adepti, cõſederũt: ut & ipſi in occaſu ſuo, ſplendorẽ, & ornamẽta uitæ præteritæ retinerent, & plebem ad fortius ſuſtinẽdos caſus ſuos prouocarent. Venerabilis eorũ aſpectus, primo hoſtibus fuit, & nouitate rei, & magnificẽtia cultus, & ipſo audacie genere cõmotis. Sed qs dubitaret: qui & Galli, & uictores, illã admirationẽ mox in riſũ, & in omne cõtumeliæ genus cõuerſuri eſſent? Nõ expectauit igit hanc iniuriæ maturitatẽ. C. Attilius, uerum barbã ſuã permulcenti Gallo Scipionẽ uehemẽti ictu, capiti inflixit. eiq; propter dolorẽ ad ſe occidendũ ruenti, corpus cupidius obtulit. Capi ergo uirtus neſcit, patiẽtia dedecus ignorat. Fortunæ ſuccũbere, triſti⁹ omni fato ducit. noua, & ſpecioſa genera ĩteritus excogitat: ſi qſq̃ ĩterit, q ſic extinguit.

¶De.C.Sempronio.

Eddẽdus ẽ nũc Romãæ iuuẽtuti debit⁹ gloriæ titulus. Q. Catulo, Sẽpronio Atracino COSS. cum Volſcis apud Veruginem parum proſpere dimicante: ne acies noſtra iã inclinata propelleretur, eqs delapſa, ſeipſam cẽturiauit: atq; hoſtiũ exercitũ irrupit, quo dimoto ꝓximũ tumulũ occupauit: effecitq;: ut omnis Volſcorũ in ſe conuerſus impetus, legionibus noſtris ad confirmãdos animos ſalutare laxamentum daret. Itaq; cum iam de trohæis ſtatuendis cogitarent: prælium nocte dirimẽte uictores ne, an uicti diſcederẽt; ĩcerti abierũt.

tutabant:nec ante noctẽ pugnãdi finis fuit:ibi Tempani⁹ vſq; ad lucẽ ſuos metu ĩſidiarũ tenet:deinde cũ ſpeculatores nunciaſſet:a Volſcis caſtra eſſe deſerta:lætus ab tumulo ſuos in caſtra Roma.deduxit.¶Apud ferginẽ.nomẽ oppidi:cuius nedũ veſtigia extãt.¶Cẽturiauit.i cẽturias peditũ ſe cõlecit.¶Oĩs volſcorũ ĩpetus.nã volſci verſi ſunt ad tumulũ oppugnãdũ.

ASCE. ¶CVM inſignibus magiſtratuũ:quos geſſerantũ:& ſacerdotiorum:q̃ adepti erant:vt &.i.etiam ipſi retinerent in occaſu.i.interitu ſuo ſplendorem:& ornamenta vitæ pteritæ:& prouocarent.i.excitarent plebem ad ſuſtinendos caſus ſuos fortius: cum etiam ſummis honoribus functi: iiſdem cladibus afficerentur.Sic author interptatur pro maiorũ ſuorum factio comprobando.Cæterum vero ſimilius eos:id eo conſilio feciſſe:vt maieſtati religionis:cuius galli ſemp fuerunt obſeruãtiſſimi: ab iniuria tuti eſſent.Manifeſtũ eſt.n.omnis mortales religione ſemp fuiſſe coercitos:vnde a religando dictã volunt.Qui od non ignorans ſummus iudeorũ pontifex in pontificali habitu Alexandro ma.occurrit & veniã obtinuit:ſed hæc aliis quoq; exiſtimanda in medio relinquo aſpectus eorũ.ſ.ſeniorũ in habitib⁹ illis ſedentium:fuit primo venerabilis hoſtibus cõmotis: &.i.ſimul nouitate.i.pp nouitatem rei:& magnificentia cultus.Sed qs dubitaret hoc ad purgandam temeritatem eius:quem laudatum vult affert).¶Quin & galli:qui natura feroces ſunt:& victores:q in victoria multo violentiores: & inſolentiores ſunt eſſent cõuerſuri mox illã admirationẽ:in riſum.i.deriſum:& in oẽ genue contumeliæ.q.d.nullus:cum tñ multis liceat hodie quoq; dubitare.Igitur quia non erat ſpes eo pacto euadendi:Ca.Attilius non ſpectauit maturitatẽ.i.conſumationẽ hanc iniuriæ.ſ.paulopoſt inferẽdæ:verũ.i.ſed:inflixit vehementi ictu ſcipionẽ.i.baculum:gallo pmulcenti.i.leniter quaſi ad deriſum tractanti barbam ſuam:capiti.i.in caput.Et eſt honeſta locutio:inflixit gallo.i.ad perniciem galli capiti.i.in caput:p eo quod eſt inflexit capiti galli &c.& ipſe cupidus.ſ.honeſti exitus obtulit corpus ſub:ſuum ei.ſ.gallo percuſſo:ruenti.i.celeriter accurrenti:ad occidendum ſup.cum propter dolorem:quem accepit:quod ſcipione ictus eſſe;Ergo quia Attilio capto

animus eius captus non erat:virtus neſcit capi:patientia.ſ.viri fortis:neſcit.i.non admittit dedecus.i.oprobrũ:& ducit.i.æſtimat triſtius omni fato.i.morte ſuccũbere fortunæ.i.fateri ſe victã a fortuna aduerſa:& ita virtus excogitat noua.i.inſolita:& ſpecioſa genera interitus:ſi.i.ſi modo cõcedamus:q̧ quiſq̧:interit:q extinguitur ſic.q.d.nõ interire:aut obire:ſed abire:aut trãſire ad meliora loca tales dicẽdi ſunt.¶Reddẽdus eſt:&c.Ordo eſt.Debitus titulus gloriæ eſt nunc reddẽdus iuuentuti Romanæ.Quinto Catu.Sẽpronio Atracinio conſule dimicante parũ proſpere cũ volſcis apud Verugiñe:oppidum volſcorũ.i.cũ conſul illic parũ proſpere dimicaret:ipſa iuuentus delapſa equis.i.vbi celeriter deſcenderat equis ne acies noſtra.i.Romana iam inclinata.ſ.ad fugã:propelleret.i.procul pelleret:& in fugã verteretur:centuriauit.i.in centurias more peditũ conicit ſeipſam:atq; irrupit.i.vi inuaſit exercitũ hoſtium:& excepit impetum.ſ.eorum:q iam pedites pellere cœperũt:quo.ſ.impetu hoſtili dimoto:occupauit tumulum.i.collẽ proximum.effecitq;:vt oĩs impetus volſcorum conuerſus in ſe.ſ.iuuẽtutem Romanã:daret legionibus noſtris idem cæteris peditibus Romanis ad fugã ſpectantibus:laxamentũ ſalutare.i.remiſſionẽ pugnæ:vnde ſalutem cõſecuti ſunt:ad animos ſup.eorum cõſirmandos.Itaq;.i.& ita:cum.ſ.Volſci cogitarent iam.ſ.priuſq̃ equis deſiluiſſet iuuentus Romana:de tropheis ſtatuendis.ſ.de ſpoliis Romanorum ipſi dirimentes.i.interſecantes nocte prælium:quia ad noctem vſq; protractum eſt:abierunt incerti:ne pro an diſcederent victores an victi.

¶De Fabio Maximo.

Trenu⁹ ille quoq; flos ordinis equeſtris. cuius mira uirtute Fabi⁹. MAX. Rutilianus magiſter eqtũ bello, quod aduerſus Samnites gerebatur: male cõmiſſi prælii crimine leuatus eſt. Nãq; Papyrio Curſore propter auſpicia repetẽda in urbẽ ꝓficiſcẽte caſtris ꝓpoſitus: ac uetit⁹ ĩ aciẽ exercitũ ducer: nihilo min⁹ man⁹ cũ hoſte, ſed nõ tã feliciter, q̃ temer conſeruit; ꝓcul enĩ dubio ſupabat. Cæterũ optimæ ĩdolis iuuẽtus, detractis equorũ frenis, uehemẽter eos calcaribus ſtimulatos ĩ aduerſos Sãnites egit. obſtinataq; aĩ ꝓſtãtia extortã manibus hoſtiũ uictoriã, & cũ ea ſpem maximi ciuis Rutilliani, pĩæ reſtituit. Qualis deĩde roboris illi milites? qui uehemẽti ictu remorũ cõcitatã fugæ punicã claſſem, nantes lubrici pelagi q̃ſi camporũ firmitate pedites, ĩ litus retraxerũt? Eiuſdẽ tpis, & notæ miles: q cãnenſi ꝓlio, quo Hãnibal magis uires Romanorũ cõtudit, q̃ aĩos fregit: cũ ad retinenda arma inutiles uulnerib⁹ manus hẽret: ſpoliar ſe conãtis Numidæ

OLIV. Trẽnuus.q.i.fl.Liui.li.viii.decados ab vrbe condita:a Valerio:vt multis in locis:ſic in hac quoq; diſſentit hiſtoria.nõ.n.male cõmiſſum ꝓliũ:ſed oblata occaſione rei bene gerendæ ita ſuſcepiſſe pugnã cũ hoſte:ita rem geſſiſſe:vt nihil in ea pugna defuerit.quo ſi abfuiſſet dictator.¶Strẽnu⁹:fortis & acer.¶Magiſter equitũ.Dictator ſibi magiſter equitũ ſemp dicebat:vnde ẽt dictator appellatus eſt:vel q̧ diceret a populo:hoc eſt crearet:vel q̧ ſibi magiſtrũ equitũ diceret:præerat ãt equitibus magiſter equitũ:dictator vero legionib⁹:& vniuerſo exercitui:& erat ſumm⁹ magiſtratus ĩ vrbe Romana ſine ꝓuocatiõe:& ſemeſtres tñ.¶Propter au.re.q a male capta fuerãt:nã erat tabernaculũ vitio captũ.¶Egit:excitauit. ¶Obſtinataq; aĩ.hoc loco in bonã partẽ accipit.i.pſeuerãtis aĩ pñia:hoc eſt fortitudine.¶Exortã:p vim ablatã.

Magiſter equitũ.

Qualis de in.Hoc fuit primo punico bello:cui⁹ auctor nõ extat quiſq̃ ex antiquis ſcriptoribus:qa in negligentia in dies magis cadẽtibus litteris perierint.T.Liuii decades.At Leonardus aretinus vir græce:& latine litteraturæ peritiſſimus: ac ſollertiſſimus homo ex cõmentariis græcis:quæ potuit in latinũ traduxit.Cũ igitur romãi duce.G.Duellio punicã claſſem in fugã cõuertiſſent circa Siciliã:ne illã fugiẽtẽ aliter ſe adipiſci poſſe viderent:nõnulli ex Romanis ſe in vndas ĩmiſerunt: & eã cõſecuti in littus retraxerunt.hoc tangit Cice.lib.de ſenectute.¶Vehementi ictu.ſ.ipulſu.¶Fugæ.ad fugã.¶Lubricis pelagi.Lubricũ dicitur:qđ labitur:dum tenetur: vt anguis: & piſcis:ergo lubricum:per quod labitur: ſicut aqua:& eſt ſubſtantiue poſitum.¶Camporum firmitate.tanquam eſſent incontinenti terra.

Lubrica.

Eiuſdẽ generis:& notæ mili.Notiſſima hæc eſt hiſtoria:& a nobis diligenter ſatis notata.¶Notæ.i.laudis:non infamiæ:licet quidam notæ.i.infamiæ:& ignominiæ:dicant: eo q̧ ignominioſa Romanis fuerit cannenſis clades:ſed non de bello hic:ſed de militis fortitudine & virtute agitur.¶Inutiles.q̧ eſſent obtruncatæ.

ASCE. ¶STRENNus &c.Affert aliud eiuſdem iuuentutis exemplũ dicens. Ille quoq; flos ordinis equeſtris:cuius mira virtute Fabius Maximus Rutilianus magiſter equitum ſup.in bello.quod gerebatur aduerſus Sãnites leuatus eſt.i.liberatus crimine prælii male cõmiſſi:ſtrenuus ſup.eſt.Nã papyro curſore:qui tunc cõſul:ac imperator erat:proficiſcẽte in vrbem.ſ.Romã:pp auſpicia repetenda:quia tabernaculum vitio erat:ipſe Fabius præpoſitus caſtris ſup.tuendis:ac vetitus.ſ.a conſule ducere exercitũ id aciem:conſeruit nihilominus.i.quamquam eſſet ei vetitum:manus cum hoſte:ſed non tam feliciter q̃ temere enim pro quia ipſe ſuperabatur.ſ.ab hoſte procul dubio.Cæterum.i.ſed:iuuentus optimæ indolis.i.ingenitæ virtutis.detractis frenis æquorũ.i.poſtq̃ detraxerat equis frena: egit.i.impulit:eos.ſ.equos:ſtimulatos.i.punctos:vehementer calcaribus: in ſamnites aduerſos.i.contra poſitos:& reſtituit præſtantia animi obſtinata.i.per fortitudinẽ ſuam inuincibilem patriæ.ſ.Romæ victoriã extortam.i.vi extractã manibus hoſtium:& reſtituit cũ ea.ſ.victoria:ſpem maximi ciuis.ſ.rutiliani:quæ perierat.¶Qualis deinde roboris &c.Affert aliud iuuentutis Romanæ miræ ſtrenuitatis exemplum dicens.Deinde qualis roboris ſup.fuerunt milites illi:qui nantes lubricis.i.per lubrica pelagi:retraxerunt in littus:quaſi pedites infirmitate camporũ hoc eſt perinde:ac ſi pedites in campo firmo ſtetiſſent.claſſem punicam.i.Carthaginen.concitatam fugæ.i.ad fugam vehementi ictu.i.impulſu remorum?q.d.admirandi roboris fuit.Nam cum Carthaginen.claſſem fugientem viderent: & eam manibus ſuis aſſequi non poſſent:eo q̧ tardiores eſſent:ſeſe in mare demiſerunt:& nando eam aſſecuti ſunt:& in littus retraxerunt.Quod certe vix credibili eſt.Nam vt demus aſſecutos claſſem:decem in naui poſſunt centum in aquis:aut arcere a claſſe:aut occidere:modo fugientibus aliquid reliquum eſſet animi.¶Eiuſdem &c.Ordo eſt.Miles eiuſdem temporis & notæ.i.æſtimationis:& valoris:tracta metamophora a nota æris.i.monetæ:nam eiuſdem notæ:& ponderis nummi eiuſdem æſtimantur valoris:qui cum haberet ſup.in prælio cannenſi.i.apud Cannas vicum apuliæ ſa Romanis feliciter commiſſo quo.ſ.prælio:Hannibal dux Carthaginen.magis contudit.i.concuſſit q̃ fregit animos Romanorum: manus inutiles.i.in idoneas:ad retinenda arma ſup.ſua:vulneribus.i.propter vulnera accepta complexus.ſ.lacertis.

OLIV. ¶CERVICem.c.ſ.vlnis tã & ſi vulneribus cõfectas:& prope abſciſſas manus hẽret. ¶Os.faciẽ. ¶Se põe:ſeiunge:ſepara. ¶Obnoxius:obſtrictus. ¶P.n.Craſſus.Cã huius belli hæc fuit.Attalus: q philomator cognominatus ẽ teſte Str.li.xiii.vbi de rebus attali loquit̃:res aſiæ regni ſui.Po.Ro.heredẽ reliquerat.Ariſtonicus Eumẽi filius poſt mortẽ : Attali hoc regnũ inuaſit:miſſus ẽ ergo contra illum.P.Craſſus cum exercitu:& ĩpator:& põtifex:qđ nunq̃ antea factũ erat:vt dux ſimul exercitus:& põtifex mitteret̃:ex quo ẽt creditũ ẽ rẽ male ꝓceſſiſſe.Captus itaq; craſſus a thracibꝰ: q venerãt in auxiliũ ariſtõici: cũ duceret̃ ab his:q eũ intercepant:virgã:q̃ equũ ducer̃ ſolitꝰ erat ĩ oculũ vnĩꝰ eoꝝ:a qbꝰ ducebat̃ direxit:adeo vt illi oculũ excuteret:quo facto ira ĩcẽſus ille hũc gladio tranſfixit:& ita fortiter potius mori voluit:q̃ ĩ captiuitatẽ vẽire & ĩ ſeruitute turpiter viuere.Sed poſtea ɔtra ariſtõicũ miſſus.C.Perpẽna illũ vicit:cepit & vĩculis habuit.ĩperiũq; Aſiæ recuperauit.Aqlius aſiatici belli reliqas cõfecit:mixtis (nefas) venẽo fontibꝰ ad deditionẽ quarũdã vrbiũ.Quæ res : vt maturã:ita ĩfamẽ reddidit victoriã:qppe cũ cõtra fas deũ moreſq; maioꝝ medicaminibꝰ ĩpuris in id tp̃s ſacroſcã Ro.arma violaſſet. ¶Inter.E.&.S.oppida ſunt maioris aſiæ.Smyrnã teſtẽ Hero.ĩ vita Home.cõſtruxit Theſeus Theſſalus:& eã ab vxoris ſuæ:q̃ Smyrna dicebat̃:monumẽto denomĩauit:q̃ a lydis euerſam: ab antigono ſuſcitatã fuiſſe dicit Str.li.xiiii.q & a Val.ĩ hac hiſto.diſſentit.nõ.n.P.Craſſum captũ:ſed in ꝓlio fortit̃ pugnãdo occubuiſſe dicit.nã poſt deſcriptionẽ Smyrnæ quã ſatis ambitioſe deſcribit:& eẽ oĩum pulcherrimã eſſe dicit: & in ea Hom.tẽplũ:ac ſtatuã.qm̃ poetã illũ ſibi vẽdicẽt: ſtatĩ ſubiungit hoc ĩ loco dolabella Trebõiũ obſidiõe cœpit:vnũ ex his:q diuũ Cæſarẽ dolo occiderũt: & multas ptes vrbĩ diruit.Poſt ſmyrnã ſunt Leucæ oppidulũ:qđ Ariſtonitus poſt attali philõatoris obitũ ad đfectionẽ perduxit:q putãs ſe eẽ ẽ regia ſtirpe:ĩpiũ ſibi vẽdicar̃ cogitauit:quare ab eo excidit circa Cũanũ agꝝ ad epheſios nauali ꝓlio ſupatus.Aſcẽdẽs vero in mediterraneã hoĩum inopũ:ac ſuoꝝ ad lĩbtatẽ vocatoꝝ:quos heliopolitãos appellabat tumultuariã manũ cõgregauit: primumq; Thyatira aggreſſus ẽ:deĩde capta Appollinide:alia caſtella capiebat.Sed nõ diu reſtitit:nã cõtinuo ciuitates exercitũ miſerũt: Nicõedes quoq; Bithiniꝰ:& cappadocũ reges auxiliũ tulere poſtea qnq; legati a Ro.miſſi.deinde exercitꝰ:& conſul.P.Craſſus:deĩde.M.Perpẽna:q capto Ariſtõico:& Romã miſſo bellum abſoluit.Ariſtonicus ipſe in carcere mortuus ẽ.Perpẽna morbo abſumptus.Craſſus cum qdẽ eum apud leucas adoriretur:in ꝓlio occubuit.Poſtea manlius Aquilius conſul cum.x.legatis miſſus prouinciam in eam gubernationis formam compoſuit:q̃ adhuc durat.Diſſentit etiam a plutarcho de.M.Perpẽna:quem dicit a Pompeio fuiſſe ſupatum: & occiſum. ¶Smyrnã.huius vrbis mœnia melas amnis preterfluit.de Elea nullã prorſus mentionem facit Str. ¶Exceptus per inſidias captus. ¶Accerſita:rõne excogitata:& queſita arte quadã. ¶Sica.genus teli admodum breuis:& acuti:quo latrones & viaꝝ obſeſſores vtuntur: vnde & ſicarii dicuntur. ¶Prudẽter.quia ſciuit rationem mortis inuenire. ¶Fortiter:qa forti animo fuit ad moriendum. ¶Do.q̃tum quidem ad voluntatem hoſtium.

Ariſtõicus.
Euméis F.

ceruicem complexus:os naribus,& auribus corroſis deforme reddidit.Inq; plenæ ultionis morſibus expirauit.ſe pone iniquũ pugnæ euẽtũ:quãto ĩterfectore fortior ĩterfectus.pœnus enĩ ĩ uictoria obnoxius, moriẽti ſolatio fuit.romanus ĩ ipſo fine uitæ uindex ſui extitit.

¶De.P.Craſſo.

Militis huius in aduerſo cãu tã egregius,tãq; uirilis animꝰ,quã relaturus ſum ĩperatoris.P.n.Craſſus cũ Ariſtonico bellũ in Aſia gerens,a Thracibus,quoꝝ is magnũ numeꝝ in præſidio habeat:inter Eleam,& Smyrnam exceptus,ne inditionẽ eius perueniret: dedecus,accerſita ratione mortis effugit.Virgã enim,qua ad regendũ equũ uſus fuerat: in unius barbari oculum direxit.qui ui doloris accenſus,latus Craſſi ſica confodit,dum ſe ulciſcitur: Romanum imperatorem maieſtatis amiſſe turpidine liberauit.oſtendit fortunæ Craſſus: quam indignũ uirum tam graui contumelia afficere uoluiſſet.quoniam quidẽ iniectos ab ea liberati ſuæ miſerabiles laqueos prudenter pariter,fortiter,rupit:donatũq; iam ſe Ariſtonico,dignitati ſuæ reddidit.

ASCE. ¶Cernicẽ.i.poſteriorẽ ptẽ colli:nũide.i.militis e numidia:conãtis ſpoliare ſe.i.militẽ Ro.(id.n.ẽ principale ſuppoſitum:ad qđ reciprocatio ſit)reddidit os ſup.eius:hoc ẽ nũide deforme:hoc ẽ faciẽ eius:deformatã naribus:& auribꝰ ſup.eius:corroſis.i.mordicus abreptis:& expirauit in morſibus plene vltionis.Sepõe.i.ſeclude iniquũ euẽtũ pugnæ:vtpote : qua fortiores: & ꝓ iuſtiore cã:qa ꝓ defenſiõe ꝑriæ occubuerãt:q̃to ſup.fuit aut dicẽdus ẽ interfectus fortiť iterſectorꝫ.q.d.multo.n.ꝓ qa: pœnus obnoxius.i.obſtrictꝰ noxæ:& pœnæ in victoria.i.cũ eẽt victor:fuit moriẽti.ſ.Ro.ſolatio.qa ſolabat̃ malũ malo rependẽs:qđ tñ modicum ẽ ſolatiũ:niſi quatẽus rẽp.ſuã iuuit.Rõanꝰ extitit ĩ ipo ſinæ vitæ vĩdex.i.vltor ſui.i.necis ſuæ. ¶Militis huius &c.Subnectit exẽplum fortitudinis ĩ ĩpatore:& põtifice Craſſo dicẽs.Aĩus militis huiꝰ.ſ.ꝓxie dicti: ſup.fuit tã.i.tm̃ egregius & tã virilis ĩ caſu aduerſo:q̃.i.q̃tum egregiꝰ:& virilis fuit aĩus: impatoris:quẽ relaturus ſum.Publius.n Craſſus gerẽs ĩ aſia bellũ cũ Ariſtõico filio eumeni ob regnũ attali:exceptus.i.ex inſidiis captus ĩter Eleã & ſmyrnã vrbes aſiæ a thracibus.quoꝝ is.ſ.Ariſtõicus hẽbat magnũ numeꝝ in ꝓſidio.i.cuſtodia.ſ.vrbiũ : aut corpis ſui effugit dedecus.i.ĩfamiã rõne mortis accerſita.i.ad hoc faciẽdum q̃ſita:ſeu vocata:& ĩuẽta:ne pueniret in ditionẽ eius.ſ.ariſtõici:docet quẽ effugerit.Enĩ pro qa:direxit.i.dirigẽdo ĩpulit in oculum vnius barbari.i.coꝝ:a qbus ad hoſtẽ trahebat̃:virgã: q̃ fuerat vſus ad regẽdum equum:q accẽſus.i.ĩflãmatꝰ ira:vi.i.pp vim:& vehemẽtiã doloris:cõfodit.i.trãſegit. ¶Sica.i.pugiõe latus craſſi.ſ.imperatoris capti:& dũ ille barbarꝰ vlciſcit̃ ſe:liberauit impatorẽ Ro.turpitudine maieſtatis amiſſæ:qa ſi viuꝰ in hoſtis ptãtẽ veniſſet ex impator̃ ſuus deuẽiſſet.Craſſus oñdit fortunæ.ſ.ꝓ hoc factũ:q̃.i.q̃tũ indignũ viꝝ.ſ.tã graui cõtũelia.ipſa fortuna voluiſſet afficere tã graui cõtumelia:hoc ẽ fortiter q̃rẽdo mortẽ:oñdit ſe dignum:q ita nõ debuerit capi:ſed meliore fortune: vti:qm̃ qdẽ.i.q̃nqdẽ ipſe rupit prudẽter pariter:ac fortiter laqueos miſerabiles:iniectos libertati ſuæ:ab ea.ſ.fortuna.q̃ eũ vt Ariſtonico ſeruiret:cape pmiſit:& ipſe reddidit libertati ſuæ.ſe donatũ.i.deſtinatũ iã ariſtonico.i.vt dedat̃ ad ſeruandũ ariſtonico.

THE. ¶ELEAM & Smyrnã.Elea ciuitas Aeolidis in Aſia:nauale pergamenorum:q̃ Cydænis antea vocabat̃:opus(vt eſt apud Stehanum(Meneſthei:Philon.Elæam præterea reddit in medi s.Sidonis:& Tyri finibus oppidum phœniciæ . Eſt & Elæa Bithynorum ſecundum Myſiam nauale : portuſq; Aethiopiæ:tres eius nominis inſulæ:Elæa per ſimplex e mediũ vrbs Italiæ:de qua plura Stra. Liuius Aeolicæ meminit in bello macedonico : quod enarrans olim Ianus hæc omnia recitauit.

OLIV. EOdẽ mentis propoſito vſus Scipio poſt deletas Gne.Põpei magni ptes in cãpis philippicis Scipio cũ ſexto Pompeio magni Põpeii filio:& Catone:aliiſq; cõpluribus ſe in Aphricã ad regẽ Iubã cõtulerunt:& ibi ingẽti exercitu cõparato bellũ aduerſus Cæſarẽ:rurſus geſſere:in quo bello cũ pompeiani fuſis: fugatiſq; Cæſarianis:caſtra arripuiſſent:teſte Plutarcho:eo die actũ fuiſſet de re Cæſaris:niſi cæſar & Aſinius pollio auxiliam cõferentes fugã inhibuiſſent quare beneficio quodã fortunæ adiutus:tandẽ victor euaſit tum ex aphrica Scipio claſſe in Hiſpania ſe transferre parabat: cũ milites cæſariani claſſem ꝓſequentes adeptis ſunt:& interrogãtibus:vbi nã claſſis imperatoris eſſet.reſpõdit ipſe Scipio: bene ſe habet imperator:cũ iã pectori gladiũ ĩflixiſſet:ne in poteſtatẽ hoſtiũ veniret:Seneca de Scipione in epiſtola ad Lucillũ.xxv.Sollicitũ te eſſe ſcribis: ſi oſtẽdero non tm̃ fortes viros:hoc monumentũ efflãdæ aĩæ cõtenſiſſe:ſed quoſdã ad alia ignauos.in hac re æquaſſe aĩum fortiſſimum:ſicut illũ Cn.Põpei ſocerũ Scipionẽ:q contrario in Aphricano vẽto relatus:cũ teneri nauẽ ſuã vidiſſet ab hoſtibus:ferro ſe trãſuerberauit:& quærẽtibꝰ vbi imperator eſſet:imperator inqt bñ ſe hẽt:vox hæc illũ parẽ maioribꝰ fecit & fatalẽ Scipionis in Aphrica gloriã nõ eſt interrũpi paſſa:multũ fuit Carthaginẽ vincere:ſed amplius mortẽ. ¶Infeliciter.Dicit̃ Cæſari : cũ audiſſet aduerſarios ſuos vetuſto quodã cõfidere vaticinio:q; ſemp in Aphrica vincere fatale Scipionũ generi foret:haud facile dictu ẽ:ſiue vt hoſtiũ imperatorẽ Scipionẽ ꝑ iocũ floccipẽderet: ſiue vt ſerio ſibi id vẽdicaret auguriũ:quẽdã ex cornelioꝝ familia hoĩem ſane abiectũ:& deſpectiſſimũ Scipionẽ:cognomẽto Salutionẽ inter ꝓliandũ ꝓuide exercitus ducẽ ꝓpoſuit:ita vt cũ hoſte interdũ cõgredi cogeretur:& quaſi eadem fortuna ex nomine Scipionis frueretur.

Sicarii.

¶De Scipione.

EOdem mentis propoſito uſus eſt Scipio.nanq; infeliciter Cn. Pompeii generi ſui defenſis in Africa partibus: claſſe Hiſpaniam petens,cũ animaduertiſſet nauem,qua uehebatur:ab hoſtibus captã:cladio præcordia ſua tranſuerberauit.ac deinde proſtratus,in puppi,quærentibus cæſarianis militibus ubinam eſſet imperator: Reſpondit,imperator bene ſe habet tantumq; eloqui ualuit:quantũ ad teſtandam animi magnitudinem,æternæ laudi ſatis erat.

¶De Catone.

TVi quoq; clariſſimi exceſſus Cato Vtica.monimẽtũ eſt.ĩ q̃ ex fortiſſimis uulneribus tuis,plus gloriæ,quam ſanguinis manauit.Siquidem conſtantiſſime in gladium incumbendo, magnum hoĩbus documentũ dediſti:q̃to potior eſſe debeat ꝓbis dignitas ſine uita,q̃ uita ſine dignitate.

TVi quoq; clariſſimus exceſſus Cato.de Catone Vticẽſi loqtur:q iã ꝓfligatis reipu. partibꝰ & in pharſalia duce Põpei: & in aphrica ſexto Põpei filio:vbi nulla ſibi libertatis potiũdæ ſpẽ ſupeſſe vidit:maluit dignitati ſuæ q̃ vitæ cõſulere Platonis enim quem in manibus habebat de immortalitate animæ librum perlegens:cubiculum ingreſſus gladio incubuit.excitati ſerui accurrunt: tranſfixum inueniunt. ¶Dominum accuſant:qui ſibi mortem cõſciſceret:hortati deinde vulnus religant:& ſalubria ſtatim adhibent medicamenta:Ille vero pœnitentiam ſimulans:cum ſe requieſcere velle dixiſſet:remotis arbitris vulnus reſoluit:& digitis.quia teli poteſtas eſſet erepta:dilacerauit:donec ſpiritum emiſit:de hoc Cæſar dictitare ſolitus erat.inuidiſſe gloriæ ſuæ:q; ſub eius eſſe noluiſſet imperio:nam is erat Cato:qui niſi libet:& cum dignitate viuere potuiſſet;quem Vticenſes honore ſepulturæ decorarunt: Seneca de Catonem eadem epiſtola . Tu mihi cum ad contẽnendam mortem ventum fuerit: Catonem narrabis:quid ni ego narratem:vltima illa nocte Plato.librum legentem: poſito ad caput gladio:duo hæc in rebus extremis inſtrumenta perſpexerat:alterum:vt vellet mori:alterum vt poſſet. Compoſitis ergo rebus : vtrunq; componi fractæ:atq; vltimæ poterant.id agendum exiſtimauit:ne cui Catonem aut occidere liceret:aut ſeruare contingeret : & ſtricto gladio:quem vſq; ad illum diem ab omni cædæ purũ ſeruauerat:nihil inquit egeſti fortuna omnibus conatibus meis obſtando:non pro mea adhuc:ſed pro patriæ libertate pugnauit : nec agebam tanta pertinatia:vt liber: ſed vt inter liberos viuerem:nunc quoniam deplorate ſunt res generis humani:Cato deducatur in tutum impreſſit deinde mortiferum corpori vulnus:quo deinde obligato a medicis:cum minus ſanguinis haberet: minus virium animi : idem iam non tantum Cæſa.ſed ſibi iratus:nudas in vulnus manus egit.& generoſum illum contemptorem:omnis potentiæ ſpiritum nõ emiſit: ſed eiecit.Augu.de ciuitate de lib.i.damnat hunc Cato. ¶Vtica:ciuitas eſt triginta milibus paſſuum a Carthagine:diſtans vbi Cato ſibi mortem intulit:vnde dictus eſt Vticenſis.

Vtica ciuitas.

ASCE. ¶EODEm mentis propoſito.Laudat Scipionis ſoceri Cn.Pompei fortitudinẽ in conſciſcendia ſibi morte:quam vt diuus Auguſt.in li.de ciui.dei de morte Catonis vticenſis loquens:& vere:& docte declarat:nemo merito laudauerit.Non.n.ꝑ.nes nos eſt anima quam deus cnſtodiendam nobis:donec eam euocauerit:dedit.pro libito eiicere:neq; qui ſeipſum necat immunis eſt homicidii.neq; fortitudinis:ſed puſillanimitatis eſt argumentũ:ne duriora patiãtur leuiora ſubire.Sed hæc alio rũ ſit cenſura:nos pro inſtituti noſtri breuitate ordinẽ ꝓſequamur.Ordo igitur eſt:Scipio ſocer Cnei Põp.vſus eſt eodẽ propoſito mentis:quo.ſ.Craſſus.Nãq; pro quia partibus Cnei Põmp.generi ſui.i.mariti filiæ ſuæ defenſis ĩ Aphrica infeliciter: quia interuentu Cæſ.& pollionis victæ erant petens hiſpaniã claſſe.quũ animaduertiſſet nauẽ qua vehebatur captã ab hoſtibus:tranſuerberauit gladio præcordia ſua.i.in tegumenta cordis:in quo:vitæ ſedes: ac deinde proſtratus in puppi querentibus militibus Cæſarianis.i.dum milites Cæſariani quererent:vbi nam eſſet imperator.ſ.ipſe Scipio:Reſpondit: imperator habet ſe bene:qa dedecus deditionis morte effugit.Ordo ẽt eſſe poteſt:reſpondit militibus Cæſarianis querentibus:vbinã imperator eſſet:iperator hẽt ſe bene:vt cẽſant̃ datiui:& cũ ſeptimi caſus valuit tñ eloq:q̃tũ ſatis erat æternæ laudi ad teſtandã.i.teſtimonio ipſius facti ꝓbandã magnitudinẽ animi. ¶Tui quoq;.Cõmendat fortitudinẽ Cat.vticẽſis quẽ in ſui cæde diuus Augu.(vt dixi)docet:neq; iuſte feciſſe:qa cõtra dei inſtitutionẽ hoĩem innocẽtẽ occidit:neq; prudenter: quia filiũ ad vitã per deditionẽ ſeruandã hortatus eſt:qđ conſiliũ:ſi bonũ fuit:ipſe quoq; ſequi debebat(q̃q̃ Tul.in officiis:oſtẽdit cã fuiſſe Cato cõſtantiã:vt honeſte dedit nõ potuerit)neq; fortiter:quia timore maioris incõmodi.Ordo eſt.O Cato vtica oppidũ in Aphrica Ro.ditionis.eſt monimentũ.i.teſtimonium quoq;.i.ẽt tui clariſſimi exceſſus.i.exitus vitæ per illationem manus in te:in qua.ſ.vrbe plus gloriæ q̃ ſanguinis manauit ex vulneribus tuis fortiſſimis.i.fortiſſime illatis: & acceptis . Siquidem tu incumbendo fortiſſime in gladium dediſti hominibus magnum argumentum(quia magni viri factum plus mouet q̃ alterius)quanto potior dignitas ſine vita debebat eſſe probis:q̃ vita ſine dignitate:qualis eſt in ſeruitutem redactis.

OLIV. Cuius filia minime muliebris aĩ. ¶ Portia hui⁹: quē ſ̃upra dixim⁹ Catonis filia: & Bruto: q Cæſ. interfecit m̃rimonio copulata: cognito mariti cõſilio: qđ de interficiẽdo Cæſ. cæpat: priori die ꝙ maritus tm̃ facinus aggrederet̃: accepta nouacula: ſibi manũ ſauciauit: reuocatus deinde. Brut⁹ illã acriter obiurgauit: ꝙ tonſoris offm̃ in incidẽdis vnguibus: ſic. n. illa ſimulauerat: ꝑripuiſſet: tũ illa remotis arbitris: nõ hoc inq̃t temere feci: volui nãq; tẽtare: poſſe ne forti aĩo mihi mortẽ inferre: ſi res tibi paꝝ ꝓſpere ſucceſſiſſet: hæc poſtea audita viri morte: cũ illi ſupeſſe nullo mõ cõſtituiſſet: carbões ardẽtes cõiecit in os ac deuorauit: nulla alia mortis via repta. qm̃ genus oẽ teloꝝ inde eẽt amotũ: & ita nouo genere mortis cõſumpta ẽ. Hæc portia: vt hẽtur in vita Cat. prio bibuli vxor fuit: ex quo duos ſuſcepit filios. ¶ Cultellũ tõſoriũ. Nouaculã dicit a nouandis hoĩb⁹ dictã. Ci. li. offici. ſecũdo Diony. cultellos metuens tonſorios: carbone cãdẽte capillos adurebat. ¶ Temeratium. incõſideratum: & ſine ratione factum. Præripuiſſet. ꝓoccupaſſet. ¶ Obiurgare: proprie dixit: nam iurgiũ eſt inter amicos & coniunctos. ¶ Tali ſtatu: noſtro amoris mei erga te ꝙ viri ſui cõditionem ſibi cõem eſſe volebat. ¶ Ex ſententia: ex voto.

Feliciter ꝓgenie ſua cato. Hic: vt Iuſtinus tradit li. xxxiii. fuit Cato cẽſorini fili⁹: & oratoris maximi: q cũ forte ſub Paulo æmilio bello maced. ſtipẽdia faceret: die quo certamẽ atrox cõmiſſum fuerat inter cõfertiſſimos hoſtes: dũ fortiter pugnaret: equo delapſus: pedeſtre ꝑliũ aggredit̃. nã cadẽtẽ mãipulus hoſtiũ: cũ horrido clamore: velut iacẽtẽ obtrũcatur⁹ circũſteterat At ille citius corpoꝛ collecto magnas ſtrages edidit. cum adunũ opprimẽdũ vndiq; hoſtes cõuolarẽt: dũ ꝓcerum quẽdã petit: gladi⁹ e mãu elapſus ĩ mediã cohortẽ hoſtiũ decidit: ad quẽ recupandũ vmbõe ſe ꝓtegẽs inſpectante vtroq; exercitu: ĩter mucrões ſe hoſtiũ ĩmerſit: recollecto ꝙ gladio multis vulnerib⁹ exceptis ad ſocios cũ clamoꝛe oium reuertit̃: hui⁹ audaciã cæteri imitati victoriã peperẽ. nã hoſtes poſtero die ſupplices ad pacẽ petẽdã venerunt. Cice. li. de ſenectute: vbi Catonẽ de ſe loquẽtẽ ĩducit. Redeo inq̃t ad me: quartũ gero annũ & octogeſimũ: vellem eq̃dẽ idẽ poſſe gloriari: qđ cyrus: ſed tm̃ queo dicere: non me q̃dẽ his eẽ virib⁹: q̃bus miles bello punico: aut q̃ſtor eodẽ bello: aut cõſul in Hiſpania fuerim: aut quadriẽnio poſt cũ tribubus militaris depugnaui apud termopylas. M. At. glabrione cõſule. ¶ Principia: q̃a prĩceps fuit portiæ familiæ. ¶ In acie: Perſæ regis & Pa. æmi'li. ¶ Globo: multitudine. ¶ Rapere: per vim ab alio cape. ¶ Sumere: ſpõte ſuſcipe. ¶ Cũ. T. Gracchus: hæc ſupius hiſtoria notata ẽ in ca. de ſõniis. refert̃ aũt pleniſſime ab Apiano bel loꝝ ciuiliũ ſcriptore diligẽtiſſimo. Nõ eſt igit̃ hoc loco repetẽda. qđ vero ad rẽ ꝑtinet: illud ſatis erit dixiſſe Scipionẽ naſicã virũ fortiſſimũ: cũ videret rẽp. ꝑditũ iri: tergiuerſante conſule Mutio Scæuola: atq; etiã negãte: rẽ armis: aut vi geſturum: cæteris quoq; torpeſcentibus inuoluta ſiniſtra manu: ſublataq; dextra magna voce ꝓclamaſſe: quicunq; remp. vult eſſe ſaluã ſequatur me: & ſeditioſiſſimum virum. T. Gracchum cum ſcelerata factione pœnas dare coegiſſe: nam ferme a triginta ſenatoribus cæſus eſt. ¶ Profuſis: immoderatis: immenſis.

Sumere

¶ De Porcia Catonis filia, & Bruti uxore.

Cuius filia minime muliebris animi. quæ cũ Bruti uiri ſui conſilium, quod de interficiẽdo Cæſare ceperat: ea nocte, qua dies teterrimi facti ſecut⁹ eſt, cognouiſſet: egreſſo cubiculum Bruto, cultellum tonſorium, quaſi unguium reſecandorum cauſa popoſcit: eoq; uelut forte elapſo, ſe uulnerauit. clamore deinde ancillarum in cubiculum reuocatus Brutus, obiurgare eã cœpit. quod tõſoris præripuiſſet officium. Cui ſecreto Porcia: non eſt hoc, inquit, temerarium factum meum: ſed in tali ſtatu noſtro, amoris mei erga te certiſſimum indicium. Experiri enim uolui ſi tibi propoſitum ex ſententia parum ceſſiſſet quam æquo animo me ferro eſſem interemptura.

¶ De Catone.

Felicior progenie ſua ſuperior Cato, a quo Porciæ familiæ principia manarunt. qui cũ ab hoſte in acie uehementi ꝑiculo peteret̃: uagina gladius eius elapſus decidit. quem ſubiectũ preliantium globo, atq; undiq; hoſtilibus pedibus circundatum: poſtquam abeſſe ſibi animaduertit adeo: conſtanti aĩo in ſuã poteſtatẽ redegit: ut illũ non ꝑiculo oppſſus rape: ſed metu uacu⁹ ſumeꝛ uideret̃: quo ſpectaculo attõiti hoſtes, poſtero die ad eũ ſupplices pacẽ petẽtes uenerũt.

¶ De. P. Scip. Naſica.

Togæ quoq; fortitudo, militaribus operibus inſerẽda eſt. quia eandẽ laudẽ, foro, atq; caſtris edita meretur. Cum Tibe. Gracchus in tribunatu profuſis largitionibus fauore populi occupato. Rẽpu. oppreſſam teneret: palamq; dictaret: interempto ſenatu, omnia per plebem agi debere in ædem.

ASCE. ¶ CVIVS. ſ. Catõis filia. ſ. portia; ſup. fuit animi minimæ muliebris: quia maxime virilis: Quæ cum cognouiſſent conſiliũ bruti viri. i. mariti ſui: qđ ceperat. i. iniuerat de interficiendo cæſare: cognouiſſet dico ea nocte: qua ſecutus eſt dies teterrimi facti quo. ſ. cæſar interfectus eſt: Bruto egreſſo. i. poſtꝙ Brutus egreſſus erat cubiculum: popoſcit cultellũ tonſorium. i. nouaculã: quaſi cã. i. ſub ꝑtextu vnguiũ ſecandoꝝ: & vulnerauit ſe eo velut elapſo. ſ. e manibus. deinde Brutus reuocatus in cubiculum clamore ancillarũ: cœpit obiugare eã: ꝙ ꝑripuiſſet officium tonſoris: cuius eſt vti cultro tonſorio: Cui portia inq̃t ſecreto: hoc factum meum non eſt temerariũ: ſed eſt certiſſimũ indiciũ: amoris mei erga te hoc ſtatu noſtro. ſ. tam periculoſo. Volui. n. experiri: ſi propoſitũ. ſ. tuũ: de occidẽdo Cæſare: ceſſiſſet. i. ſucceſſiſſet parum ex ſententia. i. voluntate tua quã. i. quãtum æquo aĩo eſſem interemptura me ferro. i. ferreo cultello. ¶ Felicior. Affert exemplũ fortitudinis in catone maiore: quo eũ felicius vſum dicit: hoc ordine. Cato ſuperior: q idem maior a quo principia familiæ portiæ manarunt. i. fluxerunt. ¶ Felicior ſup. fuit (Scribitur fere fœlix: ſed in antiquis notant peritiores ſemper ſcriptum) progenie ſua. i. catone minore: qui abeo originem traxit: qui cum peteretur ab hoſte in acie: vehementi periculo: gladius ejus elapſus vagina decidit. ſ. in terram: quem. ſ. gladium: ſubiectum. i. conculcatũ globo ꝑliantiũ atq; circundatum vndiq; pedibus hoſtilibus: poſtꝙ animaduertit ſibi abeſſe. i. deeſſe: redegit in ſuam poteſtatem animo adeo conſtanti: vt non viderẽt rape. i. vi extorq̃re ab inuitis: illũ. ſ. gladiũ ſuum oppreſſus ꝑiculo: hoc eſt vt facere vero ſimile erat quia oppreſſus erat periculo: & ita non erat more: aut ſegniciæ locus ſed videtur ſumere. ſ. a porrigente: vacuus. i. tãq̃

eſſet liber metu. Quo ſpectaculo hoſtes attoniti venerunt poſtera die ad eum petentes pacem. Ergo dies ẽt pro tempore con diſtincta nocti interdum fœminini generis eſt: quia hoc loco interdiu veniſſe intelligimus. ¶ Togæ &cæ. Affert exemplum fortitudinis in toga. i. tempore pacis: aut domi factum dicens: fortitudo quoq; togæ. i. togati: hoc eſt in vrbe agẽtis: inſerenda eſt operibus militaribus: quia meretur eandem laudem edita foro: in quo ſunt togati: atq; caſtris: in quibus ſunt armati: vnde Cicero Cedant arma togæ. Quũ tyberius Gracchus teneret rempubli. oppreſſam: largitionibus. i. largis donationibus corrumpendi gratia: profuſis. i. immoderatis: in tribunatu. i. quo tempore tribuniſplebis fuerat: & fauori populi occupato. ſ. largitionibus: ita vt nõ eſſet locus alteri fauẽdi: vt dictitaret. i. frequẽter diceret: palam. i. manifeſte corã multis: oĩa debere agi per plæbem: ſenatu interfecto. i. ſi ſenatum interfeciſſet: patres cõſcripti conuocati publice: q̃a a ſcæuola cõſule: aut in ædem.

Fidei publicæ conuocati Patres. C. a COS. mutio Scæuola, quid nã in tali tempeſtate faciũdum eſſet: deliberabãt. cũctiſq; cẽſentib⁹, ut COS. armis Rep. tueretur: Scæuola negauit ſe quicquã ui eſſe acturꝫ. Tũc Scipio Naſica, quoniã inquit, COS. dum iuris ordinem ſequitur: id agit: ut cum omnibus legibus Romanum imperium corruat: egomet priuatus, uoluntati ueſtræ me offerro ducẽ, ac deinde leuã manũ aperte togæ circundedit, ſublataq; dextera proclamauit. Qui remp. ſaluam eſſe uolunt: me ſequant̃, eaq; uoce, cunctatione bonoꝝ ciuium diſcuſſa, Gracchũ cũ ſcelerata factiõe, q̃s merebat̃ pœnas: perſoluere coegit.

¶ De. C. Mario Sene.

Item cum Tri. Pl. Saturninus, & Prætor Claucia, & Equitius deſignatus Tri. Pl. maximos in ciuitate noſtra ſeditionum motus excitaſſent: nec quiſquã ſe populo concitato opponeret: primum. M. Aemilius Scaurus. C. Mariũ conſulatum ſextum gerentem hortatus eſt: ut libertatem, legeſq; manu defenderet: protinuſq; arma ſibi afferri iuſſit. quibus allatis, ultima ſenectute confectum, & pene dilapſum corpus induit, ſpiculoq; ĩnixus, ante fores curiæ cõſtitit, ac paruulis extremi ſpiritus reliquiis ne reſp. expiraret: efficit: præſtãtia enim animi ſui, ſenatum, & equeſtrem ordinem, ad uindictam exigendam impulit.

¶ De Diuo Iulio.

Sed ut armorum, & togæ ſuperius, ita nunc etiam ſyderũ clarum decus Diuum Iuliũ, certiſſimã uere uirtutis effigiem repræſentemus: cũ innumerabili multitudine, & feroci ĩpetu

¶ FIDEI publicæ. ſic illi templo nomen erat. ¶ Ordinẽ iuris: quia volebat lege agi contra ſeditioſos. ¶ Factione cõſpiratione ſequatiũ. nã factio maloꝝ cõſpiratio: dicit̃. OLIV.

Item cum tribu. plæb. Saturninus. Hæc hiſtoria dicetur in capitulo de conſtantiam exẽplo. Metellus aũt Numidicus. Item in capitulo de ſeueritate exemplo. ideoq;. &. M. Flacci. Quod vero ad Scauri fortitudinem pertinet. non dubitauit: cum eſſet ætate cõfectus: & videret: Saturninum grauiſſimas in populo ſeditiones excitare: perſuaſo prius Mario conſule: qui aduerſæ factionis eſſe conſueuerat ad ſenatus partes tuendas: & arma induere: & ſenatum aduerſus Saturninum concitare donec illum oppreſſit. Fuit aũt Aemilius Scaurus: teſte Sallu. vir nobilis impiger: factioſus: auidus: potẽtiæ: honoris: diuitiarum: cæteꝝ callide vitia ſua occultãs. ¶ Equitius. qui ſe Tiberii Gracchi filiũ faciebat. Cõfectũ: debilite: & ſenio conſumptũ. ¶ Præſentia aĩ. i. fortitudine.

Sed vt armoꝝ: & togæ. de Fortitudine Cæſaris dicturus prohœmio quodam vtitur: in quo plane aſſentatur: cũ dicat ei⁹ virtutẽ diuinã potius fuiſſe ꝙ humanã. Hæc aũt hiſtoria in ipſius Cæſaris cõmentariis habetur. ¶ Syderum: ꝙ in ſydus tranſlatũ Romani eſſe credebant. propterea ꝙ cũ Auguſtus funebres illi ludos faceret: medio die ſtella viſa eſt: quam Cæſaris eſſe credidere. Vnde Vergil. Ecce Dionei proceſſit Cæſaris aſtrum. Aſtrum quo ſegetes.

ASCE. ¶ ¶ IDEST templum fidei publicæ. ſ. deæ: deliberabãt i. conſultabant: quidnam faciundum eſſet in tali tempeſtate. i. tempore tam procelloſo: & periculoſo: & cunctis cenſentibus: vt conſul tueretur rempub. armis: Scæuola. ſ. conſul. negauit ſe acturum eſſe quicꝙ vi. i. per vim: Tunc Scipio Naſica inquit: quoniã conſul dum ſequitur ordinem iuris negantis contra ciuem quicꝙ vi agi: agit id: vt Romanum imperium corruat cũ omnibus legibus: egomet priuatus. i. nullo magiſtratu fungens: offero veſtræ voluntati me ducem. Ac deinde circundedit aperte. i. manifeſte: togæ. ſ. ſuæ leuam manũ: hoc eſt inuoluit leuam ſuam toga: & ita forte legendum ſit toga: & dextera ſublata. i. ſurſum lata: & erecta proclamauit. Qui volunt rem pub. eſſe ſaluam ſequantur me: & cunctatione. i. mora: & hæſitatione ciuium bonorum diſcuſſa. ſ. ex animis eorũ: ea voce. ſ. tam viri: coegit Gracchum. ſ. Tyberium perſoluere pœnas: quas merebatur cum factione ſcelerata. i. & factioſos cum eo: quia Gracchũ rapta parte ſubſellii ſtrauit. ¶ Item quum & cætera. Affert aliud fortitudinis in vrbe exemplum dicens. Item quum ſaturninus tribuniſplebis: & Glaucia prætor. ¶ Et Equitius deſignatus. i. in futurum annum declaratus tribu. pleb. excitaſſent in ciuitate noſtra maximos motus ſeditionum: nec quiſquã opponeret ſe populo concitato Mar. Aemyli. Scaurus: vir nobilis: & factioſus: hortatus eſt primum Caium Marium gerentẽ ſextum conſulatum: vt defenderet manu. i. vi: & vt dicunt facto libertatem: & leges. ſ. romanas: & Marius hortatu illius: iuſſit protinus arma afferri ſibi: quibus. ſ. armis allatis: induit corpus ſuum confectum. i. debilitatum vltima. i. ſuprema ſenectute: & pene dilapſum. i. vix amplius ſtare valens: & innixus ſpiculo. i. telo acuti ferri: conſtitit ante fores curiæ: ac effecit paruulis reliquis extremi ſpiritus. i. animoſitatis vltimæ: ne reſpub. expiraret. i. extingueretur. Impulit enim præſtantia animi ſui. i. fortitudine ſua: ſenatũ: & ordinem equeſtrem ad exigendam vindictam. ſ. a plebeis factioſis. ¶ Sed vt armorum &c. Sub adulatione ſolita recitat exemplum fortitudinis in Iulio Cæſare dicens. Sed vt. i. queãdmodum ſup. repræſentauimus ſuperius: decus armorum: & togæ. i. tam foris ꝙ in vrbe fortiter geſtorum: ita repræſentemus nunc etiã clarum decus ſyderum: vtpote Iulium ſ. Cæſarem: diuum. i. inter deos relatum: appoſitorie certiſſimam effigiem. i. imaginem: aut exemplar veræ virtutis. Cum. i. quando ſup. is videret aciem ſuam inclinari. ſ. ad fugam: aut repelli a ſtatione ſua: innumerabili multitudine.

OLIV. Neruiorū gens. ¶NERVIORVM impetum: Neruii ſunt Galliæ tranſalpinæ & Germaniæ Populi. qui nunc Magdunenſes dicuntur: & teſte Plutarcho denſiſſimas incolunt ſyluas: qui in profundiſſimo nemore filiis & ſuppellectili collocatis cum ſexaginta milibus hominum contra Cæſarem bello gallico: tam cruenta ſæua: & obſtinata pugna dimicarunt: vt a ſexaginta milibus ad quingentorum numerum peruenerint: & ex patriciis qui quadringenti numero erant: tres ſuperfuere incolumes. animis adeo obſtinatis: & perſeuerantibus pugnam ſuſtinuerunt: vt exercitum pene in fugam coegerint: nam verſo in fugam equitatu: ſeptimam: & duodecimam legiones circunuenere. & vniuerſos centuriones trucidarunt. Cæſar vbi vidit territos ſuos cedere: & aciem inclinari ſcutum militi cuidam ſegnius: timidiuſq; pugnanti detraxit: eoq; tectus in confertiſſimos hoſtes ſe contulit: ibiq; fortiter pugnans exercitum pene labentem reſtituit: ingentiq; victoria potitus eſt. Ex hac tanta Neruiorum pertinacia: qui ſibi murum ex cadaueribus fecerāt: natum eſt prouerbium. Romanorum perſeuerantia Neruiorum tandem vicit peruicatiam. ¶Idem alio prælio. Hoc fuit bello: quod in Aphrica geſſit contra Scipionem magni Pompei ſocerum: de quo ſatis ſupra dictum eſt. ¶Legionis martiæ. Sic illi legioni nomen impoſuerat. ¶Aquiliferum. ſigniferum. nam aquila: vt diximus: in vexillis de picta Romanorum inſigne fuit. ¶Faucibus nam vna manu vtrāq; oris partem comprænhendit.

Neruiorum, inclinati aciem ſuam uideret: timidius pugnati militi ſcutum detraxit: eoq; tectus acerrime præliari cœpit. quo facto fortitudinem per totū exercitum diffudit, labentemq; belli fortunam diuino animi ardore reſtituit. Idem alio prælio legionis Martiæ aquiliferum ieunde fugæ gratia iam cōuerſum, faucibus compræhenſum, in contrariā partem detraxit, dexteramq; ad hoſtem tendens, quorſum tu inquit ab is? illic ſunt: cū quibus dimicamus. & manibus quidem unum militē, adhortatione uero tam acri omnium legionum trepidationem correxit, uinciq; paratas uincere docuit.

¶De Vibio, & Valerio Flacco, & Pedanio centurione.

Aeterū ut humanæ uirtutis actū exequamur: cum Hannibal Capuā, in qua Romanus exercitꝰ erat: obſideret: Vibius Aceus

Aeterum vt humanæ virtutis actum. More ſuo Valerius diſſentit a Liuio in hac hiſtoria: nam Liuius decade ſecundi punici belli dicit. poſt Cannenſem cladem cum multæ ciuitates a Romanis defeciſſent: in primis Capua non paruum Romani imperii vinculum: & columen deſciuit. ad quam recuperandam cum ſuas omnes Romani vires. intendiſſent: nec minori animo defenderetur a pœnis: longo bello: & obſidione oppreſſa famem ſentiebat propter depopulatos agros: prohibitamq; ſementem. Hanno dux Carthaginenſis ab Hannibale miſſus: qui operam daret: vt frumenti copia fieret campanis: haud procul a Beneuento caſtra poſuerat: quem cum Furius conſul Romanus: cui prouincia illa euenerat: per exploratores excepiſſet frumentatum: cum parte exercitus eſſe profectum caſtra hoſtium cum expeditis militibus paulo ante lucem adoritur: tantumq; pauoris iniecit: vt ſi in plano caſtra poſita fuiſſent: primo impetu capi potuiſſent: ſed eos altitudo loci: & munimenta defenderunt: prima luce atrox prælium fuit nec vallo modo tutabantur pœni: ſed detrudebant quoq; per ardua nitentes hoſtes vicit tamen pertinax virtus. nam Romanus imperator ab incepto deſiſtere conſtituerat: q̄ ſine militum ſuorum pernicie magna id obtineri non poſſe videret: iamq; receptui canere iuſſerat: cum clamor militum aſpernantium tam ſegne imperium diſiecit eis conſilia. Proxima portæ hoſtium erat cohors peligna: cuius Vibii virtus. præfectus Vibius Accius: vexillum trans vallum hoſtium tranſiecit: execratus inde ſeq; cohortemq;: ſi eius vexilli hoſtes potiti eſſent: princeps ipſe per vallum: foſſamq; in caſtra hoſtium irrupit cum tota cohorte. Hunc deinde ſecutus eſt Valerius Flaccus tertiæ legionis tribunus: cuius imitatione accenſus. T. Pedanius centurio: vexillum e ſigniferi manibus ereptum intra vallum coniecit dicens: & ſignum: & hic centurio iam intra caſtra hoſtium erit. quicunq; me ſaluum: & vexillum eſſe voluerit: ſubſequetur: nec detractarunt eius manipulares tam glorioſum certamen. Caſtra virtute horum capta: & direpta ſunt: magnaq; cædes facta. nam ſupra ſex milia hoſtium ceſa: ſupra ſeptem milia capta cum alia ingenti præda. ¶Humanæ virtutis actum. Quia Cæſa. fortitudinem diuinam fuiſſe dixerat.

ASCE. ¶ET feroci impetu Neruiorum: quos Tornaceñ. ſeu Tornateñ. quidā nunc dici putant: alii aliter: detraxit militi pugnanti timidius: ideſt non ſatis ſtrenue: ſcutum: & tectus eo: ſcilicet ſcuto: cœpit præliari acerrime quo facto diffudit fortitudinem per totum exercitum: quia omnes eum imitantes fortiter agere cœperunt: & reſtituit diuino ardore animi: fortunam belli labantem: ideſt labefactam prius: mire dicit reſtituit fortunam: quaſi fortitudo fortunæ dominetur: vt ſapiens aſtris. ¶Idē: ſcilicet Iulius Cæſar: detraxit alio prælio: ſcilicet quod in Aphrica contra Scipionem Pompeii Magni generum commiſit: aquiliferum: ideſt ſigniferum: & vt dicunt vexilliferum: legionis martiæ: quæ maxime ſtrenua erat: & aquilam ſignum habebat: conuerſum iam gratia fugæ ineundæ: ideſt incœptandæ: detraxit dico compræhenſum: ideſt arreptum faucibus in partem contrariam: ideſt in hoſtes: a quibꝰ iam auerſus erat: & tendens dextram ad hoſtem inquit: quorſum ab is tu? ii ſup. cum quibus dimicamus: ideſt præliamur: ſunt illic in illa parte: non in iſta ad quam ſpectas. Et correxit manibus quidem vnum militem: videlicet aquiliferum: vero pro ſed: adhortatione tam acri trepidationem omnium legionum: & docuit ſup. legiones paratas vinci: quia ad fugam ſpectabant vincere ſup. hoſtes a quibus pene victæ erant. ¶Cæterū & cætera. Affert fortitudinem eorum: qui proiecerunt ſigna in hoſtium caſtra: aut cuneum: vt ea milites repetendo hoſtium caſtra caperent: aut eos loco mouerent: dicens. Cæterum: ideſt ſed.: vt nos exequæmur actum humanæ virtutis (nam ſuperiora duo Iulii exempla diuinæ vult eſſe virtutis) quum Hannibal obſideret Capuam vrbem principalem campaniæ Italicæ: in qua exercitus Romanus erat: Vibius Aceus præfectus cohortis pelignæ: quæ erat ex ſociis imperii: proiecit vexillum trans vallum punicum: ideſt in caſtra Carthaginen. execratus: ideſt maledictione: & anathemate: & diris execrationibus proſecutus ſeipſum: & ſuos com militones: ſi hoſtes eſſent potiti eo: ſcilicet vexillo: ideſt ſi illud in poteſtate ſua retinerent: & ipſe primus fecit impetum ad petendum: ſcilicet ex hoſtium caſtris: id: ſcilicet vexillum: & hoc cohorte ſubſequente: quod: ideſt quam rem: vt: ideſt poſtquam Valerius Flaccus tribunus: ſcilicet militum tertiæ cohortis vidit: conuerſus ad ſuos inquit: nos (vt video) venimus huc ſpectatores.

¶PELIgnæ cohortis. Pelignum oppidum latinum eſt: a quo peligna cohors dicta: qui ſocii Romanorum: in eorum venerant auxilium. ¶Latinis. Quia latina erat. vt dixi peligna cohors. OLIV.

Quorum virtuti: illorum: qui Hannibalis: vel vt tractat Liuius: annonis caſtra inuaſerant: & cœperant. ¶Achilles. ad ſimilitudinem Achillis illius: qui apud Troiam a Paride cæſus fuit. ¶Non exequar: non narrem. ¶Erant autem: parentheſis eſt. Ireſium nomen proprium cuiuſdam celtiberi. ¶Sagulum: veſtis militaris variis coloribus contexta. Vergi. Virgatis lucent ſagulis. ¶Vtroq; Roma. & Celtibero.

Pelignæ cohortis præfectus, uexillum trans punicum uallum proiecit. ſeipſum, ſuoſq; commilitones, ſi eo hoſtes potiti eſſent: execratus, & ad idpetendum ſubſequente cohorte primus īpetum fecit. quod ut Valerius Flaccus tribunus tertiæ legionis aſpexit: conuerſus ad ſuos, ſpectatores, inquit, ut uideo, alienæ uirtutis huc uenimꝰ: ſed abſit iſtud dedecus a ſanguine noſtro: ut Romani, gloria cedere latinis uelit. Ego certe aut ſpecioſam optaui mortem: aut felicem audaciæ exitum, uel ſolus præcurrere paratus ſum. His auditis, Pedanius Centurio conuulſum ſignum extra retinens: iam hoc inquit, intra hoſtile uallum mecum erit. proinde ſequantur: qui id capi nolunt. & cum eo in caſtra pœnorum irripuit, totamq; ſecum traxit legionem. Ita trium uirorum fortis temeritas, Hannibalem paulo ante ſpe ſua Capuæ potitorem, ne caſtrorum quidem ſuorum potientem eſſe paſſa eſt.

¶De. Q. Cotio.

Quorum uirtuti nihil cedit. Q. Cotius: qui propter fortitudinem Achilles cognominatus eſt. Nam ut reliqua eius opera non exequar: abunde tamen duobus factis, quæ relaturus ſum: quantus bellator fuerit: cognoſcetur Q. u. Metello COS. legatus in Hiſpaniam profectus, Celtibericum ſub eo bellum gerens, poſtquā cognouit a quodam gentis huius iuuene ſe ad dimicandū prouocari: (erat autem illi forte prandendi gratia poſita menſa) relicta ea, arma ſua extra uallum deferri, equumq; duci clam iuſſit, ne a Metello impediretur. Et illum Celtiberum inſolentiſſime obequitantem conſectatus interemit, detractaſq; corpori eius exuuias ouans lætitia in caſtra retulit. Idē Pireſum nobilitate, ac uirtute omnes Celtiberos præſtantem, cum ab eo in certamen pugnæ prouocatus eſſet: ſuccumbere ſibi coegit. nec erubuit flagrantiſſimi pectoris iuuenis, gladium ei ſuum, & ſagulum utroque exercitu ſpectante tradere. Ille uero etiam petiit: ut hoſpitii iure inter ſe iuncti eſſent: quando inter Romanos, & Celtiberos, pax foret reſtituta.

¶ALIENAE virtutis: ſed iſtud dedecus abſit a noſtro ſanguine: vt Romani velint cedere latinis: ſcilicet de gloria fortitudine. Ego certe optaui: ſcilicet ſemper: aut huc veniens: aut mortem ſpecioſam: ideſt pulchram: vnde Maro: pulchrumq; mori ſuccurrit in armis: aut felicem exitum audaciæ: ſcilicet repetendi vexilli ex hoſtium caſtris: paratus ſum præcurrere: ſcilicet in hoſtium vallum: vel: ideſt etiam ſolus: ſi nullus ſequi velit. His auditis Pedanius centurio retinens dextra ſignum conuulſum: ſcilicet e terra: in qua fixum fuerat inquit: hoc: ſcilicet vexillum: quod teneo erit iam mecum intra hoſtile vallum: proinde: ideſt & ideo ſequantur ſup. me: qui nolunt id capi. ſcilicet ab hoſtibus: & irrupit in caſtra pœnorum: cum eo: ſcilicet vexillo: quod tenebat: & traxit ſe cum totam legionem: ita: ideſt & ſic: temeritas fortis: ideſt ex fortitudine animi orta: cum tamen non fuerit vera virtus: licet felicem exitum ſecuta: trium virorum: ſcilicet Vibii: Valerii: & Pedanii: ne quidem: ideſt non ſaltem paſſa eſt: Hannibalem potitorem paulo ante ſpe ſua: ideſt vt fruſtra: licet forte non vane: ſperabat: capuæ: ſcilicet vrbis: eſſe potentem: ideſt potitorem (nam nomen eſt: licet potior genitiuum rerum regat: ſubaudiendo imperio) caſtrorum ſuorum. q̄ illis exutus & in fugam verſus eſt. ¶Quorum virtute. & cætera. Recitat mirabilem fortitudinem. Qu. Cotii: qui ob eam Achilles cognominatus eſt: dicens. Quorum: ſcilicet trium iam dictorum virtuti Quin. Cotius nihil cedit: qui propter fortitudinem eſt cognominatus Achilles. Nam: vt non exequar: ideſt præter eam reliqua opera eius: tamen cognoſcetur abunde duobus factis ſup. eius: quæ ſum relaturus: quamuis bellator fuerit. Ipſe ſup. profectus in Hiſpaniam legatus: & hoc Quin. Metello conſule gerens ſub eo bellum celtibericum: poſtquam cognouit ſe prouocari ad dimicandum a quodam iuuene huius gentis: ſcilicet celtibericæ (autem pro ſed: menſa erat illi poſita: forte ſcilicet tunc gratia prandendi) iuſſit ea: ſcilicet menſa relicta arma ſua deferri: & equum duci clam extra vallum: ideſt munitionem caſtrorum: ne impediretur a Metello: ſcilicet conſule. Et conſectatus illum celtiberum obequitantem: ideſt circa vallum equitantem: inſolentiſſime: interemit ſup. eum: & retulit in caſtra exuuias: ideſt ſpolia: detractas corpori eius ouans lætitia. ¶Idem: ſcilicet Cotius coegit Pireſium præſtantem: ideſt æquantem aut vincentem nobilitate: aut virtute omnes celtiberos: ſcilicet reliquos. ſuccumbere ſibi: cum eſſet prouocatus ab eo in certamen pugnæ. Nec iuuenis flagrantiſſimi pectoris: ideſt animi: ſcilicet Pireſius erubuit tradere ei: ſcilicet Cotio victori gladium ſuum & ſagulum ſuum: ideſt indumentum militare. variorum colorum: vtroq; exercitu ſpectante. Ille vero videlicet Cotius: aut forte idem Pireſius petiit etiā: vt eſſent iuncti inter ſe iure hoſpitii: quādo pax foret conſtituta inter Roma. & celtiberos. ASCE.

¶PELIGNAE cohortis. Peligni ex Illirico orti: inde enim profecti ductu volſcorum regis: cui cognomen fuit lucullo: partem Italiæ occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pecinus: a quo Pecinates: & pelicus a quo peligni. Verrius: Strabo: Plinius. Ptol. oſtendunt eſſe gentem pelignorum non oppidum. THE.

OLIV. NEc Attiliũ qdem. Conflato iã ciuili bello. Cæſar cum Maſſiliam veniſſet: obiectæ ſunt ei portæ. nam Maſſilienſes erga rempu. in fide: & offõ fuerunt: Cæſarem vero cõtra rempu. arma ſumpſiſſe credebant: quare iratus cæſar claſſem eo direxit: vbi cõmiſſa nauali pugna attilius decimæ legionis miles: cum Maſſilienſium nauem apphẽdiſſet dextra: ea truncat⁹ a nautis: læua puppi apphendit. nec prius deſtitit. q̃ nauẽ illam profundo ſubmerſit. Sueto. in vita Cæſa. Attilii nauali ad Maſſiliam ꝑlio iniecta in puppem hoſtium dextra abſciſſa: memorabile illud apud græcos cynegiri exemplum imitatus: tranſiliuit nauem vmbone obuios agens. ¶ Paꝝ iuſta notitia. Quia non adhibita fuit eloquentia: q̃ illi præclaro facinori cõueniret. At vero græci in laudando Cynægiro omnẽ dicendi copiam: & ornatum adhibuere.

Cynegiri virtus. AT Cynegiꝛꝝ. Hoc geſtũ eſt bello Perſico: qđ Athenienſes aduerſus Dariũ Perſaꝝ regẽ fecerũt: de quo Iuſtinus lib. ii. Cynegiri quoq; militis inqt Athen. gloria magnis ſcriptoꝝ laudibus celebrata eſt: qui poſt ꝑlii inumeras cædes: cum fugiẽtes hoſtes: ad naues egiſſent: onuſtã nauẽ dextra manu tenuit nec prius dimiſit. q̃ manum amitteret: tum quoq; amputata dextra manu: tunc nauẽ ſiniſtra cõpræhendit: quã & ipſam cũ amiſiſſet ad poſtremũ morſu nauẽ detinuit: tantã in eo virtutem fuiſſe dicunt. vt non tot cædibus fatigatus: non ambabus manibus amiſſis victus: ad poſtremum truncus: & veluti rabida fera dentibus dimicauerit.

CLaſſicã Attilii. Hoc bello ciuili geſtũ eſt qđ inter Cæſarẽ fuit: atq; pompeiũ iuxta Dyrachiũ. nam cũ Cæſar ad expugnãdas arces Dyrachii: vbi cõmeatum oẽm: & belli apparatũ Põpeius repoſuerat: exercitũ duxiſſet: Põpe. breuiori itinere ꝑ mare nauigauit: quo Cæſarẽ: ſi fieri poſſet celeritate ꝑueniret: qđ vbi vidit ex voto ſibi nõ ceſſiſſe: nã Cæſar paulo ante illi⁹ aduẽtũ ſedes occupauerat: locũ: qui dicit̃ petra haud ꝓcul a mœnib⁹ Dyrachii poſitũ cœpit: ibiq; caſtra locauit. Erat aũt locus ille ſic nauigationi oportunus: vt ex tota Aſia: & regionibus: quas Põpeius teneret cõmeatus: eo facile cõportari poſſent: hunc igit̃ locũ Cæſa. munitionibus vndiq; claudere cæpit: obſidione Põpeius: & fame ꝑmeretur: qđ paꝝ ſibi ꝓfuit: nã cũ locus ille (vt dixi) ad cõmeatũ ex multis partibus recipiendũ eſſet accõmodatus: maiori fermæ inopia obſidẽtes q̃ obſeſſi laborabãt. Põpeius tñ tantã idignitatẽ ferre nõ potuit: vt q numero militũ ſupior eẽt: obſideri pateret̃. ide ergo erũpere ſtatuit cũ exercitu: qđ cũ feciſſet ea parte: qua erat caſtellũ in muris: qđ a ſcæua fortiſſimo viro cũ ꝓſidio tenebat̃: ſtatuit id expugnare caſtellum: qđ tãta ꝑtinacia: & fortitudine: cũ alioꝝ militũ: tũ imprimis Scæuæ cẽturionis defenſum fuiſſe cõſtat vt in caſtello nemo fuerit oĩno militũ: q nõ vulneraret̃: quattuorq; ex vna cohorte cẽturiones oculos amiſerũt: & cũ laboris: ſui periculiq; teſtimonium afferre vellent. milia ſagittaꝝ circiter. xxx. in caſtellũ coniecta Cæſ. renunciauerunt: ſcutoq; ad eũ relato Scæuæ centurionis inuenta ſunt in eo foramina ducẽta xxx. quem Cæſ. vt erat de ſe meritus: & de repub. donauit milibus ducentis æris: atq; ab octauis ordinibus ad primipilum ſe traducere pronunciauit: eius. n. opera caſtellum conſeruatum eſſe ex magna parte conſtabat. cohortem poſtea duplici ſtipendio: frumentoq;: & ſpeciariis militaribuſq; donis ampliſſime donauit: de hoc ſcæua. Sueto. in vita Cæſa. ſcæua inquit excuſſo oculo: transfixus fœmore: & humero. c. & . xx. ictibus ſcuto perforato cuſtodiam portæ cõmiſſi caſtelli retinuit: Luca. de hoc multa lib. vi. ¶ Ille poſt hanc. Atti. ſ. ¶ Hic. ſ. Scæua.

¶ De Attilio.

NEc Attiliũ quidẽ præterire poſſumus: q cũ decimæ legionis miles ꝓ. C. Cæſaris ꝑtibus maritima pugna ꝑliaretur: abſciſſa dextra, quã Maſſilieſiũ naui iniecerat: leua puppim apphẽdit: nec ante dimicare deſtitit. quã captã a profundo mergeret. quod factum parum iuſta notitia patet.

¶ De Cynegiro.

AT Cynegirũ Athenienſiũ ſimili ꝑtinacia in cõſectãdis hoſtibus uſum: uerboſa cãtu laudũ ſuarũ Græcia, oĩum ſeculoꝝ memoriæ literaꝝ ꝑconio iculcat.

¶ De. M. Scæua, & Scæuola.

CLaſſicam Attilii gloriã, terreſtri laude: M. Scæua eiuſdem imperatoris centurio ſubſecutus eſt. cum enim pro caſtello, cui præpoſitus erat: dimicaret: Cn. q; Pompeii præfectus, iuſſu eius, ſummo ſtudio, & magno militum numero ad id capiendum mitteretur: omnes, qui propius acceſſerant, interemit: ac ſine ullo regreſſu pedes pugnas, ſuper ingentẽ ſtragẽ, quã ipſe fecerat: corruit: cui⁹ corp⁹ capite, humero, femore faucio, oc'lo eruto, ſcutũ cẽtũ &. xx. ictib⁹ ꝑfoſſũ appuit. Tales in caſtris diui Iulii diſciplina milites aluit quorũ alter dextra, alter oculo amiſſo hoſtibus inhæſit. Ille poſt hãc iacturã uictor: Hic nec hac qdẽ iactura uictus.

ASCE. ¶ NEC Attiliũ qdẽ &c. Affert mirum fortitudinis exẽplum in Attilio milite Cæſariano dicens. Nec quidẽ poſſum præterire Attilium: q cũ eẽs ſup. miles decimæ legionis ꝑliaret̃ pugna maritima ante vrbẽ Maſſiliẽ. pro tẽporibus Cæſ. ſ. cõtra Põpeiũ dextra quã iniecerat naui Maſſiliẽ. abſciſſa. i. poſtq̃ dextera illi erat abſciſſa: appræhẽdit leua. i. ſiniſtra. ſ. manu: puppi. i. poſteriorẽ partẽ nauis: nec deſtitit dimicare. i. certare: cũ his: qui in nauim erãt: anteq̃ mergeret ꝓfundo. ſ. aquaꝝ: captã. ſ. nauem illã: qđ factũ patet notitia paꝝ iuſta. i. non ſatis ampla: vel qa ſcriptores ſilentio ꝑterierunt. Luca. tñ meminit: vel qa non eſt vero ſimile: vnũ hoiem & eũ altera manu captũ: nauim tantã ſubmerſiſſe: niſi forte prius conuulſam dicamus: & per vnius infeſtationẽ nõ potuiſſe ſuccurri rimas obſtruendo. ¶ At Cinegyrum. Occaſionẽ Attilii: qa ſimile eſt eius facinus illi: qđ in Cynegiro Atheniẽ. celebrat̃. interſerit ipſius exẽplum licet externũ dicens. At. i. ecõtrario cũ parum notũ ſit Attilii factũ græcia verboſa. i. multoꝝ verboꝝ cantu. i. in decantatione laudũ ſuaꝝ: inculcat ꝑconio. i. per ꝑconium litteraꝝ: memoriæ omniũ ſæculoꝝ Cynegirum Athenien. vſum ſimili pertinacia in cõſectãdis hoſtibus: imo maiore: nã amiſſis vtriſq; manibus: mordicus nauem retinuit: vt ẽt Aulus Gel. cõmemorat. ¶ Claſſicã &c. Affert exẽplum miræ fortitudinis in ſcæua eiuſdem Cæſ. milite dicens: Marcus Scæua centurio eiuſdẽ imperatoris: videlicet Iulii Cæſaris: ſubſecutus eſt: qa poſterior tẽpore: licet nõ minor gloria laude terreſtri. i. in terris parta: gloriã claſſicã. i. naualẽ. Attilii. Quũ. n. dimicaſſet ꝑ caſtello. i. parte muroꝝ: qbus Cæſ. Põpeianos obſepſerat apud Dyrachiũ: cui. ſ. caſtello ꝓpoſitus erat. ſ. a Cæſa. & ꝓfectus Cnei Põp. niteret̃ potius q̃ mitteretur iuſſu eius. ſ. Põpeii: ſummo ſtudio. i. conatu: & magno humero militũ ad capiẽdũ id. ſ. caſtellũ: ipſe Scæua interemit omnes: qui acceſſerant ꝓpius ac ipſe pugnans pedes. i. pedeſter: nõ eques: ſine vllo regreſſu. i. retroceſſione: corruit. ſ. tandẽ ſup.

ingentẽ ſtragẽ. ſ. cadaueꝝ quã ipſe fecerat ſternẽdo pompeianos. Cuius corpus apparuit. ſ. poſtq̃ pugna remiſſa eſt: capite ſaucio. i. vulnerato humero faucio: fœmore ſaucio: oculo eruto: ꝑ foſſum centum: & viginti ictibus. ¶ Tales &c. Poſt narrationem factoꝝ. ꝓſeqt̃ ea debita laude: aliudq; exẽplũ infert: ſed ſic ambigue: vt neſcias eiuſdẽ ſit: an alteri⁹ ſcæuæ: nã qa textus fere vtrobiq; idẽ nomen hñt: & cẽturio natu in britãnia donatũ dicit: ipſumq; cẽturionẽ iã faſſus: vĩ de eodẽ loq. Sed qa cõmẽtarius legit illic: tuũ vero ſcæuola nõ ſcæua: & ꝑticula vero aduerſatiua eſt: vĩ de alio loq: nã nõ vĩ procedere hic. ſ. ſcæua: ne hac qdẽ iactura victus: tuũ vero ſcæua: & ſi de eodẽ loquat̃: vñr diuiſim legero. Sed ordo hic eſt. Diſciplina diui Iulii aluit tales milites: quales ſunt Attilius & ſcæua in caſtris. ſ. ſuis: quorum alter. ſ. attilius inhæſit hoſtibus dextera ſup. amiſſa alter. ſ. ſcæua oculo amiſſo. ille. ſ. Attilius victor ſup. exñs: poſt hanc iacturã. i. amiſſionẽ dextræ: qa nauẽ hoſtilẽ demerſit: hic. ſ. ſcæua: ne qdẽ hac iactura. i. amiſſione oculi victus ſup. fuit: quia loco non ceſſit: nec hoſti aditum fecit: licet occubuerit. ¶ S Otio. Vetuſti quidam codices habent Qu. Ocio. quidam. etiam Qu. Tetio. tu vide: ne legendũ ſit cotta: de quo ſuidas. THE. Cotta inquit telo q̃ tragolam vocant: vtebatur. eoq; tentatui vulnus inferebat: vt hominis thorace munitas vno dumtaxat ictu coſtas tranſadigeret: terræq; infligeret.

Tuũ uero Scæuola inexuperabilẽ ſpiritũ in utraq; parte rerũ naturæ qua admiratione ꝓſequar: neſcio quoniam excellẽti uirtute, dubiũ reliquiſti, ĩter undas ne pugnã fortiorem edideris: an in terra uocem emiſeris. Bello nãq; Gallico, quo. C. Cæſar nõ cõtẽtus opera ſua litoribus Oceani claudere: Britanicæ inſulæ cœleſtes iniecit manus, cum quatuor cõmilitonibus rate trãſuectus, in ſcopulũ uicinũ inſulæ, q̃ hoſtiũ ingentes copiæ obtinebat poſtquã æſtus regreſſu ſuo ſpatiũ, quo ſcopulus, & inſula diuidebantur, in uadũ trãſitu facile redegit: ingenti multitudine barbaroꝝ affluẽte cæteris rate ad litus regreſſis, ſolus ĩmobilẽ ſtationis gradũ retinẽs, undiq; ruentibus telis, & ab omni parte acri ſtudio ad te inuadẽdũ nitentibus, quinq; militum diurno prælio ſuffectura Pila, una dextra, hoſtiũ corporis adegiſti ad ultimum diſtricto gladio, audaciſſimum quenque modo umbonis ĩpulſu, modo mucronis ictu depellẽs: hinc Romanis, illic Britanicis oculis ĩcredibili, dũ cernereris, ſpectaculo fuiſti. poſtq̃ deinde ira, ac pudor cũcta cõari feſſos coegit, Tragula femur traiectus, ſaxiq; põdere ora cõtuſus, galea iã ictib⁹ diſcuſſa, & ſcuto crebris foraminib⁹ abſũpto, ꝓfundo te crediſti: ac duabus loricis onuſtus, inter undas, q̃s hoſtili cruore infeceras: enataſti. uiſoq; ĩperatore armis ñ amiſſis, ſed bene ĩpẽſis, cũ laudẽ mereceris ueniã petiiſti. Magnus ꝑlio, ſed maior diſciplinæ militaris memoria. itaq; ab optimo uirtutis æſtimatore tũ facta, tũ ẽt uerba tua cẽturiõat⁹ honorẽ dõata ſũt.

OLIV. Scæuolæ virt⁹ i Britannos. ¶ TVm vero ſcæuola ĩexupabilẽ: cũ Cæſ. nõ ſatis hẽret ꝑſcripſiſſe oẽm occidentalẽ ꝑtẽ: in Britãniã: q̃ alter orbis tradit̃ a poetis: traicere voluit. & cum forte expectaret: vt eſtus decurreret: & vadũ relinqueret̃: vt ſui trãſire poſſent cũ quattuor ipſe militib⁹ in ſcopulũ naue traiecit. Britani eos aggrediunt̃. ſol⁹ his ſcæuola qnq; telis. q̃ ſatis eẽnt. qnq; militib⁹ tota die pugnã ſuſtinuit. laudat ergo. Scæuolã: q fortiter in naui fecerit: & vẽiã ꝑierit a Cæ. q nõ fortiter pugnaſſet: ſicut forte voluiſſet impator. cũ tñ ſupra hũanas vires pugnauerit. ¶ In. v. p. r. ſ. i mari & in terra: q̃ duo ꝑcipue ſunt elemẽta: in qb⁹ reꝝ natura cõſiſtit. nam vocẽ qua vſus ẽ ad Cæ. in terrã: virtuti cõparat: qua vſus eſt i mari. ¶ Claudet̃ Bri. iſulæ. Finit̃. Vergi. Ante diẽ clauſo cõponet veſꝑ olympo. ¶ Regreſſu ſuo: qa mare fluuit ad lunæ curſum: hic ãt loc⁹ anguſtis adeo claudit̃ mõtib⁹: vt de ſupiori loco telũ in litt⁹ adigi poſſit. ¶ Quiq; miliũ diurno ꝑlio ſuffectura. Tela q̃ qnq; militib⁹ ſufficere potuiſſent: ſi a mane vſq; ad veſpeꝝ dimicaſſent. ¶ Vmbõis: Vmbo ꝓprie vmblicus: hæc ẽ media ꝑs ſcuti. ¶ Ira ac pudor: Iraq; vincerent̃ ab vno. Pudor: qđ vnus tantæ mltitudinis ĩpetũ ſuſtineret. ¶ Tragula: gen⁹ teli gradioris: qđ tormẽto mittit̃. No. Mar. dicit eẽ haſtã a traiiciẽdo dictã. ¶ Veniã petiſti: Et hæc fuit vox: quã ĩ terrã ſupius dixit emiſiſſe. Dixit. n. o impator ignoſce mihi: qđ mecũ arma nõ tulerim. Nã ita ab impatore veniã peteẽ ſolebãt ſm morẽ militiæ: q ꝑ ignauiã arma in pugna amiſiſſet. Sed hic ꝑ ignauiam nõ ãmiſerat: imo ꝑ virtutẽ in hoſtiũ corpora cõiecerat. ¶ Magn⁹ ꝑlio: quo vnus tãtæ multitudinis barbaroꝝ: vim tulit: & impetũ. ¶ Maior diſciplinæ. Quia viſo Impatore meminit petere veniam ab eo: qđ ſecum arma nõ portaſſet. ¶ Virtutis æſtimatore. ſ. a Cæſ. ¶ Centurionatus: quia ex milite centurio factus eſt.

ASCE. ¶ TVum vero &c. Proſeqt̃: vt dixi: aut tertiũ: qđ potius: dicã militẽ cæſarianũ: aut eundẽ ſcæuã: q priuſq̃ ad dyrachiũ caderet: egregiũ edidit in britãnia facinus: Quem ſi placet eundẽ eſſe dicamus: vero nõ pro ſed accipi: ſed ꝑ ſerio ſic. O ſcæua neſcio vero. i. reuera: aut ſerio: q̃ admiratione proſequar tuum ſpũm inexupabilẽ in vtraq; parte rerum naturæ. i. aqua: & terra. ¶ Quoniã tu reliquiſti excellente virtute. i. ꝓꝑ excellentẽ virtutem tuam: dubiũ: ne pro an: edideris fortiorem pugnam inter vndas: an emiſeris fortiorem vocem in terra. Nãq; tu trãſuectus bello gallico: quo Caius Cæſ. non cõtentus claudere. i. terminare: opa ſua littoribus oceani. iniecit inſulæ britãnicæ: q̃ nũc anglia dr̃ manus cæleſtes. i. diuinas: & poſtea in cœlũ trãſferẽdas: tu inquã tranſuectus rate cũ quattuor cõmilitonibus in ſcopulũ vicinũ: quẽ ingentes copiæ hoſtiũ obtinebant: poſtq̃ æſtus maris redegit ſuo regreſſu: qa refluit illic mare. ſpaciũ quo ſcopulus. ſ. ille in quẽ aſcenderas: & inſulæ diuidebant̃ ab inuicẽ: in vadũ facile trãſitu: qa derelictum ab aqua ingẽti multitudine barbaroꝝ affluẽte. i. in morẽ fluctus: quũ iã receſſerat: vñ apta ẽ metaphora cæteris. i. cõmilitonib⁹. q quattuor erãt: regreſſis. rate ad littus: adegiſti inquã (retinens ſolus gradũ ſtationis ĩmobilẽ: telis irruentibus vndiq;: & ſup. barbaris nitentib⁹ ab oĩ parte ſtudio acri ad inuadendũ te) corpibus. i. in corpa hoſtiũ: vna dextra. i. tua vnius pila ſuffectura ꝑlio diurno. i. vni⁹ diei ſpacio: qnq; militũ tot. n. aſcenderãt in ſcopulũ ab hoſte tuẽdũ: ſed quattuor abiecant relictis manenti telis: vnde vnus qnq; militũ munus obiens qnq; militũ adegit in corpa hoſtiũ pila. i. tela Romanis ꝓpria: ad vltimũ cũ forte deceſſent tela: tu demilitũ ... pellens audaciſſimũ q̃q;. ſ. hoſtiũ: vt q ꝓxime acceſſerat mõ. i. interdũ: ĩpulſu vmbonis. i. incuruaturæ mediæ in clypeo: mõ. i. interdũ ictu mucronis: fuiſti: dum. i. donec cernereris ſpectaculo incredibili. i. ĩcredibiliter mirabili: oculis. ſ. te ſpectantibus: hinc. i. ex vna ꝑte Rõa. illinc. i. ex altera ꝑte britãnicis: Deinde poſtq̃ ira: & pudor (quia pudori erat tot ab vno vinci) coegit

ſcilicet britānos feſſos conari cuncta.i.ſimul oīa tu traiectus femur.i.habens femur traiectū:tragula.i.grandi telo: contuſus ora.i.hn̄s faciē cōtuſam:pōdere ſaxi:& galea iā diſcuſſa.ſ.e capite ictibus.ſ.telorū: & ſcuto abſumpto.i.annihilato: iam crebris foraminibus:credidiſti.i.cōmiſiſti velut fidei ꝓfundo.ſ.aquarū: ac onuſtus duabus loricis.i.integumentis:quæ ex loris olī fieri ſolebant:enataſti.i.euaſiſti natādo iter vndas quas īfeceras.i.tinxeras:ſanguine hoſtili:Et viſo imꝑatore:videlicet Cæſ.armis nō amiſſis:ſed bn̄ īpēſis:qa ī corpa hoſtilia īflixis:qd̄ vtiliſſimū eſt eoꝝ īpediū:cū mereris.ſ.ex ea re:laudē: petiiſti veniā.i.q̄ arma nō oīa referres:petiiſti dico ens:aut hn̄dus:magnus ꝓlio: qa fortiter dimicaſti:ſed maior memoria diſciplinæ militaris:qa noſti qd̄ miles imꝑatori dēret in multos.n.aiaduerſum eſt:nō qa male pugnarant:ſed qa diſciplinā tranſgreſſi erāt.Itaqꝫ.i.& ita:tū.i.ſimul facta tua.tū.i.ſimul ēt verba tua donata ſunt ꝓ p̄mio:ab optime ſtimatore.i.cenſore:& appræciatore virtutis:videlicet Caio Cæſare:honore cēturiatus:qa ex milite gregario cēturionē fecit:vn̄ qa is ſcæua: qui ad dyrachiū fortiter occubuit:centurio erat:vero ſimile eſt eundē fuiſſe:licet in cōtextu videat̄ diſcrepantia:qd̄ nō eſt magno pemirandum.nam qui collectanea faciunt opera:faſtidio prius collectoꝝ religendi ſubinde pāniculos minus apte aſſuunt.

THE. ¶VEniam petiiſti.Non propter amiſſa tela:ſed q̄ imp.iniuſſu ſubſtitiſſet:& pugnaſſet.inde ſubdit:magnus prælio: ſed maior diſciplinæ militaris memoria.

OLIV. SEd qd̄ ad ꝓliatoꝝ: īter fortiſſimos bellatores.L.Siciniꝰ dētatus iure primū obtinet locū laudis & gloriæ:quū oīum fortitudinē ſupaſſe videat̄.nā toties ꝓuocatus cū hoſte ſingulari certamine dimicauit.tot hoſtiū ſpolia victor ex acie reportauit: tot ciues captos e maibꝰ hoſtiū redemit:& a morte liberauit: tot vulnera excepit:tot deniqꝫ victorias cōſecutꝰ ē:vt oīum fidē exuparet poſſit: niſi a certiſſimis & ſūma auctoritate ſcriptoribꝰ:tā græcis q̄ latinis eius res geſtæ memoriæ ꝓdite forēt:atqꝫ in p̄mis a.M.Varrōe linguæ latinæ teſte certiſſimo.ſſ̄r ab Aulo Gelio viro grauiſſimo:pari rōne a Solino:q de hoc ſic breuit̄ tradit.Præualuiſſe apud Ro.L.Siciniū dētatū:tituloꝝ nūerꝰ oſēdit:tribunꝰ hic plæ.fuit.nō multos poſt exactos reges Spu.Tarpeio.Aurelio Aterio cōſulibꝰ:idē ex ꝓuocatiōe victor octies quadragies quinqꝫ aduerſas hūit cicatrices:in tergo nullā notā:ſpolia ex hoſte tricies quater cœpit.ī faleris:haſtis:pilis:armillis:coronis tricenta.xii.dona meruit.nauē īpatores:q opa eius vicerūt triūphātes ꝓſecutus ē:hūc ob fortitudinē Achillē tradūt fuiſſe noīatū: Aulus Ge.L.Siciniꝰ dētatus tribunus plæ.fuit:Spurio Tarpe.Aurelio aterino cōſulibꝰ.Hic plus q̄ credi poſſit:& debeat ſtrenuꝰ bellator fuit: ob īgētē
Achilles Romanus.
fortitudinē Achilles Ro.appellatus eſt.is pugnaſſe in hoſtē dī cētū:& viginti ꝓliis.cicatricē a tergo nullā:aduerſas quinqꝫ & .xl.tuliſſe.coronis eſt donatus aureis octo:obſidionali vna:muralibꝰ tribus:ciuicis.xiiii.torqbus tribꝰ: & octoginta armillis:plus cētū & .lx.haſtis:duo de vigiti faleris.Itē donatus eſt quinqes vicies populi militaria habuit multi iuga:in his ꝓcurator plerūqꝫ triumphauit cū īperatoribꝰ ſuis triūphos nouē:hæc ille.Dion.quoqꝫ Alicarna.multa de hoc viro tradit:q̄ longū eēt recenſere.Idem ēt facit Pli.natu.hi.li.xxii.ca.v.

¶De Lucio Sicinio Dentato.

SEd quod ad ꝓliatoꝝ excellentē fortitudinē attinet:merito.L.Sicinii Dentati cōmemoratio oīa romana exēpla finierit.cuius opa, honoreſqꝫ operū,ultra fidē ueri,excedere iudicari poſſent:niſi ea certi authores,īter quos Marcꝰ Varro mōimētis ſuis teſtata eſſe uoluiſſent.quē centies & uigeſies in aciē deſcendiſſe tradunt:eo robore aī, atqꝫ corporis utētē,ut maiorē ſemꝑ uictoriæ ptē traxiſſe uideretur.ſex & .xxx.ſpolia ex hoſte retuliſſe, quoꝝ in nūero octo fuiſſe,cū qbꝰ ſpectāte utroqꝫ exercitu ex ꝓuocatione dimicaſſet.xiiii. ciues ex media morte raptos ſeruaſſe.quinqꝫ & .xl.uulnera in pectoꝛ excepiſſe.tergo cicatricibꝰ uacuo nouē triūphales īpatoꝝ currꝰ ſecutū totiꝰ ciuitatis oculos ī ſe nūeroſa donoꝝ pōpa cōuertētē.ꝑferebāt̄.n.aureæ coronæ octo.Ciuicæ.xiiii.Murales tres.Obſidiōalis una torques.clxxxiii.Armillæ.clx.Haſtæ.xyiii.Phalere xxy.ornamenta ēt legioni,nedū militi ſatis multa.

¶Honoreſqꝫ operum:inſignia victoriaꝝ.i.præmia ſibi data ex victoriis cōparatis.¶Teſtata: affirmata.¶Sex & triginta ſpolia.Quæ ab hoſtibus eripuerat ſingulari certamine ſupatis.¶Traxiſſe vi.Quaſi maior ps victoriæ eius eſſent ciues:q in manus hoſtiū deuenerant.¶Tergo.c.v.in quo ſignābatur illum non fugiſſe.¶Nouē.t.nouē triumphantes imꝑatores ſecutus fuerat:qui opa ſua teſte Soli.vicerant.¶Totius.c.vt magis in.L.Dētatū q̄ in imꝑatorē oculos coiicerēt.¶Pōpa:ordine ſeqntiū:in quo ēt victoriaꝝ īſignia ꝑferebant̄.¶Ciuicæ.xiiii.erāt āt ciuicæ q̄rnæ.¶Murales:aureæ.¶Obſi.gramineæ.¶Torqs:Ornamenta colli ex auro torta cōfecta.vnde etiam torquæs dicti ſunt.¶Armillæ:ornamenta brachioꝝ:a tegēdis armis.i.ſuperioribus brachioꝝ partibus.

ASCE. ¶SED qd̄ &c.Claudit exempla romanoꝝ ciuium admirabili:& non minus felici fortitudine Lucii Sicinii dentati dicens.Sed cōmemoratio Lucii Sicinii dentati:finierit.i.terminauerit merito(qa maxima eſt:& ex rhetorico inſtituto maxima:eqꝫ autē in fronte:aut in calce locanda ſunt)omnia exempla Romana:qd̄.i.quatenus attinet ad excellentem fortitudinē ꝓliatorū.Cuius.ſ.Lucii Sicinii opa:& honores.i.p̄mia operum poſſent iudicari excedere.i.excellere:aut excellentiam hr̄e:vltra fidem veri.i.vltra q̄ vero ſimilem eſt.niſi certi authores(inter quos ſup.eſt Marcus Varro)voluiſſent ea eſſe teſtata.i.teſtificata ſuis monimentis.ſ.litterarum:hoc eſt ſcriptis:Quem.ſ.Lucium tradunt.ſ.certi authores:deſcendiſſe in aciē.i.obiiſſe periculum dimicandi centies & vicies (non dicam vigeſies:niſi ſic ſcriptum antiqua fides probarit)vtētē eo robore.i.firmitate aī:atqꝫ corporis.vt videretur traxiſſe ſemꝑ.ſ.ad ſe maiorem partem victoriæ:& quē tradunt:retuliſſe.i.reportaſſe ex hoſte ſex & triginta ſpolia:in quorum numero(repete tradunt)octo fuiſſe ſup.eorū:cum quibus dimicaſſet ex prouocatione.ſ.ad ſingulare certamen:vtroqꝫ exercitu ſpectante:& quē tradunt ſeruaſſe.xiiii.ciues.ſ.romanos raptos ex media morte.i.cū minimum abeſſent a cæde.& excepiſſe in pectore quinqꝫ & .xl.vulnera(diligēter obſerua qd̄ valla p̄cipit: de numero minori ꝓlocando intra.xx.& .c.& poſt locando poſt centū:& añ.xx.vſqꝫ adeo:vt ex eius obſeruatione:valla p̄ceptū collegiſſe cēſeri poſſet)tergo ſup.ente:aut manente vacuo cicatricibus:vndenunq̄ terga vertiſſe hoſti probatur:& tradunt eum ſecutum nouē currus triumphales imꝑatorum:conuertentē in ſe oculos totius ciuitatis:numeroſa.i.copioſa pompa donoꝝ: q̄ ab imꝑatoribus ob rem bene geſtam receperat.Enim pro quia octo coronæ aureæ ob ſingularē virtutē ꝑferebantur ſup.ei coronæ ciuicæ.ſ.q̄rnæ obſeruatum ciuem.xiiii.tres.ſ.coronæ murales:q inter primos tranſcenderat muros:quæ aureæ erāt:& vna obſidionalis:q exercitum obſeſſum ſingulari virtute liberauerat:repete præferebantur.Torquæs.i.ornamenta colli ex auro

intorto galli catenas vocant.clxxxiii.armillæ.i.ornamenta brachiorum.clx.haſtæ.xviii.Phaleræ.i.ornamenta equorum.xxv.appoſitoriæ ornamenta.i.quæ omnia ſunt ornamenta:ſatis multa.i.ſuffectura:etiam legioni:nedum.i.ne dicam ſolum:aut non ſolum militi ſup.vni:repete præferebantur illi ſequenti currum triumphalem.

¶De.T.Iubelio Campano.

ILle quoqꝫ ex pluribus corporibus in unū magna cū admiratiōe Calibus cruor confuſus eſt,ī quo oppido cū Fuluius Flaccus ꝓpter cāpanā ꝑfidiā principes ciuitatis ante tribunal ſuū capitali ſupplicio afficiendos iudicaret: literiſqꝫ a ſenatu acceptis finē pœnæ eoꝝ ſtatueꝛ cogeret̄,ultro ſe ei.T.Iubelius Taurea cāpanꝰ obtulit,& q̄ potuit clara uoce,qm̄,iqt,Fului cupiditate tāta hauriendi ſanguinis noſtri teneris:qd ceſſas in me cruentā ſecurim diſtringere:ut gloriari poſſis:aliq̄to uiꝝ fortiorē,q̄ ipſe es,tuo iuſſu eſſe itereptū.eo deinde libenter id ſe eſſe facturū,niſi ſenatus uolūtate īpediret̄: affirmāte:at me,iqt,cui nihil Patres.C.p̄ceperūt,aſpice,oculis tuis quidē gratū,aīo uero tuo maius opus edētē,ꝓtinuſqꝫ iterfecta cōiuge,ac liberis:gladio icubuit.quē uirū illū putemꝰ fuiſſe:q ſuorum,ac ſua cæde teſtari uoluit:ſe Fuluii crudelitatē ſugillare:q̄ ſenatus miſericordia uti maluiſſe.

¶Externa.De Dario.

AGe Darii q̄tus ardor aī.q,cū ſordida,& crudeli Magoꝝ tyrāide Perſas libāret,unūqꝫ ex iis obſcuro loco abiectū corporis pōdere urgeret:p̄clari opis ſocio plagā ei īferre dubitāti,ne dū Magū petit,ipſū uulneraret:tu uero,iqt,nihil ē qd̄ reſpectu mei timidius gladio utaris.uel ꝑ utrūqꝫ illum agas licet: dum hic quam celerrime pereat.

OLIV. ILle quoqꝫ.Cāpani:vt ſupra diximus: cū ad Hānibalē defeciſſent:& Romani deinde ciuitatē illoꝝ torpeſcentē iā Hāni.fortuna in ſuā ꝑtātem redegiſſent.Fuluiꝰ Fl.cōſul aſperioris īgenii hō:p̄ncipes ciuitatis:q defectionis auctores extiterāt:Cales:& teanum ducēdos curauit:vt de illis ſuppliciū ſumeret contra collegæ ſui volūtatē:q rē tātā ad ſenatū reiiciēdā eſſe cēſebat:ille veritꝰ futuꝝ:qd̄ euenit: vt a collega ſup hac re lr̄æ ad ſenatū mitterent̄:idqꝫ fore ſibi īpedimētū:quominꝰ ſuā ī cāpanos volūtatē expleret:p̄uenit ipſe celeritate ſua:nam cū eqtatu ꝓfectꝰ nocte eſt teanū:& de cāpanis:q illic habebat̄ ī cuſtodiis ſumpto ſupplicio:Propat cales ꝓficiſci: & quū iā ꝓducti eſſent cāpani:vt capite mulctarent̄: lr̄æ ſupuenerūt a ſenatu qbꝰ finē exigēdæ pœnæ de cāpanis ſtatuere cogebat̄:quas acceptas:nec reſolutas cū in græmio repoſuiſſet:p̄coni īperauit:vt lictorē lege agere iuberet:qd̄ cum feciſſet:ea q̄ de Iubelio in lr̄a cōtinent̄:dicta ſunt.¶Ex pl.c.Hoc dicit:qa hic Iubelius vxorē prius:& liberos:deinde ſemetipſum īterficit ꝓp īgentē aī magnitudinē.¶In.u.Nō ex pluribꝰ corpibꝰ.in vnū corpus fuſus eſt cruor:ſed in vnū ꝑmixtus eſt:qa vxore:& liberis īterēptis ſup his pectori gladiū infigēs expirans corruit:& ita multoꝝ cadaueꝝ cruor in vnū cōfuſus eſt.¶T.Iubeliꝰ.Vnus eſt principibus cāpanis:de qbus ſumēdū erat ſuppliciū.¶Aīo tuo.maius q̄ credere poſſes.¶Quē:viꝝ illū Laudat eiꝰ fortitudinē:ſi adeo fortis fuiſſet in fide Ro.ſeruāda nūq̄ capua diſciuiſſet a Romanis.¶Sugillare:vt ꝑ Sugillare.
cædē ſuā:ac liberoꝝ:& cōiugis Fului crudelitas ad īuidiā eēt īſiguis.¶Quā ſe.vti miſeri.Per q̄ īcolumis eē poterat.

AGe Darii q̄tus.Cābyſes Cyri regis pſaꝝ filius ꝑ qetē mōitus ē ſmerdim regnatuꝝ ſeqꝫ regno expulſum iri.veritus ergo ne a fr̄e regno exueret̄ Comati(vt vult Iuſti.)Prexaſpē quēdā(vt Hero.) miſit:q fr̄em īterficeret:ipe vero telo caſu quodā ī fœmore ictus diē ſuū obiit.ītereamagus qdā noīe Smerdis regnū occupauit anteq̄ rex piret.vbi Cābyſes Smerdī regnare intellexit.¶Præxaſpē īterrogat:cur mādatū ſuū nō ſit executus:credebat.n.Smerdi hūc fratrē ſuū eſſe: ille affirmat ſe fratrē illius occidiſſe:vt reuera fecerat:rex Prexaſpē in carcerē coniici iubet:quo fcō haud ita multo poſt rex moritur:Præxaſpes carcere liberat̄:qui poſtea in locū editū aſcēdit:quaſi ſimulata ſtultitia ridiculum:qd̄ facturus eēt: & cōgregato populo:cōuenerant.n.oēs mirantes:qd nā facturus eēt:& cōfeſſus eſt ſe Smerdi regis fratrē illius iuſſu īterfeciſſe:quo facto ſe p̄cipitē dedit princeps ciuitatis & ſi antea dubitauerāt hunc:q regnaret Cābyſæ fratrē:quāquā & ipſe Smerdis appellaret̄:atqꝫ illi ꝑſimilis:tn̄ qa nunq̄ ꝓdibat in lucē:& maxīe cōfeſſiōe Prexaſpæ iā ꝓ certo hēre cœpunt hūc regis fratrem non eē:huc accedebat:q̄ cū rex multas cōcubinas:filiā quoqꝫ Otanæ cuiuſdā pricipis hēret:pī vt rē exploratā hēret:filiæ p̄cepit:vt diligēter aīaduerteret:cū rex ꝓfundiori ſomno captus eēt nūqd aures hēret.Nā huic Cābyſæs dū eēt in regno aures iuſſerat auelli:vt dignoſceret̄ a fratre:cui & vultu:& noīe ſiſis erat:filia mox detulit ad patrē ſine auribus regē eē:hæc cū rē certā feciſſet:hunc q regnaret Cābyſæ regis fratrē nō eē:multi ex pricipibꝰ ciuitatis cōiurāt p̄riā Tyrānide liberare:itaqꝫ cum Darius:& reliq ſecū priores ciuitatis ad regiā armati cōueīſſent:a cæteris quos ad ſui corpis cuſtodiā rex hēre conſueuerat prohibebant̄ vltimā portā intrare.ibiqꝫ cū Darius Smerdiū regē amplexus humi ꝓſtrauiſſet:vnuſqꝫ ex ſociis telū in corpus regis demittere dubitaret:tuēdū Smerdiū vulnera recipit:Dariū quoqꝫ trāsfigeret.telū inqt Darius ꝑ vtrūqꝫ corpus agas:dū hic pereat q̄ celerrime:in hac hiſtoria Valerii opinionē ſecuti ſumus: qui multū diſſentit a Iuſtino.¶Tyrānide mago: illo: qui ſe per dolum regem fecerat.¶Obſcuro loco.Vbi lux nulla erat.Vel pro etiam vtrūqꝫ Meum.ſ.& huius

ASCE. ¶ILle quoqꝫ.Quia de ciuibus ſe non plura dictuꝝ ſignauit affert exēplū fortitudinis in viro cāpano dicēs.Ille quoqꝫ cruor.ſ.nobiliſſimus:vtpote Iubelii:& liberoꝝ:ac vxoris eius:cōfuſus.i.cōmixtus ē: calibus.i.in eo oppido cāpaniæ:in vnum.ſ.aceruū:ex pluribꝰ corpibꝰ:cū magna admiratione:ſed tā eoꝝ:q factū audierāt:q̄ q viderāt:In quo oppido(ergo cales oppidum)cū Fuluiꝰ Flac.cōſul Ro.iudicaret principes ciuitatis afficiēdos capitali ſupplicio añ tribunal ſuū:ꝓp perfidiā campanā:qa cāpani ad Hānibalē defecerant:& cogeret̄ ſtatuere pœnæ.i.punitioni eoꝝ.ſ.pricipū ciuitatis finē:& hoc lr̄is acceptis a ſenatu.ſ.Ro.T.Iubelius Taurea:cāpanus.ſ.natiōe:obtulit ei.ſ.Fuluio:vltro.i.nō reqſitus:& inqt voce q̄.i.q̄tū potuit clara:o Fului:qm̄ teneris tanta cupiditate hauriēdi ſanguinis nr̄i:quid ceſſas diſtringere.i.denudare in me:ſecuri cruētā.i.cruore ociſoꝝ illitā.vt poſſis gloriari aliq̄n.i.olī:aut gloriari viꝝ fortiorē aliq̄to q̄ ipſe.i.tu es:eē interēptū tuo iuſſu? Deinde eo.ſ.Fuluio dicente ſe factuꝝ eum ſe libenter id.i.n.occiſuꝝ:niſi impediret̄ volūtate ſenatus: At.i.ſed(inqt)aſpice me:cui patres conſcripti nihil p̄ceperunt:edentē opus gratū qdē oculis tuis:vero ꝑ ſed:maius animo tuo:qa ſimile in ſimili caſu nō auderes:

& protinus.i.ſtatī hoc dicto: ipſe interfecta coniuge: & liberis ſup.interfectis: incubuit gladio.i.gladium ſe demiſit in conſpe
ctu conſulis Romani: vnde author. Quē.i.qualē virū putemus illum fuiſſe qui voluit teſtari.i.approbare: & teſtificari: cæde
ſua (Valla diceret ſui) ac ſuorū.ſ.liberoꝝ: & coniugis: ſe maluiſſe ſugillare.i.denigrare: & infamem reddere: crudelitatē fuluii:
q̄ vti miſericordia ſenatus: qui pœnæ principū finem ſtatuere iuſſerat.q.d.haud dubie fortiſſimum. ¶ Age darii &c. Bono
ordine procedit: nā primū intulit exēpla mere domeſtica: deinde ſemiexternū: nunc mere externū dicens. Age: adhortandi
vox eſt.q.d.attēde: aut diſcere: q̄tus ſup.fuit: ardor aī darii: vnius ex principibus pſarū: q cū liberaret Perſas: ſordida & crudeli
tyranide magorum: pſertim Merigidis: q ſe fratrem Cābiſæ mētiebat: & vrgeret.i.opprimeret pondere corpis.ſ.ſui: vnum ex
his.ſ.magis: mergidē noie abiectum.i.proſtratum loco obſcuro: inqt ſocio pclari opis.i.tyrānicidii: dubitanti inferre plagā
ei.ſ.mago: ne vulneraret ipſum.ſ.darium incumbentē ſup magū: dū petit: aut peteret magū: vero.i.certe: nihil eſt qd.i.pp qd
tu vtaris gladio timidius.i.cum timore: reſpectu mei.i.ne me vulneres.licet agas.i.ipellas: illum.ſ.gladium tuum: vel.i.etiam
per vtrunq;.ſ.me & tyrānū: dum.i.dūmodo hic.ſ.tyrannus pereat q̄ celerrime.i.valde celeriter.

THE. ¶ D Arii. Sūt q legāt Gobryæ ex Herodoto & Trogo: cuius hiſtoriaꝝ primo verba ſunt hæc. Ipſi corripiunt a pluribus: quo
rū alteꝝ Gobryas amplexus magnū: cunctātibꝰ ſociis. ne ipſum p mago trāſfoderēt: qa res in obſcuro loco gerebat: vel p
ſuū corpus adigi ferꝝ mago iuſſit: fortuna tñ ita regēte: illo incolū magus interficitur: hæc Trogus: & eo prior Herodotus.

¶ De Leonida.

Oc loci Leonidas ſpartanus nobis occurrit:
cuius pposito ope exitu nihil fortiꝰ. Nā cū
CCC. ciuibꝰ apud Thermopilas toti Aſiæ
obiectꝰ, grauē illū, & mari, & terræ Xerxē, nec ho
minibus tātū terribilē: ſed Neptūo quoq; cōpedes,
& cœlo tenebras minitātē, ptinacia uirtutis ad ulti
mā deſperationē redegit. Cæteꝝ pfidia, & ſcelere i
colaꝝ eiꝰ regionis, & loci opportunitate, q̄ plurimū
adiuuabat: ſpoliatꝰ occidere dimicās, q̄ aſſignatā ſi
bi a patria ſtationē deſerere maluit. Ideoq; tā alacri
aīo ſuos ad id pliū quo pituri erāt: cohortatꝰ eſt, ut
diceret ſic. prandete cōmilitones mei tāq̄ apud infe
ros cœnaturi. mors erat nūciata. Lacedæmōii pinde,
ac uictoria eſſet pmiſſa ductori intrepide paruerūt.

OLIV. Thermopylæ. Oc loci Leonidas Spartanus. Cum Xerxes Per-
ſaꝝ: & totius Aſiæ rex exercitum infinitæ multi-
tudinis: vtpote decies centena milia militum in
græciam traduceret: vt eam ſuo impio ſubigeret: lacedæ-
monii leonidā principem ciuitatis cum trecētis ciuibus
miſerunt: qui in anguſtiis thermopylaꝝ ſe pſis offerret: &
tranſitū eoꝝ in græciā phibiturus: eſt aūt mons longiſſi
mus: q ita græciam diuidit ſicut Apeninus Italiā: teſte Li
uio de bello Macedonico li.v. Strabo vero vult eſſe an-
guſtias montis œtæ: vt ſupra diximus: ibi leonidas: cum
trecētis ciuibꝰ. quos ſecū duxerat tanta virtute dimicauit
vt non ſolū multos: ac ppe inumerabiles ex hoſtibus de
monte repulerit: ſed ēt rex ipſe ter de fide ſua conſterna
tus fuiſſe dicatur multos ex ſatellitibꝰ: quos ad cuſtodiā
ſui corporis ſeruabat: quoſq; ἀϑανάτους hoc eſt īmortales
appellabat: eoſq; leonidas ſupauit: & docuit eſſe morta-
les. itaq; apparebat xerxem ſibi tranſitum in græciā viri-
bus quidē aperire non poſſe: niſi agreſtis incola rēgi locū
aperuiſſet: per quē i cacumē montis euadere poſſet. Rex
illū multis muneribus donatū multitudini ſuæ ad mon
tem ſcandendū ducē dedit: quos cum iam ſuperiora lo
ca tenentes leonidas cōſpexiſſet.n.vero cognouit ſe diu
tius reſiſtere non poſſe: nec eo tamē remiſſior ad pugnā
eſt factus. quin etiam ſuos ita allocutus eſt: vt diceret eos ita prandere: tāquā cœnaturos ad inferos: hi duci ſuo tanq̄ trium
phos: ac victoriam permiſiſſet intrepide paruerunt: & ita pugnantes omnes pro patria fortiter occubuerunt. Mult s tamen
prius ex hoſtibus interfectis. Vnde de hoc Strabo lib.nono in deſcriptione Thermopylarum: Leonidas inquit ſane paucis
adiunctis finitimis contra tot Perſarum milia hoīum valentiſſimoꝝ tunc ope locoꝝ obſiſtit: donec alio per montana cir-
cueuntes tramyte barbari ipſius leonidæ cōmilitones conciderunt: & tunc in cōem cunctorum tumulum eorum polyan-
drium: adeſt & inſculpta in columna. Spartanorum late vulgata inſcriptio. Dic lacedæmoniis hac hoſpes parte iacere: dum
illoꝝ rigidis legibꝰ obſequimur. ¶ Graue. Pernitioſum: qa nec mari: nec terra eum ſuſtinere poterant. ¶ Sed. Neptuno com
pedes. Quia dr̄ Xerxes bizātiū ponte iunxiſſe: vel q mare nauibus ſtrauit: vt dicit Iuſti. Propterea compedes videt iniciſſe
neptuno. ¶ Tenebras cœ. quia multitudine ſagittaꝝ cælo tenebras inducebat: & ſolis lucem auferebat.

ASCE. ¶ HOC loco: ſeu hoc loci. Vtrūq;.n.legitur. Recitat mirabilē virtutem Leonidæ: & cæteroꝝ ſpartanorum dicens. Leonidas
ſpartanus.i.lacedæmonius: nam ſparte: ſeu ſparta etiā lacedæmon dicitur: occurrit: nobis.ſ.memorandus: hoc loci: aut hoc
loco: videlicet inter viros fortiſſimos: cuius.ſ.leonidæ propoſito: quia voluit hoſtē arcere a patria opere: quia innumeros oc-
cidit: exitu: quia tandē fortiſſime cecidit: nihil eſt fortius. Nam ipſe cum trecentis ciuibus.ſ.lacedæmoniis: obiectus toti Aſiæ
i.exercitui: quē ex tota Aſia contraxerat Xerxes: apud Thermopylas.i.anguſtias illas montis Oetæ dictas: quaſi portas cali
darum aquarum. ¶ Redegit pertinacia.i.infrangibili conſtantia virtutis ad vltimam deſperationem Xerxem illum grauem
i.moleſtum & mari: & terræ: & non modo terribilem hominibus: ſed minitantē quoq; neptuno.i.deo maris compedes: quia
helleſpontum ponte iunxit: & colaphis cæſum: quaſi compedibus conſtricturum ſe minatus eſt: minitantē cælo tenebras:
quia multitudine telorum terris vmbras induxit: ita vt qui ſub illis erant: poſſent putaſſe cælo lucē deeſſe. Cæterū.i.ſed: ipſe
ſpoliatus opportunitates loci quā plurimum adiuuabatur: ſpoliatus dico: perfidia: & ſcelere incolarum: qa vnus ex incolis
regionis docuit a tergo aditum in montem: vnde leonidas depugnabat: viſo autē hoſte: maluit occidere.i.occūbere: dimi-
cans: q̄ deſerere: ſtationem aſſignatam ſibi a patria: vt.ſ.in ea ſtans hoſtes arceret. Ideoq;: qa maluit occidere q̄ fugere: cohor
tatus eſt ſuos.ſ.ciues illos trecentos: ad id pliū: quo erāt perituri: qa nō erat ſpes euadēdi: cohortatus inquā eſt aīo tā alacri:
vt diceret ſic. O cōmilitones mei: prādete tanq̄ cœnaturi apud inferos.ſ.in cāpis elyſiis. Mors erat denuntiata.ſ.hoc dicto: &
tñ ſup. Lacedæmonii peruenerunt ductori.ſ.ſuo Leonidæ: intrepide perinde ac.i.non aliter q̄ ſi victoria eſſet promiſſa.

THE. ¶ LEOnidas Spartanus. Quom Xerxes in terrā græciā cum decies centenis armatoꝝ milibus aduentaret a lacedæmoniis
qngēti duce Leonida miſſi ſunt: vt anguſtas Thermopylaꝝ fauces occuparent: Epulabatur. & ecce ingens barbaroꝝ vis a
ſummis ingruit iugis: quos vbi Leonidas aſpexit: prādete ingt cōmilitones: tanq̄ apud iferos cœnaturi. Tūc facto in Perſas
impetu multis cōfoſſus telis ad Xerxē puenit: eiq; diadema abripuit: occiſi cor a Xerxe exectū ſetis hirtū inuentū eſt. hiſtoriā
refert Ariſtides reꝝ perſicaꝝ primo. ¶ Neptuno cōpedes. Quom oborta mari tēpeſtas pōtē; quo Xerxes iūxerat Helleſpōtū

diruiſſet: ille fur iis actus: helleſpontū trecentis plagis affecit: cōpedeſq; grauiſſimas in ipſum deiecit: cum hac inſultatione.
Dominus hac acerba pœna te plectit. auctor Herodotus: & Iuuena. Ipſum compendibus: qui vinxerat Ennoſigeum.

¶ De Othryade.

Othryade quoq; pugna pariter, ac morte
ſpecioſa, Thyræatiū laude, q̄ ſpatio latius
ſolū cernit, q ſanguine ſuo ſcriptis literis,
direptā hoſtibus uictoriā, tātū nō poſt fata ſua in ſi
nū patriæ, cruēto trophæi titulo retulit.

¶ De Epaminunda.

EXcellētiſſimos Spartanæ uirtutis puētꝰ,
miſerabilis lapſus ſeqt. Epaminūdas ma-
xima Thebarum felicitas, ideq; Lacedæ
monis prima clades, cum uetuſtam eius urbis glo-
riam, inuictamq; ad id tempus publicam uirtutem,

OLIV. Othryadæ quoq; pugna pariter ac. Athenienſes &
Lacedæmonii de agro thyreatiū inuicem diſſide-
bant: & cum de hoc vtrinq; exercitus pugnaturi
conſtitiſſent: ne magnā cladem acciperent: totius belli for
tunā trecentis militibus cōmiſerunt: qui vtriq; pro ſuo di
micarent exercitu. & dum hi pugnarent: reliqui omnes in
caſtra diſcederent. in hac pugna tanta animoꝝ ptinacia
certatum eſt: vt cæteri omnes occubuerint. vnus tantum
Othryades pugnæ ſuperſtes extiterit: q ne ſolus in caſtra
rediret: ſeipſum inter hoſtilia cadauera gladio transfixit:
& ſanguine proprio ſcuto ſuo litteras inſcripſit ἐνίκησα
i. vici deinde cum e caſtris vtrinq; omnes exiſſent ad col
ligenda cadauera: vt ſepulturæ mandarentur: nec aliqua
ratione ſecerni poſſet: vtri victore ſue fuiſſent: Othryadæ
corpus inter cadauera athenienſium repertum eſt: cum
ſcuto vbi victoriæ Titulus erat inſcriptus: ex quo cogni-
tum eſt ipſum victorem ſuperſtitem fuiſſe: & ita cōſenſu
athenienſium lacedæmonii thyreatium agrū ſpatio qui-
dem anguſtum: ſed laudibus amplum deinceps poſſederunt. ¶ Spatio. Quia paruo ſpacio circumſcriptus erat locus ille.
Ordo aūt litteræ eſt: ſolū thyreatiū latius laude q̄ ſpacio cernit ſpecioſa pugna pariter: ac morte Othryadæ. ¶ Direpta.t.nō
p.f.ſ.in.ſ.i.ferme: & quaſi poſt mortem ſuam: nam parum aberat a morte cum ſanguine ſuo victoriæ titulum ſcuto ſuperin.
ſcripſit: ac ſi diceret in ipſo mortis articulo: & eſt modus dicendi tantū non pro ferme Valeri. propemodum peculiaris.
EXcellentiſſimos ſpartanæ ciuitatis. Epaminondas bellicæ artis gloria pſtans primus docuit Lacedæmonios: q græ
ciæ regnū occupauerant vinci poſſe: & eoꝝ opes frangi. nā apud Leuctra primo fudit: atq; fugauit illoꝝ exercitū:
cū Cleombroto duce: qui tanta cū ſpe fuerat a Lacedæmoniis aduerſus Thebanos miſſus: vt nihil prorſus de vi-
ctoria dubitarent. q cum ad Leuctra veniſſet: ac diligenter hoſtiū vires: & cōſilia cognouiſſet: tandē intellexit illos oībus re Epaminondæ virtus.
bus eſſe ſuperiores: ſed qm̄ tanta cū opinione ciuium venerat Cleombrotus: vt redire nō poſſet niſi cum magna ciuiū offen
ſione: rem pugnæ cōmiſit: & a Thebanis Epaminonda duce ſuperatus: magnā patriæ ſuæ cladem intulit: adeo vt niſi eſſet
accitus ex ægypto Ageſilaus: actum eſſet de re Lacedæmonioꝝ. erat.n.ad eam neceſſitatē peruentum: vt mulieres arma ſu-
mere coactæ fuerint: ad vrbis mœnia defendenda: ruſus apud Mantinæā cū vtrinq; exercitus conſtitiſſent: veritus Theba
nos in acie ſegnius pugnaturos his verbis: & oratione hortatus eſt: vt diceret captiuitatem vxorum: liberoꝝ: patriæ ſibi ante
oculos proponerent: ipſius quoq; vrbis mœnia ſolo paulopoſt adæquandam niſi fortiter agerent: quibus animati Theba
ni ciues Lacedæmonios acri pugna ſuperarunt. Frontinus lib.i.cap.xi. Epaminondas inquit dux Thebanoꝝ aduerſus lace
dæmonios dimicaturus: vt non ſolū milites viribus ſuis: verū etiā affectibus iuuarent: pnunciauit in cōcione deſtinatum
lacedæmoniis: ſi victoria potirentur oēs virilis ſexus interficere: vxoribus autem coꝝ: & liberis in ſeruitutē adductis: thebas
diruere qua cōcione concitati primo impetu thebani Lacedæmonios expugnaerunt: de hoc viro & Cice. in epiſtolis ad
L. Luceium dicit.n.quē noſtrū ille moriens apud Mātineā Epaminōdas: nō cū quadā miſeratione delectatꝰ q cū deniq; ſibi
ſpiculū auelli iubet: poſtq̄ ei pcontāti dictū eſt: clipeū ſaluū eſſe. vt ēt in vulneribꝰ dolore æquo animo cū laude moreret.
ſpiculū auelli iubet: poſtq̄ ei pcontāti dictū eſt: clipeū ſaluū eſſe. vt ēt in vulneribꝰ dolore æquo animo cū laude moreret.

ASCE. ¶ Inuictā publicā virtutē. Quia & ſi multi ex lacedæmoniis oppſſi ſunt publice: tñ oīum belloꝝ ad id tps ſupiores extiterāt.
¶ OTHRYADAE &c. Ordo eſt. Solum quoq; Thyreatium.i.quod thyræates colunt: cernitur.i.conſpicitur: latius.i.exten
ſius laude Othryadæ.ſ.Lacedæmonii illius forte ſic dicti: q Otrii eſſet filius: ſpecioſa pariter pugna: ac morte q̄ ſpacio.i.ex-
tenſione locali: ſic Oliue. legit: Alii non morte. ſed mors legunt: quibus libentius accedo propter particulam quoq;: vt ſit or
do. Pugna quoq; pariter: ac mors Athryadæ: ſpecioſa ſup.eſt: cuius ſup.laude ſolum Thyræatium cernitur latius qui ſpacio:
& ſup. qui rettulit in ſinum patriæ cruento titulo trophei: vtpote litteris ſcriptis ſanguine ſuo: victoriam direptam hoſtibus.ſ.
athe. tantū non.i.dūtaxat poſt ſua fata.i.poſt mortē voluntariam: noluit.n.ſuperuiuere cæteris cæſis: vt qui eius ſcripta lege-
runt: interpretati ſunt: potuit tamen fieri: vt accepto letali vulnere: ſed ſpiritu nondum ſopito ea ſcripſerit: & eo ſolo vicerit: q
cæteri ſimilia ſcribere: aut non potuerint: vtpote iam defuncti: aut non curauerint minus pro patriæ gloria attenti. ¶ Excel
lentiſſimos. Affert pulchrum fortitudinis exemplum in Epaminonda thebano dicens. Lapſus miſerabilis virtutis ſpartanæ
i. Lacedæmoniæ: ſequitur excellentiſſimos prouentus virtutis ſpartanæ. Epaminōdas maxima fœlicitas thebarum: & idem
prima clades.i.calamitas Lacedæmoniorum: cum.i.poſtquam contudiſſet.i.tundendo oppreſſiſſet: vetuſtam gloriam eius
vrbis: videlicet Lacedæmoniis: & virtutem publicam.i.totius ciuitatis inuictam ad id tempus: contudiſſet dico præliis ſecun
dis.i.proſperis ſibi: & ſuis: apud Leuctram: & Mantineam.i.loca illa: in quibus feliciter cum ſpartanis pugnauit: traiectus ha
ſta.i.habens corpus traiectum haſta: & ſup. deficiens ſanguine: & ſpiritu.ſ.vitali: interrogauit.ſ.amicos: conantes ſe recreare.i.
conſolando reparare vires animi eius: primum: an.

THE. ¶ OTHRYADAE. Argiuis: ac Lacedæmoniis de Thyreate agro diſceptantibus amphictyones ſtatuerunt: vt vtriq; pu-
gnam cōmitterent: & ager victoribus adiudicaretur: Itaq; Lacedæmones Othryadem: Argiui Theſandrum creant impera
torem: quibus deinde pugnantibus duo ex argiuis Agenor & Chromius ſuperſtites victoriā in vrbem renunciant. per ſum-
mam poſtea quietem Othryades: qui ſuperfuerat: ſemifractis innitens haſtis cæſorum ſcuta corripiens Trophæum erexit:
ex proprio inſcribens cruore Διῒ τροπαιούχῳ: ideſt Ioui in cuius poteſtate ſunt tropæa. dehinc orta vtrinq; diſcordia
Amphictyones quom in rem præſentem veniſſent: victoriam Lacedæmoniis adiudicant. vt Chryſermus peloponeſiacoꝝ
tertio tradit: & Herodotus. ¶ Thyreatium ſolum. Thyrea: de qua certamen inter argiuos & Lacedæmonios fuit: in mediis
vtriuſq; ciuitatis finibus poſita: dicitur & thyre numero multitudinis ex contractione: vnde incolæ thyreatæ: vt tegeatæ: &
genere fœminino thyreatis: hæc Stephanus. ¶ Leuctram. Leuctra numero multitudinis: & neutro genere declinatur: ex
Stra. Plutarch. Suidæ monimentis Euſtachio: cæteris. Pauſanias καὶ ἐσ λεῦκτρα ἀφίκνεῖται τῆς βοιωτίας.

OLIV.

¶LEVctrã: & Mantineã. Leuctrã oppidũ eſt Boetiæ haud ꝓcul ab helicone iuxta Lebadiã & Cheronæ: teſte Stra. lib. ix. in deſcriptione boetiæ: dicit. n. Iacet aũt Heliconis & Cheroneæ mediũ iuxta coronæã: Leuctra in eo tractu ſunt: vbi epaminõdas lacedæmonios ingẽti ſuperãs ꝑlio: eoꝝ calamitatis & cladis initiũ reperit: ex eo. n. ꝑ gręciæ ꝑncipatũ vltra recuperare nequerũt: quẽ prius adepti tenebãt: ꝑſertim poſtq̃ ſcdo apud Mãtinæã cõgreſſi rẽ ĩfeliciter geſſerũt vnũ tñ illis: q̃q̃ hũc in modũ afflictis ꝑmãſit: vt nulloꝝ alioꝝ ditioni ſubacti ſint: vſq; ad Ro. ĩperiũ: a qbꝰ eis habitus ꝑdurat honos ꝓpter regendæ ciuitatis ꝓbitatẽ: mõſtrat̃ ſane locus ipſe in via: q̃ ex platæis ducit ad theſpias. Mãtinæa vero fuit in arcadia eodẽ teſte. ſed: vt vult: nũc nõ extat. nã Epaminõdas inqt Mãtinæã: ſuperatis ſcda pugna Lacedæmoniis: illuſtrẽ reddidit: ĩ qua & ipſe obiit: hæc aũt euanuit. ¶Sed me. & al. initiũ vitæ. Quia fama virtutis meæ apud poſteros æterna manebit. ¶Ciuitas ſpart. metropolis ciuitas eſt Lacedæ. hoc eſt ꝑncipalis: q̃ alio noĩe Lacedæ. dr̃ q̃q̃ nõnulli velint Lacedæ. regionẽ eẽ. Spartã vero vrbẽ. Iuſt. li. xi. Thebani inqt auxiliãtibꝰ athe. bellũ his ĩtuler̃. ſ. Lace. q̃ ciuitas ex ĩfirmis ĩcremẽtis virtute Epaminõdæ ducis ad ſpẽ ĩpii gręciæ erecta ẽ.

Manti-
næa.

AC ne Theramenis quidẽ athenienſis. Subactis athenienſibus: vt diximꝰ in cap. de ſomniis Lyſãder Lacedæmonioꝝ dux triginta ꝑtores ĩpoſuit: q̃ paulo poſt facti ſunt triginta tyrãni. nã illoꝝ opera ſublato de medio Alcibiade: cuiꝰ metu reprimebant̃: ſæuire cœperunt in plæbẽ athenienſem: & in populũ vniuerſum crudelẽ tyrãnidẽ exercere. nã tãti vltoris videlicet Alcibiadis metu liberati: miſeras vrbis reliqas cædibus & rapinis crudeliter exhauriunt. qđ cũ Therameni vehemẽter diſpliceret: eoꝝ libidinibus ſæpiſſime obſtaret: iniecto falſo crimine: in carcerẽ cõiecerunt: eiq; venenatũ poculum paulo poſt hauriẽdũ miſerũt. qđ cũ forti aĩo: & ĩdubitãter hauſiſſet: qđ poculũ venenatũ miſſum in fundo remãſerat: & tũc terræ incuſſit dicẽs. Hoc Critiæ ꝓpino: erat aũt vnus ex triginta: hi vero fuerunt a thraſibulo eiecti: & critias interẽptus. ¶Critiæ ꝓpino. Quaſi diuinãs: qđ futuꝝ erat: vt exigerent̃ oẽs: & Critias occideret̃. Cic. lib. i. tuſcu. Quã me delectat inqt theramenes. q̃ elato aĩo eſt: & ſi. n. flemus: cũ legimus: tñ nõ miſerabiliter vir clarus emorit̃: q̃ cũ ẽt cõiectus ĩ carcerẽ triginta tyrãnoꝝ iuſſu: venenũ q; vt ſiciẽs ebibiſſet: reliquũ ſic e poculo eiecit: vt id reſonaret: quo ſonitu reddito arridẽs ꝓpino inqt hoc pulchro critiæ: q̃ in eũ fuerat deterrimus: græci. n. in cõuiuiis ſolẽt noĩare: cui poculũ tradituri ſint. Luſit vir egregiꝰ ĩ extrẽo ſpiritu: cũ iã ꝑcordiis ſuſceptã mortẽ cõtẽneret. vereq; ei: q̃ venenũ ꝑbuerat: mortẽ eã ẽ auguratꝰ: q̃ breui cõſecuta ẽ.

Propi-
nare.

apud Leuctrã, & Mãtineã, ſecũdis ꝑliis cõtudiſſet: traiectus haſta, ſanguĩe, & ſpiritu deficiẽs, recreaſ ſe conãtes, primũ an clypeꝰ ſuus ſaluus eſſet: deide an fuſi hoſtes ꝑeitꝰ forẽt: ĩterrogauit. quæ poſtq̃ ex aĩ ſentẽtia cõperit: nõ finis, ĩquit, cõmilitones meæ uitæ, ſed melius, & altius initiũ aduenit. Nũc enĩ ueſter Epaminundas naſcit̃: q̃a ſic morit̃. Thebas ductu, & auſpiciis meis caput Græciæ factas uideo. & fortis, & animoſa ciuitas Spartana iacet armis noſtris abiecta. amara dominatiõe Græcia liberata ẽ. orbus quoq;, non tamẽ ſine liberis morior. q̃m mirificas filias Leuctrã, & Mantineã reliquo. e corpore deide ſuo, haſtã educi iuſſit, eoq; uulnere expirauit. Quod ſi eũ Dii ĩmortales uictoriis ſuis ꝑfrui paſſi eſſet: ſoſpes glorioſior patriæ mœnia non intraſſet.

¶De Theramene & Theogne.

AC ne Theramenis q̃dẽ Athenienſis in publica cuſtodia mori coacti, ꝑua mẽtis cõſtãtia. in q̃ trigĩta Tyrãnoꝝ iuſſu porrectã ueneni potionẽ nõ dubitãter hauſit. Quodq; ex ea ſupfuerat iocabũdus illiſum humo claꝝ edere ſonũ coegit. Reddaſq; ſeruo publico, qui eã tradiderat: Critiæ, inquit, propino. uide igit̃ ut hoc poculũ ad eum continuo perferas. erat autem is ex. xxx. tyrannis crudeliſſimus.

ASCE.

¶Clypeꝰ ſuꝰ eẽt saluꝰ: q̃a turpiſſimũ erat clypeũ abiicere: deinde: an hoſtes forẽt fuſi penitꝰ: q̃. ſ. duo poſtq̃ cõperit ex ſniã aĩ. i. ex volũtate ſua. i. ita ſe hr̃e vt voluit: inqt o cõmilitones: nõ finis vitæ meæ aduenit: ſed meliꝰ: & altiꝰ initiũ vitæ ſup. venit. n. ꝑ q̃a: Epaminũdas vr̃. ſ. dux: naſcit̃ nũc. ſ. in æterna memoria: q̃a ſic. i. tã glorioſe morit̃ (Pulchre ſe laudãs in tertia tãq̃ de altera loquit̃ ꝑſona. Simile aũt cũ illo ſentiẽs eccleſia nr̃a: celebrat ſanctoꝝ martyꝝ natalitia: quo die hinc ad æterna migrauerũt regna) Ego video thebas factas ductu. ſ. meo: & auſpiciis meis. i. felicitate: & ꝓuidẽtia mea caput. i. principẽ ciuitatẽ græciæ: & ciuitas ſpartana fortis: & aĩoſa iacet abiecta. i. vilis effecta: armis nr̃is: græcia eſt liberata: amara dñatiõe. i. tyrãnide lacedæmonioꝝ. Ergo quoq; i. ẽt morior: orbus. i. carẽs naturali: aut carnali ꝓle: nõ tñ maior ſine liberis: q̃m relinquo Leuctrã & Mãneã. i. memorias victoriaꝝ meaꝝ apud leuctrã prius: & nũc apud Mãtineã mirificas filias. i. loco mirificaꝝ filiaꝝ. Deinde. i. illis dictis iuſſit haſtã: q̃a traiectus erat: duci. i. leniter trahi e corpore ſuo: & expirauit. i. ſpiritũ emiſit eo vulnere. Quã ſi. i. dato: q; dii ĩmortales paſſi eẽnt eũ ꝑfrui. i. ad ſatietatẽ vitæ: aut ad extremũ fati frui victoriis ſuis: ipſe ſoſpes. i. ſanus. & incolumis nõ ĩtraſſet glorioſior. i. plenior veræ gloriæ mœnia patriæ ſ. thebaꝝ: ſup. q̃ ĩtrauit hoc dicto: & facto. ¶Ac ne Ther. Affert exẽplũ fortitudinis Theramẽis: ciuis: & ꝑhi athe. in carcere potionẽ venenatã a tyrãnis miſſam forti aĩo hauriẽtis. Ordo eſt: Ac ne q̃dẽ. i. nõ ẽt cõſtãtia mẽtis theramenii athe. coacti mori in pub. cuſtodia. i. carcere: parua ſup. eſt: ĩmo magna: in qua. ſ. cuſtodia: aut mẽtis cõſtãtia: hauſit nõ dubitãter potionẽ veneni porrectã iuſſu. xxx. tyrãnoꝝ: & ipſe iocabũdus. i. ꝑ iocũ irridẽs: coegit id qđ ſupfuerat ex ea. ſ. potiõe: q̃a totũ bibere nõ valluit: illiſum humo. i. i humũ. i. fortiter iactũ ĩ terrã: edere. i. emittere ſolũ: claꝝ: & reddẽs ſ'uo publico ſup. partẽ aliquã potionis: q. ſ. ſ'uus tradiderat ſup. eã potionẽ: inqt ego ꝓpino ſup. ſimilẽ hauſtũ: aut potionẽ Critiæ. ſ. tyrãno. q. d. expectet Critias breui vitæ ſuæ exitũ (Nã in cõuiuiis; q̃ datũ poculũ biberũt: ſolẽt cui faueãt nouũ ꝓpinare) igit̃ q̃a Critiæ ꝓpino: videlicet. i. ꝓſpice: vt ꝑferas cõtinuo hoc poculũ ad eũ. ſ. Critiam. Aũt ꝓ ſed: is (inquit author) erat crudeliſſimus ex triginta tyrãnis: deinde author laudans factum Theramenis a prudẽtia dicit.

THE.

¶THERamenis. Theramenes Iſocratis audito Agnonis. F. ex acticæ tribu Stiria: qui rogationes alias tulit: & duas in primis improbas: ex Arginuſis inhumationẽ militum ſuffragante ſibi Callixeno: trigintaq; tyrãnoꝝ dominatũ: quo populus opprimeret̃. Itaq; ſortitus eſt dignũ vita finẽ: ab iis. n. triginta ſublatus eſt iudicio Critiæ. Sunt q̃ dicant ab ara auulſum quo cõfugerat: ob ingeniũq; verſatile Cothurnũ vocatũ: q; in ſeditione vtrarũq; partiũ eẽt: inſeruiẽſq; tẽporibꝰ: vtilitatẽ fide potiorẽ hr̃et: vt Cothurnus viris. & mulieribus æque cõuenit. Videt̃ & hic ĩſtituiſſe tria pœnaꝝ genera: vel ſub haſtã bona publicari: vel cincutã ſorbere: vel exulare. Natus apud inſulam Cæam ab Agnone adoptatus eſt: a thucydide tamen laudatur.

¶PROfecto eſt tam fortiter mori. Tam conſtanter mori eſt ſe ſupplicio mortis liberari. ¶Inimicoꝝ exiſtimatione: inimici quidẽ de morte pœnas dediſſe illum credebant: ipſe vero mortẽ pœnaꝝ finem eſſe iudicauit. ¶Litteris & doctrina. Eſt enciadis. i. doctrina litterarũ. ¶Numãtino vero Theogeni. Cũ Numantiã obſideret Scipio poſterior cõplures oppidanos ex vrbe ꝓgreſſos ad colligẽda frumenta pallantes per agros occidere vetuit: q; diceret eo facilius q̃c q̃d frumẽti eſſet in vrbe cõſumpturos eſſe: quo plures eſſent: nã qđ portabatur in vrbẽ per eos: qui exierant: ad paucoꝝ dieꝝ vſum: erat: igit̃ cõſumptis oibus: quæ ad victũ ꝑſtarent: deſperatiſq; ſocioꝝ: & alioꝝ auxiliis cũ iã famis extremitatẽ diutius tolerare non poſſent: ne in ſeruitutẽ venirent cõſilio Theogenis ſe inuicẽ tradẽtes neci: oẽs occubere: ſed de hac fame: & neceſſitate videbimus li. vii. cap. de neceſſitate. ¶Præſtaret: Superaret: excelleret. ¶Vicum ſuum. Quem habitatione ſua totum occupauerat. ¶Tam forti lege. Vt inter ſe de vita certarent.

OLIV.
Theoge-
nis.

profecto eſt ſupplicio ſe liberare tã facile ſuppliciũ ꝑpeti. Itaq; Theramenes ꝑinde ac ĩ domeſtico lectulo moriẽs, uita exceſſit. Inimicoꝝ æſtimatione punitus, ſuo iudicio finitꝰ. Sed Theramenes a literis, & doctrina uirilitatẽ traxit. ¶Numãtino uero Theogeni ad cõſimilẽ uirtutẽ capeſſẽdã, q̃ſi magiſtra gẽtis ſuæ ferocitas extitit. perditis nãq;, & afflictis rebus Numãtinoꝝ, cũ oẽs eiꝰ ciues nobilitate, pecũia, honoribuſq;, ꝑſtaret: uicũ ſuũ, q̃ ĩ ea urbe ſpecioſiſſimꝰ erat: cõtractis undiq; nutrimẽtis, ignis incendit: ꝓtinuſq; ſtrictũ gladiũ in medio poſuit: ac binos ĩter ſe dimicar̃ iuſſit: ut uictꝰ, ĩciſa ceruicæ ardẽtibꝰ tectis, ſupiaceret̃. q̃ cũ tã forti lege mortis oẽs aſſũpſiſſet: ad ultimum ſeipſum flammis immiſit.

¶De uxore Aſdrubalis.

VErũ ut æque populo Ro. inimicæ urbis excidiũ referam: Carthagine capta, uxor Aſdrubalis exprobrata ei impietate, quod a Scipione ſoli ſibi impetrare uitã cõtẽtus fuiſſet: dextra, leuaq; tres cõmunes filios, mortẽ nõ recuſãtes, trahens incendio ſe flagrantis patriæ obiecit.

¶De duabus puellis Syracuſanis.

MVliebris fortitudinis exẽplo, æque fortem duaꝝ puellaꝝ caſũ adiiciã. Cũ peſtifera ſeditiõe Syracuſaꝝ, tota regis Gelonis ſtirps euidẽtiſſimis exhauſta cladibus, ad unicã filiã Harmoniã uirginem eſſet redacta: & in eã certati ab inimicis ĩpetus fieret: nutrix eius, æqualẽ illi puellã, regio cultu ornatã, hoſtilibus gladiis obiecit: q̃, ne cũ ferro q̃dẽ trucidaret̃: cuius eſſet cõditionis, ederet: ꝓclamauit admirata illius aĩum Harmõia: & tãtæ fidei ſupeſſe nõ ſuſtinuit. Reuocatoſq; interfectores, ꝓfeſſa q̃ nã eẽt: in cædẽ ſuã cõuertit. Ita alteri tectũ mẽdacium: alteri ueritas aperta, finis uitæ fuit.

VErũ. vt æq; Po. R. Carthagine capta. idẽ Scipio poſterior Carthaginẽ: quã ſuperior tributariã fecerat: expugnauit: in cuius euerſione cũ Haſdrubal in Scipionis deditionẽ veniſſet: eius vxor ĩdignata: q; ſe liberiſq; contẽptus ſibi ſoli cõſuluiſſet: ne in captiuitatẽ veniret: ſecũ duos filios mortẽ nõ recuſantes in arcis faſtigia trahens: ſe cũ illis in vrbis incendiũ ꝑcipitẽ dedit: fuit aũt huius Haſdrubalis vxor: q̃ filiã ſuã noĩe Sophonisbã Syphaci numidaꝝ regi dederat vxorẽ: ne in Romanoꝝ ſocietatẽ veniret ſecundo punico bel. quæ quidẽ & ipſa nihil a matre degẽnerans miſſo a Maſiniſſa: q̃ per nuptiarũ occaſionẽ volebat illã a captiuitate vindicare: cũ non poſſet: veneno illud fortiter hauſit. Exprobrata. impꝛoperata impietate: quod ſui & liberorum oblitus eſſet.

MVlieris fortitudinis exẽplo æque. cum peſtifera. Hyero ſyracuſaꝝ rex. P. R. Amiciſſimꝰ fuit ſcdo punico bello. hic aũt filiũ habuit Gelonẽ: a quo Hierony. natus eſt: qui cã fuit extinguendæ regiæ ſtirpis: nã mortuo Hierone: atq; patre: cũ eſſet admodũ puer: & regno ĩmaturus tutoribus tũc cõmẽdatus eſt: & amicis: q̃ eius ingeniũ ad ꝑcipitãdũ in oĩa vitia acceperũt: q̃ ita cernẽs futura Hiero vltima ſenecta dicit̃ voluiſſe liberas ſyracuſas relinquere: ne ſub dñatu puerili per ludibriũ bonis artibus partũ: firmatũq; interiret regnũ: ſed eiꝰ cõſilio reſiſtere filiæ: quæ ꝑcibus: & blãdiciis pellexerunt ſenẽ: vt regnũ relinqueret nepoti: itaq; tutores. xv. puero tũc reliq̃t: quos ꝑcatus eſt moriens: vt fidẽ erga. P. R. q̃nquaginta annos a ſe cultã: inuiolatãq; ſeruarẽt: qđ lõge ſecus factũ eſt: nã eo mortuo mala puero ſuadẽtes ĩpulerũt: vt a Romana ſocietate deficeret: regioq; habitu: & cultu auguſtiori cũ purpura: & diademate ſatellitibꝰ vndiq; ſtipatus ad terrorẽ hoĩum incederet: qđ nunq̃ antea pater: nec auus fecerat: ex quo in puerũ Tyrãnidẽ exercentẽ facta eſt cõiuratio: vbi non ſolum rex occiditur: ſed vniuerſa ſtirps regis Hieronis funditus tollitur: in ea igitur perſecutione factum eſt: quod Valerius memorat.

Hiero-
nymi ſy-
racuſani
tyrãnis.

THE.

¶LITteris: & doctrina. Nam ſtudio ſapientiæ claruit: & ꝑter Iſocratẽ: Prodicochio dedit operam. Scripſit autem declamationum libros tres: item de ſimilitudine ſermonis: de comparationibus: de figuris & alia quædam.

ASCE.

¶PROfecto perpeti ſuppliciũ tam facile: eſt liberare ſe ſupplicio. Itaq;. i. & ita Theramenes exceſſit vita perinde ac. i. tanq̃ eſſet moriens: in lectulo domeſtico: punitus exiſtimatione. i. iudicio inimicoꝝ. ſ. tyrãnorum: finitus. ſ. punitione largiore: & huius vitæ miſeriis: iudicio ſuo. i. vt ipſe indicabat: & interpretabatur. Sed Theramenes traxit virilitatem. i. animoſitatem: & fortitudinem: quia vſus eſt a litteris: & a doctrina: quia multa legerat: & audierat: ac docuerat: quibus aduerſa fortiter toleranda didicerat. ¶Numantino vero. Perpetuo contextu tanquam principium ſequentis narrationis ex fine præcedentis dependeat: cõnectit author narrationem ſuam quaſi dicat Theramenes quidem ex litteris fortitudinem didicerat: Vero pro ſed Theogeni Numantino. i. vni ex principibus Numantiæ vrbis Hiſpaniæ: quam Scipio ad excidium compulit: ferocitas gentis ſuæ. i. quia fere omnes Numantini præditi eſſe ſolent: extitit quaſi magiſtra: ad Capeſſandam. i. obeundam ſimile virtutem. ¶Nãq; rebus Numantinorum perditis: & afflictis: cum ipſe præſtaret. i. anteiret: oẽs ciues eius ſ. Numantiæ (alio qui diceret ſuos) nobilitate: pecunia: & honoribus incendit vicum ſuum: qui erat ſpecioſiſſimus in vrbe: & hoc nutrimẽtis. i. fomẽtis ignis: hoc eſt lignis: & aliis cõbuſtilibꝰ cõtractis vndiq;: & poſuit ꝓtinus. i. ſtatim: vt incendiũ iuuit gladiũ ſtrictũ. i. nudatũ in medio: ac iuſſit ſic ciues: dimicare ĩter ſe binos. i. duos: & duos ea ſup. lege: vt victꝰ ſupiaceret̃ tectis ardẽtibꝰ ceruice ĩciſa. i. hñs ceruicẽ ĩciſam: q̃ cũ abſumpſiſſet oẽs tã forti lege mortis: q̃ alter alteꝝ cogebat̃ occider̃: imi-

ſit ſeipſum flãmis.i.inflãmans ad vltimum:cum non haberet:a quo imitteretur.Sed in euentu rei:vt verba ſonant:difficultas eſt ſi enim bini dimicauerint:& tantum victus in flãmas iniectus ſit:videretur dumtaxat altera pars ciuitatis abſumpta vnde dicendum eſt:ſic dimicaſſe:vt omnes mori parati fuerint.nam victor vnius ſinebat ſe vicini ab altero:ratus pulchrius ſic mori q̃ hoſtibus dedi:aut ſibi manum inferre: cum ergo Theogentes vltimum ſic confeciſſet pœnuria adactus ſeſe in ignem imiſit.℃Verum vt æq.Ad filum orationis in aliis reſpicit ſimilem animum in aliis ſimilem euentum:in aliis par:in aliis diſpar ſtudium:vnde hic dicit.Verũ vt referam excidium vrbis æq.i.æqualiter inimicæ Po.Ro.vt fuit Numantia:videlicet cartha.Carthagine capta vxor Aſdrub.impietate exprobata.i.improperata:& probro data ei.ſ.Aſdrubali:q fuiſſet cõtentus impetrare ſibi ſoli vitam a Scipione:trahens dextera leua.i.vtraq manu:tres filius cõmunes.i.inter ſe: hoc eſt Aſdrubalẽ: & ipſam:non recuſantes mortem.i.mori paratos.obiecit ſe incendio patriæ flagrantis.i.ardentis.℃Muliebris &c.Affert vltimum exemplum fortitudinis:idq muliebris dicens.Ergo adiiciam exemplo fortitudinis muliebris:quæ fuit in vxore Haſdrubalis:caſum duarum puellarum æque forte.Quum.i.quando:tota ſtirps .i. progenies regis Hieronis eſſet redacta ad vnicam filiam Harmoniam.ſ.nomine:peſtifera ſeditione ſyracuſarum.i.ſyracuſanorũ in ſicilia late dominantium:cladibus euidentiſſimis.i.manifeſtiſſimis:& impetus fieret ab inimicis certatim in eam.i.vnicam puellam:nutrix eius ſubiecit gladiis hoſtilibus puellam.ſ.ignobilem:æqualem illi.i.eiuſdem æui:& magnitudinis cum illa:ornatã cultu regio.i.regali:hoc eſt regis filia digno:quæ.ſ.puella ſub ornata:cum ne quidem.i.non etiam cum trucidaretur ferro:ederet.i.explicaret:cuius conditionis eſſet(quia maluit mori q̃ ſe explicando harmoniam:quæ vera filia regis erat prodere)Harmonia admirata animum illius.ſ.puellæ: proclamauit.ſ.ſe eſſe regiam prolem:non illam:quæ interficeretur:& non ſuſtinuit ſupereſſe.i.non valuit ſilere:vt ſuperſtes eſſet:tantæ fidei.i.fidelitati:& conuertit interfecturos.ſ.illius puellæ:in cædem ſuam.i.ſui.℃Profeſſa .i. palam locuta quænam eſſet.Ita.i.& ſic mendacium tectum.i.celatum fuit finis vitæ alteri.ſ.puellæ ignobili:& veritas aperta.i.manifeſtata fuit finis vitæ alteri.ſ.harmoniæ:quæ vera erat regia proles.

THE. ℃TRES:hunc numerum vetuſta non habent exemplaria.℃Hieronis.antiqui codices habent:Gelonis.

OLIV. Gregiis virorũ pariter . Fortitudo inquit ſe oculis noſtris ſubiecit:quæ hortata eſt:vt patiẽtia in medium veniret:quæ vel cum ea:vel ex ea nata videri poteſt.nam fortitudinis partes ſunt patientia:& perſeuerantia.℃Infirmioribus .r. Nam laudis & gloriæ radices habet patiẽtia.℃Cum ea.tanq̃ ſoror.℃Ex ea:tanq̃ filia.

Scæuo. vir9. Vid.n.his ad ita eſſe Mutius: qui Scæuola dictus eſt:clariſſima nobis documenta reliquit.℃A Porſena.æthruſcorũ rege : ad cuius opes ea tẽpeſtate florentiſſimas Tarquinius cum ſcelerata ſtirpe pulſus ex vrbe confugerat.Immolantẽq ante altaria in hoc Vale. a Liuio diſſentit.non.n.ſacrificantem: ſed milites recẽſentem vna cum ſcriba in caſtris: & ſtipẽdium dantem dicit Liuium & Mutium : qui ad regis cædem venerat errore ductum pro rege ſcribam obtruncaſſe:q ille corporis cultu nihil ferme a rege diſtaret:compræhenſum deinde cũ Regii ſatellites retraxiſſent: ante tribunal regis deſtitutũ: & tũm quoq inter tantas fortunæ minas metuendũ magis q̃ metuentem dixiſſe:Romanus ſum ciuis. C.Mutiũ vocant.hoſtis hoſtem occidere volui:nec ad mortem minus:animi eſt:q̃ fuit ad cædem:& facere & pati fortia Romanum eſt.non vnus ego in te hos animos geſſi.lõgus

℃De Patientia.Capi. III.

EGregiis pariter uirorum,ac fœminarũ operibus fortitudo ſe oculis hominũ ſubiecit: Patientiãq in mediũ pcedere hortata eſt. nõ ſane infirmioribus radicibus ſtabilitã,aut minus generoſo ſpiritu abundantem : ſed ita ſimilitudine iunctam : ut cum ea,uel ex ea nata,uideri poſſit.

℃De Mutio Scæuola.

QVid enim iis,quæ ſupra retuli:facto Mutii cõueñiẽtius? cũ a Porſena rege Hetruſcorũ urbem noſtrã graui,ac diutino bello,urgeri ægre ferret:caſtra eius clã ferro cinctus ĩtrauit: ĩmolãtẽq ãte altaria,cõatus eſt occidere.Cæterũ inter molitionẽ pii piter,ac fortis ppoſiti oppſſus,nec

eſt poſt me ordo idẽ petentium decus:proinde in hoc diſcrimen ſe iuuat accingere:vt in ſingulas horas capite dimices tuo: ferrum:hoſtẽq in veſtibulo habeas regiæ hoc tibi iuuentus Romana bellũ indicimus:nullã aciem:nullum præliũ timueris: vni tibi cum ſingulis res erit.tunc regẽ ſimul ira incenſum:periculoq cõterritum ad terrendũ adoleſcentẽ:qui metu pœnarũ expromeret:quid illud eſſet:qđ per ambages minaretur:tormenta afferri:& ignẽ parari iuſſiſſe: quo tanq̃ victima imolaretᷣ:

Scæuola vnde. illum vero:vt regi oſtenderet q̃ facile tormenta contẽneret:dextrãm foculo iam incenſo:ſpectãtibus oĩbus inieciſſe:& exuri paſſum eſſe:inde Scæuolã fuiſſe nominatum:quaſi ſine vola:hoc eſt ſine media parte manus:quæ vola dicitᷣ: vnde dicitur inuolare.Dionyſi.qui hanc hiſtoriã multo prolixius narrat:nullã prorſus de hac patientia mentionẽ facit.℃Inter.m.p.pa. Paratũ dũ pararet piiſſimũ propoſitũ adimplere.℃Pii.qa pro patria liberãda id facere.℃Fortis . qa mortẽ non formidaret.

ASCE. ℃EGREgiis.Hac præfatione tranſit ad exempla patientiæ dicens.Fortitudo ſubiecit ſe oculis hominum .i. manifeſtauit ſe hominibus:egregiis.i.excellentibus operibus pariter virorum:ac fœminarum : & ipſa fortitudo hortata eſt : patientiam procedere in medium:ſane.i.certe:aut non ſane.i.cum multo infirmioribus radicibus ſtabilitam: aut habundantem ſpiritu minus generoſo:ſed coniunctam ita ſimilitudine:vt poſſit videri nata : vel ex ea tanquam filia:vel cum ea tanquam ſoror. ℃Quidem his:& cætera.Affert primum exemplum patientiæ dicens.Enim pro quia quaſi dicat bene dixi patientiam poſſe videri natam ex fortitudine:vel cum fortitudine : quia quid eſt conuenientius.i.minus differens his.i.cum his : aut ab his: quæ retuli.i.recitaui ſupra.ſ.dando exempla fortitudinis:facto.i.q̃ factum:Mutii.ſ.Scæuolæ poſtea dicti. q.d.nihil . Cum.ſ. Mutius:ferret ægre vrbem noſtram:hoc eſt Romam:vrgeri.i.præmia Porſena rege Etruſcorum:bello graui:ac diutino:imo obſidione longa:ipſe cinctus ferro.i.habens ſecum ſicam:intrauit caſtra eius clam.i.a nemine perceptus:& conatus eſt occidere.ſ.porſenam:immolantem ante altaria.ſ.deorum.Liui.dicit:q ſcribam eius occiderit pro illo:vt Oliuerius recitat.Cæterum.i.ſed:ipſe Mutius oppreſſus.i.ab incœpto iam cognito prohibitus:inter molitionem:ideſt difficilem executionem propoſiti pariter pii:quo ad patriam:non quo ad deos:ſi immolantem diis obtruncare voluit : ac fortis quia paratus erat perfecto eo trucidari:alioqui cum non eſſet ſpes euadendi:temere rem molitus eſſet:nec texit:ideſt non celauit cauſam aduentus:quia profeſſus eſt ſe veniſſe:vt regem obtruncaret:& oſtendit mira:ideſt miranda patientia : ideſt in exuſtione manus quantopere:ideſt quantum contemneret tormenta.

THE. ℃Facto Mutii &c.Mutii ſcæuolæ patientiam Mileſius Ariſtides hiſtoriarũ.iiii.refert:vt Liui.exemplũ pene par agatharchides Samius rerũ pſicarũ ſcđo memorat.Xerſes inqt ingruebat ĩ græciã:eũ qnqes cẽtenis hoĩum milibꝰ:ac ad artemiſiũ ſtabat in ancoris.Athẽi.itaq pturbati fratrẽ Themiſtoclis Ageſilaũ miſerunt exploratũ.tametſi pr̃ Neocles vtraq eũ amiſiſſe per quietẽ viderat.is inter barbaros habitu pſico:quõ verlaretᷣ:errore ductus interemit mardoniũ regii corporis ſtipatorẽ: quem xerxẽ putabat.Cõpræhenſus:& ad regẽ tractus imolaturũ offendit ad ſolis arã.in qua dexterã iponẽs:quõ aliquãdiu vim ſuppliciorum ſine vllo gemitu toleraſſet e vinculis emiſſus eſt.hac adiecta uoce.huiuſmodi ſunt oẽs Athenienſes:qđ ſi nondum credis:leuam quoq initiam.Quo ſpectaculo territus xerxes Ageſilaum ſeruari iuſſit.hæc ille.

cauſam aduẽtus texit:& tormẽta q̃topere contẽneret,mira patientia oſtendit.Peroſus enĩ(credo)dexterã ſuam,quod eius miniſterio in cæde regis uti ne qſſet:iniectã foculo exuri paſſꝰ ẽ.Nullũ pfecto Dii ĩmortales admotũ aris cultũ attẽtioribꝰ oculis uiderũt.Ipſũ quoq Porſenã oblitũ picul ſui,ultionẽ ſuã uerterẽ,ĩ admirationẽ coegit.Nã ſuerterẽ iqt,ad tuos Muti : & eis refer:te cũ uitã meã petieris,a me uita donatũ.cuiꝰ clemẽtiã ñ adulatꝰ Mutiꝰ,triſtior Porſenæ ſalute,q̃ ſua lætior urbi ſe cũ æternæ glĩæ cognomine,Scæuolã reddidit.

℃De Põpeii patiẽtia.

POmpeii etiã probabilis uirtus,qui dũ legationis officio fungeretᷣ,a Gẽthio rge ĩterceptus: cũ ſenatus cõſilia pdere iuberetᷣ: ardẽti lucernæ admotũ digitũ cremandũ præbuit:eaq patientia regi ſimul,& deſperationem tormentis quicquã ex ſe cognoſcendi excuſſit: & expetẽdæ.P.R.amicitiæ magnam cupiditatem ingenerauit.℃Ac ne plura huiuſce generis exempla domi ſcrutando,ſæpius ad ciuilium bellorum deteſtandam memoriam progredi cogar:duobus Romanis exẽplis contentus:quæ ut clariſſimarum familiarum commendationem: ita nullum publicum mœrorem continent. externa ſubnectam.

℃Externa.

VEtuſto Macedoniæ more Regi Alexandro nobiliſſimi pueri præſto erant ſacrificanti.E.quibus unus thuribulo accepto, ante ipſum aſtitit. in cuius bracchio carbo ardens delapſus eſt. quo,& ſi ita urebatur : ut aduſti corporis eius odor ad circunſtantium nares perueniret: tamen & dolorem ſilentio præſſit:& bracchium immobile tenuit:ne ſacrificiũ Alexãdri ut excuſſo thuribulo impediret : aut edito gemitu aures regias

OLIV. ℃CAũſam ad.qa ingenue cõfeſſus ẽ:ſe ad occidẽdũ regẽ veniſſe.℃Adulatus.Nã Mutiꝰ quaſi remunerãs meritũ qñ quidem inqt:rex ẽ apud te virtutis honos: vt beneficio tuleris a me:q minis neqſti.ccc.cõiurauimus iuuẽtutis Roma.principes : vt in te hac via graſſeremur:mea prima ſors fuit cæteri:vt eumq ceciderit.primi quo ad te oportunum fortuna dederit:ſuo quiſq tempore aderit.

Põpeii patiẽtia. POmpeii ẽt laudibꝰ.Põpeius in Aſia legatꝰ cũ p illyricũ nauigaret:ĩterceptus ẽ ab illyricis:& cũ a Gẽtio illyricorũ rege:& hoſte.P.r.cõſilia publica pdere iuberetᷣ:digitũ lucernæ ardẽti admodum exuri paſſus ẽ:vt oñderet nec ſupplicio qđẽ mortis induci vnq̃ poſſe:vt cõſilia publica ĩdicaret quo facto:& regi deſpãtionẽ ĩduxit tormẽtis ex ſe qcq̃ cognoſcẽdi:& cupiditatẽ amicitiæ cum Pop.Roma.iungẽdæ:hunc regẽ Lucinius cõſul bello poſtea ſupauit:cum violata fide rebellaſſet:q cum vxore & liberis Romã miſſus eſt.℃Incuſſit.iniecit: induxit.℃Ad ciuiliũ bel.Hoc iõ dixit qa cõmemorationem fecerat.C.Pompeii q poſtea bellum ciuile geſſit.

VEtuſto Macedoniæ more.Hoc tractatur a Plutarcho in vita Alexandri regis macedonũ:cui ſacrificãti cũ plures nobiliſſimi adoleſcẽtes ambitio ſe adminiſtrarẽt:vnus ſumpto thuribulo pſto aſtitit.ĩ cuius brachiũ ignitus carbo delapſus dolorẽ creauit:quẽ tãdiu puer paſſus ẽ quo ad ſacrificaret Alexander : nam nec brachiũ mouere:ne excuſſo thuribulo pturbaret ſacrificãtẽ:nec vocẽ emittere:ne effœminationẽ aut vllam aĩ mollicıẽ indicaret:auſus ẽ:Alexãder quoq hac re cognita in longũ diſtulit ſacrificiũ:vt pueri patientiã multo magis probaret.℃Præſto erãt:apparebant:miniſtrabãt. Præſto eſſe. ℃Carbo ardens.i.pruma.℃Odor q græce dr̃ nidor:latinæ vſtrina ab vrendo.℃Et dolorem ſilentio pſſit.Duo dicit in quibus mira pueri patiẽtia ſignificabatᷣ: nec mouiſſe brachium:nec vocem quidem vllam emiſiſſe.

ASCE. ℃ENIm p qa.per æquo.i.poſus odio habẽs:credo.ſ.vt credo dexteram ſuã:q neqſſet pro nequiſſet: vti miniſterio eius.ſ.dexteræ:in cedæ.i.occiſiõe regis.ſ.porſenæ:paſſus eſt ſup.eã iniectã focalo.i.igni(vt ſit locus p locato) exuri.℃Nullũ.i.non vllũ:pfecto.i.re uera:dii imortales: nõ viderunt vllũ cultũ ad motũ.i.applicitum aris: oculis attentioribus:q̃ ſup.facinus mutii.Et ſup.mutius coegit quoq ipſum Porſenã:oblitum piculi ſui : vertere vltionẽ ſuam in admirationem.Nam inqt:O Muti reuertere ad tuos:& refer.i.enarra eis te cũ petieris.i.inſidianter ſectatus ſis vitã meã donatũ ſup.eſſe a me vita.Cuius clemẽtiam mutius non adulatus.i.non adulatorie laudãs triſtior ſalute porſenæ:q̃ letiore ſua.i.non tã letus:q ſic eua ſit:q̃ triſtis:q porſenam nõ interemit.reddidit vrbi.ſ.Romæ ſe Scæuolam:cum cognomine ſeu agnomine æterne gloriæ:quia cum prius tm̃ Mutius diceretur:rediit dicendus ſcæuola:quaſi ſæuus in volã.i.manum ſuam:quod illi perpetuam peperit gloriã.℃Pompeii &c.Ordo eſt virtus: ſup.patientia Pompeii.ſ.magni ſup.eſt aut fuit ẽt probabilis.i.cõmendabilis:q dũ fungeretur offõ legationis.i.oratoris: aut caduceatoris: interceptꝰ.i.in itinere captus:a gentio ſeu genitio rege illiricorũ:cũ iuberetur.ſ.ab eo prodere.i.reuelare cõſilia ſenatus pbuit digitum admotum lucernæ.i.lampadi:aut candelæ ardenti:cremandum:& excuſſit ea patientia.i.per eam patientiam:regi: &.i.ſimul deſperationem cognoſcenda quicq̃ ex ſe tormentis .i. per tormenta : & ingenerauit regi magnam cupiditatem amititiæ populi Ro.expetendæ.Ac ne cogar progredi ad deteſtandam memoriam.i.cõmemorationem bellorum ciuilium: quali a Põpeio cũ Cæſare geſſit:ſcrutando ſæpius exẽpla:huiuſce generis.ſ.patientiæ.domi.i.domeſtica:ego contentus duobus exemplis romanis:quæ.ſ.duo exempla:vt continent cõmendationem clariſſimarum familiarum:ita nullum publicum mœrorem continent:quia nihil adhuc in ciues geſſit Põp.ideo.ſup.ſubnectã ſup.exẽpla externa.℃Vetuſto: &c . Primum externorum exemplorum eſt de puero Macedonico ſane q̃ mirando:de quo dicit ſic : Pueri nobiliſſimi præſto.i. præſentes

& auxiliares erant Alexandro regi ſacrificanti:vetuſto more macedoniæ:e quibus.ſ.pueris vnus aſtitit ante ipſum thuribu
lo.i.vaſe:in quo thus cremari ſolebat accepto.ſ.cum carbonibus incenſis:in cuius.ſ.pueri brachiũ delapſus eſt carbo ardẽs
quo.ſ.carbone:& ſi.i.q̃q̃ puer ita vrebatur:vt odor corporis eius aduſti perueniret ad nares circunſtantium:tamẽ &.i.ſimul
preſſit dolorem ſilentio:quia nihil dixit:aut ingemuit:& tenuit brachium ĩmobile:ne aut impediret ſacrificium Alex.thuri
OLIV. bulo excuſſo.i.amoto a loco debito:aut elapſo e manib⁹:aut aſpergeret aures regias:gemitu edito.i.ſi gemitum edidiſſet.

ASPErgeret.Turbaret:impleret:obſonaret. Certius:
Firmius : expectando : nunquid puer vocem emitteret.
Diutius ſacrificauit:in longius diſtulit ſacrificiũ. Si
huic miraculo Darius.Si Darius inquit hoc miraculum
conſpexiſſet:intellexiſſet profecto:eius gentis milites vin
ci non poſſe:cuius puerilem ætatem tanta patientia præ
ditam coguouiſſet. Eius ſtirpis:gentis.ſ.Macedonum.
Eſt & illa vehemẽs: ita quidem & militaris diſciplinæ.
ratio hoĩum animos patientia corroborat:atq; cõfirmat:
& laborum patientiſſimos facit:ſed hoc idem facit phia.
Philoſophiæ la⁹ Animi militia.Patientia:quæ a phia naſcitur. Vene
rabiliũ ſacroꝝ antiſtes.Veluti q̃dã ſacerdos:q̃ ꝓcepta tra
dit:quibus homines ad bñ:beateq; viuendũ iſtituuntur.
Doctrina venerabilium ſacrorum.Quib⁹ ex homine
vitia pelluntur:& in eum virtutes inducunt. Quæ vbi
pectore.phia ſi ab hoĩe recepta fuerit.& oĩa ex eo vitia de
pellit:& eũ robore virtutis confirmat : ita vt nullo animi
affectu ab officio diſcedat. Potentioremq; metu.Fa
cit:vt homo metum vincat:atq; dolorem:quia nec metu:
nec dolore præſentis mali ab officio diſcedit.
Zeno eleates. INcipiam autem a zenone.Fuerunt duo zeno
nes: Iunior & ſenior.de vtroq; tractat Vale.ſed
de his quoq; Heraclides:Demetrius & Antiſte
nes plene loquunt̃.de iuniore loquit̃ hic vale. Eleate.
quid ab elea ciuitate fuit. Diſpicienda:diligenter inue
ſtiganda.nam diſpicere inquirere:deſpicere cõtemnere
ſignificat. Ad vigorem.Ad magnitudinem aĩ:ne eoꝝ
animi inertia:molles:& tardi efficerentur. Præceptorũ
fidẽ.i.bonus ꝓceptor:quod verbis ꝓcipit re ipſa:& exem
plo confirmat : neq;.n.aliter fidem ꝓceptis facere poſſet:

aſpgeret. Rex quoq; patientia pueri magis dele
ctatus,hoc certius perſeuerantiæ experimentũ ſu
mere uoluit.ſolito enim ſacrificauit diutius. nec hac
re eum a propoſito repulit. ſi huic miraculo Darius
inſeruiſſet oculos:ſciſſet eius ſtirpis milites uinci nõ
poſſe:cuius infirmam ætatem tanto robore prædi
tã animaduertiſſet.Eſt & illa uehemens,& cõſtans
animi militia,literis pollens uenerabiliũ doctrinæ
ſacrorũ Antiſtes Philoſophia,quæ ubi pectore re
cepta eſt hominum,inhoneſto,atq; inutili affectu
depulſo,totum inſolidæ uirtutis munimento cõfir
mat,potentiuſq; metu,ac dolore facit.

De Zenone Eleate.

INcipiã autẽ a Zenone Eleate,qui cũ eẽt ĩ
diſpicienda reꝝ natura maxime prudẽtiæ,
inq; excitãdis ad uigorẽ iuuenũ animis prõ
ptiſſimus,præceptoꝝ fidẽ exẽplo uirtutis ſuæ pu
blicauit.patriã.n.egreſſus,in qua frui ſecura liberta
te poterat:Agrigentũ miſerabili ſeruitute obrutũ,
petiit:tanta fiducia ingenii,ac moꝝ ſuorum fretus:

niſi ipſa re probaret: & vita:quod verbis alios aſtringere nititur.ſoluerentur omnia quæcunq; traderet:ſi a præceptis vita ex
aliqua parte diſſentiret : hic ergo quæ præcipiebat aliis eſſe facienda:prior ipſe opere comprobabat. Patriam egreſſus.Di
cimus egredior vrbem & vrbe.patriam & patria. Agrigẽtum.Siciliæ oppidum:vnde ſal agrigentinus:cui ſolino teſte:lon
ge alia eſt a cætero ſale natura: vt igni impoſitus reſoluatur : vt aquæ vel alteri liquori crepitet:veluti torreatur : cæterarum
ſalinarum metalla quæq; ſunt : aut agrigentino : aut centuripino proxima funguntur cautium miniſterio.nam illic excul
puntur ſigna ad facies hominum:vel deorum.
ASCE. REX quoq;.ſ.Alexander : delectatus magis patientia pueri : voluit ſumere hoc.i.tanto : aut de hoc certius experimen
tum perſeuerantiæ:ſacrificauit enim diutius conſueto.i.q̃ conſuetus erat:nec rapuit eum.ſ.puerum a propoſito.ſ.perpetien
di:hac re.i.diuturnitate ſacrificandi. Si Darius rex perſarum:qui poſtea ab Alexandro victus eſt: inſeruiſſet oculos huic
miraculo.i.mirabili facto pueri Macedonici : ſciſſet.i.ſciuiſſet : milites eius ſtirpis non poſſe vinci : cuius.ſ.ſtirpis Macedo
nicæ: animaduertiſſet ætatem infirmam : vtpote puerilem : præditam tanto robore.ſ.animi. Et hæc tria patientiæ exem
pla per ignem ſunt comprobata:ſequentia ſunt per philoſophiam cõciliata:de quibus quaſi præfatus dicit. Eſt & illa &c.
Ab iis exemplis : in quibus viri ſumma generoſitate : & nobilitate præditi : admirabilem : aut oſtenderunt: aut oſtendere
parati erant:patientiam:cum præfatione tranſit ad philoſophorum.i.ſapientia:& doctrina præſtantium patientiam : tran
ſiturus etiam ad ſeruilem:vnde dicit.Eſt &.i.etiam illa vehemens: & conſtans militia animi:pollens.i.multum potens litte
ris:videlicet philoſophia antiſtes:ideſt præſes:venerabilium ſacrorum doctrinæ:quæ.ſ.philoſophia : vbi.i.poſtq̃ recepta eſt
pectore hominum:confirmat ſup.ipſum pectus hominum:totum in munimento.i.præſidio ſolidæ virtutis & facit ipſum
potentius metu:ac dolore.i.q̃ quod metuat:ac doleat:& hoc affectu inhoneſto:ideſt turpi:ac inutili depulſo. Cuius rei ad
dit exemplum. Incipiam autem.ſ.dare exempla ſolidæ patientiæ a philoſophia profectæ:a Zenone Eleate:qui cum eſſet
maximæ prudentiæ in natura rerum diſpicienda.i.ſcrutanda:& diſquirenda:& promptiſſimus in animis iuuenum excitan
dis ad vigorem.ſ.virtutum:publicauit fidem:ideſt fidelitatem præceptorum.i.eorum quæ præcepit:exemplo virtutis ſuæ.i.
bone operationis:quæ compendioſius:& efficacius docet q̃ vox vlla:vnde ſcriptum eſt.Cœpit Ieſus facere:& dicere.Enim
pro quia:ipſe Zeno egreſſus patriam videlicet Eleam:vnde Eleates dictus:in qua.ſ.patria poterat frui libertate ſecura.i.ſine
anxietate vlla:petiit Agrigentum oppidum Siciliæ:obrutum.i.oppræſſum miſerabili ſeruitute:quia a phalaride tyranno ſæ
uiſſimo:fretus tanta fiducia ingenii:ac morum ſuorum.i.tantum confiſus in ingenio:& moribus ſuis:vt ſperauit feritatem
i.ferocitatem:aut ſilueſtritatem mentis veſanæ.i.prauæ:& non ſanæ:poſſe diripi.i.depelli celeriter a ſe.i.opera: & monitione
ſua:& tyranno:cum omnis tyrannus videatur incurabilis:& phalaridi.i.ei tyranno:qui ſæuiſſimus erat.Nã cum continuo
ſi quis tyrannum potuiſſet conuertere ad bonam mentem:Phalaridem conuertiſſet.
THE. CONſueto.vetuſta exẽplaria habent:conſulto. Agrigentum.Siciliæ ciuitas ab amne proximo:vt ſentit Duris : vel ab
Agrigento Iouis:& Aſteropes oceani filiæ:vt in ſuis originibus refert Ianus.Agrigentum.græce vocatur Acragas:vnde Po
lybius oppidũ ſimul:& amnem dictũ putauit a bonitate ſoli:vt ſit Acragas quaſi ἀκραγῆς.i.ſumma terraꝝ pp vbertatẽ.

TYRANno & Phalari.in noĩe ipſo emphaſim facit:qa Phalaris omniũ crudeliſſimus fuiſſe tradit̃: delectabat̃ ſp crude OLIV.
lioribus tormẽtis.vnde ingenioſus ille Athenieſis faber noĩe Perillus:putans regi ſe maxime gratificaturꝫ:q crudeliſſimus
eſſet:nouũ & infandũ tormẽti genus excogitauit:& illi pariter oñdit:vt tauro æneo hoĩes includerent:& ſubiecto igne ſiſtu
lis q̃buſdã ſpũm emittẽtes mugiẽtis bouis vocem imitarentur:qđ tamen ipſe inuentor primus expertus eſt: teſte Oui.li.iii.
de triſtibus.dicit enim vt munus munere penſes.Da ꝓcor ingenio munera digna meo.Dixerat & phalaris pœnæ mirãdæ
reportor.Ipſe tuum præſens imbue duxit opus. Proximũ.quẽq; hoc ideo fecit:vt regi deſperationem excuteret.ſ.noĩatis
ꝓximis: & fideliſſimis eius:& ſe deſtitutũ eẽ intelligeret.
Increpitas.Hoc mõ miror ignauiã veſtrã Agrigẽtini:
q ꝓ his:q̃ tollero:vos huic tyrãno ſuire decernitis.Cice.
li.ii.Tuſcu.quæſtionũ.ꝓponat̃ inq̃t zeno Eleates:q ꝑpeſ
ſus oĩa potius q̃ conſcios delendæ tyrannidis indicaret.
IUſdẽ noĩs phĩs.Diogenes laertius de vita phĩo
rum diſſentit a Valerio.n.duos fuiſſe zenones
qui cruciati fuerint : ſed vnũ ſeniorẽ:nec duos
tyrãnos:ſed vnum Clearchum:cuius tormẽta ſuperauit.
ego aũt hunc errorẽ inde manaſſe crediderim:qđ & He
raclides dicit:q alii mordicus abſcidiſſe aurẽ:vt Vale.alii
naſum:vt Demetrius.alii neutrum factũ eſſe dicunt:in
ter quos Antiſtenes:ſed linguam abſciſſam: & dentibus
contritam:in eius faciẽ expuiſſe.Alii vnũ hæc oĩa feciſſe:
& aut ſiue naſum mordicus abſcidiſſe:& cũ oĩno cõſcios
cõiurationis ꝓferre cogeret̃:linguã dẽtib⁹ conſciſſam in
os tyrãni cõſpuiſſe:quo facto:ciues tyrãnũ lapidauerũt:
&inde ortũ:vt hæc duo feciſſe viderent̃:atq; alterum pro
altero poſitũ.nã cõſtat zenonẽ ſtoicũ ad nonageſimum
ætatis annũ peruiſſe.ſp integrũ:& icolumẽ:ac ſine mor
bo:& vt refert Apollonius:cum abiret ex ſchola lapidem
offendiſſe:digitum ꝑfregiſſe ac manu terram ferientem
dixiſſe:ex Niobe venio:qđ me vocas: & cõtinuo ſe ſtrã
gulantẽ interiiſſe.alii vero dicũt:qđ cũ ging/uarũ dolore
laboraret:conſilio medicorum ſe a cibo duos dies conti
nenter abſtinuit.quo facto ita conualuit:vt medici eum
quouis genere cibi permitterent : vt hic: q ſe ſatis in vita
fuiſſe diceret̃ in ieiuniis ꝑſiſtens inædia conſumptus eſt
De Clearcho ducæ lacedæmoniorũ loquitur li.ii.cap.ii.
Lapſaco pro ipſe lapſatus ab eculeo.

ut ſperauerit & Tyranno,& Phalaridi ueſanæ mẽ
tis feritatem a ſe diripi poſſe.poſtquã deinde apud
illũ plus conſuetudinem dominationis,quam conſi
lii ſalubritatem ualere animaduertit: nobiliſſimos
eius ciuitatis adoleſcentes,cupiditate liberandæ pa
triæ inflammauit. cuius rei cum indicium ad tyran
num manaſſet,conuocato in forum populo,torque
re eum uario cruciatus genere cœpit:ſubinde quæ
rens quos nam conſilii participes haberet.at ille nec
eorũ quempiam nominauit: & proximum quenq;,
ac fidiſſimum tyranno,ſuſpectum reddidit,incre
pitanſq; Agrigentinis ignauiam,ad timiditatem,
effecit:ut ſubito mentis impulſu concitati,Phala
rim lapidibus proſternerent. Senis ergo unius ecu
leo impoſiti non ſupplex uox: nec miſerabilis eiula
tus:ſed fortis cohortatio totius urbis animum,for
tunamq; mutauit.

De Alio Zenone.

EIuſdẽ nominis philoſoph⁹,cũ a Nearcho
tyrãno,de cuius nece cõſilium inierat: tor
queretur:ſupplicii pariter,atque indican
doꝝ gratia conſcioꝝ: doloris uictor,ſed ultionis cu
pidus,eſſe dixit:qđ ſecreto audire eũ admodũ expe
diret: laxatoq; eculeo poſtquã inſidiis oportunum
tp̃s animaduertit: aurẽ eius morſu corripuit:nec añ
dimiſit,quã & ip̃e uita,& ille corp̃is parte priuaret̃.

ASCE. DEINde poſtq̃ ipſe zeno animaduertit cõſuetudinẽ
dominationis.i.tyrannidis: plus valere (quia difficile eſt
conſueta relinquere)apud illum.ſ.phalaridẽ: q̃ ſalubrita
tem conſilii:inflãmauit nobiliſſimos adoleſcentes eius ci
uitatis.ſ.Agrigentinæ:cupiditate liberandæ patriæ.ſ.a ſer
uitute tyrannica per neceſſe eius.Cuius rei.ſ.inflãmatio
nis illius indicium.i.indicatio & delatio:cum manaſſet.i.
profluxiſſet ad tyrannum:tyrannus conuocato populo.i.poſtq̃ vocauerat populum in forum:cœpit torquere eum.ſ.zeno
nem vario genere cruciatus:q̃rens.i.interrogans ſubinde.i.per interualla:quoſnam hẽret participes conſilii.ſ.ſui.Autẽ.i.ſed
ille.ſ.zeno:nec nominauit quẽpiam eorum: quos reuera participes habuerat: ac reddidit proximum quẽq; : & fidiſſimum
quẽq; tyranno:ſuſpectum tyranno:& increpitans.i.cum increpatione exprobrans agrigentinis ignauiam: ac timiditatem:
effecit:vt ipſi concitati ſubito impulſu mentis:proſternerent.i.in terram ſternerent phalarim.ſ.tyrannum lapidibus.i.obruen
do eum arreptis lapidibus(Declinatur autem hic phalaris : huius phalaris: vel phalaridis.ſicut paris:vnde iuxta regulam
Seruii q̃ talia vult duntaxat in genitiuo & datiuo creſcere:in accuſatiuo phalarim facit)Ergo nõ ſupplex vox: ne eiulatus
miſerabilis ſed fortis cohortatio vnius ſenis.ſ.zenonis impoſiti eculeo.i.illi inſtrumento tortorio:mutauit animũ : qa prius
ſeruire paratus erat:& fortunam:quia cæſo tyrãno ex ſeruis liberi facti ſunt:totius vrbis.i.ciuitatis Agrigentinæ. Eiuſdem
nominis:immo:vt multi volunt:idem philoſophus:ſed non ſtat eundem fuiſſe ſm mentem authoris:qui agrigenti:& ſpar
tæ paſſus ſit:quocirca authorem ſequentes:licet ab eo alii diſſentiant:dicamus ſic.Philoſophus eiuſdem nominis : vtpote
Zeno ſenior cum torqueretur:ſcilicet in eculeo ſeu equuleo:a Clearcho tyranno Lacedæmonio:de cuius nece inierat:ideſt
ceperat conſilium:torquæretur inquam pariter gratia ſupplicii : ſcilicet quod meruiſſe putabatur : & gratia conſociorum
indicandorum:ipſe victor doloris:ſed cupidus vltionis:dixit eſſe:ſcilicet ſibi.i.ſe habere:quod expediret.i.vtile eſſet : admo
dum.i.valde:eum.ſ.tyrannum audire ſecreto.ſ.in aurem:& eculeo:in quo tenſus erat laxato.i.remiſſo:& ſoluto:vt ipſe liber
caput ad aurem tyranni admoueret:poſtq̃ animaduertit tempus ſup.eſſe opportunum inſidiis:corripuit morſu:ſcilicet den
tium:aurem dicam auriculam tyranni:nec dimiſit ſup.eam:anteq̃ &.i.ſimul:ipſe.ſ.phi.priuaretur vita: quia in eo facto ex
pirauit:& ille.ſ.tyrannus priuaretur parte corporis:vtpote auricula potius q̃ aure.
CLEARCHO.Antiqui codices:partim Clearcho:partim Learcho:partim Nearcho : quam lectionem probat Ianus. THE.
Apud enim Suidam ſic eſt.Zeno Teleutagoræ.F.Eleates:aſſectator:& æqualis Pithagoræ:Democritiq;.nam floruit Olym
piade.lxxviii.Xenophanis auditor fuit:is quom tentaſſet a tyrannide Nearchi.vel:vt alii: Diomedontis Eleam patriam li
berare compræſus:& indicare conſcios iuſſus:linguam ſuam mordicus amputauit:atq; in tyranni faciem expuit:demum
coniectus in mortarium:crebris ictibus contuſus expirauit.

OLIV. TAlis patientiæ æmulus Anaxarchus:Anaxarchus Diomedis Smyrnæ:vt quidā dicunt:vt alii vero Metrodorichii auditor olympiade cētesima:& vigesima viguit:hic ēt cū Alex.cōgressus est:& de rerꝫ natura apud eū acutissime disputans:in eius familiaritatē se facile insinuauit:habuit nicocreontē cypri tyrānū acerrimū inimicū: cuius odii principiū inde ortū est:q cū anaxarchū Alexā.in cōuiuio aliqñ interrogasset:qd nam de cœna illa sentiret:cuncta magni fice inqt o rex:verꝫ oporteret iam satrapæ cuiusdā caput apponi:Nicocreontē semp intuens:quo ille indignatus post Ale xandri mortē:cū Anaxarchus naui forte veheret:diuinitusq; cypro apulisset:ab illo captus crudelibꝰ pœnis affectus ē: nā eū tyrannus malleis ferreis cædi iussit:hinc illud celebre dictū geminasse dr̄.tunde : tunde Anaxarchi sacculū.nā Anaxarchū nihil teris: ꝓ sacculo corpus itelligebat : pro Anaxarcho ipsius aīam interiorē.Ci.li.ii.Tuscu.de Anaxarcho demetrico cogitet: q cum cypri in manus Nicocreontis regis incidisset:nullū genus supplicii depcatus est:nec recusauit.sunt q dicūt hunc pcisam linguā in os tyrāni cōspuisse.℄Inuicē.Vicissim:qa sicut ille tormentis:ita hic maledictis.℄Multorꝫ aures.Deplorat quodā mō Anaxarchi fortunam.℄Attonitas ha. Obstupefecerat.℄Terræ cō.quō cōstituta sit.℄Ambitū maris.quod terras ambit.℄Syderꝫ mo.Quia alia sidera aliū cursum habent.℄Totiusq; deniq; mū.i.cœli & græce dixit.nam ὄκόσ-μοσ mundus:& cœlum dicitur.

Nicocreon tyrānus.

IN Theodoto quoq; viro.Cōiuratio in tyrāni caput facta indicat̄ ꝑ Galonē quēdā æqualē Hieronymi etiā inde a puero in oīa familiaria iura assuetū:iudex vnū ex cōiuratis theodoti:a quo ipse noīatus erat:noīare potuit:q cōprehēsus ex templo:traditusq; Andromodoro.torquēdꝰ de seipso haud cūctāter fassus conscios celabat.postremo cū oībꝰ intolerādis humanæ patiētiæ cruciatibꝰ laceraret̄ : victum malis se simulans: auertit a cōsciis in insontes inditiū:Thrasonē ēt auctorē cōsilii mentitus:nec nisi tā potenti duce cōfisus rē tantā ausuros fuisse.noīabat āt eos:quorꝫ capita vilissima fingenti inter dolores:gemitusq; occurrerūt maxīe aīo tyrāni credibile inditiū thraso noīatus fecit:itaq; extēplo traditꝰ ad suppliciū:adiectiq; pœna cæteri iuxta isontes:tū sociorꝫ nemodū cōscius cōsilii diu torqret̄:aut latuit:aut fugit:tm̄ illis in virtute:ac fide theodoti fuit fiduciæ:tm̄q; ipsi Thodoto virum ad arcana occultanda.℄Fidiculas. Neruos:& chordas tortiles:qbus tormēta dant̄.est.n.diminutiuū a fidis.℄Laminas.s.ferreas.℄Extinxit.s.candentes:& accensas.℄Satellitē.s.Thrasonē:quē licet Valerius nō nominet:Liuius tamē ita nominatū fuisse dicit. Theodotos.xx.fuisse lectum est:inter quos fuit hic Syracusanus:quem etiam de re militari scripsisse legimus.

Theodoti patientia.

℄De Anaxarcho.

TAlis patiētiæ æmulꝰ Anaxarchus,cū a Tyrāno Cypriorꝫ Nicocreōte torqueret̄ : nec ulla ui inhiberi posset: quo minus amarissimorꝫ eū maledictorꝫ uerberibus inuicē ipse torqueret:ad ultimū āputationē linguæ minitāti: non erit, īquit, effœminatæ adolescēs hæc quoq; pars corporis mei tuæ ditionis, ꝓtinusq; dētibus abscissam, & cōmāducatā līguā, ī os eius ira patēs expuit. Multorū āt aures, illa lingua & ī primis Alexādri regis admiratione sui attonitas habuerat: dum terræ conditionem: ambitū maris syderum motus, totiusq; deniq; mūdi naturam prudentissime, & facundissime exprompsit, pene tamē occidit gloriosius, quam uiguit, qa tam forti fine illustrē ꝓfessionis actū comprobauit: Anaxarchiq; non uitā modo deseruit: sed mortem reddidit clariorem. ℄De Theodoro.

IN Theodoro quoq; uiro grauissimo Hierony. tyrānus tortorū manꝰ frustra fatigauit. Rupit enim uerbera: fidiculas laxauit: soluit eculeum: laminas extinxit prius, quam efficeret: ut tyrānicidii cōscios indicaret. Quin etiam satellitem, in quo totius dominationis summa quasi quodā cardine uersabat̄ falsa criminatiōe inqnādo, fidū lateri eius custodē eripuit: bn̄ficioq; patientiæ, nō solū, q̄ occulta fuerūt, texit, sed ēt tormta sua ultus est: qbꝰ Hiero. dum inimicū cupide lacerat: amicū temere perdidit.

ASCE. ℄TAlis pa.&c.Describit admirabilem patientiam: & cōstantiam in passiōe ipsius anaxarchi phi.dicens.Anaxarchus phs.æmulus.i.imitator talis patientiæ.s.zenonis ꝓxime dicti:quum torqueretur a Niocreonte tyrāno cypriorum:nec posset inhiberi.i.inhibendo impediri: quo minus.i.vt non:vt ipse non torqueret eum.s.tyrānū:inuicē.i.vicissim:aut econtraria: verberibus.i.flagellis : aut ictibus maledictorum amarissimorꝫ.conuiciorꝫ:& maledictionū:seu exercitationē:nam alia non hēbat verbera inqt minitanti.s.tyranno ad vltimum amputationē linguæ:o adolescens effœminate.i.mollis:vt fœmina:aut muliebria turpiter patiens:aut ignaue more mulierū agens:hæc quoq; pars corporis mei.i.in lingua:nō erit ditiōis.i.ꝓtātis tuæ:& expuit ꝓtinus linguam sup.suam abscissam:& cōmanducatā.i.masticatā dentibus in os eius.s.tyrāni patens.i.apertū ira pp iram:vt fit.Autē pro sed illa lingua.s. quā sic expuit:hūerat aures multorꝫ:& in primis alexandri.s.magni regis:videlicet macedoniæ:attonitas.i.stupefactas admiratione sui:dū ipsa lingue prōpsit.i.explicauit prudentissime:& facundissime conditionē terræ.i.quū terra esset condita: ambitū.i.circuitū maris videlicet oceani:orbē fere terrarꝫ circundātis:motus syderꝫ:& deniq; ēt totius mūdi.i.vniuersa deo creati. Tamē.i.tametsi sic mortuꝰ est anaxarchus:ipse occidit pœne.i.quasi gloriosius q̄ viguit.i.floruit in pholos.dū viueret qa cōprobauit tam forti fine illustrē.i.clarꝫ actū ꝓfessionis.s.phicæ.i.oñdit se talē eē:qualē quēlibet esse debere docuerat: & non mō deseruit vitā anaxarchi:sed reddidit mortē clariorē.℄In theo.q.&c. Ordo est.Hiero.tyrānus si.aut syracusarꝫ:fatigauit quoq; frustra manus tortorꝫ in Theodoro syracusano viro grauissimo.Enim pro qa Hiero.sup.ꝑ tortores: rupit.s.in corpus theodori:verbera.i.flagella:laxauit.i.sic tetēdit:vt laxæ fierent:fiduculas.i.chordas tortorias:soluit.i.dissoluit eculeū.i.instrumentum ligneum:de quo:qui torquebantur:depēdebat extinxit.s.corpore Theodori:laminas.s.ardētes:priusq̄ efficeret:vt.s.Theo.indicaret cōscios tyrānicidii.℄Quinetiā ipse Theod.inquinando.i.maculando : satellitē.s.Hiero.thrasonē nomine.in quo summa totius dn̄ationis.i.tyrannidos:variabant̄ quasi in quodā cardine.i.vt ianua in cardine versat̄:eripuit lateri eius fidū custodē:quia tyrannus credens vera locutū:amicū fidelissimū necādū mandauit: & ipse Theo.nō solū texit bn̄ficio patientiæ ea.sup.que fuerunt occulta:sed ēt vltus est sua tormenta:qa tyrāno grauissimum intulit damnum:vnde addit: quibus.s.tormentis dum Hiero.lacerat cupide inimicū:videlicet Theo.perdidit temere.i.ꝑ temerariā crudelitatē,

OLIV. ℄APVD indos vero patientiæ.Soli de his ait:indi gymnosophistas habent:qui ab ortu vsq; ad solis occasum cōtētis oculis orbē candentissimi syderis cōtuentur:in globo ignis rimantes secreta quædā:harenisq; feruentibus perpetē diē alternis pedibus insistunt.Stra.lib.xv.de his multa:quæ qa longa nimis prætermittēda duxi:verꝫ illud ad hanc rē satis erit:q Onesicritus scri.se missum ab Alexā.vt cū gymnosophistis loqueret̄:q Alexā.audiuisset eos nudos sedere: & tolerātiā exercentes in honore maximo haberi:ad hos venisse &.xv.hoīes inuenisse.xx.stadiis ad vrbe aliū in alio gestu:vel stantē:vel sedentē:vel iacētē nudū:& vsq; ad vesperā imotū postea in vrbē discedere.sed oīum difficillimū esse solē ꝑpeti a deo calidū:vt nemo alius nudis pedibus.s.in meridie per terrā ire facile ferret.locutūq; cū vno eorꝫ nomine Calamo:q postea vsq; in ꝑsiam Alex.secutus est:nec illud ꝑtermittēdo cēseo:q Aristobolus dicit:vidisse se sophistas duos ex taxillis vtrosq; bragmanas:alterꝫ seniorē tōsum:alterꝫ iuniorē comatū: quos discipuli sequebant̄:hos deinde ad Alex.mēsam asistentes cenare:& patiētiā docere:postea in locū quēdam ꝓximū secedētes:seniorē supinū:& solē: & himbres tolerare.iam.n.pluebat vere incipiēte.iuniorē vero in altero pede stantē ligiiū tricubitale ambabꝰ manibus sublatū:sustentare:pede autē iam defesso rursum in alterꝫ imutare: atq; ita quottidie ꝑseuerare:ex his cōtinētiorē iussum fuisse iuniorē q cū aliquādiu regē secutus fuisset:domū reuersus est:& eo relicto iussit:siqd vellet ad se veniret. Alterꝫ vsq; ad extremū secutū:& vestē & vitā apud regē imutasse. & cū a qbusdā increparet̄ respōdisse: q.lx.exercitationis annos cōplesset:quos ꝓmiserat Alex. filius eius dona plurima dedisse:de his quoq; Pli.lib.vi.nat.hist.& Luca.lib.iiii. mentionē facit.Ci.lib.v.Tuscu.qōnū inqt . quæ barbaria india vastior:& agrestior:in ea tñ gente primū hi : qui sapientes habent̄:nihi ætatē agunt:& caucasi niues hiemalesq; vim ꝑferunt sine dolore:cūq; ad flāmā se implicauerint:sine gemitu aduriunt̄:gymnosophistæ adeo sibi patientiā:quasi ꝓpriā vēdicant:vt vitā suam nudi semper ducant.vnde etiā gymnosophiste dicunt̄: q nudi philosophent̄:vt supra diximus. ℄Durantes . Dura reddentes. ℄Modo flāmis sine.Aut qa vt diximus: harenis feruentibus perpetem diem alternis pedibus insistunt.aut quia gymnosophistæ cum diu se satis vixisse arbitrarentur:instructo rogo viui comburi patiebantur.Legitur etiam de Socrate:apud.A.Gelium lib.ii.cap.i.q stare solitus esset pertinaci statu perdius:atq; pernoxa:summo lucis ortu ad solem alterum orientem.inconueniens:immobilis:iisdem vestigiis:& ore: atq; oculis in eundem locum directis cogitabundus:tanq̄ quodam secessu mentis:atq; animi facto a corpore tēperantia quoq; fuisse eum tanta traditum est:vt omnia vitæ suæ tempora valitudine inoffensa vixerit.

Gymnosophistarū patiētia.

Apud Indos uero patientiæ meditatio tam obstinate usurpari creditus: ut sint, q omne uitæ tēpus nudi exigāt, modo Caucasi montis gelido rigore corpora sua durantes: modo flāmis sine ullo gemitu obiiciētes, atq; haud parua his gloria cōtēptu doloris acqrit̄: titulus nāq; sapiētiæ dat̄. Hæc e pectoribꝰ altis, & eruditis orta sunt. ℄De quodā Seruo.

ILlud tamē non minus admirabile, qd̄ seruilis animus cepit. ℄Seruus barbarꝰ Asdrubalē, quod dominū suū occidisset, grauiter ferens, subito aggressus interemit. Cumq; comprehensus omni modo cruciaretur: lætitiam tamē, quā ex uindicta ceperat: in ore constantissime retinuit. Non ergo fastidioso aditu uirtus excitata, īgenia uiuida ad se penetrare patit̄. Neq; haustū sui cum aliquo personarū discrimine largum, malignum ue ꝓbet. sed omnibus æqualiter exposita, quid cupiditatis potius, quam quid dignitatis attuleris: æstimat.

ILlud tamen seruus barbarus.Barbarus quidā Hasdrubalē ob irā interfecti ab eo dn̄i palā obtruncat: cōprahēsusq; a circūstantibus haud alio q̄ si euasisset vultu tormētis quoq; cum laceraret̄:eo fuit habitu oris:vt superante lætitia dolores ridentes etiā speciē præbuerit. Iustinus in fine suorꝫ epitomatū.vbi de laudibus Hispaniæ loquit̄.Sæpe tormentis inqt pro silentio rerum creditarꝫ sunt mortui:adeo illis fortior taciturnitatis cura q̄ vitæ celebratur:eadē etiā bello punico serui illius patientia:qua vltus domini necē inter tormenta risu exultauit:serenaq; lætitia crudelitatē torquentium vicit. ℄Omni modo.Omni genere supplicii.℄Cōstantissime retinuit.Quia semper ridebat.℄Non ergo fastidioso.Ergo inquit virtus non fastidit:quenq̄ cuiusq; conditionis sit ad se penetrare.℄Viuida.Feruida:& viuacia.nam segnis contrariū viuido: vnde & quasi sine igne dicitur.℄Cū aliquo personarꝫ discrimine.Non facit virtus sicuti personarꝫ exceptores:qui magnos: & dignitate præstantes admittunt:humiles vero:& abiectos reiiciunt.℄Malignum.Angustum:vt sub luce maligna.

Serui patientia.

Virtus oībꝰ exposita.

ASCE. ℄AMICVM.s.thrasonē.Apud indos &c.Recitat patientiā indorꝫ(vt opinor gymnosophistarꝫ:dicens.Vero pro sed:meditatio.i.exercitatio patientiæ:creditur vsurpari.i.in vsum adduci apud indos:tam obstinate.i.pertinaciter. vt sint : qui exigant.i.trāsigant omne tēpus vitæ nudi:durantes.i.dura faciētes modo.i.interdū:corpora sua gelido rigore.i.frigidissima asperitate: caucasi montis modo.i.iterdū abiicientes corpora flāmis sine vllo gemitu. Atq; haud parua gloria acqritur his cōtēptu.i.per contēptū doloris:& titulus sapiētiæ dat̄.Hæc.s.superius dicta de patiētia philosophorꝫ orta sunt e pectoribꝰ altis.i.ꝓfundæ prudētiæ:aut magnanimis:& eruditis.℄Illud tamē cōtinuat̄ superiori:vt sit q̄uis superiora a sapiētibꝰ:& ingenuis facta sunt:tū sed illud.s.exēplū patientiæ qd̄ animus seruilis cepit.i.cōcepit nō minus admirabile sup.est Seruus barbarus:vtpote punicus grauiter ferens:q sup.Asdrubal occidisset dominū suū aggressus Asdrubalē subito interemit sup.eum . Quūq;.i.& quum.i.q̄uis ipse seruus compræhensus.i.captus cruciaretur omni modo.i.omni genere cruciatus:tamen.i.nihilominus retinuit in ore.i.vultu:lætitiam:quā ceperat ex vindicta.s.q ita dominum vltus fuerat.℄Non ergo &c.Occasione seruilis virtutis docet virtutem in omni mortalium conditione posse reperiri:faciens aptam parasceuem.i.præparationem sequentis tituli.Ordo est.Ergo quia in seruo quoq; reperta est virtus patientiæ cum fortitudine animi:virtus excitata.i.prouocata in dignitate alicuius rei:vnde peripaterici iram fortitudinis ministram censuerunt : non patitur ingenia viuida.i. non torpentia: sed vegeta penetrare ad se:aditu fastidioso.i.superbo:& humilis cōditionis contemptore:neq; præbet haustum sui largum: vel malignum.i.exiguum.i.non se infundit in homines parce.aut abunde cum aliquo discrimine.i.differentia:aut acceptione personarꝫ.i.discretionum status:sed exposita.s.ad accipiendum:omnibus.i.cuiuscūq; conditionis fuerint:æqualiter: æstimat.i.perpendit:& reputat potius quid cupiditatis.i.affectionis:& desyderii attuleris.s.ad eam obtinendam q̄ quid dignitatis:& reliquit tibi ipsi.i.pro arbitrio tuo examinandum.i.discernendum:& diiudicandum:pondus.i.magnitudinem.

℄THEODoto.Antiqua exemplaria habent omnia theodoto.

THE.

OLIV. ¶ IN q; eū. Tibi inqt curā relinqt: quātū ex ea capere velis tātūq; tecū ſemp habeas q̄tū tui aī magnitudo cōplexa fuerit: nec eiuſmodi eſt virtus: vt his ſe qdē totā pbeat: illi⁹ pexiguā partē cōcedat: ſed æqualiter ſe oib⁹ exponit: nā ſi magni animi fueris: vt ex ea te multū capere poſſe cōfidas: multū tibi ex ſe auferre pmittit: q ſi puſillanimis fueris parū ex ea cōſequeris: vnde extat carmē. Nobilitas ſine mēte ruit: ſapiētia viles: eleuat. haud virtus refugit: quicūq; ſequet. ¶ Splēdidā rc. Nā oēs libēter audiunt eos: q ex humili loco nati ſunt ad ſummū dignitatis gradū euaſiſſe: & ita nō ex abrupto trāſitū facit ad ſequēs capi.

Tullii Hoſtilii genus.

IN cunabula Tulli Hoſtilii. Cōſtat tullū hoſtiliū tertiū Romanoꝝ regē humili loco natū: in caſa paſtoris fuiſſe educatum. hūc Liui. dicit nepotē fuiſſe illius Hoſtilii: q fortiter pugnans aduerſus Sabinos in lacum Curtiū lapſus eſt: qui deinde locus Hoſtilius dictus eſt. Dionyſi. plurimū diſſentit a Vale. nā in pricipio li. iii. hūc ex genere honeſto: & opib⁹ potentē fuiſſe oſtēdit: dicit. n. Numa Pōpilio mortuo factus iteꝝ ſenatus re/pu. dūs in eodē genere regiminis: nec inuito populo pmanēdi cenſuit: cōſtituitq; iteꝝ ex ſenioribus in pfinitū quædā dieꝝ numerū pfuturos vrbi iter reges: a qbus deinde is: quem populus oīs ptulit. Tullus hoſt. rex dictus eſt. eius aūt genus hoc fuit: ex vrbe Medulla. quā ab albanis cōditā Romulus fœdere ſuſcipiēs. Ro. coloniā fecerat: vir qdā generoſus & opibus pollēs Hoſtilius noīe Roma. cōmigrans vxorē duxit ex genere Sabino & Seruilii filiā: eā ipſam: q̄ gētilib⁹ ſuis fœminis bello Sabino cōſuluerat legationē ſuſcipiendā pro viris ad patres: quæq; ēt viſa erat cōcilian doꝝ ducū cauſa fuiſſe pcipua: hic igit vir multis in bellis ſub Romulo militās claris editis facinorib⁹: bello Sabino interiit: filiū relinquēs vnicū ſepeliturq; a regib⁹ in optimo fori loco. virtutē eius teſtātis tituli in pſcriptione dignat⁹: ex hoc aūt filio viro facto: & illuſtrē ducente fœminam: Tullus hoſtil. eſt genitus: vir prōptus: & alacer: q rex deinde creatus eſt cū ſuffragiis ciuilibus de eo ſatis ex lege: tū vero Numa ſecūdis auguriis firmāte: quæ populo viſa erāt &c. ¶ Imperiū Ro. Quia eius auus ſe bello Sabino fortiter geſſit: rex Romæ creatus eſt. ¶ Duplicauit. Quia oēm populū albanū Roma traduxit: euerſis mœnibus: & ſolo pſtratis. hæc cauſa fuit: q bello fidenati infidi fuerunt. P. R. ¶ In altiſſimo ma. ſa. Quia iā ſenex aīum religionibus adiecit: quo antea nihil minus ad regnum pertinere putauerat.

TArquinium aūt. Hic eſt Targnius Priſcus: a quo Supbus deinde natus eſt. ¶ Exactum. Ciuitate eiectū: nā exigere inter alia ſignificata: & expellere ſignificat. vnde Ter. ſpectāde: an exigendæ ſint fabulæ: huius aūt expulſionis cauſa fuit: q pater Tyrānidē Eupili fugiebat. Exactū: Diony. lib. iii. Nō exactū: ſed ſponte diſceſiſſe dicit. cū multaꝝ ex mercatura pecuniaꝝ dominus factus eſſet: nam occupante inqt corinthū ſeditione: & inſtāte brachiadis cypſelli tyrānide: cū haud tutū videret ſub tyrānide viuere hoiem præſertim multa poſſidentē: cūq; ex familia factionis optimatū: cōpoſitis rebus ſuis quaſcūq; erat fieri poſſibile: corintho ſoluēs pfectus eſt: habenſq; amicos multos ex æthruſcis: & bonos pter cōtinua cōmertia: maximeq; Tarquinius vrbe magna aliquādo & fœlici domū ſibi ibi cōſtruit. & vxorem genere illuſtrē ducit: &c. ¶ Faſtidiendū. Contēnendū vili cōditione hoiem. ¶ Erubeſcendum. Quod filius exulis regnauerit Romæ. nā huius pater Demaratus exul patria ſe ad Targnios cōtulit: & ibi duxit vxorē: ex qua Aruntem & Lucumonē genuit. Aruns grauida vxore relicta mortē obiit ante patrē ſuū: q haud ita multo poſt cū diē ſuū obiturus eſſet: ignorās nurū ferre ventrē: imemor in teſtando nepotis. ſolū Lucumonē reliqt hæredē: & puero in nulla ſorte bonoꝝ nato Egerio cognomen inditū eſt. Lucumo cū oīum bonoꝝ hæres relictus in ſummis diuitiis eſſet vxorē nobilē duxit: Tanaquilē: quæ cū virū ſuū Targniis nō ſatis p dignitate honoratū eſſe videret. migrādi Romā cōſiliū dedit viro: vbi oīs repentina ex virtute nobilitas fieret: & cū ad ianicułū ventū eſſet: carpento ſedenti cū vxore: aqla ſuſpenſis demiſſa leniter alis pileū aufert: ſuperq; carpentū cū magno clāgore volitās: rurſus veluti miniſterio diuinit⁹ miſſa capiti repoſuit: id omē lœta dicit Tanaql accepiſſe: & cōtinuo virū cōplexa alta ſperare iuſſiſſe: hic igit cū beneficiis multoꝝ ſibi ciuium beniuolentiā conciliaſſet: eo vſq; proceſſit: vt in ſummā Auci regis familiaritatē veniret: a quo liberoꝝ etiā tutor inſtitutus eſt: & poſt mortē Auci regnū itercepit.

Demaratus corinthius

ASCE. ¶ AVT valorē in captu bonoꝝ ſuoꝝ: ita vt tm̄ auferas tecū. i. de bonis virtutis: quantū ſuſtinueris ſubire aīo. Quo. i. per quā rem euenit: vt & i. etiā nati humili loco. i. in humilib⁹ familiis: cōſurgant: ad ſummā dignitatē & fœtus. i. filii generoſiſſimaꝝ imaginū. i. clariſſimoꝝ patrū: quoꝝ imagines ſunt reuoluti in aliqd dedecus cōuertant lucē accepta a maiorib⁹ in tenebras. Quæ quidē. ſ. diſcrimina filioꝝ: aut ſuccedentiū reddunt planiora. i. faciliora ad cognoſcendū: ſuis exemplis. i. ſi de eis adducant exēpla. Ac ordiar. i. incipiā dicere prius de his: quoꝝ mutatio facta in meliorē ſtatū præbet materiā ſplendidā relatu. i. ad referendum: aut vt referatur: quia pulchrum eſt referre eos: qui ex humili loco ad ſummam gloriam emerſerunt.

IN cunabula &c. Q uo in ſupiore pfatus eſt affert primū exēplū coꝝ q hūili loco nati dare euaſerūt idq; de Tullo Hoſt. rege Romanoꝝ dicēs. Tuguriū agreſte. i. humilis caſa in agro cepit in cunabula. i. primordia vitæ Tulli hoſtiii. Ro. regis: Adoleſcētia eiuſdē fuit occupata in pecore paſcēdo. i. paſtoralis ætas validior & virilis rexit imperiū Ro. & duplicauit. i. in duplū auxit ipſum ſenectus. i. vltima ætas ei⁹ decorata excellentiſſimis ornamentis: fulſit in excellentiſſimo faſtigio. i. culmine maieſtatis. Veꝝ tullus & ſi. i. q̄q̄ eſt exēplū magni & admirabilis icremēti. i. eoꝝ: q ex minimis maximi facti ſunt: tm̄ eſt exēplū domeſticū. i. ex nō alienigena ad iperiū ro. acciti. ¶ Targniū &c. Cōdepēdet ſupiori ſic. Aūt pro ſed: fortuna aduexit in noſtrā vrbē ad occupādū iperiū ro. Targniū priſcū: qd dicit ad drīā Targnii Supbi alienū. ſ. ab iperio Ro. i. multū remotū: q exactū. i. expulſū a ſuis: aliciorē. i. magis abhorrētē: & remotū ab eodē ipio: q ortū Corintho: & ita extra Italiā faſtidiēdū. i. merito p faſtū reiiciēdū: q genitū mercatore erubeſcēdū: q natū pře Demarato ēt exule. Cæteꝝ. i. ſed euētū (ergo ī ntō ēt dī) tā pſpū ɔditōis ſuæ. i. ſtat⁹ ei⁹ reddidit. i. fec reputari īduſtriū. i. ſagaci igēio p iuidioſo. i. loco ei⁹: cui iuideat (& glorioſum p iuiſo. i. loco inuiſi.

inq; captu bonoꝝ ſuoꝝ tibi ipſi pōdus examinandū relinqt: ut quantū ſubire animo ſuſtinueris: tantū tecū auferas. Q uo euēit, ut & humili loco nati, ad ſūmā dignitatē cōſurgāt: & generoſiſſimaꝝ imaginū fœtus, in aliquod reuoluti dedecus: acceptā a maioribus lucē i tenebras cōuertāt. quæ qdē plāiora ſuis exēplis reddūt, ac prius de iis ordiar: quoꝝ in meliorē ſtatū fctā mutatio, ſplēdidā relatu pbet materiā.

¶ De iis, q humili loco nati, clari euaſerūt. Ca. IIII.

IN cūabula Tulli Hoſtilii agreſte tuguriū cepit. eiuſdē adoleſcētia i pecore paſcēdo fuit occupata. Validior ætas ipiū Romanū rexit: & duplicauit. Senectus excellētiſſimis ornamētis decorata, i excellētiſſimo maieſtatis faſtigio fulſit. ueꝝ Tullius & ſi magni, & admirabilis icremēti, domeſticū tm̄ exēplū eſt.

¶ De Tarquinio Priſco.

TArquiniū āt Priſcū ad Romanū iperiū occupādū fortūa in urbe noſtrā aduexit: alienū, qd exactū: alienorē, qd ortū Coritho: faſtidiendum, quod mercatore genitum: erubeſcendum, quod ēt exule Demarato natū patre. Cæteꝝ tam proſperum conditionis ſuæ euentum, induſtrium, pro inuidioſo: glorioſum, pro inuiſo reddidit.

OLIV. ¶ DILatauit. Pro ro. gauit: nā ſabinos bello ſuperauit: & eis collatiā ademit: & qcqd agri circa collatiā erat: oēmq; latinū nomē domuit. & multas latioꝝ ciuitates Po. Ro. impio ſubegit: videlicet apiolas corniculū: ficulneā. cameriā. cruſtomeriū. ¶ Cultū deoꝝ nouis ſacerdotiis. Quia augurū collegiū ſummo in honore haberi voluit: adeo vt nihil priuatim vel publice ageret: niſi prius captatis auſpiciis: qd inde factū eſt: qa cū vellet curiis a Romulo iſtitutis nouas edere curias: Nauius augur: id niſi diis prius p auguria conſultis: fieri poſſe negabat. Rex vero eius arti fidē eleuās: cōſule inqt aues fieri ne poſſit: qd aio cōcipio: qd cū ille captatis auguriis fieri poſſe rn̄diſſet: cape inqt hāc cotē: eāq; nouacula diſcinde. At ille incōtāter accepit: ac ſecuit: tūc rex cœpit & arti fidē: & augurib⁹ honorē maximū adhibere. ¶ Numeꝝ ſe. Quia cētū pr̄es adiecit ordini ſenatorio: q minoꝝ gētiū appellati. ¶ Eqſtrē ordinē. Quia cēturias iſtitutas a Romulo auxit: vt i trib⁹ cēturiis mille & tric. eqtes eſſent.

dilatauit enim fines Ro. Po. cultum deorū nouis ſacerdotiis auxit. numeꝝ Senatus amplificauit, equeſtrē ordinē uberiorē reliquit. quoq; laudum eius conſumatio eſt, pclaris uirtutib⁹ effecit: ne hæc ciuitas pœnitētiā ageret: qd regē de finitimis potius mutuata cēt: quā d ſuis elegiſſet.

¶ De Tullo ſeruio rege.

IN Tullo uero Seruio fortūa pcipue uires ſuas oſtēdit. Vernā huic urbi natū, regē dādo: cui qdē diutiſſime imperiū obtinere: q̄ter luſtrū condere: ter triūphare cōtigit. ad ſummā autē unde pceſſeri: aut quo puenerit: ſtatuæ ipſius titulus abunde teſtatur: ſeruili cognomine, & regia appellatiōe perplexus.

IN Tullio vero ſeruio. Tota hiſtoria repetenda q̄ in primo lib. dicta eſt in ca. de pdigiis fuit autē ſcd̄m fabulas vt diximus: Vulcāi filius & Ocreciæ. ¶ Vernā. Seruū ex ancilla natū Pli. de viris illuſtribus. Seruius tullius inqt: publii corniculāi & Ocreciæ captiuæ filius cū in domo Targni priſci educaret flāmæ ſpecies caput eius cōplexa eſt. ¶ Titulus ipſius ſtatuæ. Quia ita inſcriptus eſt. Serui Tulli regis. Ro. ſtatua. ¶ Seruilii cognomine. Quia dicit ſeruii qd a ſeruo nomē habuit q̄uis Li. dicat patrē huius ſuiū appellatū eſſe principē in corniculo ciuitate: & pbat hunc nō ſuū fuiſſe: nec ſerua natū.

¶ De Varrone.

MIro quoq; gradu Varro ad cōſulatū ex macellaria pr̄is taberna cōſcendit. & qdē fortuna paꝝ duxit: ſordidiſſime mercis capturis iquinari ſolito. XII. faſces largiri, niſi etiā. L. Aemiliū Paulū dediſſet collegā, . atq; ita ſe in eius ſinū ifudit: ut cū apud Cānas culpa ſua uires Po. Ro. exhauſiſſet: paulū quoq;, q̄ pliū cōmittere noluerat: occidere pateretur: illū i urbē incolumen reduceret. Q uin etiam ſenatum gratias ei agentem, quod redire uoluiſſet: ante portas eduxit: excuditq;, ut grauiſſimæ cladis authori Dictatura deferretur.

MIro quoq; gradu Var. Quā humili loco hic ſit natus. oſtēdimus in cap. de neglecta religione. cū igit fauore plebis patribus neq̄q̄ reſiſtētib⁹ cōſul creatus eſſet: cū. L. Paulo grauiſſima clades illa tāto pere celebrata a ſcriptoribus apud cānas apuliæ vicū fuit Romanis illata: cui⁹ cā & auctor fuit hic Terēti⁹: Varro.

¶ Macellaria. Nō laniena: ſed vbi obſonia vendebant a Macello quodā: qui cū patriā pdere voluiſſet: damnatus eſt: & capite punitus: ædes eius ſolo adequatæ: in area vbi ædes fuerant vendi cœperunt obſonia. ¶ Capturis. Quæſtibus hæc captura dicitur. ¶ Excudit: expreſſit: tranſlatio a fabris: qui ferrum cudentes in cuiuſpiam inſtrumenti forma efficiunt.

ASCE. ¶ ENIM pro quia: ipſe dilatauit fines Po. Ro. & iunxit cultum deoꝝ nouis ſacerdotiis: & amplificauit numerum ſenatus: & reliquit ordinē equeſtrem vberiorē. i. abundantiorē: & auctiorem: quoq; i. & qd conſumatio. i. perfectio laudum eius eſt: effecit præclaris virtutibus: ne hæc. i. noſtra ciuitas ageret penitentiam: q mutuata eſſet. i. mutuo accepiſſet potius regem de finitimis. ſ. populis: vtpote hetruſcis: q̄ elegiſſet de ſuis. ¶ In Tullio vero &c. Ordo eſt. Vero pro ſed: fortuna oſtendit pcipue vires ſuas in Tul. Seruio rege Ro. dando ſup. eū natum vernā. i. ſeruū ex ancilla: Liui. tamen vult dūtaxat ex captiua natum regem huic. i. noſtræ vrbi Cui. ſ. Ser. contigit. i. licet difficile ſit datum eſt: obtinere imperium diutiſſime: & condere quater luſtrum. i. luſtrationē ciuium. i. inquiſitionem quot eſſent: & quantū poſſiderent: qd quinto quoq; anno fiebat. vnde luſtrū pro quinquēnio deinde vſurpatum: & triūphare ter vt Liui. late lib. i. docet. Aūt pro ſed ad ſummā. i. vt ſummatim eius fortunam dicā: titulus ſtatuæ ipſius teſtatur abunde vnde pceſſerit: qa ex ſeruitute: aut quo peruenerit qa ad regnū Romanū: pplexus ſ. vtrūq; coguomine ſeruili: & appellatione regia. Inſcriptū. n. erat. Statua Seruii Tullii Romanoꝝ regis: aut Seruius Tullius Romanoꝝ rex in voce aūt ſeruii: aut Seruius vult author denotandū: q prius fuerat Seruus: cū Liuius a patre id accepiſſe velit. ¶ Miro quoq;. Ordo eſt. Varro. ſ. Terentius conſcendit quoq; miro gradu. i. proceſſu: ex taberna macellaria patris. i. vbi pater obſonia in macello venditabat: ad cōſulatum. ſ. Romanū: qui ſummus tunc erat ſaltē ordinarius magiſtratus: Et qdem i. & certe (ſic autē melius q̄ equidem legitur: nam equidem eſt: quaſi ego quidem: vnde Cicero & Ver. primæ tantū perſonæ iungunt) fortuna duxit parū. i. exiſtimauit parū eſſe. xi. faſces largiri ſolitos inquinari capturis. i. callido quæſtu: ſordidiſſimæ mercis: niſi dediſſet etiā ſup. ei: Lucium Aemilium paulum: virum videlicet nobiliſſimū: collegam. i. conſulem: atq; fortuna infudit ſe in ſinum eius. ſ. Terentii Varronis: ita vt quum ipſe exhauſiſſet ſua culpa. i. temeritate vires populi Ro. apud Cannas vicū Apuliæ: vbi cum Hānibale male pugnauit pateretur quoq; paulum. ſ. Aemylium: qui nolebat prælium cōmittere: quia videbat non eſſe expediens: occidere. i. occumbere: & ſup. reducere illum. ſ. Varronem caput omnis cladis: incolumen i. ſaluum: in vrbem. ſ. Romam. Quinetiam eduxit. ſ. fortuna ſenatum agentem ante portas. ſ. vrbis gratias: q redire voluiſſet: & fortuna extudit: aut excudit. i. fabre effecit: vt dictatura. i. maximus ille: a quo nulla erat prouocatio magiſtratus: deferretur. i. mandaretur: authori cladis grauiſſime. ſ. cannenſis: hoc eſt eidem Varroni.

OLIV. NOn paruus cõſulatus rubor. M. perpẽnæ. Hic græcus fuit: & in vrbẽ pegrinus venerat: deinde cũ ſe gratioſiorẽ patribus feciſſet: & magnas opes cõparaſſet: eo ꝓceſſit res: vt cũ comitia haberent᷑ auſus fuit petere cõſulatũ: quẽ etiã obtinuit. multa hic rei militaris documenta dedit: adeo vt prius pœne cõſul q̃ ciuis miſſus gratia Ariſtonicũ fuit vt ſupradiximus: nã Ariſtõicus rex Eumenii filius Aſiã Attali regis toto Po. Ro. legatã occupauerat: aduerſus quẽ. P. Liciniꝰ Craſſus: & idẽ pontifex maximus: qđ nunq̃ antea factũ fuerat: cũ exercitu miſſus: q rẽ infeliciter geſſit: & p inſidias interceptus occubuit: poſtea vero. M. perpena exercitum aduerſus hunc Ariſtonicũ duxit: & eũ ſuperatũ in deditionẽ accepit: ac de illo triũphauit: deinde cũ Sertorius hoſtis patriæ ĩdicatus

ℂ De. M. Perpẽna.

NOn paruus cõſulatus rubor Marcus Perpẽna: ut pote qui COS. ante: q̃ ciuis: ſed in bello gerendo utilior aliquanto reip. Varrone imperatore. regẽ eni Ariſtonicũ cepit: Craſſianæq; ſtragis punitor extitit. Cũ iterim cuius uita triũphauit: mors Papia lege dãnata ẽ. Năq; patrẽ illius, nihil ad ſe ptinẽtia ciuis Romani iura cõplexũ, Sabelli iudicio petitũ, redire ĩ priſtinas ſedes coegerunt. Ita marci ppennæ nomẽ adũbratũ: falſus Cõſulatꝰ, caliginis ſimile ĩpiũ: caducus triũphus: aliena ĩ urbe improbe pegrinatus eſt.

ℂ De. M. Porcio Catone.

MArci uero Porcii catõis incremẽta publicis notis expetenda fuerunt: q nomen ſuũ Tuſculi ignobile, Rõæ nobiliſſimũ reddidit. Ornata ſunt. n. ab eo literaꝝ latinaꝝ monimenta, adiuta diſciplina militaris, aucta maieſtas ſenatus, prorogata familia, in qua maximũ decus poſterior eſt ortus Cato.

fuit: hic ſocius eius fuit. Põpeius: & Metellus conſules aduerſus ſertoriũ Hiſpaniã cũ exercitibus miſſi ſunt: vbi cũ Sertorius oĩbus fere ꝑliis victor euaſiſſet: ad vltimũ proditione ſuoꝝ occidit᷑: cuius ꝓditionis princeps fuit. M. perpẽna: q deinde ſucceſſit ei: & cũ Põpeius intelligeret: ſe rẽ hẽre cũ vno duce: & lõge inferiore Sertorio: rex cohortes obiecit ei: q̃ tanq̃ papulatũ irẽt: p agros euagarent᷑: & ſpẽ bñ gerendæ rei Perpẽnæ facerent. qđ ẽt ita euenit: nã vbi cohortes Romanas pallãtes p agros aĩaduertit: eas toto cũ exercitu inuaſit q̃ fugã ſimulãtes. Perpẽnã cũ exercitu ſuo ad ĩſidias ptraxerunt: vbi cũ milites viuũ Perpẽnã ad

Lex papia. Põpeiũ deduxiſſent: eũ lege Papia ĩterfici iuſſit: vtpote: q hoſtis pſiæ iudicatꝰ eẽt. ℂ Năq; potẽtiæ eius. bñ dico. M. ppẽnã lege Papia p Põpeiũ ĩterfici iuſſum: cũ patrẽ illius iudicio ſcabelli tribuni plæbis dãnatũ ſe ciuẽ Romanũ: & ciuis Romani iura vſurpãtẽ: in pſtinas ſedes redire coegerũt. ℂ In pſtinas ſedes. ĩ græcia. ℂ Nomẽ adumbratũ: trãſlatio a pictoribꝰ: q prĩo qdẽ formã imaginis adumbrãt: deinde coloribꝰ illã diſtinguũt: & ſic in imaginẽ redigũt: adumbrare ꝓprie eſt alicuiꝰ rei formã inducere. ergo nomẽ adumbratũ. qa ꝑncipia qdẽ. M. ppẽnæ ſummæ claritati: & gloriæ formã ĩduxerũt: ſed exitꝰ formã illã adumbrãtã in verã ſplẽdoris imaginẽ exprimere nõ potuerũt. ℂ Falſus cõſul. qa cũ ciuis non eſſet cõſul eſſe nõ debuit. ℂ Caliginis. ſimile imperiũ caducus triũphus. i. caducũ: & obſcurum: quẽadmodum eſt caligo: quã cum ſol vehementior impulerit: eam contin[u]o diſſipat.

Catoho mo nouus. MArci vero Portii Catonis Pli. de vi. illu. M. Portius Cato genere Tuſculanꝰ a Vale. Flacco romã ſollicitatus tribunus militum in ſicilia: q̃ſtor ſub Scipione fortiſſimus: & ꝑtor iuſtiſſimus fuit: in ꝑtura ſardinia ſubegit: vbi ab Ennio græcis litteris inſtructus conſul celtiberos domuit: & ne rebellare poſſent: litteras ad ſingulas ciuitates miſit: vt muros diruerent: cum vnaq̃q; ſibi ſoli impari putaret: fecerunt. Siriaco bello tribunus militum ſub. M. Attilio Galabrione occupatus: thermophilarũ iugis ꝑſidiũ hoſtiũ depulit. Cẽſor. L. Flaminiũ cõſularẽ ſenatu mouit: q ille in gallia ad cuiuſdã ſcorti ſpectaculũ eiectũ e carcere ĩ cõuiuio iugulari iuſſiſſet. Baſilicã ſuo noĩe primꝰ fecit: matronis ornamẽta erepta inopia lege repetẽtibus reſtituit. accuſator aſſiduus maloꝝ: Galbã octogenarius accuſauit: ipſe quadragies quater accuſatus glorioſe abſolutus: Carthaginẽ delendã cẽſuit: imago huius funeris gr̃a ꝓduci ſolet. Plutarchus dicit hũc genere tuſculanũ fuiſſe: & priuſq̃ ad militiã: atq; tẽp. ſe cõferret in agro paterno circa Sabinos vixiſſe. cuius cum maiores prorſus ignobiles eſſe viderent᷑: ipſe Cato. M. patrẽ: vt viꝝ bonũ: fortẽ: ac in re militari verſatũ efferret laudibus: Catonẽ etiã ꝓauũ ſæpenumero ꝑmioꝝ honore ab ĩperatoribꝰ laudatũ: & qnq; bellãtiũ equoꝝ: quos inter dimicãdũ amiſerat: ꝑciũ fortitudinis ſuæ teſtimoniũ a populo ſibi reſtitutũ refert: cũ ex more Romani eos: q generis gloria carẽtes: a ſe ipſis initiũ capent noĩs ſui: nouos hoĩes quẽadmodũ & ipſum Catonẽ appellarẽt: ipſe ad gloriã ſibi magiſtratus ſe nouũ eſſe: rebꝰ vero geſtis: ac virtute maioꝝ vetuſtiſſimũ ꝑdicabat: principio aũt tertio noĩe nõ Cato: ſed Priſcus vocabat᷑: cõſequẽti tpe Cato ei virtutis cognomentũ extitit: nã Romã eo: in quo multaꝝ reꝝ vſus ac experiẽtia ſit Catonẽ noĩant. Hæc Plutarchus in vita Catonis. ℂ Incremẽta: principia ita qdem. M. Perpẽnæ egregia fuere primordia. exitus minus ꝓbabiles: habuerunt ſed. M. Portii Catonis vitæ totius tenor idẽ extitit. ℂ Tuſculi: municipii Ro. ℂ Monumẽta. hiſtoriæ: nã librũ de originibꝰ edidit. videlicet de quacũq; familia Romana: vñ originẽ habuerit: & qd a quaq; gẽte acceperit Roma: idẽ ſummꝰ orator fuit. Hora. in poetria. Eũ lingua Catonis: & Enni ꝑmonẽ patriũ ditauerit. Ci. li. de oratore. iii. Quid inqt. M. Catoni ꝑter hãc politiſſimã doctrinã trãſmarinã: atq; aduẽticiã defuit: nam qa ius ciuile nõ didicerat: cauſas nõ dicebat: aut qa poterat dicere: ius negligebat: aut vtroq; genere: & laborauit: & ꝑſtitit: nõ ꝓpter hãc ex priuatoꝝ negociis collectã gratiã tardior in rep. capeſcẽda: nemo apud populũ fuit fortior. nemo melior ſenator. & idẽ optimus imperator: deniq; nihil: in hac ciuitate tpibꝰ illis ſciri: diſciue potuit: qđ ille nõ tũ ẽt inueſtigauerit: & ſciuerit: tũ ẽt conſcripſerit: &c. ℂ Adiuta militaris diſciplina. qa bello oẽm ferme Hiſpaniã impio Po. Ro. ſubegit dictu: & auſpiciis ſuis. ℂ Aucta maieſtas: qa in ordinẽ ſenatoriũ electꝰ. ℂ Prorogata ꝓpagata. ℂ Poſterior ortus. qui Vticenſis dictus eſt.

ASCE. ℂ NON paruus rubor: &c. Duplex eſt lectio: & ita duplex ordo: nã alii textus habent Marci Perpẽnæ: alii Marcus Perpẽna: ꝑm priores ordo erit. Rubor cõſulatus Marci Perpẽnæ nõ paruus ſup. eſt: aut fortunæ: aut ciuitati Romanæ: ꝑm poſteriores ſic. M. Perpẽna ſup. eſt nõ paruus: imo magnus rubor cõſulatus vtpote qui conſul ſup. fuit anteq̃ ciuis qa græcus erat & ita cõſulatui rubor iniectus eſt: q cũ ſit ſummus ciuiũ honor: nõ ciui delatus ſit: ſed ſup. Marcus Perpẽna: vtilior aliqñ reipub. in bello gerendo: Varrone. ſ. Terẽtio dicto. Enim pro qa ipſe cœpit Ariſtonicũ regẽ. ſ. Aſiæ: & extitit punitor ſtragis craſſianæ. i. craſſi: q a thracibus interceptus: a milite virga in oculum pcuſſo: a quo ad Ariſtonicũ trahebatur: occiſus eſt. ℂ Cũ interim mors eius. ſ. Perpẽnæ: cuius vita triũphauit. i. qui in vita triũphos duxit: dãnata eſt lege papia: qa hoſtis patriæ iudicatus eſt cũ Sertorio: cuius in Hiſpania ſocius: & cauſa mortis fuerat: tandẽq; captus: & ad Põpeium perductus: lege papia: vltimum

ſupplitiũ tulit. Năq; (. q. d. certũ eſt mortẽ eius dãnatã: qa ẽt poſt mortẽ eius) Romani ſup. coegerunt patrẽ illius. ſ. perpẽnæ cõplexũ. i. vſurpantẽ iura ciuis Romani nihil ptinẽtia ad ſe cũ eẽt pegrinus: vtpote græcꝰ petitũ iudicio Sabelli. ſ. tribuni plæbis: redire in priſtinas ſedes. ſ. in græciã. Ita. i. & ſic nomẽ Marci ppẽnæ adumbratũ. i. obſcuratũ: & cõſulatus falſus. i. nõ uere aditus: cũ eius capax nõ fuerit: & ĩperiũ ſimile caliginis. i. tenebraꝝ: & triũphus caducus. i. cuius gloria nõ diu durauit: peregrinatus. i. more peregrini cõuerſatus eſt: ĩprobe in vrbe aliena: qa peregrini officiũ eſt nõ eſſe curioſum de rebus ciuitatis: in qua pegrinat᷑: is aũt ſummos eiꝰ honores vſurpauit. ℂ Marci &c. Affert laudabile incremẽtũ Marc. Po. Catonis dicẽs. Vero p ſed. q. d. ecõtrario incremẽta. ſ. honoris & gloriæ. M. Porcii Catonis: fuerũt expetẽda publicis votis: q reddidit nomẽ ſuũ eras ſup. ignobile tuſculi: in illo oppidulo. nobiliſſimũ Rome. Enim pro qa monumẽta literaꝝ latinaꝝ ſunt ornata. i. exculta ab eo: diſciplina militaris adiuta ſup. eſt ab eo: maieſtas ſenatus eſt aucta ab eo: & familia. ſ. porcia ꝓrogata. i. propagata: & extenſa eſt ab eo: in qua ortus eſt Cato poſterior: maximũ decus. ſ. Romæ: qđ miror adieciſſe cum cõtra Cæſarem ſenſerit. ℂ IMMO Catonis origines Italiæ ciuitatum continebant origines: vnde nomen. & ſi non ſatis plenum titulum propoſiti ſui videtur amplexus: vt placet Verrio: quomodo prægrauent ea quæ ſunt rerum geſtarum Po. Ro. THE.

ℂ Externa, De Socrate.

SEd ut Rõanis externa iũgamus: Socrates non ſolũ hoĩum conſenſu, uerũ etiã Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus: Phanaretæ obſtetrice, & Sophroniſco patre marmorario genitus, ad clariſſimũ lumẽ gloriæ exceſſit. neq; ĩmerita. Nã cũ eruditiſſimoꝝ uiroꝝ ĩgenia in diſputatiõe cæca uagarẽt᷑, mẽſuraſq; Solis, & Lũæ, & cæteroꝝ ſyderꝝ loq̃cibꝰ magis, q̃ certis argumẽtis explicare conarent᷑: totius etiam mundi ambitum cõplecti auderent: primus ab his indoctis erroribus abductum animum ſuũ in intima cõditionis humanæ, & in receſſum pectoris repoſitos affectus ſcrutari coegit. ſi uirtꝰ p ſeipſã æſtimet᷑: uitæ magiſter optimus.

ℂ De Euripide, & Demoſthenæ.

QVam matrẽ Euripides: aut quẽ patrẽ demoſthenes habuerit: ipſoꝝ quoq; ſeculo ignotũ fuit: alterius ãt matrẽ olera: alterius patrẽ cultellos uẽditaſſe: oĩum pñ doctoꝝ liter᷑ loquũt᷑: ſed qd aut illiꝰ tragica, aut huiꝰ oratoria ui clarius?

OLIV. Socrat s genus. SOcrates nõ ſolũ: hic fuit Atheniẽſis philoſophꝰ clariſſimus: ex pago: alopocẽſi. filius Sophroniſci marmorarii: & phanaretæ obſtetricis. Fuitq; vt qdã ferũt anaxagoræ primũ auditor: deinde Archelai. cui ſucceſſit in ſcola: hic aĩaduertens ſpeculationis naturalis nullũ fructũ eſſe: q̃tũ ad cõmoda vitæ ſpectaret: primus ethicẽ. hoc eſt moralẽ philoſophiã iuenit: relicta naturali. nã teſte Cic. in ꝓlogo. v. lib. Tuſc. q̃ſti. primus de cælo philoſophiã euocauit: & in vrbibus collocauit: in domoſq; ĩtroduxit: & coegit. de moribꝰ & vita rebuſq; bonis: & malis quærere. q̃obrẽ vt ſcribit Soli. non ſolũ cõſenſu hoĩum verũ ẽt appollinis oraculo fuit ſapiẽtiſſimus iudicatus. nã ĩgreſſum forte appollinis tẽplũ phithia. i. phebas appollinica ita illũ excepiſſe fert᷑ Salue ſapiẽtiſſime oĩum: fuitq; orator prõptus: acer. primus teſte Fauorino cũ Aeſchine diſcipulo oratoriæ artis cãpos aperuit fuitq; illi cura ẽt corporeæ exercitationis atq; erat ꝑclari habitꝰ; at dixit Laertius. vñ ſuadebat diſcipulis ſuis: vt ſe crebro tuerent᷑ in ſpeculo: vt qbꝰ eẽt corporis dignitas a natura donata: eã itegrã nullis vitiis corruptã cõſeruarẽt: qbꝰ vero negata fuiſſet: virtute cõpararẽt vt aĩo ſi nõ corpore hominibꝰ placerẽt militauitq; q̃nq; & Xenophõtẽ ab equo deiectũ in ꝑlio facto viriliter ſuſcipiẽs: ſaluũ reddidit: fugiẽtibꝰ atheniẽſibꝰ vniuerſis in bello nauali vicit: victoriãq; Alcibiadi cõceſſit: quẽ ipſe teſte Ariſtippo ſuis manibꝰ armauerat. de quo alia dicemꝰ in cap. de ſapienter dictis. ℂ Cũ eru. cũ cæteri phi in cognitione naturali tpſ tererẽt primus ipſe: relicta naturali: moralẽ phiam: in qua hoĩes rõnẽ bñ: recteq; vidẽdi ſpecularent᷑ inuenit. ℂ Mẽſuraſq; ſolis. i. magnitudinẽ Solis Lunæ: & cæterorum ſyderum.

ℂ Solis: quẽ alii duplo. alii triplo terra maiorem dicunt Lunam æque magnã: ac terram dicunt: magis loquacibus qbuſdã coniecturis ducebantur q̃ certis rationibus: vt de his rebus diſputarent. ℂ Intima. ſ. parte videlicet animo. ℂ Repoſitos affectus. iraſcibilem: concupiſcibilem: rationalem: ex quibus quaſi fontibus omnes animi perturbationes deriuantur.

QVam matrem Euripides: Conſtat hunc in familiaritatem Socratis maximã. & iura veniſſe: adeo vt ſint: q dicãt ſocratem fuiſſe: q ſcripſit tragœdiã Euripidis. Syropus ẽt dicit Euripidis linguã Socratẽ iuuiſſe: & Ariſtophanes dicit Socratẽ fuiſſe Euripidem: hæc hiſtoria notabit᷑ in ca. de fiducia. ℂ Demoſtenis patrem. Plutarchus Demoſtenẽ nominatum fuiſſe dicit: illumq; teſte Theopompo hiſtorico: viꝝ ꝓbum: & honeſtum macheropium cognominatum: ab officia Demoſtenis genus. gladiorum: quã athenis egregiã: multiſq; artificibus ſeruis inſtructã hẽbat: qđ & Iuuenalis affirmat in ſatyra oĩbus in terris cum dicat. Quẽ pr̃ ardentis maſſæ fuligine lippus. A carbone: & forcipibus: gladioq; parãte incude: & luteo vulcano ad rethora miſit. Matrẽ vero eius Aeſchines tradit ex barbara muliere: & athenienſi quodã exule natã: id veꝝ ſit nec ne: incertum eſt. nã ad falſam calũniã id obiectum Demoſteni ab emulo putant᷑. fuit ãt Demoſtenes orator oĩum maxius: vt ſub oratoris noĩe: apud græcos demoſtenes intelligat᷑: ſicut apud uos. Cice. & cõſtat qdẽ paruũ admodum orphanũ fuiſſe: q cũ ſe a tutoribus ſuis deceptum fuiſſe cognoſceret: ſtatuit oĩno artẽ oratoriã aſſeq pleniſſime: vt ab his ius ſuũ aliqñ repoſceret: ſed oĩa a natura ſuo propoſito hẽbat aduerſa: quæ tñ ſtudio & induſtria ſuperauit: vt in capi. de induſtria dicemus. ℂ Quã matrem. Theopompus teſte Gellio dicit Euripidis matrẽ olera vendentẽ cottidianum ſibi victum miſerabiliter queritaſſe.

ASCE. ℂ SED vt iungamꝰ romanis ſup. exẽplis: externa: ſocrates iudicatus ſapiẽtiſſimus: non ſolum cõſenſu hoĩum: veꝝ ẽt apollinis: genitus phanaretæ matre obſtetrice. i. q̃ pturientibus operã locabat: & ſophrõiſco patre marmorario. i. qui marmora polibat: aut ſculpebat: exceſſit. i. euaſit: clariſſimum lumẽ gloriæ. Neq; ĩmerito. i. & nõ ſine merito ſuo eo puenit nã cũ ĩgenia viroꝝ eruditiſſimoꝝ: vagarent᷑. i. in certa agitarent᷑: ĩ diſputatiõe cæca. i. reꝝ: quaꝝ verã cognitionẽ hẽre ñ poterãt: & cõarent᷑ explicare argumẽtis magis loquacibꝰ q̃ certis: mẽſuras ſolis: lunæ: & ceteroꝝ ſydeꝝ: & auderẽt cõplecti ambitũ. i. circuitũ ẽt totius mũdi: ipſe prius coegit aĩum ſuũ ab his indoctis. i. ĩdoctoꝝ: aut ĩductis. ſ. ab aliis erroribus: ĩ ĩtima. i. intimã ptem cõditiõis humãæ. i. ad ſcrutãda ꝑcordia: quoꝝ laus: aut vitupatio naſcitur ex ꝑcordiis eorum: & pro. i. in affectus. i. potentias aĩæ repoſitas. i. locatas: in receſſu. i. ſecreto pectoris: ens ſup. aut exiſtens: optimus magiſter vitæ: ſi virtus æſtimet᷑ p ſeipſam i. ſine reſpectu ad cõmoda publica: aut priuata: qa phando: & contẽplando optime viuit᷑: ſed vtilius reip. fortiter agendo.

❡Quã matrẽ. Citat alia duo exẽpla eoꝝ: q ex ignotis parentibꝰ ad ſummã nobilitatẽ emerſerunt dicens. Quã .i. quo noie
matrẽ Euripides poeta in tragœdia clariſſimus: habuerit: aut quẽ .i. quo noie patrẽ Demoſthenes orator apud græcos ſum
mus habuerit: ignotum fuit: quoq; .i. ẽt ſæculo .i. æuo ipſoꝝ. Autẽ pro ſed litteræ: pœſie oium doctoꝝ loquuntur .i. atteſtant:
matrem alterius .ſ. Euripidis: venditaſſẽ olera: & patrem alterius .ſ. Demoſthenis vẽditaſſe cultellos. Sed quid clarius ſup eſt:
aut tragica vi illius .ſ. Euripidis: aut oratoria vi huius: ſcilicet Demoſthenis? q. d. nihil.

OLIV. SEquit̃ duplicis ꝑmiſſi pars. Sequit̃ inqt pars ꝑ-
miſſa in qua de his: qa maioribꝰ ſuis degenera
uerunt: tractãdũ ẽ. ❡Adoperet .ſ. a poſteris patẽ
factis. ❡Degenerarũt: alieni facti ſunt. ❡Portẽta: quaſi
portenta: q. n. contra naturã ſunt portẽta dñr. ❡Nobilia.
qa a nobiliſſimus parentibꝰ nati ſunt. ❡Paruulo admo
dũ regis antiochi. Scimus quõ L. Scipio frater ſuperioris
Aphricani cõſul ſortitꝰ ſit ꝓuinciã Aſiã: vt bellũ aduerſus
Antiochũ gereret. q̃ ſenatꝰ eo libentius cõceſſit: quo frater
Aphricanus vltro pollicitus eſt ſe in Aſiã iturũ illi legatũ.
L. ergo ſcipiõe: & Aphricão fratribꝰ exercitũ traiicientibꝰ
in Aſiã: nuncii venerũt debellatũ vtrinq; eẽ. a terra: qppe
ab Attilio Reg. mari ãt ab æmilio. Primo igit̃ aduẽtu eo
rũ legatos pacẽ petẽtes antiochus ad eos mittit peculiar̃
donũ aphricano ferentes filiũ eius: quẽ rex ꝑuo nauigio
traiicientẽ cæpat hunc ãt regiis munceribꝰ donatũ ad pa
trẽ remiſit. pax regi data pte ꝓuinciæ adẽpta vſq; ad mõ
tem Taurum. ❡Altero patre. q aphricanus cognomina-
tus ab oppſſa aphrica. ❡Altero: patruo q aſiaticus dictꝰ
eſt recuperata Aſia. ❡Precarium: qd ꝑcibus obtinet̃: & ẽ
verbũ iuris. ❡Deoꝝ: hoiumq;: qa curru triumphans ve-
ctus eſt in capitoliũ: vbi dii: & homines illũ intuebantur.
Cicereiꝰ ſcriba. RIDdem ꝑturæ petitor: hic & Cicereius: qui ſcriba
ꝑris eius fuerat: cõpetitores erant: ꝑturæ: q cũ in
campum martiũ veniſſet in honore ſcriba Cice
reius Scipionis ꝑlatus eſt: ſed hic motus reuerentia qua-
dam patris eius: cuius ſcriba fuerat: conceſſit illi ꝑturam
quã tñ cognati eius adminiſtrare non ſunt paſſi. Dixĩmꝰ
Regulum aduerſus regiam claſſem antiochi feliciter pu
gnaſſe ad Mionenſum: rhodiis iuuantibus. Aphricani fi-
lius captus ab antiocho patri remiſſus ẽ. ❡Maculis: ſor
dibus vitiorum inquinatã: ſic per cõceſſionem quaſi tur
piter. ❡Sellam curulem poneret: vt ius diceret.
ASCE. ❡Sequit̃ &c. Ordo ẽ pars .ſ. altera ꝑmiſſi .ſ. in paraſceue
ante ſuperiorẽ titulũ: duplicis .i. duo membra cõplecten
tis: quoꝝ alteꝝ iã abſolutum eſt: ſequit̃ reddẽda .i. q red-
di debet imaginibus illuſtriũ viroꝝ: adoptis .i. offuſcatis
per degenerẽ prolẽ. qñ qdẽ .i. qñ qdẽ referendi ſup. ſunt ii:
qui degenerauerunt .i. per ignobilitatem aĩ defecerũt ab
ſplendore eaꝝ .ſ. imaginum illuſtrium viroꝝ: appoſitorie

❡De iis, q a parẽtibus claris degenerauerũt. Ca. V.
SEquitur duplicis ꝑmiſſi pars adopertis illu
ſtriũ uirorũ imaginibus redenda quoniã
qdẽ ſunt referẽdi, qui ab earũ ſplendore de
generauerunt: teterrimis ignauiæ, ac nequitiæ ſordi
bus, imbuta nobilia portenta.

❡De Scipione ignobili filio Africani.

QVid enim mõſtro ſimilius, quã ſuperioris
Africani filius Scipio? Qui in tãta dome
ſtica glia ortꝰ, a puulo admodũ regis Antio
chi ꝑſidio capi ſuſtinuit: cũ ei uoluntaria morte ob
ſumi ſatius fuerit: q̃ inter duo fulgentiſſima cogno-
mina patris: & patrui: & altero oppreſſa Africa iam
parto: altero iã maiore ex parte recupata Aſia, ſur-
gere icipiẽte: manus uinciẽdas hoſti tradere, eiuſq;
beneficio precariũ ſpiritũ obtinere: de quo mox. L.
Scipio ſpecioſiſſimũ. Deoꝝ, Hominũq; oculis ſubie
cturus erat triũphũ. ❡Idẽ ꝑturæ petitor cãdidã to
gã adeo turpitudinis maculis obſolefactã in cãpum
detulit: ut niſi gratia Cicerei, qui patris eius ſcriba
fuerat: adiutus eẽt: honorẽ a Po. impaturus nõ uide
ret̃, quãq̃ qd iterfuit utꝝ repulſam, an ſic adeptã ꝑ-
turã domũ referret? quã cũ propinqui ab eo pollui
animaduerterent: id egerũt: ne aut ſellã ponere aut
ius dicere auderet. Inſuperq; e manus eius annulũ,
in quo caput Africani ſcalptũ erat: detraxerunt. Dii
boni quas tenebras e quo fulmine naſci paſſi eſtis.

portenta .i. monſtra nobilia .i. q ſic degenerantes ſunt nobilia portenta. imbuta .i. infecta: teterrimis ſordibus ignauiæ: ac ne
quitiæ. ❡Quid .n. &c. affert primũ exemplum Scipionis filii Scipionis aphricani maioris dicens. Enim pro qa: qd ſup. fuit:
ſimilius mõſtro: q̃ Scipio filius ſcipionis aphr. ſupioris .i. anterioris: aut maioris. q. d. nihil vtpote: q ortus in tanta gloria do
meſtica .ſ. patris ſui ſuſtinuit .i. paſſus eſt. capi: a ꝑſidio regis antiochi admodũ .i. valde puulo: quũ ſatius .i. eligibilius fuerit ei
abſumi morte voluntaria: videlicet inferendo ſibi manũ q̃ tradere manus vinciendas hoſti: & obtinere ſpũm precarium .i.
vitam quaſi præcibus redemptam beneficio eius .ſ. hoſtis: inter duo fulgentiſſima cognomina .ſ. patris & patrui .i. fratris pa-
tris: altero .ſ. cognomine patris pacto: ideſt acquiſito iam aphrica oppreſſa: & altero .ſ. patrui cognomine: q aſiaticus dictus
eſt. incipiente ſurgere: recuperata. Aſia ex maiore parte. de quo .i. hoſte. Lucius Scipio .ſ. patruus eius. ſubiecturus erat mox .i.
paulo poſt oculis deorum: & hoium ſpecioſiſſimum triumphum. ❡Idem &c. Ordo eſt. Idem .ſ. ſcipio ſuperioris aphricani
filius petitor ꝑturæ .i. cum tempore comitioꝝ candidatus in campum martiũ ad petẽdã ꝑturã deſcenderet: detulit in cam-
pum .ſ. martiũ: togã candidã: qua induebant̃: in ſignũ candoris aĩ: nulla ambitiõe: aut auaritia polluti: adeo obſolefactã .i. cõ
taminatã maculis turpitudinis .i. obſcœnitatis: vt niſi eẽt adiutus gratia cicerei (nam ſunt: q illi oblatã dicãt præturam) qui
fuerat ſcriba patris eius: nõ videret̃ impetraturus ſup. fuiſſe: honorẽ .ſ. præturæ a populo. Quãq̃ .i. tãetſi quid interfuit: vtrum
referret domũ repulſam: an præturam adeptã .i. acquiſitam ſic .i. præcario: & cum dedecore? q. d. nihil. Quã .ſ. præturam cum
propinqui .ſ. conſanguinitate: animaduerterent pollui ab eo: id egerunt .i. ita terruerunt eum: ne .i. vt nõ auderet: aut ponere
ſellam curulẽ .i. ſedẽ prætoriã: aut dicere ius .i. iudicare inter litigantes. Inſuper .i. & ſup hæc: detraxerunt e manu eius anulũ:
in quo erat ſculptũ caput Aphricani .ſ. maioris hoc aũt faciebant: ne eo quicq̃ temere ſignaret: nã in anulo ſigna ſua fere: vt
nunc multi habebant. Dii boni exclamatio modeſta: quas .i. quales tenebras .i. offuſcationes claritatis: nominis: & famæ
paſſi eſtis naſci e quo .i. quali fulmine .i. vehentiſſime lumine: vt ex Aphricano maiore? q. d. maximas e maximo.
THE. ❡QVAM matrem Euripides. Ea Cito dicta eſt. quam veteris comœdiæ poetæ velut olera vendere ſolitam notant hiſto
ria tamen Philochori tradit Euripidem materno: paternoq; ſtemmate clariſſimum.

AGe Qu. Fabii Ma. hic fuit: qui aduerſus allobroges: & Bituitũ auernoꝝ regẽ ſm quoſdã felici pugna dimicauit: nã OLIV.
xx. mill. hoſtiũ ea pugna cæſa dñr. & cũ Bituitus Romã veniſſet: vt ſenatui ſatisfaceret: hoc eſt vt ſe excuſaret: ꝙ a ſe
bellũ illud nõ eſſet ortũ: & ꝓpterea ſibi ignoſci: & pacẽ dari peteret. Albã miſſus traditus eſt in cuſtodiã: & cum ſm
pacẽ nõ videret̃: filiũ eius Cõgoneciatũ in iperio eſſe: ne motũ aliquẽ in ꝓuincia cõcitaret: ipſe quoq; Romam accitus eſt.
Vale. tñ lib. vlt. ca. vi. de pſidia dicit: hũc regẽ Bituitũ nõ a Babio victũ neq; ſpõte Romã veniſſe: ſed a. C. Domitio pſidia cap
tum & Romã miſſum fuiſſe. qd factũ ſenatus nec ꝓbare: nec reſcindere noluit: ſed regẽ Albã cuſtodiæ cauſa relegauit: qd

❡De filio. Q. Fabii degenere.

AGe. Q. Fabii Max. Allobrogici & ciuis, &
iperatoris clariſſimi filius. Q. Fabius Max.
quã pditã luxuria uitã egit? cuius ut cætera
flagitia obliterent̃: tamen abunde illo dedecore mo
res nudari poſſunt, quod ei. Q. Põpeius prætor ur
banus, paternis bonis interdixit: neq; in tanta ciui-
tate, qui illud decretum reprehenderet: iuuentus ẽ.
dolenter enim homines ferebant pecuniã, quæ Fa-
biæ gẽtis ſplẽdori ſeruir̃ debebat: flagitiis diſiici. Er
go quẽ nimia pr̃is ĩdulgẽtia hæredẽ reliqrat, publi
ca ſeueritas exhæredauit. ❡De filio clodii pulchri.

POſſedit fauorẽ plebis clodius Pulcher: ad
herenſq; Fuluianæ ſtolæ pugio, militare
decus muliebri imperio ſubiectum habuit.
quorũ filius Pulcher preterquam quod eneruẽ, &
frigidã iuuentã egit: pdito etiã amore uulgatiſſime
meretricis iſamis fuit: mortiſq; erubeſcendo genere
cõſumptus eſt. abdomine enim auide deuorato, fœ
dæ, ac ſordidæ intemperantiæ, ſpiritum reddidit.

❡De Hortenſio Corbione.

IAm. Q. quidem Hortenſii, qui i maximo
& ingenuorum ciuium, & ampliſſimorum

ſi ſic eſt. Fab. rẽ tñ cũ allobroges habuit. ❡Allobrogi. qui Allobroges.
allobroges vicit. ❡Perdita: corruptã: ſceleratã. ❡Paternis:
bonis iterdixit ab adminiſtratione bonoꝝ: pr̃noꝝ ꝓhi-
buit. nã oĩa bona paterna i luxũ: & libidines ꝓfundebat:
& eſt pulcherrimus dicẽdi modus: interdico tibi aqua: &
igni: qua cõſtructione oẽs idonei vtunt̃. Pli. Aqua & igni
iterdixi: ei: q in ſuas leges nõ iuraſſet. Cice. in orati. vbi tu
leras: vt mihi aqua: & igni iterduceret̃. & hac cõſtructiõe
referti ſunt authoꝝ lib. ❡Nimia pr̃is indulgentia: quia
tametſi filiũ prodigũ videret: tamen eum reliqt hæredẽ.
POſſedit fauorẽ plæbis Clodius. Tã & ſi Clodiꝰ
pulcher ſeditioſiſſimus fuerit. tñ plurimũ valuit
in rep. nã tri. ple. fuit: & in tribunatu ſuo Cicero
nẽ adiecit cũ ſe totũ plæbi inſinuaſſet: cõſtat aũt oẽs Clo
dio ſemp potentiæ pr̃icioꝝ aſſertores fuiſſe: ꝑter hũc vnũ:
de quo loqmur: q vt Cice. eiiceret ciuitate: non dubitauit
renũciare generi pr̃icio & ſe plebeiũ facere: nã lex erat q̃
patriciũ quẽq; tribunũ fieri vetabat. hic igr̃ cuidã plæbeio:
& minori natu ſe in adoptionẽ dedit: ſuadẽte hoc. C. Cæ
ſare cõſule: nã quodã loco deplorãte Cice. ſtatũ reip. iratũ
dicũt Cæſarẽ in cãm plæbis Clodiũ adduxiſſe: q cõtinuo
tri. pl. factus fauorẽ plæbis poſſidere cæpit. Vel poſſedit fa
uorẽ plæbis ideo: qa vt ait Suet. de gẽte Claudia qa notiſ
ſimũ eſt: claudios oẽs dignitatis atq; potentiæ patriciorũ
aſſertores vnicos fuiſſe: excepto dũtaxat P. Clodio: q ob
expellẽdũ vrbe Ciceronẽ: plæbeio homini atq; natu mi-
nori in adoptionẽ ſe dedit. ❡Fuluianæ ſto. p. metonymia.
ſtolã ꝓ ipſa muliere fuluia ponit. pugionẽ ꝓ hoie milita
ri: nã pugione milites vtunt̃: hic Fuluiã vxorẽ habuit. quã
deinde: mortuo Clodio. M. An. duxerat vxorẽ: ꝙ aũt pu-
gionẽ vellatorẽ: & hoiem militarẽ appellat ẽt Cic. pugiun
culũ hiſpanẽſem Cn. Piſonẽ appellat: ludẽs in conatũ eiꝰ:
q vna cũ Catilina cõtra patriã cõſpiraſſet: q ꝑtor in Hiſpa
nia miſſus ab eqtibꝰ hiſpanis: vt dicit Salluſt. iterfectꝰ eſt

❡Poſſedit fauorẽ. Hoc dicit ẽt ſi clodius ciuis ſeditioſus erat & vxorius. tñ virtutes magnas cũ vitiis habuit cõiũctas: ſed filiꝰ
eiꝰ flagitiis oibꝰ adeo abrutꝰ fuit: vt nullã oino virtutis imaginẽ hũerit. ❡Eneruẽ. effeminatã: & mollẽ. ❡Frigidã ſe. cũ ꝓpe
ardor iuuenũ ſit. ❡Vulgatiſſime me. ac ſi diceret de medio lupanari corpꝰ iter oẽs vulgãtis: qd flagitioſus ẽ q̃ ſi cõſuetudinẽ
hũiſſet cũ aliqto pudẽtior̃. ❡Abdõie. Abdomẽ dr̃ duꝝ: & ſolidũ: pigue: & laridũ. Iuu. Tenet̃ placãt abdomie porcæ.
ASCE. IAm. Qu. quidem Hortenſii. Hic eloquẽtia tñ valuit: vt ſæpius dubitatũ ſit: vter ipſius & Cice. principatũ obtineret.
❡AGE: adhortãdi vox. q. d. Sed attẽde quæſo. quã .i. quantũ pditã vitã luxuria .i. p luxuriã egit Quintꝰ Fab. Ma. filiꝰ Quinti
Fabii maximi allobrogici .i. q vicit allobroges: gallos ſm alios in delphinatu: ſm alios in Sabaudia & .i. ſimul ciuis clariſſimi:
qa domi clariſſime vixit. & imperatoris clariſſimi: qa bellum ſpecioſiſſime geſſit. Cuius .ſ. filii: licet .i. demus: vt cætera flagitia
oblitterentur .i. deleantur: & non memorentur: tamen mores ſup. eius praui: poſſent nudari .i. detegi: abunde illo dedecore .i.
probro: ꝙ Qu. Pompeius prætor vrbanus interdixit ei .i. arcuit eũ a bonis paternis: neq; (ne dicamus id temere ab eo factũ)
ſup. quiſq̃ inuentus eſt in tanta ciuitate: quanta tunc erat Roma: qui repræhenderet illud decretum .ſ. prætoris vrbani. Enim
pro qa homines ferebant dolenter pecuniã: quæ debebat ſeruire ſplẽdori gentis fabiæ diſiici .i. dilapidari flagitiis .i. obſcœna
vita vnius filii. Ergo ſeueritas pub. quia magiſtratus publici: exhæredauit ſup. eum: quem indulgentia .i. nimia facilitas: & be
nignitas patris reliquerat hæredem. ❡Poſſedit &c. Clodius inquit pulcher filius eiuſdem nominis: (qd fere contingebãt) pa
trem habuit clarum & matrem clariorem & tamen turpiſſimam vitam turpius finiuit. Ordo eſt. Clodius pulcher: poſſedit
(q. d. ſi aliud nihil ſpecioſe egit: tamen ex eo clarus eſt: ꝙ poſſedit) fauorem plebis: quia in plebeiam familiatu ſe adoptãdum
dederat: & pugio .i. ipſe vir militaris pugione vti ſolitus adhærens per matrimonium ſtolæ matronali honeſtati fuluianæ .i.
fuluiæ vxoris .i. ſuæ: habuit decus militare: ſubiectum imperio muliebri .i. ſic obſequenter vxori vixit: & tantum ab adulterio
abhorruit: vt vxori ſubiectus videretur: vnde filius laſciuæ vitæ exemplum ab eo non accepit vxor etiam eius matronalem
non polluit ſtolam: quia caſte cum marito licet imperioſe vixit. Quorum .ſ. duorum filius: pulcher .ſ. cognomento paterno:
præterquã .i. vltra ꝙ egit iuuentam .i. iuuenilem ætatem: eneruem .i. mollem & frigidam .i. pigram fuit etiam infamis amore
perdito .i. per quem ipſe perditus erat: aut aliud nihil quã ad perdendum eum vtili: meretricis vulgatiſſimæ .i. libidini expo-
ſitus: & conſumptus eſt .i. extinctus: erubeſcendo genere mortis. Enim pro quia: abdomine .i. pingui ſup. illo: aut ſumme deli
cato deuorato auide: reddidit ſpiritum fœdæ ac ſordidæ intemperantiæ .i. intemperantis vitæ. ❡Nam quinti quidem &c.
Nam & quidem expletiuæ ſunt coniunctiones ad continuationem: & ornatum: nihil ad cõſtructum facientes. Nam: ordo
eſt: Hortenſius. Corbio nepos Quinti Hortenſii (obtinuit ſummum gradum authoritatis.

OLIV. ¶Prouētu co. &ī hoc maxīa glīa extitit hortēſii.ꝙ cū magna ingenioꝝ copia vigeret:tñ īter cætera eiꝰ eloq̄ntia eminuerit.
Corbitare ¶Corbio:qa tāq̄ corbes oīa deuorabat pſ̄na bōa.nā ſunt:q dicāt hoc nom̄ accepiſſe a cupiditate deuorādi:nā corbitare eſt auide deuorare:vñ Pla.corbitāt dixit.¶Lingua.e.t.l.c.ꝓ.i.vulgo ſe libidinis cunctoꝝ recōciliatorē ꝓfitebat̄.¶Proſtitit:pro ſtare ꝓprie eſſe venalē expōere.Ergo ꝓſtitit ꝑcio ſtetit qa ſe cōciliatorē libidinis vulgo ꝓfitebat̄.¶Aīaduertit:Rep̄hēdit quodāmō ſeipſū ꝙ forte ꝓcedēdo noiaturꝰ ſit aliquē:cuiꝰ deīde pœnitebat.¶Deformes.ū.vmbras qa maioribꝰ ſuis degenerauerūt &claras maioꝝ ſuoꝝ īagines flagitiis ſuis q̄ſi vmbra q̄dā opuerūt.ſic ſupra dixit:adoptis illuſtriū viroꝝ īaginibꝰ.¶Gurgite:bara.¶Satiꝰ ē.n.meliꝰ iq̄t ē dicer̄:q ex illuſtribꝰ viris ī veſte:& cætero cultu ſibi licētiꝰ q̄ mos patrius reqrebāt(indulſerunt.

Vblius Scipio.cum in ſi. Hanc Liui.tradidit hiſtoriā decade ſecūdi pu.bel. ¶Augēdo.qa in ſicilia ſupplebat exercitū:quē in aphrica traiecturꝰ erat.capta car.noua.¶Reuolueret:cogitaret.¶Molitiōes:apparatus:vel cōatus.¶Gymnaſio ꝑ.n.d.i.paleſtra.vbi ſe iuuenes exercebāt.¶Pallio.q.q̄d genꝰ veſtis græci pħi hēbāt:&vtebāt̄:erat vſq; ad talos demiſſa.¶Crepidis.Sī qa ſōitu.i.crepitu pedū cū ſoleis crepidas dictas velint.eſt tñ græca dictio nā κρηπῖδες
Crepidæ. dr̄ vulgo planulæ.ē āt ab actū græco formatus ntūs latinus.Dicerē a crepo verbo deduci.niſi græcū nomē eſſet:q̄d latinā etymologiā nō recipit: teſte Gel.lib.xiii.q dicit oīa.n.ferme id genus:qbꝰ plātaꝝ calces tm̄ ī fine tegunt̄ cætera ꝓpe nuda:& teretibus hēnis iuncta ſunt:ſoleas dixerunt:nōnūq̄ græcā voce crepidulas.Seru.tñ dicit fuiſſe tuſca calciamenta: q̄ corrigiis ad pedes ligabant̄: cū Vi. dixerit.Et tyrrhēa pedum circundāt vincula plāti.Seru.exponit:crepidas:quas primo habuer̄ ſenatores:poſt eqtes: deinde milites:vñ Hor.in ſermonibꝰ.Sapiens ſibi crepidas nūq̄ nec ſoleas fecit.Perſi.tamē vr̄ velle calciamenta fuiſſe græcoꝝ.nō hic.q in crepidas graioꝝ ludere geſſit. ¶Vegeta:viuida:īpigra.Plus:ſeceſſus:recreationis.¶Cū multū ac diu.Multū intēſiōis ē diu lōgitudinis tpis.Multū: vt ſiqs vna hora ſe vſq; ad laſcitudinē exerceret.Diu ſi toto die laboraret.¶Agitatione:exercitatione militari. ¶In his remiſſio.ſ.exercitationibus ſolemnibus.
ASCE. ¶Et eloq̄ntiæ in maxīo ꝓuentu.i.fœtura ciuiū &ingenuoꝝ:& ampliſſimoꝝ:q Rōæ tempeſtate illius fuerunt) exegit.i.vſq; ad mortem egit.vitam abiectiorē: & obſcœniorē oībus ſcortis.i.ꝓſtitutis libidini vtriuſq; ſexus:& ad vltimū cū ad patiendū turpia indōeꝰ eēt:lingua eiꝰ.i.ſēo ciniū:& cōciliatio turpiū amoꝝ ꝑ linguā ꝓſtitit.i.ꝓſto ſtetit inter lupanaria.i.ꝓſtantium meritoria:tā.i.tm̄ libidini cunctorū q̄.i.q̄tū lingua ſup.aui.ſ.hortenſii oratoris excubuerat in foro.ſ.iudiciali pro ſalute ciuiū.hoc āt dicto reprimens ſe paſceuē ad ſeq̄ntē titulū facit dicēs.¶Aīaduerto.i.conſidero in q̄.i.q̄tum piculoſum iter ꝓceſſerim: quia piculoſum:ſane eſt clariſſimatū familiaꝝ dedecora recenſere:Itaq;.i.& ita ego reuocabo me ipſum: ne ſi per

ꝓuentu,ſummū authoritatis,atq; eloquētiæ gradū obtinuit nepos Hortenſius Corbio:oībus ſcortis abiectiorē,& obſcœniorē uitā exegit: ad ultimūq; lingua eius,tā libidini cūctorū īter lupanaria ꝓſtitit: quā aui ꝓ ſalute ciuiū ī foro excubuerat.¶Aīaduerto in q̄ piculoſum iter ꝓceſſeri.Itaq; meipſū reuocabo:ne ſi reliq̄ eiuſdē generis naufragia cōſectari pſeuerauero,aliq̄ īutili relatōe īplicer.Referā igit̄ pedē:deformeſq; umbras ī imo gurgite turpitudis ſuæ iacer̄ patiar.Satiꝰ ē.n.narrar̄ q illuſtres uiri ī cultu,cæteroq; uitæ ritu,aliq̄ ex pte nouādo,ſibi idulſerūt.

¶Qui ex illuſtribus in ueſte aut in cætero cultu licentius quam mos patrius permittebat,īdulſerūt.

¶De.P.Scipione. Capitu. VI.

Publius Scipio,cū in Sicilia augēdo exercitū,traiiciēdoq; ī Africā opportunū q̄rēdo gradū,Carthaginis ruinā aīo uolueret:inter cōſilia,ac molitiōes tātæ rei,opā Gymnaſio dedit:pallioq;,&crepidis uſus ē:nec ac re ſegniores punicis exercitibus manus ītulit.ſed neſcio an ideo alacriores,quia uegeta,& ſternua ingenia,quo plus receſſus ſumūt,hoc uehementiores impetus edunt.Crediderim etiā fauorē eū ſocioꝝ uberiorē ſe adeptiorū æſtimaſſe:ſi uictū eorū,& ſolemnes exercitationes cōprobaſſet.ad quas tū ueniebat,cū multū,ac diu fatigaſſet humeros:& cætera mēbra militari agitatione,firmitatem ſuam probare coegiſſet: conſiſtebatq; in illis labor eius : in iis remiſſio laboris.

ſeuerauero conſectari; reliqua naufragia.i.perditionē honoris:& rerum:vt ꝑ naufragia omnia amittunt̄:eiuſdē generis.i.perditoꝝ filiorū implicit aliqua relatione inutili.i.q̄ mihi tacuiſſe melius fuerit.Igit̄ referā pedē.i.retrocedā ab eā narratiōe: in q̄ nimis ꝓceſſerim:& patiar vmbras deformes.i.turpiſſimas:& ignobiliſſimas alioꝝ vitas:vt Ci.Iunioris vt Nerōis.& aliorū multorū:ſed potiſſimū Nerone.iacere.i.abſcōditas:in gurgite.i.voragine turpitudinis ſuæ.Enī pro quia Satius ē narrare qui viri i lluſtres indulſerunt.i.nimiū pmiſerunt ſibi:in cultu & cætero ritu vitæ nouando ſup.eum ex aliqua parte.

Publius Sci.&c.Recitat itaq; primum exemplū diceus Pu.ſci.cum.i.quādo ipſe augendo exercitum in ſicilia:& quærendo gradum.i.modum animo oportunum.i.idoneum traiiciendo.i.ad traiiciendum.ſ.exercitum in Aph.volueret animo.i.ruinam meditaretur:ruinam carth.dedit opam gymnaſio.i.palæſtræ(vt Oli.īterprætat̄.aut vt mihi placuit exercitationi in re litteraria:nā quid pallium aut crepide ad palæſtram:niſi forte non vt palæſtrita: ſed vt iudex interfuerit? q̄d tamen vero ſimile nō eſt.Nam vt decuit in alienis exercitiis:qui nuper aduenerat:ſtatim iudex extiterit: dicam igit̄) aut potius exercitationis litterariæ inter cōſilia:ac molitiones.ponderoſos cōatus tantæ rei:q̄ta erat carth.ruina:& ipſe vſus pollio.i.indumēto græcanico:maxime pħico:& crepidis.i.altis calciamentis pħorū: q̄d vocabulum licet græcanicū ſit latini tñ pro ſuo vſi quaſi a crepitu:quē faciunt incedendo:nam ſi græco κρηπῖς prima produceret̄.nec.i.a ſe intulit hac re.i.ppter hanc rem.i.pp illā remiſſionē:exercitibus punicis.i.car.manus.ſ.ſuas ſegniores.i.torpentiores:& tardiores:ſed neſcio an ſup. intulerit iō:alacriores.i.magis ſtrennuas.Quia ingenia vegeta.i.vigoroſa:& viua:& ſtrēua.i.acria:quo.i.q̄to plus receſſus.ſ.a labore:hoc eſt remiſſionis & recreationis ſumunt hoc.i.tanto vehementiores impetus edunt.i.emittunt.Ego etiam crediderim.i.credere poſſim eum exiſtimaſſe ſe adepturum vberiorem.i.copioſiorem fauorem ſociorum:ſi comprobaſſet.ſ.idem faciendo victum.i.modum viuendi:& exercitationes ſolemnes eorū:ad quas ſcilicet.exercitationes ipſe veniebat tum ideſt tunc quum ideſt quando : aut poſtq̄ : fatigaſſet multum : ac diu humeros ſup.ſuos:& coegiſſet cætera membra ſup.ſua.

proba re in oſtendere firmitatem ſuam:agitatione militari.ꝙ pro quia labor eius conſiſtebat in illis.ſ.exercitationibus militaribus & remiſſio laboris conſiſtebat in his.i.poſterius dictis hoc eſt exercitationibus græcanicis : & vt viſum eſt litterariis. ¶Lingua libidini proſtitit.Nam fellabat.

¶De.L.Scipione.

Lucii uero Scipionis ſtatuā chlamydatā,& crepidatam in Capitolio cernimus.quo habitu uidelicet,qa aliquando uſus erat:effigiē ſuā formatā poni uoluit.

¶De.L.Sylla.

Lucius quoq; Sylla,cū impator eſſet,chlamydato ſibi,& crepidato Neapoli ambulare deforme non duxit.

¶De Caio Duellio.

Caius autē Duellius,qui primus naualē triūphum ex Pœnis retulit:quotieſcūq; epulaturus erat:ad funalē cereum ꝑeunte tibicine,& fidicine,a cœna domū reuerti ſolitus eſt:inſignē bellicæ rei ſucceſſum,nocturna celebratione teſtando.

¶De Papyrio Maſſone.

Nam Papyrius quidē Maſſo,cū bene geſta Rei.triumphum a Senatu nō īpetraſſet:in Albano monte triumphādi & ipſe initiū fecit:& cæteris poſtea exemplum præbuit,proq; laurea corona,cum alicui ſpectaculo intereſſet:myrtea uſus eſt.

¶De.C.Mario.

Nam C.Marii pene inſolens factum:̄ Nam poſt Iugurthinū,Cimbricūq;,& Theutonicū triūphū,cātharo ſp potauit.q̄d Liber pater indicum ex Aſia ducens triumphū hoc uſus poculi genere ferebatur: ut inter ipſum hauſtum uini,uictoriæ eius ſuas uictorias compararet.

Lucii vero Scipionis.De hoc ſatis ſupradictū eſt: cui Aſia ꝓuincia a ſenatu eo libētius demādata fuit:ꝙ frater eiꝰ Aphricanꝰ pollicitꝰ fuerat: legatū ſe cū illo ituꝝ:ex qua ꝓuincia cū victor rediiſſet aſiaticus dictus.¶Crepidatā:crepidis munitā & ornatam. THE. OLIV.

Lucius quoq; Sylla: q aduerſus mitridatē miſſus fuit:quā ꝓuinciā Marius ſibi dari inuito ſenatu ꝑ populū:aut ſuæ factionis principes cū vellet: exorta eſt ſeditio:deinde bellū īter ipſum & Syllā:vt ſupra dictū eſt.¶Sibi clamidato & crepidato.Notāda conſtructio:nā ambulo ſimiliū copulatiuū:vt ambulo rectꝰ ſicut incedo:vt Vir.incendo regia:Iouiſq;.Et ſoror: & cōiunx.

Caius aūt Du.q primus.is q̄dē primꝰ nauali ꝓlio victor ex pœnis triūphū duxit:ſed ante ipſum bellū nauale geſſit cū Carthaga.Scipio:q æquo Marte diſceſſit.ei deinde ſucceſſit Appius Claudiꝰ: q poſt victoriā cū in patriā rediret:vi ſubitæ tēpeſtatis exercitū ferme oēm amiſit:q̄d iō ſibi cōtigiſſe putāt nōnulli: ꝙ popularē diſciplinā cōtēpſiſſet:poſt hūc igit̄ miſſus eſt. Duelliꝰ.
C.Duellius.q ītra.lx.dies claſſem.c.&.lx.nauiū tāta celeritate parauit:vt creditū ſit munere deoꝝ arbores ī naues fuiſſe cōuerſas:quo facto machinas ēt adiūxit ferreas: q bus catenatæ naues ita ſtarēt:vt incōtinēti pugnare viderent̄:& ita cōmiſſa pugna victoriā egregiā cōſecutus eſt: & claſſis hoſtiū partim ſubmerſa: ptim in hoſtiū ptātē redacta eſt:ex quo de pœnis ſpecioſiſſimū egit triūphū:Pli. G.inq̄t Duellius primo pu.bel.dux cōtra car.miſſus cum videret eos multū in mari poſſe: claſſem magis validā q̄ decorā fabrefecit:& manus ferreas in vſu hoſtiū primum īſtituit:q īter pugnādū hoſtiū:naues app̄hēdit : q victi & capti ſunt:Himilco dux claſſis cart.fugit : & a ſenatu q̄ſiuit:q̄d faciēdū cēſeret:oibus vt pugnaret clamantibꝰ:feci inq̄t:& victus ſum:ſic pœnā crucis effugit:nā apud pœnos dux re male geſta puniebat̄.Duel.cōceſſum eſt.vt ꝓlucēte funali:& ꝓcinente tibicine a cœna publice rediret. Cic.i Catone maio.G.inq̄t Duelliū Marci filiū:q pœnos primꝰ claſſe deuicerat:redeuntē a cæna ſenē ſæpe videbā: puer delectabar crebro funali:& tibicine:q̄ ſibi nullo exēplo priuatꝰ ſumpſerat:tm̄ ei licētiæ dabat gloria.L.quoq; Florus poſt narratā pugnā naualē.Duellius inq̄t īperator nō cōtētꝰ vnius dei triūpho per vitā oēm:vbi a cæna rediret:prælucere funalia:præcinere ſibi tibias iuſſit:quaſi cottidie triūpharet.

Nam Papirius Maſſo.Re bene geſta:qa deuicerat Sānites.¶Itē.C.Marii.inſolētia carpit̄ Marii:q cū debellaſſet Iugurthā:Cymbros atq; Teutones:ſe libero prī:q(vt ait Solinus)primus Indiā īgreſſus de īdis triūphauit:ſimilē eſſe volebat:nā cātaro potabat:qa hoc vaſis genere liberū patrē vſum fuiſſe dicūt:cui ſe Marius cōparare nō dubitabat:ī hūc quodāmō iuehit̄ Pli.li.xxxiii.vbi loq̄t̄ de luxuria dicit.n.hinc aliqs veteꝝ:vt.C.Mariꝰ poſt victoriā cymbricā cātaris potaſſe libi pris exēplo tradit̄:ille arator arpinas:& māipularis īpator.¶Cātaro:cātarꝰ vas vinariū:quo maiores ī ſacris Bacchi vſos fuiſſe dicūt:& anſam hēbat.Vñ Ver.ī ſilēo.Et grauis attrita pēdebat cātarꝰ anſa ē cātarꝰ teſte Var.ꝑ quē aque ſaliūt. Cātarus
¶LVCii &c.Ordo eſt.Vero.i.ſed:Nos cernimus:qa adhuc extabat tpe:quo hæc ſcripta ſunt ī capitolio:vbi ſtatuæ triūphātiū ponebat̄.ſtatuā Lucii ſci.ſ.aſiatici chlamydatā.i.idutā aut ornatā chlamyde.i.veſte militari:& crepidatā.i.hn̄tē crepidas ad pedes videlicet:quo hītu qa vſus fuerat aliq̄n voluit effigiē ſuā formatā.i.ſculptā poni.ſ.ī capitolio:hoc eſt voluit eo habitu effigiē ſuā poni:quo aliq̄n vſus fuerat.Lucius quoq; ſylla cū eſſet impator:nō duxit.i.nō exiſtimauit deforme chlamydato.i.ornato chlamyde:& crepidato.i.ſubnixo crepidis:ambulare neapoli.¶Caius aūt Duellius.q primꝰ rettulit.i.reportauit triūphū naualē.i.in nauibꝰ partū ex pœnis.i.cartha.quotiēſcūq; erat epulaturꝰ.i.celebri cōuiuio affuturꝰ:ſolitꝰ eſt reuertim domū ad funalē cæreū.i.faculā ceratā quā ꝙ torta ſit:torſam vulgꝰ vocat.tibicine.i.canēti in tibiis:& fidicine.i.canēte fidibꝰ hæc eſt chordis ꝑeunte:teſtādo celebratione.i.pōpa illa nocturna.i.qua noctu vtebat̄:in ſignē ſucceſſum rei bellicæ:quo ī bello vſus fuerat.Nā cōtinuatiua:aut diſcretiua pticula:authori familiaris.q.d.dico Duelliū vſum funali cæreo:nā papiriꝰ maſſo: cū.i.q̄n rep.bn̄ geſta.i.poſtq; rēp.bene geſſerat:& adminiſtrarat:deuictis Sānitibꝰ:nō impetraſſet a ſenatu triūphū:&.i.ſimul: ipſe fecit initiū triūphandi in monte Albano:vbi latinæ celebrari ſolebāt:& in cunabula erant gētis romanæ:&.i.ſimul præbuit aliis exēplū triūphandi.ſ.in mōte albano:poſtea & cū intereſſet alicui ſpectaculo:vſus eſt corona myrthea.qua ouātes coronari ſolebant:pro laurea.i.loco laureæ coronæ:qua triūphantes:& triūphales vtebant̄.¶Itē factū.C.Marii eſt ſup.pœne inſolēs.i.petulentiæ:aut proteruiæ plenū:nā poſt triūphū Iugurthinū:cimbricū:& theuthonicū.i.quē duxit de Iugurtha: cimbris:& theuthonibꝰ potauit ſemp cantharo.i.vaſe anſato ad ſacrificia Bacchi apto.ꝙ.i.qa:liber pater.ſ.bacchus deducēs ex Aſia(ſic vulgo legitur:dubitē tamen:an legendū ſit ex india)triūphum inclytū.i.glorioſum:ferebatur vſus hoc genere poculi:vt cōpararet victorias ſuas victoriæ eius.ſ.bacchi inter ipſum hauſtum vini.i.dum aut quoties vinum biberet.

OLIV. MArcus ãt Cato.M.Scauri iudiciũ egit. Accuſatus ãt fuerat repetundarꝫ Scaurus a Triario adoleſcente:ꝙ auare pro uinciã Sardiniã adminiſtraſſet. Cato ꝑtor iudicium.qa æſtate agebat:ſine tunica exercuit campeſtre:ſub toga cin ctus:in forũq; ſic deſcenderat:iuſq; dicebat idq; reperat ex veteri conſuetudine:ſm quã & Romuli ſtatuæ Capuæ in capitolio:& roſtris Camilli fuerunt togatæ ſine tunicis:quibus verbis ſignabat:illos aliqñ ſic in forꝫ deſcendiſſe. ¶ Cæte rumq; reorꝫ. Decorꝫ eſſe videbat adoleſcentibus principes ciuitatis accuſare:& in iudiciũ trahere:ꝙ nõ illorꝫ opibus:nõ po tentia:non auctoritate deterrerent. ¶ Nulla tunica:ſed tantũmõ ꝑtexta.ac ſi diceres veſte ſola ſup interulã ſine dyploide. nã tunica veſtis interior. Toga vero & prætexta exterior. ¶ Nouãda:ergo ſignificabat hoc aliquãdo factũ fuiſſe. ¶ Illis ãt.P.&.Cn.Scipionib⁹ poſt cæſos in Hiſpania Sci piones fratres cũ duob⁹ exercitib⁹: nõ Italiæ iam maior q̃ Hiſpãiæ cura romanis erat & exercitus augeri:& impa torẽ mitti placebat.nec tñ quẽ mitterent ſatis conſtabat: vbi duo ſummi imꝑatores intra dies triginta cecidiſſent q in locũ duorꝫ ſuccederet extra ordinaria cura diligen dũ eẽ:cũ alii aliũ noiarẽt:poſtremũ eo decurſum ẽ vt po pulis ꝓ cõſule creando in Hiſpania comitia hẽret: dieq; comitiis edixerunt cõſules ꝑmo expectauerãt:vt q ſe tan to impio dignos cẽſerẽt:noĩa ꝓfiterent:q:vt deſtituta ex pectatio ẽ:redintegratus luct⁹ acceptæ cladis deſideriũq; impatorꝫ amiſſorꝫ. Mœſta itaq; ciuitas ꝓpe inops cõſilii: cõmiciorꝫ diẽ:tñ in cãpũ deſcẽdit:atq; in magiſtratus:cir cũſpectãt ora principũ aliorꝫ alios intuentiũ: fremuntq; adeo ꝑditas res deſperatũq; de rep.eſſe:vt nemo audeat in hiſpania impiũ accipere: cũ ſubito.P.Cor.Scipio filius eius ſcipionis:q in hiſpania ceciderat: quatuor & viginti ferme annos natus:ꝓfeſſus ẽ ſe petere in ſupiorẽ:vñ cõ ſpici poſſet loco cõſtitit.in quẽ poſtq̃ oĩum ora conuerſa clamore:atq; fauore ominati extẽplo ſunt.fœlix fauſtũq; impiũ.iuſſi deinde iure ſuffragiũ:ad vnũ oẽs nõ cẽturiæ mõ:ſed ẽt hoĩs.P.Scipiõi impiũ i Hiſpania iuſſerũt:& hic fuit ille fatalis dux q hãnibalẽ ex Italia q̃ ſedecim ferme annos poſſederat:iuitũ extraxit.& Carthaginẽ.P.R.tribu tariã fecit. ¶ Oppidũ Badiũ.A.Ge.de Aphricano ſupiorꝫ admirãda q̃dã de annalib⁹ excepta cõmemorat:qb⁹ illũ dicit creditũ eẽ diuiæ virtutis:& originis hoĩem:nã eadẽ ferme de ipſius natiuitate cõmemorat: q̃ de Alexandro græci tradiderũt ſcriptores:vt oñdemus in cap.de his quæ cuiq; magnifica cõtigerunt. De vita vero inter cætera hoc quoq; dicit ſolitũ fuiſſe noctis extremũ ante diluculũ in capito lium ventitare:ac iubere apiri cellã Iouis ac ibi ſolũ diu demorari:quaſi cõſultãtẽ de rep.cũ Ioue æditũoſq; illi⁹ tẽpli ſæpe eẽ deniratos:ꝙ ſolũ id tpis in capitoliũ ĩgrediẽtẽ cães ſp ĩ alios ſeuiẽtes:neq; latrarẽt.eũ neq; ĩcurrerẽt. Has vulgi opiniones de Scip.cõfirmare:atq; approbarẽ videbant.dicta factaq; eius pleraq; admirãda:ex qbus ẽ vnum eiuſmodi:aſſidebat:oppu gnabatq; oppidũ in hiſpania ſitũ menib⁹:defenſorib⁹ validũ:& munitũ:re ẽt cibaria copioſum:nullaq; ei⁹ potiũdi ſpes erat & quodã die eius ĩ caſtris ſedẽs dicebat:atq; ex eo loco id oppidũ ꝓcul videbat tũ e militib⁹:q ĩ iure apud eũ ſtabant:vnus interrogauit ex more ĩ quẽ diẽ:locũq; vadimõiũ ꝓmitti iuberet & ſcipio manũ ad ipam oppidi:qd obſidebat: arcẽ ꝓtẽdẽs pendie inqt:ſe.ſe ſiſtãt eo ĩ loco atq; ita die factũ tertio:ĩ quẽ vadari iuſſerat oppidũ captũ ẽ:ĩ eodẽ quoq; die ĩ arce eius op pidi:ſicut ꝑdixerat:ius dixit. Hæc.A.G. Vadimõiũ in poſterꝫ. Iuſſit eos:q ſuũ tribunal adibãt dare vadimõiũ aſſiſtendi ſe in poſterꝫ diẽ in ædẽ:quã ĩtra mœnia cõſpicatus ẽ. ¶ Vadimoniũ:ſpõſionẽ:nã ſicut a teſte teſtimõiũ:ita a vade vadimõiũ. Sed inter vades & ſponſores hoc intereſt:ꝙ vades publici:ſpõſores priuati dñr. ¶ Nihil hac fiducia:extollit Scipiõis fiduciã lau dibus non immeritis. ¶ Prædictione:vaticinatione. ¶ Dignitate dignius.i.quod magis ad eius dignitatem pertineret.

¶ De.M.Catone.

MArc⁹ ãt Cato Prætor.M.Scauri,cæterorũq; reorꝫ iudicia nulla ĩdut⁹ tũica,ſed tantũmõ amict⁹ ꝑtexta,egit.ſed hæc,atq; his ſimilia uirtutis aliqd ſibi ĩ cõſuetudĩe nouãda licẽtiæ ſumẽ tis ĩditia ſunt. Illis ãt,q̃ deĩceps ſubnectã:q̃tã ſui hẽ re,fiduciã ſoleat,cognoſcet. ¶ De fidu.ſui Ca.vii.

¶ De.P.& Cn.Scipionibus.

PVb.& Cn.Scipionib⁹ ĩ Hiſpãia cũ maiore pte exercitus acie pũica oppſſis: oĩbuſq; ꝓ uĩciæ ei⁹ nationibus carthaginẽſiũ amici tiã ſecutis:nullo ducũ nrorꝫ illuc ad corrigẽdã rẽ ꝓfi ciſci audẽte.P.Scipio q̃rtũ & uigeſimũ ãnũ agẽs itu rũ ſe pollicit⁹ ẽ. Quæ q̃dẽ fiducia.P.R.Salutis,ac uictoriæ ſpẽ dedit. Eadẽq; ĩ ipſa hiſpãia uſus ẽ. Nã, cũ oppidũ Badiã circũſederet:tribũal ſuũ adeũtes, ĩ ædẽ,q̃ ĩtra mœnia hoſtiũ erat:uadimoniũ ĩ poſterꝫ diẽ facere iuſſit: cõtinuoq; urbe potitus,& tẽpore, & loco,quo ꝑdixerat:ſella poſita ius eis dixit. Nihil hac fiducia generoſius:nihil prædictione uerius: ni hil celeritate efficatius:nihil etiã dignitate dignius.

ASCE. ¶ MArcus ãt cato ꝑtor.i.cum ꝑtor eẽt:cũ iudicia.i.ſñiam tulit de crimine Marci ſca.repetũdarꝫ rei:& cæterorꝫ reorꝫ: nulla tũica.i.veſte iudiciali ĩdut⁹:ſed tm̃ amictus ꝑtexta.i.veſte:q̃ vel ꝑuati dũmõ ĩgẽui vti poterãt.ſed hæc:atq; ſimilia illis ſũt ĩdi cia virtutis ſumẽtis.i.vſurpãtis ſibi aliqd licẽtiæ.i.ĩſolẽtiæ ĩ noua cõſuetudĩe.i.ĩducẽdo nouos ritus.hoc ãt dicit:verit⁹ fortaſſe aliqd dãnare in catõe:de quo dictum volunt a ſeneca:ſe poti⁹ laudaturꝫ ebrietatẽ pp Catonẽ:q̃ dãnaturꝫ Catonẽ pp ebrie tatẽ. ¶ Illis ãt &c. Breuis ẽ ꝑfatio:& q̃ſi paſceue ſeq̃ntis tituli:vñ dicit. Aũt ꝓ ſed:cognoſcet illis.ſ.exẽplis:q̃ ſubnectã deĩceps q̃tã fiduciã ſui:ſoleat ſup.aliqs hẽre aut legẽdum ẽ hẽri fiducia:qd potius credã. ¶ Publio & Gn.ſcipiõi.oppſſis cũ maiore pte exercitus.ſ.romani in hiſpãia:acie.i.ab acie punica: & oĩb⁹ natiõib⁹ ei⁹ puĩciæ ſecutis amicitiã carthaginẽſiũ:nullo du cũ nrorꝫ.i.romanorꝫ audẽte ꝓficiſci illuc ad corrigẽdã rẽ.ſ.bellicã male geſtã. Pu.ſcipio agẽs quartũ & vigeſimũ annũ:polli cit⁹ eſt ſe iturꝫ.ſ.i Hiſpãiã:quã q̃dẽ fiducia.i.ꝑ q̃ fiduciã:ipſe dedit Po.ro.ſpem ſalutis ac victoriæ. ¶ Eadẽq; &c. Et vſus eſt ea dẽ.ſ.fiducia:ĩ hiſpania cũ circũſederet.i.obſideret oppidũ in hiſpania:Badiũ.ſ.noĩe:ſunt q Badiã ſcribãt:iuſſit ad eũtes tribu nal ſuũ vt.ſ.ius diceret liteq; ſolueret:facere vadimoniũ.i.cõſtituere alterꝫ alteri diẽ datis vadib⁹:ĩ diẽ poſterꝫ.i.pxĩe ſequentẽ in ædẽ.ſ.quadã publicã:quã mõſtrauit:& q̃ erat ĩtra mœnia hoſtiũ:& potit⁹ eſt cõtinuo.i.paulo poſtq̃ id dixerat:vrbe.ſ.dicta & ſella.ſ.curuli:aut tribunali poſita.i.poſtq̃ poſuerat ſellã.i.ſedẽ iudiciariã:& tpe:qa craſtino:& loco:qa in mõſtrata æde dixit eis ius.ſ.ſñiam de lite:de quo facto auctor affert more ſuo cõmẽdationẽ dicẽs. Nihil eſt generoſi⁹ hac fiducia: nihil ẽ veri⁹ hac ꝑdictiõe:qua ꝑdixit ſe id effecturꝫ:qd effecit:qd licet ita euẽit:priuſq̃ tñ euẽiret:qa ĩpediri poterat:multa erãt veriora:nihil ſup.ẽ efficati⁹ celeritate ſup.hac:quia ꝙ voluit:ac ꝑdixit cõtinuo effecit:nihil ẽt ſup.ẽ digni⁹.i.ꝓſtãti⁹:& decẽti⁹:hac dignitate i.ꝓſtãtiã ĩperatoria in magnifico dicto:& facto. ¶ Nec min⁹ &c. Affert cõtinuo alia de eiuſdẽ Scipionis fiducia exẽpla dicẽs.

¶ NEC min us animoſus. Scipio debellata Hiſpania totaq; in romanã ditionem redacta:cum parte exercitus Romam re diit:cui ſenatus extra vrbem datus eſt:vbi expoſitis:quæ in prouincia geſſiſſet:petit vt Aphrica ſibi in prouinciam decernere tur:in quam omnem belli mo em conuerteret. Cui rogationi.Q.Fabius maximus inuidia (vt quidam dicunt) cõmotus: ſumma ope interceſſit. quare non Aphrica: ſed Sicilia ei prouincia data eſt: in quam vbi primum venit:exercitum parauit qualem ad eam militiam:quam iam animo conceperat:longinquam & grauem oportere exiſtimauit:robuſtiſſimum quẽ q;:& maxime voluntarium ex cimbris deligendo quem paulopoſt inſcio:ac inuito ſenatu traiecit in Aphricam:atq; eo tem pore:quo maxime ab ea opinione deterreri poterat:ꝙ Sy phacem Numidarꝫ regem:quo cum ſuperiori æſtate pu blicum fœdus inierat: & in eis opibus magnã victoriæ ſpecie poſuerat a Ro.ad Carthaginẽſes per nuptiarũ oc caſionẽ defeciſſe audierat:nihil tamen eius fiduciã fran gere:aut debilitare potuit. Fron.lib.i.ca.de conſtituendo ſtatu belli. Scipio inquit manente in Italia Hãnibale:trãſ miſſo in Aphricã exercitu neceſſitatẽ Carthaginenſibus impoſuit reuocandi Hãnibalem. Sic a domeſticis finib⁹ hoſtile tranſtulit bellũ. ¶ Cui facto. Nõ minoris fiduciæ factum illud fuiſſe videt:qd cum Hãnibal reuocatus in patriã ad opem laborantibus ciuibus ſuis nulla mora ſe rendam ex Italia:quã ſexdecim ferme annos bello poſſe derat retractus: Haſdrumentũ oppidum veniſſet:& inde zamã ꝓfectus eſſet(abeſt aũt Zama quq; dierum itinere a Carthagine)præmiſit ſpeculatores:qui res Ro.p impe ratorem:& caſtra diligenter explorarent:qui excepti a cu ſtodib⁹ Ro.& deducti ad Scipionẽ ſunt:Scipio iuſſit eos traditos tribunis militũ:omiſſo metu viſere omnia.per q̃ caſtra:quã vellent.duci iuſſit.percunctatuſq; ſi ſatis per cõmodum omnia exploraſſent:datis: q proſequerentur retro:ad Hãnib.remiſit. ¶ Hoc idẽ feciſſe Publium Vale. Leuinium tradit Eutropius lib.ii.cũ enim cœpiſſet explo ratores:iuſſit eos per caſtra duci:& oſtendit ſibi oẽm exer citũ:deinde dimitti:vt nunciarẽt Pyrrho: q̃cũq; vidiſſent: quæq; a romanis agerentur. ¶ Verũ: vt diximus de fidu cia Scipionis:qua vſus eſt in caſtris:dicamus nũc de illa: qua domi.i.in ciuitate vſus eſt. ¶ Quũ a.L.Scipione hoc exemplũ.A.G.cõmemorat:cũ inqt a.M.Catone a tri.ple. qa a.M.Catone cõparati & inducti fuerant: accuſaretur: ꝙ pecuniã:& prædam vſurpaſſet bello antiochenſi captã: librũ detulit:in quo ſumma pecuniæ cõtinebatur: & ſta tim in conſpectu omnium diſcidit poſſem inqt reddere rationẽ:nec me ipſum cõtumelia afficiã: qñ quidẽ ærariũ veſtrũ bis milies ſextertio vberius fecerim. ¶ Eximiæ exc. eximius dicitur:quaſi ex aliis exceptus:hoc eſt excellens. nã eximere excipere ſignificat. ¶ A.L.Scipione repoſcere tur.quẽ pecuniã:prædã ue antiochẽſem vſurpaſſe dicebãt. ¶ Sextertiũ:ꝓ ſextertiorꝫ: qd raro fieri a neutro ſyncopã inuenies apud iuniores:ſed antiqui ponebant: vt modiũ pro modiorꝫ:nã modius maſculini generis: eſt ſextertiũ vero neutri: niſi hoc loco pro maſculino accipiatur: Eſt aũt ſextertiũ dipondius:& ſemis:põdo vero libellã ſignificat:teſte Varrone:Pli.lib.xxxiii. Placuit inqt denari⁹ pro decẽ libris æris:q̃narius ꝓ q̃nq;:ſextertiũ ꝓ dipodio:& ſemiſſe. ¶ Sũmæ ſupputationes. ¶ Eo ma.noſtrã ætatẽ ad eã malignitatẽ pue niſſe. ¶ Sed vterq; no.locupletior. Cõparatiuus cõparat alteri cõparatiuo. ¶ Præter.c.ſ.aphricani:qa ab Aphricano ſuperata aphricanus dictus eſt:& agnomẽ debuit dicere:qd eſt nomẽ ab euẽtu:vel a factis ĩpoſitũ: ſed plærũq; cõfundunt auctores. Sextertium.

NEc minus aĩoſus,minus ue proſp illius ĩ Africã trã ſit⁹:in q̃ e Sicilia exercitũ Sẽatu uetãte traduxit:qa niſi plus ĩ ea re ſuo,quã PA.CONS.cõſilio crediſ ſet:ſecundi punici belli finis inuentus non eſſet. Cui facto par illa fiducia:qd poſtq̃ Africã attigit: ſpecu latores Hãnibalis in caſtris deprehenſos,& ad ſe ꝑ ductos,nec ſupplicio affecit nec de ↄſiliis,ac uiribus Pœnorũ percunctatus eſt. Sed circa omnes manipu los diligẽtiſſime deducendos curauit. Interrogatoſ q; an ſatis eo cõſyderaſſent:quæ ſpeculari iuſſi erãt: prandio dato ipſis,iumẽtiſq; eorũ,incolumes dimi ſit.quo tam pleno fiduciæ ſpiritu prius animos ho ſtiũ,quam arma contudit. ¶ Verũ ut ad domeſtica eximiæ eius fiduciæ acta ueniamus,cũ a.L.Scipiõe ex Antiochenſi pecunia.HS.q̃dragies ratio in curia repoſceret: ꝓlato ab eo libro,quo acceptæ,expen ſæq; ſummæ cõtinebãt:refelliq; inimicorꝫ accuſatio poterat.diſcerpſit: ĩdignatus de ea re dubitari: quæ ſub ipſo legato adminiſtrata fuerat.quinetiã in hũc modũ egit.nõ reddo.P.C.ærario uřo.HS.q̃dragies rationẽ alieni impii miniſter:qd meo ductu,meiſq; auſpiciis bis millies.HS.uberi⁹ feci. Neq;.n.adhuc puto eo.malignitatis uẽtũ: ut de mea inocẽtia q̃ren dũ ſit. Nã cũ Africã totã poteſtati ueſtræ ſubieceri: nihil ex ea qd meũ dicerẽ:ꝑter cognomẽ retuli. Nõ igit me Punicæ,nõ Fratrẽ meũ Aſiaticæ gazæ aua rũ reddiderunt:ſed uterque noſtrum ĩuidia magis, quã pecunia locupletior eſt.tam conſtantem defen ſionem Scipionis uniuerſus Senatus comprobauit.

ASCE. ¶ NEC tranſitus illius.ſ.Scipionis in aphricam:ad carthaginẽ debellandam:eſt ſup.aut fuit minus animoſus.i.animoſe fa ctus(Sæpe autor epitheta efficientis effectui dat)ue pro vel minus proſper.ſ.q̃ fuit expugnatio oppidi illius in Hiſpania:inq̃ ſ.aphricam traduxit exercitum e Sicilia ſenatu vetante.i.poſtq̃ vetuit:probat:ꝙ proſper fuit:quia niſi crediſſet in ea re plus conſilio ſuo q̃ patrum conſcriptorum:finis ſecundi belli punici non eſſet inuentus. Qui quia inuentus eſt modo: laudatur factũ:cũ tamẽ qui cõtra patris ꝓhibitionẽ fecerat:iuræ cæſum dixerit. ¶ Cui facto &c. affert tertiũ eiuſdẽ rei:& viri exẽplum dicens. Cui facto.ſ.tranſitus in aphricã:illa fiducia.ſ.eiuſdẽ Scipionis:par.i.ſimilis:& æqualis ſup.fuit:ꝙ poſtq̃ attigit Aphri cam:nec afficit ſupplicio:nec percunctatus eſt.i.nec ſciſcitatus eſt:de conſiliis:aut viribus pœnorꝫ ſpeculatores.i.explora tores Hannibalis depræhenſos in caſtris.ſ.romanis:& perductos ad ſe videlicet Scipionem. ¶ Sed curauit.i.diligenti cura mandauit eos ducendos diligentiſſime circa omnes manipulos.i.globos militũ romanorꝫ ſub vno vexillo militantium:& dimiſit eos interrogatos:an cõſideraſſent ſatis ea:quæ erãt iuſſi ſpeculari.i.explorare:aut diſquirere:dimiſit dico incolumes prandio dato.i.poſtq̃ prandium dederat:ipſis & iumentis eorum venerant.n.quo minus agnoſcerentur:ſedentes more ne gociatorum:aut colonorum in iumentis non equis. Quo ſpiritu tam pleno fiduciæ: ipſæ Scipio prius contudit.i.concuſſit animos hoſtium quam arma hoſtium. ¶ Verum &c. Affert quartum exemplum:ſed quod in vrbe actum dicit. Ordo eſt. Verum:vt veniamus ad acta domeſtica eius fiduciæ eximiæ. Cum ratio ſeſtertii quadragies:ideſt de quadraginta ſeſtertiis:

hoc eſt cētū libris(nā ſeſtertiū.i.ſemi ad tertium cōtinet duas libras:& ſemis.Sane hæſitaſſe videntur de vocabulo ſeſtertiū nā Oliue.dicit dure poſitū:quo circa alii textus ſubiecerunt libras:quaſi vero libras recte ponaṫ:cū ſit ordo rō libras.Quo circa lubet mihi pro grammaticoꝝ inſtituto res paucis aperire.Regulæ duæ ſunt de ſyncopa:inter ſe fere cōtrariæ.Prior:quoties dict;ſine p appoſitioné:ſiue p cōpoſitionē:noī nūerali iungiṫ venuſte ſyncopatur:vt mille nūmū:duum virū &c.Poſterior eſt.Neutri tñ generis noia ſingulari nō carentia:ne gtūs cū ntō:actō.& vtō ſingularibus coincidant:ſyncopē refugiunt quocirca non dicā tēplum:ſcānum:in gtō plurali:ſi tñ ſingulari caruerint;ſyncopam non reſugerint.vt duum aīaliū. Quia igṫ ſeſtertiū neutrū eſt:ſingulaṙ habēs:nō recte diceret ſeſtertiū ꝑ ſeſtertioꝝ:& rurſus:qñ numerali iungiṫ aptius ſyncopam patiṫ:quocirca pitiores:vt in neutrā ptē peccēt:ſingulari vtunṫ cū aduerbio:vt vbi dicere poſſem dedi tibi decē ſeſtertiū:aut ſeſtertia dicā decies ſeſtertium:hoc igiṫ loco:qa ꝓponiṫ pticula rō:q̄ gēitiuum efflagitat:dṙ bis ſeſtertii.(Quū inq̄ rō.i.calculus:& ſupputatio:ſeſtertii q̄dragies ex pecunia antiochēſi.i.exēpla in bello contra Antiochum:poſceret̃ in curia a Lucio Scipione fratre ipſius publii:de quo nunc loqtur:lib.quo ſūmæ acceptæ.ſ.pecūiæ:& expēſæ tenebanṫ:ꝑlato.i.in mediū adducto ab eo.ſ.L.Scipione:& ſup.quum accuſatio inimicoꝝ poterat refelli:ponēdo.ſ.calculū:cū oīa eēnt debite perſcripta.Publius ſup.Scipio diſcerpſit.i.librum rōnū:indignatus dubitari de ea re:q̄ fuerat adminiſtrata ſub ipſo legato.i.cū eēt legatus fratri miſſus.Quinetiā.i.inſuper egit.i.cām ſuā:& fratris in hūc modū.O patres conſcripti:nō reddo miniſter.i.cū fuerim miniſter alieni impii:qa legat⁹ Lucii fratris:vrō ærario rōnē ſeſtertii quadragies:qđ.ſ.ærariū:ego feci meo ductu:& meis auſpiciis.i.cū eſſem ipator:& prīceps belli:vberius.i.ditius:& auct⁹ ſeſtertio bis millies.i.qa ītuli in ærariū bis mille ſeſtertia.i.quinquies mille libras.Neq;.n.puto ventum ſup.eſſe adhuc eo.i.ad id malignitatis:vt ſit q̄rēdū.i.ingrendum de innocētia mea.nā quū ſubiecerim poteſtati vrǽ totā aphricā:nihil retuli ex ea re:qđ diceret̃ meum:niſi cognomē.ſ.aphricanum:qa ex deuicta Aphrica:ahricanus eſt dictus.Igiṫ gazæ.i.diuitiæ congeſtæ punicæ nō reddiderūt.i.nō fecerunt me auarū:nō etiā gazæ aſiaticæ reddiderūt fratrē.ſ.Luciū auarum.Sed vterq; noſtrū eſt locupletior ſup.factus magis inuidia q̄ pecunia.Hæc ille:de quo author.Vniuerſus ſenatus cōprobauit.i.ratā habuit tā cōſtantē fiduciā Scipionis.ſ.publii:pro ſe:& Lucio loquentis.

Sicut illud factū.qđ cū ad neceſſarium Reip.uſum pecūiā ex ærario promi opus eēt:idq; Quæſtores, quia lex obſtare uidereṫ:apire non auderēt.priuatus claues popoſcit:patefactoq; ærario,legē utilitati cedere coegit.quā quidē fiduciā conſcientia illa dedit:qa meminerat oēs leges a ſe eē ſeruatas. ❡Nō fatigabor eiuſdem facta idētidem referēdo:qm̄ neq; ille quidē in cōſimili genere uirtutis edendo,fatigatus eſt.diē illi ad populū.M.Næuius Tri.pl.aut(ut quidā memorāt)duo Petilii dixerāt,qui ingenti frequētia in foꝝ deductus,roſtra cōſcēdit:capitiq; ſuo corona triūphali īpoſita,hac ego,īqt,Quirites die Carthaginē magna ſperantē,leges noſtras accipere iuſſi.proinde æquū eſt uos mecū ire in Capitoliū ſupplicatū.ſpecioſiſſima deinde eius uocē atq; clar⁹ euentus ſecut⁹ eſt.ſiquidē & ſenatū totū,& uniuerſum equeſtrē ordinē,& cūctā plebē Iouis OP.Max.puluinaria petens,comitē habuit.Reſtabat ut Tri.apud populū ſine populo ageret:deſertuſq; in foro cum magno calumniæ ſuæ ludibrio,ſolus morareṫ.cuius deuitandi ruboris cauſa,in capitolium proceſſit:deq; accuſatore,Scipiōis uenerator eſt factus.

❡SIcut:& illud factū.Hoc depræhēdiṫ fuiſſe celtiberico

OLIV. bello qđ.C.Sēpronius Tuditanus ꝑtor cōtra Celtiberos geſſit in quo ipſe fere cū toto exercitu occiſus eſt.itaq; cū opus eēt:pecuniā ex ærario depromi ad reficiendū exercitū:nec q̄ſtores id aperire auderēt:q̄ lex obſtare videreṫ:nā lex erat:vt ex ærario pecunia nō depromereṫ:niſi vltima iā neceſſitate cogēte:Scipio priuatus ærarii claues popoſcit:& patefacto ærario legem vtilitati parere coegit.

Sciplōis accuſator. ❡Promi.excipi. ❡Nō fatigabor.Hoc exēplū.A.Gellius ponit lib.iiii.ca.xviii.nā Scipioné a.M.Næuio accuſatū dicit.q̄ pecuniā accepiſſet ab Antiocho rege:vt cōditionib⁹ gratioſis:& mollibus pax cū eo fieret.Po.Ro.noie.Scipio inqt Aphricanus antiqor:quāta virtutū gloria pſtiterit:& q̄ fuerit altus aīo:atq; magnificus:qua ſui cōſciētia ſubnixus pluribus ex his:q̄ dixerit queq; fecerit declaratū eſt:ex qbus ſunt hæc duo exēpla eius fiduciæ:& exuperātiæ ingētis.cū.M.Næuius reip.plæ.accuſaret eū ad populū:diceretq;:accepiſſe a rege Antiocho pecuniā:vt cōditionib⁹ gratioſis:& mollibus pax cū eo.Po.Ro.noie fieret:q̄dam itē alia crimina daret īdigna tali viro tū:Scipio ꝑfatus:q̄ dignitas vitæ ſuæ:atq; gloria poſtulabat:memoria inqt repeto:diē eſſe hodiernū:quo Hānibalē Pœnū īperio nrō inimiciſſimū magno ꝑlio vici in terra Aphrica:pacēq; & victoriā vobis peperi inſuperabilē.Nō igiṫ ſimus aduerſus deos ingrati:& cēſeo relinquamus nebulonē hūc.Eamus nūc,ptinus Ioui optimo maximo gratulaꝝ.Id cū dixiſſet:auertit:& ire in capitoliū cœpit:cū cōtio vniuerſa:q̄ ad ſnīam de Scip.ferēdā:cōuenerāt:relicto tri.Scipionē in capitoliū comitata:atq; inde in ædes eius cū lætitia:& gratulatione ſolēni ꝓſecuta eſt.❡Referēdo.i.dicēdo.qa ille nec fatigatus faciēdo eſt. ❡Diē dixerat:accuſauerat:qa reo ſemp dicēdæ cauſæ dies ſtatuebaṫ:hoc eſt:vt certa die ſe defenderet.❡Corona triūphali.nō aūt lugubri veſte:vt mos reoꝝ ē:qđ maximū fuit fiduciæ ſignū.❡Hoc

ASCE. die Quirites:ac ſi diceret.concipite animo veſtro Quirites hunc eſſe diem illum:quo Carthagini leges noſtras impoſui:& huic imperio noſtro ſeruire coegi.❡Puluinaria:lectiſternia:quæ in templo Iouis optimi maximi fuerunt.

❡SICVT ſup.vniuerſus ſenatus cōprobauit:&.i.etiā illud factum.ſ.eiuſdem Scipionis:q;.i.quia cum.i.quando opus eſſet ad neceſſarium vſum reipu.pecuniā promi ex ærario.i.repoſitorio publici æris:hoc eſt pecuniæ:& quæſtores:qui claues ærarii habebant non auderent aperire id.ſ.ærarium:quia lex videretur obſtare ipſe Scipio priuatus.i.nullum tunc magiſtratum gerens popoſcit claues:& ærario patefacto.i.aperto coegit legem cedere vtilitati:Quā quidem fiduciam:dedit illa conſcientia:quia meminerat omnes leges eſſe ſeruatas a ſe:quia per eum Hānibal:qui vrbi:& legibus minabatur excidium:Italiam deſerere coactus fuerat.❡Non fatigabor referendo.i.recitando itentidem.i.interdum facta eiuſdem quoniam nec ille quidem.ſ.Pub.Scipio fatigatus eſt in edendo.i.emittendo præclarum facinus.ſ.in conſimili genere virtutis.Marcus Næuius tribunuſplebis:aut vt quidam memorant:duo petilii dixerant.i.aſſignauerant:& indixerant illi diem ad populum.i.quo die cauſam diceret:& ſe purgaret corā populo:qui deductus in forum ſup.cum ingenti frequentia:conſcendit roſtra.i.lo-

cū:vñ edicta fiebāt.roſtris nauiū antiatū munitū:& corōa triūphali īpoſita capiti ſuo:inqt o Quirites:ego iuſſi hac die:carthaginē ſpantē magna.i.magnas.res:vtpote impiū Rōanū poſſe euertere:accipe leges nras.i.Roanas:qa tributaria facta ē ꝓinde.i.ideoq;:aut & iō:æquū ē vos ire mecū in capitoliū:ſupplicatū.ſ.diis ad ſupplices grās agēdas.Deide inqt Valerius.cuētus æq; clar⁹ ſecut⁹ ē eā vocē.Siqdē.i.qñqdē ipe petēs puluīaria Iouis:optimi maximi:hūit ſenatū:& totū vniuerſū ordinē æq̄ſtrē:& plebē.ſ.ignobilē comitē.ſ.itineris:reſtabat.i.adhuc expectabaṫ:vt tribun⁹ ageret apud populū ſine populo:& ipſe deſertus in foro cū magno ludibrio calūniæ ſuæ:morareṫ ſolus.Cui⁹ ruboris.i.verecūdie deuitādi.i.ſugiēdæ cā.i.vt deuitaret luborē ꝓceſſit in capitoliū.i.arcē Romanā & fact⁹ ē venerator Scipiōis:ex accuſatore.i.q prius fuerat accuſator Scipiōis.

❡De Scipione Aemiliano.

AViti ſpiritus egregius ſucceſſor Scipio Aemilianus,cū urbē ꝑualidā obſideret:ſuadētibus q̄buſdā,ut circa mœnia eius ferreos murices ſpargeret:oīaq; uada tabulis plūbatis conſterneret:habentibus clauorū cacumina:ne ſubita eruptiōe hoſtes ī pſidia noſtra īpetū facere poſſent:reſpondit nō eſſe eiuſdem & capere aliquos uelle,& timere.

❡De SC.Naſica.

IN quacūque memorabiliū partē exēplorū cōuertor,uelim,nolim ue in cognomine Scipionū,hæream neceſſe eſt.cui enim licet hoc loci Naſicam præterire fidētis aī,dictiq; clariſſimū authorē?Annonæ caritate increbreſcente.C.Curiatius Trib.Pl.ꝑductos in cōcionē.COS.cōpellebat:ut de frumento emendo,atque ad id negotiū explicādū mittēdis legatis,ī curiā referrēt.Cuius īſtituti minime utilis,interpellādi gratia Naſica cōtrariā actionem ordiri cœpit.obſtrepente deinde plebe,tacete quæſo qrites,inqt:plus enī ego,quā uos quid Reip.expediat:intelligo.qua uoce audita omnes pleno uenerationis ſilentio,maiorem anthoritatem eius,quam ſuorum alimentorum reſpectum egerunt.

❡De Liuio Salinatore.

LIuii quoq; Salinatoris æterne mēoriæ authoritate tradendus animus.qui cum Aſdrubalē,

OLIV. ❡SCIpio Aemilian⁹(hic vt ſæpe dictū ē)de gēte Aemilia fuit pauli fili⁹ in gēte Scipionū adoptatus:hic ille fuit Aphricānus:q carthaginē euertit:& Numātiam ſuſtulit:vrbes duas potentiſſimas.&.P.R.īfeſtiſſimas.Cū igiṫ inter calatiā hiſpāiæ vrbē ꝑualidā obſideret:vel:vt alii putant:Numantiā:multi hoſtiū eruptionē metuētes ſuadebant tribulos:ferrataſq; tabulas circa mœnia ſpargēdas eē:q hoſtes ab eruptiōe deterrerēt:qbus rndit nō eē viri fortis velle hoſtes cape eoſdēq; timere.❡Prævalidā vrbē inter calatiā:vt qdā putāt:q̄ ē in hiſpāia:vel vt alii volūt numātiā.❡Ferreos murices.Murex ꝓprie dṙ acumē ſaxi.Vir.

Murex. Et acuto murice remi obnixi crepuere:ſed ꝓ vnaquaq; re acuta poniṫ.vt hoc loco ꝓ trigono poſuit ferreos murices:q ſunt cuiuſmodi tribuli:q naſcunṫ in lacubus:& ſtagnis q in quācūq; ptē ceciderint:ita cadūt:vt vnū acumē extet erectū Ferreos murices dixit ad differētiā naturaliū muricū:videlicet tribuloꝝ.❡Plūbatis tabulis.vt ꝓfundo aq̄ ſūmergerenṫ.❡Qui.n.licet pro quomō licet.

Naſicæ fiducia. IN quācūq;.Annonæ increbreſcēte caritate:q̄ta aī fiducia fuerit:Scipio Naſica ex hoc exemplo cognoſci facile pōt:q totius.P.R.furorem ſolo verbo compreſſit:nec metuit ſæuientis populi impetum ❡Increbeſcente:ingraueſcente.❡Caritate.cariſtia:& inopia.❡Minime vtilis.quia hoc idē cognouerat alias piculoſum fuiſſe libertati Romane.❡Interpellandi:impediendi.❡Obſtrepente:vociferāte:& tumultuāte plæbe.

LIuii quoq; Salinatoris.Hoc fuit ſcđo pūico bello:nā cū haſdrubal cum multis milibus hoīum in Italiā deſcēdiſſet:vt ſe Hānibali frī cōiungeret:qđ ſi factū fuiſſet:oīum ferme iuditio actū fuiſſet de imperio Ro.Eo forte āno cōſules erāt:Claudi⁹ Nero:& Liuius Salinator.Claudio ꝓuincia euenerat Hānib.Liuio vero Haſdrubal:forte nūcii:q ad Hāniba.cū litteris mittebanṫ a fratre:a vagis per agros populatoribus Ro.intercepti ad Claudium conſulē deducunṫ:q lectis litteris ꝑ interꝑtes:& ex captiuis per contatione facta non eē tpſ ratus quo cōſiliis ordinariis ꝓuinciæ q̄ſq; ſue finibus ꝑ exercitus ſuos cum hoſte deſtinato a ſenatu bellum gereret:litteris haſdrubalis Romā miſſis ad ſenatū:edoctiſq; patribus:quid ipſe pararet:quid item illis parandū eſſet de toto exercitu:qđ roboris erat:delegit ſex milia peditū:decē milia æquitum:& ad collegam quātis maximis itineribus potuit contendit.

ASCE. ❡Auiti &c.Ordo eſt ſcipio æmilianus.ſ.Paulus:egregius ſucceſſor ſpūs auiti.i.maioris aſfricāi:quū obſideret vrbem ꝑualidā:qbuſdā ſuadētibus.i.cum quidā ſuaderent:vt ſpargeret circa mœnia eius:murices ferreos ſic effigiatos:vt quocunq; iacianṫ:ſp vnum ſtimulū habeāt erectū:& vt cōſterneret oīa vada tabulis plumbatis:vt mergerenṫ in ꝓfundū:& ita laterēt:tabulis dico habentibus cacumina.i.acuta clauoꝝ extenſa:ne hoſtes poſſent facere īpetū in nrā.i.Romana ꝑſidia:eruptione ſubita rndit ſup.illis nō eſſe eiuſdē.ſ.imparatoris:& velle cape aliquos:& timere.❡In quācunq; &c.Recitat fiduciam alterius ſcipionis:vtpote Naſicæ purgans quodāmō:q̄ tm̄ in vno cognomine īmoreṫ:ac dicēs.In quācunq; ptē exēploꝝ memorabiliū cōuertor:hoc ē me cōuerto:& aīum applico:neceſſe ē:vt ſup.hæreā.i.īmorer:Velim nolim ve in cognomine ſcipionū.Enī ꝓ qa.ciui.licet.q.d.nulli ꝑterire hoc loci.i.in hoc loco:vbi de fiducia agiṫ:Naſicā.ſ.ſcipionē:clariſſimū authorē aī fidentis.i.fiducialiter audentis:& dicti.i.verbi fidentis.i.ex fiducia dicti.Caritate.i.ꝑcioſitate:ānonæ.i.victualium increbreſcēte.i.crebiore:& auctiore exiſtente:ac euadente:Caius Curiatius tri.plæ.cōpellebat cōſules productos in cōcionē.i.cōgregationē populi:vt referrent.i.conſultationē facerēt:in curia.i.corā ſenatu:de frumēto emēdo:atq; de legatis mittēdis ad id negocium.ſ.de emēdo frumēto explicādū.i.vt dicūt expediēdum.Grā cuius inſtituti.i.moris:minie vtilis.ſ.reip.(quia ꝑ hoc ærarium penitus exhaurireṫ ſe in publica fame:ex ærario frumētū emaṫ)interpellādi.i.īpediendi:Naſica cœpit ordiri.i.ordine cōtexere & dicere:actionē cōtrariā.i.qua agebat ad nō emēdū publice frumētū:deinde plebe obſtrepēte.i.ſtrepitu:& murmure orationē eius turbāte:inqt o qrites:q̄ſo tacete:ego.n.plus ītelligo qd expediet reip.q̄ vos oēs egerūt.i.oſtēderūt authoritatē eius.ſ.Naſicæ:maiorē ſup.eſſe q̄ reſpectū alimētoꝝ ſuoꝝ:& hoc ſilētio pleno venerationis:qa q cū loq velit:ſilet:vt alter loquaṫ:illū veneraṫ.❡Liuii &c.Recitat alioꝝ fiduciā:& primo ſalinatoris dicēs.Aīus quoq; Liuii ſalinatoris tradēdus ſup.eſt:æternæ memoriæ.Q.ſ.ſalinator:cū deleſſet ꝑ deleuiſſet in vmbria regione illa Italiæ:Aſdrubalē ducē Carthaginēſ.

OLIV. ¶NOCte clā hoſtib⁹ Rōana caſtra ingreſſis: ſuadet collegæ prīa luce: pugnā cū hoſte ſuſcipe: multis in cōtrariū cēſentib⁹ tātiſꝑ differēdū eē: donec feſſum via: & vigiliis reficeret militē: ille ne cōſiliū ſuū: qđ tutū celeritas feciſſet: morando temerariū faceret: inſtat pugnæ ſignū dari. quo facto ſequēti die in aciē vtrinq; deſcēſum eſt: ſed id morā attulit pugnæ: ꝙ Haſdrubal puect⁹ ante ſigna cū paucis ſcuta vetera hoſtiū notauit: ꝗ antea nō viderat: ſtrigoſiores equos vidit: & auctū exercitū Ro. manū cognouit: Territus ꝗ primū receptui cani iubet: ſeqnti nocte tacitus aufugit: quē Ro. exercitus prima luce in ſecutus apud metaurū fluuiū: quē ille trāſnare nequerat: aſſecut⁹ e: ibi cōſerto ꝑlio: qnquagīta ſex milia hoſtiū cū ipſo iperatorē cæſa: qnq; milia & quadrata capta ſunt: deniq; reddita ē æqua Cānēſis clades: ī eo igit̃ ꝑlio tanta ſanguinis & cædis ſacietas cæpat Ro. victores. vt poſtero die cum eēt nūciatū Liuio: gallos ciſalpīos: liguresq;: ꝗ aut ꝑlia nō affuiſſent: aut inter cædē aufugiſſent: vno agmine abire ſine certo duce: ſine ordine vllo: aut īperio poſſe: ſi vna eqtū ala mittat̃ oēs deleri. Sint ait Liuius: ꝗ ſupſint aliq nuncii: & hoſtiū cladis: & virtutis nr̃æ. ¶In vmbria: Vmbria īter Sabinā: & Tuſciam poſita eſt: teſte Strab. ꝗ dicit li. v. Cæterum in Sabinæ & Tuſciæ medio vmbria iacet: monteſq; trāſgreſſi vſq; Ariminum Rauēnāq; procedūt. & ideo a multis pars Tuſciæ dicitur in iugis apēnini montis poſita in partes Italiæ. Sunt āt loca iuxta Spoletum dicta Vmbria a vocabulo græco: qđ ē ὄμβρος. i. iber: eo: ꝙ: vt tradunt hiſtoriæ tempore aquoſæ cladis: ībribus ſupſuerit. Sunt ꝗ dicant nunc appellari patrimonium.

Haſdrubal a Liuio deletus.

Furius philus.

BEllica hæc. Fiducia. Pu. Furii pene accuſanda magiſquā ꝓbanda: qppe ꝗ ſibi acerrimos inimicos. Qu. Metellū Qu. q; Pōpe. in adminiſtratione prouinciæ legatos aſſumere nō dubitauerit: eorūq; cōſilio: & ope iuuari: a qb⁹ cauēdū maxīe videret̃. ¶Togata: qa in vrbe hoc factum fuit. ¶Pene temeraria. Ideo dixit pene: neqđ grauius in tantū virum dixiſſe videret̃. ¶Vſumq; miniſterii. ſ. bellici: quod miniſteriū vix amicis tuto committitur: id inimiciſſimis demandauit.

CVius factū: ſi cui placet. Luc. Craſſus Cn. Carbonis: de quo nunc agit̃: patrē dānauerat: ꝓtores aliquot dānati fuerāt: eo ꝙ auare: & crudeliter ꝓuīcias adminiſtrauerāt: ſed hic. Cn. Carbo dānatus fuerat: ꝙ cū. C. Graccho Fuluio graccho triūuiris diuidēdo agro creatis ſeditionem cōcitauerat bello ēt aduerſus cimbros īfeliciter pugnauerat: hic quoq; trib. plæ. rogationē tulerat: vt eūdē trib. plæ. quotiēs vellet creari liceret: quā rogationē. P. Scipio grauiſſima oratiōe diſſuaſit. Gracch⁹ cōtra ſuaſit. his igit̃ de cauſis. L. Craſſus eū damnatū exulare coegit. ¶Ad ſpeculanda acta vēiſſet. nunquid iniuſtum: minuſue honeſtū aliquid in prouincia cōmitteret. cum ius prouincialibus hominibus diceret.

exercitūq; Pœnorū in Vmbria deleſſet: & ei diceretur, Gallos, ac Ligures ex acie ſine ducib⁹, & ſignis, ſparſos, ac Palantes parua manu opprimi poſſe: reſpōdit. in hoc eis oportere parci: ne hoſtib⁹ tātæ cladis domeſtici nūcii deeſſent.

¶De. P. Furio Philo.

BEllica hæc præſtantia animi. togata illa, ſed non minus laudabilis, quā Publius Furius Philus COS. in ſenatu exhibuit. Q. enim Metellum. Q. q; Pompeium conſulares uiros uehementer inimicos ſuos, cupitam ſibi profectionem in prouinciam Hiſpaniam, quam ſortitus erat: idētidem exprobrantes, legatos ſecum illuc ire coegit. fiduciā nō ſolum fortē, ſed pene ēt temerariā exhibēs: quæ duobus. acerrimis odiis latera ſua cingere auſa eſt: uſumq; miniſterii uix tutū in amicis, ſinu inimicoꝝ petere ſuſtinuit.

¶De. L. Craſſo.

CVius factū, ſicui placet: neceſſe eſt. L. etiā Craſſi, qui apud maiores eloquētia clariſſimus fuit: propoſitū non diſpliceat. nam cū ex conſule prouinciā Galliam obtineret: atq; in eam Cn. Carbo, cuius patrē damnauerat: ad ſpeculanda acta ſua ueniſſet: non ſolum eum inde non ſummouit: ſed inſuper locum ei in tribunali aſſignauit. nec illa de re, niſi eo in cōſiliū adhibito, cognouit. Itaq; acer, & uehemēs Carbo, nihil aliud Gallica peregrinatiōe conſecutus eſt quā ut animaduerteret, ſontē patrem ſuū, ab integerrimo uiro in exilium miſſum.

ASCE. ¶Et exercitū pœnorū: cū qb⁹ galli ciſalpini pugnauerūt & diceret̃. ſ. ab exploratorib⁹ ei. ſ. ſalinatori gallos ac ligures: quoq; nobiliſſimi ſunt genuenſes: ſparſos: ac palantes. i. vagantes ex acie. i. extra aciē ſine ducibus: & ſignis poſſe opprimi ꝑua manu. i. ꝑuis copiis. rñdit oportere pci eis. ſ. gallis: & liguribus in hoc. i. ad hoc: ne nuncii domeſtici tantæ deeſſent hoſtibus. ¶Bellica &c. Affert fiduciā plenā aīoſitatis furii filidi. hæc ꝓſtantia aī. ſ. iam dicta eſt: ſup. bellica. i. in bello oñſa: illa. ſ. ꝗ dicturus ē: ē ſup. Togata. i. dōi oñſa: ſed non minus laudabilis: ꝗ. ſ. fiduciā: Pu. Furius Philus conſul. i. quū eſſet conſul: exhibuit in ſenatu. Enī pro qa: ipſe coegit. Qu. Metellū & Qu. Pōpeiū viros cōſulares. i. ꝗ iā conſulatū geſſerant: vehemētes inimicos ſuos exprobrantes. i. opprobrio dantes idētidē. i. interdū: aut aliqſi: ſibi. ſ. Philo. profectionē cupidā. i. cupiditatem ꝓfectionis in hiſpaniā ꝓuinciā ꝗ erat ſortitus. i. ꝗ ſorte obtinebat cū altero cōſule miſſa: coegit dico eos ire ſecū illuc. i. in hiſpaniā legatos. i. ad hoc miſſos: vt ſecūdariā illi opam nauarēt: ad hoc. n. legati impatorib⁹ dabant̃: & vt ex hoc loco patet: īpator ſibi legatos: quos volebat, ꝓnūciabat: ſicut dictator magiſtrū eqtū coegit. i. ꝗ exhibēs. i. oſtēdēs in eo facto: fiduciā non ſolū fortē: ſed ēt pñ. i. quaſi temerariā ꝗ. ſ. fiducia auſa eſt cingere latera ſua duab⁹ acerrimus odiis. i. viris ſe odio hñtibus: & ꝗ ſuſtinuit. ſ. ꝑualuit petere ſinu inimicoꝝ uſum miniſterii. ſ. legatiōis: vix tutū in amicis: qa ēt amici detractāt ſubinde fortiter agere ad gloriā alteri⁹ augēdā. ¶Cuius factū: &c. aptiſſimo cōtextu (vt fere ſp) ſubnectit fiduciam Craſſi oratoris ſane ꝗ mirabilem: & ꝗ oſtēdit oratorē apte definitum viꝝ bonum dicēdi pitū. Ordo eſt. Cuius. ſ. Phili factum: ſi placet cui. i. alicui neceſſe ēt: vt ſup. propoſitum: Lūcii Craſſi: ꝗ fuit clariſſimus eloqntia apud maiores ſup. nr̃os: non diſpliceat: imo ēt: placeat eidē. Nā quū cōſul obtineret galliā prouinciā: atq; Gneus carbo cuius patrē Craſſus ſup. dānauerat. ſ. exilio veniſſet in eam. ſ. ꝓuinciā. ¶Ad ſpeculanda acta ſua. ſ. craſſi. nō ſolū non ſubmouit. i. non depulit eū. ſ. Carbonē: inde. i. de prouincia ſua: qđ tñ potuiſſet: ſed inſup aſſignauit ei. ſ. Carboni locū in tribunali. i. in ſede iudiciaria: nec cognouit. i. & nō decreuit: aut diſquiſiuit iudicare de vlla re: niſi eo. ſ. Carbone adhibito in cōſiliū. Itaq;. i. & ſic carbo acer & vehemens. ſ. vltor: ſi potuiſſet paternæ damnationis nihil aliud cōſecutus eſt ex peregrinatione gallica: ꝗ vt aīaduerteret. i. conſideraret. patrē ſuū ſontē. i. culpabilem: & ſic meritum: eſſe miſſum in exilium ab integerrimo viro: vt qui in oculis inimici omnia genere audebat.

CAto vero ſupior. Hic Cato: teſte Plinio: quadragies quater accuſatus: & glorioſiſſime ſemper abſolutus eſt. Plutar. vero quinquagies dicit fuiſſe accuſatum: nam calumniaꝝ inqt in rep. Cato non fuit expers: nam vbicūq; inimicis accuſationis argumētum accuſationēq; ꝓſtabat in cauſa dicenda magno cum diſcrimine vexabatur. ferme. n. qnquagies ei diē dictam eſſe ferunt. poſtremo ſex. & lxxx. natus annos accuſatus: vulgatum illud dixiſſe aiunt: difficilium eē cum inter alios homines vixerim: apud alios de his criminibus reſpondere: ꝗ ab aduerſariis obiecta ſunt vt in ca. de ſtudio & induſtria dicturi ſumus. ¶A quo in adminiſtratione reipu. diſſidebat. obtrectationē. n. egit cum Tiberio. nam vterq; in Hiſpania præclara facinora ediderat.

OLIV. Cato quoties accuſat⁹

¶De Catone ſuperiore.

CAto uero ſuperior ſepenumero ab inimicis ad cauſæ dictionē uocatus, nec ullo unꝗ crimine cōuictus, ad ultimū tantū fiduciæ in ſua innocentia repoſuit. ut ab his in quæſtionē publicā deductus. T. Gracchū, a quo in adminiſtrationē Reip. ad multū odiū diſcidebat: iudicē depoſceret. Qua quidē animi ꝓſtātia, ꝑtinaciā eorū inſectādi ſe inhibuit.

¶De: M. Scauro.

EAdē. M. Scauri fortuna: æque ſenectus longa, ac robuſta: idem animus: qui, cū pro roſtris accuſaretur: quod a rege Mithridatæ ob Remp. prodendam, pecuniā accepiſſet: cauſam ſuam ita egit. Eſt enim Quirites iniquum: cum inter alios uixerim: apud alios me rationē uitæ reddere. Sed tamē audebo uos, quorum maior pars honoribus, & actis meis intereſſe non potuit: īterrogare. Varius Sucronenſis. M. Aemiliū Scauꝝ regia mercede corruptum, imperiū Po. Ro. prodidiſſe ait. M. Aemilius Scaurus huic ſe affinē eſſe culpæ negat utri creditis, cui⁹ dicti admiratiōe ppl̃s cōmot⁹, Variū ab illa demētiſſima actiōe, ꝑtiaci clāore depulit.

¶De. M. Antonio.

COntra. M. Antonius ille diſertus, Nō. n. reſpuēdo, ſed amplectendo

EAdem. M. Scauri. Comparat: & magnitudinem animi: & longitudinem vitæ. M. Scauri ætati magnitudiniq; animi Catonis Vale. ſed diſſentit ab aliis ſcriptorib⁹. nā Pli. de viris illu. dicit accuſatum fuiſſe: ꝙ conſilio eius bellum ſociale cōcitatum eſſet: Aſconius pedianus refert apud Qu. Varium accuſatum fuiſſe: cū ob negatam ſociis latini nominis ciuitatem nobilitas infeſta eſſet. Qu. Varius tribu. plæb. legem tulit vt qſtiones haberent̃ eorū: quorum opera ſocii contra Po. Ro. arma ſumpſiſſent. inimici primo. M. Scauri exiſtimantes: ſe inueniſſe rationem opprimendi Scaurum: egerunt: vt in iuditium traheretur accuſatus ꝙ pecunia corruptus exciſtaſſet arma contra Po. Roma. hic eo tempore ægrotabat: amici & cognati hortabant̃ ne vellet cōtra valitudinem ad queſtionem accedere. ille ſua maxima innocentia fretus maximaq; pectoris fiducia munitus in forum deſcēdit: & paucis verbis cauſam dixit. nā Qu. Varius inquit. M. Scauꝝ regia pecunia corruptū remp. ꝑdere voluiſſe. M. Scaurus huic ſe culpæ affinē eſſe negat vtri magis credendum eſt. ¶Inter alios ꝗ inter vos. nā apud maiores veſtros vixi: vox āt vitam meam per ætatem noſcere nō poteſtis. ¶Apud alios: qua apud vos. ¶Varius Seuerus Veronenſis. Aſconius dicit Varium hiſpanū fuiſſe nominatum. ¶Pertinaci clamore. Quia accuſatori ab omnibus vehementer ſucclamatum.

Varius trib. ple.

COntra. M. Antonius ille. Hic eſt ille. M. Antoni⁹ orator: quē Ci. li. de oratore loquentem inducit: hic quæſtor in Aſiam ꝓficiſcebatur: & cū Brundiſium vſq; ꝓueniſſet: amicorū litteris certior factus crimine inceſti accuſatum: omiſſo qđ iam inceperat itinere Ro. reuerſus eſt: ꝗuis lege mæuia accuſationem iſtam vitare potuiſſe: ibiq; cauſam ſuam tanta cum eloquentia: & laude ꝑegit: vt ſtatim abſolutus fuerit: deinde ſecurior: & honeſtior in prouinciam proficiſceret̃: ꝗ; etiam fide ſerui quē iudices in quæſtionib⁹ habere voluerunt: adiutus: defenſuſq; fuerit: vt videbim⁹ in ca. de fide ſeruoꝝ.

¶CATO vero ſuperior vocatus. ſ. in ius: ſæpenumero ab inimicis ad dictionem cauſæ. i. ad defenſionē ſui: nec conuictus vnquā vllo crimine (vt Oliuerius diligenter recitat; quocirca quæ adducerē: ſi ille nō adduxiſſet: ſciens: volenſq; prætereo) repoſuit ad vltimū. ſ. vitæ tantū fiduciæ in innocētia ſua vt deductus ab his. ſ. inimicis ſuis in quæſtionē. i. inqſitionem publicam. i. factam aut faciendā a magiſtratu publico: depoſceret. i. de multis poſceret iudicem. ſ. cauſæ ſuæ Tyberium Gracchū a quo diſſidebat. i. diſſentiebat: & ſimultatē fouebat in adminiſtratione reip. ad. i. vſq; ad multum. i. copioſum odiū. Qua quidem præſtantia. i. inuincibilitate animi inhibuit pertinatiam eorum. ſ. inimicorum ſuorum inſectandi ſe. ſ. Catonem: qa amplius non auſi ſunt eum inſectari. ¶Eadem & cætera. vt filium propoſitum conſeruaret comparat ſcaurum Catoni dicens. Eadē fortuna quæ. ſ. Catonis: fuit ſup. Marci Scauri: qa ſimiliter ſæpe accuſatus eſt: cum eſſet inocens. Et ſenectus ſup. eius fuit æque longa: ac robuſta: vt ſup. Catonis: & idē aīus ſup. fuit: ꝗ cū accuſaret̃ pro roſtris. i. ante roſtra. i. locum illū: vnde publica pronūciabantur edicta: & ita in conſpectu totius populi: ꝙ accepiſſet pecuniā a mitridate rege. ſ. bithyniæ: ob rempublicam prodendam: egit cauſam ſuam ita. i. ſic ſe purgauit. Eſt. n. i. enim vero: hoc eſt certe: o quirites iniquum: cum vixerim inter alios. ſ. patres veſtros: qui fere mortui ſunt: me reddere rationem vitæ. apud alios. ſ. vos quaſi dicat poſt tanta interualla temporum. Sed tamen: ideſt nihilominus audebo interrogare vos quorum maior pars non potuit. ſ. per ætatem: intereſſe honoribus: & actis meis: interrogatio autem talis erat: Varius ſeuerus ſucroneñ: ideſt ex ſucrone oppido hiſpaniæ iuxta ſucronem fluuium (qui labitur. inter carthaginem nouam: & hiberum flu. vt author eſt ſtrabo. lib. iii. ¶Sic autem verior eſt lectio: quā ſi Veroneñ. legatur: hiſpanus enim fuit) ait Marcum Aemilium Scaurum: & ita ciuem Romanum (pulchre autem de ſe in tertia perſona loquitur: vt quicunq; de ſe: aut nomine ſuo magnifice ſentiunt: vt æneid. v. Quæ munera viſo digna dabis &c.) corruptum mercede prodidiſſe. ſ. mitridati imperiū populi Romani: Marcus Aemilius Scaurus negat ſe eſſe affinem. i. vel proximū huic culpæ. vtri creditis. ſ. vtrum homini peregrino & nihil de vobis merito: an ciui tot annos apud vox tam innocenter: & fortiter verſato? Cuius dicti admiratione populus Romanus commotus: quia naturale eſt ſuis pluſquā externis tribuere: depulit ꝑtinaci clamore Varium ab illa dementiſſima. i. demētiſſime cœpta actione. ſ. cōtra Scaurū. ¶Cōtra. i. contrario modo ſup. fecit Marcus Antonius ille. ſ. orator clariſſimus: diſertus. i. dicendi peritus (non enim teſtatus eſt quā: ideſt quantum innocens eſſet reſpuendo dictionem.

ASCE.

OLIV. Inceſtꝰ. ❡CAVSAE dictionem.defenſionem cauſæ. ❡Poſtulatum:accuſatum : & tunc iungitur cum genitiuo.vt poſtulo te furti. ❡Inceſti . Committitur inceſtus cum virgine ſacrata : cum parente : cum ſorore : cum ſanguine coniuncta dictus vel non caſtus:vel a ceſto Veneris zona. ❡Scopulus rerum : nam quemadmodum nauigantes ſcopulo illiſi naufragium faciunt:ita apud tribunal huius:qui accuſabantur:pro maiori parte periclitabantur . ❡Mæuiæ legis:quam Mæuius tulit de his : qui publice mitterentur in prouincias ad publica negocia peragenda: vt ſi accuſarentur:eorum nomina iudicibus nō admitterentur. ❡Abſolutionem celerem.nam ſi non rediſſet:abſolutus non eſſet:donec annuum magiſtrum perfeciſſet:& ſic in vrbem rediſſet crimine grauis.

cauſæ dictionem, quam innocens eſſet:teſtatus eſt. Quæſtor proficiſcens in Aſiam, Brunduſium iam peruenerat.ubi literis certior factus inceſti ſe poſtulatum apud . L . Caſſium Prætorem, cuius tribunal propter nimiam ſeueritatem Scopulus reorum dicebatur:cum id uitare beneficio legis Mimiæ liceret:quæ eorum, qui Reip.cauſa abeſſent:recipi nomina uetabat:in urbem tamen recurrit.quo tam pleno fiduciæ bonæ conſilio : tum abſolutionem celerem, tum profectionem honeſtiorem cōſecutus eſt.

❡De ſenatu Romano.

SVnt & illa ſpecioſæ fiduciæ publica exempla.Nam cū eo bello, quod aduerſus Pyrrhum gerebatur : Carthaginenſes . C.ac. XXX.nauium claſſem in præſidium Romanis Hoſtiam ultro miſiſſent : ſenatui placuit : legatos eorum ad ducem ire:qui dicerent, Po.R.bella ſuſcipe ſolere : quæ ſuo milite gerere poſſet . proinde claſſem Carthaginem reducerent . Idem poſt aliquot annos cannenſi clade exhauſtis Romani imperii uiribus, ſupplementum exercitus in Hiſpaniam mittere auſus, fecit, ne hoſtilium locus caſtrorum, tum maxime Capenam portam armis Hannibale pulſante, minoris ueniret, quam ſi illum Pœni non obtinerent . ita ſe gerere in aduerſis rebus, quid aliud eſt, quam ſæuientem fortunam, in adiutorium ſui, pudore uictam conuertere?

SVnt & illa.Mago Carthaginenſis dux in auxilium Roma.cum ducentis & triginta nauibus miſſus:vt tradit Iuſtinus ſenatum adiit dicens: ægre pati Carthaginenſes:vt in Italia Ro.a peregrino hoſte infeſtarentur:& quoniam externo hoſte præmerent: auxilium miſiſſe:vt externis quoq; opibus adiuuarent: gratiæ a ſenatu actæ : & naues remiſſæ ſunt quia dicerēt Romanos : ea bella ſuſcipere : quæ ſuis viribus : gerere poſſent. ❡Vltro ſponte non rogati. ❡Suo milite.Specioſa locutio.cum ſingularem pro plurali numero ponimꝰ: vt Armato milite complent. ❡Idem poſt aliquot.Cum a Romanis obſideretur capua.Hannibal: vt ab ea obſidione Ro.obſtraheret:quia nō aliter ſociis ſubueniri poſſe videbat : ad oppugnandam vrbem Roma. exercitum duxit:& ad Anienem fluuium tria milia paſſuum ab vrbe caſtra locauit:ibi cum ſtatiua haberet:ſenatus milites in ſupplemētum Hiſpaniæ miſit:& agrum:in quo eſſent hoſtes:publice vendidit:quod vbi per captiuos cogitum eſt Hannibali : id adeo ſuperbum:adeoq; indignum ſibi viſum eſt:quod cum ipſe ad mœnia vrbis Roma.armatus ſederet:milites ſub vexillis in ſupplementum aliarum prouinciarū mitterentur: & eius ſoli:quod ipſe bello captum poſſideret:haberetq; Romæ inuētum emptorem eſſe : qui nihil diminutio præcio mercaretur : vt extemplo vocato præcone tabernas argentarias : quæ circa forum Romanum eſſent:iuſſiſſet venire:ſed emptor non eſt inuentus. ❡Veniret : venderetur . ❡Pudore victam: quia fortunam quodammodo pudet:cum viderit illum: in quem totiens ſeuitiam exercuerit:adeo fortem: atque magnanimum eſſe.

Romæ obſidio.

ASCE. ❡CAVSAE ideſt defenſionē:ſed amplectendo:quia pro ſe cauſam dicere voluit)quæſtor : ideſt publicæ pecuniæ debitorum inquiſitor : & debiti receptor proficiſcens in Aſiam:peruenerat Brunduſium:ideſt ad oppidum illud maritimum in italia:vbi factus certior.i.edoctus litteris: ſcilicet ad ſe miſſis:ſe poſtulatum.ſ.ad ſupplicium:hoc eſt accuſatum inceſti.ſ.crimine:apud Lucium Caſſium prætorem:cuius tribunal dicebatur ſcopulus.i.præcipitium: aut naufragium reorum:quia rari admodum inde ſalui euaſerant: aut enauigarant : propter nimiam ſeueritatē: ideſt rigorem exactæ iuſtitiæ cum liceret vitare id:ſcilicet tribunal : beneficio legis Memiæ:quæ:ſcilicet lex:vetabat nomina eorum:qui abeſſent cauſa reipu.recipi: ſcilicet ad accuſationem:aut ad litem ſubeundam tantiſper dum abeſſent : tamen recurrit in vrbem.Quo conſilio pleno tam bene fiduciæ: conſecutus eſt:ideſt obtinuit:tum:ideſt ſimul:abſolutionem celerem:tum:ideſt ſimul:profectionem honeſtiorem:quia meliorem de ſe opinionem relinquens. ❡Sunt & illa &cætera.poſt ſingulorum fiduciam agit de totius ſenatus fiducia:de qua dicit ſic.Sunt &:ideſt etiam illa exempla publica.i.totius ſenatus:per quem reſpu.fere gubernabatur:ſpecioſæ.i.honeſtæ fiduciæ.Nam cum Carthaginen.qui tum Romanis amici erāt: miſiſſent Ro.vltro.i.non rogati in præſidium.i.ad protectionem:eo bello: qđ gerebatur.ſ.a Romanis aduerſus Pyrrhum: regem epyri:claſſem centum:ac triginta nauium hoſtiā.i.ad illud vſq; oppidū ſuper tyberim ſitum: placuit ſenatui legatos ire.i.vt legati irent ad ducem eorum.ſ.Carthaginen.videlicet magonē:qui dicerent Po.Ro.ſolere ſuſcipere bella:quæ poſſet gerere ſuo milite:proinde.i.& ideo reducerent claſſem Carthaginen.ſ.vnde abduxerant eam. ❡Idem.ſ.ſenatus Ro.auſus mittere ſupplementum exercitus in Hiſpaniam:viribus Romanis exhauſtis.i.licet vires Romanæ eſſent exhauſtæ: aut vbi erant exhauſtæ:clade cānenſi.i.accepta apud cannas:poſt aliquot annos.i.aliquot annis poſt bellum cum pyrrho geſtum: fecit.ſ.per eam fiduciam:ne locus caſtrorum hoſtilium.i.vbi hoſtes caſtra habebant:veniret.i.vēderetur Romæ : minoris.i.minore præcio.q̄ ſi pœni non obtinerēt illum:Hannibale pulſante.i.q̄uis Hannibal pulſaret.maxime tum.i.tunc præcipue armis.ſ.inuaſiuis portam capenam.i.q̄ itur capuā:quæ capua tunc ab Hannibale tenebatur.Gerere ſe ita.i.tam confidēter in rebus aduerſis:quid aliud eſt q̄ fortunam ſæuiētē conuertere in adiutorium ſui.i.quo ſe iuuaret:victam pudore.q.d.nil aliud eſt.Immo poſt illud factum fortuna.quaſi penitentia ducta ab Romanis ſtetit.

THE. ❡VEROnenſis.Alii codices habent ſucronenſis.Aſconius etiam pedianus Hiſpanum fuiſſe ſcribit. ❡Memmiæ. Quædam exemplaria legunt Næuiæ.

OLIV. MAgno ſpatio.Quaſi q̄ inquit:a ſenatu ad poetam Accium tranſitus videtur abruptus.tamen vt aptius : atq; decētius ad externa tranſeamus:eius exemplum in medium proferemus . ❡Collegium.p. Cæſar in collegio poetarum ſe cooptare voluit. ❡Voluminum:qui plura carmina edidiſſet:non præclara belli facinora geſſiſſet.

NEc Euripides quidē Athenis.Tragicus iſte poeta fuit clariſſimus:vt ſupra diximus:Euripides dictus:teſte Priſciano lib.ii.de octo partibus orationis:ab euripo ea maris parte:quæ eſt inter Eubœeam & Boetiā : qm̄ eo die natus fit: quo Athenieſes:cū Perſis in Euripo bellū gerētes:victoriā ſunt cōſecuti:de cuius progenie atq; fortuna:Hæc Gellius:

Euripidis genus.

❡De Accio poeta.

MAgno ſpatio diuiſus eſt a ſenatu ad poetā Acciū trāſitus.Cæterū ut ab eo decētius ad externa tranſeamus; pducatur in mediū.Is Iulio CAES.ampliſſimo, & florentiſſimo uiro, in collegiū poetarū uenienti nūq̄ aſſurrexit: non maieſtatis eius īmemor : ſed quod in cōparatione cōmuniū ſtudiorū, aliquanto ſuperiorem ſe eſſe confideret. quapropter inſolentiæ crimine caruit . quia ibi uoluminum, non imaginum certamina exercebantur.

❡Externa, De Euripide tragico.

NEc Euripides qdē Athenis arrogans uiſus eſt.cū poſtulante populo, ut ex tragœdia q̄dā ſententiam tolleret:progreſſus in ſcenā, dixit:ſe ut eum doceret: non ut ab eo diſceret, fabulas componere ſolere . laudāda profecto fiducia eſt: quæ æſtimationē ſui, certo pōdere examinat.tātū ſibi arrogās:quātū a cōtēptu, & inſolētia diſtare ſatis eſt . Itaq; & quod Alceſtidi tragico poetæ reſpōdit, probabile.apud quē cū quereret:quod eo triduo nō ultra tres uerſus maximo impenſo labore deducere potuiſſet: atq; is, ſecentū perfacile ſcripſiſſe gloriaretur:ſed hoc inquit intereſt : quod tui in triduū tantummodo, mei uero in omne tempus ſufficient.alterius eni fœcūdi curſus ſcripta, ītra primas memoriæ metas corruerūt.alterius cūctante ſtylo elucubratū opus, per omne æui tēpus plenis gloriæ uelis feret.

Euripidi poetæ matrē Theopōpus agreſtia olera vēdentē victū queritaſſe dicit.patri aūt . eius nato illo reſponſum eſt a chaldeis:eū puerū cū adoleuiſſet:victorē in certaminibus fore:id ei puero factū eſſe pī interptatus:athletam debere eſſe:roborato:exercitatoq; filii corpore Olympiā certaturū cū inter Athletas pueros deduxit ac primo qdē in certamine p ambiguā ætatē receptus nō eſt:poſt Eleuſino Theſæo certamine pugnauit:& coronatus eſt: mox a corporis cura ad excolendū animi ſtudiū tranſgreſſus: auditor phyſici Anaxagoræ:& rhetoris pdici : in mortalē aūt philoſophia Socratis tragœdiā ſcribere natus annos duodeuiginti adortus eſt:Philochorus refert in īſula Salamina ſpeluncā eſſe tetram & horridā:in qua Euripides tragœdiā ſcriptitauit . mulieres fere oēs maiorē in modū exoſas ſibi fuiſſe dicit.ſiue q abhorruerit a mulierū coitu: ſiue q ſimul duas vxores habuerat:q id decreto ab Atheniē.facto ius eſſet:quarū mrīmonii pertedebat : eius odii in mulieris Ariſtoph. meminit de curꝰ morte dicet.iū ca.de morte non vulgari.hic nonagintaduas dicit ſcripſiſſe tragœdias:in qbus decies qnqes victor euaſit.cū in theatro diuerſorū poetarū tragœdiæ recitarent : cuius patrem Mneſarchū:matrē Clitonē fuiſſe legimus. ❡A contēptu: & inſolētia.Duæ extremitates ſunt: a quarū vtraq; vitioſa eſt:audacia:& timiditas:virtuti tñ audacia ppitior eſt īter has media eſt fiducia virtus. ❡A cōtēptu.quātū ad timiditatē. ❡Inſolētia:qtū ad audaciā.Deducere. Tranſlatio ſumpta a filātibus:q̄ tenuiter fila deducunt:pſertim : quæ pcioſa eſſe volunt.Eodē modo q magnæ auctoritatis: & ponderis carmina cōdunt:deducere dicunt.Virg.i.Buc. Paſcere oportet oues:deductū dicere carmē. ❡Fecundi curſus:qa ex eius ore facile carmina currebāt. ❡Gloriæ. quia per vniuerſum orbē eius carmina celebrantur.

Deducere verſus.

ASCE. ❡MAGno ſpacio:&c.Ne ineptꝰ videat trāſitus a ſenatu ad poetā vnū:pulchre purgat dicēs.Trāſitus a ſenatu ad Acciū poetā eſt diuiſus magno ſpacio:cæterū.i.ſed:vt nos trāſeamus dicētius ab eo .i. Accio poeta ad externa ſup. exēpla:quorū prima de poetis erunt:pducat ſup. Accius in mediū. Is.ſ.Accius poeta: nunq̄ aſſurrexit.i.nunq̄ ſurgēdo in aduentu honorē præbuit:Iulio Cæſari viro ampliſſimo:& florētiſſimo veniēti in collegiū poetarū:nō immemor maieſtatis eius.ſ.Iulii Cæſaris:hoc eſt ſciens quidē: quanta eſſet maieſtas eius:ſed q cōſideret ſe eſſe ſuperiorē.ſ.quā Iuliū:aliquāto in cōparatione cōmunium ſtudiorū : videlicet artis poeticæ:quapropter Accius caruit carmine inſolētiæ.i.ſuperbæ arrogantiæ:quia certamina voluminū.i.librorū a ſe editorū: & non imaginū.i.ſtēmatum maiorū exercebantur ibi.i.in eo collegio poetarū:per qđ innuit author: aliquē in vno loco præferendum:qui in alio poſthabēdus ſit:vt ſacerdos in adminiſtratione ſacramentorū:vel regi pferendus eſt qui in cœnis diuitū etiā ciui ſæpe poſtponit:qđ q̄ decēter faciant:viderint ipſi. ❡Nec qdē.i.nō etiā Euripides poeta tragicus:viſus eſt arrogans: Athenis cū.i.quādo:populo poſtulāte:vt telleret.i.demeret:ex tragœdia.ſ.q̄ fecerat:quandā ſnīam.i.dictū:cuius ſnīa diſplicebat:pgreſſus in ſcænā:vbi tragœdiæ agebant:dixit ſe ſolere cōponere fabulas:vt doceret cū.ſ.populū:non vt diſceret ab eo. & ita innuit ſnīam illā licet diſpliceret laudandā eſſe:vnde ait author.Profecto.i.reuera:fiducia ſup.Euripidis:laudanda ſup. eſt:quæ examinata.i.pēſat:& diſcernit æſtimationē.i.appretiationē ſui:certo.i.debito:pōdere arrogans.i.ſumēs:ac vendicans ſibi tm̄:quantū ſatis eſt diſtare a contēptu.ſ.ſui:quo contēnatur:& inſolētia.i.inſolenti arrogātia:quæ alios contēnat:quæ duo videnť extrema. ❡Itaq;.i.& ita etiā pbabile.i.cōmēdabile eſt:id quod ſup.Euripides reſpōdit Alceſtidi poetæ tragico. Apud quē.ſ.Alceſtidē:cum ſ.Euripides:quæreretur.ſ.familiariter:q nō potuiſſet deducere.i.perficere ita:vt in locum tragœdiæ apte deduci poſſent eo triduo.i.ſpacio triū dierū nō vltra.i.nō ſupra tres verſus:& in maximo labore impēſo:Atq; is.i.Alceſtides: gloriaretur:ſe ſcripſiſſe perfacile centū:ſup.verſus.Euripides ſup.inqt:ſcripſiſti quidē centū:& ego nō niſi tres: ſed hocītereſt inter verſus tuos:& meos:q tui ſufficient.ſ.pſtare:tantūmodo in triduū qa qđ cito fit cito perit:maxime ſi careat arte:vero p ſed mei:ſup.verſus ſufficiēt in omne tēpus.Probat aūt author id dictū eſſe pbabile:qa verum. Enim p qa:ſcripta alterius.ſ. Alciſtidis:curſus fecundi.i.vberis partus:aut vt alii legunt ſecūdi.i.proſperi ſucceſſus:corruerūt intra primas metas.i.primos: terminos:memoriæ.ſ.recētis:hoc eſt quantū durare potuit:poſtq̄ ſemel eſſent audita memoria:non.n.iterum tranſcripta aut lecta ſunt:opus:alterius.ſ.Euripidis:elaboratum ſtilo cunctante.i.immorante:& non currente: ſed expectante donec aptus verſus eſſet animo conceptus:fertur per omne tempus æui:velis(tranſlatio a nauibus)plenis gloriæ.

UNIVERSITARIA GRANADA

OLIV. Inceſt⁹. ¶CAVSAE dictionem.defenſionem cauſæ.¶Poſtulatum:accuſatum : & tunc iungitur cum genitiuo.vt poſtulo te furti.¶Inceſti . Committitur inceſtus cum virgine ſacrata : cum parente : cum ſorore : cum ſanguine coniuncta dictus vel non caſtus:vel a ceſto Veneris zona.¶Scopulus rerum : nam quemadmodum nauigantes ſcopulo illiſi naufragium faciunt:ita apud tribunal huius;qui accuſabantur:pro maiori parte periclitabantur . ¶Mæuiæ legis:quam Mæuius tulit de his : qui publice mitterentur in prouincias ad publica negocia peragenda: vt ſi accuſarentur:eorum nomina iudicibus nõ admitterentur.¶Abſolutionem celerem.nam ſi non rediſſet:abſolutus non eſſet:donec annuum magiſtrum perfeciſſet:& ſic in vrbem rediſſet crimine grauis.

SVnt & illa.Mago Carthaginenſis dux in auxilium Roma.cum ducentis & triginta nauibus miſſus:vt tradit Iuſtinus ſenatum adiit dicens: ægre pati Carthaginenſes:vt in Italia Ro.a peregriuo hoſte infeſtarentur:& quoniam externo hoſte præmerent̃: auxilium miſiſſe:vt externis quoq; opibus adiuuarent̃: gratiæ a ſenatu actæ : & naues remiſſæ ſunt quia dicerẽt Romanos : ea bella ſuſcipere : quæ ſuis viribus : gerere poſſent.¶Vltro ſponte non rogati.¶Suo milite.Specioſa locutio.eum ſingularem pro plurali numero ponim⁹: vt Armato milite complent.¶ Idem poſt aliquot.Cum a Romanis obſideretur capua.Hannibal: vt ab ea obſidione Ro.obſtraheret:quia nõ aliter ſociis ſubueniri poſſe videbat : ad oppugnandam vrbem Roma. exercitum duxit:& ad Anienem fluuium tria milia paſſuum ab vrbe caſtra locauit:ibi cum ſtatiua haberet:ſenatus milites in ſupplemẽtum Hiſpaniæ miſit:& agrum:in quo eſſent hoſtes:publice vendidit:quod vbi per captiuos cogitum eſt Hannibali : id adeo ſuperbum:adeoq; indignum ſibi viſum eſt:quod cum ipſe ad mœnia vrbis Roma.armatus ſederet:milites ſub vexillis in ſupplementum aliarum prouinciarũ mitterentur: & eius ſoli:quod ipſe bello captum poſſideret:haberetq; Romæ inuẽtum emptorem eſſe : qui nihil diminutio præcio mercaretur : vt extemplo vocato præcone tabernas argentarias : quæ circa forum Romanum eſſent:iuſſiſſet venire:ſed emptor non eſt inuentus.¶Veniret : venderetur . ¶Pudore victam: quia fortunam quodammodo pudet:cum viderit illum: in quem totiens ſeuitiam exercuerit:adeo fortem: atque magnanimum eſſe.

Romæ obſidio.

cauſæ dictionem,quam innocens eſſet:teſtatus eſt. Quæſtor proficiſcens in Aſiam,Brunduſium iam peruenerat.ubi literis certior factus inceſti ſe poſtulatum apud.L.Caſſium Prætorem,cuius tribunal propter nimiam ſeueritatem Scopulus reorum dicebatur:cum id uitare beneficio legis Mimiæ liceret:quæ eorum,qui Reip.cauſa abeſſent:recipi nomina uetabat:in urbem tamen recurrit.quo tam pleno fiduciæ bonæ conſilio : tum abſolutionem celerem,tum profectionem honeſtiorem cõſecutus eſt.

¶De ſenatu Romano.

SVnt & illa ſpecioſæ fiduciæ publica exempla.Nam cũ eo bello,quod aduerſus Pyrrhum gerebatur : Carthaginenſes.C.ac.XXX.nauium claſſem in præſidium Romanis Hoſtiam ultro miſiſſent : ſenatui placuit : legatos eorum ad ducem ire:qui dicerent,Po.R.bella ſuſcipe ſolere : quæ ſuo milite gerere poſſet. proinde claſſem Carthaginem reducerent. Idem poſt aliquot annos cannenſi clade exhauſtis Romani imperii uiribus,ſupplementum exercitus in Hiſpaniam mittere auſus,fecit,ne hoſtilium locus caſtrorum,tum maxime Capenam portam armis Hannibale pulſante,minoris ueniret,quam ſi illum Pœni non obtinerent.ita ſe gerere in aduerſis rebus,quid aliud eſt,quam ſæuientem fortunam,in adiutorium ſui, pudore uictam conuertere?

ASCE. ¶CAVSAE ideſt defenſionẽ:ſed amplectendo:quia pro ſe cauſam dicere voluit)quæſtor : ideſt publicæ pecuniæ debitorum inquiſitor : & debiti receptor proficiſcens in Aſiam:peruenerat Brunduſium:ideſt ad oppidum illud maritimum in italia:vbi factus certior.i.edoctus litteris: ſcilicet ad ſe miſſis:ſe poſtulatum.ſ.ad ſupplicium:hoc eſt accuſatum inceſti.ſ.crimine:apud Lucium Caſſium prætorem:cuius tribunal dicebatur ſcopulus.i.præcipitium: aut naufragium reorum:quia rari admodum inde ſalui euaſerant: aut enauigarant : propter nimiam ſeueritatẽ: ideſt rigorem exactæ iuſtitiæ cum liceret vitare id:ſcilicet tribunal : beneficio legis Memiæ:quæ:ſcilicet lex:vetabat nomina eorum:qui abeſſent cauſa reipu.recipi: ſcilicet ad accuſationem:aut ad litem ſubeundam tantiſper dum abeſſent : tamen recurrit in vrbem.Quo conſilio pleno tam bene fiduciæ: conſecutus eſt:ideſt obtinuit:tum:ideſt ſimul:abſolutionem celerem:tum:ideſt ſimul:profectionem honeſtiorem:quia meliorem de ſe opinionem relinquens.¶Sunt & illa &cætera.poſt ſingulorum fiduciam agit de totius ſenatus fiducia:de qua dicit ſic.Sunt &:ideſt etiam illa exempla publica.i.totius ſenatus:perquem reſpu.fere gubernabatur:ſpecioſæ.i.honeſtæ fiduciæ.Nam cum Carthaginen.qui tum Romanis amici erãt: miſiſſent Ro.vltro.i.non rogati in præſidium.i.ad protectionem:eo bello: qđ gerebatur.ſ.a Romanis aduerſus Pyrrhum: regem epyri:claſſem centum:ac triginta nauium hoſtiã.i.ad illud vſq; oppidũ ſuper tyberim ſitum: placuit ſenatui legatos ire.i.vt legati irent ad ducem eorum.ſ.Carthaginen.videlicet magonẽ:qui dicerent Po.Ro.ſolere ſuſcipere bella:quæ poſſet gerere ſuo milite:proinde.i.& ideo reducerent claſſem Carthaginen.ſ.vnde abduxerant eam.¶Idem.ſ.ſenatus Ro.auſus mittere ſupplementum exercitus in Hiſpaniam:viribus Romanis exhauſtis.i.licet vires Romanæ eſſent exhauſtæ: aut vbi erant exhauſtæ:clade cãnenſi.i.accepta apud cannas:poſt aliquot annos.i.aliquot annis poſt bellum cum pyrrho geſtum: fecit.ſ.per eam fiduciam:ne locus caſtrorum hoſtilium.i.vbi hoſtes caſtra habebant:veniret.i.vẽderetur Romæ : minoris.i.minore præcio.q̃ ſi pœni non obtinerẽt illum:Hannibale pulſante.i.q̃uis Hannibal pulſaret.maxime tum.i.tunc præcipue armis.ſ.inuaſiuis portam capenam.i.q̃ itur capuã:quæ capua tunc ab Hannibale tenebatur.Gerere ſe ita.i.tam confidẽter in rebus aduerſis:quid aliud eſt q̃ fortunam ſæuiẽtẽ conuertere in adiutorium ſui.i.quo ſe iuuaret:victam pudore.q.d.nil aliud eſt.Immo poſt illud factum fortuna.quaſi penitentia ducta ab Romanis ſtetit.

THE. ¶VEROnenſis.Alii codices habent ſucronenſis.Aſconius etiam pedianus Hiſpanum fuiſſe ſcribit. ¶Memmiæ. Quædam exemplaria legunt Næuiæ.

OLIV. MAgno ſpatio.Quãq̃ inquit:a ſenatu ad poetam Accium tranſitus videtur abruptus.tamen vt aptius : atq; decẽtius ad externa tranſeamus:eius exemplum in medium proferemus . ¶Collegium.p. Cæſar in collegio poetarum ſe cooptare voluit.¶Voluminum:qui plura carmina edidiſſet:non præclara bel i facinora geſſiſſet.

Euripidis genus. NEc Euripides quidẽ Athenis.Tragicus iſte poeta fuit clariſſimus:vt ſupra diximus:Euripides dictus:teſte Priſciano lib.ii.de octo partibus orationis:ab euripo ea maris parte:quæ eſt inter Eubœeam & Boetiã : qm̃ eo die natus ſit: quo Athenieſes:cũ Perſis in Euripo bellũ gerẽtes:victoriã ſunt cõſecuti:de cuius ꝓgenie atq; fortuna:Hæc Gellius: Euripidi poetæ matrẽ Theopõpus agreſtia olera vẽdentẽ victũ queritaſſe dicit.patri aũt . eius nato illo reſponſum eſt a chaldeis:eũ puerũ cũ adoleuiſſet:victorẽ in certaminibus fore:id ei puero factũ eſſe pr̃ interp̃tatus:athletam debere eſſe:roborato:exercitatoq; filii corpore Olympiã certaturũ cũ inter Athletas pueros deduxit ac primo qdẽ in certamine p ambiguã ætatẽ receptus nõ eſt:poſt Eleuſino Theſæo certamine pugnauit:& coronatus eſt: mox a corporis cura ad excolendũ animi ſtudiũ tranſgreſſus: auditor phyſici Anaxagoræ:& rhetoris ꝓdici : in mortalĩ aũt philoſophia Socratis tragœdiã ſcribere natus annos duodeuiginti adortus eſt:Philochorus refert in iſula Salamina ſpeluncã eſſe tetram & horridã:in qua Euripides tragœdiã ſcriptitauit . mulieres fere oẽs maiorẽ in modũ exoſas ſibi fuiſſe dicit̃.ſiue ꝙ abhorruerit a mulierꝝ coitu: ſiue ꝙ ſimul duas vxores habuerat:ꝙ id decreto ab Atheniẽ.facto ius eſſet:quarꝝ m̃rimonii pertedebat : eius odii in mulieris Ariſtoph. meminit de cui⁹ morte dicet̃ in ca. de morte non vulgari.hic nonagintaduas dicit̃ ſcripſiſſe tragœdias:in qbus decies qnqes victor euaſit.cũ in theatro diuerſorꝝ poetarꝝ tragœdiæ recitarent̃ : cuius patrem Mneſarchũ:matrẽ Clitonẽ fuiſſe legimus.¶A contẽptu: & inſolẽtia.Duæ extremitates ſunt: a quarꝝ vtraq; vitioſa eſt:audacia:& timiditas:virtuti tñ audacia ꝓpitior eſt iter has media eſt fiducia virtus.¶A cõtẽptu.quãtũ ad timiditatẽ.¶Inſolẽtia:q̃tũ ad audaciã.Deducere. Tranſlatio ſumpta a filãtibus:q̃ tenuiter fila deducunt:p̃ſertim : quæ p̃cioſa eſſe volunt.Eodẽ modo q magnæ auctoritatis: & ponderis carmina cõdunt:deducere dicunt̃.Virg.i.Buc. Paſcere oportet oues:deductũ dicere carmẽ. ¶Fecundi curſus:qa ex eius ore facile carmina currebãt. ¶Gloriæ. quia per vniuerſum orbẽ eius carmina celebrantur.

Deducere verſus.

¶De Accio poeta.

MAgno ſpatio diuiſus eſt a ſenatu ad poetã Acciũ trãſitus.Cæterũ ut ab eo decẽtius ad externa tranſeamus:ꝓducatur in mediũ.Is Iulio CAES.ampliſſimo,& florentiſſimo uiro,in collegiũ poetarũ uenienti nũq̃ aſſurrexit:non maieſtatis eius ĩmemor : ſed quod in cõparatione cõmuniũ ſtudiorũ,aliqnanto ſuperiorem ſe eſſe confideret. quapropter inſolentiæ crimine caruit.quia ibi uoluminum,non imaginum certamina exercebantur.

¶Externa, De Euripide tragico.

NEc Euripides qdẽ Athenis arrogans uiſus eſt.cũ poſtulante populo,ut ex tragœdia q̃dã ſententiam tolleret:progreſſus in ſcenã, dixit:ſe ut eum doceret:non ut ab eo diſceret,fabulas componere ſolere.laudãda profecto fiducia eſt: quæ æſtimationẽ ſui,certo põdere examinat.tãtũ ſibi arrogãs:quãtũ a cõtẽptu,& inſolẽtia diſtare ſatis eſt.Itaq; & quod Alceſtidi tragico poetæ reſpõdit, probabile.apud quẽ cũ quereret̃:quod eo triduo nõ ultra tres uerſus maximo impenſo labore deducere potuiſſet: atq; is,ſecentũ perfacile ſcripſiſſe gloriaretur:ſed hoc inquit intereſt : quod tui in triduũ tantummodo,mei uero in omne tempus ſufficient.alterius eni fœcũdi curſus ſcripta,ĩtra primas memoriæ metas corruerũt.alterius cũctante ſtylo elucubratũ opus,per omne æui tẽpus plenis gloriæ uelis feret̃.

ASCE. ¶MAGno ſpacio:&c.Ne inept⁹ videat̃ trãſitus a ſenatu ad poetã vnũ:pulchre purgat dicẽs.Trãſitus a ſenatu ad Acciũ poetã eſt diuiſus magno ſpacio:cæterũ.i.ſed:vt nos trãſeamus decẽtius ab eo.ſ. Accio poeta ad externa ſup. exẽpla:quorꝝ prima de poetis erunt:ꝓducat̃ ſup. Accius in mediũ. Is.ſ.Accius poeta: nunq̃ aſſurrexit.i.nunq̃ ſurgẽdo in aduentu honorẽ præbuit:Iulio Cæſari viro ampliſſimo:& florẽtiſſimo veniẽti in collegiũ poetarꝝ:nõ immemor maieſtatis eius.ſ.Iulii Cæſaris:hoc eſt ſciens quidẽ: quanta eſſet maieſtas eius:ſed ꝙ cõſideret ſe eſſe ſuperiorẽ.ſ.quã Iuliũ:aliquãto in cõparatione cõmunium ſtudiorꝝ: videlicet artis poeticæ:quapropter Accius caruit carmine inſolẽtiæ.i.ſuperbæ arrogantiæ:quia certamina voluminũ.i.librorꝝ a ſe editorꝝ: & non imaginũ.i.ſtẽmatum maiorũ exercebantur ibi.i.in eo collegio poetarꝝ:per qđ innuit author: aliquẽ in vno loco præferendum:qui in alio poſthabẽdus ſit:vt ſacerdos in adminiſtratione ſacramentorꝝ:vel regi p̃ferendus eſt qui in cœnis diuitũ etiã ciui ſæpe poſtponit̃:qđ q̃ decẽter faciant:viderint ipſi. ¶Nec qdẽ.i.nõ etiã Euripides poeta tragicus:viſus eſt arrogans: Athenis cũ.i.quãdo:populo poſtulãte:vt telleret.i.demeret:ex tragœdia.ſ.q̃ fecerat:quandã ſñiam.i.dictũ:cuius ſñia diſplicebat:ꝓgreſſus in ſcænã:vbi tragœdiæ agebant̃:dixit ſe ſolere cõponere fabulas:vt doceret eũ.ſ.populũ:non vt diſceret ab eo & ita innuit ſñiam illã licet diſpliceret laudandã eſſe:vnde ait author.Profecto.i.reuera:fiducia ſup.Euripidis:laudanda ſup. eſt:quæ examinata.i.pẽſat:& diſcernit æſtimationẽ.i.appretiationẽ ſui:certo.i.debito:põdere arrogans.i.ſumẽs:ac vendicans ſibi tñ:quantũ ſatis eſt diſtare a contẽptu.ſ.ſui:quo contẽnatur:& inſolẽtia.i.inſolenti arrogãtia:quæ alios contẽnat:quæ duo vident̃ extrema.¶Itaq;.i.& ita etiã ꝓbabile.i.cõmẽdabile eſt:id quod ſup.Euripides reſpõdit Alceſtidi poetæ tragico. Apud quẽ.ſ.Alceſtidẽ:cum.ſ.Euripides:quæreretur.ſ.familiariter:ꝙ nõ potuiſſet deducere.i.perficere ita:vt in locum tragœdiæ apte deduci poſſent eo triduo.i.ſpacio triũ dierꝝ nõ vltra.i.nõ ſupra tres verſus:& in maximo laborẽ impẽſo:Atq; is.ſ. Alceſtides: gloriaretur:ſe ſcripſiſſe perfacile centũ:ſup.verſus.Euripides ſup.inqt:ſcripſiſti quidẽ centũ:& ego nõ niſi tres: ſed hoc itereſt inter verſus tuos:& meos:ꝙ tui ſufficient.ſ.p̃ſtare:tantũmodo in triduũ qa qđ cito fit cito perit:maxime ſi careat arte:vero ꝓ ſed mei:ſup.verſus ſufficiẽt in omne tẽpus.Probat aũt author id dictũ eſſe ꝓbabile:qa verum. Enim ꝓ qa:ſcripta alterius.ſ. Alciſtidis:curſus fecundi.i.vberis partus:aut vt alii legunt ſecũdi.i.proſperi ſucceſſus:corruerũt intra primas metas.i.primos terminos:memoriæ.ſ.recẽtis:hoc eſt quantũ durare potuit:poſtq̃ ſemel eſſent audita memoria:non.n.iterum tranſcripta aut lecta ſunt:opus:alterius.ſ.Euripidis:elaboratum ſtilo cunctante.i.immorante:& non currente: ſed expectante donec aptus verſus eſſet animo conceptus:fertur per omne tempus æui:velis(tranſlatio a nauibus)plenis gloriæ.

UNIVERSITARIA

OLIV. Adiciã eiuſdẽ ſcænæ. Hic muſicæ artis peritiſſimus fuiſſe tradit̃: & diſcipulũ habuiſſe in eo genere nõ mediocriter eruditũ: ſed paꝝ populo gratũ: ac ꝓpemodũ contẽptibilẽ: qđ ſæpe fieri ſolet in omni cuiuſqꝫ artis genere. qđ cũ vidiſſet eius ꝑceptor: vt oſtẽderet artẽ ex omni parte pfectã: ẽt ſi cõtẽnat̃: p ſe tñ ſatis laudabilẽ aſtantibus cunctis: & audiẽtibus diſcipulo dixit: mihi cane & muſis. qa videlicet ars pfecta etiã ſi a nullo ꝓbet̃: tñ per ſe ipſa ſatis laudabilis eſt. ¶ Adiciã ſcæ. nã in ſcæna recitãtibus tragœdias mimis tibiæ ſemp adhibebant̃. ¶ Parũ feli. populo ſe approbanti: qa in eo genere artis parũ populo grat⁹. ¶ Lænocinio deſecta. i. blãditus: videlicet externa laudẽ deſtituta: nã quẽadmodũ Lenones adoleſcẽtibus blãdiunt̃: ſic tẽ fortuna modo huic modo illi blanditur: & fauet. ¶ Domeſtico iudicio. quia ſcit iam ſibi obligatam eſſe laudem.

Zeuſis pictor. Zeuſis aũt cũ Helenã pinxiſſet. īter primos ſuæ ætatis pictores hic ꝑcipuũ locũ optinuiſſe fertur: quẽ Plinius tantã ex ea arte gloriã: & opes cõparaſſe dixit: vt gratuito pingere: & elargiri opa ſua nõ dubitaret: exiſtimans illa nõ ſatis digno ꝑcio poſſe cõpẽſari. dr̃ in certamẽ deſcẽdiſſe cũ Parrhaſio & ab illo ſuperatus: nã cũ detuliſſet vuas tãto ſucceſſu depictas. vt aues in ſcænã aduolarẽt: Parrhaſius detuliſſe fert̃ linteũ pictũ tradit̃: ita veritate repſentata. ¶ Vt zeuſis alitũ iudicio tumẽ flagitaret tãdẽ: remoto linteo oſtẽdi picturã: atqꝫ ītellecto errore ingenuo pudore palmã ei cõceſſerit. hic vero in fœmineo corpore pingẽdo cæteris oĩb⁹ antecellit. nã vt Cic. meminit: in arte veteri acrotoniatis ingẽti ꝑcio cõductus: vt Iunonis tẽplũ: qđ illi magnificũ ſatis cõdiderãt: egregiis figuris locupletaret. poſt abſolutũ opus: vt excellentẽ mulieribris formæ pulchritudinẽ muta in ſe imago contineret: Helenæ dixit ſe velle pingere ſimulacrũ: petiit a crotoniatis virgines: quas oĩum fortiſſimas haberẽt: illi publico de cõſilio virgines ĩ locũ vnũ cõduxerũt: & pictori quas vellet eligẽdi ptãtẽ dederunt. ille aũt ex oĩb⁹ qnqꝫ delegit: in qb⁹ veriſſimũ pulchritudinis iudiciũ haberet. neqꝫ. n. putauit oĩa q̃ ad venuſtatẽ q̃reret ĩ vno ſe corpore poſſe reperire. Pli. vero. li. xxxv. nõ id feciſſe crotonitatis: ſed agrigẽtinis: zeuſis inqt tãt⁹ diligẽtia fuit: vt agrigẽtinis facturus tabulã q̃ ĩ tẽplo Iunonis laciniæ publice dicarẽt: īſpexerit virgines eoꝝ nudas: & qnqꝫ legerit: vt qđ in quaqꝫ laudatiſſimũ eẽt: pictura redderet.

Helenæ pulchritudo. Quod vero ad ei⁹ fiduciã ptinet: cũ Helenã pinxiſſet: nõ expectauit hoĩum iudiciũ de ope tãto ſed ſtatim fiducia maxima ductus ſuũ ipſe op⁹ Hõe. verſib⁹ cõꝓbauit: his videlicet. οὐ νέμεσις τρῶας καὶ ἐϋκνήμιδας ἀχαιοὺς τοιῇδ᾽ ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν: αἰνῶς ἀθανάτῃσι θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν. Haud turpe eſt troas: fulgẽtiſqꝫ ære pelaſgos: Cõiuge pro tali diuturnos ferre labores: Aeternis facies nimis eſt æquãda deabus. Alii ſic trãſtulerunt. Non dedecus troas: & achiuos ærenitentes: pro tali ſufferre nurũ: lachrymabile bellũ Aeternis certe eſt nimis aſſimulanda deab⁹.

Phidias quoqꝫ Homeri verſibus. Statuarius hic nobiliſſimus fuit: tãta fiducia ꝑditus: vt teſte Macrobio: cũ Iouẽ olympiũ pingeret: iterrogatus de quo exẽplo diuinã mutuaret̃ effigiẽ: reſpõdit archetipũ Iouis in his ſe tribus Homeri verſibus inueniſſe. ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. ἀμβρόσιαι δ᾽ ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος κρατὸς ἀπ᾽ ἀθανάτοιο: μέγαν δ᾽ ἐλέλιξεν ὄλυμπον: q verſus ſic ſunt in latinũ traducti: Atqꝫ ſupciliis Saturnius annuit atris. Ambroſiæ fluxere comæ de vertice regis: Aeterni: aſt nutu magnũ cõcuſſit olympiũ. De ſupciliis: & crinibus ſe totũ Iouis vultũ collegiſſe ait: de quo Pli. lib. vii. nat. hiſt. Phidiæ Iupiter inqt olympius quotidie artifici excellẽtiæ teſtimoniũ perhibet. Rurſus lib. xxxii. Phidiã clariſſimũ eſſe per oẽs gẽtes: quæ ædẽ Iouis olympii fama ītelligũt nemo dubitat: ſed vt merito laudari ſciant etiã: qui opera eius nõ viderunt: pferemus argumẽta parua: & ingenii tantũ. neqꝫ ad hoc Iouis olympii pulchritudine vtemur: nõ Mineruæ Athenis factæ amplitudine: cũ ſit ea cubitorum. xxvi. ebore. hæc ex auro cõſtat: ſed in ſcuto eius: in quo Amazonũ ꝓliũ cælauit: ambitu eiuſdẽ concaua parte: & gigantũ dimicationẽ. in ſoleis vero laphitaꝝ & centauꝝ adeo momẽta oĩs artis illi fuere: in baſi aũt qđ cælatũ eſt: dii ſunt. xxx. numero noſcẽtes victoriã mirabilẽ ꝑcio. mirabimur ẽt ſerpẽtes: q ſub ipſa cuſpide æreã ſpingẽ habẽt. ħ Pli. Quinti. lib. vii. de īſti. orato. hũc dicit in diis: q̃ oĩb⁹ fingẽdis lõge meliorẽ fuiſſe artificẽ. in ebore vero lõge citra æmulũ: vel ſi nihil niſi Mineruã Athenis: aut olympiũ in elide Iouẽ feciſſet: cuius pulchritudo adiecíſſe al: qd ẽt receptæ religioni videt̃: adeo maieſtas opis deũ æquauit: Cic. quoqꝫ lib. tuſ. q̃ſt. i. Quid. n. Phidias ſui oris ſimilẽ ſpẽm adeo artificioſe iclufit ī clypeo Mineruæ: cũ īſcriber̃ nõ liceret: qꝫ ea cõuulſa tota opis colligatio ſolueret̃.

ASCE. ¶ Adiiciã &c. Affert exẽplũ fiduciæ in antigenida tibicine dicẽs. Adii. exẽplũ eiuſdẽ ſcænæ. i. qđ cõtigit in ſcena: dum fabulæ agerent̃. Antigenidas ti. i. cãtor in tibiis: & fiſtulis aliis: dixit diſcipulo ſuo magni ꝓfect⁹. i. q in muſica: & arte canẽdi in fiſtulis multũ ꝓfecerat: ſed approbãti. i. exhibẽti ad ꝓbãdũ: ſe populo paꝝ feliciter: qa licet ex arte caneret: tñ nõ placebat: dixit inq̃ illi diſcipulo cũctis audiẽtibus: cane mihi & muſis. i. peritis artis & arti ipſi: aut inuẽtricib⁹ ei⁹ muſis. Videlicet qa ars pfecta: defecta. i. deſtituta lenocinio. i. blãdimẽto: & applauſu fortunæ: nõ exuit̃ fiducia iuſta. i. bona de ſe opinione ꝓ merito. Quãqꝫ. i. & q̃ (ſunt. n. duæ particulæ diuiſim cõſtruẽdæ ſic) & refert. i. reportat eã laudẽ: quã ſcit ſe meritã: etſi. i. q̃q̃ nõ impetrat ab aliis: tñ refert acceptã ſup. a iudicio domeſtico. i. aut cõſcientiæ ſuæ: aut coꝝ qui artẽ norint: quales ſunt in eodẽ ludo īſtitutn

¶ De Antigenida.

Adiiciam ſcenæ eiuſdem exemplum. Antigenidas tibicen diſcipulo ſuo magni profectus, ſed parum feliciter populo ſe approbanti, cunctis audientibus, dixit: Mihi cane, & Muſis, quia uidelicet perfecta ars fortunæ lenocinio defecta: iuſta fiducia non exuitur. Quamqꝫ ſcit ſe laudẽ meritã: eã, & ſi ab aliis impetrat: dõeſtico tñ acceptam iudicio refert.

¶ De Zeuſi Pictore.

Z Euſis ãt cũ Helenã pixiſſet: qd de eo opehoies ſenſuri eſſent expectãdũ non putauit: ſed ꝓtinus hos uerſus græcos adiecit:

οὐ νέμεσις τρῶας τε, καὶ ἐϋκνήμιδας ἀχαιοὺς τοιῇδ᾽ ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν αἰνῶς ἀθανάτῃσι θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν.

Adeo ne dexteræ ſuæ multũ pictor arrogauit: ut eã tãtũ forma, cõprehenſum crederet: quãtũ aut Leda cœleſti partu edere: aut Homer⁹ diuino ingenio exprimere potuit?

¶ De Phidia.

Phidias quoqꝫ Hõeri uerſib⁹ egregio dicto alluſit. Simulachro. n. Iouis olympii perfecto, quo nullũ pſtantius, aut admirabilius hũanæ fabricatæ ſt̃ man⁹: īterrogat⁹ ab amico, quonã mẽtẽ ſuã dirigẽs, uultũ, Iouis ꝓpemodũ ex ipſo

aut inſtituentes. ¶ Zeuſis ẽt pictor excellẽtiſſimus: cũ pinxiſſet helenã nõ potuit expectãdũ: qd hoies eſſent ſenſuri. i. iudicaturi de eo opere. ¶ Sed protinus adiecit hos verſus: quos Oliueri. recitat: latine aũt ſonant. Haud turpe eſt troas: & pelaſgos: ſeu acheos fulgentes ære. i. æreis armis: ferre pro tali coniuge labores diuturnos: ſeu vt græce ſonant: multi tẽporis: quia facies eſt nimis æquãda deabus æternis. i. imortalibus. Adeo ne. i. nõne: aut næ. i. certe: adeo multũ pictor arrogauit. i. ſumpſit & attribuit dextræ ſuæ: vt crederet tantum formæ. i. formoſitatis comprehenſum ea. ſ. dextra: quantũ. ſ. formæ: aut leda vxor tyndari potuit edere partu cæleſti. i. ex conceptu Iouis: qui cũ ea in ſpecie cygni cõcubuit (vt fabulæ habent) & ex ouo concepto helenam genuit: aut quantum homerus potuit exprimere diuino ingenio. ¶ Phidias quoqꝫ (Statuarius erat) alluſit egregio dicto verſibus. i. aduerſus homeri. Enim pro quia: ſimulachro Iouis olympii: perfecto. ſ. ab eo: quo. ſ. ſimulachro: nullũ. i. non vllum: manus humanæ: non ſunt fabricatæ vllum præſtantius: aut admirabilibus: interrogatus ab amico: quonam. i. ad quod exemplar mentale: aut quam ideam ipſe dirigens mentem ſuam. i. oculos mentis ſuæ: amplexus eſſet. i. expreſſiſſet: liniamentis. i. ſubtilibus ſculpturis: & celaturis eboris. i. in ebore formatis: vultum Iouis petitum propemodum.

cœlo petitum, eboris lineamentis eſſet amplexus, illis ſe uerſibus quaſi magiſtro uſum rñdit. ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. ἀμβρόσιαι δ᾽ ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος κρατὸς ἀπ᾽ ἀθανάτοιο. μέγαν δ᾽ ἐλέλιξεν ὄλυμπον.

¶ De Epaminunda.

Non patiũtur me tẽuioribus exẽplis diuti⁹ inſiſtere fortiſſimi duces, ſiqdẽ Epaminũdas, cũ ei ciues irati, ſternãdaꝝ in oppido uiaꝝ cõtumeliæ cã curiã mãdarẽt (erat enĩ illud miniſteriũ apud eos ſordidiſſimũ) ſine ulla cũctatione id recipit: daturũqꝫ ſe operã, ut breui ſpecioſiſſimũ fieret, aſſeuerauit. mirifica deinde ꝓcuratione, abiectiſſimũ negotiũ, ꝓ ampliſſimo ornamẽto expetendũ Thebis reddidit.

¶ De Hannibale.

Hannibal uero, cũ apud regẽ Pruſiã exularet: authorqꝫ ei cõmittẽdi ꝓlii eẽt: atqꝫ is ñ idẽ ſibi extis

OLIV. ¶ De cælo petitum. ſi Iouẽ ipſum in cælo q̃no ſtare conſueuit: aliq̃n vidiſſet: melius certe nõ effinxiſſet. ¶ Eboris liniamentis. quia imagines ex ebore formatæ ex liniamẽtis cõſiſtunt. Vel liniamentis: hoc eſt adumbrationibus.

¶ Non patiunt̃ me. Ad exẽpla memoratu digniora trãſgredit̃: qppe de clariſſimis: & ducib⁹: & regibus dicturus: primũ aũt de Epaminõda ꝓponit exẽplũ: cui⁹ adeo fiducia munitũ pectus fuiſſe tradit: vt cũ eius ciues irati: vel iuidia ducti: ſternẽdis viis q̃ſi vilíſſimo officio ignominiæ gr̃a ꝓfeciſſent: ille munus non cunctanter: nec faſtidioſe ſuſciperet: dicẽs effectuꝝ ſe breui: vt illud miniſteriũ: qđ tunc apud eos ſordidiſſimũ haberet̃: ſpecioſiſſimũ ac ſummæ dignitatis eſſet: qđ ẽt euenit ex quo appet nõ homini magiſtratũ: ſed magiſtratui hoiem dignitatẽ afferre. cõſtat aũt Epaminondam oĩum Thebanoꝝ ducũ fuiſſe clariſſimũ: adeo vt teſte Iuſtino: cũ illo nata: & extincta oĩs patriæ gloria fuiſſe videat̃. nã poſt illũ Thebani memorabile nullũ bellum vnq̃ geſſere: nec virtutib⁹: aut rebus geſtis: ſed cladibus inſignes ſemp fuere. Fuit etiã pħs ſummus: ex quo dubiũ hoibus reliqt: vir ne melior: an dux fuerit nã & imperiũ nõ ſibi: ſed patriæ q̃ſiuit. pecuniæ parcus adeo fuit: vt funebris ſumpt⁹ defuerit. gloriæ quoqꝫ nõ cupidior q̃ pecuniæ: qppe recuſanti oĩa iperia īgeſta: ſunt: honoreſqꝫ ita geſſit: vt ornamẽtũ non accipere: ſed dare ipſi dignitati videret̃: iã litteraꝝ ſtudiũ iam philoſophiæ doctrina tanta: vt mirabile videretur: vnde t. i. inſignis militiæ ſcĩa hoĩ inter lr̃as nato. Aemilius ꝓbus hunc oĩbus ferme virtutibus ornatũ fuiſſe cõmemorat: prudẽtia æqtate: modeſtia: ſapiẽtia: rei militaris: peritia: aĩ & corporis fortitudine: cõtinẽtia: clemẽtia: patiẽtia vero tãta: vt nõ ſolũ populi: ſed ẽt amicoꝝ facile ferret iniurias: adeo veritatis amatorẽ fuiſſe tradit: vt ne ioco qdẽ mẽtiret̃: adeo taciturnitatis ſeruatorẽ: vt cõmiſſa cuncta cælaret. ſtudioſum quoqꝫ audiẽdi: ex quo facile diſci poſſe arbitrabat̃: multaqꝫ alia de hoc viro memoriæ ꝓdidit: q̃ lõgũ eẽt enarrare. ¶ Mirifi. p. qꝫ maxima cura: & diligẽtia illud munus exercuerit: ex quo facile cõmunii põt: qꝫ nõ virtutibus ex dignitate: ſed dignitatibus ex virtute honor accedit. ¶ Abiecti. ſ. viliſſimũ. ¶ Expetendũ: deſiderãdũ.

Hanni bal apd Pruſiã. Annibal vero cũ apud regẽ Pruſiã. Pruſias rex Bithyniæ fuit: apud quẽ Hãnibal exulabat: poſtq̃ victus a Romanis tanq̃ rupti fœderis auctor depoſcebat̃ ad pœnas: qđ meminit Cice. lib. de diuinatione. Rex inquit Pruſias cum Hãnibali apud eũ exulanti depugnare placeret: negabat ſe audere: qđ exta prohiberent. nauis tu inqt carũculæ vitulinæ magis q̃ veteri imperatori credes: nã cum Eumene Ponti rege tunc bellũ habebat rex Pruſias: & prœlio nauali dimicabat: nã illum terreſtri ꝓlio ſuperauerat. Cõſulebat Hãnibalẽ Pruſias nunqd pugnã cum hoſte cõmitteret. & cum Hãnibal cõmittendũ eſſe cõſuleret. reſpondit rex: id ſibi extis nõ portendi. Tum indignatus Hãnibal nauis inquit vitulinæ carũculæ q̃ veteri imperator fidẽ habere? quibus verbis ex cõmotus prælĩũ ſuſcepit: & hoſtes ſuperauit. Hac aũt aſtutia vſus eſt Hãnibal: qui ſtrategemate: omniqꝫ calliditate plurimũ valebat: iuſſit lagenas fictiles oĩum generum ſerpẽtibus repleri: & media pugna in naues hoſtiũ conici. põtici primũ illudebãt dicẽtes: qũo cũ fictilib⁹ lagenis pugnare poterũt: q armis nõ poſſunt? deinde cũ iniecti ſerpẽtes p naues ferueſcere ceperunt tũ deniqꝫ hoſtes ancipiti malo perterriti: in fugã naues verterunt.

ASCE. ¶ IDEST quaſi ex ipſo cælo. i. qualem haberet Iuppiter in cælo. reſpondit ſe vſum illis verſib⁹. ſ. homericis: quaſi magiſtro: qui ſic ſunt traducti latine (Author tamen græcos ſubiecit: quos Oliuerius recitat. (Atqꝫ Saturnius. i. Saturni filius Iuppiter: annuit. i. aſſenſum præbuit: atris ſupercilis: & comæ ambroſiæ. i. ambroſio odore præfuſæ: quem tamen imitari non potuit: ſed loco eius colorẽ ſubiecit) fluxere de vertice regis æterni: aſt concuſſit totum olympum nutu. i. dum caput nutando moueret. Qui rem: ſi imitari potuit: mirabilis haud dubie fuit artifex: vt qui ſpiritum vitalẽ ſtatuæ dediſſe viſus ſit. ¶ Non patiuntur &c. Trãſit ad maioꝝ viroꝝ exẽpla dicens. Duces fortiſſimi nõ patiunt̃ me inſiſtere diutius exẽplis tenuiorib⁹: qualia ſunt in arte pingendi: aut ſculpendi. Siquidẽ. i. qm̃ Epaminondas dux Thebanoꝝ clariſſimus: cum ciues irati mandarent ei cauſa cõtumeliæ: curã viaꝝ ſternendaꝝ in oppido. ſ. thebano (ꝓbatqꝫ cõtumeliæ cauſa. Enim pro qa illud miniſterium erat apud eos. ſ. ciues thebanos ſordidiſſimum) recepit id. ſ. miniſterium ſine vlla cunctatione. i. mora: aut hæſitatione: & aſſeuerauit. i. inſuper affirmauit ſe datuꝝ operã: vt ſup. illud miniſterium fieret breui. ſ. tempore: ſpecioſiſſimum: deinde reddidit mirifica procuratione. ſ. ſua: qua in eo miniſterio procurando: vſus eſt: negocium abiectiſſimum. ſ. prius expetendum Thebis. i. apud Thebas pro ampliſſimo ornamento. ¶ Hãnibal vero cum exularet apud Pruſiam regem Bithyniæ: & eſſet ei author. i. adhortator: prælii cõmittendi. ſ. cum eumene ponti rege: atqꝫ is. ſ. rex diceret: non idem. ſ. quod Hãnib. conſuleret.

OLIV. ¶ POR tendi: ſignificari. ¶ Carūculæ. Diminutiuo vſus eſt ad rē ipſam multo magis extenuandā. ¶ Veteri imperatori. Ecce magna fiducia. Hiſpanias direptas. Breuiter pſtringit cūcta Hānibalis geſta. q̄ decade ſecūdi punici belli pleniſſime referūt. ¶ Nouo trāſitu: qa nemo ante Hānibalē cū exercitu trāſierat alpes: fuitq; trāſitus ille difficilis: & pnitioſus Hānibali: quippe vbi multa hoīum milia: & inedia & difficultatibꝰ cōſumpta perierūt. ¶ Hiſpanias. vlteriorē: & citeriorē: quas abſtulerat P. R. ¶ Traſimenū lacū: vbi. C. Flaminiū cōſulē Romanū cū. xv. milibꝰ hoīum occidit. ¶ Cānas pu. vi. vbi cæſa dicunt̄ qnquaginta Ro. & ſocioꝝ milia cū altero cōſule Paulo Aemilio. ſicut ſupra mōſtratū eſt. ¶ Ante pedes hoīs. ſ. regis Pruſiæ. ¶ Et ſane qđ ad explo. Si veniāt inqt in cōparationē bellica ſacrificia: & ſcientia ducis: vt eum aliud illa pmonſtrent: aliud hæc hortentur: vtrum vtri ſit anteponendum: mali id exequi: quod ducis ſcientia probauerit: q̄ quod ſacrificia hortata fuerint. ¶ Prægrauaſſet: præponderaſſet: ſuperaſſet.

Capax generoſi ſpūs illud: Codrus rex Thracum fuit: cū iter Dorieſes: & Athe. veteꝝ ſimulatū eēt offenſæ: & ideo bellū iter ſe geſturi eēnt: Codrū regē Accitū in auxiliū ſuū: Athenieē. exercitui pfecerunt: & vt illū ſibi amātiorē: fideliorēq; redderēt: cū ciuitate donarunt. qđ cum ſibi nūciaret̄: vt oſtēderet Thraces Athenieē. nihilo dignitate inferiores eē: rñdit: & ego Athenieē. ciues facio thraceēſes: Fuit alter Codrus dux: & rex Athenieē. qui ſe pro cōſeruāda patria deuouit: de quo in cap. de pietate erga patriā dicetur. ¶ Viciſſitudine. alternatione.

Claudꝰ vtilis bello.

Nobiliter ēt vterq; Sparta. Claudiꝰ Lacō in aciē deſcēdebat cū hoſtibꝰ dimicaturꝰ: querēti equū alienigenæ cuidā: Ageſilaus rñdit claudiū indicās: nōne ſentis inqt: nō fugiētibus: ſed manētibus bello opus eſſe: ſed hic de quo loquit̄ Antroclidas: fuit: q debilis: & crure inutilis inter bellatores ſe locauerat: itaq; inhibituri qdā moti ſunt, ppterea q̄ eēt infirmus. tū ille nō eū inqt: q fugiat: ſed q maneat cū hoſtibꝰ pugnare oportet. Alter Claudꝰ ad bellū pficiſcēs qbuſdā ſæuitiētibꝰ: ac ridētibꝰ couerſus ait: mala capita: nō eſt cū hoſtibꝰ fugiēdo pugnādū. ſed manēdo: ordinēq; tuendo. ¶ Nobiliter: ſub audit̄ reſponderunt. ¶ Vterq; Spartanus. Androclidas: & Leonidas. ¶ Qui increpitus. hic Androclidas fuit.

ASCE. ¶ POR tēdi. i. ſignificari ſibi faciēdū eſſe extis. i. p exta: q̄ vtebāt pliū cōmittere: inqt. ſ. regi: an tu mauis credere carūculæ vitulinæ. i. modicis extis vituli mactati q̄ īperatori veteri. i. multū experto. q. d. ipſum non debere facere: quo tū dicto multū eleuauit: ac diminuit fidē extiſpicii. Nā ſi virtute: aut arte ſua: extoꝝ a diis (vt credebāt) ſic diſpoſitorū indicia ſuperare ſperabat: deos: aut futuri ignaros: aut ſe minus potētes iudicabat. author aūt noſter verbū illud vt plenū multæ fiduciæ pſequit̄ dicēs. Hānibal ſup. inqt aut reſpōdit ſic breuiter & abſciſſe. i. p abruptū ſmonē: ſi numeres verba: q̄ pauciſſima ſunt: ſed ſup. reſpōdit copioſe: & valenter. i. efficaciter: ſi æſtimes. i. pōderes ſenſum. ſ. verboꝝ. Enim pro qa. ipſe effudit ante pedes hoīs. ſ. regis: hoc eſt illo vno verbo ad regis memoriā reduxit: Hiſpanias direptas Po. R. ac vires Galliaꝝ: ac Liguriæ. i. puinciæ Italicæ: cuius genua caput: redactas in poteſtatē ſuā. ſ. Hānibalē. ¶ Et iuga Alpiū patefacta nouo trāſitu: qa primus trāſtulit exercitū: & montē rupit aceto: & Traſimenū lacum inuſtū. i. infamiter notatū ppter cædē Flaminii cōſulis: dira. i. execrabili memoria: & Cānas vicum Apuliæ clariſſimū monimentū. i. teſtimoniū memoratiuū victoriæ punicæ. i. Carth. & Capuā poſſeſſam. ſ. a ſe: & Italiā. ſ. totā pene laceratā. i. aut direptā: aut in factiones ſectā & nō tulit æquo aīo gloriā ſuam teſtatā. i. cōprobatā longo: qa pluſq̄ decēnali experimēto: poſtponi iocinori. i. parti illi vitulinæ: hoc eſt iecori: aut epati: hoſtiæ. ſ. a Pruſia mactatæ & bella vetantis. Et ſanæ. i. certe qđ. i. quantū attinebat ad explorāda ſacrificia bellica: & ad æſtimādos. i. cenſendos ductus militares: pectus Hānib. aut potius Hānib. pgrauaſſet. i. pōdere ſuo pſſiſſet: oēs foculos: & oēs aras Bithyniæ. i. oīa auſpicia p ſacrificia indagata ipſo marte iudice. i. diiudicāte: qa mars potius ſecutus fuiſſet: qđ Hānib. experiētia pbaſſet: q̄ qđ exta vetuiſſent. Signāter dicit: qđ ad explorāda ſacrificia &c. q. d. Hānib. melius iudicare poſſe de extis q̄ ſacrificulos: atq; ita nō deprimit fidem extiſpicii: ſed exaltat experiētiā Hānib. ¶ Capax &c. Affert dictū plenū fiduciæ Codri Thracū regis: nō illius Athe. q p patria cecidit: vnde qdam nō Codri: ſed Cotyis legūt. Ordo eſt. Illud quoq; dictū Codri: ſeu Cotyis regis. ſ. Thraciæ: capax ſup. eſt generoſi ſpiritus: qa a generoſo ſpiritu emiſſum eſt. Enim pro qa: vt. i. poſtq̄ cognouit ciuitatē datā ſibi ab Athe. i. ſe factū ciuē Athenieē. qđ p magno beneficio illi habebāt: inqt: & ego dabo illis ius gētis meæ. i. faciā eos ciues Thraciæ. Quo ſup. dicto: æquauit Thracia Athenis: qa innuit ſe tm̄ bñficii referre q̄tū acceperat: ne iudicādo ſe imparē viciſſitudine. i. mutua collatione: talis beneficii: exiſtimaret̄. i. iudicaret̄ ſentire de origine ſua humilius. ſ. q̄ par erat: aut multū humiliter. ¶ Nobiliter etiā: &c. Narrat fiduciā in dicto duoꝝ Spartanoꝝ: ſeu Lacedæmonioꝝ dicēs. Vterq; Spartanus ſup. reſpōdit: aut dixit: etiā nobiliter: &. i. ſimilis: qui increpitus. i. repræhēſus a quodā: q̄ deſcēderet in aciē claudus. i. cū eēt claudus: reſpōdit: ppoſitū eſſe ſibi pugnare nō fugere.

THE. ¶ REgis Codri. caſtiga. Cotys: imperauit is Thraciæ: eo veſaniæ demum lapſus: vt Mineruæ nuptias affectaret: eiuſq; vxorem: cuius pudiciam ſuſpectam habebat: mediam ſecuit: a pudendis ad verticem: Theopōpus hiſtoriā ſcribit in primo Philippicorum. Locum primus indicauit. Eguatius vetuſtus: & exploratæ fidei Iani codex emendate Cotys habet.

portendi diceret: an tu, inquit, uitulinæ caruncula, quam imperatori ueteri mauis credere? ſi uerba numeres breuiter, & abſciſe: ſi ſenſum æſtimes, copioſe, & ualenter. Hiſpanias enim direptas. Po. Ro. & Galliaꝝ, ac Liguriæ uires in ſuam redactas poteſtatem & nouo tranſitu Alpiū iuga patefacta, & Traſimenū lacū dira in iuſtū memoria. & Cānas punicæ uictoriæ clariſſimū monimētū, & Capuā poſſeſſam: & Italiam laceratā, ante pedes hominis effudit: uniuſq; hoſtiæ iocinori, longo experimento teſtatam gloriam ſuā, poſtponi æquo animo nō tulit. & ſane qđ ad exploranda bellica ſacrificia, æſtimādoſq; militares ductꝰ attinebat: oēs foculos oēs aras Bithyniæ Marte ipſo iudice, pectꝰ Hānibalis pgrauaſſet.

¶ De Cotye.

Capax generoſi ſpiritus illud quoq; dictum regis Cotys. ut enim ab Athenieſibꝰ ciuitatē ſibi datā cognouit: & ego, inqt, illis meæ gētis ius dabo. æquauit Athenis Thraciam: ne uiciſſitudine talis beneficii īparē ſe iudicando, humilius de origine ſua ſentire exiſtimaretur.

¶ De utroque Spartano.

Nobiliter ēt uterq; Spartanꝰ: & q īcrepitꝰ a quodā, quod ī aciē claudus deſcēderet: pugnare, ñ fugere ppoſitū ſibi eſſe reſpōdit.

OLIV. ¶ ET qui referēte. Hic teſte Frōtino li. iii. fuit Leonidas rex Spartanus eo modo: quo Spartani regē habebāt: de quo ſatis ſupra dictū eſt in cap. de fortitudine: hic igitur cū aduerſus perſas cū paucis admodū pficiſceret̄: & qdā dixiſſet tātā eē perſaꝝ multitudinē: vt ſagittis ſolē obſcurarent: rñdit: id ſibi gratius fore: q̄ ſub vmbra pugnabit̄. ¶ Eiuſdē vir vrb. atq; aī. Ageſilaus dux Lacedæmonioꝝ hoſpiti Athenieſi oſtēdenti munitū: & valide fabricatū Athenaꝝ vrbis murū. quæreretq; an ipſi pulcher: validuſq; videret̄: medisfidius inqt pulcher & validus: at nō quē viri: ſed quē mulieres īhabitēt. ¶ Agis. ēt ptrāſiēs corinthioꝝ muros altos: & munitos: tū ēt in multū ſpacii ptēſos cū ītueret̄: q̄ ait mulieres hūc locū incolūt? Theopōpus quoq; ad eum qui murum oſtentaret: & percunctaretur: an & firmus & altus eſſet: minime inquit ſi mulierum ſit. ſi viris turpiter. Luca. Humanus labor eſt facilis: licet ardua tollas: Cedere vel bellis: vel cuncta mouentibus annis.

Aptum: & aīoſum bonæ. Vale. ad cap. de cōſtantia trāſiturus: more ſuo vtit̄ trāſgreſſione: vt cōmemoratis qbus de rebꝰ dixerit: de qbꝰ dicturus ſit: breuiter oſtēdit. Et bñ cōſtātiā: fiduciæ ſtatim ſubiūgit. nā hæ virtutes qdam inter ſe vident̄ affinitatē habere. q. n. ſibi cōfidit: idē: & cōſtans ſempeſſe ſolet. ¶ Emēſo. Poſtq̄ inqt de fiducia diximꝰ: ſupeſt: vt de cōſtantia dicamus. ¶ Natura. n. ſic cōparatū eſt: hoc inqt obſeruare ſolemus: vt cū cōfidimus nos iuſtū aliqd: & honeſtū eſſe cōplexos: vel iā geſtū acriter tueamur: ſi qſpiā illđ reſcindere voluerit: vel nōdū pfectū ſine mora ad exitū pducamꝰ: ſi qſq̄ illud īterpellare tētauerit: quo minꝰ pficiat̄. ¶ Obtrectet̄: īprobetur: detrahatur. ¶ Interpelletur: impediatur. Obtrectari.

Sed dū exēplar. Capuā fallacibꝰ Hānibalis. Hāc hiſtoriā ſuperius diligēter ſatis annotauimus in cap. de fortitudine vbi de Vibio Accio peligno diximus. ¶ Fallacibꝰ pmiſſis. qa multa pmiſit: q̄ ſeruare nō potuit. ¶ Italiæ re. nā in ipſa defectione inter cæteras fœderis cōditiones: de īperio totius Italiæ tractū eſt atq; ſancitū: vt deuictis Ro. regna Italiæ penes cāpanos eēnt. ¶ Amiſſo. celeri Ouid. nil nocet: amiſſo ſubdere calcar equo. i. ¶ Teanū cō. de quo Hora. Cui ſi vitioſa libido fecerit auſpiciū: cras ferramenta theanum: tollens fabri. Teanū.

ASCE. ¶ ET. i. ſimilis ſup. qui referēte quodā ſolē ſolere obſcurari ſagittis Perſaꝝ. ſ. in aera tā denſe īmiſſis: vt terrā vmbra cooperirēt inqt: tu narras bñ. i. cōmode nobis. Enim p qa: nos pliabimur meliꝰ in vmbra. ſ. q̄ ſub ſole. & ita qđ ille ad terrorē dixerat: in cōmodū ſuū vertit. ¶ Eiuſdē: &c. Ordo eſt. Vir eiuſdē vrbs videlicet ſparta: aut Lacedæmonis: atq; eiuſdē: hoc eſt nobilis & excelſi animi dixit hoſpiti ſuo oſtēdenti. ſ. p iactantiā muros excelſos: & latos patriæ ſuæ. i. vrbis: in qua ille hoſpes natus erat. & Spartanꝰ diuerſabat̄: dixit inq̄ ſi vos cōparaſtis (bene numerū mutat: nō ad vnum: aut de vno pluraliter loquēs: ſed qa plurimum erat opus: quia totius ciuitatis) ſup. iſtos muros mulieribus. i. vt mulieres in eius defendebantur: recte ſup. feciſtis: ſi cōparaſtis viris. turpiter ſup. feciſtis: quia viroꝝ eſt armis: non muris tueri: vnde eis Sparta caruit. ¶ Aptum. Præfatio eſt: qua ad narrationē de conſtantia tranſitū facit: dicens. Repræſentare naturam conſtantiæ: ſupereſt. i. reliquū eſt: quaſi opus debitum: ſupereſt inq̄ emenſo videlicet mihi: qui iam emenſus ſum: aptū: & animoſum pectus bonæ fiduciæ: quia etiā eſt cōfidentia: quæ mala eſt: Probat q̄ id reliquū ſit. Enim pro quia: cōparatum eſt natura. i. per naturā ſic euenire ſolet. vt quiſquis confidit ſe cōplexum. i. compræhendiſſe aliquid ordine. ſ. debito: ac recta mente: vel tueatur. i. defendat acriter ſup. illud iam geſtū: ſi obtrectetur. i. improbetur: & ei detrahatur: vel perducat ad effectū ſine vlla cunctatione. i. mora: & heſitatione ſup. ipſum nondum editū. i. tranſactum: ſi interpelletur. i. impediatur. hoc aūt facere pertinet ad cōſtantiā: vnde apte ſubiungit eius exēpla. ¶ Sed dum exēplar &. Primum exēplum eſt de cōſtantia Fuluii Flacci: quā tamen prius in titulo de fortitudine: vt nimiæ ſæueritatis taxauit. Ordo eſt. Sed dum proſequor. ſ. exēplar rei propoſitæ. ſ. cōſtantiæ: Cōſtantia Fuluii Flacci offertur mihi circūſpicienti latius. i. diſquirenti: cuius cōſtantiā primā narrem. ante oīa. ſ. alia exēpla cōſtantiæ. Qui ſup. Fuluius occupauerat armis. i. vi receperat: Capuā. vrbē illam principē Campaniæ Italicæ perſuāſam paciſci. i. ex pacto ſe habituram regnū Italiæ: fallacibus pmiſſis Hānibalis: quia pmiſerat ſe caput imperii: qđ Romæ erat Capuā transferre: qđ neq; potuit: neq; ſi potuiſſet voluiſſet: ſed tam Capuam q̄ Romā Carthaginenſi imperio ſubiicere parabat: defectione nepharia. i. a Roma ſocia vrbe: a qua multa beneficia acceperat: ad hoſtē perfidū: & triuſq; libertati inſidiantē: tādem tā iuſtus æſtimator. i. cenſor: & ponderator culpæ hoſtium q̄ victor ſpecioſus: quia vi ceperat eos: conſtituit delere funditus ſenatum Capuanū authorē imperii decreti: vt. ſ. Po. Ro. prius ſocius hoſtis decerneretur. Itaq;. i. & ita: dimiſit. i. diuiſum miſit. ſ. ſenatum Capuanum: in duas cuſtodias: videlicet theanam. i. theani oppidi: & calenam. a calibus oppido denominatam: onuſtum. i. oneratum cathenis. ſ. ferreis executurus. i. eo propoſito: vt exequatur conſilium. i. id: quod cōſilio ſuo propoſuerat: hoc eſt deletionem ſenatus Capuani: cum. i. poſtq̄ peregiſſet: ea quorum adminiſtrandorum neceſſitas videbatur eſſe celerior. i. vrgentior. Deinde rumore orto de mitiore ſententia ſenatus: ne ſcelerati effugerent debitam pœnam: contendit nocte theanam. ſ. cuſtodiam equo admiſſo. i. celeri: & interfectis ſup. iis: qui aſſeruabantur ibi.

THE. ¶ NATVRA. vetuſti codices habent cura.

& qui referente quodā ſagittis Perſarū Solē obſcurari ſolere: bene narras, inquit, in umbra enī melius pliabimur. Vir eiuſdē, urbis atq; aī, hoſpiti ſuo patriæ muros excelſos, latoſq; oſtendēti dixit. Si mulieribus iſtos comparaſtis, recte: ſi uiris, turpiter.

¶ De conſtantia. Capi. VIII.

Aptum, & animoſum bonæ fiduciæ pectus emenſo, quaſi debitū opus ſupereſt, Conſtantiæ repreſentare naturā. Natura enim ſic comparatum eſt: ut quiſquis ſe aliquid ordine, ac rectamente complexum confidit: uel iam geſtum ſi obtrectetur: acriter tueatur. uel nondum editum, ſi interpellet̄ ſine ulla cūctatiōe ad effectū perducat.

¶ De Fuluio.

Sed dū exēplar ppoſitæ rei pſequor latius: mihi circūſpicienti ante oīa ſe Fuluii Flacci conſtantia offert. Capuā fallacibus Hannibalis promiſſis Italiæ regnū nefaria defectione paciſci pſuaſam, armis occupauerat. tādē culpæ hoſtiū tā iuſtꝰ æſtimator, q̄ ſpecioſus uictor, Capuanū Sēatū, īpii decreti authorē, funditꝰ delet̄ cōſtituit, Itaq; cathenis onuſtū in duas cuſtodias, theanā, calenāq; diuiſit, conſiliū executurus, cū ea peregiſſet: quorū adminiſtarndorū celerior eſſe neceſſitas uidebatur. rumore deinde de Senatus mitiore ſentētia orto, ne

debitam pœnam ſcelerati effugerẽt: nocte admiſſo equo, Theanã cõtẽdit. interfectiſq; q ibi aſſeruabãtur: eueſtigio Calenam trãſgreſſus, ꝑſeuerãtiæ ſuæ opus executꝰ eſt. & iã deligatis ad palũ hoſtibꝰ, literas a.P.C. neq̃c̃ Capuanis ſalutares accepit. In ſiniſtra enĩ eas manu ſicut erãt traditæ, repoſuit, ac iuſſo lictore lege agere: tunc demũ aperuit, poſtq̃ illis obtẽpari non poterat. Qua cõſtãtia uictoriæ quoq; gloriã antecellit. quia ſi eum intra ſe ipſum partita laude æſtimes, maiorem, punita Capua, quam capta reperies. ¶ De.Q.Fabio Maximo.

ATque iſta qdem ſeueritatis: illa uero pietatis conſtantia admirabilis: q̃ Q uin.Fabius Max. infatigabilẽ patriæ p̃ſtitit. pecuniã ꝓ captiuis Hãnibali nũerauit. fraudatꝰ ea publice tacuit. Dictatori ei magiſtrũ eqtũ Minutiũ iure ĩpii ſenatꝰ æquauerat: ſilẽtiũ egit. cõ pluribus p̃terea iniuriis laceſſitus, in eodem animi habitu permãſit, nec unquam ſibi Reip. ꝑmiſit iraſci tã ꝑſeuerans in amore ciuium fuit. ¶ Quid in bello gerendo, non ne par eius conſtantia? Imperium Ro. Cannenſi prælio pene deſtructum uix ſufficere ad exercitus comparandos uidebatur. Itaq; fruſtrari, & eludere Pœnorum impetus, quã manum cum iis tota acie conſerere melius ratus, pluribus comminationibus Hannibalis irritatus, ſæpe etiam ſpe bene gerẽdæ rei oblata, nũquã a cõſilii ſalubritate, ne pui qdẽ certaminis diſcrimine, receſſit: qdq; ẽ efficillimũ, ubiq; ira, ac ſpe ſuperior apparuit. ergo ut Scipio pugnando,

OLIV. ¶ EVEſtigio Calenam. Liuius hoc oppidum pluraliter tantum declinauit: cales calium. ¶ Sicut erant. ſ. clauſæ: & obſignatæ. ¶ Agere lege. ſuo fungi miniſterio ſumendi de nocentibus ſupplici.

ATq; iſta qdẽ ſe. Nota eſt hiſtoria: Qu. Fabius Max. bel. pu. ſcđo aduerſus Hãnibalẽ dictator miſſus illũ iuueniliter exultantẽ ſua ſapiẽtia rep̃ſſit. ſed cũ ille multos captiuos Ro. hẽret: quos apud Trebiã: & lacũ Traſimenũ: alibiq; ab imperatoribꝰ Romanis: re ĩfeliciter geſta: cœperat dictator de his publice redimẽdis cũ Hãnibale cõuenerat ĩpoſito in capita ꝓ cõditione cuiuſq; p̃cio ſed ea ſpe fraudatus a ſenatu: q nõ publice redimi cẽſuit: qđ ſine eiꝰ auctoritate id factũ eſſe diceret: tacuit: & agrũ: quẽ p̃cioſum hẽbat: publice vẽdidit: & pecuniã ꝓ captiuis hoſti ꝓmiſſam fideliter exoluit: eadẽ aĩ cõſtãtia vſus eſt: cũ Minuciũ magiſtrũ eqtum ĩperio ſibi parẽ ſenatꝰ: Populuſq; Ro. eſſe iuſſit: qđ nunq̃ antea factũ fuerat: vt dictatori magiſter eqtũ equaretʼ ĩperio: id aũt fuit: qa cũ Fabius videret ſupioꝝ ducũ temeritate rẽpu. eẽ cõcuſſam: adeoq; debilitatã: vt ſuis viribꝰ niti vix poſſet: rẽ ſibi lõge aliter gerẽdã eſſe duxit q̃ ſuperiores fecerãt: hoſtẽ. ſ. cõſilio: nõ viribꝰ eſſe domãdũ: & rẽpu. prudentiæ magis q̃ fortunæ bñficio recreãdã: itaq; noluit vnq̃: niſi quãtũ neceſſitas cogeret cũ hoſte certare: ſed illoꝝ ĩpetus ĩdies fruſtrari: & multis modis illudere: donec ſuis ipſi viribꝰ cõficerentʼ: nã loca: vñ illis cõmeatꝰ eẽ poſſent: q̃ maxima diligẽtia occupabat arctioraq; ĩdies alimẽta ĩ caſtris hoſtiũ reddebat: qđ vnũ vincẽdi cõſiliũ ſaluberrimũ excogitauerat: ſed Minucius magiſter eqtũ: vir ferox: & rapidus in cõſiliis: ac lingua ĩmodicus: prĩoĩter paucos deinde palã in vulgus dictatorẽ criminari. ꝓ cauto timidũ. pro prudẽte tardũ: ꝓ perito ĩbellẽ appellare q vt diutius eſſet in magiſtratu: & Romæ: & in caſtris haberet imperiũ nolle cũ hoſtibus acie dimicare: hæc & alia his indigniora de dictatore ferẽs in vulgus: ſic aĩos militũ incenderat: vt ſi militaris ſuffragii res fuiſſet: haud dubie viderẽtʼ Minutiũ Fabio duci p̃laturi: forte ita euenit vt dictator comitioꝝ cauſa Romã reuocatus: Minutiũ caſtris p̃ficeret: q leui quodã certamine cũ Hãnibale congreſſus: & victoria parua potitus lr̃as de rebꝰ geſtis: & egregia victoria ſenatũ miſit: qbꝰ motus ſenatus: & populꝰ decreuerũt Minutiũ æquã ĩperii poteſtatẽ habere cũ dictatore: ſed paulopoſt ĩtellexere Ro. bono ĩperatori haud magni fortunã momẽti eſſe: & ſolã mentẽ: rõnẽq; dominari. nã Minutius temere cũ hoſtibus ſuſcepta pugna nõ mediocrẽ reipu. cladẽ illaturus fuerat: niſi dictatoris cõſilio in tẽpore ſubuentum fuiſſet. ¶ Eludere. Protrahere. ¶ Ira: ac ſpe ſu. Quia irã ſuperauit ad id: qđ nunq̃ in pnicié reip. iraſci voluit. ¶ Spe. Quia Hãniba. ſedẽdo magis q̃ dimicando ſuperauit contra ſpem omnium.

Minutii temeritas.

Qu. Fa. ira ac ſpe ſuperior.

ASCE. ¶ TRANSgreſſus eueſtigio. i. ſine dilatione calenã. i. ad cuſtodiã calenã: executus eſt opus ſuæ ꝑſeuerãtiæ. i. ſeuere cõſtãtiæ: & ipſe hoſtibus deligatis iã ad palũ. i. ſtipitẽ: vt flagellis cæderentʼ: & mox ſecuri ꝑcuterentʼ: accepit lr̃as a p̃ribꝰ cõſcriptis. i. a ſenatu Ro. neq̃c̃. i. in nullo: aut potiꝰ fruſtra ſalutares Capuanis: qa licet ſalutẽ eoꝝ ſenatus p eas iuſſerat: tñ eã nõ ſunt aſſecuti. Enim ꝓ qa Fuluius repoſuit eas. ſ. lr̃as miſſas a ſenatu in manu ſiniſtra: ſicut erant traditæ: hoc eſt clauſas: & ſignatas: ac lictore. i. ſpiculatore. iuſſo agere lege. i. iuxta legẽ de cõdẽnatis: aperuit tũc demũ: poſtq̃ nõ poterat obtẽperari illis. ſ. lr̃is: qa iã pactũ erat: qđ inhibere volebant. Qua cõſtãtia: Fuluiꝰ añcellit. i. ſupat: quoq;. i. ẽt: gloriã victoriæ: qa ſi æſtimes. i. cẽſeas eũ. ſ. Fuluiũ ĩtra ſe ipſum: laude ſup. eius portita. ſ. in duas p̃tes: quaꝝ altera ſit de victoria: altera de cõſtãtia: tu reperies eũ maiorẽ Capua punita. i. in punitione Capuæ: q̃ capta. i. in captione eiꝰ. ¶ Atq;. Affert tria vniꝰ exẽpla: di. Atq; qdẽ (diſcretiua eſt particula) iſta. ſ. Fuluii cõſtãtia eſt ſeueritatis: vero ꝓ ſed illa. ſ. quã dicturus eſt: vtputa. Qu. Fab. Max. eſt pietatis admirabilis: quã. Qu. Fab. Max. p̃ſtitit p̃riæ ĩfatigabilẽ: neſcio an legẽdũ ſit indefatigabilẽ: ꝓ ipſe ĩdefatigabilis: ipſe numerauit Hãnibali pecuniã ꝓ captiuis ſicut ꝓmiſerat: & fraudatus publice. i. ꝓ publicã authoritatẽ ea. ſ. pecunia: tacuit. i. nõ eſt cõqueſtꝰ. ¶ Affert deinde ſc̃m exẽplũ eiuſdẽ dicẽs: Senatꝰ æquauerat. i. æq̃lẽ fecerat iure ĩperii ei dictatori. i. cũ eẽt dictator: Minutiũ magiſtrũ æqtũ. & tñ ſup. cũ videretʼ grauiter leſus: ſilẽtiũ egit. Præterea ipſe laceſſitus cõpluribꝰ iniuriis: ꝑmãſit in eodẽ habitu mẽtis. i. nullo mõ turbatꝰ: & aut cõmotus eſt. Nec ꝑmiſit ſibi vnq̃ iraſci reipu. tã. i. vſq; adeo ꝑſeuerãs fuit in amore ciuiũ. ¶ Affert & tertiũ eiuſdẽ exẽplũ dicẽs. Quid ſup. de eo dices in bello gerẽdo: nõ ne eius cõſtãtia par ſup. fuit in bello gerẽdo ac in toga. q. d. maxime. Nã Imperatorẽ Romanũ deſtructũ p̃ñ. i. quaſi totũ p̃lio Cãnẽſi. i. apud Cãnas: vt ſæpe dictũ eſt: cõmiſſio: videbatʼ vix ſufficere ad exercitus cõparãdos. Itaq;. i. & ita: ipſe ratus melius: ſup. eẽ fruſtrari. ¶ Etelu. i. manifeſte fallere: ĩpetus. i. ĩpetuoſitatẽ pœnoꝝ: q̃ cõſerere cũ eis. ſ. pœnis manum. i. cõfligere cũ eis: tota acie irritatus pluribus cõminationibus Hãniba. & ſpe ẽt rei bene gerẽdæ ſæpe oblata: nunq̃ receſſit a ſalubritate cõſilii: ne quidẽ. i. non ſaltẽ diſcrimine. i. diſceptatione parui certaminis: & qđ eſt difficillimũ: ipſe apparuit vbiq; ſuperior. i. inuincibilis ira: & ſpe. Ergo vt Scipio viſus eſt ſuccurriſſe maxime ciuitati noſtræ pugnando: ita hic.

ita hic non dimicando, maxime ciuitati noſtræ ſecuriſſe uiſus eſt alter enim celeritate ſua Carthaginẽ oppreſſit: alter cũctatione id egit: ne Roma opprimi poſſet. ¶ De.C.Piſone, &.M.Palicano.

CAiũ etiã Piſonẽ mirifice & conſtãter turbulẽto Reip. ſtatu egiſſe. COS. narratio ne inſequẽti patebit. M. Palicani ſeditioſiſſimi hominis peſtiferis blanditiis præreptus populi fauor, cõſularibꝰ comitiis ſummũ dedecus admittere conabatʼ: ampliſſimũ ei deferre ĩperiũ cupiẽs: cuius teterrimis actis exq̃ſitũ potiꝰ ſuppliciũ, q̃ ullus honos debeatʼ. Nec deerat cõſternatæ multitudine furialis fax tribunitia: quæ temeritatẽ eius & ruẽtẽ comitaretʼ, & lãguẽtẽ actiõibus ſuis iflãmaret. in hoc miſerãdo pariter, atque erubeſcẽdo ſtatu ciuitatis, tãtũ nõ manibus Tribunoꝝ pro roſtris Piſo collocatus eſt. cũ hinc, atq; illinc eũ ambiſſent: ac Palicanũ ſuffragiis populi. COS. creatũ, an renũciaturus eẽt: interrogaretʼ: primo reſpõdit non exiſtimare ſe tantis tenebris offuſam eſſe Remp. ut huc ĩdignitatis: ueniretʼ. deinde cũ perſeuerãter inſtarẽt: ac dicerẽt: age, ſi uentũ fuerit. nõ renũciabo inquit. quo qdẽ tã abſciſſo reſpõſo, conſulatũ Palicano, prius quã illũ adipiſceretʼ: eripuit. multa, & terribilia Piſo contẽpſit: dũ ſpecioſum mentis ſuæ flecti non uult rigorẽ.

¶ De Metello.

MEtellus ãt Nũidicꝰ pp cõſĩſe ꝑſeuerãtiæ genꝰ, excepit quoq; ĩdignã maieſtate, ac moribꝰ ſuis

OLIV. ¶ NON dimicando. Ennius: Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem.

CAium etiam piſonem mirifice. Pompe. pro conſul de Hiſpania: ſertorio victo nuper redierat: & ſtatim concionem humerat de reſtituenda plebi tribunitia poteſtate: Palicano tribu. pleb. legem ferente: hunc Palicanum ſeditioſum fuiſſe conſtat: qui contra ſenatus auctoritatem effecit: vt tribunitiam poteſtatem populo redderent: conſules. Cn. Pom. & M. Li. Craſſus tunc in magna fuit inuidia: Pom. q̇ conſul tribunitiam poteſtatem populo redderet. Fuit autem Palicanus ad viam Appiam cæſis cum aliis: qui prælium vbi commiſerant pro recuperando filio: quem repetebat Tigranes. ¶ Peſtiferis blanditiis. Quia ferente legem Palicano: tribunitia poteſtas reſtituta populo fuerat. ¶ Conſternatæ. Perturbatæ. & quaſi mente captæ. ¶ Turbulento. Propter ſeditionem excitatam. ¶ Huc indignitatis. Pro ad hanc indignitatem. ¶ Abſciſo: conciſſo: & breui. ¶ Flecti: Arrecto: & honeſto.

MEtellus autem numidicus propter. Florus Apuleius inquit: Saturninus grachanas aſſerere leges non deſtitit: tantum animorum viro Marius dabat: qui nobilitati ſemper inimicus conſulatu ſuo: prætærea confiſus occiſo palam comiciis Anio competitore tribunatus: ſubrogare conatus eſt in eius locũ. C. Gracchũ hominem ſine tribu ſine nomine: ſed ſubito titulo in familiam ipſe ſe adoptabat: cum tot: tantiſq; ludibriis exultaret impune rogandis Gracchorũ legibus: ita vehementer incubuit: vt ſenatum quoq; cogeret in verba iurare: cum abnuentibus aqua: & igni interdicturum ſe minaretur: vnus tamen exitit: qui mallet exilium: hic autem fuit Metellus Numidicus. quia ſequitur poſt Metelli fugam omni nobilitate perculſa & cætera. ¶ Metellus autem Numidicus. De hoc viro Plin. de viris illuſtribus. Qu. inquit Cecilius Metellus Numidicus qui de Iugurtha rege triumphauit cenſor: eum qui ſe Tyberii Gracchi filiũ mentiebatur: in cenſum nõ recepit. Idem in legem Apuleiam per vim latam iurare noluit: quare in exiliũ actus Smyrnæ exulauit: Claudia deinde rogatione reuocatus: cum ludis forte litteras in theatro accepiſſet de reuocatione: non prius eas legere dignatus eſt q̃ ſpectaculũ finiretur: Metellum ſororis ſuæ virum laudare noluit. q̇ is ſolum iudicium contra leges detractaret. Abbreuiator. T. Liuii: cum legem inquit agrariam per vim tuliſſet Saturninus Metello Numidico: eo q̇ in eam minime iuraſſet: diem dixit: qui cum a bonis ciuibus defenderetur: ne cauſa malorum certaminum eſſet: in voluntarium exilium Rhodum profectus eſt. ibiq; legendo: & audiendo magnos viros aduocabat.

Metelli Numidici conſtantia.

ASCE. ¶ VIDELICET Fabius Maxi. viſus eſt ſuccurriſſe maxime ciuitati noſtræ non dimicando. i. non faciendo copiam pugnandi. Enim pro quia alter: videlicet Scipio: oppreſſit Cartha. ſua celeritate: alter. i. Fabius egit cunctatione. i. mora id: ne Roma poſſit opprimi: quia ſi male pugnando exercitus eius deletus fuiſſet. Roma haud dubie oppreſſa fuiſſe. ¶ Caiũ &c. Ordo eſt. Patebit narratione inſequenti Caiũ Piſonẽ egiſſe cõſulẽ ẽt mirifice: & cõſtãter: ſup. in turbulẽto ſtatu reip. incipit aũt narrare dicẽs Fauor populi p̃reptus blãditiis peſtiferis. Marci Palicani hoĩs ſeditioſiſſimi: conabatʼ admittere: comitiis cõſularibus. i. vt dicũt in cõgregationibꝰ Pop. Ro. in qbus agẽbatʼ de cõſulibus eligẽdis: dedecus ampliſſimũ: cupiens deferre ei. ſ. hoi ſeditioſiſſimo: ĩperũ ampliſſimũ. Cuius. ſ. Palicani actis teterrimis debebatʼ potius ſuppliciũ exq̃ſitũ: q̃ vllus honos. Nec fax furialis. i. calida cõmotio ad furorem: quaſi a furiis incitata: tribunitia. i. tribuni. nõ deerat multitudini cõſternatæ: q̃ &. i. ſimul: comitaretʼ temeritatẽ eius ruẽtẽ. ſ. in p̃cipitiũ: & inflãmaret ſuis actionibꝰ ſup. temeritatẽ eius: languentẽ. i. frigide agẽtẽ. In hoc ſtatu ciuitatis miſerãdo pariter: ac erubeſcẽdo. piſo eſt collocatus tantũmodo manibus tribunoꝝ pro roſtris. i. ante roſtra: vnde edicta fiebãt. quũ. ſ. populi ambiſſent. i. circũſtitiſſent eũ hinc: atq; illinc. i. a duabꝰ partibus: ac ĩterrogaretʼ. ſ. a populo minaci: an eſſet renũciaturus Palicanũ creatũ cõſulẽ: ſuffragiis. i. votis: & vocibus Po. Ro. rñdit primo: ſe nõ exiſtimare rẽp. eſſe offuſam tãtis tenebris: vt veniretur ſup. ab ea: huc dignitatis. i. ad huiuſmodi ĩdignitatẽ: deinde cũ ſup. populi inſtarẽt ꝑſeuerãter: vt. ſ. ĩterrogatus reſpõderet: ac diceret: age ſi fuerit vẽtũ. ſ. ad cõſulatũ Palicani: qđ ſup. faceres? inq̇t ego nõ renũciabo. Quo qdẽ rñſo: tãto. i. tñ: abſciſſo. i. celeri: & ſuccincto: eripuit Palicano cõſulatũ: priuſq̃ adipiſceretʼ. i. obtineret illũ. Piſo cõtẽpſit multa: & terribilia: dũ nõ vult ſpecioſum rigorẽ mẽtis ſuæ flecti. ſ. a cõſtantia. ¶ Metellus aũt Numidicus: excepit quoq; ꝑpter cõſimile genus perſeuerantiæ. ¶ DEinde: antiqui exẽp. legum autẽ. ¶ Calenã. ſ. cuſtodiã. Nam Cales oppidũ numero multitudinis appellatur. ¶ Ergo: vt Scipio pugnando: &c. Fabium Scipioni comparat ab æmulationem polyænus Macedo: Fab. inquit Maximus: Scipio magnus appellabatur: adeoq; Scipio Fabii gloriæ inuidebat. vt in hæc aliquando prorumperet: quid ita Fabi? vt tu: qui dũtaxat exercitum ſeruaris maximus: ego qui deuicto Hãniba. bellum confeci: magnus appeller? Ad quem Fab. Atqui niſi milites ego ſeruaſſem: tu non habuiſſes: vnde vinceres: hinc Ouid. in artibus Scip. magnum dixit: vt Ianus obſeruauit.

THE.

OLIV. ¶PRocellã:impetũ auxilii. ¶Occurreret:Reſiſteret. ¶Quo erupturi:eſſent in exiliũ. Ad quãtũ reip. pernitiẽ euaſuri eſſent. C Aeterũ neminẽ:vt neminẽ ei ꝓtulerim:vt Qu.Scæuolã augurẽ. Nõ auſim inquit viꝝ quẽpiã in hoc virtutis genere Metello imponere:poſſum aũt Qu.Scæuolã iure cõparare:qui nihilo inferius cõſtãtiæ documẽtũ dediſſe videt᷑ de uictis.n.Marianus partibus:cũ Sylla vt ſæpe dictũ eſt:rẽpu.occupaſſet:cõuocato ſenatu voluit:vt Marius hoſtis patriæ iudicaret᷑:iuſſiſq; ſñiam dicere ſenatoribus:cũ alii metũ:alii volũtate ſñiam cõprobaſſent:ſolus Scæuola inuĩctus eſt:qui cõſtans:& intrepidus nulla rõne:cogi potuerit iniquã ꝓferre ſñia. ¶Truculentius.Sæuius. ¶Idẽtidẽ.Frequenter. ¶Vrbs:& Italia.Quia Teutones Cymbros:& Gallos deuicerat.

Scæuolæ auguris conſtantia.

procellam.cũ enim animaduerteret,quo tenderent Saturnini Trib. pl.funeſti conatus,quantoq; malo Reip.ſi nõ his occurreret᷑:erupturi eſſent:in exiliũ,quam in legẽ eius ire maluit.poteſt aliquis hoc uiro dici cõſtantior᷑ qui ne ſententia ſua pellẽret᷑,patria,in qua ſummũ dignitatis gradũ obtinebat:carere ſuſtinuit.

¶De.Q.Scæuola.

CAeterũ ut neminẽ ei.ꝓtulerim,ita.Q.Scæuolã Augurẽ merito cõparari. depulſis,ꝓſtratiſq; inimicoꝝ partibus,Sylla occupata urbe,ſenatũ armatꝰ coegerat: ac ſumma cupiditate ferebat᷑:ut.C.Marius,quã celerrime hoſtis iudicaret᷑ cuius uolũtati nullis obuiã ire audẽtibus,ſolus Scæuola interrogatus de hac re,ſñiam dicere,noluit,qnetiã truculẽtius ſibi minitãti Syllæ:licet,inqt,mihi agmina militũ,qbus curiã circũſediſti,oñtes:licet mortẽ idẽtidẽ miniteris:nũquã tñ efficies:ut ꝓp exiguũ,ſenilẽq; ſanguinẽ meũ,Mariũ,a quo urbs,& Italia cõſeruata ẽ:hoſtẽ iudicẽ.

¶De Sẽpronia.

QVid fœminæ cũ cõcione᷑ ſi patrius mos ſeruet᷑:nihil:ſed ubi domeſtica qes ſeditionũ agitata fluctibus:eſt priſcæ conſuetudinis authoritas conuellitur:pluſq; ualet,quod uiolentia cogit,q̃ qđ ſuadet,& ꝓcipit uerecũdia. Itaq; te Sempronia Ti:&.C.Gracchoꝝ ſoror,uxor Scipiõnis æmiliãi,ñ ut abſurde grauiſſimis uiroꝝ opibꝰ iſerẽs,maligna relatione cõphẽdã:ſed qa a Tri.plæ.ꝓducta ad populũ,ĩ maxĩa cõfuſione nihil a tuoꝝ amplitudine degeneraſti:honorata memoria ꝓſeqr. Coacta es eo loci cõſiſtere:ubi principũ ciuitatis ꝑturbari frõs ſolebat.inſtabat.n.tibi toruo uultu minas ꝓfundens

QVid fœminæ.Scilicet negocii habẽt cũ cõcione. ¶Si patrius mos ſeruetur:nihil:nã fœmina pudica in cõuentu hoium ꝓdire nõ debet ex conſuetudine maioꝝ. ¶Fluctibus.Motibus:& ꝑturbationibus:ſic & Cice.pro Milone populi ſeditioni cõparat tempeſtatem:eqdẽ certas tẽpeſtates:& ꝓcellas in illis dũtaxat fluctibus cõcionũ:&c.cõtra vero Ver. tempeſtati cõparat populũ:ac veluti in populo magno:cũ ſæpe cohorta: eſt ſeditio &c. ¶Sed vbi pudor quidem & reuerentia. Sexus nõ patitur mulierẽ pudicã in cœtum:& multitudinẽ virorũ prodire ex cõſuetudine maioꝝ niſi neceſſitate cogat᷑: ſed ſi cogitur:priſca cõſuetudo tollitur: & violẽtiæ pudor parere cõpellitur. ¶Itaq; te Sẽpronia.L.Apuleius tri.plæ. ſubornauerat Equitiũ quẽdam ignobilẽ:vtpote libertinæ ſortis hominẽ:vt ſe filiũ.T.Gracchi diceret:Sempronia in forũ adducta:vt rẽ hanc falſam teſtaret᷑: nulla vi impelli potuit:vt dedecꝰ familiæ ſuæ cognoſceret᷑. ¶Perturbari frons ſolebat:nemo erat tã ſummus in ciuitate princeps: qui ſi de eo ad populũ ageretur: reus ꝓductus nõ vultu pallore perfunderetur:& de ſalute ſollicitus eſſet.

ASCE. ¶PROcellã.i.cõmotionẽ indignã maieſtate: ac moribꝰ ſuis.Cũ.n.aĩaduerteret:quo conatus funeſti.i.ſcelerati: & ꝑnitioſi:Saturnini tribuni plæbis tenderẽt:& ſup.cũ quanto malo.i.incõmodo reip.eſſent erupturi:ſi nõ occurretur his.ſ.conatibus eius:maluit ire in exiliũ q̃ in legẽ eius.i.q̃ cõſentire legi eius.Poteſt aliquis dici cõſtantior hoc viro: qui ne pelleret᷑ ſup.a ſententia ſua ſuſtinuit.i.paſſus eſt ſe carere patria:in qua obtinebat ſummũ gradũ dignitatis᷑ q.d.minime dici poteſt eo cõſtantior:quicũq; is ſit: vnde addit. ¶Cæterum.i.ſed vt.i.quẽadmodũ neminem ꝓtulerim ei:ita cõparauero ſup.ei tanq̃ non inferiorẽ: merito.i. ob meritum eius Quintũ Scæuolã augurẽ.Nam ſup.partibus inimicoꝝ.ſ.Syllæ depulſis:& proſtratis: Sylla occupata vrbe.i.qui occupauerat vrbẽ:coegerat.i.congregauerat armatus.i.vi:ſenatũ:ac ferebatur ſumma cupiditate:vt Caius Marius iudicaretur hoſtis.ſ.patriæ q̃ celerrime.Cuius voluntati nullis audentibus ire obuiam.i.reſiſtere: ſolus Scæuola interrogatus de hac re: noluit dicere ſententiam:quinetiã inquit Syllæ minitanti ſibi.ſ.ſcæuolæ truculentius.i.multũ truculente:licet oſtentes mihi agmina militum quibus circũſediſti curiam: & licet miniteris mihi identidem mortem.tamen nunquam efficies: vt propter exiguum & ſenilem ſanguinem meum.i.propter conſeruationem vitæ:quæ non poteſt diu durare: ego iudicem Marium:a quo vrbs:& Italia eſt conſeruata:hoſtem.ſ.patriæ. ¶Quid fœminæ:&c.Recitat conſtantiam Semproniæ:quæ in concionem perducta:vt oſculo atteſtatur quendam ignobilem(vt authore tribuno plæbis ſeſe aſſerebat)eſſe filium Tyberii Gracchi nullis minis ad mendacii atteſtationem induci potuit.Ordo eſt:Quid fœminæ ſup.habent negocii cum cõcione: aut potius in ſingulari ſic.Quid ſup.negocii eſt:fœminæ cũ concione.i.cœtu hominum conuocatoꝝ ad audiendũ de iis. quæ remp.concernunt?Reſpondet.Si mos patrius.i.a patribus inſtitutus:aut in patria diu obſeruatus:ſeruetur: nihil ſup.eſt negocii fœminæ cum concione.Sed vbi.i.poſtq̃:quies domeſtica.i.ciuilis. ¶Eſt agi.flu.ſeditionum.i.poſtq̃ ciues:qui prius domi quiete viuere ſolebant:cœperunt ſeditiones excitare:authoritas priſcæ.i.antique cõſuetudinis:cõuellitur.ſ.a ſede ſua.i. diſſipatur:& tunc plus valet id:qđ violentia cogit:q̃ id qđ verecundia ſuadet:& præcipit.Itaq;.i.& ita: quia vi non ſponte in concionem deſcendiſti:o Sempronia:ſoror Tyberii & Caii Gracchoꝝ:& vxor Scipionis Aemiliani:ego non cõpræhendam te maligna.ſ.detractoria relatione:vt.i.veluti inſerens(forte legatur rectius inſerentem)te abſurde qa contra morẽ patrium: grauiſſimis operibus virorum:quale eſt in concione conſtanter verum tueri: ſed quia tu producta a tribuno plæbis.ſ.Lucio Apuleio ad populum in maxima confuſione.ſ.populi:qui cõmotus ſtabat expectans atteſtationem tuam:tu nihil degeneraſti ab amplitudinem tuorum.ſ.neceſſarioꝝ:& maiorum:ideo ſuo ꝓſequar te:memoria honorata.i.honorifica.Tu enim coacta es conſiſtere.i.cum multis ſtare:eo loci.i.in eo loco:videlicet in publica concione:vbi frons principum ciuitatis ſolet perturbari:quando.ſ.quando.ſ.illis dies ad populum dicta fuerit.

¶Abſurde.Incõueniẽter:& indigne. ¶Amp.ptãs.i.tribunitia. ¶Obſtr.i.clamaret.reſonaret:nã plebs more ſuo tumultuabat᷑. OLIV. NOn indignabnut᷑.De inferioꝝ hominũ cõſtantia dicturus Vale.ꝓfationẽ quãdã ꝑmittit:qua oſtẽdit:nõ debere nobilioribꝰ viris moleſtũ eſſe naturæ indignũ videri humilioꝝ hominũ ſibi exẽpla ſubiungi:qđ quemadmodũ ab his claroꝝ virorũ amplitudo venerat᷑:ſic a claris viris humilitatis virtus: ſiqua fuerit: magis eſt omni fauore ꝓſequẽda: quo ſe tollere poſſit:q̃ vlla malignitate ſpernenda:qua veluti demerſa ꝑpetuo iaceat. ¶Nouitas.Noui hoies:q nullã maioꝝ ſuoꝝ imagine clari:ſuã ſibi nobilitatẽ virtute comparant. ¶An abigi de.Põ.a.h.e.Hoc ſine dubio ciuili bello:qđ in aphrica geſtũ eſt:poſt Pompeii caſum:nã capta forte triremi vna ceſariana:q̃ cõmeatũ ex Sicilia aduehebat. Veterani qdã milites cũ centurione vno ad Scipionem deducti ſunt: quos ita Scipio dicitur allocutus.Non ſponte veſtra certe ſcio:ſed illiꝰ ſcelerati videt᷑ imperatoris impulſu: & iperio coactos:ciues & optimum quẽq; nefarie cõſectari: quos qm̃ fortuna in noſtram detulit poteſtatẽ:ſi id.quod facere debetis remp.cum optimo quoq; defendetis:certũ eſt nobis vitã:& pecuniã donare.q̃propter qđ ſentiatis ꝓloqmini:tum centurio.pro tuo inquit ſummo beneficio Scipio gratias ago.non.n.te iperatorẽ appello:qđ mihi vitã:incolumitatẽq; belli iure capto polliceris: & forſan iſto vteret beneficio:ſi nõ ei ſummũ ſcelus adiungeret᷑:ego ne contra Cæſarẽ iperatorẽ meũ:apud quẽ ordinem duxi:eiuſq; exercitum:pro cuius dignitate:victoriaq; amplius.xxxvi. annis depugnaui aduerſus:armatuſq; conſiſtã᷑ neq; ego id facturus ſum:& te magnopere de negocio deſiſtãs adhortor:cõtra cuius.n.copias cõtendas:ſi minus antea expertus es:licet nunc cognoſcas:elige ex tuis cohortẽ vnã quã putas eſſe firmiſſimam:& conſtitue cõtra me: ego ex meis cõmilitonibꝰ:quos nunc in tua tenes poteſtate: nõ amplius decẽ ſummã:tũc ex virtute noſtra itelliges:qđ ex tuis copiis ſperare debeas.tunc Scipio irritatus:omnes interfici iuſſit. ¶Si ſe fu.Cn.Pompe.ge.ip.mi.af. Diſcrepat hoc loco Va.a Cæ.cõmentariis: nam poſt Pompei mortem hoc factũ fuiſſe:ex ipſis cõmentariis colligitur:niſi alter forte centurio alio tẽpore & Scipi.ꝑſidio interceptus: ad eum fuiſſet deductus:qđ nuſq̃ me legiſſe memini: nã qđ nõnulli dicunt:hoc fuiſſe apud aliacmonẽ fluuiũ:qui macedoniam diuidit a theſſalia:cũ Scipio ad Pompe.properaret:vt expeditus iter faceret.M. Fauonium cum.viii. cohortibus ad Aliacmonẽ fluuiũ in ꝑſidio collocauit: & quod pontius certior factus de aduentu Scip.fuerit interceptus:totum falſum:teſte ipſo Cæſ.qui oſtendit: nullum ibi fuiſſe Pontium:ſed Caſſium:non interceptũ:ſed aduẽtu Domitii liberatũ:quare centurionẽ:quẽ ſupra diximus

amplisſima poteſtas: cum clamor impitæ multitudinis obſtreperet: totum forum acerrimo ſtudio nitebatur: ut Equitio,cui Semproniæ gentis falſum ius querebatur:tanquam filio Tiberii Fratris tui oſculum dares.tu tamen illũ,neſcio quibus tenebris protractũ,ut portentũ,execrabili audacia ad uſurpandam alienam propinquitatem tendentem repuliſti.

¶De centurionibus.

NOn indignabuntur lumina noſtræ urbis:ſi inter eoꝝ eximium fulgorem cẽturionum quoq; uirtus ſpectandam ſe obtulerit. Nã ut humilitas amplitudinem uenerari debet: ita nobilitate fouenda magis,q̃ ſpernenda bonæ indolis nouitas eſt. ¶An abigi debet Pontius ab horũ exẽplorum contextu᷑ qui pro cæſaris partibus excubans,ſcipionis præſidio interceptus,cum uno modo ſalus ei daretur,ſi ſe futurũ Cn.Põpeii generi ipſius militem affirmaſſet: ita reſpondere non dubitauit. Tibi quidem ſcipio gratias ago.ſed mihi uti iſta cõditione uitæ non eſt opus. ¶Sine ullis imaginibus nobilẽ aĩum,& idem conſtantiæ propoſitũ ſecutus. C.Meuius Centurio diui Auguſti,cum Antoniano bello ſæpenumero excelẽtes pugnas ediddiſſet:improuiſis hoſtiũ inſidiis circunuentus,& ad Antoniũ

pontiũ nominatũ fuiſſe crediderim. ¶Sine vllis.& idẽ cõſtãtiæ.hoc fuit bello ciuili:qđ iter Au.& Anto.geſtũ eſt:vbi Mæuius hic:de quo loqtur:cũ multa:& ꝓclara facinora ediddiſſet:tandẽ ꝑiculis temere nimis expoſitus:ab antonianis militibus:interceptus eſt:& ad imperatorẽ Anto.deductus:quẽ cum interrogaſſet:qđ nã de ſe cõſtituẽdũ eſſe videret᷑:conſtanter rñdit:occidi iube:qa nulla rõne adduci poſſum:vt a Cæſ.ad te ipſe deficiã:qua cõſtãtia vitã q̃ cõtẽnebat facilius ab Ant.cõſecutus eſt. ASCE. ¶POteſtas ampliſſima:videlicet tribunitia:iſtabat tibi ꝓfundẽs toruo vultu minas:cũ.i.qm̃:clamor multitudinis iperitæ obſterperet.i.ſtrepitu oppleret totũ foꝝ:& nitebat᷑ acerrimo ſtudio.i.conatu:vt dares Equitio.ſ.adoleſcenti ignobili:cui quærebat᷑.ſ.a Tribuno plæ.& a populo male ꝑſuaſo:falſum:qa fictũ:& nõ veꝝ ius gẽtis Semproniæ.i.vt hæres declararet᷑ Tyberii Gracchi:q de gente ſempronia erat:dares inq̃ æqtio oſculũ tanq̃ filio Tyberii fratris tui:tñ.i.licet tot te vrgerent:tu repuliſti illũ.ſ.Equitiũ ꝓtractũ.i.ꝓcreatũ:neſcio qbus tenebris.i.obſcuris parentibus:tendentẽ:vt portentũ.i.tanq̃ monſtrum:audacia execrabili:ad vſurpandã ꝓpinquitatẽ alienã. ¶Nõ indignabunt᷑:Trãſiens ad minus claroꝝ viroꝝ cõſtantiã memorandã: ꝑ modũ ꝓfationis cõnectit dicenda dictis hoc ordine.Lumina.i.primores noſtræ vrbis:nõ idignabunt᷑.i.non ægre ferent:ſi inter eximiũ fulgorẽ eoꝝ:virtus quoq; centurionũ:qui inferiores ſunt:obtulerit ſe ſpectandã.ſ.ex relatione authoris:nam vt humilitas.i.humilis cõditionis homo:debet venerari amplitudinẽ.i.amplæ cõditionis:& nobilitatis viros: ita nouitas bonæ indolis:eſt magis fouenda q̃ ſpernenda ſup.a nobilitate.i.nobilibus opponuntur aũt noui:& nobiles.Nã noui ſunt ignobiles:vt qui primi ſuorum magiſtratũ gerunt:aut geſſerunt.Nobiles aũt multoꝝ magiſtratuũ geſtoꝝ notitia clari. ¶An Pontius.ſ.centurio debet abigi.i.repelli ab contextu hoꝝ exẽploꝝ᷑ q.d.minime. Qui.ſ.Pontius excubans.i.vigilanter agens pro partibus Cæſ.ſ.Iulii interceptus ſup.a ꝑſidio Scip.cũ ſalus daretur.i.offerret᷑ ei:vno modo.i.tñ vna conditione:ſi affirmaſſet ſe futuꝝ militem Cnei Põp.generi ipſius.ſ.Scip.nõ dubitauit.i.non eſt veritus reſpõdere ita.i.in hunc modum:o Scipio ago quidẽ tibi gratias.ſed nõ eſt opus.i.expediẽs mihi vti iſta.ſ.tã vili:qa mutata fide:cõditione vitæ. ¶Sine vllis &c.Valla hoc legit quaſi ſubaudiat᷑ o.ſed ſupprimat᷑:vt minor ſit vis exclamationis:& ita deberet addi ſuperiori exẽplo:vt ſit o nobilẽ animũ ſine vllis imaginibus.i.ſtẽmatis maioꝝ.Et ſm hanc lectionẽ principium alterius narrationis eſſet.Idẽ cõſtantiæ: quomodo nõ eſſet legendũ:& idẽ:ſed dũtaxat idẽ:aliis aũt:qbus minus accedo:placet:vt ſit ordo.Caius Meuius cẽturio diui Aug.ſecutus animũ.ſ.Pontii nobilẽ ſine vllis imaginibus.ſ.maioꝝ:& idẽ ꝓpoſitũ cõſtãtiæ:cũ.i.poſtq̃:ediddiſſet:ſup.in bello Antoniano.i.geſto contra Anto.triũuiꝝ:ſæpenumero pugnas excellẽtes:circũuctus.i.itercepꝰ:iſidiis hoſtiũ iprouiſis.i.q̃s nõ ꝓuiderat.

OLIV. ¶ Alexandriam. Vbi cum Cleopatra viuebat.

¶ Complura huiuſcæ: Ad externa trāſiturus ꝓfat̄ quodāmō: ac dicit alia multa ſeruatæ cōſtātiæ domeſtica exēpla ſupereſſe memoratu digna: q̄ cōſulto ꝑterire: & ad externa trāſire voluit: ne vnius rei lōgæ narratiōis: faſtidioſa copia ſocietatē legētibꝰ īgeneraret. ¶ Notæ. i. huius memoriæ: & notādū eſt in bonā ꝑtē accipi plærūq; notā: eſt. n. peccatū: dedecus: macula ē ēt nota rei alicuiꝰ memoria: ac ſignū: & figura rē aliquā denotās. Quoꝝ pri. Salapiæ principes erāt Daſiꝰ & Blaſiꝰ: Daſius Hānibalis amicus: Blaſiꝰ q̄tū ex tuto poterat rē romanā fouebat: & ꝑ occultos nūcios ſpem ꝓditiōis fecerat Marcello. ſed ſine adiutorē Daſio res trāſigi nō poterat. Multū ac diu cunctatꝰ: & tū quoq; magis iopia cōſilii potioris q̄ ſpe effectꝰ: Daſiū appellabat: at ille ab re aliena tū æmulo potēti inimicꝰ rē Hā. apit. Accerſito vtroq; Hānibal: cū ꝓ tribūali q̄dā ageret: mox de Blaſio cognitur⁹ ſtaretq; ſummoto populo accuſator: & reus Blaſius de ꝓditiōe Daſiū appellabat. n. vero ille velut īmanē rem ſtare exclamat ſub oculis Hā. ſecū de ꝓditione agi: Hā. atq; eis: q aderāt: quo audacior res erat: minꝰ veriſimilis viſa ē: æmulationē ꝑfecto atq; odiū eē: & id crimē afferri. qd̄ qa teſtē hr̄e nō poſſit: liberius fingat̄: ita īde dimiſſi ſunt: nec nō Blaſius añ deſtitit tū audaci īcepto: q̄ idē obtūdēdo docēdoq;: q̄ ea res ipſi p̄riæq; ſalutaris eēt: puicit: vt ꝓſidiū. hi āt nūidæ erāt: ſalapiaq; traderet̄ Marcel. nec ſine cede multa tradi potuit: qa lōge fortiſſimi eqtū ex toto punico exercitu erāt: ita q̄q̄ īprouiſa res fuit: nec vſus equoꝝ ī vrbe erat: tū armis iter tumultū captis: & eruptione tentauerūt & cū euadere neqrēt: pugnātes ad vltimū occubuerūt: nec pluſq̄ qnquagīta ex his ī ꝑtātē Ro. viui venerū: plus aliq̄to dāni: hæc ala eqtū amiſſa Hāni. q̄ ſalapia fuit: nec deinde vnq̄ pœnꝰ: quo lōge plurimū valuerat: ſupior eqtatu fuit. ¶ Diſſidēte: diſſentiēte: qa Blaſius cū ro. Daſiꝰ cū Hāni. ſentiebat. ¶ Adiectis: q̄ & ipſum cōmēdationē qa q̄dā īſerebat: q̄ ipm bēiuolū Hāni. redderēt. ¶ Citerioris. c. ꝓpinquioris. q; celeriorē curā deſideraret. ¶ Vultu diſſimulāte. ne ab aliquo ꝑcipi poſſet ipm cū Blaſio loq. ¶ Incredibile: Vtpote ēt in cōſpectu ducis & quo res audaciæ plus hr̄e videbat̄: cōis fidei habebat.

Daſius Blaſius.

Salapia defecit ab Hannibale.

Alexādriā ꝑductus, īterrogatuſq; qdnā de eo ſtatui deberet: iugulari me inqt iube. qa nō ſalutis bn̄ficio, nec mortis ſupplicio adduci poſſū, ut aut cæſaris miles deſinā: aut tuꝰ eſſe īcipiē. Cæteꝝ quo cōſtātius uitā cōtēpſit: eo faciliꝰ īpetrauit. Antonius enī uirtuti eius incolumitatem tribuit. ¶ Externa. De Blaſio.

Complura huiuſcæ notæ Rōana exēpla ſuperant: ſed ſatietas mō uitāda eſt. Itaq; ſtylū meū ad externa iā delabi pemittā: quoꝝ principatū teneat Blaſius: cuius conſtātia nihil pertinacius. Salapiā eni patriā ſuā ꝓſidio punico occupatā Romāis cupiēs reſtituere, Daſiū acerrimo ſtudio ſecū in adminiſtratiōe Reip. diſſedētē, & alioq toto aīo Hānibalis amicitiæ uacātē: ſine quo ꝓpoſitū cōſiliū pagi non poterat: ad idē aggrediēdū opus maiore cupiditate, q̄ ſpe certiore, tētare auſus eſt. q ꝑtinus ſermonē eius, adiectis, q̄ & ipſum cōmendatiorē, & inimicū īuiſiorē factura uidebāt̄: Hānibali retulit. a quo adeſſe iuſſi ſunt: ut alter crimē ꝓbaret: alter defenderet. Cæteꝝ cū res ꝓ tribunali gereret̄, & illi q̄oni oīum oculi eſſent intēti: dū aliud forte certioris curæ negotiū tractat̄: Blaſius uultu diſſimulāte, ac uoce ſummiſſa, monere Daſiū cœpit: ut Rōanoꝝ potius, q̄ Cart. ꝑtes foueret. Enī uero tunc ille ꝓclamat: ſe in cōſpectu ducis aduerſus eū. ſolicitari. q; qa īcredibile exiſtimabat̄: & ad unius tātū aures penetrauerat. & iactabatur ab inimico: ueritas fide caruit. ſed non ita poſt multo Blaſii mira conſtātia, Daſiū ad ſe traxit, Marcelloq; & Salapiā, & quingētos Numidas, qui in ea cuſtodiæ cauſa erant, tradidit.

ASCE. ¶ ET ꝑductus Alexandriam: vrbē ægypti: ad Anto. qui ilic cū cleopatra agebat: & interrogatus. ſ. ab Ant. qdnam deberet ſtatui de eo: inqt o Anto. iube me iugulari: quia nō poſſum adduci. ſ. ad aſſentiendū bn̄ficio ſalutis. i. ēt ſi mihi ſalutē ꝓmiſeris: nec ſupplicio mortis. i. licet mortem miniteris vt aut deſinā eē miles Cæſ. ſ. auguſti: aut īcipiā eſſe tuus. Cæteꝝ. i. ſed quo. i. q̄to cōſtantius Meuius ſup. cōtēpſit vitā eo. i. tāto facilius īpetrauit vitā. An. n. tribuit incolumitatē. i. ſalutē virtuti. i. ꝑp virtutē eius ipi. ¶ Complura. Trāſit ad externa: nō ꝙ deſint Romana: ſed vt varia magis oblectēt. vñ dicit. Complura exēpla Romana huiuſce notæ. i. eiuſdē valoris in cōſtantiæ: ſicut nummi eiuſdē æris. ponderis: & notæ. i. monetæ eiuſdē ſunt valoris: ſed ſatietas ē vitāda mō. i. mēſura. Quicqd. n. vltra modū capimus, nos ſatiat & in nobis nauſeā parit in terris. ¶ Itaq;. i. & ita ꝑmittā ſtilum meū dilabi ad externa ſup. exēpla: quorū principatū. i. primū. & principē locū Blaſius. ſ. Salapinus teneat: cuius cōſtātia nil ſup. ē ꝑtinacius. i. ꝑſeuerātius. Enī pro qa: ipſe cupiēs reſtitueī Ro. Salapiā p̄riā ſuā: occupatā ꝓſidio pūico. auſus ē tētare. i. ſollicitare ad idē opus. i. ad reſtitutionē cōis p̄riæ: maiorē cupiditate q̄ ſpe certiorē. i. cupiditate: q̄ plus hūit vehemētiæ: aut magnitudinis: q̄ ſpes hūit certitudinis: qa auſus eſt tractare Daſiū diſſidentē. i. diſſentiētē ſecū acerrimo ſtudio in adminiſtratōe reip. & alioq. i. ꝑter illud diſſidiū: aut illā diſſenſionē: vocātē. i. operā dātē: & ſe exponētē toto aīo: amicitiæ Hāni. ſine quo cōſiliū ꝓpoſitū non poterat pagi: qa vterq; ꝓſidio ꝑerat: aut claues portaꝝ neuter oīs hābebat. Qui. ſ. Daſius rettulit ꝑtinus Hāni. ſmonē eius. ſ. Blaſii: adiectis. i. additis ſup. iis q̄ videbant̄ factura: & . i. ſimul ipſum. ſ. Daſiū: cōmēdatiorē. i. chariorē: & acceptiorē Hāni. & inimicū. ſ. Blaſium inuaſiorē. i. magis īuiſum. A quo. ſ. Hāni. iuſſi ſunt. ſ. ambo: adeſſe. i. cōparere: vt alter. ſ. Daſius ꝓbaret crimē: alter. ſ. Blaſius defenderet. i. purgaret: aut repelleret. Cæteꝝ. i. ſed: cū res gereret̄ ꝓ tribunali. i. añ tribunal: & oculi oīum eēnt intēti illi q̄oni. i. inquiſitioni de crīe ꝓditionis: dū forte aliud negociū curæ citerioris. i. īterioris: & magis vrgētis: tractat̄. ſ. ab Hānib. Blaſius cœpit monere Daſiū: vultu diſſimulāte. i. occultāte qd ageret: & voce ſummiſſa: nec ꝑter eū qſq̄ audiret: vt foueret potius partes Romanoꝝ q̄ Carth. Enimuero. i. certe tūc ille. ſ. Daſius ꝓclamauit ſe ſollicitari. ſ. a Blaſio ī cōſpectu ducis. ſ. Hāni. aduerſus illū. ſ. ducē: qa vt foueret Ro. partes. Quod qa exiſtimabat̄ incredibile: & pn̄trauerat tm̄ ad aures vnius. ſ. Daſii: & iactabat̄. i. iactāter deferebat̄ ab inimico: veritas. i. licet vera eſſe delatio: tn̄ caruit fide. i. crudelitate. Sed mira cōſtantia Blaſii traxit nō multo poſt Daſiū ad ſe. i. in ſn̄iam ſuā. & tradidit. ſ. cōſentiēte Daſio: Marcello duci Romanoꝝ: & . i. ſimul: ſalapiam. ſ. vrbem patriam ſuam: & quingentos milites Numidas: qui erant in ea. ſ. vrbe: cauſa cuſtodiæ. i. præſidii: & defenſionis a Romanis.

OLIV. Phocionis conſtantia.

Phocion vero cum. Dercillus quidam admonebat athenienſes: vt cauerent ab inſidiis Nicanoris: qui præfectus erat Caſſandri: q; occulte bellum pararet. pireeūq; portū: ne interciperet piculū eſſe. Phocion aūt populo audiēte magna voce dixit: nullū inſtare piculū: & nihil prorſus timēdū eſſe. cōſulebatq; magis amicitiā cū Caſſandro: q̄ bellū ſuſcipiēdum: capto deinde pireeo: nec ad recuperādū armati: nec armatis ꝑeſſe voluit. nā factio optimatū: in qua & phocion erat cū Caſſandro ſentiebat. populares Polypconti fauebat: ſed poſtq̄ ſuſcepto bello pulſus eē caſſander: Polyperconte duce: Phocionis cōſiliū minus ꝓbabile viſum fuit: tū phocion in cōcione athenienſiū fortunæ gratulatus eſt: & de ꝓſpero euētu lætatus: at vero cōſilium ſuū aliquāto ſanius fuiſſe affirmauit: magnā quidē cōſtantiā viri: vt in ipſa victoria probaret cōſilium ſuum: qd̄ fuerat: de bello nō ſuſcipiēdo: fuit hic phocion: vt ī cap. de ingratitudine latius: prolixi vſq; dicturi ſumus: capite damnatus: nam inter cætera in eo quoq; offenderat ciuitatem: qd̄ male conſuluerat patriæ ſuæ: ne vltro ſpartanis bellum inferrent: cuius duces fuere pericles & ſophocles: quo bello multas achaiæ ciuitates athenienſium imperio adiecerunt. Phocion & ſi ſæpe exercitibus ꝓfuit: ſumoſq; magiſtratus cœpit: tamē multo eius notior integritas vitæ. q̄ rei militaris labor: itaq; huius memoria: nulla illius autem magna fama: ex quo cognomine bonus eſt appellatus: legitur in vita demoſthenis: vim maximam in dicēdo habuiſſe phociōē: q multas: graueſq; ſn̄ias paucis verbis cōplecteretur. item ꝙ Demoſthenes oēs oratores. vno phocione excepto: nō ſolū eloquētia: ſed vita quoq; ſuperauit. ¶ Blandum aīum. caſus plærūq; temeritatē corrigit: vt res malo cōſilio aggreſſus: caſus plerūq; ſecundet. ¶ Placidi: & miſericordes. Cōſtat ſummæ modeſtiæ: & itegritatis viꝝ fuiſſe phociōnē: & ꝑpetuo pauperē: cum ditiſſimus ꝑp delatos honores eē potuiſſet. nā repudiauit cēſtātiſſæ philippi regis munera. cū maxime hortaret̄ a legatis regis. vt ea acciperet: ad filioꝝ ſaltē cōmoditatē: qui in ſumma pauptate non facile poſſent paternā tueri gloriā: qbus ille rn̄dit: ſi mei ſimiles erunt: nequaq̄ difficile erit: idē hic agellus illos alet: q me ad hanc dignitatem ꝑduxit: ſi ſimiles ſunt futuri: nolo meis impenſis illoꝝ ali: augeriq; luxuriam. Socratis autem virilitatis. Cū bellū gererent athenien. aduerſus lacedæmonios: & forte apud Argynuſas inſulam vtriuſq; populi claſſis cōparata eēt ac ſtaret inſtructa: placuit decem ꝑtoribus: vt pugnā cū hoſte cōmitterent: & fortunam experirētur: quo ꝓlio ipſi victores fuerunt: ſed poſt pugnam ſubito exorta tempeſtas: q̄ claſſem atheniēſiū diſiecit: ac diſſipauit. vt militū corpora ſepulturæ mandari non potuerint cū nunciatū eſſet athenis militū corpora inſepulta iacere: adeo exercitatus eſt populus athē. aduerſus ꝑtores: vt legē ferrent de ſumēdo ſupplicio ex his: cū primū rediiſſent: & cū forte Dimarchus eſſet Socrates. i. trib. plæ. nulla rōne adduci potuit: vt hic legi tam veſanæ conſentiret: & quia plæbiſcitū fieri non poterat: iniuſſu Socratis illi per vim executi ſunt: ꝙ iure non poterant: itaq; cum ꝑtores rediiſſent: ex his continuo ſummū ſupplicium ſumpſerunt.

¶ De Phocione.

Phociō uero, cū Atheniēſes rē aliter, q̄ ipſe ſuaſerat: ꝓſpe adminiſtraſſent: adeo ꝑſeuerans cōſtantiæ ſuæ ꝓpugnator extitit: ut in concione lætari quidē ſe ſucceſſu eoꝝ: ſed conſiliū tamē ſuū aliquāto melius fuiſſe diceret. Non enim dānauit: quod recte uiderat: qa quod alius male cōſuluerat: bene geſſerant. felicius illud exiſtimans, hoc ſapientius. plerunq; enim temeritatem caſus iuuat: ubi prauo cōſilio propius aſpirat. & quo uehemētiꝰ noceat: deſperatius ꝓdeſt. placidi ſane & miſericordes, & liberales, omniq; ſuauitate temperati mores Phocionis quos optime ꝑfecto cōſenſu oīum, bonitatis, cognomine decorādos cēſuit. Itaq; conſtātia, q̄ natura rigidior uidet̄: lēis e māſueto pectore fluxit.

¶ De Socrate.

Socratis autem uirilitatis robore palliatus animus, aliquanto præſtantius perſeuerantiæ exēplum edidit. Vniuerſa ciuitas Athenienſium iniqſſimo, ac truculētiſſimo errore inſtructa, de capite decē ꝑtoꝝ, q apud Arginuſas Lacedæmoñiā claſſem d̄leuerāt: triſtē ſn̄iam tulerat. forte tūc

ASCE. ¶ PHOcion vero &c. Ordo eſt vero pro ſed: phocion cum athenienſes adminiſtraſſent: rem: ſcilicet militarem: proſpere: ſed aliter q̄ ipſe ſuaſerat: extitit adeo perſeuerās propugnator. i. protector: ſuæ conſtantiæ. i. ꝑſeuerantiæ in ſententia: vt diceret in concione. i. vt dicunt in congregatione: & in cœtu hominum: ſe quidem lætari ſucceſſu eoꝝ. i. eo ꝙ proſpere ſucceſſit: ſed tamen conſilium ſuum fuiſſe melius aliquanto: & ita ſi ipſum ſecuti fuiſſent: adhuc melius ſucceſſiſſet. ¶ Non. n. damnauit. i. reprobauit ſup. id qd̄ ipſe viderat recte: quia. i. propterea: qd̄ athenien. bene geſſerant: id quod alius male conſuluerat. Exiſtimans. i. iudicans illud. ſ. qd̄ fecerant ex malo cōſilio alterius: felicius ſup. eueniſſe. hoc. ſ. quod ipſe conſuluerat: ſapientius ſup. conſultum eſſe: vnde noluit rem iudicari ab euentu: ſicut nec Phyllis Ouidiana dicens ex opinione vulgi. Exitus acta probat: & addens ex ſententia ſua: careat ſucceſſibus opto: Quiſquis ab euentu facta notanda putat. Vnde author noſter. Caſus enim iuuat plærūq; temeritatem (non quia vt phs docet: quanto minus eſt alicui prudentiæ: tanto plus habet fortunæ: eo ꝙ caſus & fortuna nullum cum prudentia habent cōmercium: ſed quia plæriq; ita euenit: vt quanto quiſq; minus proſpexerit: tanto melius illi a caſu euenire ſoleat) vbi. ſ. caſus: aut fortuna aſperat: propius. i. ꝓſentius cōſilio prauo: ſup. q̄ recto: & quo. i. ideo vt: fortuna noceat vehementius: ipſa prodeſt deſperatius. i. in rebus magis deſperatis. Mores phocionis placidi ſane. i. valde & miſericordes: & liberales: & temperati omni ſuauitate: quos. ſ. mores: conſenſus omnium. ſ. ciuium athenien. cenſuit optime decorandos cognomine bonitatis: alii legunt decorando: vt ſit quos conſenſus omniū cenſuit. i. æſtimauit optime: decorando ſup. eum cognomine bonitatis. Nam dictis eſt vulgo phocion bonus. Itaq;. i. & ita: conſtantia: quæ videtur natura. i. ꝑ naturam: rigidior. i. aſperior (quia cōſtantes fere rigidi ſunt) vt qui nullo modo flecti poſſunt: fluxit lenis. i. placida: & tranquilla: e pectore eius manſueto. ¶ Socrates autē &c. Subinfert alia exempla externa non ſine quadam cōparatione iterū dicens. Aūt pro ſed animus Socratis phi illius athenienſi. palliatus. i. tectus: robore. i. firmitate perſeuerantiæ: edidit exemplum perſeuerantiæ perfectus aliquanto. ſ. q̄ proxime recitatū. Vniuerſa ciuitas athenien. inſtructa errore iniquiſſimo: & truculentiſſimo (quia licet ꝓpter tempeſtatē ſubortam: corpora ſuorum ſepulturæ mandare non potuerant non tamen digni erant morte: non enim penes mortales eſt vim tempeſtatis cohibere) tulerat triſtē: quia letiferā ſententiam de capite decē prætorum (vulgus nunc capitaneos vocat) qui deleuerant apud Arginuſas. ſ. inſulam claſſem lacedæmoniam.

OLIV. ¶EIVS poteſtatis δήμαρχος. Dimarchus: vt apud nos tribun⁹. ¶Ex idigna: q̄ videlicet militũ corpora ſæuitia maris in
Graſſari terpellante ſepulturæ mandare nequerant. ¶Legitima graſſari via. Graſſari crudeliter agere: & ſupra modũ ſæuire. ¶Cõſter natæ pa. Aliqua ſubita ꝑturbatione cõcitatæ. ¶Vndecimus. ſ. poſt mortẽ. x. ꝓtoꝝ ipſe vndecimus eſſet: q̄ opprimeretur.

PRoximũ & ſi non eiuſdẽ: Mos erat apud athenienſes: vt ſorte traherent᷑: q̄ mores hoium: & vitæ rõnẽ indagarẽt: & quos nõ ꝓbarẽt: publicæ accuſarẽt: cũ vitæ rõnẽ redder᷑ nõ poſſent. ¶Forẽſis fidei. qa ephialtes in foro fecit: qd̄ debuit: & hæc ẽ fides ſorẽſis. ¶Accuſare pub. vt apud nos cẽſores demorib⁹ indicabãt ciuitatis: quos græci τιμητὰς vocãt ita hi & accuſabãt: vt vitæ rõnẽ redderẽt. ¶Cui⁹. ſ.

eius ꝓtãtis Socrates: cuius arbitrio plebiſcita ordinarẽtur, indignũ iudicãs tot, & tã bñmeritos, ex ĩdigna cã ĩpetu inuidiæ arripi, temeritati multitudinis conſtãtiã ſuã obiecit: maxĩoq; cõcionis fragore, & incitatiſſimis minis cõpulſus nõ eſt: ut ſe publicæ dementiæ authorẽ aſcriberet: q̄ oppoſitu eius legitima craſſari uia ꝓhibita, iniuſto ꝓtoꝝ cruore manus ſuas cõtaminare pſeuerauit, nec timuit Socrates: ne conſternatæ patriæ, undecimus furor, mors ipſi⁹ exiſteret.

¶De Ephilate.

PRoximũ, & ſi non eiuſdẽ ſplendoris eſt: tamẽ certũ cõſtãtiæ haberi poteſt expimentũ efficacis opæ forenſis, fidei nõ latentis ãthenis Ephilates accuſare publice iuſſus, & ĩter cæteros Demoſtrati nomẽ deferre coactus eſt: cuius fili⁹ erat Demochares excellẽtis formæ puer aĩo eius flagrãtiſſimo inhærẽs amore. Ita cõmunis officii. ſorte truculẽtus accuſator, priuati affectus conditiõe miſerabilis reus, pueꝝ ad ſe exorandũ, quo parcius patris criminib⁹ inſiſteret uenietẽ, neq; repellere, neq; ſupplicẽ genibus ſuis aduolutũ ĩtueri ſuſtinuit. Sed opto capite flẽs, & gemẽs, ꝑces expromer᷑ paſſus ẽ. Nihiloq; minus ſyncera fide accuſatũ Demoſtratũ dãnauit: uictoriã neſcio laude, an tormento maiore ꝑtã. quoniã prius, q̄ ſontẽ opprimeret: ſeipſum uicit Ephilates.

¶De Syracuſano Dione.

QVẽ Syracuſanus Diõ diuerſitate exẽpli p̄grauat: qbuſdã monẽtibus: ut aduerſus Heraclidẽ, & Callippũ, quoꝝ fidei plurimum credebat: tanq̄ inſidias ei nectentes cautior eſſet: reſpondit: ſe uita male excedere: q̄ in metu uiolentæ mortis amicos inimicoſq; iuxta ponere. Quod ſeqt᷑ & rei ipſi⁹ admiratiõe, & claritate authoris illuſtre:

Antiqui pueros amabant egregie indolis præcipuæ pio quodam & honeſto amore: vt eos ad virtutes exercitarent: & honores prouecherent. ¶Miſerabilis. r. Reſpiciẽs ad ipſius affectũ: non. n. accuſare: ſed accuſari videbat᷑: ĩ eadẽ perſona erat vterq;. ¶Sincera fide: Quia nulla pueri gratia: cuius amore tenebat᷑: ab officio deduci potuit.

QVem Syracuſan⁹. Hic fuit Dion Hipparini fili⁹ de quo in ſequẽti li. & in ca. qd incipit. Nequaq̃ platoni. latius dicemus: ibi q̃rẽda eſt hæc hiſtoria: nã vtriq; loco cõuenit. qd̄ nõ ad eius cõſtantiã ꝑtinet: cũ illi nunciatũ eſſet ab heraclide & Philippo: iſidias ſibi parari: nulla rõne adduci poterat: vt illud de Heraclide crederet. cognita deinde illius cõiuratiõe: nõ tulit æquo aĩo Dion: & verſum illũ homeri rettulit ex ſcd̃a raſpodia. ἠὲ κτὸ λύκοι ῥᾶνι ἤ εἴσ κοι ῥᾶνου εἴσι ὁ εἰν βᾶσι/λᾶρ & ita iuſſit heraclidẽ interfici. clariſſimum ergo dedit ſeruatæ cõſtãtiæ documentũ: vt ne metu qdẽ violentæ mortis a vere amicitiæ officio potuerit abſterreri.

ASCE. ¶SOcrates forte tũc eius ꝑtãtis. i. dimarchias hoc eſt tribunat⁹: cui⁹ arbitrio ordinarent᷑. i. ratificarent᷑ plebiſcita. i. a plebe ſancita: ac cõprobata: iudicãs ĩdignã: tot qa decẽ ꝑceptores: & tã bñ meritos. ſ. de rep. qa lacedæmoniã claſſem vicerãt. arripi. ſ. ad cædẽ: ex cã in qua nulla eorũ inerat culpa: & digna in ĩpetu ĩuidiæ: obiecit temeritati multitudinis ſuã cõſtantiã. i. cõſtãter reſtitit: & nõ eſt cõpulſus. i. ꝑductus: maximo fragore cõcionis. i. quo incõcione vſi erãt athenien. & ĩcitatiſſimis minis. ſ. totius populi: vt aſcriberet ſe demẽtiæ publicæ authorẽ. i. cõprobatorẽ: q̄. ſ. demẽtia publica: ꝓhibita oppoſitu. i. p obiectione eius: graſſari. i. ſæuitiã oſtendere (nõ eſt aũt legẽdũ craſſari: qd̄ eſt pinguẽ fieri) via legitima (qa lex erat: tunc demũ ſniam populi ratã hẽri: ſi dimarchos author fieret) pſeuerauit cõtaminare man⁹ ſuas cruore ꝓtoꝝ iniuſto. i. iniuſte effuſo: nec ſocrates timuit: ne mors ipſi⁹ hoc ẽ ſua: exiſteret vndecimus furor (qa tot furores ꝓceſſiſſe videbant᷑ quoꝝ ꝓtores iniuſte damnãuerãt: erãt autẽ decẽ: vñ eius mors vltimus furor fuiſſet) pr̃iæ cõſternatæ. i. plæbis conſternatæ: eo q̄ audierat ſuos inſepultos iacere. ¶Proximum: Eodẽ ductu affert exemplum de ephilate dicens. Proximum ſup. exemplũ. i. qd̄ proxime narrabit᷑: etſi nõ eiuſdẽ ſplendoris: poteſt tamen haberi certũ experimẽtũ cõſtantiæ: efficacis opere forẽſis. i. foro. iudiciali exercitæ & ſup. fidei nõ latẽtis: ſed euidentis: & ſe prodẽtis. Ephilates iuſſus Athenis accuſare publice. ſ. eos. quos ſontes nouerat: coactus eſt deferre. i. accuſare inter cæteros nomẽ demonſtrati. i. illius ciuis athenien. patris, Democharis: cuius. ſ. demonſtrati filius erat Demochrates: puer excellentis formæ. inhærens animo eius. ſ. Ephilatis aut ephilatæ: amore flagrantiſſimo. i. ardẽtiſſimo: & tamen caſto. Itaq; ipſe Ephilates accuſator truculẽtus. i. ĩmanis: ſorte cõis officiis. i. quia officium delatoris. & accuſatoris: qd̄ in vnũquẽq; cadere poterat: ſorte in eũ ceciderat: & nolebat officio publico deeſſe: & reus. i. tanq̃ reus. i. ẽ defenſor miſerabilis. i. miſeratione dignus: aut more eorũ miſerabili habitu oris: & cultus vtens conditione. i. per conditionem affectus priuati. ſ. quo puerum illum deperibat: neq; ſuſtinuit: puerũ venientem ad ſe orandum: a ſe orando impetrandum: quo. i. ideo vt: vt ſup. Ephilates inſiſteret parcius. i. remiſſius: criminibus. i. criminationibus patris: neq; ſuſtinuit. i. valuit: aut ſibi permiſit: intueri puerũ ſupplicem aduolutum ſuis genibus: ſed ipſe ephilates flens: & gemens capite operto: ne puerũ videret: paſſus eſt ſup. puerum expromere præces: aut paſſus eſt puerũ expromere ꝑces capite operto. i. habentẽ caput opertũ: qd̄ potius dicam: quia grauitati viri magis cõuenit: & nihilominus q̃uis puer ꝑces expromeret: damnauit demonſtratũ patrem (vt dixi) ipſius pueri accuſatum fide ſincera. i. incorrupta. Victoriam acclamatio ẽ quaſi dicat O uicctoriam ꝑtã. i. acquiſitam neſcio: an maiore laude: an maiore tormento. i. cruciatu: quoniam ephilates: vicit ſeipſum. i. amores ſuos: priuſquã opprimeret ſontem: videlicet demonſtratum. ¶Quem ſyracuſanus. Quaſi vno ſpiritu omnia dictauerit exempla ita procedit dicens. Quem. ſ. Ephilatem Dion ſyracu-

ſanus: ſcilicet ciuis admodum nobilis immo princeps: prægrauat. i. antecellit diuerſitate exempli: quia plus ponderis eſt in eo: Qui quibuſdam monentibus: vt eſſet cautior aduerſus Heraclidem & Callipum tanquã nectentes. i. ſtruentes ei inſidias quorum fidei credebat plurimum: reſpondit ſe male excedere. i. exuere vitam q̄ ponere amicos: inimicoſq; iuxta. i. ſine diſcrimine in metu mortis violentæ: ideſt necis ſibi inferendæ. i. malle mori: q̄ ſemper in timore tam ab amicis q̄ inimicis viuere. ¶Quod ſup. exemplum conſtantiæ ſequitur: illuſtre ſup. eſt & ideſt ſimul admiratione ipſius rei: & claritate authoris: ſcilicet Alexandri magni: quia ſicut: anthore Iuuenale. Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe. Crimen habet quanto q̄ peccat maior habetur: ita virtus quoq; plauſibilior: & maior videt᷑ in claro q̄ in ignobili viro.

THE. ¶De capite decemꝑtorum. Theramenes eius legis author extitit auctoritate Suidæ recitauimus. ¶Aphilates. Athenienſis orator hic eſt. at apud Macrob. omni ſpecies quem publica pſuaſio quieſcentes opinatur inuadere: & pondere ſuo p̄ſſos ac ſentientes grauare. Suidas ita diffinit euaporationẽ crapulæ a crudo ſtomacho in caput. incubum vulgo vocant.

¶De Alexandro Magno.

ALexander Macedonum rex inclita iam pugna excellentiſſimis opibus Darii contuſis: æſtu & itineris feruole in Cilicia percaleſactus Cydno qui aquæ liquore conſpicuus Tarſon interfluit: corpus ſuum immerſit. ſubito deinde ex nimio hauſtu rigoris obſtupefactis neruis: ac torpore hebetatis artubus maxĩa cũ exanimatione totius exercitus: in oppidum caſtris propinquum defertur: iacebat æger Tarſi: inq; ualitudine eius aduerſa inſtantis uictoriæ ſpes fluctuabat. Itaq; cõuocati medici attentiſſimo conſilio ſalutis remedia circunſpiciebant. qui quum ad unam potionem ſententiam direxiſſent: atq; eam Philippus medicus ſuis manibus temperatam Alexãdro (erat autem ipſius amicus, & comes) porrexiſſet: a Parmenione miſſe litere ſuperuenerunt admonẽtes, ut rex inſidias philippi perinde, ac pecunia corrupti a Dario caueret. quas cum legiſſet, ſine ulla cunctatione medicamentum hauſit, ac tunc legendas Philippo tradidit. pro quo tam conſtanti erga amicũ iudicio, digniſſimam a Diis ĩmortalibus mercedẽ recepit. qui incolumitatis eius preſidiũ falſo interpellari indicio noluerunt.

¶Explicit Liber Tertius.

OLIV. ALexander Macedonum. Alexander Macedonũ rex Darium Perſarum regem iam primum acie ꝓflixerat. ille vero cuius imperio tota ferme Aſia ſubiecta erat: breui firmiorẽ reparauit exercitum: quod cum audiſſet Alexand. metuens: ne in monte tauro interciperetur: inde citatiſſimo curſu aduerſus Darium profectus eſt: & cum vno die quingenta ſtadia confeciſſet: longo itineris labore: & ſolis ardore fatigatus: vt æſtu ſeleuaret: corpus apud Tarſum in Cydnum fluuium frigidiſſimæ aquæ demerſit: & ſubitam valitudinem inde cõtraxit. acciti vndiq; medici potionem ſaluberrimam: & ad eam vim morbi pellendam maxime accommodatã conſtituerunt: quã cum philip. medicus ſuis manibus com- **Philipp⁹ Alexandri medicus.** poſitam: & temperatam Alexand. porrexiſſet: ille intrepidus: atq; impiger hauſit: & ſine cunctatione medicinam aſſumpſit: deinde litteras: quas pauloante receperat a Parmenone: Philippo legendas tradidit. cõtinebant autem: vt ſibi a Philippi medici caueret inſidiis: quoniam pecunia corruptus. & ſpe nuptiarum ſororis Darii: mortẽ illi machinaretur: fuit profecto Alexandri pectus conſtantiæ pleniſſimum: qui a medico iam propemodum ſuſpecto ſuæ incolumitatis præſidium ſumere non dubitauerit. ¶Opibus. Darii apparatum deſcribit Quintus Curtius in principio ſecundi libri inquit: inter hæc Alexand. & cætera. ¶Cõtuſis. fractis: & debilitatis: ac etiam domitis. Parmenionem vero qui ſuſpectas litteras Alexander regi dederat. Cleander & polydamas mandato Alexandri interemerunt. hic ſine rege Alexan. multa ſtrenue rex ſine eo nihil magnæ rei geſſit: vt vult Quin. Curti⁹ libro ſeptimo de hoc parmenonie rurſus habebitur libro quinto: capitulo quarto. ¶Liquore: puritate ſoluta. ¶Conſpicuus: adeo clarus: vt ad iam vſq; arenã cõſpici poſſet. ¶Stupefactis: Contractis. eſt enim ſtupor cum præadmiratione. aut rei cuiſpiam horrore ſenſum aliquẽ amittimus animi: vel corporis: vt ſtupor pedum: ſtupor dentium: aut animi cũ admiratione dedenti ſenſum aliquẽ amittimus. ¶Exanimatione. Terrore. ¶Hebetatis. Obtuſis quando res perdit vigorem ſuum: vt gladium hebetatum: qui aciem obtuſam habet. ¶Fluctuabat. in dubio erat. ¶Interpellari: interrumpi: impediri.

ASCE. ¶ALEXANDER rex macedonum opibus. i. viribus & facultatibus Darii regis perſarum excellentiſſimis: quia maximis cõtuſis. i. confractis: iam: ideſt paulo ante pugna inclyta. i. qua Alexander eum egregiæ vicerat: per calefactus in Cilicia æſtu: ſcilicet ſolis: & feruore itineris: ideſt profectionis immerſit corpus ſuum Cydno. ſ. fluuio: qui interfluit Tharſum. ſ. vrbem cõſpicuus liquore. i. limpiditate aquæ: deinde neruis obſtupefactis: ideſt contractis ſubito: ex nimio hauſtu. i. attractu: rigoris. i. frigiditatis aquarum: ac artib⁹: ideſt iuncturis membrorum hebebatis. i. obtuſis torpore. i. frigore: defertur ſup. cum maxima exanimatione. i. exutione animorum totius exercitus in oppidum: ſcilicet Tharſum propinquum caſtris: & ita ipſe iacebat Tharſi æger: & ſpes victoriæ inſtantis. i. imminentis fluctuabat. i. incerta agitabatur: in aduerſa valitudine eius. quia ſi eum mori contigiſſet: actum fuiſſet de victoria: quã ſi ſtatim ſãnari potuiſſet: iam fere in manibus habebat. Itaq; medici aduocati circunſpiciebant remedia. ſ. contra morbum attentiſſimo cõſilio ſalutis. i. de ſalute eius inſtauranda qui. ſ. medici quum direxiſſent ſententiam: ideſt omnes conueniſſent ad vnam potionem. ſ. Alexandro dandam: atq; Philippus medicus porrexiſſet Alexandro ſup. potionem illam temperatam. ſuis manib⁹: erat autem amicus ipſius. & comes. ſ. expeditionis illius tam longinquæ: litteræ ſuperuenerunt miſſæ a parmenione vno ex ducibus Alexandri: admonentes: vt rex caueret inſidias Philippi. ſ. medici perinde: corrupti pecunia a Dario: quas ſup. litteras: cum Alexander legiſſet: hauſit medicamentum: ideſt potionem illam: ſine vlla cunctatione. hæſitatione: ac tum. ſ. poſtq̄ hauſerat potionem: tradidit ſup. litteras illas Philippo legendas: pro quo iudicio tam conſtanti erga amicum. i. Philippum medicum: recepit mercedem digniſſimam: quia priſtinam ſoſpitatem: a diis immortalibus: qui: ſcilicet dii noluerunt præſidium incolumitatis eius: ideſt medicamentum illud in quo conſiſtebat ſalus eius: interpellari. i. impediri falſo iudicio: ſcilicet Parmenionis.

OLIV. Moderatio.

TRanſgrediar ad ſaluberrimã. Ad capitulum tranſit de moderatione: Eſt autem moderatio cupiditatum noſtrarum quædã quaſi refrenatrix: q̃ noſtros ſolutius euagari nõ ſinit affectus: ſed tanq̃ cæterarũ virtutũ auriga hoĩs aĩum ita cõponit: vt qcqd fecerit: aut dixerit: oĩno reρ̄henſione careat. recte igit᷑ cõſtantiæ ſubiungit᷑: q̄ eius quaſi mater ſit atq; magiſtra. ℭ Impotentiæ: arrogantiæ: & incõtinẽtiæ. ℭ Morſu. Quia nemo audet moderatũ animũ aliqua rõne mordere. ATq; vt ibi. P. Valerius: qui poſt exactos reges primi conſules in vrbe Romana creati ſunt Iunius Brutus & L. Tarquinius collatinus: quo deinde pulſo q̃a ex gente tarq̃nia foret in eius locũ cẽturiatis comitiis ſubſtitutus eſt. P. Valerius publicola. q̄ fuerant illius exactionis auctores: & romanæ libertatis vindices. Brutus obuiã regibus: qui populo Ro. bellũ iferebant: cũ legione ꝓceſſit: & ſup aruñte regis filiũ: quẽ haſta trãſfixerat: mutuo vulnere expirauit: ĩde mortui locũ ſubſtitutus eſt Lucre. Lucretiæ pater: quo paulopoſt mortuo. Valeri. ꝑ multos dies nullã ſubrogãdi ſibi collegæ mẽtionẽ facer᷑: & in ſumma velia: ſibi domũ ædificare. populus eũ regnũ affectare ſuſpicatus ẽ. qđ vbi ſenſit Vale: vocato ad cõtionẽ populo: depoſitiſq; faſcib⁹ grauiter de illoꝝ leuitate cõquæſtus: qđ ſe libertatis vindicẽ pauloãte magna ambitiõe ꝑdicaret: nũc eiuſdẽ libertatis oppreſſorẽ ſuſpicarent᷑. caſtigatis demũ oĩb⁹ collegã ſibi ſubſtituit Sp. Lucretiũ eiq; priores faſces ꝑferri iuſſit: ædes: quas in ſummo veliæ ædificabat dirui: & oẽm materiã in planũ: atq; in ĩfimũ locũ deferri iuſſit: aliquas deinde populares leges tulit: inter quas & illã: vt nullus ciuis Romãus aduerſus ꝓuocationẽ violari poſſet. ℭ In cu. pricipiis. Publicolæ. A colẽda plæbe dict⁹: q̃a plæbẽ mirificæ coluit. ℭ Exactis: Eiectis: expulſis. ℭ Sub titulo cõſulatus. Noĩe q̃dẽ cõſules: re aũt ipſa reges erãt. nã oĩa regũ ĩſignia cõſules hẽbant: nomẽ regiũ poſt partã libertatẽ fuit Romãis ſemp inuiſum. ℭ Habitũ: conditionẽ. ℭ Dimidia ex p̄te: Nã cũ. xii. faſces vnuſq̃ſq; cõſul ſemp hẽret: ipſe tm̃mõ ſex voluit hr̃e. ℭ Spurio lucretio. Qui itra paucos dies ſuffectus ĩ lucretii locũ. M. Orati⁹ puluillus. ℭ Cẽturiatis: habitis ꝑ cẽturias: nã. P. R. in q̃nq; claſſes diuiſus: & vnaquæq; claſſis in cẽturias: vt apud Titum Liuium decade ab vrbe condita videre licet: cum igit᷑ ſuffragia dabantur primæ claſſis cẽturiæ rogabant᷑: quæ ſi variaſſent: ad ſecundæ claſſis centurias veniebat᷑: deinde per ordinem omnes deſcendebant.

ℭ Valerii Maximi Liber Quartus.

ℭ De animi moderatione.

TRranſgrediar ad ſaluberrimã partẽ animi moderationẽ: quæ mẽtes noſtras ĩpotentiæ, & temeritatis incurſu tranſuerſas ferri non patitur. quo euenit ut reprehenſionis morſu ſit uacua: & laudis q̃ſtu ſit opulẽtiſſima. itaq; effectus ſuos in claris uiris recognoſcat.

ℭ De. P. Valerio Publicola.

ATq; ut ab ĩcunabulis ſummi honoris ĩcipiã. P. Valerius, qui ppli maieſtatẽ uenerando, Publicolæ cognomen aſſecutus eſt: cũ exactis regibus, impii eoꝝ uim uniuerſam, oĩaq; ĩſignia ſub titulo cõſulatus in ſe tralata cerneret: inuidioſum magiſtratus faſtidiũ: moderatiõe ſua adtolerabilẽ habitũ deduxit: faſces ſecurib⁹ uacue faciẽdo: & in cõcione populo ſummittẽdo. numeꝝ quoq; eorũ dimidia ex p̄te minuit, ultro Spurio Lucre. collega aſſũpto: ad quẽ, q̃a maior natu erat priores faſces trãſferri iuſſit. legem etiã comitiis centuriatis tulit.

ASCE. TRanſgrediar &c. Daturus exẽpla de aĩ moderatiõe more ſuo ꝑfat᷑ dicẽs. Tranſgrediar ad ſaluberrimã partẽ aĩ moderationẽ videlicet (Quã pticulã Valla recte adnotauit ab authorib⁹ idoneis in hac ſignificatiõe vix vnq̃ poſitam) q̄. ſ. moderatio aĩ: nõ patit᷑ mẽtes nr̃as ferri. i. ĩpelli more feraꝝ trãſuerſas. i. extra ſemitã rõnis ĩcurſu potẽtiæ. i arrogãtis ĩſolẽtiæ: q̄ qs ĩpotẽs efficit᷑ ad bñ agẽdũ: poti⁹ tñ vehemẽtia praue agẽdi q̃ priuatio bñ agẽdi: hoc vocabulo a doctis ſignari ſolet: & temeritatis: q̄ vulgus ꝑſumptionẽ vocat: quo. i. ꝑ qđ: hoc ẽ ꝑ q̄ cautionẽ euenit: vt. ſ. pars ea aĩ: aut moderatio ſit vacua. i. ianis morſu reρ̄henſionis: & ſit opulẽtiſſima: q̄ſtu. i. acq̄ſitiõe laudis. Itaq;. i. & ita q̃a ad eã trãſgrediar: cognoſcat effect⁹ ſuos. i. quos fecerit fruct⁹ ĩ claris viris. ℭ Atq; vt ĩcipiã. ſ. dicer᷑ effect⁹ moderatiõis aĩ: ab ĩcunabilis. i. primordiis ſũmi honoris. i. ab eo: q̄ prius cõſul fuit: Publius vale. q̄ venerãdo maieſtatẽ populi. ſ. Romãi: aſſecut⁹ ẽ. i. obtiuit cognomẽ publicolæ. ℭ Cũ. i. q̃n exactis regib⁹. i. poſtq̃ reges erãt exacti. i. ignominioſe expulſi Roma pp ſupbiã tarq̃nii: & violẽtiã filii eius: q̄ Lucretiã ſtuprauerat cernetet vniuerſam vĩ impii eoꝝ. ſ. regũ. i. q̄ reges pri⁹ habuerãt & oĩa ĩſignia: vt faſces cũ ſecurib⁹: purpurã: &c. trãſlata in ſe ſub titulo cõſulatus: deduxit moderatione ſua: faſtigium. i. altitudinem: inuidioſum. i. inuidiæ plenã: magiſtratus. ſ. conſularis: ad habitũ tolerabilẽ. i. minus moleſte ferẽdũ a populo vacue faciẽdo. i. priuando faſces: in q̄bus cũ virgis ẽt ſecures tẽpora regũ ligari ſolebãt: ſecuribus. i. eximendo ſecures e faſcib⁹: & ſubmittẽdo ſup. faſces populo: in cõciõe. i. quoties concio fieret: minuit quoq; numeꝝ eoꝝ. ſ. faſciũ ex dimidia p̄te: q̃a ſex dũtaxat ſibi retinuit lictores: qui totidẽ faſces ferrent: Sp. Lucretio patre lucretiæ aſſumpto collega vltro. i. vltra quã ab eo peteretur: ad quem. ſ. lucretium: quia maior natu. i. ſenior erat: iuſſit priores. i. maioris dignitatis faſces transferri. Tulit etiam eſt legem comitiis cẽturiatis. i. habitis per cẽturias.

ℭ Magiſtratus: ſiue conſul: ſiue ꝑtor: ſiue alius. ℭ Aduerſus prou. Si quis prouocaſſet ad populũ ab omni magiſtratuũ iniuria tutus eſſet. ℭ Aede ſuas delata confeſtim matria omni infra veliã: & vbi nunc via publica eſt domus in infimo cliuo ẽdificata. ℭ Inſtar ad ſimilitudinem & nunq̃ recte cum adiungi poteſt: vt ad inſtar dicatur.

OLIV. Camilli moderatio.

VIx iuuat abire hic feruẽte Rõa. ac veioꝝ bello: cũ tribun⁹ militũ cõſulari p̄tãte pp diſcordiã: q̄ tũc domi militiæq; ĩgẽs fuit ꝓhibitus: q̄ vir eẽt oſtẽdere: ad extremũ creſcẽtib⁹ ĩdies: & domeſticis: & externis malis terrore publico dictator dictus ad vnicæ vrbis obſidionẽ tãta ꝑfectus oĩum fiducia: vt cũ ĩpatore mutata fortuna reip. videret᷑: capenates in primis & phaliſcos: q̄ cũ hoſtibus cõiurauerant: nepeſinis in finib⁹ obuios ꝑlio vicit: hinc lõgã obſidionẽ veioꝝ ac difficilẽ puẽiẽs mira cõſtantia: ac virtute: anno tandẽ decimo veios cœpit: q̄ dies multa hoſtiũ cæde trãlactus eſt donec a dictatore eẽt edictũ: vt inermib⁹ pceret᷑: q̄b⁹ captis in ꝑdã verſi oẽs cui nullius ad eã diẽ hoſtis ꝑdam par fuerat: huic victoriæ Rõc ĩgens gaudiũ: & quatriduĩ ſupplicatiões q̄tæ nũq̃ antea: dictator ĩſolito honore triũphauit & ſup hũanũ habitũ capitoliũ aſcẽdit: currũ aureũ equis quattuor niueo candore trahẽtibus: ipſe q̃dẽ ꝑſolutis votis depoſuit dictaturã vir & armis: & aĩ moderatione clariſſimus: ſed nulla claritas vacat ĩuidia aliq̃ãti a Camillo plæbis animi q̄rentib⁹ parſim cũib⁹ hoſtilẽ ꝑdã in voto diſperſam: & tribunis plæbẽ de morte turbantibus: ꝑdẽte tñ ĩuidia. quarto tribunus militũ factus ẽ: cõmiſſumq; illi bellũ phaliſcũ. ℭ Hinc exortũ: qđ cũ veientibus phaleri cõiuraſſent: quos cũ ꝑlio viciſſet & direptis caſtris hoſtilib⁹ ꝑdicta oẽm ad q̄ſtores publicos reieciſſet. magis magiſq; alienauit ſibi aĩos militũ: qui virtutẽ viri rigidã ſimul oderãt: & ſtupebãt. inde cũ obſidio ꝑualidæ ac munitæ vrbis nihilo breuior futura videretur: q̄ Veientum fuiſſet: ducis virtus: ac fortuna ĩgruẽte: hõeſtiſſimæq; victoriæ viã fecit magiſtro nobiliũ quoꝝ patres primi erãt in populo: q̄ ꝑ ſpeciẽ ſolatii illos in caſtra Romana: & ad tentoriũ ducis adduxerat: vincto: nudoq; illis tradito: & virgis adhibitis q̄bus agerent ꝓditorẽ: huius admiratione virtutis fracti animi: vrbs dedita: ipſe ſumma cũ gloria ſine triumpho tñ: q̃a res ſine armis acta fuerat: romã rediit: nec diu quidẽ viri gloria: & res geſtæ inuidiã oppſſere: accuſatus a Tribuno plæbis Apuleio ĩtercurrente ꝑ eos dies adoleſcentis morte filii. hinc publico. hinc priuato ĩcõmodo affectus: in exiliũ abiit: ſed parabat᷑ egregio viro laus. nõ ex ꝓſperis modo: ſed ex aduerſis patriæ rebus: cũ itaq; ꝑ id tẽpus gallorum primo: deinde germanoꝝ populi: nouiſſimiq; omniũ ſenones. Galli frugũ viniq; dulcedine: q̄ ad huc eos hic detinet: in italia irruentes: infinito cũ exercitu fudiſſent bello hetruſcos: ea tempeſtate magnam italiæ partẽ poſſidentes: deinde apenninum tranſgreſſi: cluſiũq; aggreſſi: de hinc Romã: exercitũq; Romanũ apud aliam Fluuiũ ꝑlio fudiſſent: vnoq; ĩpetu indefenſam vrbẽ cœpiſſent atq; incendiſſent ſenatu impie trucidato: flãmis hoſtilibus intactũ ſolũ capitolii ſaxum remanſiſſet: neceſſitate vltima Camillus abſens dictator iteꝝ dictus: recolligit laceras Romani exercitus reliquias: & turpi redemptiõe turbata in ipſa primum vrbe: mox extra vrbẽ: cũ hoſtibus fortiter: feliciterq; pugnauit. Quo in ꝑlio nec fuga: nec captiuitas: ſed ſola hoſtium ſtrages fuit: ne nuncio quidẽ tantæ cædis ſupſtite: victor Camillus: & ſecundus Romanæ vrbis conditor dictus ẽ: ſeruatãq; in patriam inſigni rediit triumpho. ℭ Multa præterea bella geſſit: victorias multos honores: multos habuit triũphos: quos breuitas ipſa non capit: nec ꝓpoſito noſtro cõueniunt: nã qđ ad moderationẽ eius ꝑtinet: noluit a ciuibus delatũ ĩperiũ accipere: niſi prius ab exiguo ſenatu: q̄ in capitolio obſidebat᷑: ſolẽni iure dictator creatus eſſet. ℭ Magnificus Camilli: per comparationem oſtẽdit eius moderationem: qđ longe ſit difficilius & propterea etiam glorioſius ſeipſum q̄ hoſtes vincere. ℭ Operoſius: difficilius: & laborioſius. Nec aduerſa propera feſtinatione fugientẽ. In hoc maxima conſiſtit moderatio.

Camill⁹ abſens dictator dictus.

neq; magiſtratus, ciuẽ Romanũ aduerſus prouocationẽ uerberare: aut necare uellet. ita quo ciuitatis cõditio liberior eſſet: imperiũ ſuũ paulatim deſtruxit. Quid quod ædes ſuas diruit: q̃a excelſiore loco poſitæ, inſtar arcis habere uidebantur. non ne quantũ domo inferior: tantum gloria ſuperior euaſit?

ℭ De Furio Camillo.

VIx iuuat abir᷑ a publicola: ſed ueni᷑ ad Furiũ Camillũ libet. cuius tã moderat⁹ ex magna ignominia ad ſummũ imperiũ trãſitus fuit: ut cũ præſidiũ eius ciues capta urbe a Gallis Ardeæ exulantis petiiſſent: nõ prius Veios ad accipiendũ exercitũ iret: q̄ de Dictatura ſua omnia ſolenni iure acta cõperiſſet. Magnificus Camilli Veiẽtanus triumph⁹. egregia gallica uictoria. ſed iſta cũctatio lõge admirabilior. multo enĩ, multoq; ſeipſum quã hoſtẽ ſuperare operoſius eſt. nec aduerſa ꝓpera feſtinatione fugiẽtẽ: nec ſecũda effuſo gaudio appꝛhẽdẽtẽ.

ASCE. ℭ Neq; magiſtratus ẽt cõſularis. vellet (modeſtius q̄ ſi diceret: auderet: nã dicẽdo vellet: vĩ p̄tãtẽ nõ negare: ſed ligare) verberare ciuẽ Ro. aut necare aduerſus. i. cõtra ꝓuocationẽ. i. ſi ꝓuocauerit ad populũ: niſi forte a populo quoq; cõdemnatus ſit. Ita & ſic: quo. i. iõ: vt cõditio. i. ſtatus ciuitatis eẽt liberior: deſtruxit impiũ ſuũ: hoc ẽ cõſulare: paulatim. i. ſenſim: quaſi paulo tenus. i. ꝑ paulũ: & paulũ ꝓcedendo. Quid ſup. de eo dices? q̄ diruit ædes ſuas: quia ipſæ poſitæ loco excelſiore: videbant᷑ hr̃e inſtar. i. æquiualens: arcis. i. caſtri: aut domus regalis. Nõne ipſe euaſit: tantũ: Valla diceret tanto: ſupior gloria: q̄tũ diceret q̄to inferior ſup. euaſit: aut factus eſt domo. i. ædificando in loco hũilimo? q. d. maxime. ℭ Vix iuuat abire a publicola. i. tot ſunt eius moderationis exẽpla: vt in eoꝝ narratione ꝑſiſtere iocundũ ſit: ſed libet. i. voluntas eſt venere ad Furiũ Camillũ: viꝝ excellentiſſimũ: qui alter urbis conditor habitus eſt: cuius trãſitus ex magna ignominia: quia ex exilio ad ſummũ imperiũ: quia ad dictaturã: fuit tã moderatus: vt quũ ciues petiiſſent: vrbe capta. i. quia vrbs Roma eſſet capta a Gallis: ꝑſidiũ. i. ꝓtectionẽ: aut ꝑſidentiã eius. ſ. Camilli: exulantis. i. exiliũ agentis: ardeæ. i. in eo oppido Rutuloꝝ quondã regia: nõ iret prius Veios. i. ad illud oppidũ: qđ Romani ſub Camillo paulo ante ceperant: & vbi exercitũ adhuc incolumẽ habebãt: ad accipiendũ exercitum: q̄ comperiſſet omnia de dictatura ſua acta ſup. eſſe: iure ſolemni. i. iuſta electione: & debitis ſuffragiis more maiorum. ℭ Triumphus Camilli Veientanus. i. quo triumpharat de Veiis: magnificus ſup. fuit: & victoria gallica. i. q̄ gallos vrbe expulit: & penitus deleuit: fuit ſup. egregia: ſed iſta cunctatio. i. dubitatio: ac recuſatio de magiſtratu ineundo priuſq̄ exploraſſet: an iure omnia acta eſſent: fuit ſup. longe admirabilior. Enim pro quia: multũ ſup. eſt: (aut ſi legendum eſt bis multo: dicatur multo: multoſq;: ſicut dicitur: iterum: iterumq; ad augendam rem) multo operoſius. i. laborioſius ſuperare ſeipſum q̄ hoſtem: ſeipſum inq̄ fugientem aduerſa: proſpera feſtinatione: nec appræhendentem ſecunda. i. proſpera: gaudio effuſo. i. ĩmoderato: in vtriſq; ergo tam in aduerſis q̄ ſecundis moderationem animi ſeruauit Camillus.

OLIV. PAr furio moderatione. M. Rutilius Cenſ. De hoc viro ſatis dictũ eſt in cap. de diſciplina militari. Sed qđ ad moderationẽ eius ſpectat: cũ cẽſor iterũ creatus eẽt: vir oĩno ambitiõis expars: nõ mõ magiſtratũ nõ ſuſcepit: ſed vltro ẽt populũ accuſauit: qđ eã ptãtẽ: q̃ p ſe grauis a maiorib[9] anni: & ſex mẽſiũ tñmõ facta eẽt: cũ triẽnis eẽ ſoleret. qđ nimis magna videret̃ ſæpius vni viro deferre nõ dubitaret. ¶ Par. Furio moderatiõe. Quia ſicut Camillus dictaturã niſi ſolẽni iure demãdatã accipe nõ ſuſtinuit: ita hic cõtinuare cẽſura oĩno recuſauit. ¶ Cẽſorinus. Nã a rigiditate cẽſuræ dictus ẽ Cenſorin[9].

Cenſorinus. ¶ Corripuit: Rephẽdit. ¶ Eã ptãtẽ: cẽſura. ¶ Coarctãdũ: Breuiãdũ. Nã primo triẽnis fuit: deinde ãni: & ſex mẽſiũ facta ẽ poſtremo ad ſemeſtre ſpaciũ deducta Liui. ab vrbe cõdita de coarctãdo cẽſuræ tpe Marcus Aemilius dictator cenſure honore: q̃ ãtea p q̃nq̃nniũ gerebat̃: ãni & ſex mẽſiũ ſpacio finito: ob eã rẽ a ceõſor. b[9] vocat[9] eſt. ¶ Crederet:

Quintii Cincinnati moderatio. AGe. L. Quintius Cincinat[9]. Hic ori (cõmitteret.) gine nobilis: de gẽte patricia: filiorũ turba ornat[9] integerrimus ac fortiſſim[9] fuit: ſed cũ vnus ex filiis accuſatus grãdi pecũia dãnatus eẽt: Qu. vt ſoluẽdo filiũ liberaret: reb[9] ſuis fore oĩbus diſtractis ad inopiã redactus relicta vrbe trãs tyberim habitauit: ruralẽ ac modicã vitã agens: quo tpe equorũ incurſu ſubito puaſtatis agris: & legatis Romanorũ ad q̃rẽdũ de iniuriis ſolẽniter miſſis: & a duce hoſtiũ cõtẽptis: cũ ad vltionẽ alter cõſulũ miſſus ad Algidũ obſideret̃ cũ exercitũ: nec ĩ altero ſatis viriũ eẽt ad collegã liberãdũ: attonita: atturbata vrbe: ad extrema remedia recurſum ẽ: ſummi oĩum magiſtratus: cõſenſuq; oĩum ciuiũ. Qu. Cinciat[9] dictator fact[9] ẽ: atq; in agro ſol[9] (vt dixius) ruſtico ĩhiãs opi iuẽtus. Audito patriæ ſtatu: & honorẽ: & laborẽ piũ: pro atq; offenſaq; ĩme moti aĩo ſuſcepit: pfectuſq; cõfectim trãſmiſſo amne exceptus a filiis a ſenatu: & ĩgẽti ppl'i cõcurſu: q̃q̃ pp'lo morũ auſteritate ſuſpectior dicto magro equitũ. L. Targnio nobiliſſimo itidẽ ac fortiſſimo viro piterq; inopi: & collecto exercitu oĩbus vltro nomina dantib[9]: ſpe certa ſub tali duce vincendi: diſpoſitoq; rerũ ſtatu: die pximo ſub noctẽ Romã egreſſus alacritate mirabili: mediaq; ad hoſtẽ nocte pueniẽs: & cõſulẽ. & exercitũ obſidiõe liberauit: & duces: ac legiões hoſtiũ magno p̃lio victos: vt agri rit[9] in caſtra trãſueherent̃: primus oĩum ſub iugũ quaſi totidem boues miſit: direptis caſtris & q̃ ab hoſtib[9] tenebantur oppida recepta ſunt: diuiſaq; inter milites p̃da: hiſq; omnibus inextimabili celeritate confectis: Romã rediẽs militaribus ornamentis inſignis: & ducibus hoſtiũ ante currũ actis pſequẽte exercitu victore p̃da onuſto ſolẽniter triũphauit: & mox dictaturã q̃ ſemeſtrẽ qa non iam amplius rei neceſſariã videbat die ſextodecimo depoſuit: & agrũ ſuũ rediit dux præclarus: & inſignis agricola magna pfecto viri modeſtia: qđ dictaturã ante legitimũ tẽpus depoſuerit: maior vero: qđ magiſtratũ cõtinuare noluerit. vrbe nãq; inteſtina diſcordia laborãte: qđ trib. pl. magiſtratũ cõtinuare populus iuberet: & ſenat[9] eoſdẽ cõſules creari vellet atq; ipſum in primis. Qu. Cincinatũ: vt neutrũ fieret: ſua ſapiẽtia pͧuidit: nã depoſito cõſulatu tribuni verecundia moti ſe q̃ primũ a tribunitia ptãte abdicarunt: & ita moderatiõe ſua nihil cõtra leges: ac repræhenſione dignũ fieri paſſus eſt. ¶ Studiũ: Curam quã ſenatus habebat incõtinuando cõſulatũ. ¶ Verecundiæ ſu. nã cũ ſpræuiſſet cõſulatũ: pudore quodã deterriti ſunt trib. plæ. a continuatione magiſtratus. ¶ Inhibendo: refrenando: coercendo.

¶ De M. Rutilio Cenſorino.

PAr Furio moderatiõe. M. Rutilius Cẽſorinus. Iterũ eni Cẽſor creat[9] ad cõciõnẽ populũ uocatũ, quã potuit grauiſſima oratione corripuit: quod eam poteſtatẽ bis ſibi detuliſſet: cuius, maiores, quia nimis magna uideret̃: tẽpus coarctandum iudicaſſent. uterq; recte: & Cenſorinus: & Populus, alter eni, ut moderate honores crederent: præcepit. alter ſe moderato credidit.

¶ De L. Quintio.

AGe. L. Quinti[9] Cincinat[9] qualẽ COS. geſſit? cũ honorẽ eius. P. C. continuare uellent nõ ſolũ ppter illius egregia opera: ſed etiã quod populus eoſdẽ tribunos in pximũ annũ creare conabatur: quorũ neutrũ iure fieri poterat: utrumque diſcuſſit. ſenatus ſtudiũ ſimul inhibẽdo: & tribunos uerecũdiæ ſuæ exẽplũ ſeq̃ cogendo: atque unus cã fuit: ut ampliſſimus ordo, populuſq; tutus eẽt ab iniuſti facti reprehenſione.

¶ De Fabio Maximo.

FAbius uero MAXIM. cum a ſe quinquies

FAbius vero max. Hic (vt in ca. de cõſtãtia diximus) fuit reip. Ro. in rebus duris: & afflictis vnicum leuamen: q plus opis: cõſilio: & prudẽtia hoſtẽ ſubigẽdo: q̃ alii fortiter dimicãdo patriæ attuliſſe vr. primus. n. docuit ſapientia nunq̃ cũ temeritate cõiungi neq; ad cõſiliũ caſus admitti: ſed rõnẽ ſemp fortunæ dominari. nõ eſt igit̃ huius viri hiſtoria repetenda. ſed qđ ad hunc locũ ptinet: eius pectus tanta fuit moderatione inſtructũ: vt ẽt affectus pĩnos. q interdũ nimii eẽ ſolent ſuperare potuerit. cum. n. filio viro nobiliſſimo: & ſingulari virtute p̃dito cõſulatus ſummo omniũ conſenſu: certiſſimiſq; ſuffragiis a populo demandaretur: quo minus fieret ſummo ſtudio curauit: qđ diceret æquũ eſſe familiã ſuã: q̃ per multos ducta viros antiqua ab origine gentis. eiuſmodi honores propẽmodum continuaſſet: vocationẽ aliquando mereri.

ASCE. ¶ PAR furio: &c. Ordo eſt. M. Rutilius cẽſorinus: aut potius cẽſorius. i. q aliq̃n cẽſor fuit: ẽ ſup. par Furio. ſ. Camillo: moderatione. ſ. aĩ: qa in multis aliis inferior fuit. Enĩ p qa: ipſe creatus cẽſor iterũ. i. ſecũdo: ſeu qđ dicũt: ſecunda vice: corripuit. i. rephẽdit populũ vocatũ ad cõcionẽ: oratiõe: q̃. i. q̃tũ potuit grauiſſima: qđ. i. eo q populus detuliſſet. i. cõtuliſſet ſibi. ſ. Rutilio eã ſ. cẽſoriã ptãtẽ eis. Cuius. ſ. ptãtis cẽſoriæ: qa videret̃ nimis magna: maiores iudicaſſent tẽpus coarctandũ. i. reſtringendũ: & abbreuiandũ. Vterq; recte ſup. fecit: &. i. ſimul: cenſorinus: ſeu cenſorius. ſ. Rutilius: & populus. Enim pro qa: alter. ſ. Rutilius: p̃cepit vt. ſ. populus crederet. i. cõmitteret honores. i. honorificos magiſtratus moderate. i. cũ moderatione: & ita nõ frequẽter vni alter. ſ. populus credidit. i. cõmiſit ſic moderatio. ſ. Rutilio hoc eſt cẽſure eius. ¶ Age (adhortãdi vox). L. Quintius Cincin. qualẽ geſſit. ſ. ſe cõſulẽ. q. d. moderatiſſimũ. Quia cũ patres cõſcripti vellẽt cõtinuare honorẽ. i. magiſtratũ: aut cõſulatũ in eius in ſequentẽ annũ extendere: nõ ſolũ ppter egregia opera ipſius: ſed ẽt q populus conabat̃ creare eoſdẽ tribunos in ãnũ pximũ. i. tũc pxime ſecuturũ: quorũ neutrũ poterat fieri iure. i. ſm leges diſcuſſit. i. irritũ fecit vtrũq;. i. vtrorũq; conatũ inhibẽdo. i. retinẽdo: ne exiret in effectũ ſtudiũ ſenatus: moliẽtis: videlicet ſe iterũ conſulẽ creare: & cogendo tribunos ſequi exẽplum ſuæ verecundiæ: atq; vnus. i. ipſe ſolus cauſa fuit: vt ordo ampliſſimus. ſ. ſenatorius: & populus eẽt tutus. i. munitus ab repræhenſione facti iniuſti: quia ſic neuter egit cõtra legẽ. ¶ Fabius vero maximus quũ aĩaduerteret cõſulatũ geſtũ eſſe a ſe quinques,

¶ A PAtre: auo proauo. Nam Fabius. Gurges genuit Fab. Rutulianum: qui genuit alterum Fabium Gurgitẽ: ex quo natus eſt Fabi. Maxi. Auorũ ordo ſic ſe habet: vt primo pater: deinde auus: tertio proauus: poſtea abauus: deinde attauus: poſtremo tritauus dicat̃. ¶ Diffideret. Quominus tãti magiſtratus honorẽ ſuſtinere: ac tueri poſſet: ac p ſua: maiorũq; ſuorũ & populi Romani dignitatẽ gubernaret. ¶ Quid hac moderatione. Laudat hoc loco Fabiũ: qui potuerit etiã affectus ſuperare paternos: ſolẽt. n. cupide nimis affectare parẽtes: vt ad honores filii: q̃ maximos pͧuehant̃: honeſtioreſq; fiant in dies. ¶ Qui potentiſſimi habentur: nimii plerũq; ſunt parentum affectus: vt ad celiorẽ fortunam per gradus honorũ filii producantur. OLIV. Fabii Maxi. moderatio.

& a Patre, Auo, Proauo, maioribuſq; ſuis, ſæpenumero cõſulatũ geſtũ aĩaduerteret: in comitiis, qbus filius ſuus ſũmo cõſenſu COS. creabat̃: quã potuit cõſtãter, cũ populo egit: ut aliquãdo uacationẽ hui[9] honoris Fabiæ gẽti daret. nõ quod uirtutib[9] filii diffideret (erat eni illuſtris) ſed ne maximũ imperiũ in una familia continuaretur. Quid hac moderatione efficatius? aut ualentius? quæ etiam patrios affectus, qui potentiſſimi habentur: ſuperauit.

¶ De Africano ſuperiore.

NOn defuit maioribus grata mens ad præmia, ſuperiori Africano exoluenda. Siqdẽ maxĩa eius merita paribus ornamentis decorare conati ſunt. uoluerũt illi ſtatuas in comitio, in Roſtris, in Curia: in ipſa deniq; Iouis. OP. MAX. cælla ponere. uoluerũt imaginẽ eius triũphali ornatu indutã capitolinis puluinaribus applicare. uoluerũt ei cõtinuũ per oẽs uitæ annos conſulatũ, ppetuamq; Dictaturã tribuere: quorũ ſibi nil, neq; plebiſcito dari: neq;. S. Conſulto decerni patiendo, pene tantum in recuſandis honoribus ſe geſſit: quantum egerat in merẽdis.

¶ De eodem Africano.

EOdẽ robore mẽtis cãm Hãn. i ſenatu ptexit cũ eũ ciues ſui miſſis legatis tãq̃ ſeditiões apđ eos mouentẽ accuſarent: adiecit quoq; nõ optere. P. C. ſe Reip. Carthagiñ. iterponere, altiſſimaq; moderatiõe, alteri[9] ſaluti cõſuluit: alterius dignitati. uictoria ten[9], utriuſq; hoſtẽ egiſſe cõtẽtus.

NOn defuit maiorib[9]: ad reliquas animi virtutes: quæ in hoc viro fuere prope modum admirabiles accedit: & modeſtia: quæ in contẽnendis honoribus tanta fuit: vt non minus eum venerabilem fecerit q̃res ab ipſo magnificæ geſtæ nam quanto magis honores contempſit: tanto etiam admirabilior fuit: contempſit autem nõ ſolum humanos: ſed prope diuinos: quos illi ſummo ſtudio: & ambitione detulerat ciuitas Roma. pro ſuis maximis: & immortalibus ergo ſe meritis. ¶ In roſtris: vbi cõciones habebantur. ¶ In curia: vbi ſenatus cogebatur. ¶ Iouis optimi maximi. Cuius filius eſſe credebatur teſte Gellio: quia ſicut in capitulo de fiducia diximus: quod de olympia Philippi regis vxore Alexandri matre quidam græci tradidere ſcriptores: idem de P. Scipionis matre memoriæ proditum eſt: viſum immenſæ magnitudinis anguem cum Scipionis matre concumbere: & ex eo creditum eſt: Scipionem concepiſſe: quam famam ab ineunte ætate clariſſimus virtutibus: maximiſq; rebus geſtis in dies magis: magiſq; auxit: & confirmauit. ¶ Puluinaribus. Lectiſterniis. i. volebant eum diuinis honoribus afficere patrum. ¶ Recuſandis honorib[9]. Quia clarior interdum gloria ſpreta redit. ¶ Emerendis. Valde merendis. ſed emeriti milites. qui militiæ vacationem habent. q ſint militiæ officio profundi. ¶ Eodem robore. Eadem conſtantia: & moderatione: q Hannibali: quem legati Carthaginenſes Romam accuſantes venerant: ſe acerrimum defenſorem præbuerit. ¶ Sui ciues: notanda conſtructio ſui pro eius poſuiſſe. ¶ Victoria tenus: Vſq; ad victoriam: quia vltra victoriam neutrius hoſtis fuit: videlicet nec Hannibalis: cuius ſalutem poſt victoriam protexit: nec ſenatus: quia docuit quid cum diceret.

Puluinaria.

ASCE. ¶ ET ſæpenumero a patre: auo: proauo: & maioribus ſuis: egit in comitiis: quibus filius ſuus creabatur conſul: ſummo conſenſu cum populo: q̃. i. quantum potuit conſtanter: vt daret aliquando genti fabiæ vacationem huius honoris. i. a conſulatu gerendo: non ſup. ideo id egit q diffideret virtutibus filii: erat enim illuſtris. i. clarus: & ſpectabilis ciuis: ſed ne maximum imperium continuaretur in vna familia. Quid ſup. eſt efficacius: aut valentius hac moderatione? quæ. ſ. moderatio: ſuperauit etiam affectus patrios. i. paternos: qui habentur potentiſſimi quaſi dicat nihil. ¶ Non defuit & cætera. Ordo eſt. Mens gratia ad perſoluenda Aphricano ſuperiori: ideſt maiori: præmia: non defuit maioribus. i. progenitoribus noſtris: hoc eſt priſcis Romanis. Siquidem: ideſt quoniam ipſi conati decorare maxima merita eius: ornamentis paribus: ideſt etiam maximis: voluerunt ponere illi: ideſt ad honorem illius ſtatuas in comitio: ideſt loco: quo conueniebant ad magiſtratus eligendos: in roſtris: ideſt in loco: vnde publica fiebant edicta: in curia. i. in ſenatu: deniq;. i. vt ſummum locum dicam: in cella. i. ſacello in capitolio: Iouis optimi maximi. i. ſummi deorum: voluerunt applicare puluinaribus: ideſt lectiſterniis capitolinis: in quibus locabantur ſimulachra deorum: & ad quæ vocabantur ipſi dii: imaginem eius: ſcilicet Scipionis indutam ornatu triumphali: voluerunt tribuere ei conſulatum continuum: ideſt continuatum per omnes annos vitæ: ſcilicet eius: & dictaturam perpetuam: quorum: ſcilicet præmiorum honorificorum: ipſe nil: ideſt non quicquam: non patiendo quicquam ſibi dari: neq; plebiſcito: neq; decerni ſenatuſconſulto: geſſit ſe pene tantum: ideſt tam magnificum in recuſandis honoribus: quantum egerat in emerendis: ſcilicet honoribus. ¶ Eodem & cætera. Idem ſup. Aphricanus ſuperior: protexit in ſenatu cauſam Hãnibalis: eodem robore: ideſt firmitate mentis: quum eum ciues ſui: hoc eſt Carthaginenſes accuſarent: ſcilicet in ſenatu: miſſis legatis: ſcilicet ad ſenatum: tanquam mouentem ſeditiones apud eos: ſcilicet ciues ſuos. Scipio ſup. adiecit quoq;: ſcilicet ad defenſionem Hannibalis: Patres Conſcriptos: non oportere: ideſt non decere ſe interponere reipublicæ Carthaginenſium: & ita conſuluit: ideſt opem tulit: ſaluti alterius: ſcilicet Hannibalis: altiſſima moderatione: & conſuluit dignitati alterius: ſcilicet ſenatus Romani: contentus egiſſe: ideſt ſe geſſiſſe hoſtem vtriuſq;: ſcilicet tam Hannibalis q̃ ſenatus: victoria tenus: ideſt vſq; ad victoriam: & non vltra. quia ſatis habuit Hannibalem viciſſe: & ita ne victo etiam hoſtis videretur eum defendit. Senatui autem: quia reſtitit etiam hoſtis viſus eſt: non tamen ſic ei aduerſari voluit: vt eius dignitati non conſuleret.

¶De.M.Marcello.

AT.M.Marcellus,qui primus & Hãnibalẽ uinci,& Syracuſas capi poſſe docuit:cum in cõſulatum eius Siculi de eo queſtum in urbem ueniſſent:nec ſenatũ ulla de re habuit:quia collega Valerius Leuinꝰ forte ab erat:ne ob id Siculi in querendo timidiores eſſent.& ut is rediit,ultro de his admittendis retulit,querenteſq; de ſe patienter ſuſtinuit,iuſſos etiam a Leuino diſcedere:remanere,ut ſuæ defenſioni intereſſent:coegit,ac deinde utraq; parte perorata,etiã excedentes curia ſubſecutꝰ eſt,quo liberius ſenatus ſentẽtiã ferret,in ꝓbatis quoq; eoꝝ querelis,ſupplices,& orantes,ut ab eo in clientelã reciperent̃:clementer excepit.ſuper hæc Siciliam ſortitus,eã ꝓuinciam collegæ ceſſit.toties laudatio Marcelli uariari põt:quoties nouis ipſe gradibꝰ,moderatiõe aduerſus ſocios uſus ẽ.

OLIV.

AT.M.Marcellus.M.Marcellus cũ Valerio Leuino cũ forte abſente iterũ conſul idibus Martiis cũ magiſtratũ iniſſet:ſenatũ eo die more maioꝝ habuit:pfeſſus ſe nihil abſente collega:neq; de repu.neq; de prouinciis actuꝝ:ſcire ſe frequẽtes Siculos ꝓpe:vrbẽ in villis obtrectatores factoꝝ ſuoꝝ eſſe:qbꝰ tñ abeſſet:vt ꝓ ſe nõ liceat palam Romæ crimina:& dicta:& ficta ab inimicis vulgari:vt ſimularẽt aliquẽ ſibi timorẽ:abſente collega:dicẽdi de cõſule eſſe ipſe eius ex tẽplo daturus ſenatũ fuerit:vbi qdẽ collega veniſſet:nõ paſſuꝝ qcq̃ prius agi:q̃ vt ſiculi ſenatũ introducant̃ poſtq̃ igit̃ collega rediit.¶Primũ iter ſe ꝓuincias ſortiti ſunt.Sicilia & claſſis Marcello Italia cũ bello aduerſus Hãni.Leuino euenit:q̃ fors velut iteꝝ captis ſyracuſis ita exaiauit Siculos:vt cõploratio coꝝ:flebileſq; voces extẽplo oculos hoiũ cõuertiſſent.qđ cũ Marcello cognitũ eſſet:ne qs frenari timore ſiculos dicere poſſet:quo minus de ſe libere quærant̃:cuiꝰ ptãtẽ mox futuri eſſent:ꝓuinciã cũ collega ꝑmutauit:deinde ſiculos in ſenatũ itroduxit:& de ſe grauiter cõquærẽtes:æqſſimis auribus ſuſtinuit.iuſſoſq; a Leuino:poſt cõ queſtione exercere extẽplo:vt de poſtulatis coꝝ patres cõſuli poſſent:Marcel.tenuit:vt corã ipſis rñderet obiectis.quo facto cũ illis pariter exceſſit de ſenatu:vt liberius patres cõſuli poſſent:q acta Marcel.ſummo cõſenſu cõprobarũt.reuocatis deinde i ſenatu ſiculis:& cõſule recitato q; ſenatuſcõ.ſiculi benigne appellati:ac dimiſſi ad genua ſe Marcel.cõſulis ꝓiecerunt & obſecrãtes:vt quæ deplorãdæ:ac leuandæ ctamitalatis ſuæ cã dixiſſent:veniã eis daret:& in fidẽ:clientelãq; acciperet perorãtes.hæc cõſul clemẽter allocutus eos dimiſit.¶Qui primus Hãni.vicit.Nã oẽs ante Marcellũ Romani iperatores vel ex acie victi diſceſſerant:vel in acie cũ magna reip.clade ceciderãt.Aut certe nũq̃ cũ Hãni.fortunã belli tẽptare auſi fuerant.primus igit̃ Marcellus apud Nolã vinci poſſe docuit:nã cũ vrbẽ illã obſideret Hãnibal:quã ꝓpemodũ ad defectionẽ videbat̃ erecta:Marcellus nocte oppidũ ingreſſus:& ad tres portas in hoſtes verſas tripartito exercitũ iſtruxit:ipedimẽta ſubſeq.iuſſit.Calones lixas:& inualidos milites vallũ ferre:vt paucitatẽ ſpernentibus pœnis ingentis exercitus ſpeciẽ repente facerẽt:his ita inſtructis:pateſactiſq; repẽte portis in hoſtes tanto cũ clamore:impetuq; feruntur:vt perturbata media acie terga verterint:non tñ ſine iactura.nam duo milia & tricenti hoſtiũ cæſi:non plus Ro.centũ amiſſis:ingens eo die res:ac neſcio an maxima illo bello geſta ſit.nõ enim vinci ab Hãnib.Romanis tunc vincentibus difficilius fuit:qđ poſtea vincere.hac victoria Marcel.potitus:militum ſuoꝝ animos multis antea cladibus territos erexit:& excitauit:vrbẽ Nolam a defectione prohibuit:validoq; præſidio firmauit.& ſic

Syracuſæ vi captæ.

propemodũ amiſſam P.R.reſtituit.¶Et ſyracuſas cap.Cuius difficillima:ac prope incredibilis fuit expugnatio:quippe cũ vrbs ipſa ſitu:& natura ſoli validiſſima:munitionibus quoq; firmiſſimis:vndiq; circũſepta foret:accedebat q; in ea vir erat Archimedes vnicus:cæli ſyderũq; ſpectator mirabilior tamen inuentor:ac machinator bellicoꝝ:tormentoꝝ:operũq;:quibus ea:quæ hoſtes ingenti mole agerent:ipſe perleui momento ludificaretur:hic aduerſus oẽm Marcelli terreſtrem:maritimũq; apparatũ variæ magnitudinis tormẽta in muris diſpoſuerat.in quibus illud præcipuæ admirationis fuit.ferrea manus firmiſſimæ cathenæ illigata cũ iniecta proræ nauis eſſet:grauiq; libramento plumbi recelleret ad ſolum:ſuſpenſa prora nauẽ:in puppim ſtatuebat:deinde remiſſa ſubito velut ex muro cadentem nauem cum ingenti trepidatione nautarũ ita vnde affligebat:etiã ſi recta recederet aliquantulũ aquæ recipere:ita maritima oppugnatio eſt clauſa oĩs:inter tantas tamen difficultates vrbẽ omnium illo tẽpore:& in ea regione terra:mariq; validiſſimã:atq; pulcherrimam virtus imperatoris tandẽ expugnauit.¶Quia col.Leuinus aberat:Erat.n.in macedonia aduerſus Philippum.¶Admittendis.introducendis.¶Improbatis quærelis:dãnatis a ſenatu.¶In c.r.Apud maiores vrbium expgnatores earum poſtmodũ patroni eſſe dicebant̃:& erant æquũ.n.erat:vt qui vulnera intuliſſet:eadẽ ſanaret.Cic.in officiis lib.i.Apud maiores noſtros inqt tantopere iuſtitia culta eſt:vt hi qui ciuitates:aut nationes deuictas bello in fidẽ recepiſſet:earum patroni eſſent more maioꝝ.¶Super.h.ſi.ſor.Liui.dicit anteq̃ introducerent̃ legati in ſenatũ:cum collega ſuo ſortitũ fuiſſe prouinciã:ſed vt cũq; fuerit:magna tamen illius modeſtia fuit.¶Toties.L.M.Toties inqt laudãdus Marcel.eſt quoties aduerſus ſiculos moderatione vſus eſt:primo q; eis noluit dare ſenatum:abſente collega:deinde q; conquerentes de ſe patienter ſuſtinuit:poſtea q; eos in ſenatu retinuit:vt ſuæ defenſioni intereſſent:rurſus q; cũ illis e ſenatu pariter abiit:vt liberius patres ſuper ea re conſuli poſſent:poſtremo q; cum collega prouinciã permutauit:& in clientelam ſuam ſiculos accepit:hæc omnia ſunt in Marcello laudanda.

ASCE.

¶AT.M.Marcel.qui primus docuit Hãniba.poſſe vinci:& Syracuſas poſſe capi:cũ ſiculi veniſſent in vrbẽ:hoc eſt Romã:quæſtũ.i.ad querendũ de eo.¶In.i.cõtra cõſulatũ eius:nec habuit ſenatũ.i.nõ fecit vocari ſenatũ vlla de re:qa Vale.Leuinꝰ collega eius aberat forte:qa in macedonia erat:ideo aũt nõ habuit ſenatum:tãtiſper dum abſens eſſet collega ſuus:ne ſiculi eſſent timidiores.i.magis timidi in querẽdo:ob id.i.ꝓpter abſentiã alterius cõſulis:qa qui de vno cõſulũ quærebant̃:fere ad alterius patrociniũ cõfugere ſolebãt:& vt.i.poſtq̃:is.ſ.collega rediit:retulit.i.in conſultationẽ ſenatus poſuit:vltro.i.a nemine coactus:de his.ſ.ſiculis:quos de ſe quæſtũ veniſſe ſciebat:admittẽdis.ſ.ad curiã:& ſuſtinuit.i.tolerauit patienter quærentes de ſe:& coegit etiã eos iuſſos a Leuino.ſ.altero conſule:diſcedere.ſ.de curia:remanere:vt intereſſent ſuæ defenſioni.i.q̃ ipſe Marcellus de ſe faceret:ac deinde vtraq; parte perorata.i.poſtq̃ tam accuſatores q̃ defenſor omnia dixiſſent:quæ volebant:ſubſecutus eſt ẽt excedentes curia:qa dũ auditis partibus patres cõſcripti de ſñia ferenda conſultant:interea exire iubentur:ipſe aũt eo q; cõſul manere potuit:& tamẽ ſubſecutꝰ ex excuntes:quo.i.ideo vt:ſenatus ferret ſñiam liberius.Quoq;.i.etiã.aũt inſup:querelis coꝝ improbatis.ſ.a ſenato tãq̃ iniuſtis:excepit clemẽter ſupplices:& orãtes:vt reciperent̃ ab eo in cliẽtelã.i.protectionẽ familiarẽ tanq̃ clientũ.i.eoꝝ:qui ſe colerent:vt patronũ:& ſup hæc ſortitus.i.ſorte nactus ſiciliam:ceſſit.i.con-

ceſſit:& dimiſit collegæ.ſ.Leuino:eam prouinciam:hoc eſt ſiciliam:laudatio.Marcelli poteſt variari.i.varia & diuerſa dici toties quoties ipſe vſus eſt aduerſus.i.erga ſocios:moderatione.ſ.animi:nouis gradibus.ſ.moderationis:vt quibus ad ſummã ſcanditur moderationẽ:vt in primo moderate acto ſit primus gradus:in ſecundo ſecundus:& ita conſequenter.

¶De.T.Graccho Tribuno Plebis.

QVã etiã Tiberiꝰ Gracchus admirabilẽ ſe exhibuit.Tribunꝰ enĩ Plebis,cũ ex ꝓfeſſo inimicitias cũ Africão,& Aſiatico Scipionibꝰ gereret.& Aſiaticus iudicatæ pecuniæ ſatiſdare nõ poſſet:atq; ideo a COS.in uincula publica duci iuſſus eſſet:appellaſſetq; collegiũ tribunoꝝ,nullo uolẽte ĩtercedere,ſeceſſit a collegis:decretũq; cõpoſuit.nec qſq̃ dubitauit,quin eo ſcribendo,irati hoſtis aduerſus Aſiaticũ uerbis uſurus eſſet.At is iurauit primũ cũ Scipionibꝰ ſe in gratiã nõ rediſſe.deinde tale decretum recitauit.Cum.L.Cornelius Scipio die triumphi ſui ante currum actos hoſtiũ duces ĩ carcerẽ cõiecerit:indignũ,& alienũ a maieſtate.P.R.uideri eũdẽ ipſum duci.Itaq; id ñ paſſurũ fieri.Libẽter tũc opinionẽ ſuã.P.R.a Graccho deceptam cognouit:moderationemq; eius debita laude proſecutus eſt.

¶De.C.Claudio Nerone.

CAius quoq; Claudius Nero ĩter cætera præcipue moderationis exẽpla numerãdus eſt.Liuii Salinatoris in Aſdrubale opprimendo particeps gloriæ fuerat:& tamẽ eũ triũphãtẽ equo ſeq: q̃ triũpho,quẽ ei ſenatꝰ æque decreuerat:uti maluit:qa res ĩ ꝓuĩcia Salinatoris geſta fuerat,ſine curru ergo

OLIV. Tiberii gracchi moderatio.

QVam.T.ẽt Gracchus admirabilẽ.Gellius pulchrũ:liberale:atq; magnanimũ factũ Tiberii Sẽpronii Gracchi exẽplis repoſitũ eſt:id exẽplũ huiuſmodi L.Scipioni aſiatico.P.Scipionis Aphricani ſupioris fratri.Numicius Augurinus trib.pl.mulctã irrogauit:eũq; ob eã cãm predes dare depoſcebat.Scip.Aphric.fratris noĩe ad collegiũ tribunoꝝ ꝓuocat.petebatq; vt virũ cõſularẽ:triũphalẽq; a collegæ vi defenderet.Octo tribuni:cognita cã collegæ:ĩtercedere noluerũt:tũ Augurinus trib.pl.L.Scipionẽ pdes nõ dantẽ prẽdi:& in carcerẽ duci cũ iuſſiſſet:Tiberiꝰ Sẽproniꝰ Gracchus trib.pl.pr̃ Tiberii:atq; Caii Gracchoꝝ cũ.P.Scipioni Aphricano inimicus grauis ob plæraſq; in repu.diſſenſiones ẽẽt:iurauit palã in amicitiã & in gratiã ſe cũ.P.Aphricano nõ rediiſſe:atq; decretũ ex tabula recitauit eius decreti:hæc verba ſunt:cũ.L.Cornelius Scipio Aſiaticus triũphãs hoſtiũ duces in carcerẽ cõiectauerit:alienũ eſſe videt̃ a dignitate reipub.in eũ locũ imperatorẽ.Po.R.duci:in quẽ locũ ab eo cõiecti ſunt duces hoſtiũ.itaq;.L.Corneliũ Scipionẽ aſiaticũ a collegæ vi ꝓhibeo.Vale.aũt antias dicit poſt Aphricani mortẽ ĩterceſſionẽ iſtã pro Scip.eſſe factã a Tyberio Graccho:neq; mulctã irrogatã Scipioni:ſed dãnatũ eũ peculatus ob antiochenã pecuniã:de qua ſupra dictũ eſt q cũ pdes non daret:in carcerẽ duci captũ:atq; ita ĩtercedente Graccho exẽptũ:Pli.de viris illuſtribꝰ Scipio aſiaticꝰ reus pecuniæ interceptæ ne in carcerẽ duceret̃.Gracchus pater trib.pl.ĩterceſſit.M.Cato Cẽſor equitũ ci ignominiæ cã ademit.¶Iudicatæ pecuniæ.De qua ſupradiximꝰ:q; cũ ratio ab ipſo repoſceret̃:frater eius Aphricanus:q legatus ſibi fuerat in ea ꝓuincia:librũ:ĩ quo acceptæ:& expẽſæ pecuniæ ſumma cõtinebat̃ in ſenatũ ꝓlatũ ante oculos patrũ dilacerauit:dicẽs nõ æquũ eſſe ab eo reddi rõnẽ ſextertii quadragies:a quo bis mille ſextertii vberiꝰ factũ eſſet ærariũ:igit̃ poſt hoc factũ Scipio aſiaticus eius frater peculatus dãnatus eſt.¶Ex ꝓfeſſo.Ex manifeſto.¶Satiſdare.Satiſfacere.¶Decretũ.Dãnatiõis:vel abſolutiõis.¶Ante cur.Quod victi duces ꝓcederẽt triũphãtis iperatoris currũ:nulli dubiũ:n i id Ci.in Piſonẽ plane oſtẽdit.dicit.n.qd tãdẽ habet iſte currus?qd vincti añ currũ?qd ſimulachra oppidoꝝ?qd aurũ?qd argẽtũ?qd legati in eqs?qd clãgor militũ?qd tota illa põpa?&c.¶Alienũ:Abhorrens & alienũ huic:& ab hac re dicimus.

Ex profeſſo

Claudii neronis animi moderatio.

CAius quoq; Claudius Nero.Quomodo Haſdrubal frater Hannibalis in Gallia ciſalpina:haud procul a Placentia victus:& cum ingenti exercitu cenſus fuerit:conſilio & prudentia Claudii Neronis in cap.de fiducia dictum eſt:quod ad hunc locum pertinet.Clau.Nero:vt fuit rerum geſtarum gloria quidem illuſtris:ſic animi quoq; moderatione conſpicuus:tanta enim vt dixi:conſilio ſuo parta:cum Ro.vterq; conſul rediiſſet:poſtulaſſetq;.

ASCE.

¶QVA etiã.Recitat moderationem Tyberii Gracchi:ſed priuſq̃ ordinem colligam notandum puto:multos legere q̃ etiã:qđ ſi eſt d cam quã particulam hoc cum poſitiuo conſtrui citra figuram:vtpote accetam pro valde.Nam ordo videtur.Tyb.etiã Grac.exhibuit ſe:qua.i.valde mirabilẽ.Poſſet tamen figurate legi:ſed magis dure:vt ſit ordo:q̃.i.o quantum mirabilem exhibuit ſe Tyb.Grac.q.d.maxime.Quocirca facilior:& meo quidem iudicio verior eſt lectio.Qua.ſ.moderatione animi.Tyb.Grac.exhibuit ſe admirabilem.Tri.n.plæ.cum gereret ex confeſſo.i.palam:& ſine diſſimulatione inimicitias cũ Scipionibus Aphricano:& Aſiatico.ſ.fratribus:& Aſiaticus.ſ.L.Scip.non poſſet ſatiſdare.i.ſatisfacere:pecuniæ dãnatæ.i.ad quam dãnatus erat:atq; iuſſus eſſet a conſule duci ideo in vincula pub.& appellaſſet collegium tribu.i.prouocaſſet ad trib.nullo ſ.trib.volente intercedere:ſeceſſit.ſ.grac.a collegis.i.cæteris trib.& compoſuit decretum.ſ.condemnationis Scip.aſiatici:nec quiſq̃ dubitauit:quin.ſ.gracchus vſurus eſſet eo.ſ.decreto ſcribendo verbis hoſtis irati aduerſus aſiaticum.At.i.ſed is.ſ.Tyb.gracchus iurauit primum ſe non rediiſſe in gratiam cum Scipionibus:deinde recitauit tale decretum:cum.L.Cornelius Scipio coniecerit in carcerem duces hoſtium ſubactos die triumphi ſui ante currum.ſ.triumphalem:videri:ſup.recitauit:aut recitando cenſuit indignum:& alienum a maieſtate populi Ro.ipſum eundem duci.ſ.in carcerem:aut legamus in eundẽ:vt ſit ipſum duci:in eundem.ſ.carcerem:in quem hoſtium duces duxerat:Itaq;.i.& ita pronunciauit ſup.ſe non paſſurũ fieri ſ.vt in carcerem duceretur Po.Ro.cognouit tunc libenter opinionem ſuam deceptam a Graccho:quia putabat gracchum acerrime de Scipione decreuiſſe:& proſecutus eſt debita laude moderationem eius.ſ.Tyberii Gracchi.¶Caius quoq; Claudius Nero numerandus eſt inter cætera exempla præcipue moderationis:aut numerandus eſt precipue inter cætera exempla moderationis(Non putet quiſpiam authorem loqui de Nerone illo apoſtolorum Chriſti carnifice:multo enim is ante illum fuit.)Sup.is.fuerat particeps gloriæ Liuii Salinatoris in opprimendo Haſdrubale fratre Hannibalis.

THE.

¶SATiſdare.Satiſdatio eodem modo appellata eſt:quo ſatisfactio:nam:vt ſatisfacere dicimus ei:cuius deſiderium implemus:ita ſatiſdare dicimus aduerſario noſtro:qui pro eo:quod a nobis petiit:ita cauit:vt eum hoc nomine ſecurũ faciamus:datis fideiuſſoribus.hæc iuris ciuilis auctor Gaius.

OLIV ¶VT .p Rep.fortiter:feliciterq; adminiſtrata:& diis imortalibꝰ haberet̃ honos:& ipſis triũphãtibꝰ vrbẽ inire liceret: idq; ſibi eẽt a patribꝰ benigne cõceſſum.Clau.ea modeſtia vſus eſt:vt cũ ambo℞ noĩe ſupplicatio:& triũphus vtriq; decretus eẽt : tũ ga in .puincia Liuii res geſta eſſet:& eo die quo pugnatũ foret eius ſorte auſpiciũ fuiſſet:& exercitus Liuianus deductus Ro. mã fuiſſet:ſuus vero deduci nõ potuiſſet:voluit vt Liuius quadrigis tantũmodo veheret̃:ipſumq; triũphantẽ milites ſequerent̃:ipſe vero ſine militibꝰ equo inuectꝰ eſt ita cõſociatũ triũphũ vniꝰ tñmõ eẽ voluit:q̃q ipſe maiore gloria triũphauerit:nã milites eiꝰ laudes magna cũ ambitione decãtabãt:illũ ſex die℞ ſpacio decurriſſe lõgitudinẽ Italiæ.& eo die cũ Haſdrubale

triumphauit. Eo quidem clarius, quod illius uictoria tantũmodo laudabatur: huius, etiã moderatio.

¶De Africano poſteriore.

NEc Africanus qdẽ poſterior nos de ſe patitur tacere.q cẽſor, cũ luſtrũ conderet: inq; ſolito ſacrificio ſcriba ex publicis tabulis ſolẽni eius p̃catiõis carmĩe p̃iret:quo Dii ĩmortales ut Po.Ro.res meliores, amplioreſq; facerent:rogabãtur:ſatis, iq̃t, bonæ ac magnæ ſũt.Itaq; precor, ut eas p̃petuo incolumes ſeruent:ac .ptinus in publicis tabulis ad hũc modũ carmẽ emendari iuſſit. Qua uoto℞ uerecũdia deĩceps Cẽſores in cõdẽdis luſtris uſi ſunt.Prudẽter eni ſenſit tũc ĩcremẽtũ Rõano imperio petẽdũ fuiſſe:cũ intra ſeptimũ lapidẽ triũphi quærebant̃.maiorẽ autem totius terra℞ orbis partẽ poſſedẽti,ut auidum eſſet q̃cquã ultra appetere:Ita abũde felix, ſi nihil ex eo, quod obtinebat:amitteret.Neque alia eius in Cẽſura moderatio .p tribunali apparuit.Cẽturias recognoſcẽs eqtũ, poſtq̃.C.Liciniũ Sacerdotẽ citatum proceſſiſſe animaduertit:

ĩ Gallia:ſignis collatis pugnaſſe. quo cũ caſtra aduerſus ſeſe in Apulia poſita habere Hãnibal crediſſet: ita vnũ conſulẽ .p vtraq; parte Italiæ aduerſus duos duces:duos ĩperatores:hinc cõſiliũ ſuũ:hinc corpus oppoſuiſſe nomẽ Nerõis ſatisfuiſſe ad cõtinẽdũ ĩ caſtris Hãnibalẽ.Haſdrubalẽ vero nulla alia re q̃ eiꝰ aduẽtu obrutũ: atq; extinctũ eẽ.cur iret alter cõſul ſublimi curru multiiugis ſi vellet eqs vniꝰ equo p vrbẽ ve℞ triũphũ vehi: Neronẽq; ẽt ſi pedes ĩcedit:vel parto eo bello:vel ſpreto triũpho gloriã memorabilẽ fore:hi ſmones ſpectãtiũ Neronẽ vſq; in capitoliũ .pſecuti ſunt.¶Aeque decreuerat.Vt vterq; pariter triumpharet.¶Prouincia.Gallia ciſalpina.¶Sine curru.Quia equo tantũmodo ĩuectꝰ eſt.¶Eo:tãto.¶Quo.Quãto.

Scipionis africani modeſtia.

AT Aphricanus quoq; poſterior.Duo clariſſima Romanæ vrbis lumina Scip. Aphricani ſic per oẽs virtutũ gradus vno tenore cucurrerunt:vt vbicũq; de virtute ſeruata referẽdũ fuerit:de his tacere difficilius ſit:q̃ pa℞ dicere.hinc eſt:q apud Vale.in oẽs memorabiliũ exẽplo℞ ptes ſemp veniũt. nã poſterior Aphricanus in cõdendo luſtro mirificã de ſe oñdit.P.R.modeſtiã.in ſolito.n.ſacrificio:cũ uota:& p̃cationes ſolẽni carmine diis ĩmortalibꝰ exhiberent̃:vt ĩperiũ Romanũ augerẽt:& amplificarẽt:carmẽ illud emẽdari iuſſit : & ſcribi:vt p̃petuo incolume cõſeruarẽt:qđ diceret:ſatis amplũ eſſe: atq; magnificum:qua modeſtia cæteri deinde cẽſores vſi ſunt.¶Cũ luſtrũ cõderet:cẽſo℞ erat ĩter cætera:q̃ gerebat cẽſum facere:& luſtrũ cõdere. cẽſum aũt facere erat Romano℞ ciuiũ capita deſcribere:& in claſſes .p cuiuſq; opibus cõiicere:ſed quõ in claſſes cõiicerent̃: ſatis ſupra mõſtratũ eſt.Cõdere vero luſtrum erat:qnto quoq; anno ciuitatẽ qbuſdã luſtralibus.i.piacularibus ſacrificiis purgare. luſtrum ẽt dicebat̃ totius exercitus purgatio:cũ cẽſent̃.i.numerant̃ oẽs:& q ad arma ferẽda nõ ſunt idonei.ſicut ſenes.iuniores purgant̃.i.edũcunt̃:& tũc cõdere luſt℞:finire luſt℞ ſignificat.eſt ẽt luſt℞ qnquẽniũ:& cubile fera℞.ſunt q velint luſt℞ dictũ a luẽdo.i.purgãdo:vel ſoluẽdo.¶Publicis tabulis.In qbus carmina ſcripta cõtinebant̃.¶Res.imperiũ:& ſtatũ.¶Meliores. Opulẽtiores.¶Ampliores.longius:latiuſq; porrectas.¶Intra ſeptimũ lapidẽ.i.cũ fines Romani nõ extẽderent̃ vltra ſeptẽ milia paſſuũ:nam lapidibus tanq̃ limitibus deſignabant̃ miliaria apud maiores.¶Senſit.Opinatus eſt.¶Centurias recognoſcens.Dum recẽſeret eqtes:q erant in cẽturias diſtributi.centuriæ aũt.P.R.fuerũt primo a Romulo inſtitutæ: tres eqtũ ſolũmodo:videlicet Rãnenſiũ:Ticienſiũ:& lucerũ.Rãnenſes a Romulo:Ticiẽſes a.T.Tacio rege ſabino℞ poſt cõmunicatũ cũ Romulo imperiũ:Luceres a Lucero quodã:q Romulo venerat in auxiliũ:vel vt alii dicunt luce℞ noĩs & originis cauſa incerta eſt:iubebat aũt equites tranſire:vt ſi depræhendiſſet vitiũ equo priuaret:vel alia nota cenſoria dãnaret.

Luſtrũ quid.

ASCE.

¶ET tñ maluit ſequi eũ.ſ.Salinatorẽ triũphantẽ:equo.i.ſedens in equo:q̃ vti triumpho : quẽ ſenatus decreuerat ei æque.i. æqualiter:vt ſalinatori:ideo aũt voluit:quia res fuerat geſta in .puincia ſalinatoris.Ergo qa moderatio illa tã laudabilis fuit: ipſe triumphauit ſine curru.i.æqualẽ gloriã nactus eſt in equo ſequens triumphantẽ: ac conſecutus fuiſſet in curru triumphans:& triũphauit eo quidẽ clarius.i.q̃ ſalinator:q tantũmodo victoria illius.ſ.ſalinatoris laudabat̃:& ẽt moderatio huius ſ.Neronis laudabatur.¶Nec Aphricanus.Affert duo egregia exempla Aphricani minoris in moderatione animi:qua in cẽſura vſus eſt:de quo℞ altero dicit ſic. Nec quidem Aphricanus poſterior.i.minor in tẽpore:patitur nos tacere de ſe:qui ens ſup.cenſor:cũ conderet luſtrum.i.peragèret cenſum:& luſtrationẽ ciuium:& ſcriba:ac ſi dicat notarius ſacerdotalis:aut pontificius:præiret ei.i.quod ſequeretur:prædiceret:vel præiret:vt in ſupplicationibus etiã noſtris minores præeunt: in ſacrificio ſolito.ſ.fieri.dum luſtrum conderetur:carmine ſolẽni.i..pnunciando carmen ſolẽne:ex publicis tabulis.i.libris : aut inſtris: de quo carmine nihil licebat ĩmutare:ſicut nec de reliquis verbis ſacratis:quo carmine dii ĩmortales rogabantur:vt facerent res.P.R.meliores:& ampliores:inquit.ſ.Scipio Res ſup.P.R.ſunt ſatis bonæ.i.opulentæ:& proſperæ:ac magnæ:itaq;.i. & ita præcor ſup.vt dii ſeruent eas perpetuo incolumes:ac iuſſit protinus carmen emendari in tabulis publicis:ad hunc modũ.ſ. iã dictum:vt caneret:o dii ĩmortales res Romanas incolumes ſeruate.Qua verecundia votorũ cenſores vſi ſunt: deinceps in luſtris cõdendis.i.quotiens luſtra cõderent.Enim pro quia:Scipio ſup.ſenſit.i.opinatus eſt:prudenter:videlicet incrementum fuiſſe petendũ imperio Romano:quum triumphi quærebantur intra ſeptimum lapidem.i.ab hoſtibus intra ſeptimum ab vrbe miliare:& non longius deuictis.¶Autem pro ſed.ſenſit:vt eſſet auditum.i.auarũ:& audi animi indiciũ poſſidenti Po.R.maiorẽ partem totius orbis terraæ appetere quicq̃ vltra:ita eſſet abũde fœlix.i.fauſtum:& fortunatum:ſi nihil amitteret ex eo quod obtinebat.¶Neq; alia &c.de altero dicit ſic.Neq; moderatio eius in cenſura apparuit alia pro tribunali.i. cum ſederet:vt cenſor:& iudex centurias equitum recognoſcendo.Nã ſup.ipſe recognoſcẽs.i.luſtrãs:& qđ galli dicerent ad monſtram inſpiciens:cẽturias.i.ordines cẽtenarios equitũ.i.eo℞:qui equo militabãt poſtq̃ animaduertit Caiũ Liciniũ ſacerdotẽ citatum.ſ.voce p̃conis:vt luſtraretur:.pceſſiſſe.ſ.in mediũ:dixit.ſ.Scip.ſe ſcire illũ.ſ.Lici.peieraſſe.i. periurum cõmiſiſſe.

¶VERbis.c.ſcientẽ:& volentẽ.¶Peieraſſe.Periurium feciſſe.¶Et notanda natura verbi: quæ in compoſitione non hẽt.i. cum nomen retineat:dicimus enim periurium:ſed in verbo peiero.nõ periuro.¶Ad ne:Ad accuſationẽ.¶Traduc equũ: Sic nunc quoq; conquiſitores:& equitum magiſtri dicere ſolent:tranſeas cum equo:vt te videamus.¶Lucrifac.Verbũ compoſitum.i.tota vna pars orationis eſt.i.lucrare & in lucro pone.¶Notam.Damnationem. OLIV.

dixit illum ſe ſcire uerbis conceptis peieraſſe. proinde ſiquis eum accuſare uellet: uſurum teſtimonio ſuo.ſed nullo ad id negociũ accedente.traduc equũ, inquit ſacerdos;ac lucrifac cẽſoriam notam. ne ego in tua perſona, & accuſatoris, & teſtis, & cẽſoris, & iudicis partes, egiſſe uidear.

¶De.Q.Scæuola.

QVod animi temperamentũ etiam ĩ Quinto Scæuola excellentiſſimo uiro adnotatũ eſt teſtis nanq; in reum productus, cum id reſpondiſſet: quod ſalutem periclitantis magnopere læſurum uidebatur, diſcedens adiecit. ita ſibi credi oportere: ſi & alii idem aſſeueraſſent: quoniam unius teſtimonio aliquem credere peſſimi eſſet exẽpli, & religioni igitur ſuæ debitam fidem, & cõmuni utilitati ſalubre conſilium reddidit.

¶De Metello macedonico.

SEntio quos ciues, quæ ue facta eorũ, ac dicta, q̃ anguſto ambitu oratiõis amplectar. Sed cum magna mihi, & multa breuiter dicenda ſint:claritate excellentibus:infinitis perſonis, rebuſq; circunfuſus, utrunq; præſtare non poſſum. itaq; propoſiti quoq; noſtri ratio non laudanda ſibi omnia, ſed recordanda ſumpſit. Qua propter bona cum uenia duo Metelli Macedonicus, & Numidicus, maxima patriæ ornamenta, ſtricti ſe narrari patientur. Acerrime cum Scipione Africano Macedonicus diſſenſerat. eorumq; ab æmulatione uirtutis profecta contentio, ad graues, teſtataſq; inimicitias progreſſa fuerat. Sed tamẽ cum interemptũ Scipionẽ conclamari audiſſet: in publicũ ſe proripuit mœſtoq; uultu, & uoce cõfuſa, concurrite, inquit, ciues:

Sceuolæ moderatio.

QVod aĩ temperamẽtũ.Qu.Scæuola vir p̃cipue virtutis:& grauiſſimæ auctoritatis hõ:cũ in teſtimoniũ aduerſus reũ quẽdã .pductus eẽt: & religiõi pariter:& modeſtiæ ſatisfecit:cum dixiſſet:q ve℞ eſſet ſtatim adiecit:nõ id ſibi credẽdũ eẽ:niſi & alii inuenirent̃ q idẽ aſſeuerarent:noluit tñ ſibi tribui vt ſuo teſtimonio dãnaret̃ reus:ne ſui exẽplo aliis deinde minoris auctoritatis:& ſidei teſtibus crederet̃. ¶Temperamẽtũ. Moderatio.¶Periclitantis.Cuius ſalus in periculo verſabatur.¶Aſſeueraſſent:Affirmaſſent.¶Et rel.de.ſi.Quia affirmauit verum eſſe:quod dixerat.¶Cõmuni vtilitati. Nequis vnius teſtimonio periclitaretur.

SEntio quos ciues.Quaſi tacitæ obiectiõi r̃ndẽt: q tãto℞ viro℞ facta ſimul:ac dicta lõgiori memoratu digna:breui oratiõe cõplectat̃.dicit ãt ſui .ppoſiti nõ fuiſſe:eiuſmodi hoĩum vitã p̃curre:qđ nec in tanta multitudine re℞ memoriæ tradẽda℞ ſibi fuiſſet oportunũ.ſed q̃dã ho℞ hoĩum vt q̃q; digniſſima viderẽt̃ ex illuſtribꝰ electa auctoribꝰ:breuiter cognoſcẽda ſubiicere.¶Anguſto ambitu.Valde breui orationis ambitu. ¶Vtrunq;.ſ. magna & multa modico volumine cõpræhendere.¶Stricti.Breuiter.¶An graues:teſtataſq;.Ci.de oſ.a Valerio diſſentit.dicit.n.inter Scip.& Metel.fuit ſine acerbitate diſſenſio:non.n.aĩo℞ cõtentione:licet opinionũ:& ſñia℞ diſſenſione diſcrepabãt:vt in ſententiis dicẽdis freqũẽter altercarentur in ſenatu.¶Teſtatas.Paſſiue poſuit:manifeſtas.¶Progreſſa fuerat.Proceſſerat.¶Sed tñ cũ inter.Sci.Conſtat ſcipionẽ celeriter mortuũ: quo ãt gñe mortis dubitabat̃ ab oibꝰ:Cic.in li.de amicitia.Scipionis inq̃t vita quidẽ talis fuit:vel fortuna:vel gloria: vt nihil poſſet accedere.moriẽti aũt ſenſum celeritas abſtulit:quo de gñe mortis difficile ẽ dictu:qđ hoĩes ſuſpicent̃ vos videtis:hoc tñ licet dicere.P.Scipiõi ex multis diebꝰ: quos in vita celeberrimos lætiſſimoſq; viderat:illũ diẽ clariſſimũ fuiſſe cum ſenatu dimiſſo domum reductus ad veſpe℞ eſt a patribus cõſcriptis:& populo:ſociiſq; latinis: pridie q̃ exceſſiſſet e vita:vt ex tam alto dignitatis gradu ad ſuperos videat̃ potius q̃ ad inferos p̃ueniſſe deos:ergo de morte ſcipionis multi multa ſuſpicantur.plures tamen huic ſñiæ inclinant.Gracchum ſemproniã vxorem ſuam mortis mariti conſciã fuiſſe:qđ veriſimile videt̃.nã cum ſcipio a Numantia victor rediiſſet(vt quidã tradũt) ab amicis gracchorum:qui paulo ante cæſi fuerant in forum productus eſt:quia Gracchis affinitate coniunctus erat quippe quorũ ſororem in matrimoniũ duxerat:credebant auctoritate ſcipionis confirmatum iri odium aduerſus interfectores Gracchorum : ſed cum interrogatus eſſet : quid de. C. Graccho morte ſentiret:reſpondit iure cæſum videri.quod reſponſum credunt adeo grauiter:& acerbe tuliſſe Graccham ſemproniam eius vxorem:quæ ſperabat eandem fratrum Scip.auctoritate poſſe vindicari:vt de mariti nece cogitauerit:& eum ſequenti nocte oppreſſerit: quod veriſimile videtur qui enim fieri potuiſſet : vt in eius cubiculo opprimeretur Scipi. niſi conſcia mortis eius fuiſſet vſor : ſunt tamen qui credunt a.C.Carbone fuiſſe interemptum.aliter ſentit.T.Li.de morte Aphricani:dicit enim ſeditiones a triumuiris.Fuluio Flacco.C.Grac.& Carbone de agro diuidundo:creatis excitatæ ſunt:qbus cũ.P.Scip.Aphricanus:aduerſaret̃:fortiſq;: ac validus pridie domũ ſe cecepiſſet:mortuus in cubiculo inuentus eſt : ſuſpecta fuit tanq̃ venenũ ei dediſſet ſempronia vxor: hinc maxime:q ſoror eſſet Gracco℞:cũ qbus ſimultas Aphricão fuerat.De tñ eius nulla queſtio acta.¶Cõfuſa.pturbata.

Scipionis interitus.

ASCE.

¶VERbis conceptis.i.ſolemni more exp̃ſſis:vt nihil deſit ad periurii conſumationẽ:proinde.i.& ideo ſup.dixit:ſi qs vellet accuſare eum.ſ.licinium:ſup.illum accuſatorẽ vſu℞ teſtimonio ſuo.ſ.Sci.contra licinium: ſed nullo accedente ad id negocium.ſ.ad accuſationẽ Licinii:inq̃t:o ſacerdotes:traduc equũ.i.tranſi cũ equo quo Iubet(Nã tantiſper dũ de eqte deſceptabat̃:retentus erat cũ equo:& ſi iuſta de illo accuſatio .pcedebat:equꝰ illi ignominia notato adimebat̃)& lucrifac.i.ad luc℞ aſcribe:notã cenſoriã.i.q a cenſore pp moderationẽ nõ es notatus ignominia(Nã cũ certo ſtatu ipſum peieraſſe potuiſſet: eũ notaſſet ex ſuo vnius teſtimonio:ſed noluit adiiciẽs)ne ego videar egiſſe.i.rep̃ſentaſſe in tua p̃ſona.ſ.cenſenda : ptes:& accuſatoris:& teſtis:& cenſoris iudicis:qđ ĩmoderatũ fuiſſet.Quod temperamentũ.ſ.inuentũ in Scip..pxime dicto:ad notatũ.i.obſeruatũ eſt ẽt in.Qu.ſceuola viro excellentiſſimo.Nãq; ipſe .pductus teſtis in.i.cõtra reũ.ſ.quẽdã(quẽ author decẽter

nõ noīat:cõtentus videlicet laudē bõi viri ſine noxii īfamia recitaſſe)cũ ipſe rn̄diſſet.ſ.q̄ſtori iterrogãti de vita rei.id qđ videbat᷑ leſuꝝ magnope ſalutē piclitãtis.i.rei ī piculo verſantis:diſcedēs.i.cũ diſcederet:& videret ſe ſolũ id atteſtatũ:adiecit:oportere ſibi credi ita:ſi &.i.ēt alii aſſeueraſſent.i.veꝝ eē affirmaſſent idē:qm̄(licet veꝝ eēt:ꝙ dixerat:tñ)credeɼ aliquē teſtīōio viri eēt peſſimi exēpli.i.īduceret peſſimũ morē:ſi ſumpto ab eo exēplo deinceps vni⁹ teſtimõio ſtaretur(lōꝙ in ſc̄tis lr̄is.Ex ore duoꝝ vel triũ ſtat oē teſtimõiũ)Igiɼ veꝝ dicēdo:& h̄ adiiciēdo.reddidit religiõi ſuæ.i.ſacro:ac ſolēni iuro debitã fidē:qa atteſtatus eſt ſe vera depoſuiſſe:& reddit vtilitati cõi cõſiliũ ſalubre:ne.ſ.teſtimõio vnius q̄ticunꝙ viri:ſtareɼ:ne cum difficile ſit alioꝝ teſtimõia refellere vni⁹ ſp̄ teſtimõio ſtãdo multoꝝ inocētia ī piculo ſit. ¶Sentio.i.pcio.quos.i.quales ciues:ve.p vel:q̃.i.qualia:h̄ eſt q̄tũ ſublimia fc̄tã:ac dicta eoꝝ:q̃.i.q̄tũ āguſto ābitu.i.circuitu oſonis ego āplectar.ſed cũ magna:& multa ſint mihi dicēda br̄:ego circũfuſus pſonis:& reb⁹ īfinitis excellētib⁹ claritate:ñ poſſum pſtare.i.exhibeɼ:& efficere. ¶Vtrũꝙ: vt.ſ.īfinita dicã:& br̄. Itaꝙ.i.& ita rõ quoꝙ nr̄i ppoſiti:ſumpſit ſibi oïa nõ laudãda:qđ plixis fieret verbis ſed recordanda.i. ad memoriã reducēda:qđ pauciſſimis fieri pt̄.Quapp duo Met.ſ.Mace.a deuicta macedõia:Numi.a numidia feliciter vinci cœpta dicti:appoſitorie:maxïa ornamēta patriæ patienɼ cũ bõa venia.i.citra indignationē:ſe narrari.ſ.a me:ſtricti.i.br̄ & cõſtrictis verbis.Mace.ſ.Metel.diſſenſerat acerrime cũ ſcip.aphri.ſ.minore:& coꝝ cõtentio pfecta.i.orta ab æmulatiõe virtutis:fuerat progreſſa ad inimicitias graues teſtatas.i.pfeſſas:& manifeſtatas:ſed tñ cũ macedonicus audiret ſcip.cõclamari interēptũ:pripuit ſe īpublicũ:& inqt vultu mœſto & voce confuſa:cõcurrite ciues:mœnia noſtræ vrbis concurrite euerſa ſunt.Enim pro quia vis nefaria eſt illata ſci.Aphricano quieſcenti intra mœnia ſua(.q.d.non tantum ideo euerſa dico.

OLIV. Cõfuſum qd.

¶Mœnia euer.Magna ſcip.laus:qđ reip.ro.qdam quaſi murus:& validiſſimũ munimentũ eē diceretɼ.ꝙ p ipſum: & aucta:& cõſeruata fuiſſet. ¶Intra ſu.pe.Vbi tutus eſſe debuerat ibi potiſſimũ interēptus ē. ¶O rempu.Laudat eius modeſtiã. ¶Miſerã.Quæ tñ ciuē amiſerit. ¶Ciuili lamētatiõe.Ac ſi diceret amica lamētatione:nã ciuis ciuē debet amare. ¶Idē filios. Quos quatuor pcipuæ virtutis:& ingenii dr̄ habuiſſe. ¶Huic.ſ.off õ: qđ filii hũeros lecto ſubiicerent. ¶Vbi illa.Oſtendit tantã valuiſſe moderationē:vt oïa:q̃ videbantur inter ipſos odia fuiſſe contracta:hac ipſius morte oblitterarentur.

mœnia nr̄æ urbis euerſa ſunt.Scipiõi.n.africano ītra ſuos penates qeſcēti,nefaria uis allata ē.O rēpu.piter africani morte miſerã: & Macedonici tã hũana, tãꝙ ciuili lamentatone felicē.Eodē.n.tpe,& q̄tũ amiſiſſet principē:& q̄lē hēret,recognouit.Idē filios ſuos mõuit:ut funebri ei⁹ lecto hũeros ſubiicerēt:atꝙ huic exeqaꝝ,illum honorē uocis adiecit:nõ fore:ut poſtea id offm̄,ab illis maiori uiro pſtari poſſet.ubi illa tot in curia iurgia? ubi tã multæ p roſtris altercatiões? ubi maximorũ ciuiũ,& ducũ tãtorũ togata plia? oïa nimirũ iſta,pcipua ueneratiõe pſequēda deleuit moderatio.

Metelli in exilio conſtantia.

Vmidicus ãt Met.de hic viro ſupra cõmemoratio facta eſt: ꝙ exiliũ voluntariũ eligere q̃ in leges ſaturnini tri.pl.iurare maluerit:fuit igiɼ & conſtantia clarus & moderatiõe pſpicuus.cũ.n.ludos tralibus ſpectaret:ſibiꝙ forēt de glorioſa in patriã reuocatione redditæ lr̄æ:ſic ſe intra modeſtiæ giros continuit:vt nullũ tantæ lætitiæ veſtigiũ pſus in eo poſſet dephendi: vir in vtraꝙ fortuna ſp̄ idē:quē nec arridens inflare: nec ſæuiēs opprimere poſſet.hic Met.Numi.in cēſura oſonē habuit ad populũ de vxorib⁹ ducēdis:teſte.A.Gel.q eius oſonis q̄dã verba ponit Li.i.oyi.dicit.n.multis: & eruditis viris audientibus legatɼ oſo Met.numidi.grauis:ac diſerti viri:q̄ in cenſura dixit ad populũ deducēdis vxo: cũ eũ ad mr̄imonia capeſcēda hortareɼ.in ea oſone ita ſcriptũ fuit.ſi ſine vxore poſſemus q̄rites eē:oēs ea moleſtia careremus ſed qm̄ ita natura tradidit.vt nec cũ illis ſatis cõmode:nec ſine illis vllo mõ viui poſſit ſaluti perpetuæ potius q̃ breui voluptati conſulendũ eſt. ¶Populari fa.ſ. Apulei ſaturnini tri.pl. ¶Trallibus.Tralles ciuitas Aſiæ tantũ pluraliter declinata.Liui.dicit hic fuiſſe Rhodi: vbi exulabat:vt in.c.de conſtantia diximus:Pli.vero Smyrnæ fuiſſe dicit:Eſt autē ſmyrna ciuitas minoris aſiæ. ¶Theatro.ſpectaculo θέα ωσ ἂν in inſpecto θέα ſpectaculum. ¶Ederetɼ.Finiretur. ¶Medius.Nec fractus in aduerſis: nec elatus in ſecundis. ¶Firmitate.Fortitudine:atꝙ conſtantia.

¶De Metello Numidico.

Vmidic⁹ ãt Metellus populari factiõe patria pulſus in aſiã ſeceſſit:in q̃,cũ ei forte ludos tralib⁹ ſpectãti lr̄æ redditæ eēnt: qbus ſcriptum erat:maximo ſena.& po.cõſenſu,reditum illi in urbem datũ:nõ e theatro prius abiit: q̃ ſpectaculũ edereɼ.nõ lætitiã ſuã pxie ſedētib⁹ ulla ex pte patefecit:ſed ſũmũ gaudiũ ītra ſe cõtinuit.Eũdē cõſtat pari uultu,& exulē fuiſſe,& reſtitutũ.adeo moderatiõis bñficio,medi⁹ ſp̄ inter ſecundas,& aduerſas res animi firmitate uerſatus eſt.

Tralles.

ASCE. ¶Mœnia nr̄a:ꝙ vir fortis:q murus nr̄is ciuibus alter erat extinctus ē:ſed ꝙ ītra mœnia ſua quaſi tutũ ñ ſit ãplius ītra mœnia ro.manere:vñ exclamat author)O rēp.ſ.ro.piter miſerã:morte.i.pp mortē Aphri.& felicē tã hũana:& tam ciuili lamētatione macedo.n.p qa:reſp.recognouit eodē tpe:&.i.ſimul:q̄tũ principē:qa maximũ amiſiſſet:videlicet ſcip.& qualē pncipē hēret.qa hũaniſſimũ videlicet met.Mace. ¶Idē.ſ.Met.mace.mõuit filios ſuos:vt ſubiicerēt hũeros ſuos lecto funebri.i.vt lectũ funebrē eius.ſ.ſcip.iterēpti.efferrēt hũeris.ſ.ſuis atꝙ ſubiecit.i.cõtinuo adiecit:huic honori exeqaꝝ: illũ honorē vocis.i.pconii.ſ.nõ fore.i.nunq̃ futurũ eē:vt illud offm̄.ſ.efferendi defuncti: poſſet pſtari ab illis maiori viro: vñ in admirationē adductus author addit.Vbi ſup.tũc fuerunt illa tot iurgia.ſ.Scip.& met.quæ fuerant dũ viueret Scip.in curia.i.in ſenatu? Vbi ſup.tũc fuerũt:tã multæ altercatiões eoꝝ ſup.p roſtris.i.q̃ prius fuerãt añ roſtra? Vbi ſup.fuerũt tũc plia togata.i.cõtētiones in toga:& nõ in armis:maximoꝝ ciuiũ:& tãtoꝝ ducũ:vt fuerunt illi duo? Rñſio.Nimirũ.i.haud dubie: moderatio.ſ.Metel.Mace.pſequenda pcipua veneratiõe:deleuit oïa iſta.ſ.iã dicta. ¶Numidicus ãt Met.pulſus pr̄ia.ſ.Rõa factione.i.ſeditione populari:ſeceſſit.i.in exiliũ abiuit in aſiã:in qua.ſ.aſia:quũ lr̄æ redditæ eēnt ei ſpectãti forte ludos tralibus.i.apud Tralis vrbē Aſiæ:ſm̄ authoris ſn̄iam:qbus.ſ.lr̄is:ſcriptũ erat:reditũ datũ ſup.eē illi in vrbē.ſ.Romam: maxīo cõſenſu ſena.& po.non abiit prius e theatro q̃ ſpectaculũ edereɼ.i.fLnireɼ:& explicareɼ:& nõ patefecit.i.indicauit vlla ex pte lætitiam ſuã.ſedentibus pxime.i.pximo loco:ſed cõtinuit ſummũ gaudiũ intra ſe cõſtat.i.manifeſtũ ē:eundē.ſ.Met.numidi.fuiſſe:& exulē:& reſtitutum pari.i.conſimili vultu:adeo.i.tm̄ verſatus eſt ſp̄ medius inter res ſcdas:& aduerſas:beneficio moderationis:firmitate aï.

¶TRallibus.Trallia pars illirici:qui Tralli dicuntur:& Tralles apud Theopompum de quibus in bello Macedonico Liuius ex interpratatione Iani.Trallis autem lydiæ ciuitas ad amnem Mæandrum.quæ prius appellabatur Anthia: a copia florum.dicta eſt & Erynna.vnde nomen gentile Trallianus:vt docet Stephanus. THE.

¶De Catone Poſteriore.

Ot familiis in uno gn̄e laudis enumeratis: Porciũ nomē uelut expers huiuſce gl̄iæ ſilētio ptereũdũ ſe negat.Poſterior Cato nõ puo ſummæ moderationis fiſus indicio,cypria cauſa pecuniã,maxïa cũ dilētia,& ſanctitate,ī urbē deportauerat.cui⁹ miſterii gr̄a ſenat⁹ relationē īterponi iubebat.ut ptoriis comitiis extra ordinem rõ eius hēreɼ.ſed ipe id fieri paſſus nõ eſt iniquũ eſſe affirmans:qđ nulli alii tribuereɼ:ſibi decerni,ac neqd in pſonã ſua nouareɼ: cãpeſtrē experiri temeritatē,q̃ curiæ bñficio uti ſatius eē duxit.

¶De.M.Bibulo.

D externa iã mihi exempla trãſire conãti.M.Bibu.uir ãpliſſime dignitatis,& ſũmis honoribus functus,manus iniicit,q,cũ in ſyria morareɼ pũincia,ad duos egregiæ indolis filios ſuos a Gabiniãis militib⁹ Aegypti occiſos cognouit.Quoꝝ īterfectores ad eũ uictos,regía Cleopatra miſit.ut grauiſſimæ cladis ultionē,arbitrio ſuo exigeret.at ille oblato bñficio,quõ nullũ mai⁹ tribui lugenti poterat.dolorē moderationi cedere coegit: carnificeſꝙ ſanguinis ſui,ītactos eueſtigio ad Cleopatram reduci iuſſit dicendo,poteſtatem huius uindictæ non ſuam.ſed ſenatus eſſe debere.

OLIV. Cato in cyprũ.

Ot familiis in vno genere laudis.De hoc ēt infra dicturus eſt in ca.de cõtinētia.Poſterior Cato pfectus cypriacæ pecũiæ fuit:lege lata per.P.Clo.tri.plæ.de redigēda in pũinciæ formã Cypro:& cõfiſcãda pecũia regia:adminiſtratio eius rei ideo.M.Ca.mãdata eſt:adnitēte Clo.q Ca.lõgius abeſſe capiebat:vt liberius ageret in Cice.quē exilio deſtinauerat.qa verebatur ne Ca.auctoritate īpedirenɼ cõſilia ſua.demãdata eſt igitur pũincia inuito Ca.cũ.n.Clo.rē iſtã Ca.ad ſe vocato: quaſi honorificã obtuliſſet:eã Ca.repudiauit: ꝙ diceret nõ ob honorē:ſed ob cõtumeliã:& inſidias hoc ſibi negociũ deferri.tum Clo.iratus inſolēter ſatis rn̄dit: & ſi noles inqt:tñ coactus doléſꝙ pficiſcere.aduocataꝙ cõcione plæbiſcito firmauit.miſſionē Ca.eiꝙ abeunti nec nauē: neꝙ militē:nec ēt miniſteriũ quēpiã tradidit: pter duos ſcribas.quoꝝ ſcribaꝝ alter fur erat:alter Clod.clientulus. & q̄ſi paꝝ negocii foret cyprus:& Ptolo.ēt vt exules byzantiũ reduceret iniunxit:eo conſilio:vt ipſum plurimo tpe extra vrbē ablegaret.Ptolo.vero eius Ptolo.fraterq p Gabi.reſtitut⁹ fuerat:tũc Cypri rex:vbi hæc cognouit:nimio dolore pcitus:veneno fata pueniit.Catoꝝ Por.Ca.Cypriacas opes liburnis p tyberinũ hoſtiũ aduexit.Plu.dicit Cat.in hac vehēda pecunia:hoc vſum fuiſſe cõſilio: vt loculoꝝ funib⁹ & loris longioribus ſuberes alligaret: qb⁹ ſupueniēte tēpeſtate ſi forte naufragiũ faceret:pecunia ſuſtentaret:nec mergi poſſet:hæc oïs pecunia circiter ſeptē milia talentoꝝ argēti fuiſſe tradiɼ.q̃ latius ærariũ q̃ vllus triũphus īpleuit:quare ſenatus decreuit.vt extra ordinē ptor crearetur:qđ ille recuſauit. ¶Portiũ nomen.vñ fuere Catones. ¶Cypriacã pe. quã ibi copioſam Ptolo.cõgregauerat:& pptera ſenatus timēs:ne tãtis opib⁹ rex incitat⁹ bellũ ſuſcitaret:ad eas Romã deportãdas miſere Ca.Alii dicũt cyprũ ideo factã eē pũinciã:miſſumꝙ Ca.qa.P.Clo.capt⁹ a piratis:cũ regē rogaſſet:vt ſe redimeret: rex adeo p exiguũ pciũ miſit:vt piratæ illud accipere dedignareɼ:& Clo.gratuito dimittere maluerint:quare īdignatus Clo.in patriã reuerſus:& tri.pl.creatus legē tulit de eiiciendo rege:capiēdaꝙ pũincia p Ca.q pfectus:& accepta pecunia:libros in qb⁹ totius pecuniæ ſumma cõtinebaɼ amiſit. Cũ igiɼ ppl̄s rõnē eius pecuniæ repoſceret:ſenatus eã relationē iterdici volebat:vt pximis comitiis ptor creari poſſet:ꝙ ille fieri nõ pmiſit:iniquũ eē exiſtimãs ſibi tribui:qđ nulli vnq̃ cõceſſum fuiſſet:maluit ppl̄i temeritatē expiri q̃ ſenatus benignitatē frui: huic in patriã redeũti cũ ad vrbē acceſſiſſet:tãta oïs gn̄is:& ordinis hoïum tã magiſtratuũ q̃ ſacerdotũ:& ipſi⁹ ſenat⁹: atꝙ ēt plæbis frequētia obuiã pceſſum eſt:teſte Plu.vt vix ripæ fluminis capere poſſent: nã a triũpho nihil ferme d ſtare videbaɼ. nõnullis vero tũc agreſtis ſupbuſꝙ viſus eſt:ꝙ cõſulib⁹:ptoribuſꝙ obuiã pgrediētib⁹:neꝙ ſubſtitiſſet:neꝙ curſum retinuiſſet. nec ī t̄ra ad eos deſcēdiſſet:ſed pgreſſ⁹ nõ pri⁹ deſtitiſſet:quã claſſē ī naualia cõiecíſſet:cũ tñ argētũ p foꝝ portareɼ.Admirat⁹ ē po.ro.tãtã magnitudinē:& ſenat⁹ poſt multas Ca.laudes:decreuit ei pturã extra ordinē:& ludos īſpiceɼ purpurea veſte:q̃ ſenat⁹ decreta Ca.ipe depcat⁹ ē. ¶Extra or.excellēter. ¶Cã.Po.Ro.q ī cãpo martio ſuffragia dabat. ¶Cu.ſe.cõtinēs.p cõtēto.

D exter.iã.m.exē.M.Bibu.de Gabinianis militibus a Cleopa.miſſis ſuppliciũ ſumere noluit:cũ duos illi filios p ſeditionē occidiſſent.nã.M.Bib.in ſyria pũincia dũ eſſet.A.Gabi.pcõſul Ptolo.reduxit:cæſo Archelao cũ Berenice Ptol.filia:quã ægyptii eiecto patre ſibi reginã aſciuerãt:& illa Archelaũ viꝝ aſſumpſerat.Paulopoſt:mortuo Ptolo.duo filii ex teſtamēto in regnũ illi ſucceſſerunt:natu maior ex pueris:& Cleop.Dũ igiɼ eã pũinciã Syrtã Gabi.cõſtitueret: hoc eſt adminiſtraret:milites eius p rixã duos Bibuli filios occiderunt.quippe exercitus cũ ipſo duce corruptus erat.nã pactiones pecuniaꝝ cũ tyrãnis egerat.Ariobarzani ēt regi ſe ad cædē faciendã cũ exercitu locauerat:vt īfra diceɼ lib.viii.Hic Bib.collega Cæſ.fuerat in cõſulatu.q ab eodē loco aliquotiēs eiectus eſt:ſed ſe domi ſemp cõtinuit:vnde dici ſolebat.Bib.& Cæſ.cõſulibus nihil geſtũ eſt.G.Cæſa.cõſule aliqd geſtũ eſt.Vñ ēt Ci.ī epiſtola ad Lētulũ:q̃ ſic incipit:Certiorē te p lr̄as:&c. de bibul.ſic loqtur:Dixi me bibuli fortunã:quã ille afflictã putaret oïum triũphis:victoriiſꝙ anteferre:dixitꝙ eodē teſte alio loco:eoſdē eſſe:qui bibu.exire domo phibuiſſent:& q me coegiſſent:idem paulo infra:idēꝙ meminerã nobis priuatis vſꝙ ad Cæ.& bibu.cõſules:cũ ſn̄iæ noſtræ magnũ in ſenatũ pondus haberēt:vnũ fere ſenſum fuiſſe bonoꝝ oïum:ergo a Gabinianis militib⁹:qa bibu.erat in pũincia Syria cũ Gabi:Ptolo.vt diximus in regnũ reſtituit iuſſu Põpei.pter po.ro.voluntatē: ſenatuſꝙ auctoritatem.vnde & Gabinius reus factus gratia & auctoritate Pompeii pecuniarumꝙ potentia abſolutus eſt. ¶Dolorem moderationi cædere coegit.Plus valuit apud Bibulum animi moderatio q̃ amiſſorum filiorum dolor.

Bibuli moderatio.

ASCE. ¶TOT fa.enu.i.poſtq̃ tot familiæ enumeratæ ſunt in vno genere laudis.ſ.de moderatiõe aï:nomē.i.genus porciũ q portio Ca.deductũ:negat ſe ptereundũ ſilētio.i.ſub ſilentio:aut ſilendo:velut expers.i.imũne huiuſce laudis.Nã ſup.Ca.poſterior ſ.vticēſis:fiſus.i.cõfiſus nõ paruo:imo magno indicio ſummæ moderationis:deportauerat in vrbē.ſ.Roma.cũ maxima diligentia:& ſanitate. ¶Pe.cy.i.quã Ptolo.cyprius collegerat.Cuius miniſterii.ſ.tã diligētis gratia ſenatus iubebat relationem.i.

redditioné rõnis iterpõi.i.ad tp̃s ſepõi:vt rõ.i.reſp̃ctus ei⁹.ſ.Ca.hereť:comitiis p̃toriis.i.qb⁹ p̃tor creareť extra ordinē:vt.ſ.ſic creat⁹ p̃tor ab onere reddēde rõnis leuareť:ſed ip̃e ca.ñ ē paſſus id fieri:affirmãs eē iniquũ decerni ſibi:q̃ nulli alii tribuereť vt.ſ.nõ ſuo ãno:aut loco:ſed extra ordinē p̃tor creareť:nã p certos grad⁹ ad ſũmos honores pueniebať:quos q ñ obſuabãt extra ordinē creari dicebãť(qđ magis placet:q̃ vt exponã extra ordi.pexcelleter)ac neqd nouareť.i.nouo moř fieret i ſua pſona:duxit.i.cẽſuit eē ſatius expiri temeritatē cãpeſtrē.i.populi in cãpo martio.tpe comitioꝝ de ſc̃tõ ſuo diſgrẽtis:q̃ vti bñficio curiæ.i.patꝝ cõſcrip. ¶ Ad ex.&c.Ordo ē.M.Bib.vir ãpl.dig.& fũ.ſũ.ho.i.magiſtatib⁹ honorificis:iniicit man⁹.i.vim rẽti nẽdi:iſert mihi conãti trãſir iã ad exẽpla extña.q cũ morareť.i.morã faceret i ſyria puicia:cognouit.ſ.p l̃ras:duos filios ſuos egregiæ idolis.i.futuræ:& q̃ſi inatæ virtutis:ſpẽ de ſe faciẽtes:occiſos eẽ ægypti.i.i ægipto(q licet raꝝ ſit vt gtũs loci maioris abſolute ponať:mali tñ diceř q̃ a militib⁹ gabi.ægypti.i.i ægypto militãtib⁹ ſub gab.neq; tñ h̃ peitus dãnabile putē)quoꝝ.ſ. filioꝝ iterfectores cleo.regia.ſ.ægypti:miſit ad eũ.ſ.bi.victos.i.ligatos:vt exigeret.i.exacte ſumeret:vltionē grauiſſimæ cladis arbitrio ſuo.At ille bñficio.ſ.ſumẽde vltiõis de occiſorib⁹ filioꝝ:quo nullũ mai⁹ potuerat tribui lugẽti.i.i luctu uerſato:oblato.ſ.a cleop.i.poſtq̃ illi ẽ oblatũ.Coegit do.ce.mo.& iuſſit carnifices ſanguinis ſui.i.occiſores filioꝝ ſuoꝝ:reduci e veſtigio.i. ſtati ad cleo.itactos.i.nullo ſupplicio affectos:dicẽdo ptãtẽ hui⁹.i.huiuſcemodi vidictæ:debeř eẽ ñ ſuã:ſed ſenat⁹.ſ.Romãi, THE. ¶ A Ga.mi.oc.co.Cæ.in cõmenta.Hi cõſtabant inquit ex Gabinianis militibus.& infra bibuli filios duos interfecerant.

OLIV. Archy tæ mo deratio

M Arẽtin⁹.A.ad extrẽa trãſit exẽpla.quoꝝ primũ eſt arch.tarẽ.fuit ãt phs Pythag.nobiliſſimus:q Plato. cũ a Diony.necandus eẽt:p epiſtolã eripuit:admiratiõi ſũmæ apđ plurimos hitus ẽ i oi virtutis gñe.qppe cui ſepties ciuib⁹ p̃fect⁹ ẽ:cũ cæteri pluſq̃ ãnũ impař lege phiberẽť.Hac igiť modeſtia vſus ẽ:vt cũ a pyth.ſtudiis: i qb⁹ multo tpe fuerat cũ ſũmo laboř & idustria verſat⁹ i pria reuerſus eẽt:& p̃dia ſua vil.neg.ſq̃lida & iculta offendiſſet:ira cõmotus maluit ipunitũ villicũ dimitteř:q̃ p irã punitiõis modũ excedeř.Ci.li.iiii.tuſ.qõ.Ex quo inqt illđ laudať arch.q cũ villico factus eẽt iratior:quo te mõ inqt accepiſſem:niſi iratus eſſem. ¶ Ta.Tarentũ vrbs inclyta Calabriæ.i angulo Italiæ circa Salentinoꝝ cõfinia.a tara Neptuni filio cõdita. ¶ Metaponti.Italiæ oppidũ in ſinu Tarẽ.cõditũ a locrenſibus.teſte ſoli. ¶ So.o.p̃fectũ opus ſed intẽ ſolidum:& p̃fectũ h̃ intereſt:q ſolidũ ẽ:cui nihil accedeř p̃t:p̃fectũ cui nihil excedere:doctrina igiť ſolida ẽ res:& ñ adumbrata. ¶ Vil.p̃fecti villæ.ẽ ãt villa domus in agris. ¶ Sump.ſup.vltus eſſem negligẽtiã tuã.Pro.irã.ne ai ꝑturba.iuſtæ:& meritæ punitiõis terminos excederet. Villicus

N Imis li.Ar.indulgẽs nimis:& ppemodum vitioſa fuit Arch.moderatio:Pla.vero magis pbanda:nã virtus vbi plus q̃ deceat:affectare cœperit:deſinet eſſe virtus.mediũ.n.duoꝝ extrẽoꝝ ẽ alterius p defectũ: alterius p exceſſum:cũ in alterutrã ptẽ declinauit vitium fiat:neceſſe eſt.ergo.qa tarentinus archytas in villicũ nimis idulgẽs fuiſſe vr:ñ ita moderatiõis ppriũ:vt pla.ſuaſſe dici p̃t:& niſi phi obſtaret auctoritas.itempantiã potius dicerem fuiſſe q̃ moderationẽ:ñ pũiſſe đlinqntẽ.nã ex ipũitatẽ maior naſciť peccãdi lnĩa:& ppea Pla.diceř ſolit⁹ erat nẽinẽ prudentẽ pũire:qa pccm̃ ſit:ſed ne pecceť i poſteꝝ.Nõ ergo pp iræ magnitudinẽ ab arc.donãda erat villico pœna.ſed differẽda:& tũc recte moderatio dici potuiſſet:ſi cũ fuiſſet irat⁹:dediſſet iræ ſuæ ſpaciũ:vt reſidẽte p interuallũ tpis ai tũore:hẽret modũ caſtigatio:qđ meli⁹:vt inqt vale.feciſſe vr Pla.q ñ remittẽdũ ſuo ſuppliciũ:ſed ab alto minie ꝑturbato iferẽdũ eẽ iudicauit. ¶ Ve. exar.grauiori ira excãduiſſet. ¶ Diſpi.diligẽť diſcerneř. ¶ Speuſip.Pla.Ariſtõe pře.mře pictiõa:ſiue potõa athenie.natus ẽ: mř a ſolo.genus duxit:Ariſto.vero přem a co.Mel.filio originẽ ducere tradũt:qa Nep.itidẽ ſanguinẽ traheř:Thra.teſte:mẽo rať:cui ſpeu.ſucceſſit Eury.filius athen.pago myrtinuſius:& Pla.ſoroř natus:q fřes hũit Adimã.& Glau.ſororẽq; poto.mẽis cognomine de qua Speuſ.li:cui⁹ nũc Va.mẽinit.Tradit Herac.Pla.adeo verecũdũ:adeo mẽte cõpoſitũ:vt nũq̃ rideř:niſi modice dep̃heſus ſit.ingreſſo aliqñ Xeno.cæde inqt hũc pueꝝ:nã ip̃e:q iratus ſum neſcio.Cuidã itẽ ſuoꝝ delinqnti:iã inqt te verberib⁹ cõcidiſſem:niſi irat⁹ eſſem.h̃ diſſentit a va.diog.Laer.eo ẽt:q ñ ſpeu.ſuũ pũiẽdũ:ſed Xeno.traditũ dicit:q veriſili⁹ eſt.nã ſpeu.vt ait Dio.pſtitit qdẽ intra Pla.dogmata:& ſi moribus eiſdẽ ñ fuit:nãq; & iracũdus:& voluptatib⁹ dederat man⁹ deniq; aiunt illũ ira cõcitatũ catulũ in puteũ ieciſſe:voluptateq; delinitũ i macedõiã ad caſſandri nuptias p̃fectũ. Platõis genus

¶ De Archyta Tarentino externa.

M Arẽtin⁹ archytas,dũ ſe Pythagoræ p̃ceptis metapõti penitus imergit:magno labore,longoq; tpe ſolidũ op⁹ doctriæ cõplex⁹:poſtq̃ i p̃riam reuertiť,ac rura ſua reuiſere cœpit:aiaduertit negligẽtia uillici corrupta,& pdita.Intuenſq; male meritũ: ſumpſiſſem,inqt,a te ſupplicũ:niſi tibi irat⁹ eſſem, maluit.n.ipunitũ dimittere,quã pp irã grauius iuſto punire.

¶ De Platone Philoſopho.

N Imis liberalis archytæ moderatio tẽperatior Plat.nã cũ aduerſ⁹ dlictũ ſerui uehemẽti⁹ exarſiſſet: uerit⁹ ne ip̃e modũ uidictæ diſpiceř ñ poſſet:ſpeuſippo amico caſtigatiõis arbitriũ mãdauit.dforme ſibi futuꝝ exiſtimãs,ſi cõmiſiſſet:ut parẽ rp̃heſionẽ culpa ſerui,& aiaduerſio Plato.mereret.

¶ De eodẽ.

Q Vo min⁹ miror,qđ in Xẽocrate diſcipulo ſuo tã cõſtãter moderatus fuit.audierat.n.eũ multa de ſe ip̃ie locutũ.ſine ulla cunctatõe criminationẽ

Q Vominus miror.Alia platõis moderatio.minus qdẽ admirabilis:nã ſi in ſeruũ quãto magis in amicũ temperãtiã ſeruare:& potuit:& debuit:minus igiť mirũ eſt diſcipuli:quem diligebat crimen nõ admiſiſſe.q̃ ſeruũ nõ puniſſe. ASCE. ¶ Tarẽ.&c.trãſit ad externa & p̃mo ad exẽplũ arc.phi in geõetria clari dicẽs.arc.tarẽ.i.tarẽti ort⁹:dũ ſe imergit pẽit⁹ metapõti.i.i eo oppido italiæ.p̃ceptis.i.iſtõnib⁹ pytha.phi ſamii:cõplexus.i.aſſecut⁹ magno laboř:& lõgo tpe ſolidũ.i.itegꝝ:& cõſumatũ op⁹ doctriæ:poſtq̃ reuertiť in p̃riã.ſ.ſuã tarẽtũ:accepit reuiſeř rura.i.villã & agros ſuos ruri:aiaduertit ſup.rura ſua corrup.& pdita:negligẽtia villici.i.ei⁹:cui villã ſuã.i.domũ i agro cũ aptinẽtib⁹:colẽdã cõmiſerat:& intuẽs.ſ.vili.male meritũ.ſ.de ſe:& agro ſuo inqt:ego ſũpſiſſẽ ſuppliciũ a te.i.de te.niſi eẽm irat⁹.maluit.n.dimitteř.ſ.villi.ipũitũ:q̃ pũiř ſup.eũ graui⁹ iuſto.i. mod.ſup.Pla.fuit tẽpatior.i.magis tempata nã cũ pla.exar.i.inflãmat⁹ eẽt ira:vehe.ſ.q̃ par erat.nimis vehemẽter veritus.i.timens ne ipſe non poſſet(quia impedit ira animũ &c.i.)diſpicere.i.diiudicare modũ.i.menſurã vindictæ mãdauit.i.cõmiſit. THE. ¶ Arch.Arch.vt Ariſto.auctor ẽ Eſti.F.vt alioꝝ ſentẽtia Dio.Mneſa.vel eſt apud ſuidã mneſ.Tarẽ.exercitũ ſæpe ductauit:in acieq; nũq̃ ſupatus ẽ.Itaq; reuerſus e caſ.agꝝ icultũ:ſq̃llidũq; iuẽit:vñ cõuerſus ad villicũ:lugeres inqt niſi irat⁹ eſſem.h̃ Plu. in eo:q de liberis educãdis edidit:in q̃ paululũ diſſentit a vale. ¶ Delictũ ſerui.Plutar.πλα τῶν δ᾽ ἐδούλῳ λίχνῳ καὶ

¶ Expedire.vtile eẽ. ¶ Nõ in.c.m.Laudat pla.moderationẽ.dicit.n.ex tãta hoĩs moderatiõe exiſtimař qs p̃t.Plat.aĩum nõ in tenebroſo corpis domicilio ſedẽ hũiſſe:ſed i cæleſti:qdã arce veluti in p̃ſidio collocatũ fuiſſe:ad vitia tãq̃ hũanæ vitæ hoſtes acerrimos fortiter ppulſanda.virtuteſq; oẽs i ſuo gradu firmiter retinẽdas:& cõſuãdas. ¶ Nũeros:nã virt⁹ ſuos hẽt nũeros. vt iuſtitia.diuidiť i ſex ptes.ſ.in religionẽ:pietatẽ:grãm:fidẽ:vẽdicationẽ:& obſuãtiã. ¶ Nequaq̃ Pl.Hic Diõ Hiparini fili⁹ nobili gñe nat⁹:vtraq; iplicit⁹ tyrãnide Diony.nãq; ille ſupior ariſtomachẽ ſororẽ Dionis hũit vxorẽ:ex q̃ duos filios Hipparinũ & Nyſeũ pcreauit:totidẽq; filias noĩe Sophroſinẽ & aretẽ:quaꝝ p̃orẽ Dion.filio eidẽ:cui regnũ reliqt:nuptũ dedit alterã Aretẽ Dioni:q itim⁹ Dion.fuit.hæc multa:& alia hũit e natura bõa:i his & igeniũ docile.cũ igiť Platonẽ Tarẽ.veiſſe fama eẽt in Siciliã plata adoleſcẽti negare nõ potuit Diõ. qn eũ accerſeret:cui ſe Dion tradidit:nec vero min⁹ Pla. delectatus eſt Dione.itaq; cũ a Diony.tyrãno:crudeliter violat⁹ eẽt:qppe quẽ venũdari iuſſit:tñ eodẽ rediit eiuſdẽ Dionis p̃cib⁹:adductꝰ.Interim i morbũ icidit Dioy.quo cũ graui⁹ cõflictareť:q̃ſiuit a medicis Diõ quẽadmodũ ſe hẽret:ſilq; petiit ab his:ſi forte maiori eẽt i piculo:vt ſibi fatereť:nã velle ſe cũ eo colloq de partiẽdo regno: qđ ſororis ſuæ filios ex illo natos ptẽ regni putabat hẽre dẽre:id medici nõ tacuerũt:& h̃ fuit initiũ diõis:& Diõ ſimultatis:ſimulata tñ aliq̃diu amicitia fuit:ſed cũ a dione ſe ſupari videret:igẽio:auctoritate:amoř pp̃li:nauẽ ei triremẽ dedit:q vect⁹ ẽ Corinthũ:oñdẽs ſe id vtriuſq; cã facere ne cũ iter ſe timerẽt:alteruter alteriuꝝ poccupet.Sed cũ audiſſet eũ i pelopõeſo manũ cõpař Aretẽ Diõis vxorẽ alii nuptũ dedit:filiũq; ei⁹ libidinoſe educari iuſſit:Hera. iterim ab eodẽ expulſus:q p̃fect⁹ fuerat eqtũ cũ Dione bellũ oĩ rõne cõpař cepit:& Diõ qdẽ fret⁹ ñ tã ſuis copiis q̃ odio tyrãni:cũ Dioy.claſſem i Italiã opireť:poſt diẽ.iii. q̃ Siciliã attigerat:Syrac.itroiuit:eoq; rẽ pduxit:vt tyrãn⁹ pacẽ faceř vellet pactõib⁹ eiuſmõi.Siciliã Diõ obtineret: Italiã Diõ.Syra.appollocrates:cui maximã fidẽ vni hẽbat diõ:haud ita mľto p⁹ orta diſſẽſio & iter eũ:& Heracli.& factionẽ cõpauit:q̃ p̃ncipatũ ñ cõcedebat:neq; his min⁹ valebat apud optiates quoꝝ cõſenſu p̃erat claſſi:cũ Diõ pedeſtrẽ exercitũ teneret:ñ tulit h̃ aĩo æquo Diõ:& verſum illũ hõeri ĩtulit ex ſa rapſodia οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.Poſtea vero cũ multitudinẽ iterfecto Hera.offendiſſet nã militib⁹ eoꝝ bõa:quos ſciebat aduerſum ſenſiſſe:licẽti⁹ diſptiuit Callicrates qdã ciuis athe.q cũ eo ſiť ex Pelopõe.in Sicili.i venerat:hõ & calid⁹:& ad fraudẽ acut⁹:ſine vlla rligiõe:ac fide adiit dionẽ:ait magno eũ i piculo eẽ pp offẽſionẽ pp̃li:& o.diũ militũ:quos exhauſtis ciuib⁹ p libidie eoꝝ expelleř ñ poterat:cõſuluit ergo:alicui ſuoꝝ negociũ mãdet:q ſe ſimulet illi inimicũ quẽ ſi idoneũ iuenerit:facile oĩum aĩos cognituꝝ.Tali cõſilio pbato:excepit has ptes ip̃e Gallicrates:& ſe armat ipru dẽtia dionis ad eũ iterficiẽdũ.fit cõiuratio mľtis cõſciis:defeř ad ariſtõachen ſororẽ diõis vxorẽq; Aretẽ.cõueniũt Dionẽ negat a callicrate fieri iſidias.mulieres nihilo ſeci⁹ callicratẽ i æde.p̃ſpiæ iurař cogũt:nihil ab illo piculi foř:ſed h̃ maturi⁹ pgit:& pxĩo feſto ſagũtios e nũero ſuoꝝ adoleſcẽtes elegit:vt ad dionẽ eãt iermes:q pp notitiã itromiſſi forib⁹ obſatis i lecto cubãtẽ colligãt:& qa iermes erãt flagitãtib⁹ Ligo qdã Syracu.p feneſtras gladiũ ddit:callicratæ fř philoſtrat⁹ fuit:cui armatã triremẽ dederat i portu agitãdã:vt pata eẽt ad ſalutẽ:ſi forte cõſiliis fortũa obſtitiſſet.h̃ igř qđ ad moderationẽ ſpectat:a Diõ pulſ⁹:cũ Megarã veiſſet:& Theodoꝝ ei⁹ loci p̃ncipẽ cõueniř voluiſſet:añ illi⁹ fores aliq̃diu p̃ter ei⁹ dignitatẽ detẽt⁹ ẽ:qđ nihil moleſte ferẽs ait cõiti ſuo:id minie videri gue:qđ & ip̃e fortaſſe:cũ i ipio foret:tale qcq̃ feciſſet. ¶ Cõmẽ.lau.l̃raꝝ. ¶ A diõ.filio ſupioris Dioy. ASCE. ¶ Speuſippo amico.ſ.ſuo arbitriũ caſtigatõis.i.arbitrariã caſtigationẽ de ſuo:exiſtimãs futuꝝ dforme ſibi:ſi cõmiſiſſet:vt culpa ſui:& aiaduerſio.i.pũitio:pla.ſ.dñi(ſed maluit diceř pla.q̃ dñi:pl⁹.n.mõſti ẽ in vocabulo pla.nã multi ſp̃ fuerãt dñi:pla. vn⁹)mereret rp̃heſionẽ:parẽ.i.æq magnã. ¶ Quo.i.quocirca:ego miroř min⁹:q moderat⁹ fuit tã cõſtãter i Xen.diſcipulo ſuo. Audierat.n.eũ locutũ mľta đ ſe ip̃ie.i.cõtra pietatẽ ſibi debitã:& ſup.rſpuit criationẽ.ſ.Xen.ſine vlla cũctatõe.i.hæſitatõe.Index.i.is:q idicarat Xeno.multa ip̃ie đ pla.locutũ:iſtabat.i.iſtãter vrgebat ad vltionẽ:vultu certo.i.iuariato & cõfidẽtiæ plẽo:qrẽs.ſ.a pla.cãm cur fides ñ hreť ſibi.ſ.đ detractõe Xe.adiecit.ſ.Cato ñ eẽ credibile:vt ñ diligereť iuicẽ.i.mutuo ab eo.ſ.diſcipľo ſuo Xe.quẽ ip̃e.ſ.plato amaret tãtope.i.tãta opa.Poſtrẽo quũ malignitatis inimici aſſerẽtis.ſ.crim dem:cõfugiſſet ad iuſiurãdũ.i.obtuliſſet ſe cõfirmař qđ aſſerebat iuramẽto:plato ne diſputareť.i.diſcreptãdũ eẽt đ piurio ei⁹.i.ne cogereť.aut ſtař iuramẽto ei⁹: & ita đ amico male ſentiř.aut ip̃m piurii argueř:affirmauit Xe.ſ.diſcipulũ:& amicũ ſuũ nũq̃ fuiſſe dictuꝝ ea.ſ.q̃ ille aſſerebat eũ dixiſſe:niſi iudicaret expediř.i.vtile eẽ ſibi.ſ.pla.id affirmãti:ea dici.ſ.đ ſe Et ita licet veꝝ eẽt:q Xe.illa dixerit:tñ nõ ppea cõuiceret inimic⁹ pla.qa ñ oĩs q alti⁹ vitia rcitat:cõtinuo ei⁹ inimic⁹ ẽ.h̃ igř cõſtãti dicto vicit đlatorẽ pla.vñ de eo ſubdit auth. Tu putes.i.putař.i.exiſtiari poſſis:h̃ ẽ qlibet poſſit putař:aĩm ei⁹.ſ.pla.armatũ eqdẽ.i.certe(vacate)ñ i corpe mortali:vbi ñ armať:ſed đgrauať ai⁹ ſed i arce.i.ſũma mũitõe cæleſti(Alludit ad hĩſm pla.aſſerẽtis:aĩas i cælo formatas ãnq̃ i corpa dẽittať) pegiſſe.i.cõſũmaſſe ſtationẽ vitæ.i.b̃ue:& q̃ſi ſtatiõariũ mun⁹ vite:nob̃ a ſũmo oĩum ipatoř deo cõmiſſũ(Eſt.n.ſtatio:vbi aut naues ad tp̃s ſtãt deuitãdæ tẽpeſtatis:aut alteri⁹ b̃uis mõſti gr̃a:q̃ i portu qeſceř dñr:aut milites ad defendẽdũ locũ cõmiſſũ excubãt:vñ mira uis ẽ i eo vocabulo.Sgñat.n.vitã hoĩs eẽ b̃ne:ſed acrẽ militiã ſup t̃rã(pegiſſe dico aĩum ei⁹ rpellẽtẽ a ſe iuicta pugna:qa maxĩe pnicioſi:& difficillimi euitatu ſť aduerſarii:q ſub ſp̃ẽ aicitiæ noſadoriũť:vt đlator ille:q tñ vict⁹ diſceſſit) icurſus.i.ipet⁹ vitioꝝ hũanoꝝ.i.q̃.naturã hũanũ:corruptã videlicet pſequũť:& cuſtodiẽtẽ cũctos nũeros virtutis.i.cõſũmatã virtutẽ(q̃ tñ ñ i pla.ſed i xp̃o fuit)clauſos ſinu.i.cõplexu ſuæ altitudis.i.ſublimitatis qa i arce cæli armatũ dixerat. ¶ Neq̃q̃ &c. Diõ Syra.ſ.p̃nceps:ẽ ſup.neq̃q̃ par pla.cõmẽ.l̃raꝝ.i.ſciã:ſed qđ.i.q̃tũ attiet ad p̃ſtãdã moderõnẽ.ſ.aĩ ſup.ẽ expimẽti vehemẽtioris i.qa forti⁹ expimẽtũ p̃buit.Nã ip̃e pulſ⁹ p̃ria.ſ.Syr.a Dioy.tyrãno:petierat megarã vrbẽ græciæ:vbi cũ vellet cõueniř.i.adiř col-(¶ Βδελυρῶ ὀνόματι.i.Plato vero aduerſꝰ đdi fuiſſet vẽtri ſuũ:faſtidiẽdũq; ira (loquẽdi gr̃a:Theodoꝝ p̃ncipẽ ei⁹ vrbis. pcit⁹. ¶ Speuſippo amico.Plut.ait.τὸν τῆς ἀδελφῆς υἱὸν Σπεύσιππον καλέσας.accerſito ſororis filio Speuſippo.

¶ De Syracuſano Dione.

reſpuit.iſtabat certo uultu idex quærẽs cauſam cur ſibi fides nõ haberet:adiecit ñ eſſe credibile:ut quẽ tãtopere amaret,ab eo iuicẽ ñ diligereť.poſtrẽo cũ ad iuſiurãdũ inimici aſſerentis malignitas confugiſſet:ne de piurio eius diſputareť:affirmauit nũq̃ Xenocratẽ illa dictuꝝ fuiſſe:niſi ea dici ſibi expedire iudicaſſet.nõ in corpore mortali,ſed in arce cœleſti eqdẽ armatũ aĩum ei⁹,uitæ ſtationẽ putes pegiſſe humanoꝝ uitioꝝ icurſus a ſe iuicta pugna repellentẽ: cũctoſq; uirtutis numeros,altitudinis ſuæ ſinu clauſos cuſtodientem.

N Equaquã Platoni literaꝝ cõmẽdatiõe par ſyracuſanus Diõ:ſed q ad p̃ſtandã moderationem attinet:uehementioris expimenti.Patria pulſus a Dionyſio tyranno Megaram petierat.ubi cum Theodoꝝ principẽ eius urbis,domi

OLIV. Callicratis dol⁹.

cōuenire uellet.neq; admitteret̄:mltū,diuq; ante fores retēt⁹,comiti ſuo patiēter hoc ferēdū ē ait,forſitā enī & nos cū i gradu dignitatis nr̄æ eſſemus:aliqd tale fecimus:q̄ trāqllitate cōſilii,ipſe ſibi cōditionē exilii placidiorem reddidit.

De Thraſybulo.

THraſybulus ēt hoc loci apprehēdēdus ē:qui populū Atheniēſem.XXX.tyrannorū ſæuitia ſedes ſuas relinquere coactū,diſperſamq;,& uagam uitā miſerabiliter exigentem:animis pariter,atq; armis cōfirmatū,in patriā reduxit.Inſignē deinde reſtitutiōe libertatis uictoriā,clariorē aliq̄to moderationis laude fecit.Plebis.n.ſcitū interpoſuit:neq̄ p̄teritaꝝ reꝝ mētio fieret.hæc obliuio,quā Athen.αμνηστιαν.uocāt,cōcuſſū,& labētē ciuitatis ſtatū,in præſtinū habitum reuocauit.

De Staſippo Tegeate.

NOn minoris admiratiōis illud.Staſippus Tegeates,hortātib⁹ amicis,ut grauē i adminiſtratiōe Rei.æmulū,ſed alioq̄ p̄bū,& ornatū uiꝝ,q̄libet rōne uel tolleret:uel ſummoueret:negauit ſe factuꝝ.ne quē in tutelā patriæ bonus uis locum obtineret:malus & improbus occuparet.ſeq; potius uehementer aduerſario urgeri:quā p̄riā

O LIV. Trigita tyrāni. CONuenire.alloqui. Multum quantum ad expectatioē animi. Diu.quantum ad longitudinem temporis. THraſibulus ēt hoc loci.vt i ca.de ſomnis:& ī ca.de for.diximus:Lyſan.dux Laccdæ.victis athe.xxx.p̄tores p̄poſuit.q paulopoſt ī totidē euaſer̄ tyrānos cū igit̄ ciuitatē tyrānide crudeli nimis opprimerēt multi ex ath.volūtariū exiliū ſibi delegerūt.Lace.edicto ciuitates athe.exules excipe p̄hibebāt̄ oēs igit̄ ſe agros:& thebas cōtulerūt:vbi n̄ ſolū tutū exiliū egere:veꝝ ēt ſpem recupādæ p̄riæ receperunt.Erat īter exules thraſibul⁹ vir ſtrēnuus:& domi nobilis q liberādæ p̄riæ princeps:& auctor extitit.nā cū aīum īduxiſſet audēdū aliqd eē p p̄ria:p ſalute cōi ēt cū p̄iculo:exulib⁹ collectis:caſtellū philen atticoꝝ finiū occupat:nec decrat quarūdā ciuitatū tā crudelis caſus miſerātiū fauor.Itaq; & iſmēias thebāoꝝ p̄nceps.& ſi publicis n̄ poterat:p̄uatis tn̄ viribus adiuuat:& lyſias ſicacu.orator exul tūc qngētos milites ſtipēdio ſuo iſtructos ī auxiliū p̄riæ:cōis eloq̄ntiæ miſit.Itaq; fuit aſperū bellū.ſed cū hic p p̄ria ſūmis viribus:hic p aliēa potentia ſecurius pugnaret̄:tyrāni vincūtur & victi ī vrbē refugerūt:tyrāni d̄inde fruſtra tētāt corrūpe thraſybulū.Tū accitis Lace.auxiliis iteꝝ vincūt̄.ī quo p̄lio Critias: & hyppolyt⁹ tyrānoꝝ ſæuiſſimi cadūt:thraſybulus fugiētes ciues ad libertatē reuocat:tyrāni eleuſim migrar̄ iubēt̄:ſubſtitutis decē:q reip.p̄eēnt:q eadē via graſſari cæpunt.poſtrēo pauſanias res ad cōp̄mēdū bellū miſſus:decē uiros ad trigīta tyrānos eleuſim migrar̄ iubet:q cōi ɔſilio bellū athe.īferūt:ſed ad colloqū velut d̄nationē r̄cepturi p̄greſſi:ac p īſidias ɔp̄hēſi:veluti pacis victīæ trucidāt̄.h mō reuocat popul⁹ & iureiurādo adigit̄ diſcordiaꝝ obliuionē for̄ q̄ græci.ἀμνηστ κακταν.i.obliuionē mali.Cō.fractū:& de

Staſippi moderatio. NOn mi.i.Staſippi moderatio ex ītimo (bilitatū.p̄liæ pectore manaſſe:& oīum ſapiētū modeſtiā nō ſolū adæquaſſe:veꝝ ēt ſupaſſe.vī:q cū aduerſariū ſibi ī reip.admiſtratōe grauiſſimū:poſſet:vel d̄ medio toller̄:vel ī exiliū relegar̄:idq;:vt facer̄ ſæpius hortaret̄ ab amicis:ī neutrā p̄tē īduci potuit:qd diceret:n̄ debere p̄riā p̄bo viro:ſuiq; amātiſſimo ſpoliari.i.c⁹ locū mali deīde:īprobiq; ſuccederēt:maluit ī ppetua cū æmulo dimicatione:moleſtiaq; verſari:q̄ rēp.viro bono:ſuiq; defenſore orbari. Illud.ſ.qd ſeq̄t̄. Tegeates:nomī p̄tiū ſm̄ formā

Tegeū. græcā:ac ſi diceres tegeatinus.Tegeū oppidū ē arcadiæ.Vir.Tua ſi tibi mænala curæ:adſis o tegeæ fauēs:cui⁹ p̄nceps ſtaſippus erat vir moderatione plenus. Graue:qa grauiter ab eo diſſentiebat. Aemu.eiuſdem rei ſtudioſum.nam æmulus dicitur inuidus:imitator oblectans:inſectator:eiuſdem rei ſtudioſus. Tolleret.ſ.de medio:hoc eſt occideret. Sum.in exilium ageret:qd vtrunq; facere poterat. Præopt.p̄elegit.

ASCE. NEq; admitteret̄.ſ.a ianitorib⁹:retētus ān fores multū.i.i multa expectatiōe:& diu.i.i lōga mora:ait comiti ſuo hoc ferendū.i.tolerādū ē patiēter.n.p qa.&.i.ēt nos:cū eſſem⁹ i gradu dignitatis nr̄æ:fecim⁹ forſan aliqd tale.Qua trāqllitate cōſilii.i.longanimitate:ipſe reddidit ſibi cōditionē exilii placidiorē:aut ſaltē minus durā. Thraſibulus:ciuis ille athenienſ.ē appræhēdēdus.ſ.a ſtilo.i.ſcribēdus ēt hoc loci:q reduxit in p̄riā.ſ.athenas populū athe.coactū relinq̄re ſedes.i.māſiones ſuas. Et exigētē.i.degētē miſerabiliter vitā diſperſam:& vagā ſæuitia.i.pp ſæuitiā triginta tyrānoꝝ cōfirmatū.i.corroboratū a ſe pariter aīs:atq; armis.deīde fecit victoriā īſignē.i.q̄ erat īſignis reſtitutiōe.i.pp reſtitutionē libertatis.ſ.p̄riæ clariorē aliq̄to laude.i.ob laudē moderatiōis.ſ.aī.qua poſtea vſus ē.n.p qa:ipſe īterpoſuit plebiſcitū.i.legē ſciēte:& cōſentiēte plebe latā:nequa mentio p̄teritaꝝ rerum fieret.i.ne cui noxæ:aut obprobrio eēt:qd ſub tyrānis egerat.Hæc obliuio:q̄ græci vocāt αμνηστιαν āneſtian ſeu:vt ipſi p̄ferunt amniſtan.i.obliuionē iniuriaꝝ.reuocauit ſtatū ciuitatis cōcuſſum:& labētē.i.in ruinā tendētē:in habitū.i.diſpōnē:priſtinū.i.q̄ prius habuerat. Non mi.ad.ē ſup.illud.ſ.qd iā dicet̄:Staſippus tegeates.i.ciuis tegei:aut tegeæ oppidi archadiæ:amicis ſup.eius:hortantib⁹.i.cū amici eius eū hortarent̄:vt vel tolleret.ſ.de medio.hoc eſt extingueret:vel ſummoueret.i.loco cedere p exiliū cogeret.qualibet.i.quacūq; liberatione.i.via:& modo æmulū.ſ.ſuū quēdā grauē.i.moleſtum:& aduerſariū in adminiſtratione reipub.ſed alioqui.i.excepta illa æmulatione.viꝝ p̄bū:& ornatū:negauit ſe factuꝝ.ſ.qd amici ſuadebāt:ne malus:& īprobus ciuis.ſ.aliqs:occuparet.ſ.forte.ſup.eū locū:quē ciuis bonus.i.vtilis.i.ad tutelā p̄riæ obtineret:& p̄optauit potius ſe vrgeri vehemēter ſup.ab aduerſario q̄ patriā carere aduocato.i.patrono:& p̄tectore egregio. Pittaci &c.Ordo eſt.Pectus Pittaci mitilenæi vnius e ſeptē ſapiētibus inſtructū ſup.fuit quoq;.i.ēt moderatione. Qui adeptus.i.aſſecutus a ciuibus.ſ.mityleneis tyrānidē.i.imperiū:ac regimē ciuitatis.admonuit tantūmō.i.dūtaxat qd poſſet.

THE. Αμνηστιον.ita legēdū.ex Aemilio Probo:Trogo:Cic.cuius in Antoniū verba ſunt hæc.Athenię.renouaui vetus exemplū:græcū ēt verbū vſurpaui:qd tū in ſedādis diſcordiis vſurpauerat ciuitas illa:atq; oēm memoriā diſcordiaꝝ obliuione ſempiterna delendā cēſui. Tegeates.Tegea Arcadiæ ciuitas:Hom.p̄conio clara:a Tegeate lycaonis:vt eſt apud Pauſaniā.Tegeates īde gētile nomē:vt ab elea eleates,& fœmininū tegeatis:vt auge lyrica tegeatis.Aucto.Stepha.Et eiuſdē nois vrbs in Creta a Talthybio condita. Amari.o.&c.Lege Diogenē Laer.lib.i.Verriūq; de pugna Phrynonis & Pittaci.quā ſuidas initā dicit de poſſeſſione Sigæi:nō Achilletidis(vt alii)terræ. Delphica.m.trip⁹.etymologic⁹.n.græcus ita ſcrib.Delphicā tripodā Ro.vocāt:eo q apud delphos p̄mū fact⁹.Pli.li.na.hi.xxxiiii.Ex ære iactitner̄:& cortinas tripodū noīe delphicas:qm̄ donis maxīe apollīs d̄lphici dicabāt̄.P.iuris ciuil̄ auct.Supellectili legata h̄ ɔtinēt̄.Mēſæ:trapexæ:aphora:d̄lphica.Hæc praſi⁹.

egregio aduocato carere,p̄optauit.

De Pittaco.

PIttaci quoq; moderatiōe pect⁹ inſtructū:q Alcæū poctā,& amaritudine odii,& uirib⁹ īgēii,aduerſus ſe p̄tinaciſſime uſū,tyrānidē a ciuibus Mitylēæ delatā adept⁹,tm̄mō qd in opprimēdo poſſet:admōuit.

De ſeptē ſapiētib⁹.

HVius uiri mētio ſubiicit:ut de ſeptē ſapientū moderatiōe reſerā.A piſcatoribus in Mileſia regiōe uerriculū trahētib⁹,qdā iactū emerat.extracta deinde magni ponderis aurea delphica menſa:orta controuerſia eſt:illis piſciū ſe capturā uēdidiſſe affirmātibus:hoc fortūe ductus emiſſe dicēte.q̄ contētione pp nouitatē rei,& magnitudinē pecūiæ,ad uniuerſum ei⁹ ciuitatis pp̄lm delata,placuit Apollinē delphicū cōſuli,cui nā adiudicari mēſa deberet.Deus rn̄dit illi eſſe dādā:qui ſapiētia cæteros p̄ſtaret,his uerbis græcis.Εκγονε μιλη του τριποδοσ περι φοιβον ερωτασ,οσ σοφιη παντον πρωτοσ,τουτω τριποδ αναδο.

OLIV. PIttaci.q.m.Pittacus mitylenæus fuit vnus:ex ſeptē græciæ ſapiētib⁹.Hyrradio p̄re quē thracē fuiſſe tradūt.in hūc Alcæus poeta verſu iābico luſit.& his eū verbis ignominioſis appellauit:συρομόδα γαυρικα χοιροποδον αλασυρτον.i.latos pedes trahētē:tumuſcentē:pedū morbo laborātē χοιραδ latine tumor pedū:hoc eſt morb⁹ pedū obtrectationib⁹ patentē:& ſordidū. Tyrā.āt ita ad.eſt.nā cū īter mitylenæos:& athe.de achilletidis agri poſſeſſiōe certamē eēt:pittac⁹ cū phrynōe athe.ſingulari certamine dimicauit p his finib⁹.Nā ſic īter ſe cōuenerāt athe.& mitylenæi quo res cū minori vtriuſq; populi iactura trāſigeret̄.Hi duo impa.exercit⁹ īter ſe certarēt ſingulari certamine:& vter eoꝝ victor euaderet illi⁹ pp̄lis agro potiret̄.Pittac⁹ igr̄ ſub clypeo rete occultabat:quo iacto ſic Phrynonē īplicuit:vt ſe deīde explicare nō poſſet quo cæſo:victoria penes mitylenæos fuit p pittacū parta:ſed cū paulopoſt athe.iteꝝ mitylenē infeſtarēt:ciues ei ſummo cōſenſu tyrānidē demādarūt:quā cū ille cōſeruatā p̄ria decē an.tenuiſſet:& optimis īſtitutis:& legib⁹ cōſtituiſſet:ſeipuſm ſponte a magiſtratu abdicauit:vn̄ Stra.li.xii.haud p̄cul a fine Pittac⁹ inq̄t ad dānat⁹ cruēdos p̄ncipatu vſus eſt:& qb⁹ ſublatis:ciues i priſtinā libertatē reſtituit.Ei⁹ ea lex fuit ī ebrios:vt cū peccarēt:duplici afficerent̄ pœna.fuit tp̄ib⁹ Crœſi lydoꝝ regis:ad quē ei⁹ adhuc extat ep̄l'a:hac aūt moderatione vſus eſt:vt in īperio cōſtitut⁹:Alcæū poetā a quo fuerat:vt diximus graui iniuria laceſſit⁹:ad ſe iuberet acciri:eiq; oñderet q̄tā hr̄et vlciſcēdæ iniuriæ p̄tātē:ſi mō vellet:quē voluit īpunitate dōari:ſatis ei fuerat oñdiſſe de illo qdcūq; vellet ſuppliciū ſumer̄ poſſe:ſed nolle. Amarit.qa capitali odio inimicitias ſecū agebat. Tyrānidē.īperiū.& ī bōa p̄te hoc loco accipit̄:nā tyrānū antiq regē appellabāt.Vir.Pars mihi pacis erat dextrā tetigiſſe tyrāni. Adeptus.aſſecutus.

Pittaci tyrānis.

HVius miri.m.ſu.Legit̄ apud Diogenē Laertiū in vita Thaletis:Ionicos quoſdā iuue.ī piſcatores mileſios īcidiſſe:q retia iacturi erāt:& ioco piſcatores īterrogaſſe:vēderēt ne fortunæ iactū:hoc eſt qcqd eo iactu caperēt.rē ioco actā:ſerio a piſcatorib⁹ habitā fuiſſe:rn̄ſumq; eē vēdituros & cū de p̄cio cōueniſſent:iacto rete ex lacu tripodē aureā ad littora eduxiſſe:īde ortā cōtentionē adoleſcētib⁹:mēſam aureā poſcētib⁹:piſcatōrib⁹ capturā piſciū:nō aliaꝝ reꝝ:ſe cū illis cōueniſſe affirmātib⁹.Res igit̄ ad Apollinē delata eſt:q cōſult⁹:cuiuſnā eē deberet tripos ille:ſic rn̄diſſe fert̄:Phœbū de tripode rogitas Mileſia pubes.Huic tripodē addico:cui⁹ ſapiētia prima ē.Cū ergo ad Thaletē Mileſiū primū mēſa delata foret:ille Biāti adiudicauit.Bias Pittaco:& oēs alius alii adiudicātes moderatione maxīa vſi ſūt:cū nēo tm̄ ſibi nomī arrogar̄ voluerit.Demū apollini Solō:q vltim⁹ fuerat:dādā eē cēſuit.q ille oīum ſapiētiſſim⁹ hēret̄:& ita apollini quodāmō reddita eſt.Varie tn̄ hāc hiſt.Diog.refert:vt dicat Callimachū ab Alex.Mileſio accepiſſe:bacchidē quēdā arcadē phialā reliq̄ſſe atq; mādaſſe dari ſapiēti p̄io:datāq; Thaleti:quā ille apollini Didimæo miſit ſic dicēs ſm̄ Callimachū:plæbē regēti Thales Nileo dat.claꝝ bis hoꝝ:q iā ſecut⁹ eſt domū:rurſus aliū tradit:& nō phialā:ſed aureū poculū a rege quodā acceptū:vt ſapiētiſſimo græcoꝝ daret̄.Thaleti fuiſſe traditū:& alia multa:q apud ipſum Diogenē videre licet. Hui⁹ vi.Pittaci. Verriculū.r.dr̄:qd p Alueū fluminis verrit̄.i.trahit̄:& a verrēdo verriculū dictū.eſt aūt gen⁹ retis plūbati. Iact.ſ.retis:videlicet qcqd eo iactu caperēt. Extracta.educta. Nouitatē rei:qa nunq̄ antea q̄ſq̄ capture piſciū emerat euētū. Ma.pe.Pecuniæ appellatione cuiuſq; rei ſubſtātia dr̄.nā ī pecudib⁹:vn̄ pecunia dicta eſt:maiores oēm habuere ſubſtātiā.ſiue poti⁹:q nota pecudū æs p̄mū ſignatū fuerit:vt vult Pli.li.xxxiii.q dicit īde pecuniā dictā. Ma.qa mēſa erat ſolidi auri. Præſ.excelleret:& tā cū actō q̄ dtō ɔſtruit̄.His verbis græcis:ἐκγονε μιλητου τριποδοσ περι φοιβον ερωτασ οσ σοφιη παντων πρωτοσ τουτω τριποδ αναδω.q̄ſi ī latinū ita ɔuerſi.Phæbū de tripode rogitas Mileſia pubes.Huic tripodē addico:cui⁹ ſapīa p̄ria ē.

Verriculum.

ASCE. IN opprimēdo.i.ſi voluiſſet opprimere:admonuit dico alcæū poetā:a quo alcaici ſunt verſus dicti vſum aduerſus ſe p̄tinaciſſime:&.i.ſil̄ amaritudine odii:& virib⁹ īgenii:qa totis virib⁹ eū diffamare conatus fuerat:& tn̄ poſt principatū vrbis initū:& in p̄tātē redactū dimiſit dicēs:ſatis eſt noſcas:me tibi nocere potuiſſe. Hui⁹ viri &c.Ordo eſt.Mētio huius viri:q vnus e ſeptē ſapiētib⁹ græciæ fuit:ſubiicit.ſ.memoriā:aut ſubigit.i.cogit latēter.vt referā.i.recitā aliqd:de moderatiōe ſeptē ſapiētū.ſ.græciæ.Incipiēs aūt narrare dicit.Quidā.ſ.vir:q īteruenerat:dū piſcatores rete in flumē miſſum extrahere vellēt:emerat a piſcatorib⁹ trahentib⁹ verriculū.i.rete p fundū q̄ſi verrēdo trahi ſolitū:in regione mileſia.i.iuxta miletū oppidū:emerat dico iactū.i.qcqd illo actu ceperint.deinde mēſa aurea delphica:hoc eſt tripodē:quales ī tēplo apollinis delphici erāt:extracta.i.cū eēt a piſcatorib⁹ extracta:cōtrouerſia.i.lis:& cōtentio eſt orta.ſ.īter ementē:& vēdentes iactū illū:illis.ſ.piſcatorib⁹ q vēditores erāt:affirmātib⁹ ſe vēdidiſſe capturā piſciū:hoc.ſ.emptore:dicēte ſup.emiſſe duct⁹ fortunæ.i.qcqd fortuna in rete īduceret:& illi extraherēt:qua contentione.i.lite delata.i.poſtq̄ fuit delata ad vniuerſum populū eius ciuitatis.ſ.mileti pp nouitatē rei.i.caſus:& pacti:& pp magnitudinē pecuniæ:qa menſa illa aurea æſtimata erat.placuit apollinē delphicū.i.q apud delphos dabat reſpōſa:& oracula cōſuli.i.cōſiliū peti:cui nā mēſa.ſ.illa aurea deberet adiudicari deus Apollo:hoc eſt ſp̄us malignus:q occulta inſpiratione:& ſubtilib⁹ viis ea oīa cōfecerat:vt miſeros mortales firmius in ſui veneratione deuinciret:rn̄dit:mēſam ſup.eſſe dandā illi:q p̄ſtaret.i.anteiret:& ſuperaret:cæteros.ſ.viuētes tam mortales q̄ īmortales ſapiētia. Rn̄dit dico his ver.græcis ἐκγονε μιλητου &c.hoc eſt milete aut(vt traductū eſt)mileſia pubes:tu rogitas.i.interrogas phœbū.ſ.Apollinē de tripode.i.cuius debeat eſſe tripos.i.mēſa illa tripes piſcata:& ſup.ego apollo:addico tripodē huic.i.ei:cuius ſapiētia eſt prima.i.maxima & ſumma.Tūc habito eo oraculo:& rn̄ſo:illi.ſ.qui cōtenderāt.& apollinem cōſuluerant:dederunt thaleti.ſ.mileſio vni ex ſeptē ſapiētibus menſurā.ſ.illam:conſenſu.ſ.cōmuni:ille ceſſit eam.

OLIV. ¶MENſam.ſ.delphicam.hoc eſt talis qualis eſt delphica menſa.nã in tẽplo Apollinis tripodes erant:qbus admota phœbas ſtatim afflata numinis inſtinctu ꝑdicebat.¶Ille ceſ.Bi.Magna ꝓfecto ſeptem viroꝝ moderatio:vt ſapiẽtes dicebantur:ſic viſi ſunt in hac re potiſſimũ vti ſapiẽtia:vt alius alii tripodẽ:& ſapiẽtiæ nomẽ cederent.fuerũt aũt ſeptẽ ſapiẽtes videlicet Thales:mileſi⁹:Bias:Prienæus:pittacus:mitylenẽus:Solõ athenienſis:Chilo lacedæmoni⁹:Cleobul⁹ lindius:Periander corinthi⁹.

Atq; Theopõpo Spartanoꝝ regi. Hic in oĩ vita cõem ſe maxime geſſit:qui interroganti amico.quo pacto aliqs ſecuriſſime regnũ tutari poſſet.ſi participes inqt iuſtæ licentiæ:& auctoritatis amicos fecerit:& ne ſubditi afficerent iniuria:pro viribus ꝓuiderit hoc nõ ſolũ dixit:ſed ẽt ſenſit. nã vt verbis ſic reprobauit nõ enim ſolũ regiã licentiã cõicauit amicis:ſed ẽt ſubiecit eã poteſtati:& cenſuræ eoꝝ:ephoros.n.inſtituit: q regiæ poteſtati eſſent oppoſiti.¶Ephori.erãt lacedæmone magiſtratus:quales Romæ trib.plæ. vt enim a cõſilib⁹ ad tribunos ꝓuocare quiſq; poterat:ſic lacedæmone a regib⁹ ad ephoros.dicti aũt ab [ἐπὶ καὶ ὁρῶ] eſt ſpicio:vnde ephori prouiſores.prouidebant enim reb⁹:quas reges faciebãt:& eas pro arbitrio ſuo vel laudabãt:vel refellebãt.

Ephori qua poteſtate.

Anthiochus aũt.L.Scipio Aſiaticus de quo ſupra mẽtionẽ fecimus:magno bello regẽ Anthiochũ ſuperauit. & illũ magna parte regni mulctauit:vtpote Aſia tota:nam ſummotus fuerat vltra montẽ taurum.vt lib.viii.ca.i.dicturus eſt.hic igit̃ Rex nõ fictas.P.R.gratias ægit:ꝙ ſe magna cura liberaſſet:nã quãto longius:latiuſq; porrecti ſunt regni fines:tanto multiplicior cura ſit regẽtis neceſſe eſt.Cice.i oratione pro rege Deiotaro.Etenim ſi Anthiochus magnus Rex ille Aſiæ:q poſtq̃ a.L.& Scipione deuictus taurotenus regnare iuſſus eſt:oẽmq; hãc Aſiã:quæ nũc noſtra eſt:ꝓuinciã amiſiſſet:dicere eſt ſolitus benigne ſibi a.P.R.eſſe factum.ꝙ nimis magna ꝓcuratione liberatus modicis regni terminis vteretur.¶Non diſſimulanter.ſed plane:& palam.

Quæ quoniã multis:& claris.Quãdo quidẽ inquit ſatis illuſtrauimus clarorũ hoĩum moderationẽ exẽplis:quibus eadẽ demonſtrata eſt: nũc de his dicamus:qui odio iter ſe:& inimicitia laborãtes: & in beniuolentiã:amicitiãq; redierũt: qui quidẽ affectus animi lætiſſimus eſſe ſolet.¶Affectũ:videlicet amicitiam ex inimicitiis ortam.¶Deflexum:declinatum: permutatum.

ASCE. ¶SCILIcet mẽſam Bianti.ſ.prieneo(alibi declinat̃ ꝑ ſecũdã bias biæ)Bias ſup.ceſſit eã pittaco:is.ſ.pittacus ceſſit ſup.eã ꝓtinus alii.ſ.vni ex ſapiẽtibus:deincepſq; ſup.ille alii:& ita ꝑuenit ꝑ orbẽ.i.circuitũ oĩum ſeptẽ ſapientũ:ad vltimum.i.vltimo loco: ad Solonem.ſ.Athenien. qui tranſtulit ad ipſum Apollinem:&.i.ſimul:titulum ampliſſimæ prudentiæ:& præmium videlicet menſam illam auream.¶Atq; vt reddamus quoq;.i. etiam Theopompo regi Spartanorum teſtimonium moderationis dico:ſup.ꝙ.Cum ipſe inſtituiſſet prius:vt ephori.i.prouiſores: aut ſuper inſpectores eorum:quæ in ciuitate gererentur:crearentur.i.de nouo fierent: Lacedæmone.i.in ciuitate Spartana:futuri.i.qui forent ita oppoſiti.i.obiecti:& obſiſtentes poteſtati regiæ quemadmodum tribu.plæb.ſunt obiecti Romæ imperio conſulari:atq; vxor.ſ.Theopompi dixiſſet illi.ſ.Theopompo:illum.ſ.Theopompum egiſſe id:vt relinqueret filiis minorem poteſtatem.ſ.quam a patre acceperat:inquit.i.reſpondit ei:relinquam ſup.minorem poteſtatem: ſed diuturniorem.De quo reſponſo dicit author.Optime quidem ſup.Theopompus inquit:aut reſpondit.Enim pro quia:ea demum potentia eſt tuta:quæ impoſuit viribus ſuis modum.i.menſuram:ac moderationem.Igitur Theopompus:conſtringendo.i.coarctando regnum.i.regiam poteſtatem vinculis legitimis:quo.i.quanto:retraxit.i.remouit.ſup.regnum longius a licentia.i.a male faciendo:quas quicquid liberet impunitate:hoc.i.tanto proprius:admouit.i.applicuit ſup. ipſum ad beniuolẽtiam ciuium.¶Antiochus autem ſummotus.i.expulſus finib⁹ imperii a.L.Scip.ſ.aſiatico vltra Taurum montem:quum amiſiſſet Aſiam prouinciam:& gentes vicinas ei.ſ.Aſiæ tulit.i.ſuſtinuit agere non diſſimulanter.i.abſq; diſſimulatione:populo Romano gratias:ꝙ.i.quia:ipſe liberatus nimis magna procuratione:vteretur modicis terminis regni.Et ſane.i.certe:nihil eſt tam præclarum:aut tam magnificum:quod non deſyderet.i.expoſcat temperari moderatione.ſ.animi.

Quæ quoniam.Indiſſolubili filio tranſit ad ſequentis tituli exempla:cuius hæc eſt præfatio.Quæ.ſ.moderatio.quoniã eſt illuſtrata.i.illuſtrior facta:aut declarata:multis:& claris authoribus:tranſgrediamur ad egregium affectum animi humani.ſ.ad reconciliationem poſt inimicitias:quem.ſ.affectum deflexum(Sunt qui defluxum legant: ſed placet lectio Oliuerii)ab odio ad gratiam:proſequamur:& quidem cum ſtilo læto.i.cum ſtili lætitia.

Tũc illi cõſenſu Thaleti mẽſam dederũt. ille ceſſit eã Bianti.Bias pittaco.is ꝓtinus alii. deincepſq; per oĩum ſeptẽ ſapiẽtũ orbẽ,ad ultimũ,ad ſolonem peruenit.qui & titulum ampliſſimæ prudentiæ,& præmium ad ipſum Apollinem tranſtulit.

¶De Theopompo.

Atq; ut Theopõpo quoq; ſpartanorum regi moderationis teſtimoniũ reddamus: cũ primus iſtituiſſet,ut Ehpori lacedæmone crearent:ita futuri regiæ ꝑtãti oppoſiti quẽadmodũ Romæ conſulari iperio tri.pl.ſunt obiecti: atq; illi uxor dixiſſet,id egiſſe illũ,ut filiis minorẽ ꝑtãtem relinqret:relinquã,inqt,ſed diuturniorẽ.optime qdẽ.ea.n.demũ tuta eſt potẽtia:q̃ uiribus ſuis modũ impõit.Igit̃ Theopõpus legitimis regnũ uiculis cõſtringẽdo:quo lõgius a licẽtia retraxit: hoc ad beneuolẽtiã ciuium ꝓprius admouit.

¶De Antiocho.

Antiochus aũt a.L.Scipiõe ultra Tauꝝ mõtẽ iperii finibus ſummotus:cũ aſiã ꝓuĩciã,uicinaſq; ei gentes amiſiſſet: gratias agere Po.Ro.nõ diſſimulanter tulit: qđ nimis magna procuratõe liberatus modicis regni terminis uteretur.Et ſane nihil eſt tam præclarũ,aut tam magnificũ:quod non moderatione temperari deſyderet.

¶De iis,q ex inimicis,iũcti ſunt amicitia,& neceſſitudine. Capi.ii.

Quæ,qm̃ multis,& claris authoribus illuſtrata eſt:tranſgrediamur ad egregium humani animi affectũ: quẽ ab odio,ad gr̃am defluxum,& quidem cũ læto ſtylo proſequamur: nã ſicut placidũ mare ex ſpero:cœlumq; ex nubilo,

¶SENtitur.Verbum pertinens ad omnes corporis ſenſus.nam & oculis:& auribus ſentimus.¶Candida relatione.læta:a præcedente:ꝙ ſequitur.vt.n.color niger triſtẽ:ita candidus lætũ facit.funeſti homines atra hoc eſt nigra veſte induunt̃:quæ ſine dubio triſtiam repræſentat.contra dignitates petentes candidati erant:hoc eſt candida veſte induti. OLIV. Sentire.

Marcus Aemilius Lepidus bis conſul Aulus Gelius Aemilius inquit Lepidus & Fuluius Flaccus nobili genere: ampliſſimiſq; honoribus:& ſummo loco in ciuitate præditi:odio inter ſeſe graui:& ſimultate diutina conflictati ſunt.poſtea populus eos ſimul cenſores fecit.atq; vbi voce præconis renunciati ſunt:ibidem in campo ſtatim:nondum dimiſſa concione vltro vterq;:& peri voluntate cõiuncti ſũt: complexiq; ſunt:exq; eo die:& in ipſa cenſura: & poſtea iugi concordia fideliſſime: amiciſſimeq; vixerunt.turpe enim ſibi fore putabant priuatim diſſentire:cum publice in ſummo magiſtratu eſſent coniuncti.¶Paruitæ.nam vitæ integritas honoribus congruebat.¶Diutinas longas.a diu diutinus.a die diurn⁹.¶Summe poteſtati: collegio ſummæ poteſtatis: ſcilicet cenſure. non erat pene minor conſulatu.¶Annalium:annales ſunt:quibus annua geſta deſcribebantur.

Sexti quoq; Liuii.Quãta fuerit inter Liuium Salinatorem:& Clau.Nero.cum accerbitate diſſenſio:ſatis in cap.de cenſura diligenter annotauimus.¶Salinatoris.Salinator dictus eſt a lege quã artiſſimam & populo maxime moleſtam de vendendo ſale tulerat:ob quam deinde damnatus eſt.nam cum primum conſulatum abiit:a Clau.Nero.illi dies dicta eſt ad populum:& cum omnes tribus ei maxime forent infenſæ præter Meciam:facile damnatus eſt.quã ignominiam adeo moleſte tulit:vt rus migrarit:& per multas annos vrbe:& omni cætu careret hominum.Octauo ferme poſt damnationem anno.M.Claud.Mar.& Mar.Vale.Leui.conſules eum reduxerunt:in vrbem:ſed erat veſte obſoleta:capillo:barbaq; prolixa:ꝑ ſe ferens inſignem in vltu:hitũq; memoriam ignominiæ acceptæ:quẽ cenſores tonderint.ſqualorẽq; deponere.& in ſenatũ venire.ac omnibus publicis munerib⁹ fungi coegerunt.Cum igitur reſp.grauis:& diutino bello punico ſecũdo præmeretur: multiſq; cladibus exhauſta viris fortibus eſſet:non facile inueniebantur:qui digni forent quibus cõmitteretur imperium:itaq; comitiis conſularibus Clau.Nero.declarato conſuli:par ei collega quærebatur:nec quiſquã in toto populo inueniri potuit Sexto Liuio præferendus:aut certæ adæ quãdus:vel quod cæteri ſiqui erant lege impedirentur:vel ꝙ nullus par huic virtute appareret.Quare omnium ſuffragiis recuſanti:ac prope inuito conſulatus demandatus eſt.Quo facto de reconciliatione ẽt gr̃æ in ſenatu actum ẽ:erant autem inimicitiæ inter eos:vt ſupra diximus:quod damnationis:& exilii ſui dux & auctor fuiſſet Nero.Has ergo acerbiores:indignioreſq; liuio ſua calamitas faciebat.ꝙ ſe ſpiritum in ea fortuna credebat.Itaq; his magis implacabilis erat:& nihil opus etiam reconciliatione dicebat acrius:& intentius omnia geſturos:timens ne creſcendi ex ſemine collegæ poteſtas fieret.Vicit tamen auctoritas ſenatus:& patriæ cecitas:vt depoſitis ſimultatibus quæ inter ipſos diu fuerant:cõmuni conſilio rempu.inuicem adminiſtrarent. Salinator vñ.

¶NAM ſicut mare ſentit hilari aſpectu placidum:tranquillum:& ſedatum:ex aſpero.i.turbulento.i.poſtq̃ fuerat turbulentum:& cœlum ſentitur hilari aſpectu ſerenum ex nubilo.i.poſtquã fuerat nubilum: ſic bellum mutatum pace.i.conuerſum in pacem:affert.ſ.bello prius afflictis plurium gaudii.Acerbitas etiam offenſarum depoſita.i.pacata: eſt celebranda.i.honeſte diuulganda:relatione candida.i.liuoris:& triſtitiæ experti.¶Marcus &c.Affert primum exemplum in Marco Aemylio dicens.Marcus Aemilius lepidus:bis conſul:& pontifex maximus:& par:ideſt æqualis:grauitate vitæ:ſplendori honorum: ideſt magiſtratuum:quos geſſerat:geſſit diutinas.i.longi temporis:ac vehementes inimicitias cum Fuluio Flacco viro eiuſdem amplitudinis:ſcilicet in honoribus.Quas:ſcilicet inimicitias depoſuit:ſcilicet Marcus Aemilius in campo:ſcilicet Martio:vt.i.poſtquam renunciati:ideſt per præconem iterum nunciati ſunt: & declarat (Nam in comitiis collectis per puncta ſuffragiis:qui numerandis punctis præerant:nunciabant præconi eos:qui electi fuerunt: & præco electis renunciabat.i.iterum nuntiabat:quod dico:quia renuntio fere pro abnuo:aut abdico:& quod dicunt renego accipi ſolet)cenſores ſimul: ideſt vno tempore:exiſtimans:ideſt iudicans:non oportere:ideſt non decere.eos qui iuncti eſſent publice: ideſt in adminiſtratione publica:ſumma poteſtate.vtpote cenſoria:quæ in omnes ordines animaduertere poterat:diſſidere:ideſt pertinaciter diſſentire odiis: ideſt ſimultatibus: & inuidiis priuatis (Dixi diſſidere eſſe pertinaciter diſſentire. Nam ſedere dicitur: quod firmiter placet:vt Aeneid.ii.Et ſedet hoc animo:perituræq; addere Troiæ:Teq; tuoſq; iuuat:&cæ.Et eiuſdem.iiii.Si mihi non animo fixum:immotumq; ſederet: &cæ.Vnde diſſidere firmiter diſſentire: & inde diſſidium)Et ideſt pariter ætas præſens:ideſt:quæ tunc erat:comprobauit id iudicium eius:ſcilicet Marci Aemilii Lepidi: & veteres ſcriptores annalium.i.librorum continentium:qui annuos magiſtratus geſſerint:& quid in eis egerint:tradiderunt.ſ.ſcripto:laudandum nobis.ſ.poſteris ſuis.¶Sexti quoq; &c.Ordo eſt.Annalium ſupple ſcriptores noluerunt quoq;.i.etiã conſilium illuſtre.i.præclarum Sexti Liuii Salinatoris:finiendarum ſimultatum.i.quod cepit ad finiendas ſimultates.i.oculta odia: eſſe ignotum poſteritati:quia etiam illud tradiderunt laudandum.Nãq; pro quia:is.ſ.Salinator etſi.i.quãquam. ASCE.

¶CANDIDA benigna:ſine inuidia:aut cuiuſquam laudis obtrectatione.Cælius ad Ciceronem: cauendum tibi erit ne parum ſimpliciter:& candide:poſuiſſe inimicitias videaris.Horatius.albi noſtrorum ſermonum candide lector.Ouidius in Ibin.Perennem:candoris titulum non ſinit eſſe mei.¶Sexti.Quidam codices habent ſicuti. THE.

ſerenum hilari aſpectu ſentitur:ſic bellum pace mutatum,plurimum gaudii affert.offenſarum etiam acerbitas depoſita,candida relatiõe celebranda eſt.

¶De.M.Aemilio Lepido.

Marcus Aemilius Lepidus bis COS.& Põt.Max.ſplendoreq; honorum,par uitæ grauitate,diutinas,ac uehementes inimicitias cum Fuluio Flacco eiuſdem amplitudinis uiro geſſit: quas,ut ſimul Cenſores renunciati ſunt: in campo depoſuit: exiſtimans nõ oportere eos priuatis odiis diſſidere: q publice ſumma [con]iuncti eſſent poteſtate. id iudicium animi eius & præſens ætas comprobauit: & nobis ueteres annalium ſcriptores laudandum tradiderunt.

¶De Sexto Liuio Salinatore.

Sicuti Liuii quoq; Saliatoris finiẽdaꝝ ſimultatũ illuſtre cõſiliũ ignotũ poſteritati eſſe noluerũt. Is nãq;,& ſi Nerõis odio ardens

OLIV. ¶ IN exiliũ. Rus migrauit. vt Liui. tradit. ¶ Acerrimum: vehemens: aſperrimum. ¶ Impauit. Bene imperauit. quia ſe ipſum vicit. ¶ Diſſidente. diſcordante. diſcrepante. ¶ Conſortium coniunctionẽ. collegium. ¶ Articulo. momento: & inclinatiõe. ¶ Punicas vires: quia vt ſupra diximus haſdrubal Hannib. fratrem cum innumeroſo exercitu victum crediderunt.

Conſortium.

CLarũ ẽt in Aphri. ſu. P. Aphrican⁹ ſupior. & T. Gracchus Tyberii: & Cai gracchoꝝ pr̃ reꝝ geſtarũ magnitudine: & honoꝝ: atq; vitæ dignitate illuſtres viri diſſenſerunt ſæpenumero de repu. & eius cã: ſicut qua alia re nõ amici fuerũt. Ea ſimultas cũ diu manſiſſet. & ſolẽni die Ioui epulũ liberaret: atq; id ob ſacrificiũ ſenat⁹ in capitolio epularet: ſors fuit: vt apud eãdẽ mẽſam duo illi iuncti locarent̃ tũ q̃ſi diis imortalib⁹ arbitris in cõuiuio Iouis optimi maxi. dexteras eorũ cõducẽtibus: repẽte amiciſſimi facti: neq; ſolũ amicitia incepta: ſed affinitas ſimul iſtituta. nã. P. ſcipio filiã virginẽ habẽs iã viro maturã ibi tũ eodẽ loco deſpõdit eã tyberio Graccho: quẽ ꝓbauerat: elegeratq; exploratiſſimo iudicii tpe: dũ inimic⁹ eẽt. Liui. de bello macedonico li. viii. parũ cõſtare dicit iter auctores: vtrũ poſt mortẽ patris deſpõſata fuerit: & nupſerit filia Aphricani graccho. an vere ille opiniões ſint gracchũ: cũ. L. Scipio in vincula duceret̃: nec qſq̃ collegarũ auxilio eẽt. iuraſſe ſibi inimicitias cũ ſcipionibus manere: nec ſe grãe q̃rendæ cã qcq̃ facere: ſed in quẽ carcerẽ reges: & impatores hoſtiũ ducẽtẽ vidiſſet. P. Aphricanũ: in eũ fratrẽ eius duci nõ paſſurũ. Senatũ eo die forte cœnãtẽ in capitolio cõſurrexiſſe: & petiiſſe. vt iter epulas graccho filiam Aphricanus deſponderet. qbus ita in publicũ ſolẽne ſpõſalibus rite factis: cũ ſe domũ recepiſſet: Scipio. æmiliæ vxori dixiſſe. filiã ſe minorẽ deſpõdiſſe: cũ muliebriter indignabũda nihil de cõi filia ſecũ cõmunicatũ: aut cõſultũ adieciſſet nõ ſi. T. graccho daret: expẽ cõſilii dabuiſſe matrẽ eſſe: lætũ Scipionẽ tã cõcordi iudicio: & ipſi deſpõſam r̃ndiſſe. Scipio ex duab⁹ filiab⁹ maiorẽ natu. P. Cor. Naſicæ. minorẽ huic graccho r̃ndit. ¶ Mẽſæ ſacra. Mos annu⁹: & ſolẽnis erat romæ: vt epulæ Iouis ĩ capitolio celebrarent̃: quo p̃ncipes cõuenientes diſcũbebãt: & epulabant̃. ¶ Filiã quoq; Corneliã: quã genuit ex tertia æmilia Pauli Aemilii filia.

SEd huiuſce. g. hu. Cice. Gabinio cõciliatur: huic Gabinio Cice. reſtituerat: ne ſupplicatio decerneretur ob res geſtas in Syria. vt ex ipſo Cice. depræhendit̃ ad Attichũ. q hoc inquit: nequæo differre ad idus maias: ſenatus diuinus fuit in ſupplicatiõe gabinio denegãda: nũc autem Gabinium. cum Clodio in Cice.

in exiliũ ꝓfectus fuerat: teſtimonio ei⁹ ꝑcipue afflictus, tamẽ, poſtq̃ eũ idẽ reuocatũ ciues collegã illi in cõſulatũ dederũt: & ĩgenii ſui, quod erat acerrimũ, & iniuriæ, q̃ grauiſſimã acceperat: obliuiſci ſibi ĩperauit, ne ſi deſſidente aĩo cõſortiũ ĩperii uſurpare uoluiſſet ꝑtinacẽ exhibẽdo inimicũ, malũ COS. ageret: quæ qdẽ mẽtis ad trãquilliorẽ habitũ ĩclinatio, in aſpo, ac difficili tempoꝝ articulo, plurimũ ſalutis urbi noſtræ, atq; Italiæ attulit. qa pari uirtutis impetu connixi, terribiles punicas uires contuderunt.

¶ De Africano, & Tyberio.

CLarũ etiã in Africano ſupiore, ac Tyb. Graccho depoſitaꝝ inimitiaꝝ exẽplũ. ſiqdẽ ad cui⁹ menſæ ſacra, odio diſſidẽtes uenerant: ab ea & amicitia, & affinitate iũcti diſceſſerũt. nõ cõtẽtus enĩ Scipio authore ſenatu, in Capitolio, Iouis epulo cũ Graccho cõcordiã cõmũicaſſe: filiã quoq; ei Corneliã ꝓtinus ibidẽ deſpõdit.

¶ De Cicerone.

SEd huiuſce generis humanitas etiam in M. Cicerone præcipua apparuit. A. namq; Gabinium repetundaꝝ rerũ ſummo ſtudio defendit: qui cum in conſulatu ſuo urbe expulerat.

ſenſiſſe intelligimus. quẽ poſtea reuocatus depoſitis inimicitiis Cice. defendit. fuerat ãt maieſtatis poſtulatus a lentulo flaminis filio: quẽ poſtea de ambitu in petitiõe cõſulatus reũ fecit. P. Scylla. ſed vetus erat gabinii cũ Cice. inimicitia ob dãnatoꝝ ſupplicia. inter quos Gabinius qdã fuerat huius Gabinii ꝓpinquus. Gabinius ille cõiurationis cõſcius traditus fuerat Craſſo cuſtodiẽdus: de quo poſtea cũ cæteris ſuppliciũ ſumptũ ẽ. De hac ãt inimicitia multis in locis apud Cice. nobis videre licet. ſed in primis in oratione graꝝ actione: q̃ ad populũ habuit: ſiue ad ſenatũ: vbi ait Luci. Piſo. Tu me auſus iſto oculo: nã dicã iſto aĩo. iſta fronte: nõ vita: tãto ſupcilio. nõ. n. poſſum dicere tãtis geſtis cũ gabinio cõſociare cõſilia peſtis meæ: De recõciliatiõe vero: ac defenſiõe multa videre poſſumus in ep̃la q̃ ad Lentulũ ſcribit li. i. vbi Lẽtulus ex Cice. q̃ſiſſe vr̃: quare Vatiniũ defenderit: & laudarit. ¶ Repetũdaꝝ. Repetundarũ accuſari dicebant̃: q vel ꝓuincias: vel ſocios. P. R. aliquo modo expilaſſent: vñ a repetundis rebus vel vi. vel dolo ereptis: repetundarũ: & qđ repetundis poſtulari qſpiã dicebat̃. ¶ Qui eũ in conſulatu ſuo: nã hic. A. Gabinius. & L. Piſo conſules erant: q promulgante legem. P. Clodio Cicero. vrbe eiecerunt.

Repetũdaꝝ accuſatus.

ASCE. ¶ FVerat profe. in exi. ſ. in rus vbi exulabat: ardens. i. incenſus: odio neronis. ſ. claudii: a quo illi dies dicta fuerat: afflictus præcipue teſtimonio eius. ſ. Claudii neronis: tñ poſtq̃ ciues. ſ. Ro. dederunt. ſ. per ſuffragia: eũ. ſ. Salina. reuocatũ inde. ſ. ab exilio in patriã illi. ſ. neroni: collegã in. i. ad conſulatũ. ſ. gerendũ impauit ſibi. i. coegit ſeipſum obliuiſci: & i. ſimul: ingenii. i. ingenitæ a natura qualitatis aĩ: qđ. ſ. ingeniũ erat acerrimũ: & iniuriæ: quã. ſ. iniuriã acceperat grauiſſimã: adeo ãt id ſibi impauit: ne ſi voluiſſet vſurpare cõſortiũ. i. ſortitionẽ imperii: ageret conſulẽ malũ. i. agendo q̃ cõſulis eſſent: exhiberet ſe cõſulẽ malũ: exhibendo. ſ. ſe inimicũ pertinacẽ. ſ. in inimicitiis. Quæ qdẽ inclinatio mentis. ſ. eius: ad habitum. i. firmã qualitatẽ aĩ: tranqlliorẽ. i. ſedatiorẽ: & mitiorẽ: attulit vrbi nr̃æ. ſ. Romæ atq; italiæ. ſ. reliq: plurimũ ſalutis. in aſpero atq; difficili articulo tẽporũ. ſ. quo Anni. Romam vexabat: qa ipſi iam concordes facti: cõnixi. i. cõtendentes: pari impetu virtutis cõtuderunt vires punicas terribles. ſ. antea: toti italiæ. ¶ Cla. &c. Ordo eſt. Exemplũ inimiticiarũ depoſitaꝝ: ſup. fuit ẽt claꝝ. i. illuſtre: ĩ Aphricano ſuperiore. i. maiore: ac ſup. in tyberio. g. Siquidẽ. i. qñquidẽ: ipſi diſceſſerunt iũcti amicitia: & affinitate: ab ea ſup. mẽſa iouis in capitolio. Ad cu. m. ſa. i. ſacrificia ipſi venerant diſſidentes odio. i. pp odiũ. Enim pro qa Scip. non cõtentus cõicaſſe cõcordiam cum gracch. ſ. Tyberio: epulo. i. inſolẽni cõuiuio Iouis. i. qđ fiebant ex oblatis Ioui: in capitolio: ſenatu authore. i. interueniente authoritate ſenatus qui cos: vt reconcilient̃: epulo ſimul intereſſe voluit deſpondit quoq;. i. inſup. ꝓtinus ibidẽ. i. in epulo: ei. ſ. Tyberio. g. Cornelia filiã ſup. ſuã. ¶ Sed hu. i. manſuetudo huiuſce generis. ſ. in reconciliatione: & exhorabilitatẽ: apperuit etiam p̃cipua in Ci. ſ. Tullio. nãq; pro quia: ipſe defendit. ſ. in foro iudiciali: Aulum Gabinium: reum. i. accuſatũ: repetundarũ. i. crimine rerum: & pecuniarum: quibus prouinciã dicebatur ſpoliaſſe reſtituendarũ obnoxium: qui. ſ. Gabinius: expulerat eum. ſ. Ciceronem vrbe. ſ. Roma ſup. in conſulatu ſuo. i. cum ipſe gabinius eſſet conſul.

OLIV. ¶ IDEM. P. Vatinium Cice. cum Vaticinio rediit in gratiam. In hunc Vatinium antea dixerat Cice. accuſatum ambitus a paulo: vel. M. Licinio craſſo: cuius rei adhuc extat oratio Cice. de quo ẽt in epiſtolis ad Atticũ depħendit̃: & in ea quã ſupra dixi ad Lentulũ: ad atticũ vero ſic ait. Quin ẽt Pau. noſter ꝓductus teſtis in Sextiũ confirmauit ſe nomen Vatinii delaturũ ſi Mar. Licinius cũctaret̃: & hũc in Ci. cũ Clodio cõſpiraſſe opinio eſt: cui deinde recõciliatus patrociniũ ſuũ dedit. ¶ Duobus pu. i. ambitus: & repetundaꝝ. publica iudicia dicebant̃: q̃ ad rẽp. ꝑtinẽt: de qb⁹ lata lex eſt: vt ãbitus: repetundaꝝ: maieſtatis læſæ. ¶ Quia ſpe. Sña non ſolum pħica: ſed etiam religioſa. ¶ Mutui: quia ſi quis me oderit: ego illum pari odio proſequor.

Idemq;. P. Vatinium dignitati ſuæ ſemper infeſtũ, duobus publicis iudiciis tutatus eſt: ut ſine ullo crimine leuitatis, ita cum aliqua laude. quia ſpecioſius aliquãto iniuriæ beneficiis uincuntur: quam mutui odii pertinacia penſantur.

¶ De. P. Pulchro.

CIceronis ãt factũ adeo uiſum eſt probabile: ut imitari id inimiciſſimus quidẽ illi. P. Cl. Pulcher dubitauerit. q inceſti crimine a trib⁹ Lẽtulis accuſatus unũ ex his ambitus reũ patrocinio ſuo protexit: atq; in animũ induxit, & iudicẽ, & Prætorẽ, & teſtẽ, Veſtæ ædẽ intuẽs, amicũ Lẽtulo agere. Intra quã ille ſalutẽ eius fœdo crimine obruere cupiens, hoſtili uoce perorauerat.

¶ De Caninio Gallo.

CAninius ãt Gallus reꝝ pariter, atq; accuſatorẽ admirabilẽ egit: & C. Antonii, quem damnauerat, filiã ĩ matrimoniũ ducendo, & M. Coloniũ, a quo damnatus fuerat, rerum ſuarũ procuratorem habendo.

¶ De Cœlio Rufo.

COelii uero Rufi ut uita inquinata, ita miſericordia: quam. Q. Pompeio præſtitit:

CIceronis autẽ factũ. hoc pulcherrimũ Ci. factũ. P. Clodius eius inimicus æmulatiõe: veluti quadã imitatus eſt: nã vnũ ex tribus lentulis: a qbus fuerat in ipſa ſalute grauiter oppugnatus: deinde ambitus reũ ſuo patrocinio defendit. ¶ Inceſti crimine: q̃ introiſſet ad matronas bonæ deæ ſacra celebrãtes: qbus viris intereſſe nõ licebat: captus. n. amore Pompeiæ vxoris Cæſ. q forte eo anno pontifex maximus erat: ſub habitu muliebri domũ. Cæſa. vbi ea ſacra fiebant: ĩgredi auſus ẽ: & cognitus a mulieribus inde turpiter cæſus eiectus. deinde ẽt ſorores tres ſuas violauerat. vnde in oratione ꝓ domo ait. Qui nõ pluris faceret tres ſorores q̃ bonam deã. inueni ẽt: q dicerent: virginẽ veſtalem viciaſſe. ¶ A tribus lentulis. ſ. a Publio: a Lucio: a Caio Lentulo.

Clodi. inceſti poſtulatus.

CAninius aũt gallus Anto. multos in achia ſpoliauerat: nactus de exercitu ſyllano equitũ turmas: deinde græci: quos ſpoliauerat: traxerunt Antoniũ in ius ad. M. Luculũ p̃torẽ: q ius inter pegrinos dicebat. egit ꝓ græcis Gallus. & tum adoleſcẽtulus Qu. Gallus ſignificari vr̃: quẽ ambitus reũ Ci. defendit: hic. n. cũ eẽt p̃turæ cãdidatus: dederat gladiatoriã ſub titulo patris: q in ædilitate q̃ antea geſſerat: vernas non habuerat: hæc Aſconi. Veꝝ Anto. repetũdaꝝ reus a Luculo dãnat⁹ eſt. vel vt alii dicunt a Caninio gallo. q ei poſtmodum reconciliatus filiam duxit vxorẽ. ¶ M. Caloniũ. Caninius accuſatus eſt ambitus apud. M. Calonium: q in preturæ petitiõe candidatus gladiatoriam populo dediſſet. vt fauorem eius amplecteretur: ſub excuſatione funeris patrii: quæ diceret gladiatores illos in funere patris dediſſe. tum ab illo damnatus eſt: quem deinde acerrimum ſuarum rerum: & dignitatis procuratorem habuit. ¶ Reum. C. Antonium. ¶ Accuſatorem. M. Colonium.

CAelii quoq; Ruffi. Vt Cæli⁹ ruffus. Q. Põpeiũ defendit a ſe pub. qõne ꝓſtratũ: q videlicet reſtiterat. P. Sulpitio tribu. plæ. leges promulganti de exulibus reuocandis: de nouis ciuibus: libertiniſq; diſtribuendis: de Mario aduerſus mithridatẽ creando duce: & iõ vita ipſius Cælii inquinata dignoſcit̃. ſi pertinaciter has ꝑnitioſas leges defendere voluerit. Alter Cælius bello ciuili p̃tor ſeditiones in vrbe concitauit: plæbem nouarũ tabularum ſpe ſpoliauit: ſed abrogato magiſtratu pulſus vrbe: Miloni: q fugitiuoꝝ exercitum contraxerat ſe cõiunxit: & vterq; cum bellũ molirent̃ interfecti ſunt. Cice. ad atticũ. Nos prouinciæ Cæliũ p̃fecimus puerũ inq̃es: & fortaſſe fatuũ: & nõ grauẽ: & nõ continentẽ: fuit autem Cice. q̃ſtior in prouincia: & hic tribu. quoq; plæ. fuit ſtudioſiſſimus milonis: conatuſq; ex legibus obſiſtere: quas cõtra milonẽ Põpe. tulerat: vnam de cæde: alterã de ambitu. cõtra vero. Qu. Pompeius collega eius clodio familiariſſimus oĩum: ſectã eius ſe palã ſequi ꝓfitebat̃. nã dixerat in cõtione paucis poſt diebus q̃ Clodius fuerat occiſus. Milo dedit quẽ in curia ſepeliatis dabo: quem in capitolio ſepeliatis. Cælius ergo publica qõne. Qu. Põpeiũ ꝓſtrauerat: q tribunatũ ſuum ſeditioſe geſſerat multum in excitãdo aduerſus milonem p̃ſertim: cuius amiciſſimus erat Cælius: ipſius aũt Cælii vitam inquinatam. i. q paꝝ pudice adoleſcentiam habuiſſe fama fuit: imo vero libidinoſe. nã cum accuſaretur aurum cloelia ſumpſiſſe forſitã corrupti venenũ luceio domino miſerunt accuſatores Cælio ad ſuſpitionẽ firmandam libidines obiecerunt: amores adulteria inuſitata: conuiuia: cõmeſſationes: cantus: ſymphonias: nauigia. Idẽ familia hipſei: & huius Qu. Pompei poſtulauit: ſed tũc probata eſt eius adoleſcentiã: cum. Qu. Pompeium. quẽ publica qõne ꝓſtrauerat: defendit cum opprimeretur a Cornelia Gracchorum matre. ¶ Vita inquinata: quod multis voluptatum generibus abuteretur: vt ſupra diximus.

Cælii Ruffi. vita: & res.

ASCE. ¶ Idemq;. i. & idẽ. ſ. Ci. tutatus eſt duabus publicis iudiciis vatiniũ ſp infeſtũ. i. qui fuerat ſemp infeſtus. i. contrarius: & vim inferens dignitati ſuæ. ſ. Ci. Tutatus eſt inquã: vt. i. quẽadmodum ſine vllo crimine leuitatis. i. inconſtantiæ: ita cum aliqua laude. ſ. humanitatis: & charitatis in remp. quia iniuriæ vincunt̃. ſ. ab eo: quia is acceperit: ſpecioſius. i. decentius aliq̃to bñficiis. i. vincendo aduerſarium beneficio: q̃ penſant̃. i. compenſant̃ pertinacia odii mutui. in. reponendo odiũ pro odio. ¶ Ciceronis &c. Miro artificio in cõnectendis exẽplis vſus: dicit̃ factũ ãt Ci. viſum eſt. ſ. Ro. probabile: adeo. i. in tñ: vt ne inimiciſſimus quidem illi. ſ. Ci. videlicet Publius pulcher: dubitauerit imitari id: qui accuſatus tribus lentulis. ſ. Lu. Publio & Caio: crimine inceſti. ſ. cõmiſſi: aut qđ voluerit cõmittere in æde bonæ deæ in habitu mulieri: cũ initiatã ſacris bonæ deæ ꝓtexit. ſ. poſtea: ſuo patrocinio. i. vt dñt aduocatione. ¶ Vnum ex his. ſ. tribus Lentulis: reũ ambitus. i. criminis affectati regni: aut alterius donatiõis malis artibus: atq; induxit in aĩum. i. frangẽdo aĩum ſuũ ſibi ipſi impauit agere. i. exhibere ſe lẽtulo amicũ: & iudicẽ: & p̃torẽ: & teſtẽ (tres. n. illas pſonas tunc ferebant) intuens ædẽ veſtæ. i. cum eſſet in cõſpectu ædis & ita meror eſſet contumeliæ ſibi illic obiectæ: intra quã. ſ. ædẽ: ille. ſ. lentulus cupiens obruere. i. opprimere fœdo. i. turpi crimine: ſalutẽ eius. ſ. Publii Clodii pulchri: perorauerat. i. impetrauerat orãdo voce hoſtili: vt ſcilicet Clodi. in exilium agatur. ¶ Ca. autẽ ga. egit.

ideſt repræſentauit ſeipſum pariter reum atq; accuſatorem mirabilem ducendo:&.i.ſimul:in matrimonium filiam Caii Antonii:quem damnauerat vt accuſaret:& habendo Marcum Calonium:a quo fuerat damnatus:& ita reus procuratorē rerū ſuarum. ℂ Cœlii &c. Ordo eſt:vero pro ſed:vt.i.quēadmodum vita Cœlii ruffi:inquinata ſup.fuit.i.polluta crimine:ita miſericordia:quā ipſe pſtitit.Qu.Pompeio probanda ſup.fuit.Cui.ſ.Qu.Pompeio proſtrato.

probanda.cui a ſe publica quæſtione proſtrato.cū mater Cornelia fidei commiſſa pdia non redderet:atq; iſte auxilium ſuū literis implorasſet:ptinaciſſime abſenti affuit.Recitauit & eius epiſtolam in iudicio ultimæ neceſſitatis īdicē:qua impiā Corneliæ auaritiā ſubuertit.factū pp̄ter nimiā,& eximiā humanitatē,ne ſub Cœlio quidē authore repudiādū.

ℂ De Abſtinentia,& continentia.Cap.III.

MAgna cura,præcipuoq; ſtudio referēdū ē:quātope libidinis,& auaritiæ furori ſimiles īpet⁹,ab illuſtriū uirorꝝ pectorib⁹,cōſilio,ac ratiōe ſummoti ſunt.quia ii demum penates,ea ciuitas,id regnum æterno in gradu facile ſteterit:ubi minimum ueneris,pecuniæq; cupido ſibi uendicauerit.Nā quo iſtæ generis humani certiſſimæ peſtes penetrauerint iniuria dominatur:infamia flagrat.igitur contrarios his tam diris uitiis mores commemoremus.

ℂ De Scipione.

QVartū & uiceſimū annū egēs Scipio,cū in Hiſpania,Carthagine opp̄ſſa maioris carthagis capiēde ſūpſiſſet auſpicia:multoſq;

OLIV. ℂ PVblica qōne:nam accuſauit eū:q; ſeditioſum tribunatum geſſiſſet:& populū excitando aduerſus milonē:cui⁹ amiciſſimus erat cælius.Vel publica q̄ſtione:q; partes marii defendit aduerſus.Qu.Pompeiū & Syllā Conſ. ℂ Proſtrato:q; in ea cōtentione Qu.Pōpeii filius occiſus eſt:& ipſi conſules vix euadere potuerunt. ℂ Mater cornelia:p excellentiā dixit:q; videlicet adoleſcētes:illos genuerit excellētis ingenii:mirificæq; naturæ:ſed patriæ ſeditionib⁹ ſuis pnitioſos.hæc autē Qu.Pōpeii nutrix fuerat.& illius bonorꝝ pcuratrix:nā hic paruulus in tutelā eius datus ē poſtea adultus factus cū ſua bona repoſceret:illa ſe daturam negabat. ℂ Prædia:qa fundū ſuū occupabat. ℂ Vltimæ neceſſitatis:vt ēt ab inimico auxiliū petere cogeret. ℂ Factū:virtus:nec in hoīe qdē vitioſiſſimo cōtēnēda ē.

Libidinis impetus. MAgna cura p̄cipuoq; ſtudio.de abſtinentia:& cōtinentia dicturus:p̄fatione quadā vtit̄:vt oſtēdat q̄ pnitioſiſſimæ pedes ad oēm ciuitatis ſtatū euertendū ſint auaritia:atq; luxuria quæ duabus his virtutibus:veluti quibuſdam frenis inhibitæ hoīum pectorib⁹ dominari non pñt.Exēpla igit̄ ponit eorꝝ:q in his virtutibus p̄ſtantiſſimi fuerunt. ℂ Quia demū penates:qd de Ro.vrbe legit̄.nam vt ſæpe dixim⁹:nulla vnq̄ reſpu.fuit maior:nec ſanctior:nec bonis exēplis ditior:nec vbi tantus:ac tādiu pauptatis:ac pſimōiæ honos habitus ſit:nec in quā ciuitatē tā ſera cōmigrauerint luxuria:atq; auaritia:vbi q̄to minus rerꝝ:tanto minus cupiditatis.nuper diuitiæ:auaritia:& abundantes voluptates deſiderium per luxum:atq; libidinē p eundi:perdēdiq; omnia inuexere.

QVartū:& viceſimum annū.Scipio:vt ſupra diximus:quartū & viceſimū natus annū in Hiſpania dux declaratus:cū pximū puinciā tenuit Carthag.nouam munitiſſimā vrbē:& punicis opibus refertam vi cœpit:& militibus diripiendam conceſſit:erant in ea forte Carthanenſ.obſides:inter quos:& virgo pulchritudinis prope admirabilis:vt quacūq; ſe vertere omniū in ſe conuerteret oculos.quæ cum ad Scip.deducta eſſet:ab ea ſtatim ſcipio percunctatus patriam.parentes:inter cætera cognouit:deſponſatam eam principi celtiberorum adoleſcenti:cui luceio nomen erat:extemplo igitur parentibus:ſponſoq; a domo accitis:cum interim deperire eum ſponſæ amore cognoſceret:vbi primū venit accuratorie cū ſermonē:q̄ parentes alloqtur.Iuuenis inquit:iuuenē appello:quo minor ſit inter nos huius rei verecundia:ego cū ſponſa tua vocata a militibus noſtris ad me deducta eſſet:audireq; eam tibi cordi eſſe & forma faceret fidē:quia ipſe ſi frui liceret ludo ætatis:p̄ſertim in lecto:legitimoq; amore:& non reſpu.animū noſtrū occupaſſet:veniā mihi dari ſponſam vehementius amanti vellem tuo:cuius eſt ſponſa amori faueo:fuit ſponſa tua apud me:eadem qua apud ſoceros tuos:parenteſq; ſuos verecundia ſeruata tibi:vt inuiolatum:& dignum me teq; dari tibi donum poſſet:hanc mercedē vnam paciſcor:vt pro eo munere amicus.P.R.ſis:& ſi me virum bonū credis eſſe:qualē patrē:patruūq; iam ante hæ gentes norant:ſcias multos noſtri ſimiles in ciuitate Ro.eſſe:neq; vllum in terris populū hodie dici poſſe.qui minus tibi hoſtē:tuiſq; eſſe velis:aut amicū malis:adoleſcens pudore ſimul:gaudioq; perculſus dexteram Scip.tenens.deos omnes inuocare ad gratiam illi p ſe referendam:q̄ iam ſibi nequaq̄ ſatis facultatis pro ſuo aīo:atq; illius erga ſe eſſet:parentes inde:cognatiq; virginis appellati:qui quoniam gratis ſibi redderetur virgo:ad quā redimenda ſatis magnū auri pondus attuliſſent:orare Scip.vt id a ſe donum acciperet:cœperunt haud minorē eius rei apud ſe gratiam futurā eſſe affirmantes:q̄ redditæ inuiolantæ foret virginis:Scipio qm̄ tantopere peterent accepturū:& ſe pollicitus poni ante pedes iuſſit.vocatoq; ad ſe Luccio:ſup dotē inquit:quā accepturus a ſocero es:hæc tibi a me dotalia dona accedent:aurūq; tollere:ac ſibi iuſſit habere:his lætus donis:& honoribus dimiſſus domū impleuit:populum laudibus:& meritis Scip.veniſſe diis ſimillimē iuuenē vincentē oīa:tum armis:tum benignitate:atq; beneficiis:Itaq; delectu clientū habito cū mille trecentis equitibus intra paucos dies ad Scip.rediit.Hæc Liui.At.A.Gellius ſup tanta huius rei virtute neſcio qd ſuſpitionis a Val.Anciate videtur afferre dicit.n.ἄσωτιον græcus homo:q πλεῖστον appellatus eſt:facili atq; alacri facundia fuit.Is cū de Alexan.regis laudibus ſcriberet:victi inqt hoſtis vxorē facie inclytam mulierē vetuit conſpectum ſuum deduci.vt eam:ne oculis quidem ſuis contingeret.Lepida igitur quæſtio agitari poteſt:vtrum videri

Alexandri continētia. continentiorem par ſit.P.ne Aphricanum ſuperiorem:qui Carthagi.ampla ciuitate in Hiſpania expugnata:virginē tempeſtiuam forma egregia nobilis viri hiſpani filiam captam:perductamq; ad ſe patri inuiolatam.

ASCE. ℂ IDEST ſuperato a ſe publica qōne.i.inq̄ſitione:cū Cornelia mater.ſ.gracchorum non redderet prædia cōmiſſa.i.credita fidei.ſ.ſuæ.i.qua acceperat ad vſum pupillorum:atq; lex.i.quæ iubet orphanis:& pupillis patrocinari:aut vt alii legunt:atq; iſte.ſ.Qu.Pompeius:imploraſſet litteris.ſ.ad eum miſſis auxiliū ſuum:affuit.i.auxilio fuit pertinaciſſime abſenti(ergo non dices affuit.i.præſens fuit:ſed auxilio fuit) Et recitauit in iudicio epiſtolam eius:indicē.i.indicatricē. ℂ Vltimæ neceſſitatis:q.ſ.epiſtola ſubuertit.i.deſtruxit auaritiam corneliæ impiā:qa volebat minores p̄rimonio ſuo fraudare:factum.i.qd fa

ctū ſup.eſt ne qdē.i.nō ēt repudiādū ſub Cœlio authore.ſ.adhuc ignobili:pp nimiā:& eximiā humanitatē:ſup.eius videlicet Cœlii. ℂ Magna cura &c.Præfatio eſt in titulū de abſtinētia:& cōtinētia.Ordo aūt eſt Referendū.i.recitādū magna cura:& p̄cipuo ſtudio:quātopere.i.quanta opera:& diligentia:impetus auaritiæ:& libidinis ſimilis furori.i.inſaniæ cuidā ſummoti ſunt cōſilio:ac rōne ab pectorib⁹ virorꝝ illuſtriū.Quia ii demū.i.deniq; penates:ea ciuitas:& id regnū ſteterit(Eſt ergo zeugma ab inferiore)facile in æterno gradu:vbi.i.in quo:aut in qbus cupido veneris.i.libidinis:& pecuniæ vēdicauerit.i.appropriauerit ſibi minimum.i.minimā partē virium.Nā quo.i.ad quos penates:ad quā ciuitatē:& ad qd regnum iſtæ certiſſimæ peſtes humani generis.ſ.libido:& auaritia:penetrauerint:ibi iniuria dominatur:infamia flagrat.Igitur cōmemoremus mores cōtrarios his tā diris vitiis:hoc eſt obſeruationes abſtinentiæ:& cōtinentiæ. ℂ Quartū &c.Ordo eſt.Scipio.ſ.aphricanus minor agens quartū & vigeſimū annum cum Carthagine.ſ.noua oppreſſa in Hiſpania:ſumpſiſſet auſpicia.i.fœlicia initia:Carthaginis maioris.i.veteris quæ erat in aphrica capiendæ:& redegiſſet in ſuam poteſtatem multos.ſ.hiſpanos.

THE. ℂ Qu.Pompeium.Pompei magni.F. ℂ Mater Cornelia.quæ magno Pompeio viro ſuperſtes in vrbem rediit:& occupata bonorum poſſeſſione:exulem filium non impartiebatur.

obſides:quos ī ea urbe Pœni clauſos habuerāt:ī ſuā ptātē redegiſſet:eximiæ īter eos formæ uirginē ætatis adultæ,& iuuēis,& cœlebs,& uictor poſtquā cōperit illuſtri loco īter Celtiberos natā,nobiliſſimoq; gētis eius Indibili deſpōſatā:accerſitis parētib⁹,& ſponſo inuiolatā tradidit auꝝ quoq; quod redēptione puellæ allatū erat:ſummæ dotis adiecit.ℂ Qua cōtinentia,ac munificentia,Indibilis obligatus,Celtiberorꝝ animos,Romanis applicando,meritis eius gratiam debitam retulit.

ℂ De.M.Catone.

VErꝝ ut hui⁹ uiri abſtinētiæ teſtis hiſpāia:ita M.Catōis Epiros,Achaia,Cyclades inſulæ,Maritima pars Aſiæ,prouīcia Cypros.uū cū pecuniæ deportande miniſteriū ſuſtineret:tā

OLIV. ℂ REddidit:an regē Alex.q darii regis vxorē eandē:eiuſdēq; ſororē p̄lio magno captā quā eſſe audiebat exuberāti forma:videre noluit,pduciq; ad ſeſe,phibuit:ſed hāc vtrāq; declamatiunculā ſup Alex.& Scip.celebrauerint:hi qbus abunde ingenii & ocii verborꝝ eſt:nos ſatis habebimus:qd ex hiſtoria eſt id dicere.Scip.iſtū vero ne an falſo incertū eſt:fama tū cū eſſet adoleſcēs haud ſincera fuiſſe:& ppemodū cōſtitiſſe hoſce verſus a Gn.Næuio poeta in eū ſcriptos eſſet.ēt q res magnas manu ſæpe geſſit glorioſæ:cui⁹ facta viua nūc vigēt:q apud gētes ſolus p̄ſtat.Eū ſuus pr̄ cū pallio vno ab amico abduxit.His ergo verſib⁹ credo adductū Val.Anciatē aduerſus oēs ſcriptores ſic de Sci.morib⁹ ſenſiſſe:& eū puellā illā captiuā nō redditā a Sci.atq; in delitiis:amoribuſq; ab eo vſurpatā.Fronti.li.ii.ca.xi.Sci.inqt aphr.i Hiſp.cū īter captiuas eximiæ formæ virgo nobilis ad eū pducta eſſet:q̄ oium oculos in ſe cōuerteret:ſumma cuſtodia habita:ſpōſo noīe Luceio reddidit:inſupq; aurꝝ qd parētes ei⁹ redēpturi captiuā donum Sci.attulerāt:eidē ſpōſo,p nuptiali mūere dedit:q̄ multiplici gr̄a vniuerſa gēs victa:impio.P.R.acceſſit. ℂ Obſides.obſides ſunt datæ fidei q̄dā quaſi pignora:ibi erāt totius Hiſpaniæ collocati obſides Carth.dati. ℂ Eximiæ.excellētis. ℂ Aetatis.a.iam matura viro. ℂ Cælebs:ſine vxore.nam celebs dicitur:q ſine fœmina viuit.quaſi cœleſtiū vitā ducens:a cœlo:& βίος:ex latino & græco cōpoſitum. ℂ Victor.non ſine rōne dixit victor nā victoria ſolet inſolentiores:minuſq; cōtinentes reddere viros. ℂ Celtiberos.Po.ſunt Hiſpaniæ a celte & Ibero dicti.Celte.aūt Liuius teſtat̄ lib.v.tertia pars galliæ:q veniētes ad Iberꝝ fluuiū Hiſpaniarꝝ:ibiq; cōſidētes:retenta primi noīs parte:& aſſumpta parte fluminis:iuxta qd cōſederāt:celtiberi dicti ſunt.qd Luca.lib.iiii.tetigit cū ait:Profugiq; agēte vetuſta gallorꝝ celte miſcentes nomen Iberis. ℂ Indibili.Nomen adoleſcentis hiſpani:cui fuerat virgo deſponſata.

VErum vt huius viri abſtinentiæ.De continentia loquitur.M.Catonis Vticenſis.qui Cato minor dictus eſt.& Cice.ſentētia ſtoicus perfectus.Nam maior cenſor & orator fuit:vnde cenſorinus dictus eſt.Hoc exēplum in ca.de moderatione tractauimus.vbi Ptolomæi prouincia Catoni demādatam fuiſſe diximus:vt inde cyparicam pecuniam quā Ptolomæus grandē congeſſerat:Romam deportaret:ne tantis opibus rex incitatus.P.R.bellum renouaret.Hanc igitur prouinciā Cato tam integro animo:tāq; caſtis manibus exercuit:vt neq; fides:neq; religio:neq; diligentia in ea adminiſtratione defuerit.nam inter ipſas omnis generis voluptatum materias verſatus ab omni cupiditate:manus:oculos:animū:ſumma cū laude:& admiratione cohibuit:& velut aurum in fornace:ſic eſt Catonis cōtinentia in ea adminiſtratione probata.nā inter auri & argēti cumulos:atq; inter oīs generis delicias verſari:quas abunde Aſia refert.& ab his rebus:quas mortales primas putant:manus & animū abſtinētes habere:hoc q fecerit p̄ſtantiſſimæ integritatis homo:deoq; proximus:iudicari pōt quare merito dici pōt:cū ipſo Catone natā eſſe cōtinentiā. ℂ Epiros:Epirus aūt,pprie firmā terrā ſignificat.eſt aūt regio in Europa.& aliqñ moleſſia dicta fuit:vt Iuſtinus affirmare videt̄:q̄q̄ Seru.ſup.iii.æne.nō totā epirū:ſed partē quā helenus tenuit moloſſiā dictā voluit:quā deinde chaoniā a fratre chaone:quē p ignorantiā occidiſſe venenata ſagitta,phibet̄:denominauit.dicēte Ver.Morte Neoptolemei regnorꝝ reddita ceſſit.Pars Heleno:q chaonios cognomine campos:Chaoniāq; oēm troiano a chaone dixit.in epiro igit̄ regnarunt oēs epirotarꝝ reges:q pyrrhi dicti ſunt a Pyrrho Achillis filio ex Deidamia regis Lycomedis filia in ſcyro:ſicut Ptolomæi reges ægypti.Arſacide reges Parthorꝝ:Cæſ.Ro. ℂ Achaia.Regio eſt Græciæ:q̄ teſte Herodoto primo peloponeſus:deinde Danaa:poſtea Achaia dicta fuit:vñ græci achei:atq; achiui:& danai dicti ſunt:cuius maxime clarꝝ oppidū Corinthū fuit:nūc vulgo dicit̄ morea. ℂ Cyclades.inſulæ ſunt in mari Egæo.ſic dictæ vt vult Soli.q; licet ſpaciis longioribus a delo,piectæ in orbē:tñ circa delū ſite ſint.nā orbe græci cyc'on dicunt.Seruius aūt ſup iii.æneī.cōtra ſentit:nō a rotunditate:ſed a circuitu:q; videlicet lōgo ordine circuiri eas neceſſe ſit.vel,ppter,pmontoria:vel qa naturale eſt:vt cōcitatiora ſint maria in vicinitate terrarꝝ.qd ſi ſic eſt:nō cū qnto græco:ſed cū.i.latino ſcribendū eſt cuius oppoſitū græci oēs obſeruant:nā qnto ſcribunt.Inter has ſunt breuiores quædā:vt Myconæ:& Gyarus:aliæ nōnullæ:ad quas relegabantur ſcelerati.vnde Iuuena.in prima ſatyra.Aude aliquid breuib⁹ gyaris & carcere dignum:Si vis eſſe aliquid.Sic & Vergilius de his inſulis mentionem facit in tertio:Celſa Mycone gyaroq; reuinxit. ℂ Vnde.a qua cypro.

ASCE. ℂ OBſides.i.ob fidē p̄uādā illic ſedē tenētes:quos pœni.i.Cart.habuerāt clauſos in ea vrbe:cū ipſe:& iuuenis:qa.xxiiii.an.& cœlebs.i.cōiugē nō habēs:& victor:& ita:cui oīa licerēt:poſtq̄ cōperit inter.eos.ſ.obſides:virginē eximiæ formæ:& ætatis adultæ.i.mature viro natā illuſtri loco.i.claris natalibus inter:celtiberos:& deſpōſatā Indibili.ſ.iuueni ſic dicto:nobiliſſimo eius gētis.ſ.celtibericæ:tradidit ſup.eā inuiolatā parētib⁹:ac ſpōſo accerſitis:& adiecit ſummæ dotis.ſ.puellæ aurꝝ:qd allatū

Epirus.

erat.ſ.a parētibus pro redēptione puellæ. Qua cōtinētia cōtra libidinē & munificētia:id eſt liberalitate:cōtra auaritia: Indibilis obligat⁹.i.deuinctus retulit gratiā debitā meritis eius.ſ.Scip.applicādo Ro.i.trahēdo in partes Ro.aīos celtiberoꝝ. ¶Vete:ita epyros.Achaia.cyclades inſulæ:& pars Aſiæ maritima:& cyprus ꝓuincia ſup.teſtes ſunt abſtinētiæ Marci Catonis: vñ i.a quibus locis cū.ſ.Mar.Cato ſuſtineret miniſteriū pecuniæ deportādæ:habuit aīum tam auerſum.i.abhorrentē:& alienū.

OLIV. ¶ADuerſum:abhorrens:& alienū. ¶Ab oī venere.ab oī cupiditate. ¶Vtriuſq; intēperantiæ:libidinis: & auaritiæ. ¶Nā & regiæ. Oſtēdit quantā habuerit materiā: ſi forte in libidinē fuiſſet auaritiāq; ꝓpenſus. ¶Diuerticula.viarum diuortia:loca ad q̄ de itinere diuertimus. ¶Diuertere:ad diuerſa vetere.vnde diuerſoriū locū: ad quē diuertimus ex via domus hoſpitalis. ¶Argumēto.documento: ꝓbationi. ¶Vtero.Vterus ꝓprie p̄gnātis mulieris dicit᷑.

DRuſum ēt germanicū. Druſus Germanicus cōtentus vxore ſua.hic p̄mo cēſum egerat.deinde germaniæ cis:& trans Rhenū poſitas ciuitates oppugnauit:& tumulus ob eū cēſum in gallia exortos cōpoſuit:poſtremo Ceruſeos:itē Cētrones:Cattoſq;:& alias gētes trās Rhenū ſubegit. Hic igit᷑ Germanicus di&⁹ eſt.

Antonia druſi. Vxor ei⁹ Antonia minor fuit.M.Antonii triūuiri & Octauiæ ſororis Auguſti filia:qua viua cōtentus fuit: ſed ipſa quoq; viro reddidit vicē: q cū ex fractura equo ſup crus eius collapſo.xxx. die poſtq̄ id acciderat : mortuus eſſet: Antonia ætateītegra & forma īſigni:cū liuia ſocru ſua reliquū ſuæ vitæ tēpus vidua peregit: qđ ſequēti memorat᷑ exēplo. ¶Claudiæ fa. Claudius Nero ex Liuia vxore Tiberiū genuit:mortuo deinde claudio Octauianus Liuiā aluū geſtantē duxit vxorē:vbi natus eſt Druſus:& hos duos filios.ſ.Tiberium & Druſum magna caritate nutriuit. Druſus vero iā adultus aduerſus Germanos.P.R.rebellātes auſpiciis Octauiani miſſus hoſtes celerius:atq; felicius:q̄ de adoleſcēte credi poſſit:debellauit: oēmq; ꝓuinciā iā deficientē Ro.reſtituit impio:vñ germanic⁹(vt ſup.diximus)appellatus eſt:q de hoſtib⁹ triūphaturus ꝓlapſo ſup crus eius:quo vehebat᷑ : equo trigeſimo poſt caſum die:ex cruris fractura periit. ¶Pro ha.æt.ꝓ qualitatis : & ætatis cōditione. ¶Vitrico & fr.re.nihil ab illoꝝ virtutib⁹

Vitricus degenerantē. Vitrico.ſ.Octaui.eſt enim vitricus: q vxorē ex altero viro liberos habentē duxerit:dictus quaſi vicem patris gerens:vel quaſi nouitricus: ꝙ a matre nouus producatur. Eſt igitur vitricus priuignorum ſecundus pater:eſt.n.priuignus ex alio patre notus:quaſi prius genitus. Nouerca dicitur: quæ liberis noua ſuperinducitur a patre vxor:dicta ꝙ noua ſuperducatur.eſt.n.ſecunda patris vxor. ¶Fratri Au.ſ.Tiberio. na ab Aug.Octa.oēs imperatores Augu.dicti ſunt:quaſi cōſecrati:ſic ēt a Cæſare cæſares. ¶Conſtitit:manifeſtum fuit.

auerſum animū ab omni uenere:quā a lucro habuit; in maxia utriuſq; intēperātiæ uerſat⁹ materia.nā & regiæ diuitiæ poteſtate ipſius cōtinebāt᷑:& fertiliſſimæ delitiaꝝ totius Græciæ urbes, neceſſaria toti⁹ nauigationis diuerticula erāt. atq; id Munatius Rufus Cypriacæ expeditiōis fidus comes, ſcriptis ſuis ſignificat: cuius teſtimoniū nō amplector.ꝓprio.n. argumēto laus iſta nitit᷑:qm̄ ex eodē naturæ utero, & cōtinētia nata ē, & Cato.

¶De druſo germāico.

DRuſum ēt germāicū eximiā Claudiæ familiæ gloriā, fratrē Tyberii:patriæq; raꝝ ornamētū, & qđ ſup oīa eſt:operū ſuoꝝ pro habitu ætatis magnitudinæ, Vitrico pariter, ac fratri auguſto:duobus Reip.diuinis oculis, mirifice reſpōdentem, conſtat, uſum ueneris intra coniugis charitatem clauſum tenuiſſe.

¶De Antonia.

ANtonia quoq; fœmia laudibus uirilē familiæ ſuæ claritatē ſupgreſſa, amorem mariti ſui egregia fide pēſauit.q̄ poſt eius exceſſum, forma, & ætate florens, cubiculum ſocrus pro cōiugio habuit, in eodēq; toro alterius adoleſcētiæ uigor extictus eſt, alterius uiduitatis experiētia cō-

ANtonia quoq; vxor nobiliſſima Druſi:& filia.M.Antonii triumuiri:& Octauiæ ſororis Augu.quam deinde Anto. Cleopatræ reginæ captus illecebris repudiauit.vnde nata ſunt inter Anto.& Auguſtum bella ciuilia. ¶Socrus.ſ.Liuiæ. ¶Pro coniugio.quia in perpetua viduitate permāſit. ¶Alterius.ſ.Druſi. ¶Alterius.Aut. ¶Sūmam:finem.

ASCE. ¶AB omni venere q̄ a lucro:verſatus in maxima materia.i.obiecto vtriuſq; intemperantiæ.ſ.tam circa libidinem q̄ circa auaritiam. Nam & diuitiæ regiæ Ptolemæi regis Cyprii;cōtinebāt᷑ poteſtate ipſius.ſ.Catonis:& vrbes fertiliſſimæ delitiaꝝ totius græciæ erant diuerticula neceſſaria totius nauigationis.i.ad quas tanq̄ ad diuerſoria neceſſario ab incepta nauigatione diuertebat nauem. Atq; Munatius Rufus comes fidus expeditionis cypriacæ.i. q̄ Cato in cypro peregerat ſignificat id ſcriptis ſuis:cuius teſtimoniū ego non amplector.n.pro quia:iſta laus.ſ.Catonis nititur.i.ſuſtentatur ꝓprio teſtimonio: qm̄ & cōtinētia nata eſt:& Cato ſup.natus eſt:ex eodē vtero naturæ.i.naturali.q.d.Catonē non ſolū cōtinentē dicendū: ſed etiā cōtinentiā ipſam Druſum &c. Extollit cōtinentiā cōiungalē Druſi Germanici cū ſolita ad Tyberiū palpitatione dicēs cōſtitit.i.euidens:& manifeſtū fuit etiā Druſum germanicū eximiā gloriā familiæ Claudiæ:fratrē & Tyberii:& rerū.i.ſingulare ornamentū patriæ.ſ.ſuæ Romæ:&(qđ eſt ſuper oīa)reſpōdentē mirifice magnitudine operū ſuoꝝ pro habitu.i.qualitate ætatis.ſ.ſuæ pariter vitrico.i.marito matris videlicet Octauio Auguſto:& fratri Auguſto.ſ.Tyberio appoſitorie duobus diuinis oculis reip.cōſtitit dico eū tenuiſſe vſum veneris clauſum intra charitatē coniungis.i.nō extra matrimonium vſum veneris. ¶Antonia quoq;. Ordo eſt. Antonia quoq;.i.vxor Druſi fœmina.i.cū eſſet fœmina: tñ ſupergreſſa laudibus.ſ.cōtinentiæ: virilē claritatē ſuæ familiæ.ſ.paternæ(qa pater eius.M.Antonius triūuiri alioqui clarus.libidine:& illecebris Cleopatræ repudiata vxore optima diffamatus eſt)penſauit.i.compenſauit:egregia fide.i.fidelitate in conſeruanda caſtitate matrimoniali: amorē mariti ſui.ſ.Druſi. Quæ florens forma:& ætate poſt exceſſum.ſ.ab hac vita.i.mortem eius.ſ.mariti ſui habuit cubiculum ſocrus.i.matris mariti ſui:pro coniuge.i.loco cōiugii:aut lecti genialis:qa noluit ad ſecundas tranſire nuptias:& vigor adoleſcētiæ alterius.ſ.cōiugū:videlicet Druſi extinctus eſt in eodē toro.i.lecto:ab intorquendo dicto(vnde quia elemētum demitur:nā torus quaſi torquus aut tortus dicit᷑ ꝓtima corripitur: nec recte.h.perſcribetur) & experientia.i.longus vſus viduitatis.i.diuiſionis a marito:& ita ſecubitus:alterius videlicet Antoniæ:quæ erat vxor eius:cōſenuit.i.ad ſenectā peruenit. Hoc cubiculum imponat talibus experimentis.ſ.continentiæ coniugalis:& vidualis:ſummam.i.finem.

THE. ¶Claudiæ fa.C.Octauius Liuiā Druſillā matrimonio Tiberii Neronis:& qdē p̄gnantē abduxit.auctor Sueto.& Diony.

DEinceps his vacemus.demus operā ponēdi pecuniā:ꝓ reponēdi.ſ.in theſauro. ¶Vacauit.idulſit:intēdit:& tūc datiuo cohæret:quādo vero ſignificat ceſſat:ablatiuo:cū ab:aut a. ¶Cn.Marcius patriciæ gētis adoleſcēs. Hic fuit q poſtea Coriolanus dictus eſt:eo ꝙ opa:& virtute ſua captū fuerit a Poſthumio cōſule oppidū Coriolanū. Nā cū Aulus Poſtumius obſideret oppidū Coriolanū:& in eo oppugnādo ſæpius militū vires fruſtra tētaſſet:ꝙ minutiſſimū eēt. Cn.Marcii:deceptis cuſtodibus oppidū irruit:ignē in tecta cōiecit:mulctaſq; oppidi ædes incēdit qb⁹ correptis.cōmota ciuitas:cū ad incendiū oēs cōcurrerēt.Ro.faciliorē fecerūt expugnationē. Eius igit᷑ virtute captū eſt oppidū:a quo ēt agnominationē accepit:qa poſt id factū:Coriolanus dictus. de quo ī ca.de miraculis ſatis dixim⁹:& ī ca.de pietate dicturi ſum⁹. Sed qđ ad eius cōtinētiā ꝑtinet: de qua nūc agit᷑. Cōſul.Poſthumi⁹: cū vellet more Romano eū multis militarib⁹ donis ꝓ tāta re geſta donare:nihil p̄ter quēdā hoſpitē ſuū captiuū: & equū ad vſum militiæ voluit accipe. ¶Anci Marci:hic originē ducebat ab Anco Marco quarto Ro.rege.fuit igit᷑ tam genere:q̄ virtute p̄clarus. ¶Cōſpicuæ:claræ:& ſpectatæ. Militarib⁹ donis:vt haſta:equo: corona:murali:ciuica:& aliis. ¶Grege:gregē ꝓ armento poſuit:nā gregē de minoribus:armentū dicimus de maioribus animalib⁹:teſte Seruio:q̄uis alii aliter ſentiant.

OLIV.

ſenuit.hoc cubiculū talib⁹ experimētis ſummā īpōat.

¶De Cn.Martio.

DEinceps his uacemus:quoꝝ animus aliquo in momento ponēdi pecunia nunquam uacauit. Cn.Marti⁹ patritiæ gētis adoleſcēs, Anci regis clara progenies, cui Corioli Volſcorū oppidū captū cognomē adiecit:cū editis conſpicuæ fortitudinis operibus a Poſthumio Comminio COS. accurata oratione apud milites laudatus, omnibus donis militaribus, & agri.C.iugeribus, & decē captiuorū electione, & tetidem ornatis equis, cētenario boum grege, argētoq; quantum ſuſtinere ualuiſſet: donaretur: nihil ex his, præter unius captiui ſalutē hoſpitis, equumq;, quo in acie uteretur:accipere uoluit. Q ua tā circūſpecta aī moderatiōe, neſcias utrū maiore cum laude præmia meruerit:an reiecerit.

¶De.M.Curio.

MArcus autē Curius exactiſſima norma Romanæ frugalitatis, idemq; fortitudinis perſpectiſſimum ſpecimen, Samnitū legatis agreſti ſe in ſcamno aſſidētem foco, ac ligneo catino cœnantem(quales epulas apparatus īdicio eſt) ſpectandum præbuit. Ille enim Samnitum diuitias contempſit. Samnites eius paupertatē mirati ſunt. nā cū ad eū magnū auri pōdus publice miſſū attuliſſent:benignis uerbis inuitatus:ut eo uti uellet: uultum riſu ſoluit:ꝓtinuſq; ſupuacuæ inquit, ne dicam

MArcus aūt Curius exactiſſima norma:adeo celebris eſt.Q .M.Curii frugalitas:vt nulli ferme obſcura eſſe poſſit: qppe q Romane tēperātiæ exactiſſima norma dicat᷑:hic eſt: q cū Fabritio pyrrhū regē Epirotaꝝ:q ꝓ tarētinus bellū Ro.intulerat. exegit Italia. Sānites ēt difficillimā ꝓuinciā ſæpius deuicit:nā bellū Sāniticū centū ferme ānos duraſſe cōſtat. Cū igit᷑ ei conſuli victoria de Sānitib⁹ obtigiſſet:ad eū legati de impetrāda pace venerūt: q forte quadā illū iuxta focū ſedentē & toſtis rapis:vt tradit Plu.veſcentē īuenerūt. Admirati tetricā hoīs vitā:ad ſuos reuerſi:cū id:qđ viderāt retuliſſent:Sānites imperatorē Ro.vel auaritia:vel inopia laborare exiſtimātes:decreuerūt ingēs auri pōdus mittere:ſperātes Curiū tāto munere captū gratioſiores pacis cōditiones ſibi eſſe datuꝝ:qđ p̄ter ſpē:& eoꝝ opinionē euenit : nā cū in eius cōſpectū aurū attuliſſent multiſq; pſuaſionib⁹ illum inuitaſſent:vt acciperet:ſubridēs ait: nōne ītellexiſtis heſterna cœna me ꝓrſus nō indigere pecunia:ite igit᷑:& renūciate ciuib⁹ veſtris malle me habētibus auꝝ imperare: q̄ auꝝ hr̄e. Ci.in Cato.maiore. Curio ad focū ſedēti magnū auri pōd⁹ Sānites cū attuliſſent repudiati ſunt:nō.n. aurū p̄claꝝ ſibi videri dixit:ſed his : q hr̄ent auꝝ īperare. ¶Perſpectiſſimū:maxīe laudabile. ¶Specimē:experimētū:documētū:indiciū. ¶Aſſidētē.ſ.& vt Plu.ait.rapis igne toſtis veſcentē. ¶Quales.e.ſ.cœnaret. ¶Ille. Sānitū pulchrū antitheton:qđ fit quotiēs cōtrariis cōtraria opponūtur:vt Oui.Frig̃da pugnabāt calidis:humentia ſiccis.

Curii cōtinētia.

ASCE. ¶DEinceps &c. Quia ſatis de cōtinētia ab libidine ſe locutū ſignificauit:pſequit᷑ alteꝝ mēbrū tituli p̄miſſi: videlicet exēpla de abſtinētia ab illicitis rebus dicēs. Vacemus.i.vacuā aliis reb⁹ operā demus deinceps his.ſ.hoīb⁹:quoꝝ animus nunq̄ vacauit.n.intētus fuit in aliquo momēto vitæ ponēdi.i.reponēdi:& accumulādi pecuniā. Caius:aut vt alii habēt Gn.Marcius adoleſcēs gētis patriciæ.i.a patricib⁹ cōſcriptis ortæ:clara progenies Anci.ſ.Marci regis cui Corioli(noīatiuus eſt pluratiuus) oppidū volſcoꝝ: captū.ſ.ab eo adiecit cognomen(grāmatici dicerēt agnomen:qa ab aduētu adiectū) qa Coriolanus inde dictus eſt:cū.i.quādo:operibus cōſpicuæ.i.p̄claræ fortitudinis editis.i.expletis a ſe laudatus a Poſthumio Cōminio conſule apud milites oratione accurata.i.diligēti cura habita aut excogitata:donaret᷑.ſ.in p̄miū:oībus donis militarib⁹:& centū iugerib⁹ agri & electione.x.captiuoꝝ.i.x.captiuis quoſcūq; eligeret:& totidē.i.etiā.x.equis ornatis.i.phaleratis:& grege boum centenario.i.cōtinente centū capita:& argento ſup.tāto:quantū valuiſſet ſuſtinere.i.ſurſum a terra leuatū tenere:nihil voluit: accipere ex his p̄ter ſalutē vnius captiui:videlicet hoſpitis ſui.i.q cū ante bellū habuerat:hoſpitalitatē:& p̄ter equū:quo vteretur.i.vti poſſet in acie.ſ.inſtructa ad pugnā. Qua tam circūſpecta.i.ſolerti:& cōſpicua moderatione animi.i.ꝓpter q̄ tā circūſpectā moderationē animi tu neſcias.i.qlibet neſcire poſſit vtrū ipſe meruerit maiore laude.præmia an reiecerit.i.recuſauerit accipere. ¶Marcus aūt Curius appoſitorie norma exactiſſima.i.ſeueriſſima:qa quæ exactæ ſunt:ſeuere ſunt:frugalitatis.i.parſimoniæ:Romanæ:& idē ſpecimē.i.experimentū:& approbamentū:pſpectiſſimū.i.euidētiſſimū:fortitudinis.ſ.Romanæ:p̄buit ſe ſpectandū legatis Sānitū.i.vicinoꝝ populoꝝ:cōtra quos bella gerebat aſſidentē in ſcāno agreſti.i.ruſticano: foro.i.ad foꝝ in culino:nō in cœnatione ſplēdida:ac cœnantē catino.i.vaſculo eſcario(putem ſcutellā a noſtris dici)quales epulas ſup.cœnātē ſe ſpectādū p̄buit:apparat⁹ eſt indicio.i.ſatis īdicat:qa in agreſti loco:& cultu veroſimile eſt agreſtes ſumpſiſſe epulas:vnde rapis veſcentē alii dicūt ab his inuentū. ¶Ille.n.contēpſit diuitias Sānitū:& ſup.Sānites mirati ſunt paupertatē eius. Nā cū attuliſſent ad eū magnū pōdus auri:miſſum publice.i.noīe publico: ipſe inuitatus.ſ.ab legatis illis verbis benignis:vt vellet vti eo.ſ.pondere auri:ſoluit.i.laxauit:vultū riſu:& inquit protinus.o miniſtri legationis ſuper uacuæ.

¶PER ſpectiſſimum. Vetuſti codices habent perſpicaciſſimum.

THE.

OLIV. ℂINEPTAE:ſtulte:& incõuenienter. Ineptus dicit̃:q nulli rei aptus eſt:hoc eſt:qui nullã habet rei:loci:tẽporis & perſonaꝝ: Curii cõtinẽtia. conſideratioñe. ℂMalo.i.ad malum:ac ſi diceret ad corrũpendum imperatoris animũ. ℂIdẽ cum Italia: Nec minor fuit:q ſequitur.M.Curtii cõtinentia:animiq̃ magnitudo:qua vſus eſt in victoria ex Pyrrho rege parta:nã prædam vniuerſam:qua ingenti potitus erat:militibus vrbiq̃ conceſſit:nec ex ea quicq̃ attingere voluit:præmia quoq̃ virtutis pro re tãta bene ſeliciterq̃ geſta cum a ſenatu ſibi:populoq̃ decernerentur:æquare oĩbus voluit:cum ſibi multo maiora q̃ populo darentur:q ppe ſeptẽnis tantum populo:ſibi vero quinquaginta cãpi iugeribus pro ſua dignitate decretis:indignum.i.ciuem & rep.minime idoneũ eſſe cenſebat:q plus æquo qcq̃ appeteret:magna profecto viri cõtinentia. ℂNon ex.non tranſgreſſus eſt.

IDem ſenſit Fabricius. Iulius Hyginus in lib.de vita rebuſq̃ illuſtriũ viroꝝ ſexto:legatos dicit a Sãnitib⁹ad.C.Fabriciũ imperatorẽ.P.R.veniſſe: & memoratis multis:magniſq̃ rebus:quas bene:& beniuole poſt redditam pacẽ Sãnitibus feciſſet:obtuliſſe dono grandẽ pecuniã:decẽq̃ ſeruos:& oraſſe:vt acciperet:vteretur q̃:atq̃ id facere Sãnites dixiſſe:q viderent multa ad ſplẽdorẽ domus:atq̃ victus deſieri neq̃ pro magnitudine:dignitateq̃ lautũ paratũq̃ eſſe. tum Fabritiũ planas manus ab auribus ad oculos:& infra deinceps ad nares: & ad os & gulã.deinde porro ad vẽtrẽ vnũ deduxiſſe: & legatis ita reſpondiſſe:dũ illis oĩbus mẽbris:quæ attigiſſet obſiſtere:& imperare poſſet: nunq̃ qcq̃ de futuꝛ:ꝓterea pecuniã:qua nihil ſibi eſſet vſus ab his: qb⁹ ſciret eã vſui eſſe nõ accipere. Idẽ:qđ Curius. ℂFabricius Lucinius:q gloria:& rebus geſtis oĩum ſuo tẽpore maximus: opib⁹ vero multo infimus. ℂOmni ci.tẽporibus: ſuis maior: Maior oĩbus ciuibus:& notanda eſt cõſtructio: quæ nõ eſt p ſuplatiuũ ꝓlata: q̃uis ad plures ſui generis ſit facta cõparatio. ℂSãniũ:regio Italiæ ĩ calabria. ℂSeruos mizeuma ab inferiori. ℂIn cl.in patrociniũ:nã cliens:& patronus correlatiua ſunt:qa nõ eſt cliẽs ſine patrono:ſicut nec filius ſine patre. ℂSine pecunia: ad id qđ dixit:qnq̃ pondo argenti:& æris. ℂFamiliæ.ad id:qđ dixit:totidem ſeruos. ℂSed modica deſiderare:moderata: quæ.ſ.ad liberaliter viuendum neceſſaria ſunt:animus enim hominis diues non archa appellari ſolet:q̃uis illa plena ſit.

ASCE. ℂNE dicam ineptæ: narrate Samnitibus. M.Currium (Apte de ſe in tertia loquitur perſona)malle.i.magis velle imperare locupletibus.i.diuitibus q̃ ipſum .i. ſe locupletem fieri:atq̃ refertote.ſ.ad eos:a quibus accepiſtis: iſtud munus.ſ.tanti auri: vt pretioſum ita excogitatum .i. in

ineptæ legationis miniſtri, narrate Samnitibus. M. Curium malle locupletibus imperare:quam ipſum fieri locupletem. atq̃ iſtud ut pretioſum, ita malo hominum excogitatũ munus refertote, & mementote me nec acie uinci.nec pecũia corrũpi poſſe. Idẽ, cum Italia Pyrrhum regem exegiſſet: nihil omnino ex præda regia, qua exercitum, urbemq̃ ditauerat: attigit. decretis etiam a Senatu ſeptenis iugeribus agri populo:ſibi autem quinquaginta:popularis aſſignatiõis modũ non exceſſit.parũ idoneũ Reip.ciuẽ exiſtimãs:q eo,ꝙ reliqs tribueret̃:cõtẽt⁹ nõ eẽt.

ℂDe Fabricio Lucino.

IDem ſenſit Fabricius Lucinus honoribus, & authoritate omni ciuitate temporibus ſuis maior.cenſu par unicuiq̃ pauperrimo. qui a Samnitibus, quos uniuerſos in clientelam habebat:decem æris & quinq̃ pondo argenti, totidẽq̃ ſeruos ſibi miſſos, in Samnium remiſit:continentiæ ſuæ beneficio ſine pecunia ꝑdiues: ſine uſu familiæ abunde comitatus. quia locupletem illum faciebat, nõ multa poſſidere: ſed modica deſyderare. ergo domus ei⁹, quẽadmodũ ære, & argẽto, & mãcipiis Sãnitũ uacua, ita gloria ex his cõtẽptis ꝑta, rferta fuit.

vſum hominum introductum:malo.i.ad malum & perniciem hominum:& mementote:me nec poſſe vinci acie: nec poſſe corrumpi pecunia. ℂIdem.ſ.M.Curius cum exegiſſet.i.cum dedecore expuliſſet:Pyrrhum regem.ſ.Epirotarum:nihil.i.non aliquid:nõ attigit omnino aliquid ex præda regia.i.qua regem ſpoliauerat:& qua ditauerat exercitum: & vrbem.ſ.Romam. Et ſeptenis.i.ſingulis ſeptem iugeribus agri decretis populo.ſ.victoria:a ſenatu: autem pro ſed quinquaginta iugeribus agri decretis ſibi a ſenatu:non exceſſit modum aſſignationis popularis.i.non accepit vltra ſeptem iugera: quot ſinguli de populo acceperant:exiſtimans.i.iudicans illum ſup.eſſe ciuem idoneum parum reipub.qui non eſſet contentus eo: quod tribueretur reliquis.ſ.ciuibus. ℂIdem ſenſit &c. Recitat abſtinentiam Fabricii:ſed quia Mancinel.Oliue.hoc loco:Calepinus: Neſtor & plæriq̃ alii qui hunc locum legerunt:taxant Lau.Vallam quaſi hunc locum.aut non legerit: aut non intellexerit: aut ſaltem oblitus ſit:eo ꝙ hic comparatiuum nomen inter plura eiuſdem generis ponitur:ſed nihil id contra Vallam: qui ait partitiue tentum:vt quando cum genitiuo conſtruitur inter duo duntaxat:eaq̃ eiuſdẽ generis.ſeu ſpeciei locum habere: Nã vt inepte dixero ſum ineptior hominum:ita apte ſum ineptior cæteris hominib⁹. Et hoc loco:maior omni ciue:ſubaudi reliquo non autẽ maior omnium ciuium dixerit. Ordo autẽ eſt. Fabricius Lucinus maior ſuis tẽporibus.i.quibus ipſe vixit: omni ciue.ſ.ſuo:quando princeps erat:aut reliquo:quia & ipſe ciuis:honoribus: & authoritate.i.quantum ad honorem. & authoritatẽ:vb. tres ponuntur diuerſi ablatiui:temporibus:qui regitur a participio ens ſubintellecto:in ratione tẽporis ciue: qui regitur a maior ratione rei exceſſæ:& honoribus:& authoritate:qui ſignificat materiam:circa quã:aut in qua fit exceſſus par.i.æqualis cenſu.quoad cenſum:& res poſſeſſas vnicuiq̃:ſubaudi etiã pauperrimo(Nã vnuſquiſq̃ cum ſuperlatiuo rato ponitur.vſq̃ adeo:vt dubitem legendum ne ſit cuiq̃ &c.)ſenſit idem:qđ Curius:qui remiſit in Sãnium.i.regionẽ Sãnitum: decem pondo.i.libras æris:& quinq̃ pondo argenti:& totidem ſeruos:dubites an quinq̃:an quindecim: ſed malim quinq̃ intelligere:vt potius ad proximum q̃ ad vtrũq̃ referatur:miſſos(Ad proximum reſpicit)a Sãnitibus: quos vniuerſos.i.omnes ſimul:quaſi verſos in vnum habebat in.i.ad clientelam.i.protectionem:& patrocinium ſuum:ens ſup. ℂPrædiues.i.præ cæteris diues beneficio continentiæ:ſuæ ſiue pecunia(non.n.beatus eſt:qui multa poſſidet:ſed qui ſuis bene ſe habet:& comitatus abunde ſine vſu familiæ:quia poſſidere multa non faciebat illũ locupletem:ſed deſiderare modica. Ergo quia paucis contentus Samnitum dona reſpuit:domus eius quemadmodum fuit vacua ære:& argento:& Mancipiis.i.ſeruis Samnitum:ita fuit referta gloria parta.i.acquiſita:& lucrata ex his contemptis.i.ex contemptu horum.

THE. ℂSAMNIVM.Samnites.vt Calabriam contingunt:ita tam ei non contribuuntur.hos etiam Sabellos: & græci Samnitas dixerunt:vt diximus ex Plinio Stephanoq̃.

COnſentanea repudiatis. Nõ debet minori laude digna cẽſeri Fabritii cõtinẽtia:q̃ in reſpuẽdis:ac ꝓpe modũ deteſtãdis Epicureoꝝ dogmatib⁹:q̃ q̃ fuit in cõtẽnẽdis Sãnitũ munerib⁹: Nã legat⁹ ad Pyrrhũ a.S.P.q.R.miſſus:vt ageret cũ rege de ꝑmutatione:ſeu redẽptione captiuoꝝ:audiuit Cyneã ꝓhm de voluptate differentẽ.q.ſ.diceret Athenienſem ꝓhm neſcio quẽ dicere ſolitũ oĩa voluptatis gr̃a eſſe faciẽda:nõ aliter vocẽ illã.q̃ ꝑniciofum malũ deteſtatus eſt: ac talẽ viuẽdi diſciplinã athe.& hoſtib⁹ eſt iprecatus. ℂCõſentanea:cõuenictia.cõgrua:ſicut in repudiãdis munerib⁹:ita in reſpuendis Epicureoꝝ dogmatibus. Illud quoq̃ nõ videt̃ a ꝓpoſito noſtro alienũ:qđ in cẽſura egit:ſicut ſupra vidimus:nã.P.Co. OLIV Fabritii cõtinentia.

ℂDe eodem Fabricio.

COnſentanea repudiatis donis Fabricii uota extiterũt.legatus enĩ ad Pyrrhum ꝓfectus cũ apud eũ Cyneã Theſſalũ narrantẽ audiſſet:quẽdã Atheniẽſem clarũ ſapientia, ſuadentẽ ne qđ aliud homines, quã uoluptatis cauſa facere uellẽt:ꝓ mõſtro eã uocẽ accepit:continuoq̃ Pyrrho, & Samnitib⁹ iſtã ſapientiã deprecatus eſt. licet Athenæ doctrina ſua glorient̃:uir tamẽ prudẽs, Fabricii deteſtationẽ, quã Epicuri maluit ꝑcepta. quod euẽtus quoq̃ idicauit. Nã quæ urbs uoluptati plurimũ tribuit:iperiũ maximũ amiſit.q̃ labore dlectata eſt: occupauit.& illa libertatẽ tueri non ualuit:hæc etiã donare potuit.

ℂDe.Q.Tuberone Catelio.

CVrii, & Fabricii.Q.Tuberonem cognomine Catiliũ diſcipulũ fuiſſe merito quis exiſtimauerit.cui cõſulatũ gerenti, cũ Aetolorũ gẽs oĩs uſus uaſa argẽtea, magno põdeꝛ, exqſita arte fabricata, ꝑlegatos miſiſſet: q ſuperiori tẽpore gratulandi cã ad eũ ꝓfecti retulerãt:fictilia ſe in ei⁹ mẽſa uaſa uidiſſet: mõitos ne Cõtinẽtiæ, quaſi paupertati ſuccurrendũ putarent: cũ ſuis ſarcinis abire iuſſit.quã bene ætolicis domeſtica prætulerat: ſi frugalitatis ei⁹ exẽplũ poſterior ætas ſeq uoluiſſet.nũc quo uẽtũ eſt: a ſeruis uix impetrari poteſt:ne eã ſupellectilem faſtidiant: qua uti COS. non erubuit.

Ruffinũ bis cõſulatũ: & dictaturia functũ cẽſor Fabrici⁹ a ſenatu mouit ob luxuriæ notã:q decẽ põdo argenti ſactitaret:nõ ſolũ auaritiã ſemper horruit ſed auaros quoq̃ maximo eſt odio ꝓſecutus. Cyneã:ꝓhum:q primũ apud Pyrrhũ locũ obtinebat. ℂQuẽdã athe. q ſine dubio fuit epicur⁹. ℂDeprecat⁹:Ecce notũ:eſt aũt deꝑcari valde ꝓcari mala ꝑcando depelleret. Eſt quoq̃ deteſtari execrari: depellere:abominari: in qua ſignificatione poſuit Catullus:cũ dicit:Cui ego quaſi eadẽ totidẽ mox deprecor illi: aſſidue. Nã vrbs.ſ.Tarẽtũ. ℂQuæ la.ſ.Roma. ℂIlla:tarẽtũ. Hæc Roma. Poſſum⁹ itelligere hoc dici de vrbe athenaꝝ.q̃ fuit olim totius græciæ ĩperio potita: & cũ deinde in ſeruitutẽ redacta foret eã.P.R.in libertatẽ aſſeruit.

CVrii:& Fabricii.Qu.Tuberonẽ: hic conſul bello Macedonico fuit: q cũ ꝓuinciã illã ꝓpemodũ Ro.ſubegiſſet ĩperio ætholoꝝ legati de victoria gratulaturi(nã tũc erãt ætoli Romanis ſocietate cõiũcti) ad eũ in caſtra venerũt:& fictilib⁹ vaſis vtentẽ in mẽſa viderũt:qđ cũ in patriã reuerſi ſuis ciuib⁹ retuliſſent. ætoli nõ hoĩs cõtinẽtiã:ſed pauptatẽ exiſtimãtes:argẽtea illi vaſa artificioſe laborata mittẽda cẽſuerunt. qb⁹ ꝓ dignitate ſua vteret̃:qua cũ obtuliſſent ei:ſtatim in p̃riã cũ ſuis vaſis redire iuſſi ſunt. Hic tubero vir ꝓb⁹ & reip.amãtiſſim⁹ fuit:q.T.Gracchũ quo cũ ſumma amicitia erat cõiũct⁹: vbi reip.ſuæ pernitioſum ciuẽ eſſe cognouit:in ſeditione deſeruit:atq̃ illius cõſilia vehemẽter improbauit. ℂDiſcipulũ fuiſſe. Merito qſpiã exiſtimare poterit hunc Curii & Fabricii fuiſſe diſcipulum ꝙ eoꝝ diſciplinam mitatus ſit. ℂAetoloꝝ.g. Aetoli ꝑmo fuerũt Phil. regi Mac.ſocietate cõiuncti:a quo cũ tyrãnice nimis haberent̃ defecerũt ad Romanos: Aetolia regio cõtigua acarnaniæ phocideq̃. & locris.hãc aũt ab acarnania achelous fluuius ſeparat. ℂOĩs vſus:vaſa.ſ.ad oẽm vſum accõmodata:vt aquaria: vinaria:& alteri⁹ generis. ℂExqſita:artificioſe elaborata. Gratulãdi:de victoria ex hoſtib⁹ parta:qa tũc Romanis erãt amicitia copulati. ℂFictilia:terreana:a fingendo dicta:vñ figuli luti cõpoſitores:qui terrena vaſa cõponunt. ℂQuo vẽtũ. Dãnat ſui tp̃is more Val.vt oẽs ẽt pauperes ambitioſa pauptate viuãt:nã ætatis noſtræ inqt ſerui ſupellectilẽ illã aſpernant̃:q̃ cõſules aliqñ:& Ro.principes cõtẽtabant̃. Tuberonis continẽtia.

ℂCOnſentanea &c. Ordo eſt Vota.i.obtata Fabr.extiterũt cõſentaneã.i.cõformia:aut cõſona:donis repudiatis. Enim ꝓ qa: ipſe ꝓfect⁹ ad Pyrrhũ.ſ.regẽ Epyri:legatus.i.tãq̃ legat⁹:quũ audiſſet Cyneã ꝓhum illũ theſſalũ.i.in Theſſalia ortũ:narrantẽ.i.recitantẽ apud eũ.ſ.Pyr.quẽdã Ath.ſ.epicuꝛ:claꝝ ſapiẽtia:ſuadentẽ:ne hoĩes vellẽt facere qđ.i.aliqd aliud q̃ cauſa voluptatis:vtpote: in qua ſummã boni ponebat:accepit eã vocẽ ꝓ mõſtro:& ita icredibilẽ:& cõtinuo deꝑcat⁹ eſt.i.voto:& ꝑcib⁹ addixit Pyr.& Sãnitib⁹ iſta ſapiẽtiã.ſ.ponẽtis ſummũ bonũ in voluptate:de cuius ſñia ſic ꝓſeqtur autho. Licet Athenæ glorientur doctrina ſua:tñ vir prudẽs qcũq̃ is fuerit:malit.i.magis velit ſup.amplecti:aut.ſeq:deteſtationẽ Fabritii .i. qua Fabritius voluptatẽ deteſtatus eſt:q̃ ꝑcepta epicuri:q iã dicta ſunt. Ergo de epicuro prius locut⁹ eſt. Quod.i.q̃ rẽ:aut qđ iudiciũ:euẽtus quoq̃ indicauit. Nã vrbs.ſ.Tar.quæ plurimũ tribuit voluptati:amiſit maximũ iperiũ:& ſup.ea vrbs:videlicet Roma: q̃ delectata eſt labore:occupauit.ſ.maximũ iperiũ:& illa.ſ.prius dicta:hoc eſt Tãrẽtina:nõ valuit tueri libertatẽ.ſ.ſuã:hæc.ſ.Roma: aut Romana ciuitas potuit ẽt donare.ſ.libertatẽ ſemel aliis adeptã. ℂCurii &c. Ordo eſt. Quis.i.aliqs exſtimauerit.i.iudicauerit merito.Qu.Tuberonẽ cognomine Cateliũ:ſeu vt alii ſcribũt Gatiliũ:fuiſſe diſcipulũ:qa imitatorẽ Curii:& Fabri. cui.ſ. Qu.Tuberoni gerẽti cõſulatũ:quũ gens ætholoꝝ miſiſſet ꝓ legatos vaſa argẽtea oĩs generis magno põdere. ℂEt fabric.exqſita arte:q̃.ſ.legati ꝓfecti ad eũ tp̃e ſuperiori.i.prius acto:cã gratulãdi.ſ.Tuberoni de victoria parta retulerãt.ſ.principib⁹:a qb⁹ miſſi fuerãt:vidiſſe ſe vaſa fictilia in mẽſa eius.ſ.Qu.Tuberonis:iuſſit eos monitos:ne putarẽt ſuccurrendũ cõtinẽtiæ.i.parſimoniæ vltro aſſumptæ:cũ nõ deeſſent:qbus vteret̃:qſi pauptati:qa q cõtinẽs:nõ cõtinuo paup eſt. Nã paup eſt:q paꝝ habet:cõtinẽs q paucis vtit̃:ac fruit̃. Quã.i.o q̃tũ bñ tubero ꝑtulerat domeſtica.ſ.iſtituta:aut iudicia: Aetholicis:ſi ætas poſterior voluiſſet ſeq exẽplũ frugalitatis eius.q.d.optime nũc.quo.i.ad quẽ ſtatũ vẽtũ eſt.q.d.ad peſſimũ:qđ paulopoſt cõtingit: aſſerẽte id Iuue. Omne in ꝑcipiti vitiũ ſtetit. Et nil habet vlterius nr̃is qđ moribus addat. Poſteritas &c. vñ addit Val.nr̃. Vix ꝑt ĩpetrari.ſ.nũc a ſuis:ne faſtidiãt.i.vt ñ ſupbe cõtẽnãt eã ſupellectilẽ.ſ.fictilẽ & ligneã:q̃ ɔſul.ſ.Tub̃o & Curi⁹ ñ erubuit vti.

THE. ℂCONTEMPTIS.antiqua non habent exemplaria. ℂCynæam.hic eſt Cynæas inter exempla memoriæ celebratus:qui Pyrrhi regis in vrbem legatus nomina reddidit Senatui:& equeſtri ordini poſtero die q̃ aduenerat.

OLIV. Pauli Aemilii cõtinẽtia. AT Perſæ: Fuit æmili Pauli continentia ſic litterarum monumentis digna: vt ſine iniuria prætermitti a Val. nullo modo potuerit: cum .n. deuicto perſa maced. rege: quem duxit in triumphum: tantam ex ea prouincia prædam in patriam reportaſſet: vt repleto ærario tributis præſtandis modus ac finis impoſitus fuerit: nihil ex ea voluit attingere: vt glorioſus magis quam diues ex eo bello rediſſe videretur. Pluta. tamen dicit quoſdam ex ea præda ſibi retinuiſſe libellos. ¶ Hereditariam: quia veluti hereditate quadam. P. Ro. aliquandiu paupertatem habuit iuxta illud. T. Liuii: quod ſupra diximus: nulla vnquam reſp. fuit maior nec ſanctior. nec bonis exemplis ditior. nec in quam ciuitatem tam ſero luxuria: & auaritia cõmigrauerit: nec vbi tantus: ac tandiu paupertati: & parſimoniæ honos fuerit: adeo quãto minus rerum. tanto minus cupiditatis erat. ¶ Eo vſq; in tantum.

Tributũ. Tributi: cenſus: & penſionis perſoluendæ. Cice. in officiis. Omni macedonum Gaza quæ fuit maxima potitus eſt Paulus: in ærarium tantum vexit: vt vnius imperatoris præda finem attulerit tributorum: at hic domum ſuam: nihil intulit præter memoria noimnis ſempiternam. ¶ Præclare ſecum actũ: ꝓclare ſibi obtigiſſe: & eſt honeſtus dicendi modus: mecũ præclare actum eſt. i. præclare mihi obtigit.

ATque huic animi: Hi cum miſſi eſſent legati ad Ptolomæum regem ægypti: pro pace cum Po. Romano iungenda: & eos Ptolomæus liberaliter exceptos regiis muneribus donaſſet: ea primum legati repudiarunt. ſed interiectis quibuſdam diebus ad cœnam inuitatis: aureas illis coronas miſit: quas honoris gratia accepere: ſed ſimul atque Romam venerunt: priuſquam legationem ſuam in ſenatu referent: in ærarium munera detulerunt. quæ deinde reddenda legatis: & ſenatus decreuit: & populus permiſit: fuerunt ergo ex ærario quamprimum ducta: & ſecundum æquam cuiuſq; portionem diſtributa: hoc modo & ſenatus pariter: & populus cum legatis de continentia certaſſe videtur. Hæc Vale. Iuſtinus vero li. xviii. dicit ꝙ miſſa a ſenatu in egyptũ legatione: cum ingentia ſibi a Ptolemæo rege miſſa munera ſpreuiſſent: interiectis diebus ad cœnam inuitatis: aureæ coronæ miſſæ ſunt: quas illi honoris gratia receptas poſtera die ſtatuis regis ĩpoſuerunt. ¶ Priuatim. quæ ſua .ſ. eſſent. ¶ De publico miniſterio. hoc eſt delegationis officio. ¶ Præter laudem. vt ſi bene adminiſtrauerint: adminiſtrationis præmium laus pendatur. ¶ Accedere. adiungi. vnde acceſiones augmenta dicuntur. ¶ Attentæ. d I. gentis. nomen eſt: non aduerbium. ¶ Ita in hiſdẽ: ſic inquit Ptolemæus: & legati: & ſenatus: & populus ſuã ſeruati officii laudem obtinuiſſe videntur. ¶ Liberalitas præcioſa legatis munera dando. ¶ Abſtinẽtia: in ærariũ munera deferendo. ¶ Aequitas: legatis eãdẽ reſtituẽdo.

¶ De Paulo Aemilio.

AT Perſe rege deuicto Paulus, cũ macedonicis opibus, ueterẽ, atque hæreditariã urbis noſtræ pauptatẽ eo uſque ſatiaſſet: ut illo tempore primum Po. Ro. tributi præſtandi onere ſe liberaret: penates ſuos nulla ex parte locupletiores fecit. præclare ſecum actum exiſtimãs: quod ex illa uictoria alii pecuniã: ipſe gloriã occupaſſet.

¶ De. Q. Fabio Gurgite. C. Numerio Fabio pictore, &. Q. Vgolino.

ATque huic animi eius iudicio. Q. Fabius Gurges. C. Numerius. Fabius pictor. Q. Vgolinus ſe ſubſcripſerũt, q legati ad Ptolemæũ regẽ miſſi, mũera, quæ ab eo priuatim acceperãt: in ærariũ q̃dẽ prius, q̃ ad ſenatũ legationẽ referrent: detulerunt. ſcilicet de publico miniſterio nihil cuiquã ꝑter laudẽ bene adminiſtrati officii accedere debere iudicãtes. Iã illud humanitatis ſenatus, & attentæ maioꝝ diſciplinæ ĩdiciũ eſt. data ſunt enĩ legatis, quæ ĩ ærariũ repoſuerãt, non ſolũ Patrũ. C. decreto: ſed etiam populi ꝑmiſſu: eaq; legatis Quæſtores prompte unicuiq; diſtribuerunt. ita in iiſdẽ, Ptolemæi liberalitas, legatoꝝ abſtinẽtia, ſenatus ac ꝑpli æq̃tas debitã ꝓbabilis facti portionẽ obtinuit.

ASCE. ¶ AT: ideſt ſed: Perſe rege: ſcilicet Macedoniæ deuicto: Paulus: ſcilicet Aemilius Macedonicus: quum: ideſt poſtquam ſatiaſſet veterem: atq; hæreditariam paupertatem vrbis noſtræ: ideſt Romæ: opibus macedonicis: eoſq;: ideſt in tantum: vt populus Romanus liberaret ſe primum illo tempore onere præſtandi tributi: ideſt pecuniæ per ſingulas tribus in ſtipendium militare: nulla: ideſt non vlla non fecit penates ſuos: ideſt proprios lares ac familiam: locupletiores ex vlla parte: exiſtimans actum præclare ſecum: ꝙ ipſe occupaſſet: ideſt ante alios accepiſſet ex illa victoria gloriam: & ſup. alii pecuniam. ¶ Atque & cæterea. More ſuo connectendo dicenda dictis ſubtiliſſimo vinculo dicit. Atque Quintus Fabius Gurges: Caius Numerius. Fabius pictor: & Quintus Vgolinus ſeu Ogolinus: ſubſcripſerunt ſe: ideſt more nomina ſua ſubſcribentium aſtipulati ſunt: & aſſenſum præbuerunt. Nam qui in pactum aliquod conſentiunt: ſolent nomina ſua ſubſcribere: vnde tractum eſt: vt ſubſcribere venuſte dicatur pro aſſentiri) huic iudicio animi eius: ſcilicet Pauli Aemilii: ideſt idem ſenſerunt: quod ille: qui miſſi legati ad Ptolemæum regem: ſcilicet Aegypti: detulerunt in ærarium: ideſt fiſcum: munera quæ acceperant ab eo priuatim: ideſt nomine priuato: ſcilicet pro ſe quiſque non pro republica. & quidem priuſquam referrent ad ſenatum legationem: ideſt priuſquam ſenatui exponerent: quid in legatione egerant. ¶ Scilicet: ideſt ſcire licet: cur id fecerint: quia iudicantes nihil debere accedere: ideſt aduenire: & addi: cuiquam de publico miniſterio: præter laudem officii bene adminiſtrari. Iam illud: ſcilicet quod iam dicet: eſt inditium humanitatis ſenatus: & attentæ: ideſt diligentis diſciplinæ maiorum: Enim pro quia: Ea ſunt data: ideſt reddita legatis: quæ repoſuerant in ærarium: ideſt fiſcum: ſeu publicæ pecuniæ repoſitorium. Non ſolum decreto patrum conſcriptorum: ſed &: ideſt etiam permiſſu populi. & queſtores: ideſt conquiſitores: & cuſtodes pecuniæ publicæ diſtribuere: ideſt diſtribuerunt prompte: ideſt expedite legatis vnicuique: ea: ſcilicet quæ in ærarium contulerat. Et ita liberalitas Ptolemæi: ſcilicet regis: qui ea dona primum in legatos contulerat. abſtinentia legatorum: qui ea non ſibi: ſed ærario data interpretati ſunt: & æquitas: ideſt æqua virtus: & præmii æſtimatio: ſenatus & populi: qui ea reddenda legatis cenſuerunt: obtinuit in eiiſdem: ſcilicet donis: debitam portionem: ideſt partem: facti probabilis: ideſt quia omnium dictorum factum eſt laudabile: & ita probabile.

THE. ¶ QVA vti codices antiqui legunt. quam tunc conſul non eribuit.

OLIV. FAbioꝝ & Ogolin. i. Culpurnius hic vt in ca. de diſciplina militari diximus: cũ bello fugitiuo ꝓuinciã Siciliã obtineret: quã ſexaginta ſeruoꝝ milia occupauerãt: re bñ geſta: ac liberata ꝓuincia milites oẽs: q operã ſuã in eo bello reip. ſtrẽnue nauaſſent: militarib⁹ donis ĩpatorio more donauit: filiũ q multis in locis fortiſſime pugnauerat: & ſuæ virtutis nõ obſcura documẽta dederat: munerũ oĩno fecit expertẽ: qa diceret: nõ æquũ eſſe a magiſtratu e publica pecunia quicq̃ erogari: qđ in ſe: aut familiæ ſuæ vſum rediturũ eſſet: veꝝ ne merita laude videret̃ oĩno defraudatus: aureæ coronæ triũ libraꝝ põderis titulo decorauit. ꝑmittens ſe tantũdẽ auri teſtamẽto legaturũ. ¶ Aemulũ: imitatorẽ: & eiuſdẽ rei ſtudioſum. ¶ Erogari: dari: diſtribui. ¶ Titulo. nõ ãt corona.

¶ De Calpurnio Piſone.

FAbioꝝ & Vgolini cõtinẽtiæ Calpurniũ Piſonẽ ĩ cõſimili genere laudis æmulũ fuiſſe: res ipſa documento eſt. COS. graui fugitiuoꝝ bello, a ſe liberata Sicilia, eos, quoꝝ præcipua opa uſus fuerat: ĩpatorio more donis ꝓſequebat̃. ĩter quos filiũ ſuũ aliquot locis præliatũ fortiſſime, titulo triũ libraꝝ aureæ corõæ decorauit: ꝑfatus nõ oportere a magiſtratu e publica pecunia erogari: quod in ipſius domũ redituꝝ eſſet. tãtũq; põderis ſe teſtamẽto adoleſcẽti legaturũ ꝑmiſit: ut honorem publice a duce: pretium priuatim a patre reciperet.

¶ De Catone ſuperiore.

AGe ſiq̃s hoc ſeculo uir illuſtris pellib⁹ hœdinis pro ſtragulis utat̃: tribuſq; ſeruis comitatus Hiſpaniã regat: & quingẽtoꝝ aſſiũ ſumptu trãſmarinã ꝓuinciã petat: eodẽ cibo, eodẽq; uino, quo nautæ, uti cõtẽt⁹ ſit: nõne mirabilis exiſtimet̃: atq iſta patiẽtiſſime ſupior Cato tolerauit: qa illũ grata frugalitatis conſuetudo, in hoc genere uitæ, cum ſumma dulcedine continebat.

¶ De Catone poſteriore.

MVltũ a priſca continentia ſpatio annoꝝ poſterior Cato diſcedit: utpote in ciuitate iam diuite, & lautitia gaudẽte natus. is tamen, cum bellis ciuilibus intereſſet, filium ſecũ trahens, duodecim ſeruos habuit. numero plures, quam ſuperior. temporũ diuerſis moribus, pauciores, exultat animus maximoꝝ uirorum memoriã percurrẽs.

Catonis cõtinentia. AGe ſiq̃s hoc ſeculo. Cato ſupior celtiberos Hiſpaniæ populus robur ꝓuinciæ aliquot ſecũdis ꝓliis fregit: & cũ totã ꝓuinciã adminiſtraret. pellibus ædinis ꝓ tapetis vſus eſt: & cũ triũ ſeruoꝝ comitatu cõtentus: cũq; Hiſpaniã vlteriorẽ peteret: viatico q̃ngẽtoꝝ aſſiũ cõtentus vino: ciboq;: quo nautæ vti nõ dubitauit. q̃ facile tolerauit. qa in tali cõtinentia vitã exercuerat: nã vt inq̃t Plutar. cũ adoleſcẽs ſtipendia faceret in caſtris quaſi ſemp vtebat̃ aqua. ſed cũ fortaſſe: vel æſtu: vel ſiti nimia laboraſſet: ad eã ſed: idã aceti freq̃ẽti hauſtu vtebat̃: vel ſi qñ vires priſtinas deſideraſſet vegetãdi corporis cã: leuiuſculi nõ nihil vini delibare cõſueuerat. ¶ Cũ inter faceret ſua ipſe arma: vno ſubſequente miniſtro ferebat: q ſecũ: q̃ vitæ neceſſaria forent: cõportaret: domi vero tãta frugalitate fuiſſe tradũt: vt hyeme ſola tunica: dẽptis manicis: indutus eſſet: æſtate vero pene nudus labore cũ ſeruis certaret: qbus cũ ſedere ſolitus eodẽ: pane eodẽq; vino veſcebat̃: hãc frugalitatẽ & cõtinentiã ex. M. Curii vitæ cõmemoratione: & fama quaſi æmulatione q̃dã induiſſe ferũt: cũ iuxta illius villã ipſe haberet agellũ. Frontinus Marcũ inq̃t Catonẽ vino eodẽ: quo remiges contentũ fuiſſe tradũt. Seneca ad Luciliũ epiſto. lxxxvii. M. Cato cẽſorinus quãto reip. vtilior Scip. fuerit noſtri: alter. n. cũ hoſtib⁹ noſtris bellũ: alter cũ morib⁹ geſſit. cãterio vehebat̃ & hipoperis ĩpoſitis: vt ſecũ vtilia portaret. o q̃tũ erat ſeculi decus imperatorẽ triũphalẽ cẽſoriũ: & qđ ſup oĩa hoc eſt Catonẽ vno caballo eſſe cõtentũ: & nec toto q̃dẽ partẽ. n. ſarcinæ ab vtroq; latere depẽdentẽ occupabat. ¶ Age ſiq̃s: hic notat ſiue dubio Ro. ei⁹ tpis luxuriã. ſiq̃s inq̃t princeps Ro. his tẽporibus ea: qua Cato cõtinẽtia vteret̃ omnib⁹ certe videretur admirabilis. ¶ Stragulis: ſtragula veſtis verſicolor: quã græci tapita vocant.

Stragula. ASCE. MVlta a pri. cõ. Hic poſterior Cato: q vt ſup. dixi. Vticenſis appellatus eſt ætate ſua frugaliſſimus Ro. fuit. nã affluente Romana ciuitate opibus: atq; luxuria: paucis admodũ ſuis vtpote ſeptẽ cõtentus fuit cũ cæteri principes ætatis ſuæ ne turba q̃dẽ ingenti cõtentari poſſent: Fuit igit̃ ſuperiore ſuoꝝ numero paulo incõtinentior: tẽpoꝝ vero cõditione multo frugalior. ¶ Lauticia: luxurioſo apparatu reꝝ: nã lauticia. mũditia: a lauando dicta: & cõuiuium lautum dicitur cõuiuium ſumptuoſum: quia ibi omnia ſunt lauta: & nitida.

¶ FAbioꝝ &c. Ordo eſt. Res ipſa eſt documẽto. i. ſatis docet: Calpurniũ: ſeu Calphurniũ (vt alii ſcribũt) Piſonẽ fuiſſe æmulũ i. imitatorẽ: quaſi cũ æmulatione: cõtinẽtiæ fabioꝝ. ſ. Gurgitis: & Numerii: & Vgolini: ſeu Ogolini: incõſimili genere laudis. Nã ſup. ens cõſul ſicilia liberata. i. poſtq̃ ſicilia erat liberata a ſe. i. ſua opera: graui bello fugitiuoꝝ: ꝓſequebat̃ more imperatorio eos: quoꝝ ꝑcipua opera vſus fuerat: donis. ſ. militarib⁹: iter quos. ſ. quoꝝ opera vſus fuerat: aut a ſe donatos: decorauit filiũ ſuũ ꝓliatũ. i. q ꝓliatus fuerat fortiſſime aliquot locis: titulo. i. ſolo noĩe: nõ re: coronæ aureæ triũ libraꝝ: ꝑfatus nõ oportere erogari. i. largiri a magiſtratu: e pecunia publica: qđ redituꝝ eſſet in domũ ipſius: & ꝑmiſit ſe legatuꝝ teſtamẽto adoleſcẽti. ſ. filio ſuo tñ ponderis. i. tris libras auri: vt ſupra adoleſcẽs: aut filius eius: reciperet honorẽ publice a duce. i. patrẽ tanq̃ a duce: & ꝑtiũ priuatim a patre. i. tãq̃ ab hoie priuato. ¶ Age. adhortãdi vox: ſiq̃s vir illuſtris hoc ſæculo vtat̃ pellib⁹ hœdinis. i. hœdis detractis: q̃ aſperæ: & fetidæ ſunt ꝓ ſtragulis. i. ſtramẽtis nocturnis: & comitatus trib⁹. ſ. dũtaxat ſeruis: regat Hiſpaniã depetat ꝓuinciã trãſmarinã ſumptu q̃ngentoꝝ aſſiũ: & ſit cõtentus vti eodẽ cibo: & eodẽ vino: quo nautæ. ſ. vtant̃ nõne exiſtimet̃. i. iudicet̃ mirabilis. q. d. maxime. ¶ Atqui. i. ſed q̃ño: aut attamẽ Cato ſuperior. ſ. Cẽſorius tolerauit iſta. ſ. iã dicta patientiſſime. Quia grata cõſuetudo frugalitatis. i. parſimoniæ: cõtinebat illũ ĩ hoc genere vitæ cũ ſumma dulcedine. ¶ Multũ &c. Ordo eſt. Cato poſterior: videlicet vticẽſis: diſcedit multũ a priſca. i. prioꝝ ſæculoꝝ cõtinentia. ſpatio ãnoꝝ. ſ. ſi ad ſpaciũ annoꝝ aſpexerimus. vtpote natus in ciuitate iã diuite: & gaudẽte lautitia. i. lauto apparatu cœnaꝝ: is tñ cum intereſſet in bellis ciuilibus. ſ. inter Cæſarẽ & Põpeiũ: trahens ſecũ filium: habuit. xii. ſeruos: plures numero: q̃ ſuperior. ſ. Cato habuit pauciores ſup. quã ſuperior diuerſis moribus tẽpoꝝ. i. ſi reſpexerimus ad mores tempoꝝ vtriuſq;: qa frugalior poſſit iudicari: qui tempore poſterioris Catonis. xii. ſeruos habuerit q̃ qui tempore prioris dũtaxat ſex. ¶ Exultat &c. Mira ſolertia: nec noua con

nuandi ſtili ſila ordo eſt. Animus ſup.meas:percurrens memoriã maximoꝝ viroꝝ:exultat.ſ.plætícia.Scipio æmilianus ſunctus eſt officio legationis poſt duos inclytos cõſulatus:& totidẽ triũphos præcipue gloriæ ſuæ:ſeptẽ ſeruis ſequentibus. Et puto ſup.q potuerat cõparare.i.cõquirere plures.ſ.ſeruos ꝙ ſeptẽ:ſpoliis Carthaginis & Numãtiæ duaꝝ potẽtiſſimaꝝ vrbiũ: quas vicit & ſpoliauit:niſi maluiſſet laudẽ operum ſuoꝝ redundare.i.applicari ad ſe:& manubias.i.portionem:quæ duci ex præda contingit:redundare ſup.ad patriam.ſ.ſuam:hoc eſt Romã:ſeu Romanum ærarium. Itaq.i.& ita quũ faceret iter per ſocios.ſ.Romani imperii:& gentes exteras.i.nihil ad Romanos pertinentes:nõ numerabantur mancipia eius:ſed victoriæ: nec æſtimabatur quantũ auri:& argenti ferret ſecũ:ſed quantũ pondus amplitudinis.i.extenſionis honoris:& gloriæ.

OLIV. Exultat aius.Scipio Aemilianus legatus ad Ariſtonicũ:vt cõicit̃:q ſub captã a Sci. Numãtiã:eo ꝙ eẽt Attali regis nepos Eumenis filiꝰ Aſiã occupauit tanꝙ auitũ regnũ ſibi iure hæreditario debitũ cũ teſtamẽto regis Attali.P.R.puincia legata libera eſſe deberet. Hũc:vt Frontinus ait tradit̃ in itinere cũ amicis ambulantẽ:accepto pane veſci ſolitũ. Idẽ & de Alex.regẽ Macedoniæ dicit̃. Exultat animi: nõ mediocri lætícia extollit̃ animus eius:cũ in eo ſit occupatus:vt tãtoꝝ viro rum documẽta cõmemoret. Aemilianus:qa de gẽte æmilia fuit:& p adoptionẽ in Scipionũ familiã trãſlatus. Totidẽ triũphos: videlicet de Carthagine & Numãtia duabꝰ vrbibus euerſis.P.Ro.inimiciſſimis qbꝰ deletis:& vt inqt Cic.Scipio nõ ſolũ pſentia:ſed ẽt futura bella deleuit. Plures.ſ.ſeptẽ ſeruis. Manubias:differt iter ſpolia & manubias:vt vult.A.Gellius.ꝙ ſpolia ſunt corpora rerũ:quæ capiunt̃ ex hoſte:manubiæ vero pecunia ex vẽditione pdæ recuperata. Itaq:reſpõdet tacitæ qſtioni:nõ n.inqt Scipionis gloria ab exteris gẽtibꝰ numero ſeruoꝝ:ſed victoriaꝝ multitudine cẽlebatur. Cõtinentia vero ẽt vniuerſis:de origine Tarẽtini belli nulla eſt iter authores diſſenſio:nã oẽs bellũ ſuſceptũ eſſe dicunt ob diteptã claſſem: violatoſq legatos:de euẽtu vero diſſentiũt iter ſe Iuſtinꝰ & florus:nã Ro.bis plio victos Iuſtinus affirmat:& ob eã rẽ miſſa a Carthaginẽſibꝰ auxilia fuiſſe Ro.quæ ſenatus cũ gratiaꝝ actione recuſauit:Carthaginẽſibuſq remiſit: deinde Fabritiũ Luſciniũ miſſum a ſenatu legatũ:qui cũ Pyrrho rege pacẽ cõponeret: ad quã cõfirmandã cũ Pyrrhus Cyneã legatũ Romã cum ingentibꝰ donis miſiſſet: qbus ſenatũ corrũperet:vt qbus cupiebat conditionibus pacẽ impetraret:nemĩnẽ inuenit:cuius domus muneribꝰ pateret mira pfecto tãti ſenatus cõtinentia. Lucius vero florus nõ duobꝰ pliis ſed vno dũtaxat:& nõ hoſtiũ virtute:ſed nouaꝝ belluaꝝ terrore dicit Romanos fuiſſe ſupe ratos qnetiã pugna vt inqt tã atrox fuit:vt ferentanæ turme pfectus inuectus in regẽ turbauerit coegerit pieƈtis inſignibꝰ plio excedere in Apulia:deinde melius dimicatũ Cu.Fabricioq cõſul:bus:iã qppe terror belluaꝝ exoluerat. & C. Minutius quartæ legionis haſtatus:vnius pboſcide abſciſſa:mori poſſe belluas oſtenderat: rurſus in Lucania eodẽ Marte pñte pugnatũ eſt nec vero ſolũ armis:& in cãpis:ſed cõſiliis quoq & domi:& itra vrbẽ cũ rege Pyrrho dimicatũ eſt:qppe poſt primã victoriã rex callidus:intellecta virtute Ro.ſtatim deſperauit armis:ſeq ad dolos cõuertit:nã interẽptos cremauit:captiuos idulgẽter habuit & ſine pcio reſtituit.legatos deinde cũ muneribꝰ miſit in vrbẽ:vt corrupto ſenatu i amicitiã reciperet̃ ſed bello:& domi oẽm in partẽ Romana virtus tũ ſe pbauit:nec alia magis ꝙ Tarẽ.victoria oñdit.P.R.fortitudinẽ:ſenatꝰ ſapientiã:ducũ magnanimitatẽ:oium deniq cõtinentiã. Eodẽ mõ Plu.i vita Pyrrhi duas affert opiniones:& eoꝝ: q Ro.bis victos:& eoꝝ:q ſemel tñmodo ſuperatos fuiſſe dicũt. Petulãtiæ. Luxuriæ:atq laſciuiæ tarẽtinæ. Cato in orõne quã habuit p ornamẽtis mulieꝝ:bello Macedonico patrũ inqt noſtroꝝ memoria p legatũ cineã Pyrrhus: nõ viroꝝ modo ſed ẽt mulierũ animos donis tẽntauit:nondũ lex oppida ad coercendam luxuriã muliebrem lata erat:tamẽ nulla accepit.

De Scipione Aemiliano.

Scipio Aemilianus poſt duos inclytos conſulatus, totidemq ſuæ præcipuæ gloriæ triumphos, ſeptẽ ſeruis ſequẽtibus officio legationis functus eſt. & puto Carthaginis, ac Numãtiæ ſpoliis cõparare plures potuerat: niſi operũ ſuorum ad ſe laudẽ, manubias ad patriã redundare maluiſſet. Itaq cum per ſocios, & exteras gentes iter faceret, nõ mancipia eius, ſed victoriæ numerabãtur. nec quantum auri, & argenti, ſed quantum amplitudinis põdus ſecũ ferret: æſtimabat̃. continentia uero etiã uniuerſis plebis animis ſæpenumero cognita eſt. ſed abunde erit ex his duo exẽpla, lõge iter ſe diſtãtiũ ſeculoꝝ, retuliſſe.

De Pyrrho.

Pyrrhus impetꝰ ſui terrore ſoluto ac, iã epiroticis armis languentibus beneuolentiã Po.Ro. mercari, quia uirtutẽ debilitare nequiuerat: cupiens, pene totum regiarum opum apparatum in urbem noſtram tranſtulit. Cæteꝝ cũ & magni pretii, & uarii generis a legatis eius, tam uirorum, quã fœminarum apta uſui munera circa domos ferrentur: nulla cuiquã dono ianua patuit. Tarentinæq petulantiæ animoſus magis, quã efficax defenſor, haud ſcio maiore cum gloria huius urbis, armis, quam moribus repulſus ſit.

Manubiæ.

Romanoꝝ cõtinẽtia.

ASCE. Continentia &c. præfacio eſt de cõtinẽtia totius Po.R. non vt falſo inſcribitur pyrrhi. Nã pyrrhi exẽplum inter externa recitandũ foret:neq ſequens de Mario:aut Cinna eſt:ſed de Po.Ro.illoꝝ tempore:vnde titulos:vt alibi ſæpe correxi. Ordo eſt.vero pro ſed cõtinentia eſt cognita etiã ſæpenumero vniuerſis animis plæbis:ſed erit abunde.i.vſq ad abundantiã ſatis retuliſſe.i.recitaſſe ex his duo exempla ſæculoꝝ diſtantium inter ſe longe.i.quæ cõtigerunt in plæbe Ro.ſæculis multũ inter ſe diſtantibus. Nã prius tempore pyrrhi:poſterius tẽpore Marii.de priore dicit ſic:pyrrhus.ſ.rex epyrotaꝝ abs tarẽtinis cõtra Ro.pugnans terrore impetus ſui ſoluto.i.poſtꝙ ſolutus erat:ac armis epyroticis iam languentibus:quia de victoria deſperatibus:fractis videlicet epyrotaꝝ animis:cupiens mercari.i.mercibus:& donis emere:beniuolentiã Po.R. quia nequiuerat debilitare virtutẽ.ſ.Po.Ro.trãſtulit.i.tranſmiſit pœne totũ apparatũ opum regiaꝝ in vrbẽ noſtrã:hoc eſt Romã. Cæteꝝ.i.ſed: quũ munera:& magni precii:& varii generis apta tã vſui viroꝝ ꝙ fœminaꝝ ferrentur a legatis eius : circa domos.ſ.ciuium Ro.nulla ianua patuit cuiq dono (Quod longe alter tempore Iugurthini belli vt Saluſt.atteſtatur contigit) q pro : & haud ſcio.i.dubito vtrum ſup.Pyrrhus defenſor petulantiæ tarentinæ.i.tarentinoꝝ:qui per petulantiam Ro. in ſe arma excitarant magis animoſus ꝙ efficax:quia multa auſus nihil effecit:ſit repulſus cũ maiore gloria vrbis huius.i.noſtræ hoc eſt romanæ armis ꝙ moribus.q.d.non minus glorioſum eſſe continentia tali eius dona reſpuiſſe:ꝙ armis eius vires contudiſſe.

THE. Scipio Aemilianus is ad orbis terraꝝ cõponẽda regna miſſus a ſenatu:quo cuiq ſua diſtribuere.haud plures in miniſterio qnq ſeruis hũit.& vnꝰ obiter e vita migrauit. Aphri ad ſuos domũ ſcripſit vt emerẽt:& ad eũ mãcipiũ mitterent:qd in defuncti locũ ſuccederet.hæc ex Poſidonio:Polybioq & Athenæo Ianus.vbi nõ cõueniunt in numero ſeruorũ cum Valerio.

De.C.Mario, & L.Cinna.

In illa quoq procella, quam. C.Marius, & L.Cinna Reip. inflexerãt: abſtinentia Po. Ro. mirifica conſpecta eſt. Nam cum a ſe proſcriptorum penates, uulgi manibus diripiendos abieciſſent: inueniri potuit nemo: qui ciuili luctu pdã peteret. Vnus eni quiſq ſe ab his pinde ac ſacris ædibus abſtinuit. Q uæ qdẽ tã miſericors cõtinẽtia plebis, tacitum crudelium uictorũ conuitium fuit.

OLIV. In illa quoq pcella:hæc hiſtoria marii & cinnæ ſupra in ca.de pdigiis annotata eſt:& in aliis locis ſeparati quoq deſcripta vbi de alterutro ipſorũ dicẽdũ fuit:qd vero ad hunc locũ ptinet:illud ſatis erit dixiſſe:qđ dum Sylla bello Macedonico eſſet occupatus Marius & Cinna coniunctis exercitibus ad vrbem ppe rarunt:& primo hoſtiã:deinde Ianiculum: poſtremo vrbẽ ipſam ceperunt: & in ciues miſerabili cæde graſſati:inſuper ẽt poteſtatẽ plæbi fecerunt:diripiẽdi bona pſcriptorũ:nã multos tyrãnice pſcripſerãt verũ tanta fuit Po.Ro. modeſtia:vt nulla quãtũlibet magna ſpe lucri adduci potuerit:vt qſquã ſe tam nefaria prædia conqnaret. Magna igit̃ fuit plæbis Romane cõtinẽtia. Procella: Perturbatione reꝝ:& eſt pulchra trãſlatio:qua vtit̃ Cice.vt in illis dumtaxat fluctibus contionum : & tribuniciis procellis nã a pcellendo dicta ẽ:eo quod oĩa percellat.i.peruertat. A ſe:Scilicet mario & Cinna. Perinde ac.i.taquã.

Externa, De Pericle.

Ac ne eiuſdẽ laudis cõmemorationem externis inuideamus: pericles Athenienſiũ princeps, cũ tragœdiaꝝ ſcriptorẽ Sophoclẽ in ptura collegam haberet: ac is publico officio una diſtrictus, pueri igenui pꝓtereuntis formã ĩpẽſioribus uerbis laudaſſet: intẽperãtiã eius icrepitãs, dixit: ptoris non ſolũ manus a pecuniæ lucro, ſed etiam oculos a libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere.

Ac ne eiuſdẽ laudis cõmemoratione:De hoc viro infra dicet̃ li.v.ca.vltimo:vbi de illius aĩ fortitudine dicendũ erit:Lacedemonii:& athenienſes mul tis ſe inuice cladibus affixere: demũ cũ poſt naualẽ pliũ æquo marte vtrinq diſceſſum eſſet:lacedæmõii ad meſſe niorũ belloꝝ reuocant̃:ſed ne interea ocioſum tps: quo vires reparent atheñ.relinqrent:paciſcunt̃ cũ thebanis:vt boetioꝝ imperiũ:qđ tpe perſici belli atheñ.occupauerãt: his reſtituerent:vt illi atheñ.bella ſuſciperent:tantus furor Spartanoꝝ:vt duobus bellis iplicitĩ ſuſcipere tertium nõ recuſarent.dummodo inimicis ſuis hoſtes acquirerent. igit̃ athenienſes aduerſus tantã tempeſtatem belli duos duces deligunt:periclẽ ſpectatæ virtutis virũ:& Sophoclẽ tragœdiarũ ſcriptorem:qui diuerſo exercitu:& ſpartanorum agros vaſtauerunt:& multas achaiæ ciuitates athenienſium impio adiecerunt:fuit at picles princeps athenieſis:pſis inclytus:& oratoriſignis:atq anaxagore diſcipulus:rexitq remp. Athenieſiũ.xl.an.mira prudẽtia:cum igit̃ collegã haberet in ptura:vt diximus:Sophoclẽ poetã:& is publico intentus officio.inſignis pueri formã laudaſſet:intẽperantiã eius increpitans ait decere ptorẽ manus:& oculos habeř ab omni libidine prorſus amotos. Diſtrictꝰ. Detentus.

De Sophocle.

Sophocles autẽ ætate iam ſenior, cũ ab eo qdã quæreret, an etiamnum rebus ueneris uteretur: Dii meliora iquit. Libenter enim iſtinc tãquã ex aliqua furioſa profugi dominatione.

Sophocles at. Hic athenienſis fuit poeta tragicus:ætate ſua clariſſimus:de quo plures ex noſtris varia:& magnifica ſcripſerunt. Quem Cice.diuinum poetam li.i.de diuinatiõe vocauit his verbis.adiungam philoſophis doctiſſimũ hominem:poetãq diuinum ſophoclem: Ver.quoq in Bucolicis alludens Auguſto ait:Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.ob hoc igitur cum quæreretur:rebus ne venereis tunc etiam vteretur:erat.n.ætate iam prouectiori:dii meliora inquit libenter.n.iſtinc tanꝙ ab aliqua furioſa profugi dominatiõe:qđ Ci.noſter teſtat̃ in Catone maiore hiſdem ferme verbis.bene inquit Sophocles reſpondit:cum ex eo quidam iam affecto ætate quæreret:vteretur:ne rebus venereis:dii meliora inquit libenter vero iſtinc:ſicut a domino agreſti:& furioſo profugi:hanc igitur vocem Sophocles quodammodo deteſtatus eſt:ſunt tamen qui dicant:ſocratem fuiſſe:qui hoc dixit. Dii meliora:Scilicet dent.

Sophocles pætor.

ASCE. IN illa quoq procella:&c. Affert ſm exẽplũ cõtinentiæ.Po.Ro.tẽporibus.C.marii:& Lucii Cinnæ:qui voti compotes in ciuili bello contra ſyllã:inimicoꝝ opes volentibus diripiendas propoſuerant:ſed non ſunt inuenti:qui vellent. Ordo ẽ abſtinentia.Po.Ro.cõſpecta ẽ mirifica : quoq.i.etiã in illa pcella.i.vi pturbationum:quã.C.Marius & Lucius Cinna inflixerant reip. Nam quũ ipſi abieciſſent:penates.i.deos familiares:& qcquid in eoꝝ cuſtodia erat:hoc eſt omnes:facultates: pſcriptorum.i.p ſcriptũ puium morti:vbicũq reperirent: addictorũ a ſe:diripiendos manibus vulgi.i.vilis populi:nemo potuit inueniri:q peteret pdã:ſup.in luctu ciuili. Enim pro qa:vnuſqſq abſtinuit ſe ab his penatibus:& ædibus proſcriptoꝝ perinde ac.i.non aliter ꝙ ab ædibus ſacris.i.tẽplis deoꝝ:quæ quidẽ cõtinentia plæbis tã miſericors:quia moti minima in pſcriptos abſtinerunt manus ab eoꝝ bonis fuit conuitium.i.improperium tacitum:quia non voce: ſed facto loquebatur victoꝝ crudelium.ſ.Marii & cinnæ:de quorum victoria ſæpe habitum eſt. Ac ne &c. Tranſiens ad externa dicit. Ac ne inuideamus externis.ſ.populis:aut hominibus:cõmemorationem eiuſdem laudis.ſ.ob continentiam:aut abſtinentiam:quæ ſic propriæ differunt.q continentia eſt eorum:quæ intra nos ſunt:ne exeant in opus illicitum abſtinentia eſt retractio membri ab iis: quæ illicite nobis vſurpemus.dico ſup.q.Pericles princeps atheñ.quũ haberet Sophoclem ſcriptorem Tragœdiaꝝ:longe clariſſimum:collegam in prætura:ac is.ſ.ſophocles diſtrictus.i.occupatus:vna.i.pariter cum pericle:officio publico.ſ.ad præturam pertinente:laudaſſet verbis impenſioribus.i.nimis impenſis:& accuratis formã.i.formoſitatẽ pueri ingenui ptereũtis .i.qui ante oculos eoꝝ forte tunc præter.ibat.dixit increpitans intemperantiam eius.ſ.ſophoclis:non ſolum manus prætoris debere eſſe continentes a lucro pecuniæ:ſed etiam oculos ab aſpectu libidinoſo. Sophocles autẽ iam ſenior.i.prouectoræ ætate:quũ quidam quæreret ab eo:an vtereturetiam num.i.an tunc adhuc:vnde forte legendum ſit:etiam tum:rebus venereis inquit:dii meliora:ſup.dent mihi facienda:Enim pro quia:ego profugi libenter iſtinc tanꝙ ab aliqua furioſa dñatione.

OLIV. NEque abſtinentis ſenectæ: Xenocrates calcidonius fuit agatoris filius: & a primis ferme ãnis platõis auditor: erat teſte laertio tardus ingenio: adeo tarde: vt cũ illũ Plato Ariſtoteli cõpararet: vt tradit Ci. in lib. de oratore: alteꝝ freno: alterũ calcaribꝰ indigere diceret: alioqn ſe vero ſemp: ac ſerio habitu: & ore ꝑdurabat. in academia vixit. vt plurimũ ſi qñ ad vrbẽ ꝓficiſcebat᷑: turba oĩs ĩpudicoꝝ eius trãſitũ obſeruabat: eius ĩuqetandi grã: hic tãtæ cõtinentiæ fuiſſe tradit᷑: vt

Xenocratis cõtinentia Phryne ſuo tpe nobile ſcortũ: depoſito cũ qbuſdã iuuẽtibꝰ pignore ĩ ſuũ cõcubitũ allectura: in lectuli ptẽ admiſſa: nullis meretriciis illecebris: nullo libidinis irrιramẽto: cũ oĩa fruſtra tẽptaſſet: ĩcredibilẽ eius cõtinentiã violare potuerit: q̃ cũ a iuuẽtibꝰ victoriæ ꝓciũ poſceret᷑: facete rñdit: ſe cũ illis de viro: ñ de ſtatua certaſſe. ¶ Quidẽ ẽt ferũt a diſcipulis eiꝰ Laydem formoſiſſimã meretricẽ dedita opa ĩtromiſſam: vt illũ ptẽtaret: ſed tãtæ dñt fuiſſe cõtinẽtiæ: vt ſe ad libidinẽ incitari pſenſiſſet: pateret᷑ virilia ſecari: & vri: tãta ꝑterea fides illi data ẽ: vt cũ in ea vrbe nulliꝰ iniurati teſtimoniũ admitteret᷑: illi ſoli iuſiurãdũ atheniẽſes remitterẽt: ſicut dixius in ca. de maieſtate: erat adeo frugi: vt cũ illi Alexand. magnã pecũiæ quãtitatẽ miſiſſet: ſublatis tribꝰ milibꝰ nũorũ atticoꝝ: ne regia munera ſpernẽ videret᷑. reliquũ remitteret: dicẽs illi pluribꝰ opus eẽ: q plures enutriret. Ad Philippum olim legatus cũ cæteris miſſus: cũ alios ſciret donis emolitos: & ſæpe cõuiuia celebrare: neutrũ ipſe hoꝝ fecit. legatis poſtea dicẽtibus: ſecũ fruſtra Xenocratẽ iuiſſe: cõperta re ipſum duplici honore honeſtarũt: ſucceſſit in academiã Speuſippo: ſcolãq; tenuit. xxv. ãnis morit᷑ noctu: cũ in carthaginẽ forte offendiſſet: ãno ætatis ſuæ. lxxxii. ¶ In puigi. i. totiꝰ noctis vigilia. ¶ Nobili ſcortũ: famoſa meretrix: nã nobile notũ dicimus. Vir. eſt locus italiæ medio ſub montibus altis nobilis. ¶ Vino grauẽ. Hoc dicit ad exagerãdã eius cõtinẽtiã: nã vinũ magnũ eſt libidinis irritamẽtũ: & quo magis qs vino: & cibo ĩcaluerit: tãto facilius ſolet ĩ libidinẽ ſolui. Vñ Terẽ. Sine cerere & baccho friget venus. ¶ Perquã facetũ: Valde iocoſum. ¶ Phryne. Magna vis eſt in ipſo noĩe phrine: q̃ſi emphaſim facit: q oium pulcherria foret. Labefecit: debilitauit: cõquaſſauit.

Talentũ. QVid rex Alexander Talentis. Talentũ duplex ẽ: atticũ: & euboicũ. rurſus atticum duplex ẽ magnũ. ſ. & paruũ. de magno dixit Liuiꝰ in. xxxvi. ab vrbe cõdita: magnum talẽtũ atticũ. lxxx. libras habet: & paulo plus: ſed alibi manifeſte monſtrauit. talentũ magnum. lxxxiii. libras: & quattuor habere vncias: qđ ſi volumus ad nũmos referre Romanos: vt Priſcianus ait: ſex milia numorum Romanorum habet: Talentum vero paruum libras habet ſexaginta. talentum euboicũ minus attico fuit: ſed non valde. nam teſte Feſto. quattuor milium numum Romanorum fuit.

¶ De Xenocrate.

NEque abſtinentis ſenectæ Xenocratẽ fuiſſe accepimus: cuius opinionis non parua fides erit narratio, quæ ſequit᷑. In puigilio Phryne nobile Athenaꝝ ſcortum, iuxta eũ uino grauem accubuit: pignore cũ quibuſdã iuuenibus poſito, an tẽperãtiã eiꝰ corrũpeꝛ poſſet. quã nec tactu, nec ſermone aſpernatus: quoad uoluerat in ſinu ſuo moratã, ꝓpoſiti irritã dimiſit. factũ ſapiẽtia imbuti aĩ abſtinẽs. Sed meretriculæ quoq; dictũ pquam facetũ. deridentibus enim ſe adoleſcentibus, quia tã formoſa, tamq; elegans poti ſenis animum illecebris pellicere non potuiſſet: pactumq; uictoriæ pretium flagitantibus de homine ſe cum iis, non de ſtatua pignus poſuiſſe reſpondit. poteſt ne Xenocratis continẽtia a quoquã magis uere, magiſq; propriæ demõſtrari: quã ab ipſa meretricula expreſſa eſt? Phryne pulchritudine ſua, nulla ex parte cõſtãtiſſimã eius continẽtiã labefecit. ¶ Quid rex Alexander? diuitiis eum quatere potuit? ab illo quoque ſtatuã equidem æque fruſtra tẽtatam putes. legatos ad eum cũ

THE. ¶ Sophoclem. Sophocles ex actica tribu. Colono Sophili. F. Olympiade. lxxiii. natus annis. xvii. Socratem præceſſit. is in ſcœna quædam nouauit: Apis a ſuauitate carminis appellatus: alteri eiuſdem nominis Ariſtone patre genitus ſuperioris nepos is aiebat λῦ ἵτωντᾶκαὶ ἀγρίον δέσποτην ἀποφύγειν ἐλθόντα ἐς γῆρας. i. furioſum & agreſtem fugere dominum ætate in ſenium vergente. plura Suidas.

ASCE. ¶ ATq; &c. Ordo eſt. Nos accepimus Xenoctatem phum calcedonium: fuiſſe ſenectæ abſtinentis æq;. i. æqualiter: vt ſophocles fuit: cuius opinionis non parua fides. i. approbatio erit narratio: quæ ſequitur phyrne (ſunt tamen q phryne ſcribant). ¶ Nobile ſcortum. i. famoſa meretrix: athenarum accubuit in peruigilio. i. totius noctis vigilia iuxta eum: videlicet Xenocratem / grauem vino: pignore poſito. i. depoſito cum quibuſdam iuuenibus: an. ſ. phryne poſſet corrumpere temperantiã eius: quam. ſ. meretriculam: xenocrates nec aſpernatus eſt tactu: quia permiſit ſe ab ea tangi: nec ſermone. i. colloquio: dimiſit moratam. i. poſtquã moram traxerat in ſinu ſuo quo ad voluerat. i. ad ſaturitatem vſq; irritam propoſiti. i. fruſtratam in propoſito: quia propoſuerat cum eo: q̃q̃ ſeniore rem habere: quod quia nõ effecit: addit poeta: factum. ſ. xenocra. eſt ſup. factum abſtinens. i. abſtinentiæ: animi imbuti ſapiẽtia. Sed dictum meretriculæ. ſ. phrynes: eſt ſup. quoq;. i. etiam: perquã. i. valde facetũ. Enim pro quia: adoleſcentibus. ſ. quibus cum depoſuerat. ſe eum corrupturam: deridentibꝰ ſe. ſ. meretriculam: quia ipſa tam formoſa: & tam elegans ideſt eleganti cultu: non potuiſſet pellicere illecebris animum ſenis poti. i. ebrii: & reſpondit flagitantibus. i. expoſcentibus precium victoriæ pactum. i. de quo conuenerant paciſcendo: vt victor obtineret: ſe poſuiſſe ideſt depoſuiſſe pignus cum his. ſ. adoleſcentibus de homine: non de ſtatua: atq; ita innuit xenocratem ſtatuã eſſe. Vnde author. Poteſt ne continentia xenocratis demonſtrari a quoquã verius & propius. i. argumento ſumpte de re magis propinqua. qa res magis propinqua plus euidens eſt (Sunt tamen qui propius pro ꝓprius ſcribant a ꝓprie: ſicut apud Iuuenalẽ: Egregius cœnat: pro magis egregie: quocirca: quia rara ſunt inuentu huiuſmodi comparatiua a nominibus in ius finitis: ideo Aldus legit magis vere: magiſq; ꝓprie:) quã expreſſa eſt ab ipſa meretricula: q̃. ſ. ſtatuam eſſe confeſſa eſt quaſi dicat nequaq̃. Nam phryne ex nulla parte labefecit pulchritudine ſua conſtantiſſimã abſtinentiam. ſ. ab illicita venere: eius. ſ. xenocratis. Videtur author vocabula confundere: ſed reuera vna operatio reſpectu diuerſorum: continentiæ: & abſtinentiæ dici poteſt. Vnde quia xenocrates. libidine ſuam non expleuit continens dicendus fuit: & quia pulchritudine meretriculæ non attigit abſtinens fuit. Quid rex Alexan. ſ. Macedoniæ omniũ potentiſſimus ſup. fecit: aut potuit in eum: an. i. nunquid potuit quatere. i. concutere: & mouere a cõtinentiæ: aut abſtinentiæ virtute: eũ. ſ. xenocratem: diuitiis. i. offerendo diuitias? Probat: qđ minime.

Nam equidem. i. certe: tu putes. i. quilibet poſſit putare: ſtatuam tentatam ab illo æque. i. non magis fruſtra. i. ſine voti conſecutione: q̃ ſup. eum tentauit (Apertior eſſet ſententia: ſi dixiſſet. ab illo quoq; eum æque fruſtra tentatum: ac ſtatuam putes) Rex ſup. miſerat ad eum: videlicet ad xenocratem legatos cum aliquot talentis.

¶ Peruigilio. Peruigiliũ Cereris & liberi nocturna ſacra dicebant᷑. hic intellige de Bacchanali. de cuius licẽtia Liuius in bello Macedonico. De Cerealibus eſſet abſurdum: quippe quæ ſecubitu celebrari ſolebant: vt indicat Ouid. in amoribus: & in metamorph. ¶ Nobile ſcortum. Phryne tantas opes ex turpi quæſtu congeſſit: vt inſtauraturam ſe thebarum mœnia ſuo ære polliceretur dummodo titulum ſic inſcriberent: Alexan. vrbem: deleuit. Phryne: meretrix inſtaurauit. hiſtoriam refert calliſtratus in eo quem ſcripſit de ſcortis: & Ianus in tibulum repetit: explicato propertii carmine: quod alii non intelligebant. Hæc quæ deletas potuit componere Thebas, phryne tam multis facta beata viris. **THE.**

aliquod talentis miſerat: quos in Academiam perductos ſolito ſibi, ideſt modico apparatu, & admodum paruulis copiis excepit. poſtero die interrogantibus, cui nam annumerari pecuniã uellet: Quid uos, inquit, heſterna cœna non intellexiſtis: ea me non indigere? ita Rex Philoſophi amicitiam emere uoluit: philoſophus Regi ſuam uendere noluit.

¶ De Diogene.

ALexander uero cognomen inuicti aſſecutꝰ continentiam Diogenis Cynici uincere nõ potuit. ad quem, cum in ſole ſedentem acceſiſſet: hortareturq;, ut ſiqua ſibi præſtari uellet, indicaret: quemadmodũ erat in crepidine collocatus,

OLIV. Academia. ¶ ACAdemiã: Academia ſine aſpiratiõe ſcribit᷑. fuit ãt locus nemoroſus ab Athenis mille paſſibꝰ diſtans ab academo quodã heroe ſic cognominatꝰ: in quo villa fuit: de inde platonis natiuitate nobilis. & cũ in eodẽ loco philoſopharet᷑: idẽ Plato ſtudẽdi vſu: & frequẽtia diſcipulorũ: ac mox celebritate inſignis fuit in eadẽ: Fauorino teſte: Mithridates pſaꝝ rex Platõis ſtatuã cũ his ſcriptis locauit: Mithridates rhodobati filius Perſes muſis imaginẽ dicauit Sillamõis opus. ¶ Ea nõ me indigere. Cic. tamẽ li. v. Tuſculanaꝝ queſtionũ dicit Xenocrates: cũ vidiſſet legatos triſtiores. xxx. minas accepit: & cætera.

ALexãder vero cognomẽ. de cõtinẽtia diogenis cynici dicit q̃ Alexand. vincere nõ potuit. hic Sinopeius fuit Iceſi menſarii filius quẽ fugiſſe dicunt cũ pr̃ publicę mẽſam hẽret: ac falſo pecuniã ſignaret. Eubolides vero dicit: nõ patrẽ: ſed ipſum monetæ falſam ſignationẽ feciſſe: alii putant eũ ſponte patriã reliqſſe: hic veniens athenas antiſtenẽ cõperit: a quo cũ repẽriret᷑ in diſciplina: nã ſtatuerat neminẽ recipere: pſeuerantia illũ vicit pallιũ primũ habuit duplex: vt qdã tradunt: & peram: in qua cibos ferebat: omniq; vtebatur ad oĩa loco & prandens: & dormiens: & loquẽs cum ſcripſiſſet cuidam: vt ſibi cellam pararet: faciente id illo tardius: dolium pro domo habuit: æſtate in feruida harena ſe volebat: hieme coopertas niue ſtatuas amplectabatur: parans ſe his modis ad laborum tolerantiam: idem cum vidiſſet puerum concaua manu bibentem: abiecit vile vas: qđ habebat dicens: puer me vilitate ſuperauit: & homini natura abunde omnia ſubminiſtrauit: idem cum alium vidiſſet puerum: perfracto vaſe pane concauo lenticulam ſuſcipientem abiecit catinum dicẽs: omnia eẽ deorum: & ſapiẽtes deoꝝ amicos eẽ: inerat illi teſte Laertio ſuauiſſimus ſmo: atq; in deſpiciendis aliis promptus: Nam ſcolã Euclidis dicebat eẽ bilẽ. Platonis auditoꝝ cõſumptionẽ: dionyſia certamina magna miracula ſtultoꝝ: oratores eſſe turbæ miniſtros: Grãmaticos admirari ſe dicebat. qui cũ Vlyſſis mala requirerent: ſua ignorarent: muſicos mordebat: q cũ liræ cordas aptarent: animi incõcinos mores haberẽt: Mathematicos carpebat: q Solẽ lunã: & ſydera intueret᷑; quæ vero erãt ante pedes nõ curarent: oratores itidẽ: q ſtuderent iuſta dicere: non aũt facere. aliaq; q̃ plura: quæ eſſent longũ referre: huic ad ſolẽ ſedenti cũ diceret Ale. patæ qd vis: ait: noli mihi vmbram facere. & fama fuit: referente Laertio Alex. dixiſſe: ſe velle eſſe Diogenẽ: niſi eſſet Alex. hic deinde cũ in æginam nauigaret a pyratis cõpræhẽſus: quoꝝ princeps fuit Crepalus: & cretã deductus eſt: vt vẽderetur cum aũt interrogaret᷑ qd ſciret agere: dixit ſe ſcire viris imperare: atq; ad ꝑconẽ ait: ꝑdica qs nã dominũ ſibi velit emere: ſedere ꝓhibes inqt nihil refert: nã piſces quomodocũq; iaceãt emunt᷑ & cũ videret corinthiũ quẽdã ꝑclara effigie: & habitu ingenuo Xenidẽ noĩe: inquit: huic me vende qa domino indiget: cũ digito denotãs quẽ Xenides audito: & inſpecto viro libẽtiſſime emit. & corinthiũ adductũ filiis ſuis ꝑceptorẽ dedit: & eũ ꝑfecit domui. ille aũt Xenidi dicebat: eũ ſibi parere oportere: q̃uis eſſet ſeruus: cũ & medico & gubernatori q̃uis ſeruis ſæpius pereat᷑. cuius clariſſima ꝑcepta ita cõprobauit Xenides: vt ſæpe diceret bonus de modo domũ meã intrauit: at ipſius Xenidis filios: teſte Eubolo: poſt reliquas diſciplinas docuit eq̃tare: arcus intẽdere: fundas rotare: atq; iaculari. in paleſtra cũ eos ſe exercebat gratia tñ roboris cõparãdi: & bone valitudinis: tenebãt pueri multa ex poetis: & aliis: tñ ex ipſo memoriter oẽm illis Diogenes rõnẽ doctrinæ: vt facile memoriæ tenerẽt: breuiter collectã inſimulabat: deinde eos miniſtrare docebat: leui cõtentos cibo: ac vili: & aquã illos ad cutẽ tonderi faciebat: deducebatq; incõpoſitos: ad venationẽ aliqñ exercebat: & cũ teſte Cleomene neceſſarii illũ redimere voluiſſent fuos appellauit: dicẽs leones nutrientiũ nõ eſſe ſuos: ſed illos magis leonum: ſenuit apud Xenidẽ: vt eubolus rettulit: obiitq; ãnoꝝ. xc. & a filiis Xenide ſepultus fuit de illius morte variæ ſunt ſñiæ: illa tñ ꝓbabilior: q deſiderio migrãdi e vita cõtinẽdo ſpiritu vitã exhalaſſet. ¶ Cognomẽ in. Ale. inuictus dictus eſt: q a nullo vici potuerit ſed oẽs ipſe vinceret: & tñ Diogenis cõtinentiã vincere nõ potuit. ¶ Cynici. eſt cognomen quorũdã phoꝝ a canibꝰ acceptũ. nã κύων græce. latinæ canem ſignificat. q ſicut canes natura mordaces ſunt: ſic eiuſmodi phi in ſectãdis hominũ vitiis mordaces eſſe videant᷑ interrogatus Diogenes: quare canis diceretur. reſpondit: qa in eos: q dant blãdior: in eos: q non dant latro: malos vero mordeo. quin etiã ferunt in ſepulchro eius erectã fuiſſe colũnam: ſup qua canem e pario lapide ſculpſere. ¶ In crepidine: Crepido prærupti ſaxi altitudo: in qua in aprico loco ad ſolem Diogenes conſiderat. **Alexander inuictus.**

ASCE. ¶ Quos. ſ. legatos pductos in academiã. i. in eã partẽ athenaꝝ: vbi Plato ĩſtituit lĩaꝝ gymnaſia: cũ priꝰ deſtus fuiſſet locus Xenocrates excepit. i. hoſpitio cepit: dr̃ aũt qs accipi ꝓprie ad mẽſam: apparatu ſolito ſibi. i. modico: & copiis. i. facultatibꝰ admodũ paruulis. Et inqt die poſtero. i. poſtridie eius diei. ſ. legatis interrogãtibꝰ cui nã vellet pecuniã. ſ. quã dono ab Ale. attulerat: adnumerari: qa ſignata erat: & ita numerabilis: vñ & nũmus dictus. inqt. Quid vos ſup. interrogatis: aut paratis facere: non intellexiſtis cœna. i. ex cœna heſterna. ſ. quã illis appoſuerat: me non indigere: ea. ſ. pecunia? Ita. i. & ſic rex. ſ. Alex. voluit emere. ſ. oblata pecunia amicitiã phi. ſ. Xenocratis: & ſup. phus. ſ. iam ſæpe dictus Xenocrates: noluit vendere ſuã. ſ. amicitiã: quia qui dona accipit ſe: aut ſua: quodãmodo vendit. Alexan. vero. ſ. iam dictus rex Macedo. aſſecutus. ſ. virtute: & felicitate

bellica:cognomē.i.agnomē inuictū:nō tā q̄ a nullo victus:q̄ qd īuincibilis videbatʳ nō potuit vincere cōtinētia.ſ.q̄ ſe intra li mites pauptatis continuit diogenis.ſ.phi:cynici.i.de ſecta cynicoꝝ ſic dictorū ſecundū laertiū:qđ canyno more viuebant: nā & rabide in vita oblatrabāt: & cenſentes nullū naturale turpe:in ꝓpatulo cohibāt:ad quē.ſ.diogenē : ſedentem in ſole:& ita aphricantē: cum.ſ.alex.acceſſiſſet:& hortaretʳ ſup.eum:vt indicaret ſiqua.i.aliqua vellet præſtari.i.exhiberi ſtatim ſibi.

OLIV. ¶SORDIdæ:Quia cinicus.i.caninus philoſophus diceretur. ¶Quibꝰ verbis.Sicut Plu.refert in vita Ale.diſcedens Alexand.ait: niſi Alex.eſſem vellem eſſe diogenes. ¶Idem ſyracu.Erat Ariſtippus in Dyōiſii tyranni aula. ¶Olera:Herbas domeſticas. Olus.n.dicitur quicquid in ortis naſcitur præter arbores. ¶Adulare.vt Priſcianus tradit multa verba idem ſignificantia in vtraq; voce inueniuntʳ:vt populo populas:& populor popularis & reuerto tis reuertor teris:ſic adulo las:adulor ris: & tam cū accuſatiuo q̄ cum datiuo coniungitur. ¶Eſſe.pro edere.

ſordidæ appellationis, ſed robuſtæ uir p̄ſtātiæ, mox inquit de cæteris: interim uelim a Sole mihi non obſtes.quibus uerbis illa nimirū inhæſit ſententia.Alexander Diogenem gradu ſuo diuitiis pellere tētat: celerius Darium armis. ¶Idem Syracuſis, cū olera ei lauanti Ariſtippus dixiſſet:ſi dyōiſio adulari uelles: iſta nō eſſes.imo, inquit, ſi tu iſta eē uelles:Dionyſio nō adulareris. ¶De paupertate.Capit.IIII.

MAxima ornamenta eſſe matronis in hoc ca.paupertatis laudes celebrantur.cōmemoratis clariſſimorum virorum exemplis : q in paupertate cum ſumma dignitate: & gloria vixerint,oſtendit autē hanc in honore apud Ro.diu habitam fuiſſe qđ ēt Liui.teſtatʳ in præfatione.i.li.dec.ab vrbe condi.qđ exemplū ſupra a nobis eſt ſæpe relatum.ꝓbat aūt hoc Vale.cū multis aliis cum Corneliæ Gracchorum matronis exemplo: ad quā cum campana quædam matrona romā profecta diuertiſſet:eiq; multa:& ꝓcioſa ad matronaꝝ vſum ornamēta cum ambitione quadā oſtendiſſet:illā Cornelia de induſtria tam diu traxit in ſermone:quo ad filii a ſchola redirent:quos oſtendens & hæc inquit ſunt ornaméta mea. dignum profecto tanta muliere reſponſum:quæ vt generoſa ſic in genere & prole ſuam rerum magnificentiā.ornamentaq; muliebria:non in gemmis & margaritis.non in auro:& argento tāq̄ luxuriæ fomentis colocauit.Cornelia hæc non minus ob virtutem filiorū:q̄ ob memoriā Affricani patris a.P.R.colebatur.cui cum ſtatua decerneretur inſcriptū eſt Corneli.grac.matrimo.multa de hac muliere ſcripta ſunt in vita gracchorum. ¶Matronis.Secundum iuris conſultos matrona dicitur & mater familias.ſed matrona diues quæ non conuenit in manus viri.mater familias mediocris:q̄ in manus viri conuenit.nā materfamilias ſecūdum quoſdam eſt: quæ in familia viri per q̄dam viris ſolemnitatem tranſiuit:at vero matrona:quæ nupſit dicta quaſi maternati vel quia iam mater fieri poteſt:eo quod in matrimonium venerit. ¶Collectorum.In quo multa virorum & mulierum exempla collegerat.Co.T.G.vxor & ſuperioris Aphr.filia mater.T.&.C.Gra.Traxi eam tandiu produxit in longum quadam orationis ſerie. ¶Omnia.laudat frugalitatem eius ætatis.

¶De Cornelia.

MAxima ornamēta eē matronis liberos apđ Pompeiū Rufum collectorꝝ libro ſic inuenimus. Cornelia Gracchoꝝ mater, cū campana matrona apud illā hoſpita, ornamēta ſua pulcherrima ſeculi illiꝰ ei oſtēderet:traxit eā ſermōe, quoſq; e ſcola ſdirēt libri.& hæc, iq̄t, ornamēta mea ſūt:oia

ASCE. ¶IPSE quemadmodum erat collocatus in crepidine.i.prærupta ſaxi altitudine iuxta viam : in qua mendici ſedere ſolent: vnde: Iuue.Nulla crepidine vacat?&c.ſunt tamen:qui in dolio verſatili inuentum dicant iactitantem ſe ea habere manſionem:quæ totos dies ſolem haberet incumbentem.Vir appellationis ſordidæ:quia Cynicæ:hoc eſt caninæ: ſed robuſtæ præſtantiæ.i.fortitudinis animi.inquit.i.reſpondit Alexand.de cæteris ſup.indicabo tibi mox.i.ſtatim : interim.i.interea ſcilicet dum cogitet:quid indicaret:velim non obſtes mihi a ſole.i.præripiendo mihi ſolem quaſi dicat nihil a te peto : niſi vt nō auferas ſolem quem dare non potes.Quibus verbis illa.ſ.diuulgata ſententia.ſ.omnium mortalium:inheſit.ſ.animis eorum.nimirum.i.aut dubiæ:Alexan.tentat pellere diuitiis.i.per diuitias:diogenem.ſ.philoſophum:gradu ſuo.ſ.conceptæ paupertatis:& libertatis nulli obnoxiæ:celerius ſup.pellat gradu ſuo Darium regem perſarum potentiſſimum armis.ſ.ſuis.Plutarc.addidit Alexand.a ſuis repræhenſum:q; cum mordaci illo homine ſe contemnenti loqueretur : ſuis reſpondiſſe:Non contemptibilis hic contemptor eſt.quod ſi Alexand.non eſſem diogenes eſſe vellem. ¶Idē.ſ.Diogenes: quum Ariſtippus philoſophus in aula Dionyſii tyranni diuerſatus dixiſſet ei.ſ.Diogeni:lauanti olera.i.hærbas quibꝰ veſceretur. Si(o Diogenes) velles adulare ideſt inſeruire aſſentando Dionyſio.ſ.tyranno:aut regi:tu nō eſſes ideſt comederes:aut manducares iſta (ab edo es) iſta.ſ.vilia olera inquit.ſ.reſpondendo:immo quaſi dicat quod potius fiat ſi tu o Ariſtippe velles eſſe.i.manducare iſta.ſ.quæ contemnis olera non adulareris Dionyſio.i.Tyranno.

MAxima ornamenta &c.Locuturus de paupertate pauciſſimis paraſceuen facit dicens.Nos inuenimus apud Pompeium Ruffum ſup.in libro collectorum.i.eorum:quæ ex variis hiſtoriis collegit:ſicut Valerius hoc opus:liberos & legitimam prolem:eſſe matronis maxima ornamenta:ſic.i.perſequentis hiſtoriæ & dicti narrationem.Cornelia mater Gracchorum.ſ.Tyberii & Caii:cū matrona campana.i.illius regionis Italiæ luxu & diuitiis ſemper abundare ſolite hoſpita.i.hoſpitio ſuſcepta:apud illam.ſ.Corneliam:oſtenderet ornamenta ſua pulcherrima ſæculi illius:quia poſtea multo maior fuit etiam Romæ opulentia:traxit.i.protraxit:& tenuit eam.ſ.hoſpitam ſuam ſermone.i.colloquio:quouſq; liberi.i.filii eius rediere e ſchola.ſ.litteraria:& inquit illis oſtenſis:& hæc ſunt ornamenta mea(quaſi dicat.Tu qdē oſtentas mihi ornamenta tua:quæ ex te non ſunt:& ita ſicut tibi acceſſere:ita facile auferri poterunt:ego vero:licet actenus tacui non careo ornamentis ex me genitis:quo nomine diua virgo ſyncere gloriari poſſet)de quo dicto dicit Valerius.

THE. ¶A Sole mihi non obſtas.Extat Epiſtola Diogenis ab eo vel a Luciano:vel ab alio certe ſub eius perſona ſcripta ad Phenomanum:quam in latinum verſam ſubieci.Sedebam in theatro:& libellos glutine reſartiebam:venit Alexander Philippi.F.& ad me ea tenus acceſſit:vt a ſole obſtaret.ego quom papiri ſciſſuras viſu nō aſſequerer:oculos ſuſtuli præſentemq; agnoui.Tum ille compræſa dextera me noīe appellauit.ad quē ego vere in qua inuictus es adoleſcens:quom parē diis habeas poteſtatē:ecce qđ aiunt obiectu lunæ ſolē laborare:tu aduentu ipſe effeciſti:Tūc Alexander irrides inquit o Diogenes.Quid iocer inquam:nonne vides inceptum opus a me tua cauſa intermiſſum quom non clarius interdiu q̄ noctu cernam?

¶Qui nihil con. quæ ſuo contentus eſt.quia:vt ſupra diximus:non arca ſed hominis animus diues eſt.qui nihil ſibi deeſſe putat.nihil curet amplius nihil appetat.nihil requirat. ¶Dominium rerum.Diuitiarum & formæ gloria fluxa:& fragilis ſola virtus clara : æternaq; habetur:quæ nec eripi:nec ſurripi poteſt:nec naufragio:nec incendio admittitur:nec vi tempeſtatum: nec temporum perturbatione mutatur: qua qui præditi ſunt:ſoli ſunt diuites:ſoli poſſident res fructuoſas : & ſempiternas: ſoliq;:qđ proprium eſt diuitiarum:contenti ſunt rebus ſuis. ¶Vſurpatio conſuetudo:& in bona parte accipitur:qui bene viuere conſueuit:non timet res aduerſas impetūq; fortunæ:nihil enim moleſte ferendum:eſt quid noſtra culpa non eſt cōtractum. ¶Itaq; quorſum:ſi diuitiæ ſunt in felicitate ponēdæ:q diuitias habent:felices ſint neceſſe eſt:ſed videmus diuites multos extrema plærunq; miſeria affici:non igitʳ diuitiæ felices ſunt cōtra vero ſi paupertas miſera foret: & pauperes omnes:miſeri:ſed videmꝰ pauperes multos eſſe felices. quippe nulla fortunæ violentia premuntur: non igitur paupertas infelix. ¶Multis intus amaritudinibus.Nā vt inquit Cice.de diuite:te miſeriæ & erumne ꝓmunt:qui te beatū diuitiis:qui te florentem putas : tuæ te libidines torquēt:tu dies:noctesq; cruciaris: cui nec ſatis.eſt q; eſt:& idipſum qđ habes : ne diuturnū futurū ſit times:te cōſcientiæ ſtimulant maleficioꝝ tuoꝝ:te metus exanimat iudicioꝝ:& legum:quocūq; aſpexeris:vt furiæ ſic tuæ tibi occurrunt iniuriæ:q̄ ſuſpirare non ſinunt.

nimirū habet:qui nihil concupiſcit . eo qdē certius, quā qui cuncta poſſidet, qa dominiū rerū collabi ſolet:bonæ mentis uſurpatio nullū triſtioris Fortunæ recipit icurſum.Itaq; quorſum attinet, aut diuitias ī prima felicitatis parte, aut paupertatē in ultimo miſeriarū ſtatu ponere: cū & illarū frons hilaris, multis intꝰ amaritudinibꝰ ſit referta:& huius horridior aſpectus , ſolidis, & certis bonis abundet.quod melius perſonis , quam uerbis repræſentabitur.

¶De Valerio Publicola.

REgio imperio propter nimiam Tarquini ſuperbiā finito , conſulatus initium Valerius publicola cum Iunio Bruto auſpicatus eſt. Idēq; poſtea tres conſulatus acceptiſſimos Po.Ro. geſſit:& plurioꝝ ac maximoꝝ opum ꝓtextu , titulū imaginū ſuarū amplificauit.cū interim faſtoꝝ illud columē, patrimonio ne ad exequiarū quidē impenſam ſufficiēte, deceſſit.ideoq; publica pecūia ductæ ſunt.nō attinet ulteriore diſputatione tanti uiri paupertatē ſcrutari. Abunde enim patet qđ uiuus poſſederit:cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.

REgio imperio propter.Hunc poſt reges exa[illegible] cum Iunio Bruto primū conſulem in vrb[illegible]o[illegible]ma fuiſſe diximus in ea.de moderatione: q̄uis igitur cæteris dignitate preſtaret.vt primus crearetur conſul. ¶Et ipſi.Faſtorum libri:in quibus magiſtratus:& omnia geſta fuerant diſcripta initium habuerunt.tamen co vſq; pauper vixit:vt mortuo funeri ſumptus defuerit.nā illum plebs extulit ſextantibus collatis in capita. ¶Superbia qua in patres alioſq; ciues in Lucretiam per filiū vſus fuerat.Auſpicatus eſt:Auſpicio conſecutus:quia nihil apud maiores publice.neq; priuatim:niſi prius capiatis auſpiciis gerebatur. ¶Acceptiſſimos.Quia cum ſumma virtute geſſit. ¶Faſtorum columē. Quaſi ornamentum:eo quod primus ipſe conſul fuerit:in cuius conſulatu faſti ſunt ſcripti:ideſt magiſtratus annui ſunt enim faſti libri:in quibus Roma.omnes magiſtratus:& annua geſta deſcribebantur.Lectus funebris:quo effertur cadauer ad ſepulchrum:Liuius ita refert.P.Valerius omnium conſenſu princeps belli. paciſq; artibus anno poſt Agrippa Menenio.P.Poſthumio cōſulibus moritur gloria ingenti:copiis familiaribus adeo exiguis:vt funeri ſumptus deeſſet de publico eſt elatus:luxerunt matronæ vt Brutum.

Faſtorū libri vñ initiū habuerint.

ASCE. ¶NIMIRVM:ideſt profecto:is omnia habet:qui nihil concupiſcit(ſicut cornelia:quæ non alium petiit ornatum)quidem ideſt certe: ſcilicet omnia poſſidet : qui nihil concupiſcit quam qui poſſidet cuncta:eo:ideſt propterea : quia dominum rerum ſolet collabi:ideſt in ruinam tendere : vſurpatio ideſt per vſum continuum aſſuefactio bonæ mentis:ideſt animæ: aut voluntatis nullum ideſt non vllum:non recipit.i.nō admittit vllum incurſum fortunæ triſtioris ideſt aduerſæ fortunæ.Itaq; quorſum.i.in quam partem verſus attinet ponere.i.conſtituere:aut diuitias in prima parte felicitatis:aut paupertatem in vltimo ſtatu miſeriarum:quum & frons illarum:ſcilicet diuitiarum:ideſt aſpectus exterior:hilaris.i.lætus ſit referta intus multis amaritudinibus: quia diuitiæ cum labore patiuntur : cum anxietate cuſtodiuntur : & cum mœrore amittuntur aut dimittuntur: multiſq; perniciem peperere.& aſpectus huius:ſcilicet paupertatis:horridior:ideſt incultior:& aſperior abundet bonis ſolidis:ideſt integris: & certis:ideſt non amiſſibilibus(quia diuitiis multi paupertati inſidiatur nemo niſi forte humani generis hoſtis : aut pietas indiſcreta:quæ ſæpe:dum ex paupere præſertim religioſo diuitem facit:ex bono etiam perſæpe malum facit.Paupertatis autem bona illis præſertim ſæculis adhuc paucis erant nota.Vnde Lucanus de ea.Et munera nondum intellecta deum & cætera)quod:ideſt quæ res.ſ.paupertatem certis abundare bonis repræſentabitur.ſ.oculis memoriæ hominum melius perſonis quam verbis. ¶Regio & cætera Ordo eſt.Vale.publicola auſpicatus eſt.i.auſpicato : & prouide:ac feliciter introd[illegible]:cum Iunio bruto initium conſulatus:& hoc imperio regio finito:ideſt terminato:& in nihilum redacto propter nimiam ſuperbiam Tarquinii.ſ.ſuperbi:& idem.ſ.publicola geſſit poſtea tres conſulatus acceptiſſimos ga vtiliſſimos reipu.& amplificauit titulum imaginum ſuarum:ideſt quæ aut in ſtemmate: aut in ſtatuis:aut picturis ipſi deinde ponendæ erant:prætextu.i.inſculptione:aut ratione plurimorum & maximorū operum.ſ.a ſe editorum:quum interim.ſ.dum talia faceret:illud columen:ideſt præcipuum:& ſummum decus faſtorum:quia in faſtis:vbi nomina conſulum:& quæ ſub eis geſta erant:ſcribebantur:primum locum obtinebat deceſſit.ſ.ab hac vita.patrimonio.i.omni ſubſtantia(nam ſi patrimonium acceperis pro eo:quod a patre acceperit:poſſit ditiſſimo effecto minimum eſſe)Non enim patrimonium:ſed peculium:aut quāuis aliam poſſeſſionem lucro acceſſorio augemus ne quidē.i.non ſaltem ſufficienti ad impenſam.i.ſumptum exequiarum.i.explemēti officii funebris:ideoq; exequiæ:ſuple ductæ ſunt pecunia publica.Non attinet.i.nihil facit ađ rem ſcrutari paupertatem tanti viri diſputatione vlteriore.Patet enim abunde:quid ipſe viuus poſſederit:cui mortuo lectus funebris:quo effertur cadauer:& rogus:ideſt pyra extructa ad comburendum cadauer defuit ſcilicet quantum ad propriam facultatem:licet quantum ad publicam non defuerit.

De Menenio Agrippa.

QVãtæ amplitudinis.M.Meneniũ Agrippã fuiſſe arbitremur:quẽ Senat⁹,& Plebs pacis iter ſe faciẽdæ authorẽ elegit: q̃tæ ſcilicet eſſe debuit arbiter publicæ ſalutis. Hic niſi a populo collatis ĩ capita Sextãtibus funeratus eſſet:ita pecũiæ ĩops deceſſit:ut ſepulturæ honore caruiſſet: uerũ iccirco pnicioſa ſeditione diuidua ciuitas,manib⁹ Agrippæ ĩ unũ cõtrahi uoluit:qa eas pauperes qdẽ,ſed ſanctas animaduerterat. cuius ut ſuperſtitis nullũ fuit:quod ĩ cẽſum deferret:ita extincti,hodie quod ampliſſimum eſt patrimoniũ,Romana Concordia.

De Caio Fabricio,&.Q.Aemilio.

IN.C.uero Fabricii,&.Q.Aemilii Pappi principũ ſeculi ſui domibus,argẽtũ fuiſſe cõfiteatur oportet.uterq; enĩ patellam deorũ,& ſalinũ habuit. Sed eo lautius Fabrici⁹ quod patellã ſuam Corneo pediculo ſuſtineri uoluit.Pappus quoq; ſatis animoſe,q,cũ hæreditatis nomine ea accepiſſet:religiõis cã ab alienãda non putauit.Illi ẽt p̃diuites,q ab aratro accerſebãt:ut COS.fierẽt:uoluptatis cã ſterile

OLIV. QVantæ amplitudinis.M.Meneniũ.Plebs pp nexos ob æs alienũ ĩ ſacrũ mõtẽ ſeceſſerat:nã magno natu qdã nexus diu in ergaſtulis a veneratorib⁹ hitus cũ maiorꝫ ſuorꝫ inſignib⁹ in forꝫ pripuerat:cuius veſtis erat ſqualore obſita: fœdior corpis hitus pallore.ac macie pemni:ad hoc plixa barba & capilli efferauerãt ſpeciẽ oris noſcitabat tñ in tãta deformitate:& ordinẽ ſe duxiſſe aiebat:aliaq; militiæ decora vulgo iactabat ſciſcitãtib⁹ vñ ille hitus:vñ deformitas eẽt: cũ pp longã militiã:tẽporũq; calamitatẽ:& tributa ĩpata æs grãdæ cõfeciſſet:dictũ ſe a creditore nõ ĩ ſuitiũ:ſed ĩ ergaſtuliũ: & carnificinã dicebat:deinde oſtẽtare tergũ fœdũ recẽtib⁹ veſtigiis verborꝫ ĩde orta ſeditiõe grauiſſima plæbes a prib⁹ ĩ ſacrũ mõtẽ ſeceſſit ad q̃ recõciliãdã miſſus eſt hic.M.Menẽius Agrippa.vir fecũdus plæbiq; grat⁹.q̃ ĩde oriũdus eẽt:q fabula æſopi duras hoĩum mẽtes flexiſſe:& plæbẽ prib⁹ recõciliaſſe dr̃.hic ergo Agrippa ſeditiõis ĩteſtinæ gratiſſim⁹ diſceptator:& dõeſticæ pacis ĩter plæbẽ & patres digniſſimus auctor in ea pauptate vixit:vt funeris honos ei fuerit defutur⁹.niſi ppłus ĩtidẽ vt Val.collatis ĩ capita ſextantib⁹:honorẽ ſepulturæ cumulatiſſime reddidiſſet:neq;.n. p̃t dignitatib⁹ obſtar̃ pauptas:quĩmo fœlix:& honorat⁹ erit ſp virtute p̃ditus pauper:vt Vale.& Menenius:vt alii
Fœlix pauper. cõplures fuiſſe cognoſcunt̃.Honor̃.ſup.qa vi dixim⁹: Meneni⁹ in tãta pauptate deceſſit:vt eũ.P.R.collatis quadrãtib⁹:vel(vt alii dñt)in capita ſextãtib⁹ ſepeliret:& ei ſepul.locũ publice daret.Dionyſi.Agrippa.Meneni⁹ inqt: cum ſumma patrũ:& plæbis æmulatiõe ſepultus plæbe collatis inter ſe ſextantib⁹ de ſuo efferente ſenatu de pmpta ex ærario pecunia publice funerãdum cenſente:quã plæbs offerentib⁹ vltro queſtorib⁹ accipe non eſt digna: ſed eã Agrippæ filiis eorum miſerans inopiam largita ẽ.
Sextantibus:ſextantem.vi.pars aſſis:ideſt libræ.
IN.C.vero Fabricii:&.Qu.Aemilii.De pauptate Fabricii & Aemilii pappi loquit̃:q cũ eſſent ſuo tpe auctoritate p̃ſtãtes:& rerũ geſtarꝫ gloria illuſtres eos tñ admodũ pauperes fuiſſe cõſtat:in quorꝫ domib⁹ aurꝫ fuiſſe dicit nõ ad ſuum:ſed ad deorꝫ vſum:in re iocat̃ Val.Pli.in fine.xxxiii.lib.natu.hiſt.videret inquit hæc fabricius:& ſtratas argẽto mulierꝫ balneas:ita vt veſtigio locus nõ cũ viris lauantiũ Fabrici⁹ inq̃:q bellicoſos impatores plus:q̃ paterã & ſalinũ ex argẽto hẽre vetabat. Patellã:paruã patinã eſt diminutiuũ a patina. Sed eo lautius.iocat̃:vt dixi Val. Pendiculo:paruo pede:diminutiuum a pede. Illi etiam.ſ.qui ſequunt̃:vt Attilius:q ab agris accitus ad cõſulatum venit.vt Quintius Ceicinatus:de quo Liu.opere præcium eſt audire:qui omnia præ diuitiis humana ſpernunt:neq; honori magno locum:neq; virtuti putãt eſſe niſi effuſe affluant opes ſpes vnica imperii:Po.Ro.Lucius Qu.Cincinatus trans Tiberim cõtra eum ipſum locum:vbi
Prata quĩtia. nunc naualia ſunt:quattuor iugerũ colebat agrum:q̃ prata Quintia vocãtur:ibi a legatis:ſeu foſſam fodiens pallo innixus: ſeu cũ araret:operi certe id quod conſtat ruſtico intentus:ſalute danta inuicẽq; reddita rogatus vt q̃ bene verteret ipſi:reiq; publicæ mandata ſenatus audiret:admiratus:rogitanſq; ſatis ne ſalua eſſent omnia togam repente e tugurio pferre vxorẽ ratiliam iubet:quæ ſimul abſterſo puluere:ac ſudore velatus proceſſit:dictatorẽ enm legati gratulantes conſalutant:in vrbẽ vocant qui terror ſit in exercitu exponunt:&c. Præ diuites.Quantum ad magnitudinem animi.
ASCE. Quantæ amplitudinis arbitremur.i.arbitrari debeamus Marcum meneniũ Agrippam quaſi dicat maximæ:vtpote quem ſenatus & plebs.ſ.Roma.elegit authorem pacis.i.concordiæ faciendæ inter ſe.Scilicet q̃tæ amplitudinis debuit eẽ arbiter.i. arbitrarius interpræs:& cõciliator publicæ ſalutis:quia concordia res paruæ creſcunt:& magnæ cõſeruant̃.hic.i.huiuſmodi vir:aut hic Menenius cum eſſet talis ita inops pecuniæ deceſſit:vt niſi funeratus eſſet ſextantibus.i.duabus vnciis æris collatis a populo in capita.ſ.ſingula:caruiſſet honore ſepulturæ. Ciuitas.ſ.Romana:diuidua.i.diuiſa ſeditione pernicioſa.ſ.reip. voluit contrahi in vnũ.i.ad concordiã reduci manibus agrippæ.ſ.Menenii:iccirco qa aĩaduerterat eas.ſ.manus eius pauperes qdẽ:ſed ſanctas.i.impollutas rapinis.Cuius.ſ.agrippæ:vt nullũ patrimoniũ fuit ſupſtitis.i.dum viueret:qd̃ deferretur in cenſum.ſ.qd̃ ſcriberet̃ dum cẽſus fieret(ita extincti.i.mortui eſt patrimoniũ:qd̃ eſt hodie ampliſſimum cõcordia Romana.i. quicqd per cõcordiã Romanã:quã ille cõciliauit:partum eſt:illius cenſeri poteſt patrimoniũ ob gloriã:quæ illi ex ea debet̃. In Caii &c.Ordo eſt.Vero.i.ſed oportet ſup.vt cõfitear argentum fuiſſe in domibus Caii Fabricii:&.Qu.Aemilii pappi: principũ ſæculi ſui.Enim pro qa:vterq; habuit patellã(diminutiuum a patina).i.vas patens:in quo mola.i.farina cum ſale offerebat̃:& ſalinũ.i.vaſculũ.in quo ſal erat:quo mola fiebat ea ẽt vaſcula pauperrimus ſpiritu argẽtea erãt vt erubeſcãt noſtri q in neſcio cuius materiæ calice ſanguinẽ dominicum libare nõ verentur:Sed eo lautius.i.ſplẽdidius & quaſi delicatius Fabritius ſup.patellã argenteã deorꝫ habebat:q̃ voluit patellã ſuã ſuſtineri pediculo corneo.i.fulcro:ſeu ſuſtẽtaculo facto in modum pedũ ex cornu:hoc aũt ſatyrico prope riſu dicit:non.n.ad luxũ pertinet argẽto vaſi corneos dare pedes. Pappus quoq; ſatis animoſe ſup.egit:qui cũ accepiſſet ea.ſ.patellã & ſalinũ noĩe hereditatis nõ putauit ſup.ea alienãda cauſa religionis:qa putauit cõtra religionẽ ſe facturũ:ſi quæ ad vſum deorꝫ maiores applicuiſſent:ipſe ſine ſua impenſa ea aſſecutus ad priuatum vſum eorum precia diſtraxiſſet. Illi & cætera.Paraſceue.i.præparatio eſt ad narrationem eorum:qui ab aratro ad imperium ſummum vocati ſunt.Ordo eſt.Illi etiam prædiuites(eo ſtomacho dicit quo capite ſuperiore Fabricium tantum diuitem dixit non quidem multa poſſidendo:ſed continendo)qui accerſebantur.i.vocabantur citati ab aratro.i.inſtrumẽto quo terram arabant:vt fierent conſules verſabant cauſa voluptatis ſolum ſterile.

atq; æſtuoſiſſimum Pupiniæ ſolum uerſabant:deliciarumq; ignari uaſtiſſimas glebas plurimo cum ſudore diſſipabant.imo uero quos pericula Reip.ĩpatores accerſebãt:anguſtiæ rei familiaris(qd ceſſo p priũ nomĩ ueritate reddet̃):bubulcos,fieri cogebãt.

De Attilio Calatino.

ATtilium autem,qui ad eum accerſendum a Senatu miſſi erant ad imperium Po.Ro.ſuſcipiendum:ſemen aſpergentem uiderunt.ſed ille ruſtico opere attritæ manus,ſalutem publicam ſtabilierũt.Ingentes hoſtium copias peſſunderunt.Quæq; modo arantium boum iugum rexerant:triumphalis currus habenas retinuerunt.nec fuit iis rubor,eburneo Scipione depoſito,agreſtem ſtiuam aratri repetere.poteſt pauperes conſolari Attilius:ſed multo magis docere locupletes,quam nõ ſit neceſſaria ſolidæ laudis cupidini,anxia diuitiarũ comparatio.

De Attilio Regulo.

QIuſdem nois,& ſanguinis Attilius Regul⁹ primi punici belli gl̃ia,cladeſq; maxia.cũ ĩ Africa ĩſolẽtiſſimæ Carthaginis opes,crebris uictoriis contunderet:ac prorogatum ſibi ob bene geſtas res in pximũ ãnũ impiũ cognouiſſet:conſulib.ſcripſit,uillicum in agello,quẽ ſeptem iugerũ

PVPINIAE:Locus aut procul ab vrbe vnde:tribus pupia dicta eſt.erat autem locus maxime ſterilis:ſicut infra oſtendit. OLIV. Pupia tribus.
Vaſtiſſimas:ingentes:quia ſolum duxerat.
ATtiliũ autem:qui ad eũ acceſ.attilius qui & Galabrio dictus eſt.hic ad thermopylas conſul antiochum:philippo adiuuante:victum græcia expulit:idemq; ætolos ſubegit:de quibus triumphauit:ſed hunc attilium intelligimus calatinum:qui primo punico bello aduerſus carthaginenſes miſſus maximis & munitiſſimis ciuitatib⁹ drepano:Lilibeo:Præſidia deiecit:Panormum cœpit:totãq; ſiciliam peruagatus:pauciſſimis nauib⁹ magnam hoſtium claſſem duce Hamilcare:ſuperauit:ſed cũ ad ætnã ab hoſtibus obſeſſam fœſtinaret:a pœnis in anguſtiis clauſus eſt:vbi tribunus militum calpurnius per flammã acceptis tricentis in ſuperiorẽ locum euaſit:& cõſulẽ liberauit:ipſe cũ.ccc.fortiter pugnãs cecidit:& poſtea ab attilio ſemianimis inuentus eſt.Attilius de carthaginenſib⁹ glorioſe triumphauit: hic eſt attilius ille:q ſeranus dictus eſt a ſerendo:q cum Attilius Seranus vnde dictus.
agrũ ſuum coleret:euocatus ad rempublicam ob eximiã virtutẽ meruit dictaturam.Plinius lib.xviii.Quæ nam inquit tantæ vbertatis cã erat:ipſorum tunc manibus imperatorum colebant̃ agri vt fas eſt credere gaudente terra. vomere laureato:& triumphali aratore:ſiue illi eadẽ cura ſemina tractabant:qua bella:eademq; diligẽtia arua diſponebant:qua caſtra:ſiue honeſtis manibus oĩa lætius proueniunt:qm̃ & curioſius fiunt ſerent inuenerunt dati honores:ſeranũ vnde cognomen. Attiliũ ſemen aſpergentem.i.ſerentẽ:vnde dictus eſt ſeranus:de quo Vergil. Vel teſulco ſerane ſerentẽ. Stiuam.Manubriũ illud incuruum quod manibus tenetur arando. Scipione.baculo.vnde Scipiões dicti ſunt Cornelii ab eo:ſcilicet Cornelio:qui patrem cecum ducens per vrbem dictus eſt patris Scipio.i.baculus.
QIuſdẽ nominis:& ſanguinis.Hic Marc⁹:de quo diximus in cap.de religione:vbi annotata ẽ eius hiſtoria.Fuit aũt regulus iſte magna populi Ro. gloria:ſed non minor clades.nam quẽadmodum ex hoſtib⁹ victoriam ſæpe reportauit:ſic tandẽ ab iiſdẽ captus cum magna exercitus ſtrage fuit:q̃uis ergo in magna dignitate foret:tñ eius paupertatis fuiſſe conſtat:vt cũ ſibi prorogatũ eſſet imperiũ.& interea vili…us eius:q.vii.iugerum agrũ colebat:deceſſiſſet:ſenatu…ribere coactus eſt ſe in prouincia diutius eſſe non p…e:ne ſi deſertus:& incultus relinqueretur ager non eſſet:vnde alerentur vxor: & liberi.Liui.lib.xviii.Attilius regulus inquit:cũ aliquot præliis aduerſus Carthaginenſes pugnaſſet:ſucceſſor ei a ſenatu proſpere bellum gerenti nõ mitteretur:id ipſum per litteras ad ſenatum miſſas conquæſtus eſt:in quibus inter cauſas petendi ſucceſſoris:quod agellus eius a mercenariis diuaſtaretur. Contunderet.Frangeret debilitaret:trãſlatio a cuſpide ferri.fuit autem regulus primus:qui ad aphricam obſidendam profectus eſt. Eſt eiuſdem quo ſuperior ſeranus.Vilicum bubulum:qui præerat villæ.
ATq; æſtuoſiſſimum.i.æſtu ſolis maxime ſubiectum pupiniæ.i.illius loci non longe a Roma:& ignari delitiarum diſſipabant.i.frangebant in minutas particulas cum plurimo ſudore.i.plurimo ſudore concomitante:glebas vaſtiſſimas.i.tam amplas:vt cum difficultate impleri poſſint:immo vero(correctio eſt)quos particula reipublicæ accerſebant.i.vocabant imperatores.i.ad imperiũ Romanum:& ſup.quos anguſtiæ reifamiliaris.i.domeſticæ:quid ceſſo reddere veritati proprium nomen hoc eſt quid veriores proprio nomine nuncupare cogebant filii bubulcos.i.boum non ſolum cuſtodes:ſed etiam actores: & directores.nam in italia bobus arant.vnde illud.Thure deum placa:vitulum ſine creſcat aratro. Attilium autem &cæ. Ordo eſt autem pro ſed attilium ſcilicet calatinum:qui miſſi erant a ſenatu ad accreſcendum eum ad ſuſcipiendũ imperium Populi Romãni:viderunt ſpargentem ſemen.(Incipio ordinem ab accuſatiuo propter relatiuum cum)ſed illæ ſcilicet nobiliſſimæ manus eius:attritæ opere ruſtico ſcilicet faciendo:ſtabilierunt ſalutẽ publicam:& peſſundederunt ingentes copias hoſtium.Quæq;:ideſt & quæ ſcilicet manus rexerant:modo:ideſt paulo:ante iugum boum arantium retinuerunt habenas currus triumphalis:nec fuit rubor:ideſt rubori:iis ſcilicet manibus triumphalibus:repetere ſtiuam agreſtem:ideſt directorium aratri(vulgo caudam vocãt)quo modo in agro vſæ fuerant:Scipione:ideſt baculo:ac ſcæptro eburneo:ideſt ex ebore facto:quem triumphantes tenuerant:depoſito:Attilius.ſ.Calatinus iſte poteſt conſolari pauperes:oſtendendo videlicet per ſe:eos non expertes virtutis:aut honorum:ſi modo adniti velint;ſed ſupra poteſt multo magis docere locupletes:quam.i. quantum anxia comparatio:ideſt acquiſitio diuitiarum non ſit neceſſaria cupidini laudis ſolidæ. Eiuſdem nominis &c. Affert exemplum paupertatis Attilii Reguli dicens.Attilius Regulus eiuſdem nominis & ſanguinis:ſcilicet cum Attilio iam dicto:gloria & clades maxima primi belli punici:quia primus & præcipue Carthaginenſis fregit:cum contunderet crebris victoriis opes Carthaginis inſolentiſſimæ:ideſt ſuperbiſſimæ:& intolerandæ in primis in Aphrica:ac cognouiſſet imperium prorogatum:ideſt extenſum ſibi in annum proximum ob res bene geſtas:ſcripſit conſulibus villicum:ideſt villæ; hoc eſt poſſeſſionis in agro curatorem. ASCE.

OLIV. ¶IN PVpinia.Locus erat ſteriliſſimus:de quo ſup.diximus.nomen erat inuiſum oĩbus ob eius ſterilitatē.¶Mercennariũ. Bubulcũ mercede cõductũ.¶Ruſtico inſt.vt aratrũ:plauſtrũ:ligones:boues:raſtri:¶Vxor & li.Scripſit ēt vt Liu.tradit:non hēre vñ filias in mr̃imõiũ collocaret:ꝗ in re nõ minus deꝓhēdi pt q̃ta fuerit in pauptate deꝓhēſus.¶Quæ poſtq̃ ſenat⁹.Li(beralitatē ſenato oſtendit.

Cæſo Cincinati.F.

EQuæ magna latifundia.L.Qu.Cincinati.huius viri vita:& hiſtoria ē in cap.de mo deratiõe notata:verũ ad huius lectiõis expoſitionē illud nõ ē ꝓtermittēdũ Ceſonē huius Cincinati filiũ adoleſcentus:patrē q vt ſoluēdo eũ liberaret:res ſuas oēs ferme diſtraxerat ad eá inopiá redegit:vt relicta vrbe trãs tiberim ruralē vitá agere cõpulerit.ná cũ magna eēt inter nobilitatē:plæbēq; diſſenſio ob legē agrariá ꝗ lætus accipiebat populus:erat aũt:vt viritim diuiderent agri:q bello parti fuerát:qua lege patres de poſſeſſione pellebant.Nobiles hic rei ſũmope reſiſtebãt ergo ceſo cũ iuuētute romana quotiēſcũq; tribunus legē ferre volebat:occurrebat:& illi pariter obſtabat.hoc át faciebat:vt cũ oēs ĩpedimento forēt:nulli potiſſimũ aſcriberet culpa.ſed cũ tribunus plæ. diligētius aĩaduerteret ceſonis opus:cõcionē habuit ad populũ de Ceſonis ſupbia.in quē grauit inuectus:ñ ꝑus deſtitit ꝗ obtinuit:vt dīe dicta dánaret a populo:p quo liberádo pr̃ Cincinatus diſtractis reb⁹ ſuis oib⁹ ad ſummá inopiá redactus eſt.¶Latifundia.Ampli:& lati agri: Irõice át loquit ná fundus teſte ſeruio dr̃ ager:in quo ſit oĩum reꝝ fundamētũ.vel vt vult Varro:q ſit pecudũ :& pecuniæ fundamētũ.& a late & fundo cõponit latifundiũ:Li.dicit hæc latifundia q̃tia parata fuiſſe appellata: vbi deinde naualia facta ſunt:dicit.n.Quintius trans Tiberim:vbi nũc naualia ſunt quattuor iugeꝝ colebat agꝝ quæ parata q̃tia vocát.Pli.li.xviii.Aráti quattuor ſua iugera in vaticano:quæ prata q̃tia appellant : Cincinato viator attulit dictaturá:& q̃dē:vt tradit norbanus:& nudo:plēoq; pulueris:ēt cũ ore:cui viator:vela corpus inq̃t vt proferá ſenatus:populiq; Ro.mandata.¶Pro amico. Hunc hominē vilē fuiſſe cõſtat:qñ q̃dē titus Liuius nullá eius mētionē facit:p quo Cincinatus ſe vadē dederat. ¶Mulctæ.pœnæ.Ad cám dicēdá:Ad defendendum ſe. ¶Quattuor iu.Ná alia tria obſignauerat ærario.¶Sed ēt di.de Cic.in Catone maiore ſiq̃dem aráti.L.Quintio cincinato nũciatũ ē: cũ dictatorē eēfactũ: cuius dictatoris iuſſu magiſter eq̃tũ Ser.ala ſpuriũ Meliũ regnũ appetentē ĩteremit.¶Anguſte.Vide ꝗ variæ ſint res hoĩum:ſi q̃s nũc ſeptē in eoꝝ domũ haberet videret anguſta habitacula ciuibus noſtris:eo proceſſit iam luxuria Roma.

QVid Aelia familia ꝗ locuples? Aliorum familia genere patritio:& prole virum ſecunda.multis etiam rerum geſtarum titulis illuſtrata : adeo paup fuit: vt cum vno tempore ſexdecim viros haberet : omnes

in Pupinia habebat:mortuum eſſe:occaſiōemq; nactum mercenariũ,amoto inde ruſtico inſtrumēto diſceſſiſſe : ideoq; petere,ut ſibi ſucceſſor mitteretur: ne deſerto agro non eſſet unde uxor,ac liberi ſui alerētur.Quæ poſtq̃ Senatus a COS.accepit:& agꝝ alii uillico colendũ locari:& alimenta coniugi eius,ac liberis præberi : reſq;,quas amiſerat : redimi publice iuſſit.Tanti ærario noſtro uirtutis Attilianæ exemplum,quo omnis ætas Romana gloriabitur : ſtetit.

¶De Quintio cincinnato.

AEq; magna latifundia.L.Quintii Cincinnati fuerunt.ſeptē enim iugera agri poſſedit.ex his tria,quæ pro amico ad ærariũ obſignauerat:multe nomine amiſit.pœnam quoq; pro filio Ceſone,quod ad cauſam dicendã non occurriſſet : huius agelli reditus ſoluit.& tamen ei quatuor iugera aranti,nõ ſolũ dignitas patris familiæ conſtitit:ſed etiam dictatura delata eſt anguſte ſe habitare nunc putat:cuius domus tantũ patet:quantũ Cincinnati rura patuerunt.

¶De Aelia Familia.

QVid Aelia familia,quã locuples? ſexdecim eodē tempore Aelii fuerũt : quibus una domuncula fuerat eodem loci : quo nunc ſunt Mariana monimenta:& unus in agro Veniente fundus,minus multo cultores deſyderás,quã dominos hēbat:Inq; maximo circo Flaminio ſpectaculi locus,quæ q̃dē loca ob uirtutē publice donata poſſidebãt.

vno tectu ſatis anguſto concluderet:vno agro perexiguo paſceret:vno etiam in theatro Flámineo ſpectandi loco exornaret.que tamen omnia ob clariſſimas eorum hominum virtutes illi reſp.donauerat.¶Mariana mo.Vbi erat ſacellum mariaMariana monumēta num:in quo ſuarum rerum geſtarum monumenta continebantur:vbi magnificentiſſimum illud ſenatus conſultum de reditu Cic.in patriam factum fuit:referente optimo:& clariſſimo viro Lentulo cõſule.¶Minos mul.Adeo anguſtus:vt multo paucioribus poſſet cultoribus coli ꝗ dominos haberet.¶Flammineo:in theatro ſic dicto a flammineo quodá:qui theatrum illud ædificari iuſſerat.¶Ob virtutem.Non autem ob nobilitatem.

ASCE. ¶Quem habebat in pupinia.i.agro illo ſup.villicum aut cultorē ſeptem iugerũ eſſe mortuũ: & mercenariũ.i.operariũ:quē villicus mercede cõduxerat:nactum occaſionem.i.ob mortē villici diſceſſiſſe.ſ.a villa illius inſtrumēto ruſtico a moto inde: ideoq; ſup.ſcripſit ſe petere:vt ſucceſſor ſibi mitteretur.ne agro deſerto:non eſſet:vnde vxor & liberi ſui alerentur.Quæ.ſ.ſcripta a Regulo poſtq̃ ſenatus accepit.i.intellexit a cõſulibus:iuſſit &.i.ſimul agrũ attilii locari colendũ.i.vt colatur: & alimenta ꝓberi coniugi eius:ac liberis:& res quas amiſerat:videlicet inſtrumenta ruſtica.redimi publice.i.publica impenſa.Tanti.i.tanto precio ſtetit exemplum virtutis attiliane(ærario noſtro.i.tantum ſolummodo reponebat ex ærario neceſſariis attilii:) quo.ſ.exemplo virtutis eius.omnis ætas.ſ.ventura gloriabit.Et reuera adhuc gloriat:licet imperium exciderit.¶Aeq; magna:&cæ.Ordo eſt.Latifundia.i.arua latifundi:Lucii Quintii Cincinati.fuerunt æq; magna.vt.ſ.Attilii Reguli.Poſſedit eñ ſeptem iugera agri & amiſit ex his tria.ſ.iugera.¶Quæ aſſignauerat pro amico ad ærarium.i.fiſcum publicũ: nomine multæ.i.pœnæ indictæ amico illius.Redditus quoq; huius agelli.ſ.quattuor iugerum ſoluit pœnam p Cæſone filio.ſ.Quintii: quod.i.quam pœnam pependit cæſo:q̃d non occurriſſet ad cauſam dicendam.i.ad defenſionem ſui : & tamen non ſolum dignitas patrisfamiliæ cõſtitit.i.ſalua fuit ei aranti quattuor iugera.ſ.duntaxat: ſed etiá dictatura eſt delata.Is ſup.ſaltem ex nobilibus:cuius domus patet.i.extenditur tantum.i.per tot iugera:quãtum rura cincinati patuere:hoc eſt in quattuor duntaxat iugera:putat nunc ſe habitare anguſte.¶Quid Aelia familia (modus interrogandi) quá.i.quãtum locuples ſup.fuit

q̃tũ loci poſſedit? Rñſio.Sedecim aelii fuerunt vno tpe:q̃bus fuerat vna domũcula:eodē loci.i.in eodē loco(ſed vt ꝑtitionē & ita iminutionē notet:aptius q̃tō vtit)quo.ſ.loci monumenta mariana.i.ꝗ marius in ſui memoriá extruēda curauerat:ſunt nunc.i.tpe quo hæc ſcripſit Vale.& vnus fundus ſup.ē in agro veniēte deſiderás cultores multo mĩnus.i.pauciores:aut deſiderans multo minus cultorum.ꝗ hēbat dños q̃a ſedecim & locus ſpectaculi.i.ad ſpectandos ludos ſup.eſt in maximo circo flaminio:vbi circenſes edebant:quæ quidem loca ipſi poſſidebant donata publice.i.a repub.ob virtutem.ſ.eorum. ¶ATtilii illico.Sunt exemplaria:quæ legunt.& agrum ædili illico.vel agrum.& illi villico.

Eadē gens nullum ante ſcrupulum argenti habuit: quã Paulus perſe rege deuicto.Q.Aelio Tuberoni genero ſuo quinq; pondo argenti ex præda donaret.Taceo enim quod princeps ciuitatis filiam ei nuptui dedit: cuius pecunia tam ieiunos penates uidebat:quin ipſe quoq; adeo inops deceſſit:ut niſi fundus,quem unũ reliquerat: ueniſſet : uxor eius dotē unde reciperet:nõ extitiſſet.Animi uirorum,& fœminarum uigebant in ciuitate : eorũq; bonis,dignitatis æſtimatio cunctis in rebus ponderabatur,hæc imperia conciliabant:hæc iungebãt affinitates:hæc in foro: hæc in curia priuatos parietes,plurimũ poterant : patriæ enim rem unuſquiſq;,nõ ſuam,augere properabat:pauperq; in diuite:quam diues ĩ paupere imperio uerſari malebat.atq; huic tam præclaro propoſito illa merces reddebatur : quod nihil eorum,quæ uirtuti debentur : emere pecunia licebat: inopiæq; illuſtrium uirorũ,publice ſuccurrebatur.

¶De Cn.Scipione.

ITaq; cum ſecundo punico bello Cn.Scipio ex Hiſpania ſenatui ſcripſiſſet : petens ut ſibi ſucceſſor mitteretur : quia filiã uirginē

¶E Adē gens nullũ : Proſequit huius Aemiliæ gētis cõtinētiá : paupertatēq; deſcribere:eadē inq̃t gens nunq̃ in domo ſua argentũ hũit:ſed primũ in eá domum tranſlatũ fuit:a.Qu.Aemilio Tuberone.hic autē Tubero gener THE. OLIV fuit Aemilii pauli eius:q pſam regē vicit:& captũ in triũphũ duxit:ex eaq; victoria ñ argentũ hũit:ná cum ſocero ſuo militauerat in eo bello & ob ei⁹ fct̃á phiala argentea donatus ē:& hoc primũ fuit argētũ in Aelioꝝ domũ tranſlatum:Pli.vero in fine.xxxiii.lib.na.hiſto.dicit:hunc Aeliũ duo hũiſſe pocula argentea.Qu.inq̃t Aeliũ tuberonē cum legati ætoloꝝ in cõſulatu prandentē in fictilibus adiſſent : miſſa ab his vaſa argentea non accepiſſe: neq; aliud hũiſſe argenti ad ſupmũ vitæ diem:ꝗ duo pocula:q.L.Paulus ſocer ei ob virtutē:deuicto perſeo rege donaſſet.¶Scrupulũ.Voluit ex põderis paucitate nihil argenti hũiſſe:eſt aũt ſcrupulus:q latino nomine dr̃ obolus:conſtat vero ex ſex ſiliqs:ná ſiliqua minimũ pondus erat apud Ro.quod græci vocát:κεράτιον:vocauerunt hoc in granũ illud:q̃d ex ea ſiliqua: quã nos fabá græcá vulgo dicimus:detraxerunt: & pro pondi primo aſſum ꝓferunt:ali dicunt ſcrupulũ contineri tñmõ quattuor ſiliqs:ſiliqua vero quattuor ordei grana cõtinere:& calculũ:& tertiá partē eius:calculum quoq; geminis lentis granis appñendi:varie igit de his põderibus ſniæ:q ſcrupulũ dicunt ſex ſiliqs compñēdi:volũt ſiliq̃ minimũ põdus eſſe:& poſt ſcrupulũ ponunt drachmá quã ex decem & octo ſiliqs cõſtare volunt:hoc ē ex tribus ſcrupulis poſt drachmá argenteũ nũmũ:q denarius apud Ro.vocabatur:hic ex quattuor ſcrupulis erat cõfectus:poſt hunc ſequebatur vncia:ꝗ ex octo drachmis.ſiue ſex denariis cõſtabat:poſt vnciam libra italica:quæ ex.xii.conſtabat vnLibra. cii:hoc eſt denariis.lxxii.ſunt q velint hanc libram apud græcos μνᾶν dici:ꝗ nos p interpoſitionē lr̃æ minam traducere conſueuimus:ſed mina ſine dubio maior eſt libra nr̃a.¶Gne ſu.Pau.Aemilius duas filias hũit:quaꝝ alterá huic:alteram Catoni.M.Catonis maximi filio locauit.¶Ieiunos:Exhauſtos:legit in ẽxis vita:q̃d dos vxori cũ danda fuit: vix ei⁹ patrimoniũ ſufficit:vxor fuit illi papiria ꝗ vt nõnulli volunt repudiauit:alia ſupinducta:q̃uis ex illa pulcherrimam ꝓlē ſuſcepiſſet.¶Animi viroꝝ.Rõ cur id acciderit:q̃a romæ tunc hoĩum dignitates non ex fortunis:ſed eorum virtutibus ponderabant.ná q animoꝝ bonis diuites erant:his magiſtratibus:his affinitates vltro deferebantur.¶Cunctis in rebus.Siue magiſtratus demandando:ſiue filias collocando.¶Hæc.ſ.bona animi:& declarat:q̃a dixerit cunctis in rebus.¶Patriæ rē.Vtilitatem & reipu.ſuæ cõmodum.¶Pauperq;.Malebant inq̃t:vt pauperes diues imperium regerent:ꝗ diuites exiguũ haberent imperiũ.fruſtra enim priuata defenduntur:ſi publica amittuntur.¶Atq; hinc tam præclaro.Quia occurrebat illud: ſi pauperes erant:quomodo id facere poterant? reſpondet:ſi priuatim non poterant:publice pecuniam accipiebant.

ITaq; cum ſecundo:Probat exemplis:q̃d pecunia publice erogabatur his:qui reipub.intenti:ſibi ſui opibus adeſſe non poterant.nam vt legimus apud.T.Liuium decade.ii.cum in Hiſpania res bñ geſſiſſent:P.& Gn.Scipiones:ac Gne.Scipio filiam haberet:quæ eſſet matura viro:& plenis iam nubilis annis:ſcripſit ad ſenatum : vt ſibi ſucceſſor mitteretur:quo poſſet locandæ filiæ conſulere:cum non haberet:vnde illi dotem erogaret.ꝗ ſuo eſſet ſtudio:& induſtria cõparanda:q̃d vbi ſenatus cognouit filiá eius locauit:dotem ex ærario deprõpſit:ne reſp.tanto imperatore careret.Frontinus libro quarto.capitulo tertio.Gneo Scipio poſt res proſpere geſtas in Hiſpania:in ſumma paupertate deceſſit: ne ea quidem relicta pecunia:quæ ſufficeret in dotem fœminarum:quas ob inopiam publice donauit ſenatus.

ASCE. ¶E Adē gens.ſ.Aelia:nullũ ſcrupulũ argēti habuit anteꝗ Paulus.ſ.Aemilius Perſe rege deuicto:donauerat.Qu.Aelio Tuberoni genero ſuo.v.põdo argēti ex ꝓda.Taceo.n.ꝗ princeps ciuitatis:videlicet Paulus Aemi.dedit nuptui.i.in mr̃imonio: aut nuptũ.i.in matrimoniũ filiá ſuá:ei cuius penates videbat tá ieiunos.i.illibatos pecunia.q.ſ.princeps ciuitatis ipſe quoq; deceſſit.i.mortuus eſt adeo inops:vt niſi fundus quē vnũ reliquerat:veniſſet.i.vēditus fuiſſet:nõ extitiſſet.i.non ſupfuiſſet:vñ vxor ei⁹ reciperet dotē:quá.ſ.onera matrimonia ſuſtinēda ad martiũ tulerat:& ſoluto mr̃imonio.iuxta leges Roma.repetiit. ¶Animi &c.Docet vñ ꝓuenit:ꝗ tãtus pauptati ſit honos habitus:q̃a videlicet:animi viroꝝ:& fœminaꝝ vigebãt in ciuitate.ſ.Ro.& æſtimatio.i.apꝓciatio dignitatis põderabat in cũctis reb⁹:bonis eoꝝ.ſ.aĩoꝝ:& nõ reꝝ externaꝝ.Hæc.ſ.bona aĩoꝝ. cõciliabãt.i.ꝓcurabãt imperia:hæc.ſ.eadē bona aĩoꝝ iungebant affinitates.ſ.per matrimonia:& adoptiones.hæc.ſ.dicta bona.poterant plurimũ in foro.ſ.iudiciali.Hæc poterant plurimũ in curia.ſ.ſenatorum:hæc poterant plurimum intra parietes priuatos.i.in ſua cuiuſq; domo.Enim pro quia:vnuſquiſq; properabat.i.feſtinabat augere rem.i.cõmodum patriæ:nõ ſuam.i.patriam:& malebat verſari ens pauper in imperio diuite:ꝗ diues in imperio paupere.Atq; merces reddebatur huic propo-

ſito tam præclaro:q̃ nihil.i.non aliquid.non licebat emere pecunia:quicquã eorum:quæ debentur virtuti:vt ſunt honores: & magiſtratus:& ſuccurrebatur publico.i.ex publico ærario inopiæ virorum illuſtrium. ¶ Itaq̃.i.& ita:quia illuſtrium viroꝝ inopiæ ex publico ſuccurrebatur:quũ Gneus Scripſiſſet ſenatui ex Hiſpania ſecundo bello punico.i.tẽpore ſecundi belli punici:petens.ſ.a ſenatu:vt ſucceſſor mitteretur ſibi.

OLIV. ¶ Adultæ ætatis. Quæ iã nubilis eẽt. ¶ Habitus. Status: ex hoc inq̃t facile cõici p̃t: quãta fuerit maioꝝ pauptas vt dos luxurioſa quoddãmodo cenſeret̃:quæ decimum æris fuiſſet:quãtam fuiſſe legimus quã filiæ ſuæ dederat

Megula dotata. Cæſo:multo vero maiorẽ ſuo tempore admirationis megule dotẽ fuiſſe conſtat:adeo vt inde cognomen acciperet:nã dotata cognominãta eſt. ¶ Dotatæ. Quaſi per excellentia. ¶ Idẽ ſenatus. Alia ſubiungit exẽpla:q̃bus oſtẽdit & principũ Romanoꝝ pauptatẽ:& ſenatus liberalitatem:qua erga principes ſuos virtute p̃ſtantes:ſed inopia laborantes vſus eſt:nã horũ filias ex erario deprõpta pecunia viris in matrimoniũ cõdigne locarunt: neq̃.n.dotis aliq̃d habebant p̃ter paternã gloriã:quã clariſſimis rebus geſtis cõſecuti fuerãt earum patres. ¶ Ab indotatis. Quia neceſſe erat:vt ſine dote nuberẽt:niſi publicæ errogatæ forent. ¶ Vindicauit. Liberauit. ¶ Quod acceptum referrent. Quod aſcriberent paternæ hereditatis ſe recepiſſe:pro quo etiam gratias agerent.

Marcus ãt ſcaurus. De hoc viro in ca.de fortitudine dictũ eſt exiguũ a patre cenſum adeo recepit:vt p eũ ad ſenatoriã dignitatẽ nõ ſuffragãte virtute puenire nõ potuiſſet. cõſtat aũt ter ſenatus principẽ multis:clariſſimiſq̃ honorib⁹ functũ eſſe. legi nõnullos:q dicũt huius patrẽ fuiſſe carbonariũ.

Mancipia. ¶ Mãcipia: ſeruos. mãcipiũ q̃cq̃d manu capit̃:q̃d a priori dño ad aliũ tranſire põt. ¶ Hæc igitur exẽpla. Concludit hoc de paupertate capi. cum inuectiõe quadã in eos:q reb⁹ magis inhiantes q̃ honoribus conq̃ri nunq̃ deſinunt: q̃ parua poſſideant:& ſecũ illis cõnumerat:vt tolerabilior habeat̃ inuectio:nos inq̃t cõſolemur auiditatẽ noſtrã eiuſmodi viroꝝ exẽplis. ¶ Hæc exẽpla. Viroꝝ & pricipũ Romanorum:q in exiguo erãt cenſu. ¶ Vacuos eẽ ſinimus.i.nunquã deſiſtimus cõqueri paruitatẽ cenſus nr̃i. ¶ Nullum autẽ vel. His ſolatiis acquieſcere debemus:& cupiditates noſtras tẽperare:q̃d nullũ ne minimi q̃dẽ ponderis argentum:&c. ſicut inÆlioꝝ familia. ¶ Paucos ſeruos ſicut fabricii:Papirii:Scaurii. ¶ Septẽ iugera:vt Quintii:& reguli. ¶ Aridæ ter. Vtpote in pupina. ¶ Indulgẽtia ſu. Vt Valerii pub. M. Menenii Agrippæ. ¶ Inopes do.ſi.vt Marci. At. Fab. Luce. Scipio.

adultæ iam ætatis haberet: neq̃ ei ſine dos expediri poſſet ſenatus ne reſpublica bono duce careret: patris ſibi partes deſumpſit: conſilioq̃ uxoris, ac propinquorum Scipionis conſtituta dote, ſummã eius ex ærario erogauit: ac puellam nuptui dedit. dotis modus. xl. millia æris fuit. qua non ſolũ humanitas patrum cõſcri. ſed etiam habitus ueterum patrimoniorum cognoſci poteſt. nanq̃ adeo fuerunt arcta: ut Tacia Ceſonis filia maximam dotem ad uirũ. x. millia æris attuliſſe uiſa ſit. & Megulia, quia cũ q̃ngẽtis millibus æris mariti domum intrauit, dotatæ cognomen inuenerit. Idem ſenatus Fabricii Lucini, Scipioniſq̃ filias ab indotatis nuptiis liberalitate ſua uindicauit: quoniã paternæ hæreditati p̃ter opimam gloriã, nihil erat, quod acceptum referret.

¶ De. M. Scauro.

Marcus autem Scaurus, quantulam a patre hæreditatem accepit, in primo libro eorũ, quos de uita ſua ſcripſit: refert. ait enim ſibi decem ſola mancipia, totũq̃ cenſum quinq̃ atq̃ triginta millium nummum relictam. in hac enim ille pecunia futurus ſenatus princeps nutritus eſt ſpiritus. Hæc igitur exempla reſpicere: his acquieſcere ſolatiis debemus. q̃ paruulos cenſus noſtros nũq̃ querelis uacuos eſſe ſinimus. nullum autẽ uel admodum parui põderis argentum: paucos ſeruos: ſeptẽ iugera aridæ terræ: indigẽtia domeſtica impenſa funera. inopes dotum filias: ſed egregios conſulatus: mirificas dictaturas: inũerabiles triũphos cernim⁹.

ASCE. ¶ Quia haberet filiam iam ætatis adultæ.i.maturæ viro: neq̃ dos poſſet expediri.i.expedite aſſignari:ei.ſ.filiæ ſue ſine ſe:ſenatus(ne reſpu. careret bono duce)deſumpſit ſibi.i.ſubiuit partes ideſt officia patris.i.q̃ pater debet in locanda filia.& dote conſtituta conſilio vxoris & p̃pinquorũ Scipionis:erogauit.i.deprompſit ſummam eius.ſ.dotis ex ærario.i.conſeruatorio æris publici:hoc eſt pecuniæ:quæ ærea primum fuerat. ac dedit puellam nuptui: modus ideſt menſura dotis fuit:quadraginta millia æris:qua.ſ.ſumma dotis:non ſolum humanitas patrum conſcriptorum poteſt cognoſci: ſed etiam habitus.i.ſtatus patrimoniorum veterum:namq̃ ſupra patrimonia veterum fuerunt arcta.i.exigua adeo:vt Tacia filia Cæſonis viſa ſit attuliſſe ad virum.i.maritum ſuum:maximam dotẽ:quia decem milia æris:& megulia.i.virgo Romana inuenerit cognomẽ.i.agnomen dotatæ.ſ.per excellentiam:quia intrauit domum mariti cũ quingentis millibus æris. ¶ Idẽ ſenatus vendicauit:ideſt liberauit: aut præſeruauit liberalitate ſua ab indotatis nuptiis.i.ne dicantur veluti in ſeruitutem ſine dote nuptui datæ:filias Fabritii lucini:& Scip. quoniam nihil erat:quod.ſ.dictæ filiæ referrent acceptum.i.faterentur ſe accepiſſe:& ideo obnoxias eſſe hæreditati paternæ præter gloriam opimam:ideſt fœcundam:aut ſimilem illi quam quis olim ex opimis ſpoliis nanciſci ſolebat. ¶ Marcus autẽ ſcaurus refert.i.recitat in.i.lib.eorum:quos ſcripſit de vita ſua: quãtulam hæreditatem accepit a patre.ſ.ſuo. Ait enim ſola decem mancipia ideſt ſeruos:& totum cenſum quinq̃ atq̃ triginta milium nummũ relictum ſibi. Enim pro quia:ille.ſ.nobiliſſimus ſpiritus ideſt animus ſcauri:futurus princeps ſenatus.ſ.Romani:nutritus eſt in hac.ſ.tam tenui pecunia. ¶ Hæc igitur &c. Ordo eſt. Igitur nos debemus reſpicere.ſ.ad imitationem hæc exempla.& acquieſcere his ſolatiis:nos inquã:qui nunquã ſinimus paruulos cenſus noſtros eſſe vacuos querelis.autem pro ſed: nullum.i.non vllum:non cernimus vllum argentum:vel admodum.i.valde parui ponderis: paucos ſeruos:vt in Catonib⁹: & Scipione.& ſeptẽ iugera terræ:vt in attiliis:& funera indigentia impenſa domeſtica.i.non habentia:vnde domi ſummant̃ impenſæ:niſi ex publico deprontæ eſſent:vt in Valerii publi. funere. filias inopes dotum:vt ſcipionis: ſed cernimus in tanta paupertate egregios conſulatus:dictaturas mirificas:& ſup. triumphos innumerabiles.

¶ Quid ergo:exurgamus potius.ſ.q̃ lamentemur. ¶ Debilitatos ſpi. Nihil eſt.n.quod magis viriles animos eneruet:q̃ cupiditas pecuniæ:vt Saluſt. Auaritia pecuniæ ſtudium habet quam nemo ſapiens concupiuit:ea quaſi venenis malis imbuta corpus:animumq̃ virilem effœminat:ſemper infinita:& inſatiabilis eſt:neq̃ copia:neq̃ inopia minuitur. ¶ Capitolii humilia:cum adhuc humile eſſet capitolium. Fictilibus:Sic Numa Pompilius inſtituit. OLIV.

Quid ergo mendicam fortunam quaſi præcipuum generis hũani malũ diuturnis conuitiis laceramus? quæ ut nõ abundantibus, ita fidis uberibus publicolas, Aemilios, Fabricios, Curios, Scipiones, Scauros, hiſq̃ paria robora uirtutis aluit. Exurgam⁹ potius animis, pecũiæq̃ aſpectu debilitatos ſpirit⁹, priſtini tẽporis memoria recreemus: nãq̃ p Romuli caſam, pq̃ ueteris capitolii hũilia tecta, & æternos ueſtæ focos fictilibus etiãnum uaſis cõtẽtos, iuro, nullas diuitias, paupertati talium uirorũ poſſe p̃ferri.

¶ De uerecundia. Cap. V.

Qua tẽpeſtiu⁹ ad uerecũdiã trãſitus uidetur. Hæc enĩ iuſtiſſimis uiris præcepit: ut priuatas facultates negligerent: publicas quã ãpliſſimas eſſe cuperẽt. digna cui pinde: ac cœleſti numini templa extruantur: araeq̃ conſecrentur: quia parens eſt omnis honeſti cõſilii: tutela ſolẽnium officiorũ magiſtra innocentiæ: cara proximis: accepta alienis: omni loco, omni tempore, fauorabilem præſe ferens uultum.

¶ De populi uerecundia.

Sed ut a laudibus eius ad facta ueniamus: a cõdita urbe uſq̃ ad africanũ, & Tiberiũ lõgũ cõſules pmiſcu⁹ ſenatui, & populo ſpectandoꝝ ludoꝝ locus erat. nunq̃ tamen quiſquã ex plebe in theatro ãn. P.C. ſpectare ſuſtiuit. Adeo circũſpecta nr̃æ ciuitatis uerecũdia fuit. Quæ quidẽ certiſſimũ ſui documẽtũ ẽt illo die exhibuit: quo. L. Flaminius extrema in pte theatri conſtitit. quia. M. Catõe, & L. Flacco cenſoribus ſenatu motus fuerat. cõſulatus iã honore defunctus, frater etiã. T. Flaminii, Macedoniæ, Philippiq̃ uictoris. omnes.n. eum tranſire in locũ dignitati ſuæ debitum coegerunt.

Qua tẽpeſtiuus ad verecũdiã: More ſuo Vale. ad aliud capitulũ trãſiturus:p̃fationẽ quãdam p̃mittit:qua hoc ſupiori cõiungit:ne ex abrupto fieri trãſitus oĩno videat̃:laudat aũt verecũdiã multoꝝ claroꝝ viroꝝ:q hac virtute p̃diti fuerũt:exẽplis in mediũ p̃latis. Eſt q̃dẽ verecũdia ſm Ariſt. in.iiii.æthicoꝝ: timor q̃dã pudoris cõtrahẽdi:iuxta quẽ Ci. hoc mõ diffinit: verecũdia eſt cuſtos virtutũ oĩum:dedecus fugiẽs: laudẽq̃ maximã cõferens:& ſm has ſentẽtias nũc ea Vale. laudat nã verecũdia inſerta animis hoĩum facit:vt vitiis moderari poſſint:& q̃uis medium quoddã habere videat̃ ſicut virtus nõ tñ virtus eſt:ſed affect⁹ q̃dã:& paſſio:q̃d ita eſſe p̃bat̃:verecũdia eſt timor cõfuſionis:timor aũt paſſio eſt: igit̃ & verecũdia paſſio:verecũdia ſine corporis mutatione p̃ſiſtere nõ põt. queẽadmodũ timor: nã ſicut timor pallorẽ inducit. ita & verecũdia ruborẽ:vñ Terẽ. de verecũdo adoleſcẽte:erubuit:ſalua res eſt. Cur aũt timor pallorẽ:verecũdia ruborẽ ĩducãt:hæc ratio eſt. natura ſpiritus & humores ad eã partẽ dirigit:q̃ mouet̃. in timore aũt mouet̃ cor. ergo p̃turbatione cordis pallor naſcit̃:ſed in verecũdia exteriora laborãt. vñ vultus rubore ſuffundit̃. Sciẽdũ eſt duo genera hominũ eſſe:in q̃bus affectus p verecundiã dep̃hẽdi nõ poſſunt. ſenes p ætatẽ. prudẽtes p virtutẽ: nã ſenibus ætas ſuccurrit. q̃a in ipſis vigor nõ eſt:ſapiẽtibus vero ſuffragat̃:ergo tñ in iuuenibus & adoleſcẽtib⁹ cognoſcit̃:q̃bus vigor maximus ineſt. vñ Cato dicere ſolebat:ſe lõge plus adoleſcẽtibus delectari:quoꝝ vultus rubore potius q̃ pallore p̃funderent̃. quapropter a flagitiis arceantur adoleſcẽtes neceſſe eſt. hãc aũt græci ἐσχύνην vocãt. vñ Terẽtian⁹ ille adoleſcẽs eſchines. ¶ Tẽpeſtiu⁹: Oportunus:ne abrutus eſſe videatur. ¶ Cœleſti numini: Digna vt tãq̃ dea colat̃. ¶ Honeſti ꝯſilii:metu dedecoris. ¶ Tutela: Cuſtos:q̃a q verecũd⁹ eſt:nõ audet in officiis quicquã cõmittere:q̃d dedecus habeat:& repræhenſionẽ mereat̃. ¶ Cara p̃ximis: Quia oẽs diligunt verecũdum hoĩem:& cõtra habent odio inſolentem:& inuerecundũ. Verecũdia quæ

Sed vt a laudibus eius: De verecũdia plæbis Ro. primũ poſuit exẽplũ:quæ p̃cipue patuit eo die: quo. L. Flaminius in extrema parte theatri cõſtituit:hic frater fuit. T. Qu. Flaminii: qui deuicto Philippo rege Macedoniæ oẽs ciuitates græciæ libertate donauit: ſed q̃a hic. L. in exercitu ad gratiã ſcorti iuſſerat quẽdã ſecuri p̃cuti. Portius Cato cenſor eũ ſenatu amouerat ſicut ſupra lib.ii.ca.de cẽſoria nota:ergo cũ veniſſet in theatrũ cõſcius ignominiæ:in extremã partẽ ſe recepit:plæbs vero:q̃a & conſul fuerat:& ſenator: & frater. T. Flaminii in eum locũ:quem habuerat:tranſire coegit. ¶ A cõdita: A principio vrbis ad hos conſules quingentos & octo fluxiſſe annos ferunt. ¶ Promiſcuus: Cõfuſſus. ſine dignitatis diſcrimine:plæbei patribus p̃mixti ſpectant. primus aũt: q in ſpectandis ludis plæbẽ a patrib⁹ ſupauerit:fuit Scipio aphrican⁹:q poſt id factũ:popularẽ aurã penit⁹ amiſit:vt ſupra dixim⁹. ¶ Quid ergo &c. Ordo eſt:ergo ſi in ſumma paupertate nõ defuerunt vera bona:& ſummi honores:q̃d.i.ad q̃d nos laceramus.i.inceſſimus fortunã mẽdicã.i.paupertatis p̃curatricẽ:cõuitiis diurnis.i.quotidianis:aut diuturnis:quaſi p̃cipuũ malum generis humani? Quæ.ſ.fortuna:vt nõ aluit vberibus abundantibus: ita aluit vberibus fidis:quia ſalutiferis publicolas Aemylios. Fabricios. Curios. Scipiones. Scauros.& ſup. alia robora virtutis paria his.ſ.iam dictis. Exurgam⁹ potius animis i.expergiſcamur:& recreemus memoria priſtini temporis.ſ.quo paupertas in honorem fuit: ſpiritus.ſ.noſtros debilitatos.i. hebetatos aſpectu pecuniæ. Nãq̃ ego iuro per caſam.i.modicum tugurium Romuli: per humilia tecta veteris capitolii & æternos focos veſtæ.i.deæ caſtitatis:contentos etiam num.i.adhuc:vaſis fictilibus: nullas diuitias poſſe Præferri paupertati talium virorum:quales iam dicti ſunt:in ſumma paupertate vixiſſe.

Qua &c. Trãſiens ad tractatũ de verecundia prefatur de laude eius ſic. Equa.ſ.paupertate:trãſitus ad verecundiam eſt ſup. tẽpeſtiuus.i.opportunius & ſuo tempore factus. Enim pro quia:hæc.ſ.verecundia præcepit viris iuſtiſſimis vt negligerent facultates priuatas.i.potentias:& diuitias p̃prias:& ſup. cuperent publicas ſup. facultates:eſſe q̃ampliſſimas.i.valde amplas. Ens ſup. aut:quæ eſt digna:cui tẽpla extruantur:& aræ conſecrentur: perinde ac.i.veluti numini.i.deæ ASCE.

alicui cæleſti:qa ipſa eſt parens.i.genitrix:aut mater oīs honeſti cōſilii:tutela officioꝝ ſolēniū:magiſtra īnocentiæ:chara pxīmis:accepta.i.grata:& iucunda alienis:p̄ſe ferēs.i.añ ſe portās:hoc ē ſignis qbuſdā indicās: vultū fauorabilē oī loco: & ſup. omni tpe. ❡Sed vt veniamus.i.trāſeamus a laudibꝰ eius ad facta.i.ad ea:quæ fecit.hoc eſt p eū facta ſunt.Locus ſpectādorū ludoꝝ erat pmiſcuus.i.cōfuſus:& cōmixtus ſenatui:& populo:ab vrbe cōdita.i.a conditione vrbis Romæ.vſq; ad aphricanum & Tybe.longū cōſules.i.vſquæquo illi eēnt cōſules:tū q̄ſquā plæbe nūq̄ ſuſtinuit.i.ſibi pmiſit ſpectare i theatro.i.cōi ſpectaculo aū patres conſcriptos.i.ſedens in priore loco q̄ p̄res cōſcripti:adeo.i.in tm̄ circunſpecta.i.puida fuit verecundia ciuitatis nr̄æ.ſ.Ro.Quæ.ſ.ciuitas nr̄a exhibuit qdē certiſſimū documētū ſui.i.de ſe:hoc eſt de verecundia ſua:illo die:quo.L. Flaminius conſtitit in extrema pte theatri:qa fuerat motus.i.deletus ſenatu a.M.Cato.& Lucio.F.cenſoribus: defunctus.i. conſumatæ functus:iā.ſ.priuſq̄ e ſenatus collegio pelleret᷑:honore conſulatus:frater ēt.i.& qui ēt frater fuerat Titi Flaminii victoris Macedoniæ:& Philippi.ſ.regis eius:oēs.n.ſ.populi:coegerunt eum tranſire.in locum debitum dignitati ſuæ:hoc eſt ſenatorium:licet eſſet ſenatu motus ob ſcorti amores:propter quos captiuum gallum turpiter ferire iuſſerat.

OLIV. Terentius dictaturā ſp̄uit.

COnfregit remp.Terē.Dictū ē in cap.de neglecta religiōe.Terentiū Varronē lanii cuiuſdam fuiſſe filiū q ad cōſulatum populari aura pductus illo calamitoſo Hannibalis tpe cum ipſo Hānibale apud cānas infeliciſſime dimicauit:Paul.Emilio eius collega diſſuadente:atq; ēt inuito:q magis nō probare q̄ nō adiuuare eius conſiliū poterat : hic vero q tantæ cladis auctor:extiterat cum paucis admodum fugit: cui ſenatꝰ populuſq; Ro.obuiam proceſſit:& gratias egit:ꝙ de rep. non deſperaſſet:eidem dictaturam obtulit:q̄ verecundia mortis recipere nō ſuſtinuit.Front.li.iiii.de cōſtāt.a.Paul. inquit amiſſo ad cānas exercitu: offerēte equū Lentulo. quo fugeret:ſupeſſe cladi:q̄q̄ non p ipſum cōtracte noluerit.Sed in eo ſaxo:cui vulneratus acclinauerat:pſedit: donec ab hoſtibus oppræſſus confoderet᷑ : Var.collega eius:vel maiore cōſtantia poſt eandē cladē vixit:gratiæq; ei a ſenatu & populo actæ ſunt:qa nō deſperaſſet remp. nō autem vitæ cupiditate:ſed reip.amore ſe ſup fuiſſe reliquo ætatis ſue tpe approbauit:& barbam:capillūq; ſubm ſit:& poſtea nunq̄ recubās cibum cœpit:honoribuſq; cū ei deferrent᷑ a populo:renūciauit:dicēs feliciorībꝰ magiſtratibus reip.opus eſſe.Acies.ſ.Romāæ in ea pugna p ſtratæ. ❡Speciolius:Honeſtius eā depoſuit q̄ alii geſſere.

NOs autē ad magna cū inuidia.Hoc exēplū ſupra memoratum eſt li.iii.ca.de his qui degenerarunt a parētibus.nā Cicereius cū p̄toriis comitiis competitor eēt Gn.Scipio.filii ſupioris aphricani: omnibus ſuffragiis illi p̄ponebatur:hic ergo verecundia motus ſe tāti viri filio p̄poſitum iri:ex competitore ſuffragatorem ſe fecit. ❡Inuidia.Quia omnes oderant tanti viri filium competitorem eſſe ſcribæ. ❡Carpebatur.lacerabatur. ❡Crimen. ❡Quos omnes fortunam criminabantur. ❡Centuriis:q̄ prorogatiue erant. ❡Tēplo deſcē. Ex loco marti cōſecrato.i.campo Martio.qd̄ templū erat. nuſquā enim cum populo agi licebat:niſi in loco ſacro:

❡De Ter.Var.

COnfregit Rempub.Terentius Varro cannenſis pugne temerario ingreſſu.idem delatam ſibi ab uniuerſo ſenatu & populo dictaturam recipere non ſuſtinendo,pudore culpam maxime cladis redemit: effecitq;,ut acres deorum iræ modeſtia ipſius moribus imputarentur.Itaq; titulo imaginis eius ſpecioſius non recepta Dictatura,q̄ aliorum geſta aſcribi poteſt.

❡De Cn.Scipione,& Scriba Cicereio.

NOs āt ad præclaꝝ uerecūdiæ opus trāſgrediamur.magna cū iuidia fortūa prætoriis cōitiis africani ſupioris filiū Cn.Scipionē & ſcribā Cicereiū in cāpū deduxerat:utq; nimis īpotēs ſermōe uulgi carpebat᷑:quod tāti uiri ſanguinē,cliētelāq; comitiali certamine cōfuderat.Cæteꝝ crimē eius in ſuā laudē Cicereius cōuertit.Nā ut uidit oībus ſe cēturiis Scipioni anteferri:tēplo deſcendit: abiectaq; candida toga competitoris ſui ſuffragatorem agere cœpit:ut ſcilicet præturam meliꝰ Africani memorie concederet:q̄ ſibi uendicaret.necnō,& ſi maximo uerecundiæ pretio,Scipio tunc honorē adeptus eſt:Cicereio tamē magis gratulati ſunt.

& omnis locus ſacer templum dicitur. ❡Nec.m.Magnum fuit p̄cium verecundiæ.nam ſibi magno cōſtitit: quia præturam amiſit:vt ſeruaret verecundiam. ❡Aphricani.Non autem filio ſed patri:cuius fuerat ſcriba:& cliens.

ASCE. ❡CONFRFGIT &c.Ordo eſt.Terentius Var.confregit remp.i.Ro.hoc eſt labefecit eam:temerario ingreſſu pugnæ cannenſis:vbi Hannibal ipſum temere congreſſum ſuperauit: Idem.ſ.Varro:redemit.i.purgauit paria faciendo: culpam maxime cladis.ſ.apud Cannas acceptæ:non ſuſtinendo.i.recuſando præ verecundia recipere dictaturam: delatam ſibi ab vniuerſo ſenatu:& populo.ſ.Romano:effecitq;:vt acies.ſ.Romanæ apud Cannas deletæ:imputarentur iræ deorum:hoc eſt vt putentur delectæ:non propter culpam imperatoris:ſed propter iram deorum:ſe vlciſci de Populo Romano volentium:& ſup. vt modeſtia.i.verecundia illa imputaretur.i.aſcriberetur:moribus ipſius.ſ.Var.Itaq; dictatura poteſt aſcribi ſpecioſus titulo imaginis eius:non recepta.i.eo ꝙ non eſt ab eo præ verecundia recepta q̄ poteſt aſcribi titulo imaginis aliorum : geſta.i.eo ꝙ ab illis geſta ſit.Nos autem tranſgrediamur (Adhortorie dictum ad præclarum opus verecundiæ.Fortuna deduxerat in cāpum.ſ.martium.i.fecerat competitores præturæ:quia comitiis.i.prætoriis conuocationibus populi ad creandum prætorem Gneum Scipionem filium Aphricani ſuperioris.i.prioris:aut maioris:& ſcribam ſup.eius Cicereium.ſ.nomine.cum magna inuidia:quia inuidioſum erat:ꝙ ſcriba.i.qui ſcribendi miniſterio victitabat cum conſularis viri filio competeret : & ſup.fortuna carpebatur ſermone vulgi vt.i.tanquam nimis impotens.i.inſolens:quod confuderat.i.cōmiſcuerat ſanguinē: quia filium & clientelam:quia Cicereius cliens erat.tanti viri.ſ.Scipionis ſuperioris:certamine comitiali.i.faciendo eos præturam competere.Cæterum Cicereius conuertit crimen eius.ſ.fortunæ:in laudem ſuam.i.propriam:Nam vt.i.poſtquā ipſe vidit ſe anteferri.i.præferri Scipioni.ſ.Gneo:ſup.ab omnibus centuriis:quia centuriata erant comitia:deſcendit templo.i.loco Marti conſecrato.& vbi auſpicia captari ſolebant:hoc eſt e campo Martio:& abiecta toga candida qua.ſ.competitores ſemper amiciebantur:cœpit agere.i.ſe exibere ſuffragatorem.i.fautorem in prætura obtinenda:competitoris ſui.i.eius:cuius competitor fuerat pauloante:vt.ſ.concederet melius.i.decentius memoriæ aphricani.ſ.ſuperioris patroni ſui: præturam : q̄

vendicaret.i.propriam faceret ſibi.Nec non.i.etiam:& ſi Scipio.ſ.Cneus:adeptus eſt tunc honore.ſ.præturæ:maximo precio verecundiæ:tamen ſup.populi vniuerſi:magis gratulati ſunt Cicereio.vt qui plus obtinuerit gloriæ per verecundiam q̄ obtinuiſſet per præturam.alii legunt.tamen Cicereio magiſtratus lati ſunt:quod non procedit niſi intelligamus:Scipionem quidem nomine magiſtratum adeptum.ſed Cicereium re:quia honorem:qui magiſtratuum proprius eſt vſque adeo : vt honores ſæpe pro magiſtratibus ponantur:maiorem aſſecutus eſt quam Cneus Scipio.

❡De.L.Craſſo.

AC ne protinus comitiis abeamus,conſulatum petens.L.Craſſus,cum omnium candidatorum more,circum forum ſupplex populo ire cogeretur:nūquam adduci potuit:ut id præſente.Q.Scæuola grauiſſimo,& ſapientiſſimo uiro ſocero ſuo faceret.Itaq; rogabat eum:ut a ſe,dum ineptæ rei inſeruiret: diſcederet.maiorem uerecundiam dignitatis eius,quam candidæ togæ ſuæ reſpectum agens.

❡De Pompeio Magno.

POmpeius autem Magnus Pharſalica acie uictus a Cæſare,cū poſtero die Lariſſam intraret: oppidiq; illius uniuerſus populus obuiam ei proceſſiſſet: ite,inquit,& iſtud officium præſtate uictori.dicerem non dignus qui uinceretur:niſi a Cæſare eēt ſuperatus.certe modeſtus in calamitate.Nam quia dignitate ſua uti iam non poterat:uſus eſt uerecundia.

❡De Caio Iulio Cæſare.

QVam præcipuam ī Caio quoq; Cæſare fuiſſe ſepenumero apparuit:& ultimus eius ſignificauit dies.compluribus enim paricidarum uiolatus mucronibus,iter ipſum illud tempus quo diuinus ſpiritus mortali ſe cernabat᷑ a corpore: ne tribus quidē & uiginti uulneribus,quin uerecundiæ obſequeret᷑: abſterreri potuit: ſiquidem utraq; togam manu demiſit,ut inferior pars corporis tecta collaberet᷑.in hunc modum non homines expirant: ſed Dii immortales ſedes ſuas repetunt.

AC ne ptinus.Hoc quoq; exēplū Cice.in lib.de ora.narrat:cū mos eſſet candidatoꝝ ambire populum:hoc eſt vnū quēq; eoꝝ : q ſuffragia dabant:manibꝰ:p̄henſa ea:atq; orate vt ſuū ſibi ſuffragium p̄ſtarēt:qd̄ pfecto ineptū:& indignū videbat᷑:& erat:vt viri patricii cogerent᷑ ſe ſubiicere plæbi:hac igit᷑ verecūdia. M.Craſſus nunq̄ hoc facere potuit p̄ſente Scæuo.ſocero ſuo:hic Scæuo.filius fuit.P.S.iuriſperiti:& ab hoc dr̄ Cic. quā habebat iuris ciuilis ſciētiā quātacūq; foret accepiſſe. ❡Ne pro.Ne.ſtatim inqt relinquamus comitia:de qbus mētionē fecimus. ❡Maiorē ue.ac ſi diceret plus veneratōis auctoritati ſcæuolæ:q̄ mſatui:quē petebat:p̄ſtitiſſe vr̄.

OLIV. Candidatorū mores.

POmpeius aūt magnus.De verecundia magni Pōpeii dicit:q cū acie pharſalica victus fuiſſet: lariſſam Theſaliæ ciuitatē ſe cōtulit: vbi Corneliam vxorē ſuā tātiſper locauerat:dum videret᷑ exitus belli:vbi cū totus populus honoris gratia obuiā procederet verecūdia motus:ite inquit:& iſtud officiū p̄ſtate victori. Lucanus:ſed quid opus victo populis:aut vrbibus inqt: victori præſtatē fidē. Dicerem:Adulatur.Vale.indignus inquit Pompeius vinci:niſi victus eſſet a Cæſare:qui tantus eſt imperator:vt ab illo vinci non ſibi turpe fuerit.

QVam præcipuam:Iulius Cæſar:qui primus imperator rēp.occupauit:cū in capitolium aſcendiſſet: vbi ſenatus habebat᷑ : & frequentiſſimus tanq̄ illi nouos & ampliſſimos honores demandaturus conuenerat:iāq; parati eſſent interfectores : qui in eius cædem conſpirauerunt:vbi vidit Brutū ſtricto gladio in ſe ruentem dixiſſe fertur:& tu fili:nā illum non ſecus ac filiū dilexerat:deinde togā ad talos vſq; demiſit:ne qd moriens obſcænitatis oſtenderet:quæ magna fuit verecundia : vt etiā in ipſa morte honeſtatis memor eſſet : necillum malorum conſpiratio:aut vulnerum atrocitas peruertere potuerunt:vt obliuiſceret᷑ verecundiæ.Sueto.Cæſar inquit: vt animaduertit ſe vndiq; ſtrictis pugionibus peti : toga caput obuoluit:ſimul ſiniſtra manu ſinum ad ima crura deduxit:quo honeſtius caderet etiam inferiore corporis parte velata. ❡Diuinus ſpiritus.Quia Cæſar inter deos dicitur eſſe trāſlatus. ❡Demiſit:vſq; ad talos. ❡In hunc modum.Laudat Cæſarem cum aſſentatione more ſuo: quaſi dicat : Cæſar hoc vno pereundi modo non ſe hominem:ſed deum eſſe declarauit.

Cæſaria.i.morte verecundia.

ASCE. ❡AC ne abeamus protinus comitiis.i.vt recitemus plura verecundiæ exempla in comitiis.L.Craſſus petens conſulatum.cum cogeretur ire ſupplex populo more omnium candidatorum.i.in candidis veſtibus magiſtratum petentium nunq̄ potuit adduci:vt faceret id.i.ita ſupplex ambiret.grauiſſimo:& ſapientiſſimo viro:ſocero ſuo : videlicet Quinto Scæuola præſente.i.tantiſper:dum ille præſens eſſet.Itaq; ipſe rogabat eum.ſ.Socerum ſuum:vt diſcederet a ſe : dum.i.donec inſeruiret rei ineptæ.i.tali ſupplicationi:agens maiorem verecundiam dignitatis eius.ſ.ſoceri ſui:q̄ reſpectum togæ ſuæ candidæ:quæ exigebat:vt ſuffragiis iuuari velit:ſupplex populum ambiret. ❡Pompeius autem magnus victus a Cæſare.ſ.Iulio:in acie ſ.pugna pharſalica.i.in campis Philippis iuxta pharſaliam vrbem Theſſaliæ : quum intraret Lariſſam vrbem Theſſaliæ : die ſ.poſtero.i.proximo poſt pugnam ſecuto:& vniuerſus populus illius oppidi proceſſiſſet obuiam ei:inquit:ite o populi:& præſtate.i.exhibite:iſtud officium.ſ.honorificum:quod mihi facitis:victori.ſ.Cæ.dicerem ſup.ꝙ id dixit ens:non dignus:qui vinceretur:niſi eſſet ſuperatus a Cæ.qui.ſ.dignus erat quemlibet ſuperare quod ſolita adulatione dicit.Certe.i.ſaltem:ſiue haud dubie modeſtius in calamitate.ſ.ſua:nam quia non poterat vti iam dignitate ſua:vſus eſt verecundia. ❡Quam.ſ.verecundiam apparuit ſæpenumero fuiſſe præcipuam quoq;.i.etiam in Caio Cæſare:& vltimus dies eius.ſ.in terris:ſignificauit.i.indicauit manifeſto ſigno.Enim pro quia:ipſe violatus compluribus mucronibus parricidarum.i.Caſſi Bruti:& aliorum: qui eum occidendo patrem patriæ occiderunt.inter ipſum tempus:quo ſpiritus diuinus ſecernebatur a corpore mortali.i.quo mortalitatem hanc exuit:derelinquendo corpus mortale in terris ne quidem.i.non ſaltem potuit abſterreri tribus & viginti vulneribus:quin.i.quo minus:aut vt non obſequeretur.i.inſeruiret verecundiæ.Siquidem.i.quoniam : ipſe demiſit.ſ.ad tegenda crura:& partes pudendas togam.ſ.ſuam vtraq; manu.vt inferior pars corporis laberetur.i.caderet tecta.i.cooperta. Homines non expirant.i.emoriuntur in hunc modum.i.qui ſic tam prouide cadunt:ſed repetunt ſedes ſuas.i.cæleſtes exiſtentes:aut effecti dii immortales.

OLIV. Vod ſeqtur: Ingenti laude pdicãda modeſtia: q̃ ſeqt. cuius exẽplū iō dicit externis adiungẽdū poti⁹ q̃ domeſticis cū tuſcus eſſet adoleſcens ille: de quo loqtur: qa verecundiã hãc egit: ille anteq̃ tuſci eſſent romana ciuitate donati. fuit autẽ eiuſmodi exẽplū: qđ ſi in xp̄iano adoleſcẽte īueñiret: vna oium voce laudaret. Spurina pſtãtis forme adoleſcẽs mĩtonaꝝ & virginū oculis īſidioſus erat: qppe q̃ n̄ ſine cupiditate aſpici poſſe videret. tãta eius formæ venuſtas: vt iã vxores & filias hñtib⁹ ſuſpectus admodū eēt. hic ergo cū videret ſe cãm eē plerũq; diſſidii īter viꝝ & vxorẽ: adeo moleſte tulit. vt ingreſſus cubiculū: oēm vultus oriſq; decorẽ illatis vulnerib⁹ cõfunderit: & ſe cicatricibus aſpectu deformẽ reddiderit: maluit deformitatẽ ſuæ caſtitatis eē teſtimōiū: q̃ formã aliene libidinis irritamẽtū: ſunt q putãt hũc fuiſſe. ſpurinã cæſaris aruſpicẽ: q mihi nō placet. Ciuitas dõa: Anteq̃ ciues Romãi fierẽt æthruſcinã cõſtat æthruriæ datã aliqñ fuiſſe ciuitatẽ. Solicitaret oculos: qa q̃cũq; īcederet mulieres ī eū oculos cõiiciebãt: & mouebant eaꝝ aĩ: q̃ laſciuiorib⁹ oculis eẽnt viris & parẽtib⁹ ſuſpectiores reddebant: vt verſus ille. o facies oculis īſidioſa meis. ¶ Suæ ſanctitatis: vt oẽs crederẽt eũ incorruptū & nulla pſus libidine vexatū: qđ animi ppoſitum in xp̄iano miris laudibus extolleretur.

Spurina adoleſcens faciẽ vulneribus deformauit.

Thẽis qdã: legati Lacedæmoniū forte Athenis erãt: cū ederent ludi: venerũt ergo in theatrū: & ipſi ſpectatū: & cū iã cõſediſſent oẽs: & ludi agi cœpiſſent: ingreſſus ē theatrū ſenex qdã: q cū ſua qſq; loca occupaſſent: totū theatrū circuibat locū q̃rẽs. tãdẽ vẽit ad hos legatos: q viſo ſene aſſurrexer: & locū ei deder: tū athenıẽſes plauſum deder videtes tãtã legatis īeſſe verecũdiã: quoꝝ vn⁹ dixiſſe fert: athe. pbe ſcir qd rectū ſit: & hõeſtū: cæteꝝ illđ negligẽtia ptermitter. Cice. in catõe maiore. Memoriæ ingt pditū ē: cū athẽis ludis qdã grandis natu in theatrū vẽiſſet: magno cõſeſſu nuſq̃ ei locū datū a ſuis ciuib⁹: cū ãt ad lacedæ. acceſſiſſet: q legati cū eſſent certi in loco conſederãt: cõſurrexiſſe oẽs illi dñr: & ſenem ſeſſum recepiſſe: q cū a cuncto cõſeſſu plauſus eēt multiplex datus memoriæ pditū eſt dixiſſe ex his quendam: athenienſes ſcire quæ recta eſſent: ſed facere nolle.

Legitimus amor.

Placido: & leni affectu. Trãſit ad capit. de amore cõiugali: vbi eoꝝ narrant exẽpla: q inſolubili inter ſe dilectiõis nexu fuerũt in ea ſorte copulati: ſed more ſuo laudat in hac pfatione talẽ aĩoꝝ affectum. ¶ Cõcitatiorẽ: vehemẽtiorẽ. ¶ Legitimi amoris: qa certa lege cõfederati ſunt vir & vxor. qcqđ ãt lege tẽnet legitimū dr. ¶ Stabilitæ: qa nõ ad tp̄s amarunt: & ad tp̄s deſtiterũt. qa excellẽtiſſima: ver ĩnq̃ ē ardua: qa q̃ ĩ aliis magna & ſolẽnia recognoſcit: erubeſcit: ſi ipe mediocria n̄ pſtet. ¶ Quod ſeqtur: E pximo more ſuo tranſit ad externa. nã externoꝝ ſæpe ea prima ponit: q̃ domeſticis pxima ſunt Ordo eſt. Ego adnectã externis ſup. exẽplis: id qđ ſeqtur: qa geſtū eſt anteq̃ ciuitas. ſ. Roma. daretur Ethruriæ. i. anteq̃ ethruſci ciuitate donarent: & ita tunc externi erant. Adoleſcẽs noie Spurina excollẽtis pulchritudinis in eã regione. ſ. ethruriæ: cū ſollicitaret oculos cõplurimū fœminarum illuſtriū: mira ſpeciæ. i. formoſitate ſua: & ſentiret: ſe iō eſſe ſuſpectū viris: ac parentib⁹ eaꝝ: cõfudit vulnerib⁹ q̃ ſibi intulit: decorẽ oris. i. faciei: & maluit deformitatem eſſe fidẽ. i. approbationẽ ſanctitatis. i. integræ caſtitatis ſuæ q̃ formã. ſ. ſuã eſſe irritamẽtū libidinis alienæ. ¶ Athenis &c. Ordo ē. Quidã vltimæ. i. ſummæ ſenectutis: athẽis. i. apud athe. cū veniſſet in theatrū ſpectatū ludos: & nemo e ciuib⁹ reciperet eum ſeſſum. i. ad ſedendū (Eſt autẽ ſupinū) puenit forte ad legatos lacedæmonioꝝ: qui. ſ. legati moti ætate hoīs. venerati ſunt canos: & annos eius officio aſſurgendi: & dederunt ei ſedẽ in loco Honoratiſſimo inter ipſos. Quod vbi populus. ſ. atheniẽſ. aſpexit fieri: cõprobauit maxīo plauſu. i. applauſu verecundiam vrbis alienæ: videlicet Spartanæ: aut lacedæmoniæ. Ferũt. ſ. qui talia ſcripſerunt: aut recitando memoriæ pdiderunt: vnū e lacedæmoniis dixiſſe tunc. Ergo athenienſ. ſciunt (qa approbabant) quid ſit rectum: ſed negligunt id facere: Non eſt ergo exemplum de verecundia ſenis: ſed lacedæmoniorum.

ASCE.

Placido. Paraſceue: ſeu præfatio eſt de amore coniugali: de quo graphice differit dicens. Ego pergam. i. procedam ab affectu placido & leni: vtpote a verecundia ad ſup. affectum æq; honeſtum verum. i. ſed ardentiorem & concitatiorem. i. cõmotiorem aliquãto: q; pro quia: ſubiic ã oculis lectoris quaſdam quaſi imagines legitimi. i. cõiugalis amoris: contemplandas non ſine maxima ueneratione: percurrens. i. curſim narrans opera fidei. i. fidelitatis ſtabilitæ valenter. i. potenter inter coniuges. i. matrimonio coniunctos virum & vxorem: opera inq̃ ardua. i. quæ ſunt ardua: & difficilia imitatu. i. ad imitandum cæterum. i. ſed vtilia cognoſci. i. vt cognoſcantur. Conſuetius dixiſſet cognitu: vt reſpondeat ad illud imitatu: qđ eſt ſupinum in u ſemper paſſiue poni ſolitum. Quia oportet eſſe rubori. i. pudori: h̄ eſt ad pudorẽ: & erubeſcentiã: inaduertenti. i. cõſideranti: & legenti excellentiſſima. ſ. opera amoris coniugalis: ne qdẽ. i. non ſaltẽ pſtare mediocria. Is ergo fructus eſt legendi fortia & ſancta illuſtrium virorum: ac mulierum geſta: vt ſi non paria at qualiacũq; eiuſdem generis faciamus.

¶ Externa, De Spurina.

Vod ſequitur externis adnectam: quia ante geſtum eſt, quam Hetruriæ ciuitas daretur. excellentis in ea regione pulchritudinis adoleſcens nomine Spurina, cum mira ſpecie complurimum fœminarum illuſtriū ſolicitaret oculos: ideoq; uiris, ac parentibus earum ſe ſuſpectum eſſe ſentiret: oris decorem uulneribus confudit: deformitatẽq; ſanctitatis ſuæ fidem, q̃ formam irritamentum alienæ libidinis eſſe maluit.

¶ De quodam ſene Athenienſi.

Thenis quidam ultimæ ſenectutis, cū ſpectatum ludos in theatrum ueniſſet: cumq; nemo e ciuibus ſeſſum reciperet: ad Lacedæmoniorum legatos forte peruenit: qui hominis ætate moti, canos eius, & annos, aſſurgandi officio uenerati ſunt: ſedemq; ei inter ipſos honoratiſſimo loco dederunt. quod ubi fieri populus aſpexit, maximo plauſu alienæ urbis uerecundiam comprobauit. ferunt tunc unum e Lacedæmoniis dixiſſe: ergo Athenıẽſes qd rectū ſit: ſciũt: ſed id faacr negligũt.

¶ De amore cõiugali. Capitu. VI.

Placido, & lẽi affectu, ad æq; honeſtū, uerū aliq̃to ardẽtiorẽ, & cõcitatiorẽ pgã: legitimiq; amoris, q̃ſi quaſdã imagines, n̄ ſine maxĩa ueneratiõe cõtẽplãdas lectori ocuł ſubiiciã. ualẽter ĩter ɔiuges ſtabilita fidei opa pcurrẽs, ardua ĩmitatu, cæteꝝ cognoſci utilia. qa excellẽtiſſĩa aĩaduertẽti, ne mediocria qdẽ pſtare: rubori oportet eẽ.

Iberius gracchus: Cice. lib. de diuinatione. Quid Tiberius Gracchus. P. filius: qui bis cenſor: & conſul fuit: ideq; & ſummus augur: & vir ſapiens ciuiſq; pſtans. nõne vt. C. Gracchus eius filius reliquit ſcriptū duob⁹ anguibus domi compræhenſis aruſpices cõuocauit: qui cū reſpondiſſent: ſi marẽ emiſiſſet: vxori breui tp̄e eſſe moriẽdū: ſi fœminã. ipſi: eqũs eſſe cẽnſuit ſe maturã mortẽ oppetere: q̃. P. Aphricani filiã adoleſcentẽ intempeſtiua fata incurrere fœminã dimiſit: ipſe paucis diebus poſtea mortuus eſt. Plinius li. vii. nat. hiſt. ca. de pietate. Gracchoꝝ inqt pater anguibus cõpræhenſis in domo: cum reſponderet ipſum victuꝝ alterius ſeu interempto: imo vero inquit meum necate. Cornelia. n. iuuenis eſt: & parere adhuc põt: hoc ẽ erat vxori pcere: & reip. conſulere: idq; mox cõſecutum. ¶ Obitum ſuum: Et ita quoq; fuit: nam Cornelia ſuperioris Aphric. filia. T. Graccho viro ſuo ſuperuixit. ¶ Itaq; Cornelia: Hanc vt ſupra diximus in ca. de reconciliatis: Gracchus poſt factam ad ſacras menſas reconciliationem accepit vxorem. OLIV.

Te Theſſaliæ rex admetus rex Theſſaliæ: graui morbo implicitus p legatos Apollinem de ſalute cõſuluit. Apollo r̃ndit ita eũ viuere poſſe: ſi quem piã inueniret: q vellet p eo fata ſubire: tentatis igit oĩbus ppinqs: amicis: clientibus: & ipſis deniq; ſeruis ſola vxor inuenta eſt: q̃ pro eo mori voluerit. repræhendit autem & quodãmō deteſtat eũ Vale. qđ fideliſſimæ vxori ſupſtes eſſe voluerit: fuit hæc Alceſtis noie filia Pelei patruelis Iaſonis theſſaliæ regis fœmina qdem formoſiſſima: ex qua natus eſt Emulus Admeti filius: qui ad Troiam cū aliis græcoꝝ ducibus veniens. xi. p fuit nauib⁹: hæc vſq; adeo virum amauit: vt voluntariam pro illo mortem ſuſcipere non recuſauerit de qua Seneca in Medea dixit. Cõiugis factum redimens Pherei vxor inpendit animam marito Ouidius lib. iii. de ponto: de vxore ſua dixit: ſi mea mors redimenda foret: quod abominor eſſet: Admeti cõiunx quã ſequæreris eras. Iuue. in ſatyra: credo pudicitiam dixit ſpectat ſubeuntem fata mariti Alceſtẽ: & ſimilis ſi permutatio detur: morte viri cupiant animã ſeruare catellæ: hanc Plato dicit in ſympoſio propter hoc factū meruiſſe a diis ĩmortalibus: vt ab inferiis reuocaretur ad ſuperos. ¶ Sub magno iudice. ſ. Apolline.

Admeti vxor p viro mori ſuſtinuit.

Ilior Graccho: Hic ſenatorius homo fuit: dignitate non mediocri: cæterū Graccho longe inferior: cui nulla in re conferri poſſe videtur: niſi in amore cõiugali: adeo miſere vxorẽ amauit: vt audita ei⁹ morte ei diutius ſupereſſe voluerit. nam ſibi q̃ primū pectus gladio transfixit impatientia doloris quẽ ſuperueniẽtes amici & domeſtici grauiter caſtigarunt: & inceptū opus exequi non pmiſerunt: q̃q̃ a propoſito deterrere: & a conſtituta in animo ſuo morte reuocare nõ potuerunt nam idem amotis arbitris oĩbus faſcias diſſoluit: vulnus diſrupit & cõſtanti aĩo ſpiritum emiſit. ¶ Vilior: q nõ tante dignitatis fuit. ¶ Iniquæ fortunæ victima quis. ¶ Sæuæ: q̃ illoꝝ amorẽ diremit. ¶ Impotens pe. ſu. g. p. Impatiens. ¶ Occaſio da. ſ. abſentibus amicis. ¶ Faſciis quibus erat alligatus.

ASCE.

¶ TIBErius Gracchus anguibus. ſ. duobus mare. i. maſculo ac fœmina: appræhenſis. i. captis domi ſuæ. i. poſtquam domi ſuæ capti erant: factus certior. i. edoctus ab aruſpice: celerem obitum inſtare. i. iminere vxori eius. ſ. Corneliæ mare dimiſſo i. ſi marẽ dimiſerit: & ipſi. i. ſibi fœmina ſup. i. ſi fœminam dimiſerit ſecutus potius partem augurii ſalutarem coniugi q̃ ſibi: iuſſit marẽ necari: & ſup. fœminã dimitti: & ſuſtinuit. i. paſſus eſt ſeipſum occidi in cõſpectu ſuo in interitu ſerpẽtis. ſ. maſculi: nõ q; cũ illo ſtatim extinctus ſit: ſed q; paulo poſt ſe morituꝝ ex augure didicerat: Itaq; neſcio vtrū dixerim. i. cenſere debeam Corneliã feliciorẽ: q; habuerit talẽ virū: qui. ſ. pro illa mori voluerit: an miſeriorẽ: q; amiſerit talẽ virum. ¶ O te &c. Per aptã apoſtrophẽ interſerit externū exẽplū: ſed cõtrariū videlicet admeti Theſſali: qui vxorem pro ſe mori ſuſtinuit dicens: O Admete rex Theſſaliæ te dãnatū ſup. iudicio ſub iudice magno. ſ. Apolline: crimine crudelis: & dari fati. i. mortis quia poſtea extinctus es: & qui paſſus es fata. i. mortẽ cõiugis. ſ. alceſtis permutari. i. permutando accelerari pro tuis. i. loco mortis tuæ. i. qui paſſus es coniugẽ tuã pro te mori: & ea cõſumpta obitu voluntario: ne tu extinguereris. qa oportuit aliquẽ pro eo mori: hoc eſt poſtq̃ ea pro te mortua eſt: potuiſti intueri lucẽ. ſ. huius vitæ. Et certe tu tentaueras prius indulgentiã. i. nimiam in te inclinationẽ parentum. ſ. tuorū: an velint pro te mori: inuentus impar animo fœmineo. i. vxoris tuæ: quæ pro te mori voluit cū tu nec pro parentū ſalute: quos pro te mori ſollicitaueras: nec pro tua neceſſitate: quia ſemel moriendū erat mori velles. ¶ Vilior &c. Ex cõparatione eiuſdẽ Gracchi ſubinfert alterum exẽplum dicens. C. Plautius Numida. ſ. cognomento: quis vir ordinis ſenatorii: fuit ſup. tñ victima fortunæ inique. i. q̃ fortuna iniqua ad mortẽ impulit: vilior Graccho. ſ. Tyberio: ſed par exẽplū in cõſimili amore. ſ. cõiugali: Enim pro qa: morte vxoris ſup. eius audita percuſſit pectus ſuū impotens doloris. i. non potens pferre tm̃ dolorẽ: gladio. i. ſeipſum interemit: deinde phibitus exeq. i. pficere inceptū. i. necẽ ſui interuentu domeſticorum: & colligatus. i. habens vulnus: qđ ſibi in pectore fecerat: ab illis ligatū: vt. i. quū primum occaſio. i. opportunitas data eſt. ſ. per abſentiã domeſticoꝝ: hauſit cõſtãti dextera ex ipſis præcordiis: & viſceribus: ſpiritū. ſ. vitalẽ pmixtū acerbitate luctus:

¶ De. T. Graccho, & Cornelia eius uxore.

Iberius Gracch⁹ anguib⁹ domi ſuæ, mare, ac fœmina apphenſis: certior factus ab aruſpice mare dimiſſo, uxori eius, fœmina, ipſi celerẽ obitū inſtare: ſalutarẽ cõiugi potius, q̃ ſibi partẽ ſecutus augerii, marẽ necari, fœminã dimitti iuſſit: ſuſtinuitq; in cõſpectu ſuo: ſeipſum ĩ interitu ſerpẽtis occidi. Itaq; Corneliã neſcio utrū feliciorẽ dixerim, q; talẽ uiꝝ habuerit: an miſeriorẽ q; amiſerit.

¶ De Admeto Rege Theſſaliæ.

Te, Theſſaliæ rex Admete crudelis, & diri fati crimine ſub magno iudice damnatum: qui coniugis tuæ fata pro tuis permutari paſſus es: eaq; ne tu extinguereris, uoluntario obitu conſumpta, lucem intueri potuiſti. & certe prius parentum indulgentiam tentaueras, fœmineo animo impar inuentus.

¶ De. C. Plaucio.

Ilior Graccho iniquæ fortũæ uictima, quãuis ſenatorii uir ordinis. C. Plaucius Numida, ſed in conſimili amore, par exemplum. morte enĩ uxoris audita, doloris ĩpotẽs, pectus ſuū gladio pcuſſit. Interuẽtu deinde domeſticoꝝ ĩceptū exequi phibitus, colligatuſq;, ut primū eſt occaſio data: ſciſſis faſciis, ac uulnere diuulſo, cõſtãti dextera, ſpiritū luct⁹ acerbitate pmiſtū, ex ipſis pcordiis, & uiſceribus hauſit: tã uiolẽta morte teſtatus, quantū martialis flãmæ illo pectore clauſum habuiſſet.

& hoc faſciis.i.pãniculis lineis:quibus vuln⁹ ligatũ erat ſciſſis.i.diruptis:ac vulnere diuulſo.i.vt apto teſtatus.i.teſtificans tã violenta morte quãtã.i.quãtũ partem:aut molem flãmæ maritalis habuiſſet clauſum illo pectore.ſ.qđ ſic pcuſſit:ac diuellit.

De.M.Plautio.

Iuſdem ut nominis, ita amoris quoq;. M. Plautius. nam cum imperio Senatus claſſem ſociorum ſexaginta nauium in Aſiam reduceret: Tarentumq; appuliſſet: atq; ibi uxor eius Horeſtilla, quæ illuc eũ proſecuta fuerat: morbo preſſa deceſſiſſet: funerata ea, & in rogum impoſita: inter officium ungendi, & oſculandi, ſtricto ferro incubuit: quem amici ſicut erat togatum, & calceatum, corpori coniugis iunxerunt: ac deinde ſubiectis facibus, utrunque una cremauerunt. quorũ ibi factum ſepulchrum Tarenti etiãnum conſpicitur: qđ uocatur. Των φιλουντων nec dubito, qn qs mõ extinctis ſenſus ineſt: Plauti⁹, & horeſtilla, fati cõſortiõe, geſtiẽtes uultus tenebris ĩtulerint. ſaneq; ubi idẽ & maximus, & honeſtiſſimus amor eſt, aliquanto præſtat morte iungi, quam uita diſtrahi.

De Iulia Caii Cæſaris Filia.

Onſimilis affectus Iuliæ. C. Cæſaris filiæ annotatus eſt: quæ, cum ædilitiis comitiis Pompeii Magni coniugis ſui ueſtem cruore reſperſam e campo domum relatam uidiſſet: territa metu nequa uis ei eſſet allata: exanimis concidit: partumque, quem utero conceptum habebat: ſubita animi conſternatione, & graui dolore corporis eiicere coacta eſt: atq; ita expirauit. magno quidem cum totius terrarum orbis detrimento. cuius tranquillitas tot ciuilium bellorum truculentiſſimo furore pturbata nõ eſſet: ſi Cæſaris, & Pompeii cõcordia, cõmunis ſanguinis uĩculo cõſtricta mãſiſſet.

OLIV. Iuſdem nominis. Hoc fuit confecto iam bello macedonico: in quo Ro. quorundam Aſiæ populorum armis & opera fuerant: vſi: debellata ergo prouincia: & patis reb⁹ omnibus: cum ad ſocios remitterent claſſem: ei legationi pfecere. C. plaucium ſenatorium virũ: & in rep. non obſcurum: qui cum Tarentũ perueniſſet: vxor eius Horeſtilla quam itineris comitẽ ſecum adduxerat morbo implicita pit cuius mortem cum æquo animo ferre non poſſet inter ipſam funeris officiũ ſtricto enſi incubuit: & ita quos ſemel fortuna cõiũxerat mors non diremit nam vterq; eodẽq; rogo cremati & eodem ſepulchro conditi fuerunt: tituluſq; ſepulchro inſcriptus φίλούντων ταφοσ amantũ monumentũ. Vngendi: & apud maiores cadauera pcioſis qbuſdã vnguẽtis deliniebantur: & in rogis multa ſimul aromata cũ cadaueribus cremabant: vnde legit de Sylla tãtã multitudinẽ aromatũ fuiſſe in eius rogo cõſumptam: vt imago eius his vnguentis effigiem quãdã contraxerit. Ver. in. vi. de miſeno: corpuſq; lauant frigentis & vngunt. Nec dubito: Loquitur ſecundum epicureos: qui dicebant nullum ſenſum remanere poſt mortẽ: ſed omnia pariter cũ corpore extingui. Conſortionem: Coniunctionẽ.

Vnguẽtorum multitudo ĩ Syllæ funeri.

Onſimilis affectus Iuliæ Iulia Põpeii moritur Plut. in vita Pompei ſic tradit. comitiis ædiliciis cum manus quidam cõſeruiſſent. & circa pompeium multi cecidiſſent: cruore cæſarũ perfuſus veſtes mutauit: & eum multus ſeruorũ tumultus ad ædes eius fieret: interferendum veſtes puella pgnãs viſa cruẽta toga cõcidit: nec multo poſt abortiuũ enixa piit. Aedilitiis co. Quib⁹ creabant ædiles. E cãpo. ſ. martio: vbi habebantur comitia. Exanimis. mortua: nam inter exanimum & exanimatum hoc intereſt: q exanimus dicitur mortuus. Ver. Exanimũq; auro corpus vendebat achilles. Exanimatus. vero metuens: & perterritus: idem exanimata ſequens impingeret agmina muris. Cõſternatione. Mentis conturbatione: nam cõſternatus mẽte pturbatus: & ſubito caſu pterritus a ſternuto deductus: quia cum ſternutamus toto corpore commouemur.

ASCE. EIVSdem &c. Inuento rurſus filio quo exempla conſuat: dicit. M. Plautius vt nominis: ita quoq; amoris eiuſdem. ſ. coniugalis ſup. fuit. Nam cum. i. quãdo reduceret in aſiam imperio ſenatus claſſem ſociorum. lx. nauiũ. i. q claſſis. lx. complexus eſt naues. & appuliſſet ſup. claſſem Tarentũ. i. illud optimum maritimũ: atq; horeſtilla vxor eius: quæ proſecuta fuerat eum illuc. ſ. vſq; deceſſiſſet: ibi præſſa morbo: ea funerata. i. funebri pompa inſtructa: & impoſita (aut potius iamiam imponenda: nam ſi impoſita fuit: quo modo ſtat quod ſequitur?) in rogum ideſt ignem incenſum incubuit ferro ſtricto. i. in gladium nudatum. inter officium vngendi. ſ. cadaueris: & oſculandi: cum ſtatim in rogum imponi debebat: aut ſi rogum acceperimus non pro incenſa pyra: ſed parata incendi dicamus moris fuiſſe: vt cadauera in rogum impoſita priuſquam ignis inferretur: vnguenta & oſcula a chariſſimis inferantur. Quem: ſcilicet. Plautium: qui ſe interemerat: amici iunxerunt corpori coniugis togatum: & calciatum: ſicut erat: ac deinde cremauerunt vna: ideſt pariter vtrunq;: ſcilicet tam maritum quam vxorem: facibus ſubiectis. i. ab inferiori parte miectis. quorum ſepulchrum eſt factum ibi in eodem loco: & conſpicitur etiamnum. i. nunc adhuc: tarenti: quod vocatur Τῶν φιλούντων. i. duorum amantium. Nec dubito quia ſi modo. i. dummodo quis ideſt aliquis ſenſus ineſt extinctis Plautius & horeſtilla intulerunt tenebris. ſ. inferni vultus geſtientes. i. exultantes: & geſtu gaudia ſua prodentes cõſortione. i. obſortionem ſimilem fati. i. mortis Saneq; ideſt eſt & ſane: vbi idem amor & maximus (quia nõ eſt maior dilectio quã vt quis animam pro dilecto ſuo ponat) & honeſtiſſimus: quia legitimus: eſt præſtat. i. melius eſt aliquãto: quod dicunt aliquatenus: iungi morte. i. per mortem in altera vita: ſed euangelium nos docet in altera vita futuros ſicut angelos dei hoc eſt cælibes omnes. quod vocabulum a cælo deductum nõ inepte propterea dixerimus: quã diſtrahi. i. diſſolui vita. ſ. hac temporali. Conſimilis &c. Ordo eſt Affectus Iuliæ filie Caii Cæſaris eſt notatus: ideſt obſeruatus: & inuentus: conſimilis. ſcilicet affectui præditorum in amore coniugali: quæ cum vidiſſet comitiis ædilitiis: ideſt quibus ædiles creandi erant: veſtem Pompeii magni coniugis: ideſt mariti ſui relatam domum e campo: ſcilicet martio: reſperſam cruore territa metu. i. ob metum: ne qua vis: ideſt violentia eſſet allata ei: ſcilicet coniugi ſuo: concidit exanimis: ideſt ſine animæ. i. vitæ ſigno: & coacta eſt eiicere ſubita conſternatione animi: & graui dolore corporis partum. i. fœtum: quem habebat conceptum vtero: atq; expirauit. i. vitam efflauit. i. in tali dolore: quidem: ideſt certe.

ORBIS detrimento. quia poſt huius mortem ſecuta bella ciuilia inter Cæſa. & Pompe. quæ totum terrarum orbẽ graui clade concuſſerunt. Communis ſanguinis vinculo. Hac vna: ſcilicet affinitate: quia ſi vixiſſet. Iulia: potuit pompeium eũ ſocero patre ſuum in perpetua concordia tenere. OLIV.

Vos quoq; caſtiſſimos ignes Portia. Portia Catonis filia virum ſuũ Brutum tantopere amauit. vt audita eius morte: cum illi ſupereſſe nullo modo velet. nec ferrum daretur: quo ſe transfigeret: nam ab eo omne telorum gen⁹ a domeſticis hoc ipſum timentibus fuerat amotum: nouam ipſa mortis viam inuenerit: nam carbones ignitos auidiſſime hauſit & nouo læti genere cõſumpta eſt: hæc vt in cade fortitudine diximus: cognito viri conſilio: quod de interficiendo Cæſare cum Caſſio cœperat: prius q̃ tantum facinus aggrederetur Brutus: experiri voluit nunqđ poſſet fortiter mori ſi res marito ĩfeliciter ceſſiſſet: & accepta nouacula: ſimulans vngues velle præcidere: manum ſibi non leuiter ſauciauit. Ignes caſtiſſimos. amores pudiciſſimos. Vergili. Et ceco carpitur igni: ideſt amore. Admiratione. non ſolum laude. Virum brutum cognoſceres Marcus Brutus: vt quidam volunt ſeruiliæ Catonis ſororis filius portiam Catonis defuncto priore marito duxit vxorem. Philippos. ſ. campos: videlicet in Theſſalia. Victum: ab Antonio & Auguſto. Patris exitum. quia ſicut pater. ſ. Cato Vticenſis poſt reipublicæ partes in Aphrica profligatas: vbi vidit nullam ſibi libertatis ſpem eſſe relictam: maluit ſibi fortiter mortem inferre q̃ in Tyranni ſeruitutem concedere: ita tuo Portia viriles magis q̃ muliebres animos gerens: ſed fortaſſe facinus tuum aliquanto fortius fuit patris facinore: nam ille vſitato modo moriendi ſe occidit. ſ. gladio: tu vero inuſitato genere. mortis. i. carbonibus.

Marcus Brutus occaſus

De Portia Catonis filia uxore Bruti.

Vos quoq; caſtiſſimos ignes Portia Mar. Catonis filia cuncta ſecula debita admiratione proſequũtur. quæ cum apud Philippos uictum, & interemptum uirum tuum Brutum cognoſceres: quia ferrũ non dabatur: ardentes ore carbones haurire non dubitaſti: muliebri ſpiritu uirilẽ patris exitũ imitata. Sed neſcio an hoc fortius, qđ ille uſitato, tu nouo genere mortis abſumpta es.

Externa.

Vnt & alienigeni amores iuſti, obſcuritate ignorantiæ non obruti. Ex quibus paucos attigiſſe ſatis erit. Gentis Cariæ Regina Arthemiſia uirum ſuum Mauſolum fato abſumptum, quantopere deſyderarit: leue eſt poſt conquiſitorum omnis generis honorum, monimentiq;

Vnt & alienigenæ. tranſit ad externa: quorum primum eſt Artemiſiæ reginæ filiæ Ligdami Alicarnaſei: & vxoris Mauſoli regis Cariæ: quæ virum amaſſe fertur ſupra omnes amorum fabulas: vltraq; affectionis humanæ fidem. Mauſolus autem fuit: vt Cicero refert: rex terræ Cariæ: vt quidam hiſtoriarum græcarum ſcriptores prouinciæ græciæ præfectus: quem græci σα τρα πην vocant: is Mauſolus vbi fato perfunctus eſt: inter lamenta & manus vxoris funere magnifico ſepultus eſt. Artemiſia luctu: & deſiderio mariti flagrans oſſa: cineremq; eius mixta odoribus: contuſaq; in pulueris faciem aquæ indidit: ebibitq;. multaq; alia violentis amoris indicia feciſſe dicitur: molita quoq; eſt ingenti impetu operis conſeruandæ mariti memoriæ cauſa ſepulchrum illud memoratiſſimum dignatumq; numerari inter ſeptem omnium terrarum ſpectacula. id monumentum Artemiſia cum diis manibus ſacris Mauſoli dicaret: agona: ideſt certamen laudibus eius dicundis fecit: poſuitq; præmia pecuniæ: aliarumq; rerum bonarum ampliſſima. Ad eas laudes decantandas veniſſe dicuntur Theopompus. Teodoctes. & Naucratites: & vt quidam volunt Iſocrates: huius autem certaminis victorem Theopompum fuiſſe tradunt: is fuit Iſocratis diſcipulus Cice. tuſcula. libro tertio. Et artemiſia inquit illa: Mauſoli Cariæ regis vxor. quæ nobile illud Halicarnaſi fecit ſepulchrum quoad vixit: ſemper vixit in luctu. eodemq; etiam confecta contabuit: huic erat illi opinio quottidie recens. quæ tum deniq; appellabatur recens cum vetuſtate exaruit. Strabo libro. xiiii. tum Halicarnaſus inquit principum Cariæ regia: quæ prius zephira hoc in loco eſt Mauſoli ſepulchrum: vnum e ſeptem ſpectaculis: quod illi Artemiſia vxor conſtruxit. Item paulo inferius: nam Hecatonus Cariæ rex tres habuit. filios Mauſolum. Idreum: & Pyxodarum: & filias duas: e quibus Artemiſia grandior. Mauſolo ex fratribus grandiori nupſit ſecundo viro: idreo altera ſoror data eſt nomine Ada: Mauſolus itaq; regnauit. quo mortuo: vxor imperium habuit: quæ illi ſepulchrum conſtruxit: Artemiſia tabe conſumpta propter luctum: quem ex viro ſuo ſuſceperat: hæc Strabo. qui non conuenit cum Herodoto de Artemiſia. nam Herodotus hoc hiſtoriarum. viii. dicit Artemiſiam ligdami Halicarnaſei: non Hecatoni Cariæ regis filiam fuiſſe.

ASCE. CVM magno detrimento orbis terrarum: cuius. ſ. orbis terrarum tranquillitas: non eſſet perturbata truculentiſſimo furore tot bellorum ciuilium: ſi concordia Cæſa. & Pomp. manſiſſet conſtricta vinculo communis ſanguinis. ſ. liberorum Iuliæ: ſi abortiuum non emiſiſſet partum. Tuos quoq; &c. Ordo eſt. O Portia filia Mar. Catonis: cuncta ſæcula proſequentur debita admiratione quoq;. i. etiam tuos ignes. i. amores caſtiſſimos: quia coniugales: quæ cum agnoſceres Brutum virum tuum victum. ſ. ab Auguſto: & interemptum. ſ. a ſe: apud Philippos locum illum in Theſſalia: non longe a Pharſalia: non dubitaſti haurire. i. in os tuum & guttur ingerere carbones ardentes: quia ferrum. i. inſtrumentum ferreum: quo te occidere poſſis: non dabatur: imitata. i. imitans ſpiritu muliebri exitum virilem patris. ſ. Catonis: qui ſe apud Vticam interemerat: ſed neſcio: an ſup. feceris fortius hoc: q ille. ſ. pater tuus. Cato Vticenſis ſup. abſumptus eſt genere mortis vſitato. ſ. tum multis: quia multi ſibi ferro vitam ademerunt: tu autem abſumpta es. i. de medio viuentium ſublata: nouo. i. inſolito: & inaudito genere mortis: videlicet ſuffocando ſpiritum carbonibus in os congeſtis. Sunt &c. Ordo eſt: Amores alienigeni. i. aliunde geniti & obſeruati ſunt iuſti: non obruti obſcuritate ignorantiæ: ex quibus. ſ. inſtitutis externis ſatis erit attigiſſe. i. paucis abſoluiſſe paucos: vnde incipiens narrare dicit. Artemiſia regina gentis Cariæ: quantopere. i. quantum impenſæ deſiderauerit Mauſolum (ſeu Mauſeolum) abſumptum. i. ablatum fato. i. morte: leue eſt. i. facile argumentari. i. probare: poſt magnificentiam. i. magnificam impenſam honorum omnis generis: & monumenti. ſ. ſepulchri prouecti.

THE. HAC vna affinitate: Inde Lucanus Pharſaliæ primo. Nam pignora iuncti ſanguinis: & duro ferales omine tedas abſtulit ad manes parcarum Iulia ſæua: intercepta manu. Quod ſi tibi fata dediſſent: maiores in luce moras: tu ſola furentem: inde virum poteras: atq; hinc retinere parentem: armataſq; manus excuſſo iungere ferro.

OLIV. ¶ AD ſeptem miracula prouecti: Plin. lib. xxxvi. naturalis hiſtoriæ hoc inter ſeptem mundi miracula cõnumerari dicit. Sculptũq; fuiſſe a quattuor hoĩum præſtãtiſſimis. Scopa: Brya. Timotheo: & Leochare: patere ab auſtro & ſeptentrione ſexagenos ternos pedes. Breuius a frontibus. toto circuitu pedes quadringentenos vndecim: attoli in altitudinem. xxv. cubitis: cingi colũnis. xxxvi. ab oriẽte cælaſſe ſcopã a ſeptentrione Bryam. a meridie Timotheum. ab occaſu locharem. & ſubiungit Artemiſiam reginam tanti operis auctorem opere nondũ abſoluto periſſe. Sculptores tamen inde non receſſiſſe: niſi prius perfecto opere. qđ ſuæ gloriæ: & ipſoꝝ arti ꝑpetuũ monumentũ fore viderent. Cuius rei multi meminere ſcriptores: atq; poetæ.

Hipſycratea mithridatis vxor Mithridates põ. rex.

Hipſycratea quoq;. De effuſo amore Hipſycrateæ reginæ vxoris Mithridatis regis ponti dicit: quæ mutato fœmineo cultu: ſpretoq; matronali decore: cuius auidæ nimium ſolent eſſe mulieres: virilem habitum ſumpſit. capillos incidit: equos & arma tractauit: vt in omni fortuna virum ſequi poſſe: quem a Pompeio ſuperatum per ſolitudines & barbaras gẽtes fugientem: mira quadam animi: & corporis fortitudine comitata eſt. hæc ſibi diſſuadẽti viro dixiſſe fertur. quos ſors vna coniunxit: his debet quo res cũq; cadant vnum & commune periculum: vna ſalus ambobus eſſe. Hic Mithridates ponti & Bithynæ rex inclytus fuit de quo Pli. lib. xxv. natu. hiſto. ſic tradidit: Mithridates maximus ſua ætate regum quem debellauit Pompeius omnium ante ſe genitorum diligentiſſimus vitæ fuiſſe argumentis præterq̃ fama intelligitur vni ei excogitatum quotidie venenum bibere: præſumptis remediis. vt conſuetudine ipſa innoxium fieret. de cuius memoria paulo ĩfra ſic inquit. illum ſolum mortalium Mithridatem. xxii. linguis locutum certum eſt: nec ſubiectis gentibus vllum hominem per interpræetem appellatum ab eo annis. lvi. quibus regnauit. quod & Gelius & Solinus affirmauit: qui: quod maius eſt: vnum quẽq; ſuo nomine ex tot milibus appellare ſolitum fuiſſe dicunt proinde lingua & oratione vniuſcuiuſq; non minus ſcite qui ſi gentilis eius fuiſſet locutum fuiſſe. ¶ De cuius morte varia tradunt auctores. nam alii dicunt victum a Pompeio cum ſibi mortem inferre decreuiſſet: violentiſſima venena ſumpſiſſe: deniq; ſe gladio transfixiſſe: Plini. de viris illuſtribus dicit illum venenum ſumpſiſſe: quo tarde agente percuſſorem gallum attroci vultu territum reuocaſſet. in cædem ſuam manum trepidantis adiuuiſſe. Alii vero acutiſſimo veneno extinctum fuiſſe aſſerunt: quorum opinionem Luca. ſecutus eſt lib. i. cum dixit. poſt cilicaſq; vagos. & lapſi pontica regis. Prælia barbarico vix conſumata veneno. ¶ Mithridatem cõ. ſunt qui dicant. non Mithridatis vxorem fuiſſe ſed concubinam: cuius ſententiæ eſt Plutar. in vita Põpei. ¶ Tonſis cap. more virorum. ¶ Efferatas: crudeles: & barbaras. Verum quid Aſiæ propter Artemiſiam. ¶ Quid lateb. põ. propter. Hipſycrateam Mithridatis vxorem. ¶ Totius græciæ decus. Nam Lacedæmones aliquãdo græcorum principes fuere: ſubactis Athenienſibus. ¶ Specimen. Experimentũ. ¶ Tantũ non peculiare Valerii dictũ ferme.

Tantũ non.

uſq; ad ſeptem miracula prouecti magnificentiam, argumentari. Quid enim aut eos colligas? aut de illo inclyto tumulo loquare? cum ipſa mauſoli uiuũ, ac ſpirans ſepulchrum fieri concupierit: eorum teſtimonio, qui illam extincti oſſa potioni aſperſa, bibiſſe tradunt.

¶ De Hipſicratea Vxore Mithridatis.

HIpſicratea quoq; regina Mithridatem coniugem ſuum effuſis charitatis habẽis amauit. propter quem præcipuum formæ ſuæ decorem in habitum uirilem conuertere uoluptatis loco habuit. tonſis enim capillis equo ſe, & armis aſſuefecit: quo facilius laboribus, & periculis eius intereſſet. quinetiam uictum a Cneo Pompeio per efferatas gentes fugientem, animo pariter, & corpore infatigabili ſecuta eſt cuius tãta fides aſperarũ, atq; difficilium rerum mithridati maximum ſolatium, & iucundiſſimum lenimentũ fuit. cum domo enim, & penatibus uagari ſe credidit uxore ſimul exulante.

¶ De Lacedæmone.

VErum quid aſiam, quid barbariæ immenſas ſolitudines, quid latebres pontici ſinus ſcrutor? Cum ſplendidiſſimum totius græciæ decus Lacedæmon præcipuum uxoriæ fidei ſpecimen tantum non noſtris oſtentet oculis, plurimis, & maximis patriæ ſuæ laudibus admiratione facti comparandum.

ASCE. ¶ VSq; ad ſeptem miracula. i. eouſq;: vt inter ſeptem miracula mundi adnumeraretur. Quid enim. i. nam quid. i. ad quid: aut colligas eos. ſ. honores omnis generis conquiſitos: aut loquare de illo inclyto tumulo: quum ipſa concupierit fieri ſepulchrum mauſoli. ſ. mariti ſui: viuum: ac ſpirans. i. ſpiritum vitalem ducens: teſtimonio eorum: qui tradunt illam bibiſſe oſſa. ſ. mariti extincti: aſperſa potioni. i. potui ſuo? quaſi dicat non poſſe fortius argumentum afferri. ¶ Hipſicratea quoq; regina ſ. ponti: amauit Mithridatem coniugem. i. maritum ſuum habenis charitatis effuſis. i. late extenſis: ſicut equus effuſis habenis late excurrit: propter quem. ſ. coniugem ſuum: ipſa habuit loco voluptatis: conuertere præcipuum decorem formæ ſuæ ſ. muliebris in habitum virilem. ¶ Enim pro quia: capillis tonſis. i. poſtquam more virili totonderat capillos: ipſa aſſuefecit ſe equo: & armis: quo. i. ideo vt intereſſet facilius laboribus: & periculis eius. ſ. mariti ſui. Quinetiam. i. inſuper ipſa ſecuta eſt animo pariter: & corpore inde fatigabili: aut infatigabili: ſup. maritum victum a Gneo Pompeio: ſcilicet magno: fugientem per gentes efferatas: ideſt immanes. Cuius: ſcilicet vxoris fides tanta: ideſt tam magna fuit Mithridati maximum ſolatium: & iocundiſſimum lenimentorum rerum aſperatum: atq; difficilium. Credidit enim ſe vagari cum domo & penatibus: vxore ſimul exulante: ideſt eo ꝙ vxor ſimul exularet. ¶ Verum: ideſt ſed. quid: ideſt ad quid: ſcrutor Aſiam: in qua fuit Arthemiſia: quid ſcrutor immenſas ſolitudines barbariæ: quid latebras: ideſt ſinus pontici: in quo Hipſicratea: fuit: cum Lacedæmon. i. Sparta: ſplendidiſſimum decus totius Græciæ: oſtentet oculis noſtris præcipuum ſpecimen: ideſt experimentum: & approbamentum fidei vxoriæ: tantum non: ideſt (vt Oliuerius interpretatur) ferme: ſed ſic mihi exponendum videtur: oſtendet tantum non: ideſt non ſolum oculis noſtris ſpecimen præcipuum fidei vxoriæ: ſed comparandum plurimis: & maximis laudibus patriæ ſuæ admiratione: ideſt propter admirationem facti.

OLIV. MInyæ quoꝝ origo. Minyæ populi Theſſaliæ vna cũ Iaſone: & cæteris argonautis ad inſulã Colchos nauigarunt ad aureũ vellus rapiẽdũ. Vnde Oui. li. vii. meta. Iamq; fretũ minyæ pagaſea puppe ſecabãt. in reditu ſuo Lẽnũ inſulã tenuerunt: in quã diu cũ habitaſſent orta ſeditione: inde pulſi a pelaſgis taygeta mõtes occupauerunt: quos Spartani cõmiſeratione cõmoti cũ nobilitate generis: cũ memoria Tyndaridaꝝ: q Spartani fuere: & Iaſonis comites: quaſi cõſanguineos: eos benigne ſuſceptos ciuitate donarunt: q̃etiã virgines ex nobiliſſimis lacedæmonũ natas matrimonio iunxere. Hi poſtea cũ magnas opes adepti eſſent: ad eã inſaniã venere. vt rẽp. occupare vellẽt. qđ cũ Spartani ſenſiſſent eos in carcerem cõiecerunt: & capite dãnarunt: vxores eoꝝ mutata ſorte illos a morte vindicarũt. ſimulãtes. n. ſe velle perituros viros extremũ alloq carcerẽ ingreſſe. veſtes cum viris mutarũt: quo habitu illi tecti incolumes aufugere. ¶ Cõcepta inſu. ibi. n. argonaute benigne excepti fuere ab Hipſypyle regina Lẽni. ¶ Taygetoꝝ mõ. Mõtes ſunt laconiæ inter Lacedæmona & mare poſiti. & declinat. Taygetꝰ ti. Luc. gelidiq; inculta iuuẽtus Taygeti. Ver. vero taygeta dixit. li. Georg. ii. Virginibꝰ bacchata lacenis taygeta. Sed li. iii. taygetus declinauit: Vt taygetiq; canes: domitrixq; epidaurꝰ equoꝝ. ¶ Reſpectu tyn. ſ. caſtoris & pollucis: q Iouis & Ledæ filii fuerunt. Leda vero tyndari vxor: q̃ cũ Ioue ſub cygni forma concubuit: & gemina peperit oua: ex quoꝝ altero nati ſunt pollux & caſtor: ex altero Helena & Clytẽneſtra: ergo tyndarꝰ hoꝝ fuit nõ verus: ſed putatiuꝰ pr. ¶ Deſtinatũ ſyde. qa pollux & caſtor dicunt inter ſydera fuiſſe relati. ¶ Par fratrũ: qa gemini fuerũt eodẽ partu nati. ¶ Legibus cõ. Quia fuerũt ciuitate donati. ¶ Publicæ cuſt. In carcere nã græci φίλακα dicunt cuſtodiam: & carcerem. ¶ Nocturno tẽ. mos erat Lacedæmonioꝝ nocturno tp̃e de noxiis ſumere ſupplicium. ¶ Illuſtris: ſanguinis. Quia nati ex nobiliſſimis Lacedæmonum erant.

¶ De Minyis.

MInyæ, quoꝝ origo ex inclyto ſocioꝝ iaſonis nũero lẽnioꝝ in inſula cõcepta, ꝑ aliquot ſeculoꝝ uices ſtabilis in ſede mãſerat: a pelaſgicis expulſi armis, alienæ opis ĩdigẽtes, excelſa taygetoꝝ montiũ iuga ſupplices occuparunt. quos ſpartana ciuitas reſpectu tyndaridaꝝ (nãq; ĩ illo nobilis famæ nauigio deſtinatũ ſyderibꝰ par fratꝝ fulſerat) deductos ĩde, legibus, cõmodiſq; ſuis ĩmiſcuit. Sed hoc tñ bñficiũ ĩ iniuriã bene meritæ urbis regnũ affectãtes uerterũt. igit publicæ cuſtodiæ ĩncluſi capitali ſeruabant ſupplicio. qđ cũ uetere inſtituto Lacedæmonioꝝ, nocturno tp̃e paſſuri eẽnt, cõiuges eoꝝ illuſtris ſãguinis, ibi uelut allocuturæ pituros uiros, ĩpetrato a cuſtodibꝰ aditu, carcerẽ intrarũt: cõmutataq; ueſte, ꝑ ſimulationẽ doloris, uelatis capitibus eos abire paſſe ſunt. Hoc loco qđ aliud adiecerĩ, q̃ dignas fuiſſe, quibus Minyæ nuberent?

¶ De Amicitia. Caput. VII.

COntẽplemur nũc amicitiæ uinculũ potẽs, & ꝑualidũ, neq; ulla ex parte ſanguinis uiribus ĩferius hoc ẽt certius, & exploratius: quia illud naſcendi ſors fortuitũ opus: hoc uniuſcuiuſq; ſolido iudicio incoacta uolũtas contrahit. itaq; celerius ſine reprehenſione propinquum auerſere, quã amicũ, quia altera direptioni utiq; iniquitatis:

Amicitiæ laus. Amicitia vñ.

¶ COntẽplemur nũc amicitiæ. Nõ diſcedit a cõſuetudine ſua Vale. vt ad ca. trãſiturus ꝑfationẽ ꝑmittat: in qua rẽ: de qua dicturus ſit: cõmendet. Hoc ꝓemio laudat amicitiã quã ſanguinis neceſſitudini ꝑſtare dicit: qđ & Cic. in lib. de amicitia ſentit: & Iſocrates affirmat: Sunt aũt q dubitẽt in numero virtutũ ponenda ne ſit amicitia: qa dicũt virtutes de genere bonoꝝ eſſe. q pp ſe expectunt: amicitiã vero nõ ꝓpter ſe: ſed pp aliud experit: videlicet pp vtilitatẽ: nã oẽs volũt amicos habere diuites & potẽtes: vñ vtilitatẽ cõſeq poſſint: nõ igit in numero virtutũ dicũt eã ponendã. Sed alii: q vim amicitiæ: & ꝓprietatẽ altius intuent: & de vera amicitia ſentiunt: dicũt oĩno inter virtutes eſſe cõnumerãdã: qa nõ pp aliud: ſed pp ſe appetat vera amicitia: fructũq; amicitiæ volunt ipſam amicitiã eſſe: qđ ẽt Cic. lib. de amicitia: & de natura deoꝝ ſentit: dicit. n. Carũ eſt ipſum amoris verbũ: ex quo amicitiæ nomẽ ductũ eſt: quã ſi ad fructũ noſtrũ referamꝰ: nõ ad eoꝝ cõmoda: quos diligimꝰ: nõ erit iſta amicitia ſed mercatura q̃dã ſuaꝝ vtilitatũ. deĩde ſubiũgit: prata: & arua: & pecudũ greges iſte mõ diligunt: ꝙ fructus: ex his capiunt hoĩum charitas & amicitia gratuita eſt: q̃to igit magis deoꝝ: q nulla re egẽtes ĩter ſe diligũt: & hoĩbꝰ cõſulũt. Quod vero ꝓpinqtate ꝑſtet: ſi mõ ꝓbat Ci. ꝙ ex ꝓpinqtate beniuolẽtia tolli põt ex amicitia nõ põt: ſublata. n. beniuolẽtia amicitiæ nomẽ tollit: ꝓpinqtatis remanet ergo illud ĩ quo neceſſario beniuolẽtia ꝑmanet: ãponẽdũ eſt ei: a quo beniuolẽtia remoueri pt: atq; amicitia eiuſmõi. ẽ ãt amicitia: vt a Ci. diffinit: diuinaꝝ hũanarũq; rex beniuolẽtia: & charitate cõſenſio. Sal. vero: idẽ velle: & idẽ nolle verã eẽ dixit amicitiã. ¶ Vin. Cõiũctionẽ. ¶ Infe. Immo vt dicimꝰ ãponẽdũ: vt ſit liptote. ¶ For. op. Ita quoq; Soc. ſentit: q ĩ diligẽdis amicis αἵρεσις ἀνάγκης κρείττων eẽ cẽſet. i. electionẽ neceſſitate meliorẽ. ¶ Itaq; ce. Minꝰ. n. reꝑhẽſiõis hẽt: q reſpuit ꝓpiquũ q̃ amicũ. ¶ Auerſere. Pro auerſeris cõtẽnis: q̃ſi ĩtueri nolis. ¶ Altera. ſ. ꝓpiqtas: q̃ ñ ſine iniqtate dirimit.

THE. ¶ MInyæ. Quõ tyrrhenoꝝ manꝰ ĩbrũ lẽnũq; ĩſulas occupaſſent: ex acticis mulieribꝰ liberos ſuſceperũt. Hos poſteã Atheniẽſes: vt ſemibarbaros ex ĩſulis exegerũt: ii tænaꝝ ꝓfecti: quõ ſeruili bello ſpartanis egregiã nauaſſent operã: in ciuitatẽ cõditione atq; ipſi erãt recepti: cõnubia cõtraxerũt. excluſi tñ ab honoribꝰ: & a curia venerunt in ſuſpitionẽ: q̃ſi res nouas molirent. eaq; de cã cõpreſi tenebãt in cuſtodia: donec hita qõe cõperti carnifici traderent. Interea eoꝝ cõiuges ĩ cuſtodiã ſæpe venire: ſuppliciter orare: cõtẽdere: vt ad viros admitterẽt: ægre tãdẽ ĩpetrauert. Itaq; eoꝝ ɔſilio raptim cũ mrõnis mutata veſte: vẽlatiq; caput muliebrẽ in modũ e carcere ſe ꝓripuerũt. hiſtoriã ſcribit Plutar. & macedo polyænus in. vii. ſtrategematon.

ASCE. ¶ Cuiuſmodi eſt: qđ ſubinferet exẽplũ: nõ qdẽ de minyis: ſed de lacẽis in minyas: vñ dicit ſic: minyæ (quoꝝ origo ex ĩclyto nũero ſocioꝝ Iaſo. ad vellꝰ aureũ tẽdẽtis: cõcepta. i. ſimul hoſpitio accepta: in ĩſula lẽnioꝝ: mãſerat ꝑ aliquot vices. i. viciſſitudines ſæculoꝝ ſtabilis in ſede. i. habitatione firma) expulſi. ſ. e lẽno: armis pelaſgicis: & ſup. ĩdigẽtes opis alienæ: occupauerat ſupplices excelſa iuga. i. ſũmitates mõ. Tayg. q ſunt ĩ lacõia: quos ciuitas Sꝑtana: hoc eſt Lace. reſpectu. i. ob reſpectũ Tynda. ſ. Caſt. & Pol. (q ẽt cũ argõautis fueret: & ex leda lacẽa muliere orti: vñ addit q̃ſi ꝑ parẽtheſim: nãq; par fratꝝ. ſ. Caſtor & pol. ¶ Deſtinatũ. ſ. a diis ſyderibus. i. vt inter ſydera aliqñ collocet: vbi geminos ſignũ cõſtituunt: fulſerat in illo nauigio nobilis famæ: vt de quo plurimi ſcripſerũt ĩmiſcuit deductos inde. i. ex illis montibus: legibꝰ: & cõmodis ſuis: hoc eſt ciuitate dona-

nit:ſed ſup. Minyæ vertetũt hoc bñficiũ in iniuriã:affectãtes regnum vrbis bñ meritæ ſup. de ſe:hoc eſt Lacedæmonis. Igitur ipſi incluſi publicæ cuſtodiæ ſeruabantur ſupplicio capitali.i.donec de illis ſuppliciũ capitale ſumeretˀ:qđ.ſ.ſupplicium cum paſſuri eſſent tpe nocturno:vetere.i.ex vetere inſtituto.i.more Lacedæmonioꝝ:q occulte ſuſtulerunt noxios:& palam deco rauerunt ꝓbos:cõiuges coꝝ illuſtris ſanguinis:ibi.i.apud lacedæmonẽ:ĩtrauerunt carcerẽ:ĩpetrato aditu a cuſtodib⁹:velut allocuturæ viros pituros.ſ.ea nocte:& veſte cõmutata.ſ.cũ maritis:paſſæ ſunt eos abire capitibus velatis ꝑ ſimulationẽ dolo ris:vnde putẽ legendũ paſſi ſunt.ſ.cuſtodes putãtes fœminas eſſe:& capita ob dolorẽ inuoluiſſe:qđ viri fecerunt:ne barbis: aut virili facile proderentˀ:pôt tñ legi:paſſæ ſunt:quia ipſæ pro illis remanſerunt. Quid adiecerim.i.adiicere debuerim huic loco.i.ad hoc factum:aliud q̃ lacenas illas fuiſſe digna:quibus Minyæ nuberent:& ita ipſæ viri eſſent quaſi dicat nihil.

CONtẽplemur &c. Ingrediſˀ narrationẽ de amicitia:in cui⁹ ꝓfatiõe ei⁹ laudes: & ſtatũ in quo magis eniteat ꝑſcribit dicẽs:Cõtẽplemur.ſ.poſt cõiugalẽ amorẽ:vinculũ.i.colligationẽ:ſeu ligamẽ:amicitiæ potens:& ꝑualidũ.i.in primis: aut ꝑ cæteris vinculis humaĩs:validũ:neq; vlla ex pte iſerius.i.debilius:aut minus virib⁹ ſanguinis.i.cõſanguinitatis:certi⁹ ẽt & explorat⁹.i.euidẽti⁹:hoc.i.ꝓpea:qa opus fortuitũ naſcendi:(nõ q; naſci fortuitũ ſit:ſed q; ſine tuo annixu velis nolis aliqs tibi cõſanguineus ſit:amicus nõ ſit)cõtrahit illđ.ſ.vinculũ ſanguinis:& ſup. volũtas vniuſcuiuſq; ĩchoata ſolido.i. integro iudicio:cõtrahit hoc.ſ.vinculũ amicitiæ. Itaq;.i.& ita:tu auerſere.i.te auertẽdo ꝑ cõtẽptũ deſtituas celerius.i.facilius ſ ne rep̄henſiõe ꝓpinquũ q̃ amicũ:qa altera.ſ.cõſanguinitatis dirẽptio.i.ſeparatio ẽ ſubiecta vtiq; crimini iniqtatis:qa neceſſarios iure negare nõ potes:altera.ſ.amicitiæ dirẽptio ẽ ſubiecta crimini leuitatis.i.ĩcõſtãtiæ: & ſtultitiæ vñ graui⁹ iudicat author crimẽ leuitatis q̃ iniqtatis. Nã oĩs leuitas iniqtas eſt:ſed non ecõtrario q.n.q̃ inuitus habet ſemp q; habuit cõiunctionẽ direptam velit:iniquus quodãmodo eſt:ſed nõ eſt leuis:nunquã.n.voluit:qđ nunc reſpuit:at q amicũ:quẽ ſibi delegit:repellit:illi ſimul iniurius eſt:& ſe leuitatis alligat. Probat autem author graue eſſe peccatum leuitatis crimen in amicitia.

OLIV. Sardanapalus in Sybilia.

¶ Altera.ſ.amicitia q̃ delectã reſpuere:ab ĩcõſtãtia & leuitate ꝓficiſciſˀ. ¶ Cincta. Inſtructa:& q̃ſi mũita. ¶ Sĩceræ ſ.Puræ:& ñ ſimulatæ. ¶ In reb.ad. Reuera ita ẽ. Nullũ.n. veræ amicitiæ teſtimoniũ certi⁹:& mai⁹ eſſe pôt q̃ in aduerſis reb⁹ ſemp amicis adeẽ:nã vt inqt Ci.ſicut hyrũdines æſtiuo tpe p̄ſto ad ſunt ſupueniẽte frigoˀ pulſæ receduñt:ita falſi amici ſereno tpe vitæ p̄ſto ſunt:& iuuãt ſimˀ: atq; hyemẽ fortũæ viderint:deuolãt oẽs:ac deſerũt q cqd ꝑ. Nihil ẽ qđ a te ſperare nõ poſſit:cui fueris ẽt ĩ aduerſis opitulat⁹. ¶ Accedit. Adiũgitˀ. Præſidii:vt ſuccurrãt. ¶ Solatii:Vt recreẽt:& conſolentˀ. ¶ Infractæ fortũæ:Pro valde fractæ fortunæ:nã in auget hoc loco Virg. Turn⁹ vt infractos aduerſos marte latinos. Nemo de Sardanapali familiarib⁹. Incipit exẽplo ꝓbare:qđ ꝓfatiõe dixit. Sardanapalus rex vltimus Aſſyrioꝝ fuit mulierˀ corruptior:ad quẽ videndũ:qđ nemini cõcedebatˀ:cũ ꝓfectus eius Arbactus noĩe:quẽ medis ꝓpoſuerat: magna ambitiõe vt intromitteretˀ ægre obtinuiſſet: inuenit eũ inter ſcortorũ greges purpuras collo filantẽ:& muliebri habitu cũ mollicie corporis:& oculoꝝ laſciuia oẽs fœminas ãtecedentẽ: pẽſa & iter virgines ptientẽ:qbus viſis indignat⁹:tali fœminæ tãtos viros eẽ ſubiectos:tractãtiq; lanã:ferrũ:& arma hõſtes parere ꝓgreſſus ad ſocios:qđ viderit refert: negat ſe ei parere poſſe:q ſe fœminã malit eſſe q̃ virũ: fit igĩ cõiuratio:bellũ Sardanapalo inferˀ:quo ille audito: non vt vir regnũ defenſurus:ſed metu mortis:vt mulieres ſolẽt:primo latebras circumſpicit mox deinde cũ paucis: & incõpoſitis in bellũ ꝓgrediˀ. Vict⁹ in regiã ſe recepit:vbi extructa:incẽſaq; pyra: & ſe & diuitias ſuas ꝑcipitauit in ignẽ ñ ſolum imitatus virũ:ſed anteq̃ moreretˀ iuſſit(teſte Ci.li.v.tuſ.)verba ñ buſtui ſuo inſcribi:ñ habui q̃ edi:q̃q; elaturata libido hauſit:Alia iacent multa & ꝑclara relicta. Scribitur autem ſimplici.l.& habet accentum in penul.q̃ ſane producitur. Iuue.in ſatyra omnibus in terris:& Venere & cænis & plumis ſardanapali. Stra.lib.xiiii. Eſt anchiale inquit paulo ſupra mare ſita:Sardanapali opus:vt

altera leuitatis crimini ſubiecta eſt. Cũ enim deſerta ſit futura uita hominis nullius amicitiæ cincta p̄ſidio:tam neceſſarium ſubſidium temere aſſumi nõ debet:ſemel autem apprehenſum, recte ſperni non conuenit. Syncera uero fidei amici præcipue in aduerſis rebus cognoſcuntur:in quibus quicqd præſtatur, totum a conſtanti beneuolentia proficiſciſˀ:felicitatis cultus, maiore ex parte adulationi, q̃ charitati erogatus, certe ſuſpectus eſt:perinde ac plus ſemper petat, quam impendat. Accedit huc:quod infractæ fortunæ homines, magis amicorũ ſtudia deſyderant, uel præſidii, uel ſolatii gratia. Nam læta quidem, & proſpera negotia, utpote cum diuina ſuffragatione foueantur: humana minus indigent. Tenacius igitur eorum nomina poſteritatis memoria apprehendit: qui aduerſos amicorum caſus non deſeruerunt: quam qui proſperum uitæ curſum comitati ſunt. Nemo de Sardanapali familiaribus loquitur. Horeſtes Pylade pene amico, quam Agamẽnone patre notior eſt. Siquidẽ illorum amicitia in conſortione delitiarum, & luxuriæ cõtabuit: horum duræ, atq; aſperæ conditionis ſolatium, ipſarum miſeriarum experimento enituit. Sed qđ externa attingo, cum domeſticis prius liceat utiˀ.

Ariſtob. ſcrib t:vbi ſardanapali monumẽtum eſt. Et lapidea ſtatua:quæ dextræ manus digitos cõmittit:& quaſi complodit. quidam dicunt ibi epigrãma eſſe aſſyriis litteris inſculptum:huiuſmodi. Sardan. Anacyndraxis filius anchialem & tarſum vna die condidit. Ede bibe lude:& cum te mortalem noris præſentib⁹ exple delitiis animum:poſt mortem nulla voluptas: namq; ego ſum puluis:qui nuper tanta tenebam.ñ habeo q̃ ediq;:q̃q; exaturata libido:hauſit. At illa manent multa & ꝑclara relicta:ñ ſapiens vitæ mortalibus eſt documentum. Chœrilus horum meminit. ¶ Hore. py. Pylades & horeſtes inter admodum pauca verorum amicorum paria cõnumerautur:qui vt a Pacuuio introducunt:cum in tauricã regionem veniſſent deponendi furoris gratia:quo poſt cæſam matrem vexebatur Hore. & a rege cõpræhenſi eſſent: q; ſimulacrũ palladis inde auferre voluiſſent:idq; culpa Hore. foret:qui cum iphigenia ſorore conuenerat de furto:capitis eum damnauerat: tanto ſe inuicem amore tenebant:vt cum rex vellet Hore. interficere:nec vter eorũ eſſet:Pylades ſe Hore. eſſe aſſeuerabat. vt pro Horeſte interficeretur:nec minus horeſtes ſe profitebatur:ut erat:de his ergo nulla ætas conticiſcet. Tul. in Lælio cũ ignorante vter eſſet horeſtes:Pylades ſe horeſtem eſſe diceret:vt ille necaretur:horeſtes autem ita:vt erat horeſtẽ ſe eſſe perſeueraret. ſtan

tes plaudebant:in re ficta. ¶ Horeſtes pylade notior:cum quo nutritus perpetuo vixit:& illum Pylades in furorem verſus: vt inquit Ver. & furiis agitatus Horeſtes:diu furere non eſt paſſus:ſed eum ad tauricam regionem deduxit. Vnde Oui. lib. ii. de ponto: Affuit inſano iuuenis phoceus Horeſti: Martialis. Te fingente nefas pylade odiſſet Horeſtes.

ASCE.

¶ ENIM pro qa:cũ vita hoĩs nullius.i.nõ vllius:nõ cincta.i.ſepta ꝑſidio vllius amicitiæ ſit futura deſerta:ſubſidiũ tã neceſſarium nõ debet aſſumi temere.i.cõſiderare:aũt pro ſed:appræhẽſum ſemel recte.i.decenter:nõ cõuenit ſperni. ¶ Oſtendit aũt:in quibus amicitia præcipue emineat dicens. Vero pro ſed amici ſynceræ.i.integræ:aut incorruptæ fidei: cognoſcuntur præcipue in rebus aduerſis:in qbus quicqd præſtatˀ:totum ꝓficiſciˀ.i.oritur a beniuolẽtia cõſtanti. Cultus fœlicitatis.i. veneratio hoĩs fœlicis:erogatus ex parte maiore.i.magis:aut amplius adulationi:q̃ caritati:eſt certe ſuſpectus:perinde ac.i.veluti petat ſemp plus q̃ impendat. Accedit.i.additˀ huc.i.ad huius dicti approbationẽ:q; hoies fortunæ infractæ.i.multũ fractæ: magis deſiderãt ſtudia amicoꝝ gratia:vel ꝑſidii.i.ꝓtectionis:vel ſolatii.i.cõſolationis. Nam negocia quidẽ læta: & proſpera (vtpote cũ foueantˀ ſuffragatione.i.fauore:diuina:qa a deo eſt omne donũ ꝑfectũ)minus indigent humana.ſ.ſuffragatiõe. Igitur memoria poſteritatis appræhẽdit tenacius.i.firmius noĩa eoꝝ:qui nõ deſeruerunt aduerſos caſus amicoꝝ:q̃ qui comitati ſunt ꝓſperũ curſum vitæ. ¶ Nemo &c. Probat qđ vltimo loco dixit exẽplis. Nemo enim loquiˀ de familiaribus Sardanapali regis aſſyrioꝝ:qui vſq; ad mortẽ:quã ſibi viriliter intulit:ſemp in delitiis effœminatiſſime vixerat: Oreſtes eſt pene notio Pylade amico:qui ipſum in aduerſis non deſeruit:ſed furentẽ in tunicã vſq; regionẽ proſecutus eſt: quã Agamẽnone patre:qui tamen ſummis imperator in exercitu græcoꝝ ante Troiam fuit. Siquidẽ amicitia illoꝝ.ſ.familiarium Sardanapali cum eo:contabuit.i.putruit:& vilis effecta eſt in conſortione.i.ſimili vſurpatione delitiarum:& luxuriæ:ſolatium duræ:atq; aſperæ cõditionis horũ.ſ.Horeſtis & Pyladis enituit experimento ipſaꝝ miſeriarum. Sed quid attingo externa:quũ liceat vti prius domeſticis.q.d.hoc non feciſſem:niſi ad dicti mei comprobationem. Redit ergo ad domeſtica dicens.

¶ De Tib. Graccho, &. C. Bloſio.

INimicus patriæ fuiſſe Gracchus exiſtimatus eſt:nec immerito: quia potentiam ſuã, ſaluti eius prætulerat. quam conſtantis tamen fidei, amicum etiam in hoc tam prauo propoſito. C. Bloſium cumanum habuerit:operæ pretiũ eſt cognoſcere. hoſtis iudicatus, ultimo ſupplicio affectus, ſepulturæ honore ſpoliatus, beneuolentia tamen eius non caruit. Nam cum Senatus Rutilio, & Lennati COSS. mandaſſet:ut in eos, qui cum Graccho conſenſerant:more maiorũ aĩaduerterent: & ad Lælium, cuius cõſilio præcipue COSS. utebãtur:p ſe Bloſius deprecatum ueniſſet: familiaritatiſq; excuſatiõe uteretˀ:atq; is dixiſſet: Quid ſi te Gracch⁹ tẽplo Iouis Opt. Max. faces ſubderˀ iuſſiſſet: obſecutur⁹ne uolũtati ipſius ꝓpter iſtã, quã iactas, familiaritatẽ:fuiſſesˀ Nũquã iſtud, inquit: Gracchus imperaſſet. ſatis, ĩmo etiam nimium. totius namq; ſenatus conſenſu damnatos mores defendere auſus eſt.

OLIV.

INimicus patriæ. Sæpius dictum eſt:duos gracchos:Tyberiũ & Caiũ fratres ob grauiſſimas ſeditiones:quas in populo ſuis legibus excitabãt: hoſtes a ſenatu fuiſſe iudicatos: & vtrũq; a nobilitate cæſos:alteꝝ a Naſica:alteꝝ ab Opimio:hoꝝ vero ſocios:& conſilioꝝ participes pari rõne ſenatus dãnauit: & in eos more maioꝝ animaduertẽdũ cẽſuit. C. itaq; Bloſius: qui T. Gracchũ ſecut⁹ fuerat die dicta:cũ in ſenatũ ad Leliũ: cui⁹ hoſpes erat:pro ſe deprecatũ veniſſet:hãc vt ſibi ignoſceret cãm afferebat q; tanti Gracchũ feciſſet: vt qcqd ille vellet:ſibi faciendũ eſſe putaret. Cui Lælius dici inquit. Si Gracchus te in capitolium faces ferre voluiſſet:nunqd feciſſesˀ tũ ille:nunq̃ id quidẽ voluiſſet Gracchus:ſed ſi voluiſſet paruiſſem. quæ vox licet amicitiæ vim maximã habere videatˀ:amẽtis tñ potius q̃ amãtis fuiſſe iudicatˀ: cũ in ipſo ſalutis diſcrimine tã nefarium facinus ꝓfiteretur: ſe fuiſſe facturũ:& Hercle ita fecit:atq; ẽt pluſq̃ dixit:non enim ille paruit Tyberio Graccho ſed ꝓfuit: nec ſe comitẽ illius furoris:ſed ducẽ præbuit:quo tandẽ Cæſo: Bloſi⁹ ad Ariſtonicũ regẽ cõfugit:ꝓfligatis deinde reb⁹ Ariſtonici:mortẽ ſibi cõſciuit:vnde Cice. Itaq; hac amẽtia qõne noua perterritus in Aſiã ꝓfugit:& ad hoſtes ſe cõtulit:vbi pœnas reip. graues:iuſtaſq; ꝑſoluit. ¶ Bloſiũ cu. a cumis ciuitate cãpaniæ iuxta baias. dicimus cumanus na. num. cumeus. a. um. Vir. Vltima cumæi venit iã carminis ætas: A como vero Galliæ Ciſalpinæ ciuitate dicimus comenſis:& comenſe. ¶ Operæpreciũ. vtile. pulchrũ & delectabile:ſed operæprecium diciˀ vtile: quia laboris precium eſt ipſa vtilitas. ¶ More maiorum. quia maiores non ſolum principes alicuius coniurationis damnarunt:ſed eorum quoq; ſocios pari pœna puniendos eſſe cenſuerunt. ¶ Faces ſubderes. ſubiiceres faces:vt capitolium incenderes. ¶ Satis:immo nimium: Bloſius hoc vno reſponſo ſatis & pluſquam ſatis amicitiam teſtatus erat. cum illius mores defenderet:qui fuerant ab vniuerſo ſenatu damnati.

Blosii fides & amor in Gracchum.

ASCE.

¶ INimicus &c. Gracchus.ſ.Tyberius exiſtimatus.i.iudicatus fuiſſe inimicus patriæ.ſ.Romæ:nec ĩmerito:quia prætulerat i.pluris æſtimauerat potentiam ſuam.i.propriam ſaluti.i.q̃ ſalutem:eius.ſ.patriæ:tamen operæprecium eſt cognoſcere q̃ conſtantis fidei amicum habuerit Caium Bloſium Cumanum etiam in hoc tam prauo propoſito. Ipſe ſup. Gracchus: quãquã ſup. iudicatus hoſtis.ſ.patriæ:& affectus vltimo ſupplicio.i.occiſus & ſpoliatus honore ſepulturæ:tamen non caruit beniuolentia eius.ſ.Bloſii amici ſui. Nam cum ſenatus mandaſſet Rutilio & Lennati conſulibus: vt animaduerterent more morum:ideſt virgis cæſos ſecuri ſubiiciendo in eos:qui conſenſerant cum Graccho:& Bloſius veniſſet ad Lælium:cuius conſilio conſules vtebantur:præcipue deprecatur pro ſe:ideſt ne ſibi noxæ daretur:q; cum Graccho conſenſerat:& vteretur excuſatione familiaritatis:ſcilicet quam habuerat cum Graccho:ita vt ab eo diſſentire non potuiſſet:atq; is:ſcilicet Lælius dixiſſet. Quid modus interrogandi. ſup. dicis. Si Gracchus iuſſiſſet:ideſt tibi ſubdere:ideſt latenter & ab inferiori parte immittere templo Iouis optimi maximi quod in capitolio erat:faces:vt tædas incenſas: fuiſti ne obſecuturus voluntati ipſius:ſcilicet Gracchi: propter iſtam familiaritatem: ſcilicet tuam cum Graccho: quam iactas: ideſt iactanter allegas pro tui defenſione: inquit: ſcilicet Bloſius: ideſt reſpondit:Gracchus nunquam impetraſſet iſtud:ſcilicet quod iniquum eſſet. Satis(inquit author) ſup. per hoc reſpondit: immo etiam nimium: namq; pro quia: auſus eſt defendere mores damnatos conſenſu totius ſenatus. dicendo enim Gracchum nunquam imperaturum fuiſſe: quod malum eſt: ſignificauit illum nihilum inique ſenſiſſe. Verum quod ſequitur eſt ſupple dictum audacius multo. Enim pro quia ipſe Bloſius compræſ

ſus perſeueranti interrogatione Lælii(dicebat enim Lælius eſto ꝗ gracchus nunq̃ tale quid imperaſſet:ſi tamen imperaſſet quid facturus fuiſſes)ſtetit in eodem gradu conſtantiæ:& reſpondit ſe facturum ſup.fuiſſe:ēt hoc.ſ.incendiũ capitolii:ſi mõ gracchus annuiſſet.i.vel ſolo nutu faciendum indicaſſet.Quis(inquit author)putaſſet illum.ſ.Bloſiũ fuiſſe ſceleratũ.i.tã iniq̃ animi:ſi tacuiſſet.q.d.nullus.Quis etiam non putaſſet ſapientem:ſi fuiſſet locutus pro neceſſitate temporis.i.ſi dixiſſet ſe propter amicum nihil iniqui committere voluiſſe:quæ prima lex in amicitia eſt apud Ciceronem in Lælio.

Verum qđ ſequitur multo audacius,multoq; periculoſius. compræſſus enim perſeueranti interrogatione Lælii in eodem cõſtantiæ gradu ſtetit. ſeq; ēt, hoc ſi modo Gracchus annuiſſet: facturũ reſpõdit. Quis illum ſceleratum putaſſet fuiſſe:ſi tacuiſſet? Quis etiam non ſapiẽtem:ſi pro neceſſitate temporis locutus eſſet? At Bloſius nec ſilẽtio honeſto,nec prudenti ſermone ſalutem ſuam,nequa ex parte in felicis amicitiæ memoriam deſereret : tueri uoluit.

¶De.C.Graccho,& Põpo.& Lectorio.

IN eadem domo æque robuſta conſtantis amicitiæ exempla oboriuntur. proſtratis enim iam & perditis. C.Gracchi conſiliis, rebuſq;: cũ tota eius cõſpiratio late qreret : deſertũ oĩ auxilio:duo tm̃ amici Põponius & Lectorius ab infeſtis: & undiq; ruẽtibus telis : oppoſitu corporꝝ ſuorũ texerũt.quorꝝ Põpõius:quo is facilius euaderet: cõcitatũ ſequẽtiũ agmẽ in porta Trigemina aliquã diu acerrima pugna inhibuit.nec uiuus pelli potuit: ſed multis cõfect⁹ uulnerib⁹ trãſitũ ſup cadauer ſuũ eis(credo ēt poſt fata inuit⁹)dedit. Lectori⁹ ãt ĩ põte ſublicio conſtitit:& eũ:donec Gracchus tranſiret: ardore ſpũs ſui ſepſit:ac ui iã multitudinis obrutus:cõuerſo ĩ ſe gladio: celeri ſaltu ꝓfundũ tyberis petiit: quãq; ĩ eo põte charitatẽ toti patriæ Horatius Cocles exhibuerat: unius amicitiæ:adiecta uoluntaria morte p̃ſtitit.q̃ bonos gracchi: ſi aut patris:aut materni aui ſectã uictæ ingredi uoluiſſent:habere milites potuerant. Quo.n.ĩpetu:q̃ pſeuerãtia aĩ Bloſi⁹: & Põponi⁹:& Lectorius trophæa:ac triũphos eorũ adiuuiſſent:furioſi conat⁹ tã ſtrẽui comites: ſiniſtris qdẽ auſpiciis amicitiæ conditionẽ ſecuti.ſed quo miſeriora, hoc certiora fideliter culte nobilitatis exẽpla

OLIV. ¶Cõpreſſus.conſtrictus.coactus:qa Lælius perſeuèranti interrogatiõe illũ vrgebat.¶Annuiſſet:feciſſem inquit: ſi mõ capite:vel oculis inuiſſet:nedũ verbo imperaſſet.

Pompo mus. IN ea.do.æq.ro.Magnũ fuit Bloſii cõſtantis amicitiæ teſtimoniũ:qđ vero ſequitur longe maius:& vtrunq; in domo gracchorũ factũ eſt:nã Põpo.& lectorius tanta fide & cõſtantia ſunt.G.Gracchi amicitiã pſecuti vt pro illius ꝓtegẽda ſalute mortẽ vltro oppetere nõ dubitauerint:nã poſt latas leges:q̃s ſupra memorauimus:cũ turbulẽtiſſimas in vrbe ſeditiões excitaſſet: tãdẽ ſenatui grauẽ.& intollerabilẽ.L.Opimius Conſ.cũ armata manũ tanq̃ hoſtẽ inſecutus eſt hũc igit̃ fugiẽte Põp.& Lectori⁹ ſuis corporib⁹ ꝓtegere conati ſunt.nã alter portã trigeminã occupauit.& pſequentiũ impetũ ſolus tandiu ſuſtinuit donec telis vndiq; petitus:& vulneribus cõfoſſus expiraret.Alter pontẽ ſubliciũ ſuis armis,& corpore interclũſum:donec Gracchus ꝑtranſiret:nõ prius deſeruit q̃ multitudine obruptus:cõuerſo in ſe gladio agili ſaltu ſe dedit in Tyberim.¶Trigemina porta.

Trigemina porta. Dicta per quã trigemini fratres.Horatii exierunt cõtra curiatios de ſumma impii certaturi:vt iter imꝑatores cõuenerãt.Hora.cocles:q Porſenæ regis exercitũ tãdiu ſolus ſuſtinuit ĩ ponte donec a tergo fractus põs:ꝑcluſuſq; hoſtib⁹ adit⁹ fuit:vt in ca.de fortitudine dixĩus.Quã igit̃ charitatẽ in eo ponte Cocles patriæ p̃ſtitit:eã lectorius ſcelerato amico dedit.¶Materni aui.Scipionis ſuperioris.

ASCE. ¶At Bloſius nec voluit tueri ſalutẽ ſuã:nec ſilentio hõeſto:qa honeſte tacere potuit:pp vim amicitiæ : aut dicere neſcio qđ facturus fuiſſem:& ita nõ oñdiſſet ſe ſceleratũ nec ſermone prudenti : vtpote rñdẽdo ſe amicũ coluiſſe vſq; ad deos & remp.i.nihil velle:aut voluiſſe facere : qđ cõtra fas iuſtũq; eẽt:ne deſereret ex q̃.i.aliqua pte memoriã amicitiæ infelicis:vtpote vñ nihil niſi pnicie tũc ſperare poterat.¶In eadẽ domo &c.Proſeqtur amicitiã Pomponii:& lectorii oſtẽſam Caio Grac.Tyberii fratri dicẽs.Exẽpla amicitiæ cõſtãtis æq̃ robuſta.i.fortia:oboriunt̃.i.occurrunt memoriæ:vt deſcribant̃:in eadẽ domo.i.erga eandẽ domũ.ſ.Gracchorũ.Enĩ ꝓ qa:cõſiliis & rebus Caii Gracchi ſeditionẽ mouẽtis:iã ꝓſtratis: & pditis:cũ tota eius cõſpiratio.i.conſpiratorꝝ collectio:q̃reret̃.i.ingreret̃: aut ad ſuppliciũ q̃reret̃ late:duo tm̃ amici videlicet Pompo.& lectorius ꝓtexerunt eũ deſertum.i.deſtitutũ ſup.ab omni auxilio ab infeſtis telis: & ruentibus.i.irruentibus in eum : vndiq; oppoſitu.i.obiectu corporum ſuorum.Quorum.ſ.duorum Pompo.quo ideſt ideo vt:is.ſ.Caius Gracc.euaderet facilius:inhibuit ideſt ſiſtere fecit aliquã diu accerrima pugna in porta trigemina:ſic ab trigeminis horatiis dicta:agmen cõcitatum.ſ.ad curſum ſequentiũ.ſ.gracchũ:nec potuit pelli.ſ.ab obiectu:viu⁹.i.tãtiſper.dũ viueret:ſed cõfectis multis vulnerib⁹ dedit eis tranſitũ ſup cadauer ſuũ:credo(inquit author)inuitus etiã poſt fata.i.mortẽ ſuam:Lectorius aũt conſtitit in ponte ſublicio & ſepſit ideſt muniuit eum.ſ.pontẽ ardorẽ ſpũs ſui:donec gracchus tranſiret eũ: ac iã obruptus.i.oppræſſus vi multitudinis:gladio cõuerſo in ſe:ne viuus in manus hoſtiles veniret:petiit celeri ſaltu ꝓfundũ tyberis.q̃q;.i.& q̃(ſunt ēt duæ pticulæ) charitatẽ Hora.cocles exhibuerat.ſ.multo ante:vt tpe:quo porſena cũ Tarqnio vrbẽ oppugnauerat:toti p̃riæ.ſ.Romæ:eã ſup.hoc eſt ſimilẽ p̃ſtitit amicitiæ vnius.ſ.ciuis vtpote Caii grac.adiecta morte voluntaria:cũ cocles ſalu⁹ enatauerit q̃.i.o q̃tũ bonos milites potuerũt gracchi hr̃e:ſi voluiſſent ingredi.i.ſequi ſectã.i.rõnẽ viuẽdi:aut p̃ris.ſ.Tyberii grac.ſenioris:aut aui materni.ſ.Scip.ſupioris cuius cornelia mr̃ gracchorꝝ erat filia.q.d.optimos.Enĩ ꝓ qa quo impetu:& qua pſeuerãtia aĩ Bloſius amicus Tyberii minoris:& Põpo.& Lectorius amici Caii grac.adiuuiſſent trophea:ac triũphos eorꝝ.ſ.gracchorꝝ:ſup.entes:aut cum fuerint tã ſtrenui comites furioſi conatus.ſ.gracchorꝝ cõtra ſenatus decreta ſeditionẽ molientiũ:ſecuti conditionẽ amicitiæ quidẽ.i.certe,auſpiciis ſiniſtris.i.infauſtis inceptis:qa malũ ſortita ſunt finẽ.Sed exẽpla nobilitatis cultæ fideliter.ſ.p amicitiã: quo.i.quãto ſup.ſunt miſeriora:hoc.i.tanto ſunt certiora:qa in aduerſitate facilius perſpicitur amicitia q̃ in proſperitate.

OLIV. LVcius autẽ rheginus.C.Mãlius.&.Qu.ſeruius Cepio procõſules aduerſus gallos:Cymbros:Senones: & Teutones miſſi ꝑlio victi:& binis caſtris exuti ſunt militũ millia.lxxx.Cæſa ꝑm auctionẽ Cepiõis:cui⁹ temeritate clades accepta fuerat:dãnati:& eorꝝ bona publicata ſunt:Hic ãt Fabio ſucceſſerat:q reb⁹ in Hiſpania ꝓſpeꝛ geſtis labẽ ĩpoſuerat pace cũ viriato fugitiuorꝝ duce æqs cõd.tiõib⁹ facta:qui deinde viriat⁹ a ꝓditorib⁹ hui⁹ ſeruili Cepionis: cõſilio interfectus eſt:ab exercitu ſuo multũ deploratus:ac nobiliter ſepultus:vir duxq; magnus:& p tres & viginti annos:qb⁹ cũ Ro.bella tractauit:frequẽter ſupior.Hũc igit̃ cepionẽ in vincula cõiectũ.L.Rheg.vi amoris ĩpulſus cuſtodia liberauit:& fugæ illi ſe comitẽ dedit.¶Pro magnũ & inexupabile tuũ nomẽ.

Amicitiæ vis. ad amicitiã apoſtrophat tãq̃ ad cæleſte numẽ:cui⁹ potentiã nimiã eſſe dicit:vt cogere poſſit ēt hoĩes ꝓ ſe fideliter colẽda ea facile cõtẽnere.q̃ pͥma putãt.opes:dignitates honores:potẽtiã:ſalutẽ deniq; ĩpam.¶Admirabile opus tuũ.ſ.o amicitia qđ a.L.Rhegi.factũ eſt:fuit admirabile: ſed qđ Volũni⁹ fecit multo admirabili⁹ hic tã effuſis caritatis habẽis.M.Lucullũ cõplexus ẽ:vt bello ciuili: qđ iter anto.& cæſa.iterfectores geſtũ ẽ:cũ.M.Lucul.q volũnii cõſilio bruti & caſſii ptes ſecutus fuerat ab Anto.poſt ꝓfligatũ exercitũ fuiſſet interẽptus:& idẽ volumni⁹:q cũ illo erat mãib⁹ hoſtiũ facile poſſet euadere maluit: cũ amico ꝓ libertate pire:q̃ ſine amico deſperata libertate ſupeſſe.

¶De Lucio Rhegyno.

LVcius autẽ Rhegynus,ſi ad debitã publico miniſterio ſynceritatẽ exigatur: poſteritatis cõuitio lacerandus. ſi amicitiæ fido pignore æſtimet̃,ĩ optimo laudabilis cõſciẽtiæ portu reliquẽdus eſt. Tib.enĩ plebis Cepionẽ in carcerẽ cõiectũ,quod illius culpa exercitus noſter a Cĩbris,& Theutonib⁹ uidebat̃ delet⁹:ueteris,arctæq; amicitiæ memor,publica cuſtodia liberauit: nec eatenus amicũ egiſſe cõtẽtus etiã fugæ eius comes acceſſit. Pro magnũ,& ĩexupabile tuũ numẽ amicitia: cũ ex altera pte Reſp. manũ iniiceret:ex altera tua illum dextra traheret: & illa ut ſacroſanct⁹ eſſe uellet:exigeret: Tu exiliũ indiceres:adeo blando uteris imperio:quod is ſupliciũ honori prætulit. admirabile eſt opus tuũ.ſed qđ ſeqt̃ aliq̃to laudabili⁹.Recognoſce enĩ quoſq; Volũnii conſtãtẽ erga amicũ ſuũ charitatẽ ſine ulla Reipu.iniuria euexeris:q ortus equeſtri loco cũ Marcũ Lucullũ familiariter coluiſſet : eũq; Marcus Antonius,quod Bruti,& Caſſii ptes ſecut⁹ fuerat:ĩteremiſſet:ĩ magna fugiendi licẽtia,exanimi amico adhæſit: hucuſq; ĩ lacrĩas,& gemit⁹ ꝓfuſus ut nimia pietate cãm ſibi mortis accerſſeret. Nã ꝓpter p̃cipuã,& pſeuerãtẽ lamentarionẽ ad Antoniũ ptractus ẽ.cui⁹ poſtq̃ ĩ cõſpectu ſtetit:Iube me,iqt, ĩpator protinus ad Luculli corpus pductũ occidi Neq; enĩ abſumpto illo ſupeſſe debeo:cũ ei ĩfelicis militiæ author extiterim. Quid hac fideli⁹ bñuolẽtia? mortẽ amici,hoſtis odio leuauit : uitã ſuã,cõſilii crimine aſtrinxit.quoq; illũ mirabiliorẽ redderet: ſe fecit ĩuiſiorẽ.nec difficiles Antõii aures hũit.ductuſq; quo uoluerat:Luculli dexterã auide oſculatus: caput,ꝗ abſiſſum iacebat:ſublatũ pectori ſuo applicauit:ac deĩde demiſſam ceruicẽ uictoris gladio p̃buit.

ASCE. ¶Luci⁹ ãt Rhegin⁹ ſi exigat̃.i.expectat̃ & poſtulet̃ ad ſinceritatẽ debitã miniſterio publico: qa cũ publicus eẽt carceris aſſuator:dẽbat eẽ fidel̃:ꝗ qa ñ fuit:lacerãd⁹ ſup.ẽ cõuitio poſteritatis:ſi æſtimet̃.i.cẽſeat̃ : & indicet̃:fido pignore amicitiæ.i.ſi factũ ei⁹ ſic cõſideret̃:vt dicat̃ amico fidelitatẽ exhibuiſſe:ipſe eſt relinquẽdus ĩ optimo portu laudabilis cõſciẽtiæ.i.nequaq̃ vituperãd⁹.Enim ꝓ qa ipſe tri.pl.liberauit publica cuſtodia:Cœpionẽ cõiectũ in carcerẽ:ꝗ exercitus nr̃.i.Ro.videbat̃ deletus a cimbris:& teutonicis culpa illi⁹:liberauit dico:memor veteris: & arctæ amicitiæ.ſ.cũ Cœpio.eaten⁹ ꝑuatæ nec cõtẽtus egiſſe i.exhibuiſſe ſe amicũ eaten⁹.i.vſq; ad liberationẽ amici: acceſſit ēt comes fugæ eius.¶Pro &c.Exclamat itaq; in amicitiã ei⁹ vires extollẽdo dicẽs.Proh aut melius,p: qa etiã iteriecto h.& ch.caret.O amicitia:tuũ numẽ ſup.eſt magnũ:& ĩexpugnabile(qa fortis:vt mors dilectio)cũ reſpu.iniiceret manũ ex altera parte:& tua dextra traheret illũ.ſ.L.Rheginũ ex altera.ſ.parte.Et illa.ſ.reſp.exigeret:vt.ſ.luci⁹ ille:vellet eſſe ſacroſanct⁹.i.inuiolatus cũ tri.pl.eẽt:& tu indiceres exiliũ:vt.ſ.amicũ ſeruet: tu vteris adeo blãdo impio:ꝗ is p̃tulit ſuppliciũ:hoc eſt exiliũ volũtariũ : qđ ꝓ ſupplicio irrogari ſolet:honori.ſ.tribunitio.Igit̃ ſup.opus tuũ eſt admirabile.ſ.in Lucio Rhegino:ſed qđ ſequit̃ eſt ſup.laudabilius aliq̃to.¶Recog.n.Perſtat in apoſtrophe ad amicitiã dicẽs.O amicitia dico admirabili⁹ eſſe: qđ ſequit̃.Enĩ ꝓ qa:recognoſce.i.recenſe:qa cũ p ipſum factũ ſit:manifeſtũ eſt ſemel ſaltẽ cũ fieret nouiſſe:quouſq; euexeris charitatẽ Volũ.cõſtãtẽ erga amicũ ſuũ:videlicet Lucullũ.q.ſ.Volũni⁹ ortus.loco eq̃ſtri quũ coluiſſet familiariter.M.L.&.M.Ant.triũuir:ĩteremiſſet eũ:ꝗ.i.eo ꝗ ſecut⁹ fuerat.ſ.in bello ciuili:partes Bru.& Caſ.pcuſſorꝝ.Cæ.adhæſit amico exanimi.i.mãſit apud corpus amici.ſ.lucul.interempti:in magna licentia.i.facultate fugiendi:profuſus in lachrymas:& genitus hucuſq;.i.ad hunc finem:vt acerſſeret.i.excitaret:& prouocaret ſibi cauſam mortis nimia pietate.i.ob nimiam pietatem in amicum ſuũ hoſtẽ An.Nam ipſe pertractus eſt ad An.propter præcipuam:& perſeuerantem lamentationẽ:quã.ſ.fecerat de morte Luc.In cuius ſ.Ant.conſpectu poſtq̃ ſtetit inquit:imperator iube me protinus ductum ad corpus Luc.occidi.Neq;.n.debeo ſupeſſe.i.ſuperuenere:illo.ſ.Luc.abſumpto.ſ.per necem.i.occiſo.i.poſtea q̃ ille occiſus eſt:cum ego extiterim ei author.i.hortator : & inductor:militiæ infelicis.i.q̃ infeliciter geſſit.Quid(inquit author)fidelius ſup.eſt hac beniuolentia.q.d.reuera dicere poteſt: nihil.Ipſe leuauit.i.deonerauit mortem amici.ſ.Lucul.odio hoſtis.ſ.Anto.i.dicendo ſe Lucul. authorem ſuſcipiendi belli in Ant.fuiſſe tranſtulit odium Ant.ab illo in ſe:& aſtrinxit.i.obligauit vitam ſuam crimine conſilii.ſ.dati Luc.quoq;.i.& quo.i.vt (ſunt autem duæ particulæ quoq;)redderet.i.efficeret illum.ſ.amicum ſuum Lucul.miſerabiliorem.i.maiore miſericordia dignum:fecit ſe inuiſiorem.i.magis inuiſum hoſti:nec habuit aures Ant.difficiles.i.inexorabiles:ꝗ.i.quia: ductus quo voluerit.i.ad corpus Lucul.oſculatus auide dexteram Lucul.applicauit pectori ſuo caput.ſ.Lucul.quod iacebat abſciſſum , ac deinde præbuit gladio victoris.i.miſi a victore:ceruicem.ſ.ſuam demiſſam:vt feriretur.

¶Aelius.antiqui codices habent:Cælius.

THE.

OLIV. Pirithoꝰ Theſeꝰ.

LOquatur græcia. Oſtẽdit Romanoꝝ: de qbus dixit amicitias fuiſſe veras. Quæ aũt de Pirithoo Theſeoq; tradunt a loquacibꝰ græcis ficta: fabuloſaq; fuiſſe. ¶ Cõmixtũ cruorẽ amicoꝝ. Probat rõnibꝰ Ro. amicitias nõ fictas: nec ſiĩlatas: qppe q nõ dubitarũt ꝓ ſuo quiſq; amico vitã effunderẽ. ¶ Cruorẽ ami. vt bloſii: Põponii: Lectorii: & Volũnii. LVcius quoq; Petronius: hoc fuit ciuili bello: qđ a Cinna & Mario poſt eoꝝ exiliũ factũ eſt: nã cũ Placentiã vrbẽ expugnaſſent: cui ꝑpoſitus Aelius ab Octauio cõſule fuerat: ne in poteſtatẽ hoſtiũ ille veniret: Petroniũ amicũ ſuum orauit: vt ſibi mortẽ inferret: priuſq̃ in ſuitutẽ deueniret. Ille primo Aeliũ ab ea ſñia reuocare: & ad vitã hortari conatus eſt. qđ vbi vidit efficere nõ poſſe. amicũ interemit. ſeq; illi comitẽ dedit: ne illi a quo multa virtutis iſignia acceperat: ſupſtes eſſet. ¶ Ad auxiliũ dextræ Petronii cõfugit: vt Petronius eius amicus ipſum interimeret: vt non ab hoſtibus occideretur.

Petronii fida pectus.

IVngẽdus eſt Petronio. Nõ minora veræ beniuolẽtiæ: & caritatis indicia Terẽtius Bruto q̃ Petronius Aelio ꝑſtitiſſe vĩ: nã Terẽ. qtũ in ſe fuit Brutum a morte vẽdicauit. q̃q̃ id fortuna noluerit: deuictis. n. Bruti Caſſii partibꝰ: quas Decius Brutus ſecutus fuerat. miſſi ſunt Brutũ e tenebris ad cædẽ extracturi: qđ vbi ſenſit Terẽ. q Brutũ comitabat̃: vt eũ a morte liberaret: ſe ſe morti libẽter expoſuit: iterfectoribꝰ occurrens: ſeq; Brutũ eſſe affirmãs: ſed cognita eius voce: incolumẽ dimiſerũt: & Brutum ad necem extraxerunt: de cuius morte dicemus in ca. de cupiditate vitæ lib. ix. ¶ Nõ irrito euentu: Licet nõ venerit: qđ ille inceperat: non euentum: ſed illius factum: & voluntatem exiſtimandam eſſe duco.

Bruti famum.

ASCE. ¶ LOquat̃ &c. Per occaſionẽ de Volũnio ſumptã ſubinfert exẽplũ externũ quaſi ad cõparationẽ adductũ dicẽs. Loquat̃ græcia. i. loquacitate ſolita extollat. Theſea filium Aegei regis Athenaꝝ: ſubſcribentẽ. i. abſtipulantẽ: & ſuffragantẽ nefandis amoribꝰ Pirithoi. ſ. amici ſui q Proſerpinã Cereris filiã & oci: ſeu Plutonis. i. regis iferoꝝ: vt fabulæ ꝑdicãt: vt q ad hiſtoriã referre volũt: cõtendũt: regis moloſſoꝝ coniugẽ deperibat: vnde cũ eo Theſeus ad eã rapiẽdã deſcẽdit: ſed ambo capti dicunt̃: & Theſeus ab Hercule tandẽ liberatus) cõmiſiſſe ſe regnis Ditis patris. i. deſcẽdiſſe ob amorẽ Pirithoi ad inferos: nã narrare illud eſt vani. i. ꝑtinet ad vanum: & mẽdacẽ: & credere illud eſt ſtulti. Sed ſup. videt̃ cruorẽ amicoꝝ: vt Luculli & Volũnii: mixtũ. i. cõfuſum: & vulnera inexa vulneribus: qa applicata ſunt vulnera poſterius cæſi ad vulnera prius cæſi: hæc i. hmõi facta ſunt vera indicata amicitiæ Romanæ: illa. ſ. q̃ de Theſeo & Pitithoo fabulant̃ græci: ſunt mendacia: ſimilia monſtro. i. penitus incredibilia: gẽtis. ſ. græcanicæ paratæ ad fingẽdum. quo vitio ſemp notata fuit græcia. ¶ Lucius quoq; Petroniꝰ vẽdicat. i. vt ꝓpriã ſibi aſſumit: cõſortionẽ. i. participationẽ huiꝰ laudis. ſ. ſeruatæ fideliter amicitiæ: enim pro qa: par. i. æqualis portio gloriæ aſſerẽda eſt: pari. i. æquali auſui iclytæ. i. glorioſæ: amicitiæ. Ipſe ſup. natus loco admodũ. i. valde humili. i. abiecta domo: ꝑuenerat bñficio publii Cœlii ad ordinẽ equeſtrẽ: & ad ſtipẽdia militiæ ſplendidæ. i. egregiæ: qualis eſt equeſtris: Cui. ſ. Cælio: qa nõ cõtigerãt exhibere animũ gratũ in matria læta. i. obiecto læto: ꝑſtitit ſup. animũ gratum: in ea. ſ. matria: quã fortuna voluit eſſe iniquam. i. virtuti eius inæqualẽ ꝑſtitit dico cũ multa fide. i. fidelitate. Quã rẽ narrare incipiens dicit: Cœlius erat præpoſitus Placẽtiæ. i. illi

¶ De Theſeo, & Pirithoo.

LOquat̃ nunc Græcia nefandis Theſea Pirithoi amoribꝰ ſubſcribẽtẽ, Ditis ſe patris regnis cõmiſiſſet. uani eſt illud narrare: ſtulti credeꝛ. miſtũ cruorẽ amicoꝝ, & uulneribꝰ inexa uulnera: mortẽq; morti inhærentẽ uidere. hæc uera Romanæ amicitiæ idicia. illa gẽtis ad fingẽdũ paratæ, monſtro ſimilia mendatia.

¶ De Lucio Petronio.

LVcius quoq; Petronius huiuſce laudis conſortionẽ merito uendicat. pari enĩ inclytæ amicitiæ auſu, par gloriæ portio aſſerenda eſt admodũ humili loco natꝰ, ad equeſtrẽ ordinẽ, & ſplẽdidæ militiæ ſtipẽdia Publii Cœlii bñficio peruenerat. cui gratũ animũ, qa i materia læta exhibei nõ cõtigerat: i ea, quã iniquã fortuna eſſe uoluit: cũ multa fide ꝑſtitit. erat ab Octauio COS. Placentiæ præpoſitꝰ Cœlius. qua Cĩnano exercitu capta, & ſenior iã, & graui ualetudine affectus, ne i poteſtatẽ hoſtiũ ueniret: ad auxiliũ dextræ Petronii cõfugit, quem is ab incepto conſilio fruſtra conatus abſtrahere: in iiſdẽ perſeuerantem precibus, interemit: cædiq; eius ſuã iunxit: ne eo iacente, per quẽ omnia dignitatis incrementa aſſecutus fuerat: ſupereſſet. Ita alterius fato uerecũdia: alteriꝰ pietas cãm præbuit,

¶ De Seruio Terentio.

IVngendus eſt petronio Seruius Terentiꝰ: quanquã ei ſicut cupierat, pro amico ſuo perire non contigit. Incepto nanque egregio, non irrito euẽtu æſtimari debet: quia quãtũ in illo fuit, & ipſe extinctus eſt: & D. Brutus piculum euaſit mortis. qui fugiẽs a Mutina, ut ad ſe iterficiẽdum ab Antonio miſſos equites adueniſſe cognouit: quodã in loco iuſtæ pœna debitũ ſpũm tenebris

oppido in ducatu Mediolanenſi: ab Octauio conſule: qua. ſ. placẽtina vrbe capta ſup. ab exercitu Cinnamo. i. quem Cinna ductabat. ipſe. ſ. Cœlius iam ſenior. & affectus graui valitudine. i. infirmitate: ne veniret in poteſtatem hoſtium: confugit ad auxilium dextræ Petronii: quem. ſ. Cœlium: is. ſ. Petronius conatus fruſtra abſtrahere ab conſilio incepto. ſ. ſe interficiendi: interemit perſeuerantem in iiſdem precibus. ſ. vt ab eo: & non ab hoſte interimeretur: & iunxit cædi eius. ſ. Cœlii amici ſui ſuam. ſ. cædem: quia ſeipſum quoq; interemit: ne ſupereſſet eo. ſ. Cœlio: per quem aſſecutus fuerat omnia incrementa dignitatis: iacente. i. interempto. Ita. i. & ſic verecundia: ne hoſti ſupplicare cogeretur: præbuit cauſam. i. occaſionem fato: ideſt neci alterius. ſ. Cœlii: & pietas. ſ. ne amico interempto ſuperuiueret: præbuit fato alterius: ſcilicet Petronii cauſam: ideſt occaſionem. ¶ Iungendus eſt. Ordo eſt. Seruius Terentius amicus Decii Bruti eſt iungendus propter ſimilem affectionem in amicum: Petronio: de quo iam dictum eſt: quãquam non contigit ei perire pro amico ſicut cupierat: nanq; pro quia Tereri. ſup. debet æſtimari: ideſt iudicari egregio incœpto: ideſt propter egregium incœptum: & non euentu irrito: ideſt fruſtrato: vnde ſappho. Careat ſucceſſibus opto: Quiſquis ab euentu facta notanda putat: non ei qualiter euenit: ſed quo

animo & conſilio inceptũ ſit: æſtimari debet (ſunt qui addunt hoc loco opere: ſed meo iudicio vacat: vnde Aldus ſuſtulit: nõ enim ordo videt̃: opere egregio incœpto: ipſum opus non debet &c. qa ſic textus haberet: irrito euẽtu exſtimari non debet: vt illud nõ ponatur ad verbũ debet: qđ poſitũ eſt ad nomẽ euentu.) quia quãtum fuit in illo. ſ. Terẽtio: & i. etiã ipſe extinctus eſt: vt. ſ. Petronius: & Decius Brutus euaſit periculum mortis: dicit quantum fuit in illo: quia aliter euenit: nam ipſe ſaluatus eſt & Brutus periit. Qui. ſ. Decius Brutus fugiens a Mutina: vt. i. poſtq̃ cognouit equites miſſos ab Antonio. ſ. triũuiro: ad interficiendum ſe adueniſſe. i. applicitos eſſe aut adeſſe: & inſtare: conabatur in quodam loco. ſ. occulto.

furari conabatur. eoq; iam facta irruptione, Terentius fideli mendacio obſcuritate ipſa ſuffragante, Brutũ ſe eſſe ſimulauit: & corpus ſuũ trucidãdũ eqtibus obiecit. Verũ cognitꝰ a Furio, cui brutianæ ultionis officium mandatũ fuerat: nece ſua, amici ſupplicũ diſcutere non potuit. ſic inuitus fortuna cogẽte uixit.

¶ De Decimo Lælio, &. M. Agrippa.

AB hoc horrido, & triſti pertinacis amicitiæ, lætum & ſerenum uultum trãſeamus, atq; inde eam euocatam, ubi omnia lachrymis, gemitu, cædibus, fuerant referta: in eo, quo dignior eſt, felicitatis domicilio collocemus, gratia, honore, abundãtiſſimiſq; opibus, fulgente. Orere igitur ab illa, quæ ſanctorum umbris dicata eſſe creditur: ſede, hinc Decime Læli, illinc. M. Agrippa, alterum uirorum, alterum deorũ maximum amicum, & certa mente, & ſecundis ominibus ſortiti totumq; beatæ turbæ gregẽ, q̃ ueſtro ductu ueneranda ſyncerræ fidei ſtipendia, laudibus, & præmiis onuſtus peregit, in lucem uobiſcum protrahite. ueſtros enim cõſtantes animos, ueſtra ſtrenua miniſteria, ueſtram inexpugnabilem taciturnitatem, proq; dignitate, & ſalute amicorum perpetuam excubationem teſtatiorem beneuolentiam, & rurſus harum rerũ uberrimos fructus, poſterior intuens ætas, in excolendo iure amicitiæ, quam libentius, tã etiam religioſius erit operata. Hæret animus i domeſticis: ſed aliena quoq; bñfacta referꝛ Romanæ urbis cãdor hortat̃.

OLIV. ¶ FVR ari: a morte ſurripere. ¶ Suffragante: nam tenebre opitulabantur mendatio eius.

AB hoc horrido. In hoc vltimo domeſticorũ exẽplo charitatẽ & amicitiã Lælii cum Scipione: & Agrippæ cũ Auguſto ſanctæ fideliterq; cultam multis laudibus extollit: dicit aũt nõ eſſe de amicitia q̃ in triſtibꝰ rebus cognita fuerit vlterius dicẽdũ. ſed ad iocundiorẽ ſtilũ reuocãdũ: vt eã quoq; amicitiã cõmemoramꝰ: q̃ in felicitatis domicilio collocata iucũdos ſenſit amicorũ affectus: q̃lis fuit Scipionis: & Lælii Auguſti: & Agrippæ: nã Lælius ita Scipionẽ coluiſſe & a Scipione cultus ipſe fertur. vt inter veroꝝ amicoꝝ paria cõnumerari meritopoſſint: qđ idẽ Auguſto eueniſſe dicit Vale. qppe inter quos ſumma fuerit oĩum reꝝ & volũtatũ cõſenſio: nã & Agrippa ſororẽ Auguſti in matrimoniũ duxit: & in adminiſtratione regni par illi fuiſſe ꝓpemodũ credit̃: vñ Ver. Remo cũ fratre Quirinus: iura dabũt. nã teſte Seruio de Auguſto: & Agrippa ibi itelligit̃: & in bello: qđ cõtra Cleopatra & M. Antoniũ geſtũ eſt: Auguſtus dextrũ: Agrippa ſiniſtrũ cornu retinẽtes: paribus auſpitiis victoriã pepererũt: vñ Ver. Parte alia vẽtis: & diis agrippa ſecũdis. ¶ Pertinacis amicitiæ quã iter ſe hoĩes nõ mõ pſeuerãter. ſed ẽt pertinaciter ad mortẽ vſq; ꝓuauerint. ¶ Dignior. Digna qdẽ eſt amicitia: q̃ in lætis & ſecũdis rebꝰ potius verſet̃ q̃ in triſti cõmemoratione imoret̃. ¶ Vmbris ſanctoꝝ. ꝑp Auguſtũ: quẽ inter deos retulere. Romani iꝑatores aũt in capitolio ſedes habuere. qa colebant̃ pro diis. Scipio vero capitoliũ quottidie luce orta petebat & cũ Ioue colloquiũ habere credebat̃. ¶ Veſtros. ii. cõſtãtes aĩos. eũ itelligẽt inqt poſteri: q̃ vos amicitiæ iura ſeruaueritis: eiuſdẽ firmiſſima vincula libẽtius: ſanctiuſq; colere nõ dubitãt. ¶ Taciturnitatẽ: in cælãdis archanis. ¶ Excubationẽ: vigilantiã: qa ꝓ ornãdo: colẽdoq; amico aſſidue vigilabãt. ¶ Hæret aĩus: nõ poſſum inqt Vale. a Ro. exemplis diſcedere. Sed ſplẽdor & fides Ro. aliis bñ factis nõ iuidẽs: me hortat: ne exteroꝝ charitatẽ: & amicitiã: ſilẽtio ꝑtermittã.

Pertinax amicitia

Excubatio.

ASCE. ¶ FVR ari. i. furtim ſubtrahere ſpiritũ. ſ. ſuũ debitũ pœnæ iuſtæ: ob interfectũ Cæſarẽ: qđ ſolita adulatione dicit: & irruptione facta. ſ. ab eqtibus miſſis: eo. i. ad eũ locũ Terẽ. ſ. Seruius ſimulauit ſe eſſe Brutũ. ſ. Deciũ: nã Marcus poſtea in Pharſalia periit: mẽdatio fideli. i. ex fide: quã amico

ſeruatam voluit: certo & hoc ipſa obſcuritate. ſ. loci: ſuffragante. i. ſimulationẽ adiuuãte: & obiecit eqtibus corpus ſuũ trucidãdũ. Verũ ipſe Terẽ. cognitus a furio: cui officiũ vltionis Brutianæ. i. de Bruto ſumendæ: erat mãdatũ. ſ. ab Antonio: nõ potuit diſcutere nece. i. cæde ſua ſuppliciũ amici: & ſic ipſe vixit inuitus fortuna cogente. ¶ Ab hoc horrido. Tranſiens ab amicitia in rebus triſtibus oſtenſa: affert duo paria amicoꝝ in rebus lætis ſumma ſe beniuolẽtia proſecuturũ: Auguſti: videlicet: & Agrippæ: & Lælii: ac Scipionis maioris. Ordo eſt. Trãſeamus ab hoc horrido: & triſti ſup. vultu: amicitiæ pertinacis. i. pſiſtentis ad mortẽ vſq; etiã incluſiue: ad vultũ lætum: & ſerenũ. ſ. amicitiæ: atq; collocemus eã. ſ. amicitiã euocatam inde. i. ab eo loco: vbi oĩa fuerant referta lachrymis: gemitu: & cædibus: in eo domicilio felicitatis quo ipſa amicitia eſt dignior. i. qui locus eſt illi magis debitus: vtpote in loco fulgente gratia: honore: & opibus abundãtiſſimis. quæ oĩa erant in amicis: quos dicturus eſt. Igitur orire: aut vt alii legunt orere: (ſed frequẽtius eſſe quartæ indicat infinitiuus oriri). i. egredere: aut exi ab illa ſede ſ. capitolina: aut potius cæleſti: ſeu eliſia. ¶ Quæ creditur eſſe dicata vmbris: ſanctoꝝ quales credebant̃ Auguſtus & Scipio Iouis ſatu vt vulgo credebat̃ ortus: dico potius cœleſti: eo q dicit vmbris nam capitolina eſt viuis paruia: & nõ vmbris: ſed ſtatuis defunctoꝝ. dicerẽ præterea: o decime Læli: orire hinc: nã ad vocatiuũ ſequentẽ ſpectatur verbũ orire: qđ eſt imperatiui modi: adhortatiuæ poſitũ: niſi malis ad amicitiã referre: vt ſit duplex apoſtrophe. orire inquã hinc. i. ex vna parte aut vno pari amicoꝝ: o decime Læli: & orire illinc. i. ex altera parte: o. M. Agrippa: ſortiti. i. qui vos duo ſortiti eſtis alter. i. tuo Læli ſortitus es maximũ viroꝝ. ſ. Scipionẽ amicũ. i. qđ dicunt in amicũ (nã pro amico non approbẽ dicendũ) & alter. ſ. tu o Agrippa ſup. ſortite: maximũ deoꝝ: videlicet Auguſtũ amicum. i. in amicum. & i. ſimul: certa mente. i. conſilio: iuditio: & electione: ne fortuitũ putemus: q tales ſortiti ſint amicos: & ſecundis. i. proſperis omnibus. i. futuræ vitæ præſagiis: qa iudicio bono aſpirauit etiã fortuna: orire inquã & tu: hoc eſt orimini: & protrhaite vobiſcũ in lucẽ. i. clarã memoriã: totũ gregẽ beatæ turbæ. i. omnes alios feliciter amicitia vſos: qui. ſ. grex onuſtus laudibus & præmiis pegit veneranda ſtupendia ſinceræ fidei. i. hone

ſte militauit pro obſeruanda ſincera fide:veſtro ductu.i.auſpicio:& p̄ſidio:qđ ꝓbans addit:Enim qa ætas poſterior intuens
veſtros aios cōſtantes:veſtra ſtrenua miniſteria.i.mutua obſeqa:veſtrā taciturnitatē in expugnabilē:qa ad amicū maxime p
tinet:ſecreta amici ſibi cōmunicata alios celare:itē beneficia nō ex probare:qa vt dicit Cicero:Odioſum ē ſane genus homi
nū officia exprobrātiū:& ꝑpetuā excubationē.i.vigilātiā continuā pro dignitate:& ſalute amicoꝝ:& beniuolētiā teſtatiorē.i.
magis cōprobatā q̄ cæteroꝝ:aut valde cōprobatā:& teſtatā:& rurſus ītuens vberrimos fructus haꝝ rerū.i.quos ex his reb9:
hoc eſt ex hac obſeruantia amicoꝝ aſſecuti eſtis:erit opata.i.opabit':aut erat.i.iā fuerat opata.i.exercita:incolendo iure ami
citiæ:q̄.i.quāto libentius:tā.i.tanto ēt religioſius.i.ſanctius:& iō qa reliq pene amici veſtri ſunt aſſeclæ:ꝓtrahite eos vobiſcū:
quo dicto inuit:ſe de aliis domeſticis exēplis:nihil amplius dictuꝝ:vnde ēt addit.Animus hæret.i.fixus eſt in domeſticis.ſ.
exēplis:ſed candor.i.puritas a liuore inuidiæ:vrbis Romanæ:hortatur.ſ.me:referre quoq.i.etiam beneficia aliena.

OLIV. Damō pythias.

Amon & pythias.Horum amicitia ſic ab omnibus celebratur:vt principatū inter oīa amicorum paria obtinere videatur.nā cū alterū eoꝝ Dionyſius Syracuſanus interficere vellet:ſuſpitione videlicet ꝓditionis:alter ſe mortis vadē p̄ſtare non dubitauit. Tantiſper dū a cōponendis rebus ſuis domū ꝓfectus reuerteret':fuit aūt Dionyſio tyrāno nihil vſquā fidum: de quo Cicero in Tuſcul.Quātope vero amicitias deſiderauerit.quaꝝ inſidelitatē extimeſcebat declarauit in pythagoreis illis duob9:quoꝝ cū alteꝝ vadē mortis accepiſſet: alter vt vadē ſuum liberaret p̄ſto fuiſſet ad horam morti deſtinatā:vtinā inqt tertius vobis amicus aſcriberer.Idē li.de officiis.Damonē inquit:& pythiā pythagoreos ferunt hoc aio inter ſe fuiſſe:vt cum eoꝝ alteri Dionyſius Tyrānus diē necis deſtinaſſet:& is q morti addictus eēt: paucos ſibi dies cōmendandoꝝ ſuoꝝ cauſa poſtulaſſet: vas factus eſt alter eius ſiſtendi: vt ſi ille non reuertiſſet: moriendum eſſet ipſi:qui cū ad diem ſe recepiſſet:admiratus eoꝝ fidē tyrannus petiuit:vt ſe tertiū ad amicitiam aſcriberent.❡Initiati dedicati enim erant præceptis Pythagoræ Samii.❡Vadē.ſponſorē.❡Supplicium fidei re. Quia tam fidelē aīum vita donauit.Inſup ꝑterq̄ φ ſupplicīū remiſit:De his quoq; Lactantius li.v.diuinarū inſtitutionum:qđ ergo inqt illi familiares pythagorei laudant' a nobis:quoꝝ alter ſe tyranno vadē mortis ꝓ altero dedit alter ad p̄ſtitutum tēpus: cū iā ſpōſor eius duceret':p̄ſentiā ſui fecit:eumq; interuentu ſuo liberauit: quorū virtus in tanta gloria nō haberet':cū alter pro amico: alter ꝓ fide mori voluerit.ſi ſtulti putarent' deniq; hanc ipſam virtutem tyrannus his gratias retulit:vtrūq; ſeruando:& hominis crudeliſſimi natura mutata ē: quinetiam deprecatus eē dicit':vt ſe tertiū in amicitia reciperent non vtiq; tanq̄ ſtultos:ſed tanq̄ bonos:& ſapiētes viros:itaq; non video quare cū ꝓ amicitia & fide mori ſumma gl'ia cōputet':nō ēt ꝓ īnocentia pire hoī ſit glorioſum.Haſcie vires amicitiæ.Laudat vires amicitiæ Va.q̄s diuinitati ꝓpriæ ſimiles eſſe dicit:φ ab iis ea proueniant: quæ a diis immortalibus conſueuerunt:multa.ſ.miranda: vt mortē cōtemnere.vitam nō appetere:crudelitatem lænirē:odiū: in beniuolentiam conuertere:beneficium pro pœna re-

❡Externa.

Amon & Pythias pythagoricæ prudētiæ ſacris initiati, tam fidelem inter ſe amicitiā iunxerunt:ut cū alterum ex his Dionyſius Syracuſanus interficere uellet, atq; is tēpus ab eo, quo prius, quā periret, domū profectus res ſuas ordinaret impetrauiſſet:alter uadem ſe pro reditu ei9 tyranno dare non dubitauit. ſolutus erat periculo mortis, qui mō gladio ceruices ſubiectas habuerat. idēq; caput ſuū ſubiecerat:cui ſecuro uiuere licebat. Igit' oēs, & ī primis Dionyſius, nouæ, atq; ancipitis rei exitū ſpeculabant'. appropinquāte deinde finita die, nec illo redeūte, unuſqſq; ſtultitiæ tā temerariū ſponſorē dānabat.at his nihil ſe de amici conſtantia metuer' p̄dicabat. eodē āt mométo, & hora, a Dioyſio cōſtituta, q eā acceperat:ſupuēit. admiratus amboꝝ aīum tyrānus ſuppliciū fidei remiſit. Inſuperq; eos rogauit: ut ſe in ſocietatē amicitiæ, tertiū ſodalicii gradū ultima culturū beneuolētia reciperēt. Hæ ſane uires amicitiæ, mortis cōtēptū ingenerare: uitæ dulcedinē extinguere: crudelitatē māſuefacere: odium in amorē cōuertere: pœnā beneficio penſare potuerunt. q̄bus pene tantū uenerati ōis, quātū deorū īmortaliū cerimoniis debetur. Illis.n. publica ſalus, iis priuata continetur. atq; ut illarum ædes ſacra domicilia: harum fida hominum pectora quaſi quodam ſancto ſpiritu referta templa ſunt.

compenſare.❡Mortis contemptum.Vt.L.Petronius.& alii pro amicis mori ꝓ dubitarunt.❡Crudeli:vt Damon & pythias: qui crudeliſſimum tyrānum lenierunt.❡Pœnā beneficio penſare:Vt Dionyſius:q mortē remiſit fidei damonis: & pythiæ. ❡Odiū in amorē cōuertere:vt idē Dion.q quos morti deſtinauerat:paulopoſt orare cœpit vt ſe tertiū in coꝝ amicitiā admitterent.❡Illis.ſ.cerimoniis.❡His.ſ.iurib9 amicitiæ.Publica ſalus qa dii oīum ſalutē tuent'.❡Priuatæ: qa amici ſe inuicē auxilio ſuſtētant.❡Atq; vt illaꝝ ædes:Oſtēdit nō minus venerādas eſſe vires amicitiæ q̄ deos ipſos.nā dii ſacra tēpla:amicitiaꝝ vires fida hoīum pectora quaſi ſancto ſpiritu referta domicilia tenent:nā īfidis hominū pectoribus cōſiſtit amicitia.

ASCE. ❡DAMON & Pythias initiati ſacris prudentiæ & Pythagoricæ.i.ſolēni more inſtituti prudentia Pythagoræ:& ad eius profeſſionem recepti:vnde quos licentiatos in theologia:aut iure:aut philoſophia dicunt honeſtius initiatos in eis dicant:iunxerunt inter ſe amicitiam tam fidelem:vt quum Dionyſius Syracuſanus.ſ.tyrannus vellet interficere alterum ex iis: aut ex eis atq; is.ſ.quem volebat interficere.Impetraſſet ab eo.ſ.Dionyſio: tempus.i.ſpacium vitæ: quo.ſ.tempore profectus domum:ordinaret res ſuas.ſ.domeſticas:priuſquam periret:alter.ſ.amicorum:non dubitauit dare tyranno ſe vadem.i.ſponſorem ad vadentis.i.abeuntis pœnam obnoxium:niſi redierit:pro reditu eius.ſ.abeuntis. Is ſup.qui habuerat modo.i.paulo ante ceruices ſubiectas gladio.i.ſecuri:erat ſolutus periculo:quia vadem dederat:& is.i.alter amicus: cui licebat viuere ſecuro.i.ſine anxietate:quum tyrannus nihil in eum animaduerterit:ſubiecerat caput ſuū eidem.ſ.periculo:aut gladio. Igitur omnes:qui illud vadimonium norant:& in primis Diony.ſpeculabantur.i. expectabant tanquā e ſpecula intentis animis exitum rei.i.an alter rediret:deinde die definita i.conſtituta a tyranno:vt rediret appropinquante:nec.i.non:& illo.ſ.qui abierat:non redeunte:vnuſquiſq; dānabat ſtultitiæ ſponſorem tam temerarium.i.improuidum.at:is.ſ.vas:aut ſponſor:prædica-

bat.i.palam dicebat.ſe nihil metuere de fide amici:aūt pro ſed:eodē momento atq; hora conſtituta a Dionyſio: is qui eam
acceperat:hoc eſt:qui abierat:ſuperuenit tyrānus.ſ.Dionyſius admiratus animum amborum remiſit fidei.i.propter fidem
ſeruatam:ſupplicium:& rogauit inſuper eos:vt reciperent ſe in ſocietatem amicitiæ:culturum beniuolētia vltima.i.ſuprema:
vltra q̄ nulla:tertium gradum ſodalitii.i.iuris ſocialis.Sane (dicit author) hæ.i.huiuſmodi vires amicitiæ potuerunt ingenerare:contemptum mortis extinguere:dulcedinem vitæ manſuefacere:crudelitatem conuertere:odium in amorem: & penſare.i.penſando cōmutare:pœnam beneficio: quia vbi pœnam ſumpturus erat ſe amicum recipi orabat: quibus.ſ.viribus
amicitiæ tantum quando venerationis debetur:quantum cerimoniis.i.ſacris cultibus deorum immortalium.Enim pro qa:
publica ſalus continetur illis.ſ.cerimoniis deorum priuata.ſ.ſalus continetur his.ſ.viribus amicitiæ:atq; vt ædes illarum.ſ.cerimoniarum:aut illorum.ſ.deorum:ſunt ſup.domicilia ſacra:ita fida pectora hominum ſunt tēpla harum.ſ.virium amicitiæ:
referta quaſi quodā ſancto ſpiritu.i.ſpiritu eius:qui amicitiam tam ſancte colit:aut genio eius ad eam adhortante.

❡De Alexandro.

Vod ita eſſe Rex Alexander ſenſit Darii caſtris, in quib9 omnes neceſſarii eius erāt: potitus: Epheſtione gratiſſimo ſibi latus ſuum tegente ad eos alloquendos uenit:cuius aduētu mater Darii recreata humi proſtratum caput erexit. Epheſtionemq;, quia ei & ſtatura, & forma præſtabat:more Perſarum adulata tanquam Alexandrum ſalutauit. admonita deinde erroris per ſummam trepidationem excuſationis uerba quærebat. cui Alexander, nihil eſt, inquit, quod hoc nomine confundaris. Nam & hic Alexander eſt. utri prius gratulemur? qui hoc dicere uoluit? an cui audire contigit? maximi enim animi rex, etiam totum terrarum orbem aut uictoriis, aut ſpe complexus, tam paucis uerbis ſe, cum comite ſuo partitus eſt. O donū inclytæ uocis dāti piter, atq; accipiēti ſpecioſum.

OLIV. Vod ita eſſe Darii caſtris:Alex. Dario acie ſuperato:caſtris quoq; potitus eſt:in quibus multum auri:cæterarumq; opum inuentum.Inter captiuos caſtrorum mater:& vxor eademq; ſoror:& filiæ duæ Darii fuere:ad quas viſendas:& hortandas cum veniſſet comitatus Epheſtione ſibi fidiſſimo: & grauiſſimo comite. mater Darii humi proſtrata ad illius aduentum caput erexit:& Epheſtionem:habitu & regia forma præſtantem pro Alexandro more Perſarum venerabunda ſalutat:admonita deinde ad circunſtantibus:φ eſſet errore decepta:φ non Alexandrum:ſed Epheſtionem ſalutaſſet: timens ne grauius Alexandrum offendiſſet. ſuppliciter erroris veniam:& excuſationis verba quærebat:Cui Alexander:ne timeas inquit mulier: nam Alexandrum ſalutaſti:& ita ſignificauit Alexander Epheſtionem ſe alterū eſſe.❡Recreata:reſocillata:nam humi proſtrata iacebat: captiuitatem ſuam:miſeraq; fortunam deplorās: ſed vbi cognouit tantum regem ad ſe viſendum veniſſe aliquantulum recreata eſt.❡Adulata:ad pedes ꝓuoluta.de adulatione Perſarum dicemus lib.vi.ca.iii.❡Vtri prius gratulemur? Indubium trahitur inquit vtri gratius fuerit:an dicenti Alexandro:an Epheſtioni ea verba audienti.❡Specioſum.pulchrum eſt.❡Tam danti:q̄ accipienti. ſpecioſius tamen eſt dare q̄ accipere beneficium: qui dat accipientem ſibi reddit obnoxium.

Epheſtion Alexandri amicus.

❡De Pompeio.

Vod priuatim quoque merito ueneror clariſſimi, ac diſertiſſimi uiri promptiſſimā erga me beneuolētiā expertus nec metuo ne paꝝ conueniat mihi pōpeiū meum inſtar eſſe Alexandri:cū illi Epheſtio ſuus, alter fuerit Alexāder.

Vod priuatim.Suam cum Sexto Pompeio laudat amicitiam:quā non inferiorem eſſe dicit amicitia Epheſtionis & Alexandri.Clariſſimi nobilitate:genere rebus geſtis.❡Inſtar.ad ſimilitudinem vel vt alii volunt ad equiparationem:& menſuram:nunq̄ recipit præpoſitionem hoc nomen inſtar.quēadmodum Alexander dixit Epheſtionem:ſe alterum eſſe pari ratione dico Pompeium me alterum eſſe.

Valeri9 Maxi. Sexti Pōpei comes.

❡QVOD: Scilicet iam dictum eſt: eſſe ita vt dictum eſt:rex Alexander ſenſit.i.iudicauit.Nam ſup.potitus caſtris Darii regis Perſarum.in quibus erant omnes neceſſarii eius.ſ.Darii:vtpote mater:vxor:& liberi.venit ad eos alloquēdos Epheſtione.ſ.comite.gratiſſimo ſibi tegente latus ſuum.i.ita coniuncto.vt latus tegeret.Cuius.ſ.Alexandri.❡Aduentu mater Darii recreata:quia plus in beniuolentia regis quā militum ſpei locauerat:erexit caput.ſ.ſuum.proſtratum humi:& adulata more Perſarum.quia Perſe reges ſuos adorant:ſalutauit Epheſtionem tanq̄ Alexandrum.i.tanq̄ eſſet Alexander: quia Ephiſtio præſtabat.ſ.Alexādro.i.eo præſtantior erat:& ſtatuta:& magnitudine:& forma.i.ſpecie membrorum: & ita putabat eum potius regem:ſicut de Xerxe legitur:φ non erat pulchrior eo in tam immenſo exercitu.vnde etiam Virgilius Turnum & Aeneam inducit pulcherrimos:& de Priami ſpecie dicitur:φ digna fuit imperio:deinde ipſa admonita erroris.i.errati ſui in eo facto:quærebat per ſummam trepidationem.i.cōmotionem animi & corporis:verba excuſationis.i.quibus ſe purgaret. Cui Alexander inquit:nihil eſt quod confundaris.i.turberis hoc nomine.i.propter hoc factum aut erratum:nam &.i.etiam hic.ſ.Epheſtio eſt Alexander.q.d.alter ego.Vtri.ſ.illorum duorum:gratulemur.i.gratam eius nobis felicitatem ſignificemus prius:an ſup.Alexandro.qui voluit.i.dignatus eſt dicere hoc:an ſup.Epheſtioni:cui contigit audire.Enim pro quia:rex maximi animi complexus etiam totum orbem terrarum:aut victoriis.ſ.obtentis:aut ſpē.ſ.obtinendarum:partitus eſt.i.condiuiſit ſeipſum cum comite ſuo.ſ.Epheſtione:tam paucis verbis:quia dicendo illum quoq; Alexandrum eſſe ſignificauit illum eſſe dimidium ſui.O donum vocis inclytæ ſpecioſum.i.honeſtū pariter danti:atq; accipienti.❡Quid priuatim.Cōtinuando filum narrationis:ipſumq; ad finem tituli huius perducendo:cōmemorat amicitiam ſuā cum Sexto Pōpeio:qđ quidem exēplum domeſticum eſt:Sed toto hoc titulo exempla cōmiſcuit:per occaſionem fere locutus. Ordo eſt. Quod.ſ.donum inclyte vocis Alexandri:de quo proximo loco locutus eſt.ego quoq;(inquit author)veneror priuatim.i.meo nomine:meiq; cōmodi inconſimili re gratia: vtpote expertus:promptiſſimā erga me beniuolentiam clariſſimi:ac diſertiſſimi viri: videlicet Sexti Pōpei.Nec metuo:ne parum conueniat.i.parum concedatur:& ſine controuerſia ſit Pōpeium meum eſſe mihi inſtar.i. ad æquiualentiā Alexandri:quū illi.ſ.Alexandro ſuus Epheſtio fuerit:alter Alexāder:hoc eſt poſſum Pōpeium dicere eſſe alterū me:cū Alexander dixerit Epheſtionem eſſe alterū ſe.nā plus diſtulit epheſtio ab alexandro quam Valerius a Pōpeio.

ASCE.

Ego uero grauiſſimo crimini ſim obnoxius, conſtantis, & benignæ amicitiæ exẽpla ſine ulla ei⁹ mẽtiõe trãſgreſſus: cuius in aĩo uelut in parẽtũ amãtiſſimorũ pectore, lætior uitæ meæ ſtatus uiguit. triſtior acquieuit. a quo oĩum incremẽta cõmodorũ ultro oblata cepi. per quẽ tutior aduerſus caſus ſteti qui ſtudia mea ductu, & auſpiciis ſuis lucidiora, & alacriora reddidit. Itaq; paui inuidiam quorũdam optimi amici iactura, uidelicet quia fructu torſerã: non quidẽ meo merito gratiã meam, quantacunq; cũ iis fuit: qui ea uti uoluerant, partitus. uerũ nulla tam modeſta felicitas eſt: quæ malignitatis dẽtes uitare poſſit, & quo receſſu quoſdã fugeris: aut quibus inſulis miſericordiæ ꝑmulſeris: ne ut alienis malis perinde, ac bonis ſuis lætentur: ac geſtiant: diuites ſunt aliorum iacturis. locupletes calamitatibus. immortales funeribus. ſed illi quatenus alienis incommodis ſuorum adhuc expertes inſultent: optima uindex inſolentiæ uarietas humanæ conditionis uiderit.

De Liberalitate. Capi. VIII.

Noſtrum opus pio egreſſu ad propriã rem ꝓuectũ in ſuũ ordinẽ reuocet: liberalitatiſq; cõmemoratiõi uacem⁹. cui⁹ duo ſunt maxime ꝓbabiles fontes uerũ iudiciũ, & honeſta beneuolẽtia. nã cũ ab his oritur: nunc demũ eius ratio conſtat. dono autẽ ipſi gratiã & magnitudo quidẽ ſua:

OLIV. EGO vero grauiſſimo: videret inq̃t grauiter peccaſſe. & oĩ repræhẽſione dignus eſſe ſi cõmemoratis aliorũ amicitiis ſanctę: fideliterq; cultis de mea cũ Põpeio nullã ꝓrſus mentionẽ fecero. Vltro oblata. q̃a nõ rogatus ſed ſpõte beneficia cõferebat petitione: nec vnq̃ locũ relinq̃bat. Itaq; paui inuidiã quorũdã. in ſuos iuidos: & obtrectatores iuehit quoq; malignitas tãta erat vt eius incõmodis vehemẽter lætarent: & ꝓſertim extincto Põ. amico veriſſimo eẽt orbatus. illis ãt multa mala im-

Inuidiã nemo põt effugere.

precat vt ẽt ipſi incõmodis affecti alienis malis nõ inſultent. Paui: ſatiaui: & expleui. Verũ nulli tã ſnia gñalis: & huic loco accõmodata. nemo tã modeſte felix eſt q̃ iuidiæ morſus & malignitatis aculeo ſubterfugere poſſit. Quo receſſu. quo receptaculo: quo ſecreto abditoue loco maliuolos. q̃bus inſignibus calamitatis illos mitigare poteris: ne aliorũ calamitates ſuas putẽt eẽ felicitates. Inſulis. Inſignibus miſericordiæ. ẽ trãſlatio ſumpta a ſacerdotib⁹ q̃ ornant iſulis: quo venerabiliores fiãt. Diuites ali. ia. vt quantũ alii ꝑdiderint: tñ ipſi lucrent. Locupletes cala. cũ alios in calamitatib⁹ poſitos viderint: tũc ſe fortunatos eſſe iudicet. Immortales funerib⁹. Aliorũ morte ſe imortales fieri. Sed illi q̃tenus. Sed fortuna inq̃t q̃ res hũanas ꝓ ſua libidine verſat: & variat: & oĩs inſolentiæ ẽ iuſtiſſima vltrix: quouſq; patiet hos tñ arrogantes calamitatis exptes: ſe nimiũ extollere: & aliorũ calamitatibus inſultare. Inſultent. inſultare vt vult Nonius Marcellus eſt: iniurioſus aliquid dicere: alii dicũt inſultare eſſe ꝑ deriſionẽ inuadere.

Liberalitas quæ.

Noſtrũ opus pio egreſſu. De liberalitate pictur⁹: illã more ſuo breui ꝑfatione cõmendat: eſt ãt liberalitas virtus inter duo extrema poſita. ſ. ꝓdigalitatem & auaritiam oĩs. n. virtus medium eſt duorũ extremorũ: ſed liberalitas medium eſt prodigalitatis & auaritiæ igit virtus eſt. In liberalitate duo conſideranda ſunt primũ vt fiat honeſte: ne aliis noceatur: dum aliis ꝓdeſſe velimus. deinde cũ rõne ſiat ne plus elargiamur q̃ facultates noſtræ patiant: in qua re tria cõſiderãda ſunt: datũ: acceptũ: & dator de dato dicimus liberalitatẽ eẽ virtutẽ: q̃ res externas cõſiderat: reſpicit aũt maxime diuitias: nã ita diffinire poſſumus: libertatẽ eſſe in pecuniarũ: pecunia vero dr̃ oẽ q̃d poſſidetur: vſus ãt duabus in rebus cõtinet. ſ. dãdo & accipiẽdo. Vnũ eſt actionis & alterũ paſſiõis: nã accipe magis eſt paſſionis q̃ actionis: hoc ẽt ſeruandũ: vt demus: q̃bus oportet: & accipiamus a q̃b⁹ oportet. Sed vt ad ꝑſonã: cui dat deueniamus: quattuor cõſiderãda ſunt quo bñficiũ noſtrũ digni⁹ ꝓſtare poſſimus. pũo ſi hõeſti hoĩes ſint: & cũ virtute viuant. ſcdo: ſi nobis amici & beniuoli. Tertio ſi ꝓping: & neceſſarii. Quarto & vltimo: ſi de nobis bñmeriti fuerint. De dante illud aĩaduertẽdũ: q̃ liberalis dator duo vitia in primis vitare debet ſibi maxĩe contraria: auaritiã: vt dixi: & ꝓdigalitatẽ. ꝓdigalitas dupliciter cõſideratur: vno modo ſimpliciter & abſolute: cum dando aliquis ſupflue bona ſua conſumit: nec quãtũ erogare poſſit conſiderat: nam prodigus dicitur: q̃ porro adigat bona ſua & a porro & adigendo prodigus deducitur. Aliud ẽ: quod in ſe habet aliquid liberalitatis admixtum: ſed non cum ratione: & honeſte: quia non ſolum in dando: ſed etiã in accipiendo ſæpiſſime peccat auarus: vt a quibus accipiat: non cõſideret: dũmodo ſuis rebus cõſulat: neq; reſpicit bene: an male recte: an perperam id agat modo ſua acumulet bona. & huiuſmodi homines: qui in diſtribuendis bonis ſuis nullam conſiderationem adhibent: ſæpe incidunt in id vitium: vt ab aliis ſurripiant: q̃ aliis elargiri poſſint. & ideo Vale. bene dicit liberalitatis duo eſſe fundamenta rectum iudiciũ & honeſtã beniuolẽtiã. ac ſi diceret iuſtitiam: & honeſtatẽ: q̃ in oĩ virtute regrunt: nam rectum & honeſtum fundamẽta ſunt virtutis. Progreſſu. Euagatione: & digreſſu ad propriam rem. Quia de ſua ipſius priuata amicitia dixit. Suũ ordinẽ. Vt propoſitũ noſtrũ ſeruemus. illuſtrium virorũ exempla narrando. Verũ iudiciũ. vt in eos liberales ſimus: qui de nobis benemeriti fuerint. Honeſta beniuolentia: vt demus honeſtis amicis.

ASCE. EGO vero ſim obnoxius. i. obligatus grauiſſimo crimini tranſgreſſus. i. ſi fuerim tranſgreſſus exẽpla conſtantiæ: & benignæ amicitiæ: ſine vlla mentione eius. ſ. Põpeii. in cuius animo ſtatus vitæ meæ lætior. ſ. ſolito: aut aliquãtulum lætus viguit. velut in pectore parentũ amantiſſimorũ. i. maxime amantũ: & triſtior ſtatus vitæ meæ acq̃euit: a quo. ſ. amico: ego accepi incrementa oĩum cõmodorũ oblata vltro. i. non req̃ſita a me: ꝑ quem. ſ. amicũ ego ſteti tutior aduerſus caſus. ſ. q̃ prouideri non poſſunt: q̃ reddidit. i. effecit: ductu & auſpiciis ſuis. i. prudentia. q̃ adductum ꝑtinet: & felicitate: q̃ ad auſpicia deorum fauore neceſſitas eſt) quorundã. ſ. æmulorum iactura. i. dãno: & amiſſione amici optimi: videlicet. i. videre licet: cur iuiderint vtpote torſerã. i. cruciauerã eos fructu. i. vtilitate: quã cepi ab amico: non quidem merito. i. peccato meo: nam partitus gratiam meam quãtacunq; fuit cum his: qui voluerant ea vti. Verũ nulla felicitas eſt tam modeſta. i. moderata: quæ poſſit vitare dentes malignitatis. i. malignantium & inuidiorum. & quo receſſu. i. ſegregatione a conſortio hominum fugeris. i. fugere velis quoſdã: aut quibus inſulis. i. mitris: & inſignibus miſericordiæ tu permulſeris. i. mitigaueris quoſdam non cohibebis. i. non arcebis ne vt. i. vt non lætentur alienis malis perinde ac bonis ſuis: ac geſtiant. i. immoderate exultent. diuites ſunt iacturis. i. damnis

ſed efficatiorem aliquanto oportunitas conciliat.

De Fabio Maximo.

Accedit enim pretio rei, ineſtimabile momentũ occaſionis, quæ Fabiũ Max. tot ante ſecula ob paruam pecuniæ ſummam erogatæ, ad hoc uſq; tẽpus laudabilem fecit. Captiuos enim ab Hannibale interpoſita pactione numorum receperat. qui cũ a ſenatu non ꝑſtarẽtur, miſſo in urbẽ filio, fundũ, quẽ unicũ poſſidebat: uẽdidit: eiuſq; pretiũ Hannibali ꝓtinus numerauit. Si ad calculos reuocetur: paruũ utpote ſeptẽ iugeribus, & hoc in pupinia addictis redactũ. ſi animo prærogã[illegible] omni pecunia maius. ſe enim patrimonii, quã patriã fidei iopẽ ẽ in maluit. eo q̃dẽ maiore cũ cõmẽdatiõe, quod ꝓni ſtudii certi⁹ indiciũ ẽ ſupra uires niti, quã uiribus ex facili uti. alter eni quod poteſt, preſtat. alter etiam plus, quam poteſt.

De Buſa.

Itaq; eiuſdẽ temporis fœmina Buſa nomine, regionis ãt Appuliæ ditiſſima, merito quidẽ liberalitatis teſtimoniũ recepit: ſed excellentes opes ſuas fabianis rei familiaris anguſtiis nõ cõparauerit. Nã & ſi circa decẽ millia ciuiũ noſtrorũ cãnẽſis ꝑlii reliquias bẽigniſſime iter canuſina mœnia alimẽtis ſuſtẽtauit: ſaluo tamẽ ſtatu fortunarũ ſuarum munificam ſe. P. R. præſtitit. Fabius in honorem patriæ, paupertatem inopia mutauit.

aliorum: locupletes. i. diuites ſunt calamitatibus. i. frugum deuaſtatione aliorum immortales ſunt funeribus aliorũ ſed quatenus inſultent incõmodis alienis. exiſtentes ſup. expertes adhuc ſuorum. ſ. incõmodum. i. propriorum: viderit varietas conditionis humanæ exiſtens optima vindex vltrix inſolentiæ.

Noſtrũ opus. Sub hac ꝑfatione trãſit ad narrationẽ de liberalitate dicẽs. Noſtrũ opus ꝓuectũ pio egreſſu. ſ. ab incœpto: nã incœperat externa narrare: ſed memor ſe nihil de Põpeio amico ſuo dixiſſe: egreſſus eſt ad ei⁹ collaudationẽ: ad rẽ ꝓpriã. i. narrationẽ ꝓpriæ amicitiæ cũ Põp. reuocet ad ſuũ ordinẽ. i. ad narrãdũ pri⁹ domeſtica: deinde externa: & vacemus. i. operã demus reliq̃s reb⁹ vacemus cõmemorationi liberalitatis. Cuius duo fontes ſunt maxime ꝓbabiles videlicet verũ iudiciũ & beniuolẽtia: honeſta nã cũ. ſ. liberalitas orit ab his. ſ. iã dictis vero iudicio: & honeſta beniuolẽtia ei⁹ ratio cõſtat. i. euidẽs eũ nũc demũ aũt ꝑ ſed etſi dono. i. mũeri & i. ẽt magnitudo ſua cõciliat grãm: q̃a quo mai⁹: eo grati⁹ eẽ ſolet. Oportunitas cõciliat. Bñficiũ: & ſi ſemp gratũ ſit multo tñ gratius cum fuerit maxime neceſſariũ doni quidem magnitudo nos homini maxime cõciliat: ſed multo magis temporis oportunitas: vt demus cum neceſſe fuerit: & liberales ſumus neceſſitatis tempore.

Accedit. n. ꝓcio monumẽtũ inclinationẽ ad gratiã. Quæ Fabius Max. ꝓbat occaſionẽ plus in liberalitate valere q̃ doni magnitudine: dicit. n. Qu. Fabiũ Max. apud poſteros fuiſſe magis laudabilẽ: q̃ neceſſitatis tpe captiuis ſubuenerit q̃ q̃ pecuniã multam erogauerit. hoc aũt fuit tẽpore ſecũdi bel. pu. quo cũ Hãnib. dictator ipſe cõuenerat: vt fieret captiuorũ ꝑmutatio: ea cõditione: vt q̃ plures reciperet q̃ redderet: ꝓ vno quoq; dragmas. l. & ducẽtas repẽderet hac ſpe fretus: vt. S. P. q̃. R. rẽ iſtã ꝓbarẽt: & de publico pecuniã erogarent. Sed cũ ducẽtos & xl. plures recepiſſet Fabi. qua reddidiſſet: Senatus pactã pecuniã exoluere recuſauit: atq; iſup Fab. accuſauit. q̃ iutiliter & incõſulto ſenatu hoĩes q̃ hoſtiũ ꝑde ex ignauia facti eẽnt: redimere voluiſſet. Tũc Fab. & ciuiũ iniuriã æquo aĩo tulit. & fidẽ hoſti ſeruãdã eſſe duxit: captiuos quoq; ciues in tãta neceſſitate iuuãdo: ita filiũ Romã miſit: q̃ vẽdito fundo: quẽ ſolũ in popina villa poſſidebat: ꝓmiſſam hoſti pecuniã ad ſe in caſtra reportaret: quã ille poſtmodũ Hãnib. vt cõuenerat fideliter enumerauit: captiuoſq; redemit. Si ad calculos reuocet. Si pecuniæ inq̃t quantitatẽ cõſiderare voluerimus parũ q̃d fuiſſe videbit: ſed ſi exq̃ſite: diligẽterq; Fabii domus: atq; illius animi magnitudinẽ ſpectauerim⁹: oẽs ꝓfecto facultates ſuperaſſe videbim⁹. Ad ca. Ad exq̃ſitã ſupputationem. Abditis: aſtrictis: circũſcriptis. Prærogantis: ꝑbentis. Se. n. patri. O magna viri ꝓbitas. maluit. n. ſe inopẽ dici & eſſe: q̃ patriã ꝑfidã noĩari. Supra. u. Supra facultates: & poſſibilitatẽ. Viribus. e. f. u. ille vtitur viribus ex facili: qui pro viribus & facultate præſtat aliquid.

Itaq; eiuſdẽ tẽporis. ꝓbat id ita eẽ: videlicet certius libertatis idiciũ eſſe aliq̃d: licet exiguũ ſup. vires erogare: q̃ ex facili viribus vti hoc eſt magnũ aliq̃d ꝓ facultatibus exhibere: nã mulier paula noĩe Buſa genere clara: atq; diuitiis ad decẽ milia Ro. ex Canẽſi clade ſupſtitũ mœnibus tñ tectiſq; a canuſinis accepta frumẽto veſte: & viatico iuuit: ꝓ qua ei munificẽtia poſtea bello ꝑfecto a ſenatu honores habiti: hæc igit mulier q̃uis multũ ꝑſtiterit: multo tñ minus q̃ Fa. ꝑſtitiſſe videt. eo q̃ Fa. ſup. vires fecerit: hæc ex facili virib⁹ vſa fuerit. Buſa noĩe. Liui. dicit paulam fuiſſe noĩa tã ſed genere buſam hoc eſt Car. In. h. p. Ne ꝑĩa ꝑfida diceret vnicũ fundũ vẽdens ex paupe iops fact⁹ eſt nã pauper dr̃ cui nihil ſupeſt: tñ habet: q̃d ad quottidianũ victũ: & ad neceſſaria ſatis eſt iops vero: q̃ nihil ꝓrſus hẽt: q̃ſi ſinẽ terræ.

ASCE. SED opportunitas cõciliat ſup. ipſi gratiã efficatiorẽ aliquãto: hoc eſt donũ datũ opportune ẽt ſi magnũ nõ ſit: grati⁹ eſt q̃ magnũ iportune collatũ. Accedit. n. Probat exẽplo id: q̃d ꝓxime dixerat dicẽs. Enim ꝓ q̃a: inæſtimabile momentũ. i. cõmodũ occaſionis. i. opportunitas: q̃ caſu obuenerit: accedit ꝓcio rei: q̃. ſ. occaſio fecit Fabiũ Max. ob paruã ſummã pecuniæ erogatæ. i. ĩpẽſæ laudabilẽ ante tot ſecula: vſq; ad hoc tẽpus. Receperat. n. ab Hãnib. captiuos: interpoſita pactione nũmorũ: quos ꝓ redẽptione: pollicitus erat: q̃. ſ. nũmi: cũ nõ ꝑſtarent a ſenatu. filio. ſ. ſuo miſſo in vrbẽ. ſ. Ro. vendidit fundũ: quẽ habuit vnicũ numerauit ꝓtinus Hãnib. eius ꝓtiũ: paruũ. ſ. ꝓciũ ſi reuocet ad calculũ. i. ad ſupputationẽ: quæ ꝑ calculos. i. lapillos olim fiebat: vt nũc ꝑ proiectiles nũmos: vtpote redactũ. i. coaceruatũ ſeptẽ iugeribus: & hoc ſup. dico: illis addictis. i. aſtrictis in pupinia. i. loco illo arido & ſterili. Si ſup. metiat: aut æſtimet aĩo ꝓrogãtis. i. ꝑ ꝓrogatiuã exhibẽtis: numerauit ꝓciũ maius oĩ pecunia. Maluit. n. ſe eẽ inopẽ patrimonii q̃ patriã eſſe inopẽ fidei. eo q̃dẽ maiore cũ cõmẽdatione. i. laude: q̃ niti ſup. vires eſt certius indiciũ ſtudii proni. i. affectus multũ procliui & inclinati q̃ vti viribus ex facili. Enim pro q̃a alter vtpote: qui viribus vtitur: ꝑſtat q̃d poteſt: alter. ſ. qui ſup. vires nititur præſtat ſup. etiã plus q̃ poteſt. Itaq; fœmina eiuſdem temporis: quo Fabius Max. fuit: nomine buſa: forte legendũ ſit buſa origine: paula noĩe. aũt pro ſed ditiſſima regionis Apuliæ recepit: quidẽ merito teſtimoniũ liberalitatis: ſed non comparauerit. i. ſed ipſa nolit comparare opes ſuas excellentes anguſtiis Fabianis rei familiaris. i. quas Fab. in re familiari paſſus eſt: Nam & ſi ipſa ſuſtentauit beniguiſſime alimentis ſuis inter mœnia

canuſina.i.canuſii oppidi:decem milia ciuium noſtrorum reliquias.i.qui fuerant reliquiæ prælii canenſi:tamen præſtitit ſe munificam Po.Ro.ſaluo ſtatu fortunarum.i.diuitiarum ſuarum:Fabius mutauit paupertatem:ideſt ſtatũ parum prius habentis.inopia ideſt cum indigentia:& ſtatu nihil poſſidentis:in ideſt ad ſaluandum honorem patriæ.

THE. ¶ Opportunitas conciliat.Seneca qui cito dat bis dat.& Auſonius.

Gratia quæ tarda eſt:ingrata eſt gratia namq;
Cum fieri properat:gratia grata magis.
Si bene quid facias cito.nam cito factum
Gratum erit:ingratum gratia tarda facit.

¶ De Quinto Conſidio.

IN Quinto quoq; Conſidio ſaluberrimi exempli nec ſine paruo ipſius fructu, liberalitas annotata eſt. qui Catilinæ furore ita cõſternata rep. ut ne a locupletibus quidem debitæ pecuniæ, propter tumultum, pretiis poſſeſſionum diminutis, ſolui creditoribus poſſent: cũ centies, atq; quinquagies. HS. ſummã in fœnore haberet, neq; de ſorte quenquã debitorum ſuorum, neq; de uſura appellari a ſuis paſſus eſt, quantunq; in ipſo fuit, amaritudinem publicæ confuſionis priuata tranqllitate mitigauit, oportune, mirificeq; teſtatus, ſe nũmorum ſuorum, non ciuilis ſanguinis eſſe fœneratorem. [illegible] qui nũc præcipue negotiatione delectant̃: cum pecuniam cruentam domũm retulerint, quam improbando gaudio exultent: recognoſcent. Si diligenter ſenatuſconſultũ, quo Conſidio gratiæ actæ ſunt: legere non faſtidierint.

¶ De Populo Romano.

QVeri iãdudum mecũ Po.Ro. uidetur: qđ, cum ſingulorũ munificentiam conſecter: de ſua taceam. ad ſummam enim eius laudem pertinet. quem animum regibus, & urbibus, & gentibus præſtiterit, recognoſci: quia omne præclari facti decus, crebra memoria i ſeipſo reuireſcit. Aſiã bello captã Attalo regi numeris loco poſſidendã tribuit, eo excelſius, & ſpecioſius urbi noſtræ futurũ imperiũ credens: ſi ditiſſimã, atq; amœniſſimã partẽ terrarũ orbis, in beneficio, quã in fructu ſuo reponere maluiſſet, ipſa uictoria donũ felicius: quia multum occupaſſe, habere inuidiam potuit: tantũ tribuiſſe gloria carere non potuit.

OLIV. IN.Qu.Cõſidio liberalitatẽ.Qu.cõſidii fœneratoris nobiliſſimi h̃ loco ſubiũgit.hic turbulentiſſima illa reip.tẽpeſtate:qua Catilina patriã pder̃ nefaria cõiuratiõe tẽtabat:plurimũ rõanæ vrbi:& afflictæ reipu.pſidii attuliſſe vĩ:nã cũ pp ſeceſſionẽ cultoꝝ:q ſpe magnæ pdæ ducti ad Catilinã cõfugerãt:agri iculti:atq; deſerti nullũ ciuibus fructum redderent:nõ paſſus ẽ quẽquã debitor ſuoꝝ aliqua rõne vexari:& ſi centies & qnquagies ſextertii ſummã mutuo dediſſet.videbat.n.locupletes ne dũ paupes ex ſuis pućtibus debitã pecũiã nullo pacto poſſe pſoluere:teſtatus ẽt ſe nolle ſanguinẽ a ciuibus.ſed pecuniã exigere:hac ſua ſalute publicã pturbatiõnẽ ſedare maxĩe viſus ẽ:& ppea ſenatus illi maximas grãs egit. ¶ Cõſterna.cõmota:& perturbata. ¶ De ſorte: de ea ſumma q̃ ipſe pſtiterat:in fœnus dederat:h̃ ẽ de capitali:vt vulgo dicunt. ¶ Quãtũ in ipſo quãtũ.ipe efficer̃ potuit. ¶ Publicæ cõfuſiõis:pturbatiõis:q̃ ad oẽs ſpectat. ¶ Nã q tũc pci.nego.Etate nřa q lucrũ quaſi cruẽtũ domũ reportãt:& quoꝝ mẽs oĩs ẽ in cõparãdis p fas:nefaſq; diuitiis ĩtelligere potuerunt:q̃ temere exultent:niſi faſtigio ſenatus decretũ p conſidii liberalitate factũ legere recuſauerint. ¶ Negociatiõe:Lucro faciendo. ¶ Pecuniam cruentam: Ex mediis pɼe viſceribus hominũ extractam.

QVæri iamdudũ merito inqt Po.Ro.cõqri poſſet:q̃ alioꝝ liberalitatẽ mẽoriæ tradã ſuã vero ſilẽtio ptermittã:cũ id potiſſimũ ad ſũmã eiꝰ laudẽ ptiner̃ videat̃. ¶ Aſiã bel.ca.mortuo.Eumene Aſiã bello captã Po.Ro.occupauit.cũ iure belli retinere poſſet:eã tñ totã attalo eumenis filio dono dedit.putauit.n.iperiũ clarius fore:atq; pſtãtius:ſi puinciã locupletiſſimã potius alteri dono daret:q̃ in ſuos vſus cõuerteret.Iuſtinꝰ aliter ſentit:dicit li.xxxvi.regẽ attalũ ab Eumene ñ pře:ſed patruo ſuo florẽtiſſimũ regnũ accepiſſe:& acceptũ multis amicoꝝ cædibꝰ:& cognatoꝝ ſuppliciis fœdaſſe:nũc matrẽ auũ:nunc beronicẽ ſponſam maleficiis eaꝝ necatas cõfingẽtẽ:aliaq; facinora multa paraſſe. Stra.li.xiii.dicit Eumeni:nõ attalo in eoꝝ anologia:ex eumene inqt natus eſt eumenes de přis noĩe.Is pgami ſucceſſionẽ habuit:& iam loca circũcirca tenebat:vnde apud Sardis antrochum Seleuci filiũ ſupauit cũ eo ingreſſus obit ãt cũ xx.& [?] iperaſſet:Attalus ex attalo & Antiochide Achei filia natus ſucceſſit imperio:& primo rex eſt nuncupatus:hic galatas plio maxio ſupauit:& Ro.amicus fuit:& cũ eis aduerſus Phillippũ pugnauit in claſſe rhodioꝝ.obiit iã ſenior cũ ãnis.xl.& tribꝰ regnaſſet:filios qttuor reliqt:Eumenẽ:Attalũ:Philetrũ:& Atheneũ:e qbꝰ veriores priuatũ ſtatũ duxerunt:eumenes natu grandior regnauit:hic cum Ro.aduerſus Anthiocũ magnum:& aduerſum berſen bellũ geſſit:a Ro.totã eã regiõnẽ accepit:q̃ ſub antiocho circa taurũ erat:aſiã.ſ.minorẽ. Ipſa victoria donũ fœlicius plus gľiæ dicit eueniſſe Po.Ro.ex hac liberalitate:donoq; puinciæ:q̃ & ex uictoria parta.tantã.n.puinciã in ptãtẽ redigere:glorioſum qdẽ fuit.ſed poſſidenti inuidiã contraxiſſet.tam ſpecioſum munus dediſſe perẽnem gloriã Po.Ro.cõparauit. Inuidiã potuit.Solẽt hoĩes multa poſſidentibus inuidere. Illius vero Romanæ.Nemo eſt q ſatis dignã laudẽ huic tantæ libertati ſuis litteris accõmodare poſſit. ¶ Cœleſtẽ ſpiritũ.Hæc munificẽtia potius diuina q̃ humana eſt iudicanda:nam & mediocra largiri humanitas:at vero ingenia dii donare conſueuerunt.

ASCE. ¶ IN Quinto &c.Ordo ẽ liberalitas ẽ annotata quoq;.i.ẽt in.Q.Cõſidio ſupleſſe ſaluberrimi exẽpli:nec puo:ĩmo magno fructu ipſius:q rep.ita cõſternata furore Catilinæ.i.quã Catili.demẽs pollicitatio excitarat:vt pecuniæ debitæ:ne qdẽ.i.non ẽt:aut non ſaltẽ:non pñt pſolui creditoribꝰ ẽt a locupletibus.i.multũ terraꝝ poſſidẽtibus:& h̃ ptiis poſſeſſionũ diminutis pp tumultũ.ſ.bellicũ:cũ hẽret i fœnore.i.i pecũia data ad vſurã:ſummã ſeſtertii cẽties atq; qnquagies:neq; paſſus ẽ quẽq̃ appellari.ſ.in ius a ſuis.ſ.qſtoribus & exactoribꝰ debitoꝝ:de ſorte.i.prĩcipali pecunia:q̃ ad vſurã dederat:neq; de vſura.i.fœnore:& excremento:& mitigauit q̃tum fuit in ipſo.i.in ipſius ptãte:amaritudinẽ cõfuſionis.ſ.turbatiõis publicæ:tranqllitate priuata.i.ſua:q priuatus agebat.teſtatus.i.pteſtans oportune & mirifice:ſe eẽ fœnatorẽ.i.ſectatorẽ lucri:nummũ:ſeu nummo

rum ſuoꝝ nõ ſanguinis ciuilis. Nã qui pcipuæ nunc.i.tẽpeſtate noſtra:delectant̃ negotiatione i.lucro mercuriali:cũ retulerunt domũ pecuniã cruentã.i.ſanguinæ & ſudore miſeroꝝ:partã recognoſcent q̃.i.quãtum improbando.i.teſtando gaudio exultent:ſi nõ faſtiderint legere ſenatuſcõ.quo gratiæ actæ ſunt Conſidio:Is aũt erat fructus:quẽ in principio aſſecutũ dixit:vnde legi nõ paruo fructu vbi inuenerã:nõ ſine paruo:nã non ſine eſt cũ:& ita diceretur cum paruo fructu id feciſſe:cuius cõtrarium hoc concludit. ¶ Queri &c.Ordo eſt.Po.Ro.videtur queri mecũ.i.de me iãdudum.i.a quo tẽpore de liberalitate loqui cœperit:q̃ cũ conſecter munificentiam ſinguloꝝ:taceam de ſua.ſ.munificẽtia.Enim pro quia pertinet ad ſummã laudem eius recognoſci.i.ſi recognoſcatur:quẽ animũ.i.quãtum liberalẽ præſtiterit regibus:& vrbibus:& gentibus.Quia omne decus præclari facti:reuireſcit in ſeipſo crebra memoratione.Incipiens aũt narrare dicit.Po.ſup.Ro.tribuit Aſiã captã bello:poſſidendam Attalo regi:loco muneris.i.dono:cedens imperiũ vrbis noſtræ futurum eo excelſius:& ſpecioſius:ſi maluiſſet reponere ditiſſimam:atq; amœniſſimã partem orbis terraꝝ:in beneficio ſuo.i.a ſe colato q̃ in fructu ſuo.i.a ſe accepto.& ita donum felicius ſup.fuit ipſa victoria:hoc eſt felicius erat dono dediſſe Aſiam q̃ eam bello cepiſſe:quia occupaſſe multum.ſ.terrarum:aut rerum potuit habere inuidiam:tribuiſſe.i.dono dediſſe:tantum.ſ.munus non potuit carere gloria.

¶ De.T.Quintio Flaminio.

ILlius uero romanæ liberalitatis cœleſtem ſpiritũ, nullæ litteræ ſatis dignis laudibus pſequuntur. Philippo enim Macedoniæ rege ſuperato, cum ad inſigne ſpectaculũ tota græcia conueniſſet: Quintius Flaminius tubæ ſigno, ſilẽtio facto, p præconẽ hæc uerba recitari iuſſit. Sẽatus. P.Q.R.& Quintius Flaminius ĩperator, oẽs Græciæ urbes, quæ ſub ditiõe Philippi r̃gis fuerũt: liberas, atq; immunes eſſe iubet. Quibus auditis, maximo, & inopinato gaudio homines perculſi, primo ueluti non audiſſe ſe, quæ audiuerũt credentes, obticuerunt. iterata deinde pronuntiatione præconis, tanta cœlum clamoris alacritate compleuerunt: tu certe cõſtet: aues, quæ ſuperuolabant: attonitas, pauẽteſq; decidiſſe. magni animi fuiſſet a tot captiuorũ capitibus ſeruitutem detraxiſſe: quot tunc nobiliſſimis, & opulentiſſimis urbibus. P.R. libertatẽ largitus eſt. ad cuius maieſtatẽ pertinet non ſolum, qđ ipſe benigne tribuit: ſed etiam quod alio tribuente ſenſit: cõmemorari. ut enim illic commemoratæ: ita hic redditæ laudis commendatio eſt.

OLIV. ILlius vero Romanæ:Philippo Macedoniæ.Attalus rex Pergami & Rhodi a Philippo rege iniuriis laceſſiti:Romanos aduerſus regẽ cõcitarunt:quo facto græcia tota fiducia Romanoꝝ aduerſus Philippũ ſpe priſtine libertatis erecta:bellũ intulit regi:atq; ita rex cũ vndiq; vrgeret̃ pacẽ:petere cogit̃:deinde cũ expoſitæ conditiones pacis a Romanis eſſent:repetere ſua:& Attalus:& Rhodii & Achei:& Aetoli cœpere:ſed repudiata pace Philippus bellũ renouat:q tãdẽ a Flaminio cõſule bello ſuperatus.& poſt hãc victoriã.Qu.Flaminius conſentiẽte:atq; ẽt iubẽte ſenatu:oẽs græciæ vrbes:quas Philippus ſubegerat imperio libertate donauit:Itaq; pſente græcia ferme tota:quæ ad tãtæ victoriæ ſpectaculũ conuenerat:iuſſit Flaminius pcone magna voce pnunciare.Senatũ populũq; Ro.& Qu.Fla.imperatorẽ velle:ac iubere oẽs græciæ populos eſſe liberos:& ĩmunes:ad quã vocem prio qdẽ græci:qa pter oĩum opinionẽ & ſpem eueniſſe veluti admiratione quadã attoniti cõticuerunt:deinde iuſſo pcone iterare ſenatus & ĩperatoris edictũ:tãtus dicit̃ clamor vndiq; exortus p nimio gaudio:vt conſtet aues per aerẽ volãtes tãto clamore pterritas in terrã ſemianimes cõcidiſſe. Tria cõſtat fuiſſe bella Macedonica cũ Romanis:hoc qđ Qu.Fla.cõfecit.Alterũ qđ Paulus Aemilius:deuicto perſa:Tertiũ qđ geſſit Metellꝰ Macedonicus ſuperato pſeudo Phil. ¶ Ad iſth.ſpectaculũ:Iſthmos ea terræ ſtrictura dicit̃ quæ inter duo maria cõcluſa iter porrigit ad cheroneſum:vt alio loco dixi:teſte Ouid.i heroi. Aequora bina ſuis oppugnãt fluctibꝰ Iſthmon:& tenuis tellus audit vtrũq; mare.In hoc igitur loco ſunt:qui dicãt ludos fieri cõſueuiſſe in honorẽ matris matutæ atq; portuni:ad qđ ſpectaculũ vniuerſa græcia cõuenire ſolebat:cũ igit̃ cõueniſſet:vel ad hoc ſpectaculũ:vel ad ſpectaculũ victoriæ.Flaminius verba ſenatꝰ recitare iuſſit.Immunes:ſine vlla pẽſione tributi.& ſtipẽdii. ¶ Magni animi.p occupatiõnẽ exaggeret hãc liberalitatẽ.Valeri.dicit.n.ſi qſpiã tot viros a ſeruitute liberaſſet.qđ vrbes Po.Ro.libertate donauit ingẽti laude dignꝰ:Sed cũ Po.Ro.tot græciæ populos:tot vrbes:tot oppida tyrãnide ſpoliauerit:& libertate donauerit:qs ei meritas laudes accõmodabit. ¶ Aues:Plutar.dicit fuiſſe coruos:q ceciderunt in theatrũ:cauſam aũt huius rei hãc eſſe ferũt:q̃ aer ſolũ eſt auiũ:quo diſcuſſo auibꝰ:& quacũq; rõne ſubtracto:cadãt neceſſe eſt:legit̃ in vita Põpeii:q̃ vociferãte plebe.Roma.cõtra roſiũ digitis Põpeiũ oſtẽdentẽ:nõ primũ:ſed ſcđm ducẽ creãdũ aduerſus piratas:coruus oculis captus in mediũ forũ cecidit. ¶ Ad cuius ma.Trãſiturus ad externa:hac vtitur pfatiõe:vt dicat eẽ maieſtatis Po.R.nõ ſolũ cõmemorare:q̃ in alios ipſe vſus ſit liberalitate:ſed quã ẽt ab aliis ipſe qnq; ſenſit.

ASCE. ¶ ILLius vero &c.Recitat aliud liberalitatis Populi Ro.exẽplum:cuius pronunciator fuit Tit.Qu.Flaminius:dicens.Vero pro ſed:nullæ litteræ proſequuntur:aut potius proſequantur.i.proſequi poſſint laudibus ſatis dignis cæleſtem ſpiritũ.i.affectum illius liberalitatis Romanæ:quã.ſ.iam proſequitur.Enim pro quia Philippo rege Macedoniæ ſuperato:quũ tota græcia conueniſſet ad id ſpectaculũ tam inſigne:Titus.Qu.Flami.ſilentio facto:ſigno tubæ iuſſit hæc verba.ſ.ſequẽtia recitari per præconem.i.publicũ pronũtiatorẽ quaſi præcentorẽ.Senatus populuſq; Ro.& Quintus Flaminius imperator iubet omnes vrbes græciæ:quæ fuerunt ſub ditione Philippi regis eſſe liberas:atq; imunes.ſ.a tributo pendendo.Quibus auditis:homines perculſi maximo:& inopinato gaudio:obticuerunt primo:veluti credentes ſe quæ audierunt:nõ audiſſe:deinde pronunciatione præconis iterata:compleuerunt cœlum.i.aera tanta alacritate clamoris:& conſtet.i.manifeſtum ſit:certe.i.indubitanter aues:quæ ſuperuolabant decediſſe.i.deorſum cecidiſſe attonitas:& pauentes.Fuiſſet magni animi.ſ.officium:aut munus:detraxiſſe ſeruitutem a tot capitibus captiuorum.ſ.ſingulorum:quot vrbibus nobiliſſimis:& opulentiſſimis populus Roma.largitus eſt tunc libertatem. ¶ Ad cuius.ſ.Populi Romani maieſtatem pertinet commemorari non ſolum quod ipſe tribuit:ſed etiam quod ſentit.i.percepit alio tribuente:vt in externis exemplis:ad quæ nunc paraſceuem facit:patebit. Enim pro quia:vt.i.quẽadmodum cõmendatio laudis cõmemoratæ eſt illic.ſ.vbi Populus Romanus beneficium contulit:ita commendatio laudis redditæ eſt hic:vbi beneficium accepit:quia ſimul ſignificabitur gratiam retuliſſe.

OLIV. Iero Syracuſanorum rex. poſt cladem Romanis illatam ad tranſimenum lacum: legati ab Hierone Siciliæ rege cū muneribus & comeatu ingenti Romam miſſi ſunt: qui ſenatui Populiq; Romani ſignificarent: Hieronem grauiter acerbe tuliſſe cladem illam: communemq; eam calamitatem exiſtimaſſe. Itaq; quamquam probe ſciat magnitudine populi romani admirabiliorem probe in aduerſis rebus q̄ in ſecundis eſſe: miſſa tamen a ſe omnia: quibus a bonis amicis fidelibus ſociis bella iuuari ſoleant: quæ ne accipere abnuant magnopere ſe publice orare: iam omnium primū honoris gratia victoriam auream pondo. c. xx. afferre ſe acciperent eā: tenerentq;: & haberent propriā: & perpetuam: aduexiſſe etiam. ccc. milia modiorum tritici. cc. ordei. ne comeatos deeſſent: & quātum poſtea opus eēt: & quot iuſſiſſet ſubuecturos militem: & equitē ſcire: niſi romani latiniq; nominis nō vti populum Romanum leuium armatorum: auxilia etiā externa vidiſſe in caſtris romanis. Itaq; miſſi ſunt mille ſagittariorum: ac funditorum apta manus aduerſus belleares: & mauros: pugnaceſque alias gentes: ad ea dona conſilium quoq; habeant. vt prætor cui Sicilia prouincia eſſet: claſſem in aphricam traiceret: vt & hoſtes in terra ſua bellum haberent: minuſq; laxamēti daretur his ad auxilia Hannibali mittenda: a ſenatu ita reſponſum eſt: regi virum bonum: egregiumq; ſocium Hieronē eſſe: atq; vno tenore: ex quo in amicitiam Populi Romani venerat: fidem tenuiſſe: ac rem Romanam omni tempore: & loco munifice iuuiſſe: id perinde: ac deberet gratum Pop. Roma. eſſe: aurum & a quibuſdam ciuitatib⁹ allatum non accepiſſe populum romanum: gratia regis victoriam: omenq; accipere: ſedem ei ſe dare: & dicare capitolium templumq; Iouis optimi maximi: in ea arce vrbis roma. ſacratam volētem: propiciam: firmam: ac ſtabilē fore populo Romano: funditores ſagittarioſq; & frumentum traditum eſt conſulibus. Hiero ſyracuſarū. Hic poſtquam ſe romanis coniunxit: fidem ſemper conſtantiſſime ſeruauit. ¶ Victoriæ: ſub imagine coronæ: dea victoria pingebatur apud antiquos. ¶ Voluntate mittendi. Duplici modo liberalis fuit: & quod libentiſſimo animo miſit: & quia prouidit: vt acciperentur munera.

Vbnectam huic agrigentinum. Huius hominis liberalitatem Valerius. ſic ambitioſe deſcribit: vt alia expoſitione non indiget: nam per omnes eius munificentiæ gradus quodammodo incedit: & diligentiſſime recenſet omnia eius liberalitatis officia: ſatis vero conſtat hunc fuiſſe non magis opibus q̄ liberalitate præſtantem. ¶ Agrigentinum: de agrigento. eſt autem agrigentum ciuitas Siciliæ: quæ græce dicitur agrag s. Virgi. lib. iii. æneí. Arduus inde agragas. ¶ Animo locupletior: quia plus animi habebat q̄ diuitiarum: nam multo magis intentus erat in diſtribuendis opibus q̄ comparandis. ¶ Officina: nam ſicut in officinis venalia continentur: ſic in domo huius venalis liberalitas habebatur. ¶ Latenti annone. Nam in penuria rerū a multis occultatur annona. vel quia exigua eſt: & non apparet. ¶ Detrimentorum inc. His: qui impetu incomodorum afflicti eſſent: benigne ſuccurrebat. ¶ Ruſticis tectis. Eſt diffinitio villæ. ¶ Gelenſium: gelenſes a gela fluuio dicti: eſt āt gela fluuius Siciliæ: a quo oppidum: qđ præterfluit denominatum ē. Virg. li. iii. ænei. Apparet Camerina p̄cul: campiq; geloni: īmaniſq; gela fluuii de nomine dicta. Oui. li. faſto. iiii. & te verticib⁹ nō adeundæ gela. ¶ Sinū: receptaculum. ¶ Annonæ: frugis: eo q̄ ſingulo anno renouatur. ¶ Colloca e cō. parte. Hoc eſt ex vna parte pone auaritiam: ex altera liberalitatem: cum intelliges quātum liberalitas præſtet auaritiæ.

¶ De Hierone Syracuſano, Externa.

Iero ſyracuſanorum rex, audita clade, qua Romani apud Traſimenum lacum afflicti erant: trecenta millia modiorum tritici, ducenta hordei: auriq; ducenta &. xl. pondo urbi noſtræ muneri miſit. nec ignarus uerecundiæ maiorū noſtrorum, ne nollent accipere: in habitum id uictoriæ formauit, ut eos religione motos, munificentia ſua uti cogeret. uoluntate mittendi prius iterū prouidentia canendi ne remitteretur, liberalis.

¶ De Agrigentino Gillia.

Vbnectam huic Agrigentinum Gilliam: quem propemodum ipſius liberalitatis p̄cordia conſtat habuiſſe. erat enim opibus excellens, ſed multo etiam animo, q̄ diuitiis locupletior: ſemperq; in eroganda potius, quam in contrahenda pecunia occupatus. adeo ut domus eius q̄ſi quædā munificentiæ officina crederetur. Illinc enim publicis uſibus apta monimēta extruebantur. illinc grata populi oculis ſpectacula edebāt̄, illinc epularum magnifici apparatus, libentiq; animo annonæ ſubſidia tribuebāt̄. & cū hæc uniuerſis priuatim alimenta inopia laborantibus: dotes uirginibus: paupertate preſſis ſubſidia: detrimentorum incurſu quaſſatis, ſolatia erogabantur. hoſpites quoq; tum urbanis penatibus, tū etiam ruſticis tectis, benigniſſime excepti uariis muneribus ornati dimittebāt̄. Quodam uero tempore quingentos ſimul Gelēſiū eq̄tes ui tēpeſtatis in poſſeſſiōes ſuas compulſos, aluit: ac ueſtiuit. Quid multa? nō mortalē aliquem, ſed propitiæ fortunæ benignū eſſe diceres ſinū. Ergo quod Gillias poſſidebat, oīum quaſi cōmune patrimoniū erat. pro cuius ſalute, & incremētis, tū Agrigentina ciuitas, tū etiam uicinæ regiones uotis excubabant. colloca e contraria parte arcas inexorabilibus clauſtris obſeratas: nō ne præſtātiorē aliq̄to exiſtimes illam impenſam, quam hanc cuſtodiam?

ASCE. ¶ HIERO rex Syracuſanorum audita clade: ideſt poſtquam audiuerat cladem: qua Romani erant afflicti. ſ. ab Hannibale apud lacum traſimenum: miſit muneri. i. dono: vrbi noſtræ trecenta millia modiorum tritici: ducenta. ſ. millia modiorum hordei: & ducenta ac quinquaginta: alii tamen legunt. xl. pondo. i. libras: auri: nec ignarus: ideſt gnarus verecundiæ: hoc eſt cognoſcens verecundiam maiorum noſtrorum. i. priſcorum Romanorum: qui tunc erat: formauit id. ſ. aurum in habitum: ideſt effigiem victoriæ. ſ. deæ: ne nollent. i. vt non recuſent: accipere: vt cogeret eos motos religione. i. metu mali hominis: ſi victoriā non admitterent: vti munificentia ſua: ens ſup. liberalis prius ideſt priore loco: & vt dicunt vice: voluntate. i.

propter voluntatem mittendi: & iterū. i. ſecundario: aut ſecūda (vt dicunt) vice prouidentia canendi. i. proſpiciendi ne remitteretur. ¶ Subnectā huic. ſ. hieroni: gilliā arigentinum. ſ. principem ciuium: quē conſtat habuiſſe propemodū. i. ferme præcordia. i. vicinas cordi ſedes ipſius liberalitatis. q. d. non ſolū liberalem fuiſſe: ſed pene liberalitatē ipſam: ita vt eam præcipue dilexerit. Erat. n. excellens opibus: ſed locupletior etiā multo animo q̄ diuitiis: & occupatus ſemper potius in pecunia erogāda i. expendenda dono: & ita dilatanda q̄ contrahenda. i. coaceruanda: & ita conſtringenda: adeo vt domus eius crederetur quaſi quædam officina munificentiæ. Enim pro quia: monimenta. i. egregia ædificia: aut munimenta: quæ fortalitia vocant: apta vſibus publicis. extruebantur illinc. i. ex illius domo. ¶ Spectacula grata. i. accepta oculis populi: edebantur, illinc. i. ex eadem. illius domo. Magnifici apparatus epularū: & ſubſidia tribuebantur annonæ. i. qđ dicunt victualibus: libēti animo (qđ ad meritū nō parū facit) vel vt legit Oliue. (quē libēter ſequor) ānonæ: latenti. i. in occulto habitæ: vt carior eſſet. illinc. i. ex domo illius: & cū. ſ. ita eſſet: q̄ hæc. i. huiuſmodi alimēta erogabant̄ priuato: & nō publico munere: Vniuerſis laborātib⁹ inopia: & ſup. dotes. i. ſubleuamentū onerū matrimonialiū: qđ vxor ad maritū fert: erogabant̄ priuatim virginib⁹. ſ. adultis: & pauperibus: & ſubſidia erogabantur præſſis. i. oppreſſis paupertate: & ſolatia erogabant̄ quaſſatis. i. frequenter concuſſis: incurſu. i. improuiſo impetu detrimentoꝝ. i. dānoꝝ: hoſpites quoq; excepti benigne: tū. i. partim: penatibus. i. ædibus vrbanis. i. quas in vrbe agrigētina habuit: tū. i. partim ēt tectis ruſticis. i. villaꝝ eius: dimittebant̄. ſ. ab eo ornati variis muneribus. Vero pro ſed: aluit: ac veſtiuit quodā tēpore: ſimul. i. vna: q̄ngentos equites Gelenſium. i. natos non longe a gela Fluuio Siciliæ in oppido eiuſdē nominis: cōpulſos in ſuas poſſeſſiones vi tēpeſtatis. Quid multa ſup. afferam teſtimonia liberalitatis eius. tu diceres. i. dicere poſſes: gilliā ſup. nō eſſe aliquē mortalē: ſed benignū ſinū. i. formentū. fortunæ propitiæ. ſ. quæ fouet: nō quæ fouetur clemēter. Ergo q̄a talis erat: id qđ Gillias poſſidebat: erat quaſi patrimoniū cōmune oīum: pro cuius ſalute. i. conſeruatione: & incremētis. ſ. bonoꝝ: tum. i. ſimul ciuitas agrigētina. tū ēt regiones vicinæ: excubabāt. i. vigilabāt: & intenti erāt votis. colloca e cōtrario. i. aduerſa parte arcas obſeratas. i. clauſas clauſtris. i. clauſuris ac feris: inexorabilibus. i. ad nullas preces aperiendis: nonne exiſtimes. i. iudices: illam. ſ. tam nobilem Gilliæ impenſam eſſe præſtantiorem aliquanto: q̄ hanc cuſtodiam? quaſi dicat haud dubiæ: ſi iuſtæ morum pretia æſtimare velis.

¶ Explicit Liber Quartus.

¶ Valerii Maximi liber Quintus. De humāitate.

Iberalitati, q̄s aptiores comites, quā humanitatem, & clementiā dederim? quoniā idē genus laudis expetunt. quaꝝ prima īopia, proxima occupatiōe, tertia ancipiti fortuna præſtatur: cumq; neſcias, quā maxime probes: eius tamen commēdatio præcurrere uidetur: cui nomen ex ipſo numine quæſitum eſt.

OLIV. Iberalitati: quas aptiores. Hic q̄ntus liber eſt: q̄ in ſeptē diuidit̄ capitula: in quoꝝ primo agitur de humanitate: & clemētia: humanitas in charitate verſatur: clemētia in remiſſione acceptæ iniuriæ: ſed p̄fat̄ in hoc principio more ſuo Vale. & rōnē oſtēdit: cur hoc capitulū ſuperiori cōiungat. Quarū prima. ſ. liberalitas: quæ indigētib⁹ ſuccurrit: vnde ait: p̄ſtatur inopia: q̄m aduerſus inopes maxime liberales eſſe debemus. ¶ Proxima oc. Secunda. ſ. humanitas: eſt. n. humanitas charitas ex animi teneritudine proueniens. ¶ Occupatione: p̄uētione. ¶ Tertia. ſ. clemētia. ¶ Ancipiti for. q̄a clemētia eſt accepta iniuria animi īpetū reprimere: ideo ancipiti fortuna: q̄a eius q̄ te offenderit. vita in dubio eſt. ¶ Eius cō. q̄a liberalitas clemētiæ: & humanitati vī anteponēda. ¶ Ex ip. nu. ſ. libero patre: a quo libertas: & liberalitas dicta eſt.

ASCE. Iberalitati &c. Eodem filo: quo titulos & capita colligare ſolet: ēt libros colligat: aptitudinē videlicet trāſitus a p̄cedētibus ad ſequētia cōmēdatitia eius: qđ dicere parat p̄fatione declarādo: vt hoc loco cū ordine lucebit. Ordo aūt eſt. Quas comites aptiores. i. cōuenietiores: qua humanitatē: & clæmētiā: dederim. i. dare poſſim liberalitati? q. d. vt video nullas (Vtit̄ aūt fœminino genere: q̄a ea cōmunia: q̄ natura adiectiua ſunt: genus ab adiuncto accipiunt: tam tacito q̄ expreſſo: quo circa: quum de liberalitatis) quæ fœmininum repræſentat ſexum (comitibus loquatur: & fœminis fœminæ magis quadrent. dixit quas comites: dicendo autem comites quodāmodo inferiores eſſe innuit. quod & in fine huius præfationis clarius docet) Quoniam ſup. humanitas: & clæmentia expetunt idem genus laudis: quod. ſ. liberalitas. Quarum. ſ. trium: prima: vtpote liberalitas præſtatur. i. exhibetur: & impenditur: ſup. in inopia. i. rerum: & auxilii carentia proxima. i. proxime dicta humanitas ſup. præſtatur in occupatione. i. præuentione: & oppreſſione: tertia. ſ. clæmentia præſtatur ſup. in fortuna ancipiti. i. dubia & periculoſa: quumq;. i. & quum neſcias: quam. ſ. harum trium affectionum humanarum tu probes. i. aliquis probare: hoc eſt cōmendare: ſeu approbare poſſit: ac debeat maxime: tamen eius. ſ. liberalitatis cōmendatio videtur præcurrere. i. curſu locum honeſtiorem cæteris anticipare: cuius nomen eſt quæſitum. i. partum ex ipſo numine. ſ. Liberi patris: qui liber dictus eſt ab effectu vini: quod liberos curis: & libere loquentes facit: & liberalis: q̄ ſit lætitiæ dator: vnde Aeneid. i. Adſit lætitiæ bacchus dator: & bona Iuno: ad liberales. n. pertinet hilaria inſtruere conuiuia. Hoc autem modo fere legitur: & intelligitur hic textus: Et vt dixi: ex eo q̄ humanitatem: & clæmentiam liberalitatis comites dixit: videtur liberalitatem cæteris prætuliſſe. Verūtamen aliis: quia in præfatione eius: de quo dicturus eſt: cōmendare ſolet excellentiam: videtur q̄ hic humanitatem cæteris prælatam velit: & q̄ legendum ſit ex ipſo homine: quia ab homine humanus: vnde humanitas dicitur.

OLIV. ¶ANTE omnia aũt. De humanitate dicit Po. Ro. qua erga carthaginenſes hoſtes acerrimos vſus eſt primo punico bello: qđ ductu & auſpicio. M. Attilii geſtũ fuit in quo magnũ captiuoꝝ numerum multis partis victoriis: multiſq; cladibus illatis carthaginenſibus cõtraxerat: & romã miſerat: quos oẽs Romani carthagiuenſibus cõdonarunt: fuerunt autẽ ad duũ miliũ ſemptingentorũ. l. trium numerũ: inſup etiam legatos: qui ad eos redimendos cum grandi pecunia venerant: ſpreta pecunia benigne hoſpitio publico ſuſceperunt: omnes acceptas iniurias Cartha. remitteret. quæ quidem tanta fuit humanitas: vt ipſi legati præ admiratione obſtupuerunt. ¶ O ſupra vota fœlicem: Quia plus accepimus q̃ obtinere ſperabamus.

Ante oĩa tñ hũaniſſima, & clemẽtiſſima ſenatꝰ acta referã. Qui cũ Carthaginẽſiũ legati ad captiuos redimẽdos ĩ urbẽ ueniſſent; ꝓtinꝰ his nulla pecunia accepta, reddidit iuuenes numerũ duũmilliũ & ſeptingẽtorũquadragitatriũ explẽtes. tm̃ hoſtiũ exercitũ dimiſſũ: tãtã pecuniã cõtẽptã: tot punicis iniuriis ueniã datã; ipſos legatos obſtupuiſſe arbitror: ac ſecũ dixiſſe. O munificẽtiã gẽtis Romãæ deorũ benignitati æquãdã. O ẽt noſtram legationẽ ſupra uota felicẽ. nã beneficiũ qđ nunquã dediſſemus; accepimus.

¶ De Senatu Romano.

ILlud quoq; nõ paruũ humanitatis ſenatus indiciũ eſt. Syphacẽ. n. quõdã opulẽtiſſimũ Numidiæ regẽ captiuũ in cuſtodia Tiburi mortuum publico funere cenſuit efferendum: ut uitæ dono honorem ſepulturæ adiiceret.

¶ De Eiuſdem ſenatus clementia.

COnſimiliq; clæmẽtia in Perſe uſus eſt, nam quũ Albæ in qua cuſtodiæ cauſa relegatus erat deceſſiſſet: quæſtorẽ miſit: q eũ publico funere efferret: ne reliquias regias iacere inhonoratas pateretur. hoſtibus hæc & miſeris, & fato functis officia regibꝰ erogata. illa amicis, & felicibus, & uiuis tributa ſũt.

¶ De eodẽ ſenatu ĩ filiũ Maſiniſſæ

COnfectoMacedonico belloMuſocanesMaſaniſſæ filiꝰ, cũ eqtibꝰ, quos ĩ ꝓſidiũ Romanoꝝ adduxerat: ab ĩperatore Paulo ad pr̃em remiſſus, tempeſtate claſſe diſperſa, Brũduſiũ æger

ILlud quoq; ñ paꝝ. Syphax nũidiæ rex opulẽtiſſimus fuit: quẽ. ii. punico bello ſcipio deuicit: & in triũphũ duxit. Fuit ãt ĩ nũidia tãtæ potẽtiæ: vt eiꝰ amicitiã: & ſocietatẽ rõani pariter: & carthaginẽſes ſũmo ſtudio: & cõtẽtiõe conqſierint: vt in eo bello maximũ ad victoriã momentũ eẽ videret̃: qbꝰ ille ſe adiũxiſſet. Itaq; tñ eiꝰ maieſtati duo potẽtiſſimi ĩ terris populi tribuerũt: Rõanꝰ & carthaginenſis: vt vnopeř: & Scipio ĩperator ad amicitiã eius petẽdã: relicta ꝓuincia hiſpania: exercituq; cũ duabꝰ qnq; remibꝰ ĩ africã traiecerit: & Haſdrubal pœnoꝝ dux: nõ ipſe mõ ad eũ venerit: ſed filiãq; vltro illi nuptũ dederit: qbꝰ nuptiis a Rõana ſocietate defecit: ſic planiꝰ & diffuſius dicturi ſumꝰ in ca. de mutatiõe caſus: & fortunæ: hũc igit̃ ſyphacẽ a Scipione victũ: & captiuũ romã miſſum: tyburi ĩ cuſtodia habẽdũ ſenatꝰ curauit: ibiq; mortuũ publico & regio funere efferẽdũ cẽſuit. qua q dẽ hũanitate: & clemẽtia ĩ pſam quoq; macedoniæ regẽ: quẽ Pau. Aemylius victũ duxerat in triumphũ: vſus eſt. ¶ COnfecto macedoniæ bello. Hoc fuit bello macedonico: qđ cõtra Perſem geſſit Pau. æmylius: vt ſæpe dictũ eſt. Nã muſochanes maſaniſſe regis filiꝰ in auxiliũ Ro. cũ multis eqtibꝰ miſſus a patre: cũ iã debellata ꝓuincia: & finito bello ab ĩpatore Roma. remitteret̃ ad patrẽ vi tẽpeſtatis cõpulſus ẽ: & graui morbo corræptus: q vbi ſenatui nũciatũ ẽ: co q̃ſtorẽ cõtinuo miſerũt: q adoleſcẽtis valitudinẽ diligentiſſime curaret: & oĩa: q̃ illi: atq; vniuerſo comitatui ſuo neceſſaria forent: abũdãtiſſime ſubminiſtraret claſſem reficeret. & liberatũ cũ muneribꝰ ad patrẽ tuto remittẽdũ curaret fuit Maſſaniſſæ numidiæ regis filiꝰ quẽ amiciſſimum Po. Ro. fuiſſe conſtat & in amicitia vſq; ad vltimum ſui fati diẽ pmanſiſſe. muſochanes vero eius filius morit̃ anteq̃ pater.

ASCE. ¶ ANte oĩa ãt. alii legũt añ oĩa tñ: quoꝝ lectio vĩ approbare opinionẽ illoꝝ q ſentiũt: ab authore liberalitatẽ cæteris ꝓlatã: vt ſit. Quãuis hũanitas: & clemẽtia ꝓclara ſunt mẽtium ornamenta: tñ ego referã ante oĩa acta ſenatus hũaniſſima &c. legẽtes añ omnia aut videntur ſic intelligere: vt hũanitatẽ cæteris ꝓferat: & dicat: referã ãt añ oĩa acta ſenatus humaniſſima: & clæmẽtiſſima. Qui. ſ. ſenatꝰ cũ legati carthaginenſiũ veniſſent ĩn vrbẽ: hoc eſt romã ad redimendos captiuos: reddidit protinus his. ſ. legatis iuuenes explentes numerũ duum milliũ & ſeptingentoꝝ quadragintatriũ: nulla pecunia accepta: hoc eſt gratis. Ego arbitror (inqt author) legatos ipſos obſtupuiſſe: tñ exercitũ hoſtiũ dimiſſum. ſ. e captiuitate: tãtã pecuniã: q̃tã pro illoꝝ redẽptiõe accipere potuiſſet: cõtemptã ſup. eẽ: & veniã datã tot iniuriis punicis. i. a pœnis: hoc eſt ipſis cartha. illatã: ac arbitror legatos dixiſſe ſecũ. O munificentiã gẽtis romanæ æquãdã benignitati deoꝝ: o ẽt legationẽ noſtram felicẽ ſupra vota. i. ſupra q̃ ſperabamus: nam accepimus bñficium: qđ nunq̃ dediſſemus. ¶ Illud quoq;: qđ ſequit̃: eſt iudiciũ non paruæ. i. ingẽtis: ꝑ liptotem: humanitatis ſenatus. ſ. Romani. Enim ꝓ qã: cenſuit Syphacẽ quondã opulentiſſimũ regẽ numidiæ mortuũ captiuũ in cuſtodia (honeſte dicit pro carcere) tiburi. i. apud tibur: & bñ p ĩ ꝓnunciat nomẽ tertiæ in loco: efferendũ. i. ad ſepulchrũ: aut rogum ferendũ funere publico. i. impẽſa facta ad pompã funeris ex publico: vt adiiceret dono vitæ: nã cũ ſtatim necare potuiſſet viuũ: in cuſtodia teneri maluit: ſed forte (qđ apte tacet) in triumphũ Scip. reſeruatũ: honorẽ ſepulturæ. ¶ Cõſimiliq; &c. Senatus ſup. Ro. vſus eſt cõſimili clæmentia in pſa rege macedoniæ a. P. Aemy. in triũphũ ducto. Nã cum deceſſiſſet. i. mortuus eſſet albæ. i. in eo oppido: vnde Ro. fere oriundi: inq̃. i. in qđ oppidũ pſa: aut pſes: aut pſeus (tribus. n. vocibus illis nomẽ eius variatũ legimus) relegatus erat cauſa cuſtodiæ: miſit quæſtorẽ. i. publicæ: pecuniæ receptorẽ & cuſtodem: qui efferret. i. efferendũ curaret: eũ. ſ. Perſam: funere publico. i. publica impẽſa inſtructo: ne pateretur reliquias regias. i. eius: qui aliquando rex fuerat: iacere inhonoratas. i. ſine honore ſepulturæ. Hæc. ſ. iã dicta officia erogata ſunt hoſtibus. ſ. Cartha. & regibus miſeris: & functis fato. i. defunctis munere vitæ: videlicet Syphaci & Perſæ: illa. ſ. quæ dicturus eſt tributa ſunt amicis: & felicibꝰ: & viuis. ¶ Cõfecto Macedonico bello. i. poſtq̃ bellũ Macedonicũ erat finitũ ex ſententia Populi Romani: Muſochanes: ſeu vt alii ſcribunt Muſacanes filius Maſiniſſe regis Numidiæ Pop. Ro. amiciſſimi: remiſſus cum equitibus: quos adduxerat in præſidium. i. protectionem: & honeſtum auxilium Romanoꝝ: ad patrem. ſ. ſuum Maſiniſſam ab Paulo. ſ. Aemilio imperatore: claſſe ſup. eius: qua vehebatur domum: diſperſa tempeſtate. i. per tempeſtatem ſubortam in mari.

¶ DElatꝰ: neceſſitate cõpulſus. ſ. vi tẽpeſtatus: nã iter deferri & vẽire hoc intereſt. qđ volũtate venimus: neceſſitate deferimur. OLIV. ¶ Illo: ad eũ locũ. ſ. brunduſiũ. ¶ Quæ opus eſt. Dicimus opus eſt mihi hac re: & hoc res: & huius rei. ſed hoc vltimũ raꝝ eſt. ¶ Quingẽtos ſe. qnquaginta ſextertia. & notãdũ dici hoc ſextertiũ: & hic ſextertius: vt hoc loco maſculini generis: apud alios neutri. Mar. ãnis abit biſquina dabit ſextertia dixit. eſt aũt ſertertiũ dipondiꝰ: & ſemis: põdo vero libellã cõtinet ergo ſextertiũ duas libras & ſemis hñt: teſte Var. & a ſemis & tertius dictũ eſt ſextertius: ſiue ſextertiũ: nã ſic quoq; dicimus dipondius eſſe: & dipondiũ. ¶ Quæ tã prõpta: Hæc tãta ĩquit humãitas ſenatus potuit ẽt patrẽ a filii interitus dolore impatiẽti reuocare: ſi forte eo tpe Muſochanes obiiſſet. ¶ Deſideriũ eiꝰ. i. mortem. Vñ deſideratũ dicimꝰ mortuũ: quo verbo vtit̃ frequẽter Iulius celſus: vt eo die quattuor milia deſiderata ſunt.

delatus eſt. qđ ubi ſenatus agnouit; cõtinuo illo quæſtorẽ ire iuſſit: cuiꝰ cura, & hoſpitiũ adoleſcẽti expediret̃: & oĩa, q̃ ad ualetudinẽ opus eẽnt: ꝓberẽt̃. ĩpẽſæq; liberaliter tũ ipſi, tũ toti comitatui ꝓſtarẽt̃. naues ẽt. ut ꝓſpicerent̃: qbꝰ ipſe bñ, ac tuto cũ ſuis in Africã traiiceret̃. equitibꝰ ſingulas libras argẽti, & quĩgenos ſextertios dari ĩperauit. q̃ tã prõpta, & tã exquiſita patꝝ. C. humanitas efficere potuit: ut ẽt ſi expiraſſet adoleſcẽs, æqore aĩo deſyderiũ eius pater toleraret.

¶ De eodem in pruſiam.

IDẽ ſenatus, cũ ad gratulandũ ſibi Pruſiam Bithyniæ regẽ Perſe deuicto uenire audiſſet: obuiã illi. P. Corneliũ Scipionẽ Quæſtorẽ Capuã miſit cẽſuitq;, ut ei domus Romæ, quã optia cõduceret̃, & copiæ, nõ ſolũ ipſi, ſed ẽt comitibus eiꝰ publice ꝓberẽt̃. In eoq; excipiẽdo tota urbs uniꝰ hũani amici uultũ hũit. Ita q amãtiſſimꝰ nři uenerat: duplicata erga nos bñuolẽtia in regnũ ſuũ reuerſus eſt.

¶ De eodem in Ptolemæum.

NEc ægyptus qdẽ Romanæ hũanitatis expers fuit. Rex. n. Ptolemæꝰ a minore fr̃e regno ſpoliatus, petẽdi auxilii gratia cũ paucis admodum ſeruis ſqualore obſitus Romã uenerat: ac ſe in hoſpitiũ Alexãdrini pictoris contulerat. Id poſtq̃ ſenatui relatũ ẽ: accerſito iuuene, q̃ potuit accurata excuſatiõe uſus eſt: qđ nec Quæſtorẽ illi more maiorũ obuiam miſiſſet: nec publico hoſpitio eũ excepiſſet: eaq; ñ ſua negligẽtia, ſed ipſiꝰ ſubito, & clandeſtino aduẽtu facta dixit: & illũ e curia ſubito ad publicos penates deduxit: hortatuſq; eſt: ut depoſitis ſordibus adeũdi ipſius diẽ peteret. qnetiam curæ habuit: uti munera ei per Quæſtorẽ quotidie darent̃. his gradibus officiorum iacentem ad regiũ faſtigium euexit, effecitq;, ut plus ſpei in auxilio. P. R. quam metus in ſua fortuna reponeret.

IDẽ ſenatꝰ cũ. nõ minori humanitate vſus fuiſſe. vĩ ſenatꝰ in pruſiã Bitiniæ regẽ q gratulatũ Romã venerat de victoria quã ex Perſis: rege ſuperato: glorioſiſſimã cõparauerãt aũt Romani: nã illi more maioꝝ q̃ſtorẽ obuiã miſit: publicũ Romæ hoſpitiũ ꝓ regis dignitate paratũ cõduxit: copiã reꝝ oĩum illi: comitibuſq; ſuis: ꝓbuit illũ deniq; tota ciuitas cũ ſumma lætitia: & alacritate ſuſcepit: vt nõ de victoria gratulatũ veniſſe: ſed a victoria ſuperbum rediiſſe cognoſceres.

NEc Aegyptus qdẽ. Adeo ĩmẽſa fuit Roma. humanitas: vt lõge: lateq; porrecta nõ arctiores q̃ ĩperiũ terminos habuiſſe videat̃: nõ cõtẽta finibꝰ Bitiniæ in ægyptũ vſq; ꝑuenit: nã Ptole. a minore fratre regno cõſpiratione pulſus: Romã auxilii petẽdi gr̃a ꝓfectus: multa Romanæ liberalitatis teſtimonia cœpit: nã cũ miſer: & ſordidus ꝓter regiã dignitatẽ cũ paucis admodũ ſeruis clã vrbẽ ĩgreſſus in priuatũ hoſpitiũ ſe cõtuliſſet: cõtinuo ſenatꝰ re cognita illũ ad ſe iuſſit acciri. & excuſatione facta: q nõ illi more maioꝝ q̃ſtorẽ obuiã miſiſſent: ad publicũ hoſpitiũ deduxit: eiq; quottidiæ munera dari ꝑ q̃ſtorẽ iuſſit. ſunt q velint hũc fuiſſe Ptol. vltimũ oĩum: cognomẽto Dionyſiũ Auletæ filiũ q Põp. iuſſit occidi: cuius opibꝰ: & auctoritate fuerat eius pr̃ ꝑ Gabiniũ reſtitutus in regnũ: qđ ex Cæſa. cõmẽtariis de. Alexãdrino bello colligi poſſe dicũt vbi h̃ inſcripta ſunt. In teſtõ Ptole. pr̃is: hr̃des erãt ſcripti ex duobꝰ filiis maior: & ex duabus ea: q̃ antecedebat: hoc vti fierẽt ꝑ oẽs deos: ꝑq; fœdera: q̃ rõæ feciſſet eodẽ teſtõ Ptole. Po. R. obteſtabat̃: tabulæ teſtamẽti vna ꝑ legatos eius Romam erant allatæ: vt in ærario ponerent: q̃ tñ pp occupatiões publicas poni nõ potuiſſent apud Põp. ſunt depoſitæ: alteræ eodẽ exẽplo relictæ: atq; obſignate Alexãdriæ ꝓferebãt̃: ex qbꝰ verbis cõiici poſſe dicunt: a minore fratre ꝑ conſpirationẽ regno pulſum: qđ ego nec affirmare: nec oĩno refellere auſim: qppe q huius hiſtoriæ certũ adhuc auctorẽ nõ ĩuenerim: veꝝ illud me mouet: qũo reſtitutus fuerit. & cur Põp. patrocinio nõ fuerit vſus: cũ apud illũ teſtamẽti tabulæ eẽnt depoſitæ: aut ſi vſus: cur a Vale. cæteriſq; auctoribꝰ: ingratitudinis non dãnatus: cũ patronũ ſuũ iuſſerit occidi. extat ꝓterea apud ipſum: quẽ autorẽ referũt Cæſ. iſdẽ cõmẽtariis: ad hũc ipſum Ptole. Põpe. legatio: q̃ poſt pharſalicã ꝓfligationẽ in Aegyptũ ꝓfectus: ab hoc puero aduerſus Cæ. opẽ ſuppliciter ĩplorat: & cũ per erogata tantum patri beneficia rogat: vt Alexandria recipiatur: vbi ne verbum quidem facit: ex quo intelligi: aut coniici poſſit: eũ Romæ aliquãdo fuiſſe: qđ ſatis admirari non poſſum: cum res tanta foret: quæ a ſenatu magnopere curaretur: & ad Põpeium pertinere maxime videretur propter tabulas teſtamenti depoſitas: omitto q Cæſar tunc eum puerum ætate fuiſſe oſtendit: cum Pompeius ad eum profugit. Valerius vero iuuenem appellat: quare cum hæc omnia obſcura: & incerta mihi eſſe videantur: aliis excutienda relinquam. ¶ Obſitus: Circundatus ſqualore immunditia eſt. Squalor immunditíes: ac deformitas: quæ nimio mœrore innaſcitur.

ASCE. ¶ DElatus eſt æger. i. aĩo & corpore male affecto: Brunduſiũ. i. ad illud oppidum littorale: quod vbi ſenatus agnouit: iuſſit cõtinuo quæſtorẽ. i. ærarii vt dixi diſpenſatorẽ: ire illo. i. illuc: hoc eſt Brunduſiũ: cuius cura. i. vt eius cura & . i. ſimul: hoſpitium expediret̃. i. expedite pararet̃ adoleſcẽti. ſ. Muſocani: & oĩa quæ eſſent opus ad valetudinẽ. ſ. curandã: ꝓberent̃ ſup. ei: & impenſæ præſtarentur liberaliter tum. i. ſimul ipſi. ſ. adoleſcenti: tum. i. ſimul: toti comitatui: & etiã vt naues proſpicerentur. i. ꝓuide repararent̃: aut conficerent̃: quibus ipſe. ſ. dictus adoleſcens traiiceretur in Africam cum ſuis: bene. i. cõmode: ac tuto. ſ. a uĩ tẽpeſtatis. & imperauit ſingulas libras argenti: & qngentos ſiſtertios dari eqtibus: q̃ humanitas patꝝ cõſcri. tam prõpta:

& tã exq̃ſita.i.ſingularis: potuit efficere: vt ẽt ſi adoleſcens.ſ.filius Maſiniſſæ expiraſſet: pr̃ eius toleraret.i.pateret̃ deſyderiũ.i. carentiã eius aĩo æqore.i.minus cõmoto. ¶ Idẽ ſenatus cũ audiſſet Pruſiã regẽ Bithyniæ venire.i.Romã ad gratulandum.i. gratæ felicitatis: ac victoriæ aĩum verbis indicandũ: Perſe.ſ.rege macedoniæ deuicto.i.poſtquã pſen deuicerat Pau.Aemi. miſit Pub.Cor.Scip.quæſtorẽ obuiã illi Capuã.ſ.vſq;: & cẽſuit: vt domꝰ q̃ optima cõduceret̃ ei Rõæ: & copiæ.i.large facultates ſumptus faciundi ꝑberent̃ nõ ſolũ ipſi.ſ.regi: ſed ẽt comitibus eius: publice.i.e publico ærario. Et tota vrbs.i.ciuitas Ro. hũit in eo excipiendo.i.eminẽter: & põpoſe recipiẽdo: vultũ.i.ſpẽm vnius amici hũani. Itaq; pruſias venerat amãtiſſimus nr̃i: & reuerſus eſt in regnũ ſuũ beniuolẽtia duplicata erga nos. ¶ Nec æy.q.ſ.exp.hu.Ro.Eni ꝑ q̃a Ptolemeus rex ægypti ſpoliatus regno a fr̃e minore.ſ.natu: venerat Ro. cũ paucis admodũ ſeruis gr̃a petẽdi auxilii. oblitus.i.obductꝰ ſqualore.i.ſitu: & ĩmonditia cõtracta ex incultu: ac cõtulerat ſe i hoſpitiũ pictoris Alexãdri.i.Alexãdriæ orti. Poſtquã id relatũ eſt ſenatui: iuuene.ſ.Ptol. accerſito.i.vocato in curiã vſus eſt excuſatiõe q̃.i.quãtũ potuit accurata: q̃.i.q̃a nec miſiſſet illi obuiam quæſtorẽ.i. diſpenſatorẽ: & cuſtodẽ ærarii more maioꝝ.i.vt maiores ſiphaci: pruſiæ: & aliis facere ſoliti erãt. nec accepiſſet eum hoſpitio publico: vt pruſiam acceptũ iã dixerat: & dixit ea.ſ.duo delicta: ꝙ nec obuiã proceſſiſſet: nec hoſpitio publico accepiſſet: eſſe fcã non ſua negligentia: ſed aductu illius ſubito: & clandeſtino.i.latente. & occulto. & ſup.ſenatus deduxit illũ ſubito e curia ad publicos penates: & hortatꝰ ẽ: vt ſordibꝰ.i.ſqualore & ſitu depoſitis: peteret diẽ adeũdi ipſius.i.ſui: & eſt ſenatꝰ: q̃nẽt.i.ſup. ret: & ſup.ſenatus euexit his gradibus.i.beneficiis per gradũ impenſis: aut his bñficiis officio graduũ fungentibus: ſup.Ptolemeũ: iacentem.ſ.oppreſſum calamitate ſua: ad faſtigium.i.culmen regium: & fecit vt ptolemæus reponeret plus ſpei.i.de recuperando regno: in auxilio populi ro. q̃ metus in fortuna ſua.ſ.tam aduerſa: vt a minore natu pelleretur.

THE. ¶ Muſicães. q̃dã vetuſti codices habẽt Muſocanes: alii muſoſones. ¶ Perſe de. Vetera exẽplaria legũt ꝑ ſe: nec hñt deuicto.

OLIV. ATq; vt ab vniuerſis: poſtq̃ de publica roma. hũanitate dixit: nũc ad priuatã vniuſcuiuſq; dicẽdã trãſgredit̃: & prĩo de. L. cor. cõſule: q prĩo punico bello hãnonẽ Carthaginẽſiũ ducẽ: q i ꝓpugnatiõe ciuitatis olbiæ fortiter dimicãs occubuerat: digniſſimo funere curauit efferi: tãq̃ nõ ille hoſtis: ſed Po.Ro. ſociꝰ: & amicꝰ extitiſſet: nã victoria q̃to plus hũanitatis hũerit: tanto minus ĩuidiæ cõtraxerit. ¶ Olbiã opp. ĩuenio tria huiꝰ noĩs oppida. Vnũ teſte ſtra. ĩ maſſiliẽſi agro. alterũ eodẽ teſte ĩ ſcithia: q̃d ẽt berta ciuitas dicebat̃. Tertiũ teſte Sol. ĩ ca. de hoĩe in ſardinia: Dicit.n.hic: yphides hiolaum creat: q ſardiniã ingreſſus palãtes incolarũ animos ad concordiam eblanditus. Olbiam: atq; alia græca oppida extruxit.

QVid de Qũ. Criſpio. hoc fuit ſcdo pũico bello: cũ capua obſideret̃ a Ro. nã. T. Qu. Criſp. Bad. cãpanus hoſpes erat pfamiliari hoſpitio cõiunctus. creuerat ẽt cõſuetudo: q̃ ager Rõæ apud Criſp Ba. añ defectionẽ cãpanã liberal̃r comiterq; curatꝰ fuerat. tũ badius ꝓgreſſus añ ſtatões: q̃ pro porta ſtabãt: vocari criſpinum iuſſit: q̃d vbi eſt criſpino nũciatũ: ratꝰ colloq̃um amicũ: & familiare q̃ri manẽte mẽoria: ẽt in diſſidio publicoꝝ fœderũ priuati iuris paulũ a cæteris ꝓceſſit. poſtq̃ i cõſpectũ venit: ꝓuoco te inq̃t badius ad pugnã: o criſpine cõſcẽdamus equos: & vter ſit melior decernamꝰ ſummotis aliis: de ea Criſp. nec ſibi: nec illi ait hoſtes deeſſe: i qbꝰ virtutẽ oſtẽdant: ſi ẽt ſi ĩ acie occurrerit: declinaturũ nũc hoſpitali cæde: dextrã violet: conuerſuſq; abibat. n. vero ferocius tum cãpanus increpat molliciẽ: & ignauiã: & ſe digna ꝓbra in ĩſontẽ iacere: hoſpitalẽ hoſtẽ appellãs ſimulantẽq; ꝓcere: cũ ſciat ſe nõ parẽ eẽ. ſi parũ publicis fœderibꝰ ruptis direpta ſimul: & priuata ĩura eſſe putat Bad. cãpanũ. T. Quintio Criſ. Ro. palã oĩbꝰ & duobꝰ exercitibꝰ renunciare hoſpitiũ nihil ſibi cũ eo conſotiatum: nihil fœderat hoſpiti cum hoſte: cuius patriã & pœnates publicos oppugnatũ veniſſet: ſi vir eſſet cõgrederetur: diu cunctantẽ Criſpi. pertulere turmales: ne impune inſultare campanum pateretur: itaq; tantum moratus: dum imperatores conſuleret. permitterent ne ſibi extra ordinem in prouocantem hoſtem pugnare: permiſſa eorum arma cœpit: equũq; conſcendit: & Ba. nomine cõpellans ad pugnam euocauit: nulla mora campano facta eſt: infeſtis equis: haſtiſq; cõcurrunt. Criſ. ſuper ſcutum ſiniſtrũ humerum Ba. haſta transfixit: ſuperq; delapſum cũ vulnere equo deſiluit: vt pedes iacentem conficeret: Ba. priuſq̃ opprimeretur parua parma atq; equo relictis ad ſuos affugit: Criſ. equũ: armaq; capta: & cruentẽ cuſpidã oſtentãs cum magna laude: & gratulatione militũ ad conſules eſt dẽductus. laudatuſq; ibi magnifice etiam donis donatus. ¶ Ira & glo. ira contra hoſtem: a quo prouocaretur ad ſingulare certamen: gloria de victo glorioſo hoſte. ¶ Valitudine cor. morbo implicitum: nam valitudo mediũ vocabulum eſt: q̃d tam in bona q̃ in mala parte accipitur: vnde recepit adiectiuũ: & dicat̃ bona valitudo: & mala valitudo. ¶ Cura: diligentia: vel cura pro curatione poſuit: quæ propria medicorum eſt. ¶ Tranſuerſum: A recto officio declinantẽ. ¶ Publica imp. quia omnes a ſocietate defeciſtis.

ASCE. ¶ ATq; vt veniã ab vniuerſis patribꝰ cõſcriptis ad ſingulos.ſ.ſenatores. L. Cornelius cõſul primo bello punico: cum.i.quando cepiſſet Olbiam.ſ.oppidum ſardiniæ: pro quo hanno dux Cartha. pugnans fortiſſime occiderat.i.interfectus erat extu-

¶ De Lucio Cornelio.

ATq; ut ab uniuerſis patribus. C. ad ſingulos ueniam. L. Cornelius COS. primo punico bello, cũ Olbiam oppidũ cepiſſet: ꝓ quo fortiſſime pugnans Hãno dux carthaginenſiũ occiderat: corpus eius e tabernaculo ſuo amplo funere extulit. nec dubitauit hoſtis exequias ipſe celebrare. eam demum uictoriam & apud deos, & apd homines minimũ inuidiæ habituram credens, quæ plurimum humanitatis habuiſſet.

¶ De Quinto Criſpino.

QVid de. Q. Criſpino loquar? cuius hũanitatem potentiſſimi affectus, ira, atq; gloria q̃tere non potuerunt. Badiũ cãpanũ, & hoſpitio benigniſſime domi ſuæ exceperat: & aduerſa ualitudine correptum attẽtiſſima cura recreauerat: a quo poſt illã nefariã campanorum defectionẽ in acie ad pugnam prouocatus: cum & uiribus corporis, & animi uirtutibus aliquãto eſſet ſuperior: mõere ingratum, quã uincere maluit. nam quid agis inquit demẽs? aut quo te parua cupiditas trãſuerſum rapit? parũ habes publica impietate furere: niſi etiã priuata lapſus fueris. unus tibi Romanorum uidelicet Quintiꝰ placet: in quo ſceleſta exerceas arma?

lit corpus eius.ſ.Hãnonis tabernaculo ſuo: q̃a in caſtris erat funere amplo: ſumptuoſo: nec dubitauit ipſe.i.q̃d dicũt in ꝓpria pſona celebrare exequias hoſtis: credẽs eam demũ.i.preciſe victoriã habituram minimũ.i.minimam partẽ inuidiæ: & apud deos: & apud hoĩes: quæ habuiſſet plurimũ humanitatis. ¶ Quid loquar de. Qu. Criſpino: cuius humanitatẽ ira atq; gloria potẽtiſſimi affectus.i.q̃ valẽtiſſimæ affectiones in hoĩe ſunt. nõ potuerũt quærere.i.cõcutere: aut loco ſuo mouere. Is ſup. & i.ſimul exceperat benigniſſime domi ſuæ hoſpitio Badiũ campanũ.ſ.natione: & recreauerat attẽtiſſima cura ſup. ipſum correptũ valitudine aduerſa. A quo ꝓuocatus in acie ad pugnã.ſ.ſingularẽ: poſt illã nefariã defectionẽ cãpanoꝝ.ſ.a Roma. ab Hãnib. cũ.ſ.Qu. Criſpinus eſſet ſuperior.ſ.q̃ Badius aliquãto &.i.ſimul viribus corporis: & virtutibꝰ animi: tñ ſup. maluit monere in gratũ q̃ vincere. Nã.ſ.Quintius inq̃t o demẽs ſup. Badi q̃d agis.i.quã rem paras: aut quo cupiditas.ſ.gloriæ praua.i. iniqua rapit te trãſuerſum.i.extra ſemitã recti: & honeſti ex orbitatẽ. Habes.i.reputas parum furere.i.ꝙ inſanis publica impietate.i.qua oẽs cãpani (qui ad hoſtẽ Ro. imperii defecerũt per ſummã dementiã: q̃a Ro. tñ petierãt imperii honorẽ humani. ab eis: ſi victor euaſiſſet: & rẽ: & libertatẽ ablaturus erat) niſi ẽt lapſus fueris: priuata.i.ibi ꝓpria impietate: q̃a cõtra ius hoſpitalitatis: q̃d ioui curæ eſt. Videlicet exprobatiua vox eſt. Qu.ſ.Criſpinus hoſpes tuus (Loquit̃ aũt de ſe honeſte: vt ſæpe admonui: in tertia pſona) vnus.i.ſolus Romanoꝝ.i.e tot Romanis: qui in exercitu erant: placet tibi: in quo (dicere poſſet in quem) exerceas arma ſceleſta.i.ſcelere contaminata.

OLIV. ¶ SAlutẽ tuã: q̃a te egrotũ domi ſuſcepi. ¶ Dii hoſpita. quoꝝ princeps eſt Iuppiter. Vir. Iuppiter hoſpitibus nam te dare iura loquunt̃. ¶ Sancta: inuiolata Romano ſanguini. ¶ Vmbonis: clypei: eſt autẽ vmbo media pars clypei. ¶ Obtruncatus eſt: non a Criſpino: nã aufugit anteq̃ opprimeretur: vt ſupra diximus: ſed ab aliis.

AGe. M. Marcel. clemẽtia. Marcellꝰ cõſul Romanus cũ diu obſediſſet Syracuſas: tãdẽ vrbẽ illã cœpit: cũ aſſiduitate laboris: tũ ẽt ꝓditione: cũ igit̃ menia ingreſſus eſt: ſupioribꝰ locis vrbẽ ferme oĩum illa tẽpeſtate pulcherrimã ſubiectam oculis vidit illachrymaſſe dicit̃: partim gaudio tãtæ ꝑpetratæ rei paꝝ vetuſta gloria vrbis Atheniẽſiũ claſſes demerſæ: & duo ĩgẽtes exercitus cũ duobꝰ clariſſimis ducibus deiecti occurrebãt. tot bella carthaginẽſibus tãto cũ diſcrimine geſta: tot iã opulẽti tyrãni: regeſq; ꝑter cæteros hiero cũ recẽtiſſime memoriæ regꝰ: tũ ante oĩa: quæ virtus ei fortunaq; ſuaq; dederit bñficiis in po. Ro. inſignis: ea cũ vniuerſa occurrerẽt aĩo: ſubiretq; cogitatio iã illa momẽto horæ arſura oĩa: & ad cineres reditura: priuſq̃ ſigna archadinẽ admoueret: ꝑmittit ſyracuſanos: q intra Romanũ ꝑſidiũ aufugerãt: vt alloquio leni pellicerent hoſtes adendã vrbẽ: q̃d obtinere nequiuit. ¶ Fletũ eo. Lachrymis tẽperare. ¶ Itaq; ſyr. ci. Apoſtrophat ad vrbẽ ſyracuſaꝝ dicẽs illud tibi nõ paruæ cõſulationis eſſe debuit in tua clade grauiſſima: ꝙ cũ tua fata ferrẽt: vt caderes ſub mãſuetiſſimo victore cecideris.

QVintus vero Metellus. Fuit Q̃nin. Metelli humanitas magna: & laude digniſſima: qui cum eſſet conſul in ea parte hiſpaniæ: q̃ Celtiberia dicitur: in eaq; bellum gerens Centobricã vrbẽ obſideret: & pariter oppugnaret: machinã menibꝰ admoueret: iam maxime partẽ: quæ euerti facile poterat diſiecturus: q̃d vbi viderunt oppidani Rhethogenis filios: q ad Ro. defecerat: mœnibus oppoſuerũt: vt ruina murorum pueri in conſpectu patris ad defectionis vltionẽ obruerentur: q̃d vbi ſenſit Metellus continuo ab oppugnatione diſceſſit: ſuadente & hortante Rethogene: vt per filioꝝ mortẽ vrbem expugnaret: incœptũq; ꝑ ageret: maluit. n. Metellus hoſtiũ aĩos: & vrbẽ mãſuetudine & virtute ſupare: q̃ vlla crudelitate ſubigere q̃d ẽt fecit: nã hac humanitate pellecti populi: & vrbes hiſpaniæ ſponte in deditionẽ venerũt. Centobrica vrbs.

ASCE. ¶ CVius penatibꝰ.i.domui: aut hoſpitio: tu dens &.i.ſimul viciſſitudinẽ honoris: ꝙ ab eo honorifice ſuſcipi & eũ honorifice ſuſcipere dignus iudiceris: & ſalutẽ tuam: q̃a valitudine cõfectũ curandũ duxerat. At fœdus amicitiæ: & dii hoſpitales: quoꝝ priceps Iupiter eſt: appoſitorie pignora ſancta noſtro.i.ro. ſanguini: & pignora vilia pectoribꝰ veſtris: vetant me cõgredi tecũ certamine hoſtili.

cuius penatibus, & honoris uiciſſitudinẽ, & ſalutẽ tuã debes. at me fœdus amicitiæ, Diiq; hoſpitales, ſancta noſtro ſanguini, ueſtris pectoribus uilia pignora, hoſtili certamine cõgredi tecũ uetant quinẽt ſi in concurſu exercituum fortuito umbonis mei impulſu proſtratum agnouiſſem: applicatum iam ceruicibus tuis mucronẽ reuocaſſem. tuum ergo crimẽ ſit: hoſpitem occidere uoluiſſe. meum, non eris hoſpes occiſus. ꝓinde aliam, qua occidas, dexteram q̃re quoniã mea te ſeruare didicit. dedit utriq; cœleſte numen debitum exitũ: ſiquidem in eo prælio Badius obtrũcatꝰ ẽ. Quintiꝰ iſigni pugna clarꝰ euaſit.

¶ De Mar. Marcello.

AGe Marci Marcelli clemẽtia, quam clarũ quãq; memorabile exemplũ haberi dẽt? qui captis a ſe Syracuſis ĩ arce earum cõſtitit: ut urbis modo opulẽtiſſimæ tunc afflictæ fortunam ex alto cerneret. Cæterũ caſum eius lugubrem intuẽs, fletũ cohibere nõ potuit. quẽ ſiqs ignarꝰ uir aſpexiſſet: alterius uictoriã eẽ credidiſſet. itaq; Syracuſana ciuitas maxima clade tua aliquid admiſtũ gratulationis habuiſti: q̃a ſi tibi ĩcolumi ſtare fas nõ erat: leuiter ſub tam manſueto uictore cediſti.

¶ De. Q. Metello.

QVitus uero Metellus celtibericũ ĩ hiſpãia gerẽs bellũ, cũ urbẽ centobricã obſideret. ẽt admota machina, partẽ muri, quæ ſola conuelli poterat: diſiecturus uideretur: humanitatẽ ꝓpinq̃ uictoriæ ꝑtulit. Nã cũ Rethogenis filios, qui ad eũ trãſierat: Centobricẽſes, machinæ ictibus obieciſſent: ne pueri in conſpectu patris crudelis genere mortis conſumerentur: quanquam ipſe Rethogenes negabat eſſe impedimento: quo minus etiam per exitum ſanguinis ſui expugnationem peræigeret: ab obſidione diſceſſit. Quo quidem tam clemẽti facto, & ſi nõ unius ciuitatis mœnia, omniũ tamen Celtiberarum urbiũ animos cœpit: effecitq;, ut ad redigendas eas in ditionem Popu. Roma. nõ multis ſibi obſidionibus opus eſſet.

Quinĕt.i.inſup ſi in fortuito.i.caſu cōcurſu exercituū:agnouiſſem te pſtratū:ipulſu vmbōis.i.mediæ & ita extĕtioris ptis clypei mei:ego reuocaſſem.i.retraxiſſem mucronē applicatū iā.ſ.pusq̄ te nouiſſem:ceruicib⁹ tuis(ſic ātiq.Nā hortēſi⁹ prim⁹ ceruicē ſinglr declinauit authore Fabio)Ergo voluiſſe occidere hoſpitē ſit tuū crimē:tu nō eris hoſpes occiſus:meū.ſ.crimē pro inde.i.& iō:q̄re aliā dextrā:qua occidas.i.cadas in mortem:qm̄ mea.ſ.dextra didicit ſuare te pp hoſpitalitatē videlicet.Numē cœleſte pcipue Iouis dedit vtriq̄.ſ.hoſpitū exitū.ſ.certaminis debitū.Siquidē Badius obtruncatus eſt in eo plio:non tñ in eo certamine ſingulari:qa cū pbris & cōuiciis victus quintius in certamē deſcendiſſet:& Badiū equo excuſſiſſet:ille fuga tunc quidē ſalutē iuenit.ſed paulo poſt occiſus eſt:Quintius euaſit clarus pugna inſigni.i.inſigniter cōtra Badium obita. ❡Age: adhortandi vox:clementia.M.Mar.q̄.i.quātū claræ:quāq̄.i.& quātū memorabile exēplum debet hēri.q.d.maxime clarum:& memorabile:vtpote:q ſyracuſis vrbe opulentiſſima in ſicilia:captis a ſe conſtitit in arce.i.ſumma munitione &(vt dicunt)fortilitio earū:vt cerneret ex alto fortunā vrbis mō.i.paulo añ opulentiſſimæ:tūc afflictæ.Cæterū.i.ſed ipſe intuens caſum eius lugubrem:non potuit cohibere fletū:quē.ſ.fletū:ſi qs vir ignarus.ſ.qd ſit parcere ſubiectis:& debellare ſupbos.atq̄ ita oſtennuū eſſe in rebelles:& clemētē in ſe victos fatentes:aſpexiſſet:crediſſet victoriā eſſe alterius.Itaq̄ o ciuitas ſyracuſana.tu habuiſti ſup.in maxima clade tua aliquid gratulationis.i.quo tibi gratulari poſſis qa ſi fas non erat tibi ſtare incolumi:cecidiſti leniter.i.tranqlle ſub tā māſueto victore. ❡Qn̄ uero Metellus gerēs in hiſpania bellū celtibericū cū obſideret vrbe Centobricā.i.ſ.noie:& iā videret diſiecturus machina.i.bellica:admota.i.applicita partē muri:q̄ pars poterat ſola conuelli.i.machinis ſolo æquari.ptulit victoriæ ppinquæ humanitatē.Nā cū Centobriceñ.ſ.populi obieciſſent ictibus Machinæ filios rethogenis:ſeu rothogenis vtrūq̄.n.legi.i.illi⁹ viri clariſſimi i ea ciuitate:q traſierat ad eū.ſ.Mete.ne pueri cōſumerent in cōſpectu patris gñe crudelis mortis.ſ.a machina illatæ diſceſſit ab obſidione:q̄q̄ ipſe Rethogenes negabat eē ipedimēto:quo minus.i.vt non perageret expugnationem.i.captionem vrbis:etiā per exitum.i.exitiū:aut emiſſionē ſanguinis ſui:hoc eſt per neceſſe liberorum ſuorū.Quo qdē facto tam clementi Metel.& ſi nō cæpit mœnia vnius ciuitatis: tñ cepit.i.ad beniuolentiā traxit omnium vrbium pro ciuitatū(nā vrbes proprie nō vtuntur rōne:cū ſint ipſa edificia)celtiberarum.i.celtibericarum:& effecit: vt non eſſet ſibi opus multis obſidionibus ad redigendas eas.ſ.vrbes celtibericas in ditionem pop.Ro.

THE. ❡CEntobricā.Suprà tñ appellant Cōtrebiā. ❡Sanguinis ſui.Nā ſemē humanū ſanguis ē purgatus: vt Ari.& Var.ſentiunt.

❡De Africano poſteriore.

AFricani quoq̄ poſterioris humanitas ſpecioſe,lateq̄,patuit.Expugnata enim carthagine circa ſiciliæ ciuitates litteras miſit:ut ornamēta templo⁊ ſuorū a pœnis rapta,per legatos recuperarent.Inq̄ priſtinis ſedibus reponēda curarēt.Beneficiū Diis,atq̄ hominibus pariter acceptū.Huic facto p eiuſdē uiri humanitas.a Quæſtore ſuo haſte ſubiectos captiuos uēdēte: puer eximiæ formæ,& liberalis habitus miſſus eſt.De quo cū exploraſſet numidā eſſe:orbū relictū a patre educatū apud auunculū Maſiniſſam,eo ignorāte immaturā aduerſus Romanos ingreſſum militiā:& errori illius ueniam dandā: & amicitiæ regis fidiſſimi popu.Ro.debitam uenerationem tribuendam exiſtimauit.Itaq̄ puerum annulo,fibulaq̄ aurea,& tunicā laticlauia,hiſpanoq̄ ſagulo,& ornato equo donatum,datis qui eum proſequerētur equitibus:ad maſiniſſam remiſit.eos uictoriæ maxios fructus rat⁹,diis templorum ornamenta Romanos.regibus ſanguinem ſuum reſtituere.

OLIV. APhricani quoq̄ poſterioris.Nō minus ſpecioſa & ampla fuit aphricani poſterioris humanitas:q capta Carthagine p lr̄as oīum ſiciliæ populorū legatos acciuit:q ſuæ qſq̄ ciuitatis ornamēta:q̄ illis carthaginenſes iure belli rapuiſſent:reciperent:& in ſua qſq̄ tēpla reportarent:eadem humanitate vſus in Maſaniſſæ regis nepotem:qui rege inſcio in punica caſtra: militiāq̄ carthaginenſiū pfectus a Ro.captus cū cæteris captiuis: dū ſub haſta vēderet:cognitus a Scipi.multis munerib⁹ donatus ad auunculū cū digniſſimis comitibus remiſſus eſt. ❡Rapta:Quæ pœni tribus bellis rapuerant. ❡Beneficiū.Laudat.hanc humanitatē aphricani Valer. ❡Huic facto par.Haſtæ ſubiectos: Qui publice vendebantur. ❡Errori illius veniam:ignoſcendum eſſe adoleſcentiæ. ❡Anulo:Sic enim mos erat ingenuos pueros anulo ornari. ❡Fibula.Qua in humeris militaris veſtis nectebatur. ❡Tunica la.i.tunica intexta clauis aureis latiorib⁹.ſic.n.Feſtus Pompe.refert. ❡Hiſpāo ſagulo.Sagulum veſtis militaris:qua vtuntur hiſpani virgata: & verſicolore:& eſt diminutiuū a ſago.Vir.Virgatis lucēt ſagis. ❡Diis ornamentum:Vt ſiculis reddidit. ❡Regib⁹ ſanguinem: Vt in hoc exemplo nepotis Maſaniſſæ.

Laticlauium.

ASCE. ❡APhricani &c.Ordo eſt.Humanitas quoq̄ aphricani.ſ.Scipionis poſterioris patuit ſpecioſe:& late Expugnata enim carthagine miſit litteras circa ciuitates ſiciliæ:vt recuperarent per legatos ornamenta templorum ſuorum capta a pœnis:& curarent ea reponenda in ſedibus priſtinis appoſitoriæ beneficiū.i.qd benefactum eius ſup.fuit acceptū pariter diis:atq̄ hoibus. ❡Huic &c.Humanitas eiuſdem viri.ſ.Scipionis minoris eſt par.i.ſimilis:& æqualis:huic facto.ſ.iam dicto.Puer eximiæ formæ:& habit⁹.i.diſpoſitiōis corporalis:liberalis.i.qualis liberalibus:ac liberis & ingnuis eſſe ſolet:miſſus eſt ſup.ad eum a quæſtore.ſuo.vendente captiuos ſubiectos haſtæ ideſt ſub haſta plus offerenti.de quo.ſ.puero:quum Scip.exploraſſet ideſt explorando quis & cuias eſſet:cognouiſſet eſſe Numidam.i.e regno Maſiniſſæ:relictum orbum a patre:& educatum apud Maſi.auunculum.i.fratrem matris eius:& ingreſſum militiam imaturam quia ipſe immaturus erat:aduerſus Romanos:eo:ſcilicet Maſi.ignorante:exiſtimauit.i.cenſuit:& ideſt ſimul veniam dandā errori illius.ſ.pueri.qui per ignorantiam peccauerat:& venerationem debitam tribuendam amicitiæ regis fidiſſimi populo Romano.Itaq̄ remiſit ad Maſiniſſam:puerum donatum.i.dono ornatum annulo.ſ.aureo:& fibula aurea:& tunica laticlauia:quali patritii Romæ vtebantur: & ſagulo.i.indumento militari: hiſpano.i.quo hiſpani tunc vtebantur:& equo ornato.ſ.phaleris:& aliis ornamentis:datis.i.aſſignatis equitibus:qui proſequerentur eum ratus.i.arbitrans eos(.ſ.quos dicet)eē maximos fructus victoriæ:vtpote romanos reſtituere.i.ſi Romani reſtituerent diim ornamenta templorum; vt fecerat in Sicilia:& regibus(vt nunc fecit Maſiniſſæ)ſuum ſanguinem.

THE. ❡Meminit huius rei.M.Tullius in Verrem.

OLIV. LVcii quoq̄ Pau.Nō eſt inqt.L.paulus in tali virtutis gñe ſua laude defraudandus:q eximiā hūanitatē ſuā in pſam macedōiæ regē declarauit:quē cū captiuū ad ſe audiſſet adduci:ei occurit cū inſignibus imperii tanq̄ honoris gratia illi regi nō captiuo pdiret obuiā:voluētēq̄ ſe ad iperatoris genua pſternere nō ſuſtinuit:& qbus potuit verbis cōſolatus eſt:& ad ſpē hortatus:ſibiq̄ ſemp in tabernaculo pximū habere voluit.fuit aūt captus Perſes a Cn.Octauio: cum duob⁹ filiis:Alexā.& Philip.dū fugerēt in Samothraciā cū decē milib⁹ talētū:quos ad cōſulē Aemiliū paulū deduxit Octauius. ❡Grato ſer.Alii habēt græco ſmone:& putāt tūc ēt apud Roma.viguiſſe lr̄as græcas:& paulū hortatū fuiſſe pſam verbis binis græcis vt dicere ελπιζε βασιλευ bene ſpera o rex. ❡Proponat in cō.Ex cōparatione oſidit.Vtra laudabilior fuerit.P.æmi.victoria: an eiuſdem humanitas. ❡Inconſpicuo: in aperto:in propatulo: vt videri poſſit: hinc humanitas:inde victoria.

Perſes macedonū rex a Paulo captus.

❡De Lucio Paulo.

LVcii ēt Pauli in tali gñe laudis mēoria apphēdēda ē.q,cū perſen parui tpis momento captiuum ex rege ad ſe adduci audiſſet:occurrit ei Romani iperii decoratus ornamentis: conatūq̄ ad genua procumbere dextra manu alleuauit.ſermōeq̄ grato ad ſpē exhortat⁹ ē.itroductū ēt i tabernaculū,lateri ſuo pximū in conſilio ſedere fecit.nec honore mēſæ idignū iudicauit.pponat in cōſpicuo acies,q̄ pſtrat⁹ eſt pſes,& ha⁊ re⁊,q̄s retuli,cōtextus:utro magis ſpectaculo delectentur:hoīes dubitabūt.Nā ſi egregiū eſt hoſtē abiicere: non minus tamen laudabile infelicis ſcire miſereri.

❡De Cn.Pompeio.

HAec L.Pauli humanitas admōet me ne de Cn.Pōp.clemētia taceā.Regē Harmēiæ tigranē,q & p ſe magna cū.P.R.bella geſſerat:& infeſtiſſimū urbi nr̄æ mithridatē pōto pulſū,uiribus ſuis protexerat:in conſpectu ſuo diutius iacere ſupplicē paſſus nō ē,ſed benignis uerbis recreatum,diadema:quod abiecerat: capiti reponere iuſſit.certiſq̄ rebus iperatis,in priſtinum fortunæ habitum reſtituit.æque pluchrum eſſe iudicans & uincere reges,& facere.Quam præclarū tributæ hūanitatis ſpecimen Cn.Pōpeius:q̄ miſerabile deſyderatæ idē euaſit exēplum:nam qui Tigranis tempore

HAec.L.pauli humanitas admonet.Cū Mithridates a Pōpe.e puīcia pulſus ad Tigranē armeniæ cōfugiſſet eū pſequēs Pōpe.celeriter in Armeniā cōtēdit:a Tigrane iuniore:q a patre defecerat accerſitus.Tigranes vero ſenior:audito Pōpei aduētū:cognitaq̄ ei⁹ clementia moribuſq̄ ſuauiſſimis: ſpe maxima fretus ad Pōpe.vt ſeſe dedat.ipſe pueniſt pōpe.vbi caſtris iam adeſſe regē audiuit:duos lictores obuiā miſit:q regi nūciarēt: vt equo deſcēderet:pedibuſq̄ Romanū iperatorē adiret: q nemo vnq̄ ad eā diē pegrinus equo iſidēs Romana caſtra itroiſſet:qbus nō ſolū facile paruit: enſem quoq̄ nudatū illis tradidit:& Pōpe.inermis adiuit cui⁹ cū ante ora ſtetiſſet:coronā e capite dēptā ante illius pedes piecit:deinde qđ turpiſſimū fuit:ſe ad Pōpe.genua pſternere voluit:vt ab eo ſuplex erroris veniā peteret:ni pueniſſet Pōpe.q eū dextera porrecta erexit: iuſſitq̄ apud ſeſe eqtuin ſella iſidere:& vt ſingulari humanitate pditus erat:nō illū ſibi ſupplicē eſſe ſuſtinuit.ſed ſuis ornatū inſignib⁹ in regnū:de quo eiectus fuerat:reſtituit:huius aūt belli cauſa: teſte Cice.Pōpeiana fuit:q Mithridatē regem ponti a.L.Lucul.regno pulſum nō ſolū ad ſe fugientē benigne ſuſcepit:ſed ſuis ēt opib⁹ in regnū reſtituere voluit:nā ingēti exercitu cōparato:poſt aliquot clades acceptas tandē copias Romanas victrices trucidauit:& grauiſſimā Romanis cladē intulit. ❡Pōto.i.iſula:quā tenebat Mithridates. ❡Benignis:qa bono illū aīo eſſe iuſſit. ❡Quā pclarum.Pōpeius qdē hoc humanitatis ſpecimē dedit:ſed ipſe poſtea fuit deſideratæ humanitatis exēplū:cū a.L.Septimio & Achilla Ptolomæi ſatellitibus occiſus eſt: iubente rege: hiſtoria nota eſt in ſuperioribus: ſed quāobrem inducat exēplū Pōpei:hæc eſt ratio:qa ſubſequit humanitas Iulii Cæſaris:q cū Alexandriā veniſſet:& ei Theodorus Ptolomæi præceptor Pompei caput regis nomine obtuliſſet: lachrymas continere non potuit:viſo generis ſui capite.

Pōpeius ab achilla Septimioq̄ trucidatus.

THE. ❡TIGRANEM.Hæc eadem Plutarchus.& Dionyſi.in vita Pompeii. ❡In ſummo terrarum orbe.Vetuſta aliquot exemplaria legunt:in ſuo modo terrarum orbe:qui ſenſus aptior eſt.

ASCE. ❡LVCII &c.Memoria quoq̄.L.Pauli.ſ.Aemilii eſt appræhendenda in tali genere laudis:qui quū audiuiſſet Perſen adduci ad ſe captiuum ex rege.i.qui iam fuerat rex Macedoniæ:momento parui tēporis:quia inter regē:& captiuū ſola interfuit manus iniectio:occurrit.i.celeriter obuiā proceſſit ei:decoratus ornamētis Romani imperii:& alleuauit dextra manu conatum procūbere.i.ſe demittere ad genua.ſ.Lucii:& exhortatus eſt ad ſpem.ſ.recuperandi regni:aut ſalutis conſeruandæ: ſermone grato.i.ad hoc idoneo:aut graio.i.græco:& fecit etiā eum introductum in tabernaculum.i.tentorium imperatorium ſedere in conſilio.i.dum conſilium haberet:proximum ſuo lateri: nec iudicauit indignum honore menſæ quia etiam ad menſam ſuam eum aſſidere fecit.De cuius facti cōmendatione dicit ſic author.Proponatur in conſpicuo.i.loco ad videndum apto: acies:q̄ Perſes proſtratus eſt:vt contextus harum rerū quas retuli.i.facta clementiæ:aut humanitatis Pauli in eum:homines.ſ.qui vtrūq̄ videbunt:dubitabunt:vtro ſpectaculo delectentur magis:an.ſ.quo Perſes victus eſt:an quo ſic tractatus poſtq̄ victus.Nam ſi egregium eſt abiicere.i.ſubiugare hoſtem:non tamen eſt minus laudabile ſcire miſereri infelicis. ❡Hæc humanitas.L.Pau.admonet me:ne taceam de clæmentia Gn.Pompeii.Is ſup.paſſus non eſt Tigranem regem Armeniæ: qui geſſerat:&.i.ſimul per ſe.i.per proprias vires: & propria auſpicia magna bella cum Populo Romano: & protexerat viribus ſuis Mithridatem infeſtiſſimum.i.maximam vim inferentem vrbi noſtræ:pulſum.i.eiectum ponto:cuius rex fuerat:non eſt dico paſſus:eum iacere diutius ſupplicem in conſpectu ſuo: ſed iuſſit recreatum.i.refocillatum benignis verbis: reponere capiti.i.in caput ſuum:diadema.i.inſigne regis apud Armenios: quod faſciam: cui corona imponebatur: quidam eſſe volunt: quod.ſ.diadema abiecerat: & reſtituit eum in priſtinum.i.priorem habitum fortunæ.i.conditionis:certis.i.quibuſdam rebus imperatis.i.ex imperio illi iniunctis:iudicans eſſe æque pulchrum:& vincere reges: & facere.ſ.reges: quæ duo in vno fecit. ❡Quam præclarum &cæ. Facta comparatione de felicitate: & infelicitate Pompeii:ſubinfert humanitatem Caii Cæſaris in eum: qui viſo eius capite lachrymis non abſtinuit: quas tamen: aut gaudii: aut ſimulati amoris Luca-

inſigni regio texerat: eius caput tribus coronis triũphalibus ſpoliatum, in ſummo terrarum orbe, nuſquam ſepulturæ locũ habuit. ſed abſiſſum a corpore, inops rogi, nefarium ægyptiæ perfidiæ portatũ munus eſt: etiã ipſi uictori miſerabile ut enĩ id Cæſar aſpexit, oblitus hoſtis, ſoceri uultum induit: ac Põpeio tũ proprias, tũ etiam filiæ ſuæ lachrymas reddidit. Caput etiam plurimis, & pretioſiſſimis odoribus cremandum curauit. quod ſi non tam mãſuetus animus diuini principis extitiſſet: paulo ante Romani imperii columen habitum (ſic mortalium negoci fortuna uerſat) inhumatum iacuiſſet.

¶ De Cæſare.

Atonis quoq; morte Cæſar audita, & ſe inuidere illius gloriæ, & illum ſuæ inuidiſſe dixit. patrimoniumq; eius liberis ipſius incolume ſeruauit: & Hercule diuinorũ Cæſaris operum non parua pars Catonis ſalus fuiſſet.

¶ De. M. Antonio, &. M. Bruto.

Arci autem Antonii animus talis humanitatis intellectu non caruit. M. enim Bruti corpus liberto ſuo ſepeliendum tradidit: quoq; honoratius crematetur: iniici ei ſuum paludamentum iuſſit, iacentem non hoſtem, ſed ciuem depoſito exiſtimans odio. cumq; interceptum a liberto paludamẽtũ compeiiſſet: ira percitus, protinus in eum animaduertit: hac ante p̃fatiõe uſus. Quid tu ignoraſti cuius tibi uiri ſepulturam cõmiſerim? fortem, piamq; eius uictoriam philippicam libenter Dii uiderunt. ſed ne iſta quidem generoſiſſime indignationis uerba inuiti audierunt.

nus interp̃tat. Ordo eſt q̃.i.quãtũ:p̃clarum ſpecimẽ.i.exemplum humanitatis tributæ.ſ.Tigrani:ſup.fuit Cneus Põ.tã.i.tãtũ miſerabile:euaſit idem exemplum humanitatis deſyderatæ.ſ.erga eum.i.quia caruit(nam deſyderatur:qđ abeſt:vnde deſyderatos in bello dicimus interfectos:eo q cum non compareant:dum exercitus poſt prælium recenſetur:deſyderantur)Nã caput eius qui texerat.i.redimiuerat.ſ.tempora capitis:Tigranis:ſcilicet regis armeniæ.

OLIV. ¶ INſigni re. Diademate. ¶ Tribus co.qa totiens triũphauit:primo qdẽ de aphrica quã auſpitiis.L.Scillæ ſubegit:cum eſſet annoꝝ.xxiiii.vt qdã tradunt:miſſus cõtra domicium deinde triũphauit de Sertorio:vel de p.ratis:q mare totum infeſtabant:qđ bellum.xlviii.diebus cõfecit: poſtremo de mithridate. ¶ Victori miſerabilẽ. Quod victorẽ ad miſerationem mouere poſſet. ¶ Soceri vultum: Eo vultu:quo ante:cum eẽt ſocer:aſpicere ſolebat. ¶ Columen ſuſtẽtaculũ:nec inuenit niſi in ntõ:& accuſatiuo.

Catonis Vticenſi mors.

Atõis quoq; morte. Hic fuit cato vticenſis:q ſe vtice iterfecit:vbi de rep.deſperatum eẽ cognouit.maluit.n.in libertate mori q̃ in Cæſaris venire ptãtẽ. Cæſar igit audita Catonis morte dixiſſe fert:& ſe Catõis gloriæ iuidere:& catonẽ ſuæ pariter iuidiſſe:verũ hac vſus ẽ humanitate:vt Catonis bõa liberis eius intacta reddiderit. Fuit ãt Cæſar p̃cipuũ rõanæ clemẽtiæ & humãitatis exẽplũ:adeo vt iter reliquas eius virtutes:hæc veluti princeps potiſſimũ celebret:ad penitẽtiam vſq; clementẽ fuiſſe dicit Pli. Cice.quoq; i orõne p Marco Marcello miris laudib⁹ eius hũanitatẽ extollit. Solinus i cap. de hoĩe dicit. Cæſar inqt bẽignitate adeo p̃dit⁹:vt quos armis ſubegerat:clemẽtia magis vinceret. Et hercule diuinorũ Cæſaris operũ nõ pua pars Catõis ſalus fuiſſet. Ratio cur Cæſar iuiderit Catõis gloriæ: qa nõ mediocrẽ gloriã cõſecutus eẽt:ſi Catonẽ ſeruaſſet icolumẽ.qđ p̃fecto magnope cõcupiuit.nã hũc & ciceronẽ duo clariſſima Romanæ vrbis lumina ſp ſaluos & incolumes deſiderauit.

Arci ẽt Antõii aĩus: Hoc fuit bello ciuili:qđ geſſit Ant.cõtra brutũ & Caſſiũ Cæſaris interfectores: vbi p̃fligatis reip.ptib⁹:brutus ne veniret in ptãtẽ Ant.ſibiipſi mortẽ cõſciuit. Anto.igit vbi cognouit brutũ ſibi mortẽ itulíſſe:paludamẽtũ ſuũ exuit.& liberto dedit: q ſup defuncti corpus iponeret vt honorati⁹ cremaret: qđ ille:cũ intercepiſſet graui ſupplicio affectus ẽ ab Antonio. ¶ Intellectu:qa itellexit cuiuſmodi eẽt humãitas in hoſte ſeruãda. ¶ Phillippicã:q̃ in cãpis Philippicis Brutũ

ASCE. ¶ INSIGni regio.i.diademate:ſpoliatum.i. (vicit Ant. poſtq̃ p mortẽ erat ſpoliatũ tribus corõis triũphalib⁹.qa ter triũphauerat: nuſq̃ habuit locũ ſepulturæ:in ſummo orbe terrarum:videlicet in egypto:ſed abſciſum a corpore a Septimio & Achilla:inops.i.expers regi quo cremaret: portatum eſt.ſ.ad Cæſarem munus nefariũ perfidie ægyptiæ(quia eius opera reſtitutus fuerat Ptolemæus: vnde hic genitus erat:in regnum ægypti) miſerabile etiam ipſi victori videlicet Cæſari. Enim pro quia vt.i.poſtquã Cæſar aſpexit:id oblitus hoſtis.i.qđ eius hoſtis fuerat induit vultũ ſoceri:q aliquando fuerat.ſ.dum Iulia viuebat:ac reddidit lachrymas proprias.i.debitas Pompeio tam clyto impatori tum filiæ.ſ.Iuliæ:q̃ illi nupſerat:& illũ tm̃ dilexerat:vt viſa eius tunica ſanguinolẽtia:interfectum verita:obortũ fecerit:ſibiq; mortis cã fuerit. Curauit ẽt caput Pompeii cremandũ ſup.cũ plurimis: & ſpecioſiſſimis odoribus.i.aromatum ſpeciebus: & vnguentis. Quã ſi animus diui principis videlicet Iulii in deos paulo poſt(vt adulatio fallax mentita eſt) transferendi nõ extitiſſet tam manſuetus:caput habitũ paulo añ columẽ.i.ſummũ decus Romãi impii:iacuiſſet inhumatũ. Sic.i.vſq; adeo:aut eum in modũ:fortunã verſat negocia mortaliũ. ¶ Catõis &c. Affert cõſimile eiuſdẽ exẽplũ dicens. Cæſar ſup.dixit.quoq;.i. etiam audita morte Catonis.ſ.Vticenſis: q ſe viriliter interemerat:qđ glorioſum illi putabant: ſed diuus Auguſtinus longe verius:& ſanctius æſtimat:vitioq; non paruo illi dat:&.i.ſimul ſe inuidere gloriæ illius.ſ.Catonis:qđ animum illius vincere non potuit:& illũ.ſ.Catonẽ inuidiſſe gloriæ ſuæ.ſ.Cæſaris hoc dicentis:qa multũ gloriæ acceſſit Cæſari:ſi de illo triũphaſſet: aut illum conſeruaſſet:& ſeruauit patrimonium eius.ſ.Catonis incolume.i.inuiolatum:liberis ipſius. Et Hercule ſalus catonis.i.ſi Catonẽ conſeruare potuiſſet:fuiſſet non parua:imo ingens pars diuinorũ operũ Cæſaris. ¶ Marci &c. Ordo ẽ. Animus etiã Marci Antonii non caruit intellectu talis humanitatis. Tradidit.n.corpus.M.Bruti ſepeliendũ liberto ſuo:aut Antonii:aut Bruti:quoq;.i.& quo (Sunt.n.duæ particulæ)ſup.corpus eius vt cremaret honoratius:iuſſit paludamentũ.i.indumentũ imperiale:quo brutus in bello vſus fuerat:iniici ei.ſ.corpori Bruti. Oliuerius intelligit de paludamento Antonii:qđ vero ſimile non eſt neq; Antonium decuiſſet:neq; tam aptũ Bruto fuiſſe:dubium tamen eſt.vtrius fuerit libertus:eo q dicit cõmiſerim:exiſtimans odio depoſito:iacentem non hoſtem:ſed ciuem: & quum comperiſſet paludamentum interceptum

¶ Externa, De Alexandro.

Ommemoratione Romani exẽpli in Macedoniã deductus, morum alexandri preconium facere cogor. cuius ut infinitã gloriam bellica uirtus: ita præcipuũ amorem clementia meruit. is, dũ oẽs gẽtes infatigabili curſu luſtrat: quodã loco niuali tẽpeſtate oppreſſus, ſenio iã confectum militẽ macedonẽ, nimio frigore obſtupefactũ, ipſe ſublimi, & p̃piqua igni ſede ſedẽs animaduertit: factaq; non fortunæ, ſed ætatis utriuſq; æſtimatiõe, deſcẽdit, & illis mãib⁹, q̃bus opes Darii afflixerat: corpus frigore duplicatũ i ſuã ſedẽ inpoſuit. id ei ſalutare futuꝝ ducẽs, qđ apud Perſas capitale extitiſſet, ſoliũ regiũ occupaſſe. Quid ergo mirũ ẽ: ſi ſub eo duce tot annis militare iucũdũ ducebãt: cui gregarii militis incolumitas proprio faſtigio carior erat? ¶ Idẽ nõ hominũ ulli, ſed Naturæ, Fortũæq; cedẽs q̃q̃ uiolẽtia morbi dilabebat: in cubitũ tamen erectus dexterã omnibus, qui eã cõtingere uellẽt: porrexit. Quis autẽ illã oſculari non curaret: quæ iã fato oppreſſa, maximi exercitus cõplexui, humanitate, quam ſpiritu uiuidiore, ſuffecit?

liberto:eo q precioſum erat parcitus ira animaduertit protinus in eũ morte.i.puniuit eũ morte:vſus ante.ſ.q̃ eũ puniret hac præfatione. Quid tu?ſup.feciſti: ignoraſti cuius viri ſepulturam ego cõmiſerim tibi.q.d.debebas patroni tui virtutem non ignoraſſe. Dii viderunt libenter fortem:& piam ob vltionem Cæſaris victoriam Philippicam.i.in philippis habitam eius.ſ. Marci Antonii:ſed ne quidem inuiti audierunt iſta verba generoſiſſimæ indignationis.ſ.in libertum.

OLIV. Ommemoratione Romani exem. Tranſit ad externa:& primo de Alexandri humanitate dicit:qui fuſum:fugatũq; Darium cũ per vaſtas ſolitudines perſequeretur: in ſeptẽtrionem vſq; peruenit nimio frigore torpentem:& regionem: quæ Gazaba dicitur aditurus procellam paſſus eſt:maiorem etiã q̃ credi poſſit:vbi torpentibus gelu militibus ſylua occurrit:hinc cæſas arbores accẽderant: forte gregarius miles macedo iam veteranus ſe vix & arma ſuſtentas obſtupefactis gelu & rigore membris in caſtra tamen peruenit: quo viſo Alexã.q̃q̃ & ipſe cum maxime admoto igne fouebat artus ex ſella ſua exiluit:torpentẽq; militem & vix cõpotem mentis dereptis armis in ſua ſede cõſedere iuſſit:ille diu: nec vbi requieſceret: nec a quo eſſet exceptus cognouit: tandem recepto calore vitali:vt regiam ſedem: regẽq; vidit territus aſſurgit:quem intuens Alex.ecquid intelligis miles inquit quanto meliore forte q̃ Perſæ ſub rege viuatis. Illis.n.in ſede regia conſediſſe capitale foret:tibi ſaluti fuit. ¶ Macedonia: Nam res geſta eſt in campis philippicis:qui ſunt in Macedonia. ¶ Luſtrat: Circuit:vt fugientẽ Darium depræhenderet. ¶ Manibus:ac ſi diceret:victricibus. ¶ Frigore duplicatũ. Expræſſit frigeſcentis ſenis geſtum:eſt autẽ ſumptum de Heſiodo.qui dicit: q frigus ſenem incuruum facit:& ideo dicit duplicatum. ¶ Capitale exti.ſo. Apud Perſas lex eſt. Si quis in ſolio regio conſederit:capitale eſt. Frontinus lib.iiii.ca.de effectu: & moderatione Alexan.inquit illi ſeni: ſi in Perſis natus eſſes: in regia ſella ſediſſe tibi capitale foret:in macedonia nato conceditur. ¶ Idem non hominum vlli:ſed naturæ: fortunæq; cedens: Quia cum nullo vnquã Alexander congreſſus eſt:quem non vicerit:nullam ciuitatẽ obſedit:quã non expugnauerit:nullam gentem adiit:quam non calcauerit:nullamq; regionem peragrauit quam armis non ſubegerit. ¶ Quanquam violentia morbi cum tandem victo Dario:domitiſq; partis conſuluiſſet aruſpices de ſuarum rerum euentu reſponderunt:vt diligentiſſime Babylonem vitaret:ille cum aliquandiu ab ea ſe regione abſtinuiſſet:tandem rapientibus fatis eius vrbis miro deſiderio captus eſt:& vt eſt genus humanum in vetita pronum: Babylonem ire voluit: quo factum eſt.vt paucis poſt diebus Caſſander venerit miſſus a patre Antipatre:vt Alexandrum veneno necaret:& cum Antipater in Macedonia plurimum auctoritate & opibus valeret:eum benigne ſuſcepit: pincernamq; ſuum inſtituit: videlicet: quod ſibi pocula propinaret:hic igitur:vt multi tradunt:ex præcepto patris venenatum poculum dedit Alexandro venenum autem fuiſſe dicunt frigidiſſimam aquam de nonacriade regione ſumptam:quæ guttatim de petra ſtillat:quæ quidem aqua niſi in vngulis deferri non poteſt:hanc cum hauſiſſet Alexander:ſubito dolore profuſus eſt itaq; abiit in cubiculum: & vniuerſum exercitum ad ſe iuſſit acciri: & ſingulis dextram porrexit: quod non mediocre humanitatis ſpecimen fuit: poſtea vero mortuus eſt. ¶ Fato oppreſſa: Iam morte correpta:quia venenum per venas diffuſum erat. ¶ Spiritu:quia ſpiritus perexiguus erat humanitas vero magna.

Alexan. morientis humanitas

ASCE. ¶ COMmemoratione &c. Ordo eſt. Ego deductus commemoratione.i.per cõmemorationem exempli Roma.in Macedoniam.i.contemplationem rerum geſtarum a rege Macedoniæ:cogor facere præconium.i.quaſi voce præconis laudationem morum Alexandri videlicet magni: cuius vt bellica virtus meruit infinitam gloriam: ita clementia meruit amorem præcipuum. Is:ſcilicet Alexander dum luſtrat omnes gentes.ſ.ad eas adiiciendas ſuo imperio:curſu infatigabili(id vocabulum ſæpe in hoc authore legitur:neſcio tamen:an ponatur pro indefatigabili: nam nihil videtur in terris tam forte: quod non ſit vtecunq; fatigabile.ſed multa ſunt inde fatigabilia: dicit autem curſum infatigabilem pro Alexandro infatigabili curſu) ipſe oppreſſus quodam loco tempeſtate niuali:animaduertit militem Macedonem confectum iam ſenio:obſtupefactum.i.torpentem:& hebetatum ſenſibus nimio frigore:depræhendit dico ipſe ſedens.i.cum ipſe ſederet ſup.in ſede ſublimi:& propinqua igni:& facta æſtimatione.i.cenſura:non fortunæ quippe: qui rex erat: cum ille eſſet gregarius miles ſed ætatis:quia ipſe iuuenis & robuſtus:ille confectus ſenio erat:deſcendit.ſ.ex illa ſublimi ſede: & quibus manibus afflixerat opes Darii:impoſuit in ſuam ſedem corpus duplicatum.i.quaſi complicatum:& conſtrictum frigore: ducens.i.exiſtimans id futurum ſalutare ei.ſ.militi:quod extitiſſet capitale.i.puniendum pœna capitali apud Perſas: videlicet occupaſſe ſolium regium. Quid ergo mirum eſt:ſi ſup.milites dicebant iucundum militare tot annis ſub eo duce.ſ.Alexandro:cui incolumitas.i.ſoſpitas: & conſeruatio militis gregarii.i.nulla excellentia: aut honore præditi: erat carior faſtigio.i.culmine propria. ¶ Idem.ſ.Alexander non cedens vlli hominum:ſed naturæ & fortunæ: q̃q̃ dilabebatur.i.labefactatur:violentia morbi: tamen erectus in cubitum:porrexit dextram omnibus: qui vellent contingere eam. Quis autem non curaret oſculari eam: quæ iam oppreſſa fato.i.morte vicina:ſuffecit complexui maximi exercitus humanitate.i.clementia in ſuos viuidiore.i.viuatiore q̃ ſpiritu.ſ.vitali.quia plus potuit tunc in eo humanitas qua ſpiritus vitalis.

OLIV. Piſiſtrati humanitas ĩ adoleſcentē petulantem.

NOn tā robuſti generis. Adoleſcens quidā Piſiſtrati filia amore correptus eā in publico oſculatus eſt: dū iret aquatū. Plut. ii. dicit principū filias aquatū ire ſolitas: cū igit̃ puella domū rediſſet: matri grauiter cōqueſta eſt: Mater (vt oēs ferme matres ſupſtitioſæ nimis eſſe ſolēt) ad virū defert iniure. crimen exaggerat. Impatiēter cōqueritur: de adoleſcente pœnā expoſcit: cui Piſiſtratus: ſi eos punieris: qui nos amāt qd illis ingt faciendū eſt: q nos oderint fuit hic Piſiſtratus teſte Herodo. Hippocratis filius: & athenaꝝ tyrānus: qui doctrina: ingenio & eloquētia tātā fuit: ꝙ Athenięſes ſe: ac libertatē ei ſpōte ſubmitterēt: ꝗꝗ Solon inſtātiſſimus & grauiſſimus orator pro libertate aduerſum illū ſtaret: ſed eloquētiæ Piſiſtrati libertas cū Solone ſuccubuit: vt ſuo loco oſtēdemus in ca. de ingratitudine: & de vi eloquētiæ tēpore quo Serui. tullus Romæ regnabat: vt Gelius tradit hic ēt primus fuit: q apud Athenas bibliothecā inſtituit. ℭ Non tā robuſti generis. Quia non tātæ claritatis fuit quātæ Alexāder macedo. ℭ Minime digna vox: Laudat hanc humanitatem Valerius: hæc inquit vox eiuſmodi eſt vt non digna videatur dici ex ore tyrā. fluxiſſe.

A Traſippo amico inter cœnā ſine fine: De huiuſmodi humanitate loquit̃: qua in amicū vſus eſt: nā cū Thraſippū amicū ſuū inuitaſſet ad cænā: ille vino nimio plus ꝙ ſatis erat: inuitatus cōtra tyrānū exacerbatus eſt: adeo vt cōuitiis onerato: ĩ faciē quoqꝫ eius expuerit. Tyrānus ridibundus oīa tulit amicū ēt metu: vt ipſe credebat: abeuntē retinuit: filiū patris iniuriā vlciſci cupientē inhibuit. Vocē ab ira: Nec iratus eſt: nec uerbū reſpondit. ℭ Male audire: Male audio a te: de me maledicis. ℭ Concitatæ temulentiæ: Inflāmate ebrietatis. ℭ Poſtero die: Thraſippus poſtꝙ digeſta crapula rediit ad ſe: & cognouit ea: quæ per violētiā fecerat: nimio dolore par citus ſeipſum interficere voluit: ad piſiſtratus data fide: nihil ſe de priſtina amicitia mutatuꝝ: ab īcepto reuocauit.

Pyrrhi humanitas in tarētinos.

Aeqꝫ mitis animus Pyrrhi: Hæc humanitas pyrrhi ſimilima eſt ſuperiori: nā pyrrhus accitus a Tarētinis aduerſus: Romanos: cū in caſtris eēt: quidā ſodales in cōuiuio per ebrietatē in petulantiā lapſi: de illo male locuti ſunt: quos captos & ad ſe ductos: cū interrogaſſet pyrrhus dixiſſent ne ea quæ ad ipſi⁹ aures puenerāt: tū vnus vrbane ſatis dicit̃ reſpōdiſſe: niſi nobis ingt vinū defuiſſet: multo grauiora de te locuturi fueramus: par quidē facto reſponſum: qđ potuit regis irā in riſum etiā cōuertere. ℭ Pre his: Reſpectu eoꝝ. Luſus ac iocus: Luſus in rebus: iocus in verbis. ℭ Qua quidem clæmentia: laudat hanc regis humanitatem.

ASCE.

ℭ NON tā. &c. Ordo eſt. Humanitas nō tā robuſti aī: vt ſ. in Alexā. magno fuit ſed tñ: & .i. ipſa pſequēda .i. digna quā pſequamur memoria narrabit̃ videlicet Piſiſtrati tyrāni athe. Qui cū qdā adoleſcēs accēſus amore filiæ eius virginis. ſ. adhuc. oſculatus eſſet ſup. eā factā obuiā ſibi in publico. i. loco publico: vxore hortāte: vt ſuppliciū capitale ſumeret̃ ab eo. ſ. iuuene: reſpōdit ſi nos īterficiemus eos: q nos amāt: qd faciemus iis: qbus ſumus odio? vox ſup. eſt: minime. i. nequaꝙ digna: cui adiiciat̃. i. adiici debeat: eā manaſſe ex orē tyrāni de humanitate. i. cū pcedat de humanitate. Piſiſtratus ſup. tulit in hunc modū iam. ſ. dictum: iniuriā filiæ: quā adoleſcens violēter oſculatus eſt: ſed ſup. tulit iniuriam ſuā. i. in ſe illatā multo laudabilius: de qua eſt ſequens narratio. ℭ A Thraſippo &c. Narrat quō Piſiſtratus multo laudabilius tulerit iniuriā in ſe illatam dicēs. Piſiſtratus ſup. laceratus. i. pſciſſus conuitio ab amico Thraſippo. ſ. noīe: inter cœnā. i. cœnandū: ſine fine i. modo: aut termino: cohibuit ita & animū: & vocem ab ira: vt putares ſatellitē. i. miniſtrū male audire. i. obiurgari: & cōuitiis proſcindi a tyrāno. i. ac ſi ipſe Piſiſtratus tyrān⁹

ℭ De Piſiſtrato.

NOn tam robuſti generis humanitas, ſed & ipſa tamen memoria proſequenda Piſiſtrati Athenienſiū tyranni narrabit̃. Qui, cū adoleſcens quidam amore filiæ eius Virginis accēſus, in publico obuiam ſibi factā oſculatus eſſet: hortante uxore, ut ab eo capitale ſuppliciū ſummeret: reſpondit. ſi eos, qui nos amant: interficiemus: quid iis faciemus: quib⁹ odio ſumus? minime digna uox, cui adiiciatur eā ex tyranni ore de humanitate manaſſe. in hunc modum filiæ iniuriam tulit: ſuam multo laudabilius.

ℭ De eodem.

A Thraſippo amico inter cœnam ſine fine cōuitio laceratus: ita & aīum & uocem, ab ira cohibuit: ut putares ſatellitē a tyranno male audire. abeuntem quoqꝫ ueritus ne propter metum maturius ſe conuiuio ſubtraheret: inuitatione familiari cœpit retinere. Thraſippus concitate temulētiæ impetu euectus, os ei⁹ ſputo reſperſit. nec tñ in uindictam ſui ualuit accendere. ille uero etiam filios ſuos uiolatæ patris maieſtati ſubuenire cupientes, retraxit. Poſtero quoqꝫ die Thraſippo ſupplicium a ſe uoluntaria morte exigere uolēti, uenit ad eum: dataqꝫ fide in eodem gradu amicitiæ manſurum, ab incepto reuocauit. Si nihil aliud dignum honore memoriæ geſiſſet: his tamen factis abunde ſe poſteritati cōmēdaſſet.

ℭ De Pyrrho Rege.

AEqꝫ mitis aīus Pyrrhi regis. audierat. apud quoſdā in cōuiuio Tarētinoꝝ paꝝ honoratū de ſe ſermonē habitū. accerſitos q ei īterfuerūt. pcūtabat̃: an ea, q̃ ad aures eius puenerāt: dixiſſēt. Tū ex his un⁹, īqt, niſi nobis uinū defeciſſet: iſta, q̃ tibi relata ſūt, p̄ iis, q̃ de te locuturi eram⁹: luſus, ac ioc⁹ fuiſſēt. tā urbana crapulæ excuſatio, tāqꝫ ſimplex ueritatis cōfeſſio, irā regis cōuertit ī riſum. Qua q̄dē clemētia, & moderatiōe aſſecut⁹ eſt: ut ſobrii ſibi Taretini grās agerēt: & ebrii bene p̄carent̃.

fuiſſet ſatelles thraſippi & piſiſtratus veritus ne Traſippus ſubtraheret ſe cōuiuio maturius .i. citius. ppter metū: cœpit retinere ſup. eū abeuntē. i. abire volentē: inuitatione familiari. ſ. vt diutius maneret: & ſup. tūc. ℭ Thraſippus euectus. i. traſportatus a ſtatu rationis: impetu temulētiæ. i. ebrietatis cōcitatæ. i. cōmotæ: & acceleratis: reſperſit os eius. ſ. piſiſtrati tyrāni ſputo: nec tamen valuit accēdere. ſ. piſiſtratū in vindictā ſui. Ille. ſ. piſiſtratus: retraxit etiā filios ſup. ſuos cupiētes ſubuenire maieſtati patris violatæ. ſ. a Thraſippo ebrio per ſputū: & cōuitia. Quoqꝫ pro & Traſippo volēte die poſtero. i. pxime ſequēti exigere a ſe ſuppliciū. ſ. ob iniuriā illatā amico: morte voluntaria. i. quā ſibi vltro inferre parabat: piſiſtratus ſup. venit ad eū data fide. i. ſan

cta pmiſſione facta: māſurū in eodē gradu amicitiæ: in quo fuerat ante illā iniuriā: reuocauit ſup. eū ab incœpto. i. a morte quā ſibi inferre parabat. ſi ſup. piſiſtratus nihil aliud dignum honore memoriæ geſſiſſet: tñ cōmendaſſet ſe poſteritati abunde his. ſ. duobus factis. ℭ Aeqꝫ &c. Ordo eſt Aīus pyrrhi regis. ſ. epyrotaꝝ æqꝫ. i. qualiter mitis ſup. fuit. Qui. ſ. pyrrhus quū audierat ſermonē parū honoratū habitū. ſup. eſſe de ſe apud quoſdā in cōuiuio tarētinorū: pcunctabat̃. i. interrogabat accerſitos. i. ad ſe vocatos ſup. eos qui interfuerāt ei. ſ. cōuiuio: an dixiſſent ea: quæ puenerant ad aures eius. Tū. i. tūc vnus ex his inquit: niſi vinū defeciſſet nobis: iſta quæ relata ſunt tibi fuiſſent luſus ac iocus. i. res nullius momēti p̄ iis. i. ī cōparatione coꝝ: quæ eramus locuturi de te. Tā vrbana excuſatio crapulæ. i. ingurgationis nō tñ: tā cibi ꝙ potius: & tā ſimplex cōfeſſio veritatis: cōuertit iram regis in riſum. Qua quidē clementia: & moderatione aſſecutus eſt. ſ. pyrrhus: vt & .i. ſimul tarentini ſobrii. i. ſicci: & ieiuni agerent ſibi gratias: & ebrii præcarentur bene. i. vt dii bona in illū conferant: qui tam clementer ignouerat.

Ab eadē altitudine humanitatis legatis Romanoꝝ ad redimēdos captiuos caſtra ſua petētib⁹, quo tutius uenirēt, Lyconē moloſſum obuiā miſit: quo honoratius exciperētur: ipſe cū ornatu eqtū extra portā occurrit: ſecūdaꝝ rerū puētu nō adeo corruptus: ut officii pſpectū in iis deponeret: q tū maxīe armis cum eo diſſidebant.

ℭ De Antigono Rege.

CVius tā mitis īgēii debitū fructū ultimo facti ſui tēpoꝛ recepit. nā cū diris auſpiciis Argiuoꝝ īuaſiſſet urbē: abſiſſūqꝫ caput ei⁹ Alcyoneus Antigoni regis filius ad patrē ppugnatorē laborās, lætus uelut aliquod feliciſſimū uictoriæ opus attuliſſet: Antigonus correpto iuuene, quod tāti uiri ſubitæ ruinæ, īmemor humanoꝝ caſuū, effuſo gaudio īſultaret: humo caput ſublatū, cauſea, qua uelatū caput ſuū more macedonū habebat: texit corporiſqꝫ Pyrrhi redditū honoratiſſime cremādū curauit: Quinetiam filium eius Helenum captiuum ad ſe pertractum, & cultum, & animū gerere regiū iuſſit. oſſaqꝫ Pyrrhi ei aurea īcluſa urna, Epirū in patriam ad Alexādrum fratrē portanda dedit.

OLIV. Pyrrhus Roma. captiuos gratis reſtituit.

ℭ AB eadē altitudine: De eiuſdē pyrrhi humāitate loqt̃: q vt ſupra dixi: cū multis milib⁹ hoīum in auxiliū Tarentinoꝝ cōueiſſet & bellū ſtrēue: fortiterqꝫ geſſiſſet: ingentē captiuoꝝ numeꝝ: qb⁹ cladib⁹ illatis cœperat: ad quos redimēdos: cū Romani legatos miſiſſent hac humanitate vſus eſt ī legatos. vt illis obuiā honoratū viꝝ honoris gratia miſerit: ipſe quoqꝫ cū equitatu: extra portas occurrerit atqꝫ illos: nō vt victor ſcđis reb⁹ elat⁹: ſed vt amic⁹ bēigniſſime ſuſcepit: captiuos ſine p̄cio remiſerit dicēs: vt ē apud Enniū: Nō auꝝ poſco: nec p̄ciū dederis: Nec cauponātes bellū ſed belligerātes: & ferro nō auro vitā cernamus: vtriꝗ vos ne velit: an me regnare hera: qd ue ferat ſors virtute experiamur: & hoc ſimul accipe dictū: quoꝝ virtuti belli fortuna pepercit: eorūdē me libertati parcere certū eſt: donō ducite: doqꝫ volētibus cū magnis diis. Regalis inquit Cic. & æacidaꝝ genere digna ſentētia. ℭ Prouentu: Felicitate. & ſucceſſu. ℭ Officii: qđ debebat legatis.

CVius tā mitis īgenii: Pyrrhus Italia pulſus in Siciliā traiecit exercitū: vbi nauali pugna a carth. ſupat⁹: cū ab Antigono maced. rege auxilia nō īperaſſet: maced. īuaſit Antigonū vīcit: elat⁹ deinde victoria: ſtatim ad græciæ & Aſiæ toti⁹ imperiū adiecit aīum: & primū oīum Spartanos īuadit: quoꝝ cū vrbē oppugnarēt: tāta multitudo fœminaꝝ ad p̄riæ tutelā accurrit vt nō forti⁹ victus ꝙ verecūdus recederet: & ī ea oppugnatiōe Ptolomæū filiū ſtrenuū manuqꝫ fortē amiſit: cui⁹ cadauere ad ſe delato dixiſſe fert̃: aliqꝫto tardi⁹ cecidiſſe ꝙ timuerat: pulſus igit̃ a Spartanis agros petiit: ibi dū Antigonū in vrbe clauſum expugnare conat̃: īter cōfertiſſimos violētiſſime dimicās ſaxo de muris iacto occidit̃: caput eius Antigono defert̃: q victoria mitius vſus filiū Helenū cū

Antigōi macedonis humanitaſ in pyrrhum.

epirotis ſibi deditū in regnū dimiſit: eiqꝫ inſepulti patris oſſa in patriā referēda tradidit: hæc ſumatim Iuſtinus: ſunt q aliter tradunt hāc hiſtoriā. Pyrrhū. ſ. dū argos oppugnaret per pditionē vrbē ingreſſum ad arcē vſqꝫ pueniſſe: vbi cū accerrime dimicaret̃ muliere quādā e tectis mortariū demiſiſſe in caput pyrrhi quo ictu moribundus cecidit: tunc dicunt Alcyoneū antigoni filiū pyrrhi caput abſciſſum ad patrē cū ſumma lætitia detuliſſe: Antigonū correpto filio regis caput velamine tectū corpori ꝙ honoratiſſime cremādū reſtituiſſe: filiūqꝫ Helenū captiuū liberū eſſe: & regnū aīum gerere iuſiſſe: oſſaqꝫ pyrrhi aurea vrna incluſa in patriā ad fratrē reportāda curaſſe: quæ magna pfecto fuit regis clemētia. Plut. in vita pyrrhi: dicit illū dū argos oppugnaret per pditionē nocte vrbē ingreſſum vna cū galatis in foꝝ vſqꝫ perueniſſe: qđ ſentientes argiui: Clypeū & alia munita vrbis loca cœperunt: Antigonū in vrbē acciuerunt: tunc Pyrrhus vbi vidit clypeū hoſtilibus armis refertū: & alia eſſe munita vrbis loca: pdigiis quibuſdā territus retrocedere: & vrbē egredi ſtatuit: ſed cū anguſtias portaꝝ formidaret nūcium p̄mittit ad filiū Helenū: qui cū magna manu extra mœnia ſedebat: vt deiectis mœnibus aditū ſibi aperiret: ſuoſqꝫ tutaret̃: filius nō recto accepto nuncio ad opē primū ferendā vrbē ingreditur: & ita fugientibus ingrediētes occurrunt: impediuntqꝫ fugā: pyrrhus vbi euadēdi difficultatē vidit in perſequendos hoſtes conuerſus a gregario milite argiuo haſta leuiter percuſſus equū adegit in illū mater eius: quæ forte deſuper pugnā ſpectabat cognito filii periculo: tegulā vel vt alii dicunt mortariū: de ſpeculis in pyrrhi caput cōiecit: quo ictu moribūdus cecidit: tunc Zopyrus qdā Antigoni miles cognitū regem apprehēdens illi caput abſcidit. Alcyone⁹ vero Antigoni filius: accurrēs abſciſſum regis caput ad patrē cū ſumma alacritate deportat: pater filiū baculo percuſſit: & a ſe repulit barbaꝝ & pollutum appellans: regis caput & corpus magnifice cremauit. Helenū quoqꝫ Pyrrhi filiū benigne & humaniter exceptū: cum eū cōplexus eſſet ſperare iuſſit: & eū ſtatim in priorē habitū: hornatūqꝫ reſtituit: atqꝫ in epyꝝ remiſit: erga amicos quoqꝫ pyrrhi benignus fuit. ℭ Antigoni. Macedoniæ regis: q argiuis miſerat auxiliū. ℭ Correpto: Caſtigato. ℭ Effuſo gaudio: īmoderata lætitia. ℭ Gauſea: Velum capitis: qđ circa caput geſtabat. ℭ Vrna. Vaſa. Vrna genus menſuræ: quod quidā quartariā dicunt: quattuor ſextarios capit: eſt etiā vnde ſortes ducebantur. Virg. lib. vi. Stat ductis ſortibus Vrna: ſed proprie Vrna eſt: quæ pro cōdendis defunctoꝝ cineribus ſolebat adhiberi.

ASCE.

ℭ AB eadē &c. Ordo eſt. Pyrrhus ſup. miſit ab eadē altitudine humanitatis. ſ. orta occaſione: Liconē Moloſſum obuiam legatis Romanoꝝ petentibus caſtra ſua ad redimēdos captiuos. quo. i. ideo miſit eum obuiā: quo. i. vt venirent tutius: & ſup. quo. i. vt exciperentur honoratius: ipſe occurrit ſup. eis extra portā cū ornatu equitū: eſſet ſup. nō adeo. i. in tantum corruptus prouentu rerum ſecundaꝝ: quales erant victoriæ de Romanis vt deponeret. i. exueret: aut depoſito relinqueret: pſpectū. i. Popu. Ro. aut procul poſitorum reſpectum officii in his per deſſidebant: tunc maxime armis cum eo: videlicet Romanis.

Cuius &c. Ordo eſt. Cuius tã mitis ingenii. ſ. in Romanos pyrrhus ſup. recepit fructũ debitum. i. mercedẽ ac pmiũ vtile. vltimo tempore fati ſui. i. mortis: nam cum inuaſiſſet vrbẽ argiuoꝝ: hoc eſt argos: auſpiciis diris. i. execrabilibus: & quaſi deorũ ira portẽtis: quia illic interimendus erat & Alcyoneus: aut vt alii legunt Altioneus: vt vero alii Alcinous. filius Antigoni regis. ſ. Macedoniæ attuliſſe caput eius obſciſum. ſ. a zopiro ad patrẽ. ſ. ſuũ: hoc eſt antigonũ laborantẽ. i. piculoſe verſantẽ. ꝑpugnatione. i. in defenſione vrbis argiuæ: exiſtens letus velut attuliſſet aliqđ feliciſſimum opus victoriæ. Antigonus iuuene correpto. i. caſtigato: ꝙ imemor caſuũ humanoꝝ iuſultaret. i. hoſtiliter illuderet: gaudio effuſo. i. imoderato: vt res: q̃ effundit ruinæ ſubitæ. i. iprouiſæ tãti viri: texit caput. ſ. pyrrhi ſublatũ. i. ſurſum leuatũ humo. i. e terra: in q̃ ante pedes pr̃nos deieciſſe innuit ipſum ferox iuuenis: gauſea. i. velo capitis: qua. ſ. gauſea antigon⁹ hẽbat caput ſuũ velatũ more maced. & curauit ſup. caput illud ſic coopertũ: redditũ corpori pyr. vnde erat aſciſum: cremendũ honoratiſſime. ſ. imiſſis odoribus: & adhitis cerimoniis funebribus. Quinetiã iuſſit helenũ filiũ eius. ſ. pyrrhi: ptractũ ad ſe. ſ. Antig. captiuum gerere vt gerat: & cultũ. i. ornatum: & inſigne: & aĩum regium & dedit ei oſſa pyrrhi. ſ. patris eius incluſa vrna aurea. i. vaſculo dicto ab vrendo: ꝙ exuſtas reliquias contineat portanda Epyꝝ. i. in eam regionem: patriam. ſ. pyrrhi: & etiam heleni: ad Alexand. fratrem. ſ. eius.

THE. ℭ Gauſea ſcribe Cauſea: quæ macedonũ propria fuit vmbellæq; depellẽdos æſtus vſum p̃ſtabat: vnde nomẽ: vt inquit Homerus αϖότου ελα υνειν τοκαυμα Sed & a puluia: niueq; caput: & corpus etiam defendebat: vt Antipatri. Theſſalonicenſis indicat epigramma: quo teſtatur in agmine niuium de cælo ruentium tegminis in prælio vicem Galeæ præſtare.

OLIV. Caudina clades.

ℭ De Campanis.

CAmpani autem exercitũ noſtrũ cũ COSS. apud Caudinas furcas, ſub iugũ a Samnitibus miſſum, nec inermẽ tãtũ, ſed etiam nudũ urbẽ ſuã ĩtrãtẽ, pinde ac uictorẽ, & ſpolia hoſtiũ præſe ferẽtẽ, uenerabiliter exceperũt: ꝓtinuſq; conſulibus ĩſignia honoris: militib⁹ ueſtẽ, arma, equos, commeatũ benigniſſime præſtãdo: & inopiã, & deformitatẽ Romanæ cladis mutarũt. quo aĩo ſi ꝓ imperio noſtro aduerſus Hanibalẽ quoq; uſi fuiſſent: truculẽtis ſecurib⁹ materiã ſæuiẽdi nõ præbuiſſent.

ℭ De Hannibale.

FActa mẽtiõe acerrimi hoſtis, manſuetudinis ei⁹ operib⁹, q̃ Romão nomini p̃ſtitit: locum qui inter manus eſt: finiã. Hãnibal enĩ Aemilii Pauli apud Cãnas trucidati quæſitũ corp⁹, quantũ in ipſo fuit, inhumatũ iacere paſſus non eſt.

CAmpani autem. Liuius lib. ix. circa principium. Cum Aulus poſthumius: & T. Veturius cõſules opem Luceriæ ferre vellent: inter furculas caudinas incluſi ſunt: locus erat ſyluis vndiq; obſitus: nã ſaltus duo alti anguſti: ſyluoſiq; ſunt montibus circa perpetuis inter ſeiuncti: in medio campus ẽ herbidus: & aquoſus: per quẽ medium iter eſt: ſed auteq̃ venias ad eũ intrandæ anguſtiæ ſunt & aut eadẽ: qua te inſinuaueris retro via repetẽda eſt: aut ſi ire porro pergas ꝑ aliũ ſaltũ arctiorẽ impeditioremq; euadendũ: in cũ campũ via alia per cauam rupem cũ Ro. veniſſent: & in alias anguſtias ire ꝑgerent: eas ſeptas deiectu arboꝝ: ſaxorũq; ingentiũ obiacente mole inuenerunt tuncfraus hoſtilis apparuit. & in ſummo ſaltu præſidiũ conſpicit. In inſidias igit̃ præcipitati cũ euadere nullo mõ poſſent: fœdã & ignominioſam deditionẽ accipere cõpulſi ſunt: vt cũ ſingulis veſtimẽtis ſub iugũ miſſi abirent incolumes qua cõditione accepta cum ante noctẽ capuã ꝑuenire poſſent: incerti de fide ſocioꝝ & qđ pudor ꝓpediebat: circa viã haud procul a Capua oĩum egena corpora humi proſtrauerunt: qđ vbi eſt capuã nunciatum: hac in eos humanitate vſi ſunt cãpani: vt ſocioꝝ iuſta miſeratione cõmoti depoſita ſtatim ingenita ſupbia mitterent confeſti inſignia ſua conſulibus faſces: lictores: arma equos: veſtimenta: cõmeatuſq; militibus omnibus: & venientibus Capuam cunctus ſenat⁹ populuſq; obuiam egreſſus: iuſtis omnibus hoſpitalib⁹: & publicis & priuatis fungerentur officiis: quã mentem ſi. ii. pu. bel. aduerſus Ro. ſeruaſſent. Fuluius Flac. cõſul ſecures ſuas campanorum ſanguine non cruentaſſet: vt illorum perfidiam vindicaret.

Hãnibalis humanitas apđ cãnas.

FActa mentione: de Cannenſi clade ſatis ſupra dictum eſt. Poſt tantam igitur Romanorum ſtragem Hannib. dicit hac humanitate vſus. vt Pauli æmilii conſulis Ro. corpus diligentiſſime quæſitum: & inuentum ſepulturæ mandauerit: vt quidam auctores tradunt: ſunt vero qui dicunt quæſitum quidem fuiſſe: ſed nõ inuentum quoꝝ ſententiam ſequitur Vale. Liui. vero cõquiſitum: & humatum cum punicis illis qui in ea pugna ceciderant. Hic paulus vbi tantam ciuium ſuorum ſtragem factam eſſe vidit: cum poſſet incolumis euadere: maluit cum ſuis ciuibus honeſte mori q̃ fugiendo turpiter ſupereſſe: qui. L. Cornelio tribuno militum equum offerenti: quo celerius euaderet e manibus hoſtium ſic reſpondiſſe fertur. Tu quidem Cn. Corneli macte virtute eſto ſed caue ne fruſtra miſerando exiguũ tempus e manibus hoſtium euadendi abſumas: abi: nuncia publice patribus vrbem Ro. muniant: ac priuſq̃ victor hoſtis adueniat: p̃ſidiis firmẽt. Priuatimq; Fabio æmilium p̃ceptorum ejus memerem extitiſſe & vixiſſe: & mori me adhuc in hac ſtrage militum meorum patere: ne aut reus inteream: aut conſulatus collegæ accuſator exiſtam. ℭ Locum: De humanitate. ℭ Finiam: Nam hæc vltima ſunt de humanitate exempla: & omnia quidem Hannibalis.

ASCE. ℭ CAMPANI autem exceperunt venerabiliter perinde: ac victorem: & ferente præ ſe. i. ante ſe ſpolia hoſtium exercitum noſtrum. i. romanum cum conſulibus miſſum a ſamnitibus ſub iugum. i. haſtas diſpoſitas in ſpeciem patibuli in ſignum extremæ ſubiectionis & confuſionis: apud furcas caudinas. i. anguſtias montium ſpeciem furcarum repræſentantium: nec. i. nõ & intrantem vrbem ſuam videlicet capuam: non tantum inermem: quia arma hoſti tradiderat: ſed etiã nudum: quia ſpolia quoq; ei detraxerant hoſtes & præſtando protinus conſulibus inſignia honoris: militibus veſtem. arma. equos. cõmeatum benigniſſime. i. cum ſumma beniuolentia: mutarunt: & i. ſimul inopiam: & deformitatẽ cladis Ro. Quo animo ſi campani fuiſſent vſi quoq;. i. etiam pro imperio noſtro. i. Ro. aduerſus Hanniba. non præbuiſſent ſecuribus noſtris. ſ. Fuluii flacci cõſulis Ro. materiam ſæuiendi. i. tam ſæue in eorum magiſtratus animaduertendi. ℭ Facta &c. Ordo eſt mentione acerrimi hoſtis: videlicet Hannib. facta: finiam locum: qui eſt inter manus. i. tractatum hunc de humanitate: & clementia; operibus manſuetudinis eius quã præſtitit nomini Ro. i. generi: ſeu populo nomen Ro. habenti. Enĩ pro ga Hannib. non eſt paſſus quantum fuit in ipſo: corpus Pau. Aemylii trucidatũ apud cannas quæſitum. ſ. ad ſepeliendum iacere inhumatũ: dicit quantum in eo fuit: quia quærendum curauit: ſed non inuenit: aut inuentum non agnouit: itaq; cum cætera ſtragæ humatũ eſt.

OLIV. ℭ HANnibal: quo pacto. T. Gracchus: proditus hoſti fuerit a Flauio Lucano eius hoſpite in ca. de ꝓdigiis oſtendimus: nã cum maiorẽ Lucaniæ partẽ: quæ ad Hãnibalẽ defecerat virtute ſua in poteſtatẽ Po. Ro. redegiſſet: ad reliquã capiendã inuitatus ab hoſpite Flauio: cui iure veteris hoſpitii fidẽ non derogabat: in inſidias deductus: & occiſus eſt: de cuius funere duplex fama eſt. Alii. n. tradunt in caſtris Ro. ſepultũ a ſuis: alii ab Hãnibale & ea vulgatior fama eſt: tradũt in veſtibulo punicorum caſtroꝝ rogũ inſtructũ fuiſſe armatũ exercitũ decurriſſe cũ tripudiis hiſpanoꝝ: motibuſq; armoꝝ: & corporum: ſuæ cuiq; genti aſſuetis: ipſoq; Hãnib. omni rerum: verborũq; honore exequias celebrante. Alii aliter tradunt: & dicunt imperatoris capitis hoſtes tantũmodo potitos ad Hãnib. detuliſſe: ab eo ſtatim cartalo miſſum: qui ad Cneũ Cor. quæſtorẽ Romanũ deferret quæſtorẽ deinde ſummis imperatoris in caſtris celebrantibus eũ exercitu beneuentanis feciſſe. ℭ Hãnibal. M. Marcellũ: De. M. Marcello quoq; dictum eſt eodẽ ca. ꝙ cũ inter bina caſtra punica atq; romana tumulus ſilueſtris eſſet a neutris primo occupatus: ꝙ Romani qualis eſſet pars illa quæ ad hoſtes vergeret ignorarent: Hãnib. inſidiis quã caſtris aptiorẽ eum putaret: Romani in caſtris fremebant occupandũ eum locũ eſſe: & caſtello firmandũ: ne ſi occupat⁹ ab Hãnibale foret: velut in ceruicibus hoſtẽ haberent: mouit ea res Marcellum: & Criſpinũ eius collegam itaq; cũ paucis equitibus exploratum profecti in inſidias præcipitarunt: quæ pauloante fuerant ab Hãnibale eo loco collocatæ vbi Marcellus cũ aliquot fortiſſimis viris in medio cæſus: collega vulneratus: filius quoq; cõſulis grauiter ſautius: aliquot etiã capti fuerunt: ſed paulopoſt Hãnibal. M. corpus inuentũ ſepulture mandauit. Cice. in Catone maiore. M. Marcelli interitũ: nec crudeliſſimus quidem hoſtis honore ſepulture carere paſſus eſt. ℭ Legitimo iure: ideſt iure humanitatis. ℭ Corona: Quia ſepius victor euaſerat: nam Marcellus ad Nolã primus Hãnib. vici poſſe docuit: & de illo ſæpe victoriam in caſtra reportauit.

Hannibal Tiberium Gracchum Lucanorum circumuentum inſidiis, cũ ſummo honore ſepulturæ mandauit: & oſſa eius in patriam portanda militibus noſtris tradidit. Hannibal Marcũ Marcellum in agro Brutio, dum conatus Pœnorũ cupidius, quam conſyderatius ſpeculatur: interemptum, legitimo iure extulit. punico quoque ſagulo, & corona donatum laurea, rogo impoſuit. ergo humanitatis dulcedo etiam in efferata barbarorum ingenia penetrat. orboſq;, & truces hoſtium mollit oculos: ac uictoriæ inſolentiſſimos ſpiritus flectit. nec illi arduũ, aut difficile eſt inter arma contraria: inter diſtrictos cõminus mucrones, placidum iter reperire. uincit iram: pſternit odium: hoſtilẽq; ſanguinem hoſtilibus lachrymis pmiſcet. atq; etiam admirabilem Hãnibalis uocem, pro funeribus Romanorũ ducum arbitria ſtatuentis expreſſit. quia aliquanto ei plus gloriæ Paulus, & Gracchus, & Marcellus ſepulti, q̃ oppreſſi attulerunt, ſiquidem illos punico aſtu decepit: Romana manſuetudine honorauit. uoſque fortes, ac piæ umbræ, non pœnitendas fortiti eſtis exequias. nam ut optabilius in patria, ita ſpecioſius pro patria colapſæ: ſupræmi officii decus ĩfelicitate amiſſum, uirtute recuperaſtis.

Humanitatis quanta vis.

ERgo humanitatis dulcedo etiã in efferata. Laudat Val. vim humanitatis: quæ ꝑ efferatas quoq; gentes tranſire audet. ℭ Oculoſq;: & truces. Sicut de Cæſare in Põp. ℭ Diſtrictos. Nudatos. ℭ Admirabilẽ vocẽ: Quia mirũ fuit tantũ humanitatis in pectore barbaro inueniri poſſe. ℭ Oppreſſi: Quia victoriæ laus minuitur inſidiis nõ. n. virtute ſed inſidiis oppræſſerat. Vos quoq; fortes: Apoſtrophat ad impatores Ro. & eos quaſi hac oratione cõſolatur: ꝙ nõ in patria: illis mori cõtigerit cũ glorioſius in acie pro patria fortiter pugnãdo ceciderint: & nõ penitendas exequias ab hoſte ſortiti fuerint. ℭ Dec⁹ in felicitate amiſſum: Quã fortuna aduerſa funerationẽ in patria pdidiſtis: eãdẽ apud hoſtes virtute veſtra ĩueniſtis.

ASCE. ℭ HANnibal &c. Affert ſecundũ exemplum eodẽ tenore dicens. Hãnib. mandauit ſepulturæ cũ ſummo honore Tiberium Gracchum circunuentum inſidiis lucanorum: & tradidit militibus noſtris. i. Ro. oſſa eius. ſ. Gracchi portanda in patriam. ℭ Hãnibal (tertium eſt exemplum) extulit. i. ad ſepulturam efferendum curauit: iure legitimo Marcum Marcellum interemptum in agro Brutio: dum ſpeculatur. i. explorat cupidius quã conſideratius. i. magis cupide q̃ conſiderate conatus. i. molimina pœnorum. Et impoſuit rogo. i. igni ardenti ſup. eum aut eius corpus donatum ſagulo punico. i. indumento militari: qualis Carthaginenſ. tunc vtebantur: & corona laurea: ob virtutem bellicam. ℭ Ergo: Subinfert laudes humanitatis; ac clementiæ: ex effectu dicens. Ergo: quia etiam ſæuiſſimus hoſtis Hannibal humanitatem ſenſit: dulcedo humanitatis ideſt clementiæ: & manſuetudinis homine in primis dignæ: penetrat. i. irrumpit: & penitus intrat etiã in ingenia barbarorum: qualis erat Hannibal: efferata. i. feritatem naturali extra ſe lata & mollit. i. mitigat: aut mollificat oculos hoſtium orbatos. ſ. chariſſimis ſuis: & truces. i. immanes: & truculentos: ac flectit ſpiritus victoriæ inſolentiſſimos vt in Antigono: Nec arduum ac difficile eſt illi. ſ. humanitati reperire iter placidum: inter arma contraria: inter macrones. ſ. hoſtium diſtrictos. i. euaginatos cominus: quaſi conſertis manibus: Humanitas ſup. vicit iram: poſternit odium & permiſcet ſanguinem hoſtilem lachrymis: vt in Cæſare patuit erga Pompeium: Atq; etiam expreſſit. i. extorſit quaſi ab inuito pectore admirabilem vocem Hannibalis ſtatuentis arbitria. i. dantis arbitrariam ſententiam. (Erat enim in ipſius poteſtate: ſepelienda ne cenſeret interemptorum cadauera. an feris: auibuſq; derelinquenda) pro funeribus ducum Romanorum: quia ſecundum illa iudicauit: vtpote honorifice inſtruenda. Quia Paulus. ſ. Aemylius. Gracchus. ſ. Tyberius: & Marcellus. ſ. Marcus: attulerunt ei. ſ. Hannibali: plus aliquanto. i. ex aliqua parte gloriæ ſepulti. i. eo: ꝙ ab eo ſepulti: aut requiſiti ad ſepeliendum erant: quam oppreſſi. i. eo ꝙ victi erant ab eo. Siquidem ipſe decepit. i. doloſe cepit eos: vtpote de aſtu punico. i. fraude: & verſutia pœnis propria: & honorauit eos. i. honorifica affecit ſepultura. manſuetudine Romana. i. Romanis digna: eiſq; conſueta. Vos quoq; o Paule. Gracche: & Marcelle appoſitorie vmbræ. i. reliquiæ animarum corpus ſequentium: aut manes: fortes & piæ: quia pro patria fortiter corporibus exutæ: ſortitæ (ſunt qui legant ſortiti: vt ad ſem non ad vocem reſpiratur ſed quia additur collapſæ: verior eſt lectio ſortitæ). i. ſorte quadam nactæ: exequias non pœnitendas: quia glorioſas. Nam vt. i. quemadmodum optabilius ſup. fuiſſetis collapſæ in patria: ita collapſæ ſpecioſius pro patria recuperaſtis virtute: decus. i. honorem ſupremi officii: ideſt exequiarum: amiſſum in felicitate. ſ. cadendi per fraudem hoſtilem.

OLIV. Gratitudo mater omniũ virtutum.

GRatas vero animi ſignificationes: De gratitudine dicturus: eã in cõparationẽ cũ ingratitudine: adducturũ ẽe pollicet᷑: vt ſua vtriq; æſtimationis merces huic. ſ. laus illi vituperatio rependat᷑: Cice. de gratitudine in oratione ꝓ placo hæc vna inquit virtus eſt nõ ſolũ maxima: ſed etiã mater virtutũ oĩum reliquarum: qd eſt pietas: niſi volũtas grata in parẽtes: q ſunt boni: q belli: q domi de patria benemerẽtes: niſi q patriæ beneficia meminerunt: q ſancti: q religionẽ colẽtes: niſi q merita diis ĩmortalibus gratiã iuſtis honorib⁹: & memori mẽte pſoluũt: quæ põt eſſe vitæ iocũditas ſublatis amicitiis: quæ porro amicitia põt eſſe inter ingratos: qs noſtrũ eſt liberaliter educatus: cui nõ educatores: cui nõ magiſtri ſui: atq; doctores: cui nõ loc⁹ ille ipſe murus: vbi alitus: vbi doctus eſt grata recordatione in mẽte verſat᷑: cuius opes eſſe tãtæ poſſunt aut vnq̃ fuerunt: q ſine multorum amicorum officiis ſtare poſſit: eqdẽ nihil tã ꝓpriũ hoĩs exiſtimo q̃ nõ beneficio modo: ſed ẽt beniuolẽtiæ ſignificatione alligari. Nihil porro tã in humanũ, tã ĩmane: tã ferreũ: q̃ cõmittere: vt beneficio nõ dicã indignus: ſed victus eſſe videar. Itẽ Cice. in officiis ſic ait beneficio ꝓuocati debemus agros fertiles imitari: q multo plus afferunt q̃ acceperint: rurſus alio loco: cui referri gratia tãta nõ poteſt: quãta debet᷑: habenda tñ tãta eſt quãta animi noſtri capere poſſunt: multis aliis quoq; locis Cic. hãc gratitudinis virtutẽ laudibus effert. ❡ Gratas ergo ſignificatiões: ideo dixit Vale. Quia ẽt ſi nõ reddimus beneficiũ: & animus ſit volũtarius & in ꝓmerẽdo ardentiſſimus ſufficere debet. ❡ In cõparatiõe: Vt cũ hinc virtus: inde vitiũ poſitum fuerit: cognoſcatur illius laus & huius vituperatio. ❡ Cõtrario ꝓpoſito. Quia virtus: & vitium contraria ſunt. ❡ Priorem locum: A digniori: & præſtantiori ſumamus exordium.

ATq; vt a publicis actis ordi. Cũ annonæ charitas vrbẽ inceſſiſſet: ſenatus frumẽtatũ in peregrinas regiones legatos dimiſit: q cũ frumẽti copiã aduexiſſent: Gn. Martius Coriolanus plæbei ſemp infenſus: cẽſebat nõ prius diuidendũ inter plæbẽ eſſe frumẽtũ q̃ p ſeceſſionẽ vſurpata iura a reſtituiſſent patribus q̃obrẽ ira plæbis in exiliũ actus ad volſcos ꝓfect⁹: paulopoſt bellũ intulit patriæ: q̃ cũ ab eo graui obſidione ꝓmeretur: nulla alia rõne: q̃ mulierũ beneficio liberari potuit: vt diximus in cã. de miraculis: & latius dicturi ſumus in cap. de pietate: quare ſenatus gratũ aĩum gerẽs: multis honorib⁹ matronas honeſtarũt: nã vt inqt Liuius: nõ inuiderũt laudes ſuas mulierib⁹ viri Romani: adeo ſine obtrectatione alienæ gloriæ viuebat᷑: tũc n. primũ ſancitũ fuit: vt mulieribus de via cederet᷑: vt inauribus aureis: vt purpurea veſte: vt aureis ſegmẽtis: vt nouo vitæ diſcrimine vterent᷑: monumẽto quoq; q eſſet: tẽplũ muliebri fortunæ ædificatũ: dedicatũq; fuit. Et ſuorum houere: Ecce Po. Ro. gratitudinẽ. ❡ Sanxit: Firmauit. & hinc ſciri poteſt: vnde orta ſit cõſuetudo cedendi de via mulieribus. ❡ In ſtola: Sicut toga virorum: ita ſtola mulierũ. ❡ Inſignibus auriũ: Sicũt annulis ex auribus pendentibus: qui & inaures dicuntur: nã in aures ſunt auriũ ornamenta. ❡ Segmentis: ornamẽtis: nã ſegmẽta dicunt᷑ redimicula mulierũ verſicolora: qb⁹ vtunt᷑ ad capitis ornamẽtũ: ſunt ẽt: q dicãt ſegmẽta eſſe faſciculas: qbus ĩnoluunt᷑ infantes: vñ Iuue. Et ſegmẽtatis dormiſſet paruula cunis. Segmẽta vero ſunt faſciæ: qb⁹ circũdat᷑ caput. i. redimicula mulierũ nobiliũ: ide ſegmẽtatus ornat⁹. & iſtruct⁹. Segmẽtũ ẽt dr̃ monile a colo ĩ pect⁹ deſcẽdẽs. Segmẽta zonis qbuſdã q̃ſi ptuſamẽtis ornata: nã pticulas cuiuſq; mr̃iæ abſciſſas pſagmina vocãt. Sũt ẽt: q dicãt ſegmẽta eẽ circulos quos: græci palelos appellãt. ❡ Exorat⁹: i. ꝑſuaſus: vt petita cõcederet.

❡ De Gratis. Capitu. II.

GRatas uero animi ſignificatiões, & ĩ grata facta libuit oculis ſubiicere: ut uitio, ac uirtuti iuſta merces æſtimationis ipſa cõparatiõe accederet. Sed quoniã contrario ꝓpoſito ſe ſe diſtinxerunt: nr̃o quoq; ſtylo ſeparentur, prioreq; locũ obtineat: qui haud quã qui reprehẽſionẽ merentur.

❡ De Martio Coriolano.

ATq; ut a publicis actis ordiar: Martium patriam oppugnare conantem, admotoq; portis urbis ingẽti Volſcorum exercitu, funus, ac tenebras Romão ĩpio minitãtẽ, Veturia mater, ac Volũnia uxor, nefariũ op⁹ exeq̃ ꝓcib⁹ ſuis paſſe nõ ſunt. ĩ q̃rũ honorẽ Sẽatus matronarum ordinẽ bẽigniſſimis decretis adornauit: ſanxit namq;: ut fœminis ſemita uiri cederẽt. cõfeſſus plus ſalutis Reip. in ſtola, quã in armis: fuiſſe. uetuſtiſq; aurium ĩſignibus, nouum uitæ diſcrimen adiecit. permiſit quoq; his purpurea ueſte, & aureis uti ſegmẽtis. ſup hoc ædẽ, & arã fortũæ mĩebri eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat: faciendam curauit. memorem beneficii animum ſuum exquiſitæ religionis cultu teſtando.

ASCE.

GRatas verõ &c. auſpicatur narrationẽ de gratis dicens: Libuit. ſ. mihi: ſubiicere oculis. ſ. lectuorum hæc ſcripta: ſignificationes gratas animi pro grati animi: & facta ingrata: vt iuſta merces æſtimationis. i. appreciationis accederet vitio ac virtuti (dixiſſem virtuti ac vitio. eo q honeſtius præferri ſolet: & prius de virtute dictur⁹ eſt ſed author vt opinor: ideo nunc hoc nunc illa ꝓponit: vt ſignificet ſe mixtim loqui voluiſſe: niſi aliqd obſtitiſſet) ipſa cõparatione: quæ fit per collationem: & cõpoſitionẽ rerum cõparandarum: & ita mixtim de eis loq voluiſſet. Sed qm̃ grati ſup. & ingrati: diſtinxerunt ſeſe ꝓpoſito cõtrario: ipſi ſup. ſeparent᷑ quoq; ſtilo noſtro: & ſup. ii. qui merentur laudẽ: obtineant priorẽ locum: q̃ qui ſup. merẽtur repræhenſionẽ. i. grati dicantur prius q̃ ingrati. ❡ Atq; vt a publicis &c. Primũ itaq; exẽplum gratorum eſt ipſius ſenatus in matronas romanas occaſione. M. Coriolani: non ipſius Martii: qui pius in matrẽ fuit potius q̃ gratus. Ordo eſt: atq; vt ordiar. ſ. narrationẽ gratorum ab actis publicis. ſ. totius ſenatus. Veturia mater. ſ. M. Coriolani: & Volũnia vxor. ſ. eiuſdẽ: non ſunt paſſæ. i. non ſuſtinuerunt: aut nõ permiſerunt. M. ſ. Coriolanum conantẽ oppugnare patriã. ſ. ſuam Romã videlicet: & minitantem imperio Ro. funus ac tenebras. i. excidiũ: & ſummam deſolationẽ: & hoc ingenti exercitu volſcorum admoto portis vrbis: non ſunt inq̃ paſſæ. i. impediuerunt ꝓcib⁹ ſuis ipſum exequi opus nefariũ: in quarum. ſ. matris & vxoris Coriolani honorẽ: ſenatus adornauit. i. deornauit ordinẽ matronarum decretis benigniſſimis: nanq; pro quia: ſanxit: vt viri cederent fœminis ſemita. i. de via: confeſſus. ſ. per hoc decretũ: plus ſalutis reip. fuiſſe in ſtola. i. veſte matronarum. i. precibus earum: q̃ in armis. ſ. virorum: & adiecit vetuſtis inſignibus auriũ. i. priuilegio veteri: quo licebat matronis inaures habere: nouũ diſcrimen. i. diſcerniculum vitæ. i. ornamenti in capite: q vitæ legunt: videant qd vita cũ inaurib⁹ cõgruat: & permiſit quoq;. i. etiã: his. ſ. matronis. ❡ Vti veſte purpurea: & ſegmẽtis. i. ornamentis colli aureis. i. ex auro: quaſi in ſquamas ſecto: vnde ſegmenti nomen: & curauit ſuper hoc. i. vltra hoc munus: ædem: & aram faciendã fortunæ muliebri: e loco: quo Coriolanus fuerat exoratus: teſtando. i. probando animum ſuũ: memorẽ beneficii: cultu. i. per cultum aptum religionis exquiſitæ. i. accuratiſſimæ inuentæ: & obſeruatæ.

OLIV

❡ QVEM ſecũdi ẽt belli: cũ. n. a Fuluio Capua. Cũ recepta Capua: ſumptoq; ſupplicio de ſenatu cãpano: relatũ eſſet in ſenatu: qd nã videret᷑ de his faciẽdũ q p municipia in cuſtodias diſtributi fuerãt: nã a. Qu. Flacco romã ducti veniã petebãt & miſericordiã ĩplorabãt. M. Attilius: cuius ex his: q apud Capuã fuerãt: maxima erat auctoritas iterrogat⁹ ſniam ita reſpõdit: in cõſilio inqt arbitror me fuiſſe cũ cõſulibus Capua capta cũ q̃ret᷑: q cãpanorum bñmeritus de rep. nr̃o cẽt: duas mulieres cõpertũ eſt: Veſtiã oppiã atellanã Capuæ habitantẽ: & Faculã cluuiã: q̃ quõdã q̃ſtũ corpore feciſſet. Illã quottidie ſacrificaſſe ꝓ ſalute: & victoria populi Ro. hãc captiuis egẽtib⁹ alimẽta clã ſuppeditaſſe: cæterorum: oĩum cãpanorum eũdẽ erga nos aĩum: quẽ Carth. fuiſſe quare ſenatus cenſuit oppiæ Cluuiæq; primũ bona: ac libertatẽ reſtitui: ſiqua alia ꝓmia a ſenatu petere vellẽt: Romã eas venire. Cãpanis in ſingulas familias decretã facta q̃ hocloco nõ op⁹ eſt enumerare. ❡ Libertatẽ: Quia iure belli venerãt in ſeruitutẽ. Amplius ꝑter captiuitatẽ & bona. ❡ Ne dũ: Multo maius ita oſtẽdiſſe.

QVid illa quoq;: Appius qdã herdonius ſabin⁹ cũ multitudine exulũ: & ſeruorum ad q̃ttuor milia clã vrbẽ ingreſſus: occiſis cuſtodib⁹: capitoliũ occupauit: & ꝓuos oẽs de capitolio ab libertatẽ cõuocabat: Ro. ea re tã ſubita: & improuiſa pculſi: quo ſe verterẽt ĩcerti erãt: Tuſ. fama ipſa cũ audiſſent: quo in periculo foret reſpu. Ro. vltro Romã parato exercitu venerunt: & Ro. ipſis in re tã piculoſa cunctãtibus: cõſulẽ ipſi armati ſecuti ſunt in capitoliũ deinde erubeſcẽtes Ro. & ipſi ſumptis armis: & in capitoliũ facto cõcurſu. Herdoniũ occiderũt: poſt aliquot deinde tẽpus cũ æq Tuſc. fines ĩuaſiſſent Ro. memores accepti iã bñficii tuſculanis opẽ vltro ferẽdã: gratiãq; reddẽdã eẽ cẽſuerũt. Itaq; cõſules cũ exercitũ ſcriberẽt vocarẽtq; q hãc militiã gerere vellẽt: illis vniuerſa iuuẽtus non vltro ſolũ: ſed cũ quadã ẽt aĩorum alacritate ſe obtulere: & ad tuẽdos de ſe tã benemeritos ſocios ꝓfecti ſunt: qd magnum fuit Romanæ iuuentutis grati animi ſignum. ❡ Defenderant: Expellẽdo ſeruos de capitolio. ❡ Ceſſaſſe: Defuiſſe.

Capitoliũ a ſeruis occupatũ.

MAgnũ grati populi ſpecimẽ: Minutiũ magiſtrum eqtũ Fab. maximo dictatori æquatũ impio fuiſſe diximus in ca. de cõſtãtia. Minutius igit᷑ alternis cũ Fabio diebus impare volebat: vel ſi ẽt maiora placerẽt ĩterualla: partitis tpibus alternis ſummũ ius & ĩperiũ eſſe: qd nequaq̃ e repu. eſſe exiſtimauit Fabius: vt milites ſui in alterius ꝑtãte: & ſumma rerum in hoĩ temerarii manibus poſita foret: itaq; partitis copiis caſtra diuiſerunt: q Hãnibali duplex gaudiũ fuerat: & q Minutii temeritatẽ liberã factã eſſe videbat: & Fabii prudẽtiã virib⁹ diminutã: miſit igit᷑ miles quoſdã ad tumulũ capiendũ: q medi⁹ erat inter vtraq; caſtra magis laceſſendæ pugnæ q̃ tumuli capiẽdi grã: nã locauerat alios in ĩſidiis: & cõſerto ꝓlio: cũ vtrinq; totis virib⁹ certaret᷑ ex ĩſidiis orti milites cũ ĩngẽti clamore: tm̃ terrorẽ intulere Romanis: vt nec aĩus ad pugnã: nec ad fugã ſpes cuiq̃ ſupeſſet: tũ Fabius audito pauẽtiũ clamore nõ celerius inqt q̃ timui deꝓhẽdit᷑ fortuna temeritatẽ: ſed obiurgãdi nõ eſt tẽpus: ſed laborãtibus ſuccurrẽdi: ita ĩſtructa acie deuertice mõtis in hoſtes ĩpetũ fecit: ſuos ab effuſa fuga reuocauit. aciẽ reſtituit hoſtes ꝓfligauit: & victoriã ꝓpe Partã ex eorum manibus extorſit: ciues ſuos: & imperatorẽ: partim a cæde: partim a captiuitate liberauit: p cuius bñficii referẽda grã: Minutius Fabiũ parẽtẽ ſemp appellauit: exercit⁹ cõmilitones quorum opa ſuati fuerãt: patronũ vocauerũt Hãnibalẽ quoq; ex acie diſcedentẽ dixiſſe ferunt: tãdẽ eã nubẽ: q̃ ſederet in iugis mõtiũ: ſollicitatã ꝓcelle imbrẽ dediſſe. ❡ Specimen: Experimentum.

Minutius æq̃t⁹ Fabio.

Quæ ſecundi etiam belli punici tempore, exibuit. cum. n. a Fuluio Capua obſideretur: ac duæ campanæ mulieres beneuolentiam erga Romanos dimittere ex animis noluiſſent: Veſtia Opidia mater familias: & Cluuia Facula meretrix: quarum altera quotidie ꝓ ſalute noſtri exercit⁹ ſacrificauit: altera captis militibus Romãorum alimenta ſubminiſtrare non deſtitit: urbe illa oppreſſa, ſenatus iis & libertatem, & bona reſtituit. & ſiqd ampli⁹ ꝓmii petiſſent, libẽter ſe daturum aſſeuerauit. uacaſſe ĩ tãto gaudio. P. C. duabus humilib⁹ fœminis, referre gratiã, ne dũ ꝓ ſe tuliſſe mirandũ.

❡ De Quintio & Minutio.

QVid illa quoq; iuuẽtute Romana gratius: q̃ Quintio, & Minutio COSS. ultro noĩa ſua militari ſacramẽto obtulit: ut Thuſculanis, quorum fines Equiculi occupauerant: præſidiũ ferrent. qa paucis ante menſibus conſtantiſſime, & fortiſſime ĩperiũ Romani Populi defenderãt. ergo quod auditu nouum eſt: ne patriæ grata uoluntas ceſſaſſe uideretur: exercitus ſe ipſe conſcripſit.

❡ De Fabio Maximo.

MAgnum grati populi Romani Specimen in Quinto Fabio Maximo enituit. Nam cum quinque conſulatibus ſalubriter Reipublica adminiſtratis deceſſiſſet: certatim æs contu

Minutii erga Fabiũ gratitudo.

ASCE.

❡ Quæ. ſ. aĩum memorẽ bñficii: ſenat⁹ exhibuit ẽt tpe ſcđi bel. pu. Quũ. n. capua: vrbs primaria Cãpaniæ obſideret᷑ a Fuluio ſ. Flac. ac duæ mulieres cãpanæ: ſeu capuanæ: videlicet veſtia oppidia: ſeu (vt alii legũt) oppia: mr̃familias. ſ. honeſta: & cluuia (Apud alios legit᷑ eluuia non cluuia) facula meretrix: noluiſſent dimittere ex aĩs. ſ. ſuis: beniuolẽtiã ergã Ro. quarum. ſ. mulierũ: altera. ſ. materfamilias ſacrificauit quottidie ꝓ ſalute exercit⁹ nr̃i. i. Ro. altera. ſ. meretrix nõ deſtitit ſubminiſtrare militib⁹. i. ſtipẽdiariis Ro. captis: ſeu captiuis alimẽta. ſ. corporum. vrbe illa opp̃ſſa. i. vi capta ſenatus reſtituit iis. ſ. duab⁹ mulieribus: & libertatẽ: & bona: & aſſeuerauit ſe daturum libẽter ſi petiiſſent qd. i. aliqd amplius ꝓmii. Mirandũ eſt (inqt author) Patres cõſcriptos vacaſſe. i. quaſi curis cæteris vacuos intẽtos fuiſſe in tãto gaudio. ſ. de recepta capua cõcepto: referre qd plus eſt nedũ. i. ne ſolũ dicã ꝓ ſe tuliſſe. i. qbuſdã ĩdiciis ſignificaſſe: duab⁹ fœminis humilib⁹. i. abiectæ cõditiõis: grãm. i. remunerationẽ. ❡ Quid illa. Affert poſt gratitudinẽ ſenat⁹ gratitudinẽ iuuẽtutis Ro. ſub. Qu. & Minutio cõſulib⁹ erga Tuſc. Nõ aũt gratitudinẽ. Qu. & Minutii. Quocirca qa tituli ſæpiſſime iepti ſunt: liquet nõ ab authore: aut quouis perito ꝓpoſitos: ſed a ſciolis duas ꝓmas lineas legiſſe ſubinde cõtẽtis. Emẽdauim⁹ ergo tũ hic: tũ ſæpe alibi. Ordo aũt eſt. Quid ſup. eſt grati⁹ illa quoq; iuuẽtute Ro. i. multitudine iuuenũ Ro. q̃ obtulit vltro. i. nõ coactã. Qu. & Minutio cõſulib⁹. i. quũ illi eſſent cõſules: militari ſacramento. i. aſcriptioni militiæ iuſte gerẽdæ ſub iuramẽto: noĩa. ſ. ſua cõſcribẽda. ❡ Vt ferrẽt ꝑſidiũ. i. auxiliũ: Tuſculanis. ſ. populis vicinis Romæ: quorum fines. i. limites ditionis: Eqcoli. i. populi illi vicini illis occupauerãt: ideo aũt obtulit noĩa ſua: qa Tuſculani defenderãt paucis mẽſib⁹ ante: cõſtãtiſſime: & fortiſſime ĩperiũ Po. Ro. ſ. cõtra ſeruos: & Herdoniũ Capitoliũ occupãtes. Ergo qd nouũ eſt auditu. i. dũ audit᷑: ne grata volũtas patriæ videret᷑ ceſſaſſe: exercitus ipſe cõſcripſit ſe. ❡ Magnũ ſpecimẽ. i. appro

bamentũ euidẽs Po.Ro.grati.i.de gratitudine Po.Ro.enituit in Quinto Fab.max.nõ ꝙ Quintꝰ ille fuerit gratꝰ.ſed.P.Ro.in eũ.Nã cũ.ſ.Fabiꝰ max.deceſſiſſet.i.mortuꝰ eẽt quoq; cõſulatibꝰ adminiſtratis ſalubriter reip.i.cũ ſalute reip.populus ſup.Ro.

THE. ¶SEGmentis.Seruius ait eſſe gutturis ornamentum:quod alio nomine monile dicitur:Appollinaris etiam Sidonius illam ſaranis inquit ebriam ſuccis:inter crepitantia ſegmenta palmatam conuenuſtauit:Iuue.Segmenta:& longos habitus:Plini hiſto:natu.vii.Plura ſunt ſegmenta mundi:quæ noſtri circulos appellauere:græci paralelos.

OLIV. ¶CONtulit.ſ.Populũ Ro.ad honeſtãdũ:& illuſtrãdũ eiꝰ funꝰ:qđ ꝓfecto magnũ fuit gratitudinis ſignũ: quẽ viuũ multis honoribꝰ honeſtaſſent:eũdẽ mortuũ de ſe optime meritũ ſua ĩpẽſa augẽdo funeris põpã ingẽti gloria decorarent. ¶Eleuet:Minuat: trãſlatio ſumpta a cumulo:de quo quãto plus eleuaueris:tãto magis diminues. Perſiꝰ. Nũ ſiqđ turbida Roma:eleuet acceedes.Sunt q dicant de duobꝰ fabiis ĩtelligi:Maximo.ſ.& Rutiliano:quoꝝ vterq; cõſul quinquies fuiſſe tradit̃: & alter bel.pu.ſcđo alter bello gallico:nã Rutilianꝰ gallo bel.collega fuit eiꝰ Decii:q pr̃is exẽplũ imitatus deuouit ſe ꝑ legionibꝰ Romanis:& in rutiliã funere volũt Po.Ro.æra cõtuliſſe ad honorẽ ſepulture:ego vero de vno tm̃ & max.Valeriũ ſenſiſſe arbitror.

FAbio ẽt incolumi:Nõ ſolũ inqt mortuo Fabio: ſed ẽt viuo ſcđi pu.bel.tpe ppl̃us ſe gratũ exhibuit.Cũ.n.dictator ille ĩ Sãnio cõtra Hãnibalẽ miſſus more ſuo bellũ ꝓtraheret.ne reip.ſtatũ in diſcrimẽ ſiſteret:Minutiꝰ magiſter eqtũ adoleſcẽs feruore quodã ĩnẽtis ꝑuectus:dixit Fabiũ ꝓducere bellũ:quo in eo magiſtratu diutiꝰ ꝑmaneret:ꝙ ſi ſibi daret̃ poteſtas dimicãdi: ſe paulopoſt Hãnibalẽ debellaturũ aſſeuerauit:& ꝙ virtuti Fabii attribui debuerat:ipſe Minutius ambitiõi aſſignabat: verba illa exercitus primo excepit deinde ad ſenatũ delata ſunt:populus iã tædio affectus:ꝙ Hãnibal: tãdiu in Italia verſaret̃:magiſtrũ eqtũ dictatori adæquauit: diuiſis itaq; exercitibꝰ Minutius:data occaſione:pugnã cũ Hãnibale init:& cũ in eo eſſet:vt ipſe cũ ſuis deleret̃: Fabius e mõte ſpeculatus infelicẽ rei euẽtũ:Minutiũ cũ exercitu e faucibꝰ pœnoꝝ eripuit:ferunt tñ hæc verba Hãnibalẽ emiſiſſe.Verebar eqdẽ:ne nebula illa iã diu plueret: poſtero die Minutius ſupplex ad Fabiũ venit:patrẽ illum appellauit:militeſq; ſuos patronũ ſalutare coegit: ſe ẽt ſicuti dignũ erat dictatori ſummiſit: q̃ res Po.Ro.gratiſſima fuit.

lit: quo maior, ac ſpecioſior eius funeris pompa duceretur. eleuet aliqs præmia uirtutis:cum animaduertat fortes uiros felicius ſepeliri, q̃ uiuer̃ ignauos.

¶De Minutio Magiſtro Equitum.

FAbio autẽ etiã incolumi ſumma cũ gloria gratia relata eſt. dictatori enim Magiſter equitũ Minutius ſcito plebis, qđ nũquã antea factum fuerat, æquatus: partito exercitu ſeparatim ĩ Sãnio cũ Hãnibale cõflixerat: ubi temer̃ inito certamine peſtiferũ habiturus exitũ, ſubſidio Fabii conſeruatus, & ipſe eũ patrem appellauit: & a legionibus ſuis patronũ ſalutari uoluit. ac depoſito æqualis ĩpii iugo magiſteriũ eqtũ, ſicut par erat, dictatur ſubiecit. Imprudentiſq; uulgi errorẽ gratæ mentis ſignificatione correxit.

¶De Terentio Culeo.

IAm hercle probabiliter, q̃ Quintus Terentius Culeo prætoria familia natus, & inter paucos ſenatorii ſplendidus ordinis optimo exemplo Africani ſuperioris currum triumphãtis, quia captus a Carthaginẽſibus ab eo fuerat recuperatus: pileum capite gerens, ſecutus eſt. authori.n. libertatis ſuæ tãq̃ patrono accepti beneficii confeſſionẽ Spectãte populo Ro. merito reddidit.

¶Scito plæbis:decreto plæbis:q̃ facile in cõtraria inclinat. ¶Peſtiferũ:calamitoſum exitiũ. ¶Depoſito iugo: Depoſita paritate:nã ita vterq; exercitũ ducebat:ſicuti duo boues iugum vnũ trahunt. ¶Vulgi.Gratitudine.n.ſua refellit id quod plæbs temeritate fecerat:vt dictatori magiſter equitum æquaretur. ¶Significatione gr.m.i.inditio gratitudinis.

IAm hercle ꝓbabiliter.Sicut Minutius Fabiũ:ſic Qu.Terentius culeo Scipionẽ Aphri.ſuperiorẽ patronũ appellauit: eũq; triumphantem ſecutus eſt pileo capite impoſito:omniq; deinde vita: vt dignũ erat libertatis auctorẽ coluit: ꝙ deuicta Carthagine illum captiuum redemerit:in triumphum duxerit:& libertate donauerit.Liuius in fine ſcđi pu.bel.Cart.inquit naues lõgas:elephãtos perfugas fugitiuos captiuos:captiuoꝝ quattuor milia tradiderũt:inter quos.Qu. Terẽ.culeo ſenator fuit.Item paulo infra ſecutus Scipionẽ triumphantẽ fuit pileo capiti impoſito.Qu.Teren.culeo:omniq; deinde vita:vt dignũ erat libertatis auctorẽ coluit aphricanũ.Inter quos: quia pauci erant: q ipſum dignitate adæquarent. ¶Pileũ capite gerens.Pileũ gerere ſignũ erat fuiſſe libertate donatũ.ſignificabat.n.ſuitute Sci.tẽpeſtatẽ ſuitutis euaſiſſe.

ASCE. ¶CONtulit æs.ſ.ſignatum:certatim.i.cũ certamine:quis plus cõferret:quo.i.ideo vt:aut quo ære:pompa funeris eius duceretur maior:ac ſpecioſior.Eleuet aliquis(figurata iuſſio:quæ prohibẽdi vim habet).i.veniat aliquis: qui iminuat.i.vilipendat præmia virtutis.q.d.ſtulte acturum:quum animaduertat.i.conſideret viros fortes:qualis erat Fabius Max.ſepeliri felicius q̃ ignauos viuere. ¶Fabio aũt.Affert etiã exemplum gratitudinis magiſtri equitum:& legionũ in eundẽ Fabium dicens. Aũt pro ſed:grata relatia eſt cũ ſumma gloria Fabio.ſ.Maximo etiã incolumi.i.adhuc viuenti. Enim pro qa Minutius magiſter equitũ æquatus dictatori.ſ.Fabio. ¶Scito plæbis.i.plæbiſcito ſup hoc facto qđ nunq̃ factũ fuerat antea.ſ.vt magiſter eqtum æquaretur in poteſtate dictatori conflixerat.ſ.Minutius cũ Hãnibale in Sãnio.i.Sãnitum territorio: ſeparatim.ſ.a dictatore i.ſine eo:& eius copiis:& hoc exercitu partito.i.in duas partes diuiſo:vbi.i.in quo conflictu:aut loco:certamine inito temere i.incõſulte:habiturus.i.qui habiturus fuiſſet exitum peſtiferũ.i.pernitioſum:multis conſeruatus ſubſidio.i.auxilio acceſſorio Fabii.ſ.dictatoris:&.i.ſimul:ipſe Minutius:appellauit eum.ſ.Fabium dictatorẽ:patrem.ſ.ſuũ:& voluit eum ſalutari a legionibus ſuis:patronũ.i.donatorẽ libertatis:quũ in ſeruitutẽ fuiſſent redigendæ.Pulchre aũt diſtinguit:vt pater ſit magiſtro eqto: qui illi vitã debebat:nã vero ſimile eſt cũ occumbere maluiſſe q̃ capi:militibus aũt patronus:q illi libertatẽ ſuã debebant: ac iugo.i.onere graui imperio.ſ.æquati:diſpoſito(Quã rem argute declarat Oliu.docẽs ideo iugũ ab authore vocatũ:ꝙ quum equatũ eſſet illis imperiũ:æquatũ ẽt erat onus dirigẽdi & ſeruãdi exercitus:ſicut bobus ad vnũ iugum alligatis æquale incũbit onus:aut ꝓpellẽdi:aut trahendi carpẽti:ſeu aratri)ſubiecit ſicut par.i.equũ erat dictature magiſteriũ equitum & correxit ſignificatione mẽtis gratæ.i.animi grati:errorẽ vulgi ĩprudẽtis:vel q iuſſerat.ſ.ꝑ ĩprudẽtiã imperiũ illi æquari. ¶Tã Hercule. Affert gratitudinẽ Terẽti Culeonis hoĩs ſenatorii ordinis in Aphr.maiorẽ liberator ſuũ:aut ſui.Cuius(vt nũc multi opinant̃) hoĩs ſimilitudine decepti ſunt:q Teren.comicũ inducunt de ſe dicentẽ:Ro.ducibus bellica ꝑda ſui:cum tñ illum aphrũ ſcđi

eẽt cũ hic ſit ro.& qđ ad errorẽ facit cũ ẽt cõicus ille ro.cõuincat̃ Cice.teſtimõio.Sed de hoc alibi.Ordo hic eſt.Hercule.i.per Herculẽ:aut hercule me ita iudicante:vt veꝝ dicõ Minutius ſup.egit tã ꝓbabiliter &.Qu.Terẽtius culeo:natus familia ꝓpria.i.ꝓturis functa:& ſplẽdidus inter paucos.q.d.ĩter primos ordinis ſenatorii:ſecutus ẽ optĩo exẽplo.ſ.gratitudinis:currum aphricani.ſ.Sci.ſupioris.i.maioris triumphantis.ſ.de Carth.gerẽs pileum capite tãq̃ libertate donatꝰ:qa captus a Cart.& ita eoꝝ ſeruus factus fuerat recuperatus.i.receptus ab eo.ſ.Sci.capta & tributaria iã facta Cart.vñ quaſi poſt liminio in patriã libertatẽq; redibat:ſed qa eã Sci.acceptã tulit:tãq̃ libertus:eius peleũ accepit(de quo more & eius rõne hoc hẽto.Bello captꝰ iure belli capientis ſuus erat ſic dictus:ꝙ cũ occidi poſſet ſuatus eſt:deinceps ãt dño ſuiebat:nil ꝑter victũ tenuẽ:& amictũ exiguum ab eo expectaturus:nec alio fere coopimẽto capitis:q̃ capillis vtẽs:a quo cũ libertate dõaret̃:raſo capite(qđ Plautinus inuit ſuꝰ)vt ab ĩgẽuis differret:pileũ accipiebat:mediam:videlicet iniens cõditionẽ iter ſuilẽ & ĩgenuã:nã libertinꝰ factꝰ poterat ob ĩgratitudinẽ ĩ ſuitutẽ reuocari:q̃ reuocationẽ ñ iniq̃ eẽ vr̃ dicer̃ pabolã dñica đ ſuo neq̃ cui oẽ ditũ dimiſſũ erat. ſed ad ordinẽ reuertor)reddidit.n.authori libtatis ſuæ videlicet ſci.cõfeſſionẽ bñficii accepti tãq̃ prono:& id po.ro.ſpectãte.

¶De Philippo Rege, & De Flaminio.

AT Flaminii de philippo rege triũphantis currũ nõ unus, ſed duo millia ciuiũ Romanorũ pileata comitata ſunt: quæ his punicis bellis ĩtercepta, & ĩ Græcia ſeruiẽtia cura ſua collecta in priſtinũ gradũ reſtituerat, geminũ ea re decus imperatoris: a quo ſimul & deuicti hoſtes, & cõſeruati ciues ſpectaculũ pr̃iæ ꝓbuerũt. Illoꝝ quoq; ſalus dupliciter omnibꝰ accepta fuit: & qa tã multi, & quia tam grati exoptatum libertatis ſtatũ recuperauerunt.

¶De Metello.

MEtellus uero pius ꝑtinaci erga pr̃em exulẽ amore, tã claꝝ lachrymis, q̃ aliis uictoriis cognomẽ aſſecutus: nõ dubitauit conſul ꝓ Quinto Callidio ꝑtore candidato ſupplicare populo, quod tribunus plebis legẽ, qua pater ĩ ciuitatẽ reſtitueretur, tulerat. quinetiã patronũ eũ domus, & familiæ ſuæ ſemper dictitauit. Nec hac re de principatu, quẽ procul dubio obtinebat, quicq̃ decerpſit, qa nõ humili, ſed grato aĩo lõge inferioris hominis maximo merito eximiam ſubmittebat dignitatem.

¶De Mario.

NAm.C. qdẽ Marii non ſolũ ꝑcipuus, ſed ẽt ꝑpotẽs gratæ mentis fuit impetus: duas ẽt Camertiũ cohortes mira uirtutæ ui Cĩbrorũ ſeſtinẽtes in ipſa acie aduerſus cõditionẽ fœderis ciuitate dõauit. qđ qdẽ factũ & uer̃, & egregie excuſauit: dicẽdo inter armoꝝ ſtrepitũ uerba ſe iuris ciuilis exaudire non potuiſſe. Et ſane id tẽpus tũc erat: quo magis defendere, quã audire leges oportebat.

OLIV. AT flaminii de Philippo:Philippus rex macedoniæ ſo pu.bel.cũ Cart.cõſenſit & bellũ Ro.ĩtulit vbi ꝑ varios caſus m̃ta ro.ciuiũ capita cæpit q̃ deinde.Qu.flaminii virtute:& fœlicitate recuperata:eius triumphantis curꝝ pileata ſeqvoluerũt:q qdẽ triumphus nõ minus glorioſus ob ſupatos hoſtes q̃ libertatos ciues Flaminio fuiſſe vr̃. ¶Geminum ex ea re decus: duplicẽ laudẽ:& gloriam flaminius ex hac victoria cõſecutus eſt alterum ꝙ hoſtes ſuperauit alteram ꝙ ciues ſeruauit. — Flaminii triũphus.

MEtellꝰ vero pius: hic eiꝰ metelli filiꝰ fuit: q iugurtã pmꝰ dar̃ terga coegit:vt diximꝰ ĩ ca.de diſcip. militari.Nũidicꝰ dictꝰ ẽ:qq; vt in ca.de cõſtãtia diximꝰ:maluit ĩ exiliũ ꝓficiſci q̃ ĩ ſaturnini leges iurare:filiꝰ ergo pius iõ cognominatꝰ:ꝙ exiliũ pr̃is lachrymis ꝓſecutus ñ ꝑus deſtitit apđ populũ:& tribunos ſuppliciter ager̃:vt pr̃ reuocaret̃ ĩ pr̃iã:q̃ a.Qu.callidio tribũo pl.obtinuit vt lata lege:reſtitueret̃:quo bñficio ꝓuocatꝰ ea gratitudĩe vſus ẽ:vt illũ tãq̃ dñs:& familiæ ſuæ pr̃onũ m̃tis bõis locupletauerit:& ĩ petitiõe ꝑtur̃:cũ ɔſul eẽt:ꝓ illo ſupplicar̃ ppl̃o ñ erubuit.ſolinꝰ ĩ ca.de hoĩe pietatis ĩqt documẽtũ nobiliꝰ qdẽ ĩ metelloꝝ domo effulſit:fuerũt ãt Metelli viri clariſſimi q̃ttuor macedõicꝰ:Nũidicꝰ:Cręticꝰ: & hic prius q aduerſus Ariſtonicũ miſſus illũ bello ſupauit. — Metelli gratitudo ĩ callidium.

NAm.C.qdẽ Marii De bello cimbroꝝ ĩ ca.de inſtitutis nõ nihil tetigimꝰ:& ĩ ca.de pudititia latiꝰ dicturi ſumus:in eo igit̃ bello Mariꝰ camertinoꝝ ſtrennua opera vſus ita vt duaꝝ cohortũ virtute vim hoſtium nõ ſolũ ſuſtinuerit:veꝝ ẽt ꝓſtrauerit:& ingentẽ victoriã cõparauerit:illos poſt victoriã in tãtæ virtutis præmiũ ciuitate donauit:cõtra fœderis conditiões:qđ cũ deinde obiiceret̃ Mario:ſic defendere:& expurgare ſolebat: vt diceret inter armorum ſtrepitus leges & iura nõ exaudiri. ¶Vim cimbroꝝ.Cimbri vt dixi populi ſunt germaniæ:quos hodie flamingos dicimus. ¶Aduerſus conditiones.Quia fœdus erat.ne camertini poſſent Romana ciuitate donari. ¶Et ſane ad id tp̃s. Significat maiorem fuiſſe belli terrorem q̃ legum obſeruationem. — Cimbri qui.

ASCE. ¶AT.i.ſed:nõ vnus.ſ.dumtaxat:ſed.ii.mil.ciuiũ Ro.cõitata ſunt pileata curũ Flaminii triumphãtis de Philippo rege.ſ.maced.q̃.ſ.ii.mil.ciuiũ:intercepta.i.ẽ ꝑ inſidias:aut dolo capta bellis pu.i.Cart.& ſeruientia in græcia:is.ſ.Fa mi.reſtituerat in priſtinũ gradũ.i.libertatẽ priorẽ:collecta cura ſua.ſ.Flaminii. ¶Geminũ decus ſup.fuit impatori ex ea re(ſic Oliu.legit:& non pauci alii:inuenit tamẽ ſic ſcriptum Geminarunt ea impatori decus:vt ſit ea.ſ.millia ciuiũ geminarunt.i.duplicauerunt impatori decus)a quo.ſ.impatore:&.i.ſimul hoſtes deuicti:& ciues cõſeruati ꝓbuerunt pr̃iæ.i.Pop.Ro.ſpectaculum.i.rem aſpectu letã.Et ſalus illorum.ſ. ciuium liberatoꝝ fuit quoq; accepta oĩbus dupliciter.i.duabus de cauſis:& qa tam multi ſup.erant:& qa tã grati(vt ſe tãq̃ libertos gererent liberatoris)recupauerant exoptatum ſtatum liberatis:q̃ mortalibꝰ nihil dulcius.Metel.vero pius ꝑtinaci.i. perſeueranti:& infrangibili amore erga patrẽ.i.Metellũ Numidicũ exulẽ aſſecutus eſt tã clarũ cognomen(dicerẽ agnomẽ) lachrymis.ſ.pro patris reditu effuſis:q̃ in q̃tũ clarum nomẽ alii ſup.aſſecuti ſunt victoris:non dubitauit conſul.i.cum eſſet cõſul ſupplicare populo pro Quinto calidio ꝑtore candidato.i.petẽte in candido habitu ꝑturam ideo aut pro eo ſupplicauit: ꝙ ipſe tribunus plæbis.i.cum eſſe tribunus plæbis tulerat legem:qua pater.ſ.Metelli pii:vt pote Metellus numidicus:reſtitueretur in ciuitatem.Quinẽt.i.inſuper dictauit.i.dixit ſemper eum.ſ.hominem plæbeium Calidiũ:patronũ domus & familiæ ſuæ.ſ.metelli.Nec decerpſit.i.detraxit:aut diminuit:hac de re.i.propter hanc cauſam:ꝙ hominem plæbeium ſibi patronum dictitauit:quicq̃ de principatu.ſ.ſenatorio: quem obtinebat procul dubio: quia ſubmittebat eximiam dignitatem.ſ.domus

ſuæ maximo merito hominis inferioris longe:& id aio non humili.i.abiecto(vnde aiaduerterat rudior lector humilitatem abiectionē,cū ab humo deriuet̃ ſonare:neq; honori dari.ſed vitio:niſi abuſiue,ꝑ modeſtia accipiat̃ q abuſus vocabuli tūc minor:aut null⁹ ē cū ad deū refert̃:cui ſe:hūllimū gerere modeſtiæ ē)ſed aio grato:q laudand⁹ ē erga quēcūq; bn̄meritū.Nā gdē ĩpetus mētis grate Caii Marii nō ſolū fuit ꝑcipu⁹:ſed ēt ꝑpotēs.n.ꝑ qa:ipſe dōauit ciuitate.ſ.Rōana aduerſus.i.cōtra cō ditiōes fœderis.ſ.cū camertib⁹ ſic icti:vt ciuitatē nō peterēt:duas cohortes: camertiū ſuſtinentes.i.q ſuſtinuerāt mira virtute vim.i.violētiā:aut virtutē cimbroꝝ ĩ ipſa acie?Quod gdē factū Marius excuſauit &.i.ſimul vere:& egregie.dicēdo ſe nō potuiſſe exaudiř verba iuris ciuilis iter ſtrepitū armoꝝ.q.d.tē poti⁹ ꝑmittēdū:& ꝑuādū fuiſſe:q vtilitas expoſceret q̄ qd lex caueret.Et ſane id.i.tale tp̄s tē erat:quo optebat magis defendeř leges.ſ.cū vrbe a cimbris:q̄ audiř leges.i.qd verba legis cauerēt.

THE. OLIV. ¶DE cærpſit:emenda deceſſit.

C.Marii veſtigia vbiq;.L.Sylla Pō.Str.magni Pō.pr̃ bel.ciuil.qd geſtum eſt inter Mariū:& Syllā partes ſyllanas ſecutus ē:a quo deinde Pō.vix.xviii. nactus annū:tribus legionib⁹ acceptis:tm̄ ad victoriam momenti Syllæ fuiſſe dr̃:vt poſt id tp̄s ſemp illū Sylla fuerit veneratus.¶C.Marii ve.Quemadmodū ſylla cū Mario de impio certauit ſic & de gratitudinis laude contendiſſe vr̃:& illū pariter adequaſſe:nā cū occurriſſet Pō.qui tres duces aduerſæ ptis ſubegerat:ab ipſo & eius exercitu impator ſalutatus eſt.cū nondū annū ꝑm &.xx.nat⁹ eēt: nec dum in ſenatū admiſſus.¶Syllā.Quaſi ſeuū:& arrogantē:emphaſis eſt.¶Sit ali.Loqt̃ de gratitudine eoꝝ:q nō adeo nobiles fuere ſed humili loco nati & primo de polinctorū gratitudine:qua vſi ſunt in hirciū & panſam Ro.cōſules:q bel.ciuili:qd aduerſus.M.Antoniū gerebat̃ qui Cæ.iterfectores Brutū & Caſſiū pſequæbat̃:dū forte mutinæ obſideret̃:fortiter dimicātes ceciderāt.quoꝝ funera nō ſolū gratuito ſepulturæ mādarūt:veꝝ ēt adiecto ſextertio illoꝝ exeqas honorificētiores ꝑcurarūt.¶Sordib⁹.ſ.hoib⁹:ſordidū miniſteriū exercētib⁹.¶Libitinā ex libitina mors dr̃ q libitinā exercēt.i.funeris offm̄ polictores & viſpilones appellant̃.¶Excuderūt:q̄ſi ꝑ vim elicuerunt & extorſerunt.¶Pace cineꝝ ſuoꝝ reges.Ne videat̃ iniuriā facere regibus:quoꝝ exēpla ſequunt̃:quaſi ab eis veniā petit:dicit.n.cū in ſupioris exemplū poſuerim:grati aī eoꝝ q libitinā exercebant:fortaſſe indignabunt̃ reges: ꝙ tam ſordido generi hoīum eos ſubitiam:ſed cur ita faciat:rationē ſubiungit:aut inquit mihi ꝑtermittendi fuerant aut extremo domeſticoꝝ exemploꝝ loco ponendi: ſed ꝑmittendi nullo modo fuerant:ne virtus ēt in īfimis ſua laude careat.ferant igitur æquo animo reges ſe polictoribus ſubiungi.¶Pace ci.Sic dicere ſolemus:cum aliquē in dicēdo offendimus.¶Secūdū:Poſt.Serui.Sulpi. in epiſt.de morte Marcelli duo vulnera accepiſſe: vnum in ſtomacho:alterum in capite:ſecundum aurē.i.poſt aurem:q̄q alii dicunt:iuxta autem:nam ꝑm interdū ſignificat iuxta.¶Gregē:polinctoꝝ.¶Actus: Recte factorū.

Libitinā exercēt.

Secūdū poſt.

¶De Lucio Sylla.

C.Marii ueſtigia ubiq;.L.Sylla certamine laudis ſubſeqtur.dictator.n.priuato Pompeio & caput adoperuit:& ſella aſſurrexit:& equo deſcendit:eaq; ſe libenter facere in concione prædicauit:memor ab eo duo de uiginti annis nato,partes ſuas exercitu paterno adiutas.multa inſignia Pompeio:ſed neſcio an hoc quicquam admirabilius contigerit:quod magnitudine beneficii ſui Syllam obliuiſci coegit.Sit aliquis in ſummo ſplendore etiam ſordibus gratis locus.Marco Cornuto prætore funus Hirtii,& Panſæ iuſſu Senatus locante,qui tunc Libitinā exercebant:tum rerum ſuarū uſum,tum miniſteriū ſuum gratuitū polliciti ſunt. qa ii pro Rep.dimicantes occiderāt.perſeuerantiq; poſtulatione excuderunt:ut exequiarū apparatus. Sextertio numo ipſis præbentibus addiceretur quorū laudē adiecta lege conditio auget magis:q̄ extenuat.qm̄ qdē q̄ſtū cōtēpſerūt nulli alii rei:q̄ quæſtui uiuētes.Pace cineꝝ ſuoꝝ reges gētiū exterarū ſecundum hunc tam contemptū gregem referri ſe patientur:qui aut non attingendus:aut non niſi in ultima parte domeſticorum exemplorum collocandus fuit.Sed dū honeſti actus etiā ab infimis editi: memoria non intercidant,licet ſeparatum locū obtineāt:ut nec his adiecti,nec illis prælati uideātur.

ASCE. ¶Caii &c.Lucius Sylla ſubſequitur vbiq; veſtigia Caii Marii.certamine.i.contentione laudis.ſ.eiuſdem rei.Enim pro quia:ipſe Sylla dictator.i.cum eſſet dictator perpetuus:&.i.ſimul adoperuit.i.texit Pompeio priuato.i.nullo tunc magiſtratum fungenti caput:hoc eſt cum Pomp.caput detegeret: ipſe illud adoperuit:& aſſurrexit ſup.ei ſella.i.de ſella curuli:in qua ſedebat & deſcendit æquo:ſi.ſ.in æquo fuit aduētante Pom. & prædicauit in concione ſe facere libenter ea:memor partes ſuas adiutas exercitu paterno.i.patris Pom.ab eo.ſ.Pom.nato annis duodeuiginti.i.x.&octo.Multa(inquit author)inſignia ſup.contigerunt Pomp.ſed neſcio:an quicq̄ contigerit Pom.i. admirabilius hoc.ſ.quod coegit ſyllam obliuiſci ſui.i.ſuæ nature ſuperbæ:& ferocis:magnitudine.i.ob magnitudinem beneficii.ſ.ab eo accepti.ſit &c.Ordo eſt:Aliquis locus ſit etiam ſordibus.i.ſordidi:& abiecti miniſterii hominibus:gratis.i.dummodo fuerint grati comperti in ſummo ſplendore.i.inter ſplendidiſſimos homines vnde etiam adducens exemplum dicit. M.Cornuto prætore locante.ſ.promiſſa mercede pollinctoribus:ſeu libitinariis iuſſu ſenatus quia ſenatus id iuſſerat:funus hirtii:& panſæ interfectoꝝ pro libertate publica:ii ſup.q exercebant tunc libitinā.i.miniſteriū ſepeliendoꝝ:aut cōburendoꝝ cadaueꝝ:polliciti ſunt tū.i.ſimul vſum reꝝ ſuaꝝ.ſ.ad funus ꝑtinētiū:tū.i.ēt miniſteriū ſuū gratuitū.i.ſine mercede:quia hi.ſ. Hirtius & panſa occiderant dimicantes ꝑ rep.& excuderūt.i.artificioſe quaſi excudēdo obtinuerūt:aut extuderūt.i.īportūis ꝑcibus extoudēdo extorſerūt:poſtulatiōe pſeuerāti:vt apparat⁹ exeqaꝝ addiceret̃.ſ.ipſis.i.atribueret̃.ſeſtertio nūmū.i.dipondio:& ſemis cū multo pluris cōſtare deberet ſed ipſis præbētibus.ſ.apparatū gratuitū in reliqs.hoc ē voluiſſent qdē penitus gratis facere funus:ſed qa id nō licebat:petebāt vt ſeſtertio.i.præcio ſeſtertii ſibi addiceret̃:& reliqua facerēt impēſis ſuis.Alii intelligunt:adiiceretur:augeretur ſeſtertio ipſis præbētibus ſup.ipſum &c.Quoꝝ.ſ.libitinarioꝝ laudē adiecta lege.ſ.ꝙ gratis non fieret funus conditio.i.vilitas ſtatus eoꝝ auget magis q̄ extenuat.Quoniā qdē ipſi nulli alii rei q̄ q̄ſtui.i.lucro viuentes.i.finē vitæ conſtituentes in nullo alio q̄ in lucello:contempſerunt q̄ſtū.¶Pace &c.Paraſceue ē:& tranſitus ad externa:q̄ cū ſint nobiliſſimoꝝ hoīum:ne videat̃ inepta collocatio:purgat quodāmō talē continuationē dicens:reges gentiū exterarū patienter pace cinerum ſuorum.i.cum bona venia a defunctis obtenta:ſe referri.i.narrari:ſecundum id.i.ſtatim poſt hunc tam contemptum gregem.ſ.pollinctorum:qui.ſ.grex.aut non ſit attingendus:aut non niſi in vltima parte exemplorum domeſticorum collocandus.Sed dum actus honeſti:etiam ſi ſunt æditi ab infimis:non intercidant memoria:licet.i.licitum eſt vt ſup.obtineant locum ſeparatum:vtpote medium:in quem oratores:quæ minimi ſunt momenti conicere ſolent: vt ſup. ipſi nec videantur adiecti:his nobilibus domeſticis:nec prælati illis:ſcilicet nobilibus externis.

¶De Dario,Externa.

Darius priuatæ adhuc fortūæ amiculo Siloſontis ſamii delectatus curioſa contemplatione fecit,ut ultro ſibi & quidē a cupido daretur.Cuius muneris,quam grata æſtimatio animo eius eſſet allapſa:regno potitus oſtendit.totam namq; urbem & inſulam Samiorum Siloſonti fruendam tradidit.Non enim pretium rei æſtimatū:ſed occaſio liberalitatis eſt honorata:magiſq; a quo donū proficiſceretur:q̄ ad quē perueniret,prouiſum.

¶De Mithridate.

Mithridates quoq; rex magnifice gratus apparuit:quoniam pro Leonico acerrimo defenſore ſalutis ſuæ a Rhodiis nauali pugna excepto omnes hoſtiū captiuos permutauit,ſatius eſſe exiſtimans ab inuiſiſſimis circunueniri:quam benemerito gratiam non referre.

¶De Attalo rege.

Liberalis Populus Romanus magnitudine muneris:quod Attalo regi Aſiam dedit dono:Sed Attal⁹ etiā teſtamēti æquitate gratus,q eandē Aſiā populo Romano legauit.Itaque nec huius munificētia,nec illius tā memor beneficii animus tot uerbis laudari poteſt:quod ampliſſimæ ciuitates uel amicæ datæ,uel piæ redditæ ſunt.

OLIV. Darius priuatæ adhuc fortunæ.Darius cum eēt in priuata:fortuna viſo Sylophontis:vel vt alii dicunt ſyloſontis ſamii ſpecioſo:& inſigni quodam indumento:mira eius pulchritudine delectatus:vehementer concupiuit:qd vbi ſylophon cognouit exutū dono dedit:Dario:qui poſtea regno potitus gratiſſima memoria recompenſauit:nam ſylophontem ſamiorum vrbi & inſulæ pariter ꝑfecit.Str.li.xiiii.Sylophon non inquit priuatus relictus eſt:is cū Dario hyſtapis filio veſtē quā ferebat aliquādo largitus eſſet:nam ille:cū nōdū rex eſſet eam magnopere concupiuerat:cū vero regnaret:dono ſylophonti tyrannidē dedit:qui acerbe imperauit:quapp vrbs hoībus viduata eſt:vñ dictum eſt.Prouerbium. Sylophontis opa locus amplius eſt.hic autem frater fuit Polycratis multos ānos vſq; ad vltimū fati ſui dīē ſumma felicitate vſus eſt:de quo ſuo loco dicemus:qūo āt darius ſit regnum cōſecutus dicet̃ in cap.de vafre dictis & factis.¶Priuatæ adhuc fortūæ:Quia nondum rex erat. Non.n.ꝑcium:nō datū:ſed dantis animū compenſauit.

Sylophon ſamii tyrānus.

Mithridates quoq;:Mithridates rex ponti amicū habuit Leonicum nomine ſibi maxime fidū:& in variis caſibus ſuæ ſalutis defenſorē acerrimū: qui cum bello nauali captus eſſet a rhodiis captiuos omnes quos multos hēbat Mithridates:& nobiles pro eo ſolo permutare non dubitauit:vt gratum illi aīum oſtēderet.maluit.n.in regni diſcrimine verſari q̄ ingratus aliqua ratiōe videri.¶A rhodiis:Nam tempore:quo aſiam occupauit & M.Phlocium & gneum apuleium in vincula coniecit:omneſq; Romanos in aſiæ partibus inuentos trucidauit.rhodios quoq; inuaſit:a qbus aliquot naualibus ꝑliis ſupertus eſt:& Leonicus iſte amicus captus.

Liberalis Po.Ro.vno:eodemq; exemplo de Romanorum liberalitate:& regis Attali gratitudine loquitur:vel potius ſolam regis gratitudinē cū Romanæ liberalitatis cōmemoratione percurrit de qua ſupra in cap.de liberalitate dictum eſt:non fuit profecto ingratus rex attalus qui acceptam a Pōp.Rom.prouinciam:eidem:moriens titulo legauit:in cuius aula cū ſtragulæ:veſtes:tapetes alique multa regia ornamenta fuiſſent inuenta:aulea fuerunt appellata de hoc rege Hora.primo odaꝝ libro & alibi mentionem facit.¶Itaq; nec huius munificentia.Si quis tot verbis laudare voluerit vtrūq; videlicet & liberalitatem Populo Romano:& gratitudinem attali regis:q ciuitates datæ:& redditæ ſunt dicendo vix ſufficeret.

ASCE. ¶DARIVS adhuc fortunæ priuatæ ideſt nondum rex creatus:ſed nc regis quidem filius delectatus amiculo ideſt indumento delicato(ab amiciendo)ſylophontis ſiue vt alii ſcribunt Siloſontis ſamii.i.adoleſcentis fecit ideſt effecit curioſa contemplatione:ſcilicet amiculi:per quam ſamius ille intellexit:quod ipſum nimis habere cuperet:vt ſup.daretur ſibi vltro ideſt priuſquam apertis ipſum præcibus peteret & quidem a cupido:ſcilicet dare:& ita auxit beneficium:quia voluntarium datorem diligunt & dii:& homines.Cuius muneris quam:ideſt quantum grata æſtimatio eſſet allapſa animo eius:ſcilicet darii oſtendit potius:ideſt poſtquam potitus erat regno:ſcilicet perſarum.Namq; pro quia ipſe tradidit Sylophonti:ſiue vt dixi:Siloſonti vrbem & inſulam ſamiorum fruendam:ideſt ad delicias eius habendam.Non enim præcium rei eſt æſtimatum:ideſt appreciatum ſup.a Dario:ſed occaſio liberalitatis:quia tunc ille dedit:cum talem remunerationem expectare non poterat:eſt honorata ſup.ab eo:& prouiſum eſt magis:a quo donum proficiſceretur:quia ab humili:& paupere:ſed liberaliter dante quam ad quem perueniret:quia ad eum:qui poſtmodum rex euaſit.¶Poſſet etiam intelligi de dono Darii:vt ſit:& magis prouiſum eſt a Dario a quo donum quod dabat proficiſceretur:quia a ſe:qui rex erat:& tale donum dare poterat quam ad quem peruenit:quia ad virum vix tali dono dignum.¶Mithridates quoq; rex:ſcilicet ponti apparuit gratus magnifice:ideſt magnificentia:quoniam permutauit:ideſt in permutando dedit omnes captiuos hoſtium pro Leonico acerrimo defenſore ſalutis ſuæ excepto:ideſt per inſidias capto a rhodiis ſup.in pugna nauali.Exiſtimans:ſcilicet Mithridates ſanctius eſſe circunueniri:ideſt decipi in rerum æſtimatione ab inuictiſſimis:ſcilicet hoſtibus:quam non referre gratiam benemerito.¶Liberalis ſup.fuit populus Roma.magnitudine muneris:quod.i.quia dono dedit attalo regi aſiam:ſcilicet minorem:ſed attalus etiam gratus ſup.fuit in Popu.Roma.æquitate teſtamenti:qui legauit.i.teſtamento reliquit Pop.Roma.eandem aſiam.Itaq; nec munificentia huius.ſ.Po.Ro.nec animus illius.ſ.attali.tam.i.in tantum memor beneficii:poteſt laudari tot verbis:quot ampliſſimæ ciuitates vel datæ ſunt amice.i.amicabiliter a Populo Roma.ipſi attalo: vel redditæ ſunt pie.i.pio & grato affectu:ab attalo eidem populo Romano.

OLIV. CAEterum neſcio: an præcipi. Satis conſtat: Maſaniſſam numidarum regem varia fortuna regno pulſum bello punico ſecundo Aphricani ſuperioris beneficio in regnum fuiſſe reſtitutum: & victo Syphace: Cirtha oppido: & cæteris vrbibus: & agris qui regni fuerant ſyphacis: totius deniq; numidiæ imperio fuiſſe donatum: cõſentiente: atq; etiam approbante ſenatu: deinde cum poſt fœdus cerneret: illum auidiorem eſſe in imperio ſuo dilatando: legẽ ferri iuſſit: quæ Maſaniſſæ ab imperio Po. Ro. ſalutem & libertatẽ tribueret: quo beneficio prouocatus Maſaniſſa vnũ in terris Po. Ro. præcipua fide: ſingulariq; beniuolentia ꝑpetuo coluit: & obſeruauit: adeo vt hiſpano bello quod imperatore Lucullo gerebat: cũ ipſe quoq; tam graui & periculoſo Carthaginenſium bello præmeret: auxilia tñ Romanis petentibꝰ miſerit: eoq; ꝓpenſius: quo Aemilianus Scipio ad ea petenda legatus veniſſet: nã maluit in regni & ſalutis ſuæ diſcrimine verſari q̃ Romanis & Scipioni ingratus aliqua ex parte videri. fuerat eñi cum familia Scipionũ & hoſpitalitatis: & amicitiæ ſummo iure conuictus: vt diximus: vñ Cicero in ſomno Scipionis: Ita loquentẽ Scipionẽ inducit: cũ in aphricam veniſſem. A. Manilio cõſule ad quartã legionẽ tribunus: vt ſcitis militũ: nihil mihi potius fuit q̃ vt maſaniſſam conuenirẽ regem familiæ noſtræ: iuſtis de cauſis amiciſſimũ: ad quẽ cũ veni cõplexus me ſenex collachrymauit: aliquantoq; poſt ſuſpexit in cœlũ. & grates ago inquit ſummæ ſol vobiſq; reliqui celites: ꝙ anteq̃ ex hac vita migro: cõſpicio in regno meo & his tectis. P. Corneliũ Scipionẽ: cuiꝰ ego noĩe ipſo recreor. Itaq; nũq̃ ex aĩo meo diſcedet illius optimi: atq; inuictiſſimi: viri memoria &c. Idẽ ætate q̃ ad centeſimũ extenderat annũ. & valitudine pariter cõfectus: cũ videret ſe non diutius ſupereſſe poſſe Scipionem qui tũ ſup. M. Manilio in Hiſpania militabat ꝑ litteras ab imꝑatore acciuit: vt in eius amplexu extremũ ſpiritũ: ſuaq; oĩa reponeret: ſic eñi ſe fœliciter moriturũ dicebat: cuius fatis præcurrentibus aduentum Scipionis: vt vult Vale. nam aliter ſentit Cice. in li. de ſomno Scipionis: vt ſupra vidimus: ei teſtamento reliquit rerũ oĩum ſuarꝫ poteſtatẽ: & inter filios. quos ad q̃nquaginta habuiſſe dicit̃: diuidendi regni arbitriũ ita legauit: vt quicq̃d ille ſtatuiſſet imobile ſanctũq; foret mandauit inſuper liberis & vxori: vt Po. Ro. & Scipionũ familiã perpetua fide: & obſeruantia ꝓſequeretur. ¶ Cæterꝫ neſcio: Acſi diceret affirmo. ¶ Bñficio: Quia ductu: & auſpiciis Scipiõis in regnum reſtitutus. ¶ Perſuaſu: ſic. n. ꝑſuaſerat ſenatui bene merito: ſyphaci gratiã eſſe referẽdã. ¶ Longa ſenectute: quia ad centeſimum peruenit annũ. ¶ Ille quum graui bello Carthaginenſium. cuius dirimendi auctor cato fuiſſe traditur. quem ſenatus inter vtroſq; diſceptatorem dederat. ¶ Scipioni: qui ſub lucullo tum forte in Hiſpania militabat: quo tempore prouocatus ad pugnam hoſtẽ interemit. ¶ Nepos aphricani: ſcilicet ſuperioris per adoptionem.

Maſaniſſæ gratitudo erga Po. Ro.

Scipio Aemilianus ad Maſaniſſam.

¶ De Maſſiniſſa rege.

CAeterũ neſcio an præcipue Maſſiniſſe regis pectus grati animi pignoribus fuerit refertum. beneficio enim Scipionis, & perſuaſu regni modo liberius auctus: memoriam inclyti muneris ad ultimũ uitæ finem, longa etiam a diis immortalibus ſenectute donatus, conſtantiſſima fide perduxit: adeo, ut eum non ſolũ Africa: ſed etiã cunctæ gentes ſcirẽt amiciorem Corneliæ familiæ, atq; urbi Romanæ, quã ſibimet ſemper fuiſſe. ille, cum graui Carthaginenſium bello premeretur: ac uix tutelæ ſuæ imperii ſufficeret: tamẽ Scipioni Aemiliano, quia nepos Africani erat: bonam, magnãq; partem numidici exercitus, quam Lucullo cõſuli, a quo ad auxilia petẽda miſſus fuerat: in Hiſpania duceret: promptiſſima mente tradidit: præſentiq; periculo reſpectum priſtini beneficii antepoſuit. Ille, cum iam ætate deficiente, magnas regni opes, quatuor & quinquanginta filiorum numero relinquens in lectulo laberetur: Marcum Maniliũ, qui proconſul Africã obtinebat: literis obſecrauit: ut ad ſe Scipionem Aemilianum, ſub eo tunc militantem mitteret: feliciorẽ mortẽ ſuã futurã ratus, ſi in complexu dextræ eius ſupremũ ſpiritũ, ac mandata poſuiſſet.

ASCE. ¶ CAEterum. i. ſed: neſcio. i. dubito: cum veriſimile ſit: vt credam: an pectus Maſiniſſæ regis. ſ. Numidæ populo Ro. amiciſſimi: fuerit refertum præcipue. i. præcæteris pignoribus. i. quaſi fœtibus: aut fructibus grati animi. Enim pro quia: ipſe auctus liberius. i. certius: & vehementius paulo quam decebat: aut liberalius quam merebatur beneficio. i. beneficio. auxilio: & perſuaſu. i. perſuaſione actiua (quia perſuaſit ſenatui equum eſſe: ꝙ Maſiniſſæ regnum auctum tribueretur) Scipionis. ſ. Aphricani maioris modo. i. menſura regni: perduxit conſtantiſſima fide. i. fidelitate memoriam inclyti muneris ſup. vſq; ad vltimũ finem vitæ ſup. ſuæ: donatus etiam. i. licet eſſet donatus a diis immortalibus ſenectute longa. i. diu durante: perduxit inquã certis ſignificationibus: adeo. i. in tantum: vt non ſolum Aphrica. i. Aphr. ſed etiam cunctæ gentes: ſcirent eum. ſ. Maſiniſſam fuiſſe ſemper amiciorem. i. magis fauentem: aut qui plura feciſſet: familiæ corneliæ: in qua erat Scipio atq; vrbi romanæ quã ſibimet quia certe multa: vt docet Cice. amici cauſa facimus: quæ noſtra nũq̃ eſſemus facturi: de iis aut iudicat populus aut de ſummo bono non poteſt fieri: quin id prius nobis optemus quam cæteris mortalibus. Probat autem: quod aſſeruit affectibus gratitudinis eius ſubdens. Ille. ſ. Maſiniſſa: cum. i. licet: ꝑmeretur graui bello carthaginen. ac vix ſufficeret tutelæ. i. ad defenſionem imperii. i. regni ſui: tamen tradidit promptiſſima mente Scipioni Aemiliano: quia erat nepos Aphricani. ſ. Scipionis maioris: bonam. i. fortem: & excellentem: ac magnam partem exercitus numidici quã. ſ. partem: Aemilianus ſup. duceret in Hiſpaniam Lucullo conſuli: a quo. ſ. Aemilianus miſſus fuerat ad petenda auxilia tradidit dico: & antepoſuit præſenti periculo: in quo erat propter bellum cum Carthaginenſibus reſpectu priſtini beneficii. ſ. Scipionis: & Pop. Ro. ¶ Ille. ſ. idem Maſiniſſa: cum ætate iam deficiente liberetur. i. ad interitum tenderet in lectulo. ſ. decubans: relinquens. i. relicturus iã iamq; magnas opes. i. facultates regni & numerum filiorum quattuor & quinquaginta. quod illic fieri potuit: vrbi tot vxores: quot volebant habebãt reges obſecrauit litteris Marcum manilium: qui proconſul. i. in prouincia conſulari fungens poteſtate: obtinebat aphricam. ſ. ꝓuinciam: vt mitteret ad ſe Scipionem æmilianũ qui per adoptionẽ id cognomẽti aſſumpſerat: militantem tunc ſub eo ratus mortem ſuam futuram feliciorem: ſi poſuiſſet. i. depoſuiſſet: in complexu dextræ eius. i. cõplectendo: & tenendo dextram eius: ſupremum ſpiritum. ſ. vitæ: ac mandata. i. commiſſa teſtamentaria.

THE. ¶ SEMPER fuiſſe. caſtiga. Si ſupereſſet: ab antiquis exemplis.

ille aduentum Scipionis fatis ſuis præcurrentibus, hæc uxori, liberiſq; præceperat: unum in terris Po. Ro. & unam in Po. Ro. Scipionis domum noſſe. integre omnia Aemiliano reſeruare. eum diuidendi regni arbitrum haberent. quod is ſtatuiſſet, perinde ut teſtamento cautum, immutabile, ac ſanctum obtinerent. Tot, tamq; uariis rebus ſe Maſſiniſſa infatigabili pietatis ſerie ad centeſimum extendit annum. His, & horũ ſimilibus exemplis, beneficentia generis humani nutritur, atq; auget̃. Hæ ſunt eius faces: hi ſtimuli: propter quos iuuandi, & emerendi cupiditate flagrat. Et ſane ampliſſime, & ſpecioſiſſime diuitiæ ſunt: feliciter erogatis beneficiis, late poſſe cẽſeri quoꝝ q̃m religioſũ cultũ iſtituimus: nũc neglectũ ſugillãdi gratia, quo ſit gratior, referemꝰ.

¶ De Ingratis. Caput. III.

VRbis nſæ parẽtẽ Senatꝰ ĩ ãpliſſimo dignitatis gradu ab eo collocatꝰ in curia lacerauit: nec duxit nefas ei uitã adimerẽ: q æternũ romano ipſo ſpũm ingenerauerat. Rude nimiꝝ illud, & ferox ſeculũ: ꝙ cõditoris ſui cruore fœde maculatũ, ne ſũma qdẽ poſteritatis diſſimulaĩ pietas põt.

OLIV. ¶ FAtis ꝑcurrẽtibꝰ. i. ꝓueniẽte morte diſſentit a Cice. vt diximꝰ. ¶ His & horũ ſimilibꝰ. Laudat hoc loco gratitudinẽ: cuius officio dicit bẽignitatẽ: beneficẽtiãq; in hoĩum pectoribꝰ nutriri: pariter & augeri: incitariq; plurimũ hoĩes ad ꝓmerẽdũ: cõtra vero ingratitudinẽ: oẽm pietatis fontẽ exhauriri: beneficẽtiæ & libertatis ardorẽ extingui: humanã deniq; ſocietatẽ facile dirimi. ¶ Quoꝝ q̃m: q̃ qdẽ exẽpla cultæ gratitudinis diximꝰ: nũc neglectæ dicamꝰ: vt cõtrariis cõtraria magis illuceſcãt. VRbis noſtræ parentẽ ſenatus. De ingratitudine dicit Po. Ro. qui Romulum vrbis ſuæ conditorem dilacerauit: variæ ſunt de Romuli morte ſententiæ apud ſcriptores. alii. n. dicunt illũ poſt multas res geſtas: præclaraq; facinora parta ad ĩmortalitatis gloriã raptum fuiſſe: & quod incredibile dictu: e mediis ciuiũ oculis euanuiſſe nonis quintilibus: nullum prorſus mortis ſuæ veſtigium relinquentem: alii inter quos Liuius dicunt illum a nimbis e media concione raptum: cũ ad recenſendum exercitum in capreæ paludem conueniſſet: vbi repente exorta tempeſtas cum tonitribus: & ingenti ventorum fragore terram vndiq; operuiſſet: Sol quoq; veluti nocte intempeſta penitus defeciſſet: atq; eo ſpectaculo cõuerſis inter ſe patribus reliquã multitudinem aufugiſſe. ſedata deinde procella: vbi ex tam turbido die ſerena lux rediit: regem nuſquã apparuiſſe: famam deinde non obſcure vulgatam: Romulum a patribus infenſis fuiſſe diſcreptum: alii non in capreæ palude: ſed in Vulcani templo dilaceratum tradunt: cum forte ſenatum coiſſet de rep. conſulturus: & ex patribus ſuã quẽq; regis partem in ſinu clam abſtuliſſet: ad cuius rei tam atrocis ſuſpitionem ex hominum mentibus omnino tollendam curarunt patres. ¶ Vt quidã: Iulius proculus alba oriundus: genere: opibus: & dignitate primarius inter omnes: tum etiã cum rege fide: beniuolentia: & affinitate coniunctus in concionem deſcenderet: & iureiurando affirmaret: Romulum deſcendenti ſibi in forum occurriſſe: formam lõge auguſtiorem humana: dixiſſeq; ſe in deorum numerũ eſſe tranſlatum: & iuſſiſſe nunciare patribus populoq; ſuo vt rem militarem diligẽtiſſime colerent: quia nullæ opes tantæ futuræ eſſent quæ illorum armis reſiſtere poſſent. ſe vero progeniem ſuam propitio munere ſoſpitaturũ eſſe perpetuo: cui viro dicunt miram fidem traditam eſſe ob coniunctam cum rege affinitatem: tum etiam eius viri probitatem: & acceptũ iuſiurandum: & hoc modo depoſitam fuiſſe ſuſpitionem: creditũ ꝙ Romulum deum eſſe: quem Quirinum appellantes perpetuo coluerunt. ¶ Rude. Excuſat quodãmodo Vale. Popu. Roma. qui tum rudis eſſet: & ferox quippe paſtores & agreſtes omnis prorſus humanitatis expertes. ¶ Conſentanei. quia conueniens fuit: vt pœniteret.

Romulus a ſenatu laceratus.

Romuli cõſecratio.

ASCE. ¶ ILLE (affert tertium amicitiæ teſtimonium). ſ. dictus Maſiniſſa: præceperat vxori: & liberis hæc. ſ. quæ dicentur. & hoc fatis ſuis præcurrentibus aduentum Scipionis. i. morte accelerante priuſquam Aemilianus aduenisſet: præceperat. i. in mandato reliquerat & admonuerat: vnum. i. ſolum Populum Roma. & vnam. i. ſolam domum Scipionis in Popu. Roma. i. inter Romanos noſſe. ſ. vltimam voluntatem ſuam & vt haberent eum. ſ. Scipionem Aemilianum: arbitrum regni diuidendi. ſ. inter liberos: & obtinerent. i. haberent id quod is. ſ. Aemilianus Scipio ſtatuiſſet. ſ. de regni diuiſione immutabile: ac ſanctum perinde vt. i. acſi: cautum ſup. fuiſſet a ſe: teſtamento. i. in vltima voluntate: Maſiniſſa extẽdit ſe. i. produxit vitam ſuam: tot & tam variis rebus. vt. ſ. ex his intelligi poſſunt infatigabili ſerie. i. continuata proceſſione: & oſtenſione: pietatis. i. pii affectus in Populum Romanum: domũq; Scipionis. ¶ His & horum: &c. Tranſitum munit ad narrationem de ingratis: ad quam hæc eſt præfatio: mixta tamen cum peroratione de gratis & gratitudinis laudibus: ad hoc enim proponuntur virtutis exempla: vt imitemur: vnde ea laudat: & vitiorum: vt ea fugiamus: quocirca eadem vituperat. Ordo eſt. Beneficentia generis humani nutritur. i. conſeruatur: atq; augetur his exemplis: & ſimilibus horum. Hæ. i. huiuſmodi gratitudinis ſignificationes: ſunt faces. i. incentiua eius. ſ. beneficentiæ: & hi ſtimuli ſup. eius ſunt: propter quos. ſ. ſtimulos genus humanum flagrat. i. ardet cupiditate iuuandi. i. bene meritum: & emerendi. i. euidenter bene merendi de ſe mutuo. Et ſane. i. certe: ampliſſimæ & ſpecioſiſſimæ diuitiæ ſunt poſſe. i. ſi poſſunt: aut ꝙ poſſunt cenſeri. i. iudicari: latæ. i. collatæ beneficiis erogatis. i. impenſis feliciter: quia apud gratos. Quorum. ſ. beneficiorum: quoniam nos inſtituimus cultum religioſum. i. anxie: & ſancte obſeruatum: nos referemus nunc. i. deinceps cultum ſup. neglectum: gratia. i. cauſa ſuggillandi. i. vituperandi: & denigrandi: quo. i. vt ſup. cultus religioſe obſeruatus ſit gratior: quia vituperando vitia gratiores videntur eis oppoſite virtutes.

VRbis noſtræ. Hoc eſt primum exemplum ingratorum: qui vt de gratis fecit: a ſenatu Romano auſpicatur dicens. Senatus. ſ. Romanus: lacerauit in curia: parẽtem noſtræ vrbis: videlicet Romulum collocatus ab eo in ampliſſimo gradu dignitatis: quia primores vrbis eos fecerat. Nec duxit nefas adimere vitam ei: qui ingenerauerat. i. quadam indole naturali: qua minores maiorum animos: & facta inſequuntur: ſuſtulerat: imperio Roma. non tamen liberos reliquit: hanc autem cædem Romuli Liuius non tacet: ſed ambigue recitat lib. i. eo ꝙ ſenatui dedecoroſa eſt: ſed Romulo forſan debita: vt qui fratrem occiderat: regni æmulum. Turpitudinem autem facti reiicit author in tempeſtatem illam ſubiungens. Nimirum haud dubie ſæculum illud ſup. fuit. ¶ Rude & ferox: quod maculatum cruore conditoris ſui. i. ſuæ vrbis & imperii: Ne quidem. i. non etiã ſumma pietas poſteritatis. i. eorum: qui poſt Romulum: & eius æquales nati ſunt: qui tam in deos q̃ in homines pientiſſimi habiti ſunt poteſt diſſimulare. i. per diſſimulationem purgare: quod tamen multi conati ſunt.

OLIV. HVnc igratũ lapſæ mẽtis vitiũ rõanoꝝ: Quot q̃taq; i Po. Ro. bñficia camillus cõtulerit in ca. de moderatiõe abunde ſatis oñdim⁹. Eoꝝ igit̃ imemor po. ro. accuſatũ a. L. Apuleio trib. ple. ꝙ veiẽtanã p̃dã depeculat⁹ eẽt: igrate nimis: ne dicã ipie dãnatũ i exiliũ miſerũt itercurrẽte p eos dies adoleſcẽtis morte filii: hic igit̃ publico: hic priuato icõmodo affectus ardeã i exiliũ pfect⁹ ẽ: hic tãta i p̃riã pietate fuiſſe dr̃ vt captis veiis: cũ magnã: vel apud deos ex tãta felicitate iuidia populus cõtraxiſſe videret̃. Iouẽ optimũ maximũ: cæteroſq; deos p̃cat⁹ ſit: vt ſi q̃ tãtæ victoriæ & fœlicitatis vltio Ro. debe ret̃ eã totã in ſe vnũ cõuerterẽt: q̃ iprecatiõe facta: dr̃ graui caſu in terrã eẽ plapſus: ꝙ illi fuit certiſſimũ futuræ dãnatiõis: & exilii pdigiũ. Viriũ rõanoꝝ icremẽtũ: Quia capenates: & phaliſcos. adiecit iperio Po. Ro. & qđ oium maximũ fuit virtutũ ſuaꝝ op⁹: veios vrbẽ ea tempeſtate potẽtiſſimã: & impii ro. æmulã. x. ãn. a Ro. obſeſſam eo tpe cœpit: quo difficilior obſidẽtib⁹ q̃ obſeſſis erat obſidio. ¶ In vrbe: q̃ obſeruauerat: & ãpliſicauerat. ¶ Ddepeculator: direptor: nã peculator dr̃ publicæ rei ſubreptor: furuero p̃uatæ: ſa crileg⁹ ãt ſacratæ. ¶ Depeculator: Plut. dicit illũ accuſatũ fuiſſe de ſpolioꝝ tyrrhenoꝝ expilatiõe: ꝙ fama eſſet por tas quaſdã æneas ex etruſcis ſpoliis apud illũ eẽ iuentas. ¶ Exiliũ. nã ſua ſpõte ardeã pfect⁹ ẽ: añq̃ de illo ſnia fer ret̃. ¶ Egdẽ eo tpe: Auget hãc igratitudinẽ Val. ꝙ eo tpe illũ fuiſſe dãnatũ. dicat quo Po. ro. illũ potius cõſolari de buerat de morte filii: dr̃ cũ excederet cõuerſus ad capito liũ geminas tendẽs ad ſydera palmas deos eẽ p̃catus: vt queadmodũ inoxius iuidia tñ eiiceret̃: ita quoq; ro. ſui facti & igratitudinis põitẽtia breui caperent̃: & ipſius opa in oium mortaliũ cõſpectu idigerẽt. Camilliq; deſiderio tenerent̃: in hoc achillẽ imitat⁹ aduerſus ciues. ¶ Exeqis iniunxit: qa vix filii exeqas celebrauerat: cũ in exiliũ rele gatus ẽ. ¶ Quindecim mil. æris: Abſcẽs damnatus ẽ. xv. aſſiũ milliũ: q nũerus ad argẽti rõnẽ cõficit mille & qngẽ tas dragmas: nã argẽteus aſſis ẽ: vñ denari⁹ dictus quaſi dena æra. ¶ Adhuc. q. d. nõdũ tacẽte. ¶ Vibrante: tranſla tio ſumpta a telo: ſiue ſagita: qđ cũ miſſum fuerit: vibrat̃: & anteq̃ vibrare deſierit: illum telum mittitur.

PRiore adhuc q̃rela: africanus ſuperior. De ingra titudine loquit̃ Pop. Ro. erga ſcipionẽ aphricanũ ſuperiorẽ: q̃ eo gratiorẽ oſtendit: quo plura illius merita in rẽpũ. & maiora fuiſſe demonſtrat: nã iõ ſcipio nis laudes cõmorat vt idignitatẽ ipſam exaggeret: & in gratitudinem quodãmõ deteſtet̃: fuit ãt: vt dixius: accu ſatus: ꝙ antiochenſem p̃dã vſurpaſſet: & a rege antiocho pecuniam accepiſſet: vt cõditionib⁹ gratioſis: & mollibus pax cum eo Po. Ro. nomine fieret. ¶ Carth. dominã: qa

Depecu lator.

Scipiõis in. P. R. merita.

¶ De Populo Ro. in Camillum.

HVnc ingratũ lapſæ mentis errorẽ, cõſentanea noſtræ ciuitatis pœnitentia ſequit̃. Virium Romanaꝝ icremẽtũ, & latiſſimũ, & tutela certiſſima Furius Camillus, i urbe icolumitatẽ ſuã tueri nõ ualuit: cuius ipſe ſalutẽ ſtabilierat: felicitatẽ auxerat. A Lucio enim Apuleio Tri. Pl. tanquã peculator Veiẽtanæ prædæ reus factus, duris, atq; (ut ita dicã) ferreis ſentẽti⁹ i exiliũ miſſus ẽ. Et qdẽ eo tempore, quo optimo iuuene filio ſpoliatus, ſolatiis magis alleuãdus, q̃ cladib⁹ onerãd⁹ erat. ſed imemor p̃ria tãti uiri, maxioꝝ meritoꝝ, exeqis filii, dãnationẽ patris iũxit, at inqt ærario abeſſe Tri. Pl. querebatur quindecim milia æris (tãti nãq; pœna finita eſt) indignã ſummã ppter quã Populus Romanus tali principe careret.

¶ In Scipionẽ maiorẽ.

PRiore adhuc querela uibrãte alia deiceps exurgit African⁹ ſuperior, nõ ſolũ cõtuſã, & cõfractã belli punici armis remp. ſed pene iã exãguẽ, atq; moriẽtẽ, Carthaginis dominam reddidit. cui⁹ clariſſima opera iniuriis pẽſando ciuitatis ignobil̃ eũ, ac deſertæ, paludis acolã fecerũt: eiuſq; uolũtari exilii acerbitatẽ nõ tacitus ad iferos tulit.

illam Po. Ro. tributariam fecit. ¶ Accolã: Habitatorem. Incola dicit̃: qui ea loca inhabitat: in quibus pdita patria ſedem po ſuerit quaſi aduena & inquilinus. accola vero: qui iuxta habitat: quaſi ppinquus & vicinus: hic ergo linterni iuxta paludem reliquum ſuæ vitæ tempus conſumpſit. ¶ Vici ignobilis: Diſſentit a Strabone Vale. non. n. vicus ſed oppidũ linternũ dicit eẽ Stra. li. v. in deſcriptione cãpaniæ: ppe mare inqt poſt ſineſſam linternum eſt oppidum. vbi prioris cognomento Scipionis aphricani ſepulchrum iacet: ibi. n. extremam cõſumpſit ætatem: omiſſis propter aliquorũ ſimultatẽ reip. negociis.

ASCE. ¶ HVNC &c. Ordo eſt. Pœnitẽtia. i. facinus pœnitendũ: & qđ pœnitẽtia inſecuta eſt nr̃æ ciuitatis. ſ. rõanæ cõſentanea. i. con formis facto maioꝝ: ſeqt̃ hunc errorẽ igratũ. i. p ingratitudinẽ mẽtis lapſæ. ſ. in peccatũ. Hoc eſt (q̃tũ intelligo) qa fœdiſſimũ erat ſcelus maiorũ in romulũ: & natura peccati talis eſt: vt niſi ſubito per pœnitentiam deleatur: ad aliud peccatũ æq; graue: aut grauius trahat romani multo poſt lapſi ſunt in cõſimile peccatũ erga Camillũ: qui ſecundus vrbis conditor eſt habitus: vnde penitentia quodãmõ pro peccato hic accipit̃: hoc eſt effectus p cauſa: pœna pro cõmiſſo: nã non eſt pœnitentia niſi præceſſerit peccatũ. Probat autẽ qđ aſſumpſit dicens. Furius Camillus ens ſup. latiſſimũ incremẽtũ viriũ romanoꝝ: & tutela fortiſſima: non valuit tueri. i. protegere: & tutam conſeruare incolumitatẽ ſuã in vrbe. ſ. roma: cuius ſalutẽ ipſe ſtabilierat. i. cõ firmauerat: & cuius felicitatem auxerat. Enim. i. qa: ipſe factus reus. i. accuſatus. A Lucio Apuleio Tribuno plæbis tanq̃ depeculator. i. interceptor: & defraudator ad peculiũ ſuum: qđ publicũ eſſet conuertens: p̃dæ veientanæ. i. ex veiis ab eo captis parte: miſſus eſt in exiliũ ſententiis duris: atq; vt ita dicã: ferreis. Et quidẽ eo tẽpore: quo ipſe ſpoliatus. i. orbatus: optimo filio erat magis alleuandus ſolatiis q̃ onerandus cladibus. Sed patria imemor: maximoꝝ meritorũ tanti viri iunxit exequiis filii damnationẽ patris. At. i. ſed ſup. patria ſe purgans inquit: Tribunu ſ plæbis: videlicet. L. Apuleius querebat̃ quindecim millia æris abeſſe ærario. i. fiſco publico (nãq; pœna tãti. ſ. æris finita. i. definita eſt) appoſitorie indignam ſummã. i. quæ quindecim milia æris ſunt ſumma indigna propter quã Populus Ro. careret tali principe. Et ita accuſatiuus ſumma regatur a verbo abeſſe: qđ potius dixero: q̃ vt ſubaudiatur o: & ſit: o ſummã indignam. ¶ Priore querela. ſ. de ingratitudine Pop. Ro. vibrante i. micante: & ſeſe oſtentante: alia. ſ. querela exurgit deinceps Aphricanus ſuperior. i. maior reddidit rempub. ſ. romanam non ſolum contuſam & confractam armis belli punici contra Hanibalem geſti: ſed pene. i. quaſi iam morientem & exanguem: reddidit dico: dominam carthaginis: quia eam Po. Ro. tributariam effecerat. Cuius. ſ. aphricani. Po. Ro. penſando. i. compen ſando: & præmiando clariſſima opera iniuriis: fecerũt eum accolam vici ignobilis: ac paludis deſertæ. ſ. iuxta linternum: quo in exilium abiit. Et tulit ad inferos non tacitus. i. non tacens acerbitatem eius exilii voluntarii.

¶ Sepulchro ſuo iſcribi iubẽdo: Sic. n. teſtõ legauerat: vt ſepulturæ ſuæ titul⁹ ille iſcriberet̃: Ingrata p̃ria ne oſſa: mea qdẽ hẽ bis: de igratitudie iſta alii alia ſentiũt: ego vero nec maligna relatiõe iſectãdã: nec pſus excuſandã eẽ duco: neq;. n. ciuitatẽ il lã gratã vnq̃ dicer̃ auſim: q̃ p̃ſtãtiſſimi viri ſimul: & inocẽtiſſimi tãq̃ de ſe optie meriti negligẽter adeo & abiecte tulerit igno miniã: vt p̃uatorẽ ſui cæder̃ ex vrbe maluerit: q̃ paucoꝝ furorẽ: audaciãq; repriere: nec tã vitupare q̃ vitupandã cẽſerẽ: ſi ad eã iniuriã iferẽdã tuliſſet mãus: veꝝ ſenat⁹: vt oẽs auctores aſſeuerãt: Tyberio Grac. Scipiõib⁹ opẽ ferẽti: aduerſus accuſatores grãs egit: & plæbs relictis tribũis accuſatorib⁹ p oia tẽpla vrbis aphricãum ſecuta facile declarauit q̃ta bẽiuolẽtia: q̃toq; hono re dignũ cẽſeret ſcipionẽ nom: qd illđ ãpliſſimos illi: & p pe diuiſos honores aliqñ detuliſſe fert̃: quos ille recipe ñ ſuſtinuit cũ: eũ ppetuũ cõſulẽ: dictatorẽq; creare voluerit: cũ ſtatuas illi i comico: i roſtris: i curia: i capitolio fieri de creuerit nõne grati ai ſigna ſunt nõ obſcura: qđ ſi ex tali b⁹ idiciis ciuiũ ai metiẽdi ſunt. ñ tã igrata ciuitas i abiiciẽ da bñficioꝝ mẽoria q̃ itollerãda iniuria læuis: molliſq; cẽ ſenda erit pauci. n. fuer̃: q reliqs idiguãtib⁹ tale facin⁹ au diẽdũ putarũt ſunt ẽt q putãt nũq̃ ſcipionẽ fuiſſe dãnatũ ſed g̃liæ ſacietate captũ cõſtituiſſe pcul a foro: & ãbitiõe getã ager̃ vitã: & hũc ſibi locũ q̃ſi ad id aptũ delegiſſe cæ teꝝ illđ veriſimili⁹ ẽ: Scipionẽ vt erat magni & ſapiẽtis ai hõ inimicoꝝ inuidiã facile cõtẽnentẽ: cædere ex vrbe ma luiſſe: q̃ iteſtinis diſcordiis ciuitatẽ euertere qd ãt iſta ne ceſſitate: qa iuit⁹ de p̃ria conq̃ſtus ẽ. Vltiõe: qa hoc mõ de negãdo p̃riæ ſuæ oſſa de illa quodãmõ vltus ẽ vñ: cũ ma gna qdẽ modeſtia: q nõ armis: nõ bello: nõ deniq; vlla vi iniuriã vindicãdã eẽ cenſuit: vt coriolan⁹: vt alcibiades: vt multi alii: q p̃ria pulſi p̃riæ bellũ itulerũt. ¶ De ſepulchro tñ & exitu ſcipionis varia tradidere ſcriptores: alii Romæ mortuũ relatũ fuiſſe ſcribũt: & ad fidẽ hui⁹ rei mõumẽtũ ad portã capenã ei factũ: & tres ſtatuas ſuplocatas fuerũt quaꝝ duæ. P. & L. Scipionũ dicant̃ eẽ: tertia Ennii poetæ huic ſniæ illud Cic. ſuffragari vr̃. Carus inqt Aphricão ſuperiori fuit nr̃ Enni⁹: & Pli. li. vii. natu. hiſto. priori inquit aphricanus. Qu. Ennii ſtatuã ſepulchro ſuo iponi iuſſit: clarũq; illud nomẽ: imo vero ſpolium ex tertia orbis pte raptum in cinere ſupmo cũ poetæ titulo legi. Alii auctores ſunt: inter quos & Valeri. & ea vulgatior fama eſt: linterni aphricanum mortuũ: ibiq; ſepultũ: vt ſupra diximus monumentũ ei factũ: ac ſtatuã ſuperpoſitã: q̃ nr̃a tẽpeſtate diſiectã Liuius ſe vidiſſe teſtat̃. p̃terea apud caietã in marmoreo ſepulchro: æneaq; vrna hæc inſcripta repiunt̃. Deuicto Hãni. & capta Cart. & aucto: impio: hos cineres marmore & tectos habes: Cui nõ europa: nõ abſtitit aphrica quõdã reſpice res hoium q̃ breuis vrna p̃mit: p̃ii ãt Scipio. iiii. & l. ſuæ ætatis anno. ¶ Maiorẽ me hercle: ille. n. Ratio cur maior fuerit vindicta. ¶ Alia paſſo: nõ minori fuit ingratitudine in fratrẽ eius. L. Scipionẽ: quẽ deuicto antiocho: domita aſia: & illuſtrato imperio: peculatus dam nare: & in carcere mittere non dubitauerit: cui iudicio tam impio: tanq; iniquo Tyberius gracchus Scip. inimicus rei indi gnitate cõmotus: non diſſimulantis interceſſit. L. Scipionemq; e lictorũ manibus eripuit. Si quis igit̃ q̃ret ex aphricano: qua lis fuerit Po. Ro. erga fratrem eius: reſpondebit nihilominus ingratum q̃ in ſe ipſum. ¶ Credo potuerunt eſſe ſolatia: Hironice loquitur. ¶ Alia. ſ. documenta ingratitudinis. ¶ Peculatus: accuſatus fuerat ꝙ aſiaticam p̃dã vſurpaſſet: vt in ca. de fiducia diximus: vbi frater eius aphricãus prolatum librũ in quo totius pecuniæ ſumma cõtinebat̃: in cõſpectu populi diſſidit: affirmãs ſe poſſe rõnẽ reddere. ſed nolle: ne ſeipſum contumelia afficeret: fuerat. n. vt dixius: fratris legatus in Aſia. NIhilo virtute poſterior: Hoc exemplum in capitulo de moderatione prolixe ſatis narrauimus: dicit aphricanum in feriorem: & virtute: & fato parem fuiſſe ſuperiori.

OLIV.

ſepulchro ſuo inſcribi iubẽdo. Ingrata patria ne oſſa qdẽ mea habes. Quid iſta aut neceſſitate idigni⁹, aut querela iuſtius, aut ultione moderatius? cineres ei ſuos negauit: q̃ i cineres collabi nõ fuerat paſſus. Igit̃ hãc unã Scipiõis uidictã igrati ai urbs Ro. ſenſit, maiorẽ me hercle Coriolani uiolentia. Ille eni me tu patriã pulſauit: hic uerecũdia. de q̃ ne queri qdẽ (tãta ueræ pietatis cõſtãtia) niſi poſt fata ſuſtinuit.

¶ In Scipionem Aſiaticum.

TAlia paſſo (credo) quæ fratri ei⁹ acciderũt, ſolatio eſſe potuerunt. cui rex Antiochus deuictus: & Aſia iperio Po. R. adiecta: ſpecioſiſſimuſq; triũphus, ut peculat⁹ reus fieret: Et in carcerem duci iuberetur cauſam præbuit.

¶ In Africanum poſteriorem.

NIhilo uirtute minor poſterior Africanus. ſed ne exitu quidẽ felicior. duabus eni urbibus Numãtia, atq; Carthagine iperio Ro.

Scipiõis exitus & ſepulchrum.

L. Scipio Aſiatic⁹ peculatus dãnatus.

ASCE. ¶ IVBendo inſcribi ſepulchro ſuo. Ingrata p̃ria. ſ. Ro. quidẽ: non ſaltem habes oſſa mea. Quid (inquit auhor) aut indigni⁹ ſup. fuit iſta neceſſitate. ſ. iuſte quærendi de patria: aut iuſtius iſta q̃rela: aut moderatius iſta vltiõe. q. d. nihil. Quia negauit. ſ. patriæ ſuæ cineres ſuos: q̃ non fuerat paſſus collabi in cineres: eum Hann. libenter flãmas ei intuliſſet. Igitur vrbs roma ſenſit hanc vnam vindictam. i. vltionem actiuã: Scip. ſuperioris animi ingrati. ſ. Po. Ro. (Miſcet ergo genitiuos: vtpote actiuum cum paſſiuo: nam vindicta: ſeu vltio Scip. actiua eſt ingrati animi paſſiua) ſenſit tamen me hercle. ſ. ita iudicante: vt qđ dico: ſentio: maiorem ſup. vindictam violentia. i. q̃ fuerant violentia. ¶ Coriolani. ſ. Marcii. Enim pro quia: ille. ſ. Coriolanus: pulſauit. i. infeſtauit patriam. ſ. romam metu: hic. ſ. Scipio pulſauit ſup. eam verecundia: q̃ grauior eſt metu: quia metus cadit etiã in eum: qui non peccauit: verecundia non niſi peccati ſui conſciũ. De qua. ſ. patria: ne quidem. i. non ſaltem q̃ri. i. conquæri ſuſtinuit. i. valuit: aut voluit niſi poſt fata. i. mortẽ ſuam iubendo: qđ dictum eſt ſepulchro ſuo inſcribi. Tanta conſtãtia veræ pietatis ſup. fuit in eo. ¶ Talia paſſo. Subinfert exẽplũ ingratitudinis eiuſdẽ populi in Luciũ Scipionem aſiaticũ fratrẽ dicti Scipionis dicens. Ego credo ſup. ꝙ paſſo talia. ſ. Scipioni ſuperiori: ea: q̃ acciderunt fratri eius. ſ. Lucio: potuerunt eſſe ſolatio. Iuxta quod dici ſolet: ſolatium eſt miſeris: ſocium habere in pœnis: quod ſane miſerum eſt: & p̃cipue in inferno: vbi ſecundum Auguſtinum non minus: imo grauius ardebunt: qui cum multis ardebunt (Cui. ſ. Lucio aſiatico fratri eius rex Antiochus deuictus: & aſia adiecta imperio Po. Ro. & triumphus ſpecioſiſſimus: ob quẽ debebat eẽ charus populo Ro.) præbuit cauſam. i. occaſionem: vt fieret reus peculatus. i. defraudatæ reipu. & iuberetur duci in carcerem: non tamen ductus eſt vetante id Tyberio Graccho: vt prius dictum eſt. ¶ Nihilo virtute minor. Perſtat more ſuo in eadem familia dicens. Aphricanus poſterior (qui etiam minor dici ſolet: non quidem virtute vt hoc loco atteſtatur Valerius: ſed tempore) nihilo. i. in nullo minor. i. inferior. ſ. q̃ ſuperior: aut q̃ Lucius Scipio: ſed ne felicior quidem exitu. i. morte.

¶ VICI omnes antiqui. cod. habent ciuitatis.

THE.

OLIV. ¶ IMminentibus:ingruentibus. ¶ Raptorē.rñdit obiectioni:poſſet aliqs dicere:nihil eſt:qđ ingratitudinis populum Ro. accuſes neq.n.Scipioni fecit iniuriā ſed inocens fuit nō ita ē: inqt:nā in eo qđ de eius morte nullam in foro qōnē hūit: iniuriam Scipioni maximā fecit nā paſſus eſt indignam:& neſandam eius cædē inultā.Varia ſuſpicat ſunt homines de morte eius:alii.C.Carbonem:alii Semproniam vxorem:vt ſupra diximus:auctorem mortis fuiſſe crediderunt.

¶ Vis ignorat.Hic iunioris aphricāi patruelis fuit:q toti⁹ ppłi iudicio optimus oīum iudicatus ē:quo tpe deoꝝ mr peſinūte ro.aduecta eſt:cū nōdū in vrbe tēplū illi dedicatū eēt:& ex oraculo apollinis oīum optīo ſuſcipiēda foret diu qſitū ē:qs nā ī vrbē tāto titulo dign⁹ hēret ad hunc Scipionē ſūmo oīum iudiciū vētū ē:q tātiſp nu mē priuato ſuſcipet hoſpitio.donec illi publice tēplū cōſti tueret:hic quoq Tyberii Grac.ſeditioſiſſimi hoīs furores repſſit:nā illū leges agrarias cōtra ſenatus auctoritatē:vt dixius:fere moliētē.& rēp.variis ſeditiōibus euertentē cū multitudinē bonoꝝ īpetu facto ſubſellioꝝ fragmētis oc cidit:multaq alia ī rēp.merita cōtulit:illū tñ falſo accuſa tū ſub titulo legatiōis volūtariū in aſiā exiliū ſibi diligere coegerunt.Strāgulari:ſuffocari:ſtrāgulari: ꝓprie dr gulā ſtringere. ¶ Paſſus no ē:qa Graccū occidit. ¶ Iniquā qa a tribunis agitabat. ¶ Titulo legatiōis.vt tutus iret:nā cū gratuis plæbi foret tyberii mors iamq vindicta aduerſus interfectores:& in primis naſicā pararet.Sollicitus de ſa lute naſicæ ſenatus liberā ſibi in Aſiā legationē decreuit. Naſica qq maxīo ſacerdotio eſſet alligatus:tñ Italiā de ſeruit.& in aſiā ꝓfectus.haud multo poſt circa pgamū in teriit. ¶ Pergamū.Ciuitatē aſiæ.eſt.n.pergamū: teſte ſtra bone:li.xiii.aſiæ ciuitas iter æoli ciuitates principatū ob tinens:quæ diu ſub attalicis fortunata fuit: hanc præter fluit caicus per campum:qui caicus appellatur.

IN eodē noīe verſor:Hic.P.Lētulus de gente cor nelia fuit:de qua lentulus ille natus ē:q cū Cati lina in rēp.cōiurauerat:& a Cice.cōſule cū aliis cō iuratis necari iuſſus eſt:nā ea cā in cōiuratiōnē venerat: qa ſe principē oīum futuꝝ ſparet:eo ꝙ oraculū tribus e gēte cornelia deberi rēp.Ro.& vnū ex his ſe tertiū eē exi ſtimabat:ſed ē opiniōe deceptus.hic ergo lentul⁹:de quo loqmur:primus.C.Grac.& fuluii:q p ſeditionē auentinū cū armata manu occupauerat impetum:furoreſq repſſit cōſule.L.Opimio:cui ſumma ptās a ſenatu data fuerat vt caueret:ne qd detrimenti reſp.caperet:hic igit ꝓ rep.a tanta ſeditiōe liberata:id ꝑmii recepit:vt paulopoſt ſub ſpē

imminentibus,ex rerū natura depulſis,raptorē ſpi rit⁹ domi inuenit. mortis punitorē ī foro nō reperit.

¶ In Scipionem Naſicam.

QVis ignorat tantū laudis Scipionē Naſica toga,qtū armis utrūq Africanū meruiſſe? Qui peſtifera Tiberii Gracchi manu fau cib⁹ oppreſſam Rēp.ſtrāgulari paſſus nō eſt. ſed is quoq ꝑpter iniqſſimā uirtutū ſuaꝝ apud ciues æſti mationē ſub titulo legationis pgamū ſeceſſit. Et qđ uitæ ſuperfuit; ibi ſine ullo ingrate patriæ deſyde rio peregit.

¶ In Lentulum.

IN eodē noie uerſor: nec dū Corneliæ gen tis qrelas exhauſi.Nāq.P.Lētulus clariſſi mus,& amātiſſim⁹ Repu.ciuis,cū ī Auēti no Caii Gracchi nefarios conat⁹,& aciē pia, ac forti pugna magnis ulnerib⁹ exceptis fugaſſet: pſii illi⁹, quo leges,pacē,libertatēq ī ſuo ſtatu retīuerat:hāc mercedē tulit:ne ī nſa qdē urbe moreret.Siqdē inui dia,& obtrectatiōe cōpſſus,legatiōe a Sēatu liba ī petrata,hītaq cōciōe:q a Diis īmortalib⁹ petiit:ne unq ad īgratū populū reuerteret: in Siciliā ꝓfectus eſt, ibiq pſeueranter morando,cōpotē ſe uoti fecit.

legationis in exilium miſſus fuerit. ¶ In auentinum:quo gracchus:& fuluius eius collega:cum cæteris coniuratis ſe receperant. ¶ Magnis vulneribus exceptis:cum Gracchum de auentino monte:quæ cum armata multitudine occupauerat: fortiter deturbaſſet:illūq ad pontem vſq ſublitium inſectatus eſſet donec ſuæ temeritatis pœnas dediſſet ipſe grauiter vulneratus eſt. ¶ Inuidia.& obtrectatione:inuidia ē inter imparens cum minor inuidet maiori.obtrectatio vero inter pares. ¶ Libera lega.Vt tuto poſſet ire quocunq vellet:erat autem hoc honeſta exilii conditione.

Legatio libera.

ASCE.

¶ ENIm pro quia:duabus vrbibus īminentibus.i.inſidiantibus:& infeſtis rōano impio:videlicet numantia in hiſpania: & Carth.in aphrica.depulſis.i.vi deletis ex natura reꝝ:inuenit domi.ſ.ſuæ:raptorē ſpiritus.ſ.vitæ ſuæ:& nō reperit in foro punitorem mortis ſup.ſuæ.qa nemo a quo interfectus eſſet diſqſiuit:nec quēquā ad ſupplicium expoſtulauit. ¶ Quis ignorat &c.Perſeuerat(vt dixi)quātū pōt in cōtinuandis exēplis vni⁹ domus Corneliæ:ſeu Scipionū:q cū eſſet optime merita de patria:iniqſſimā recepit ab ea mercedē.Ordo eſt.Quis ignorat Scipionē Naſicā:q optim⁹ ciuiū a ſenatu iudicatus ē meruiſſe tantum laudis ſup.in toga.i.vrbe:vbi toga induebantur Romani: quantū vtrunq aphricanū.ſ.tā ſuperiorem quā poſteriorē armis.i.in re bellica?.q.d.nemo qui & illum:& hos norit:vtpote:qui non eſt:paſſus rempu.opſſam faucibus.i.in faucibus:aut habentem oppreſſas fauces ſuas peſtifera manu.T.Gracchi:ſtrangulari.i.ſuffocari & extingui ab ea.Sed.i.& nihilominus:quoq.i.etiam is.ſ.Naſica receſſit.i.abiuit tāquā in exilium. ¶ Sub titulo legationis Pergamum:ciuitatem illam aſiæ nobiliſſimam propter iniquiſſimā æſtimationē virtutum ſuaꝝ apud ciues.Et peregit ibi.ſ.pergami:ſine vllo deſyderio patriæ ingratæ:ſup.id vitæ:quod ſuper fuit.i.reliquum ei fuit:quod quia paululum fuit:per partitionem apte locutus eſt. ¶ In eodē.Affert quintum eiuſdē familiæ exemplum dicens.Ego verſor in eodē nomine.ſ.Scipionū:aut gentis Corneliæ.Quia ego necdum.i.non adhuc exhauſi.i.euacuaui:& expleui quærelas.ſ.iuſtas de ingratitudine patriæ gentis corneliæ.i.quas gens cornelia de patria facere poſſet.Namq Publius lentulus ciuis clariſſimus:& amantiſſimus reip.cum.i.diſpulſiſſet in auentino.ſ.colle:in quem Gracchus & Fuluius per ſeditionem ſeceſſionem fecerant nefarios conatus:& aciē.ſ.inſtructam aduerſus patres conſcriptos:& hoc magnis vulneribus exceptis.i.acceptis euidenter.ſ.ab ipſo lentulo:pugna pia:quia pro ſalute reip.ac forti:quia contra maximā vrbis patrē:tulit.i.aſportauit hanc mercedē illius prælii:quo retinuerat in ſuo ſtatu: leges. pacē.i.concordiam:& libertatē.ſ.Romanam:hanc dico mercedem:ne quidem.i.vt ne ſaltem moreretur in noſtra vrbe:hoc ē Roma.Siquidem.i.qđoquidem ipſe compulſus inuidia:& obtrectatione.ſ.malignantium.legatione.i.profectione:aut volūtario exilio ad conſeruandum honorem eius noīe legationis palliato:impetrato a ſenatu:& cōcione.i.oratione ad populum conuocatū habita:qua.i.in qua concione petiit a diis īmortalibus:ne reuerteretur vnquā ad populum ingratū: profectus ē in ſiciliam:& morando ibi perſeueranter fecit ſe compotem voti:quia nunquā deinde in patriam reuerſus eſt.

¶ QVinq igitur deinde.Concludit hoc exemplum cum hac ingratæ ciuitatis nota:vt dicat in quinq nobiliſſimos gentis Corneliæ viros de ſe optime meritos ingratiſſimam extitiſſe.

OLIV

HAla vero:Fames vrbē inuaſerat:vel malignitate tēpoꝝ:ꝙ anni fuiſſent ſegetib⁹ aduerſi:vel negligētia plæbis:q cōcionum dulcedine capta:deſerto agroꝝ cultu:coluerat vrbē:nā vtrūq tradit:Spu.melius eques Ro.illis tpib⁹ ꝑdiues rē vtilē:peſſimo exēplo:peiore cōſilio:eſt aggreſſus:nā frumēto priuata pecunia cōcepto largitiones frumēti in populū fame laborantē facere inſtituit:vt hoc munere plæbis ſibi obnoxia facta:honores demādaret:nec hoc cōtentus de regno cœpit agitare:iāq cōiuratio parabat:nā tela in eius domū cōferri:concioneſq hīri & nō dubia de regno cōſilia:qđ ſenatui nūciatū eēt:primo cōſules increpare: ꝙ eas largitiones:cœtuſq in priuata domo fieri pmitterēt:Deinde dictatorē dicēdū cēſuit:creatus eſt.L.Qu. Cincinatus qui.C.Seruiliū hallā magiſtrū eqtū dixit:qui miſſus a dictatore ad meliū:vt illū ad ſe deduceret:cū venire recuſaſſet:cū ſtricto gladio inſecutus obtrūcat: reuerſus deinde a dictatore laudat:ꝙ rēp.liberaſſet.veꝝ paulopoſt dānatū halā Po.Ro.in exiliū ire coegit. Ci.in Catone maiore. L.Qu.Cincinati iuſſu magiſter eqtū ſeruilius hala:ſpuriū regnū affectātē occupatū interemit:Pli.de viris illu. Qu. Cincinnatus depoſita dictatura ad agriculturā reuerſus iterū poſt.xx. annos dictator dictus ſpuriū meliū regnū affectātē a ſeruilio hala maſtigro equitū occidi iuſſit:domū eius ſolo adequauit vnde locus æquimelium dicitur.

Spuri. melii cædes.

quinq igitur deinde Cornelii,totidem ſunt notiſſima ingratæ patriæ exempla. atq horum quidem ſeceſſus uoluntarii.

¶ In Halam Ser.

HAla uero,cū magiſtrū equitū Spuriū Meliū regnū affectantē occidiſſet: cuſtodite libertatis ciuiū,exilio ſuo pœnas pependit. CAeterum ut ſenatus,populiq mens in modum ſubitæ tēpeſtatis concitata. Leui quærela proſequenda eſt: ita ſingulorum ingrata facta liberiore indignatione proſcindenda ſunt. quia potentes conſilii,cū utrunq ratione perpendere liceret:ſcelus pietati prætulerunt.

¶ De.P.Sextilio.

QVo.n.nimbo,qua procella uerborū,ipium Sextilii caput obrui meret? qđ.L.Cæſarē, a quo tū ſtudioſe,tū etiā feliciter grauiſſimi criminis re⁹ defenſus fuerat:Cinanæ pſcriptiōis tpe pfugū,præſidiū ſuū ī fundo Tarquinieſi cladis cōditione implorare:beneficii iura repetere coactū: a ſacris perfidæ menſæ,& altaribus nefandorum penatum auulſum,truculento uictori iugulandum tradere non exhorruit finge accuſatorem eius fortuna publica in ſupplicis nomen conuerſum,tam luctuoſam illam opem genibus ānixum oraſſe.crudeliter,

CAeterū vt poſtq de publica ingratitudine dixit: trāſit ad priuatā: & illā dicit maiori nota cēſendā:ꝙ in vulgo nulla ſit partita ſed in modū ſubitæ tēpeſtatis cōcitet:ſingulis aūt ppēdēdi beneficii datā eſſe ptātē. ¶ Leui quærela:qa imperitia obſiſtit vulgo ne poſſit ius ab iniuria diſcernere. ¶ Proſcindenda:dilacerāda:onerāda cōuiciis. ¶ Perpēdere.Examinare. ¶ Scelus pietati: Ingratitudinē gratitudini præpoſuerunt.

QVo nimbo.Qu.hic Sextilis poſtulatus fuerat maieſtatis cōtra Syllā.C.Cæſar tūc orator eximius in ea accuſatione defendit.orta deinde inter cinnā:& carbonē cōſules ſeditiōe peſtifera: pulſus ex vrbe cina cū paulopoſt Mario cōiūctus vrbē cœpiſſet:de inimicis grauiter vltus eſt:quoꝝ alios in vrbe trucidauit: alios ī tabella ꝓſcriptos expoſuit inter quos fuit & hic.C.Cæſare orator:q Tarquinos hetruriā fugiēs ad ſextiliū veterē clientē ſuū diuertit:apud quē tutā ſalutē ſuā fore ſperabat:cuius: ipſe ſalutē aliqñ ꝓtexiſſet.Ille vero cōtra ingratiſſimus:& ipius homo:& patronū:& hoſpitē ꝑdidit. ¶ Nimbo:ipetu. ¶ Qua ꝑcella:quo turbine:& eſt trāſlatio ſumpta tēpeſtate. ¶ Criminis re.maieſtatis cōtra ſyllā:hic eſt Cæſar cuius meminit Ci.in lib.de oratore:& illū introducit de rte diſputātē. ¶ Cinanæ ꝓſc.Nā poſt reditū Marii:Cina collegæ ſui cōſulis.Cn. Octauii caput præcidi iuſſit:pari rōne.P.Craſſi.L.Cæſaris nobiliſſimoꝝ hoīum:quoꝝ virtus fuerat domi:militiæq cognita. M.quoq Antonii oīum eloquētiſſimi:quos ego audiētē.C.Cæſaris:in quo mihi videt fuiſſe ſpecimen humāitatis:ſalis ſuauitatis:læporis.hæc Ci.in tuſculanis:Cina igit iuſſerat inimicoꝝ capita ꝓſcribi:quæ īpune poterant occidi. ¶ Repetere: quaſi debitū. ¶ Nefandoꝝ penatū:pro ipſius nefandi. ¶ Finge accuſatorē:Exaggerat hoc crimen Vale.ſi accuſator inqt fuiſſet: nō defenſor:& in ea fortuna genibus ꝓuolutus:opē in tāta ꝑturbatione ſuppliciter iploraſſet:nō niſi crudeliter repelli poſſe videbat: cū vero patronus & ſalutis defenſor tā impie proditus fuerit:quanta ingratitudine:quāto odio proſequendus eſt.

Cinnanæ proſcriptio.

¶ IGItur quinq Cornelii.i.gentis Corneliæ viri.deinde.i.continui:ſunt totidem.i.etiā quinq exempla patriæ ingratæ.Atq quidē ſeceſſus.i.ambitiones in exilium hoꝝ.ſ.iam dictoꝝ ſup.fuerunt volūtarii:cū ſecus ſit de deo:qđ ſequitur. ¶ Hala vero &c.Ordo eſt:illi quidē in voluntariū abierant exilium:vero pro ſed:hala.ſ.Ser.quū ipſe magiſter eqtum(Male legunt qdam magiſtrū:vt referatur ad melium:qđ nequaq verum eſt)dictus.ſ.a.L.Quintio Cincinnato:occidiſſet (iuſſu tamē dictatoris) Spu.melium:ciuem potentē:& ambitioſum:affectantē regnum.ſ.in vrbē iam liberam: pependit exilio ſuo pœnas libertatis ciuiū cuſtoditæ.ſ.ab eo:hoc eſt ꝑ cuſtodia libertatis exilium recepit. ¶ Cæterū &c.paraſceue eſt ad ſingularis ingratitudinis exēpla:ad quæ tranſitum parat.Ordo eſt:cæterū.i.ſed:vt.i.quēadmodum mens ſenatus.i.patrū cōſcriptoꝝ:qui multi erant: & populi.ſ.Ro.q multo numeroſior concitata.i.cōmota:& agitata:& ad irā incitata:in modū tēpeſtatis ſubitæ.i.ſubito ortæ eſt proſequēda.i.afficienda leui.i.facili:& modica quærela:ita ingrata facta ſinguloꝝ ſunt proſcindenda.i.digna ſunt: quæ proſcindantur indignatione liberiore:& ita maiore.Quia.ſ.ſinguli potentes cōſilii:cū liceret eis perpēdere: æſtimare.i.vtrūq i.vtrāq partē:tam piam q impiam:tam gratam q ingratam:rōnali diſcretione aut calculo valorū: prætulerunt pietati ſcelus i.pro benefactis iniuriā retulerunt.Sane ex hoc loco videtur poſſe ꝓbari principatū vnius eſſe meliorē q plurium:qđ qdem verum eſt:ſi illi plures boni nō fuerint.Nā licet(qđ dici ſolet:plus vident oculi q oculus:tñ in multitudine cōfuſa: ſæpe pars maior meliorē ſuperat:& ita licet bonoꝝ exiliū omnibus bonis diſplicuerit.tamen:qa placuit malis:q multo plures ſunt: & ſententiæ tales pluralitatis vocū conceduntur:difficilius eſt multitudinem q ſingulos:qui a nullo coacti ſunt:recte iudicare: quo circa minus multitudo peccare q ſinguli videtur ideoq multitudini parcendū eſſe cautum eſt. ¶ Quo.n.nimbo &cæ. Inuenitur igitur in eos:qui cū grati eſſe poſſent:& a nullo ad ingratitudinē impellerent:ingrati eſſe maluerunt.Et primo in

ASCE.

s

Publ.Sextiliũ dicẽs.dico ſup.eos:q ſpõte:cũ ſinguli eſſent:p ingratitudinẽ peccauerũt vt:liberiore indignatione ,pſcindẽdos. Enim ,p qa:quo nimbo.i.vi(eſt.n.vis vẽtorũ admixtoꝝ aq̃)& qua ,pcella.i.vi verboꝝ:caput Sextilii ípiũ.ſ.in.L.Cæſarẽ.meret' obruiſq.d.maximo:& maxima:q.i.eo q nõ exhorruit tradere.L.Cæſ.ſ.oratorẽ:a quo ipſe ſextilius reus grauiſſimi criminis: vtpote maieſtatis poſtulatus:fuerat defenſus:tũ.i.ſimul ſtudioſe.i.diligẽter:& affectuoſe:tũ.i.ſimul ẽt feliciter: qa abſolutus fuit:pfugũ.i.,pcul a cõſpectu hoſtis fugiẽtẽtpe ,pſcriptionis Cinanæ.i.q̃ Cina & Marius:cõiũctis copiis:in Syllã victores:& vrbis cõpotes effecti fecerãt:coactũ íplorare.i.plorãdo petere p̃ſidiũ ſuũ.i.a quo defendat' auxiliũ.aut forte munimentũ: & vt dicũt fortalitiũ:& in fundo Tarquiniẽ.& ita in hetruria:cõditione.i.ppter cõditionẽ cladis:qa nõ ſua culpa ſed cõi ciuium calamitate talia pateret':& coactũ repetere:qa aliter nõ repetiiſſet:iura bñficii.ſ.in Sextiliũ collati:nõ dico exhorruit tradere victori truculẽto:videlicet Cinnæ iugulandũ.i.in ea parte colli trucidãdũ:auulſum.i.vi abſtractũ ſacris pſidæ mẽſe:qa hoſpites dum primũ adueniebãt Ioui aliqd libaminis faciebãt:vt felicius:& ſanctius eſſet hoſpitiũ:& ab altarib⁹ penatum nefandoꝝ.i.quos ipſe Sextilius nefandus ſcelerauerat.Finge.i.p imaginationẽ licet falſam pone:ſup.L.Cæſa.accuſatorẽ:qui tñ defenſor erat:aut reuera accuſatorẽ.i.eũ:qui Sexti.accuſauerat:cõuerſum.i.mutatũ in nomẽ ſupplicis.i.ſupplicãtis ſextilio: quẽ prius accuſauerat.publica fortuna eius.i.eo q fortuna ſic ſit mutata:vt q potiores fuerant vincẽte ſylla:& alioꝝ accuſatores cogantur marianis dominantibus ſupplicare:annixũ genibus.ſ.Sextilii.i.prouolutũ ad genua eius:oraſſe tam luctuoſam illam opem quam.ſ.Cæſar orauit. OLIV.

tamen repulſus uideretur. quin etiam quos iniuriæ inuiſos faciunt; gratioſos miſeriæ reddunt. Verum Sextilius non accuſatorem,ſed patronũ ſæuiſſime inimici uiolentiæ ſuis manibus obiecit. ſi metu mortis,uita indignus. ſi præmii ſpe,morte digniſſimus.

De Cn.Popilio Lenate.

SEd ut ad alium conſentaneum huic ingrati animi actũ tranſgrediar. M. Cicero Cn. Popilium Lenatem,picenæ regionis,rogatu Marci Cœlii,non minore cura,q̃ eloquentia defendit.Eumq; cauſa admodum dubia fluctuantem, ſaluum ad penates ſuos remiſit. Hic Popilius poſtea nec re,nec uerbo a Cicerone læſus,ultro Marcũ Antonium rogauit: ut ad illum proſcriptum perſequendum,& iugulandum mitteretur. Impetratiſq; deteſtabilis miniſterii partibus, gaudio exultans, Caietam cucurrit,& uirum omitto,quod ampliſſimæ dignitatis,certe ſalutis eius authorem ſtudio præſtantis officii priuatim ſibi uenerandum,iugulum præbere iuſſit: ac protinus caput Romanæ eloquentiæ,& pacis clariſſimam dexteram,per ſummum,& ſecurum otium amputauit. eaque ſarcina

SI metu mortis vita indignus.Vtitur complexione:aut inqt metu mortis ,pdidit patronũ:& hoſpitẽ ſuum ſextil. aut ſpe alicuius p̃mii cõſequendi: ſi metu mortis id fecit: indignus eſt:q viuat:q turpitudini honeſtatẽ vitæ cupiditate p̃ponere nõ dubitauit:ſi ſpe præmii alicuius conſequendi:multo magis morte dignus fuiſſe videtur.

Popili⁹ lenas ciceronis interemptor. SEd vt aliũ.M.Ci.Põpiliũ Lẽnatem defendit parricidii:vt vult Plu.in vita Ci.Octauia.Cæſ.pacẽ & fœdus cũ Anto.& Lepido fecit:ita vt hi triũuiri reip.cõſtituẽdæ p qnquẽniũ eſſent:& ſuos qſq; inimicos ,pſcriberet:in qua ,pſcriptione.c.xx.ſenatoꝝ noĩa fuerunt.reliq fuerũt equeſtris ordinis viri.ex plæbe pauci admodum:nã.ccc.ciues ,pſcripti ſunt: ĩter hos igit'.L.Cæſar auũculus Antonii:& Pau.Lepidus.M.Lepidi frater & Cicero noſter ,pſcripti ſunt & a Põpilio Lẽnate occiſi: dicit' Octauia.diu ac multũ reſtitiſſe:ne Cic.in ,pſcriptoꝝ numero eſſet.adductus:verecũdia:q cũ patrẽ appellare cõſueuerat:& q eius ope ad id potẽtiæ peruẽiſſet:ſed victus tãdẽ obſtinata nimis Antonii voluntate:q Cice.p̃ cæteris vnũ depoſcebat pp philippicas in eũ ſcriptas:vnde Iuue. Antonii gladios potuit contẽnere:ſi ſic:oĩa dixiſſet. ergo cædere coactus eſt.Ci.vbi intellexit:q̃ facta erãt:vna cum Qu.fratre ad Brutũ in Macedoniã ire cõſtituit:frater vero:q mœrore cõfectus:nõ ſe ſatis viatici ſumpſiſſe putabat:domũ reuerſus:vt accepta pecunia ciceronẽ cõſequeret':pditus a ſeruis vna cũ filio interfectus eſt:cicero vero dũ ad nauẽ in lectica defert':a ſatellitib⁹ Antonianis: quos Põpilius ille ducebat quẽ vt diximus: Cicero in iudicio defenderat:in itinere ĩterceptus eſt.haud ,pcul a portu caietæ.q Põpilio iugulũ ei⁹ poſcẽti:cũ barbã prius dextera diuulſiſſet:fortis:& intrepidus porrexit. Iuu.tñ dicit: nõ caput ſolũ:ſed etiã manũ abſciſſam fuiſſe Ci.Dicit.n.in ſatyræ oĩbus in terris.Ingenio manus eſt:& ceruix cæſa: nec vnq̃ ſanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.Bru.vero audita Cic.morte.C.Anto.M.Anto.fratrẽ:quẽ captiuũ habebat Ci.filio ad vindictam conceſſit.

Picenus ager vñ. Picenæ:Quæ regio Marchiæ eſt:picenus enim ager a pico dictus. nam cum quidam in eam regionem aliunde veniſſet:& vexillum gerens condendæ vrbis locum peteret: in eius vexillo conſtitit picus: vnde regio illa picea dicta eſt.M.Cœlii:quia amantiſſimus Ci.erat. Fluctuantem:dubitantem:& in magno periculo verſantem:tranſlatio a naui:quæ fluctibus agitatur. Sibi venerandum.Quia eum defenderat.

ASCE. TAmen.i.licet prius accuſator:& hoſtis:videretur tñ repulſus crudeliter:quũ.i.quando quidem(id aũt melius quadrat q̃ vt legatur quinetiã)miſeriæ reddant gratioſos.i.acceptabiles:& tractabiles:cũ gratia:& beniuolentia:etiã eos ſup.quos iniuriæ.ſ.quas intulerunt:faciunt:inuiſos.Veꝝ.Sext.obiecit ſuis manibus ſæuiſſimæ violentiæ inimici:non accuſatorem:ſed patronum.i.defenſorẽ ſui:ſi ſup.id fecit metu mortis(quia in tabella proſcriptoꝝ aſcribuntur generali clauſula:omnes:qui proſcriptos celauerint:protexerint:aut quauis ope iuuerint)indignus ſup.fuit vita:vnde Iuue.grauiſſime. & ſanctiſſime dixit: Sũmum crede nefas animam præferre pudori.Et ,ppter vitam viuẽdi perdere cauſas.cauſæ aũt viuendi ſunt;vt ſancte: iuſte: & honeſte operemur:quæ deo:& homini grata ſint.ſi ſup.Sext.id fecit ſpe præmii.digniſſimus ſup.fuit morte. Sed vt tranſgrediar ad aliũ actum ingrati animi:conſentaneum.i.conformem huic.ſ.iam dicto.M.Ci.defendere rogatu.M.Cœlii: Cn. Popilium lenatẽ regionis picenæ: non minore cura q̃ eloquentia:& remiſit eum fluctuantem.i.periclitantem more nauis aduerſis fluctibus depræhenſæ:cauſa admodũ dubia.i.periculoſa:& incerta de abſolutione ad ſuos penates ſaluum.i.indẽnem:hic.i.huiuſmodi popilius:qui tantũ Cic.debebat poſtea nec re:nec verbo læſus a Cic.rogauit vltro.i.non requiſitus ab aliquo.M.Ant.ſ.Triũuirũ:in quẽ Philippicas Ci.habuerat:& ſcripſerat:vt mitteretur ad perſequendũ:& iugulandum illum.ſ. Cice.proſcriptum.ſ.ab Anto.annuente Auguſto:& partibus.i.onere:& munere:deteſtabilis miniſterii impetratis.ſ.ab Anto. ipſe exultans gaudio cucurrit Caietã.i.ad eam vrbẽ littoralẽ Italiæ:de qua Virg.in principio vii.Tu quoq; littoribus noſtris

Aeneia nutrix:Aeternum moriens nomen Caieta dediſti.& iuſſit virum.ſ.Ciceron. omitto.i.taceo ſup. q vir fuit ampliſſime dignitatis:quia conſulatu ſic functus:vt parens patriæ primus ſit appellatus:certe.i.ſalem ſi non publico nomine venerandum putarit:authorem ſalubritatis.i.ſalutis eius. ſ. Popilii: venerandum ſibi priuatim ſtudio præſtantis officii.ſ.patrocinii præſtiti in tam dubia cauſa per ſummum: & ſecurum ocium: & ita dedita opera caput Romanæ eloquentiæ: & dextram clariſſimam pacis.i.quæ in toga triumphum meruit:& plus ciuitati profecit:q̃ quiuis armatus(Ideo autem dextram amputatam ad Antonium attulit:q ea philippicas ſcripſerat:Antonius autem caput & dextram pro roſtris affigi iuſſit)& ipſe Popilius reuerſus eſt in vrbem alacer.i.lætus ea ſarcina.ſ.capitis:& dextræ Ciceronis.

tanquã opimis ſpoliis alacer in urbem reuerſus eſt. neq; ei ſceleſtum portanti onus ſuccurrit: illud ſe caput ferre: quod pro capite eius quõdã perorauerat. Inualidæ ad hoc monſtrum ſuggillandũ litteræ.quoniam qui talem Ciceronis caſum ſatis digne deplorare poſſit,alius cicero non extat.

De Pomp.Magno.

QVo te nunc mõ magne Pompei attingam neſcio.Nã & amplitudinem fortunæ tuæ, quæ quõdã oẽs terras,& oĩa maria fulgore ſuo occupauerat:intueor,& ruinã eius maiorẽ eſſe, quã ut manu mea attentari debeat:memini. Sed tamen nobis quoq; tacentibus Cn.Carbonis,a quo admodum adoleſcens de paternis bonis in foro dimicans protect⁹ es,iuſſu tuo interempti mors animis hominũ obuerſabitur non ſine aliqua reprehenſione.quia ingrato facto,plus. L.Syllæ uiribus quã p̃priæ indulſiſti uerecundiæ.

Externa.De carthaginienſibus.

AT ne noſtra cõfeſſis,alienigenæ urbes iſultent: Carthaginienſes Hãnibalẽ,qui pro illorũ incolumitate,& uictoria,tot imperatores,totq; exercitus noſtros trucidauerat,quot gregarios milites hoſtiũ ſi occidiſſet magnæ gloriæ foret,e cõſpectu ſuo ſubmouere in animũ induxerũt.

TANq̃ opimis ſpoliis.Tãq̃ dux ducẽ cecidiſſet. Sceleſtum onus:hypalage eſt pro ipſe ſceleſtus. OLIV

QVo te nunc modo.Põpeius Strabo:magni Põ. pater latino bello dux exercitus: præter alia oppida cœpit & auſculũ:atq; diripuit:deinde poſt aliquot annos:eo mortuo:Põpe.accuſatus eſt peculatus: q ex ea præda ſibi aliquid vſurpaſſet pater:aſſerebant aliquos libellos:qui miſi fuerant domũ Strabonis:in eo iudicio a Cn.Carbone defenſus eſt:& ipſe pariter adeo perſpicax:& præter ætatẽ prõptus viſus eſt:vt inde gloriã:gratiam:beniuolentiãq; multam reportaret:poſtea vero cum Sylla rẽp.occupaſſet Pomp.aduerſus Carbonẽ qui claſſe Sicilia occupauerat:cum exercitu miſit: quẽ ſuperatum cũ ſe Põpeio victori ſupplex ſubiceret:dicitur Pomp.eum ingrate nimis:& crudeliter tractaſſe:nã illum victum produxit in mediũ:& pro tribunali ſedens dãnauit:dãnatum deinde ad necẽ per tractum interfici iuſſit:dicitur iſte carbo cum ad necẽ duceretur: vt enſem ſtrictũ ſibi ĩminere vidit:cupiditate vitæ cõmotum:locũ & horam per breuẽ oraſſe tantiſper:dũ exoneraret ventrẽ:de hoc carbone Ci. in epiſtolis familiaribus lib.ix.epiſtola:quæ incipit tandẽ infamiæ:cognouimus inqt Cn.Carbonẽ & fratrem eius ſcurtã:qd his improbi⁹:& paulopoſt hoc qa Põp.noſtro interfectus eſt:nemo ĩprobior meo iudicio fuit. Quõ: quo pacto mordeã:& accuſem te. Tã ingra.facto:nã ſi occidẽdo carbonẽ tuas vires auxiſſes:tollerandũ eſſet.

AT ne noſtra.Cõuenienter tranſit ad externa:& rõnem affert tranſitionis ſuæ: ne.ſ.irrideantur ab externis populis:ſi ſoli ĩgrati Romani fuiſſe videantur.primum aũt exemplũ de Carthaginenſibus:q aduerſus Hãnibalẽ ingratiſſimi quidẽ extiterunt:nã cum tot victoriis patriã illuſtraſſet: tamẽ illum & Romanis accuſarunt:tanq̃ violati fœderis auctorem:& in exilium ire coegerunt.Sũt & qui dicunt cũ Hãnibal ſe in vicũ ſuum recepiſſet:Carthaginẽſes ſumptis armis eũ petere voluiſſe ad necem:quod vbi intellexit Hãnibal cõfugit in Aſiam ad Anthiochum:cui ſe tantopere inſinuauit:vt hoſpitaliter: honorificeq; ſuſceptus in omnibus publicis & priuatis conſiliis adhiberetur:qui non prius deſtitit q̃ regem impulit:vt Romanis bellum inferret.Cic.in oratione.xiii.circa finem:Quis Carthaginenſium pluris fuit Hãnibale:conſilio:virtute:rebus:geſtis:qui vnus cum Populo Romano tot annos de imperio: de gloria decertauerit:hunc ſui ciues de ciuitate eiecerunt. Inſultent:Nos per contumeliam irrideant. Tot imperatores: vt Quintum Fabium:Paulum Emilium:Marcum Marcellum:Titum Gracchum alioſq; complures. Carthagĩẽſes ingrati erga Hãnibalẽ.

ASCE. TANq̃ ſpoliis opimis.i.quæ dux duci detraxerit in iuſto bello:& Ioui feretrio ea retulerit: quod ſummæ gloriæ: paciſq; datæ æſtimabatur. Ideo autem alacer:quia ſine remorſu conſcientiæ. Neq; enim ſuccurrit.i.per miſericordiam in mentem venit:portanti onus ſceleſtum.i.ipſe ſceleſtus(ſed more ſuo epitheta confundit:vt in ſuperiori capitulo penates nefandos dixit:pro hominis nefandi)ſe ferre illud caput:quod perorauerat.i.orando vicerat quondam pro capite eius.ſ.Popilii.Litteræ.ſ. omnes:quæ tunc extabant:ſunt. Inquit author ſup.inualidæ.i.inſufficientes: ad ſuggillandum.i.infamia denigrandũ hoc monſtrum.i.monſtruoſum hominem:quoniam alius Cicero non extat.i.nullus tam eloquens poſt Ciceronẽ inuentus eſt: vt fuerat Cicero:qui poſſit deplorare ſatis digne:caſum.i.cladem:& ruina in Cice. Quo te &c.Ordo eſt.O magne Põpei: ego neſcio quo modo.i.forma taxandi ego attingam te:Nam:&.i.ſimul intueor.i.inſpicio amplitudinem fortunæ tuæ: quæ occupauerat quõdam fulgore ſuo omnes terras:& omnia maria:& memini ruinam.i.caſum eius per ingratitudinem(nam de morte eius nihil ad hunc locum)eſſe maiorem:q̃ vt debeat attentari.ſ.perſcribi mea manu:Sed tamen nobis quoq; tacentibus.i.etiã ſi tacuerimus:mors Cnei Carbonis:a quo protectus es admodum.i.valde adoleſcens: dimicans in foro.ſ.contentioſo de bonis paternis & interempti iuſſu tuo:obuerſabitur.i.repræſentabitur animis hominum: non ſine.i.cum aliqua repræhenſione.ſ.tui:quia tu indulſiſti tam ingrato facto plus viribus Syllæ q̃ propriæ verecundiæ. At.i.ſed:ne vrbes alienigenæ.i.ciuitates externæ:inſultent.i.impetum irriſionis & illuſionis faciant.nobis ſup.cõfeſſis noſtra.ſ.vitia ingratitudinis: dico ſup.q Carthaginenſes induxerunt in animum.ſ.ſuum.i.ſuſtinuerunt ſubmouere e conſpectu ſuo.i.agere in exilium: Hãnibalem.ſ.ducem ſuũ:qui trucidauerat pro incolumitate & victoria illoꝝ.ſ.Carthaginenſ.tot imperatores:& tot exercitus noſtros.i.Romanos:quot ſi occidiſſet gregarios.i.nulla excellentia præditos:milites hoſtium:foret.i.eſſet magnæ gloriæ.

OLIV. Lacedæmoniorū ingratitudo ī lycurgū.

Neminē lycurgo. Lycurgus legū lacedæmonioꝝ lator fuit: quo viro nullū græcia meliorē ꝓtulit: qđ cū ex ipſius vitæ & rebꝰ geſtis: tū maxie appollinis teſtimōio cōprobat᷑: q ei oracula petēdi rn̄diſſe dr̄: & diis eē maxie carū: & neſcire ſe deū potius illū an hoiem appellaret: rēpu. lacedæmo. ita cōſtituit: vt nulla melior: nulla ſanctior: quo ad Lycurgi legibꝰ obtempauit: ī tota græcia poſſet īueniri: tn̄ in hūc virū lacedæmōii adeo īgrati fuerint: vt illū ſæpe iniuriis laceſſerint: atq3 in primis locupletes: q eius leges grauiter ferētes: pulſatū a foro ſæpe ꝑturbauerint: & illi oculū eruerint: quas qdē iniurias leui tuliſſe aīo dr̄: adeo vt ēt effoſorē oculi ꝑpetuo dilexit: ſibiq3 miniſtꝝ fecerat: & ex īprobo: ac temerario viro: exactiſſimū & cōtinētiſſimū reddiderit: cū igit᷑ lacedæmōii cōqrerent᷑: ꝙ leges ille duræ nimiū eſſent: & īmites: lycurgus ſimulauit eas ſe velle mutare: cōſulto prius tn̄ oraculo: neq3. n. abſq3 dei ꝯſilio ſe qcq̄ facturū eē dicebat: cū igit᷑ delphos ire cōſtituiſſet: aduocata cōciōe: ciues oēs iureiurādo adegit ſuaturos īuiolatas: quo ad rediret ī pr̄iā: ꝓfectus deinde cū accepiſſet ab oraculo pias: ſanctaſq3 leges & nullo mō ꝑmutādas: ſed ciuitatē illā fore clariſſimā: qu o ad lycurgi legibꝰ vteret᷑. ¶ Vaticiniū ſcripſit: & ſpartā miſit: deīde: ne ſacramēto ſolueret᷑ ciuitas: ī certā ꝓficiſcit᷑: ibiq3 ꝑpetuū egit exiliū: ac moriēs iuſſit in mare ſpargi cineres ſuos: ne ſi forte in pr̄iā reportarent᷑: rediſſe crederet᷑: & ſic iureiurando ciuitas liberata foret. ¶ Infeſtos: Cui apollo: hoc idē dicit Leonar. aretinus in apollogia ſocratis: dicit. n. Dū lycurgus ingrederet᷑ tēplū Apollinis Apollo inqt: ābigo an te deū: an hoiem appellē. ¶ Sinceritas. Nā pie ſemp vixit: & auunculo fidē ſummā ſuauit. ¶ Conſtantiſſimus: Perſeuerantiſſimus: exiliū eni elegit: ne leges: quæ patriæ ſalubres erant: tolli poſſent.

Detrahe athe. Cū athēienſes ꝑ atticā regionē diuiſi vicatim habitarēt: eo theſeus in vnā vrbē ad pollitticā: moralēq3 vitam conuocauit: & eos breui tpe coaleſcentes ad eā dignitatē ꝓuexit: vt totius fermæ græciæ principatū obtinerent: vn̄ ēt poſtea ī vrbe viroꝝ noīa ꝑmanſerunt: fuit igit᷑ ſic athenaꝝ: vt romææ vrbis Romulus cōditor: multa deinde: & maxīa illis bn̄ficia contulit: q Vale. ſummatim ꝑcurrit: ingrata tn̄ ciuitas illū eiecit: & in ſcyro parua admodū inſula mori coegit. ¶ Idē ſcæna: cum Androgeū athletā fortiſſimū regis minois filium athe. ꝑ inuidiā e turri ꝓcipitaſſent: ꝙ oēs in agonibus ſuperaſſet: Minos Egeo Theſei pr̄i tūc regnāti bellū intulit. & athe. longa obſidione ꝓſſos pacē petere coegit: quā duris cōditiōibꝰ a Minoe tādē acceperūt: vt᷑ ſeptēa quotannis corpora natorū Minotauro deuoranda ſm fabulas. re āt vera ī ſuitutē mitterēt: q ī Laberinto ſeruabant᷑: erat āt taurus minois īmpator: q cū ī agōibꝰ oēs ſuparet: eiuſmodi pueri victoriæ ꝑmiū dabant᷑: ī quos ſeuiſſimū fuiſſe cōſtat: vt ide ſictū ſit a minotauro fuiſſe deuoratos: q cū forte diligerent᷑: tertio āno ſors euenit Theſeo: qui bn̄ficio Ariadnes: q̄ illius pulchritudīne capta docuit iter filo regere: ꝑiculo euaſit: & patriā ab eo tributo: & ſuitute ꝓliberauit: Oui. Iā lamētabile athenę pēdere deſiderant theſea laude tributum. ¶ Idē ef. Sicut apud ſtatiū legimꝰ: cū Creō rex thebanoꝝ ꝓhiberet græcoꝝ cadauera: q in bello etheoclis & pollinicis pugnādo ceciderant: ſepulturæ demādari: vxores: & liberi mortuoꝝ ad The. cōfugerunt: q legatis miſſis cū benigne īpetrare nō potuiſſet: thebāis bellum ītulit: qbꝰ victis: corpora ſuis oibꝰ ſepelienda tradidit.

¶ De Spartanis.

Neminē Lycurgo aut maiorē, aut utiliorē uirū Lacedæmō gēuit, ut pote cui Apollo pythius oraculū petēti reſpōdiſſe fert᷑: neſcire ſe utrū illū hoīum, an deoꝝ numero aggregaret, huic tn̄ neq3 uitæ ſūma ſynceritas, neq3 cōſtātiſſimꝰ erga patriā amor, neq3 leges ſalubriter excogitatæ auxilio eē potuerūt, quo minꝰ īfeſtos ciues experiretur. ſæpe. n. lapidibꝰ petitus, aliqn̄ eiectꝰ publico furore ēt priuatus oculo, ad ultimū ipſa patria pulſus eſt. Quid aliæ faciēt urbes? ubi ēt illa, q̄ ꝯſtātiæ, & moderationis, & grauitatis ſibi laudē eximiā uendicat, tā ingrata aduerſus tā benemeritū extitit?

¶ De Athenienſibus.

Detrahe athenieſibus theſea nullæ, aut n̄ tā claræ Athenæ erūt. ſiqdē ille uicatī diſperſos ciues ſuos in unā urbē cōtraxit, ſepatiq3 & agreſti moꝛ uiuēti populo, āpliſſimæ ciuitatis formā atq3 imaginem īpoſuit. Idē ſæua potentiſſimi regis Minois imperia uix dum ætate pubeſcente repulit. Idē effrenatam Thebarum inſolentiam domuit.

ASCE. ¶ NEminē. i. non aliquē: Lacedæmon vrbs illa ſpartana: q & Sparta dcā: nō genuit aliquē viꝝ maiorē: aut vtiliorē: ꝓp leges ab eo latas: lycurgo: vtpote: cui petenti oraculum. i. vaticinium ſup re dubia: apollo pythius. i. pythonis ſerpentis interemptor cuius pelle tripodes in templo delphico tectæ erant: fert᷑ rn̄diſſe: ſe neſcire: vtrum aggregaret illum. ſ. lycurgū nūero hoīum: an deoꝝ: tamē. i. q̄q̄ eſſet talis: tn̄ neq3 ſumma ſynceritas vitæ: neq3 cōſtantiſſimus amor erga patriā: neq3 leges excogitatæ. i. cogitando inuentæ: ab eo ſalubriter. i. cum ſalute lacedæmonioꝝ: ſi eas tenere voluiſſent: potuerunt eē auxilio: huic. ſ. hmōi viro: quo minus. i. vt nō experiret᷑ ciues. ſ. lacedæmonios infeſtos. i. ſibi vim inferentes: & contra ſe inſurgentes. Eni pro quia ipſe petitus. ſ. a ciuibus ſæpe lapidibus: aliqn̄ eiectꝰ furore publico. i. totius ciuitatis: ēt priuatus oculo: pulſus ē ad vltimū: ipſa pr̄ia. i. in exiliū actus. ¶ Quid aliæ vr. fa. vbi. i. poſtq̄ ēt illa: videlicet lacedæmon: q̄ vēdicat. i. appropriat ſibi eximiā laudē conſtantiæ: & moderationis: & grauitatis: extitit. i. euaſit tā ingrata: aduerſus tā bn̄ meritū. q. d. veroſimile eſt: aut eē: aut fieri poſſe nō minꝰ ingratas. ¶ Detrahe &c. Taxat ingratitudinē ath. in Theſea: q̄ quo maior videat᷑: theſei in athenas merita cōmemorat: qđ ēt in cæteris fere: erga quos īgratos taxauit: fecit: nō tn̄ hoc exēplū dicet᷑ de Theſeo: ſed de Athenie. in theſea. Ordo ē. Detrahe. i. deme athe. theſea. i. imaginare: ꝙ Athen̄. nunq̄ habuerint theſea: & ita theſeus nihil de illis meritus ſit: athenæ erūt nullæ. i. non erunt dicendæ athenæ: aut non erunt tam claræ: vt. ſ. nunc ſunt. Siquidē. i. qm̄: ille. ſ. theſeus contraxit ciues ſuos diſperſos vicatim. i. ꝑ vicos: & pagos: in vrbē ſuam: & īpoſuit populo viuenti ſeparatim: & more agreſti: formā: atq3 imaginē ampliſſimæ ciuitatis. Idem. ſ. theſeus repulit. ſ. occidendo: vt ſaltem fabulæ habent: Minotauꝝ ætate vix dum. i. vis tūc adhuc pubeſcente: ſæua imperia. ¶ Mi. re. ſ. Cretenſis potentiſſimi: qa coegerat eos ob mortem androgeo: ſeu androgei filii ſui. & athletæ fortiſſimi ab Athe. per inuidiam interempti: miſeꝝ ſeptena quotannis: corpa natoꝝ ſuorū minotauro monſtro in labyrintho incluſo decoranda mīttere ad quem cum theſeus ſorte ducta miſſus eſſet: & cōſilio Ariadnes filiæ Minois: vt Oliue. recitat: minotauro interempto: cæcas labyrinti ambages euaſiſſet: ad ſuos incolumis rediit: tributi honēdi finē reportās. Idem. ſ. Theſe. domuit effrenatam. i. indomitam inſolentiam thebanorum athe. vexantium.

THE. ¶ SALVbriter. antiqui cod. habent ſalutariter.

OLIV. ¶ IDEM Her. cū tyrānos lattrones: & monſtra in terris multa ſubegiſſet: ob fortia facta maximā inuidiā liberis ſuis reliqt. nā qui fuerāt ab illo in vita affecti: filios eius poſt mortē inſequebantur. qui cum præſidium tutum inuenirent Athenas ad aram miſericordiæ quā Theſeus conſtituerat: ſe contulerunt: & ibi ſalui ab omni iniuria fuere: nam Athenis aram miſericordiæ Theſeus conſecrauit: quē locum aſylum appellauit: eo qđ nemo inde abſtrahi poſſet: Romulus deinde Theſeum immitatus Romæ idem aperuit. Sunt tamen: qui dicunt Aſylum Athenis cōdidiſſe filios Herculis: cuius ſententiæ Statius eſt: qui ait: fama eſt defeſſos acie poſt buſta paterni. Nūmis herculeis ſedem fundaſſe nepotes: ſic ſacraſſe loco cōmune animātibus egris: confugium &c. ¶ Et quicquid vbiq3. Sicut in marathone: cretēſem taurum: in epidauro paraſitum claua armatum: quē clauatum dicebant: in Iſthmo ſignidū: qui ſe varias in figuras vertebat: haud longe a Megara ſcyronem latronem in monte Cæo: quem ille occupauerat: & illac tranſeuntes omnes cogebat ſibi in præcipiti rupe ſedenti pedes oſculari: quos ad oſculū inclinatos elato pede per amphractas rupes detrudebat in profundam vallem: Theſeus cum ad hunc veniſſet: ſimulauit ſe velle pedes oſculari: & illum pedibus captum deiecit. In pelloponeſos procuſtem eo genere mortis affecit: quo ipſe hoſpites: & viatores efficere ſolitus fuerat: nā cum fortiſſimus eſſet: arbores immenſe magnitudinis flectebat in terram: & captos homines illarum verticibus alligabat: deinde tanq̄ funda illos emittebat: iacti in multas partes ſcindebantur: hunc alii phitiocantem appellatum fuiſſe dicunt a flectendis arboribus: Scinis vero lecticas humana ſtatura breuioras. in quibus ſuſceptos hoſpites collocabat: & illos extendi iubebat: & quicquid extra lecticas eminebat: totum amputabat. ¶ Scyros ex. In quā inſulam cum diuertiſſent poſt exilium a patria inductum: Lycomedes eius inſulæ princeps illum de rupe præcipitauit: inſula eſt in mari Aegeo poſita: de qua Stra. lib. ix. mentionem facit: & eam multis nominatis inſulis: & vrbibus omnium clariſſimam eſſe dicit propter Lycomedis cum Achille affinitatem: & achillis filium Neoptolemum ibi procreatum: & enutritum: Ouid. lib. vii. Metamor. de Theſeo: Te maxime Theſeu: Mirata eſt maraton Cretei ſanguine tauri quodq3 ſuam ſecutus erat cromiona colonus. Munus opuſq3 tuum: tellus epidauria per te Clauigeram vidit Vulcani occumbere prolem vidit & immitem cephiſias ara procuſtem. Certionis lœtum vidit cerealis eleuſis: occidit ille ſcinis magnis male viribus vſus: Qui poterat curuare trabes: & agebat ab alto: Ad terram late ſparſuras corpora pinus. Tutus ad Alcathoem lelegeia mœnia limes: compoſito Schyrone pater: ſparſiſq3 latronis: Terra negat ſedem: ſedem negat oſſibus vnda: Quæ iactata diu fertur duraſſe vetuſtas: In ſcopulos ſcopulis nomen ſchyronis inheret. Ouid.

Idem opem liberis Herculis tulit: & quicquid ubiq3 monſtri, aut ſceleris fuit: uirtute animi, ac robore dextræ cōminuit. huius tamē ſummoti ab Athenienſibus, Scyros exule minor inſula, oſſa mortui cepit.

¶ In Solonem.

IAm Solon, qui tam præclaras, tāq3 utiles Athenienſibus leges tulit: ut ſi his ꝑpetuo uti uoluiſſent: ſempiternū habituri fuerint imperiū: qui Salamina uelut hoſtilē arcem ex propinquo ſaluti eoꝝ īminentem recuperauit: qui Piſiſtrati tyrānidē primus uidit orientem: & ſolus armis opprimi debere, palā dictitare auſus eſt: ſenectutē Cypri profugus exegit. neq3 ei in patria, de qua optime meruerat: humari contigit.

IAm Solon: qui. Solon cur exulauerit hæc eſt hiſtoria: Simulauit nauigandi cauſam: vt diuerſos hoīum mores videret: ſed voluntariū fuit exiliū: ꝙ ciues ſentiebat legibus: quas tulerat: vehemēter offenſos: Piſiſtratū etiā ꝓpinquum ſuū: cū ſibi tyrānidē parare intelligeret: quantū in ſe fuit: ꝓhibuit: nā euocata concione ꝓfectus in publicum: lorica armatus & clypeo: Piſiſtrati inſidias: & impiū conatū aperuit: neq3 id ſolū: verum etiā ſe iurare paratū: ac pro libertate pugnaturum aſſeuerauit: viri inqt athenie. aliis quidē ſapientior: aliis vero fortior ſum. Sapiētior illis qui Piſiſtratū iſtū nō animaduertunt: fortior his: q ſciūt illū: ſed metu reticēt: Senatus vero ꝙ Piſiſtrato ſtudet: illū inſanire ꝓclamat: At ille: meā inquit inſaniā ciuibus breue tēpus oſtēdet: cū veritas in lucē venerit: iā vero Piſiſtrato rerū potito minime obtēperās: ante curiam arma depoſuit: dicēſq3 illud: o patria: tibi eodem verbo: & opera auxiliatus ſum. Deinde in Aegyptū nauigauit: atq3 inde in Cyprū ꝓfectus: poſtremo ad Creſum ꝑuenit: obiit aūt in Cypro. lxxx. ætatis ſuæ āno: hoc ſuis mādans: vt Salaminā eius oſſa trāſferrēt: atq3 in cinerē ſoluta pro prouincia diſſeminarēt. Quo circa & cratinus in deterioribus ipſum ita loquentē facit: habito hanc inſulā: vt qdem fama eſt hoīum: ſemitatus per oēm Aiacis vrbē: ipſius etiā imagini epigrāma īſcriptū eſt: qui dudum rabidas medoꝝ perpulit iras: legiferū: vel celeberrimū eſt: cū de ꝓprietate ſalaminæ ipſius patriæ: iter Athenie. & Megarenſes ferme vſq3 ad interitū dimicatum eſſet: multiſq3 acceptis cladibus capitale eſſe cœpiſſet: ſiqs legē de vindicāda ferte auderet. Sollicitus Solon: ne vel tacēdo parū reip. cōſuleret: vel cōſulēdo ſibi noceret: ſubito dementiā ſimulat: cuius venia quæ ꝓhibebantur nō modo dicturus: ſed et [illegible] facturus erat: deformis ore: habituq3 vecordium in publicum euolat: factoq3 concurſu hominum: quo magis conſili[illegible]let: verſibus ſibi inſolitis per præconem ſuadere cœpit: qđ vtebatur: omniūq3 animos ita incēdit: vt aduerſus M[illegible] bellū ex tēplo decerneretur: inſulaq3 deuictis hoſtibus Athenienſium fieret. ¶ Salaminā. Salamin: & ſalamis: & [illegible] inatur: hæc inſula in euboico mari poſita: in qua Telemon Aiacis & Teucri pater regnauit. q̄uis & Salamina [illegible] in Cypro cōdita a Teucro: poſtq̄ a patre regno pulſus: ꝙ in patriā ſine fratre rediſſet: ꝓfugit in Cyprū: cuius me[illegible]a. in primo carminū: Nec deſperandū Teucro duce: & auſpice teucro: certꝰ. n. ꝓmiſit Apollo ambiguā tellure noua [illegible] futurā. hæc autē inſula fuit inter Athenieſes: & Megarēſes: quā vtriq3 ſua ſibi vendicabant.

ASCE. ¶ IDEM tulit opē liberis [illegible]. i. ab hercule derelictis. & cōminuit ad æmulationē Her. virtute animi: ac robore dextræ: quicquid mōſtri: aut ſceleris. i. ſcelerati hoīs fuit: vbiq3. i. vbicūq3 locoꝝ: vt de multis diligēter collegit Oli. tn̄. i. nihilominus Scyros inſula: nō ignobilis: minor tn̄ exule. i. q̄ vt in eum exul talis mitteretur: cepit oſſa mortui huius. ſ. Theſei: aut theſeos: qui talis vixerat: ſummoti. i. pulſi ab Athenie. ¶ Iā Solon. Proſeqtur cōplures Atheni. in optimos viros ingratitudines: & primū in Solonē dicēs. Iā: cōtinuatiua eſt particula. Solon. ſ. Atheni. q tulit atheni. tā ꝓclaras: & tā vtiles leges: vt ſi voluiſſent vti his. ſ. legibus ꝑpetuo: fuerint habituri imperiū ſempiternū: qui recuperauit Salamina vrbē (declinatur hæc ſalamis: vel ſalamin: huius ſalamis vel ſalaminis: vnde accuſatiuus hāc ſalaminā. ¶ Imminentē. i. inſidiantē ex ꝓpinquo: ſaluti eoꝝ: videlicet Athenien. velut arcē hoſtilem: q etiā primus vidit tyrānidē Piſiſtrati orientē: & q ſolus auſus eſt dictitare palā: ſup. eam debere opprimi armis. ſ. prius q̄ vires ſumeret. exegit ꝓfugus. ſ. a cōſpectu tyrāni: ſenectutem Cypri. i. in Cypro inſula (vnde notandum: ꝙ regionis nomen in genitiuo abſolute poſuit) neq3 contigit ei humari in patria: de qua fuerat optime meritus.

Solonis exiliū.

¶ In Milriadem.

BEne egiſſent Athenienſes cum Miltiade, ſi eũ poſt trecenta millia Perſarum Marathone deuicto, in exilium protinus miſiſſent: ac non in carcere, & uinculis mori coegiſſent, ut puto, hactenus ſæuire aduerſus optime meritũ abunde duxerunt: immo ne corpus quidem eius ſic expirare coacti, ſepulturæ prius mãdari paſſi ſunt, quã filius eius Cimon eiſdem uinculis ſe conſtringendum traderet hanc hæreditatem paternam maximi ducis filius, & futurꝰ ipẽ ætatis ſuæ dux maximꝰ, ſolũ ſe ſortitum, cathenas. ſ. & carcerem gloriari potuit.

¶ In Ariſtidem.

ARiſtides etiã, quo totius græciæ iuſtitia cẽſetur, continentiæ quoq; eximiũ ſpecimẽ, patria iuſſus excedere ẽ. felices Athenas, quæ poſt illius exiliũ inuenire aliquem aut uirũ bonum, aut amantem ſui ciuem potuerunt, cũ quo tũc ipſa ſanctitas migrauit.

OLIV. Milciades i carcere cõiectus.

BEne egiſſent athen. Milciades athenien. rerũ geſtarũ gloria inſignis: pro rep. athe. multa & pclara facinora edidit: atq; illud oium maximũ ꝙ arthapherñe: & dathim darii regis pſarũ pfectos, qui cũ cẽtũ milibus peditũ, x. milibus equitũ in totius græciæ: ac in primis athenarũ venerant excidiũ, cũ paruis admodũ copiis: vtpote. x. milibus armatorũ apud marathonẽ ſupauit: in cuius rei memoria porticus athẽis cõſtructa: & in ea tota hiſtoria depicta fuit: referta quoq; aliarũ rerũ & ſcinæ picturæ: quæ ſtoa porticus dicta. Vnde ſtoici poſtea noiati ſunt: Frontinus de milciade lib. iiii. Milciades inqt cũ gentẽ pſarũ multitudinẽ apud marathona fudiſſet: Athe. circa gratulationẽ morantes cõpulit: vt feſtinarent ad opẽ vrbi ferẽdã quã pſarũ claſſis petebat: cũq; pcurriſſent: impleſſentq; mœnia armatis: perſæ rati ingẽtẽ eſſe numerũ atheniẽ. & alio milite apud marathona pugnatũ, aliũ pro muris ſuis oppoſitũ: circũactis extẽplo nauibus Aſiam repetierunt: fuit aũt hæc victoria: teſte Gellio anno ab vrbe cõdita. cc. & lx. hic igit Milciades poſt tãtã victoriã accuſatus ꝙ paron inſulã capere noluiſſet: vel: vt Iuſtinus tradit: ob crimẽ peculatus. ꝙ rẽp. expillaſſet: primo capitali: deinde mutata ſnia pecuniaria pœna dãnatus eſt: quã cũ exoluere nõ poſſet: erãt. n. l. talẽta: cum primũ in patriã rediit: in vincula cõiecerũt: vbi cũ haud ita multo poſt eſſet morte cõſumptus: eius corpus in ſepultũ eſſe voluerunt: donec filius pietate motus ſe pro patre carcerẽ ſubiturũ vltro pmiſit: q paulo poſt iterrogatus a populo: an id libẽter feciſſet qua patris pœnas adiiſſet. cũ libẽtiſſime id ſe feciſſe rñdiſſet: vt pater ſepulturæ mãdaret. carcere liberatus eſt: vt qdã dicũt. alii vero qbus magis credẽdũ eſt: vt dicũt Calleã quẽdã non tã generoſum ꝗ pecunioſum virũ: pro eo pecuniã exoluiſſe: ĩpetrato ſororis eius helphinaces mrĩmonio. De hoc Milciade in ca. de pietate latius dicemus. ¶ Poſt tricẽta: Nã Arthapherñe & Dathim Perſarũ regis pfectos terra: mariq; vicit. ¶ Secuiſſe. Tenuiſſe: nã ſecare eſt pprietatẽ poſſeſſionis eius: q illã alienauerit: tenere: vnde ſectores rerũ: quæ ſub haſta venduntur emptores dicunt: qd. n. alterius fuerat: id ipſi poſſident: alii legunt ſecreuiſſe.

ARiſtides ẽt. Mos erat apud Athe. vt q virtute ſui maximas opes in vrbe cõſecutus eſſet: in exiliũ p. x. annos mitteret: ne ille opibꝰ elatus: factiones in vrbe moueret: hac lege: quæ exoſtraciſmus dicebatur: duo pſtantiſſimi duces relegati ſunt. Ariſtides: q nimiũ iuſtus eſſe videbat: adeo vt iuſti cognomen impoſitũ ei fuerit: & Themiſtocles: qui virtute ſuã patriam ex manibus hoſtium ſæpe liberauit: Sed pcipue cũ Xerſes in Europã cum tota ferme Aſia tranſiit quẽ Themiſtocles cõſilio ſuo cũ centis nauibꝰ apud Salaminã ſuperauit: qbus fuſis: Ariſtides ſeruãde pdæ græcis ppoſitus: cõtinẽtiæ: & integritatis opinionem quã de ſe maximam cõcitauerat: oibus cõſumauit. ¶ Nã cum argenti: & auri vis paſſim: & veſtimentorũ omnis generis: ac in tabernaculis: quibus barbaros nudauerant: nec ipſe cõtractare qppiã voluit: nec vt ab aliis attingeret: paſſus eſt: paulopoſt vrbis principatum cõſecutus: cum ois virtutis: tum maxime æquitatis: ac iuſtitiæ apud populũ periculum fecit: ita vt oium cõſenſu iuſti cognomen ſit aſſecutus: ex quo ſibi nõ minorẽ gratiã: & auctoritatẽ: ꝗ odium: & inuidiam cõtraxit: nã Themiſtocles eius æmulus: & grauis aduerſarius ſermonẽ iactabat in vulgus. Ariſtidẽ hac ſita iudiciaria cõſuetudine: & forenſi poteſtate: clam ſublatis iudiciis: ſine ſtipulatoribus ſibi regnũ cõparaſſe: qbus verbis cõmota ciuitas. Ariſtidẽ non affectati regni: vt præ ſe ferebãt: ſed gloriæ illius inuidia oſtraco in exiliũ relegarunt: erat aũt exoſtraciſmus nõ improbitatis caſtigatio: ſed ad honeſtandum facinus elationis: & grauioris poteſtatis moderatio: pœna in. x. annos data: fiebat aũt oſtracus hoc modo: oſtraci. i. calculi: & teſtæ vitiũ in cõſilio dabantur: & in eis quiſq; quẽ ex ciuibus vrbe cedere vellent: litteris indicabant: quos poſtea in vnũ fori locũ cancellis circunſeptũ deferebant. Magiſtratus vero: qbus dabatur negocium illud publicũ quidem vniuerſos ſimul recẽſebant: qui niſi ſex milliũ numerũ exceſſiſſent: nihil cõfectum eſſet. Poſtea vniuſcuiuſq; calculis ſepoſitis: eum quĩ pluribus ſententiis dãnatũ cognoſcerent. x. annos: extorrẽ fore declarabant: ea tamen cõditione: vt fructus ſuos capere liberum ſibi relinqueret. In eo igitur iudicio Ariſtides cũ multitudinis aduerſus ſe concitatæ ſtudium admiraretur: quæſiuit num ab eo: quẽ in exiliũ mittere ſtatuiſſent: mali quicꝗ perpeſſi eſſet: cui nihil ſibi mali factũ: nec a ſe virũ cognitũ eſſe: ſed moleſte ferre dixerunt: ꝙ oibus in locis hunc ipſum iuſtũ audirent: quæ cum accœpiſſet Ariſtides nihil locutus illis: ſed vrbe cedens: & manus ad cœlũ tendens nõ ſicut Achilles græcis iratus mala imprecatus eſt: ſed vt athe. quæcũq; vellẽt ſibi bene: fauſte: fœliciterq; euenirẽt: vt Ariſtidis nunꝗ ſibi veniret in mentẽ. Totius græciæ iuſticia. Cũ ad cõferẽdas in bellũ pecunias totius græciæ cẽſus cõſtituendus eſſet: Populi vniuerſi Ariſtidẽ ab Atheniẽ. petierunt: vt eo auctore: & cẽſore ſingulis ciuitatibus iuſtus cẽſus deſcriberetur: qd illud? qđ cum in exiliũ eiectus fuit: Themiſtocles inimicus eius acerrimus: vtpote qui factione ſua Ariſtidẽ eiecerat: cũ referẽdi maleficii: & ſumendæ vltionis occaſio maxima ſibi foret oblata: ſic in officio: & decore pmanſit: vt nec accuſationis cõſcius: nec dãnationis particeps eſſe voluerit: nec re nec verbo quicꝗ fecerit: vnde ex afflictis inimici ſui rebus voluptatẽ capere videret. Tulli. lib. v. tuſcu. qõnũ: dicit ariſtidẽ patria pulſum: ꝙ pter modũ iuſtus eſſet. ¶ Cõtinentiæ ſp. Nã cõſtat hũc in magna paupertate vixiſſe: adeo: vt Callias eius propinquus: & oium athenienſium ferme ditiſſimus: accuſatus fuerit: ꝙ Ariſtidẽ pateretur fame plerũq; laborare: quẽ iudices dãnaſſent: niſi flexiſſet Ariſtidẽ: ſe longe magis inopia: ꝗ calliã maximis opibus gloriari: par eſſe: qa cõplures videret: qui diuitias: qbus abundant: in vſus vel turpes: vel inhoneſtos collocent: qui vero paupertatem generoſe ferant: pauciſſimos eſſe: hunc adeo pauperem fuiſſe dicit Frontinus: vt ne tantum vbi quidem pecuniæ illi poſt mortem ſupereſſet: quæ ſufficeret in dotem filiarum: quas publicæ dotauit ſenatus athenienſis poſt ampliſſimorum rerum adminiſtrationem illo in ſumma paupertate defuncto.

Ariſtidẽ atheniẽſes relegarunt.

ASCE. ¶ BENE &c. Ordo eſt. athe. egiſſent bene cũ Miltiade. i. rem illi gratã feciſſe: vt ſi miſiſſent eũ in exiliũ: ptinus. i. ſtatim poſt ccc. milia Perſarũ deuicta Marathone. i. apud Marathona montẽ Atticæ regionis: ac nõ coegiſſent mori in carcere vinculis. vt puto. i. quantũ iudicare poſſum: Athe. duxerunt. i. iudicauerunt abunde ſup. eſſe: ſæuire aduerſus optime meritũ: videlicet Miltiadẽ: hactenus. i. vſq; ad mortẽ eius in carcere & vinculis: immo nequidem. i. non ſaltẽ: aut non etiã paſſi ſunt: mandare ſepulturæ corpus eius. ſ. Miltiadis coacti ſic expirare. i. ſic mori in carcere: & vinculis prius ꝗ filius eius Cimon. ſ. noie: traderet ſe conſtringendum eiſdem vinculis: quibus ipſe cõſtrictus fuerat. Filius maximi ducis: videlicet Miltiadis: & ipſe futurus maximus dux ætatis ſuæ potuit gloriari ſe ſecuiſſe (ſic enim Oli. legit & forte vera eſt lectio). i. quaſi per ſectionẽ obtinuiſſe: alii tamen legunt: ſortitum ſup. eſſe ſolum. i. dũtaxat hanc hæreditatem paternam: videlicet catenas: & carcerem. ¶ Ariſtides etiã quo. i. in quo: aut per quem iuſtitia totius græciæ cenſetur. i. iudicatur: quaſi norma ſit iuſtitiæ: eximium quoq; ſpe. imen i. experimentum: aut approbamentum continentiæ: eſt iuſſus excedere patria. ſ. per exoſtraciſmum: Felices (diceret o felices: ſed ne exclamaret ſubticuit o) Athenas ſup. iudico: quæ potuerunt inuenire poſt exilium illius: aliquem: aut virum bonum: aut ciuem. ¶ Amantem ſui. ſ. athenarum: poſt dico exilium: cum quo ipſa ſanctitas: migrauit. i. alio habitatum iuit tunc.

¶ In Themiſtoclem.

THemiſtocles eorũ, qui ingratam patriã experti ſunt: celeberrimũ exẽplũ, cum illam incolumẽ, clarã, opulentã, principem Græciæ reddidiſſet: eo uſq; ſenſit inimicam: ut ad Xerxis, quem pauloante deſtruxerat: non debitã ſibi miſericordiam perfugere neceſſe haberet.

¶ In Phocionem.

PHocion uero his dotibus, quæ ad pariẽdũ honorem potentiſſimæ iudicantur: clementia, & liberalitate inſtructiſſimus, non tantum in eculeo ab Athenienſibus impoſitus eſt: ſed certe poſt obitum nullam atticæ regionis, quæ oſſibus eius iniiceretur: glebulam inuenit. Iuſſus extra fines proiici: intra quos optimus ciuis uixerat. quid abeſt igitur quin publica dementia ſit exiſtimãda ſummo conſenſu maximas uirtutes quaſi grauiſſima delicta punire: beneficiaq; iniuriis repẽdere.

OLIV. THemiſtocles eorũ: Hic vt diximꝰ: cũ Xerſes terra: mariq; bellũ vniuerſe græciæ: cũ tãtis copiis inferret: quãtas nec antea: nec poſtea quiſꝗ habuit: nõ ſolũ patriæ: & totius græciæ: ſalutẽ ptexit cõſilio: & calliditate ſua. Verũ ẽt totius Europæ: nã cũ maxime athenienſ. peti dicerent: ob pugnã. i. marathoniã: in qua Perſæ turpiter debellati fuerãt. & ipſi delphos cõſultũ Apollinẽ de rebus ſuis miſiſſent. Rñdit Apollo: vt ſe mœnibus ligneis munirẽt: qđ cũ nemo ĩtelligeret: ſolus Themiſtocles iterpretatus eſt: & pſuaſit oibꝰ cõſiliũ eſſe Apollinis. vt in naues ſe: ſuaq; cõferrẽt: qđ ita fuiſſe cõpertũ eſt: nã ſic quoq; ſe cõponẽtibus: Xerſem ſua virtute Themiſtocles nauali plio debellauit: & ex Europa diſcedere tanta calliditate: & artificio curauit: vt a Themiſtocle cõſeruatũ magis ꝗ ſuperatũ ſe fuiſſe exiſtimaret: multaq; alia pclara fecit: & in primis euerſa patriæ mœnia: inuitis Lacedæmoniis reſtituit: & renouauit: qbꝰ rebus populũ Atheniẽ. clarũ: & græciæ principẽ reddidit: & tñ ab ingrata patria in auxiliũ ad ipſum Xerſem quẽ pauloante vicerat: ire coactus eſt. Igit in oratione Demoſtenis: Themiſtocles Xerſem decies cẽtenis milibꝰ militũ elatũ: quattuor miliũ: & ducẽtariũ nauiũ numero terribilem: exigua rate fugere coegit.

Phocionis indigna mors. PHocion vero his. Phocion cur patria ſepultura caruit? Erãt eo tpe Athenis duæ factiones: quarũ vna Populi cãm agebat: altera optimatum: in hac erat Phocion: & Demetrius phalerius: harũ vtraq; Macedonũ patrocinio nitebat. Nã populares polypercõti fauebant: optimates cum Caſſandro ſentiebant. Interim a polyperconte Caſſandrus Macedonia pulſus eſt: quo facto populus Athe. ſuperior factus: ſtatim duces aduerſæ factionis capitis dãnatos patria pepulit: in his Phocionẽ: & Demetriũ Phaleriũ: de eaq; re legatos ad polypercontẽ miſit: q ab eo peterent: vt ſua decreta cõfirmaret: hoc eodẽ pfectus eſt Phocion: quo vt venit cauſam: apud Philippũ regẽ verbo: re aũt ipſa apud Polypercontẽ iuſſus eſt dicere: nãq; iſte regiis rebus præerat: hic cũ ab agnonide accuſatus eſſet: ꝙ pyrrheũ nicanori pdidiſſet: & conſimili ſententia in cuſtodiam cõiectus: athenas deductus eſt: vt ibi de eo legibus fieret iudiciũ: huc vbi peruentũ eſt: cum ppter ætatem pedibus iam nõ valeret: vehiculoq; portaretur: magni cõcurſus facti ſunt: cũ alii veteris famæ reminiſcẽtes cõmiſerarentur: plurimi vero exacuarentur propter proditionis ſuſpitionẽ: maximæ qa aduerſus populi cõmoda in ſenectute ſtetiſſet: qua de re non perorandi quidẽ ei eſt data facultas: & dicendi cauſa: inde iudiciis legitimis dãnatus traditus. xi. viris: qbus ad ſuppliciũ publicẽ dãnati tradi ſolent: hic cũ ad mortem duceret: obuius ei fuit emphicletus: quo familiariter fuerat vſus: his cũ lachrymas dixiſſet: o ꝗ indigna ppetis Phocion: ac nõ inopinata inqt: hũc. n. exitũ plerĩq; clari viri atheniẽ. habuerunt: in hũc tñ fuit odiũ multitudinis: vt nemo ſit auſus libere eũ ſepelire. Itaq; a ſuis ſepultus eſt. ¶ Phocion ue. His dotibus: Virtutibus: clementia: & liberalitate. ¶ Pariendum. hominem inſtruendũ: & ornandũ. ¶ Quid abeſt: Inuehitur in eos: qui adeo ingrati extiterunt: vt etiã in mortuos ſeuire non dubitauerunt: qua in re: athenienſes in primis dãnandos eſſe dicit ꝙ cum vbiq; grauis: & dãnanda ſit ingratitudo: intolerabilior tamen athenienſibus eſſe videatur: ꝙ ciuitas illa bonarum artium mater omnibus bene viuendi præceptis: & inſtitutis fundata: legem etiam de ingratis habuerit: vt ingratus merito damnari poſſet.

ASCE. ¶ THEmiſtocles celeberrimũ exẽplũ eorũ: q experti ſunt patriã. ſ. ſuã (vt ipſe athenas) ingratã: quũ reddidiſſet illã. ſ. patriam ſuã incolumẽ. i. ſaluã: clarã: opulentã: & ſup. principẽ. i. primariã vrbẽ græciæ: ſenſit ſup. eã inimicã eouſq;: vt haberet neceſſe. i. vt cogeret pfugere ad miſericordiã: nõ debitã ſibi: vtpote Xerſis: quẽ deſtruxerat pauloante: pugnãdo. ſ. fortiter contra eum. Phocion vero: inſtructiſſimus. i. ornatiſſimus: & quaſi armatiſſimus his dotibꝰ: ꝗ iudicant potẽtiſſimæ ad honorẽ pariendũ i. labore acqrẽdũ: videlicet clæmẽtia: & liberalitate: nõ tñ ĩpoſitus eſt eculeo. i. inſtrumẽto tortorio (ſic ab equo: vt qdã volunt dicto: vnde equuleus ſcribi debeat) ab atheniẽ. ſed certe nullã. i. nõ vllã: nõ inuenit poſt obitũ. ſ. ſuũ: vllã glebulã. i. vel minimã partẽ terræ Atticæ. i. ad Atticã regionẽ athe. ptinẽtis: ꝗ iniiceret eius oſſibꝰ. ſ. ad ſepulturã faciendã: Iuſſus videlicet piici extra fines. ſ. Atticæ regionis: iter quos. ſ. fines vixerat optimus ciuis. Quod qa iniqſſimũ eſt: addit. ¶ Quid igit abeſt &c. Inuehit ingratos: & pcipue in Athe. dicẽs. Igit: qa in tot inclytos viros ingrati fuere Atheni. Quid abeſt. i. deeſt. ſ. iuſtæ cauſæ: aut qd obeſt. i. ipedimẽto eſt: qn. i. quominus ſit exiſtimãda. i. cẽſenda publica demẽtia: videlicet punire ſummo cõſenſu. ſ. totius populi: maximas virtutes: qſi grauiſſima delicta: & repẽdere. i. recõpenſare bñficia. i. bñfacta: iniuriis: vt ſunt vincula: & exilia.

OLIV. ¶QVOD ſi qua puidētia. Nō haberent inqt Athenienſes: qđ dicerent ſi viri clariſſimi ingratitudine affecti reuiuiſcerent: & lege ingratitudinis ageret in ciues ſuos. ¶Diſcordes: Si inquid Theſei vmbra ab inferis excitaretur: hæc verba diceret: tunc: cū vicatim habitabas: & diuiſa eras: tot inter vos diſſenſiones erant: quot familiæ: ego vos in vnum collegi: & coniunctionem ſeruare docui. ¶Lucet marathon: Hæc verba diceret Milciades: & Themiſtocles: quoꝝ alter Artaphernem & Dathim Darii regis Perſarū præfectos in cāpis Marathoniis: alter vicit Xerſem apud Salamina. ¶Marathon: Ciuitas in Attica regione poſita haud procul athenis: perſarum clade nobilitata. ¶Præualidis mœnibus: Themiſtocles reædificauit vrbē: qui interpratatus eſt oraculū: qđ erat: vt ligneis mœnibus ſe defenderent: vel vt alii dicunt: ligneis quis pugnarent: qđ cum oībus videretur obſcurius: ſolus Themiſtocles dei ſententiā intellexit: vt relicta vrbe nauibus pugnarent: qđ cū feciſſent: barbari deſertā vrbē cœperūt: & eā ſolo adequarunt: deinde ſuperatis barbaris virtute Themiſtoclis: eiuſdē quoq; cōſilio reſt tuta: & inſtaurata ſunt vrbis mœnia: cōtra Lacedæmonioꝝ volūtatē: qui græciæ principatum tenere cupienter nolebāt reædificari vrbē. ¶Nempe Theſea: Victi hoſtis. ſ. Xerſis quē pauloante deuicerat. Solonē media correpta proferri debet: Oedipodis: q Laium patrē ſuum inſcius occiderat. Intēdit argumentū a maiori ad minus: ſi parricidas: & impios ſumma veneratione tenes: quanto magis de te benemeriti eſſent venerandi: cum autem illos eiceris: cruciaueris: damnaueris: quanto grauior pœna digna videris.

Marathon ciuitas Atheniēſ. ingratitudo.

quod cum ubique, tum præcipue Athenis intolerabile uideri debet in qua urbe aduerſus īgratos actio cōſtituta eſt: & recte qa dādi, & accipiendi beneficii cōmertiū, ſine quo uix uita hoīum extat pdit, & tollit: quiſquis benemerito parem referre gratiam negligit. Quantā ergo reprehenſionē merentur: qui, cū æquiſſima iura, ſed iniqſſima haberent ingenia, moribus ſuis, quā legibus uti maluerūt? Quod ſiq̄ prouidentia deorum effici poſſet: ut excellentiſſimi uiri, quoꝝ modo caſus retuli: legem ingratorum uindicem retinentes, patriā ſuam in ius, ad aliam ciuitatem pertraherent, non ne ingenioſum, & garulū populum mutum, atq; elinguē hac poſtulatiōe reddidiſſent? diſcordes foci tui, paciſq; diuidua tuguria græciæ facta ſunt columen. lucet Marathō pſicis trophæis. Salamis, & Hartemiſiū Xerſis naufragia numerātur. præualidis manibus exhauſta mœnia. pulchrioribus operibus conſurgunt. harū rerum authores ubi uixerunt? ubi iacent? reſponde. nēpe theſea puulo in ſcopulo ſepeliri: & miltiadē in carcere mori: & Cimona paternas inducere cathenas: & Themiſtoclē uictorē uicti hoſtis genua cōplecti: Solonēq; cū Ariſtide, & Phocione penates ſuos ingrata fugere coegiſti: cum interim cineribus noſtris fœde, ac miſerabiliter diſperſis. Oedipodis oſſa cæde patris,

ASCE. ¶QuOD. ſ. facere cū. ſ. ita ſit: qđ debet videri intolerabile vbiq;. ſ. gentium: tum præcipue debet videri intolerabile athenis. i. apud athenas: in qua vrbe actio. ſ. legitima: cōſtituta eſt. ſ. per legē latā aduerſus. i. contra ingratos. Et recte ſup. actio cōſtituta eſt: qa quiſquis. i. qcūq; negligit referre benemerito parē gratiā tollit: & perdit cōmertiū. i. mutuā pactionē: & rationē dandi: & accipiēdi beneficii: ſine quo. ſ. cōmertio vita hominis vix. i. quaſi non: & cū ſumma difficultate cōſtat. Voluit. n. Deus hoīes mutua inter ſe opera: & beneficētia ita indigere: vt nullus ſibi ſatis ſit: vt mutua charitate ſeſe demerentes præceptū de dilectione pximi ſeruent: qđ quidē præceptum: licet forte a Deo Moſi datum nō nouit author: obſeruandū tñ nouit. Ergo cum tā neceſſaria ſit gratitudo ad cōſeruationē generis humani: quantā repræhenſionē merentur videlicet Athenien. qui cū haberent iura æquiſſima: ſed ingenia iniquiſſima: maluerunt vti moribꝰ ſuis. ſ. prauis q̄ legibus. ſ. ſuis rectis q. d. maximā. Quā ſi poſſet effici. i. fieri: qua. i. aliqua: prouidentia deoꝝ: vt viri excellentiſſimi: quoꝝ caſus ego rettuli. i. recitaui: modo. i. pauloante: retinētes legē ingratoꝝ vindicem. i. vltricem iniuriarum ſibi illatarum: pertraherent patriam ſuam in ius ad aliam ciuitatem: nōne reddidiſſet populum. ſ. Athenienſem ingenioſum: & garrulum: & ita idoneum: qui multum: & pronte reſpondeat (nam ingenio excogitantur verba: quæ loquacitate effutiuntur) mutum: atq; elinguem. i. quaſi non habentem linguam: cum non haberet quid reſponderet: hac. i. huiuſmodi poſtulatione. i. actione iniuriarum: qualis ſequitur: vt. ſ. dicant Theſeus. Miltiades: & cæteri: o patria ingrata: Foci tui diſcordes. i. tam diſperſi per agros: vt ex eis nulla oriri poſſet concordia: & tuguria tua. i. caſæ & humiles villæ in agro: diuidua pacis. i. quæ potius ad diuiſionem q̄ ad vnionem pacis: vt erāt diſtrictæ: faciebant: ſunt facta. ſ. ductu & auſpicio Theſei: columen. i. faſtigium: & ſummum decus græciæ: Marathon mons Atticus: aut vrbs in Attica: lucet (ductu Miltiadis) tropheis Perſicis. i. perſis detractis ſpoliis: Salamis Athenis adiecta: & artemiſium: & naufragia Xerxis. i. quæ coactus eſt Xerxes facere numerantur. ſ. inter victorias ciuium tuorum: mœnia. ſ. tua: hoc eſt Athenarum exauſta. i. euacuata: & ſolo æquata præualidis manibus. ſ. Perſarum: & aliorum barbarorum tam validis: vt Apollo Athenien. in muris tantum ligneis: hoc eſt in nauibus ſalutem denunciaret: conſurgunt. ſ. opera & conſilio Themiſtoclis pulchrioribus operibus. i. ſtructuris q̄ prius: reſpondeo patria: authores harum rerum vbi vixerunt: vbi iacent: quaſi dicat in exiliis: aut carere vixerunt: & in terris ignotis iacent. quod probat ſic. ¶Nempe. i. nam certe o ingrata. ſ. patria: tu coegiſti Theſea ſepeliri in paruo ſcopulo. ſ. ſciri inſulæ: & Miltiadem mori in carcere: & Cymonem inducere catenas paternas: vt. ſ. patrem in catenis mortuum ſepeliri patereris. & Themiſtoclem victorem. ſ. Xerxis complecti genua. i. ſupplicem ambire: & implorare minimam hoſtis victi. ſ. eiuſdem Xerxis: & coegiſti Solonem cum Ariſtide: & Phocione fugere penates ſuos. i. bire in exilia (Interſeram hoc grammaticum: q; Oliuerius dicit: Solonem media correpta proferri debere: intellige quotiens ſequitur encletica coniunctio: quæ trahit ſemper accentum ad præcedentem ſyllabam: vt hoc loco: Solonemq;: ſic pronunciem. Simonemq;. Catonemq;: quinetiam vtraq; nominatiui caſus in pronunciando accentum habet in penultima verumtamen. Solonem. Simonem. Catonem & in carmine quocunq; ſequente coniunctione encletica mediam producunt: vnde Perſius. Erumnoſiq; Solones. Horatius. Lucrata Simone talentum. Sententia diua Catonis) Coegiſti inquiunt ea: quæ dicta ſunt: quum interim cineribus noſtris (Sunt enim verba iniuriam paſſorum de ingratitudine patriæ conquerentium) diſperſis fœde: ac miſerabiliter quia in exiliis variis citra culpam noſtram derelictis: tu o patria ingrata: colis oſſa Oedipodis contaminata cæde patris. ſ. eius Laii.

OLIV. ¶NVPtiis mater contaminata: quia Oedippus Iocaſtam matrem ignarus duxit vxorem. Hic eſſet Oedippodis fabula dicenda: ſed tanquam notiſſimam prætermittimus. ¶Mineruæ arcem: Quia omnes arces palladi ſunt conſecratæ: vt Pallas: quas condidit arces: ipſa colat. ¶Diuini certaminis: Quia certamen fuit inter Neptunum & Palladem de nomine Athenis imponendo: cum ille equum hic vero oliuam e terra miſit. ¶Humani: Quia ariopaggitæ illic diſceptabant de rebꝰ ad rem publicam pertinentibus: erat autē locus qui græce dicitur γάσικον locus iudicii. lege itaq; O patria ingrata ſi de ingrati legem tuam legeris contra iuſiurandum te feciſſe cognoueris: cum ſceleratos: & peregrinos receperis ciues tuos bonos de te optime meritos eieceris. ¶Iureiurando: Quia affirmauerant iureiurando: ſe leges ſeruaturos. ¶Lingua: Quia verboſa eſt græcia. ¶Sed omittamus ingratos: Ad pietatem tranſiturus non diſcedit a conſuetudine ſua: vt breui quadam præfatione capitula iungat poſtq̄ ſatis diximus de gratis: dicamus de pietate filiorū erga parentes. ¶Venite igitur: Inuitat pios: qui ſe offerant: vt eoꝝ laudes decantet: qui ſua virtute effecerunt: vt tales genuiſſe parentes non peniteat: & alios incitent ad propagandū genus credentes: ſe illis ſimiles procreaturos. ¶Propagate: Multiplicatæ: & auctæ eſt autem pietas teſte Cice. per quam diis immortalibus ſanguine coniunctis. & patriæ beniuolis officium. & diligens tribuitur cultus.

nuptiis matris contaminata inter ipſum Areopagū diuini, atq; humani certaminis uenerabile domicilium, & excelſis præſidiis Mineruæ arcem honore aræ decoratos ſacroſanctiores colis. Adeo tibi aliena mala tuis bonis gratiora ſunt. Lege itaq; legem: quæ te iureiurando obſtrictam tenet. & quia bene meritis debita reddere præmia noluiſti, leſis iuſta piacula exolue. Tacent muta umbræ fati neceſſitate conſtrictæ. At immemores beneficiorū Athenæ reprehenſione, lingua ſermone licenti ſoluta, nō uacent. Sed omittamus ingratos, & potius de piis loq̄mur. Aliquādo enī ſatius eſt fauorabili, q̄ inuiſæ rei uacare. Venite igitur in manus noſtras proſpera parentū nota, fœlicibus auſpiciis propagate ſoboles: quæ efficitis, ut & genuiſſe iuuet: & generaſ libeat.

¶De Pietate Coriolani. Cap. IIII.

COriolanus maximi uir animi, & altiſſimi conſilii, optimeq; de republica meritus, iniquiſſimæ damnationis ruina proſtratus, ad Volſcos infeſtos tunc Romanis confugit.

Coriolani pietas erga matrem

COriolanus: Hic fuit vir conſilio: & magnanimitatæ plænus: cæterum pietatis gloria longe inſignis. nam poſt multas: atq; præclaras res pro re pub. geſtas odio plæbis: & ira concitate in ſe multitudinis: cum maxima patrū indignatione: & dolore vrbe pulſus in volſcos profectus eſt: vbi tantum breui tempore gratia. & auctoritate valuit: quod eius conſilio bellū Romanis indiceretur: ipſe dux belli ſummo omnium conſenſu creatus: vaſtatis primo Romanorum agris: multis deinde captis oppidis: multis etiam in deditionem acceptis: multa præda locupletatus: ad ipſius vrbis expugnationem ducit exercitum: Romani tanta belli mōle territi legatos ad eum de pace & redditu ſuo miſerunt: qui nihil profecere: miſſi deinde ſacerdotes cum infulis nihil plus fœlicitatis habuer: profecta demum mater inuictū eius animum fregit: & a patria bellum amouere coegit: q; igit patrū auctoritas: q; deorū reuerētia non valuit: ſola mřis pietas effecit q̄ tanta in hoc viro fuiſſe tradit: vt dicere ſolitꝰ eſſet: nullū maius virtutū ſuorum: præmium ſibi exolui poſſe: quam matris lætitiam: nam cū cæteris: virtutiſq; finis gloria foret: huic gloriæ finis materna exiſtebat lætitia: id namq; ingenti: tum honori: tum fœlicitati ſibi eſſe ducebat: vt matri eius laudes: & ſe coronis præditum ſpectare contingeret: ac ipſius præ gaudio: lachrymantis aſtringeretur amplexibus: qđ idem traditur de epaminunda: qui ſe hoc vno fœliciſſimum putabat: quod ſuas res geſtas in lecturis: atq; victoriam vterq; parens potuiſſet inſpectare. Canæ autem: quibus exulauerit: hæ ſunt: quarum vnam tantum Liuius tangit. Sed Plutarc. in eius vita commemorat. Primo affectati regni accuſatus eſt: quod comprobari nequiſſent: tria obiecerunt eius inimici: primum quod frumentum inter plæbem diſtribui vetuiſſet: ſecundum q; tribunatum plæbis dolo intercipere voluiſſet: tertium quod prædam ex anciati agro in ærarium non contuliſſet: quibus omnibus conuictus exulare coactus eſt. Tullius in Lælio: quis clarior in græcia Themiſtocle: quis potentior: qui cum imperatore bello perſico græciam ſeruitute liberaſſet: propterq; inuidiam in exilium pulſus eſſet: ingratæ patriæ iniuriam non tulit: quam ferre debuit. Fecit idē quod. xx. annis apud nos fecerat Coriolanus. Hic adiutor contra patriam inuentus eſt: nemo itaq; ſibi mortem vterque conſciuit. Quibus Ciceronis verbis colligitur: Coriolanū ſibi mortem intuliſſe. At variæ ſunt de huius hominis exitu ſcriptorū ſententiæ: ſunt eni: q dicant ſtatim abductis ex agro romano legionibus inuidia rei oppreſſum periiſſe: alii alio lecto apud Fabium longe antiquiſſimum auctorē: vſq; ſenectutē eundæ vixiſſe lectum eſt: traditur etiam hanc ſæpe eū exacta ætate vocē vſurpaſſe: multo miſerius ſeni exilium eſſe: verum conſtat auctore Dionyſio alicarnaſeo: qđ eū matronæ annū: vt Brutū: Romæ luxerunt.

ASCE. ¶ET nuptiis matris: ſcilicet iocaſtæ: & cineres ſup. eius decoratos honore aræ: & ita ſacro ſanctiores: ideſt plus quā ſacroſanctos: cum etiam diuinis honoribꝰ eos dignata ſis: inter ipſum areopagum. i. martis vicum: locum nobiliſſimum in vrbe Athenarum: appoſitorie nobile domicilium diuini: atq; humani certaminis: quia ibi neptunus: & pallas de impoſitione nominis athenarum primum certaſſe dicuntur: deinde grauia Mortalium iudicia exercebantur. & inter arcem mineruæ excelſis præſidiis: quia diuinis pditam: nam dea ipſa arcē ſuam defendere credebat: vt patuit li. i. in ca. de ſimulata religione per piſiſtratū. Adeo. i. vſque adeo: vel intantū: mala. i. peccata aliena: vtpote Oedipodis cuius reliquias ſic honoraſti: ſunt tibi gratiora tuis bonis. i. virtute tuorum ciuium. Itaq; lege. i. reuolue: & meditare: legem. ſ. contra ingratos latam: quæ tenet te o patria ingrata: aſtrictam iureiurando: quia cū ferretur primum iurauit totus populus: ſe eam obſeruaturū. Et quia noluiſti reddere benemeritis. ſ. de te: hoc eſt nobis (nam eorū nomine hæc introducta ſunt ab authore: quaſi iniuriam paſſi hæc dicant) præmia debita: exolue leſis: ſcilicet nobis. i. iniuriam paſſis piacula. i. purgamina iuſta. i. debita: hoc eſt iuſtas expiationes: & recompenſationes pro iniuriis illatis. Hactenus illi de quibus author. Vmbræ illorum. ſ. quos per ſantaſiam introduxi conquerentes: tacent mutæ: quia corporibus exutæ: conſtrictæ neceſſitate fati: qua abire coactæ: redire non poſſunt: At athenæ immemores bñficiorū: non vacent. i. non poterunt ppea vacare. i. vacuæ: & imunes eē: rephenſione. ſ. viuentiū: & hoc lingua ſoluta. i. effuſa ad loquendū: ſermone licenti: & ita: imo dico: hoc eſt q̄uis vmbræ taceant: viuētes tamē ingratitudinem athe-

liberius taxabunt. ¶ Sed omittamus ingratos. Hac pfatione tranſit ad pios: q multiplices ſunt: vtpote in parētes: in fratres: in patriam: & in liberos: de qbus ex ordine agit. Et primo de primis: videlicet de piis in parētes dicēs. Sed omittamus igratos: & loquamur potius de piis. Eſt. n. ſatius. i. eligibilius: & conducibilius aliquāto vacare. i. operam: & ſtudiū ſingulare ipendere: rei fauorabili: vt eſt pietas: q̄ inuiſæ: vt eſt ingratitudo. Igitur quia de piis in parentes primū locuturi ſumus: o vos proſpera vota parentū quia omes parentes ſummis votis tales gignere optant: & vos ſoboles propagatæ auſpiciis felicibus. i. feliciter: & diis bene fauentibus inceptis veſtris: quæ. ſ. ſoboles efficitis: vt iuuet. i. delectet. ſ. parentes veſtros genuiſſe. ſ. vos: & libeat. i. voluptati ſit ſup. eis: generare ſup. alias: venite in manus noſtras: vt. ſ. vos honorifico ſtilo tractem.

OLIV. CORiolanus (Cuius primū eſt inter pios parentes exēplū) vir maximi aī: & altiſſimi cōſilii: & optime meritus de repu bli. ſ. Romana pſtratus ruina iniqſſimæ damnationis. ſ. factæ per furorē populi male inſtigati: cōfugit ad volſcos. ſ. populos italiæ: infeſtos. i. hoſtes: & vim inferentes tunc romanis (Virtus autem eſtimatur vbiq;. ſ. terrarum.

¶ MAGNO vbiq; pcio virtus: Snia generalis vbiq; virtutē æſtimari: qd probat p Coriolanū: quē exulē hoſtes. ¶ Imperatorem creatorem: Faſtidioſus q faſtidire ſolet bene de repu. meritos. ¶ Non detrahēda: Quia nō ſine verecundia ab icepto amouebat. ¶ Ergo pectus: q̄uis iquit Coriolanus multa cogitaret: q̄ illū in diuerſa traherent: cogerētq; i incæpto pmanere: pietas tamē oīa vicit.

ASCE. ¶ MAGno prætio) Itaq;. i. & ita quia virtus eius cognita fuit: ipſe adeptus eſt breui: ſummum imperium ibi: quo venerat quæſitum. i. ad quærendas latebras. ſ. exilii ſui. Et euenit: vt quem ciues. ſ. Romani: noluerunt habere imperatorem ſalutarem pro ſe: experirentur ducem pene peſtiferum. i. afferentē perniciem: aduerſus ſe. ¶ Enim pro qa exercitibus noſtris fuſis frequēter. ſ. a volſcis eius ductu: ſtruxit. i. muniuit: & effecit: volſco militi adiū. i. acceſſum iuxta mœnia vrbis. ſ. Romæ: gradibus. i. ſucceſſib⁹ victoriarum ſuarum. Quapropter populus ille. ſ. Ro. faſtidioſus. i. ſuperbus: & contemptor in æſtimandis. i. apptiādis bonis: qui non pepercerat reo. i. accuſato: licet iniquæ: coactus eſt ſupplicare exuli. i. iam exulante: ſed vi in patriā reuerſo. Legati miſſi ad depcandum eum. i. flectendū eū precibus: nihil profecerunt: deinde ſacerdotes miſſi cum inſulis. i. ornatu ſacerdotali præſertim in capite: redierunt æquæ. i. æqualiter ſine effectu: Senatus ſtupebat. i. hebetabatur cogitando: & non inueniendo exitum mali: populus trepidabat præ timore: viri pariter: & mulieres lamentabantur exitium. ſ. vrbis imminens: ideſt inſtans: aut appropinquans vrbi. Tunc veturia mater Coriolani trahēs ſecum volumniam vxorem eius. ſ. Coriolani: & liberos. ſ. vtriuſq; petiit caſtra volſcorum: quā. ſ. matrem ſuam: vbi: ideſt quando filius aſpexit petiit complexum matris pperè. i. feſtinater: vt amens. i. raptus impatienti charitate in eam. Illa. ſ. mater eius Veturia: verſa: ideſt mutata ex præcibus in iram ait: ſine. i. permitte: aut deſine complexum meum petere vt ſciam priuſquā accipiam complexum: ſcilicet tuum: an venerim ad hoſtem: an ad filium: & ne: ideſt an ſim captiua in caſtris tuis: an mater. Vita longa: & ſenecta infelix traxit me in hoc: ideſt ad hanc calamitatem: vt viderem. te exulem deinde: vt viderem te hoſtē: Potuiſti: ideſt induxiſti in animum tuum populari: ideſt vt populeris: hanc terram: quæ genuit: & aluit te. Niſi ego genuiſſem ſup. te. i. ſi ſterilis fuiſſem (quaſi dicat beatæ ſteriles &c.) Roma quaſi dicat patria tua præclariſſima: non oppugnaretur: & ipſa addidit inſuper. i. præter hæc multa: ſcilicet alia ſimilia complorando: quibus & fletib⁹ vxoris: & paruulorum: ſcilicet cōmunium: Coriolanus motus: complexus matrem inquit: tu expugnaſti. Poteſt hic duplex eſſe intellectus: alter vt prius dicat ad matrem: tu o mater expugnaſti: & pro: ideſt viciſti: deinde conuertens ſermonem per apoſtrophem ad patriam dicat: o patria: ego admonitus &c. Alter vt complectendo matrem conuertat totum ſermonem ad patriam: & dicat: o patria tu expugnaſti: & viciſti ſup. me: quia ego admonitus præcibus huius: cuius vtero ego conceptus ſum: dono: ideſt remitto tibi quāuis inuiſæ merito mihi: iram meam. & continuo poſtquā ſic locutus eſt: liberauit agrum romanum armis hoſtilibus. Ergo pietas. ſ. in matrem: vacue fecit. i. vacuum fecit: & intentum ſibi totum pectus: ſcilicet Coriolani refertum dolore iniuriæ acceptæ: ſcilicet ab ingrato populo: & ſpe: victoriæ potiundæ: ideſt obtinendæ de ingratis: quæ iam in foribus videbatur eſſe & verecundia miniſterii. ſ. cœpti: & volſcis promiſſi: detractandi. i. recuſandi perficere: & metu mortis: quam irati volſci ipſi inferre poterant: & ſecundum plurimos etiam intulerunt: & aſpectus vnius. i. ſolius parentis. i. matris: mutauit bellum atrox: pace ſalutari: quia volſci tali duce deſtituti: aut eo interfecto: pacem fecerunt.

Magno ubiq; pretio uirtus æſtimatur. Itaq; quo latebras quæſitum uenerat: ibi breuiſſime ſummū adeptus eſt iperiū. Euenitq;, ut quē pro ſe ſalutarē iperatorē ciues habere noluerāt: pene peſtiferū aduerſus ſe ducē experirent. frequēter. n. fuſis exercitib⁹ noſtris, uictoriaꝝ ſuaꝝ gradib⁹, aditū iuxta mœnia urbis uolſco militi ſtruxit. Quapropter faſtidioſius ille i æſtimādis bōis ſuis populus, q reo nō pepcerat, exuli coactus ē ſupplicare. miſſi ad eū deprecādū legati, nihil pfecerūt. miſſi deinde ſacerdores cū infulis, æque ſiue effectu redierūt: ſtupebat ſenatus: trepidebat populus: uiri piter, & mulieres exitiū imminēs lamētabāt. Tūc Veturia Coriolani mater, Volūniam uxorē eius, & liberos ſecū trahēs caſtra Volſcoꝝ petiit: quā ubi filius aſpexit, ppere ut amēs matris cōplexū petiit: Illa ex precibus in irā uerſa ait. ſine ut prius, q̄ cōplexū accipiā, ſciam, an ad hoſtē: an ad filiū uenerim, captiuane an mater in caſtris tuis ſim. i hoc me lōga uita, & ifelix ſenecta traxit: ut exulē, deinde te hoſtē uiderē: potuiſti populari hāc terrā: quæ te genuit, atq; aluit: niſi te peperiſſem: Roma non oppugnaretur. multaq; inſuper addit cōplorādo: qbus & uxoris, ac paruuloꝝ fletibus mot⁹ matrē cōplexus: Expugnaſti inqt, & uiciſti irā meā patria. precibus huius admonitus, cuius utero conceptus ſum: te quamuis merito mihi inuiſam, dono: continuoq; agrū Romanū hoſtilib⁹ armis liberauit. Ergo pectus acceptæ dolore iniuriæ, ſpe potiūdæ uictoriæ, uerecūdia detractandi miniſterii, metu mortis refertū totū ſibi pietas uacue fecit: uniuſq; parentis aſpectus, bellū atrox ſalutari pace mutauit.

OLIV. EAdē pietas: Hoc fuit. ii. punico bello: quo tpe Hānib. ex alpibus deſcendit. obuiā hūit Cn. Scipionē ſuperioris africani patrē: q cū iam cōmiſſa pugna in magno diſcrimine verſaret: qd in pria acie parū caute dimicas veniſſet in vitæ diſcrimē cū Hānib. tū filius eius: q poſtea africanus dictus eſt: ſe inter patrē: & hoſtē iniecit: & ictū excipiens e manibus hoſtis patrē liberauit: erat tū Scipio admodū adoleſcens q primū dedit in hoc bello ſuæ futuræ amplitudinis inditium: pre medio iam ex hoſte recepto. Aphricanū: q poſtea Aphricanus dictus eſt. ¶ Interceſſu ſuo: Interpoſitione ſua: qui ſe medium inter patrē: & hoſtē imiſit. ¶ Neq; illum: Hæc oīa deterrere poterant adoleſcentē: ſed ea dicit: vt rē magis exaggeret: & maiorē in Scipiōe virtutē fuiſſe demonſtret. ¶ Gloria: Quia imperatorem liberauerat: & patrē. ¶ Coronam. ſ. ciuicam: quæ dabat his: q ciues ſeruaſſent a morte: erat autē querna: vt ſupra. ¶ Auribus iſta: Quia extra vrbem g ſta ſunt: illa vero in vrbe. ¶ Iſta. ſ. Coriolani & Scip. iſta quæ ſequuntur.

Scipiōis africani pietas erga patrē

¶ De Superiore Africano.

EAdem pietas uiribus ſuis inflāmatū Africanum ſuperiorem, uix dū annos pubertatis ingreſſum, ad opem patri in acie ferēdā uirili robore armauit. Conſulem enim eum apud Ticinum fluuium aduerſis auſpiciis cum Hānibale pugnantē ſauciū grauiter, interceſſu ſeruauit ſuo. neq; illum aut ætatis infirmitas, aut militiæ tirocinium, aut infelicis prælii etiam ueterano bellatori pertimeſcēdus exitus, interpellare ualuit: quo minus duplici gloria conſpicuus, coronam, imperatore ſimul & patre ex ipſa morte rapto, mereretur. auribus iſta tā pclara exēpla Ro. ciuitas accepit. illa uidit oculis.

¶ De. L. Manlio Torquato.

LVcio Manlio Torquato diem ad populū Pomponius, tri. pl. dixerat, quod occaſione bene faciendi belli ductus obtinendi legitimum imperii tempus exceſſiſſet. Quodq; filiū optimæ indolis iuuenem ruſtico opere grauatum publicis uſibus ſubtraheret. Id poſtquā Mālius adoleſcens cognouit: protinus urbem petiit: & ſe in pōponii domum prima luce direxit. Qui æſtimans in hoc eum ueniſſe ut patris crimina, a quo plus iuſto aſpere tractabatur: deferret: excedere omnes iuſſit cubiculo, quo licentius remotis arbitris iudicium perageret. nactus occaſionē opportunā pposito ſuo

LVcio Manlio torquato Cic. o. ſ. li. vltimo. L. inqt Manlio Auli filio: cū dictator fuiſſet. M. Pomponius tri. plæ. dixit: q is paucos ſibi dies ad dictaturam gerendam addidiſſet: criminabat etiam: qd. T. Filium: qui poſtea torquatus ab hoībus appellatus eſt: relegaſſet: & ruri habitare iuſſiſſet: qd cum audiſſet adoleſcēs filius: negocium exhiberi patri: accurriſſe romā: & prima luce pomponii domum veniſſe: cui cum eſſet nunciatū: qd illum iratum allaturum ad ſe aliquid cōtra patrem arbitraretur: ſurrexit e lectulo. remotiſq; arbitris ad ſe adoleſcentē iuſſit venire: at ille: vt ingreſſus eſt. confeſtim gladium diſtrinxit iurauitq; illum ſtatim interfecturum: niſi iuſiurandum ſibi dediſſet: ſe patrem miſſum eſſe facturum. Iurauit: hoc terrore coactus. Pompon⁹ rem ad populum detulit: docuit cur ſibi a cauſa deſiſtere neceſſe foret. Manlium miſſum fecit: tantum temporib⁹ illis iuſiurandum valebat: atq; hic. T. Manlius is eſt: qui ad anienē galli: quem ab eo prouocatus occiderat: torque detracto cognomen inuenit: cuius tertio conſulatu latini aduerſati: fuſi & fugati: magnus vir in primis: & qui nuper indulgens in patrem: idem acerb⁹: & ſeuerus in filiū. ¶ Quod occaſione benefaciendi belli. nam cum in fine magiſtratus ſui videret hoſtes non multos poſt dies debellatū iri poſſe: ſi videlicet in dictatura permaneret: aliter hoſtes reſpiraturos: non dubitauit ſibi dictaturam ſine populi: & ſenatus auctoritate prorogare: cum igitur audiſſet filius patrem huius criminis accuſatum: atq; etiam ei crimini dari: malam filii tractationem: memor non iniuriæ: ſed pietatis diluculo ad tribunum venit opinantem ſibi aliquid noui conſilii afferre ad criminationem male de ſe meriti patris hac ſpe: ſummotis aſtantibus: ſolus admiſſus: ſtricto raptim ſupra caput gladio tremebundum in re ſubita: & ferrei acie micantis impetuoſi adoleſcentis viribus: ferociaq; perterritum iurare compulit: ſe a patris accuſatione deſtitutū. ¶ Tempus imperii: Quod erat ſex menſium. ¶ Iudicium peragerer: Indicando patris crimina.

Manlii Torquati pietas erga parentē in ſe durū.

ASCE. ¶ EADEM pietas. Docet conſimilem pietatem: ſed in patrem fuiſſe Scipioni Aphricano maiori dicens. Pietas eadem. i. cōſimilis: ſed tamen in patrem armauit aphricanum ſuperiorē. i. maiorē inflammatū viribus ſuis: ingreſſum vix dum. i. vix tūc adhuc annos pubertatis: quæ fere a. xiiii. anno incipiunt maſculis: armauit dico: robore virili ad ferendā opē patri: in acie. i. in conflictu acierum aduerſarum. Enim pro quia: ipſe Scipio ſeruauit interceſſu ſuo. ſ. patrem ſuum: conſulem pugnantem apud Ticinum fluuium cum Hannibale: auſpiciis aduerſis. i. cōtrariis: quia vincebatur: vnde addit: ſaucium. i. vulneratum grauiter. ¶ Neq; aut infir. æta. aut tyrocinium. i. nouitiatus in re militari: aut exitus infelicis plii: pertimeſcendus. i. dignus: q ſit perfecto timori etiam bellatori veterano: valuit interpellare. i. intercedendo impedire: quo minus. i. vt non: conſpicuus. i. euidenter ſpectabilis duplici gloria: mereretur coronam. ſ. ciuicā. imperatore ſimul & patre quaſi dicat qui idem pater eius erat: rapto. i. erepto ex ipſa morte: quæ. ſ. illi iminebat. Romana ciuitas accepit auribus. i. intellexit audiendo iſta exempla. ſ. iam dicta: tam pclara illa. ſ. quæ ſequuntur ipſa. ſ. ciuitas vidit oculis. ¶ Lucio &c. Ordo eſt Pōponius tribunus plæbis dixerat. i. aſſignauerat Lucio Manlio Torquato diem ad populum: q. i. quia ipſe inductus occaſione benefaciendi belli. i. opportune pugnandi cum hoſte. (Quæſitus enim quare bellū ſic produceret: reſpōdit quo melius pugnaret opportunitatē nactus) exceſſiſſet tempus legitimum obtinendi imperii. i. quia diutius fuiſſet in imperio q̄ lex patiebatur: quia vltra ſex menſes: q q. i. & q. i. quia ſubtraheret vſibus publicis. i. reip. vtpote bellicis: filiū. ſ. Manliū: iuuenē optimæ indolis grauatum opere ruſtico. i. agriculturæ: Poſtq̄ Manlius. ſ. filius adoleſcens: quē iam iuuenem dixerat: vnde in confinio vtriuſq; ætatis fuiſſe dicetur: cognouit id. ſ. patri diem dictum eſſe: petiit protinus vrbem: & direxit ſe prima luce. i. principio diei: in domum Pomponii. ſ. tribuni plæbis: qui. ſ. Pomponius exiſtimans: eum. ſ. Manlium iuniorem veniſſe in hoc. i. ad hoc: vt deferret. i. indicaret per delationem occulta crimina patris: a quo. ſ. patre: ipſe tractabatur. ſ. in opere ruſtico faciendo: aſpere: ideſt duriter: plus iuſto: ideſt q̄ iuſtum eſſet: iuſſit omnes: ſcilicet qui aderant: excedere: ideſt egredi cubiculo quo: ideſt vt: Manlius ſupple peragerer iudicium: ideſt delationem paternorum criminum (vt ſperabat) licentius: ideſt irrefrenatius: arbitris: ideſt teſtibus remotis.

Iuuenis.ſ.Manlius:nactus occaſionē opportunā ſuo ꝓpoſito.i.ei rei:q̄ ꝓpoſuerat facere diſtrinxit.i.denudauit:aut euagina traxit gladiū:quē attulerat tectū:& coegit tribunū cōpulſum minis.ſ.vltiōis in futuꝝ:ac terrore.ſ.necis.ꝑntis:ſi abnegaſſet:iu rare ſup.ipſum receſſurū ſup.eē.i.deſtituturū ab accuſatiōe patris eiꝰ.ſ.manilii:& eo.i.ꝑ id factū filii effectū eſt: ne Torqua tus.ſ.pater diceret cām:quia tribunus:vt iurauerat fecit(in quo illud mirabile:ꝙ cū violentū iuramētū nullū ſit:id ſeruauerit niſi minis territū diceret)Pietas(Inq̄t author) quæ præſtat parentibus manſuetis.i.mitibus:& indulgentibus in liberos.

OLIV. ❡CO Mmēdabilis pie. Intēdit hāc pietatis laudē:ſi laudant:qui parentibꝰ humanis:& īdulgētibus pietatē præſtant. Quāto maiori laude dignꝰ cenſendus eſt:Manlius q̄ patrē durū:& inclemētē expertus in eū pius eē voluit.

Cottæ pietas erga patrē

H Anc pie.æmu.Cn.Car.M.Cottæ patrem accuſauit peculatus:& repetundaꝝ:qua q̄dem accuſatione dānatus eſt.Cot.vero vbi per ætatē potuit vltus eſt ꝑris iniuriā:nā quo die ſumpſit virilē togam in capitolio:more maioꝝ in foꝝ deſcendit: carbonē accuſauit:ꝙ triumuir cū Ful.& Cn.Grac.diuidēdis agris ſeditionē creaſſet:ꝙ cū exercitu a cibris in illirico fuſſus fuiſſet:ꝙ ꝓuinciā ipſam expilaſſet:a qua q̄dē accuſatiōe non prius deſtitit q̄ Carb.dānari fecit. ❡Quo to. Quæ.xiiii. anno ſumebat:depoſita ꝓtexta. ❡Auſpicatus: Iam optimis auſpiciis adoleſcētiæ: & ingenii ſui facinus egregiū teſtatus eſt.Cn.Car.accuſando:q̄ cā: ꝑris ē vltus iniuriā.

A Pud.C.quoq; flā.C.Flamineꝰ legem ferebat de gallico agro viritim diuidendo cui rogatiōi patris cum non aliter ſe reſiſtere poſſe viderent:cōſuluerūt habendū eſſe militū delectū. Ille nihilominꝰ territus nr̄is aſcendit legē laturus cōtra ſenatus auctoritatē: ꝙ cū videret eiꝰ pr̄:quis priuatus eſſet:ei tn̄ manꝰ iniecit & de roſtris deſcenderē iuſſit:cui q̄ primū cū ſilentio ꝑuit magna profecto ꝑris reuerentia filio data vt ꝙ ſenatus auctoritas:ꝙ militum delectus:q̄d mortis periculum nō potuit:ſola patris pietas efficit. ❡Diuidendo agro: Vt coloniæ in agrū gallicū mitterent:erat aūt gallia ciſalpina: agrū vero ſunt:q velint fuiſſe placentinū. ❡Priuato īpe. priuati ꝑris:hoc ē ſine magiſtratu. ❡Minimo q̄dē mur. Nec ēt concio q̄ huius legis cupida venerat:ne murmur quidē emiſit:ſed hanc pietatē tacitus comprobauit.

Claudiæ virgi.pietas pro pr̄e cōtra tribunum

M Agna ſunt hæc: Apius Claud.ſallaſos gentē alpinā domuit:ſed non is:de quo loquit̄ Val.nā alter fuit cognomento audax cæci frater:q cōſul ad Mamertinos liberandos miſſus: quorū arcē Cartha.& iero ſyracuſanus obſidebant. ❡Primo ad explorēdos hoſtes fretum piſcatoria naue traiecit : & cum duce Carthaginē.egit:vt præſidium arce deduceret. Regnum ingreſſus(vt capi.de fortitudine diximꝰ)quinqueremem

iuuenis,gladiū,quē tectū attulerat:diſtrinxit:tribunūq; minis,ac terrore cōpulſum iurare coegit,a ꝑris eiꝰ accuſatiōe receſſuꝝ.eoq; effectū eſt:ne Torq̄tus cām diceret.cōmēdabilis ē pietas,q̄ manſuetis parētibꝰ ꝑſtat:ſed Māliꝰ quo horridiorē patrē hūit:hoc ꝑiculo eiꝰ laudibiliꝰ ſubuenit:q ad eū dılıgēdū ꝑter naturalē amorē,nullo īdulgētiæ blandimēto inuitatus fuerat.

❡De Marco Cotta.

H Anc pietatē æmulatꝰ. M.cotta eo ipo die, quo togā ſūpſit uirilē: ꝓtinꝰ ut e capitolio deſcēdit:Cn. Carb.a quo pr̄ eiꝰ dānatꝰ fuerat:poſtulauit,ꝓtractūq; reū iudicio afflixit: & ingenium,& adoleſcentiam,præclaro opere auſpicatus.

❡De.C.Flaminio.

A Pd.C.quoq; Fla. authoritas ꝑria æq̄ potēs fuit.Nā cū tr.pl.legē de gallico agro uiritim diuidēdo inuito,& repugnāte ſenatu ꝓmulgaſſet:ꝑcibꝰ,miniſq; eiꝰ acerrie reſiſtēs,ac ne exercitu q̄dē aduerſꝰ ſe cōſcripto,ſi ī eadē ſn̄ia ꝑſeueraret abſterritꝰ: poſtq̄ ꝓ roſtris ei legē,iā referenti pr̄ manū iniecit: priuato fractus īperio,deſcēdit e roſtris: ne minio q̄dē murmure deſtitutæ cōciōis reꝑhēſus.

❡De Claudia Virgine Veſtali.

M Agna ſunt hæc uirilis pietatis opera : ſed neſcio an his omnibus ualentius,& animoſius Claudiæ ueſtalis uirginis factum:

hoſtiū copiis pedeſtribus cœpit:eā legionē in Siciliā traduxit Cart.expulit:Hiero.ꝑlio apud ſyracuſas victū in deditionem accœpit:eo ꝑlio territus romanoꝝ amicitiā petiit:eiſdēq; poſtea fideliſſimus fuit:cū igit̄ apius iſte:de quo Val.loqtur:deuictis hoſtibus triumpharet cōtra tribunoꝝ volūtatē:q ſummis viribꝰ interceſſerāt:q̄d dicerēt victoriā illā non fuiſſe tantā:vt triūphū mereret̄:iniectis manibus e curru trahere nitebant̄:q̄d vbi Clau.eius filia ſenſit:nullo fœmineo pudore deterrita:ſe inter patrē & tribunū mira celeritate cōiecit:& a pr̄e violentū tribunū repulit:fecitq;:vt pater cū dignitate triumpharet. Cice.in orōne pro Celio:Non virgo illa veſtalis inquit Claudia:quæ patrem complexa triumphantē ab inimico tribu.plæ.de curru trahi paſſa non eſt. ❡Sed neſcia: Ac ſi diceret non affirmo. ❡Claudiæ:nam gens claudia fuit plebi ſemper inuiſa.

ASCE. ❡EST cō.ſed Manl.ſ.iunior:quo.i.q̄to horridiorē.i.aſperiorē:& rigidiorē patrē hūit:hoc.i.tanto laudabilius ſubuenit periculo eius:alii legunt ei:vt ſit ſubuenit ei in ꝑiculo:q.ſ.Manl.iunior nullo blandimēto fuerat inuitatus ad diligendū eū.ſ.patrē ſuū:tam aſpeꝝ:ꝑter amorē naturalē. ❡Hāc &c.M.Cot.æmulatus.i.imitatus:hāc pietatē.ſ.Manlii in patrē ſuū:poſtulauit.i.ius vocauit eo ipſo die:quo ſumpſit togā virilē.i.xiiii.ætatis ſuæ anno:prius aūt nō licuiſſet:vt.i.poſtq̄ deſcendit e capitolio: vbi togā illā ſumpſerat Cn.Car.a quo pr̄ eius fuerat dānatꝰ & afflixit iudicio.i.ad cōdēnationē ꝑduxit:reū.ſ.Car.ꝓtractū.ſ.in ius:auſpicatus.i.feliciter incipiens:ope ꝑclaro.q.a pio:& magnifico:& ingeniū.i.ſpecimē īgenii:& adoleſcentiā:q̄ egreſſus pueritia iam tum inierat. ❡Apud &c.auctoritas ꝑria.i.ꝑrna fuit æq̄ potens:quoq;.i.ēt apud.C.Fla.Nā cū ſup.ipſe.C.Fla.tr.pl.promulgaſſet:inuito:& repugnante ſenatu:legē de agro galli.i.in gallia italis vicina:acquiſito.diuidēdo viritim.i.ꝑ ſingulos viros:æquis portionibꝰ:reſiſtēs acerrime ꝑcibꝰ:& minis eius.ſ.ſenatus:ac ne q̄dē abſterritꝰ exercitu conſcripto.ſ.a ſenatu aduerſus ſe:ſi ꝑſeueraret in eadē ſn̄ia.i.ſi vellet legē executioni mandare:poſtq̄ pr̄ iniecit manū ei referenti.i.iterū recitāti:aut ferenti legem pro roſtris.i.ante roſtra:vbi edicta publica fiebant.i.poſtq̄ pr̄ iniiciendo manum eū ab incœpto retraxiſſet:ipſe fractus imperio priuato.i.patris nullū magiſtratū gerentis:deſcendit e roſtris:neq̄dē.i.non ēt:minimo murmure cōcionis.i.totius populi cōuocati:& aſtantis:reꝑhenſus.i.correptus:vn̄ laudandus ēt populis:q id ꝑrnæ pietati cōceſſit. ❡Magna &c. Hæc.ſ.iam dicta:ſunt magna exempla pietatis virilis:ſed neſcio:an factum Claud.virginis veſtalis.i.deæ veſtæ cōſecratæ:ſit valentius,& animoſius his oībus q̄ cum animaduertiſſet(quia etiam veſtales obuiam proceſſerant triumphanti.)

❡Q. Væ cū pa.Suet.de.xii.cæſaribus dicit fratrē fuiſſe:non patrem : dicit.n.virgo veſtalis fratrē in iuſſu populi triūphantē: aſcenſo ſimul curru vſq; in capitolium proſecuta eſt:ne vetare:aut intercedere fas cuiquā tribunoꝝ eſſet. ❡Ignoſcite vetuſtiſſimi foci:Quia poſt exēplū virginis veſtalis nobiliſſimæ fœminæ dicturus eſt de pietate virginis ignobilis veniā petit a dea cuius ꝑſtādæ rationē ſtatim ſubiungit:q̄a q̄uis ſit ignobilis:virtus.tn̄ qua viſa eſt:laudē meret̄:hæc matrē adulterii dānatā a triūuiris:in carcerē cōiectāq;:vt conſumaretur inedia:impetrato a cuſtodibus aditu : quottidie ſub ſpecie ſalutationis adibat:prius tamen diligenter excuſſa:n[...]quid ſibi inferret ad matrē:vberibuſq; ſuis:nā puerpera erat vltro matri exhibitis lacte ſuſtentabat:q̄d vbi animaduerterūt cuſtodes: adminiſtratione cōmoti:rē ad iudices detulerunt:& illi ad cōſules:qui tantæ pietatis exēplo:ei ꝑmiū cōſtituerūt:pœnæ remiſſionē:& matris incolumitatē. Pli.de nat.hiſt.lib.vii. pietatis inq̄t exēpla infinita quidē toto orbe extitere: ſed Romæ vnū:cui cōparari cūcta nō poſſint:humilis in plæbe:& ideo ignobilis puerpera:ſupplicii cauſa in carcerem incluſa matre:cū impetraſſet aditū:a Ianitore ſemper excuſſa:nequid inferret cibi:depræhēſa eſt vberibꝰ ſuis alēs eā:quo miraculo matri ſalus donata filiæ pietate eſt ambe perpetuis alimētis:& locus ille eidē cōſecratus eſt deæ. C.Quincio.M.Attilio cōſulibus : tēplo pietatis extructo in illius carceris ſede:vbi nunc Marcelli theatrū eſt : Soli. in eā de hoīe pietatis inquit: documentū nobilibus q̄dē in metellorū domo effulſit:ſed eminentiſſimū in plæbea puerpuera reperitur humilis hæc:atq; ideo famæ obſcurioris:cū ad patrē qui ſupplicii cauſa clauſtris pœnalibus cōtinebat̄ egre obtinuiſſet ingreſſum:exquiſita prius ſæpius a ianitoribꝰ:ne forte parēti cibū adminiſtraret: alere eā vberibus ſuis depræhēſa eſt:q̄ res & locū factū cōſecrauit:nā qui morti deſtinabat̄:donatus eſt filiæ in memoriam tāti ꝑconii:reſeruatus & locus : dicatus ſuo numini pietatis ſacellū fuit. ❡Exerto vbere: Nudata māma.Virg. Exerte cingula māmæ. ❡O ignoſcite fo.& æt.ig.q̄a vt diximus:æternus ignis ſeruabatur a veſtalibꝰ in tēplo deæ veſtæ:vt a Numa Pōp.fuerat īſtitutū. Ad neceſſariū vrbis locū. Carcerem dicit vrbi magis neceſſariū q̄ honeſtum: vbi ſeruentur nocētes. Nulla enim acerbitate fortunæ:nā & ſi fortuna in ſordida cōditione multos naſci voluerit: virtꝰ tn̄:ſi qua fuerit in his:nulla debet ſorditate vileſcere: aut ſua laude:& ꝑmio carere:q̄netiā eo maius illis debet̄ preciū:quo difficilius emeruerint. ❡Triūuiro: Erāt triūuiri iudices capitales:qui de nocentibus ſupplicia ſumebant: & in carcere more maiorum:hos Venetiis dominos nocturnos appellant.

OLIV. Filiæ Pietas.

quæ cū patrē ſuū triumphantē,e curru uiolēta Tri. Plæ.manu detrahi animaduertiſſet: mira celeritate utriuſq; ſe interponēdo,ampliſſimam poteſtatē inimicitiis accenſam depulit. Igitur alterū triumphum pater in capitolium : alterum filia in ædē ueſtæ duxit : nec diſcerni potuit:utri plus laudis tribueretur: cui uictoria,an cui pietas comes aderat. Ignoſcite ueruſtiſſimi foci:ueniāq; æterni date ignes: ſi a ueſtro ſacratiſſimo tēplo ad neceſſariū: magiſq; ſpecioſum urbis locum contextus operis noſtri progreſſus fuerit. Nulla.n.acerbitate fortunæ,nullis ſordibus precium caræ pietatis euileſcit.quinetiā eo certius,quo miſerius experimentum habe[...]

❡De amore Filiæ erga matrem.

S Anguinis īgenui mulierē ꝑtor apd tribūal ſuū capitali crīe dānatū,triūuiro in carcere necādā tradidit.quā receptā,is,q cuſtodiæ ꝑerat: miſericordia motus,non ꝓtinus ſtrāgulauit.aditū quoq; ad eā filiæ,ſed diligēter excuſſæ,ne q̄d cibi īferret dedit:exiſtimās futuꝝ,ut inedia cōſumeret̄.Cū aūt iā dies plures ītercederēt: ſecū ipſe q̄rēs,q̄d nam eſſet:quod tādiu ſuſtentaretur: curioſiꝰ obſeruata filia animaduertit illā exerto ubere famē matris lactis ſui ſubſidio lenientē. quæ tam admirabilis ſpectaculi nouitas ab ipſo ad Triūuirū,a Triūuiro ad prætorem,a prætore ad conſilium iudicium perlata, remiſſionem pœnæ mulieri impetrauit.

❡PA Trem.ſ.ſuū triūphantē detrahi e curru.ſ.triūphali: violēta manu tribuni plæ.ipſa interponēdo ſe mira celeritate vtriſq;.ſ.patri & tribuno : depulit.ſ.ab iniuria ꝑrnæ poteſtatē ampliſſimā:videlicet tribunitiā: accēſam.ſ.in patrem:inimicitiis. Igitur pater ſup.eius duxit alterum triumphum in capitolium:quia non erat impeditus amplius: & filia.ſ. Claudia:duxit alterum triūphum.i.in ædem.ſ.ſacram veſtæ:nec potuit diſcerni:vtri.ſ.duorum:hoc eſt an patri: cui victoria aderat:comes.i.comitatrix:an filiæ cui pietas aderat:comes:plus laudis tribueretur.i.tribui deberet. ❡Ignoſcite &c. Trāſitum facit ad humiliora exēpla cū depræcatione dicens. O foci.ſ.veſtæ:vetuſtiſſimi:quia a Troia traducti:& in quibus ignis æternus fouebatur:ignoſcite & vos æterni ignes:date veniam:ſi contextus operis noſtri fuerit progreſſus a tēplo veſtro ſacratiſſimo:ad locum magis neceſſarium:& minus ſpecioſum:vtpote ad carcerem publicum:ſine quo vix viui poſſet:præ maleficorum multitudine:vnde magis neceſſarius:ſed minus ſpecioſus eſt:verūtamen:quod in eo præclare factum eſt:propterea vili pendi nō debet. Enim pro quia:pretiū caræ pietatis nulla.i.nō vlla:non vileſcit.i.non fit vile:vlla acerbitate fortunæ: & nullis.i.non vllis ſordibus.i.vtilitate eorum qui eam exercent:quinetiā.i.inſuper:ſup.pretium pietatis eſt eo.i.tanto certius: quo i.quanto miſerius habet experimentum.i.obiectum:hoc eſt præfatus narrat rem dicens. Prætor.ſ.vrbanus: tradidit triūuiro i.executori iuſtitiæ:necandam in carcere(quia turpe videbatur publicum ſumi de muliere ſupplicium: niſi veſtalis ſit : quæ tamen viua obruebatur)mulierē ingenui ſanguinis:dānatam crimine capitali:vtpote adulterio:aut:vt alii putant:veneficio: apud tribunal ſuū:hoc eſt prætoris. Quam.ſ.mulierem receptam.ſ.in carcerem:is qui præerat cuſtodiæ.ſ.carceris:aut ipſi carceri:motus minima:non ſtrangulauit protinus.i.ſtatim vt eam accepit : & dedit quoq; aditum.i.acceſſum ad eam:filiæ ſup.eius:ſed excuſſæ.i.exploratæ diligenter:nequid cibi.i.alimenti inferret.ſ.in carcerem:exiſtimans futurum:& ſup. ipſa condēnata:conſumeretur.i.periret inedia:& nihil edendo. Quum autem plures dies iam intercederent.i.a tēpore: quo eam receperat:ipſe.ſ.cuſtos quærens.i.inquirens ſecum:quidnā eſſet:ꝙ ſuſtentaretur tādiu:filia obſeruata.i.poſtq̄ obſeruauit.i.explorauit filiam:quid ageretur in carcere:curioſius.i.cum maiore cura:& diligentia:animaduertit.i.depræhendit illam.ſ.filiam:lenientem.i.ſedantem famem matris.ſ.ſuæ ſubſidio lactis ſui:& hoc vbere exerto.i.e ſinu tracto(ab ex & ſero fit exero : quia parit ſ. poſt x)Quæ nouitas tam admirabilis ſpectaculi prolata ab ipſo.ſ.cuſtode carceris:ad triūuirum:a triūuiro ad prætorem:a prætore ad iudicium conſulum:impetrauit mulieri:videlicet matri remiſſionem pœnæ.ſ.capitalis.

ASCE.

OLIV. ¶ QuO non penetrat. Laudat vim pietatis quæ inuenerit noua quædam: vnde ſe oſtendere: & patefacere voluerit: ſicut de filia: de qua quid magis inauditum dici poteſt: q̄ filiam lac matri præbere: cũ econtra fieri ſoleat. ¶ Niſi diligere: Ná cum habeant eſſe a prentibus filii lex iubet: vt eos ament: & obſeruent.

Filiæ pietas erga patrē dānatum. ¶ IDem p̄d. Quid dixi de hac puella: q̄ matrē lacte nutruit: nōne hoc idē p̄dicat᷑ de alia: q̄ patrem ſuũ damnatum cymona noīe eodē cibi genere: & mō nutriuit: & ita ſenſim trāſit ad externa: hunc āt errorem hic manaſſe arbitror: q̄ diſcrepent inter ſe auctores: vt Pli. Soli. patrē a filia nutritũ fuiſſe dicant: q̄n̄ duas fuiſſe dicit Val. eodem pietatis gñe vſas: vt altera patrē ſenē: altera matrem: vtrunq̄ damnatũ lacte nutrierint. ¶ Cymona: Virũ græcũ: ſed non eum q̄ carcerē ſponte ſubiuit: vt Milciades eius pr̄ ſepulturæ mādaret᷑: de quo in ſequenti exēplo dicturus eſt. ¶ Herent & ſtupēt. Si qs inq̄t videret picturā filiæ ſenem patrē vberibus lactantis: atq̄ illũ tāq̄ aluũ a filiæ collo pendentem p̄ admiratione ſtupeſceret: quodāmodo. ¶ Liniamētis. Quia ex liniamentis pictura conſiſtit. ¶ Quid ne. eſt: Vt conditionē antiqui caſus p̄ſentis ſpectaculi admiratiōe remoueat cum litteris tradita eſſe videant homines.

NEc te q. cy. pro pr̄e vincula ſubiit: hic Milciades filius (vt in ca. de īgratitudine diximus) duro admodũ initio vſus eſt adoleſcentiæ: nam cũ pater eius litem æſtimatā populo ſoluere nō potuiſſet: ob eāq̄ cām vinculis publicis deceſſiſſet. Cymō eadē cuſtodia tenebat᷑: vt pater ſepulturæ mandaret᷑: neq̄ legibus athenié. emitti poterat: niſi pecũiā: q̄ pater mulctat⁹ erat: ſoluiſſet: quā callias quidā: non tam generoſus: q̄ pecũioſus, p eo ſoluit: impetrato ſororis eius Helphinaces mr̄imonio: Milciades āt dānatus ē hac de cā: poſt Artaphernem & dathim regis præfectos Milciadis auſpicio: terra mariq̄ victos: claſſem. lxx. nauium eidem dederunt: vt in ſulas: q̄ inſulæ barbaros iuuerant: bello p̄ſequæret᷑: quo imperio pleraſq̄ ad offīm redire coegit: nōnullas vi expugnauit. Ex his Paron inſulā: hanc tũc opibus elatā cum oīone reconciliare non poſſet: copias e nauibus eduxit: vrbē opib⁹ clauſit: oīq̄ cōmeatu priuauit: deinde vineis: ac teſtitudinibus cōſtitutis, ppius muris acceſſit: cũ iam iam in eo eſſet: vt oppido potiret᷑: procul incōtinenti: lucus: qui ex īſula conſpiciebat᷑: neſcio quo caſu nocturno tp̄e incēſus eſt: cui⁹ flāma: vt ab oppidanis: & oppugnatoribus eſt viſa: vtriq̄ venit in opinionē ſignũ a claſſariis regis datũ: quo factũ eſt: vt parii a deditiōe deterrerent᷑: & Milciades timens: ne claſſis regia aduentaret: incenſis operibus: q̄ ſtatuerat: cũ totidē nauibus: ad q̄ erat profectus athenas magna cũ offenſiōe ciuiũ ſuoꝝ rediret: accuſatus eſt ergo proditionis: q̄ cum parũ expugnare poſſet: a rege corruptus infectis rebus receſſiſſet: eo tempor͞ eger erat vulneribus quæ in oppugnando oppido acceperat. itaq̄ q̄m ipſe per ſe dicere non poſſet: verba fecit frater eius Sagoras: cā cognita: capite abſolut⁹: pecunia: mulctatus ē eaq̄ lis. l. talentis æſtimata eſt: q̄tus in claſſe ſumptus factus erat. hanc pecuniā: q̄ in p̄ſentia ſoluere non poſſet: in vincula publica coniectus eſt: ibiq̄ diem ſuũ obiit ſupmũ: Iuſti. tñ dicit: illũ peculatus fuiſſe damnatũ. Cymō inquit milciadē patrē ob crimen peculatus in carcerem coniectũ: ibiq̄ defunctũ: tranſlatis in ſe vinculis ad ſepulturam redemit. ¶ Cæteræ vir. Reliq̄ virtutes laudum cum admiratione: pietas vero non ſolum admirationem. ſed amorem quoq̄ meretur.

Quo non penetrat᷑ aut quid nō excogitat pietas᷑ quæ in carcere ſeruādæ genitricis nouam rationem inuenit. Quid enim tam inuſitatum, quid tam inauditũ, q̄ matrem uberibus natæ alitam eſſe᷑ putauerit aliquis hoc contra rerum naturam factum: niſi diligere parentes prima naturæ lex eſſet.

¶ De Filiæ Pietate in patrem.

IDem p̄dicatum de pietate eius exiſtimet᷑: quæ patrem ſuum Cimona cōſimili fortuna affectum: pariq̄ cuſtodiæ traditũ iā ultimæ ſenectutis uelut īfantem pectori ſuo admotũ aluit. Hærent, ac ſtupēt hominum oculi: cum huius facti pictam imaginē uidēt: caſuſq̄ antiqui cōditionē, præſentis ſpectaculi admiratione renouant, in illis mutis membrorum liniamentis uiua, ac ſpirātia corpora intueri credētes. quod neceſſe eſt aīo quoq̄ euenire aliquanto efficaciore pictura literaꝝ uetera prodētibus admonitos recordari.

¶ De Cimonis pietate erga Patrem.

NEc te quidem Cimon ſilentio inuoluam: qui patri tuo ſepulturam uoluntariis uinculis emere non dubitaſti. Nam & ſi maximo tibi poſtea & ciui, & duci euadere contigit: plus tamē aliquanto laudis in carcere: q̄ in curia aſſecutus es. cæteræ enim uirtutes admirationis tantũmodo multum pietas: uero etiam amoris plurimum meretur.

ASCE. ¶ QuO. i. ad quem locum: pietas non penetrat? quaſi dicat ad nullum non: hoc eſt ad omnem penetrat: cum etiam in carcerem penetret: aut quid non excogitat. i. quod mortis remedium non exquirit: quaſi dicat nullũ nō. i. oē excogitat: vtpote. quæ inuenit rationē. i. viam nouam. i. admirabilē: & inſolitam: genitricis ſeruandæ in carcere. Quid. n. ſup. eſt tā inuſitatũ: qd tā inauditũ: q̄ matrē eſſe alitā vberibus natæ. i. filiæ? q. d. nihil. Aliquis putauerit hoc factũ eſſe cōtra naturā rerũ: niſi prima lex naturæ: īmo etiā prima in ſecunda tabula diuinæ legis: eſſet: diligere parētes: aut niſi diligere parētes eſſet prima lex naturæ. ¶ Idē prædicatũ exiſtimetur de pietate eius. ſ. filiæ apud Atheni. (vnde ad externa tranſit) quæ aluit patrē ſuũ cimona. ſ. noie: affectũ cōſimili fortuna. i. ob crimen cōdēnatũ: & traditũ pari cuſtodiæ: entē ſup. aut exiſtentē: iā vltimæ ſenectutis: admotũ pectori ſuo: velut infantē. Oculi hoīum: quñ vident imaginē huius facti pictā: hærent: ac ſtupent: & renouant admiratione præſentis ſpectaculi: cōditionē antiqui caſus: credentes ſup. ſe tueri in illis mutis liniamentis mēbroꝝ corpora viua: ac ſpirantia: quod. i. quā rem: Oliue. tñ legit qd per interrogationē vim negandi habentē: neceſſe. i. operæpretiũ: & vtile eſt euenire quoq̄. i. etiā animo: pictura litterarũ. i. ſcriptura efficatiore. ſ. ad pathos mouendum aliquāto: q̄ ſup. pictura liniamentorum: admonito. ſ. animo recordari. i. vt recordetur vetera pro recentibus. i. tanq̄ ſint recētia. ¶ Nec o Cimon athenié. inuoluā qdē i. certe: aut etiā te. i. pietatē tuam ſilentio: q non dubitaſti emere patri tuo. ſ. in carcere defuncto: ſepulturā: vinculis volũtariis i. ſubeundo vincula: quibus ille ligatus fuerat. Nam & ſi. i. q̄q̄ contigit. i. datum eſt tibi: euadere poſtea maximo: & ciui: & duci: tamen tu aſſecutus es plus laudis aliquanto in carcere q̄ in curia. ſ. athenienſium. Cæteræ enim virtutes. ſ. tuæ merentur. ſup. tantũmodo multum admirationis: pietas vero meretur etiam plurimum amoris. i. vt te omnes plurimum ament.

¶ Externa De duob. Fratribus.

VOs quoq̄ fratres memoria cōplectar: quorũ animus origine fuit nobilior. Siquidem admodũ humiles in Hiſpania nati, pro parentũ alimentis ſpiritũ erogādo, ſpecioſo exitu uitæ inclaruiſtis. duodeci. n. millia nũmũ, quæ poſt mortem ueſtram his darētur: a filiis Patietis pacti eſtis: ut eorũ patris interfectorē Epaſtũ gentis ſuæ tyrannum occideretis. nec auſi ſolũ inſigne facinus eſtis: ſed etiā ſtrenuo, ac forti exitu claruiſtis. Eiſdē enim manibus Patietis ultionē, Epaſti pœnam, genitoribus nutrimenta uobis glorioſa fata peperiſtis. Itaq̄ tumulis etiā nunc uiuitis: quia parentũ ſenectutem tueri, quam ueſtrā expectare ſatius eſſe duxiſtis.

¶ De Cleobi & Bitōe ſrib⁹ Amphinomo & anapo.

NOtiora ſunt fratrũ paria: Cleopis, & Bitō, amphinomus, & anapus. illi q̄ ad ſacra iunonis pagenda matrē uexerũt: ii qd̄ patrē, & matrem humeris, per medios ignes ætnæ portarunt. ſed neutris pro ſpiritu parentũ expirare ppoſitũ fuit. Nec ego argiuā detracto laudē: aut ætnæi montis gloriam inuoluerim. uerum obſcuriori propter ignorantiam pietati notitiæ lumen admoueo.

OLIV. Filiorũ pietas ī parētes. ¶ VOs quoq̄ fratres. Duo qdē fratres patrē hēbant ſenē: & extrema laborantē inopia. Forte accidit: vt epaſtus tyrānus hiſpaniæ pacietē quendam hiſpanũ iniuſte occiderit: filii ergo huius patietis iniuſtam patris mortem ægre ferentes vltionem q̄rebant: conuenerunt igit᷑ cũ adoleſcentibus iſtis in. xii. milia nummũ: ſi epaſtũ tyrānũ occiderent: illi conditionem acceperunt hac lege: vt pecuniam patri ſuo extrema inopia laboranti poſt pactum opus rederent. qd ēt factũ eſt: nā & tyrannũ occiderunt & patrē inopia liberarunt: & q̄ pecũiā exhibuerũt: iniuſtā p̄ris mortē vindicarũt. & hoc mō duplex pietas fuiſſe depræhendit᷑. ¶ Quorũ animus nobilior. Quia hiſpani erāt humili gñe nati: & adeo obſcuri: vt eorũ noīa ſint oībus ignota. ¶ Erogando ſpi. Quia id fieri nō poterat ſine diſcrimine vitæ. ¶ Erogando. Exhibēdo: trahendo. ¶ Inclaruiſtis. Valde claruiſtis. nam in auget hoc loco. ¶ Nummũ. Pro nummorũ. ¶ Patietis. Nomē ppriũ eſt viri: quia Tyranno crudeliter: & iniuſte fuerat occiſus. ¶ Epaſtũ. Nomen illius tyranni: in quem coniurarunt. ¶ NOtiora ſunt fratrũ. Duo exempla coniuncte dicit p comparationē. vt oſtendat ſuperius exemplum multo maioris fuiſſe laudis q̄ hoc: nā illi ſe plane morituros ſciebant. hi vero non eo pp̄oſito fuere: exempla aũt eiuſmodi ſunt: Cleobis & bython matrē habuere Iunonis ſacerdotē. mos aũt erat vt extra vrbem ad eius templũ: qd̄. xxx. ſtadiis: vt q̄dā dicunt: inde diſtabat: ſacerdos non pedibus iret: ſed curru veheret᷑ ſed cũ abſumptus graui peſtilētia iumētis vehi nō poſſet: hi filii m̄ris pietate: & religiōe p̄iter moti collũ ſubiecere iugo: & matrē & tēplum ceruice traxerunt: illa deinde pactis ſacrificiis petiit a Iunone: vt filiis daret qd̄ optimũ eēt: q̄n quidē tanta vſi eēnt hũanitate: & pietate: illi ergo poſtero die inuenti ſunt mortui: & creditũ eſt mortē optimũ bonũ eſſe. reliq vero. ſ. Amphinomi & Anapiæ cũ eſſent i ſicilia: & vehementiorē flāmam ætna mons: forte q̄dā effudiſſet: vt vicina loca corriperent᷑ igne: & cũ aliter euadere non poſſent: niſi p incēdia trāſirent: erāt q̄dē de parente ſolliciti: quē comitē ſecũ hēbant: tandē illũ hũeris ſuſceperunt: & p medios ignes traiecerunt: de q̄b⁹ Solinus ita refert᷑: inter catinā & ſyracuſas: certũ eſt de illuſtriũ fratrum mēoria: quoꝝ noīa ſibi diuerſæ p̄tes adoptant: ſic catinēſes audiamus Anapius fuit & Amphinomus: ſi qd̄ malunt Syracuſæ emantiā putabim⁹: & oritonē catinēſis cũ regio cām dedit: fcō in q̄ ſe cũ incendia ætnæ ptuliſſent: iuuenes duo ſublatos parentes euexerunt inter flāmas illeſi ignib⁹: horũ memoriā ita poſteritas venerata ē: vt ſepulchri locus nominaret᷑ campus piorũ. ¶ Notiora: hæc duo fratrum paria: de quibus dicturus ſum: notoria quidem ſunt: ſed ſuperiora longe laudabiliora. ¶ Nec ego ar. Quāuis ſuperius exemplum clarius eſſe dixerim: tamen non diminuo laudem græcorum: nam cleobis & bion argiui fuere.

THE. ¶ DE iis fratribus extat elegantiſſimum Claudiani carmē. id quia vulgatum: longumq̄ eſt. non adiecimus.

ASCE. ¶ VOS quoq̄. O fratres. ſ. hiſpani. quoꝝ aius fuit nobilior origine: (nā q̄bus parentibus geniti ſint: neſcit᷑) ego complectar memoria. i. memorabo: quoq̄. i. ēt vos ſiquidē. i. q̄m vos nati in hiſpania admodũ humiles. i. hũilib⁹: & modicis parentibus: inclaruiſtis. i. multũ clari effecti eſtis: erogando. i. impēdendo: ſpecioſo exitu vitæ: ſpiritũ. ſ. vitalē pro alimentis parentũ. i. vt derelinquæretis: q̄bus parentes veſtri alerent᷑. Enī pro q̄a: vos eſtis pacti. i. ſtipulati: & pacto conſtituti. xii. milia nũmũ. i. nũmorum: a filiis Patietis. i. principis hiſpani crudeliter interempti ab Epaſto tyranno. q̄. ſ. xii. milia nũmũ: darent᷑ his. ſ. parentibus veſtris: poſt mortē veſtram (quia non erat vero ſimile pacta cæde tyranni: q̄n a ſtipatoribus: & ſatellitibus eius occiderentur) pacti duo eſtis: vt occideretis Epaſtum interfectorē patris eorum. ſ. filioꝝ patietis: tyrannũ gentis ſuæ. i. qui patriam ſuam p tyrannidem occupauerat: nec ſolum auſi eſtis facinus inſigne: ſed etiam claruiſtis ſtrēnuo: ac forti exitu. i. effectu. Enim. i. q̄a vos peperiſtis eiſdem: ſiue iiſdē manibus: q̄a vna: & eadē opera: vltionē patietis: q̄a eius interfectorē interfeciſtis: Pœnam. i. iuſtum ſuppliciũ Epaſti. i. qd̄ epaſtus meruerat: genitoribus. i. parentibus veſtris nutrimenta: & ſup. vobis fata glorioſa. i. glorioſam mortē. Itaq̄. i. & ita vos viuetis etiā nunc. i. ad hoc vſq̄ tēpus tumulis. i. monumentis: quia duxiſtis eſſe ſatius: tueri. i. ſuſtentare: aut protegere ſenectutem parentum. ſ. veſtrorum q̄ expectare veſtram. ſ. ſenectam. ¶ Notiora ſunt &c. Ordo eſt. Cleobis & Byton argiui illi Amphinomus & Anapus ſiculi (Sunt qui legunt anaphas: ſed minus ſcite: vt opinor: nā Anapus illic fluuius eſt) ſunt paria fratrum notiora. i. celebratiora p litteras: q̄ p̄dicti hiſpani: qui tamē inſignis opus ediderunt. Illi. ſ. prius dicti: videlicet cleobis & byton: quia vexerunt matrē. ſ. ſuam ſacerdotem cum iumenta deeſſent: ad pagenda ſacra iunoni. ſ. argiuæ: hi. i. poſterius dicti: videlicet Amphinomus & Anapus: q̄. i. q̄a portarunt humeris. ſ. ſuis: patrem & matrem. i. vtrunq̄ parentē p medios ignes ætnæ. ſ. mōtis in ſicilia perpetuo ardore flagrare ſoliti. Sed. i. licet nobiliora ſunt paria fratrũ: neutris. ſ. nec argiuis illis: nec ſiculis fuit propoſitũ expirare pro ſpiritu parentum (argiui autē mortui ſunt: non ex propoſito ſuo: ſed præcibus matris rogātis id eis a deo dari: qd̄ eis ſaluberrimum nor it: itaq̄ proxima nocte extincti ſunt: vnde in ſententiam tractum: feliciſſimũ eſſe q̄ citiſſime aboleri) Nec ego detracto. i. diminuo laudem argiuam. i. non inficias eo: quin argiui illi Cleobis & Bython pietate ſua egregiam laudem meruerint: aut inuoluerim. i. nolim inuoluiſſe gloriam ætnei montis. i. quem Amphinomus & Anapus portando parentes p ætnæas flāmas meruerunt: verũ ego admoueo lumen notitiæ. i. claritatē: & nobilitatem pietati. ſ. fratrum hiſpanorũ: obſcuriori pp ignorantiam: quia pauci de eis ſcripſerunt: cũ tamen eoꝝ

pietas multo clarius appareat:nā manifeſte ꝓ parentibus mori decreuerunt:An tñ cōſulte in dubio ē.Nā videri pōt ēt ſalua vita ſua parentes alere potuiſſe:niſi dicamus ſub tyrāno nulli artificio tutā eſſe mercedem:& ob id ēt in tyrannū armatos: vt eo ſublato:liberius & cōmodius viuendi cunctis ſit facultas:admoneo inquā pietati obſcuriori lumen.

OLIV. ¶Sicut Scythis:Scythiæ populi ſeptentrionales:de qbus multa Iuſtinus eleganter ſcripſit.nā gentē illā dicit oīum antiqſſimā:nulla libidinū cupiditate vexatā:qppe q̄ auꝝ & argētū non minus aſpernat̄:q̄ alii cōcupiſcunt.nō domos illis nec certas ſedes eſſe:ꝑ incultas ſolitudines:cū armētis:& gregibus:qbus ſe:ſuoſq; alunt:ſemp vagari:plauſtriſq; vehi.apud quos nullū ſcelus furto grauiꝰ:laneum vſum ignorāt:ferinis tñ pellibꝰ vtētes:fortiſſimos viros eos eē cōſtat.q alienas gentes ſæpius ſubegerunt:ipſi vero ꝑpetuo ab alieō iꝑerio:vel ītacti:vel īuicti māſere.de qbꝰ Herodotꝰ multo plura.ſed illud in primis mēoria dignū:q cū cambiſes ꝑſaꝝ rex illis bellū inferre cuperet:id prius cōſilio facere voluit.Itaq; legatos tā q̄ exploratores cum muneribꝰ miſit.munera vero fuerūt:arcus:ſagittæ:vaſculū vini:panes:& aureū monile:ītroducti:cū legationē expoſuiſſent:& munera obtuliſſent:& rex ſcythatū arcū primo intendi iuſſiſſet:in ptes fregit:q tendebat:panes deinde cum guſtaſſet:q̄ſiuit ex eis:qđ cibi genus eſſet:q cū rñdiſſent:quo comiter oēs veſcerent̄:e terraq; naſci:interrogauit quot annos vitā ꝑducerent:rñderunt ad octogeſimū paucos:ad cēteſimū nullos:vel certe rariſſimos: tum ille:nō mirū eſt inqt:nā eo gener̄ alimenti veſcunt̄ hoīes veſtri:vt mirū videat̄:eos poſſe tā longe vitā ꝑducere.deinde cū vinū guſtaſſet mirifice ꝓbauit.Idq; tēperamentū alterius cibi eſſe dixit:vbi vero monile vidit:minat̄ inquit mihi cathenas:& qa ferreū nō habent ſcythæ:ſed ex auro oīa fabricāt:duxit eos ad carcerē: vbi cathenæ erāt cū colariis:q̄ ad ſimilitudinē moniliū ſunt:qđ ad cibū ptinet:duxit eos ad meſam ſolis:erat āt menſa ſolis:vbi carnes ſemp coctæ:& lac appoſitū erat.vt qcunq; vellet: ibi vitam ſuſtētaret:ſolis appellant: quia ſolem vnicū deum eſſe credunt:& die reparata dicunt:qđ nocte cōſumptū fuerit:q̄ cū legati vidiſſent:tum rex melioribus inqt veſcimur cibis:q ad centum:& viginti annos facile peruenimus:deinde arcum vnum e ſuis eis tradi iuſſit:quem ad cambiſem regem deferrent:ac ſuis verbis nunciarent:vt cum arcum tendere poſſet:& ſagittam emittere.tum demum ſibi bellum inferret.Cambiſes:vbi ea audiuit:quæ legati renuntiarunt:& arcū intendere cœpit:cum nec ipſe:nec qſquā ſuorum flectere:aut intendere poſſet:cognitis hinc ſcythaꝝ viribus:omne inferendi belli conſiliū depoſuit.qđ vero ad hunc locū ptinet: ſcythæ præter cætera illud diligentiſſime ſeruant:vt ſepulchra parētum:quæ voluerunt habere cōia:intacta:inuiolataq; ꝑmaneant. quæ non minus venerantur q̄ ſacra deoꝝ.cum igitur Darius armatis ſeptingentis milibus hominum aduerſus ſcythas duxiſſet exercitum.illi aūt ſe in loca tuta recepiſſent.Legatos miſit Darius:q nunciarent.vt ſibi pugnandi copiam facerent:illi reſponderunt:non facturos niſi neceſſitate compulſos:neceſſitatem aūt intelligebant:ſi ad violāda parentum ſepulchra veniſſent:tunc intellecturum Darium:an ſcirent auderentq; ſcythæ cū hoſte pugnare.Darius igitur eo duxit exercitū: qđ vbi ſenſerunt ſcythæ tanto impetu irruerunt in hoſtes:vt ceſis amplius octoginta milibus hoſtium: Dari.trepidus domū refugerit.¶Sicut ſcy.ita pietati lumen admoneo:ſicut ſcythis libenter pietatis teſtimonium reddo.¶Quo q.di.tā pio:ſi inquit tam pio rñſo Scythæ:tam & ſi barbari:& crudeliſſimi eſſe dicant̄:ſe tñ piiſſimos:& humaniſſimos ſignificarunt. ¶Optima rerum.nam inquit & docet ſine vllis litterarum ſtudiis colere pietatem.Quod igit̄ do:qñ qdem igit̄ natura nos inſtituit ſine vllis ꝓceptis colere pietatem:doctrina non meliora:ſed exornatiora facit ingenia noſtra. ¶Optima re.natura naturans eſt. ¶Quando quidē:nam Plato vult vna cum hominibus naſci virtutem.¶Solida virtus:naturalis pietas.

Doctrina quid præſtet.

Sicut Scythis libenter pietatis teſtimonium reddo.

¶De Dario rege.

DArio enī totis regni ſui uiribꝰ in eoꝝ regionibus ſubinde impetū faciēti,paulatim cedētes,ad ultimas iā ſolitudines ꝑuenerant. Interrogati deīde ab eo ꝑ legatos,quē fugiēdi finē, aut qđ initiū pugnādi facturi eſſent:reſponderūt:ſe nec urbes ullas,nec agros cultos,ꝓ qbus dimicarēt: habere.Cæterū cū ad parentū ſuorum monimenta ueniſſent:ſciturū quēadmodū ſcythæ ꝓliari ſolerēt. Quo qdē uno tā pio dicto īmanis,& barbara gens ab oī ſe feritatis crimīe redemit.Prima igit̄,& optima rerum natura pietatis eſt magiſtra:qua nullo uocis miniſterio,nullo uſu litterarū īdegens,propriis, ac tacitis uiribus,charitatē parentū,liberorū pectoribus īfundit.Quid ergo doctrina proficit? ut politiora:ſed non ut meliora fiant ingenia:quoniā qdē ſolida uirtus naſcitur,magis quam fingitur.

ASCE. ¶SICVT reddo etiam libenter ſcythis.ſ.populis teſtimonium pietatis:vnde addit.¶Dario.n.Ordo eſt:Reddo libenter ſcythis teſtimoniū pietatis:Enim pro qa:ipſi cedentes.i.locū dantes paulatim dario perſarū regi:facienti ſubinde.i.aliquando:aut ꝑ interualla impetū.i.violentū incurſum in regionibus eoꝝ.ſ.ſcytharum:totis viribus regni ſui.i.darii peruenerant iam ad vltimas ſolitudines:deinde ipſi interrogati.ſ.ꝑ legatos:ab eo.ſ.dario:quē finē fugiendi:aut qđ initio pugnādi ipſi facturi eſſent:reſponderunt:ſe nec habere vllas vrbes:nec ſup.vllos agros cultos(quia lacte & ſanguine equino victitant)pro qbus dimicarent:cæterū:cū.ſ.ſcythæ fugiendo:& hoſtes ꝑſequendo veniſſent ad monumenta.i.ſepulchra parentū.i.maioꝝ ſuoꝝ: tunc ſup.darium ſciturum.ſ.ꝑ experientiā:quēadmodū.i.quomodo:ſcythæ ſolerent ꝓliari:Quo quidē vno dicto.i.reſponſo tam pio:gens īmanis:& barbara:redemit.i.purgauit ſe:ab omni crimine feritatis.Igitur quia ſcythæ ſolam naturam ſecuti:tā pii fuerunt.¶Natura rerum eſt prima:& optima magiſtra pietatis:quæ nullo.i.non vllo:nō indigens vllo miniſterio vocis.ſ.adhibendæ predicando:aut aliqui docendo:& nullo vſu litterarum:infundit pectoribus liberoꝝ:charitatē.i.ꝓcipuam dilectionem parentum:viribus propriis:ac tacitis:neq;.i.vocibus:neq; litteris.inſinuatis:ſed pectoribus inſcriptis:Ergo ſi ita eſt:q; ſine doctrina pietas inuenitur:quid.i.in quo:proficitur.i.profectus ſit doctrina: Reſponſio:vt ingenia fiant politiora.ſ.ꝑ doctrinam:ſed non vt fiant meliora:quoniam quidem.i.quandoquidē virtus ſolida.i.firma:& integra naſcitur(quod tamē poſt corruptam naturam credibile non eſt:quin immo ſolida virtus adeo datur:ſed συντήρησις ſynteresis.i.pars animæ: quæ ſemper aduerſatur vitiis:omnium inſcripta eſt pectoribus:in qua videnī virtutis ſolidæ ſeminaria:vnde quidam:vt hoc loco Valer.plus naturæ q̄ arti tribuerunt ad virtutis præſtantiam quā tamen deo acceptam ferre multo iuſtius debemus:qa ſine eo boni nihil poſſumus vnde etiam author nō vult penitus a natura eſſe:ſed plus q̄ ab arte)Solida inquā virtus:naſcit̄ magis.i.plus:aut potius q̄ fingitur opera diſciplinæ.(non ergo penitus naſci dicit).

¶ILLA nimirum:Duo fuerunt Crœſi lydorum regis filii quorum alter nulla arte cuſtodiri potuit: quin ferro necaretur:vt oſtendimus in capitu.de ſomniis.alter natus elinguis:diuq; mutus educatus:& timore paternæ necis vocalis euaſit.captis enim ſardibus a Tyro cum ab eo edictum eſſet:ne quis Crœſum occideret:& forte quidam ignarus ſtricto enſe in cædem eius irrueret:filius nomine Atys: qui ad id tempus:vt dixi:mutus extiterat:vbi vidit periculum patris in hunc modum clamauit:ὤνθρωπε μὴ κτεῖνε τὸν Κροῖσον o homo ne interficias Crœſum:& ita liberatus eſt ab inſtanti morte pater:q̄q̄ alii aliter tradant:vt Solinus in cap.de homine.cū inquit olympiade octaua.& quadrageſima victor cyrus intraſſet ſardis Aſiæ oppidum:vbi tunc Crœſus latebat Atys filius regis mutus ad id vſq; temporis in vocem erupit vi timoris:exclamaſſe enim dicitur parce patri meo cyre:& te hominem: vel caſibus noſtris diſce.dicitur Crœſus apollinem conſuluiſſe de filio:futurus ne vnquā vocalis eēt cui ſic apollo reſpondit:o Crœſe demens genere lidius:multorū rex: ne velis in regia domo vocem audire clamantis filii.hoc enim multo melius eſt ipſum ſine voce eſſe:nam loquatur in die.q tibi erit infelix Aul.Gel.lib.v.ca.viii.huius rei meminit:& vtit̄ auctoritate Herodoti. ¶Captis a cyro ſardibus:De expugnatione huius vrbis Fronti.li.iiii.cap.viii.ſic breuiter.Cyrus rex perſaꝝ incluſo ſardibꝰ Crœſo: qua præruptus mons nullum aditum ꝓbebat: ad menia malos exequātes altitudinem iugi ſubrexit:quibus ſimulachra hominum armata perſici habitus impoſuerat:nocteq; eos monti admouit:tum prima luce ex altera pte muros aggreſſus eſt:vbi orto iam ſole:ſimulachra illa armatorum referentia habitum refulſerūt oppidani captā vrbem a tergo credentes: & ob hoc in fugam dilapſi victoriam hoſtibus conceſſerunt.¶Captis ſardibus: Sardis tantum pluraliter declinatur:& accuſatiuum: & vocatiuum in iis mittit:vt vult Priſcia.lib.vii.vnde dixit Solin. cum intraſſet ſardis:& fuit oppidum aſiæ:& regia Crœſi lydorum regis vnde Hora.in decimo epiſtola.Quid cōcina ſamos.quid Crœſi regia ſardis.¶Defectum priuatum.¶Nimirum certe:& cum ſuperiori infertur hoc modo.ſ.qs docuit ſic ſcytas reſpondere illa nimirū.¶Quid denegaſſet.ſ.eloquium.

Atys crœſi filius.

Sardis oppidū.

¶EAdem charitas.Hoc fuit Italico bello: hoc eſt ſociali:cuius originem diximus.Itaq; aduerſus latinos miſſi ſunt Pom.Stra.& ſylla duces:quorum legatus Mamercus erat:qui vicit italicos cum ſyllone popedio eorum duce ſed cum obſideretur Pinna oppidum:nec expugnari poſſet Romanus imperator pinnenſem captiuum plutonis patrem: qui portis præſidebat in filii conſpectum adduci iuſſit: mittatuſq; eſt ni hoſtes reſeratis portis intromitteret.patrem occiſurum: filius incertus: quid ageret: patri ne an patriæ magis conſuleret: deniq; deſperatione quadam ductus:in hoſtes:qui patrem vinctum tenebant:impetum:fecit eos diſſipauit: patrem liberauit: & patriæ charitatem ſeruauit.¶Diſtrictis:Nudatis.

¶De Filio Crœſi.

QVis enim plauſtris uagos,& ſyluarum latebris corpora ſua tegentes, in modumq; ferarū laniatu pecudū uiuētes,ſic Dario reſpondere docuit? ¶Illa nimirum,quæ etiam Crœſi filium loquendi uſu defectum,ad protegendam patris incolumitatem miniſterio uocis inſtruxit.Captis enim a Cyro Sardibus cū unus e numero Perſarū,ignarus uiri,in cædem eius cōcitato impetu ferretur: uelut oblitus quid ſibi naſcenti fortuna denegaſſet:ne Crœſum regem occideret,proclamando: pene iam impreſſum mucronem iugulo reuocauit. Ita,qui ad id tempus mutus ſibi uixerat:ſaluti parētis uocalis factus eſt.

¶De quodā iuuene dicto Plutone.

EAdem charitas italico bello Pinēſem iuuenem,cui Plutoni erat cognomen:tanto animi,corporiſq; robore armauit:ut cum obſeſſæ urbis ſuæ clauſtris præſideret:& romanus imperator patrē eius captiuū in cōſpectu ipſius conſtitutū diſtrictis militū gladiis circūdediſſet:occiſuꝝ ſeminatans,niſi irruptioni ſuæ iter ꝓbuiſſet:ſolus e manibus eoꝝ ſenē rapuerit.duplici pietate memorādus:qđ & patris ſeruator,nec patriæ fuit ꝓditor.

ASCE. ¶QVIS enim docuit vagos:ideſt vagari ſolitos plauſtris:ideſt vehiculis:cum fixas non habeant domos & tegentes corpora ſua latebris ſyluarum.& viuentes laniatu pecudum:ideſt dilacerandò pecudes crudas dentibus ſuis in modum ferarum reſpondere:ſic.i.tam pie dario regi:reſpondet cum ſequentis exempli illatiōe.¶Illa nimirum.Ordo eſt.Nimirum.i.nempe: aut ſine eo quod mirum videatur:illa videlicet natura docuit ſcytas ſic reſpondere:quæ etiam inſtruxit filium Crœſi: defectum.i.deſtitutum vſu loquendi:ideſt mutum a natiuitate in ea vſque tempora inſtruxit dico.i.ornauit & habilem fecit miniſterio vocis ideſt illi ſubito præbitæ ad protegendam incolumitatem ideſt ſalutem.& vitam patris ſcilicet Crœſi(Vt illud tranſeunter dicam defectus in paſſiua voce videtur qui ſine ſua culpa aut opera a debito per naturam opere deficit.In actiua autem voce qui ſua ſponte munus ſuum deſerit)Enim pro quia:Sardibus vrbe aſiæ.& regia Crœſi captis a Cyro perſarū rege quum vnus e numero perſarum ignarus viri ideſt non ſciens eum quem occidere parat eſſe Crœſum regem ferretur concitato impetu.in cædem eius ſcilicet Crœſi:tūc ſup.filius Crœſi.velut.i.tanquam oblitus ſup.eſſet quid natura negaſſet ſibi naſcenti hoc eſt quod natura mutus eſſet proclamando:ne occideret Crœſum regem.reuocauit:ideſt retrahi fecit.mucronem iam pene impræſſum iugulo.ſ.Crœſi:ita.i.& aliis ſup.qui vixerant ſibi.i.quātum ad vtilitatem propriam mutus.ſup.vſq; ad id tempus:factus eſt vocalis.i.voce:& loquela vtens ſaluti:ideſt ad ſalutem parentis:ideſt patris ſui Crœſi.¶Eadem: ideſt conſimilis in patrem charitas armauit bello italico: ideſt ſociali:iuuenem pinenſem:ideſt pinæ oppidi.italiæ: cui Plutoni erat cognomen tanto robore animi:& corporis:vt quū præſideret clauſtris.ſ.portarum:vrbis ſuæ: ſcilicet pinæ obſeſſæ: ſcilicet ab Roma.& imperator Romanus circundediſſet gladiis militum diſtrictis.i.nudatis:patrē eius.ſ.Plutonis:captiuū.i. iam tum captum:conſtitutum in conſpectu eius.ſ.Plutonis:minitans ſe occiſurum.ſ.patrem eius:niſi.ſ.filius præberet iter irruptioni ſuæ.i.qua in vrbem irrumpere poſſet:rapuerit ſolus ſenem.ſ.patrem e manibus.ſ.tot militum: memorandus.i.dignus qui memoretur:& memoria colatur:duplici pietate:q;.i.quia ipſe fuit:&.i.ſimul:ſeruator:ideſt conſeruator: (vulgo diceretur ſaluator:qđ vocabulum non eſt in idoneorum vſu licet ſaluū facere dicant)patris:nec fuit proditor patriæ: Quia facile patrem recepiſſet ſi patriam prodere:& ingreſſum hoſti facere voluiſſet:ſed neutrum fecit.& vtrunq; ſeruauit.

OLIV. Anc pietatem: Dicturus de pietate erga fratres: eam multis rõnibus laudat. Hanc pietatem. ſ. filiorum in parentes. ¶ Proximus: Secundus: nã primus pietatis gradus eſt filiorũ in parentes. Secundus fratrũ inter ſe. Tertius parentũ in filios: de quo paulopoſt dicturus eſt. ¶ Beneficia: primum eſſe a parentib⁹ habemus. deinde victum & veſtitũ. ¶ Ita proxi. Ita fratres exiſtimare debent: ea ſimul accepiſſe. ¶ In eodem do. In quo. ſ. & frater: hoc eſt in ventre matris. Imaginibus. Quia eodẽ imagines me clarũ fecere. ¶ Cara eſt vxor: Per cõparationẽ oſtendit fraternam charitatem maximã eſſe. ¶ Priorem. ſ. fraternam. ¶ Exhauriat. Euacuet: prior charitas extingui non debet: alia ſuperueniente.

¶ De Pietate Erga Fratres Capi. V.

Anc charitatẽ, ꝓxim⁹ fraternæ bñuolẽtiæ grad⁹ excipit. Nã ut merito primũ amoris uículũ ducitur plurima, & maxima beneficia accepiſſe: ita proximum iudicari debet ſimul accepiſſe, quam copioſæ. n. ſuauitatis illa recordatio eſt. In eodem domicilio ante, quam, naſceretur: habitaui, in iiſdem incunabulis infantiæ tempora peregi. eoſdem appellaui parentes. eadem pro me uota excubuerunt. parem ex maiorum imaginibus gloriam traxi. cara eſt uxor. dulces liberi. Iucundi amici. accepti affines. ſed poſtea cognitis nulla beneuolentia accedere debet: quæ priorem exhauriat.

¶ De Scipione Maiore.

Tq; hæc teſte Scipione Africano loquor: qui tametſi arctiſſima familiaritate Lælio iunctus erat: attamen ſenatum ſupplex orauit: ne prouinciæ ſors fratri ſuo erepta: ad eum transferret̃: legatũq; ſe. L. Scipioni in Aſiã iturũ ꝓmiſit: & maior natu, minori: & fortiſſimus, & belli gloria excellẽs, laudis inopi: & qđ ſup oĩa eſt: nõdũ aſiatico iã African⁹. Itaq; clariſſimorũ cognominum alterũ ſumpſit: alterũ dedit. triũphiq; ꝓtextã hui⁹ excepit: illius tradidit. miniſterio aliq̃to maior, quã frater ĩperio.

Tq; hæc teſte Scip. Hãnibal deuictus carth. cum ad rupti fœderis pœnas depoſceretur a Romanis: ad Antiochũ regẽ confugit. & illũ ad inferendũ Ro. bellũ induxit. vt diximus: quo tẽpore cõſules erãt. L. Scipio: & C. Lelius: quorũ vterq; ꝓuinciã Aſiã ſibi decerni vehementer exoptabant. cuius gratia non parua inter eos videbatur futura cõtentio: ſed res ad arbitriũ ſenatus reiecta fuit: quæ ſtudia patrum erexit: ſenatoreſq; dubios reddidit de tantis viris iuditia facturos: verũtamen apud patres maior Lælii gratia: maiorq; erat exiſtimatio: & propterea ſenatus ad eum inclinare: negociũq; deferre plane videbatur: quod vbi ſenſit Scipio fratris pietate motus: ab eo depræcatus eſt illam ignominiã. nam & in ſenatu fratrem laudauit virũ fortem: & ſapientem. & cum illo ſe iturum legatũ in prouinciã vltro profeſſus eſt: qua voce omnem patrum dubitationẽ de fratre: & demandandæ prouinciæ cunctationẽ excuſſit: nã frequenti ſenatu decretũ eſt. vt. L. Scipio in græcia aduerſus Etholos: deinde in aſiã aduerſus Antiochũ cũ Scipione fratre tranſiret quẽ Hanibali victo: & pro Antiocho in acie dimicanti victorem opponeret. quis igitur. P. Scipionis pietatẽ non iure miretur: q̃ non ſolum a prima adoleſcentia Cornelio patri: vt ſup. diximus: ſed deinde quoq; L. fratri id ætatis: hiſq; rebus egregiã præſtitit: & q̃q̃ erat Aphricanus: & maior natu: & qui Hãnib. vicerat qui de penis triumphauerat: qui omnes ſuæ ætatis imperatores belli gloria: & virtute antéibat: imperio tñ minoris natu ſe ſponte ſubmiſit: vt is in honore optinendæ prouinciæ gratioſo collegæ ꝑferretur: ex quo bello frater ipſius conſilio: & opera vſus: maximã gloriã in patriã reportauit. ¶ Arcta familiaritate: Adeo vt inter pauca illa amicorũ paria: quæ tantopere admiratur antiquitas Scipionẽ & Lælium Cice. dicat eſſe cõnumerandos. ¶ Sors. ſ. Aſiæ prouinciæ cõtra regem Antiochũ. ¶ Maior natu: Aphrican⁹. ¶ Minori. Aſiatico. ¶ Laudis inopi. ſ. fratri. Nondum Aſia. Quia nondũ debellauerat Aſiã. ¶ Alterum. ſ. cognomẽ aphricani ex Aphr. domita.

Scipio aphricani pietas erga fratrem.

¶ Alterũ dedit. ſ. aſiatici: qa eius cõſilio & ĩterceſſione Aſia deuicta eſt. ¶ Maior: Quia maior erat miniſter q̃ frater cũ impio.

ASCE. Anc &c. eſt præfatio in exempla pietatis in fratres: quã proximam paternæ pietati argumentis conuincere cõtendit. Ordo eſt. Gradus beniuolẽtiæ fraternæ. i. quã frater exhibuit: aut exhibet fratri: excipit ꝓximus hanc charitatem. ſ. in parentes. Nã vt. i. quẽadmodũ accepiſſe. ſ. a parentibus: plurima: & maxima beneficia: ducitur. i. æſtimatur primũ vinculum amoris: ita accepiſſe ſimul. ſ. cũ altero. ſ. plurima & maxima beneficia: debet iudicari proximũ. ſ. a primo vinculũ amoris: id aũt faciunt fratres ſub vnis parẽtibus: ergo proxima a parentũ charitate fratrũ charitas. Enim pro qa: q̃. i. o quãtũ aut q̃ putas copioſæ ſuauitatis eſt illa recordatio: qua. ſ. quis recordatur: & repetit in animo ſuo. Ego habitaui in eodẽ domicilio i. eodẽ vtero materno: in quo ipſe poſtea: anteq̃ naſceretur (poſſet fortaſſis etiã dici cõtra: vt ſi minor natu dicat: Ego habitaui in eodẽ domicilio: cũ poſt illũ naſcerer aut natus eſſem: ſed quia maioris natu eſt conferre opẽ in minorẽ: ideo ſic agit tanq̃ maior ſecũ reputet) ego peregi tẽpora infantiæ in iiſdẽ incunabulis: in quibus. ſ. ille poſtea: ego appellaui eoſdẽ parentes. ſ. quos ille eadẽ vota. ſ. parentũ: excubuerunt. i. vigilauerunt pro me. i. pro ſalute mea ego traxi ex imaginib⁹. i. ſtẽmatis maiorũ: parẽ gloriã ſup. cũ illo: hoc eſt cũ fratre: q. d. maxime copioſe ſuauitatis eſt recordatio talis. Nã uxor eſt chara: liberi ſunt dulces amici ſunt iocundi: affines ſunt accepti: ſed nulla beniuolentia debent accedere. i. addi cognitis poſtea: vt iã dictis vxori liberis. amicis: & affinibus: quæ exauriat. i. euacuet: & abſumat priorem. ſ. charitatẽ: quæ eſt in fratrem paulopoſt nos natum. ¶ Atq; ego loquor hæc: teſte. i. atteſtante id Scipi. Aphrica. ſ. maior: qui tametſi. i. q̃q̃ iunctus erat Lælio familiaritate arctiſſima (quia cũ eo nobile par amicorũ conſtituit) attamen orauit ſuplex ſenatum. ¶ Ne ſors prouinciæ. ſ. Aſiæ: erepta fratri ſuo. ſ. Lucio: transferetur ad eũ. ſ. Lælium: & promiſit ſe iturum in Aſiam legatum. L. Scipioni. ſ. fratri ſuo &. i. ſimul ſup. promiſit ſe iturum legatũ: ens aut cũ eſſet maior natu: minori. ſ. natu. i. iuniori: & fortiſſimus: & excellẽs gloria laudis inopi laudis. ſ. fratri: qa nihil adhuc glorioſum geſſerat: & qđ eſt ſuper oĩa: ipſe iam Afric. i. ab Aphrica deuicta ſic dictus repete ꝓmiſit ſe iturum legatũ fratri nondum aſiatico. i. q nondũ ab Aſia deuicta ſic dicẽdus erat. Itaq;. i. & ita ipſe ſumpſit alterum duorũ cognominum (dicerẽ agnominũ) clariſſimorũ: videlicet aphricani: & aſiatici alterũ dico: videlicet aphricanũ ſumpſit ſibi & dedit. ſ. fratri alterũ videlicet Aſiaticũ: & excepit. i. eminẽter iduit ꝓtextã. i. triũphalẽ veſtẽ huius. ſ. aphricanis triũphi: & tradidit. ſ. fratri ꝓtextã illi⁹. ſ. Aſiatici triũphi: exiſtens ſup. maior aliquãto: miniſterio. i. fungens officio: legati q miniſter erat ĩperatoris: ſeu cõſulis in bello: q̃ frater impio. i. fungens impio totius exercitus: qa ad cõſequẽdã eã victoriã plus valuit nomẽ legati: q̃ ĩperiũ cõſulis.

Arcus vero Fabi. Liui. ab vrbe cõdita cũ. Ma. Fabius cõſul aduerſus ethruſcos. qui tunc agros Roma. inuaſerant: duxiſſet exercitũ: & ꝑſertim cõtra veientes: & ianiculos: eos ingẽti ꝑlio: cũ magna eorũ ſtrage ſuperauit ſed nõ fuit Ro. incruẽta. victoria: nã multi ex clariſſimis viris in ea pugna ceciderũt: inter quos alter cõſul: &. Qu. Fabius cõſulis: frater: q cum inter confertiſſimos hoſtes fortiter dimicaret: vulneratus pugna exceſſit: & paulopoſt expirauit: cum igitur triumphus a ſenatu delatus eſſet conſuli ob res magnifice geſtas ille amiſſi fratris grauiſſimo dolore confectus triumphum ſuſcipere recuſauit: q̃q̃ tanta dignitas ab omnibus ſemper expeti cõſueuerit. ¶ Quantã: quaſi dicat mirabilẽ. ¶ Fulgor. ſ. triũphi. OLIV. M. Fabius ſumma in fratrem charitate vſus.

¶ De Marco Fabio Conſule.

Arcus uero Fabius cõſul inclyte pugna Hetruſcis, & ueientibus ſuperatis, delatũ ſibi ſummo ſenat⁹, populiq; ſtudio triũphũ ducerẽ nõ ſuſtinuit qa eo ꝑlio. Q. Fabius frater eius cõſularis fortiſſime dimicãs occiderat. quantã in eo pectorẽ pietatẽ fraternæ charitatis habitaſſe exiſtimemus: ꝓpter quã tãtus ampliſſimi honoris fulgor extingui potuit.

¶ De Tiberio Cæſare.

Oc exẽplo uetuſtas: illo ſeculũ noſtrũ ornatũ eſt: cui contingit fraternũ iugũ Claudiæ prius. nunc & Iuliæ gẽtis intueri decus. tãtũ enim amorẽ Princeps, parenſq; noſter inſitũ animo fratris Druſi habuit: ut cũ Ticini, quo uictor hoſtiũ ad cõplectendos parẽtes uenerat: graui illũ, & periculoſa ualetudine in Germania fluctuare cognouiſſet: ꝓtinus inde metu attonitus erũperet. Iter quoq; quã rapidũ, & ꝓceps uelut uno ſpiritu corripuerit: eo patet. quod Alpes, Rhenũq; trãſgreſſus, die, ac noctu, mutato ſubĩde equo, ducẽtis milib⁹ paſſuũ, per modo deuictã barbariã Antabagio duce ſolo comite cõtẽtus euaſit. ſed eũ tũc maximo labore, & piculo ĩplicatũ, mortaliũq; frequẽtia defectũ. ſanctiſſimũ pietatis numẽ, & dii fautores eximiarũ uirtutum, & fidiſſimus Romani ĩperii cuſtos Iupiter comitatus eſt. Druſus quoq;, quãquã fato iã ſuo, quã illius officio propior erat: uigore ſpiritus, & corporis uiribus collapſus, eo ipſo tamẽ quo uita, & mors diſtinguit̃, momẽto, legiones cũ inſignibus ſuis fratri obuiã ꝓcedere iuſſit. & ut ĩperator ſalutaret̃. præcepit. & dextera in parte prætorium ei ſtatui: & conſulare, & ĩperatoriũ nomen obtinere uoluit: eodẽq; tẽpore, & fraternæ maieſtati ceſſit: & uita exceſſit.

Oc exemplo: germania debellata erat a Druſo Tyberii Neronis fratre: qui germanicus dictus eſt: q paulopoſt æquo ſup crus ei⁹ delapſo. xxx. die vitã cũ morte cõmutauit. Nero: q Ticinũ ad viſendos parẽtes: Liuiã & Octauiũ venerat: & modo ligurũ victore ꝓuincia redierat: a fratre grauiter laborãte per nuncios accitus: ad eũ tãta celeritate ꝑuenit: vt vix credi poſſet: nã breuiſſimo tẽporis ſpacio: vtpote die ac noctæ. cc. milia paſſuũ alpes renũq; trãſgreſſus: vno tñ comite locorũ perito cõfeciſſe dicit̃: q cũ extinctũ fratrẽ inueniſſet: corpus ei⁹ Romã vehi curauit & in tumulo. C. Cæſaris ſepultus eſt: in cuius funere laudes ab Auguſto Cæſa. eius vitrico ampliſſimæ datæ ſunt. Pli. lib. vii. natu. hiſto. nuper inquit Fonteio & Viſpano cõſu. annos nouẽ genitũ puerũ a meridie ad verſperum. lxxv. milia paſſuũ cucurriſſe: cuius rei admiratio ita demũ ſolida ꝑueniret: ſiq; cogitet nocte ac die lõgiſſimũ inter vehiculis tribus Tyberium Neronem emenſum feſtinantẽ ad Druſum fratrẽ egrotantẽ in germania in ea fuerunt. cc. milia paſſuũ: de puero Solinus aliter tradit cõfeciſſe tantũ. xlv. milia paſſuũ: qđ videt̃ veriſimilius. Suet. in vita Tyberii: Tyberius inq̃t Druſum fratrẽ in germania amiſit: cuius corpus pedibus toto itinere ꝓgradiens Romã vſq; peruexit: Liu. li. vlti. Druſus ex fractura æquo ſup crus eius collapſo. xxx. die q̃ id acciderat: mortuus eſt. corpus a Nerone fratre: qui nuncio valitudinis euocatus raptim accurrerat Romã reuectũ: & in. C. Iulii tumulo cõditũ: laudatus a Cæſare Auguſto victrico. ¶ Et ſupremis. illius funerius plures honores dedit. ¶ Claudiæ prius. Nã vtrũq; genus a Claudia gẽte trahebant: paternũ a Tyberio Nerone. maternũ ab Appio pulchro: q ambo Cæci Appii filii fuerunt teſte Sueto. ergo cũ Liuiam Druſulinã Neronis & Druſi matrẽ Auguſtus Cæſar duxiſſet vxorẽ & eius ꝓcibus ſibi Druſum: & Tyberiũ adoptaſſet in gentẽ Iuliã per adoptionẽ venerunt: ſed prius de gẽte Claudia nati ex Tyberio: Nerone Appii Claudii Cæci filio: & ex Liuia appii pulchri filia. ¶ Vt cũ Ticini Fluminis: qui præterlabit̃ papiã: naſcit̃ ex lacu latio: teſte Stra. in fine quarti libri. ¶ Graui: & piculoſa. qa ſuper crus eius: vt diximus delapſus fuerat equus. ¶ Fluctuare in dubio eſſe. ¶ Ducẽtis milibus. in die & nocte: vt qdã volunt: tñ itineris cõfeciſſe videt̃ ꝓpe incredibile. ¶ Modo deuictam. pauloante deuicta barbaries erat a Ro ergo adhunc illis erat infenſa: & inuiſa. ¶ Duce. ſ. itineris. ¶ Periculo: Quia barbariẽ modo victã trãſit more ſuo & Tyberio adulat̃ Vale. cũ dicat: ꝙ numen pietatis: celeſteſq; omnes: & Iuppiter omnipotẽs ille ſemp in hoc labore affuiſſent: eũq; incolumen cõſeruaſſent: vt eſſet q Romanũ imperiũ pie: ſancteq; regeret. ¶ Defectũ: diſtitutũ. ¶ Pietatis numẽ: Cui⁹ officio fungebat̃. ¶ Proprio facto ſuo: ꝓpingor morti ſuæ q̃ frĩs officio: qa tã diu ſupeſſe nõ potuit quoad frĩs officiũ ſuſcipet: ſed an̄ ei⁹ aduẽtũ expirauit. ¶ Vigore ſpũs: Quia tũc cũ hæc iuberet: ĩ exigua ſpe ſpũm trahebat. Druſi mors.

ASCE. ¶ MARCus vero Fab. cõſul: Etruſcis & Veientibus ſuperatis nobili pugna: nõ ſuſtinuit. i. nõ eſt paſſus: ducere triũphũ deoc cideratꝰ. i. oc oblatũ ſibi ſummo ſtudio ſenatus & populi. ſ. Ro. q. Qu. Fabius frater eius. cõſularis. ſ. vir. i. qui aliq̃n cõſul fuerat: latũ. i. ꝓſtitũ: & cubuerat eo ꝑlio dimicans. i. pugnans fortiſſime. Quantã pietatẽ fraterne charitatis exiſtimemus. i. iudicaredẽmus habitaſſe in eo pectore. ſ. M. Fabii: ꝓpter quã. ſ. pietatẽ: tãtus fulgor ampliſſimi honoris: qualis eſt triũphus: potuit extingui: q. d. haud dubie maximã. ¶ Hoc exẽplo &c. Vetuſtas. i. priſca ætas: aut vetuſtũ ſæculũ: ornatũ eſt hoc exẽplo. ſ. Fab. iã dicti. ſæculũ noſtrũ. i. præſentis æui eſt ornatũ illo. ſ. exẽplo: qđ dicturus eſt. cui. ſ. ſæculo noſtro cõtingit intueri fraternũ iugũ. i. iugationẽ: & parẽ ſocietatẽ. ¶ Gẽtis claudiæ prius. i. qui fratres. ſ. Tybe. Nero: & Druſus Germanicus ante adoptionẽ factã ab Auguſto erant de domo claudia: & nũc cõtingit intueri: &. i. ẽt decus gẽtis Iuliæ: in quã p adoptionẽ aſciti erant. Enim p qa: princeps: & parens noſter. i. vrbis noſtræ: videlicet Romæ: hoc eſt Tyb. Cæſar. habuit tñ amorẽ Druſi fratris inſitũ. ſ. a natura aĩo. ſ. ſuo. vt quũ. ipſe Tyb. cognouiſſet ticini. i. in ea vrbe ad Ticinũ flu. quæ nunc Papia dicitur: quo. i. ad quã vrbẽ: ipſe

victor hoſtium.ſ.ligurum.venerat ad complectendos parentes.ſ.Auguſtum victricum:& Liuiam matrem:cum in quam co gnouiſſet Ticini:illum.ſ.fratrem ſuum Druſum:fluctuare.i.inter vitam & morte ancipitem verſari:valitudine:graui & pericu loſa:quam ex lapſu de equo contraxerat:erumperet.i.vi exiliret protinus inde.i.e Ticino:attonitus metu.ſ.de valitudine fra tris & quam.i.quantum rapidum.& præces iter corripuerit:velut vno.i.continuo ſpiritu patet eo.i.ex eo:ꝙ ipſe tranſgreſſus alpes.i.montes illos altiſſimos Italiã in ea parte a germania dirimentes die ac nocte.i.irrequieto curſu.equo mutato ſubin de.i.per interualla:euaſit ducentis milibus paſſuum per barbariam.i.barbaram germanorum:vt ipſe interpratatur terrã:de uictã.i.ſ.a Druſo modo.i.paulo ante contentus ſolo Antabagio duce.ſ.itineris.comite .i. comitante:vnde quia via indicauit: dux erat: quia minor eo:cui viam monſtrauit comes dicendus erat:licet ſanctiſſimũ numen pietatis.ſ.in fratrem ſup.comi tatũ eſt:& dii fautores.i.adiutores eximiarum virtutũ ſup.comitati ſunt:& iuppiter cuſtos fidiſſimus imperii Ro.comitatus eſt tunc eũ.ſ.Tyberiũ principẽ:implicatũ maximo labore & periculo:& defectũ.i.deſtitutũ frequẽtia.i.a multitudine morta liũ.ſ.hominũ.Druſus quoqꝫ qq̃ erat iã propior.i.vicinior:fato ſuo.i.morti vicinæ:q̃ officio illius.i.in illũ:hoc eſt in fratrẽ ſuũ Tyberium exhibendo:vtpote collapſus vigore ſpiritus:& viribus corporis:tamen iuſſit eo ipſo momento:quo vita & mors diſtinguitur.i.in extremo vitæ ſuæ:legiones procedere obuiam fratri cum inſignibus ſuis: & præcepit.ſ.legionibus : vt ſup. Tyberius ſalutaretur.ſ.ab eis:imperator:volens prætorium.i.habitaculum prætoris:hoc eſt eius.

OLIV. His ſcio equidem:excuſat ſe Valerius: ꝙ ꝓximum exemplum Druſo & Tyberio non conueniat. nam exemplum Druſi & Tyberii comparari poſ ſet:& Pollucis & Caſtoris pietati.dicit ergo ſequens pieta tis exemplum cum Druſi: Tyberiiqꝫ pietate nulla in re conferri poſſe videtur : cum Caſtoris tantum & Pollucis pietate comparari merito poſſit.incongrue igitur ſubiun gitur:ſed æquo ferant Druſus & Tyberius neceſſe eſt:qa non ſunt prætermittendi quãuis:humilis conditionis ho minis nam & poſteris grauiſſimũ erit:& ipſis quoqꝫ Dru ſo & Tyberio imperatoribus clariſſimis periocundum exempulm Caſtoris & Pollucis.Nota eſt fabula : ꝙ alter immortalis mortalem fratrem ſuæ immortalitatis voluit eſſe participem.Vnde Virg.ſi fratrem Pollux alterna mor te redemit.Itqꝫ reditqꝫ viam totiens:quod adeo fingitur: vt inquit Seruius: quia ſunt duæ ſtellæ : quarum vna ca dente:altera oritur.¶His namqꝫ:Quo tempore bella ci uilia geſta ſunt inter Pompeium & Sertorium . forte ita accidit:vt duorum fratrum.alter Pompeium:alter ſequæ retur Sertorium:eo forte animo : vt alter alteri faueret in victoria: & ſic eorum cõditio non omnino miſera foret: ſed aliter fortuna tulit.nam conſerta pugna alter alterum ignorans occidit.quod cum inter ſpoliandum cognouiſ ſet ſe fratrem occidiſſe:fortuna grauiter incuſata : & cor pore in caſtra delato rogoqꝫ ſuperimpoſitũ ſeipſum tranſ fixo pectore cõmunibus flãmis cremandum iniecit.Ab breuiator lib.lxxix.Lucius Cornelius Cinna cum perni

Militis pietas:q fratrem ignarus occide rat.

¶De quodam Milite Cn.Pompeii.

His ſcio equidẽ nullũ aliud,quã Caſtoris,& Pollucis ſpecimen cõſanguineæ charitatis cõueniẽter adiici poſſe : ſed omnis memo riæ clariſſimis imperatoribus ꝓfecto nõ erit igratũ: ſi militis ſumma erga fratrem ſuum pietas , huic uo luminis parti adhæſerit.is nanque in caſtris , Cn.Põ peii ſtipẽdia peragẽs,cũ,ſertorianũ militẽ acrius ſi bi in aciẽ inſtãtem comminus interemiſſet : iacẽtẽqꝫ ſpoliaret:ut fratrẽ germanũ eſſe cognouit : multũ, ac diu conuitio deos ob donũ impiæ uictoriæ inſecu tus:prope caſtra trãſtulit : & ꝑtioſa ueſte opertũ, ro go impoſuit:ac deinde ſubiecta face , ꝓtinus eodem gladio , quo illũ interemerat , pectus ſuũ tranſuerbe rauit : ſeqꝫ ſuper corpus fratris poſtratum communi bus flammis cremãdum tradidit.Licebat ignorãtiæ beneficio inocẽti uiuere:ſed ut ſua potius pietate , q̃ aliena uenia uteref̃ ;comes fraternæ neci nõ defuit.

tioſas leges proferret:pulſus vrbe:a Cneo Octauio collega:cum ſex tribunus plæbis imperioqꝫ abrogato corruptum Appi Claudii exercitum in poteſtatem ſuam redegit & bellum vrbi intulit:accerſito Ca.Mario cum aliis exulibus ex Aphrica : in quo bello duo fratres:alter ex Pompeio exercitu:alter ex Cinnæ ignorantes concurrerunt:& cum victor mortuum ſpoliaret agnito fratre:ingenti lamentatione edita rogo ei extructo:ipſe ſupra rogum ſe tranſfodit : & eodem igne conſumptus eſt: aut ergo Valerius diſſentit a Liuio:aut ferunt exempla ſimilia:alter in exercitu Cinnæ:alter Sertorii:aut quod melius eſt quia cõiuncti fuerunt Cinna & Sertorius.vt nihil interſit:vtrum Cinnam dicat an Sertoriũ.¶Multum ac diu:Multum ad quan titatem:diu ad tempus refertur.nam & multa in deos conuitia:& longo tempore iactauit:poſſumus aliquid facere multum & non diu:verbi gratia.ſi legerem cartam vnam ab ortu ſolis vſqꝫ ad occaſum:diu quidẽ legerem ſed non multũ:nam tanto ſpacio decem:atqꝫ eo plures legi poſſent.¶Licebat ignorantiæ:Excuſat:ꝙ ignorans fecerit:vt fratris pietatem exaggeret.

ASCE. ¶HIS ſcio:&c.Tranſit ad humilius exemplum cum deprecatione:ne ſibi vitio detur:& cum obteſtatione diſſimilitudinis: vnde adulatione ſolita Tyberium & Druſum Caſtori & Polluci inter deos relatis comparandos cenſet dicens.Equidẽ.i.ego certe:ſcio nullum aliud ſpecimen.i.ſpecioſum approbamentum charitatis conſanguineæ.i.eodem ſanguinæ genitorum q̃ Caſtoris & Pollucis poſſe adiici conuenienter.i.decenter his.ſ.iam dictis principibus Ro.Tybe. & Druſo: ſed profecto.i.re uera ingratum non erit principibus clariſſimis omnis memoriæ.i.quos omnium memoria complectitur: hoc eſt quorum extat memoria:hoc eſt Tyberii & Druſi:ſi ſumma pietas militis.ſ.Pompeiani erga fratrem ſuum adheſerit.i.annexa ſit . huic parti voluminis.Dixit ſummam pietatem militis in fratrem.¶Namqꝫ is.ſ.miles peragens ſtipendia.i.ære merens:in caſtris Cn.Pompeii.ſ.Magni:quũ interemiſſet cominus.i.coniunctis manibus pugnantem militem ſertorianum.i.ſub Sertorio ſti pendia facientem:inſtantem ſibi in aciem.i.aut oculorum:aut belli.ſed ſi de belli acie diceret:in acie acrius.i.multum ſtre nue: & ſpoliaret iacentem.i.proſtratum:vt.i.poſtquã cognouit eum eſſe fratrem germanum:inſecutus multum:ac diu deos conuitio.i.execratione:ob donum impiæ victoriæ:ꝙ.ſ.vt fit in bellis ciuilibus:fratrem interemiſſet victor eius: trãſtulit ſup. cadauer eius prope caſtra & impoſuit rogo opertum.i.tectum præcioſa veſte:ac deinde face ſubiecta:vt cremaretur : tranſ uerberauit protinus eodem gladio quo interemerat illum.ſ.fratrem ſuum pectus ſuum.i.proprium:& tradidit ſeſe proſtra tum ſuper corpus fratris:cremandum cõmunibus flammis.licebat.i.licitum erat ipſi ignoranti viuere beneficio ignorantiæ: quia ignorans fratrem eſſe eum interemerat : ſed vt vteretur potius ſua pietate q̃ venia .i. ignorantia aliena: non defuit co mes fraternæ neci:quia ſtatim fratris neci ſuam ſubiecit.

Arctiſſimi ſanguinis vinculis.De pietate dicturus erga patriam laudat eam per comparationem:& probat hanc cæ teris præferendam:quia omnia inſeruata patria ſeruantur nam euerſa familia in qua patres:& filii continentur ſta re poteſt patria:ſed euerſa patria:domus & familia ſtare non poteſt.¶Sanguinis vinculis.Filiorum in parentibus: & huic patriæ pietati cædit:paterna ſimul & fraterna pietas.¶Illa quæ deorum numinibus equatur. Paterna pietas : quæ adequatur diuinæ pietati:patriæ cogitur cædere.¶Impendio dãno. OLIV.

¶De Pietate Erga Patriã.Capi.VI.

Arctiſſimis ſanguinis uĩculis pietas ſatisfe cit.reſtat nũc ut patriæ exhibeatur . cuius maieſtati ẽt illa , q deoꝝ numinib⁹ æq̃tur, authorιtas parentũ , uires ſuas ſubiecit . frña quoqꝫ charitas æquo aĩo , ac libẽter cedit , ſumma quidẽ cũ ratiõe.qa euerſa domo , interdũ Reip . ſtatus maneᵗ poteſt : urbis ruina penates omnes ſecum trahat ne ceſſe eſt.uerũ q d attinet uerbis iſta cõplectiꝰ quorũ tãta uis eſt:ut aliqui ſalutis ſuæ impẽdio teſtati ſint.

¶De Bruto primo conſule.

Brutus cõſul primus cũ Areũte Tarquinii ſuperbi filio regno expulſi in acie ita equo cõcurrit:ut pariter illatis haſtis , uterqꝫ mor tifero uulnere ictus exanimis proſterneref̃ . merito obiecerim populo Romano libertatẽ ſuã magno ſte tiſſe.

¶De Curtio Romano.

Cum autẽ ĩ mediã partẽ fori , uaſto , ac repẽ tino hiatu terra ſubſideret: reſpõſumqꝫ eſ ſet:ea re illũ tantũmodo cõpleri poſſe: qua populus Ro . plurimum ualeret : Curtius & animi, & generis nobiliſſimus adoleſcẽs ĩterpretatus urbẽ noſtrã uirtute , armiſqꝫ ꝑcipue excellere:militaribus inſignibus ornatus , equũ cõſcẽdit: eũqꝫ uehemẽter admotis calcaribus præcipitẽ ĩ illud ꝓfundũ egit:ſu per quẽ uniuerſi ciues honoris gratia certatim fru ges iniecerũt . continuoqꝫ terra priſtinũ habitũ recu perauit . magna poſtea decora in foro Romano ful ſerunt.Nullum tamen hodie pietate Curtii erga pa triam clarius obſeruatur exemplum.cui principatũ gloriæ obtinenti conſimile factum ſubnectam.

Brutus Cõſul:Hæc hiſtoria ſupius ꝑ trãſitũ anno tata fuit nã cũ ꝑꝑ Lucretiæ ſtuprũ reges vrbe Bru tus eieciſſet:illi primũ fraude in patriã redire tẽta runt:qđ vbi obſtructũ ſibi fraudis iter ĩtellexerũt ad apta vim & hetruſcoꝝ auxi.cõfugerunt qb⁹ freti agno cũ exer citu in fines Ro.irrupe.ꝓfectus eſt igiᵗ obuiã Brut⁹ quẽ cũ arũs regis filius cũ cõſularib⁹ fulgẽtẽ inſignib⁹ cõſpe xiſſet:acerrimo dolore : & ꝑrepti regni memoria excitus & ĩ pulſus equo calcarib⁹ adacto ruit in cõſulẽ:qđ ille ad uertẽs nõ minori aĩo in hoſtẽ ferꝰ.tãtoqꝫ ĩpetu: & tã nul la ipſius ꝓtegẽdi ſed ſola hoſtis feriẽdi cogitatione cõcur ſum eſt:vt alternis cõfixi haſtis ambo pᵢter cõſternerentꝰ: ſupqꝫ occiſum ſua manu Arũtẽ:ipſe mutuo vulnere Bru t⁹ expirauit.& vt flori vtar verbo:q̃ſi cõſul adulteꝝ(vt ille ait)ſeu verius adulterii fratrẽ regno pulſum : vita quoqꝫ pelleret:& eũ ad inferos ſeq̃retꝰ:funus cõſuli reb⁹ oĩb⁹ ꝑ clarꝫ:ſed nulla re magis q̃ ꝙ eũ matronæ oẽs:vt parentẽ anno integro luxerunt.¶Merito obi.iure inq̃t dixerim magno libtatẽ ſibi cõſtitiſſe:qa auctorẽ libertatis amiſit. Bruti charitas erga pa triam.

Cum aũt in.C.Genitio:&.L.Emilio cõſu.foꝝ me diũ Roma.ſiue motu terræ ſeu qua vi alia dici tur ſpecu vaſto in ĩmẽſam altitudinẽ fuiſſe col lapſum:neqꝫ eã:voraginẽ cõiectu terræ:cũ ꝓ ſe qſqꝫ coge ret expleri potuiſſe prius:q̃ deũ monitũ q̃ri ceptũ quo plu rimũ Popu.Ro.poſſet:id vates canebãt:ſi rẽp.Ro.ꝑpetuã eſſe vellẽt:tũ.M.Curtiũ iuuenũ bello egregiũ caſtigaſſe fe rũt dubitãtes:an vllũ magis Ro.bonũ eſſet q̃ arma virtuſ qꝫ:ſilẽtio deinde facto:tẽpla:deoꝝ ĩmortaliũ:q̃ foro ĩmi nebant:capitoliũqꝫ ĩtuentẽ:& manus nũc in cœlũ:nũc in parẽtes terræ hiatus ad deos manes porrigẽtẽ ſe deuo uiſſe:æquo deinde q̃ poterat ornatiſſimo ĩſidentẽ armatũ ſe in ſpecũ ĩmiſiſſe: donaqꝫ ac fruges ſup eũ a multitudi ne cõgeſtas:lacũqꝫ Curtiũ.nõ ab antiquo illo.T.Tacii mi lite Curtio Metio:ſed ab hoc appellatũ.¶Illud ꝓf.in illã voraginẽ.¶Magna po.Extollit hãc rem:multa inq̃t ꝑcla ra exẽpla cõmemorari poſſent in foro ædita: nullũ tñ cũ Curcii facto cõferẽdũ.¶Multa poſtea multa ꝑterea egre gia facinora in foro ædita fuere:nullũ tñ Genitii facto cõ parãdũ.¶Subſideret:inclinata eſſet. ¶Admotis.appro pinquatis:& ſubditis calcarib⁹:de hoc Curtio Petrar. Vn de ego vos moneo nobis virtute vel armis.Nil melius tri buiſſe deos hæc ſumma ꝓfecto.Hæc vere Romana bo na:& ſi ſumma repoſcũt:Arma viruqꝫ dabo: ſic Curtium loquentem inducit Petrarca : Liu . quoqꝫ nullum magis Romanum bonum quam arma vtriuſqꝫ. Curtii pietas ĩ patriã.

ASCE. Arctiſſimi &c.Præfatio eſt in exẽpla pietatis in patriã quã docet magis neceſſariã q̃ in parentes:aut fratres: ideoqꝫ Cic.atteſtatꝰ ꝙ oĩum charitates vna in ſe cõplectatꝰ:vultqꝫ:vbi pr̃ patriã ꝑ tyrãnidẽ occupaturus eſſet:aut tyrãno: aut hoſti traditurus:nec a filio quouis pacto ab incœpto cõſilio reuocari poſſet filiũ potius ꝑ inditiũ pr̃is patriæ cõſulere debere:q̃ cũ ſalute pr̃is patriæ libertatẽ amittere.Primũ huius loci verbũ qdã habẽt arctiſſimis:qđ quidẽ magis qua dret cũ ablatiuo vinculis:ſed qa is ſyllaba ter cõtinue poſita ſibilũ pariat:alii legunt:& itam ſcriptũ repperi:arctiſſimi vt ſit or do.Pietas.i.narratio de pietate:aut pietas ipſa:ſatisfecit.ſ.in ſuperioribus exẽplis:vinculis arctiſſimi ſanguinis:vt parentũ:& li beroꝝ:inter quos eſt primũ vinculũ:& fratrũ inter ſe:quoꝝ docuit eſſe ꝓximũ.Reſtat nunc:vt ſup.pietas exhibeatꝰ patriæ.i. vt afferamus exẽpla eoꝝ:qui in patriã ſuã pii fuere:cuius.ſ.patriæ maieſtati:etiã illa authoritas parentũ:quæ æquatꝰ numini bus.i.diuinis potentiis deoꝝ:(non tñ ex æquo.Nõ licet parentibus ſecundũ deos debeatꝰ honor non tñ æqualis:qa ſi paren tes quippiã contra dei mandata iuſſerint:ſurda aure trãſeundi ſint:imo pie monendi:ſe iniquæ iubere qđ deus vetuerit:aut cõtra vetare:qđ deus iuſſerit:verũ in hoc quippiã ſimile eſt:ꝙ deos venerationis gratia etiã patres vocauit gẽtilitas:vt nos deũ oĩum creatorẽ patrẽ appellamus.Sũtqꝫ parentes cũ deo in generatione liberoꝝ cooperatores:qa virtus diuina ad oẽm ope rationẽ cõcurrit:& aĩas rationales ſola creat)ſubiecit vires ſuas:qa vult vt plus patriæ q̃ ſibi tribuitur:cuius.ſ.patriæ maieſtati: charitas quoqꝫ fraterna cedit æ quo aĩo:ac libẽter:qdẽ.i.& certe cũ ſumma ratione:qa domo euerſa ſtatus reip.põt interdũ & ſup.neceſſe eſt:vt ruina vrbis.ſ.in qua eſt reſp.trahat ſecũ oẽs penates.i.domos priuatas.Veꝝ.i.ſed qd attinet .i. ad rẽ facit: cõplecti iſta.i.iſtas res verbis.i.docere patriæ ſalutẽ parentũ ſaluti ꝑferendã:quoꝝ.i.qu ãtũ reꝝ: tanta vis eſt vt aliq.i.nõ pauci.

S.i.n.interdũ accipit̃.vt Eſt aliqd ſeſe vnius dominũ feciſſe lacertæ.i.nõ parũ:ſed multũ alioq dicere potuiſſet qdã teſtati ſint ſup.ea:ĩpendio.i.impẽſione ſalutis.i.vitæ ſuæ:quæ charior eſſet poſſet q̃ parentũ. ❡Brutus.ſ.Iunius primus cõſul: cõcurrit equo in acie.i.in cõflictu:cũ Arunte filio Tarqnii ſupbi:pulſi regno.ſ.Romanæ vrbis (ob ſuperbiã & Lucretiæ per filiũ eius violationẽ)ita.i.tali modo:vt haſtis illatis pariter.i.pari impetu:vterq; ictus.ſ.ab altero:vulnere mortifero: pſterneret̃ exanimis.i.aĩa ſpoliatus:aut iã iam ſpoliãdus.Brutus ſup.obiecerit marito Po.Ro.libertatẽ ſuã:hoc eſt populi Ro.ſteriſſe ſup.ſibi magno.ſ.ptio:qa vitæ ſuæ impendio. ❡Cũ aũt terra ſubſideret.i.ad imũ tenderet:& abſiſſum faceret: in mediã partẽ fori.ſ. Romani:hiatu.i.apertura:& voragine:ac ſpecu vaſto.i.valde amplo:ita vt impleri nequiret:ac repentino.i.ſubito orto:& ita magis horrẽdo:ne reliquũ vrbis abſorberet:& reſpõſum eſſet.ſ.a vatibus ſup.hiatũ illũ poſſe cõpleri tantũmodo.i.dũtaxat ea re:qua Po.Ro.valeret plurimũ:Curtius adoleſcẽs:& animi:& generis nobiliſſimi(Sunt q nobiliſſimus legãt:ſed inſolita fieret cõſtructio:nõ.n.dicit̃ nobiliſſim⁹ aĩ:ſed aĩo)ĩterptatus vrbẽ noſtrã.ſ.Romã:excellere pcipue virtute:& armis.i.armatoꝝ eqtũ ornatus ĩſignib⁹ militaribus:coſcẽdit equũ:& egit.i.vi impulit ſecũ in illud pfundũ:eum.ſ.equũ pcipitẽ.i.in caput cadentẽ:& hoc calcarib⁹ admotis vehemẽter:aut ſint ablatiui inſtrumẽtales:egit eũ pcipitẽ calcarib⁹:&c.Sup quẽ.ſ.Curtiũ vniuerſi ciues iniecerũt certatim.i.quaſi cũ certamine qs primus:aut plurimũ iniiceret:fruges gr̃a honoris:& cõtinuo terra recuperauit priſtinũ habitũ.i.priorẽ diſpoſitionẽ:qa ſpecus ille partim oppletus:& partim coitione terræ clauſus eſt: magna decora.i.ornamẽta:vt ſtatuæ eqſtres fulſerũt poſtea in foro Ro.tñ nul'ũ exẽplũ obſeruat̃.i.venerat̃ hodie clarius pietate Curtii erga pr̃iã: Cui.ſ.Curtio aut Curtii exẽplo:obtinẽti principatũ gloriæ:ego ſubnectã factũ conſimile.i.cõſimilis charitatis in patriam.

OLIV. Cippi pietas erga patriam.

GEnitio Cippo: Hoc exẽplũ pcedẽti dicit eſſe cõſimile:& pbat:nã Cippus iſte cũ per portã:quæ rãduſcula dicit̃:egreſſurus eſſet: in trãſeundo exorta ſunt cornua tãtæ magnitudinis: vt egredi nõ poſſet:cõſulto oraculo: cognouit ſe futurꝰ regẽ ſi reuerteret̃ in vrbẽ maluit in exiliũ voluntariũ pficiſci q̃ patriã ſuã libertatẽ priuari. ❡Veluti cornua:Bene veluti cornua: qa non reuera cornua fuerant:ſed pprer demonũ illuſiones cornua eſſe videbant̃:de qbus Ouidi.Cornuaq; auratis mirã referentia formã:hoſtibus inſculpunt longũ manſura per æuũ. ❡Solidã.Veram & non adumbratam.

GEnitius lau.nec.hoc paruũ fuit erga patriã pietatis indiciũ cũ Aelius ptor nõ modo ſuã: ſed vniuerſæ familiæ:& generis incolumitatẽ pr̃iæ ſaluti poſtpoſuit q maluit picũ:q ſibi ius dicẽti in vertice cõſcẽderat eo fato:vt capto:& occiſo: eius domus grauiſſimã perniciẽ.reſp.vero nõ paruã cõſecutura eſſet felicitatẽ:necare cũ exitio ſuo q̃ cũ cõſeruare cũ reip.detrimẽto:picus eſt ſpẽs auis q̃ roſtro arbores pforat.Frõtinus lib.iiii.ca.v. Elius ĩnqt ptor Vrbanus cũ ei ius dicenti picus in capite cõſediſſet:& aruſpices reſpõdiſſent:dimiſſa aue hoſtiũ victoriã fore:necata Po.R.ſupiorẽ:auẽ occidit. qua noſtro exercitu vincẽte:ipſe cum.xiiii.eliis ex eadẽ familia in pͥlio occiſus eſt:hũc qdẽ nõ eliũ:ſed leliũ fuiſſe: & lelios nõ elios periſſe credũt. ❡Decẽ & ſe.Frontinus dic̃ tãtũmodo xiiii.fuiſſe. ❡Vtrũq;.ſ.& ſibi male.& reip. bene ceſſurum. ❡Reſp.qa Aphri.poſtea Carth.P.R.tributariã fecit Sylla m.& Cinna.H.i.n.imperii auidi fuerunt:vnde Cæſar cum audiſſet Syllam depoſuiſſe dictaturam priuat⁹:vt altum dormiret.Sylla inquit neſciuit litteras.

❡De Genitio Cippo Prætore.

GEnitio Cippo ptori paludato portã egrediẽti,noui,& inauditi generis pdigiũ icidit.Nãq; ĩ capite ei⁹ ſubito ueluti cornua emerſerunt.reſponſumq; eſt eũ regem fore,ſi in urbem reuertiſſet. Quod ne accideret,uoluntarium, ac perpetuũ ſibimet indixit exiliũ dignã pietatem: quæ qd ad ſolidã gloriam attinet:ſeptẽ regibus præferatur.cuius teſtãde rei gratia capitis effigies ærea porte,qua exceſſerat:ĩcluſa eſt.dictaq; Randuſculana,qd olĩ rauda ara dicebat̃. ❡De Aelio prætore.

GEnitius laudis huius ſucceſſionẽ Aelio Prætori tradidit:cuius dicẽti,cũ in capite picus cõſediſſet:aruſpexq; affirmaſſet:cõſeruato eo fore domus ipſius ſtatũ feliciſſimũ:Reip.miſerrimũ:occiſo,ĩ cõtrariũ utrũq; ceſſurꝰ: eueſtigio picũ morſu ſuo in cõſpectu ſenatus necauit.decẽ & ſeptẽ militũ familiã, eximiæ fortitudinis uiros,cannenſi prælio amiſit.reſp.procedente tẽpore ad ſummũ imperii faſtigium exceſſit. Hæc nimirũ exempla Sylla,& Marius,& Cinna tanquam ſtulta irriſerunt.

ASCE. ❡GENitio &c.Ordo eſt.Prodigiũ noui: & inauditi generis incidit genitio Cippo:ſ.cognominato:ptori.ſ.ro.paludato.i.veſte imperatoris pficiſcentis in bellum ornato:egrediẽti portam.ſ.vrbis qua deinde randuſculana dicta eſt.Nãq; ſup.res quædam veluti cornua:emerſerunt.i.extiterunt: ſubito in capite eius reſponſumq; eſt.ſ.a vatibus:aut oraculis deoꝝ:de ſignificatione pdigii interrogatoꝝ eum fore.i. futurum eſſe regẽ:ſi reuertiſſet in vrbẽ.Quod ne accideret.i.ne rex fieret:& ita libertatẽ patriæ opprimeret ipſe indixit ſibi exilium voluntariũ:ac perpetuũ.Dignã.i.o dignã:aut dignam ſup.cenſeo pietatẽ:quæ quod.i.quantum pertinet ad ſolidam.i.ſynceram:& veram gloriã præferatur ſeptẽ regibus.i.quotquot Romæ regnarant.Cuius rei teſtandæ.i.atteſtandæ: & teſtificandæ gratia: effigies capitis ærea.i.ex ære facta incluſa eſt portæ quam.ſ.genitius exceſſerat:& dicta eſt.ſ.porta randuſculana:q; quia ara dicebatur olim randa. ❡Genitius.ſ.Cippus:de quo proximo loco dictum eſt:tradidit ſucceſſionem huius laudis.ſ.fugiendi regni Aelio prætori:cui dicenti ius.i.iudicanti populo:cum picus.ſ. auis in tutela martis credita conſediſſet.i. quietem cepiſſet in capite:& aruſpex affirmaſſet:eo.ſ.pico conſeruato:ſtatum domus ipſius feliciſſimum:& ſup.ſtatum reipub. miſerrimum:& ſup.eo occiſo.vtrũq; ceſſurum in contrarium.i.ſtatum ipſius fore infeliciſſimum:& reipub.feliciſſimum: necauit e ueſtigio.i.ſtatim:vbi ſtetit:non mutato veſtigio picum morſu ſuo:in conſpectu ſenatus:& ſup.amiſit deinde in prœlio Cannenſi cum Hannibale cõmiſſo familiam.x.&.vii.militum appoſitore:viros eximiæ fortitudinis: & ſup. poſt illam cladem: Reſpub.exceſſit tempore procedente.i.ſucceſſum temporis:ad ſummum faſtigium.i.culmen imperii.Nimirum.i.haud dubie:Sylla & Marius & Cinna:qui poſtea rempub.oppreſſerunt:& ciues Ro.proſcripſerunt:irriſerũt hæc exempla tanquam ſtulta addidiſſet:vt Cice.Cæſar ſed propter Tyberium:qui illi ſucceſſit:omiſit.

THE. ❡TEMERſerunt.Vetuſta exemplaria habent eruperunt:aut erepſerunt. ❡Randuſculana &cæ Cincius de verbis priſcis ait: Aes infectum Ruduſculum appellari q; omnis materia non deformata rudis dicatur.inde Ruduſculana quodq; idem eſt Ruduſculana porta:q; rudis & impolita ſit relicta:vel q; raudo ſit.i.ære iuncta.lege Pompeium.

PVblius De.Tres fuere Decii:qui pro rep.ſe deuouere.teſte Cice.vt ſup.dixi in c.de ſomniis:pater bello latino:& gallico filius bello hetruſco nepos bello Pyrrhi:qd geſſit per Tarẽtinis:ſed de patre tantũ & filio Vale.mentionẽ facit: Cic.aũt lib.i.tuſc.qõ.dicit.n.ſi mores timeret̃:nõ cũ latinis pater Decius decertãs:cũ hetruſcis filius: Pyrrho nepos ſe hoſtium telis obieciſſet.idem lib.ii.de finibus bonoꝝ & malorum pari ratione in lib.de natura deoꝝ:& diuinatione.

VNicũ talis imperii:ſpecimẽ de patre huius Decii in ca.de ſomniis dictũ eſt.Nũc de filio:q̃ cõſul cũ.Qu.Fabio collega aduerſus gallos:ſamniteſq; pfecti:cũ ad cluſiũ duxiſſent exercitũ:ibiq; diu incerto marte pugnatũ eſſet:eadẽ via qua pr̃ victoriã Ro.peperit.nã Fab.dexteꝝ cornu aduerſus Sãnites.Decius ſiniſtrũ aduerſus gallos:quoꝝ prĩa pͥlia plus q̃ viroꝝ:poſtrema minus q̃ fœminaꝝ erãt:forte tenebãt:i id tps igit̃ quo vinci ſolebat hoſtis q̃ ĩtegerrimas vires potuit militi ſuo Fab.ſeruauit. Decius vero & ætate & vigore aĩ ferocior:q̃tũcũq; viriũ prĩo certamine effudit & qa lẽtior videbat̃ pedeſtris pugna eqtatũ in pugnã cõſciuit:& ipſe iuuenũ turmæ ĩmixtus: pceres iuuẽtutis in hoſtẽ.vt ſecũ ĩpetũ faciãt:cõciuit duplicẽ illoꝝ gloriã fore: ſi ab leuo cornu:& ab eqte victoria ĩcipiat: bis auerterũt gallicũ eqtatũ:ſed nouũ pugnæ genus cõterruit Ro.heſedis:cariniſq; ſupſtãs armatus hoſtis ingẽti ſonitu equoꝝ rotarũq; venit.inſolitus eius tumultus Romanoꝝ terruit equos:ita victorẽ eqtũ veluti limphaticus pauor diſſipat. Decius vbi ſuos terga dãtes vidit primo reuocare fruſtra conatus deinde vbi nulla rõne pculſos ſuſtinere poſſe vidit:patrẽ Deciũ noĩe cõpellãs:qd vltra moror inqt familiare fatũ datũ noſtro generi:vt luẽdis piculis publicis piacula ſim⁹:iã ego mecũ hoſtiũ legiones mactãdas telluri: ac diis manibus dabo:hæc locutus a ſacerdote ſolẽni deuotionis ĩprecatione facta in cõfertiſſimos hoſtes ſubditis calcarib⁹ equo incurrit:vbi magna prius hoſtiũ cæde facta:glorioſe cæſus tandẽ occubuit:cuius mors non: vt aliis terrori ſed audaciæ Ro.fuit:q inſtaurata pugna paulo ante victores gallos ĩſecuti ad.xxv.milia ceciderunt: & viii.milia ceperũt. ❡Aeq; ſtre.Equaliter forti. ❡Itaq; di.ar.Siqs diligẽtius cogitare voluerit:vtrũ mors:an vita decioꝝ reip.magis pfuerit:nõ facile dignoſci poterit:nã vincẽtes Decii nõ paſſi ſunt patriã ſuperari. morientes vero ſpecioſam victoriam illi pepererunt. ❡Vtilius:Quia multas ſunt conſecuti victorias. ❡Amiſerit: quia patriam ſaluarunt:ſe pro illa deuouendo.

OLIV. Decii pietas pro ſalute patriæ Decius .P.De.filius pro patria ſe deuouit.

❡De Publio Decio.

PVblius Decius,qui cõſulatũ in familiã ſuã primus intulit:cũ latino bello Romanã aciẽ inclinatã pene iã,& proſtratam uideret: caput ſuũ pro ſalute reip.dououit: ac ptinus cõcitato equo,in mediũ hoſtiũ agmẽ patriæ ſalutẽ,ſibi mortẽ petens,irrupit:factaq; ĩgẽti ſtrage,plurimis telis obrutus,ſupcorruit. ex cuius uulneribus, & ſanguine inſperata uictoria emerſit. ❡De filio.P.Decii.

VNicum talis imperatoris ſpecimẽ eſſet:niſi animo ſuo reſpondentem filium genuiſſet. Is nanq; in quarto conſulatu patris exemplũ ſecutus,deuotione ſimili,æque ſtrenua pugna, conſentaneo exitu labantes, perditaſq; uires urbis noſtræ correxit.Itaq; dignoſci arduũ eſt: Vtꝝ Romana ciuitas utilius habuerit Decios: an amiſerit.qm̃ uita eoꝝ ne uĩceret̃:obſtitit. mors fecit:ut uinceret.

❡De Scipione Africano Superiore.

NOn ẽ extictus p repu.ſuperior Scipio Africanus:ſed admirabili uirtute ne reſp.extingueret̃: puidit ſiquidẽ cũ afflicta cannenſi

NOn eſt extin.poſt Cãnẽſem:cladẽ:cũ ad quattuor milia hoĩum canuſiũ cõfugiſſent:ne oĩno errãtes ſine duce forẽt imperii ſummũ ad.P.Scipionẽ admodũ adoleſcentẽ ſummo cõſenſu deferunt:cui de ſumma reꝝ ĩter paucos conſultãti nũciat̃:ne qcq̃ illũ cõſultare pditã ſpẽ eſſe:deſperatã:cõploratãq; rẽp.iuuenes quoſdã quoꝝ pricipẽ.L.Ceciliũ Metel.mare:ac naues ſpectare:vt deſerta Italia ad regnũ aliqd cõfugiãt:qd malũ:pterq̃ qd atrox:ſup tot clades:ẽt nouũ cum ſtupore:ac miraculo turbidos defeciſſe:& q aderant cõſiliũ aduocandũ cenſebãt:negat cõſilii rem eſſe Scip. iuuenis fatalis: dux illius belli:audendũ:atq; agendũ:nõ cõſultandũ in tãto malo ait:irẽt ſecũ ex tẽplo armati:q rẽp.ſaluã eſſe velint: pgit ire ſequẽtibus paucis:vbi res agebat̃:& cũ iuuenũ:de qbus allatũ fuerat:cõciliũ inueniſſet:ſtricto ſup eoꝝ capita gladio:ex mei animi ſñia inqt iuro:q ego rẽp.nõ deſerã:nec aliũ ciuẽ Ro.deſerere patiar ſi ſciẽs fallo:tũ me Iup.optimus maximus domũ: familiã:rẽq; meã:vt leo peſſimus afficiat:in hæc verba iurent oẽs expoſtulo:q nõ iurarit in ſe hunc gladiũ ſtrictũ eſſe ſciat: haud ſecus pauidi q̃ ſi victorẽ Hãnibalẽ cernerẽt:iurant oẽs:cuſtodiẽdoſq; ſemetipſos cõtra Hãnibalẽ Scipioni tradunt.

❡PVBlius decius:q primus intulit cõſulatũ in familiã ſuam:cũ videret bello latino.i.qd cum latinis gerebat aciẽ Romanã iam pene inclinatã:ac pſtratã:deuouit.i.voto:& ſolẽnibus verbis addici fecit inferis caput ſuum:& ita vitam ſuã: pro ſalute reip.ac protinus.i.ilico facta deuotione:equo cõcitato irrupit in mediũ agmen hoſtiũ:petens patriæ ſalutẽ: & ſibi mortem: & ingenti ſtrage.ſ.hoſtiũ facta.ſ.illa irruptione priuſq̃ caderet obrutus plurimis telis ſupcorruit.ſ.ſup ſtragẽ a ſe factã:& vim teloꝝ in ſe ĩmenſam.ex cuius vulneribus & ſanguine:emerſit.i.exorta eſt victoria inſperata.ſ.prius. ❡Vnicũ talis imperatoris ſpecimen.Mirabili artificio:atq; inuẽtione cõnectit exẽpla inuẽto ſemp nouo cõtextus filo:Ordo aũt eſt.Specimen.i.ſpectabile approbamentũ charitatis in patriã:talis imperatoris.ſ.Decii:eſſet vnicũ.i.ſingulare:niſi generaſſet filiũ reſpondẽtem aĩo ſuo.i.eiuſdẽ charitatis in patriã:Cõſtat tñ nepotem eoꝝ æmulum fuiſſe tertium:qui ſe pro patria deuouit.Nãq; is.ſ.filius ſecutus in quarto cõſulatu ſuo exẽplum patris:correxit.i.inſtaurauit:& ad priſtinũ robur direxit:vires vrbis noſtræ:hoc eſt militũ Ro.labentes:& perditas deuotione.i.addictione ſui p votum:& verba ſolẽnia:morti & inferis: ſimili.ſ.deuotione paternæ:pugna æq; ſtrẽnua:vt erat paterna:& ſup.exitu.ſ.ſine vitæ æq; ſup. conſentaneo qd genus virtutis martyres pro religione chriſtiana obiuerunt:& qa eo animo vnuſquiſq; fidelium in Chriſtum & fidem:ſeu perſuaſionẽ de eo eſſe debet:vt ſe pro eo:& ea morte deuoueat:inde effectũ puto q; primitiuæ eccleſiæ pceres ſe Chriſto deuotos dicerent: ſicut apud Iuue. accipitur vocabulũ.Quã ni tibi deditus eſſem.deuotuſq; cliens &c.Sequentes aũt vim vocabuli non plane accipientes: deuotionẽ pro intima affectione accipiebãt effectũ pro cauſa:nam illa charitas:& intimus amor deuotos facit.Non eſt ergo ineptũ:nec barbaꝝ vocabulũ ſed nõ recte intellectum ſaltẽ a cõpluribus:ſicut indulgentia:quæ eſt inclinatio vehemens:aut in rem:aut in pſonã:vnde q vino:aut ſomno:aut veneri inhiat:illi indulgere dicitur:& qui nimia facilitate liberis ignoſcit: & eoꝝ deſyderia ſequitur eis indulgere dicitur atq; ita mollis illa educatio liberoꝝ & facilitas ad veniã: & quæcũq; nimia in eos affectio:ſeu inclinatio: ndulgẽtia dicitur.Et qa dũ nobis ignoſcit deus pro modica cõtrictione & pœnitentia: culpaq;

ASCE.

clemēter remittit̄:quodámodo ídulget:xpianæ pietatis ꝓfeſſores indulgētiā ꝑ remiſſiōe illa facili:& ut ita dicā īdulgētiā acceperūt:nō tā íepte q̄ ab ineptioribus taxant̄:ſed hæc ſint tranſeūter ānotata) Itaq̄·i·& ita·arduū·i· difficile eſt:ſicut ardua ſcandere:autē expugnare·dignoſci·i·diſcerni:vtrū Romana ciuitas habuerit utilius decios duces:an amiſerit. Q̄m̄ uita eoꝝ obſtitit:ne·ſ·ciuitas Romana uinceret̄:& mors eoꝝ effecit:vt ſup·ipſa uinceret:facta deuotione:in qua q̄ta fuerit demonū illuſio pulchre edocet Sabellicus in Rapſodia ſua hūc locū recitans. ℭNō eſt &c. Miro gradu ꝓgredit̄:vt vehemētiorē charitate priorem mutaſſe ſciatur dicens:Scipio Aphricanus ſuperior non eſt extinctus·i·occiſus pro rep·ſ·Romana: ſed prouidit i·cauit admirabili virtute·ſ·ſua:ne reſp·extingueretur·ſ·ab Hānibale. Siquidem cum vrbs noſtra·ſ·Romana.

OLIV. ℭAuctore·Q̄u·Metello·Qui dicebat fieri non poſſe: vt e tantus malis emergeret oppreſſa patria. ℭAbeuntem. Quia de republica:& patria deſperabant: & ideo omnis eius iuuandæ pietas ex eorum pectoribus abierat. ℭAge vt a ſingulis ad vniuerſos: Diximus inq̄t de ſingulis dicamus de vniuerſis ciuibus:nā ſecundo bel·pu·cū Hānibal multas:& grauiſſimas clades alias Romanis intuliſſet:ſic breui exhauſtum eſt ærariū:vt nō modo nō ſcribi exercitus:ſed ne fieri quidē diis īmortalibus ſacrificia poſſent·tū publicā pecuniā affatim erogaturos polliciti cēſores adierūt hortātes nō aliter oīa locarēt q̄ ſi reip·pecuniæ ſupeſſent. Itē cū tot cladibus cōſumpta iuuētute cogerent̄:deficiētibus ciuibus:ſeruos cōſcribere:Sēpronius·Grac·magnū cōſcripſit exercitū:q̄ volones dicti ſunt:ꝙ voluntaria:& nō coacta ſtipēdia facerent:quoꝝ opera victoriā ex hoſtibus nō mediocrē cōſecutus eſt:nā cū integrū annū operā ſuā reip·ſtrēnue:fortiterq̄ nauaſſent:libertatē tacite depoſcebāt:quaſi ſuoꝝ laboꝝ p̄miū:qđ cū ſenſiſſet Gracchus ſup ea re litteras ad ſenatū dedit:qui ſibi pmiſit facere qđ e reip· fore videret̄: hic aduocata cōcione:& lectis litteris:eos oēs ſe libertatē donaturꝫ pollicitus eſt q̄cunq̄ poſtero die ſignis collatis caput hoſtis ad ſe retuliſſet:q̄ res magis victoriæ impedimēto fuit q̄ momēto:nā vt q̄ſq̄ hoſtē impigre occiderat primū caput egre iter turbā:& tumultū abſcindēdo terebat tēpus:deinde occupata dextera tenēdo caput fortiſſimus q̄ſq̄ pugnator eſſe deſierat: qđ vbi tribuni militum Gracchо nunciarūt:ſignū dari ꝓpere iuſſit capita abiicerent:& hoſtē inuaderēt:quo fuſo libertatē oībus eſſe daturū:quo audito reintegrata pugna:tanto ardore:& animis in hoſtes incurſum eſt:vt vim eoꝝ nō ſuſtinentes:pœni oēs ferme:vel cæſi:vel capti fuerint:nā ex·xxx·milibus vix duo milia:& minor pars eq̄tū cū ipſo duce euaſerūt: poſt tantā igit̄ victoriā ſeruos oēs Sēpronius liberos eſſe iuſſit:rurſus in ea tēporis difficultate:nulla ætas:nullus ſexus:nullus ordo:nec hominum cōditio a pietatis officio vacarūt:vt in littera videre poſſumus. ℭAditos:Ad quos vltro iuerunt. ℭImpendium: Stipendium ab impendendo dictum. Inſignia:prætextam:& bullam auream:quæ ſignificabant:eos nobiles eſſe:atq̄ patricios.

Volones cur dicti.

Impendium.

clade urbs nr̄a nihil aliud̄ ,q̄ ꝑda uictoris eſſe Hannibalis uideret̄: Ideoq̄ reliquiæ ꝓſtrati exercitus deſerēdæ Italiæ authore Quinto Metello cōſiliū agitarēt:tribunus militū admodū iuuēis, ſtricto gladio mortē unicuiq̄ minitando, iurare oēs nūq̄ ſe relicturos patriā coegit: pietatēq̄ non ſolū ipſe pleniſſimā exhibuit: ſed ēt ex pectorib⁹ alioꝝ abeūtē ſuocauit.

ℭDe Publicanis.

Age ut a ſingulis ad uniuerſos trāſgrediar: quāto, & quā æquali amore patriæ tota ciuitas flagrauit:nā cū ſecundo punico bello exhauſtū ærariū, ne deorū q̄dē cultui ſufficeret: publicani ultro aditos cēſores hortati ſunt:ut oīa ſic locarent: tāq̄ res pub. pecūia abūdaret:ſeq̄ ꝑſtituros cūcta, nec ullū aſſē, niſi bello cōfecto petituros polliciti ſūt.

ℭDe dn̄is ſeruoꝝ, Eq̄tib⁹: & Cēturionibus.

Domini quoq̄ eoꝝ ſeruoꝝ, quos Sēpronius Gracchus ob inſignem pugnam Beneuēti manumiſerat: pretia ab imperatore exigere ſuperſederunt. In caſtris etiam nō eques, non centurio ſtipēdium ſibi dare deſyderauit, uiri, ac fœminæ, quicquid auri, argentiue habuerūt: itē pueri inſignia ingenuitatis ad ſuſtentandā tēporis difficultatem cōtulerunt, ac neq̄ beneficio ſenatus, qui muneribꝰ his functos, tributi onere liberauerat: q̄ſq̄ uti uoluit: ſed īſup id oēs ꝓmptiſſimis animis ꝑſtiterūt.

ASCE. ℭAFFLICta clade Cānenſi·i·apud Cānas vicum Apuliæ accepta nihil aliud videretur eſſe q̄ præda Hānib·victoris:& ideo reliquiæ exercitus proſtrati·i·quæ ſupererant cladi agitarent·Q̄u·Metello authore:cōſilium Italiæ deſerendæ:Scip·ſup· tribunus militum admodū iuuenis coegit minitando gladio ſtricto·i·euaginato:vnicuiq̄·ſ·qui de patria deſerenda conſentiret: aut vlterius ageret:mortē·i·necem præſentem:omnes iurare:ſe nunq̄ relicturos patriam:& ipſe non ſolum exhibuit·ſ·patriæ pietatem pleniſſimam:ſed etiam reuocauit·ſ·pietatem patriæ abeuntem ex pectoribus aliorum. ℭAge (adhortandi vox) vt ego tranſgrediar·i·tranſeam a ſingulis·ſ·in patriam piis ad vniuerſos. Affert autē ſimul ſex exempla. Primum de publicanis: Secundum de dominis ſeruorum. Tertium de equitibus:& centurionibus. Quartum de vniuerſis ciuibus eiuſdem temporis. Quintum de hiis:qui tempore Veientani belli fuerunt:& Sextum de iis·qui vrbe a Gallis capta:de primo dicit ſic. Quantum:& q̄ æquali amore patriæ ciuitas·ſ·Romana flagrauit·i·arſit:ſup·aliquando·q·d·maximo. Nam cum·i·quādo ærarium exhauſtum ſecundo bello punico:ne quidem·i·non ſaltem ſufficeret cultu deoꝝ publicani·i·qui publicam:aut publice pecuniam tractabant:vt ſunt vectigali um:& impoſitionum collectores:nūmularii:campſores & trapezite:hortati ſunt cenſores aditos·ſ·a ſe hoc eſt poſtq̄ eos adierant:vt locarent·i·conducerent ad vſum belli omnia tanq̄ reſpub· abundaret pecunia: & polliciti ſunt ſe præſtituros cuncta:nec petituros vllum aſſem:niſi bello confecto·i·peracto. De ſecundo ſic. Domini quoq̄ eorum ſeruoꝝ:quos Sempronius Grac·manumiſerat ob inſignē pugnam beneuenti·i·apud beneuentū editam: vt Oliuelate proſequitur:ſuperſederunt·i·omiſerunt exigere ab imperatore pretia·ſ·ſenioꝝ:quos emerant. De tertio dicit ſic. In caſtris etiā non æques non centurio·i·nemo haberet:vnde viueret:deſyderauit ſtipendium dari ſibi de quarto·ſic. Viri: ac fœminæ contulerunt quicquid auri argentiue habuerunt item pueri contulerunt inſignia ingenuitatis ſup·ſuæ:videlicet bullas aureas:& crepundia:ad ſuſtentandā difficultatē temporis:ac neq̄ quiſq̄ voluit vti beneficio ſenatus:qui liberauerat functos his muneribus·ſ·publicis onere tributi·ſ·pendēdi ad impendiū belli ſed inſuper·i·vltro omnes præſtiterunt id·ſ·tributum animis promptiſſimis. De quinto:quod quaſi pro exemplo a quartis inſpectum dicit faciebant ſup·tunc id promptiſſimis animis.

OLIV. ℭNON ignorabant·n·Dicit eos ſumpſiſſe exemplū a maioribus ſuis & pulchro vtit̄ colore:nā cum dicit: cos nō ignorare facta maiorū:pietatem maiorū cōmemorat:nā cum Camillus veios obſideret:decimam ꝑdæ:ſi vrbe potiret̄:vouit apollini ſed cum direpta vrbe difficile foret a militibus ꝑdam accipere:votū de publico ſoluēdū fuit:ad hanc igit̄ cōgerendam pecuniā:cū exhauſtū eſſet erariū:matronæ ornamēta cōtulerūt:pari rōne ī obſidiōe capitolii:cū deſperato Camilli aliq̄to ſpe ſua tardioris aductu:& auxilio:cum gallis mille pondo auri pro redēptione pepigerunt:qđ cū in publico deeſſet aurum ex quo ſumma pactæ mercedis conficeret̄:a matronis collatū acceperunt:& ob eam cauſam illis honor additus eſt: vt earum ſicut virorū poſt mortem ſolemnis laudatio foret. ℭItaq̄:Ergo ſecundi punici belli tēporibus naturali & innata pietate homines præditi:& exēplis his maiorū adducti:oīa erogare:& pati pro ſalute patriæ non dubitauerunt. ℭAge ext·ciu·Ad externa trāſit:& codri regis atheni primum ꝓponit exemplū:cum dorienſes cū athenien·de finib⁹ agrorū bella gererent ꝑmerenturq̄ atheni·vt hoſtibus reſiſtere non poſſent:ſuis viribus diffidentes ad diuinā opē confugerunt: legatos ad conſulendū Apollinē delphicum miſerunt:q reſponſum rettulere:non aliter bellū finiri:& patriam obſidione liberari poſſe:q̄ ſi codrus occideret̄ ab hoſtibus: qđ oraculū ad hoſtes quoq̄ peruenit:itaq̄ a dorienſibus edictum ē: ne quis codrū regem vulneraret:ille vero:vt fato ſuo patriæ ſuccurreret:ſumpto militari ſagulo: & lignorū faſce: cum falce tanq̄ ignotus profectus caſtra hoſtium petiit: & quem primum obuiam habuit:grauiter increpuit orta deinde contentione: multis illum cōuitiis onerans in ſui cædem prouocauit:nam iratus miles·illum ignarus quis nam eſſet occidit: quo facto pauloport dorienſes victi ex attica regione ceſſerunt atq̄ ita atheni·virtute ducis ꝓ ſalutæ patriæ morti ſe offerentis bello liberant̄. ℭDiffidentia hu. Quia & ſuis viribus diffidebant:& aliorū auxilia deſperabant. ℭAttica·regio inter achaiā:& macedoniā poſita ē:quæ maxime græcie nomē obtinet:dicta primum ab Atti filia græci regis ſucceſſoris cecropis: a quo græci denominati ſunt. ℭCōtrariis·ſ·doriēſib⁹ ℭPerambulantiū:Hic Vale·diſſentit a Iuſtino. ℭGlobo multitudini:eſt·n·glob⁹ multitudo in orbē collecta:globus quoq̄ dicit̄ ſpiſſitudo:& aceruus:vnde Vir·flāmarū globos: dicitur & lumen & rotunditas:vnde globus lunaris: ℭAB codē fo·Quō thraſibulus a·xxx·tyrannis patriam liberauit:ſupra oſtendimus in ca·de moderatione:vbi eius pietatē piter:& moderationē cognoſcere potuimus:is vero non ſolum in vindicanda patria pietatē oſtendit:verū ēt his verbis:q̄ ſequunt̄:nam cū interrogatus eſſet:q̄tū exiſtimaret athenas ſibi debere quæ ſuo bn̄ficio libertatē eſſent conſecutæ:rn̄dit:uere dii faxint: vt q̄tas illis debeo videar retuliſſe. ℭTeterrima: Turpiſſima:nā tetrū dicimus: nigrū obſcurū:horrendū. Virg. lauit improba teteriora cruor. ℭCumulauit: Auxit: nā ſicut dicimus menſuram cumulatā: q̄ fuerit ad ſummum vſq̄ plena:ſic & gratiam dicimus cumulatam.

Globus quid.

ASCE. ℭENIM pro quia:ipſi non ignorabant:cum·i·quando veiis captis·ſ·a Camillo:oporteret aurū mitti Apollini delphico nomine decimarum·ſ·ꝑdæ: quas camill⁹ vouerat: neq̄ facultas eſſet eius·ſ·tanti auri emendi matronas retuliſſe ſua ornamēta:vt in aures fibulas:aurū crinale·monilia:& ſimilia in ærariū·i·theſaurū publicū. De ſexto·ſic. Similiterq̄ audierant: mille pondo·i·libras auri·q̄ debebant̄ gallis:promiſſa pro obſidione capitolii ſup·leuanda:expleta ſup·eſſe·i·ad plenum pondus:ac numerū ꝑducta:cultu·i·ex ornatu earum·ſ·matronarum. Itaq̄·i·& ita Ro·ſup·tempore ſecundi punici belli admoniti &·i·ſimul proprio ingenio ad ſubueniendum patriæ propenſo:& exemplo vetuſtatis: nulla·i·nō vlla:non exiſtimauerunt ceſſandum·eſſe ſibi in vlla re·q̄·reip·vſui foret. ℭAge attingam exempla eiuſdē propoſiti·ſ·moriendi pro patria:ac ſubueniendi patriæ. Codrus rex atheni·cum attica regio debellata:ideſt victa ingēti exercitu hoſtium vaſteretur ferro:& igni:confugit ad oraculum·i·vaticinium & reſponſum de exitu belli apollinis delphici·i·apud delphos reſponſa dantis:diffidentia·i·propter diffidentiā auxilii humani & ſciſcitatus eſt per legatos:quonāmodo illud bellum tam graue poſſet diſcuti·i·de collo deiici. Deus reſpondit: finem fore ·i·futurum eſſe:illi·ſ·bello:ita·i·hoc pacto vtpote·ſi ipſe occidiſſet·i·mortuus caderet manu hoſtili. Quod·ſ·oraculum: aut reſponſum percrebuit·i·diuulgatū ē nō ſolū in totis caſtris athenieſ·ſedēt in caſtris cōtrariis·i·hoſtilibus. Eoq̄·i·ꝓp id factū eſt vt ediceretur·ſ·in caſtris hoſtilibus:nequis violaret corpus codri. Poſtq̄ ſup·Codrus cognouit·id·i·illud edictū:depoſitis inſi

Non ignorabant enim captis Veii, cum decimarū nomine, quas Camillus uouerat: aurū Apollini delphico mitti oporteret: neq̄ emendi eius facultas eſſet:matronas ornamenta ſua in ærarium retuliſſe. Similiterq̄ audierant mille pondo auri, quæ gallis pro obſidione capitolii promiſſa debebantur: earū cultu expleta. Itaq̄ & proprio ingenio, & exemplo uetuſtatis admōiti, nulla ſibi in receſſandū exiſtiauerūt.

ℭExterna De Codro Rege Athenienſium.

At externa eiuſdem propoſiti exempla attingam. Rex Athenienſium Codrus, cum ingenti hoſtium exercitu Attica regio debilitata ferro, igniq̄ uaſtaretur: diffidentia humani auxilii ad Apollinis delphici oraculum confugit. perq̄ legatos ſciſcitatus eſt, quonam modo illud tā graue bellum diſcuti poſſet: Reſpondit deus: ita illi finem fore: ſi ipſe hoſtili manu occidiſſet. Quod quidem non ſolum totis Athenienſiū caſtris, ſed etiam contrariis percrebuit. Eoq̄ factum eſt:ut ediceretur: nequis Codri corpus uulneraret. Id poſtquā cognouit:depoſitis inſignibus imperii, familiarem cultum induit. Ac pabulantium hoſtiū globo ſeſe obiecit: unūq̄ ex his falce percuſſum, in cædē ſuā cōpulit: cuius interitu ne Athenæ occiderent: effectum eſt.

ℭDe Traſibulo.

Ab eodem fonte pietatis Thraſybuli quoq̄ animus manauit. is, cum Athenienſium urbem triginta tyrannorū teterrima dominatione liberare cuperet: paruaq̄ manu maximæ rei molē aggrederetur:& quidā e conſciis dixiſſet: quātas tandem tibi Athenæ per te libertatem conſecutæ gratias debebunt̄? reſpondit: Dii faciant:ut quantas ipſe illis debeo:uidear retuliſſe. Quē affectū inclytum deſtructe tyrannidis opus laude cumulauit.

gnibus impii induit cultũ familiarẽ.ſ.militis gregarii:ac obiecit ſe globo.i.collectioni cuida hoſtiũ ſpalatiũ.i.vagantiũ ſine or dinem:& cõpulit.ſ.pp irã vnũ ex his.ſ.hoſtib⁹ pcuſſum falce q̃ tãq̃ frumentator:aut fœniſeca in manu tenebat.i cædẽ ſuam (Valla diceret ſui:ſed obſeruatũ eſt a doctioribus cædẽ & neceſſe ſuã ꝓ ſui dici)cuius interitu effectũ ẽ:ne athenæ occiderẽt quia cognita eius cæde:ſtatim hoſtes oraculo teriti aufugerunt.¶ Ab eodem &c.Anim⁹ quoq; traſybuli athẽi.manauit ab eodẽ fonte pietatis.ſ.in pr̃iã.Is.ſ.Thraſybulus:cum cuperet liberare vrbẽ atheniẽ.¶ Teterrima.i.turpiſſima dominatione tri ginta tyrannoꝝ illi ab lacedæmoniis ĩpoſitoꝝ:& aggrederetur manu parua.i.paruis copiis: & auxiliariis molem.i.pondus aut difficultatẽ rei maximæ:& quidam e conſciis dixiſſet:q̃tas tandẽ gratias:athenæ cõſecutæ per te libertatẽ:debebunt tibi? Reſpõdit:dii faciant:vt videar retuliſſe illis ſup.tantas gratias:quantas ipſe.i.ego debeo illis qa quilibet patriæ plurimũ de bet.Quem affectum.i.bonam voluntatem:inclitum opus tyrannidis.deſtructæ cumulauit.i.auxit laude.

¶De Themiſtocle.

THemiſtocles autẽ,quẽ uirtus ſua uictorẽ, iniuria patriæ imperatorẽ perſaꝝ fecerat: ut ſe ab ea oppugnãda abſtineret: inſtituto ſacrificio,exceptũ patera tauri ſanguinem hauſit:& ante ipſam arã,quaſi quædã pietatis clara uictima cõcidit: quo qdẽ tã memorabili ei⁹ exceſſu,ne Græciæ altero Themiſtocle opus eſſet:effectum eſt.

¶De duobus Philenis fr̃ibus Carthagineñ.

SEquit̃ eiuſdẽ generis exẽplũ.Cũ inter Carthaginẽ,& Cyrenas de margine agri pertinaciſſima contẽtio eſſet: ad ultimũ placuit utriq; eodẽ tẽpoꝛ iuuenes mitti:& locũ,ĩ quẽ ii cõueniſſent:finẽ ambob⁹ haberi populis.ueꝝ hoc pactũ duo fratres Carthaginenſes noĩe Phileni,perfidia præcurrere,citra cõſtitutã horã maturato greſſu in lõgius promotis terminis: quod cum intellexiſſent Cyrenenſium iuuenes,diu de fallacia eorũ queſti: poſtremo acerbitate conditionis iniuriam diſcutere conati ſunt.dixerunt nanq; ,ſic eum finem ratum fore,ſi Phileni uiuos ſe ibi obrui paſſi eſſent.

OLIV. Themiſtoclis erga patriã pietas.

THemiſtocles ãt:Themiſtocles ab ingrata patria pulſus:vt ĩ ca.de ĩgratitudine dixim⁹:ad hoſtes quos paucis ante annis ĩgẽti: ac ꝓpe ĩcredibili victoria ſupauerat xerſem.ſ.pſaꝝ regẽ cõfugere coactus eſt nullo conſeruatæ greciæ loco:excipere illum audẽte: qđ edictum eſſet ſiquis eum ſuſcepiſſet:pari & ipſe multaretur exilio:cum igitur ad xerſem veniſſet:quẽ tãto artificio debellauerat:vt ſe magis a Themiſtocle conſeruatũ q̃ ſuperatum fuiſſe crederet:petiit ſibi anni ſpatium dari.quo perſicam linguam addiſceret:quo facto:ſic pſice locutus eſt:vt non athenis ſed in perſide natus videretur: hic deinde regi pollicitus ẽ totam græciam eius adiecturum imperio.quare illi rex quinq; vel vt alii dicunt ſeptẽ ciuitates dono dedit:magna inſup illi ſtipendia de publico dari iuſſit:poſtea vero cum ſoluendæ fidei tẽpus appetiiſſet:& res iam ꝓmiſſa repeteret Themiſtocles nefas eẽ ducens prodere patriam:cum videret ſe non aliter: & pariter fidem:& patriam poſſe ſeruare:mortẽ ipſe ſibi cõſciuit:nam facto ſacrificio taurinũ ſanguine veneno permixtũ iucunctanter exhauſit & ita piit ergo magna pietas fuit:vt mori maluerit q̃ perdere patriã.aut illi bellũ inferre.¶ Victorem:Quia apud ſalamina pſarum regẽ ſuperauit.¶ Imperatorem:Cum patria pulſus ad regẽ cõfugit:& ab eo cõſtitutus ẽ impator.¶ Altero themiſt.op. Quia ſi:vt regi pmiſerat:pſas duxiſſet in græciã: athenæ alterũ optaſſent Themi.qui rurſus deuinceret perſas.

SEquit̃ eiuſdẽ.Cum de finibus agrorum inter ſe Cartha.& Cirenenſes diu bella geſſiſſent:& vtrique multis cladibus afflicti eſſent:nouam dirimendi belli rationem inierunt:nã per inducias ſponſionem faciũt:vti certo die legati domo proficiſcerent̃:quo in loco inter ſe obuii fuiſſent is cõis vtriuſq; populi finis haberet̃:igitur Cart.duo fratres miſſi quibus nomen Philenes erat maturauere iter pgere:Cirnenſes tardius iere id ſecord'a: ne an caſu acciderit parum conſtat.cæterũ ſolet in illis locis tempeſtas non ſecus atq; in mari retinere homines: poſtq̃ Cirenenſes aliq̃to poſteriores ſe eſſe vident:& ob rẽ correptã domi pœnas metuunt:criminari carthaginenſes ante tẽpus domo digreſſos:conturbare rem deniq; oĩa malebant:q̃ victi abirent:ſed cũ pœne aliã conditionẽ æquã q̃rerent:Cirenenſes optionem faciunt carthaginenſibus:vt vel illi:quo fines populo ſuo peterent:ibi viui obruerent̃:vel eadẽ conditionẽ ſeſe: quẽ in locum vellent proceſſuros:dimitterent.phileni conditione probata:ſeq; vitãq; ſuam reip.condonauere:ita viui obruti ſunt. Carthaginenſes in eo loco philenis fratribus aras conſecrauere:alioſq; illis honores domi conſtituerunt.de quibus Stra.in fine vltimi libri mentionem facit.¶ De margine:De finibus:& extremitate agrorum.

Philenorum fratꝝ mors pro patriæ pietate.

ASCE. ¶THEmiſtocles aũt quem virtus ſua fecerat victorem perſarũ:& quem iniuria patriæ fecerat imperatorẽ pſarum.vt abſtineret ſe ab ea.ſ.patria ſua athenis oppugnanda:ſacrificio inſtituto hauſit ſanguinem tauri exceptũ ptera.i.vaſe patẽte : quo libauerat:& cõcidit ante ipſam animã:quaſi.i.tãq̃ q̃dam clara victima pietatis:quo quidẽ tam memorabili exceſſu eius effectum eſt ne opus eſſet græcie altero Themiſtocle.i.impatore tam valido:vt fuerat Themiſt.ad reſiſtendum pſis:quia pſe ab inſtituto deſtiterant:tantã virtutẽ.ac charitatẽ eius in patriã ſtupentes:veritiq; complures eſſe apud athenas tales in patriã aĩos.¶Sequit̃ exẽplũ ſup.aliud:& alterius gentis eiuſdẽ gñis.i.charitatis in pr̃iã.Cũ.i.quo tpe contentio.i.diſceptatio etiam armorũ:pertinaciſſima:quia obſtinatiſſimis aĩs:eſſet inter Cart.& Cyrenas duas potẽtiſſimas vrbes Aphricæ:de margine.i.limite:& extremitate agri.ſ.intermedii finiendi:placuit ſup.vtriſq; ad vltimũ.i.demũ poſtq̃ ambæ ptes defeſſæ erant:mittere vtrinq;.i.ab vtraq; vrbe iuuenes eodem tempore.ſ.exire incipientes.& locum in quẽ hi.ſ.iuuenes conueniſſent.i.cõgreſſum feciſſent(notauit locutionem valla docens:ex eo cõuenio cum actõ.& aduerbio ad locum conſtrui:vnde nõ dices cũ Raudenſi.vbi aut in quo loco cõueniunt ſed quo aut in quẽ &c.)hẽri.i.habendũ eſſe ambobus populis finẽ.ſ.ditionis.Verum.i.ſed duo fratres Cart.nomine phileni p̃currerunt.i.p̃currendo vitiauerunt hoc pactũ.i.hanc cõuentionẽ pfidia.i.nõ ſeruata: ſed violata fide.¶ Creſſu.i.egreſſu:aut curſu maturato.i.feſtinato:citra.i.ante horam cõſtitutã:terminis promotis.i.extenſis in longius.ſ.q̃ æquum erat qđ cum iuuenes Cyrenenſium.i.a cirenen.emiſſi intellexiſſent:q̃ſti.i.conquæſti diu de fallacia corum.ſ.Philenorũ:conati ſunt poſtremo diſcutere.i.diſſoluere iniuriam.ſ.ſibi:& ſuis illatam:acerbitate conditionis.ſ.quã propoſuerunt eligendã.Namq; pro quia:ipſi dixerunt:eum finem.ſ.ditionis:ad quẽ Carth.peruenerant:fore.i.futurum eſſe:ratum.i.approbatum ſic.ſ.tali conditione.ſi phileni paſſi eſſent ſe obrui ibi viuos.

OLIV. ¶CONSILIO non reſpondit.Quia conſilium fuit duram illis conditionem imponere:ſcilicet mortis ſperantes illos nõ accepturos:ſed res aliter euenit:q̃ eorum conſilium fuerat.Nam vltro ſe pro patria deuouerunt: & obruenda corpora obtulerunt.¶ Vbi ſunt ſuperbæ:Nunc per comparationem exaggerat horum iuuenum laudem:dicit enim quamuis magna quondam:& præpotens fuerit Carthago:& copiis militum cæteras gentes excelleret:tamen illa omnia perierunt:horum autem florida:ſtabilis:& æterna pmanſit.¶ Inclyti portus.Glorioſi portus:q pœnitus ſublatus:& funditus euerſus eſt.¶ Claſſis terribilis.Præſertim Sicilia & Hiſpania tota deleta eſt.¶ Tot exercitus.Haſdrubalis:Magonis: Giſgonis : Amilcharis : & Hannibalis.¶ Vbi in. Quaſi dicat omnia iſta euerſa: & penitus deleta ſunt.¶ Duobus ſcipionibus.Scilicet ſuperiori:& inferiori:nam prior tributariã fecit poſterior funditus euertit Carthaginem.¶ At philenorum.Nunc ſuã adaptat comparationem.¶ Nihil eſt igitur.Nihil eſt inquit:quod humano ingenio : & operi comparari poſſit æternũ & immortale:niſi virtus.¶ Mortali omnia.Quantum ad ĩgenium.¶ Ac manu.Quantũ ad vires.¶ Quæri.Pro acquiri:De his Petrar.Tunc acres vixere viri quos inter amorem: Inſignis patriæ fratres Carthago philenos. Nunc colit extinctos:numerumque auxiſſe deorũ exſtimat : ac gemini veneratur numinis aras. Hi patriæ vitæ cupidi ſi forte negaſſent: Plura cyrenco cecidiſſent milia campo.

ſed conſilio euentus non reſpondit.Illi enim nulla interpoſita mora,corpora ſua his terra operienda tradiderunt.qui quoniam patriæ,quam uitæ ſuæ longiores terminos eſſe maluerunt:bene iacent,manibus,& oſſibus ſuis punico dilatato ĩperio.Vbi ſunt ſupbæ Carthaginis alta mœnia? ubi maritima gloria inclyti portus? ubi cũctis litoribus terribilis claſſis? ubi tot exercitus? ubi tantus eqtatus? ubi immẽſo Aphricæ ſpatio non contenti ſpiritus? omnia iſta duobus Scipionib⁹ fortũa partita eſt. At Philenoꝝ egregii facti memoriam,ne patriæ quidẽ interitus extinxit.nihil eſt igitur excepta Virtute,quod mortali animo,ac manu,immortale quæri poſſit.

¶De Ariſtotele.

IVuenili ardore plena hæc pietas: Ariſtoteles uero ſupernæ uitæ reliquias ſenilibus,ac rugoſis mẽbris ĩ ſummo literaꝝ otio uix cuſtodiens,adeo ualenter pro ſalute patriæ incubuit:ut eam ab hoſtibus armis ſolo æquatam,in lectulo Athenienſi iacens,& quidem macedonum manibus,quibus abiecta erat: eriperet.Ita urbs non tã ſtrata,atq; euerſa,Alexandri: quã reſtituta Ariſtotelis notũ eſt opus: patet ergo,quã benignæ quãq; profuſæ pietatis erga patriam omniũ ordinum,omnis ætatis homines extiterint:ſanctiſſimiſq; naturæ legibus mirificorum etiam exemplorum clara mundo ſubſcripſerit ubertas.

ARiſtoteles vero.Ariſtoteles patria iam euerſa : a Philippo : vt quidam dicunt: vt alii ab Alexandro:vt inſtauraretur obtinuit:legeſq; & formam reip.ipſe deſcripſit:qua poſtmodum ea ciuitas vſa eſt: fuit ergo pius erga patriam:& cum eſſet athenis:& iam ætate confectus : abſens tamen diligentiſſimam patriæ curam ſuſcepit : qui non prius deſtitit q̃ a rege:vt inſtauraretur prudentia ſua obtinuit: qua re illum ciues ob hæc merita tanto in honore habuere : vt feſtos dies:& ludos quotannis: eo viuente : faciendos publice dedicarunt. Feſta autem Ariſtotelia nuncupata fuere.Quod vero nõ nulli dicunt : vſum hoc vaframento fuiſſe:vt iuranti Alexandro ſe illi omnia negaturum.quæcunq; pro patria petiſſet : poſtulaſſe : vt patriam perdere:& Alexand.coactũ fuiſſe illam conſeruare : quia ſaluo iureiurando:aliter nõ poſſet:id fecit Anaximenes lampſacus pro lampſaco patria:& non Ariſtoteles.vt dicturus eſt Valerius in cap.de vafre dictis & factis.¶ Pro ſalute patriæ.Quæ ſtagyra dicebatur.¶ Ita vrbs non:ideſt magis noſcitur reſtitutam ab Ariſto.quã ab Alexand.euerſam.vt alii dicunt.a Philippo ergo plus laudis : & gloriæ meruit Ariſtote.in reſtituenda patria:q̃ Alexander.in euertenda: ordo igitur eſt vrbs proſtrata & euerſa non tam notum opus Alexand. quam reſtituta notum eſt opus Ariſtote.Plutarch.in vita Alexand.de hac euerſione:& reſtitutione ſic inſit.Philippus accerſit:cunctorum illuſtriſſimum & clariſſimum: atq; doctiſſimum philoſophorum Ariſtote.ad eruditionẽ Alexander pulchra quidem illi pro ipſius dignitate diſciplinæ præcia conſtituens:euerſa enim a ſe Ariſtote. vrbẽ Stagyram exædificauit: ciueſq; cum diſſipatos : tum ſeruos reſtituit. Laertius vero in vita Ariſtote.hunc inquit tradunt in Macedonia apud Philipp.vixiſſe : atque ab eo Alexander filium erudiendum accepiſſe : petiſſeque inſtaurari ſolum primum a Philippo euerſum : id vbi impetraſſe : dediſſe eis leges Plini.natura.hiſto.lib.ſeptimo cum thedas raperet ariſtote.philoſophi patriam condidit:tantæque rerum claritatis tam benignum teſtimonium miſcuit.

Ariſtotelici ludi.

ASCE. ¶SED euentus non reſpondit conſilio eorũ:putabant enim philenos eam conditionem nequaquam accepturos.Conditio autẽ fuit:vt retro cederent:& ibi Cyrenen.obruerent:quia mori parati erãt cum gloria:timentes ſibi mortem ignominioſam paratam domi ob tarditatẽ:aut ſi fines patriæ illuc vſq; extẽdi vellent illic obruerent̃.Enim pro quia:illi.ſ.phileni:nulla mora interpoſita tradiderunt his.ſ.cyrenenſib⁹ corpora ſua operienda.i.obruenda terra:qui:ſcilicet phileni:quia maluerunt terminos eſſe longiores patriæ ſuæ quam vitæ ſuæ:iacent bene:ideſt feliciter:imperio punio dilatato manibus & oſſib⁹ ſuis. Vbi ſunt:ſupple:modo alta mœnia Carthaginis ſuperbæ:ſcilicet quondam? Vbi ſup.ſunt portus inclyti gloria maritima:ſcilicet rerum in mari geſtarum? Vbi ſup.eſt nunc claſſis Carthaginenſium terribilis cunctis littoribus? Vbi ſup.ſunt tot exercitus? Vbi ſup.eſt tantus equitatus:quantus olim fuit? Vbi ſup.ſunt ſpiritus:ideſt animi Carthaginenſiũ: non contenti.ſ.quondam:immenſo ſpacio aphricæ:quia etiam Italiã ſuæ ditionis adiicere moliebantur.Reſponſio.Fortuna partita eſt oĩa iſta duobus Scipionibus.ſ.maiori q Carthaginẽ tributariã fecit.& minori:qui eã diruit.At ne quidẽ.i.nõ ẽt interitus patriæ extinxit memoriã egregii facti Philenoꝝ:Nihil eſt igit̃ excepta virtute:quod poteſt quæri.i.acquiri immortãle.i.æternũ:aĩo.i.animoſitate:ac manu mortali:dico animo.i.animoſitate:quia animus ꝓ mente:& anima rationali immortalis ẽ.Iuuenili &c.

Hæc pietas.ſ.philenorum eſt ſup.plena ardore iuuenili:& ita præmaturo:vero pro ſed:Ariſtoteles:ſcilicet philoſophus ſtagyrites:vix cum.i.difficultate cuſtodiens:reliquias ſupremæ.i.extremæ vitæ ſuæ:ſup.in membris ſenilibus:ac rugoſis:in ſummo ocio litterarum:qui athenis philoſophabatur:incubuit.i.innixus eſt adeo valenter pro ſalute.i.conſeruatione:aut in ſtauratione.℃Patriæ.ſ.ſtagyræ:vt ipſe iacens in lectulo athen.in quo præ ſenio recubabat:eriperet manibus equitum macedonũ: quibus erat abiecta.ſ.in direptionẽ:eam equadã ſolo ab hoſtibus.ſ.Macedonibus:armis.i.per arma:aut legat᷑ ab hoſtilibus armis ita.i.& ſic:vrbs.ſ.ſtagyra:nõ eſt tam notũ.i.nobile opus Alexã.ſ.viatoris ſtrata:atq; euerſa.i.quæ ſterni & euerti potuit:qa capta erat(aut ſi reuera euerta fuit:ſequamur poſteriorẽ explanationẽ illius ꝓ ſalute:vt ſit nõ ꝓ cõſeruatione ſed ꝓ iſtauratione:aut reparatione:vt ẽt Oliuerius interpræta᷑:Sed tunc occurrit:quõ eripuerit macedonũ manibus:ſi iam euerſa ab eis fuerit?Quocirca dicã:vt occepi euerſam dici poſſe:qa euerti potuit:& reſtitutã:qa ab euerſione præſeruatam:niſi Laertii:& alioꝝ:qui reuera euerſam voluerunt:obſtet authoritas)q̃.ſ.eſt notũ opus Ariſtote.reſtituta.ſ.ciuibus ſuis.Patet ergo(Epilogus quidã eſt:& concluſio capituli)q̃.i.quantũ benigne quãq;.i.& quãtũ etiam profuſæ pietatis homines omnium ordinũ & omnis ætatis extiterint erga patriam.ſ.ſuam:quantũ vbertas.i.fœcunditas etiam mirificorum exemplorũ.ſ.eorũ q primos illos imitati ſunt ſupſcripſerit.i.aſſenſum præbuerit (ſicut qui nomina ſua inſtrumento aſcribunt in illo contentis aſſenſum præbuiſſe conuincuntur)clariſſimis legibus naturæ.i.quas natura præſcripſit de charitate patriæ.

OLIV. Rutilianus ad filiũ legatus.

SEd nunc vel a.Poſtq̃ de pietate erga patriam dixit:Nunc de parentũ indulgentia dicturus pulchra vtitur tranſlatione a nautis ſumpta.primũ autem exemplum eſt Fabii Rutiliani:cum Fabius gurges conſul aduerſus ſamnites male pugnaſſet:& ſenatus de remouendo illo ab exercitu cogitaret.Fabi.Rutilian⁹ eius pater depræcatus eſt hãc filii ignominiam:& eo maxime ſenatum mouit:quod iturum ſe filio legatum pollicit⁹ eſt:idq; præſtitit eius cõſilio:& opera filius conſ.adiutus cæſis ſamnitibus triumphauit.℃Vel a.Tranſlatio:vt dixi a nautis ſumpta.℃Gratam do.Mun⁹ gratioſum.℃Aura.Fauore.℃Quinque conſ.Rem magis auget:nã quo patre honoratiorem fuiſſe oſtendit:eo clementiorem demonſtrat:quod ſe filii imperio ſubmittere:& militiæ laboribus dedere non dubitauerit.quo tempore quietem eius vita depoſcebat.℃Quem ip.pu.Diximus:qd inſtitutum fuit apud maiores:ne quis inter conſulem & proximum lictorem incederet pter paruulum filium.

NOn tam ſpecioſa.Ceſetus eques Ro.tres filios habuit:quoꝝ vnus cum eſſet tribun⁹ plæb.Cæſarem iniuria laceſſiuerat.Nam cum ludi celebrarentur.Marcus Antonius perſonam accepit:vt quidã tradunt:& inter ſaltationem coronam capiti Cæſaris impoſuit:cui rei pauci admodum.qui ad ipſum venerãt:applauſerunt:reliqui mœſti conticuere omnes qd vbi ſenſit Cæſar:id.ſ.diſplicuiſſe populo coronam abiecit:& populus lætatus eſt tunc Cæſar dixiſſe fert᷑:cupere ſe mori:quod tantã populo inuidiam contraxiſſet:peractis deinde ludis:ceſetus & Marulus tribu.plæb.Cæſarem affectati regni poſtularunt:Cæſar igitur iam rerum potitus:ceſetum iuſſit exheredare filium:ſibi admodum inuiſum reliquos ſe multis honoribus:& bonis affecturũ pollicitus:Cui ceſetus ſe prius omnes amiſſurum quã vnum ex his abdicaturũ reſpondit quia indulgentia ſe pariter:& filium ſeruauit:nam Cæſar:vt clementiſſimus erat:affectioni pate. næ facilæ ceſſit.℃Nõ tam ſpecioſa.Quia Fabius.vir patricius fuit:hic equæſtris ordinis.

℃De Parentum Amore,Et Indulgentia In Liberos. Capi. VII.

SEd nũc uel a pii affectus,& placidi,parentũ erga liberos indulgentia,ſalubriq; aura prouecta gratã ſuauitatis ſecũ dotẽ afferat. Fabius Rutiliãus quinq; cõſulatibus ſumma cũ gloria peractis,omnibuſq; & uirtutibus,& uitæ meritis ſtipẽdiis,legatus ire Fabio Gurgiti filio ad bellũ difficile,& periculoſum cõficiendũ grauatus nõ eſt:pene ipſo per ſe duntaxat aĩo ſine corpore militaturus.ut pote ꝓpter ultimã ſenectutẽ lectuli otio,quã labori ꝑliorũ habilior idem triũphãtis currum equo inſidens ſequi,quẽ ipſe paruulũ triũphis ſuis geſtauerat:in maxima uoluptate poſuit.nec acceſſor glorioſæ illius pompæ:ſed author ſpectatus eſt.

℃De Ceſeto Romano.

NOn tã Ceſeti ſpecioſa eqtis Romãi ſors patria,ſed par ĩdulgẽtia:q a Cæſare oĩum tã externoꝝ & domeſticoꝝ hoſtiũ uictore:cũ

ASCE. SEd nunc &c.Tranſit ad amorem parentum in liberos:quem poſt ſuperiores ponit:non qd minor ſit:ſed quia magis naturalis eſt:& ideo minus difficilis:& minore ꝓcio dignus vſq; adeo:vt in lege diuina non ſit cautũ:vt parẽtes liberos diligant ſed contra verumtamen:quia vt apoſtolus dicit.i.Timo.v.Si quis ſuorũ:& maxime domeſticorum curam non habet:fidem negauit:& eſt infideli deterior:certum eſt:curam liberorum eſſe homini neceſſariam ad ſalutẽ.Eſt autem in principio verſus integer:forſan ex aliquo antiquorum poetarum depromptus:ſi ſic legatur.Sed nunc vela pii affectus.placidiq; parentum.Quomodo ab authore poſitũ putem:aut in paucis ĩmutatũ:ne verſus eſſe iudicet᷑.Ordo aũt eſt.Sed indulgentia.i.facilis:& mollis inclinatio parentum erga liberos afferat nunc vela.i.proſperam nauigationem affectus pii:& placidi:& ipſa aduecta ſalubri aura(Ventis enim & velis fit facilis & copioſa nauigatio)afferat ſecum dotem ſuauitatis gratiam.ſ.legentibus.Fabius Rutilianus:quinq; conſulibus peractis:cum ſumma gloria:& omnibus virtutibus:& omnibus ſtipendiis vitæ meritis.i.merito acquiſitis ab eo:non eſt grauatus ire legatus tanq̃ miniſter Fab.Gurgiti filio.ſ.ſuo ad cõficiendum.i.finiendum:bellum difficile:& periculoſum:militaturus per ſe.i.q̃tum poſſet abſq; alterius ſubſidio:pene.i.quaſi ipſo animo ſine corpore:vtpote habilior.i.aptior ocio lectuli.i.vt in lectulo recubet.q̃ labori præliorum propter vltimã.i.extremam ſenectutem:Idem.ſ.Fabius Rutilianus inſidens equo poſuit.i.collocauit in maxima voluptate ſequi currum triumphantis.ſ.filii ſui Fabii Gurgitis:quem ipſe geſtauerat.ſ.in vlnis paruulũ in triumphis ſuis.Nec ſpectatus eſt acceſſor.ſ.tanq̃ ſocius:aut particeps illius pompæ glorioſæ q̃.ſ.filius in triumpho duxit:ſed auctor.i.augumentator:non.ſ.cum filio:aut ꝓximus illi ingreſſus eſt:ſed poſt illum.℃Non tam &cætera.Ordo eſt.Sors patria:ideſt quam in patria ſortitus eſt aut quã pater aſſecutus eſt:Ceſeti equitis Romani:non ſup.eſt tam ſpecioſa:vt Fabii:Rutiliani:ſed ſup.eſt pari indulgentia in filiũ:qui cum iuberetur a Cæſare uictore iam omnium hoſtium externorum & domeſticorum.

THE. ℃Subſcripſerit vbertas.antiqui codi.habent clara mundo ſubſcripta teſtantur.

℃ABDicare.Patrimonio priuare:& a bonis repellere:eſt enim abdicare:filiũ a bonis expellere:dum viuit pater:exheredare verõ poſt mortem.Diuini principis:Non ſine adulatione hoc dicit:q̃uis inquit Cæſar clementia:& benignitate præſtaret:vt hunc hominem ita reſpondentem facile tulerit:ceſetus tamen exiſtimandus eſt rem maiorem auſum fuiſſe q̃ humano ingenio conueniret:cui enim totus terrarum orbis parebat:ipſe non ceſſit tantum valuit paterna indulgentia. OLIV. Abdicare.

SEd neſcio:an Octauius.patet hiſtoria per ſe fuit autem hoc confecto bello ciuili:quod contra Brutum & Caſſium cæſaris interfectores geſtum eſt:cum debellatis reipublicæ paſſibus Octauianus:Antonius:& Lepidus Romanũ inter ſe imperium ſortiti ſuos quiſq; inimicos proſcripſerunt:hic Balbus proſcriptus:cum ab inimicorum manibus per poſticum eſſet elapſus:audita vicinorum voce filii eius fortunam deplorantium:exiſtimãs iam filium ab inimicis interceptum cogi:fugientis pœnas dare parentis:rediit in tectum:vbi ante oculos filii:quẽ præter ſpem oſtendit incolumen:crudeliter trucidatus eſt.℃Poſtico poſteriore parte domus:vnde Satyrus:poſtico falle clientem.℃Pluris illud momẽtum.Ac ſi diceret pater mages lætatus eſt in incolumitate filii quã ſi euaſiſſet. Balbus ſalutem filii ſuæ ꝓpoſuit.

abdicare filium ſuum iuberetur:quod is Tr.Pl.cum Marullo collega,inuidiam ei tanquam regnum affectanti fecerat:in hunc modum reſpondere ſuſtinuit.Celerius tu mihi Cæſar omnes filios meos eripies:quam ex his ego unum nota pellam mea.Habebat ãt duos ꝑterea optime indolis filios:quibus Cæſar ſe incrementa benignæ dignitatis largiturũ pollicebatur,hunc patrem tam & ſi ſumma diuini principis clementia tutum præſtitit:Quis tamen non humano ingenio maius auſum putet:quod cui totus orbis terrarum ſuccubuerat:non ceſſit?

℃De Octauio Balbo.

SEd neſcio an Octauius Balbus concitatioris,& ardentioris erga filium beneuolentiæ fuerit.Proſcriptus a triumuiris cum domo,poſtico clã eſſet egreſſus:iãq; fugæ expeditũ initiũ haberet:poſtquam intus filium trucidari falſo clamore uiciniæ accepit:ei ſe neci,quam euaſerat:obtulit.occidendumq; militibus tradidit.Pluris nimirũ illud momẽtum,quo illi præter ſpem uidere filium incolumen contigerat:quã ſalutem ſuam æſtimãs.miſeros adoleſcẽtis oculos,quibus amantiſſimũ ſui patrẽ ipſius opera ſic expirãtẽ,intueri neceſſe fuit.

℃De Seleuco Rege.

CAeteꝝ ut ad iucũdiora cognitu uẽiam⁹:Seleuci Regis fili⁹ Antioch⁹ nouercæ Stratonices infando amore correptus:memor quã

CAeterum vt ad iocundiora.Seleucus ſuperinduxit Antiocho filio ſtratonicem nouercam virginem formoſiſſimã:& ætatis flore integerrimã:cuius amore filius captus.cum impiũ pectoris vulnus ingenuo illa deterrente pudore indicare nõ auderet.inualeſcente indies magis atq; magis flãmati pectoris igne:qui quo magis tegit᷑ tectus magis æſtuat:in grauiſſimã valitudinem incidit quã ſine dubio nõ euaſiſſet:ſic enim indies ad vltimam tabem redigebat᷑ eius corpus.niſi leptini mathematici.vel vt Appianus dicit:eraſiſtrati medici prouidẽtia fuiſſet huius morbi cauſa depræhenſa.Cũ enim iuxta adoleſcẽtem grauiter laborantem ſederet medicus:& curioſius omnes illi⁹ geſtus vultus:& totius corporis diligentiſſime ſeruaret.tandẽ cognouit:quod intrante ſtratonice thalamum mutabatur eius vultus:totuſq; rubore ſuffundebatur:ſpiritus vegetior fiebat:diſcedẽte vero illa pallidior:languidiorq; reddebat᷑:ex quo facile medicus intellexit:latentem morbi cauſam:qui cum indicaſſet patri:hac in filium:de cuius ſalute deſperabat indulgẽtia vſus eſt:vt commoda ſua incolumitati filii poſtponeret:vxoremq; ſtratonicem:quã incredibiliter amabat filio in matrimonium traderet.

℃ABDICare:ideſt in vita ſua a ſe alienare:& quodammodo proſcribere:filium:ſcilicet ſuum vnũ e tribus:quod.i.quia is.ſ.filius eius ens ſup.tribunuſplæbis cum marulo collega:fecerat ei iuidiam.ſ.populi:aut negocium & moleſtiam:tanq̃ affectãti regnum:eo quod coronam capiti eius impoſuerat Antonius:ſuſtinuit ſup.filium.i.conſeruauit & protexit:reſpondendo in hunc modũ:O Cæſar tu eripies mihi facilius omnes filios meos q̃ ego pellam vnum ex his.ſ.filiis meis:nota mea.i.vt dicunt ſigneto meo:& ita familia:ac ꝓtectione mea.Tracta ẽ methaphora a dñis pecudũ:q ſuas tantiſper:dũ ſuas ducũt:nota ſua ſignãt.Habebat.ſ.Ceſetus:ꝑterea.i.præter eũ quẽ poſtulauerat ad vindictam Cæſar:duos filios optime indolis:qb⁹ Cæſar pollicebat᷑(Si tertiũ abdicaſſet)ſe largituꝝ benigne incremẽta dignitatis.Quis non putet hunc.i.huiuſmodi patrẽ:tametſi.i.q̃q̃ ſumma clæmentia principis diuini.ſ.Cæſaris ꝑſtitit tutũ:tñ:quia ſic illi indit auſum eſſe ſup.q̃cq̃ maius humano ingenio:quod eſt contẽnere vitã:& opes:quorũ poſterius minus.& tñ deo dignũ vnde.Matonianũ illud quod Seneca iuſte æſtimauit:Aude hoſpes contẽnere opes:& te quoq; dignũ:Finge deo vel iõ.q.i.q̃ ipſe non ceſſit ſup.ei:cui totus orbis terrarũ ſuccubuerat:videlicet Iulio Cæſari?℃Sed neſcio:An Octauius Balbus fuerit beniuolentiæ concitatioris & ardentioris erga filiũ.Nã ſup.aut vtpote q:Proſcriptus.i.propoſita tabula in qua ſcripto declaratus erat:poſſe impune occidi vbicunq; occurrerit:a triumuiris.ſ.Auguſto.Antonio:& Lepido:q inter ſe imperiũ partiti erant(de qbus Iuue.In tabulam ſyllæ ſi dicant diſcipuli tres)cũ eſſet egreſſus domo.ſ.ſua:clam.i.ignorantibus id perſecutorib⁹ eius:poſtico.i.per hoſtium poſterius:& haberet iam initium fugæ expeditum.i.cum iam eſſet ita progreſſus:vt videretur poſſe libere effugere:poſtq̃ accepit falſo clamore viciniæ filium.ſ.ſuum trucidari intus.i.in domo ſua:quam dereliquerat:obtulit ſe ei neci:quam euaſerat:& tradidit occidendum militibus.ſ.a triumuiris ad hoc miſſis:æſtimans nimirũ.i.haud dubie.℃Pluris.i.maiori præcio:illud momentum.ſ.temporis:quo cõtigerat illi ꝑter ſpẽ videre filium.ſ.ſuum incolumen q̃ ſalutem ſuã.i.conſeruationem vitæ propriæ.Miſeros:ſubauditio:quod non expræſſit me vehementius exclamaret:o igitur miſeros oculos adoleſcentis:quibus neceſſe fuit intueri patrem amantiſſimum ſui.ſ.oculorum adoleſcentis:ſed a patre totum accipiendo ipſius adoleſcentis:expirantem.i.efflantẽ animam ſic opera.i.ſpontanea reuerſione ipſius.ſ.patris:aut ſi vis intelligere ipſius adoleſcentis:dic opera.i.occaſione eius:ſed ſic dixiſſet ſua:vnde priorem ſequar explanationem.℃Cæterum.i.ſed vt veniamus ad iucũdiora cognitu.i.dum cognoſcuntur:aut ad cognoſcendum:Antioc.filius ſeleuci regis.ſ.totius Aſiæ:correptus infando amore Strato.(proprium eſt)nouercæ.ſ.ſuæ.i.vxoris paternæ memor.i.ſecum reputans:quam.i.quantum.

ASCE.

OLIV. Leptin⁹ mathematic⁹

¶IMPROBIS faſcibus. Nefando amore: aut inſatiabili. ¶Impium: Quod erat ad iniuriam patris. ¶Proſtratus. Ad terrã deiectus afflictus. ¶Magis funeribus quam regius. Quia regius vultus hilaris eſſe conſueuit. ¶Leptini mathematici. Mathematicus dicitur qui diſciplinarum peritus eſt geometriæ aritmeticæ: muſicæ: & aſtrologiæ: quæ omnes in demonſtratione conſiſtunt: nam in præceptis & arte verſantur. reliquæ: ſcilicet grammatica: rhetoricha: dialetica. Vel vt quidam. Nam Plutar. eraſiſtratum fuiſſe dicit Antioch. iacentem. ¶Vt: poſtquam. ¶Increbreſcere. Denſiorem fieri. ¶Excitatiorem. Liberiorẽ. ¶Modo vegetio. Quia increbreſcebat. ¶Protinus. Secundum Plutarchum nec poſt ſpacium quidem trium dierum id aperuit patri timens: ne regi faceret iniuriam: ex quo dicitur hac arte vſus: vt non reginæ ſed ſuæ ipſius fingeret vxoris amore correptum adoleſcentem: vt inde ſenſim regis perciperet animum. Nam cum dixiſſet illum nouo morbo implicitum vi nimia: ſcilicet amoris: quo niſi expleretur: ſanari non poſſe: & eius quidem mulieris amore correptum eſſe quam conſequi haud potuiſſet admiratus ſeleucus, dixiſſe fertur: nonne vniuerſæ impio aſiæ & pro ſuperſtite filio dare omnia poſſum, ſolum: quæ mulier hæc eſſet efflagitabat. cui eraſiſtratus. meã inquid vxorem deperit. tum rex miris pollicitationibus rogabat: vt illam in coniugiũ filio daret. cui tantum regnum debebatur. cui reſpondens eraſiſtratus: an tu inquit: quamquã eius parens: ſi vxorem tuam cuperet Antiochus illam vltro daturus eſſes? tum ſeleuchus: teſtans deos omnes ſine cunctatione ſe daturum læte reſpõdit: quod cũ non ficte regem effari eraſiſtratus cognouiſſet: paſſionẽ filii: & rem omnem patri aperuit. quemadmodum id depræhendiſſet: declarauit: ſeleucus gaudio elatus vnicum opus ſupereſſe ſibi arbitratus eſt: quo pacto id filio perſuadendum eſſet quo pacto & vxori: tandem exercitu conuocato rem aperiens: cariſſimam vxorem filio etiam inuito coniugem dedit quod magnificum & regale ab omnibus exiſtimatum fuit: ac magnificentius quiddã: & ſapientius adoleſcentis amor: atque ad amorem eius inſignis moderatio. ¶Fortunæ acceptum referens: id eſt fortunæ attribui debere. ¶Senex rex: Qui natura Zelotipus eſſe conſueuit.

iprobis facibus arderet. impiũ pectoris uulnus pia diſſimulatione contegebat. Itaq; diuerſi iiſdem uiſceribus affectus, ac medullis incluſi, ſumma cupiditas, & maxima uerecundia ad ultimam tabẽ corpus eius redegerũt: Iacebat ipſe antiochus ĩ lectulo moribũdo ſimilis. lamentabantur neceſſarii. pater mœrore proſtratus, de obitu unici filii, deq; ſua miſerrima orbitate cogitabat. totius domus funebris magis, q̃ regius erat uultus. Sed hãc triſtitiæ nubẽ Leptini mathematici, uel, ut qdã tradunt. Heraſiſtrati medici prouidentia diſcuſſit. iuxta enĩ Antiochũ ſedẽs, ut eũ ad introitũ Stratonices rubore pfundi, & ſpiritu increbreſcere: eaq; egrediẽte pallere, & excitatiorẽ anhelitũ ſubinde recuperare animaduertit: curioſiore obſeruatione ad ipſam ueritatẽ penetrauit. Intrante enĩ Stratonicæ, & ruſus abeunte, brachiũ adoleſcẽtis diſſimulãter apprehẽdendo modo uegetiore, modo lãguidiore pulſu uenaꝝ, cõperit cuius morbi æger eſſet. ptinuſq; id Seleuco expoſuit. Qui cariſſimã ſibi coniugẽ filio ſuo cedere non dubitauit. quod in amorem incidiſſet fortunæ acceptũ referẽs: quod diſſimulare eum uſq; ad mortem paratus eſſet ipſius pudori imputãs. ſubiiciat animis Senex, Rex, amans, iam patebit: quam multa, quãq; difficilia paterni affectus indulgentia ſuperauit.

ASCE. ¶IMPROBIS: id eſt improbãdis faſcibus: ſcilicet amoris arderet: contegebat pia diſſimulatione impium vulnus pectoris: id eſt amorem illum. Itaq;: id eſt & ita diuerſi affectus: id eſt diuerſæ paſſiones: incluſi iiſdem viſceribus: ac medullis: videlicet ſumma cupiditas: & maxima verecundia: redegerunt corpus eius ad vltimam tabem: id eſt corruptionem per exhauſtionem ſucci: & lentam conſumptionem ſanguinis: Ipſe itaq; Antiochus filius ſeleuci iacebat cum lectulo ſimilis moribundo: id eſt iamq; morituro (quo exemplo Valla contenderet in bundus nõ ſignificare ſimilitudinem: alioqui dixiſſet moribũdus) neceſſarii: id eſt conſanguinei: & affines lamentabantur: pater ſcilicet Seleucus proſtratus mœrore cogitabat de obitu vnici filii ſui: & de miſera orbitate ſua: id eſt carentia: aut priuatione liberorum: & vultus: id eſt aſpectus totius domus: id eſt familiæ erat magis funeribus: id eſt lugubris: & quaſi funere occupatus: quam regius: id eſt ipſius regis: licet eſſet mœſtiſſimus: aut potius quam regius. id eſt regalis: hoc eſt quam domum regiam: in qua hilares eſſe ſolent: deceret. Sed prouidentia: id eſt prouida ſolertia: Leptini mathematici: id eſt aſtrologi: vel vt quidam tradunt Eraſiſtrati medici: diſcuſſit: id eſt diſpulit hanc nubem triſtitiæ. Enim pro quia: ipſe ſedens iuxta antiochum: vt: id eſt poſtquam animaduertit eum: ſcilicet antiochum perfundi rubore: & increbreſcere ſpiritu: id eſt habere ſpiritum ardentiorem: & pulſum frequentiorem ad introitum Stratonices: id eſt quoties ſtratonice introibat: & ea regrediente pallere & recuperare ſubinde: id eſt per interualla anhelitum: id eſt vt dicunt flatum: excitatiorem: id eſt commotiorem: penetrauit id eſt peruenit curioſa: ſcilicet diligenti obſeruatione ad ipſam veritatem: id eſt verum cauſam morbi. Enim pro quia: Stratonice intrante: & ruſus abeunte: comperit cuius morbi eſſet æger: qa amoris: apprãhendẽdo diſſimulanter: id eſt quaſi aliud agẽret: Brachium adoleſcentis: modo: id eſt interdum: ſcilicet e intrante: vegetiore pulſu: ſcilicet arteriarum bracchii: modo: ſcilicet ea egrediente: languidiore: id eſt infirmiore. ¶Et expoſuit protinus ſeleuco id: ſcilicet amorem filii eius in vxorem eius. Alii dicunt non ſtatim indicaſſe: ſed mira ſolertia: ſimulando videlicet ipſum captum eſſe amore vxoris ſuæ: hoc eſt medici vt Oliuerius diligenter recitat. Qui: ſcilicet Seleucus: non dubitauit cedere: id eſt concedere filio ſuo coniugem chariſſimam referens acceptum: id eſt imputans fortunæ: quod: ſcilicet filius incidiſſet in amorem. ſ. nouercæ ſuæ: & imputans. i. attribuens pudori. i. verecundiæ ipſius. ſ. filii: quod paratus eſſet diſſimulare eum: ſcilicet amorem: vſq; ad mortem etiam incluſum quãtum in eo fuit. Subiiciatur animis. ſ. legẽtium: aut audientium iſta: ſenex: qui natura quærulus: & moroſus: ac zelotypus eſt: & rei charæ tenaciſſimus rex qui quæ amant conſeruare poteſt: ſi habet ea: & ſi non habet rapere: & ſup. amans: in quo maxima vis eſt: & ſup. patebit iam quam multa: & quam difficili indulgẽtia: id eſt vehemens in filium inclinatio affectus paterni. ſuperauit: id eſt vicit quaſi dicat maxima: & difficillima.

THE. ¶EXCItatiorem. Scribe exercitatiorem ex antiquis exemplaribus. i. magis fatigatum.

OLIV. AT Seleucus quidem vxore: Plutarchus in vita pompei: deuicto Mitridate apud Euphratem: ſpoliatoq; caſtris prouincias compoſuit: munera diſtribuit: cum multi ad eũ principes: & ierũ dñi regeſq; barbari. xii. veniſſent Ariobarzanes Cappadociæ. Nicomedes Bithiniæ regno a Mitridate ponti rege pulſi fuerant hos primum Lelius Cornelius Sylla in ſuum queq; regnum reduxerat: quibus iterũ ab eodem rege pulſis: Põ. cum Mitridatẽ mori tandem coegiſſet Ariobarzanem reſtitutum regẽ appellari iuſſit: qui regnum filio ceſſit pſente pompeio. In cornu ſcribæ: in parte vbi erat ſcriba: intelligimus illic exercitum fuiſſe: qui ſtruebatur in cornua. ¶Humiliorẽ. i. Viliorem q̃ deceret filium regis corruit: ad terrã decidit. ¶Comicæ. iocũde: & vrbanæ. ¶Tragicæ. Seuere: & rigidæ: & eſt continuatio: color rhetoricus.

¶De Ariobarzane Rege Cappadociæ.

AT Seleucus quidem uxore: Ariobarzanes filio ſuo Cappadociæ regno ceſſit in conſpecto. Cn. Pompeii: cuius cum ipſe tribunal cõſcendiſſet: inuitatuſq; ab eo in curuli ſella ſediſſet: poſtquam filium in cornu ſcribæ humiliorem fortuna ſua locum obtinentem conſpexit: non ſuſtinuit infra ſe collocatum intueri. Sed protinus ſella deſcendit: & diadema in caput eius tranſtulit, hortariq; cœpit: ut eo tranſiret: unde ipſe ſurrexerat. exciderunt. lachrymæ iuueni. cohorruit corpus delapſum diadema eſt. nec quo iuſſus erat: progredi potuit. quodq; pene fidem ueritatis excedit: lætus erat: qui regnũ deponebat: triſtis, cui dabat. nec ullũ finẽ tã egregium certamẽ habuiſſet: niſi patriæ uoluntati authoritas Põpeii affuiſſet. filiũ enim & regẽ appellauit: & diadema ſumere iuſſit: & ĩ curuli ſella cõſideꝛ coegit. Comicæ lenitatis hi patres: tragicæ aſpitatis illi.

¶De Parẽtũ Seueritate aduerſus Liberos. Capi. VIII.

¶De Lucio Bruto.

BRutus par gloria Romulo: qa ille urbẽ, hic libertatem Romanam condidit: filios ſuos Tarquinii dominationẽ a ſe expulſam reducentes, ſummũ imperiũ obtinens, cõprehẽſos, pq; tribunali uirgis cæſos, & ad palũ ẽligatos ſecuri pcuti iuſſit: Exuit pſem ut conſulẽ ageret. orbuſq; uiuere, q̃ publicæ uindictæ deeſſe maluit.

BRutus gloria par Romulo. De ſeueritate parentũ ca. viii. cuius exemplum primum eſt Iunii bruti: qui filios duos virgis cædi: & ſecuri percuti iuſſit: quod cum illis ſenſerant: qui Tarquinios reges ab ipſo paucis ante diebus exactos in regnum reſtituere parabant: nam paulopoſt libertatem a populo ptã: id qd minime timebat: per dolum: & proditionẽ eſt prope modũ amiſſa. aliquot. n. adoleſcentes nobili genere nati quorũ in regno libido ſolutior fuerat: aſſueti more regio viuere grauiter ferentes: æquato iure oĩum libertatem: & aliorũ in ſuam vertiſſe ſeruitutem: de reſtituendis regibus conſilia quærebant: interea legati a regib⁹ ſuperueniunt ſine mentione reditus bona tantum repetentes. cum quibus de recipiendis clam nocte regib⁹ in vrbem colloquunt: hi adoleſcentes vitellii: aquilii: q; fratribus primo cõmiſſa res fuit vitelliorꝫ ſoror conſuli nupta bruto erat iamq; ex eo matrimonio adoleſcẽtes erãt liberi Titus: Tiberiuſq;: eoſq; in ſocietatem conſilii auunculi aſſumunt: littere de re tanta legatis dant ad reges fidei pignus: q̃ manifeſtũ facinus fecerunt: nam indicata re p vitelliorꝫ ſeruum qui exceperat eoꝝ conſilia: comphenſis legatis litteras cura ĩ primis hita eſt: ne intercederent: pditores capti: ſumptũq; ſupplicium conſpectius: qd pœnæ capiundæ miniſteriũ patri de liberis conſulatus impoſuit: & qui ſpectator erat amouendus. eum ipſum fortũa exactorẽ ſupplicii dedit ſtabant ad palũ deligat nobiliſſimi iuuenes. ſed a cæteris velut ab ignotis capitibus conſulis liberi oĩum in ſe conuerterunt oculos miſerabatq; non pœne magis hoĩes q̃ ſceleris: quo pœnam meriti eſſent: illos eo potiſſimũ ãno: quo patriam liberatam patrem liberatorem: conſulatum ortum ex domo iunia: patres plebẽq; quicquid hominũ: deorũq; Ro. eſſet induxiſſe aium: vt ſuperbo quondã regi: tũ infeſto exuli proderent: itaq; miſſi lictores ad ſumẽdum ſupplicium: nudatos virgis cedunt: ſecuriq; feriunt: cũ inter omne tempus pater: vulguſq;: & os eius ſpectaculo eſſet: eminente primo animo inter publicæ pœnæ miniſterio ſecundum pœnam nocentium: vt in vtranq; partem arcendis ſceleribus exemplum nobile eſſet. ¶Filios ſuos. Titum & liberium. ¶Reducentes. Reducere volentes. Vir. Quos ego ſum totiens iam dedignata maritos. Non q̃ eſſent mariti ſed qui eſſe volebant. ¶Exuit patrem: depoſuit amorem: & affectũ paternũ. ¶Vt conſulẽ ageret: Quia cõſulatus adminiſtratio exigebat: vt ſuppliciũ de his ſumeret: qui libertatẽ opprimere voluerant.

Bruti rigor contra filios

ASCE. ¶AT. i. ſed: Seleucus quidem ceſſit filio ſuo vxore. i. de poſſeſſione vxoris (prius autem vxorem dixit: vnde in vtroq; caſu id dicere licet) Ariobarzanes rex Cappadociæ ceſſit filio ſuo regno. i. de regno cappadociæ in conſpectu Cnei Pomp. Cuius. ſ. Pompeii: cum ipſe. ſ. Ariobarzanes conſcendiſſet tribunal. i. ſedem ptoriam: & inuitatus ab eo. ſ. Pompeio: ſederet in ſella curuli: qua primi magiſtratus tantum vtebantur: poſtq̃ cõſpexit filiũ ſuum obtinentẽ in cornu ſcribæ. i. in ea parte exercitus: vbi ſcriba locũ habebat locum humiliorẽ. i. inferiorẽ: fortuna ſua. i. q̃ filium regis diceret: non ſuſtinuit. i. non eſt paſſus intueri eum collocatũ infra ſe. i. in loco inferiore q̃ ipſe: ſed deſcendit ptinus ſella. ſ. curuli: & tranſtulit diadema. i. inſigne regni: cui corona ſuperponi ſoleat: in caput eius. ſ. filii ſui: hoc eſt declarauit eum regẽ: & cœpit hortari eum: vt tranſiret eo. i. in eũ locum vnde ipſe ſurrexerat. Lachrymæ exciderunt iuueni: & ſup. corpus eius corruit: & diadema eſt dilapſum. ſ. e capite eius: nec potuit progredi ſup. eo videlicet in ſellã curulẽ: quo fuerat iuſſus. ſ. a patre progredi: quod quæ. i. & quod excedit pene. i. quaſi fidẽ veritatis: is. ſ. pater: qui deponebat regnum: erat lætus: & ſup. is: videlicet filius: cui regnum dabatur: erat triſtis: nec tam egregium: quia maxime p̃um certamen: habuiſſet finem: niſi authoritas Pompeii affuiſſet voluntati patriæ. i. niſi Pompeius comprobaſſet: & quodammodo iuſſiſſet factum patris. Enim pro quia: Pompeius ſup. & i. ſimul appellauit filium regem: & iuſſit ſumere diadema: & coegit ſup. eum conſidere. ſimul cum patre ſedere in ſella curuli.

COmicæ &c. Breuis præfaito: & paraſceue eſt ad ſequentem narrationem: cui quæ venuſte ſubaudiuntur: verba inepte quidam adiecerunt: veriores. n. textus id tantũ habent qd nos propoſuimus: Cuius ordo eſt. Hi patres. ſ. iam dicti ſup. fuerunt: aut ſunt: lenitatis. i. mititatis: & tranqllitatis: comicæ. i. qualem habent patres in comœdiis: illi. ſ. qui ſequentur: aut de quibus proxime dicemus: ſup. fuerunt aſperitatis. id eſt rigiditatis: tragicæ. id eſt tragœdia dignæ. ¶Bru

tus.ſ. Iunius par.i.æqualis Romulo:gloria.i.quãtũ ad gloriam:quia ille.ſ.Romulus condidit vrbem Ro.hic.ſ.Brutus condidit libertatem Romanam:obtinens ſummum imperium:quia conſulare:iuſſit filios ſuos reducentes.i.reducere volentes: & coniuratos ad hoc dominationem.i.ſuperbum regnũ Tarquinii.ſ.ſuperbi expulſi a ſe cõpræhenſos.i.captos:& cæſos virgis: pro tribunali.i.ante tribunal:& religatos ad palũ.i.ſtipitẽ:percuti ſecuri.i.decollari.& ita Brut.exuit patrẽ.i. patronũ affectũ: vt ageret conſulem.i.vt debite fungeretur officio conſulari:& maluit viuere orbus.i.ſine liberis:q̃ de eſſe vindictæ publicæ.

THE. ℭ Cornu ſcribæ:inter cõmentarienſes & cornicularios:quos alio nomine dictos accenſos auctor eſt Aſconius:eorum: qui Corniculo merebant:ſubſellium cornu vocabatur.

ℭ De Caſſio.

HVius æmulatꝰ exẽplũ Caſſius, filiũ, q Tri. Pl. Agrariã legẽ primus tulerat:multiſq; aliis rebus populariter animos hominũ amore ſuis deuictos tenebat: poſtq̃ illã poteſtatẽ depoſuit.adhibito propinquoꝝ, & amicorũ conſilio affectati regni crimine domi dãnauit: uerberibuſq; affectum necari iuſſit:ac peculũ eius Cereri cõſecrauit.

ℭ De Manlio Torquato.

TItus aũt Mãlius Torquatus, propter egregia multa raræ dignitatis, iuris quoq; ciuilis, & ſacroꝝ pontificaliũ pitiſſimus in cõſimili facto nec cõſilio qdem neceſſarioꝝ indigere ſe credidit. Nã cũ ad ſenatũ Macedõia de filio eiꝰ Decio Syllano:qui eã ꝓuinciã obtinuerat:querelas per legatos detuliſſet.a.P.C.petiit:nequid ante de ea re ſtatuerẽt:quã ipſe Macedonũ, filiiq; ſui cãm inſpexiſſet.ſummo deinde tũ ampliſſimi ordinis, tũ etiã eoꝝ, qui queſtũ uenerãt, cõſenſu, cognitione ſuſcepta:domi cõſedit. ſoluſq; utriq; patri per totũ biduũ uacauit:ac tertio die pleiſſime, diligẽtiſſimeq; auditis teſtibus, ita ꝓnunciauit:Syllanũ filiũ meũ pecunias a ſociis accepiſſe mihi ꝓbatũ ſit:& Rep. eũ, & domo mea indignũ iudicio:ꝓtinuſq; e cõſpectu meo abire iubeo.tã triſti patris ſnĩa percuſſus Syllanus, lucẽ ulterius intueri nõ ſuſtinuit.ſuſpẽdioq; ſe ꝓxima nocte cõſumpſit.Peregerat iã Torquatus ſeueri religioſi iudicis partes:ſatisfactũ erat Reipu.habebat ultionẽ Macedõia.potuit tã uerecũdo obitu filii patris inflecti rigor:At ille neq; adoleſcẽtis exequiis interfuit.& cũ maxime funus eius duceretur:cõſulere ſe uolẽtibꝰ, uacuas aures accõmodauit. Videbat eni ſe in eo atrio cõſediſſe.in quo illius iperioſi Torquati ſeueritate cõſpicua imago poſita erat. Prudẽtiſſimoq; uiro ſuccurrebat, effigies maioꝝ ſuoꝝ cũ titulis ſuis idcirco ĩ prima ædiũ patre põi ſolere, ut eoꝝ uirtutes poſteri non ſolũ legerent.ſed etiã imitarentur.

OLIV. HVius æmulatus:Spurius Caſſius in agraria largitione ambitioſus in ſocios fuerat. vnã ipſo cõſule cũ ꝓcul virginio lex agraria primũ ꝓmulgata fuit nũq̃ deinde ſine maximis moribꝰ exagitata:ager hernicus adeptus:hoc authore:inter latinos plebẽq; diuiſus adiectũq; huic muneri aliquãtũ agri qa patribus poſſidebat hac largitione ſuſpectus iã ſenatui : populoq; cœpit eſſe:ꝙ pniciosas libertati opes ſtrueret:& ideo ciuibus iã vilior factus vt alio munere ſibi recõciliaret ciuiũ aĩos iuberet ꝓ ſiculo frumẽto pecuniã acceptã retribui populo. Id vero nõ ſecꝰ q̃ ꝑñtẽ mercede regni aſpernata plebs eſt: hũc ergo vbi magiſtratu abiit dãnatũ:necatũq; cõſtat ſunt q patrẽ auctorẽ eius ſupplicii ferãt:eũ cognita domi cauſa verberaſſe:ac neceſſe:peculiũq; filii cereri cõſecraſſe: ſignũ inde factũ eſſe & inſcriptũ:ex Caſſia familiæ datũ inuẽio apud quoſdã auctores idq; ꝓpius fidei eſt a. q̃ſtoribus Ceſone Fabio:& L. Valerio diẽ dictã ꝑduellionis dãnatũ populi iudicio direptas publicæ ædes quã ſniam ſequitur Diõy. Alicarnaſeus qa dicit:ꝙ ſi pater iudex fuiſſet: & pũitor:neq; domus dirupta:neq; bona publicata:quia Ro.nihil eſſet poſſeſſoꝝ ꝓpriũ patribꝰ viuẽtibus:& id pecuniæ:& corpora filioꝝ cũ de eis volũt diſpõere tradunt patribus: Addidit ꝓterea agitatũ ẽt fuiſſe de interficiẽdis filiis Caſſii:ſed crudelẽ nimis viſam eã ſniam. ℭ Peculiũ.ſ. caſtrẽſe.qd alienari poterat:quia ad patrẽ nõ pertinebat.

TItus aũt Mãlius:cũ Mace.legati Romã cõqueſtũ vẽniſſent de Iulio ſillão ꝓtore ꝙ acceptis pecuniis ꝓuinciã ſpoliaſſet: & ſenatus de querelis eoꝝ vellet cõgnoſcere. T. Mãlius Tor.ſyllãi pater petiit impetrauit vt ſibi hmõi cognitio mãdaretur: & domi cognita cauſa filiũ dãnauit abdicauitq; : ac vt funeri qdẽ eius: cũ ſuſpẽdio vitã finiiſſet voluit intereſſe : ſedẽſq; domi ꝑtãtẽ cõſultãtibꝰ ex inſtituto fecit hãc hiſtoriã Cice.ꝑ trãſitũ tãgit li.iii.de finibus bonoꝝ & maloꝝ. ℭ Raræ digni.quæ raris hoĩbus cõtigit:vt oĩbus reip.muneribꝰ ꝑfunctꝰ eẽt. ℭ Ampliſſimi ordi.ſenatorii ꝑegerat Torquatus Exaggerat:hãc ſeueritatẽ Vale.ſatis inquit fuerat dãnaſſe filiũ:& abdicatũ a ſe coegiſſe laqueo vitã finire ſeueritas.hæc magna.ſed illa maior:ꝙ nec funeri qdẽ voluerit intereſſe.oĩbuſq; illo eo die cõſultãtibꝰ vacauerit. ℭ Illiꝰ iperioſi tor. Quia vt diximus in ca.de diſciplina militari filiũ:q cõtra eius ꝓceptũ cũ hoſte cõflixerat:& victoriã ex illo reportauerat virgis cædi & ſecuri percuti iuſſit. Imago poſita. In atris ſolebãt veteres maioꝝ ſuoꝝ:q gloria:& rebus geſtis ruiſſent imagines collocare. Iuue. Tota licet veteres exornent vndiq; ceræ. ℭ Atria nobilitas ſola eſt:atq; vnica virtus maioꝝ igitur ſuoꝝ imaginibꝰ ſæpe ad virtutes : & reꝝ gerẽdaꝝ gl'iẽicẽdebantur.vt illoꝝ imitatiõe clariores fierẽt.

Torquati reueritas contra filiũ.

ASCE. ℭ HVius &c. Caſſius.ſ. Spurius æmulatus:exẽplũ huius ſ.Bruti dãnauit domi.ſ.ſuæ crimine regni affectati:& hoc ꝓpinquoꝝ:& amicoꝝ cõſilio adhibito:filiũ.ſ. ſuũ:q trib. pl.i.cũ fuiſſet trib.pl.tulerat primus (nã poſtea multi cõati ſunt eã ferre) legẽ agrariam.i.de agro:quẽ Po.R.bello acq̃ſiuerat æquis portionibꝰ diuidẽdo:& tenebat animos hoĩum deuinctos.i.obnoxios amore ſui:multis aliis rebꝰ populariter ſup.factis.i.in fauorẽ aut gratiã populi dãnauit dico : poſtq̃ depoſuit illã poteſtatẽ.ſ.tribunitiã:& iuſſit eum affectũ verberibus.i.cæſum necari.i.percuti ſecuri. ℭ Et cõſecrauit.i.tanq̃ ſacrũ addixit Cereri peculiũ eius.i.qd ꝓpriũ:& extra patriã poteſtatẽ:vtpote caſtrẽſe poſſederat. T.autẽ Manlius Tor.exiſtẽs ſup.vitare.i.excellẽtis dignitatis ꝓpter multa egregia.i.excellentia facta & dicta.ſ.eius peritiſſimus quoq; iuris ciuilis : & ſacrorum pontificaliũ.i.quæ ad ius pontificium pertinebant:ac pertinent nec quidẽ.i.non ſaltẽ credidit ſe indigere cõſilio neceſſarioꝝ.i.cõſanguineoꝝ & affiniũ in facto cõſimili.ſ.de dãnatione filii. Nã quũ Macedonia.i.prouincia illa quæ paulo ante regnum

fuerat:retuliſſet ꝑ legatos ad ſenatũ querelas de filio eius.ſ.Titi.Mãlii Decio Syllano.ſ.appellato:petiit.ſ.Mãlius pater:a patribus cõſcriptis:neqd ſtatuerent de ea re anteq̃ ipſe inſpexiſſet cauſam:macedonũ:& filii ſui:hoc eſt illoꝝ accuſationẽ:& huius purgationẽ.deinde cognitione.i.inq̃ſitione de iure vtriuſq; partis:ſuſcepta.ſ.a Tito patre ſummo cõſenſu tũ.i.ſimul:ampliſſimi ordinis:videlicet ſenatorii:tũ ẽt eoꝝ:q uenerant quæſtũ.i.ad querẽdũ de filio eius:hoc eſt legatorũ Macedoniæ:cõſedit domi & vacauit.i.vt dicũt audiẽtiã dedit:ſolus.i.cũ ſolus eſſet:vtriq; parti ꝑ totũ biduũ:ac ꝓnunciauit tertio die:teſtibꝰ auditis:pleniſſime & diligẽtiſſime:ita.i.in hanc formã verboꝝ. Cũ ꝓbatũ.ſ.teſtibus:ſit mihi:Syllanũ filiũ meũ accepiſſe pecunias a ſociis:ego iudico eũ indignũ & rep.& domo mea:iubeo ſup.eũ abire ꝓtinus e cõſpectu meo. Syllanus ꝑcuſſus.i. attonitus tã triſti ſnĩa patris:nõ ſuſtinuit.i.nõ valuit:intueri vlterius lucẽ.i.diutius viuere:& cõſumpſit.i.peremit ſe ſuſpẽdio nocte ꝓxima. Torquatus ꝑegerat.i.plene egerat:& defleuerat iã partes.i.debitũ officiũ iudicis ſeueri.i.ſequentis veꝝ: & religioſi.i.anxiæ ſeruãtis iuſiurãdũ:quo iudices obligari ſolent:& ſatisfactũ erat reip.& Macedonia habebat vltionẽ:& rigor.i.rigiditas patris poterat inflecti.i.mitigari obitu filii verecũdo.i.qui obierat præ uerecundia:at.i.ſed ille.ſ.ſeueriſſimus pater: neq; interfuit exequiis adoleſcẽtis:& cũ funus eius duceretur maxime.i.ꝑcipue:aut ꝑcipua põpa:tunc ſup.qa iure cõſultus erat:accõmodauit volẽtibus cõſulere.i.cõſiliũ petere:ſe aures ſuas vacuas.i.nullo negocio occupatas (Videbitur fortaſſis noſtroꝝ dũtaxat inſtitutoꝝ gnaris nouũ hominẽ:qui ſe ſuſpẽderit ſolẽniter ad rogũ:aut ſepulturã efferri:ſed norit huiuſmodi glorioſum fuiſſe apud Romanos:illos ethnicos morte a ſe ſibi illata dedecus:aut euitare aut finire:de qua re longe ſanctius nũc Romana cõſtituit eccleſia. Affert aũt cauſam curtã rigidus ꝑſtiterit Torquatus dicẽs) Videbat.n.ſe cõſediſſe in illo atrio.ſ.priſcoꝝ Torquatoꝝ:in quo imago illius torquati iperioſi (qui.ſ.imperator:ac cõſul filiũ ſecuri ꝑcutere iuſſit: ꝙ contra interminationẽ ſuã:ac imperiũ in abſentia ſua in hoſtem egreſſus etiã feliciter pugnam cõmiſiſſet:& ita miro cõpendio illius quoq; ſeueritatẽ in filiũ pertractat) erat poſita cõſpicua.i.euidenti ſeueritate:Et ſuccurrebat viro prudẽtiſſimo:effigies maioꝝ ſuoꝝ: (meo iudicio vacat:ſuorum:nam generalis eſt ſententia) cum titulis ſuis.i.ſuorum præclarorum geſtorum:ſolere poni in prima parte ædium idcirco.i.ad eum finem:vt poſteri non ſolum legerent:ſed etiam imitarentur virtutes eorum.

ℭ De Marco Scauro.

MArcus uero Scaurus lumen, ac decꝰ patriæ cum apud atheſim flumen ĩpetu cymbrorũ Romani eqtes pulſi deſerto conſule Catulo pauidi urbẽ repeterent : conſternationis eorũ participi filio ſuo miſit:q dicerent ſe libẽtius in acie eius interfecti oſſibus occurſuꝝ : quã ipſum tã deformis fugæ reum uiſurum. Itaq; ſiquid modo reliquũ in pectore uerecundiæ ſupereſſet:conſpectum degenerati patris uitaturum . recordatione enim iuuẽtæ ſuæ: qualis. M. Scauro aut habendus : aut ſpernendus eſſet filius:admonebatur; quo nuntio accepto iuuenis coactus eſt fortius aduerſus ſemetipſum gladio uti: q̃ aduerſus hoſtes uſus fuerat.

ℭ De Aulo Fuluio.

NEc minus aĩoſe aulus Fuluius uir ſenatorii ordinis euntẽ filiũ in aciem retraxit : q̃ ſcaurus e ꝓlio fugientẽ increpuit . Nãq; iuuenẽ & ĩgenio, & lr̃is, & forma ĩter æquales nitẽtẽ:prauo cõſilio amicitiã Catilinæ ſecutũ: inq; caſtra eiꝰ temerario ĩpetu ruẽtẽ ĩ medio itĩere abſtractũ, ſupplicio mortis affecit : ꝑfatꝰ nõ ſe Catilinæ illũ aduerſus patriã, ſed ꝑriæ aduerſus catilinã genuiſſe . licuit dõec ciuilis belli rabies præteriret : ĩcluſum arcere. Verũ illud cauti patris narraretur opus:hoc ſeueri refertur. Sed ut hãc incitatam, & aſperã ſeueritatẽ mitiores relatu patrum mores clementiæ ſuæ miſtura temperent:exactæ pœnæ conceſſa uenia iungatur.

OLIV. Cimbri. MArcus vero Scau. Cimbri germanoꝝ populi:qui lingua gallica latrones dñr:teſte feſto : nũc vero nos flamingos dicimus.cũ in Italiã ſuꝑatis alpibus deſcẽdere tentarẽt. Qu. Catulũ ꝓcõſul.q fauces alpiũ obſederat:& pulſus ad flumẽ atheſim caſtellũ editũ inſederat:reliqueratq; ab alpibꝰ fuderũt:atq; fugarũt:& explicata virtute ſua fugientẽ ꝓcõſulẽ:exercitũq; ꝓſecuti in Italiã traiecerũt iunctis deinde Catuli.& C. Marii exercitibꝰ ꝓlio victi ſunt ab eis.i quo ꝓlio cæſa tradunt hoĩum.cxl. milia capta.lx.in ea igitur pugna.q̃ apud atheſim:cũ cimbris cõmiſſa fuit:eqtes Ro.cimbroꝝ ĩpetu pulſi.Cat.ꝓcõſulẽ deſeruerũt:& vrbẽ pauidi repetierunt. Inter fugiẽtes erat & filius.M.Scau.q vbi accepit fugientẽ aduentare illi obuiã miſit:q nũciaret ſe libẽtius occurſurũ oſſibꝰ eius in acie cæſi:q̃ ipſum tã turpiter fugiẽtẽ admiſſuꝝ:quo audito filiꝰ ꝑ dolore ſibi mortẽ cõſciuit. ℭ Cõſternatõis:ꝑturbationis:& formidinis. ℭ Aut ha.Si ꝓbus. ℭ Aut ſp.Si vil.

NEc mi.aĩoſe:Salu. bello Catilinario : fuere inqt cõplures:q ad Catilinã ab initio ꝓfecti ſunt: in his erat Fuluius ſenatorii hoĩs filius: quẽ retractũ ex itinere parẽs necari iuſſit. ℭ Ingenio:& litteris forma. Significat illũ:& animi & corporis dotibus a natura fuiſſe donatũ:qbus patri carior eſſe potuerit. ℭ Licuit donec.potuiſſet pr̃ filiũ in carcere incluſum retinere:dũ Catilinæ furor extingueretur:qd ſi feciſſet:nõ ſeueri: ſed cauti nomẽ fuiſſet aſſecutus. ℭ Sed.vt hãc patrũ inqt ſæueritas dura nimis & aſpera eſt aliqua moderatione leniẽda eoꝝ q mites fuerũt.& ita ad cap.de moderatiõe patrũ hac breui ꝑfatione trãſit. ℭ Clemẽtiæ mixtura. Trãſlatio ſumpta ab aqua:quæ validiori infuſa vino:illud mitius reddit.

ASCE. ℭ Marcus ve.Sc.lu.ac decus pr̃iæ cũ eqtes Ro.pulſi ĩpetu cimbroꝝ apud Atheſim flumẽ repeterent pauidi vrbẽ ſ.Romã:& hoc catulo cõſule deſerto:miſit ſup.nuntios:q dicerẽt filio ſuo participi.i.cõſorti cõſternationis eoꝝ.i.q ob cõſimilẽ cõſternationẽ cũ aliis fugerat:ſe.ſ.ſcaurũ patrẽ occurſurũ libẽtius oſſibus eius.ſ.filii interfecti in acie i.fortiter dimicando: q̃ viſurum ipſum reum tam deformis fugæ. Itaq; ſup.dicere iuſſit:ſi modo qd.i. aliqd reliquum verecundiæ.i.pudoris:ſupereſſet in pectore.ſ.filii: filiũ ſup.vitaturum eſſe: conſpectum patris degenerati.i. per degenerationẽ filii vilioris effecti. Enim pro qa:filius admonebatur recordatione.i.per recordationẽ iuuentæ ſuæ.i.diſciplinæ quã a patre in iuuenta accepit:qualis filius eſſet : aut habendus:quia fortis:& ꝓbus:aut ſpernendus:quia meticuloſus:& improbus:aut degener. Quo nuncio accepto:iuuenis coactus eſt vti gladio fortius aduerſus ſemetipſum:q̃ vſus fuerat aduerſus hoſtes:qa in ſe gladium conuertit ſeſe occidẽdo: quem ab hoſtibus auerterat fugiendo. ℭ Nec Aul.Ful.vir ſena.or.retra.mi.animoſe ſ.eũ.in aciem.ſ.cõiuratorum in patriã : q̃

ſcaurus increpauit filiũ fugientẽ e ꝓlio. Nã affecit ſupplicio mortis iuuenẽ.ſ.filiũ ſuũ nitentẽ.i.fulgentẽ inter æquales.i.coætaneos ſuos ingenio:& litteris:& forma:ſecutũ prauo cõſilio amicitiã Catilinæ.ſ.principes cõiurationis:& ruentẽ temerario impetu: in caſtra eius.ſ.Catilinæ:abſtractũ.ſ.ab incœpto medio itinere. Præfatus.i.ꝓlocutus anteq̃ eũ ſupplicio mortis afficeret:ſe nõ genuiſſe illum.ſ.filium ſuũ Catilinæ aduerſus patriã:ſed patriæ aduerſus Catilinã. Licuiſſet.i.licitũ fuiſſet: arcere.i.cõſtringere:& prohibere ab exercitu Catil.incluſum carcere:donec rabies ciuilis belli ꝑteriret. Verũ illud opus.ſ.tenentis tantiſper:dum rabies belli ſedaretur:filiũ in carcere:narraretur opus patris cauti.i.callidi:& prouidi:hoc.ſ.qđ fecit filiũ occidẽdo:refertur.i.recitatur opus ſup.patris ſeueri. ¶ Sed vt &c. Breuis eſt ꝓfatio in narrationẽ de moderatione parentum aduerſus ſuſceptos liberos:in qua dicenda dictis quodãmodo cõparat:quocirca quidam ſuperiori annexã habent hanc partẽ:quam malui ſegregare. Ordo aũt eius eſt. Sed vt mores patrum mitiores.i.leniores:& minus aſperi:relatu.i.dum referuntur:aut ad referendum temperent:mixtura clæmentiæ ſuæ:hanc incitatam.i.impetuoſam:& aſperam ſeueritatem.ſ.patrum:de qua iam locutus eſt:venia conceſſa.ſ.a parentibus:iungatur pœnæ exactæ.i.nimis exquiſitæ:hoc eſt narretur poſt eam.

¶ De parentum moderatione aduerſus ſuſceptos liberos. Cap.IX. De Lucio Gellio.

LVcius Gellius oĩbus honoribus ad cẽſurã uſq; defunctus:cũ crimina grauiſſima de filio in nouercã, cõmiſſũ ſtuprũ, & paricidiũ cogitatũ, propemodũ explorata haberet: non tamẽ ad uindictam procurrit continuo:ſed pene uniuerſo ſenatu adhibito in conſiliũ, expoſitis ſuſpitionibus, defendendi ſe adoleſcenti poteſtatem fecit. Inſpectaq; diligentiſſime cauſa, abſoluit eum tum conſilii, tum etiam ſententia ſua, quod ſi impetu iræ abſtractus ſæuire feſtinaſſet:admiſiſſet magis ſcelus, quam uindicaſſet.

¶ De Lucio Hortenſio.

QVinti autem Hortenſii, qui ſuis temporibus ornamentũ romanæ eloquentiæ fuit: admirabilis in filio patientia extitit. Cum enim, eouſq; impietatem eius ſuſpectam, & nequitiam inuiſam haberet:ut Meſſalã ſuæ ſororis filiũ: hæredem habiturus:ambitus reum defendens iudicibus diceret: ſi illum damnaſſet: nihil ſibi præter oſculum nepotum, in quibus acquieſceret, ſuperfuturũ. hac.ſ. ſententia, quã etiam editæ orationi inſeruit, filium potius in tormento animi, quam in uoluptatibus reponens. tamen ne naturæ ordinẽ confunderet:non nepotes, ſed filium hæredẽ reliquit: moderate uſus affectibus ſuis. quia & uiuus moribus eius uerũ teſtimonium, & mortuus ſanguinis honorem debitum reddidit.

OLIV.

Gelii moderatio in filiũ animaduertentis.

LVcius Gel.omnib.ho. Gelius cũ pro explorato haberet:filiũ rem habuiſſe cum nouerca: & cũ ea de cæde patris conſilia tractaſſe: non ad ſumendum de filio ſupplicium ſtatim ita percitus cucurrit: ſed cõſulto ſenatu filio dicendæ cauſæ poteſtatẽ fecit:qui purgatis:q̃ ſibi obiiciebant̃ & cognita diligẽtiſſime cauſa tanq̃ innocens abſolutus eſt:nã hunc Ci.defendit:cuius adhuc extat oratio. ¶ Ad cẽ.defun.tot honores: & magiſtratus habuerat:vt ad cenſuram venire potuerit. ¶ Inſpecta cauſa:conſiderata:examinata cauſa. ¶ Quod ſi impetu. Laudat huius patris maturitatem:qui noluerit temere in filium animaduertere : ſed cauſam prius diligenter cognoſcere:nam ſi nimia ira percitus filium occidiſſet:ſcelus potius cõmiſiſſet q̃ ſuam iniuriam vindicaſſet.

Hortẽſii patiẽtia cõtra filium.

QVinti autẽ Hortẽſii. De hoc diximus in ca. de his: qui a patribus denegauerunt:cũ filium & impietatis nomine ſuſpectũ:quippe qui de patris nece cogitaſſe diceretur.& nequitia perditũ haberet:vt illũ merito inuiſum odio ꝓſequeretur adeo vt cum Meſſala ſororis filius ambitus:reus factus eſſet:illum defendens Hortenſius diceret:ſi illũ dãnaſſent iudices:non habiturũ præter oſculũ nepotũ:in quibus cõquieſceret:q̃bus verbis innuebat:ſe nõ aliũ filiũ habere præter Meſſalã : quẽ hæredem ſuũ fore iã animo cõſtituerat:hac tñ in filium moderatione vſus eſt:vt moriens ei bona reliquerit. ¶ Reũ: Meſſalã. ¶ Tormentis.moleſtiis:& ſolicitudinibus:cũ nullam filii faceret mentionem in conſolatione in his:quæ ſibi moleſta erant:eum reponebat. ¶ Quã in volu. Quia nullã de filio habiturus eſſet voluptatẽ : propter eius turpiſſimam vitam. ¶ Naturæ ordinem confunderet. ¶ Exhere. filiũ: & ſubſtituendo nepotes hæredes.

ASCE.

LVcius Gel.defun.i.per ordinem functus:oĩbus honoribus.i.magiſtratibus:ad quos per gradus aſcendebatur:vſq; ad cenſurã:ita vt nihil ei reſtaret expetendũ:præter cenſuram: cũ haberet crimina grauiſſima .i. criminationes grauiſſimoꝝ ſcelerum de filio: videlicet ſtuprũ cõmiſſum in nouercã & parricidium cogitatum.i.animo cõceptũ vt liberius:patre occiſo:nouerca abuteretur : haberet dico ea crimina propemodum.i.quaſi explorata.i.comperta: non tamen procurrit continuo ad vindictam:ſed pene vniuerſo ſenatu adhibito in conſilium : & ſup.ſuſpitionibus.ſ.de ſcelere filii expoſitis. fecit adoleſcenti.ſ.filio poteſtatem defendendi ſe.& ea diligentiſſime inſpecta:abſoluit eum.ſ.ab omni ſuſpitione:& punitione tanq̃ innocentem:tum.i.ſimul.ſententia.i.iudicio conſilii.ſ.adhibiti:hoc eſt fere vniuerſi ſenatus:tum etiam ſententia ſua.i.proprio iudicio. Quam ſi ipſe Luc.abſtractus.ſ.ab vſu rationis impetu iræ:feſtinaſſet ſæuire.ſ.in filium:ipſe admiſiſſet magis ſcelus:quia innocentẽ ob ſuſpitionem licet vehementem occidiſſet:quã vindicaſſet:quia nullum erat. ¶ Quinti &c. Ordo eſt Autem.i.ſed patientia Quinti Hor.qui fuit ſuis temporibus ornamentum eloquẽtiæ Romanæ:extitit admirabilis in filio. Quum.n.ipſe Hor.haberet impietatem eius.ſ.filii ſui ſuſpectam:& nequitiam.i.libidinem eius inuiſam:eouſq;:vt habiturus Meſſalam filium ſororis ſuæ hæredem:defendens.ſ.Meſſalam reum ambitus.i.petiti magiſtratus per largitionem:aut alias malas artes crimine:diceret iudicibus:ſi.ſ.iudices dãnaſſent illum.ſ.Meſſalam:nil ſuperfuturum.ſ.eſſe.i.reliquum fore ſibi præter oſculum nepotum.i.liberorum filii: in quibus acquieſceret.i.animum contentum haberet.ſ.reponens.i.collocans hac ſententia:quã etiam inſeruit orationi editæ.ſ.a ſe filium potius in tormento.i.cruciatu animi q̃ in voluptatibus:tñ ne confunderet ordinẽ naturæ: quo filii patribus ſuccedũt: nõ reliquit nepotes ſup.hæredes ꝓximos:ſed filiũ hæredẽ:vſus affectibus ſuis moderate:quia & viuus reddidit verũ teſtimoniũ moribus eius.ſ.filii ſui:teſtatus eos ſibi maxime diſplicere:& mortu⁹ reddidit ſanguini.i.ſatu ſuo genito:honorẽ debitũ.

¶ De Fuluio.

IDem fecit clari generis, magnæq; dignitatis uir Fuluius, ſed in filio aliquantũ tetriore. Nam cum auxiliũ ſenatus imploraſſet: ut ſuſpectus in paricidio:& ob id latens per triumuirum conquireretur:ac iuſſu patrum. C. comprehenſus eſſet:non ſolum eum non notauit: ſed etiam decedens, dominum omnium eſſe uoluit:quem genuerat hæredem inſtituens, non quem fuerat expertus.

¶ De quodam patre ignoto.

MAgnorũ uirorum clementibus actis ignoti patris nouæ, atq; inuſitate rationis conſiliũ adiiciã. qui cũ a filio necti ſibi inſidias comperiſſet: nec inducere in animum poſſet:ut uerum ſanguinem ad hoc ſceleris progreſſum crederet: ſeductam uxorem ſuſpicans ſuppliciter rogauit: ne ſe ulterius cælaret : ſiue illum adoleſcentem ſubieciſſet:ſiue ex alio cõcepiſſet. aſſeueratione deinde ei⁹, & iureiurãdo ſe nil tale debere ſuſpicari, perſuaſus, in locũ deſertũ filio perducto, gladium, quem ſecũ occultũ attulerat:tradidit:ac iugulum feriendũ præbuit: nec ueneno, nec latrone ei ad peragendum paricidiũ opus eſſe affirmans. quo facto nõ paulatim, ſed magno impetu recta cogitatio pectus iuuẽis occupauit. Continuoq; abiecto gladio tu uero, inquit, pater uiue. & ſi tam obſequẽs es:ut hoc precari filio ꝑmittas:me quoq; exupera. Sed tãtũ quæſo: ne meus erga te amor eo ſit uilior. qđ a pœnitentia oritur.

OLIV.

IDem fecit. Ful. Flaccus primus oĩum tráſalpinos ligures bello domuit miſſus in auxiliũ maſſiliẽſibus aduerſus faluinios Gallos:qui populabant̃ fines maſſiliẽſiũ:cũ diu multũq; clauderent ſaltus deciates. mox ubi:eburiates:incognitas tãdẽ latebras eorũ ignibus ſepſit fuluius:in plana Bebius deduxit:poſthũius ita exarmauit:vt uix reliquerit ferrũ:quo terra coleretur:hic igit̃ fuluius:q ligures domuit. Ambrachiã deuicit:cephaleniã & Iacithũ ſubegit: filiũ habuit tãtæ impietatis:atq; neq̃tiæ:vt cædẽ ſibi machinari nõ dubitauerit:qđ vbi intellexit fuluius:ſenatus auxiliũ implorauit:ſenatus filiũ cõpræhẽdi & per triũuiros inq̃ſitioni adhiberi iuſſit:quẽ in crimine depꝛẽſum in pr̃is poteſtatẽ:q de illo meritas pœnas exigeret:tradi voluit:pater ea moderatione vſus eſt:vt nõ modo filium non notauerit : ſed illum etiam decedens hæredem reliquerit. ¶ Per triumuiri. Triumuiri præerant rebus capitalibus. ¶ Tetriore: Crudeliore.

Patris clemẽtia erga impium filium.

MAgnorũ viroꝝ:poſt illuſtriũ viroꝝ exẽpla dicit: ſe de patre quodã dictuꝝ:cuius nomen ꝓpter ignobilitatẽ ad poſteros nõ ꝑuenit:q nimia & ꝓpe incredibili mãſuetudine:& moderatione in filiũ vſus fuiſſe videt̃.cũ.n.ſatis exploratũ haberet parari ſibi necis inſidias a filio:nullo modo ſibi ꝑſuadere poterat tm̃ ſceleris: & ĩpietatis in veꝝ filiũ cadere poſſe. Itaq; vxorẽ in ſecretũ adducit:eã ſuppliciter orat:ne ſe tanto tẽpore celet: qđ ſuſpicabat̃.aperiat nũc demũ:ex ſe filiũ hũc cõceperit:an ex alio ſubditítiũ habeat:quæ cũ iureiurãdo affirmaſſe ex eo vere natũ eſſe.tũ filiũ in deſertũ locũ adduxit : gladiũ quẽ ſecũ attulerat nudatũ tradidit:iugulũ ꝓbuit dicẽs: nõ tibi venẽo:nõ latrone:nõ alia ui ad meã neceſſe opus eſt: en tibi iugulũ aperio:ſi pluſq̃ velles tibi ſupeſſe videor:q̃b⁹ verbis correptus filius vim magnã paternæ pietatis pectore cõcepit:vt qui antea patris mortẽ q̃reret:eius poſtea vitã incredibiliter deſideraret:ab eoq; excogitati parricidii veniã pateret:ac ꝓcaret̃:ne ſuus amor in illũ vilior eſſe videret̃:q a penitẽtia ortus eſſet. ¶ Ignoti patris: ꝑ ignobilis patris:cuius nomen ignorat̃. ¶ Inducere aĩum:ſibi perſuadere. ¶ Veꝝ ſanguinẽ: Filiũ ex ſuo ſanguine natũ. ¶ Aſſeueratione:ꝑſeuerãti affirmatione. ¶ Seductã vxorẽ: Aliquo modo deceptã vxorẽ. ¶ Subieciſſet:ſi filius ſibi ſubdititius eſſet:quales multæ ſteriles habere cõſueuerãt. ¶ Non paulatim:ſed magno impetu. Magna admiratio: q qui parricidium cogitabat tã ſubito animi motu oẽm exuerit crudelitatẽ. ¶ Exupera me:interfice me o pater.

ASCE.

¶ IDem fecit. Fuluius.ſ.Flaccus:vir clari generis : & magnæ dignitatis:fecit idẽ.i.cõſimile illi:qđ Hortenſius fecerat:ſed fecit ſup.id in filio tetriore.i.turpiore:aut diriore aliquãto:nã cũ imploraſſet auxiliũ ſenatus:vt.ſ.filius ſuſpectus in parricidio.i.q ipſum Fuluium patrẽ ſuũ occidere pararet:& latẽs.i.occultãs ſeſe ob id: cõq̃reret̃ ꝑ triũuirũ: cuius erat criminis cõuictos in carcerẽ trahere:& ſupplicũ de eis ſumere:ac.ſ.fili⁹ eſſet cõpræhẽſus.i.captus iuſſu patrũ cõſcriptoꝝ:Ful.ſup.nõ ſolũ nõ notauit.ſ.infamia filiũ:ſed ẽt decedẽs.i.moriẽs : hoc eſt poſtea cũ moreretur: voluit eſſe dominũ omnium.ſ.rerum ſuaꝝ:inſtituens hæredem:quẽ genuerat.i.habendo reſpectũ:q eum genuerat:aut eo q eũ genuerat:& nõ quẽ fuerat expertus.i.nõ habendo reſpectũ:q eum expertus fuerat in ſe parricidiũ paraſſe. ¶ Magnoꝝ &c. Subiungit exẽplum ignoti patris:qđ externoꝝ vice fungi poteſt dicens. Ego adiiciã clæmentibus actis.ſ.priuatis in filios (Ex hoc aũt authore puto vallam motum:vt acta potius q̃ actus apoſtoloꝝ:ſe dicere velle ſcripſerit)cõſilium patris ignoti.i.obſcuri:aut nullius nõis:nouæ:atq; pro &:inuſitatæ rationis. Qui.ſ.pater cum cõperiſſet inſidias necti.i.ſtrui ſibi a filio : nec poſſet inducere in animum.i.& non poſſet ſibi perſuadere: vt crederet verum ſanguinẽ.i.vere a ſe genitum:progreſſum ſup.eſſe ad hoc ſceleris.ſ.in patrẽ:ſi verus eſſet. Ipſe ſuſpicans.ſ.ex adultero cõceptum:rogauit ſuppliciter vxorẽ ſeductam.i.ſeorſum ab arbitris ductã:hoc eſt in locum ſecretũ:ne celaret ſe vlterius:ſiue ſubieciſſet.i.inuentitium pro vero ſibi ſub oculos ieciſſet:illum adoleſcentẽ.i.qui tunc adoleſcens erat:cum hoc ſupplicaret:ſiue cõcepiſſet ſup.eum ex alio:deinde ipſe ꝑſuaſus: aſſeueratione.i.affirmatione veri:& iureiurando eius.ſ.vxoris:ipſum ſup.nil tale debere ſuſpicari:tradidit filio perducto in locum deſertũ.i.ſolitudinem(Eſt autẽ exemplum ſpectatæ breuitatis:in narrando)gladium : quẽ attulerat ſecum occultum.i.abſconditum ſub veſtæ:ac præbuit iugulum feriendum affirmans:nec opus eſſe ei veneno:nec latrone.i.graſſatore:& obſeſſore viarum:aut malo ſatellite:qui latro quaſi latero a latere dictus eſt:ad peragendum parricidium. Quo facto.ſ.patris: cogitatio recta.i.iuſta exiſtimatio de pietate patri debita:occupauit.i.inuaſit:pectus iuuenis(more ſuo:quem adoleſcentem vocauit etiam iuuenem dicit)non paulatim.i.ſucceſſiue:ſed magno impetu:& continuo gladio abiecto inquit:tu pater viue:& ſi es tam obſequens.i.tam ſequens votum filii:vt patiaris hoc præcari filio.i.filio:vt præcari paſſiue ſignificet. ¶ Exupera.ſ.in via:quoq;.i.etiã me.i.viue diutius:q̃ ego victurus ſum.q.d.propter patrimonium ſtruxi tibi inſidias:at nunc velim te etiam poſt me victuꝝ:& nunq̃ id poſſideam. Sed tamen quæſo:ne amor meus erga te ſit eo vilior,q oritur a pœnitentia. Specioſa deprecatio:qua quilibet ad deum per pœnitentiam conuerſus vti poteſt:vnde modeſte exclamat author ſubiicendo o:vt ſit.

OLIV. ¶ SOLitudine: ſanguine meliorem: Oſtendit rem admonitione dignam: vt quem non ſanguis non pœnates: non alimenta a paricidio deterrere potuerant: ſolitudo ſyluæ ferrum ſubito reuocarunt. ¶ Solitudinem. Dixerim meliorem: hoc eſt loca deſerta: in quæ filium deduxerat. ¶ Penatibus: domeſticis ædibus.

Horatii cõſtãtia in morte filii.

HOratius Pul. Ho. puluillo & Vale. publicola cõſilibus dedicata erat ĩ capitolio Iouis ædes: ſortiti ſunt inter ſe: cõſulum: vter dedicaret. Hor. forte euenit Vale. ad veniente bellũ profectus ægrius q̃ dignum erat: tulerunt Vale. neceſſarii dedicationẽ tã inclyti tẽpli. Hor. dari: Id oĩb9 modis impedire conati: poſtq̃ alia fruſtra tentata erant: poſtẽ iã tenẽti conſuli fœdũ inter ꝑcationẽ deũ nunciũ incutiunt mortuum eius filiũ eſſe: funeſtãq; familiã: dedicare eum tẽplũ nõ poſſe: nõ crediderit factũ: an tñ roboris aĩo fuerit: nec tradit̃ certũ: nec facilis ẽ ĩterꝑtatio: nihil aliud ad eũ nũciũ a ꝓpoſito verſus: q̃ vt cadauer efferri iuberet: tenẽs poſtẽ ꝑcationẽ pagit: & dedicat tẽplũ. ¶ Inter nũ. ſo. ve. Verbis noĩati exprimẽdis. nã ab initio ſuæ deductionis demões illi: & hũani gñis ꝓuaricatores hãc opinionẽ induxerãt: vt ſe deos facerẽt. ¶ Mortuũ eẽ fil. Hanc vocẽ ab amicis publicolæ iactatã ferũt: vt Horatiũ a dedicãdo tẽplo auerterẽt: qđ ægre ferebat: ſorte obtigiſſe dedicãdi. ¶ Dedicationẽ int. Hoc quoq; ſuat nr̃a religio: vt ſi orõnẽ intermiſeris: nõ valet: & ꝓcipue dũ formalia dñr: vt verbi gr̃a: in Baptiſmate ſi dixeris: ego te: extingue candellã illam: & poſtea baptizo: nihil valet.

AEmilius Pau. L. æmilius paulus eius pauli filiũ: qui apud cãnas cecidit. primo conſulatu: quem vt inquit Pli. de vi. ill. poſt tres repulſas adeptus ẽrat de liguribus triumphauit. Iterũ cõſul ꝑſem philippi filiũ: & macedõiæ regẽ apud Samotracas cœpit: & victũ fleuit: & ſibi aſſidere iuſſit: ac demũ in triũphũ duxit: hic igr̃ cum filiorũ prole fœlix eſſe videret̃: quippe: q egregiæ indolis: eximiæq; virtutis quattuor hẽret: cũ duos in alienas familias p adoptionẽ tranſtuliſſet: alterũ. ſ. in corneliã: qui Scipio æmilianus dictus ẽ: alterũ in fabiã: reliquorũ orbitate paulopoſt viſus eſt miſer. & infœlix nã intra paucos dies amiſit vtrũq;. alterũ videlicet quarto die añ triumphũ macedonicũ: alterũ tertio poſt triumphũ: quorũ iactura tam æquo aĩo tuliſſe fert̃: vt ꝓgreſſus ad populũ in cõcione fortunæ gr̃as egerit: deoſq; ꝑcatus fuerit vt ſi qđ diri reip. ĩmineret: ſua eẽt calamitate deciſum: vel vt alii tradũt: hãc ꝑcationẽ fecit: anteq̃ ad bellũ ꝓficiſceret̃: q ſi diis pop. Rõ. fœlicitas nimia eẽ videret̃: q̃pp aduerſi aliqđ iſtaret reipu. ſuæ: id totũ in ſe: ſuãq; familiã cõuerteret: prior ſibi publica q̃ priuata caritas fuit. ¶ Nunc fœ. turba filiorũ: dĩe: quos quatuor hẽbat. ¶ Nunc miſer. Illorũ orbitate: quos intra breuiſſimum tp̃s amiſit. ¶ Poſter. di. Tertie die poſt triumphũ. ¶ Hanc adiiciẽdo clauſulam: Claudendo orationem ſuam his verbis: nam clauſula eſt finis orationis.

ſolitudinẽ ſanguine meliorẽ, pacatioreſq; penatib9 ſyluas, & alimẽtis blãdius ferrũ, ac mortis oblatæ, q̃ datæ uitæ felici9 bñficiũ. Cõmemoratis patrib9, q iniurias filiorum patienter exceperunt: referamus eos, qui mortes æquo animo tolerarunt.

¶ De Parẽtibus, qui obitũ filiorũ forti aĩo tulerũt.

¶ De Horatio Puluillo. Cap. X.

HOrati9 puluill9, cũ ĩ capitolio Ioui op. max. ædẽ põtifex dedicaret, interq; nuncupationẽ ſolẽniũ uerborũ poſtẽ tenẽs, mortuũ eẽ filiũ ſuũ audiſſet: neq; manũ a poſte remouit: ne tãti tẽpli dedicationẽ ĩterrũperet: neq; uultũ a pub. religiõe ad priuatũ dolorẽ reflexit: ne pr̃is magis, q̃ põtificis ptes egiſſe uideret̃. ¶ De Aemilio Paulo.

CLarũ exẽplũ, nec minus tñ illuſtre, qđ ſequitur, æmili9 Paul9 nũc feliciſſimi, nũc miſerrimi pr̃is clariſſima repñtatio, ex q̃tuor filiis formæ inſignis, egregiæ indolis duos iure adoptionis in corneliã, fabiãq; gẽtẽ tralatos, ſibi ipſe denegauit: duos ei fortuna abſtulit. Quorũ alter triũphũ pr̃is funere ſuo q̃rtũ añ diẽ ꝓceſſit: alter in triũphali curru cõſpect9, poſt diẽ tertiũ expirauit. Itaq; q ad donãdos uſq; liberos abũdauerat: in orbitate ſubito deſtitutus eſt. quẽ caſum quo robore aĩ ſuſtiuerit: orõne, quã de rebus a ſe geſtis apud populũ habuit: hãc adiiciẽdo clauſulã nulli ambiguũ reliquit.

ASCE. ¶ O ſolitudinẽ (vel videtis: aut iudico: aut qđ ſit̃ e ſolitudinẽ) meliorẽ ſanguine. i. naturali ĩclinatõe: qa q prius p naturã patrẽ nõ obſeruauit: nũc pp ea: q̃ ĩ ſollitudine acciderũt: cũ amare ĩcipit: & ſup. o ſyluas pacatiores. i. magis cõciliatiuas pacis: penatibus. ſ. pr̃nis: & ferrũ. i. gladiũ a pr̃e oblatũ: blãdius. i. efficaciorẽ ad cõciliandã beniuolẽtiã: alimẽtis. ſ. a pr̃e benigne ꝓbitis: ac beneficium mortis. ſ. pr̃næ oblatæ. ſ. filio porrigẽdo iugulũ: felicius. i. meliorẽ exitũ ſortitum: q̃ vitæ datæ filio p generationẽ. ¶ Cõmemoratis &c. Paraſceue eſt: ac præfatio ad ſequens caput: ad ſequens capitulum. Ordo autem patet.

HOratius pul. cũ ipſe pontifex dedicaret Ioui optĩo max. o. i. ſummo deorũ bonorũ ſm gẽtiliũ fidẽ: ædẽ. i. phanũ in capitolio. i. arce tarpeia: & tenens poſtẽ. i. ptẽ ligneã ædis: ĩter nuncupationẽ. i. ꝓlationẽ ſolẽniũ verborũ: ad cõſecrationẽ. ſ. ptinentiũ: & q̃ mutare nefas erat: audiſſet filiũ ſuũ eſſe mortuũ: neq; remouit manũ a poſte: ne interrũperet dedicationẽ tanti tẽpli: neq; flexit vultũ a publica religione: q̃ exigebat: vt vultũ hr̃et cũ grauitate hilarẽ in re tam feſtiua ad dolorẽ priuatũ. ſ. de morte filii: ne videret̃ egiſſe magis ptes. i. munia: aut officia pr̃is q̃ pontificis: imo ſolũ dixiſſe fert̃: cadauer eſto: aut efferat̃. ¶ Clarũ exẽ. ſup. eſt qđ dictũ eſt. nec tñ id: qđ ſeqtur eſt ſup. minus illuſtre. Pau. Aemi. maced. ſ. agnominatus: eius ſup. clariſſima. i. euidẽtiſſima repñtatio. q. d. ſpeculũ: nũc. i. vno tpe pr̃is feliciſſimi: & nunc. i. paulopoſt pr̃is miſerrimi: denegauit ipſe. i. ſua ſponte ſibi duos ſup. filios ex quattuor filiis inſignis. i. præſtantis formæ. ſup. & indolis ægregie. i. non vulgaris (quos dũ hũit feliciſſimus pr̃ deiecerat) trãſpoſitos iure adoptionis in gẽtẽ corneliã & fabiã & fortuna. i. mors inopina: abſtulit duos: & ita cũ nullũ hẽret & prius tot & tam bonos ac ſpectatos hũerit infeliciſſimus pr̃ dici meruit. ¶ Quorũ. ſ. duorũ filiorũ: quos fortuna abſtulit alter ꝓceſſit funere ſuo. i. põpa funebri ſibi: dũ ad rogũ: aut ſepulturã efferrere inſtructo: triũphũ pr̃is añ quartũ diẽ. i. quarto die anteq̃ pr̃ triũpharet elatus ẽ: alter. i. reliquus duorũ cõſpectus in triumphali curru. ſ. pr̃is expirauit poſt diẽ tertiũ. i. tertio die poſt triumphũ pr̃is. Itaq;. i. & ita: ipſe ſup. q abundauerat. ſ. liberis: vſq; ad donãdos liberos: qa duos in alienã familiã p adoptionem dederat: deſtitutus eſt. i. derelictus a filiis ſubito in orbitate. i. priuatione liberorũ. Quẽ caſum. ſ. orbitatis: quo. i. q̃to robore. i. virtute animi ſuſtinuerit reliquit nulli ambiguũ: oratione quã habuit apud populũ de rebus geſtis a ſe: adiiciendo hanc clauſulam. i. particulam: aut ſententiam cæteris dictis. o quirites.

¶ MAXImo prouentu maximo ſucceſſu: nam prouinciam totam Macedoniam conſilio: & armis ſubegerat regem perſam cœperat: & in triumphum duxerat. ¶ Iouem optimum: Optimum Iouem dicebant antiqui: quia bonorum datorem eſſe volebant. ¶ Annuendo: Conſentiendo. ¶ In alienis lucti. In funeribus externis. OLIV.

QVintus Martius rex: Hic rex appellabant̃: qa ſacrificiorũ rex eſſet: nã poſt exactos reges: cum quædã publica ſacra per ipſos reges factitata fuiſſent: nec vbi deſiderii regnũ eſſet: regẽ ſacrificulũ creant: at ſacerdotiũ põtifici ſubicere: ne additus nomini honos aliqđ libertati: cuius tũc prima erat: cura officeret: & ne ſacra illa deſererent̃: quæ a regibus fieri cõſueuerãt: & vt regii nominis: qđ Romanis fuit ſemp inuiſum: leniret̃ aſperitas: viſq; pariter minueret̃: ſacrificulũ: hoc eſt regulũ ſacrorũ appellarunt: hic ergo vix vnicũ filiũ ad ſepulturã comitatus fuerat: cũ redit in ſenatũ ad ea peragẽda: q̃ reip. neceſſaria forẽt. Quin niſi fortiter mœrorẽ: nõ potuiſſet inqt vnũ diẽ & filio & reipu. cõmunicare: niſi didiciſſet fortiter ferre dolorẽ. ¶ Calamitoſum pa. ꝓſequẽdo funus filii. ¶ Strẽnuũ cõſ. Vocãdo ſenatũ in curia: poſſent & alia multa Romanorũ exẽpla: q filiorũ mortẽ fortiter: ſapiẽterq; tulerunt in mediũ ꝓferri: niſi multũ videret̃ domeſticis exẽplis ĩmorari. Nã Fabi9 Maxi. & Cato nõ fuerũt huius laudis expertes: quos Cic. lib. iiii. epiſtola laudãdo cõmemorat. Cornelia quoq; gracchorũ mater filiorũ cædẽ nõ fœmineo: & ĩpatiẽti dolore: ſed ſupra q̃ de fœmina credi poſſit: fortiter tuliſſe dicitur.

Martius nati obitũ fortiter tolerauit.

Cum in maximo prouẽtu felicitatis ueſtræ quirites timerem: nequid mali fortuna moliret̃: Iouem optimum maximũ Iunonẽq; reginam, & mineruam precatus ſum: ut ſi aduerſi quid Populo Romano immineret: totum in meam domum conuerteretur. Quapropter bene habet ſe res. annuendo eñi uotis meis id egerunt: ut uos potius meum caſum doleatis: quã ego ueſtrum ingemiſcerem. Vno etiam, nunc domeſtico exemplo adiecto, in alienis luctibus orationi meæ uagari permittam.

¶ De Quinto Martio Rege.

QVintus Martius Rex ſuperioris catonis in conſulatu collega filiũ ſummæ pietatis, magnæ ſpei, & quæ non parua calamitatis acceſſio fuit: unicũ amiſit. cũq; ſe obitu eius ſubruptũ, & euerſum uideret: ita dolorẽ altitudine cõſilii coercuit: ut a rogo iuuenis protinus curiã peteret: ſenatũq;, quem eo die lege habere oportebat: euocaret. qđ niſi fortiter mœrorẽ ferre ſciſſet. unius diei lucẽ inter calamitoſum patrẽ, & ſtrenuũ cõſulẽ neutra in parte ceſſante officio partiri non potuiſſet.

¶ Externa. De Pericle Principe athenienſium.

PRinceps athenienſium Pericles intra quatriduum duobus mirificis adoleſcẽtibus filiis ſpoliat9, his ipſis diebus, & uultu priſtinum habitum retinente, & oratione nulla ex parte infractiore concionatus eſt. Ille uero caput quoq; ſolito more coronatum gerere ſuſtinuit: ut nihil ex uetere ritu propter domeſticũ uulnus detraheret. non ſine cauſa igitur tanti roboris animus ad olympii iouis cognomen aſcendit.

PRinceps Athenienſiũ pericles coronatus incedebat: & Iuppiter olympius appellabat̃: tãtum licentiæ habuit vir ille: tñ apud populũ gratiæ: nec mirũ: nã Lacedæmonii agrorũ populationib9 fracti: quas Periclis & Sophoclis ductu paſſi fuerant: in annos xxx. pacẽ pepigerũt: rupto deinde intra. xv. ãnos fœdere: cũ contẽptum deorũ: hoĩumq; fines atticos populant̃: & ne ꝑdã potiuſq̃ pugnã expetiſſe viderent̃ hoſtes ad ꝓliũ ꝓuocãt: ſed Athenienſes cõſilio periclis ducis ſapiẽtiſſimi: populationis iniuriã differũt in tẽpus vltionis: ſupuacuã q pugnã exiſtimãtes: cũ vlciſci hoſtẽ ſine piculo poſſent: deinde interiectis dieb9 naues cõſcẽdunt: & nihil ſentiẽtibus Lacedæmoniis: totã ſpartẽ deꝑdant̃: multoq; plura auferunt q̃ amiſerant prorſus vt in cõparatione dãnorũ lõge plus fuerit vltio q̃ iniuria: clara qdẽ hæc periclis expeditio habita: ſed multo clarior priuatio patrimonii: qua cõtentus fuit: huius. n. agros in populatione intactos reliquerant hoſtes: ſperãtes ſe illi acquirere poſſe: aut piculũ ex inuidia: aut ꝓditionis ſuſpitione infamiã: qđ ante ꝓſpiciẽs Pericles: & futurũ populo ꝑdixerat: & ad inuidiæ impetũ declinãdũ agros ipſos dono reipu. dederat: atq; ita vnde periculũ q̃ſitũ fuerat: ibi maximã gloriã inuenit: nõ minorẽ vero ex iactura filiorũ duorũ: quos diebus quattuor amiſit: quorũ deſideriũ tã fortiter tulit: vt coronatus more ſolito ad populum cõſtanti voce concitatus fuerit. ¶ Olympii Iouis cognomen. Nam virtute ſua meruit appellari Iuppiter olympius: res enim maximas geſſit: & humanos caſus virtute inferiores duxit.

Periclis fortitudo in tolerãda filiorũ morte.

¶ CVM ego timerẽ in maximo prouentu felicitatis veſtræ (hoc aũt dicto ſignificat prudentiã ſuã: qui in rebus tam lætis acerbũ aliquẽ timebat caſum. Nã fortuna nulli eſt perpetuo bona: vnde laudat Seneca Philippi Macedonũ regis prudentiã: qui cũ vno die tris lætiſſimos accepiſſet nuncios: deos precatus: vt pro tantis bonis modicum inferrent ſupplicii) cũ itaq; timerẽ (inquit) ne fortuna moliretur quid mali: precatus ſum Iouẽ optimũ maximũ: Iunonẽq; reginam: & Mineruã: qui tres in capitolio colebant̃: & magni dii habebantur: vt ſi qđ aduerſi ĩmineret Populo Romano: id ſup. totũ cõuerteret̃ in domum meã. nõ dicit cõuerterent: quaſi non a diis illis: ſed aut a fortuna: aut ab hoĩbus mala infererentur. Quapropter res ſe bene habet. nã ſup. dii annuendo votis meis egerunt id: vt vos doletis potius caſum meũ. i. orbitatis meæ q̃ ego ingemiſcerẽ veſtrũ. ſ. caſum. Ego permittã. i. cõcedã orationi meæ vagari in luctibus alienis. i. externarũ gentiũ: vno ẽt. i. adhuc exẽplo domeſtico adiecto. ſ. ſuperioribus ante externa. ¶ Quintus Marti. rex. ſ. dictus: q ſacrificulorũ rex eſſet: collega Catonis ſuperioris. i. maioris in cõſulatu: amiſit filiũ ſummæ pietatis. ſ. in patrẽ: magnæ ſpei. ſ. futuræ virtutis: & quæ acceſſio fuit. i. & quæ res fuit additio: & augmẽtatio calamitatis nõ parua: imo magna: amiſit filiũ vnicũ (vnde ẽt grauẽ luctũ ſcriptura ſancta ſignificare volens: lugentis vnicũ ꝓponit) cũq;. i. & quũ videret ſe ſubrutũ: & euerſum: & quodãmodo victũ dolore: obitu. i. ꝓpter obitũ eius: coercuit dolorẽ altitudine cõſilii: ita vt peteret curiã protinus a rogo iuuenis. i. quo filii cadauer vrendũ curauerat: & euocaret. i. e domibus priuatis expreſſa voce in curiã vocaret: ſenatum: quẽ oportebat habere eo die lege. i. per legem: aut ex lege. Qui niſi ſciſſet: ferret. i. pati mœrorem fortiter: potuiſſet partiri. i. diuidere: aut diſtinguere lucẽ vnius diei ĩter patrem calamitoſum. i. diem: quo funus filius peregerat: & cõſulem ſtrẽnuum. i. diem: quo cõſulis partes exequeretur officio ASCE.

ceſſante in neutra parte.licet vtrūq; non feciſſet vno die. ¶Princeps &c. Primum eſt externorū exemplum. Ordo autem eſt pericles princeps Athe.ſpoliatus.i.orbatus intra quatriduū.i.ſpacium quatuor dierum (Signent hanc locutionem imperiti latini ſermonis:qui cum debeant dicere intra duos menſes:infra duos mēſes dicunt duobus filiis adoleſcentibus mirificis.i.mira facientibus:aut vt vero ſimile erat mira facturis:aut mira naturæ induſtria:& dei dono factis(nam in ficus tam actionem q̄ paſſionem important)concionatus eſt.i.ſermonem habuit ad populum his ipſis diebus.i.quib⁹ ille ſpoliabatur:&.i.ſimul:vultu retinente ſuum habitum.i.diſpoſitionem priſt.nam:& oratione nulla.i.non vlla non infractiore.i.debilius prolata vlla ex parte.Vero pro ſed ille.ſ.talia paſſus:vnde emphaſim habet vox ille:ſuſtinuit.i.potius fuit genere caput coronatū more ſolito:ita ſup.vt nihil detraheret.i.diminueret ex vetere ritu.ſ.publico: propter vulnus domeſticum.Igitur quia tam viriliter humanos caſus ſuperauit:animus ſup.eius:tanti roboris.i.ſoliditatis in virtute aſcendit:non ſine cauſa.i.merito adco gnomen Iouis olympii:ita vt Iuppiter olympius vulgo diceretur.

OLIV. Xenophontis conſtantia in morte filii.

XEnophontis autem xenophon philoſophus : & dux inſignis fuit grylli athenienſis filius : homo verecundus:& ſpecioſus ſupra q̄ dici poſſit: moratuſq; & ,pbus atq; omnibus gratus: Socratis diſcipulus: & Plato æmulus:teſte Geli.qui lib.viii.cap.vi.dicit: quod xenophon & Plato ſocraticæ amenitatis lumina certari: æmularię inter ſe exiſtimati ſunt hic primus omniū philoſophorum ſcripſit hiſtoriam:fuit enim vt diximus dux ſtrenuus:ex vltimis babyloniæ finibus exercitum reduxit in columen aſperis & difficilimis itineribus per infeſtiſſimas gentes:& barbaras huic igitur ſacrificanti cum nunciatū eſſet:alterum ex filiis maiorem natu in acie ceciſiſſe:nihil motus ſacrificare perſeuerauerit:coronam tantum depoſuit:quā cognito mortis genere:q̄.ſ.fortiter pugnando filius occubuiſſet:capiti repoſuit:plus ex virtute filii delectationis q̄ ex morte doloris concepiſſe ſignificans. ¶Proximus a Platone: ſecundus a platone cōſtat enim in ſocratica diſciplina primum laudis locum obtinuiſſe platonem:ſecūdum vero xenophontem:plato eloquentia ſuperior:xenophon grauitate melior:qui & ipſe multa ſermonis ſuauitate polluit:tanta inter ſe æmulatione certarunt:vt cum vterq; multa ſcripſerit:neuter tamen alterius mentionem faciat in operib⁹ ſuis: præceptorem tantum in dialogis diſputantem introducunt. ¶Apud ma.Nota eſt hiſtoria quō auxiliantibus athenienſi.thebani duce epaminonda bellum indixere lacedæmoniis: & apud leutras & mantineam in capi.de fortitudine diximus:fœliciter pugnatū eſt:attamē victoria apud mantineam parta:non omnino fuit incruenta:multi ex victoribus cecidere:inter quos dux ipſe epaminōdas: & xenophontis filius:de quo nunc diximus.

Anaxagoræ fortitudo i obitu nati.

NEc Anaxagoras.Hic Clazomenius fuit egiſibulo patre nat⁹:anaximenis auditor: philoſophus ſuo tempore inclytus:nam gloria opibus:& animo clariſſimus:qui patrimonium omne ſuis ſponte conceſſit:& ſe ad rerum naturam ſpeculandam conferens rē omnem priuatam:& publicam neglexerat:eratq;.xx.annos a tranſitu xerſis:vixitq;.lxxii.hic cuidam dicenti:quod non patriæ ſibi cura eſſet immo inquit ſumma mihi patriæ cura eſt:& digitum extendebat in cœlum:vt illam veram patriam eſſe oſtenderet:item alteri filii mortem nunciāti:reſpondit:ſciebam illum ex me natum eſſe mortalem:pari ratione Cicero in quæſtionib⁹ tuſculanis hunc dicit cuidam interroganti:an vellet ante obitum in patriā reportari:reſpondiſſe id non eſſe neceſſe:q; vndiq; ad inferos tantūdem viæ eſſet:accuſatus quod ſolem candentem laminam eſſe diceret:quaſi falſos deos colerent ab athenienſibus in carcere veneno necatus eſt. ¶Supprimendus : tacendus. ¶Has voces:laudat hanc animi conſtantiam:& fortitudinem cum in aliis:tum in philoſophis cognita:q̄ optimis præceptis imbuti ſapienter omnes caſus ferebant:ſapientius reſpondebat de filiorum morte quæſiti: quia intelligerent a natura vitæ ſimul:& interitus lege eſſe datam.

¶De Xenophonte.

X Enophon autem,qd̄ ad ſocraticam diſciplinam attinet:proximus a Platone felicis,ac beatæ facundiæ gradus:cū ſolēne ſacrificium peragerete duobus filiis maiorem natu nomīe Gryllum apud Mantineam in prælio cecidiſſe cognouit:nec ideo inſtitutum deorum cultū omittendum putauit: ſed tantummodo coronam deponere contentus fuit,quā ipſam,percunctatus quonāmodo occidiſſet: ut audiuit fortiſſime pugnantē interiiſſe:capiti repoſuit: numina qbus ſacrificabat teſtatus maiorem ſe ex uirtute filii uoluptatē,quā ex morte amaritudinē ſentire. Alius remouiſſet hoſtiam,abieciſſet altaria,lachrymis reſperſas thura diſieciſſet: Xenophontis cor pia religione immobile ſtetit:& aīus in conſilio prudentiæ ſtabilis,ac dolori ſuccūbere ipſa clade,q̄ nūciata erat:triſtius duxit.

¶De Anaxagora.

NE Anaxagoras quidem ſupprimendus eſt. Audita nanq; morte filii,nihil inquit mihi inexpectatum,aut nouū nuntias.Ego enim illum ex me natum ſciebam eſſe mortalem.has uoces utiliſſimis præceptis ibuta uirtus mittit,quas,ſiquis efficaciter auribus perceperit: non ignorabit ita liberos procreandos: ut meminerit his a rerum natura,& accipiendi ſpiritus,reddendi eodem momento temporis legem dici. atq; ut mori neminem ſolere,qui non uixerit:ita nec uiuere aliquem quidē poſſe,qui non ſit moriturus.

¶Explicit Liber quintus.Incipit ſextus.

THE. ASCE.

¶POEl cis ac btē facundiæ.Vetuſta exemplaria ſtatim hn̄t gradus:vt ſit proximus:fœlicis:ac beatæ facundiæ gradus. ¶XEnophon āt facūdiæ felicis:ac btē.Proxi⁹.i.ſcdus a Platone.i.poſt platonē priæ ſecundiæ:qd.i.q̄tū:aut q̄ res attinet ad diſciplinam ſocraticā:cuius pcipu⁹ imitator Pla.,pximus xenophon:cū pageret.ſ.athenis ſacrificiū ſolemne:cognouit e duobus filiis maiorē natu.i.ſeniorem cecidiſſe.i.morte oppetiiſſe plio.i.in conflictu apud Mantineā cum thebanis aduerſus lacedæmonios:nec putauit ideo.i.pp mortē filii:cultū deorū inſtitutū.i.inceptum:omittendū ſup:eſſe.Sed fuit contentus deponere tantummodo coronā:qua coronatus ſacra obibat:quā.ſ.coronā:ipſe percunctatus.i.poſtq̄ interrogauerat quonam

modo occidiſſet:vt.i.poſtq̄ audiuit ſup.filiū interiiſſe pugnantē fortiſſime:repoſuit capiti.i.in caput ſuū:teſtatus.i. in teſtimonium veritatis aduocans:numina:quibus ſacrificabat:ſentire maiorē voluptatē.ſ.honeſtā animi:ex virtute.i.fortitudine filii:qui ita ceciderat:q̄ amaritudinē.ſ.doloris ex morte.ſ.eius Alius.ſ.morte filii cognoſcens remouiſſet hoſtiā.ſ.diis offerendam abieciſſet alteria.i.ornatum eoꝝ:deieciſſet thura reſperſa lachrymis.Cor Xenephontis ſtetit imobile.i.non motum ſup.a pia religione.& animus ſup.eius manſit ſtabilis in cōſilio prudentiæ:ac duxit.i.iudicauit triſtius ſup.eſſe peius : & magis dolendum ſuccūbere dolori.i.vinci a dolore:ipſa clade.i.q̄ eſſet ipſa clades.ſ.filii:quæ erat nunciata. ¶Nec qdem Anaxagoras eſt ſupprimendus.i.ſuppreſſa voce:aut ſtilo tacendus:aut prætereundus:nāq; audita morte filii inquit.ſ.ei:qui nunciabat:tu nihil.i.non aliqd:non nuntias mihi aliqd inexpectatū.i.qd non expectarā prius:aut nouū.Enim pro quia ego ſciebā illum.ſ.filiū natum ex me.ſ.viro mortali eſſe mortalē.Virtus.ſ.naturalis(nā eius naturā ſupra docuit optimā magiſtram)imbuta.i.a teneris annis inſtituta:& quaſi inſtincta:vtiliſſimis pceptis mittit.i.emittit huiuſmodi voces.i.quales viri prudentes iam dicti emiſerūt:quas.ſ.voces ſiqs pceperit auribus efficaciter.i.cum efficacia nō ignorabit liberos eſſe pcreados : ita vt meminerit legē:&.i.ſimul accipiēdi ſpiritus.ſ.vitalis:& reddēdi dici.iis.ſ.liberis eodē momento tpis a natura rerū.ſ.parente.qa eodē momēto:quo viuere incipiunt:deſinere viuere poſſent.Atq; meminerit:vt.i.queadmodū neminē ſolere mori:q; non vixerit : ita nec quidē.i.nō ēt aliquē poſſe viuere q̄ nō ſit moriturus.Quod & ſcriptura ſancta cōfirmat.Nā ſtatutū eſt oib⁹ ſemel mori.

OLIV.

VNde te:Liber ſextus:cuius capitulum primum eſt de pudicitia quā laudando facit auditores attentos:ordo aūt eſt:o pudicitia vnde in vocem &c.Firmamentū: quia pudicitia confirmat decus virorum: & fœminarum. ¶Priſca religione: quia ab Aſcanio morem ſeruādi ignis æterni accepere Ro.nā veſtales perpetuam virginitatē ſeruabant. ¶Tu capi.i.matrimonium ſeruas incolumē:nam Iuno dicebatur præeſſe coniugiis.Virgil. Iunoni ante omnes cui vincla iugalia curæ:rurſus:& pronuba Iuno. ¶Tu palatii co.Hic aperta nimis vtitur adulatione:cum Iuliam dicat fuiſſe pudicam:quā impudiciſſimam fuiſſe conſtat:adeo vt cū ſimiles patri filios procrearet:omneſq; admiraretur:quærentibus ex ea multis quid ita filios patri ſimiles produceret:cum ſe multis ſubiiceret reſpondere ſolitam dicunt : nanis ſum:niſi plena vectorem non admitto:de hac Iuuenalis cum tot abortiuis fœcundam Iulia vuluam:ſolueret: & patruo ſimiles effunderet offas:fuit autem Iulia Auguſti Cæſaris filia:& vxor Tyberii. ¶Auguſtos : Cæſarianos. ¶Tui numinis reſpectu flos:reuera ita eſt nam ſi duo iuuenes æqualis formæ fuerint: quorum alter pudicus: alter impudicus extiterit:pudicus ille pulchritudinis florem diutius ſeruabit: impudicus vero primo quoq; tempore denigreſcet : quia libido corpus eneruat: & defectum reddit:atq; deforme. ¶Matronalis ſtola:matrisfamilias veſtis:nam matrona dicitur principis: & ſenatoris hominis vxor:nam autem plæbeia. ¶Stola : Veſtis quæ conuenit fœminis : ſicut toga viris. Igitur quandoquidem es adeo precioſa.

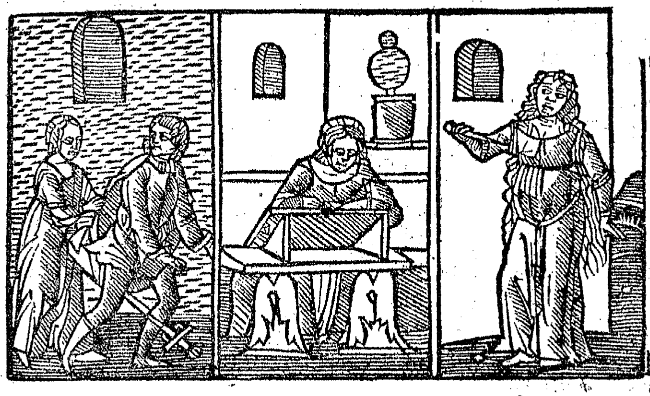

¶Valerii Maxi.Liber Sextus.De Pudicitia. Capi. I.

VNde te uirorū pariter,ac fœminarum præcipuum firmamentum pudicitia in uocem? tu enim priſca religione conſecratos focos Veſtæ incolis. Tu capitolinæ Iunonis puluinaribus incubas. Tu palatii columen Auguſtos penates, Sanctiſſimumq; Iuliæ genialem torum aſſidua ſtatione celebras. Tuo præſidio puerilis ætatis inſignia munita ſunt. Tui numinis reſpectu ſyncerus iuuentæ flos permanet. Te cuſtode matronalis ſtola cenſetur. Ades igitur, & cognoſce: quæ fieri ipſa uoluiſti.

ASCE.

VNde &cætera.In huius ſexti procemio de pudicitia locuturus eam more ſuo extollit dicens cum admiratione.O pudicitia præcipuum firmamentum.i.corroboramentum ad fugam vitiorum: & complexum virtutum:pariter virorum: ac fœminarū: vnde.i. equo ſacello : in vocem .i. inuocare debeam te? quaſi dicat neſcio.Enim pro quia:tu incolis focos veſtæ: ſ.deæ cōſecratos religione priſca.i.prioris ſæculi:q.d.antiquiſſima:& tu in cubas puluinaribus.i.lectiſterniis Iunonis capitolinæ:& tu celebras columen palatii. ¶Videlicet penates auguſtos.i.augurio conſecratos:vtpote imperatorum Romanorum : & ſanctiſſimum totum genialem.i.quo liberis generandis opera datur:Iuliæ.ſ.vxoris Tyberii:cuius turpitudinem adulatione tegere parat: aut certe cum de ea virtute : quam non habet:laudat:tacite vt eam acquirat admonet.Ingenuus enim vultus rubore perfunditur: dum immeritas audit de ſe laudes:celebras dicit aſſidua ſtatione:bene ſtatione:quaſi illic non portum aut perpetuam ſedem:ſed ſtationem dūtaxat habere noſcatur.Inſignia puerilis ætatis ſunt munita tuo præſidio.& flos iuuentæ.i.iuuenilis ætatis permanet ſyncerus.i.integer:& inuiolatus reſpectu tui numinis.Stola matronalis cenſetur.ſ.digna : quæ pudicis tribuatur : te cuſtode.i.cuſtodiente. Igitur ades.i.ad ſis:hoc eſt aduenias huc o pudicitia:& cognoſce.ſ.per ſequentia exempla ſup. ea quæ tu voluiſti fieri quæ tuo præſidio:aut numinæ:& iuſſu facta ſunt.

OLIV. Lucretiæ pudicitia.

DVx Romanæ: Orta in caſtris interpotentes adoleſcentes cõtentione quadã de vxorũ pudicitia: cũ ſuã quiſq; laudaret Collatinus: qui cum his erat: non verbis opus eſſe dixit: id breui ſciri poſſe: qualis vnaquæq; foret: ſi ſumptis equis inuiſerent eas id: demum ſpectatiſſimum vnicuiq; foret: quod inopinato viri aduentum occurrit probato conſilio: citatis equis: oẽs aduolant romã: inde collatiam: vbi lucretiam haud quãquã: vt regias nurus: quas in conuiuio luxu q; cum æqualibus viderant tempus terentes: ſed deditam lanæ: inter lugubrantes ancillas in medio ædium ſedentem inueniunt: muliebris certaminis laus pœnes lucretiam fuit. Inuitatis cõitibus omnibus marito: Sextum t. rqui. mala libido lucretiæ ſtuprandæ capit: tum formatum ſpectata caſtitas incitat: paucis diebus interiectis poſtq̃ redierũt in caſtra ſextus Tarqui. inſcio collatino: cum cõite vno collatiam venit vbi exceptus benigne ab ignaris conſilii: cum poſt cænã in hoſpitale cubiculũ ductus eſſet amore ardens: poſtquã ſatis tuta circa: ſoſpitiq; oẽs videbantur: ſtricto gladio ad dormientẽ lucretiã venit: ſiniſtraq; manu mulieris pectore oppræſſo: tace lucretia inquit: Sextus Tarquinius ſum: ferrũ in manu eſt morieris: ſi emiſeris vocẽ: cũ pauida e ſomno mulier prope mortẽ iminentem videret: tum tarquinius fateri amorẽ orare: miſcere præcibus minas: verſare in oẽs partes muliebrẽ aĩum: vbi obſtinatam videbat: & ne mortis qdẽ metu inclinari addidit ad metũ dedecus: cũ mortua iugulatũ ſeruũ nudũ poſiturũ ait: vt in ſordido adulterio necata dicatur: quo terrore cum viciſſet obſtinatã pudicitiã: velut victrix libido: ꝓfectuſq; inde Tarqui. ferox: expugnato decore muliebri eſſet. Lucretia mæſta tanto malo: accitis quã primũ patre viroq;: qui cum ſingulis amicis veniam in cubiculo ſedens lachrymabunda: quærenti viro: ſatin ſaluæ res eſſent minime inquit: qd enim ſalui mulieri eſſe poteſt amiſſa pudicitia: veſtigia viri alieni: collatine in lecto ſunt tuo: cæterũ corpus eſt tantũ violatũ: animus inſons: mors teſtis: ſed date dexteras: fideq; haud ĩpune adultero fore. Sextus ẽ Tarquinius qui hoſtis pro hoſpite: priori noctæ armatus mihi: ſibiq;: ſi vos viri eſtis: peſtiferum hinc abſtulit gaudium. dant ordine omnes fidem: conſolantur ægram aĩ: auertendo noxam a coacta in auctorẽ delicti: mentem peccare: non corpus: & vnde conſilium abfuerit: culpam ab eſſe: vos inquit videritis: quid illi debeatur: ego me: & ſi peccato abſoluto: ſupplicio non libero: nec vlla deinde impudica lucretiæ exemplo viuet: cultrum quem ſub veſte abditũ habebat: in corde defigit: prolapſaq; in vulnus moribunda cecidit. Diony. in hac hiſtoria multum diſſentit a Liuio: non enim cõtentionem de vxoribus inter potentes in caſtris adoleſcentes ortam: nec ſextum Tarquin. ad id ipſum ſtuprandæ lucretiæ gracia collatiam veniſſe: veluti furioſa quædam libidine agitatum: vt tradit Liuius. ſed a patre collatiam miſſum ad quædã illic regia negocia peragenda: hoſpitio deinde a lucretia benigne ſuſceptum: quippe regis filium: & viri cognatum: erat autem ex gente tarquinia collatinus: ingreſſum nocte cubiculum extorſiſſe ab obſtinata lucretia ſtupri neceſſitatem: quæ ne infamis moreretur. corpus eius libidini ſubiecit: orta deinde luce: cum ille abiiſſet: lucretiam dicit ſumpto vehiculo romã ad patrem properaſſe: & ad eius genua prouolutam: ſuppliciter rogaſſe: vt quoſcunque poſſet amicos & cognatos quãprimũ euocaret: quibus accitis: rem omnem expoſuiſſe ſibi: deinde mortẽ intuliſſe: quo facto Valerium in caſtra miſſum nunciũ ad collatinum: qui re audita cum Iunio bruto romã veniſſe: & de eiiciendis regibus conſilium iniiſſe dicitur. ❡ Errore fortunæ: Videtur erraſſe fortuna: quæ tam virilẽ animũ fœmineo corpore incluſerit: ac ſi diceret: ſi ei forte virile corpus [illegible]giſſet: multo maiora facturus fuiſſet: in concilio neceſſariorũ: viri collatini patris tricipitini: publii Val. & Iunii Bruti [illegible] ſam pmutandi imperium: Quia ꝓpter huius ſtuprum exacti ſunt reges: annui magiſtratus: & conſulare imperium [illegible] mutatuſq; eſt reip. ſtatus. De Lucretia beatus Aug. ſi adultera: cur laudatur: ſi publica: cur occiditur.

VIrginius plæbei: Fuit poſt aliquot annos par in vrbe nefãs a libidine ortum: haud minus [illegible]do euentu: q̃ qd per ſtuprum: cædeq; Lucretiæ: vrbe regnoq; tarquinios expulerat: cũ enim a conſulibus a decẽ viros trãſlatum eſſet imperium. & decem viris vnum Appium Claudium plebeiæ virginis ſtuprandæ libido: velut rabies quædã inceſſit: hæc lucii cuiuſdã virginii filia: & Licinio tribunitio viro deſponſata erat quã Appius amore inſaniens: præcio: ac præce ſpeq; pollicere adortus: poſtquã omnia pudore ſepta inuenit: ad crudelem ſuperbiãq; & vim animum conuertit. Marco Claudio clienti negocium dedit: vt virginem in ſeruitutem aſſereret: ne[illegible] cederet ſecundum libertatem poſcentibus vindicias: hic ergo virgini in forũ ad litterarũ ludum venienti manũ iniecit: ſuã ſeruã e ſerua natam appellans: concurſu amicorum ad clamorẽ nutricis quiritium fidem implorantis facto liberatur: in ius tamen rapitur: ad appiiq; tribunal perducitur: qui ex eo cõpoſito puellam merito claudio poſcenti: & ſeruam aſſerenti ſuã adiudicauit: interea Publius numitorius puellæ auus: & ſponſus licinius interueniunt: puellam a vi: magiſq; a iudicio tuentur: Iamq; grauis ſeditione orta certamen inſtare videbantur: tum appius libertatis vindicias: iudiciũq; puellæ in ſequentem diem: datis ſponſoribus pronunciat. Interea pater ꝓ ꝓpere accit e caſtris q: audito filiæ piculo: acceptoq; cõmeatu ad vrbẽ properat: filiæ ad tẽpus adeſt: nã cũ appius [illegible] ſequenti die in tribunal aſcendiſſet: puellæq; vindicias ſecundũ ſeruitutẽ decreuiſſet: tanta quidẽ vis amentiæ [illegible] ris ei⁹ mentẽ ꝑuenerat: tum Virginius in Appiũ manus intentas: Licinio inqt appi: non tibi filiã deſpondi: & ad [illegible] ad explendã tui corporis libidinẽ educaui: placet ne pecudũ ferarũq; ritu promiſcue in concubinis ruere: non paſſuros hoc ciues rõanos ſpero: cũq; iã vi ageret in puellã: [illegible] potentiæ reſiſti non poſſent Virginius. vbi nihil vſq̃ vidit auxilii penitentiam ſimulans: qſo inquit appi: primũ [illegible] dolori. ſiqd inclimentius in te ſum inuectus: deinde ſinas hic corã virgine nutricẽ ꝑconctari quid hoc rei ſit: vt ſi falſo dictus pater ſum equiori hinc animo diſcedam: data venia: ſeducit filiam: ac nutricem prope clocinam ad tabernas: qbus tũc nouis erat nomẽ: atq; ibi ab ianio cultro arrepto pro hoc te inqt vno quo poſſum filia: in libertatem vendico: pectus deinde puellæ transfixit: & ſpectans ad tribunal. Te inquit appi: tuumq; caput hoc ſanguine conſecro: deinde ſe in caſtra proripuit: hinc ſeditione: factaq; plæbis ſeceſſione patribus. Coacti ſunt decem viri ſe abdicare magiſtratu: creata ꝓ eſt tribunitia poteſtas: & reddita plæbi ſumptum quoq; eſt de decem viris ſupplicium p tribunos plebis: hoc autem factum fuit anno. lx. poſt libertatem inceptam: teſte Cice. lib. de finib. bono. & ma. ❡ Probro: ſtupro: atq; flagitio. De hac virginia a patre cæſa Seneca in tragœdia: quæ dicitur Octauia: ſic breuiter tradit: vltiq; tuos ſunt bene manes virgo dextera cæſa parentis: vt ſeruitium paterere graue: & improba ferret præmia victrix: dira libido.

❡ De Lucretia.

DVx Romanæ pudicitiæ Lucretia: cui⁹ uirilis animus maligno errore fortunæ, muliebre corpus ſortitus eſt. A SEX. Tarquinii regis ſuperbi filio per uim ſtuprum pati coacta, cũ grauiſſimis uerbis iniuriam ſuam in concilio neceſſariorum deploraſſet: ferro ſe, quod ueſte tectum attulerat: interemit: Cauſamq; tam animoſo interitu imperium conſulare pro regio permutandi Populo Ro. præbuit: atq; hanc illatam iniuriam non tulit.

❡ De Virginio Viro Plebeio.

VIrginius Plebeii generis, ſed patricii uir ſpiritus, ne ꝓbo cõtaminaret dom⁹ ſua ꝓprio ſanguini non pepercit. Nam cum Appius Claudius decemuir, filiæ eius uirgini ſtuprũ, poteſtatis uiribus fretus, ꝑtinacius expeteret: deductã in forum puellam occidit. pudicæq; interemptor, quam corruptæ pater eſſe maluit.

Virginius filiã iteremit

ASCE. ❡ DVX Romanæ pudicitiæ Lucretia: aut qa prima: cuius pudicitia explorata: quũ ante cõſules fuerit: aut qa ꝑcipua (diuus tamen Auguſti. de ciuitate dei cõuincit eam nõ vere fuiſſe pudicã: quia pluris famã q̃ pudicitiã fecit: potuit. n. pudica interfici: licet id vulgus ignoret: at deus: & cõſciẽtia ſciat: qđ ſatis ſit. ideoq; merito illi Suſan. nã præfert in pudicitiæ cõſeruatione. Quin etiã docet nõ prudenter: nec laudabiliter ſeipſam interẽmiſſe: nã ſi ſe interemit: q ſe adulterã ſenſit: eoq; animũ quoq; corruptũ habebat: immerito laudatur vt pudica: ſin pudica manſerit: cur occiditur? adde q etiã ſi impudica: & ſua culpa adultera facta eſſet: nõ tamen ſe occidere decẽter poterat: ſed aliter gentibus perſuaſum) Cuius. ſ. Lucretiæ animus virilis: ſortitus eſt maligno errore fortunæ corpus muliebre: qa cum viriliter egerit: virile corpus habere meruerit: coacta pati ſtuprum per vim: quã tamen morte vitare potuit: A ſexto (ſunt qui Aruntẽ dicant) filio Tarquinii regis. ſ. Romanoꝝ: ſuperbi. ſ. nomine & re: quum. i. poſtq̃ deploraſſet grauiſſimis verbis iniuriam ſuam. i. ſibi illatam (vnde paſſiue accipitur: quaſi pro ſui. ❡ Coram concilio. i. cetu neceſſarioꝝ: vt Collatino: & Bruto: &c. interemit ferro: qđ attulerat tectum veſte: hoc autem eſt principale verbum cui omnia ſupponuntur: vt ſit Lucretia: dux &c. coacta &c. quũ deploraſſet &c. interemit &c. & præbuit tam animoſo interitu po. Ro. cauſam ꝑmutandi. i. mutãdo accipiẽdi imperiũ cõſulare: ꝓ regio. ſ. imperio: atq;. ſ. Po. Ro. nõ tulit hãc iniuriã illatam. ❡ Virginius vir generis plæbei: ſed ſpiritus. i. animi patricii. i. patricio ſanguine digni: ne domus ſua contaminaretur probro. i. dedecore ſtupri illati filiæ. Ab Appio Claudio nõ pepercit ꝓprio ſanguini: qa cultro lanii. i. carnificis ab eius ſcãno arrepto: Virginiã filiam interemit. Nã cum Appius Clau. decemuir. i. vnus ex. x. viris: q vt leges allatas in debitam formam redigerent: cõſulari fungebantur poteſtate: nec eã deponere: volebant: expeteret pertinacius: qa primũ precibus: & pollicitis: deinde minis: & demũ fraude graſſatus: ſtuprum filiæ eius virginis: fretus. i. cõfiſus: viribus poteſtatis. i. decẽuiratus: occidit puella deductã in forũ: & aſſertam in ſeruitutem a Marco Claudio (vt Oliuerius recitat) & maluit eſſe interemptor ſup. filiæ pudicæ: q̃ pater corrupte. i. ſtupratæ: licet per vim: in qua re etiã errauit: quia vera pudicitia in animo conſiſtit.

❡ De Pontio Aufediano.

NEc alio robore animi præditus fuit Põtius Aufedianus eques Romanus: q poſtq̃ cõperit filiæ ſuæ uirginitatẽ a pædagogo proditam Faunio Saturnio, non contentus ſceleratũ ſeruũ affeciſſe ſupplicio: ẽt ipſam puellã necauit. Ita ne turpes ei⁹ nuptias celebraret: acerbas exeqas duxit.

QVid Publius Meuius quam ſeuerũ pudicitiæ cuſtodem egit? In libertũ nanq; gratũ admodum ſibi animaduertit: quia eũ nubilis iam ætatis filiæ ſuæ oſculum dediſſe cognouerat: præſertim cum non libidine, ſed errore lapſus uideri poſſet. Cæterum amaritudine pœnæ, teneris adhuc puellæ ſenſibus, caſtitatis diſciplinam ingenerari magni æſtimauit. Eiq; tam triſti exẽplo præcepit: ut non ſolum uirginitatem illibatam, ſed etiã oſcula ad uirum ſyncera perferret.

❡ De Quinto Fabio Maximo Seruiliano.

QVintus uero Fabi⁹ Max. Seruilian⁹ honoribus quos ſplẽdidiſſime geſſerat: cẽſuræ grauitate cõſumatis exegit pœnas a filio dubiæ caſtitatis: & punito pepẽdit uoluntario ſeceſſu conſpectum patriæ uitando.

OLIV. NEc alio robore: Faunus Saturninus pontii pedagogus eius filiã per dolum vitiauerat: Pontius id vbi cognouit: & pedagogum: & filiã pari pœna mulctauit: nã vtrũq; necauit: maluitq; acerbum filiæ funus ꝓſeq: q̃ turpes eius nuptias celebrare. ❡ Sceleratũ ſeruũ. Perfidum pedagogum: qui filiæ vitium intulerat.

Meuii crudelitas pro filiæ pudore.

QVid. P. Meuius: Meuius acer pudicitiæ cuſtos: liberum: quẽ vnice diligebat: propter allatum vel errore: vel in alitia filiæ iam nubili oſculum nulla erroris habita ratione: occidit. Voluit vt in ea ætate diſceret filia tam rigido exemplo caſtitatem eſſe ſeruandam: adeo vt non ſolum corpus intactum: ſed oſcula quoq; illibata perferret ad virum. ❡ Errore ductus. Quod in teneris annis eam oſculari fortaſſe ſolitus fuiſſet: ea nunc cõſuetudine deceptus: ſimplex oſculum puellæ dediſſet. ❡ Illibatã: Virginitatẽ: intactã: & iuiolatã: videlicet itegrã.

ASCE. ❡ NEC. i. & non: & Pontius Aufidianus æques Romanus fuit præditus. i. præcæteris a deo. & natura donatus: non alio. i. eodẽ robore animi: quo. ſ. virginius: qui poſtq̃ comperit virginitatem filiæ ſuæ: proditam. i. proſtitutam: & iniquo pretio venditam faunio Saturnio: a pedagogo i. eius ductore in ludum litterarium (Oliuerius intelligit faunium ſaturnium eſſe pedagogum. vt ſic dicat proditam. i. vulgatam: ego: quia ſeparat interponendo proditam: credam Saturnium eſſe diuitis: & ciuis Romani: qui eius pudicitiam a pedagogo emerat nomen) non contentus affeciſſe ſupplicio ſeruũ ſceleratum. ſ. pedagogum illum necauit etiam ipſam puellam: & ita duxit acerbas exequias: ne celebraret turpes nuptias eius. ſ. cum corruptore: quia potuiſſet Saturnium cogere quam vitiarat: ducere. ❡ Quid Publius Meuius? ſup. egit: quã. i. quãtum ſeuerum cuſtodem pudicitiæ egit? quaſi dicat maxime ſeuerum. Quia animaduertit in libertum admodum gratum. i. morte eum puniuit: quia cognouerat eum dediſſe filiæ ſuæ ætatis iam nubilis: præſertim cum libertus ille poſſet videri lapſus. i. peccaſſe: non libidine: quia caſta poſſunt eſſe oſcula: ſed errore. ſ. malæ conſuetudinis: putando etiam nubilem poſſe oſculari quam paruulam oſculatus fuerat. Cæterum i. ſed: pater ſup. æſtimauit magni diſciplinam caſtitatis ingenerari ſenſibus puellæ: annis adhuc teneris: amaritudine pœnæ: ſcilicet capitalis: & præcepit ei: ſcilicet filiæ ſuæ tam triſti. i. ſeuero exemplo: vt perferret ad virum: non ſolum virginitatem illibatam: idest intactam: ſed etiam oſcula ſincera: idest pura: aut incorrupta.

OLIV.

QVintus Fabius ſeruilianus: Hic omnibus honoribus emeritis in cenſura ſeueriſſimus: hic cũ ſuſpectam haberet filii pudicitiam: illum occidit: deinde rubore quodam confuſus: quod tam flagitioſum filium habuiſſet: ex vrbe diſcedẽs voluntarium ſibi exilium induxit: ita vt poſt hoc factum amicorũ conſpectu fugiens in vrbẽ redire noluerit. ¶ Splendidiſſime: Cum ſumma laude: & gloria. ¶ Conſumatis: Emeritis: nam omnibus honoribus perfunctus fuerat.

DIcerem cenſorium: Attilius faliſcus a pueritia ſeruos ab hero coactus eſt fieri meritorius: & facere in tenera ætate e corpore quæſtum: poſtea vero in libertatem aſſertus cum vxorem duxiſſet: & ex ea filiam ſuſcepiſſet: vbi primum cognouit ſtuprum admiſiſſe: eam occidit miꝝ profecto: quod q̃ fuiſſet turpitudini ſemper aſſuetus turpitudinem in filia nõ pateretur. ¶ Quam ſanctam igit: Intendit argumentum: ſi miniſtri libidinis inquit tam ſeueri violatæ pudicitiæ extiterunt: quales cæteros fuiſſe exiſtimamus. ¶ Inſtitores lib. Viles libidinis negociatores: qualis fuerat phyliſcus. ¶ Sequitur excel. nominis. M. Claudius Marcellus: hic ille Marcellus eſt qui cæſo viridomaro gallorum duce: optima reportauit: qui primus Hannib. apud nolam vinci poſſe docuit: qui ſyracuſas in ſicilia munitiſſimam vrbem expugnauit: qui multa atq; præclara pro rep. geſſit: cum igitur comperiſſet. Cn. Scantinium capitolium tribu. plæb. de ſtupro compellaſſe filium ſuum adoleſcẽtulum ægregia forma: ſed pudicitia: atq; modeſtia magis ingenuum: diem illi dixit ad populum: nam cum puer vni reſiſtendo ſcelerato tribuno nihil proficere poſſe videret. rem ad patrem detulit. Accuſatus igitur tribunus beneficio magiſtratus ſe primũ tueri conatus eſt: cum diceret cogi non poſſe: qđ tribunitiam poteſtatem haberet: tribunorumq; auxilium implorãuit: quorum nullo intercedẽte: damnatus in illo iudicio: nullus eſt teſtis adhibitus: præter ipſum adoleſcentem: qui productus: & a iudicibus interrogatus: cum ingenuo pudore deterritus non auderet obſceniſſimam rem indicare: vultum in terra defixum tacitus perſeueranter tenuit: quod vbi viderunt iudices: nihil vlterius inquirendũ eſſe

Scãtinii dãnatio

exiſtimantes: Scantinium damnauerunt. ¶ Sacroſanctã poteſtatem: tribunitiam poteſtatẽ: quæ Sacroſancta ideo dicebatur: quia lex erat: q̃ tribunum violaſſet: eius caput ſacrum foret. ¶ Vno te. Puero ipſo Marcelli filio. ¶ In vltionem ſuam: in tribuni damnationem.

ASCE.

¶ QVINtus vero Fabius maximus. Seruilianus honoribus. i. magiſtratibus omnibus: quos geſſerat. ſ. per ordinem: ſplendidiſſime. i. cum ſumma laude cõſummatis. i. cõpletis: & emeritis: qa altius aſcendere nõ poterat: grauitate dictaturæ exegit pœnas a filio: caſtitatis dubiæ. i. qa rumor erat eum amiſiſſe pudicitiam: & muliebria paſſum: & pependit: ideſt perſoluit ſup. pœnas punito: ſcilicet filio vitando conſpectum patriæ: ideſt vrbis Romæ: ſucceſſu voluntario. i. exilio. ſponte aſſumpto: aut fuga potius a conſpectu ciuiũ. ¶ Dicerem virum cenſorium: ſcilicet Fabium Seruilianum: extitiſſe nimis acerbum: niſi cernerem Publium Attilium philiſcum: coactum a domino: ſcilicet lenone: facere quæſtum: ideſt eſſe ſcortum meritorium: corpore: ſcilicet ſuo in pueritia: antequam pubeſceret (vnde merito in Roman. dicat apoſtolus: qđ tradidit illos deus in paſſiones ignominiæ. Nã fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum in eum: qui eſt contra naturam ſimiliter autem & maſculi & cætera) poſtea: ſcilicet quam libertate donatus fuerat: patrem tam ſeuerum. Enim pro quia: ipſe interemit filiam ſuam: eo quod coinquinauerat ſe crimine ſtupri. Quam: ideſt quantum ſanctam igitur debemus exiſtimare pudicitiam fuiſſe in ciuitate noſtra hoc eſt Romana: in qua animaduertimus etiam inſtitores libidinis: ideſt conciliatores: & patronos: ac negociatores: & quæſtum ex ea facere ſolitos vt fecere philiſcus euaſiſſe: ſcilicet effectos eſſe tandem tam ſeueros iudices. i. cenſores: & vindices eius: quaſi dicat nimirum ſanctiſſimam. Cum tamen ex eodem fonte minime ſanctam illis fuiſſe argumentari liceat: quippe vbi maſculi impune de corpore ſuo quæſtum fecerant. Sed author diceret. aliud turpitudinem profeſſis licere: aliud legitimũ thorũ profeſſos: ac profeſſuros profeſſuraſq; decere. ¶ Sequitur exemplum: ideſt quod iam dicam eſt exemplum nominis excellentis: quia in magnum virum animaduerſum eſt: ac facti memorabilis: ideſt digni memoria: Claudius Marcellus ædilis curulis: dixit Caio Scantinio capitolino: ſcilicet cognomento: tribuno plæbis: ſcilicet officio: diem ad populum: ideſt vt ſe purgaret: ſi poſſet coram populo: q̃ appellaſſet: ideſt ſollicitaſſet filium ſuum: videlicet marcelli: de ſtupro: ſcilicet illi inferendo: & eo: ſcilicet Scantinio aſſeuerante: ſe non poſſe cogi: vt adeſſet: ſcilicet ad cauſæ dictionem. ¶ Quia haberet poteſtatem ſacroſanctam: videlicet tribunitiam: & implorante ob id auxilium tribunitium: ideſt a contribunis ſuis præſidium: totum collegium tribunorum negauit ſe intercedere: quo minus: ideſt vt nõ: vt quæſtio: ideſt inquiſitio: pudicitiæ: ideſt de pudicitia violata: aut ſollicitata: perageretur: ideſt vſque ad ſententiam vltimam ageretur: Itaq; ſcantinius citatus reus: ideſt defenſurus ſe damnatus eſt vno teſte qui erat tentatus: licet nihil dixerat pro pudore: quia ipſe filius nihil dixit. nam conſtat iuuenem deductum in roſtra vbi verba ad populum haberi ſolebant: tacuiſſe perſeueranter: vultu defixo in terram: & valuiſſe plurimũ in vltionem ſuam. i. quam pater de ſe fecit ſilentio verecundo: quia qui tacet conſentire videtur: vnde etiam virgo illa in eunucho Terentiana explorando: & tacendo vitium ſibi illatum: indicabat.

¶ De. P. Attilio Philiſco.

DIcerẽ Cenſoriũ uiꝝ nimis acerbũ extitiſſe, niſi Publiũ Attiliũ Philiſcũ in pueritia corpore quæſtũ a domino facere coactũ: tã ſeuerũ poſtea patrẽ cernerem. Filiam enim ſuam eo, qđ ſtupri ſe crimine coinquinauerat: iteremit. Quã ſanctam igitur in ciuitate noſtra pudicitiã fuiſſe exiſtimare debemus: in qua etiã inſtitores libidinis, tã ſeueros eiꝰ iudices euaſiſſe animaduertimus: ſequitur excellẽtis nominis, ac memorabilis facti exẽplũ.

¶ De. M. Claudio Marcello Aedili, & filio ſuo.

MArcus Claudius Marcellꝰ Aedilis curulis. C. Scantinio capitolino Tr. Pl. diẽ ad populum dixit: quod filiũ ſuũ de ſtupro appellaſſet: eoq; aſſeuerante ſe cogi non poſſe, ut adeſſet: q̃a ſacroſanctã poteſtatẽ haberet: & ob id tribunitiũ auxiliũ iplorãte: totũ collegiũ tribunorum negauit ſe intercedere: quo minus pudicitiæ quæſtio perageretur. Citatus ita Scantinius reus uno teſte q̃ tentatus erat: damnatus eſt cõſtat iuuenem pductum, in roſtra defixo in terrã uultu pſeueranter tacuiſſe: uerecundoq; ſilẽtio plurimũ in ultionem ſuã ualuiſſe.

OLIV.

MEtellus quoq;: Cn. Sergius nũmos matri familias promiſerat: tentans illius animum: precio ue mota ſibi morem gereret: matrona rem detulit ad magiſtratum: ille Sergium: q̃ pecuniam promiſiſſet: fœminam corrupturus iudicio damnauit: non enim factum: ſed voluntas punita eſt: nam qui ſemel animo ſuo mœchatus fuerit: peccauit. ¶ Stuproſæ mentis: Libidinoſæ voluntatis. ¶ Sed animi. videbant enim illi non defuiſſe voluntatem: ſed facultatem: reum igitur fecit illum voluntas: non peccatum: pluſq; illi nocuit voluiſſe peccare: q̃ profuit non peccaſſe: vel non potuiſſe.

¶ De Metello Celere.

MEtellus quoq; Celer ſtuproſæ mentis acer punitor extitit Cn. Sergio Silo promiſſorum matrifamiliæ nũmorum gratia diem ad populum dicendo: eumq; hoc uno crimine damnando. non enim factum tunc: ſed animus in quæſtione deductus eſt. pluſq; uoluiſſe peccare nocuit, quam non peccaſſe profuit.

¶ De Tito Veturio filio Veturii.

COnciõis hæc, illa curiæ grauitas. Titus Veturius filius eius Veturii, qui in cõſulatu ſuo Samnitibus ob turpiter ictũ fœdus deditus fuerat: cum propter domeſticã ruinã, & graue æs alienũ Cœlio Plotio nexũ ſe dare adoleſcentulus admodũ coactus eſſet: ſeruilibus ab eo uerberibus, quia ſtuprũ pati noluerat: affectus, q̃relã ad conſules detulit: a quibus hac de re certior factus ſenatus Plotiũ in carcerẽ duci iuſſit, in qualicũq; enim ſtatu poſitam Romano ſanguini pudicitiam tutã eſſe uoluit. Et quid mirũ ſi hoc uniuerſi. P. C. cenſuerunt:

COnciones hæc illa curiæ. T. Veturius filius eiꝰ: cũ pter longũ: & difficile bellũ Sãnitiũ ſæpius tributũ ciuitati eſſet: imperatũ. exhauſta tandẽ ciuitas ærea fœneratoribus ſumere cogebat: q̃ vero grauiori ære aſtricti fœnus ſoluere nõ poterant: nexi fœneratoribus dabant: qbus tãto tẽpore ſeruirent: donec debitũ omne perſoluiſſent. Inter hos igitur datus eſt Veturius nobilis adoleſcẽs cõſularis viri filius: quẽ. C. Plocius fœnerator. cui nexus datus fuerat cũ vi ſtuprare voluiſſet: ac ille pertinaciſſime recuſaſſet: eũ verberibus mulctauit: ſceleratus homoq; eius libidini obtẽperare noluiſſet: hic igitur adoleſcẽs vere nobilis in forũ pripuit: Plociũ accuſauit: quẽ ſenatus dãnatũ in carcerẽ conici iuſſit. In hac hiſtoria Val. diſſentit a Liuio: nõ. n. Veturiũ: ſed Publium quẽdã nexũ datũ: nec. C. Plocio: ſed. L. Papyrio fœneratori fuiſſe dicit. Idq; factũ eſſe ante deditionẽ caudinã. Mutatũ. n. dicit eſſe ius ob vnius fœneratoris libidinẽ: & crudelitatẽ iſignẽ. L. Papyrius is fuit: cui cum ſenatus cõſulto publius ob æs alienũ paternũ nexus datus eſſet: q̃ forma: ætaſq; miſericordiã elicere poterant: ad libidinẽ & contumeliã animum accẽderunt: vt florẽ ætatis eius fructum aduẽticiũ crederet datũ: primo pellicere adoleſcentẽ ſermone inceſto eſt conatus: deinde poſtq̃ aſpernabant flagitiũ aures minis territare: atq; idẽt dẽ admonere fortunæ ſuæ poſtremo cũ ingenuitatis magis q̃ pſentis cõditionis memorẽ videret: nudari iubet: verberaq; afferri: qbꝰ laceratus iuuenis cũ ſe in publicũ pripuiſſet: libidinẽ: crudelitateq; cõquerens fœneratoris: ingẽs vis hoĩum: cũ ætatis miſeratione: atq; indignitate iniuriæ accẽſa ſuæ conditionis: liberũq; ſuoꝝ reſpectu in forũ: atq; inde agmine facto ad curiã concurruit. Et cũ cõſules tumultu repẽtino coacti ſenatũ vocarent. Introeuntibus in curiã patribus: laceratum virgis tergũ pcumbentis ad ſinguloꝝ pedes oſtẽdebant. Victũ eo die ob impotẽtẽ iniuriã vnius ingens vinculũ fidei: iuſſiq; cõſules ferre ad populum: nequis niſi qui noxiam meruiſſet: donec pœnam lueret: in compedibus: aut in neruo teneretur: pecuniæ creditæ bona debitoris: non corpus obnoxium eſſe. Itaq; nexu ſoluti: cautũq; in poſterum: ne nectarentur. ¶ Ob turpiter ictum fœdus: Nota eſt hiſtoria: quomodo apud furculas claudinas clauſi: & obſeſſi fuere Ro. a Sãnitibus. T. Veturio: Caluino: & Spurio Poſthumio conſulibus: & ſub iugum miſſi icto fœdere cum hoſtibus quod Popu. Roma. non probauit: nec accepit. Sed auctores fœderis turpis deditionis dedendos hoſtibus cenſuit: vt populus religione ſolueretur. ¶ Domeſticam ru. Quia res familiaris perierat: pater grandi ære alieno aſtrictus erat: quod cum ſoluere non poſſet filius fœneratori in ſeruitutem dari paſſus eſt: quãdiu debitum ſeruitute perſolueret.

Veturiꝰ in eum q̃ ſe de ſtupro interpel lauerat.

ASCE.

¶ MEtellus quoq; ce. ext. a. pu. men. i. affectionis ſtuproſæ. i. ſtupri inferẽdi plene: dicẽdo Cn. Sergio Sillo diem ad populum gratia nũmoꝝ pmiſſoꝝ. ſ. ab eo matrifamiliæ: & dãnando cũ hoc vno crimine. Enim pro quia: factũ nõ eſt ſup. deductum in q̃õne. i. inqſitione: atq; examine: ſed animus eſt deductus: & voluiſſet peccare: pmittendo. ſ. nũmos: plus nocuit: q̃ nõ peccaſſe. ſ. actu ipſo pfuit. Nõ. n. non peccat in legẽ diuinã: q̃uis forte ſecus ſit de humana: qui animũ peccandi habet. ¶ Concionis: &c. hæc grauitas. ſ. iam dicta: ſup. eſt: aut fuit concionis. i. totius populi: ad quẽ ſuperioribus dies dicta fuit: illa. ſ. quæ ſequitur fuit ſup. grauitas curiæ. i. ipſius ſenatus. T. Veturius filius eius Veturii: qui fuerat deditus. i. in poteſtatẽ datus. ¶ Sãnitibus in conſ. ſuo. i. cũ eſſet conſul: ob fœdus ictum turpiter. i. cũ ſumma ignominia exercitus Ro. ad furcas caudinas ſub iugum miſſi: cũ ipſe adoleſcentulus admodũ. i. valde. i. in prima parte adoleſcẽtiæ: coactus eſſet dare Celio Plocio ſe nexum i. in vincula: vt in cõpedibus opus faceret ipſi creditori: pter ruinam domeſticã: & graue æs alienum. i. debitũ contractũ ex ære alieno: affectus ab eo. ſ. Plocio verberibus ſeruilibus. i. ſeruo dignis: aut inferri ſuetis: qa noluerat pati ſtuprũ: detulit querelam ad cõſules: a qbus. ſ. conſulibus: ſenatus factus certior. i. e doctus de hac re. ſ. de turpi ſæuitia Plocii: iuſſit Plociũ duci in carcerẽ. Enim pro quia: ſenatus voluit pudicitiã eſſe tutam ſanguini Ro. poſitã in qualicũq; ſtatu. q. d. etiã in compedibus habito. ¶ Et qd mirum. Clauſula eſt cõtinuatiua: & ita ad vtrũq; exẽplum pertinens: ſed potius ad ſequẽs: ſicut & illa concionis hoc: &c. Ordo eſt. Et qd mirum ſup. eſt: ſi vniuerſi patres cõſcri. cenſuerunt hoc. ſ. pudicitiã Romanam in quocũq; ſtatu debere eſſe tutã: q. d. nihil. Quũ etiã vnum virum id cenſuiſſe cõſtet. Nã Caius &c. (Occurrit nunc qđ de ingratitudine dictũ eſt: facilius ignoſcendũ ingratitudini totius ciuitatis q̃ ſinguloꝝ: quocirca videtur admirabilius totum ſenatũ id cenſuiſſe q̃ ſingulos: nam ſi totus ita cenſuit: videtur cõſequens eſſe: vt ſinguli ita cenſuiſſe dicantur. ſed non cõtinuo: ſi vnus: aut alter: ergo oẽs. Quocirca ſciemus: difficilius eſſe interdũ vnum recte iudicare q̃ multitudinẽ: quia vnius iudicium facile ſubuerti poteſt: multoꝝ non poteſt: dũmodo illi multi ſapientes ſint. quocirca in iudicio patrum conſcriptoꝝ licet vnus: & alter non recte ſenſerit: qa potioris partis præualet ſententia: totus tamen ordo recte iudicare faciliime poteſt: in multitudine autẽ plebis: vbi pauci ſunt boni: & recte ſentientes: facilius eſt totam concionem errare: quia plures meliores vincunt q̃ ſingulos extra contionem: vnde in cap. de ingratitudine potius multitudini ingratæ q̃ ſingulis ignoſcendum cenſuit.

OLIV.

Caius Feſcininus: Feſcenínus triumuir Corneliũ ſtrenuũ militẽ: qui multa ꝑ rep. fortiter geſſerat: in vincula coniecerat: ꝙ cum ingenuo adoleſcente ſtuprum cõmiſiſſet: ille factum nõ negabat: ſed facti excuſationem afferrebat: ꝙ ille adoleſcens publice quæſtum ex corpore facere conſueuiſſet: idq; datis ſponſoribus ſe probaturum affirmabat: & propterea non id ſibi fraudi eſſe debere. Imploratoq; fruſtra tribunorũ auxilio: quia nemo intercedere voluit in carcerem mori coactus eſt. ℂ Triumuiri: Triumuiri primo libris tantum ſybillinis præfuerunt: poſtea creati ſunt in deducendis colonis: poſtremo in ſumendo ſuppliciis de damnatis: & tantum dicebantur triumuiri rerum capitalium. ℂ Cõmertiũ: Conſuetudinem proprie cõmertium dicitur cõmutatio mercis ponitur tamen pro cõmutatione cuiuſcunq; rei: vt cõmertium litterarum: cõmertium linguæ. Liui. de numa loquens: quo linguæ cõmertio dixit: & ponit' ꝑ conſuetudine: vt hoc loco. ℂ Domeſticas & de. vt ꝑ reb' bñ geſtis cõcederet domi turpiter viuere: vt ſupra dixi: quid prodeſt foris eſſe ſtrenuũ: ſi domi male vixeris.

Corn. mors ꝑ violato adoleſcentis pudore.

Libidinoſi centurionis: hic notatur cornicularium ſignificare eum: qui in cornu militares excubias facit: vt quidam volunt: ſed falluntur ſine dubio: nam accenſus nomẽ erat ordinis: & promotionis in milites: vt nunc dicitur princeps: vel cõmentarienſis: aut cornicularius. Aſconius ita refert: Accenſi dicebantur attributi decurionibus: hoc eſt miniſtri eorum quaſi ad cenſum additi: quos nunc cõmentarienſes: & cornicularios appellant. Sed quia huius rei rationem nullã affert: ſunt qui cenſent commentarienſes dictos quod cõmiſcerentur: hoc eſt fingerent aliquid: quia tanquã miniſtri erant: cornicularios autem eo: ꝙ vna cum ſuis decurionibus in cornibus acierum ſtatuebantur. ℂ Centuriõis: Feſcinini: de quo ſupra diximus.

ASCE.

ℂ NAM igitur: Caius Feſcẽninũs triumuir capitolinus (Multi textus hoc vltimum non habent: quod agnomẽ eſt ponendum videtur ante triumuir: ſine epitheton poſt triumuir: vt ſit triumuir capitolinus: ideſt ad inſpiciẽdos libros ſybillinos creatus: verum hic conjiciendi in carcerem munus habuiſſe videtur) onerauit cathenis publicis Caium Cornelium emeritum: ideſt vſq; ad remiſſionem meritum: aut euidenter meritum. ſtipendia: ideſt æra: fortiſſimæ militiæ. & donatum ab imperatoribus quater nomine: ideſt ratiõe & titulo virtutis: honore primipili: ideſt anteſignani: aut qui primumpilum ferret: ꝙ eo habuiſſet cõmertium: ideſt conſuetudinem: aut conuentionem: & pactum ſtupri: cum adoleſcentulo ingenuo. A quo: ſcilicet Caio Cornelio: tribuni appellati: ideſt contra triumuiri violentiam: ne. ſ. pateretur ciuem Romanum in vincula conijci: cum ipſe nihil negaret de ſtupro: ideſt fateretur ſe ſtuprum commiſiſſe: ſed diceret: ſe paratum facere ſponſionem: ideſt cautionem ad omne damnũ reponendum: ſi in probatione defecerit: ꝙ adoleſcens ille factitaſſet queſtum: ideſt lucrum turpe corpore: ſcilicet ſuo libidini expoſito: ac proſtituto: palam: atq; aperte: & ita innueret: nullam illi a ſe iniuriam factam: tribuni noluerunt ponere interceſſionem ſuam: ideſt noluerũt eius incarcerationem impedire authoritate ſua: Nam licet quæſtum facienti iniurius non fuerit: Romano tamen ſanguini contumeliam intulit: Itaq;: ideſt & ita Cornelius coactus eſt mori in carcere. Enim pro quia tribuni plæbis non putauerunt rempublicam noſtram: ideſt Romanam oportere paciſci: ideſt pactum facere cum viris fortibus: qualis erat cornelius iſte: vt: ſcilicet viri fortes emerent delicias domeſticas: ideſt turpem voluptatem: ac libidinem cum ingenuis: dum domi eſſent: periculis externis: quæ obirent: dum belli eſſent: hoc eſt noluerunt tale pactum facere: vt permitterent eos: qui fortiter foris egerint: molliter: ac turpiter domi viuant. ℂ Libidinoſi &c. Ordo eſt. Exitus æque fœdus videlicet Marci lectorii Mergi tribuni militaris ſequitur ſupplicium centurionis libidinoſi: videlicet caii cornelii in carcere extincti (non vt Oliue. dicit Feſcinini: qui licet ſupplicium intulit: atq; ita forte dici poſſet ſupplicium eius actiuum: tamen: quia non fuit libidinoſus: ſed punitor libidinis: vnde de pudicitia eius exemplum ſuperius allatum: exponendum eſt paſſiue de ſupplicio: vt dixi. C. Cornelii: qui & primipilus: & centurio fuit) ens ſup. æque fœdus. i. turpis: vt exitus Cornelii: Cui. ſ. lectorio. Cominius tribuniſ plæbis dixit diem ad populum: ꝙ appellaſſet. i. interpellaſſet: aut ſollicitaſſet cornicularium ſuum. i. cõmentarienſem militem: cauſa ſtupri. Nec lectorius ſuſtinuit. i. potis fuit expectare ſententiam eius rei. i. litis: aut accuſationis: ſed ipſe. i. ſua ſponte ſubtraxit ſe prius fuga ante tempus iudicii: deinde puniuit ſe etiam morte Lectorius ſupple expleuerat modum. i. menſuram naturæ. i. quãtum per naturam in eũ ſæuiri ꝑmittebatur: quia vſq; ad mortẽ tamen ipſe functus fato. i. mortuus: damnatus ẽ crimine impudicitiæ: ſñia plæbis vniuerſæ. & ſi dicas: qd illa defuncto obfuit? dicit Signa militaria: vtpote aqlæ ſacratæ. ſ. Ioui: & ſeuera diſciplina caſtroꝝ. i. in caſtris exerceri ſolita: certiſſima cuſtos impii Romani: ꝑſecuta eſt illũ vſq; ad inferos. q̃a iã vita defunctũ.

ℂ De. C. Feſcenino Triũuiro.

Caius Feſceninus Triumuir, Caiũ Cornelium fortiſſime militiæ ſtipendia emeritũ, uirtutiſq; nomine quater honore primipili ab imperatoribus donatum, quod cum ingenuo adoleſcentulo ſtupri commertium habuiſſet: publicis uinculis onerauit: a quo appellati tribuni, cum de ſtupro nihil negaret: ſed ſponſionem ſe facere paratum diceret: quod adoleſcens ille palam: atq; aperte corpore quæſtũ factitaſſet interceſſionem ſuam interponere noluerũt. Itaq; Cornelius in carcere mori coactus eſt. non putarunt Tr. P. R empubli. noſtrã cum fortibus uiris paciſci oportere, ut externis periculis domeſticas delitias emerent.

ℂ De tribuno plebis, ſiue populo romano.

Libidinoſi Centurionis ſupplicium Marci Lectorii Mergi tribuni militaris æque ſimilis fœdus exitus ſequitur. Cui Cominius Tribu. plæbis diem ad populum dixit: quod cornicularium ſuum ſtupri cauſa appellaſſet. Nec ſuſtinuit eius rei ſententiam Lectorius: ſed ſe ipſe ante iudicii tempus fuga prius ſubtraxit: deinde etiam morte ſe puniuit. Naturæ modum expleuerat. Fato tamen functus, uniuerſæ plebis ſententia crimine impudicitiæ damnatus eſt. Signa illum militaria, ſacratæ aquilæ, & certiſſima romani imperii cuſtos ſeuera caſtrorum diſciplina, uſque ad inferos perſecuta eſt. Quoniam cuius uirtutis magiſter eſſe debuerat: ſanctitatis corruptor tentabat exiſtere.

Quoniam ipſe tentabat exiſtere corruptor ſupple eius virtutis: videlicet cornicularii ſui: cuius debuerat eſſe magiſter: ideſt doctor verbo: & exemplo.

OLIV.

Hoc monuit Caium Marium: Hoc legitur in vita Marii: Cicero quoq; in oratione pro Milone. huius exempli mentionem facit. Cum Cluſius Caium Plocium ſtuprare voluiſſet: tantæ obſcænitatis ira commotus Plocius Cluſium occidit. Ductus eſt in iudicium Plocius: tum prætor erat Marius: qui Cluſium nepotem ſuum iure cæſum pronunciauit. Plutarchus dicit Marii nepotem Caium Lucium fuiſſe nominatum: adoleſcentem vero Trebonium: quem Marius cognita cauſa non ſolum abſoluit: ſed admiratione virtutis inſuper coronauit: tanquã pulcherrimum illis temporibus facinus ædidiſſet. Cice. in millonianam pudicitiam inquid: cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu. Caii Marii: propinquus eius imperatoris interfectus eſt ab eo: cui vim afferebat: facere enim probus adoleſcens periculoſe q̃ ꝑpeti turpiter maluit: atq; hunc ille ſummus vir ſcelere ſolutũ periculo liberauit. ℂ Manipulario: Qui ſub eodem manipulo cum aliis militabat.

Cluſii mors ꝙ Plocio ſtuprum inferre volebat.

Sed vt eos. Nonnullos per tranſitum tangit: qui ira perciti ſuo dolore vſi ſunt pro lege. ℂ In adulterio: ſcilicet cum vxore. ℂ Neruis: Vt arbitror melius q̃ pernis. ℂ Stuprandum obiecit: Hic ſcelus ſcelere vindicauit. ℂ Fraudi non fuit: Pœne a præcedente: quod ſequitur.

Hyppõ mors.

Atq; vt externis: Hyppo græca mulier: quibus parentibus incertum eſt: forma præcellens: capta nautis cum pudicitiã ſuam periclitari ſenſiſſet: noctũ ſe præcipitẽ dedit in vndas: moriq; pudica q̃ impudica viuere maluit: cadauer eius eiectum ab vndis græci in erythreo littore: haud procul ab vndis ſepulchro condiderunt: & ad hanc vſq; ætatem eius ſanctitas: & pudicitia æterna memoria celebratur. ℂ Erythreo: Mari rubro: nam ερυθρὸν rubrum dicitur. ℂ Aeternæ traditam memoriæ: Quia in hiſtoriis celebratur.

ASCE.

ℂ HOC: ſcilicet exemplum ſeueræ vltionis in impudicum monuit Caium Marium imperatorem: tum quum pronunciauit Cluſium filium ſororis ſuæ: & ſupple tribunum militum: cæſum iure a Cœlio Plocio milite manipulario: quia auſus fuerat compellare: id ſollicitare eum de ſtupro. ℂ Sed vt percurram ſtrictim: ideſt paucis verbis quoq;: ideſt etiam eos: qui vſi ſunt dolore ſuo: ideſt vehementi zelo: pro lege publica: ideſt loco legis publicæ: in pudicitia vindicanda: ideſt vlciſcendo eos: qui pudicitiam violarint. Sempronius Muſca (alii habent muſica) cecidit flagellis Caium Gallum depræhenſum in adulterio: ſcilicet cum vxore Sempronii. Caius Meuius contudit neruis: ideſt chordis ex neruis: aut vt alii legunt pernis: ideſt oſſibus pernatum: Lucium Octauium depræhenſum ſimiliter: ſcilicet in adulterio: Carbo Actienus: item Pontius depræhenſi: ſcilicet in adulterio: caſtrati ſunt: Carbo ſupple caſtratus a Bibieno: & Pontius a Publio Cernio: alij habent Triuio. ℂ Cneus etiam Furius obiecit Broccum: quem depræhenderat: ſcilicet in adulterio vxoris ſtuprandum familiæ (vnde Horatius in primo ſermonum. Hic ſe præcipitem tecto dedit: ille flagellis: Ad mortem cæſus: fugiens hic decidit acrem: Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos. Hunc periunxerunt calones: quin etiam illud accidit: vt quidam teſtes: caudamq; ſalacem. Demeteret ferro. & cætera. vbi tangit fere omnes: quos hic author. Nam & cæſos flagellis dicit: & ſtupratos cum dicit. Hunc periunxerunt: & caſtratos illic: caudamq; ſalacem: ideſt penem: aut mentulam demeteret ferro: & cætera. Quibus: ſcilicet qui depræhenſos propria auctoritate puniuerunt: non fuit fraudi: ideſt damno: aut detrimento: indulſiſſe: ideſt nimium paruiſſe iræ ſuæ. Vnde leges permittunt depræhenſos in adulterio ſubito illo calore occidi. ℂ Atque vt externa ſubnectam domeſticis: ideſt Romanis exemplis externa: ſed exempla: fœmina græca nomine Hippo: cum eſſet excepta: ideſt capta claſſe hoſtium: abiecit ſe in mare: vt tueretur: ideſt ſeruaret morte pudicitiam: Cuius corpus appulſum littori erechtheo: ideſt ad littus erechtheum: Oliuerius legit erythreo: ideſt maris rubri: quo an appelli potuit: viderit ipſe: humus proxima vndis: ideſt littoralis ora: contegit tumulo mandatum ſepulturæ ſup. vſq; ad hoc tempus. vero pro ſed: græcia effecit gloriam ſanctitatis traditam æternæ memoriæ florentiorem quotidie celebrando ſup. eam laudibus ſuis.

THE.

ℂ NERVIS contudit: antiqui codices habent pernis: vt intelligas calcibus. ℂ Furius Broccum: locus eſt anceps. Aliquot enim vetuſta exemplaria contrauerſum ſcribunt: Furium Broccus: vt a Brocco Furius in adulterio depræhenſus: caſtratuſq; videatur.

ℂ De Caio Mario.

Hoc monuit Caium Marium imperatorem tum: cũ Cluſiũ ſororis ſuæ filiũ tribunum militum a Cœlio Plocio manipulario milite iure cæſum pronunciauit. quia eum de ſtupro compellare auſus fuerat.

Sed ut eos quoq;, qui in uindicanda pudicitia dolore ſuo publica lege uſi ſunt: ſtricti percurram: Sempronius muſca. C. Galliũ deprehenſum in adulterio flagellis cæcidit. Caius Meuius. L. Octauium ſimiliter deprehenſum neruis contudit. Carbo Actienus a Bibieno, Item Pontius a Pub. Cernio depræhenſi caſtrati ſunt. Cneus etiam Furius Broccum, quem depræhenderat: familiæ ſtuprandum obiecit. quibus iræ ſuæ indulſiſſe fraudi non fuit.

ℂ Externa. De Hippone fœmina.

Atque ut domeſticis externa ſubnectam: græca fœmina nomine Hippo, cum hoſtium claſſe eſſet excepta in mare ſe, ut pudicitiam morte tueretur: abiecit. cuius corpus erechtheo littori appulſum, proxima undis humus ſepulturæ mandatum, ad hoc tempus tumulo contegit. ſanctitatis uero gloriam æternæ traditam memoriæ Græcia laudibus ſuis celebrando, quotidie florentiorem effecit.

OLIV. VEhemẽtius hoc: gallogræci reliq̃æ fuerunt exercit⁹ Brẽni ducis:q cũ delata græcia ĩ oriẽtẽ duceret exercitũ ĩ media aſia cõſedit:& pmixta lingua vtraq; gallica:& græca gallo græci appellati ſunt:hi ãt dicebant᷑ inter auxilia regis Anthiochi fuiſſe:& Cn.Manili⁹ affirmauit a ſe victos eſſe:nã vt lingua mixti molliori ſunt:ita quoq; molliores facti:& inde victi & fugati:ſed Ortiagontis vxor capta:& cuidã cẽturioni tradita in cuſtodiã:cũ pp eximiã pulchritudinẽ p vim eã ſtupraſſet occaſione vltionis expectata:violẽtiã ſuã fortiter vlta eſt.Fronti.Ortiagontis inq̃t regis vxor a cẽturione ſtuprum paſſa memorabili exẽplo cuſtodiã euaſit:reuulſumq; militis caput ad maritũ ſuũ detulit.Pli.de viris ill.inter captiuos inq̃t vxor regis Ortiagontis cẽturiõi cuidã ĩ cuſtodia data ẽ:a quo vi ſtuprata de iniuria tacuit:& poſt ĩpetrata redẽptione marito adulterũ interficiendũ tradidit. ¶ Vehemẽti⁹: q̃a mori voluit. ¶ Cõſideratius:Quia expectauit occaſionem vindictæ. ¶ In eũ locũ:locus deputatus fuerat:quo eius neceſſarii ad redimendã venirent. ¶ Huius fœ.q̃d aliud:Siq̃s diligenter inſpexerit:q̃to aĩ robore vlta ſit pudicitiam ſuam Ortiagontis:facile intelliget corpus: non animum capi:nec pudicitiam violari potuiſſe.

Ortiagõtis vxor. TEutonicorum vero:Cymbri:teutõi ſenones : ab extremis galliæ profugi:cũ terras eoꝝ iundaſſet oceanus nouas ſedes toto orbe q̃rebãt excluſi: & Gallia:& Hiſpania:cũ in Italiam remigrarent:terrã ad habitandum a ſenatu po.q.ro.petierunt:qua negata:q̃d nequerunt pcib⁹:armis petere cõſtituunt:ſed eoꝝ primũ impetũ Syllanus ſuſtinere non potuit:nec ẽm Manilius: nec tertium Cæpio:oẽs fugati:exutiq; caſtris ſunt:actũq; fuiſſet de impio ro.niſi Marius illo ſæculo cõtigiſſet:q nõ auſus cõgredi ſtatĩ militẽ tenuit in caſtris: dõec iuicta rabies:& ĩpetus quẽ p virtute barbari habẽt conſeneſceret: quo facto illos facile ſupauit.Nã cũ tripartito agmine il li p alpes ferrent.Marius mira celeritate occupatis:cõpedis puenit hoſtẽ:prioreſq; Teutõas aggreſſus eſt cũ q̃b⁹ tanto ardore pugnatũ eſt:vt ea cædes hoſtiũ magis fuerit q̃ pugna:& victor.Ro.& cruento flumine nõ plus aquæ biberit q̃ ſanguinis:ſublatis fundit⁹ teutõicis:ĩ cymbros cõuertit:ſed nõ minor cũ vxorib⁹ illoꝝ pugna cum ipſis fuit: cũ obiectis vndiq; plauſtris : atq; carpẽtis alte deſup quaſi de turribus lanceis:contiſq; pugnarent:pinde plus ſpecioſa mors eaꝝ fuit q̃ pugna:nã cũ miſſa ad Mariũ legatiõe libertatẽ.ac ſacerdotiũ nõ ĩpetraſſent.Nã ſe vt veſtales:virgines pudicitiã ppetuo ſeruaturas pfitebantur: ſuffocatis:eliſiſq; paſſim infantibus ſuis:aut mutuis cõcidẽre vulneribus:aut vinculo e crinibus ſuis facto ab arboribus iugiſq; plauſtrorũ pependerunt.Virilẽ dixerim: nõ muliebrẽ hũc aĩum fuiſſe.Qualẽ ſi carũ viri de ſe pſtitiſſent nunq̃ Marius de illis triumphare potuiſſet.Teutonicorũ:Florus dicit cimbroꝝ fuiſſe vxores:& non teutonicoꝝ.Plut.quoq; in vita marii itidem dicit fuiſſe cimbrorũ:non teutonicorum:ſed aliter tradit hiſtoria:nam

¶ De Orgiagontis uxore Reguli.

VEhementius hoc,illud conſyderatius exẽplum pudicitiæ; Exercitu & copiis Gallogræcorum a Cn.Manlio conſule in Olympo monte ex parte deletis ex parte captis Orgiagontis Reguli uxor miræ pulchritudinis a Centurione,cui cuſtodienda tradita erat : ſtuprum pati coacta:poſtquam uentum eſt in eum locum : in quem cõſulis iuſſu Centurio,miſſo nũtio,neceſſarios mulieris pretium,quo eam redimerẽt : afferre iuſſerat: aurũ expendente Centurione,& in eius põdus animo,oculiſq; intento,Gallogræcis lingua gentis ſuæ imperauit : ut eum occiderent: interfecti deinde caput abſciſſum manibus retinens ad coniugem uenit: abiectoq; ante pedes eius,& iniuriæ,& ultionis ſuæ ordinem expoſuit. Huius fœminæ quid aliud quiſquã,quã corpus in poteſtatẽ hoſtiũ ueniſſe dicat; Nanq; animus neq; uinci,nec pudicitia capi potuit.

¶ De Vxoribus Theutonicorum.

THeutonicoꝝ uero coniuges Mariũ uictorẽ orarũt : ut ab eo uirginib⁹ ueſtalibus dono mitterẽtur affirmantes æq; ſe,atq; illas uirilis cõcubitus expertes futuras.eaq; re nõ impetrata,laqueis ſibi nocte proxima ſpiritũ eripuerũt.Dii melius,quod hunc animũ uiris earum in acie nõ dederũt.Nã ſi mulieꝝ ſuaꝝ uirtutẽ imitari uoluiſſent: incerta Theutonicæ uictoriæ trophæa reddidiſſent.

mulieres inquit:quæ ad currus magno animo aſtabant fugientes:neci tradebant:quædam viros:q̃dam fratres:quædam parentes & filios infantes manibus ſuffocantes ſub curribus deiiciebant:ſe ipſos autem gladio iugulabant:fama vnam e ſummitate propugnaculi ſuſpenſam ligatis laqueo pedibus vtrinq; pependiſſe.

THE. ¶ ERythræo:manuſcripti codices habent:Entreo littori appulſum.Ianus exiſtimabat Aenio caſtigandum: nec Hyppo:ſed Archo legebat:Herodici theſſalorum longe principis ca filia fuit vxor Paridis:quæ ſe pcipitem dedit in mare:ne ſua pudicitia philippo Demetrii filio macedonum regi ludibrio foret:hiſtoriam refert belli macedonici.x.Liuius aliter q̃ Valc.græcos: & alios ſecutus eſt auctores. ¶ Aenio:Nam res ad Aenum geſta vt Liuius etiam tradit.

ASCE. ¶ VEHEmentius hoc.i.hoc.ſ.iam dictum exemplum pudicitiæ.ſ.mulieris græcæ ſup.fuit vehementius:illud.ſ.quod iam dicetur:ſup.fuit exemplum pudicitiæ conſideratius.i.temperantiore animo factum.Copiis.i.exercitibus gallogræcorum.i.illorum populorum e gallis ortorum:& in græciã parte:quam Brẽno duce olim inuaſerant regnantiũ deletis ex parte:& captis ex parte a Gn.Manlio conſule.ſ.Romano in olympo monte.Vxor Orgiagontis:ſeu Oriagontis:vt ſit viri nomen:nam aliter dicam Oriagontis vxor Reguli.ſ.gallogræcorum miræ pulchritudinis:coacta pati ſtuprum a centurione.ſ.romano:cui tradita erat cuſtodienda:poſtquã ventũ eſt.ſ.ab ea:& a centurione:in eũ locum:in quẽ centurio iuſſu.i.ex mãdato cõſulis.ſ.Manlii:iuſſerat:nuncio miſſo.i.p nuncium ad hoc miſſum neceſſarios.i.proximos ſanguine:mulieris:afferre pretium:quo redimerent eã:centurione expendente.i.pendendo exgrente pondus auri:& intento animo:& oculis : in.i.ad pondus auri: quod allatum erat.mulier ſupple imperauit lingua gentis ſuæ:gallogræcis:vt occiderent eum.ſ.centurionem:deinde ipſa retinens manibus caput interfecti.ſ.centurionis. ¶ Abſciſum.ſ.a gallogræcis venit ad coniugẽ.i.maritum ſuũ:& ſupple capite abiecto ante pedes eius.ſ.mariti expoſuit.i.declarauit ordinem.i.ſeriem:& omnẽ pceſſum:& iniuriæ.i.ſimul iniuriæ ſuæ q̃ paſſa erat: & vltiõis ſuæ q̃ in cẽturionẽ fecerat.Qui ppea iniurius erat:q; cuſtodiæ ſuæ datã:& ptio ſtatuto redimẽdã violauerat.Quid aliud huius fœminæ quiſq̃ dicat.i.dicere merito poſſit veniſſe in ptãtẽ hoſtiũ:q̃ corpus:q.d.nihil.Naq; animus : neq; potuit

vinci nec pudicitia.ſup.eius potuit capi:aut poti⁹ vtrũq; referat᷑ ad aĩum iuxta regulã vallæ:q̃a p̃põit᷑ ſequẽtib⁹ pticula:neq; geminata:vt pudicitia ſit ablatiui caſus:ſic:nec aĩus potuit capi.i.priuari pudicitia: ſicut oculis capti.q̃ vſu eorũ priuati ſunt dĩr. ¶ Theu.Ordo ẽ.Vero.i.ſed:cõiuxes.i.vxores theutonicorũ.ſ.iterẽptorũ a Mario:orarunt Mariũ victorẽ vt mitterent᷑ ab eo dono virginib⁹ veſtalib⁹.ſ.romã affirmãtes:ſe futuras exptes cõcubitus virilis æq;.ſ.diligẽter:ac illas.ſ.veſtales:& ea re.i.petitione honeſtiſſima nõ ĩpetrata(Miſerunt.n.legatũ ad Mariũ:vt ſalua pudicitia:ſi nõ in patriã redire:ſaltẽ ſine ueſte clauſtra includi liceret:Marius ãt ſuperbe rñdit:victoris eſſe pſcribere legẽ:aut cõditionẽ deditionis victis) eripuerunt ſibi nocte proxima:ſpiritũ.i.anhelitũ:laquæis:q̃a ſtrangulauerunt primũ filias:iniuriæ magis obnoxias:deinde ſibi matres:aut laquæo:aut gladio vitã pcluſerunt.Dii ſup.fecerunt(inq̃t author)melius.i.benignius cum Romano imperio:q; non dederũt hunc.i.huiuſmodi:hoc eſt tam fortem animum etiam viris in prælio: Nam ſi viri voluiſſent imitari virtutem ſuarũ mulierũ:ipſi reddidiſſent trophea victoriæ theutonicæ incerta.i.dubia:quia forte theutonici:aut cymbri:qui re:antea vicerant:victores pmanſiſſent:quod tamen:ne Romanæ virtuti quicquam deroget:non audet afferere.

¶ OR Tiagontis:lege Plu.de claris mulieribus:& Liuiũ de bello macedonico libro octauo : quãuis inſcitia librarii poſt tot etiam cenſuras Orgiſgontis nomen vniuerſe ſcriptum eſt. THE.

¶ Quæ libere Dicta,aut facta ſunt. Capi.II.

LIbertatem autẽ uehementis ſpiritus dictis pariter,& factis teſtatã,ut nõ iuitauerim: ita ultro ueniẽtẽ nõ excluſerim : q̃ inter uirtute,uitiũq; poſita: ſi ſalubri mõ ſe tẽperauerit : laudem: ſi quo non debuit,profuderit : reprehẽſionẽ meretur,ac uulgi ſic auribus gratior,quam ſapientiſſimi cuiuſq; animo probabilior eſt utpote frequentius aliena uenia,q̃ ſua prouidẽtia tuta.ſed quia humanæ uitæ partes proſequi propoſitum eſt: noſtra fide æſtimatione propria referatur.

¶ De Quodam principe Priuernatum.

PRiuerno capto,interfectiſq;,q̃ id oppidũ ad rebellãdũ ĩcitauerãt: ſenat⁹ indignatione acceſſus,conſiliũ agitabat:q̃d nã ſibi de reliq̃s quoq; Priuernatibus faciẽdũ eẽt.Ancipiti igitur caſu eoꝝ ſal⁹ fluctuabat,eodẽ tpe,& uictorib⁹, & iratis ſubiecta. Cæterũ cũ auxiliũ unicũ in precibus reſtare aĩaduerterẽt ingenui,& italici ſanguinis obliuiſci non potuerũt. Princeps enim eorũ in curia interrogatus quam pœnã mereret᷑:reſpondit:quam merent᷑ q̃,cum ſe dignos libertate iudicarent: arma ſumpſerãt. exaſperatos.P.conſcriptorũ aĩos,uerbis inflãmauerat:ſed Plautius cõſul fauens Priuernatũ cauſæ,regreſſum aĩoſo eius dicto obtulit:q̃ſiuitq;,q̃ lẽ cũ eis pacẽ habituri romãi eẽnt ĩpunitate donata. at is cõſtãtiſſimo uultu,ſi bonã dederitis,inq̃t,ppetuã:ſi malã:non diuturnã.qua uoce pfectũ eſt,ut uictis non ſolũ uenia ſed etiã ius,& beneficiũ noſtræ ciuitatis dare᷑t.ſic ĩ ſenatu priuernãs loqui auſus eſt.

OLIV. LIbertatẽ ãt:Dicturus de libertate loquẽdi piter & agendi dicit:eã nõ eſſe affectandam: ſed ſi ſe nobis obtulerit: non eſſe reſpuendã. ¶ Spiritus: Magni aĩ:q̃a libertas dicendi a magno aĩo proficiſcitur. ¶ Inter vir.Si nimia fuerit. ¶ Et viciũ:Si minima. ¶ Noſtra fide:Quia hiſtorici propriũ eſt fideliter omnia narrare. ¶ Propria æſti.vt ſicut eſt:ita æſtimemus.

Libertas dictorũ factorumq;.

PRiuerno capto.C.Plaucius ſubegerat totũ latiũ: & pcipuæ priuernates q̃ rebellauerãt:ſumptoq; de auctorib⁹ ſupplicio:de reliq̃s cõſultabat᷑ ĩ ſenatu:& cũ ipſa res p ſe anceps eẽt put cuiuſq; igeniũ eẽt atrocius mitiuſue ſuadẽtib⁹:tñ icertiora oĩa fecit vnus ex priuernatib⁹ legatis:magis cõditiõis ĩ qua natus eẽt:q̃ pſentis neceſſitatis memor: q̃ iterrogat⁹ a quodã triſtioris ſniæ auctore q̃ pœnã meritos pũernates cẽſeret:ĩã inq̃t: q̃ merent᷑ q̃ ſe libertate dignos eẽ cenſent:cuius cũ feroci rñſo infeſtiores factos videret cõſul eos:q; priuernatium cãm impugnabãt:vt ipſe benigna iterrogatiõe mitius rñſum eliceret:q̃d ſi pœnã inq̃t remittim⁹ vobis:qualẽ nos pacẽ vobiſcũ habituros ſperemus:ſi bonã inq̃t dederitis: & fidelẽ:ppetuã:ſi malã:haud diuturnã: tũ vero minari: nec id ãbigue priuernatẽ q̃dã dicebãt:& illis vocibus ad rebellãdũ incitari populos pacatos:ps melior ſenatus ad meliora rñſa trahere:& eliceẽ viri liberi vocẽ auditã:ac credi poſſe:vllũ ppl'm aut hoĩem deniq; ĩ ea cõditiõe: cuius cũ pœniteat diutius q̃ neceſſe ſit mãſurũ:ibi pacẽ eẽ fidã: vbi volũtarii pacati ſunt:neq; eo loco:vbi ſeruitutẽ eẽ velint:fidẽ ſperandã eẽ:in hãc ſniam maxime cõſul ipſe inclinauit aĩos idẽtidẽ ad principes ſniaꝝ cõſulares vti exaudiri poſſet a plurib⁹:dicẽdo eos demũ:q; nihil pterq̃ de libertate cogitãt dignos eſſe qui Romani fiant.Itaq; & in ſenatu cãm obtinuere:& ex auctoritate patrũ latũ eſt ad populũ:vt priuernatib⁹ ciuitas daret᷑. ¶ Ancipiti caſu:dubia fortuna:q̃a alii pdẽdos:alii ſeruandos eẽ iudicabant: & q̃a Ro.victores illis erant infenſi. ¶ Arma ſumpſerãt: Hoc dicit:vt maiorem oſtendat illorum fuiſſe libertatẽ. ¶ Regreſſum:Emendationem.

ASCE. LIbertatẽ ãt.Præfatio ẽ de iis:q̃ libere dctã: aut facta ſunt:de q̃bus nõ audet in vniuerſum pnũtiare:laudãda ne:an vituperanda ſint: q; alia laude: alia vitupero ſint digna. Ordo eſt.Aũt.i.ſed: vt.i.quemadmodũ ego nõ iuitauerim.i.nolim ĩuitaſſe:vt veniat a me diſcumbẽda:q̃a ãceps ẽ ci⁹ laus; ita nõ excluſerim.i.noli excluſiſſe ab hoc ope libertatẽ vehemẽtis ſps teſtatã.i.teſtificatã piter dictis:ac factis veniẽtẽ.ſ.i has ptes:vltro.i.nõ reqſitã a me.Quæ.ſ.libertas poſita inter virtutẽ:& vitiũ:ſi temperauerit ſe mõ ſalubriter:meret᷑ laudẽ:ſi pfuderit ſup.ſe eo:quo nõ debuit:meret᷑ rẽphẽſionẽ:ac ſic gratior ẽ.i.plauſibilior ẽauribus vulgi:q̃ probabilior.i.pbata(noue licet ſi raro:põit p re exceſſa cõparatiuũ nã cõſuete dicat᷑:ſum melior q̃ diues:non q̃ diuitior:aut ditior)aĩo cuiuſq; ſapientiſſimi:hoc ẽ plus gr̃æ habet huiuſmodi libertas in aĩo vulgi:q̃ approbationis in aĩo ſapientis:nã picu'oſe ſæpe fit:& irã potius:q̃ pacẽ cõciliat:licet interdũ ea feliciter q̃dã vſi ſint: vñ addit.vtpote tute frequentius venia.i.aliena eorũ:in quos dictã: aut facta ſunt nimis libere:q̃ prouidentia ſua.i.propria.Sed quia propoſitũ eſt.ſ.mihi in hoc ope proſequi partes.i.mores humanæ vitæ:referat᷑.i.recenſeatur huiuſmodi libertas:fide.i.fidelitate in vera dicendo noſtra.ſ.qui hæc dicemus:& æſtimatione.ſide valore eius:an laudabilis:an vero vituperabilis debeat dici:propria.i.q̃ meruerit. ¶ Priuerno oppido illo in latio capto:ſcilicet a.C.Plaucio:& ſup.eis:qui incitauerant id oppidum ad rebelladum:iterfectis:

ſenatus accenſus indignatiōe agitabat cōſiliū.i.cōſultabat: qdnā eēt faciēdū ſibi de reliqs quoq; priuernatib9. Igitur eorum ſalus fluctuabat ancipiti caſu: qa in ſnīa ſenatus: q̄ tunc anceps erat: ſubiecta eodē tpe: & victoribus: q poterant eos deſtrue re: & iratis: qui videbant̄ id debere velle: Cæterū cū priuernates aīaduerterent.i.cōſiderarent vnicū auxilium: reſtare.i.reliquū eſſe in p̄cibus: non potuerunt obliuiſci ingenui: & italici ſanguinis.i.non potuerunt: qui vt ingenuos decet libere loquerent̄ etiā ſi moriēdū eēt. Princeps.n.eorū iterrogatus in curia.i.in ſenatu: q̄ pœnā mererent̄.ſ.priuernates ob defectionem. R̄ſdit ſup.eā: q̄ merentur ii ſup.q cū iudicarent ſe dignos libertate: ſumpſerunt arma.ſ.ad defendendā libertatē: & ita ipſe inflāma uerat.ſ.ad irā: aīos patrū conſcri.exaſperatos.ſ.prius per iniuriā illatā. Sed Plaucius conſul fauens cāæ priuernatum. qa fere eorꝫ: quos vicerant Ro.patroni fiebant: obtulit dicto animoſo.i.nimis libero animo profectæ r̄ſioni: regreſſum.i.quaſi re uocationem: & ita ſi velletemendationem: per ſecundū reſponſum. q.i.quia: quæſiuit: qualem pacē Romani habituri eſſent cum eis.ſ.priuernatibus: impunitate donata.i.ſi remiſerit ſenatus eis culpam. At.i.ſed: is.ſ.princeps priuernatum inquit vultu conſtantiſſimo. ꝑpetuā ſup.habituri eſſent pacē: ſi dederint bonā: & non diuturnā: ſi dederint malā. Qua voce.ſ.tam libera: & quæ ſenatū in admirationē traxit: perfectum eſt: vt non ſolū venia daret̄ victis: ſed ēt ius & b̄n̄ficium n̄ræ ciuitatis: quia ciui tate gratis donati ſunt: vt fidelius amicitiā Po.Ro.ſeruarent. ¶ Sic in ſe.&cætera. Particula eſt continuatiua: q̄ potius ſequēti cōnectitur: ne clauſula vna in duo capita ſcindatur. Ordo eſt. Priuernas.i.princeps priuernatū auſus eſt loqui ſic in ſenatu.

OLIV. Druſiana ſeditio.

LVcius vero Phi. Druſiana ſeditio grauis & perni cioſa prope ad interitum imperii proceſſit. Druſus.n.non tribunatus modo viribus: ſed ipſius etiam ſenatus auctoritate: totiuſq; Italiæ conſenſu grac chanas leges aſſerere cōatus: dū aliud captat ex alio: tm̄ cum flauit incendiū: vt ne prima illius flāma poſſet ſuſti neri. Seruil. Cæpio eqſtrē ordinem: Liuius Druſus ſena toriū tuendū ſuſceperant nam tum eqtes tm̄ opibus va lebant: vt interceptis vectigalib9 depecularent̄ ſuo more remp. ſenatus exilio Met. dānatiōe Rutilii debilitatus oē decus maieſtatis amiſerat: nā iudicia a ſenatu ad equites trāſlata fuerant. Signa igit̄: & aqlæ: & vexilla in foro tanq̄ in caſtris poſita: & in vna vrbe: quaſi in binis caſtris diſſi debat̄. prior Cæpio in ſenatū impetu facto reos ambitus Scau. & Phil. pricipes nobilitatis elegit: his vt motibus re ſiſteret: Druſus plæbem ad ſe gracchanis legibus: eiſdem ſocios ad plæbem ſpe ciuitatis erexit: extat vox ipſius ni hil ſe ad largitionē vlli reliqſſe: niſi ſiquis: aut cænū diui dere vellet: aut cœlū: cū igit̄ Phil. grauiter inuectus eēt in ſenatu: q Druſo pernitioſas leges ꝓmulganti non reſiſte ret: eo vſq; ꝓgreſſus eſt: vt diceret ſibi opus eſſe alio ſena tu: q reip. melius cōſuleret: qd̄ dictum cū L. Craſſus ſum mæ dignitatis: & eloquētiæ priceps grauiter ferret: quaſi inſolēs: atq; ſupbū orone inuectus ē in Philip. q tm̄ ſena tū vituperaret: tū Phi. lictorē miſit in eum: quē Craſſus a ſe fortiter reiciens: dixit: mihi cōſul non eſt Phil. quando illi non ſum ſenator. nam dixerat Phi. mihi opus eſt alio ſenatu. & cū ingēs exorta eēt altercatio inter Craſ. & Phi.

¶ De. L. Craſſo.

LVcius uero Philippus cōſul aduerſus eun dē ordinē libertatē exercere nō dubitauit. nā ſegniciē pro roſtris exprobrās, alio ſibi ſenatu opus eē dixit: tantūq; a pœnitentia dicti ab fuit: ut ēt L. Craſſo ſummæ dignitatis, & eloquētiæ uiro id in curia grauiter ferenti, manum iniici iube ret. Ille reiecto lictore, nō es, inquit, mihi Philippe conſul: quia nec ego tibi ſenator ſum.

¶ De. P. Scipione africano.

QVid Philippum ab incurſu ſuo tutū liber tas reliquit? immo & ſimiliter agreſſa, & æque ex parta patientia eſt. Cn. Carbo tri bunus plæbis nuper ſepultæ Gracchanæ ſeditionis turbulentiſſimus uindex, idemque orientium ciui lium malorum fax ardentiſſima, Publium Aphrica num a Numantiæ ruinis ſummo cum gloriæ fulgo re ueniētem ab ipſa pene porta, in roſtra productū,

Craſſi oratoris mors.

iuſſit Phil. e domo Craſſi pignora efferri: Craſ. ait ſe pignorib9 nō deterreri: quominus diceret: qd̄ e rep. foret: nec prius taciturū q̄ ſpiritus deficeret: nā: vt inqt Ci. in oratiōe. Craſſus eo die orationē ꝓpe diuinā habuit in ſenatu cōtra Philippū: tantaq; men tis agitatione concuſſus eſt: vt cum ſe domum recepiſſet: febribus: & dolore laterū laborare cœperit: & die ſeptimo perierit.

QVid Phi. ab incur. ſuo tu. Gn. Car. Hic amiciſſimus fuerat. Gracchi: q cum legē agrariā ferret: a. L. Optimio occiſus. Hic ergo cum ſeditionem illam excitaret: quo tēpore euerſa carthagine delata numantia. P. Affrica. victor redibat in vrbem: illi obuiā proceſſit ad portā & in forū produxit: vt eius auctoritate cōfirmaret̄ odiū in patres: creſceretq; ſeditio: quā ex morte Gracchi concitauerat: nā Semproniam Gracchā. Gn. & Tiberii Gracchorꝫ ſororem Aphricanus vxorē habebat. ſperabat ergo pp affinitatem grauius aliqd de Gracchi morte dicturū: cum igit̄ ꝓtraxiſſet in forꝫ: q̄ſiſſetq; ab eo: qd de Gracchi morte ſentiret: iure cæſum r̄ndit: tū populus tumultuare cœpit: qd ille ſentiens: taceant inqt: qbus Italia no uerca eſt: quo dicto cū multo magis tumultus excitaret̄: non efficietis inqt: vt eos verear: quos vinctos ſolui. Pli. dicit: quos ſub corona vendidi. his verbis populi furorē non metu qdē: ſed ꝑtim ſui: ꝑtim maiorꝫ ſuorꝫ gloria: & auctoritate repræſſit. ¶ Turbulentiſſimus vin. Seditioſſimus vltro eorꝫ: q ſeditionē Gracchanā excitauerant. ¶ P. Aphricanū. Qui ꝓpter hāc de Graccho ſn̄iam proxima nocte fuit interemptus in cubiculo ſuo: vt diximus in ca. de moderatione.

ASCE. ¶ LVCIVS ve. Phi. cō. non du. exer. lib. ſ. loquendi aduerſus eundem ordinem. ſ. ſenatoriū nam exprobrans. i. probro dans eis ſegniciē. i. pigritiam pro roſtris. i. ante roſtra: hoc eſt in publica cōcione: dixit opus eſſe ſibi alio ſenatu: & abfuit tantum a pœnitentia dicti: vt iuberet etiam manum iniici. L. Craſſo viro ſummæ dignitatis: & eloquentiæ: ferenti id grauiter in curia. Ille. ſ. L. Craſ. inquit. i. reſpondit æque libere: lictore. i. miniſtro conſulis miſſo ad eum cōiiciendum in vincula: reiectio. i. re pulſo: o Phi. tu non es mihi conſul. i. non debeo tibi parere: vt conſuli meo: quia nec ego ſum tibi ſenator. i. quia non hono ras me: vt ſenatorem. ¶ Quid Philipp. &c. Ordo eſt. Quid? vt ſit modus interrogandi: aut quid libertas ſup. fecit? reliqt Phi. tutum ab incurſu ſuo. i. ne alter æque liber in eum inueheret̄ quaſi dicat nunquid ideo Phi. quia libere locutus erat: nō au diuit liberius reſpondentē? Immo inquit: & . i. ſimul aggreſſa eſt. i. inuaſit. ſ. libertas ſenatoris: ſimiliter. ſ. Phi. conſulem: & pa tientia eius ſup. experta. i. probata eſt æq̄. i. æqualiter audiendo libere reſpondentem cōſulem. Sed ſup aliter factum eſt in li beris dictis Scipionis: nam obmuteſcere fecit populum. Cn. n. Carbo tr. pl. turbulentiſſimus. i. pleniſſimus turbarum vindex idest vltor & innouator: ſeditionis gracchanæ ſepultæ: idest ſopitæ nuper. i. paulo ante. idemq; fax ardētiſſima: idest vis ma

xime incentiua malorum ciuilium orientium. ſ. per murmur: & ſeditionem occultam: interrogauit Publium Aphricanum. ſ. Scipionem venientem cum ſummo fulgore gloriæ a ruinis. i. euerſione numantiæ: vrbis præclaræ in Hiſpania: productum in roſtra. i. locum conciones pœnæ ab ipſa porta. q. d. prius q̄ ſe in ædes proprias recepiſſet.

qd Tyberii Gracchi morte cuius ſororē in matrimo nio hēbat: ſentiret: interrogauit: ut authoritate cla riſſimi uiri, īchoato iā īcēdio multū īcremēti adiiece ret: q a n̄ dubitabat quin ꝓpter tā arctā affinitatē ali quid pro interfecti neceſſarii memoria miſerabili ter eſſet locuturus. At is iure eū cæſum uideri reſpō dit. cuius dicto cum concio tribunitio furore inſtin cta uiolenter ſucclamaſſet. Taceant inquit quibus Italia nouerca eſt: orto deinde murmure, non efficie tis ait: ut ſolutos uerear: quos alligatos adduxi. Vni uerſus populus iterum ab uno contumelioſe correp tus erat. Quātus eſt honos uirtutis? tacuit actutū. recens uictoria ipſius numantina: & patris macedo nica deuictæq; Carthaginis ſpolia habita: ac duorꝫ regū Siphacis & Perſæ ante triūphales curr9 cathe natæ ceruices, tunc totius fori prementes ora clau ſerunt. nec timori datum eſt ſilentium: ſed quia be neficio Aemiliæ, & Corneliæ gentis multi metus ur bis, atq; Italiæ finiti erant: Plebs Romana liberta tis Scipionis libera. non fuit. Quapropter minus mirari debemus, quod ampliſſima. Cn. Pompeii authoritas toties cum libertate luctata eſt. nec ſine magna laude: qm̄ oīs generis hoīum licētiæ ludibrio ſe eſſe qeta frōte tulit.

¶ De Cn. Piſone.

CN. Piſo. cum Manilium Criſpū reum age ret, eumq; euidenter nocentem gratia Pō peii uideret eripi: iuuenili impetu, ac ſtu dio ad accuſationem prouectus, multa, & grauia cri mina præpotenti defenſori obiecit. interrogatus de inde ab eo, cur ſe quoq; nō accuſaret: Da, inquit, ua des Reip. te, ſi poſtulatus fueris: ciuile bellum non excitaturum: iam de tuo prius, quam de Manilii ca pite in conſilium iudicis mittam, ita eodem iudicio duos ſuſtinuit reos, accuſatione Manilium, liberta te Pompeium. & eorum alterum lege peregit: Alte rum. profeſſione, qua ſolum poterat.

¶ CVIus ſororē. ſ. Sēproniā. ¶ Incrementi multū: Multū enim auxiſſet populi furorē ſua auctoritate Scip. ſi Gracchū impie cæſum dixiſſet. ¶ Italia nouerca: Aut qui non veri ciues Itali forent: qppe captiui pauloante in triūphū adducti: aut certe: q nō aliter Italiā diligerēt: ac ſi ſibi nouerca foret: hoc eſt q nihilo plus amant Italiā q̄ priuigni nouercā. ¶ Quos alligatos: Nā multos ex plebe Romana: q in Carthaginenſiū: & numātinorꝫ captiuitatē venerant: liberauerat: & libertate donauerat. ¶ Quātus eſt honos virtutis. q. d. ingēs. ¶ Et tacuit: Adducit rationē: qa dignitas fecit: vt æquo aīo paterent̄. ¶ Recēs: Quia paulo ante redierat: deleta numantia. ¶ Patris: Pauli æmilii: q in familiā Scipionum per adoptionē trāſtulit. ¶ Syphacis: quē auus eius adoptiuus Aphricanus ſuperior cœperat. ¶ Perſæ: quē duxit in triūphū. ¶ Ceruices ſupbiā. ¶ Fori: populi: cōtinēs pro cōtento poſuit. ¶ Quapropter minus mirum: Si populus inquit vniuerſus aliquādo ceſſit liber tati Scipionis: clariſſimorūq; virorū: quid mirum ſi Pompeius patiēter tulit libertatē loquendi contra ſeipſum: qd̄ non ſine eius laude factū eſt: & ita multa exempla ponit eorum: qui contra Pompeium libere ſunt locuti. OLIV.

CN. Piſo: Piſo Maniliū Criſpum adulterii accuſauerat: Criſpus Pōpei amiciſſimus erat. & Pōpei gratia liberatur: qd cū vidiſſet Piſo dixit cripi ſibi reū gratia Pōpeii: tum Pōpeius. cur inquit nō me quoq; accuſas: at ille da vades inquit: non concitaturꝫ bellū ciuile & prius de capite tuo q̄ de Manilii ſalute agetur. Hūc Maniliū Criſpū. M. Varo in cōmentariis ſuis a. T. Anio Milone in adulterio depræhenſum fuiſſe ſcribit: nec prius dimiſſum: q̄ grādi pecunia mulctatū: loriſq; cæſum: qd̄ Cic. quoq; teſtimonio cōfirmat̄. qui dicit bis ad iudiciū ſubſellia tractum extrema fortuna ſtetiſſe: & ita diſceſſiſſe: vt nō ipſe innocēs: ſed iudices peieraſſe exiſtimarent̄. ¶ Si poſtulatus. Si accuſatus fuerit. nā poſtulari criminis in iudicio eſt quēpiā accuſari. ¶ Lege peregit. ſm legē accuſando. ¶ Profeſſione. Quia profeſſus eſt ſe accuſaturū. Criſpus adulterii reus.

¶ ATqui. M. Varro: vt eſt apud Gellium: nō Manilium. Sed hiſtoriæ auctorē Salluſtiū Criſpū ab Annio Milone in adulterio depræhenſum: loriſq; cæſum ſcripſit. THE.

¶ QVId ſentiret de morte Tyberii Gracchi: cuius ſororem habebat in matrimonio: vt adiiceret incēdio jam inchoato multū incremēti. i. ardētioris furoris: auctoritate clariſſimi viri: videlicet Scipionis: quia nō durabat: quin. ſ. Scipio eſſet locuturus aliqd miſerabiliter. i. ad cōmiſerationē faciens pro memoria neceſſarii. i. affinis interfecti. ſ. Tyberii Gracchi. ꝓpter affinitatē tam arctā: qa interfecti ſororē duxerat ſibi coniugem. At. i. ſed: is. ſ. Scipio: reſpondit cōtra ſpem Carbonis: ſup. T. Gracchum videri ſibi cæſum iure. i. merito eius. Cui dicto cū concio. i. tota multitudo: quæ coiuerat: inſtincta. i. inſtigata: furore tribunitio. i. Carbonis tribuni: ſucclamaſſet. i. ſubſequēter īclamaſſet: violēter: Scipio ſup. inqt: Taceant ſup. fere oēs illi: qui ſuc ASCE.

clamabant: qbus Italia eſt nouerca. i. nō vera parens: qa quātū in eis fuit hoſtī diripiēdā permiſiſſent: aut qa nō vt Italicū nomen deceret: pro patria libertate: ſed ſeditioſe pro fortium virorꝫ ſudore: partis agris: ipſi ignaui certarent. Deinde murmure orto. ſ. a concione negante Italiā ſibi nouercā ait. ſ. Scipio: vos nō efficietis: vt verear ſolutos. i. liberos effectos: & quaſi manu miſſos: quos adduxi. ſ. e ſeruitute hiſpanica: alligatos. ſ. prius ab hoſtibus: aut quos adduxi ligatos. i. cū ligati prius eſſent timore: parūq; abfuit: quin ab hoſte ligarent̄: ego hoſtiū victor reuerſus a curis: & ab īminente ſeruitute liberaui: qd ideo dico: quia additur vniuerſus populus (nō. n. vniuerſus: ſed pauci reſpectu aliorꝫ reuera alligati fuerant) correptus erat iterum contumelioſe ab vno vnde exclamat author. Quantus. i. o quātus eſt honos virtutis. i. qui virtuti fere impenditur. q. d. maximus. Nā ſup. vniuerſus populus tacuit actutum. i. ſtatim: & cauſam addit: qa recens victoria Numātina eius. ſ. Scipionis: & victoria Macedonica patris. ſ. eius: & ſpolia Carthaginis deuictæ habita. ſ. a populo per Scipionem: ac ceruices duorꝫ regum. ſ. Syphacis regis Aſiæ: & perſæ regis Macedoniæ cathenatæ ante currus triūphales: in quibus domus Cornelia triūpharat: præmentes tunc ora totius fori. i. totius concionis ſtantis in foro: clauſerunt ſup. ea. Nec ſilentiū. ſ. totius populi. datū eſt. i. aſcri

ptum timori.ſ.eius:ſed qa multi metus vrbis:atq; Italiæ erāt ſiniti beneficio gētis Aemuliæ & Corneliæ:ad quas Scipio attinebat:plæbs Romana nō fuit libera.i.imunis libertatis Scipionis:aut ſi eſt libertati.i.quātum ad libertatē: ſeu reſpectu libertatis Scipionis.Non.n.palam mutire auſa eſt.Quapropter nos debemus minus mirari:ꝙ ampliſſima authoritas.Cn.Pōpeii (eſt aūt paraſceue ad ſequētia exēpla)ampliſſima:luctata eſt.i.certauit toties:cū libertate.i.alioꝶ in ſe:nec ſine magna laude ſ.eius:qa tulit i.paſſus eſt frōte quieta.i.minime cōmota:ſe eſſe ludibrio licentiæ hoīum omnis generis: vt in ſequētibus declarat de qbuſdā. ℭ Cn.Piſo:cū ageret Maniliū Criſpum reum.i.cum eius accuſator in iuditio eſſet:& videret cū.ſ.Criſpum nocētē euidēter eripi.ſ.a condemnatione gratia.i.per gratiā pompeii:q defenſor Manilii apud iudices plurimū valebat:piſo ꝓfectus ad accuſationē impetu:ac ſtudio iuuenili:& ira nimis ardenti:obiecit defenſori ꝑpotenti.i.nimis potēti gratia ſua multa:& grauia crimina.ſ.rei:deinde interrogatus ab eo.ſ.pōpeio:cur nō accuſaret quoq;.i.ēt ſe.ſ.Pōpeiū:inqt:da reip.vades .i.q pro te piculū obeant:ſi ſecus feceris:te nō excitaturū bellū ciuile:ſi fueris poſtulatus.i.in ius vocatus:ego iā.ſ.vbi vades dederis:mittā in conſiliū iudicis de capite tuo:priuſꝗ de capite Manilii. Ita piſo ſuſtinuit eodē iudicio.i.eadē lite:duos reos .ſ.Manilium accuſatione:& Pompeiū libertate:& peregit.i.ad condemnationē vſq; perduxit.alterum eorum.ſ.Manilium:lege.i.per legem alterum.ſ.pompeium profeſſione.i.proteſtatione ſe id facturū:ſi poſſet:aut auderet:qua.ſ.profeſſione poterat ſolum id.i.dumtaxat pompeium reum agere.

ℭ De Catone.

Quid ergo libertas ſine catōe? nec magis, ꝗ Cato ſine libtate. Nā cū i ſenatorē nocētē, & infamē rēū iudex ſediſſet, tabellæq; Cn. Pōpeii laudationē eiꝰ cōtinētes ꝓlatæ eſſent, ꝓcul dubio efficaces futuræ ꝓnoxio: ſubmouit eas e qſtione: legē recitādo: ꝗ cautū erat: ne ſenatoribus tali auxilio uti liceret. Huic facto ꝑſona admirationē ademit. Nā quæ i alio audacia uideret̃, i Catōe fiducia cognoſcit̃. ℭ De Cn. Lentulo Marcellino Conſule.

CN. eni Lētulus Marcellinus Cōſul, cū i cōcione de Magni Pōpeii nimia potētia qreret̃: aſſēſuſq; illi clara uoce uniuerſꝰ ꝑplus eſſet: acclamate, inqt, acclamate qrites: dum licet, iā n. uobis īpūe facer̄ n̄ licebit. pulſata ē tūc eximii ciuis potētia, hic īuidioſa qrela, hic lamtatiōe miſerabili.

CVi candida faſcia crus alligatum habenti, Fauonius, n̄ refert, inqt, qua i pte corporis ſit diadema. exigui pāni cauillatiōe regias eius uires exprobrans. At is neutra in parte mutato uultu, utrumq; cauit: ne aut hilari fronte libēter agnoſcere potētiā: aut triſti irā ꝓfiteri uideret̃, eaq; patiētia inferioris ēt gn̄is, & fortūæ hoībus aditū aduerſus ſe ddit: e quoꝶ turba duos r̄tuliſſe abūde erit.

OLIV. QVid ergo cato. Cato i ſenatorē reū iudex pompei tabellas ſummouit: q illius laudes cōtinebant. M. Scaurū ſine dubio fuiſſe intelligimus: ſicut pleniſſime dicet̃ lib. ix. ca. primo nā in eo iudicio: in quo repetundaꝶ accuſabat̃: laudauerunt ſcaurū cōſulares nouē: quos nominare nō pigeret: ſi res illud deſideraret: laudauerūt oēs per tabellā. inter eos Cn. Pom. quoq;: nā qa ꝓconſul erat extra vrbē morabat̃: hinc illud in epiſtolis Ci. intelligi pōt: recordare qbus ex vltimis terris laudationē miſeris. ℭ Senatorē nocentē. Intelligimus ſcaurum: qui a tribuno plæ. accuſabat̃: ꝙ pecuniā accepiſſet a iugurta: cū princeps legationis eſſet: vel ꝙ ſardos expilaſſet: & tunc Cato princeps iudicii erat. ℭ Pompei. Qui proconſul erat: & ideo venire non potetat in vrbem.

Cice. locus ex epiſt.

CN. Lentulus: cum iter Pō. Cæſarē: & craſſum facta conſpiratio eſſet: vt rempu. pro ſua libidine verſarent. Cn. Lentulus: qui tum cōſulerat piculū libertatis metuens in cōcione cōtra Pō. acriter inuectus eſt: & populus vniuerſus lentuli conquæſtionē mirifice laudauit: atq; illi aſſenſus eſt: tum ille: acclamate inquit: dum licet: qa paulopoſt impune non licebit. ℭ Nimia potentia quia ciuicā conditionē ſuperabat. ℭ Aſſenſus eſt: approbaſſet: q dixerat lentulus. ℭ Dū licet. Anteꝗ regnū occupaſſet: qa poſtea non audebitis hiſcere quicquam.

QVi candida. Pomp. crus faſcia alligatū geſtabat: quia ſicut apud Quin. vidimus: non vtebantur caligis: ſed faſcia crus alligabāt: ergo cū illū ꝑteteuntē: & deambulantē Fauoniꝰ vidiſſet nihil refert inqt in crure: an in capite diadema ferat. nā rex fieri vult: at ille nihil mutato vultu deambulabat: ne intentio ſua cognoſci poſſet. ℭ Fauonius. q catoni æmulari ſemper ſtuduit: atq; illi par eē voluit. ℭ In neutram partem. Oſtendit patientiam Pompeii: & animi moderationem.

ASCE. ℭ Quid ergo libertas: ſup. potuit (qđ quidam adiectum volunt) ſine Cato [quaſi] dicat. nihil: cum Cato fuerit ſummum eius præſidiū: nec ſup. ꝑotuit magis ꝗ Cato ſine libertate: quia ſecluſa libertate Cato eſſe noluiſſet. Nam cū ipſe cato ſediſſet iudex. ſ. aduerſus ſenatorē nocentē: & infamē videlicet Scauꝶ: & tabellæ Cn. Pompeii continentes laudationē eius. ſ. ſenatoris infamis: eſſent prolatæ. i. in mediū allatæ: vt legerent̃: futuræ proculdubio propter authoritatē Pom. efficaces pronoxio. i. ad abſoluendū reum: Cato ſubmouit eas e quæſtione. i. inquiſitione de reo: recitando legem: ꝗ cautum erat: ne liceret ſenatoribus vti tali auxilio. ſ. per tabellas ab abſentibus miſſas. Perſona. ſ. Catonis: quæ quaſi libertas ipſa videbatur ademit huic facto admirationem: nā quæ audacia videretur in alio: cognoſcitur in Catone fiducia. ſ. de virtute: & innocentia. ℭ Cneus etiam Lentulus Marcel. cōſul cum qreretur in cōcione. i. oratione ad populum cōuocatū: de nimia potentia Cnei. Pō. & vniuerſus populus eſſet aſſenſus illi voce clara. i. ab omnibus intelligibili: inquit: acclamate: acclamate qrites: dum licet enim pro qa: iam. i. propediē non licebit vobis facere ſup. id. i. acclamere in pompeiū impune. i. ſine punitione: aut pœna. Potētia eximii ciuis: videlicet pompe. eſt pulſata. i. vehementi iniuria: aut cōtumelia affecta tunc: hinc. i. a Cn. Lentulo qrela inuidioſa: hinc. i. a populo lamentatione miſerabili. ℭ Cui. ſ. Cneo Pompeio habenti crus alligatum faſcia candida: inquit Fauonius: non refert. i. nihil intereſt: in qua parte corporis ſit diadema. i. inſigne regale: vtpote: cui corona imponi apud perſas ſolcat: exprobrans vires regias eius. ſ. Pompeii: cauillatione. calumniatiōe: & obiectione exigui pāni. ſ. lintei: quo crus alligatat: At is. ſ. Pompeius: vultu in neutram partem mutato cauit vtrunq;: ne videretur: aut agnoſcere libenter potentiā. ſ. regiā: quā illi obiecerat Fauonius. fronte hilari: aut profiteri iram fronte triſti. Et ipſe dedit ea patientia. i. per eiuſmodi patientiam aditū aduerſus ſe etiam hominibus generis & fortunæ inferioris: vtpote libertinæ: equorū turba. i. multitudine confuſa erit abunde retuliſſe. i. recitaſſe duos.

THE. ℭ CAndida faſcia: Ammianus ēt Marcellinus hiſtoriarū decio ſeptimo refert ab obtrectatoribus: & hoc in pōpeio notatū:

OLIV. Aelius Mantia

AElius Mantia. Hic ex libertino patre natus Libonē Pompeii amiciſſimū probri accuſabat: Pompe. in Aelium grauiter inuectus eſt: ſortidatem illi potiſſimū improperans: nam ab inferis illum ad accuſandū Libonem veniſſe dicebat. Cui Aelius libere audacterq; reſpondit: ab inferis ſe quidem veniſſe: & multos illic a Pomp. occiſos vidiſſe: quos omnes cōmemorat. Libonem autem amicum fuiſſe Pompeii Cice. oſtendit: prima ad Lentulum epiſtola. Libonis: & hiſpei concurſatio omniumq; Pompeii familiarium ſtudium rem in eam opinionem adduxerunt: vt Pompe. cupere videatur: fuit ergo Pompeii ope: & auctoritate liberatus. ℭ Humilitatem: ꝙ libertino patre natus eſſet. ℭ Aetatem. prope decrepitam: in qua homines delirare ſolent. ℭ Vidi cruentem. Gn. Domitium: Pomp. in Aphrica: Gn. Domitium proſcriptum: hieritāq; regem Numidiæ bellum cōtra Syllam moliētes oppreſſit: & paulopoſt occidit. ℭ Brutum ferro laceratum. Brutus qui galliam ciſalpinā obtinebat: cum a Gn. Pom. obſideretur in oppido mutinæ: ſalutem ſuā: & militum ipſi: Pom. cōmiſerat: & in eius fidem ſe dediderat: qui deinde dimiſſus cum ad caſtellum quodā iuxta Padum ſe contuliſſet: iuſſu Pōpeii a Gemino interficitur: hic Brutus eius Bruti pater fuit: qui Cæſarem interfecit in ſenatu.

ℭ De Aelio Mantia Formiano.

AElius Mātia Formianus libertini filius ultimæ ſenectutis: L. Libonē apud Cēſores accuſabat: in quo certamine cū Pōpeius Magnus humilitatē ei, ætatēq; exprobrans ab inferis illū ad accuſandū remiſſum dixiſſet: nō mētiris, inqt, Pompei. uenio. n. ab inferis. L. Libonē accuſaturus. ſed dum illic moror: uidi cruentum Cn. Domitium Aenobarbū deflentē, quod ſummo genere natus, integerrimæ uitæ, amātiſſimus. patriæ, in ipſo iuuētutis flore, tuo iuſſu eſſet occiſus. Vidi pari claritate conſpicuū Brutū ferro laceratū, querentē id ſibi prius perfidia, deinde etiā crudelitate tua accidiſſe. Vidi Cn. Carbonē acerrimū pueritiæ tuæ, bonoꝶq; patris tui defenſorē i tertio cōſulatu cathenis, quas tu ei iniici iuſſeras, uictū, obteſtātē te, aduerſus omne fas, & nefas, cum in ſummo eſſet imperio a te equite Romano trucidatum. Vidi eodem habitu, & quiritatu tuo prætorium uirū Perpennam ſæuitiā tuā execrantē. omneſq; eos una uoce indignātes, quod indemnati ſub te adoleſcētulo carnifice occidiſſent. Obducta iam uetuſtis cicatricibus bellorum ciuiliū uaſtiſſima uulnera, municipali homini ſeruitutē paternam redolenti effrenate temeritatis, intolerabilis ſpiritus impune reuocare licuit. Itaq; eo tempore & fortiſſimū erat Cn. Pompeio maledicere, & tutiſſimū. ſed non patitur nos hoc longiore querela proſequi perſonæ inſequentis aliquanto ſors humilior.

Brutus a Pōpe. ſublatꝰ.

ℭ Vidi Cn. Carbonem. Plutar. in vita Pompei: ſic tradit: ſimul hac Pom. Strabo mortuus eſt: cōtinuo Pōp. pro patre repetundaꝶ ex præda aſculana reus fit: & cum deprehendiſſet ex libertis vnū plurima ſibi excepiſſe Alexandrū nomine: iudicibus tradidit. hic dicēbat retia venatoria: & libellos quoſdam habere ex aſculi ſpoliis: & hæc quidē a patre acceperat: aſculo capto. ſed amiſerat direpta domo a militibus cinnanis: quo tēpore vrbem irruperāt: patronos habuit cauſæ: tum alios: tum etiā Carbonem. vt hic apparet: ſed cōſtantia ipſius plurimum iuuit: qua prætor antiſtius qui huic iudicio præerat: mortuus in primis antiſtiam filiā ei deſponſauit. hoc exemplum etiā in cap. de ingratitudine diximꝰ. ℭ Et quiritatu. Ciuitate hoc dicit: quia græcus fuerat: vidi perpēnam: de hoc perpēna multis in locis ſupradictū eſt: qui Sertorio cōiunctus: & illius magna inuidia cōmotus: coniuratione facta: illum de medio ſuſtulit: nā Antonius vnus ex coniuratis Sertorium in conuiuio gladio transfixit: deinde perpēna facilius a Pompeio ſuperatus: & necatus eſt. ℭ Indēnati. in dicta cauſa. ℭ Obducta: occluſa: & ſanata eſt: tranſlatio ſumpta a cicatrice bellorū. Marii & Syllæ. ℭ Municipali. qui de formiano: municipio. ℭ Sed non patitur. quia indignum videtur.

ASCE. ℭ AELIVS Mantia: &c. Cōtinuo aſſert libere in Pōp. dicta: quæ ideo tot accumulaſſe videtur: vt Tyberio Cæſari eam rem gratificeetur: dum. n. libere in Pōpeium dicta recitat: tacite eius vitia cōmemorat: quæ Tyberius nimirū: ꝙ Cæſari eſſet ſucceſſor: nō inuitus audiebat: præſertim: cū quæ obiiciantur vera eſſe ſatis innuat. Sed hoc alii iudicent. Ordo eſt. Aelius Mantia Formianus. i. e formiis oriundus: filius libertini. i. eius: qui e ſeruo liber factus fuerat: & ſenectutis vltimæ: vt quæ quietē non iurgia fori expoſceret: accuſabat apud cenſores Lucium Libonem: in quo certamine cum Pompeius magnus exprobrans. i. opprobrio dans ei. ſ. Aelio: humilitate. ſ. ſtatus: quia erat libertinæ quodāmodo conditionis & ætatem: quia vltra ſortem ſenecte accuſationi inſiſtebat: dixiſſet illum remiſſum ab inferis ad accuſandum. ſ. quēlibet: tunc autem Piſonem: inquit o Pompei: tu non mētiris: venio enim ab inferis. ſ. recenſendo eos: quos illuc miſerat Pompeius: accuſator in Lucium Piſonem: ſed dum moror illic. ſ. apud inferos per contēplationem: non enim reuera: ſe apud inferos fuiſſe profitetur: ſed vt Pompeii crimina ea occaſione enumeret: fatetur ſe illinc veniſſe: quod vt dixi: de contēplatione inferorum verificari poteſt: vidi Cneum Domitium ænobarbum cruentum. ſ. vulneribus: Pompei iuſſu: illatis: deflentem: ꝙ natus ſummo genere: vir ſup. aut habitus: vitæ integerrimæ: & amantiſſimus patriæ eſſet occiſus. ſ. in Aphrica tuo iuſſu: in ipſo flore iuuentutis. Vidi Brutum. ſ. Decium Brutum patrem eius Bruti: qui Cæſarem interemit: conſpicuū pari. i. æquali claritatæ. ſ. generis: & natalium. laceratum ferro: querente i. conquerentem id accidiſſe ſibi. ſ. ꝙ ferro laceratus eſſet: prius perfidia tua: quia fidei ſuæ ſe dum mutinam dederet cōmiſerat: deinde etiā crudelitate tua qua iuſiſti eum a Geminio interfici: dum ad caſtellum quoddam proficiſceretur. ℭ Ego vidi Cneum Carbonem acerrimum defenſorem pueritiæ tuæ: & bonorum patris tui: vt in capite de ingratitudine dictum eſt: vinctum in tertio conſulatu tuo cathenis: quas tu iuſſeras iniici: obteſtantem te. i. merita in te ſua. Aut contra te deos: teſtantem. Et ſup. trucidatum aduerſus omne fas: & nefas. i. nulla habita: ratione: an fas an nefas eſſet (alioqui enim difficile eſſet in vno actu: niſi diuerſo reſpectu contra vtrūq; facere) cum eſſet in ſummo imperio a te equite Romano: & ita illum reuereri merito debuiſſes. Vidi etiam perpēnam virum prætorium execrantem ſæuitiam tuā: habitu: & quiritatu tuo. i. donatum inſignibus: & ciuitate Romana: licet græcus eſſet: vt tu: aut quiritatu tuo. i. lamentatione: qua tu vti debebas: repete vidi: aut audiui eos omnes indignantes vna voce (vnde potius audiſſe dicatur: niſi videndi ſenſus Auguſtino authore ad omnia obiecta referatur: & ideo quia non eſt moris aliud verbum ꝗ quod præmiſſum eſt: repetere: & prius dixit. Vidi cruentū. vidi

pari claritate:& cætera:puteim idē repetendum ſub generali ſignificatione)ꝙ occidiſſent indēnati.ſ.ſolēni iudicio: hoc eſt in dicta cauſa:ſub te adoleſcentulo carnifice. Licuit.i.permiſſum eſt:homini municipali:quia Formanio:redolenti.i.referenti:& ex parte imitanti ſeruierat paternam:hoc eſt illiberales mores quia pater eius ſeruitutem ſeruaret:& ſup.homini temeritatis effrenatæ.i.profuſæ:& nullo freno verecundiæ retentæ:& ſpiritus.i.vehementiæ animi intolerabilis:reuocare.i.renouare:aut refricare: vaſtiſſima vulnera.i.maximas offenſas:& inimicitias:bellorum ciuilium:obducta.i.ſopitas:cicatricibus iam vetuſtis.i.longa a memoria abolitione:eſt.n.metaphora a vulneribus ſemel:ſanatis:& deinde renouatis. Itaq;.i.& ita erat eo tempore:&.i.ſimul fortiſſimum maledicere Cneo Pōpeio:& tutiſſimum:quia incredibili longanimitate oīa patiebatur. Sed ſors pſonæ inſequētis aliquāto humilior.ſ.ꝗ Aelii mantiæ:nō patit̄ nos ,pſequi hoc.ſ.cōuitiū ælii in Pōpeiū libere dictū:qa iuſtior futura eſt quærela in libertatē tragœdi ſequētis. ¶ Diphilus tragedus.i.actor tragœdiaꝝ:cū veniſſet inter actū.i.inter agendū:in ludis apollinarib⁹.i.apollini fieri ſolitis ad eū verſum:in quo cōtinet̄ hæc ſentētia: Miſeria noſtra eſt magis.ſ.miles.

THE. ¶ Quiritatu. Quiritare eſt quiritum fidem:opēq; implorare:vt eſt apud Varronem : Cicero epiſtola.x. illi miſero quiritanti ciuis Roman.ſum:reſponderet:abi nunc populi fidē implora.inde Quiritatio:& Quiritatus pro flebili:indignaq; conquæſtione: Cæcilius Secundus epiſtola ſexta. Audires vlulatus fœminaꝝ:infantiū Quiritatus:clamores viroꝝ. ¶ Eodē habitu & quiritatu. Cruentū:& ferro laceratū:nec minus deflentē id ſibi accidiſſe crudelitate tua:ꝗ ſuperiores. Hæc Ianus.

OLIV. Diphilus tragœdus.hic tragœdiarū actor fuit: qui tragœdiam egit ludis theatralibus:in qua verſus erant:in quibus continebantur hæc verba.miſeria noſtra magnus eſt .ſ. pompe. Item virtutē iſtā venient tempus:cum grauiter gemas:quod cū diphilus pronunciaret digitum extendebat in pompeium:ex quo populus omnis plauſum dedit. De hoc Cice.ad atticum libro ſexto epiſto.multa me ſollicitant diphilus inquit tragœdus in noſtrum Pompeium petulanter inuectus eſt: noſtra miſeria:tu es magnus miles:coactus eſt dicere:eādem virtutem iſtam:venit tempus : cum grauiter gemas totius theatri clamore dixit: Itemq; cætera:nā & eiuſmodi ſunt hi verſus:vti ab inimicis pompe.in tempus ſcripti eſſe videbantur. ¶ Directis manibus in Pompeium. Vt de ſe dictum illud intelligeret.

Diphil⁹ Pōp. inuectus.

Carbo conſu. Marci etiam caſtritii. Carbone conſule prætor erat placentiæ.M.Caſtritius:& cōſul obſides petebat a placentinis:nā partes marii ſecuti fuerant:tum prætor cum conſuli reſiſteret:& ſibi minaretur : conſul ꝗ multos gladios haberet:quibus illum poſſet occidere:reſpondit:& ſe multos annos habere:itidem ſolon reſpondiſſe fertur piſiſtratō Tyranno:cū ex eo quereret piſiſtratus:qua tandē ſpe fretus ſibi tam audacter reſiſteret:ſenectute reſpondit teſte Cice.lib.de ſenectute. ¶ Et ego annos.ac ſi diceret parui facio vitā meā ī tā decrepita ætate.

Iam Seruii Galbæ. Seruius Galba ſpoponderat aliquando pro Pompe.cū deinde Cæſar omnia tenens Pompeii bona publicaſſet petiit : uūquid ſibi pendendum eſſet e ſuo : diuenditis bonis omnibus Pompeii quo dicto: nihil aliud inferre voluit ꝗ illā venditionem Cæſari exprobare. ¶ Quo no. Qua cauſa. ¶ Fiſco. Fiſcus ærarium:vbi publica pecunia ſeruatur.

ASCE. ¶ PRonunciauit.ſup.eum:manibus:& præcipue indice: directis ſin Pompeium:& reuocatus aliquoties a populo: vt.ſ.deſiſteret:aut potius:vt iterū pronunciaret(Nā reuocare duo inter ſe pene diuerſa cognouerat ob diuerſitatē rerū:quæ reuocantur(nā vnū ſignificat quod eſt iteꝝ vocare)quocirca ſi rem abolitā:& obductā reuocamus: intelligimur eam innouare:& priſtino vigori reſtituere:ſuperiore exēplo:reuocare abducta vulnera:Sin vero res ,pſpere euntes reuocamus:eas a proceſſu arcemus vt reuocatio legum eſt:aut antiquatarum inſtauratio:aut nouarum antiquatio:& ideo apud Virgil.ænei.primo:reuocato ſanguine teucri: Diximus non debere neceſſario dici nomē pronominē poſitū:cum ſanguis teucri reuocetur:& ſanguis Dardani reparetur(hoc ergo loco pōt tragœdus itelligi reuocatus ab incepto:vt deſiſtat a Pōpeii ſugillatione:aut ſæpe vocatus ad eiuſdē verſus pronunciationē:qđ magis placet cū propter populi malignitatem:gaudet.n.principum viroꝝ criminationibus:tum vero quia dicit̄ aliquoties. Nā nō eſt vero ſimile:frequentē reuocatum.i.inhibitum ab incœpto:ſed ad eiuſdē pronunciationē vocatum)egit.i.geſtu:& manuū indicio notauit illū.ſ.Pōpeium reum potentiæ nimiæ:& intolerabilis:& hoc ſine vlla cunctatione.i.hæſitatione:aut formidine. Et ſu.idē vſus eſt eadem petulātia.i.petulanti prouocatione:quoq;.i.etiā in ea parte.ſ.tragœdiæ Virtutē iſtam &c.q.d.populo oſtenſo Pōpeio:o Romanæ veniet tēpus:quū grauiter gemas iſtam potentiā.ſ.nimiam Pōpeii. ¶ Marci &c. Ordo eſt. Animus etiā Marci Caſtritii prætoris Placentini:inflāmatus eſt libertate:q dum gereret Placētiæ magiſtratū:videlicet prætoriū.

¶ De Diphilo Tragœdo.

DIphilus Tragœdus ,cū Apollinaribus ludis iter actū ad eū uerſum ueniſſet:i quo hæc ſentētia cōtinetur:miſeria noſtra Magnus eſt:directis in Pompeium Magnum manibus ,pnūtiauit. reuocatuſq; aliquoties a populo ſine ulla cūctatiōe nimiæ illū ,& itolerabilis potētiæ reū geſtu pſeucrāter egit. eadē petulātia uſus eſt in ea quoq; parte.uirtutē iſtā ueniet tēpus ,cū grauiter gemas.

¶ De Marco Caſtritio.

MArci ēt caſtritii libertate inflāmatus aīus, q dū placētiæ magiſtratū gereret : Cn.Carbōe cōſule iubēte decretū fieri:quo ſibi obſides a Placētinis darent̄:nec ſummo eius ipio obtēperauit:nec maximis uirib⁹ ceſſit ,atq; ēt dicēti multos ſe gladios hēre ,reſpōdit:& ego annos.obſtupuerūt tot legiōes tā robuſtas ſenectutis reliqas intuentes. Carbonis quoq; ira ,qa materiā ſeuiēdi pquā exiguā habebat:paruulū uitæ tēpus ablatura ,in ſeipſa collapſa eſt.

¶ De Seruio Galba.

IAm Seruii Galbæ temeritatis plena poſtulatio:quod diuum Iulium cōſumatis uictoriis in foro ius dicentem ,in hunc modū interpellare ſuſtinuit. C.Iuli Cæſar pro.C.Pōpeio Magno quōdā genero tuo in tertio ei⁹ cōſulatu pecuniā ſpopōdi:quo noīe nunc appellor. Quid agā:̄ depēdā:̄ palā ,atq; apte ei bonoꝝ Pōpeii uēditionem exprobrādo.ut a tribunali ſummoueret̄:meruerat.ſed ipſa illud māſuetudine mitius pectus ,æs alienū Pōpeii ex ſuo fiſco ſolui iuſſit.

Cneo Carbone conſule iubente decretum fieri.ſ.ab eo placentiæ:quo obſides.ſ.fidei conſeruandæ darentur ſibi.ſ.Carboni: nec obtemperauit.i.non obediuit ſummo imperio eius.ſ.conſulis:nec ceſſit maximis viribus eius:atq; reſpondit etiā.i.inſuper dicenti.ſ.conſuli ſe habere multos gladios.ſ.quos in illū poſſit diſtringere. Et ego ſup.habeo annos.ſ.multos. Tot legiones.ſ.quot conſuli parebant:obſtupuerunt intuentes tam robuſtas reliquias ſenectutis: Ita quoq; Carbonis: quia habebat perquā.i.valde exiguā materiam ſæuiendi.i.in quā ſæuitiam ſuam oſtēdat:vtpote in tam paucos annos Caſtritii:ablatura.i.quæ eſſet ablatura:aut quæ poſſet auferre:paruulū tēpus vitæ.ſ.quod reliquū erat collapſa eſt ipſa.i.ſua ſponte in ſe.i.defecit:cū non haberet obiectū:in quod exiret. Sane puto ſeipſa duas eſſe voces:vt ſe ſit accuſatiui caſus:& ipſa nominatiui:quo modo Cicero fere loquitur:nā cōpoſite diceret in ſeipſam:niſi motum negemus:vt ſit collapſa eſt.i.defecit in ſeipſa. ¶ Iam continuatiua eſt particula.q.d.iam dicenda:aut notanda eſt:aut occurrit:poſtulatio.i.actio quodāmodo iniuriarum Seruii Galbe plena temeritatis.ſ.contra Cæſarē:ꝙ.i.quia ſuſtinuit.i.potis fuit:aut valuit.interpellare.ſ.ab incœpto negocio. Diuum Iulium.ſ.Cæſarem:quē adulatoriæ diuum dicit:dicentē ius.i.diiudicantem in foro:victoriis cōſumatis.i.cū iam monarchia potiretur:in hunc modū.i.formam interrogationis. C. Iuli Cæſ.ego ſpopondi pecuniā pro Cneo Pompeio Magno quondam genere tuo:in tertio conſulatu eius.i.cum tertiū conſulatum gereret:quo nomine.i.gratia cuius debiti:ego nunc appellor.i.vocor in ius:vt creditori ſatisfaciam:nam cum bona Pompeii ad fiſcum applicuerit Cæſar:non erat:vnde Pompei hæredes ſatisfacerent. Quid agam.i.agere debebo:dependam.ſ.perſoluam de meo:ipſe ſup.exprobrando .i. opprobrio dando ei.ſ.Cæſari palam.ſ.omnibus:& aperte.i.ſine ambagibus:aut palliatione verborum : venditionem bonorum Pompeii: meruerat:vt ſummoueretur.i.expelleretur a tribunali.i.loco:vbi Cæſar ius dicebat.ſed illud pectus.ſ.Cæſaris : mitius ipſa manſuetudine.i.quā manſuetudo ipſa eſſet:iuſſit æs alienum.i.debitum Pompeii:ſolui ex fiſco ſuo.i.ærario proprio.

¶ De Ceſelio Viro Sapiente.

AGe Ceſelius uir iuris:ciuilis ſciētia clarus, quam periculoſe cōtumax:̄ nullius enī aut gratia ,aut authoritate compelli potuit:ut de aliqua earum rerum ,quas triumuiri dederāt:formulam componeret. Hoc animi iudicio uictoriæ eorum beneficia extra omnem ordinem legū ponens. Idem ,cū multa de temporibus Cæſaris liberius loqueretur:amiciq; ne id faceret:monerent:duas res, quæ hominibus amariſſimæ uidentur : magnā ſibi licentiam præbere reſpondit:ſenectutē ,& orbitatē.

Externa.

¶ De quadam muliere.

INſerit ſe tantis uiris mulier alienigeni ſanguinis:quæ a Philippo rege temulento immerenter damnata ,prouocarem ad Philippū ,inquit ,ſed ſobrium. excuſſit crapulam oſcitanti: ac præſentia animi ebrium reſipiſcere ,cauſaq; diligentius inſpecta iuſtiorem ſententiam ferre coegit. Igit̄ æqtatē ,quā ipetrare non potuerat:extorſit. ac potius pſidiū a libertate ,quā ab innocētia mutauit.

OLIV. Caſelli⁹ iuriſconſul. AGe Caſellius vir. Hic iuris conſultus fuit:qui beneficia quædā acceperat a triūuiris: a qbus nec gratia:nec auctoritate induci potuit : vt de illis beneficiis formulā aliquam cōponeret : ſunt qui putant: ꝙ volebant triūuiri:vt diuenditis proſcriptoꝝ bonis:eoꝝ aliquā formulam ederet. Caſellius:qđ vt faceret nunꝗ impelli potuit:ꝙ videlicet exiſtimaret cuncta illoꝝ beneficia longe remota eſſe a legū iudicio : rurſus cū libere nimis de tēporibus loqueretur:ꝙ miſera eſſent:& ſub eo imperio calamitoſa:ſine dubio triūuiroꝝ crudelitatem carpebat:idq; ne faceret cū admoneretur a ſuis:reſpondere ſolebat:duo eſſe: quæ dicendi magnā præſtarent audaciā: ſenectutem:& orbitatem: De hoc caſellio. Hor. in poetri. recte concedi conſultus iuris:& actor:cauſarum mediocris abeſt virtute differri:meſalæ neſcit quantum caſellius aulus. ¶ Triūuiri. Octauius Antonius & Lepidus. ¶ Formulam. Vt probaret improbanda. ¶ Extra ordinem. Remota eſſe a iudicio legum.

INſerit ſe tantis. Mulier quædam: cuius nomen propter ignobilitatem non ponitur cum iniuſte dānata eſſet a Philippo rege : tum forte Marcilento:hoc eſt æbrio:prouocarē inquit ad Philippū regem: ſi ſobrius eſſet:qua voce audita : cum in ſeipſum rediiſſet Philippus:diligentiuſq; rem cōſideraſſet:mulierem liberauit:hoc modo ex libertate loquendi inſticiam:quā precibus obtinere nequiuerat:cōſecuta eſt. ¶ Oſcitanti.ex nimia crapula os ſæpius aperienti.nā oſcitare ab ore citando dicitur. Terē. Nos iter oſcitantes opprimi. ¶ Excuſſit. hæc mulieris verba excuſſere Philippo temulentiam.vt ꝗ crapula erat mente prope alienatus reſpiceret:ſeq; ipſum agnoſceret. ¶ Extorſit. Quaſi per vim obtinuit.ordo eſt præſidium a libertate potius ꝗ ab innocentia mutuatum extorſit æquitatem: quam impetrare non poterat.

Oſcitare.

ASCE. ¶ AGE(Adhortandi vox)Caſſelius(Sic veriores codices habent:alii tū Ceſelius:alii qbus minus accedo.P.Caſelius nā aliter dictus eſt:alii quoq; qbus minime Paſcelius)vir clarus ſciētia iuris ciuilis:ꝗ.i.quantum periculoſe ſup.fuit : contumax.q.d. periculoſiſſime. Enim pro qa:nullus.i.nō vllius:non potuit cōpelli:aut gratia:aut authoritate vllius.vt cōponeret formulam ſ.inſtrumentalē:& ita in ſcripto ſuo approbaret:de aliqua ſup.re eaꝝ rerum:quas triūuiri dederant.ſ.redigēdas in formulā: Ponens hoc iudicio animi:quo recuſauit formulā cōponere : beneficia victoriæ eorū extra omnem ordinē legum.i.remota ab legitima actione. Idē cum loqueret̄ multa liberius.ſ.ꝗ par eſſet de tēporibus Cæſaris:quib⁹.ſ.libertas Romana perierat: & vt Cice.quæſtus eſt:reſp.nulla erat:& amici monerent ſup.eū ne faceret id:reſpondit duas res:quæ vident̄ hoībus amariſſime præbere ſibi magnā licētiā.ſ.libere loquēdi:videlicet ſenectutē:& orbitatē.i.carentiam liberoꝝ. ¶ Inſerit. Affert externa nō minus lectu iucunda dicēs. Mulier ſanguinis alienigeni:vtpote Macedonici:inſerit ſe tātis viris.i.libertati tantoꝝ viroꝝ. Quæ dānata imerēter.i.iniuſte:a Philippo rege.ſ.Macedoniæ:temulēto.i.ebrio:& temeti.i.vini pleno:inquit prouocarem.i.vellē:ſi fas eſſet ,puocare.ſ.a ſnīa Philippi ebrii:ad Philippū.ſ.eundē:ſed ſobrium.i.ſeorſum ab ebrio. Mulier ſup.excuſſit ſup. Philippo oſcitāti.i.nauſeanti:& negligēter agenti crapulā.i.ingurgitationē vini:hoc eſt peruerſum iudiciū : ſeu paruū vſum rōnis ex crapula cōtractū:ac coegit ſup.eū pſentia animi.i.rōnis iam reuerſæ in ſedē ſuā:ipſum ebriū reſipiſcere.i.ſapientiam priſtinā recipere:ac reſpicere.i.iteꝝ cauſam inſpicere(potius tū legā reſipiſcere propter id qđ ſequitur) & ſup.coegit eū cauſa inſpecta diligentius:ferre ſniam iuſtiorem. Igitur mulier extorſit.i.vi libertatis ſuæ ex Philippo extraxit:æquitatem.i.æquam ſententiam:quam non poterat impetrare.ſ.per humilem ſupplicationem : ac mutuauit.i.quaſi mutuo accepit : præſidium potius.i.potentius:a libertate:ſcilicet mouendi regem:& arguendi eum ebrietatis:ꝗ ab innocentia.ſ.ſua.

THE. ¶ MVlier quadā. Plu. in Dicteriis aliter. Quō Philippus inquit Machetæ cuiuſdā cauſam cognoſceret: a ſomno lāguidus minus accurate quid iuris eſſet attendebat: itaqꝫ ſm eius aduerſariū litem dedit. Tum clara voce Machetas. Prouoco inquit. cui Philippus iratus. ad quem ſubiecit ille. Ad te rex: ſi vigilans operam mihi dederis. excuſſit a ſe ſomnum Philippus affectumqꝫ iniuria Machetam quom comperiſſet: acta quidem non egit: ſed litis æſtimationem Machetæ perſoluit. hæc ille.

OLIV. Mulieris libertas i dionyſium. IAm illā. Mulier ſyracuſana himera nomine: extremæ ſenectutis. nec humili loco nata deos pro ſalute: & incolumitate Dionyſii tyrāni ſeuiſſimi: cuius neceſſe ferme omnes exoptabant: p̄cari quottidie nō deſinebat. quod cū audiſſet tyrānus: admiratus quippe: qui ſe oībus inuiſum eſſe exiſtimabat: mulieré ad ſe iuſſit acciri a qua cū huius ſuæ deuotionis cauſam diligenter quæſiſſet. illa ſatisfacere reſpondit cū paruula eſſet: ſyracuſis ſeuū imperitaſſe tyrānū: cuius mortē quottidie videre cupiebat: quo tādē cæſo alterū aliquanto deteriorē regnū occupaſſe: cuius imperiū cū prope diē finiri mirū in modū deſideraret: illi tandē ſucceſſiſſe Dionyſiū vtroqꝫ longe deteriorem: timens igitur ne mortuo Dionyſio deterior alter ſuccedat: ſe dicebat pro eius ſalute quottidie caput ſuū deuouere: tā facetam audaciā Dion. puniri erubuit. ¶ Syracuſis: Quæ metropolis erat totius Siciliæ cuius rex Dion. erat. ¶ Quo interfecto. Scilicet a dione.

INter has. Lyſimachus rex Macedoniæ Theodoro philoſopho minitabatur mortē. Theodorus reſpondit: regē habere vim cātharidis quia quo animo fuerit affectus: ita facile homini mortē infert. quibus verbis incenſus rex: cū illū cruci affigi iuſſiſſet: tuis inquit amicis ſit mors iſta terribilis. nihil autē intereſt in terra an in aere putreſcam. hoc idem refert Cice. lib. pri. Tuſculanarum quæſtionum: dicit enim quid cirenæum Theodorum philoſophum non ignobilem: nōne miramur: cui cum Lyſimachus rerum potitus crucem minitaretur: iſtis quæſo inquid iſta horribilia minitare purpuratis tuis: Theodori quidem nihil intereſt humine: an ſublime putreſcat. ¶ Coniugium. copulatio quædam animorum quia pares animos habuiſſe videntur: ſed impares exitus. ¶ Cantharidis. Cantharis. Cantharis vermis eſt perexiguus ſimilis araneæ niger: atqꝫ terrenus: qui eius dicitur eſſe naturæ: vt in quo affectu quempiam momorderit in eo ſemper perſiſtat vſqꝫ ad mortem: vt ſi ridentem momorderit: ille ridens moriatur. ASCE.

¶ De quadam fœmina Syracuſana.

IAm illa nō ſolū fortis, ſed etiam urbana libertas. ſenectutis ultimæ q̄dam Syracuſis omnibus Dionyſii tyranni exitū, propter nimiam morum acerbitatem, & intolerabilia onera uotis expetentibus ſola quotidie matutino tempore deos, ut incolumis, ac ſibi ſuperſtes eſſet: orabat. Quod ubi is cognouit: nō debitā ſibi admiratus beneuolentiā, accerſit eā: & quid ita hoc, aut quo ſuo merito faceret: interrogauit. Tū illa, certa eſt, inqt, ratio propoſiti mei. puella enim cū grauem tyrannū haberemus: carere eo cupiebam: quo interfecto, aliquanto tetrior arcē occupauit: eius quoqꝫ finiri dominationē magni æſtimabā. tertiū te ſuperioribus importuniorē habere cæpimus rectorē. Itaqꝫ timēs ne ſi tu fueris abſumptus: deterior in locum tuū ſuccedat: caput meū pro tua ſalute deuoueo. tā facetā audaciam Dionyſius punire erubuit.

¶ De Theodoro Cyrenæo.

INter has, & Theodorum Cyrenæū quaſi animoſi ſpiritus coniugiū eſſe potuit uirtute par, felicitate diſſimile. Is enim Lyſimacho regi mortem ſibi minitanti, enim uero, inqt, magnifica res tibi cōtigit: qa cātaridis ui aſſecut⁹es. Cūqꝫ hoc dicto accēſus cruci eū adfigi iuſſiſſet:

¶ IAM (continuatiua: vt ſæpe dixi: particula eſt) illa libertas: ſcilicet quam dicturus eſt. (Et ſignandum in hoc authore per pronomen ille ſignificari: quod dicendum: ac futurum eſt: per hic: quod iam dictum: & quaſi in manibus eſt. Et reuera pronomen ille ex natura tua ſignificat longius poſitum. i. aut prius dictum: aut poſterius dicendum: cum hic præſens notet) non ſolum ſup. fuit: fortis: ſed etiam vrbana. Quædam ſup. mulier: aut fœmina: vltimæ. i. ſupremæ ſenectutis: orabat ſola Syracuſis. i. apud Syracuſas omnibus: expetentibus votis. i. per vota. i. cum omnes alii expeterent: niſi forte ſit ſyracuſis pro ſyracuſanis expetentib⁹ omnibus votis: exitium ideſt mortem: Dionyſii tyranni: propter nimiam acerbitatem morum: & intolerabilia onera: quæ. ſ. ſuis imponebat: orabat dico ſola quottidie tempore matutino: quod ad preces maxime idoneum omnis ætas & natio ſemper iudicauit: deos: vt ſup. Dionyſius eſſet incolumis: & ſuperſtes ſibi. ſ. anui oranti. Quod. i. quam rem vbi. i. poſtquam is: ſcilicet Dionyſius cognouit: admiratus beniuolentiam. ſ. mulieris: non debitam ſibi: accerſiuit. i. vocatam venire fecit ad ſe: eam. ſ. anum: & interrogauit: quid ita. i. cur faceret hoc: ideſt ita precaretur: aut quo merito ſuo: ſcilicet tyranni. Tum. i. tunc: illa: ſcilicet anus: inquit: ideſt reſpōdit. ratio propoſiti mei eſt certa. i. firma. & euidens. Enim pro quia ego puella. i. cum eſſem puella: cum nos: ſcilicet Syracuſani haberemus tyrannum grauem. i. moleſtum: & intolerabilem: cupiebam carere eo: quo interfecto: tyrannus ſup. nouus: tetrior. i. crudelior eo aliquanto: occupauit arcem. ſ. ſyracuſanam. i. vt dicunt fortalitium. quod qui habebat: ciuitatem ſubiectam ſibi tenebat: ego æſtimabam magni. i. magno pretio: aut magni eſſe precii: dominationem: ideſt tyrannidem eius finiri: nos cœpimus: ſcilicet poſt mortem patris tui habere te rectorem importuniorem: ideſt petulantiorem: ac minus conuenientem libertati noſtræ ſuperioribus. i. prioribus duobus. Itaqꝫ. i. & ita: ego timens: ſi tu fueris abſumptus: vt ſup. aut ne: deterior. i. minus bonus: aut (hoc loco) peior: ſuccedat in locum tuum: deuoueo. i. diis voueo: caput meum: ideſt ſalutem meam pro ſalute tua. Dionyſius qui litteratus erat: & non inſacero ingenio: erubuit punire audaciam tam facetam. ¶ Inter has & cætera. Pulchro contextu more ſuo progreditur author dicens. Coniugium quaſi animoſi ſpiritus potuit eſſe inter has: ſcilicet proxime dictas mulieres: & Theodorum Cyreneum: coniugium (dicit) par virtute: ſed ſup. diſſimile felicitate. ſ. exitus: quia ſuperiores abſolutæ ſunt: Theodorus vltimum ſupplicium luit. Enim pro quia. Is. ſ. Theodorus inquit Lyſimacho minitanti ſibi. ſ. Theodori mortem. Enimuero. i. profecto (& eſt ironicos dictum) res magnifica contigit tibi: quia aſſecutus es vim. i. violentiam & potentiam necandorum hominum: Cantharidis. i. minimi illius vermiculi: ſed venenati: remedium tamen: vt quidam volunt: in alis habentis qui in ficubus delitescere ſolet. Cumqꝫ. i. & cum: tyrannus accenſus hoc dicto iuſſiſſet eum. ſ. Theodorum: affigi cruci. i. ad crucem: ait hæc: ſcilicet crux: aut mors in cruce.

¶ PVrpuratis. Famil. tuis: nā purpurati ſunt primores ciuitatis: q purpura īduti regib⁹ aſiſtere ſolēt. ¶ Sublime. i. aere ſublat⁹. OLIV.

ARmet ſe duritia pectus. Hac breui p̄fatione oſtēdit more ſuo q̄bus de rebus in hoc ca. dicturus ſit: de ſeueritate hominū: qua i ſuos pariter: & alienos vſi ſunt: vt leges ſeruent: ſtatus cōfirment. eſt. n. ſeueritas mediū īter crudelitatē: & aīoꝝ remiſſionē: vt nec iniuſte qcq̄ faciat. nec vlla rōne a vero deduci poſſit: vñ & ſeueritas dicta eſt q̄ſi ſequēs verum: ſeuerus. n. eſt: q nec p̄ce: nec p̄cio: nec gr̄a moueri pōt a recto. eſt igit̄ ſeueritas rigidiſſima norma iuſtitiæ q̄ ſublata: tollent̄ & leges: hoc eſt euertent̄. eſt igit̄ diligētiſſime ſeruāda. ¶ Diſtrictæ. Rigide. ¶ Inexorabiles. Quæ p̄cib⁹ vinci nō poſſint. Seuer⁹.

terribilis hæc (ait) ſit purpuratis tuis. mea q̄dē nihil intereſt: humi ne, an ſublime putreſcam.

¶ De Seueritate. Capi. III.

ARmet ſe duritia pectus neceſſe ē: dū horridæ, ac triſtis ſeueritatis acta narrāt̄: ut omni mitiori cogitatiōe ſe poſita, reb⁹ auditu aſperis uacet. Ita enī diſtrictæ, & inexorabiles uindictæ, & uaria pœnarum genera in mediū procurrēt. Vtilia quidem legum munimēta: ſed minime in placido, & quieto paginarum numero reponenda. M. Manlius unde gallos depulerat: inde ipſe præcipitatus eſt: quia fortiter defenſam libertatem nefarie opprimere conatus fuerat. cuius iuſte ultionis nimirū hæc præfatio fuit. Manlius eras mihi cū præcipites agebas Senones: poſtq̄ imitari cæpiſti: unus factus es ex Senonibus. huius ſupplicio æternæ memoriæ nota inſerta eſt. propter illum enim lege ſanciri placuit: nequis patricius in arce, aut in capitolio habitaret: qui domum eo loci habuerat: ubi nunc ædem Monetæ uidemus.

MAnlius vnde. capta vrbe a Gallis: cū capitolium obſideret̄: nocte quadā galli per aduerſam partem capitolii ad ſummū propemodū euaſerāt: proditi clāgore anſerum. M. Manlii opera e rupe deiecti ſunt: hic poſtea ſeditioſus factus in vrbe: cū aduerſus patres plebis animos variis cōtentionibus irritaret: dictatoris ad idipſum creati iuſſu coniectus in carcerem: paulo poſt a plebe liberatur: quæ magna ex parte: veſte mutata: barba capilloqꝫ prolixo: obuerſata in veſtibulo carceris refracturā ſe carcerem minitabatur: inquā primum educeretur Manlius: quoqꝫ facto non ſeditio finita: ſed dux ſeditionis intollerabilior datus: qui cū obſtrictos ære alieno liberaret: nexos ſolueret: venit in ſuſpitionē affectati regni: quare dies illi dicta eſt: a tribunis: & dānatus de ſaxo tarpeio deiectus: locuſqꝫ ille in vno homine: & eximiæ gloriæ monumentū: & pœne vltimæ fuit additæ mortuo notæ ſunt altera publica: quæ cū domus eius fuiſſet: vbi nunc ædes: atqꝫ officina monetæ: eſt latū ad populū eſt: ne qs patricius in arce: aut capitolio habitaret: gentilitia alteraqꝫ gētis manliæ decreto cautū eſt: vt quis. M. Manlius vocaretur. Pli. de viris illu. Manlius inquit ob defenſum capitoliū capitolinus dictus. xvi. annoꝝ voluntariū militē ſe obtulit. xxxvii. militaribus donis a ſuis ducibus ornatus. xxiii. cicatrices in corpore habuit: capta vrbe in capitoliū fugiendi auctor fuit: quadam nocte clangore anſeris excitatus gallos aſcendentes deiecit. patronus a ciuibus appellatus: & frater donatus: domū etiā in capitolio publico accepit. qua ſupbia elatus: cū a ſenatu conſumpſiſſe gallicos theſauros argueretur: & adictos p̄pria pecunia liberaret. regni affectati accuſatus in carcerē coniectus: populi conſenſu liberatus eſt. rurſus cum in eadem culpa: & grauius perſeueraret: reus factus. & ob conſpectum capitolii ampliatus. alio deinde loco dānatus de ſaxo tarpeio præcipitatus eſt: domus diruta: bona publicata. gentilitas eius Manilii cognomine iurauit: ne quis poſtea capitolinus vocaretur. Pli. quoqꝫ maior libro. vii. natu. hiſto. per tranſitum huius meminit hiſtoriæ. ¶ Nota. infamia æternæ memoriæ. ¶ Monetæ: Iunonis monetæ: templum fuit in capitolio: ſtructum in area: vbi Manilii domus fuerat: dicta moneta. q vbi vox numinis audita foret: monentis aduentare gallos. Ouidius Faſt. lib. ſexto arce quoqꝫ in ſumma Iunoni templa monete: ex voto memorant facta Camille tuo: ante domus Manilii fuerat: qui gallica quondam: a capitolino repulit arma Ioue: q̄ bene dii magni pugna cecidiſſet in illa. Defenſor ſolii Iuppiter alta tui: vixit vt occideret damnatus crimina regni: hunc illi titulum longa ſenecta dabat.

¶ TERRIbilis ſit purpuratis tuis. i. aulicis tuis purpura indutis: alii legunt ſi: vt ſit ordo: hæc crux ſup. ſit terribilis ſi ſup. inferatur purpuratis tuis quidem. i. certe: vt de aliis nihil dicam: nihil intereſt mea. i. ad vtilitatem: aut voluntatem meam: an putreſcam humi: an ſublime: aut (vt potius legam) ſublimi. i. in alto: & ſupra limum terræ edito loco. Ideō autē potius dicam: quia aduerbia in tempore a tertiæ declinationis nominibus in i exeunt. & ſi dicas aduerbium eſſe: dicam aduerbia a nobis facta: ſi formā declinationi aptam habent: declinationē recipere: vnde a mani (ſm Seruium) dixit Plautus. ASCE.

ARmet & cætera. Locuturus de ſeueritate: & rigore iuſtitiæ: facetam præponit præfationem dicens. Neceſſe eſt ſup. vt pectus: armet ſe duritia: dum. i. donec acta horridæ. i. aſperæ. & triſtis ſeueritatis narrantur: vt vacet rebus aſperis: auditu omni cogitatione mitiore ſepoſita. i. ſecluſa: & ſeorſum poſita. Enim pro quia: vindictæ ita. i. & tam inſigniter diſtrictæ. i. rigidiæ: & arctæ: & inexorabiles: & varia genera pœnarum procurrent. i. afferentur in medium. i. ad cōſpectum legentium. quidem. i. certe: vtilia munimenta. i. vtiles protectiones legum: ſed minime. i. nequaquam reponenda in placido: & quieto numero paginarum. i. ſcripturarum. Sunt autem paginæ a pangendo dictæ: quaſi compactæ chartæ: aut tabellæ: in quibus ſcriptitabatur. Sane hac præfatione more ſuo (quem etiam poetæ obſeruant) author futuræ narrationis præſcribit qualitatem. ¶ Manlius: ſcilicet capitolinus (Et eſt primum exemplum) præcipitatus eſt inde videlicet de rupe: ſeu arce tarpeia: ſeu capitolio: vnde depulerat gallos: ſcilicet Senones: iam capta reliqua vrbe: ideo autem præcipitatus eſt: quia conatus fuerat opprimere nephariæ: libertatem ſ. publicam: defenſam. ſ. contra gallos fortiter. Cuius vltionis iuſtæ: hæc. i. huiuſmodi præfatio fuit: nimirum. i. vt facile eſt creditu. Tu (inquit reſpublica) eras mihi Manlius. i. cuius charus: cum agebas. i. detrudebas: Senones. ſ. Gallos præcipites. i. capite fere anteriore cadentes: poſtquam tu cœpiſti imitari: ſcilicet Senones: hoc eſt inuadere libertatem Romanam: tu factus es mihi: ideſt reputaris: vnus ex Senonibus. Nota: ideſt ſignum infamiæ: inſerta eſt memoriæ æternæ ſupplicio: ideſt de ſupplicio: aut propter ſupplicium huius: ſcilicet Manlii placuit enim: ſcilicet patribus conſcriptis ſanciri: ideſt ſancte cauere lege: ſcilicet lata: propter illum: videlicet Manlium. ¶ Nequis patricius habitaret in arce: ſcilicet tarpeia: aut in capitolio. Qui: ſcilicet Manlius habuerat domum eo loci: vbi nos videmus nunc ædē: ideſt phanum monetæ: ſcilicet Iunonis a monendo de gallorum aduentu dictæ.

OLIV. Telluris ædes.

PAr indignatio:De Spurio Caſſio ſatis ſupra in capit. de patrum ſeueritate dictum eſt: qui affectari regni crimine damnatus:capitis ſupplicio affectus eſt: nec ſenatus hac pœna contentus:illius ædes dirui iuſſit:& in area telluris templum ædificari:non illi tres conſulatus.non vulnera duo ſpecioſiſſimi triumphi:quo minus etiam poſt mortem hac nota ſignaretur:vt ædes ampliſſimi viri in religionis vſum cōuerterentur. ¶Erupit:Quaſi per vim egreſſa eſt. ¶Triumphi.Bis de ſamnitibus triumphauit.

¶In Spurium Caſſium.

PAr indignatio aduerſus Spurium Caſſiū erupit,cui plus ſuſpicio cōcupitæ dominationis nocuit: q̄ tres magnifici conſulatus, ac duo ſpecioſiſſimi triumphi profuerunt. Senatus enim, Populuſq; Ro. non contentus capitali eū ſupplicio afficere, interempto domū ſuperiecit: ut penatiū quoq; ſtrage puniretur. in ſolo autē, ædē Telluris fecit. Itaq; qd prius domicilium potentiſſimi uiri fuerat, nunc religioſæ ſeueritatis monimentū eſt.

¶In Spurium Melium.

EAdem auſum Spuriū Meliū conſimili exitu patria multauit. area uero domus eius, quo iuſtitia ſupplicii notior ad poſteros perueniret: Aequimelii appellationem traxit.

QVātū ergo odii aduerſus hoſtes libertatis inſitū animis antiqui hērent parietū, ac tectorum, in quibus uerſati fuerant:ruinis teſtabantur. Ideoq; &.M.Flacci, &.L.Saturnini ſeditioſiſſimorum ciuium corporibus trucidatis penates ab imis fundamentis eruti ſunt. Cæterū flacciana area, cū diu penatibus uacua māſiſſet: a.Q.Catulo Cymbricis ſpoliis adornata eſt.

Melius dānat⁹.

EAdem auſum Spurium.Quomodo Spurium melium peſtifera largitione regnum affectantem occiderit Seruilius hala diximus in cap.de ingratitudine:tunc cincinatus dictator hac ſeueritate vſus eſt: vt bona Melii quæſtoris q̄ primum vendere iuſſerit:& in publicum redigere:ædes ſolo adequare: quod vt perpetuum rei monumentum eſſet:locum voluit equimelium appellari.&.L.Minutius boue aurata donatus eſt. ¶Eadē auſum Melium:Pli.de viris illuſt. L. Quintius Cincinatus, inquit dictator dictus Spurium Melium regnum affectantem a Seruilio hala magiſtro equitum occidi iuſſit: domum eius ſolo adequauit. vnde locus equimelium dicitur:Cice.quoq; in Catone maiore.Lu.Quinci Cincinati dictatoris iuſſu magiſter equitum.C.Seruilius hala Spurium regnum appetentem occupatum interemit. ¶Equimelii.i.area domus melii ſolo ædequatæ. hoſtes liberta. ¶Ciues. qui libertatem opprimere ſtudebant. ¶Ideoq; &.M.Flacci.Horum ſeditio diuerſis temporibus fuit:& ſuo loco notata. Nam.C.Gracchus Tyberii frater Tri.ple. eloquentior fratre poſt aliquot pernitioſas leges: cū Auentinum cū armata multitudine occupaſſet a.L.Opimio conſule e ſenatuſconſulto ad arma vocato populo pulſus:& occiſus eſt: & cum eo Fuluius conſul eiuſdem furoris ſocius:& vt ait Florus:inſultatum quoq; eſt mortis: reliquis & illud ſacroſanctum tribuni caput percuſſoribus auro penſatum: haud ita multo poſt.C. Apuleius Saturninus:adiuuante.C.Mario: & per milites annio competitore tribunatus occiſo. tribunus per vim creatus:nō minus:violenter tribunatum geſſit q̄ petierat. nam vt inquit Pli.de viris illu.L.Apuleius Saturninus tri.plæ.ſeditioſus:vt gratiam marianorum militum pararet: legem tulit: vt Veteranis agri iugera in Aphrica diuiderentur intercedentem Bebium collegam:facta per populum lapidatione ſummouit.Glauciæ prætori:q; is eo die: quo ipſe concionem habebat:iuſdicendo partem populi aduocaſſet:ſellam concidit. vt magis popularis videret: quēd\[?\]um Libertini ordinis ſubornauit:qui ſe Tyberii Gracchi filium ſingeret:ad hoc teſtimonium Sempronia inducta:nec præcibus:nec minis adduci potuit:vt dedecus familiæ cognoſceret:Saturninus.A.Mumio competitore interfecto tri.plæ. refectus:Siciliam:Achaiam:Macedoniam:nouis coloniis deſtinauit:& aurum dolo:an ſcelere cepionis partum ad emptionem agrorum conuertit.aqua & igni interdixit ei:qui in leges ſuas non iuraſſet:huic legi multi nobiles abrogantes cum tonuiſſet:clamauit:iam inquit niſi quieſcitis:grandinabit.Metellus Numidicus exulare q̄ iurare maluit Saturninus tertio Tri.plæ.refectus:vt ſatellitem ſuū Glauciam prætorem faceret Munium competitorem eius in campo Martio necandum curauit:Marius ſenatus conſul o:quo cenſeretur:ne quid detrimenti reſpub.caperet armatus Saturninum & Glauciam in capitolium profectus obſedit:maximoq; æſtu:inciſis fiſtulis:in deditionem accepit:nec deditisfides eſt ſeruata:Glauciæ fracta ceruix.Apuleius cum in curiam fugiſſet:lapidibus:& tegulis deſuper interfectus: caput eius Rubrius quidam ſenator per conuiuia in ludibrium circuntulit.Cice.in oratione pro Rubrio.A.Qu.Catulo.Nam Qu.Catulus vna cum Mario cimbros deuicerat poſt victoriam in area aciana tropheum ſtatuit:& hoſtium ſpolia ſuſpendit.

Saturnini ſeditio.

ASCE. ¶PAR.i.æqualis indignatio ciuitatis erupit aduerſus Spurium Caſſium:cui ſuſpitio dominationis.i.tyrānidos concupitæ nocuit plus q̄ tres magnifici conſulatus:& duo ſpecioſiſſimi triumphi profuerunt.Senatus enim Pop.q; Ro.non contentus afficere eum ſupplicio capitali.i.illi vitam adimere:ſuperiecit interempto domum.i.domus diruptionem:vt puniretur quoq;.i.etiā ſtrage.i.euerſione:aut deſtructione penatum.i.larium:autem pro ſed:ſenatus ſup.Popu.q; R o.fecit in ſolo.i.fundo: vbi ſteterat domus eius:ædem.i.fanum veſtæ.Itaq;.i.& ita id:quod fuerat prius domicilium viri potētiſſimi:videlicet Spurii Caſſii:eſt nunc monumentum.i.perpetuū teſtimonium ſeueritatis.i.rigoris iuſtitiæ religioſæ.i.anxiæ obſeruati. ¶Eadē &c. Ordo eſt patria mulctauit.i.puniuit conſimili exitu.ſ.vitæ Spurium Meliū auſum eadē.i.dominationē attentare.Vero.i.ſed: area.i.ſpaciolū domus eius.i.vbi ſteterat domus eius:traxit appellationē Aequimeli.i.æquoris:ſeu planiciei factæ ex domo melii:ſolo æquata:quo.i.ideo vt:iuſtitia.i.ſeueritas ſupplicii:perueniret notior ad poſteros. ¶Quantū &c.Paucis tangit conſimilem ſeueritatem in.M.Flaccū:&.L.Saturninū regni affectatores dicēs.Ergo antiqui.i.Priſci Romani teſtabantur.i.oſtendebant:quantū odii haberent inſitum animis.ſ.ſuis:aduerſus hoſtes.i.inuaſores libertatis.ſ.Romanæ:ruinis.i.dirutionibus: & euerſionibus parietum:ac tectoꝝ:in quibus.ſ.hoſtes libertatis fuerant verſati.Ideoq;.i.& ideo:corporibus Marci Flacci:& Lucii Saturnini:ciuiū ſeditioſiſſimoꝝ:trucidatis.i.truculenter interfectis:pœnates ſup.eoꝝ.i.ædes:& lares:eruti.i.euerſi ſunt: ab imis fundamentis.Cæterum area Flaciana.i.in qua ſteterat domus Flacci:cum manſiſſet diu vacua.i.nullo ædificio:aut ornamento occupata:adornata eſt a Quinto Catulo:ſpoliis cimbricis.i.ex manubiis ſpoliorum cimbris detractorum.

OLIV. Grachana ſeditio.

VIguit in nſa.De Gracchis ſeditioſiſſimus viris in ca.de ſomniis diximus:quū rēp.pniciosis legibus pturbantes: variis tpibus cæſi fuerunt:altera a Scip.naſica:alter ab opimio cōſule:fuerunt āt genere & opib⁹ nobiles filii Ti.gracchi:viri pſicii:& reip.amantiſſimi.nati ex cornelia ſupioris Scip.filia ergo ex pře Gracchorū erant:ex matre ex gēne cornelia:ſed illis:nec ſummi pr̄is auctoritas:nec Sci.gloria profuit.quo minus honore ſepulture carerēt. ¶Spes ampliſſima. Quia de his adhuc pueris ſpes maxima fuerat in vrbe nō degeneraturos a pře. ¶Nepotibus aphricani:Quia vt dixit Corneliæ filii fuerunt:q ſuperioris aphricani filia fuerat. ¶De robore:Robur locus erat in carcere:vnde maleficorum genus p̄cipitabatur ideo de robore p̄cipitari dicebat᷑: qd ante robuſteis areis includebantur:ibiq; per aliquot dies ſeruati:atq; inde poſtea deprompti præcipitabantur.

¶In Tiberium, & Caium Gracchos.

VIguit in noſtra ciuitate Tiberii & Caii Gracchorū ſumma nobilitas, ac ſpes āpliſſima: ſed quia ſtatum ciuitatis conati erāt conuellere:inſepulta cadauera iacuerūt. ſupremuſq; humanæ cōditiōis honos filiis Gracchi, & nepotibus Africani defuit. quinetiā familiares eorum neqs Reip. inimicis, amicus eſſe uellet:de robore p̄cipitati ſunt.

¶De.P.Mutio Tr.Pl.

IDem ſibi licere tam. P.Mutius Tr.Pl.quā Senatus & Popu. Ro.credidit:q omnes collegas ſuos, qui duce Spurio Caſſio id egerant:ut magiſtratibus nō ſub rogatis cōmunis libertas in dubiū uocaretur:uiuos cremauit. Nihil profecto hac ſeueritate fidentius. unus enim tribunus eā pœnam nouem collegis inferre auſus eſt:quam nouem tribuni ab uno collega exigere exhorruiſſent.

¶In.M.Clodium.

LIbertatis adhuc cuſtos, & uidex ſeueritas, ſed pro dignitate etiā, ac pro diſciplina æq̄ grauis. M.enim Clodium Senatus Corſis, quia turpem cum his pacem fecerat: dedidit:quem ab hoſtibus non acceptum in publica cuſtodia necari iuſſit. Semel læſa maieſtate iperii quot modis iræ pertinax uindex: factum eius reſcidit:libertatē ademit: ſpiritum extinxit: corpus contumelia carceris, & deteſtanda gemoniarum ſcalarum nota fœdauit atq; hic quidem ſenatus animaduerſionē meruerat.

Trib.pl. viui cremati.

IDē ſibi licere.Sp.Caſſius vtpote vir callidus egit cum tri.pl.ne ſubrogarent᷑ magiſtratus: vt reip. magiſtratib⁹ orbata:facilius opprimeretur: ſed huic tā nefariæ cōſultationi reſtitit vnus ex tribunis: qui ſumpto ſupplicio de caſſio collegas oēs ſuos tam impii facinoris auctores:viuos cremari iuſſit.q̄ta eſſet trib.poteſtas in vrbe.Romana:licet multis in locis:& auctorib⁹ cognoſci poſſit:nō minus tñ ex hoc exēplo cū vno intercedente:cæteri reſiſtere nō poſſent.qd & Plut.in vita gracchoꝝ teſtat᷑.dicit.n.eſt āt tri.plæ.maxima in prohibendo poteſtas.vno.n.phibente nihil aliiēt ſi cōplures ſint eſficere poſſunt.ergo Minutius tri.plæ.nō ſibi minus pt̄atis ſumpſit in dānandis:plectendiſq; collegis q̄ ſenatus populuſq; Ro.in puniēdis cōmemoratis ciuibus.Ecce q̄uo plus potuit vnus reſiſtēs q̄ cæteri volentes.Sciendum eſt non licuiſſe tri.ple.p diem integrū abeſſe Ro. ¶Nō ſub rogatis magiſtratib⁹.Quia comitia īpedire nitebant᷑: ne cōſules:cæteriq; magiſtratibus ſubſtituerent᷑. ¶Libertas cōmunis.i.reſp. ¶Libertatis adhuc cuſtos.Diximus de ſeueritate:q̄ libertatē Ro.& defendit:& vlta eſt.Nunc dicendū eſt de ea:q̄ virorum diſciplinā in vrbe continuit. ¶Aeq; grauis.non minus ſeuera fuit q̄ in ſeruāda reip. auctoritate:moriūq; diſciplina adhibita eſt.

MArcū.n.Claudiū.M.Claudius bellū geſſit in corſis turpiter:ſardinia vero & corſica īſulæ ſunt inter ſicilia & Hiſpaniā:gētilia faciūt ſardos & corſos: hoc geſtū fuit primo punico bello paſſus ē cladē mancino ſimilē:& cū deditus eēt:nec receptus ab hoſtib⁹ poſt capitis ſuppliciū:vnco tractus ad gemonias ſcalas. ¶Libertate:Dedendo eū hoſtibus. ¶Spiritū:in carcere mori cogēdo. ¶Gemoniaꝝ ſcalaꝝ:locus ē præceps:ad quē p ſcalas deſcēdebat᷑.ſed q leſiſſet maieſtatē vnco trahebat᷑ ad eas ſcalas:dictæ ſunt aūt gemoniæ ſcalæ:a gemonio quodā auctore.de his ſcalis Sueto.in morte Tiberii.vbi dixit adeo lætatum fuiſſe populum eius morte:qd multi vncū gemonias cadaueri minarentur:vel certe:vt alii dicunt:duobus modis ſumebat᷑ ſuppliciū de nocentibus. aut.n.ad palū nudis corporibus alligati vngis ad mortē vſq; cædebantur:plærūq; ſecuri feriebantur:aut ad ſcalas gemonias vnco trahebantur.hoc eſt in proprio gutturi vnco pducebant᷑ in harenam:vbi poſtea pendentium crura frangebant᷑:& poſtmodum ſubiecto igni ardebant᷑:quod genus ſupplicii tetigit Iuue.q̄ ſtantes ardent:& fixo gutture fumant. ¶Læſa maie.Non ſatis inquit viſum eſt ſenatui.M.Claudium vno tantum afficere ſupplicio:q̄uis ſemel tantum Po.Ro.maieſtatem leſiſſet nam variis modis de eo ſumptum eſt ſupplicium. ¶Læſa.propter fœdus turpiter ictum cum hoſtibus. ¶Factum eius re.quia irritum fœdus eſſe iuſſit.& pacem nō pbauit. ¶Lib.Quia vinctum ad hoſtes remiſit. ¶Corpus ignominiæ:quia in carcere cōſumptus eſt.

Gemoniæ ſcalæ quæ.

ASCE. ¶VIguit &c.Ordo ē.Sūma nobilitas:ac ſpes āpliſſima Tyberii &.C.Graccoꝝ:viguit in ciuitate nr̄a.ſ.rōana:ſed q̄a conati erāt cōuellere.i.labefactare p ſeditionē:& legis agrariæ pmulgationē:ſtatū.i.tranq̄llitatē:& īcolumitatē ciuitatis.ſ.Romanæ: iacuerunt entes ſup.cadauera inſepulta:& ſup̄mus.i.vltim⁹ honos cōditiōis humanæ:vtpote ſepulturæ:q fit nihil ſentiētib⁹: vnde ēt hoſtib⁹ cōcedi ſolet:q̄a odiū cum vita finiri debet:defuit filiis Grac.ſ.Tiberii optimi:& clariſſimi ciuis: & nepotibus aphr.q̄a filii fuerunt Corneliæ filiæ ſupioris aphricani.Quinetiā.i.inſup familiares eoꝝ.ſ.graccoꝝ:neqs vellet eē amicus inimicis reipu.p̄cipitati ſunt de robore.i.p̄cipitio illo in carcer:vt Oliuerius recitat:eū ſint:q dicāt de robore aī.i.veriti aī ſui robur gracchis impēdere:ſed priorē amplectar explanationē:cum dicēdo:q̄netiā:author ſeueritatē ſenatus p familiariū pœnā augere videat᷑. ¶Idē &c.Recitat ſeueritatē vnius tribuni plæb.dicens:Tam Publius Mutius tribunus plæbis:q̄ ſenatus:& Populus Romanus credidit idē.i.eandē ſeueritatē in puniendo licere.i.licitū eſſe ſibi:q.ſ.Mutius cremauit viuos oēs collegas ſuos.i.reliquos tribunos plæbis:q Spurio Caſſio duce.i.principali authore:egerant id:vt magiſtratibus nō ſurrogatis.i.non ſuffectis:ſeu cōſtitutis in locum:magiſtratu defunctoꝝ:libertas cōis vocaret᷑ in dubiū:quia non eſſet:q volentē libertatem īuadere reſiſteret.Profecto nihil ſup.eſt fidentius.i.confidentius:aut fiducialius hac ſeueritate.ſ.Mutii:enim pro q̄a vnus tribunus.ſ.plæ.auſus ē inferre eā pœnā.ſ.cōbuſtionis nouē collegis.i.cōtribunis:q̄ ipſi nouē tribuni exhorruiſſent exigere ab

vno collega:intellige:niſi in libertatẽ peccaſſet. Nã cæteris paribus non minus nouẽ q̃ vni licuiſſet. ℭ Libertatis &c. Seueritas. ſ. iuſtitiæ fuit adhuc. i. ad hunc vſq; locũ in oibus exẽplis:cuſtos:& vindex libertatis:ſed ſup. fuit æq; grauis:ẽt pro dignitate:ac pro diſciplina:ſup. ſeruanda. Enim pro qa:ſenatus dedidit. i. ad voluntatẽ de eo faciẽdã dedit:corſis. i. populis corſicæ regionis inter Italiã & Hiſpaniã. ℭ Marcũ Clodiũ:qa fecerat turpẽ pacẽ cũ hoſtibus. quẽ. ſ. Clodiũ nõ acceptũ ab hoſtib⁹(qa voluerunt fœdus ſeruatũ:nõ eius q ipſum pcuſſerat necẽ ſenatus iuſſit necari in publica cuſtodia. Et ita maieſtate iperii ſemel læſa:quot modis ſup. fuit:vindex pertinax iræ. ſ. ſuæ in clodiũ. q. d. pluribus modis vindictã ſumpſit. Nã primo reſcidit. i. irritũ fecit pactũ eius. ſ. clodii:deinde ademit ei libertatẽ quia in ſeruitutẽ:aut necẽ eũ miſerat:tum extinxit ſpiritũ. ſ. in carcere: & fœdauit. i. deturpauit corpus. ſ. extincti ſpiritus:cõtumelia. i. ignominia carceris:& deteſtanda nota. ſ. ignominiæ ſcalarum gemoniarũ:vnde præcipitabantur regni affectores ambitus conuicti. Atq;(clauſula eſt continuatiua:quæ ſequenti annecti poſſet)hic. ſ. clodius:meruerat qdẽ. ſ. turpem pacem faciendo;animaduerſionem. i. iuſtam:licet ſeueram punitionẽ ſenatus.

ℭ De Cornelio Scipione.

CN. autem Cornelius Scipio Hiſpali filius prius, quã mereri poſſet, expertus eſt. nam cũ ei Hiſpania prouincia ſorte obueniſſet: ne illuc iret:decreuit, adiecta cauſa, quod recte facere neſciret. itaq; Cornelius propter uitæ inhoneſtum actũ ſine ullo prouinciali miniſterio tamen repetundarum lege damnatus eſt.

ℭ De Caio Vatieno.

NE in. C. qdẽ Vatieno, qui ſiniſtræ mãus digitos ne bello italico militaret: abſciderat ſeueritas ſenatus ceſſauit. publicatis. n. bonis eius, ipſum æternis uinculis puniẽdũ cẽſuit, effecitq;, ut quẽ honeſte ſpiritũ profundere in acie noluerat:turpiter in cathenis conſumeret.

ℭ De. M. Curio Conſule.

ID factum imitatus. M. Curius cõſul, cũ delectũ ſubitũ educere coactus eſſet:& iuniorũ nemo reſpondiſſet, cõiectis in ſortẽ omnibus tribubus, Polliæ, quæ pxima exierat: primũ nomen urna extractum citari iuſſit. neq; eo reſpondente, bona adoleſcentis haſtæ ſubiecit. Quod ut illi nunciatum eſt: ad Conſulum tribunal cucurrit: collegiumq; tribunorũ appellauit. Tunc. M. Curius præfactus non opus eſſe eo ciue rei publicæ: qui parere neſciret:& bona eius, & ipſum uendidit.

OLIV. CN. autẽ Cornelius: Hic cum ineptiſſimus eſſet: & flagitioſam duxiſſet adoleſcentiam: ſenatus eum in prouinciam:quæ ſibi forte obtigerat:ire prohibuit: quod tantæ miniſtrationi minime videretur idoneus:quippe qui nullam vnq̃ de ſe virtutis ſpecimen edidiſſet:ſed turpiter ſemper vixiſſet:& propterea quaſi repetundarum dãnatus eſt:de hoc diximus in cap. de his: qui a patribus degenerarunt. ℭ Tantũmodo. ſ. ferme dãnatus:eſt enim græca conſtructio:cum non adminiſtrationem prouinciæ ſuſcepiſſet.

NE in Cn. Vetieno. De italico bello ſæpius dictũ eſt:quod cum ſociis latini nominis geſtum eſt. C. ergo Vetienus:ne cogeretur ad hanc militiã proficiſci:ſiniſtra manus pollucẽ:ne arma ſuſtinere poſſet:abſcidit:qđ vbi ſenatus reſciuit:illum perpetuis vinculis damnauit:& eius bona publicauit.

Delect⁹ aſperior ID factum:Curius:cui Dentato cognomẽ erat: cum delectum haberet aduerſus Pyrrhũ:quem in Italia e Sicilia reuerſum iterum vicit:& Italia pepulit:eius qui citatus non reſponderat:bona ſubaſtauit. nam Pyrrus:vt ſæpe diximus:a tarentinis accitus aduerſus Romanos:cum poſt aliquot clades vltro citroq; datas:& acceptas fuiſſet inuitatus a ſiculis ad regnum Siciliæ:quod cũ petebatur a Carthaginenſibus:cũ exercitu traiecit in ſiciliam ſpe potiundæ prouinciæ ſed cum res aliter ceſſiſſet. q̃ ille ſperauerat. rediit in Italiã: tunc cõſul erat hic Marcus curius dentatus:q coactus ſubitum habere delectũ:& cum citati iunioris nomina dare recuſarent:ſorte educendos omnes eſſe duxit:quare cũ poliã tribũ in vrnã conieciſſet:adoleſcens hic:de quo loquitur: primus eductus:& citatus cũ tacuiſſet:eius bona:vt diximus haſtæ ſubiecit:& ipſum pariter adoleſcentẽ cũ bõis oĩbus vendidit:dicens nõ opus eſſe reipublicæ tali ciue qui ſuis magiſtratibus parere recuſet. ℭ Omnibus tribubus. Quæ. xxxv. fuerant de tribu polia diximus ſupra libro ſecundo Marcus Curius:is dentati cognomen habuit. ℭ Poliæ. nomen tribus.

ASCE. ℭ CN. ãt Cor. Scipio filius hiſpali:expertus eſt. ſ. aĩaduerſionẽ ſenatus:de qua in ſupiori clauſula:cui hæc ãnexa eſt:locutus eſt:prius q̃ poſſet mereri ſup. eam. Nã cũ hiſpania prouincia obueniſſet:ſorte. ſ. ducta:cũ collega:ei. ſ. Cor. Scipioni ſenatus:ſup. decreuit. i. decreto cauit:ne iret illuc. ſ. in Hiſpa. cã. ſ. decreti adiecta:q. ſ. Sci. ille neſciret facere recte. Itaq;. i. & ita Cor. damnatus eſt pꝑter inhoneſtũ actũ vitæ tantum. non. i. ferme:aut hoc ſolo dempto:qđ non repetundarũ. ſ. damnatus eſt:qa ſine vllo miniſterio prouinciali:& iõ qa in pꝛuinciã ire nõ licuit:eã ſpoliare nõ potuit: quocirca repetundarũ reus agi nõ potuit:& hic verior eſt expoſitio q̃ vt dicamus:repetundaꝝ dãnatus:aut quaſi dãnatũ fuiſſe:cũ quaſi p iocum dicat author:hoc ſolũ boni aſſecutũ:qđ repetundaꝝ dãnatus nõ ſit. ℭ Ne in Caium qdẽ &c. Ordo eſt. Ne qdẽ. i. non ẽt aut non ſaltem cum exigua videri poſſit culpa:ſeueritas ſenatus ceſſauit in. C. Vatieno:q ne militaret bello italico:abſciderat digitos ſiniſtræ manus:cenſuit enim ipſum puniendũ æternis vinculis:bonis. i. diuitiis eius publicatis. i. in fiſcũ publicũ redactis: & ſenatus ſup. effecit:vt Vatienus cõſumeret turpiter in cathenis ſpiritũ. ſ. vitalẽ:quẽ noluerat profundere in acie:timore enim mortis ſe inhabilẽ ad bellũ fecerat. ℭ Id:&c. M. Curius cõſul imitatus id factũ. ſ. ſeueꝝ ſenatus:cũ coactus eſſet pp tumultũ bellicũ educere. ſ. in bellũ:ſubito delectũ. i. milites p delectũ cõſcripſiſſet:& nemo iunioꝝ rñdiſſet. i. nomẽ ſuũ ad militiam dediſſet:oĩbus tribubus cõiectis in ſortẽ. i. in vrnã adſortiendũ de eis:iuſſit primũ nomen poliæ. ſ. tribus:q̃ exierat pxima. i. prima:qa vrna mota:& ſorte ducta pxima erat:extrahenti. hoc eſt ſumma in vrna:extractũ. ſ. a puero aliquo: aut rerũ ignaro. vrn. i. vaſculũ:in qđ ſortes. i. ſingulaꝝ tribuũ noĩa æqualib⁹ tabellis:aut cartis inſcripta cõiecta erant:citari. i. nominatim ad dandũ nomẽ vocari:neq; eo. i. & eo nõ rñdente ſubiecit haſte. i. ſectioni aut auctioni:ſeu pub. venditioni bona adoleſcentis. Quod vt. i. poſtq̃ nunciatũ eſt illi. ſ. adoleſcenti:cucurrit ad tribunal cõſulũ:& appellauit collegium tribunorũ. ſ. cõtra violẽtiã conſulis. Tunc. M. Cu. præfatus non opus eſſe eo ciue:qui parere neſciret vendidit:&. i. ſimul ipſum:& bona eius.

OLIV. Munus exitiale. AEque tenax. Domicius Siciliæ prætor erat:& edictum fecerat: ne quis telum gereret:quia prouincia illa frequentia latronum vexaretur:forte accidit:vt paſtor immenſæ magnitudinis aprum occiderit & illum imperatori deferendũ curauerit:quo viſo prætor Domitius paſtorem ad ſe iuſſit acciri:cognitoq; aprum venabulo fuiſſe interfectum paſtorem cruci iuſſit affigi:quare ſuum non ſeruaſſet edictum. Hoc aliquis. i. aliquis diffiniret ſeueritatem eſſe eius:qui ſequitur verum:aliquis vero ſeuitiam. & id eſt quod dixit finem. ℭ Hoc aliquis:Factum inquit domicii ita poſitum inter ſeueritatem atq; ſeuitiam:vt in vtranque partem trahi poſſit:nam ſi hoc perſona priuata feciſſet:ſæuitia exiſtimanda foret. Sed qa ratio publicæ maieſtatis Romanæ:& imperii nõ patitur eum in puniendo videri nimis aſperum:ſeueritas eſt appellanda. ℭ Vtroq;:in vtraq; partem. ℭ Segniorem: Tardiorem. ℭ Egit ſe. ſ. ſeueritas.

ℭ De Lucio Domitio Prætore.

AEq; tenax propoſiti. L. Domitius. Nam cum Siciliam Prætor regeret: & ad eum eximiæ magnitudinis aper allatus eſſet: adduci ad ſe paſtorẽ, cuius manu occiſus erat: iuſſit. Interrogatũ qũo eã beſtiã confeciſſet: poſtquã cõperit uſum uenabulo:crucifixit, qa ipſe ad exturbanda latrocinia, quibus prouincia uaſtabatur: nequis telum haberet edixerat hoc aliquis in finem ſeueritatis, & ſæuitiæ ponẽdũ dixerit, diſputatione enim utroq; flecti poteſt. Cæterum ratio publici imperii prætorem nimis aſperum exiſtimari non patitur. Sic ſe in uiris puniendis ſeueritas exercuit. Sed ne in fœminis qui dem ſupplicio afficiendis ſegniorem ſe egit.

ℭ De Horatio.

HOratius poſt prælium trium Curiatiũ conditione pugnæ omnium albanorũ uictor, cũ ex illa clariſſima acie domum repetens ſororem ſuam uirginem Curiatii ſponſi mortem profuſius, quam illa ætas debebat:flentem uidiſſet:gladio, quo patriæ rem bene geſſerat: interemit, parum pudicas ratus lachrymas, quæ pꝓpropero amori dabantur, Quẽ hoc nomine reum apud populũ actum pater defendit. Ita paulo propenſior animus puellæ ad memoriã futuri uiri, & fratrẽ ferocẽ uindicẽ, & uindictæ tã rigidũ aſſenſorẽ patrem habuit.

Horatii tergemini patricidium. HOratio poſt. Tullius Hoſtilius cum. C. Cælio albanorum rege bellum geſſit:in cuius mortui locum metius ſuffecius ſubſtitutus eſt dictator cum igitur duce Cælio acies vtrinq; conſtitiſſent inſtructæ:placuit vt vtrinq; diligerentur tergemini fratres:quorum vnius pars viciſſet:eius altera alteri pareret: quo facto Horati. Ro. cæſis duobus fratribus ſuis:curiatios ipſe omnes interfecit: cum rediſſet ouans trigemina ſpolia præ ſe gerens. ſoror virgo:quæ deſponſata vni ex curiatiis fuerat:illi obuiam ad portam capenam fuit:cognitoq; ſuper humeros fratris paludamento ſponſi:quod ipſa fecerat:crines ſoluit:& flebiliter nomine ſponſum mortuum appellat:mouet feroci iuueni animum comploratio ſororis in victoria ſua:tãtoq; gaudio publico: ſtricto itaq; gladio ſimul verbis increpans transfigit puellã: abi hinc cum immaturo amore inquit ad ſponſum tuũ. oblita fratrum mortuorum:viuiq; oblita patriæ:ſic eat quicunq; Ro. lugebit hoſtem:hic deinde lege perduellionis damnatus eſt:erat autem lex horrendi carminis:duũuiri perduellionem iudicent. ſi a duũuiris prouocarit prouocatione certato:ſi vincent:caput obnubito:infœlici arbori reſte ſuſpendito:verberato vel intra pomeriũ:vel extra pomerium hac lege damnatus:cum ad populũ prouocaſſet:de prouocatiõe certatum eſt. moti homines in eo iudicio:maxime patre Hora. proclamante ſe filiam iure cæſam iudicare:ni ita eſſe patrio iure in filiũ animaduerſurum fuiſſe orabat:deinde ne ſe:quem pauloante cum ægregia ſtirpe cõſpexiſſent:orbum liberis facerent:additis deinde iuuenis laudibus:victoriaq; parta: abſolutus eſt magis admiratione virtutis q̃ iuræ canæ:ſed vt cædes manifeſta aliquo piaculo lueret:imperatum patri: vt filiũ expiaret publica pecunia:is quibuſdam piacularibus ſacrificiis factis:q̃ deinde genti Horatiæ tradita ſunt trãſmiſſo peruiam tigillo:capite adoperto:velut ſub iugum miſit iuuenem. id hodie publicæ quoq; ſemper refectũ manet ſororium tigillum vocant. ℭ Cõditione pugnæ. Quãuis tres tantũmodo viciſſet:vicerat tamen omnes albanos:ſancita inter ſe lege:atq; conditione:vt vtra pars viciſſet: altera illius pareret imperio. ℭ Præpropero amori. Immaturo:& intempeſtiuo:quia ſponſa dumtaxat erat. ℭ Propenſior: proclinior:ſors inquit:quæ nimio plus q̃ æquum erat in futurum maritum inclinat:eſſe videbatur:quippe quæ occiſorũ fratrum oblita:ſolum maritum lugeret:& fratrem accerrimũ hoſtem vindicẽ:& patrem rigidũ comprobatorẽ illius cædis expertta eſt. ℭ Vindicem. i. crudelem vltorẽ. ℭ Rigidum aſſenſorem. Aſperum comprobatorem eius cædis.

ASCE. ℭ AEq; &c. Lucius Domitius ſup. fuit æq; tenax. ſ. excutor propoſiti: Nam cum ipſe prætor Romanus regeret ſiciliã & ap. i. porcus ſilueſter eximiæ magnitudinis allatus eſſet ad eum:iuſſit paſtorẽ cuius manu occiſus erat:adduci ad ſe:& crucifixit interrogatum qua vi confeciſſet. i. interemiſſet eã beſtiam. ſ. tam ingentẽ:poſtq̃ cõperit eum vſum venabulo. i. cuſpide venatoria:crucifixit inquam:quia ipſe. ſ. prætor edixerat. i. publico edicto vetuerat ad latrocinia:qbus prouincia. ſ. ſicilia vaſtabatur exturbanda. i. vi pellenda:ne quis haberet telum. i. arma inuaſiua:quibus a longe præſertim inuadere poſſent. Aliqs dixerit. i. dicere poſſit:hoc. ſ. factum domitii:ponendum ſup. eſſe in fine. i. confinio ſeueritatis:& ſeuitiæ:enim pro quia ipſum poteſt flecti diſputatione. i. argumentatione philoſophica:aut probabili vtraq;:id eſt ad vtranq;. ſ. tam ad ſæuitiam q̃ ad ſeueritatẽ: Cæterum. i. ſed ratio publici imperii:quo tunc fungebatur:& quia nõ ad ſui vindictam:ſed ad publicã vtilitatem tale exemplum propoſuit:non patitur exiſtimari. i. iudicari nimis aſperum. Seueritas exercuit ſe ſic in viris puniendis:ſed nẽ quidem. i. non etiam egit. i. geſſit ſe ſegniorem. i. pigriorem in fœminis afficiendis ſupplicio:quibus verbis paraſceuem facit ad ſequentia. ℭ Horatius. ſ. vnus ea trigeminis Ro. qui cũ totidẽ Curiatiis albanis certamen iniuerant:vt Oliuerius ex Liuii libro primo recitat:victor omniũ albanoꝝ:poſt præliũ trium curiatium:pro curiatiorũ:conditione. i. ex conditione pugnæ:qa ea cõditione certamen iniuerant:vt vtra pars trigeminoꝝ fratrũ vicerit:ei reliqua pars tota pareret cũ repetens domũ ex illa clariſſima acie:q̃ vnus tris interfecerat:& patriæ libertatẽ pepererat:vidiſſet ſororẽ ſuam virginem flentem profuſius. i. abundantius q̃ illa. ſ. puellaris ætas debebat. ſ. flere mortẽ Curiatii. ſ. vnius e tribus:ſponſi:ſup. ſui:qa illi deſponſata erat:ſed non dece-

bat tam profuſe ſponſum flere:cum virgo eſſet:nec veneris mores: nec dulcia pignora noſcens interemit ſup.eam gladio: quo bene geſſerat rem patriæ.quia eius libertatem cõſeruauerat:& albanum populum eidem ſubiecerat: ratus lachrymas parum pudicas:quæ dabantur amori præpropero.i.nimis feſtino & nondum maturo:Quem.ſ.Horatium reum hoc nomine.i.hac ratione cædis ſororiæ:pater defendit apud populum.Ita.i.& ſic animus puellæ propenſior.i.procliuior:& inclinatior paulo.i.modico.ſ.q̃ dicebat ad memoriã futuri viri habuit fratrẽ ferocẽ vindicẽ:& patrẽ tã rigidũ aſſenſorẽ.i.approbatorẽ vindictæ.ſ.factæ per fratrem.Verũtamẽ de patre facile exiſtimari poteſt:eum non ſponte aſſenſum:quia ſi viua adhuc fuiſſet nunq̃ aſſenſum præbuiſſet:vt propter pias licet importunas lachrymas:occideretur:verum vi coactũ:ne penitus orbus relinqueretur:q̃ cauſam et p̃cipuã populo obiecit:vt filio parceret:q amiſſis duob9 fratrib9:& iterfecta ſorore vnic9 ſuperat.

OLIV. Bacchanalia Romæ cohercita.

Conſimili ſeueritate:Liui.de bello macedonico ſcribit:quõ hæc bacchanalia : hoc eſt ſacrificia Bacchi in vrbem Ro.ſerpſerint:erãt autẽ eiuſmodi:mulieres viris permixtæ noctu per vrbẽ vagabantur furentes & ſtupra multa cõmittentes: & propter hoc nonnullæ maritos veneno necabant:vt liberius: & ea ſacra facerent:& libidini ſuæ ſatisfacerent:cõſpiraſſe ſupra ſeptem milia virorum:fœminarũq; dicebantur : ſenatus ergo tantam rei deformitatem:atq; periculum exhorrẽs decreuit earum inquiſitionem fieri quæ turpiter his ſacris interfuiſſent : ex quo multæ punite ſunt : & ciuitatis opprobrium emendatum eſt.¶ Intra domos:Priuatim matronæ ſunt in ſuis ædibus punitæ:nam mulieres damnatæ:& cognatis:aut in quorum manu eſſent traditæ ſunt: vt ipſi in priuato animaduerterẽt in eas ſi nemo erat idone9 ſupplicii exactor:in publico animaduertebatͬ.¶La taq; patens:Per totam ciuitatem.

Publicia:Oſtendit nõnullas fuiſſe perditæ luxuriæ fœminas:quæ viros ſuos veneno vocarunt: vt liberius ea ſacra pro ſua libidine celebrarent: de quibus a propinquis ſumptum eſt ſupplicium:qui noluerunt de illis illum ſpectare iudicium indignum : exiſtimantes in tam euidenti ſcelere publicam quæſtionem deſiderari quare indẽnatas ſuis manibus ſtrangularunt: iuſta profecto animaduerſio.¶Euidenti: Manifeſto ſcelere.¶Publice quæſtionis.i.inquiſitionis forenſis.¶Maturi iudi.Celeres:& feſtini.

Egnati9 Metell9.

Egnatii autem.A.Gelli.de noctibus atticis dicit non minus punitas fuiſſe mulieres a iudicibus:quæ vino vſæ eſſent:quaſi adulteriũ cõmiſiſſent.vnde ſuperius in ca.de iſtitutis.Vale.dixit:olim Romanis fœmininis vſus vini fuit ignotus non eſt igitͬ accuſatus nedũ dãnatus Metellus:q vxorẽ iuſte necauerat q̃ď eã vinũ bibiſſe dep̃henderat.¶ Ianuã claudit:Nã vbi nimio vino mens hoĩs opp̃ſſa fuerit nihil altũ: neq; magnificũ ſuſcipere põt:vinũ igitͬ imoderate ſumptũ ad vicia præcipitẽ hominem trahit: retrahitq; a virtutibus.

ASCE.

¶CONſimili &c.Senatus vſus poſtea cõſimili ſeueritate mandauit Spurio poſthumio Albino:& Quinto.M.Philippo conſulibus:vt inq̃rerent de iis.q̃ vſæ fuerãt inceſtu: id eſt coitu vet to:quia in loco tpe:& officio:quo tũc fun

¶De Spurio Poſthumio Albino,& Quinto Martio Philippo.

Conſimili ſeueritate Senatus poſtea uſus, Spurio Poſthumio Albino,&.Q.Martio Philippo cõſulibus mãdauit:ut de iis,quæ ſacris bacchanaliũ iceſtu uſæ fuerãt,iq̃rerẽt:a qbus cũ multæ eſſent dãnatæ:in omnes cognatas intra domos animaduerterũt:lateq; patens opprobrii deformitas,ſeueritate ſupplicii emendata eſt: quia quantũ roboris ciuitati noſtræ mulieres turpiter ſe gerendo incuſſerãt : tãtũ laudis grauiter pũitæ attulerũt.

¶De Publicia & Licinia.

Publicia aũt,quæ Poſthumiũ Albinũ cõſulẽ,itẽ Licinia,quæ Claudiũ Aſellum uiros ſuos ueneno necauerãt: propinquorũ decreto ſtrangulatæ ſunt.non enim putauerũt ſeueriſſimi uiri in tam euidenti ſcelere longũ publicæ quæſtionis tempus expectãdũ.Itaq; quarũ innocentium defenſores fuiſſent : ſontiũ maturi uindices extiterũt. magno ſcelere hoꝝ ſeueritas ad exigẽdã uindictam concitata eſt.

¶De Egnatio Metello.

Egnatii autẽ Metelli longe minore de cauſa: qui uxorẽ quod uinũ bibiſſet fuſte percuſſam iteremit.Idq; factũ nõ accuſatore tãtũ ſed etiam reprehenſore caruit.unoquoq; exiſtimãte optimo illã exemplo uiolatæ ſobrietatis pœnas pẽdiſſe. & ſane q̃cũq; fœmĩa uini uſũ imoderate appetit:& uirtutib9 oĩb9 ianuã claudit:& delictis apitͬ.

gebantͬ ſacro.ſup.in ſacris bacchanaliũ.i.ſacrificioꝝ bacchi:a qbus.ſ.cõſulibus cũ multæ eẽnt dãnatæ:aĩaduerterunt in oẽs cognatas.i.puniuerũt:& mulctauerũt morte cognatas ſuas:intra domos.ſ.ſuas:& ita in occulto:& deformitas opprobrii.i.turpitudinis q̃ poterat Romanis oẽs opprobrio dari:patens late.qa plurimas attingerat:emẽdata ẽ.i.correcta:ſeueritate ſupplicii:qa q̃tũ ruboris.i.verecũdiæ mulieres incuſſerant noſtræ ciuitati:gerendo ſe turpiter.tm̃ laudis attulerunt ciuitati nr̃æ.punitæ grauiter.non tm̃ ipſæ punitæ:ſed earũ punitiões:q̃ď reuera crimina priuata nõ debẽt cõmunitati:vt dicũt:vitio dari: niſi diſſimulentͬ.¶Publicia ãt itẽ Licinia:q̃ necauerunt viros ſuos veneno:Publicia inq̃.q̃ ſup.necauit veneno:Poſthumium Albinũ conſulẽ:itẽ Licinia:q̃ necauit veneno Claudiũ Aſellũ:ſtrãgulatæ ſunt.i.ſuffocate domi decreto p̃pinquorũ.Enim p̃ qa:viri ſeueriſſimi:videlicet propinqui earũ:nõ putauerunt longũ tẽpus:q̃ſtionis.i.inquiſitionis : & vt dicunt informationis publicæ:expectandũ ſup.eſſe in ſcelere t m euidẽte.Itaq; ipſi extiterunt vindices.i.vltores:maturi.i.feſtini: aut tẽpeſtiui:ſontiũ.i.nocentiũ:quarũ inocentiũ.i.ſi inocentes fuiſſent:ipſi fuiſſent defenſores.¶Magno ſcelere.Tranſeundi ad ſequens exẽplum occaſione præpoſita clauſula:quæ vt cõtextus cohereat:melius ſequenti annectitur.Ordo enim eſt.Seueritas horũ.ſ.iam dictorum tam in bacchidas:q̃ in veneficas eſt excitata ad exigendam vindictã magno ſcelere:videlicet inceſtus:& veneficii:aut pro ſed:ſeueritas ſup.Egnatii Metelli excitata ſup.eſt ad vindictam exigendã de cauſa longe minore.Qui interemit vxorẽ percuſſam fuſte.i.baculo:eo q̃ď bibiſſet vinũ.Et id factũ eius nõ tantũ caruit accuſatore: ſed ẽt repræhenſore:vnoquoq; exiſtimante.i.iudicante.ſ.illã vxorẽ eius pependiſſe.i.perſoluiſſe:& luiſſe pœnas ſobrietatis violatæ:exẽplo optimo.i.vtiliſſimo aliis mulieribus ad fugiendum vinum.Et ſanæ.i.reuera quæcunq; fœmina appetit immoderate vſum vini:& i.ſimul claudit omnibus virtutibus ianuam.i.aditum ad ſe:& aperit.ſ.ianuam delictis.ſ.omibus.

Horridum:Rigida nimidis:& aſpera Sulpitii galli ſeueritas in examinanda vxoris pudicitia fuit : qui nullam aliam ob cauſam vxorẽ velut impudicã repudiauit q̃ q̃ detecto capite proceſiſſet in publicũ:quaſi aliis placitura nõ ſibi cum ſolis viri oculis debeat approbari.¶Abſciſſa ſententia:græcæ dixit.ἀποτόμου διάνοια ſeuera ſententia:vel breuis:& conciſa.¶Lex.n.inquit:Verba qbus maritus vti poterat ad vxorem.¶Meos tibi p̃finit oculos : Lex inq̃t fœderis noſtri te tantum mihi ſpectandam p̃bet:formãq; p̃bandã.¶His oculis:Meis vlterior q̃ vir concedat.

OLIV. Sulpitii Galli ſeueritas ĩ vxorẽ.

Nec aliter:Nihilo remiſſioris ſeueritatis:minoriſq; iudicii fuiſſe videtur.Qu.Antiſtius:qui diuortium dixit vxori eãq; dimiſit:quod cum impudica libertina clam fuiſſet locuta argumentũ inde ſumens:non honeſtæ pudicitiæ eã eſſe: quæ cũ ĩpudica cõmertiũ haberet: maluit ergo iniuriam cauere q̃ punire.¶Vulgari:Quæ corpus ſuum vulgauerat.¶At ita dicam:ſic enim dicere ſolemus:cum aliquid impropriæ dicitur.¶Nutrimentis:quæ ſunt mala colloquia.¶Citeriorem:ante delictum:quare anteq̃ peccaret: puniuit:neq; enim timebat cõmiſiſſe culpam.ſed cõmittendi inire rationem.

Tvngendus eſt his.P.Sempron.non aliterius ſententiæ fuit.P.Sempro.ſophus:qui leuiſſime culpæ gratia repudiauit vxorem:quia ſe ignaro ludorũ ſpectaculis interfuiſſet.¶Nota ignominia.& maſcula.¶Nihil aliud.ſ.criminis.¶Dũ ſic.ſ.ſeueritate puniendi.¶Cæterũ & ſi Romãæ:Quãuis inq̃t ciuitas rõana adeo exemplis abundet:vt totũ terrarum orbem implere poſſit:non tamẽ faſtidire debemus externa ſubiungere.

Antiſti9 vet9 vxorem dimiſit.

Lacedæmonii libros:Si primum externæ ſæueritatis exemplum eſt lacedæmoniorum:qui archilochi poetæ libros:vt Vale.refert eiecerunt:q̃ in his ſcriptis obſcœnitas:& turpitudo quædam rerum: verborumq; eſſet.Plu.vero dixit nõ ſolum libros: ſed ipſum quoq; eiectum fuiſſe eadem hora:qua primum acceperunt eum poeticẽ ſcripſiſſe : melius eſſe amittere arma q̃ mori.ſic enim ait aſpida:quæ circum periit mihi callipon alto:in luco ſamio poſſidet ille meam:Ad caruiſſet armis: q̃ mortem occumbere p̃ſtat : Aſpide pro capta mox melior dabitur.Et cum lacedæmones bellicoſi eſſent : indignati ſunt:q̃ď ea ſcripſiſſet:quæ contra rei militaris dignitatem eſſe videbantur eum cum libris ſuis ciuitate eiecerunt.¶Ea.ſ.Lectione.¶Aut ſum.pro hoc dicit propter Homerum:quem oĩum maximum fuiſſe conſtat: hunc vero ſecũdum.¶Domũ.in.Nam ſicut apud Hora.Legimus in poetria:ſcripſit in lycambẽ ſocerum ſuũ iambico carmine quo tantum valuit:vt eum ad laqueũ cõpulerit: vnde ait Archilocum p̃prio rabies armauit iambo.Oui.in ibidem:poſt modo ſi perges in te mihi liber iambus. Tincta lycambeo ſanguine tela dabit.

ASCE.

¶HORRIdum quoq; & cætera.Ordo eſt.Supplicium maritale:ideſt mariti in vxorem vtpote Caii Sulpitii galli fuit:ſup.quoq;:ideſt etiam horridum.i.aſperum: & horrendum.Nam ipſe dimiſit vxorem:q cognouerat eã verſatam foris.i.extra domum capite aperto.i.nudato:hoc ẽ non cooperto.Sententia ſup.eius fuit abſciſſa.i.rigida: & dura:& ita breuis:nam res duræ vno ictu abſcinduntur: ſed tamen munita aliqua ratione: inquit enim Sulpitius Gallus ad vxorem:lex:ſcilicet cõiugibus lata p̃finiuit: i.præſcripto permiſit tibi tantum meos oculos:quibus ap

¶De.C.Sulpitio Gallo.

Horridum.C.quoq; Sulpitii Galli maritale ſupplicium.nam uxorem dimiſit : quod eã capite aperto foris uerſatam cognouerat. abſciſſa ſententia : ſed tamen aliqua ratiõe munita. Lex eni,iquit,tibi meos tãtũ p̃finit oculos : qbus & formã tuã approbes:& placere deſyderes. his decoris inſtrumenta cõpara. his eſto ſpecioſa hoꝝ te certiori crede notitiæ. ulterior tuus conſpectus ſuperuacua irritatiõe accerſitus, i ſuſpiciõe,& crimĩe hæreat neceſſe eſt.

¶De.Q.Antiſtio Vetere.

Nec aliter ſenſit Quintus Antiſtius Vet9re pudiando uxorẽ : q̃ď illã in publico cũ q̃dã libertina uulgari ſecreto loquentẽ uiderat. nam(ut ita dicam)in cunabulis culpæ & nutrimentis nõ ipſa cõmotus culpa,citeriorẽ delicto p̃buit ultionem:ut potius caueret iniuriã,quam uindicaret.

¶De.P.Sempronio Sopho.

Tvngẽdus eſt his.P.Sempronius Sophus: q coniugẽ repudii nota affecit:nihil aliud, quam ſe ignorante ludos auſam ſpectare. ergo dum ſic olim fœminis occurritur : mens earum a delictis aberat. Cæterũ & ſi Romanæ ſeueritatis exẽplis,totus orbis terraꝝ inſtrui poteſt:tamẽ externa ſummatim cognoſcere faſtidio non ſit. Externa.

¶De Archilocho Poeta.

Lacedemonii libros Archilochi e ciuitate ſua exportari iuſſerũt.q̃ď eoꝝ parũ uerecũdam,ac pudicã lectionem arbitrabãtur. noluerũt enim ea liberorum ſuorum animos imbui: ne plus moribus noceret : quã ingeniis prodeſſet.Itaq; maximũ Poetam,aut certe ſummo proximũ,quia

probes formam tuam:& quibus deſyderes placere:compara his:ſcilicet oculis meis inſtrumenta decoris:eſto ſpecioſa : his: ſcilicet oculis meis crede:ideſt committe tõerciori & perſpectiori notitiæ:horum:ſcilicet oculorum meorum : quibus : vt certe noſcant nudata apparere potes:neceſſe eſt:vt ſup.conſpectus tui:ideſt de te:ſeu quo tu conſpiciaris:vlterior:ideſt vltra meum:ſeu oculorum meorum accerſitus:ideſt quæſitus:aut in medium adductus:irritatione:ideſt tentatione videntium ſuperuacua:ideſt qua tam videns q̃ viſa melius careat:hæreat:ideſt anceps verſetur in ſuſpitione:& crimine.¶Nec.Quintus Antiſtius vetus ſenſit aliter:ſcilicet quam Sulpitius Gallus:repudiando vxorem:q viderat illam loquẽtem in publico.ſ.loco ſecreto:ideſt quaſi:in autem cum quadam liberna vulgari:ideſt quæ corpus ſuum vulgarat:aut vt lena vulgari libidini inſeruiebat.Nam ipſe Antiſtius commotus in cunabulis:ideſt primis originibus:& nutrimentis.i.fomentis culpæ (vt ita dicam i.vt modo liceat ſeminaria vitiorum vocare eorum incunabula)& non cõmotus ipſa culpa : quã vxor nundum admiſerat: præbuit vltionem citeriorem delicto.i.priuſq̃ delictum:ſeu peccatum conſumatum eſſe.Citra enim dicitur non vſq; ad:vt homo magnificus citra arrogantiam.i.non pertingens vſq; ad arrogantiã.vt ipſe caueret.i.præfugeret iniuriam priuſq̃ illatã eſſe potius q̃ vindicaret.i.vlciſceretur eã iam illatã:aut cõmiſſam.¶Iungendus &c.Publius Sẽpro.Sophus: quo noĩe gra-

cæ ſapiens dicitur:eſt iungendus his.ſ.ſeueris in coniuges ſuas. Quia affecit cõiugẽ nota.i.macula repudii: auſam nihil aliud q̃ ſpectare ludos:ſe.ſ.Sempronio marito ignoráte. Ergo dum olim occurrebatur ſic.i.tam ſeuere fœminis.ſ.matrimonio locatis:mens earũ aberat a delictis. Cæterũ.i.ſed etſi.i.q̃q̃ totus orbis terrarũ poteſt inſtrui exẽplis ſeueritatis Romanæ:tamẽ non ſit faſtidio cognoſcere ſummatim.i.collectim:& breuiter:externa.ſ.exẽpla ſeueritatis:& ita apto pede ad ea progreditur. ¶Lacedæmonii iuſſerunt libros archilochi.ſ.poetæ lirici:& iambico p̃cipue clari exportari e ciuitate ſua:ꝗ arbitrabantur lectionẽ eorum.ſ.librorum parũ verecundá: ac pudicã. Noluerunt.n.aíos liberorũ ſuorũ imbui.i.primũ inſtitui:& inficí ea.ſ. lectione librorum archilochi:ne noceret plus moribus q̃ prodeſſet ingeniis.ſ.acuendis (vt faciunt fere amaſioꝝ poetarũ carmina:& marcialis:q̃tũuis arguta epigrámata:a me propterea intacta:& nulla commentatione dignata:nec dignanda q̃dẽ: in quo ſum propoſito:cum etiam comicos:eo ꝙ ab auguſtino taxantur parꝝ attigerim:q̃q̃ non magnopere videntur repellendi:nam & caſtas habent ſententias q̃ plurimas:& amores minus temperatos non proponunt:quos imitemur: ſed quos vitemus:vt ſacra ſcriptura non raro amationũ fatuarum meminit.) Itaq;.i.& ita lacedæmonii mulctarunt. THE.

¶PLVTarchus in laconicis apohthegmatibus.i.dicteriis author eſt: Archilochum a ſparta ſtatim pulſum quom lacedæmonii reſciſſent:cum ceciniſſe ſatius eſſe arma amittere q̃ in acie occumbere. Archilochi carmen eſt hoc Ασπι δῖ μὲν σαΐων τι σ ἀγάλλεται ἣν παρὶ θάμνω ἔντος ἀμώμητον καλλίπον οὐκ ἐθέλων ἀσπὶς ἐκείνη ἐρρέτω ἐξαῦθι σ κτήσομαι οὐ κακίω. Parthaſius ea latine fecit ita. Quippe aliquis ſaluum clipei nunc orbe ſuperbit. Quã liqui nolens in medio fruticum. Aqui is iam valeat:clypeus nam protinus alter amiſſo nobis partus erit melior: operæprecium fuerit expendere:q̃ philelphus hunc in Plutarcho locum conuerterit:infeliciter. OLIV.

domum ſibi inuiſam obſcœnis maledictis lacerauerat:carminũ exilio multarũt.

¶De Athenieñſibus.

Thenienſes autẽ Timagorã iter officiũ ſalutationis Dariũ Regẽ more gantis illius adulatũ, capitali ſupplicio affecerũt. Vnius ciuis humilib⁹ bláditiis totius urbis ſuæ decus perſicæ dominationi ſummiſſum grauiter ferentes.

¶De Cambyſe Rege.

Iam Cãbyſes iuſitate ſeueritatis:q mali cuiuſdã iudicis ex corpore pellẽ detractã ſellæ itẽdi:i eaq; filiũ eius iudicaturũ cõſidere iuſſit. cæterũ & Rex, & barbarus, atroci, ac noua pœna iudicis, neq; poſtea corrũpi iudex poſſet: p̃uidit.

¶Grauiter Dicta, Aut facta. Capitu. IIII.

MAgnam, & bonam laudis partem in claris uiris etiã illa uendicant: quæ aut ab his grauiter dicta, aut facta pertinax memoria uiribus æternis cõprehẽdit; quorũ ex abundãti copia, nec parca nimis, nec rurſus auida manu quo magis deſyderio ſatisfaciat: q̃ ſacietati abũdet: hauriamus.

¶DOMum.ſ.lycambis:qui filiam Archilocho deſponderat:ad eam paulopoſt denegatam alteri dederat: qua iniuria laceſſitus archilochus:iambyco carmine ſic luſit in eum:vt præ dolore vitãm laqueo finire coegerit.

AThenienſes autem Timagorá legatum miſerát ad dariũ perſarũ regẽ:hic cum ad regis conſpectũ veniſſet:more illius gentis regem adorauit: ꝙ vbi ſenſerunt athenienſes illum capitali pœna damnarunt:q̃d illam adulandi humilitatem:cõtra imperii ſui maieſtatem fuiſſe exiſtimarent. ¶Inter officium ſalutationis:dum ſalutandi officio fungitur. ¶Humilibus: q̃a humiliter ſe proſtrauerat. ¶Adulatum:adulor:vt vult Priſcianus:tam cum accuſatiuo q̃ cum datiuo conſtruit: vt adulor te:& tibi:hic cum accuſatiuo poſitum.

IAm Cambyſes (Hoc exemplũ Hero.tradit vnus ex magis:ſic enim apud perſas iudices appellantur:nos autem ſapientes dicimus) iudicium tulerat iniuſtum: q̃d vbi rex cognouit: illi pellem diripi:& in ſella extendi:vbi cæte.i.iudices ſederent:& in eius exemplo diſcerent recte iudicare:voluitq; filium ſtatim in patris locum ſubſtitui.vt primus ipſe tam horridi iudicii ſedem occuparet:hic cambyſes cypri:perſarum regis filius: cum patri ſucceſſiſſet in regnum:vt Iuſtinus tradit. Imperio patris ægyptum adiecit.offenſuſq; ſupſtitionib⁹ ægyptiorũ:apis:cæterorũq; deorũ tẽpla dirui iuſſit:ad Hãmonis quoq; nobiliſſimum templum exercitũ miſit: q tempeſtatibus:& harenarũ mollibus op̃pſſis:interiit:mergidẽ deinde fratrem quẽ per ſomnum viderat.regnaturũ occidi iuſſit: & ſacrilegio parricidium adiunxit quarum rerũ paulopoſt pœnas:& ipſe dedit:nã gladio:quo apim vulnerauerat:ſua ſponte vaginato fœmore ictus interiit:non mirum igitur:ſi ſæuitia potiuſq̃ ſeueritate vſus fuerit in homines: cum in deos quoq; crudeliſſimus fuerit:de hoc cambyſæ & Lucanus mentionẽ facit li.x. Veſanus in ortus:cambyſes longi populos peruenit ad æui:defectuſq; epulis:& paſtus cæde ſuorũ:ignoto te nile redit. ¶Cæterum.& rex:quia regis oĩa ſibi licere putant. ¶Barbarus atroci:Nam barbarorũ natura ĩmanis eſt ergo ſibi ignoſcendũ:Romanis autem minime.

MAgnam & bonam laudis:Hæc eadem exempla memoriæ mandanda:quæ cum grauitate:aut dicta:aut facta ſunt ex quibus:vtilitatis plurimum legentibus:auctoribus vero non minus laudis:& gloriæ futurum ſit. ¶Claris viris: quia vt græci dicunt:ſermo:qui ex ore proficiſcitur eius:de quo magna eſt opinio:& eius de quo nulla eſt opinio: & ſi idem ſit:non tamen idem valet: quia pluris extimatur ſermo clari viri ore proueniens q̃ ex ignobili ergo recte dixit in claris viris. ¶Aeternis:nunq̃ de futuris. ¶Ex abundanti copia. Quia finis rarus eſt:multa enim multorum grauiter dicta: factaq; narrari poſſent:ſed ea tantum referamus:quæ lectoris deſiderium expleant: non autem ſacietatis faſtidiũ afferant: Omnis enim copia faſtidium:inopia deſiderium ingenerare ſolet.

ASCE. ¶EXilio carminum.i.expellendo:& arcendo carmina eius:maximum poetam: aut certe proximum ſummo.ſ.poetarum Homero:aut in lyrico carmine pindaro.quia lacerauerat.i.proſciderat maledictis obſcœnis.i.cõuitiis obſcœno carmine obiectis:domum.ſ.licambis inuiſam ſibi:propter denegatam filiam ſibi ſemel deſponſatam. ¶Athenienſes affecerunt ſupplicio capitali.i.mortifero: Timagorã.i.legatum ſuum ad darium miſſum:adulatum.i.qui palpauerat:& adulatorie veneratus fuerát dariũ regẽ perſarũ inter officium ſalutationis.i.dũ ipſe in primo aggreſſu ſalutaret:more gentis illius:ferentis grauiter decus totius vrbis ſuæ:ſummiſſum dominationi perſicæ:blanditiis humilibus.i.adulationib⁹:vnius ciuis.ſ.ſui: hoc eſt athenien. ¶Iam (continuatiua eſt:vt ſæpe dixi particula) cambyſes.ſ.rex medorum:& perſarum:ſup.fuit inuſitatæ ſeueritatis qui intendit:ideſt intentam ſuper induxit ſellæ:ideſt ſedi iudiciali: pellem cuiuſdam iudicis mali: detractam ex corpore.ſ.eius:

& iuſſit filium eius iudicaturum.i.cum deberet:aut vellet iudicare:conſidere.i.locum capere in ea.ſ.ſella paterna:cute tecta. Cæterũ.i.ſed:& rex & barbarus.i.licet rex:qui omnia etiam iniqua videretur poſſe: & barbarus:qui omnia crudelia videret: velle tamen prouidit atroci:ac noua.i.inſolita pœna iudicis:nequis iudex poſſet corrumpi poſtea.i.deinceps.

MAgnam &c. Præfatio eſt de dictis:& factis grauiter:in quorũ deſcriptione pollicetur:ſe modũ non exceſſurũ dicẽs. Illa etiam vendicant ſibi magnam:& bonã.i.multã:aut reuera bonã.i.cõmendabilem partem laudis in claris viris q̃ dicta:aut facta ab his.ſ.claris viris:grauiter.i.cũ grauitate:memoria.ſ.hoĩum pertinax:quaſi multum:aut ꝑpetuo tenax:compræhendit viribus.i.potentiis memorandi:æternis:ex quorum copia abundanti hauriamus ſup.quædam exẽpla: manu:nec nimis parca:nec rurſus.i.econtrario nimis auida:quo.i.ideo vt:ſup.ipſa manus deſcribẽdo eiuſmodi proponens: ſatiſfaciat magis deſyderio.ſ.auide legentium:q̃ abundet.i.ſuperfluat ſacietati.i.vſq; ad ſacietatem:& nauſeam.

¶De Manilio Torquato.

CIuitate noſtra cãnẽſi clade ꝑculſa, cũ admodũ tenui filo ſuſpẽſa Reip. ſalus ex ſocioꝝ fide penderet: ut coꝝ animi ad imperiũ romanũ tuẽdũ conſtãtiores eẽnt: maiori parti ſenatus p̃cipes latinoꝝ i ordinẽ ſuũ ſublegi placebat. Anius autẽ Cãpanus etiã cõſulẽ alteꝝ Capuæ creari debere aſſeuerabat. ſic cõtuſus, & æger romãi imperii ſpiritus erat. tũc Manlius Torquatus filius eius: q Latinos apud Veſerim inclyta pugna fuderat: q̃ poterat clara uoce denũciauit: ſiq̃s ſocioꝝ inter patres. C. ſentẽtiã dicere auſus eſſet: cõtinuo ſeipſum itereptuꝝ. hæc unius minæ, & romanoꝝ languẽtibus animis calorem priſtinũ reddiderũt; & Italiam ad ius ciuitatis nobiſcum exequendũ conſurgere paſſæ non ſunt: nanq; ut patris armis, ita uerbis filii fracta ceſſit.

¶De Manlio.

PAr illius quoq; Mãlii grauitas: cui cũ cõſulatus oĩum cõſenſu deferret: eũq; ſub excuſatione aduerſæ ualetudinis oculoꝝ recuſaret: inſtãtibus cunctis, alienum, inquit, q̃rites quærite: ad quẽ hunc honorem tráſferatis, nam ſi me gerere eum cogeritis. nec ego mores ueſtros ferre: nec uos meũ imperium perpeti poteritis priuati tã põderoſa uox. quam graues faſces conſulis extitiſſent.

CIuitate nr̃a: Nota eſt hiſt. cũ Hãnibal ſæpe Romanos exercitus fudiſſet in Italia:& in primis. P. Scipionẽ:deide ad lacũ Ticiniũ:ſiue Traſimenũ. T. Flamineũ:poſtremo in apulia apud cãnas Terẽ. Varo. paulũ æmi. q̃ clades oĩum grauiſſima ſic vires Romanas cõcuſſerat. debilitauerat: vt a nõnullis ꝑpe de rep. deſperatũ fuerat:eo igit᷑ tpe tã difficili:tãq; calamitoſo cũ ſocioꝝ aĩ eẽnt:quacũq; rõne in fide:& officio retinẽdi:in q̃bus reip. ſalus poſita eſſe videret᷑: cẽſebat pars maior ſenatus:latinoꝝ principes in ordinẽ ſenatoriũ deligi:atq; alteꝝ ex cãpanis cõſulẽ creari:tũ Mãlius torquatus hoc q̃ſi idignũ:& q̃ſi ignominioſum tãto impio fore exiſtimans: ꝙ metu territi alienos vellẽt ſenatoria dignitate donare: magna voce minat⁹ eſt:ſe illũ ex ſociis eẽ iterfectuꝝ: q̃cũq; primus iter p̃res ſniam dicere auſus eẽt qua voce dignitatẽ ſenat⁹ ꝑpe labentẽ reſtituit:& p̃res a ſua ſnĩa reuocauit. Li. ſe tñ in q̃buſdã ãnalib⁹ iueniſſe dicit: a cãpanis cũ iã defectionis cõſiliũ iniiſſet: Romã fuiſſe miſſos legatos poſtulãtes:vt alter cõſul cãpan⁹ fieret:ſi rẽ Romanã adiuuari velint:idignatione orta ſubmoueri a curia iuſſos eſſe: miſſumq; lictorẽ:q ex vrbe educeret eos: atq; eo die manere extra fines Romanos iuberet:q̃a nimis cõpar latinorũ quõdã poſtulatiõi erat. ¶Fili⁹ eius. Nota eſt hiſt. apud Li. lib. ix. Quo pacto Manlius & Decius bello latino: q̃d apud Veſuuiũ geſtũ eſt cõſules erãt:vbi Decius ſe ꝑ reip. ſalute vouit:& latinoꝝ exercitus fuit ad iternectionẽ ꝑpe cæſus:vix.n. pars q̃rta ſupfuit. ¶Si q̃s ſoci⁹: Sed amplius dicit Liui. dicit.n. ſiue Romanus ſiue peregrinus fuerit. ¶Cõtuſus:colliſus. Veſuuiũ montẽ in cãpania. Pli. tñ de viris illu. dicit Veſuuiũ fluuiũ eẽ. Stra. vero mõtẽ celeberrimũ & amœniſſimis habitatũ agris: excepto cacumine. OLIV. Hãnib. quas clades Romanis intulit.

PAr illius: Nõ minor verboꝝ grauitas fuit ei⁹ patris q̃ ad populũ vſus eſt:quo tpe comitia cõſularia habebant᷑.cũ.n.tribus oẽs cõſulẽ illũ renũciarẽt:primo negauit ſe ob aduerſam valitudinẽ ſuſceptu rum eſſe magiſtratum:deinde vbi ſenſit populum in demandãdo ꝑtinacẽ eẽ:plane dixit:nec ſe illoꝝ mores: nec illos ĩperia ſua ꝑpeſſuros eẽ qua voce populũ de cõſtãti ſnĩa deiecit. ¶Illi⁹.ſ.Mãlii torq. armis Italiã vicit:nã p̃r armis:filius verbis Italiã ſupauit. ¶Si priuati:Si priuatus inq̃t Mãli. tã grauiter ad populũ locut⁹ eſt:q̃d illũ putam⁹ cõſulẽ fuiſſe factuꝝ.

ASCE. ¶CIVItate noſtra.i.Ro.ꝑcuſſa.i.attonita:& ſemifracta:clade cãnẽſi.i.apud Cãnas in Apulia accepta:cũ ſalus reip. pẽderet ſuſpẽſa tenui filo.i.modico ſuſtẽtaculo:ex fide ſocioꝝ:placebat maiori parti ſenatus princeps latinoꝝ ſublegi.i.legẽdo ſufficí: & ſubſtitui:in ordinẽ ſuũ.i.ſenatoriũ:vt animi coꝝ.ſ.ſocioꝝ eſſent cõſtantiores ad tuẽdũ imperiũ Ro. Aũt ꝑ ſed: Anius Campanus:aſſeuerabat.i.affirmabat ſeueris verbis:alteꝝ cõſulẽ debere creari:Capuæ. hoc eſt ex ciuibus cãpanis: Sic.i.vſq; adeo: aut ꝑ ea poſtulata:erat ſpiritus imperii Ro. cõtuſus:& æger. Tunc Manlius Tor. filius eius.ſ.torquati:q fuderat latinos apud Veſerim.ſ.flu.(alii legunt Veſuuiũ montẽ) acie.ſ.Romana:prius q̃ ſe Decius deuoueret inclinata.ſ.ad fugã:aut occiſionẽ: denũciauit.i.ꝑteſtatus eſt voce q̃.i.q̃tũ poterat clara:ſiq̃s ſocioꝝ auſus eſſet dicere ſnĩam.i.ſedere:vt iudex iter p̃res cõſcriptos i.ſenatores Ro. ſe iterẽptuꝝ cõtinuo ipſum. Hæ minæ.i.iterminationes vni⁹.ſ.patricii ordinis viri reddiderũt:&.i.ſimul:animis Ro. lãguẽtib⁹:calorẽ priſtinũ:& nõ ſunt paſſæ Italiã.i.ſocios romani ĩperii:cõſurgere ad exequẽdũ nobiſcũ ius ciuitatis. Nãq; vt.ſ.Italia reliqua ceſſit.ſ.ĩperio Ro. fracta armis p̃ris.ſ.hui⁹ Mãlii:q apud Veſerim latinos ſtrauerat:vt iã dictũ eſt:ita ceſſit ab inuaſione patriciatus & ſenatorii ordinis fracta verbis filii.i.hui⁹ Mãlii Tor. iunioris. ¶Par &c. Grauitas quoq; illi⁹ Mãlii.ſ. Tor. par ſup. fuit.i.æqualis põderis:cui.ſ.Mãlio:cũ cõſulatus.i.magiſtratus ille cõſularis:deferret᷑.i.p̃ſentaret᷑:cõſenſu oĩum.ſ. tã patrũ q̃ populi:& recuſaret eũ ſub excuſatiõe valitudinis.ſ.aduerſæ.i.morbi oculoꝝ:cũctis inſtãtib⁹.i.vrgẽtib⁹:vt cõſulatũ acceptaret:inq̃t o q̃rites.i.Ro. quærite aliũ:ad quẽ tráſferatis hũc honorẽ:nã ſi cogeretis me gerere eum:nec ego ſup. potero ferre.i.tolerare mores veſtros:nec vos poteritis ꝑpeti ĩperiũ meũ.i.imperioſitatẽ meã. Si (inq̃t author) vox priui.i.nõ fungẽtis magiſtratu ſup. fuit:tam ponderoſa.i.grauis:q̃.i.q̃tum graues extitiſſent faſces conſulis? q.d. nimirum grauiſſimi.

THE. ¶ATqui vetuſta exemplaria illius opuſculi de viris illuſtribus habent omnia Veſuuium: ſed imperitia librariorum partim mutauit in Veſerim fluuium:partim in Veſuuium fluuium. Sicut a Parrhaſio certiſſimis argumentis eſt indicatum.

OLIV. Scipio æmilianus cenſor.

NIhilo ſegnior: Hic fuit Scipio æmilianus: qui cum cenſor creatus eſſet: & illi collega Mumius datus eſſet: vir mollis: & effœminatus: pro concione dixit ſe pro reipu. dignitate omnia fuiſſe geſturum: ſi populus ei collegam vel dediſſet: vel non dediſſet. Pli. de vir. illu. Scip. inquit cenſor: Mumio collega ſegniore ſenatui ait: vtinam mihi collegã dediſſetis: aut non dediſſetis. ¶ In curia: Vbi ſententia dicebatur in concione ad populum. ¶ E neruis: Mollis: & effœminate. ¶ Dediſſent: vel non: Nam ita dederunt, vt non dediſſe videantur: erat enim hic effœminatus: qui ſibi potius impedimento q̃ auxilio futurus eſſet. ¶ Dediſſent: Idoneum. ¶ Non dediſſent: Vt ſui iuris eſſet.

IDem cũ ſeruius: Hic variatus: vt Liui⁹ & Eutro. referunt: de paſtore venator: de venatore latro: de latrone iuſti exercitus dux factus totam Luſitaniã: quæ magna hiſpaniæ pars eſt occupauit. M. Metiliũ prætorẽ fuſo eius exercitu cœpit: poſt quẽ. C. Plauti. p̃tor nihilo fœlicius rẽ geſſit: tantũq; terrorẽ is hoſtis itulit: vt aduerſus eũ cõſulari opus eẽt exercitu: miſſus ẽ. Quin. Fabi. maxi. pconſul: cæteꝝ de hoc viriato plura dicem⁹: Liui. vlti. cap. de pfidia: vbi agit᷑ de eius morte: erant autẽ eo tpe cõſules Galba & Aureli. quoꝝ alter auaritia: alter inopia laborabat: cũ igit᷑ diſſiderent iter ſe de prouincia hiſpania: q̃ vterq; ſibi dari depoſcebat: res in ſenatu relata eſt: vbi cũ Scipio ſniam dicere iuſſus eſſet: neutrũ cenſuit eſſe mittendum: q; alter nihil haberet: alteri nihil ſatis eſſe poſſet: duo dixit: quæ ſolẽt homines ad maleficiũ breuio compendio impellere. ſ. inopiã: & auaritiam. ¶ Alter: Galba. ¶ Alteri: Aurelio quem auarum fuiſſe conſtat.

Galba Aure.

IN. vero Pompilius Antiochus bello infeſtabat alexandriã regis Ptolemæi regnũ: q Po. Ro. tunc amiciſſimus erat Ptolemæ. q̃relas detulit ad ſenatũ de antiocho rege: ſenatus cenſuit ad illum mittendos eſſe legatos: qui iuberent eum a bello deſiſtere: qd̃ ni feciſſet indictuꝝ ſibi bellũ eẽ cognoſceret: miſſus ẽ igit᷑. Cn. Põpi. qui cũ in regis conſpectũ veniſſet: nõ prius illi dexterã porrigẽti attingere voluit: q̃ illum Po. Ro. amicũ eẽ cognouit: cum ẽt traditis ei publicis litteris: expoſitaq; legatione ſe ſup his amicos ſuos conſultoꝝ reſpõdiſſet: deinde reſponſurũ ille magnanimitate plenus: locum illi circũſcripſit: atq; interdixit: ne prius inde diſcederet q̃ rñſum daret ſenatui: populoq; referendũ: ſi quis põpiliũ loquente audiuiſſet: non legatum: ſed ipſum ſenatũ exiſtimaſſet. Plin. xxxiiii. natu. hiſtor. aliter ſentit: non Cn. Põp. ſed. C. Octauiũ legatũ fuiſſe dicit: & in ea legatione a rege occiſum. Nõ prætereo inqt. C. Octauiũ ob vnũ verbũ: quo regẽ antiochum dilaturũ ſe rñſum dicẽtẽ virga q̃ tenebat forte circũſcripſit: & priuſq̃ egrederet᷑ circulo illo: reſponſum dare coegit in qua legatione interfecto: ſenatus ſtatuã põi iuſſit q̃ oculatiſſimo loco in roſtris. ¶ Ptolemæũ: Alexandriæ: & ægypti regẽ. ¶ Amiciſſimo vultu: Vt beniuolentiã oſtẽderet erga populũ romanũ. ¶ Senatuſconſultũ: Quod erat eiuſmodi: Niſi abſtineret a bello contra Ptolemæũ bellum a Romanis ſibi indictum eſſe.

ASCE. ¶ NIHILO: &c. Grauitas Scipionis æmiliani: nihilo. i. nullo: fuit ſup. ſegñior. i. minus ſtrenua: aut in curia corã patribus conſcriptis: aut in cõcione corã populo. Qui cũ haberet Mumiũ conſortẽ. i. collegã cenſuræ: hominẽ ſup. vt nobilem: ita vitæ eneruis. i. mollis: & effractæ dixit pro roſtris. i. ex illo edito loco ad populũ loquẽns: ſe geſturũ omnia ex maieſtate reipub. ſi ciues: vel dediſſent ſibi collegã. i. virũ dignũ: qui cenſuræ munere fungeretur: vel nõ dediſſent. ſ. hominem indignum tali munere: qui tamen: eo qd̃ colega eſſet: & ſine eo alter non decenter omnia curaret: plus impedimenti q̃ adiumenti erat Scipioni allaturus. ¶ Idem. ſ. Scipio æmilianus: Cum Seruius Sulpi. Galba: & aurelius (ſunt qui dicunt Vale.) conſules contenderent in ſenatu. vter mitteretur in hiſpaniam aduerſus Variatum: ac magna diſſenſio eſſet iter patres conſcriptos: omnibus expectantibus: quonam. i. in vtram partem: ſententia eius videlicet Scipi. inclinaretur: inqt placet mihi neutrum mitti: quia alter. ſ. Galba nihil. ſ. rerũ hẽt: & nihil eſt ſatis alteri. ſ. aurelio: qui tam auarus erat: vt expleri non poſſet: iudicans inopiam atq; auaritiam æq; malam magiſtram. i. gubernatricem imperii licentis. i. licenter & prohibito agentis & ita ꝑpotentis. Quo dicto obtinuit ſup. ipſe æmilianus: vt neuter mitteretur in prouinciam: hoc ẽ in hiſpaniã. ¶ Cneus vero pompilius legatus miſſus a ſenatu ad antiochũ. ſ. regẽ ſyriæ: vt abſtineret ſe bello: quo laceſſabat. i. vexabat ptolemæũ. ſ. regem ægypti: cum veniſſet ad eum: atq; is. ſ. antiochus porrexiſſet ei dexteram animo prompto: & vultu amiciſſimo: noluit inuicem. i. viciſſim: porrigere ei. ſ. regi ſuam. ſ. dexterã. ¶ Sed tradidit tabellas continentes ſenatuſconſultum. i. decretum denuntiandum antiocho: quas: vt legit Antiochus: dixit ſe collocuturum cum amicis. Pompilius indignatus: q; interpoſuiſſet

¶ De Scipione Aemeliano.

NIhilo ſegnior Scipionis Aemeliani aut in curia, aut in cõciõe grauitas: qui, cũ haberet cõſortẽ cẽſuræ mumiũ, ut nobilẽ ita eneruis uitæ p roſtris dixit: ſe ex maieſtate reip. oĩa geſturũ, ſi ſibi ciues uel dediſſent collegã: uel non dediſſent.

¶ De eodem Scipione.

IDem, cũ Seruius Sulpitius Galba, & Aurelius conſules in ſenatu contẽderent: uter aduerſus Viriatum in Hiſpaniam mitteretur: ac magna iter. P. C. diſſenſio eſſet: omnibus quonam eius ſententia inclinaretur expectantibus: neutrum, inquit, mihi mitti placet: alter nihil habet: alteri eſt nihil ſatis, æque malam licentis imperii magiſtram iudicans inopiam: atq; auaritiam. quo dicto ut neuter in prouinciam mitteretur: obtinuit.

¶ De Pompilio legato.

CN. uero Pompilius a ſenatu legatus ad Antiochum miſſus: ut bello ſe, quo Ptolomæũ laceſſebat: abſtineret, cum ad eũ ueniſſet: atq; is pmpto aĩo, & amiciſſimo uultu dextrã ei porrexit: inuicẽ ei ſuã porrigere noluit: ſed tabellas ſenat⁹ cõſultũ cõtinẽtes tradidit. quas ut legit Antiochus: dixit ſe cũ amicis collocuturũ. indignatus Pompilius qd̃ aliquã morã iterpoſuiſſet: uirga ſolũ, quo iſiſtebat: denotauit. &, prius, iqt, q̃ hoc circulo excedas: da reſponſum: qd̃ ſenatui referã. nõ legatũ locutum ſed ipſam curiã ante oculos poſitam crederes. continuo enim Rex affirmauit fore: ne amplius de ſe Ptole. quereretur. ac tum demum Põpil. manum eius tanquã ſocii appræhendit. Quam efficax eſt animi, ſermoniſq; abſciſſa grauitas. eodẽ momento Syriæ regnum terruit: Aegypti texit.

aliquã morã: denotauit. i. ducta in circuitũ linea: deſignauit virga. ſ. quã in manu tenebat: ſolũ. i. terrã: in q̃ ambo ſtabant: & inquit priuſq̃ excedas hoc circulo. ſ. virga circũſcripto: da reſpõſum: qd̃ referã ſenatui. Tu credares (inqt Vale.) non legatum locutũ: ſed ipſam curiã. ſ. Ro. i. ſenatum omnẽ: poſitã ante oculos. ſ. antiochi: Enim pro qa: rex affirmauit: cõtinuo fore. i. futurum eſſe: ne Ptolem. æus quæreret᷑: amplius de ſe. Ac Põpilius appræhẽdit tum demũ primũ. i. vbi id affirmauerat: manũ eius ſ. Antiochi regis: tanq̃ ſocii. ſ. Romani imperii. Quã. i. o quãtum efficax. i. eius: qd̃ facto opus eſt: effectrix eſt: grauitas abſciſſa. i. breuis: & extẽporanea: animi: & ſermonis. q. d. maxime efficax. qd̃ pbat: qa ipſa terruit eodẽ momẽto: qa vno eodẽq; dicto: & facto: regnũ. i. ipſum regẽ Syriæ. ſ. Antiochũ: & texit. i. ꝑtexit ab iniuria eius: regnũ ſup. Aegypti. i. regẽ eius Ptolemæum.

¶ De Publio Rutilio.

PVblii autem Rutilii uerba prius, an facta exiſtimẽ, neſcio. nã utriſq; æque admirabile ineſt robur. Cũ amici cuiuſdã iniuſtæ rogationi reſiſteret: atq; is per ſummã indignationem dixiſſet. Quid ergo, inquit, mihi opus eſt amicitia tua ſi quod rogo nõ facis? reſpondit. immo qd mihi tua: ſi propter te aliquid inhoneſte facturus ſum?

HVic uoci cõſentãea illa opa. qd magis ordinũ diſſenſiõe: q̃ ulla culpa ſua reus factus: nec obſoletã ueſtẽ induit. nec inſignia ſenatoris depoſuit: nec ſupplices ad genua iudicum manus tetendit: nec dixit quicquã ſplendore ꝑteritorũ amorũ humilius. efficitq;, ut piculũ huic nõ impedimentũ grauitatis eius eſſet: ſed experimentũ. atq; ẽt cũ ei reditũ in patriæ ſyllana uictoria ꝑſtaret: in exilio: ne quid contra leges faceret: remanſit: q̃propter felicitatis cognomen iuſtius qs moribus grauiſſimi uiri, q̃ in potẽtis armis aſſignauerit. Quod qdẽ ſylla rapuit, rutilius meruit.

¶ De. M. Bruto.

MArcus Brutus ſuarum prius uirtutũ, q̃ patriæ parentis paricida. uno enim facto, & illas in profundũ præcipitauit: & omnem ſui nominis memoriam, inexpiabili deteſtatione perfudit. ultimum prælium initurus negãtibus id quibuſdam committi oportere: fidenter, inquit, in aciem deſcendo. hodie. n. aut recte erit: aut nihil curabo. præſumpſerat, uidelicet neq; uiuere ſine uictoria, neq; mori ſine ſecuritate poſſe.

OLIV. Rutilii graue dictum.

PVblii aũt Rutilii verba: de hoc. P. Ruti. dictũ eſt in cap. de maieſtate: & dicet᷑ infra cap. ix. lib. vi. de mutatione fortunæ: vide Aſconiũ: hic inquit eſt. P. Ruti. q. Qu. ex publicano dictus cõſul poſtea decẽ legatoꝝ ſnĩa dicit᷑ leges ſiculis cõſcripſiſſe: hæc pedianus aſconius: q̃ſtor Rutilius Ruffus dãnatus eſt: q; cum p̃tore cõſenſerat ſuo: ne qd agerent publicani in ꝓuincia ſua: quo cognito: eqtes Romani: nã tunc ante ſyllana tẽpora iudicabãt dãnarũt eũ: cũ ergo poſt victoriã ſyllæ aduerſus Mariũ redire poſſet in patriã: noluit ne qd aduerſus leges faceret: dubitat ergo Vale. prius ne facta: an illius grauiter dicta cõmemoret: cũ vtraq; ſint cõmemoratione digniſſima. ¶ Quid mi. tua amici Cice. hæc lex in amicitia ſanciat᷑: vt neq; rogemus res turpes neq; rogati faciam⁹. ¶ Ordinũ diſ. Quia de iudiciis ſenatorius: & æqueſtris ordo inter ſe diſſidebãt obſoletã: Squalidã: & imundam mœroris indicẽ. ¶ Effecitq;: vt parti. Nã ex dãnatione nihil a grauitate diſceſſit: ſed grauitatẽ multo magis cõprobauit. ¶ Quapropter fœlicitatis: Multo iuſtius inquit fœlix dici potuit: & debuit: Rutilius ſummæ grauitatis: & innocentiæ: q̃ Sylla impotentiſſimus homo.

Bruti ph l pceſis fiducia.

MArcus Brutus: & illud Bruti dictũ grauitate: & fiducia plenũ fuit: diſſuadẽtibus. n. ſuis in vltũ ꝓliũ ſuſcipiẽdũ eſſe: aut inqt hodie recte erit: aut nihil curabo: ac ſi diceret: vel vincã: vel moriar: recte erit ſi vicero. ¶ Nihil curabo: Si moriar. Cice. ad dolobellã de Bruto multa tradit: maximeq; cõmendat in ea epiſtola: & ſi contentus eram mi dolobella.

ASCE. ¶ Publii &c. Aũt. i. ſed ego neſcio: vtrũ ſup. æſtimẽ. i. cenſeam: & penſitẽ prius verba. ſ. grauiter dicta: Publii Rutilii: an facta ſup. ei⁹: nã robur æq; admirabile ineſt vtriſq;. Cũ ſup. Rutilius reſiſteret rogationi iniuſtæ cuiuſdã amici. ſ. ſui: atq; is. ſ. amicus dixiſſet p ſummã indignationẽ. Ergo ſi quæ rogo: nõ facis: qd op⁹ eſt mihi amicitia tua. (Sũt q addãt particulã inqt: vt ſit: qd ergo inqt: ſed plane ſupuacua ſit) Rutilius ſup. rñdit. Immo qd ſup. opus eſt: mihi tua. ſ. amicitia: ſi ego facturus ſum aliqd inhoneſte propter te. q. d. multo minus illa. ſ. grauitate ꝑclara opera Rutilii: ſunt cõſentanea. i. correſpõdẽtia: & cõformia huic voci. i. dicto tã graui: q. i. qa ipſe factus reus. i. ꝓſtratus in iudiciũ: magis diſſenſione ordinũ. i. factione partiũ ciuitatis: q̃ vlla culpa ſua: nec induit veſtẽ abſoletã: vt ſolẽt rei volẽtes ſqualore: & ſitu: tũ vultus: tum veſtiũ miſerationẽ captare: nec depoſuit inſignia ſenatoris: nec tetẽdit manus ſupplices ad genua iudicũ: nec dixit qcq̃ humilius ſplẽdore. i. nõ q̃ fuerit ſplẽdor: ſed q̃ vt cõueniret ſplẽdori ꝑteritoꝝ annoꝝ: & effecit: vt ſup. accuſatio illa eſſet periculũ. i. experimentũ grauitatis eius: & nõ impedimentũ. (Nõ intelligẽtes periculũ capi pro experimẽto: vt in Terentiana Eunucho: Fac periculũ in lr̃is &c. adiecerũt fruſtra: ſed experimentũ: qd̃ ſi addendũ eſt: legant᷑ ſuperiora ſic. Vt nõ periculũ: nõ impedimẽtũ grauitatis eius eſſet. ſed. ſ. experimentũ vt periculũ ſit facultas pereũdi.) Atq; ẽt cũ victoria Syllana ꝑſtaret ei reditũ in patriã. (Ergo ĩtelligit᷑ cũ ſupplicare nollet exilio dãnatus) remãſit. ſ. in exilio: ne faceret qd. i. aliqd cõtra legẽ. Quapropter qs. i. aliqs aſſignauerit iuſtius cognomẽ fœlicitatis: qd̃ Sylla ſibi ſumpſit: moribus grauiſſimi viri: videlicet Rutilii: q̃ armis impotẽtis vtpote Syllæ. i. nequeũtis affectibus ſuis moderari. aut in victoria modũ ſeruare: dicit᷑. n. ĩpotẽs frequẽter: q inſolẽs eſt: & ſibi ꝑpter nimiã in alios potentiã imperare nequit. Quod quidem. ſ. cognomen felicitatis: Sylla rapuit. i. violẽter ſibi ſumpſit: & ſup. Rutilius meruit. ¶ Marcus Brutus. parricida. i. nefarius tanq̃ rei neceſſariæ intereptor prius virtutũ ſuaꝝ. i. a qbus quaſi genitus erat: nã parẽtes dant nobis eſſe: virtutes bene eſſe: & ita erat quaſi genitricũ ſuaꝝ intereptor: aut qa virtutes morales quodãmodo noſtræ putant᷑: & a nobis genitæ: licet vera virtus a Deo ſit: ideo ſicut: q filias occiderat: parricida generali appellatione diceret᷑: vt q fratrẽ: aut matrẽ (nõ. n. vt multi audaculi: fratricidã: aut matricidã dicunt peritiores) ita virtutũ ſuaꝝ intereptor quodãmodo eaꝝ eſt parricida dicẽdus: prius ergo parricida virtutũ ſuaꝝ q̃ parẽtis patriæ. ſ. Iulii Cæſaris. (Enim pro qa Brutus: &. i. pariter ꝓcipitauit illas. ſ. virtutes ſuas in ꝓfundũ. ſ. vitioꝝ: & perfudit oẽm memoriã nois ſui deteſtatione inexpiabili. i. nõ purgabili: vno facto) initurus vltimũ ꝓliũ. ſ. cũ Auguſto & Antonio: qbuſdã. ſ. amicoꝝ eius negãtibus oportere id. ſ. ꝓliũ cõmitti: inquit

ego deſcẽdo fidẽter in aciẽ.Enim pro qa:aut erit.ſ.mihi hodie recte.i.bene:aut nihil curabo.ſ.de iis:quæ male erunt:cũ ego non ſim.Videlicet.i.videre licet:quare id dixerit:qa præſumpſerat:ſe neq; poſſe viuere ſine victoria:neq; mori ſine ſecuritate i.ſine amotione curarum de iis:quæ viuentibus contingunt:Niſi forte:cum ſtoicus eſſet id epicurice ſenſit:animos cũ corporibus interire:aut quod Cicero interdum innuere videtur:animos bonorum corporibus exutos continuo beatos fore:vt in Lælio:vbi dicit:q; Socrates dicebat animos hominum eſſe diuinos:vſq; cum e corpore exceſſiſſent : reditum ad cœlum patere:optimo & iuſtiſſimo cuiq; expeditiſſimum.Et paulo poſt quaſi ex perſona lælii Scipionis ſententiam confirmantis: id ſi ita eſt vt: optimi cuiuſq; animus in morte facillime euolet:tanquã e cuſtodia:vinculiſq; corporis:cui cenſemus:curſum ad deos faciliorem fuiſſe q̃ ſcipioni?Sin autem illa vereor:vt idem interitus ſit animorum:& corporum:nec vllus ſenſus maneat:vt nihil boni eſt in morte:ſic certe nihil eſt mali & cætera.Ex quibus poteſt colligi dilemma:quo brutus videtur vſus:vt dixerit:nihil mali ſibi futurum e prælio:nam aut vincat:aut cadat:ſi vincat:palam eſt nihil fore mali: ſin cadat : aut animus quoq; & ſenſus pereant:& ſic nihil reliquum fuerit:quod curet mali:aut animus(quia ſe bonum putauit:& pro patria moriturum)ad deos euolabit:& ita nulla cura mortalium afficietur.

THE. ¶Cinana:Ptolemæus in luſitania reddit vrbem lucinianam:locumq; in hiſpania cyneticum celebrat Herodotus de rebꝰ Herculis.x.Cinanam:vel vt alii codices habent ciranam:quod equidem ſciam:nemo.

OLIV. Vius mentio : Nunc tranſit ad externa : ita tamen vt proximum exemplum cum ſuperiori coniungat:dicit enim mentio.M.Bruti facit : vt quod aduerſus Decium Brutum in hiſpania grauiter dictum fuit:huic exemplo ſubnectam : nam cum Decius Br.Bruti patruelis reip.partes defenderet: aduerſus Anton.in Hiſpania profectus totam luſitaniam : quæ pars eſt hiſpaniæ ſubegerat:ſola reſtabat cinania vrbs munitiſſima quã cum obſideret legatos miſſit qui de redemptione tentarent ciuium animos qui legatis ita grauiter reſponderunt:accepiſſe a maioribus ſuis ferrum:quo ſe: libertatemq; defenderent:nõ aurum:quo libertatem ab auariſſimo imperatore redimerent:hoc dictum barbaræ gentis melius romãæ virtuti cõueniſſet:æquiuſq; fuerat romanos ea verba proferre q̃ a barbaris audire.Subiicit: In mentẽ adducit:& notanda eſt cõſtructio ſubiicit : referre ſubiicit:vt referã. ¶Tentata redemptiõe: Nunquid ſe vellẽt auro redimere. ¶Melius ſine:Scilicet hoc dictũ melius conueniſſet romanis hominibus:& nõ vt ab aliis audirent:nam romanum eſt & dura:& fortia pati.

Socrates vti lyſiæ noluit oratione. Ocrates quoq;:Socrates cum accuſatus eſſet:q; alienos deos introducere:& pueroꝝ corruptor eſſet:vt viterius dicemus in.vii.de ſapienter dictis.Lyſias eius diſcipulus cõmiſeratione motus orationem ꝑ eo ſcripſit accõmodatiſſimã ad excuſationẽ quã cum ſocrati recitaſſet: continebat ἀπολογία.i.excuſationem bona inquit Socrates eſt oratio: ſed non mihi conueniens:nam humilioribus verbis ſcripta erat q̃ philoſopho conueniat:tum ille:ſi eſt inquit bona:cur nõ ea vteris?tum Socrates:nonne veſtis poteſt eſſe pulchra : & tamen non vnicuiq; conueniens?hanc hiſtoriam ita tradidit Diogenes: q̃q̃ Vale.dicat illum aliter reſpondiſſe Quinti.lib.ii.& ſocrates inquit inhoneſtam credidit orationem q̃ ei lyſias reo compoſuerat. ¶Colũẽ: Suſtentaculum. ¶Imminenti procellæ: Inſtanti periculo. ¶In vltima ſcytiæ:Quæ eſt in ſeptentrione:vbi conſtat imanes:& efferates gentes eſſe. ¶Spi.i.vitam ſuam. ¶Maluitq; Socrates.i.maluit mori tãq̃ ſocrates:q̃ viuere tãq̃ lyſias.

¶Externa. De populo Ciniensi.

Vius mentio mihi ſubiicit , quod aduerſus.D.Brutũ in Hiſpania grauiter.dictum eſt:referre . nã cũ ſe ei tota pene Luſitania dediḋiſſet:ac ſola gentis huius urbs Cinania pertinaciter arma retineret:tentata redemptio ne prope modum uno ore legatis Bruti reſpondit:ferrum ſibi a maioribus,quo urbem tuerentur : non aurum, quo libertatem ab imperatore auaro emerent:relictum . Melius ſine dubio homines noſtri ſanguinis hæc dixiſſent:quam audiſſent:Sed illos quidem natura in huius grauitatis ueſtigia deduxit.

¶De Socrate Philoſopho.

Ocrates autem græcæ doctrinæ clariſſimũ columen,cum Athenis cauſam diceret : defenſionemq; ei Liſias a ſe compoſitam,qua in iudicio uteretur:recitaſſet : demiſſam,& ſupplicem,imminentiq; procellæ accommodatam:aufer, inquit,quæſo iſtam : nam ego ſi adduci poſſem:ut eam in ultima Scythie ſolitudine perorarem : tum meipſum morte multandum concederem.Spiritum contempſit,ne careret grauitate.maluitq; Socrates extingui,q̃ Lyſias ſupereſſe.

ASCE. ¶HVIVS &c.Mentio huius.ſ.proxime dicti ſubiicit:ideſt in memoriam reducit:mihi referre.i. recitare id : quod dictum eſt grauiter in hiſpania aduerſus decium Brutum:Nam cum pene.i.quaſi tota luſitania dediſſet ſe ei:ſcilicet decio Bruto: ac cinania vrbs huius gentis.ſ.luſitanæ ſola retineret pertinaciter arma:tentata redemptione:ideſt de redemptione ſui facienda:hoc eſt:an vellet ſe:& ſua auro redimere:reſpondit propemodum:ideſt quaſi in hunc modum tota vno ore legatis Bruti:ferrum relictum ſibi a maioribus:ſcilicet ſuis:quo tuerentur vrbem.ſ.ſuam:non aurum relictum quo emerent libertatem ab imperatore auaro.Homines noſtri:ideſt Romani ſanguinis dixiſſent melius.i.aptius:& conſonantius ad cætera dicta: & facta ſua:aut melius fuiſſet eis:ſi hoc dixiſſent quã audiſſent.ſ.ab aliis.Sed natura:quæ eſt luſitanis bellicoſa:deduxit illos ſcilicet luſitanos:in veſtigia.i.ſimulacra:ſeu imitamenta quædã grauitatis.q.non vera ſit grauitas: niſi in populo Romano. ¶Socrates autem clariſſimum columẽ.i.decus doctrinæ græcæ:cum diceret cauſam.i.purgaret:& defenderet ſe athenis: & lyſias orator inſignis recitaſſet ei defenſionem.i.orationem defenſiuam compoſitam a ſe.ſ.Lyſia:demiſſam:& ſupplicem:& accõmodatam procellæ:ideſt furori populari:imminenti.i.incumbenti ad perniciem Socratis:qua.ſ.defenſione:ſocrates vteretur in iudicio:inquit.i.reſpondit lyſiæ:aufer iſtam.ſ.tam demiſſam defenſionem a te compoſitam.Nam ego ſi poſſem adduci.i.ſuaſione:aut ratione:aut voluntate duci ad hoc:vt perorarem.i.ad finem vſq; haberem:& obtinerem quæ vellem:ea: ſcilicet defenſiua oratione:in vltima ſolitudine ſcythiæ:vbi nullus præter deum:& conſcientiam:& iudices adeſſent:nam ſi intelligamus perorare pro dumtaxat ad finem dicere:nec vincere:facilior erat intellectus:vt dicat ſe ſolam cõſcientiã timere qui enim demiſſe ſupplicant:etiã quæ non cõmiſerant:purgant & timiditate & abiectione animi peccant:vnde addit)tum

ideſt tunc concederem meipſum mulctandum:ideſt puniendum morte.Socrates ſup.contempſit ſpiritum:ſcilicet vitalem: hoc eſt vitam:ne careret grauitate:& maluit extingui ſocrates:ideſt non amiſſa dignitate ſua:q̃ ſupereſſe lyſias.i.tam demiſſo animo:vt erat lyſias:qui ſuaſit ea purgare:quæ non admiſit.aut ei ſupplicare:qui non deliquit.

¶De Alexandro Rege.

Vãtus hic in ſapiẽtia,tãtus in armis Alexãder illã uocem nobiliter edidit. Dario enim uno iã & altero ꝓlio uirtutẽ eiꝰ expto,atq; ideo partẽ regni Tauro tenus mõte,& filiã in matrimoniũ cũ decies centũ millibus talẽtũ pollicente,cũ Parmenion dixiſſet : ſe,ſi Alexander eſſet uſurũ ea cõditiõe:reſpõdit : & ego uter ſi Parmenion eſſem: Vocẽ duabus uictoriis reſpõdentem , dignam cui tertia ſicut euenit tribueretur.

¶De Lacedæmoniis.

Tq; hæc qdẽ & animi magnifici,& pſperi ſtatus,illa uero,qua legati Lacedæmonioꝝ apud patrẽ eius miſerã fortunæ ſuæ cõditionem teſtati ſunt : glorioſior,q̃ optabilior . Intolerabilibus enĩ oneribus ciuitatẽ eoꝝ ĩplicãti,ſiqd morte grauius imperare pſeueraret : mortẽ ſe ꝑlaturos reſponderunt. ¶De Quodam Spartano.

Ec parũ graue Spartani cuiuſdã dictũ:ſiquidẽ nobilitate,& ſanctitate pſtãs:& in petitione magiſtratus uictus maximæ ſibi eſſe lætitiæ pdicauit : qd aliquot patria ſua ſe meliores uiros hẽret . quo ſermõæ ĩpulſam honori adæq̃uit,

OLIV. Vantꝰ hic:Tm̃ bello valuit Alexan.q̃ philoſophia ſocrates:nec ſapiẽtiæ ſocratis alexãdri ꝑitia ceſſit armorũ:cuiꝰ hoc graue dictũ refert᷑ a Vale.& confirmat᷑ a.Qu.Curtio li.iii.cũ darius duobꝰ ꝓliis ſupatus: vt vidimus in ca.de cõſtãtia:tertiũ repararet exercitũ : nã adeo viris:& æq;s abundat illa ꝓuincia:vt illi facile foret: bellũ renouare:timẽs eadẽ ſe belli fortunã hituꝝ:admirãs pariter macedoniã virtutẽ:Alexãdriq; magnanimitatem legatos mittit: q regni ptẽ vſq; ad montẽ tauꝝ:& nuptias filiæ cũ decies cẽtẽis milibus talẽtoꝝ Alexãdro pollicerẽt᷑ ſi pacẽ:fœduſq; ſecũ vellet inire:quas cõditiones cũ Alexãder recuſaſſet:qppe q aĩo ſuo iã totius Aſiæ ĩperiũ occupauerat:parmeniõ eius pfectꝰ:q apud eũ gratia plurimũ:& auctoritate valebat:ſi Alexãder inqt eſſem:cõditiones acciperẽ:tũ Alexãder:acciperẽ,pfecto:ſi eſſem Parmeniõ.ſed qa ſum Alexãder nõ accipio:huius dicti auctor. Qu.Cur.Iuſtiniꝰ vero nullã ꝑrſus mentionẽ facit in geſtis Alexãdri:tñ illud refert:q; victꝰ darius cũ babylonia ꝓfugiſſet:ꝑ epiſtolas Alexãdũ depræcat᷑:vt redimendaꝝ captiuarũ ſibi ptãtẽ faciat:inq; eã rẽ magnã pecuniã pollicet᷑:ſed Alexãder in pciũ captiuaꝝ regnũ oĩ:nõ pecuniã petit:interiecto tpe aliæ epiſtolæ darii Alexã.reddunt᷑:qbus filiæ mr̃imoniũ:& regni portio offert᷑:ſed Alexã.ſua ſibi dari reſcripſit:iuſſitq; ſupplicẽ venire:& regni arbitria victori pmittere.Itẽ Paulo inferius ait darius:ſe ratꝰ vere victũ:cũ poſt ꝓlia & beneficiis ab hoſte.ſuperaret᷑:ſcribit tertias epiſt.& gratias agit.q; nihil in ſuos hoſtile fecerit: offert deinde maiorẽ partẽ regni vſq; ad flumẽ eufratẽ:& alterã filiã vxorẽ ꝑ reliquis captiuis.xxx.mil.talẽ.ad hoc Alexã.gratiaꝝ actionẽ ab hoſte ſupuacaneam eſſe rñdit: nec a ſe q̃c̃ factũ in hoſtis adulatiõe:nec q; in dubios belli exitus:aut in leges pacis lænocinia q̃reret:ſed aĩ magnitudine:qua didicerit aduerſus vires hoſtiũ:nõ aduerſus calamitates cõtẽdere:polliceturq; ſe pſtaturũ ea dario:ſi ſecũdus ſibi non par haberi voluerit:cæteꝝ neq; mũdũ poſſe duobꝰ ſolibꝰ regi:neq; orbẽ ſũma duo regna ſaluo ſtatu terraꝝ hr̃e:ꝑinde aut deditionẽ eadẽ die:aut ĩ poſterã aciẽ pet. ¶Altero ꝑ.Scdo ꝓlio:qa bis victꝰ fuerat. ¶Sicut eue.qa tertio vicit eũ:& regno ſpoliauit. ¶Hæc q̃: Alexander parmenoni rñdit.

Alexan. oblatas a dario cõditiones reſpuit

Lla vero:Philippus pater Alexãdri græciã diu bello inuaſit:& eã tãdẽ opꝓſſit:ſed cũ deuictis Atheniẽ. bellũ Lacedæmõiis intuliſſet:Lacedæmõii:q; ſemp armis victores extitiſſent:aliiſq; ĩperare cõſueuiſſent:nõ poterãt ſe ſubiicere Philippo.& cũ qdã dixiſſet:multa mala:& extrema ppeſſuros:nihil mali:neq; extrẽi vitã aſpnãtibꝰ eſſe rñderunt: cũ rurſus grauia multa:& indigna Philippus ĩperaret:nihil aliud reſcripſerũt niſi Lacedæmões Philippo ſalutẽ:nõ.ſ.volumꝰ ĩperãti tibi pere:cũ tñ grauius inſtaret:durioraq; illis imparet:dixerũt ſe mortẽ ſubire paratos:ſiqd morte durius imparuerit. ¶Optabilior:qa nemo optare debet:vt ad hanc conditionẽ veniat . ¶Oneribus:Nã tributarios faciebat:& tantã pecuniã imperabat:q̃ta exolui non poſſet:accuſati.n.fuerãt q; arcẽ tebanã:induciaꝝ tẽpore occupaſſent. ¶Morte grauiꝰ.ſ.ſeruitutẽ.

Ec paꝝ graue.Laced.quidã victus a cõpetitoribus gaudebat:hic prædaretus fuit qui cũ in tricentoꝝ numero non eſſet electus:q honos in vrbe ordine pſtabat:hilaris:ſubridenſq; abibat:reuocatus autẽ ab ephoris:& quid rideret interrogatus:quoniam inquit vrbi gratulor quæ me tricentos meliores habet ciues . ¶In petitione magiſtratus: Erat magiſtratus quidam:qui ex tricentis viris conſtabat:in quo quidem officio boni tantum eligebantur. ¶Honori adequauit:Quia non minus ex hoc dicto gloriæ comparauit.q̃ ſi magiſtratum adeptus eſſet.

ASCE. ¶QVatus ſup.ens hic.ſ.ꝓxime dictus:videlicet ſocrates in ſapiẽtia tantꝰ ſup.ens aut exiſtẽs Alexãder.ſ.Macedo in armis: edidit illũ.ſ.nobilẽ vocẽ quã ſtatim recitabit.Enim pro qa.Dario experto.i.cũ Dariꝰ rex pſaꝝ exptus eſſet:& cognouiſſet:iã vno:atq; altero.i.ſcdo ꝓlio virtutẽ eius.ſ.Alexãdri in bello:& pollicẽte.i.cũ pollicitus eſſet:& offerret Alexandro:filiã.ſ.ſuã in matrimoniũ.cũ decies cẽtũ milibus talẽ:Cũ pmenion vnus ex ducibus eius dixiſſet ſe vſuꝝ:ea cõditione:ſi eſſet:Alexã.Alexãder ſup.rñdit:& ego vterer:ſi eſſem pmenion.i.tã demiſſo aĩo:vt tu Vocẽ.i.o.vocẽ reſpondentẽ.i.conformẽ duabus victoriis:& dignã:cui tertia victoria tribueret᷑:ſicut euenit:quia tertio Dariũ vicit:& victi:ac in fuga a ſuis interfecti regno potitꝰ eſt. ¶Atq; hæc qdẽ(cõtinuatiua eſt clauſula).ſ.vox Alexãdri ſup.fuit grauiter dicta:aut exẽplũ:&.i.ſimul animi magnifici:& ſtatus proſperi. ¶Vero.i.ſed illa.ſ.q̃ ſequunt᷑:q̃ Lacedæmonii teſtati ſunt:apud patrẽ eius.ſ.Alex.videlicet Philippũ:miſeram conditionẽ fortunæ ſuæ:ſup.fuit glorioſior plꝰ habens gloriæ:q̃ optabilior.i.q̃ rei optabilis:aut optãdæ.n.ꝑ qa ipſi rñderũt: Philippo implicanti ciuitatẽ eoꝝ:hoc eſt Lacedæmona.aut ſpartẽ:oneribus intolerabilibus:ſe ꝑlaturos mortẽ : ſi pſeueraret impare qd.i.aliqd grauiꝰ morte:hoc eſt ſe malle mori q̃ tã indigna pati. ¶Hæc.i.& nõ:& dictũ cuiuſdã ſpartani ſup.fuit:nõ paꝝ.i.multũ graue:Siqdẽ:qm̃ is pſtans nobilitate:& ſanctitatæ.ſ.vitæ & victꝰ.i.poſt habitus in petitione magiſtratus:pdicauit.i.palã dixit:eſſe ſibi maxime lætitiæ.i.ad maximã lætitiã facere:q; patria ſua hr̃et aliquos meliores ſe:quo ſermõe adæquauit honore.ſ.quẽ ſibi ꝑlatus adeptus erat:repulſã.ſ.quã ſuſtinuerat:hoc ẽ tã glorioſa fuit illi repulſa q̃ alteri adeptio migratꝰ.

OLIV. Empus eſt iuſtitiæ. Trãſit ad ca. de iuſti. duplex aũt eſt iuſticia: generalis & ſpecialis. generalis eſt: q̃ verſat̃ i hoĩum ſo cietate tuenda: ſpecialis diuidit̃ in cõmutatiuã: & diſtributiuã: cõmutatiua cõſiſtit i emẽdo: vẽdẽdo: locando: con ducẽdo: diſtributiua eſt: q̃ cõi vtilitate ſeruata: ius ſuũ vnicuiq; tribuit ex dignitate cuiuſq;: de qua nunc dicit: nã in ea probitas: æqtaſq; verſatur. ¶ Penetralia: loca i qbus res ſacræ ſeruant̃. ¶ Aeq: ac probi: æq iuſti. ¶ Probi: Boni nã iuſticia nihil eſt niſi bonũ: & æquũ: & ſimul: atq; ab æquo & bono diſceſſerit deſinit eſſe iuſticia. ¶ Vbi ſtudiũ verecũdiæ: Quia non qđ volumus: ſeqmur: cũ iuſticiã colimꝰ: verecundia. n. obſtat: & hoc ẽ ꝓpriũ cõtinẽtis: q abſtinet qdẽ a voluptate: ſed cũ diffi cultate pp verecũdiã: tẽperans aũt abſtinet ſe ſine difficul tate: quia iã virtutis habitum fecit. ¶ Cupiditas. r. Hoc eſt tẽperati: q ſine labore abſtinet: nã ſenſualitati. ratio domi natur. Nihilq;. u. Sic. n. philoſophi omnes ſentiũt nihil vti le: quod non honeſtum Cic. lib. iii. offi. Peruertunt hoies fundamenta nature cũ vtilitatẽ ab honeſtate ſeiungunt.

¶ De Iuſtitia. Capi. .V.

Empus eſt iuſtitiæ quoq; ſancta penetralia adire: in qbus ſemper æqui, ac probi facti reſpectus religioſa cũ obſeruatione uerſat̃. & ubi ſtudiũ uerecundiæ eſt: cupiditas rationi cedit: nihilq; utile, quod parũ honeſtũ uideri poſſit: ducitur. eius autem præcipuum: & certiſſimum inter om nes gentes noſtra ciuitas exemplum eſt.

¶ De Senatu.

Amillo cõſule Phaliſcos circunſedẽte, magiſter ludi plurimos, & nobiliſſimos inde ueros, uelut ambulandi gratia eductos, in caſtra Romanorum perduxit. quibus interceptis, non erat dubium quin Phaliſci depoſita belli gerandi pertinacia tradituri ſe noſtro imperatori eſſent ea re cognita. Senatus cenſuit: ut pueri uinctum magiſtrum uirgis cedentes in patriam remitterentur. qua iuſtitia animi eorum ſunt capti: quorũ mœnia expugnari non poterant. nanq; Phaliſci beneficio magis, quã armis uicti portas Romanis aperuerũt.

Camilli iuſtitia i faliſcos. Amillo conſule: Liui. ab vrbe cõ. li. v. Cũ obſide rent̃ faliſci: videbat̃ æq; diuturnꝰ futurꝰ labor: ac veiis fuiſſet: ni fortũa ĩperatori. Ro. ſimul: ac cognitæ rebꝰ bellicis virtutis ſpecimen maturã victoriã dediſſet: mos erat faliſcis eodẽ mgr̃o liberoꝝ: & cõite vti: ſimulq; plures pueri: qđ hodie quoq; in græcia manet: vniꝰ curæ demãdabant̃: principũ liberos: ſicut fere fit: qui ſciã videbat̃ ꝑcellere: erudiebat: is cũ in pace inſtituiſſet pueros ante vrbẽ luſus exercẽdiq; cauſa ꝓcedere: nihil eo more ꝑ bellis tẽpus intermiſſo: dũmõ breuioribꝰ: mõ lon gioribꝰ ſpaciis trahẽdo eos a porta: luſu: ſermõibuſq; va riatis longius ſolito: vbi res dedit: ꝓgreſſus iter ſtationes hoſtiũ: caſtraq; inde Romana: eos in ꝑtoriũ ad Camillũ ꝑduxit. ¶ Ibi ſceleſto facinori ſceleſtiorẽ ſermonẽ addi dit: faliſcos ſe in manus tradidiſſe Romanis: qđ eos pue ros: quorũ parentes capita ibi rerũ ſint in ꝑtãtẽ dediderit: q̃ vbi Camillus audiuit: nõ ad ſimilẽ inqt tui: nec popu lũ: nec ĩperatorẽ ſceleſtus ipſe cũ ſceleſto munere veniſti: nobis cũ faliſcis: quæ pacto fit humano ſocietas non eſt: quã ingenerauit natura vtriſq; eſt: eritq;: ſunt & belli: ſicut & pacis iura: iuſteq; ea nõ minus q̃ fortiter didicimus ge rere: arma habemus nõ aduerſus eã ætatẽ: cui ẽt captis vr bibꝰ parcit̃: ſed aduerſus armatos: & ipſos: q nec læſi: nec laceſſiti a nobis caſtra Romana ad veios oppugnauerũt: eos tu: q̃tũ in te fuit: nouo ſcelere: viciſti: ego romanis artibꝰ virtute: ope: armis: ſicut veios vincã. Denudatũ deinde eũ mani bus poſt tergũ illigatis reducendũ faliſcos pueris tradidit: virgaſq; eis: qbus proditorẽ agerent in vrbẽ verberantes dedit: ad quod ſpectaculũ concurſu populi primo facto: deinde a magiſtratu de re noua vocato ſenatu: tanta mutatio aĩs eſt iniecta vt q mõ efferati odio: iraq; Veientiũ exitũ pene q̃ capenatiũ pacẽ mallent: apud eos pacẽ vniuerſa ciuitas poſceret: fides Ro mana iuſticia ĩpatoris in foro: & curia celebrant̃: conſenſuq; omniũ legati ad camillum in caſtra: atq; inde ꝑmiſſu camilli romã ad ſenatũ: q dederent faliſcos ꝓficiſcunt̃: qbus in ſenatũ introductis pax data: & exercitus inde romam reductus eſt: ſed Vale. diſſentit a Liuio: nã Liuius dicit camillũ nõ cõſuluiſſe ſenatũ: ſed id ex ſnĩa ſua feciſſe: nulla interiecta mora: de hoc Frontinꝰ li. iiii. ca. v. Camillo iquit faliſcos obſidẽte ludi magiſter pueroꝝ faliſcoꝝ tanq̃ ambulandi cã extra muꝝ ductos tra didit dicens: repetendis obſidibus neceſſario ciuitatẽ imperata facturam: Camillus non ſolũ ſuperauit perfidiã: ſed etiam re ſtrictis poſt terga manibus magiſtrũ verberibus agendũ ad parentes tradidit pueris: adeptus beneficiis victoriã quã fraude non concupiuerat: nã faliſci ob hanc iuſtitiã ſponte ei ſe dediderunt: Plut. in vita. M. Antonii duos cõmemorat perfidos pe dagogos: alterum theodorũ: qui Atyllũ. M. Antonii filium poſt patris mortẽ Cæſari necandũ prodidit: alterũ Rhodonẽ: qui Cæſarionem prioris Cæſaris filium: cũ magna vi auri & argenti fugientẽ per inſidias deduxit ad Cæſarẽ Octauianũ. ¶ Cõ ſule: Liuius: Non cõſulẽ ad tribunũ militum conſulari poteſtate fuiſſe tradit: nam ſæpius mutata eſt illius imperii Ro. a regi bus. n. ad conſules: a conſulibus ad decẽ viros: a decẽ viris ad tribunos: militũ cõſulari ꝑtãte a tribunis rurſus ad cõſules: po ſtremo ad ĩperatores tranſlatũ fuit ĩperiũ: hoc igit̃ tpe tribuni militũ ĩperabant. ¶ Senatus cẽſuit: Et in hoc nõ ſentit cũ Liuio Vale. nã hac oĩa inconſulto ſenatu ſponte ſua feciſſe Camillũ dicit: ſicut ſupra vidimus. ¶ Ludi: quia ludo quodam docenti ſunt pueri: nõ ſeueritate. ¶ Deãbulãdi: laxãdi aĩ gratia. ¶ Nãq; faliſci bñficio qa nõ ſp gladio ſed ſæpe bñficio vincit̃ hoſtis.

ASCE. Empus eſt adire (Valla & ſeruius dicerẽt adeũdi) quoq;. i. ẽt ſancta penetralia iuſtitiæ: in qbus. ſ. penetralibꝰ iuſtitiæ reſpectus facti æq: ac ꝓbi. i. honeſti: & approbãdi verſat̃ ſemp cũ obſeruatione religioſa: & vbi. i. & in qbus: ſtudiũ. i. vehemẽs applicatio aĩ cedit verecũdiæ: & cupiditas cedit rõni: & nihil ducit̃. i. putat̃: aut æſt mat̃ vtile. qđ poſſet vi deri parũ. i. nõ ſatis hõeſtũ. vnde. Ci. in. iii. offic. negat vtile eſſe qcq̃: qđ nõ idẽ honeſtũ: aut honeſtũ: qđ nõ idẽ vtile: cũ hõeſtas ipſa ſit ſibi vtilitas. Iõq; vult ea nõ cẽ ſeparãda: quæ. n. vtilia vident̃: ſi hõeſta nõ ſunt: vere vtilia eſſe nõ poſſunt. Aũt ꝓ ſed no ſtra ciuitas. ſ. Ro. eſt exẽplũ eius. ſ. iuſtitiæ ꝑcipuũ & certiſſimũ inter oẽs gẽtes: Sunt tñ: q id nõ admittãt. ¶ Camillo cõſule cir cũſedẽte phaliſcos vrbẽ: & populũ eius in Italia magiſter ludi. ſ. litterarii. i. ſcholaꝝ publicaꝝ: q ẽt grãmaticus dicit̃: ꝑduxit in caſtra romanoꝝ plurimos & nobiliſſimos pueros eductos idẽ. ſ. ex vrbe phaliſcoꝝ: velut. i. ſub ꝑtextũ deambulãdi: qbꝰ. ſ. no biliſſimis pueris. ¶ Interceptis. i. dolo magiſter eoꝝ captis: nõ dubiũ erat. ſ. ludi mgr̃o: qn phaliſci. ſ. ꝑpl̃ i. ꝑtinacia. i. obſtinato ꝓpoſito belligerãdi depoſita. i. poſtq̃ eã depoſuiſſent: eẽnt tradituri ĩperatori nr̃o. i Ro. ſe: ea re cognita. ſ. ꝑ Camillũ: ſenatus cẽſuit: vt pueri cædẽtes virgis mgr̃m. ſ. ſuũ vinctũ: remitterent̃. ſ. cũ eo i ꝑriã. ſ. phaliſcos. Quia iuſtitia aĩ coꝝ. ſ. phaliſcoꝝ ſunt capti: quoꝝ mœnia nõ poterãt expugnari. ſ. vi. Nãq; phaliſci victi magis bñficio q̃ armis aperuerũt Ro. portas. ſ. ſuas.

OLIV. Faliſci aliquoties rebellauerunt. Adem ciuitas: Faliſci ſæpe a fide & officio in Romanos defecerant: bellaq; renouauerant: Luctatius igitur conſul cũ eos tandem rurſus Romano ſubegiſſet imperio: ſæuire in illos mirum ĩmodum cupiebat: vt meritas darent re bellionis pœnas: ſed vbi ſenatus intellexit illos ſe fidei cõſulis cõmiſiſſe: pœnã eis remittendam eſſe cenſuit: maluit q̃ iuſticiæ habere rationẽ q̃ ſuæ obſequi iræ: adbreuiator Liui: faliſci cũ rebellaſſent: ſexto die domiti in deditionẽ venerunt: Eutropius de faliſcis lib. ii. Qu. inquit Luctatius & A. Manilius cõſules creati ſunt & bellũ faliſcis intulere: quæ ciuitas Italiæ opulenta eſt: qđ ambo cõſules intra ſex dies q̃ venerant tranſegerunt. xv. milibus hominũ occiſis: cæteris parte cõceſſa: agro tamen ex medietate ſublato. ¶ Papyrio: ſcriba conſulis: qui iubente conſule deditionis formulam ſcripſerat Ro manis. ¶ Et victoriæ: quæ facit homines inſolentes: duo ſolẽt homines a iuſticia reuocare: odium: & victoria: quæ nunc non reuocarunt Populum Romanum.

¶ De eodem ſenatu.

Adem Ciuitas aliquoties rebellando, ſemperq; aduerſis contuſa prælis tandem ſe. Q. Luctatio COS. dedere coacta eſt: aduerſus q̃ ſæuire cupiẽs. P. R. poſtq̃ a Papyrio, cuius manu iubẽte COS. uerba deditionis ſcripta erant: doctꝰ eſt Phaliſcos nõ poteſtati, ſed fidei ſe Romanorũ cõmiſiſſe: omnẽ irã placida mente depoſuit: pariterque & uiribus odii nõ ſane facile uinci aſſuetis: & uictoriæ obſeqo, q̃ prõptiſſime licentiã ſubminiſtrat: ne iuſtitiæ ſuæ deeſſet: obſtitit.

¶ De Eodem Populo Romano.

Dem, cũ. P. Claudius Camerinos ductu, atq; auſpiciis ſuis captos ſub haſta uendidiſſet: & ſi ærariũ pecunia, fines agris auctos animaduertebat: tamen quia parũ liquida fide id geſtũ ab imperatore uidebatur: maxima cura conquiſitos redemit: hiſq; habitanti gratia locũ in Auẽtino aſſignauit: & prædia reſtituit: pecuniam etiam non ad curiam: ſed ad ſacraria ædificanda, ſacrificiaq; tribuit. iuſtitiæq; promptiſſimo tenore effecit: ut exitio ſuo lætari poſſent: quia ſic renati erant. Mœnibus noſtris, & finitimis regionibus, q̃ adhuc retuli: quod ſequitur: ꝑ totũ terrarũ orbẽ manauit.

¶ De Eodem Senatu, & Fabricio.

Imochares Ambraciẽſis Fabricio. COS. pollicitus eſt ſe Pyrrhum ueneno per filiũ

Dem cum. P. Claudius conſul claudius cameri nos a ſe captos haſtæ ſubiecit: quos ſenatus re demit: quia id parum. ¶ Liquida fid. ge. ab im pera. u. parum liquida fide. i. non pura fide: non ſincera: ſiquidem illi ſe in fidem dederãt imperatoris: vt arbitror. ¶ Claudius: cõſul. ¶ Camerinos: De camerino oppido picene prouinciæ adherenti. ¶ Auſpiciis: poteſtate ſub ha ſta publica tanq̃ mancipia vendidiſſet. ¶ Fines agri: quia ager ille venit in poteſtatem. P. R. ¶ Parũ liquide parum ſincera fide: quia cum eos in fidem accepiſſet: vẽdiderat. Sacraria: Vbi ſacra continentur. ¶ Sacrificia: vt emerentur victime. ¶ Promptiſſimo tenore: quia vna: eademq; ſedu litate iuſticiæ fecerunt: vt prodeſſet camerinis captos fuiſ ſe a Po. Ro. nam cum ſemel venditi eſſent poſtea redẽpti a Popu. Roma. viſi ſunt renaſci.

Fabritii æquitas ergaPyrrhum. Imochares Ambracienſis: hiſtoria hæc diuerſo modo narratur. Gel. lib. iii. cap. viii. dum Pyrrhus inquit rex in Italia foret: & ſemel atq; iterũ cum Romanis fœliciter pugnaſſet: ſatiſq; agerentur Ro. q; ple raq; Italia ad regem deſciuiſſet: tum Ambracienſis quiſ piam Timochares Pyrrhi regis amicus ad. C. Fabricium conſulem furtim venit: ac primum petiit: & ſi de premio conueniret promiſit regem venenis necare: idq; ſibi facile factum eſſe dixit: quoniam filii ſui pocula in conuiuio miniſtrarent eam rem Fabricius ad ſenatum ſcripſit: ſena tus ad regem legatos miſit: mandauit: vt de Timochare nihil proderent: ſed monerent vti rex circunſpectus age ret: atq; a proximorum inſidiis ſalutem tutaretur: hæc ita ſicut diximus in Vale. antiatis hiſtoria ſcriptum eſt. Qua drigarius autem lib. iii. nõ Timocharem: ſed nitiã adiiſſe conſulem ſcribit: neq; legatos a ſenatu miſſos: ſed a con ſulibus: Pyrrhum vero Po. Ro. laudes: & gratias ſcripſiſſe: captiuoſq; omnes: quos tunc habuit: reſtituiſſe & reddi diſſe Romanis: cõſules tunc fuere. C. Fabri. atq; Aemilius: litteras quas ad regem Pyrrhũ ſuper ea re miſerunt: Clau dius Quadrigarius ſcripſit fuiſſe has. ix. conſules Romani. S. D. Pyrrho regi. Nos pro tuis iniuriis continuo animo ſtrẽnue cõmoti inimiciter tecum bellare ſtudemus: ſed cõmunis exempli: & fidei gratia, viſum eſt: vt te ſaluũ velimus: vt eſſet quem armis vincere poſſimus: ad nos venit Nitias familiaris tuus: qui ſibi precium a nobis peteret: ſi te clã interemiſſet: id nos ne gauimus velle: ne ve ob eam rem quicq̃ cõmodi expectaret: & ſimul viſum eſt: vt te certiorẽ faceremus: ne quid eiuſmodi: ſi accidiſſet: noſtro conſilio ciuitates putarent factum: & quod nobis non placet precio aut præmio: aut dolis pugnare: tu niſi caueas: iacebis: Pyrrhus rex conſulibus & Po. Ro. laudes: gratiaſq; ſcripſit captiuoſq; omnes: quos ſecum habebat: con ſulibus reſtituit: reddiditq; Vale. in hac hiſtoria eſt imitatus Valerium Antiatem. Cice. lib. offic. iii. cum inquit rex Pyrrhus Po. Ro. bellum vltro intuliſſet: cũq; de imperio certamen eſſet cum rege generoſo: atq; potente: per fuga ab eo venit in caſtra Fab. eiq; eſt pollicitus: ſi præmium ei propoſuiſſet: ſe vt clam veniſſet: ſic clam in Pyr. caſtra rediturum: & eum veneno neca turum: hunc Fabri. reducendum curauit ad Pyrrhum: idq; eius factum a ſenatu laudatum eſt. Seneca ad Lucil. epiſt. cxxiii. Fabri. inquit Pyrrhi regis aurum repulit: maiuſq; regno regias iudicauit opes poſſe contẽnere: idem medico Pyrrhi promit tenti: venenum ſe regi daturum: monuit Pyrrhum caueret inſidias: eiuſdem animi fuit auro non vinci auro nõ vincere. Plu. in vita Pyrrhi hoc modo tradit hiſto. Cum Fabric. conſulatum iniſſet veniens quidam ad eum in caſtra epiſtolam detulit a medico regis perſcriptam: in qua pollicebatur ſe Pyrrhum veneno necaturum: ſi præmium ſibi traderetur: abſq; vllo diſcri mine bellum pro Ro. conficienti. At Fabri. iniuriam hominis deteſtatus: & collega in eandẽ ſententiam adducto Pyrrhum ſtatim per litteras monuit: vt inſidias medici caueret: litteræ huiuſmodi fuere. C. Fabr. & Qu. Aemil. conſules Pyrrho regi ſa lutem neq; amicorum: neq; hoſtium fortunatus eſtimator eſſe videris: cognoſces. n. cum hanc epiſtolam ad nos trãſmiſſam perlegeris: te bonis quidem: ac iuſtis viris bellum inferre: malis vero atq; iniuſtis confidere: hæc autem non tui gratia nota facimus tibi ſed ne mors tua nobis calũniã afferat: q̃ſi virtute neqremus te ſuperare: dolo cõtendiſſe. Acceptis itaq; Pyrrhus Fabri. lr̃is medicoq; cõuicto: ac ſupplicio iuſte affecto: ad retributionẽ bñficii captiuos oẽs gratis Fabr. romaniſq; reſtituit.

Conſulum litteræ ad Pyrrhũ.

Fabritii epiſtola ad Pyrrhum.

ASCE. ¶EADEM ciuitas.ſ.phaliſcorum rebellando aliquoties.i.aliquantulum frequenter contuſa ſemper prælíis aduerſis:coacta eſt tandem dedere ſe.Qu.Luctatio conſuli:aduerſus quam.ſ.ciuitatem populus Ro. cupiens ſeuere.i.ſæuiter agere. poſtq̃ doctus eſt a Papyrio:cuius manu ſcripta erant verba deditionis.i.qua ſe prius dediderant phaliſci:cõſule iubente.i.iuſſu conſulis:alioqui poſſet putari fraudem in ea formula ſcribenda vſum phaliſcos ſe cõmiſiſſe non poteſtati Romanoꝝ:ſed fidei: depoſuit placida mente omnem iram quia non viſi erant fidem ſic fregiſſe:ſed a protectione Romanorum ſic ſubduxiſſe: Populus Romanus obſtitit pariter:&.i.ſimul viribus odii.i.antiquæ æmulationis aſſuetis vinci non facile.i.difficulter:& obſequio.i.ſecundo ſucceſſui victoriæ:quæ ſubminiſtrat promptiſſime.i.facillime:& expeditiſſime:licentiam.ſ.ſæuiendi:& pluſquam fas ſit agendi obſtitit dico illis facibus irarum:ne deeſſet iuſtitiæ ſuæ. ¶Idem.ſ.Populus Romanus:cum publius Claudius conſul vendidiſſet ſub haſta.i. more prædæ militari plurimum offerenti:camerinos:populos illos Italiæ:captos ductu: virtute:atq; auſpiciis ſuis.i.quæ cepit:cum dux eſſet in eo bello:quaſi dicat virtute:& felicitate ſua &ſi .i. quamquam animo aduertebat ærarium.i.fiſcum publicum auctum ſup.pecunia: & fines.i.limites imperii ſui:auctos agris.i.camerinorum:tamen quia id.ſ.bellum aut opus vendendi:videbatur geſtum ab imperatore.ſ.Publio Claudio: fide parum liquida.i.pura & fraudis experti quia eos in fidem acceperat:redemit.i.iterum emit:& libertati reſtituit:ſup.camerinos ſic venditos cõquiſitos maxima cura & aſſignauit his.i.ſic redemptis locum in Auentino gratia habitandi:vt illic habitarent:& reſtituit prædia.ſ.imperio applicita:& tribuit etiam pecuniam.ſ.quæ ex præda ſupererat:non ad curiam.i.ad ædificia ſæcularia : vt notis verbis loquar:ſed ad ſacraria.i.repoſitoria ſacrorũ ædiſicanda:& ad ſacrificia facienda:& effecit iuſtiſſimo tenore.i.perpetuo ductu iuſtitiæ:vt ſup.Camerini poſſent lætari exitio ſuo:quia erant ſic renati.i.ad meliorem fortunam reſtituti:felicius enim deinceps in Auentino quam in patria prius habita fuerunt.Hoc dicto ſubinfert author clauſulam cõtinuatiuam dicens ea ſup. quæ retuli.i.recitaui adhuc.i.ad hunc vſq; locum:manuerunt ſup.mœnibus noſtris.i.Romanis & regionibus finitimis : id ſup quod ſequitur manauit.i.diffuſum eſt per totum orbem terrarum. ¶Timochares.ſ.medicus: Ambracienſis .ſ. natione: pollicitus eſt Fabrit.conſuli ſe necaturum Pyrrhum.ſ.regem Epirotarum:qui tunc pro Tarentinis contra Romanos bellum gerebat veneno:per filium ſuum:qui præcat.

OLIV. ¶POTIONIBVS : quia vt diximus Timocharis filii Pincerne Pyrrhi regis erant: hoc eſt vini & æpularũ prægustatores. ¶A filio Martis:Romulo. ¶Benemerere: præſtare Pop.Roma.beneficium: diſſentit Quadrigarius a Valerio ſimiliter & Eutropio:qui & ipſe hanc narrat hiſtoriam:nam Quadrigarius: & Eutropius dicunt proditorem fuiſſe nominatum Vale. non fuiſſe cuius ſententiæ & Antias Vale.fuit.

SVmma iuſtitia in quattuor quoq;:Cũ Luc.Atracinius cũ exercitu miſſus eſſet aduerſus volſcos apud feruginem caſtra ponit : deinde cum placuiſſet pugnam cum hoſte conferre : eductis vtrinq; copiis primo congreſſu Roma. pedem retulerunt : deinde cum domum rediiſſent Atracinio dies dicta eſt a.L.Hortenſio eius collega:& tribuni teſtes adducti: qui ea iuſtitia vſi ſunt vt iurarent ſe triſtes:& in mœrore poſitos eſſe: q; imperatorem ſuum reum futurum viderent. ¶Ferruginem:lacus eſt in Volſcis. ¶Inclinatam: In fugam conuerſum:vel quæ pedem retuliſſet. ¶Inſignia poteſtatis. Tribunitiam poteſtatem gerentes.

ASCE. ¶POTIONIBVS.ſ. diluendis Pyrrho ad conſeruandam ſoſpitatem:ea res cum eſſet delata per Fabritium ad ſenatum:legatis miſſis monuit Pyrrhũ: vt gereret ſe cautius aduerſus huiuſmodi inſidias : monuit dicit memor v.bem.ſ.Romam conditam a filio Martis: videlicet Romulo:debere gerere bella armis:non veneno Autem pro ſed:ſenatus ſuppſſit nomen Timocharis ampſexus æquitatem in vtroq; modo:quia nec voluit tolere hoſtem exemplo.i.malo pernitioſo futuro: ſi ſimili modo poſteri vincere tentarent:nec prodere eũ:qui paratus erat bene mereri.ſ.de Romanis licet non de Pyrrho: cui tamen plus debebat:vnde indignus erat:qui viueret:nec minus Pyrrho prodendus q̃ ludi magiſter phaliſcis:vnde author pro arbitrio ſuo prius laudauit:qui illum prodiderunt : & nunc qui hunc prodere noluerunt:cum par ſit ratio:& forte iuſtior ludi magiſtri qui forte vt obſtinatos animo a periculo arceret potentiſſimorum liberos in hoſtium poteſtatem traduxit.Sed nos textum explanandum non cenſendum recepimus. Oliue. etiam variationem in hiſtoriis:quoties opus eſt : fideliter adnotat. ¶Summa quoq; iuſtitia conſpecta eſt vno tempore in quattuor tribu.plæb.Nam cum.L.Hortenſius collega eorum.i.etiam tribu.plæb.dixiſſet diem ad populum.L.Atracino:ſub quo duce ipſi tribuni correxerant cum cæteris equitibus aciem noſtram inclinatam.i.impulſam ad fugam;aut occaſum : a Volſcis apud Feruginem.ſ.lacum:iurauerunt pro roſtris.i.ante roſtra:ſe eſſe.ſ.futuros in ſqualloré:quoad.i.quãdiu: imperator ipſorum futuros eſſet reus.Enim pro quia:ipſi egregii iuuenes non ſuſtinuerunt:intueri togati.i.domi:& in vrbe retinentes inſignia poteſtatis.ſ.tribunitiæ:diſcrimen.i.periculum vltimum:videlicet capitis eius.ſ.ducis ſui: cuius periculum ipſi armati defenderunt vulneribus:& ſanguine ſuo:obiiciendo videlicet corpora ſua hoſtibus:pro duce ſuo:Qua iuſtitia.i.æquitate:concio.i tota multitudo populi cõmota:cogit Hortenſium deſiſtere actione.ſ.cœpta contra.L.Atracinum:nec ſup.conſcio:aut Popu.Roma.exhibuit etiam ſe aliter.ſ.q̃ vt æquum erat ſentiendo eo facto:quod ſequitur.

ſuum,qui potionibus eius præerat : necaturum. ea res cum ad ſenatum delata eſſet: miſſis legatis Pyrrhũ monuit:ut aduerſus huius generis inſidias cautius ſe gereret. memor urbem a filio Martis conditam,armis bella,non uenenis gerere debere. Timocharis autem nomẽ ſuppreſſit: utroq; modo æquitatem amplexus: quia nec hoſtẽ malo exẽplo tollere: nec eũ,q bene mereri paratus fuerat: ꝑdere uoluit.

¶De quatuor tribunis plebis.

SVmma iuſtitia in quatuor quoq; Tribunis Pl.eodem tempore conſpecta eſt.Nam cum Lucio Atracino,ſub quo duce aciem noſtram apud Ferruginem a Volſcis inclinatam cũ cæteris equitibus correxerant : diem ad populum. L.Hortenſius collega eorum dixiſſet : pro roſtris iurauerunt,in ſqualore ſe eſſe : quo ad imperator ipſorũ reus eſſet futurus.Non ſuſtinuerunt enim egregii iuuenes,cuius armati periculũ uulneribus & ſanguine ſuo defenderant : eius togati ultimum diſcrimen poteſtatis inſignia retinentes intueri. qua iuſtitia mota concio,actione Hortenſiũ deſiſtere coegit. nec ſe etiam alter eo facto,quod ſequitur : exibuit.

CVm Tybe.Grac.Tyberius Gracch⁹:&.C.Claudius collegæ fuerũt in cẽſura quã cũ tetrice nõ minus exercuiſſent: ſibi populi inuidiã:& odiũ cõtraxerãt:erãtq; iã infenſi populo:cũ.M.Põpilius trib.pl.q præter publicũ priuato ẽt in cẽſores odio tenebatꝰ:q; Rutilii neceſſarii ſui parietes:quos alioꝝ cẽſoꝝ negligẽti in publico ꝑ aliquot ãnos habuerat euerti iuſſerãt:diẽ illis dixit ad populũ:in quo iudicio:cũ primæ claſſis cẽturiæ plane dãnarẽt Claudiũ:cuius nomen & gẽs plæbi ſemp inuiſa fuit:& relique Gracchũ abſoluerent Gracchus ſi grauius inqt in collegã meũ qcq̃ ſtatueritis:ſcitote me cũ illo volũtariũ exiliũ ſubiturũ:neq;.n.æquũ eſt:vt q in eadẽ cauſa fuit:nõ eodẽ quoq; iure cẽſeatꝰ:quo dicto : populus vtrũq; abſoluit. ¶Exaſperaſſent:Exacerbaſſent:irritaſſent ¶Perduellionis:Erat:vt diximus:lex horrẽdi carminis:& dicebatur perduellio:quod pertinaciter bellum retineret: erat quaſi capitale iudicium. ¶Demoliri:Euertere. ¶Remiſit dictionem cauſæ. ¶Non coegit : cauſam dicere: hoc eſt ſe defendere:ſed ab ea re liberauit. OLIV

MAgnã laudẽ:Cotta tri.pl. creditorib⁹ ſuiſ debitũ repoſcẽtibus ſoluere recuſabat:qa tri.plæ.in ius cogi poſſe negaret:collegiũ tribunoꝝ id ꝑter eqtatẽ eſſe ducẽs:vt publica maieſtas tribunatus collegæ priuatã pfidiã cõtegeret:coactã ſatiſdare creditã pecuniam coegerunt:nõ illi qcq̃ valuit ſacroſancta poteſtas aduerſus iuſtitiæ partes. ¶Aliquo ſacrario:in aliquo tẽplo: vbi tutus lateret:vnde extrahi non poſſet.

CVius vt ad aliũ:Gn.Domitius.M.Scauꝝ accuſauit:hic Domitius fuit: q quarto cõſulatu Marii põtifex maximus populi ſuffragio creatus eſt. Scaurũ aũt accuſauit hac de cauſa cõſul cũ Caſſio fuit:& cũ eſſet tri.plæ.iratus Scauro:q; eũ in augurũ collegio nõ cooptauerat:diẽ ei dixit ad populũ:& multã irrogauit:q; eius opera ſacra multa Po.Ro. ¶Imminuta eſſe diceret crimini dabat ſacra publica Po.R. deũ pœnatũ:q̃ Lauini fierẽt:opera ĩperfecte fieri eo igitꝰ tẽpore: quo illũ accuſaret ſeruus Scauri ad eũ venerat: ꝑmittẽs ſe dñi ſui multa crimina indicaturũ:qbus cum facilius poſſet opprimere. Domitius tñ ea fuit iuſtitia:vt nec illũ audire voluerit.ſed vltro ẽt victum ad dñi remiſerit. ¶Vt ſi fortuna:duplici cauſa fecit:vt vel ſi fortuna faueret:eũ cõdẽnaret:ſi minus ſuas ſalute opes augeret. ¶Incremẽtũ claritatis:qđ auſus eſſet tantũ virũ accuſare:augebat dignitatẽ : & opes ſuas. ¶Erat.n.exaggerat rẽ Vale. ¶Inimicus:& domi. Nã in eo qđ dicit Domitius vim maximã ineſſe voluit:nã magni ſpiritus fuit Domi.ergo non vnum quẽq; inimicum eſſe voluit:ſed acerrimum inimicum ſignificat.

Domitii eqtas erga Scaurum.

ASCE. ¶CVM.T.Gracchus &.C.Claudius exaſperaſſent.i.irritaſſent in ſe maiorẽ partẽ ciuitatis:op.i.ꝑpter cẽſurã geſtã nimis ſeuere.M.Põpilius trib.pl.dixit his ad populũ diẽ ꝑduellionis.i.qua ſe purgarẽt de crimine ꝑduellionis:cuius cõuicti:vt hoſtes condẽnabantꝰ:dixit inq̃ Põpilius illi diẽ:accẽſus.ſ.ꝑter cõem cõſternationẽ.ſ.totius populi: ẽt ira priuata.i.ſibi ꝓpria:qa cẽſores iuſſerãt Rutiliũ neceſſariũ eius.ſ.Põpilii demoliri parietẽ.ſ.domus ſuæ:de loco publico:in quo iudicio ꝑmultæ cẽſuræ primæ claſſis.ſ.ex qnq;:i quas Po.R.diuiſus erat ſm rõnẽ cẽſus:& dãnabat apte Claudiũ:& vniuerſe.ſ.cẽturiæ videbantꝰ cõſentire de abſolutione Grac.ſ.Tyberii:q iurauit clara voce:ſi iudicatũ eſſet graui⁹ de collega ſuo:ſe ſubiturũ cũ illo in factis parib⁹:cũ illo eadẽ pœnã exilii cũ illo.Et tota illa tẽpeſtas i.ingruẽs cõmotio populi depulſa eſt a capite:& fortunis i.bonis vtriuſq;.ſ.tã Claudii q̃ Grach.ea iuſticia.ſ.Grach. Enim ꝓ qa:populus abſoluit Claudiũ:&.M.Põpilius remiſit Gracchо dictionẽ cauſæ.i.ſui purgationẽ. ¶Magnã &c. Ordo eſt. Et.i.ẽt illud collegiũ tribunoꝝ tulit magnã laudẽ:q; quũ Lucius Cotta vnus ex eo.ſ.collegio nollet ſoluere.i.ſatisfacere creditoribus ſuis : fiducia ſacroſanctæ poteſtatis ſ.tribunitiæ decreuit:vt ſi.ſ.Cotta neq; ſolueret pecuniã.ſ.debitã:neq; daret.i.exhiberet ſe ſup.illi:cũ quo ſponſio fieret:ſup.ſe: hoc eſt ipſum collegium futurũ auxilio creditoribus appellantibus eum.ſ.collegã ſuum Cottam in ius:ratum.i.arbitratum.ſ. collegium:iniquũ ſup.eſſe maieſtatẽ publicam.i.inuentam:vt populũ cõtra potentiam paucoꝝ defendat:eſſe perfidiæ priuatæ optentui.i.ad obtinendũ:qđ vellet.Itaq;.i.& ita:iuſtitia tribunitia extraxit Cottã latentem in tribunatu:quaſi in aliquo ſacratio:extraxit dico eum inde. ¶Cuius.ſ.collegii tribunitii (vt tranſgrediar ad alium æque illuſtrem) .i.clarum.C. Domitius trib.plæ.deuocauit in iudicium populi.M.Scaurum principem ciuitatis:vt ſi fortuna aſpiraſſet:ita vt eum conuincere poſſet:

¶De Tiberio Graccho,& Caio claudio.

CVm Tiberius Gracchus,& .C.Claudius ob nimis ſeuere geſtam cenſuram, maiorem partem ciuitatis exaſperaſſent : diem his.M.Pompilius tribunus perduellionis ad populum dixit præter communem conſternationem,priuata ẽt ira accenſus: quia neceſſarium eius Rutiliũ ex publico loco parietem demoliri iuſſerant.quo in iudicio primæ claſſis permultæ centuriæ Claudium aperte damnabant.de Gracchi abſolutione uniuerſæ conſentire uidebãtur.qui clara uoce iurauit: ſi de collega ſuo grauius eſſet iudicatum:in factis ſe paribus eandem cum illo pœnam exilii ſubiturum. eaq; iuſtitia tota illa tẽpeſtas ab utriuſq; fortunis,& capite depulſa eſt.Claudiũ.n. populus abſoluit. Graccho cauſæ dictionem.M. Pompilius remiſit.

¶De collegio tribunorum.

MAgnam laudem & illud collegium Tribunoꝝ tulit: qđ cũ unus ex eo. L.Cotta fiducia ſacroſanctæ poteſtatis creditoribus ſuis ſatisfacere nollet:decreuit:ut ſi neq; ſolueret pecuniam:neq; daret cũ quo ſpõſio fieret : appellãtibus ſe creditoribus , auxilio futuꝝ iniquũ ratũ,maieſtatẽ publicã,priuatæ perfidiæ obtentui eſſe. Itaq; Cottã in tribunatu quaſi in aliquo ſacrario latentẽ,tribunitia inde iuſtitia extraxit.

¶De Cn.Domitio tribuno plæbis.

CVius ut ad aliũ æq; illuſtrẽ trãſgrediar.Cn. Domitius Tribunus Plebis.M.Scaurũ principẽ ciuitatis in iudiciũ populi deuocauit: ut ſi fortũa aſpiraſſet,ruinã:ſin minus,certe ipſa obtrectatione ampliſſimi uiri incrementũ claritatis apprehenderet. cuius opprimẽdi cũ ſummo ſtudio flagraret:ſeruus Scauri ad eum noctu peruenit: inſtructurũ ſe eius accuſationem,multis,& grauibus domini criminibus promittens.erat in eodem pectore inimic⁹ & Domitius,& dñs,diuerſa æſtimationem

apphenderet ruinam.ſ.ſcauri:ſi minus.i.ſi non aſpiraſſet:apphenderet.i.aſſequæret:certe.i.ſaltẽ obtrectatione viri clariſſimi: incrementũ claritatis.i.nobilitatis.i.clarior:& nobilior fieret eo ꝙ talem virũ auſus eſſet in ius vocare.Cuius.ſ.ſcauri opprimendi.cum.ſ.C.Domitius flagraret.i.arderet ſummo ſtudio:ſeruus ſcauri puenit ad eum nocte: promittens ſe inſtructurũ accuſationem.ſ.actiuã eius.ſ.Domitii:multis & variis criminibus domini.ſ.ſui ſcauri.In eodem pectore.ſ.Domitii erat.i.obſeruabat̃ inimicus & Domitius.i.ex vna parte qua vt ſcaurus condemnet̃:videbant̃ crimina ſerui admittenda: ſtabat Domitius:vt inimicus:& vt Domitius.i.non vulgaris inimicus ſed acerrimus ex altera qua æq̃tas ſeruet̃:videbãtur crimina reiicienda:& ſeruus improbus ad dominũ mittendus:ſtabat dominus.i.ſcaurus hoc nomine cõtra ſeruum plurimũ faciens:q̃ dominus eſſet:erat ergo Domitius:& dominus in eodem p̃tore ppendens.i.ponderans:& æſtimans diuerſa æſtimatione.

THE. ¶L.Cotta Ianus Pat.exiſtimabat hũc a Lucilio notari p hæc.xi.ſaty.carmina.Cot.ſenex Craſſi pr̃ hui⁹ pcere magn⁹ tricho fuit nũmarius:ſoluere nulli lentus.i.facilis ex interp̃tatione Nonii Mar.Nã moroſus:& ad reddendum durus tricho dicitur.

OLIV. ¶NEFarium:ſeruus nefarius fuit:qui domini ſui ſecreta prodere voluit:quia quarto martii cõſulatu pon.maxi.cum Caſſio creatus eſt.

nefarium iudicium perpendens. iuſtitia tamen uicit odium. continuo enim & ſuis auribus obſeratis, & iudicis ore clauſo, duci eum ad Scaurum iuſſit. accuſatorẽ ẽt reo ſuo, ne dicã diligẽdũ: certe laudãdũ quem populus tũ ppter alias uirtutes, tũ hoc nomine libentiùs, & COS. & cenſorẽ, & pont. Max. fecit.

¶De Lucio Craſſo.

NEc aliter ſe. L. Craſſus in eodem iuſtitiæ experimento geſſit. Cn. Carbonis nomẽ infeſto animo utpote inimiciſſimum ſibi detulerat: ſed tamen ſcrinium eius a ſeruo allatum ad ſe complura continens, quibus facile opprimi poſſet: ut erat ſignatum: cum ſeruo cathenato ad eum remiſit. Quo pacto igitur inter amicos uiguiſſe tũc iuſtitiã credimus: cum inter accuſatores quoq;, & reos, tantum uirium obtinuiſſe uideamus?

¶De. L. Sylla.

IAm. L. Sylla non ſe tam incolumen, quam Sulpitium Rufum perditum uoluit. tribunitio furore eius ſine ullo fine uexatus. Cæterum cum eum proſcriptum, & in uilla latentem a ſeruo proditum comperiſſet: manumiſſum paricidã ut fides edicti ſui extaret: præcipitari protinus e ſaxo Tarpeio, tum illo ſcelere parto Pileo iuſſit. uictor alioqui inſolens hoc imperio iuſtiſſimus.

NEc aliter.Hoc exẽplum ſimile eſt ſupiori: nam.L.Craſſus cum Cn.Carbonem accuſauerat:& vt lib.iii.dictum eſt.ca.vii.patrẽ etiam eiuſdem damnauerat.Sylla legatis a ſenatu miſſis rñderat:ſe in ſenatus poteſtatẽ futurũ:ſi ciues q pulſi a ciuitate ad ſe cõfugerant:reſtituerent̃:q̃ cõditio cũ ſenatui iuſta videret̃: p carbonẽ:factionẽq; eius:cui bellũ vtilius videbat̃ effectũ eſt:ne cõueniret.Itẽ carbo cũ ab Italiæ oppidis oĩb⁹ obſides exigere vellet:vt fidẽ eorũ contra ſyllã obligaret: cõſenſu ſenatus phibitus eſt:hic igit̃ Lu.Craſ.cũ diẽ carboni dixiſſet ad populũ eadẽ iuſtitia:quæ Domiti⁹ vſus eſt:vt ſeruũ:q ad eũ cũ ſcrinio venerat:in quo tabellæ cõtinebatur:quibus carbonem facile potuiſſet opprimere.

Craſſi iuſtitia erga carbonem. victum cum ſcrinio ſigna o ad car.remiſerit. ¶Quo pacto p interrogationem Vale.oſtendit magnam vim habere iuſtitiam:& argumentum facit a maiori ad minus.

IAm.L.Sylla.nota eſt hiſtoria ſupra ſepe notata qũo ſulpitius Ruffus tri.plæ.legẽ pmulgauerat ad populũ:vt puincia pont.q̃ ante demãdata fuerat ſyllæ:q̃ conſulerat Mario traderet̃:vnde orta ſunt inter eos bella ciuilia:ſed deuictis marianis ptibus:cũ inter cæteros hic ſulpitius pſcriptus eẽt:& in villa lateret:a quodã ſeruo ſuo pditus ẽ:ſylla vero ſanctiſſima iuſtitia

Syllæ iuſtitia. vſus ẽ:vt ſeruũ p edicto ſuo primo libertate donaret: deinde illũ tãquã parricidã e tarpeio ſaxo p̃cipitari iuſſit:ſic q; cæteris ſtatuit exẽplũ:ne q̃d tale in dños ſuos audeãt laudat ergo hãc iuſticiã in ſyllã Vale.cõſtat.n.ſyllã crudeliſſimũ fuiſſe:in hoc vero iuſtiſſimus fuit. ¶Tribunitio furore.Hic.n.ſulpitius trib.plæ.inauditæ ſuperbiæ: & temeritatis fuit:q trecentos ſecũ milites haberet q̃ſi ſatellites:quos vt diximus:antyſiudicos appellabat:videlicet cõtra ſenatũ. ¶Parto pileo:parta libertate:nã raſo tñ capite pileum ſerui capere ſolebant:cum libertate donarentur.

ASCE. ¶INditium nefarium.i.q̃d ſeruus neſarius facere volebat:quia q̃do Domitius ad odium ſuum reſpiciebat:volebat qua vis via ſcauro nocere:q̃do vero aĩaduertebat:ſe non dẽre vti iniquitate ſerui in dominũ:reiecit indicium eius:& ita tãdẽ:iuſtitia vicit odium.Enim pq̃:Domitius iuſſit cõtinuo eũ.ſ.ſeruum duci ad ſcaurũ.ſ.dominũ ſuũ auribus ſuis.ſ.Domitii:q id iuſſerat obſeratis.i.clauſis:ne audiret delationẽ ſerui cõtra dominum:& ore iudicis clauſo:q̃a non poterat iudicare de criminibus:quæ accuſator in reum nõ intenderat.Accuſatorẽ.i.o accuſatorẽ.ſ.Domitiũ:ne dicã.i.vt non dicã eũ diligendũ reo ſuo.ſ.ſcauro:q̃a difficile eſt ob talẽ æquitatẽ inimicũ diligere: certe.i.ſaltẽ laudandũ.Quẽ.ſ.accuſatorẽ:hoc eſt Domitium populus fecit tum.i.pariter pp alias virtutes ſup.eius:tũ.i.pariter hoc nomine.i.hac ratione & hoc merito libentius:& conſulẽ:& cenſorẽ & põ.ma. ¶Nec aliter:&c.Ordo eſt.Nec.L.Craſſus geſſit ſe aliter in eodẽ experimẽto iuſtitiæ:nam ipſe petulerat.i.de occulto crimine accuſauerat:nomen Cn.Carbonis:animo infeſto.i.inimico:& ei vim paranti:& dãnũ inferre volẽti vtpote inimiciſſimũ ſibi ſed tñ.i.nihilominus remiſit ad eũ.ſ.Carbonem:ſcriniũ.i.arculam eius.ſ.Car.allatũ ad ſe a ſeruo.ſ.Car.cõtinẽs cõplura.ſ.ſcripta:q̃bus.ſ.Car.poſſet cõprimi in iuditio.ſ. facile:remiſit dico ſcriniũ illud ſignatum:vt erat.ſ.prius:cũ ſeruo cathenato.i.cathenis vincto.Igitur quo pacto credimus.i.credere debemus iuſtitiã viguiſſe tunc(bene tunc:quia multum refrixit ardor ille iuſtitiæ)inter amicos:quũ videamus.ſ.iuſtitiam obtinuiſſe tantũ virũ.ſ.quãtũ iam oſtenſum quoq;.i.ẽt inter accuſatores:& reos?q.d.haud dubiæ maxime viguiſſe credendum eſt. ¶Iam.L.ſylla non voluit.i.deſiderauit tam.i.tantopere ſe incolumẽ:q̃.i.q̃tope voluit ſulpitiũ ruffum pditũ:ſup.eſſe vexatus furore tribunitio eius.ſ.Ruffi:ſine vllo fine.i.modo:& rõne:cæteꝝ:cũ cõperiſſet eũ pſc.i.q proſcriptus erat & latentẽ in villa.ſ.ſua:proditum a ſeruo:iuſſit pricidã.i.dñi:& quaſi patris ſuis occiſorẽ:manumiſſum.i.donatũ libertate:vt fides edicti ſui extaret:q̃a edixerat:ꝙ q̃cunq; ſeruus proſcriptum indicaret:libertatẽ aſſeq̃ret̃ p̃cipitari protinus.i.ſtatim:vt erat manumiſſus cum illo pileo pto ſcelere.ſ.pditionis:q̃a dũ manumittebant̃ raſo capite accipiebant pileũ vt alibi dictũ ẽ:exiſtens ſup.victor inſolens:alioq̃.i.in aliis factis ſuis:ſed ſup.iuſtiſſimus hoc imperio:quo ſeruũ p̃cipitari iuſſerat.

VErũ ne alienigenæ.Quõ pithacus ĩperiũ adeptus fuerit.diximus li.iiii.ca.i.de moderatione.Cum igit̃ paſſus eſſet ſe tyrannũ.i.regẽ creari a ciuibus ſuis:ꝙ opa ſua opus eſſe ciuitati videret:nã certabant de agletidis agri poſſeſſione vel vt alii dicunt:de ſigo promontorio:athenienſes & mithilenei:poſtq̃ ductu & auſpicio ſuo Athẽ.victi ſunt:ſicut ſuo loco diximus:tyrannidẽ depoſuit:p̃terea cum ex agro bello parto magnum illi ſpacium traderent poſſidendum:vtpote dimidiam eius partẽ:ille conſtanti aĩo recuſauit:q̃d exiſtimaret magnitudine p̃dæ gloriam bello ptam minui. ¶Meritis:vt ſibi tyrannidem traderent:aut q̃d de rep.tam bene merebatur vt tyrannide dignus videret̃. ¶Acclamantibus.cõtra clamantibus:& renuentibus. ¶Vltra q̃ neceſſitas exigeret:nã deuictis hoſtibus:& pta victoria: cum operam patriæ ſuã minime neceſſariam videret:imperium depoſuit. OLIV.

¶Externa. De pittaco Mitylenæo.

VErũ ne alienigẽæ iuſtitiæ obliti uideamur: Pittacus Mitylenæus, cuius aut meritis tãtum ciues debuerunt: aut moribus crediderunt: ut ſuis ſuffragiis tyrãnidem deferent: tandiu illud imperium ſuſtinuit: quãdiu bellum de Sygæo, cum Athenienſibus gerendum fuit. poſtq̃ autẽ pax uictoria parta eſt: continuo reclamantibus Mitylenæis depoſuit: ne dominus ciuiũ ultra, q̃ Reip. neceſſitas exegerat permaneret. atq; etiã cũ recuperati agri dimidia pars conſenſu omnium offerretur: auertit animũ ab eo munere. deforme iudicans uirtutis gloriam, magnitudine prædæ minuere.

¶De Ariſtide Athenienſi.

ALterius nunc mihi prudẽtia referenda eſt: ut alterius repræſentari iuſtitia poſſit. Cũ ſaluberrimo cõſilio Themiſtocles migrare Atheniẽſes in claſſem coegiſſet: xerxeq; rege, & copiis eius, Græcia pulſis: ruinas patriæ in priſtinũ habitũ reformaret: & opes clandeſtinis molitionibus ad principatum Græciæ capeſſendũ nutriret: in cõcione dixit: habere ſe rem deliberatione ſua prouiſam: quam ſi fortuna ad effectũ perduci paſſa eſſet: nihil maius, aut potentius Athenienſi populo futurum. ſed eam uulgari non oportere: poſtulauitq; ut aliquis ſibi, cui illam tacite exponeret: daretur. datus eſt Ariſtides. Is, poſtq̃ cognouit in claſſem illam Lacedæmoniorũ, quæ tota apud Gytheum ſubductа erat: uelle incendere: ut ea conſumpta, dominatio maris ipſis cederet: proceſſit ad ciues: & ipſis retulit, Themiſtoclẽ ut utile cõſiliũ ita minime iuſtũ animo uoluere. eueſtigio uniuerſa cõcio quod æquũ nõ uideretur, nec expedire quidem proclamauit. ac protinus Themiſtoclem incepto iuſſit deſiſtere.

ALteri⁹ mihi.De iuſtitia dicit ariſtidis:q̃ ſupra tetigimus:ꝙ poſtq̃ Xerſes e græcia pulſus eſt cõſilio & ductu Themiſtoclis:mœnia quoq; vrbis athe.tãdẽ reſtituta ſunt:q̃ ſolo fuerãt adequata:Themi.illuc toto aĩo intẽtus erat:vt totius græciæ ĩperiũ athe.recuperarẽt:cõuocata igit̃ cõcione dixit:ſe hr̃e cõſiliũ reip.ſaluberrimũ:ĩperioq; athe.vtiliſſimũ:ſed illud ad exitũ nõ deduci niſi occultet̃:athe.rñderũt:vt ĩ cõſiliũ Ariſtidẽ admitteret:q ſi pbaret:exequeret̃:tñ apud athe. Ariſtidis valebat auctoritas:q cognito Themiſtoclis cõſilio in cõcionẽ pdiit: & cõſiliũ Themiſtoclis vtile q̃dẽ eſſe dixit:ſed minime honeſtũ:erat aũt:vt Lacedæmonioꝝ claſſem incẽderẽt:quæ erat in portu dictæo.Athe.vbi turpe Themiſtoclis eſſe cõſiliũ viderũt ſucclamarũt oẽs nõ eſſe admittẽdũ: tñ iuſtitiæ:& honeſtatis monumẽtũ fuit apud populũ illũ:vt q̃q̃ vtiliſſimũ videret̃ tñ q̃a in honeſtũ reſpueret̃:neq;.n.dubiũ erat:qu Lacedæmoniis claſſe priuatis: totius græciæ ĩperiũ athe.facile occupaſſent Cic.offi.lib.iii.Themi.inq̃t

Themiſtocles incendere lacedæmo. claſſem cogitauit. poſt victoria eius belli:q̃d cũ Perſis fuit:dixit in cõcione ſe hr̃e cõſiliũ reip.ſalutare:ſed id ſciri nõ opus eſſe poſtulauit:vt aliquẽ populus daret:cui cũ cõmunicaret dat⁹ eſt Ariſtides huic:ille claſſem Laced.q̃ ſubducta eſſet ad dictæũ clã incẽdi poſſe quo facto frãgi Laced.opes neceſſe eſſet:q̃d Ariſtides cũ audiuiſſet: in cõcionẽ magna expectatione venit:dixitq; putile eẽ cõſiliũ:q̃d Them.afferret: ſed minime honeſtũ:itaq; athe.q̃d honeſtũ nõ eſſet:id ne vtile q̃dẽ putarũt:totãq; eã rẽ:quã ne audierãt q̃dẽ:auctore Ariſtide repudiarunt. ¶Alterius.ſ.Themiſtoclis:q vtile cõſiliũ inuenit. ¶Alterius Ariſtidis: qui faciendũ eſſe negauit.Maius quãtum ad vtilitatem. ¶Potentius:quãtum ad imperium. ¶Deducere: proprie eſt in mare ducere. ¶Subducere:in portum trahere.

¶VErũ ne videamur obliti iuſtitiæ alienigenæ.i.externarũ gentiũ:Pittacus Mityleneus:cuius aut meritis ciues debuerũt tñ:q̃a eos ab athe.iugo liberauerat:aut crediderũt tñ moribus:q̃a ĩter ſapiẽtes habitus eſt: & honeſte vixit: vt deferrẽt ſup.ei:ſuis ſuffragiis.i.ppria ſponte:& fauore: tyrãnidẽ.i.ĩperiũ vrbis ſuæ:ſuſtinuit.i.ſibi tenuit tãdiu illud ĩperiũ:q̃diu bellũ fuit gerendũ:cũ athe.de ſygeo.i.de poſſeſſione ſygei.ſ.pmõtorii:aũt.i.ſed:poſtq̃ pax eſt parta ſ.mitileneis:victoria.i.per victoriã habitantẽ cõtra athen. ipſe cõtinuo depoſuit.ſ.tyrãnidẽ:aut imperiũ:Mityleneis reclamãtibus.i.clamore:ſe id nolle atteſtãtibus:ne permaneret dominus ciuiũ: vltra q̃ neceſſitas reipub.exegerat: atq; etiã cum dimidia pars agri recuperati.ſ.ab Athen.in ſygeo:offerret̃ ſup.ei:cõſenſu oĩum.ſ.mityleneoꝝ:ipſe pittacus auertit animũ ab eo munere iudicãs deforme ſup.eſſe:diminuere gloriã virtutis magnitudine prædæ. ¶Alterius.Ordo eſt.Prudentia alterius.ſ.viri:vtpote Themiſtoclis eſt referenda.i.recenſenda mihi.i.a me.vt iuſtitia alterius.ſ.viri:vtpote Ariſtidis:& tot us populi Athen.poſſit repræſentari.ſ.oculis legentum:aut auribus audientium iſta.Cum Themiſtocles dux Athenien.coegiſſet conſilio ſaluberrimo Athen. migrare.i. derelicta vrbe in nauẽs quaſi habitatione transferre:& Xerxe rege:& copiis eius pulſis græcia.i.poſtquam Xerxem cum copiis eius pepuliſſet e græcia:reformaret ruinas patriæ.ſ.vrbis Athen.per Xerxem deſtructæ:& quaſi ſolo æquatæ:in habitum priſtinum:ideſt formam:& ſtatum priorem:& nutriret opes:ideſt facultates:molitionibus:ideſt conatibus clandeſtinis:ideſt occultis ad principatum græciæ capeſſendum:ideſt inuadendum:dixit in concione:ideſt in oratione ad populum ſe habere rem prouiſam:ideſt excogitatam:ſua deliberatione:ideſt meditatione animi:quam ſcilicet rem:ſi fortuna paſſa eſſet perduci ad effectum:nihil ſupple eſſet:aut dixit:nihil eſt futurum maius:aut potentius populo Athenienſes ſed ſupple. ¶Dixit non oportere:ideſt non cõducere eam:ſcilicet rem vulgati:ideſt vulgo indicari:& poſtulauit:vt aliquis dãretur ſibi:cui exponeret

ASCE.

Illam.ſ.rē:tacite.i.in ſecreto:hoc eſt occulte: non tamē tacendo: vnde mire dixit tacite exponeret. Ariſtides:vir ille athen.prudens:& iuſtus:datus eſt themiſtocli:vt ei conſilium ſuum cōicaret. Is.ſ.Ariſtides poſtq̄ recognouit ſup.themiſtoclē:velle incendere claſſem illā.ſ.nobilē lacedæmoniorū:q̄ tota erat ſubducta.i.in littus tracta apud cytheū.ſ.portum:vt ea.ſ.claſſe conſumpta:dominatio maris cederet ipſis.ſ.athe.proceſſit ad ciues:& retulit themiſtoclē voluere aīo cōſiliū vt vtile: ita minime iuſtum:& ita reuera non erat vtile:quia in honeſtū:videbatur tamen quia impiū fuiſſet auctorū vniuerſa concio ꝓclamauit e veſtigio.i.priuſq̄ Ariſtides:aut ipſi veſtigiū mutarent:id qđ non videret̄ æquū.i.iuſtū:nec quidē.i.non etiam expedire.i.vtile eſſe:ac protinus iuſſit Themiſtoclem deſiſtere ab incœpto:vnde non minus iuſtus fuit totus populus q̄ Ariſtides.

THE. ℭ Gytheum.Gytheum maritimum opp.naualeq; lacedæmoniorū.de quo Lycophron.Cicero.Pauſan.& Stephanus.ℭ Zaleucus:is locrenſis ex Thurio fuit(vt eſt apud Suidam)Pithagoricæ familiæ phs:& legum lator:qui pro patria pugnans interii initio ſeruus ac paſtor:vbi liberaliter inſtitutus cum ciuibus ſuis leges dedit.in quibus:& hoc ſanxit:vt in publicum mulieribus egredi liceret.ingenuæ qdem cum vna ancilla in alba veſte:cæteris autem in florida:ac verſicolori. ℭ Charonde tyrii. Ariſtoteles politicorū ſecundo.Legū latores inqt extiterunt Zaleucus locris epizephiriis & Charondas Catanenſis ciuibus aliiſq; chalcidici generis vrbibus circa Italiā ſiciliāq;. Stephanus etiam: q gentibus apud græcos ſcripſit.Ex catana fuit Charondas inqt vnus ex iis:q reges athenis condiderunt:vt mirū ſit:vnde Vale.eum vocet Thuriū:niſi memoriola lapſum dicamus vt q̄ zaleuci primo fuit:eā Charondæ tribuerit:aut Thurius verbū librarius ex ſuperiore capite traſpoſuit huc incōmode.Nam Vale.ita ſcriptum relinquere potuit.zaleucus Thurius vrbe locrenſiū.Suidas.n.de zaleuco Locrenſis inqt ex Thurio fuit:aut certe de Charondæ patria nō cōuenit inter auctores:& aliqs Thruriū fuiſſe ſcripſit id qđ alicubi Panhaſius legiſſe non meminit.Hermippus de legū latoribus lib.vii.refert apud athenas.Charondæ leges ad mēſem cani ſolitas.

ℭ De Zaleuco Locrenſi.

Nihil illis etiam iuſtitiæ exēplis fortius. Zaleucus urbe Locrenſium a ſe ſaluberrimis, atq; utiliſſimis legibꝰ munita: cū filius eius adulterii crimini damnatus, ſecundū ius ab ipſo conſtitutum utroq; oculo carere deberet: ac tota ciuitas in honorem patris neceſſitatem pœne adoleſcētulo remitteret: aliquandiu repugnauit. ad ultimū precibus populi euictus, ſuo prius, deīde filii oculo eruto, uſum utriq; uidendi reliquit. Ita debitum ſupplicii modū legi reddidit. æquitatis admirabili temperamento, ſe inter miſericordem patrem, & iuſtū legis latorem partitus.

ℭ De Charonda Tyrio.

Sed aliquāto Charondæ Tyrii præfractior, & abſciſſior iuſtitia. ad uim, & cruorem uſq; ſeditioſas conciones ciuium pacauerat lege cauendo, ut ſiquis eas cum ferro intraſſet, continuo interficeretur: interiecto deinde tempore ex lōginquo rure gladio accinctus, domum repetens, ſubito indicta concione, ſicut erat: in eā proceſſit: ab eoq;, qui ꝓxime cōſtiterat: ſolutæ a ſe legis ſuæ monitus, Idem ego illam, inquit, ſanciam. ac protinus ferro, quod habebat: diſtricto incubuit: cūq; liceret culpam uel diſſimulare, uel errore defendere, pœnā tamē repſentare maluit: nequa fraus iuſtitiæ fieret.

OLIV. Zaleucꝰ filio nō pepercit

Nihil illis ēt zaleucus locrēſiū princeps fuit: & legū lator:ſicut ſolū atheni.licurgus lacedæ.hic igit̄ leges cōpoſuit qbus locrenſes rēp.amplā diuturnā habuere:ſed iter cæteras:& illā tulit cōtra adulteros:vt q ī adulterio dep̄henſus eſſet: is vtroq; priuaret̄ oculo:forte accidit:vt eius filius in hoc crimine dep̄hēderet̄:nā cum quadā matre familias adulteriū cōmiſerat:& cū ciuitas filium liberare vellet honoris gratia pr̄ nunq̄ adduci potuit:vt filio pœnā remitteret:tādē inſtātibꝰ ciuibus:vt abſolueret̄:q̄doquidē inquit ita vultis:faciam: vt altero mihi altero illi eruto oculo lex impleat̄: qđ etiā factum eſt quæ profecto magna iuſtitia fuit. ℭ Eruto:euulſe. ℭ Inter miſericordē:ne omnino crudelis eſſet in filium.

Sed aliq̄to:hic charondas ciuitatē tirū:cuius princeps erat cum aſſiduis ſeditionibus laborare videret:vt ſæpiſſime in foro certaretuſq; ad ſanguinē: legē tulit:neqs cū ferro in cōcionē ꝓdiret: q; ſi qs feciſſet capitis pœna damnaret̄:forte accidit:vt hic in agros ꝓficiſcens cinctus gladio eſſet: & cum inde domū rediret ſubito:in dicta cōcione cum ferro deſcenderet in cōcionem:non ſtudioſe:ſed oblitus ſe cū telo eſſe:cū igitur a ꝓximo eſſet admonitus ſe ipſum interfecit:ne qd cōtra legem p ſe factū eſſe videret̄:ſed ex oī parte iuſtitia ſeruaretur. ℭ Præfractior:aſperior. ℭ Abſciſor ſeuerior.vel breuior τῶ ἀπότομα dicunt græci abſciſum dicitur:quod repente fit ſine vllo reſpectu. ℭ Conciones.Quia ſpe concionibus irrita plæbs vſq; ad ſanguinem certabat.

ASCE. ℭ Nihil etiā fortius ſup.eſt illis.ſ.ſequæntibus exemplis iuſtitiæ.Seleucus:vel(vt alii ſcripſerūt)zaleucus(ſed idem de eodem lib.i.de ſimulata religione:qđ caput nuper inuentū ē Sele.ſcripſerunt)vrbe locrē.in græcia(vt opinor) potius q̄ in brutus(nā ſunt locri ozole apud Epicnēios & opuntios:in græcia:& ēt in Brutiis italiæ)munita a ſe .i.cum ipſam muniuiſſet:ſaluberrimis:atq; iuſtiſſimis legibus:cū filius eius damnatus crimine adulterii: deberet carere vtroq; oculo ſm ius cōſtitutum ab ipſo.ſ.Seleu.ac tota ciuitas remitteret adoleſcentulo neceſſitatē pœnæ ī honorem patris:ipſe ſup.repugnauit.i.reſtitit votis populi aliq̄diu.ad vltimū euictus p̄cibus populi p̄cantis:ne.ſ.filiū excecaret:ſuo.ſ.patris oculo:eruto prius:deinde oculo filii eruto reliqt vtriq;.i.& ſibi:& filio vſum videndi:Et ſup.ita reddidit legi modum.i.metrū & menſurā ſupplicii debitū qa p̄finitū:ptitus admirabili temperamēto æqtatis ſe inter p̄rem miſericordē: & legiſlatorē iuſtū. ℭ Sed iuſtitia.Charū.ſ.principis Tyrii.i.Tyri vrbis in phœnicia:ſup.fuit p̄fractior.i.aſperior:& rigidior:qa res rigida prius frangit̄ q̄ flectitur:& abſciſſior.i.breuior:& quaſi minus deliberato aīo facta(nā qui aliqd ſubito diſſoluere volunt abſcindunt illud:vt retinacula nauis & veſtiū futuras:vnde Cato potius diſſuendā.q̄ abſcindendam cenſuit nō æq amicitiā:q̄ exēpla adduco:vt vim mætaphore:minus piti intelligant)is ſup.aut q Charundas:pacauerat cōciones ciuiū ſeditioſas vſq; ad vim:& ad cruorē:cauendo lege:vt ſiqs intraſſet eas.ſ.cōciones:cū ferro.i.armis ſaltem. inuaſiuis.interficeretur continuo:deinde tempore interiecto:repetens domū ex longinquo rure accinctus gladio cōciōe.i.cōuocatione populi in dicta:ſubito proceſſit in eam:ſicut erat.ſ.accinctus gladio:& monitus ab eō qui ꝓxime conſtiterat legis ſuæ ſolutæ a ſe.i.q legem ſuam ſoluiſſet:inquit ego idem ſanciā.i.ſanguine meo firmā:& ſanctam efficiam:illam.ſ.legem:ac incubuit protinus

ſ.ferro:qđ hēbat.i.gladio ſuo:cunq; liceret ſup.ei:vel diſſimulare culpā.i.negando ſe culpā admiſiſſe:qa lator legis non videt̄ ſub lege teneri:vel defendere.i.purgare errore.i.pp errorē ſuū:qa nō dedita opa e domo accinctus.gladio ꝓceſſerat:ſed rure vt accinctꝰ erat ī cōcionē venerat:maluit tñ repſentare.i.exhibeī ppl'o:& pſolueī pœnā.ſ.trāgreſſiōis:neq̄ fraus fieret:iuſtitiæ.

ℭ De Fide Publica. Capi. VI.

Hvius imagine ante oculos poſita, uenerabile fidei numen dexterā ſuam, certiſſimū ſalutis humanæ pignus oſtētat: q̄ ſemp in noſtra ciuitate uiguiſſe, & omnes gētes ſenſerūt: & nos paucis exemplis recognoſcamus.

ℭ De Senatu. Po. Q. Ro.

Cvm Ptolomæus Rex tutorē Populū. Ro. filio reliqſſet: Senatus. M. Aemeliū Lepidum Pont. Max. bis COS. ad pueri tutelā gerendam Alexandriam miſit: ampliſſimiq;, & integerrimi uiri ſanctitatem reip. uſibus, & ſacris comparatam, externæ procurationi uacare uoluit: ne fides ciuitatis noſtræ fruſtra petita exiſtimaretur, cuius beneficio regia incunabula cōſeruata pariter, ac decorata, ī certū Ptolemæū reddiderūt: p̄ris ne fortuna magis, an tutoris maieſtate gloriari deberet.

ℭ De Ciuitate Romana.

Speciosa quoq; illa Romana fides, ingenti Pœnorū claſſe circa Siciliā deducta, duces eius fractis animis, cōſilia petendæ pacis agitabant. Quorū dux Amilcar ire ſe ad cōſules negabat audere: ne eodē modo cathenæ ſibi iniicerēt: quo ab ipſis Cornelio Aſine cōſuli fuerant iniectæ. Hāno autē certior Romani animi æſtimator, nihil tale timendū ratus maxima cū fiducia ad colloquiū eorū tetendit. apud quos cū de belli fine ageret: & Tribunus milit. ei dixiſſet: poſſe illi merito euenire, quod Cornelio accidiſſe: uterq; COS. tribuno tacere iuſſo, iſto te, inqt, metu Hāno fides ciuitatis nr̄æ liberat. claros illos fecerat tantum hoſtium ducem uincere potuiſſe: ſed multo clariores fecit noluiſſe.

OLIV. Hvius imagine:tranſiturus ad capitulum ſequēs Vale.ne hoc abrupte facere videatur: quaſi p̄fatur dicit.n.iuſtitiā fidei dexteram porrige:vt ſibi ſuccurrat:& recte.nā vt inquit Tulius:fides eſt totius iuſtitiæ fundamentum. ℭ Humanæ ſalutis.Quia ſine fide humana generis ſocietas ſtare non poſſet.

Cvm Pto.De fide publ.Po.Roma.loquitur erga Ptolemæū regem egypti:nam egypti reges oēs Ptole.ſunt appellati.Ptole.moriens filium in tutela Po.Ro.reliquit q; poſtq̄ ad eorum aures peruenit:ne fides aliqua ex parte deeſſet ſena.miſit Alexandriā. Qu. Aemilium Lepidum principem ciuitatis:& eundē optimum virū qui tunc pontifex maximus:qui his antea cōſul.qui princeps ſenatus quinquies fuerat:qui tutor Po. eſſet:& maluit ſenatus:vt reſp.tāto viro careret:q̄q̄ eo plurimum indigeret q̄ pu.fides deeſſet:tantum valuit apud Popu.ſanctiſſima fides:vt maluerint hominē:in quo aīo ſanctitatis exempla cōſpici poſſent:alienam q̄ ſuæ reip. curā:adminiſtrationēq; ſuſcipere.Iuſti.qui de hac tutela mentionē lib.xxx.facit.nō a rege tutorē relictū Po.fuiſſe dicit:ſed poſt Regis mortem Ab alexandrinis ro.miſſos fuiſſe. ℭ Leg.qui orarent P.R.vt tutelam pupilli ſuſciperent:regnūq; tuerent̄ egy.q; iam Phi.& antio: facta iter ſe pactionem: diuiſiſſe dicebantur: gratam legationem fuiſſe Ro.cauſam belli quærentibus aduerſus phi.q inſidiatus temporibus punici belli fuerat:miſſos igit̄ fuiſſe legatos dicit:q nunciarent antiocho:atq; phi.vt a regno egypti abſtinerent:m ſſum & Marc.æmi.le.in egyptum: qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtraret:qui ꝓfectus bello deinde quod aduerſus antioc.duce Sci.geſtum eſt:magnum ad victoriam momentum dediſſe fertur. ℭ Cōparatā.quia reip.vtilitatibus inſeruiebat. ℭ Et ſacris:quia pōtific.maxi.ſacra publica faciebat. ℭ Cuius beneficio non minorem ſplendorem: & gloriam ab hac tutela Ptolemæ.accepit q̄ a genere paterno.

Romanoꝝ fides in Ptole.

Speciosa quoq; cū primo pun.bel.Cor.Sci. Aſina præfectus claſſis in ſicilia foret ad colloquiū a cartha.vocatus eſt:qui data fide confidentur proceſſit:illi vero ſimulato colloquio milites paratos humere: qui depræhenſum.Scip. in catenis ducerent poſt aliquod tempus eodē bello:cū anguſtias deductus eſſet hamilcar.penorum dux:& cum Romanis pacem deſiderare:non audebat ſe conſulum fidei cōmittere:nam veritus nequa ſcipionē arte deceperat ea de & ipſe caperetur.Sed hanno alter eorum dux meliori de fide Ro.opinione ductus proceſſit audacius & cum conſulibus de pace agere cepit:tunc vnus ex tri.mi.dixit:non aliam illi fidē eſſe ſeruādā quā illi Cor.ſeruauerant:cui cōſules in dicto ſilētio hannonē ſecurū eſſe iuſſerūt:mira ꝓfecto fides:& oī laude p̄dicanda.Abbreuiator Li.de hoc Sci.ſic breuiter tradit.Cn.cor.cōſul a claſſe punica circūuētus:& p fraudē veluti in colloquiū euocatus:captꝰ eſt.Cor.aſi.hic ē:q claſſe pūica merſa clariſſimū inde triūphū egit.Cornelio aſ.q̄re dictus ſit Cor.Aſina. Macro.ſaturn.li.i.facile declarat.dicit.n.Aſinæ cognomētū corneliis datū ē:q prīceps corneliæ gentis empto fundo:ſeu filia data marito:cū ſpōſores ab eo ſolēniter poſcerent̄ aſinā cū pecūiæ onere ꝓduxit in forū: quaſi p ſpōſoribus p̄ſens pignus

Scipio fraude captus.

ℭ Fractis:victis. ℭ Claros illo:ac ſi diceret victoria quidem Ro.imperatores claros reddiderat.fides vero multo clariores.

ASCE. Hvius &c.p̄fatio eſt in exempla fidei publicæ.Ordo aūt eſt:Imagine huius.ſ.iam dictæ virtutis:vtpote iuſtitiæ:poſita ante oculos.ſ.legentium:aut cōtemplantium:venerabile numē fidei oſtentat dexteram ſuam.i.ſibi dicatā appoſitorie certiſſimum pignus ſalutis humanæ:ideo autē oſtentat:quia ſecundū Cic.li.i.officio fides eſt fundamētū iuſtitiæ: & ideo vbi iuſtitia:illic etiam fides eſt:quā.ſ.fidem:&.i.ſimul oēs gentes ſenſerunt:& nos recognoſcamus.i.atteſtemur paucis exemplis:viguiſſe.i.q; ipſa viguerit ſemp in ciuitate nr̄a hoc ē Ro. ℭ Cum Pto.ſ.rex ægypti reliqſſet populum Ro.tutorem filio ſuo:ſenatus.ſ.Ro.miſit.M.Aemiliū lep.ponti.max.& bis cōſulē:Alexandriā.i.in eā vrbe ægypti:vbi regia erat:ad gerandā tutelā pueri:& voluit ſanctitatē viri ampliſſimi:& itegerrimi cōparatā.i.acqſitā vſibus reip & ſacris qa ēt pontifex magnꝰ erat:vacare.i.operā pleuā dare:& intētā eſſe ꝓcurationi externæ:ne fides ciuitatis nr̄æ hoc eſt Ro.videret̄ petita fruſtra.ſ.a.Pto.patre Cuius.ſ.M.Aemilii b̄nficio cunabula regia.i.primordia vitæ regis:& filii regis:conſeruata pariter:ac decorata:reddiderunt Ptolemæū.ſ.filium incertum ire.i.an deberet gloriari magis fortuna.i regiio patris: in maieſtate tutoris.ſ Aemilii.

Specioſa &c. Illa .ſ. ſequēs fides Romana .i. Romanæ ciuitatis eſt ſup. quoq; .i. etiam ſpecioſa. Ingenti .i. valde magna claſſe. pœnorū .i. Carthaginē. deducta circa Siciliā: duces ei⁹ .ſ. claſſis aīs fractis .i. habentes aīos fractos: & deſperantes de victoria: agitabant conſilia pacis petendæ. Quorū .ſ. pœnorū Amilcar dux .i. princeps: negabat ſe audere ire ad conſules .ſ. Romāos: ne catenæ inicerentur ſibi eodē modo quo fuerant iniectæ Cornelio Aſinæ conſuli .ſ. Romano: ab ipſis .ſ. penis. Hanno at certior æſtimator .i. cenſor animi Romani: ratus nihil tale timendū: tetendit ad colloquium eorū .ſ. cōſulū Romanoꝝ cū maxima fiducia: apud .ſ. cōſules: cū ageret de fine bel'i .i. de bello finiēdo: & tribunus militum dixiſſet ei: id .ſ. ſup. qd accidiſſet Cornelio .ſ. Aſinæ: poſſe euenire merito illi .ſ. Hannoni. hoc eſt: vt in vincula conicerentur vterq; conſul: tribuno iuſſo tacere .i. poſtq̄ iuſſerat tribunū tacere: inquit: o Hanno fides ciuitatis noſtræ liberat .i. ſoluit te iſtō metu .ſ. quo timebat in vincula cōiici: ob dictum tribuni militum: nam prius non timore dictus eſt. Potuiſſe vincere: quia in poteſtate ſua habebant: tm̄ ducem hoſtium: videlicet Hannonē: fecerat illos .ſ. conſules claros: ſed noluiſſe vincere: aut vincere cum fecit illos multo clariores.

THE. ❡VINCERE Ianus parrhaſius arbitrabatur a Valerio ſcriptum vincere. Nam voluiſſe vincere Roma. abſurdum foret intelligere legas igitur vincere: ideſt Catenas inicere.

OLIV. Carthagi. lega i pulſati.

Aduerſus eoſdem hoſtes parē. M. æmilio le. legati carth. Romam venerant pacem a ſenatu: populoq; petentes: forte ita accidit: vt altercatio orta eſſet inter legatos & L. Minutium: ac C. Manilium: & eo vſq; proceſſit eorum contentio: vt Minutius & Manilius legatos pulſarent. nam illi pacem petebant hi dādā eſſe negabant: quippe fœdifragis: qd vbi cognouit ſenatus eos legatis dandos eſſe cenſuit: darīq; fecit. ❡Iure legationis: vt legati tuti ſint: & inuiolati ſecundū ius gentium. ❡Manus his attulerant: pulſauerant. ❡Non eos quaſi dicat ſenatus: non reſpexit quid mererentur carthaginenſes. qui totiens fœdera frangerēt: ſed ius gentium eſſe ſeruandum: fidemq; publicam.

Huius exemplum: hoc fuit ſecūdo bel. pun. cum ſuperior affricanus fatalis dux vtrāq; ſubegiſſet hiſpaniam: cepit carthaginenſiū nauem clariſſimorum hominum plenam: illi ne in captiuitatem venirent. legatos publice miſſos ad imperatorem Ro. ſe eſſe ſimularunt. quā fidē illis aphricanus præſtitit: vt omnes incolumes: & inuiolati redirent ad ſuos: maluit impator Ro. ſuam fidem fraude petitam q̄ fruſtra imploratam.

Repræſentemus: hoc exemplum par eſt ſupiori: nam hi Romani duo: q̄ legatos Appolloniatū orta inter eos rixa pulſaſſent: dediti ſunt eis: & miſſus eſt quæſtor cum auxilio: ne cognati vim aliquam inferrent. ❡Repræſentemus: in medium proferamus.

Apolonia. Apolloniatis.

❡Apolonia: facit ſuum gentile hic & hæc Apolloniatis: vnde aduerbiator: cū legatos Apolloniatū dixit ad ſenatum miſſos quidam iuuenes pulſaſſent dediti Apolloniatibus ſunt: ſed quidam dicunt: quod latine facit Apollonianus na: num. ❡A cognatis: ſi forte cognati eorum voluiſſent e manibus legatorum eripere. ❡Illam cu. ſi quis curiam diligentius conſideret: nō potius fidei templum dicet: q̄ mortalium refugium.

ASCE. ❡ADVERSVS &c. Patres conſcripti exhibuere parem fidem in iure legationis tuendo .i. protegendo: aduerſus eoſdem hoſtes: videlicet pœnos: aut carthaginē. Enim .i. quia Marco Aemilio Lepido: & Lucio Flaminio conſulibus: idem quo tempore ii eſſent conſules ipſi patres conſcripti curauerunt Lucium Minutium: & Lucium Manilium reddendos .i. dandos vt re vacet: aut potius legat' dedendos .i. in poteſtatem dandos: per fœciales .ſ. ſacerdotes: qui fœderibus feriendis: & bellis legitime indicendis præerant: legatis carthaginenſiū: quia ipſi intulerant his .ſ. legatis manus .i. eos violenter pulſauerant. Sed ſenatus aſpexit tunc ſe .i. qd ſe deceret: aut fidē ſuā: nō eos: videlicet fœdifragos pœnos: qbus hoc pſtabat': qa indigni erant: qbus tāta fides ſeruaret'. ❡Huius &c. ſic melius q̄ cuius nā eo: quod in manibus habent: loquit' fere per pnomen: hic Ordo autē eſt aphricanus .ſ. Scipio: ſuperior .i. maior ſecutus exemplū huius .ſ. dicti facti ſenatus: cū redigiſſet in ſuam poteſtatem: nauē onuſtā .i. honorifice onuſtā: multis & illuſtribus viris carthagiñ. dimiſſit ſup. eā inuiolatā. quia dicebant ſe miſſos legatos ad eū: tamet ſi manifeſtū erat: illos amplecti falſum nomen legatiōis gratia piculi pſentis .ſ. tunc vitandi: vt fides imperatoris R o. iudicaretur potius decepta per fraudem punicam q̄ implorata fruſtra .i. in vanū. ❡Repræſentemus etiam illud opus .ſ. factū: aut exemplū ſenatus nullo modo prætermittendum. Quintus. Fabius: & Gneus Opronius: ſeu vt alii textus habent Sempronius: ædiles pulſauerunt (legatos miſſos Romam ab vrbe appollonia: quæ eſt: aut in ponto: aut in Epiro: aut in Creta: aut in Syria: aut Thracia: in omnibus enim illis regionibus reperitur eo nomine vrbs: ſed putem de pontica vrbe loqui: contentione orta .ſ. inter ædiles & legatos: quod .ſ. factum ædiliū: vbi .ſ. ſenatus comperit dedidit .i. in poteſtatem dedit continuo eos

❡De eodem Senatu.

Aduerſus eoſdem hoſtes parem fidem in iure legationis tuendo Patres CON. exhibuere. M. n. Aemelio Lepido. L. Flaminio. COSS. L. Minutiū, & L. Manilium Carthaginēſiū legatis, quia manus his intulerant: pfeciales reddēdos curauerūt. Sed tūc Senatus nō eos, quibus hoc præſtabatur: aſpexit.

❡De Superiore Africano.

Huius exemplum Superior Africanus ſecutus, cū onuſtam multis, & illuſtribus Carthaginenſium uiris nauem in ſuā poteſtatem redegiſſet: inuiolatam dimiſit: quia ſe legatos ad eum miſſos dicebant, tam etſi manifeſtum erat, illos uitandi præſentis periculi gratia falſum legationis nomen amplecti: ut Romani imperatoris potius decepta fides: quā fruſtra implorata iudicaretur.

❡De Senatu Po. Q. u. Ro.

Repræſentemus etiā illud ſenatus nullo modo prætermittendum opus legatos ab urbe Appollonia Romā miſſos. Q. Fabius Cn. Apronius ædiles orta contentione pulſauerūt. quod ubi comperit: continuo eos perſeciales legatis dedidit: queſtoremq; cum his Brunduſiū ire iuſſit: nequam in itinere a cognatis deditorum iniuriā acciperent. Illam curiam mortalium quis conſiliū, an non templum fidei dixerit? quam ut ciuitas noſtra ſemper benignam præſtitit: ita etiam in ſociorum quoq; animis conſtantem recognouit.

legatos per fœciales .i. fœderum: vt dixi feriendorū: & belloꝝ legitimæ indicendorū officiales & iuſſit: quæſtorem .ſ. vrbis Romæ ire cum his .ſ. legatis Brunduſiū .i. in illud vſq; oppidū littorale: ne .ſ. legati acciperent. quā .i. aliq̄ iniuriā in itinere a cognatis deditoꝝ. Dixerit .i. nunquid dixerit .ſ. merito: quis .i. aliquis illam .ſ. tam fidam curiam .ſ. Romanam: cōcilium .i. Cœtū mortalium an non dixerit ſup. potius templum fidei. q. d. multo iſtius templum fidei. Quam ſup. fidem: vt .i. quemadmodū. ciuitas noſtra .i. Romana: Preſtitit ſemper benignam: ita recognouit eam: conſtantem quoq; .i. etiam in animis ſociorum: vtpote Saguntinorum: & Petilinorum: de quibus ſequentia ſunt exempla: ad quæ hoc dicto paraſceuen fecit.

❡Externa.

Poſt duorum in Hiſpania Scipionum, totidemq; Romani ſanguinis exercituum miſerabilem ſtragem, Saguntini uictricibus Hannibalis armis intra mœnia urbis ſuæ cōpulſi, cū uim punicam ulterius nequirent arcere: collatis in forū, quæ unicuiq; erant cariſſima: atq; undiq; circūdatis, accēſiſq; ignis nutrimētis, ne a ſocietate noſtra deficerēt: publico, & cōmuni rogo ſemetipſos ſuppoſuerūt. crediderī tūc ipſā fidē hūana negotia ſpeculātē, mœſtū geſſiſſe uultū, pſeuerātiſſimū ſui cultū iniq; fortunæ iudicio, tā acerbo exitu dānatū cernētē.

Idem præſtādo, Petilini eūdē laudis honorē meruerūt, ab Hānibale, qa deficere a noſtra amicitia noluerūt, obſeſſi: legatos ad ſenatū auxiliū implorantes miſerunt: quibus propter recentem cladē Cannenſem ſuccurri non potuit. Cæteꝝ pmiſſum ē eis, ut facerēt, qd utiliſſimū icolumitati eoꝝ uideret'. Liberū ergo erat Carthaginēſium gratiā amplecti. Illi tū fœmis, omniq; ætate ibelliur be egeſta: quo tuti⁹ armati famē traherēt: ptinaciſſime i muris cōſtiterūt: expirauitq; pri⁹ eoꝝ tota ciuitas: q̄ ulla ex pte rōanæ ſocietatis reſpectū depoſuerit. Itaq; Hānibali nō Petiliā, ſed fidū Petiliæ ſepulchrum capere contigit.

OLIV. Poſt duoꝝ: Nūc ad externa trāſit exēpla: & primo de ſaguntinis: q in fide ro. ptinaciter cōſtiterūt. Saguntū oppidū copulētiſſimū in hiſpaniæ finibus poſitū circa flumen hibeꝝ: q fuit quondā termin⁹ impii po. ro. & carthagiñ. cāq; ſecūdi. pu. bel. nā cū hānibal oppidū illud circunſediſſet: Saguntini Romā legatos auxilia petētes miſerunt q cū tardius mitterent': nec ſe diuti⁹ defenderē poſſent ad eā ptinaciā venerunt. vt in foro cōſtructo ingēti rogo: īpoſitiſq; reb⁹ ſuis oib⁹ flāmas: ſubiicerēt: deinde ſeipſos in rogū cōiicerēt: ne a fide deficerent.

Saguntinorū fides erga po. Ro.

❡Duoꝝ Sc. videlicet Gn. & P. Scipionū: quoꝝ alter. S. P. Scipio ei⁹ ſcipiōis pr̄ fuit: q deinde aphrican⁹ dictus ē: hi duo: vt ſupra diximus: hiſpaiā in ptāte po. ro. diu tenuerāt: ſed tādē p magonē q̄ndā celtiberi quoꝝ pars maior erat in exercitu ro. illecebris. & pecunia corrupti defecerunt a Rōa. Ro. vero exercitus externis auxiliis deſtituiſſe in tutiora loca recepūt: & clitellis atq; īpedimētis vallo facto a pœnis qb⁹ erāt lōge virib⁹ īferiores diu obſeſſi tādē capti: cæſiq; ſunt. L. vero Marci. tribun⁹ milit. collectis reliqis exercitus: & nocte ſeqnti vocatis ad cōcionē militib⁹: hortatus ē: vt īprouiſo īuaderēt hoſtes nihil tale pp victoriā metuētes & īter cōcionādū ſubita flāma, ex ei⁹ capitis apice emicuit: quo ſigno motos milites ea nocte duxit ad hoſtiū caſtra: qb⁹ īprouiſo captis: cæſiſq; hoſtib⁹ maiorē intulit cladē q̄ accepant. Sed in hac hiſtoria Val. diſſentit a Li. nō. n. poſt cæſos in hiſpāia ſcipiōes Hān. ſaguntum expugnauit. Sed anteq̄ bellū cū Romanis ſuſcipet: vt Li. tradit. & Ci. in Philippicis li. xi. Et hoc belli principium: & cām fuiſſe dicit qa cū iam aīo agitaret Hān. īuadere: nullam aliā violandi fœderis hōeſtiorē rōnem inuenit q̄ ſi ſaguntinos Ro. ſocietate cōiunctos adoriret'. ❡Vim punicā. Cū in punica coerciti eēnt: nec iā cōmeatus venire poſſet. ❡Cōmuni. Quia ipſis: & bōis ſuis cōmunis fuit. ❡Crediderim: Quaſi per deplorationē hoc dicit Valerii. non dubitauerim ſidem tunc: humana facta: conſiderationem Saguntinoꝝ caſum fuiſſe miſeratā: tā cōſtantes ſui numinis cultores: iniquo iudicio fortuna ad necem adeo crudelem impulerit. ❡Mœſtum: cum videret res hominum adeo fidelium male verſari.

Petilinorū fides in Ro.

Idem pſtando: hoc ſimile eſt ſuperiori: q̄ enim fidē Saguntini Rōanis pſtiterunt: eādē ſeruarunt: & petilini: & dux carthaginenſiū vtriuſq; cā fuit: petilini primo qdē cum obſiderent' ab Hānibale: auxiliū petierūt a Romanis: po. ro. q paulo ante canenſem cladē accepiſſent pſtare nō poſſe reſponderunt: ſed illis pmiſerūt: vt facerēt qd ſibi maxime cōduceret: illi a romano pſidio deſtituti: oēm imbellē turbā: & inutilē ciuitate eiecerunt: quo difficilior eēt p famē obſeſſio: qd illis conſiliū parū: vel nihil profuit: omniſq;. n. vis alia magiſq; famēs illos expugnauit: abſumptis. n. frugū alimētis: carniſq; oīs generis quadrupedū: poſtremo coriis: herbis: & radicibus: corticibuſq; teneris: & his quoq; ſtrictim veſcebant': maluerunt ergo fame conſumi q̄ a romana fide deficere. Hānibal igit' non petiliā: ſed fidū petiliæ ſepulchrū expugnauit. ❡Petilia. vrbs calabriæ: de qua meminit Vir. parua Philoctetæ ſubnixa petilia muro: in qua Philoctetes mœlibeus regnauit: teſte Ser. at Stra. li. vi. dicit eſſe lucanorū metropolim. ❡Egeſta: euacuata vrbe. ❡Trah. producerent. dilatarent.

ASCE. ❡POST miſerabilē ſtragē duorū ſcipionū .ſ. Cn. Publii in hiſpania: & totidē .i. ēt duoꝝ exercituū Ro. ſanguinis: Sagūtini .i. ciues Sagūti vrbis in Hiſpania: cōpulſi ſup. ab armis victricibus Hānib. intra mœnia vrbis ſuæ: cū negrent arcere .i. amouere a ſe vlterius vim .i. violentiā punicā: collatis .i. cōportatis: aut cōgeſtis in forum .ſ. rerum venialiū: his ſup. quæ erāt chariſſima vnicuiq;: atq; nutrimētis .i. formentis ignis .i. cōbuſtilibus circūdatis vndiq;: & accenſis ſuperiecerunt ipſi ſemet (ſic ſcriptū reperi: & puto verā eſſe lectionē: cū ita fere Cic. loquatur: licet alii legāt ſemetipſos.) ❡Publico & cōi rogo .i. Pyre ardēti: ne deſiſterent .ſ. facta deditione: a ſocietate noſtra .i. Romana. Ego (inquit author in admirationē fidei eoꝝ) crediderim .i. velim credere. (ſed mire vtitur ea voce: quaſi in ſignificatione futura: aut ſaltē pſenti: cū ſit pteriti tēporis: vt dubitē: an legēdū ſit crediderīs: a futuro credidero: aut credidero) aut ſi fuiſſem crediđiſſem: ipſam fidē .ſ. deā: ſpeculantē .ſ. deſup negocia humana geſſiſſe tunc vultū mœſtū: cernentē .i. cernere perſeuerantiſſimū cultum ſui dānatum tam acerbo exitu: iudicio fortunæ iniquæ. Idem &c. Petilini .ſ. ciues illi Petiliæ vrbis calabriæ meruerunt eundē honorē laudis .ſ. obſeruatam fidē: præſtando .ſ. Romæ. idem .i. eandem fidē: aut eundem exitū pro fide: quē Saguntini. Qui ſup. obſeſſi ab Hānibale: quia noluerunt deficere .i. per defectionem deſiſtere: & recedere ab amicitia noſtra .i. Romana: miſerunt legatos ad ſenatum: implorantes auxilium .ſ. ab eo cōtra Hānibalem: quibus non potuit ſuccurri .ſ. a ſenatu (& eſt ſuccurri impersonale verbum) propter clada recentem cauſa

nenſem.i.paulo ante a Romanis apud Cãnas acceptã:cæterum.i.ſed:pmiſſum eſt eis.ſ.Petilinis:vt facerẽt qđ videret̃ vtiliſſi mũ incolũitati eoꝝ hoc eſt:ſi ita videret̃:ſeſe dederent Hãnibali.Ergo libeꝝ erat.i.in libera Petilinoꝝ ptãte amplecti gratiã Carthagineñ.tum illi fœminis ſup.ægeſtis.i.exportatis: & oĩ ætatæ imbelli ægeſta.i.exportata vrbe.ſ.ſua petilia: quo.i.ideo ipſi armati.i.qui in armis erant:& arma ferre poterant:traherent.i.ptraherent:& ſuſtinerent:famẽ.ſ.ex penuria cõmeatus: conſtiterunt pertinaciſſime in muris:& tota ciuitas coꝝ expirauit prius.i.ſpiritum emiſit:q̃ depoſuerit ex vlla parte reſpectũ ſocietatis Romanæ.Itaq3.i.& ita contigit.i.cum difficultate datum eſt hannibali capere non petiliam:quia extinctis ciuib9 Petilia eſſe quodammodo deſierat:ſed ſepulchrum fidum.i.propter fidem extinctæ petiliæ.i.ciuitatis petilinæ.

ℭ De Fide uxorum erga uiros. Cap. VII.

Tq3,ut uxoriam quoq3 fidem attingamus: Tertia Aemelia Africani prioris Vxor mater Corneliæ matris. C. & T. Gracchorum tãtæ fuit comitatis,& patiẽtiæ,ut cũ ſciret uiro ſuo ancillulam ex ſuis gratam eſſe, diſſimulauerit:ne domitorem orbis Africanum, fœmina magnum uirũ impatientiæ reũ ageret:tantumq3 mens eius a uindicta abfuit:ut poſt mortem Africani manumiſſam ancillulam in matrimonium Liberto ſuo daret.

ℭ De Turia Vxore Quinti Lucretii.

Vintum Lucretiũ proſcriptum a triumuiris uxor Turia inter cameram,& tectũ cubiculi abditũ,una conſcia ancillula ab imminente exitio non ſine magno periculo ſuo tutum præſtitit: ſingulariq3 fide id egit,ut cum cæteri proſcripti in alienis,& hoſtilibus regionibus per ſummos animi,& corporis cruciatus uix euaderent: ille in cubiculo,& in coniugis ſinu ſalutem retineret.

ℭ De Sulpitia uxore Lentuli.

Vlpitia autẽ cũ a matre Iulia diligẽtiſſime cuſtodiretur: ne Lentulum Cruſtelionem uirum ſuum proſcriptum a triumuiris in Siciliam proſequeretur: nihilo minus famulari ueſte, ſumpta cũ duabus ancillis,totidẽq3 ſeruis ad eũ clãdeſtina fuga peruenit:nec recuſauit ſeipſam proſcribere:ut ei fides ſua in coniuge proſcripto conſtaret.

OLIV. Tertia Scipionis vxor pellicem patiens.

Tq3 vt vxoriam quoq3.Nunc tranſit ad cap.vii. in quo tractat exempla fidei quã vxores pſtitere maritis.Et primo de Tertia Emilia:cuius tantã fidem fuiſſe dicit:vt eius vir Scipio ſuperior ancillæ ſuæ captus eſſet amore:cum licentia illa frui pmiſerit:ac poſt mortem Sci.ne id metu feciſſe exiſtimaret̃: mãumiſſam illam liberto ſuo in matrimõium cũ magna dote dedit. ℭ Mater Corneliæ:eã nobilẽ facit:vt rem magis exaggeret:q̃uis vxor eſſet affricani: & auia tantoꝝ viroꝝ: tamẽ hoc fecit:ſunt qui dicant hanc pauli æmilii:qui pſen regẽ ſuperauit fuiſſe filiam & aphricani inferioris ſororem:ex qua nata fuit ſempronia.Gracchorum igit̃:q̃ & Cornelia dicta eſt.Plut.tamẽ dicit:Paulũ æmiliũ duas tantum habuiſſe filias:& alterã Tuberoni elio.alterã catoni portii catõis filio in matrimonium dediſſe. ℭ Diſſimulauit: finxit ſe non cognoſcere. ℭ Impatientiã:Quod amoris impatiens eſſet. ℭ Tantæ comitatis: ſuauitatis.Comitas virtus ẽ inter duo extrema:inter ſeueritatẽ:& remiſſionẽ. ℭ Domitorẽ.qui duas hiſpanias.Sardiniam:Siciliam.& africam ſubegerat. ℭ Manumiſſam: i libertatem aſſertã.

Vintũ Lucretiũ:Nec tutia quidem ꝑtermittẽda eſt:q̃.Qu.Lucretiũ maritum ſuũ a triũuiris ꝓſcriptum:& inter ipſos pœnates latentem:non dubitauit cũ ſuæ ſalutis diſcrimine tutũ & incolumẽ ſeruare:lex enim erat:quicunq3 proſcriptum occultaret:eadem pœna damnaretur a triũuiris.ſ.Aug.Ant.& Lepido magno periculo.Quia:vt dixi:pœna capitis afficiebat̃: qui proſcriptum texiſſet:aut non indicaſſet. ℭ Camera: cubile arcuatũ. ℭ Proſcripti:dicebãtur quorũ nomina in publico proſcribebantur: & quicũq3 ea vidiſſet:ius: faſq3 eorum occidendorum habebat.

Proſcripti.

Vlpitia.Lentulum Truſce linorum virum ſuum proſcriptum a triũuiris Anto.Lepido:& Octa. vbi in ſicilia exulare pcepit ſeruili ſumpta veſte: & decepta matre:a qua diligenter ſeruabat̃ cõſcia quãto viri amore flagraret:deceptiſq3 cuſtodibus: cũ duas tãtũ ancillas:& paucos ſeruulos ſecũ duxiſſet:e veſtigio ſecuta eſt:magnũ igit̃ fidei documentũ in virum ſulpitia dedit.

ASCE.

Tq3 &c.Tranſit ad fidem vxorũ erga maritos: quæ ſpecies quædam eſt & quaſi membrũ ſuperioris tituli: ſeu capitis: licet hic nouum fere ſubſtituãt:& iõ breuiore ſolito vtit̃ ꝑfatione ſtatim ſubnectens exẽplũ Tertiæ Aemiliæ dicẽs.Atq3 vt nos attingam9 quoq3.i. etiã fidẽ vxoriã:Tertia Aemylia vxor Aphri.ſ.Scip.prioris.i.ſupioris: & mr̃ Corne.mr̃is Caii & Tiberii graccoꝝ:fuit tantæ comitatis.i.lenitatis:& patientiæ.ſ.in tolerandis alienis amoribus:vt cũ ſciret ancillulã.ſ. ℭ Vnã ex ſuis eſſe gratam viro ſuo: hoc eſt viꝝ conſueuiſſe cũ ancilla:diſſimulauit.i.ſignificauit ſe neſcire:ne ipſa fœmina.i.cũ eſſet fœmina: ageret magnum: viꝝ.ſ.Aphri.ſuperiorẽ maritũ ſuum:domitorẽ orbis.ſ.pro bona parte:qa Hiſpanias:Sardiniã:Siciliam:& Aphri.domuerat: reum impatientiæ.ſ.amoꝝ qa q orbẽ fere vicerat:ab amoribus ancillulæ victus erat:ita vt cũ ea lubentius.ac cũ vxore rem hẽret & mens eius.ſ.vxoris:vtpote Tertiæ æmiliæ:tm̃ abfuit a vindicta: vt daret liberto ſuo ancillulã.ſ.illam manumiſſam poſt mortẽ Aphr.In qua humanitate plus laudis meruit q̃ in criminis mariti ſui diſſimulatione:qa niſi diſſimulaſſet:vir forte errorẽ correxiſſet. ℭ Qu.Lucretiũ &c.Affert alteꝝ exemplũ vxoriæ charitatis:magis laudabile:qa in re mig s ꝓbanda.Ordo aũt eſt.Tutia vxor.ſ.Qu.Lucretii:ꝑſtitit.Qu.Lucretiũ pſcriptum a Triumuiris.ſ.Aug.Ant.& Lep.abditũ.i.abſconſum: inter cameram:& teſtudinẽ.i.curuaturã ſuperiorẽ lecti vulgo cœlũ vocãt:& tectũ.ſ.ſummũ cubiculi.i.loci:in quo erat cubile:hoc eſt inter tabulatũ ſuperius:& lecti curuamẽ:qđ cœlum vocant:vna ancilla cõſcia ꝑſtitit dico tutũ ab exitio iminente:nõ ſine magno periculo ſuo:Valla diceret ſui:& egit id:fide ſingulari vt quũ cæteri proſcripti vix euaderent:per ſummos cruciatus animi:& corporis in regionibus alienis:& hoſtilib9:ille.ſ.Qu.Lu.retineret ſalutẽ in cubiculo.ſ.ſuo & in ſinu cõiugis. ℭ Sulp. aũt vxor Lent.cum cuſtodiretur diligẽtiſſime a Iulia mr̃e.ſ.ſua ne pſequæret̃ in Siciliã Lent.Cruſtelionẽ pſcriptũ a triũu.ſ. iam dictis:nihilominus.i.q̃uis obſeruata:puenit ad eũ fuga clandeſtina:veſte familiari.i.vt quidam dicunt quotidiana:qua domi in re familiari occupata vti ſolebat:cum duabus ancillis:& totidem ſeruis:nec recuſauit proſcribere ſeipſam:vt fides ſua conſtaret.i.euidens eſſet in coniuge pſcripto.i.in proſcriptione coniugis:alter diceret iti.i.erga coniugem proſcriptum.

Eſtat:vt ſeruoꝝ erga.Octauum ca.de fide ſeruoꝝ:quã erga dominos ſuos pſeueranter ꝑſtiterunt.primũ ãt exemplũ ſerui cuiuſdã.M.Anto.oratoris ætate ſua pſtãtiſſimi quẽ Cice.in lib.de oratore mirũ in modũ laudat cum igitur inceſti accuſatus eſſet:vt in ca.de fiducia diximus:qui cũ in puinciã q̃ſtor deſignatus proficeretur:iamq3 Bruñduſium vſq3 perueniſſet:certior factus per litteras Romã rediit:& cauſam ſuam egit.Seruus eius:qui criminis illius conſcius erat:nã laternã illi dũ virginẽ peteret noctu prætuliſſe cõſtabat:nunq̃ cogi potuit vllo tormento:vt id fateretur adeo fidelis. ℭ Quo:q̃to. ℭ Hoc tãto:nã ſerui ſolẽt eſſe ĩfideles:ſi ergo ĩ eorũ nũero aliqs fidelis ĩueniat̃:laudabilior erit qa nõ expectat̃.

OLIV. Marcus antoni9 orator inceſti reus.

ℭ De Fide Seruorum erga Dominos. Capi. VIII.

Eſtat ut ſeruorũ etiam erga dominos,quo minus expectatam, hoc laudabiliorem fidem referamus.

ℭ De quodã Seruo. M. Antonii.

Arcus Antonius auoꝝ noſtrorũ tẽporibus clariſſimus Orator inceſti reus agebatur. cuius in iudicio accuſatores ſeruũ ĩ quæſtione pſeuerantiſſime poſtulabant: qđ ab eo cũ ad ſtuprũ iret: laternã prælatã contenderent. erat autẽ is etiã tũ imberbis,& ſtabat corã: uidebatq3 rẽ ad ſuos cruciatus ptinere:nec tamen eos fugitauit. Ille uero, ut domũ uẽtũ eſt: Antoniũ hoc nomine uehementius cõfuſum,& ſolicitũ ultro eſt hortatus:ut ſe iudicibus torquẽdũ traderet: affirmans nullũ ore ſuo uerbũ exiturũ,quo cauſa eius læderetur: ac pmiſſi fidẽ mira patientia præſtitit. plurimis etiã laceratus uerberibus,eculeoq3 impoſitus,candentibus etiam laminis uſtus: omnẽ uim accuſatoris,cuſtodita ræi ſalute ſubuertit. Argui fortuna merito poteſt:quod tã pium,& tam fortem ſpiritũ ſeruili nomine incluſit.

ℭ De quodam ſeruo Caii Marii.

Onſulem autem. C. Mariũ præneſtinæ obſidionis miſerabilem exitum ſortitum, cuniculi latebras fruſtra euadere conatũ: leuiq3 uulnere a Teleſino,cũ quo mori deſtinauerat: perſtrictũ,ſeru9 ſuus ut ſyllanæ crudelitatis expertẽ faceret:gladio traiectũ iteremit. cũ magna pmia ſibi ppoſita uideret:ſi eũ uictorib9 tradidiſſet. cuius dexteræ tã opportunũ miniſteriũ nihil eoꝝ pietati cedit:a qbus ſalus dñoꝝ ptecta ẽ:qa eo tẽpore Mario non uita,ſed mors in beneficio repoſita erat.

A.Ant. ℭ In quæſtionẽ.i.in tormẽto a ꝓcedente.i.qđ ſequit̃:nã q̃ſtiones inq̃ſitiones dicuntur: q̃ a iudicibus fiunt:& qa ꝓcedunt q̃ſtiones.i.interrogationes:deinde ſequũtur tormenta ideo ponuntur pro tormentis. ℭ Laternã:a latendo dictã:q2 intus lateat ignis. ℭ Hoc nomine:hac cauſa.i.crimine:eſt autem metalepſis cum primum ad vltimum: nomen.n.ſignificat cauſam:cauſa vero crimen. ℭ Eculeo tormẽto:dicitur.n. eculeus quaſi equi diutius:eſt autẽ ligneus:& accutiſſimi dorſi. ℭ Candentibus:ignitis. ℭ Laminis.ſ.ferreis. ℭ Argui for.me.po.iure inquit accuſari fortuna poſſe videt̃: quæ tam fortem:conſtantemq3 animum in ſeruo concluſerit:merebatur enim ingenii corporis ſedem.

Onſulem autem.Hic.C.Marius filius fuit eius marii:qui bella ciuilia geſſit aduerſus ſyllã:qui ſeptimo conſulatu ſuo mortuus eſt: deinde in filiũ bella migrarũt:qui victus a ſylla ſe præneſte recepit: vbi cum obſideretur:tentauit per cuniculos egredi:q2 cũ non poſſet:quia cuſtodirentur a ſyllanis militibus:a ſeruo ſuõ ſe iuſſit occidi:ne in poteſtatem hoſtium veniret. Plu.vero in vita marii:illum dicit ſibi mortem intuliſſe. ℭ Sortitũ:quia obſeſſa diu fuiſſet a ſyllanis:tandẽ capta: fuit crudeliterq3 vexata:nam vt in ca.de crudelitate videbimus:quinq3 milia præneſtinorum crudeliter ſylla iuſſit occidi. ℭ Cuniculi.ſubterranei meatus a ſimilitudine animalis:q2 cauernis ſubterraneis delectatur. ℭ Cum quo mo.ſic.n.inter ſe conuenerant:vt q̃do effugere non poſſent:ſimul morerentur. ℭ Perſtrictum:leuiter vulneratũ: ne in hoſtium manus deuenirent. ℭ Cum ma.ſi quia occurrebat illud:quæ fides eſt occidere dominũ:reſpondet: quia magna præmia propoſita fuerant ei: qui Marium viuum victoribus tradidiſſet. ℭ Cedit.vincitur.

Marii Iunioris interitus.

ASCE.

Eſtat.Breuiſſima quoq3 præfatiõe:& paraſceue ad hunc titulum vtitur:eo q2 ſpecies:& membrũ eſt capitis de fide. Nã fides ſeruorum fides eſt. Ordo autem eſt.Reſtat.i.reliquum eſt:vt referamus etiã fidem.i.fidelitatem ſeruorum erga dominos:quo.i.quanto minus expectatam:quia ſeruilis amor:& coactus eſt: nullum autem violẽtum perpetuum:hoc.i.tanto laudabiliorem. ℭ Marcus Antonius non triumuir: ſed orator clariſſimus tẽporibus noſtroꝝ auorũ agebatur reus inceſti.i.ſtupri cõmiſſi cũ veſtali:cuius.ſ.criminis:aut hoĩs accuſatores poſtulabant: perſeuerantiſſime in iudicio ſeruum.ſ.Antonii:in quæſtione.i.inquiſitione violenta per tormenta facienda:q.i.quia accuſatores prætenderent.i. aſſeuerarent:& cõuincere contenderent:laternã ꝑlatã ab eo.ſ.ſeruo:quũ.ſ.dñs eius Marcus.A.iret ad ſtuprũ. Autẽ pro ſed:is.ſ.ſeruus erat tum.i.tunc etiã imberbis:& ſtabat corã.i.in cõſpectu iudicũ:& accuſatoꝝ:& videbat rẽ pertinere.i.ſpectare ad cruciatus ſuos.i.quos ſuſtinere deberet:nec tamen fugitauit eos. Ille vero:vt ventũ eſt domũ.ſ.a domino:& ſeruo: hortatus eſt vltro Antoniũ confuſum:& ſollicitum vehementius hoc nomine.i.hac cauſa:q2 audiuit ſeruum ad quæſtionem poſtulari:vt traderet iudicibus ſe.ſ.ſeruum torquendum:affirmans nullum verbum exiturum ex ore ſuo quo cauſa eius læderetur:ac præſtitit mira patientia.i.tolerantia fidem.i.fidelem exhibitionem promiſſi:laceratus etiam plurimis verberibus: & impoſitus eculeo.i.tortorio illi inſtrumento:id quod extendebantur:quaſi in aſperrimum dorſum æqui:qui torquebantur:& vſtus etiam laminis candentibus.i.ignitis:ſubuertit omnem vim accuſatoris:ſalute rei.ſ.domini ſui cuſtodita.Fortuna poteſt argui.i.accuſari:& improbari merito:q2 incluſit.i.obfuſcauit nomine ſeruili:ſpiritum.i.animum tam pium:& tam fortem. ℭ Conſulem autem Caium Marium ſortitum miſerabilem exitum:quia captionem præneſtinæ obſidionis conatũ euadere:latebras cuniculi.i.ductus ſubterranei:quo ſub terra exire ſperabat:fruſtra:quia agnitus & deprænhenſus a ſyllanis eſt:& perſtrictũ.i.ſauciatum quaſi in ſuperficie corporis:leui.i.modico:& non profundo vulnere: a Theleſino.ſ.ſocio fugæ: & itidẽ proſcripto:cum quo deſtinauerat mori.i.mutuis vulneribus:quia Marius Theleſinũ letaliter vulnerauerat eo pacto: vt ille ſic vulneratus:marium quoq3 feriret:ille autem:vel q2 non valuit iam deficientibus viribus:aut q2 nefas putauit tantũ

virū occidere: leuiter perſtrinxit pectus eius ferro. Seruus ſuus (ꝓp hoc relatiuū antecedens obliq caſus ꝓpoſui in ordine) interemit traiectū gladio: vt faceret exptē. i. imunē crudelitatis Syllanæ: cum videret magna ꝓmia propoſita ſibi: qa libertatem & æs ingens: ſi tradidiſſet victoribus eum. ſ. Marium: viuum: quia cadauer non erat Marius: ſed Marii. Cuius. ſ. ſerui miniſterium dextræ tam oportunū. i. ſuo loco: & tempore factum: nihil cedit pietati eorum: a quibus ſalus dominorum eſt protecta quia non vita: ſed mors erat Mario repoſita in beneficio: ideſt habita pro beneficio eo tempore.

De Philocrate ſeu Euporo ſeruo Gracchi.

Eque illuſtre qđ ſequit̃. C. Gracchus, ne in poteſtatē inimicoꝝ deuēiret: Philocrati ſeruo ſuo ceruices incidēdas præbuit: qs cū celeri ictu abſcidiſſet: gladiū cruore domini madētē ꝑ ſua egit ꝓcordia. Euporū alii hunc uocitatū exiſtimāt. ego de noīe nihil diſputo. familiaris āt tātū mō fidei robur admiror: cuiꝰ ſi ꝑſtātiā aī gn̄roſus iuuēis imitatꝰ foret: ſuo, nō ſerui bn̄ficio imminētia ſupplicia uitaſſe. nunc cōmiſit ut Philocratis, q̄ Gracchi cadauer ſpecioſius iaceret.

De Pindaro ſeruo Caſſii.

Lia nobilitas. Alius furor. ſed fidei par exēplum. Pindarus. C. Caſſium philippenſi prælio uictū, nuper ab eo manumiſſus, iuſſu ipſius obtruncatum inſultationibus hoſtiū ſubtraxit: ſeq; e cōſpectu hominū uoluntaria morte abſtulit: ita, ut ne corpus qdē eius abſumpti inueniret̃.

OLIV. Eq; illu. qđ. Mortuo tiberio. vt in ca. de ſomniis diximus. C. Gracchus viſa ꝑ qetē frīs imagine dicentis: q̄tū vellet cūctaret̃ o. no ſibi peundū eſſe eodē: quo ipſe exitio ꝑiiſſet: cœpit eadē via graſſari i ſenatū: qua frater ꝑ leges. ſ. tribunitias ſeditiones excitar̃: quare motus ſenatus: qđ id ad reip. euerſionē quodāmō ſpectare videbat̃: decreuit: vt Opimius cōſul videret: ne qd reſp. detrimēti caperet: q̄ ſumma ꝑtās in atroci negocio dabat̃ ingratui more ro. vt poſſet exercitū pare: bellū gerere: coercere oibꝰ modis ſocios: atq; ciues domi: militiæ imperiū cōſuli ius eſt. Itaq; Opimiꝰ cōſ. cū ar. manu. C. Gracchū ꝑſequit̃: ille ſe in auētinū montē cū multitudine armata recepit. Cōtra exercitu ducto: cæſoq; fuluio eius collega: fuga facta: & Gracchus ſe in tēplū diāe cōtulit: ibiq; ſibi manus voluit īferre: ſed a licinio & Pōpōio fidiſſimis familiaribꝰ ꝓhibitus ē: hortatuſq; ide q̄ primū aufugere: quē corporibus ſuis tādiu ꝓtexerunt fugientē quoad cæſi ſunt: ille vbi vidit ſe inimicoꝝ manus euader̃ nō poſſe: cū Philocrate ſeruo q cū eo ſolus fugiebat in ſacrū deorū nemꝰ ſe ꝓripuerūt: ibiq; Phil. cū occidit: & ſup occiſum ſe quoq; interemptū ꝓiecit. Aliter legit̃ in vita Gracchoꝝ: nā vtrunq; in manꝰ inimicoꝝ deueniſſe tradit Plut. & alterum a ſcipione naſica. alteꝝ a. L. Opimio fuiſſe cæſos: vt in ca. de ſomniis & alibi diximus. Macro. vero de ſaturnalibꝰ hūc ſeruū eupoꝝ noīatū fuiſſe dicit q̄q̄ alii Philocratē dictum velint: q dū aliqua ſpes ſalutis affulſit: fidiſſimus comes dominū quacūq; potuit rōne tutatus ē: vbi vidit iā deſperatū eē: & dominū occidiſſe: & ſup cæſum: ſciſſis ꝓprio vulnere viſceribus: aīam effudiſſe dr̃. Euporū. Quē alii Philocratē appellant. Familiaris: qa eius familia nutritus fuerat. ideo hanc ei fidem ꝓſtitit. Cuius ſit ꝓſtantiam. Dicit hunc Gracchum laudabiliorem futurum fuiſſe ſi mortē ſibi conſciuiſſet q̄ ſi a ſeruo beneficium ſuſcepiſſet præſtantiam. Alias. præſentem fortitudinem robur.

Euporꝰ an Philocrates Gracch. occiderit incertum eſt. Alia. nobilitas: alius furor: pindarus caſſiū: hoc idē pindarus exhibuit caſſio: qđ euporus graccho: nā cū caſſius & brutus cōtra Antoniū arma ſumpſiſſent ꝓ reip. libertate tuēda q̄q̄ eis aduerſa fortuna cōtigerit. cūq; varia victoria pugnaſſent: tādē in cāpis philippicis cōparatis vtriq; copiis: extrēo ꝓlio dimicarūt. & in dextro cornu Octau. in ſiniſtro vero Ant. itē in dextro brutus: in ſiniſtro caſſius erāt: forte ita accidit: vt cōſerta pugna: cæſar in dextro caſſius in ſiniſtro cornu vincerent̃. Sed nihil aliud bruti & Caſſii res deduxit i ꝑniciē: q̄ q̄ Brutꝰ caſſio veluti victorii nō tulit auxiliū: nec. C. br. veluti victū potuit expectar̃. nā bru. iā. Cæſ. caſtra ꝑ milites ſuos capta diripuerat: cædēq; ingētē i illis fecerat ad duo. m. milia laced. q. nuꝑ i aux. liū Cæſ. venerāt ꝓter caſtroꝝ ꝓſidia: cæſa ſunt: Caſ. vero cū ſe i collē q̄ndā recepiſſet vnū e cēturiōibꝰ ſuis noīe tuneū exploratū cuncta dimittit: q cū tardiꝰ rediret: exiſtimās caſſius fuiſſe illū ab hoſtibꝰ interceptū: hoſteſq; ex oi. victores eē: ignarus oium: q̄ a Bru. facto fuerāt: deſperatis rebꝰ oibꝰ in tabernaculū ſeſe cōtulit: ex libertis vnū noīe pindaꝝ ſecū trahēs: quē ad eos caſus ſibi pauerat: obducta veſte caput obtegēs: iugulūq; enudās ſeſe illi feriēdū ꝓbuit. Auulſum ab hūeris caput reptū ē. At pindaꝝ poſt cædē hic nēo hoīum vidit: ex quo pleriſq; ſcrupulū dedit: qđ iniuſſus viꝝ interfeciſſet.

ASCE. AEq; &c. Exemplū ſup. aut factū ſerui: qd ſequit̃ eſt ſup. æq. i. æqualiter illuſtre. ſ. vt iam dictū. C. Gracchus: ne deueniret in ꝑtātē inimicoꝝ. ſ. L. Opimii: & alioꝝ nobiliū: ꝓbuit philocrati: quē Eupoꝝ Macrobiꝰ dictū vult: ſuo ſuo: ceruices. ſ. ſuas icidendas: quas cū ſeruus ille abſcidiſſet ictu celeri: priuſq̄ inimici aduenisſet: egit per ſua ꝓcordia. i. pectora vſq; ad penetralia cordis: gladiū madentē. i. madefactū cruore dn̄i. ſ. ſui gracchi. Alii exiſtimant hunc. ſ. ſeruū vocitatū Eupoꝝ: ego nihil diſputo de nomine: aūt pro ſed: admiror robur. i. firmitatem fidei tm̄mō familiaris. i. ſerui in familia eius educati. Cuius. ſ. ſerui ꝑſtantiā aī: ſi iuuenis generoſus. ſ. Grac. ipſe: foret. i. eſſet imitatus: ipſe vitaſſet ſupplicia iminētia bn̄ficio ſuo: qa ſeipſum iteremiſſet ſicut ſeruus fecit: nō ſerui nunc. i. ex hac puſillanimitate. cōmiſit. ſ. C. Gracchus: vt cadauer Philocratis. ſ. ſerui iaceret ꝓtioſiꝰ. i. maioris æſtimationis q̄ gracchi. ſ. hoīs nobiliſſimi: qa oēs: qui ſeruū inſontē ob amorē dn̄i fortiter in gladiū dn̄i incubuiſſe viderunt generoſitatē aī eius laudauerunt: vituperantes vecordiam Gracchi: qui nō a ſe: ſed a ſeruo interfici ſuſtinuit. In qua gracchi criminatione liberet mihi cum authore huius operis diſceptare. Quærerē. n. quare nū idē dederit vitio Mario tā robuſti aī viro ſemp cōperto: & ſexcentis aliis: q aut ab amicis: aut a ſeruis id beneficii miſerabilis exegerunt: vt ab illis non a ſe interempti caderent? Certe eā legē ꝑſcripſit in pectoribus noſtris optimus maximus cōditor noſter: qua cognoſceremus ſolius nature iudicio nefas eē aīam quā depoſitariā a deo accepimus: nr̄is manibus nō repetitā eiicere: neq; eſt ſanus animus cōſendus: q nō abhorreat ſibi manū īferre: cū tn̄ tāta poſſit eē calamitas: tn̄q; iſtare mali: vt mors ſit vita dulcior. Nō eſt ergo tātopere dānādus Grac. ſibi: q manū īferre nō ſuſtinerit: ſed q a quocūq; occidi meruerit: ſi modo meruit. Alia nobilitas &c. Cū laude ſeruoꝝ taxat puſillanimitatē dn̄oꝝ: & ꝓcipue. C. Caſſii dicēs. Alia nobilitas ſup. ſeqtur ſugillanda. Alius furor ſup. fuit in ea reptus: ſed exēplū fidei. par. i. æqualis roboris. Pindarus ſubtraxit inſultationibus hoſtium. ſ. Auguſti: & Antonii. C. Caſſiū victū ꝓlio philippēſi. i. iuxta pharſaliā: obtrūcatum iuſſu ipſius. ſ. Caſſi manuſmiſſus. i. qui pindarus erat manumiſſus. Nup. i. paulo ante illud tp̄s: & ita libertine cōditionis: nō ſeruilis erat: & abſtulit ſe. ſ. ipſum e conſpectu hominū morte voluntaria: ita ne quidē. i. vt non ſaltē corpus eius abſumpti inueniret̃: quia fortaſſis in puteū: aut voraginem aliq̄ ſe demiſit.

OLIV. Quis eoꝝ grauiſſimi. Nihil tāta adulatiōe putridius: nā ad tyberii aſſentationē hoc dicit: neſcir̃ ſe: qs deoꝝ caſſi manus alligauerit: q̄ pauloante i cæſaris necē exarſerat: nūc i ſeipm tātope elanguerint: vt ſibi mortē inferre trepidarēt: maluerit quoq; caſſius ſerui bn̄ficio: q̄ virtute ſua paricidii pœnas euadere. Tu profecto iul. Pergit in aſſentatione ſua cum dicat. Ca. ſ. nu men grauiter vltum cædē: iniuriāq; ſuam: q caſſium ſummæ auctoritatis virū a ſordido ſeruo ſuppliciū fieri coegerit: vt ſibi mortē inferret: quā ipſe ſibi cōficere non auderet: Exarſerat: incitata fuerat. Torpore. Langore. Animi æſtu. i. fluctuatione. Sordibus. Quia implorauit auxilium ſerui.

Quis deorū grauiſſimi ſceleris ultor illā dexteram, quæ in necē patriæ parentis exarſerat: tāto torpore alligauit: ut ſe tremebūdā Pindari genibus ſubmitteret, ne publici paricidii, quas merebatur pœnas: arbitrio pii uictoris exolueret̃ tu profecto tu Diue Iuli cœleſtibꝰ tuis uulneribus debitam exegiſti uindictā perfidum erga te caput ſordidi auxilii ſupplex fieri cogendo, eo animi æſtu compulſum: ut neq; retinere uitam uellet: neq; finire manu ſua auderet.

De ſeruis Caii Plotini Planci, & de ipſo Caio.

Diunxit ſe is cladibus. Cn. Plotinus Plancus Munacii Planci Conſularis, & cenſorii frater: qui cum a triumuiris perſcriptus in regione ſalernitana lateret: delicatiore uitæ genere & odore unguēti ocultā ſalutis cuſtodiā detexit. iſtis enim ueſtigiis eorū: qui miſerū ꝓſequebātur: ſagax inducta cura, abditū fugæ eius cubile odorata eſt, a qbus cōprehēſi ſerui latētes, multūq;, ac diu torti negabāt ſe ſcire ubi dominus eſſet. Nō ſuſtinuit deinde Plācus tam fideles. tāq; bōi exēpli ſeruos ulterius cruciari. ſed ꝓceſſit in mediū: iugulumq; gladiis militū obiecit. qđ certamē mutuæ beneuolētiam arduū dignoſci facit: utrū dignior dominus fuerit: qui tā cōſtātē ſeruoꝝ fidē expiret̃: an ſerui, q tā iuſta domini miſericordia quæſtionis ſæuitia liberarentur.

De quodam ſeruo Panopionis.

Vid urbani Panopiōis ſeruꝰ q̄ admirabilis fidei? qui cū ad dn̄m ꝓſcriptū occidēdū domeſticoꝝ indicio certiores factos milites in Reatinam uillam ueniſſe cognoſceret: commutata. cum eo ueſte, permutato etiam annullo, illum

Adiūxit ſe cladibꝰ. C. Plotius. Hic plotius a triūuiris ꝓſcriptus: cū i ſalernitāo agro deliteſceret: eo triūuiroꝝ carnifices miſſi: q diligenter illū īueſtigarēt: & occiderēt: latētes ſuos dep̄hēderūt: quos tormentis adactos coger̃ n̄ potuerūt: vt dn̄m idicaret. ſed ille miſeratiōe motꝰ: q tā crudeliter lacerarent̃: ꝓceſſit i publicū & ſe iugulādū ꝓbuit. Serui igit̃: q̄tū i ipſis fuit: dn̄m ſuum ab inimicis fideliter tutū ꝓbuerūt. dicit tn̄ hunc ex delitiis fuiſſe detectū: nā qa delicatior̃ gn̄e vitæ ſp fuerat ābuſus: vt corpus ꝓcioſiſſimis vnguētis quottidie ꝑfunderet: nūc ꝑſecutores veluti canes ſagaces vnguentoꝝ odore: q ad nares ꝑuenerat: tractos ad locū mirifice ſpirātē ꝑueniſſe: & latētes ſuos iueniſſe. Pli. li. xiii. natu. hi. L. inqt Plotiū. L. Plotii bis cōſulis: cēſoriſue fratrē ꝓſcriptū a triūuiris ſalernitana latebra: vnguēti odor̃ ꝓditū cōſtat: quo dedecora tota abſoluta ꝓſcriptio eſt. Salernitana. de Salerno. Eſt aūt ſalernū ciuitas Lucāiæ. Et odo. vn. Quo ſe ꝑfundebat. Sagax: Solers & callida: & aſtuta. ſagaces cāes odoriſeq dn̄r. Odorata. ē Odor̃ ꝑſenſit more canū: q ſagaces. i. bōi feraꝝ idagatores naſci ſolent. Ordo āt ex ſagax cura eoꝝ q miſeros ꝓſeqbant̃: iducta iſtis veſtigiis ē odorata abditū cubile fugæ eiꝰ. Torti cruciati: tormēto affecti. Multū: q̄tū ad magnitudinē ſupplicii. Diu q̄tum ad tp̄is lōgitudinē. Quod cer. m. be. Dn̄s inqt: & ſui de mutua beniuolētia iter ſe certaſſe vident̃: vter vtros magis diligeret: ſed cū eoꝝ fides miris laudibꝰ efferēda ſit: n̄ facile diiudicari ꝑt: feliciores ne fuerint ſui: q tam pium: & miſericordem dn̄m nacti ſunt: vt eoꝝ ſuppliciis vitam poſtponere nō dubitauerit: moriq; maluerit q̄ eos diutiꝰ torquæri: an dn̄s: qui tam cōſtantē ſeruorum fidē in ſua ſalute fuerit expertus. Arduum. Difficile.

Panopion proſcriptus. Quid vrbani panopiōis. Macrobius ſaturnaliū li. i. hoc idē refert exēplū panopion ꝓſcriptus cum in reatinā villā delatꝰ forte lateret milites ad eū occidendū miſſi ſunt: qđ cū ſeruus cōperiſſet: & veſte cū dn̄o cōmutauit: & annulū accepit in cubiculū: ac lectū aſcendit: ac pro eo mortem ſubire non dubitauit.

ASCE. Quis deoꝝ vltor grauiſſimi ſceleris. ſ. ꝑricidii: aut necis Cæ. (cui nimis abiecte adulat̃ in Gratiā tyberii Cæ. cui hoc opus dedicauit) alligauit tanto torpore illā dextrā. ſ. Caſſii: quæ exarſerat in necē parentis patriæ. ſ. Iuli Cæ. vt ſubmitteret ſe tremebundā genibus Pindari: ne exolueret arbitrio pii victoris: videlicet Aug. pœnas publici pricidii: quas merebat̃: Reſponderet: tu profecto diue Iuli exegiſti vindictā dētā vulneribꝰ tuis cæleſtibꝰ. i. i corpe cælo debito exceptis: cogēdo caput ꝑfidū erga te. i. a parte totū caſſiū ipſum fieri ſupplex. i. ſupplicē auxilii ſordidi. ſ. a liberto īpēdēdi (Ol. legit ſordibꝰ auxilii: ſunt q legāt ſordidis auxiliis: quaꝝ lectionū nullā dāno: ſed ꝑmā āplector) cōpulſum eo æſtū. i. anguſtiatiōe aī: vt neq; vellet retiner̃ vitā: neq; auderet ſinir̃ manu ſua: qđ certe plus decuiſſet: ſi verū cēſorē nactū fuerit: Adiunxit: &c. C. Plotius Plācus frater Mūatii plāci cōſularis: & cenſorii ſup. viri. adiunxit ſe his. i. ſimilibꝰ cladibus. Qui. ſ. C. Plo. cum. i. qn̄ ipſe ꝓſcriptus a triūuiris. ſ. Auguſto. A. & Le. lateret in regione Salernitana detexit. i. reuelauit cuſtodiā ſalutis ſuæ occultā. i. latētē gn̄e vitæ delicatiore: & ꝑ. i. odore vnguēti: qa in tanta calamitate ſe vnguētis delibuer̃ miſer nō deſtitit. n. i. qa cura ſagax. i. ſolertis naſi: & odoriſequa. quaſi canū venaticoꝝ: eoꝝ q ſeqbant̃ miſerū odorata eſt. i. odore perſentit iſtis veſtigiis. i. idiciis vnguēti: cubile eiꝰ fugæ abditū. i. latebras eius. A qbus. ſ. perſecutoribꝰ: ſerui latentes cōpræhēſi torti multū: ac diu negabāt: ſe ſcire: vbi dn̄s. ſ. ſuus eēt. Plācus nō ſuſtinuit deinde ſuos tam fideles: & tā boni exēpli cruciari vlteriꝰ: ſed ꝓceſſit in mediū: & obiecit: iugulū. ſ. ſuū gladiis militū. Quod certamē mutuæ beniuolētiæ: facit arduū. i. difficile dignoſci: vtrū dn̄s fuerit dignior: q reperiret̃ tā cōſtantē fidē ſeruoꝝ an ſerui ſup. fuerint digniores: q liberarent̃ ſæuitia q̄ſtiōis. i. iueſtigatiōis dn̄i ꝑ tormenta: & cruciatus maximos: tā iuſta miſericordia dn̄i. Quid: modus eſt interrogandi. q. d. qd dicit lector: vel auditor: ſeruus Pan. Vrbani. ſ. dicti q̄. i. q̄tū admirabilis fidei. i. fidelitatis in dominū ſup. fuit. q. d. plurimū. Vtpote: q cū cognoſceret milites. ſ. proſcribētiū: factos cerciores. i. e doctos indicio domeſticoꝝ. i. familiariū Panopiōis: q indicarant ipſum eſſe in villa ſua ueniſſe in villā reatinam ad occidendū dominum. ſ. Panopinionē proſcriptū: veſte cōmutata cū eo. ſ. domino ſuo: & annulo etiam permutato: emiſit illum. ſ. dominum ſuum: clam. ſ. militibus.

OLIV. ¶POStico. Poſticum latens hoſtium in poſteriori: parte domus poſitum. Horatius poſtico falle clientẽ. ¶Nec q̃ cito dicitur: Non ita eſt inquit: vt q̃ facile dicitur pro alio quiſpiam mori voluiſſet: eam facile etiam potuiſſe credetur: nã niſi ſumma: & inæſtimabili fide præditus ſeruus iſte fuiſſet: poterat militum impetu: minisq; deterreri: vt fugientem dominum indicaret. ¶Titulo. Non in ſepulchro iuſſit inſcribi titulũ hic poſitus ſeruus: qui pro domino mori non dubitauit.

ANtius reſtio. Hoc etiam ſuperiori conferri poteſt: antius iſte reſtio proſcriptus & ipſe a triũuiris profugerat in villam: ibiq; latebat: & cum omnes eius domeſtici cognita proſcriptione in diripienda illius domo eſſent intenti: vnus tamẽ modo ſeruus: qui grauibus pœnis: ab ipſo domino fuerat affectus: nam illum ſepiſſime verberibus ceciderat: vultum etiam ipſius iuſtum turpibus ſignis notatum deformem reddiderat: ſe tamen illius fugæ fideliſſimum comitem præbuit: & dominum ab inſtanti morte liberauit: nam vbi ſenſit perſecutores adeſſe inopem quendam ſenẽ occidit: & ſtructo rogo pro domino cremauit: quærentibus deinde militibus: vbi nam eſſet Antius: rogum oſtendens illic eſſe dixit: quibus ei credentibus: dominus tam fidelis ſerui beneficio tunc mortẽ euaſit: q̃d quidem eo videtur admirabilius: quo de illo tã peſſime meritus fuerat: magnum profecto pietatis: & fidei documentum hoc vno officio ſeruus ille præſtitit. Macrobius Saturnalium libro. i. auctor huius hiſtoriæ: multa fidelitatis ſeruorum exempla cõmemorat. ¶Circa rapinã. Id enim ſibi gratum erat: vt ad prædam intenti non ſibi impedimento forent. ¶Inuſtus. Sigillatus candẽti ferro: ne nota facile deleri poſſet. ¶Ancipiti. Ambiguo: qa in eodem ſe periculo exponebat. ¶Spectatæ. ꝓbata. ¶Quo quidem tam exquiſito. Adimpleuerat ĩquit cumulatum pietatis officium: ſe fugæ comitẽ cum ſalutis diſcrimine præſtando: verũ non hac re contentus maiora fecit. His enim quorũ fœlicior: Vere in quã pietatis cumulũ expleuerat: comitando fugientem dominum: nam cæteri qui liberalius habiti fuerant a domino: meliorique fortuna vſi ad diripiendas illius opes ſe conuerterunt: hic ꝙ domini ſuppliciorũ erat imago: qppe ab illo ſepius laceratꝰ: eius ſalutem protexit: eiq; ſuum eſſe emolumentum voluit.

ASCE. ¶POSTICO. i. per oſtium poſterius: cum milites anterius pulſarent: autem pro ſed: ſeruus recepit ſe. ſ. ipſum: in cubiculum: ac lectulũ. ſ. domini ſui tanq̃ in locũ tutũ: & paſſus ẽ ſe occidi: vt panopionem. Narratio huius facti eſt breuis: ſed materia laudatiõis eſt nõ parua. i. magna. Nam ſiquis velit ponere ante oculos. ſ. mentis: accurſum militum. ſ. terribilem vtpote animo interficiendi: clauſtra ianuæ conuulſa. ſ. e cardine ſuo vocẽ. ſ. militũ minacem vultus truces. i. truculentos: arma. ſ. diſtricta: fulgentia: tũc ſup. aut talis proſequetur rem æſtimatione: ideſt ponderatione vera: ideſt iuſta: nec arbitrabitur q̃. i. quantũ cito dicitur aliquem voluiſſe mori pro alio: id potuiſſe fieri ẽt ex tam facili. Autẽ pro ſed panopion confeſſus eſt: quantum deberet ſeruo: quia ſalutem ſuam: faciendo ei monumentum amplum: ac reddendo titulo grato. i. inſcriptione grati animi indice teſtimonium pietatis. quia inſcripſit in monumento: hic poſitus: qui pro domino ſeſe obtulit hoſti. Sane quia tale monumentum extruxit: certum eſt ĩ vrbem ad priſtinam dignitatem rediiſſe: vnde non dicam a triumuiris proſcriptum: ſed aut a Sylla: aut a Mario: aut ab alio: cuius factio non diu ſtetit. Author autem ad ſequens exemplum apte inferendum ſubdit. Ego eſſem contentus exemplis huius generis: ſcilicet de fide ſeruorum: niſi admiratio facti cogeret me dicere vnum: ſcilicet exemplum: quod ſequitur. Antius Reſtio proſcriptus: ideſt ſcripto publice propoſito morti vbicunque reperiatur addictus: a triumuiris: ſcilicet Auguſto Antonio: & Lepido: cum videret omnes domeſticos occupatos circa rapinam: & prædam: inimici hominis domeſtici eius: fuga diſſimulata: ideſt occulta per diſſimulationem maxime q̃: ideſt quantum poterat: ſubduxit: ideſt clanculum ſubtraxit ſe penatibus ſuis: ideſt domui ſuæ nocte intempeſta: ideſt paulo ante mediam: qua nullus agendi oportuna tempeſtas eſt cuius: ſcilicet Reſtionis egreſſum furtiuum: ideſt occultum: ſeruus coercitus: ideſt cohibitus ab eo: pœna vinculorum: ideſt qui diu retentus fuerat in vinculis. ¶Inuſtus. i. notatus: & defamatus per inuſtionem nota litterarum inexpiabili. i. indebili: nam candenti ferro inſcripſerat fronti eius notam ignominiæ: vtpote fur: furcifer. fugitiuus: neq̃ ſeruus aut quid ſimile: per ſummam contumeliam. i. deformitatem: oris. i. faciei ſpeculatus oculis curioſis. i. diligentibus: atq; ſubſecutus beniuolo ſtudio veſtigia. ſ. domini: errantia. i. more errantium ex induſtria reflexa. huc atq; illuc arrepſit pedetentim aduenit comes voluntarius lateri. ſ. domini. Quo quidẽ officio. i. benigno plus q̃ debito obſequio tam exquiſito. i. ſingulari: & tam ancipiti. i. dubii euentus: quiaſi cum domino deꝓhenſus fuiſſet: cum illo pœnas luiſſet ipſe ſeruus expleuerat perfectiſſimũ cumulũ pietatis. Enim pro qa: his. ſ. domeſticis: & ſeruis aliis: quorum ſtatus fuerat fœlicior in domo. ſ. Reſtionis intentis. i. cum eſſent intenti lucro: ipſe cũ nihil aliud q̃ vmbra: & imago ſuppliciorum ſuorum. i. quæ pertulerat eſſent ſibi maximum. i. præcipuum.

poſtico clam emiſit: ſe autem in cubiculum, ac lectulum recepit: & ut Panopionem occidiſſe paſſus eſt. breuis huꝰ facti narratio, ſed nõ parua materia laudationis nam ſiquis ante oculos ponere uelit ſubitũ militũ accurſum, conuulſa ianuæ clauſtra, minacẽ uocẽ, truces uultus, fulgentia arma, rẽ uera æſtimatione proſequetur. nec quam cito dicitur aliquem pro alio mori uoluiſſe: tam id ex facili etiam fieri potuiſſe arbitrabitur. Panopion autem quantum ſeruo deberet: amplũ ei faciendo monimentũ, ac teſtimonium pietatis grato titulo reddendo, confeſſus eſt. Contẽtus eſſem huius exẽplis generis: niſi unũ me dicere admiratio facti cogeret.

¶De ſeruo Antii Reſtionis.

ANtius Reſtino proſcriptus a triumuiris, cũ omnes domeſticos circa rapinam, & prædam occupatos uideret: quam maxime poterat diſſimulata fuga ſe penatibus ſuis in tempeſta nocte ſubduxit: cuius furtiuum egreſſum ſeruus ab eo uinculorum pœna coercitus, inexpiabiliq; literarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus, curioſis ſpeculatus oculis, atq; ueſtigia huc, atq; illuc errãtia beneuolo ſtudio ſubſecutꝰ, lateri uolũtarius comes arrepſit. Quo quidẽ tã exquiſito, tanq; ancipiti officio, perfectiſſimum expectatæ pietatis cumulum expleuerat. his enĩ, quorũ felicior in domo ſtatus fuerat: lucro intẽtis, ipſe, cũ nihil aliud, q̃ umbra, & imago ſuppliciorũ ſuorũ maximum ſibi eſſet

OLIV. ¶EMOLVMENTVM. vtilitatem: & lucrum dictum: eo ꝙ mentem molliat. ¶His. n. Cæteris. ſ. ſeruis: qui liberalius habiti fuerant a dono diripiendis illius bonis intentis. ¶Intentans. Digito demonſtrans rogum. ¶Piaculis. Penis: & notis.

Emolumenti.

MVltum animis hominum. Valerius ſcripturus de mutatione morum: & fortunæ id agit: vt oſtendat cognitionem morum mutationis: atq; fortunæ nobis vtilem eſſe: & ſic beniuolentiam captat a perſona: cum oſtendat ſe rem vtilem eſſe ſcripturum: & quia occurrebat illud. ꝙ prodeſt ſcire mutationes morum: & fortunæ: dicit ex hoc boni conſequimur: vt cum aliorum fortunas videremus eſſe mutatas: vt qui in ſordida: & abiecta conditione poſiti ad celſiorem dignitatis gradum euaſerunt: & nos quoq; de rebꝰ noſtris melius ſperare poterimus. ¶Fiduciæ adiicere. Cum viderimus aliorum fortunas eſſe mutatas: non eſſe deſperandum de nobis: aut de filiis noſtris: ꝙ turpioris vitæ futuri ſint. ¶Solicitudinis. vnum ſequitur ex altero: nam quia fiduciam ſumit: ideo ſollicitudinem deponit. ¶Stultum eſſe. Cum videamus inquit multos abiectæ obſcuræq; conditionis homines: mutata fortuna ad claritatis faſtigium euaſiſſe: ſtultum eſt de humili fortuna noſtra deſperare: & nos quaſi perpetuæ infœlicitatis dãnare. ¶Spem: ſpes eſt bonorum futurorum expectatio.

Fortune morũq; mutatio

MAnlius Torqua. De hoc vero multis in locis carptim diximus. nunc etiã tota hiſtoria repetenda: ſed breuitatis gratia dicemus tantum: quæ neceſſaria ſunt: hic a pueritia ad adultam ætatẽ obtuſioris ingenii tardiorisq; linguæ adeo fuiſſe dicitꝰ: vt a. L. patre imperioſo viro: aſperiorisq; naturæ fuerit ex vrbe quodãmodo relegatus: & rure iuſſus habitare quaſi reip. ciuis futurus ſemper inutilis. eius vero mores adeo imitati ſunt: vt & patri & reipu. vtiliſſimus euaſerit: nam quomodo patri vtilis fuerit: vt diximus in cap. de pietate. Idem mox cum Gallorum exercitus ſuper ripas amnis caſtra poſuiſſet: romaniq; obuiã exiſſent: & Gallus magnitudine inſolida: ponte occupato prouocaret ad prælium: ſi quis eſſet vir fortis Romanorum: hæſitantibus aliis dictatorem ſuum adiit: & obtenta pugnãdi extra ordinem licentia: hoſtem exultantem more gẽtis: & armis aureis gloriantem: fortis ipſe magis q̃ ornatus miles: & vtilibus magiſq̃ fulgentibus armis exanimi nihil amplius intulit ludibrii q̃ vt torquem aureum vnum dũtaxat illi abſtulerit: hinc militari ſuorum gaudio: ac fauore ortum: Torquati nomen corona: nam præter hæc auream dictator illi dono dedit: ob inſigne virtutis: tantum deniq; momenti in hoc duello fuit: vt nocte proxima clam Gallorum exercitus abſcederet. Virg. hic magnus in primis: vt ait Cic. & qui indulgẽs in patrem. Idẽ acerbe ſeuerus in filium: quã ꝙ contra ſuum edictum prouocatus cum hoſte pugnaſſet q̃uis victorẽ: iuſſit interfici bello latino: quod tertio eius conſulatu geſtũ eſt: quo fuſi: cæſiq; latini fuere adeo: vt vix pars quarta ſuperfuerit: vbi ea conſulis virtus fuit: vt conſtet: quacũq; in parte dux fuiſſet eo inclinatura fuiſſet victoria. ¶Ebetis: Rudis: negligentis: & prope vecordis. ¶Obtuſi: tardi: & ſtupidi. ¶Cordis: cum & ingenii. ¶In hoc fortunæ nubilo. Credo inquit ideo voluiſſe fortunam huius adoleſcentis obſcuriorẽ eſſe: vt ſenectus fieret illuſtrior. ¶Relegatus: Quaſi exul in agris viuebat: & raro cõmigrabat in vrbem: ruſtico operi ſemper intentus.

ASCE. ¶EMOLumentum. i. lucrum: q̃d a domino fuerat aſſecutus: nihil. n. rapere voluit: nec aliud a domino acceptũ oſtendere poterat præter oris deformationem: & vinculorum veſtigia vendicauit. i. procurauit & vt ſibi debitam aſſeruit: ſalutẽ eius. ſ. domini ſui: a quo punitus erat tã grauiter. Cũq;. i. & quũ foret abũde. i. plus q̃ ſatis remittere irã. ſ. ob contumeliã illatã: adiecit: &. i. ẽt: charitatẽ. i. ſingularẽ dilectiõẽ. Nec beniuolẽtia ſup. eius in dñm ꝓceſſit hactenus: ſup. dũtaxat. i. ſolũ ad hanc vſq; bẽificentiã ſed vſus eſt quoq;. i. ẽt mira arte incõſeruãdo eo. ſ. dño ſuo. Nã vt. i. poſtq̃ ſenſit milites cupidos ſanguinis. ſ. domini ſui: ſuperuenire. ſ. ad locũ profugii: extraxit rogũ. i. Pyrã domini amoto. ſ. prius. i. in locũ aliquẽ ſecretiorẽ obſtruſo: & ſuperiecit. i. deſup iniecit: ei. ſ. rogo ſenẽ. ſ. aliquẽ egentẽ. i. mendicũ: & pauperẽ cõpræhẽſum: & occiſum a ſe deinde militibus: q iã aduenerant: interrogantibus vbi nã Antius. ſ. dominus eius eſſet: ipſe intendens manũ rogo. i. in rogũ: aut rogũ verſus: reſpondit illum vri ibi. i. in illo rogo piaculis. i. pœnis purgatricibus crudelitatis: datis ſibi. ſ. ſeruo crudelia a domino paſſo. Et ſup. quia loquebatur veriſimilia: fides eſt habita voci. i. dicto eius. Quo euenit: vt Antius aſſequeretur. i. obtineret ſtatim. i. paulo poſt cum ſciret ſe non amplius quæri occaſionẽ incolumitatis. i. ſalutis quærendæ. ſ. per fugam maturam.

emolumentũ: eius, a quo tã grauiter punitus erat: ſalutẽ uẽdicauit, cũq; abũde foret irã remittere: adiecit etiã charitatẽ. nec hactenus beneuolẽtia proceſſit. ſed in eo conſeruando mira quoq; arte uſus eſt. nã ut ſenſit cupidos ſanguinis milites ſuperuenire: amoto domino rogũ extruxit: eiq; egẽtem a ſe comprehẽſum, & occiſum ſenẽ ſuperiecit. interrogantibus deinde militibus ubi nã eſſet Antius. manũ rogo intendens, ibi illũ datis ſibi crudelitatis piaculis uri reſpõdit: quia uериſimilia loquebatur. habita eſt uoci fides. quo euenit: ut Antius ſtatim quærendæ incolumitatis occaſionem aſſequeretur.

¶De Mutatione Morum, Et Fortunæ. Capi. IX.

MVltũ animis hominũ, & fiducia adiicere, & ſolicitudinis detrahere poteſt morũ, ac fortunæ in claris uiris recognita mutatio: ſiue noſtros ſtatus, ſiue ꝓximorũ ingẽia cõtẽplemur. Nã cũ aliorũ fortunas ſpectãdo ex cõditione abiecta: atq; contẽpta claritatẽ emerſiſſe uideamus: q̃d aberit: q̃n & ipſi meliora de nobis ſemper cogitemus: memores ſtultũ eſſe perpetuæ infelicitatis ſe damnare ſpemq;: quæ etiam incerta ratione fouetur: interdũ certam in deſperationem conuertere.

¶De Manlio Torquato filio Lucii Mãlii Torq̃ti.

MAnlius autẽ Torquatus adeo hebetis atq; obtuſi cordis inter initia iuuentæ exiſtimatus: ut a patre Manlio ampliſſimo uiro: q̃a & domeſticis: & reip. uſibus inutilis uidebatur: rus relegatus: agreſti opere fatigaretur: poſtmodũ patrem reum iudiciali periculo liberauit. filium uictorem: quod aduerſus imperium ſuum cum hoſte manu conſeruerat: ſecuri percuſſit. patriam latino tumultu feſſam ſpecioſiſſimo triũpho recreauit. In hoc credo fortunæ nubilo contẽptu adoleſcentiæ perfuſum: quo ſenectutis eius decus lucidius eniteſceret.

MVltum &c. Præfatio eſt in exēpla mutationis moꝝ & fortunæ: cōplectens cōmoditatē eiuſmodi cōtēplationis ac lectionis. Ordo eſt: Mutatio moꝝ ac fortunæ recognita in claris viris pōt: &.i. ſimul adiicere animis hoīum multū fiduciæ: & detrahere multū ſollicitudinis: ſiue contēplemur ſtatus noſtros.i. pſentis vitæ hoc eſt tēpore quo hæc ſcripta ſunt ſiue ingenia pximoꝝ.i. ſtatui noſtro: hoc eſt paulo ante defunctoꝝ: Nā cū nos ſpectādo fortunas alioꝝ: videamus ſ. nōnullos emerſiſſe: ex cōditione.i. ſtatu vitæ abiecta: atq; contēpta in claritatē.i. ſplendorē reꝝ: & nois: qd aberit: aut potius oberit: qn &.i. ēt: ipſi.i. nos: cogitemus ſemp meliora de nobis? memores ſup. entes.i. cū ſimus memores. Stultū eſſe dānare ſe ppetuæ īfœlicitatis: & cōuertere ſpem: q̄ fouet interdū etiā rōne incerta.i. dubia: in deſperationē certā.i. nō dubiā: qd qui faciunt in ſpem nimirū peccāt. Eſt ergo bona ratio ad ſpem nos erigēdi. Manlius aūt Torquatus.ſ. filius. L. Torquati exiſtimatus īter initia iuuentæ cordis adeo hebetis: atq; obtuſi: vt relegatus rus.i. ad opus ruſticū: a Manlio patre.ſ. eius viro amplissimo: qa videbat inutilis vſibus & domeſticis: & reip. fatigaret opera.i. operatione: & exercitio agreſti: liberauit poſtmodū patrē reū periculo iudiciali. de quo ſupra habitū eſt & Oliue. iterū recitat: pcuſſit ſecuri filiū victorē: q̄ cōſeruerat manū.i. pliū cōmiſerat cū hoſte aduerſus.i. contra imperiū ſuum. Credo (inquit author) perfuſum in hoc nubilo fortunæ contēptu adoleſcentiæ.i. qa eius adoleſcētia contēnebatur: & pro inſipiēti habebat quo.i. ideo vt decus: ſenectutis eius eniteſceret lucidius.

OLIV. SCipio aūt. De Aphricano ſuperiore varia ferunt ſcriptores: nā Valliū a primis adoleſcētiæ annis ſolutioris vitæ fuiſſe dicit: qd Aulus Gel. ſimiliter ſentire videt in ea qōne quā de Alexādri & Scipionis cōtinentia facit: in qua Scipionē oñdit Alexādo pferendū. in fine tñ ita ſubiungit. Sed hāc vtrāq; declamātiūculā ſuper Alexādro & Scipione celebrauerūt: hi: qbus abūde īgenii: & ocii: & verboꝝ eſt nos ſatis habebimꝰ qd ex hiſtoria eſt id dicere. Scipionē iſtū vero ne: an falſo incertū eſt: fama tñ cū eſſet adoleſcens haud ſincera fuiſſe: & ,ppe modū conſtitiſſe: hoſce verſus: a Gn. Neuio poeta in eū ſcriptos eſſe ēt qui res magnas manu ſæpe geſſit glorioſe: cuiꝰ facta viua nūc vigēt: q apud gētes ſolus pſtat: cū ſuus pater cū palio vno ab amica abduxit: his ergo verſibꝰ credo adductū Valeriū Anciatē aduerſus oēs ſcriptores ſic de Scipionis moribꝰ ſenſiſſe: & cū puellā illā captiuā nō reditā a Scipione: atq; in delitiis: amoribuſq; ab eo vſurpatā: alii ferme oēs hunc in oī ætate cōtinentiſſimū fuiſſe tradūt.

Scipio a nævio notatus Nā & idē Aulus Gel. alio loco dicit hūc eodē: quo Alexāder oſtēto natū diuinæ virtutis fuiſſe: idq; res ab eo clariſſimæ geſtas plane teſtati: atq; in primis illud vnū: qd dum badiū hiſpaniæ oppidū munitiſſimū obſideret: dixit militibus ſuis: ſibi in iure audiendo aſſiſtentibus: ac poſcentibus: quē in diē: & locū dari vadimonia iuberet: oppidi arcem oſtendens: illic ſe poſtero die ius eſſe dicturū. Addit præterea illum abdoleſcētia noctis extremo: anteq̄ dilucularet: in capitoliū ventitare ſolitū fuiſſe: & aperiri cellā Iouis ſibi iuſiſſe: ibiq; ſolū diu demorari: id tēporis in capitoliū ingredientē: canes ſemp in alio ſeuientes: neq; latrarent in eum: neq; incurrerēt. Quid illud: quod Liuius: Plutarchus: cæteriq; omnes ferme ſcriptores tradūt: q̄ ab ipſa adoleſcentia fauciū patrem e manibus hoſtiū liberauit: q̄ in ipſo deinde iuuentutis flore: quo maxime libidinis ſeruet ætas: virginē eximia ſpecie: & pulchritudine captam ſponſo: cui depacta fuerat: intactam: inuiolataq; reſtituit: vt in capite de continentia diximus: nō igitur eius adoleſcentia videtur aliqua libidine vexata: in qua fuere virtutes prope diuine: qd & Plutar. affirmat. Numeros: Numeri virtutum ſunt quattuor: quæ fundamenta dicuntur: Prudentia: Temperantia: Iuſtitia: Fortitudo. Solutioris. Incōtinentioris. Teneriores. Efœminatiores. Leuiores: eneruatiores q̄ cōuenirent victoris: de carth. patris: ut q̄ victori conuenirent. q. d. ſiquis vidiſſet teneros adoleſcentiæ Scipionis annos: nunq̄ ſpem tantā deipſo ſumpſiſſet: vt illū Apri. domitorē futurum aīo pſumeret.

De Scipione Africano Superiore.

SCipio autem Africanus Superior, quē dii immortales naſci uoluerūt: ut eſſet in quo uirtus ſe per omnes numeros omnibus efficaciter oſtenderet: ſalutioris uitæ primos adoleſcentiæ annos egiſſe fertur, remotos quidem a luxuriæ crimīe, ſed tamē punicis trophæis deuictæ Carthaginis ceruicibus impoſito iugo teneriores.

De Caio Valerio Flacco.

C.Q uoq; Valerius Flaccus ſecundi punici belli temporibus luxu perditam adoleſcentiam inchoauit. Cæteꝝ a.P.Licinio Pont. Max. flamen factus, quo facilius a uitii recederet: ad curam ſacrorum, & cerimoniarum conuerſo animo, uſus duce frugalitatis religione, quantū prius luxuriæ fuerat exemplum: tantū poſtea modeſtiæ & ſanctitatis ſpecimen euaſit.

De Q uinto Fabio Maximo.

NIhil.Q .Fabio Maximo, qui gallica uictoria cognomen allobrogi ſibimet, ac poſteris peperit: adoleſcente magis infame: nihil eodem ſene ornatius, aut ſpecioſius illo ſeculo noſtra ciuitas habuit.

CAius quoq; Valeri. hic eo etiā diſſolutior fuit q̄ Scipio: q̄ luxuriæ atq; libidini deditus fuit: qui ſecundi pu. bel. temporibus cōſul fuit: & Hānibalem ab vrbe reiecit: teſte Plynio de viris illuſtribus: qui ait Hānibal: cum ad tertium ab vrbe lapidē caſtra poſuiſſet: tempeſtatibus repulſus primum a Fabio Maximo fruſtratus: deinde a Valerio Flacco repulſus: & a Graccho: & Marcello fugatus in Aphricam reuocatus: a Scipione ſuperatus eſt Liuius tamen dicit non a Valerio: ſed a Fuluio Flacco ab vrbe fuiſſe repulſum: ſed Publius Licinius in tam corrupto adoleſcente egregiam indolem contemplatus eum flaminem dialem creare nō dubitauit: ratus id futurū: quod euenit: vt adiecta dignitate mores: vitāq; mutaret: nam cum primum ad religionem adiecit animum: ſtatim mutatis moribus adeo continens factus eſt: vt modeſtiæ: & ſanitatis vnicum ſpecimen videretur: nec primum: nam religio omnis eſt continentiæ: virtutiſq; magiſtra. Duce frugalitatis religione. Nam religio non ſolum frugalitatis: ſed omnium virtutum dux eſt atq; magiſlta.

ASCE. SCIpio aūt Aphricanus ſuperior: quē dii īmortales voluerunt naſci: vt eſſet ſup. aliquis: in quo virtus oſtenderet ſe hominibus efficaciter per oēs numeros.i. oēs partes eius: hoc eſt cōpletæ. Fertur egiſſe primos annos adoleſcentiæ vitæ ſolutioris i. pluſquā ſatis erat diſſolutæ: quidē.i. certe remotos a crimine luxuriæ: ſed tamen teneriores.i. molliores: & vt alii legunt: leuiores tropheis punicis.i. q̄ a quibus ſperari deberent trophea punica: & hoc iugo impoſito ceruicibus Carthaginis deuictæ: hoc eſt: licet non fuerit extremæ diſſolutionis in adoleſcentia: mollius tamen: & diſſolutius vixit q̄ vt Carthaginis domitor futurus credi poſſet. Caius quoq; Valerius Flaccus inchoauit temporibus ſecundi belli punici adoleſcentiam perditam luxu i. ſuperabundanti vſu in victu: veſtitu: coitu: & cæteris voluptatibus: Cæterum.i. ſed factus flamen.ſ. ſacerdos: a Publio Licinio pontifice maximo: quo.i. ideo: vt recederet facilius a vitiis: animo conuerſo ad curam ſacrorum: & cerimoniarum: vſus religione duce frugalitatis.i. temperantis vſus rerum: quantum exemplum luxuriæ fuerat prius: tantum ſpecimen.i. ornamentum: & approbamentum modeſtiæ: & ſanctitatis euaſit poſtea.

NIhil Quin. Fabio Maximo. De hoc viro dictum eſt lib. iiii. in cap. de his: qui a parentibus degenerauerunt: fuit aūt eius adoleſcentia tam perditæ luxuriæ. vt Quin. Pompeius prætor vrbanus illi bonis paternis interdixerit: ne per luxum: atq; libidinem profunderet: nihil igitur eius adoleſcentia turpius: nihil prouectiori ætate ſpecioſius ornatus: vt fuit ſuo tēpore in vrbe Romana: mutatis.n. moribus: ſtatuq; vitæ: cū ſe ad rēpublicam cōtuliſſet: magiſtratibus pfunctus: res clariſſimas geſſit: pſertim aduerſus Allobroges: bituitūq; auernoꝝ regē: quos cum fœlici pugna ſuperaſſet: inde ſibi glorioſum: & īmortale nomē reportauit: nā poſt illam victoriā Allobrogi cognomen ſortitus eſt. Præterea tā grata fuit illa victoria. Pop. Ro. vt quo loco cæſi: captiq; fuiſſent hoſtes: ſenatus inſigne trophæum ſtatui iuſſerit: turrēq; ædificari: hoſtium ſpoliis ornatam ad tantam rei memoriam. Gallica victoria: quia Allobroges: quos deuicit: populi ſunt galliæ. — OLIV.

NIHIL ſup. fuit: aut ciuitas noſtra nihil habuit magis infame. Quinto Fab. Maximo: qui victoria gallica peperit ſibimet: & poſteris cognomen Allobrogi (vt ſit genitiui caſus. Nam allobrox facit huius allobrogos: vnde fit nominatiuus hic allobrogus ſicut a genitiuo arabos hic arabus: neſcio tamen: an potius legendum ſit allobrogici: nam victores: non gentile nomen: ſed denominatiuum aſſumpſerunt: vt Aphricanus: germanicus: britānicus: & cætera: non apher: germanus: britannus: & cætera: nihil dicit magis infame Quinto & cætera: adoleſcentie.i. cum eſſet adoleſcens: & noſtra ciuitas.i. Romana: nihil habuit illo: ſæculo: ideſt æuo ornatius: aut ſpecioſius eodem.ſ. Quinto Fabio ſene.i. cum eſſet ſenex. — ASCE.

De Q uinto Catulo.

QVis ignorat.Q . Catuli authoritatē in maximo clariſſimorum uirorum prouentu excelſum gradū obtinuiſſe? cuius ſi ſuperior ætas reuoluatur: multi luxus, multæ delitiæ reperiētur. quæ quidem ei impedimento non fuerunt: quo minus patriæ princeps exiſteret: nomenq; eius in capitolino faſtigio fulgeret: ac uirtute ciuilē bellum ingenti motu oriens ſepeliret.

De Lucio Sylla.

LVcius uero Sylla uſq; ad qſturæ ſuæ comitia uitā libidine, Vino, ludicræ artis amore, perinquinatā pduxit. Q uapropter.C. Mariū COS. modeſte tuliſſe tradit: qd ſibi aſperrimū i Africa bellū gerēti, tā delicatꝰ qſtor ſorte obueniſſet: eiuſdē uirtꝰ qſi pruptis, & diſiectis neqtiæ, q̄ obſidebat, clauſtris cathēas Iugurthæ māibꝰ iiecit: Mithridatē cōpeſcuit: ſocialis belli, luctꝰ repreſſit:

OLIV. Catulus adoleſcens. QVis ignorat. Qu. Catuli. Qu. Catulus: q̄uis in adoleſcentia luxurioſus: delicatuſq; fuerit: grādior tamen factus mutatis moribus: & mala viuendi ratione inter clariſſimos Romanæ vrbis principes meruit ſua virtute cenſeri: hic bellum ciuile a Lepido motum pñ prius extinxit: q̄ ſuſcitatum arderet: conſul.n. cum lepido: cum nouaꝝ rerum cupidus per inſolentiam lepidus: ſyllæ acta reſcindere vellet: ex vrbe illum catulus eiecit: tanq̄ ſeditioſiſſimum hominem: qui ſtatū ciuitatis perturbare moliretur: nam: vt inquit Florus: cū iure belli dictator ſylla proſcripſiſſet inimicos: qui ſupererant: reuocante lepido: quid aliud q̄ ad bellum vocabantur. Cum dānatorum bona adiiciente ſylla: q̄uis male capta iure: tamen repetitio eorum proculdubio labefactabat compoſitam ciuitatem. expediebat ergo quaſi ægre ſauciæq; reip. requieſcere quocūq; ne vulnera curatione ipſa reſcinderentur: ergo cum turbidis concionibus velut claſſico ciuitatem teruiſſet: vrbe pulſus in ætruriam. arma inde & exercitum vrbi admouerat. ſed iam miluium pontem: colēq; ianiculum Luctatius Catulus Gn. Pompeius ſyllanæ dominationis duces: atq; ſigniferi alio exercitu inſederāt: a quibus primo ſtatim impetu retro pulſus: hoſtiſq; a ſenatu iudicatus in cruēta fuga hetruriam: inde Sardiniam receſſit: ibi quoq; morbo: & penitentia interiit: victores: quod non temere aliis ciuilibus bellis: pace contenti fuerunt. Ciuile. b. nam eiecit lepidum ſibi collegam in cōſulatu bella ciuilia ſuſcitantem. dum.n. acta ſyllæ reſcindere tentaret: vt proſcripti omnes: qui ſupereſſent: reuocarentur in vrbē: & ſua ſibi bona reſtituerentur: grauiſſimas ſeditiones excitabat: & quietum reipub. ſtatum perturbabat: hunc igitur hoſtem patriæ a ſenatu iudicatum de medio ſuſtulit: moriq; coegit: de quo Lucanus: vt catulo iacuit lepidus.

Sylla turpē egit adoleſcentiā. LVcius vero Sylla. Plutar. in vita Syllæ dicit: illum adeo in exercendis ſalibus natura ſtudioſum fuiſſe: vt ab ineunte ætate plurima cū ignominia: ſodalicia: cum mimis. atq; ridiculis hominibus petulanter habuerit: poſtea vero q̄ in omnium rerū dominatu conſtitutus eſt: e ſcæna: ſpectaculiſq; impudentiſſimos cogens iuter potandum: quottidianis concenationibus certabat: quæ cum grandiori iam ætate patraret: & dominantis dignitati probrū: & dedecus afferre viderentur: multa negligenter omittebat: quæ ſtudio: & induſtria indigebant. Cœnanti ſiquidem Syllæ nullus circa ſeria vſus erat: cum alio tēpore impiger: & eximia ſeueritate foret: vt cum primum ſolatia: & cōpotationes abiiceret: vno impetu rerum imitationē capeſceret. Verum ita mimis: & ſaltatoribus manſuetus: ad omnem familiaritatem pronum ſe obnoxium ſubiiciebat: vt tam ſoluti moribus animi pcipuam ad amores lenitatem: & illecebras ſibi peperit: a quibus nec prouectioribus quidem annis ſeſe reuocauit. Metrobium ſcænicum a iuuenilibus annis magno amore complexus: longius proſecutus eſt: eo indies ſecum: floreſcente morbo: cū ab initio publicam quidē cæterum locupletem mulierem quā Nicopolim appellabant: deperiret: deinde conſuetudine: & formæ gratia mirifice amatus eſſet ab ea: cum vita excederet: hæres eſt relictus: nouercæ quoq; hæreditatem eſt ſortitus. hæc Plutar. At Vale. eum vita inquinata: libidine: & vinolentia plena: hiſtrioniā quoq; ob quæſtum exercuiſſe dicit: ſed ea poſtmodom vitia in quæſtura depoſuiſſe: quod Plutar. negat qui ad prouectiores annos ea vſq; ſeruaſſe dicit: vtrūq; ſit: conſtat eum ægregia multa facinora edidiſſe: Iugurtha conſilio: & prudentia ſua in captiuitatem venit: q̄uis ductu: & auſpicio marii victus fuerit: Mithridatem ſæpius acie ſuperauit: ſocialis belli ſollicitudine reipub. ademit tyrānidem Cinnæ: & factiones compeſcuit. marium patria eiecit: & proſcriptum in Aphricam tranſire coegit: quis crediderit tam varia: tāq; contraria ſimul extitiſſe: nam ſi quis diligenter Syllæ adoleſcentiam tot vitiis inquinatā: & illius maturiorem

ætatem:in qua tam præclara geſſit conſiderare voluerit:duos in vno corpore ſyllas fuiſſe comperiet. ¶ Ludicræ.a.ꝓpter hiſtrionam & iocularia:quæ gratia quæſtus exercuit. ¶ Præruptis cla.ne.nam virtus eius indignata: ꝙ a flagitiis occuparetur: clauſtra omnia nequitiæ perfregit:vt vires ſuas exerceret. ¶ Expendere:Examinare. ¶ Cathenas iniecit.Quia cōſilio ſuo per bocchum regem proditus iugurtha:vinctus:catenisq; oneratus in triumphū ductus fuit:mithridatē compeſcuit:quem capadocia:& Aſia pepulit:& ad tigranē regem armeniæ cōfugere coegit. ¶ Socialis bel.Quia prudentia ſua excitatā ſocialis belli flāmam extinxit:cū ſociis latini nominis propter negatam ciuitatē a Druſo promiſſam:aduerſus Roma.arma ſumpſiſſent.

ASCE. ¶ QVIS ignorat authoritatē.Qu.Catuli obtinuiſſe excelſum gradū in maximo prouentu.i.procreatione: & quaſi ſimul: orto fructu clariſſimoꝝ viroꝝ:q.d.nemo:q illū norit.Cuius.ſ.Quinti Cat.ſi ætas ſuperior.i.prior reuoluatur.i.memoria repetatur:multi luxus:& ſup.multæ delitiæ reperirent:ſup.in ea:aut eo:quæ.ſ.delitiæ:& luxus non fuerunt impedimento ei quominus.i.vt nō exiſteret princeps patriæ:& nomen eius fulgeret in faſtigio.i.ſummo culmine.capitolino.i.ipſius capitolii ſcriptum:ac ſepeliret.i.ſopiret:& opprimeret virtute.ſ.ſua:bellū ciuile oriens ingenti motu.ſ.excitato a Lepido vt Oliuer.recitat. ¶ Lucius vero Sylla perduxit vſq; ad comitia.i.coitiones populi ad magiſtratus creandos:quæſturæ ſuæ.i.qbus quæſturam obtinuit:vitā perinquinatā.i.valde inqnatā libidine.ſ.veneria:vino:& amore artis ludicræ.i.hiſtrionicæ:& iocularia: in qua quæſtū fecerat.Quapropter traditur.ſ.in hiſtoriis:aut annalibus Ro.Caiū Marium cōſulem tuliſſe.i.paſſum eſſe moleſte, ꝙ quæſtor delicatus obueniſſet forte ſibi gerēti bellū aſperrimū in Aphrica.Virtus eiuſdē.ſ.Syllæ quaſi clauſtris.i.vinculis nequitiæ.i.luxuriæ:& perditæ vitæ:qua obſidebatur:ꝑruptis & diſiectis:iniecit manibus Iugurthæ.ſ.regis Numidiæ:in quem Marius bellū gerebat cathenas:quia vinctū ad conſulem perduxit:compeſcuit Mithridatem:repræſſit luctus belli ſocialis.ſ.

Cinnæ dominationem fregit, eumq; in Africa, qui ſe quæſtorem faſtidierat:ipſam illam prouinciā proſcriptum, & exulē peterē coegit, quæ tā diuerſa, tāq; inter ſe contraria, ſiquis apud animum ſuum attentiore cōparatione expēdere uelit: duos in uno hoīe Syllas fuiſſe crediderit.turpē adoleſcentulū, & uirū dicerē fortē: niſi ipſe ſe felicē appellari maluiſſet.

¶ De Sublimitate a Statu Humili. Cap.X.

Tq;, ut nobilitatem beneficio pœnitentiæ ſeipſam admonuamus reſpicere:ita altiora modo ſuo ſperare auſos ſubtexanius

¶ De Tito Aufidio.

Itus Aufidius cum aſiatici pubiicani exiguā admodū particulā habuiſſet: poſtea totam Aſiam pro conſulari imperio obtinuit.nec īdignati ſunt ſocii eius parerē faſcibus, quē aliena tribunalia adulantem uiderant: geſſit ſe etiā integerrime, ac ſplendidiſſime, miroq; id modo demōſtrauit:priſtinū quæſtū ſuæ fortūæ, præſens uero dignitatis īcremētū, moribꝰ ſuis īputari deberet,

De Tito.P.Rutilio.

AT.P.Rutilius nō Publicanū in Sicilia egit: ſed operā publicanis dedit.idem ultimam

OLIV. ¶ CINNæ do.q patria pulſus ab Octauio: cū ſe Mario cōiunxiſſent:q exul iā Aphrica exercitū cōparauerat: nō cōtēnēdū repetiuit vrbē:& eā ꝑ principū negligētiā cæpit: quā oppreſſam Sylla a Mithridatis victoria rediens celerius ꝗ credi poteſt liberauit:cæſis multis Cinnæ: mariiſq; exercitibus. ¶ Viꝝ for.Appellarē inqt illū v.ꝝ. fortē niſi ſe fœlicē appellari maluiſſet:nā in tabellis ad ſenatū ſemper hac ꝑſcriptione vti ſolebat.Sylla fœlix ſenatui Pop.q;.ro.ſalutē:vnde Pl.lib.vii.natu.hiſt.vnus inqt hoīum ad hoc æui fœlicis ſibi cognomē aſſeruauit.L.Sylla.ciuili nempe ſanguine:ac patriæ oppugnationē adoptatus: & qbuſdā fœlicitatis inductꝰ argumētis:ꝙ ꝓſcribere tot milia ciuiū: ac trucidare potuiſſet.O praua interꝑtatio: & futuro tpe infelix:nō melioris ſortis tūc fuere pereūtes: quoq; miſerent hodie:cū ſyllā nemo nō oderit:age non exitus vitæ eius oīum ꝓſcriptoꝝ ab illo calamitate crudelior fuit:erodente ſe ipſo corpore:& ſupplicia ſibi gignēte:qd vt diſſimulauerit:& ſupremo ſomno eius:cui mortuus quodāmodo eſt credamus ab vno illo inuidiā gloria victā:hoc tū nēpe fœlicitati ſuæ defuiſſe cōfeſſus eſt:ꝙ capitolium nō dedicauiſſet lib.xi.Sic intra hoīem tineæ tricænū pedum aliquādo:& pluriū lōgitudine iam carne exanimi: viuentiū quoq; hoīum capillo:qua fœditate: & Sylla dictator:& Alcinā ex clariſſimis græciæ poetis obiere.

ATq; vt:hic vtimur tranſgreſſione breuiter admonendo:qbus de rebus dixerit: & de qbus dicturus ſit. ¶ Beneficio:qa poſtq̄ eos penituit ſuoꝝ flagitioꝝ:meliora ſecuti ſunt modo:ſtatu: & conditione: quia cum in ſtatu humili eſſent:ad altiora vecti ſunt.

Aufidiꝰ ex publicano ꝓconſul aſiæ.

TItus Aufidius:magnæ fortunæ mutatio viſa eſt in.T.Aufidio:qui abiectus publicanus.i.vectigaliū redēptor in Aſia paulopoſt creatus ꝓconſul:ꝓuinciā illā adminiſtrauerit:nec erubuerūt: neq; indignati ſunt aſiatici homines eius parere imperio:quē pauloante viderant turpē quæſtum facientē:& alioꝝ magiſtratuū tribunalia cū aſſentatione maxima ambientē:verum ꝓuincia tanta cū integritate & ſplēdore rexit:vt oēs intelligerēt culpa fortunæ factū eſſe:vt turpē quæſtū exerceret:ſua vero virtute ad dignitatē perueniſſe. ¶ Publici.ſ.vectigalis.eſt.n.ſubſtātiue. ¶ Adulantē:cū actio etiā coniunxit:aſſentabatur aūt illis in exigendis vectigalibus:adeſſent:eripuit. ¶ Splēdidiſſime:liberaliſſime:perculſis maieſtate. ¶ Quæſtū: turpe lucrū publicanoꝝ: quæſtus apud maiores turpis ſemꝑ fuit. ¶ Incrementū.Amplitudinē dignitatis:ꝙ ex publicano proconſul factus eſſet.

AT.P.Rutilius.T.Aufidius publicanus in prouincia factus proconſul:eandem poſtmodū rexit.ait.P.Rutilius non publicanus:ſed ꝙ ſordidus eſt publicanoꝝ miniſter:ſed inopē vitam ſordidiſſimo genere quæſtus ſuſtentauit:eo tamen illū mutata fortuna prouexit:vt primo cōſul:deinde legum lator ex cōſule:nā cum Siciliæ ꝓeſſet:ex legatoꝝ ſententia:leges dicitur ſiculis cōſcripſiſſe:bellū ſeruile ſuſcitatum in Sicilia conſcripſiſſe: prouinciam a ſeruili impetu tutam: pacatāq; reddidiſſe:ſi res mutæ:& inanimatæ ſentire poſſent:ſiculi portus:vrbiūq; mœnia tanta in homine vno ſtatus mutationē:fortunæq; varietatē vehementer admirarentur:vt quē pauloante vidiſſent:quottidianum victum:locata opera miſerabiliter quæritantem:nunc claſſis præfectum:exercitus imperatorem:& prouinciæ conſulem præeſſe conſpicerent.De hoc Rutilio dictum eſt in capi.de diſciplina milita.rurſus in cap.de maieſta. ¶ Sed operam:quia miniſter fuit.

ASCE. ¶ CVM populo latini nominis:fregi dominationem Cinnæ.i.tyrānidem affectatam a Cinna:& coegit eum.ſ.Marium:qui faſtidierat.i.ſupbe contēpſerat ſe q̄ſtorē:qa nimis delicatus eſſet:petere illā ipſam ꝓuinciā.ſ.Aphricā ꝓſcriptū:& exulē. Quæ

ſ.ſacta tā diuerſa:& tā cōtraria inter ſe:ſiquis velit expēdere.i.æſtimare:cōparatione attētiore.i.ſatis attenta apud animū ſuū: crediderit duas ſyllas fuiſſe in vno hoīe:videlicet adoleſcētulū turpē:& viꝝ dicerē fortē: niſi ipſe maluiſſet ſe appellari felicē.

ASCE. ATq;:vt admonuimus nobilitatē.i.nobiles ipſos:reſpicere ſeipſam.i.ſeipſos:ne deſperent de meliores vitæ aſſecutione:q̄uis perditā duxerint vitā:bñficio pœnitentiæ.i.ꝑ pœnitentiā:& dolore de mala vita anteacta. ita ſubtexanus auſos ſperare altiora ſuo modo.i.mēſura:aut moderatione debita. ¶ Titus au.cū habuiſſet particulā publi.ſ.vectigalis:aſiatici.i.qd Po.Ro.hēbat in Aſia:admodū.i.valde exiguā.i.modicā:hoc eſt:cū eſſet publicanus.i.publicæ pecuniæ:ſeu vectigalis publici Ro.in Aſia debiti exactor pro modica parte:(Sunt q publicani ſcribunt:ſed eoꝝ lectio nō ſatis quadrat) ipſe obtinuit poſtea totā Aſiā imperio ꝓcōſulari.Nec ſocii Po.Ro.aſiatici īdignati ſunt parere faſcibꝰ eius:hoc eſt imperio ꝑ faſces & lictores deſignato:quē viderāt adulantē.i.palpitantē:& adulatorie ambientē:tribunalia aliena.i.ſedentes pro tribunali ꝑtores:aut ꝓcōſules Romanos in ea ꝓuincia(More ſuo dat verbo:adulor:& eius participio actm̄) Ipſe geſſit ſe ēt ītegerrime:ſine corruptione:ac ſplēdidiſſime.i.ſine vllis ſordibus:& demōſtrauit miro modo id:videlicet priſtinū.i.priorē quæſtū.i.acq̄ſitionē ſuā:ac lucrū:debere imputari fortunæ ſuæ.ſ.aduerſæ:vt quæ eum tā pauperē deſtituerat:vero pro ſed:incrementū: præſens.i.qd tūc erat ꝑſens:ꝓcōſul in Aſia eſſet:dignitatis.ſ.q̄ tūc aſſecutus fuerat:vnde legi poſſet ꝑſentis:vbi eſt præſens debere imputari.i.acceptū ferri moribus ſuis.ſ.bonis quatenus ꝑ fortunā eos exercere poterat. ¶ At Publi.Rutili.non egit.i.

inopiam ſuā authorato ſociis officio ſuſtentauit: ab hoc poſtmodū cōſule leges uniuerſi Siculi accepe rūt:acerbiſſimoq; prædonū, ac fugitiuoꝝ bello liberati ſunt.portus ipſos ſiquis modo mutis rebus īeſt ſenſus, tātā in eodē homine uarietatē ſtatus admiratos arbitror. Quē enim diurnas capturas exigentē animaduerterant: eundem iura dantem, claſſeſq;, & exercitꝰ regētē uiderūt.

¶ De Publio Ventidio.

HVic tāto incremēto maius adiicia. Aſculo capto Cn. Pompeii Magni pater.P.Ventidiū ætate puberē in triumpho ſuo populi oculis ſubiecit. Hic eſt Ventidius, qui poſtea Romæ ex Parthis, & per Parthos de Craſſi manibus in hoſtili ſolo miſerabiliter iacentibus, triumphū duxit.itaq; q captiuus carcerē exhorruerat: uictor capitoliū felicitate celebrauit.In eodem ēt illud eximiū: quod eodē anno Pretor, & Conſul eſt factus.

¶ De Varietate Caſuum.Cap.XI.De.L.Lentulo.

CAſuū nunc cōtēplemur uarietatē. L.Lētulus cōſularis lege Cæcilia repetūdaꝝ criminē oppſſus, Cēſor cū.L. Cēſorino creatus eſt:quem quidem fortuna inter ornamenta, & dedecora alterna uice uerſauit. conſulatui illius dānationem, dānationi Cenſurā ſubiiciēdo.& neq; bonis eū ꝑpetuis frui, nec malis æternis īgemiſcere patiēdo.

OLIV. ¶ AVctorato:ꝑſtito ex auctoritate publicanoꝝ: alii dīūt auctoratū officiū dici auctoritate ſubſtitutū: vt ſiqs officio priuatꝰ,in idē poſtea ſubſtitueret. ¶ Sociis.Aſiaticis. ¶ Suſtētauit: qa ex hoc officio quottidianū ſibi victum cōparabat. ¶ Prædonū bel.ſ.bellū : qd Craſſus enomaus gladiatores in Sicilia concitarunt:hic perfecit: & Siciliam liberauit:geſtū aūt eſt apud Liparas. ¶ Siqs modo muſi res mutæ:& inanimate ſentire poſſent. ¶ Capturas : vt diuitias:nam ſubſtantiue poſitum:ſicut creatura: ita captura. ¶ Exercitus re. Contra fugitiuos : ex quibus vnus ad pileum:& libertatem ſeros conuocauit.

Vētidiꝰ fortunæ bñficio illuſtris.

HVic tāto.De hoc vētidio Gel.lib.noctiū atticaꝝ xv.ita refert. In ſermonibus nuper fuit ſenioꝝ hoīum:& eruditoꝝ: multos in veteri memoria altiſſimū dignitatis gradū aſcēdiſſe ignobiliſſimos prius hoīes:& deſpectiſſimos nihil adeo de quoq̄ tantæ admirationi fuit:quātæ fuerunt:q̄ de vētidio baſſo ſcripta fuerunt:eū picentē fuiſſe genere:& loco humili:& matrē eius a Pōpeio Strabone Pōpei Magni patre bello ſociali: quo eſculanos ſubegit:captā cū ipſo eſſe:mox triūphante Pōpeio:Strabonē quoq; pueꝝ inter cæteros ante currū imperatoris ſinu noſtris vectū eſſe:poſt cū adoleuiſſet victū ſibi ægre quæſiſſe:eūq; ſordide īueniſſe: cōparādis mulis & vehiculis magiſtratibus:q ſortiti ꝓuincias ſolēt:præbendam pub.conduxit:iſto quæſtu motū eſſe cæpiſſe.C.Cæ. & cū eo ꝑfectum eſſe in Gallias tū qa in ea ꝓuincia ſatis grauiter verſatus eſſet:& deinceps ciuili bello mādata ſibi plæraq; impigre:ſtrenueq; feciſſe:nō modo in amicitiā Cæſa.ſed ex ea ampliſſimū quoq; ordinē peruieniſſe: mox tribunū quoq; plæ.ac deinde ꝑtorē creatum:atq; in eo tēpore iudicatū eſſe a ſenatu hoſtē cum.M.Antonio: plus vero eū victis partibus nō priſtinā tantū dignitatem recuperaſſe: ſed pontificatū ac deinde cōſulatū adeptum eſſe:eāq; rem tā intolleranter tuliſſe.P.R.qui ventidium baſſum meminerat curādis mulis victitaſſe:vt vulgo per vias vrbis verſiculis perſcriberetur.Concurrite oēs augures:aruſpices:portentū inuſitatū conflatū eſt recens:nam mulos qui fricabat conſul factus eſt:eundem baſſum.Suetu.Tranquil.præpoſitum eſt a Marco.A.prouinciis orientalibus: Parthoſq; in Syriam interumpentes tribus ab eo præliis fuſos ſcribit: eumq; primum omnium de Parthis triumphaſſe : & morte obita publico funere ſepultum eſſe:Maſurius ſcribit:eum bis in triumphum ductum fuiſſe.Cice.hunc mulionem caſtrenſem ſuffraganeum appellabat:teſte Pli.lib.vii.De quo Iuue.Si fortuna volet fies de conſule rethor.Si volet hæc eadem fies de rethore conſul.Ventidiuis quid enim:quid Tulius an ne aliud q̄:ſydus & occulti miranda potentia fati. ¶ Miſerabiliter:nam Arſacide rex Parthorum Craſſis:corpus feris & alitibus deuorandum iuſſit exponi.

CAſuum nunc:Diximus de fortuna aduerſa mutata in ſecundā:nunc de caſibus dicamus.differt caſus a fortuna. philoſophi ita dicunt:eorum quæ fiunt:quædam propter hoc:ꝙ intenta ſint:quædam nō propter hoc qd intenta ſint:vt verbi gratia:agricola fodit agrū:vt ſepulchrum faciat:& theſaurū inuenit.non propter hoc: quod intentū ſit: neq;.n.agrū fodit:vt theſaurum inueniat:ſed vt ſepulchrū faciat.Item eoꝝ:quæ fiunt ꝓpter hoc:qd intenta ſint: alia fiunt a propoſito:alia a natura:a propoſito fiunt:ab vſu liberi arbitri a natura quæcūq; a quodā in ſe ipſis principio continue moto accidunt ad aliquem finē.Rurſus quæ fiunt a natura quædam ſemper:quædam non ſemper:ſed plærūq;:vt Sol ſemper per obliquū zodiaci tranſit:plærūq; vt pluuiæ ex vapore terre naſcantur:ſed hoc notandū:eorum quæ fiunt a propoſito : & quæ a natura propoſitūq; eſt cauſa per ſe:caſus & fortuna ſunt cauſa per accidens:cauſam autē per accidens dico caſum:& fortunā:qa accidunt cauſæ per ſe:vt quidā forū petit:vt carnes emat;caſu lapidē offendit:& corruit: hic caſus eſt per accidens:

q̄a accidit:vt caderet.cã p ſe eſt:vt petat fo᷑.Sed differt caſus a fortũa:q̄a fortũa eſt ĩ hñtib⁹ ꝓpoſitũ:q̄b⁹ bñ:& male cõtingere põt:nõ aũt ĩ re ĩaĩata:vt ferro:& ligno.neq̧.n.ĩ his fortuna agit.Caſus vero eſſe põt ẽt in nõ hñtibus propoſitũ:vt ĩ brutis:& ĩaĩatis:vt verbi gr̃a.Equ⁹ celeriter:ſupueniẽte nocte:ſe domũ recipit:aut a lupis ſeruat᷑:nõ ſe recepit:vt a lupis ſeruaret᷑:ſed q̧ ita caſus tulit:& ſĩ ĩ reb⁹ mutis:ĩ reb⁹ ãt ĩaĩatis:vt tripos cecidit:& ſedẽ fecit:ñ iõ cecidit:vt ſedẽ faceret:ſed caſus ita tulit.

CAſuũ nũc cõtẽplemur varietatẽ.L.Lentulus.Hic accuſatus repetunda᷑:fuit Spartacus:& chrixus:effracto Lentuli ludo:gladiatores cũ triginta;aut amplius eiuſdẽ fortunæ viris erupere:capua ſeruiſq̧ ad vexillũ vocatis:iuſtũ exercitũ fecerant:hi primo ad veſuuiũ montẽ claudiũ decepere:deinde cõſularis quoq̧ aggreſſi lentuli exercitũ in apennino cecidere:hic itaq̧ lẽtulus lege a cecilio contra eũ lata repetunda᷑ dãnat᷑:poſt dãnationem cẽſor creat᷑ cũ.L.cenſorio. Sed hic fortaſſe lentulus eſt:ad quẽ Cice.primi libri epiſtolas ſcribit de reducendo rege Ptolomæo:quẽ repetunda᷑ ex cecilia & cypro accuſatũ intelligimus:nã cato promulgationẽ tulit:vt ei prouincia abrogaretur:vt eſt apud Ciceronẽ ad atticũ:qua promulgatione facta veſtẽ mutauit.❡Lege cecilia:Quã tulerat cecilius:ab auctoribus.n.leges plerũq̧ dominabãtur repetunda᷑:& de repetundis dicimus.❡Quẽquidem.Credo inquit fortunã voluiſſe hunc hoĩem alterna vice verſare:ne ſecundis nimiũ fideret:nec aduerſis omnino deſperaret:ſed amaris iocunda permiſceret.

ASCE. ❡SE geſſit publicanũ.i.publici æris redemptiorẽ:aut collectorẽ:ſed dedit operã.i.inſeruiuit publicanis:idẽ ſuſtentauit ſummã inopiã ſuã:officio auctorato.i.ab auctoritate aliena depẽdẽte:ſociis.ſ.Romani ĩperii aſiaticis videlicet:hoc eſt:q̄a noĩe alieno pub.officiũ exercẽs quotidianũ mercedẽ recipiebat.Poſtmodũ.i.deinde vniuerſi ſiculi accepẽrũt leges.ſ.q̄bus poſtmodũ vſi ſunt ab hoc.ſ.rutilio cõſulæ.i.cũ eſſet cõſul:aut eius imperio parebãt:& libertati ſunt acerbiſſimo bello prædonũ:ac fugitiuo᷑.Ego arbitror portus ipſos(ſi mõ.i.dũmodo:qs.i.aliq̄s ſenſus ineſt rebus mutis)admiratos tantã varietatẽ ſtatus in eodẽ hoĩe.Enim pro q̄a:portus ſub.viderũt.ſ.poſtea eũdẽ:quẽ aĩaduerterãt.ſ.prius:hoc eſt quẽ aĩaduertiſſent:ſi ſenſum habuiſſent:exigentem diurnas.i.quotidianas:capturas.i.lucella:ſicut exigunt ex captura ſua piſcatores:dantẽ.ſ.poſtea iura.i.leges:vt dictũ eſt:& regẽte claſſes:& exercitus.ſ.cõtra fugitiuos:& prædones.❡Huic &c.Ego adiciã huic tãto incremento.ſ.ſtatus:maius ſup.incrementum.Aſculo capto.i.cũ aſculũ oppidũ Italiæ eſſet captũ:pater Gnei Põpeii magni:videlicet põpeius.Stra.ſubiecit oculis populi.ſ.Ro.Publiũ Vẽtidiũ puberẽ ætate in triũpho ſuo.ſ.de Aſculanis.Hic.ſ.qui in triũpho cõſpectus erat captus:eſt ſup.ille Ventidius q̄ poſtea duxit Romæ triũphum ex parthis.ſ.deuictis:& per parthos.i.ꝑ medios partho᷑:aut ſuper ventres:aut dorſa partho᷑ de mãibus.i.reliquis aĩæ ad corpus vſq̧:ad iuſtã ſecundũ gentiliũ pſuaſionẽ:manentibus:& inde ad nos:aut illuc ab inferis manãtibus(vnde prima longa eſt)iacentibus miſerabiliter:quia ſine honore ſepulturæ:aut iuſta᷑ exequia᷑ in ſolo.i.terra hoſtili.Itaq̧.i.& ita:is ſup.qui captiuus:quia captus aſculi a Põpeii patre:exhorruerat carcerem.ſ.Romanũ:in quem poterat a victore pertrahi victor.ſ.parthorum:celebrauit.i.celebrius fecit:capitolium.i.arcem illam Romanam:in quam triumphantes ingrediebantur Ioui ſacrificaturi:felicitate.ſ.victoriæ ſuæ.Illud eſt etiam eximium.i.egregium:& non vulgare:in eodem.ſ.Ventidio:q̧ factus eſt conſul:& prætor eodem anno.

CAſuũ:&c.Diſputat ſatis philoſophice de cauſis per ſe:& ꝑ accidens:itẽ de fortuna:& caſu Oliue.Sed author ita exẽpla digeſſiſſe videt᷑:vt in ſuperioribus cũ ſtatu etiã mores mutatos dignoſcamus:aut fortunã tandem ꝓ moribus arriſiſſe:aut aduerſam fuiſſe:ſub caſuũ aũt mutabilitate ea reponat:quæ præter ſpem:licet nõ ſemper:præter mentũ acciderunt:ve᷑ vnũ ideq̧ exẽplũ diuerſis reſpectibus:ſub diuerſis titulis reponi poteſt:ſed paruire fert:dũmodo ex eius recordatione memores ſimus:noſtrũ quoq̧ ſtatum poſſe mutari:q̃d ſi recte fecerimus.Nemo confidat nimiũ ſecundis?Nemo deſperet meliora lapſis.Sed ordo eſt.Cõtẽplemur nunc.ſ.per ſequentia exẽpla:varietatẽ caſuũ.ſ.de læta vita in triſtẽ:aut contra.Incipiens autem narrare dicit:Lucius Lentulus conſularis.ſ.vir.i.qui aliquando conſul fuerat(ſic frequentius:q̃q̃ etiã dicatur:qui conſulatu dignus eſt)oppreſſus.i.condẽnatus lege Cecilia.i.per legem:quã Cecilius tulerat:crimine.i.ob crimen:repetundarum.ſ.rerum:aut pecuniarum ablatarum a prouincialibus:cũ prouinciam regeret:creatus eſt.ſ.poſtea cenſor cum L.Cenſorio.i.qui prius cenſuram geſſerat.Quẽ quidem.ſ.Lentulum fortuna verſauit.i.agitauit inter ornamẽta:& dedecora.i.opprobria:& dehoneſtamenta:vice alterna.i.nunc ornamentis:nunc dedecore eum afficiens:ſubiiciendo.i.ſtatim addẽdo:conſulatui illius:in quo ornamentum conſiſtebat:dãnationem:in qua dedecus patiebatur:& rurſus ſubiiciendo dãnationi cenſurã:quæ honorificentiſſima erat:& neq̧ patiendo:eũ frui perpetuis bonis:nec ingemiſcere malis perpetuis.i.continuis.

OLIV HIſdẽ viribus:Scipio Naſica captus a pœnis hic collega erat duellii conſulis eius:qui apud Liparas:victa:merſa:& fugata hoſtiũ claſſe.primum illud maritimum egit triumphum:nam multo ante hãc victoriam Gn.Corne.Scipio alter conſulum:vt dixi:a claſſe punica circũuentus:& per fraudem velut in colloquium vocatus:& captus primum fuit perfidiæ punicæ documentum:poſt captiuitatem vero a collega per victoriam redemptus:cum omnia iure belli perdidiſſet:tamen aſpirante fortuna:cuncta recuperauit:conſulq̧ iterum factus cum imperio:& dignitate vixit.❡Duodecim ſe.A conſulatu eſt enim metonomia.

❡De Cneo Cornelio Scipione Aſina.

HIſdẽ uiribus uti uoluit in Cn.Cornelio Scipione Aſina,q̄ COS.a Pœnis apud Liparas captus,cũ belli iure oĩa perdidiſſet,lætiore ſubinde uultu ei⁹ adiut⁹ cũcta recupauit.cõſul etiã ite᷑ creatus.Quis crederet illũ a duodecim ſecuribus ad Carthaginiẽſiũ peruenire cathenas?qs rurſus exiſtimaret a punicis uinculis ad ſumma imperii peruenturum faſtigia?ſed tamen ex cõſule captiuus,& ex captiuo conſul factus eſt.

ASCE. ❡HISDEM &c.Fortuna ſup.voluit vti hiſdem.i.conſimilibus viribus in Cneo Cornelio Scipione Naſica:qui conſul.i.cum eſſe᷑ conſul captus a pœnis.i.Carthaginẽ.apud Liparas inſulam vnam ex Aeoliis:cum perdidiſſet omnia iure belli:quia in hoſtium poteſtatem venit:deinde adiutus lætiore vultu eius.ſ.fortunæ:recuperauit cuncta:quia per collegæ victoriam receptus eſt:creatus etiam iterum conſul.Quis crederet illum.ſ.Naſicam peruenire.ſ.poſſe(vt quidam habent:ſed vacat:nec verbum ab authore poſitum:cum vtrunq̧ reſpiciat ad peruenturum:vt ſit:peruenturum:ſcilicet fuiſſe priuſquam peruenerat:)a duodecim ſecuribus:ideſt faſcibus:a parte totum:& a faſcibus duodecim:ideſt a conſulatu:eo q̧ ſolis conſulibus duodeni eſſent lictores:ac faſces.Ad cathenas Carthaginenſium:quaſi dicat:nemo vero ſimiliter:cum tamen Regulo:& quibuſdam aliis idem:aut ſimile euenerit.Et quis exiſtimaret rurſus:ideſt contrario ſup.eum peruenturum ſup.fuiſſe a vinculis punicis:ideſt Carthaginen.ad ſumma faſtigia imperii:quaſi dicat nemo:cum veriſimilius foret eum

in carcere periturũ:aut ad ſupplicia educendum:Sed tamen:ideſt nihilominus:q̃q̃ non erat veriſimile:ipſe factus eſt ex conſule:ideſt poſtq̃ fuerat conſul captiuus:& ex captiuo:ideſt poſtq̃ fuerat captiuus:ſup.factus eſt conſul.

❡De Craſſo dicto Diuite.

QVid Craſſo?nõ ne pecuniæ magnitudo locupletis nomen dedit?ſed eidẽ poſtea inopia turpẽ decoctoris ſuplationẽ iniunxit.Siquidem bona eius a creditoribus,quia ſolidũ pſtare nõ poterat:uenierũt.Itaq̧ amara ſugillatiõe non caruit:cũ egens ambularet:diues ab occurrentibus ſalutabatur.

❡De Quinto Cepione.

CRaſſum caſus acerbitate.Q.Cepio pcurrit.is nãq̧ præturæ ſplendore,triũphi claritate,cõſulatus decore,Maximi Põtificis ſacerdotio,ut ſenatus patronus diceret᷑:aſſecutus:in publicis uiculis ſpiritũ depoſuit.corpuſq̧ eius funeſti carnuficis mãib⁹ laceratũ in ſcalis gemoniis iacẽs magno cũ horror᷑ toti⁹ fori Romãi cõpectũ eſt.

❡De Caio Mario Candidato.

IAm.C.Marius maxĩe fortũæ luctatio eſt.oẽs eni eius impetus tam corporis,q̃ animi robore fortiſſime ſuſtinuit.arpinatibus

OLIV. QVid craſſo:Hic craſſus diues appellat⁹ ẽ ob æris magnitudinem:redactus poſtea ad inopiam Decoctor dictus eſt:hoc eſt deuorator prodigus:velut alii dicunt ſaporum venditor.❡Turpẽ ſuperlationem.Turpem hiperbolẽ.❡Decoctoris:Venditoris ſalſamentorum.❡Sugillationem:notam:& ignominiã.❡Solidum præſtare:ſoluere ĩtegrum.❡Diues ab occurrentibus:cum ſub ſanatione:& deriſione quadam ſalutabant eum dicentes:ſalue craſſe diues.

Decoctor.

CRaſſum caſus.Qu.Cepio capitali iudicio affectus eſt:quia videlicet culpa eius:amiſſis duobus exercitibus ſuo & collegæ:Manlii caſtra etiam capta fuerant a cimbris:teutonicis:aduerſus quos miſſi fuerant imperatores quæ grauiſſima fuit reipubli.clades:nam ſupra octuaginta Romanorum milia cæſa fuiſſe dicuntur:hic antea fabii ignominiam in hiſpania correxerat cæſo proditoribus viriato:vt ante dictum libro.iiii.capitu.vi.de amicitia.Cice.Cepionem etiã quæſtorem fuiſſe oſtendit in rhetoricis libro primo capit.vii.de conſtitutione coniecturali.vbi dicit cum Luci.ſaturninus legem frumentariam de ſemiſſibus:& trientibus laturus eſſet:cepio:qui per id temporis quæſtor vrbanus erat:docuit ſenatum & cætera.❡Splendore præturæ:nã prætor Fabii errorẽ correxit:quia a viriato deceptus fuerat.❡Triumphi claritate.Quem de viriato egit:Seruilius cepio:vt ait Aſconi.bellum in ſicilia geſſit:& de illa triumphauit:capta Olintho & phaſelide:de trib⁹ magnis eius terræ ciuitatibus:ſed Publi.Seruilium cepionem dicit:nõ Qu.forſan in prænominib⁹ error eſt:nam aliter videtur a ſeipſo diſſentire Valerius:in capitulo enim de amicitia cepionem dixit a.L.Regino tribuno plæbis carcer᷑ fuiſſe liberatum:& eius fugæ comitem factum:hic vero dicit in carcere fuiſſe conſumptum:ergo aut hunc intelligimus.Qu.cepionem:illum vero ſuperiorem Publi.Seruilium cepionem:bis eundem in vincula fuiſſe cõiectum:& poſtremo conſumptum:aut certe error eſt.L.tamen dicit libro.xvii.Ca.Manilius & Quin.Seruilius cæpio proconſules victi prælio:caſtriſq̧ exuti binis ſunt:octuaginta milia militum occiſa:calonum:& lixarum quadraginta milia ſecundum Popu.Romanũ iuſſionem cepionis:cuius temeritatem clades accepta erat:damnati bona publicata ſunt:primoq̧ poſt regem tarquinium imperium ei abrogatum.❡Præcurrit:præuenit:ſuperat.❡Claritate triumphi:quia triumphauit de viriato fugitiuorum duce.❡Conſulatus decore:qui cum Ca.Manilio conſul fuerat.& aduerſus cimbros miſſos.❡Sacerdotio:quia pontifex maximus fuerat.❡Senatus pronus:quia partes ſenatus tuendas ſuſceperat.❡In ſcalis gemoniis:de his ſcalis dictum eſt ſupra a gemitu:vel a gemonio earum auctore denominatis.

Gæmoniæ ſcalæ.

IAm.C.Marius:Hic marii vita tota eſſet referenda:vt planius cognoſci poſſet:quam varios caſus:quanta & diſcrimina rerum paſſus fuerit:quantã rurſus fortunæ benignitate:& indulgentia vſus:vt modo fœlix:modo miſer in magna rerum varietate ludus fortunæ merito dici poſſit:ſed quod ad rem iſtam pertinet Marius ex municipio arpinati:cum ſe Romam contuliſſet:ſic omnibus primo propter ignobilitatem contemptui fuit:vt arpinatibus honoribus:nedum Romanis indignus haberetur.

❡QuID:non ne magnitudo pecuniæ dedit Craſſo nomen locupletis:ideſt habentis loculos plenos:hoc eſt diuitis pecuniarum:ſed inopia immiſit eidem poſtea turpem ſuperlationem:ideſt ſuper alios:& per excellentiam denominationem doctoris:ideſt eius:qui in lautitiis:aut gula patrimonium ſuum abligurierat(in quo vocabulo nullo modo ſequar Oliuerium:qui putet eum eſſe:qui ſalſamenta vendat:cum proprie ſit:qui coquendo:& vorando patrimonium abſumpſerit.Siquidem:ideſt:quoniam bona eius venire:ideſt vendita ſunt a creditoribus:quia non poterat præſtare ſolidum:integrum debitum.Itaq̧ ipſe non caruit:ideſt non immunis fuit a ſugillatione:ideſt irriſione cum famæ denigratione amara:ſcilicet illi:qui eam in ſe dictam audierat:cum enim ipſe ambularet egens:ſalutabatur ab occurrentibus diues dicentibus:ſcilicet per irriſionem:Salue Craſſe diues:aut beate.❡Craſſum:& cætera Ordo eſt.Quintus Cepio præcurrit:ideſt ſuperat acerbitate caſſus Craſſum.Namq̧ is:ſcilicet Cepio aſſecutus:ideſt poſtquã obtinuerat:ſplendore præturæ:claritate triumphi:decore conſulatus:ſacerdotio pontificis maximi(nam omnes eos magiſtratus honorifice geſſerat)aſſecutus dico:vt diceretur patronus ſenatus:depoſuit ſpiritum:ideſt expirauit in vinculis publicis:quia male cum Cimbris pugnauerat:& corpus eius laceratum funeſtis manibus carnificis:ideſt tortoris:qui ipſi vncum iniecit:vt ad ſcalas gemonias trahatur:iacens in ſcalis gemoniis:vnde viui præcipitari ſolebant:conſpectum eſt cum horrere:ideſt abominatione totius fori Romani:ideſt omnium:qui in foro erant.❡Iam(continuatiua eſt particula)Caius Marius:ſcilicet Arpinas eſt maxima luctatio:ideſt concertatio fortunæ:vtpote:quæ ſæpe ab eo:& ſæpe contra eum ſtetit:& ita ipſa quaſi ſecum luctari videbatur:ſed tamen etiam cum Mario(Eſt autem luctatio ſimilis illi in bucoli.maronis.Et certamen erat choridon cum thyrſide magnum vnde potius legam maxima luctatio quam luctatio maximæ fortunæ)probat quod maxima fuerat luctatio fortunæ:enim pro quia:ipſe Marius ſuſtinuit omnes impetus eius:ſcilicet fortunæ:robore:ideſt viribus tam corporis q̃ animi.Ipſe ſup.Marius. ASCE.

OLIV. ¶Sæpius in petitione magiſtratuũ:& illorũ quidem minorũ repulſam paſſus: in ſenatũ in ipuiſſe: magiſq̃ veniſſe credit̃: vix ꝓtu ram obtinuit: ꝑ qua ẽt ãbit⁹ accuſatus extrema fortũa ſtetit: legat⁹ metello i Aphricã miſſus: egregie in illa ſe mi'itia geſſit: cui ſacrificãti: cũ magna & alta ſibi portẽdi dixiſſet aruſpex: aĩum ſtatĩ ad cõſulatũ adiecit: ad quẽ capiendũ ꝓter vetuſtatem fa miliæ: oĩa abunde erãt: induſtria: ꝓbitas militiæ magna ſcia: aĩus belli ĩgẽs: domi modicus: libidinis: & diuitiarũ victor t ntũ mõ gloriæ auidus: a quo petẽdo diſſuaſus: primũ a Metello deterreri nõ potuit: quo tãdẽ ĩpetrato: iugurthinũ bellũ confecit de iugurta capto triũphauit: gallos cimbros: ſenones: q romanũ nomẽ extinguer̃ cõſtituerãt: ad ĩternitionẽ vſq; deleuit: orta de inde de ꝓuincia põti ſeditiõe: vrbe pulſus a ſylla: vt ſu pra dixius: cũ fugiẽs ſe minturnas cõtuliſſet: in paludib⁹ delituit: vñ extractus: & in cuſtodiã datus: cũ ſeruus cim ber ad eũ occidendũ miſſus maieſtate deterritus occider̃ nõ ſuſtinuiſſet: inde eductus: & in naui poſit⁹ in aphricã delatus ẽ: vbi varia fortuna vſus: tãdẽ ex mauruſiis eqtes cõparauit: & exercitũ cõfecit nõ cõtẽnendũ: ex agris robu ſtiſſimũ quẽq; diligens: ĩpletiſq; lx. nauibus ex ea virorũ multitudine Ro. verſus nauigauit: ſeq; cinnæ expulſo cõ iunxit: q p̃io hoſtiã: deinde ianiculũ poſtrẽo vrbẽ ipſam occuparunt: de inimicis ſuis grauiter vlti: ꝓſcriptionẽ ip̃i proſcripti grauiorẽ exercuerunt: multos Ro. principes de medio tollentes: q̃ vbi ſyllæ nũciata fuerunt: cõpoſitis re b⁹ cũ mitridate ꝑperauit ad vrbẽ cũ exercitu: & Cæſis ali quot marii: cinnæq; exercitib⁹ vrbẽ cœpit. marius vbi vi dit ſe arma ſyllæ effugere nõ poſſe: domi celebrato cum amicis cõuiuio: indicatoq; aĩ ſui cõſilio: ſibi mortẽ cõſci uit: de quo Ci. li. de na. deo. Cur Marius inqt iam fœlicit̃ ſepties cõſul domi ſuæ mortu⁹ ẽ. Li. li. lxxx. Mari⁹ editis ĩ vrbe multis ſcelerib⁹ idibus Ianu. deceſſit. ¶Fortunæ lu. Certamẽ fortunæ: qa viſus ẽ ĩferendo fortunæ ĩpetũ cer taſſe cũ fortuna. ¶Irru. q. d. ꝑ vim ĩgreſſus aſſidua. & im portuna eflagitatione magiſtratuũ. ¶Cõſimilẽ no. igno miniã repulſe: ambitus: q populũ ꝓce: & ꝓcio corrupiſſet. ¶Iugurtã: numidiæ regẽ: quem prodidit Bocchus Syllæ eloquentia ductus: vt Ro. partes ſeq̃ret̃. ¶Bina tro. Qui duas columnas erexerat in vrbe cymbrorũ: & teutonico rũ ſpoliis ornatas. ¶Proſcripto. Nam hoſtis patriæ a ſylla iudicatus ẽ: vt ſupra vidimus. ¶Quem ſi inter mi. Cice. in padoxis. Marius mihi in rebus ſecundis vnus ex for tunatis hoĩbus: in aduerſis vnus e ſummis videbat̃ viris pari rõne: Luca. li. ii. ille fuit Mario vitæ modus oĩa paſſo: Quæ peior fortuna poteſt: atq; oĩbus vſo. Quæ melior.

Marius & felix & miſer.

Cæſa. latebræ. Caius ãt Cæ. Sylla deuictis Marianis ꝑtibus Cæ. qui ꝑ Iuliã eius amicam erat Mario ſumma ne ceſſitudine cõiunct⁹ mortẽ machinabat̃. Erat. Cæ. minoris Marii cõſobrin⁹: ſed ab ea re ſæpius fuit ſyl la ꝓhibitus a multis: q dicerẽt: iniquũ eẽ tãtæ ĩdolis pue rũ ĩnocenter occider̃: quos ille demẽtes appellabat q nõ ꝓuiderent: q puer male præcinctus mille marios hr̃et in corpore h̃ igit̃ cum ad Cæſa. plata forent: vrbe clã ægreſ ſus: in ſabinis aliq̃diu parũ gratus delituit: poſtea a ſyllanis militibus: qui ꝑ ea loca latitantes diſquirebant: forte quadã depræ henſus a Cor. eorũ duce duobus ſe talentis redemit: mox inde aſiã petens circa pharmacuſam inſulã capit̃ a piratis: quibus ab eo. xl. talenta pro redemptione poſcentibus ſubriſit: & l. ſe daturũ pollicitus: poſt modũ ſuis ad hanc expediendã pecuniæ q̃titatẽ dimiſſis: apud cilices duo de quadraginta verſatus dies: illis ꝑ iocũ ſæpe crucem minatus: cum allatis tandẽ pecuniis ab eis liberatus eſſet: paulopoſt inſtructis nauibus e mileſiorũ portu ꝓdones aggredit̃. quos captos crucibus omnes affixit. ¶Aditum in cœlum. Aſſentatur Vale. more ſuo. ¶Conſortibus diuinitatis. Quia Cæſar inter cæteros deos cõnumeratus: diuinos honores conſecutus eſt: Cæſa. laudes: Plinius libro. vii. natura. hiſto. ſummatim perſtringit.

honoribus iudicatus inferior, quæſturã Romæ pe tere auſus eſt. patiẽtia deinde repulſarum, irrupit magis in curiam, quã uenit. In tribunatus quoq;, & ædilitatis petitione conſimilem campi notã exper tus: præturæ candidatus ſupremo loco inhæſit. quã tamen non ſine periculo obtinuit. ambitus. n. accu ſatus: uix, atq; ægre abſolutionem a iudicibus impe trauit. ex illo Mario tam humili Arpinate, tam igno bili Romæ, tanquã faſtidiendo candidato, ille Ma rius euaſit: qui Africam ſubegit: Iugurthã regẽ an te currũ egit: q Theutonicorum, Cymbrorũq; exer citus deleuit: cuius bina trophæa in urbe ſpectãtur: cui⁹ ſeptẽ in faſtis cõſulatus legũtur: cui poſt exiliũ Conſulẽ creari, ꝓſcriptoq; facere ꝓſcriptionẽ conti git. Quid hui⁹ cõditiõe incõſtãti⁹, aut mutabili⁹? quẽ ſi inter miſeros poſueris, miſerrimus: inter feli ces feliciſſimus reperiet̃. ¶De Caio Cæſare.

Caius autem Cæſar, cuius uirtutes aditum ſibi in celũ ſtruxerũt: inter primæ iuuentu tis initia priuatus Aſiam petens, a mariti mis prædonibus circa inſulã Pharmacuſſam excep tus, quinquaginta ſe talentis redemit. parua igitur ſũma clariſſimũ mũdi ſydus in piratico myoparone repẽdi fortuna uoluit. Quid ẽ ergo q̃ ãplius de ea re q̃ramur? ſi ne cõſortib⁹ qdẽ diuinitatis ſuæ pcit. Sed cœleſte numẽ ſe ab iniuria uindicauit. cõtinuo. n. captos ꝓdones crucib⁹ affixit. attento ſtudio nr̃a cõmemorauim⁹. remiſſiore nũc aĩo aliena narrent̃.

ASCE. ¶IVdicatus. ſ. ab arpinatib⁹: ĩferior honorib⁹. i. magĩatib⁹ arpinatibus: qa raro q̃ſpiã nouus emergit in p̃ria. auſus eſt petere romæ q̃ſturã: cũ minim⁹ honor romæ maior ſit maxĩo fer̃ in municipiis deinde irrupit. i. violẽter ſe ĩtruſit magis q̃ veñit in cu riã. ſ. Ro. patiẽtia. i. tolerãtia repulſarũ: qa licet freq̃ntes pateret̃ repulſas: ĩportunis tñ ĩſtãtiis tãdẽ admiſſus eſt: & q̃ſtor factus & ipſe expt⁹ quoq;. i. ẽt: cõſimilẽ notã. i. ignominioſam repulſam cãpi. ſ. martii: ĩ quo fiebãt comitia: ĩ petitiõe tribunat⁹: & ædi litatis: cãdidatus ꝓturæ. i. ad obtinẽdã ꝓturã ĩheſit ſup. illi: ſupmo loco. i. demũ poſt plurimas ꝓces: quã tñ ꝓturã obtinuit non ſine piculo. ſ. capitis. n. ꝑ qa: ipſe accuſatus ãbitus. i. crimine petiti magĩat⁹ malis artib⁹: ĩpetrauit vix: atq; ægre abſolui a iudi cibus. Ille. ſ. nobiliſſimus marius euaſit. i. effectus ẽ ex illo Mario tã humili arpini. i. cũ eẽt in p̃ria ſua: & ita aptior ẽ lectio: q̃ſi legat̃ arpinate: qa ſeq̃t̃: & tã ignobili rõæ. i. cũ eſſet rõæ: tãq;. i. & tñ faſtidiendo. i. ſupbe cõtẽnendo: & abiecto cãdidato. i. peti tore magĩatuũ: vtpote tot paſſo repulſas: euaſit dico ille Marius: q ſubegit aphricã: ſuffectus. ſ. in locum Metelli. nõ tñ hone ſta rõne: vt Saluſt. recte docet: q ergo Iurgurthã regẽ. ſ. Numidiæ: añ currũ. ſ. triũphalẽ ſuũ: q deleuit exercitus teutonicorum: cymbrorũq;: cuius bina trophea. i. ĩſignia victoriæ vtpote ſpolia hoſtilia hoſtibus detracta: vt opinor iugurthæ: & cimbris: ac theutonicis: cuius ſeptẽ cõſulat⁹ legunt̃ in faſtis. i. annalib⁹ ſacris: cui cõtigit creari cõſulẽ poſt exiliũ. i. ꝓſcriptionẽ p̃rimã a ſyl

la: & cui ꝓſcripto. ſ. a ſylla cõtingit facere ꝓſcriptionẽ. ſ. ſyllæ: & ſyllanorũ qd ſup. ẽ ĩcõſtãti⁹ aut mutabilius cõditione. i. ſtatu vi te h⁹. ſ. Marii. q. d. nihil vtpote: quẽ ſi tu poſueris iter miſeros. i. ſi cõſideraueris miſerias: & calamitates ei⁹ ſup. ip̃e repiret̃ miſe rimus: & ſi poſueris inter felices. i. cõſideraueris ei⁹ felicitatẽ: ipſe repiret̃ feliciſſim⁹: vñ vtraq; fortũa illi ĩmodica fuit. ¶Cai⁹ aũt Cæſ. ſ. Iuli. cui⁹ virtutes ſtruxerunt ſibi aditũ. i. acceſſum in cœlũ: petẽs aſiã priuatus. i. ſine magĩatu: inter initia primæ iu uentutis ſup. ſuæ: exceptus. i. dolo captus a ꝓdonibus maritimis. i. pyratis circa inſulã pharmaculam. ſ. noĩe: redemit ſe. xl. ta lẽtis. igit̃ fortũa voluit clariſſimũ ſydus mũdi: videlicet Iuli. cui⁹ ſtella apparuiſſe credebat̃ auguſto faciẽti ip̃i ludos funebres vnde illud in buco. Ecce diõæi ꝓceſſit Cæ. aſtrũ: repetẽdi. i. æſtimari: aut redimi: pua ſũma vtpote. l. talẽtorũ: ĩ minoparõe. i. na uigio pyratico. Quid eſt ergo: qd̃ q̃ramur. i. conq̃ramur ãplius de ea re: ſi. ſ. fortuna: ne qdẽ. i. non ſaltẽ pcit cõſortibus diuinita tis ſuæ: vt Cæſ. in deũ poſtea aſſumendo. q. d. merito nihil. Sed numẽ Cæleſte. ſ. Iuli. deus futurus: vindicauit. i. ꝓtexit ſe ab in iuria. n. pro qa ipſe affixit cõtinuo. i. paulopoſt crucib⁹ ꝓdones. ſ. maritimos captos. Deinde parans tranſitũ ad externa dicit. Nos cõmemorauim⁹ nr̃a. i. Rõana exẽpla: ſtudio attẽto. i. diligẽti: & q̃ſi affectuoſo: nũc. i. deinceps narrent̃ aliẽa. ſ. exẽpla de mutatis morib⁹: & cõditiõe vitæ: ac caſibus aĩo remiſſiore. i. minus attẽto: & magis laxo: qa in nr̃is narrãdis magis afficimur. ¶PHARmacuſam. Pharmacuſæ non procul a Salamine duæ ſunt inſulæ: tertia redditur ad Miletum nobilis Attali cæde: q̃ Vale. & Sueto. intelligunt: ſuperiora Stephanus. THE.

¶Externa. De Polemone Atheniẽſi Philoſopho.

Perditæ luxuriæ Athenis adoleſcẽs Polemõ neq; illecebris eius tantummodo, ſed etiã ipſa infamia gaudens cum e conuiuio non poſt occaſum ſolis, ſed poſt ortũ ſurrexiſſet: domũq; rediẽs Xenocratis philoſophi patẽtẽ ianuã uidiſſet. uino grauis, unguẽtis delibutus, ſertis capite redimi to, perlucida ueſte amictus refertam turba doctorũ hominum ſcholam eius intrauit. nec contentus tam deformi introitu, conſedit etiam, ut clariſſimũ elo quiũ, & prudẽtiſſima præcepta temulẽtiæ laſciuiis eleuaret. orta deinde, ut parerat, omnium indigna tione, Xenocrates uultũ in eodem habitu cõtinuit: omiſſaq; re, quã diſſerebat: de modeſtia, ac tẽperan tia loqui cœpit: Cuius grauitate ſermonis reſipiſce re coactus Polemon: primũ coronã capite detractã proiecit: paulo poſt brachium intra palliũ reduxit, procedente tempore, oris conuiualis hilaritatẽ de poſuit: ad ultimum totam luxuriã exuit: uniuſq; ora tionis ſaluberrima medicina ſenatus, ex infami ga neone, maximus philoſophus euaſit. peregrinatus eſt huius animus in nequitia, non habitauit.

OLIV. Perditæ lu. Polemõ atheni. philoſtrati fili⁹ pago accẽſi oriũdus fuit: adoleſcẽs adeo pditæ luxu riæ: vt teſte Laertio: pecũias circunferret: quo ẽt ad oẽs explẽdas voluptates paratior: & iſtructior: eas iti dẽ ĩ viis & angiportis occulebat: ĩ academia quoq; iuxta colũnã q̃dã pecũia dr̃ repta: ab eo illic ĩ vſus ſil'es recõdi ta. igit̃ cũ forte ſuis cũ ſodalib⁹ cœnaſſet coronat⁹: & pri mo mane vſq; ad ſequẽtis diei occaſum ĩ cenãdo tp̃s tri uiſſet: poſtea ebri⁹ & coronat⁹: ſcholã xenocratis irrupuit: & legẽtẽ ph loſophũ ſedẽs: attẽtis aurib⁹ cœpit audir̃: qd̃ vbi vidit xenocrates: omiſſa oĩone quã cœperat: de pudi citia: & temperantia diſſerere cœpit: vel vt alii dicunt: tũc forte illi ſmo erat de pudicitia: quẽ viſo polemõẽ ardẽti⁹ ꝓſecutus ẽ: ex quo illud ſecutũ eẽ dicunt: vt ĩpudẽs ado leſcens: paulatim ſe colligeret: diligẽter: qualis eẽt cogita ret: & anteq̃ ſchola egrederet̃: ſeipſum cõponeret: ex quo adeo ĩmutatus eſt: vt poſtea ſtudio: & induſtria cæteros anteiret: ſic quoq; cũctos ſuparet ĩdies ꝓficiendo: vt tan dẽ xenocrati in regenda ſchola ſuccederet. ¶Perditæ: Eo q̃ pdat: q eã ſequunt̃: q̃ſi deteſtãdæ. ¶Illecebris: & infa mia. Quæ ſeq̃bant̃ ex luxuria: nã infamiã tota nocte cõ plectebat̃. ¶Nõ po. oc. Significat ipſum ab oriente ſole vſq; ad occidentẽ continuaſſe conuiuiũ. ¶Xenocratis: ſtoicus fuit ꝓſtãtiſſimus: vt diximus in cap. de cõtinẽtia: de quo apud Plutar. chæronenſem legim⁹: cũ eũ forte vi diſſet Ageſilaus diſputãtẽ ĩ gymnaſio: admodũ ſenem dr̃ interrogaſſe: qs nã eſſet? Tũc qdã r̃ndit. Eſt vnus ex his: q virtutẽ q̃runt. Tũ ille. Quãdo virtute inqt vtet̃ ea: ſi nõ dũ iuẽit. ¶Reſipiſcer̃. Ad ſe redir̃. ¶Brachiũ in. pal. Fuit iam cõcepti ſignũ pudoris exertũ brachiũ intra pallium reponere. ¶Oris cõ. Qualis eẽ ſolet cõuiuarũ: q vultũ ex hilaratũ vino hr̃e cõſueuerũt. ¶Exuit: Excuſſit: depoſuit.

Xenocrates philoſophus.

¶Ganeone. Continens pro contento: nã ganeo locus eſt: vbi lupæ. i. meretrices habitãt. q. d. ex infami lenone. ¶Peregrina tus. Differentiam oſtendit inter peregrinari & habitare: peregrinatur qui in alieno loco manet: habitat qui eſt in patria.

THE. ¶INFAmia gaudens: nam rumor ille de ſe: luxuria diffluere: ei pergratus erat.

ASCE. ¶PERditæ &c. Ordo eſt. Polemon (media breui) ens ſup. Athenis adoleſcẽs luxuriæ pditæ. i. nihil ſecũ boni habẽtis (nã ſunt q vitia ad aliqd vtilitatis cõuertũt: vt vinoſi ad mœſtitiã animi abiiciẽdã: mulieroſi: niſi penitus modũ excedãt: ad euacuan dã libidinẽ: aut ne rũpant̃ tẽtigine cõtra quã tñ ſobrietas melius eẽt ãtidotũ: aut ad multiplicationẽ ꝓlis: auari ad rerũ cumu li & ſuorũ ſæpe cõmoda: & ita de reliq̃s: de qb⁹ Sene. li. vii. epiſtolarũ. Nullũ ſine auctoramẽto malũ: auaritia pecuniã ꝓmit tit: luxuria varias voluptates: ambitio purpurã: & plauſum: & ex hoc potẽtiã: & qcq̃d potẽtia põt mercede: te vitia ſollicitant. hæc ille. Quãdo igit̃ vitia mercede carẽt. i. nihil vtilitatis ſecũ ferre vident̃: ſed a penitus incõſiderato ſiũt: tunc dr̃ pdita: qd̃ plixius expoſui: vt ſatisfaciã grãmaticis: q dubitãt: qũo luxuria dicat̃ pdita: quũ magis pdat: pdit qdẽ. i. deſtruit ſubiectũ ſuũ ſed tñ ſi ad nihil vtilis eſt: ipſa quoq; pdita eſt: vt hoc loco: vñ addit̃) neq; gaudẽs tñ illecebris. i. irritamẽtis: & tẽtigine eius. ſ. luxuriæ: ſed ipſa infamia: cũ ſurrexiſſet e cõuiuio nõ poſt occaſum ſolis: ſed poſt ortũ: qa totã noctẽ in eo cõſumpſerat: & re diẽs domũ vidiſſet ianuã Xenocratis ph̃i patẽtẽ. i. aptã: ĩtrauit ſcholã eius. ſ. Xenocratis: refertã. i. plenã turba doctorũ hoĩum (Ergo turba ẽt citra turbationẽ multitudinẽ notat) grauis vino: delibutus. i. perfuſus vnguẽtis: capite redimito. i. habẽs caput redimitũ ſertis: amictus veſte plucida. i. ꝑ cuius mediũ mẽbra eius poſſent cõſpici. nec cõtentus ĩtroitu tã deformi. i. inepto: & indecẽti: qa ſic ornatus in lupanar: aut ganeã aptius ingreſſus fuiſſet: cõſedit. i. ſedẽ cepit ẽt: vt eleuaret. i. diminueret in æſti matione: aut deprimeret: & ĩpediret clariſſimũ eloquiũ: & prudẽtiſſima ꝓcepta. ſ. Xenocratis: laſciuiis. i. petulãtiis: & temulẽtiæ i. ebrietas. Deinde ĩdignatione oĩum. ſ. auditorũ orta: vt erat par. i. iuſtũ: & æquũ: Xenocrates cõtinuit vultũ in eodẽ habitu: & re: quã diſſerebat: omiſſa: cœpit loqui de modeſtia. i. moderato ſumptu faciendo: & de temperantia contra libidinem. ¶Cu ius ſermonis grauitate Polemon coactus reſipiſcere. i. redire ad ſaniorem mentem (ſunt qui legant reſpicere. ſ. vitam ſuam:

aut mores ſuos:prio.i.ꝑ principio cōuerſionis ſuæ ꝓiecit coronā:quā multū potaturi:vt bacchū imitent̄:aſſumere ſolebāt:&ille nō depoſuerat:detractā capite.ſ.ſuo:& reduxit paulo poſt brachiū intra palliū:qa in græcia res acta eſt:vbi pallio vtebant̄:& depoſuit tpe ꝓcedēte.i.ſucceſſiue:hilaritatē oris cōuiualis.i.vultus:quē in cōuiuio habuerat:& exuit ad vltimum.ſ. orōnis xonacratis:totā luxuriā:& ſanatus medicina ſaluberrima vni⁹ orōnis euaſit maxius pħs ex ganeone.i.meretricū cō uictoř:& lucrone.Aius h⁹.ſ.Polemōis eſt ꝑegrinat⁹.i.trāſitū fecit in neḡtia:ñ hitauit.i.nō ꝑmāſit:nec cōtraxit hitū.ſup.in ea. OLIV.

PIget Themiſto.Themiſtoclis mater filii turpitudinem nō tulit:Themiſtocles Neoclis filius huius vitia ineuntis adoleſcentiæ magnis fuerunt emēdata virtutibus:adeo vt anteferat̄ huic nemo:pauci pares putentur:ſed ab initio eſt ordiendū:pater eius neocles generoſus fuit.is vxorē Acarnana duxit ciuem:ex q̄ natus themiſtocles:q cum minus eſſet probatus parentibus:& ꝙ liberius viuebat ēt rē familiarē negligebat:a patre exheredatus eſt q̄re mater parcita nimio dolore.laquæo vitā finiuit:quæ cōtumelia nō fregit eū:ſed erexit:nam cū iudicaſſet ſine ſumma induſtria nō poſſe eā īfamiā extingui:totū ſe dedit reip.diligētius amicis:famæq̃ſeruiens:multū in iudiciis priuatis verſabat̄:ſæpe in concionē populi ꝓdibat:nulla res maior ſine illo gerebatur:celeriter q̄ opus erant:reperiebat:neq̃ minus in reb⁹ gerendis q̄ excogitādis erat:qđ de inſtātibus:vt ait Tucidides veriſſime iudicabat:& de futuris calidiſſime cōiiciebat:quo factū eſt.vt breui tpe illuſtraret̄:nā pro pr̄ia res maxias:& clariſſimas geſſit:&.in primis aduerſus xerſen perſarū regē:qui cū terra:mariq̃ vniuerſæ græciæ bellū īferret:cum tantis copiis q̄tas neq̃ antea:neq̃ poſtea hūit quiſq̄:non ſolum ſalus patriæ:& totius grætiæ:ſed etiam

ℭ De Themiſtocle.

PIget Themiſtoclis adoleſcentiam attingere ſiue patrē aſpiciam, abdicationis inurgentem notam:ſiue matrem ſuſpendio finire uitam propter filii turpidinem coactam.cum omniū poſtea graii ſanguinis uirorum clariſſimus extiterit:mediūq̃ Europæ,& Aſiæ uel ſpei uel deſperationis pignus fuerit.hæc enim ſalutis ſuæ patronum habuit:illa uadem uictoriæ aſſumpſit.

ℭ De Cimone Athenienſi.

CImonis uero in cunabula opinione ſtultitiæ fuerūt referta.eiuſdē ſtultitiæ'impia ſalutaria Athenieſes ſenſerūt.itaq̃ coegit eos ſtuporis ſemetipſos dānare:qui eū ſtolidū crediderant.

Themiſtoclis mater laquco ſe ſuſpēdit

totius europæ fuit:Mardoniū quoq̃ Xerſis imperatorē:qui expugnato Olyntho in boetiam ſe cōtulerat:cōſilio themiſtoclis conſtat a græcis fuiſſe ſuperatum : pari rōne mœnia vrbis Athenaꝝ a Xerſe diruta:inuitis Lacedæmoniis huius prudentia fuiſſe reſtituta:Plutar.tñ longe aliter tradit:tam de mr̄e:q̄ de eius adoleſcentia:nā mr̄em eius:alios threiciā gñe abrotanū nuncupatā:alios cariā:euterpē dictā:nōnullos ēt alicarnaſe.tradidiſſe ſcri.in eius vita:adoleſcentiā quoq̃ nō inter vitiā:ſed inter virtutes egiſſe:quæ vero repudiatione & exheredatiōe pr̄is de voluntario mr̄is interitu dicta ſunt:cæteraq̃ ignominioſa falſa:& ficta fuiſſe dicit.ℭ Abdicationis.Exhæredationis.ℭ Mediū pi.Cū exaſtrochizatus fuit a pr̄ia:hoc eſt in exiliū pulſus:exaſtrochizatio.n.vt ſupradiximus:erat quodam exiliis genus decennale:nā in oſtro:hoc eſt teſtu:a nomen eius ſcribebāt:quem exilii damnaſſent.Themiſtocles ergo cū inuidia eouſq̃ laboraret:vt in exilium mitteretur:ſupplex cōfugit ad hoſtem Xerſen pſarū regēm:& ab eo ſpatium petiit vnius anni:anteq̄ cū eo loq̄ret̄:hoc āt faciebat:vt perſicā linguā diſceret:trāſacto vero anno:conſilia cū rege cōmunicauit:q̄ illuc tendebant:vt regi ſpē potiundæ græciæ faceret.ℭ Mediū ergo pignus : vel ſpei:qñ fortiter pro pr̄ia pugnauit.ℭ Vel deſ.qñ fugit ad hoſtē pugnaturus cōtra pr̄iā.ℭ Patronū.Nam hic vniuerſam græciam ex ipſis ꝓpe manibus hoſtiū redemit:quo tpe ad ſalaminā contra Xerſen cū exercitu miſſus eſt:nā cū Xerſes græciam cū innumeroſo:atq̃ increbili exercitu inuaſiſſet:vt qui diceret̄ totā ferme Aſiam duxiſſe in europam:q̄ iungeret maria: ſterneret montes:flumina ſiccaret:athenienſes conſilio Themiſtoclis:q Apollinis oraculū interpætatus fuerat: nauibus: hoc ē bello nauali pugnandū eſſe cū hoſte:vim ſuam oēm in claſſem cōiecerunt:eiq̃ Themiſtoclē ꝓfecerunt:qui cum ad ſalaminā occurriſſet xerſi illum bello nauali ſuperauit:&in Aſiam cum paucis admodum refugere coegit:vt ſuperius monſtratū eſt.ℭ Vadem victoriæ.Cum regi ſpopondit fore vt tota græcia ſubigeretur:ſi ſuum vellet conſilium ſequi.

Cimonis adoleſcentia hoīum opinione ſtulta.

CImonis vero.Cimonis in cunabula opinione ſtultitiæ fuerunt referta:impia vero ſalutaria:qui apud ſtrimonem thracas fuit:oppidū amphipolim conſtituit:eo ꝙ.x.milia athe.in coloniā miſit apud Michalē montē cyprorum:& Phænicū ducentaꝝ nauiū claſſem deuictā cœpit:eodēq̃ die pari fortuna in terra vſus eſt Schiro:cōtumatiores dolopas expulit:tharſos opulentia ſua fretos primo aduentu fregit:& cū Xerſes bellū ex integro aduerſus athe.inſtituiſſet vniuerſa græcia hunc Cimonē ducem conſtituit iuuenē:cuius magnitudinē futurā pietatis opa prodiderunt:quippe patrē ob crimē peculatus in carcerē coniectū:ibiq̃ defunctū:tranſlatis in ſe vinculis ad ſepulturā redemit:vt diximus in ca.de ingratitudine:verū nec in bello iudiciū deligentiū fefellit:ſi quidē nō inferior virtutibus patre Xerſem tereſtri:naualiq̃ ꝓlio ſuperatum trepidū ſe recipere in regnū coegit.ℭ In cunabula.ætatis principia.ℭ Opinione ſtultitiæ.Quia oēs ſtultū opinabant̄.ℭ Imperia ſalu.qa dictu:& auſpiciis ſuis patriā non ſolū defenderat:ſed ēt auxerat impio.ℭ Stuporis dam.Damnabant ſe:& ſtupebant:ꝙ quem in adoleſcentia ſtultum crediderant:in maturiori ætate tanta prudentia præditum eſſe viderent.

ASCE. ℭ PIGET ſup.me.i.tædio:aut miſeratione afficior:attingere adoleſcentiā Themiſtoclis:ſ.athenie.viri poſtmodū clariſſimi:ſiue aſpiciam patrem ſup.eius iniungentē.i.imprimētē filio: notā.i.infamiā abdicationis.i.excluſionis a cura:& bonis pr̄nis in uita:& poſt vitā pr̄is:ſiue ſup.aſpiciā matrē ſup.eius:coactā finire vitā ſuſpendio ſui:pp turpitudinē filii:cū extiterit.i.euaſerit poſtea clariſſimus oīum viroꝝ ſanguinis graii.i.græcanici:& fuerit pignus.i.certificamentū(vt ita dicam)medium.i.interpoſitum:aut medians:Europæ.i.regno:aut regni græcorū:& Aſiæ.i.regno:aut regni Perſaꝝ:vel ſpei.ſ.obtinendi imperii ēt alieni:vel deſperationis.ſ.cōſeruandi impii ſui:qa tantiſper dū athenis erat:græcis erat certa ſpes cōſeruādi impii cōtra Perſas:& pſis deſperatio eius potiundi:& contra.dū in Aſia erat poſt exilium:pſis ſpes erat:& græcis deſperatio:quæ maior fuiſſet:niſi epoto ſanguine taurino:ſibi ne patriæ obeſſet:vitā excluſiſſet.En:pro qa:hæc.ſ.europa habuit eum.ſ.Themiſtoclē patronū.i.protectorē ſalutis ſuæ:illa.ſ.Aſia:aſſumpſit eū vadē.i.tanq̄ pignus:& certificatorem victoriæ.ℭ Cimonis &c.Ordo eſt.Veꝝ.i.ſed incunabula.i.primordia vitæ Cimonis:ciuis athenie.fuerunt referta opinione ſtultitiæ : & ſup.athen.ſenſerūt imperia ſtultitiæ eiuſdem:q̄ non erat habitus:ſed diſpoſitio quædam ad ſtultitiam:ſalutaria.i.ad ſalutem reipu.facientia.Itaq̃.i.&ita Cimon coegit eos damnare ſemetipſos ſtuporis.ſ.vitio correptos:qui crediderant eum ſtolidum.i.corrupto ſenſu.

NAm Alcibiadē.Alcibiades Cliniæ filius athen.in hoc natura:qđ efficere poſſet vī experta:vt ait ꝓbus.ſed fortuna nō minus:nihil excellentius:vel in vitiis:vel in virtutibus:nihil mirabilius in varia ſorte rerū:bello pelloponeſiaco.hui⁹ conſilio athen.bellū ſiculis indixerunt:ad qđ gerendū ipſe īter cæteros dux electus:& cū in ſpe eſſet bñ adminiſtrandæ ꝓuinciæ:reus violatorū ſacroꝝ abſcens efficit̄:ꝙ videlicet eius opera thermę athenis deiectę eſſent & domi ſuæ miniſteria fierent:reuocatus ad cām dicendā:primo elidē:deinde thebas venit:vbi intellexit ſe capitis damnatū:& bona eius publicata eſſe:& olympiadas ſacerdotes a Po.coactos:vt ſe deuoueret lacedæmonē demigrauit:huius cōſilio lacedæmonii cum pſa rege amicitiā fecerunt:eiuſdēq̃ opera Ioniā a ſocietate athe.auertunt:q̄bus rebus factū eſt:vt lacedæmonii vim tantā ingenii metuentes:de īterficiendo viro conſulerent:ille ad tiſapherně ꝓfectum regis ſe contulit:cuius in amicitiā intimā breui ꝑuenit:cū Piſandro ꝑtore primum per coloquia de reditu ſuo mentionē fecit:deinde thraſibulo faciente ab exercitu recipit̄: ꝑtorq̃ fit apud ſamiū: poſt ſuffragante theramene plebiſcito reſtituit̄:pariq̃ abſcens imperio ꝓficit̄:ſimul cum thraſibulo:& theramene qui lacedæmonios pauloante victores pacē petere coegerunt:redeuntes magnis rebus geſtis a populo excipiunt̄ ingēti lætitia:ſed in alcibiadē cōuertunt̄:oēs eū intuent̄: laudant:admirant̄:bōis reſtitutis reſecrari iubent̄:pyllæ: in q̄bus deuotio iſcripta fuerat:in mare ꝑcipitant̄ : ſed hæc alcibiadis lætitia minus diuturna fuit:nā cū thraſibulo:& adimanto : quos collegas ſortitus erat claſſe in aſiam profectus:ꝙ apud Cimen minus e ſententia rem geſſerat:in inuidiā cecidit:abſcenti ergo magiſtratus abrogat̄:ille pactiæ caſtellis tribus cōmunitiis thraciam intrauit:&iam ꝑda:iam amicitiis regū magnus apud eos factus:Philo:de ꝑtori athe.pollicet̄:ſe ſi vellet coacturū Lyſandrū dimicare:qui bellū conſulto trahebat:Philodes gloriæ ſuæ potius q̄ ſaluti patriæ cōſulens poſtulata facere voluit.Diſcedens igit̄ alcibiades monuit:vt iuxta hoſtem caſtra nautica haberet:ne īmodeſtia militum Lyſandro pugnandi occaſio daretur: quod ille negligens paulopoſt exercitum amiſit:victis athenienſibus:Alcibiades ſe ſupra ꝓpontidē penitus abdidit in thraciam:thraces inſidiis factis illum q̄dē capere non potuerunt:ea vero:quæ apportauerat : abſtulerunt:ille ad pharnabazū in Aſiam tranſit:q ei primū dedit in phrigia caſtrū:ex quo.xl.talenta vectigalis capiebat:qui nō patiens victas athenas ſeruire: cū amicitiā regis appeteret:gratiā cū illo ſe inīturū videbat:ſi apparuiſſet Cyrthū fratrem ei bellū parare.Laced.iuuantib⁹ qđ cum facere moliret̄.Critias:cæteriq̃ athe.tyranni Lyſandro miſerunt ſi ſuas res athenienſes conſtitutas manere vellent. Alcibiadem tolleret:quod ēt factum eſt:vt diximus in ca.de ſomniis:fuit āt Alcibiades teſte Probo omnium ætatis ſuæ multo formoſiſſimus:ad omnes res aptus:conſiliis:plenus:terra mariq̃ ſummus imperator:cuius tanta erat oris:atq̃ orationis cōmendatio:vt nemo ei dicendo poſſet reſiſtere:diues cum tempus poſceret:laborioſus patiens:liberalis:ſplendidus nō minus in vita:q̄ in victu:affabilis:blandus temporibus callidiſſime ſeruiens:idem ſimul:atq̃ ſe remittebat:ita luxurioſus: diſſolutus libidinoſus:ītemperans reperiebatur:vt omnes admirarent̄ in vno homine tātā eſſe diſſimilitudinē:atq̃ diuerſam naturā:hic cū athenis clariſſima ciuitate natus eſſet:oēs ſplendore:ac dignitate vite ſuperaſſe certum eſt poſtq̄ inde pulſus thebas venit:adeo ſtudiis eorū inſeruiſſe dicunt:vt nemo aīo eū:corporiſq̃ viribus equipararet.oēs.n.Boetii magis firmitati corporis:q̄ ingenii acumini deſeruiunt:eundē apud lacedæmonios:quoꝝ moribus:ſumma virtus: in patientia ponebatur : vt Cice.in thuſculanis oſtēdit:ſic duritiei ſe dediſſe ferunt:vt parſimonia victus:atq̃ cultus oēs Lacedæmonios vinceret : fuiſſe apud Thracas homines vinolentos:rebuſq̃ venereris deditos:hos quoq̃ cū apud illos eſſet:in his reb⁹ anteceſſiſſe affirmāt: veniſſe deinde ad Perſas:apud quos ſumma laus eſſet:fortiter venari:luxurioſe viuere hoꝝ ſic imitatū conſuetudinē dicunt: vt illi ipſi in his maxime admirarent̄:quibus effeciſſe:vt apud quoſcūq̃ etiā princeps haberet̄:quæ cū ita ſint:vt ſplēdore: & dignitate ciues ſuos:labore:& viribus corporis Thebanos:duritia:parſimonaq̃ viros Lacedæmonas:violentia Thracas:venatu Perſas:luxurioſa vita populū vtrūq̃ ſuperauit:nō facile diſcerni poteſt maiori ne laude dignus:an repræhenſione:quātum enim admirandus eſt:ꝙ nōnulli bono virtute poſterior fuerit:tantum etiā deteſtandus ꝙ improbus oibus malitia ſuperior euaſerit.ℭ Ne hæc aut il.vn.Non inq̄t aut ſecūdas:aut aduerſas res vno tēpore:ſed diuerſis habuit:vt.n.mare:modo fluctibus agitat̄:hoc eſt tēpeſtate mouetur modo tranquillitate fruit̄:ſic Alcibiades nunc ſecūdas:nūc aduerſas res expertus eſt.

Alcibiadis vita diſſimilis.

ℭ De Alcibiade.

NAnq̃ Alcibiadē q̄ſi duæ fortūæ ꝑtitæ ſunt.altera,q̄ ei nobilitatē eximiā,abūdātes diuitias,formā pſtātiſſimā,fauorē ciuiū ꝓpēſū,ſūma īperia,ꝓcipuas potētiæ uires,flagrātiſſimū īgēiū aſſignaret:altera,q̄ dānationē,exiliū,uēditionē bonorū,īopiā,odiū pſiæ,uiolētā mortē īfligeret.nec aut hæc,aut illa uniuerſa,ſed uaria,ꝑplexa,freto atq̃ æſtui ſimillima.

ℭ De Policrate tyrāno Samiorum.

AD iuidiā uſq̃ Polycratis Sāioꝝ tirāni abundātiſſimis bōis cōſpicuus uitæ fulgor exceſſit:nec ſine cauſa.omnes enim conatus eius.

Polycrates ī omniū vita fortunatus.

AD inuidiā.hic polycrates ſamius tyrā.fuit de quo Ci.li.de finibus bon.& mal.Pli.ēt & diuerſi græci ſcriptores meminerunt:hic adeo fortunam hūit obſeq̄oſam:vt oīa optata cōſequæret̄:& q̄cq̄d aggrederet̄:efficeret:fœdus forte fecerat cū xantipo vel vt Herodotus tradit:cū amaſi ægyptiorū rege:q cū audiſſet:nihil vnq̄ ſibi aduerſi cōtigiſſe: ad moderandā fortunæ īuidiā xantipi regis ſiue Amaſis hortatu:ānulū:quē chariſſimum hēbat in maris profundum iecit: quē paulopoſt īopinate recupauit:nā a piſcatorib⁹ piſcis:q ānulū deuorauerat.paucis poſt diebus captus ē:& tyrāno donatus:in cuius ventre cōpertus ānulus:illi velutim a neptuno reſtitutus tradit̄:q ſane annulo:teſte Pli.li.xxxvii.na.hi.Romam elatus dono Au.in tēplo cōcordiæ cū aureis coronis eſt apenſus:ſed hic Polycrates cū aduerſus Daryum perſaꝝ regem exercitum duceret ab Oronte illius præfecto acie fuſus:vel vt alii dicunt:per fraudem interceptus eſt: nam ad fœdus amicitiāq̃ iungendā inuitatus nihil doli aut inſidiarum ineſſe ſuſpicans:nec filiæ ſomnio deterritus:quæ nocte viderat illum ſublatum: toreq̃ madentē:ī die vero ſudantē:cū ad Orontē veniſſet.captus in ſummo Mitil.mōtis vertice ſuſpēdi:& cruci affigi iuſſus eſt:ac relictus auibus dilacerandus:vt q vbiq̃ fœliciſſime in terra vixerat aere miſerrime expiraret de quo Strabo lib.xiiii.ſed Polycrates.& Siloſon fratres eo tpe vixerunt:quoꝝ alter:& fortuna:& opibus clarus fuit adeo:vt etiā mari dominaret̄:maximum fœlicitatis argumentū ducunt:ꝙ annulo de īduſtria in pelagus proiecto:gēma & ſculptura ꝓcioſa paulopoſt piſcator q̄dē piſcē eduxit:q eū deuorauerat:quo cæſo annulus inuentus eſt:ꝙ cū ægyptioꝝ rex ītellexiſſet diuinitus locutū ferūt ꝙ q eiuſdē ꝓſperitatis vteret̄:vita clauderet fine nō fortunato:qđ & ita eſt factū:nā a pſaꝝ ſatrape dolo capt⁹:ſuſpēſuſq̃ ē:hui⁹ āt annuli gēmā ſardonicē fuiſſe dicit Pl.ꝓfato li.cuius gēme iact.ſe ab īuidia fortūæ redimi poſſe putabat:ſi hoc vnū doluiſſet.

ASCE. ¶TANq́(particula eſt:quia in initio noui exẽpli frequens vtit᷑ author)quaſi duæ fortunæ partitæ ſunt.i.diuiſerunt ſibi Alcibiadem virum illum athenie. Altera.ſ.fortuna:quæ aſſignaret ei.ſ. Alcibiadi nobilitatem eximiam:diuitias abundantes:formam pſtantiſſimam:fauorem ciuium:propenſum.i.multum inclinatum in ipſum:imperia ſumma : vires potentiæ pcipuas:ingenium flagrantiſſimum.i.ardentiſſimum. Altera.i.reliqua fortuna:quæ infligeret.ſ. Alcibiadi:damnationem:exiliũ:in venditionem bonorum:inopiam:odium patriæ.ſ.in eum:mortem violentã. Nec hæc.ſ.aduerſa:aut illa.ſ.proſpera:ſup fuit vniuerſa.i.vna in omnibus:ſed ſup.fuit varia:& ſup.perplexa.i.qđ dicunt intricata:ſimillima freto.i.feruori:atq́ æſtui.ſ.maris:nunc affluentis:& nunc refluentis poteſt etiam perplexa cenſeri participiũ:vt ſit:nec hæc:nec illa.i.neq́ aduerſa:neq́ proſpera fortunia perplexa ſup.eſt.i.ad finem vſq́ complexa.ſed perplexa eſt varia exiſtens:aut exiſtentia ſimillima freto & æſtui. ¶Ad inuidiam &cæ. Ordo eſt. Fulgor vitæ Polycratis tyranni ſamiorum exceſſit conſpicuus.i.clarus bonis abundantiſſimis vſque ad inuidiam:cum tantum alta petat liuor. Nec ſine cauſa ſup.inuidiam meruit.

placido excipiebantur itinere. ſpes certũ cupitæ rei fructũ appræhendebat. uota nuncupabant᷑ ſimul, & ſoluebant᷑. uelle ac poſſe in æquo poſitũ erat. ſemel dũtaxat uultũ mutauit pquã breui triſtitiæ ſalebra ſuccuſſũ, tũc, cũ admodũ gratũ ſibi annulũ de induſtria in pfundũ, ne oĩs incõmodi expers eſſet: abiecit. quẽ tamen cõtinuo recuperauit: capto piſce: q eũ deuorauit. ſed hũc: cuius felicitas ſemp plenis uelis pſperũ curſum tenuit: Orontes Darii regis præfectus in excelſiſſimo Mycalenſis mõtis uertice cruci affixit. ex qua putres eius artus: & tabido cruore manantia mẽbra: atq́ illã leuã: cui Neptunus annulũ piſcatoris manu reſtituerat: ſitu marcidã Samos amara ſeruitute aliquandiu præſſa: liberis: ac lætis oculis aſpexit.

¶De Dionyſio Tyranno.

DIonyſius autem cũ hæreditatis nomine a patre ſyracuſanorũ: ac pene totius Siciliæ tyrannidẽ accepiſſet: maximarũ opum dominus: exercituũ dux rector claſſium: equitatu potens: propter inopiã literas puerulos Corinthi docuit, eodemq́ tempore: tanta mutatione maiores natu: ne quis nimis fortunæ crederet: magiſter ludi factus ex tyranno: monuit.

OLIV. ¶PLACIdo itinere. Secundo curſu: & fortunæ ſucceſſu. ¶Velle: & poſſe in æquo ac ſi diceret: non minus poterat quã volebat. ¶Salebra: Aſperitate. Nam ſalebroſus locus aſperior: ſicut fragroſus aſperitate plenus. ¶Plenis vel. tranſla tio ſumpta a nauigantibus. ¶Tabido Marceſcente: hoc eſt marcido.

DIonyſius. Hic filius fuit Dioniſii tyranni. q pro ridiculo habuit deos contẽnere: & ſacrilegia cõmittere: vt in ca. de neg. relig. diximus cũ ergo flagitiis plenus eſſet: & crudelitate pluſquã credi poſſit: ſyracuſani cõſpiratione facta eũ a ciuitate eiicere tentarũt: qui primo dubitarunt: an ſponte cederet: tandẽ creſcente tumultu inter ciues cõuenit: vt legati mitterent᷑ qui ſecũ agerẽt: vt ſponte ciuitatẽ tyrãnide liberaret: quos ille ſtatim in carcerẽ cõiici iuſſit: quo facto irati ſyracuſam in eũ facto ĩpetu vrbe expulerunt: q regio apparatu locros cõfugit locrenſiũ arcẽ occupat: ſolitãq́ ſibi ſæuitiã exercet: coniuges principũ ad ſtuprũ rapit aliaq́. fœda cõmittit. cũ reginorũ tyrãni leofronis bello pmerentur Locrenſes vouerunt: ſi victores forent: vt die feſto veneris virgines ſuas proſtituerẽt: quo voto: ĩtermiſſo cũ aduerſa bella cũ lucanis gererẽt in cõcionẽ eos Dion. vocat: hortat᷑: vxores: filiaſq́ ſuas in templũ veneris q̃ poſſint ornatiſſimas mittant: ex qbus centũ ſorte ductæ: voto publi. fungant᷑ religioniſq́ gratia vno ſtent in lupanari menſe: oĩb⁹ aũt iuratis: ne qs vllam cõtaminet: quæ res: ne virginibus voto ciuitatẽ ſoluentibus: fraudi eſſet decretum facerent: ne qua virgo nuberet priuſquã ille maritis traderent᷑: pbato conſilio: & quo ſuperſtitionis: & pudicitiæ virginũ cõlebat᷑: certatim oẽs fœminæ impenſius exornatæ in templum veneris conueniunt: quas oẽs immiſſis militibus Diony. ſpoliat: ornamentaq́ matronarum in prædã ſuã vertit: quorundã viros ditiores interfecit: quaſdã ad prodendas virorũ pecunias torquet: cũ his artibus p annos ſex regnaſſet: cõſpiratione locrorũ ciuitate pulſus in ſiciliam redit. ibi ſyracuſas: ſecuris omnibus: poſt longam intercapedinẽ pacis: per conditionem recepit: qui cum ab ingenio ſuo diſcedere non poſſet: cum grauior: crudeliorq́ ciuitati eſſet indies: iterata conſpiratione pellitur: qui demũ corinthum e recepit: ibiq́ teſte Cice. lib. iii. tuſcula. quæſtionum aperto ludo pueros docuit: ſicq́ imperio carere non potuit: de quo Ouid. li. iii. de ponto: ille ſyracuſa modo formidatus in vrbe. Vix humili durã reppulit arte famẽ. Cic. quoq́ ad papy. iũ petũ. Diony. ĩngt tyrannus cũ ſyracuſis expulſus eſſet: corinthi dr̃ ludũ aperuiſſe. Iuſt. tamen dĩc. q hic corinthi humilima quæq́ tutiſſima exiſtimans: in ſordidiſſimum vitæ genus deſcendit: non contentus in publico vagari: ſed priuate: nec conſpici in popinis: lupanaribuſq́: ſed totis diebus cum pditiſſimis quoq́ de minimis rebus diſceptare: pãnoſuſq́: & ſqualidus incedere: riſum libentius pbere q̃ captare: in macello pſtare: quæ emere non poterat: oculis deuorare: nouiſſime ſe ludi magiſtrum pfeſſus pueros in triuio docebat: vt aut a timentib⁹ ſemp in publico videret᷑: aut non a timentibus facilius cõtẽneret᷑. Hæc q̃q̃ in capite de neglecta religione dicta ſunt: tñ qa ad eius fortunæ mutationem maxime ptinere videbant᷑: eadẽ repetere nõ viſum eſt incongruũ: neq́ ſupfluũ. ¶Tanta mutatiõe. Solon vnus e ſeptẽ: non ſunt diuitiis pmutandæ virtutes: ſtabiles. n. ſunt: res autẽ hominum modo hic: modo ille poſſidet.

Dionyſii aſtus & crudelitas in locrẽſes.

ASCE. ¶ENIM pro qa oẽs conatus eius excipiebant᷑ itinere placido. i. peruenie bant ad pſperũ euentũ: aut effectũ: ſpes ſup. eius: apprændebat: certum fructũ. i. vtilitatẽ: aut vtilẽ aſſecutionẽ rei cupitæ. ſ. ab eo: vota ſup. eius: nuncupabant᷑. i. nominatim: & expſſa voce diis fiebant: & ſoluebant᷑. ſ. ab eo ſimul: qa p qbus votũ faciebat: ſtatim aſſequebat᷑: & ita voti reus ſtatim vota ſoluebat. Velle ac poſſe erat poſitum in æquo. i. æquali diſcrimine: fortuna ſup. mutauit dũtaxat ſemel vultum ſup. ſuum: aut tyrãni ſucceſſum ſalebra. i. aſperitate triſtitiæ breuis. i. nõ diu durantis: tunc. ſ. mutauit vultum: cum ipſe Polycrates abiecit in pfundũ maris de induſtria. i. data opera: annulũ gratũ ſibi admodũ. i. valde. ne eſſet expers oĩs incõmodi: quẽ. ſ. annulũ: tñ. i. nihilominus ipſe recuperauit cõtinuo. i. illico poſt: piſce q deuorauerat eũ. ſ. annulũ capto ſed Orõtes pfectus Darii regis affixit cruci in excelſiſſimo vertice Mychalenſis montis: hunc. ſ. Polycratẽ: cuius felicitas tenuit ſemp pſperũ curſum plenis velis. i. maximo progreſſu: vt nauis proſpero vento: veliſq́ adiuta: ex qua. ſ. cruce: Samos. ſ. inſula. i. populus eius: præſſa aliqũdiu amara ſeruitute: ſcilicet polycratis: aſpexit oculis liberis: ac lætis: artus eius putres: & membra manantia cruore tabido corru

pto ſole: iuxta in ſomniũ filiæ eius. atq́ aſpexit illã leuã. ſ. manũ: in q̃ ãnuli geſtant᷑: cui. ſ. leuæ manui neptun⁹. i. de⁹ maris: aut mare ipſum reſtituerat manui. i. p manũ piſcatoris: q piſcẽ ad tyrãnũ attulerat: marcidã. i. corruptã: & marceſcentẽ ſitu. i. imũda lanugine: & ſqualore ex imbre. & puluere cõtracto. ¶Dyo. aũt cũ accepiſſet a pr̃e noĩe. i. ſub titu. hæreditatis: tyrã. i. dñationẽ ſyracuſ. ac ipſe toti⁹ Siciliæ exiſtẽs dñs opũ maximarũ: dux exercituũ: rector claſſiũ: potẽs eqtatu. i. hñs in ptãte eqtatũ magnũ docuit. ſ. tãdẽ exact⁹: corinthi puerulos lr̃as: qa fact⁹ eſt ludi magiſter: pp ĩopiã: ad q̃ redact⁹ erat: & ipſe fact⁹ ludi magiſter ex tyr. i. rege mõuit tãta mutatiõe. ſ. ſui maiores nat. i. ſeniores: eodẽ tpe. ſ. quo puerulos lr̃as docuit: ne qs crederet nimis fortũæ.

¶De Siphace Rege.

SEquitur hunc Siphax Rex cõſimilem fortunæ iniquitatem expertus: quem amicum hinc Roma per Scipionem, illinc Carthago per Haſdrabalem ultro petitũ ad penates deos eius uenerat. Cæterum eo claritatis euectus, ut ualidiſſimorum populorum non tantum arbiter, ſed & uictor uictoriæ exiſteret: parui tẽporis interiecta mora, cathenatus a Lælio legato ad Scipionem imperatorem pertractus eſt: cuiuſq́ dexteram regio inſidens ſolio arroganti manu attigerat: eius genibus ſupplex procubuit. Caduca nimirũ & fragilia, puerilibuſq́ conſentanea crepũdiis ſunt iſta: quæ uires, atq́ opes humanæ uocantur. affluunt ſubito, repente dilabuntur: nullo in loco: nulla in perſona ſtabilibus nixa radicibus conſiſtunt: ſed incertiſſimo flatu fortunæ huc, atq́ illuc acta, quos ĩ ſublime extulerunt: improuiſo recurſu diſtitutos, in profundo cladium miſerabiliter immergunt: itaq́ neq́ debent exiſtimari, neq́ dici bona, quæ inflictorum malorũ amaritudinem, deſyderio ſui duplicant.

OLIV. SEquit᷑ hũc Syphax. Scipio cũ agitaret aĩo Carthaginẽ ĩuadere cũ exercitu: ĩtelligebat ad victoriã in Syphace Numidarũ rege plurimũ momẽti eſſe repoſitũ: itaq́ optimũ ratus: hũc regẽ amicum facere Po. R. cũ aliter nõ poſſet: magno ẽt periculo rẽ aggreſſus eſt: relictis. n. caſtris ipſe cũ Lælio duab⁹ quinq́remibus p hoſtilia loca ad regẽ pfect⁹ eſt: forte ita accidit: vt eo ipſo tpe Haſdrubal a Scipione pauloante pulſus Hiſpania: ſeptẽ triremib⁹ ad eũdẽ regẽ iuũ faceret curſum: & eadẽ hora vterq́ imperator portũ ĩgredit᷑: cũ magno tñ Scipionis diſcrimine: nã parũ abfuit: qn interciperet᷑ ab hoſtib⁹: ſed qa pri⁹ q̃ pœni anchoras molirent᷑ Ro. ſecũdo vẽto portũ tenuerũt: nõ ſunt auſi hoſtes in regio portu tumultus: aut pugnæ qcq̃ ciere: ad regẽ igit᷑ oẽs pfecti ſunt magnificũ id Syphaci: nec erat aliter viſum: duorũ potentiſſimorũ in terris populorũ duces: vno die ſuã pacẽ: amicitiãq́ petẽtes ad ſe veniſſe: & qm̃ ſors eos ſub vno tecto eſſe: atq́ ad eoſdẽ penates voluiſſet: cõtrahere ad colloquiũ dirimendarũ ſimultatũ cauſa eſt conatus: Scipione abnuẽte: haud priuatũ ſibi cũ pœno odiũ eſſe: qđ colloquẽdo finiret. de rep. vero nihil cũ hoſte: iniuſſu ſenatus: agere poſſe: illud magnopere tẽtante rege: ne alter hoſpitiũ excluſus mẽſa videret᷑: ad eaſdẽ epulas venire cũ Haſdrubale Scipio nõ recuſauit: cænatũq́ ſimul apud regẽ eſt: & eodẽ lecto Scipio atq́ Haſdrubal: qa ita cordi erat: accubuerũt: tũc Scipio regẽ eloquẽtia ſua traxit in amicitia Po. Ro. ſed paulo poſt ſollicitatus a Carthaginẽſibus p nuptiarũ occaſionẽ formoſiſſimæ fœminæ Haſdrubalis filiæ defecit a Romanis: & Carthaginẽſiũ arma ſecut⁹: breui tpe a Lælio & Maſiniſſa captus ad Scipionẽ cathenatus ductus eſt: quẽ Scipio: de uictis Carthaginẽſib⁹: poſtea duxit in triũphũ. vnde Iuue. in ſatyra: Credo pudicitiã dicit tolle tuũ præcor Hãnibalẽ: victũq́ ſyphacẽ: in caſtris: & cũ tota Carthagine migra.

Siphax aduerſæ fortunæ non expers.

¶Caduca nimium. Hic Valer. diſputat de inanitate rerum humanarum: quas fluxas: & labiles dicit: nec vere noſtras appellari poſſe: quæ nobis auferri poſſunt: ſub fortunæ poteſtate poſitæ ſunt: ſola vero animi bona noſtra ſunt: quæ nobis nec eripi: nec ſubripi poſſunt: neq́ naufragio: nec incendio amitti: nec vi tempeſtatum: nec tẽporum perturbatione mutari. qbus qui præditi ſunt: ſoli ſunt diuites: ſoli. n. poſſident res fructuoſas: & ſempiternas. ¶Puerilibus: conſentanea. ¶Sunt ludibria quædã: quæ pueris dono dari ſolent: tunc: cũ nutriuntur ab alũnis: omnia. n. nutrimenta: & munuſcula: quæ dantur pueris: blandimenti: & ludi cauſa dantur: quibus humanæ opes cõparantur: quæ hoibus tanq̃ ad ludum dari vident᷑. ¶Crepidis. Crepidas dicit calceos pueriles: pictos: & ornatos: nam ſpecioſi ſunt: ſed paulopoſt euaneſcunt. ¶Incertiſſimo flatu. Ac ſi diceret. ventis ſimilia: duplici rõne bona noſtra dici non debent: qa ſi bona noſtra eſſent: perpetua: & ſtabilia eſſent: nec nulla rõne nobis eripi poſſent: nã qđ noſtrũ eſt: auferre nemo poteſt: pterea ſi bona eſſent: nunq̃ nocerent: nocent aũt. nõ igit᷑ bona: qđ autẽ noceant manifeſtum eſt: nã multos legimus: & vidimus propter diuitias: & imperia crudeliter fuiſſe cæſos.

Noſtra non eſſe quæ a fortuna pẽdent.

ASCE. ¶SEQuitur &c. ſyphax rex. ſ. numidarũ: exptus cõſimilẽ iniqtatẽ. i. inæqualitatẽ fortunæ (nõ. n. diceret fortunã iniq: quæ aut tyrãnũ expulit: aut hoſtẽ Po. Ro. ſubiugãdũ dedit: Alioq Populũ Ro. iniuſtitiæ argueret: vt qui ipſum cepit: & in carcere mori coegit: Sed iniquũ dicitur: qđ nõ eſt æquũ: æquũ aũt dicit᷑ duplici de cauſa aut qa planũ eſt: hoc eſt æq́ demiſſum: & æq́ elatũ: vt mare nõ tumens: & cãpus planus: vnde vtrunq́ æquor dr̃: & ideo æqua quaſi æqua: ablato e dicta eſt. Altero modo dicitur æquũ reſpectu iuſtitiæ diſtributiuæ: qđ æquas. i. æq́ magnas ac debet: partes facit: & per cõtrariũ dr̃ iniquũ: qđ ſic nõ eſt æquũ aut qđ eſt nimis anguſtũ: vt ſpaciis excluſus iniquis &c. (ſeqtur hũc. i. huius. ſ. iã dicti caſum. Quẽ. ſ. Siphacẽ Ro. venerat ad deos penates. i. vſq́ intima aulæ eius: petitũ amicũ. i. vt velit eſſe amicus Po. Ro. hic. i. ex vna parte per Scipionẽ: & Carthago venerat petitũ vltro amicũ. ſ. ſibi. illinc. i. ex altera parte per Haſdrubalẽ. ſ. ducẽ ſuũ: ad deos penates: qa vno tẽpore duæ legationes dictæ in aula eius erant. Cæterũ. i. ſed ipſe euectus eo claritatis. i. ad eã vſq́ claritatẽ: vt exiſteret nõ tantũ arbiter validiſſimorũ Populorũ. ſ. Ro. & Cartha. ſed &. i. ẽt victor: qa ea pars cui ſuppetias tulit: victrix ſaltẽ ad tẽpus erat: parua mora tẽporis interiecta pertractus eſt cathenatus a Lælio legato ad Scipionẽ imperatorẽ: & pcubuit ſupplex genibus. i. ad genua eius. ſ. Scipionis: cuius dexterã (Cuiuſq́. n. duæ ſunt particulæ) ipſe inſidens ſolio regio attigerat manu arroganti. Ex quibus cõcludit author prudenter dicens. ¶Iſta: quæ vocantur: uires: atq́ opes humanæ: ſunt caduca nimiũ: & frigida: & conſentanea. i. cõſona: crepundiis. i. crepitaculis in collo puerorũ ſuſpendi ſont: quæ bullæ ſimilia nihil præter uentũ: & quendã crepitũ facientia includunt: pueris tñ iocũdiſſima Oli. legit crepidis. i. calceamentis pulchris: quibus infantes delectantur priuſq̃ vti norint: ſed qa crepide pliorũ potius: ac ſenũ ſunt calceamẽta: malim crepundia legere. Affluũt. i. affluẽter adueniunt ſubito: & dilabunt᷑ repẽte. i. rapide: & nullo. i. nõ vllo: & ipſa nõ nixa. i. ſtabilita: aut firmata vllis radicibus ſtabilibus: & ſup. in nulla pſona cõſiſtũt hoc ẽ neq́ nixa ſunt neq́ cõſiſtũt: agit. n. negatio ĩ vtrũq́ ſequẽs ſed acta. i. ipulſa ĩcertiſſimo: qa ĩcõſtãtiſ.

flatu.i.afflatu & fauore fortunæ:huc atq; illuc.i.modo ad hunc:modo ad illum poſſeſſoré:imergunt miſerabiliter in pfun-do claudium.i.calamitatū:deſtitutos improuiſo recurſu.i.reflatu:& retractione fauoris.(Eſt aũt methaphora a flatu ventorum ad nauem in mari)ſup.eos:quos extulerant.ſ.prius in ſublime.i.in altum ſtatum proſperitatis. Itaq;.i.& ita: ipſa.ſ.fortunæ bona dicta:neq; debent exiſtimari:neq; dici bona:quæ deſyderio ſui.ſ.cũ aufugerit:duplicant amaritudiné malorum iflictorum.
THE. ℂCREPVDINIS.Ita vetuſti codicis habent:eaq; proprie ſunt infantium ludicra ornamenta.

OLIV. Metell⁹ ad mortem vſq; felix.

Olubilis fortunæ.Hic ſeptimus liber eſt: in cuius principio vtitur tranſitione.Multa inquit exempla mutatæ fortunæ protulimus. Nunc vero ſtabilis: atq; propitiæ pauca admodũ dici poſſunt:ex quo facile apparet ꝙ prodiga ſit in pſtandis aduerſis:quãq; tenax: & auara in proſperis errogandis:attamen illa ſuæ nõnunꝗ oblita nequitiæ:non modo multa & magna.ſed ẽt ſtabilia quibuſdam hominib⁹ bona largitur:ſed id facit admodũ paucis:& ita duo tantũ narrat exẽpla: vnum domeſticũ:& alterum externum. ℂSibi imperauit. Seipſam dicit:& cogit.

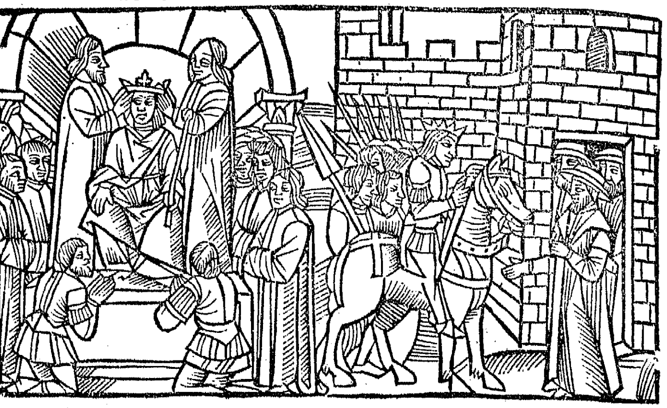

Ideamus ergo quot gradibus beneficio. Qu.Metellũ.Pli.lib.vii.na.hiſt. cõtra Valerii ſniam:non ſolidã: neq; perfectam fuiſſe huius hoĩs felicitaté dicit: ſed oĩno aliquo mœrore cõtaminatã.Nã huius quoq;.Qu.Metelli inquit:q illa de patre dixerat:filius inter rara felicitatis humanæ exempla numeratur:nã præter honores ampliſſimos: cognoméq; Macedoniæ:a quattuor filiis illatus eſt rogo: vno ꝑtore: tribus conſularibus:duobus triũphalibus:vno cenſorio: quæ ſingula quoq; paucis cõtingere in ipſo tamen flore dignitatis ſuæ:ab Catino labeone: cui cognomẽ fuit macerioni tribuno pl.quẽ e ſenatu cẽſor eiecerat:reuertens e campo meridiano tẽpore:vacuo foro:& capitolio ad tarpeiũ raptus:vt ꝑcipitaretur. cõuolante qdẽ tã numeroſa illa cohorte:quæ patrẽ eum appellabat:ſed vt neceſſe erat: in ſubito tarde:& tanꝗ in exequias:dum reſiſtẽdi:ſacroq; ſanctũ repellendi ius nõ eſſet:virtutis ſuæ opera:& cẽſura periturus:ægre tribuno:qui intercederet recepto a limine ipſo mortis reuocatus:alieno bñficio poſtea vixit: bonis inde ẽt cõſecratis a dominatu ſuo tanꝗ parũ eſſet fauciũ certe intortarum: expræſſiq; per aures ſanguinis pœnã exactã eſſe quæ omnino ꝓfecto magna ſunt infœlicitatis argumẽta.Addit præterea ad hæc mala Scipionis æmiliani inimicitiã:quæ nõ parua illi potuit infœlicitas eſſe: ꝗ ſceleratã catini audaciã ſemper fuerit inulta:falſum igitur eſt:qđ dicit Vale. a primo originis die ad vltimũ vſq; fati tẽpus:nunꝗ ceſſante indulgentia:ad ſummũ beatæ vitæ cumulũ perduxerit.fuit aũt hic Metellus:qa deuicta Macedonia dictus eſt Macedonicus :cuius patrẽ fortunam magis indulgentẽ:& propitiam ſenſiſſe dicit Pli.eodẽ lib. niſi ꝙ orbã luminibus exegerit ſenectã amiſſis incẽdio: cũ palladium raperet ex æde veſte:memorabili cauſa.ſed euentu miſero:quo ſit vt infœlix quidẽ dici nõ debeat:nã

ℂValerii Maximi.liber Septimus.
De felicitate. Cap. I.

Olubilis fortunæ complura exempla retulimus: conſtantis,& propitiæ admodũ pauca narrari poſſunt: quo patet eam aduerſas res cupido animo infligere: ſecundas parco tribuere.eadem ubi malignitatis obliuiſci ſibi iperauit:nõ ſolũ plurima,ac maxima,ſed ẽt ꝑpetua bõa cõgerit.

ℂDe.Q.Metello.

Ideamus ergo quot gradibus beneficiorũ.Q uin.Metellum a primo originis die,ad ultimũ uſque fati tẽpus nunquam ceſſante indulgentia,ad ſummũ beatæ uitæ cumulũ ꝑduxerit. Naſci enim in urbe terrarum principe uoluit. parentes ei nobiliſſimos dedit. adiecit animi rariſſimas dotes,& corporis uires:ut ſufficere laboribus poſſet.uxorem pudicitia,& fœcunditate conſpicuã cõciliauit. Conſulatus decus,impatoriã poteſtatẽ, ſpecioſiſſimi triumphi prætextam largita eſt. fecit,

illi dicit decẽ res maximas:& optimas obtigiſſe:in qbus quærẽdis ſapiẽtis ætatẽ exigeret:fuiſſe primariũ bellatorẽ:optimum oratorẽ:fortiſſimũ imperatorẽ:eius auſpicio maximas res geſtas maximo honore:vſum ſumma ſapientia:ſummũ ſenatorẽ habitũ fuiſſe pecuniã magnã bono modo íueniſſe:multos liberos reliqſſe:& clariſſimũ in ciuitate fuiſſe:ea deniq; cõtigiſſe: ꝗ nulli alii poſt cõditã Romã:nã & P.R.ei tribuit:qđ nulli alii a cõdito æuo vt quotiẽs in ſenatũ iret:curru veheret᷑ ad curiã: fœlicior igit᷑ filio:niſi cecitas obſtaret. ℂNaſci in vrbe terrarum pricipe.Quod nõ eſt paruæ fœlicitatis argumẽtũ qđ Seriphius obiecit Themiſtocli clarum.ſ.eẽ pp pñiã. ℂClariſſimas dotes.Quia ígenio plurimũ valebat multis & maxis virtutib⁹ ꝓdit⁹ erat. ℂVxorẽ.Ceciliã. ℂCõſulat⁹ dec⁹:cõſtat cũ ſũma modeſtia & gl'ia geſſiſſe cõſulatũ. ℂImpatoriã ptãtẽ.Quo tpe fact⁹ impator aduerſus pſeudo Philippũ. ℂTres filios.Quinq; filios habuiſſe dicit Vale.at Pli.tãtũmodo q̃ttuor:quorum tres cõſulares: aliũ triũphantẽ vidit:quẽ itelligimus fuiſſe Metellũ Piũ.Idẽ Cice.ſentit.ſ.quattuor tm̃ fuiſſe lib.de finibus bonorum:& malorum: & ex & tribus primis vnũ fuiſſe nõ ſolũ cõſulẽ:ſed etiã cẽſorem.Itẽ libro Tuſculanarũ quæſtionũ.Metellus inquit ille hono-

Metell⁹ in librorũ cõplexib⁹ expirauit.

ratus quattuor filiis:& cætera:& paulo infra Metellum inquit multi filii:& filiæ:& nẽpotes in rogum poſuerunt:beatus Auguſtinus Valerii ſequitur opinionem in libro de ciuitate dei.

ASCE. Olubilis.Optimo pede:quia ex conſimili fere argumento tranſit in principio huius.vii.li.ad caput ſeu titulum de felici de qua ſic ꝑfatur.Nos retulimus.i.recitauimus:& narrauimus cõplura.i.multa exẽpla fortunæ volubilis.i.inſtabilis:ſed ſup.pauca admodũ.i.valde ſup.exẽpla fortunæ:ꝓpitiæ.i.fauẽtis:& miſericorditer agẽtis:conſtanter.i.ſine intermixtione aduerſarum:poſſunt narrari.ſ.vere:qa pauciſſima ſunt.Quo.i.ꝑ quã diuerſitatẽ patet eã.ſ.fortunã íflige:e.ſ.hoib⁹ res aduerſas:aĩo cupido.i.affectanti nocere:& tribuere ſup.res:ſecundas.i.proſperas:& lætas ſup.aĩo parco.i.tenaci.Eadẽ.ſ. fortuna:vbi.i.poſtꝗ aut in quo homine imperauit ſibi.i.firmiter cõſtituit:obliuiſci malignitatis.ſ.ſibi innatæ: cõgerit.ſ.in cos: in quos vult:non ſolũ plurima:ac maxima bona:ſed etiã ꝑpetua.i.nõ interrupta. ℂVideamus ergo quot gradib⁹ bñficiorum perduxerit.Qu.Metellũ a primo die originis ſup.ſuæ:vſq; ad vltimũ tẽpus fati.i.mortis:ad ſummũ cumulũ vitæ beatæ:ídulgẽtia.ſ.ſua:hoc eſt fortunæ in Metellũ nũꝗ ceſſante.Probat aſſumptũ.Enim ꝓ qa.Fortuna voluit eũ.ſ.Metellũ Naſi in vrbe ſ.Roma:principe terrarum:dedit ei nobiliſſimos parẽtes:adiecit ei dotes aĩ rariſſimas.i.excellẽtiſſimas:vtpote viuacitatẽ:& acrimoniã ingenii(per quã:quas accumulauit virtutes:fortunæ nõ erant)& dedit vires corporis:vt poſſet ſufficere laboribus:& cõciliauit.i.cõiunxit illi per charitatem coniugalẽ.vxorem conſpicuã.i.claram pudicitia:& fœcunditate:& largita eſt ei decus conſulatus:poteſtatẽ imperatoriam:prætextam.i.ornamenta:& inſignem veſtem:triumphi ſpecioſiſſimi:fecit.ſ.fortuna.

ut eodẽ tẽpore tres filios conſulares,unũ etiã cenſorium,duos triũphales,& quartũ prætoriũ uideret: ut tres filias nuptui daret: earũq; ſobolẽ ſinu ſuo exciperet. tot partus,tot incunabula,tot uiriles togæ, tã multæ nuptiales faces, honorũ,imperiũ,omnis deniq; gratulatiõis ſumma abũdãtia,cũ interim nullũ funus,nullus gemit⁹,nulla cauſa triſtitiæ. Cœlũ contẽplare:uix tamẽ ibi talẽ ſtatũ reperies. quoniã quidẽ luctus,& dolores,deorum quoq; pectoribus,a maximis uatibus aſſignari uidemus. hũc autẽ uitæ actũ eius conſentaneus finis excepit. nã.Q.metellũ ultimæ ſenectutis ſpatio defunctũ. leniq; genere mortis inter oſcula,cõplexuſq; cariſſimorũ pignorum extinctũ filii,& generi humeris ſuis,per urbem latum rogo impoſuerunt.

ℂDe Gyge.

Lara hæc felicitas: obſcurior illa:ſed diuino ſplendore præpoſita,cum.n.Gyges regno Lydiæ,armis,& diuitiis abundantiſ-

OLIV. ℂTRES liberos.Vnus balearicũ bellũ cõfecit:alter Dalmatiã ſubegit:tertius.L.Metellus cũ Gn.Domitio cenſor xxxii.Ro.e ſenatu mouit. ℂCœlũ cõ.ac.ſi diceret.Nec dii qdẽ cœleſtes ſine aliqua triſtitia eſſe potuerunt: ſi poetis credẽdũ eſt.q plerũq; deos triſtes:& flẽtes inducũt æneí.i. triſtior.& lachrymis &c.rurſus i.x.audiit Alcides Iuuenẽ: magnũq; ſub imo:Corde ꝑmit gemitũ:lachrymaſq; effudit inanes. ℂPectoribus deorum vt Iunonis in.i.æneí. ℂAma.vati.vt ab Homero & Marone:quorum auctoritas maxima eſt apud oẽs. ℂHunc vitæ actũ eius cõſentaneus finis.Occurrit qõni:poſſet aliqs dicere:tã & ſi vitæ curſum fœlicẽ habuit:tamẽ deformi læto cõſumptus:non ita eſt inquit Vale.quã.n.habuerat in vitæ fortunæ indulgẽtiã: eandẽ expertus eſt in morte: Nam in familiarium ſuorum complexibus extinctus:humeris filiorum:& generorum elatus:in rogum quoq; ab illis imponitur.

Lara hæc fœli.Res iſta vario modo trahit᷑:& ꝑm fabulã:& ꝑm hiſto.Nã Cic.inducit hunc paſtorẽ fuiſſe.lib.iii.offic.dicit.n. hic ille Gyges inducitur a Plato.q cũ terra deceſſiſſet magnis qbuſdã imbribus in illũ hiatum deſcẽdit æneũq; æquũ:vt ferunt fabulæ:aĩaduertit:cuius in laterib⁹ fores eſſent:qb⁹ apertis:hoĩs mortui vidit corpus magnitudine inuſitata: annulũ aureum in digito habẽs:quẽ vt detraxit:ipſe induit:erat aũt regius paſtor:tum in cõciliũ paſtorum ſe recepit:vbi cũ palam eius annuli ad palmã cõuerterat:a nullo videbat᷑: ipſe autem oĩa videbat:idẽ rurſus videbat᷑: cum in locum annulum

Gyges opiniõe ſua felix

inuerterat:itaq; hac oportunitate annuli vſus reginæ ſtuprũ intulit:eaq; adiutrice regẽ dominũ interemit:ſuſtulitq; quos ſibi obſtare arbitrabat᷑:nec in his quiſquã eũ facinorib⁹ potuit videre:ſic repẽte annuli bñficio rex eſt ortus Lybiæ.Hiſtoria vero hoc modo ſe habet.Cãduales rex Lydiæ fuit:q vxorẽ habuit eximiæ pulchritudinis quã oĩbus ꝑdicare ſolebat: nõ cõtentus voluptatum ſuarum tacita cõſcientia:niſi etiã matrimonii reticenda publicaret prorſus quaſi ſilentiũ dãnum pulchritudinis:ad poſtremũ:vt ad firmationis ſuæ fidẽ faceret:nudã illam ſodali ſuo gygi oſtẽdit:quo facto:& amicum ad adulterium vxoris ſollicitauit:& hoſtẽ ſibi fecit:vxorem quoq; veluti alteri tradito amore a ſe alienauit: nãq; breui poſt tẽpore cædes candauli nuptiarum præmium fuit:& vxor mariti ſanguine dotata:regnũ viri:& ſe pariter adultero tradidit. Hic igitur per adulteriũ regno potitus:cũ ſuperbi quadã.& gloria ductus ad Apollinis oraculũ veniſſet:adeo ſciſcitatus eſt:num quiſquã ſe fœlicior eſſet:q Aglaũ ſophidiũ arcadicũ multo fœliciorẽ eſſe reſpõdit.Solinus:qđ inqt ad titulũ fœlicitatis attinet:nec dũ reptus eſt: q fœlix cẽſeri iure debuerit:nã Corſylla dict⁹ poti⁹ fœlix ꝗ fuit ſolũ certe beatũ corthina Aglaũ iudicauit:q in anguſtiſſimo archadiæ angulo paupis ſoli diues nũꝗ pñi ceſpitis terminos íuenit᷑ exceſſiſſe.Pli.duos dicit oraculo Apollinis fœliciſſimos fuiſſe iudicatos:li.vii.nat.hi.alterum phediũ:quẽdã:q ꝓ pñia fortiter dimicãs ꝓxie occubuiſſet:alterum Aglaũ hũc:de quo dixim⁹.

ASCE. ℂVT Metel.videret eodẽ tẽpore tres filios cõſulares.i.q cõſulatũ geſſerant:& vnũ.ſ.ex tribus illi(vnde male intelligit Oli.qui quinq; numerat:cũ author quattum dicit)etiã cenſorium.i.qui etiã cenſuram geſſerat:& quartum prætoriũ.i.ꝑtor fuerat:& ſup.fecit:vt daret nupti.i.in matrimoniũ tres filias:& exciperet.i.cõplecteretur ſinu ſuo.i.intra brachia:ſobolẽ.i.prolẽ earum.ſ. filiarum.Tot partus ſup.fuerunt ei ex liberis(nã nõ poteſt cõſtrui cum verbo fecit:qa ſic etiã accuſatiui caſus)tot incunabula ſup.fuerunt ei:tot togæ viriles.ſ.nepotũ:qui eas acceperunt anno.xiiii.tam multæ faces nuptiales:qbus neptes nuptui datæ ſunt:ſup.fuerunt:& abundantia honorum:& imperiorum demum.i.vt vno verbo dicatur:omnis gratulationis.i.felicitatis ꝗ illi gratulari poſſes ſup.fuit illi:cũ interim nullus funus:nullus gemitus:& nulla cauſa triſtitiæ ſup.fuerit.Contemplare.i.ſuſpice cælũ:vix reperies tum ibi talẽ ſtatum.i.tam felicẽ(quod hyperbolicos dicit:nam aut ſtultis id dicit.ant fidẽ excedit ſentẽtia: ſed tam innititur argumento meo quidẽ iudicio fragili:poetico videlicet figmento:non ꝙ poetis fidẽ detraham:ſed qa non ſic intelligendos cenſeam:nam in deorum dolore:& dearum lachrymis:Home.Virg. cæteriq; poetæ principum virorum depingũt miſerias:aut naturales ſyderum influxus:aut certe rem talẽ eſſe:vt aut dolere:aut flere poſſent:ſi paſſionibus ſubiacerent:quo modo in ſacris dictũ eſt:angeli pacis a mare flebunt)quoniã quidem nos videmus luctus:& dolores aſſignari a maximis

&

vatibus.i.poetis diuinis:vt Homero:& Vir.pectorib⁹ quoq;.i.ẽt deoꝝ.aũt ꝑ ſed:hunc.i.hmõi actũ.i.ductũ vitæ:excepit filiis eius.ſ.vitæ:cõſentaneus.i.cõcors actui eius.ſ.vitæ:aut ſi itelligatur eius Metel.ſit ordo:finis Metel.cõſentaneus excepit hunc actũ vitæ.Nã filii & generi.i.mariti filiaꝝ impoſuerunt rogo.Qu.Metellũ defunctũ.ſ.vita:ſup.in ſpacio vltimæ ſenectutis:& extinctũ leni.i.nõ aſpero genere mortis:vtpote iter oſcula:& cõplexus pignoꝝ.i.filioꝝ:& nepotũ chariſſimoꝝ:ĩpoſuerũt inq̃ rogo latũ.i.portatũ p vrbẽ humeris ſuis:qa a filiis elatus eſt. ¶ Clara ſup.eſt hæc.ſ.iam dicta.Qu.Metelli felicitas:illa.ſ.quæ dicetur vtpote Aglai Pſophidii obſcurior ſup.eſt:aut fuit:quia agricolæ:ſed præpoſita.ſ.fœlicitati Gygis: ſplendore diuino.i. claritate ex oraculo:& teſtimonio Apollinis.Enim pro quia:cum.i.quando Gyges inflatus animo:habens animum inflatum:regno.i.propter regnum Lydiæ:abundantiſſimo.i.quod maxime abundabat armis:& diuitiis.

THE. ¶ SOphidium.Pſophidium a Pſophide oppido Arcadiæ:de quo Pauſan.Stephanuſq; & in Thebaide Papinius.

OLIV. ¶ ABdito.intimo ſpecu. ¶ Veꝝ.ꝑfecto beatæ:dicit apollinẽ hoc vno reſpõſo diſenſiſſe a ꝓpoſito ſuo:qa perplexe loq ſolebat. ¶ Adumbratũ.Nõ apparentẽ:inuolutũ:cecũ. ¶ Tuguriũ.Vilẽ caſam ex ceſpite factã.vnde.Vir. pauperis & tiguri cõgeſtum ceſpite culmẽ. ¶ Curis:& ſollicitudinibus:vnũ eſt expoſitio alterius.i.curis:quæ faciunt hominem eſſe ſollicitum. ¶ Paucas gleb.exigua prædia : & iugera. ¶ Pauo.exp.Securitate plenas. ¶ Theſauros : vbi Theſa.fuerit:illuc omnes animum intẽdunt:ſi forte eum cõſeq poſſent. ¶ Stipulatorẽ:affirmatorẽ:aſſertorem.

NVnc id genus fœlicitatis:qđ totũ in habitu animi.Oĩs virtus eſt habitus animi:in naturæ modum rationi conſentaneus:vt iuſtitia eſt habitus animi ſuũ vnicuiq; tribuens pro dignitate cuiuſq;.

APpium Claudiũ.Tranſiturus ad ca.de ſapienter dictis:& factis:ſapientiã dicit eſſe vere hominis fœlicitatẽ:quæ cæteris oĩbus anteponitur: quid enim fœlicius homini eſſe poteſt ſapiẽtia?quæ cunctos humanos caſus fortiter ferendos:omnẽq; fortunã docet eſſe contẽnendam?hæc aũt ſapientia in hoĩe per ſapiẽter facta:& dicta eniteſcit.primũ aũt exẽplum eſt illius Appii Claudii:qui cæcus in ſenatũ ductus: cũ de pace cũ Pirro faciẽda cõſultaretur in ſenatu diſſuaſit:nõ his eſſe conditionibus faciendã:qbus ille petebat:Hic igitur dictare ſolitus erat negociũ Po.Ro.magis cõuenire q̃ ocium:cuius rei Val.rõnem ſubiungit:ne.n.ignorabat pacẽ : & ocium

Nego-ciũ præſtat ocio hominibus eſſe iocundũ : ſed ſummis imperiis ociũ eſſe perniciosum:cũ in deſidiã:luxũq; ſenſum labuntur hoĩes: qui gloria carent:q̃ in armis negocium fortibus viris præſtare cõſueuit ex ocio nãq; opes ex opib⁹:luxus ex luxu: auaritia voluptatis:libidines:& reliqua turpia proueniũt: id ita eſſe re ipſa cõpertum eſt: nã ocium vires Ro.Pop. contudit:cuius mores in beneuiuẽdi diſciplina negociũ cõtinuerat. ¶ Præpotentia.Valde potẽtia:& magna.Et ſane negocium:& re ipſa probatũ eſt:q; negocium vrbi noſtræ plurimũ cõtulit. ¶ In ſuo ſtatu:qa ſemper diſciplina beneuiuendi ſtabilis fuit: dum ſe negociis dedidere Ro. Plurimis vitiis:nã euerſa Carthagine : deleta Numantia domita Aſia:debellatis deniq; gentibus:quæ Romanos in armis:& negocio cõtinebat:vrbs tota in luxum: & laſciuiam reſolutã eſt:qđ teſtatur Iuue.his verſibus.nũc patimur lõgæ pacis mala:ſæuior armis. Luxuria incubuit: victũq; vlciſcitur orbem. Nullũ crimen abeſt:facinuſq; libidinis ex quo.Pauꝑtas.Ro.periit:rurſus in.vi.Satyra. præbebat caſtas humilis fortuna latinas.

ſimo, inflatus animo Apollinẽ Pythiũ ſciſcitatũ ueniſſet:an aliquis mortalium ſe eſſet felicior, deus ex abdito ſacrarii ſpecu, uoce miſſa Aglaum Pſophidiũ ei prætulit. Is erat Arcadũ pauprimus, ſed ætate iã ſenior, terminos agelli ſui nũq̃ exceſſerat, paruuli ruris fructibus, ac uoluptatibus contẽtus. Veꝝ ꝑfecto beatæ uitæ finẽ Apollo nõ adumbratũ, oraculi ſagacitate cõplexus eſt. Quocirca inſolẽter fulgore fortunæ ſuæ gloriãti reſpõdit, magis ſe ꝓbare ſecuritate ridẽs tuguriũ : quã triſtẽ curis, & ſolicitudinibus aulam:paucaſq; glebas pauoris expertes, q̃ pinguiſſima Lydiæ arua metu referta:& unũ aut alteꝝ iugũ boũ facilis tutelæ, quã exercitus, & arma, & equitatũ, uoracibus impẽſis oneroſum:& uſus neceſſarii horreolũ nulli nimis appetẽdũ, quã theſauros oĩum inſidiis, & cupiditatibus expoſitos. Ita Gyges dũ adſtipulatorẽ uanæ opinionis deũ habere cõcupiſcit:ubi nã ſolida, & ſyncera eẽt felicitas, didiẽ.

¶ Sapienter Dicta, aut facta. Capi.II.

NVnc id gẽus felicitatis explicabo, qđ totũ i abitu aĩ eſt:nec uotis petit̃, ſed ĩ pectorib⁹ ſapiẽtia ꝑditis natũ, dictis, factiſq; prudentibus eniteſcit.

¶ De Appio claudio.

APpium Claudium crebro ſolitum dicere ac primus, negotium Populo Romano meli⁹ quam otium committi : non quod ignoraret:q̃ iucundis tranquillitatis ſtatus eſſet : ſed quod animaduerteret præpotentia imperia, agitatione rerũ, ad uirtutem capeſcendã excitari:nimia qete in deſidiam reſolui. & ſane negociũ nomine horridũ ciuitatis noſtræ mores in ſuo ſtatu continuit : blandæ appellationis quies plurimis uitiis reſperſit.

ASCE. ¶ VEn ſſet.ſ.delphos:ſciſcitatũ.i.interrogatũ ſciendi gr̃a: Apollinẽ pythium.i.pythonis interemptorẽ:an aliquis mortaliũ eſſet felicior:ſe deus prætulit ei Aglaum Pſophidium : voce miſſa.i.oraculo emiſſo ex abdito.i.ſecreto:& occulto ſpecu.i.antro ſacrarii.i.repoſitorii ſacroꝝ:aut loci ſacri. Is.ſ.Aglaus erat pauperrimus Arcadũ:ſed iam ſenior ætate.nunq̃ exceſſerat terminos agelli ſui.i.nunq̃ illis quicq̃ adiecerat:& in illis colẽdis ſemper verſatus fuerat(nõ tamen putẽ:eum ſemper in illis fuiſſe:nã ſic:ne domum quidẽ ſe recepiſſet: aut in ædem deoꝝ) cõtentus fructibus:ac voluptatibus paruuli ruris:Profecto.i.certe Apollo cõplexus eſt ſagacitate oraculi.i.reſpõſi dati Gygi: aut gygæ:verum finẽ.i.veram definitionẽ vitæ beatæ:nõ adumbratum.i.inuolutũ erroris nebula. Quocirca Apollo reſpõdit ſ.gygi glorianti inſolenter:fulgore ſuæ fortunæ:ſe ꝓbare.i.approbare magis:tuguriũ.i.caſam vilem ceſpite:aut ſimili re tectã: ridens.i.lætã:& ad riſum inuitantẽ:ſecuritate.i.ob remotionẽ curarum:q̃ aulam.i.regiam gygis triſtẽ curis:& ſollicitudinib⁹: & paucas glebas.i.terræ globulos:aut terras ipſas proſciſſas:expertes.i.imunes:pauoris.i.formidinis:q̃ pinguiſſima arua Lydiæ referta metu:& vnũ alterum.i.ſecundũ:iugum boum facilis tutelæ.i.qđ facile tueri poſſit:q̃ exercitus:& arma & equitatum oneroſum impenſis voracibus:& horreolum.i.paruũ repoſitorium frugum:vſus neceſſarii.i.quantum ſatis ſit ad vſum

neceſſarium:q̃ theſauros expoſitos inſidiis:& cupiditatibus ominum. Itaq;.i.& ita Gyges.dum cupit habere deum:ſcilicet Apollinem adſtipulatorem.i.ſuffragatorem:opinionis.ſ.de beatitudine ſua vanæ.i.inanis : & mendacis didicit.ſ. ab eo : vbi nam felicitas ſolida:& ſycera:ideſt ex omni parte plena eſſet:quæ tamen in terris non eſt.

NVnc.i.deinceps:explicabo id genus felicitatis:qđ eſt totũ in habitu animi:nec.i.& non petitur votis.ſ.externis : ſed natũ in pectoribus ꝑditis.i.ꝑter cætera dotatis ſapiẽtia:eniteſcit dictis:& factis ſapientibus. ¶ Apiũ &c. Nos accepimus.i.intelleximus:aut audiuimus. Appiũ Claudiũ ſolitum dicere crebro:negociũ.i.ſollicitam belli occupationẽ cõmitti Po.Ro.melius q̃ ociũ.i.carentiã negocii:nõ q; ipſe ignoraret q̃.i.quãtum iocundus eſſet ſtatus trãquillus: ſed q; aiaduerteret imperia:ꝑpotentia.i.præ cæteris potẽtia : excitari ad virtutẽ capeſſendam.i.amplexandam:agitationẽ.i.cõmotione rerum:& ſup.reſolui in deſidiã nimia quiete.i.per nimiã quietem.Et ſane.i.certe:negociũ horridum noĩe.i.quod oẽs obhorrent. ¶ Cõtinuit mores ciuitatis noſtræ:in ſtatu ſuo.ſ.firmo:& ſolido:& quies appellationis blandæ.i.quæ blanda eſt : dum appellatur:& cuius nomen plauſibile eſt reſperſit.ſ. mores ciuitatis noſtræ:plurimis vitiis vt Iuuenalis ſaty.vi.late exequitur.

¶ De Scipione Africano.

SCipio uero Africanus turpe eſſe aiebat in re militari dicere : non putarã : uidelicet qa explorato, & excuſſo conſilio, quæ ferro agunt̃, adminiſtrari oportere arbitrabat̃ ſumma ratione. Inemẽdabilis enim eſt error, q uiolentiæ Martis cõmittitur. Idem negabat aliter cũ hoſte conſligi debere:quã aut ſi occaſio obueniſſet : aut neceſſitas incidiſſet:æquæ prudenter. nã & proſperã gerendæ rei facultatẽ omittere, maxima demẽtia eſt:& in anguſtias utiq; pugnandi cũ pulſum abſtinere ſe ꝓlio, peſtiferæ ignauiæ affert exitiũ, coꝝq;, q iſta cõmittunt:alter beneficio fortunæ uti: alter iniuriæ neſcit reſiſtere.

¶ De.Q.Metello.

QVinti quoq; Metelli tũ grauis, tũ etiã alta in ſenatu ſentẽtia. qui deuicta Carthagine neſcire ſe illa uictoria homine plus an mali Reip. attuliſſet : aſſeuerauit. quoniam ut pacem reſtituendo profuiſſet:ita Hannibalẽ ſubmouẽdo, nõ nihil nocuiſſet. eius.n.tranſitu in italiã, dormientem populi Ro. uirtutẽ excitãtẽ, metuiq; debere, ne acri æmulo liberata, in eũdẽ ſomnũ reuolueret̃. in æquo igitur malorum poſuit uri tecta, uaſtari agros, exhauriri ærarium, & priſci roboris hebetari neruos.

OLIV. Scipionis non ignare dicta. SCipio vero Aphricanus: ſapiẽs dictũ qđ crebro vſurpat̃:ſolebat ſupior Scipio: turpe eſſe imparatori dicere:nõ putarã:ſicut & Vegetius de re militari dicit ꝓlioꝝ delicta emẽdationẽ nõ recipiunt:cũ pœna ſtatim ſequat̃ errorẽ. ¶ Excuſſo:diffinito:itaq; Scipio innuebat his verbis:nihil in re militari agi oportere q; nõ prius certo cõſilio & diffinito excogitatũ ſit. ¶ Inemẽdabilis:pro ſñia vegetii:qui dicit:cũ primũ imperator erat:ſtatim errorẽ ſequit̃ pena & nullus datur emendandi locus. ¶ Idẽ ne:hoc quoq; Scipio dicere ſolebat:nõ eſſe cũ hoſte cõferendas manus:niſi vrgẽte neceſſitate: aut offerẽte qđ idẽ Vegetius affirmat : qui dicit occaſio plus valet in ꝓlio q̃ virt⁹:& in re militari:plus habet poteſtatis fortuna q̃ virtus:Hora.in epiſtolis. Tu quãcũq; deus tibi fortunauerit horã:grata ſume manu:nec dulcia differ in annum. optime ergo ꝑcipiebat Scipio:nã q occaſionẽ gerẽdæ rei nõ expectauerit demens eſſe cõprobat̃:arma et hoſtibus tradere neceſſitate cogente : ſolet aliquãdo peſtiferũ eſſe.

Metelli grauis ſentẽtia. QVinti quoq; Metel.Qu.Metellus poſt hunc Hãnibalẽ ex Italia pulſum:debellatãq; Carthaginẽ dicere ſolitus erat neſcire ſe plus næ boni:an mali victoria illa reipub.attuliſſet:nã virtus Romanoꝝ:quã ſuo trãſitu in Italiã Hãnibal ꝓpe dormientẽ excitauerat:rurſus nimia qete ad priſtinũ torporẽ redigeret̃:exiſtimabat n.nihilominus mali ꝓuentuꝝ Po.Ro. q; in ocio viueret: q̃ ſi ferro : & flãma vaſtaretur.Italia. grauis auctoritate. ¶ Alta:ſapiẽtiæ plena:in eũdẽ ſomnũ.in priſtinũ torperẽ. ¶ In æquo igitur malorũ: exiſtimat nõ minus detrimẽti ex ocioſi virtus Romana langueſceret q̃ ſi flãma aut bello Italia vaſtaretur. ¶ In æquo. In æqtate:& in pari malo.

ASCE. ¶ SCIpio vero Aphricanus.ſ.ſuperior : aiebat eſſe turpe in re militari:ꝑcipue in imperatore:dicere:non putaram: videlicet qa arbitrabat̃ oportere ea.quæ agunt̃ ferro adminiſtrari:cõſilio explorato:& excuſſo.ſ.prius.i.diligenter examinato. Nã(vt dicit Saluſtius).Priuſq̃ incipias cõſulto: & vbi cõſulueris mature opus eſt facto : arbitrabat̃ dicit ſumma ratione.i.iuſtiſſima de cauſa.Enim pro qa:error:qui cõmittitur.i.creditur:aut obiicitur violẽtiæ Martis.i.belli: eſt inemẽdabilis:qa amiſſa vita:aut tua:aut exercitus:fruſtra de ineundo ꝓlio cõſiliũ quæras. ¶ Idẽ.ſ.Scipio negabat æque prudenter ſup.quẽpiã debere cõfligere cum hoſte aliter q̃ ſi:aut occaſio.ſ.rei benegerendæ obueniſſet: aut neceſſitas incidiſſet.i. mea qdẽ ſñia(nã aliter capit Oliue.)nõ minore prudentia vtendũ eſſe in ꝓlio per occaſionẽ cõmittendo q̃ in neceſſaria gerendo. Nã maxima demẽtia eſt omittere facultatẽ rei ꝓſpere gerendæ:vnde illud tritũ:fronte capillata poſthac occaſio calua eſt. Et ideo Lucanus:Tolle moras:nocuit ſemper differre paratis:& cõpulſum vtiq; in anguſtias.i.artiſſimã neceſſitatem pugnandi abſtinere:ſe prælio:vtpote:quando hoſtis caſtra:aut vrbẽ oppugnat : aut qñ cõmeatus pœnuria per medios hoſtes frumentatũ ire coegit:aut obſidionẽ diſſoluere:aut vbi victis nulla ſpes eſſet veniæ:affert ignauiæ peſtiferæ.i. pernicioſiſſimæ exitiũ.i.exterminiũ. Et etiã:qui cõmittunt iſta.ſ.vitia non prudenter pugnãdi : alter.ſ.qui occaſionẽ rei bene gerendæ prætermittit:neſcit vti beneficio fortunæ:& alter.ſ.qui neceſſitate cõpulſus non pugnat:& reſiſtit fortiter: & prudenter neſcit reſiſtere iniuriæ.ſ.fortunæ:aut hoſtili:ſed potius fortunæ:nequid externi quæramus vbi plena eſt locutio. ¶ Quinti &c. Sententia quoq;.Qu.Metelli in ſenatu eſt ſup.aut fuit:tum.i.pariter grauis:tum.i.pariter:alta.i.altiſona: qui Carthagine deuicta aſſeuerauit:ſe neſcire:ne.i.an illa victoria eſſet allatura reipub.ſ.Romanæ plus boni.i.cõmodi:an mali.i.incõmodi : qñ vt.ſ. victoria illa profuiſſet:reſtituẽdo pacẽ:ita nocuiſſet nõnihil ſubmouendo.ſ.ab Italia:Hãnibalem.Enim pro quia : Metellus ſup.dicebat:virtutẽ populi Romani excitatã trãſitu eius.ſ.Hãnibalis ex Hiſpania per Alpes in Italiã dormientẽ.i.torpentem ocio:& dicebat debere metui:ne.ſ.Italia liberata æmulo.ſ.eiuſdem rei:vtpote gloriæ:aut ſummi imperii ſtudioſo : acri.i.ſtrenuo:vtpote Hãnibale. ¶ Reuolueret̃ in eundẽ ſomnũ:in quẽ.ſ.ante trãſitũ eius inciderat. Igitur Metellus poſuit in æquo.i. æquali pondere:aut diſcrimine malorum.i.incõmodorum:tecta viri.ſ.ab hoſte:agros vaſtari.i.vacuos cultoribus & rebus:ac villis:hoc eſt vaſtos fieri:ærarium.i.repoſitorium pecuniæ publicæ:exhauriri.i.euacuari expromendo omnem pecuniam ad

vſum belli hoc eſt pati omnia mala belli: & neruos roboris priſci. i. antiquæ virtutis hebetari. i. obtundi.

OLIV. Quid illud factū. M. Luctatius eques Romanus cū aduerſario ſpopōderat: ſe virum bonū eſſe: tātæq; rei licinium fimbriam iudicē dederat: fimbria noluit vnq̄ de re tāta ꝓferre ſniam: ne aut ꝓbati viri famā offenderet: aut falſo iuraret virum bonū eſſe: cui aliq̄d deeſt: cū ad hoc: vt aliquis ſit bonus vir: tā multa requirantur: vt difficile ſit bonū virum inuenire. Cic. de hoc fimbria lib. iii. de officiis. Fimbriā inquit conſularē audiebam de patre noſtro puer iudicē. M. Luctatio fuiſſe equiti Romano ſane honeſto: cū ſpōnſionē feciſſet: ne vir bonus eſſet: itaq; ei dixiſſe fimbriā ſe illam rem nunq̄ iudicaturū: ne aut ſpoliaret fama ꝓbatū hoīem ſi contra iudicaſſet: aut ſtatuiſſe videretur virum bonū aliquē eſſe: cum ea res innumerabilibus officiis cōtineatur: & laudibus. ſi. n. virum bonum ſm ſtoicos diffiniamus eſſe ſapientē: ſapientem autē: in quē nulla prorſus cadit egritudo: nuſquā illum inueniemus. Innumerabilibus laudibus: nō parum eſt virum bonum eſſe: neceſſe eſt cunctis illum virtutum muneris præditum eſſe: in quo ſi vna ſola virtus defuerit. vir bon⁹ non erit: nec dici poterit. vel certe debebit.

Fimbriæ ſapiēter factum.

Sorenſib⁹. Papirius bellū cōtra Sānites gerebat: & cū acies iſtructæ ſtetiſſent: iuſſit auſpicia capi: pulli reſpuerūt eſcas: pullarius: ne imperatorem perturbaret: auſpicium ſoliſtimū. i. optimum eſſe reſpōdit: cui Papirius credens ꝑliū cōmitti iuſſit: interea quidā monuit imperatorē: vt videret q̄d ageret: q̄ñ ſoliſtimū nunciatum a pullario falſum fuerit: tum Papirius: pro bono inq̄t habeo: & pullarium in prima acie conſtituit: vbi cæſus mendacii pœnas dedit: nam quia prudens: & ſciens mentitus fuerat: cæſus eſt: vel caſu: vel diuina prouidētia: & ſic imperator potitus eſt victoria. Tā cito animaduerterit. Laudat huius hominis prudētiam: atq; iudiciū.

ASCE. QVID illud factū Licinii Fimbriæ cōſularis ſup. viri: q̄. i. quātum ſapiens ſup. fuit? q. d. ſapientiſſimū. Nam ipſe aditus iudex. i. vt eſſet iudex. de ſpōſione. i. depoſitione a M. Luctatio Pinthia ſ. equite Rom no: ſplēdido. i. clari nominis: q̄. ſ. ſponſionē. i. depoſitionē: is. ſ. Luctatius fecerat cū aduerſario: q̄ eſſet vir bonus. i. qui Luctatius depoſuerat: q̄ iudicaretur vir bonus eſſe: & aduerſarius: q̄ non: & de ea cōtrouerſia ſponſionem vterq; alteri fecerant: nunq̄ voluit. ſ. Fimbria finire id iudiciū. ſ. arbitratiū ꝓnuntiatione ſua. i. ꝓnuntiādo: q̄ aut vir bonus dicēdus eſſet: aut q̄ nō eſſet: ne aut ſpoliaret fama virum ꝓbatū. i. approbatū: & habitū virum bonū: ſi iudicaſſet cōtra eum: aut ſup. ne iuraret eū. ſ. Luctatiū eſſe virum bonū: cum ea res contineatur laudib⁹ innumerabilibus. Quia multa illi cōſtare debent: q̄ vir bonus merebit̄ dici: Faciens aūt paraſceuē ad ſequētia dicit. Hæc. ſ. iam dicta prudētia: aut ſapientia in dictis: & factis exhibita eſt ſt pēdiis forēſibus. i. viris in foro iudiciali verſari ſolitis: & ibidē ſtipendia facerent illa. ſ. quæ ſequitur prudētia: eſt exhibita ſtipēdiis militaribus. i. in caſtris. Papyrius curſor cōſul. ſ. Roma. cū oppugnās Aq̄loniā. ſ. vrbē Sānitiū: vellet cōmittere ꝑliū. i. facere aſſultum in vrbē illā: & pullarius. i. auſpex obſeruator pulloꝝ ad hoc nutritoꝝ: renuntiaſſet. i. perinde: ac ſi a diis nūciatū ꝑ pulloꝝ itē ꝝ illi nuntiaſſet: auſpiciū optimū: ꝓmittens optimū exitū: auibus nō ꝓſperantibus. i. nihil ꝓſperi ꝓmittētibus: vnde falſus eſt renuntiator: factus certior. ſ. ꝑ alios: q adẽrant: de fallacia illius. ſ. pullarii: credidit bonū omen datū q̄dē. i. ſaltē ſibi: & exercitui: licet nō pullario: ex eo. n. q̄ oportuit petentē auſpicia credere pronuncianti ea: putauit ea: quæ dixerat pullarius eſſe facienda: licet mentitus fuerit: & mēdaciū nō exequēti: ſed inuenienti obfuturū: ac iniit pugnā. Cæterum. i. ſed: ipſe cōſtituit mēdacē. ſ. pullariū ante ipſam aciē: vt dii haberēt ſup. aliquē: cuius capite. i. capitali punitione: expiarent. i. purgarent: & euacuarent ſup. iram ſuā: ſi cōceperant q̄d. i. aliq̄d iræ. Aūt pro ſed: primū telum: q̄d miſſum erat e parte cōtraria. i. hoſtili: directū eſt in ipſum pectus pullarii: ſiue caſu: ſiue ꝓuidētia numinis cœleſtis. Vt. i. poſtq̄ cōſul. ſ. Papyrius: cognouit id. ſ. pullarium luiſſe pœnas mēdacii: & . i. ſimul inuaſit Aquiloniā. ſ. vrbem hoſtilē: animo fidē. i. fiduciæ pleno: & cepit ſup. eam. Et ita ſup. ipſe animaduertit. i. cōſiderauit: tā cito: quo pacto iniuria imperatoris. i. cōmiſſa in ſe imperatorē ob falſam proſperi euentus renuntiationē: quā niſi morte pullarii purgaſſet: in perniciem ſuā: exercituſq; ſui (vt illoꝝ tum erat fides) ſenſiſſet: deberet vindicari. i. puniri: & quēadmodū religio violata per idē mēdaciū foret. i. eſſet expiāda: & qua rōne. i. quo facto piaculo deorum reconciliatione victoria poſſet appræhēdi. Ipſe ſup. Papyrius egit virum ſeuerum: q̄a mendaci non pepercit: egit conſulem religioſum: aut q̄a renūtiationē licet falſam ſeq̄ voluit: aut q̄a eā religioſe: & vt diis placitū erat: expiauit. & egit imperatorem ſtrenuum: quia Aquiloniam cepit rapiendo. i. celeriter amplexando: modum. i. moderationem timoris: quia timuit mendacem pullarium ſequi: donec eum puniendum conſtitueret: & genus pœnæ: quia in deoꝝ arbitrio poſitum: vt ſi innocentem cenſerent: ipſum a telis hoſtilibus defenderent: innocentem occidi permitterent: & viam ſpei: quia cognito: q̄ dii iram ſuam in pullarium conuertiſſent: ſpei plenus vrbem expugnauit vno impetu. i. impulſu mentis. i. rationis ea omnia decernentis. Facit autem breuem paraſceuen author addens. Ego tranſgrediar nunc: ideſt deinceps ad acta ſenatus.

De Licinio Fimbria Conſulari.

Quid illud factū Licinii Fimbriæ cōſularis, q̄ ſapiēs? A. M. Luctatio Pithia ſplēdido eq̄te Ro. iudex additus de ſponſiōe, quā is cū aduerſario, q̄d uir bonus eſſet: fecerat: nūq̄ id iudiciū ꝓnūciatiōe ſua finire uoluit ne aut ꝓbatū uirꝝ ſi cōtra eū iudicaſſet: fama ſpoliaret: aut iuraret eū uirū bonū eſſe, cū ea res inumerabilib⁹ laudib⁹ cōtineatur. forēſib⁹ hæc: illa militaribus ſtipēdiis prudētia exhibita eſt.

De Papyrio Curſore Conſule.

Papyrius curſor. Cōſul cū Aquiloniā oppugnās ꝑliū uellet committere: pullariuſq; nō proſperam tib. auib. optimum ei auſpicium renunciaſſet: de fallacia illius factus certior, ſibi quidem, & exercitui bonū omē datū credidit, ac pugnā iniit. Cæterū mendacē ante ipſam aciē conſtituit: ut haberent dii, cuius capite, ſiq̄d iræ conceperāt: expirarent. directū eſt autē ſiue caſu, ſiue cœleſtis numinis ꝓuidentia, q̄d primū e contraria pte miſſum erat telū i ipſum Puellarii pect⁹: eūq; exanimē ꝓſtrauit. id ut cognouit Conſul, fidente animo & inuaſit Aquiloniam, & cepit. Tam cito animaduertit: quo pacto iniuria imperatoris uindicari deberet: quemadmodum uiolata religio expianda foret: qua ratione uictoria apprehēdi poſſet: egit, uirū ſeuerum, conſulē religioſum, īperatorē ſtrenuū, timoris modū, pœne genus, ſpei uiā, uno mentis impetu rapiendo.

Aquiloniam oppidū Lucaniæ ex Ptolemæo: quod hodieq; paululū mutatis. vt vulgo ſolet ſyllabis: appellatur Lacydonia.

Nunc ad ſenatus acta tranſgrediar.

De Senatu.

Cum aduerſus Hannibalem ſenatus Claudium Neronem, & L. Salinatorem Conſules mitteret: eoſq; ut uirtutibus pares, ita inimicitiis acerrime inter ſe diſſidentes uideret: ſummo ſtudio in gratiam reduxit. ne propter priuatas diſſenſiones, Rempub. parum utiliter adminiſtrarent. quia conſimili imperio ubi concordia non ineſt: maior aliena opera interpellandi, q̄ ſua edendi cupiditas naſcitur. ubi uero pertinax intercedit odium: alter alteri, q̄ uterq; contrariis caſtris certior hoſtis proficiſcitur. Eoſdem ſenatus, cū ob nimis aſpere actam cenſuram a. Cn. Bebio Tr. Pl. pro roſtris agerentur rei: cauſæ dictione decreto ſuo liberauit uacuū oīs iudicii metu eū honorē reddendo, q exigere deberet rationem, non reddere. Par illa ſapientia ſenatus. Tiberiū Gracchū. Tr. Pl. agrariā legem ꝓmulgare auſum morte multauit. Idem ut ſecundū legem eius per triumuiros ager populo uiritim diuideret̄: egregie cenſuit. Siquidem grauiſſimæ ſeditiōis eodē tempore & authorē, & cauſam ſuſtulit.

THE. OLIV. Nunc ad ſenatus. Hoc exemplum poſitum eſt ſupra in. c. de cenſura: & in cap. de reconciliatis vbi graues īter ſalinatorem & Neronem inimicitias fuiſſe diximus: quod Liui. accuſante Nerone damnatus eſſet a populo: quos deinde ſenatus octauo poſt damnationem anno: tempore ſecundi punici belli: cum iiſdem cōmitiis conſul vterq; creatus eſſet: in gratiā ſummo ſtudio: & diligentia reduxit: ne illorum diſſenſione reſpu. detrimenti quicquā caperet ſapiens profecto factum: niſi enim depoſitis ſimultatibus communi conſilio reipublicam adminiſtraſſent: nunquā ſecuta fuiſſet illa victoria prope incredibilis: qua cæſo Hannibalis fratre cum. lvi. milibus hoſtium: non modo canenſis clades: ſed etiam maior hoſtibus reddita fuit. Conſimili imperio. Optima ratio: cur diſſidentes inter ſe duces rem bene gerere nullo modo poſſent. nam qui inter ſe odio laborant: magis ſtudent alter alterius interpellare facta, quā præclarum quicquā ædere & ſe inuicem magis inſectantur q̄ hoſtes. Eoſdem: & hoc quoq; ſenatus factum laude dignum: qui eoſdem a cauſæ dictione liberauit: cum a tribu. plæ. accuſati eſſent quod cenſuram inter ſe rigidam nimis exercuiſſent: nam ſe inuicem cenſoria nota ſignarat Nero Liuium: q̄ a populo fuiſſet aliquando damnatus. Liuius Neronem. q̄ non vere in gratiam ſecum rediiſſet ſicut in capitulo de cenſoria nota diximus. hanc igitur accuſationem ſenatus diſſoluit auctoritate ſua. vacuum omnis iudicii metu. Nam ſenatus decretum factum eſt: ne iudicio aliquo timerent ſe damnari poſſe cenſores: quo minus aliorum delicta punirēt: nam ſi damnati fuiſſent: cæteri quidem ſigniorem facti eſſent iudicium metuentes: ex quo illud ſecutum eſſet: vt maior in vrbe peccandi licentia naſceretur: præterea iniquum eē videbatur: vt qui aliorum vitæ rationem exigerent: ſuæ ipſi vitæ ratione reddere cogerentur. Par illa ſapientia. Quomodo. T. Gracchus a Scipione naſica adhortante ſenatum: vt ſi rempublicam ſaluam eſſe vellet: ſecum iret in capitoliū: ſubſellioꝝ fragmentis cæſus fuerit vidimus in cap. de ſomniis. poſt huius vero mortem: vt plebis dolor leniretur: quæ grauiter: & periniquo animo. T. mortem ferebat: agrariam legem: per quam cæſus fuerat non impugnauit: ſed permiſit: vt loco Tyberii alium eligerent ad agros diuidendos: electus autem. P. Craſſus Gracchorum affinis: filiam craſſi. C. Gracchus vxorem habebat: quanquam tradit Cornelius nepos non Craſſi: ſed bruti: qui de luſitanis triumphauit filiam. C. Graccho nuptam fuiſſe: plures tamen ita tradunt: vt modo diximus: per hunc igitur plæbi diuiſi ſunt agri: quanquam Valerius per triumuiros diuiſos fuiſſe dicat. ſed Plutar. in vita Gracchorum ita refert. Auctorem. Gracchum occidendo. Cauſam. Vt agri diuiderentur æqualiter cenſendo.

Nero Claudi⁹ & Salinator ſimultates depoſuerunt.

Tiberii Gracchi interit⁹.

ASCE. CVM ſenatus mitteret. i. mittere vellet aduerſus haſdrubalem in Italiam aduenientem: Claudium Neronem: & Liuium Salinatorem conſules: & videret eos: vt pares ſup. maxime virtutibus: ita diſſidentes inter ſe acerrime inimicitiis: reduxit ſup. eos in gratiam: ideſt mutuam beniuolentiam ſummo ſtudio: ideſt conatu: ne adminiſtrarent parum vtiliter rempublicam propter priuatas diſſenſiones. Quia maior cupiditas interpellandi: ideſt impediendi: aliena opera: ſcilicet præclara: q̄ edendi: ideſt emittendi: & producendi in lucem: ſua: ſcilicet opera: naſcitur imperio conſimili: ideſt pari: vbi concordia nō ineſt: vero: ideſt ſed: vbi odium pertinax: ideſt perpetuum in malitia perſeuerans: illic ſup. aut tunc alter (dixiſſet vt opinor vterq; alteri: niſi additurus fuiſſet rurſus vterq;) proficiſcitur: ſcilicet in militiam: certior hoſtis alteri q̄ vterq; ſup. proficiſcatur hoſtis caſtris contrariis. Quam rem graphice depinxit fabulator ille phrygius Aeſopus in apologo de inuidio: & auaro: vbi cum auarus petiiſſet ab Ioue duplum ſibi dari quicquid inuidus petierit: inuidus magis vt alteri incommodet quam ſibi proſit: alterum oculorum ſibi erui orauit. Addi ſecundum ſenatus prudens factum dicens. Senatus liberauit eoſdem: ſcilicet iam dictos conſules decreto ſuo: ideſt interponendo decretum: dictione cauſæ: ideſt defenſione ſui: cum agerentur rei: ideſt cum dies illis dicta eſſet a Gneo Bebito tribuno plæ. pro roſtris: ideſt ante roſtra: hoc eſt ad populum ob cenſuram actam nimis aſpere: liberauit dico reddendo eum honorem: ſcilicet cenſorium: liberum metu omnis iudicii: qui deberet exigere rationem: ſcilicet geſtorum ab aliis: non reddere rationem geſtorum: ſcilicet a ſe. Par & cætera. Affert tertium exemplum eiuſdem dicens. Illa ſapientia ſenatus par: ideſt æqualis illi: quæ ſuperiora fecit: mulctauit morte Tiberium Gracchum tribunum plæb. auſum promulgare: ideſt executioni mandare: legem agrariam: ideſt de diuidendis agris militia partis: æquis portionibus: & idem ſcilicet ſenatus cenſuit egregie: ideſt excellenti prudentia: vt ager eius: ſcilicet. T. Gracchi. diuideretur populo viritim: ideſt æquis portionibus in ſingula capita: hoc eſt prætium eius: per triumuiros: ideſt rei iudicatæ executores: ſecundum legem quam Gracchus promulgare voluit: ꝓbat quod egregie id cenſuit. Siquidem: ideſt quoniam ipſe ſenatus ſuſtulit: ideſt de medio tulit eodem tempore: auctorem ſeditionis grauiſſimæ videlicet Gracchum & cauſam: quia vt agri portionem haberet: populus ſeditionem mouit: & eam habuit. Secundum Oliuerium tamen ordo erit: vt ager: ſcilicet bello quæſitus: diuideretur ſecundum legem eius: ſcilicet Gracchi: ſed id difficile ſit creditu.

OLIV.

¶Quod deinde ſe prudēter. Negari nō pt: hāc ſenatꝰ prudētiā fuiſſe ſingularē: nā vt diximꝰ ſupra in ca. de gratitudine tpe ſecūdi punici belli Scipio affricanꝰ opa Maſiniſſæ fuerat in eo bello maxie vſus. Cū igit ſenatus æquū eē iudicaret: vt tā bñmerito regi bñficiū aliqđ pſtaret ſine incōmō nō ſolū ſociū Maſi. retinuit: ſed et maiorē ab eo gratiam iniuit. Cū. n. ſenatus itelligeret: cupidū illū eē īperii dilatādi: decretū fecit: vt q neq; vlli bellū īferre: nec cū vllo fœdus inire poterat in iuſſu ſenatus: is ab hoc iure fœderis abſolueret: libereq; poſſet cū. qbus vellet bellū gerere: quo facto gratiam bñmerito regi non paruam retuliſſe videt. ¶Solutam: vt eſſet in ptāte: & arbitrio Maſiniſſæ qbus cū vellet belli: pacisue gerendæ.

Q uā deīde ſe prudēter in rege Maſiniſſa geſſit: nā cū prōptiſſima, & fideliſſima eius opera aduerſus Carthaginenſes uſus eſſet: eūq; in dilatando regno auidiorē cerneret: legem ferri iuſſit: qua Maſiniſſæ ab imperio Populi Ro. ſolutā libertatem tribueret: quo facto tū optime meriti beneuolentiā retinuit, tū Mauritaniæ, & Numidiæ, cæterumq; illius tractus gentium nunquā fida pace quieſcentem feritatē, a ualuis ſuis repulit. Tēpus deficiet domeſtica narrantem: quoniam imperium noſtrū non tam robore corporum, quam animorū uigore, incrementū, ac tutelam ſui cōprehendit: maiori itaq; ex parte Romana prudentia in admiratione tacita reponatur: alienigeniſq; huius generis exemplis detur aditus.

¶Externa. De Socrate Philoſopho.

S Ocrates humanæ ſapientiæ quaſi quoddā terreſtre oraculū, nihil ultra petendū a diis immortalibus arbitrabatur: quā ut bona tribuerēt: qa ii demū ſcirent qđ unicuiq; eſſet utile. nos autem plerūq; id uotis expetere: qđ non impetraſſe melius foret. Et enī dēſiſſimis tenebris inuoluta mortaliū mēs, in ꝗ late patētē errorem cæcas ꝑcationes tuas ſpargis: diuitias appetis: quæ multis exitio fuerūt: honores cōcupiſcis: q cōplures peſſundederūt: regna tecū ipſa uoluis: quoꝝ exitus ſæpenumero miſerabiles cernūtur: ſplendidis cōiugiis iniicis manus at hæc ut aliquando illuſtrant: ita nonnūꝗ funditus domos euertūt: deſine igitur ſtulta futuris malorū tuorū cauſis quaſi feliciſſimis rebus inhiare: teq; totū cœleſtiū arbitrio permitte: quia qui tribuere bona ex facili ſolent: etiam eligere aptiſſima poſſunt.

¶Tempus de. Si voluero inqt cūcta ſenatꝰ facta ſapienter enarrare: tps non ſufficeret: cū tm̄ imperiū nō viribus ſolū: ſed cōſilio: & rōne peperit: ptū auxerit: auctum non ſeruauerit: ſatius ē illiꝰ prudētiā tacita admiratiōe īuolui.

Socratis dictū ſapientia plenū.

S Ocrates: Vale. Socratē qđdā quaſi terreſtre appellat oraculū: ad illud reſpiciens: ꝙ cū templū Apollinis ingreſſus eſſet: ſic exceptus eſt a ſacerdote: vt diceret: Salue ſapientiſſime oīum: Solinus in ca. de hoīe pfectā ſapientiā ſoli ſocrati Delphicū oraculū adiudicauit. Cicero quoq;: ſocrates inqt oīum ſapientiſſimus oraculo appollinis adiudicatus: hic igit dicer ſolitus erat. nō deber hoīes precipuū qcꝗ a diis imortalibus peter: niſi ꝗ illi nobis expedire putant: ſciunt. n. ipſi qđ nobis vtile ſit: multis rōnibꝰ probat: hoīes plerūq; ea petere: quæ noxia ſunt: vt opes: honores: impia: hæc oīa cum plerūq; poſſidentibus obſint: in bonoꝝ numero nō ſunt ponēda: bonū. n. id ſolū dr: qđ nemini nocet: qđq; nullo fortunæ impetu cōmouer. ¶Melius foret: cuiꝰ deinde pœniteat cū impetraueris. ¶Et enī: pbat ita eē. q. d. pcipites in multos errores tuæ pces icurrunt: cū ea plærūq; petas: ꝗ tibi nocitura ſunt. ¶Cecas: temerarias. & icōſideratas. ¶Diuitias ap. qſi bōa ex hoc pbant nō eē bōa: ꝙ multis exitio fuerint. ¶Iniicis ma. appetis. & vēdicas tibi. ¶Illuſtrant. Si ſummo loco nata fuerint: & cū acceſſerint dotes: bōa aī illuſtrāt. ¶Inhiar: auidiorē eē: & admirari a pcedente: qđ ſeqtur: nā q admirant: ſolēt ea: quæ admirant: apto ore: fixiſq; oculis intueri. ¶Et teq; totū cœleſtiū arbitrio pmitte: Sine inqt deos: qđ ſit vtile: ſine voto tribuere hæc ſtulta: & certa vota. Iuuen. his verſibꝰ capit. Si cōſiliū vis: Permittas ipſis expendere numinibꝰ: qđ conueniat nobis: rebuſq; ſit vtile noſtris: Nā pro iocundis altiſſima quēq; dabunt dii. Carior ē illis hō ꝗ ſibi nos aīoꝝ: īpulſu & cæca: magnaq; cupidine ducti. Coniugiū petimus: partumq; vxoris: at illis. Notum qui pueri: qualiſq; futura ſit vxor.

ASCE. ¶Quam deinde &c. Affert quartū eiuſdē prudētiæ facinus dicens. Deinde ꝗ. i. ꝗtū putas prudēter: ſenatus ſup. geſſit ſe in Maſiniſſa rege. ſ. Numidiæ. q. d. prudētiſſime. nā cum ſenatus vſus eſſet opa. i. auxilio eiꝰ. ſ. Maſiniſſæ: promptiſſima: & fideliſſima aduerſus carthaginē: & cerneret eum. ſ. Maſiniſſam: auidiorē. i. nimis auidū in dilatando. i. extēdēdo regno. ſ. ſuo iuſſit legē ferri: qua tribueret. ſ. pro muneratiōe Maſiniſſæ libertatē ſolutā ab impio Po. Ro. Quo facto ſenatus tum. i. ſimul retinuit beniuolentiam. ſ. maſiniſſe optime meriti: tum. i. ſimul repulit a valuis ſuis. i. oſtiis: quæ quotidie: aut iudicium: aut opē poſtulantes pulſitare ſolebant: feritatem mauritaniæ: & numidiæ: & cæterarū gentium illius tractus nunꝗ quieſcentē pace fidæ: quia enim non amplius habuerunt prouocationē ad Sena. Po. q;. Ro. nō amplius moleſtiam attulerunt Tranſiturus autem ad externa vtit tali paraſceue. Tempus deficiet. i. non ſatis erit mihi narrati domeſtica. ſ. exempla: qm̄ imperium noſtrū. i. Ro. cōpꝛhendit incrementū: ac tutelā: conſeruationē ſui: non tam robore corpoꝝ ꝗ vigore aīoꝝ. Itaq; prudētia romana ponat ex maiori parte in admiratione tacita. i. in pectore non in ſcripto: aut voce poſita: & aditus detur exemplis alienigenis huius generis. ¶Socrates quaſi qđdam oraculum. i. pmptuariū prouidentiæ: & cognitionis diuinæ ad danda rñſa de futuris: & rebus occultis: ac de vitæ rōne. ¶Terreſtre. i. in terra conuerſatum: cū oraculum Apollinis cæleſte putet: ſapiētiæ humanæ. i. qua tenus homini cōtingere pōt: arbitrabat nihil petendum a diis imortalibus vltra. i. vlterius ꝗ vt tribuerent bona. ſ. vera: qa hi. ſ. dii. demum. i. ſolummodo (Tracta metaphora: ab iis: qui aliqđ ꝗrunt: qđ ſi in vno duntaxat in loco inuenerunt: dicunt. illic demum repertū: qđ idē eſt: ac ſi dicant ſolūmō) ſcirent: qđ eſſet vtile vnicuiq;: aūt pro ſed: dicebat: aut arbitrabat nos expeter plærūq;. i. frequēter āt fere votis. ſ. nrīs id: qđ foret melius non impetraſſe. Etenim. i. nam certe ſup. dicebat: omnes mortalium inuolta denſiſſimis tenebris inquā. i. inꝗtū late patentē errorē tu ſpargis ꝑcationes tuas cæcas. i. improuidas: tu appetis diuitias: quæ fuerunt multis exitio. Tu concupiſcis honores: q peſſundederunt cōplures: Ipſa. i. tu voluis tecum. i. meditaris: & amplecteris regna: quorū exitus cernunt ſæpe numero miſerabiles. Tu iniicis manus. i. affectanter inhias: cōiugiis ſplendidis. i. ſplendidarum fœminarum: at. i. ſed hæc. ſ. ſplendida coniugia: vt. i. quemadmodum: illuſtrant aliquando: ita euertunt

nonnunquam domos funditus. Igitur o mens ſtulta deſine inhiare. i. hianter intendere cauſis futuris tuorum malorum quaſi: ideſt tanꝗ rebus feliciſſimis: & permitte totum arbitrio cæleſtium: hoc eſt dei: quia. ſ. dii: qui ſolent tribuere bona ex facili. i. ſine g. auamine: aut ſine difficultate poſſunt etiam eligere aptiſſime ſup. ea quæ ſint tribuenda.

Idem expedita & compendiaria uia eos ad gloriam peruenire dicebat: qui id agerent: ut quales uideri uellent: tales etiam eſſent. qua quidem prædicatione aperte monebat: ut homines ipſam potius uirtutē haurirent: quam umbram eius conſectarentur. Idē ab adoleſcētulo quodā cōſultus utrū uxorem duceret: an ſe omnino matrimonio abſtineret: Reſpondit: utrum horum feciſſet acturum penitentiā. hinc te, inquit, ſolitudo, hinc orbitas, hinc generis interitus, hinc hæres alienus excipiet. illinc perpetua ſolicitudo, contextus quærelarum, dotis exprobratio, affinium graue ſupercilium, garrula ſocrus lingua, ſubſeſſor alieni matrimonii. incertus liberorum euentus non paſſus eſt iuuenem in contextu rerum aſperarum, quaſi læte materiæ facere delectum.

¶IDEM expedita: & compendaria Breuiori. Cicero in officiis. Socrates inquit præclare hanc vitam ad gloriam proximam: & quaſi compediariam dicebat eſſe: ſiquis id ageret: aut qualis haberi vellet: talis eſſet. ¶Idem ab adoleſcentulo. Socrates cum ex eo quereret quidam adoleſcens: nunquid vxorem duceret: ita reſpondit: vt illum ambiguum relinqueret: ſicut in littera patet: ſed aliter reſpondiſſe: dicitur Diogenes vſus eſt dilemate: ideſt complexione: quæ ex vtraq; parte concludit: ſi inquit pulchrā communem: ſin autem turpem duxeris pœnam. Theophraſtus quoq; idem ſenſiſſe videtur: pulchra inquit cito adamatur: fœda facile contemnitur: difficile cuſtoditur: quod plures amant: moleſtum eſt poſſidere quod nemo habere dignatur. minori tamen miſeria de formis habetur ꝗ formoſa ſeruatur: quia nihil tutum: in quod totius populi vota ſuſpirant. ¶Orbitas: Sine filiis nullos hæredes relinquens: perpetua ſolicitudo parandi ea: quæ vxori: & liberis neceſſaria ſunt: & teſte Theophraſto multa ſunt matronarum vſibus neceſſaria: quæ ab illis ſemper expetuntur: precioſæ veſtes: aurum: gemmæ: ſumptus: ancillæ ſupellex: varia lauticia. Exedra deaurata: aliæq; ſunt ſollicitudines: quæ ab vxoribus capiuntur: quas ille commemorat: vt per totam noctem garrulæ conqueſtiones: illa ornatior procedit in publicum. hæc honoratur ab omnibus: ego in conſpectu fœminarū miſella deſpicior: cur aſpiciebas vicinam. quid cum ancilla loquebaris de foro adueniens. quid attuliſti: & mille alia eiuſmodi. Item pauperem alere difficile eſt. diuitem ferre tormentum: vnde ait Socrates: contextus quærelarū. ¶Affinium graue ſupercilium: ſuperba vxor ſuperbos daret affines: ſuūq; nobile genus tibi ſemper exprobrare ſolet. Iuuenalis. Tolle tuum præcor humani. victūq; Siphacem: in caſtris & cum tota Carthagine migra: de matrona loquitur quæ ſuam marito generoſitatem iactare ſolet. ¶Dotis exprobratio: vt illud Iuuena. Intollerabilius nihil eſt ꝗ fœmina diues. ¶Garrula ſocrus: rara erit inter virum. vxoremq; concordia viuente ſocru: quæ filiam docet: quomodo virum ſibi reddat obnoxium. Iuuenalis. Deſperanda tibi ſalua concordia ſocru. ¶Subſeſſor: inſidiator: vt Virgilius ſubſedit adulter: & denique illud euenit in ducenda vxore: ꝙ Theophraſtus dicit: ꝙ nulla: ſcilicet eſt vxoris electio: ſed qualiſcunq; euenerit: habenda eſt: ſi iracunda: ſi fatua: ſi deformis: ſi ſuperba: ſi fetida: ſi impudica: quodcunq; vitii eſt: poſt nuptias diſcimus. ¶Incertus liberorum euentus. Quia: vt quidam ait: beatus eſt ille: qui fœlix fuerit in filios. incertum enim eſt: an filii tui probi: & virtutis amantes pariter: & imitantes futuri ſint. ¶Contextu rerum: ordine rerum.

OLIV.

Vxor an ducēda ſit.

Subſeſſor alieni matrimonii.

ASCE.

¶IDEM: ſcilicet Socrates: dicebat eos peruenire via expedita: ideſt nullo impedita: ac ita facili: & compendiaria: ideſt breui: qui agerent id: vt quales vellent videri: tales etiam eſſent. Qua quidem prædicatione monebat aperte: vt homines haurirent potius ipſam virtutem ꝗ conſectarentur vmbram: ideſt apparentiam eius. ¶Idem: ſcilicet Socrates conſultus: ideſt petitus (conſilium vnde ſciendum etiam paſſiue ſignificare) ab adoleſcentulo: vtrum duceret vxorem: an abſtineret ſe omni matrimonio: Reſpondit ſup. Adoleſcentem illum acturum pœnitentiam vtrumutrum: ideſt vtruncunq; (Sunt qui legant vtrum: ſed meo iudicio non recte: nam ſicut de tribus vtpote an vnam vxorem tantum. an plures. an nullam duceret: non recte dixeris: quod horum feciſſet: ſed quodcunq; & cætera ita hoc loco non recte dicatur vtrum horum ſed vtrumutrum: aut vtruncunq; ſi ſit in vſu) horum: ſcilicet duorum: nam inquit ſolitudo accipiet te hinc ex cœlibatu. ¶Et orbitas: ideſt priuatio prolis legitimæ excipiet te hinc: ideſt ex eodem: & interitus generis tui excipiet te hinc: ideſt ex eodem: & hæres alienus: qui tuis potietur: excipet te hinc: ideſt ex eodem cælibatu. Et ſup. ſolitudo perpetua: ſcilicet pro vxore: liberis: & re domeſtica. contextus: ideſt cumulus congeſtus: hoc eſt continua materia quærularum: cum ſemper aliquid ſit: quod diſpliceat in familia exprobatio dotis: ſcilicet per vxorem: aut affines tuos: quæ. & qui quicquid poſſederis doti acceptum ferent: graue ſupercilium affinium putantium: te indignum tali vxore. lingua ſocrus: ideſt matris vxoris tuæ garrula: quia vt dicit Iuuenalis: Deſperanda tibi ſalua concordia ſocru: poteſt etiam dici ſocrus garrula lingua: ideſt habens garrulam linguam: ſubſeſſor alieni matrimonii: ideſt qui ſollicitet vxorem tuam de ſtupro: incertus euentus liberorum: quia neq; ſcit: qui vxorem ducit: an habiturus ſit liberos: nec ſi habuerit: quales futuri ſint: hæc inquit omnia excipient te illinc: ideſt ex matrimonio: ſi contraxeris ipſum. Metellus autem apud Gellum libro primo docet in matrimonio non poſſe iocunde: & ſine malo viuere: ſed ſine matrimonio nequaquam: neceſſe eſt igitur pro honeſta conſeruatione generis humani matrimonium contrahi: ſed nulli nunc ea lex ſingulariter præfixa eſt. Ideo autem Socrates vtriuſq; ſtatus miſerias iuueni illi propoſuit: vt reuocaret a falſa opinione. Credebat enim: eo ꝙ eſſet liber: & diues: vtrunq; læte a ſe fieri poſſe. vnde addit author. Socrates ſup. non eſt paſſus: iuuenem facere delectum: ideſt electionem quaſi materiæ lætam in contextu: ideſt ab vtraq; parte propoſitione rerum: aſperarum qui aſperum eſt: & ducere: & non ducere vxorem. ſed non eſt domus ſine malo. Tentatio enim eſt vita hominis ſuper terram. ¶Idem: ſcilicet Socrates: cum dementia ſcelerata Athenien. tuliſſet triſtem ſententiam de capite eius: ideſt cum eum morti adiudicaſſet. & accepiſſet forti animo: & vultu conſtanti potionem veneni e manu carnificis: poculo admoto iam labris: inquit Xantippe vxori vociferanti inter fletum: & lamentationem: eum: ſcilicet Socratem maritum ſuum perimi innocentem: quid ergo: ideſt ſi ideo fles: ꝙ innocens pereo: duxiſti: ideſt exiſtimaſti ſatius: ideſt melius: & eligibilius eſſe mihi mori nocenti.

OLIV. ¶ IDEM cum athenienſium. Diximus ſupra cum ſocrates: ꝙ alienos deos introduceret: & quod adoleſcentes corrumperet: in carcerem coniectus. xi. iudicum ſententiis: vt legitur in phedone Platon. damnatus fuerit: & cum ei poculum venenatum (nam illu in athenien. honoris gratia: eo mortis genere honeſtiori necari voluerunt) poculum inq̃ eſſet oblatum: & coniunx eius Xantippe vociferaretur: ac diceret: innocens moriturus es mi vir: tum ille: ſatius ne putaſti me mori nocentem. Socrates in articulo mortis philoſophiæ memor: vxoris ſuæ dementiam notauit: quæ quaſi doloris augmentum rem: quæ ſibi conſolationem debebat afferre: lamentaretur. legitur in vita Socratis non Xantippem eius vxorem: ſed Appollodorum ea dixiſſe: quæ Valerius aſcribit vxori. De morte Socratis hæc habentur: Anytus quidam Athenis ſæpe deriſus a Socrate propter eius ineptias: contra Socratem cum multos alios: tum Ariſtophanem poetam cõcitauit: qui grandi pecunia corruptus comœdiam ſcripſit in Socratem: in qua illum notabat ꝙ nebulas coleret: & Athenien. religionibus detractaret: & ꝙ præterea iuuenum mentes ſic imbueret: vt parentibus manus inferre die: & officioſe poſſent: quæ cum ad vulgi aures peruenerunt (nam in ſcena recitata eſt comœdia illa) ſic omnes in Socratem ita accenſi ſunt: vt poſtero die in iudicium tractus fuerit: & eum accuſauerunt tres: Antyus: Lycon: & Melytus: ꝙ ſcilicet iura violaret: quæ ciuitas haberet: deos eſſe non exiſtimans: & alienos deos induceret: & ꝙ contra ius: & fas iuuenes corrumperet: pro quo Plato orationem habuiſſe dicitur ad præceptoris ſui defenſionem: qui non eſt auditus: quare Socrates non iudicio: ſed furore quodam damnatus: & in carcerem coniectus: paulopoſt publico veneno necatus: ſed poſt paucos dies pœnitentia ductus populus: quãuis ſero interfectum lugent: prædicant omnes: illum ſcitate pium: ac clariſſimarũ omnium virtutum venerabilem extitiſſe: indicitur publicus mœror. clauduntur officinæ: & gymnaſia: fit impetus in accuſatores. qui omnes ſupplicio affecti: & fugati fuerunt. Socrati vero ab Athenien. ærea ſtatua. Lyſippi opus: in celeberrimo loco ſita fuit. ſtetit Socrates in carcere. xxx. dies: teſte Seneca epiſtola ad Lucilium. lxxi. potuit inquit Socrates: abſtinentia finire vitam: & inuidia potius q̃ veneno mori. xxx. tamen dies in carcere: & expectatione mortis exegit. Celebrata impia ad eum: qui omnia de ſe pietatis documenta dederat. ¶ Immenſam: ſcilicet dixerim. ¶ Sui: ideſt ſuæ ſapientiæ: & fortitudinis.

Socratiæ rea ſtatua erecta.

Idem cũ Athenienſiũ ſcelerata dementia triſtem de capite eius ſententiam tuliſſet: fortiq; animo, & conſtanti uultu potionem ueneni e manu carnificis accepiſſet: admoto iam labris poculo, uxori Xantippe inter fletum, & lamentationem uociferanti innocentem eum perimi. quid ergo inquit, nocenti mihi mori ſatius eſſe duxiſti? O immenſam illã ſapientiam, q̃ ne ipſo qdẽ uitæ exceſſu obliuiſci ſui potuit.

¶ De Solone.

AGe q̃ prudenter Solon neminẽ, dũ adhuc uiueret, beatum dici debere arbitrabatur: qđ ad ultimũ uſq; fati diẽ ancipiti fortunæ ſubiecti eſſemus. felicitatis igit humanæ appellationẽ rogus conſumat. qui ſe incurſu malo℞ obiicit.

AGe q̃ prudenter. Hoc in vita Solonis apud Plutarchum legitur: cum in Lydiam ſardos Crœſi regis rogatum Solon ſe recepiſſet: illi aurum: & argentum: omniaq; precioſiſſima: quibus rex ille abundabat: cum ambitione quadam oſtentauit: ſperans eo modo apud Solonem fœlicitatis nomen conſecuturum. Cum igitur per multos dies apud Crœſum moratus eſſet: eiuſq; diuitias: & præcioſa quæq; luſtraſſet: ac fœlicitatem cognouiſſet: Crœſus interrogauit num quempiam ſe fœliciorem vnquam vidiſſet: cui Solon reſpondit. Talem ſiue Telum quendam Athenienſem: qui cum filiis pro patria fortiter pugnans interierat: cum Crœſus vbi ſe opinione fruſtratum eſſe cognouit: ꝙ primum fœlicitatis locum non obtineret: rurſus quæſiuit ex eo: quis poſt telum ſe beatior eſſet: Celobim & Bitouem Solon eſſe dixit. qui cum grani peſtilentia omnia ferme iumenta periiſſent: & eorum mater ad ſacra facienda curru vehenda foret: quia pedibus ire omnino religione prohibetur: matris pietate: & pariter religione moti collum ſubiicere iugo: & matrem ad templum ceruice traxerunt: illa deinde peractis ſacrificiis Iunonem orauit: vt filiis daret: quod optimum iudicaſſet: & ita ſequenti die mortui in cubiculo inuenti ſunt: ex quo iudicatum eſt: mortem optimum eſſe omnium tum Crœſus indignabundus: nonne beatus tibi videor inquit. cui reſpondit Solon. Immo fœlicem te iudico: beatum omnino negauerim. nam beatum dicimus: qui ad extremum diem in fœlicitate permanſerit: id ita eſſe Crœſus ipſe documento maximo fuit: nam paulopoſt: hoc bellum cum Cyro Perſarum rege forte gerens: prima pugna victus: atq; fugatus in Sardorum ciuitatem confugit. Cyrus perſecutus: expugnata vrbe: eum viuum cæpit: & ingenti rogo impoſitum cremari volebat: qui cum palo ſtaret alligatus: lignaq; circumponerentur magna voce ter Solonem vocaſſe dicitur: quod cum Cyro delatum eſſet ab eo percunctari iuſſit: quid ita Solonem inuocaret: qui cum rem omnem explicaſſet Cyrus ad ſe rediens. humanamq; conditionem excogitans: intellexit tale quiddam ſibi quoq; accidere poſſe: quia ſibi eiuſdem fortunæ poteſtate poſitus eſſet: & propter illum liberare conſtituit: itaq; iuſſit inde q̃primum ammoueri: nec eum ſolum vita donauit: verum etiam ſummo honore quoad vixit apud ſe habuit hoc modo Solon viſus eſt hac ſapienti oratione: alterum ſeruaſſe ex regibus: alterum cautiorem: prudentiorẽq; reddiſſe. ¶ Nemine beatum: multi quidem fœlices ſunt: ſed non beati: beatos dicimus: qui ad extremum vſq; ſuæ vitæ diem in fœlicitate permaſerint. ¶ Ad vltimum vſq; fati diem. vnde Ouidi. Sed. ſ. vltima ſemper: expectanda dies homini eſt: diciq; beatus: ante obitum nemo: ſupræmaq; funera debet. ¶ Rogus: mors: & reſpicit ad hiſtoriam ſupradictã: rogum dixit mortem a præcedente: quod ſequitur: nam rogis ſemper imponebantur mortui apud maiores.

ASCE. ¶ O (inquit Valerius) immenſa ſapientia: quæ ne ipſo quidem exceſſu vitæ potuit obliuiſci ſui. ¶ Age (adhortandi vox. q. d. diiudica mecum) q̃: ideſt quantum prudenter Solon Athenien. legum lator: arbitrabatur: neminem debere dici beatum: dum adhuc viueret. ꝙ. i. quia: ſubiecti eſſemus fortunæ ancipiti vſq; ad vltimũ diem fati. i. mortis. Ergo rogus. ſ. quo mortuorum cadauera vrebantur: aut ſepulchrum: conſumat. i. perficit appellationem felicitatis humanæ: qui. ſ. rogus: hoc eſt finis vitæ ſiue per rogum: ſiue per ſepulturam ſignificandus: obiicit ſe incurſu pro incurſui malorum. i. ne mala aliqua incurrant: quia mors vltima linea rerum eſt.

¶ IDEM cum ex amicis quendam grauiter mœrentem: hoc idem in eius vita continetur. Adoleſcens quidam familiaris ſolonis: triſtis admodum erat: ꝙ ei multa aduerſa contigiſſent: quod cum ſenſiſſet ſolon conſolaturus adoleſcentem in eminentiorem vrbis locum eduxit: iubetq; cunctas ſubiectas oculis domos percurrere: fecitq; cogitare: quot malorum genera: q̃tiq; luctus ſub illis tectis eſſent: fuiſſent: ac futura eſſent: nec exiſtimare vellet ſibi incõmoda ſoli tanquam propria accidiſſe. ¶ Incommoda tanquam propria. Oui. Neq; enim fortuna quærenda: ſola tua eſt: ſimiles aliorũ reſpices caſus. ¶ Mitius iſta feres. Incõmoda: humanos caſus. ¶ Conſepta: quaſi quædam ouilia: & clauſtra. ¶ Idem aiebat [illegible] vnum locum: hoc cum ſuperiori coniungit Plu. q. [illegible] paratum narrat Va. cum enim ſolonis quidam familiaris admodum noſtris conſolationem non admitteret: Solon de deſperatione grauius quicquam conſuleret amicus ille: hoc conſolationis genus attulit: fingit inquit animo omnia omnium mala in vnum cumulum eſſe congeſta. nunquid tuam potius quam æqua illorum malorum partẽ in domum deportabis: & hæc verba cum diligentius conſideraſſet adoleſcens: deſperatione depoſita: conſolationem admiſit: ſignificabat autem ſolon: non quæ nobis accidunt propria iudicare: nec ea debere nos inconſolabiliter ferre. ¶ Contuliſſent: congeſſiſſent in cumulũ. ¶ Fortuito: ſeuiente fortuna.

OLIV.

Idem, cum ex amicis quendam grauiter mœrentem uideret: in arcẽ perduxit. hortatuſq; eſt, ut per omnes ſubiectorum ædificiorum partes oculos circunferret: quod ut factum animaduertit: cogita nunc tecum, inquit, q̃ multi luctus ſub his tectis & olim fuerint, hodieq; uerſentur, inſequentibuſq; ſeculis ſint habituri. ac mitte mortalium incommoda tanq̃ propria deflere. qua conſulatione demonſtrauit urbes eſſe humanarum cladium conſepta miſeranda. Idem aiebat ſi in unum locum cuncti malo ſua contuliſſent: futurum, ut propria deportare domum: q̃ ex omni miſeriarum aceruo portionem ſuam ferre mallent. quo colligebat non oportere nos, quæ fortuito patiamur: præcipuæ, & intollerabilis amaritudinis iudicare.

¶ De Bia Prienenſi.

BIas autem, cũ patriã eius, Prienen hoſtes inuaſiſſent: omnibus, quos modo ſæuitia belli incolumes abire paſſa fuerat: precioſarũ rerum pondere onuſtis fugientibus: interrogatus quid ita nihil ex bonis ſuis ſecum ferret: Ego (inqt) uero bona mea mecum porto. pectore. n. illa geſtabat, non humeris, non oculis uiſenda: ſed æſtimanda animo. quæ domicilio mentis incluſa, nec mortalium, nec deorũ manibus labefactari queunt: & ut manentibus præſto ſunt: ita fugientes non deſerũt.

Biantis dictum

BIas autem. Hoc exemplum: & Cicero ponit prima para. vbi arguit ab auctoritate: diuitias appellari non debere: nec eſſe bona: quod cum aliorũ: tum biantis maxime teſtimonio probat: cum dicit: nec non ſæpe illum laudabo ſapientem biantem: vt opinor. hoc ideo dixit: quia ſunt nonnulli: qui dicunt non biantem: ſed pittacum fuiſſe qui nominatur inter ſeptimo ſapientes: cuius cum patriam prienem cepiſſet hoſtis: cæteriq; ita fugerent: vt multa de ſuis bonis aſportarent: cumque eſſet admonitus a quodam: vt idem ipſe faceret. ego vero inquit facio: nam omnia mea mecũ porto. Ille hæc ludibria fortunæ: ne ſua quidem putauit quæ & nos etiã appellamus bona. ¶ Honuſtis. preſſis: & oneratis: ſed inter oneratum: & honuſtum hoc intereſt: quod oneratus pro qualicunq; pondere præſſus: honuſtus: cui onus ipſum honori eſt: & alterum quidem aſpiratur: videlicet honuſtus alterum: ſcilicet oneratus ſine aſpiratione exaratur. ¶ Omnia. m. ſcilicet virtutes: quæ ſola bona ſunt: & ſua cuiuſq; vere dici poſſunt: quæ nulla ratione poſſunt amitti: vt ſæpe dictum eſt. ¶ Labefactari. conquaſſari: corrumpi: ſubduci.

ASCE. ¶ IDEM: ſcilicet ſolon: cum videret quendam ex amicis mœrentem grauiter: perduxit ſup. eum in arcem. i. vt dicunt in turrim: aut ſummam domum vrbis: & hortatus eſt ſup. eum: vt circunferret oculos per omnes partes ædificiorum ſubiectorum: ideſt viſui: quod vt: ideſt poſt quã Solon animaduertit factum: ſcilicet ab amico ſuo: inquit cogita nunc tecum q̃ multi luctus &: ideſt ſimul fuerint olim: & verſentur hodie ſub his tectis: & habituri: ideſt manſuri ſint in ſæculis ſequentibus. ac mitte. i. omitte deflere incommoda mortalium. i. quæ omnibus communia ſunt: tanq̃ propria. i. tanquã eſſent tua vnius: aut tibi ſoli: Qua conſolatione Solon ſup. demonſtrauit vrbes eſſe conſepta: ideſt quaſi clauſtra quædam miſeranda cladium humanarum: ideſt in quibus cum hominibus clades humanæ includantur: vt oues noctu in ſeptis ſuis cum paſtoribus. ¶ Idem: ſcilicet ſolon aiebat: ſi cuncti contuliſſent ſua mala: ideſt incommoda in vnum locum. futurum ſup. eſſe: vt ſinguli mallent deportare domum propria: ſcilicet mala: hoc eſt incommoda: & miſerias: q̃ ferre domum ſup. ſuam portionem: ideſt quæ cuique contingeret: ſi æqualibus portionibus mala condiuiderentur ex omni aceruo miſeriarum. (Quod vt de multis verum eſſet: ita de omnibus verum fore difficile eſt intelligere: nam qui grauiſſimum pondus miſeriarum afferret: minus facta tali partitione referret: verum tamen fortaſſe nõ multo tolerabilius: nam licet multum de miſeriis ſuis remitteret: & parum alienæ miſeriæ reſpectu dimiſſæ aſſumeret: tamen quia iam nota mala mitius ferrentur: qua noua: & quibus nullam dedimus anſam: tolerabilius forte multas miſerias noſtras quã paucas alienas nobis inditas feramus) Quo: ſcilicet dicto Solon colligebat: ideſt concludebat: nos non oportere iudicare ea: quæ patiamur fortuito ſup. eſſe amaritudinis præcipuæ: & intolerabilis. ¶ Bias autem cum hoſtes inuaſiſſent Prienem patriam eius: omnibus (quos modo ſæuitia belli paſſa fuerat abire incolumes: ideſt ſaluos) fugientibus honuſtis pondere rerum præcioſarum: interrogatus quid ita: ideſt cur nil ferret ſecum ex bonis ſuis: inquit ego vero: ideſt pro certo: porto mecum bona mea. Enim pro quæ ipſe geſtabat ſup. bona ſua pectore: non humeris: & non viſenda oculis: ſed æſtimanda: ideſt appræcianda animo: quæ incluſa domicilio mentis: nec queunt labefactari manibus mortalium: nec deorum propter liberum arbitrium (de potentia tamen abſoluta deus bona animi auferre poſſet: ſed nollet: quia natura ipſius eſt boni augmentatiua) & vt: ideſt quemadmodum bona animi: hoc eſt virtutes præſto: ideſt præſentes: & paratæ ſunt: manentibus: ideſt perſiſtentibus in patria ſua: ita nõ deſerunt fugientes. ſ. iuſta de cauſa: quia alioqui virtus cedere neſcia.

OLIV. IAm Platonis. breue Platonis dictũ: ſed ſapiẽtia plenũ. q̃ tũ res humanas ſtabiles fore dixit: mundũq; beatum: ſi aut ſapientes regerent: aut re gẽtes ſaperẽt: q̃d Lactantius diui. inſtitu. confirmat. dicit. n. Plato. dixit beatas ciuitates fuiſſe futuras: ſi aut philoſophi regnarent: aut reges philoſopharentur. ¶ Abſtricta. breuis: & præciſa.

Regum ſollicitudines. REx etiam ille. De huius regis nomine nulla fit apud Plutarchum mentio: nec apud alios: quos ipſe legerim. ¶ Diadema: honor: & redimiculum capitis eſt a ligando dictum. ¶ Nobilẽ: Quia reddit homines claros. ¶ Quam fœlicem: quia plus amaritudinis ſentiat: q̃ fœlicitatis. ¶ Humi tollere: ne dum cum labore: & pericul s.

¶ De Platone Philoſopho.

IAm Platonis uerbis abſtricta, ſed ſẽſu p̃ualẽs, ſententia, q̃ tũ demũ beatũ terrarũ orbẽ futurũ p̃dicauit: cũ aut ſapientes regnare, aut reges ſapere cœpiſſent.

¶ De quodam rege.

REx etiã ille ſubtilis iudicii: quẽ ferunt traditũ ſibi diadema priuſq̃ capiti iponeret: retẽtũ diu cõſyderaſſe, ac dixiſſe: O nobilẽ magis, quam felicem pannũ: quẽ ſiquis penitus cognoſcat quã multis ſolicitudinibus, & periculis, & miſeriis ſit refertus: ne humi quidã iacẽtẽ tollere uellet.

¶ De Xenocrate Philoſopho.

QVid Xenocratis Reſpõſum, q̃ laudabile? cũ maledico ſermõi quorũdã ſummo ſilentio intereſſet: uno ex his quærẽte cur ſolus linguã ſua contineret: q̃a dixiſſe me, inq̃t, aliquando pœnituit, tacuiſſe nunquam.

¶ De Ariſtophane.

ARiſtophanis quoq; altioris eſt prudẽtiæ p̃ceptũ: q in comœdia ĩtroduxit remiſſum ab inferis athenienſem Periclẽ, uaticinãtẽ nõ oportere in urbe nutriri leonem. ſin autem ſit alitus, obſequi ei conuenire. monet enim, ut præcipuæ nobilitatis, & cõcitati ingenii iuuenes refrenentur: nimio uero fauore, ac p̃fuſa ĩdulgẽtia paſti, quo min⁹ potentiam obtineant ne impediantur: quod ſtultũ, & inutile ſit eas obtrectare uires: quas ipſe foueris.

¶ De Thalete Philoſopho.

MIrifice etiam Thales, nam interrogatus, an facta hominum deos fallerent: nec cogitata, inquit, ut non ſolum manus, ſed etiã mẽtes p̃uras habere uellemus: cũ ſecretis cogitationibus noſtris cœleſte numen adeſſe credidiſſemus.

QVid Xe... phi: & alia: p̃ter hoc rĩſum. dicta ſapienter: multa leguntˀ: nã hoc in primis quaſi ſimile ſuperiori dictitare ſolebat: m̃lta q̃dẽ audiẽda: pauca vero dicẽda: q̃m hoibus os vnũ: & aures duas natura dediſſet: rurſus iniuriã illatã ĩfamẽ eẽ inferẽti: nõ patiẽti. Itẽ cũ incidiſſet in obtrectatorẽ: & maledicentem ab eo q̃ primũ fugiẽs ait. tu linguæ tuæ ſ̃uus: ego vero mearũ auriũ dñs ſum: pari ratione cum vidiſſet duci furẽ ad ſuppliciũ dixit: fures maiores trahunt ſuplicio minores.

ARiſtophanis: hic ſcriptor tragœdiarũ fuit: qui in tragœdia quadam piclem atheñ. ducẽ ex inferis excitatũ ita loquẽtẽ introducit: nõ opteˀ in vrbe nutriri leonẽ. ſi ãt ſit alitus: obſequi ei conuenire hic ſapienter monuit athe. in comœdia: coercendos. ſ. eſſe nobiliſſimos adoſcẽtes: ne nimia ĩdulgẽtia in ſolẽtiores facti: poſtmodũ fiant intolerabiles: q̃a ſtultũ & inutile ſit: quas vires ipſe nutrieris: eas nõ velle pati. ¶ Obtrectaˀ: reſiſteˀ.

Deum nec hominum facta nec cogitata fallunt. MIrifice: thaletis ſnĩa nõ mõ ſapiẽs: ſed ẽt religioſa & chriſtiana: q̃ hoies nõ faceˀ: ſed ne cogitare q̃dẽ turpe q̃cq̃ debeãt nã ĩterrogatus: an deũ fallerent facta mortaliũ: ſed nec cogitata quidẽ r̃ndit: q̃a deus oĩa nouit: & hũanæ mẽtis arcana: vñ verſus extãt in hãc ſniãm. Cũ q̃d turpe facis ſi me p̃ñte rubeſcis. Cur p̃ſente deo nõ magis ipſe rubes? Pacu. idẽ ſenſiſſe videtˀ: qui ait: Iouis oculus oĩa cernens vidit: q̃ & ciuitates interius gerunt. ¶ Manus: q̃tũ ad facta. ¶ Mentes: q̃tũ ad cogitata.

ASCE. ¶ IAM (cõtinuatiua ẽ: vt iã ſæpe monuimus particula) ſnĩa Plato. aſtricta. i. abbreuiata verbis: ſed p̃ualens ſenſu. Qui. ſ. Plato p̃dicauit orbẽ terrarũ. i. mundũ hunc futurũ tum demũ beatũ: cũ aut ſapientes cœpiſſent regnare: aut reges ſape. ¶ Rex &c. Ordo: ille ẽt rex: cuius nomẽ ignoratˀ: ſup. fuit ſubtilis iudicii: quẽ ferunt cõſideraſſe: diadema. i. inſigne capitis regii: traditũ ſibi: inſignum videlicet regiæ potentiæ retentũ diu. ſ. in manibus: priuſq̃ imponeret capiti. ſ. ſuo: ac dixiſſe. O pannum (Eſt eni faſcia q̃dã: cui corona ſup imponebatˀ apud Perſas) nobilẽ magis q̃ felicẽ. i. facientẽ potius hoiem nobilẽ q̃ felicẽ: quẽ ſiqs cognoſcat penitus: q̃ multis ſollicitudinib⁹: & p̃iculis: & miſeriis ſit refertus: ne q̃dẽ. i. non ſaltẽ: aut non ẽt vellet tollere. i. efferˀ eũ iacẽtẽ humi. i. ſup terrã. ¶ Quid Xenocratis &c. ad leuandũ faſtidiũ legẽti: varia vtitˀ rõne dicẽdi: nũc interrogatiue. nunc admiratiue. nunc cõtinuatiue. nunc ex abrupto. nunc citra oẽm figuram rem explicans. Hoc itaq; loco vtitur modo interrogandi. Quid ſup. dices: aut cenſebis: Reſponſum Xenocratis. ſ. phi: q̃. i. q̃tum laudabile ſup. eſt? q. d. maxime laudabile eſſe. Cũ Xenocrates intereſſet ſup. cũ ſummo ſilentio: ſermoni quorundã maledico. i. diffamatorio: aut detractorio: vno ex his. ſ. maledicis: q̃rẽte. i. cũ vnus q̃reret: cur ſolus cohiberet linguã ſuã? inq̃t. i. r̃ndit q̃a penituit aliq̃n me dixiſſe. i. locutũ fuiſſe: & nũq̃ pœnituit tacuiſſe. Q đ q̃d recte dixiſſe potuit: ſi nũq̃ tacuerit: vbi loquẽdũ fuit. Nõ. n. aſtipulor illi verſiculo hinc fortaſſis tracto. Nã nulli tacuiſſe nocet. nocet eẽ locutũ: cũ canes muti tã acriter arguantur a p̃pheta dñi. ¶ Ariſtophanis &c. Præceptũ quoq; Ariſtophanis antiq̃ comœdiæ ſcriptoris: eſt prudentiæ altioris. i. p̃cæteris altæ. Qui introduxit in comœdia. ſ. veteri: Periclẽ atheniẽ. remiſſum ab inferis vaticinãtẽ nõ opteˀ leonẽ. i. virũ ferocis ingenii: & p̃potẽtẽ nutriri in vrbe. ſ. athe. ſinaũt. i. ſed ſi ſup. leo ſit alitus. i. educatus: & nutritus cõuenire. i. cõueniẽs: & vtile eẽ obſeq. i. inſeruire ei. ¶ Enim pro q̃a: Ariſtophanes ſup. monet hoc dicto alegorico: vt iuuenes p̃cipuæ nobilitatis: & ingenii cõcitati. i. acris: & ardẽtis: refrenentˀ. ſ. ab ineunte ætate eorũ: vero. i. ſed ne iuuenes ſup. paſti. i. educati: & aliti. nimio fauoˀ: ac indulgẽtia. i. facilitate: & p̃miſſiõe (vt dñt) p̃priæ voluntatis: p̃fuſa. i. nimia: ĩpediantˀ: quo minus. i. vt nõ obtineãt potentiam: q. i. q̃a ſit ſtultum: & inutile: imo p̃nicioſum obtrectare eas vires: quas ipſe foueris. ¶ Mirifice ẽt Thales. ſ. p̃hs mileſius vnus e ſeptẽ: ſup. R̃ndit: Nam interrogatus: an fc̃tã hoium fallerent. i. laterent deos? inq̃t. i. r̃ndit: nec cogitata. i. ne cogitata quidem hominum fallunt deos: quia deus ſcrutator eſt cordium: hoc autem dixit: vt vellemus habere non ſolum manus puras a turpi & iniquo facto: ſed etiam mentes. ſ. puras a turpi: ac iniqua cogitatione: cum. ſ. ita ſit: q̃ credidiſſemus. i. p̃ſuaſum habuiſſemus

numen cæleſte. i. deũ adeſſe ſecretis cogitationibus noſtris. Ac ne quidẽ. i. non etiã: q̃đ ſequitur ſup. dictũ. eſt nimis ſapiens: cũ tamen hoc ſit reuera ſapiẽtiſſimũ: & q̃d magnã curã merito mortalibus iniiciat: nõ ſolũ pure viuendi: ſed etiã caſte cogitandi.

¶ De Themiſtocle.

HAc ne q̃đ ſequitur q̃dẽ minus ſapiẽs. unicæ filiæ pater Themiſtoclẽ conſulebat: utrum eã paup̃i, ſed ornato, an locupleti, ſed parũ p̃bato collocaret. cui is malo, inquit, uirũ pecunia, quã pecuniã uiro indigẽtẽ. quo dicto ſtultũ monuit, ut generum potius, quam diuitias generi legeret.

¶ De Rege Philippo patre Alexandri.

AGe Philippi, q̃ probabilis epiſtola. in qua Alexãdrũ quorũdã macedonũ beneuolentiã largitiõe ad ſe attrahere conatũ ſic ĩcrepuit. q̃ te fili ratio in hãc tã uanã ſpẽ ĩduxit: ut eos fideles tibi futuros exiſtimares: quos pecũia ad amorẽ tui compuliſſes? a charitate iſtud p̃ſtatur. at uero ante Philippus maiore ex p̃te mercator Græciæ, q̃ uictor.

¶ De Ariſtotele philoſopho.

ARiſtoteles autẽ Calliſthenẽ auditorẽ ſuũ ad Alexãdrũ mittens monuit: ut cũ eo aut quã rariſſime, aut q̃ iucũdiſſime loquereˀ. quo. ſ. apud regias aures uel ſilẽtio tutior uel ſermone eẽt acceptior. at ille dũ Alexãdrũ macedonẽ perſica ſalutatione gaudentem obiurgat: & ad macedonicos mores ĩuitũ reuocaˀ bñeuole p̃ſeuerat: ſpũ carceˀ iuſſus, ſerã neglecti ſalubris cõſilii pẽitẽtiã egit.

OLIV. VNicæ filiæ: Sapiẽter hoc Themiſtoclis dictũ fuit. q̃ cũ a viro quodã cõſulereˀ nunq̃d filiã ſuã pauperi: ſed p̃bato an diuiti: ſed ĩornato viro locaret: mauult ſe male virũ pecunia q̃ pecuniã viro indigentẽ. voluit hois notare ſtultitiã: q̃ dubitaret virtutẽ p̃ferre diuitiis. hoc idẽ Cice. lib. ii. offic. teſtatˀ. dicit. n. ſi res in cõtentionẽ veniet: nimirum Themiſtocles auctor adhibẽdus: q̃ cum cõſuleretur: vtrum bono viro pauperi: an nimis probato diuiti filiam collocaret. ego inquit malo virum: qui pecunia egeat q̃ pecuniam: quæ uiro. ¶ Collocaret: nuptui daret. ¶ Legeret: pro eligeret.

AGe Philippi: hoc ẽt in vita Alex. legitˀ: q̃ cũ eẽt adoleſcẽs: liberalitate quadã duct⁹: vt popularẽ factionẽ acq̃reret: muneribus ad ſe trahere conabaˀ principes Macedonũ: q̃đ vbi itellexit p̃r: p lr̃as admonuit filiũ: amicos pecunia cõparatos nũq̃ fideles eſſe cõſueuiſſe. ponit aũt ipſius verba: q̃bus vſus eſt ad filiũ. ſapiẽter q̃dẽ Phi. nã ſi amoris cãm pecunia faceret: deficiẽte pecunia: ĩ qua beniuolẽtia cõſiſtit: amor eẽ deſiſteret. Cic. offi. li. ii. p̃clare inq̃t in epiſt. quadã Ale. filiũ Phi. accuſat: q̃ largitiõe beniuolẽtiã Macedonũ cõſecteˀ: q̃ te malã inq̃t rõ in iſtã ſpem ĩduxit: vt eos tibi fideles putares fore: quos pecunia corrupiſſe: tu id agis: vt Macedones nõ te regem ſuũ: ſed miniſtrũ: & p̃bitorẽ putẽt: q̃đ ſordidũ regi: melius etiã q̃ largitionẽ corruptelã dixit eſſe: fit. n. deterior qui accipit: atq; ad idẽ ſemper expectãdum paratior: & ita q̃uis Phi. ſentiret: auus tamen. Alexã. & ipſe Phi. non bello: ſed largitione magnam græciam partem obtinuit.

ARiſtoteles. hæc verba ſunt Ari. admonẽtis Caliſtenẽ: quẽ ad Ale. mittebat: cũ illũ ipſe ſeq̃ nõ poſſet: diſce ĩ aurib⁹ regũ aut iocũda dĩe: aut ſilẽtiũ ſ̃uare: nã ſilẽtiũ te tutiorẽ: iocũditas gratiorẽ faciet q̃đtñ Caliſtenes nõ ſ̃uauit: nã cũ Alex. p̃ſas viciſſet: & more gẽtis illi⁹ Macedones ſuæ iã lĩbtatis obliti Alex. adorare cepiſſent. Caliſte id vt faceret: nũq̃ adduci potuit: ſed ĩ cõuiuio Ale. oĩb⁹ adorãtib⁹ poculũ porrexiſſ: Caleſtini q̃a nõ adorauerat nõ porrexit q̃đ grauiter ferẽs tacitus nõ tulit: ſed Ale. vltro vehemẽter repræhẽdit: q̃ omiſſis Macedonicis morib⁹ ſe p̃ſarũ deliciis: laſciuiiſq; dediſſet: quo ĩdignatus Ale. obiecto illi falſo crimine: q̃ Hermolai cõiurationis auctor extitiſſet: in carcerẽ cõiici iuſſit. vbi pediculari morbo cõſumpt⁹ eſt: alii cruci affixum fuiſſe tradũt. Cares vero refert ſeptẽ mẽſes in cõpedib⁹ ſeruatũ ob nimiã aruinã cõcreto pedore ac ſordib⁹ ſupremũ diem obiiſſe. Iuſti. vero dicit: q̃ eũ trũcatis crudeliter manib⁹: abſciſſiſq; aurib⁹: ac naſo: labiiſq;: deforme ac miſerãdũ ſpectaculum oĩb⁹ reddidit: ĩſup q; iuſſit eũ cũ caue in cauea clauſum ad metũ cæterorũ circũferri: & tũc lyſimacũ miſeratione cõmotũ venenũ ei remediũ calamitatũ dediſſe: ob quã rẽ ĩdignatũ Ale. iuſſiſſe lyſimacũ obici ferociſſimo leoni deuorãdũ: quẽ lyſimacũ: manu manipulo ĩuoluta: & ĩ os ei⁹ ĩmiſſa: ereptaq; lingua necaſſe: cui⁹ rei admiratõe motũ Ale. cũ liberaſſe ferũt: ſero pẽituit caliſtenẽ: ſaluberriã p̃ceptoris ſui p̃cepta cõtẽpſiſſe. nã ſi morẽ geſſiſſet Alex. nũq̃ tã crudeles pœnas dediſſet. Idẽ de ſemetip̃o. — Caliſthenis mors

ASCE. ¶ VNicæ: &c. Pater vnicæ filiæ cõſulebat. i. petebat cõſiliũ Themiſtoclis: vtrũ collocaret. i. mr̃imonio cõiungeret: eã. ſ. filiã vnicam: pauperi. ſ. viro: ſed ornato. ſ. prudẽtia: & cæteris virtutib⁹: an locupleti: ſed parũ probato: cui is. ſ. Themiſtocles inq̃t. i. r̃ndit. Ego malo. i. magis volo virũ ĩdigentẽ pecunia: q̃ pecuniã indigentẽ viro. Quo dicto Themiſtocles monuit ſtultũ. i. ĩprudẽtẽ patrẽ vt legeret. i. eligeret potius generũ q̃ diuitias generi. Cæterũ q̃a hoc cõſiliũ ad mũdanã p̃tinere putabitˀ ſapientiã: & ſuperius ad cæleſtẽ: videatˀ hoc illo minus ſapiẽs: niſi hoc ẽt ad cæleſtẽ faciat: Nã nõ paruũ cõperit ad cælos aditũ q̃ virtutẽ p̃fert diuitiis: quas q̃ cõtẽnit: ſe deo dignũ gerit. iuxta illud Maronis: q̃đ magni æſtimat Seneca: aude hoſpes contẽnere opes. & te quoq; dignũ finge deo. Et reuera: ſi liceat ethnica ſanctis ſtabilire (vt certe licet) Saluator noſter iter p̃cipua ad cælũ cõpẽdia & re & verbo paupertatẽ docuit amplexandã. ¶ Age (adhortãdi vox) quã. i. quãtum p̃babilis. i. cõmẽdabilis ſup. eſt aut fuit: epiſtola Philippi. ſ. regis Macedoniæ: patris Alexãdri magni. in qua. ſ. epiſtola: Philippus ſup. increpuit. i. repræhẽdit: Alexãdrũ ſ. filiũ ſuũ: conatũ attrahere ad ſe largitione. i. larga munerũ: & pecuniarũ collatione: beniuolentiã quorũdã Macedonũ: ſic. i. his verbis. O fili quæ ratio induxit in hanc tã vanã ſpem: vt exiſtimares eos futuros tibi fideles: quos cõpuliſſes pecunia ad amorẽ tui. i. vt te ament: iſtud. ſ. amari: præſtatur a charitate. i. beniuola dilectione. At vero. i. ſed certe: aut pro vero. Philippus auus. ſ. Alexandri: & ita pater Philippi: ſupra fuit ex maiore parte mercator græciæ q̃ victor: quia plus acquiſiuit per largitionem q̃ per bella. Multi textus habent ante: vbi nos Oliueriũ ſecuti auus legimus. ¶ Ariſtoteles aũt mittens Caliſthene auditorem ſuũ ad Alexandrũ regẽ monuit: vt loqueretur: cũ eo. ſ. Alexandro: aut q̃ rariſſime: aut q̃ iocundiſſime. ſ. ideſt ſcire licet: cur id fecerit: quia quo. i. deo: vt vel eſſet tutior apud aures regias ſilentio: & ita nihil dicendo: quo regem offendat: vel eſſet acceptior ſermone. i. propter ſermone iocundum. At. i. ſed ille Caliſthenes dum obiurgat Alexandrum Macedonem. i. eſſet Macedo: & ita longe abeſſe deberet ab adulatione perſica: tamen) gaudentem ſalutatione perſica. i. quæ fieret cum ad orationem more perſarum: & perſeuerat reuocare inuitum. ſ. Alexandrum beneuole ad mores Macedonicos: iuſſus carere ſpiritu. i. necatus: egit pœnitentiam ſeram. i. nimis tardam: conſilii ſalubris: quod Ariſtoteles dederat neglecti. ſ. a ſe.

OLIV. ¶NEGABAT Ariſto.quẽq̃ de ſemetipſo laudando:aut vituperando loqui debere:cum alterum vani,alterum diceret ſtulti hominis eſſe. Eiuſdem vti prece. Pari ratione dicebat voluptatis tunc fines diligenter conſiderandos: vt cum turpiſſimos: amariſſimoſq; nouerimus:non eas tantopere expectemus.ſunt enim voluptatum fines amaritudine:penitentiaq; referti.

Beatus qui. NEc parum. Interrogatus Anaxagoras:quis nam beatus eſſet ſapienter reſpondit neminem ex his : quos fœlices eſſe putant homines:ſed his:qui paruo contenti ſunt:quos vulgus miſeros & putat:& dicit.fœlicitatem mentis intelligebat:non eam quæ in opibus:aut dignitatibus falſo putabat. ¶ Non ambitioſæ: vt qui doctrinæ ſtudet : non ambitionis:ſed virtutis:conſequendæq; ſcientiæ gratia ſtudet. ¶ In ſeceſſu.hoc eſt in pectore:& ſui ipſius conſcientia.

Idẽ Ariſtoteles de ſemetipſo in neutrã partẽ loqui debere prædicabat:quoniã laudare ſe,uani,uituperare ſtulti eſſet.Eiuſdem eſt utiliſſimum præceptũ: ut uoluptates abeuntes conſyderemus:quas quidẽ ſic oſtendendo minuit. feſſas.n.pœnitentiæq; plenas aĩs nr̃is ſubiecit:quo minus cupide repetantur.

¶De Anaxagora Philoſopho.

NEc parũ prudẽter Anaxagoras interrogãti cuidã quis nã eſſet beatus,nemo, inq̃t,ex iis,quos tu felices exiſtimas:ſed eũ ĩ eo nũero reperies,qui a te ex miſeriis cõſtare creditur.non erit ille diuitiis,& honorib9 abũdans:ſed aut exigui ruris,aut nõ ambitioſæ doctrinæ,fidelis,ac p̄tinax cultor,in ſeceſſu,q̃ in fronte beatior.

¶De Demade.

DEmadis quoq; dictũ ſapiens. nolẽtibus eñi Athenienſibus diuinos honores Alẽxãdro decernere : uidete(inq̃t)ne dũ cœlũ cuſtoditis:terram amittatis.

¶De Anacharſi.

QVã porro ſubtiliter Anacharſis leges arãearũ telis cõpabat.nã ut illis ĩfirmiora aĩalia retineri,ualẽtiora trãſmitti. ita his humiles,& paupes cõſtringi: diuites,& p̄potẽtes nõ alligari.

DEmadis.Hic orator fuit præſtantiſſimus tempore Demoſthenis:qui præneſtinæ orauit :& cum Athenis eſſet: atq; in ſenatu p̄mulgatum foret:vt Alexander in numero deorum:& pro filio Iouis haberetur:idq; Athenienſes egre ferrent:& omnino recuſarent:in medium proceſſit & dixit . videre Athenienſes: nedum cœlum cuſtoditus: terram amittatis.i.Alexander iratus:vos perdat:hic:vt legitur in vita Demoſthenis:orator fuit Demoſthene maior: hunc Aul.Gel.lib.xi.c.dicit: accepiſſe a rege.x.talenta vt taceret : quo tempore inquit tragœdus ſibi gloriæ ducebat : talentum magnum ſibi ob vnam fabulam datum eſſe:homo hic eloquẽtiſſimus ſuæ ciuitatis Demades ei reſpondiſſe dicitur : mirum tibi videtur:vt tacerem.x.talenta a rege accepi.

QVam porro.Hic Anacarſis:vt refert Ariſto.philoſophus fuit ex ſcientiarum genere:ſapientiæ admirandæ:vt Cice.meminit libro vltimo Tuſcula. quæſtionum : immo affirmat Herodo. libro.iii.hiſto.neminem e Scythis ſapientem audiſſe præter hunc vnum: quem ſapientiſſimum fuiſſe teſtatur ; ſed teſte Ioſepho. libro.ii.ad grãmaticum:cum e græcia reuerteretur ad ſuos:& conaretur ſuis inducere græcorum leges:a fratre in venatione ſagitta percuſſus interiit : dicens ſe gratia eloquii:& diſciplinæ in græcia ſeruatum:ob illa in patria perire:cum igitur hic ex eo quæreretur : cur non eſſent : ſibi ciues in Thracia:reſpondit: quia nec vites : hoc eſt vinũ.

Leges araneарũ telis ſimiles. Comparabat hic leges telis aranearum:quia qaemadmodum aranearum telæ minuta animalia detinent: a maioribus dilacerantur : ita quoq; leges homines pauperes & miſeros deterrent:magnos & præpotentes non ita. ¶In firmiora:vt fucos oeſtrum. ¶Perpotens ; valde potens: qui ciuicam conditionem excedunt.

ASCE. ¶IDEM Ariſtoteles prædicabat in neutram.i. non in alteram:hoc eſt non debere ſup. quenquam loqui de ſeipſo in alteram partem.hoc eſt neq; bonam:neq; malam: quoniam laudare ſe eſſet vani:& vituperare ſe ſtulti. Eiuſdem.ſ.Ariſtotelis præceptum vtiliſſimum eſt : vt conſideremus voluptates abeuntes:ideſt quales ſint:dum abeunt a nobis ſatietate:& nauſea captis.Quas.ſ.voluptates quidem:ideſt certe:ipſe minuit:ideſt parui:aut minoris æſtimandos docuit:oſtendendo ſic:ideſt in profectu earum . Enim pro quia: ipſe ſubiecit animis noſtris:ideſt contemplandas obiecit voluptates feſſas:ideſt non amplius nos afficere valentes:& plenas pœnitentiæ:Trahit enim omnis voluptas ſecum pœnitentiam comitem:vnde Flaccus in epiſtolis : Sperne voluptatem : nocet empta dolore voluptas:& de Venere ſolitum aiunt Ariſtotelem dicere:ꝙ omnis anima triſtetur poſt eam . Ideo autem hoc monuit:quo:ideſt vt voluptates repetantur:ideſt iterum petantur minus cupide. ¶Nec:ideſt & non.& Anaxagoras:ſcilicet philoſophus inquit:non parum:ideſt multum prudenter cuidam interroganti quiſnam eſſet beatus. Nemo ex iis : quos tu exiſtimas eſſe fœlices:ſed tu reperies in eo numero:ſcilicet beatorum:eum qui creditur ſe conſtare ex miſeriis. Ille:ſcilicet vere beatus:non erit abundans diuitiis:& honoribus:ſed erit fidelis:ac pertinax:ideſt aſſiduus cultor:aut exigui ruris : aut doctrinæ non ambitioſæ:ideſt non quærentis honores populares:ens ſup.aut exiſtens beatior in ſeceſſu:ſcilicet mentis: ſcilicet tacite:& apud ſe:q̃ in fronte:ideſt apparitione:& oſtentatione exteriori:aut in ſeceſſu:ideſt fine vitæ:q̃ in fronte:ideſt in principio.quia virtutis merces in fine eſt:voluptatis in principio:vt in littera Pythagoræ belliſſime deſcribit Maro . & cætera.Dictum quoq; Demadis ſup.eſt ſapiens.Enim pro quia:inquit Athenienſibus nolentibus decernere:ideſt decreto attribuere:Alexandro:ſcilicet magno:honores diuinos:videte:ideſt proſpicite: ne dum vos cuſtoditis cœlum : ideſt latriam deorum immortalium:quam non vultis decernere Alexandro viro mortali:amittatis terram:ideſt vrbem : & ditiones in terris:Quod dictum authori quidem ſapiens videtur:ſed chriſtiano homine penitus indignum eſſet:qui potius vitam:nedum terras ſuas amitteret:q̃ diuinos honores homini decerneret:niſi ad honorem Dei refert:quomodo dictum eſt:nimis honorati ſunt amici tui deus:&c. ¶Quam:& cætera porro:ideſt ſed : q̃ : ideſt quantum ſubtiliter Anacharſis philoſophus ſcytha: comparabat telis aranearum:ideſt quas araneæ texunt(Eſt enim telis datiuus a nominatiuo telæ telarum)leges. Nam ſup. ait:aut videmus:vt animalia. ¶ Infirmiora:vt muſcas:& culices retineri illis:ſcilicet telis:& valentia:ſcilicet animalia : vt veſpas:ſtelliones:mures:& cætera.tranſmitti illis:ideſt mitti trans illas:ita ſup.aiebat humiles:& pauperes conſtringi his : ſcilicet legibus:& diuites:ac præpotentes non alligari.

NIhil etiam ageſilai facti ſapientius.Multum diſſentit a Plutarcho Vale.non enim coniuratores depræhendiſſe ageſilaum:ſed fugitiuos ex acie a capitis pœna liberaſſe dicit Plu.ſublatis tantiſper licurgi legibus:dum abſoluerentur: qd̃ videtur veriſimile eſſe:lex.n.erat:vt ex acie fugientes capite punirentur.Cum igitur apud leutras pugnatũ eſſet acri certamine hinc a thebanis:inde a lacedæmõiis:& thebani duce epaminunda lacedæmoniorũ exercitum fudiſſent:atq; fugaſſent:omnes qui ex acie fugerant:in iudicium protrahuntur per legem capitis pœnæ videbantur obnoxii:tunc euphori timentes ne ſi ſumpto de his omnibus ſupplicio:non eſſent:qui deinde patriam armis tutarentur:cõſumpta.ſ.ex maiori parte iuuentute. Ageſilai ſuper hac re ſententiam: iudiciũq; expectabant:qui ſapienter:& legibus:& ſaluti patriæ cõſuluit:nõ.n.inquit lator ero aliarum legum cum his:nec abrogare quicq̃:nec addere:nec diminuere poſſim:ſed bene res ſe habebit:ſi omiſſis hodie licurgi legibus cras illas ſeruauerimus. ¶Conſpirationem:conſpiratio malorum cõiuratio. ¶Abrogauit:euomit: ſubuertit. ¶Vel iniuſta:ſi contra leges facta. ¶Vel iure impediretur:ſi lege perfici non poſſet. OLIV.

¶De Ageſilao.

NIhil etiã Ageſilai facto ſapienti9: ſiqdẽ cũ aduerſus remp.Lacedæmoniorũ conſpirationẽ ortã noctu comperiſſe:leges Lycurgi cõtinuo abrogauit:quæ de indẽnatis ſuppliciũ ſumi uetabant: cõprehẽſis autẽ,& ĩterfectis ſontib9, eaſdem eueſtigio reſtituit:atq; utrũq; ſimul p̄uidit, ne ſalutatis animaduerſio uel iniuſta eſſet : uel iure impediretur.itaq; ut ſemper eſſe poſſent:aliquanto non fuerunt.

¶De Hannone.

SEd neſcio an Hãnonis excellentiſſimæ prudentiæ cõſiliũ.Magone enim cannenſis pugnæ exitũ ſenatui Pœnorũ nũciãte : inq; tãti ſucceſſus fidem annulos aureos trium modiorũ menſuram explentes fundente.q interfectis noſtris ciuibus detracti erant : quæſiuit an aliquis ſociorũ poſt tantam cladẽ a Romanis defeciſſet . atq; ut audiuit:neminem ad Hannibalem tranſiſſe : ſuaſit,ut protinus legati Romam,per duos de pace ageretr̃: mitterẽtur.cuius ſi ſñia ualuiſſet:neq; ſecũdo punico bello deuicta Carthago,neq; tertio deleta foret.

SEd neſcio:poſt cãnenſem pugnam cum hannibal nuncium Carthaginem miſiſſet de reb9 in italia proſpere geſtis:atq; is omnia diligenter:& accurate expoſuiſſet:in ſenatu hannibalem.ſ.cum ſex imperatoribus:quorum quattuor cõſules: duo dictatores: ac magiſtri equitum fuerant:cum ſex conſularibus exercitibus acie conflexiſſe:occidiſſe ſupra.c.milia:cepiſſe ſupra.l.milia hoſtium: ex quattuor conſulibus duos occidiſſe: ex duobus ſaucium alterum:alterum toto amiſſo exercitu cum.l.hominibus effugiſſe.Magiſtrum equitũ: qui conſularis poteſtatis ſit:fuſum:fugatũq; dictatorem quia ſe in acie nunq̃ cõmiſerit:vnicum haberi imperatorem:brutios apulos:ſamnitum:& lucanorum partem defeciſſe ad pœnos.Capuã:quæ campaniæ caput eſt:Hanniba.eſſe:ad quarum rerum fidem:maioremq; lætitiam effundi iuſſiſſe in veſtibulo curiæ annulos aureos: quos tantũmodo ciuium Romanorũ fuiſſe dicebant : tantus autem erat aceruus:vt modios tres expliſſe dicatur.tum interrogatus eſt hanno Brachinæ factioni ſemper aduerſus:num demũ pœniteret ſe belli ſuſcepti aduerſus Roma.deniq; Hanniba.iuberet:vnq̃ ſe penituiſſe:reſpondit: neq; deſiturum pœnitere atq; ſuum imperatorem accuſare:donec viderit bellum illud aliqua tollerabili conditione finitum:deinde cum interrogaſſet ex nuncio:qui apud cannas ad internitionem imperii Roma.pugnatum eſſe dicebat:totamq; italiam a Roma.defeciſſe.& nunquid ex latini nominis populus defeciſſet:& ſi quis homo ex quinq; & triginta tribubus ad Hanniba.transfugiſſet:an Roma.legatos ad Hannibalem de pace miſiſſent:aut vllam pacis mentionem feciſſent:cum hæc omnia negaſſet nuncius eſſe facta.bellum inquit tam integrum habemus q̃ habuimus:qua die Hanniba. Italiam eſt ingreſſus:quare cenſeo legatos de pace q̃primum mittendos:cum eam habituri ſimus conditionibus nobis honeſtioribus q̃ illis:quod ſi feciſſet:nec eo bello tributaria Popu.Roma.facta fuiſſet:nec tertio funditus euerſa. ¶Trium modiorum menſuram.Liuius lib.iii.decados ſecundi punici belli.ad fidem inquit:deinde lætarum rerum effundi iuſſit in veſtibulo curiæ annulos aureos:qui tantus aceruus fuit:vt metientibus viſum fuerit:ſupra tres modios expleſſe : ſunt quidam auctores:fama tenuit:quæ propior eſt vero:haud plus fuiſſe modio.Plinius natu.hiſto.libro.xxxiii.promiſcui ſexus alterum ſecundo punico bello:neq; enim aliter potuiſſent trimodia illa annulorum Carthaginem ab Hannibale mitti : vnde extat planiſſimum exemplum dici hic modius & hoc modium:cum Liui.dixerit tres modios.Plinius vero trimodia. ¶Suaſit protinus:vt legati de pace.Nouerat iſte Romanorum ingenia:quia excitabantur cladibus. Cãnenſis clades.

ASCE. ¶NIHIL etiam ſup.eſt aut fuit:ſapientius facto Ageſilai regis:ſeu principis Lacedæmoniorum:ſiquid. m : ideſt quoniam cum comperiſſet conſpirationem ortam aduerſus rempublicam Lacedæmoniorum : abrogauit continuo leges Lycurgi: quæ.ſ.leges vetabant ſupplicium ſumi de indemnatis:ideſt de quibus non eſſet ſolemniter lata ſententia:quam in tali diſcrimine:præſertim vbi iudices in crimine ſunt:difficile eſſe ferre.Autem pro ſed ſontibus compræhenſis: & interfectus ; ideſt poſtq̃ fecerat eos compræhenſos occidi:reſtituit:ideſt promulgauit eueſtigio:ideſt ſtatim:eaſdem:ſcilicet leges Lycurgi : atq; prouidit vtrunq; ſimul:ne animaduerſio ſalutaris:ideſt ad ſalutem reipublicæ ſpectans:eſſet vel iniuſta:ſi ſemper de indemnatis fieret:vel impediretur iure:ſi ſemper leges ſeruaſſet. Itaq;:ideſt & ita ſup. leges Lycugi aliquando non fuerunt : ſcilicet pro modico illo tempore:quo fuerant abrogatæ:vt poſſent eſſe ſemper.ne penitus cum republica interirent per coniurationem:quæ ſtantibus legibus facile opprimi non poterat. ¶Sed neſcio: an conſilium Hannonis.ſ.principis Carthaginen. ſup.fuerit prudentiæ excellentiſſimæ:quia ſi ei obtemperatum fuiſſet : Carthago libera manſiſſet . Enim pro quia Magone fautore Hannibalis nunciante ſenatui pœnorum exitum pugnæ Cannenſis.i.quam cladem illic Roma.accepiſſent:& fundente in fidem.i.crudelitatem:aut approbationem tanti ſucceſſus annulos aureos explentes menſuram trium modiorum: qui detracti erant ciuibus noſtris.i.Romanis interfectis : quæſiuit : an aliquis ſociorum defeciſſet a Romanis poſt tantam cladem:atq; vt.i.poſtq̃ audiuit:neminem tranſiſſe ad Hannibalem:ſuaſit:vt legati mitterentur protinus Romam:per quos ageretur de pace.Cuius ſi ſententia valuiſſet.i.approbata fuiſſet.Carthago neq; foret victa ſecundo bello punico:in quo tributaria facta eſt a Scipione maiore:neq; deleta:ſcilicet a Scipione Aphricano minore tertio:ſcilicet bello punico.

OLIV. Herēnii pontiis Sānitis egregie dictū.

Nec ſannites: bello ſannitico. T. Veturius & Au. poſthumi⁹ cōſules cū exercitum duxiſſent in ſanniū. pōtius herēnius ſannitū impator milites decē paſtorꝶ hitu mittit: pecoraq; diuerſos aliū alibi paſcere iubet: haud ꝓcul Romāis ꝑſidiis: & cū īciderūt ī ꝓdatores: vt idē oib⁹ ſmo cōſtet: legiōes ſannitiū ī apulia eē: lucerīa oib⁹ copiis circunſedere: nec ꝓcul abeſſe: qn vi capiant. Iā ēt rumor iſte antea de īduſtria vulgat⁹ venerat ad Romāos: ſed fidē auxeꝛ captiui: eo maxīe: q ī mo inter oēs cōgruebat: nō erat dubiū: qn Roman⁹ opē ferret lucerinis bōis: & fidelib⁹ ſociis ſimul: ne apulia oīs ad pñtē terrorē deficeret: ea mō q̄ irēt cōſultatio fuit: nā duæ erāt viæ: altera ꝑter orā maris ſupi lōgior: ſed tutior: altera ꝑ caudinas furculas breuior: ſed anguſtior: & ꝑiculoſior. Cōſules vt maturius opē ferre poſſent ſociis: ꝑ caudinas furculas inter facientes in locū ꝑiniquū lapſi ſunt: vñ nec ꝓgredi: nec egredi poſſent. Sānites igiꝛ cū exercitū Ro. inter mōtes īcluſum hērent: neſciebāt in tā lætis reb⁹ inire cōſiliū: qd de Ro. īcluſis faciēdū eēt. Itaq; vniuerſi herēniū pōtiū impatoris patrē ꝑ līas cōſulēdū cēſuerūt. Iā is grauior ānis nō militarib⁹ ſolū: ſed ciuilib⁹ quoq; abſceſſerat mūerib⁹: ī corpe tñ affecto vigebat vis aī cōſilii. Is vbi accepit ad furculas caudinas īter duos ſalt⁹ clauſos exercit⁹ roman⁹ cōſult⁹ ab nūcio filii: cēſuit oēs inde q̄ primū īuiolatos dimittendos q̄ vbi ſpreta ſnīa ē: remiſſo nūcio: iterꝶ cōſultus cēſuit ad vnū oēs īterficiēdos: q̄ vbi tā diſcordia īter ſe veluti ex ancipiti oraculo data rñſa ſunt: placuit ſenē ī caſtra duci: & ī cōſiliū admitti: q aduct⁹: vocatuſq; ī cōſiliū: ita ferme locut⁹ eſt vt nihil de ſnīa ſua mutaret: cās tñ adduceret priore ſe cōſilio: qd optimū duceret: cū potētiſſimo populo pingēs bñficiū ꝑpetuā firmare pacē amicitiāq;: altero cōſilio in multas ætates: qb⁹ amiſſis duob⁹ exercitibus: haud facile vires Romana res bello differre: tertiū nullū conſiliū eē: Cū filius: aliiq; principes ꝑcunctando exqrerent: qd ſi media via cōſilium capeꝛ: vt & dimitterenꝛ in colūne: & leges iure belli victis īpōerenꝛ. Iſta qdē ſnīa īqt ea eſt: q̄ neq; amicos parat: neq; inimicos tollit. Seruate mō: quos ignominia irritaueritis: ea eſt romana gens: q̄ victa qeſceꝛ neſciat: viuet ſemp in pectorib⁹ illoꝶ qcqd iſtuc ꝑſens neceſſitas iniunxerit: neq; eos añ multiplices pœnas expetitas a nobis qeſcere ſinet. ¶ Furculas. ca. a caudino oppido dictas ſibi ꝓpinquo. ¶ In ꝑniciē ſuā: qa vt dictū eſt in cap. de hu. Romani ſub iugū: & cū ſingulis veſtimētis abire ꝑmiſſi: turpi fœdere icto: ſic irritati ſunt hac ignominia: vt dediti fœderis auctoribus: & ab hoſte nō receptis: reparatoq; exercitu multo grauiorem q̄ acceperant hoſtibus cladem intulerint.

Furculæ caudinæ.

Cretenſes cū: Cretēſes optare: & imꝑcari ſolebāt his: quos maxīe oderant: vt mala conſuetudine delectarenꝛ: quotienſcūq; grauemq; ab aliquo populo iniuriam acceperant: dicebant: vtinam mala conſuetudine delectemini: & ſub hac tam dulci: & leui imꝑcatione ingens malum latebat: nā qui voluptate delectantur: ſeipſos conficiunt. ¶ Oderant: capitales hoſtes habebant. ¶ Inutiliter enim mala conſuetudo nihil aliud eſt: niſi cū aliqd inutiliter concupiſcimus: & in eo perſeueranter īmoramur. ¶ Effi. validiſſimum.

¶ De Herennio pontia Samnite.

Hæ Sānites qdē ꝓ uas pœnas conſimilis erroris pepēderūt: q Herēni Pōtii ſalutare cōſiliū neglexerūt: q authoritate, & prudētia cæteros ꝑſtās, ab exercitu, & duce eius filio ſuo conſultus, qd nā fieri de legiōibus Rōanis apud furcas caudinas incluſis deberet: inuiolatas dimittēdas reſpōdit: poſtero die eadē de re interrogat⁹, deleri eas oportere dixit: ut aut maximo beneficio gratia hoſtiū emeretur: aut grauiſſima iactura uires confringerentur. ſed īprouida temeritas uictoꝶ, dū utrāq; ptē ſpernit utilitatis, ſub iugū miſſas in ꝑniciē ſuā accendit. multis, & magnis ſapientiæ exēplis puulū adiiciam.

¶ De Cretenſibus.

Cretēſes cū acerbiſſima execratione aduerſus eos, quos uehementer oderunt: uti uolunt: ut mala cōſuetudine delectentur: optant: modeſtoq; uoti genere efficaciſſimum ultionis euentū reperiūt. Inutiliter. n. aliqd cōcupiſcere: & in eo ꝑſeueranter morari. exitio ea dulcedo uicina eſt.

¶ Vafre Dicta, Aut Facta. Capi. III.

Eſt aliud factorum, dictorumq; genus a ſapientia proximo deflexu, ad Vafre nomen progreſſum: quod niſi fallacia uires aſſumpſerit: fidem propoſiti non inuenit: laudemq; occulto magis tramitæ, q̄ aperta uia petit.

Vafrum vnde.

ASCE.

Eſt aliud. Nūc de vafre dictis: aut factis diceꝛ īcipit: & dicit hoc cū ſupioꝛ iungēdū eē: ſed ī hoc differre: q hæc non ne dolo fiere piit ē. n. vafre dictū: cū aliud dicim⁹: & aliud īnuim⁹. ¶ A ſa. ꝑ qa a ſapiētia ꝓcedit: ſed ſapiæ cōuicta eſt falſa. ¶ Vafrū: quaſi valde afrū dꝛ: nā cōſtat afros calidiſſimos fuiſſe. ¶ Occulto do. verſutia. ¶ Aperta via: ſimplici via: ac ſi diceret virtute. ¶ NEC qdē. i. & nō ēt: & ſannites. ſ. populi italiæ: pepēderūt. i. pſoluerūt ēt nō puas: īmo magnas pœnas cōſiliis erroris q. i. qa neglexerunt cōſiliū ſalutarꝛ herēnii pōtii principis ſui: ſicut Carthā. hānonis: q. ſ. Herēni⁹ ꝑſtās. i. exupans: cæteros. ſ. ſannites authoritate: & prudētia: coſult⁹ ab exercitu: & filio ſuo duce ei⁹. ſ. exercit⁹ ſannitū: qdnam dēret fieri de legiōib⁹ Ro. icluſis apud furcas caudinas. i. āguſtias mōtiū: vñ exiꝛ nō poterāt: rñdit dimittēdas īuiolatas. Interrogatus poſtero die de eadē re (nā ꝑus cōſiliū nō placuit exercitui) dixit optere. i. vtile eē: ſup. eas deleri: vt aut gīa hoſtiū emereꝛ: aut emereceꝛ maxīo bñficio: ſi ſalui dimitterenꝛ: aut vires hoſtiū cōfringerenꝛ grauiſſima iactura. i. amiſſiōe tot legionū. Sed temeritas victoꝶ īprouida. i. nō ꝓuidēs futura: dū ſpernit vtrāq; ptē vtilis cōſilii: accēdit in ꝑniciē ſuā: ſup. leges ro. miſſas ſub iugū. i. haſtas tris: duas erectas: & vnā trāſuerſam ī formā patibuli. Ego adiiciā (inqt author) multis & magnis exemplis ſapiæ: puulū ſup. exēplū. i. minoris prudētiæ. ¶ Cretēſes: cū volūt vti acerbiſſima execratiōe. i. maledictiōe aduerſus eos quos oderant væhemēter optant. i. imꝑcanꝛ in eos: vt delectenꝛ mala cōſuetudine: nō ſunt tñ laudādi: q tali execratiōe vtanꝛ: ſed q agnoſcūt id: qd imꝑcanꝛ: videlicet delectari mala cōſuetudīe: vñ ſeqꝛ pcm irremiſſibile: videlicet finalis īpœnitētia: eē grauiſſimū maloꝶ: vñ author & repiunt efficaciſſimū euentū vltiōis modeſto genere voti. i. īprecationis. Enī pro qa cōcupiſcere aliquid inutiliter. i. pernicioſe: & morari in eo pſeueranter: ea dulcedo eſt vicina exitio: quia ad exitium perducens.

Eſt aliud ge. fa. & dictoꝶ ꝓgreſſum ꝓxīo deflexu. i. pria declinatiōe a ſapia ad nom̄ vafri. i. aſtuti: aut vafre ſup. facti: aut dicti. qd. ſ. gen⁹: niſi aſſumpſerit vires fallaciæ. i. deceptōis: ñ īueīt fidē. i. credulitatē: & pp fidē adhibitā aſſecutionē ꝓpoſiti. ſ. ſui. hoc eſt nō aſſequiꝛ: qd ꝑtendit: & petit laude magis occulto tramite. i. dolo q̄ apta via. i. integra virtute.

OLIV.

Seruio. t. r. Liui. ab vrbe cō. Bos. inqt ī ſabinis nata cuidā prīfa. dꝛ mirāda magnitudīne: ac ſpē. Fixa ꝑ multas ætates cornua ī veſtibulo tēpli dianæ: monumētū ei fuere miraculo hita: vt erat res ꝓdigii loco ē: & cecinere vates: cuius ciuitatis eā ciues diāæ imolaſſent: ibi foꝛ īperiū. Id carmē ꝑuenerat ad antiſtitē fani dianæ. Sabinus vt primū apta ſacrificio dies viſa eſt: bouē Romā actā deducit ad fanū dianæ: & an arā ſtatuit. Ibi antiſtes Ro. cū eū magnitudo victimæ celebrata fama mouiſſet: memor rñſi Sabinū ita alloqꝛ. Quid nā tu hoſpes paras īceſtū ſacrificiū dianæ faceꝛ: qn tu añ viuo pfunderis flumine: īfima valle ꝑfluit tyberis: religiōe tact⁹ hoſpes: q oīa vt ꝓdigio rñderet: euētus cupet: rite facta extēplo deſcēdit ad tyberī. Interea Roman⁹ imolat diāæ bouē: id miꝛ gratū regi: ac ciuitati fuit. ¶ Editā. nata: Auētinēſi dianæ: cuius tēplū erat in auentino monte. ¶ Religionē: metū religionis: ne deam offenderet: ſi eam illotis manibus īmolaret.

Quo ī gñe. Li. li. i. portētū īnqt terribile viſum ī regia: anguis ex colūna lignea elapſus: cū terrorē: ac fugā feciſſet: ī regiā ipſius regis nō tā ſubito pauore ꝑculit pect⁹: q̄ āxiis ipleuit curis. Itaq; cū ad pub. ꝓdigia etruſci tñ vates adhiberenꝛ: hoc veluti domeſtico exterritus viſu delphos ad maxīe īclytū in terris oraculū mitteꝛ ſtatuit: neq; rñſa ſortiū vlli alii cōmitteꝛ auſus: duos filios ꝑ ignotas ea tēpeſtate terras: ignotiora maria: ī græciā miſit: Titus & Aruns ꝓfecti: comes his additus. L. Iunius Bru. targnia ſoroꝛ regis nat⁹ iuuenis alius īgenio q̄ cui⁹ ſimulationē īduerat. Is cū priores ciuitatis: ī qb⁹ fratrē ſuū ab auunculo īterfectū audiſſet: neq; aīo ſuo qcq̄ regi timēdū: neq; in fortūa cōcupiſcēdū relinqre ſtatuit cōtēptuq; tutus eē: vbi in iuꝛ paꝶ ꝑſidii eēt: ergo ex īduſtria fact⁹ ad imitationē ſtultitiæ: cū ſe: ſuaq; ꝑdæ eē regi fineret. ¶ Bruti quoq; haud abnuit cognomē: vt ſub eius obtento cognominis: liberator ille Po. Ro. aīus latēs apireꝛ tpe ſuo. Is tū a targnis duct⁹ delphos ludibriū verius q̄ comes aureū baculū īcluſum corneo cauato ad id baculo: tuliſſe donū Apollini dꝛ ꝑ ambages effigiē ingenii ſui: quo poſtq̄ vētū ē ꝑfectis pr̄is mādatis: cupido īceſſit aīos iuuenū ſciſcitādi: ad quē eoꝶ regnū Romanū eēt vētuꝶ: ex īfimo ſpecu vocē redditā ferunt. Imperiū ſūmū romæ hēbit: q veſtrū prim⁹ o iuuenes oſculū mrī tulerit: Tarqnii: vt ſextus q romæ relict⁹ fuerat ignarus rñſi: expariq; impii eſſet: rē ſumma ope taceri iubēt: ipſi iter ſe: vter ꝑor cū Romā rediſſent mrī oſculū daret: ſorti ꝑmittunt: Brutus alio ratus ſpectare pythicā vocē: velut ſi ꝓlapſus cecidiſſet terra oſculo contigit. ſ. q ea cōis mr̄ oīum mortaliū eēt. ¶ Indolē excerpſi. Incremētū virtutis: hoc ē oēs nobiles virtutis ſpecimē: & incremētū ꝑ ſe ferentes carpi: & ex aliis deligi ad mortē. ¶ Vegetioris inge. magis viuidi: & acutioris ingenii. ¶ Qui. a. oēs. m. oſ. de. Oui. faſtoꝶ. li. ii. Conſulit phœbus ſors eſt ita reddita: matri: Qui dederit primus oſcula victor erit. ¶ Perinde atq;. t. ca. lapſus. i. tāq̄ ſi pede offenſo lapſus eſſet. ¶ In fa. in libris in quibus annua geſta deſcribebantur: & omnes magiſtratus.

¶ De quodam Antiſtite Romano.

Seruio Tullo regnante cuidā patrifamiliæ in agro ſabino præcipuæ magnitudinis, & eximiæ formæ uaca nata eſt: quā oraculorū certiſſimi authores in hoc a Diis immortalibus editā reſpōderūt: ut quiſquis eā Auētinenſi Dianæ immolaſſet: eius patria totius terrarū orbis imperiū obtineret. lætus eo dominus bouem cū ſumma feſtinatione Romā actā mactādā in Auentino ante arā Dianæ cōſtituit, ſacrificio Sabinis regimē humani generis daturus. de qua re antiſtes templi certior factus, religionē hoſpiti intulit: ne prius uictimā cæderet: q̄ ꝓxima ſe aqua abluiſſet: eoq; alueū tyberis petēte, uaccā ipſe immolauit: & urbē noſtram tot ciuitatū, tot gētiū dñam, pio ſacrificii furto reddidit.

¶ De Iunio Bruto.

Quo in genere acuminis in primis Iunius Brutus referendus. nam cū a Rege Tarquinio auunculo ſuo omnem nobilitatis indolē excerpi: interq; cæteros etiā fratrem ſuū, quod uegetioris ingenii erat interfectum animaduerteret: obtuſi ſe cordis eſſe ſimulauit: eaq; fallacia maximas uirtutes ſuas texit, ꝓfectus etiā Delphos cū Tarquinii filiis, quos is ad Apollinē pythiū muneribus, ſacrificiiſq; honorandū miſerat: aurū deo, nomine do ni clā cauato baculo incluſum tulit, quia timebat, ne ſibi cœleſte numē aperta liberalitate uenerari tutū nō eſſet. peractis deinde mandatis patris, Apollinē iuuenes cōſulerūt: quis nā ex ipſis Romæ regnaturus uidereꝛ: At is penes eū ſummā urbis noſtræ poteſtatē futurā reſpōdit: qui ante omnes matri oſculū dediſſet. Tūc Brutus perinde, atq; caſu ꝓlapſus de induſtria ſe abiecit: terrā q; cōmunē omniū matrem exiſtimas, oſculat⁹ ē, qd tā uafre telluri īpreſſū oſculū, urbi libertatē, Bruto primū in faſtis locū tribuit.

ASCE.

¶ SEruio Tullo regnante. ſ. romæ: Vacca ꝑcipuæ magnitudinis: & eximiæ formæ eſt nata in agro ſabino cuidā prīfamilias: q̄ certiſſimi auctores. i. interꝑtes oraculoꝶ rñderunt editā a diis īmortalibus in hoc. i. ad hūc finē: aut hoc fato: & portento: vt qſqs. i. qcūq; īmolaſſet eā dianæ auentinenſi. i. q Romæ in Auentino colle ædē hēbat: ei⁹ patria obtineret imperiū totius orbis terraꝶ. Dominus. i. pater ille familias poſſeſſor vaccæ: lætus eo. ſ. oraculo: cōſtituit bouē. i. vaccā illā actā cū ſumma feſtinatiōe: aut qa cupidus erat talis euentus aut ne oraculū aliis īnoteſceret: & vacca ſibi ꝑripereꝛ: Romā mactandū añ arā dianæ in Auentino. ſ. colle: daturus. i. eo aīo: vt daret ſabinis regimē gñis humani: ſacrificio. e. talis vaccæ: de qua re antiſtes tēpli. i. primarius ſacerdos: factus certior. i. edoctus: ītulit hoſpiti. i. homini ꝑegrino: religionē: metū: & ſcrupulū: ne cæderet. i. mactaret prius victimā q̄ abluiſſet ſe aq̄ amnis ꝓximi: videlicet tyberis (qa putabāt aq̄ fluentē hr̄e vim purgatiuā: vñ æneas æñ. ii. Tu gēitor cape ſacra māu: ꝑrioſq; pēates: Me bello ex tāto digreſſum & cæde recenti: Attractare nephas: donec me flumine viuo Abluero) & eo. ſ. hoſpite: aut prīfamilias petēte alueū tyberis: ipſe īmolauit vaccā: & reddidit. i. effecit pio furto ſacrificii vrbē noſtram dominam tot ciuitatum: & tot gentium. ¶ Quo &c. In quo gñe acuminis. i. callidæ ſagacitatis: & vaframenti: Iu. Bru. exactor regū: & primus conſul eſt referendus. i. recēſendus in primis. i. inter primos. Nam cū animaduerteret omnem indolē. i. florē ingeniorum nobilitatis. i. nobilium puerorum: excerpi: ideſt paulatim ad necem dedi: & e numero viuentium tolli a Tarquinio: ſcilicet ſuperbo rege. ſ. Romanorū auunculo ſuo.

¶Quia matris fratre:& aīaduerteret ēt fratrē ſuū interfectū.ſ.a Tarquinio inter cæteros:eo ꝙ erat ingenii vegetioris.i.minus torpentis:ſimulauit ſe eē cordis obtuſi.i.īgenii hebetis:& texit ea fallacia maximas virtutes ſuas.Profectus ēt delphos cū filiis Tarquii.ſ.Tito & Arunte:quos idē.ſ.Tarquinius miſerat ad honorādū Apollinē Pythiū munerib⁹:& ſacrificiis:ipſe Brutus tulit deo noie.i.rōne doni:auꝶ iclusum baculo cauato clā.i.occulte:neſcientib⁹ id filiis regis:qa timebat:ne tutū nō eēt ſibi venerari numē cæleſte.i.appollinis:quē cæleſtiū deoꝶ vnū putabāt:liberalitate apta.i.māifeſta.Deinde iuuenes.ſ.filii regis:mādatis pr̄is pactis.i.poſtꝗ pegerāt mādata pr̄is ſui Tarquii:cōſuluerūt apollinē:q.ſ.ex ipſis eēt regnaturus Romæ At.i.ſed:is.ſ.Apollo rn̄dit:ſummā ptāte vrbis nr̄æ futurā penes eū.i.in ptāte eius:q dediſſet matri oſculū ante oēs.i.primus oium. Tunc Brutus pinde atꝗ caſu plapſus.abiecit ſe.ſ.in terrā:de induſtria.i.data opera & oſculatus eſt terrā:exiſtimas ſup.eā cōmunē matrem omniū.Quod.ſ.oſculum:impreſſum telluri.i.terræ tam vaſre.i.tā callide:vt nemo pciperet:tribuit vrbi.ſ.Romæ:libertatem:& Bruto primum locum in faſtis.i.libris:in quorū capite conſulum nomina ſcribebant̄:ipſe autē primus cōſulū fuit.

OLIV. Scipio trecētos equites Ro.ſine pub.pēſa arma uit.

Scipio vero.Scip.poſtꝗ in ſiciliā venit traiecturus in africā volūtarios milites ordinauit:cēturiauitꝗ ex his.ccc.iuuenes florētes ætate:& viriū robure:inermes circa ſe habebat:ignorantes quē ad vſum neꝗ centuriati:neꝗ armati ſeruarentur:tum ex totius Siciliæ iunioꝶ nūero princeps gn̄e:& fortunis trecentos eqtes:qui ſecū in africam traicerent legit:diēꝗ his:qua eqs:armiſꝗ inſtructi:atꝗ armati adeſſent:edixit. Grauis ea militia pcul domo:terra mariꝗ multos labores:magna pericula allatura videbat̄:neꝗ ipſos modo:ſed parentes cognatos eorū:ea cura angebat:vbi dies:ꝗ dicta erat aduenit:arma equoſꝗ oſnderunt.Tū Scipio renunciari ſibi dixit quoſdam equites ſiculoꝶ tāꝗ grauē:& duram horrere eā militiā.Si q aīati eēnt:malle eos ſe iā tū fateri quā poſtmodū ꝗrentes ſegnes:atꝗ inutiles milites reip.eē:expromerent qd ſentirēt:cum bōa venia ſe auditurū:vbi ex his vnus auſus ē dicere:ſe prorſus ſi ſibi:vtrū vellet liberū eſſet nolle militare:tū Sci.& qū inqt adoleſcēs:qd ſentires non diſſimulaſti:vicariū tibi expedio iam:cui tu arma:& equū:cæteraꝗ inſtrumenta militiæ tradas:& tecū hinc extemplo domū ducas:exerceas docendum:cures equo:armiſꝗ læto cōditionē accipienti:vnū ex.ccc.quos iermes habebat:tradit:vbi hoc mō exauctoratū equitē cū gr̄a imperatoris viderunt:ſe qſꝗ excuſare:& vicariū accipere:ita trecentis ſiculis Romani eqtes ſubſtituti ſine publica impenſa.¶Expeditionē. Illam,militiā:ad quā expediti milites ducebant̄.¶Ergo calliditas.Laudat.Scipionis callidū conſiliū:qui ſine ſociorū ꝗrela exercitū īſtruxit opibus illoꝶ tanta calliditate:vt illi ſe bn̄ficiū recepiſſe exiſtimarent:qđ imperatū fuiſſet:grauiſſimum exiſtimaſſent.

Quod ſequit̄.Hoc exemplū Cice.poſuit li.i.de officiis vbi dicit.Nec noſter qdē pbandus eſt ſi verū eſt Qu.Fabiū labeonem:ſeu quē aliū:nihil.n.hēo pter auditum arbitrū nolanis:& Neapolitanis de finibus agri a ſenatu datū:cū ad locū veniſſet:cū vtriſꝗ ſeparatī locutum:ne cupide qd agerent:nec appeterent:atꝗ vt regredi ꝗ pgredi mallent.Id cum vtriꝗ feciſſent aliquātulū agri in medio relictū ē.Itaꝗ illorū fines ſicut ipſi dixerat terminauit:ī medio relictū:qđ erat.P.R.adiudicauit.¶Narrandū ſed nō imitandū:qa vt inqt Cice.hoc eſt decipere:non iudicare:quo circa in oī re fugienda eſt talis ſolertia.¶Regredi ꝗ prog.Mallent citra fines ſe cōtiner̄ qua vltra fines procedere.

¶De Scipione Superiore.

Scipio quoꝗ ſuperior pſidiū callidatis amplexus eſt.Ex Sicilia.n.petēs Africā,cū ex fortiſſimis peditibus Romanis trecentoꝶ equitū numerū implere uellet:neꝗ tā ſubito poſſet eos inſtruere,qđ tēporis āguſtæ negabāt:ſagacitate cōſilii aſſecutus ē.nāꝗ ex iis iuuenib⁹,quos ſecū ex tota ſicilia nobiliſſimos,& ditiſſimos,ſed inermes habebat:ad ſe uocatos trecentos ſpecioſa arma,& electos equos,ꝗ celerrime expedire iuſſit:uelut eos cōtinuo ſecū ad oppugnandā Carthaginē aduecturus.q cū īperio ut celeriter,ita longinqui,& piculoſi belli reſpectu ſolicitis animis paruiſſent:remittere ſeſe Scipio illā expeditionē,ſi arma,& equos militibus ſuis tradere uoluiſſent:edixit.rapuit conditionē imbellis,ac timida iuuētus:īſtrumētoꝗ ſuo cupide noſtris ceſſit.Ergo calliditas ducis prouidit:ut ſi quod ptinus imperaret̄:graue prius deinde remiſſo militiæ metu,maximū beneficiū fieret.quod ſeruitur narrādū quoꝗ eſt.

¶Qu.Fabio Labeone.

Quitus Fabius Labeo arbiter a ſenatus finiū conſtituendorū inter Nolanus,& Neapolitanos datus:cū in rem præſentem ueniſſet:utroſꝗ ſeparatim monuit:ut omiſſa cupiditate regredi controuerſa,ꝗ pgredi mallent:idꝗ cū utraꝗ pars authoritate uiri mota feciſſet.aliquātū uacui in medio agri relictū eſt.conſtitutis deinde finibus ut ipſi terminauerāt:quicqd reliqui ſoli fuit,Populo Romano adiudicauit.Cæterum & ſic circunuenti Nolani ac Neapolitani queri nihil potuerunt:ſecundum ipſorum demonſtrationē dicta ſentētia,

ASCE. ¶SCIPIO quoꝗ ſupior amplexus eſt pſediū.i.ptectionem:& ſubſidium calliditatis.Enim.i.quia:ipſe petens.i.petere volens aphricam ex Sicilia:cum vellet implere numerum trecentorū equitum ex fortiſſimis peditibus Romanis:neꝗ poſſet inſtruere eos tam ſubito aſſecutus eſt.i.obtinuit ſagacitate conſilii ſup.id:qđ anguſtiæ temporis negabant.Namꝗ iuſſit trecentos ex his iuuenibus:quos habebat:ſecum ex tota ſicilia nobiliſſimos & ditiſſimos:ſed inermes:quia non aderant cauſa belli gerendi:vocatos ad ſe expedire.i.acquirere ꝗ celerrime.ſ.poſſent arma ſpecioſa:& equos electos velut euecturus ſup.eſſet eos continuo ſecum ad oppugnandam carthaginem:Qui.ſ.trecenti iuuenes cum.i.poſtꝗ paruiſſent imperio.ſ.Scipio.vt celeriter:ita animis ſollicitis reſpectu.i.ex conſideratione belli longinqui:& periculoſi:Scipio edixit.i.palam p pconem dixit:ſe remittere ſup.illis.¶Illā expeditionē.i.pfectionem militarē in aphricam ſi voluiſſent tradere militibus ſuis:hoc eſt Romanis:arma:& equos:iuuentus.ſ.ſicula imbellis.i.non aſſueta bello:ac timida:rapuit.i.celeriter accepit cōditionē.i.oblationem illā ſub cōditione:& ceſſit cupide noſtris.i.Romanis militibus ſup.de inſtrumēto ſuo.i.quo bellū gerere poſſit:videlicet armis:& eqs.Ergo calliditas ducis pūidit:vt ſi qđ imperaret̄:protinus fieret:prius graue fieret deinde maximum bn̄ficium.i.haberetur loco maximi beneficii remiſſo(quod

vulgo dicerent)relaxato metu militiæ:hoc eſt.Si Scipio ſtatim exegiſſet ab illis nobilibus:vt ſinguli arma & equum talem militi Romano tribuerent:viſum fuiſſet pergraue illis:præſertim cum ſibi chariſſimos equos:& aptiſſima nimirum arma delegerint:ſed nunc cum viderent per ornamenta ſua:ſe a militiæ onere abſolui loco maximi beneficii habuerunt ea dare.Quod ſequitur eſt quoꝗ.i.etiam narrandum:licet non ſatis honeſtunm.¶Quintus Fab.Labeo datus arbiter a ſenatu finium conſtituendorum inter Nolanos & Neapolitanos:cum veniſſet in rem præſentem.i.ad locum ipſum:de quo controuerſia erat:monuit vtroſꝗ ſeparatim:vt mallent regredi.i.diſcedere a controuerſia.i.lite:ꝗ progredi ſup.in eam:& hoc cupiditate.ſ.habendi omiſſa:& cum vtraꝗ pars mota authoritate viri feciſſet id:aliquantulum agri vacui.i.carentiis poſſeſſore relictum eſt in medio:deinde finibus.i.limitibus conſtitutis vt.i.quēadmodum ipſi.ſ.de vtraꝗ parte cōmiſſi terminauerant:adiudicauit populo Romano quicquid ſoli fuit reliqui.Cæterum.i.ſed:etſi.i.quāquam Nolani:ac Neapolitani circūuenti.i.decepti fraude arbitri:nihil potuerunt quæri.i.conqueri:ſententia dicta.i.eo ꝙ ſententia eſſet dicta ſecundum demonſtrationem ipſorum:tamen nouum.i.inuſitatum vectigal.i.pecuniæ acquiſitio ex agro alieno.

improbo tamen præſtigiorum genere,nouū ciuitati noſtræ uectigal acceſſit.¶Eundem ferunt cum a rege Antiocho,quem bello ſuperauerat:ex fœdere icto,dimidiam partem nauium accipere deberet:medias omnes ſecuiſſe:ut eum tota claſſe priuaret.

¶De Marco Antonio.

Nam.M.Antonio remittendum conuitium eſt.qui idcirco ſe aiebat nullam orationem ſcripſiſſe:ut ſiquid ſuperiore iudicio actū,ei,quē poſtea defenſurus eſſet,nocituꝶ foret:nō dictū a ſe affirmare poſſet.ꝗ facti uix prudētis,tolerabilē cauſam habuit.p pic̄litātiū eni capite,non ſolū eloquētia ſua uti:ſed ēt uerecūdia abuti erat patus.

¶De Sertorio.

Sertorius uero corporis robore.atꝗ animi conſilio parem naturæ indulgentiam expertus:proſcriptione ſyllana dux Luſitanorum fieri coactus:cum eos oratione flectere non poſſet:ne cū Romāis uniuerſa acie cōfligere uellēt:Vaſro cōſilio ad ſuā ſentētiā pduxit.duos eni in conſpectu eoꝶ cōſtituit equos:alteꝶ ualidiſſimū,alterū infirmiſſimū.ac deinde ualidi caudā ab imbecillo ſene paulatim carpi,infirmi a iuuene eximiaꝶ uiriū uniuerſam cōuelli iuſſit.obtēperatū impio ē.Sed dū adoleſcētis dextera irrito ſe labore fatigat:ſenio confecta man⁹ miniſteriū executa eſt.tūc barbaræ cōcioni quorſum ea res tēderet cognoſcere cupiēti,ſubiecit:eq caude conſimilē eſſe nr̄m exercitū.cuius ptes aliqs aggrediēs opprimer̄ poſſit:uniuerſum cōat⁹ pſternere.celeri⁹ tradiderit uictoriā,ꝗ occupauit.Ita gēs barbara,& aſpa,& regi difficilis,ī exitiū ſuū ruens,quā utilitatē aurib⁹ reſpuerat:oculis peruidit.

OLIV. ¶PRAEſtigioꝶ genere.i.illuſionū:& deceptionū genere.¶Eundē ferunt:nec illud minori calliditate fuit:ꝙ cum Antiochū regē bello ſupaſſet & coegiſſet pacē petere inter cæteras pacis conditiones:illud adiecit:vt ſibi dimidias quaſcūꝗ haberet naues:ex fœdere daret:qđ ille non recuſauit:ſperans mediā totius claſſis partē integrā iri ſibi relictum:Fabius vero non mediū nauium numerū:ſed ipſa corpora ſecari iuſſit:vt eum penitus claſſe priuaret.

Nam.M.Antonius:hic fuit.M.Antonius orator:q in cauſis dicendis non maiori eloquentia ꝗ prudentia vti cōſueuerat:nullā.n.vnꝗ e ſuis orationē ſcriptā edere voluit.vt ſiquid forte dixiſſet in aliquo iudicio:quod in altera actione contradicendum eſſet:id ſibi ſemper integrū foret:qui poſſet obiiciētibus negare illud dixiſſe.¶Periclitan.reorum.

Sertorii laus.

Sertorius vero:Hic tātis animi:corporiſꝗ viribus excelluit:vt eū cui⁹:& illoꝶ:q clariſſimi:habent̄:belloꝶ duces:nō ſolū cōferre:ſed ēt pferr̄ merito poſſis.Nā Philippo cōtinētiorē in mulieres.Antigono fideliorē in ſuos:Hānibale placabiliorē in hoſtes fuiſſe certiſſimi auctores.Ingenio aūt nulli eoꝶ īferiorē:ſed fortuna oibus ipſis:qua ſemp īfeſta magiſꝗ hoſtib⁹ vſus.ſe peritia Metello:audacia Pōpeio:fortuna Syllæ:potētia Pop.Ro.exul & Barbaris imperitās adæquauit.Cū alteꝶ oculū amiſiſſet in bello:dictitare ſolebat alios nō ſemp virtutis ſuæ teſtimonia ſecū hr̄e:ſed torques:& haſtas:& coronas domi ſæpius relinquere.Sibi vero bellicæ laudis inſignia cōtinuo adeſſe:poſt multa:& pclara p repub.bello:domiꝗ geſta facinora:Cīnanes tādē partes ſecut⁹ ab opimio cōſule pulſus eſt cū Cīnane:q deinde Mario cōiūcti cū vrbe capta Marius & Cīna oīa crudelitatis exēpla pderēt:Serto.ipſe nec trucidaſſe quēꝗ ob irā:nec cōtumeliā intuliſſe cuiꝗ dr̄:ſed ea cōtinuo īprobaſſe:q illi fœde:crudeliterꝗ exercebāt:qn ēt ad quattuor ſuoꝶ milia ī ciuitate pter modū ſæuientiū ipſe trucidauit:pulſus iteꝶ a Sylla:pfligatis Marianis partib⁹ in hiberiā cū ſe recepiſſet.variis caſib⁹ agitatus extrema plærūꝗ fortuna ſtetit.Ad maurufios deinde delatus:quo cōſilio:vt ad fortunatas īſulas vſꝗ pfectus qetā ageret vitā pter opinionē incidit ī bellū.

Sertorii res geſtæ.

Cilicibus tum forte Aſcaliū:ī Maurufioꝶ regnū reducere conātib⁹:quoꝶ hoſtib⁹ cū auxilio fuiſſet ductu & auſpicio ſuo pulſis cilicib⁹:obſeſſoꝗ Aſcalio:& cæſo Pacciano:q ad liberādū Aſcaliū miſſus fuerat a Sylla:multis deinde oppidis:partim captis:ptim in deditionē acceptis magnū apud oēs Sertorii nomē:& gloria fuit:adeo vt a Luſitanis vltro acciret̄ ad regnū:quo qdē accepto:paratoꝗ pro ipſe & illoꝶ opib⁹ exercitu ſatis exiguo:qppe.xii.miliū militū aduerſus quattuor Roma.duces & cētū ac.xxx.hoīum milia bene feliciterꝗ pugnauit.Nā Coctā apud Mellariā nauali plio ſuperauit:Phidiā ptorē in Hiberia profligauit:& occidit.Domitiū procōſulē cū magna exercitus parte deleuit.Metellū deniꝗ ipſum ætatis ſuæ virū ampliſſimū ad eā neceſſitatē redegit:vt.L.Loliū ex puincia Narbonēſi auxiliū ſibi ferre coegerit.Et Pōpeius Magnus ex vrbe cū ſumma feſtinātia & exercitu mitteretur:quē ingēti arte ſæpe deluſum:& acie cū Afranio aliquotiēs deuictū Sertorius demū cōtroiuiſſet niſi a.M.Perpēna:qui ſecū arma cōiūxerat:p inuidiā cōiuratione facta in cœna fuiſſet interēptus.hic igit̄ cū Luſitanos:qbus imperitabat:orone inducere nō poſſet:ne vellēt cū Romanis vniuerſa acie decernere.cōtumaces.n.imperatoris iuſſum nō expectāt:ſed temere ferebant̄ in hoſtes:id calliditate:& Vaſro cōſilio pfecit:nā aduocata cōcione:cū duos equos in mediū iuſſiſſet adduci.Alteꝶ in acie ſenioꝗ cōfectū alteꝶ fortē & nitidū.macilēto validū:iuuenē:forti ſenē imbecillē:& huic carptim illi vno īpetu equoꝶ

caudas euellere iuſſit:ꝙ cũ adoleſcẽs totis viribus abnixus fruſtra tẽtaſſet: ſenex paulatim ſeras euellẽdo caudam nudauit.

Ingeniũ vires ſu perat. Sertorii cerua.

¶ Tũ Sertorius: videtis inqt cõmilitones ĩgeniũ plus poſſe ꝗ vires: oĩa naꝗ; vincit ſtudioſa ſedulitas: quo facto barbara gens
ferox: & cõtumax imperatori facilis: & dicto parens facta eſt. Aul. Gel. hũc alio vafro cõſilio vſum fuiſſe dicit lib. xv. ca. xxii.
qđ & Plu. affirmat in vita ſertorii: illũ. ſ. candidã ceruã eximie pulchritudinis: & viuaciſſimæ celeritatis a Luſitano quodã ſibi
dono datã ita mãſuefeciſſe: vt & vocãtẽ exaudiret: & vadẽtẽ ſequeret̃. aſſuetã quoꝗ; os auribus eius interdũ admouere: quaſi
cũ eo loquẽtẽ: & arcani aliqd a numine nũciãtẽ. Nã illã ſibi a diana dono datã ſimulabat: a qua tãꝗ ab ipſo numine doce-
ret̃: qđ faciẽdũ: aut nõ faciẽdũ eſſet quotiẽſcũꝗ; hoſtes fines ĩgreſſos: aut vrbẽ aliquã cœpiſſe occulte pſenſerat: dictum ſibi a
cerua ſimulabat: vt copias in armis haberet: rurſus ſi victoria aliqua ſuoꝝ ducum occulta nunciabatur. ceruã coronabat: &
ab ea ſibi victoriã denunciatum fuiſſe dicebat hac ſimulatione barbaros feros: & indomitos facile dicto parẽtes eſſet fecit.
litteras quoꝗ; cõpoſitas pro veris legebat: ſomnũ ſimulabat: & falſas religiones cõferebat. ¶ Robore cor. & animi cõ. qa pa-
res illi natura corporis: & animi dotes cõceſſerat: vt & corporis virib9: & animi cõſilio plurimũ valeret. ¶ Cõlecta: cõſumpta.
¶ Miniſteriũ ex. Opus pfecit. ¶ Quorſum tẽ. ad quẽ finẽ id feciſſet imperator. ¶ Oculis præuidit: ſubiecta ſimilitudine.

ASCE.

¶ ACCEſſit ciuitati noſtræ genere pſtigioꝝ. i. cautelæ deceptoriæ more præſtigiatoꝝ factæ improbo. i. improbando: & dete
ſtando. ¶ Eundẽ: &c. Ferunt. i. dicunt. ſ. vulgo: aut hiſtorici: eundẽ. ſ. Qu. Fabiũ Labeonẽ cum deberet accipere a rege Antio-
cho: quẽ ſuperauerat bello dimidiã partẽ ex fœdere icto. ſ. cum eo: ſecuiſſe omnes. ſ. naues medias: vt priuaret eũ tota claſſe:
qa dimidiatæ naues inutiles erant. ¶ Iã &c. Cõuitiũ eſt remittendũ Marco Anto. ſ. oratori: iam vel qa morte ſatis ſupplicii
luit: aut qa grauius meruit Labeo: qa aiebat ſe nullã orationẽ ſcripſiſſe iccirco: vt ſiquid actum ſuperiore iudicio foret. i. eſſet
nociturum ei: quẽ defenſurus eſſet: poſtea poſſet firmare nõ dictũ ſup. eſſe a ſe: ꝗ vix. i. quaſi nullã habuit cauſam tolerabilẽ
facti pudẽtis: ſed impudẽtis: ſunt tñ qui prudẽtis legant. n. pro qa: ipſe erat paratus: nõ ſolũ vti ſua eloquẽtia: ſed ẽt abuti ve-
recũdia ſua (vnde impudẽter egit) pro capite periclitantiũ: & ita quũ ĩter oratores clariſſimos reponat̃: ſi orator ſit vir bonus
dicẽdi peritus diffiniẽdus: ne orator qdẽ dicendus fuerit. Serto. vero expertus parẽ: quia vtrobiꝗ; ingentẽ indulgentiã. i. con-
ceſſionẽ: & in ſe beniuolentiã naturæ: ſup. in robore corporis: atꝗ; cõſilio animi: coactus fieri dux Luſitanoꝝ in Hiſpaniis:
proſcriptione Syllana: quũ non poſſet flectere oratione. i. inducere eos. ſ. Luſitanos: ne. i. vt non vellent cõfligere cum Roma
nis vniuerſa acie (quia perſcriptus cõtra Romanos ſaltẽ Syllanos pugnauit: neꝗ; auſus eſt cũ vniuerſis cõfligere: aut ſaltem
nõ viſum eſt cõmodum) perduxit ſup. eos ad ſuam ſniam cõſilio Vafro. i. inuentione aſtuta. Enim pro quia: cõſtituit in con-
ſpectu eoꝝ duos equos: alteꝝ validum: & alterum infirmiſſimum: ac deinde iuſſit caudã validi carpi. i. extrahi paulatim ab
ab ſene. ſ. viro: imbecillo. i. fragili: & iuſſit caudam infirmi ſup. equi cõuelli a iuuene eximiaꝝ virium: vniuerſam. i. ſimul totã:
obtemperatũ eſt. ſ. a ſene: & a iuuene imperio. i. mandato Sertori in cõuellenda cauda equina: modo: quo iuſſerat ſed dum
dextera. ſ. manus adoleſcẽtis. ſ. robuſti: fatigat ſe labore irrito: qa nõ potuit caudã equi quãtũuis fragilis vno tractu euellere:
manus cõfecta ſenio. i. ipſius ſenis: executa eſt. ſ. paulatim: hoc eſt ſingulos pilos extrahendo: miniſteriũ. ſ. quod iuſſa fuerat
exequi. ¶ Tunc Sertorius ſubiecit. i. cõtinuo dixit concioni barbaræ. i. multitudini barbaroꝝ conuocatorum ad audiendum
verbũ imperatoris: cognoſcere: quorſum. i. ad quẽ finem ea res tenderet: dixit inquã exercitũ noſtrũ. i. Romanũ eſſe ſimilem
caudæ equi: cuius. ſ. exercitus Romani: aliqs aggrediens. i. inuadẽs: partes poſſit opprimere ſup. eas: ſed ſup. conatus. i. q cona
retur pſternere: vniuerſum. i. ſimul totum exercitũ. ſ. Romanũ: tradiderit. ſ. hoſti: celerius victoriam ꝗ occupauerit ſup. eam.
Ita. i. & ſic gens barbara. i. incultis moribus aſpera: & difficilis regi. i. vt regatur. ruens. i. lata ſine circũſpectione in exitũ ſuum
puidit. i. videndo cognouit oculis vtilitatem quã reſpuerat auribus. i. dum verbis dũtaxat illi diſſuadebatur.

OLIV.

Fabius max. nolanũ militẽ qua arte in fi de retinuit.

FAbius Maximus. Hic cũ animaduertiſſet Nola
num quẽdam fortiſſimũ militem: & genere præ
ſtantem defectionis a qbuſdã accuſari: nõ aĩad-
uerſione: ſed Vafro cõſilio ſibi fidiſſimũ: & Romanæ par
tis ppugnatorẽ acerrimum reddidit: accito enim illo: nũc
inqt res eo malignitatis peruenit: vt duces ad gratiã futu
ram ineundã potius accuſentur ꝗ pro eoꝝ virtute hono
res impartiant̃: deinde illũ accuſauit: ꝙ nulla in re officiũ
eius expoſceret: hæc cũ dixiſſet acerrimo equo: aliiſꝗ; mu
neribus illũ ornauit: effecitꝗ;: vt qui antea ſuſpectus eẽt:
nunc fideliſſimus & Po. Ro. ſtudioſiſſimus efficeretur. ab
ſurdũ. n. eſſe dicebat: equos & canes venaticos cura homi
num & familiaritate: & victu manſueſcere: feritatẽꝗ; de-
ponere. hoibus vero imperãtes: nõ gratia: & mãſuetudine
rebelles animos ſibi cõciliare: aſperiora pfecto: violẽtiora
ꝗ; eſſe: quæ agricolæ faciunt de caprifico: ac piaſtro: olea
ſtroꝗ; nã has arbores ĩ oleas: ficuſꝗ;: ac piros domeſticas
fouẽdo: blandiendoꝗ; conuertunt: alterum militẽ genere
Lucanũ cohortum principes accuſauerant: ꝙ ex caſtris ſe
ſurripiens ſæpius ex ordine diſceſſerat: hos Fab. interrogat: qualẽ hunc hominẽ eſſe animaduertiſſent: approbantibus cũctis
& eius res geſtas: ac virtutibus extollentibus: Fab. diligenter ſciſcitatus diſceſſus: & erroris cauſam: vbi cõperit hominẽ ſcorti
cuiuſdã amore correptum: ſtatim curauit clam meretriculã illam cõpræhendi: & ad ſe in caſtra perduci: quo facto iuuenem
ad ſe accitũ benigne cõpellat: nõ te fugit: inquit: ꝙ præter leges: & mores Romanos e caſtris noctu ſæpe diſceſſeris: ſed antea
bonũ te fuiſſe virũ haud oblitus ſum: errores igitur tui cũ rebus a te bene geſtis recõpenſentur: poſt hac vero te in aliis rebus
obſeruabo: educta deinde e tentorio muliercula: hæc inquit te in caſtris retinebit: niſi pter aliam improbitatem diſceſſeris:
nã te huius amore e caſtris diſcedere ferebatur: eã deinde iuueni tradidit: & illum fortiſſimum ſibi retinuit: & reipub. vtilem.
¶ Cuius nõ di. vin. eſt. Infinit9 ſæpe p re verbi ponit̃. vt hoc loco nõ dimicare eſt vincere. nulla dimicatio eſt victoria. Cõtra
vero ẽt res verbi ponit̃ p ĩfinito: vt cõſulto p cõſulere: facto p facer̃. ¶ Diſciplinã defl. qa pp diſciplinã militiæ Romanæ pmi
ſit hũc ĩ caſtris ſcortũ hr̃e. ¶ Paratiſſimũ ex. expeditiſſimũ bellatorẽ: nã excuſores dñr: q ĩ expeditionẽ aduerſ9 hoſtes ducunt.

ASCE.

¶ FAbius aũt Maximus: cuius nõ dimicare. i. abſtinere a pugna eſt vincere: ſic enim hoc eſt cunctando Hãiba. fregit: cum

¶ De Fabio Maximo.

FAbius autẽ maximus, cuius non dimicare,
uincere fuit: cum præcipuæ fortitudinis
Nolanum peditem dubia fide ſuſpectum;
& ſtrenuæ opera Lucanum equitem amore ſcorti
de perditum in caſtris haberet: ut utroꝗ; potius bo
no milite uteretur: ꝗ in utrunꝗ; animaduerteret: al
teri ſuſpicionem ſuam diſſimulauit: in alterum diſci
plinam paululum a recto tenore deflexit: namꝗ;
illum plene pro tribunali laudando, omniꝗ; gene
re honoris pſequendo, aĩum ſuũ a Pœnis ad Roma
nos coegit reuocare: & hunc clã meretricẽ redimere
paſſus, paratiſſimũ p nobis excurſorẽ reddidit.

haberet in caſtris. ſ. ſuis peditẽ. i. militẽ pedeſtrẽ Nolanũ. i. e Nola oppido: fortitudinis pcipuæ. i. egregiæ ſuſpectũ dubia fide:
qa videbat̃ ad Hãn. velle trãſire: & eqtẽ Lucanũ. i. e Lucãia: operæ. i. opationis militaris ſtrenuæ. i. acris: & diligẽtis: deperditũ
amore ſcorti. i. meretriculæ: vt vteret̃ vtroꝗ; potius bono milite: ꝗ aĩaduerteret in vtrũꝗ;. i. iuſte puniret vtrũꝗ;: diſſimulauit. i.
diſſimulãdo abſcõdit alteri. ſ. Nolano: ſuſpitionẽ ſuam de perfidia illius: & deflexit in alterũ. i. ad cõplacendũ alteri: videlicet
Lucano diſciplinã. ſ. militarẽ paululũ a recto tenore. i. a rigore ſuo. Naꝗ; laudando illum. ſ. nolanum. ſuſpectæ fidei: plene. i.
tanꝗ minime ſuſpectũ: pro tribunali. i. cathedra imperatoria: & proſequendo. i. afficiendo eum omni genere honoris: coegit
ſup. eum reuocare animum ſuũ a pœnis. i. Carthagi. ad Rom. & paſſus hũc. ſ. equitẽ Lucanũ: redimere. ſ. a Lenone clam. i. in
oculto meretricem reddidit ſup. eum excurſorẽ. ſ. in hoſtiles terras: aut caſtra paratiſſimum. i. promptiſſimum: pro nobis.

¶ De Marco Voluſio Aedile.

VEniã nũc ad eos, qbus ſolus aſtutia quæſi
ta eſt. M. Voluſius ædilis plebis pſcriptus
aſſumpto Iſiaci habitu, per itinera, uiaſꝗ;
publicas ſtipẽ petẽs qſnã re uera ẽſſet: occurrentes
dignoſcere paſſus nõ ẽ: eoꝗ; fallaciæ genere tectus
in. M. Bruti caſtra puenit. Quid illa neceſſitate mi
ſeriusquæ magiſtratum Populi Ro. abiecto hono
ris prætextu, alienigenæ religiõis obſcuratũ inſigni
bus, per urbem iuſſit incedere. oẽs autem hi ſuæ ui
tæ, aut illi alienæ mortis cupidi, q talia uel ipſi ſuſti
nuerunt: uel alios perpeti coegerunt.

¶ De Saturnino Vetulione.

ALiquãto ſpecioſius ſentẽtiis Saturnini Ve
tulionis in eodẽ gñe caſus, ultimæ ſortis au
xiliũ. Qui cũ a triumuiris inter proſcriptos
nomẽ ſuũ ppoſitũ audiſſet: cõtinuo præturæ ĩſignia
inuaſit: pcedẽtibuſꝗ; in modũ lictorũ, & apparito
rũ publicorũ ſeruis ſubornatis, uehicula cõprehen
dit: hoſpitia occupauit: obuios ſummouit: ac tam au
daci uſurpatione imperii, ĩ maxima luce dẽſiſſimas
hoſtilibus oculis tenebras effudit. Idẽ ut Puteolos
uenit: pinde ut publicũ miniſteriũ agens, ſumma cũ
licentia correptis nauibus in Siciliam, certiſſimum
tunc proſcriptorum profugium penetrauit. his uno
adiecto leuoioris notæ exẽplo, ad externa reuertar.

OLIV.

VEniã nũc ad eos: De his: qui aſtutia: ſibi ſalutem
parauerant. M. Voluſius a triũuiris proſcriptus
Vaſro cõſilio: & calliditate ingenii ſalutẽ ſuã pro
texit: nã ſumpto Iſiaci habitu mẽdicus factus incognitũ
ſe oĩbus præbuit: quacũꝗ; iter fecit: donec in caſtra Brutia
na peruenit ſaluus: & incolumis. Aedilis: tribunus plæbis.
Hic locus corruptus eſſet ſolet: neꝗ;. n. tribunus. & ædilis
qſꝗ; vno tpe eſſe poterat: ſed ita credendũ eſt: vt littera ſit
ædilis plæbeius. erant. n. ædiles plæbei: & curules: ꝙ inter
vtroſꝗ; intereſſet oſtẽdit. i. lib. de neglecta religione: vbi
de Var. loqtur. ¶ Aſſumpto Iſiaci habitu: ſumpto habitu
ſacerdotis Iſidis: erat aũt habitus mẽdicantis: nã Iſiaci ſa
cerdotes mẽdicantes per vrbes: & vicos vagabant̃ polli-
centes ſe futura pdituros ſi daret̃ aſis. & inde qſtũ facie-
bant. hi vulgo nunc dicuntur cingani. ſunt autẽ ægyptii
ergo habitu Iſiaci. i. habitu pauperrimi ſacerdotis. ¶ Sti-
pem: pecuniã mendicans. ¶ Quid illa neceſſitate. Hanc
fortunã: vel potius Voluſii neceſſitatẽ deplorat: quæ nihil
ferme triſtius inueniri poſſit: quæ Voluſiũ coegit depoſi-
tis Romani magiſtratus inſignibus Iſiaci: hoc eſt pauper
rimi ſacerdotis: & mẽdicantis ſumere habitũ. ¶ Abiecto
honoris ptexta: Depoſito magiſtratus inſigni. ¶ Oẽs aũt
hi. dãnat Voluſium: & eos: qui vitæ nimium cupidi oẽm
indignitatẽ: & turpitudinẽ vitandæ mortis gratia ſubire
nõ dubitant: & eos qui alienæ mortis auidi hoĩes ad eam
neceſſitatẽ impellunt: vt ea ſuſtinere cogãtur. ¶ Suſtinue-
runt vitæ cupidi. ¶ Perpeti co. alienæ mortis auidi.

Iſiaci ſtipem rogabant.

ALiquãto ſpe. Hic Saturninus Vetulio honeſtiori
rõne: longeꝗ; a ſuperiori diuerſa ſua ſuæ ſaluti
conſuluit: proſcriptus. n. a triũuiris cum ſe quæri
ab interfectoribus audiſſet: nõ mendici habitum: ſed ma
giſtratus inſignia audacter ſuſcepit: ſubornatiſꝗ; ſeruis
eos tanꝗ apparitores: & littores pcedere iuſſit: ex quo fa-
ctum eſt: vt per oẽs colonias: & municipia Romana pu-
blice ſuſceptus vehicula publica hoſpitia honorifica vbiꝗ;
cõſequeretur. Puteolos quoꝗ; delatus nõ aliter ex Roma
na claſſe: qui tum ibi erat: ſibi neceſſarias naues delegit ꝗ
ſi ptor: aut alius publicus magiſtratus extitiſſet: qua auda
cia in Siciliã tutus peruenit: quo cæteri proſcripti confu-
giebant. ¶ Vetulionis. ad differentiã Saturnini Apulei: de quo ſupra dictũ eſt. ¶ Perinde vt publicũ miniſteriũ: tanꝗ publico
officio fungens. ¶ Certiſſimum profugium: nam ibi: vt eſſe poterant: proſcripti. ¶ Leuioris notæ: ignobilioris cõditionis.

ASCE.

¶ VEniam nunc ad eos: qb9 ſalus. i. cõſeruatio vitæ quæſita. i. inuenta eſt aſtutia. i. per aſtutiã Mar. Voluſius ædilis plæbeius:
& ita nõ curulis: pſcriptus. ſ. a triũuiris: petens ſtipem. i. elemoſynã habitu Iſiaci. i. ſacerdotis Iſidis per itinera: & vias: non eſt
paſſus occurrentes dignoſcere reuera. quiſnam eſſet: & tectus. i. protectus eo genere fallaciæ peruenit in caſtra Marci Bruti.
Quid miſerius ſup. fuit: illa neceſſitate quæ. ſ. neceſſitas: iuſſit. i. voluit: aut impulit magiſtratũ populi Ro. qa ædilem prætextu
honoris. i. inſigni magiſtatus abiecto: incedere obſcuratũ inſignibus religionis alienigenæ: qa ægyptiace? q. d. nihil. Et ita ta-
cite dãnat Voluſium Brutianas partes ſecutũ. Omnes aũt hi: qui ipſi. i. in ſe ſuſtinuerunt talia. i. tam miſerum ſubterfugium:
cupidi ſup. fuerunt ſuæ vitæ. ſ. cõſeruãdæ pluſꝗ honoris: aut illi: qui alios coegerunt perpeti talia: fuerũt cupidi mortis alienæ.
¶ Aliquãto ſpe. ſen. aut vt alii legunt ſenſeris: qđ ſi eſt legendum: ordo eſt: Tu ſenſeris auxiliũ Saturnini aliquãto ſpecioſius:
&c. Sin ſentẽtiis ſic. Auxilium Saturnini Vetulionis in eodẽ genere caſus extremæ ſortis. i. mortis euitandæ ſup. fuit ſpecioſius
aliquãto. i. aliqua ex parte ſup. ꝗ Voluſii: ſententiis. i. ſm ſententias: & iudicia hominũ: Qui cũ audiſſet nomen ſuũ ppoſitum
inter pſcriptos a triũuiris: inuaſit. i. violenter accepit cõtinuo inſignia præturæ: & ſeruis ſubornatis in modũ lictoꝝ: & appa-
ritoꝝ. i. ſatellitũ publicoꝝ pcedẽtibus: cõpræhẽdit. ſ. vbicũꝗ; inuenerat quaſi noĩe publico: vehicula: qb9 ſarcinas ſuas auexit:
& forte ſe: & ſuos: occupauit hoſpitia. ſ. publica: ſummouit. i. de via cedere fecit obuios: ac offudit tã audaci vſurpatione impe
rii oculis hoſtilibus tenebras denſiſſimas: in maxima luce. i. cũ incederet maxime cõſpicuus: & tanꝗ ptor Romanus ab inimi
cis eũ quærentibus nõ eſt agnitus. Idẽ. ſ. Saturninus. ¶ Vt venit puteolos perinde ac. i. tanꝗ agens publicũ miniſterium. i. ad
rẽpu. ptinẽs: nauibus correptis cũ ſumma licẽtia. i. pro libidine: quas vellet inuitis dominis: pſentauit in Siciliã: certiſſimũ tunc
pfugiũ pſcriptoꝝ. Quia aũt multa domeſtica ſubiecit exẽpla: ne multitudo faſtidiũ pereat dicit. Vno exẽplo notæ leuioris. i.

minoris æſtimatiõis:ſicut æs minore nota pcuſſũ:adiecto his.ſ.iã dictis:reuertar,p eo:qđ eſt vertar(nã reuertar) ad externa.

THE. ¶ ATqui Liuius:Equitem:non peditem Nolanũ:nec a Fabio Maximo ſed a Marcello reuocatum ſcribit ad ſanitatẽ. ¶ Sen tentiis. Ianus Parrhaſius exiſtimabat incõmode. Sentẽtis imperitia librari ſcriptum pro ſentii. Nam ſentii:prænomen in vſu veterum fuiſſe ſatis indicat ſentius Gallus:& ſentius Augurinus.

OLIV. AMantiſſimus qdã. Pater qdã:cuius,pter ignobilitatem nomen nõ ponitur:cũ ſenſiſſet filiũ inſano matronæ cuiuſdã amore detineri:Vaſro cõſilio ab eo quaſi furore reuocauit:nã quotiens ad matronã erat iturus:ab eo petebat vt prius vulgari : & publico Scorto vteretur:qđ cũ feciſſet adoloſcens: extincta eius libido nõ facile matronæ blanditiis poſtea incendebatur: & ita filiũ a periculoſo amore liberauit. ¶ Periculoſis facibus. Quia matronam amabat:ad quã non ſine periculo accedere poterat. ¶ Inhibere:cohercere. ¶ Reſolutum: quaſi obtuſum:& refrenatum.

Amori ſedãdo rem medium.

CVm Alexander:Cum Alexander ducturus eſſet exercitũ in Perſas:cõſuluit oraculum quẽ ſuſcepti belli euentũ eſſet habiturus:fœlicẽ reſpondit Apollo:ſi eum: qui primus ſibi porta egreſſo occurriſſet: occidi iuſſiſſet:ſorte ita accidit:vt aſinarius qdam occurreret:qui cũ ad cædẽ rapi imperaſſet.admiratus aſinarius: qui ſe innocentẽ ſcire:& rei cauſam non intelligeret:quæſiuit ex Alexander qua gratia id faceret:cui Alexander cũ Apollinis reſponſum:& fati neceſſitatẽ aperuiſſet: nõ tibi prior inquit occurri o rex: ſed aſinus:qui ante me actus pcedebat:quo callido reſpõſo ſe ab iminẽti morte liberauit:nã hoc dicto delectatus Alexãder aſinũ occidi:& hominẽ ſeruari iuſſit. ¶ Sorte.ad.i.oraculo:nã dupliciter dabant reſpõſa:aut verbis cũ phœbas loquebatur:& futura pdicebat:aut in foliis palmæ.in qbus vt dicit Var.interdũ notis interdũ ſcribebant ſermonibus.vnde Virg.foliis ne tãtum carmina mãdes. Ipſas canas oro:finẽ dedit ore loquẽdi. ¶ Adiiceret:aſtringeret:deſtinaret. ¶ Oraculi præceptũ:reſponſum Apollinis:qui ſuæ ſalutis cauſa id facere iuſſiſſet. ¶ Sũma in hoc : In hoc inquit exẽplo calliditas. & manſuetudo apparuit in ſequenti vero ſola agaſonis: regis Darii callididitas cognoſcitur. ¶ Equiſone. Agaſone:& equorũ miniſtro:ſiue ſtabulario.

Aſinarius aſtuto reſpõſo mortem deprecat⁹.

SOrdida ma. Occiſis magis:qui Perſarũ regnum per dolum occupauerant:vt dictũ eſt in cap.de forti. magna qdẽ gloria recuperati regni principium fuit:ſed multo maior in eo:qd cũ de regno ambigerẽt:cõcordare potuerunt:erant enim virtute:& nobilitate ita pares:vt difficilẽ populo electionẽ æqualitas faceret: ipſi igitur viã inuenerunt : qua de ſe iudiciũ religioni :& fortunæ committerent:pactiq; inter ſe ſunt:vt die ſtatuto oẽs equos ante regiã primo mane perducerent:& cuius equus inter ſolis ortum inhitum primus edidiſſet : is rex eſſet:nã & ſolem Perſæ vnũ deum eſſe credunt: & equos eidẽ deo ſacratos eſſe ferunt:& erat iter cõiuratos Darius Hidaſpi filius:cui de regno ſollicito equi cuſtos ait. Si ea res victoriã moretur : nihil negociiupereſſe per noctẽ: deinde equũ pridie cõſtitutam diem ad eundem locum duci: biq; æq; admittit vel vt dicit Vale.in æq; genitalem partẽ dimiſſa manum cũ ad eum locum ventum eſſet: equi naribus admouit:quo odore: vel voluptate veneris irritatus equus hinnitũ ſtatim dedit:& ſegnibus aliis felix auſpitiũ domino primus emiſit: tanta moderatio cæteris fuit:vt audito auſpitio:cõfeſtim equis diſſiluerint:& Darium regem ſalutauerint. In expoſitione huius hiſtoriæ

Darius eq auſpicio rex.

¶ De Amore cuiuſdam Patris in filiũ.

AMantiſſimus qdã filii cũ eũ icõceſſis,ac periculoſis facibus accenſum ab inſana cupiditate pater inhibere uellet.ſalubri cõſilio patriã indulgentiã tẽperauit, petiit enim ut pri⁹,quã ad eã,quã diligebat,iret:uulgari,ac permiſſa uenerẽ uteretur.cuius precibus obſecutus adoleſcẽs infelicis animi impetum ſacietate licentis concubitus reſolutũ,ad id,quod non licebat,tardiorem,pigrioremq; afferens paulatim depoſuit.

¶ De Quodam Aſinario.

CVm Alexander macedonũ Rex ſorte monitus,ut eũ,q ſibi porta egreſſo primus occurriſſet:iterfici iuberet: Aſinariũ forte ſibi obuiã factũ,ad mortẽ arripi imperauit.eoq; quærẽte qdnã ſe immerẽtẽ capitali ſupplicio,innocentẽq; addiceret:cũ ad excuſandũ factũ ſuũ oraculi præceptũ retuliſſet: aſinarius ſi ita eſt(iquit)rex aliũ ſors huic mori deſtinauit.nã Aſell⁹,quẽ ego ãte me agebã:prior tibi occurrit.delectatus Alexãder & illius tã callido dicto,& qđ ab errore ipſe reuocatus erat: occaſionẽ in aliquãto uiliore animali expiandæ religionis rapuit.ſumma in hoc cũ calliditate manſuetudo:ſumma quoq; in alterius regis eqſone calliditas.

¶ De Dario Rege.

SOrdida magorũ dominatiõe pſide oppreſſa,Darius Rex adiutoribus eiuſdẽ dignitatis aſſumptis,pactũ cũ pclari opis ɔſortib⁹ fecit:ut eqs iſidẽtes Solis ortu,curſum i quẽdã locũ dirigerẽt:iſq; regno potiret:cuius equus in eo pri⁹ hiniſſe.cæterũ maxie mercedis cõpetitorib⁹ fortũæ bñficiũ expectãtib⁹:ſolus acumine Eqſonis ſui Ebaris,pſperæ exoptatæ rei effectũ aſſecut⁹eſt,q i equæ gẽitalẽ ptẽ demiſſã manũ,cũ ad eũ locũ uẽtũ eſſet: naribus eq admouit:quo odore irritatus ante oẽs hinitũ edidit : auditoq; eo,ſex reliq ſummæ poteſtatis cõtinuo eqs delapſi,cãdidati(ut ẽ mos pſarũ)humi pſtratis corporibus Dariũ regẽ ſalutauerũt.quãtũ imperium,q̃ paruo interceptum eſt uaframento.

Iuſtinũ ſolũmodo ſum ſecutus.in.c.vero de fortitudine aliorũ quoq; ſententiã inſerui. ¶ Perſide op. Perſarum regno occupato. ¶ Candidati:vtpote competitores eiuſdem magiſtratus:& imperii. ¶ Paruo vaframento:parua calliditate.

ASCE. ¶ AMANtiſſimus &c. Ordo eſt. Quidam pater amantiſſimus filii.ſ.ſui cum vellet in hibere.i.retrahere eum accenſum facibus.ſ.amorum incõceſſis:& periculoſis:quia cuiuſdam matronæ:ab cupiditate inſana.i.temeraria: aut vehementi vſq; ad inſaniam:temperauit indulgentiam patriam conſilio ſalubri:quantũ ad illus ſæculi errorem:quo minorem fornicationem capitalem non cenſuerunt culpam. Enim pro quia : pater petiit a filio: ut priuſq̃ iret ad eam quam diligebat:vteretur venere

vulgari:ac permiſſa.i.coitu meretricio:cuius precibus adoleſcẽs obſecutus:afferens impetũ animi Infelicis.i.infeliciter amantis reſolutũ.i.retuſum:& laxatum ſatietate concubitus licentis.i.tunc permiſſi:& nunc quoq; ad euitandam maius malum a ſeculari iudice raro puniti:afferens dico tardiorẽ:& pigriorem ad id:quod non licebat:depoſuit ſup.eum paulatim. ¶ Cum Alexander rex Macedonum monitus ſorte.i.vaticinio ſortilegorũ:vt iuberet interfici eum:qui occurriſſet primus ſibi egreſſo porta:imperaſſet aſinarium.i.actorem aſini factum obuiam ſorte.i.a caſu ante omnes.i.homines:arripi ad mortẽ:& eo quærente:quiſnã adiiceret capitali ſupplicio.i.morti ſe imerentem:& innocentem. Cũq;ſup. Alexander retuliſſet præceptũ oraculi ad excuſandũ factum ſuũ:aſinarius inquit:o rex ſi ita eſt:ſors deſtinauit alium huic morti. Nã aſellus:quem ego agebã:ante me occurrit tibi prior.ſ.qua ego. Alexander delectatus & illius dicto tam callido:& q ipſe reuocatus erat ab errore.ſ.quo humanam hoſtiã immolare cõſtituerat:rapuit occaſionem religionis expiandæ.i.placandæ:aut exoluendæ: in animali viliori aliquanto(immo infinito:ſi preciũ animæ humanæ æſtimes Valeri)Sũma manſuetudo.ſ.regis cũ calliditate.ſ.aſinarii: fuit in hoc.ſ.exemplo:ſumma quoq; calliditas fuit in equiſone alterius regis.ſ.Darii. ¶ Sordida dominatione magorum.ſ.ignobilium quorundã:qui regnũ occupauerant:oppreſſa.ſ.a Dario:& quibuſdam aliis nobilibus ſup. in perſide.i.regione Perſarũ: aut dominatione perſidæ(a nominatiuo perſida:qui factus ſit ad accuſatiuo perſida a nominatiuo perſis perſidos deflexo oppreſſa (non tamen dicam cum Oliuerio. Perſide oppreſſa:quia deliberata iam loquitur) Darius rex.ſ.futurus aſſumptis adiutoribus eiuſdẽ dignitatis.i.aliis nobilibus:qui ſecum magos oppreſſerant:fecit cum conſortibus præclari operis.i. tyrãnicidii pactum.ſ.de regis noui creatione:vt ipſi inſidentes equis:ſup.in ortu ſolis dirigerent curſum in quendam.i.certum locum:& is potiretur regno cuius equus hinniſſet.i.hinnitum emiſiſſet primus in eo.ſ.loco. Cæterũ.i.ſed cõpetitoribus maxime mercedis:hoc eſt tanti regni:expectantibus beneficium fortunæ:vt ſorte fortuna equus ſuus hinniret : nulla induſtria adhibita ſolus.ſ.Darius aſſecutus eſt proſperum effectum rei optatæ.i.adoptionem regni propter hinnitum equi acumine: ideſt ſolerti induſtria Ebaris equiſonis ſui.i.actoris equorum ſuorum:qui admouit naribus equi.ſ.Darii:manum.ſ.ſuam: demiſſam.ſ.paulo ante in partem genitalem.i.qua concipere ſolent eque : quo odore equus Darii irritatus.i.prouocatus ad venerem:& ita exhilaratus:edidit hinnitum ante omnes.ſ.alios:& eo.ſ.hinnitu audito:reliqui ſex candidati.i.competitores ſummæ poteſtatis delapſi.i.vbi celeriter deſcenderant continuo equis : ſalutauerunt Darium regem corporibus proſtratis humi:vt eſt mos Perſarum.ſ.adorandi regem. Quantum.i.o quantum imperium:quã.i.quantum paruo vaframento.i.calliditate eſt interceptum.i.aliis præreptum.aut inceptum.i.initum primo a Dario.q.d.maximum minimo.

¶ De Bia Prienenſi.

BIas autẽ,cuius ſapiẽtia diuturnior inter homines eſt q̃ patria Priene fuit:(Siquidem hic etiã nũc ſpirat.illius pinde atq; extictæ ueſtigia tãtummõ extant)ita aiebat oportere homines in uſus amicitiæ uerſari:ut meminiſſẽt eã ad grauiſſimas inimicitias poſſe cõuerti. quod quidẽ præceptũ prima ſpecie nimis fortaſſe callidũ uideatur, inimicũq; ſimplicitati,qua pcipue familiaritas gaudet.ſed ſi altioribus animis cogitatio demiſſa fuerit:perquam utile reperietur.

¶ De Anaximene præceptore Alexandri.

LAmpſacenæ uero urbis ſalus uni⁹ uaframẽti beneficio cõſtitit.nã cũ ad excidiũ euis ſũmo ſtudio Alexãder ferret : progreſſumq; extra mœnia Anaximenẽ pceptorẽ ſuũ uidiſſet: qa manifeſtũ erat futurũ,ut preces ſuas iræ eius opponeret:non facturũ ſe quod petiſſet iurauit. tũc Anaximenes peto(inquit)ut Lampſacũ diruas. hæc uelocitas ſagacitatis oppidum uetuſta nobilitate inclytum,exitio cui deſtinatum erat:ſubtraxit.

OLIV. BIas autem.q Bianti Val.attribuit Chiloni Plutar. aſcribit. Chilon.n.vt tradit Plutar. dicere ſolebat: ames eatenus:quaſi aliquanto ſis odio forte habiturus. Item hactenus oderis tanq̃ fortaſſe ſis amaturus: ac ſi diceret:non debemus eo vſq; amicum amare : vt ſi quid indignum:& turpe fecerit:vel iuſſerit:odiſſe nequeamus:& econtr :nec tãtopere odiſſe:vt eum in amicitiam noſtram:ſi neceſſe fuerit:recipere non poſſumus:nõ mirum hoc a Biante dictum:nam & Scipio : teſte Ci.lib.de amicitia dicere ſolebat.nihil difficilius eſſe q̃ amicitiã vſq; ad extremum vitæ diem permanere. Laertius quoq; hoc Biantis dictum nõ Chilonis fuiſſe affirmat:cuius ſapientia diu. Quia euerſa:& extincta patria eius:ſapientie nomine & gloria ſtetit imortalis : qui ad noſtram vſq; ætatẽ peruenit:q̃uis ergo patria perierit:nõ tamen eius ſapiẽtia potuit intercipi:aut aliquo modo perire. ¶ Inimicũq; ſimplici. Quia qui ſimpliciter amat:amat vſq; in finẽ. ¶ Quã ſa.gaudet:Nã vera amicitia ſimplicitate lætatur : & nulla ſimulatione: aut diſſimulatione ſit inuoluta : quales eſſe ſolent:qui amicitias:& inimicitias non ex re:ſed ex cõmodo ſuo metiuntur. ¶ Altior cogi.ſi diligentius hoc dictũ excogitare voluerit quiſpiam. ¶ Perquã vtile.i.valde vtile ne.ſ.tantum in amore progrediantur : vt ſi neceſſe fuerit gradum reuocare nequeamus.

Bias prienenſis. Anaximenis vaſre dictũq;.

LAmpſacenæ vrbis. Hic quod Valer. Anaximeni attribuit:nõnulli Ariſto.tradunt: vtroq;.n.præceptore Alexander eſt vſus. Anaximenes:vt inquit Vale.vel Ariſto.vt alii volunt legatus Alexandro pro patria:quã euertere Alexander conſtituerat:cum veniſſet ad eum:ſupplicaturus erat pro patria : Sed Alexan.ratus id: quod erat ſupplicatũ:eum eueniſſe pro patria:ne precibus a propoſito ſuo reuocari poſſet:iurauit illi ſe negaturum quicquid peteret:Anaximenes:ſiue Ariſtoteles petiit:vt patriam perderet:quo dicto grauiter doluit Alexander : q animi ſui propoſitum exequi ſalua fide non poſſet nã cum illi iuraſſet:omnia ſe negaturum iuſiurandũ violare. & dictum reuocare non poterat. ¶ Lampſacenæ:Lampſacum proprium nomen eſt vrbis:quod vero in eum deſinunt propria ita formant poſſeſſiua:vt Lemacũ lemacenus:Leonicũ leonicenus:Lãpſacũ lampſacenus. ¶ Iræ eius opponeret:Precib⁹ obſiſteret iræ ſuæ.

ASCE. ¶ BIAS autem cuius ſapientia fuit diuturnior inter homines q̃ Priene patria ſup.eius Siquidem:hic.ſ.Bias: aut hæc.ſ.fama Biantis:aut Biæ(vtrũq;.n.repperi:)ſpirat.i.ſpiritum vitalem ducit:hoc eſt durat:etiã nunc.i.adhuc veſtigia extant : antũmodo illius.ſ.patriæ eius:perinde atq; extinctæ)aiebat homines oportere verſari in vſu amicitiæ ita:vt meminiſſent.i.memores ſint: eam poſſe conuerti ad grauiſſimas inimicitias. Quod quidem præceptum videtur fortaſſe prima ſpecie.i.inſpectione nimis callidum:& inimicum ſimplicitati:q̃ familiaritas gaudet præcipuæ:ſed ſi cogitatio demiſſa fuerit animis altioribus pceptum

ſup.reperiretur perq̃.i.valde vtile. ¶Lampſacenæ:&c. Vero.i.ſed:ſalus vrbis Lampſacenæ.i.Lampſaci:(inueni tamẽ ſcriptum Lampaſcenæ)conſtitit.i.conſeruata eſt beneficio vnius vaframenti.i.callidi:inuenti nam cum Alexander.ſ.magnus ferretur ſummo ſtudio:ad excidium.i.euerſionem eius.ſ.vrbis:& vidiſſet Anaximenem præceptorem ſuũ progreſſum extra mœnia: quia manifeſtum erat futurum:vt Anaximenes opponeret iræ eius.ſ.Alexan.preces ſuas:Alex.iurauit:ſe non facturum:qd.ſ. Anaximenes petiſſet:tunc Anaximenes inquit:peto.vt diruas Lampſacum.Hæc velocitas.i.ſolers inuentio ſagacitatis.i.ſagacis medii: ſubtraxit oppidum inclytum vetuſta nobilitate exitio: cui erat deſtinatum. Si pro patria interceſſurum putauit Alexander non recte Ariſtoteli id attribuas:cui patria:non Lampſacum:ſed Stagyra fuit.

THE. ¶Lampſcenæ.Non dubium:quin Anaximenes is fuerit:non:vt alii ſuſpicantur: Ariſtoteles. Alexander enim quom Lampſacum.quia Perſarum rebus ſtuderet:obſeſſam funditus excindere ſtatuiſſet:ab Anaximene hac arte:quam Valerius refert: eluſus eſt.vt Eliacorum ſecundo Pauſanias auctor eſt:& Ianus epiſtola quadam repetit.

¶De Demoſthene.

DEmoſtheĩs quoq; aſtutia mirifice cuidã ancillæ ſuccurſum eſt: quæ pecuniã depoſiti noĩe a duobus hoſpitibus acceperat, ea cõditione ut illam ſimul utriſq; redderet. quorum alter interiecto tẽpore tanquã mortuo ſocio ſqualore obſitus, deceptæ omnes nũmos abſtulit. ſuperuenit deinde alter, & depoſitũ petere cœpit. hærebat miſera in maxima pariter & pecuniæ, & defenſionis penuria, Iamq; de laqueo, & ſuſpendio cogitabat. ſed opportune Demoſthenes ei patronus, affuit. qui ut in aduocationem uenit: mulier(ĩquit)parata eſt depoſiti ſe fidem ſoluere: ſed niſi ſocium adduxeris: id facere non poteſt, quoniam ut ipſe uociferaris: hæc dicta eſt lex: ne pecunia alteri ſine altero numeret.

¶De quodam uiro Athenienſi.

ACne illud quidem parũ prudenter. quidam Athenis uniuerſo populo inuiſus, cauſam apud eum capitali crimine dicturus, maximum honorem ſubito petere cœpit: non quod ſperaret ſe illum conſequi poſſe: ſed ut haberent homines: ubi procurſum iræ, qui acerrimus eſſe ſolet: affunderent, neq; eum tam callidi conſilii ratio fefellit. comitii enim clamore infeſto, & crebris totius concionis ſibilis uexatus, nota etiam denegati honoris perſtrictus, eiuſdem plebis paulopoſt in diſcrimine uitæ clementiſſima ſuffragia expertus eſt. Quod ſi adhuc ei ultionem ſitienti, capitis ſui periculum obieciſſet: nullam partem defenſionis odio obſeratæ aures reciperent. huic uaframento conſimilis illa calliditas.

OLIV. Demoſthenis aſtuta defenſio.

DEmoſthenes: hic orator ĩſignis iniurie cuiuſdã mulieres cum maxima calliditate ſuccurri: cum enim hoſpites duo certã pecuniæ quantitatem apud eam certa lege depoſuiſſent: vt nõ alteri ſine altero redderet:& cum alter ſimulata alterius morte rediſſet:omnemq; pecuniam ſuſtuliſſet: ſuperuenit paulopoſt alter pecuniam repetens:mulier incerta quid ageret:cum non haberet: vnde redderet eo deſperationis redigitur: vt de laqueo cogitaret:Demoſthenes hac eam calliditate liberauit:vt diceret parata eſt mulier reddere depoſitum:eaq; lege recepit:vt vtriſq; pariter reddat: niſi alter affuerit:ex lege reſtituere non poteſt. ¶Squalore ob.immundus:& atra veſte indutus barba:capilloq; promiſſo. ¶Hærebat: incerta erat:& fluctuabat. Iuuena. hæres:& Chionem dubitas alta deducere ſella. ¶Affulſit:apparuit.

AC ne illud quidem. Vafra ignoti cuiuſdam hominis in diſcrimine vitæ cogitatio:vt accuſatus cum in capitali crimine ſibi cauſa dicẽda foret: magiſtratum peteret maximum: tanquã præmium non pœnam meruiſſet.hoc autem fecit:non quia ſperet ſe potiturum magiſtratum:ſed vt populus haberet:vbi concitatæ in ſe iracundiæ impetum effunderet:quod etiam factum eſt:nam impudentiam eius omnes admirari conuitiis:& clamoribus exibilarunt: exploſueruntq; turpiter e foro:deinde cum ad dictionem cauſæ deſcendiſſet populus:qui tam turpiter illum e foro eieciſſet:miſericordia cõmotus:a capitali crimine liberauit. ¶Nota.p.infamia: & repulſæ ignominia affectus. ¶Vltionem ſitienti:Damnationem eius cupienti in vltionem acceptæ iniuriæ.

ASCE. ¶DEmohſtenis &c. Ordo eſt.Succurſum eſt quoq; mirifice cuidam ancillæ aſtutia.i.callido conſilio Demoſthenis.ſ.oratoris clariſſimi in græcia:quæ acceperat pecuniã a duobus hoſpitibus nomine.i.ſub ratione depoſiti: ea conditione:vt redderet illam.ſ.pecuniã ſimul vtriſq;: quorum alter tempore interiecto: obſitus ſqualore tanquam ſocio mortuo abſtulit.ſ.ancille deceptæ omnes nũmos.ſ. depoſitos ab vtriſq;:deinde alter ſuperuenit: & cœpit petere depoſitum. Miſera.ſ.ancilla:hærebat.i.perplexa: & ſuſpenſa erat in maxima pœnuria.i.carentia: pariter & pecuniæ:quia omnem:quam acceperat:alteri reddiderat:& propriam non habebat: & defenſoris: quia paupercula erat:& ancilla:& cogitabat iam de laqueo: & ſuſpendio.i. de ſe ſuſpẽdenda:& ſtrangulanda laqueo:ſed Demoſthenes affuit opportune ei patronus.i.defenſor:qui vt.i.poſtq̃ venit in aduocationem.i.defenſionem ancillæ: inquit: mulier eſt parata ſe ſoluere fidem.i.fidelem promiſſionem depoſiti:forte melius legatur fide:vt ſit ſoluere ſe fide depoſiti:ſed non poteſt facere id:niſi adduxeris ſocium:quoniam:vt ipſe.i.vt vociferaris.i.clamitas: hæc lex eſt dicta.ſ.a vobis in deponenda pecunia:ne pecunia numeretur alteri ſine altero. ¶Ac ne illud quidem ſup.factum eſt parum prudenter. Quidam Athenienſem.ſ.vir:inuiſus vniuerſo populo:dicturus apud eum.ſ.populum: cauſam.i.defenſurus ſe:aut purgaturus ſup. de crimine capitali:cœpit ſubito petere maximum honorem:non ſup.ideo:q; ſperaret ſe poſſe conſequi illum.ſ.honorem:ſed vt homines haberent ſup.materiam: vbi.i.in qua effunderent.i.euacuarent procurſum.i.primum excurſum iræ: qui ſolet eſſe acerrimus:& ideo ſi illi de capite ſuo ſententiam primam obieciſſent: male de ſe actum ſenſiſſet. Neq; ratio tam callidi conſilii fefellit eum.Enim pro quia ipſe vexatus infeſto.i.moleſto: & vim inferenti clamore comitii.i.qui fiebat in comitio. hoc eſt vt vulgo dicunt in conuocatione ad magiſtratus eligendos: & crebris ſibilis.i.exibilationibus: & irriſionibus: quas pleræq; nationes ſibilando faciunt totius concionis.i.populi conuocati:perſtrictus.i.contractus (nam honore dilatamus animum:& inceſſum:contumelia perſtringimus:& coarctamus)nota honoris denegati: ita vt plebs in repulſa tali omnem

iram ſuam effutiret:expertus eſt paulopoſt:clementiſſima ſuffragia eiuſdem plebis in diſcrimine.i.periculo vitæ.ſ.ſuæ: quia iam exaturata erat vindicta repulſæ.Quam ſi obieciſſet ei.ſ.plæbi:ſitienti adhuc vltionem: periculum capitis ſui:aures.ſ.plæbis: obſeratæ.i.clauſæ odio.i.propter odium: nullam.i.non vllam non reciperent vllam partem defenſionis.i.purgationis. Illa.ſ.quæ ſequitur:calliditas eſt ſimilis huic vaframento.i.callido facto:iam dicto.

OLIV. SVperior Hannibal.Plynius de viris illuſtribus diſſentit a Valerio:& nomine:& tempore.non enim Hãnibalem:ſed Giſgonem:nec ſecundo ſed primo punico bello fuiſſe dicit:hæc ſunt Plinii verba.Duellius primo punico bello dux contra Carthaginenſes miſſus:vbi vidit eos multum mari poſſe claſſem magis validam q̃ decoram fabreſecit:& manus ferreas in vſu hoſtium naues appræhendit: qui victi:& capti ſunt:Himilco dux claſſis Carthaginem fugit:& a ſenatu quæſiuit.quid faciendum cenſerent:omnibus vt pugnaret clamantibus:feci inquit:& victus ſum:& ſic pœnam crucis effugit. Nam apud pœnos dux re male geſta puniebatur; Duellio conceſſum eſt vt prælucente funali: & præcinente tibicine a cœna publice rediret. ¶Superior Hannibal. fuerunt ſm Valerium ſuperior & inferior.Superior qui primo punico bello a Duellio conſule nauali prælio ſuperatus eſt.inferior:qui ſecundo grauiſſimam Romanis & Italiæ cladem: ac pœne ruinam rerum omnium intulit:ſed tãdem a Scipione Aphricano ſuperiore:& Italia pulſus: & acie: & Aphrica ſuperatus. ¶Amiſſæ claſſis pœnas. Quia capitale erat apud pœnos:ſi quis iniuſſu ſenatus infeliciter pugnaſſet. ¶Quẽdam ex amicis compoſitum. vide quantum diſſentiat a Plinio:nam Plinius non miſiſſe quẽpiam:ſed ipſum profugiſſe ducem:Carthagineq; pet iſſe:& a ſenatu quæſiſſe dicit:quid ſibi faciendum eſſet. ¶Liberum non reliquit.i. integrum illi dãnare factum:qđ faciendum iudicarant.

¶De Hannibale.

HAnnibal a Duillio Conſule nauali prælio uictus:timenſq; claſſis amiſſe pœnas dare: offenſam aſtutia mire auertit. nã ex illa infelici pugna prius, quam cladis nuntius domũ perueniret: quendam ex amicis compoſitum, & ornatũ Carthaginem miſit. qui poſtquam ciuitatis eius curiam intrauit: cõſulit, inquit, uos Hannibal, cũ dux Romanorum magnas ſecum maritimas trahens copias aduenerit: an cum eo confligere debeat: acclamauit uniuerſus ſenatus non eſſe dubiũ quin oporteret. tum ille conflixit, inquit, & ſuperatus eſt. Ita liberum his non reliquit id factum damnare: quod ipſi fieri debuiſſe iudicauerant.

¶De eodem.

ITidem Hannibal Fab. maximũ inuictã armorũ ſuorũ uim ſaluberrimis cunctationibus pugnæ ludificantẽ, ut aliqua ſuſpicione trahendi belli reſpergeret: totius Italiæ agros ferro, atq; igni uaſtando, unius eius fundum immunẽ ab hoc iniuriæ genere reliquit. profeciſſet aliquit tanti beneficii inſidioſa adumbratio eius: niſi Romanæ urbi, & Fabii pietas, & Hannibalis uafri mores fuiſſent notiſſimi.

ITem Hãnibal Fabium.Liui.ſecundi punici belli lib.ii. Acceſſerant inquit duæ res ad augendam dictatoris inuidiam vna fraude: ac dolo Hãnibalis:qui cum a perfugis ei monſtratus ager dictatoris eſſet:omnibus circa ſolo equalis:ab eo vno:ferrum: igneq;:& vim omnem hoſtium abſtineri iuſſit: vt occulti alicuius pacti ea merces videri poſſet. altera ipſius facto primo forſitan dubio:quia non expectata in eo ſenatus auctoritas eſt. ad extremũ haud ambiguæ in maximam laudem verſo in permutandis captiuis:q; ſicut primo punico bello factum erat: conuenerat inter duces Romanum:pœnũq; vt quæ pars plus reciperet q̃ daret argenti pondo bina: & ſe libras in milite præſtaret.cc.xlvii.cum plures Romanus q̃ pœnus recepiſſet: argentũq; pro eis debitum ſæpe iactata in ſenatu re: quoniam non conſuluiſſet patres:tardius erogaretur:Inuiolatum ab hoſte agrum miſſo Romam filio vendidit:fideq; publicam impendio priuato exoluit.Frontinus vero Hannibal in Fabium: cui neq; virtute nec arte bellandi par erat:vt infamia diſtingueret:agris eius abſtinuit:cæteros populatus.Contra ille: ne ſuſpecta ciuibus fides eſſet magnitudine animi effecit:publicatis poſſeſſionibus ſuis: hoc idem feciſſe periclem tradit Iuſtinus. ¶Item. Hannibal.ſ.inferior:de quo ſupradictum eſt. ¶Saluberrimis cunctationibus:vt Ennius:vnus qui nobis cunctando reſtituit rem. ¶Immunem. Intactum:& expertem. ¶Inſidioſa adumbratio:bene adumbratio. non enim erat beneficium.ſed vmbra quædam beneficii:in quo latebant inſidiæ: vt videlicet dictatorem populo ſuſpectum rederet. ¶Et Fabii pietas.Qua vſus eſt in captiuos Romanos:vt agrum ſuum venderet:illoſq; redimeret. Fabius cunctatiõe ſua rẽpu. ſeruauit.

ASCE. ¶HANNibal Carthaginenſis dux:victus a Duillio conſule.ſ.Romano:prælio nauali.i.in nauibus commiſſo: & timens dare.i.perſoluere populo Carthaginen.pœnas claſſis amiſſæ.i.ob claſſem Carthaginen.amiſſam:auertit.i.amouit a ſe:offenſam.i.indignationem:& iram Carthaginen.offenſorum:mire.i.miro artificio. Nam priusq̃ nuntius cladis perueniret domum ex illa infellici pugna.i.poſt illam infelicem pugnam.miſit Carthaginen.quendam ex amicis cõpoſitum. & ornatum i.inſtructum tali cautella:qualem iam dicet.qui poſtquam intrauit curiam.i.congregationem ſenatus:& conſiliariorum ciuitatis eius:hoc eſt Carthaginen.inquit.Hannibal conſulit.i.cõſilium petit vos:cum.i.quando ita ſit: q; dux Romanorum: videlicet Duillius aduenerit:trahens ſecum magnas copias maritimas: an deberet confligere cum eo. Vniuerſus ſenatus acclamauit:non eſſe dubium:quin oporteret.ſ.eum confligere cum Romanis.Tum ille.ſ.ſubornatus:& inſtructus ad hoc: inquit:ipſe conflixit:& ſuperatus eſt. Ita.i.& ſic Hannibal non reliquit iis.ſ.Carthaginen.ſenatoribus damnare id factum: quod ipſi iudicarant:debuiſſe fieri. ¶Itidem.i.conſimiliter:aut idem.ſ.Hãnibal: vt reſpergeret aliqua ſuſpitione.i.mala occaſione(tanquam corruptus ſit ab hoſtibus)belli trahendi.i.protrahendi:& dilatandi: Fabium maximum ludificantem.i.fruſtrantem ſaluberrimis cunctationibus.i.dilationibus:& immorationibus pugnæ:inuictam vim armorum ſuorum: vaſtando.i.dum vaſtaret ferro:atque igni agros totius Italiæ:reliquit fundum eius vnius.i.ſolius: videlicet Fabii:immunem ab hoc genere iniuriæ. Inſidioſa adumbratio.i. ſimulatio tecta:tanti beneficii eius.ſ. Hannibalis in Fabium profeciſſet aliquid.ſ. ad adimendum Fabio imperium:aut ad cogendum eum committere prælium:niſi & pietas.i.charitas in patriam:& in captiuos redimendos:& Vafri.i.aſtuti mores Hannibalis fuiſſent notiſſimi:vrbi hoc eſt Romæ.

¶ De Thuſculanis.

THuſculanis ēt acumine ↄſilii īcolumitas pta eſt. cū eni crebris rebellatiōibꝰ meruiſſent: ut eoꝝ urbē funditꝰ Romāi euertere uellēt; atq; ad id exequēdū Furiꝰ camillus, Maximus dux, uallidiſſimo inſtructꝰ exercitu uēiſſet. uniuerſi ei togati obuiā ꝓceſſerunt: cōmeatuſq;, & cætera pacis munia benigniſſime ꝓſtiterūt: armatū ēt ītrare mœnia paſſi ſunt: nec uultu, nec habitu mutato. q̄ cōſtātia trāqllitatis nō ſolū ad amicitiæ noſtræ ius: ſed ēt ad cōmunionem ciuitatis uſq; penetrauerūt. Sagaci herculē uſi ſimplicitate, qm̄ aptius eſſe ītellexerāt, metum officiis diſſimulare: quam armis protegere.

¶ De Tullo Duce Volſcorum.

AT Volſcoꝝ ducis Tulli execrabile cōſiliū. q ad bellū īferēdū Romāis Maxima cupiditate acceſus, cū aliquot aduerſis ꝓliis cōtuſos aīos ſuoꝝ, & ob id paci ꝓniores aīaduerteret: inſidioſa rōne quo uolebat cōpulit. nā cū ſpectandorū ludoꝝ gr̄a magna Volſcoꝝ multitudo Romā conueniſſet: Cōſulibus dixit: uehemēter ſe timeṙ neqd hoſtile ſubito molirentur: monuitq; ut eſſent cautiores: & ꝓtinꝰ ipſe urbe egreſſus eſt. Quā rē Cōſules ad ſenatū retulerūt: q tametſi nulla ſuſpicio ſuberat authoritate tamen Tulli cōmotus: ut ante noctem Volſci abirent: decreuit. qua contumelia irritati, facile impelli potuerunt ad rebellandum. ita mendacium uerſuti ducis, ſimulatione beneuolentiæ inuolutū duos ſimul populos fefellit. Romanū ut inſontes notaret: Volſcum ut deceptis iraſceretur.

OLIV. TVſculanis etiā. Tuſculani ſæpe defecerāt a Romanis hanc iniuriā cū Romani ferre nō poſſent: Camillū cū exercitu miſerūt: q agros vaſtaret: vrbē funditus euerteret. Sed tuſculani calliditate cōſilii vim Romanā eruerūt: intrātibꝰ n. eoꝝ fines Ro. nō denigratū eſt: vt ꝓpinquis itineris locis: nō cultus agroꝝ intermiſſus patentibꝰ vrbis portis togati obuiā frequētes imperatoribus Romanis ꝓceſſere cōmeatus exercitui comiter in caſtra ex vrbe: & ex agris deuehitur. Tum Camil. caſtris ante portas poſitus: eadē ne forma pacis: q̄ in agris oſtētaret̃: etiā intra mœnia eſſet. ſcire cupiēs ingreſſus vrbē: vbi patētes ianuas: & tabernis apertis ꝓpoſita omni in medio vidit: intētoſq; opifices ſuo quēq; operi & ludos lr̄aꝝ ſtrepere diſcentiū vocibus: & repletas ſemitas iter vulgus pueroꝝ: mulierū huc & illuc euntiū: qua quēq; ſuoꝝ vſum cauſa: ferret. nihil vſquā nō pauidis modo: ſed mirantibꝰ quidē ſimiles circūſpiciebat: oīa ingrēs oculis: vbi nā bellū fuiſſet: adeo: nec amore rei vſquā: nec ablatæ ad tp̄s veſtigiū vllū erat: ſed ita oīa cōſtāti trāquillaq; pace: vt eo vix fama belli plata videri poſſet. Vinctus patiētia hoſtiū Camillꝰ: vbi oīa vidit eſſe pacata: & in agris: & in vrbe Tuſculanos ad ſenatū ire iubet: ſenatui deinde ſcribit: q̄ viderat ſenatꝰ Tuſculāos nō ſolū amicitia: & pace dignos iudicauit: ſed īſup ēt ciuitate dōauit. ¶ Tuſculanis: hoc oppidū a tuſcis occupatū nomē accepit: vñ originē habuere Catones: vbi & Cicero ꝓdia habuiſſe fert̃: a qbꝰ tuſculanæ qōnes dictæ ſunt. ¶ Cōmeatus: Cibaria: & alimēta. ¶ Munia: Officia.

Camillꝰ i. Tuſculanos.

AT Volſcoꝝ ducis. Martius Coriolanus vrbe pulſus: vt dictū eſt. exulatum in Volſcos abiit: hoſpitio vtebat̃ Accii Tullii Volſcoꝝ principis: & Romanis ſemp infeſti: hi duo cōſilia cōferunt de Romano bello. haud facile credebāt plæbē ſuā impelli poſſe: vt toties infeliciter tēptata arma caperēt multis ſæpe bellis: peſtilētia poſtremo amiſſa iuuētute: fractos ſpiritus eſſe: arte egendū: in exoleto iā vetuſtatē odio: vt recēter aliqua ira exacerbarentur animi: ludi forte ex inſtauratione magni Romæ parabātur: adeo auctore Accio Tullo vis magno Volſcoꝝ venit priuſq̄ cōmitterent̃. Tullius: vt domi cōpoſitum cū Martio fuerat ad cōſules venit: dicit eſſe quæ ſecreto agere de republica velit: remotis arbitris: inuitus inquit: q̄ iniquius ſit de meis ciuibus loquor. non tñ admiſſum qcq̄ ab his criminatū venio: ſed cautū: ne admittant nimio pluſq̄ velim noſtroꝝ ingenia ſunt mobilia: multis id cladibus ſenſimus: quippe qui nō noſtro merito: ſed veſtra patiētia ſumus incolumes: magna hic Volſcoꝝ multitudo eſt. ludi ſunt: ſpectaculo intēta ciuitas erit: memini qd̄ per eandē occaſionē a Sabinoꝝ iuuētute in hac vrbe cōmiſſum ſit: horret animus: ne qd incōſulte: aut temere fiat: hæc veſtra: noſtraq; cauſa primū dicēda nobis cōſulibus ratus ſum: qd̄ ad me attinet: ex tēplo hinc domum abire in aīo eſt: ne cuius facti: dictiq; cōtagione præſens violet. hæc locutus abiit. Cōſules cū ad patres rem dubiā ſub auctore certo detuliſſent: auctor magis vt fit q̄ res ad præcauendū vel ex ſupuacuo mouit. factoq; ſenatus cōſulto: vt vrbe excederēt Volſci præcones dimittuntur: qui oēs proficiſci ante noctē iuberent: ingens pauor primo diſcurrētes ad ſuas res tollēdas in hoſpitia perculit: proficiſcentibus deinde indignatio aborta: vt cōſceleratos: cōtaminatoſq; ab ludis feſtis diebus cetu quodāmodo hoīm: deorūq; abactos cū ꝓprie cōtinuatio agmine irent: ꝓgreſſus Tullus ad caput ferentinum: vt quiſq; eueniret: priores eoꝝ excipiens quærēdo: indignandoq;: & eos ipſos ſedulo audiētes ſecundare verba. & per eos multitudinē aliam in ſubiectū viæ campum deduxit: ibi in concionis modum orationem exortus: oēs ad bellum: & arma concitauit: & q rōne nunq̄ obtinuiſſet: arte & calliditate cōſecutus eſt. ¶ Spectandoꝝ ludorū gratia. Qui inſtaurabant̃. cauſa vero renouandoꝝ ludoꝝ dicta eſt. in cap. de ſomniis. ¶ Inſontes notaret. Innocentes Volſcos ignominia afficeret. ¶ Deceptis. ſ. Roma. qui a Tullo fuerant decepti.

Accius Tullius aſtu volſcos ad arma cōcitauit.

ASCE. ¶ TVSculanis: &c. Incolumitas. i. cōſeruatio vitæ: & patriæ eſt parta. i. acqſita ēt Tuſculanis. i. Tuſculi incolis: ac ciuibus: acumine. i. ſubtilitate cōſilii: cū. n. meruiſſent crebris rebellationibus: vt Romani vellent euertere funditus. i. a fundo vſq;: vrbem eoꝝ: atq; Furius Camillus Maxi. dux inſtructus exercitu validiſſimo veniſſet ad id. i. ad euertēdum funditus eoꝝ vrbē: ipſi Tuſculani ꝓceſſerūt obuiā. ſ. Camil. & exercitui eius: togati: in ſignū pacis: & ocii: vniuerſi. i. ſimul oēs: & ꝓſtiterunt ei cōmeatus. i. vt dicunt victualia: & cætera munia. i. officia: & obſeqa pacis: & paſſi ſunt ēt armatū intrare mœnia ſup. ſua: nec vultu: nec habitu mutato. Qua cōſtantia. i. cōſtanti præ ſe latione: & oſtētatione trāquillitatis: ipſi Tuſculani penetrauerūt nō ſolū ad ius amicitiæ noſtræ: ſed ēt vſq; ad cōmunionē ciuitatis noſtræ: qa tādē ciuitate donati ſunt. Hercule. ſ. ita me iudicante: vt qd̄ dico ſentio: ipſi vſi ſup. ſunt: aut penetrauerunt vſi ſimplicitate. ſ. in facto: ſagaci. ſ. in cōſilio. ¶ Quoniā itel. eſſe aper. i. paratius: & facilius: aut legamus aptius. i. cōuenietius. i. diſſimulare metū. i. ſignificare. ſe nihil de Ro. metuere: officiis. i. per officia obſequioſa: q̄ protegere. ſ. ſe armis. ¶ At cō. Tul. du. vol. ſup. fuit execrabile. Quia acceſus maxima cupiditate ad inferendum

Ro. bellū: cum aīaduerterat aīos ſuoꝝ cōtuſos. i. hebetatos: & confractos: aliquot ꝓliis aduerſis. i. infeliciter cōmiſſis: & ob id proniores. i. inclinatiores paci. i. ad pacem: ſup. quā ad bellum: compullit ſup. eos rōne inſidioſa eo: quo volebat. i. ad bellum gerendum. Nam cum magna multitudo volſcoꝝ conueniſſet Ro. gr̄a. ludoꝝ. ſ. publicoꝝ. ſpectandoꝝ. Tul. ſup. dixit conſulibus: ſe timere vehementer: ne. ſ. volſci molirent̃. i. cū molimine attentarent ſubito: qd. i. aliqd hoſtile: & monuit. ſ. cōſules: vt eſſent cautiores: & ipſe egreſſus eſt ꝓtinus. ſ. poſtq̄ id dixerat vrbe. ſ. Roma. Quā rē conſules retulerunt. i. vt dicunt: reportauerunt ad ſenatū. i. in cōſulationē ſenatus: qui. ſ. ſenatus tametſi nulla ſuſpicio ſuberat: tñ cōmotus auctoritate Tulli: decreuit: vt volſci abirent ante noctē. Qua cōtumelia Volſci irritati: potuerunt īpelli facile: ad rebelladū. Ita. i. & ſic mendaciū ducis verſuti inuolutū ſimulatione beniuolentiæ: fefellit ſimul duos Populos. ſ. Roma. vt notaret. ſ. nota infidelitatis: & ignominiæ innocentes. ſ. volſcos: & volſcum. ſ. populum: vt iraſceretur deceptis: ſcilicet Ro. præſertim ſenatui: fraude Tulli decepto. ¶ TVSculanis. Tuſculum: Verrius autumat inditum tuſculo nomen ab aditu difficili. non a tuſcis.

¶ De Strategematis. Cap. IIII.

ILla uero calliditatis egregia, & ab oī ꝑſus reprehenſione ꝓcul remota. cuius opera, qa appellatōe noſtra uix apte ex primi poſſunt: græca pronunciacione Strategemata dicantur.

¶ De Tullo Hoſtilio.

OMnibus militaribus copiis Tullo Hoſtilio Fidenas agreſſo: quæ ſurgētis īperii nr̄i incunabula crebris rebellatiōibus torpeṙ paſſæ non ſunt: finitiſſimiſq; trophæis, ac triumphis alitā uirtutem eius, ſpes ſuas promouere ulterius docuerūt: Metius Suffeciꝰ dux Albanoꝝ, dubiā, & ſuſpectā ſemp ſocietatis ſuæ fidē repente in ipſa acie detexit. detecto. n. Romāi exercitus latere, in ꝓximo colle cōſedit, ꝓ adiutore ſpeculator pugnæ futurus: ut aut uictis īſultaret: aut uictores feſſos aggrederet̃. nō erat dubiū qn ea res militū noſtroꝝ aīos debelitatura eēt: cū eodē tpe & hoſtes cōfligere, & auxilia deficere cerneret. Itaq; ne id fieret: Tullus prouidit. cōcitato eni equo, pugnātiū globos præcurrit. prædicans ſuo iuſſu ſeceſiſſe Metium: eumq; cū ipſe ſignū dediſſet: inuaſurum Fidenaciū terga. quo imperatoriæ artis conſilio, metū fiducia mutuauit. proq; trepidatione, alacritate ſuorum pectora repleuit.

THE. OLIV. ILla ve. p. cal. Dicturus de aſtutia militari q̄ a ſapientia ꝑfecta oī ꝑſus rep̄henſiōe vacat: dicit: hoc nomē multo melius græco q̄ latino ſermone exprimi poſſe: & ſtrategema appellari: quaſi cōſiliū militare o τρα Τόσ. n. græce exercitus. & ἄγω duco. ¶ Ab oī rep̄henſione procul remota. Hoc iō dicit: qa in ſupiori vaframetō & calliditate nō nihil fraudis ineſſe videt̃. ¶ Strategemata. Conſilia vel aſtutiæ militares.

OMnibus co. mi. Liuius Fidenates ingt colōia Ro. veientibꝰ ſociis cōſilii aſſumptis: pacto trāſitōis albanoꝝ ad bellū: atq; arma cōcitant̃: cum fidenæ aptæ diſciſſent: tullus metio exercituq; eius ab alba accito: cōtra hoſtes ducit: vbi auienē trāſit ad cōfluētis collocat caſtra īter eū locū: & fidenas veiētū exercitꝰ tyberim trāſierat: hi & ī acie ꝓpe flumē tenueṙ dextꝝ cornu ī ſiniſtro fidenates ꝓpius mōtes cōſiſtūt: tullus aduerſus veiētem hoſtē dirigit ſuos. Albanos contra legionē fidenatū collocat. Albano nō plus aī erat q̄ fidei: neq; maneṙ: neq; trāſire apte auſus: ſenſim ad mōtes ſuccedit. Inde vbi ſatis ſubiiſſe ſeſe ratus ē: erigi totā aciē: fluctuāſq; aīo: ut tereret tp̄s: explicat ordines. Cōſiliū erat: q̄ fortuna rē daret: eā īclinaṙ vires: miraculo primo eē Ro. q ꝓximi ſteterāt. vt nudari latera ſu . ſocioꝝ digreſſu ſenſerūt: idē eques citato equo nūciaṙ regi abiṙ albanos. Tull. retrepida. xii. vouit Salios: fanaq; pallori: ac pauori. eqtē clara īcrepās voce: vt hoſtes exaudirēt: rediṙ ī ꝓliū: iubet nihil trepidatiōe opus eē. ſuo iuſſu circūduci albanū exercitū: vt fidenatū nuda terga iuadant: idē īperat: vt haſtas eqtes erigigeṙ iubeat: id factū magnæ pti peditū Ro. cōſpectū abeūtis albani exercitus īterſepſit: q viderāt id qd̄ ab rege auditum erat: rati eo acriꝰ pugnāt terror ad hoſtes trāſit: & audiuerant clara voce dictū: & magna pars fidenatū: vt q coloni additi Roma. eſſent: latine ſciebāt. Itaq; ſollicito ne ex collibus decurſu albanoꝝ intercluderētur ab oppido: terga vertunt: Inſtat Tullus: fuſoq; fidenatū cornu ī veientem alieno pauore ꝑcuſſum ferociter redit: nec illi tulere impetū: ſed ab ea flumē obiectū a tergo arcebat: quo poſtq̄ fuga īclinauit. alii arma fœde iactātes in aquā cæci ruebāt: alii dū cunctant̃ in ripis īter fugæ pugnæq; cōſiliū oppſſi: nō alia añ Ro. pugna atrocior fuit. Tū albanus exercitus ſpectator certaminis deductus in campos eſt: de metio vero ſuffetio eius duce crudele ſumptū eſt ſuppliciū: vt duabꝰ quadrigis alligatꝰ dilaceret̃. ¶ Torpeṙ: pigreſcere: & langueṙ: nā crebro fidenates aduerſus Ro. rebellantes Romanā iuuentutē ocio torpeſceṙ nō ꝓmittebant. ¶ Metius Suf. Qui tunc erat dictator albanoꝝ: de quo ſumptum fuit: vt dixi: crudele ſuppliciū: cuius meminit Virg. haud ꝓcul inſcitæ metiū in diuerſa quadrigæ diſtulerant. ¶ Detecto latere. Nā albani relictis Romanoꝝ lateribus ſe in collē recepere. ¶ Vt victis inſultarēt. Vt victos Romanos ꝑ deriſionē inuaderet. ¶ Cōcitato enim equo. Liuius dicit: eum prius vouiſſe duodecimo ſalios: fanaq; pallori & pauori. ¶ Omnes globos. Omnē multitudinem & ordinē pugnantium.

Tullus aciē callido cōſilio reſtituit.

ASCE. ILla vero calliditatis. ſ. quā dicturus eſt: egregia ſup. eſt: & remota ꝓcul ab omni repræhēſione. cuius opera: qa vix. i. cū difficultate poſſunt exprimi apte. i. cōueniēter appellatione nr̄a. i. vocabulo Ro. dicant̃ ſtratagemata. i. geſta: & cōſilia militaria: græce autē ſcribit̃ στρατηγήματα ſed qa nr̄i ſecundā corripiunt: ꝓferunt pro ī a dicentes ſtratagemata. Alii vero ſtratogemata a ſtratos: qd̄ eſt exercitus στράτεια vero expeditio. ¶ Oībꝰ: &c. Tul. Ho. rege illo Ro. aggreſſo. i. cū eſſet aggreſſus fidenas oppidū Italiæ: oībꝰ copiis. ſ. militaribꝰ: q̄. ſ. fidenæ: paſſæ nō ſunt. i. īpediuerunt crebris rebellationibus incunabula. i. primordia īperii nr̄i ſurgētis torpore. i. pigra eſſe & ocio frigere: & docuerūt virtutē eiꝰ. ſ. īperii Ro. alitā tropheis: ac triūphis finitimis. i. ex ꝓximo loco partis: ꝓmouere. i. extēdere ſpes ſuas vlterius: Metius Suffecius dux Albanoꝝ detexit. i. manifeſtauit repēte in ipſa acie fidē ſocietatis ſuæ cū. Ro. initæ: ſemp dubiā: & ſuſpectā. Enim ꝓ qa: latere exercitus Ro. detecto. i. nudato: conſedit. i. locū cepit in colle ꝓximo: futurus ſpeculator. i. obſeruator: & ſpectator pugnæ: pro adiutore. i. vbi deberet eſſe adiutor: quia ſocius: vt inſultaret victis. ſ. Romanis ſi forte vincerentur: aut aggrederetur. ſ. eoſdem victores: ſi forte vincerent: feſſos. ſ. expugna. Non erat dubium: quin ea res eſſet debilitatura animos noſtrorum. i. Romanorum militum: cum cernerent eodem tempore: & hoſtes confligere: ſcilicet ſecum: & auxilia deficere. Itaq; Tullus prouidit: ne id fie-

ret.i.ne animi ſuorū debilitent̄.n.pro ꝗa:ipſe ꝓcurrit.i.anteꝗ̃ defectionem aiadueterent:ꝓcurrit equo concitato.ſ.ad curſum: globos.i.cuneos:aut cumulos ſuorū pugnantiū.ſ.cum hoſte:ꝓdicans Mætium ſeceſiſſe.ſ.in collem illū:ſuo iuſſu: etenim cū ipſe dediſſet ſignum:inuaſurum ſup.eſſe terga fidenatium.Quo conſilio imperatoriæ artis.i.quo ſtratagemate: mutauit metum fiducia.i.conuertit metū in fiduciam:& repleuit pectora ſuorū alacritate.ſ.inuadendi hoſtē:pro trepidatione.quæ prius inerat:aut quæ infuiſſet.More autem ſuo narrat rem duntaxat: quatenus ad præſentem locum pertineat:nā quomodo Mætius defectionis reus poſtea hippolytus factus ſit.i.ab equis diſtractus:non proſequitur.

De Sexto Tarquinio.

AT ne cōtinuo a nr̄is regib⁹ recedamus. Sextus Tarquinius Tarquinii filius indigne ferēs ꝙ patris uirib⁹ expugnari Gabii neqrēt: ualentiorē armis excogitauit rationē:qua interceptū id oppidū Romano impio adiiceret. Subito nāq; ſe ad Gabios cōtulit tāꝗ̃ parētis ſæuitiā,& uerbera,quæ uolūtate ſua ꝑpeſſus erat:fugiens.ac paulatim uniuſcuiuſq; fictis,& cōpoſitis blāditiis alliciēdo beneuolētiā:ut apud oēs plurimū poſſet cōſecutus: familiarē ſuū ad patrē miſit indicaturū,quēadmodū cūcta i ſua manu haberet:& quæſiturū quidnā fieri uellet:iuuenili calliditati ſenilis aſtutia reſpōdit.Siquidē re eximia delectatus Tarqnius,fidei autē nūtii parū credens,nihil reſpondit:ſed ducto eo in hortū,maxima,& altiſſima papauerū capita baculo decuſſit cognito adoleſcēs ſilentio pr̄is,ſimul ac facto:

OLIV. AT ne cōtinuo.Tarqnius ſuperbus cū Gabios vrbē ꝓpinꝗ̃:& validā ſæpius aggreſſus:virtute expugnare non poſſet:ad fraudes:& dolos cōuerſus eſt:nā cum velut depoſito bello:fundamentis tēpli faciendis:aliiſq; vrbanis: opibus intentū ſe eē ſimularet:Sextus Tarqui.filius eius:q minor ex tribus erat:trāſfugit ex cōpoſito Gabios:patris in ſe ſeuitiam intolerabilem cōquerens.iam ab alienis in ſuos vertiſſe ſuperbiā:& liberoꝝ quoq; eū frequētiæ tedet:vt ꝗ̃ in curia ſolitudinē fecerit:domini quoq; faciat:ne quā ſtirpē:ne quē heredē reliquat:ſe qdē inter tela:& gladios patris elapſum: nihil vſquā ſibi tutū niſi apud hoſtē.L.Tarqnii crediddiſſe: nā errarēt manere iis bellū:qd poſitū ſimulet̄:& per occaſionē eū incautos inuaſurū:qd ſi apud eos ſupplicibus locus non ſit:per erraturū oē latium:volſcos quoq; ſe:inde equos:& hernicos petiturū:donec ad eos ꝑueniat:qui a patrum crudeliſſimis: atq; impiis ſupliciis tegere liberos ſciant:forſitā ēt ardoris aliqd ad bellum:armaq; ſe aduerſus ſupbiſſimū regē:ac ferociſſimū populū inuenturum: cū ſi nihil mouerent̄:inſenſus ira porro inde hiturus videret̄:benignæ a Gabiniis excipit̄ quos pauloſt ad rebellandū incitat:ipſe cū prōptiſſimis iuuenū ꝓdatū: atq; in expeditiones vadit vt dictis:factiſq; oibus ad fallēdū inſtructis:vana exꝑſſa eſt fides:Dux ad vltimum belli legit̄:ibi cū inſcia multitudine:quid ageret̄ ꝑlia parua īter Romā:Gabioſq; fierent:quibus plerūq; gabina res ſuperior eſſet:tum certatim ſummi:infimiq; gabinoꝝ.Sex.Tarqni.dono deū ſibi miſſum ducē credere apud milites vero obeundo pericula:& labores pariter ꝓdam munifice largiendo:tanta charitate eſſe:vt non pr̄ Tarquinius potentior Romæ ꝗ̃ filius gabiis eſſet:ita poſtꝗ̃ ſatis viriū collectū ad oēs conatus videbat.tum ex ſuis vnū ſciſcitatū Romā ad patrē mittit.quid nā ſe facere vellet quando qdem:vt oīa vnus gabiis poſſet ei dii dediſſent:hoc nuncio:ꝗa credo dubie fidei videbat̄:nihil vocē rñſum eſt.Rex velut deliberabundus in ortū ædium tranſit ſequēte nuncio filii:ibi inambulans tacitus ſumma papaueꝝ capita dr̄ baculo decuſſiſſe:interrogando:expectandoq; rñſum ira:ſeu odio:ſeu ſupbia inſita ingenio: nullā cum vocē emiſiſſe Sexto vbi qcqd vellet pr̄:qdue ꝑciperet tacitis ambagibus patuit:primores ciuitatis criminando alios apud Populum:alios ſua ipſos inuidia opportunos interemit:multi palā:qdā in qb⁹ minus ſpecioſa criminatio erat:futura:clā interfecti:ꝑuit q buſdā volentibus fuga:aut in exiliū acti ſunt:abſentiūq; bona iuxta:atq; īterēptoꝝ diuiſa fuere largitiōis:inde prædæq; dulcedine priuati cōmodi ſenſus malorū publicoꝝ adimi:donec orba cōſilio:auxilioq; gabina res regi Romano ſine vlla dimicatione in manu tradit̄. Interceptū:fraude captū. Verberaq;.Quia ſeipſum dedita opā iuſſerat verberari:cuius rei nullā prius mentionē facit Liui. Iuſti.vero hāc eadē ſimulatiōe vſum fuiſſe zopyrū vnū de interfectorib⁹ magoꝝ:& de principib⁹ Darii perſaꝝ regis dicit:q vt Babyloniā pſaꝝ imperio ſubiiceret: domi ſe verberibus lacerari toto corpore iuſſit:& titulo trāſfugæ Babiloniam ꝓfectus:hac eadē arte vrbem:& imperiū Dario ꝓdidit. Iuuenili cal.ſenilis aſtutia rñdit.Patris ſenis calliditas iuuenis filii aſtutiam adæquauit:nā pr̄ tacens qd ſibi vellet filio callide ſatis indicauit. Fidei autē nuncii parū credēs. Frontinus Tarqui.inquit ſuperb⁹ gabinoꝝ interficiendos arbitratus:ꝗa ſi memini volebat cōmiſſum nihil nuncio rñdit.q ad eum filio miſſus erat tm̄ virga eminentia papaueꝝ capita cū forte in horto ambularet decuſſit.nuncius ſine rñſo reuerſus renunciauit adoleſcenti Tarq.qd agentē patrem vidiſſet:ille intellexit:idem eſſe eminentibus faciendum. Cognito ſilentio patris:cum intellexiſſet:quid ſibi vellet pater ſilendo:quidue innueret decutiendo papauerum capita.

ASCE. AT ne recedamus cōtinuo a regibus nr̄is.i.ſtratagematis eoꝝ:Sextus Tarq.filius Tarqnii.ſ.ſupbi:vltimi regum Ro.ferēs indigne:ꝙ gabii neqrent expugnari.i.pugna vinci:& capi:viribus pr̄is.ſ.ſui:excogitauit rōnē.i.ſubtilē viam valentiorē.ſ.ad expugnationē gabioꝝ armis.ſ.paternis:qua.ſ.rōne adiiceret impio Ro.id oppidū īterceptū.i.dolo captū.(Vbi ſignandū eſt authorē in eam ire ſniam:ꝗ̃ maro æneid.ii.ſic a iuuene:vt min⁹ imitandā:dictā affert.dolus an virtus.qs in hoſte reqrat? Nā in ꝓfatione dixit:hmōi calliditatē ab oī rephenſione ꝓcul remotā:qd ſi veꝝ eſt:ſi eſt ſi ſine rephenſione inimicos ſimulata amicitia dolo vincere poſſumus:magna eſt adhibenda cautiōe inimico cōciliatio:aut hoſti amicitiā ſimulanti fidē hēamus: ſic enī Babilonii:ſic troiani:ſic gabii capti ſunt:ꝗa hoſti crediderūt)nāq; ipſe Sext⁹ cōtulit ſe ſubito ad gabios:tāꝗ̃.ſ.eēt fugiens: ſæuitiā parentis.i.pr̄is oib⁹ notā:& verbera.i.verberatiōes:aut inſtra ipſa verberādi:ꝗ̃ ꝑpeſſus erat ſua volūtate:ꝗa vibices:aut veſtigia verbeꝝ oñdit gabiis:ac alliciendo paulatim beniuolētiā vniuſcuiuſq;.ſ.gabinoꝝ blanditiis fictis:& cōpoſitis.i.ſubornatis ad fraudē:cōſecut⁹.i.vbi obtinuit:vt poſſet plurimū apud oēs:miſit familiarē ſuū.i.a ſecretis:ad patrē: indicaturū: quēadmodum hēret cuncta in ſua manu.i.ꝑtāte:& qſituꝝ.ſ.a pr̄e:qdnā vellet fieri.ſ.ad expugnandos cōmode gabinos aſtutia ſenilis.i.ipſius Tarq.pr̄is:rñdit.i.cōſona fuit calliditati iuuenili.i.ipſius filii.Siqdē.i.qm̄ Tar.ſ.pr̄:delectatus re eximia.i.ꝗ̃ maxime exoptabat:āt ꝓ ſed:paꝝ credens fidei nuntii:nihil rñdit:ſed eo ſeducto in hortū.i.poſtꝗ̃ eū ſeduxerat in hortū:decuſſit.i.in terrā ꝑcutiendo deiecit:baculo.ſ.quē manu tenebat. Maxima:& altiſſima.pa.i.illaꝝ herbaꝝ alte creſcentiū:& quaꝝ fruct⁹ ſopotē inducit. Adoleſcens.ſ.filius tar.ſilentio pr̄is.ſ.ſui:ſimul ac fcō cognito.ſ.ex nūcio:ꝑuidit.i.ꝑſpexit altius.i.ꝓfundius

Cām:alteri⁹ argumēti ꝑuidit rē illā:ꝗ̃ ꝑñte nūcio pr̄ fecerat ad aliud ſpēctar̄:neq; id fruſtra eū feciſſe.ſed latētē i eo cām exi (ſtere.

cauſam altius argumenti ꝑuidit. nec ignorauit præcipi ſibi:ut excellētiſſimū quēq; Gabinoꝝ,aut exilio ſummoueret.aut morte cōſumeret. ergo ſpoliatā bonis ꝓpugnatoribus ciuitatē tantū non uinctis manibus ei tradidit.

De Romanis.

ILlud quoq; a maiorib⁹,& cōſilio prudēter & exitu feliciter ꝓuiſū.cū.n.urbe capta Galli capitoliū obſiderent: ſolāq; potiendi eius ſpē in fame eoꝝ repoſitā aīaduerterēt: ꝑquā callido gn̄e cōſilii Romani uſi,unico ꝑſeuerātiæ irritamēto uictores ſpoliauerūt.panes.n.iacere cōplurib⁹ ex locis cœpunt.Quo ſpectaculo obſtupefacti,īfinitāq; frumēti abūdātia nr̄is ſupeſſe credētes:ad pactionē omittēdæ obſidionis cōpulerūt.Miſerti⁹ eſt tūc ꝓfecto Iupiter Rōanæ uirtutis,ꝓſidiū ab aſtutia mutuātis.cū ſumma alimētoꝝ īopia ꝓiici ꝓſidia īopiæ cerneret.igit̄ ut Vafro,ita ꝑiculoſo cōſilio ſalutarē exitū dedit. Idem Iupiter poſtea præſtantiſſimorum ducum noſtrorum ſagacibus conſiliis propitius aſpirauit.nam cum alterū Italiæ latus Hānibal laceraret:

OLIV. ILlud quoq;.Cum vrbe a gallis capta obſideret̄:capitoliū ante oīa obſidionis:belliq; mala fames vtrunq; exercitū vrgebat:gallos ēt peſtilentia vexabat induciæ deinde cū Ro.factæ:& colloqa ꝑmiſſu impatoꝝ hita.in qb⁹ cū idētidē galli famē obiicerēt:eaq; neceſſitate ad deditionē vocarēt:dr̄ auertēdæ eius opinionis cauſa multis locis panis de capitolio iactus eſſe in hoſtiū ſtationes. Vnico pſe.irri.Vnū erat inqt:qd gallos in obſidēdis Ro.ꝑſeuerare incitaret:ꝙ eos famæ vincere poſſe ſperabāt.nā armis:aut vi aliꝗ̃ capi poſſe capitoliū deſperabāt:ꝙ locus natura munitiſſim⁹ eēt. Miſertus eſt tūc iuppiter.Lactā.firmianus diuinarū inſtitutionū li.i.eodem inqt tpe Ioui piſtori ara poſita ē:ꝙ eos ingete monuiſſet:vt ex oī frumēto:qd hēbant: panē conficerent:& in hoſtiū caſtra iactarē eoq; facto ſoluta eſt obſidio deſperantibus gallis inopia ſubigi poſſe Ro. Ouidius quoq; faſtorum lib.viii.Poſſe fame vinci ſpes excidit:hoſte repulſo: Candida piſtori ponitur ara ioui. Præſidia inopiæ.Scilicet panes ꝗ̃ ꝓſidia erant inopiæ. Idē iup.Bello punico ſecūdo Liuio & Nerōe cōſulib⁹ cū Hānibal punicis armis magnā Italiæ ꝑtē occupaſſet: ac:vires Ro.multis cladibus attriuiſſet iāq; apperet puis auctū copiis poſſe Ro.impiū opprimere. Haſdrub.eius frater in italia cū īgentib⁹ copiis deſcēderat:vt ſe fratri cōiūgeret.Nero q Hāni.erat oppoſit⁹:vbi cōſiliū cognouit: Haſd.īterceptis his:q ad Hāni.lr̄as ferebāt:nō id tp̄s eſſe ratus:quo conſiliis ordinariis ꝓuinciæ ſuæ qſq; finibus ꝑ exercitus ſuos cū hoſte deſtinato a ſenatu bellum gereret audēdū:atq; nouādū aliqd improuiſum:inopinatūq; qd ceptū non minorē apud ciues ꝗ̃ apud hoſtes terrorē faceret ꝑpetratū in magnā læticiā ex magno mœtu verteret.Cū igit̄ cuperet haſdrubalē:eiuſq; copias anꝗ̃ hannibali fratri iungeret̄ excindi:iccircoq; feſtinaret ſe Liuio ſalinatori collegæ ſuo:cui bellū illud mandatum fuerat: paꝝ fidens viribus:ꝗ̃ ſub ipſo erat:adiungere:neq; tñ diſceſſum ſuū ab Hāni.cui oppoſit⁹ erat:ītelligi vellet:mille eqtes delegit:ꝑcepitq; legatis: quos relinquebat:vt eædē ſtationes & vigiliæ:ꝗ̃ agerent̄:totidē ignes arderēt.eadē facies caſtroꝝ ſeruaret̄:ne qd Hanni.ſuſpicatus:auderet aduerſus paucitatē relictoꝝ:ꝓnūciat occupar̄ ſe in Lucanis ꝓximā vrbē:punicūq; ꝓſidiū velle:vt ad iter pati eēnt: nocte ꝓfectus:flexit in picenū:deinde cū in vmbriā occultis itinerib⁹ veniſſet:nūcios ꝑmiſit ad collegā:q nūciarēt ei⁹ aduētū:ꝑcunctarenturq; clā:an palā īterdiu:an noctu vēire ſe vellet:iiſdē:an aliis:cōſidere caſtris.nocte clam ingredi melius eſſe. Teſſera ꝓ caſtris:a Li.conſule data erat:vt tribunus tribunum:cēturio centu.eqs eqtē:pedes peditē acciperet.neq;.n.dilatari caſtra opus eē:ne hoſtis aduētū alterius cōſulis ſentiret detractaturus pugnā:ſi cōſulū iunctas vires ītelligeret. Igit̄ inſcium duplicatis aggreſſus copiis.Claudius Nero ſupauit:& velocius omni nuncio rediit ad Hannibalē. Ita ex duobus calliſſimis pœnorum ducibus eodē conſilio alteꝝ cælauit:alterum oppræſſit. Alterum Italiæ latus:lucaniam regionem.

ASCE. CAVſam argu.i.rōnis vtriuſq;.ſ.tam ſilentii ꝗ̃ facti:hoc eſt decuſſiōis capitū ſummoꝝ papaueꝝ: nec ignorauit ꝑcipi.ſ.a patre ꝑ tale factum ſibi vt aut ſummoueret exilio.i.expelleret occulte gabios:aut cōſumeret.i.exterminaret morte excellentiſſimū qnq; gabinoꝝ.Ergo ꝗa hoc intellexit:& fecit:tradidit ei.ſ.pr̄i ſuo ciuitatem ſpoliatā bonis ꝓpugnatoribus.i.defenſoribus tm̄ non manibus vinctis.i.hoc ſolo dēpto:ꝙ nō erā illi manus vinctæ:aut vt Oli.hoc vocabulū interꝑtat̄:manib⁹ ſup.ciuitatis:tm̄ nō.i.ferme vinctis:ꝗ̃ ſnīa ferme in vnū recidit: ꝗa qd tm̄ nō.i.vno dūtaxat dēpto fit:ferme fit. Illud quoq;.i.ēt.qd ſeqt̄:eſt ꝓuiſum a maiorib⁹.i.ꝓgenitorib⁹ romanoꝝ:&.i.ſimul.prudēter cōſilio.i.ꝗ̃tū ad cōſiliū:& feliciter exitu.i.ꝗ̃tū ad euentū reip.Cū.n.vrbe capta Galli.ſ.Senones obſiderēt capitoliū:& ipſi aiaduerterēt ſpem potiundi eius.ſ.capitolii: repoſitā.ſolam:aut ſolū in fame eoꝝ.ſ.maioꝝ Romanoꝝ illic incluſoꝝ:Ro.vſi perꝗ̃ callido gn̄e cōſilii:ſpoliauerūt victores.ſ.Gallos vrbis:ꝑter capitoliū expugnatores:vnico.i.vno ſolo:irritamento.i.prouocamento ꝑſeuerantiæ:cœperunt.n.iacere.i.deiicere panes ex compluribus loci.ſ.capitolii.Quo ſpectaculo Ro.cōpulerunt gallos obſtupefactos:& credentes infinitā abundantiā frumenti ſupeſſe nr̄is.i.Romāis ad pactionē.i.ad faciēdū pactū:ꝓ certo pondere auri:obſidionis omittēdæ. Iuppiter ꝓfecto eſt miſertus tunc virtutis romanæ:mutuantis.i.mutuo accipiētis:& qſi mēdicātis:ꝓſidiū.i.ꝓtectionē:& auxiliū ſalutis.ab aſtutia.i.calliditate:cū.ſ.iuppiter cerneret ꝓſidia.i.remedia:aut ſuſtentacula īopiæ alimentoꝝ:hoc ē panē:ꝓiici in ſumma inopia alimentoꝝ. Igit̄ Iuppiter dedit obſeſſis in capitolio:exitū.i.fidē obſeſſionis ſalutarem:cōſilio vt vafro.i.aſtuto:& callido ita ꝑiculoſo:ꝗa ſic qd habuerunt alimenti diminuerunt:& ſi tunc Galli tā ꝑiti rei militaris fuiſſent:vt nunc ſunt:facile cautelā ītellexiſſent.quū tñ Gandauēſes:& alii cōſimili longe poſt vſi dicant̄. Idē iup.q ſic Ro.miſeratus ē tpe obſidionis capitolinæ aſpirauit poſtea exiſtens ꝓpitius:ſagacibus cōſiliis ꝓſtantiſſimorū ducū nr̄oꝝ:videlicet Claudii Neronis:& Liuii Salinatoris.Nam cum Hānibal laceraret.i.vaſtaret alterum latus Italiæ:videlicet lucanicum:& Haſdrubal frater eius inuaſiſſet. Alterum.ſ.latus Italiæ videlicet Brutiū:aut Brutios ipſos:cōſilium vegetū.i.viuacis ingenii Claudii Neronis:effecit hinc.i.ex vna parte:vtpote lucanica:& inclyta prouidentia Liuii Salinatoris effecit illinc.i.ex altera parte: vtpote Brutia: ne copiæ duorum fratrum.ſ.Hānibalis:& Haſdrubalis:vrgerent ſimul res noſtras.i.Roma.feſſas intollerabili onere.Nero.n.Hānibale cōpræſſo a ſe in Lucanis:mētitus.i.fingēs:& oſtētans hoſti ꝓſentiā ſuā.i.ſe nō abiiſſe ab exercitu:quē ductitabat in Lucania.

TRE. TREbiam.Valerius alibi vocat Trebiam:ſed hæc autem Copioſius:& diſtinctius a Parraſio dicentur in eum: qui de viris illuſtribus opuſculum:Suetonio tribuit imperitiſſime.

Zopyr⁹ perſa. — Nero oppſſit Haſdrubalem.

OLIV. ❡ALterū:brutios in vmbria.❡Intollerabili one.feſſas:Nā Hānibal vires Roma.multis cladibus attriuerat rempublic.lōgo
Metaurus flu. bello laſſauerat.❡Compreſſo Hannibale:coercito:& in arctū deducto:p̄ſentiam ſuam mentitus:nam adeo occulte caſtris
diſceſſit:vt non ſentiret̄:& iō illū in caſtris Hānibal ſemp eē credidit.❡Longū iter:nā longū erat iteruallū lucania in brucios.
❡In um.Quæ regio nūc p̄rimoniū dr̄.Apud flumē metaurū:Metaurus fluuius eſt vmbriæ defluens in adriaticū ſiuū haud
longe a faneſtri colonia ſeno galliā verſus:clarus:& nobilitatus hac Liuii:& neronis victoria.Quo euenit:nō prius hannibal
ſenſit Neronem e caſtris diſceſſiſſe ad opē collegæ ferendā:q̄ nero caput haſdrubalis in caſtra fratris cōiici iuſſit:quo viſo di
xiſſe fert̄ tū demū cognoſcere.ſe deos iratos cartha.eſſe.

alterū īuaſiſſet Haſdrubal:ne duorū fratrū iūctæ co
piæ intolerabili onere feſſas ſimul res noſtras urge-
rēt:hinc Claudii Neronis uegetū cōſiliū:Illinc Liuii
Salinatoris iclyta ꝓuidētia effecit.Nero enī cōpreſ-
ſo a ſe i lucanis Hānibale, p̄ſentiā ſuā, quoniā ita ra
tio belli deſyderabat:mentitus hoſti, ad opē ferēdā
collegæ ꝑ longū inter celeritate mira tetēdit.Salina
tor i Vmbria apud Metauꝝ flumē ꝓximo die dimi
caturus ſūma cū diſſimulatōe Neronē caſtris noctu
recepit:tribunos enī a trib. cēturiōes a cēturi. eqtes
ab equitibus, pedites a peditibus excipi iuſſit: ac ſi
ne ulla tumultuatiōe, ſolo uix unū exercitū capiēte
alterū inſeruit.quo euenit ne Haſdrubal cū duobus
ſe Cōſulibus præliaturū prius ſciret:q̄ utriuſq; uirtu
te ꝓſterneret̄. Ita illa toto terrarū orbe infamis pu
nica calliditas, Romana eluſa prudētia, Hannibale
Neroni, Haſdrubalē Salinatori decipiēdū tradidit.

❡De Quinto Metello Conſule.

Memorabilis etiā conſilii. Q. Metellus, qui
cū ꝓconſul bellū in Hiſpania aduerſus Cel
tiberos gereret: urbēq; Trebiā caput eius
gētis uiribus expugnare nō poſſet:intra pectus ſuū
multū, ac diu cōſiliis agitatis, uiā reperit: qua ꝓpo
ſitū ad exitū ꝑduceret. itinera magno impetu ingre
diebatur: deinde alias, atq; alias regiones petebat.
hos obſidebat mōtes. paulopoſt ad illos trāſgredie
batur:cū interim tam ſuis omnibus, quam ipſis ho
ſtibus ignota erat cauſa inopinatæ eius, ac ſubitæ
flutuationis. Interrogatus quoque a quodam ami-
ciſſimo ſibi, quid ita ſparſum, & incertū militiæ ge
nus ſequeretur: abſiſte, inquit iſtud querere. nam ſi
huius cōſilii mei interiorē tunicā cōſciā eſſe ſenſero:
cōtinuo eā cremari iubebo. Quorſū igit̄ ea diſſimu
latio erupit? aut quē finē hūit? poſtq̄ uero, & exer-
citū ſuū ignorātia, & totā Celtiberiā errore implica
uit:cū alio curſum direxiſſet:ſubito ad Trebiā refle
xit:eāq; inopinatā, & attōitā oppreſſit. ergo niſi mē
tē ſuā dolos ſcrutari coegiſſet: ad ultimā ei ſenectu
tem apud mœnia Trebiæ armato ſedendum foret.

Memorabilis ēt.Metel.q pius cognominatus ē ꝓ
cōſul in hiſpania bellū gerebat aduerſus celtibe-
ros:quoꝝ:vrbē metropoli.hoc ē regiōis caput tre
biā:cū ſæpius oppugnatā virib⁹ expugnar̄ nō poſſet:ad
altiora cōſilia ſe couertit:vt qđ virib⁹ nō poſſet igenio: &
arte cōſeqret̄.Itaq; vrbē obſidiōe liberauit tāq̄ deſperatio
ne duct⁹ eā ꝓrſus omitter̄ velle videret̄ exercitū ꝑ diuer
ſa loca ducebat tāq̄ i certus cōſilii qd ageret:mō hāc:mō
illa regionē:mōteſq; petebat.nec vllo i loco diuti⁹ cōmo
rabat̄:cui⁹ cōſilii rōnē cū nemo itelligeret vn⁹ e familia
rib⁹ ſuis iterrogauit:qd ita ſparſum:& icertū militiæ gen⁹
ſeqret̄.Cui Metel.ſi meā inqt tunicā iterior̄ cōſilii mei ꝑ
ticipē:aut cōſciam eē itelligerē igni q̄ primū mādarē.hoc
Metell⁹ pius. ſtrategemate factū eſt:vt cū & ſuos reꝝ ignorātia: & ho-
ſtes ſūmo errore iplicaret.paulopoſt vrbē incautā:& ſuo
clādeſtino:ac iopinato aduētu oppreſſam capet.❡Qu.
Metellus.q pius cognominatus eſt:qa p̄ris exiliū lōgis la
chrymis ꝓſecut⁹ fuerit:nec ab his tēperari potuerit:prius
q̄ fuit in p̄riā reuocatus.❡Viā:rōnē:Virg.Inueni germa
na viā:gratar̄ ſorori.❡Fluctuatiōis:erroris:& vagatiōis.
❡Interiorē tunicā:veſtē lineā:q̄ vulgo camiſiā dicimus.
Frontinus li.i.ca.i.Metel.inquit pius in hiſpania interro-
gatus:quid poſtera die facturus eſſet: tunicam meam:ſi
hoc eloqui poſſet.cōburerē.❡Ergo niſi mentē ſuā dolor
ASCE. ſcrutari.Niſi hanc aſtutiā excogitaſſet:in obſidione apud
Trebiam conſenuiſſet.❡Scrutari:inquirere.
❡TEtendit mira celeritate ad ferendam opem.i.ſuppe-
tias:collegæ.ſ.ſuo Salinatori.Salinator dimicaturus cum
haſdrubale apud Metaurum flumen in Vmbria recepit
noctu neronem caſtris.i.in caſtra ſua:ſup.cum ſumma
diſſimulatiōe.iuſſit enim tribunos.ſ.Neronis excipi a tri
bunis.ſ.ſuis: centuriones neronis a centurionibus ſuis:
equites ab equitibus:& pedites a peditibus:ac inſeruit al
terum.i.ſecundū exercitū:ſolo vix capienti vnum exer
citum. Quo euenit ne.i.vt non vt Hannibal non ſciret
prius ſe dimicaturum cum duobus conſulibus q̄ proſter
neret̄ virtute vtriuſq;.Ita.i.& ſic illa calliditas punica infa
mis toto orbe terrarum:eluſa prudentia Ro.tradidit han
nibalē decipiendum Neroni.i.a Nerone:& Haſdrubalē
decipiendum Salinatori:aut tradidit Neroni:& Salinato
ri ſuum vtriq; decipiendum.❡Memorabilis: &c.Ordo
eſt.Qu.Mete.pius:videlicet ſup.fuit etiam conſilii memo
rabilis.i.digni memoria.Qui cum eius ſup.proconſul ge
reret bellū in hiſpania aduerſus celtiberos:& non poſſet
expugnare viribus Contrebiā(q̄q̄ ſunt q Trebiā ſcribant)
vrbē caput eius gētis:cōſiliis agitatis multū: ac diu intra
pectus ſuū.❡Repperit viā.i.rōnē:qua ꝑduceret ꝓpoſitū
ad exitū.i.qua cōtrebiā caperet.Ipſe ingrediebat̄.i.facie
bat itinera magno ipetu: deinde petebat alias:atq; alias
regiones:& obſidebat.i.occupabat modo.i.interdū hos
mōtes:& trāſgrediabat̄ paulopoſt ad alios.ſ.mōtes:cū ite
rim cauſa inopinatæ: ac ſubitæ fluctuationis eius erat:
pro eſſet:ignota omnibus tam ſuis q̄ hoſtibus. Interro-
gatuſq; a quodā amiciſſimo ſibi:qd ita.i.cur ſequeret̄ ge
nus militiæ ſparſum:& incertū: qa nuſq̄ conſiſtebat:inqt
obſiſte.i.deſine quærere.i.percunctari iſtud.nā ſi ego ſenſero tunicā meā iteriorē:q̄ camiſiā vocāt:cōſciam eſſe huius conſilii
mei:ego iubebo cōtinuo eā cremari.igit̄(inqt Valer.q.d.dices forte igit̄)quorſum erupit ea diſſimulatio:aut quē finem ha-
buit?Rñdet.Poſtquā vero implicauit:&.i.pariter exercitū ſuū ignorantia:& totā celtiberiā errore: qa putabat eū timore non
cōſiſtere in aliquo loco;cum direxiſſet curſum alio.i.ad alium locum reflexit ſup.cū ſubito:ad cōtrebiam(vbi ꝓprio nomini

oppidi dat præpoſitionem)& oppreſſit eam inopinatam.& attonitam. Ergo niſi Metellus coegiſſet mentem ſuam ſcrutari
dolos:foret:ideſt fuiſſet ei armato ſedendum apud mœnia Contrebiæ:ſup.vſq; ad vltimam ſenectutem.

❡Externa.De Agathocle rege Syracuſarum.

Agathocles autē Syracuſarū rex audacter
callidus.cū enī urbē eius maior̄ ex pte Car
thaginienſes occupaſſent: exercitū ſuū in
Africam traiecit:ut metū, metu, uim, ui diſcuteret:
neq; ſine effectu.nā repētino eius aduētu ꝑculſi Pœ
ni, libēter icolumitatē ſuā ſalute hoſtiū redemerūt:
pactiq; ſunt, ut eodē tēpore, & Africa Siculis, & Si
cilia punicis armis liberaret̄. Agathocles aūt Syra-
cuſarū mœnia ſi tueri perſeueraſſet: illa belli malis
urgerētur; bona pacis fruēda, ſecuræ Carthagini re
liqſſet.nūc inferēdo, quæ patiebat̄: dū alienas poti⁹
laceſſit opes:q̄ ſuas tuetur: quo æquore aīo regnū de
ſeruit:eo tutius recepit.

❡De Hannibale.

Quid Hānibal cannēſem Populi Roāni aciē
ſpeculatus nō ne prius, q̄ ad dimicandū de
ſcēderet: cōpluribus aſtutiæ cōplicatam la
queis, ad tam miſerabilem perduxit exitū? ante oīa
enim prouidit:ut & ſolē, & puluerē, q ibi uento mul
tus excitari ſolet aduerſum haberet:deinde ptem co
piaꝝ ſuarū, inter ipſum prælii tēpus de induſtria fu
gere iuſſit: quā cū a reliquo exercitu abruptā legio
Romana ſequeretur, trucidādā eam ab iis, quos in
inſidiis collocauerat: curauit. Poſtremo quadringē
tos equites ſubornauit:qui ſimulata trāſitione petie
runt Conſulē:a quo iuſſi more trāſfugarū depoſitis
armis in ultimam pugnæ partē ſecedere: diſtrictis
gladiis, quos inter tunicas, & loricas abdiderant: po
plites pugnantiū Romanorum ceciderunt.hæc fuit
punica fortitudo, dolis, & inſidiis, & fallacia inſtru
cta.quæ nunc certiſſima circūuētæ uirtutis noſtræ
excuſatio eſt.quoniā decepti magis, q̄ uicti ſumus.

Agathocles Syra.rex.hic ſiciliæ tyrānus: quē ex hu OLIV.
mili:& ſordido loco ad regiā maieſtatē fortūa mi
ra idulgētia ꝑuexerat cū a pœnis duce hamilcar̄
duob⁹ ṗliis ſupatus:itra ſyracuſas obſideret̄:videretq; ſe
lōge virib⁹ iparē.& ad ferendā obſidionē minime paratū
ſtatuit bellū i aphricā trāſferr̄:mira ꝓrſus audacia:vt qb⁹
in ſolo vrbis ſuæ par nō erat:eoꝝ vrbi bellū iferret:& qui
ſua tueri nō poterat:ipugnaret aliēa:victuſq; victoribus
iſultaret:h⁹ cōſilii ñ min⁹ admirabile ſilētiū q̄ cōmētū fuit
po.hoc ſolū ꝓfeſſus iuēiſſe ſe victoriæ viā:aīos illi tm̄ in
breuē obſidiōis patiētiā firmarēt:cōſcripto deinde exerci
tu cū duob⁹ filiis adultis:nullo militū iciēte:quo veheret̄
traiecit i aphricā:expoſito deinde i littor̄ exercitu: cōſiliū
ſuū oib⁹ apit.eoſq; ad bellū:& certā victoriā hortat̄:facta
in agros ſubita excurſiōe:tūc oia ꝓſternit:villas:caſtella-
q; icēdit cui cū hāno dux pœnoꝝ factus:e ēt obuius pri
mo ṗlio vicit̄: & occidit̄: nā duo de ſiculis.tria milia de
pœnis cū ipſo duce ceciderūt:ac victoria elat⁹ Agathocles:
vrbes:caſtellaq; expugnat:p̄das igētes agit:hoſtiū multa
milia trucidat:caſtra deinde quinto lapide a carthagine
ponit:vt dāna clariſſimarum. eꝝ:vaſtitatēq; agrorū & in
cendia villaꝝ de muris ipſius vrbis ſpecularent̄: deniq;
breui effecit:vt tota pn̄ prouincia a pœnis deſſiceret:ite-
rato cum Carthagi.bello duce Bomilcare:graui ṗlio ſu-
perauit cū magno vtriuſq; exercitus ſanguine:poſt hanc
victoriā profligatis i aphrica rebus:nihil actū eē putans.
ſi ampli⁹ Syracuſæ obſiderent̄: tradito exercitu filio ſuo
recurrit in ſiciliā:cui⁹ aduentu oēs ſiciliæ vrbes auditis re
bus:quas i aphrica geſſerat:certatim ei ſe tradunt:atq; ita
pulſis a ſicilia pœnis totius iſule impiū occupauit.Reuer
ſus deinde in Aphricam cū mutata fortuna cuncta ad-
uerſa ſibi eueniſſent:victus & in ſiciliā redire coactus cū
pœnis pacē æquis cōditionibus fecit.❡Ex maiori pte.
Nam p̄ter Acradinē munitiſſimū vrbis locum occupaue
runt vrbem.❡Diſcuteret:Remoueret:euerteret.
Quid Hānibal:Frōtin⁹ li.ii.ca.ii.Hānibal inquit
apud Cānas cū cōpiſſet.Vulturnū amnē vltra Vulturni flum. natura.
reliquoꝝ naturā fluminū igētes auras mane ꝓ
flare:q̄ arenarū pulueris verticē agerent:ſic direxit aciē:vt
tota vis a tergo ſuis:Ro.in ora:& oculos incideret: qbus
incōmodis mire hoſti:aduerſantibus illā memorabilem
adeptus eſt victoriam.Li.non hoc ſolū ſtrategemate:ſed
aliis quoq; vſum Hanni.fuiſſe dicit in cānenſi pugna: q
bus Ro.oppreſſit magis q̄ vicit.Nam & ſuis qbuſdā im-
perauit.vt cū accenſa pugna videret̄:ſimulata fuga Ro
manam legionē in inſidias deduceret:q̄ ad internetionē
vſq; deleta fuit.& in ſiniſtro cornu Ro.vbi ſociorū eqtes
aduerſus Numidas ſteterāt cōſertū ṗliū ſegne prio:& a pūica cœptū fraude qngēti fermæ eqtes Nūidæ p̄ter cōſueta arma:
telaq; gladios occultos ſub loricis hn̄tes vſi ſunt ſpē trāſfugarū ad Ro.trāſire:q cū a ſuis parmas poſt terga hn̄tes adæquaſſet
repēte ex eqs deſiliūt:pmiſq; & iaculis añ pedes hoſtiū ꝓiectis i mediā aciē accepti:ductiq; ad vltīos cōſidere a tergo iuben
tur:ac duplū ṗliū ab oi pte cōſerit̄:qeti māſere poſtq̄ vero oīum oculos:aīoſq; occupauerat:tū arreptis ſcutis:q̄ paſſim inter
aceruos ceſorū corporū ſtrata erant:verſam adoriunt̄ Romanā aciē:tergaq; feriētes:ac poplites cædentes:ſtragē ingētē dede
runt:ac maiorē aliquāto pauorem:ac tumultum fecerunt.❡Compluribus aſtutiæ cōplicatam laqueis. Tranſlatio ſumpta a
feris:quæ laquæis implicantur:ſic & acies Romana multis dolis:quaſi laquæis capta:& Cæſa fuit.❡Vento multus excitari
ſolet:aduerſum haberet.quia Apulia ventis abundat:& p̄ſertim iapige.❡Abruptā legio Romana:per vim ſeparatam.❡Di
ſtrictis gladiis.Nudatis gladiis.❡Polites:genua:pte ꝓ toto:eſt āt poples flexura genuum.❡Circūuentæ:deceptæ.
❡AGAThocles:autem rex ſyracuſarū ſup.fuit callidus audacter.i.cū audacia.Cum.n.carthaginē.occupaſſent vrbem eius ASCE.
ex maiore parte:traiecit exercitum ſuum in aphricam:vt diſcuteret metū:quem patiebatur a Carthaginē.metu:quē illis infe-
rebat:& vim illatam a carthaginē.ſibi:vi illata a ſe in carthaginenſes:nec ſup.fuit callidus:aut id fecit ſine effectu.i.conſecu-
tione propoſiti:Nam pœni perculſi.i.attoniti:repentino:& ita inopinato aduentu eius redemerunt libenter icolumitatē ſuā
ſalute hoſtiū:&(pacti ſunt:vt Aphrica liberaret̄ armis ſiculis:& ſicilia liberaret̄ armis punicis.i.carthaginē.eodem tempore
Notū eſt œ ſæpe in u mutari:vt pœna punio:pœnus pūicus:mœnia munio)Aūt.i.ſed:ſi Agathocles pſeueraſſet tueri mœ
nia ſyracuſarū:illa.ſ.mœnia dicta vrgerent̄ malis.i.icōmodis belli:& reliqſſet carthagini bona.i.cōmoda pacis ſecuræ: nūc
inferendo.ſ.mala belli:q̄ patiebat̄:dum laceſſit.i.vexat:aut laceratū it opes alienas potius q̄ tuet̄ ſuas:quo.i.q̄to æquiore.i.

minus grauato aĩo deſeruit regnũ.ſ.ſuũ:eo.i.tanto tutius recepit ſup.illud. ❡Quid ſup.fecit:Hannibal ſpeculatus aciem Po.Ro.Cãnenſem.i.q̃ erat apud Cãnas:nõne ꝑduxit ſup.eã ad tã miſerabilẽ exitũ cõplicatã cõplĩbus laq̃is aſtutiæ priuſquã deſcenderet ad dimicãdũ?q.d.vtiq;.Enĩ ꝓ qa ipſe ꝓuidit añ oĩa vt ſup.acies romana hẽret:& ſolẽ & puluerẽ:q ſolet excitari:ibi multis ventis aduerſum.i.obiectũ oculis:& toti faciei:deinde.iuſſit partẽ copiaꝝ ſuaꝝ fugere de ĩduſtria.i.ex compoſito:& data opa inter ipſum tp̃s ꝑlii.i.durante adhuc cõflictu:q̃.ſ.partẽ cũ legio.R.ſeq̃ret̃:abruptã a reliquo exercitu curauit ſup.legionẽ Ro.trucidãdã ab his:quos collocauerat in ĩſidiis.Poſtrẽo ſubornauit q̃dringentos eq̃tes:q ſil'ata trãſitiõe.ſ.ad R.petierũt cõſulẽ:vt.ſ.ab eo ĩ fidẽ recipent̃.a quo.ſ.cõſule iuſſi ſeceder̃ ĩ vltimã ꝑtẽ pugnæ:armis depoſitis.i.ꝓus:mõi trãſugaꝝ ceciderũt gladiis diſtrictis.i.nudatis:quos abdiderãt ĩter tunica :.& loricas.ſ.ſuas:poplites.i.neruos:q ĩ aduerſa ꝑte genuum ſunt.ro.Pugnãtiũ.Hæc.i.hmõi fuit fortitudo pũica.i.pœnoꝝ:videlicet ĩſtructa dolis:& ĩſidiis:& falſa:q̃.ſ.falſa:aut fallax fortitudo eſt nunc certiſſima excuſatio virtutis nr̃æ.i.Ro.circũuẽte.i.deceptæ ꝑ fraudem:qm̃ nos ſum⁹ magnis decepti q̃ victi. ❡Cõplicatã laq̃is.antiq.codices habent copulata.Nam copula canũ vinculum ꝓpriæ dr̃: vt ex Oui.didicimus:& Tibullo.

THE. OLIV.

Campi quoq;:Dicturus de repulſis Valer.breui prefatione docilitatem & beniuolentiã quodã modo ſibi cõciliat:cũ dicat huius rei cognitionẽ futuram vtilẽ multis:magiſtratus:& dignitates petituris q ſi forte repulſam paſſi fuerint clariſſimoꝝ hoĩum exemplis ſe conſolari:ſuãq; indignitatem æquo aĩo ferr̃ potuerunt:diſcentq; patientia q̃rere:q̃d gr̃a obtinere nequerunt. ❡Campi quoq;:in campo Martio.Populo.Ro.comitia hẽbant̃:creabanturq; magiſtratus:in quẽ candidati deſcendebant. ❡Cũ ſæp.ſin.quaſi intendit argumẽ:ſi vni licitũ eſt cunctorũ ſtudiis plærunq; reſiſtere:quãto magis omnibus vnius voluntati refragari.

Tubero repulſã paſſus.

Quintus ælius Tubero:Ci.in orõne ꝓ.L.Murena:fuit inquid eodẽ ſtudio vir eruditus apud patres noſtros:& honeſtus:& nobilis.Q.tubero.is cum epulũ.Qu.Fabi⁹ ma.P.aphricani patrui ſui noĩe Po.Ro.daret.rogatus ẽ a Maxĩo:vt tricliniũ ſterneret:cũ eẽt Tubero eiuſdẽ aphricani ſororis filius:atq; ille hõ eruditiſſimus:ac ſtoicus ſtrauit pelliculis hædinis lectulos:punicanos:& expoſuit vaſa ſamia:quaſi vero eſſet Diogenes cinicus mortuus & nõ diuini hoĩs aphricani mors honeſtaret̃:quẽ cũ ſupremo eius die maximus laudaret:gr̃as egit diis ĩmortalibus:ꝙ ille vir in hac repu.potiſſimũ decus natus eẽt:neceſſe.n.fuiſſe ibi eẽ ĩperiũ terraꝝ: vbi ille eẽt:huius in morte celebranda grauiter tulit.Po.Ro.hãc ꝑuerſam ſapientiã tuberõis.Itaq; hõ integerrimus ciuis optimus cũ eẽt.L.Pauli nepos.P.Aphricani:vt dixi ſororis filius:his hædinis peliculis ꝑtura deiectus eſt. Seneca ad Luciũ epiſtola.lxxxv.q̃ incipit:petis a me circa finem. Tuberonis inq̃t ligneos lectos cũ in publicũ ſternerent̃:hædinas pro ſtragulis pelles:& ante ipſius Iouis cellã appoſita cõuiuiis vaſa fictilia:q̃d aliud q̃ pauptatẽ in capitolio cõſecrare: vt nullũ aliud factũ eius habeã illũ catonibus inſerã:hic paꝝ credimus cẽſura fuit illa nõ cœna.

❡De Repulſis. Capi.V.

Campi quoq; repſentata cõditio,ãbitioſam ingredientes uiã,ad fortius ſuſtinẽdos paꝝ pſpos comitioꝝ euẽtus utiliter inſtituxerit. quia ꝓpoſitis ante oculos clariſſimorũ uirorũ repulſis:ut nõ minore cũ ſpẽ honoris,ita prudẽtiore cũ aĩ iudicio petẽt:meminerintq; nefas nõ eſſe,aliq̃d ab oĩbus uni negari,cũ ſæpenumero ſinguli cũctoꝝ uolũtatibus reſiſtere fas eſſe duxerint:ſciẽtes ẽt patiẽtia quæri debere,quod gratia impetrari nequierint.

❡De Quinto Aelio Tuberone.

Quintus Aelius Tubero a.Q.Fabio maximo epulũ Populo Ro.nomine.P.Africani patrui ſui dãte rogatus,ut tricliniũ ſterneret: lectulos punicanos pellibus hœdinis ſtrauit:& pro argẽteis uaſis ſamia expoſuit. cuius rei deformitas ſic oẽs offendit:ut cũ alioq uir egregius haberetur:comitiiſq; ꝑtoriis candidatus in cãpũ.L.Paulo auo,&.P.Africão auũculo nixus deſcẽdiſſet:repulſa inde adiret notat⁹.nã ut priuati ſp cõtinẽtiã ꝓbabãt: ita publi.maxĩa cura ſplẽdoris hita ẽ.quo circa urbs nr̃a ñ uni⁹ cõuiuii nũeꝝ,ſed totã ſe ĩ illis pelliculis iacuiſſe credẽs,ruborẽ epuli,ſuffragiis ſuis uidicauit.

O q̃ ignorant homines cupidi gloriæ.q̃d illa ſit:aut queãdmodũ petenda.illo die Po.Ro.multoꝝ ſupellectilẽ ſpectauit.vn⁹ miratus eſt oĩum iſtorũ aurũ:& argentũ fractum eſt:& vile æs cõflatũ:at oĩbus ſæculis Tuberonis fictilia durabunt. ❡Triclinium:cœnaculũ:& locus:vbi cõuiuari antiqui cõſueuerunt:a tribus toris ſtratis:vt dictum eſt. ❡Lectulos pu.puos:& humiles:& ſecundũ ſenecam ligneos:nam huiuſmodi.lecti ex aphrica primum aduecti ſunt. ❡Samia:terrena a ſamo inſula:vbi primum facta fuerunt eiuſmodi fictilia. ❡Quo cir.u.noſtra.n.u.cõ.n.Hanc inq̃t dignitatẽ nõ his tantũ:qui interfuere conuiuio:ſed vniuerſæ ciuitati facta exiſtimarunt Ro.& propterea illũ proximis comiciis repulſæ nota affecerunt.

ASCE.

Campi &c.Conditio quoq; cãpi.ſ.martii.i.dubius euentus:& piculũ repulſæ:q̃bus ſubiacet petitio honorũ in campo mar.repſentata.ſ.oculis:aut aĩs hoĩum ĩſtruxerit.i.poſſit ĩſtruere ĩgrediẽtes viam ambitioſam.i.multũ cupidam honorũ:aduentus comitioꝝ.i.q fiunt in comitiis:paꝝ pſperos ſuſtinẽdos forti⁹.i.maiore aĩ fortitudine.Quia repulſis clariſſimorum virorum propoſitis ante oculos.ſ.ambitioſoꝝ:vt.i.queãdmodũ ipſi petent.ſ.magiſtratũ(niſi legendũ ſit honores:vbi eſt honoris)cum ſup.minore ſpe honoris.ſ.obtinendi:ita petent:cũ maiore iudicio aĩ.i.cautius:& meminerũt.i.erunt memores. ❡Non eẽ nefas aliq̃d negari vni ab oĩbus.i.toto Po.cũ ſinguli ſup.viri dixerint ſæpe numero fas eẽ reſiſtere volũtatibus cunctoꝝ:ſciẽtes ẽt id debere q̃ri.i.acq̃ri patientia:q̃d nequerit.i.nõ poterit ĩpetrari gr̃a.i.cõplacẽtia populari. ❡Quintus Elius Tubero rogatus a Quinto Fabio maximo dante Populo Romano epulum.i.ſolemne conuiuiũ:& quaſi parentationem:nomine.i.ratione publii Aphricani patrui ſui.ſ.defuncti:vt ſterneret.i.ornaret ſtragulis triclinium.i.locum conuiuii ſtrauit lectulos punicanos.i.traductos a punicis moribus:vbi ligneos habẽt:& leues:quales ſunt:quos campanos:ſeu campeſtres galli vocant:pellibus hædinis:quibus nihil fœdius:& abiectius:& expoſuit.ſ.cõuiuiis:aut in abaco poſuit ſamia ſup.vaſa.i.fictilia:pro argẽtes vaſis:Cuius rei.i.apparatus deformitas offendit.ſ.Po.Ro.ſic:vt cum.i.licet haberetur alioqui.i.alio quouis modo:vir egregius:& deſcendiſſet in campum.ſ.martium:candidatus.i.candide veſtitus more competitorum:ſup.in comitiis ꝑtoriis.ſ.congregationibus Po.pro eligendo ꝑtore:deſcẽdit dico:nixus.i.confixus:& Fretus Lucio Paulo auo:& Publio Aphri.auunculo:quia erat eius ſororis filius tamen ſup.abiret inde.i.e comitiis:aut campo martio notatus repulſa.i.

ignominia repulſæ.Nam vt.i.quemadmodum Romani ſup.probabant ſemper continentiam:ideſt a luxu repreſſionẽ: priuatim.i.in ſumptu priuato:ita maxima cura ſplendoris.i.ſplendidi apparatus:eſt habita publice.i.in ſumptu publice faciendo.Quocirca:ideſt quapropter : vrbs.ſ.Roma: credens:ideſt exiſtimans non numerum vnius conuiuii:ſcilicet priuati:ſed ſe totam iacuiſſe in illis pelliculis.ſ.hædinis:& ita tam ſordidis:vindicauit.i.vlta eſt ruborẽ epuli:ſcilicet ſordide inſtructi ſuffragiis ſuis Tuberoni:ſcilicet negatis.Eius tamen modicitas non offendit Senecam.
❡Lectulos punicanos.vetera exemplaria legunt:Punicatos.

❡De.P.Scipione Naſica.

P.Autẽ Scipio Naſica togatæ potentiæ claꝝ lumẽ,is,qui Cõſul Iugurthæ bellũ ĩdixit: qui matrẽ Idæã e phrygiis ſedibus,ad noſtras aras,focoſq; migrãtẽ ſanctiſſimis manibus excepit:qui multas,& peſtiferas ſeditiones authoritatis ſuæ robore oppreſſit: quo principe ſenatus aliquot annos gloriatus eſt: cũ ædilitatẽ curulẽ adoleſcens peteret:manũq; cuiuſdam ruſtico ope duratã,more cãdidatorũ tenacius apphẽdiſſet: ioci gr̃a ĩter rogauit eũ:nũ manib⁹ ſolit⁹ eſſet ambulare.Quod dictũ a circũſtãtibus exceptũ,ad populũ manauit: cauſamq; repulſe Scipioni attulit. oẽs nanq; ruſticæ tribus pauptatẽ ſibi ab eo exprobratã iudicãtes: irã ſuã aduerſus cõtumelioſam eius urbãitatẽ diſtrinxerũt.Igit̃ ciuitas nr̃a nobiliũ iuuenũ ingẽia ab ĩſolẽtia reuocãdo,magnos,& utiles ciues fecit,honoribuſq; non patiendo eos a ſcurris peti: debitũ authoritatis pondus adiecit.

❡De Lucio Aemelio Paulo.

Nullus error talis in.L.Aemelio.P.conſpectus eſt: ſed tamen aliquoties fruſtra conſulatum petiit.Idemq; cum iam campum repulſis ſuis fatigaſſet:bis Conſul & Cenſor factus eſt.ampliſſimũ etiam dignitatis gradũ obtinuit.cuius uirtutẽ iniuriæ nõ fregerũt:ſed acuerũt.qm̃ q̃dẽ nota ipſa accẽſam cupiditatẽ ſummi honoris ardẽtiorẽ ad comitia detulit:ut populũ,quẽ nobilitatis ſplẽdore,& aĩ bõis mouere ñ potuerat ꝑtinacia uinceret.

THE. OLIV.

Publius ãt Sci.na.Laudibus Scipionem extolit: vt magis mirum eſſe videatur:integerrimũ vitæ totius Sena.iudicio optimum iudicatũ:qui peſtiferas ſeditiones auctoritates ſua ſæpiſſime oppſiſſet: q lumen:& gloria ſenatus:& totius ciuitatis eẽ diceret̃: potuiſſe eiuſmodi repulſæ infamia notari ob dictũ.magis iocoſum q̃ graue:aut iniurioſum vt calloſam ruſtici manum:candidatus cum ptractaſſet:ex eo q̃reret manibus:ne ambularet.De hac repulſa Ci.in oratione pro planco: Auus inquit tuus.P.naſicæ:tibi edilitiam ꝑdicaret repulſam:quo ciue neminem ego ſtatuo in hac republica fortiorẽ.Togatæ potentiæ clariſſimum lumen: Totius ſenatus ſplendor eximius.Hic conſul iugurthæ bellũ indixit: Metellus deinde geſſit:Marius confecit. ❡Seditiões peſtiferas:Nam Tyberium Gracchum ſeditioſiſſimum hominẽ:vt ſupra dictũ eſt:ꝓpria manu interemit. ❡Igitur ciuitas noſtra:Fecit inq̃t ciuitas:vt quoꝝ iuuenũ laſciuiã repreſſiſſet:eoſdem ciues reipu.vtiles euaderẽt: magiſtratus ẽt ſuũ auctoritatis pondus adiecit: non ſuſtinendo ſe ridiculis peti. ❡A ſcurris:a ridiculis hominibus.

Paulus Aemili⁹ aliquoties repulſus.

Nullus error:Scipionis error potius fuit q̃ iniuria q exiſtimauit illa ſe vrbanitate riſum poti⁹ ſe cõmotuꝝ q̃ irã.At in Paulo æmilio nullus error: & tñ repulſam ſepius paſſus eſt:q̃ iniuri nõ illius aĩum fregit:vt a repu.deſiſteret:aut a petitione magiſtratuũ deterreret̃:qn ẽt multo magis accenſus in ſñia pſtitit:vt cõſtantia ſua conſeq̃ret̃ q̃d gr̃a obtinere nequerat: ex quo factũ eſt vt bis cõſulatũ & cenſurã tãq̃ ab inuitis extorſerit:& ſenatus principatũ obtinuerit. ❡Sed tñ aliquotiens fruſtra.Ter.ſ.ſm Pliniũ de viris illuſtrib⁹:q dicit ꝑmo cõſulatu:quem poſt tres repulſas adeptus erat de liguribus triumphauit. ❡Campũ fatigaſſet:nã adeo inſtans in petendo fuit:vt cũ populũ fatigaſſet:ipſe tñ in petendo pſiſteret. ❡Cuius virtutẽ iniuriæ nõ fregerunt.Viri fortis ẽ nõ iniuria frangi:nec de ſñia deici. ❡Pertinacia vinceret: Quẽ virtutibus mouere non poterat:ꝑtinacia ſuperaret.

ASCE.

❡Publius aũt Sci.Na.cla.nu.i.ſpecimen potentiæ togatæ i.in toga:& intra muros exercitæ:is:q conſul indixit iugurthæ regi Numidiæ bellũ pp iniq̃tatẽ eius in fratres:q excepit ſanctiſſimis manibus:q̃a optimus ciuis a ſenatu iudicatus erat: matrem Idæã.i.Cibelen Phrigiã.migrãtẽ e ſedib⁹ phrigiis ad aras noſtras.i.Romanas:& ad focos ſup.noſtros. ❡Qui.o.robo.ſuæ auct.mul.& peſti.ſe.& ꝑcipue gracchanicã:quo principe.i.eo ꝙ eſſet princeps ſenatoꝝ:q talis erat:qualis prhiſiis primus ꝑſes dictus: ſenatus.ſ.Rom.gloriatus eſt.i.ſe iactauit aliquot annos:cũ ipſe adoleſcens peteret ædilitatẽ curulẽ.i.digniorẽ & cui ſella curulis aſſignaret̃:& apphendiſſet tenacius.i.pſſius more candidatorũ.i.cõpetitoꝝ:manũ cuiuſdam.ſ.ciuis Ro.duratam.i.calloſam factam ope ruſtico:interrogauit eum gratia ioci:nũ.i.nunquid ſolitus eſſet ambulare manibus.i.ſuper manus.Quod dictum exceptũ.i.captum:& intellectũ ab aſtantibus manau t.i.diuulgatũ eſt ad populum:& attulit Scipioni cauſam repulſæ.Nãq; oẽs tribus ruſticæ iudicantes paupertatẽ exprobratã.i.opprobrio datam ſibi ab eo:diſtrinxerunt.i.exercuerunt:& vibrauerunt iram ſuã aduerſus vrbanitatẽ eius.Igit̃ ciuitas noſtra.i.Romana reuocando ingenia iuuenũ nobiliũ ab inſolentia.i.ſuperbia ꝓteruia:& petulantia:fecit ciues magnos:& vtiles:& adiecit honoribus.i.magiſtratibus ſuis debitũ pondus authoritatis.nõ patiẽdo eos peti a ſcurris.i.a ſcurrili dicacitate vtentibus.Verũ importune vr̃ author accumulare ꝑconia Scip.eorũ honoꝝ: quos poſtea aſſecutus eſt:niſi talẽ indolẽ in eo ꝓluxiſſe putemus:aut ſignare velit repulſam paſſum talẽ poſtea euaſiſſe. ❡Nullus er.ta.qualis in Tuberone & Naſica fuit:cõſpectus eſt in Lu.Amylio paulo:ſed tñ petiit aliquotiens:q̃a ter fruſtra conſulatum.Et idem cum fatigaſſet iam.i.pauloante campũ.i.cõgreſſos in campũ martiũ:repulſis ſuis:factus eſt bis cõſul:& cenſor:& obtinuit ẽt ampliſſimũ gradũ dignitatis:q̃a cenſor factus eſt.Cuius virtutẽ iniuriæ.ſ.in repulſa illatæ:nõ fregerunt:ſed acuerunt: qm̃ q̃dem.i.qm̃ certe:ipſa nota.i.ſignum infamiæ(Turpe.n.& ignominioſum erat repulſam pati:quia qui eam patitur : aut arrogans videt̃:ſi q̃d non meruit petiit:aut ſtultus ſi ſe nõ norit)detulit Ac comitia cupiditatẽ ſummi honoris:vt cõſulatus: accenſam.ſ.prius:ardentiorẽ.ſ.poſtea:vt vinceret ꝑtinacia.i.pſeuerantia obſtinata:populum quem non potuerat mouere.ſ.a propoſito denegandi honoris:ſplendore nobilitatis.ſ.generis ſui:& bonis:ideſt dotibus animi:hoc eſt virtutibus.
❡SCVRris:aliquot exemplaria habent a ſecuris.

THE.

OLIV. QVintum autem cecilium Metel. pauci & mœſti. De hoc Plini. Quintus Metellus. Ceci. a domita Macedonia macedonicus pretor pſeudo: Philippum: qui idem andriſecus dictus eſt: vicit: inuiſus plæbi ob nimiam ſeueritatem: & ideo poſt duas repulſas conſul ægre factus: Arbachos in hiſpania domuit: & cætera hic igitur macedoniam domuit: & achaiam oppſſit: in petitione conſulatus bis repulſus eſt: quod mirum quodammodo videtur eſſe: vt cui duas clariſſimas prouincias daturus eſſet: ei bis conſulatum denegaret populus: qua tamen repulſa vtilior rei publicæ factus eſt: quē enim difficulter conſulatum fuerat conſecutus: eum deinde ſumma diligentia adminiſtrandum eſſe cenſuit. ℭ De pſeudo Philippo. De falſo Philippo: ideſt: qui ſe falſo Philippi regis filium aſſeuerans ex concubina natum totam ferme macedoniam multo fauore occupauerat. ℭ Achaici etiā belli maxima pars. Quod & plinius teſtatur: Dicit enim Lucius Mumius: deleta achaia: achaicus aduerſus corinthios miſſus victoriā alieno labore quæſitā intercepit: nā cum illos Metellus Maced. apud Heracleam fudiſſet: & duce Critolao priuaſſet cum lictoribus: & paucis equitibus in Metelli caſtra properauit. ℭ Hoc fa. hac repulſa.

Syllæ repulſa. Syllæ dominatus. QVid tam excellens: vt de cæteris taceam: quis præſtantibus quis potentior in vrbe q̄ Sylla fuit: qui rempublicam: & īperium occupauit: tamen in petitione præturæ hac nota repulſæ aliquādo ſigillatus fuit a populo. ℭ Diuitias: & imperia largitus: nam occupata republica proſcriptorum ciuium bona donauit: magiſtratus: & ꝓuincias: atq; imperia pro ſua libidine dedit. ℭ Leges vetuſtas abrogauit. Suſtulit antiquas leges: quæ ſuis rationibus obſiſterent. & ꝑſertim cū ciues a maximo proſcriptores reuocauit. ℭ Sugillatus: notatus.

SEd vt comiciorum: Damnat ſtultitiæ Romāos: qui præturam Catoni vere philoſopho denegauerint: a quo plus ſplendoris ille magiſtratus q̄ a magiſtratu Cato gloriæ fuerat recepturus: ſed ſtultitiæ pœnas dediſſe dicit: cū magiſtratum illum Vatinio poſtea dare coacti fuerint: homini multis flagitiis inuoluto quia nemo præter hunc imprudentiſſium Catonis grauitati ſe præferre: aut certe conferre auſus fuiſſet. ℭ Plus decoris. Nam ipſe dignitate ſua plus decoris addiderat patriæ: quā ipſe a patria receperat. ℭ Vatinio: Quem ambitus accuſatum Cicero defendit.

ℭ De Quinto Cæcilio Metello.

Q. Autem Cæciliū Metellum, pauci, & mœſti amici conſulatus repulſa afflictum triſtitia, ac rubore plenum, domum reduxerunt. eundem de pſeudo Philippo triumphantem uniuerſus ſenatus lætum, & alacrem in capitolium proſecutus eſt. achaici etiam belli, cui ſummam manum. L. Mumius adiecit: maxima pars ab hoc uiro profligata eſt. ei ne ergo populus conſulatum negare potuit: cui mox duas clariſſimas ꝓuincias, aut daturus erat: aut debiturus Achaiā, & macedoniā? & qdem hoc facto, meliore eo ciue uſus eſt. intellexit enim quam induſtrie ſibi gerendus eſſet conſulatus: quem tanto labore impetrari ſenſerat. ℭ De Lucio Sylla. Quid tam excellens, quid tam opulentū, q̄ L. Sylla? diuitias, & imperia largitus eſt. leges uetuſtas abrogauit. nouas tulit. hic quoq; in eodem campo, cuius poſtea dominus extitit: repulſa præturæ ſugillatus eſt. omnia loca petiti honoris, ſiquis modo deorū formam, & imaginem futuræ eius potētiæ Populo Romāo repræſentaſſet, impetratur⁹.

ℭ De. M. Porcio Catone.

SEd ut comitiorum maximum crimen referam. M. Porcius Cato plus moribus ſuis præturæ decoris adiecturus, q̄ ꝑteſta eius ſplendoris ipſe laturus conſequi illam à populo aliquando non potuit. proxima dementiæ ſuffragia: quæ quidem ſatis graues pœnas erroris ſui pependerunt: quoniam quem honorem Catoni negauerant, Vatinio dare coacti ſunt. Ergo ſi uere æſtimare uolumus, non Catoni tunc prætura, ſed præturæ Cato negatus eſt.

ASCE. ℭ QVINTVM: & cætera Autem: ideſt ſed amici pauci: & mœſti reduxerunt domum: ſcilicet eius: Quintum Cæcilium Metellum afflictum triſtitia: ac plenum rubore: repulſa: ideſt propter repulſam. aut ſis. afflictum repulſa: & ſup. plenum triſtitia: ac rubore: & ſenatus vniuerſus proſecutus eſt. ℭ Eundem. ſ. Cæciliū Metellū triumphantem de pſeudo philippo: ideſt de eo: qui ſe philippi macedonis filium nomine philippum mentitus fuerat: in capitolium ducentem triumphum ſuum: in capitolium: lætū: & alacrem. Maxima etiam pars achaici belli: cui Lucius Mumius adiecit ſumam. i. ſupremam manum: eſt profligata. i. profligādo finita: ab hoc viro. ſ. Cæcilio repulſam paſſo. Potuit ne ergo populis negare conſulatum ei: cui aut daturus eſt: aut debiturus: mox. i. paulo poſt: duas ꝓuincias clariſſimas: videlicet Achaiam & Macedoniam? Potuit ſup. & quidem. i. certe vſus eſt ſup. eo: hoc facto. i. propter hoc factum: meliore ciue. Enim pro quia: ipſe Cæcilius intellexit: qua induſtrie conſulatus eſſet gerendus ſibi: quem ſenſerat impetrari tanto labore. ℭ Quid tam excellens: ſcilicet ingenio: & felicitate ſup. fuit: & quid tam opulētiā quam: ideſt quātum Lucius ſylla? quaſi dicat fere nihil in Romana ciuitate. quia largitus eſt: quibus voluit diuitias: & imperia: & abrogauit: ideſt antiquauit leges vetuſtas: & tulit nouas. Hic quoq;: ideſt ipſe etiam cum eſſet talis ſugillatus eſt: ideſt defamatus repulſa præturæ in eodem campo: ſcilicet Martio: cuius ipſe extitit poſtea dominus: occupata: ſcilicet perpetua dictatura: ſugillatus dicit: eſt impetraturus. i. cum talis eſſet: qui poſſet impetrare omnia loca honoris petiti: ſi modo: ideſt dummodo quis: ideſt aliquis deorum repreſentaſſet Populo Roma. formam: & imaginem potentiæ eius futuræ. ℭ Sed vt referam: ideſt recitem: maximum crimen. i. erratum: aut peccatum comitiorum. i. eorum: qui in comitiis magiſtratus elegerant: Marcus Porcius Cato adiectuſue præturæ plus decoris: ideſt honoris: moribus ſuis. i. per mores ſuos: quā ipſe laturus: ideſt aſportaturus ſup. erat prætexta eius ſplendoris: ideſt ꝓtoriæ dignitatis inſigni: non potuit aliquando conſequi eam: ſcilicet præturam a populo. Proxima (intelligit o quod: ne excandeſcat: ſupprimit: nam ordo eſt) o ſuffragia: ideſt vota: aut voces populi: proxima dementiæ: quæ: ſcilicet ſuffragia: quidem: ideſt certe: pependerunt ſatis graues: pœnas erroris ſui: quoniam. ſ. Romani coacti ſunt dare Vatinio homini ambitioſo ſup. eum honorem: quem negauerant Catoni: Ergo ſi volumus æſtimare: ideſt cenſere rem vere: prætura non es negata Catoni: ſed Cato eſt negatus præturæ.

OLIV. ABominandæ quoq;: Cum ſuperiore coniungitur: non ſolum repulſa viros præſtantes Romanos: ſed etiam neceſſitas tum Romanos: tum cæteras gētes indigna multa: & fœda tam dictu q̄ auditu perpeti coegit. ℭ Tum etiam exteras gentes. ideo dixi: quia in repulſis domeſtica tantum exempla narrauit. ℭ Nam aliquot prælus: Cum aſſiduis cladibus apud Trebiam lacum Thraſimenum: & Cannas acceptis: conſumpta eſſet Romana iuuentus: ad eam neceſſitatem redactus eſt Senatus: Populuſq; Romanus: vt octo milia ſeruorum: ex ergaſtulis emerent: cū libera capita deeſſent: nam vt tradit Liuius poſt cladem Cannenſem. M. Iunius dictator delectu edicto: iuniores ab annis decemſeptem & quoſdam prætextatos ſcribit quattuor ex his legiones: & mille equites effecti. Item ad ſocios: latinumq; nomen ad milites ex formula accipiendos mittit. Arma: tela alia parari iubet: & hoſtium ſpolia vetera detrahit templis: porticibuſq;: & aliam formam noui defectus inopia liberorum capitum: ac neceſſitas dedit octo milia validorum iuuenum ex ſeruitiis: prius ſciſcitantes ſingulos: vellent ne militare empta publice arma vere Romani: hi omnes: vt paulo infra dicit Volones ſunt appellati: eo q; voluntate pugnarent: & non coacti. ℭ Quattuor: & viginti milia: Longe diſcrepat a Liuio in numero ſeruorum: nam tantum octo milia fuiſſe tradit Liuius: cui aſſentitur Macrobius Saturnalium libro primo cum ait: ad Cannas victis Romanis octo milia ſeruorum empta militauerunt. ℭ Adactos iureiurando Sacramento militiæ aſtrictos: more iuſte: legitimæq; militiæ. ℭ Strenuam: promptam: & impigram operam. ℭ Quanta violentia eſt caſus: Deplorat quodammodo caſum: & neceſſitatem Populi Romani: qui antea capite cenſos milites habere faſtidierat: ex ergaſtulis: & paſtoralib⁹ caſis: ſeruos educere coactus fuerit. ℭ Quanta violentiam caſus. Conqueritur: & deteſtatur tantam neceſſitatem. Capite cenſos: Capite cenſi dicebantur: vt ſupra: qui in nullo cenſu habebantur: ſed eorum capita ſolum cenſebantur: quia parum: vel nihil poſſiderent. ℭ E cellis: in quibus ſerui a dominis ſeruabantur: hos deinde ſeruos Sempronius Gracchus propter egregiam victoriam ex auctoritate ſenatus libertate donauit. ℭ Cædit ergo: plerunq; nos inquit coegit neceſſitas vtilitatem dignitati anteponere: & fortunæ libidini; ac viribus obtemperare: nam niſi tutiora conſilia vir fortis elegerit: ſpecioſa ſequendo ſæpiſſime corruet. ℭ Concidendum Cadendum: & proruendum: nam aliquando vrgente fortuna præmittenda eſt dignitas & tutiora conſilia ſequenda: quod niſi vir fortis fecerit: funditus concidet. Cellæ ſeruoꝝ.

ℭ De Neceſſitate. Capi. VI.

ABominādæ quoq; neceſſitatis amariſſimæ leges, & truculētiſſima īperia, tū urbē noſtrā, tū etiā exteras gētes, multa nō intellectu tātū, ſed ēt auditu grauia, ꝑpeti coegerūt. Nā aliqd aduerſis ꝓliis ſecūdo punico bello exhauſta militari iuuentute Romana, ſenatus authore Tib. graccho Cōſule cenſuit: uti publice ſerui aduerſus propulſandorū hoſtiū impetū emerentur. eaq; de re per tribunos plebis apud populū lata ratione tres creati ſunt uiri: qui quatuor & uiginti millia ſeruorū comparauerunt: adactoſq; iureiurando ſtrenuam ſe, forteq; operam daturos: quoad Pœni eſſent in Italia datis armis in caſtra miſerunt. Ex Appuleia etiam & a Fidiculis ſeptuaginta, atq; ducenti ad ſupplementum equitatus ſunt empti. Quanta uiolentia eſt caſus acerbi? Quæ ciuitas ad id tempus ingenuæ quoq; originis capitecenſos habere milites faſtidierat: eadem cællis ſeruilibus extracta corpora: & a paſtoralibus caſis collecta mancipia, uelut præcipuum firmamentum exercitui ſuo adiecit: Cedit ergo interdum generoſus ſpiritus utilitati. & fortunæ uiribus ſuccumbit. ubi niſi tutiora conſilia legeris: ſpecioſa ſequenti concidendum eſt.

ASCE. ABominandæ: & cætera. Allaturus exempla de neceſſitate præfatur ſic. Leges amariſſime: & imperia truculentiſſima: ideſt diriſſima: neceſſitatis abominandæ: ideſt quaſi mali hominis execrandæ coegerunt quoq; tum vrbem: ideſt Romam: tum etiam gentes exteras. quarum non meminit in capite de repulſis: perpeti multa grauia non tantum intellectu: ſed etiam auditu: ideſt dum intelligantur: & audiantur. ℭ Nam (probat quod præmiſerat: leges videlicet neceſſitatis coegiſſe aliquando Romanos) Roma exhauſta: ideſt euacuata iuuentute militari: aliquot præliis aduerſus: ideſt per aliquot prælia aduerſa: ſecundo punico bello: Senatus Tyberio Graccho patre Caii & Tyberii Gracchorum: conſule authore: ideſt id approbante auctoritate ſua: cenſuit: ideſt decreuit: vti. i. vt ſerui emerentur publice: ideſt ære publico aduerſus: ideſt contra impetum hoſtium propulſandorum: ſcilicet pœnatum: & rogatione lata de ea re per tribunos plæbis apud populum: tres viri creati ſunt: qui comparauerunt quattuor: & viginti milia ſeruorum (cum alii octo duntaxat miſſa dicant) & armis datis: ideſt poſtq̄ dederant eis arma: miſerunt in caſtra: ſcilicet Romana aduerſus Hannibalem: ſup. eos ſeruos adactos. i. aſtrictos iureiurando ſe daturos operam ſtrenuam: ideſt acrem: & fortem quoad: ideſt donec pœni: ſcilicet Carthaginen. eſſent in Italia. Septuaginta etiam & ducenti: hoc eſt ſupra ducentos (Secundum præceptum Lauren. Vallen. poſt centum minor numerus eſſet poſtponendus: vt ſit ducenti & ſeptuaginta) empti ſunt ex Apulia: & a fidiculis vrbe Italiæ ad ſupplementum equitatus. Quanta: ideſt: oh quanta eſt violentia caſus acerbi: ideſt q̄ indigna cogit neceſſitas? Eadem ciuitas: quæ faſtidierat: ideſt ſuperbe contempſerat ſup. vſq; ad id tempus: habere milites quoq;: ideſt etiam originis ingenuæ: ideſt nulla ſeruitute ſua: nec parentum ſuorum aſtrictæ: cenſos capite: ideſt dummodo eſſent cenſi capite: ideſt præter caput nihil: quod ad cenſum aſcriberetur attulerunt: vt erant pauperrimi: quiq; licet ingenui (quia verebantur eos qui nihil domi: pro quo dimicarent: reliquerant: aut non tam ſtrenuam operam in bello nauaturos: aut etiam pretio corrumpi poſſe: vt ad hoſtes tranſirent) adiecit exercitu ſuo velut præcipuum firmamentum mancipia extracta e cellis ſeruilibus: ideſt ex ergaſtulis: & collecta ex caſis paſtoralibus: vt ex Apulia: & fidiculis empta. ℭ Ergo ſpiritus generoſus cedit interdum vtilitati & ſuccumbit viribus fortunæ: videlicet vbi. i. quando: aut in quo ſtatu rerum niſi legeris. i. elegeris: & amplexus fueris conſilia tutiora: ſed minus honeſta: cōcidendum: ideſt cum tuis pereundum ſit tibi ſup. ſequenti ſpecioſa: ideſt honeſta.

OLIV. CAnnenſis clades:magna neceſſitas:quæ non patitur ætatis:nec religionis haberi rationem : qualis fuit poſt Cannenſem cladem:quæ vt diximus:Romanos coegit:& prætextatos puberes ſcribere:& hoſtium ſpolia diis conſecrata e templis:porticibuſq; detrahere:quinetiam nexos complures : & capitali crimine damnatos in vſum militiæ recipere. ¶Ex prætextati pueri:prætextati dicebantur:qui nundum ad.xvi.annum peruenerant : in quo depoſita prætexta virilem togam ſumebant. ¶Addictorum:nexorum. ¶Ponderentur:examinentur:liberentur.

PRopter ean.cla.Liui.decade ſecundi punici belli lib.iii.Per idē fere tēpus litteræ e Sicilia:Sardiniaq; Romā allatæ priores e Sicilia Octacilii proprætoris in ſenatu recitatæ ſunt. Li.furius p̄torē cum claſſe ex Aphrica Lilybæū veniſſe:ipſum grauiter ictum ſauciū in diſcrimine eſſe vitæ vltimo:militiæ naualibus ſociis:neq; ſtipēdiū:neq; frumentū ad diem dari:neq; vnde det̄ eſſe: magnopere ſuadere:vt q̄primū ea mittant̄:ſibiq; ſi ita videat̄:ex nouis p̄toribus ſucceſſorē mittant:eadēq; ferme de ſtipēdio frumētoq; ab.A.Cor.Mānula proprætore ex Sardinia ſcripta:reſpōſum vtriſq; non eſſe vnde mitteret̄: iuſſiq; ipſi claſſibus:& exercitibus ſuis cōſulerent.Octacilius ad vnicū ſubſidiū.P.R.Hieronē legatos cum miſiſſet in ſtipēdiū quantū argēti opus fuit: & ſex mēſiū frumētū accepit:Cornelio in Sardinia ciuitates ſociæ benignæ cōtulerunt.Et Ro.quoq; p̄pter penuriā argēti triūuiri menſarii:rogatione Minuti tri.plæ.facti ſunt. ¶Socii præ. Diſſentit a Liui.Vale.nā a ſociis benigniſſime erogatū ſtipendium:& frumentum dicit Liui.vt ſupra oſtendimus : nec dimiſiſſet:tunc prouincias:ſed obtinuiſſet.

Octacilius in Sicilia bello punico ſedo.

Mānula cor.in Sardinia.

FAdē Caſſilinates:Caſſilinū eo tp̄e p̄neſtini habebāt:quos a prima Cānas in caſtra p̄ficiſcētes nuncius acceptæ cladis Caſſilinū cōuertit : qui paulopoſt cæſis oppidanis vrbē occuparunt:cum paucis Romanis:latiniq; nōis adit̄.& p̄neſtina cohors eodē nūcio Caſſilinū cōpulſi:penuria frumēti nimiū ēt hoīum videri faciebat. Ad hanc vrbē.vel ſi fieri poſſet in deditionē accipiēdā:vel virib⁹ expugnādā Hānibal partē exercitus miſit:q oēs ab oppidanis eruptione facta turpiter fuſi:fugatiq; fuerūt:ita primis repulſis:dux alter pœnoꝝ Maharbal cū maiore robore viroꝝ miſſus:nec ipſe eruptionē cohortū Ro.ſuſtinuit:poſtremo Hā.caſtris ante mœnia poſitis paruā vrbē:paruūq; p̄ſidiū ſuma vi: atq; oībus copiis oppugnare parat:qđ cū ſibi parū p̄ceſſiſſet ad obſidionē cōuerſus caſtra cōmuniuit firmiſſimaq; p̄ſidia impoſuit: vbi lōga obſidio oppidanos : p̄ſidiūq; ad vltimū inopiæ adduxerat: quā tamē cōſilio & calliditate Sēpronii ducis Romani:q haud procul inde aberat aliquādiu tolleraret miſſis p vulturnū amnē:q locū illū p̄terfluebat:doliis:frumēto plenis: quare paulopoſt ab hoſtib⁹ cognita ītercepta ſunt dolia:& oīs ſpes erepta:nuces deinde fuſæ a Romanis caſtris cū medio amni ad Caſſilinū defluerēt cratibus excipiebant̄.poſtremo ad id ventum inopiæ eſt:vt lora detractaſq; ſcutis pelles:vbi feruida molliſſent : aquā mandare conarentur:nec muribus alioue animali abſtinerent:& omne herbarum: radicūq; genus agentibus muri eruerent etiā cum hoſtes obaraſſent:quicquid herbidi terreni extra murum erat:raparum ſemen iniecerunt : vt Hannibal eo nē vſq; dum ea naſcantur:ad Caſſilinum ſeſſurus ſum exclamaret:qui nullam antea pactionem auribus admiſerat:cum demum ſecū agi eſt paſſus de redemptione liberorum capitum:ſeptunces auri in ſingulos precium conuenit : fide accepta ſeſe tradiderunt. Stra.in ſi.v.lib.huius meminit obſidionis:dicit enim Romam verſus Caſſilinum ſitum eſt ad flumen Vultrunum : in quo præneſtini milites quadraginta:& quingenti aduerſus Hānibalem variis inſtructum copiis tādiu obſidionem pertulere : vt inualeſcente fame:mus dragmis ducentis venundaretur:& venditor quidem mortem oppetierit.emptor autem incolumis euaſerit:cum autem Hānibal eos rapas prope murum ſeminaſſe conſpiceret : tantam animorum tolerantiam admiratione proſecutus eſt:q̄ homines tādiu obſiſtere poſſe ſperarent:quoad rapæ matureſcerent : itaq; paucis exceptis immortales illi victores extitere omnes:niſi quos aut fames confecit:aut prælia. ¶Defecti:Deſtituti:& euacuati.

¶De ciuitate Romana.

CAnnēſis autem clades adeo urbē noſtrā uehemēter cōtudit:ut opera.M. Iunii dictaturā Reip.adminiſtrātis ſpolia hoſtiū affixa tēplis,deorū numini conſecrata,inſtrumēta militiæ futura conuellerentur.ac prætextati pueri arma induerent. adiudicatorum etiam,& capitali crimine damnatorū ſex millia conſcriberentur. quæ ſi per ſe aſpiciantur:aliquid ruboris habeant.ſinautem ad motis neceſſitatis uiribus ponderētur : ſæuitiæ tp̄is conuenientia præſidia uideantur.

¶De Ea.Ciui.

PRopter eandem cladem, Senatus Octacilio,qui Siciliam:Cornelio Mammullæ,qui Sardiniam proprætores obtinebant: querentibus quod neq; ſtipendium,neq; frumētū claſſibus eorum,& exercitibus ſocii præberent:affirmātibus etiam ne habere quidem eos,unde id præſtare poſſent:reſcripſit.ærarium longiſquis expenſis non ſufficere,proinde,quo pacto tantæ inopiæ ſuccurrēdum eſſet:ipſi uiderent.his literis quid aliud,quam īperii ſui gubernacula e manibus abiecit: Siciliāq;,& Sardiniam,benigniſſimas urbis noſtræ nutrices, gradus,& ſtabilimenta bellorū,tam multo ſudore,& ſanguine in poteſtatem redactus,paucis uerbis, ita ſcilicet neceſſitate iubente,dimiſit.

¶De Caſilinatibus.

FAdē Caſilinates obſidiōe Hannibalis clauſos,alimētorūq; facultate defectos,lora neceſſariis uiculoꝝ uſib⁹ ſubducta,eq; ſcutis detractas

ASCE. ¶CANnenſis autē cla.confudit vrbem noſtrā adeo vehementer:vt ſpolia hoſtiū affixa templis deoꝝ:& cōſecrata numini i.diuinitati eoꝝ conuellerentur.i.abſtraherentur opera.i.per operam:& factū Marci Iunii adminiſtrantis dictaturā.i.ſummū magiſtratū reip.cōuellerentur dico futura inſtrumenta militiæ:ac vt ſup.pueri prætextati.i.nobiles:ſed qui necdum quartumdecimum ætatis annum:quo virilem togam acciperent:attigerant:& ſup.vt etiam ſex milia addictorum.ſ.morti.i.adiudicatorum:& pro.i.dānatorum crimine capitali.i.propter crimen capitale:quæ.ſ.ſex milia dānatorum:ſi aſpiciantur.i.æſtimentur per ſe.i.ſecluſo.neceſſitatis reſpectu:habeant.i.habitura ſint:aliquid ruboris.i.verecundiæ:ſinautē.i.ſed ſi ponderentur.i.æſtimentur viribus neceſſitatis admotis:ipſa videantur præſidia cōuenientia ſæuitiæ temporis. ¶Propter &c.Senatus reſcripſit propter eandem cladem.ſ.canem.pugnæ:Octacilio & Co.Mānulæ : qui proprætores .i. foris prætoria poteſtate fungentes

obtinebant:Octacilio inquam:qui prætor obtinebat Siciliam:& Mānulæ:qui prætor obtinebat:Sardiniam : querentibus.i. conquerentibus:q̄ ſocii.ſ.quibus præerant:neq; præberent ſtipendium:neq; frumentum claſſibus:& exercitibus eorum:affirmantibus etiam eos.ſ.ſocios:ne quidem.i.non etiam habere:vnde poſſunt præſtare id.ſ.ſtipendium:& frumentum:reſcripſit inquam:ærarium.ſ.Romanum.i.pecuniam publicam:non ſufficere expenſis longinquis.i.tādiu durantibus:proinde.i.ideo q̄ ipſi.ſ.proprætores viderent.i.diſpicerent:quo pacto ſuccurrendum eſſet tantæ inopiæ.Quid aliud ſup.fecit Senatus his litteris q̄ abiecit ex manibus gubernacula ſui imperii:quaſi dicat nihil:& dimiſit Siciliam:& Sardiniam benigniſſimas nutrices vrbis noſtræ:hoc eſt Romæ:& gradus & ſtabilimenta.i.ſuſtentacula bellorum.i.a quibus Romani ad ſuſtentanda onera belli iuuabantur:redactas tam multo ſudore:& ſanguine in poteſtatem.ſ.Romanā:dimiſit dicit:paucis verbis (vnde a antheſis eſt)in multo ſudore:& paucis verbis).ſ.ideſt ſcire licet:quaobrem id fecerit:quia neceſſitate iubente ita. Neq; tamen amiſſas vult Valerius tunc eas prouincias.ſed amitti potuiſſe:quia dimiſſas auxilii:& conſilii expertes. ¶Eadem &cæ. apoſtrophen facit ad neceſſitatem dicens.O neceſſitas tu eadem:quæ ſic Romana coegiſti:vt iam dictum eſt voluiſti Caſſilinates.i.incolas Caſſilini oppidi in Campania Italiæ:clauſos poſt Cannenſem cladem. obſidione Hannibalis : & defectos.i.deſtitutos facultate alimentorum mandare lora.i.corrigias:ſubdacta.i.ſubtracta neceſſariis vſibus vinculorum.i.quibus.ſcuta vinciebantur:& alligabantur lateribus:aut ſiniſtris bellantium: & pelles detractas e ſcutis.

pelles feruēti reſolutas aq̄ mādere uoluiſti. qd illis, ſi acerbitatē caſus intueare:miſerius: ſi conſtātiā reſpicias:fidelius: q,ne a Romanis deſciſcerēt:tali uti cibi genere ſuſtinuerunt : cū pinguiſſima arua ſua, fertiliſſimoſq; cāpos mœnibus ſuis ſubiectos intuerentur.Itaq; Campanæ urbis,quæ punicam feritatē delitiis ſuis cupida fouit,in propinquo ſitum Caſilinū moderatū uirtute,clarū perſeuerantis amicitiæ pignore,impios oculos uerberauit.

¶De p̄neſtinis.

IN illa obſidione,& fide,cū trecēti p̄neſtini p̄manerent:euenit:ut ex his qdā murē captū ducētis potius denariis uendere:quā ipſe leniendæ famis gratia conſumere mallet. Sed credo deoꝝ prouidentia effectū : ut & uēditori,& emptori quem uterq; merebat̄,exitū attribuerit. Auaro eni fame cōſumpto,manubiis ſordiū ſuaꝝ frui nō licuit.æqui animi uir,ad ſalutarē impēſam faciendā, care quidem,uerum neceſſarie cōparato cibo uixit.

¶De Ciuitate Romana.

CAio aūt Mario & Cn.Carbone Conſulibus bello ciuili cum.L.Sylla diſſidentibus,quo tēpore nō Reip.uictoria quærebat̄:ſed p̄miū uictoriæ res erat publica:ſenatuſcōſulto aurea,

¶RESOLutas aqua:Mollitas:atq; decoctat. ¶Delitiis ſuis:Conſtat campanorum delitiis pœnorum exercitum ad id tempus inuictum:ſic eneruatum eſſe:vt vix militiæ labores ſuſtineret:ductus enim Capuam in Hiberna:ſic ſe omnibus voluptatibus immerſit:vt quos nulla vis mali antea uicerat:poſtmodum nimia bona perdiderint.ſ.voluptates īmodicæ:vt ſomnus:vinum : epulæ ſcorta linea: conſuetudines:ocium: quæ omnia ſic eneruarunt corpora:& animos:vt magis deinde victoriæ: q̄ præſentes currentur vires.Modo rarum:quaſi deſolatum: atq; deſertū. OLIV.

IN illa obſidione:Vis deteſtandæ auaritiæ : quæ mentem omnem: & rationem homines pleriſq; peruertit. vt pecuniam non dignitati ſolum:ſed ipſi quoq; vitæ præferre non dubitet:qualis hic præneſtinus:qui in tanta rerum penuria:ac fame captum murem cc.denariis vendere maluerit q̄ famem lænire:vitāq; producere:imitatus illum:de quo Lucanus: non deeſt plato ieiunus venditor auro:q̄ re factum eſt : vt vtrunq; pariter amitteret vitam:& pecuniam. ¶Sordium ſuarum.i.auaritiæ:& recte quidem ſordes auaritiam appellat:quia nihil hominem ſordidiorem eſſe facit auaritia: quæ malis venenis imbuta corpus:animumq; virilem effœminat.

CAio autem Mario.Hoc legitur in vita Marii: q̄ cum exhauſtum eſſe ærarium:nec eſſet vnde ſtipendia darentur militibus temploꝝ ornamēta e ſenatuſconſulto fuerunt in pecuniam conflata : quam rem Vale.per ironiam quodāmodo deteſtatur: cū dicat: dignam cauſam fuiſſe : vt templa deorum ſpoliarentur: quo ſuam crudelitatem explerent.Marius atq; Sylla.

Tēploꝝ ornamēta conflata.

ASCE. ¶RESOlutas.i.mollificatas aqua feruenti . Si tu lector quicūq; ſis:intueare accerbitatem caſus:quid ſup. ſit miſerius illis.q.d.nihil:ſi recipias conſtantiam.ſ.illorum: quid ſup.ſit fidelius illis:qui ne deſciſcerent.i.deficerent a Romanis ſubſtinuerūt vti tali genere cibi : cum intuerentur pinguiſſima arua ſua:& fertiliſſimos campos ſubiectos mœnibus ſuis : quæ videlicet tantalica videtur pœna . Itaq;.i.& ita Caſſilinum ſitum in propinquo campano vrbis:moderatum.i.temperatū ne delitiis campanis affluerct:virtute.ſ.abſtinentiæ:ac fortitudinis in perferenda fame(Oliue.legit modo rarum:ſed non addidiſſet author virtute:ſi ſic legendum fuiſſet:verum Oliue.ſubinde laborat falſitate exemplariorum: quæ interpretis curſum mirum immodum retardant : ideoq; danda eſt venia:ſi quam inuenerunt lectionem ſecuti interdum dormitent) & clarum pignore amicitiæ perſeuerantis verberauit.i. concuſſit dolore aut:inuidiæ:aut feræ penitentiæ:in pios oculos vrbis Campaniæ.i.ipſius Capuæ:quæ cupida fouit delitiis ſuis feritatem punicam.i.pœnos feroces:qui tamen illis fracti ſunt. ¶In illa &c.Cum trecenti præneſtini.i.preneſtis oppidi ciues:qui poſt cladem Cannenſem ſe Caſſilinum:vt in proximum ſubterfugium receperant:p̄manerent in illa.ſ.iam dicta obſidione:& fide Caſſilinatum:euenit:vt quidam ex his.ſ.preneſtinis mallet potius(vbi alterum aduerbium vacat:aut mallet accipitur pro vellet)vendere ducentis denariis murem captum.ſ.a ſe:quam ipſe conſumere ſup.eum gratia famis leniendæ. ¶Sed credo effectum proui.deo.vt.ſ.mus ille attribuerit vtriq; & venditori.ſ.auariſſimo:& emptori minime parco pecuniæ in ſumma fame:exitum:quē vterq; merebatur.Enim pro ga:non licuit auaro.ſ.vēditori:cōſumpto fame frui manubiis.i.p̄cio quaſi ex prædæ portione ad ſe pertinēte:ſuaꝝ ſordiū.i.auaritiæ:quia plus pecuniā q̄ vitam amauerat:.& ſup.vir animi æqui.i. iuſti:& parati ad faciendā impēſam ſalutarē vixit cibo.ſ.murino:cōparato qdē care:ſed neceſſarie:vnde dānandi ſunt:qui ad exquiſitā voluptatē res p̄maturas:aut raras inuētu hoc ſolo noīe cariſſime emunt:q̄ cariſſime ſunt:vt ille qui apud Iu.mullū ſex milib⁹ emit. ¶Caio aūt Mario:& Cneo Carbone cōſulibus:bello ciuili diſſidētibus:cū Lucio Sylla:quo tēpore querebat̄ a Sylla:vt iactitabat victoria reip.(quā glorioſe obtinuit:ſed ea turpiter vſus eſt).i.vt reſp.vinceret ſui oppreſſores: ſed reſpu. erat præmium victoriæ:quia Sylla tyrānide remp.occupauit:& perpetuam dictaturam inuaſit:ornamenta aurea.

atq; argentea templorũ ornamẽta, ne militibus ſti-
pendia deeſſent: cõflata ſunt. digna enim cauſa erat
hine an illi crudelitatẽ ſuã proſcriptione ciuium ſa-
tiarent: ut Dii immortales ſpoliarentur. non ergo. P.
conſcriptorum uoluntas, ſed teterrime neceſſitatis
truculenta manus illi conſulto ſtylũ ſuũ impreſſit.

¶ De Diuo Iulio.

Diui Iulii exercitus, ideſt inuicti ducis inui-
cta dextera, Cũ armis Mũdã clauſiſſet: ag
geriq; extruendo materia deficeret: conge-
rie hoſtilium cadauerum, q̃ deſyderauerat altitudi
nẽ, inſtruxit: eãq; tragulis, & pilis q̃a roboreæ ſudes
deerant: magiſtra nouæ molitionis neceſſitate uſus
uallauit.

¶ De Diuo Auguſto.

Atq; ut diuinam filii mentionem, cœleſtis
patris recordationi ſubñectam: cũm effuſu
rus ſe in noſtras prouincias Parthorũ rex
Phraates uideretur: uicinæq; imperio eius regiones
ſubita inducti tumultus denunciacione quaterẽtur:
tanta in Boſphorano tractu commeatus penuria in
ceſſit: ut ſex milibus denariis, ſingula uaſa olei, fru-
mentiq; modiis totidem mancipia permutarentur
ſed amariſſimam tempeſtatem Auguſti cura, tute-
læ tunc terrarum uacans, diſpulit.

OLIV. ¶ CONFLATA: in numiſma redacta: nam æs conflatum dicitur inſignatam pecuniam redactum: æs graue: quod tantũ modo penſatur. Digna enim cauſa erat: Ironia eſt ſine dubio: non patrum conſcriptorum voluntate. Oſtendit inuitum id feciſſe ſenatum metu victoris: qui ita iubebat: ergo excuſat quodãmodo ſenatum: qui neceſſitate compulſus ſit id facere. Diui Iulii exercitus. hoc fuit bello: quod in Hiſpania geſſit Iulium Cæſarem aduerſus Cneum & Sextum Pomp. vbi primum ipſo oceani hoſtio Varus: Diduiſq; legati conflixere: cum ſubito exorta tempeſtas claſſem vtrãq; ſubmerſit: mox ad obſidiones vtrinq; diſcurritur omnium poſtrema circunſeditur in vnda: vbi anceps diu: & triſte prælium nouiſſimæ: illud inuſitatum Cæſa. oculis nefas: poſt quatuordecim annos probat. Veteranorum manus rettulit pedem hic Cæſar nihil reliquit inexpertem: in qua perturbatione dicitur de extremis etiam cogitaſſe: cum cohortes quedam per tranuerſam aciẽ actæ: quas pericli tantibus caſtris præſidio labiens mitebat ſpeciẽ fuge præbuiſſent: hoc autem ipſe credidit: aut dux callidus attribuit in occaſionem: & quaſi fugientes inuectus: ſimul: & ſuorum erexit animos: & hoſtes perculit: hoc prælio profugi cum ſe mundam recepiſſent: & Cæſar ſtatim victor obſideri imperaſſet: ex congeſtis cadaueribus ager factus eſt: quæ pilis: iaculiſq; confixa inter ſe tenebant. ¶ Mundam: oppidum Hiſpaniæ. ¶ Tragulis: telis Gallicis. ¶ Pilis: Romanis telis. Sudes: pali acuti ex vtraq; parte: & in ſummitate exuſti. Virgilius. ſudibuſue præuſtis. Noue moli. Quaſi inuſitatæ munitionis.

Atq; vt diuinam: cum Phraates parthorum rex prouincias Romanas bello petiturus eſſe videretur: tunc Boſphoranam regionem ingens rerum penuria & fames inceſſit: quæ Romanis quoq; perſuaſit: de quo tempore Cæſar Auguſtus in ſterilitate magna: ac difficili remedio: cum Venalicias: & Laniſtrarum familias: peregrinoſq; omnes: exceptis medicis: & præceptoribus: parteq; ſeruitiorum vrbe expuliſſet. vt tandem annona conualuit: impetum ſe cœpiſſe ſcribit: frumentationes publicas in perpetuum abolendi: q; earum fiducia agrorum cultura ceſſaret: neq; tamen perſeueraſſe: quia certum haberet poſſe per ambitionem quãdoq; reſtitui: atq; ita poſt hanc rem temperauit: vt non minorem oratorum: & negociantium q̃ populi rationem ducerent: hæc. Sueto. Diuinam filii mentionem: Non poteſt Valerius ab aſſentatione diſcedere. Auguſtus enim adhuc viuens diuinos honores obtinuit: vt diximus: vnde Hora. Præſentiq; tibi diuinos largimur honores: meruit aras & flaminem: vt iurandaſq; tuum pernomẽ ponimus aras. Fuit Auguſtus Iulii Cæſaris adoptiuus. ¶ In boſphorano tractu: in regione Heleſpontiaca. ſunt autem Boſpho-

Boſphori duo. ri duo: vnus Thracius iuxta Bizantium hoc eſt Conſtantinopolim: alter in introitu paludis Meotidos: qui Chimericus dicitur: de quo Ouid. lib. iii. triſtium: Boſphorus & Tanais ſuperant: Scythiæq; paludes: vixq; ſatis noui nomina pauca loci. Boſphorus a ferenda boue dictus: vel a tranſitu bouis: ſiue ab anguſtis meatibus boum per vias.

ASCE. ¶ ET argentea templorum ſunt conflata. i. fuſa: & ſignata in pecuniæ formam: ſenatuſconſulto. i. decreto ſuper ea re a ſenatu facto: ne ſtipendia deeſſent militibus: Enim pro quia: cauſa erat digna (quod ironicos dicit) vt Dii immortales ſpoliarentur. ſ. ornamentis ſuis: vt. ſ. diſcerneretur ne. i. vtrum: aut an hi. ſ. ſyllani: An illi. ſ. Mariani ſatiarent crudelitatem ſuam proſcriptione ciuium: quia is erat exitus belli ab vtriſq; prætentus: ad quem ſenatus non debebat tale ferre præſidium. Non ergo (videtur quibuſdam in ironia perſtare: quia ſi neutris opitulandum erat in tam peruerſa voluntate: nulla erat reuera neceſſitas talis ſenatuſconſultanti: quia potius debebant ſaluis ornamentis templorum in manibus marianæ factionis dimittere q̃ in ſyllanam tyrannidem eo modo retrahere: ſed latuit eum animus Syllæ: ſperauitq; oppræſſis marianis rempu. liberam fore: quo circa neceſſe videbatur tunc quidem ſic Syllæ ſuppetias ferre: & ita in hac parte nulla eſt ironia: quæ ſi admitteretur: non eſſet huius loci exemplum: non enim reuera coactus eſſet ſenatus neceſſitate (voluntas patrum conſcriptorum impreſſit illi conſulto. i. decreto ſtilum. i. graphium ſuum: hoc eſt non ſcripſit ipſum in tabellam feratam: in qua olim ſcriptitabant: ſed manus truculenta. i. atrox neceſſitatis teterrimæ: quæ coegit futuro tyranno ſuppetias ferre: impræſſit ſup. illi ſtilum ſuum. ¶ Diui Iulii. Inhumanum facinus: ſed quia a Iulio Cæſare cõmiſſum neceſſitate purgauit dicens. Exercitus diui Iulii. i. dextera. ſ. manus: aut fortitudo inuicti ducis inuicta: cum clauſiſſet Mundam oppidum Hiſpaniæ: in quod ſe hoſtes receperant armis. i. armatis militibus: & materia deficeret aggere. i. ſepimento alte extruendo: inſtruxit altitudinem. ſ. aggeris: quem deſyderauerat congerie. i. ſtrage congeſtorum cadauerum hoſtilium: & vallauit. i. quaſi vallis ſepſit: & corroborauit eam. ſ. altitudinem tragulis. i. telis gallicanis: & pilis. i. telis Roma. quia ſudes roboreæ. i. pali: aut valli querni deerant vſus inceſſitate magiſtra nouæ. i. inſolitæ molitionis. i. laborioſe circunuallationis. ¶ Atq; vt ſubnectam recordationi patris. ſ. adoptiui videlicet Iulii Cæſaris cæleſtis. i. in cælum ob tyrannidem ſuam: vt miſera mentis eſt adulatio tranſlati: mentionem filii. ſ. Auguſti Cæſaris a Iulio adoptati: diuinam: quia ipſe in deorum numerum relatus credebatur: Cum Pharaates rex Perſarum videretur effuſurus ſe in prouincias noſtras. i. imperio Romano ſubiectas: & regiones vicinæ imperio eius

quaterentur. i. conquærerentur: inducti ſubita denũciatione tumultus. i. tumultuarii belli: tanta pœnuria. i. difficultas acquirendi cõmeatus. i. victualium inceſſit ſup. homines. in tractu Boſphorano. i. circa boſphoron. i. mare Auguſtum: ita vt bouem tranantem ferat: vt ſingula vaſa olei permutarentur ſex millibus denarium pro denariorum: ſunt qui denariis legant: quæ ſi vera eſt lectio: toleranda erit etiam locutio: illa duodecim millia ſignati: &cæ. Sane oportet intelligere vaſa olei tunc certæ fuiſſe menſuræ: nam tam magna poſſent dari vt non ſit iniuſtum pretium: & mancipia. i. ſerui permutarentur totidẽ modiis frumẽti: quot. ſ. ipſa erant. i. vt pro modio frumenti daretur ſeruus. Sed cura. i. diligẽtia auguſti vacans. i. dans operam tunc tutelæ terrarum: cum nunc ſit in cælis. diſpulit. i. dimouit tempeſtatem. i. caritatem illam annonæ amariſſimam. Quia vero non dicit quid per famẽ illam paſſus ſit auguſtus: aridum ſatis & impertinens eſt de neceſſitate ſaltẽ Auguſti exẽpiũ.

¶ Externa. De Cretenſibus.

Cretenſibus nihil tale præſidii affulſit: qui
obſidione Metelli ad ultimam uſq; penu-
riam compulſi, ſua iumentorumq; ſuorum
urina ſitim torſerunt: iuſtus dixerim, quam ſuſten-
tauerunt. quia dum uinci timent: id paſſi ſunt: quod
eos ne uictor quidem pati coegiſſet.

¶ De Numantinis.

Numantini autem a Scipione uallo, & agge
re circundati: cum omnia, quæ famem eorũ
trahere poterant: conſumpſiſſent: ad ulti-
mum humanorum corporum dapibus uſi ſunt. qua
propter capta iam urbe, complures inuenti ſunt ar-
tus, & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo ge
ſtantes, nulla eſt in his neceſſitatis excuſatio, nam
quibus mori licuit: ſic uiuere neceſſe non fuit.

Cretenſibus. Cretenſes fauiſſe Mithridati videbantur: itaq; placuit iniuriam armis vindicare: prius inuaſit inſulam. M. Ant. cum ingenti quidem victoriæ ſpe: atq; fiducia: adeo vt plures cathenas in nauib⁹ q̃ arma portaret: dedit itaq; pœnas vecordiæ ſuæ: nam pleraſq; naues interceperunt hoſtes: captiuaq; corpora religata velis: ac funibus pependere: ac ſic velicantes triumphantium in modum cretes portibus ſuis remigauerunt: Metel. deinde totam inſulam igni: ferroq; populatus: intra caſtella: & vrbes redegit: eoſq; longa obſidione compulit ad eam neceſſitatem: vt ſua: iumentorũq; ſuorum vrina ſitim releuare coacti fuerint: & grauiora pati: q̃ victor ſupplicia dediſſet. ¶ Obſidione me. qui Metel. Mace. filius a deuicta creta creticus dictus eſt. ¶ Torſerunt: quaſi cum ſupplicio ſedarunt. OLIV.

Numantini autem: Florus: Numantia inquit quantum Carthaginis Capue Corinthi opibus inferior: ita virtutis nomine: & honore par omnibus: ſummũq;: ſi viros æſtimes: Hiſpaniæ decus: quippe quæ ſine muro: ſine turribus: modice edito in tumulo apud flumẽ ſilara quattuor milibus Celtiberorũ. xl. exercituum vim per annos. xiiii. ſola ſuſtinuit: nec ſuſtinuit modo: ſed ſeuius aliquanto perculit: pudendiſq; fœderibus affecit. Nouiſſime cum inuictam eſſe conſtaret: opus: quoq; eo fuit: qui Carthaginem euerterat: non temere: ſi fateri licet: nullius cauſa belli iniuſtior. Segidenſes ſocios: & conſanguineos Romanorum manibus elapſos exceperant: habita pro eis deprecatio nihil valuit: cum ſe ab omni bellorum contagione remouerent legitimi fœderis precium: iuſſi arma deponere: hoc ſic a barbaris accœptum quaſi manus abſcinderentur. Itaq; ſtatim Magara victo fortiſſimo duce ad arma conuerſi: Pompeium prælio aggreſſi: fœdus tamen maluerunt: cum debellare potuiſſent Hoſtilium: deinde Mancinum hunc quoq; aſſiduis cædibus ita ſubegerunt: vt ne oculos quidem: aut vocẽ Numantini viri quiſq̃ ſuſtineret: tamen cum hoc quoq; fœdus malueret contenti armorum manubiis: cum ad internetionem ſæuire potuiſſent. ¶ Sed non minus Numantini q̃ Caudini illius fœderis flagrans ignominia: ac pudore Popu. Roma. dedecus quidem præſentis flagitii deditione Mancini expiauit: Cæterum duce Scipione Carthaginis incendiis ad excidia vrbium imbuto: tandem etiam in vltionem excanduit: qui redacto prius in diſciplinam milite: hoſtibus cõmiſit aciem: effecit: quod nemo viſurum ſe vnquam ſperauerat: vt fugientes Numantinos quiſq̃ videret: dedere etiam ſeſe volebant: ſi tollerãda viris imperarentur. Sed cum Scipio veram vellet: & ſine exceptione victoriam eo neceſſitatum compulſi: primum vt deſtinata morte in prælium ruerent: cum ſe prius epulis quaſi inferiis impleuiſſent: carnis ſemicrudæ: & celiæ: ſic vocant indigenæ ex frumento potionem. Intellectum ab imperatore conſilium itaq;: non eſt permiſſa pugna morituris cum foſſa: atq; lorica: quattuorq; caſtris circundatos fames premeret: ab duce orantes prælium: vt tanq̃ viros occideret: ſed vbi non impetrarunt: placuit eruptio: ſic conſerta manu plurimi occiſi: & cum vrgeret fames aliquantiſper inde: hoc eſt ex cadaueribus vixere: nouiſſime conſilium fugæ ſedit. ſed hoc quoq; ruptis equorum cingulis vxores ademere ſummo ſcelere per amorem: itaq; exitu deplorato in vltimam rabiem: furoremq; conuerſi: poſtremo mori hoc genere deſtinarunt: duces ſuos: ſeq;: patriamq; ferro: & veneno ſubiecto vndiq; igne peremerunt. ¶ Trahere: Producere: prolongare. ¶ Artus: & membra: Aut Ephexegeſis eſt: vt vnum ſic expoſitio alterius. aut artus intelligimus membrorum coniunctiones: vnde articuli: membra vero corporis partes: vt humeri: brachia. ¶ Nulla eſt in his neceſſitatis excuſatio: improbat hoc factum Valerius. q; dicat crudelitatem potius fuiſſe q̃ neceſſitatem. Neceſſitas autem duplex: aut ſine reſpectu: aut cum reſpectu: vt qui natus eſt: neceſſe eſt: vt moriatur: hic nullum eſt medium: at vero cum reſpectu: vt hoc loco: Numantinis neceſſe fuit humanis carnibus veſci: niſi voluerint in Scipionis venire poteſtatem. Numantiæ excidium. Artus Mẽbra.

ASCE. ¶ CREtenſibus: &c. Nihil tale. i. talis præſidii affulſit cretenſibus. Qui compulſi obſidione. i. per obſidionem Metelli. ſ. Macedonici vſq; ad vltimam. i. extremam pœnuriam. ſ. cibi: & potus torſerunt. i. quodam cruciatu ſedauerunt: iuſtius dixerim. i. q̃d iuſtius dixerim q̃ ſuſtentauerunt ſitim vrina ſua. i. lotio a ſe facto: & ſuorũ iumentorũ: ideo autẽ torſiſſe potius dicendi ſunt: quia dum timent vinci: paſſi ſunt ſup. id: quod ne victor quidem coegiſſet eos pati. ¶ Numantini autem qui populi ſunt in Hiſpania circũdati a Scipione. ſ. Africano poſteriore etiã Numantino a Numantia deuicta: vallo. i. ſepimento ex vallis dicto ſudibus: & aggere. i. ageſta: & circũducta terra. ¶ Et cum conſumpſiſſent omnia: quæ poterant trahere. i. protrahere: & extendere famem eorum: vſi ſunt ad vltimum dapibus corporum humanorũ. Quapropter vrbe. ſ. eorũ Numantia iam capta: complures ſunt inuenti geſtantes ſinu ſuo artus & membra corporum trucidatorum. i. truculenter occiſorum. Nulla excuſatio neceſſitatis eſt in his. ſ. numantinis. Nam quibus licuit mori: ſup. illis non fuit neceſſe ſic viuere. Quod quidem veriſſimũ eſt. Nã ad cõſeruandã vitã ne leue quidẽ peccatũ eſt cõmittendũ. Et ideo vt mala patiamur: cogi poſſumus: vt culpã incurramus: non poſſimus. Nam in morte violenta nulla eſt culpa: & ſi ad opus malum peragendum cõpellamur culpa ſit in cõpellente.

OLIV. Horum trucẽ: Perpẽna Sertoriũ: cui ſe cõiunxerat cõiuratione facta inter epulas per inuidiã interemit: vt in eius vita diximus: Põp. deinde facile ſupato perpenna: hiſpaniã totã armis ſubegit. in eo bello calaguritanos ſertorii fideliſſimos ſocios obſidione pmebat: q vt cineri Sertorii fidẽ ſeruarent: ad eã ipietatẽ deſcenderunt: vt cõſumptis omnibus ferme animalibus liberos: & vxores occiderẽt: eorũq; carnibus veſcerent: quas ẽt vt ſeruare diutius poſſent: ſale aſperſere: qd non ſolũ impium: ſed deteſtandũ quoq; fuiſſe videtur. ¶ In conſimili facinore: Veſcendi humanis carnibus. ¶ Nefariæ dapis: Deteſtandæ: nefarius dicitur is: qui nec cætu dignus eſt: cui etiã far detur. ¶ Salire nõ dubitauit: Sale aſpergere: nam carni ne putreſcat ſalẽ quaſi animam datã dicit eſſe Cryſippus. diutius. n. ſeruatur caro ſalſa. En inq̃ aliquis in acie hortaretur. Deteſtatur quodãmodo rem iſtã Vale. cũ dicat: Calaguritanos genus omne ferarum: atq; ſerpentum feritate ſuperaſſe: qui ne in poteſtatem Pompeii deuenirent: liberis: & coniugibus veſci maluerunt: pro quorum ſalute cæteri omnes populi: & nationes non ſolum fortiter dimicare: ſed extrema quæq; pati non dubitant: nec vlla vehementior ab imperatoribus adhortatio fieri ſolet q̃ liberos: & cõiuges dimicantium oculis ſubiicere. ¶ Ex hoc hoſte: Calaguritano. ¶ Duci. G. Pompeio: qui ex hoſte non victoriam: ſed magis pœnã quærere debuit: nam ſi hoſtem illum vltus fuiſſet plus libertatis ex vltione q̃ gloriæ ex victoria conſecutus eſſet: neq; enim tale quicq̃ in obſidione facere quiſq̃ anſus fuiſſet: ſi de Calaguritanis ſupplicium ſumptum fuiſſet. ¶ Cum omne ferarum: ac ſerpentum genus vere inquam ſumendum fuerat ſupplicium magis q̃ quærenda victoria de his hoſtibus: qui omnem ferarum: & ſerpẽtum immanitatem ſuperarunt: cum natos ventri mandarint pro quibus tutandis: ſerpentes: & feræ ſpiritum effundere non dubitant. ¶ Comparatione. Si quis ferarum: & ſerpentum feritatem cum horum immanitate cõparauerit. ¶ Proprio ſpiritu cariora: Qui pro filiis mori non dubitant certo tempore.

Teſtamenta rata aut reſciſſa.

Vacemus nunc negocio. agitur hoc capitulo de teſtamẽtis: quæ cum reſcindi poſſent: rata manſerunt: & cõtra cum rata viderentur: & legitime condita reſciſſa fuerunt. ¶ Quid actorum eſt hominis: Teſtamentis nõ ſolum voluntates: ſed hominum quoq; acta multa referuntur. ¶ Ergo actoꝝ hominis: Actuum humanorum. Nam hoc negocium ad acta hominum ſpectat. ¶ Vltimi temporis: Quia in exitu vitæ: vt plurimum teſtamenta conduntur. ¶ Quæ ve. aliud teſtamentorum genus cũ ſpe magna fruſtrati ſunt qui ſe hæredes conſtitutos ſæpe crediderunt: nam per octo dies teſtamenta occluſa ſeruabantur. ¶ Ordine: quo propoſui: Vt teſtamentorum exempla ponat eorum primo: quæ legitime facta reſciſſa fuerunt.

¶ De Caliguritanis.

Horum trucẽ pertinaciã in conſimili facinore Caliguritanorum execrabilis impietas ſupergreſſa eſt. qui quo perſeuerãtius interempti Sertorii cineribus obſidionem Cn. Pompeii fruſtrantes fidem præſtarent: quia nullũ iam aliud in urbe eorũ ſuperat animal: uxores ſuas, natoſq; ad uſum nefariæ dapis uerterũt. Quoq; diutius armata iuuẽtus uiſcera ſua uiſceribus ſuis aleret: ĩfelices cadauerũ reliquias ſalire nõ dubitauit. En quem aliquis in acie hortaretur: ut pro ſalute coniugum, & liberorum fortiter dimicarent. ex hoc nimirum hoſte tanto duci pœna magis, q̃ uictoria petenda fuit: quia plus uindicatꝰ libertatis, quã uictus gloriæ afferre potuit: cum omne ſerpentum, ac ferarum genus cõparatione ſui titulo feritatis ſuperarit. namq; illis dulcia uitæ pignora pprio ſpiritu cariora ſunt: ea Caliguritanis prandia, atq; cœnæ extiterunt.

¶ De Teſtamentis, quæ reſciſſa ſunt. Capi. VII.

Vacemus nunc negocio, quod actorum hominis, & præcipuæ curæ, & ultimi eſt temporis. conſyderemuſq; quæ teſtamẽta aut reſciſſa ſunt legitime facta: aut cum merito reſcindi poſſent: rata manſerunt, quæ ue ad alios, quam qui expectabant, honorẽ hæreditatis tranſtulerũt.

ASCE. ¶ HORVM &c. Impietas execrabilis. i. cum execratione deteſtanda Caliguritanorum populorum in Hiſpania ſupergreſſa eſt. i. ſuperauit in conſimili facinore: trucem. i. atrocem pertinaciam horum. ſ. iam dictorum Numantinorum. Qui. i. Caliguritani: quo. i. vt præſtarent perſeuerantius. i. cum maiore perſeuerantia: cineribus Sertorii interempti. ſ. a Perpẽna fide. i. fidelitatem fruſtrantes. i. fruſtrando: aut dum fruſtrarentur obſidione Cnei Põpei. verterunt vxores ſuas: & natos. i. filios ad vſum nefariæ dapis: quia nullum animal ſupererat. i. manſerat: aut relictum erat in vrbe eorum. Quodq;. i. & quo iuuẽtus armata aleret diutius viſcera ſua viſceribus ſuis. i. carnibus ex ſe genitis. ipſa non dubitauit ſalire. i. ſale reſpergere in felices reliquias cadauerum. En. i. vide ſup. iuuentutem: & eſt figurata adhortatio vim negandi habens: q̃ aliquis hortaretur. i. hortari deberet in acie. i. cum ſtaret in acie conflictura: iam iamq; cum hoſte: vt dimicaret fortiter pro ſalute coniugum: & liberorum. q. d. id fruſtra facturum: tum ipſa eos abſumpſerit. Nimirum. i. haud dubie pœna. ſ. impietatis admiſſæ in vxores: & liberos: fuit magis petenda tanto duci: quantus erat Cneus Pompeius ex hoc. i. tali hoſte: q̃ victoria: hoc eſt ardentius debebat eos oppugnare: vt de impiis vltionem ſumeret: q̃ vt de victis a ſe gloriam vllam obtineret. Quia vindicatus. ſ. hoſtis. i. ſumpta de eo vindicta. ¶ Potuit afferre. ſ. victori plus libertatis cum tali populo: tãq; impio viuẽte nunq̃ libertas tuta eſſe poſſit: q̃ ipſe victus poſſit afferre gloriæ: vel quia non homines: ſed monſtra hominum cenſeri debebant: vel quia non virtute: ſed nefanda fame domiti eſſent: cum ipſe hoſtis ſuperarit titulo feritatis omne genus ſerpentum: ac ferarum comparatione ſui. i. ſi ad factum eorum comparentur. Nam pignora vitæ. i. proles: ac propria generatio: quæ dulcia illis. ſ. ſerpentibus: & feris: ſunt illis chariora proprio ſpiritu. i. vita: ea extiterunt Caliguritanis prandia: atq; cœnæ. i. aſſiduus cibus.

Vacemus nunc. i. deinceps in proxima narratione. i. negocio: quod eſt &. i. ſimul præcipuæ curæ: & vltimi temporis actorum hominis. i. quæ homo agit in hac vita: hoc eſt teſtamento: ſeu ſupremæ voluntati. Et conſideremus: quæ teſtamenta: aut reſciſſa ſunt. i. reuocata: & pro nihilo habita: facta: legitime. i. q̃uis eſſent legitime facta: aut quæ manſerunt rata. i. firma: & ſtabilia: cum poſſent reſcindi. i. diſſolui: & pro irritis haberi merito: ve pro vel: quæ teſtamenta tranſtulerunt honorem hereditatis ad alios: q̃ qui expectabant ſup. eos. Atq; vt exequar. i. enarrem eam. ſ. genera teſtamentorum: ſup. eo ordine: quo propoſui ſup. ea. Militantis &c. hoc eſt narrabo primum quomodo militantis.

OLIV. Militantis: In hiſtoria per ſe ſatis patet hiſtoria. nõ. n. patris: neq; filii pter ignobilitatẽ nomẽ ipõit. ¶ Peractis ſtipendiis: Finita militia: hoc eſt cõfecto bello. ¶ Errore patris. Qui filium in acie cecidiſſe credebat. ¶ Imprudentia amicorũ: Qui bona vſurpauerant nec pudebat eos excluſiſſe filium. ¶ In aduerſo corpore: Scilicet hoſti oppoſito ſignificat illum nõ aufugiſſe. ¶ Cicatrices: obductoꝝ vulnerum ſigna. ¶ Ocioſa vrbi onera. ſignificat eos ignauos: & inutiles: qui patriæ ſuæ oneri magis q̃ honori eſſent. Togatam militiã. Diſceptationẽ: & cõtrouerſiam: vt in foro apud iudices de paternis bonis: & hæreditate diſceptaret. ¶ Apud centũuiros: Erat centũuirale iudicium: nam ex trigintaquinq; tribubus: quot. ſ. erãt in vrbe Roma. terni diligebantur ex vna quaq; iudices: & quãuis plures eſſent centũ: tamen centum viroꝝ nomen retinuerunt: hoꝝ vnus haſtam tenebat præcipuũ iudiciorum ſignum: vnde centũuiralis haſta legitur in Suetonio. Dicit. n. auguſtus actos: & aliarum rerum fuit inquis: ne acta ſenatus publicarentur: ne magiſtratus diſpoſitio honore ſtatim in prouincias mitterentur: vt proconſulibus ad mulos: & tabernacula: quæ publice locari ſolebãt: certa præmia conſtituerentur: vt cura æraria quæſtoribus vrbanis ad prætorios: prætoreſue tranſiret: vt centũuiralem haſtam: q̃ quæſtura functi ſolebant cogere decẽuiri cogerẽt. haſta. n. vt ait Feſtus Pomp. ſignum præcipuũ eſt: vnde & haſtæ ſubiiciebant: quæ publice venundabant centũuiralia iudicia: idẽ dicit appellata eſſe a centũuiris: qui ex tribubꝰ triginta: & qnq;: vt diximus: quæ & curiæ ſunt dictæ diligebantur ad iudicandũ: qui centũuiri ſunt appellati.

Cicatrix

¶ De quodam milite.

Atq; ita, ut ea ordine, quo ppoſui exequar: militãtis cuiuſdã pater cũ de morte filii falſum e caſtris nunciũ accepiſſet: aliis hæredibus ſcriptis deceſſit. pactis deĩde ſtipẽdiis adoleſcẽs domũ petit. errore patris, impudẽtia amicorũ domũ ſibi clauſam reperit. Quid enim illis inuerecũdius? florẽ iuuẽtæ pro Repu. abſumpſerat. maximos labores, & plurima pericula tolerauerat. aduerſo corpore exceptas oſtendebat cicatrices: & poſtulabat. ne auitos eius lares otioſa ipſi urbi onera poſſiderẽt. Itaq; depoſitis armis, coactus eſt in foro, togatã ingredi militiã acerbe. cũ improbiſſimis. n. hæredibus de paternis bonis apud centũuiros cõtendit: oĩbuſq; non ſolũ conſiliis, ſed ẽt ſententiis ſuperior deceſſit.

¶ De Filio. M. Anci Carſeolani equitis Romani.

Item. M. Anci Carſeolani ſplendidiſſimi equitis Romani filius a Suffenate auunculo ſuo adoptatus, teſtamentum naturalis patris, quo præteritus erat: apud centumuiros reſcidit. cum in eo Tullianus Pompei magni familiaris, ipſo quidem Pompeio ſignatore, hæres ſcriptus eſſet. itaq; illi in iudicio plus cum excellentiſſimi uiri gratia, quam cum parentis cineribus negotii fuit. Cæterum quamuis utraq; hæc aduerſus ſe nitebantur: tamen paterna bona obtinuit. nam. L. quidẽ Sextilius, &. P. Popilius, quos. M. Ancus ſanguine ſibi coniunctos eadem ex parte, qua Tullianum hæredes fecerat: ſacramento cũ adoleſcentulo contendere auſi non ſunt: tametſi præcipuis eo tempore magni uiribus ad defendendas tabulas teſtamenti inuitari poterant: & ſi aliq̃tulũ adiuuabat hæredes, qđ. M. anci filius in Suffenatis familiã, ac ſacra tranſierat. ſed arctiſſimũ ĩter hoĩes pcreatiõis uinculũ, patris ſimul uolũtatẽ, & principis authoritatẽ ſupauit.

M. Annæus. F. teſtõ pterit.

Item. M. Annæi: Reſciſſionẽ huius teſtamenti difficiliorẽ faciebat auctoritas Pompei: qui Tullianum ſibi familiaritate cõiunctum: & hæredẽ teſtamento cõſcriptum apud centũuiros: & gratia: & opibus: atq; etiã oratione defendebat. plus ergo laboris fuit legitimo filio hereditatẽ petenti: cũ põ. auctoritate certare: q̃ cum patris: qui eum teſtamento prætericrat voluntate contendere vtrũq; tamen ſua virtute: & audacia ſuperauit: Nã. L. Sextilium. & M. Popiliũ coheredes conſcriptos coegit: vt vel iurarẽt verum: vel ſe iuraturum falſum: idq; probaturũ: qui ſacramẽto: cũ adoleſcente cõtendere non ſunt auſi. Quo præteritus: Pater eũ teſtamento pterierat: quia in aliam familiã tráſierat. ¶ Ipſo Põpeio ſignatore: hoc magis mirũ fuit teſtamentũ fuiſſe reſciſſum: q eius ſignator fuerat Pompeius. Teſtamenta ſeptẽ teſtibus præſentibus condebantur: & eoꝝ quiſq; ſuũ teſtamẽto ſignũ imprimebat: aperiri aũt non licebat: niſi octaua poſt mortem teſtatoris die. Hæc vtraq;: patris voluntas: & Pompei gratia. ¶ Sacramento cõtendere non ſunt auſi: Quod iniuria exhæredatus eſſet: ſic. n. aſſerebat adoleſcẽs: petebat ergo: vt vel illi iurarent verũ: vel ſe iuraturum falſum: idq; probaturum: hoc eſt teſtamentũ nõ bene fuiſſe inſtitutũ. ¶ Tranſierat in familiam. Per adoptionem. ¶ Et ſacra: Quia ſacris eius: in quã familiã tranſibant initiabantur.

Signator teſtamenti.

ASCE. ¶ MILItantis &c. Pater cuiuſdam militantis. i. in militia actu exiſtentis: cũ accepiſſet ex caſtris falſum nunciũ de morte filii deceſſit. i. mortuus eſt: aliis heredibus ſcriptis. i. poſtq̃ alios ſcripſerat hæredes. Deinde ſtipẽdiis peractis. i. expleto tẽpore militiæ: vnde ſtipendiũ acceperat: adoleſcens petiit domũ: & ſup. reperit domum: quæ patris fuerat: clauſam ſibi: errore patris: qui q eum mortuũ putarat: alios heredes ſcripſerat: & ſup. impudentia amicorum. i. eoꝝ: qui ſe patris amicos geſſerant: & propterea ab eo heredes inſtituti erant qui in hoc impudentes erant: q quæ pater per errorẽ fecerat. rata fore volebant. Quid. n. inuerecundius illis. ſ. amicis ſaltẽ nomine (Quia dicere poterat. Amici mei: & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt: & ſteterunt: &c.) Adoleſcens ſup. abſumpſerat. i. attriuerat florẽ iuuentæ (Nõ ergo diſcernit: vt prius monui inter iuuentã: & adoleſcentiam) pro repu. & tolerauerat maximos labores: & plurima pericula: & oſtẽdebat cicatrices. i. veſtigia vulnerũ: exceptas ſup. in pectore aduerſo. i. hoſtibus obiecto nõ in tergo: & poſtulauit. i. æquiſſime petiit: ne ipſi onera ocioſa vrbi. i. qui hoĩes ocioſi erãt onera ipſi vrbi (quia abſumebant) & nihil lucrabant fruges (vt Flaccus dicit) cõſumere nati poſſiderent lares eius auitos. i. quos pater ab auo iure hæreditario acceperat: & ita maior ius eſt poſtulationis: q auiti erant: q̃ ſi paterni modo fuiſſent: qua. n. lege pater eos acceperat: a patre ſuo: debebat eos derelinquære filio: cũ maior ſit vnicuiq; libertas legãdi a ſe patri) Itaq;. i. & ita: qa maxima illi fiebat iniuria: coactus eſt depoſitis armis: quibus accinctus e bello redierat: & nefas erat in iudicium prodire armatũ: ingredi militiam togatã. i. litem: quæ eſt ſpecies militiæ: & concertatio quædã in foro. ſ. iudiciali: & con-

tendit acerbe de bonis paternis. ❡Apud centũuiros.i.iudices talium cauſarũ:acerbe dicit.n.pro quia:cum hæredibus impro biſſimis.& diſceſſit ſuperior.i.potior in cauſa:& victor omnibus non ſolũ conſiliis(quia priuſq̃ ſententiã ferrent: monuerant centũuiri amicos illos paternos:vt ab iniqua vendicatione hæreditatis alienæ deſiſterent:ſed noluerunt cõſiliis acquieſcere: vnde addit)ſed etiã ſententiis.ſ.iudicum. ❡Item filius.M.Anci(alii Annæi ſcribunt)Carſeolani ſplendiſſimi equitis Romani adoptatus a Suffenate auunculo ſuo reſcidit.i.irritum fecit apud centũuiros teſtamentum patris naturalis:qui ipſum genue rat(ſed quia fratri adoptandum dederat:ipſum in teſtamento præteriuerat) quo.ſ.teſtamento erat præteritus.i.prætermiſſus: & non inſcriptus ſaltem ex legitima portione hæres. Cum Tullianus familiaris Pompei Magni ſcriptus eſſet hæres in eo.ſ. teſtamento paterno:ipſo quidem Pompeio ſignante.i.vt dicunt notario. Itaq; plus negocii fuit illi.ſ.filio Marci: in iudicio cum gratia viri excellentiſſimi.ſ.Pompeii:qui apud iudices:& vniuerſum populum plurimum valebat quam cum cineribus parentibus.i.plus illi obſtitit authoritas:& gratia Pompei pro Tulliano familiari ſuo aduocantis:quam voluntas vltima pa tris:qui ipſo prætermiſſo alium hæredem inſtituerat. Cæterum.i.ſed:ipſe obtinuit:ſcilicet in iudicio bona paterna: q̃uis vtra ꝙ hæc.ſ.duo iam dicta.ſ.gratia Pompeii:& vltima voluntas patris nitebantur.i. militabant contra ſe. (Si non eſſet contra ſe: ſed contra eum.inciperem ordinem ſic. Cæterum quãq̃ hæc &c.tamen &c. Nunc vero cogimur illud tamen prætermittere: quod Valla alias quoq; prætermittendum docuit)Nam quidem Luci.Sextilius: & publius popilius (q.d.vt taceam de Tulliano)quos Marcus Ancus(aut vt alii legunt Anneus)coniunctos ſibi ſanguine.i.eo ꝙ eſſent coniuncti ſibi ſanguine:fecerat hæredes.i.cohæredes ex eadem parte:q̃ Tullianũ ſup.fecerat hæredem:hoc eſt ex triente non ſunt auſi contendere cum adoleſcentulo:ſacramento.i.per ſacræ rei inuocationem iuramento:ſe videlicet legitime inſtitutos:& filium merito:aut iuſte præteritum:tametſi ipſi poterant imitari.i.allici:& incitari ad defendendas tabulas teſtamenti viribus magni.ſ.Pompei:preci puis.i.quæ vires Magni erant præcipuæ eo tempore &ſi.i.quãq̃ etiam ſup.illud adiuuabat aliquantulum hæredes: ꝙ filius Marcii Anci tranſierat in familiam:& ſacra.ſ.familiaria Suffenatis:& ita per adoptionem videbatur a patre alienatus: & ab eo merito præteritus. Sed vinculum.i.neceſſitudo procreationis.i.generationis:arctiſſimum inter homines: (quia pater: & filius quodãmodo vnum ſunt vſq; adeo:vt poſſeſſio perfectionem iuris putetur in filio non addita:ſed continuatiua:iuxta illud:Mortuus eſt pater:& non eſt mortuus:ſimilem enim ſui reliquit:&cætera)ſuperauit.i.vicit iudicio: ſimul voluntatem.ſ. ſupremam patris:& authoritatem principis.ſ.ciuitatis Romanæ:videlicet Cn.Pompeii ab aduerſariis eius ſtantis.

THE. ❡SACRA.gentilicia.quæ ſuæ cuiuſq; gentis erant propria:quemadmodum.Fabiorum:de quibus Liuius in obſidione Capitolii.ea ſequebantur hæredem:inde illud Plauti. Hereditas ſine ſacro.

OLIV. T.Autẽ tettium.Crudelis pater infantem filium legitime ſuſceptum hæreditatem priuauerat: nulla intercedente exhæredãdi honeſta cauſa: neq; enim puer infans patrem offendere potuit: Auguſtus hanc patris iniquitatem non tulit.nam Tectium filium: ſic enim appellabatur: ex Petronia matre legitime procreatum:paternis bonis ſuccedere iuſſit:quia Tectius pater animum paternum penitus exuiſſe videbatur erga filium: quem ex ea vxore procreauerat: quæ fuerat illi: quoad vixit: ſemper matrimonio coniuncta. ❡G.autem tectium. Antiqui filios vt plurimum de nomine patrum appellabant. ❡Patris patriæ animo vſus laudat hoc decretum Va.animo inquit patre patriæ digno vſus eſt Auguſtus: qui ſe Tectio verum patrem præſtitit. iniqui patris teſtamentum reſcindendo.

SEpticia quoq; matre. Septicia duos genuerat filios:quibus irata duplici onerauit iniuria: altera ꝙ iam anus Publio ſeni admodũ nupſit: illoſq; deſtituit:altera: ꝙ vtrũq; teſtamento præteriit. Auguſtus: re cognita:& nuptias improbauit: & teſtamentum reſcindit:filios matris hæredes eſſe voluit: quod æquiſſimum fuit. ❡Teſtamento præteriit:Quantum in ea fuit hæreditate priuauit. ❡Extrema:iudicia. ❡Teſtamẽtum: in quo vltimum hominis iudicium: & voluntas continetur. ❡Improbauit:damnauit:vituperauit. ❡Non cauſa liberorum:Sed ira in filios. ❡Si ipſa æquitas:Laudat hoc iudicium Vale.dicens:nec ipſam quidem iuſtitiam: ſi loqui poſſet rectius:fuiſſe iudicaturã. ❡Spernis:quos genuiſti. Verba ponit:quibus æquitas vteretur aduerſus hanc mulierem: ſi loqui poſſet: vel ſunt Auguſti verba mulierem iſtam damnantis. ❡Effœta.partu exhauſta. ❡Polluto corpori. Libidine inquinato: qui alias vxores habuiſſet. ❡Cœleſti fulmine. Se vero Auguſti iudicio: quod fulmen appellauit:quia in terris: vt ſæpe diximus: pro deo habitus:& cultus eſt.

❡De Tettio filio Tettii.

T.Autem Tettium infantem a patre exhæredatum Petronia matre, quam Tettius quoad uixit in matrimonio habuerat,natũ:diuus Auguſtus in bona paterna ire decreto ſuo iuſſit:patris patriæ animo uſus.quoniam Tettius in proprio iure procreato filio,ſumma cum iniquitate paternum nomen abrogauerat.

❡De Septicia.

SEpticia quoq; mater Trachalorum Ariminenſium filiis irata,in contumeliam eorũ, cum iam parere non poſſet:Publio Seni ad modum nupſit: teſtamento etiam utroq; præterito. a quibus additus diuus Auguſtus,& nuptias mulieris,& ſuprema iudicia improbauit. nam hæreditatem maternam filios habere iuſſit.dotem,quia non creandorum liberorum cauſa coniugium interceſſerat:uirum retinere uetuit. Si ipſa æquitas hac de re cognoſcere potuiſſet,iuſtius ne,aut gratius pronuntiaret? ſpernis quos genuiſti:nubis effeta:teſtamenti ordinẽ uiolento animo confundis: neq; erubeſcis ei totum patrimoniũ addicere:cuius polluto iam corpori marcidã ſenectutẽ tuã ſubſtrauiſti. ergo dũ ſic te egeris: ad inferos uſq; cœleſti fulmine afflata es.

ASCE. ❡CAIVM:&c.Autem.i.ſed Diuus Auguſtus.ſ.Octauius inter deos etiã viuens per adulationem deputatus: iuſſit decreto ſuo Caium Tectium exhæredatum a patre.ſ.ſuo infantem.i.cum adhuc eſſet infans:natum Petronia matre:quam Tectius habuerat in matrimonio quoad vixit:non habiturus.ſ.eam: ſi adulterio pollutam putaſſet: iuſſit dico ire in bona paternæ vſus.ſ.in ea re animo.i.affectione patris patriæ:quoniam Tectius abrogauerat.i.exuerat nomen paternum:cum ſumma iniquitate in proprio filio procreato iure.i.legitimo matrimonio. ❡Septicia quoq; mater Trachalorum Ariminenſiũ irata filiis iam dictis: nupſit in contumeliam eorum: ſcilicet filiorum ſuorum: cum iam non poſſet parere: publio ad modum ſeni.

vtroq; etiam præterito teſtamento:a quibus.ſ.duobus filiis eius diuus Auguſtus aditus.ſ.ad auxilium contra iniuriã maternam ferendũ:improbauit:&.i.ſimul nuptias mulieris:qa in fraudẽ filiorũ nupſerat:& iudicia ſupma.i.vltimã volũtatẽ ei⁹ quũ improbauit:qa iniq̃:& delyrantis annus eſſe cenſuit. Nam iuſſit filios habere hæreditatem maternam:& vetuit virũ retinere dotẽ(licet teſtamento id voluerat mulier)quia cõiugiũ nõ interceſſerat cã liberorũ creãdorũ. Si ipſa eqtas potuiſſet cognoſcere.i.habere cognitionẽ:& ius iudicandi de hac re:pnunciaret:ne iuſtius:aut gratius:vel vt alii legunt:grauius:q̃ ſup. Auguſt. quaſi dicat minime. Nam dicere potuit Aug.aut æqtas ipſa. Tu o mulier ſpernis: quos genuiſti:& nubis effœta.i.exhauſta omni fœcunditate:& cõfundis animo violẽto.i.vehemẽter in filios infeſto:ordinẽ teſtamenti:in quo filii merito primi ſcriberent a matre:neq; rubeſcis adiicere totũ patrimoniũ.ſ.tuũ ei:cuius corpori polluto.ſ.a ſitu:& obſcœnitate tua:tu ſubſtrauiſti ſenectutem tuã.i.te anũ marcidã.i.carioſam:& corruptã. Ergo dum.i.quãdoquidẽ tu egeris.i.geſſeris te ita:hoc eſt tam ipro be:tu afflata es.i.proſtrata fulmine cæleſti:aut Auguſti:aut potius(quia Auguſti verba ſunt) Iouis vſq; ad inferos.

❡Piſonis. Ianus Parrhaſius epiſtola quadã ſcriptũ reliqt:hũc eſſe Piſonẽ:q Tiberii principatu cuſtos pfectuſq; fuit vrbis:de quo Suetonius in Tiberio. Cum Pomponio Flac.&.L.Piſone noctem continuã:qd biduũ epulando:potandoq; conſumpſit. Item Ioſeppus. Quoq; ad Piſonẽ duceret:qui tum cuſtos erat vrbis. Sene.epiſtolarũ.xii.L.Piſo vrbis cuſtos ebrius:ex quo ſemel factus fuit:maiorẽ partem noctis in conuiuio exigebat &c. Pli.natu.hiſto.xiii.hunc ipſum Piſonem Curatorẽ vocat vrbis:vnde ſatis conſtat vrbis præfectum:cuſtodemq;:& curatorem eundem fuiſſe magiſtratum:vt ipſe Parrhaſius affirmauit in papinii Syluula ad Rutulium Gallicum.proinde pronomen.G.licet emendes.L. THE.

❡De.C.Calpurnio Piſone.

EGregia quoq;. C.Calpurnii Piſonis pfecti urbis conſtitio. cum.n.ad eũ Terentius ex octo filiis,quos in adoleſcentiam perduxerat;ab uno in adoptionem dato exhæredatũ ſe querelam detuliſſet: bonorum adoleſcentis poſſeſſionem ei dedit: hæredeſq; lege agere paſſus non eſt. monuit profecto Piſonem patria maieſtas: donum uitæ:beneficium educationis. ſed aliquid etiam ipſum flexit,circunſtantium liberorũ numerus: quod cũ patre ſeptẽ fratres impie exhæredatos uidebat.

❡De Genutio Q uodam.

QVid Mamerci Aemilii Lepidi Conſulis,q̃ graue decretum? Genutius quidam matris magnæ Gallus a Cn.Oreſte prætore urbis impetrauerat,ut reſtitui ſe in bona Neniãi iuberet: quorũ poſſeſſionẽ ſecundũ tabulas teſtamenti ab ipſo acceperat. appellatus Mamercus a Surdinio,cuius libertus genutiũ hæredẽ fecerat: ptoriã iuriſditionẽ abrogauit.qd diceret genutiũ amputatis ſui ipſius ſpõte genitalibus corporis ptibus: neq; uirorũ, neq; mulierũ nũero hẽri debet. cõueniẽs Mamerco,

OLIV. EGregia.G.quoq; cal.Calpurnius ptor impietatẽ filii cuiuſdã teſtamẽti reſciſſione correxit. Cũ enim pater nomine Terentius:q filios octo pduxerat:ex his vnũ in adoptionem dediſſet:us patri velut iratus:ꝙ abdicaſſet eũ moriẽs:adhuc ſuperſtite patre:nec ipſum:nec fratrũ quemq̃ reliquit hæredẽ Calpurnius:ptor audita patris cauſa:qui de impietate filii grauiter cõquærebat:irritũ iuſſit illud eſſe teſtamẽtũ:nam voluit Calpurnius hoc iudicio teſtari q̃tum parentibus debeant filii:q geniti:quiq; educati fuerint. ❡Egregia cõſtitutio: nobile iudiciũ. ❡Produxerat:genuerat:& educauerat. ❡Exhæredatũ:hæreditate priuatũ:quia moriens filius patrẽ non ſcripſerat hæredẽ. ❡Lege agere:hoc loco ſe legibus tueri & hæreditatem ſecũdũ leges adire. ❡Patria maieſtas: qa filius patri omnia debet:ne igit paterna violaret maieſtas.patrẽ hæredẽ eſſe iuſſit. ❡Donũ vitæ:ꝙ a patre accepiſſet:quo nihil maius hominũ eſſe põt:niſi bene eſſe:qd niſi naſceretur:conſequi nõ poſſit. ❡Beneficiũ:educationis:qd eum ad adoleſcentiam vſq; educaſſet. Calpurnius Piſo ptor.

QVid Mamerci. Genutius quidã cybeles ſacerdos a liberto Surdonii cuiuſdã fuerat hæres teſtamẽto relictus:Cn.oreſtes ptor vrbis teſtamẽtũ illud pbauerat:& genutiũ hæredẽ adire iam iuſſerat: cũ ſurdinus indignitatẽ non ferens huius rei q̃relã ad Mamercũ cõſulem detulit:qui abrogata iuriſditiõe ptoria Surdinũ hæredẽ eſſe voluit:indignũ & iniquũ eſſe exiſtimans:hominẽ:q neq; ſe virũ:neq; fœminam amputatis virilibus pſtitiſſet:cuiuſpiã bonorũ eſſe participẽ:qn ẽt repulit illũ a tribunali:ne fracta voce:turpiq; pſentia pollueret. ❡Magnæ ma.Cybeles:q̃ magna mater:hoc ẽ deorũ omniũ mater dicebat:cuius ſacerdotes galli ſunt appellati:q ſeipſos euirabant:Oui.faſt.li.iiii. Cur igit gallos:q ſe excidere vocamus:huic etiã ludi erant cõſtituti quæ megaleſia vocabantur. Ouid.in eo.lib. Inſtiterã quare primi megaleſia ludi:Vrbe forent noſtra tum dea ſenſit.n. ❡Gallus ſacerdos magnæ matris euiratus. ❡Neq; vir.ne mu.Galli abſciſſis genitalibus;nec inter viros:nec inter fœminas connumerari poſſunt: non igitur hominum hæredes eſſe poſſunt:vel certe debent:cum inter homines cenſeri non poſſe videantur.

Oreſtes

Gallus ſemimares.

ASCE. ❡EGREGIA:quo ſup.fuit conſtitutio Caii Calpurnii Piſonis præfecti vrbis:hoc eſt Romæ. Cum.n.Terentius detuliſſet ad eum quærelam:qua.ſ.quærebatur ſe exhæredatum ab vno ex octo filiis:quos produxerat in adoleſcentiam. ❡Dato in adoptionem.ſ.in alienam familiam:quæ forte illi erat:ratio ꝙ patrẽ exhæredauerat. Nam notum eſt: ſi filii ſine liberis decedant: bona eorũ ad parentes puenire:& ſi parentes non habeant:ad fratres:aut alios hæredes proximos:idq; etiã ab inteſtato: & ideo Piſo dedit ei.ſ.Terentio patri poſſeſſionem bonorũ adoleſcentis:& non eſt paſſus hæredes agere lege: quæ vult vltimas voluntates debere ratas haberi. Profecto maieſtas patria.i.paterna:donũ vitæ:qd filii ſm Deũ a patre accipiunt:beneficium educationis:aut monuit Piſonem ad iudicandũ ſm patrẽ. Sed etiã aliud flexit.ſ.ipſum Piſonẽ in fauorem patris:videlicet numerus liberorum circunſtantiam:quos.ſ.pater ſecum in iudicium adduxerat: ꝙ videbat ſeptem fratres exhæredatos impie cum fratre. ❡Quid ſup.dicis.q̃.i.quãtum graue ſup. fuit decretũ Mamerci Aemilii Lepidi conſulis.q.d.fuit nimirum grauiſſimum:Nam Genutius quidam gallus.i.ſacerdos matris magnæ.ſ.Cybeles: impetrauerat a Cneo Oreſte prætore vrbis vt iuberet reſtitui in bona Neniani:quorum.ſ.bonorum poſſeſſiones acceperat ſm tabulas.i.inſtrumenta teſtamenti: ab ipſo.ſ. Neniano. Mamercus appellatus.i.per appellationẽ:vt iudex aditus a Surdinio: cuius libertus fecerat Genutium hæredem: abrogauit.i.reuocauit:& antiquauit:ac improbauit iuriſditionem ptoriã:ꝙ diceret Genutiũ amputatis ſponte partibus genitalibus.i.virilibus corporis ſui ipſius:neq; debere haberi in numero virorum.neq; in numero mulierum.

OLIV. Prætor vrban⁹. ¶CONueniẽs:laudat Manercii iudiciũ.¶Ingnata voce eſt:qa galli rauca voce loquebant᷑:Iuue. & fracta voce loquẽdi. ¶Vltoq; Qu.Metellus.Qu.Metel.prætor vrbanus grauiori ſeueritate vſus eſt in teſtamentoꝝ iudiciis q̃ Oreſtes: nam ille Gallum hæredẽ cõprobauit:hic Lenonẽ ab hæreditate deiecit : nã Iuuenis quidam Vetilium Lenonẽ hæredem conſtituerat:Metellus longe differre forũ a lupanari exiſtimans:vt in foro teſtamentum ꝓbaret᷑:in quo leno ſcriptus eſſet hæres teſtatoris:factũ improbauit qui bona ſua voluiſſet Lenoni relinquere a meretricibus deuoranda:aut per ſummã luxum:atq; libidinẽ dependenda.Itaq; noluit Metel.teſtatoris voluntatẽ cõprobare:qui tam temere teſtatus eſſet:nec lenoni ius reddere:qui ſe ab omni dignitate: & honeſtate abdicaſſet.¶Prætorẽ vr.non eſt ſupfluum:q; dixit vrbanum.quia erant etiã prætores prouinciaꝝ.¶Separanda fo.& lupa.conditi.Cum.n.in foro a ꝑtoribus teſtamenta ꝓbarent᷑:non illi dignum eſſe videbat᷑: vt de lenone hærede conſcripto agerent᷑ in foro:cuius nomen in lupanarib⁹ tãtũmodo celebraret᷑.ergo exiſtimauit longe forũ a lupanari differ.¶Qui fortunas ſuas in ſtabulũ:qa lenonẽ reliquærat hærede: qui viuebat in lupanari:qđ reuera ſtabulum dici põt:quia loca fœtida:& imunda ſemper ſunt lupanaria.¶Tanq̃ integro ciui.non plene ciuis eẽ videt᷑ leno:q cõtempto morali:& honeſte viuendi genere ſe turpiſſime obſcœnitati:& quaſi ferinæ vitæ ſubiecerat.

HIs reſciſſorũ.De teſtamentis:q̃ rata mãſerunt cũ legitimas cãs haberẽt:cur ſcindi poſſent.Quum certe ex lege conſtat furioſo:& inſano teſtari nõ licere.Ci.li.i.ad herẽniũ:lex eſt inquit:ſiquis furioſus:& inſanus extiterit:agnatorũ:gentiliũq; in eo: pecuniaq; eius poteſtas eſto.Tuditanus ciuis ro.multa furoris: & iſaniæ teſt monia dederat:quippe qui pecuniam populo diſſeminaſſet.qui togam:vel ſyrma p foꝝ traxiſſet:aliaq; multa dementiæ ſigna feciſſet.eius tamen teſtamentum:quo filium hæredem reliquit:cum iure reſcindi potuerit.ac.T. longus eius agnatus reſcindere tentarit:ratum ꝑmanſit. iudices enim non teſtatori:ſed teſtamenti rõnẽ habendã cenſuerunt:qđ eſſet filiis hẽres iure conſtitutus.¶Populo nũmos.ſ.pueros congregabat:& illis nũmos colligendos ſpargebat.¶Velut tragicam veſtẽ.q̃ tragico conueniret:nam longum ſyrma trahebat ab humeris demiſſa. ¶Haſtæ iudicio. Centũuirali iudicio Ci.in oratione de lege agraria contra Rullum dicit:primũ cauſa Po.Ro.hæreditatem decemuiri iudicent:cum vos volueritis de priuatis hæreditatibus centũuiros iudicare.ergo haſtæ iudicio centũuirali iudicio.¶Quod ſcriptum eſt.magis teſtamenti q̃ teſtatoris rationem habere voluerunt.

ASCE. ¶DEcretum ſup.illud fuit:conueniẽs mamerco:& cõuenietisfuit principi ſenatus.ſ.eidẽ mamerco:quo.ſ.decreto eſt ꝓuiſum.i.cautũ:ne tribunalia magiſtratuũ pollucerent᷑ ſub ſpecie petiti iuris:obſcœna.i.turpi ꝓſentia:& ingnata voce:qa effœminata culpa ipſius Genutii:qui ſeſe caſtrauerat.¶Mũltoq; &c.Et Quin.Metellus egit.i.geſſit ſe ꝓtorem vrbanum multo ſeueriorem q̃ Oreſtes.ſ.Gneus iam dictus geſſerat:qui non dedit Vetilio lenoni.i.meretricum inſtitori.& ex eo quæſtu victanti:poſſeſſionem bonorum iuuenis.ſ.cuiuſdam defuncti.¶Secundum tabulas.i.inſtrumẽta legitime conſcripta:teſtamenti.ſ.ipſius iuuenis:q lenonẽ hæredẽ reliquærat.Quia vir nobiliſſimus:& grauiſſimus:videlicet Metellus exiſtimauit:cõditionem fori.ſ.iudicialis:& lupanaris.i.domus meretrici:ac proſtibuli:eſſe ſeparandã:ita vt nõ cõtinuo: qui primas partes in lupanari:habebat eaſdẽ in iudicio haberet:nec voluit:aut cõprobare factũ illius.ſ.iuuenis defuncti:qui ꝓiecerat fortunas.i.diuitias ſuas in ſtabulũ cõtaminatũ.i.ꝓſtibulum:hoc eſt legauerat eas lenoni:aut reddere huic.ſ.lenoni: qui abruperat ſe ab omni genere vitæ honeſta:vira.ſ.ciuitatis Ro.per q̃ legitime hæredes conſtituti hæreditatẽ adibant:tanq̃ ciui integro.i.tanq̃ eſſet ciuis incorruptus:cui hæreditas haud dubie reddenda fuiſſet.

conueniens principi ſenatus decretum . quo prouiſum eſt:ne obſcæna Genutii præſentia, inquinataq; uoce tribunalia magiſtratuum ſub ſpecie petiti iuris pollucerentur.

¶De Vetilio Lenone.

MVlto.Q .Metellus prætorem urbanum ſeueriorem egit, q̃ Oreſtes geſſerat, qui Vetilio lenoni iuueni bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti non dedit.quia uir nobiliſſimus, & grauiſſimus fori, ac lupanaris ſeparandam conditionem exiſtimauit . Nec aut factũ illius comprobare uoluit:qui fortunas ſuas in ſtabulũ contaminatum proiecerat:aut huic tanquam integro ciui iura reddere ; qui ſe ab omni honeſto uitæ genere abruperat.

¶De teſtamentis, quæ rata manſerũt.Capi.VIII.

HIs reſciſſorũ teſtamẽtoꝝ exẽplis contenti, attigamus ea, quæ rata mãſerũt: cũ cauſas haberent , propter quas reſcindi poſſent. Quam certe, quã etiã notæ inſaniæ Tuditanus, utpote qui populo numos ſparſerit:togãq; uelut tragicã ueſtẽ in foro trahens, maximo cũ hominũ riſu cõſpectus fuerit:ac multa his conſentanea fecerit : teſtamento filium inſtituit hæredem quod . T.Longius, ſanguine ei proximus haſtæ iudicio ſubuertere fruſtra conatus eſt.magis enim centumuiri, quod ſcriptum eſſet in tabulis:quã quis eas ſcripſiſſet cõſyderandum exiſtimarunt.

HIs:&c.Præfatio eſt in alterã ſpeciẽ teſtatoꝝ:vtpote q̃ cũ reſcindi poſſent:rata manſerunt.Ordo eſt.Nos contenti his.ſ. proxime dictis exẽplis teſtatoꝝ reſciſſoꝝ.i.improbatorũ:& pro irritis iudicatoꝝ:attingamus ea.ſ.teſtamẽta:quæ manſerunt rata.cũ haberent cauſas propter quas poſſent reſcindi.i.infringi:& irrita cenſeri. ¶Quã.i.q̃tũ.q.d.o q̃tum:aut q̃tum putas certæ q̃.i.q̃tum etiã notæ.i.manifeſtæ inſaniæ.i.dementiæ:ens ſup.Tuditanus:vtpote:qui ſparſerit populo nummos:& q fuerit conſpectus cũ maximo riſu hominũ:trahens in foro.ſ.rerũ venaliũ togã.ſ.ſuam:velut veſtem tragicam.i.ſyrma:ac fecerit multa.ſ.alia inſaniæ opera:conſentanea.i.conformia:his.ſ.dictis:inſtituit teſtamẽto filiũ.ſ.ſuũ hæredẽ qđ.ſ.teſtamentũ Titus longus ꝓximus ei.ſ.Tuditano ſanguine:conatus eſt fruſtra:qa nihil effecit ſubuertere.i.irritum facere: iudicio haſtæ.i.centũuirali:qui bonoꝝ poſſeſſiones cognoſcebant:& ſub haſta interdũ vendẽtes pronuntiabãt.Eni ꝑ quia centũuiri exiſtimauerunt.i.cenſuerunt magis inſpiciendũ qđ ſcriptum eſſet in tabulis.ſ.teſtamentariis:qa iuſtũ & æquũ erat:vt filius patri licet furioſo ſuccederet:q̃ qs ſcripſiſſet eas: qa furioſus: cui teſtamenti faciẽdi ius nullũ erat.Si autẽ teſtamentũ reſciſſum fuiſſet:filius velut ab inteſtato dumtaxat ad partẽ hæreditatis admiſſus fuiſſet:& ita longus cohæres fuiſſet.

VIta Tuditani demens.Ebuciæ:Aliud teſtamentum:qđ reſcindi facile potuit:& tamẽ ratum permanſit:Ebucia vxor agrippæ duas filias ex eo matrimonio ſuſceperat:virtute:& probitate pares:hæc moriens alteram ex his teſtamento defraudauit:cũ alteri cuncta ferme bona reliquiſſet:hæc Pletonia dicebatur.illa Afronia:cui⁹ filiis nũmos viginti ex amplo patrimonio tantũmodo legauit:nec voluit afronia:cũ iure poſſet matris teſtamentũ reſcindere:necq;.n.matrem affecerãt iniuria vlla:qua merito illam exhæredare debuerit:maluit ergo matris iniuriã æquo animo ferre:q̃ lege cũ ſorore certare.¶Ebuciæ.q̃uis ebucia:dũ vixit:nulla demẽtia damnata fuerit:eius tamen teſtamentũ viſum eſt furore repletũ : cũ nulla interueniẽte cã filiaꝝ alteri ſuã hæreditatis partẽ teſtamẽto negauerit.¶Vllis alteri⁹ iniuriis:aut bñficiis:qđ ab altera iniuriã:ab altera bñficia recepiſſet.q.d.qđ Afronia illi aduerſa:cõtumaxq; fuiſſet.Pletonia vero ſemp obſequẽtiſſima.¶Sacramẽto cõtendere.nã potuit Afronia apud centũuiros iurare:ſe iniuſte exhæredatam a matre. OLIV. Pletonia Afronia

¶De Ebucia uxore.L.Menenii Agrippæ.

VIta Tuditani demens:Ebuciæ autem, quæ L.Menenii Agrippæ uxor fuerat : tabulæ teſtamenti plenæ furoris. nam cum haberet duas ſimillimæ probitatis filias Pletoniam, & Aphroniam animi ſui potius inclinatione prouecta, quam ullis alterius iniuriis, aut officiis commota, Pletoniam tantummodo hæredem inſtituit. filiis etiam Aphroniæ ex admodum amplo patrimonio uiginti nummos legauit . Aphronia tum cum ſorore ſacramento contendere noluit: teſtamentumq; matris, patientia honorare:q̃ iudicio conuellere ſanctius eſſe duxit.eo ſeipſam indigniorem iniuria oſtẽdens, quo eam æquiore animo ſuſtinebat.

¶De.Q .Metello.

MInus mirãdũ errorem muliebrẽ.Q .Metel. fecit.Is nãq; plurimis, & celeberrimis eiuſdem nominis uiris in urbe noſtra uigentibus:claudiorum etiam familia, quam arctiſſimo ſanguinis uinculo contingebat florente ; Carinatẽ ſolũ hæredẽ relinquit . nec hoc teſtamentũ eius quiſq̃ attentauit.

¶De Pompeio Rhegyno.

ITem Pompeius Rhegynus uir tranſalpinæ regionis, cum teſtamento fratris preteritus eſſet:& ad coarguendam iniquitatem eius binas tabulas teſtamentoꝝ ſuoꝝ in comitio inciſas, habita utriuſq; ordinis maxima frequentia recitaſſet:in q̃bus magna ex ꝑte hæres frater erat ſcript⁹:ꝑlegabat᷑q; ei cẽties & q̃dr̃gies ſeſtertiũ:multũ ac diu inter aſſẽtiẽtes idignatiõi ſuæ amicos q̃ſt⁹, qđ

MInus mirandũ errorẽ muliebrẽ.Qu.Metel.fecit:In quo vir clarus errauerit in eo peccare mulierẽ non eſt mirum:error igit᷑ Quin.Me.facit errorẽ ebuciæ multo leuiorẽ:nã cũ multos viros ꝓſtãtes:atq; clariſſimos tã metelloꝝ quã claudioꝝ familia ꝓpinquos hẽret.Metellus:quos iuſ.& merito ſibi hæredes ſubſtituere debuiſſet: oĩbus ꝓtermiſſis:ſolũ Carinatẽ ſibi familiaritate cõiũctũ ſcripſit hæredẽ:nec quiſq̃ cognatorũ:& affiniũ teſtamẽtũ illud reſcindere temptauit.¶Claudiorũ.nã genus mater nũ ducebat a gente claudia Metellus enim ſuperior claudiam duxit vxorem:ex qua natus eſt Quin.Metel.

ITem Põpeius rheginus:Hic ſatis habuit fratris iniquitatẽ oſtendiſſe iudicib⁹ cũ.n.frater infimæ conditionis homines ſe prætcrito:ſcripſiſſet hæredes:ipſe vero fratri maximam ſuorũ bonoꝝ portionem contra teſtamẽto legaſſet:in concionẽ produit:fratris iniuriã expoſtulat:duas teſtamentorũ ſuorũ tabulas recitat:q̃bus fratrẽ ſcripſiſſet hæredẽ.centũuiralis hoſte opẽ implorat:ne tanta a fratre afficiatur iniuria:cumq; iã cẽtũuiri ad reſcindendum teſtamentũ parati eſſe viderent᷑:cõtentus fratris impietatẽ deſtrinxiſſe teſtamẽtum ratũ eſſe ꝑmiſit. ¶Sextertiũ:teſte Var.duas libras continet:& mediã.nam ita diffinit li.de lingua la.dipondium & ſemis antiquũ eſt ſextertium:& veteris conſuetudinis:vt retro radicarent:ita vt ſemiſquintus:ſemiſquartus:ſemiſtertius pronunciaret. a ſemiſtertius ſexterrius dictus:hæc ille:ſed dicit᷑ ſextert⁹ & ſextertium:ſicut dipondius & dipondium. Sextertium.

ASCE. ¶VITA Tuditani ſup.fuit demens(cuius tñ teſtamentũ fuit laudabile)autẽ ꝑ ſed tabule teſtamẽti Ebutiæ:q̃ fuerat vxor Lucii Menenii Agrippæ ſup.fuerunt plenæ furoris.¶Nam cũ haberet duas filias ſimillimæ probitatis.i. in quibus erat maxima ꝓbitas:nec minor in vna q̃ in reliqua:videlicet Pletoniã & Aphroniã:ipſa ꝓuecta potius inclinatione.i.ꝓpenſione:ac affectione animi q̃ cõmota vllis iniuriis alterius.ſ.Aphroniæ:aut officiis alterius.ſ.Pletoniæ:inſtituit tãtũmodo Pletoniã hæredẽ:& legauit filiis aphrõiæ viginti nũmos.ſ.tantũmodo:ex patrimonio admodum.i.valde amplo.Aphronia.ſ.ꝑtermiſſa: voluit tũc: aut tamen cõtendere cum ſorore ſacramento.ſ.exigẽdo: & dando apud centũuiros:apud quos ſi ꝓtermiſſus iurauerit:ſe nulla culpa ſua ꝓtermiſſum:& ſubſtitutus non auſus ſit cõtrarium iurare teſtamentũ reſcindebatur.Et duxit eſſe ſanctius:aut ſatius honorare teſtamẽtũ matris patientia:q̃ cõuellere.i. infringere iudicio:oſtendens ſeipſam eo.i.tanto indigniorem iniuria.ſ.a mater illata:quo.i.q̃to æquiore animo ſuſtinebat eã. ¶Minus &c.Qu.M.fecit errorẽ mulierẽ: q fuit in Ebutia minus mirandũ.Nãq; pro qa:is.ſ.Qu.Me.reliq̃t ſolũ Carinatem hæredẽ.ſ.bonoꝝ ſuoꝝ:& hoc plurimis:& celeberrimis:viris eiuſdẽ nominis:hoc eſt Metel.vigentibus in vrbe noſtra: familia etiam claudioꝝ:q̃ contingebat arctiſſimo vinculo ſanguinis:qa maternũ genus ex ea traxerat:florente.ſ.in vrbe ro.nec q̃ſq̃ attentauit.ſ.reſcindere:aut oppugnare hoc teſtamentũ eius.¶Itẽ Põpe.rheginus vir regionis trãſalpinæ.i.trans alpes ort⁹ cũ ꝓteritus eſſe teſtamẽto fratris:& recitaſſet ad coarguendã.i.reꝑhendendã: & deteſtandã iniquitatẽ eius.ſ.fratris ſui binas tabulas teſtatoꝝ ſuoꝝ.i.q̃ ipſe Põpe.fecerat(nam viri ꝓſertim alienæ nationis:ne ſi inteſtati morerent᷑:coꝝ bona fiſco addicerent᷑:teſtamenta ſua ſani & incolumes faciebant:& ſæpe inouabant)inciſas in comitio.i.populi congregatione habita:maxima frequẽtia vtriuſq; ordinis.ſ.patricii & plebei.in quibus.ſ.tabulis:frater.ſ.eius:a quo prætcritus erat:erat ſcriptus hæres ex magna parte:& ſextertium centiens & quadragies prelegabatur.i.ante cæteros:& legabatur:hoc eſt anteq̃ alii hæredes q̃cq̃ acciperent:fratri cẽties:& quadragies ſextertium habendum legarat Eſt autem ſextertiũ ſingularis numeri:& accuſatiui caſus.Eaq; forma loquẽdi ideo vtitur author:qđ alia vti in eo vocabulo difficile ſit.Nam centum & quadraginta ſextertia minus latine:licet ſatis grãmatice diceret:& centum quadraginta ſextertiũ:vt ſit genitiui caſus:minus grãmatice dixiſſet:qđ neu

tra ſyncopen non admittant)quæſtus.i.conquæſtus multum:ac diu inter amicos aſſentientes indignationi ſuæ.i.aſſerentes ipſum iuſtam habere indignationem in fratris ingratitudinem.quod:ideſt quantum attinuit.

THE. ¶E iuſdem nominis.Gentilibus.& Metellis.Nam gentiles ſunt(vt Verius ait)qui ſimili nomine appellantur.Cincius:Gentiles inquit mihi ſunt:qui meo nomine appellantur.

OLIV. ¶AD haſtæ iudicium.Ab centumuirale iudicium:ſicut ſupra diximus:noluit fratris teſtamentum infringi.¶Neq; ſanguine pagano pares.Iuſtam oſtendit conqueſtionem fratris:quod non ſolum alienos:ſed nec ruſtico quidem ſanguini comparandos homines fratrum inſtituiſſet hæredes.¶Flagitioſum ſilentium:qđ frater cum ſilentio prætererit in teſtamento non mediocre flagitiũ cõmiſiſſe videtur: ſed multo grauior fuiſſe contumelia:quod illi ſordidos homines prætulerit.¶Aeque felicis.in æque rata manſerunt teſtamenta:quæ ſeqnũtur:quãuis delictum in his grauius cõmiſſum fuiſſe videretur.

Cecilius in Luculum parum memor. QVintus Cecilius.L.Luculli:Qũ.Cecilii teſtamentum fuit reſciſſione digniſſimum : qđ vir ingratiſſimus duplici luculum affeciſſet iniuria.& qđ eum teſtamẽto ꝑteriiſſet:cui meritorũ multitudine hæreditatem debuerat:& qđ ludibrio quodãmodo habuiſſe illum ſibi futuram hæredem omnibus ꝓdicando:ſuos inſuper annulos tanq̃ futuræ hereditatis ſignũ offerẽdo:at illum po.Ro.quã potuit pœna ingratitudinis affixit: nã eius cadauer vnco gutturi infixo ad gemonias ſcalas per ora vulgi protrahi iuſſit:vt qualis meruerat exequias haberet.nam cum opes & dignitates omnes Luculli opera: & liberalitate fuiſſet conſecutus:moriens deinde tanta ingratitudine vſus:vt illius oblitus aliũ ſibi filium teſtamento adoptaſſet:qua nõ fuit pœna digniſſim9.Pre ſe tuliſſet oſtẽdiſſet:eſt vero themeſis:nã interpoſita eſt ſemper.

NEq; aliis dign9.Qui pari crimine tenet᷑: dignus pari pœnæ cenſetur.T.igitur Marius Vrinas:cũ non alia ſit ingratitudine ſuus erga diuũ Auguſtum quam cecilius erga Lucullum eaſdem exequias meruiſſe videtur:quas Cecilius habuit.locupletatus.n.& ad militiæ ſummos honores Auguſti beneficio prouectus: auguſtum tanq̃ alterum parentem ſibi futurum hæredẽ prædicabat: morbo quoq; implicitus pridie q̃ expiraret: illud idem affirmauit Auguſto : moriens tamen nullam Auguſti mentionem fecit in teſtamento.¶Vrinas:patriũ nomen:vt arpinas:ſuffenas:aliaq; multa.

ASCE. ¶AD iudicium haſtæ.i.centumuirale: paſſus eſt cineres fratris eſſe quietos.i.noluit oppugnare voluntatem ſupremam iam defuncti:&.i.& tamen(vnde eleganter vtit᷑ particula)hæredes erant ab eo.ſ.fratre eius inſtituti: neq; pares ſanguini Rhegino.i.multo minus generoſi q̃ Rhegini ipſi eſſent:(Vnde non aſſentior Oliuerio legenti pagano.i.ruſticano)neq; ꝓximi ſup.eius: ſed &.i.ſimul alieni: & humiles.i.abiecti viri:vt nõ ſolum ſilentium ſup.eius: qui fratrem ſilẽtio ꝑterierat:poſſet videri flagitioſum.i.increpatione dignũ:ſed ẽt ꝓlatio.ſ.alienoꝝ:& humiliũ poſſet videri contumelioſa.¶Aeq;.Paucis aditũ munit ad narrationẽ de teſtamẽtis:q̃ aliis q̃:q ea ſperauerant:& meruerant obuenerunt:q̃ ꝓfatio ideo perq̃ breuis eſt:qđ fere non diſtinctus titulus: ſed eiuſdem tituli tertiũ ſit membrũ.Ordo eſt.Hæc.ſ.q̃ ꝓxime dicã(cũ alibi hæc demonſtrare ſolebat ꝓterita:aut ſaltẽ in manibus habita)ſup.ſunt:aut fuerunt impunitatis.i.immunitatis a reſciſſione æq; felicis:vt.ſ.ꝓdicta:quia reſciſſa non ſunt : ſed neſcio:an ſup.fuerint delicti tetrioris.i.fœdioris:cum maior fuerit impudentia in ſequentium teſtamentorũ conditoribus.

QVintus Cæcilius:conſecutus promptiſſimo ſtudio:& maxima liberalitate Lucii Luculli:& ideſt ſimul:honeſtum gradum dignitatis:& ampliſſimum patrimonium.i.peculium:& poſſeſſionem rerum:cum ſemper tuliſſet præ ſe.i.geſtu: & vultu : & verbis : ac moribus ſignificaſſet : illum.ſ.Luculum:vnum.i.ſolum eſſe ſibi heredem:& moriens tradidiſſet etiã ei.ſ.Lucullo annullos ſuos:qbus ſignare cõtractus ſuos ſolebat:adoptauit teſtamento.i.in filium: & heredem aſſumpſit Pompo.atticũ.& reliquit ſup.eũ heredẽ oĩum honoꝝ.ſ.ſuoꝝ.Sed Po.Ro.traxit cadauer ſup.hoĩs fallacis:& inſidioſi :circundatũ ceruicibus.i.collo eius reſte.i.fune:quo viliſſima cadauera trahi ſolent:p viã.ſ.pub.volens ſignificare occultũ fuiſſe furẽ.Itaq;.i.& ita homo nefarius habuit qdẽ filiũ.ſ.p adoptione:& hæredẽ:quẽ voluit:qa Pompo.Atticũ:autẽ.i.ſed habuit funus: & exequias quales meruit hoc eſt ignominioſiſſimas.¶Neq; Titus Marius Vrinas fuit dignus aliis:ſup.exequiis:q̃uis alias forte habuerit:qui perductus beneficiis diui Auguſti.imperatoris ab infimo loco militiæ.i.militis gregarii : ad ſummos honores caſtrenſes.i.quæ in caſtris contingere poterant:& factus locuples.i.diues vberrimis quæſtibus.i.lucris eorum.ſ.honorum caſtrenſium:non ſolum prædicauit cæteris temporibus vitæ ſuæ:ſe relinquere fortunas ſuas:ſup.ei:videlicet Auguſto:a quo acceperat:ſed etiam dixit illud idem ipſi Auguſto pridie q̃ expiraret.¶Cum: interim.i.nihilominus : ne quidem.i.non ſaltem adiecit tabulis teſtamenti nomen eius.ſ.Auguſti.

ad haſtæ iudicium attinuit : cineres fratris quietos eſſe paſſus eſt.& erant ab eo inſtituti hæredes,neq; ſanguine rhegyno pares,neq; ꝓximi : ſed & alieni, & humiles:ut nõ ſolũ flagitioſum ſilẽtiũ,ſed ẽt ꝓlatio contumelioſa uideri poſſet.q̃ felicis impunitatis, ſed neſcio an tetrioris hæc delicti teſtamenta.

¶Qui aduerſus opiniones hominum hæredes habuerunt. Capi.IX.

¶De.Q.Cæcilio,& Lucio Lucullo.

Q.Cæci.L.Luc.prõptiſſimo ſtudio,maximaq; liberalitate,& honeſtum dignitatis gradũ,& ãpliſſimũ patrimoniũ cõſecutus:cũ præ ſe ſemp tuliſſet unũ illũ ſibi eẽ hæredẽ: moriẽs etiam annulos ei ſuos tradidiſſet:Pomponiũ Atticũ teſtamento adoptauit:omniũq; bonorũ reliquit hæredem.ſed fallacis,& inſidioſi cadauer Pop.Ro.ceruicibus reſte circũdatũ per uiã traxit. itaq; nefarius homo filiũ quidem,& hæredem habuit: quem uoluit:funus autem,& exequias quales meruit.

¶De Tito Mario Vrinate.

NEq; aliis dignus fuit. T.Marius Vrinas.q ab infimo militiæ loco beneficiis diui auguſti ĩperatoris,ad ſummos caſtrenſes honores perductus,eorũq; uberrimis quæſtibus locuples factus:nõ ſolũ cæteris uitæ tẽporib9 ei ſe fortunas ſuas relinquere,a quo accepat:ꝓdicauit:ſed etiã pridie,q̃ expiraret idẽ illud ipſi Auguſto dixit. Cũ interĩ ne nomẽ qdẽ eius tabulis teſtamẽti adiecerit.

LVcius autem Valerius : Hic ſine dubio vi morbi ad inſaniam proxime acceſſerat:qui mentis cõſternatione agitatus Cornelium Balbũ hoſtẽſibi perpetuum:a quo fuerat ſæpius indignitate oppugnatus:in vitæ diſcrimen adductus:moriẽs ſibi ſolum reliquit hæredem:amicis:cognatis:patronis:& aduocatis omnibus prætermiſſis: qd aliud de hoc homine iudicandum eſt:niſi ſumma inſania.& furore fuiſſe agitatum:quo tempore teſtamẽtum condidit: q̃ amaſſe inimicum:odiſſe ſuos viſus eſt.¶Heptachordo.græcum eſt habens in facie ſeptem porros.¶Togatum:ac ſi diceret forenſem.¶Suas ſordes:infamiam ignominiam:& crimina ſua.¶Damnationem votis expetiuit: viſus eſt optaſſe damnationẽ: quam ope amicorum ſubterfugerat.¶Propulſatorem:defenſorem & patronum. OLIV.

TItus Barrulus Lentulo : eadẽ ſpei deluſione:fruſtratus eſt lentulus ſpinter:qui cum barrulũ ſumma beniuolentia:& præcipua liberalitate : dum vixit perpetuo fuiſſet complexus:merito ſperauit illius futurum hæredem:cui Barrulus inſuper annulos ſuos decedens : perinde ac vnico hæredi tradiderat : & in teſtamento nulla eius mentio facta eiuſmodi homines veluti iocabundi vita exceder᷑ videbantur.¶Spinteri : cognomen eſt.¶Quantum illo momento : inuehitur in hunc teſtatorem ingratum Vale.cum dicat ſuæ ingratitudinis conſcientia:graues dediſſe pœnas in ipſo mortis articulo:cum ante oculos fallaciam ſuam.& ingratitudinem ſibi poſitam videat:quæ nec a ſuperis probari:nec ab inferis laudari vllo modo poſſit:eius igitur ſpiritus fallax: & ingratus ſupplicio afficiatur neceſſe eſt.¶Conſcientia: nullum homini tormentum q̃ conſcientia maius.Cicero. Cõſcientiæ graue tormentũ. te tuorum ſcelerum conſcientia torquet.Itẽ alibi in para. quid cum cupiditas dominatus exceſſit:& alius eſt dominus exortus peccatorum conſcientia timor q̃ eſt illa miſeria:q̃ dura ſeruitus.Iuuenalis.Et tacita ſudant præcordia culpa.Item alibi.Neq; enim conſiſtere mentem:crimina ſæua ſinunt.Perſius:& intus palleat infelix magnas vires habet conſcientia.¶Superis diis:cæleſtibus : quos relinquæbat.Inferis:ad quos accedebat.

MArcus vero Pompilius.Non alio profecto ludibrio deluſus eſt Oppius Gallus a.M.Pompilio: quam omnes:quorum ſupra meminimus:nam Pompilius ex omnibus:qui ſibi morienti aſſidebãt:hunc vnũ hilari vultu ſemper aſpexit:benigniſſimis verbis appellauit:arte complexus:& oſculatus:annulos quaſi futuræ hæreditatis teſtes ei tradidit:& poſtmodum illum teſtamento ꝑteriuit:oppi.vero:vbi ſe factum exhæredem eſſe cognouit:ãnulos nõ hæreditatis:ſed cõtumeliæ:ſummiq; ludibrii teſtes veris hæredibus diligentiſſime reſtituit.

ASCE. ¶LVCIVS autem Vale.cui Heptachordo:ideſt ſeptem chordarum cognomen fuit expertus Cornelium Balbũ hoſtem togatum:ideſt in toga: hoc eſt vrbe verſatum.vtpote vexatus opera:& conſilio eius compluribus litibus priuatis: & accuſatus ad vltimum: ideſt tandem crimine capitali: & hoc accuſatore ſubiecto: ideſt clanculum immiſſo:reliquit ſup.eum ſolum hæredem : & hoc aduocatis:& patronis ſuis præteritis.Nimirum:ideſt haud dubie id ita egit:quia conſternatio.i.iudicii:& rationis perturbatio egit.i.impulit animum eius:tranſuerſum.i.extra rectã viam æquitatis:& honeſti.Enim pro quia:ipſe.Lu.amauit ſordes ſuas.i.turpitudinem vitæ: ac auariciam : & dilexit pericula(Sed qui amat periculum:peribit in illo)& expetiuit votis damnationem: hæc autem ĩcrepationem dicit author:nõ quod ita eſſe ſignificare velit:nam ſi ita fuiſſet : fruſtra aduocatos:& patronos ſibi quæſiuiſſet:ſed quod veriſimile ſit:ex effectu eius:eum expetiuiſſe condemnationem vtpote)inſecutus authorem harum rerum:videlicet Bal.beniuolẽtia:& propulſatorem.vt aduocatos:& patronos odio quia eos ꝑteriit in teſtamento ſuo.¶Titus Bar.decedens.i.moriens tradidit Lentulo ſpinteri(cuius ſenſerat animum amantiſſimum.ſ.ſui:& amicitiam liberaliſſimam)annulos ſuos: perinde atq;.i.tanquã vnico hæredi:quem ex nulla parte relinquæbat heredem.Quantũ.i.o q̃tum ſupplicium conſcientia exegit a teterrimo homine.ſ.Barrulo:illo momento temporis.ſ.quo deceſſit:ſi modo.i.dũmodo verum ſit:qđ cõſcientia : poſſidet vires quas credit᷑ habere.(Certum eſt autẽ nobis:eam vires ſuas poſſidere:quia vermis damnatorũ non extinguet᷑)Enim pro qa:ipſe poſuit.i.depoſuit ſpiritum.ſ.vitalem:aut animam ipſam:inter cogitationem culpæ fallacis:& ingratæ.i.cõmiſſe per fallaciam:& ingratitudinem:quaſi aliquo tortore.i.carnifice cruciante mentẽ eius interitus:qđ.i.quia animaduertebat tranſitum ſuum ex vita ad mortem &.i.ſimul:eſſe inuiſum diis ſuperis:in quorũ tutela erat:dum viueret:& futurum deteſtabilem inferis:ſcilicet diis.

¶Marcus vero popilius ſup.vir:ordinis Sena.moriẽs &.i.ſimul reſpexit vultu benigno:& proſecutus eſt.i.affatus verbis ꝓſe

¶De Lucio Valerio & cornelio Balbo.

L.Autẽ Valerius,cui cognomen Heptachordo fuit:togatum hoſtem Corneliũ Balbum expertus,utpote opera eius,& conſilio,cõpluribus priuatis uexatus litibus:ad ultimũq; ſubiecto accuſatore capitali crimine accuſatus:præteritis aduocatis,& patronis ſuis,ſolum hæredẽ reliquit. nimirum conſternatio , animum eius tranſuerſum egit:amauit enim ſordes ſuas,& dilexit: pericula:& damnationem uotis expetiuit: authorem harum rerum beneuolentia , propulſatorem odio inſecutus.

¶De Tito Barrulo.& Lentulo.

T.Barrulus Lentulo Spintheri,cuius amantiſſimum animum , liberaliſſimamq; ſenſerat amicitiam decedens ſuos annulos perinde atq; unico hæredi tradidit : quem nulla ex parte hæredem relinquebat.quantũ illo momento temporis conſcientia: ſi modo uires quas habere creditur poſſidet : a teterrimo homine ſupplicium exegit᷑ inter ipſam enim fallacis & ĩgratæ culpæ cogitationem ſpiritum poſuit : quaſi tortore aliquo mentem eius interius cruciante : quod animaduertebat ex uita ad mortem tranſitum ſuum : & ſuperis diis inuiſum eſſe:& inferis deteſtabilem futurum.

¶De.M.Popilio.

MArcus uero Popilius . ſenatorii ordinis oppiũ gallũ ab ineunte ætate familiariſſimũ ſibi moriens pro ueſtuto iure amicitiæ : & uultu benigno reſpexit : & uerbis magnum præ ſe amorem ferentibus proſecutus eſt : unum etiam de multis qui aſſidebant ultimo complexu & oſculo dignum iudicauit : ſuperq; annulos quoq;

ferentibus.i.indicantibus magnum amorem: Oppium Gallum familiariſſimum ſibi:ab ineunte ætate.i.a primordiis vitæ:re ſpexit:dico ſic:pro vetuſto iure amicitiæ:etiam iudicauit vnum.i.ſolum oppium dignū vltimo complexu: & oſculo de mul tis:q aſſidebant.ſ.morienti. Superq.i.inſup tradidit quoq ei anulos ſuos:videlicet:ne amitteret qd.i.aliqd ex ea hæreditate q nō erat aditur⁹:qa in anulis erāt ſigneta vt dicūt:& ita oia obſignabāt illis qb⁹:traditi eēnt. Quos.ſ.anulos oppi⁹ vir diligēs.

OLIV. ¶ NE Quid ex ea hereditate:iocatur. Valerius cum dicat:vt omnia conſequeretur ex ea heredidate quam non erat habiturus.

Locelli annulorum. ¶ In locellum:in loculum:ac ſi diceret in crumenam:diminutiuum a loco loculus:inde locellus. Iuuena.neq enim loculis comitantibus itur:ad caſum tabulæ:poſita ſed ludit arca.

¶ Plenum contumeliæ:ludibrium:nihil aliud fuit illi an nulos tradere:niſi eum ludificare:& afficere contumelia. ¶ Exhæres:hereditatis expars. ¶ Quid in hoc loco hone ſtius: Damnat more ſuo Valerius huius hominis ludifi cationem:cum dicat Popilius:qui pauloante curiam reli querat in ſupmo ſuæ vitæ die iura amicitiæ ſcurruli ob ſcænitate polluere non dubitauit:cum intelligeret:ſe pau lo poſt vite fructibus cariturum. ¶ Inhoneſtius:turpius ꝑpter ingratitudinem:q plane moriens declarauit. ¶ In tempeſtiuis:magis præter tempus:nam temp⁹ illud: quo mortis inſtantis terrore perturbari debuerat:luſu nō ap petebat. ¶ Scurili luſu:ioculario luſu:obſcæna ludificatio ne:turpi loco:a ſcurra dictus.nam ſcurra dicitur quaſi ſe quens curiam:videlicet meretricem.

Scurrilis luſus.

Nunc quoq:vt equiora animo: octauus Liber:q multarum:& variarum rerum exempla cōtinet: memoratu digna : primum autē eorum eſt qui infames:vel abſoluti vel damnati ferunt: & quib⁹ cauſis id factum ſit præter omniū opinionem:hoc autem ideo facit:vt inuidia laborantes:ſi damnati fuerint : memores id aliis quoq contigiſſe:damnationem ſuā æquiori ani mo ferant. ¶ Ancipites motus.Dubios euentus:nā ſem per incertus:& dubius eſt euentus litis:& belli. ¶ Inuidia laborantes:qui aliis inuiſi ſunt:& odio habentur.

ASCE. ¶ SED ludibrium amici morientis plenum contumeliæ reddit heredibus illius:idest quos ille heredes inſtituerat: exiſtens ipſe exheres: ideſt expers hereditatis (Quo loco non vere dicatur exheredatus:cum nunquā fuerit heres: niſi ſola ſpe)reddidit dico depoſitos in lucellum:ideſt fac culum: galli burſam vocant.& aſſignatos diligentiſſime a præſentibus:ſcilicet teſtibus ne arguatur:nō reddidiſſe. Quid inhoneſtius : aut quid intempeſtiuis.i. minus ſuo tempore factum hoc loco:ideſt exemplo huius loci quaſi dicat nihil. Quia Sena.Populi.Roma.ſ. Populus eggreſ ſus:ſcilicet pau.ante.curia: & homo cariturus.i.talis: qui carere debebat:continuo:fructib⁹:ideſt dulcedine: & vſu vitæ(Sunt qui legant fluctibus: & reſpiciant ad incertitu dinem præſentis vitæ:ſed quia verum cateo de re amata fere dicitur:& plus facit ad ſententiam:qd iam cariturus erat fructibus:ideſt vſu vitæ:& ita debebat ea bene vti:cū amplius non ſit illi tempus futurum:quo circa etiam re cte nihil intempeſtiuius dixit q in articulo mortis ſcur rili luſui vacare:legam libentius:neque tamen ſolus fru ctibus)oculis ſup.eius præſſis:ideſt oppræſſis:& grauatis morte:& ſpiritu: id eſt anima reddente ſupræmos anhe litus:deſumpſit:ideſt ex propria petulantia: & malitia ani mi ſumpſit ſibi ſanctiſſima iura familiaritatis ſugillanda: ideſt ad irriſionem deformanda:luſu ſcurrili:ideſt ſcurra non ſenatore digno.

Nunc quoq: & cætera. Quaſi continuato oratio nis filo a damnatis:& excuſſis præter ſpem:hæ reditate tranſit ad abſolutos: ac damnatos præ ter ſpem:conciliās in præfatione vbi beniuolentiam au ditoris ex lectionis cōmoditate: ac dicens. Nunc quoq recordemur:quibus de cauſis laborantes in inuidia ſunt aut abſoluti:aut damnati:vt motus ancipites:ideſt dubii euentus iudiciorum tollerentur:ſcilicet a nobis: aut a le ctoribus ſic admonitis:animo æquiore q ſi non ſint alio rum exemplis quodammodo confirmati.

ſuos ei tradidit, uidelicet nequid ex ea hæreditate, quam non erat aditurus:amitteret. Quos Oppius uir diligens,ſed morientis amici plenum contume liæ ludibrium,in locellū repoſitos, & a præſentibus aſſignatos,diligentiſſime hæredibus illius,exhæ res ipſe reddidit. Quid hoc loco inhoneſtius: aut quid intepeſtiuius: ſenator populi Ro.curia egreſ ſus,homo uitæ fructibus cōtinuo cariturus,ſanctiſ ſima iura familiaritatis morte preſſis oculis,& ſpi ritu ſupremos anhelitus reddente,ſcurrili luſu ſugil landa ſibi deſumpſit.

¶ Explicit Liber Septimus.

¶ Valerii Maximi Liber Octauus.

¶ De.M.Horatio.

¶ Infames rei quibus ex cauſis abſoluti, aut dānati ſunt. Cap.I.

Nunc quoq, ut æquiore animo ancipites iudiciorum motus to lerentur : recordemur in inui dia laborātes quibus de cauſis, aut abſoluti ſint, aut damnati

¶ MARcus Hora. Hæc hyſt.in.c.de ſeueritate dicta eſt.conſtat aūt Hora.a duumuiris lege ꝑduellionis damnatum:& au ctore nullo rege benigno legis interpræte:facta prouocatione ad populū:ab eo fuiſſe abſolutum:ſed eſt hiſto.tota repetēda. OLIV.

¶ Ad populū prou.iu. Quia lex erat horrēdi carminis:duūuiri ꝑduellionē iudicent.ſi a duūuiris ꝓuocauit ꝓuocatione cer tato:ſi vincent:caput obnubito:infelici arbori reſte ſuſpendito:verberato:vel intra pomeriū: vel extra pomeriū.hac igit lege dānatus Hor.ꝓuocauit ad populū:moti hoīes in eo iudicio maxime.P.horatio patre ꝓclamāte:ſe filiā iure cæſam iudicar: atq ipſo filio parē in omni piculo gerēte abſoluerūt:& miſericordia patris cōmoti:ſed magis admiratiōe virtutis q iure cau ſæ. ¶ Forti punitiōe:q meruerat ex cæde ſororis. ¶ Tan tum.c. Non minus gloriæ ex cæde ſororis:q ex curiatorꝝ victoria cōſequi potuit. ¶ Acre ſe tūc pudicitiæ cuſtodē. In abſoluendo inqt horatio:populus qtī facienda eēt pu dicitia:declarauit ſed in Galbæ iudicio:qd ſeqt: mittenſe iudicē plus æquo ꝓbuiſſe videt. ¶ Pudicitiæ cuſtodē: qa iure cæſam horatiā indicauit:q ipudica videri poterat:cū īmaturꝫ ſponſi amorē tantopere lugeret:vt fratrum:& pa trio obliuiſceretur. ¶ Plus iuſto:in iudicio Galbæ.

M. Horatius interfectæ ſororis crimine Tullo rege damnatus,ad populū prouocato iudicio abſolutus eſt.quorū alterū atrocitas necis mouit : alterū cauſa flexit,quia immaturꝫ uirginis amorē ſeuere magis, q impie punitū exiſtimabat.Itaq forti punitione li berata fratris dextera,tātū cōſanguineo quātū ho ſtili cruore gloriæ haurire potuit. acreſe tunc pudici tiæ cuſtodē Populus Ro. poſtea plus iuſto placidū iudicem præſtitit. ¶ De Sergio Galba.

Cum a Libone.Tr.Pl.Sergius Galba pro ro ſtris uehemēter increparetur:quod Luſita norū magnā manū,interpoſita fide Prætor in Hiſpania īteremiſſet:actioniq tribunitiæ. M.Ca to ultimæ ſenectutis,oratione ſua,quam in origini bus retulit:ſubſcriberet:reus pſe iā nihil recuſans, paruulos liberos ſuos,& Galli ſanguine cōiunctum filiū,fiens cōmēdare cœpit,eoq facto mitigata con cione,qui oīum conſenſu periturus erat: pene nullū triſte ſuffragiū habuit.miſericordia ergo illam quæ ſtionē,nō æquitas texit . quoniam,quæ innocentiæ tribui nequierat: abſolutio reſpectui puerorum da ta eſt.conſentaneum,quod ſequitur.

Cum a Libone tri.plæ.Sergius Galba ꝑtor in hiſpa nia:ſumma perfidia vſus eſt in luſitanos:nā trium ciuitatū:quas oppugnabat:cōuocato populo tāq de cōmodis eius acturus:octomilia:in qbus flos iuuētu tis cōſiſtebat electa:& armis exuta ptim trucidauit : ptim vendidit:cū illis pub.fidem dediſſet:qua freti venerant in eius poteſtatē:nā luſitani ſertonianas partes ſecuti fuerāt aduerſus quos miſſus fuit hic ſergius Galba:qui violata pub.fide maximā barbaroꝝ cladem magitudine criminis ſuperauit:reus igit factus a libone trib.plæ.die dicta ve nit in iudiciū:vbi cum a tribuno pſidia damnaret:eiuſq damnationē Cato:cū nonagenarius eſſet:veheméti ora tione iuuaret:ſe reū manifeſte cōfeſſus eſt.nihil enim pro ſe recuſans:qppe ſupplicio dignum ſe iudicās:omiſſa ſui cauſa:paruulos eius filios:& nepotē multis cū lachrymis populo cōmendabat:q res adeo cōmouit omnes:vt ꝑter opinionē abſolueret:q omniū conſenſu periturus eē vi debat. ¶ De hoc Galba. Quintilianus de inſtitutiōe ora toria.li.ii.ſeruiū inquit Galbam miſeratione ſola:qua non ſuos modo liberos puulos in cōtione ꝑduxerat:ſed galli ēt ſulpitii filiū ſuis ipſe manibus circuntulerat elapſum eē cum aliorū monumentis:tū catonis oratiōe teſtatū. Cice. li.i.de oratore. Idē. Quū ſeruiū Galbam:quē hominē ꝑbe meminiſſe ſe aiebat:pergrauiter reprændere ſolebat:q

Galba perfid⁹ in luſitanos.

is.L.Scribonio qſtionē in eū ferentē populi miſericordiā cōcitaſſet:cū.M.Cato.Galbæ grauiſſim⁹:atq acerb⁹ inimicus aſpere apud po.ro.vehemēter eēt locutus q oratione in originib⁹ ſuis ipſe expoſuit. Reprēdebat igit Galbā rutilius:qd is.G.Sulpi. galli ꝓpinqui ſui. Qu.Pupiliū filiū ipſe pene in humeros ſuos extuliſſet:q ptris clariſſimi:& recordatiōe:& memoria fletū po pulo moueret:& duos filios ſuos paruos tutelæ pupilli cōmēdaſſe:ac ſe tāq in promptū teſtamētū faceret ſine libera:atq ta bulis.Po.Ro.tutorē inſtituere dixiſſet illoꝝ orbitati:itaq cū iuidia:& odio populi tū Galba ꝑmeret:hiſq cū tragediis libera tum ferebat. Quod itē apud Catonē ſcriptū eſſe video:niſi pueris:& lachrymis vſus eſſet.pœnas eū datuꝝ fuiſſe. Hæc rutili⁹ valde vituperabat.& huic humilitati dicebat:vel exiliū fuiſſe.vel mortē anteponendā. ¶ Luſitanoꝝ. Luſitania pars eſt hiſpa niæ:quæ nunc:vt qdā volunt:portus gallia dicit. ¶ In origines retulit. In libro:q inſcribit de originib⁹. ¶ Mitigata cō. Miti gato populo.nā tr a ſignificat populū:orationē:& locū. ¶ Illā qōnem. Inquiſitionē. ¶ Nō miſericordia:nō æquitas.

Luſitania Cato Galbam accuſauit.

¶ MArcus Ho.q Curiatios interemerat:dānatus a Tullo rege crimine ſororis interfecte.eo q caſum ſponſi ſui iniqus ferret abſolutus eſt.ſ.interceſſione paterna:& hoc iudicio ꝓuocato ad populū. Quoꝝ alteꝝ.ſ.regē atrocitas necis.ſ.ſororis mouit.ſ. ad damnandū eū:& cauſa flexit alterū.i.populū abſoluentē eum:quia populus exiſtimabat amorem virginis īmaturum:qa in ſponſum nondū maritum:punitū magis ſeuere q impie. Itaq.i.& ita:dextra fratris liberata.i.fratre ipſo liberato forti puni tione:hoc eſt tali:q meruerat:potuit haurire tantum gloriæ:ſup.ex cruore conſanguineo.qtum ex cruore hoſtili:quia nō mi nus glorioſum fuit ob virtutē a tali crimine abſolutum euaſiſſe q hoſtes proſtrauiſſe. Faciens aūt paſeuen ad ſeqūes excplū addit. Po.Ro.pſtitit.i.exhibuit tunc ſe cuſtodē pudicitiæ acrē:quia virginem iuſte cæſam cenſuit:eo qd immaturæ ſponſum impatientius amaſſet:& ſup.pſtitit ſe poſtea iudicem placidum plus iuſto.i.q iuſtum fu t. ¶ Cum Sergius Galba increparet vehementer a libone tribu.plæ.pro roſtris.i.ante roſtra:vnde ad populum ſermo fieri ſolebat:q ipſe Galba prætor cum eſſet prætor in hiſpania interemiſſet magnam manum.i.multitudinem bel'icā. ¶ Luſitanorū fide interpoſita.i.quos in deditio nem receperat:data fide de ſalute eorum : & Marcus Cato vltimæ ſenectutis ſubſcriberet.i.aſtipularetur: & aſſenſum ꝑberet actioni tribunitiæ.i.ipſius tribuni in Galbam : oratione ſua quā retulit.i.ſcriptam reliquit in origine.i.in opere:qd ſcripſit de origine rerum Italicarum:reus.ſ.Galba iam nihil.i.nullum genus ſupplicii recuſans pro ſe:flens cœpit cōmendare.ſ.populo paruulos ſuos:& filium galli.ſ.Sulpitii.coniunctū.ſ.ſibi ſanguine:quia nepotem ſuum & concione mitigata.eo facto.i.tātā humiliatione Galbæ:is.ſ.Galba:qui periturus erat cōſenſu omniū:nullum.i.non vllum:non habuit vllū ſuffragiū.i.votū po puli:triſte.i.faciens contra ſe. Ergo miſericordia:non æquitas texit illam qōnem.i.actionem per inquiſitionem:quoniam ab ſolutio:q nequierat tribui īnocentiæ data eſt reſpectui piorū pueroꝝ. Iniq tamē data videtur: Nam miſericorditer agēdo cum pueris:impie actū eſt cum luſitanis tam impie trucidatis:præſertim cum liberos eius alia via iuuare poterant.

ASCE.

OLIV. ¶ CONſentaneū qđ ſeqtur. A Gabinius in maximo ardore infamiæ fuit: corrupto videlicet exercitu: vel verſus vendito Ariobarzani: quo Ptolemeū reduxerat in regnū: vt ſupradictū eſt: ſed potius pecuniaꝝ repetundaꝝ hoc loco: nā de maieſtate: cuius cū lentulus flaminis filius poſtulauerat: abſolutus eſt: vt ait Ci. ad atticū: & paulopoſt eſt oīno graui fama hoc iudiciū. vt videat̄ reliqͣ iudiciis piturus: reliqs iudiciis dixit: videlicet de ambitu: cuius cū Publiū Sylla reū fecit in petitiōe cōſulatus: & repetundarū: de qbꝰ nondū poſtulatus erat. hoc ī ꝑtura ſyriæ factū intelligamus. Nā de ſyriis ē ſenatus datus frequēs: vt idē Ci. aut frequētes quaſi ſyriaci publicani vehemēter vexatus gabinius exagitaret: tñ a Domitio publicanī: qđ eū eſſent cū eqs ꝓſecuti. De gabinio idē Ci. ita ſenſit: in ſenatu cū de ꝓuinciis cōſu. diceret ſyriā ipſe cōſu. vt Piſo. macedoniam occuparat: inꝗ eius interfuit hmōi: vt res ariobarzanes ipſum ad cædē faciēdā conduceret: aduenīens in ſyriā eqtatū admitteret: cohortes poſtea conductæ ſunt: publicanos prope in ſeruitutē iudeis: & ſyriis traderet: nā iis publicanis non dixit. pactiones ſine iniuria factas reſcidit. Cuſtodias ſuſtulit. vectigales multos: ac ſtipendiarios liberauit: quo in oppido ipſe eſſet: aut quo veniret publicanum: aut publicani ſeruū eē vetuit. Ga. in Syria diutius eſt Semiramis illa retinenda inquit: cuius iter prouinciā eiuſmodi. vt rex Ariobarzanes conſulē noſtrū ad cædē faciendā: tanꝗ aliquē thracē cōduceret. deinde auectus in ſyriā: primū equitatus habuit interitū. poſtea cōciſæ ſunt optimæ cohortes. Igit̄ in ſyria imperatoꝛ illo nihil aliud videlicet actū eſt: niſi pactiōes pecuniarū: tyrānis deciſiones. direptiones: latrocinia: cædes: cū palā Po. Ro. imperator inſtructo exercitu dexterā tendens. nō ad laudē milites hortaret̄: ſed oīa ſibi empta: & emēda eē clamaret infamiæ ardore. ¶ Magna illi infamia orta eſt: qđ prouinciā ſyriā expillaſſet. vnde Ci. an in ſyria inquit diutius eſt ſemiramis illa retinenda. ¶ Abruptæ ſpei fractæ: & debilitate ſpei. neq; n. ſpes vlla ſibi ſubeſſe videbat̄. ¶ Inualida fide: infirma fide: qa nulla fides eius defenſoribꝰ dabat̄: iudices ꝓterea vehementer irati: cupiebant eius damnationē. ¶ Cōſternatiōis ipulſu. Quia vbi vidit patrē dānatū iri: ſic mēte cōſternatus eſt: vt amens propemodū videret̄. ¶ Aliqđ fomētū ꝓcellæ. Trāſlatio ſumpta a tempeſtate. vnde totus ipetus. Quia ipſe actionē iſtam ſuſceperat. Gabinii vitā in diſcrimē adduxerat. ¶ Eruperat: quaſi cū ipetu exierat. ¶ Et documentū daret̄. Exemplum inquit ſtatuit lelius: ne qs ſe nimiū ſecūdis extollat: ne ve aduerſis deprimat: nā: vt inqt Seneca: nemo cōfidat nimium ſecundis: nemo deſperet meliora lapſis.

Mēmiꝰ accuſator Gabinii.

Appius Claudiꝰ auſpiciū cōtēpſit.

APius Claudius. Li. Clau. pulcher cōſu. inqt: q cōtra auſpicia profectus iuſſit īmergi pullos: q cibari nolebant infeliciter aduerſus carthaginenſes claſſe pugnauit: & reuocatus a ſenatu: iuſſuſq; dictatorē dicere. C. Glauciā dixit ſordis vltime hominē: q coactus abdicare ſe magiſtratu: poſtea ludos ꝓtextatus ſpectauit: Sue. i vita Tiberii Claudii. Clau. inqt pulcher apud Siciliā non paſcentibus: nō auſpicato pullis: ac p cōtemptū religionis mari demerſis: quaſi vt biberent: quādo eſſe nolūt: ꝓliū nauale iniit: ſuperatuſq; cū dictatorē dicere a ſenatu iuberet̄: velut iterū illudens diſcrimini publico glauciā viatorē ſuū dixit. Va. aliter ſentire videt̄: nō ab hoſte ſuperatā fuiſſe cladē Clau. imperatore: ſed pp cōtemptā religionē ſpretis. ſ. auſpitiis: tēpeſtate amiſſa itaq; cū ei dies dicta eſſet ad populū: q religionē cum maxima: Po. Ro. clade ſpreuiſſet: & in eo eſſet: vt dānaretur. Subita cœlo demiſſa tēpeſtas dānationē illam excuſſit: & apiūm liberauit. ¶ Maior an iniu. re. qđ cōtra omnia nauigauit. vetuſtiſſimū morē: Maiores. n. ut ſupradictū eſt: nihil gerebant: niſi prius captatis auſpiciis. ¶ Obiectus: ordo eſt Apius Clau. infeſto populo obiectus: neſcio maiore iniuria religionis: an patriæ.

¶ De. A. Gabinio.

A. Gabinius in maximo īfamiæ ſuæ ardore ſuffragiis populi Mēmio accuſatoꝛ ſubiectus, abruptæ eſſe ſpei uidebatur: quoniā & accuſatio partes ſuas plene exhibebat: & defenſiōis ꝑſidia, inualida fide nitebantur: & qui iudicabāt, ira perciti pœnam hominis cupide expectabant. Igitur lictor, & carcer ante oculos obuerſabantur. cum interim omnia iſta propitiæ fortunæ interuētu depulſa ſunt. filius nanq; gabinii Siſenna, conſternationis impulſu, ad pedes ſe Memmii ſupplex proſtrauit: inde aliquod fomentū procellæ petens: unde totus impetus tēpeſtatis eruperat. quem truci uultu a ſe uictor inſolēs repulſum, excuſſo e manu annulo humi iacere aliquādiu paſſus eſt. Quod ſpactaculum fecit: ut Lælius Tr. Pl. approbantibus cunctis gabiniū dimitti iuberet: ac documētū daretur: neq; ſecundarū reꝝ prouētu inſolēter abuti: neq; aduerſis ꝓpere debilitari oporteꝛ. idq; ꝓximo exēplo æque patet.

¶ De Appio Claudio.

APpius Claudius neſcio religionis maior, an patriæ iniuria: ſiqdē illius uetuſtiſſimū morē neglexit: huiꝰ pulcherrimā claſſem amiſit infeſto ꝑplo obiectus, cū effugere debitā pœnā nullo mō poſſe crederet̄: ſubito cohorti ībris bñficio

ASCE. ¶ CONſentaneum. i. conforme ſuperiori eſt: qđ ſequitur. An. Gabinius ſubiectus ſuffragiis. i. vocibus ad libitū dandis: Po. ſ. Ro. in maximo ardore infamiæ ſuæ. i. cum ad infamiā eius ardentiſſime procederetur: Caio Mēmio accuſatore: videbatur eſſe ſpei abruptæ. i. deſtitutæ: quoniā & accuſatio exhibebat plene partes ſuas. i. debitum ſuū: & præſidia defenſionis: nitebantur. i. fulciebantur fide inualida: & ſup. ii: qui iudicabant: expectabant cupide pœnā. i. punitionem hominis. ſ. de quo loquimur: hoc eſt Gabinii: ira ꝑcipiti. i. vehementi: & ſubito agens. Igitur lictor. i. miniſter publicus: & carcer: & ſupplicium obuerſabantur. i. occurrebant ante oculos. ſ. Gabinii: cum interim omnia iſta. ſ. lictor: carcer. ſupplicium (qđ quidam non habent: ſed quia de tribus dicimus omne: habendū puto) depulſa ſint interuentu fortunæ propitiæ. Filius nāq; Gabini Siſenna. ſ. nomine: impulſu conſternationis. i. ex impetu mentis cōſternatæ de patris periculo: proſtrauit ſe ad pedes Mēmii. ſ. accuſatoris ſupplex. i. ſe ad genua eius plicans. petens aliquid ad fomentū. i. ſuſtentamentum procellæ. i. cōtra turbationem illam (Cū fomentum ſit: quo res fouetur. & non videt̄ velle procellam fouere obſcura cenſetur locutio: nā aptius quadraret ſopimentū: aut refocillamentū: aut ſedamentū procellæ: niſi ſit fomentū. i. ſuſtentamentū ſalutis paternæ: procellæ. i. cōtra procellā) petēs dico inde. i. ab eo: videlicet Mēmio: vnde totus impetus tēpeſtatis. i. vexationis ꝑnæ. ¶ Eruperat: quē. ſ. filiū victor inſolēs. i. imoderate victoriā ſuā ferens: Mēmius paſſus eſt repulſum a ſe vult truci. i. truculēto iacere hūi aliq̄diu: & hec ānulo excuſſū ex manu (dubiū eſt: an ex manu victoris: dū ſic filiū repelleret: an ex manu filii: ſed qa addidit ſtatim poſt: repulſum: videt̄

de filii annulo loq: cū tñ veroſimilius ſit accuſatorē ꝗ ſupplicē annulis ornatū: vnde Iuue. oſtēdit ēt cōductus annulis vt pluris ageret ſua tēpeſtate egiſſe dicēs: cōducta paulus agebat: Sardonicæ: &c. quocirca mali de accuſatoris annulo intelligere. Quod ſpectaculū. ſ. tā miſerabile fecit: vt Læl. tri. pl. iuberet: Gab. dimitti. i. abſolui: cunctis. ſ. Ro. q adderant approbantibus. ſ. iuſſa Læl. ac ſup. fecit: vt ſup. exēplū daret̄: neq; oportere. i. decere. ſ. quēꝗ abuti inſolēter. i. ſupbe prouētu reꝝ ſecundaꝝ: neq; debilitari ꝓpere. i. feſtināter aduerſis ſup. rebus. Idq;: & id: patet æque. i. æqualiter exēplo ꝓximo. ¶ Appius Claudius: neſcio: an ſup. exiſtens maior iniuria religionis: an patriæ: ſiquidem ipſe neglexit vetuſtiſſimum morē: illius. ſ. religionis (quæ erat in auſpiciis captādis: & oībus obſeruādis: & id genus miſeris ſupſtitionibus ipſe aūt cōtra omnia negauerat) & amiſit pulcherrimā claſſem huius. ſ. reip. obiectus. ſ. ab accuſatore populo infeſto: cū crederetur nullo modo effugere pœnam debitam.

tutus fuit a damnatione. diſcuſſa enim quæſtione, aliam uelut Diis interpellantibus de integro inſtaurari non placuit. Itaq; cui maritima tempeſtas cauſæ dictionem contraxerat: cœleſtis ſalutem attulit.

¶ De Tucia Virgine Deæ Veſtæ.

EOdē auxilii genere Tuciæ uirginis Veſtalis inceſti criminis reæ caſtitas: infamiæ nube obſcurata emerſit: quæ conſcia certæ ſynceritatis ſuæ, ſpem ſalutis ancipiti argumento petere auſa eſt. arrepto enim cribro, Veſta, inquit, ſi ſacris tuis caſtas ſemp admoui manꝰ: effice: ut hoc hauriā ex Tyberi aq̄: & in ædē tuā ꝑferā. audacter, & temere iactis uotis ſacerdotis, rerum ipſa natura ceſſit.

¶ De Lucio Piſone.

ITem. L. Piſo a. L. Claudio Pulchro accuſatus, quod graues, & intolerabiles iniurias ſociis intuliſſet: haud dubiæ ruinæ metum fortuito auxilio uitauit. nāq; per id ipſum tēpus quo triſtes de eo ſniæ ferebantur: repētina uis nimbi incidit. cūq; ꝓſtratus humi pedes iudiciū oſcularet̄: os ſuū cœno repleuit. qđ cōſpectū totā q̄ſtionē a ſeueritate ad clemētiā: & māſuetudinē trāſtulit. quia ſatis iam graues eum pœnas ſociis dediſſe arbitrari ſunt: huc deductum neceſſitatis: ut abiicere ſe tā ſuppliciter, aut attollere tam deformiter cogeretur. ſubnectam duos accuſatorum ſuorum culpa abſolutos.

OLIV. ¶ TVtꝰ fuit. Hiber. n. diuerſum egit populū ita: vt a dānatione illa amoueret̄. ¶ Diis iterpellantibꝰ: diis ꝓhibētibꝰ. EOdē auxilii genere. Totia veſtalis virgo falſo crīe inceſti ſuſpecta: eodē auxilii genere emerſit: quo ſuperius Apius. Nā cū ſuæ ſinceritatis cōſcia foret: nouo auxilii genere ſalutē ſuā tutata eſt. ſump. o. n. cribro deā veſtā ꝓpalā ꝑcata eſt: vt ſibi liceret haurire ex Tyberi aquā: & eadē ad ſacros ignes ꝑferre: ſi ſibi pudicitia cōſtaret: qđ ēt factū eſt. Nā vt inqt Vicētinus poeta. Totia caſta fuit: ſed non eſt credita: nāq;: ſimul ac ſenſit palmas ad ſydera tollens: dire diua iā tibi caſta negor. Si rea ſum populo me nunc ſpectāte miniſtra. Signa qbus noſcar ſi tibi caſta fui. Dixit & arrepto Tyberio in littore cribro. Ipſa manu purā fluminis auſit aquā. Quā ſimul īmotā nulloue foramine lapſam. Pertulit ad ſanctos virginitate focos. &c. quæ ſequuntur. ¶ Temere: ſine rōne: qa nulla erat ratio vel cauſa: cur aqua per rimas ſcribri non flueret. ¶ Ipſa rerū natura: aquæ natura liquida eſt: & p tenuiſſimas rimas defluens: qđ in voto tutiæ minime factū eſt.

ITem Lucio Piſo: Lucio Piſo accuſatus iniuriaꝝ contra ſocios: Macedoniā Piſo cōſul occupauerat: in qua ita ſe geſſit vt exercitū amitteret: barbari infeſta oīa redderent: Archeos ſibi ingentē pecuniā pendere cogeret. Vectigal: ac portorium dyrrachinoꝝ in quæſtū ſuū verteret: bizantinoꝝ vrbē hoſtilē in modum vexaret. nobiliſſimas etiā virgines fama erat ſe in puteos abieciſſe: & morte voluntaria neceſſariā turpitudinē depuliſſe. ¶ Dubiæ ruinæ metum: Timebat enim quorſum tenderet populi iudiciū. ¶ Nimbi: nimbus dicit̄ ventus pluuia. ¶ Totā qōnē. i. inquiſitionē. Alii legunt cōcionē. ¶ Huc deductum neceſſitatis. i. ad neceſſitatē coactum. Abiicere ſetam ſuppliciter. Vt habui proſtratus iudicum pedes oſcularetur.

Piſo a claudio pulchro accuſatus.

ASCE. ¶ FVIT tutus. i. protectus a dānatione: beneficio imbris cohorti ſubito. i. ex improuiſo. Enim pro quia: qōne. ſ. diſceptatione de cauſa eius: diſcuſſa. i. interrupta ſemel: non placuit. ſ. populo: aliam ſup. quæſtionē inſtaurari. i. inſtar prioris fieri de integro: velut diis interpellantibus. i. ꝓinde ac ſi dii interpellaſſent: & impediuiſſent eius cauſæ per orationem. Itaq; cui. ſ. Apio tempeſtas maritima. i. in mari orta: contraxerat dictionem cauſæ. i. neceſſitatem purgādi ſe in iudicio. Et ſup. tempeſtas cœleſtis. i. aera: hoc eſt imber de cœlo ortus attulit ſalutē. i. euaſionem dānationis. ¶ Eodē &c. Caſtitas Tutiæ virginis veſtalis reæ. i. accuſatæ criminis inceſti obſcurata nube infamiæ: emerſit. ſ. de profundo maloꝝ eodem genere auxilii. ſ. cœleſtis: non tñ per pluuiam: ſed per aquā Tyberinam. Quæ. ſ. Tutia cōſcia certæ ſinceritatis. i. integritatis ſuæ: aut ſinceritatis. i. puritatis (vnde notum eſt cōſcium etiā de bono dici: vt & mens ſibi cōſcia recti) auſa eſt petere ſpem ſalutis argumēto. i. approbatione ancipiti. i. dubii euentus (ſed mirabilis fidei: vt merito erubeſcamus: qui tam modicæ fidei ſæpe inuenimur. Verum quæſtio oriri poſſet: qua vi ſequens miraculum contigerit: an diuina: quæ caſtitatis amatrix: etiā gentili mercedē caſtæ vitæ rependere voluerit: an diabolica id ob alia: aut alioꝝ peccata potente: vt inſolida ſuperſtitione diutius detineret. Nam potuit vis illa occulta aquā intra cribrum īmotam cōtinere: quæ nouit ſemen virile ad generationem transferre. Enim pro quia: cribro. i. inſtrumento illo crebris foraminibus paruis: arrepto. ſ. in manus: inquit: o veſta: ſi ego admoui ſemper ſacris tuis manus caſtas: effice. vt hauriam hoc. ſ. cribro aquā ex Tyberi: qui Ro. præterlabitur fluuius: & perferam in ædem. i. phanum tuum. Votis iactatis. i. iactanter emiſſis audacter: & temere: ipſa natura rerum: quæ fecit aquā liquidam: ceſſit ſacerdoti: quia ad vota illius aqua in cribro manſit. ¶ Itē Lucius Piſo accuſatus a Lucio Claudio Pulchro: ꝙ intuliſſet ſociis. ſ. Romani imperii intollerabiles iniurias vitauit auxilio fortuito. i. a caſu orto: metum ruinæ haud dubiæ. i. certæ. Nāq; repentina vis nimbi. i. imbris incidit. ſ. in populum ſtantem pro roſtris per ipſum tēpus: quo triſtes ſententiæ ferebantur de eo. cūq; ipſe proſtratus habui oſcularetur pedes iudicū: ipſe repleuit os ſuum cœno: quod. ſ. factū eius: aut cœnum in ore cōſpectum. ſ. a populo: tranſtulit. i. tranſmutauit totā quæſtionē. i. inquiſitionem eius a ſeueritate ad clementiā: & māſuetudinē: qa arbitrati ſunt. ſ. qui id viderant: eum dediſſe iam ſociis ſatis graues pœnas: deductū huc neceſſitatis. i. ad hanc neceſſitatē: vt cogeretur abiicere ſe tam ſuppliciter. ſ. ad pedes iudicum: aut attollere tam deformiter. ſ. deformata facie cœno. Subnectā. ſ. ſuperioribus: caſu abſolutis: duos abſolutos culpa accuſatorum ſuorum.

OLIV. QVintus Flauius. Qu. Flauius reus actus hũc fimbriã fuiſſe conijcimus: quẽ ſeuiſſimum legimus: quippe cinnæ ſatel litẽ: q̃ poſtea Valerio Flacco cõſule: legatus in Aſiã profectus p ſimulationẽ dimiſſus: corrupto exercitu ducẽ interficiendũ curauit: Ipſe correptis faſcibus, puinciã ingreſſus Mithridatẽ pergamo expulit. Ilion: vbi tardius portæ aperiebant: incendi iuſſit: & populi viſceratio a Marco Flauio data in funere matris: erãt qui per ſpeciẽ honorãdæ parẽtis meritã mercedẽ populo ſolutam interpretarent: q eũ die dicta ab edilib9 crimine ſtupratæ matrisfamilias abſoluiſſet. ¶ Tã nocẽs: q̃ innocens: dicitur: cuius rex agitur. ¶ Abiecerat: Dicit q̃uo abſolutus eſt Flauius accuſatoris culpa. ¶ Reliquas tribus: quæ vna ex viginti ſtabant. ¶ Perdidit: Quia tanta dicti violentia reliquas tribus in ſuum odium attraxit.

Coſconius lege ſeruilia reus. CAium etiã Coſconiũ: lex ſeruilia repetundarũ. Nã apud Aſconiũ Pedianũ ſic leg mus. Quintus Seruilius Cepio cũ iudicia penes æqueſtrẽ ordinẽ eſſent: & P. Rutilio dãnato: nemo tã inocens eſſet: vt nõ illã timeret. Qu. Seruilius cepto: Scaurũ ob Aſiaticæ legationis inuidiã: & aduerſus legẽ pecuniarũ rerum fecit repetundarũ lege quã tulit Seruilius: Ne quis. ſ. legatus pecuniam acciperet: ſicut Scaurus acceperat: & hunc Coſconium accepiſſe intelligimus. ¶ Puerũ p̃textatũ: puerũ nobilẽ nã p̃texta nobiles vtebant quã teſte Macrob. primus T. Hoſtilius rex Ro. tertius debellatis hetruſcis: vt Ro. haberet: inſtituit. ſed p̃textã illo ſeculo pucrilis nõ vſurpabat ætas. At poſtea Tar. demarati exulis fili9 Priſcus rex Quintus a Romulo de Sabinis triũphans filiũ ſuũ ãnos quattuordecim natũ: q in bello hoſtẽ manu pcuſſerat: pconcione laudauit: & p̃texta donauit: hic deductus mos: vt p̃texta in vſum puerorũ nobiliũ vſurparet. eſt autẽ p̃texta toga. cui purpura p̃texitur. ¶ Poetico ioco. More poetarũ verſibus ludentiũ. ¶ De ſedare: quia etiã aduerſariũ flagitiis ſuperabat. ¶ In ſua cauſa. Nã nũq̃ abſolutus fuiſſet Coſconi9: niſi obſcænitas accuſatoris iudices pturbaſſet. ATtingã eos quoq;. Dicturus Va. de his: q cũ nocentes eſſent: maiorũ claritate ſeruati ab Au. Attilio Calatino ſumpſit exordiũ: q cũ fore oppido p̃eſſet bello punico: quo tẽpore Hãnibal Italiã vaſtauit: & illius oppidi ciues ad Hãnibalẽ defeciſſent: Suſpitio fuit id Calatini cõſilio factũ: in iudiciũ itaq; Calatinus rapit: nec dubiũ erat: qn ab infeſto populo dãnaret: niſi pauca Qu. Fabii Maximi verba iudicialẽ illũ ĩpetũ, ppulſaſſent: De hoc autẽ attilio ſuperius diximus in. c. de iure triũphãdi. ¶ Direptuꝝ: abrupturũ affinitatẽ. per diuortiũ. n. filiã ſuã ei dempſiſſe. ¶ Exploratã ſnĩam: qa, ppter euidens crimen fuit pene certa ſnĩa. ¶ Difficillimis reip. tẽporibus, pter agentes Ro. clades. ¶ Bene ſe crediſſe: optime ſe cõmiſiſſe. hic. n. Fabi9 eſt: de quo Ennius: vnus homo nobis cunctando reſtituit rem: qui trahendo bellũ: & exercitum Ro. ſeruauit: & vires Hãnibalis debilitauit.

¶ De. Q. Flauio.

Q. Flauius a. C. Valerio ædile apud populũ reus actus, cum quatordecim tribunũ ſuffragiis damnatus eſſet, proclamauit ſe innocentem opprimi. cui Valerius æque clara uoce reſpondit. nihil ſua intereſſe, nocens ne, an innoxius periret: dummodo periret. qua uiolentia dicti reliquas tribus aduerſario donauit. abiecerat inimicũ: eundem, dũ pro certo peſſundatum credidit: erexit: uictoriamq; in ipſa uictoria perdidit.

¶ De Caio Coſconio.

CAiũ etiã Coſconiũ Seruilia lege reũ, propter plurima, & euidẽtiſſima facinora, ſine ulla dubitatione nocentem: Valerii Valentini accuſatoris eius recitatũ in iudicio carmen, quo puerũ prætextatũ, & ingenuã uirginẽ a ſe corruptã poetico ioco ſignificauerat: cõtexit. Siquidẽ iudices iniquũ rati ſunt eũ uictorẽ dimittere: qui palma non ex alio ferre, ſed de ſe dare merebatur. Magis ergo Valerius in coſconii abſolutione damnatus: quam Coſconius in cauſa ſua liberatus eſt.

¶ De. A. Attilio Calatino.

ATtingã eos quoq;, quorũ ſalus, ppriis obruta criminibus, pximorũ claritati donata eſt. A. Attiliũ Calatinum ſoranorũ oppidi proditione reũ admodum infamem, ĩminentis damnationis periculo. Q. Maximi ſoceri pauca uerba ſubtraxerunt. qbus affirmauit ſi in eo crimine ſontẽ illum ipſe comperiſſet: direpturum ſe fuiſſe affinitatem. continuo enim populus pene iam exploratam ſententiam ſuam, unius iudicio conceſſit. indignum ratus eius teſtimonio non credere: cui difficilis Rei publice tẽporis, bñ ſe exercit9 crediſſe minuerat.

ASCE. ¶ Quintus Flauius actus reus. i. accuſatus a. G. Valerio ædili apud populũ: cũ eſſet dãnatus ſuffragiis. xiiii. tribuũ ex trigintaqnq;: pclamauit ſe opprimi ĩnocẽtẽ. Cui Va. rñdit voce æq; clara: nihil intereſſe ſua: ne pro an periret nocens: an ĩnoxius dũmodo periret: quæ violẽtia dicti: ipſe donauit aduerſario. i. ad defenſionẽ eius: reliquas. ſ. xxi. tribus. Va. ſup. abiecerat. i. vicerat iam inimicum: & erexit eundem: dum credidit pro certo peſſundatũ. & pdidit victoriã in ipſa victoria. i. inſolẽter loquendo ob iã fere partam victoriã. ¶ Caiũ: &c. Ordo incipiendus eſt ab obliquo, ppter relatiuũ eius ſic. Caiũ etiã Coſconiũ reũ lege ſeruiliam. i. repetundarum nocentem propter facinora. i. facta iniqua: plurima: & euidentiſſima: ſine vlla dubitatione carmen ſ. lubricum. ¶ Valerii Valentini accuſatoris eius recitatum in iudicio: quo. ſ. carmine Valentinus ſignificauerat ioco poetico. quia poetæ ſæpe laſciue ludunt: dum caſte viuunt: vnde Catullus: Nã caſtum eſſe decet poetam: ipſum: Verſiculos nihil neceſſe: &c. Puerum prætextatum. i. ingenuum: & nobilem: & virginem ingenuam corruptam a ſe cõtexit. i. protexit: Si nõ eſſet eius ordo: eſſet carmen Valerii: &c. contexit Caium Coſco. &c. Siquidem iudices rati ſunt: iniquum ſup. eſſe dimittere eum. ſ. Valerium Valentem victorem. ſ. in lite: qui merebatur non ferre palmam. i. victoriam ex alio: ſed dare ſup. alii de ſe. Ergo Valerius. ſ. accuſator eſt magis dãnatus in abſolutione Coſconi q̃ Coſconius liberatus eſt in cauſa ſua. Non enim, ppter innocentiam ſuam: ſed propter accuſatoris turpitudinis ſuæ confeſſionem abſolutus eſt. ¶ Attingam (Nouam ſpeciẽ abſolutorũ aggreditur: vnde paucis continuationem præmittit) quoq;. i. etiã eos quorũ ſalus obruta. i. ĩmerſa propriis criminibus: eſt donata. i. remiſſa claritati. i. ob claritatem proximorum. ſ. ſanguine: aut affinitate. Pauca verba Quinti Maximi ſoceri: idẽ patris vxoris Attilii Calatini: ſubtraxerunt periculo dãnationis ĩminentis Aulũ Attiliũ Calatinũ reum, pditione oppidi ſoranorum

infamẽ admodũ. i. valde: aut vſq; admodũ. i. mẽſurã: quæ ſatis ſit ad eius cõdẽnationem. Quibus ſup. verbis Quintus Maximus affirmauit: ſi ipſe inueniſſet illũ. ſ. Calatinũ ſontẽ. i. culpabilẽ eo crimine. i. pditionis: ſe fuiſſe direpturũ. i. diſſipaturũ: aut diremptuꝝ. i. ſeparaturũ affinitatẽ. ſ. cõtractam cum reo. Enim pro quia populus conceſſit continuo ſententiam ſuam iam pene exploratam. i. certam: & compertam iudicio vnius. ſ. viri: ratus indignum ſup. eſſe: non credere teſtimonio eius: cui exercitus meminerat crediſſe. i. protegendum cõmiſiſſe ſe bene. i. tute temporibus reipub. difficilimis.

¶ De. M. Aemilio Scauro.

M. Quoq; Aemilius Scaurus repetundarum reus, adeo perditam, & comploratam deſenſionem in iudicium attulit: ut cum accuſator diceret lege ſibi centum, atq; uiginti hominibus denunciare teſtimonium licere: ſeq; non recuſare, quo minus abſolueretur: ſi totidem nominaſſet: quibus in prouincia nihil abſtuliſſet: tam bona conditione uti nõ potuerit. tamen propter uetuſtiſſimã nobilitatẽ, & recentẽ memoriã patris abſolutus eſt.

¶ De Cotta.

SEd quemadmodum ſplendor ampliſſimorum uirorum in protegendis reis plurimũ ualuit: ita opprimendis non ſane multum potuit. quin etiam euidenter noxiis, dũ eos acrinus ĩpugnauit: pfuit. L. Scipio Aemilianus Cottã apud populũ accuſauit. cuius cauſa quãuis grauiſſimis criminibus erat cõfoſſa: ſeptices ampliata, & ad ultimũ octauo iudicio abſoluta eſt. quia homines uerebantur: ne p̃cipue accuſatoris amplitudini dãnatio ei9 donata exiſtimaretur. Quos hæc ſecum locutos crediderim: nolumus caput alterius petẽtem in iudiciũ, triũphos, & trophæa, ſpoliaq;, ac deuictarũ nauiũ roſtra deferre. terribilis ſit is aduerſus hoſtẽ. ciuis uero ſalutẽ tãto fulgore gloriæ ſubnixus ne inſequat. tã uehemẽtes iudices aduerſ9 excellẽtiſſimũ accuſatorẽ: q̃ mites in longe inferioris fortunæ reo.

OLIV. Scaurus repetundarum reus. MArcus quoq; Aemilius Scaurus: repetũdarũ reus M. Sca. Marci Sca. filius: q principes ſenatus fuit: vitricũ habuit Syllã: quo victore: & munifico in ſocios victoriæ: ita abſtinẽs fuit: vt nihil donari ſibi voluerit: neq; ſub aſta emerit: edilitatẽ ſumma magnificẽtia geſſit. Adeo vt in eius ĩpenſas opes ſuas abſumpſerit: magnũ q; æs alienũ cõtraxerit. ex pratura, puinciã Sardiniã obtinuit: in qua nec ſatis cõtinenter ſe geſiſſe exiſtimatus eſt: & valde arrogãter: qd genus morũ in eo paternũ videbat: Cum cætera induſtria nequaq̃ eſſet par. erat tñ aliqñ inter paternos cauſarũ: hic cũ ad cõſulatũ ad. iii. kalẽdas qntiles Ro. veniſſet: quærẽtibus de eo ſardis a. Pu. Va. triario adoleſcẽte parato ad dicẽdũ: & notæ induſtriæ filio eius: qui in Sardinia cõtra. M. Catonẽ repetundarũ: vt in actis ſcriptũ eſt: pridiæ nonas qntiles defenderunt Scaurũ ſex patroni: cũ ad tẽpus raro quiſq̃ pluribus vteret q̃ quattuor: fuerũt aũt hi ſex Clod. pulcher. M. Mar. M. Claud. M. Cic. M. Meſſala niger. Qu. hortẽſius: ipſe quoq; Scau. dixit, p ſe: ac magnopere iudices mouit: ſqualore: lachrimis: & ediliatis effuſa memoria ac fauore populari: & p̃cipue p̃ne auctoritatis recordatione. ¶ Repetundarũ: Dicimus. n. repetundarũ: & de repetũdis: Cõploratã: tranſlatio ſumpta ab his: q mortuos lugẽt: q cũ actũ de eis vident: dñt poſt cõclamationẽ: cõploratũ eſt. ¶ Ampliſſimorũ vi. vt Fabii: & Scauri ſuperius cõmemorati. ¶ Nõ ſane multũ potuit. Narrat. Va. quomodo accuſatorũ amplitudo peccantium cauſis aliquãdo pfuerint. Cum. n. videret. Po. Ro. multos indies accuſatores inſurgere potẽtia ſua fretos: nõ eſt paſſus imbecilliores a maioribus opprimi.

Cotta a Scipiõe Naſica accuſat9 LV. Scip. Cottã accuſauit: hunc cottã gracchanæ ſeditionis fauorẽ intelligimus. cũ Scipio acerrime reſtitit: vt apud Plutar. in. T. & C. Gracchorũ vita manifeſtiſſime patet: Nã Aurelius Cotta aliquot poſt annos p̃tor iudicia ad equites Romanos tranſtulit: hunc igit Cottã: cũ L. Scipio infamatũ in iudiciũ pertraxiſſet. & multis grauiſſimis criminibus afflictũ eo perduxiſſet: vt dãnaret: octauo iudicio illũ populus liberauit. Ne eius dãnatio accuſatoris amplitudini donata exiſtimaretur. ¶ Cõfoſſa: afflicta: cõuicta: trãſlatio a gladiatoribus ſumpta: q ſibi ĩuicẽ vulnera inferũt. ¶ Ampliata. ĩter cõperendinationẽ: & ampliatã cauſam hoc ĩtereſt: Cõperẽdinatio eſt cũ altera tantũ partiũ petit: vt in aliũ diem iudiciũ differat: eo q dicat iudices cãm nõ, pbe tenere: Ampliata vero cauſa eſt: cũ cauſa ĩtellecta: ſi iuſta eſt: reus cõfeſtim abſoluit: ſi mala eſt: nõ ſtatim dãnat: ſed in aliqd tẽpus defert: & in tabulis: ſi ſcriptũ erat. A. Abſolutionẽ factã eſſe ſignificabat. Si vero. D. dãnatum reũ eſſe intelligabãt: ſed ſi differebat: in tabulis imprimebant. N. & L. id autẽ ſignificat nõ liquet. ¶ Triumphos: & trophea: triumphus plenæ victoriæ decernebatur: vtpote debellatis hoſtibus: tropheum vero ſemiplenæ: vt fuſis: atq; fugatis.

ASCE. ¶ MARcus quoq; Aemy. Scau. reus repetundarũ. i. pecuniarũ a ſociis in, puincia ablatarũ: & ab ipſis repetitarũ: attulit in iudicium defenſionẽ adeo perditã: & cõploratã. i. deſperatã de euaſione: ſicut cõplorati hoĩes nullã ſpem vitæ habẽt: cũ manifeſte ſint mortui: adeo dico. ¶ Vt cũ accuſator diceret: licere ſibi lege. i. per legẽ denunciatur teſtimoniũ centũ: atq; viginti hominibus: & ſe. ſ. accuſatorẽ nõ recuſare: quo minus. i. vt nõ hoc eſt: vt reus nõ abſolueretur: ſi nominaſſet totidẽ: quibus nihil abſtuliſſet in, puincia: nõ potuerit vti tã bona cõditione. i. oblata: vt. ſ. c. & . xx. ſe nullã iniuriã paſſos noĩare poſſet: tñ abſolutus eſt, ppter vetuſtiſſimã nobilitatẽ. ſ. maiorũ ſuorũ: &, ppter recentem memoriã patris. Sed queãdmodũ (paraſceue eſt ad aliud membrũ eiuſdẽ tituli) ſplẽdor ampliſſimorũ virorũ valuit plurimũ in, ptegẽdis reis: ita nõ ſane multũ. i. eſt parũ potuit in opprimẽdis. ſ. reis: qñẽt. i. inſuper, pfuit noxiis. i. ſontibus euidẽter: dum ĩpugnauit eos acrius. i. ardẽtius q̃ deceret. ¶ Lu. Sci. Aemi. accu. Cot. apud popu. cuius. ſ. Cottæ cauſa q̃uis erat confoſſa. i. afflicta grauiſſimis criminibus: ampliata ſepties. i. dilata in aliquod tẽpus ad dãnationẽ eius magis oportunũ abſolutũ eſt ad vltimũ iudicio octauo. i. poſt ſeptẽ ampliationes: qbus tacite dãnata fuerat: qa hoĩes verebant: ne dãnatio eius. ſ. Cottæ: exiſtimaret donata p̃cipue amplitudini accuſatoris. ſ. Lucii Scip. hoc eſt: ne diceret: q eũ potius dãnaſſet ob gratiã accuſatoris q̃ ob crimen dãnati. Quos. ſ. hoĩes ego crediderim. i. facile putauerim locutos ſup. fuiſſe ſecũ hoc. Nolumus petentẽ caput alterius deferre ſecũ in iudiciũ triũphos: & trophea: & ſpolia: & roſtra. i. ferramẽta acuta e, ppriis nauium deuictarũ: & is. i. talis ſit terribilis aduerſus hoſtes: vero pro ſed: ne inſequatur. i. nolumus: vt inſequatur ſalutẽ ciuis. ſ. Ro. ſubnixus. i. ſuffultus tanto ſplẽdore. gloriæ. ſ. ſuæ. Locutos inquit ſic crediderim eos tam vehementes iudices aduerſus excellentiſſimum accuſatorem q̃. i. quãtum mites reo. i. reum fortunæ longe inferioris.

OLIV. CAllidius Bononienſis: hic eſt Callidius ille: qui calliditate ſua grauiſſimum iudicium effugit. Cũ.n. manifeſti prope modũ adulterii accuſatus eſſet. hoc leui adminiculo aduerſus vallidiſſima accuſatoris argumenta ſuſtẽtatus iudicium ſubterfugit: ꝙ affirmaret ſe in patientia libidinis pueri ſerui cuiuſdam illic dormientis in mariti cubiculum eſſe pertractum. ℂ Mariti: quem honoris gratia non nominat. ℂ Cauſam adulterii: neq; etiã negare poterat vtpote: qui depræhenſus fuerat. ℂ Leue fragmentum: Ita euaſit: vel emerſit: quẽadmodum nõnunq̃ naufragiis euadit paruo nauis fragmento: hoc eſt tabula. ℂ Suſpectus: locus a mariti cubiculum. ℂ Tempus: nocturnum. ℂ Matris familias. quæ non ſatis pudica foret: ex quo depræhẽdi poterat: eum adulterii cauſa iuiſſe. ℂ Adoleſcentia: quæ procliuior in libidinem eſſe cõſueuit. ℂ Confeſſio intemperantiæ: quia cõfeſſus eſſet propter puerum ſeruum iuiſſe. nam ſi propter ingenium iuiſſet: damnatus eſſet.

CVm parricidii cauſam: An hic fuerit cælius ille ruffus: ad quem. M. Ci. ex cilicia ſcripſit: nõ affirmauerim: quum igitur. T. Cælius cælii terracinẽſis filius noctu in cubiculo vulneribus confeſſus inuentus fuiſſet: in altero cubili eiuſdem cubiculi cubantibus filiis: neq; quiſpiam alius in ſuſpitionem cædis veniret: illi vna tãtum cauſa abſoluti fuerunt: ꝙ aperto hoſtio dormientes inuẽti ſunt. neq; enim veriſimile fiebat: ſi patrem necaſſent: oculos filiorum potuiſſe in ſomnum reſolui. Quorum pater. quia vt diximus: de nomine patris filii apud maiores denominibantur. ℂ Terracinæ: oppidum eſt in volſcis. quod olim trachina dicebatur poſtea anxur dictum: ꝙ ibi Iuppiter coleretur imberbis. ℂ Altero cubiculo ꝓximo lego patris. ℂ Cubiculo: nã cubiculũ cõtinet cubile. ℂ In eodem enim cubiculo duo erant lecti: in altero pr̃: in altero filii cubabãt. ℂ Vno nomine: hac vna cauſa. quia cubiculum eorum inuentum eſt ipſis dormientibus apertum: non exiſtimabant adoleſcentes in tanto diſcrimine potuiſſe ſecurã quietem capere. ℂ Planũ factũ eſt: alia enim ratione iuuenes cædis abſolui nõ poterant. ℂ Somnus innoxiæ: Somnus inquit effecit: vt innoxii iudicarentur: quod haud q̃q̃ natura paſſa fuiſſet: filios ſomnum capere potuiſſe poſt vulnera patris.

PErcurramus. Tranſit ad eos: qui vel inuidia accuſatorum: vel iniquitate iudicum dãnationem euitare non potuerunt: nec ſua ipſorum innocentia ſibi opem tulit.

Terracina oppidum.

ℂ De Callidio Bononienſi.

CAllidius Bononienſis in cubiculo mariti nocte deprehenſus: cũ ob id cauſam adulterii diceret inter maximos, & grauiſſimos infamiæ fluctus, emerſit tanquam fragmentũ naufragii. leue admodũ genus defenſiõis ãplexus. affirmauit enim ſe ob amorẽ pueri ſui eo eſſe perductũ. ſuſpectus erat locus: ſuſpectũ tempus: ſuſpecta matrisfamiliæ perſona: ſuſpecta etiã adoleſcẽtia ipſius ſed crimẽ libidinis, confeſſio intẽperãtiæ liberauit.

ℂ De Cœliis fratribus. & filiis Titi Cœlii.

REmiſſioris hæc, illud aliquanto grauioris materiæ exemplũ. Cum parricidii cauſam duo fratres Cœlii dicerent, ſplendido Terracinæ loco nati: quorum pater titus Cœlius in cubiculo quieſcens, filiis altero cubantibus lecto, erat intereẽptus: neq; aut ſeruus quiſquam, aut liber inueniretur: ad quẽ ſuſpicio cædis pertineret: hoc uno nomine abſoluti ſunt, quia iudicibus planũ factum eſt illos aperto oſtio inuentos eſſe dormientes. ſomnus innoxiæ ſecuritatis certiſſimus index miſeris opem tulit. Iudicatum eſt enim rerum naturam non recipere, ut occiſo patre, ſupra uulnera, & cruorem eius quietem capere potuerint.

ℂ De Lucio Scipione.

PErcurremus nunc eos: quibus in cauſæ dictione magis quæ extra quæſtionem erãt: nocuerunt: quam ſua innocentia opẽ tulit.

ASCE. ℂ Callidius Bonon. depræhenſus nocte in cubiculo mariti. ſ. cuiuſdam matronæ: cum diceret ob id. i. ob eam ſuſpitionẽ cauſam adulterii. i. purgaret ſe de adulterio: emerſit. i. euaſit incolumis: inter maximos: & grauiſſimos fluctus infamiæ: amplexus leue admodum genus defenſionis tanq̃ fragmentum naufragii. i. nauis fractæ. ad quam alludit author. n. pro quia (interrogatus. ſ. quid in cubiculo alieno quæreret) affirmauit ſe eſſe perductum eo ob amorem pueri. i. puſionis: qui in cubiculo illius dormitabat: quaſi vero honeſtior eſſet turpitudinis nefandæ q̃ adulterii culpa: certe illis temporibus: quia minor fiebat ciuibus iniuria: leuior eſt iudicata: cum tamen grauior fuerit: quando quidem naturalem ſubuertit ordinem (Sunt qui habeant pueri ſui. quod ſi eſt dicemus puerum adulteri in idem cubiculum callide immiſſum: vt ſi depræhenſus forte fuerit eo excuſationis confugere. Non enim reciprocatio patitur: vt intelligamus ſui: ſcilicet mariti. ℂ Locus erat ſuſpectus: quiã cubiculum viri tempus erat ſuſpectum: quia nocturnum. perſona matrisfamiliæ: quæ ſola ſolum admiſerat in cubiculum & quæ forte leuibus erat moribus: & adoleſcentia ipſius: ſcilicet viri: aut forte mulieris erat ſuſpecta: ſed confeſſio temperantiæ: ideſt ardentioris amoris in puerum: liberauit crimen libidinis: ſcilicet adulterinæ. Hæc: ſcilicet iam dicta ſunt materia remiſſioris: ideſt leuioris: & facilioris: quaſi ſi diis placet: non grauiſſima ſint id genus flagitia: illud: ſcilicet quod ſequitur exemplum eſt: ſup. materiæ grauioris aliquanto. ℂ Cum duo fratres Cælii: ſcilicet nomine nati terracinæ loco ſplendido dicerent cauſam parricidii: ideſt defenderent ſe ab accuſatione parricidii (Nam dicere cauſam eſt ſe defendere: dicere ſententiam eſt iudicare) quorum pater Titus Cælius interemptus erat quieſcens in cubiculo: filiis ſup. eius cubantibus in altero lecto: ſcilicet eiuſdem cubiculi neq; aũt ſeruus quiſquam: aut liber inueniretur: ad quem ſuſpicio cædis pertineret: abſoluti ſunt hoc vno. i. ſolo nomine: ideſt hac ſola ratione: quia planum factum eſt iudicibus inuentos eſſe dormientes: oſtio aperto. Somnus certiſſimus index ſecuritatis innoxiæ: quia tanti criminis conſcii non poſſunt ſecure dormire: tulit miſerit opem: ſcilicet defenſionis. Iudicatum eſt enim naturam rerum non recipere: ideſt non pati: vt patre occiſo: potuerint capere quietem ſupra: ideſt poſt (aut ſuper vulnera) & cruorem eius: ſcilicet patris. Hoc autem dicto tranſiens ad aliud membrum per paraſceuem dicit. ℂ Percurremus nunc eos: quibus in dictione cauſæ: ideſt in defenſione ſua: ea quæ erant queſtionem: ideſt de quibus non fiebat queſtio: nocuerunt magiſq̃ innocentia ſua tulit opem: ideſt opitulata eſt.

ℂ LVCIus Scipio: is frater aphricani fuit: qui ad Sipilum montem legato Fratre: Antiochum regem ſyriæ vicit. & regni parte priuauit: vnde aſiaticus dictus eſt. poſt reus pecuniæ interceptæ: ne in carcerẽ duceretur: gracchus pater tri. pl. auctor eſt Pli. orator. ℂ Lucius Sci. Qui aſiaticus dictus eſt. Et etiam europæ: Antiochus non contentus aſia: europam quoq; inuadere properabat. ℂ Vltra montem taurum: hoc idẽ lib. iiii. dicit capit. i. exemplo vltimo: Antiochus inquit a Lucio ſcipione vltra taurum montem imperii finibus ſummotus: cum aſiam prouinciam: vicinaſq; ei gentes amiſiſſet. Gratias agere Po. Ro. non diſſimulanter tulit. ℂ Inclytis cognominibus. Nam alter aphricanus: aſiaticus dictus eſt. OLIV. VErius L. Scip. aſiaticꝰ dãnatꝰ.

L. Scipio poſt ſpecioſiſſimum triumphum de rege Antiocho ductum perinde, ac ſi pecuniam ab eo accepiſſet: damnatus eſt. nũ puto quod prætio corruptus: fuerat: ut illũ totius Aſiæ dominum, & iam Europæ uictrices manus iniicientem, ultra Taurũ mõtẽ ſummoueret: ſed alioqui uir ſyncerrimæ uitæ, & ab hac ſuſpicione procul remotus, inuidiæ. quæ tũc in duorum fratrum inclytis cognominibus habitabat: reſiſtere non potuit.

ℂ De Publio Furio.

AT Scipioni quidem maximus fortunæ fulgor. C. autem Deciano ſpectatæ integritatis uiro uox ſua exitiũ attulit. Nam cũ. P. Furium inquinatiſſimæ uita pro roſtris accuſaret: quia quadam in parte actionis de morte Lucii Saturnini queri auſus fuerat: nec reum damnauit: & inſuper ei pœnas adiectas pependit.

ℂ De Tito Sexto.

SExtum quoq; Titium ſimilis caſus proſtrauit. erat innocens, agraria lege lata gratioſus apud populũ: tamẽ q̃a Saturnini imaginẽ domi habuerat: ſuffragiis eũ tota cõcio opſſit.

ℂ De Claudia.

ADiiciatur his Claudia, quã iſontẽ crimine, quo accuſabat̃; uotũ ipiũ ſubuertit. q̃a cũ a ludis domũ rediens turba eliderẽt; optauerat: ut frater ſuus maritimarũ uiriũ noſtrarũ præcipua iactura reuiuiſceret: ſæpiuſq; Conſul factus iſfelici ductu nimis magnã urbis frequentiã minueret.

AT Scipiõi quidẽ: Scipio nõ cõmiſſa culpa: ſed flagrãte inuidia dãnatus: Gn. vero Decianus: nulla inuidia: ſed errore linguæ factus ẽ noxiꝰ. ℂ Pu. Furiũ? Hic ſine dubio eſt: quẽ legimus furoris Catilinæ ſociũ: Nã Cice. conuocato ſenatu de his primum: qui in cuſtodiis traditi eſſent: Itẽ de. L. Caſſio. P. vmbreno. P. Furio. Qu. An. q̃d legati nominauerant. Rettulit: q̃d de his: ſi depræhenſi forent: fieri placeret. Morte Lucii ſaturnini: ſeditioſiſſimi viri: qui Gracchanas legere aſſere non deſtitit: fauente mario: qui poſtmodũ mutata ſnĩa illũ ex auctoritate ſenatus: q conſpirauerat in eũ tandẽ oppræſſit. ℂ Pœnas: non modo fecit: vt non dãnaretur reus: quem accuſauerat: ſed inſuper ipſe damnatus eſt. Saturnini nomẽ iuiſum.

SExtum quoq;: Titus quoq; Saturninus exitii cauſa fuit: Nõ ꝙ eum nominaſſet: vt Decianus: ſed ꝙ in eiuſdẽ domo imago ſaturni eſſet iuẽta. ADiiciat̃ his claudia: Hãnibale Italiã vaſtam te ex reſponſo librorũ Sibyllanorũ mater deũ a peſſinunte accerſita: cũ aduerſo Tyberi veheretur: repente nauis in alto ſtetit: & cũ moueri nullis viribus poſſet: ex libris cognitũ: caſtiſſimæ demum fœminæ manu moueri poſſe. Tum Claudia virgo veſtalis falſo crimine incæſti ſuſpecta deã orauit. vt ſi ſe pudicã ſciret: ſequeret̃: zonaq; impoſita nauẽ mouit: ſimulachrũ matris deũ aduexit. Sueto. de duodecim Cæſaribus ait: extant & fœminarũ exẽpla diuerſa: & ſiq̃dẽ eiuſdem familiæ Claudia: fuit quæ nauẽ cũ ſacris matris deũ ideæ adhærentẽ Tyberino vado extraxit: præcata pro palã: vt ita demũ proſequeret̃: ſi ſibi pudicitia cõſtaret: & quæ nouo more iudiciũ maieſtatis apud populum mulier ſubit: ꝙ in cõferta multitudine ægre ꝓcedẽte carpento palã optauerat: vt frater ſuus pulcher reuiuiſceret: atq; iterũ claſſem amitteret: quo minor turba Romæ foret. Sũt & alii auctores huiꝰ hiſtoriæ. Liui. matronæ primores ciuitatis: ĩter quas vnius claudiæ inſigne nomẽ eſt deã accepere. Cui dubia: vt traditur: aurea fama clariorẽ ad poſteros: iã religioſo miniſtro pudicitiã fecit: & Ouid. lib. faſt. iiii. Supliciis alma tuæ gen trix fæcunda deorũ. Accipe ſub certa cõditione præces. Caſta negor: ſi tu dãnas meruiſſe fatebor. Morte luam pœnas iudice victa dea. Sed ſi crimen abeſt noſtræ tu pignora vitæ. Reddes: & caſtas caſta ſequætur manus Dixit & exiguo funem conamine traxit: Mira ſed & ſæna teſtificata loquar. Mota dea eſt ſequiturq; ducẽ laudatq; ſequẽdo: Index lætitiæ fert̃ ad aſtra ſonus. Itẽ paulo ĩferiꝰ dicit: Claudia ꝓcedit læto celeberrima vultu. Credita vix tãdẽ teſte pudica dea. ℂ Claudia: virgo veſtalis: cuius ſtatua in tẽplo matris deũ repoſita bis incendio æde cõſumpta: remãſit integra: & inuiolata: vt in cap. de miracu. diximꝰ. ℂ Crimine incœſti. ℂ Elideret̃: excuteret̃: offenderet. ℂ Infœlici ductu: Aduerſa fortuna.

ASCE. ℂ LVCius Scip. dãnatus eſt poſt ſpecioſiſſimũ triũphũ ductũ de rege Antiocho: perinde: ac ſi accepiſſet pecuniã ab eo. ſ. antiocho. Nõ puto: ꝙ pretio corruptus fuerat: vt ſubmoueret illũ. ſ. Antiochũ: dominũ totius Aſiæ: & iniicientẽ iã. i. pauloante etiã Europæ manus victrices: ſubmoueret dico. i. depelleret: vltra taurum montem: ſed vir vitæ ſynceriſſimæ. i. integerrimæ: alioqui. i. alio quouis modo: & remotus procul ab hac ſuſpitione: non potuit reſiſtere inuidiæ: quæ habitabat tunc in inclytis cognominibus duorum fratrum. ſ. Scipionum. ℂ Ac maximus fulgor fortunæ attulit quidem Scipioni. ſ. Lucio: exitium i. dãnationem: autem pro ſed Cn. Deciano viro ſpectatæ integritatis. vox ſua. i. propria: attulit exitium. i. etiam dãnationem. Nam cum accuſaret pro roſtris. i. antẽ roſtra. hoc eſt in conſpectu populi: Publium Furium ſup. hominem vitæ inquinatiſſimæ: quia auſus fuerat queri. i. conqueri de morte Lucii Saturnini viri ſeditioſiſſimi: & gracchos imitati a Mario. autẽ interfecti: in quadã parte actionis. ſ. contra Furium: nec dãnauit. i. non perduxit ad condẽnationem vſq; rerum: & inſuper pepẽdit i. perſoluit pœnas adiectas: aut additas: aut addictas ei. ſ. reo: quaſi inique accuſato. ℂ Sextum. &c. Similis quoq; caſus proſtrauit Sextum Titium. Qui ſup. Titius erat innocens: & erat gratioſus apud populum agraria lege lata: tamen quia habuerat domi imaginem Saturnini hominis plæbi inuiſi: & ob ſeditionem occiſi: tota concio oppreſſit. i. dãnauit eum ſuffragiis i. ſententia lata ex pluralitate vocum: quæ plures longe erant in eius condemnationem q̃ in abſolutionem. ℂ Adiiciatur his Claudia. ſ. virgo veſtalis: quã inſontem crimine. ſ. inceſti: quo accuſabatur (purgata autẽ fuit per attractionẽ matris: deum) vt

Oliue.late docet)votum.i.deſiderium impium(videlicet de imminuendo Popu.Roma.per cladem. vt facilius per medium tranſiret)ſubuertit.i.damnandam curauit:quia cum ipſa rediens domum a ludis:elideretur.i.preſſa læderetur:turba.i.multitudine populari:optauerat:vt frater ſuus.ſ.Clau.pulcher:appoſitorie præcipua iactura.hoc eſt per quem facta eſt præcipei iactura virium noſtrarum.i.Romanarum : maritimarum.i.in mari verſantium : quia enim contra omina mare ingreſſus eſt claſſem miſit reuiuiſceret:& fructus conſul ſæpius minueret:infelici ductu:nimis magnam frequentiam vrbis.

OLIV. POſſumus ad illos:nõ erit inquit abſurdū : de his quoq; dicere:qui leui crimine dānati ſunt:vt triūuiri:quos nominat:qui nullam aliam ob cauſam dānati ſunt:niſi ꝙ tardius ad extinguendū ortum incendium veniſſent:populus eorum ſecordiam mulctandam eſſe cenſuit:pari ratione alter triūuir:qui vrbis vigilias negligentius ſeruaſſet dānatus eſt.

ITem.P.Billius.Triūuir: nocturnus . hic magiſtratus hodie ſeruatur etiā Venetiis.Nam apud Romanos triūuiri nocturni inſtituti ſunt : qui cohercendis incendiis præeſſent.

ADmodū:hoc ſine dubio iudiciū ſeuerum nimiū:& aſperū fuit:& præter oēm opinionem factū: ꝙ M.Aemilius dānaretur: quia villā altā extruxiſſet in agris. Seueræ notæ:Rigidæ dānationis. Extructæ villæ:Hic manifeſtiſſime patet:villā eſſe domum:quæ ædificatur in agris in vrbe vero domum appellari: vel ædes.

NOn ſupprimēda:nõ fuit hoc leue crimē:vt Valerio fortaſſe videt̃:nā ꝓxime ad amentiā accedit domitiū bouē occidere pueri explendæ libidinis gratia:id fortaſſe cuiuſpiā ſacrificii gratia nõ feciſſet dignus ꝑfecto dānatione:quā ſenſit. Rure:vt omaſum in cœna:& ruri dicimus & rure. Omaſum:pingue bouis inteſtinū. Bubulæ:a boue dicimus bobulus nõ bouinus. Publica queſtione:publica inqſitione & iudicio. Innocens: niſi tam priſco ſeculo inſons iudicatus fuiſſet:ob id factū:niſi priſcis temporibus natus eſſet:quibus parſimoniæ:& frugalitati honos habebatur.

Omaſū bubul⁹. Bouem occidiſſe fraudi fuit.

AT qui vt eos:de cauſis:quæ poſſent in iuriſdiciali cõſtitutione poni : ꝗuis in neutrā partē iudicatæ ſunt.n.in abſumptiua:quæ cõſtat ex tranſlatione criminis:cum feciſſe nos nõ negamus:ſed alioꝝ peccatis coactos feciſſe dicimus:vt apud Põpiliū Lēnatē filia quæ fuſte matrē occiderat:& apud Dolobellā quādā materfamilias:quæ virum:& filiū interemerat: nā vtræq; defendi poſſe videbant̃:ꝙ iure feciſſet trāſferēdo culpā in alios: illa in matrē.hæc in maritū:atq; filiū . qõ.n.eſſet aduerſus filiā:occidiſti matrē:occidi : ſed iure nā illa liberos meos veneno necauerat:orbitatis ergo dolore id facere ſum coacta:pari ratione dicendum eſt de matrefamilias : cuius filium ex priore marito ſuſceptum vir alter occiderat.

De Militio Cneo Lolio & Lucio Sextilio.

POſſumus & ad illos breui diuerticulo tranſgredi,quos leues ob cauſas damnationis incurſus abripuit.M.Militius,Cn.Lolius,L.Sextilius triumuiri,quod ad incendium in ſacra uia ortum extinguendum tardius uenerant:a Trib.Ple.die dicta ad populum damnati ſunt.

De Publio Bilio Triumuiro.

ITem.P.Bilius triumuir nocturnus a Publ.Aqlio Tri.Ple.accuſat⁹ populi iudicio cõcidit:quia uigilias negligentius circumierat.

De Marco Aemilio Porcina.

ADmodū ſeuere notæ & illud populi iudicium.cum.M.Aemilium Porcinam a.L.Caſſio accuſatum crimine nimis ſublime extructæ uillæ in Allienſi agro,graui multa affecit.

De quodam.

NOn ſuprimenda illius quoq; damnatio: qui puerili ſui nimio amore corruptus : rogatus ab eo ruri ut omaſum in cœnam fieri iuberet:cum bubulæ carnis in propinquo emēdæ nulla facultas eſſet : domito boue occiſo deſyderiū eius expleuit:eoq; nomine publica qſtione afflictus eſt,innocens niſi tam priſco ſeculo natus eſſet,

De quadā muliere,quæ matrem interfecit.

ATq; ut eos quoq; referamus : qui in diſcrimē capitis adducti,neq; dānati,neq; abſoluti ſunt:apud.M.Popiliū Lēnatē ꝑtorem,

ASCE. POSſumus tranſgredi breui diuerticulo:&.i.etiam ad illos:quos in curſus.i.impetus dānationis abripuit:ob leues cauſas dānationis(his autem verbis tranſit ad alteram ſpeciem iudiciorum)Mar.Militius.Cneus Lolius. Lucius Sextilius triūuiri dānati ſunt die dicta illis ad populum a tri.plæ.ꝙ.i.quia:venerant tardius.i.nimis tarde:aut tardius ꝗ decebat:ad extinguendum incendium ortum in via ſacra:quæ in vrbe erat. Item Publius Bilius triūuir nocturnus.i.ad hoc c.catus: vt curaret cum collegiis:ne incendia fierent nocte:aut vt facta ꝗ occyſſime extinguantur.concidit.ſ.dānatus iudicio populi: quia circūiuerat vigilias negligentius.ſ.ꝗ par erat:aut valde:aut nimis negligenter:hoc eſt:non ſatis diligenter circūeundo vrbes viſitauerat vigilantes. Admodum:&c.Et.i.etiam illud iudicium populi.ſ.Romani ſup.fuit:notæ ſeuere.i.dānationis rigidæ admodum.i.valde:cum affecit graui multa.i.pœna.M.Aemilium porcinam accuſatum a Lucio Caſſio crimine villæ.i.domus ruſticæ:extructæ nimis ſublime.i.alte in agro aliſienſi:ſic a proximo oppido dicto. Non: &c.Damnatio quoq; illius (non nominat in re turpi:& abiecta authorem:quod humano:& antiquo more facit. Sicut & euangelium diuitem epulonem non nominat:nec iuuenem:qui dimiſſa ſyndone aufugit.Nec mulierem peccatricem:nec alios multos)qui corruptus nimio amore puerili.i.delicati pueri ſui:forte quo abutebatur:rogatus ab eo ruri.i.cum eſſet in agro(Bene autem ruri dicit: quia pro aduerbio in loco a tertia declinatione vtemur voce in i)vt iuberet omaſum.i.ferculum ex inteſtinis bubulis fieri in cœnam.i.ad vſum cœnæ:cum nulla facultas carnis bubulæ.i.bouis emendæ.i.quæ emi poſſet in propinquo eſſet:expleuit deſideriū eius.ſ.puerili ſui:boue domito.ſ.ad agriculturam:occiſo.ſ.iuſſu eius:& afflictus eſt.i.affectus dānatione eo nomine.i.ea ratione:queſtione.i.inquiſitione publica.innocens.ſ.inueniendus:aut futurus:niſi natus eſſet ſæculo tam priſco : & ita tam ſe uero:quia tempore:quo Vale.hæc ſcripſerat:non erat flagitioſum rebus ſuis abuti:cum tamen interſit reip.vt vnuſquiſq; rebus ſuis bene vtatur:neq; forſan amoribus puerorum indulgere:quo nihil turpius:aut peruerſius: ſi modo turpes ſint. Atq; vt referamus quoq; eos:qui adducti in diſcrimine.i.periculo capitis:neq; dānati:neq; abſoluti ſunt.

THE. ALSIENS I.vetuſti codices habent:allienſi.

OLIV. QVAEDAM:ꝙ matrem:nomen propter ignobilitatem non ponitur. In neutram partem:nec in damnationem:nec in abſolutionem. Veneno necatorum:Mater infenſa filiæ:liberos eius veneno ſuſtulerat:quo dolore percita:matrem interemit. Infenſa:irata:quaſi pluſquam inimica. Suſtulerat:occiderat. Quorum alterum vltionem: prætor exiſtimauit matrem fuiſſe morte dignam:quæ nepotes veneno necaſſe:ſed indignam quæ a filia necaretur. Alterū igitur parricidium vltione dignum:alterum abſolutione videbatur:& propterea vtrūq; indiſcuſſum reliquit:vt nec dānarit filiam:nec abſolucrit. Gel.lib.xii.ad Cn.Dolobellam proconſulari imperio prouinciam Aſiam obtinentem deducta mulier ſmyrnea eſt.

quædam,ꝙ matrem percuſſam fuſte interemerat: cauſam dixit.de qua neutram in partem latæ ſententiæ ſunt:quia abunde cõſtabat eandem ueneno necatorum liberorum dolore commotam : quos auia filiæ infenſa ſuſtulerat : parricidiū ultam parricidio eſſe:quorum alterum ultione,alterum abſolutione non dignum iudicatum eſt.

De quadam muliere,quæ uirum: & filium interemit.

EAdē hæſitatione Publii quoq; Dolobellæ proconſulari imperio aſiam obtinentis animus fluctuatus eſt.materfamilias Smyrnæa uirum,& filium interemit : cum ab iis optimæ indolis iuuenem,quem ex priore uiro enixa fuerat: occiſum comperiſſet:quam rem Dolobella ad ſe delatam Athenas ad areopagi cognitionem relegauit: quia ipſe neq; liberare cædibus duabus contaminatam,neq; punire eam iuſto dolore impulſam,ſuſtinebat.conſyderanter,& manſuete populi.R.magiſtratus.ſed Areopagitæ quoq; non minus ſapienter. qui inſpecta cauſa & accuſatorem,& ream poſt centum annos ad ſe reuerti iuſſerunt. eodem affectu moti quo Dolobella.ſed ille transferendo quæſtionem,hi differendo damnandi,atq; abſoluendi,inexplicabilem cunctationem mutabant.

EAdem mulier virum:& filium eodem tempore venenis clam datis irata interfeceratatq; feciſſe ſe confitebatur . dicebatq; habuiſſe ſe faciendi cauſam:quoniam idem maritus: & filius alterum filium mulieris exviro priore genitum:adoleſcentem optimum:& innocentiſſimum exceptum inſidiis occidiſſent. Idq; ita eſſe factum controuerſia non erat . Dolobella retulit ad conſilium nemo quiſquam ex conſilio ſententiam ferre in cauſa tam ancipiti audebat:ꝙ & confeſſum veneficium:& ꝙ maritus & filius necati forent.Non dimittendum impunitum videbatur: & dignata tamen pœna in homines ſceleratos vindicatum fuiſſe. Dolobella eā rem Athenas ad Ariopagitas:& ad iudices grauiores: exercitatoreſq; reiecit.Ariopagitæ:cognita cauſa : accuſatorem mulieris : & ipſam quam accuſabat centeſimo anno adeſſe iuſſerunt : ſic neq; abſolutum mulieris veneficium eſt : quod per leges non licebat : neq; nocens damnata: punitaq; eſt:quæ digna venia fuit. Animus fluctuatur incertitudini animi detentus: ignorabat enim vtrum dānanda:an abſoluenda eſſet rea . Smyrnea loco : nam Smyrna vrbs minoris Aſiæ quam fluuius meles circunfluit Homeri patria ſm quoſdam. Ad ariopagi:Ariopagus vicus erat Athenis a templo Martis ſic cognominatus:vel ꝙ ibi habitum eſſet iudicium Martis parricidio accuſati.Nam ibi primum iudicium capitis actum fuiſſe dixit Plinius:& inde Ariopagitæ dicebantur.qui Athenis in templo Martis iudicabant quod iudicium exquiſitiſſimum habebatur . Ille transferendo : Idem affectus mouit vtroſq;:Et quāuis alia ratione Dolobella cauſam tranſtulerit:alia Ariopagitæ diſtulerint : tamen eundem exitum habuit controuerſia.

Ariopagus. Ariopagytæ.

ASCE. QVædam : ſcilicet mulier dixit cauſam: ideſt defendit ſe : apud Marcum Popilium lennatem prætorem : ꝙ interemerat matrem percuſſam fuſte : bacculo forti : & longo : de qua : ſcilicet muliere : ſententiæ in neutram partem : ideſt neq; abſolutionis : neq; damnationis latæ ſunt.quia conſtabat:ideſt manifeſtum erat abunde: eandem:ſcilicet mulierem:quæ matrem occiderat:cõmotam dolore liberorum necatorum veneno: quos auia:ſcilicet liberorum:& mater eius:quæ eam interfecerat:ſuſtulerat: ideſt de medio viuentium abſtulerat:infenſa : ideſt multum irata filiæ:vitam eſſe parricidium parricidio:ſcilicet filiorum:hinc manifeſte patet parricidium de omni neceſſariorum cæde dici:vt hoc loco de cæde nepotum & matris:quorum:ſcilicet parricidiorum.alterum:ſcilicet commiſſum ab auia in nepotes iudicatum eſt:ſcilicet a prætore:dignum vltione.quia auia meruerat occidi:ſed non a filia:& alterum:ſcilicet commiſſum a filia in matrem iudicatum eſt non dignum abſolutione: quia licet filia iuſtiſſimas habuerat cauſas irarum : non tamen iudicari debuit matrem iuſte interemiſſe:vnde propter parricidium matris non eſt : damnata : & propter parricidium ſuum:non eſt abſoluta. Eadem animus quoq; Publii Dolobellæ obtinentis Aſiam imperio proconſulari:hoc eſt æquiualenti conſulari:ſed in prouincia tantum fluctuatus:ideſt agitatus eſt eadem:ideſt conſimili hæſitatione : ꝗ Popilius : quia etiam neſciebat damnare ne:an abſoluere deberet:materfamilias ſmyrnea:ideſt habitatrix ſmyrnæ oppidi in Aſia:& patriæ: vt multi volunt:homeri:interemit virum:ideſt maritum:& filium : cum compariſſet iuuenem optimæ indolis : quem enixa fuerat ex priore viro:occiſum ab iis:ſcilicet marito & filio.Quam rem Dolobella delatam ad ſe:ideſt cum eſſet delata ad ſe: relegauit Athenas ad cognitionem Areopagi:ideſt iudicium in areopago:vbi ſummi ſedebant viri:quia ipſe:neq; ſuſtinebat: ideſt valebat animo refragante:liberare ſup.eam contaminatam duabus cædibus neq; punire eam impulſam iuſto dolore. Magiſtratus:videlicet proconſul Populi Romani.egit ſup.conſyderanter:ideſt prudenter:& manſuete:ſed areopagitæ : ideſt iudices in areopago:ſup.egerunt non minus ſapienter:qui inſpecta cauſa:iuſſerunt:& accuſatorem & ream : ideſt accuſatum reuerti ad ſe poſt centum annos:moti eodem affectu:quo Dolobella. Sed ille : ſcilicet Dolobella transferendo queſtionem ad alterius fori cognitionem : hi:ſcilicet areopagitæ differendo : ſcilicet in centum annos : quo tempore neutram partem futuram nouerunt:mutabant(ſic in omnibus exemplaribus legi)ſed legendum putem mutuabant:ideſt quaſi mutuo accipiebant:& vſurpabant cunctationem:ideſt moram:& dilationem damnandi:atq; abſoluendi:inexplicabilem : hoc eſt:cuius nullus viuentium vſurus eſſet finem;nemo enim explicare poteſt quicquam:quod ſecum defuerit eſſe.

OLIV.

PVblicis iudiciis adiiciã. Claudius centũmalus. Cic. lib. offi. iii. cũ in arce augures capturi eſſent auguriũ: iuſſiſſentq; claudiũ centũmalũ: q̃ ædes in cœlio mõte habebat: demoliri eas quaꝵ altitudo officeret auſpi. iis. Claudius ꝓſcripſit eas: inſulã vẽdidit: emit. P. Calpurnius lanarius huic ab auguribus illud idẽ denunciatũ. Itaq; Calpurnius cum demolitus eſſet: cognouiſſetq; claudiũ ædes poſtea ꝓſcripſiſſe: q̃ eſſet ab auguribus: demoliri iuſſus arbitrum illũ adegit: qui quicq̃d ſibi dare facere oporteret ex fide bona. M. Cato ſniam dixit huius noſtri Catonis pater vt. n. cæteri ex patrib⁹: ſic hic: qui illud lumẽ ꝓgenuit: ex filio eſt nominandus. Is igitur iudex ita ꝓnunciauit: cũ in venundãdo rem eã ſciſſet: & nõ ꝓnunciaſſet emptori dãnũ præſtari oportere. Igitur ad fidem bonã ſtatuit pertinere: notũ eſſe emptori viriũ. q̃d noſſet vẽditor.

De priuatis iudiciis. Capi. II.

PVblicis iudiciis adiiciam, quorum magis æquitas quæſtionum delectare, q̃ immoderata turba lectorem offendere poterit. Claudius centũmalus ab auguribus iuſſus altitudinẽ domus ſuæ, quam in cœlio monte habebãt: ſummittere: quia his ex arte augurium capientibus officiebat: uendidit eam Calpurnio Lanario: nec indicauit, quod imperatum a collegio augurum erat, a quibus calpurnius demoliri domũ coactus. M. Porciũ Catonem inclyti Catonis patrem arbitrum cum Claudio adduxit, ut formulam daret: quid ſibi de ea re facere oporteret ex fide bona. Cato ut eſt doctus, de induſtria Claudium edictũ ſacerdotũ ſuppreſiſſe: continuo illũ Calpurnio damnauit, ſumma quidem cum æquitate. quia bone fidei uenditorem, nec commodorum ſpem augure: nec incommodorum cognitionem obſcurare oportet. Motũ ſuis temporibus iudicium cõmemoraui: ſed nec q̃d relaturus quidem ſum, obliterarum eſt ſilentio.

De. C. Viſellio.

C. Viſellius Varro graui morbo correptus trecẽta millia nummum ab Octacilia laterenſi, cum qua commercium libidinis habuerat: expẽſa ferri ſibi paſſus eſt: eo cõſilio ut ſi deceſſiſſet: ab hæredibus eam ſummam peteret: quam legati genus eſſe uoluit. libidinoſam liberalitatem debiti noĩe colorãdo. euaſit deinde ex illa tẽpeſtate.

Claudius cẽtimalus: cognomẽ eſt ab euentu. Cœlio monte: vnus erat e ſeptẽ collibus: quos Roma circũdat. Officiebat: Nocebat. Augurius: augur. n. cũ capturus erat auſpicia in ſaxo tarpeo ſedebat: & vt ſupra diximus: quattuor in aere ſpacia deſignabat: in oriẽte: q̃d anticã appellabat: in occidẽte poſticã: in meridie: dextrã: in ſeptẽtrione vero ſiniſtrã. Et cũ hæc deſignaſſet: cõcipiebat aĩo: quæ ſigna mitti vellet vel vultures: vel aquilas vel colũbas: inde expectabat: nunq̃d appareret. q; ſi apparuiſſent exiſtimabat placere diis: ſi minus non placere. M. Cato arbitriũ: illius ſtoici Catonis: & declarat Va. quã ob rem patrẽ ex filio intelligi voluerit: quẽadmodũ ex claris patribus dignoſcunt filii: ita ex claris filiis dignoſcuntur patres. Vt formulã daret. formula ꝓprie regula iuris appellat. Quicq̃d ſibi ea re facere oportere ex fide bona. Videlicet ex fide bona iudicaret q̃cquid oporteret ipſum claudiũ de ea re facere: atq; ꝑſtare ipſi calpurnio: his verbis vtebantur iuriſconſulti: vnde habetur in libris digeſtorũ de verborũ ſignificatione: q̃d facere oportere hanc ſignificationẽ: vt abſtineat qs ab eo facto: quo contra cõtentionẽ fierent: & Iuſtinianus libro quarto inſtitutionũ de hoc multo dicit: quæ nunc prætermitto.

Formula quæ.

CAius Viſelius Var. hiſtoria hæc ita a Va. copioſe: & aperte narratur: vt nec mea: nec cuiuſquã explicatione indigeat. Octocilia: nec pelex erat Viſelli. Cõmercium. cõſuetudinẽ. Exẽpla ferri: expenſum eſt fateri ſibi ab illo expenſum eſſe: referre vero expenſum eſt rationes de impenſis conficere: vel exhibere dicimus etiam refero tibi acceptum: pro eo quod eſt fateor me abs te accepiſſe. Legati: teſtamẽti. Debiti nomine: Sub velamento enim hæredes decipiebant nam videtur trãſlatio ſumpta a pictore. Ex il. tẽ. Tempeſtatem appellat grauiorem morbum.

Viſellius ab Octacilia circũuẽt⁹.

ASCE.

PVblicis &c. Ego adiiciam iudicis publicis. i. a publica perſona: aut toto populo datis: ſup. iudicia arbitraria: & priuata: hoc eſt ea iudicia. quorum æquitas queſtionum. i. ſeruata in quæſtionib⁹: aut inquirendo: aut ipſa plenitudo: ſiue non vehementia q̃onum poterit magis delectare lectorem. q̃ turba. i. turbatio immoderata poteſt offendere. i. lædere: & moleſtia afficere lectorem. Et hæc pro præfactione. deinde ſubdens primũ exemplũ dicit. Claudius centũmalus (profertur autẽ centumalus) iuſſus ab auguribus ſũmittere. i. deponere. & humiliare: hoc eſt demoliri altitudinem domus ſuæ: quã habebat in cœlio monte: quia. ſ. altitudo domus eius: officiebat. i. nocebat: his. ſ. auguribus. capientibus augurium. i. indicium rerum futurarũ ex auiũ conſpectarum garritu: geſtu: & aduolatu: ex arce. ſ. tarpeia: hoc eſt ex capitolio vendidit eam. ſ. domum: Calpurnio lanario: nec indicauit emptori id: q̃d impetratum erat a collegio augurum: a quibus calpurnius coactus demoliri domum adduxit cum Claudio. ſ. venditore. M. Porcium Catonem patrem Catonis inclyti. i. gloria clari arbitrũ. i. vt ex arbitrio litẽ dirimat. hoc eſt: vt daret formulã. i. regulam iuris: qua ſciret: q̃d oporteret. i. vtile eſſet ſibi. (Notandum verbo oporteret datiuũ additum) facere de ea re ex fide bona. i. ex mera æquitate ſine vlla cau llatione. Cato vt eſt doctus. i. poſtq̃ didicit Claudium ſuppreſſiſſe. i. tacuiſſe de induſtria. i. ex compoſito: & ad fraudem emp oris: edictum. i. imperiũ illud ſacerdotum. ſ. augurũ: damnauit illũ continuo calpurnio. i. ad vtilitatẽ calpurniũ: & q̃dẽ. i. certe (inquit author) cũ ſumma æquitate: q̃a nec oportet vẽditorẽ bona fide: nec augere ſpẽ cõmodorũ. i. dicere rem meliorẽ eſſe q̃ ſit: aut plura cõmoda allaturã q̃ allatura ſit: nec obſcurare. i. occultare: aut cælare cognomen incõmodorũ. Ego (inquit author faciens tranſitum ad ſequens exemplũ) commemoraui iudicium notũ temporibus ſuis. i. quibus datum eſt: ſed nec quidem. i. non etiam id: quod ſum relaturus. i. narraturus eſt obliteratũ. i. deletũ e memoria hominum ſilentio: hoc eſt adhuc in memoria hominũ viget. Caius Viſelius varro correptus graui morbo ita: vt mori timeret: paſſus ẽ trecenta milia nũmũ ferri ſibi expenſa. i. afferri: & computari tãq̃ expenſa a ſe: hoc eſt ſe cõmodato accepiſſe ab octocillia laterẽ. cũ qua habuerat cõmerciũ libidinis. i. veterẽ conſuetudinẽ rei veneriæ: eo conſilio. ſ. id paſſus eſt: vt ſi deceſſiſſet: ipſa peteret eam ſummam ab hæredibus: quam voluit eſſe genus legati. i. cauti in teſtamento: vt illi ſatisfaſiant hæredes anteq̃ hæreditatem condiuidant: colorando liberalitatem libidinoſam nomine debiti: vt multi concubinari faciunt etiam hodie.

OLIV.

Aduerſus vota: Nihil erat: quod minus vellet octacilia: quam vt Viſelius euaderet incolumis. Ex. a. ob. Nam octacilia ſpe omni deſtituta: quem prius ſimulauerat amare: odiſſe cœpit: & agere reum. Diſtrictam: apertam: non diſſimulatam. Inani ſtipulatione. i. vana promiſſione: neq; enim conſecuta eſt: quod optabat. Nã ſtipulari eſt interrogare. ſtipulatio autem teſte Pomponio eſt verborũ conceptio: quibus is: qui interrogatur: datur: facturum ve id: quod interrogatus eſt reſpondit: & Vlpianus aquilianæ ſtipulationis meminit: nam aquilius iuriſconſultus peritiſſimus fuit: qui prius de dolo malo legem tulit: vt Cice. refert officiorum lib. hic igitur ſententiam contra hanc octaciliam tulit. Quod ſi eadem: commendat Vale. æquitatem æquilii. Formula: Hoc eſt ſententia: atq; eodem libello. formulæ autem dicebantur apud antiquos: quos nunc libellos appellamus. vnde formularii formularum compoſitores dicuntur. Eiuſq;: Viſelius enim merebatur: qui multaretur quippe qui dum inconceſſæ libidini indulget: & ſe & heredes fraudare non dubitauit. Quæſtioni: inquiſitioni: vnde & quæſtores rerum capitalium iudices dicuntur.

aduerſus uota Octaciliæ: q̃ offenſa, q̃d ſpẽ ꝑdæ ſuæ morte nõ maturaſſet: ex amica obſequẽti ſubito diſtricta fœneratricẽ agerẽ cœpti nũmos petẽdo, quos ut fronte iuerecũdia, ita inani ſtipulatione captauerat. de qua re Caius Aquilius uir magnæ authoritatis, & ſciẽtia iuris ciuilis excellẽs iudex adduct⁹, adhibitis in cõſiliũ pricipibus ciuitatis, prudẽtia, & religione ſua mulierẽ repulit. Quoad ſi eadẽ formula & Varro damnari, & aduerſaria abſolui potuiſſet: ei⁹ quoq; nõ dubito q̃n turpẽ, & incõceſſum errorẽ libenter caſtigaturus fuerit. nunc priuatæ actionis calũniam ipſe compeſcuit: adulterii crimen publicæ quæſtioni iudicandum reliquit.

De Caio Mario.

MVlto aĩoſus, & ut militari ſpiritu dignum erat: ſe in cõſimili genere iudicii. C. Marius geſſit: nã cũ Caius Ticinius Minturnenſis Fanniam uxorẽ: q̃ impudicã de induſtria duxerat, eo crimine repudiatã, dote ſpoliare conaretur: ſumptus iter eos iudex, in cõſpectu habita quæſtiõe, ſeductũ Ticiniũ monuit: ut incepto deſiſteret: ac mulieri dotẽ redderet. Quod cũ ſæpius fruſtra feciſſet: coactus ab eo ſentẽtiã ꝓnunciare: mulierẽ impudicitiæ ſextertio nũmo Ticiniũ ſumma toti⁹ dotis dãnauit. ꝑfatus ideo ſe hunc iudicãdi modũ ſecutũ: q̃d liqueret ſibi Ticiniũ patrimõio Fãniæ iſidias ſtruẽtẽ ĩpudicæ cõiugiũ expetiſſe. Fãnia autẽ hæc eſt: quæ poſtea Mariũ hoſtẽ a ſenatu iudicatũ, cœnoq; paludis, qua extractus erat, oblitũ: etiã i domũ ſuã cuſtodiẽdũ Minturnis deductum: ope quãtacunq; potuit adiuuit. memor q̃d ĩpudica ſuis moribus, quod dotem ſeruaſſet illius religioni acceptum ferri debere.

MVlto animoſius: Hoc loco Valerius non minori cum laude. C. Marii ducis præſtãtiſſimi q̃ aquilii iuriſconſulti peritiſſimi iudicium proſequitur: qui fanniam mulierem ob impudicitiam ſextertio nummo: ticinium vero ad ſummam totius dotis illi reſtituendum damnauit. de hoc autem Mario diximus abunde ſatis in cap. de ominibus: & in capi. de iure triumphandi: & etiã dicturi ſumus in capi. de his: quæ in aliis iudicarunt: ipſi cõmiſerunt. Laudat inſuper fanniam: quæ cum a Mario ſextertio nummo damnata fuiſſet: & ob eam damnationem ipſum poſtea Syllani milites ex Minturnenſi palude extractum in domum ſuam cuſtodiẽdum dediſſent: non ſolum ipſum carcere liberauit: ſed ope quantacunq; potuit illum adiuuit. In conſimili genere: quia meretrice agebatur. Dote ſpoliare: per legem: quæ impudicas repudiatas dote priuabat. Hoſtem: a ſenatu iudicatũ. Cogente ſyl. qui armatus vrbem oppræſſerat. Extractus: ſcilicet a ſyllanis militibus.

VISELIVS ſup. euaſit deinde ex illa tempeſtate: ideſt periculo mortis aduerſus: ideſt contra vota Octaciliæ quæ offenſa: ideſt irata: q; Viſellius non maturaſſet: ideſt non acceleraſſet morte: ſcilicet ſua: ſpem prædæ: ideſt trecentum millia nummorum: quos occulto quodam furto hæredibus ſurripuiſſet: quia non licebat nomine: conſuetudinis tantum nummorum legare: cœpit agere. i. gerere ſup. ſe: ſubito fœneratricem diſtrictam: ideſt acrem & immitem ex amica obſequenti: ideſt quæ prius viſa erat amica morigera: & obſequens: petens: ſcilicet in iudicio nummos: ſcilicet trecentis mille: quos captauerat: ideſt habere affectauerat: vt. i. veluti fronte inuerecunda: ideſt impudente: ita ſtipulatione inani: immo vana: & fraudulẽta. Quia nihil commodato Viſellio dederat. De qua re Caius Aquilius vir magnæ authoritatis: & excellens ſcientia iuris ciuilis: adductus: ſcilicet ab vtriſq; litigantium iudex ſcilicet arbitrarius. & principibus ciuitatis adhibitis in cõſilium: ideſt conſultationem: repulit mulierem tanq̃ iniuſte petentem: & prudentia: & religione ſua: ideſt qua religioſe: quod æquum erat: iudicauit. Quam ſi: & . i. ſimul Varro: ſcilicet Caſellius potuiſſet damnari: & aduerſaria abſolui eadem formula: ideſt ratione iudicii: aut pronuntiatione ſententiæ: hoc eſt ſi viſum fuiſſet æquum. vt mulier famoſa eam pecuniam habuiſſet: quam Varro amiſiſſe meruerat: non dubito (inquit author) quin caſtigaturus fuerit quoq;: ideſt etiam libenter turpem: & inconceſſium errorem eius: ſcilicet Varronis Caſelli: qui in fraudem hæredum meretriculæ tantum addixerat: nunc: ideſt quoniam ita fuit: q; non potuit: vtrunq; ſimul damnare: ipſe compeſcuit calũniam priuatæ actionis: qua mœcha agebat nomine debiti: quod nullum erat: & reliquit crimen adulterii iudicandum quæſtioni: ideſt inquiſitioni publicæ: ideſt ab publica inquiſitione. Multo: & cætera. Caius Marius geſſit ſe in conſimili genere iudicii multo animoſius: & vt dignum erat: ſpiritu militati. Nam cum Caius Ticinius Minturnenſis conaretur ſpoliare dote fanniam vxorem: quam duxerat impudicam de induſtria: ideſt certa ſcientia: & data opera repudiatam: ſcilicet a ſe: eo crimine: ſcilicet adulterii: Marius ſumptus iudex inter eos: ſcilicet maritum & vxorem: quæſtione habita in conſpectu: ſcilicet vtriuſq; aut etiam populi: monuit Ticinium ſubductum: ideſt ſubtractum a multitudine: aut conſpectu vxoris: vt deſiſteret incœpto: ac redderet mulieri: ſcilicet repudiatæ merito dotem. Quod: ideſt quam monitionem cum Marius feciſſet ſæpius fruſtra: coactus ab eo: ſcilicet viro: qui vrgebat eum pronunciare ſententiam: damnauit mulierem impudicitiæ: ſcilicet nomine: ideſt propter impudicitiam: nummo ſeſtertio: ideſt pendente duabus libris: & ſenis: & damnauit Ticinium ſumma totius dotis

ASCE.

.i.vt totã dotẽ reſtitueret.pfatus ſe ſecutum ſup.eẽ hunc.i.talẽ modum iudicandi:ideo ꝙ liquæret.i.liquide conſtaret:Ticinia ſtruentem inſidias patrimonio fanniæ:qđ nomine dotis ad maritum allatura erat:expetiſſe coniugium impudica.(Ergo ex petimus etiam inhoneſta) fannia autem hæc eſt ſup.ea quæ adiuuit poſtea ope.i.auxilio:q̃tũcunq; potuit: Marium iudicatum hoſtem a ſenatu:& oblitum(ab oblinor media breui)inuolutũ cœno paludis.ſ.minturnẽ.qua extractus erat:etiam deductũ in domũ ſuã.ſ.fanniæ Muturnis.i.quã hẽbat minturnis:cuſtodiẽdũ.i.ea gratia:vt cuſtodiret̃:donec quid de eo ſieret: exploratum eſſet. Adiuuit dicit ens:aut exiſtens memor:ꝙ eẽt iudicata.ſ.a Mario impudica:debere ferri acceptũ.i.imputari ſuis moribus.ſ.laſciuis:& ꝙ ſeruaſſet dotem religioni.i.integritati iuſtitiæ:ob metum deorũ illius.ſ.M.

OLIV. Multus ſermo: Hoc exemplum ptinet eo:vt facile oſtendat q̃ta continentia vixerit priſcis temporibus:vel minimos. Multus ſermo:qa vbi auditum eſt quẽpiã:quẽ propter ignobilitatem Vale.non nominat fuiſſe damnatũ furti:qđ equo ſibi cõmodato vltra conſtitutũ locum aliquo ſpacio prouectus fuiſſet:cæterũ priſci quoq; noſtri conſulti:hoc idem de his ſentiunt:qui vltra q̃ dictum eſt:equis cõmodatis vehuntur. Aricia: vrbs diſtabat ab vrbe.x.milibus paſſuum dicta ab aricia puella. Quid aliud. Laudãtur priſcorum mores a Val. quia tempore ſuo hũiuſmodi exceſſus non puniebant̃.

Aricia vrbs.

Ne de his quidẽ fœminis: Conuenienter ãnectit his iudiciis mulieres q̃ apud magiſtratus ꝑ ſe: & pro aliis cauſas egerunt:& primum de ameſia loquitur quæ adulterii criminis accuſata: ita cauſam ſuam apud ꝑtorẽ egit ſine vllo patronorũ:aut cauſidicorũ patrocinio vt nullũ ꝑtermiſerit in ea defenſione actionis modum:ex quo omnium ferme iudicio atq; ſuffragiis incolumis euaſit:& inſup cognomen androginis eſt aſſecuta. In foro:& iudiciis t. cerent : ſicut lauronia a Iuuenale introducta. Nunquid nos agimus cauſas ciuilia iura:nouimus:aut vllo ſtrepitu fora noſtra mouemꝰ. Motus omnes:vt modo ad irã: mõ ad miam flecteret auditores. Nũeros defenſiõis:Ad cõfutãdũ aduerſarioꝝ cãm:& noſtrã corroborãdã. Androginẽ:græce: latine virginẽm οὐῆρη.n.dicitur vir γυνή mulier.

Affrania cauſas agebat.

Caia affronia licinii:ĩpudẽtiam ſimul: & audaciã. C.affraniæ potius hoc loco ſugillat q̃ facundiã laudat.qđ & ꝑter ſexum:& præter mariti dignitatem per omnem fere vitã:aſſidue tribunalia iudicum excreuerit veluti tabula quædam impudẽtiſſima. Lites.i.actiones cauſarũ. Non:qđ aduocatis:qui ꝑpe q̃ vxor viri ſenatorii foret. G.affrãiæ nomẽ: Quia fœmineas inſolentes.C.affraniæ nomine appellabant. Prorogauit ſpiritũ ſuum:qa id potius inter monſtra numerari debuit:q̃ inter exẽpla virtutum:ait ideo ſe noluiſſe tradere memoriæ quo tẽpore nata ſit affrania:ſed tantũ: quibus conſulibus vitam finierit.

De Quodam damnato furti.

Multꝰ ſermo eo ẽt iudicio manauit, in quo q dã furti dãnatus eſt, ꝙ equo, cuius uſus illi: uſq; ariciã cõmodatus fuerat ulteriore eius municipii cliuo uectus eſſet. Quid aliud hoc loci, q̃ uerecũdiã illius ſeculi laudemus:ĩ quo tã mũitia pudoꝛ exceſſus pũiebãt̃? Quæ mulieres apud magiſtratus ꝑ ſe, aut aliis cauſas egerũt. Cap. III.

Ne de his qdẽ fœmis tacẽdũ ẽ:q̃s cõditio naturæ, & uerecũdiæ ſtola ut ĩ foro & iudicis tacerẽt, cohibẽre nõ ualuit. Ameſia ꝑtoris ſnia rea, cãm ſuã Lucio Titio ꝑtore iudiciũ cogente ppli maximo concurſu egit:motuſq; oẽs, ad neruos defenſiõis nõ ſolũ diligẽter, ſed ẽt fortiter executa, & prima actiõe, & fere cũctis ſentẽtiis liberata ẽ. q̃ qa ſub ſpẽ fœmiæ uirilẽ aĩum gerebat: Androgynẽ appellabãt. De Affrania uxore Licinii bructiõis.

Caia Affrania uero Licinii Bructiõis uxor. prompta, ad lites cõtrahendas, ꝑ ſe ſemp apud ꝑtorem uerba fecit:non qđ aduocatis deficeret:ſed qđ ĩpudentia abũdabat. Itaq; inſinuatis foro latratibus aſſidue tribũalia exercẽdo ad muliebris calũniæ notiſſimũ exẽplũ euaſit:adeo ut pro crimine ĩprobis fœminaꝝ moribus. Affraniæ nomẽ obiiciat̃.prorogauit autẽ ſpiritũ ſuũ ad.C.Cæſarem itẽq;.M.Ser.Cõſulẽ.tale.n.mõſtrũ magis, quo tempore extinctũ, q̃ quo ſit ortũ memoriæ tradẽdũ eſt.

ACSE. Multꝰ ſermo manauit.i.diffuſus eſt ẽt:ſup.de eo iudicio:in quo qdã dãnatꝰ eſt furti.ſ.crĩe:aut pœna:q vectꝰ eſt equo:cuiꝰ vſus fuerat cõmodatꝰ illi vſq; ariciã oppidũ illđ:nõ lõge ab vrbe eũtibꝰ Brũduſiũ:vt inuit flaccꝰ ĩ ſatyra Egreſſum magna me cepit aricia roma:vectus dico cliuo vlteriorꝛ.i.ꝑ cliuũ vlteriorẽ eiꝰ mũicipii.ſ.ariciæ.qd laudemꝰ hoc loci.i.ĩ hoc loco aliud q̃ verecũdiã illiꝰ ſeculi.ſ.priſci:ĩ quo exceſſus tã muniti.i.ꝑtecti a pudoꝛ.i.ruboꝛ turpis facti.(Nã pudor ẽ ĩterdũ verecũdiã: iterdũ effectꝰ eiꝰ puniebant̃.q.d.nihil aliud. Quia multũ verecũdi ſunt dicẽdi:q pũiebãt exceſſus excuſabiles:& minime turpes.

Ne quidẽ.i.Non ẽt:cũ tñ maxime videat̃ tacẽdũ eſt de fœminis:quas cõditio naturæ.i.ſexus:& ſtola.i.veſtis mronalis: verecundiæ.ſ.cuſtos:aut admonitrix.non valuit cohibere:vt tacerent in foro.ſ.iudiciali:& iudiciis. Afferens autẽ continuo exemplum dicit. Ameſia rea ſnia ꝑtoris.i.a ꝑtore lata:egit cauſam ſuã maximo cõcurſu populi.& hoc lucio ticio ꝑtore cogente.i.congregante iudicium.i.collegiũ iudicum.& ipſa executa non ſolũ diligẽter:ſed ẽt fortiter:oẽs motus.ſ.affectionum ad neruos.i.vires defenſionis.ſ.ſuæ faciẽtes. Liberata eſt:&.i.ſimul prima actione:vt lis non fuerit ampliata: & fere cunctis ſententiis q̃ quia gerebat aĩum virilẽ ſub ſpẽ fœminæ:ſup.homines appellabant androgynẽ.i.virilem fœminã:aut virũ:& fœminã:virũ animo.fœminã corpore. Caia vero affrania vxor Licinii Bructionis prompta ad lites contrahendas:fecit ſemper verba.i.locuta eſt apud ꝑtorem pro ſe:non ꝙ deficeret.i.careret aduocatis:ſed ꝙ.i.quia abundabat impudentia. Itaq; ipſa euaſit:exercendo aſſidue tribunalia latratibus.i.rixis quaſi caninis inuſitatis foro.ſ.iudiciali:in quo viriles voces: non muliebres audiri ſolebant:ad notiſſimũ.i.vulgatiſſimum exemplum calumniæ muliebris.i.q̃ mulieri obiici ſolet:adeo.i.in tantũ:vt nomen Caiæ affraniæ obiiciat̃ improbis moribus fœminarũ pro crimine.i.criminatione: Autẽ pro ſed ipſa.protogauit.i.extendit ſpiritum ſuum.i.vitam:ſup.vſq; ad Caium Cæſarem Conſulem tertium.i.in tertio conſulatu eius:& ad Seruilium conſulẽ iterũ.i.in ſecundo conſulatu eius:Et ſi quis quærat:quare non dicat author:quo tẽpore ĩcepit viuere:addit:ideo enim.i.qa tale monſtrum.i.fœmina monſtruoſa contra ſexum ſuum faciẽs:eſt tradẽdũ memoriæ magis: quo tempore eſt extinctum q̃ quo tempore eſt ortum.quia plus gaudii ex morte q̃ ex ortu vult ſumendum.

OLIV. Triũuiri Hortenſia vero: Hæc hortenſia modeſtior fuit quã affrania:nam triumuiri:iniquum matronis tributum imperantibus omnium ipſa patrocinium ſuſcepit:& ſuſceptum facunde ſimul:& fœliciter executa eſt:& obtinuit:vt iniuſtæ pecuniæ pars longe amplior reliqua demeretur. Hortenſia: Oratoris eximii filia. A triumuiris:Lepido.Ma.Antonio:&.Auguſto. Nec quiſquam virorum propter proſcriptionem : in qua triumuiri profuſiores erant. Aſpirauit: fauit quoniam non aliter illa cauſam egit quam ſi præſens pater ſibi omnia dictaſſet: Hereditas:quod filia patris eloquentiam mater hæreditario conſecuta videretur.

De Hortenſia Filia Quinti Hortenſii.

Hortenſia uero. Q. Hortenſii filia, cum ordo matronarũ graui tributo a triũuiris eſſet oneratus: nec quiſquam uirorum patrocinium eis accommodare auderet:cauſam fœminarũ apud triumuiros & cõſtãter, & feliciter egit. repſentata enim patris facundia impetrauit, ut maior pars impatæ pecuniæ his remitteretur. Reuixit cũ muliebri ſtirpe. Q. Hortenſius:uerbiſq; filiæ aſpirauit. cuius ſi uirilis ſexus poſteri uim ſequi uoluiſſent Hortenſiane eloquentiæ tãta hæreditas una fœminæ actione abſciſſa non eſſet.

De queſtionibus. Cap. IIII.

Atq;, ut oẽs iudiciorũ numeros exeq̃mur; q̃ones, qbus aut creditũ nõ eſt:aut temere habita fides ẽ:referamꝰ M. Agrii Argẽtarii ſeruꝰ Alexãdrũ Liti Fannii ſeruũ occidiſſe inſimulatus eſt: eoq; nomine tortus a dño, admiſiſſe id facinus conſtãtiſſime aſſeuerauit. Itaq; Fannio deditus ſupplicio affectus eſt. paruulo deinde tẽpore interiecto, ille, cuius de nece creditũ erat:domũ rediit.

De Alexandro Seruo Fannii.

Contra Fãnii Seruus Alexãder, cũ in hãc ſuſpicionem. C. Fl. equitis Romani occiſi ueniſſe: ſepties tortus pernegauit ei ſe culpæ affinẽ fuiſſe. ſed perinde, atq; confeſſus, & a iudicibus dãnatus, & a. L. Calpurnio triumuiro in crucem actus eſt.

De Fuluio Flacco.

Item Fuluio Flacco cauſam dicente, Philippus ſeruus eius, in quo tota quæſtio nitebatur: octies ortus, nullũ omnino uerbũ, quo dominus perſtringeretur:emiſit. & tamen reus damnatus eſt:cum certius argumentũ innocentiæ unus octies tortꝰ exhiberet:q̃ octo ſemel torti ꝓbuiſſent.

Atq;:vt omnes iudiciorum:Satis concinne a ſuperioribus tranſit ad quæſtiones. Neq; enim a foro:vel a iudiciis digreditur.nam queſtiones. vt ait vlpianus:intelligere debemus:tormenta: & corporis dolores ad eruendam veritatem:Marcellus vero accepit queſtionem non tormẽta tantum ſed omnem inquiſitionem:& defenſionem mortis. Numeros:quia quæſtio pars eſt iudiciorum. Quibus aut creditũ: Vtriuſq; partis ſubiicit exempla. M. Agrii argentarii:Cũ ſeruus cuiuſdam argentarii falſo eſſet accuſatus : ꝙ ſeruum. T. Fãnii cuiuſdam occidiſſet: ſeruus argentarii deditus eſt ſupplicio afficiendus fannio:quod habitus in tormentis a domino:ſe cædis auctorem indubitanter affirmaſſet. Lege enim cautum erat:vt ſerui noxæ dederent̃: erat autem hæc pœna ſeruorum quos domini malebant ad pœnam tradere:q̃ præſtare maleficium: quod illi admiſiſſent. Eo nomine:ea cauſa. Aſſeuerauit: Aſſeuerare eſt vim animi:motũq; inter ipſas probationes admiſcere. Ille:ſeruus Fannii.

Contra Fanni ſeruus:Vide quãta ſit diſſimilitudine morum ille impatientia doloris extra noxã poſitus:confeſſus eſt delectum:quod a ſe non erat admiſſum:hic autem Alexander ſeruus:qui venerat in ſuſpitionem occiſum eſſe a ſeruo argentarii nullo ſupplicio peruinci potuit:vt fateretur delictum: quamuis obſtinacia iudicis mortem non effugerit. Perinde atq;: tanq̃. Affinem.i.vicinum.

Item Fuluio flacco:Lælius accuſauit luciũ flaccum:Cicero defendit: capita accuſationis hæc fuerunt. Primo:quod claſſis nomine pecuniam ciuitatibus imperaſſet. Secundo:qđ dragmas.ccvi.æmonenſes dediſſent : id quod aſclepiades legatus dixerat. Tertio:ꝙ dragmas.xvi.accepiſſet:quas Philippus:& Hermolaus ſe dediſſe dicebant. Quarto:quod ab heraclienſibus pecuniam:quæ apud ſe flacci patris ſui nomine erat abſtuliſſet. Quinto : ꝙ aurum iudeorum nomine quotannis ex Italia:& ex omnibus prouinciis Hieroſolymam exportari ſolitum:ipſe edicto ſanxiſſet:ne ex aſia exportari liceret. Sexto:quod falcidius talenta quinquaginta ſe flacco dediſſe dicebat.

ASCE. Hortenſia vero filia Quint. Hortenſii.cum ordo matronarum eſſet oneratus a triumuiris forte ad hoc creatis vt tributa exigerent:graui tributo: nec quiſquã virorũ auderet accommodare eis:ſcilicet matronis patrociniũ: ideſt officium defenſoris:egit apud triumuiros cauſam matronarum &:ideſt pariter cõſtanter:& feliciter. Enim: ideſt quia facundia patris repræſentata:ideſt iterum præſentata ab ea:impetrauit : vt maior pars pecuniæ impetratæ remitteretur his:ſcilicet matronis. Quintus hortenſius orator præclarus reuixit.i.iterum viuere cœpit cum muliebri ſtirpe:ideſt in filia ſua:eius facundiam repræſentante:& aſpirauit:ideſt vim oratoriam afflauit verbis filiæ: cuius viri:ſi poſteri:ideſt poſtea nati ſexus virilis voluiſſent ſequi:tanta hæreditas eloquentiæ hortenſianæ non eſſet abſciſſa.i.finita: & extincta:vt membrum a corpore ſuo abſciſſum:vna actione filiæ:quia poſt eam non apparuit.

Atque vt exequamur omnes numeros:ideſt partes:aut ſpecies iudiciorum : referamus queſtiones:ideſt inquiſitiones per torturas: aut teſtes?quibus aut non eſt creditum : aut fides eſt habita temere:ideſt inconſiderate non habita ratione. Marci &c. Seruius Marci Agri Argentarii inſimulatus : ideſt accuſatus per delationem.e cecidiſſe ſeruum. Titi Fannii:Alexandrum:ſcilicet nomine:& tortus eo nomine:ideſt ea ratione a domino:neſcio:an occiſi:an a ſuo credam potius a domino occiſi:aſſeuerauit conſtantiſſime:quia etiam poſtea quam ſolutus eſſet vinculis: ſup.ſe admiſiſſe id facinus occidiſſe ſeruum fannii:itaq;:ideſt & ita ipſe deditus.i.in poteſtatem datus Fannio:affectus eſt ſupplicio:deinde

paruulo tpe interiecto:ille:de cuius nece erat creditum:videlicet Alexander ſeruus Fannii:rediit domum. ℭ Contra.i.econtrario Alexander ſeruus Fannii:cum veniſſet in ſuſpitionem Caii Flacci equitis Romani occiſi.i.q ab eo occiſus eſſet:tortus ſepties pernegaui.i.conſtanter ad finem vſq negauit:ſe fuiſſe affinẽ.i.vicinum:aut attinentẽ ei culpæ:ſed perinde atq.i.tanq̃ eſſet confeſſus:&.i.ſimul damnatus eſt a iudicibus:& actus eſt in crucẽ a Lucio Calpurnio triumuiro. ℭ Item fuluio flacco cauſam dicente.i.ſe de crimine purgãte:philippus ſeruus eius.in quo tota quæſtio nitebať:tortus.i.torturæ adhibitꝰ:octies: nullum omnino verbum emiſit:quo dominus.ſ.eius perſtringeretur.i.conuinceretur:& tñ reus.ſ.dominus damnatus eſt:cũ vnus tortus octies exhiberet certius argumentum inocentiæ;q̃ octo ſimul torti pbuiſſent : qa vero ſimilius eſt octo ſemel torqueri ſine confeſſione q̃ vnum octies.

OLIV.

Equitur vt ad te. A q̃ſtionibus reorum tranſit ad teſtes:ſubiiceps exempla eorum:qui teſtimoniũ dixere.eſt autem ordo vſq ad eum locum:non abrogata fides:&c. Hoc autem exemplũ pertinet ad moderationem iudicium:qui abſoluerunt. Qu.Pompeiũ repetundarum rerum optimis:& præſtantiſſimis viris aduerſus illum teſtimoniũ dicentibus:idq fecerunt; ne in gratiam inimicorũ.Põ.damnatus videretur. ℭ Iiſdẽ parentibus natis:& per omnes gradus.oſtendit q̃tæ auctoritatis fuerunt teſtes. ℭ Itẽ fratribus Metellis.Plin.lib.vi. natu.hiſt.pulcherrima ſcribit de metellis : vbi de fœlicitate loquitur. ℭ Abrogata:abrogantur:qui cũ ſui iuris ſunt in alienã partẽ ſe tradunt:eiuſq rei ipſi auctores ſunt: eſt quoq abrogare infirmare(teſte feſto). ℭ Abſoluto:nõ q̃ mereť abſolutionem: ſed ne potẽtia inimicorum:& teſtium damnatus videretur. ℭ Occurſum eſt;Raro imperſonale verbum paſſiuæ vocis reperitur cum ablatiuo caſu ante ſe.præterea maluit dicere occurſum eſt q̃ obuiatum eſt:nam vix apud idoneos inuenio:obuio verbum cum alias dicatur: eo obuius obuiaq: q̃q La.val.aſſerit obuio quoq verbum in vſu eſſe.

Pópeius abſolutꝰ
Abroga're.
Scaurus teſtis cõ tra Flauium.

M At.etiam æmilius Scaurus:Memium & flauium repetundarum reos ex aſia:vt coniicitur:diuerſis temporibus poſtulauit ſcaurus:fuit autem vt Pli. orator tradidit nobilis pauper:patricius quidem:ſed qui patrem habuerit carbonariam exercentẽ: poſtea tamen ad ſummũ dignitatis faſtigiũ euaſit. ℭ Diſtricto.i.vehementi:& armato. Trãſlatio eſt ſumpta a gladiatore:q aduerſariũ nudato gladio inuadit. ℭ Eadẽ lege.repetundarum. ℭ Nam.C.norbanũ.Maieſtatis reũ:hic miſſos a ſylla legatos:q de pace agerẽt:cõſul violauerat;idẽ poſtea pſcriptus i vrbe rhodo cũ cõprahẽderet ſe ipſum occidit.

L Vcius quoq craſſus.Nõ minoris erat.L.craſſus eſtimationis apud iudices quã apud ſenatores æmilius ſcaurus:ſed eorum poſtulationes parũ valere: In.M.n.Marcellũ repetundarũ reũ ex græcia.videlicet achaia:vt coniicitur.Lucius craſſus teſtimoniũ iniecerat:& nihil tamen illi nocere potuit.nam a iudicibus dimiſſus eſt.

ℭ De teſtibus. Cap.V.

ℭ De.C.&.Q .Seruilio.

S Equitur,ut ad teſtes pertinentia exẽpla cõmemorẽ.C.&.Q .Seruiliis cepionibus iiſdẽ parentibus natis,& pomnes honorum gradus ad ſummam amplitudinem prouectis: item fratribus Metellis Q uinto & Lucio conſularibus, & cenſoriis,altero etiam triũphali in Q u.Pompeium Aufidium repetundarũ reum acerrime dicentibus teſtimonium,non obrogata fides abſoluto Põpeio,ſed ne potẽtia inimicũ oppſſiſſe uiderẽtur : occurſurum eſt.

ℭ De Marco Aemilio Scauro.

M.Etiã Aemilius Scaurus princeps ſenatus, C.Memiũ repetundarũ reum diſtricto teſtimonio inſecutus eſt.Item.C.Flauium eadem lege accuſatum teſtis proſcidit.Nam,C.Norbanum maieſtatis crimine publicæ ſubiectum quæſtioni,ex profeſſo opprimere conatus eſt.nec tamẽ aut authoritate,q̃ plurimũ pollebat: aut religione, de qua nemo dubitabat:queq̃ illorũ affligere potuit.

ℭ De Lucio Craſſo.

L.Q uoq craſſus tantus apud iudices,quãtus apud.P.C. Aemiliꝰ Scaurus,nãq eorũ ſuffragia robuſtiſſimis,& feliciſſimis eloquẽtiæ ſtipẽdiis regebat:eratq ſic fori : ut ille curiæ prĩceps:cũ uehemẽtiſſimũ teſtimõii fulmẽ i.M.marcellũ reũ inieciſſet:ĩpetu grauis,exitu uãus appuit.

ASCE.

S Equitur vt cõme.exẽ.parti.ad te.Et hæc pro præfatione mox ſubdens ait exemplum:Repetendus eſt autem ordo ab vltimo verbo.Fides non eſt abrogata:ſed occurſum eſt(.i.reſtitutũ Caio & Qui.Seruilius Cepionibus natis iiſdẽ parentibus:prouectis per omnes gradus honorum ad ſummam amplitudinem. Item.i.ſimiliter occurſum eſt fratribus:Metellus videlicet Qui.& Lucio conſularibus:& cenſoriis.i.qui conſulatum:& cenſurã geſſerant: alterum ſup.fratrũ: videlicet Qui.triumphali.i.qui triumpharat:dicentibus acerrime teſtimonium:in.i.contra.Qui.Põ.Aufidium reum repetundarum.i.de repetendis.ſ.pecuniis puincialibꝰ ablatis;non inquã fides eſt abrogata:Põ.ſup.exiſtente. ℭ Abſoluto: quia non eſt abſolutus pompeius tãquã illorum fides eſſet inualida ſed occurſum eſt ipſis:ne ipſi viderẽtur oppſſiſſe inimicum.ſ.Põ. potentia.ſ.ſua:aut ne potentia eorũ videreť oppſſiſſe inimicũ:& cætera. ℭ Marcus autẽ Aemilius Scaurus princeps ſenatus inſecutus eſt diſtricto.i.quaſi nudato gladio vibrato Cacutus Mẽmium reũ.i.accuſatũ ſup.crimine repetundarũ:ſ.pecuniarũ prouincialibus ablatarũ.Item aut idem teſtis proſcidit.i.quantum in ipſo fuit:e viuentium cœtu abſcidit Caiũ Flauiũ accuſatum eadem lege.ſ.repetundarũ.Nam conatus eſt opprimere ex profeſſo Caium norbanũ ſubiectũ publicæ q̃õni.i.inquiſitioni crimine.i.ob crimẽ:aut de crimine maieſtatis.ſ.affectatæ:nec tñ potuit affligere.i.ad cõdemnationẽ perducere:quemquam illorum:aut authoritate:qua pollebat.i.poterat plurimum:aut religione.i.integritate conſciẽtiæ ob metũ deorum:de qua nemo dubitabat.Quid ergo inquies obſtitit?qđ & aliis.nimia videlicet potẽtia. ℭ Lucius quoq Craſſus ens ſup.tantus apud iudice.i.in foro iudiciali:quãtus ſupra erat Caius Aemilius Scaurus apud patres:id eſt in curia ſenatoria(nãque ipſe regebat ſuffragia.i.voces:aut nota eorũ.i.iudicum in foro:robuſtiſſimis:& fœliciſſimis ſtipendiis.i.mercede:aut militia:& exercitio eloquentiæ.ſ.ſuæ:erat q ſic princeps fori:vt ille.ſ.Scaurus erat princeps curiæ.i.ſenatus)cum inieciſſet:vehementiſſimũ fulmen teſtimonii in Marcum Marcellum reum.ſ.repetundarũ:more ſuperiorũ:apparuit grauis impetu.i.in primo aſſaltu: ſed ſup.vanus: ideſt ſutilis:aut inanis:& mendax exitu:quia ipſo repulſo abſolutus eſt reus:

OLIV.

A Ge.Qu.Metellus pius.hic homo non improbus vita habitus eſt:fuerat quæſtor.C.Pompei:deinde tri.plæ.Cn.Piſone & publio.G.conſulibus in eo magiſtratu ita ſe geſſit:vt iuſto pertinatior videretur. Alienatus autem a ſenatu multis ex cauſis:quas nunc referre non attinet:ſed inter cætera promulgauerat legem: qua auctoritatem ſenatus minuebat:nequis niſi per populum legibus ſolueretur.quod antiquo quoq maiori erat cautũ. Itaq in omnibus ſenatuſconſultus:quibus aliquem ſolui placebat:adiicerat ſolitum:vt ea ad populum ferretur:ſed paulatim ferri erat deſitum : indigne ergo eam Cornelii rogationem tulerant potentiſſimi. Itaq Pu.ſeruilius globulus tri.plæb.inuentus erat:qui Lucius Cornelius obſiſteret:is vbi legis ferendæ dies venit:& pco ſubticenti ſcriba legis recitare populo cœpit:& ſcribã ſubiicere:& præconem pronunciare paſſus non eſt.tũc Cor. ipſe codicẽ recitauit:qđ cum improbe fieri Luciꝰ piſo vehemẽter q̃reretur:contra tribunitiã interceſſionem graui conuicio a populo exceptus eſt:Et cũ illum conſul:q ſibi intercedebat manus pђendi a lictore viſſiſſet:fracti eius faſces cuncti:lapideſq ẽt: & vltima concione in conſulẽ iacti:quo tumultu Corne.pturbatus concilium dimiſit hanc deinde legẽ tam & ſi temperauit.tamen inuitis optimatibus eam tulit.tulit autẽ alias leges:quas cõmemorare neceſſe non eſt ſequẽti deinde anno Marco lepido: & Lucio volcatio conſulibus reum Corneliũ duo fratres cominii:lege Cornelia de maieſtate fecerũt apud publiũ caſſium prætorem: qui cum decimo die:vt mos eſt:non affuiſſet:accuſatores ante tribunal pene conſecti ſunt:re nouata deinde actio eſt:dicentibus in eũ teſtimonia inſectis principibus ciuitatis:qui ſe vidiſſe dicerent cũ Cornelius codicem in tribunatu p roſtris recitaret.qđ nemo ante cornelium feciſſe extimaretur:volebant videri ſe iudicare eam rem magnopere ad crimen minutæ maieſtatis tribunicie pertinere: cum prope tolleret interceſſio: ſi id tribunis permitteretur:iudiciũ id exercuit:Qui.gallus prætor:Ci.quatriduũ defendit:vt ipſe ſignificat. ℭ Maieſtatis rei.q legẽ tuliſſe intercedente tribuno:ex quo tribunitia poteſtas leſa videbať: ℭ Quæ dedecora ciuitatis:q tantis viris:creditum non ſit. ℭ Vmbone iudi.impetu:& violentia iudicii:& eſt tranſlatio ſumpta a militibus ; q pugnantes alius alium vmbone propulſant:eſt autem vmbo media pars ſcuti:quaſi vmbilicus.

ℭ De.Q .Metello Pio.L.Marco.Q .Hortenſio.&.M.Lepido.

A Ge.Q .Metellus pius.L . Marcꝰ Lucullus Q u.Hortẽſius.M.Lepidus.Cn.Corneliũ maieſtatis reũ:non modo teſtes onerarũt: ſed etiam ſalutem,negãtes illo incolumi ſtare Rep. poſſe,depoſcerunt . quæ decora ciuitatis(pudet referre)umbone iudiciali repulſa ſunt.

ℭ De.M.Cicerone.

Q Vid.M . Cicero forenſi militia ſummos honores, ampliſſimũq dignitatis locum adeptus,nõ ne in ipſius eloquẽtiæ ſuæ caſtris teſtis abiectus eſt:' dum.P.Clodium Romæ apud ſe fuiſſe iurauit.illo ſacrilegiũ,& flagitiũ uno argumẽto abſentiæ tuente . Siqdẽ iudices Clodiũ inceſti crimine,quã Ciceronẽ iſamia piurii liberare maluerũt.

Q Vid.M.C.Cum in domo Cæſaris eo anno pontificis maxi.bone deæ ſacra celebrarentur:quibus nulli viro intereſſe licebat.P.Clodius apii filius Pompeiæ cæſaris vxoris amore correptus: ſub habitu muliebri ædes introiuit: & ſacra violauit:qui cognitus per manus ſeruulæ ſeruatus:& eductus eſt:Cice.ad atticum lib.quarto epiſtola.vii.cuius principium eſt:& mea ſponte.P.inquit Clodium apii filium te credo audiſſe cum veſte mulieris deprehenſum domi.C.Cæſaris cũm ſacrificium pro populo fieret:eũq per manus feruulæ ſeruatum:& eductum.reum eſſe inſigni infamia: qđ te moleſte ferre certe ſcio. Itaq ſacrilegii poſtulatus vno ſe argumento tuebatur eo die Romæ non fuiſſe: quo ſacra celebrata fuerant: & c.Ci.aduerſus nunc teſtis adductus iureiurando affirmauit:eo die Clodium & Ro.& apud ſe:tanti viri teſtimoniũ facile reum opprimere poterat:& debebat:niſi iudices pecunia corrupti maluiſſent Cicero.infamia q̃ clodiũ ſacrilegio damnare. De hoc iudices pecunia corruptos fuiſſe.idq multis in locis:ſed ibi in primis.Nam & illud nobis non obeſt: videri noſtrũ teſtimoniũ non valuiſſe:miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore:atq etiã hoc magis:q omnes illi fautores illius flagitii:rem manifeſtã illam ademptam eſſe a iudicibus cõfitentur:aliquãto ſuperius dixerat Cicero.Nemo erat:qui illum reum:ac non milites condẽnatum arbitraretur.me vero teſte producto:credo te exclamationem clodii aduocatorum audiſſe.rurſus paulo inferius in eadem epi.xxv. Iudices ita fortes tum fuerunt in ſummo propoſito periculo:vel perire maluerint : q̃ perdere: omnia.xxxi.fuerunt:quas fames magiſq̃ fama cõmouerit:hic plane corruptos oſtendit. ℭ Forenſi militia.exercitatione forenſi. ℭ Summos honores:præturam conſulatum:auguratum.hos enim omne:conſecutus eſt Cice.Serui.ad ipſum Ci.in conſolatione de obitu filiæ:illam quãdiu opus fuerat:vixiſſe vna cum repub.fuiſſe te patrem ſuum prætorem : conſulem: augurem vidiſſe . ℭ Ampliſſimum dignitatis locum ſenatoriam dignitatem . nam in ſenatu auctoritate plurimum valuit Cice.in ipſis caſtris eloquentia.i.in foro vbi cauſæ ſola eloquentia defendebantur.forum igitur appellat caſtra eloquẽtiæ: & tranſlatione perſiſtit:quia dixerat forenſi militia. ℭ Sacrilegium.Quia ſacra bone deæ adire non dubitauit:quibus adeſſe nefas erat viro flagitium inceſtum:nam vt dixi propter Pompeiam Cæſaris vxorem adierat ſacra.Quãobrem: & a Cæſare Pompeia repudiata fuit:cuius rei meminit Suetonius in vita Cæſaris.Dicit.n.in Corneliæ locum Pompeiam duxit Quinti Pompeii filiam.Lucii Syllæ neptem:cum qua deinde diuortium fecit : adulteram opinatus a.P.Clodio inter publicas cerimonias penetrauiſſe ad eam muliebri veſte : tam conſtans fama erat : vt ſenatus quæſtionem de pollutis ſacris decreuerit. ℭ Inceſti.Recte quia in loco ſacro:vel inceſti etiam de ſororibus poſſumus intelligere:nam duas violaſſe ſuſpitio erat.

Põpeia Cæſaris vxor Seruilius teſtis in reum.

ASCE.

ℭ AGE(adhortandi vox ad faſtidium vitandũ apta)Quintus Metellus Pius.& Lucius & Marcus Luculli.Qu.Hortenſius & Marcus Lepidus non onerarunt tantũmodo.ſ.pondere ſuæ authoritatis:Cneum Cor.reũ maieſtatis.ſ.affectatæ. ℭ Teſtes.i.exiſtentes teſtes cõtra eum producti:ſed etiã depopoſcerunt.i.exigerunt ab eo ſalutẽ.i.vitã:negantes rẽpub.poſſe ſtare: illo ſupra manente incolumi.Quæ.i.o quali decora:aut qui viri cũ eſſent decora.i.culmina:& ornamenta præcipua ciuitatis.ſ.Romanæ:repulſa ſunt.i.reiecta vmbone iudiciali.i.Clypeo:& protectione iudicum:pudet referre.i.quam rem cum pudore refero:quot.ſ.tanti viri reiecti ſint. ℭ Quid ſupra fecit:aut paſſus eſt(aut potius ſit modus procedendi)Marcus Cicero adeptus militia.i.diſceptatione:aut certatione forenſi.i.in foro iudiciali:ſummos honores : & ampliſſimum locum dignitatis:nonne abiectus eſt:ideſt reprobatus teſtis in ampliſſimis caſtris eloquentiæ ſuæ : hoc eſt ipſo foro : quaſi dicat etiam(vt

pote) cum iurauit Publium Clodium fuiſſe apud ſe Romæ:illo:ſcilicet clodio tuente:ideſt defendente:& inficiente: ſacrilegium:& flagitium:ideſt inceſtum:dum ſacra Bone deæ fierent a ſe tantum:ſiquidem:ideſt quoniã iudice: maluerunt(quia corrupti pecunia:quod ideo non dicit:quia eius criminis comprobatio in cæſaris quodam modo contumeliam redundaret) liberare clodium crimine inceſti:quam ciceronem infamia periurii:quã reprobando eius iuſiurandum manifeſte intulere:aliter enim ipſi peieraſſent iniq̃ iudicando ſecundum reum conuictum.

OLIV. Tot eleuatis.Seruilius iſauricus teſtimonium dixit in reum:qui ſibi occurrerat anguſto loco: & honoris gratia equo non deſcenderat:quo noĩe damnatus eſt:hic.P.Seruilius Iſauricus miſſus aduerſus piratas:qui ꝓximũ mare cretã inter: atq̃ cyrenas: pyreũ: & Achaiam:ſinumq̃ maleũ latrocinabantur nõ incruenta victoria ſuperauit:nec mari ſubmouiſſe cõtentus:validiſſimas vrbes eorũ:& diutina præda abundãtes Phaleſin:& Olimpon euertit:Iſauronq̃ ipſam arcẽ ciliæ:vnde cõſcius ſibi magni laboris iſaurici cognomen adamauit: dictus igitͬ iſauricꝰ.ꝙ iſauros in cicilia domuerit. ℂTot eleuatis.leuibus:& vanis teſtibus factis.ℂTriumphalis. Quia de piratis triumphauit ꝑ ſummã admirationẽ admirabantͬ oẽs accuſatores:& ꝑſoni: ꝙ vir tantus in teſtimoniũ nõ vocatus teſtis acceſſiſſet.Quã viam:q̃ rõnem. Vir.inueni germana viam:gratare ſorori.ℂAnguſto loco:Arcto loco:qui duos equos non admitteret:ergo hic nec de via ceſſit:nec equo deſiluit:nã principibꝰ ciuitatis qui honore digni cenſebantͬ honoris gr̃a ab inferioribus equo deſcendebatͬ.caput aperiebatͬ: & de ſemita cedebatur:qđ honoris genus ſenectuti in primis dabatͬ.Sene.ep.lxx.Si conſulẽ video:aut prætorẽ:omnia:q̃bus honor haberi ſolet:faciã:equo deſiliã:caput adaperiã:ſemita cædam.ℂReligionem.iuſtitiam.eſt.n.religio pars iuſtitiæ.

NEc illos:De his quoq̃ dicendũ eſt:q qđ in aliis damnatunt:ipſi cõmiſerũt.G.Liciniꝰ patrẽ prodigũ habuit.petit igitͬ a iudicibus vt bonis iterdiceretͬ:quo facto cum bonorũ adminiſtrationem ſuſcepiſſet:adeo luxurioſe viuere cœpit:extincto patre: vt primoniũ.qđ amplũ acceperat:breui cõſumpſerit:dignus ꝑfecto cũ nõ bonis:ſed ſpiritu iterdiceretͬ:cũ patrẽ heredẽ ſuſtinere noluerit.ℂHoplomacus: iterpretatͬ armis pugnãs.fuit aũt a noĩe longe diſſentiẽs: quia nõ armis:ſed dentibꝰ pugnauerit.ℂBonis iter.vſitata cõſtructio:huic interdicitͬ aqua & igni.ℂHac vi.alternatione.vt queadmodũ ipſe patrẽ:ſic eũ pr̃ adminiſtratione rei domeſtice priuaret.ℂHeredẽ tol.educare noluit hæredem quem q̃ quia bona conſumendo hæredes habere non potuit. (Hoplomacus.)

ASCE. ℂTot teſtibus eleuatis.i.non ſat ponderis habuiſſe iudicatis:& ideo reiectis:ſicut æs in bilance eleuatũ reiicitur: ego referram vnũ.ſ.teſtẽ:cuius authoritas ingreſſa iudicium.i.cõciliũ iudicũ:noua.i.inſolita ratione.i.via:& forma. ℂEſt cõfirmata.i.comprobata: & ſtabilita.Pu.Seru.

ℂDe.P.Seruilio Conſulari.

TOt eleuatis teſtibus,unũ,cuius noua ratione iudicium ingreſſa authoritas confirmata eſt: referam. P. Seruilius Conſularis, Cenſorius, triumphalis,qui maiorũ ſuorum titulis Iſaurici cognomẽ adiecit: cũ forũ ꝑteriens teſtes in reũ dari uidiſſet. loco teſtis conſtitit. ac per ſummã inter patronorum pariter, ac accuſatorum admirationẽ ſic orſis.Hunc ego iudices, qui cauſam dicit: cuias ſit, aut quam uitã egerit:quãq; merito, uel iniuria accuſetur:ignoro.illud tantum ſcio:cum occurriſſet mihi laurentina uia iter facienti admodum anguſto loco equo deſcendere noluiſſe; Quod an aliquid ad religionem noſtram pertineat: ipſi æſtimabitis.ego id ſupprimendũ non putaui. iudices reum uix auditis cæteris teſtibus dãnauerũt. Valuit enim apud eos tũ ãplitudo uiri, tũ grauis neglectæ dignitatis eius indignatio. eũq;, q uenerari principes neſciret:in quodlibet facinus procurſurũ crediderunt.

ℂQui quæ in aliis uindicarunt ipſi commiſerunt. Capi.VI.

NE illos qdẽ latere patiamur:q quæ ĩ aliis uindicarũt: ipſi cõmiſerũt.C.Licinius cognomine Hoplomachus a ꝑtore poſtulauit: ut pr̃i ſuo bonis tãq̃ ea diſſipãti, interdiceretͬ.& qdẽ qđ petierat: impetrauit. Sed ipſe paruo poſtea tempore mortuo ſene ampla ab eo relicta latifundia feſtinãter cõſumpſit. dignus hac uiciſſitudine pœnæ fuit: qm̃ hæreditatẽ abſumerͤ, quã hæredẽ maluit tollerͤ.

ſup.vir.conſularis:cenſorius triumphalis:quia conſul cenſor:& triumphator fuerat: quia adiecit cognomen Iſaurici titulis maiorum ſuorum:quia Iſauron in Cicilia deuicit:cum præteriens forum:ſcilicet iudiciale: vidiſſet teſtes dari.i.adhiberi: in ideſt contra reum.ſ.quẽdam ſibi inuiſum:conſtitit.i.manſit ſtans loco teſtis:ideſt vt etiam in eum quaſi teſtis daretur:ac orſus eſt ſic.i.incepit ſic loqui inter ſummam admirationem patronorum.i.defenſorum:& accuſatorum.ſ.rei O iudices(verba ſeruilii)ego ignoro cuias ſit is ſup.qui cauſam dicit id eſt ſe defendit:aut quã.i.qualem vitam egerit:q̃q̃.i.& q̃tum merito:vel iniuria accuſetur:ſcio tantum illud:cum ipſe occurriſſet:ſup.in via laurentina mihi facienti iter ſup.in loco anguſto admodum:ſup.eum noluiſſe deſcendere equo.Quod.ſ.factum eius:an pertineat aliquid ad religionem noſtram.i.obſeruationẽ maieſtatis noſtræ:ipſi.i.vos æſtimatibus.i.cenſebitis:aut exiſtimabitis.i.iudicabitis: ego putaui id non ſupprimendum.i.tacendum. Iudices damnauerunt reum:cæteris teſtibus vix auditis.Enim pro quia:tum.i.ſimul amplitudo viri:tum.i.ſimul indignatio dignitatis eius neglecte valuit multum apud eos videlicet iudices:& crediderunt eum:qui neſciret venerari principes procurſurum:ideſt talem?qui facile procurrat in quodlibet facinus.

NEc.i.& ne:& nequidem.i.non etiam:aut non ſaltem patiamur illos latere.i.in occulto eſſe: qui ipſi cõmiſerunt ea: quæ vindicauerunt in aliis.Tantũ præfatus addit exemplum.Caius Licinius Hoplomachus.i.armis pugnans cognomine poſtulauit a prætore:vt interdiceretur patri ſuo bonis:ideſt vſu bonorum tanquam diſſipanti ea:& quidem.i.etiam impetrauit.ſ.a prætore quod petierat:quia patri datus eſt curator:ſed ſene:paruo tempore poſt mortuo ipſe feſtinanter conſumpſit latifundia.i.amplos fundos: & lata arua:relicta ab eo.ſ.ſene patre.Ipſe ſup.fuit dignus ac viciſſitudine pœnæ.quoniam maluit abſumere hereditatẽ q̃ tollere.i.educare(vt in andria Terentii: Quicquid peperiſſet decreuerunt tollere)heredes:quos ſi habuiſſet forte ab illis ei bõis iterdictũ fuiſſet:ſed grauius malũ paſſus eſt:q̃a mendicus mortuus eſt.

OLIV. CAius autem marius.Dictum eſt in ca.de fortitudine:quo pacto marius:qui primo nobilitati vehemẽter inſenſus apuleium ſaturninum Gracchanas leges ſuſcitantem ſuis opibus iuuit:mutata ſententia: auctore ſcauro: illum e foro eiecit:& in capitolium fugere coegit:quem perſecutus:cum ille propoſito pileo ſeruos ad arma ſpe libertatis conuocaret:capitolium inuaſit:& abruptis fiſtulis illum in deditionem venire coegit:qui cum pœnitentiæ per legatos fidẽ feciſſet:inde digreſſus cum ducibus factionis receptus eſt in curiam:vbi facta in eum ruptione populus: eum fuſtibus:ſaxiſq̃ coopertum:in ipſa quoq̃ morte lacerauit.ℂMarius igitur ſaturninũ oppreſſit:quia ſeruos ad arma vocabat:ipſe vero paulopoſt ad ſui opem ſublato pileo ſpe libertatis ſeruos inuitauit:cum ſyllam in vrbem irrumpentẽ cũ exercitu: ſenſit ergo: ꝙ in aliis correxit:ipſe peccauit: & alium ſui quoq̃ peccati vindicatorem inuenit.Aduertendum eſt: ꝙ eutropiꝰ de mario dicit:ſylla marium de cataprili caſa extractũ vinciri iuſſit:ductũq̃ tranſtyberim effoſis membriſq̃ minutim cæſis trucidari ibi q̃e.M.Mario loq̃tur: non de Gaio mario.Nam.G.Mar. vt Pli.& Ci.& Plu.& multi alii teſtantur:voluntaria morte deceſſit.Nam Ci.li.de natura deo.cur inq̃t marius tam fœliciter ſepties conſul domi ſuæ mortuus eſt.ℂPileum: ſignum libertatis: & dicimus hoc pileum:& hic pileus:& magis in vſu ẽ in maſculino:q̃q̃ hic neutri inueniatur. (Marii vita diſſimilis.)

ℂDe Caio Mario.

CA.Autem Marius,cũ magnũ,& ſalutarẽ reip.ciuẽ in.L.Saturnino opprimendo egiſſet:a quo in modum uexilli pileum ſeruituti,ad arma capienda oſtentatum erat. L.Sylla cum exercitu in urbem irrumpente,ad auxilium ſeruorũ pileo ſuperlato confugit. Itaq; dũ facinus,quod punierat:imitatͬ:alterũ Mariũ,a quo affligeretͬ:inuẽit.

ℂDe Marco Licinio Stolone.

M.Vero Licinius Stolo,cuius beneficio plebi petendi conſulatum poteſtas facta eſt: cum lege ſanxiſſet: nequis amplius,q̃ quingenta agri iugera poſſideret:ipſe mille comparauit: diſſimulandiq; criminis gratia,dimidiam partem filio emãcipauit.quã ob cauſam a. M.Popilio Lenate accuſatꝰ, primꝰ ſua lege cecidit:ac docuit nihil aliud præcipi debere:niſi quod prius quiſq; ſibi ĩperauit,

ℂDe Quinto Vario Tribuno.

Q.Autem Varius,propter obſcurum ius ciuitatis Hybrida cognominatus Tr.Ple.legem aduerſus inceſſionem collegarũ prorogauit:qua iubebat queri quorum dolo malo ſocii ad arma ire coicti eſſent:magna cum clade Reip: ſociali enim prius,deinde ciuile bellum excitauit.Sed dum ante peſtiferum Tr.Ple.q̃ certum ciuem agit: ſua lex eũ domeſticis laqueis conſtrictũ abſumpſit.

CAius vero licinius ſtolo.Pli.de viris illuſtribꝰ.Fabi.ambuſtus e duabus filiabꝰ alteram licinio ſtoloni.alterã.A.Sulpitio patricio coniugem dedit: quarũ plæbeia cum ſororem ſalutaret:cuius vir tribunꝰ militaris conſulari poteſtate erat:faſces lictorios foribus appoſitos indecenter expauit:a ſorore irriſa marito q̃ſta eſt:qui adiuuante ſocero:vt primum tribunatum plæbis aggreſſus eſt:legem tulit:vt alter conſul ex plæbe crearetͬ lex exiſtẽte Appio Claudio:tamen lata eſt & primus Licinius ſtolo conſul factus.Idem legem ſanxit:ne cui viro plæbeio pluſq̃ centum iugera agri habere liceret: & ipſe cum iugera centum quinquaginta haberet altera emancipati filii nomine poſſideret:in iudiciũ vocatus: primus omnium ſua lege punitus eſt.ℂCuius beneficio petendi conſulatum:eo modo: quo ſupra dictum eſt. ℂSanxiſſet:firmaſſet.ℂQuingenta agri iugera.Aut diſſentit a Plinio Va.aut mẽdoſus eſt codex meus:nam centum tantummodo legi.ℂEmancipauit per emãcipationem dedit.finxit.n.a ſe filiũ emancipaſſe:vt agri iugera poſſet iure poſſidere:ne contra quã ipſe tulerat legem feciſſe videretͬ:qđ illi parũ valuit:nam in ius a Pomponio lenate vocatus ſua ipſius lege damnatus ẽ.ℂAc docuit exemplum ſtatuit aliis non eſſe cupiendũ.ℂPræcipiendum: quod non prius ſeruare intẽderint:qui præceperit. (Stolo ſua lege dãnatꝰ.)

QVintus aũt Varius Hybrida:Hic eſt:qui legem tulit:vt quæreretͬ de his: quorum ope:& cõſilio ſocii contra populum Ro.arma ſumpſiſſent: q̃ lege Qui.Cepioni gratificans.M.ſcaurum concitari belli crimine apud ſe adeſſe iuſſit Hybrida quaſi contumelia vocatus: ſua ipſius lege damnatus.dum enim ſeuerius agit in eos:qui auctores fuerant concitandi belli bellum ipſe non modo ſociale:ſed etiam ciuile ſuſcitauit:& hoc modo dum ſeditionem concitat:lege opprimitur.ℂHybrida:contumelioſus:ſiue cõtumelia ſenatus:nam ὕβρις cõtumelia dicitͬ.ℂAduerſus colleg.iter.Interceſſerunt collegæ:hoc eſt alii tribuni:ne reip.pernicioſa lex feretur:ea tamen tulit aduerſus collegarũ interceſſionem:& ita ſeditionem: & bellum excitauit.Magna cũ clade reip.quia ſocii rurſus arma ſumpſerunt:& inter ſe ciues peſtifera ſeditione laborarunt.ℂSociale bellum ſociorum:qđ periculoſiſſimũ fuit tandem Pompeius Strabo ſedauit.ℂQuã certum ciuẽ:quia veronenſis iſte fuit:ideo dicit prius ſe tribunũ peſtiferũ q̃ certum ciuem egiſſe. ℂDomeſticis laquæis conſtrictum:quia ſua lege damnatus pœnas dedit:quas debuit.

ASCE. ℂCAIVS autem Marius quum egiſſet.i.geſſiſſet ſe ciuem magnum:& ſalutarem reipub.in opprimendo Lucio Saturnino: a quo:ſcilicet Saturnino.ℂPileum:ideſt ſignum libertatis erat oſtentatum ſeruituti.i.ſeruis ad capienda arma:ſcilicet contra dominos ſuos:& præpotentes ciues.in modum vexilli.confugit.ſ.marius ad auxilium ſeruorum pileo ſublato:ideſt erecto: hoc eſt vocatis eis ad pileum.i.libertatem.Lucio Sylla irrumpente.i.quum irrumperet in vrbem:ſcilicet Romam:contra Marium:cum exercitu: Itaq̃ dum imitatur facinus:quod puniuerat.ſ.in Saturnino:inuenit alterum Marium:ideſt Marii imitatorem:ſyllam videlicet:a quo affligeretur.ℂ Caius vero Licinius ſtolo:cuius beneficio: poteſtas:ideſt facultas petendi conſulatum eſt facta plebi: cum ſanxiſſet:ideſt ſancte conſtituiſſet:lege:ſcilicet lata:nequis poſſideret amplius q̃ quingenta iugera agri:ipſe comparauit mille:ſcilicet iugera:agri:& emancipauit:ideſt extra poteſtatem ſuam:dedit filio dimidiam partem: ideſt altera quingenta iugera:gratia criminis diſſimulandi.ob quam cauſam accuſatus a Marco Popilio Lenate:cecidit primus lege ſua:ideſt a ſe lata: ac docuit: ſcilicet exemplo de ſe ſumpto:nihil aliud debere præcipi: niſi quod quiſq̃ imperauit prius ſibi.ℂQuintus autem Varius cognominatus Hybrida: ideſt mixto ſanguine contumelioſe natus propter obſcurum ius ciuitatis:quia dubium erat:an deberet cenſeri ciuis Romanus: tribunus plebis:ideſt cum eſſet tribunus plæbis:pro

rogauit:ideſt promulgauit:facta prius rogatione:legem aduerſus interceſſionem collegarum:hoc eſt licet collegæ intercede rent.i.auctoritatē ſuam opponerent:q̄.ſ.lege iubebat queri.i.inquiri:quorum dolo malo.i.fraude ſocii.ſ.nominis latini eſſent coacti ire ad arma:iubebat dico cum magna clade reip.quia ipſe excitauit prius bellum ſociale:deinde ciuile.Sed dum agit: ideſt gerit ſe ante tribunum plebis peſtiferum:ideſt pernitioſum reip.q̄ ciuem certum:lex ſua:ideſt quam ipſe tulit.abſumpſit eum conſtrictum:laqueis domeſticis.i.domi illi paratis ſorte in alios.

THE. ¶Propter ob.i.ci.qa non conſtabat: quo iure ciuis eſſet:inde Vale.infra ſtatim.Ante peſtiferum tri.plæ.q̄ certū ciuem agit.

¶De ſtudio & induſtria. Cap. VII.

Vid ceſſo uires induſtriæ commemorare: cuius alacri ſpiritu militiæ ſtipendia roborantur: forenſis gloria accenditur: fido ſinu cuncta ſtudia recepta nutriuntur. quicquid animo, quicquid manu, quicquid lingua admirabile eſt:ad cumulum laudis perducitur.quæ cum profectiſſima ſit uirtus:duramento ſui confirmatur.

¶De Catone ſuperiore.

Ato ſextum & octogeſimū annum agens, dum in rep. tuenda iuuenili animo perſtat ab inimicis capitali crimine accuſatus cauſam ſuā egit:neq; aut memoriā eius qſquā tardiorē, aut firmitatē lateris ulla ex pte quaſſatā, aut os hæſitatione īpeditū animi aduertit. qa. S.oīa iſta in ſtatu ſuo æquali, ac ppetua induſtria continebat. qn ēt in ipſo diutiſſimæ actæ uitæ fine diſertiſſimi oratoris Galbæ accuſationi, defenſionē ſuā pro Hiſpania oppoſuit, Idē græcis litteris erudiri concupiuit. quā ſero inde æſtimemus: q̄ etiā latinas pene iam ſenex didicit: cūq; eloquentia magnā iam gloriā partā haberet:id egit:ut iuris ciuilis quoq; eſſet peritiſſimus

OLIV. Vid ceſſo vires.Dicturꝰ de ſtudio.& induſtria:
Studiū virtutem vtrāq; breui præfatione cōmendat q̄
& induharū viribus tam militiæ q̄ fori diſciplina cōfir
ſtria difmatur:cuncta ſtudia fouentur:& q̄ per ſe clara ſunt: illu
ferunt. ſtriora redduntur: deniq; virtus ex omni parte perfecta comprobatur:inter ſtudium vero.& induſtriam hoc inter eſt:q̄ ſtudio diſcimus: induſtria exercemus.¶Militiæ ſtipēdia:Sine iduſtria militaris diſciplina nihil valet.¶Forenſis gloria:eloquentia:qua cauſæ agunt̄ in foro.¶Fido ſi.animo:& pectore cōcepta:& eſt tranſlatio ſumpta a matribus:quæ filiolos ſinu geſtare cōſueuerunt.¶Animo:q̄ diſcitur.& cogitat̄.¶Manu:q̄ operamur.¶Lingua:q̄ pnunciamus & peroramus.¶Duramēto ſui confirmat̄:Nam hoc ipſum induſtria vocatur:quia durat: & ſeipſam ſuſtentat:nullius adminiculo indigens.

Ato ſextum.M.Por.Cato capitali crimine accuſatus:hic conſul celtiberos domuit:& ne rebellare poſſent:litteras ad ſingulas ciuitates miſit: vt muros diruerent:cum vna quæq; ſibi ſoli īperari putaret fecerunt:ipſe cum laudē meret̄:ab inuidis capite poſtulatus eſt:Cōſtat quadragies quater fuiſſe accuſatū: & ſemp glorioſe abſolutū:hanc āt vltimā cām fuiſſe coniicimus:q octogenarius dixit.cū ſumma laude:& quaſi admiratione:q̄ in ea ætate memoria tāta:laterūq; firmitate: & pnunciatione valeret:vt in nulla parte deficeret cuius oratio tantā vim habuit:vt nō ſolū ſe tutaret̄:ſed accuſatorē quoq; galbā reum cū ſummo piculo redderet:eam poſtmodū orōnē in annalibꝰ ſuis inſeruit:Pli.na.hiſt.li.
Caton's vii.de Catone.Cæteris inqt virtutū gñibꝰ variæ:& multi
virtutes fuere pſtantes:Cato primus portiæ gentis tres ſummas
tres po in hoīe res pſtitiſſe exiſtimatus eſt optimus orator:opti
tiſſimæ. mus īperator optimus ſenator:q mihi oīa ēt ſi nō prius: attamē clarius fuiſſe in Scip.Aemiliano vident̄.dempto pterea plurimorū odio:quo Cato laborauit:itaq; ſit ppriū Cato.quater & quadragies cām dixiſſe:nec queuq̄ ſæpius poſtulatū:& ſemper abſolutū.¶Capitali cri.q̄ Popu.Ro.puinciā deleuiſſet:qđ erat capitale:Neq; aut me &c.In his oibꝰ vix maxima eloquētiæ cōſiſtit.¶Memoriā.q in ſenibus ſolet eſſe debilior:niſi fuerit longa:& aſſidua exercitatione confirmata:hoc eſt induſtria corroborata.¶Firmitate lateris.vt poſſet clauſulas quātumlibet longas vno ſpiritu pnunciare.¶Aut os hæſitatione impeditū:vt in proferendis verbis vlla tarditate:aut titubatione verteret̄.¶Quin ēt.Cum Lucius Stribonius tribunus plæbis rogationē tuliſſet:vt luſitani:qui infide Po.Ro.dediti a ſeruilio galba in gallia veniſſent:in libertatē reſtituerent̄.
Galba a M.Cato acerrime ſuaſit:extat oratio in annalibus eius incluſa.Qu.Fuluius nobilior:& ſæpe ab eo in ſenatu laceratus rñdit
Catone pro galba:ipſe quoq; galba eum ſe cōmendari videret̄:cōplexus duos filios ptextatos:& ſulpicii filiū:cuius tutor erat ita mi-
accuſatꝰ ſerabiliter locutus eſt pro ſe:vt rogatio antiquaret̄:extant tres orationes eius duæ aduerſus libonē tri.plæ.rogationeſq; eius habitæ de luſitanis vna contra.L.Cornel.cetegū:in qua luſitanos ppe ſe caſtra hñtes cæſos fatet̄:q̄ compertū habuit.equo: atq; homine ſine ritu īmolatis per ſpeciē pacis:adoriri exercitū ſuū in aīo habuiſſe.De Catone Pli.Galbā inqt octogenarꝰ accuſauit aſſiduus malorū.i.q̄ ait Va.galbæ actiōi defenſionē ſuam pro hiſpania oppoſuit:defendendo hiſpaniā in qua prætor galba remp.male geſſerat ipſum galbam excuſatore reum fecit.Idem & illuſt Catonis induſtriæ exemplum maxima:q̄ eum pene ſenex latinas litteras didiciſſet:græcas iam ſenex dixere voluerit nec ſatis habuit:niſi iuris ciuilis ſcientiam conſecutus eſſet:ita vt nemini crederet.vnde natum eſt illud vulgare prouerbium:Tarde veniſti:cito proficiam.

ASCE. Vid.i.ad quid ceſſo cōmemorare vires iduſtriæ.i.īnatæ grauitatis:& igenioſitatis.Cuius ſpiritu alacri ſtipēdia militiæ roborant̄.i.ſtabiliunt̄:gloria forēſis.i.ſeſe.in foro cauſarū exercitantiū accēdit̄:cuncta ſtudia recepta:fido ſinu.ſ.induſtriæ nutriunt̄.i.alunt̄ ab ea:& qcqd admirabile eſt animo.i.dum ab aīo fit qcqd māu:qcqd linguæ.i.ſiue in corde: ſiue in facto:ſiue in dicto:pducit̄ ad cumulū laudis repete alacri ſpiritu induſtriæ:q̄ cū ſit virtus pfectiſſima: cōfirmat̄.i.ſtabilit̄ duramēto ſuo.i.ſolidamēto ſibi a ſe facto.¶Cato agēs annū:ſextū & octogeſimū:dū pſtat.i.ſine intermiſſione ſtat aīo iuuenili intuenda.i.protegēda rep.accuſatus ab inimicis crimine capitali:egit cauſam ſuā.i.ſe defendit ppria oratione:neq; quiſq aīaduertit:aut memoriā eius:q̄ dicenda complectebat̄:tardiorē:aut firmitatē lateris:vnde vox pdit:quaſſatā.i.debilitatā ex vlla parte:aut os īpeditū hæſitatione.i.dubitatione ob inuidiā inimicorū:aut cūctatione ob ſenectutē.qa.ſ.Ca.continebat omnia iſta.ſ.tria iam dicta:& eorum ſimilia in ſtatu ſuo induſtria æquali:ac perpetua.¶Quinetiā oppoſuit defenſionem ſuā pro hiſpania accuſationi Galbe oratoris diſertiſſimi in ipſo fine vitæ actæ diutiſſime.Idem.ſ.Cato cupiuit erudiri litteris græcis q̄.i.q̄tū ſero.i.tarde æſtimemus.i.coniectemus: inde.i.ex eo q̄ didicit etiam latinas.ſ.litteras pene iam ſenex. Cumq; haberet iam magnam gloriam partā eloquentia:ipſe egit id:vt eſſet quoq;.i.etiā peritiſſimus iuris:ſcilicet ciuilis.

Vius mirifica:nec minor fuit Vticenſis pronepotis induſtria:qui ne momentum quidem temporis ſibi delaberetur OLIV. ocioſo.Xenophontis:aliorūq; græcorū libros continue geſtans lectitare:vel in curia:ſi quādo dabatur ociū:dum.ſ. ſenatus cogeretur:ſemper conſueuerat:vt oſtēderet aliis tēpora deeſſe:alios ſupereſſe tēporibus.turpiſſimā autem eſſe iacturam quæ fiat per negligentiam.¶Cogitur.colligitur.congregatur.Virg.Tityre coge pecus.¶Tēperaret:abſtineret. Virg.Quis temperet a lachrymis.De hoc Catone Cice.in lib.de finibus bonorum & malorum lib.iiii.circa principium.

¶De inferiore.

Vius mirifica ples Cato, ppior nr̄æ ætati ita doctrinæ cupiditate flagrauit: ut ne in curia qdē, dū ſenatus cogit̄, tēperaret ſibi: quo minꝰ græcos libros lectitaret:qua qdē induſtria oſtēdit, aliis tēpora deeſſe: alios tēporibus ſupeſſe.

¶De Terentio Varrone.

Erētius āt Varro humanæ uitæ exēplo, & ſpatio nominādus, nō annis, qbus ſeculi tēpus æquauit:q̄ ſtylo uiuacior fuit ī eodē.n. lectulo & ſpiritus eius, & egregiorū operū curſus extinctus eſt.

¶De Liuio Druſo.

Onſimilis pſeuerātiæ Liuiꝰ Druſꝰ:q & ætatis uiribus, & acie oculorū defectꝰ, ius ciuile pplo benigniſſime īterprætatus eſt: utiliſſimaq; diſcedere id cupiētibus monimēta compoſuit.nam ut ſenē illū natura, & cecū fortuna facere potuit:ita neutra interpellare ualuit: ne non animo & uideret:& uigent.

¶De.P.Senatore, & Lucio Pōtio equite Ro.

Vblius uero Senator, & Luciꝰ Pōtius eqs Romanus ſuis tēporibus celebres cauſarū actores, luminibus capti eadē īduſtria, forenſia ſtipendia executi ſunt.Itaq; frequentius etiā audiebantur concurrentibus aliis, quia ingenio eorū delectabantur: aliis, quia conſtantiam admirabantur. nāq; alii incommodo perculſi receſſum petunt: duplicāt tenebras, fortuitis uoluntaria adiicientes.

Varronis iduſtria. Erentius aūt Var. Hic eſt Terē.Varro:q multa volumina ſcripſit:& in primis de lingua latina: quē beatus Augu.regū doctorē appellat de quo Ci.ad eūdē ſcribēs:nō inqt in noſtra vrbe peregrinātes:errantes tanq̄ hoſpites tui libri quaſi domū reduxerunt: vt poſſumus aliqn̄ q & vbi eſſemus cognoſcere.Tu ætatem patriæ:tu deſcriptiones tēporū:tu ſacrorū iura:tu ſacerdotum:tu domeſticā:tu publicā diſciplinā:tu regū: tu locorū regionū:tu oīum humanarū:diuinarūq; genera:nomina: officia:& cauſas aperuiſti.¶Seculi tēpus: qa ad cēteſimū puenit annū:& tñ eius opera viuaciorē illū reddiderunt: q̄ tot peracti anni.nā ſæculū ſpaciū dicit̄ centū annorū.

Onſimilis perſeuerātiæ.Hic Liui.Druſus pater eius Druſi fuit:qui tri.plæ.latinis ciuitatē. plæbi agros.equitibus curiā:ſenatui iudicia pmiſit:& tñ in vrbē cōflauit incendiū:vt ne prima illius flāma poſſit ſuſtineri:ni eſſet ſubita morte correptus : pater igit̄ vir eximie induſtriæ:q̄q̄ luminibus captus:& ſenio:ac viribꝰ confectus:tñ Po.Ro.quo ad vixit:leges expoſuit: de iure ciuili monumēta:cōpoſuit: vt eſſent illud diſcere volētibꝰ accōmodata:nō illi fortuna:quæ ſecū fecerat:nō natura: quæ ſeni obeſſe potuit : quo minus videret : atq; vigeret. ¶Defectus.deſtitutus vel debilitatus. ¶Interpellare impedire.¶Videret:vt mente:& ratione colligeret: & reſpexit ad id quod dixit cecum.¶Vigeret.vallidus eſſet animo:ad id quod dixit ſenem.

Pub. & Lupus cauſarū actores. Vblius vero ſenator:&.L.Pontins.Hic duo cauſidici induſtria ppe admirāda fuiſſe vident̄: vt ſenes:& cæci non in lecto:vt Druſus: ſed foro cauſas frequēter agerent:& ius ciuile cum magna populi frequētia exercerēt.Multi.n.qbus uis illa ingenii grata:& ſua vis erat : nōnulli etiā illorū pſeuerātia moti ad cauſarum actiones:quas cæci:& ſenes agebāt : frequētes cōfluebāt. Nec mirū.nā cū alii cæci receſſus: & latebras quærere ſoleant:& malū addere malo.Hi luminibꝰ capti: & in foro: & in cōcione ferme ſemp erant.¶Celebres actores cauſarū:clari:& illuſtres cauſidici.¶Luminibꝰ capti.Oculorū acie priuati:ſiue debiles oculis.Vir.Atq; oculis capti fodere cubilia talpæ.¶Forēſia ſtipēdia:Appellat actiones cauſarū.¶Alii incōmodo iſto pculſi:Lumine priuati:quo qa maius naturæ incōmodū ſit:haud facile inueneris.¶Fortuitis vo.cum tenebras:& obſcura loca deligant:in quibus quodāmodo deliteſcant.augent tenebras ſibi a fortuna datas.

ASCE. ¶CVIus.ſ.Catonis maioris:ples.i.pgenies:& ppago:nō tñ filius:ſed pnepos:Cato.ſ.vticēſis ppior.i.vicinior noſtræ ætati: flagrauit.i.arſit ita cupiditate doctrinæ:vt ne qdem.i.nō ſaltē tēperaret ſibi.i.abſtineret:in curia.i.ſenatu:dum.i.donec:ſenatus cogitur.i.cōgregat̄:quo minus.i.vt nō:lectitaret libros græcos.Qua qdē induſtria oſtēdit: tēpora deeſſe.i.nō ſufficere aliis: videlicet vehemēter occupatis:ſtudioſis:& alios.ſ.ocioſos:& oſcitantes ſupeſſe.i.ſupfluos eſſe tēporibꝰ:qa de eis tēpora nullum fructū aſſequnt̄:nec ipſi de tpibus:vnde miror:cur nō dixerit:aliis tpa ſupeſſe.i.plus q̄ ſatis ſit eſſe:qa neſciunt qđ faciant de tpe.Verū ſi recte æſtimemus:qa vnicuiq; bene operandū eſt:dū tēpus eſt:& poſt hac vitā operādi tp̄s nō erit vllū: q tp̄s ſuū debito officio īpartiunt:& īpartiuerūt in īdignēt tpe:q̄uis pardēti gnauitate ſat ſibi tpis nō habere videant̄ : cū tpa defutura ſint illis:q male aut negligēter expēderint.¶Terētius aūt Var.Ro.doctiſſimus iudicatus:noīandus exēplo:& ſpatio vitæ humanæ.i.q̄tū vita humana in tali labore durare poſſet pro exēplo afferēdus:nō fuit viuacior.i.diuturnior in vita: annis qbus æquauit tp̄s ſæculi.i.ſpaciū cētū annorū q̄ ſtilo.i.ſcribēdo:hoc eſt:q nō diutius vixit q̄ ſcripſit:Enim p qa ſpiritus eius:& curſus egregiorū operū extinctus eſt in eodē lectulo:qa decūbās in eo vicinus morti ſcriptitabat:donec ſpiritū redderet.¶Cōſimilis &c.Li.Dru.ſup.fuit cōſimilis pſeuerātiæ(qppe)q defectus.i.deſtitutus viribus ætatis:& acie oculorū:interptatus eſt benigniſſime populo ius ciuile.& cōpoſuit monumēta.ſ.ſui.i.libros:aut cōmētaria vtiliſſima cupiētibꝰ diſcere id.ſ. ius ciuile.Nā vt natura potuit facere illū ſenē:& fortuna cæcū:ita neutra.i.neq; natura:neq; fortuna valuit īterpellare.i.īpedire: ne.i.vt non:& vigeret contra ſeniū:& videret aīo cōtra cæcitatē oculorū.¶Publius ue.ſe.&.L.Pō.eques Ro.celebres actores cauſarū ſuis tēporibus:capti.i.orbati luminibus.i.viſu:executi ſunt eadē induſtria.ſ.q̄ priuſq̄ cæci facti eſſent:ſtipēdia.i.mercedes:& exercitia forēſia.i.in foro cauſarū.Itaq;.i.& ita:ipſi audiebātur frequētius:aliis cōcurrētibus.ſ.ad audiēdū:qa delectabant̄ ingenio eorū:aliis qa admirabant̄ conſtantiā.ſ.in agendo.¶Nāq; alii:qui perculſi incōmodo:qualis eſt:cæcitas:petūt receſſum.i.ſecreta loca:duplicāt tenebras:adiiciēs fortuitis.i.a fortuna illatis tenebris volūtarias ſup.tenebras: pſertim mētis.

OLIV. Am.P.Craſſus.Hic.P.Craſſus:vt in cap.de fortitudine diximus:aduerſus Ariſtonicũ miſſus cũ exercitu:& iperator: & põtifex qđ nunq̃ antea factũ fuerat:vt dux ſimul exercitus:& põtifex mitteret̃:ex quo etiã creditũ eſt:rem male ceſſiſſe:attamẽ ea fuit iduſtria:vt qnq; græcoꝝ linguas breui cõpræhẽderit:quæ res ſibi plurimũ cõtulit ad cõcilian dos ſocioꝝ aíos.nã grauiſſimũ erat illis:cũ ius dicendũ eſſet:nã aliena p iterpretes:ſed ſua qſq; lingua ſuũ ius audiret. ℭAd ariſtonicũ regẽ debellandũ. ℭAttalus rex pgamenoꝝ regis Eumenis filius ſocii quondã:cõmilitoniſq; Ro. eiuſmodi teſtm̃ reliqt:populus Ro.bonoꝝ meoꝝ hæres eſto. ℭAdita igitur hæreditate.puinciã.Po.Ro.nõ qdẽ bello: nec armis: ſed qđ eſt æqus teſtamẽti iure retinebat:ſed hanc difficile dictũ eſt vtrũ facilius amiſerit Populus Ro. an recuperauerit:nã Ariſtonicus regii ſanguinis ferox iuuenis armis prouinciã inuaſit:aduerſus quẽ primo quidẽ miſſus fuit h.P.Craſſus:qui victus:& captus dũ duceretur:virgã:qua equũ regebat in oculũ barbari vnius direxit:qui vi doloris accenſus:Craſſi latus ſicca cõfodit. In quinq; genera diuiſa:ſatis conſtat qnq; græcorũ linguas eſſe. Ionicam: Doricam:Atticam:Aeolicam:& cõmunem.

NE Roſcius.nec roſcii qdẽ ꝑtermittẽda eſt induſtria.q meditatus ſemp in ſcenã venire cõſueuerat:vt nihil ſpectãte populo gereret:hoc eſt geſtum nullũ faceret:quẽ nõ pri⁹ domi cõprobaſſet ex quo ſumma induſtria factũ eſt:cũ artẽ ſcænã plene tenuerit:eã ſit gloriã cõſecutus:vt qcũq; in hiſtrionia excelleret:is roſcius diceret̃.teſte Cic.lib.i.de oratore:vbi hũc roſciũ mirifice laudat:hic nõ ſolum vulgi fauorẽ:ſed multoꝝ quoq; principũ familiaritatẽ iniuit:de quo Pli.lib.vii.natu.hiſto. exceſſere in hoc æuo noſtro nec modice hiſtriones:ſed libertatẽ ſuã mercati:qppe cũ iã apud maiores. ℭRoſcius hi.m.d.Anniã mercaſſe.pdit̃. ℭScenicæ.i.induſtriæ mi/noꝝ:& hiſtrionũ:q ſe in ſcæna exercebant. ℭMeditatus fuerat:exercuerat ne qd in venuſte:ne qd inepte:ne quid incõpoſite ederet hinc ei⁹ iduſtria q̃ta fuerit:facile conici tur:q nunq̃ in ſcæna fabulã egerit: quã nõ prius domi repræſentaſſet. ℭLudicra ars: plus ille arti dignitatis q̃ ipſe ex arte honoris ſit cõſecutus. ℭHæc ſunt attenti:Laudat iduſtriã Vale.dicẽs nõ mediocrẽ ex ea fructũ pcipi:ſi fuerit diligẽtiſſime culta:idq; ꝓbat ex roſcio:qui ſola iduſtria meruit.cũ clariſſimis viris cõmemoret̃: q̃uis hiſtr oniam exercuerit. ℭAttẽti: & anxii ſtudii. Diffinitio induſtriæ. quid enim aliud eſt induſtria:niſi attentum:vehemens:& aſſiduum in re aliqua ſtudium.

Roſcius in ſcæna clarus.

ℭDe Publio Craſſo.

CAm.P.Craſſus,cũ in Aſiam ad Ariſtonicũ regem debellandum Conſul ueniſſet:tanta cura græce linguæ notitiam animo comprehendit:ut eam in quinq; diuiſam genera,per omnes partes,ac numeros penitus cognoſceret. Quæ res maximũ ei ſocioꝝ amorẽ cõciliauit,qua quis eorũ lingua apud tribunal eius poſtulauerat:eadẽ decreta reddenti.

ℭDe Roſcio.

NE Roſcius quidem ſubtrahatur ſcenicæ induſtriæ notiſſimum exemplum: qui nullũ unquam ſpectanti populo geſtũ,niſi quẽ domi meditatus fuerat:ponere auſus eſt. Quapropter non ludicra ars Roſcium,ſed Roſcius ludicram artem cõmendauit:nec uulgi tantum fauorem,ueꝝ etiã principũ familiaritates amplexus eſt. hæc ſunt attenti,& anxii,& nunquã ceſſantis ſtudii præmia: propter quæ tantorum uirorum laudibus non impudenter ſe perſona Hiſtrionis inſeruit.

ℭExterna.

ℭDe Demoſthene.

GRæca quoq; iduſtria,qm̃ nr̃æ multũ ꝓfuit: quẽ meretur fructũ latina lingua:recipiat. Demoſthene,cuius cõmemorato nomine,

Demoſthenis iduſtria.

GRæca quoq; induſtria:Latina inqt lingua græcoꝝ induſtriã poſteritati cõmendet. & quẽ ab ea meruit:fructũ recipiat. ℭDemoſthenes.Hic quãta fuerit induſtria:per eius vitã legerit:vbi orationes eius cõtinentur:facile cognoſcet: eſt autem a clariſſimo viro Leonardo aretino in latinum elegantiſſimæ traducta:in qua non nihil a Iuue. diſſentire videtur cũ dicat:patrẽ in officina gladioꝝ fuiſſe. Iuue.vero in ſatyra.Omnibus in terris:ita refert de Demoſthene.Quẽ pater ardentis maſſæ fuligine lippus. A carbone & forcipibus:gladioſq; parante. Incude & luto vulcano ad rhetora miſit:quod vltimũ non plene cũ his:quæ Leonardus ſcripſit:cõcordare videt̃: cũ longe poſt mortem patris hoc ſibi aſſumpſiſſe officiũ refert.de hoc Demoſthene a Ci.a Quintilianos:a Gelio:multiſq; aliis multa referunt.de natiuitate.de induſtria.de arte.de tota vita.fuit n.oratoꝝ omniũ græcoꝝ facile principes:qui in pronuntiatione ſummũ artificiũ reponebat.hic multa ſibi a natura denegata ſtudio:& induſtria cõparauit.primã rhetoris litterã pronunciatione nõ valebat:hãc lapillis ore ſæpius inferendis facillimã expſſione reddidit:exilitate vocis laborabat:breui effecit:vt auditoꝝ auribus vehementer inſonaret:fieretq; grata omnibus:atq; ſuauis:multaq; alia naturæ vitia correxit tanto ſtudio:& induſtria.vt cũ ipſa natura pugnaſſe quodãmodo videri poſſit.habuiſſe domi ſpeculum ingẽs dicitur:ad quod ſeipſum videns geſtum formaret:quid quod ſibi domi locum ſubterraneum conſtruxiſſe ferunt:in quem per ſingulos dies:ille deſcendens geſtum ac motum corporis fingebat: vocẽq; exercitabat.ſæpe etiã duos:vel tres menſes.vt refert Plutar.continuo domi incluſus:nõn ceſſabat:abraſa parte capitis: vt exeundi facultatem ſibiipſi præriperet:ſermones inſuper:& negocia foris agitata:ad ſtudium referebat:multaq; alia faciebat: ex quo facile cognoſcebat:ſe nõn multum natura:& ingenio:ſed ſtudio:& exercitatione valere.

ASCE. ℭIAM(Cõtinuatiua vox).P.Craſſus cũ cõſul veniſſet in Aſiã ad debellãdũ Ariſtonicũ regẽ:cõpræhẽdit:aío notitiã linguæ græcæ tãta cura:vt cognoſceret penitus per oẽs partes:ac numeros:eã.ſ.græcã linguã diuiſam in qnq; genera.ſ.Ionicũ.Doricũ.Atticũ:æolicũ:& cõmune.Quæ res cõciliauit.i.cõglutinauit maximũ amorẽ ſocioꝝ ei reddẽti decreta.i.pnũcianti ſniam eadẽ lingua:quã qs eoꝝ.ſ.ſocioꝝ poſtulauerat.ſ.ius:apud tribunal eius. ℭNe qdẽ.i.nõ etiã:aut nõ ſaltẽ: cũ magis videatur poſſe ſubtrahi.Roſc.notiſſimũ exẽplũ induſtriæ ſcænicæ.i.in ſcæna.hoc eſt in auctione comœdiaꝝ:tragœdiaꝝ.aut ſimiliũ habitæ:ſubtrahat̃.ſ.ab hoc loco:vbi iduſtria laudat̃:q nullũ.i.nõ vllũ:non eſt auſus:ponere.i.pſentare vnq̃ populo ſpectanti vllũ geſtũ:niſi quẽ fuerat meditatus.i.exptus dõi.Quapp ars ludrica.i.ſcænica:& qua ludis publicis opa dabat̃:nõ cõmẽdauit Roſciũ:ſed Roſcius:cõmẽdauit.i.cõprobauit:& maioris auctoritatis fecit artẽ ludricã.Nec Roſcius amplex⁹ tm̃ fauorem vulgi:verũ ẽt familiaritates principũ.Hæc.ſ.placere:& populo:& principib⁹:ſunt ꝓmia ſtudii attẽti: & anxii: & nunq̃ ceſſantis:hoc eſt ſemp vigilãtis:pp q̃ pſona hiſtrionis.i.Ludii:aut Ludionis:& ſcænici hoís:videlicet Roſcii: iſeruit ſe nõ ipudẽter.i.

dita impudẽtiã(Nõ tñ id ipſe fecit per ſe p authorẽ huius:ſed operis)laudibus tantoꝝ viroꝝ:quãti ſunt ſuperiores. ℭGræca quoq;:&c.Breui pfatione ad externa trãſiens dicit.Græca quoq;.i.ẽt induſtria:qm̃ ꝓfuit multũ noſtræ.i.Romanæ iduſtriæ: recipiat cũ fructũ:quẽ lingua latina meretur:hoc eſt:qa latini per græcos induſtrii facti ſunt:qcqd meruerunt laudis græcis acceptum ferre debent:& ideo accipiãt græci id laudis:qđ latini eos ſequẽtes meruerunt:At li lingua latina ſeptimi ſit caſus recipiat græca induſtria fructũ:quẽ meruit:lingua latina.i.per linguam latinam.i.non taceamus nos latini:qui a græcis induſtrii facti ſumus eoꝝ laudem. ℭDemoſthenes:cuius nomine cõmemorato.i.pronunciato: & ſic ad memoriã reducto.

maxime eloquẽtiæ cõſumatio audiẽtis aío oborit̃: cũ iter initia intẽtæ,artis,quã affectabat:primã literã dicere nõ poſſet:oris ſui uitiũ,tanto ſtudio expugnauit;ut ea a nullo expreſſus referret̃. Deinde pp nimiam exilitatẽ acerbam auditu uocẽ ſuã exercitatione cõtinua ad maturã,& gratũ auribus ſonũ perduxit.Lateris etiam firmitate defectus,quas corporis habitus uires negauerat: a labore mutuatus eſt. Multos enim uerſus uno ĩpetu ſpũs cõplectabatur: eoſq; aduerſa loca celeri gradu ſcãdens, nunciabat. Ac uadoſis litoribus inſiſtens declamatiões fluctuũ fragoribus obluctantibus edebat:ut ad fremitus cõcitatarum concionum,patientia duratis auribus,in actionibus uteretur.Fertur quoq; ore inſertis calculis multũ,ac diu loqui ſolitus,quo uacuũ promptius eſſet,& ſolutius.Præliatus eſt cũ rerum natura,& quidem uictor abiit: malignitatem eius pertinaciſſimo animi robore ſuperando. Itaq; alterum Demoſthenem mater:alterum induſtria enixa eſt.

ℭDe Pythagora Philoſopho.

ATq;,ut ad uetuſtiorem induſtriæ actũ trãſgrediar:Pythagoras perfectiſſimum opus ſapientiæ a iuuenta pariter,& omnis honeſtatis pcipiẽdæ cupiditatẽ ĩgreſſus:(nihil enĩ,quod

OLIV. ℭMAxime elo.cõ.aud.aío obo.Si cõſumatus orator qſq̃ dici põt:hic vnus apud græcos inuẽtus eſt. Vnde Pli.lib. xxxiii.Demoſthenes inqt ſummus oratoꝝ græciæ:annulos:&c.artis.ſ.rhetoricæ: cuius prima lr̃a eſt.R.quã pnũciare ſine difficultate nõ poterat: eam ſibi ſua iduſtria facillimã reddidit. ℭLateris infirmitate.Aliud incõmodũ a natura datũ aſſiduo labore correxit:latera ſic habebat infirma:vt clauſulas:vel breues vno ſpiritu enunciare nõ valeret.hoc ſic emẽdauit:vt montiũ colles.arduaq; loca verſus recitãdo ſæpius aſcenderet.quo ſtudio:atq; labore ſic latera firmauit.vt oẽs clauſulas periodos:ac pfectæ orõnis cõplexiones quãtũlibet longas vno ſpiritu facile enũciaret. ℭA labore mutatus. Accepit a labore veluti mutuo. ℭAc vadoſis littorib⁹:Emẽdauit: & illud qđ in pronunciatione ſubito ſtrepitu perturbat̃:vt plerũq; deſiſtere cogeret̃. ℭFluctuũ fragoribus obluctãtibus.repugnãtibus inuicẽ aquis:ſtrepitus creari ſolet: vbi aũt anguſtiora ſunt littora:ibi concitatior ſolet eſſe fluctus.Fertur quoq; inſertis calculis:ad linguæ correctionẽ lapillis ore inſertis frequẽter vtebatur. ℭItaq; alterum Demoſthenẽ:quẽ mater ineptũ ꝓduxerat:natura aptiſſimũ reddidit:vt alterum a matre:alterum a natura Demoſthene natum dixeris.

ATq; vt ad ue.Py.&c.Ionica phĩa Atletæ initiũ accepit:quæ vero cognominata eſt italica:eius princeps fuit pythagoras innẽſarchi annũloꝝ ſculptoris filius.vt Hermipp⁹ ait Samius:ſiue vt ariſtoxenus ait tyrrhenus:ex vna inſula:quã eiectis tyrrhenis Athenienſes poſſederunt:ſunt q Marmacũ illius patrẽ vocatũ auũ hypaſum attauũ critriphõnẽ:abauũ cleonymũ:q ex philunte ꝓfugerit:dicãt:habitaſſeq; marcũ Sani:atq; ideo Pythagora Samũ dici:ĩde migraſſe Lesbũ:ibiq; a zolio patruo:Pherecydi ſyro cõmẽdatũ: tres ſubinde argẽteos calices fabricatũ:eos ſingulis in Aegypto ſacerdotib⁹ dono dediſſe. Iuſti.tñ.in.xx.ſuoꝝ epitomatũ demaratũ negociatorẽ diuitẽ illius patrẽ vocauit:Apuleius.Veſcarẽ noĩauit: adeo incerta eſt tãti phi origo:verũq; genus habuiſſe dicit̃ fratres maiorẽ qdẽ natu Eurinomũ:mediũ Tyrrhenũ:ſeruũ Tymolim:Cui Cetæ ſacrificãt Saturnũ:vt Herodotus ait exiſtimãtes.hic vt ꝓdiximus:principio qdẽ Pherecidẽ audiuit ſyrũ:poſt eius obitũ ꝓfectũ ſamũ Hermodãti iã ſeni Chreaphili nepoti ſe in diſciplinã dedit.Cũ aũt iuuenis eſſet:ac diſcẽdi ſtudioſiſſimus patriã linquens:cunctis ferme barbaris:græciſq; miniſteriis incitatus eſt:Deniq; ægyptũ petiit: quo tẽpore Polycrates Amaſidi per epiſtolã illũ cõmendauit:illorũq; linguã:vt antipho tradit:in eo libro:quẽ de his:qui in virtute principes fuero ſcripſit:atq; apud Caldeos cõgreſſus eſt:cũ magis deinde apud Cretã vna cũ Epimeonde deſcẽdit in ideũ antrũ:in ægypte quoq; adita ingreſſus:vbiq; de diis in archano edoctus eſt.Deinde rediit ſamũ:offendenſq; patriã a tyrãno incubari Polycrate.Crotonẽ in Italiã perrexit.ibiq; leges italis dedit atq; cũ diſcipulis clarus habitus eſt.Qui ferme tricẽti Rẽpub.adminiſtrabant.adeo vt merito Ariſtrocatia:optimorũ.ſ.dominatus nominaretur.Refert Heraclides põticus:hunc de ſe dicere ſolitum:q fuiſſet aliqñ æthalides:Mercuriiq; filius putatus eſſet:Mercuriũq; monuiſſe illũ: peteret ꝑter imortalitatẽ qđ vellet: petiiſſe igitur:vt & viuens:& vita functus oĩum quæ contingeret memoriã haberet.Itaq; in vita meminiſſe oĩum: eandẽq; memoriã poſt mortẽ reſeruaſſe longoq; poſt tẽpore in Emphorbũ veniſſe:a q a Menelao fuiſſe vulneratũ.Euphorbus autẽ dixit:ſe aliqñ ætalidẽ fuiſſe:atq; a Mercurio hoc pro munere accepiſſe:vt anima illius nulla viæ circulatione vagaretur:vt in aquas:vel in arbores:vel animantes cõmigraret.& quæq; in inferno perpeſſa eſſet anima:& cæteræ animæ: quæ nã patiant̃: meminiſſe:poſtea vero q̃ Euphorbus diẽ obiit migraſſe in Hermontinũ eius animã:qđ & ipſe cum fidẽ vellet facere: Branchidas periit:ingreſſuſq; Apollinis tẽplum oſtendit clypeum:quẽ illic Menelaus affixerat:At.n.illũ:cum ex Troia remeaſſet: Apollini cõſecraſſe:ſecutũ iam putrefatũ:ſolãq; perdurare eburneã faciem.vbi autẽ & Hermotinus vita functus eſt:rurſus in Pyrrhũ deliũ piſcatorẽ migraſſe:illũq; omnia memoraſſe:vt.ſ.primũ ætalides fuerit poſtea Euphorbus:deinde Hermotinus: ac poſtmodũ Pyrrhus effectus ſit:ac deinceps poſt Pyrrhũ.Pythagoram factu eſſe:oĩumq; meminiſſe:quæ prædiximus:de quo Heraclitus:vt Pytha.ſe in hiſtoria rerum exercuit:& cum de natura adorſus eſſet ſcribere:ita in principio dixit:non per aerem:quẽ ſpiro:non per aquam quã bibo:non dimittã.huius rationis ſermonẽ Scripſit:& alia cõplura:Socra.in ſucceſſoribus ait ipſum rogatum a Leonte filiaſoꝝ tyrãno:quis nam eſſet:dixiſſe philoſophus. Moritur autem Pythagoras vt fertur octuageſimo ſuæ ætatis anno.de cuius morte variæ ſunt ſententiæ:ſicut apud Laertiũ videre poſſumus:quod vero ad eius induſtriam pertinet:de qua hic agitur:magnam orbis partem circuiuit ſcientiæ:& cognitionis cupiditate ductus. ℭVetuſtiorem actum.Nam multo antea fuerat Pythagoras q̃ Demoſthenes.

Pythagoræ labor in diſcẽdo.

Ariſtocratia.

ASCE. ¶CONſumatio.i.pfectio maximæ eloquẽtiæ oboritur.i.etiã nõ cogitanti occurrit aĩo audientis: cũ inter initia iuuentæ.i. iuuenilis ætatis:nõ poſſet dicere primã litteram artis:quã affectabat:hoc eſt rhetorices (cu⁹ prima littera eſt p.rh.quæ a paucis recte pnunciatur cũ aſpiratione. Nã pauci aliter rhetor ꝙ retor pnunciant) expugnauit.i.euicit vitiũ oris ſui: tãto ſtudio: vt ea.ſ.littera a nullo referret.i.pnunciaret expreſſius. Deinde pduxit exercitatione cõtinua:vocem ſuã acerbã auditu.i.dum audiebat:ꝑpter nimiã exilitatẽ.i.tenuitatẽ:ad ſonũ maturum.i.ſatis graue:& gratũ auribus.ſ.audientiũ. Ipſe ſupẽt defectus i.deſtitutus:& deficiens:firmitate lateris.i.partis vnde vox:& anhelitus pdit:mutuatus eſt.i.mutuo accepit a labore ſup.eas vires:quas habitus.i.diſpoſitio corporis negauerat. Enim pro qa:ipſe cõplectebat multos verſus vno ĩpetu ſpiritus:& pnunciabat eos:ſcãdens loca aduerſa.i.in altũ tendẽtia:gradu celeri.i.feſtino:ac inſiſtẽs.i.inhæres littorib⁹ vadoſis: edebat.i.enunciabat declamationes.i.fictas actiones:& orones pro experientia:aut exercitio aſſumptas fragoribus.i.ſonitibus vehementibus ortis ex refractione fluctuũ obluctãtibus.i.cõtra ſtrepẽtibus:vt vteretur in actionib⁹.ſ.veris auribus.ſ.ſuis dura his.i.durioribus factis patiẽtia.ſ.fragoꝝ fluctuũ:ad fremitus concionũ.ſ.plebium concitaꝝ.i.cõmotaꝝ. Ipſe fertur quoq ſolitus loq multũ:ac diu calculis.i.paruis lapillis inſertis ori.i.ingeſtis in os ſuũ:quo.i.ideo:vt os ſup.vacuũ eſſet prõptius:& ſolutius: Et ſup.ſic:præliatus eſt.i.luctatus cum natura rerum:& quidem abiit.i.euaſit:aut diſceſſit e prælio:victor.i.voti cõpos:ſuperando malignitatẽ eius.ſ.naturæ. (Quæ tamen nulli nouerea eſt:qa quantũ poteſt optima quæq producit: ſed ne dux quidem naturæ deus culpandus eſt in hoc hoĩe:qui ſi plus naturalis dotis dediſſet: minus per induſtriã obtinuiſſet) robore.i.firmitate:animi pertinaciſſima.i.perſeuerãtiſſima. Itaq mater.ſ.Demoſthenis enixa eſt alterum Demoſthenẽ:videlicet ad rhetoricem penitus ineptum:& induſtria enixa eſt alterum.ſ.Demoſthenem ad eandẽ maxime vtilem:& tamẽ eundẽ in ſubſtãtia. ¶Atq vt tranſgrediar ad vetuſtiorẽ actum induſtriæ:Pythagoras ingreſſus a iuuenta.i.iuuenili ætate:pariter perfectiſſimũ opus ſapientiæ:& cupiditatem omnis honeſtatis percipiendæ:nihil enim non incepit:hoc eſt vnũquodq incepit.

ad ultimum ſui peruenturum eſt finem: non & mature, & celeriter incepit), Aegyptum petiit:ubi literis gẽtis eius aſſuefactus, pteriti æui ſacerdotũ commentarios ſcrutatus, innumerabilium ſeculorũ obſeruationes cognouit. Inde ad Perſas profectus magoꝝ exactiſſimæ prudẽtiæ ſe formãdũ tradidit: a qbus ſyderꝝ mot⁹, curſuſq ſtellaꝝ, & uniuſcuiuſq rei ꝓprietatẽ, & effectũ benigniſſime demõſtratũ docili aĩo ſumpſit. Cretã deĩde, & lacedemona nauigauit quaꝝ legibus, ac morib⁹ inſpectis, ad olympicũ certamẽ deſcẽdit. Cũq multiplicis ſcientiæ maximã toti græciæ admirationẽ, ac ſpecimẽ exhibuiſſet: quo cognomine cẽſeret interrogatus, nõ ſe ſapiẽtẽ (iã.n. illud ſeptẽ ſapiẽtes uiri occupauerãt) ſed amatorem ſapiẽtiæ.i.græ. φιλοσοφον edidit. In Italiæ ẽt ptẽ, quæ tunc maior Græcia appellabat: prexit. in ꝙ plurimis, & opulẽtiſſimis urbibus: effect⁹ ſuoꝝ ſtudiorũ abprobauit. cuius ardentem rogũ plenũ uenerationis oculis Metapontus aſpexit: operũ Pythagoræ, ꝙ ſuorũ cinerum nobilius, clariuſq monimẽtũ.

OLIV. ¶AD vltimũ ſui finẽ ad ſapientiã. Nam hic erat vltimus eius finis:quo ſua cuncta intẽderat. ¶Maturæ:cõpoſitæ. ac ſi diceret:ſapiẽter. ¶Innumerabiliũ ſæculoꝝ. Recte dixit innumerabiliũ:quia ſi ſeqmur Herodotum:a creatione ſæculi ad ſuũ tẽpus decẽ miriadas annoꝝ cõfectas fuiſſe cõſtat: Cic.quoq lib.i.de diuinatione. Condẽnemus inqt hos:aut ſtultitiæ:aut vanitatis:aut in prudẽtiæ.qui quadriginta ſeptuaginta milia ãnoꝝ:vt ipſi dicunt:monumẽtis cõpræhenſa cõtineant:& mẽtiri iudicemus:nec ſæculorũ reliquoꝝ iudiciũ:qđ de ipſis futuꝝ ſit:ptimeſcere lex vero chriſtiana ab iis longe diſſentit.nã principio reꝝ ad incarnationẽ ſex milia annoꝝ cõſtat. ¶Syderꝝ motus:Planetarum errores itelligit. ¶Stellaꝝ curſus: Ortus: & occaſus. ¶Admirationẽ exhibuit. Admirabantur oẽs Pythagoræ ingeniũ ad oĩa ſtudia accõmodatũ:hic primus arrogãtiæ nomẽ aufugit:vt interrogatus:quo vteretur cognomine. nõ ſe ſapientẽ:vt ante ipſum ſeptẽ excellentiſſimi viri dici voluerunt:ſed ſapiẽtiæ amorẽ eſſe reſpõdit: hoc eſt phm. ſophos.n.ſapiens:phs amator ſapiẽtiæ interpretat. Lactãtius tñ diuinaꝝ inſtitutionũ lib.iii.cap.iii.hoc nomẽ interꝓtatus eſt ſapiẽtiæ quæſitorẽ:nõ amatorẽ. Dicit.n.etenim verecũdiæ cauſa ſtudioſos ſapiẽtiæ ſe nõ ſapiẽtes vocauerunt:imo vero pythagoras:qui hoc nomen inuenit:cum paulo plus ſaperet:ꝙ illi priores: q ſe ſapiẽtes putauerũt: intellexit nullo humano ſtudio poſſe ad ſapiẽtiã peruenire. & ideo nõ oportere incõpræhenſe:atq iperfectæ rei nõ pfectũ nomen iponi. Itaq cũ ab eo quæreret: quẽ nã ſe pfiteret.rñdit phm.i.quæſitorẽ ſapiẽtiæ:hæc Lactãti⁹. ¶Septẽ:excellẽtiſſimi. Parẽtheſis eſt fuerunt aũt hi: Thales mi-
Sapientes ſeptẽ lεſius. Solon athenienſis.chilon Lacedemonius.pytacus mytileneus. Bias priẽnẽſis:cleobolus lidius:periander corinthus:vt ẽt ſupra monſtraui in capite de modeſtia. In Italiæ quoq partẽ: Iuſtinus ſuoꝝ epithomatũ lib.xx.dicit hunc ex ægypto in babyloniã ad perdiſcendos ſiderũ motus:origineq mundi ſpectãdã ſumma ſcientiã cõſecutũ:inde regreſſum cretã & lacedæmoniã ad cognoſcendas minois:& lycurgi inclytas ea tẽpeſtate leges.cõtendiſſe.qbus omnibus inſtructũ crotonem veniſſe:populũq in luxuriã lapſum auctoritate ſua ad vſum frugalitatis reuocaſſe:nã pythagoras laudabat quotidie virtutẽ:& vitia luxuriæ cõtẽnebat:caſuſq ciuitatũ hac peſte perditarũ enumerabat:tantũq ſtudiorũ ad frugalitatẽ multitudinis prouocauit:vt aliquos ex iis luxuriatos in optimã frugẽ cõuerſos fuiſſe incredibile videretur:matronaꝝ quoq ſeparatã a viris doctrinã:& puerorũ a parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiã:& obſequia in viros.nunc illos modeſtiã & litteraꝝ ſtudiũ.inter hæc velut genetricẽ virtutũ frugalitatẽ omnibus ingerebat:cõſecutuſq aſſiduitate diſputationũ erat:vt matronæ auratas veſtes:cæteraq dignitatis ſuæ ornamenta:velut inſtrumenta luxuriæ deponerent.eaq omnia delata in Iunonis æde ipſi deæ cõſecrarent:præferens vera ornamenta matronaꝝ pudicitiã nõ veſtes eſſe. In iuuentã quoq quãtũ profligatũ ſit victi fœminarũ cõtumaces animi manifeſtant: ſed.ccc.ex iuuenibus cũ ſodalicii iure ſacramento quodã nexi ſeparatã a ciuibus cæteris vitã exercerent.quaſi cœtũ cládeſti-
Pythagoræ mors næ cõiurationis haberent:ciuitatẽ in ſe cõuerterũt:quæ eos cũ in vnã domũ cõueniſſent:cremare voluerit: in quo tumultu lx.ferme homines periere:cæteri in exiliũ profecti.pythagoras aũt cũ annos.xx.crotoni egiſſet:Metapontũ migrauit.ibiq deceſſit:cuius tanta admiratio fuit:vt ex domo eius tẽplũ facerent:eũq pro deo colerent. Hæc Iuſti. Quæ maior appellabatur.
magna græcia. Totus ille calabriæ tractus magna græcia quondã dicta fuit. ¶Cuius ardentẽ rogũ:De morte:vt diximus variæ ſunt ſententiæ. Alii.n.dicunt cũ in domo quadã fuiſſet:ex his vnum:quos admittere voluerat per inuidiã incendiſſe:ſunt qui crotoniatas

tas ipſas tyrãnidis ſuſpitione:ac metu:qa in loco milonis hermon cõſederat.hoc ꝑpetraſſe dicant:pythagorã igitur incendii incõmoda vitantẽ:cũ egrederet cõpræhẽſum eſſe:ac dixiſſe capi pſtat ꝙ has dare pœnas:cædiq ſatius eſt ꝙ quicꝙ loq: atq ita iugulũ pſecutoribus nudaſſe:cõpluresq ex diſcipulis (nã ſecũ ad.xl.erãt fuiſſe interẽptos) ex qbus architas tarentinus & cyſis: Dicearcus vero pythagorã dicit in delubrũ muſaꝝ:qđ metaponti eſt cõfugiſſe:ibiq cũ.xl.dies abſq cibo pſtitiſſet deſeciſſe. Heraclites vero in epitomate ſuo dicit illũ poſtꝙ de ſi.phercide iuſta pſolueret:rediiſſe in Italiã:& cum in domo milonis crotoniatæ celebritatẽ offendiſſet:ſubinde metapotũ perrexiſſe:ibiq cũ viuere vlterius nollet:inedia vitã finiſſe: hermippus bello iter agrigẽtinos & ſyracuſanos orto:pythagorã exiſſe cũ ſociis agrigẽtinis opẽ laturus verſis aũt in fugã:illũ fabaꝝ cãpũ circuiſſe:ibiq a Syracuſanis fuiſſe interemptum:reliquos vero ad.xxxv.tarenti fuiſſe crematos Vale. autem Heraclidis opinionem ſequitur. ¶Oppidum py.plus claritatis metapontus habuit nomine pythagoræ ꝙ ab eius cineribus: ac ſi diceret metaponto memoriæ æternitatem cineres:& pythagoræ nomen dedere.

ASCE. ¶ET mature.i.neq citius:neq tardius ꝙ decuit:& celeriter.i.ꝓperãter. (Quæras forte quõo hæc cohæreant mature: videlicet incipere:& celeriter:ſed ſcies maturæ fieri:qđ nõ tardius ꝙ deceat cœptũ eſt:celeriter aũt:qđ tunc qñ fit:ſiue mature ſatis:ſiue ſero fiat ꝓperanter fit:pythagoras aũt:vt primũ cõueniẽter potuit:cœpit:& vbi ſemel cœperat:celeriter peregit) qđ puenturũ eſt ad vltimũ finẽ ſui.i.ad cõſumationẽ beatitudinis:aut (vt Oli.dicit) ad ſapientiã. Ipſe petiit Aegyptũ:vbi aſſuefactus litteris gentis eius.ſ.ægyptiacæ:quæ ſe oĩum antiqſſimã gloriari ſolebat:ſcrutatus cõmẽtarios.i.breues annales ſacerdotum pteriti æui:cognouit obſeruationes.i.annotationes innumerabiliũ ſæculoꝝ ſuoꝝ. Inde pfectus ad Perſas:tradidit ſe prudẽtiæ exactiſſimæ magoꝝ formãdũ.i.erudiẽdũ:aut vt vulgus dicit:iformãdũ:a qbus ſumpſit aĩo docili: motus ſydeꝝ.i.planetarum errores:curſus ſtellaꝝ.ſ.fixaꝝ:& ꝓprietatẽ:& effectũ vniuſcuiuſq rei. ¶Demõſtratũ.ſ.ab eis:benigniſſime. Bono ordine pcedit:nã prius ab aſtronomia:ortus:& occaſus cõiunctiones:& oppoſitiones:varioſq inter ſe reſpectus ſyderũ didicit deinde ab aſtrologia:qd portenderent accepit: Et ipſe nauigauit:deinde Cretã.i.in eam inſulã:& Lacedæmona.i.in eam vrbẽ: quæ & ſparte dicta eſt:quaꝝ moribus:ac legibus inſpectis deſcendit ad certamẽ.i.agonẽ olympicũ:cũq exhibuiſſet maximam admirationẽ:& ſpecimen.i.experimentũ:aut approbamentũ multiplicis ſciẽtiæ totius græciæ interrogatus:quo cognomine cenſeretur:nõ edidit ſe ſapientẽ (iam.n.ſeptem viri quos Oliue.explicat:occupauerunt illud.ſ.cognomen ſapientis: aut dici ſapientẽ) ſed edidit ſe amatorẽ ſapientiæ.i.græce philoſophon. Perrexit ẽt in partẽ Italiæ:quæ appellabat tunc maior græcia: in qua approbauit plurimis:& opulentiſſimis vrbibus effectus ſuoꝝ ſtudioꝝ. Cuius rogum ardentem.ſ.cum cadauer eius impoſitũ eſſet Metapontus.i.populus eius (Eſt aũt oppidũ in ora Italiæ non lõge a Tarento dictũ a græcis:q trans pontum illis ſita) ſpexit oculis plenis veneratione:hoc eſt venerabundis. Aſpexit inquã Metapontus exiſtens monumentũ nobilius: & clarius operum Pythagoræ ꝙ ſuoꝝ.i.propriorum cinerum (aliter.n.dixiſſet:ꝙ eius cinerum) hoc eſt plus claritatis:& famæ obtinuit ex operibus pythagoræ illic ſepulti ꝙ ex eo:q in cineres redacta eſt. Oliu.aũt legit oppidum:cuius ſi vera eſt lectio ordo eſt Metapontus oppidum ens ſup.monumentum nobilius:& clarius cinerum pythagoræ ꝙ ſuorum.

¶De Platone Philoſopho.

PLato autẽ patriã Athẽas, pceptorẽ Socratẽ ſortit⁹, & locũ, & hominẽ doctrinæ fertiliſſimũ, igẽii quoq diuina inſtructus abũdãtia, cũ oĩum mortaliũ ſapientiſſimus haberet: eo qdẽ uſq, ut ſi ipſe Iupiter cœlo deſcẽdiſſet: nec elegãtiore, nec beatiore facũdia uſurus uideret: Aegyptũ pagrauit: ubi a ſacerdotibus eius gẽtis Geometriæ multiplices numeros, cœleſtiũ obſeruationẽ rationũ pcepit. quoq tẽpore a ſtudioſis iuuẽibus certati Athenæ platonẽ doctorẽ qrẽtib⁹ petebant: ipſe

OLIV. PLato aũt pa. Plato: ariſtone patre: matre perictonia: ſiue (vt alii dñt petona) athenis ſimuli die natus: quo apud delon apollo: vt retulit apollodor. mater a Solone genus duxit: ariſtonẽ vero patrẽ a Codro Melãti filio originẽ ducere tradunt: q a Neptuno idẽ ſanguinẽ trahere: Traſyllo teſte: memorat: cui ſpeuſippus ſucceſſit: habuit fratres Pla. adimantem: & Glau. & ſororem petonã: de qua neſcit ſpeuſippus: lr̃as didicit Plato apud Diony. grãmaticũ: exercitatus eſt apud Ariſtonẽ arginũ paleſtritã: a quo Pla. pro egregio corporis habitu cognominatus eſt: cũ teſte Alex. prius Ariſto. ex aui paterni nomine diceret. ſtuduit picturæ. poemata edidit. primo qdẽ ditirãbos: deinde melos: & tragœdias: & cũ tragicũ certamen initurus eſſet: ante dioniſiacũ theatrũ: audito Socrate: igni poemata exuiſſit dicẽs. Hic Vulcane Plato tua indiget ope. hic. annũ. xx. ætatis agẽs audiuit Soc. illo mortuo: audiuit Crathilũ: & Hermogenẽ annoꝝ. xxviii. teſte Hermo. megarã ſe ad Euclidẽ cõtulit: hinc Cyrenẽ pfectus: theodoꝝ mathematicũ: atq inde in Italia ad pythagoreos philolaum: & Euritũ in Aegyptũ pfectus: ꝓphetas: ſacerdoteſq audiuit. vbi comitẽ habuit Euripidẽ tragicum: regreſſus Athenas in academia morabat. Idẽ teſte Ariſtoxeno ter militauit. primo in Tanagrã. ſecũdo in Corinthũ. tertio in Deliũ: vbi victoriã habuit: ter nauigauit Siciliã. primo: vt inſulã videret: tyrãno exiſtẽte Diony. Hermocratis filio: vbi Plato illi dixit: nõ id pſtare tyrãnũ: qđ ſibi ſoli eſſet vtile: niſi virtute excelleret cui Diony. reſpõdit: verba ocioſoꝝ ſenũ ſunt: cui Pla. Et tua tyrãnidẽ ſapiũt. Diony. iratus voluit Pla. occidere: ſed a Dione: & Ariſtomene oratus ſe cõtinuit: illũ tamen Polydi Lacedæmonio: q ad eum legatus venerat: tradidit: polytes vero illum ſecũ ducens in eginã vẽdidit: quo tẽpore Camander eũ reum mortis dicebat: q ſi capitale eſſet: ſi qs Athen. eã inſulã adiiſſet: ſed allegatũ eſt eũ philoſophũ eſſe: quare diſciplinæ gratia abſolutus eſt: hũc anyceris cyrenaicus emit. xx. minis: remiſitq Athenas ad amicos: & ſtatim pecunia anyceridi per amicos reſtituta eſt. alii dicunt miſſam a Dione illã pecuniã: eãq noluiſſe remiſſam: Polydẽ in Calabria ſuperatũ: & in elice ſumerſum fuiſſe fama eſt: clæmone teſte Fauorino: illi annunciantẽ ꝑpter Pla. talia ꝑpeti: hæc ſciens Diony. ſcripſit ad Pla. ne in ſe maledicta torqueret. cui reſcripſit Plato: ſibi nõ tantũ occiſi ſupereſſe: vt Diony. meminiſſet. Secũdo fuit in Siciliã: & a minore Diony. petiit terram: & hoies: qui iuxta rẽpub. ab eo cõſtitutã viuerẽt: nõ defuit ſuſpitio illũ Diony. & Theote pſuadere tẽptaſſe: vt inſulã tyrãno liberarent: quo tẽpore Architas Pythagoræus miſſa ad Diony. epiſ. Pla. purgauit. ereptũq Athenas remiſit: tertio Siciliã acceſſit. Dionẽ recõciliauit Diony: quæ re nõ obtenta rediit in patriã Cic. in Catone maiore: Plato. inqt Atheniẽſem Tarentũ veniſſe L. Camil. ac P. Clau. cõſulibus reperio. Fuit aũt Pla. teſte Eutropio: quo tẽpore Galli vrbẽ cœperunt: ingenii quoq diuina inſtructus abundãtia: cũ oĩum iam mortaliũ pater cõmoda patriæ: quã oĩum doctrinaꝝ matrẽ dixere maiores: & pceptores: quẽ tunc oĩum ſapientiſſimũ eſſe Apollinis dixit oraculũ: acceſſit & ingenii bonitas quæ diuina magis ꝙ humana fuiſſe videtur. ¶Mortaliũ oĩum ſa. Sic apollinis oraculo cõſtat fuiſſe iudicatũ. ¶Geometriæ multi.i. varias partes geometriæ ſunt

Platonis iuſſum Diony.

aũt multæ:& mariæ:vt punctus:linea:ſupficies:deinde triãgulus:quadrãgulus:&c.circulus:& anguli partes:vt rectus angu lus:obliqu⁹ angul⁹:cõſiderant᷑ ẽt latitudo:lõgitudo:ãplitudo:& alia huiuſcemõi multa:nã geometria in ſe cõtinet liniamẽta iterualla:magnitudines:& in figuris dimẽſiones:& numeros. ¶ Obſeruationẽ cœle.rõnẽ. Geometriæ p hãc ſciẽtiã curſus ſy deꝝ:ortus:& occaſus ſtellaꝝ:q̃ tarde:q̃q̃ velociter ſydera moueant᷑:quo iter ſe ſpacio diſtẽt:lõga obſeruatione cognoſcunt.

ASCE. ¶ Plato aũt fortũ⁹.i.a deo q̃ſi in ſortẽ nact⁹: athẽnas pñã:qđ vulgares dicerẽt in pñã:& ineptiores ꝓ pñã:& Socratẽ pceptorẽ:&.i.ſimul locũ.ſ.athẽas:& hoiem.ſ.Socratẽ fertiliſſimũ.i.feraciſſimũ:& maxime ꝓductiuũ doctrinæ:& inſtructus quoq̃.i. ornatus abundãtia ingenii diuina.i.tã magna:vt credi poſſet diuina:cũ haberet᷑ iã ſapiẽtiſſimus oium mortaliũ:qdẽ.i.certe: eouſq̃.i.in tñ:vt ipſe Iuppiter.i.ſummus deus putatus deſcẽdiſſet de cœlo:nec videret᷑ vſurus facũdia elegãtiore q̃tũ ad ſti lũ orõnis:nec maiore q̃tũ ad fœcũdiã ſñiam:aut pſuadẽdi felicitatẽ:pagrauit.i.ptrãſiuit q̃ſi p oẽs agros ægyptũ:dũ.i.quo tpe: (Sũt q legãt vbi:ſed qa addit᷑:quoq̃ tpe ſecutus ſum lectionẽ:quã priorẽ offendi)pcepit a ſacerdotib⁹ eius gẽtis:multiplices numeros geometriæ:& ſup obſeruationẽ rõnũ cæleſtiũ curſuũ obſeruatas:& obſeruãdo adnotatas a ſacerdotibus ægyptiis: quoq̃.i.& quo tẽpore:athenæ petebant᷑ certatim.i.cum certamine:& ita magna copia a iuuenibus ſtudioſis quærentibus.ſ. ſibi Platonẽ doctorẽ.i.præceptorem:ipſe diſcipulus ſenum.i.præsbyterorum ægyptiorum luſtrabat.i.ſcrutabatur ripas.

Nili fluminis inexplicabiles ripas, uaſtiſſimoſq̃ cã pos effuſam barbariẽ, & flexuoſos foſſaꝝ ãbit⁹ ægy ptiorũ ſenũ diſcipulus luſtrabat. Q uo min⁹ mirori italiã trãgreſſum, ut ab Archyra Tarẽti, a Timæo, & Ariõe, & Ceto Locris Pythagore, pcepta, & iſti tuta acciperet. Tãta.n.uis, tãta copia lr̃aꝝ undiq̃ col ligẽda erat. ut inuicẽ p totũ terraꝝ orbẽ diſpgi, & di latari poſſet. altero ẽt, & octogeſimo anno decedẽs ſub capite, Sophronis numeros habuiſſe fert᷑: ſic ne extrema qdẽ eius hora agitatione ſtudii uacua fuit.

¶ De Democrito philoſopho.

AT q̃ Democritus, cũ diuitiis cenſeri poſſet: quæ tantæ fuerũt: ut pater eius, Xerxis ex ercitui epulum dare facile potuerit: quo magis uacuo animo ſtudiis literarũ eſſet operatus: parua admodũ ſumma retenta, patrimoniũ ſuũ pa triæ donauit. Athenis autem cõpluribus annis mo ratus. omnia temporũ momenta ad percipiendam, & exercendam doctrinam conferens, ignotus illi ur bi uixit. quod ipſe quodam uolumine teſtatur. Stu pet mens admiratiõe tãtæ induſtriæ: & iã trãſit alio.

OLIV. ¶ Nili flu.inex.ri. Bene explicabiles:qa ſi Herodoto credimus:Nili originẽ inuenire nemo potuit:q̃q̃ id multi reges fruſtra tẽtauerint. Luca.lib.x. arcanũ natura caput nõ pdidit vlli. Pli.lib.vii. Nilus inqt incertis ortus fontib⁹ per deſerta:& ardẽtia:& imẽſo longitudinis ſpacio ambulãs: famaq̃ tñ inermi q̃ſitũ cognitus ſine bellis: quæ cæteras oẽs terras inuenere originẽ(vt Iuba rex potuit exquirere) in mõte inferioris mauritaniæ:nõ ꝓcul oceano habet: lacu ꝓtinus ſtagãte quẽ vocãt hilidẽ. eſt pterea ſatis ignota Nili natura:quare.ſ.ſingulis ãnis Sole exiſtẽte in Cancro: totũ inundat ægyptum. Quãq̃ Pli.eodẽ loco dicat:varias eius incremẽti cauſas eſſe:modo flatum etheſiaꝝ:modo æſtiuos himbres ethiopiæ modo alias affert cauſas:quas lõgũ eſſet referre:ſed euenire:vt plurimũ eius incremẽtũ a canis ortu p introitũ Solis in Leonẽ: & vt ait Virg.in.iiii. Geor. p diuerſa ruens ſeptẽ diſcurrit in ora vſq̃ cohortis lamitus deuexus ab Indis.i. æthiopibus. ¶ Vaſtiſſimos cã.tractus Aegypti longe:lateq̃ porrigit᷑. ¶ Effuſam bar. Quia vaſtiſſimi ſunt ægyptioꝝ cãpi:ideo p vaſtã regionẽ ſparſim habitãt Barbari. ¶ Et fle.ſo.amb.cõſtat ægyp.ſoſſaꝝ plenã. Nili ſupfluas aquaꝝ inundationes recipiẽtiũ᷑ Iu. Aegyptũ inqt:q̃ tot regũ:tot ſæculoꝝ cura:impenſaq̃. munita ſit.& aduerſus vim decurrẽtiũ aquaꝝ tãtis inſtructa morib⁹:tot foſſis ẽcĩſſa ſunt:cũ his arceant᷑: illis recipiant᷑ aquæ:nihilominus coli:niſi excluſo Nilo:nõ potuerit. Minus miror in Italiã trãſgreſſum. Quippe q in Aegyptũ vſq̃ prexit:vt multo facilius in Italiã trãſire potuerit. Præcepta:& inſtituta. Hæc modo iter ſe differũt:vt pcepta generaliter dicant᷑ oium philoſophoꝝ:iſtituta ſua vniuſcuiuſq̃:vt achademicoꝝ ſtoicoꝝ: peripateticoꝝ: æpicureoꝝ:rurſus pcepta ſunt doctoꝝ:inſtituta ciuitatũ: Ci.lib. offi. Quãq̃ te Marce filii annũ iam audientẽ Cratippum:idq̃ Athenis abundare oportet præceptis:& inſtitutis philoſophiæ ꝓpter doctoris auctoritatẽ:& vrbis. ¶ Vt inuicẽ.vt viciſſim daret oibus:qđ vndiq̃ acceperat. ¶ Altero:& octo.an.d. Ne mortis vicinitate quiſq̃ Plato.crederet litteraꝝ oblitum:moriens Sophronis verſus ſub capite habuiſſe fertur:mortuus autem eſt teſte Cice.in Catone maiore vno & octogeſimo anno ſcribens. ¶ Numeros.Rithmos.& verſus.Virg. Numeros memini:ſi verba tenerem. fuit ergo Plato ad extremam vſq̃ ſuæ vitæ horam ſtudio ſemper intentus:& induſtriæ plenus.

Nili inũdãtis cauſa.

AT Demo. Hic Abderites:ſiue vt alii putant. Mileſius philoſophus fuit Egiſtrati filius:vel vt alii dicunt Athenocriti: vel ſm alios Damaſippi:ſed quiſq̃ ille fuerit tãta rerũ:& diuitiaꝝ copia refertus:vt pater eius Xerſem Perſaꝝ regẽ cũ exercitu hoſpitari potuerit:a quo teſte Herodoto magi qdã:& Caldei pceptores:Democrito filio relicto:theologiã:& aſtrologiã illũ docuere:cũ adhuc puer eſſet:q has diſciplinas edoctus in Aegyptũ ſe cõtulit:vt geometriã perciperet: & in pſidẽ ad rubrũ mare:& Caldeos diuinaꝝ rerum cognitione auidus prexit:ſunt etiã:q dicant cũ Gymnoſophiſtis in Indiã egreſſum eſſe:atq̃ in Aethiopiã veniſſe:partitus eſt fratrib⁹ ſuis ſubſtantiã:vel vt tradit Va.patriæ donauit: exigua pro ſe parte retẽta:quæ illi peregre ꝓficiſcẽti opus erat:adeo ſtudioſum fuiſſe tradit Laert.vt ex vicino hortulo ſibi cellulã ſeligeret: ibiq̃ ſeipſum includeret:& cũ aliqñ ipſius pr̃ bouẽ ad imolãdũ adduxiſſet:ibiq̃ alligaſſet:tãdiu hoc ab illo nõ fuiſſe cognitũ: quoad hũc ille ſacrificii obtẽtu excitauit & boui admouit:cõſtat eũ aliqñ Athenas veniſſe:& ob cõtẽptũ gloriæ agnoſci noluiſſe:vt cũ cognouiſſet ipſe ſoc.ab eo ignoratũ fuiſſe.laborauit hoc plurimũ in ſolis reꝝ naturis cõtẽplãdis(vt qdã ferunt)& quocũq̃ fortunæ caſu:mutabiliũq̃ reꝝ audito:in riſum ſoluebat᷑.vñ Iuue.in ſat. Oib⁹ in terris ꝑpetuo riſu pulmonẽ agitare ſolebat: Democritus &c. hũc aliqñ inſaniſſe crediderũt eius ciues.vñ ad eius curationẽ adhibuere Ipocratẽ:q cognita viri ſapientia:ciues magis q̃ Democritũ inſanire:a quo ſe multa didiciſſe ꝓfitebat᷑.nã vt refert La.in vita Democriti:cũ ad eum veniſſet Ipocrates maximũ diligẽtiæ ſuæ:& calliditatis teſtimoniũ dedit Ipocrati:q puellã Ipocratis comitẽ:& itegrã: & vitiatã cognouit. Nã primo die ſic eã ſalutauit. Salue virgo: Poſtridie vero: Salue mulier:fuerat.n.puella nocte ipſa vitiata.ſunt etiã qui dicãt ſeipſum occaſſe ad naturæ ſecreta acutius rimãda:cuius rei auctores ſunt Ci.lib.v.tuſ.qõ.& Gel.lib.x. noctiũ atticaꝝ:de cuius morte variæ ſunt ſñiæ:vt Laer.tradit. Periit aũt cẽteſimo:& nono ſuæ ætatis ãno hic attonitis cõſtare dicebat:&

plures eſſe mundos:& corruptibiles. Multa volumina relinquit:vt auctæ eſt Laerti in eius vita. ¶ Cum diuitiis cenſeri. Magnitudinem diuitiarum æſtimationem apud homines: quantalibet ſibi vendicare poterat. ¶ Hic enim facile coniici poteſt: patris diuitias fuiſſe prope incredibiles:quod exercitui Xerſis Perſarum regis epulum dare potuerit quẽ conſtat fuiſſe ſupra centum miriadãs: hoc eſt decies centena milia militum:atq̃ etiam multo plura:vt quidam tradunt. ¶ Omnia temp.mo. mira induſtria hominis:vt ne minimum quidem ſpacium prætermitteret: quin vel diſceret:vel doceret.

¶ NILI fluminis inexplicabiles.i.inenarrabiles: aut propter Nili originem incertam: aut potius propter eius excrementa itidem incerta: & quoꝝ rõnem nemo ſatis perſpexit:nã tunc fiunt:cũ decrementis locus videret᷑:& vaſtiſſimos cãpos:quos Nilus inundat:aut irrigat quotannis:& barbariẽ.i.barbaroꝝ accolaꝝ Nili regionẽ:effuſam.i.dilatatam:& ambitus foſſaꝝ: quæ a latere ſunt flexuoſos.i.incuruos:& ſinuoſos. Quo.i.cocirca:aut quapropter ego(inquit author)miror minus ſup.Platonẽ trãgreſſum ſup.eſſe in Italiã(quæ regio nõ erat barbara:vt Aegyptus)vt acciperet pcepta:& inſtituta Pythagoræ:ab Archyta.ſ.pho. Tarenti:& a Timeo:& Arione:& Ceto(alii legũt Eneto)locris.i.in ea vrbe Italiæ. Enim pro qa:tãta vis:& tãta copia litterarũ erat colligẽda vndiq̃.i.ex omni parte mũdi:vt poſſet:diſpergi:& dilatari inuicẽ.i.viciſſim:per totũ orbem terraꝝ. Ipſe etiã decedens.i.moriens:anno altero.i.ſecũdo:& octogeſimo:fert᷑ habuiſſe ſub capite:vt ediſceret:numeros.i.verſus Sophronis:qui carmine ſcripſerat. Et ſic neqdem.i.nõ etiã extrema hora eius.ſ.vitæ eius:fuit vacua agitatione ſtudii. ¶ Ad Democritus cũ poſſet cẽſeri.i.magni æſtimari & in numero præpotẽtũ haberi.diuitiis.i.ob diuitias:quæ.ſ.diuitiæ:fuerũt tantæ:vt pater eius.videlicet Aegiſtatus:aut Athenochritus:aut Damaſippus.(Nã de patre eius dubitari aſſerit Tortelius: & eius verba repetens Oli.)potuerit dare ex facili.i.ſine grauamine:exercitui Xerxis:q tantus fuit:vt flumina potãdo exiccarent vñ illud Iuue. Epotaq̃ flumina medo: Prãdẽte:epulũ.i.cõuiuiũ:donauit patriæ.ſ.ſuæ:in qua natus erat ſiue ea Abdera. ſiue Miletos fuit:patrimoniũ ſuũ:quo.i.ideo:vt operatus eſſet.i.operã daret:ſtudiis litteraꝝ:aĩo magis vacuo.ſ.a curis reꝝ exteraꝝ:ſũma admodũ parua retẽta.ſ.ad vſum vitæ. Autẽ pro ſed:ipſe moratus cõpluribus annis:cõferens oĩa momenta tempoꝝ ad percipiendã & exercendã doctrinã.vixit ignotus.i.incognitus illi vrbi.ſ.clariſſimæ:qđ.i.quã rem ipſe teſtat᷑ quodã volumine.ſ. a ſe ſcripto. Mens(inquit author)ſubaudi mea:ſtupet admiratione tantæ induſtriæ:quantæ eſt clarum opibus ignotum dileteſcere amore litterarii ſtudii;&.i.& tamen ipſa tranſit iam alio.i.ad narrationem alterius induſtriæ non minoris.

ASCE.

¶ De Carneade Philoſopho.

CArneades laborioſus, & diuturnus miles ſa pientiæ ſiqdẽ nonaginta expletis annis, idẽ illi uiuẽdi, ac Philoſophãdi finis fuit, ita ſe mirificum doctrinæ operibus addixerat: ut cum cibi capiẽdi cauſa recubuiſſet: cogitationibus inhærẽs, manum ad menſam porrigere obliuiſceretur. Sed cum Meliſſa, quam uxoris loco habebat: tempera to inter ſtudia animo, non interpellandi, ſed inediæ ſuccurrẽdi officio, dexteram ſuam neceſſariis uſib⁹ aptabat. Ergo animo tantũmodo uita fruebatur. cor pore uero quaſi alieno, & ſuperuacuo circundatus erat. Idem cum Chryſippo diſputaturus helleboro ſe ante purgabat: ad exprimendum ingenium ſuum attentius: & illius refellendum acrius: quas potiões induſtria ſolidæ laudis cupidis appetendas affecit.

OLIV. CArneades laborioſus. Hic phyloſophus Cyreneus fuit epiconii:vt qdã ferunt: ſiue Alexãdri: vt alii dicunt:filius ſtoicorũ.& Chryſippi diſcipulus:modice reluctabat᷑:& verecunde. ita vt ſæpe diceret: niſi Chryſippus eſſet.ego nõ eſſem. Aethicæ ſe magis deuouit q̃ phyſicæ:quo circa cæſariem:& vngues nutriebat pcipua fuit intenſione ſtudioꝝ adeo:vt ſenſus oẽs etiã a neceſſariis vſibus interdũ auerteret: inediaq̃ cõſumeret᷑: niſi Meliſſæ cura quã vxoris loco tenebat: ſuſtentaretur: ſæpiuſq̃ reficeretur: ad hunc audiendũ oratoreſq̃ cõflue bant. Diſputaturus cũ Chryſippo qui acutioris eſſet ingenii:ſuũ ſe prius ingeniũ purgabat helleboro: mortuus eſt nonageſimo ſuæ ætatis anno vt Vale. refert: vt Laertius vero octuageſimo qnto:olympiade cẽteſima ſexageſima ſecũda. ¶ Laborioſus: Quia iugiter ſtudio incubuit quoad vixit. ¶ Addixerat:aſtrinxerat:deſtinauerat.nã addicere apud iuriſcõſultos ſignificat p licitationẽ aliqd vẽdere: hoc eſt in vẽditione publi. vnde addicti apud veteres dicebant᷑:qui ptoris iuſſu cũ ſoluendo nõ eſſent: creditoribus vendebantur. Addictus etiã morti deſtinatus: Cic.& is:qui morti addictus eſſet:paucos ſibi dies cõmẽdatoꝝ ſuoꝝ cauſa poſtulaſſet:vas factus eſt alter. ¶ Fruebat᷑ vita:fructũ capiebat ex vita:aĩo:nõ corpore: nã frui fructũ capere ſignificat. Sa. Vita:q̃ fruimur breuis eſt. ¶ Helleboro ſe ante purgabat: Hellebori duæ ſunt ſpecies coloris inſignis:candidi & nigri:qui non cognoſcuntur:niſi ex radice teſte Pli.lib.xxv.natu.hiſto.vbi multa de eius ꝓprietate:ſed in primis candidũ ꝓbat:q̃ cauſas morboꝝ extrahere: & primo fuiſſe terribile:deinde adeo promiſcuum:vt pleriq̃ ſtudiorum gratia ad prouidenda acrius:quæ cõmentabantur: ſæpius ſumptitauerint:quo & vſum carneadem reſponſurum zenonis libris fuiſſe dicit. Aulus quoq̃ Gel.lib.xvii. Noctium atticarum ſpecies hellebori dicit. ¶ Ad exprimendum ingenium:vim ingenii. ¶ Quas potiones: laudis inquit cupidi exemplo carneadis helleboro ſe diſputaturi purgabant prius q̃ ad certamen deſcenderent:quod ante carneadem facere non ſolebant.

Carneades ſtudiis intentus.

¶ CARNEADES philoſophus Cyreneus miles.i.ſectator ſapientiæ:laborioſus:& diuturnus:vnde duplex oritur laus:& ex multiplicate:& ex diuturnitate ſtudii: Siquidem.i.quoniam nonaginta annis expletis.i.poſtq̃ expleuerat nonaginta annos: idem fuit illi finis viuendi.& philoſophandi.i.dandi operam philoſophiæ:& addixerat ſe operibus doctrinæ ita.i.in tantum mirifice:vt cum recubuiſſet.i.ad menſam ſe poſuiſſet: forte more antiquo in curuum cauſa capiendi cibi ipſe inhærens.i. infixus cogitationibus: obliuiſceretur porrigere manum ad menſam.i.ad cibum illi appoſitum.ſed meliſſa.i.mulier:quam habebat loco vxoris: aptabat dextram ſuam vſibus neceſſariis: ideſt imponebat illi cibum in os animo temperato inter ſtudia.i.affectione accommoda ſtudiis:non officio interpellandi.i.impediendi eum a ſtudio:ſed ſuccurrendi inediæ: ideſt carentiæ eſus:ſup.eius. Ergo carneades fruebatur ſup.in vita ſua tantummodo animo vero.i.ſed circundatus erat corpore quaſi alieno:& ſuperuacuo.i.tanquam re aliena a ſe:& ſuperuacanea. ¶ Idem diſputaturus cum Chryſippo præceptore ſuo: purgabat ſe: hoc eſt cerebrum ſuum ante.i.prius: helleboro.ſ.candido: quod in anticyra optimum naſcitur ad ingenium ſuum exprimendum.i.defæcandum:& purificandum:& ita reddendum illud attentius:& acrius: & ad refellendum ſupple ingeniũm.illius.ſ.chryſippi. Quas potiones.ſ.ex helleboro diluto:induſtria & ſolertia fecit: ſcilicet exemplo: carneadis:appetendas cupidis laudis ſolidæ.i.integræ.

OLIV.

Anaxagoras ſcientiæ deditus.

QVali porro ſtudio anaxagorā: de hoc viro dictū eſt in.c.de obitu filiorū: qđ ad eius induſtriā pertinet cū admodū diues eſſet cōtēptis diuitiis: oē patrimoniū ſuis ſpōte cōceſſit: vel vt alii dicunt: relictis poſſeſſionibus ſtudii gratia longā pegrinationē ſuſcepit: & cū multa tpa rediſſet in patriā: pdiaq; ſua vidiſſet inculta: atq; deſerta: ſapiēter dixit: niſi hæc periſſent: ego ſaluus nō eſſem: vox pħo digna: nā ſi colēdis agris vacaſſet: tāti nōis: & gloriæ pħs nō euaſiſſet: q oī rep.. atq; priuata cōtēpta ad ſpeculationē rerū ſe cōtulit. & vt ſtudioſiſſimus fuit ita multa de motu cœli: curſu ſiderū: & natura rerū ſcripſit: vixitq; annis ſeptuaginta duobus litteris ſemper intentus: hic cuidā dicēti: q patria: ſibi curæ nō eſſet: imo cura patriæ mihi maxima eſt: & digitū extēdebat in cœlū: oſtendēs illā ſibi verā patriā eſſe: impietatis ſemel a Cleomene accuſatus: q ſolē: quē Athenienſes colebāt: tandē laminā diceret: & penit⁹ ignitā: defenſus a pericle diſcipulo quinq; talentis mulctatus: exilio dānatus fuit. de cuius morte varias dicit Laertius ſnīas eſſe ſcriptorū. ¶ Saluus non eſſe: virtutē: & ſapientiā veram hominis ſalutem eſſe dicit.

Archimedes ſciendi ſtudio delectatus vitā contempſit.

ARchimedis quoq; archimedes: vel vt Quintilianus lib. i. de inſtitutione oratoria. Archimedes ſyracuſan⁹ in omni geometria ante alios mira ſubtilitate laudat⁹. erat.n. teſte Liuio decade ſecūdi punici belli vnicus ſpectaor bellorū: tormentorū: operūq;: qui ea: quæ hoſtes ingēti mole agerent: ipſe perleui momēto ludificaret: captis deinde ſyracuſis per pditionē: quas cōtra vim Marcelli Ro. ducis diu defenſauerat: cū oia verterēt hoſtes: ipſe diametros ſuos in puluere obſignans a pterfluente milite incognitus occiſus eſt. Liuius cū multæ inqt ira. multa inuidiæ: auaritiæq; fœda exēpla ederentur: Archimenidē memoriæ proditū eſt in tanto tumultu: qtum captæ vrbis indiſcurſu diripientium militū ciere poterāt: intentū formis: quas in puluere ſcripſerat: ab ignaro milite: quis eſſet interfectū: egre id Mar. tuliſſe ſepulturæq; curam habitam: & ppinquis etiā inquiſitis honori: pſidioq; nomē eius: ac memoriā fuiſſe. Pli. lib. vii. natu. hiſt. Grāde & archimenidi geometriæ & machinalis ſcientiæ teſtimonium. M. Marcelli contingit interdicto: cū Syracuſæ caperentur: ne violaretur vnius: niſi fefelliſſet imperiū militaris imprudētia: hic teſte Cice. lib. tuſcu. qō. fuit primus inuentor ſperæ: & fabricator: quod Laertius anaximādro attribuit: hic de Clyndaro opus eximium ſcripſit. ¶ Pœne tantum gloriæ in Archimenide ſeruato. Quanti faceret Archimenidem Marcellus: hinc facile declarauit: cum non minorem gloriam ex ſeruato Archimenide: q ex capta potentiſſima vrbe ſe conſecuturum ſperaret: mira profecto Archimenidis laus: qui non minoris fieret a Marcello: qui Syracuſæ. ¶ Propter nimiam cupiditatem inueſtigandi: q incredibilis hominis induſtria. quē non captæ vrbis ruina: non propinque mortis metus a ſuis cogitationibus potuit abſterrere. ¶ Pertracto puluere: ſecto: vel

¶ De Anaxagora Philoſopho.

QVali porro ſtudio Anaxagoram flagraſſe credimus: q, cū poſt diutinā pegrinationē patriā repetiſſet: poſſeſſioneſq; deſertas uidiſſet: nō eſſem, inqt, ego ſaluus, niſi iſtæ periiſſent. Vocem petitæ ſapientiæ compotem. nam ſi prædiorū potius, quam ingenii culturæ uacaſſet: dominus rei familiaris intra penates manſiſſet: non tantus Anaxagoras ad eos rediiſſet.

¶ De Archimede philoſopho.

ARchimedis quoq; fructuoſam īduſtriā fuiſſe dicerē: niſi eadem illi & dediſſet uitam, & abſtuliſſet. Captis enim Syracuſis, Marcellus machinationibus ei⁹ multū, ac diu uictoriā ſuā ihibitā ſenſerat: eximia tn̄ hoīs prudētia delectatus, ut capiti illius parceretur: edixit. pene tm̄ gloriæ in Archimede ſeruato, quātū in opreſſis Syracuſis hoſtis reponens. At is dū aīo, & oculis in terram defixis, formas deſcribit: militi, qui pdādi gratia domū irruperat: ſtrictoq; ſuper caput gladio, quis nā eēt: interrogabat: propter nimiam cupiditatem inueſtigandi, quod requirebat: nomen ſuū indicare non potuit. Sed ptracto manibus puluere, noli, inquit, obſecro iſtū circulū diſturbare, ac perinde quaſi negligens imperii uictoris, obtruncatus ſanguine ſuo artis ſuæ lineamēta confudit. Quo accidit ut propter idem ſtudiū modo donaret uita: modo ſpoliaretur.

ſciſſo puluere in quo diametros: & formas ſuas deſignabat. ¶ Liniamenta: ſigna. Sunt autem liniamenta extremitates corporum: & imaginum impræſſiones: quæ primo inducuntur a pictoribus: deinde coloribus implentur. ¶ Modo donaretur vita. Quia quantum in Marcello fuit: donatus eſt vita: nam ſtudio: & induſtria eius delectatus edixerat: vt incolumis ſeruaretur Archimenides. ¶ Modo ſpoliaretur. quia dum intentus eſſet formis imprimendis multis contempſit imperium: a quo trucidatus eſt: quam igitur vitam ſtudium dederat: eadem poſtmodum ſtudium abſtulit.

ASCE.

¶ QVALI &cæ. Porro. i. autem quali ſtudio credimus: aut credemus Anaxagoram flagraſſe. i. arſiſſe: qui cum poſt peregrinationem diutinam repetiſſet patriam: & vidiſſet poſſeſſiones. ſ. ſuas deſertas. ¶ Inquit ego non eſſem ſaluus niſi iſtæ. ſ. poſſeſſiones periiſſent: Vocem. i. o vocem compotem ſapientiæ petitæ: hoc eſt: quæ aſſecuta erat ſapientiam petitam. Nam ſi vacaſſet potius culturæ prædiorum q ingenii. & ſup. manſiſſet dominus rei familiaris intra penates. i. domum ſuam: non rediſſet ad eos. ſ. penates ſuos: Anaxagoras tantus. ſ. philoſophus: aut tam magnus vir cenſendus. ¶ Archimedis &cætera. Ego dicerem quoq;. i. etiam induſtriam Archimedis. ſ. geometriæ: & architecti Syracuſani fuiſſe fluctuoſam: quia diu conſeruauit patriam: niſi eadem: &. i. pariter dediſſet illi vitam. ſ. Marcello vetante: nequis eum ob induſtriam occideret: & abſtuliſſet vitam: quia illi intentus quis eſſet explicare non curauit. Enim pro quia Syracuſis captis Marcellus ſenſerat victoriam ſuam inhibitam. i. impeditam multum: ac diu machinationibus. i. machinamentis: eius. i. ab eo aut eius induſtria factis: tamen ipſe delectatus eximia prudentia hominis: edixit: vt parceretur capiti. i. vitæ illius. ſ. archimedis: reponens. i. collocans hoſtis. i. cum eſſet hoſtis: pene tantum gloriæ in Archimede ſeruato: ideſt in conſeruatione Archimedis quantum in Syracuſis oppreſſis. i. in oppreſſione Syracuſarum. At is: ſcilicet Archimedes dum animo ſup. defixo: & oculis defixis in terram: deſcribit formas: ideſt figuras quaſdam geometricas: non potuit propter nimiam cupiditatem inueſtigandi: quod requirebat: ſiue machina: ſiue menſura fuerit indicare militi: ſcilicet Romano: qui irruperat domum: ſcilicet archimedis gratia prædandi: & interrogabat quiſnam eſſet: gladio ſtricto: ideſt euaginato: & vibrato ſuper caput ſup. eius puluere: ſed protracto manibus: inquit obſecro: noli diſturbare iſtum circulum: ac perinde: ideſt ſic quaſi negligens imperii victoris: qui iuſſit eum

nomen ſuum proferre: obtruncatus. ſ. ab eo: confudit ſanguine ſuo lineamenta ſuæ artis: quo. i. per quod factum accidit: vt Archimedes donaretur modo. i. paulo ante per edictum Marcelli: vita: & ſpoliaretur modo. i. paulopoſt a milite: pter idem ſtudium: quia nimis intentus arti ſuæ contempſit militi nomen exprimere. Scribitur etiam archimenides.

¶ De Socrate Philoſopho.

SOcratem etiam conſtat ætate prouectum fidibus tractandis operam dare cœpiſſe: ſatius iudicantem eius artis uſum ſero, quā nunq̃ percipere. & quantula Socrati acceſſio illa futura ſcientiæ erat. Sed pertinax hominis induſtria, tantis doctrinæ ſuæ diuitiis, etiam muſicæ rationis utiliſſimum elementum accedere uoluit. Ergo dum addiſcendum ſemper ſe pauperem credidit: ad docendū fecit ſe locupletiſſimum.

¶ De Iſocrate.

ATq; ut longæ, & fœlicis induſtriæ quaſi in unū aceruum exempla redigamus: Iſocrates nobiliſſimum librum, qui inſcribitur πανατηναιοσ quartum & octogeſimum annum agens, ita ut ipſe ſignificat: compoſuit: opus ardentis ſpiritus plenū. ex quo apparet ſeneſcentibus mēbris eruditorū, intus aīos, īduſtriæ beneficio florē iuuētæ retinere. neq; hoc ſtylo terminos uitæ ſuæ clauſit. nāq; admirationis eius fructū qnquēnio pcepit.

OLIV.

SOcratem etiam: Socrates fuit adeo ſtudioſus: adeoq; ſcientiæ cupidus: vt nec a mulierib⁹ quidem turpe extimaret diſcere: quod vtile fore videretur. præterea cum iam omnium pœne rerum ſcientiam complexus eſſet: muſicæ quoq; operam dare non erubuit in prouectiori iam ætate: vt ad reliquas virtutes ſuas: q̃ mirabiles fuiſſe creduntur: hoc etiā qtulumcūq; foret: accederet: ne quid illi vnquā defuiſſe videret. Itaq; efficit induſtria ſua: vt dum ſemper aliquit ſibi deeſſe exiſtimaret: ad eum ſcientiæ cumulum peruenerit: vt alios locupletiſſime docere poſſet. fuit teſte gellio tanta temperantia: vt omne ſuæ vitæ tēpus valitudine inoffenſa tranſegerit. de cuius morte dictum eſt in cap. de ſapienter dictis. ¶ Fidibus tra. muſicæ arti. vt ſciret fidibus canere: cur autem huic arti iam ſenex operam dare voluerit: hāc cauſam fuiſſe ferunt: quod in conuiuio inuitatus a quodam: vt caneret: ſe fidibus neſcire reſpondit: quod a nonnullis riſu exceptum: ad muſicam perdiſcēdam illum incitauit. vt ſero potius q̃ nunq̃ artis illius rationem teneret. fidis corda in cythara: vel lira: alioue inſtrumento extenſa: vel vnde fidicula diminutiuum tormenti genus. ¶ Acceſſio additio: incrementum. ¶ Sed peru. ind. pſeuerans: & in bonam partem accipimus: vt peruicaces dicamus perſeuerantes: interdum contumaces obſtinatos duros. eſt autem peruicax. qui ad victoriam vſq; pſeuerat in pōſito. ¶ Viliſſimum elementum: ideo dicit: quia ſtudia quædam ſunt adoleſcentibus congrua: vt grammatica: dialectica: rethorica. alia grauioris. & maioris exercitationis: & ingenii: vt philoſophia: ſcilicet phiſica. at vero muſica earum rerum eſt: quæ inferioris ſunt: & materie leuioris: recte ergo dixit: viliſſimum elementum.

Fidis Fidicula

Peruicaces.

ATq; vt Iſocrates nobiliſſimum: vt omnem induſtriæ rationem in vno homine fuiſſe compræhendemus: Iſocrates exemplum lectoribus ſubiiciamus: fuit autem iſocrates græcus orator clariſſimus gorgiæ auditor: multorum phiſophorum præceptor eximius: vt Macro. atteſtatur: & teſte Quintiliano: fuit diuerſo dicendi genere nitidus: & comptus: paleſtræ magis quam pugnæ accommodatus: omnes dicendi veneres ſectatus: in inuentiōe facilis: honeſti ſtudioſus. in compoſitione adeo diligens: vt cura eius reprehendatur in ætate iam confecta videlicet decrepita: quartum & nonageſimum agens annum: teſte Ci. in catone maiore: librum compoſuit: qui Panathenaicos inſcribitur: totius græciæ: & in primis Athenarum geſta: laudeſq; continens: & ſtudia vrbis: quem tanta ſcientia conſtat fuiſſe refertum: vt admirarentur omnes in ea ætate ingenii vires tantum valuiſſe: ex quo facile compræhendi poteſt: in hominibus corpora quidem ſeneſcere: animos vero nunquā ſi quis bene diligenterq; colueriteos Cice. de iſocrate: eſt etiam quiete: & pure: atq; eleganter actæ ætatis placida: ac lenis ſenectus: qualem accepimus platonis: & qui octogeſimo anno ſcribens eſt mortuus: qualemq; iſocratis: qui eum librum: qui panathenaicos inſcribitur: quarto & nonageſimo anno ſcripſiſſe dicitur. vixitq; quinquēnium: poſtea iſocrates teſte Macrobio. cum in conuiuio a ſodalibus rogaretur vt aliquit in medium de ſuæ eloquentiæ fonte proferret reſpondiſſe fertur quæ locus præſens. & tempus exigit ego non calleo: quæ vero calleo: nec huic loco: nec tempori ſunt accommodata. ¶ Fœlicis induſtriæ: Quia ex ea induſtria plurimum fructum conſecutus fuerat. ¶ Panathenaicos: quia omnem vrbis athenarum laudem continebat. quod: ſcilicet in ea vrbe cuncta liberalia ſtudia: ac bonæ artes vigerent omnia beneq; viuendi præcepta inde manerent. & perciperentur qui tamen liber hominum negligentia obſoleuit. ¶ Admirationis eius appellat librum illum admirationem quandam hominum: quia admirabantur tantum eius ingenii vires in ea ætate valuiſſe: vt librū ſumma ſapientia refertū ædere potuerit: & inde laus illi maxima redundabat: qua ſuis opis fructus eſſe videbat: & erat.

ASCE.

¶ SOCRATEM: &c. Conſtat etiam Socratem prouectum ætate: ideſt grandem natu cœpiſſe: ideſt incepiſſe dare operam fidibus: ideſt muſicis inſtrumentis tractandis iudicantem ſatius: ideſt melius: & eligibilius: percipere vſum eius artis: ſcilicet muſicæ fero: ideſt tarde: aut etiam nimis tarde quam nunquā. Et quantula: ideſt quam parua acceſſio: ideſt incrementū: & augumentum illa ſcientiæ futuræ erat ſocrati: ſcilicet viro ſcientiſſimo: quaſi dicat minima nimirum. Sed induſtria hominis: ſcilicet ſocratis peruicax: ideſt quaſi obſtinata: & infrangibilis voluit etiam vtiliſſimum elemētum: ideſt principum: muſicæ rationis accedere: ideſt addi tantis diuitiis ſuæ doctrinæ. Ergo dum Socrates credit: ſe ſemper pauperem: ideſt indigentem ſcientiæ: ad diſcendum: ideſt vt poſſit ſemper aliquid diſcere: fecit ſe locupletiſſimum ſup. ſcientiæ: ad docendum: ideſt vt poſſit alios docere. ¶ Atq; vt redigamus quaſi in vnum aceruum: ideſt cumulum exempla induſtriæ longæ. i. diutinæ: & fœlicis: ideſt beatæ. Iſocrates compoſuit (vt ita ipſe ſignificat) librum nobiliſſimum: qui inſcribitur: ideſt cui titulus eſt πανάθηναϊκὸς panathenaicos: ideſt tota res: aut laus athenien. agens annum quartum: & octogeſimum (Non ergo dicemus octuageſimum: ſciemuſq; inter viginti: & centum minorem numerum: interueniente coniunctione præponi debere: appoſitorie opus plenum ſpiritus. i. acrimoniæ ardentis. Ex quo apparet animos eruditorum retinere intus florem iuuētæ beneficio induſtriæ. i. grauitatis ſolertis membris ſeneſcentibus. Neq; clauſit. i. finiuit terminos vitæ ſuæ hoc ſtilo: quo panathenaicon ſcripſerat: namq; percepit quinquennio. i. ſpacio quinq; annorum fructum admirationis eius. i. laudem: quæ ex eius admiratione illi dabatur. Nam quinquennium poſt vixit.

OLIV. Chryſippi labor induſtria.

Iterioris ætatis metas chryſippi: Hic Chryſippus appollonii ſolenſis filius: ſiue traſenſis philoſophus ſic accutiſſimꝰ adeo: vt teſtentur ferme omnes: Iouem ipſum eius acutioribus argumentis vix reſiſtere potuiſſe: ſi in terras deſcendiſſet: fuit ergo ingenioſus: & acutus: & in omni genere orationis: in plærisq; a Zenone diſſenſit: & cleante: quoties aduerſus cleantem diſſerendo egiſſet: tanta ducebatur pœnitentia: vt crebro diceret: e quidem alias fortunatus ſum: pterq; in cleantem in hoc ſum infœlix: & vt dixit Cice. de natu. deo. Natus eſt homo chryſippus ad mundū contemplādum: atq; mirandum: nā teſte Laertio ſeptingenta volumina edidit: & quicquid incidebat: mādabat litteris: & ſæpe emēdabat: & magna teſtimoniorū nube vtebat: qđ adeo in conſuetudine habuit: vt in qbuſdā ſuis opuſculis totā Euripidis Medeā insereret: petentiq; cuidam ab altero legente: qd nam id eſſet qđ legeret: illi chryſippi medea eſt: quare de illo ait Apollodorus athenienſis: ſi qs tollat de Chryſippi libris: quæ aliena ſunt: charta illi vacua relinqtur: eius tamen libri clariſſimi: & in dialectica pcipue: in qua fuit adeo inſignis: vt dicerent: ſi apud deos in vſu eſſet dialectica: nō futurā aliā q̄ chryſippeam: erat pterea teſte Laerti. imbecilli: tenuiq; corpuſculo: qđ ex eius imagine dicit apparere. in potationibus: vt refert: agebat quietē: cura aūt ſola mouebat: vt ancilla eius diceret: chryſippi tantum cura ē inebriari: vnde teſte Hermippo a diſcipulis ad ſacrificiū ductus dulce merū adeo bibit: vt fatigatus anguſtiis ſpiritus: eum quinta die pòſt reliquærit: cum eſſet octoginta trium annoꝝ: ſunt q dicant eū nimio riſu cōpræhenſum interiiſſe: ita vt cum aſinus manducaſſet ficus aniculæ dixiſſet: vt vinum aſino daret: nimioq; de hinc riſu expiraſſe: neminē regum laudauit: ſola anicula contentus fuit: hic ergo volumē ante quadrageſimū annū inchoatū exactiſſimæ ſubtilitatis octogeſimo anno confecit: & abſoluit: quem λογικόν logicam appellauit: ex quo facile conii ci poteſt: quanta eius fuerit induſtria: qui vnum & quadraginta annos aſſidue ſcribendo cōſumpſit: fuit maximæ auctoritatis philoſophus: de quo Iuuenalis ſatyra ſecunda: plena: omnia gypſo: chryſippi inuenias: Cicer. ætatis metas: Quia non ad Iſocratis ætatem peruenit: hoc eſt non tanto tempore vixit: nā Iſocrates: vt diximus: nouem & nonaginta confecit annos: hic vero ad octogeſimum tantum modo peruenit annū: ergo. ¶ Citerioris. i. breuioris ætatis: terminos. ¶ Cœptum λογικόν. Librum logicorum: & philoſophi conſiderationum: nam logica: & philoſophorum conſiderationes in eo libro continebantur. ¶ Exactiſſimæ ſubtilitatis. Exqſitiſſimi acuminis. ¶ Ad ea: quæ ſcripſit: longa vita ſit opus: Quia vt diximus: teſte Diogene: ſeptuaginta volumina compoſuit: ad quæ legenda longiori vita opus eſſet.

Chryſippi Medea.

¶ De Chryſippo.

Iterioris ætatis metas, ſed non tamen parui ſpatii Chryſippi uiuacitas flexit, nam octogeſimo anno, cœptū ante quadrageſimū λογικων exactiſſimæ ſublimitatis uolumen reliqt: cuius ſtudium in tractandis ingenii ſui monimentis tantum operis, laboriſq; ſuſtinuit: ut ad ea, quæ ſcripſit, penitꝰ cognoſcēda: longa uita ſit opus.

¶ De Cleanthe philoſopho.

E quoq; Cleanthe tam laborioſæ haurientem, & tam pertinaciter tradentem ſapientiam, numen ipſius induſtriæ ſuſpexit: cū adoleſcentem quæſtu extrahendæ aquæ nocturno tempore inopiam tuam ſuſtentantem: diurno Cryſippi præceptis percipiendis uacantem: eundemq; ad undecenteſimum annum attenta cura erudientē auditores tuos uideret. duplici enim labore unius ſeculi ſpatium occupaſti: incertum reddendo diſcipulus ne, an præceptor eſſes laudabilior.

E quoq; cleante: Cleantes hauriēda ortulanis aqua vitam ſuſtentauit: hic cleantes phanſi filius a ſuis: vt Antiſthenes dicit: in ſucceſſionibus: primum quidem pugil fuit: deinde profectus Athenas cum dragmis quattuor: vt quidam ferunt: congreſſus zenoni ſtudioſiſſime philoſophatus eſt: neq; eiſdem decretis perſtitit: memoriæ: proditū eſt ipſum laborioſiſſimum fuiſſe: adeo vt inopia cogente ſe mercenarium faceret: ac noctu quidē in hortis hauriret aquā: interdiu autem operam ſtudiis liberalibus daret: vt & phreantles. i. exhauriens puteos appellaretur. Aiunt illum cum pertractus eſſet in iudicium redditurus rationē. vnde adeo robuſtus: ac tam boni habitus viueret: Hortulano apud quem id muneris implebat: ac muliere penes quā farinas pinſabat: teſtibus ſui victus vſum abſolutum eſſe. Ariopagitaſq; admiratos: decē illi minas dari conſueuiſſe. Zenonem autem accipere illum vetuiſſe. Aiunt autem Antigonum illi tria milia dediſſe: hic auditor eius: cum rogaret: cuius gratia hauriret: audiuit: non ſolū haurio: nunqd nō effodio: ac rigo: & cætera facio philoſophiæ cauſa: & Zeno quidem illum ad id exercebat: videbatq; obolum ſibi ex laborem: afferri coactam aliquando ſtipē in mediū familiarium intulit dicens: cleantes quidem cleantem alium poſſet nutrire: ſi vellet: qui vero inde nutriantur: affatim habēt: ab aliis quærunt: quæ ſunt ad vſum vitæ neceſſarium. & quidem remiſſius philoſophantes: ea igitur ex cauſa ſecundus hercules cleantes dicebatur. hunc Vale. dicit chryſippi auditorem: cum econtrario Laertius dicat. ¶ Chriſippus appollonii filius ſolenſis ſiue tharſenſis: vt Alexander in ſucceſſionibus ait: diſcipulus cleantis fuit: hic prius longa exercitatione emenſa zenonis: ſiue cleantis: vt Diocres & plurimi tradunt: auditor: nam cleantes vitæ inſtituto clarus obtinuit: vt zenoni ſuccederet: & quidem complures eſſent illius memorabiles diſcipuli. Compoſuit autem libros pulcherrimos de tempore: de ſenſu: de arte: de apetitione: de antiquitate: de diis: de hymeneo: de gigantibus: de arte amatoria: de polliticis: de legibus: & alios q̄plures: tumuit illi gingiua: ac putruit medicorum ſententia: biduo cibo abſtinuit: conualeſcente ipſo: & medicis ſibi conſueta pmittentibus: iterum ſponte ſua fecit abſtinentiam: qua conſumptus eſt: & extinctus. Alii dicunt amore alterius vitæ manum ſibi iniecjſſe audito a ſe zenone annis. ix. cuius annos hoc nonageſimum æquaſſe dicitur. ¶ Laborioſe haurientem: Cum multo ſudore adiſcentem: numen ipſius dea ipſa induſtriæ: nam cunctas virtutes. & animi paſſiones deos eſſe credebant antiq: & eas tanq̄ numina colebant: vt fides: pietas concordia: Iuue. Vt colitur pax: atq; fides victoria virtus. Quæq; ſalutato crepitat concordia nido. ¶ Extrahendæ aquæ: hauriendæ ex puteis aquæ. Seneca ad Lucilium epiſtola. xlv. Socrates patricius nō fuit: cleantes aq̄ traxit & rigando hortos locauit manus. ¶ Diurno chryſippi pceptis. Diſſentit a Laertio: vt diximus: non enī chryſippi: ſed zenonis auditorem fuiſſe: dicit Laertius qui ei propter morum venuſtatem ſucceſſit. ¶ Abunde ad centeſimū: ad nonum & nonageſimum annum: dempto. ſ. vno ad centum. ¶ Duplici enim labore: Vere te induſtriæ numen aſpexit: nam & diſcendo: & docendo te ſemper ita geſſiſti: vt indiſcrimine venire poſſit: melior ne diſcipulus: an præceptor euaſeris.

Cleāthis mors.

ASCE.

¶ CITErioris Viuacitas. i. aptitudo: & auiditas viuendi: & quaſi longæuitas chryſippi flexit metas. i. puenit ad ſpacium citerioris ætatis (Tranſlatio ad curule certamen: in quo dum currus ad metas tracti ſunt reflectuntur: ſed tamen non parui ſpacii: nam reliquit volumen λογικῶν. i. logicorū aut logicaliū exactiſſimæ ſubtilitatis anno octogeſimo. ſ. ſuæ ætatis cœptum ante quadrageſimum. ſ. annum. & ita ſupra quadraginta annos in eo laborauerat. Cuius. ſ. chryſippi ſtudium ſuſtinuit tantum operis: & laboris tractandis. i. exercendis monumentis. i. futuris indiciis: & teſtimoniis ingenii ſui: vt opus ſit longa vita: ad cognoſcēda penitus. i. omnino: & pene intus: ea q̄ ſcripſit. ¶ Te quoq; &c. O cleante (a nominatiuo cleanthes) numen. i. diuina virtus vi ipſius induſtriæ: ſuſpexit. i. miſericorditer aſpexit: quoq;. i. etiam te haurientem tam laborioſe ſapientiam (Alludit ad nomen illi ex officio impoſitum: nam quia e puteis aquam haurire ſolebat præ tenuitate rerū: vt inde victum redimeret: dictus eſt in phreanthles a nomine φρέαρ quod eſt puteus: & verbo ἀντλέω. i. exhaurio: ſed dum per ſe ponit' ſignificat exhaurire ſentinam) & tradentem. ſ. diſcipulis: tam pertinaciter. i. conſtanter quum. i. quando videret te adoleſcentem ſuſtentantem inopiam tuam quæſtu. i. lucro: a quæ extrahendæ. ſ. e puteis tempore nocturno: & ſup. vacantem tempore diurno præceptis. i. traditionibus chryſippi percipiendis: quum videret te eundem erudientem abunde: & attenta cura ſup. vſq; ad centeſimum annum auditores tuos. ¶ Enim pro quia tu occupaſti ſpacium vnius ſeculi. i. centum annorum duplici labore. ſ. dicendi: & docendi: reddendo incertum. i. ambiguum: an eſſes laudabilior diſcipulus: an pceptor.

¶ De Sophocle.

Ophocles quoq;, cū rerum natura glorioſum certamen habuit: tam benigne ille mirifica opera ſua exhibendo: quam illa operibus eius tempora liberaliter ſumminiſtrādo. prope. n. cēteſimū ānū attigit. ſub ipſū trāſitū ad mortē Oedipode coloneo ſcripto: q̄ ſola fabula omniū eiuſdē ſtudii poetarū pripere gl'iam potuit. idq; ignotū eē poſteris filiꝰ Sophoclis noluit. σοφου ſepulchro pris, q̄ retuli inſcalpendo.

¶ De Simonide poeta.

Imonides uero poeta octogeſimo anno & docuiſſe ſe carmina, & in eorum certamen diſcendiſſe ipſe gloriatur: nec fuit iniquū illum uoluptatē ex ingenio ſuo diu percipere: cū eā omni æuo fruendā traditurus eſſet.

¶ De Solone.

Am Solon quanta induſtria flagrauerit, & uerſibus complexus eſt: quibus ſignificat, ſe quotidie aliquid addiſcentem ſeneſcere. & ſupremo uitæ die confirmauit: quod aſſidētibus amicis, & quadam de re ſermonem inter ſe cōferentibus, fatis iam præſſum caput erexit. Interrogatuſq; quapropter id feciſſet reſpondit: ut cū iſtud quicquid eſt: de quo diſputatis, percepero. moriar. Migraſſet pfecto ex hominibus inertia, ſi eo animo uitam ingrederentur: quo eā Solon egreſſus eſt.

OLIV. Sophocles a labore nū q̄ abſtinuit.

Ophocles: hic tragædiarum ſcriptor clariſſimus athenieſis: de quo diximus in ca. de cōtinētia li. iiii. cuius tanta fuit induſtria vt cum ipſa rerum natura certaſſe videatur. nam cū eſſet annoꝝ ferme centum: œdiopem tragœdiam compoſuit: de qua Ci. in Catone maiore: Sophocles ingt ad ſummā ſenectutem tragœdias fecit: q pp ſtudiū: & induſtriā cū rē negligere familiarē videret' a filiis in iudicium vocatus: vt quemadmodum noſtro more rē male gerentibus patribus bona interdici ſolēt: ſic illum quaſi deſipiētem a re familiari remouerēt iudices: tunc ſenex dicit' eam fabulam: q̄ habebat in manibus: & pxime ſcripſerat Oedipū coloneum recitaſſe iudicibus: quæſiſſeq;: nū illud carmen deſipientis videretur: quo recitato ſententiis iudiciū eſt liberatus. ¶ Glorioſum cū rerū natura certamen: Hoc habuit cum natura certamen: vt diu viuendo laborioſus ſemp eſſet: natura longū illi vitæ ſpaciū conceſſit: quo poſſet ſcribendæ gloriam comparare: Sophocles illud non minori ſtudio: & induſtria ſpacium confecit glorioſum igitur certamen: vt q̄to maius ſpacium daretur: tanto maiori ille ſtudio conficeret. ¶ Sub ipſum tranſitum ad mortē: de qua morte dicemus. lib. vlt. ca. xii. ¶ Quæ rettuli: fabulam. ſ. Oedipodis q̄ ſupra cōmemorauit: hanc filius ſepulchro patris curauit iſculpi: virtutis pñæ monumētū ppetuū.

Imonides vero poeta. Hic Lyricus poeta fuit: vt diximus li. i. ca. de ſomniis: itē capi. de miraculis. vnde & carmina quædam Simonida dicta ſunt primus etiam artē memoriæ inueniſſe dicitur: teſte Cice. tanta eius fuit induſtria vt gloriaretur: & ſe octogenarium carmina docuiſſe: & i. theatrum ad certamen cū reliquis poetis deſcēdiſſe: vt inde præmia: quæ meliori poetæ darentur: exciperet: ſuperſtes etiam carminibus ſuis fructum ex hiis: voluptatem. ſ. mirificam cœpit: qa videret: q; ea omnis eſſet celebratura poſteritas. ¶ In eorum certamen deſcēdiſſe: in theatrū deſcendit: vt carmina ſua: quæ recitaret: cæterorū poetaꝝ verſibus potiora eſſe probaret: & ita propoſitum præmiū caperet. ¶ Nec fuit iniquum: Lyptotes eſt: ac ſi diceret fuit æquiſſimum.

Am Soló: De hoc ſolone diximus ſupra li. v. ca. de ingratis. Fuit aūt vnus e ſeptem ſapientibus: athenieſis: vt qdā dicunt: vt alii ſalaminius: de qua iſula diximus ſupra li. & capite pſcriptis: vt cūq; ſit: athenis vixit: & vrbē illam quaſi nouam ciuitatē moribus: & legibus condidit: qua in re tanto temperamēto ſe inter plæbē: & ſenatum egit. vt ab vtriuſq; parem gratiam cōtraxerit: Legit' apud Platonē Solonē iudicio Criciæ cuiuſdam viri doctiſſimi videri non ſolum prudentia cæteris laude dignis: ſed ēt carminibus pſtitiſſe: & ſi ſermonem: quē ab ægypto reuerſus inſtituerat: impleſſet non minorē Heſiodo: vel Homero futurū cōtinebant' aūt in eo athenienſiū geſta: hic q̄q; oīum hominū iudicio hēret' cōtinens: tñ indulſiſſe ſcribit' vino: cuius īduſtria quāta fuerit eius verbis cōprædi pōt: nā dictitate ſolebat γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. ſeneſco ſemper multa addiſcens. pterea cum extremū fati diem ſuſtineret: & q aſſidebāt amici: ac familiares de re quadā inter ſe diſputarent caput erexit auditurus: qd illi tunc inter ſe diſſererēt iterrogatus: ſiqd eēt qđ vellet: vt pcepto ingt qcqd eſt: de quo diſputatis: eruditior hinc abeam: moriarq; ſapientior: vox profecto philoſopho tanto digniſſima. ¶ Flagrauerit: Accenſus fuerit: nota eſt verboꝝ differētia flagro & fragro: alterum: cum a flatu: ſiue flāma: alterum a fracta ſpē veniat. hoc ad odorem. illud ad ardorem refertur. ¶ Verſibus: ſupra græce poſitis. ¶ Fatis præſſum: Inſtanti & propinqua morte grauatum. ¶ Migraſſet ex hominibus inertia: Si homines inquit ea induſtria vitam ingrederentur: qua Solon egreſſus eſt: nullus inter mortales inertiæ locus inueniretur: hæc autem ad id potiſſimum valent: vt adoleſcentes horum exemplis incitati

ſummo ſtudio:& induſtria virtutes amplectantur:& ſtudia capeſſant:horumq; ſimiles fieri maxime laborent.

ASCE. ¶SOPHOcles quoq; habuit glorioſum certamẽ cũ natura rerũ:exhibẽdo illi.ſ.naturæ mirifice opa ſua.ſ.tragica tam benigne.i.bona voluntate.q̃ illa.ſ.natura ſubminiſtrando opibus eius.ſ.Sophoclis tpa.ſ.vite liberaliter:hoc ẽ Sophocles contendit cum natura:conando eã vincere labore ſuo:hoc eſt plus laborando q̃ pro modo tpis ſibi dati:& natura certauit:cum Sophocle ꝓlongando illi tẽpus vitæ:& induſtriæ vltra cõſuetũ modũ.Enim ꝓ qa Oedipode coloneo ſcripto.i.tragœdia ſic inſcripta abſoluta ſub ipſum tranſitũ ad mortẽ.i.pauloante deceſſum ſuũ:Sophocles attigit ꝓpe centeſimũ annum:qua ſola fabula licet alias non ſcripſiſſet:ipſe potuit p̃ripere.i.p̃cæteris rapere:& vendicare ſibi gloriam omniũ poetarũ eiuſdẽ ſtudii:& Sophon filius Sophocles noluit id.i.eã laudẽ patris eſſe ignotum poſteris:inſculpendo ſepulchro patris:q̃ retruli:videlicet:q; princeps tragicorũ:vel ea ſola fabula euaſerit.Videt̃ autẽ hoc modo ſophon eſſe nomen filii:ſunt tamen:qui græcæ ſcribunt σόφον.i.ſapientẽ:vt ſit inſculpendo ſepulchro ſophon:ſed tunc non quadret:qđ additur: q̃ rettuli.¶Simonides vero poeta gloriatur ſe docuiſſe carmina anno octogeſimo.ſ.ætatis ſuæ:& deſcendiſſe in certamẽ eorum.ſ.carminum:aut potius poetarum ſcribentium carmina.Nec fuit iniquum.i.iniuſtum:illum pcipere diu voluptatẽ ex ingenio ſuo:cum traditurus eſſet eã fruendam.i.cum fructu:& voluptate percipiendam omni tempore:quia eius carmina ſuperextabunt iudicio authoris.

OLIV. Themiſtoclis iduſtria. QVam porro induſtrius themiſtocles: themiſtocles athenienſium clariſſimus ciuis: & imperator eximius:vt diximus in capi.de mutatione fortunæ: induſtria q̃ta fuerat:hinc facile coniici poteſt:q cũ multarum:maximumq; rerum cura eſſet inuolutus: & reipublicæ Athenienſis adminiſtrationi ſemper intentus omnium tamen ciuium ſuorum nomina: teſte Cicer.teſte Quintiliano:& nũc Valerio memoriæ mandauerit: & intra anni ſpacium perſicam linguam optime pceperit.Cicero in catone maior:Themiſtocles inq̃t omniũ ciuium ſuorum perceperat nomina.Quintilianus vero de inſtitutione oratoria in capit.de memoria: Cæterum inquit quantũ natura:ſtudioq; valeat memoria:vel themiſtocles teſtis eſt:quẽ vnum intra annũ optime locutum perſice cõſtat.¶Diſtrictus: Implicitus:interdũ iratus:& ſeuerus: ac potens per ſummam iniquitatem patria pulſus inuidia ciuium:vel tyrannidis ſuſpitione: vel qa:vt diximus: mos erat Athenis:vt q virtute maximas opes cõparaſſet: ne libertati periculoſus eſſet:p decem:annos exularet:ergo per ſummam:iniquitatem:quia iniquiſſimum erat patriæ liberatorem:imperii amplificatorem.& conſeruatorem exilio mulctare:quẽ ingentibus præmiis afficere debuerant.¶Parta commendatione:per laborem.¶Perſicam linguam:ſtudioſe addiſcendo:ſe regi gratum reddidit:& cõmendabilem.¶Cuius vtriuſq; induſtriæ.Et poſſe omnium ſuorum nomina memoriæ complecti:& aliena lingua ſine interpræte vti: quod vtrunq; fecit themiſtocles.¶Duo reges:Cyrus & Mithridates.

¶De Temiſtocle.

QVam porro induſtrius Themiſtocles, qui maximarũ rerum cura diſtrictus, omnium tamen ciuium ſuorũ nomina memoria cõprehendit:per ſummam nanq; iniquitatem patria pulſus, & ad Xerxem, quẽ paulo ante deuicerat:cõfugere coactus, prius, quã in cõſpectũ eius ueniret, perſico ſermoni ſe aſſuefecit: ut laborem parta commendatione regis auribus familiarem, & aſſuetum ſonum uocis adhiberet.

¶De Cyro, & Mithridate.

CVius utriuſq; induſtriæ laudem duo reges partiti ſunt Cyrus omniũ militum ſuorum nomina, Mitridates duarũ, & uiginti gentium, quæ ſub regno eius erant, linguas ediſcẽdo, ille ut ſine monitore exercitũ ſalutaret: hic, ut eos, quibus imperabat:ſine interpræte alloqui poſſet.

Cyri memoria. Mithridatis memoria. CYrus:Fuit perſarũ rex potẽtiſſimus:de quo Iuſtinus multa tradit li.i.& nos in cap.de ſomniis: hũc magnæ memoriæ fuiſſe:& Solinus in ca.de homine:& Quintilianus de inſtitutione oratoria in ca.de memoria.& Pli.lib.vii.na.hi.teſtant̃:nam Solinus inquit:Cyrus memoriæ bono inclaruit:q in exercitu:cui numeroſiſſimo p̃fuit: nominatim ſingulos alloq̃bat̃ Quin.vero:vt ſupra diximus:q̃ũ natura ſtudio valeat memoria: vel Themiſtocles teſtis: quẽ vnum inter annum optime locutũ pſice cõſtat vel Mithridates:cui duas & viginti linguas:quot nationibus imperauit:tradit̃ notas fuiſſe: vel craſſus ille diues:qui cum Aſiæ p̃eſſet:qnq; græci ſermonis differentias ſic tenuit:vt q̃ quiſq; eũ lingua poſtulaſſet:eadem ius ſibi redditum ferret.vel Cyrus:quem omnium militũ tenuiſſe creditũ eſt nomina.¶Sine monitore exercitum ſalu.Imperatores nominum ſuggeſtores habere conſueuerant qui nomina militum eorum auribus inſererent:quo blande nominatim milites appellando eorum animos ſibi maxime conciliarent:hos monitores Romani nomen clatores appellabant.

ASCE. ¶NAM Solõ:&.i.ſimul complexus eſt.i.conſecutus quanta induſtria flagrauit verſibus:quibus ſignificauit:ſe ſeneſcere.i.ſeniorem fieri: addiſcentem quotidie aliquid: & confirmauit.i.comprobauit ſupræmo die vitæ:q.i.quia crexit caput ſuũ iam p̃ſſum fatis.i.morte inſtante:amicis.ſ.eius aſſidentibus:& conferentibus de quadam re inter ſe:& interrogatus quapropter feciſſet id.i.erexiſſet caput ſuum reſpondit: vt cum pcepero iſtud qcq̃d eſt:de quo diſputatis moriar.Profecto(dicit autor)inertia.i.ignauia:& carentia induſtriæ migraſſet.i.penitus diſceſſiſſet ex hominibus:ſi ſup.homines ingrederentur vitam eo animo:quo Solon eſt egreſſus ea.ſ.vita:hoc eſt cupienti ſemp aliquid diſcere.¶Quã:&c.Porro.i.ſed:quã.i.quantum induſtrius ſup.fuerit Themiſtocles qui diſtrictus cura maximarũ rerũ:tamen.i.nihilominus compræhendit memoria: nomina omniũ ciuium ſuorũ:Namq; ipſe pulſus patria p ſummam iniqtatem:& coactus fugere ad xerxẽ.ſ.regem perſarum: quẽ deuicerat pauloante:aſſuefecit ſe ſermoni perſico:priuſquã veniret in conſpectu:aut in conſpectum eius.ſ.xerxis.vt cõmendatione.ſ.ſui:parta labore:aut p laborem:adhiberet:auribus regis:videlicet xerxis ſonũ.i.vocem familiarem: & aſſuetũ repete auribus regiis quia ſignum amoris eſt didiciſſe alterius gentis linguã:cum qua qui nullum cõmercium affectaret:eam non diſceret.¶Cuius vtriuſq; induſtriæ.ſ.in commemorandis nominibus ciuium:& ediſcenda lingua perſica:hoc eſt aliena duo reges.ſ.Cyrus & Mithridates partiti ſunt.¶Cyrus.ſ.rex perſarum ſup.partitus eſt laudem Themiſtoclis diſcendo nomina omniũ militum ſuorũ & Mithridates rex ponti diſcendo linguas duarum & viginti gentium:quæ erant ſub regno eius ille.ſ.Cyrus diſcendo ſup.nomina omnium ſuorum militum:vt ſalutaret exercitum ſine monitore.i.de nomine ſalutandi: hic.ſ.Mithridates diſcendo omnes linguas:vt poſſet alloqui ſine interpræte eos:quibus imperabat.

OLIV. OCium:qđ induſtriæ:& ſtudio:Cum nihil magis induſtriæ:& ſtudio cõtrarium eſſe videat̃ q̃ ocium quaſi inconueniens:& abſurdum eſſe videbat̃ hoc illis ſubiungere:ideo breui vtit̃ p̃fatione:qua oſtẽdat non incongrue factum eſſe: cum poſt longa ſtudia:diutinoſq; labores defatigati:animi relaxationẽ quandam deſiderent:qua recreati vegetiores: deinde alacriores ad ſtudia redeant:atq; labores.¶Non.q.u.euaneſcat.Duo tangit ocii genera:vnum eorum:qui veluti torpore quodam & langore animi in ocio marceſcunt:quod non ſolum fugiendum:ſed prope modũ deteſtandũ videt̃: alterũ eorũ:quia labore requiẽ:& laxamentũ quærunt:qđ expetendum eſt.¶Strenuis: Impigris:& promptis:& opponitur inertib9.

¶De otio. Capi.VIII.

OTiũ, quod iduſtriæ, & ſtudio mxime cõtrariũ uidet̃: præcipue ſubnecti debet.nõ quo euãeſcit uirtus:ſed quo recreat̃. alterũ enim etiã inertibus uitandũ, alterum ſtrenuis quoq; interdum appetendum eſt. Illis ne proprie uitam inertẽ exigant:his, ut tempeſtiua laboris intermiſſione ad laborandum fiant uegitiores.

¶De Scipione, & Lælio.

PAr ueræ amicitiæ clariſſimum Scipio, & Lælius, tũ amoris uinculo, tũ etiã oĩum uirtutũ inter ſe iunctũ ſocietate, ut actuoſæ uite iter equali gradu exequebant̃: ita animi quoq; remiſſioni cõmuniter acquieſcebant. conſtat nãq; eos Caietæ, & Laurẽti, uagos litoribus cõchulas, & calculos lectitaſſe: idq; ſe.P.Craſſus ex ſocero ſuo.Q. Scæuola, q gener Lælii fuit audiſſe ſepenumero p̃dicauit.

¶De Scæuola.

SCæuola autẽ qetæ remiſſionis eorũ certiſſim9 teſtis, optĩe pila luſiſſe tradit̃ qa uidelicet ad hoc diuerticulũ aĩum ſuũ forẽſib9 mi

¶Tempeſtiua:Opportuna:& in tempore facta. ¶Vegetiores:Viuatiores:& validiores deficerẽt aſſidua intenſione animi:niſi interdum ocio recrearentur.Ouidius. Si nunq̃ ceſſas tendere mollis erit.

PAr veræ amicitiæ:Conſtat Scipionem:& Lælium teſte Cice.ſumma amicitia fuiſſe coniunctos: vt igitur actuoſæ vitæ ſtudia:& labores omnes cõmuniter ſuſceperant:ſic & animorũ relaxationes:& ocia pariter capeſſebant:vt in littore Caietæ:mariſq; tyrrheni pariter deambulantes: conchulas:calculoſq; more puerorũ ſæpiſſime legerent:id laxationis genus in ocioſis viris turpe:in ſcip.& Lælio fuiſſe videtur honeſtum.¶Par clariſſi.vere duo par vnum eſſe dicuntur: vt par boum: ſic par amicorum:quattuor autem vel paulo plura verorum amicorum paria fuiſſe apud maiores leguntur vt Theſeus & Perithous.Pylades & Oreſtes.Tydeus & Polinices.Niſus & Eurialus: inter quos Scipio connumerãtur & Lælius.¶Actuoſæ vitæ:laborioſæ:& variis actionibus debitæ:qualis induſtriorum:& ſtudioſorum hominum eſſe ſolet.¶Iter:laborem per ſimilitudinẽ.¶Equali gradu:In tranſlatione perſiſtit.¶Vagas.Diſperſas per littus:quidam legunt vagos.i.Lælium & Scipionẽ errantes.¶Conchulas:Teſtas piſcium: quibus Romani poſtes:& lecticas exornare conſueuerant.ſunt q dicant græce oſtraca capellari. ¶Calculos: lapillos dictos:qđ ſua breuitate ſine moleſtia calcantur:vnde calculus minima pars ponderis ex duobus granis lentis: & calculus numerus:calculatio ſupputatio.¶Lectitaſſe:Frequẽter collegiſſe.¶Publius Craſſus orator:de quo Cice.li.de oratore mentionem facit:& de eloquẽtia diſputantem inducit: fuit autem Sceuolæ gener:vt li.iiii.oſtendimus ca.de verecundia. Ergo.P.C.Scæuolæ vero Lælii generi fuiſſe dicuntur:de quo Lælio Cic.li.qui inſcribitur Lælius:hoc eſt de amicitia.Qu.Mutius augur Scæuola multa narrare de.C.lælio ſocero ſuo memoriter:& iocunde ſolebat. Cõchulæ. Calcul9

SCæuola autem quietæ:Vt teſtis fuerat Scæuola ſcipionem & Lælium animi relaxandi gratia conchulas:& calculos in littore lectitaſſe.ipſe vero non minus poſt animi labores a forenſibus officiis ad pilæ ludum ſe interdum conferebat nonnunq̃ ad aleas:& teſſeras:vt eo laxamenti genere fatigatum animum relaxaret:hic teſte Cice.li.officiorũ primo fuit.P.Scæuolæ filius iuriſperiti: a quo Cice.iuris ciuilis ſcientiam quantacũq; foret accepiſſe dicitur:nam lib.i.officiorum inquit:quorum vero patres:aut maiores aliqua gloria præſtiterunt:eorum pleriq; in hoc genere laudis ſtudent excellẽr: vt.Quin.Mutius.P.filius in iure ciuili.Fuit autem hic Scæuola:teſte eodem Ci.in.lælio:iuriſperitus & augur:quem in lib.de oratore Ci.inducit cum Craſſo de eloquẽtia diſputantem.¶Quietæ remiſſionis:Ocioſæ relaxationis eſt enim adiectiuum quietæ.¶Optime pila:Cum dicat optime:ſignificat illum ab adoleſcentia fuiſſe ſtudioſiſſimum eius ludi:vt aſſidua exercitatione minime ineptus:eius peritiam conſecutus fuerit non mediocrem.

ASCE. OCium:quod videtur maxime contrarium induſtriæ:& ſtudio:debet p̃cipue ſubnecti:qa oppoſita iuxta ſe propoſita maxime eluceſcunt(non tamen ocium:de quo hic loquit̃:ſtudio penitus contrariat̃ ſed illi opitulat̃:vnde addidi videtur.ſ.in nomine ipſo:quia ocium eſt contrariũ negocium:ſed vt cicero dicit:qdam in ocio ſunt minime ocioſi:vnde author addit)nõ ſup.ſubnecti debet ociũ quo virtus euaneſcit.i.diſperdit:ſed quo recreat̃:alterũ.ſ.ociũ quo virtus euaneſcit: vitandum ſup.eſt ẽt inertibus.i.minime induſtriis:& ſolertibus:alterũ.ſ.ocium:quo virtus recreat̃:appetendum interdum ẽt ſtrenuis.Illis ſup.euitandum eſt ocium:quo virtus euaneſcit:ne exigant.i.penitus agant ꝓpriam: aut ꝓpe aut ꝓprie vitam inertẽ.i.ſine arte:& induſtria:his ſup.appetendũ eſt(vnde ẽt bona appetimus)ocium:quo virtus recreat̃:vt fiant vegetiores.i.agiliores:& expeditiores ad laborandum:tempeſtiua intermiſſiõe laboris.¶Par &c.Scipio.ſ.maior & lælius:par clariſſimũ.i.nobiliſſimum veræ amicitiæ:iunctum.i.cõnexũ inter ſe:tum.i.pariter vinculo amoris:tum ẽt ſocietate.i.cõcitatione omniũ virtutum:vt.i.quemadmodũ exequæbant̃.i.peragebant iter vitæ actuoſæ:gradu æquali.i.æque magno ꝓgreſſu: ita aqeſcebant.i.obtemperabant:quoq; cõiter:remiſſioni.i.recreatiori animi p remiſſionẽ operis: nãq;.i.qa conſtat eos lectitaſſe.i.frequẽter collegiſſe caietæ:& laurenti.i.iuxta ea oppida littoralia conchulas.i.paruas cõchas:vagas.i.diſperſas:littoribus.ſ.maris tyrrheni:& calculos.i.paruos lapillos.¶Et Pub.Cra.p̃dicauit ſe audiſſe id ex.Qu.Scæuola ſocero ſuo.i.patre vxoris ſuæ:q.ſ.ſcæuola fuit gener.i.maritus filiæ Lælii.¶Scæuola autem certiſſimus teſtis remiſſionis.i.relaxationis eorum.ſ.dictorũ qete.i.tranquillæ:hoc eſt per quietem:tradit̃ luſiſſe optime.i.artificioſiſſime pila inſtrumento noto:ſed vt opinor:alterius generis q̃ quo in gallia vtuntur:nam itali adhuc pilam decuplo grandiorem:& vento turgidam agitant.

¶CALculis.Calculorũ ludus ab Ouidio deſcribit̃ in artibus:& ab aliis cõpoſito ſeorſum volumine: ſcacorum nunc dicit̃. THE.

ſteriis fatigatum, transfere ſolebat. Aleæ quoq;, &
calculis uacaſſe iterdũ dr̃: cũ bene, ac diu iura ciuiũ,
& cerimonias deorũ ordinaſſet. ut. n. in rebus ſeriis
Scæuolã, ita & in ſcurrilibus luſibus hoĩem agebat,
quẽ rerũ natura cõtinui laboris patiẽtẽ eſſe nõ ſinit.

Externa. De Socrate philoſopho.

IDq; uidit, cui nulla pars ſapientiæ obſcura
fuit, Socrates iõq; ñ erubuit tũc, cũ interpo
ſita arũdine cruribꝰ ſuis, cũ puulis filiolis lu
dẽs ab Alcibiade riſus eſt.

De Homero poeta.

HOmeris quoq; ingenii cœleſtis uates non
aliud ſenſit: uehemẽtiſſimis Achillis mani
bus canoras fides aptando, ut earũ milita
re robur leni pacis ſtudio relaxaret.

Quanta ſit uis eloquentie. Capit. IX.

POtentiam uero eloquẽtiæ & ſi plurimũ ua
lere animaduertimus: tamen ſub propriis
exẽplis, quo ſcilicet uires eius teſtatiores
fiant, recognoſci conuenit.

De Valerio.

REgibus exactis plebs diſcedẽs a pr̃ibꝰ, iux
ta ripã fluminis Anienis in colle, q ſacer ap
pellatur: armata conſedit: eratq; non ſolum

OLIV. Diuerticulum.

ℭAD hoc diuerticulũ. Digreſſionẽ. eſt aũt a viatoribus ſumpta trãſlatio: qa via geſcẽdi gr̃a ad loca diuertũt. eſt. n. diuerticulũ
locus vbi de via diuertimꝰ. Terẽtius: vbi ad ipſum venio diuerticulũ. vel locus ẽ ad quẽ de itinere ſecedimꝰ: verſoriũ vero do
mus hoſpitalis: ad q̃ ex diuerſis viis cõuenit'. ℭCalcul: Teſſeris: vel taxillis: vt calculos poſuerit p taxillis. ℭIura ciuiũ: vtpo
te q iuriſperitus. ℭEt cerimonias deorũ: Vt q augur. nã alter põtifex fuit. Cice. quo mortuo me ad põtificẽ Scæuolã contuli.
ℭVt. n. i rebꝰ ſeriis. Licet ſapiẽti rebꝰ ſeriis iterdũ iſerere ludos: & ioca: vel certe poſt ſeria ad ludos ſe: & ioca cõferre: teſte Ci
cerõe li. officiorũ pmo. Ludo ãt & ioco vti illis qdẽ licet: ſed ſicut ſomno: & qetibꝰ cæteris: tũc cũ grauibꝰ: ſeriiſq; rebꝰ ſatisfece
rimꝰ. ergo Scæuola i rebꝰ ſeriis ſe virũ grauẽ: & auctorita
te plenũ: in ludis vero ſe hominẽ referebat. ℭIn ſcurru
libꝰ: luſibꝰ ſiue dubio de ẽpticula q̃ſi: qđ facere frequẽter
ſolent auctores. Vir. Medias iter: cædes exultat amazon.
vel ſcurrulibus iocoſis non tñ turpibus: quibus vtuntur
ſcurræ. ℭQuẽ rerũ natura. Natura inqt nõ patit' hominẽ
labori ſemp iſiſtere: nã licet virtutis laus: oĩs in actiõe cõ
ſiſtat: ab ea tñ neceſſe ẽ ſæpe fiat intermiſſio: multiq; den
tur ad ſtudia reditus: nã vt inqt Oui. qđ caret alterna re
quie durabile nõ ẽ: Hæc repat vires: feſſaq; mẽbra leuat.
IDq; vidit. Socrates terreſtre quoddã oraculũ: &
humãæ ſapiẽtiæ venerabile ſacrariũ nõ erubuit
cũ filiolis pueriliter ludẽs ab alcibiade rideri: cũ
ad eũ ſalutãdi gr̃a veniſſet: & arundines cruribꝰ interpo
nẽtẽ more puerorũ offendiſſet ſciebat. n. id ſibi naturæ le
ge pmitti laxamẽta q̃rere tãq̃ neceſſaria: & nõ hoĩ turpia:
q fuerit ſtudio: & labore defeſſus. ℭInterpoſita arundi
ne cruribꝰ. q morẽ puerorũ eqtẽ imitaret'. ℭHomerꝰ. hoc
idẽ ſenſit Homerus cũ Achillẽ virũ fortiſſimũ fidibꝰ canẽ
tẽ ſæpius introduxit. ℭCanoras ſ. Reſonãtes chordas.

Achilles fidibus canebat

ROtentiã: Quãta ſit eloquẽtiæ vis: atq; potentia:
cũ cæteri oẽs qdẽ illa ſcripſerunt: tã græci q̃ lati
ni: tũ in primis ipſe pr̃ eloquẽtiæ Ci. cũ pluribus
in locis: & voluminibꝰ oñdit: quorũ vnũ nobis hoc loco
referre ſatis eẽ duxi: vbi rerũ oĩum dominã illã appellat.
Ait. n. li. ii. de na. deo. iã vero dñ̃a rerũ vt vos ſoletis dicere:
vis eloquẽdi: q̃ pclara: q̃q; diuina: q̃ primũ effecit: vt ea: q̃
ignoramus diſcere: & ea q̃ ſcimus: alios docere poſſimꝰ.
Deinde hac cohortamur: hac perſuademus: hac conſola
mur afflictos: hac deducimus a timore pterritos: hac ge
ſtientes cõprimimus: hac cupiditates: iracundiaſq; con
ſtringimus: hæc nos vires legum vrbium ſocietate con
iunxit: hæc nos ab imani: & fera vita ſegregauit: cũ igit'
ea ſit vis eloquẽtiæ: vt quicquid in rerũ natura: totoq; mundo laudabile ſit: in ea verſetur: cunctaq; eius adminiculis nitant':
foueantur: ſuſtententur: illuſtrentur: nihil præterea dicendum eſt: viſi vt ſubiectis exemplis fiat illuſtrior: atq; teſtatior. ℭEius
vires teſtatiores. *Si inquit exempla*: propoſuerimus: probabilior ſiet eloquẽtiæ virtus: atq; vulgatior.

ACSE.

REgibus exactis. Diſcrepat a Liuio Vale. hoc loco. non. n. Valeriũ. ſed Agrippam meneuium fuiſſe tradit Liuius: qui
plæbem a patribus diſſidentem: facta ſeceſſione ſua eloquẽtia reconciliauit: cum enim ſecum ipſa ciuitas foret ma
xime diſcors: inteſtino inter patres: plæbemq; flagrante odio: propter nexos ob æs alienum excitauit: ſeditionẽ ma
gno natu quidã: qui cum inſignibus maiorum ſuorum prorumpens in forum: ſqualida veſte: deformi vultu: fediorq; corpo
ris habitu: pallore: ac macie perenni tota deniq; ſpecie oris efferata: facto concurſu clamitat ductum ſe a creditore: nõ in ſer
uitium: ſed in ergaſtulum: & carnificinam: exacerbauit ita plæbis animos in patres.
ℭQuia videlicet Scæuola: ſolebat transferre ad hoc diuerticulum. i. repoſitorium: & quaſi reclinatorium ſicut in diuerticu
lo feſſi de via recreantur: animum ſuum fatigatum miniſteriis forenſibus. i. actionibus iudicialibus. Dicitur etiã vacaſſe. i. ſe
vacuum curis dediſſe: aleæ & calculis. i. taxillis: aut lapillis in vrnam iactitandis: cum ordinaſſet bene: ac diu iura ciuium: &
cerimonias deorum: quia augur erat: & quaſi pontifex. n. i. quia: vt. i. queadmodũ: ipſe agebat. i. repræſentabat in rebꝰ ſeriis. i.
ſeueris: & grauibus: ac ſeorſum a riſu poſitis Scæuolam. i. perſonam grauem: hoc eſt ſeipſo dignam: ita agebat in luſibus ſcur
rilibus. i. iocularis: hominem. ſ. vulgarem aut naturam humanam: quem. ſ. hominem natura rerum. ſ. creatrix: non ſinit eſſe
patientem. i. toleratiuum laboris continui. i. non intermiſſi: quia: Quod caret alterna requie durabile non eſt: in homine præ
ſertim. ℭIdq; &c. Et ſocrates: cui nulla pars ſapientiæ fuit obſcura. i. non perſpecta: vidit id. ſ. hominem non eſſe patientem
continui laboris: ideoq; non erubuit tunc cũ riſus eſt. i. irriſus: aut riſu affectus ab Alcibiade nobiliſſimo ciue athe. ludens
cũ filiolis paruulis: arundine interpoſita ſuis cruribus loco equi puerilis: qđ & alii fecerunt. Vnde Flaccus: Ludere par ipar:
equitare in arundine longa. ℭHomerus quoq; vates ingenii cæleſtis non aliud ſenſit aptando. i. applicando p teſtimonium
carminum ſuorũ manibus Achillis vehementiſſimis. ſ. ad opus bellicũ fides canoras. i. citharam: vt relaxaret robur militare. i.
ſeueritatem bellicam: & rigorem leui. i. facili ſtudio pacis. i. cui in pace vacare ſolemus.
POtentiam &c. Vero. i. ſed: & ſi. i. q̃q̃ animaduertimus potentiam eloquẽtiæ valere. i. poſſe plurimũ: tamen conuenit
ſup. eam recognoſci ſub propriis exemplis. ſ. quo. i. ideo: vt vires eius fiant teſtatiores. i. magis teſtatæ & comproba
tæ. ℭRegibus. ſ. Romanis Tarquinio: & filiis exactis. i. expulſis roma propter ſuperbiam: & ſtuprum lucretiæ: plebs
ſcilicet. Romana: diſcedens. ſ. per ſeditionem: a patribus. i. ſenatoribus: & nobilibus (pluſculo tamen interuallo) conſedit. i. lo
cum cepit: armata iuxta ripam anienis fluminis in tyberim influentis.

deformis, ſed etiã miſerrimus Reip. ſtatus a capite
eius cætera parte corporis peſtifera ſeditione diui
ſa. ac ni Valerii ſubueniſſet eloq̃ntia: ſpes tãti iperii
in ipſo pene ortu ſuo corruiſſet. Is nãq; populũ, noua
& inſolita libertate temere gaudentem, oratione. ad
meliora, & ſaniora conſilia reuocatũ, Senatui ſubie
cit. ideſt urbẽ urbi iunxit. Verbis ergo facundis ira,
conſternatio, arma ceſſerunt.

De. M. Antonio.

QVæ etiã Marianos, cinnanoſq; mucrones
ciuilis profundẽdi ſanguinis cupiditate fu
rẽtes inhibuerunt. miſſi enim a ſæuiſſimis
ducibus milites, ad. M. Antonium obtruncandum,
ſermone eiꝰ obſtupefacti, deſtrictos iã, & uibratos
gladios cruore uacuos uaginis reddiderunt, quibus
digreſſus. P. Antonius (is eni ſolus i ambitu exps an
tonianæ facũdiæ ſteterat) crudele imperiũ truculen
to miniſterio pegit. quã diſertũ igitur eũ fuiſſe pute
mus: quẽ ne hoſtiũ quidẽ quiſq̃ occidere ſuſtinuit'
qui modo uocẽ eius ad aures ſuas uoluit admittere'

OLIV.

ℭVT niſi alter cõſul ſeruilius mitioris igenii cõcitatos aĩos: multis pollicitatiõibꝰ leniſſet: i graue diſcrimẽ res fuerit futura:
maxime igruentibꝰ vndiq; bell'. nã finitimi: cognita ſeditiõe arma cõmouerãt: qbꝰ ſupatis: cũ ſoluẽdi pmiſſa tp̃s aduenifſet:
alter cõſul Apius: inſita ſuperbia aĩo: vt vanã collegæ faceret fidẽ: q̃ aſprime poterat: ius de creditis pecuniis dicere: & q ante
nexi fuerant creditoribꝰ tradere: tunc multo magis acerbati plæbis aĩ p dictatorẽ hildẽ ferme pollicitationibus: & edicto: ne
quis ciuẽ Ro. vinctũ: aut clauſum teneret: neu qs militis Ro. donec in caſtris eſſet: bona poſſideret: aut venderet: liberos ne
poteſue eiꝰ moraret': leniti ſunt: poſtremo cũ ẽt dictatoris pmiſſis defraudarent': tũ demũ ſeceſſio facta eſt in ſacrũ mõtẽ trãs
anienẽ: eo miſſus orator Menenius Agrippa ad reconci
liãdã: reuocãdãq; plæbẽ in vrbem: Intromiſſus in caſtra
priſco illo dicẽdi: & horrido modo. nihil aliud q̃ hoc nar
raſſe fert'. tpe quo in hoĩe: nõ vt nũc oĩa in vnũ cõſentie
bant: ſed ſingulis mẽbris ſuum cuiq; cõſiliũ: ſuus ſermo
fuerat: idignatus reliquas partes ſua cura: ſuo labore: ac
miniſterio vẽtri oĩa q̃ri: vẽtrẽ in medio qetũ nihil aliud q̃
datis voluptatibus frui: cõſpiraſſe inde ne manus ad os
cibũ ferrent: nec os acciperet: nec dẽtes conficerẽt: hæc ita
dum ventrẽ fame domare vellent: ipſa vna membra: to
tumq; corpus ad extremã tabẽ veniſſe inde appuiſſe: vẽ
tris quoq; aut ſegne miniſteriũ eſſe. nec magis aliĩ: q̃ ale
re cũ reddentẽ in oẽs corporis ptes hũc: quo viuimus: vi
gemuſq; diuiſum pariter in venas: maturũ cõfecto cibo
ſanguinẽ cõparando: hic q̃ iteſtina corpis ſeditio ſimilis
eſſe. iræ plæbis in p̃res flexiſſe mentes oĩum plebẽq; patri
bus recõciliaſſe: qđ ſi multo: & horrido dicendi gñe tãtũ
valuit vnius hominis facũdia: qđ culta: & exq̃ſita faciet
oratio. ℭDiſſidẽs. Diſſentiẽs: diſcrepãs: diſcordãs. ℭFlu
minis anienis. Tribus paſſuum milibus diſtat ab vrbe.
& teſte Priſciano li. vi. declinat' anio anienis: qđ antiqui
ſecũdũ analogiã ptulerũt aniẽ. Oui. xiii. met. quas anie
nis aq̃. ℭA capite. i. a ſenatu: & patribus. Cætera parte. ſ.
plæbe: & alludit ad fabulam quã ſupra diximus. ℭVrbi
vrbẽ. Plæbẽ: q pars ciuitatis erat: ſenatui alteri pti cõiun
xit. ℭVerbis facundis. Eloquentiæ ceſſit omnis furor: &
impetus animi. Cicero: concedat laurea linguæ.

Menenius. Agrippa plæbem patribus conciliauit.

QVæ ẽt marianos. Marius vt ſæpe dictũ ẽ vi p̃rias
pulſus collecto: exercitu Cineq; coniunctus: vi
p̃riã repopoſcit: diis: hoĩbuſq; iſeſtus. & ſtati pri
mo ipetu hoſtiã vrbis alũnam capit: & miſerãda ſtrage diripit: mox vrbẽ ipſam p ſecordiã ciuiũ e ianiculo pulſo pſidio: qua
drato agmine ingreſſus: ad principũ cædẽ ſigno dato aliquãto ſæuius q̃ aut in punica: aut in Cymbrica vrbe ſeuit: Octaui
cõſulis caput pro roſtris exponit'. Antonius orator vir conſularis ad hoſpitẽ pfugit: vbi rectus tantã vrbis tẽpeſtatẽ declina
ret: qđ illi fortuna nõ conceſſit: hoſpes. n. quo lautius illũ exciperet: vinũ a caupone per ſeruum depoſcit: Caupo latere apud
hoſpitem. M. Antonium ex ſeruo cognoſcit: remq; ſtatim ad mariũ Cinnãq; defert. quo cognito delectos milites cũ. P. Anto
nio vel: vt Plu. dicit. P. Antonio ad facundiſſimum oratorem cædendũ mittunt. P. antonius vbi ad hoſpitem venit cædis mi
niſtros introire & M. Antoniũ interficere iubet: ipſe foris in veſtibulo remorat': hi vero poſtq̃ introgreſſi: & corã data copia
cædis maximus orator Antonius ſic eos or̃onis ſuauitate demulſit: ſic eloquentia ſua a cedis cupiditate: oĩq; ipetu repſſit: vt
ad Antoniũ re infecta ſtupẽtes redierint plane fatentes: ſe or̃one victos: illũ occidere nõ potuiſſe: quos. P. increpitans ſtricto
gladio tectũ irruit: & Antoniũ obtrũcat: caput ad mariũ defert: qđ ille mẽſæ ipoſuit: vt nõ tã cibo q̃ eius ſpectaculo ſaciaret'.
Cõſtat hũc. M. Antoniũ teſte Cic. li. v. Tuſcu. q̃nũ. oĩum ſuæ ætatis fuiſſe eloquẽtiſſimũ. ℭInhibuerũt. Repræſſerunt: retinue
runt: cõpeſcuerunt ἀνακοκεῖν. ℭSteterat in ambitu. In porticu: ſiue in circuitu remãſerat pudore credo detẽtus ne tantum
virum neceſſitudine ſibi coniunctum trucidari videret q̃q̃ ipſe poſtmodum tam fedum cædis miniſterium peregerit.

M. Antonii oratoris eloquentia.

ℭ(NOMinatus ẽ aĩo: ſed genitiuus fit ab antiquo aniẽ anienis) in colle. i. mõticulo: q appellat' ſacer: & ſtatus reipu. erat. ſ.
tunc nõ ſolũ deformis: ſed ẽt miſerrimus: & hoc cætera pte corporis. ſ. reip. hoc eſt ciuitatis: vtpote plebe diuiſa: peſtifera ſedi
tione. i. p peſtiferã ſeditionẽ: a capite eius: hoc eſt a p̃ribus: q quaſi caput ciuitatis ſunt: ac ni. i. niſi: eloquẽtia valerii ſubueniſſet:
ſpes tãti iperii: quantũ poſtea fuit: corruiſſet pene in ipſo ortu ſuo. Nãq; is. ſ. Valerius (cũ Liuius alium id feciſſe ſcribat) ſubie
cit. i. audientẽ fecit ſenatui: populũ gaudẽtẽ temere. incõſyderate: libertate noua. i. pabulo ante pta: & ita inſolita: reuocatum
ad meliora: & ſaniora conſilia: or̃one. ſ. ſua: hoc eſt: vt Li. dicit apologo magis ad rem faciente q̃ diſerto ſubiecit dicit. i. vinxit
vrbi. i. pcipuæ pti vrbis: hoc eſt capiti: vrbẽ. i. reliquũ corpus hoc eſt plæbẽ. Ergo vt hinc vires eloq̃ntiæ cognoſcamus: Ira: cõ
ſternatio. ſ. mentiũ: & arma ex cõſternatione in p̃res ſumpta: ceſſerunt verbis facũdis: qa depoſitis armis in gr̃am redierũt cũ
patribus. ob facũdũ apologũ: quẽ Oliuerius: q me breuẽ facit: recitat. ℭQuæ. ſ. verba facũda ihibuerunt ẽt mucrones. i. acu
tos gladios Marianos & Cinnanos. i. pcuſſorũ a Mario & cinna in Marcũ Antoniũ miſſorũ forẽtes cupiditate ſanguinis ciui
lis pfundẽdi. Enĩ p qa: milites miſſi a ſæuiſſimis ducibus. ſ. Mario & cinna ad obtrũcãdũ Marcũ Antoniũ: nõ triũuirũ: ſed ora
torẽ clariſſimũ: obſtupefacti ſmone eiꝰ reddiderũt vaginis gladios vacuos cruor'. i. nõ ibutos ſanguine eius diſtrictos. i. e ua
gina raptos: & vrbatos. i. in altũ extẽſos iã. i. ad pcutiendũ: cũ qbus. ſ. militibus digreſſus. P. Antonius cõſanguineꝰ eius (Is. n.
ſolus ſteterat in ambitu. i. circuitu: aut porticu: aũt in abitu. i. vt primus pacta cæde abiret tanq̃ inſons eius: expars. i. nõ parti
ceps facundiæ Antonianæ) pegit imperium crudele. ſ. ducum illorũ: miniſterio truculento: quia in ſanguinẽ ſuũ ſæuit: cũ ſe
maxime purgare potuiſſet. Igit' q̃. i. quãtũ diſertum putemus fuiſſe eũ. ſ. Antoniũ: quẽ ne quidẽ. i. non ſaltem: aut non etiam
quiſpiã hoſtiũ ſuſtinuit. i. potis fuit occidere: qui modo. i. ſi modo voluit admittere ad aures ſuas vocẽ. i. orationem eius.

ASCE.

OLIV. Cottæ eloquētia.

Iuus quoq; Iulius. Dolobellā ex ſicilia: cui ꝓtor ꝓfuerat. repetundaꝝ Cæſar poſtulauerat. L. Cotto dolobellæ patrociniū ſuſcepit: cuius auctoritati: qa veluti parentē illū Cæſar coleret: & obſeruaret reſiſtere nō ſuſtinuit. tantū ꝓ concione dixit: extorꝗri ſibi cām optimā. oſtēdēs ſe illū vi eloꝗntiæ facile fuiſſe conuictuꝝ: vbi maximā ſibi eloꝗntiæ laudē cōparauit. ¶ Quā cæleſtis numinis. Perſiſtit in ſua iam tū ab initio opis ſuſcepta adulatione Vale. ꝙ ſine dubio poſſet oibus eē faſtidio. ¶ Columē. Suſtētaculū. cōſtat qdē Cæſarē plurimū īgenio valuiſſe: vt teſte Ci. cū duo ſint: qbus excelluere Romani: ſi in vtrouis tantū ſe Cæ. exercuiſſet: oēs facile ſupaſſet: vt ſi tantū eloꝗntiæ quantū rei militaris ſtudii & laboris impoſuiſſet: facile dicēdi palmā obtinuiſſet. ¶ Reum egit. Quia repetundarum e ſicilia: vt diximus: accuſauit. ¶ Peregrinandū eſt. Ad externa exempla tranſeundum.

¶ De Iulio Cæſare.

Iuus quoq; Iulius, quam cœleſtis numinis tam etiam humani ingenii ꝑfectiſſimū columen, uim facundiæ propriæ expreſſit: dicendo in accuſatione. C. Dolobellæ, quem reū egit: extorqueri ſibi cauſam optimam. L. Cottæ patrocinio. ſiquidē maxima tunc eloquētia queſta eſt. cuius facta mentione, quoniā domeſticum nullum maius adiecerim exemplum: peregrinandum eſt.

¶ Externa. De Piſiſtrato.

Iſiſtratus dicendo tantū ualuiſſe traditus eſt: ut ei Athenienſes regium imperiū oratione capti permitterent: cum præſertim ex contraria parte amantiſſimus patriæ Solon niteretur. ſed alterius ſalubriores erant conciones: alterius diſertiores: quo euenit: ut alioqui prudentiſſima ciuitas, liberati ſeruitutem præferret.

¶ De Pericle.

Ericles autem feliciſſimis naturæ incrementis, ſub Anaxagora præceptore ſummo ſtudio perpolitus, & inſtructus, liberis Athenarum ceruicibus, iugū ſeruitutis impoſuit. egit n. illam urbem, & uerſauit arbitrio ſuo. Cūq; aduerſus uolūtatem populi loqueretur; iucūda nihilo minus, & popularis ei⁹ uos erat. Itaq; ueteris comœdiæ maledicta lingua, quamuis potentiā uiri perſtringere cupiebat: tamē in labris hoīs melle dulciorem leporē fatebatur habitare. inq; animis eorū, qui illum audierant: quaſi aculeos quoſdā relinqui prædicabat.

Piſiſtratus eloquentiæ dominatum arripuit.

Iſiſtratus. Calliditate plurimū valuit: Piſiſtratus teſte Mac. q tyrānide magis ꝗ eloquentia occupaſſe dicit': deuictis ſe duce megarenſibus. cum gratiæ plurimū: & auctoritatis apud oēs cœpiſſet: aīum ad regnū adiecit: verberibuſq; voluntariis domi affect⁹: laceratoq; corpe die quadā in publicū ꝓdiit: & aduocata cōcione vulnerata populo oſtēdit: de crudelitate pricipū a quib⁹ hoc ſe paſſum ſimulabat: ꝗritur: addunt vocib⁹ lachrymæ: & inuidioſa oratione multitudo credula icendit': amore plæbeis: inuiſum ſe ſenatui affirmat: obtinet ad cuſtodiā corporis ſui ſatellitū auxiliū: per quos tantā tyrannidē occupauit: fuit aūt: vt diximus in ca. de humanitate doctrina: ingenio: & eloquētia tanta: vt ab athenienſib⁹ imperiū ſumma vi reſiſtēte Solone tādē obtinuerit: vſq; orationis fecit: vt Athenienſes illi ſe: libertatemq; ſubiicerent: nec qcꝗ valuit: ꝙ ſolon iuſtiſſimus: & gratiſſimus orator aduocata cōcione in publicū ꝓceſſerit: vt diximus in ca. de ingratitudine. & impiū illius conatū apperuit: tantū igit' piſiſtrati valuit eloquētia: vt nulla ſolonis ſapientia: nulla vis: nulla eloꝗntia reſiſtere potuerit. Cice. de piſiſtrato li. iii. de oratore: qs doctior iiſdē temporib⁹: aut cuius eloquentia litteris inſtructior fuiſſe traditur ꝗ piſiſtrati: q prim⁹ Homeri libros cōfuſos antea ſic diſpoſuiſſe dicitur: vt nunc habemus: nō fuit quidem ciuibus ſuis vtilis: ſed ita eloquētia floruit: vt lr̄is doctrinaq; præſtaret. ¶ Sed alterius. ſ. ſolonis: qui pro tuenda libertate cōcionabat'. ¶ Alterius piſiſtrati. Alioqn in aliis rebus ſignificat populū athenienſem hac vna in re fuiſſe iprudētiſſimū. q oratione delinit⁹: ſeruire ꝗ imperare maluerit.

Pericles aūt. De Pericle ſatis ſupra dictū ē in capi. de obitu filiorum: & de cōtinētia: qđ vero ad eius eloꝗntiā ſpectat tantū valuit dicēdi rōne: & eloquētia: vt athenienſem populū pro ſua volūtate verſaret: & eorum animos quocūq; vellet: facile impleret: de quo Cice. lib. de oratore. iii. Quid pericles inquit: de cuius poteſtate dicendi ſic accepimus: vt cum contra voluntatem athenienſiū loquæretur pro ſalute patriæ ſeuerius: tamē id ipſum: quod ille contra homines populares diceret: populare oibus: & iucundū videret'. Cuius in labris veteres comici: ēt cū illi maledicerēt qđ tum athenis fieri licebat: leporē habitaſſe dixerūt: tantāq; in eo vim fuiſſe: vt in eoꝝ mētib⁹: q audiſſent: quaſi aculeos quoſdā relinꝗret. At hūc non declamator aliquis ad clepſidram latrare docuerat ſed vt accepimus: Clazomenius ille anaxagoras: vir ſummus in maximarum rerum ſcientia: itaq; hic doctrina: conſilio: eloquentia: excellens. xl. annis præfuit athenis. & vrbanis eodem tempore: & bellicis rebus. ¶ Egit vrbem. Duxit athenienſes quo voluit. ¶ Et verſauit. Et pro ſua voluntate tractauit. ¶ Perſtringere. Offendere: & carpere cupiebat. ¶ Quaſi aculeos quoſdam. perſiſtit in trāſlatione: cum enim diceret: ꝙ ex eius ore melle dulcior fluebat oratio: aculeos tamen illud me incluſos habuiſſe dicit: quos animis hominum infixos relinquebat: dulcis quidem erat oratio: ſed regnum affectare videbatur.

Periclis eloquentiæ.

ACSE. DIVVS quoq; Iulius. ſ. cæſar columē. i. culmē: ac decus ꝑfectiſſimū. ꝗ. i. ꝗtū numinis cœleſtis. i. diuinitatis: tam. i. tantum etiā ingenii humani expſſit. i. expreſſe indicauit: vim. i. virtutem: & potentiam propriæ eloquentiæ dicendo in actione cnæi dolobellæ. i. contra cnæū dolobellā: quē egit reum. ſ. repetundarū: optimā cauſam extorꝗri ſibi. i. vi amicitiæ: & authoritatis: non facundiæ: eripi ſibi patrocinio Lucii cottæ: dolobellā defendentis. Siquidē maxima eloꝗntia vtpote Iulii ꝗſta eſt tunc. ſ. ſibi vim fieri ꝑ patrociniū cottæ. q. d. Iulius cōfiſus in eloꝗntia ſua non dubitauit: qn reū ꝑageret: ſed gr̄a: & authoritate cottæ ſibi eripiendū nouit. Cuius. ſ. maximæ eloꝗntiæ Iulii cæſaris mentione facta: qm̄ nullū. i. non vllū: nō adiecerim. i. nō addiderim ēt ſi conatus ſim. vllū exemplū domeſticū inanis: caue legas inanis: eſt ſup. mihi ꝑegrinādū. i. ad ꝑegrinā eloquentiam trāſeundū. vt alibi admonui: author vtit' illa voce in rīm inſignificatiōe nō plane ꝑterita: ſed ꝗ eēt ꝑterita: ſi aliud prius feciſſet: verbi gratia: adiecerim videtur poſitum pro aiecero: ſed ſic ponit: ac ſic dicat: ſi adiecero. merito dicas: ꝙ adiecerim &c. ¶ Piſiſtratus traditus eſt valuiſſe. i. potuiſſe tantū dicendo. i. eloquēdo. vt Atheniē. capti orōne eius: ꝑmitterēt ei imperiū regium: cum

præſertim Solon amantiſſimus patriæ niteretur: ideſt contenderet ex contraria parte: ideſt libertatem priſtinā tuendam eſſe. Sed conciones: ideſt orationes ad populum: alterius: ſcilicet Solonis erant ſalubriores: ideſt magis ſalutares: & alterius: ſcilicet Piſiſtrati diſertiores: quo ideſt per quod euenit: vt ciuitas: ſcilicet athenien. prudentiſſima alioqui. i. in alio quouis facto præferret libertati ſeruitutem: ideſt mallet piſiſtrato committere in ſe imperium: ꝗ vt ſolon ſuadebat: libertatem conſeruare. ¶ Pericles autem (itidem Athenien.) feliciſſimis incrementis. i. habens feliciſſima incrementa naturæ. i. naturalis facundiæ perpolitus: ideſt ad conſumationem vſq; politus: & inſtructus ſummo ſtudio ſub Anaxagora præceptore. impoſuit ceruicibus athenarum: ideſt ciuium athenien. liberis: ſcilicet prius iugum: ſcilicet ſeruitutis. Enim: ideſt quia: ille egit: ideſt direxit: & verſauit vrbem: ideſt ciuitatem (hoc loco) arbitrio ſuo. Cūq; loqueretur aduerſus voluntatem populi eius: vox erat nihilominus iocunda: & popularis. Itaq; lingua maledica: ideſt detractoria veteris comœdiæ in cuius locum ſucceſſit latina tragœdia: quia in vtraq; vitia acerbe taxantur: ſed acerbius in vetere comœdia: ꝙ ea ſub propriis peccantium nominibus vitia notabantur. Vnde Horatius primo ſermonum Eupolis: atq; Catinus: Ariſtophaneſq; poetæ: atq; alii: quoꝝ comœdia priſca viroꝝ eſt: Siquis erat dignus deſcribi ꝙ malus: aut fur: aut mœchus foret: aut ſicarius aut alioqui: famoſus multa cū libertate notabant &cæ. quāuis cupiebat proſtringere: ideſt carpere potentiam: ſcilicet nimiam. viri videlicet pericles: tamen fatebatur leporem: ideſt venuſtatem ſermonis dulciorem melle habitare in labris hominis (videri poſſet pro eodem accipere virum: & hominem: quæ ſm̄ Vallam dicuntur: ꝙ vir poetis frequentius eſt vocabulum: & homo oratori: tamen altius ſcrutanti poſſet hoc diſcriminis indicare: ꝙ vir: quia etiam connotat proprietatem virilem: & animoſitatem: vt cum locus affuerit: te præcor eſſe virum: ad induſtriam eius pertineat: homo ad naturam: vt ꝙ tam potens euaſerit induſtriæ ſit: ꝙ tam facundus naturæ: & prædicabat quaſi aculeos quoſdam. i. ſtimulos relinqui in animis illorum: qui illum audierant: pulchra alluſio ad apes. nam quia mellis meminit: recte perſiſtens in metaphora: aculeos addit. ¶ Siquidem maxima tunc eloquentia: quæ eſt. Vetuſti codices habent aliter hunc in modum. Siquidem tunc maxima eloquentia ei laus quæſita eſt.

THE.

¶ De quodam ſene.

Ertur quidam, cum admodum ſenex primæ concioni Periclis adoleſcentuli intereſſet: idemq; iuuenis Piſiſtratum decrepitum iam concionantem audiſſet: nō temperaſſe ſibi: quo minus exclamaret, caueri illum ciuem oportere: quod Piſiſtrati orationi ſimillima eius foret oratio. nec hominem aut æſtimatio eloquii, aut morum augurium fefellit. Quid enim inter Piſiſtratum, & Periclem interfuit? niſi quod ille armatus, hic ſine armis tyrannidem geſſit.

¶ De Hegeſia Philoſopho.

Vantum eloquentia ualuiſſe Hegeſiam Cyrenaicum Philoſophum arbitramur? qui ſic mala uitæ repræſentabat: ut eorum miſeranda imagine audientium pectoribus inſerta, multis uoluntariæ mortis appetendæ cupiditatem ingeneraret. Ideoq; a rege Ptolemæo ulterius hac de re diſſerere prohibitus eſt.

OLIV. Hegeſias cyrenaicus.

Ertur quidam. nunc quaſi teſtimonium inducitur eloquentiæ periclis. dicit enim cum vir quidam Athenienſis decrepitæ iam ætatis periclem primum concionantem audiſſet: ſibi ipſi moderari non potuit: quin altius exclamaret: cauete vobis Athenienſes a periclis facundia: quæ tanta in eo eſt: quanta in Piſiſtrato fuiſſe conſpeximus: audierat enim h c in adoleſcentia Piſiſtratum concionantem. admonebat itaq; ciues ſuos: vt cautiores eſſent in audiendo periclem: ꝗ fuerant in Piſiſtrato: ne periclis oratione capti: vrbis imperium: vt Piſiſtrato: ſic iſti quoq; demandarent: & libertatem ſeruituti præferrent plus tamen valuit eloquentia periclis: ꝗ ſenis ſalutare conſilium. ¶ Augurium. Omen: & diuinatio. Quod ille armatus: Quia: vt diximus: cum ad ſui corporis tutelam ſatellites obtinuiſſet: his adiutus imperium occupauit.

Vantum eloquentia. Hegeſias cyrenaicus philoſophus adeo ſubtiliter: & curioſe de humanæ vitæ miſeriis diſputabat in ſcholis: vt ad voluntariam ſibi ſæpe mortem nonnullos auditores impelleret: quare a Ptolemæo rege prohibitus eſt de his rebus diſputare: quoniam his auditis multi ſibi mortem inferrent: magna erat vis huius hominis eloquentiæ: vt cum de humanæ vitæ conditione diſſereret: ſic hominum miſerias: quibus ſubiecti ſunt: ante oculos referebat: vt his quaſi territi homines: vltro mortem appeterent: vnde πεισιθάνατος Hegeſias dictus eſt mortis perſuaſor. Cicero libro Tuſculanarum primo: mors inquit a malis nos abducit: non a bonis. verum ſi querimus hoc Cyrenaico hegeſia: ſic curioſe diſputatur: vt is ab rege Ptolomæo prohibitus eſſe dicatur illa in ſcholis dicere: quo multi his auditis: mortem ſibi conſciſcerent. ¶ Crenaicum philoſophum. Cyrenaici ab Ariſtippo deſcenderunt. qui primus genere Cyrenaicus finem in voluptate ponebat.

ASCE. ¶ FERTVR: & cætera. Pergit adhuc de eloquentia periclis loqui dicens. Quidam admodum: ideſt valde ſenex: cum intereſſet primæ concioni: ideſt orationi ad populum Periclis adoleſcentuli: & idem. ſcilicet homo tum ſenex audiſſet iuuenis: ideſt cum eſſet iuuenis Piſiſtratum decrepitum concionantem: non temperaſſe ſibi: quo minus: ideſt vt non exclamaret: oportere: ideſt conuenire: & vtile eſſe: illum ciuem: caueri: ꝙ ideſt quia oratio eius foret ſimillima orationi Piſiſtrati: ſcilicet tyranni pauloante mortui: Nec aut exiſtimatio eloqui in: ideſt iudicium de eloquio: aut augurium morum: ideſt diuinatio de moribus periclis futuris fefellit: ideſt decepit hominem: quia ita fuit: vt iudicauit. Quid enim interfuit inter Piſiſtratum: & Periclem: niſi ꝙ ille: ſcilicet Piſiſtratus geſſit tyrannidem armatus: ideſt vi: hic ſcilicet pericles ſine armis: quaſi dicat nihil: quia vterq; æque omnia pro libito geſſit. ¶ Quantum arbitramur Hegeſiam philoſophum Cyrenaicum valuiſſe eloquentia? quaſi dicat merito plurimum: qui repræſentabat: ideſt oſtendebat oratione: mala: ideſt incommoda vitæ: ſcilicet huius: vt imagine: ideſt ſpecie imaginaria: eorum: ſcilicet malorum huius vitæ: inſerta pectoribus audientium: ingeneraret multis cupiditatem: voluntariam: ſcilicet ſpontaneam mortis appetendæ: Et ideo prohibitus eſt a Ptolemæo rege diſſerere: ideſt diſputare vlterius de hac re: ideſt de malis: aut miſeriis huius vitæ.

OLIV. Eloquẽtiæ aũt. In pñũtiatõe cũcta totius eloquẽtiæ ornamẽta eſſe repoſita teſtant̃ oẽs: q̃ de hac arte ſcripſerũt tã græci q̃ latini: qd.n. acutæ & cõmodæ inuẽtiones? qd concinæ verboꝝ elocutiones: qd partiũ cauſæ? & artificioſæ diſpoſitiones: qd deniq; diligẽs memoria ſine pñunciatione valerẽt. nõ pluſquã ſine his pñunciatio ſola: nam hæc oĩa: quæ ſupradixi: perinde ſunt: vt agunt̃. actio aũt in dicẽdo vna dominatur. ſine qua ſummus orator: in oratoꝝ numero eſſe nullo modo põt: mediocris vero hac vna iſtructus ſummos ſæpe ſuperaret põt: qd multis excẽplis tã græcoꝝ q̃ latinoꝝ ita eſſe Vale. ꝓbat. ¶Cõuenienti motu corporis pñũciatio eſt vocis: vultus: & geſtus moderatio cũ venuſtate. cũ ergo dicat in pñunciatione: intẽſionẽ. & remiſſionẽ vocis oſtendit: in motu corporis: vultus: geſtuſq; moderationem innuit. ¶Tribus modis. Elocutione. ſono vocis: & motu corporis. ¶Alteri aures. quo ad pronunciationem. ¶Alteri oculos. quo ad geſtum corporis.

Grac- cho cõ- cionãti fiſtulam modos dabat. C. A. Gracchus. Ad tẽperãdos pñunciationis modos Gracchus peritũ muſicæ artis ſeruũ cõcionaturus adhibuit: vt vel intenſiorẽ remitteret: vel remiſſiorem vocẽ intẽderet. Gel. de noctibus atticis lib. i. Ecce aũt pro tibicina laconica: tibiæ quoq; illius cõcionatoriæ in mentẽ venit: qua. G. Graccho cũ populo agente: præiſſe: ac ꝓmõſtraſſe modulos ferũt: ſed nequaq̃ ſic eſt: vt a vulgo dicit̃: canere tibia ſolitũ: qui pone illũ loquẽtẽ ſtare variis modis: eundẽ mulcere aĩum: actionẽq; eius tum incẽdere: qd.n. foret ea re ineptius? ſi vt planipedi ſaltãti: ita Grac. cocionãti numeros: & modos: & frequentamẽta quædã varia tibicẽ moueret: ſed qui hoc comperto memoriæ tradiderũt ſtetiſſe in circũſtantibus dicunt occultius: q̃ fiſtula breui ſenſim grauiuſculũ ſomnũ inſpiraret ad deprimẽdũ: ſedãdũq; impetũ vocis eiꝰ. referueſcẽte nãq; impulſu: & inſtinctu extraneo naturalis illa Gracchi vehemẽtia indiguiſſe nõ opinor æſtimanda. M. tamẽ Ci. fiſtulatorẽ iſtũ vtriq; rei adhibitum eſſe Graccho putat: vt ſonis tũ placidis: tũ citatis: aut demiſſam: iacẽtẽq; eius orationẽ erigeret: aut ferocientẽ: ſeuientẽq; cohiberet. verba ipſius Ci. appoſui: itaq; idẽ Grac. qd potes audire: catule ex Licinio cliẽte tuo litterato hoĩe: quẽ ſeruũ ſibi habuit: ille ad manũ eburneola ſolitus eſt hærere fiſtula: ſtareq; poſt ipſum occulte cũ cõcionaret̃ peritũ hoĩem: qui inflaret celeriter illũ ſomnũ: qui illũ aut remiſſum excitaret: aut a cõtentione reuocaret: Quintil. vero lib. i. de inſtitutione oratoria. qd tã muſices inqt ꝓpriũ. ſed ne hæc qdẽ præſumenda pars: vt vno interim contentiſſimus excẽplo. C. Gracchi ꝓcipui ſuoꝝ tẽporũ oratoris: cui cõcionanti cõſiſtens poſt eũ muſicꝰ fiſtula: quã tonarion vocãt: modos: quibus deberet intẽdi: miniſtrabat. hæc etiã ei cura inter turbidiſſimas actiones: vel terẽti optimates: vel iã timẽti fuit. ¶Cũ opti. tẽp. tue. poſ. Ci. offi. lib. ii. qd eſt tã in humanũ q̃ eloquẽtiã a natura ad ſalutẽ hoĩum & cõſeruationẽ datam: ad bonoꝝ peſtẽ: pernitiẽq; conuertere. ¶Quia ipſum ca. & impetus. Reddit rõnem: cur monitore tibicine vteretur: qa interdũ vel accuſando: vel deteſtando ira: vel alio animi impetu cõmotus ſeruare modũ non reminiſcebatur.

¶Quantum momentum ſit in pronuntiatione, & apto motu corporis. Cap. X.

Eloquẽtiæ ãt ornamẽta in pñũtiatiõe apta, & cõueniẽti motu corporis cõſiſtũt. qbꝰ cũ ſe iſtruxerit: tribus modis hoĩes aggredit̃, aĩos eoꝝ ipã iuadẽdo. hoꝝ alteri aures, alteri oculos permulcendos tradendo.

¶De. C. Graccho.

Sed ꝓpoſiti fides in pſonis illuſtribus exhibeat̃. C. Gracchus eloquẽtiæ, quã ꝓpoſiti felicioris adoleſcẽs, qm̃ flagrãtiſſimo ingenio cũ optime Rempu. tueri poſſet: perturbari ĩpie maluit: quoties apud populũ concionatus eſt: ſeruũ poſt ſe muſicæ artis peritũ habuit: qui occulte eburnea fiſtula pronuntiationis eius modos formabat: aut nimis remiſſos excitando: aut plus iuſto concitatos reuocãdo. qa ipm̃ calor, atq; ĩpetus actiõis attẽtũ huiuſce tẽperamẽti æſtimatorẽ eẽ nõ patiebat̃.

¶De. Q. Hortenſio.

Q. Autẽ Hortenſius plurimũ in corporis decoro motu repoſitũ credens pene plus ſtudii in eodẽ laborando, q̃ in ipſa eloquentia affectanda impendit. Itaq; neſcires utrum cupidius ad audiendũ eũ, an ad ſpectandũ concurreretur ſic uerbis oratoris aſpectus, & rurſus aſpectui uerba ſeruiebat. conſtat Aeſopũ, Roſciumq; ludicræ artis peritiſſimos, illo cauſas agente, in corona frequẽter aſtitiſſe: ut foro petitos geſtus, in ſcenam referrent.

QV Autem Hortenſius. Plus in decoro motu corporis q̃ in venuſta vocis moderatione. & dicendo copia laborauit Hortẽ. adeo vt magis ad ſpectaculũ q̃ ad cõcionẽ audiendã hoĩes veniſſe putares: nam mimi ab eo multos corporis geſtus dicẽte ꝓceptos in ſcæna poſtmodũ referebãt tm̃ tamẽ eloquẽtia valuit: vt apud multos dubiũ fuerit: cuius artis palma Ci. ne magis: an Hortẽ. deberetur. ¶Sic ver. ora. Vt.n. geſtibus verba: ſic verbis geſtus accõmodabat. ¶Conſtat Aeſopũ: Roſciũq;. Hi tẽpore Ci. & Hortẽſii mimi ꝓſtãtiſſimi fuerunt: quoꝝ alter comœdiaꝝ: alter. ſ. Aeſopus tragœdiarum Aeſopꝰ tragœdus. actor fuit. qui Hortẽ. ſic delectabant̃ orante: vt ad eum audiendũ cum oraret: ſemp accurrerẽt: eiq; frequẽter aſſiſterent: vt geſtus aliquos in foro petitos in ſcænã referrent. De Roſcio Cic. in oratione pro arthia poeta: Quis noſtrũ tam aĩo agreſti: ac duro fuit: vt Roſcii nõ morte cõmoueret̃: q̃ cũ eſſent ſenex mortuus: tñ ꝓpter excellentẽ artẽ: ac venuſtatẽ videbat̃ oĩno mori nõ debuiſſe: ergo ille corporis motu tm̃ amorẽ ſibi cõciliarat a nobis oĩbus. ¶In co. In cœtu: & multitudine viroꝝ.

ASCE. Eloquentiæ aũt ornamenta cõ. in pro. apta: & in motu corporis cõuenienti: quibus cũ eloquentia inſtruxerit. i. armauerit ſe: aggreditur homines tribu modis: ipſa. ſ. eloquentia inuadendo animos eoꝝ: videlicet hominũ: & tradendo alteri horum. ſ. dictoꝝ ornamentoꝝ: videlicet pronunciationi aures. ſ. hoĩum ſup. permulcendas: & alteri: videlicet motui corporis oculos permulcendos. i. mulcendo in ſententiam trahendos: Sed vt fides. i. fida ꝓmiſſio ꝓpoſiti. i. aſſumpti exhibeatur in perſonis illuſtribus: dicam ſup. ſequentia. ¶Caius Grac. ado. feli. elo. q̃ propoſiti. i. rei: quã ſibi proponebat obtinendam: quoniam cum poſſet flagrantiſſimo ingenio. ſ. ſuo: tueri. i. protegere optime rempub. maluit ſup. eam perturbari impie: aut legatur perturbare eam: quoties eſt concionatus. i. ſermonem habuit apud populum: habuit poſt ſe ſeruum peritum artis muſicæ: qui formabat occulte fiſtula eburnea. i. ex ebore facta: quo ſummiſſior eſſet eius ſonus: modos. i. menſuras: & notulas pronunciationis eius: aut excitando nimis remiſſos: aut reuocando. ſ. ad lenitatem modos ſup. concitatos nimis. Quia calor: atq; impetus actionis non patiebatur ipſum attentum. ſ. ad actionem ſuã: eſſe æſtimatorem. i. cenſorem huiuſce temperamenti: quale muſicus dabat. ¶Quintus autem. Hor. cre. plurimum. ſ. vtilitatis: aut gratiæ repoſitum in decoro mortu. i. venuſta agitatione corporis: impendit pene. i. quaſi plus ſtudii in elaborando. i. excolendo laboribus eodem. ſ. motu decoro q̃ in ipſa eloquentia affectanda. Itaq;. i. & ita: tu neſcires. i. quilibet merito neſciret: vtrũ concurreretur cupidius ad audiendum eum: an ad ſpectandum eum. i. geſtus eius: ſic. i. vſq; adeo aſpectus oratoris ſeruiebat ſup. verbis: & rurſus. i. econtrario: verba ſeruiebant. i. accõmodabantur aſpectui. Itaq;. i. & ita conſtat: Aeſopum: & Roſcium peritiſſimos artis ludicræ. i. ſcænicæ: & agendarum fabularum: aſtitiſſe frequenter in corona. i. circuitu: illo. ſ. Hortenſio agente cauſas: vt referrent in ſcænam. i. proſcænium: geſtus petitos. i. acquſitos: ſup. in foro. ſ. cauſarum.

¶De. M. Cicerone.

NAm. M. Cicero quantũ in utraq; re, de qua loquimur, momenti ſit: oratione, quam pro Gallo habuit: ſignificauit. M. Clodio accuſatori exprobrando, quod præparatum ſibi a reo uenenũ teſtibus chirographis, quæſtionibus, probaturũ affirmans: remiſſo uultu, & languida uoce, & ſoluto genere orationis uſus eſſet. pariterq; & oratoris uitium detexit: & cauſæ periclitantis argumenta adiecit. totum hunc locũ ita claudendo. tu iſtud, M. Callidi niſi fingeres, ſic ageres?

¶Externa. ¶De Demoſthene.

COnſentaneum huic Demoſthenis iudiciũ. qui, cum interrogaretur, quidnam eſſet in dicendo efficaciſſimum: reſpondit. υποκρισιϲ iterum deinde, & tertio interpellatus idem dixit, pene totum ſe illi debere confitendo.

Nam Marcus Ci. Plutar. in vita Cicero. dicit non minus Cice. in actione elaboraſſe q̃ Demoſthenem per Roſcium comœdiaꝝ: & æſopum tragœdiaꝝ actores optimos: & ſuo tempore clariſſimos: & præbita illis diligenter opera: vocẽ: & corporis geſtũ emẽdauit: his igit̃ tanq̃ præceptoribus vſus ad moderandos corporis geſtus oĩum: in eo pronunciationis genere eruditiſſimus euaſit: & eloquentiæ princeps facile iudicatus. Roſciũ Ci. ſuas delicias appellare cõſueuerat: quantũ igit̃ in pronunciatione: motuq; corporis repoſitũ ſit: Cice. declarauit in ea oratione: qua habuit pro Gallo: cum.n. Callidius ſe a Gallo veneno petitũ fuiſſe diceret: idq; remiſſiore vultu: & languidiore voce quaſi ſoluto orationis genere vteretur: vicium Cice. ex habitu facile detexit: fallamq; accuſationem indicauit: cum diceret. ¶Tu iſtud. M. Callidi: niſi fingeres: ſic non ageres: nam ſi verum fuiſſet periculum concitaciore voce: perturbatioreq; vultu cauſam egiſſet: quanta fuerit Ciceronis laus ex ſola eloquentia parta: Plinius libro. vii. natu. hiſto. plane oſtendit: cum dicat. Quo te Mar. Tulli piaculo taceam: quoue maxime excellentem inſigni prædicem: quo potius q̃ vniuerſi populi: & illius gentis ampliſſimo teſtimonio: & tota vita tua ad conſulatum tantum operibus electus. Te dicente legem agrariam: hoc eſt alimenta ſua abdicarunt tribus Te ſuadente Roſcio theatralis ſeditionis auctori leges ignouerunt: notataſq; ſedes ignominiæ diſcrimine æquo animo tulerunt. Te orante proſcriptorum libros honores petere puduit. Tuum Catilina fugit ingenium. Tu. M. Antonium proſcripſiſti? Salue primus omnium parens patriæ appellat: primus in tota triumphum: linguæq; lauream merite: & facundiæ litterarum: latinarum parens: æque vt dictator Cæſar hoſtis quondam tuus de te ſcripſit omnium triumphorum laudem adepte maiorem: quanto plus eſt ingenii Romani terminos in tantum promouiſſe q̃ imperii. ¶In vtraq; re. in ſono vocis: & motu corporis. ¶Momenti: virtutis efficaciæ. ¶Quæſtionibus: inquiſitionibus. ¶Lãguida: debili: & fracta voce. ¶Soluto genere: nõ intenſa oratione: quẽadmodũ rei atrocitas exigebat. ¶Argumentũ adiecit: qa argumentũ erat nõ paruũ: nullũ illi venenũ datũ eſſe: q̃ pñũciatione vteretur.

OLIV.

COnſentaneum: iudicauit Demoſthenes orationis vim ferme omnem in pronunciatione eſſe repoſitam. Interrogatus enim: quid primum eſſet in oratore? reſpondit pronunciationem: quid ſecundum: pronunciationem: quid tertium? pronunciationem. omnia igitur in pronunciatione. Cic. libro tertio de oratore: huic Demoſthenes primas dediſſe partes dicitur: cum rogaretur: quid in dicendo eſſet primum: huic ſecundas? huic tertias. Quintilianus libro. xi. de pronunciatione. Demoſthenes inquit interrogatus. quid eſſet in toto opere ſummum: pronunciationi palmam dedit. ¶Reſpondit. πρόφορην. Pronunciationem. Pronunciationi quãtum Demoſthenes tribuerit

ASCE. ¶NAM. M. Cicero ſignificauit oratione: quã habuit pro Gallo: quantum momenti. i. efficatiæ ſit in vtraq; re: de qua loquimur: hoc eſt in pronunciatione: & apto motu corporis: exprobando. i. opprobrio dando. M. Callidio accuſatori. ſ. Galli: q̃ ipſe Callidius affirmans: ſe probaturum teſtibus chirographis. i. ſcriptis manualibus: & quæſtionibus. i. confeſſionibus ſeruorum ad torturam exhibitorum: venenum præparatum ſibi a reo. ſ. gallo: eſſet vſus. vultu remiſſo quantum ad motum corporis: & voce languida: & genere orationis ſoluto quantũ ad pronunciationẽ. Et ita Cic. pariter detexit. i. aperuit iudicibus: & vitium oratoris: ſignificans. ſ. oratorem compoſitu motu: & pronunciatione accurata: in fictis fidem aucupari: quod non mediocre vitium eſt: & adiecit argumenta. i. media approbatiua cauſæ periclitantis. i. laborantis in probatione claudendo totum hunc locum ita. O Marce callidi. niſi tu fingeres iſtud. ſ. venenum tibi præparatum a reo: te teſtibus chirographus: & quæſtionibus poſſe probare: ageres ſic. i. tam compoſite: & attente: vt qui falſas cauſas probare voluit: facere ſolent? q. d. minime: & ita hoc illi exprobando detexit vitium oratoris. i. quo quilibet orator in falſis cauſis vti poteſt ad perſuaſionem: compoſito. ſ. motu: & apta pronunciatione: & ſimul debilitauit eius approbationem: oſtendendo ipſum: niſi de cauſa diffideret: nõ ſic acturum fuiſſe. Nam multi vt optimam ſe habere cauſam demoſtrent: neq; patrono vti: neq; artificioſa oratione volunt. hæc dico latius: quia aliter intelligit Oliue. cui non aſtipulor: nam ſm̃ illum ſenſus eſt: niſi fingeres iſtud. i. tibi præparatum venenum: ageres ſic. q. d. minime: quia qui venenum accepit: tali voce vti non poſſet. Sed callidius non dixit ſibi venenum datum: ſed præparatum duntaxat: quod ſm̃ Ciceronem: quia veris rationibus probare nõ potuit: artificio doloſo vſus eſt: & hoc illi exprobrando artem detexit. ¶Conſentaneum: &c. Iudicium Demoſthenis de vi pronunciationis conſentaneum eſt huic. ſ. dicto Ciceronis: qui cum interrogaretur quidnam eſſet efficaciſſimum. i. plurimum valens ad efficiendum propoſitum: reſpondit hypocriſis. i. ſimulatio vocis & geſtus. i. apta pronunciatio: & decens motus: deinde interpellatus iterum. i. ſecundo & tertio: quidnam eſſet ſecundum: & quidam tertium: & quantum ad efficaciam: reſpondit; idem. ſ. q̃ hypocriſis. confitendo ſe debere pene totum illi. ſ. hypocriſi. hoc eſt: vt alii interpretantur: pronunciationi.

OLIV

REcte itaq; Aeſchines. Cũ æſchines accuſationẽ: quã habuerat in Cteſiphontẽ Rhodiis legiſſet: legit & defenſionem Demoſthenis a qua ille ſuperatus Athenis exceſſerat: mirãtibus ergo Rhodiis: orationẽ illã: multomagis illos dixit fuiſſe miraturos: ſi orantẽ ipſum audiuiſſent. Cic. lib. iii. de oratore: mihi melius illud ab æſchinæ dictũ videri ſolet: q cũ ꝓpter ignominiã iudicii exceſſiſſet Athenis: & Rhodũ ſe cõtuliſſet: rogatus a Rhodiis legiſſe fertur orationẽ illam egregiã quã in Cteſiphontẽ cõtra Demoſthenẽ dixerat: q̃ ꝑlecta: petita ab eo eſt poſtridie: vt legeret illã etiã: quæ erat cõtra a Demoſthene pro Cteſiphonte edita. quã cũ ſuauiſſima: & maxima voce legiſſet: admirãtibus oibus: quãto inqt magis miraremini: ſi audiſſetis ipſum ex quo ſatis ſignificauit: q̃tũ eſſet in actore: q oõnẽ eãdẽ aliã fore putauit: actore mutato.

Rhodi recitauit

De hoc æſch. Gel. noctiũ act. lib. vii. Quintil. inſtitutionis oratoriæ: ca. de ꝓnunciatione: aliiq; auctores multa dixerunt. Sunt q dicãt Aeſchinẽ mirãtibus Rhodiis orationẽ Demoſthenis rñdiſſe: qd ſi audiſſetis beluã ipſam ſua lyra reſonantẽ. ¶ Vtriuſq; colu. Demoſthenẽ & Aeſchinẽ eloquẽtiæ columen appellat. ¶ Suſpexit: admiratus eſt: q̃uis aduerſarius eſſet: tñ cũ admiratione Demoſthenis laudẽ eſt proſecutus: & ea demũ vera laus eſt: quæ ẽt ab inimico proficiſcitur. ¶ Parum ido. le. Quia aduerſarius: ꝑterea vim illã dicẽdi Demoſthenis referre nullo modo poſſet. legit᷑ in vita Demoſthenis: & Philippus Macedoniæ rex Demoſthenẽ cæteris Athenienſiũ legatis in dicẽdo ꝑtuleritin cæteris vero rebus æſchinẽ. ¶ Pondus: grauitatẽ dicentis. ¶ Magna pars Demoſthenis abeſt. Vis. ſ. ꝓnunciationis: quæ maxima fuit in Demoſthene: ergo cũ eius ſcripta legunt᷑: tanta nullo modo ꝑcipi poſſunt: quãta cũ ab ipſo ꝓnunciatur: &. i. qd ait Val. legit᷑ potius q̃ audit᷑.

EFfectus artiũ: Operæꝑciũ eſſe poterit recognoſcere q̃ magni ſint artiũ effectus ꝙ ad eas capeſſendas vtilitate percepta ſtemus alacriores. ¶ Labor ſuo fructu: nũq̃ labor iſte grauabit: quẽ ſubſequit᷑ fructꝰ.

SVlpicii Galli. hoc fuit ſecũdo Macedonico bello: qd aduerſus Perſem geſſit Pau. Aemilius: cuius legatus fuit: hic Sulpitius Gallus: q artiũ liberaliũ homo ſtudioſiſſimus: aſtrologiæ ſcientiã tenuit non mediocrẽ: qua paulo victoriæ dedit initiũ. cum enim ſerena nocte: cuius ꝓximo die manus erant cũ hoſte cõſerturi: luna ſubito defeciſſet: milites oẽs veluti ꝓdigio vehemẽter ſunt a futura dimicatione deterriti: qd vbi ſenſit Gallus: qua ratione id factũ eſſet: habita concione diſeruit: & milites a terrore ad ſuſcipiẽdæ pugnæ deſideriũ: audaciãq; reuocauit. Frontinꝰ tñ nõ nihil a Val. diſſentire videt᷑. ¶ Dicit. n. lib. i. cap. vlt. L. Sul. Gal. iminentẽ lunæ defectũ: ne pro oſtẽto exciperent milites: ꝑdixit futuꝶ: additis rebus: cauſiſq; defectionis: vt nõ poſt lunæ defectũ territos milites hortatus fuerit: ſed ne terrerentur: futurã clypſim prædixiſſe: Quintil. quoq; lib. i. De aſtrologia: quã oratori

Lunæ defectꝰ ꝑ oſtẽto.

¶ De Aeſchine.

REcte itaq; Aeſchines, cũ propter iudicialẽ ignominiã relictis Athẽis Rhodũ petiſſet: atq; ibi rogatu ciuitatis ſuã prius in Cteſiphontẽ, deinde Demoſthenis pro eodem orationẽ clariſſima, & ſuauiſſima uoce recitaſſet: admirãtibꝰ cunctis utriuſq; columinis eloquẽtiã, ſed aliquanto magis Demoſthenis, qd ſi qd, ipſum audiſſetis? tãtus orator, & modo tã infeſtus aduerſarius ſic inimici uim, ardorẽq; dicendi ſuſpexit: ut ſe ſcriptoꝶ eius parum idoneum lectorem eſſe prædicaret. expertus accerrimũ uigorẽ oculorũ, terribile uultus põdꝰ, ac cõmodatũ ſingulis uerbi ſonũ uocis, efficaciſſimos corporis motus. ergo & ſi operi illius adiici nihil poteſt: tamen in demoſthene magna pars demoſthenis abeſt: quod legitur potius, quam auditur.

¶ Quam magni effectus artium ſint. Cap. xi.

EFfectus etiã artiũ recogniti, poſſunt aliqd afferre uoluptatis: protinuſq;, & quã utiliter excogitatæ ſunt: patebũt: & memoratu dignæ res lucido in loco reponentur: & labor in his edendis ſuo fructu non carebit,

¶ De Sulpitio Gallo.

SVlpitii Galli maximum in omni genere literaꝶ recipiendo ſtudiũ plurimi Reip. profuit. Nam cũ L. pauli, bellũ aduerſum regẽ pſen gerẽtis, legatus eſſet: ac ſerena nocte ſubito

neceſſariã eſſe ꝓbat: an vero cũ pericles inquit Atheniẽſis ſolis obſcuratione territos milites: redditis cauſis eius rei: metu liberauit: Aut cũ Sulpitius ille Gallus in exercitu. L. Pauli de lunæ defectione diſſeruit: ne velut ꝓdigio diuinitus facto: militum animi terrerentur: nõ ne videt᷑ vſus oratoris officio. ¶ In omni genere litteraꝶ. Quia liberalibus artibus operam dederat.

ASCE.

¶ REcte itaq; Aeſchines ſup. ſenſit: aut dixit: cũ relictis Athenis ꝓpter ignominiam iudicialẽ: quia victus fuerat in iudicio petiſſet Rhodũ: atq; recitaſſet ibi: hoc eſt Rhodi rogatu. i. ob rogatũ: & ꝑces ciuitatis Rhodiæ: prius ſuã orationẽ in. i. aduerſus Cteſiphontẽ: deinde oõnẽ Demoſthe. voce clariſſima: & ſuauiſſima: cunctis admirãtibus eloquẽtiã vtriuſq; columinis i. ſummi ornamẽti eloquẽtiæ. ſ. Aeſch. prius: & deinde Demoſthe. ſed aliquãto magis. i. impẽſius: ſup. eloquẽtiã Demoſt. inquit qd ſup. diceretis: ſi audiſſetis ipſum. ſ. Demoſt. ꝓnũciãdi peritiſſimũ (de qua re Hierony. i. ꝓlogo Bib. c. ii. Aeſchines cũ rhodi exularet: & legeret ei Demoſt. oõ: quã aduerſus eũ habuerat: mirãtibus cũctis: atq; laudãtibꝰ ſuſpirãs ait. Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiã ſua verba reſonãtẽ?) Tãtus orator & modo. ſ. cũ ageret rhodi: tã infeſtus aduerſariꝰ: ſuſpexit. i. cũ admiratione laudauit (nã ſicut deſpicere trãſumit᷑ ad ſignificãdũ contẽnere: ita ſuſpicere ad uenerari: & laudare: qa deſpicere eſt deorſum inſpicere: quæ vero infra nos ſunt cõtẽnimus: ſuſpicere. aũt ſurſum aſpicere: at q̃ ſupra nos videmꝰ veneramur fere) ſic vim & ardorẽ dedi ĩnimici. ſ. Demoſt. vt ꝑdicaret ſe eſſe lectorẽ paꝶ idoneũ ſcriptoꝶ eius. ſ. Demoſth. expertus. ſ. cõtra ſe acerrimũ vigorẽ oculoꝶ: terribile põdus. i. terribilẽ grauitatẽ vultus: ſonũ vocis accõmodatũ. i. aptatũ ſingulis verbis: motus corporis efficaciſſimos. Ergo & ſi. i. q̃q̃ nihil põt adiici. i. addi operi illius. ſ. Demoſt. ſcripto: tñ in Demoſt. i. in oõnibꝰ eiꝰ ſcriptis abeſt. i. deeſt: magna pars Demoſt. i. artificii: quo Demoſt. i. ꝓnũciãdo vſus eſt: q̃. ſ. pars legit᷑. ſ. oculis ſpectãtiũ geſtꝰ: potiuſq̃ audit᷑.

EFfectus etiã artium recogniti. ſ. legendo. aut recenſendo: poſſunt afferre aliquid voluptatis & patebit (Sunt q legunt patebunt ſed minus apte) protinus &. i. ſimul q̃. i. quantũ vtiliter ſup. artes ſunt excogitatæ: & res dignæ memoratu. i. vt memorentur: & recitentur: reponentur in loco lucido. & labor in his edendis. i. qui in his edendis erit: nõ carebit ſuo. i. debito fructu. ¶ Sulpitii &c. Maximum ſtudium Sulpi. Galli in recipiendo omni genere litterarum profuit plurimum reipub. ¶ Nam cum eſſet legatus Lucii Pauli. ſ. Aemylii. gerentis bellum aduerſum Perſeu regem. ſ. Macedoniæ.

¶ LVNA defeciſſet: paſſa eſſet clypſim: quæ ſit tempore noctis: & in plenilunio. ſolis vero defectus ſemper in die vacua exiſtente Luna: nam in nouiſſima: & prima Luna fit Solis defectus: teſte Plinio lib. ii. ¶ Siderum natura. Quomodo Luna ſoli perpendiculariter oppoſita: lumen eius excipiat: defectumq; pariat: ſydera quoq; vno plærũq; momento: vel puncto ita concurrunt: vt alii aliud obſtet: ne lumen effundere poſſit. OLIV.

SPurinæ. Suetonius in vita Cæſaris: ſpurinam inquit irridens Cæſar. & vt falſum arguens: ꝙ ſine vlla noxa ſua idus martiæ adeſſent: q̃q̃ is veniſſe quidem eas diceret: ſed non præteriiſſe. Introiuit curiam: ſpreta religione. ¶ Quam vrbs Romana voluit: Hoc ad aſſentationem dixit: ꝙ Romani maluiſſent Spurinam falſum fuiſſe q̃ Cæſarem eo die cadere: quem ĩmortalem voluiſſent. ¶ Fatales peſtiferos: & ſibi mortales: qui. ſ. fata minarentur. ¶ Ad officium: ſalutãdi gratia: qui forte iacebat morbo implicitus. ¶ Idus martias conſtat idibus martiis cæſum fuiſſe Cæſarem in ſenatu: teſte Ouidio faſtorum libro. iii. circa finem.

Spurina aruſpex.

SEd vt alienigena: Pericles: vt ſupra diximus: multis in locis: & præſertim in capitulo de eloquentia: Anaxagoræ diſcipulus fuit: a quo in maximarum rerum ſcientia fuerat exercitatus: Aſtrologiæ ergo peritus Athenienſes ciues ſubita Solis obſcuratione deterritos: habita concione metuere vetuit: q̃ eius rei cauſas: vt a præceptore dedicerat: ſic illos edoceret Frontinus tamen libro primo capitulo vltimo aliter ſentire videtur. dicit enim pericles: cum in caſtra eius fulmen decidiſſet: terruiſſetq; milites: aduocata concione: lapidibus in conſpectu omnium colliſis ignem excuſſit: ſedauitq; conturbationem: cum docuiſſet ſimiliter nubium attritu excuti fulmen. ¶ Ad Solis: & Lunæ curſum. quia vt ſupra diximus: cum hemiſperium Lunæ ſolari ſit inferius: lunaq; ſemper tendat in obliquum: ſorte cum ad perpendiculum ſoli fuerit oppoſita: eius excipit radios: vt ad nos peruenire non poſſint: & inde ſæpe tenebræ ſuperinducuntur. ¶ Vano metu. Qui ratione eorum animos occupauerat.

Fulmen vnde.

¶ AC luna defeciſſet ſubito: ideſt eclipſim paſſa eſſet: nocte ſerena: & exercitus noſter: ideſt Romanus territus eo: ſcilicet defectu lunæ: veluti quodam diro monſtro: ideſt portento mali ominis: amiſiſſet fiduciam conferendi manus cum hoſte: ipſe diſputando peritiſſime de ratione cœli: ideſt motuum eius: & natura ſyderum: vt eorum quædam duplici mouerentur motu: & quomodo per interpoſitionem terræ inter Solem: & Lunam: Luna quæ a Sole lumen mutatur: deficeret: miſit eum: ſcilicet exercitum Romanum: alacrem in aciem. Itaq; artes liberales Galli: ſcilicet Sulpitii: dederunt aditum: ideſt acceſſum: aut medium illi inclytæ victoriæ Pauliane. Quia niſi ille: ſcilicet Gallus viciſſet: ideſt expuliſſet metum noſtrorum: ideſt Romanorum militum: imperator Romanis: ſcilicet Aemylius non potuiſſet vincere hoſtes. ¶ Spurinæ & cætera. Scientia: ſcilicet diuinandi extiſpiciis: & aliis ſpeciebus: Spurinæ: ſcilicet Aruſpicis: apparuit quoq; efficacior: ideſt veracior in conſpectandis monitis deorum: ſcilicet de morte Cæſaris quam vrbs Roma voluit: ſcilicet poſtea q̃ Cæſarem deſiderare cœpit. Enim pro quia ipſe prædixerat Cæſari: ſcilicet Iulio: vt caueret proximos triginta dies: quaſi fatales: ideſt illi fatum: ideſt

ASCE.

luna defeciſſet: eoq; ueluti diro quodam monſtro ꝑteritus exercitus noſter manus cũ hoſte conferendi fiduciam amiſiſſet: de cœli ratione, & ſyderum natura peritiſſime diſputando, alacrem eum in aciem miſit. Itaq; illi inclytæ paulaniæ uictoriæ liberales artes Galli aditum dederunt: quia niſi ille metum noſtrorum militum uiciſſet: imperator Romanus uincere hoſtes non potuiſſet.

¶ De Spurina.

SPurinæ quoq; in conſectandis deorum monitis efficatior ſcientia apparuit: q̃ urbs Romana uoluit. prædixerat. C. Cæſari, ut proximos. xxx. dies quaſi fatales caueret: quorum ultimus erat idus martiæ. Et cum forte mane uterq; in domum Caluini Domitii ad officiũ conueniſſet: Cæſar Spurinæ, ecquid ſcis idus martias iam ueniſſe? & is. equid ſcis illas non dum præteriiſſe? abiecerat alter timorem tanquã exacto tempore ſuſpecto: alter ne extremam quidem eius partẽ periculo uacuã eſſe arbitratus eſt. utinam aruſpicem potius augurium, quam patriæ parentem ſecuritas fefelliſſet.

¶ Externa. De pericle.

SEd ut alienigena ſcrutemur: cum obſcurato repente ſole inuſitatis perfuſæ tenebris Athenæ ſolicitudine agerentur: interitum ſibi cœleſti denunciarione portendi credentes, Pericles proceſſit in medium: & quæ a præceptore ſuo Anaxagora pertinentia ad Solis, & lunæ curſum acceperat: diſſeruit. nec ulterius trepidare ciues ſuos uacuo metu paſſus eſt.

mortum minantes: quorum: ſcilicet triginta dierum vltimus erat idus Martiæ: eoq;: ideſt & ideo: aut & eo die: cum forte vterq;: ſcilicet tam Cæſar q̃ Spurina conueniſſet: forte mane in domum Domitii Caluini ad officium: ſcilicet ſalutandi: aut amice viſitandi (quod non a caſu faciebant: ſed a caſu erat: ꝙ vna hora conuenerant) Cæſar ſup. ait Spurinæ: ecquid: ideſt en quid ais: ſcis idus Martias iam veniſſe? & is: ſcilicet Spurina ſup. reſpondit: ecquid: ideſt nunquid ſcis illas: ſcilicet idus nondum præteriſſe? Alter: ſcilicet Cæſar abiecerat timorem tanquam tempore ſuſpecto exacto: ideſt præterito: Aliter: ſcilicet Spurina arbitratus eſt: ne quidem: ideſt non etiam extremam partem eius: ſcilicet diei: aut temporis eſſe vacuam periculo. Vtinam (inquit per ſolitam adulationem author) augurium fefelliſſet potius aruſpicem: ſcilicet ſpurinam: q̃ ſecuritas: ideſt carentia timoris fefelliſſet parentem patriæ: ſcilicet Cæſarem. ¶ Sed vt ſcrutemur alienigena: ideſt extrema exempla (Et declinatur hoc loco alienigenus alienigena alienigenum.) Cum: ideſt quando Sole obſcurato repente: Athenæ perfuſæ inuſitatis tenebris agerentur: ideſt concuterentur: ſollicitudine credentes interitum portendi ſibi denunciatione: ideſt indicio: aut oſtento cœleſti. ¶ Pericles proceſſit in medium: & diſſeruit ea: quæ acceperat a præceptore ſuo Anaxagora: pertinentia ad curſum Solis & Lunæ: nec paſſus eſt ciues ſuos trepidare vlterius metu vacuo: ſcilicet rationis aut vano: quia eclipſis naturalis eſt: per interpoſitionem lunæ.

OLIV.

QVantum porro: Plurimum arti tribuit Alexander: qui a nullo pingi: nec fingi voluerit: niſi ab his: qui omnium præſtantiſſimi ſuo tempore forent: Apelle. ſ. atq; Lyſippo. De quibus Horatius epiſtolarum libro vltimo. Rex ille poema: qui tam ridiculum tam care prodigiis emit: edicto vetuit: ne quis ſe præter Apellem: pingeret: aut alius Lyſippo duceret aera. Fortis Alexandri in vultum ſimulantia. Cice. quoq; epiſtolarum. ad. L. Luceium. Neq; enim Alexander inquit ille gratiæ cauſa ab Apelle potiſſimum pingi & a lyſippo fingi volebat: ſed quod illorum artem cum ipſis: tum etiam ſibi gloriæ fore putabat: atq; illi artifices corporis ſimulacra ignotis nota faciebant. fuit. n. Apelles pictor eximius: patria cous. Ingenio & gratia: vt inquit Quintil. præſtantiſſimus: qui teſte Plinio: omnes prius genitos: futuroſq; poſtea ſuperauit. & arti ſuæ: hoc eſt picturæ plura ſolus prope q̃ cæteri omnes contulit. Summe laudauit Plini. Venerem ab eo pictam exeuntem emari: quã poſtea Romam adductam Diuus Auguſtus dicauit in templo Cæſaris. Cuius inferiorem partem corruptam: qui reficeret: non potuit reperiri: inchoauit: & aliam teſte Plinio qua ſuperaturo etiam illam ſuam priorem inuidit mors: peracta parte. nec qui ſuccederet operi ad perſcripta liniamenta inuentus eſt: vnde Cice. libro. i. epiſtolarum ad Lentulum: Nunc vt Appelles veneris caput: & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit. reliquam partem corporis inchoatam reliquit item in lib. offic. iii. nemo pictor repertus eſt: qui Veneris eam partem: quam Apelles inchoatam reliquiſſet: abſolueret: oris enim pulchritudo reliqui corporis imitandi ſpem auferebat: pinxit & Alexandrum Magnum fulmen tenentem in templo Epheſiæ: Dianæ: & fulmen extra tabulam videri ſcribentes meminerunt: refert item Pli. ꝙ pinxit ea quæ pingi non poſſunt: tonitrua: fulgetras: fulgura: & ſimilia: quare nõnulli ferunt: ꝙ Alexander Magnus a nullo alio poſſe pingi edicto poſito capitali edixit. Lyſippus fuit in arte ſculptoria artifex clariſſimus: de quo Martialis. Nobile Lyſippi munus: opuſq; vides: nam ſpirantes vultus: atq; ora ſimillima viuis: & deniq; animoſa ſigna fingere videbatur. Et teſte Quintiliano ad veritatem optime acceſſit: & ad ſexcenta decem ſignorum opera effeciſſe dicitur.

A qbus Alexander fingi volebat.

De Alexandro rege.

QVantum porro dignitatis a rege Alexandro tributũ arti exiſtimamus? qui ſe & pingi ab uno Apelle, & fingi a Lyſippo tantũ modo uoluit.

De Vulcano Alcamenis.

TEnet uiſentes Athenas Vulcanus Alcamenis manibus fabricatus. præter cætera eni perfectiſſimæ artis in eo præcurrentia indicia: etiam illud mirãtur: quod ſtat diſſimulatæ claudicationis ſub ueſte leuiter ueſtigium repræſentãs: ut non tanquam exprobatum uitium, ita tanquam certam, propriamq; dei notam decore ſignificans,

De Venere Praxitelis.

CVius coniugem Praxiteles in marmore q̃ ſi ſpirantem in templo Cnidiorum collocauit propter pulchritudinem operis a libidinoſo cuiuſdam complexu parum tutam.

TEnet viſentes. Alchimenides fictor egregius vulcanum Athenis tanta arte finxiſſe dicitur vt cum illi adiici nihil poſſe videretur. tamẽ id maxime ſuſcipientes delectabat: ꝙ ſub veſte claudicatio formæ diſſimulata exprimebatur: atq; ita vt non tanq̃ exprobatum vitium: ſed dei certam notam: propriam q; declararet: Cice. lib. de natu. deorum equidem laudamus eſſe Athenis vulcanum eum: quem fecit Alchimedes: in quo ſtante: atq; veſtito appareat claudicatio non deformis: claudum igitur habemus deum: quoniam de Vulcano ſic accepimus. ❡ Tenet. Remoratur: & delectat. ❡ Diſſimulatæ claudicationis: Quia ſic accepimus de Vulcano claudicationem diſſimulaſſe.

Vulcani claudicatio.

CVius coniugem. Praxiteles inter ſtatuarios gloria primus: vel certe ſummus: de quo multa Plin. lib. xxxvi. natu. hiſt. Sed inter cætera dicit. duas ſculpſiſſe veneres. alteram Cnidiam: hoc eſt: quæ Cnidi colebatur: quæ non ſolum ibi: ſed in toto terrarum orbe præcipua fuit: quam vt viderent multi Cnidum nauigarunt: alteram velata ſpem: quam quidam prætulerunt: optime ſeuerum id: atq; pudicum arbitrantes: nam quæ Cnidi fuit: ac Cnidus coempta effigies deæ: fauente ipſa dea: vt creditur: facta artificio tanto: vt non eſſet a libidinoſo complexu ſatis tuta: ferunt enim quendam eius amore correptum cum noctu delituiſſet in templo. ſimulachro coheſiſſe: eiuſq; cupid tatis etiam indicem maculam. multa huius ſimulachra Romam deportata fuerunt: quæ omnia Plini. commemorat. De hocquoq; mentionem facit Quintilia. lib. ii. de inſtitutione oratoria: vbi dicit: Si Praxiteles ſignum aliquod ex molari lapide conatus eſſet exculpere. parium marmor mallet: rudet at ſi id artifex expoliſſet: plus in manibus fuiſſet q̃ in marmore. ❡ Spirantem. Viuentem. Virgil. excudent alii ſpirantia molius æra. Credo equidem viuos ducent de marmore vultus. In templo Cnidiorum vna ex quinq; ciuitatibus doricæ græciæ. vbi templum fuit Veneris. & hoc ſimulachrum: quod Praxiteles ſculpſit: tanta vt diximus arte: vt a libidinoſo complexu non fuerit ſatis tutum: adeo veram ipſam deam referebat. ❡ Parum tutam: quia vitium illi inferre voluit adoleſcens: viuum putans eſſe corpus.

ASCE.

❡ QVANTVM: &cæ. Porro. i. ſed: quantum dignitatis exiſtimamus tributum arti. ſ. pingendi & fingendi. ſeu ſculpendi: ab Alexandro. ſ. Magno: rege. ſ. maximo: & primum Macedoniæ: qui voluit: etiam edicto: ſe & pingi ab vno. i. ſolo Apelle. ſ. pictore optimo: & fingi. i. ſculpi tantum. i. duntaxat a Lyſippo optimo ſtatuario? quaſi dicat plurimum. ❡ Tenet: & cætera. Vulcanus. i. ſtatua Vulcani: fabricatus. i. ſculpta: & ficta: manibus Alcamenis (ſunt tamen qui Alchimenis: nec deſunt qui Alchimenidis legant) tenet. ſ. ſuſpenſos ac irretit: ne procedant: donec perſpexerint: viſentes. i. viſitantes Athenas: Enim. i. quia præter cætera indicia. i. ſigna: & teſtimonia: perfectiſſimæ artis præcurrentia. i. ſtatim ſe oſtẽtantia in eo. ſ. Vulcano: etiam mirantur. ſ. viſentes Athenas: illud quod ſtat repræſentans. i. indicans leuiter veſtigium claudicationis diſſimulatæ. i. tectæ: quantum fieri poteſt more claudicantium: ſub veſte. ſ. cruribus eius ſuperinducta. ſignificans vt vitium. ſ. claudicationis non tanquam exprobatum. i. vitio datum deo: ita ſignificans decore. i. honeſte tanquam certam: & propriam notam dei. i. indicium: quo ipſe dignoſcatur a cæteris diis: vt enim nos ſanctis diſcrimina damus in pingendo: & fingendo: ita illi idolis ſuis. ❡ Cuius. ſ. Vulcani coniugem. ſ. Venerem Praxiteles ſtatuarius optimus collocauit in templo Cnidiorum. ❡ Quaſi ſpirantem. i. ſpiritum vitalem trahentem in marmore: in quo inciſa eſt: entem ſup. parum tutam. i. defenſam a complexu libidinoſo cuiuſdam. ſ. adoleſcentis: propter pulchritudinem operis: quia eius amore captus erat.

OLIV

❡ QVO excuſabilior. Quantum Praxiteles arte ſua naturam ſit imitatus: hinc facile coniici poteſt: ꝙ eius ſimulachra viuis adeo ſimillima eſſe videbantur. vt fallerentur bruta. fallerentur homines: ea proſpicientes: æquus viſa equa ſtatua hinnitum edidit non fictam: ſed veram arbitratus equam. canis pari ratione ad picturã latrauit. Taurus ad Aeneæ vaccæ ſimulachrum. miro deſiderio compulſus eſt: hoc in brutis eueniſſe minus mirum eſt: cum homines rationis: participes fuerunt eodem errore decepti. ❡ Excuſabiliorem. Maiori excuſatione dignus. Quid enim vacua rationis animalia. Digniora excuſatione animalia rationis carentia. ſi ſunt a ſimulachris: ſiue picturis veritatis errore decepta: cum hominem audiuerimus rationis principem libidinoſo impulſu commotum marmoream ſtatuam fuiſſe complexum. ❡ Sacrilegam cup. Quia deam ipſam: & non ſimulacrum violare concupiuit.

Quo excuſabilior eſt error equi: qui uiſa pictura equæ, hinnitũ edere coactus eſt: & canũ latratꝰ aſpectu picti cãis incitatus, tauruſq; ad amorẽ, & cõcubitũ æneæ uaccæ Syracuſis nimiæ ſimilitudinis irritamẽto cõpulſus. Quid. n. uacua rationis animãtia arte decepta miremur? cum hominis ſacrilegam cupiditatẽ muti lapidis lineamẽtis excitatam uideamus.

Quædam nulla arte effici poſſe. Cap. XII.

CAeterũ natura quemadmodũ ſæpenumero æmulam, uiriũ ſuarum artem eſſe patitur: ita aliquando irritã feſſo labore dimittit. qđ ſummi artificis Euphranoris manus ſenſerunt. Nã cum Athenis. xii. deos pingeret: Neptuni imaginẽ, quam poterat excellentiſſimis maieſtatis coloribus complexus eſt: perinde ac iouis aliquanto auguſtiorem præſentaturus. Sed omni impetu cogitationis in ſuperiori opere aſſumpto, poſterioris eius conatus aſſurgere, quo tendebant: nequiuerunt.

CAeterum: Natura plerũq; artem ſui æmulam: & imitatricem eſſe paſſa eſt: nõnunq̃ vero hoc illi tanq̃ inuidia denegauit. ſed quod natura prohibuit: caſus ſæpe conceſſit. Cice. lib. i. de natu. deo. Nulla inquit ars imitari naturæ ſolertiam poteſt. ❡ Aemulam: imitatricem: vt ars plærunq; natura poſſit imitari: vt ſupra in fictoribus: atq; pictoribus oſtendimus. ❡ Feſſo labore: Cum cogitationis vires aſſumptæ fuerint: inceptũ opus perficere non valeant. ❡ Quod ſummi artificis. Euphranor teſte Quintilia. de inſtitu. ora. pictor: fict orq; fuit a tate ſua laudatiſſimus: dicit enim Euphranorem admirandum facit: ꝙ & cæteris optimis ſtudiis inter præcipuos pingendi: fingendiq; idem mirus artifex fuit: patria Iſthmos: vir docilis: & laborioſus: & in omni genere excellens: qui cum. xii. deos conſeſſum Iouis honeſtantes: ſex ſ. a dextris & totidem a ſiniſtris pingeret Athenis. Neptuni imaginem tanta eſt arte complexus: vt Iouis deinde auguſtiorem: ac venerabiliorem: cum vellet repræſentare: non poſſet ꝙ artis vim omnem in ſuperiori pictura conſumpſiſſet & hoc modo ars ſuo labore irrita eſt a natura deſtituta. ❡ Euphranoris manus: Pictoris ſua ætate clariſſimi: & quo Iuuena. ſaty. iii. hic aliquid præclarum Euphranoris: aut Polycreti. ❡ Maieſtatis coloribus: in pingendo Neptuno colores adhibuit: qui ad exprimendam maieſtatem eſſent idonei. ❡ Omni impetu: Omnibus viribus. ❡ Aſſurgere. extollere ſe: & peruenire.

Euphranor ſtatuarius & pictor

De Timante pictore.

QVid ille alter æque nobilis pictor luctuoſum immolatæ Iphigeniæ ſacrificium

QVid ille alter. Hic Timantes fuit pictor eximius Parrhaſii æmulus: quem ſuperaſſe dicitur in Aiace pingendo: verum inter cætera eius ingenii monumenti Iphigenia oratorum laudibus celebratur: quæ ante aras peritura eſſet: cum mœſtos pinxiſſet omnes: & mœſticiæ omnem imaginem conſumpſiſſet: patris ipſis vultum velauit: quem iam digne non poterat oſtendere: de quo Quintilia. lib. ii. inſtitu. oratoriæ. Quid non oratione operienda ſunt quædam: quæ ſiue oſtendi non debent: ſiue exprimi pro dignitate non poſſunt: vt fecit Timantes in ea tabula: qua coloteum vicit: nam cum in Iphigeniæ immolatione pinxiſſet triſtem Calcantem: triſtiorem Vlyſſem addidiſſet: Menelao: quem ſummum poterat ars efficere mœrorem: conſumptis affectibus non reperiens: quod digne modo patris vultum poſſet exprimere: velauit ei caput: & ſuo cuiq; animo dedit exiſtimandum. ❡ Eque. Similiter euphranor. ❡ Imolatum Iphygeniæ. Nota eſt fabula: cum græci ad Aulidem veniſſent: Agamennon Dianæ Ceruam ignarus occidit. vnde irata dea flatus ventorum ſuſtulit: quare: cum nauigare non poſſent & peſtilentiam ſuſtinerent: conſulta oracula dixerunt: Agamennonio ſanguine placandam eſſe Dianam: ergo cum ab Vlyſſe per nuptiarum ſimulationem adducta Iphigenia: cum in eo eſſet vt imolaretur: numinis miſeratione ſublata eſt: & cerua ſuppoſita: & tranſlata ad Tauricam regionem regi Thoanti tradita eſt: ſacerdoſq; facta Dianæ: cui cum humano ſanguine ſacrificaret ex veteri conſuetudine numen placaret: agnouit fratrem Horeſtem: qui poſt occiſam matrem: & Aegiſtum in vltionem patris factus exul regno pulſus: raptaq; ſibi Hermione coniuge a Pyrrho: furioſus factus accepto oraculo deponendi furoris cauſa cum amico Pylade colcos petierat: & cum his occiſo Thoante ſimulachrum ſuſtulit abſconditum in faſce lignorum: & cum fratre Horeſte aufugit.

Timantes pictor.

ASCE.

❡ QVO. i. propter quod: error equi eſt excuſabilior: quia ſimili errore homo captus eſt: qui. ſ. equus: viſa pictura equæ. ſ. a Praxitele formatæ: coactus eſt edere hinnitum: & latratus canum eſt incitatus aſpectu canis picti: & taurus compulſus eſt ad amorem. Et concubitum vaccæ Aeneæ. i. ex ære factæ Syracuſis irritamẽto. ſ. prouocatione nimiæ ſimilitudinis. ſ. cum viua. Quid enim miremur animalia vacua rationis decepta arte: ideſt per artem: cum videamus ſacrilegam cupiditatem hominis (audentis. ſ. ſacram imaginem polluere) excitatam liniamentis lapidis muti. q. d. fruſtra.

CAeterum. i. ſed: quẽadmodum natura patitur ſæpenumero artem eſſe æmulam. i. proxime ad æquiperationem imitatricem virium ſuarum: ita dimittit. ſ. arte aliquando irritam. i. fruſtratam: labore feſſo. i. fatigato. Quod. i. quã rem manus Euphranoris ſummi artificis. ſ. in pictura ſenſerunt. i. expertæ ſunt. Nam cum pingeret Athenis. xii. deos: vt opinor ſelectos: quos Varro enumerat: complexus eſt imaginem Neptuni coloribus maieſtatis q̃. i. quantum poterat excellentiſſimis: perinde. i. ſic tamen: aut eo animo: ac ſup. eſſet repræſentaturus Iouis ſup. imaginem auguſtiorem. i. maioris maieſtatis aliquanto: ſed omni impetu. i. virtute cogitationis abſumpto. i. exhauſto in opere ſuperiore. hoc eſt in pictura Neptuni: conatus eius poſteriores. ſ. ad pingendum Iouem auguſtiorem: nequiuerunt aſſurgere: quo tendebant: hoc eſt ad auguſtus opus. ❡ Quid. modus interrogandi continuationi inſeruiens: ille alter pictor nobilis. ſ. Timantes.

OLIV' ¶REferens: Pictura ſua repræſentans. ¶Calcantem triſtem. Qui vates ſic poſcere fata prædixit: vt Agamẽnonio ſanguine dea placaretur. Triſtis erat: cum regiam ſtirpem videret imolari. ¶Mœſtum Vlyſ. Qui per falſas Achillis nuptias imperatam a matre Iphigeniam ad tam crudele ſacrificium duxit. ¶Clamantem Aiacem: Quod humano ſanguine numina placarentur. ¶Lamentantem: Menelaum. Quod dum videret genus imolari. ¶Inuoluendo caput: Quia patris dolorem ſatis digne exprimere non poſſet: veſte eius caput obduxit: vt animis hominum patris dolorem exiſtimandum reliquerit.

PRæcipue artis: Sunt qui putãt hunc fuiſſe Apellẽ: de quo ſupra ſatis dictũ eſt. Sed teſte Pli. lib. xxxv. fuit Nealces & in cane pingẽdo Protogenes. de quo ſic ait Protogenes floruit patria phicanus: gẽtis Rhodiis ſubiectæ. Paulo infra vbi loquit᷑ de eius pictura: eſt in ea canis mire factus vt quẽ pariter caſus: & ars fixerit: nõ iudicabat ſe exprimere in eo ſpumã anhelantis: cũ in reliqua oĩ parte: qđ difficilimũ erat: ſibi ipſe ſatisfeciſſet: diſplicebat aũt ars ipſa: nec minui poterat: vt videbat᷑ nimia: ac lõgi⁹ a veritate diſcedere: ſpumaqз illi pingi: nõ naſci ex ore anxio aĩ cruciatu: cũ in pictura verẽ eſſe nõ veriſimile vellet: abſterſerat ſæpius: mutaueratqз penicilũ: nullo modo ſibi approbans: poſtremo iratus arti: ꝙ itelligeret᷑: ſpongiam ĩpegit inuiſo loco tabulæ: ex illaqз repoſuit ablatos colores: qualiter cura optauerat: fecitqз in pictura fortuna naturã: hoc exẽplo ſimilis: & Nealcẽ ſucceſſus in ſpuma eq: ſimiliter ſpõgia impacta ſecutus dicit᷑: cũ pingeret popizonta retinentẽ panẽ: ergo cõſtant in pictura plus caſum valuiſſe q̃ artẽ: eo ꝙ equi artificioſe depicti cum naribus ſpumas ars reddere non poſſet: caſus attulerit. ¶Modo vt ferme viuũ: Ac ſi diceret: nihil illi deerat p̃ter ſpiritum. ¶Spumã adiicere: qbus hanelãtis: & a curſu redeũtis eq ſigna referret. ¶Tã paruula materia: Vtpote ſpumas addere naribus: qđ videbat᷑ eſſe facillimũ: & in eo tamẽ ars eſt a natura decepta vt efficere nõ valuerit qđ ipſe ſperauerat. ¶Caſus attulit: Hinc illud dictũ ꝓbari põt: caſus vbiqз valet. ſemper tibi pendet hiatus &c. Itẽ plus: & .n. fati breuior valet hora benigni: q̃ ſi te veneris cõmendat epiſtola marti.

Pictoris opus.

referẽs, cũ Calchantẽ triſtem, mœſtũ Vlyſſem, clamãtẽ Biacẽ, lamẽtãtẽ Menelaũ circa arã ſtatuiſſet: caput Agamennonis inuoluendo: nõ ne ſummi mœroris acerbitatem arte exprimi non poſſe confeſſus eſt᷑ Itaqз picturæ ei⁹, aruſpicis, & amici, & fratris lachrymis madet: patris fletum ſpectãtis affectu exiſtimandum reliquit. ¶De Alio Pictore.

ATqз, ut eiuſdem ſtudii adiiciam exemplũ: præcipuæ artis pictor equum ab exercitatione uenientem, modo non uiuum labore induſtriæ ſuæ compræhenderat. Cuius naribus ſpumas adiicere cupiens, tantus artifex in tam paruula materia multum, ac diu fruſtra tenebatur. indignatione deinde accenſus ſpongiã oĩbus imbutam coloribus forte iuxta ſe poſitã apphẽdit: & eã ueluti corruptur⁹ opus ſuũ tabulæ illiſit: q̃ fortũa ad ipſas eq nares directã deſideriũ pictoris coegit explere. itaqз quod ars adumbrare non ualuit: caſus imitatus eſt.

¶Suæ quenqз artis optimum & authorem eſſe, & diſputatorem. Capi. XIII.

SVæ autẽ artis ununquenqз & authorem & diſputatorem optimũ eſſe ne dubitemus: paucis exemplis admoneamus.

¶De Quinto Scæuola.

Q. Scæuola clariſſimus legum uates, & certiſſimus, quotienſcunqз de iure prætorio conſulebatur: ad Furium, & Caſſelium, quia huic ſcientiæ dediti erant, conſultores reiicie-

SVæ artis: Capitulum breue: quo ſuæ quẽqз artis auctorẽ optimũ eſſe paucis ꝓbat exẽplis: optimũ aũt ꝓfeſſorẽ artis appellat: qui ſua verecũde: aliena vero callide ſtudia metit᷑: & eſtimat. Qualis fuit ſcæuo. clariſſim⁹ vir: & iterpres: q q̃uis eius rei ſciẽtiã teneret ægregie: tñ quotiẽs de iure p̃torio cõſultores: qb⁹ optime cõſulere poterat: ſemper ad Furiũ & Caſelliũ: qui ſe in eo iure aſſidue exercebant: reiicere ſolitus erat: nõ vt ſuã ipſe ſcientiã dãnaret: quaſi vanã: vel exiguã: ſed vt modeſtiam in ſe maximã profiteretur: qui alienam pluris q̃ ſuã faceret: æſtimaretqз ſcientiam.

QVintus ſcæuola clariſſimus: De iure prætorio: de quo agit᷑ apud prætorẽ: cui⁹ ꝓfeſſores ſunt cauſidici. Caſelliũ: de quo Flacc⁹: neſcit q̃tã caſelli⁹ aul⁹.

Scæuolæ modeſtia caſellius iuriſc.

ASCE. ¶REferẽs. i. ad viuũ coloribus exprimens. ſacrificiũ Iphigenie filiæ Agamen. imolatæ dianæ iratæ ob ceruã in aulide cæſam: cũ ſtatuiſſet circa aram Chalcantẽ. ſ. vatem: & voluntatis deæ interpretẽ: triſtem ob talẽ denunciat oñẽ: Vlyſ. mœſtum. ſ. vultu. Aiacem. ſ. Thelamoniũ: vt opinor: ſed putem legendum Oreſtẽ: clamantem. ſ. præ vehementia doloris: & Menelaum. ſ. patruũ eius: lamentantẽ. ſ. præ maiore dolore (Eſt .n. auxeſis: nã plus eſt mœſtum q̃ triſtẽ: & plus exclamantẽ præ mœſtitia q̃ mœſtũ. eſſe: & adhuc plus lamentantem q̃ clamantẽ: qa lamentatio ſupaddit quærulã vocem) ſtatuiſſet dico ſuperiores circa arã in dicta diſpoſitione inuoluẽdo. ſ. pſona: aut veſte lugubri: captiuũ vulgo dicimus: caput Agamẽ. ſ. patris eius: nõne confeſſus eſt acerbitatem ſummi mœroris: qualis eſt paternus: ac maternus in cæde imerita liberoꝝ: nõ poſſe exprimi arte. q. d. haud dubie. Itaqз. i. & ita: pictura eius madet lachrymis aruſpicis. ſ. chalcantis: & amici. ſ. Vlyſſis: & Aiacis: & fratris. ſ. Menelai: q frater erat Agamẽ. (verũ legendũ putẽ ſuperius: vt dixi) Oreſt. & hic aruſpicis: & amici: & fratris: & patrui) relıq̃t exiſtimandũ. i. iudicandũ fletũ patris. ſ. Agamẽnonis affectu ſpectãtis. ¶Atqз: vt addi. exẽ. eiu. ſtu. ſ. pingẽdi: Pictor p̃cipue artis. ſ. Nealces: cõpræhẽderat labore ſuæ induſtriæ equũ venientẽ ab exercitatione. i. fatigatione: & curſu: modo nõ. i. vt Oli. interprætat᷑ ferme: aut hoc ſolo dẽpto ꝙ non oĩno viuũ. Cuius naribus ipſe cupiens adiicere ſpumã tantus artifex tenebat᷑ multum: ac diu fruſtra in tã paruula materia: deinde incẽſus indignatione: ꝙ fruſtra laboraret: appræhẽdit ſpongiã imbutã oĩbus coloribus: qa ſpongia male appoſitos colores tergere ſolent: poſitã forte. i. a caſu iuxta ſe: & veluti corrupturus opus ſuũ: illiſit. i. iniecit tabulæ. i. in tabulã pictam forma equina: q̃ directã ad ipſas nares equi: coegit explere deſideriũ Pictoris: quia ſpeciẽ ſpumæ de naſo dependentis exhibuit. Itaqз caſus eſt imitatus id: qđ ars non valuit adumbrare. i. adumbrando imitari.

SVæ: &c. Autem. i. ſed admonemus paucis exemplis: ne dubitemus quẽqз eſſe optimum & authorẽ: & diſputatorem. i. iudicem: aut examinatorem ſuæ artis. ¶Quintus Scæuola clariſſimus: & certiſſimus: quia peritiſſimus: vates. i. interpres legum: ſicut vates interpretes ſunt voluntatis diuinæ: quotieſcũqз conſulebatur de iure prætorio.

¶REIIciebat: remittebat. ¶Callebant: Callide tenebant: & eius peritiſſimi erant: nam callere ſi duplicat. l. callidum eſſe: & aſtute aliquid tenere ſignificat: vt dicẽda: ſilendaqз calles: profeſſores artis dicuntur: qui ſcire aliq̃d profitentur: & ab aliis quo ꝙ probantur: ſapientes vero: qui de ſuis verecunde: de alienis magnifice loquuntur. OLIV.

PLatonis eruditiſſimum pectus: Plato conſultus de cõſtituẽda in arce Palladis ara: q modus: q̃ ve illi forma melior eſſe poſſet: q̃uis geometriæ pitiſſimus eſſet: tñ ne alterius profeſſionẽ ſibi vſurpare velle videret᷑: ad Euclidem geometram ſuo tẽpore claꝝ cõſultores reiecit. ¶Conductores: Qui publice conſtituendam aram conduxerant. Hoc eſt certo p̃cio faciendam ſuſcepant. ¶Ad Euclidem geometrã: Fuit Euclides teſte Laertio geometra inſignis megarenſis: vel vt alii dicunt: gelonus. ¶Immo ꝓfeſſioni: Vtitur correctione: quia dixerat ſcientiæ cædẽs. Nã eius artis ſciẽtia Plato nõ inferior erat Euclide: ſed non eã ſolã profitebatur: ergo ceſſit profeſſioni: quia Plato philoſophiam: Euclides vero geometriam profitebatur.

Platõis modeſtia.

bat. quo quidem facto moderationem ſuam magis commendabat. q̃ authoritatem minuebat. ab his negocium aptius explicari poſſe confitendo, qui quotidiano eius uſu callebant. Sapientiſſimi igitur artis ſuæ profeſſores ſunt: a quibus & ꝓpria ſtudia uerecunde, & aliena callide æſtimant᷑. ¶De Plato. Phi.

PLatonis quoqз eruditiſſimum pectus hæc cogitatio attigit: q conductores ſacræ aræ modũ, & formã eius, ſecũ ſermonẽ cõferre conatos: ad Euclidẽ Geometrẽ ire iuſſit ſciæ eius cedẽs, imo ꝓfeſſiõi. ¶De Athenieñſib⁹, & de Philõe

GLoriãt᷑ Athenæ armamẽtario ſuo, nec ſine cã. eſt. n. illud op⁹ & ĩpẽſa, & elegãtia uiſcendum: cuius architectũ Philonẽ ita facunde rationem inſtitutionis ſuæ in theatro rediđiſſe conſtat: ut diſertiſſimus populus non minorẽ laudẽ eloquẽtiæ eius, q̃ arti tribueret. ¶De quodã Artifice.

MIrifice & ille artifex, q̃ i ope ſuo moneri ſe a ſutorẽ đ crepida, & anſulis paſſus, đ crure ẽt diſputarẽ icipiẽtẽ, ſupra plãtã aſcẽdẽ uetuit

GLoriant᷑ athenæ: Poſtq̃ illorum exempla poſuimus: q ſuæ artis auctores optimi fuerũt: de his quoqз dicamus: q fuere diſputatores. Cũ philo architecton ſuo tẽpore clarus athenis armamentarium magnifice fabricaſſet: die quadam ꝓceſſit in theatrũ: interrogatus: qđ illud tam ſumptuoſe ædificaſſet: cũ populo grauis tanta videretur impẽſa: opis ſui tã eloquẽter rationẽ in cõcione diſſeruit: vt nõ minus eloquẽs q̃ peritus artifex ab omnib⁹ fuerit iudicatus. ¶Gloriant᷑ athenæ: Propter opis magnitudinẽ: atqз p̃ſtantiã. ¶Armamentariũ: locus: vbi armamẽta: hoc ẽ nauiũ inſtrumenta reponuntur. ¶Nec ſine cauſa: Ac ſi diceret: nõ imerito: ſed iure. ¶Viſendũ dignũ: Quod ab omnibus videret᷑: & ſine dubio tẽpore Valerii extabat opus illud: & videri poſſet: nunc ne minimum quidem eius veſtigium apparet.

Armamẽtariũ atheniẽ.

MIrifice: Hic fuit Apelles: qui de operibus ſuis vulgi quoqз iudiciũ dum quæreret: teſte Pli. lib. xxxv. perfecta opera ſua proponebat in pergula tranſeuntibus: atqз poſt ipſam tabulam latens vitia: quæ notarentur: auſcultabat: vulgum diligentiorem iudicem q̃ ſe præferens: feruntqз a ſutore repræhenſum: quod in crepidis vna intus pauciores feciſſet anſas: eodem poſtero die ſuperbe emendationem priſtinæ admonitionis cauillante circa crus indignatum proſpexiſſe denunciantem: ne ſupra crepitam ſutor iudicaret: quod idipſum in prouerbium venit. ¶A ſu. ſutor eſt quem græci a lucro credonem: nos vero calceolarium dicere poſſumus. qui in imagine crepidas: anſulaſqз culpauit: quod appelles æquo animo tulit: partemqз illam picturæ reformauit: cũ vero de crure diſputare vellet: iratus apelles: tace inquit o ſutor᷑ neqз. n. id tuæ artis eſt. Paucis verbis hominis impudentiam oſtendit: qui quod alterius proprium eſſet: de eo diſputare non erubeſceret: nam teſte Ci. li. i. tuſ. q̃ſ. græcoꝝ prouerbiũ fuit: quã: q̃ſqз nouerit artẽ: in ea ſe exerceat: ac diſputet. ¶De crepida: Eſt calciamẽti genus: qđ alii græcũ: alii latinũ eſſe volunt: vt diximus ſupra li. iii. cap. de nono cultu corporis: ſed græcum magis dicendum eſt: & nominatiuum ab actiuo græco deductum. ¶Anſulas: Diminutiuũ ab anſa: ſunt autem anſulæ: quibus calciamenta & veſtimenta nectuntur: ſunt. n. qui anſulis magiſquã fibulis delectentur.

Artifex a ſutore repræhẽſus.

ASCE. ¶REIICIEbat. i. remittebat: conſultores. i. a ſe conſilium petentes: Ad Furium: & ad Caſellium. ſ. iuriſprætorii peritos: quia ipſi dediti erant huic: ſcientiæ. ſ. iuris p̃torii. Quoquidem facto ipſe magis cõmendabat. i. acceptam faciebat: moderationem ſuam: quia ea parte iuris: cui ſtuduerat: p̃cipue contentus erat: quam minuebat authoritatem: confidẽdo negocium poſſe explicari aptius ab iis: qui callebant. i. quaſi callũ induerant: quotidiano vſu eius. ſ. iuris p̃torii. Igitur ii ſup. ſunt ſapiẽtiſſimi profeſſores artis ſuæ: a qbus: & . i. ſimul: propria ſtudia æſtimant᷑. i. cenſent᷑ verecunde: & aliena. ſ. ſtudia ĩã callide. ¶Platonis: &c. Hæc. i. huiuſmodi cogitatio attigit quoqз eruditiſſimum pectus Platonis: qui iuſſit conductores aræ ſacræ. i. q conduxerant aram ſacram fabricandam Athenis: conatos cõferre ſermones ſecum de modo: & forma: eius. ſ. aræ ſacræ: ire ad Euclidẽ geometrẽ: cedens ſcientiæ. i. profeſſioni eius. ſ. Euclidis: qui geometriam profitebatur: quam forte Plato nõ minus callebat: quia tamẽ aliam philoſophiæ partem magis profitebat᷑: eos ad euclidem miſit. ¶Gloriantur: &c. Athenæ: hoc eſt ciues Athenien. (accipit. n. frequẽter locũ pro habitatoribus eius) gloriant᷑. i. ſe iactant armamẽtario. i. repoſitorio: & forte etiã officina armoꝝ: p̃cipue naualiũ: ſuo. i. qđ præ cæteris nationibus magis ſumptibus extruxerãt: nec ſine cauſa: ſup. gloriant᷑: enim. i. qa. ¶Illud opus eſt viſendũ. i. dignũ qđ viſat᷑: & . i. ſimul: ĩpenſa. i. pp ĩpẽſam: & elegãtia. i. pp exq̃ſitũ ornatũ eius. Cuius. ſ. armamẽtarii conſtat architectũ. i. principẽ ædificantiũ: philonẽ. ſ. noĩe: reddidiſſe in theatro. i. loco patenti: vnde ab oĩbus ſpectari: ne dũ audiri poſſet: rõnem inſtitutionis ſuæ. ſ. in armamẽtario illo extruẽdo: ita facunde: vt populus diſertiſſimus qa nõ erat cultior lingua q̃ attica: attribuerit eloquẽtiæ eius non minorẽ laudem q̃ arti eius. ¶Mirifice ſup. cẽſuit: ac dixit: & . i. etiã: ille artifex ſup. notiſſimus: videlicet Apelles: q paſſus. ſ. æquo aĩo ſe moneri a ſutore. i. calcifice: aut crepidario ſuo: de crepida. i. calciamẽto in pede imaginis a ſe depictæ: & anſulis. i. extremitatibus: quibus crepidæ: aut capiunt᷑ ſicut pocula: aut ligant᷑: vetuit incipientẽ etiam diſputare de crure. ſ. picto: in cuius pede crepidam damnauerat: aſcendere ſupra plantam. i. ad res: quarum cognitionem non haberet: vnde exiit adagium: ne vltra crepidam ſutor. ſup. inquirat: aut iudice: hoc eſt nemo vltra q̃ dicit.

ASCE.

¶IVRE p̃torio: Ius ciuile eſt: qđ ex legibus: plebiſcitis. S. C. Decretis principũ: auctoritate prudẽtiũ venit. Ius prætorium autem qđ p̃tores introduxerunt adiuuandi: vel ſupplẽdi: vel corrigẽdi iuris ciuilis gratia: pp vtilitatẽ publicam: quod & honorariũ dr ab honore p̃toris ſic nominatũ. Nãqз & ipſum ius honorariũ: quaſi viua vox iuris ciuilis ẽ. Papinia. de iuſtitia & iure.

THE.

OLIV. Valerii aſſentatio.

SEnectus quoq;:De ſenectute dicturus obiectioni cuidam tacite occurrit:hæc eadem ferme exempla in cap.de induſtria fuiſſe notata:quis inquit aliquot clariſſimos viros ad extremam vſq; ſenectuté: cum ſummo ſtudio & induſtria peruiſſe dixerimus:hic tamen ſeparatim de ipſa ſenectute ſuo titulo memorie prodendũ eſt: vt quoꝝ ætati dii fuere propicii:noſtra ope:& laude non defraudarẽtur:hinc illa virilitas oritur:ꝙ multi his exemplis ad ſpẽ diuturnioris vitæ excitabuntur:& erunt hæc exempla quædam quaſi adminicula longioris æui:quibus ſenex reſpectu antiquæ fœlicitatis ad viuẽdũ ſpẽ fient indies alacriores nos quoq; fiduciã capiemus:nři ſeculi tranqllitaté fore diuturnã principis vitam:& incolumitaté hac vna ſpe prorogando. ¶ Prouecta:Producta. ¶ Aliquot:vt in catone: Socrate : Cleante:multiſq; aliis: quo ſupra memorauimus. ¶ Ne cui deorum: Non debemus illis nřo labore deeſſe:quo minus eos litterarum monumentis ornemus:quoꝝ ætati dii maxime fuere indulgentes:vt eos diutiſſime viuere voluerint. ¶ Spe.d.u. Si exempla inquit ſenectutis narrauerimus: ſpẽ dabimꝰ his:qui ſe diutius victuros eſſe diffidunt:nam ꝙ in aliis videmus:idem nos parare poſſumus:ergo exẽpla noſtra ætatis quædam adminicula:hoc ẽ ſuſtentacula ſenectutis. ¶ Tranqlitaté: Hoc ad aſſentationé dictum eſt:a qua diſcedere non põt:dicit.n.ꝑterq̃ ꝙ ſpes nos ad ætaté alacriores eſſe facit eoꝝ exẽplo qui fœliciter vixerunt:illud & accedet:qd̃ tranquilitaté ætatis noſtræ hac vna ſpe cõfirmabimus:ſi ĩperatoré noſtrum diutius victurum ſperabimus:vel potius confidemus. Ille namq; vno tenore æquitatem ſeruabit. ¶ Prorogando:Producẽdo.ſ.ſpe.

MArcus Valerius Coruinus:Cicero in Catone maiore:qui dicitur a nonnullis de ſenectute.M.quidem Valerium coruinum inquit accepimus ad centeſimum annũ vitam ſuam produxiſſe: cum eẽt exacta iam ætate in agris:eoſq; excoleret:cuius iter primũ & ſextum conſulatum ſex & quadraginta ãni inter fuerunt.Pli.li.vii.M.Valerius coruinus inqt centũ impleuit annos:cuius iter primũ & ſextũ cõſulatum.xlvi.anni fuere. Idem ſella curuli ſemel:ac vicies cedit: quotiẽs nemo alius adæquauit eius vitæ ſpaciũ Metellus pontifex. Ita q̃tũ ſpaciũ ætatis maiores noſtri eẽ volunt ad ſenectutis initium:tantus illi curſus honoꝝ fuit.M.Valerius coruinus.Hic coruinus dictus eſt:teſte Liuio decade ab vrbe condita:ꝙ gallum a quo prouocatus fuerat ad ſingulare certamẽ:inſidẽte gallea Coruo:& vnguibus:roſtroq; infeſtante:hoſtẽ interemit.Quadraginta ſeptem.Pli.& Cicero dicunt ſex & quadraginta interueniſſe : hoc auté dicit Vale.vt robuſtam eius ſenectutem oſtendat. ¶ Suffecit: Durauit:valuit integris viribus ad rerũ tam publicarũ q̃ priuatarũ adminiſtrationem: & exactiſſimam agrorum culturam:quod laudabile fuit:cum in ſenibus vires minuantur:fiantq; indies languidiores.

Valerius cẽtenarius ſenex.

¶ De ſenectute.Capi.XIIII.

SEnectus quoq; ad ultimũ ſui finem prouecta, in hoc eodem opere, inter exẽpla induſtriæ, in aliquot claris uiris conſpecta eſt:ſeparatim tamen & proprium titulum habeat:ne, cui deorum immortaliũ præcipua indulgentia affuit:& noſtra ornata mentio defuiſſe exiſtimetur:& ſimul ſpe diuturnioris uitæ, quaſi adminicula quædã dentur : quibus inſiſtens, alacriorẽ ſe reſpectu uetuſtæ felicitatis facere poſſit ; tranquillitatemq; ſeculi noſtri, qua nulla unquam beatior fuit:ſubinde fiducia confirmet, ſalutaris principis incolumitatem, ad longiſſimos humanæ cõditionis terminos prorogando.

¶ De.M.Valerio Coruino.

M.Valerius Coruinus centeſimum annũ compleuit:cuius inter primũ & ſextũ conſulatũ q̃dragita ſex anni interceſſerũt:ſuffecitq; integris uiribus corpis ñ ſolũ ſpecioſiſſimis reip.miſteriũ, ſed ẽt exactiſſime agroꝝ ſuoꝝ culturæ, & ciuis & patris familiæ optabile exẽplũ.

¶ De Metello.

HVius uitæ ſpatiũ æq̃uit Metellꝰ, quartoq; anno poſt conſularia impia ſenex admodũ Pon.Max. creatus, tutelã cerimoniarũ per duos & uigiti annos, neq; ore inuotis nũcupãdis hæſitãte, neq; in ſacrificiis faciẽdis tremula mãu geſſit.

Metelli ſenectꝰ.

HVius vitæ ſpacium:Hic eſt Metellus ille:qui pius cognominatus:eius Metelli pater:quia debellata inſula quadriennio poſt alterum conſulatum pontifex maximus eſſet factus.xxii.annos ei ſacerdotio ꝑfuit.Ita bonis viribus eſſe extremo tempore ætatis:vt adoleſcentiam non requireret:hic ergo in ætate iam prouectiori pontifex factus:in eo magiſtratu per duos &.xx.annos ita ſegeſſit:vt non ſenex:ſed iuuenis eſſe videretur:neq;.n.lingua in pronunciando:nõ manus in adminiſtrando illi defuerunt:vt lingua balbucinaretur:aut manus tremeret:quod ſenectutis vitium eſſe ſolet. ¶ Spacium.ſ.centum annorũ. ¶ Ore hæſitante:Solent ſæpiſſime ſenes ꝑpeditiori lingua:non plena verba proferre. ¶ Votis nuncupandis:Quia vt ſupra diximus:duplex eſt votum ſecundum quoſdam:conceptiuũ:& nuncupatiuũ. ¶ Ore hæſitante:lingua tardante:aut ꝑpediente. ¶ Tremula manu:Quod in ſenibus eſſe ſoleat:tremor quidam membrorum:& præſertim manuum:ac pedum:exhauſtis iam viribus:hic vero conſtanti manu dum ſacra tractaret:ſemper fuit:ſiue cultrum a capite victimæ ad caudam deduceret:ſiue mola victimum:cultrumq; aſpergeret:ſeu victimæ iugulum aperiret.

ASCE.

SEnectus quoq; ,puecta ad vl.finẽ ſui.i.vſq; ad extremũ fati: aut curſus naturalis cõſpecta ẽ in hoc eodem ope inter exẽpla induſtriæ.i.cum de ſtudio:& induſtria ad extremũ vſq; vitæ ſeruatis loq̃remur in aliquot claris viris:vt in Catone:Socra.Cleanthe.& quibuſdam aliis:tñ.i.nihilominus habebat:&.i.ẽt ,pprium titulũ(Non inepte ergo in titulos diuiſimus li.& titulos in capita:ſeu exẽpla)ne nřa mẽtio ornata ab effectu.i.ornatiua:exiſtimet̃ defuiſſe ei.ſ.ſenectuti: cui ꝑcipue indulgẽtia.i.conceſſio deorũ ĩmortaliũ affuit.i.ꝑſens:& auxiliatrix fuit.Et ſimul ſpe.i.per ſpẽ diuturnioris vitæ quaſi adminicula.i.fomẽta:& media dent̃.ſ.ſenectuti:hoc eſt ſenũ multitudini:qbus.ſ.adminiculis inſiſtẽs.i.innitens poſſit facere ſe alacriorẽ reſpectu felicitatis vetuſtæ.i.q̃ cõtingat veterrimis quibuſq;.q; pro &:vt ſup.fiducia.i.bona confidentia: cõfirmet.i.corroboret:ſubinde.i.interdũ:tranquillitatẽ ſeculi noſtri.i.ꝑſentis:qua.ſ.tranquillitate nulla.ſ.alia tranqllitas fuit vnq̃ beatior: confirmet inq̃ prorogando.i.extẽdendo incolumitatẽ principis ſalutaris.ſ.Tyberii ad longiſſimos terminos humanæ cõditionis.i.vitæ homini a fatis datæ. ¶ Marcus Valerius Coruinus compleuit.c.annum vitæ:ſup.ſuæ:inter cuius primum:& ſextum conſulatum quadragintaſex anni interceſſerunt:& ipſe ſuffecit : ideſt ſatis fuit:aut ſatis fecit non ſolum ſpecioſiſſimis

miniſteriis reipub.ſed etiam exactiſſimæ culturæ agroꝝ ſuorum:viribus corporis integris:exiſtens:ſup.optabile : & ita omnibus imitabile exemplum:&.i.ſimul.ciuis:ſcilicet boni:& patris familiæ. ¶ Cuius.ſ.Marci Valerii:ſpaciũ vitæ.ſ.centũ annorum:Metellus.ſ.pius æquauit.i.ad æqualem numerum viuẽdo perduxit:& creatus pontifex maximus quarto anno poſt imperia conſularia:ideſt poſtq̃ imperator fuerat:ens ſup.ſenex admodum:ideſt valde:geſſit tutelam:ideſt protectionem:cerimoniarum:ideſt myſteriorum rerum diuinarum per duos & viginti annos:neq; ore hæſitante.i.vacillante: aut titubante in votis nuncupandis.i.pronunciandis nominatim:neq; manu tremula.i.tremente in ſacrificiis faciendis.

¶ De Quinto Fabio Maximo

QVintus auté Fabius Max.duobus & ſexagĩta annis auguratus ſacerdotiũ ſuſtinuit, robuſta iã ætate id adeptus: quæ utraq; tpa ſi in unum cõferantur.facile ſeculi modũ expleuerint.

¶ De Marco Perpenna.

IAm de Marco Perpenna quid loquar . qui omnibus, quos in ſenatu rogauerat, ſuperſtes fuit:ſeptemq; tantummodo, quos Cenſor collega Lucii Philippi legerat e patribus . C.reliquos uidit, toto ordine ampliſſimo diuturnior.

¶ De Appio.

APpii uero æuum clade metirer, quia infinitũ numerũ annorũ orbatus luminibus exegit, niſi q̃tuor filios, quinq; filias, plurimas cliẽtelas, rẽ dẽiq; publicã hoc caſu grauatus fortiſſime rexiſſet. Quinetiã feſſus, iã uiuẽdo, lectica ſe in curiã deferri iuſſit.ut cũ Pyrro deformẽ pacẽ fieri ꝓhiberet. Hunc cæcũ aliqs nominet; a quo patria, qd̃ honeſtũ erat:ꝓ ſe parũ cernens, coactꝰ eſt ꝓuidere?

OLIV. Fabius maxi.cẽtenarius obiit.

QVintus aũt Fabius:Ad centeſimum annum perueniſſe Fabium hoc vno probat argumẽto Valerius ꝙ duobꝰ & ſexaginta annis augur fuerit: Plini.vero dicit tribus &.lx.lib.vii.natura.hiſto.quẽ honorem nõ niſi ætate ,puectiori cõſequi potuerit cũ eiuſmodi dignitas adoleſcẽtibus nunq̃:nec iuuenibus dari conſueuerit:ergo ſi tempus:quo creatus ẽ augur:& quo auguratũ geſſit:in vnum colegerimus:ſæculi ſpacium inueniemus:quod idem ſentire videtur:Liuius decade ſecundi punici belli li.vi.qui dicit.Qu.Fabius maximus morit̃ exacte ætatis:ſiquidem verum eſt.Augurẽ duos &.lx.annos fuiſſe quidã auctores tradunt: vir certe fuit dignus tanto cognomine:vel ſi nouum ab eo inciperet:ſuperauit paternos honores:auitos æquauit pluribus victoriis: & maioribꝰ pliis.anus inſignis Rullus:ſe omnia equare: vnus hoſtis Hannibal poteſt:cautior tamẽ q̃ promptior hic habitus eſt. ¶ Robuſta iam in ætate:Vtpote in virilitate. ¶ Sæculi:hoc eſt centum annorum ſic enim voluere maiores:ſæculum eſſe ſpacium centum annorum:qd̃ hinc facile comprehendi poteſt.

Perpẽna diu vixit.

IAm de.M. Perpenna : Hinc arguit diu vixiſſe M.Perpennam:ꝙ omnibus ſenatoribus: quos ipſe conſul die initi conſulatus vocauit in curiã ſuperſtes vixerint omnibus inſuper illis cẽſor legerat in ſenatu exceptis ſeptẽ:Pli.li.vii.natu.hiſto.M.Perpenna & nup.L.Voluſius Saturnius omnium:quos in conſulatu ſñiam rogauerat:ſupſtites fuere:Perpẽna ſeptem reliquit ex his:quos cẽſor legerat:vixit annos.xcviii. fuit ergo ordine ſenatorio:q ſuo tempore fuit diuturnior:& hinc colligere poſſumus ſenẽ ad modum fuiſſe : quo tẽpore fuit a Põ.ſuperatus:& cæſus q̃q̃ Stra.dicat in aſia morbo cõſumptum fuiſſe:vt diximus in ca.de humili loco natis. ¶ Superſtes fuit:Vixit poſt omnes illos ſenatores: quos ipſe conſul ſepius vocauerat in curiã. ¶ Cenſor.In cenſura cum.L.Phi.elegerat ſenatum:& tamẽ longitudine vitæ ſuperauit omnes quos elegerat ꝑter ſeptẽ:quos moriens in vita reliquit.

Apii ſenectus.

APii vero æuũ:Tullius in Catone:ad Apii Claudii ſenectutẽ accedebat:ꝙ cæcus eſſet tamẽ is cum ſenatus ſñia inclinaret ad pacẽ cum pyrrho:fœduſq; faciẽdum:non dubitauit dicere illa:q̃ verſibus conſecutus eſt:Ennius.Quo vobis mẽtes recteq; ſtare ſolebant.Ante hac demẽti ſeſe flexere ruina.Cæteraq; grauiſſimæ inquit: notum.n.vobis ẽ carmẽ:& tamẽ ipſius Apii conſtat oratio.Atq; ille egit hæc.xvii.anno poſt alteꝝ conſulatum.Cum inter duos cõſulatus ãni decem interfuiſſent.ceſorq; ante conſulatum ſuperiorem fuiſſet:ex quo intelligitur Pyrrhi bello grande ſane fuiſſe.Sic a patribus accepimus.Itẽ paulo infra:quattuor robuſtos filios:quinq; filias: tantam domum tantas cliẽtellas appius regebat & cæcus:& ſenex.Intẽtum.n.animum tanq̃ arcum habebat.Nec langueſcẽs ſuccumbebat ſenectuti.Tenebat enim nõ modo auctoritatẽ:ſed etiam imperium in ſuos:metuebant ſerui.verebantur liberi:charũ omnes habebant:vigebat in illo domo:& mos primus:& diſciplina.Ex his igit̃ ciceronis verbis Apium diu vixiſſe facile cõprehẽdimus.cuius cæcitatis cãm diximus primo li.capite de neglecta religiõe:quot Herculis ſacra ad humile ſeruorum miniſterium tranſtuliſſet.De Pyrri bello quoq; ſæpius dictum eſt:quare nõ eſt hiſtoria totiẽs repetẽda ſatis conſtat ſenatus voluntatẽ ad pacẽ cum Pyrrho faciẽdam conditionibus illi quidẽ gratis:ſenatui vero omnino nõ honeſtis fuiſſe inclinatum:a qua hic ſolus lectica in curiã delatus qa ire pedibus:tum cæcitate.tum ſenio confectus non poſſet:oratione ſua reuocauit:fecitq; vt Pyrrhus nõ cõditionibꝰ:ſed armis pelleretur ex italia cum ſumma Po.R.gloria. ¶ Appii æuum clade metirer:Non auderẽ inquit dicere Appium:dum fuit : in cæcitate vixiſſe:qppe q non in luce:ſed in tenebris vitã:quaſi in ipſa morte duxiſſe videat̃:niſi me hortaret̃ eius ſumma prudẽtia qua filiorũ turbam plurimas cliẽtelas:rẽp.atq; priuatã fortiſſime rexiſſet:quaq; ſenatũ a turpi pace cum Pyrrho faciẽda diſſuaſiſſet:q̃ quidẽ res non hominẽ cecũ:ſed ꝑſpicaciſſimũ fuiſſe declarat. ¶ Clade:cæcitate oculorum. ¶ Metirer:Terminarẽ eius vitam vſq; ad cæcitatẽ:reliquum autẽ tẽpus:quo captus luminibus vixit:non vitam:ſed mortem potius nominarem. ¶ Feſſus viuendo ſenio confectus. ¶ Deformẽ pacem:Quæ Pyrrho magiſq̃ ſenatui honeſta eſſe videbatur . ¶ Hunc cæcũ: Nemo inquit hominem tanta prudentia ꝑditum:qui videret:quæ ſenatus non ꝓuiderat:iure cæcum appellauerit.

Mulieres quæ diu vixere.

ASCE.

¶ QuI N.autem Fabius Maximus ſuſtinuit.i.potẽter geſſit ſacerdotium auguratus duobus & ſexaginta annis:adeptus id.ſ.ſacerdotium auguratus.i.pertinens ad augures:ætate iam robuſta: & ita vero ſimiliter ad trigeſimũ octauum annum peruenerat:vnde addit:Quæ vtraq;.i.ambo tempora.ſ.ſexaginta duorum annorũ: & robuſtæ ætatis quæ eſt.xxxvi.aut.xxxviii. annorũ:ſi cõferant̃ in vnum.i.ſi ſimul cõputentur:expleuerint facile modum.i.menſuram ſæculi.i.centum annoꝝ. ¶ Iam qd loquar de Marco Perpẽna:qui fuit ſupſtes.i.ſupuiuens oĩbus:quos rogauerat.ſ.ſententiam in ſenatu. (Alii tamen legunt vocauerat:qđſi eſt legendum legatur in ſenatũ:vt ſit quos vocauerat:quñ eſſet cõſul in ſenatum.i.vt cõuenirent in curiam) Et vidit tantũmodo.i.dũtaxat ſeptẽ reliquos.i.relictos in vita:e patribus conſcriptis:quos ipſe cẽſor:& collega Lucii Philip.le

gerat.i.elegerat in ſenatores:exiſtens diuturnior.ſ.in vita: toto ordine ampliſſimo.i.ſenatorio. ¶Appii:&c.Vero pro ſed ego metirer.i.menſurarẽ:æuũ.i.ſpatium vitæ Appi.ſ.Cla.cæci:clade.i.calamitate eius (quia exegit infinitum numerum annorum orbatus luminibus) niſi grauatus hoc caſu.i.amiſſione viſue:rexiſſet fortiſſime quattuor filios:quinq; filias: plurimas clientelas.i.plurimos:qui ſuæ fidei:& patrocinio ſe cõmiſerant & deniq;.i.vt ſemel dicam: niſi rempubl.rexiſſet fortiſſime. Quin etiam ipſe feſſus iam viuẽdo:iuſſit ſe deferri in curiam lectica: in qua ægrotantes:& ingredi nequæuntes deferri ſolẽt:vt prohiberet pacem deformẽ.i.turpem reip.Romanæ:fieri cum pyrrho rege epirotarum.Nominet ſup.merito aliquis hunc.i.talẽ virum tam multa animo videntẽ:cæcum:a quo patria cernẽs.i.proſpiciens parum.i.non ſatis per ſe.i.lumina reliquorũ ciuiũ ſup.id quod erat honeſtum:coacta eſt prouidere.ſ.per conſilium illius quaſi dicat minime dicendus eſt fuiſſe cæcus.

OLIV. Mulieribus:Quædã ẽt longeue mulieres fuiſſe leguntˀ:qualis Liuia rutilii:terẽtia Cice.Clodii Auli filia quarũ liuia ſeptimũ & nonageſimum impleuit annũ.Terẽtia tertiũ & cẽteſimũ.Clodia:q̃ has lõge ſuperauit qntũdecimũ:& cẽteſimũ.De qbus Pli.li.vii.mẽtionem fecit dicit.n.ex fœminis:Liuia rutilia nonaginta ſeptẽ annos exceſſit:ſtratilia claudio pricipe ex nobili domo.xcix.Terentia Ciceronis.cvii.Clodia offelli.cxv.hæc quidẽ enixa qndecies:alias quoq; cõmemorat longiſſime ætatis fœminas:quas hic referre eſt nõ opus:quoniã a Valerio nõ ponuntˀ. ¶Strictim:breuiter:& ſummatim.

Terẽtia ſaluſtio nupſit. ¶Terẽtia:Cicerõis vxor poſt exiliũ:& reuocationẽ in patriã p diuortiũ nupſit:Criſpo Saluſtio Ci.inimico:deinde Hortẽſio. ¶Quindecim filiis enixis:Paſſiue poſitũ ẽ enixis:in lucẽ pductis:alii hñt amiſſis:q; ſine dubio meli⁹ ẽ & ſignificat illã:qndecim filiis extinctis:fuiſſe ſuperſtitẽ.

Hieronis ſenectus. Iungã hic duos re.De externis dicturus digniora exẽpla pponit duorũ.ſ.regũ Hieronis:& Maſaniſſæ hieron rex ſyracuſarũ fuit:cuius infantia ſuæ futuræ maieſtatis dicitˀ fuiſſe pnuncia:qppe q gẽit⁹ a patre nobili:ſed ex ancilla natus: ne dehoneſtaret pr̃nũ genus:expoſitus fuit.Sed paruulũ:& humãæ opis indigẽtem:apes cõgeſto circa iacentẽ melle:multis diebus aluere:ob q̃ rẽ mſo hariſpicũ admonitus pr̃:q regnũ infanti portẽdi canebãt:puulũ recollegit:omniq; ſtudio ad ſpem maieſtatis:q̃ pmittebatˀ iſtituto eidẽ adoleſcẽti prima belli ineunti:aquila in clipeo:& noctua in aſta cõſedit:qđ oſtẽtũ:& in conſilio cautũ:& manu prõptũ:regẽq; futurũ ſignificabat:deniq; aduerſus puocatores ſæpe pugnauit:ſempq; victoria reportauit.A Pyrrho rege multis militarib⁹ donis donatus ẽ:pulchritudo ei corporis inſignis:vires quoq; in hoie admirabiles fueræ:in alloquio blandus:in negocio iuſtus:in ĩperio moderatus erat pr̃ſus:vt nihil ei deeſſe videretˀ pter regnũ.Itaq; a ſyracuſanis primo ĩperator:deinde rex creatus eſt:ſocius fuit populi Ro.q primo punico bello inita ſocietate:& amicitia per quinquaginta annos vſq; ad vltimũ ſuæ vitæ diẽ: in

¶De Liuia Rutilii, De terentia Ciceronis, & Clodia filia Auli.

Mulieribus etiam uitæ ſpatiũ non minus longum in compluribus apparuit: quarum aliquas ſtrictim retuliſſe me ſatis erit. Nã & Liuia Rutilii ſeptimum & nonageſimum, & Terentia Ciceronis tertium & centeſimum, & Clodia Auli filia quindecim filiis ante enixis, quintumdecimũ & centeſimum expleuit annum.

¶De Maſiniſſa rege Numidiæ.

Iungam his duos reges, quorum diurnitas reip. nr̃æ fuit utiliſſima ſiciliæ rector Hiero ad nonageſimũ annum peruenit Maſiniſſa rex Numidiæ hunc modũ exceſſit: regni ſpatiũ ſexaginta annis emẽſus, & ante oẽs hoĩes robore ſenectæ admirabilis. cõſtat eũ queadmodũ Ci. refert li. quẽ de ſenectu. ſcripſit: nullo unq̃ imbri, nullo frigore, ut caput ſuũ ueſte tegeret: adduci potuiſſe. Eũdẽ ferũt aliqđ horis ĩ eodẽ ueſtigio pſtare ſolitũ, nõ ãte moto pede, q̃ cõſimili labore iuuenes fatigaſſet: ac ſi qđ agi a ſedẽte oporteret: toto die ſæpenũero nullã in ptẽ cõuerſo corpe in ſolio duraſſe. ille uero ẽt exercit⁹ equo inſidẽs, noctẽ diei plerũq; iũgẽdo duxit: nihilq; omnino ex is operibus, quæ adoleſcens ſuſtinere aſſueuerat: quo minus ſenectute ageret, omiſit.

fide:& officio pmanſit:de cuius liberalitate:q̃ in populũ Ro.ſecundo bello punico vſus fuerit:diximus in ca.de liberalitate: vixit ãt teſte Liuio nonaginta ãnos:q li.iii.decadis ſecundi punici belli dicit.Non facile erat nonageſimũ iã agenti annũ circunſeſſo dies noctesq; mulierib⁹ blanditiis liberare animũ:& cõuertere ad pub.priuataq; curẽ. ¶Maſaniſſa:Vt dictũ ẽ li.v.ca.de ingratitudine:ætatẽ ſuã ad cẽteſimũ extẽdit annũ:robore tanto in ea ætate:vt adoleſcẽtiæ vires licet diminutas nõ deſiderare videretˀ.De quo Ci.in catõe maiore:audire te arbitror:Scipio hoſpes tuus habitus Maſaniſſa:q̃ faciat:hodie nonaginta natus annos:cũ ingreſſus iter pedibus ſit:in equũ non aſcẽdere velle:cũ ãt ſit in equo:ex equo non deſcendere:nullo ĩbre:nullo frigore adduci:vt capite apto ſit:ſũmãq; in eo eẽ ſiccitatẽ corporis.Itaq; oĩa pbantˀ exeq regis officia:& mũera. ¶Diuturnitas:Longa vita quorũ. ¶Hunc modũ exceſſit:Superauit hunc vitæ terminũ:qppe q cẽtũ impleuit annos. ¶Regni ſpaciũ:Regnauit annis ſexaginta. ¶Robore ſenectute:Quia fuit quo uis ſene robuſtior. ¶Eqdẽ ferunt:Certare cũ iuuenibus ſolebat de patiẽtia:quis nã diutius in eodẽ veſtigio pſiſtere poſſet:qua in re cunctos fatigando vicẽbat:qđ idẽ legitur de ſocrate:vt in capite de patiẽtia tetigimus. ¶Perſtare:Perſeueranter ſtare. ¶Ac ſi qđ agi:ſiue ſtare:ſiue ſedere opus erat:id mirabiliter faciebat Maſaniſſa:nam ſi ius illi dicendum erat populo ſuo:tota die in ſolio nullam in partẽ auerſo pectore pdurabat. ¶Inſolio:in regia ſede:eſt autem ſolium:vt vult ſeruius:proprie armarium vno ligno factũ:in quo reges ſedebant propter tutelam corporis ſui dictum quaſi ſolidũ:alii vero volunt ſolidum dictum eſſe p antiſticon quaſi ſelliũ a ſedẽdo. ¶Ille ẽt exercitus:Non paruũ in ſene roboris iudiciũ:q; a mane vſq; ad veſperas equo inſidẽs caſtra circuiret:ſtationes reuiſceret:& reliqua impatoria munera obiret:nihil deniq; ex his laborib⁹:vel opib⁹:quæ ĩ adoleſcẽtia ſuſtinuerat ĩ ſenectute omitteret.

Masanissæ ætas.

ASCE. ¶MVLIEribus.Spatiũ vitæ apparuit ẽt in cõpluribus mulieribus non minus longum:q̃ in viris.Quarũ ſat erit me retuliſſe ſtrictim aliquas.Nã & Liuia Rutili ſup. coniunx:aut filia : expleuit ſeptimum & nonageſimum annum: ſcilicet ætatis ſuæ. ¶Et Terentia ciceronis.ſ.vxor:ſed ab eo repudiata:expleuit annũ tertium & centeſimum (vbi poſt centum pter morem minorẽ numerum pponit)& clodia filia Auli:quindecim filiis enixis.i.partis:aut amiſſis p mortem:ante.ſ.q̃ moreretur : expleuit annum quintũdecimum & centeſimum:vbi ſimiliter minor numerus pponitur:quod vſitatius dicas:centeſimum & deci

mũquintum:aut.xv.ſupra centeſimũ. ¶Iungã his.ſ.iam dictis:duos reges.ſ.Hieronem & Maſiniſſam: quorũ diuturnitas.ſ.vitæ:hoc eſt longæuitas fuit vtiliſſima reip.noſtræ:hoc eſt Romanæ:quia ambo fautores illi vixerunt.Hiero rector: ideſt gubernator ſicilie peruenit ad annum nonageſimũ.ſ.ætatis ſuæ.Maſiniſſa rex Numidiæ exceſſit hunc modum.i.hanc menſuram ætatis:emenſus ſpatium regni.i.quo regnauit.lx.annis.&.i.ẽt admirabilis robore ſenectæ.i.ſenilis ætatis:ante omnes homines.ſ.reliquos.Conſtat eum (queadmodum cicero refert:ſup.in lib.quem ſcripſit de ſenectute) nullo imbri:& nullo frigore potuiſſe adduci.i.cogi:aut perſuaderi:vnq̃:vt tegeret caput ſuum veſte:vt capitio:aut galero:aut tyara:aut pileo:&c.Ferunt.ſ.rerum veterum ſcriptores:aut recitatores:eundem.ſ.maſiniſſam:ſolitum perſtare.i.ſtantẽ manſiſſe:in eodem veſtigio:nõ motis pedibus:aliquot horis:pede.ſ.ſuo non moto : anteq̃ fatigaſſet iuuenes conſimili labore.ſ.perſtandi in eodem veſtigio.ac ferunt:ſi oporteret quid agi a ſedente:duraſſe.i.permanſiſſe in ſolio.i.ſede regali:ſæpe numero tota die corpore nullã.i.non vllam:non conuerſo in vllam partẽ.Vero.i.ſed inſuper:ille.ſ.maſiniſſa : inſidens equo duxit etiam exercitus iungendo plærumq; dici.ſ.toti:noctem:hoc eſt equitando totum diem.& partem noctis:anteq̃ deſcenderet:& nihil omnino omiſit : quo minus ageret in ſenectute ex his operibus:quæ ipſe adoleſcens aſſueuerat ſuſtinere.i.tolerare.

¶MASAniſſa:Hæc eadem pene ſuidas de Maſaniſſa:quæ Valerius.

Veneris ẽt uſu ita ſemp uiguit: ut poſt ſextũ & octogeſimũ annũ filiũ generaret: cui Methymato nomẽ fuit. terrã quoq;, quã uaſtã, & deſertam acceperat: perpetuo culturæ ſtudio frugiferam reliquit.

¶De Gorgia Leontino Philoſopho.

Gorgias ẽt Leontin⁹ Iſocratis, & cõpluriũ magni ĩgenii uirorũ pceptor, ſua ſentẽtia feliciſſimus. Nã cũ cẽteſimũ & ſeptimũ ageret annũ: interrogatus q̃propter tandiu uellet in uita remanere: qa nihil, inquid, habeo; q; ſenectutẽ meã accuſem. Quid iſto tractu ætatis aut longius, aut beatius? Iam alterum ſeculum ingreſſus, neq; in hoc quærelam ullam inuenit, neq; in illo reliquit.

¶De Xenophilo Chalcideſi Pythagor.

Biennio minor Xenophilus Chalcideſis Pythagoricus, ſed felicitate non inferior. ſiqdẽ (ut ait Ariſtoxenus muſicus) oĩs humani incommodi expers, in ſummo perfectiſſimæ ſplẽdore doctrinæ extinctus eſt.

¶De Arganthonio Gaditano.

Argãthonius autẽ Gaditanus tãdiu regnauit: qdiu etiam ad ſacietatem uixiſſe abunde foret. Octoginta enim annis patriã ſuam rexit: cũ ad impiũ ſexaginta ãnos natus acceſſiſſet. cuius rei certi ſunt authores. Aſinius etiã Pollio

THE. OLIV. ¶VENEris quoq; vſu: Hæc quoq; non paruum teſtimonium eius fortitudinis:ſeniliumq; vitium:q; extrema ſenectute: vel potius ætate decrepita generare potuerit: natus enim ſeptimum: & octogeſimum annum filium mechinum generauit:ſi mulieri fides eſt habenda.

Gorgiæ ſenect⁹. Gorgias leontinus : Longiſſimæ & fœliciſſimæ ætatis Gorgias leontinus in ſenectutæ ſua nulla imbecillitatis incõmoda ſenſit: ſed ad extremum vſq; ſui fati diem robuſtius permanſit.De quo cicero.lib.de ſenectute.Qualem inquit Iſocrates : q eum librum:qui panatanaicos iſcribitˀ:quarto & nonageſimo anno ſcripſiſſe dicitur:vixitq; qnquẽnium poſtea:cuius magiſter leontinus gorgias cẽtum & ſeptẽ compleuit annos:neq; vnq̃ in ſuo ſtudio:atq; opere ceſſauit:qui cũ ex eo q̃reretˀ:curtam diu vellet eſſe in vita:nihil habeo inqt: q; accuſem ſenectutẽ:pclarũ reſponſum:& docto homine dignum.Quintilia.vero li.iii.de inſtitutione oratoria.Artium aũt inquit ſcriptores antiqſſimi corax & Tiſias ſiculi duos inſecutus vir eiuſdem inſulæ Gorgias leontinus.Empedioclis:vt traditˀ:diſcipulus:is bñficio longiſſimæ vitæ:nã centum & nouem vixit annos cum multis ſimul floruit:ideo & illorũ:de qbus ſupra dixit: fuit æmulus:& vltra Socratem vſq; durauit.Et paulo infra oſtẽdit illũ Iſocratis:& aliorum plurimorum philoſophorum:& oratorum fuiſſe pceptorem hic primus fuit:qui profiteri auſus fuerit de quacunq; re propoſita ex tempore diſputaturũ. ¶Centeſimum:& ſeptimum. Quintilianus dicit centum:& nouem vixit annos.Plinius cẽtũ & octo vult eum vixiſſe annos lib.vii. ¶Iſto tractu:hoc ſpacio.

Xenophili ſenectus. Biennio minor:Hunc eundem fœliciſſimum vitæ curſum Xenophilo calciadenſi pythagorico viro contigiſſe dicit:niſi quod duobus annis minus q̃ Gorgias vixiſſe dicatur:ſed in eadem fœlicitate:vt nullũ vnq̃ humanæ vitæ incommodum ſenſerit: fuerunt profecto benigniſſimo ſidere nati. ¶Perfectiſſimæ doctrinæ : Nihil ei ſeni defuit ad perfectam philoſophiæ doctrinam.

Argathonius:Hic teſte Herodoto lib.hiſtoriarũ primo:fuit Tarteſſiorum tyrãnus:cuius Cicero libro de ſenectute hãc breuiter mentionem facit.Expectemus inquit Tarteſſiorum regis ætatem:fuit enim:vt ſcriptum video:Argathonius quidam gadibus:qui octoginta regnauit annos centum viginti vixit:quod idem affirmat Pli.li.pdicto:hic ergo cunctos ſupra memoratos ætatis longitudinem ſuperauit.Quippe qui tanto tempore regnauit:quanto quidem alii complures viuere poſſe lætarentur. ¶Aſinius etiam Pollio:Teſte Valerio dicit: Hunc ad.c.&.xxx.annũ perueniſſe.

ASCE. ¶VIGVITquoq;.i.etiam vſu veneris ſemper ita:vt generaret filium poſt.vi.&.lxxx.annum:cui:ſcilicet filio:nomen fuit Methymato (Quidam tamen ſcripſerunt Mechino)& reliquit quoq;.i.etiam perpetuo ſtudio culturæ:terram fructiferam : quã acceperat.ſ.in principio regni vaſtam.i.nullo fructu:aut domicilio ornatam:& deſertam.ſ.ab habitatoribus. ¶Gorgias leontinus pceptor Iſocratis:& complurium.ſ.aliorum magni ingenii:feliciſſimus ſua ſententia.i.vt ipſemet de ſe iudicauit.Nam cum ageret annum.c.&.vii.(hic ex more minorem præpoſuit numerum)interrogatus quapropter vellet remanere tã diu in vita:inquit quia nihil habeo quod.i.propter quod accuſem.i.damnem ſenectutem meam.Quid ſup. fuit aut longius : aut beatius iſto tractu.i.ductu vitæ.ſ.centum & ſeptem annorũ?quaſi dicat fere nihil quia ipſe iam ingreſſus alterum ſæculum.i.centenarium annorum:non inuenit vllam quærelam in hoc.ſ.ſecundo ſæculo:neq; reliquit in illo:quia neq; iuſtam habuit quærendi cauſam:neq; iniuſte quæri voluit. ¶Biennio:&c.Xenophilus Calcidenſis pythagoricus.i.ſectator Pythagoræ minor.i.iunior ſup.fuit q̃ Gorgias biennio.i.ſpacio duorum annorum:ſed non ſup.fuit inferior.i.minor:felicitate. Siquidem:vt Arixoſtenus muſicus ait:ipſe expers.i.imunis omnis incommodi humani.i.hominibus accidere ſoliti:extinctus eſt in ſum-

mo ſplendore perfectiſſime doctrinæ. ¶ Arganthonius autem Gaditanus: & ita in vltimis hiſpaniæ natus: regnauit tam diu quã diu foret abunde vixiſſe ẽt ad ſatietatẽ: Rexit enim patriã ſuam octoginta annis: cum acceſſiſſet ad imperium natus an nos. xl. & ita. cxx. annos vixit. Cuius rei ſunt certi authores vt Cic. & Pli. & quos illi ſecuti ſunt. Quinetiã Aſinius Pollio.

THE. ¶ MECH Ino nomẽ fuit. Apud Plinium natura. hiſtori. vii. Methymatuus Hermolaus ambigit. Vtra lectio caſtigatior: hæc: anilla. Suidas ait appellatum eſſe Sthembam.

OLIV. ¶ NON minima pars Romani ſtili. Significat hũc diligentiſſimũ fuiſſe reꝝ geſtaꝝ ſcriptorẽ non inter inferiores cõnumerandum: qppe q̃ Romanũ ſtilũ ꝓbe teneret. ¶ Huius regis cõforma. Lõgiſſimæ vitæ Argatoni⁹ fuiſſe vr: ſed minus admirabilis tanta æui longinquitas: ſi q̃ Herodotus tradit æthiopum: & ſi q̃ Herodotus Theſias indoꝝ ætatẽ cõſiderare voluerimus: nam cõſtat vtroſq; centeſimi: & vigeſimi ãni ſupaſſe metã: Solin⁹ de æthiopibus: vltra meroẽ inquit ſuper exortum ſolis: Macrobii æthiopes vocant: dimidio. n. eoꝝ potẽtior q̃ noſtra ẽ vita: hi Macrobii iuſtitiam colunt: amant eq̃tatẽ: plurimũ valent robore ꝑcipuo: &c. Itẽ alibi de indis. Apud theſiã legit quaſdã fœminas ſibi ſemel pere: natoſq; canos illico fieri: eſſe rurſum gentẽ alterã: q̃ in iuuẽtute cana ſit: nigreſcat in ſenectute. Vltra æui nri terminos ꝑmanentẽ. ¶ Cõſummationẽ: Perfectionẽ: deductionem ad finẽ.

Aethiopes vñ. Ethiopes: Dicti ſunt ab αἴθω qđ latine eſt cremo. ὄψις & vultus: eo q̃ vultũ nimio ſolis ardore hẽant aduſtum: vel ab æthiope vulcani filio: qui totam æthiopiã a ſe denominauit: eſt autẽ æthiopia: teſte Solino: in gentes moribus cultus: & natura diſſimilis diſtributa. Quos Herodo. dicit: inſuper herodotus ſcitarum regem legatis Cyri regis perſarũ ſenes cõplures oſtendiſſe: qui cẽtum & viginti annos peregerant. ¶ Cteſias: Antiquiſſimus hiſtoriarum ſcriptor.

Epimenides diutiſſime vixit. ET Epimenides: Hic philoſophus cretẽſis fuit Pythagoræ coætaneus: teſte apuleio: de quo Laerti⁹ li. de vita philoſophoꝝ fabuloſa q̃dã narrare vr: nã dicit q̃ a patre iuſſus ad paſcua ducere oues: circa meridiẽ diuertit in proximã ſpeluncã: vbi qnquaginta & ſeptẽ annis ꝑpetuo ſopore requeuit: excitus q̃ſiuit oues: putabat. n. ſe paꝝ obdormiuiſſe: quas cum nõ inueniret: in agrum reuerſus: cũ vero agrũ in alterius poteſtatẽ veniſſe videret: & cuncta mutata eſſe ꝑpẽderet: rediit in oppidũ vbi a iuniore fratre iã vetulo cognit⁹ oẽm ex illo didicit rei veritatẽ: deinde philoſophatus ẽ: ſcripſitq; multa: q̃ hoc loco referre nõ eſt opus: mortuus eſt ãt anno ætatis ſuæ cẽteſimo qnquageſimo ſeptimo: teſte Phaſgõe libro de lõgeuis. Plini. dicit centeſimo qnquagẽteſimo tertio: vt ãt cretẽſes tradũt: teſte Laertio: ducẽtis nõagita ãnis. ¶ Gnoſi⁹: Cretẽs. & gnoſio vico oriũd⁹.

HEllianicus: Hic populus quoſdam ætoliam incolentes nomine epiperos: vel vt alii dicunt epios: qui olim dicti fuerunt helidenſes: ducentos annos explere dixit: Cui damaſtes aſſentiens addit & illud. Lithorium quẽdam ex ea gente natum vaſti corporis: & maximarũ viriũ hominẽ: tricentos annos viuendo peregiſſe: ſpaciũ vitæ ſatis admirabile: nobis ꝑſertim q̃ vis nati vitã amittimus. Pli. hæc omnia fabuloſa eſſe: & ex errore annorũ proueniſſe: quos alii ſex menſium: alii trium conſtituiſſent: dixit Leonar. Are. in tranſlatione baſilii: ego inquit: ſiue q̃s Titoni ſenectutem: ſiue viuaciſſimi apud noſtros Mathuſalem: qui mille annos minus triginta dicitur vixiſſe. &c.

ALexander. alexander cõpoſuit librũ de longitudine maris illiri[…]: in quo ꝑter cætera memoratu digna illud ẽt refert. Dandũ quẽdã ad qngentorum annoꝝ ætatẽ ſine ſenectute ꝑueniſſe: q̃a in ea ætate ſeneſcere non videbatur: nullis animi: & corporis viribus debilitatus. ¶ De tractu illyrico: Quãtũ extẽdit illiricũ mare. ¶ Nulla ex parte ſeneſcentẽ: Neq; animi: neq; corporis viribus deficientem: non ſapientia: non memoria carentẽ: q̃ ſenectutis vitia eſſe ſolent.

ASCE. ¶ NON minima pars. i. non cõtẽptibilis: ſed egregius exercitor ſtili Ro. ſ. ſcribendo Ro. cõmemorat in tertio li. ſuarũ hiſtoriaꝝ: illum. ſ. Argãtoniũ expleuiſſe annos centum & triginta: & i. etiam ipſe. ſ. Pollio haud puũ: immo magnũ exemplũ viuacitatis numeroſæ: quia ipſe etiam diu vixit. ¶ Huius &c. Aethiopes: quos herodotus ſcri. tranſgredi annũ. ſ. vitæ. c. & xxx. & Indi. de quibus Cteſias (aut vt Oli. ſcri. Theſias) antiquiſſimus ſcriptor: tradit idem. ſ. q. c. & xxx. annũ tranſgrediant: faciunt cõſumatione annorũ huius regis. ſ. argãtonii minus admirabilem: quia non eſt magnopere mirandum in vno ſemel contigiſſe: qđ in vniuerſo populo quotidie fere contingit. ¶ Et Epimenides cnoſius. i. cretenſis (profert autẽ Gnoſius) p̃lis: quem Theopompus dicit vixiſſe annos ſeptẽ & quinquaginta & centũ: hoc eſt ſupra centũ. ſup. faci[t] conſumationẽ annorũ huius regis minus admirabilem. ¶ Hellani[c]us vero ait: quoſdam ex gente epioꝝ (q̃ eſt pars aetoliæ: Sunt autẽ: qui vt Oli. epiperoꝝ legant: ſed quia omnia inuerſa ſunt: nos q̃tũ poſſimus meliorem ſequimur lectionẽ) explere annos. ſ. vitæ: ducentos & Damiates: ſeu vt alii ſcribunt damaſtes: ſubſcribit. i. ſuffragatur: & aſſentit eidem affirmãs hoc amplius: quẽdam Litorium ex his maximarum virium: & ſtaturæ præcipuæ: cumulaſſe annum: ſcilicet vitæ trecenteſimum. ¶ Alexander vero hiſtoriographus: & coſmographus affirmat in eo volumine: quod compoſuit de tractu illyrico: quendam Dandona: ſeu Dandonẽ proceſſiſſe vſq; ad annum quingenteſimum nulla ex parte ſeneſcentem. i. ſenio debilitatum: aut imutatum.

THE. ¶ EPI poꝝ. Pli. & Hermolaus. Epeorũ legunt. ¶ Litorium. Her. apud Pli. Pictoreũ: ſunt qui clitorium malunt vtrobiq;.

non minima pars Ro. ſtyli, in tertio hiſtoriarũ ſuarum libro, centum illum & triginta annos expleuiſſe commemorat. & ipſe numeroſæ uiuacitatis haud paruum exemplum.

¶ De Aethiopibus, & Indis.

HVius regis conſumationem annorum minus admirabilem faciunt Aethiopes: quos Herodotus ſcribit centeſimum & trigeſimum annum tranſgredi: & Indi, de quibus Cteſias quidem tradit.

¶ De Epimenide Cnoſio.

ET Epimenides Cnoſius, quẽ Theopõpus dicit ſeptem & quinquaginta & centũ annos uixiſſet. ¶ De quibuſdã Epioꝝ.

HEllanicus uero ait quoſdam ex gente Epiorũ, quæ eſt pars Aetoliæ, ducentos explere annos, eiq; ſubſcribit Damiates hoc ãplius firmãs Litoriũ quẽdã, ex his maximaꝝ uiriũ, ſtaturæq; præcipuæ trecenteſimũ annũ cumulaſſe.

¶ De Dandone quodam.

ALexãder uero i eo uolumine, qđ de illyrico tractu cõpoſuit: affirmat Dãdonẽ quẽdã ad qngẽteſimũ uſq; ãnũ nullã ex ꝑte ſeneſcẽtẽ ꝓceſiſſe.

¶ SED multo liberior: Cum plures fuerit Xenophontes dubitari poſſet hoc loco: de quo potiſſimum dicat: ſed facile conii- OLIV.
citur de Xenophonte athenienſi philoſopho dici Socratis diſcipulo: quo primus omnium philoſophorum hiſtoriã ſcripſit de quo ſupra ſatis dictum eſt. Et Cice. in lib. de ſenectute. Cyrus inquit apud Xenophontem eo ſermone: quem moriens habuit: cum admodum ſenex eſſet: negauit ſe nunq̃ ſenſiſſe ſenectutem ſuam imbecilliorem factam quam fuiſſet in adoleſcentia: hic igitur in hiſtoriis ſuis liberalior fuit in præſtanda hominibus vitæ longitudine: non enim dubitauit ſcribere latinorum regem: cuius nomen Valerius non ponit octingentos vixiſſe annos: eiuſq; patrem ſexcentos περὶ γήρως hoc eſt de ſenectute.

Sed multo liberalius Xenophon, cui περὶ γήρως legitur. Is enim latinorum regem octingentis uitæ annis donauit: ac ne pater eius parum benigne acceptus uideretur: ei quoq; ſexcentos aſſignauit annos.

¶ De cupiditate gloriæ. Capi. XV.

GLoria uero unde oriat, aut cuius ſit habitus, aut qua ratione debeat comparari, & an melius a uirtute uelut nõ neceſſaria negligatur: uiderint ii, quorũ in contẽplandis huiuſmodi rebus, cura teritur: quibuſq; etiã quæ prudenter animaduerterunt: facunde contigit eloqui. Ergo in hoc opere factis authores, & authoribus facta ſua reddere contẽtus, quanta cupiditas eius eſſe ſoleat: propriis exemplis demoſtrare conabor.

GLoria vero. Scripturus de cupiditate gloriæ: eius diffinitionem: & originem: & habitum: & modum prætermittere velle dicit: quoniam id magis philoſophorum ſit quã ſcriptorum philoſophi enim de rebus diſputantes: ab earum ſemper diffinitione incipiunt: quia omnis: quæ a ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio: debet a diffinitione proficiſci: vt in intelligatur quid ſit illud: de quo diſputatur: ſcriptores vero res geſtas dictis illuſtrare: ac celebrare ſuis: & factis auctores: & auctoribus facta reddere contenti ſunt: itaq; gloriæ diffinitione ꝑtermiſſa: tantum eorum exempla ſubiungit: qui eius cupidi fuiſſe videantur. Gloria vero: vt a multis diffinitur: eſt frequens fama cum laude: quam Cice. tribus rebus conſtare dicit. Si diligit multitudo: ſi fidem habet: ſi cum admiratione quadam honore dignos putet. ¶ Vnde oriatur: An a magnitudine animi: an ab ambitione. ¶ Cuius ſit habitus: Electiuus: an cõtemptiuus: nam ſi ambitione proficiſcitur: vicium eſt: & tunc habitus eſt contemptiuus: ſi ab animi magnitudine: virtus: & tunc eſt habitus electiuus. ¶ Aut qua ratione debeat comparari: An rebus bellicis: an domeſticis: nam ex rerum publicarum adminiſtratione: vel ex bellis gerendis: vel ex ſtudiis litterarum gloria comparatur. Socrates vero dicere ſolebat: viam ad gloriam proximã eſſe: & quaſi compendiariam: ſi quis id ageret. qualis haberi vellet: ta- Socrates philoſophus.
lis eſſet. An melius a virtute negligatur. Sicut nonnulli philoſophi præcepta de contemnenda gloria tradiderunt: cum ipſi tamen apetiſſe gloriam maxime viſi ſint quia teſte Cice. trahimur omnes ſtudio laudis: & optimus quiſq; maxime gloria ducitur. Et illi ipſi philoſophi: libellis illis: quos de contemnenda gloria ſcribunt: nomẽ ſuum inſcribunt: in eo ipſo: in quo prædicationem: nobilitatemq; deſpiciunt: prædicari ſe: & nominari volunt: ſed eſt fortis: & magnanimi viri gloriam non apetere: & ſola ſuorum recte factoꝝ conſcientia contentos eſſe: ſepe viris maior gloria ſpreta redit. ¶ Quaſi non neceſſaria quaſi ſatis ſit conſcientia recte factoꝝ in contemplandis eiuſmodi rebus. Philoſophi origines viroꝝ: atq; virtutum: & vniuſcuiuſq; habitum diligenter inquirunt. ¶ Animaduerterunt: Viderunt hi: qui prudẽti cogitatione ſunt aſſecuti: & illud diſerte verbis tradere poſſunt: & ita ſuum meritum extenuat Valeri. cum ſe neq; ſapientem: neq; profiteatur eloquentem. ¶ Factis auctores: Quotiens res geſtæ memoriæ producuntur: tunc auctores factis: & auctoribus facta redduntur: q̃a & quæ fuerint: & a quibus facta ducere ſolent: immo res geſtæ ſine earum auctoribus memorari ferme non poſſunt.

¶ SED Xenophon: ſcilicet Athenien. multo liberius ſup. mentitus eſt: aut ſcripſit: aut multo liberalius: ideſt largius dedit vi- ASCE.
tæ humanæ: cuius: ſcilicet Xenophontis opus ſup. aut liber: περὶ γήρατος: ideſt de ſenectute: legitur is enim donauit (propter hoc verbum legam liberalius? aut liberalior ſup. fuit) regem latinorum octingentis: ideſt octies centum annis vitæ: an ne pater eius: ſcilicet dicti regis videretur acceptus: ſcilicet a Xenophonte parum benigne: aſſignauit quoq; ei ſexcentos annos hoc autem dicit author cum riſu quodam: fabuloſam videlicet exiſtimans talem vitam. Neq; tamen illis ſubſcripſerim: qui Matuſalem: aut alterius in biblia noſtra commemorati: annos ad ſpacium trimeſtre reuocant: Nam non eſt vero ſimile eundem authorem videlicet Moſem: in vno: eodemq; opere varias anni rationes fuiſſe ſecutum: at de ſolaribus annis qui. xii. ſunt menſium locutum eſſe conſtat: cum dicat. Vixit autem Heber triginta quattuor annis: & genuit reu: vixitq; phalech poſtquam genuit Reu ducentis nouem annis: & genuit filios: & filia &cætera. vbi ſi de iiſdem annis loquitur: non eſt dubium de magnis loqui: nam ſi de trimeſtribus loquatur Phalech fuerit dumtaxat octo annorum: & ſex menſium cum genuerit: quod ex alii quoq; multis conuincere licet. Mirabilem etiam vitam Ioannis de temporibus memorat Gaguinus in compendio hiſtoriæ gallicanæ.

GLoria vero: aut vnde oriatur: aut cuius habitus: ideſt vtrum virtutis: an vitii: vel an electiuus: an contemptiuus: ſeu eligibilis: an contemptibilis: aut qua ratione: ideſt via: & modo debeat comparari: ideſt acquiri: & an melius negligatur: & virtute: ideſt homine ſtudioſo virtutis: quaſi non neceſſaria: ſcilicet ad aſſecutionem veræ virtutis: viderint: ideſt permitto: vt videat (eſt enim verbum conceſſini modi): ideſt quorum cura teritur: ideſt abſumitur in huiuſmodi rebus contemplandis: ideſt in ſpeculatione talium rerum: quibuſq;: ideſt & quibus contigit: ideſt datum eſt etiam eloqui facundæ: quæ animaduerterunt: ideſt conſiderauerunt: & excogitauerunt: quæ res neceſſaria eſt ad traditionem debitam: vnde contemnendi: qui hanc partem contemnunt. Ego contentus in hoc opere reddere: ideſt aſſignare factis: ideſt rebus geſtis authores: ſcilicet qui eas fecerunt: & authoribus facta ſua: conabor demonſtrare exemplis propriis: ideſt aptis quanta cupiditas eius: ſcilicet gloriæ ſoleat eſſe.

¶ LATINORVM Plini. hiſt. natu. vii. Xenophon imperium Pultinorum inſulæ octingentis: atq; vt parte mentitus filium eius ſexcentis ait vixiſſe: quidam Valerii codices habent etiam laminorum. ¶ Cuius legitur menda περὶ γήρως legitur ex antiquis codicibus: cuius erat opus de ſenectute. THE.

OLIV.

SVperior Aphricanus. Quod inſita ſit hominibus gloriæ naturalis q̄dam appetitio: ex his exemplis facile cognoſci poteſt: cum Scipio Aphri. ſuperior: qui Hannibalē ex Italia retraxit: qui carthaginem. Ro. tributariam reddidit: ſciret tantam eſſe magnitudinem rerū ſuarum: vt dum romanum ſtaret imperium: earū memoria nulla vetuſtate poſſet aboleri. voluit tamen inter. Cor. gentis monumenta locari poetā. Ennium: qđ ſua geſta fuiſſent illius carminibus compræhenſa quaſi litterarū īmortalitati cōmendata: de quo Cice. in oratione pro archia poeta. Carus inquit fuit aphricano ſuperiori noſter. Ennius itaq; etiam in ſepulchro. Scip. putat̄ is eſſe conſtitutus: & marmoratis laudibus. Pli. lib. vii. Prior inquit Aph. Qu. Ennii ſtatuā ſepulchro imponi ſuo iuſſit: clarūq; illud nomen: imo vero ſpoliū: ex tertia orbis parte raptum in cinere ſupræmo cū poetæ titulo legi. ¶ Monumētis: In ſepulchris: vt ſupra Cic. vel inter ſtatuas: & titulos Nā monumenta dicuntur ſepulchra: hiſtoriæ annales: interdum hoc autem fecit Sci. q̄a gloriæ nimia cupiditatæ flagrabat. ¶ Summū columē: Suſtentaculū: Capitolium. n. arx fuit Romanæ vrbis: q̄ totius orbis terrarum aliquando poſſedit imperium. ¶ Vir homerico: Dignus inquit fuerat Scipio: qui potius Homeri q̄ Ennii aut alterius inepti poetæ carminibus decantaretur.

Scipio gloriæ cupidi⁹.

SImiliter: Pari gloriæ Decius Brutus fuiſſe videtur: ꝙ Accium poetam ſimili honore voluit decorare. Nam illius verſus: quibus ſua factā continebantur: in veſtibulis templorum: q̄ ex hoſtili pđa facienda curauerat: iuſſit impingi: vt illud opus Decii cura conditum fuiſſe cognoſceretur. Cice. in eadem oratione. Decius inquit Brutus ſummus vir: & impator Acci amiciſſimi ſui carminibus temploꝝ: ac monumētoꝝ aditus exornauit ſuoꝝ: illud ēt ad huius hominis gloriæ cupiditatem ſpectare videt̄: ꝙ gladiatoꝝ munus in honore patris ſui defuncti primus edidit romæ vt diximus in capite de inſtitutis. ¶ Similiter Honoratius: Quia non alio Decius brutus Accium q̄ Ennium Scip. fuerat honore proſecutus. ¶ Prompta laudatione: quia Brutū carminibus cōmendauerat: qua cōmēdatione: quia prompta eē videbatur: maxime delectatus eſt brutus. ¶ Ex ſuis manubiis: Manubiæ dicuntur hoſtium ſpolia: ſed propriæ ſunt pecuniæ ex venditione prædæ recuperatæ.

Brutus gloriæ cupidus.

NE pompeius quidem magnus ab hoc affectu gloriæ: Nec pompeius: qui diſſimulauit ſe gloriæ cupiditate affectum eſſe quā Teophanem Mityleneum: qui ſuas res geſtas memoriæ prodidiſſet: non ſolum Romana ciuitate donaret: ſed illum accurata quoq; oratione: in concione laudarit: quod & Cice. in eadem: q̄ diximus: oratione teſtatur. dici enim quod noſter hic magnus: qui cum virtute fortunam adæquauit: nonne tūc Theophanem Mityleneum ſcriptorē rerum ſuarum in cōcione militum ciuitate donauit: & noſtri illi fortes viri: ſed ruſtici: ac milites dulcedine quadam gloriæ cōmoti: quaſi participes eiuſdem laudis magno illum clamore approbarunt. ¶ Ab hoc affectu gloriæ auerſus: qui theophanē Mitylenæum. ab hac cupiditate: eſt enim cupiditas affectus & paſſio quædam animi noſtri. ¶ Refert potius gratia quaſi illi plurimum deberet: ꝙ res ſuas litterarum monimentis tradidiſſet.

Mitylenæus Pōpeio carus.

¶ De Superiore Africano.

SVperior Africanus Ennii poetæ effigiem in monimentis Corneliæ gentis collocari uoluit: quod ingenio eius opera ſua illuſtrata iudicaret: non quidem ignarus q̄diu Romanum imperium floreret: & Africa italiæ pedibus eſſet ſubiecta: totiuſq; terrarū orbis ſummū culmen arx capitolina poſſideret, eorum extingui memoriā non poſſe: ſi tamen illis litterarum quoq; lumen acceſſiſſet, magni æſtimās, uir homerico, q̄ rudi, atq; impolito præconio dignior.

¶ De Decimo Bruto.

SImiliter honoratus animus erga poetam Accium Decimi Bruti ſuis temporibus clari ducis extitit: cuius familiari cultu, & prōpta laudatiōe delectatus, eius uerſibus tēplorū aditus, quæ ex manubiis conſecrauerat: adornauit.

¶ De Pompeio Magno.

NE Pompeius quidem magnus ab hoc affectu gloriæ auerſus: qui Theophanem Mitylenæum ſcriptorem rerum ſuarum in cōcione militum ciuitate donauit: beneficiū per ſe amplū accurata etiam, & teſtata oratione proſecutus. Quo effectū eſt: ut nequis dubitaret: quin referret potius gratiam, q̄ inchoaret.

ASCE. ¶ SVPERIOR aphricanus. ſcipio maior carthaginis domitor voluit effigiē. i. imaginem ad viuum expſſam: Ennii poetæ collocarii monumentis. i. rebus memoratiuis: & ſepulchris ad memoriam ſeruandam extructis: gentis Cor. hoc eſt ſuæ. q. d. quia: iudicaret opera ſua illuſtrata ingenio eius. ſ. Ennii poetæ: non quidem ignarus. i. qui aphri. non ignorauit: q̄ diu imperium Ro. floreret. & Aphrica eſſet ſubiecta pedibus Italiæ: & arx capitolina poſſideret ſummū culmē. i. principatum totius orbis terraꝝ: memoriam eoꝝ. ſ. monumentoꝝ Cor. gentis non poſſe extingui. i. deleri penitus: tamen æſtimans magni: ſi lumen quoq; litteraꝝ acceſſiſſet. i. additū eſſet illis. ſ. monumētis gētis ſuæ. ens ſup. aut exiſtens vir dignior pconio homerico. i. qui ab homero excellentiſſimo poetaꝝ laudetur: vt achiles olim: q̄ pconio rudi: & impolito: quale erat ennii: qui ſententias bonas incultis verbis inuoluiſſe dicitur: vnde & Maro dixiſſe fertur: ſe aurū: aut lapillos ex ſtercore Enniano colligere: dum ſententias inde erueret. ¶ Similiter: &c. Animus Decii Bruti ducis clari: ſuis temporibus: extitit honoratus. i. honore effectus (quia honor eſt in honorante) ſimiliter erga Accium poetam: cuius. ſ. Accii cultu familiari: quia frequens tanq̄ cliens domi eius fuerat: & laudatione prompta. i. prompto animo exhibita delectatus: adornauit aditus. i. veſtibula templorum: quæ. ſ. templa ipſe brutus conſecrauerat: ideſt diis conſtructa dicauerat: ex manubiis: ideſt parte prædæ duci competēte: verſibus. i. carminibus eius. ſ. Accii poetæ. ¶ Nequidem. i. non etiam: aut non ſaltem pompeius magnus fuit auerſus. i. alienus: aut abhorrens ab hoc affectu gloriæ: qui donarit ciuitate. i. ciuē. Romanum fecerit in concione militum. i. oratione: quā habuit ad milites. Theophanem Mitylenæū ſcriptorem rerum ſuarum. i. a ſe: hoc eſt pompeio geſtarum: & proſecutus eſt oratiōe accurata etiam & atteſtata: ideſt publicæ fatente hoc nomine ipſum ciuitate donatum: beneficium: ſcilicet donationis ciuitatis: amplum. i. magnificum per ſe: ideſt ſine adiectione elogii: aut teſtationis alicuius. Quo. i. per quam atteſtationem effectum eſt: vt nequis. i. nullus dubitaret: quin: ſcilicet Pompeius referret potius gratiam: ſcilicet debitam: quā inchoaret. i. iniret nouā.

OLIV.

LVcius autē Sylla. Et ſi nullū ſuis rebus geſtis ſcriptorē adhibuit Sylla: quo maxime ſit delectatus: animi ſui tamen affectū: gloriæq; cupiditatē eo facile modo indicauit: ꝙ annulo ſuo quo tabellas obſignare cōſueuerat: Iugurtam captum: ſculpſerat: q̄q̄ non ſuis: ſed Marii conſiliis auſpiciis captus fuiſſet: ſuo tamen conſilio: atq; prudentia: nota eſt hiſtoria apud Saluſt. de bello Iugurtino: diffiſus. n. viribus ſuis Iugurta ad Bocchi getuloꝝ regis generi ſui fidem: opeſq; confugit: a quo violata fide per proditionē Ro. auctore Sylla traditus fuit. ¶ Annulo ſ. Quo ad ſigillandas tabellas vtebat̄: nam in eo Iugurtæ traditionem habebat inſculptam. ¶ Quantus po. Eius deinde: quæ ſecuta eſt magnitudo: facile declarat auiditatem gloriæ: nā niſi gloria fuiſſet accenſus res tantas gerendas nō ſuſcepiſſet: vt rerum omnium ipſe ſolus potiretur. ¶ Aſſeruit: Vendicauit: attribuit: aſcripſit.

Syllagloriæ cupidus.

ATq; vt imperatoribus. Vis gloriæ tanta eſt. vt humilia etiā penetrare pectora poſſit: nemo ferme eſt tā humilis: qui non huius dulcedine capiat̄. In Scipio. exercitu miles bello numātino opera ſua reip. fideliter: ſtrēnueq; nauata: maluit ab imperatore argēteis armillis q̄ aureis a legato donari: ꝙ hæ vtiles: illæ vero glorioſæ ſibi forent: nō auaritia potuit peruertere gloriam: vt cū Labienus legatus: qui ſtrēnua huius militis opera fuerat vſus: imperatori dixiſſet: aureis armillis militē vt donaret: idq; Scipio negaſſet: & indignatus labien⁹ e ſuis: quæ ſibi ex gallica præda cōtigerant: duas illi dediſſet: vbi primū audiuit imperatorē dicentem: habes diuitis hoīs donū: ſtatim illas ante legati pedes proiecerit: triſtiſq; diſceſſerit: acceptis deinde argenteis ab imperatore: cū ſumma lætitia inde abiit: quaſi non armillas: ſed gloriam ſui laboris præmiū recepiſſet. ¶ Dona mi. Quibus imperatores parta victoria milites ſuos pro cuiuſq; meritis: & virtute donabant. ad excitandā. n. in animis hominum virtutem ſapientiſſimi imperatores Ro. apud quos armoꝝ: & imperii gloria fuit: variis donis ſuos milites: qui pro repub. fortiter pugnaſſent: donare conſueuerant: armillis: haſtis: equis coronis militaribus: aliiſq; muneribꝰ: quibus cæteri ad laudis ſtudium: & gloriæ cupiditatem incendebantur. ¶ Armillas aureas: Ornamenta ſiniſtraꝝ: quibus Sabini: Galliq; præcipuæ vtebantur. ¶ Caſtrenſis ho. Qui detur militibus honos bene de repu. meritis. eſt autē præmium virtutis honos qui: alii: artes non ſolū militares: ſed etiam vrbanas. ¶ Non tacite tulit. Tacere nō potuit Sci. vbi vidit a Labieno datas armillas eſſe militi. ¶ Vultum de mi. Quod pudoris: ſiue triſtitiæ ſignū fuit. ¶ Nulla tam. Sententia generalis: & huic loco accōmodata: nemo eſt tam abiectæ cōditionis: quem gloriæ dulcedo nō demulceat. ¶ Illa vero. Non mirum eſt: ſi humilis fortunæ viri gloriæ cupiditate tangūtur: cum eam clariſſimi viri in rebus etiā paruis: & abiectis quæſiſſe videantur.

Gloria apd militē pluriſq̄ aurum.

NAm: Fabius pictor. Rebus geſtis: & genere clarus: vir patricius: cum in æde ſalutis q̄ Iunius bubulcus ex voto dedicaſſet: parietes ſuis manibus egregia pictura exornaſſet: nomen ſuū voluit inſcribere: vt q̄uis clara eſſet fabiorum domus multis illuſtribus viris: qui cōſules: augures. prætores: imperatoreſq; fuiſſent: hoc tamen ad gloriæ conſumationem accedere voluit: vt ſui ingenii oblitterari memoria non poſſet. ¶ Nomen ſuum. Vt. G. Fabius hoc opus depinxit. ¶ Sacerdotis: Nam ex Fabiis quidem fuere pōtifices: augures: flamines. ¶ Sordido ſtudio. Ideo ſuum nomen inſcripſit picturæ: ne illius artis: quantulacūq; foret gloria: ex hominum memoria laberetur. Sordido autem dixit: quia ſtudium omne: quod quæſtus gratia ſuſcipitur: vt pictura: ſordidum dicitur: & illiberale.

Iunius Bubulcus.

¶ De Lucio Sylla.

LVcius autē Sylla, & ſi ad neminem ſcriptorem animū direxit, tamen Iugurtha ab Occho rege, ad Mariū perducto, totā ſibi laudem cupide aſſeruit: ut annulo, quo ſignatorio utebatur: ſcalptam illā traditionem haberet: & quātus poſtea? ne minimū quidē gloriæ ueſtigiū contēpſit.

¶ De Scipione, & quodā equite.

ATq;, ut imperatoribus glorioſum militis ſpiritum ſubnectam: Scipionem, dona militaria iis, qui ſtrenuā operam ediderant: diuidentem, T. Labienus, ut forti equiti aureas armillas tribueret: admonuit: eoq; ſe negante id facturū, ne caſtrēſis honos in eo, qui paulo ante ſeruiſſet: uiolaretur: ipſe ex præda gallida aurū equiti largitus eſt nec tacite id Scipio tulit. Nam equiti habebis, inqt, donum uiri diuitis: quod ubi ille accepit, proiecto ante pedes Labieni auro, uultum demiſit. Idem, ut audiuit Scipionem dicentem: Imperator te argenteis armillis donat: alacer gaudio abiit. Nulla eſt ergo tāta humilitas, quæ dulcedine gloriæ nō tāgat̄. illa uero & a claris uires interdū ex humillimis rebus petita eſt.

¶ De Quinto Fabio.

NAm quid ſibi uoluit Ca. Fa. nobiliſſimus ciuis? q, cū in æde Salutis, q̄. C. Iunius Bubulcus dedicauerat: pietes pinxiſſet: nomē his ſuum inſcripſit: Id enim demum ornamenti familiæ cōſulatibus, & ſacerdotiis, & triūphis celeberrimæ deerat. cæteꝝ ſordido ſtudio deditū ingeniū, qualēcūq; illum laborem ſuum, ſilentio obliterari noluit,

ASCE. ¶ LVcius aūt Sylla: & ſi. i. q̄q̄ ad neminem. i. non ad vllum non direxit: animum ad vllum ſcriptorem: tamen Iugurtha rege Numidiæ perducto a Boccho rege Mauritaniæ: ad Mariū. ſ. imperatorem: cuius legatum Sylla agebat: aſſeruit. i. addixit: & attribuit cupide ſibi totā laudem: ita ſup. vt haberet illam traditionē. ſ. Iugurthæ a Boccho: ſculptam ſup. in annulo: quo vtebatur ſignatorio. i. vt dicunt pro ſignato. Et quantus ſup. fuit poſtea? q. d. maximus euaſit & tamen: ne minimum quidē veſtigium gloriæ contēpſit: hoc eſt qui ab incremento primo amplitudinis ſuæ ſi gloriā captauit: nunq̄ deinceps etiā vir maximus effectus eandem contēpſit. ¶ Atq; vt ſubnectā imperatoribus ſpiritū. i. animū militis glorioſum. i. gloriæ affectatorem: Titus Labienus admonit Scip. ſ. numantinū diuidentē dona militaria iis: qui ediderant ſtrenuam operā. ſ. in re bellica aduerſus hoſtes: vt tribueret equiti. ſ. cuidā forti: ſed humili licet ſtrenuo: armillas. i. ornamenta brachioꝝ aureas: & eo. ſ. Scipione imperatore negante: ſe factūrū id: ne honos caſtrenſis: violaretur. i. corrumperetur: & ita minoris poſtea haberetur: in eo. ſ. ſi cōferatur in eū: qui ſeruiſſet. i. ſeruus fuiſſet: paulo ante: ipſe. ſ. Labienus largitus eſt equiti aurum: vnde. ſ. armillæ fierent: ex præda gallica. i. ex ea portione: quā obtinuerat Labienus: vt legatus ex præda gallis direpta. Nec Scipio tulit id tacite. i. diſſimulanter: Nā inquit equitatu habebis donū viri diuitis: videlicet armillas aureas: quas vt priuatus dederat Labienus: quod

uidelicet Phidiæ ſecutus exemplū : qui clypeo Mineruæ effigiem ſuam incluſit:quā conuulſa tota operis colligatio ſolueretur.

❧ Externa. De Themiſtocle.

SEd melius aliquanto , ſi imitatione aliena capiebatur:Themiſtoclis ardorē eſſet æmulatus:quem ferunt ſtimulis uirtutum agitatum:& ob id noctes inquietas exigentem quærentibus quid ita eo tēpore in publico uerſaretur: reſpondiſſe:quia me trophæa Miltiadis,de ſomno excitāt, Marathon nimirum animum eius,& Arthemiſiū, & Salamis naualis gloriæ fertilia nomina illuſtranda tacitis facibus incitabant. Idem theatrū petens, cū interrogaretur,cuius uox auditu illi futura eſſet grauiſſima: dixit,eius ,a quo artes meæ optime canerentur.dulcedine gloriæ pene adiecit gloriam.

ſ.dictum vbi ille.ſ.eques accepit.i.intellexit(aut quod aurum:vbi ille accepit:ſed prior expoſitio melior eſt) demiſit vultū.ſ.in ſignū indignationis:auro proiecto ante pedes Labieni. Idem.ſ.eques:vt.i.poſtq̄ audiuit Scipionē dicentē imperator donate armillis argenteis:abiit alacer gaudio.i.præ gaudio . Ergo nulla humilitas.i.abiecto conditionis : & ſtatus eſt tanta:quæ non tangatur dulcedine gloriæ. ❧ Vero.i.ſed:illa.ſ.gloria:petita eſt interdū &.i.etiā a viris claris ex reb⁹ humilibus:vt ſequentia declarant:vnde eſt quaſi quædā paraſceue ad membrū nouū huius tituli. ❧ Nā quid Quintus Fabius.ſ.pictor:cuius nobiliſſimus:voluit ſibi:qui cū pinxiſſet parietes in æde ſalutis:quā.ſ.ædem:Caius Iunius Bubulcus dedicauerat: inſcripſit his nomen ſuum?enim.i.quia:id demum.i.ſolum: deerat familiæ celeberrimæ.i.clariſſimæ conſularibus: & ſacerdotis:& triumphis Cæterum.i.ſed ingenium ſup. eius deditum ſtudio ſordido .i. humili: & vili reſpectu . ❧ Bellicæ gloriæ:aut reipu.adminiſtrationi.vtpote arti pingendi.noluit illum laborem ſuum qualencūq̧ obliterari.i.deleri ſilentio.i.propter ſilentium.

OLIV.

❧ Videlicet ſecutus:Ita domeſticis externa ſubiūgit: vt tranſitum nullum facere videatur. ideo inquit Fabi. nomen ſuum picturæ voluit inſcribere : vt phidiæ ſequeretur exemplum:qui cum nomen ſuum in Mineruæ ſimulacro:quod finxerat athenis inſcribere non liceret: imaginem ſuam finxit in Clypeo:quæ aliter educi nō poterat: niſi totū opus ſolueretur:Cice. Tuſcu.quæſtio.lib.i.Quid n.Phidias ſui ſimilem ſpeciem incluſit in clypeo Mineruæ:cum inſcribere non liceret.de hoc phidia diximus in capi.de fiducia lib.iii. q̄q̄ multo plura dici poſſent : quæ apud Plini.alioſq̧ auctores leguntur: ea tamen a nobis referuntur : quæ propoſito noſtro conueniunt. ❧ Tota colligatio ſolueretur:Tota operis cōpoſitio deſtrueretur.

Minerуæ Poliadis ſignum.

SEd melius aliquanto . Aemulus Themiſtocles alienæ gloriæ ſtimulis quibuſdam veluti furoribus agitabatur:eius aliqua ratione conſequendæ.vt ea niſi parta:dies atq̧ noctes cōquieſcere nō poſſet cum igitur nocte in publicū ſæpius prodiret:cogitabundusq̧ verſaretur in foro:deambulans interrogatus:quid ita faceret: quia me inquit Milciadis trophæa de ſomno excitant.Ci.Tuſcu . quæſtionū lib.iiii.ſiue q̄one.iiii.Noctu inquit ambulabat in publico Themiſtocles:ꝙ ſomnū capere non poſſet.quærentibusq̧ reſpondebat Milciadis trophæis ſe a ſomno ſuſcitari. cogitabat enim qūo Milciadis gloriā poſſet ad quare.vel etiam ſuperare.qui vt diximus ſupra in cap.de ingratis & de pietate.Artaphernem & Dathim Darii Perſarū regis præfectos:qui cū centum milibus peditum:& decem milibus equitum in Græciam venerant aduerſus Athenienſes:ipſe cum decem milibus armatis conſilio:& virtute ſua ſuperauit in campis Marathoniis: qua victoria excitatus ad virtutem Themiſtocles:paulopoſt Arthemiſium & Salaminam:glorioſiſſimā victoria nobilitauit:vt ſupra diximus in cap.de ingratis:nam cum cæteri exiſtimarent a Barbaris in Marathone re male geſta bellum ſe in poſterum ſuſtuliſſe:Themiſtocles eam rem maiorem certaminum initium ducebat eſſe:ad eaq̧ obeunda pro græcia vniuerſa:ſe tanq̄ in paleſtram vnxit:aſſidueq̧ ciuitatem exercuit:q̄ longiſſime futura proſpiciens. ❧ Aemulatus.i.imitatus.eſt autem æmulatio duplex teſte Cice.Tuſcu.quæſtione.iiii.Dicit.n.æmulatio autem dupliciter illa quidem dicitur:vt eſt in laude:& in vicio nomen hoc ſit:nam & imitatio virtutis æmulatio dicitur:ſed ea nihil hoc loco vtimur : eſt enim laudis : & eſt æmulatio egritudo:ſi eo quod concupierit:alius potiatur ipſe careat. ❧ Stimulis.irritamentis . ❧ Marathon : Marathonia pugna:quæ magna fuit Milciadis gloria. ❧ Artemiſium & Salamina.Duo græciæ loca a Themiſtocle nobilitata illa glorioſa:& prope incredibili pugna nauali.qua Xerſem qui totam ferme Aſiam in Græcia deportauerat : eo conſilio ſuperauit:& in patriam turpiter refugere coegit:vt non ſe victum:ſed a Themiſtocle conſeruatum fuiſſe exiſtimaret: De Salamina diximus alio loco.Arthemiſius vero:vt quidam dicunt:mons eſt Archadiæ ab herba illic habundante : quæ ſic denominantur dictus. ❧ Tacitis facibus.Secretis.ſtimulis:& ardoribus : incitabatur enim æmulatione Milciadis ad ea loca aliquo modo illuſtranda:quæ demum copioſa facta ſunt naualis pugnæ. ❧ Idem theatrum . Non diſſimulauit hoc loco Themiſtocles: ſe nimium gloriæ cupidum eſſe:cum interrogantibus:quæ illi vox gratiſſima foret:reſpondit eius:a quo ſuæ laudes exponerentur:Cice.in oratione pro Arthia poeta.Themiſtoclem illum ſummum Athenis virum dixiſſe aiunt:cū ex eo quæreretur quod ἀκρόαμα aut cuius vocem libentiſſime audiret.eius a quo ſua virtus optime prædicaretur.

Aemulatio duplex.

ASCE.

❧ Videlicet.Continuo narrat rem:& continuato ſtilo connectit externa domeſticis dicens.Videlicet.i.videre licet:cur.ſ.Fabius id fecerit:quia ſecutus exemplum Phidiæ optimi ſtatuarii apud Athenas:qui incluſit clypeo Mineruæ a ſe ſculptæ:effigiem ſuam.i.propriam:hoc eſt ipſius phidiæ:qua.ſ.effigie ſua conuulſa:tota colligatio operis ſolueretur:& ita inuidis præripuit facultatem imaginis ſuæ tollēdæ e clypeo. ❧ Sed ſup.Fabius pictor ſi capiebatur imitatione aliena.i.ſi volebat aliquem imitari:cuius authoritate fulciretur:æmulatus eſſet melius aliquanto:ardorem.i.vehementem.affectionem gloriæ Themi. ducis Athenien.quem.ſ.Themiſtoclem:ferunt.ſ.hiſtoriographi:agitatum ſtimulis virtutum:& ob id exigentem.i.tranſigentē: noctes inquietas:reſpondiſſe quærentibus:quid ita.i.cur ſic:eo tempore verſaretur in pub.ſ.loco:aut itinere: quia Trophea Milciadis.i.quæ clariſſimus:Milciadis de hoſtibus tulerat:excitant me de ſomno.Nimirum.i.haud dubie:Marathon campis victoria Milciadis:& Arthemiſium:& Salamis.i.loca in Græcia iuxta Arthemiſium & Salamina: nomina fertilia gloriæ ſ.naualis.i.ex nauali pugna pariendæ:illuſtrande.ſ.tempore futuro:incitabant animum eius.ſ.empedoclis facibus tacitis.i.occultis & iam tum animo conceptis:nec dum editis.Quæras enim quomodo Marathon eum incitabat : vbi nihil actum erat: & quomodo cætera duo loca:vbi adhuc nihil egerat?Sed de marathone dicam:ꝙ per æmulationem incitabat:& de cæteris: ꝙ per ſpem præconceptæ victoriæ:eſt tamen ſatis obſcure dictum. ❧ Idem.ſ.Themiſtocles petens theatrum.i.ſpectaculum ludorum ſcænicorum cum interrogaretur:cuius vox eſſet futura illi gratiſſima auditu.i.ad audiendum:dixit ſup.vox eius : a

quo artes meæ:hoc eſt peritiæ in re militari:& repub.gubernanda canerentur optime.q.d. qui me maxime laudauerit : & ita pene.i.quaſi adiecit dulcedini gloriæ gloriā:hoc eſt quaſi ex affectione tantæ gloriæ gloriā aſſecutus eſt : qui glorioſum viſum eſt:eſſe tam glorioſum.i.affectatorem gloriæ.aut ſic.Quia tantus vir palam profeſſus eſt:ſe gloriæ cupidū:ipſe adiecit pende dulcedini gloriæ gloriam:hoc eſt ſua authoritate effecit : vt affici dulcedine gloriæ glorioſum duceretur . Alii legunt dulcedinem gloriæ pene adiecit glorioſam.vt ſit adiecit.i.addendo illud effecit pene dulcedinem gloriæ glorioſam.

❧ De Alexandro rege.

NAm Alexandri pectus inſatiabile laudis,q Anaxarcho comiti ſuo ex authoritate Democriti præceptoris,īnumerabiles mūdos eſſe referēti, Heu me,inq̄t,miſerū:quod nec uno q dem adhuc ſum potitus , anguſta homini poſſeſſio gloriæ fuit.quæ deorum omnium domicilio ſufficit.

❧ De Ariſtotele Philoſopho.

REgis,& iuuenis,flagrantiſſimæ cupiditati ſimilem Ariſtotelis in capeſſenda laude ſitim ſubnectam. Is namq̧ Theodecti diſcipulo oratoriæ artis libros,quos ederet : donauerat: moleſteq̧ poſtea ferens titulum eorum ſic alii ceſſiſſe: proprio uolumine quibuſdā rebus inſiſtens,planius ſibi de his in Theodectis libris dictū eſſe adiecit. Niſi me tantæ & tam late patentis ſcientiæ uerecundia teneret:diceret dignum philoſophum.cuius ſtabiliendi mores,altioris animi philoſopho traderentur. Cæterum gloria ne ab iis quidem,qui contēptū eius introducere conant̄:negligitur.quoniā quidem ipſis uoluminibus nomina ſua diligēter adiiciunt:ut ꝙ pfeſſione eleuant uſurpatiōe memoriæ cōſequatur. Sed qualiſcūq̧ hoꝶ diſſimulatio,ppoſito illoꝶ longe tolerabilior eſt : qui dū æternā memoriā aſſequerent̄: ēt ſceleribus īnoteſcere nō dubitaret,

OLIV.

NAm Alexādri.Dici nō poteſt q̄ta gloriæ cupiditate flagraret alexāder.q patris Philippi geſta ſe pñta.vt laudarent̄:æquo aīo pati nō poterat.q̄a nihil audire cupiebat p̄ter id:q̄d ſuas laudes cōtineret: & dicēte Anaxarcho comite ſuo:id q̄d acceperat a p̄ceptore Democrito:plures eſſe mūdos:vehemēter īgemuit dicēs: heu me miſerū.q ne vno q̄dē adhuc ſum potitus:de quo Iu.in ſaty.Oibus in terris:vnus Pelleo iuueni nō ſufficit orbis.i.Alexā.a pella colonia Macedoniæ dicto:vbi recēſebant̄ equi a Philippo patre Anarcho.De Anaxarcho dictum eſt in cap.de patientia. ❧ Mundos inu . Democriti ſententia iam exēploſa:vt inquit ille:quicq̄d in eſſe deductum eſt:locū habeat neceſſe eſt ; quia ſine loco eſſe non poteſt.quod ſi locum habent innumerabiles mundi:aut eū locū oſtendat:aut illi nō credam. ❧ Anguſta ho. Vere inquā inſatiabile fuit pectus Alexā. nō enim illi ſufficiebat:quod omnibus diis ſufficere poteſt.

REgis & iuuenis.Probat exēplo Ariſto. q̄d ab initio huius tractatus diximus : & ipſe paulo īfra dicturus:nemīnē eſſe:qui non laudis & gloriæ cupiditate tangat̄.nā Ariſt.qui princeps philoſophoꝶ creditur:& eoꝶ : q de contēnenda gloria p̄cepta tradiderunt: ipſam gloriā vehemēter appetiſſe videt̄. Cū.n.artis oratoriæ libros edidiſſet:eoſq̧ Theodecti diſcipulo ſibi gratiſſimo dono dediſſet:paulopoſt pœnituit eius laboris titulū in alterius laudē:& gloriā eſſe cōuerſum . Itaq̧ vt illū ſibi alia rōne vēdicaret:in alio opere:vbi de arte oratoria ſibi dicēdū erat:nolle ſe dicebat diutius illis rebus imorari:eo ꝙ in libris Theodectis de his plane ſatis diſputaſſet:non potuiſſet aptius animi ſui affectū indicare. ❧ Et re. & iuue.tolerabilior in Alexā.tāta gloriæ ſitis q̄ in Ariſt. fuiſſe videt̄.Alexā.n.& rex:& iuuenis erat:quoꝶ vtrūq̧ vix ſine cupiditate eſſe pōt. ❧ Niſi me tātæ:& tā latæ:Niſi me inq̄t tāti philoſophi auctoritas deterreret: dicerē cōſtātiori philoſopho Ariſt.fuiſſe tradēdū.a quo ei⁹ mores incōſtātes corrigerent̄:cōfirmarēturq̧:& eſt occupatio color rhetoricus:cum id maxime dicimus:q̄d nos præterire:aut neſcire:aut dicere nolle profitemur. ❧ Cæterum gloria.Hoc idē Cice.in ratione pro Archia poeta: vt ſupra diximus:& ipſi illi philoſophi:& illis libellis:quos de contemnenda gloria ſcribunt:ſuum nomen inſcribunt.in eo ipſo:in quo prædicationem:nobilitatēq̧ deſpiciunt:p̄dicari de ſe nominari volunt:rurſus in Tuſculanis quæſtioni.i.quid noſtri philoſophi:nōne in libris:quos ſcribunt de contēnenda gloria nomina ſua inſcribūt:ergo philoſophi gloriam verbis contēnunt.re autē concupiſcunt. ❧ Negligitur:Verbis gloriam deprimunt:& inſectantur:eius tamen ſtudioſi ſunt. ❧ Vſurpatione me cō. Ideo ſua nomina libris inſcribunt:quia poſteroꝶ memoriæ ſe datum iri volunt : & hæc vſurpatio memoriæ ſibi laudem pariat. ❧ Sed qualiſcūq̧. Ac ſi diceret:etiā ſi vituperanda ſit:tolerabilior tamen eſt : q̄ eorū: qui peſſimo facinore illam ſibi vſurpare voluerunt.qualis Pauſanias adoleſcens:qui Philippum Macedoniæ regem occidit: qualis ille:qui epheſiæ Dianæ tēplum incendit.cuius nomē non ponitur:hi enim etiā ſceleribus innoteſcere voluerunt.

ASCE.

❧ NAM pectus Alexādri.ſ.magni ſup.fuit inſatiabile.i.inexplebile laudis.Qui inquit Anarcho comiti ſuo referēti.i.dicenti ex authoritate Democriti p̄ceptoris.ſ.ſui:mundos eſſe innumerabiles:Heu me miſerū:ꝙ ne q̄dē.i.nō ſaltē vno.ſ.mundo ſum potitus adhuc.Poſſeſſio gloriæ.ſ.diffuſæ per hūc modū fuit anguſta homini.ſ.Alexandro(de quo Iuue. Vnus pelleo iuueni nō ſufficit orbis)quæ.ſ.poſſeſſio ſufficit domicilio oīum deoꝶ.verū dii(ſi modo dii eſſent)nō capiunt̄ loco:at verū deum:ſi mille eſſent mūdi.i.capere neq̄rēt:veꝶ author forte de diuis ſuis īperatorib⁹ loquit̄:quoꝶ gloria terris terminabat̄. ❧ Regis: &c.Ego ſubnectā cupiditati.ſ.gloriæ flagrātiſſimæ.i.ardētiſſimæ regis & iuuenis.ſ.Alexādri(vtrūq̧ autē ad cupiditatē facit: & ꝙ rex erat:cui oīa vident̄ licere:& ꝙ iuuenis:cui videri ſolet:ꝙ oīa poſſit)ſitim.i.affectionē:& deſideriū Ariſto.ſimilē in capeſſenda.i.adeunda aut captāda laude.Nāq̧ is.ſ.Ariſto.donauerat Theodecti diſcipulo libros artis oratoriæ: quos.ſ.libros Theodectes ederet.ſ.ſuo noīe tanq̄ a ſe cōpoſitos:& ferens poſtea moleſte ſup.ſe ceſſiſſe.i.cōceſſiſſe ſic.i.tam faciliter:alii qui cūq̧ is fuiſſet:cū tū Theodectē eſſe ſciret:ſed nō doluit ſingulariter:ꝙ Theodecti:ſed cōiter:ꝙ alii ceſſerat:titulū.i.inſcriptionem eorum:inſiſtens q̄buſdā rebus.i.tractās quaſdā res ſup.in volumine p̄prio.i.ſuo noīe edito:adiecit dictū eſſe ſibi.i.a ſe. Planius in libris Theodectis.i.quos Theodectes ediderat:licet ab Ariſtotele eſſent cōpoſiti.Niſi(inq̄t author)verecūdia tātæ & tā late patentis ſciētiæ.ſ.Ariſtotelicæ teneret.i.retraheret me dicerē ſup.Ariſtotelē philoſophū dignum ſup.eſſe:cuius mores traderentur ſtabiliendi.i.cōfirmādi:& ſtabiliores faciēdi philoſopho animi altioris.i.altiora quærētis:& nō tā incōſtanter: & impudēter(vt omittamus ꝙ inique)donationē reuocantis:nā ſi a ſe cōpoſitū opus ſciri voluit:cur miſerū diſcipulū eius vſurpatione infamē reddere ſuſtinuit. ❧ Cæteꝶ.i.ſed gloria:ne q̄dē.i.nō ſaltē neglig̃it̄ ab iis: q conant̄ introducere cōtēptū eius

hoc eſt:q de cõtẽnenda gloria libros ſcripſerũt noĩa ſua:vt gloriã aſſequant̃:in frõte librorꝫ poſuerunt. Quinetiã:vt dicit Tacitus:ſapiẽtibus cupido gloriæ nouiſſima exuitur(qm̃ qdẽ adiiciunt:diligẽtur ipſis voluminibus.ſ.q de contẽnenda gloria ſcripſerũt:noĩa ſua:vt qd̃ eleuãt.i.deprimũt:& cõtẽnedũ docẽt pſeſſione.i.doctrina ſua:aſſequant̃.i.obtineãt:ſup. id videlicet gloriã:vſurpatione.i.vẽdicatione:aut celebratione memoriæ.ſ.ſui.Sed qualiſcũq;:ſup.eſt:diſſimulatio horꝫ.ſ.q dicũt ſe gloriã contẽnere:cũ cõtẽnẽdo eã quærãt:ipſa eſt tolerabilior lõge ꝓpoſito illorꝫ:q dũ.i.dũmodo aſſequerent̃ memoriã æternã:non dubitarũt inoteſcere.i.notiores fieri ſcelenbus.i.p ſcelera ſua.Et ita cũ varia ſint genera quærẽtiũ gloriã:quaſi pfatione q̃dã trãſit ad nouũ genus.nã alii quærunt gloriã arte:& virtute:alii cõtẽptu:alii ẽt maleficio inſigni:vnde ſunt ſequentia exẽpla.

OLIV. Pauſani bus Philipũ interemit.

Vorũ e numero pauſanias.Va.a Iuſt.& Plutar.diſſentit.nõ.n.gloriæ:ſed vltionis cupiditate ad Philippi cædẽ pauſaniã impulſum eſſe dicunt.adhortãte:vt vult Plutar.Alex.& Olympiade multo magis incitante:qm̃ per iniquo aĩo ferret ſe ſpretã a Phi.& aliã ſibi ſuꝑinduci Attali regis filiã Cleopatrã.Cũ igit̃ dies nuptiarꝫ eſſet:vt tradit Iuſti.ꝓ magnitudine duorꝫ regũ:& collocãtis filiã & vxorẽ ducẽtis apparatibus inſignis:nec ludorꝫ magnificẽtia deeſſet & ad eorꝫ ſpectaculũ Phi.ſine cuſtodibus medius iter duos Alexãdros filiũ:generũq; cõſtaret.Pauſanias nobilis adoleſcẽs nemini ſuſpectus occupatũ anguſtiis Philippũ in trãſitu obtruncat:diẽq; lætitiæ deſtinatũ fœdũ luctu funeris facit.Hic pauſanias primis pubertatis annis ſtuprũ per iniuriã paſſus ab Attalo fuerat:cuius indignitati hæc ẽt fœtidas acceſſerat:q; ꝑductũ in cõuiuio:ſolutũq; mero Attalus nõ ſuæ:verũ ẽt cõuiuarũ libidini velut ſcortũ vile ſubiecerat:ludibriũq; oĩumq; inter coequales reddiderat.hãc rẽ ægre ferens pauſanias:quærelã Philippo ſæpe detulerat:cũ variis fruſtrationibus nõ ſine riſu differet̃:& honoratũ inſup ducatu aduerſariũ cerneret:irã in ipſum Philip.vertitur.vltionẽq; quã ab aduerſario nõ poterat:ab iniquo iudice exegit:Creditum eſt igit̃ imiſſum ab Olympiade matre Alex.fuiſſe:nec ipſum Alexãdrũ ignarũ paternæ cædis extitiſſe:qppe non minus Olympiadẽ repudiũ:& ꝑlatã ſibi Cleopatrã:q̃ ſtuprũ Pauſaniã doluiſſe.Alexãdrum quoq; regni æmulum fratrem ex nouerca ſuſceptum tenuiſſe:eoq; actum:vt in cõuiuio antea primũ cũ Attalo:mox cũ ipſo patre iurgaret.adeo vt ẽt ſtricto gladio eũ Philippus cõſectatus ſit:ægregieq; a filii cæde amicorꝫ precib⁹ exortatus:q̃obrẽ Alexãder ad auunculũ ſe in epirꝫ cũ matre:inde ad reges Illyricorꝫ cõtulerat:vixq; reuocãti mitigatus patri:ꝓcibuſq; cognatorꝫ ægre redire cõpulſus:Olympias quoq; fratrẽ ſuum Alexãdrũ Epiri regẽ in bellũ ſubornabat:ꝑuiciſſetq; in filiæ nuptiis:pater generꝫ occupaſſet:his ſtimulis irarꝫ vtriq; pauſaniã de impunitate ſtupri ſui quærentẽ ad tantũ facinus impuliſſe credunt̃.nã legit̃ apud Herodotũ:quærẽti Pauſaniæ apud Alexãdrũ:nihil aliud reſpõdiſſe:niſi Medeæ iãbicũ metrũ ꝓnunciaſſe eũ qui dedit:eũ qui accepit.ſ.interfice:& ſocerũ & generũ:Olympias etiã dicit̃ fugiẽti ꝑcuſſori equos ꝓparatos habuiſſe:ipſa deinde audita regis nece:cũ titulo officii ad exequias eadẽ nocte cucurriſſe:in cruce pẽdẽtis Pauſaniæ capiti coronã impoſuit:qd̃ nemo alius audere niſi hæc ſuꝑſtite Philippi filio potuiſſet:paucos deinde poſt dies refixũ corpus iterfectoris ſup reliquias cremauit:& tumulũ ei eodẽ fecit in loco.parẽtariq; eidẽ quotannis:incuſſa populo ſuꝑſtitione curauit:Apparet igitur Pauſaniã ad regis cæde impulſum.nõ conſequẽdæ gloriæ:vt Va.tradit:ſed vltionis ſumẽdæ gratia.Pauſanias Macedonicus nobilis adoleſcens.Cereſtis filius:& ab Oreſte inclytũ genus trahẽs fuit:& alter Pauſanias Lacedæmonius vir magnus.qui cũ patriam ab impetu Perſarꝫ liberaſſet:eo poſtmodũ inſaniæ ꝑuenit:vt ipſam patriã cũ tota Græcia hoſtibus ꝓdere voluerit.❡Et qdem qd̃ petierat aſſecutus egregiũ:& imortale nomẽ ſibi cõparauit cæde Philippi.❡Tam.n.ſe parricidio:quãtum Alexã.ſua virtute:tantũ hic ſuo parricidio claritatis cõparauit:nam quanto maior occiſi gloria:tanto fuit occidentis nomen illuſtrius.

Pauſanias alter.

ILla vero gloriæ.Hæc vere ſcelerata fuit cupiditas:q̃ ẽt in deos graſſari nõ dubitauerit:vt glorioſum ſibi nomẽ ſacrilegio cõpararet hic qcũq; ille fuerit:cũ nõ aliter gloriã cõſequi poſſe videret:celeberrimũ totius:Aſiæ Dianæ tẽplum incẽdit.cõſtat ea nocte natũ Alexãdrũ:vñ Cice.Timeũ quẽdã refert:q cũ in hiſtoria dixiſſet.qua nocte natus Alexãder eſſet:eadẽ Epheſiæ Dianæ tẽplũ deflagrauiſſe adiũxit:id minime eſſe mirãdũ:qd̃ Dianã cũ in partu Olympiadis adeſſe voluiſſet:abfuiſſet domo:Epheſii poſt hoc factũ decreto ſtatuerunt:ne qs ſacrilegi hoĩs memoriã vnq̃ referret:nec vnq̃ noĩaret:vt eius nomẽ obliteraret̃:qd̃ ille imortale facere cupiebat:& niſi Theopõpus rẽ iſtã ſuis hiſtoriis iſeruiſſet:eius nomẽ ꝑpetuo fuiſſet extinctũ nec quã q̃ſierat gloriã cõparaſſet:ſunt q dicãt hũc phlegiã fuiſſe noĩatũ Stra.lib.xiiii.dicit:Heroſtratũ fuiſſe dictũ:nã Dianæ inqt tẽplũ primus Archiphiõ mire fabricatus eſt.poſtea aliud fecit maius illo:ſed cũ Heroſtratus qdã id incẽdio cõſumpſiſſet.aliud ꝓſtãti⁹ cõſtruxerũt mulierꝫ ornamẽtis:& multis opib⁹ ad id collatis:refectiſq; priorib⁹ colũnis:&c.nã de reſtituto tẽplo multa cõmemorat:q̃ lõgũ nimis eſſet hic referre.❡Incẽdere vellet.inuere videt̃ Vale.nõ incendiſſe:ſed incẽdere voluiſſe:cõſtat tñ incẽſum fuiſſe:& totũ cõflagraſſe:Gel.lib.ii.cap.vi.ſicuti quõdã a cõi conſilio Aſiæ decretũ eſt:vti nomẽ eius:qui tẽplũ Dianæ Epheſiæ incẽderat:ne qs vllo tpe noĩaret:incẽderat.dixit nõ incẽdere voluerat:& ſupra Cic. teſtatus eſt.Per totũ orbẽ terrarꝫ.❡Toto orbe terrarꝫ celebraret̃.❡Eculeo ipoſitus.Eculeũ gen⁹ tormẽti eſt:vt ſæpe dixim⁹:cui ſacrilegus iſte impoſitus:cũ interrogaret̃:cur tẽplũ incẽdiſſe:reſpõdit vt pararẽ mihi nomẽ ſempiternũ.❡Epheſi decreto factũ eſſe dixit:vt ſupra.Eodẽ modo Pli.lib.xxxv.Græce inquit magnificent æ vera admiratio extat tẽplum Epheſiæ Dianæ ducentis viginti annis factũ a tota Aſia.❡Niſi Theopompi.Hic fuit Iſocratis diſcipulus tragicus poeta:& orator eximius:teſte Gelio:fuit alter Theopompus Lacedæmoniorum rex:de quo diximus in capitulo de moderatione.

❡De Pauſania.

QVorum e numero neſcio an in primis Pauſanias debeat referri.nam cum Hermoclẽ percunctatus eſſet:quonãmodo ſubito clarus poſſet euadere:atq; is reſpondiſſet:ſi illuſtrem uirum aliquem occidiſſet:futurum ut gloria eius ad ipſum redũdaret:cõtinuo Philippũ interemit.& qui dẽ q; petierat aſſecutus eſt.tam.n.ſe parricidio,quã Philippus uirtute notum poſteris reddidit.

❡De quodam,qui propter gloriam incendere uoluit templum Dianæ.

ILla uero gloriæ cupiditas ſacrilega.inuentus eſt.n.qui Dianæ Epheſiæ templum incendere uellet:ut opere pulcherrimo conſumpto,nomen eius per totũ terrarꝫ orbem diffunderetur.quẽ qdẽ mentis furorẽ eculeo impoſitus detexit.ac bene conſuluerãt Epheſii decreto memoriã teterrimi hominis abolẽdo:niſi Thepompi magnæ facũdiæ ingeniũ,in hiſtoriis eũ ſuis cõprahẽdiſſet.

ASCE.

❡QVORVM.ſ.ſceleribus innoteſcere volentiũ:e numero:poſſet dicit equorꝫ numero neſcio an pauſanias.ſ.nobilis Macedo debet referri in primis.Nã cum percunctatus eſſet Hermoclẽ.ſ.ſapientem quonãmodo poſſit euadere ſubito clarus:atq; is.ſ.Hermocles reſpondiſſet:ſi occidiſſet aliquem virum illuſtrẽ:futurum ſup.eſſe:vt gloria eius.ſ.illuſtris viri:redundaret ad ipſum:interemit cõtinuo Philippũ.ſ.regem Macedonũ patrem Alexandri:& quidẽ.i.certe aſſecutus eſt:qd̃ petierat:Enim pro qa:ipſe reddidit ſe tam notũ parricidio.i.occidendo patrẽ patriæ:hoc eſt regẽ q̃.i.quantum Philippus:ſup.reddiderat ſe notũ virtute.Oli.tamen & plærip; alii aliã aſſignãt cædis eius rationẽ.❡Illa vero cupiditas gloriæ ſup.erat ſacrilegia:Enim i.qa inuentus eſt ſup.quidã:videlicet phlegia:aut heroſtratus(de noĩe.n.eius iuſte dubitatur:cũ ꝓpter nominis extẽſionem tantũ nefas auſus ſit)inuentus inq̃ eſt:qui vellet incendere templum Dianæ epheſiæ:vt opere pulcherrimo conſumpto:nomen eius diffunderetur per totum orbem terrarꝫ:quẽ furorem mentis ipſe impoſitus eculeo.i.inſtrumento tortorio habẽti formam equi detexit.i.aperuit.Ac epheſii bene conſuluerant.i.bonam rationem conſilii inierunt abhorrendo decreto.i.per decretum memoriã teterrimi hominis:qa decreto ꝓhibuerunt nomẽ eius:aut in ore:aut inſcripto cuiuſq̃ haberi:niſi igeniũ Theopompi magnæ facundiæ:compræhendiſſet eum.i.eius nomen in hiſtoriis ſuis.i.a ſe:hoc eſt a Theoponipo ſcriptus. OLIV.

❡Quæ cuiq; magnifica contigerunt. Cap.XVI.

CAndidis autẽ animis uoluptatẽ præbuerũt in conſpicuo poſita,quæ cuiq; magnifica merito contigerunt.qa æque præmiorũ uirtus,atq; honorũ cõtẽplatio iudicanda eſt,ipſa Natura nobis alacritatem ſubminiſtrante:cũ honorem induſtrie appeti,& exolui grate uidemus.Verũ & ſi mens hoc loco protinus ad auguſtam domũ bene ficentiſſimum & honoratiſſimũ templum omni impetu fertur:melius cohibebitur.quoniam cui aſcenſus in cœlũ patet,quamuis maxima,tamen debito minora ſunt,quæ in terris tribuuntur.

❡De ſuperiore Africano.

SVperiori Africano conſulatus citerior legitimo tempore datus eſt:quod fieri oportere,exercitus Senatum literis admonuit.Ita neſcias utrum illi plus decoris patrum conſcriptorum authoritas,an militum conſilium adiecerit.toga enim Scipionem ducem aduerſus Pœnos creauit:arma popoſcerunt.cui quæ in uita præcipua aſſignata ſunt:& longũ eſt referre:quia multa:& nõ neceſſariũ,quia maiore ex parte iam relata ſunt.Itaq;,qd̃ hodie quoq; eximiũ eius memoria capit:adiiciã.

CAndidis aũt animis.Operæpretiũ omnibus eſt:ſua cuiuſq; virtuti ꝓmia referri:nã duce natura lætamur oẽs & iucunditate replemur:cũ debitũ honorẽ exolui virtuti noſtræ videmus.dicendũ igitur de his:quæ cuiq; magnifica merito cõtigerunt.❡Candidis animis.Claris:& virtute ꝓſtantibus.❡Præmiorũ virtutis atq; honorꝫ.cũ reddita virtuti ꝓmia:honoreſq; videmus:id recte factũ eſſe iudicamus:& ex ea re voluptatẽ capere ſolemus:virtus enim præter honorẽ:ꝓmiũ quoq; meret̃.❡Grate:iuſte.& quaſi debite.❡Verũ & ſi mẽs hoc loco.Occupatio ſine dubio eſt:cũ dicat ſe impetu quodã trahi.❡Ad Auguſtam domũ.Vt oſtẽdat quæ illi magnifica in terris cõtigerunt:tẽplũ:flamen:honoreſq; diuini:ſed melius cohiberi:quia ſi aſcenſus illi patuit in cœlũ hæc quæ ab hoĩbus tradita ſunt:ſuis meritis longe ſunt inferiora:quæ ſe omittere velle oſtẽdit.❡Honoratiſſimũ tẽplum.Nihil magnificẽtius cõtingere potuiſſet:q̃ vt ꝓſenti ſibi tẽplũ:& ara cõſtitueret̃:illiq; redderent̃ honores diuini:qd̃ factũ eſſe oẽs teſtantur auctores.Horatius.Præſenti tibi diuinos largimur honores.Iurãdaſq; tuũ ꝑ nomẽ ponim⁹ aras.❡Cohibebit̃.Refrenabit̃:reprimetur:retrahet̃.

SVperiori Aphricano.Scipioni Aphricano ſuperiori magnifica multa cõtigerunt:quorꝫ alia cõtempſit.alia ſuſcepit.Natus annos quattuor & viginti patri:patruoq; cæſis in Hiſpania:cũ imperio ſucceſſit:vt in cap.de fiducia diximus:conſul deinde citra legitimum tẽpus declaratus eſt:ſuadẽte exercitu & ſenatu admonente per litteras ita reipub.tẽpus exigere:ſic dixit fieri oportere:quia nemo eſſet:cui tantũ exercitus fideret:& in quo ſpes tantæ victoriæ foret:magnificum quidem hoc fuit:vt nõ facile diſcerni poſſit:plus ne illi gloriæ ſenatus auctoritas.an militũ cõſilium attulerit:glorioſum ſine dubio fuit illi ante legitimũ tẽpus cõtra leges cõſulẽ ſenatus auctoritate creari:bello difficili:& periculoſo:& iuuenili curæ demãdata ſit res publica Ro.nõ minus vero illi magnificũ fuiſſe videt̃:q; ab exercitu fuerit ſummo oĩum conſenſu imperator exoptatus:poſt vero rempub.bene fœliciterq; geſtam:multo plura ei magnifica:& glorioſa contigerunt:qa ſenatus illi præmia ingentia non ſolũ humana:ſed prope diuina propoſuit:quæ in cap.de moderatione diximus:vbi etiam cuncta illum reſpuiſſe monſtrauimus.❡Citerior legitimo tempore.Ante tempus:quod per legem erat conſtitutum:vt ante triginta annum creari quiſquam conſul non poſſet:hanc legem ſenatus pro Scipione diſpenſauit.❡Toga.Senatus:& togati patres.❡Arma.Exercitus:& armati milites:& eſt meronymia.Cice.Cædant arma togæ:concedat laurea linguæ.❡Relata ſunt.Dicta in cap.de moderatione.vbi ea vidimus:& videre poſſumus:ſunt autem hæc:voluerunt illi ſtatuas in comicio.in roſtris:in curia:in ipſa deniq; Iouis optimi maximi cella ponere:voluerunt imaginem triumphali indutam ornatu:capitolinis puluinaribus applicare:voluerunt illi continuum per omnes vitæ annos conſulatum perpetuamq; dictaturam tribuere:quorum ille nihil ſuſcipere voluit.❡Eximium.Excellens:& ab aliis præcipuum.

Scipionis honores.

CAndidis &c.Ordo eſt.Autẽ.i.ſed:ea ſup.quæ contigerunt cuiq; merito.i.ex merito:aut qui meritus ſit:magnifica:poſita in conſpicuo.i.potenti loco:vt clare perſcripta:præbuerint.i.poſſint præbere:animis candidis.i.nullo liuore ſordentibus:voluptatẽ:quia contẽplatio præmiorum:virtutis atq; honorum virtutis.eſt æque iucunda(ſunt qui legant iudicanda ſed minus placet:Sciemus autẽ:licet honor ſit quoddam præmium virtutis:tamen diſcrimen eſſe:nã etiam mali virtuti laudẽ præbent:ſed non cõtinuo aliud mercedis.Vnde.Iuue.probitas laudatur:& alget.Sicut etiã ſcientiam expetunt:& ita laudant omnes ſed pauci mercedem reponunt:vnde idem ſcire volunt omnes:mercedem ſoluere nemo:laudem itaq;:& honorem virtuti præbere:eſt quaſi naturale:ſed præmia digna cõferre:iuſtorum eſt.Vnde boni fere laudantur:nam vt author alibi dixit.Magno vbiq; pretio virtus æſtimatur:ſed fame conficiuntur)ipſa natura quæ benigna eſt:& minime inuida:ſubminiſtrante nobis alacritatem.ſ.de bono alterius:cum videmus honorem appeti:& exolui grate.i.gratanter:& grato animo induſtriæ.i.ingenitæ virtuti:acarti.Verum.i.ſed etſi.i.quãq̃ mens ſup.mea(inquit author)feratur protinus hoc loco

omni impetu.ſ.affectionis:ad domum Auguſtam.i.imperatoriam. ¶Sed potiſſimum Auguſti Octauii:& Tyberii: & templum honoratiſſimum.ſ.auguſtorum:qui in terris prodiis habiti ſunt tamen ſup.ipſa cohibebitur.i.impediretur ab impetu ſuo melius.i.decentius:quoniam quæ tribuuntur in terris ei:cui aſcenſus patet in cœlum:vt auguſtis:q̄uis ſup.ſint maxima: tamen ſunt minora debito:& ita ſatius ducit de auguſtis nihil q̄ parum:aut nō ſatis dicere:ſicut de Carthagine cēſuit Salu. Verūtamen ſi deo non niſi condigna exhibere liceret:nihil illi impendere poſſimus:& ita ingens præbeatur deſidibus anſa: & ideo conformius ad pietatem noſtram Pli.in præfatione naturalis hiſtoriæ.de Veſpaſiano Cæſare locutus dicit: immēſa præter cæteras ſubit cura.vt quæ tibi dicantur:condigna ſint: Verum & diis lacte ruſtici:multæq; gentes ſupplicant: & mola tantū falſa litant:qui non habent thura.Nec vlli fuit vitio deos colere quo qūo poſſet. ¶Superiori:&c.Conſulatus.i.dignitas:& honor conſularis datus eſt Aphricano ſuperiori.i.maiori:citerior legitimo tempore.i.anteq̄ perueniſſet ad ætatem legitimam:quæ erat triginta annorum.quod.ſ.illi conſulatū decerni oportere fieri admonuit exercitus ſenatū litteris. Ita.i.& ſic neſcias.i.quilibet neſciat : vtrum authoritas patrum conſcriptorum : an conſilium militum adiecerit illi.ſ.Scipioni plus decoris:Enim.i.quia toga.i.ſenatus togatus:creauit Scipionem ducem aduerſus pœnos:arma popoſcerunt : ſup.eum ducem:&c.Cui.ſ.Scipioni:quæ aſſignata ſunt in vita.i.dum viuebat præcipua.i.ſingularia : &.i.ſimul longum eſt referre: quia multa ſup.ſunt:& non neceſſarium:ſup.eſt referre:quia relata ſunt iam.ſ.in ſuperioribus:ex.i.pro maiore parte: Itaq;.i.& ita adiiciam id:quod memoria eius.i.quæ eſt de eo:capit quoq;.i.etiam hodie eximium.i.egregium:& excellens decus.& ornamentum illi vni Romæ conceſſum:incipiens autem referre dicit.

OLIV.

Imaginē in cælla Iouis.OPTi.MAX.poſitā habet quæ quotieſcunq; munus aliquod Corneliæ gentis celebrandum eſt : inde petitur : uniq; illi inſtar artii capitolium eſt. Tam hercle, quam curia, ſuperioris Catonis effigies, ad eius generis officia expromit. gratum ordinem, qui utiliſſimum reipubli. ſenatorem, tantum non ſemper ſecum habitare uoluit, omnibus numeris uirtutis diuitē, magiſq; ſuo merito, quam fortunæ beneficio magnum. cuius prius conſilio, quam Scipionis imperio eſt deleta Carthago.

¶IMAGinē.Hoc illi præcipuū obtigit. ꝙ eius imago in templo Iouis optimi maximi tanq̄ diuini cuiuſdā hominis ſimulachrum repoſita fuerat:quæ quotiens publi. aliquid a cornelia gente fieret:aut min us aliquod celebraretur:inde ſemper petebatur:quaſi vellent ſuis omnibus dignitatibus & muneribus intereſſe Scipionē. Ideo autem in cella Iouis collocatam eius imaginem fuiſſe arbitror: quia Iouis filius fuiſſe credebatur: q̄uis falſo teſte Liuio: qui dicit:Ad hæc iam inde ab initio præparans animos: ex quo toga virilem ſumpſit: nullo die prius vllam pub. priuatāq; rem egit q̄ in capitolium iret:ingreſſuſq; ædem cōſederet:& plerūq; tempus ſolus in ſecretum ibi tereret. hic mos per omnem vitam ſeruabatur:ſeu conſulto : ſeu temere vulgatæ opinioni:fidem : aut quoſdā fecit:ſtirpis eum diuinæ virū eſſe.retulitq; famā in Alexādro magno prius vulgatā:& vanitate:& fabula parē. Anguis im nis cōcubitu conceptum:& in cubiculo matris eius perſæpe viſam:prodigii eius ſpeciem.interuentuq; hominum euolutam repente:atq; ex oculis elapſam. his miraculis nunq̄ ab ipſo illuſa fides eſt:quin potius aucta arte quadam:nec abnuendi tale quicq̄:nec palam affirmādi.Gellius addit illud admiratos vehementer eſſe additu ros templum.ꝙ ante diluculum in capitolium ingredientem Scipionē canes ſemper in alios ſeuientes neq; allatrarent eum:neq; incurrerent.vnde Liu.ſubiungit dicens : multa alia eiuſdem generis:alia vere : alia aſſimulata admirationis humanæ in eo iuuene exceſſerant modum:quibus freta ciuitas ætati haud q̄q̄ maturæ tantam molem rerū: tantūq; imperium permiſit.Non illud prætermittendum cenſeo:quod Scipioni magnificum obtigiſſe videtur: cum legatus eſſet miſſus ad Antiochum Epheſi cū Hānibale:qui ſe Antiocho iunxerat:collocutus eſt:vt ſi fieri poſſet : metuū itæ:quem ex Po.Ro.conceperat:eximeret.inter alia cum quæreret ab Hānibale. quem fuiſſe maximum imperatorē Hānibal crederet: reſpondit Alexandrum Macedonum regem.ꝙ parua manu innumerabiles exercitu fudiſſet:ꝙq; vltimas oras : quas viſere ſupra fidem humanam eſſet:peragraſſet:quærenti deinde:quem ſecundum poneret:inquit Pyrrhum: eo ꝙ caſtrametari docuiſſet adhuc nemine elegantius loca cœpiſſe:præſidia diſpoſuiſſe:exequenti quem tertium diceret:ſemet dixit:Ridens Scipio:quidnam tu diceres:ſi me inquit viciſſes:tum vero inquit me:& ante Alexandrum:& ante Pyrrhum:& ante alios poſuiſſem:ex quo relinquitur Scipionem:omnium maximum imperatorem ab Hānibale fuiſſe iudicatum. ¶Munus aliquod: officium:vt ſi magiſtratus:aut aliqua dignitas Cor.gentis celebraretur.Scip.imago ad eam celebritatem deferebatur. ¶Inſtar atrii.Cum principum imagines in atriis collocati conſueuerint.Scip.in capitolio pro atrio poſita fuit capitolium igitur inſtar atrii fuit Scipionis imagini:ꝙ locaretur in atriis: Iuuenalis teſtis.Tota licet veteres exornent vndiq; ceræ: Atria:nobilitas ſola eſt:atq; vnica virtus. ¶Tam Hercule:Quemadmodum capitolium fuit inſtar atrii Scipioni:ſic & curia Catoni. ſenatus Catoni cenſorio viro in omni virtutis genere præſtanti:magnificum illud retribuit:vt eius imaginem in curia collocaret:vt apud ſe tanti viri memoria iugiter ſeruaretur:qui ſua virtute non fortunæ beneficio ad dignitatem: & amplitudinem

Scipio Iouis filius creditus.

Catonis effigies in ſenatu poſita.

proueniſſet.cuius conſilio capta:& euerſa fuiſſet Carthago. ¶Tam me Hercule. Supple q̄ curia eſt atrium magni Catonis ſuperioris. ¶Effigies illius.Sic Catonis effigiem ad omnium officiorum celebritatem ſenatus conferebat:vt Scipionis Cornelia gens referre conſueuerat.Pli. Imago huius inquit funeris gratia produci ſolet. ¶ Gratum ordinem.Laudat patrū conſcriptorum gratitudinem quidem:patria bene meritum:& reipub.quondam amantiſſimum ſenatorem:virtutum omnium copioſiſſimū:cuius conſilio & auctum:& cōfirmatum eſſet imperium Romanū ſecum ſemper habitare voluerint. ¶Cuius prius conſilio.Quia:vt ſupra diximus:duo præſtantiſſimi ſenatores inter ſe magnopere diſſentiebant de euertenda Carthagine:Ca.& Scip.Naſica.Ca.ſuadebat euertendam eſſe Carthaginē.quæ fœdera ſæpius frangeret:ſæpiuſq; rebellaret:at Scip. contra relinquendā eſſe cenſebat:vt eſſet exercitatio quædā iuuentuti Ro.quæ bellis aſſueta ocioſa eſſe nō poſſet. verebat. Scipio id futurum:qđ euenit ne ſubacta Carthagine:debellatiſq; exteris gentibus:cū hoſtes deeſſent: in ſeipſos arma cōuerterent:tamen ſm M.Ca.ſniam factū eſt ſenatuſconſultū:vt bellū Carthaginēſibus inferret:& ſubacta Carthago euerteret.

ASCE.

¶IPSE habet imaginem poſitam in Cella.i.ſacello Iouis optimi maximi.ſ.in capitolio: quæ.ſ.imago quotieſcūq; munus.i. officium aliquod gentis Corneliæ eſt celebrandum. ¶Petitur inde.i.e cella Iouis:& capitoliū eſt illi vni.i.ſoli inſtar.i.in ſtatū & formam:aut ad æquiparationem atrii:quia alii habent imagines ſuas in atriis per ſtemmata in armariis diſpoſitas.Scipio vnus in capitolio. ¶Tam.i.tantum hercule.ſ.teſte:aut vindice:capitolium eſt Scipioni inſtar atrii:q̄.i.quantum effigies Cato.

ſuperioris.i.maioris:videlicet cenſorii expromitur.i.quaſi e promptuario ſumitur:curia.i.loco:quo ſenatus conuocari ſolebat ad officia generis eius.quoties opus ſit tota familia:vt in pompa funebri.Gratum.i.gratum ordinem.i.ſenatorium:qui voluit: ſenatorem vtiliſſimum reip.videlicet Catonem ſuperiorem tantūmodo.i.ferme(vt Oli.exponere ſolet:cuius expoſitioni hic locus maxime arridet)aut hoc ſolo dempto:ꝙ non viuum:ſed in imaginem habitare ſecum ſemper ſenatorem inquā diuitem omnibus numeris.i.gradibus:aut punctis virtutis(quod vni Chriſto vere addicitur.)& magnum magis ſuo merito (quia non ponebat ſpem in aura populari : nec in alia quauis re extra ſe) q̄ beneficio fortunæ : cuius conſilio Carthago eſt prius deelta q̄ imperio Scipionis. In quare grauiter potius q̄ prouide ſenſit:vt Oliuerius diſerte recitat.

¶De Scipione Naſica.

VErum ſpecimen honoris a Scipione quoq; Naſica oboritur.eius nāq; manibus, & penatibus nondū quæſtoris, Senatus Pythii Apollinis monitu, Peſſinunte accerſitam deam excipi uoluit:quia eodem oraculo præceptum erat:ut hæc myſteria matris deum, a ſanctiſſimo uiro præſtarentur.explica totos faſtos, conſtitute omnes currus triumphales, nihil tamen in eorum principatu ſpecioſius reperies.

¶De Scipione Aemiliano.

TRadunt ſubinde nobis ornamenta ſua Scipiones cōmemoranda. Aemilianū enim populus ex candidato ædilitatis Conſulem fecit eundemq;, cum quæſtoriis comitiis ſuffragator. Qu.Fabii Maxi. fratris filii, in campū deſcēdiſſet: Conſulem iterū reduxit.Eidem ſenatus bis ſine ſorte prius Africam, deinde Hiſpaniā dedit. Atq; hæc neq; ciui cupido, neq; ſenatori ambitioſo, quemadmodū non ſolum uitæ eius ſeueriſſimus curſus, ſed etiam mors clandeſtinis illata inſidiis declarauit.

OLIV.

VErum ſpecimen.Omnium maximum:maxime ꝙ glorioſum fuiſſe:ꝙ Naſicæ contigit:pace aliorum dicere auſim q̄ tantum tam grauiſſimi ſenatus iudicium inter tot millia omnis ætatis:atq; in omni virtutis genere præſtantiſſimorum hominum ipſe ſit in adoleſcentia conſecutus:vt omnium optimus iudicaretur:de quo Solinus vir optimus inquit : Scipio Naſica iudicatus eſt non priuato tantum teſtimonio: ſed totius ſenatus ſacramento : quippe quo iuuentus dignior non fuerit:cum præcipuæ religionis crederetur miniſterium: cum oraculum moneret:accerſiri a peſſimonte ſacra matris deum Berecynthiæ.Pli.de viris illuſt.P.Scipio Naſica a ſenatu vir optimus iudicatus matrem deum hoſpitio recepit:& alio loco de Claudia in fine dicit:templum ædificauit Naſica:qui vir optimus iudicabatur.Liui. ſecundi punici belli lib.ix.cauſam huius aduectionis affert ſimul Ro.ab oraculo dicit admonitos : vt ab omnium optimo. ſuſceperetur hoſpitio:deinde ſubiungit. Acceſſit conſultatio de matre Idea accipienda præterq̄ ꝙ.M.Valerius.ex legatis expræſſus acturum in Italiam fore nunciauerāt: regis nuncius aderat:Taracone eam eſſe haud paruæ rei iudicium ſenatum tenebat : qui vir optimus in ciuitate eſſet: veram certe victoriam eius rei ſibi quiſq; mallet : q̄ vlla imperia:honoreſue ſuffragio patrum:ſeu plebis delatos.P. Scipionem filium eius : qui in Hiſpania ceciderat adoleſcentem nōdum quæſtorium iudicauerunt in tota ciuitate virum optimum eſſe.Plin.hunc vnum eſſe dicit: quia condito æuo vir optimus ſit iudicatus: & dignus qui matrem deum domi vſq; ad conditum templum exciperet. ¶Eius nāq; manibus.Nam cum oībus matronis hoſtiam ire iuſſus obuiam deæ:deāq; ipſam de naue accipere:& in terrā elatam tradere ferendam cū matronis. Ouid.faſtorum:Naſica excepit templi non perſtitit auctor.Auguſtus nam nunc ante Metellus erat. ¶Nondum quæſtoris. Adoleſcentem fuiſſe oſtendit:qui nondum quæſtor factus fuit.ſic & Liuius dixit:adoleſcentem nondum quæſtoriū. ¶Phytii Apollinis:quia diximus.Apollinē conſuluere Romani per legatos:quæ ratio foret tranſportandæ Romam deæ.Reſpondit Appollo per Attalum id facere poſſe Romanos:iuſſit:inſuper:vt cum aducta foret:eam exciperet:qui omnium vir optimus eſſet. ¶Explica totos faſtos:Exaggerat remiſſam Vale.ſi omnium Romanorū geſta : honoreſq; percurreris:ſi omnes oīum imperatorū triumphos in vnum cōſtitueris.nihil erit:quod huic vni de Scipione iudicio conferri poſſe videatur.nihil enim maius eſſe poteſt q̄ oīum morū:omniſq; ſanctitatis principatū obtinere. ¶Explica:euolue & pcurre. ¶Faſtos libros: in quibus faſtidies cōtinebantur:& in quibus reges cōſules:cæteriq; magiſtratus deſcribebantur a faſcibus dicti. ¶Nihil morum principatu qđ ipſe princeps morū iudicatus fuit.nā eius mores cæteris omnibus prępoſiti ſunt totius ſenatus iudicio.

TRadunt:Scipionum familia:cuiuſuis generis ornamentis omnium clariſſima ſemper in omni laudis genere prædicanda ſe offert:ita vt nulla ſit:quæ cum illa poſſit:nec audeat gloria:& ornamēto certare ſuperiori Aphricano:& naſicæ mirifica contigerunt ornamenta:ſed non minora reddita ſunt inferiori.cum.n.candidatus ædilitatem peteret:conſul creatus:rurſus cum die comitiorum in campum deſcendiſſet.vt Qu.Fabio nepoti ſuo ſuffragaretur: conſul præter opinionem domum deductus eſt.quid quod duæ prouinciæ Aphrica:& Hiſpania fuerunt illi extra ordinem demandatæ:hic profecto gloriam quanto minus appetebat:eo maiorem aſſequebatur:ꝙ autem ambitioſus non fuerit:& rigidiſſimus ſuæ vitæ curſus & mors per inſidias ſuis in penatibus illata facile declarāt. ¶Ex cādidato.ex petitore ædilitatis. ¶Suffragator.Nam candidatus deſcenderat non:vt magiſtratum peteret.ſed vt nepoti ſuffragaretur:vel vt alii dicunt fratri.vt fauore:& auctoritate ſua.Qu.Fabius quæſturam aſſequeretur. ¶Qu.Fabii.Sæpius dictum eſt:Paulū æmilium ex quattuor liberis duos duabus familiis in adoptionem tradidiſſe:alterum genti Fabiæ:qui Fabius Maximus dictus eſt. alterum Scipionum:qui Aphricanus inferior eſt appellatus. ¶Sine ſorte.extra ordinem:nulla collegæ:cum quo ſortiretur:habita mentione. ¶Aphricam.Cum deleuit Carthaginem. ¶Hiſpaniam:cum ſuſtulit numantiam. ¶Clandeſtinis niſi. occultis inſidiis.quomodo mors illi fuerit per inſidias illata diximus in cap.de moderatione.

Scipionis honores.

ASCE.

¶VERum.i.ſed ſpecimen.i.decus ſpectabile:aut experimentum honoris oboritur.i.occaſioni aliter oritur quoq; Scipione Naſica:nāq;.i.quia. ¶Senatus.i.cœtus ſenatorum Ro.voluit monitu.i.ex monitū Apollinis pythii.i.pythonis interemptoris:qui apud delphos colebatur:deam.ſ.Berecynthiam:quæ mater deum cenſebatur:accerſitam.ſ.Romam peſſimunte.i.ex eo loco phrygiæ:excipi manibus:& penatibus eius nondum quæſtoris.i.qui nondum quæſturam geſſerat:quæ tamen inter infimos magiſtratus reponitur:quia præceptum erat eodem oraculo.ſ.quod eam accerſendam Apollo pythius præcepe

mat:vt hæc miniſteria.ſ.recipi manibus e nauibus: & deferri primum in penates præſtarentur matri deum a viro ſanctiſſimo .i.qui eſſet omnium optimus. Explica.i.euolue totos faſtos.i.quicquid ſcriptum eſt in libris de diis: aut ſanctis viris: aut diebus feſtis: conſtitue.ſ.ante oculos tuos: omnes currus triumphales: tamen nihil non aliquid: non inuenies aliquid ſpecioſius in principatu.i.prærogatiua eorum.i.aut morum ſpecioſius.ſ.q̄ hoc: quod eſt iudicari: optimū virum eſſe in tanta multitudine. ℭ Tradunt &c. Scipiones.ſ.ſuperior: & Naſica. & inferior tradunt ſubinde.i.per aliquot interualla (nam licet in pleriſq; locis eorum meminit: tamen aliorum quoq; mentionem interſerit) ornamenta.i.decora ſua commemoranda nobis.i.a nobis: aut tradunt nobis ea commemoranda. Enim.i.quia populus.ſ.Romanus fecit: Aemilianum.ſ. Scipionē minorem in Aemiliorum familiam per adoptionem datum: conſulem ex candidato ædilitatis.i.cum eſſet candidatus.i.competitor ad ædilitatem obtinendam campum ingreſſus: & reduxit eundem iterum conſulem: cum deſcendiſſet in campum.ſ.martium comitiis quæſtoriis.i.conuocationibus populi ad creandos quæſtores: ſuffragator.i.ad ſuffragia obtinenda præcator Quinti Fab. filii Marci fratris. Senatus dedit eidem bis ſine ſorte.i. extra ſortem (nam conſules legitime prouincias ſortiebantur: priuati autem extra ſortem ex ſpeciali priuilegio: aut dono: eaſdem obtinebant: prius: Aphricam: deinde hiſpaniam: atq; ſup. dedit hæc: neq; ciui cupido.i.auaro rerum: neq; ſenatori ambitioſo.i.cupido honorum: quemadmodum nō ſolum ſeueriſſimus curſus vitæ eius: ſed etiam mors illata inſidiis clandeſtinis: quia in cubiculo ſuo noctu interemptus eſt: declarauit: quia ſi ambitioſus fuiſſet: æmulos timuiſſet: & ab illis ſe muniuiſſet: quod quia non fecit: ſimplicem ſe ciuem declarauit.

OLIV. Valerii ornamē ta.

MArcum quoq; Valerium. Cum duo præclara ornamenta. M. Vale. merito contigerint: alterum a diis. alterum ab hominibus illi tradita fuiſſe dicuntur. nam diuinum ſine dubio fuit: quod aduerſus ꝓcuratorem Gallum fortiter dimicanti coruus illi ſemper aſſuerit: & roſtro: ac vnguibus hoſtem infeſtando plurimum iuuerit. ciues deinde hominis virtute commoti ante legitimum tempus ei conſulatum demandarunt: Plini. de viris illuſtribus. Reliquias ſenonum Camillus proſequæbatur aduerſum ingentem gallum prouocatorem: ſolus Valerius tribunus militum omnibus territis proceſſit: Coruus ab ortu ſolis galeam eius inſedit: & iterpugnandum ora: oculoſq; verberauit. hoſte victo: Valerius Coruinus dictus eſt. hic cum igens multitudo ære alieno oppreſſa capuam occupare tentaſſet: & ducem ſibi Quintum neceſſitate compulſum feciſſet: ſublato ære alieno ſeditionē compreſſit: Liuius: dictator inquit magiſtro equitum. A. Cornelio Coſſo dicto conſularia comitia habuit: æmulumq; decoris ſui abſentem. M. Valerium coruinū: id enim illi deinde cognominis fuit: ſummo fauore populi tres: & viginti natum annos conſulem renunciauit. ℭ Cominus pugnanti. Singulari certamine dimicanti. ℭ Propugnatorem. Defenſorem: qui per Vale. contra gallum pugnaret. ℭ Veſtæ ori. Valeriorum familia vetuſtiſſima fuit in vrbe Ro. quæ ab hoc Vale. Coruini nomē accepit. ℭ Summo or. conſulatui. ℭ Tam cel. Quia longe citra legitimum tempus conſul creatus vigeſimotertio ſuæ ætatis anno. ℭ Et principio: quia primus e familia ſua cōſul factus fuerit.

ℭ De. M. Valerio.

MArcum quoq; Valerium duabus rebus inſignibus Dii pariter, atq; ciues ſpecioſum reddiderunt. Illi cum quodam Gallo comminus pugnanti coruum pugnatorem ſubiicientes, ii tertium & uigeſimum annum ingreſſo, conſulatū largiti quorum alterum decus uetuſtæ originis optimi hominis gens Coruina amplexa cognomē uſurpat: alterū ſummo ſubiungitur ornamento, tam celeritate, quam principio conſulatus gloriando.

ℭ De. Q. Scæuola.

AT ne Quinti quidē Scæuolæ, quē Lucius Craſſus in conſulatu collegam habuit: gloria parum illuſtris. qui Aſiam tam ſancte, & tam fortiter obtinuit: ut ſenatus deinceps in eam prouinciam ituris magiſtratibus, exemplum, atq; formam officii Scæuolam decreto ſuo proponeret.

Scæuola Aſiam ſanctiſſime rexit

AC ne quinti quidem Scæuolæ. Hoc Scæuolæ clariſſimum cōtigit: q̄d cum Aſia prouincia ſibi forte obueniſſet: in adminiſtranda ita ſe geſſit: vt ſenatus: deinde omnibus in eam prouinciā ituris magiſtratib⁹ Scæuolā adminiſtrandæ prouinciæ normam: exemplumq; proponerent. ex quo facile intelligi poteſt quanta innocentia: & integritate: quanta rurſus prudentia: & magnanimitate prouinciam illam adminiſtrauerit: cū ſenatus decreuerit. vt eius normā: exemplumq; ſeruarent præfecti: & magiſtratus nihil in eo: quod ad iuſtiſſimi viri: ſapientiſſimi hominis: & integerrimi præfecti gloriam pertineret defuiſſe videtur. hic eſt ille Scæuola: quem Carbo in ea prouincia diligentiſſime ſeruauerat accuſaturus ſi q̄d peccaſſet: vlciſcendi patris gratia: qui ab hoc Scæuola fuerat aliquando damnatus: ſed tanta fuit Scæuolæ integritas: vt nullum illi criminandi locū reliquerit. ℭ Quem Lucius Craſſus. Hoc dicit ad diſcretionem aliorum: qui multi Scæuolæ dicti ſunt: vt augur: vt pontifex: vt iuriſperitus: vt alii. ℭ Scæuolam. Voluit ſenatus: vt prouinciam illam adminiſtraturis omnibus ſcæuola foret exemplū vt ea fide: & integritate: eo conſilio equitate rempubli. adminiſtrarent: quibus Scæuola gubernaſſet.

ASCE.

ℭ MARCVM: & cætera. Dii pariter: atq; homines reddiderunt quoq;: ideſt etiam. M. Valerium: ſcilicet Coruinum: ſpecioſum: ideſt ſpectabilem: & decorum: duabus rebus inſignibus: ideſt eminentibus. Illi ſcilicet dii reddiderunt ſpecioſum: ſubiicientes: ideſt clam iniicientes ipſi pugnanti cum quodam Gallo. ℭ Cominus: ideſt conſerta manu in ſingulari certamine: coruum: ſcilicet auem pugnatorem: quia oculos Galli alis infeſtantem: hi: ſcilicet ciues: ſupple reddiderunt ſpecioſum: largiti ſupple ei ingreſſo annum tertium: & vigeſimum: conſulatum. cum ante trigeſimum lex eum inire vetaret. Quorum alterum: ſcilicet beneficium a diis collatum: gens Coruina amplexa decus: ideſt tanquā decus vetuſtæ originis optimi hominis: ſcilicet primi Coruini: aut optimi ominis. vſurpat cognomen: ideſt pro cognomine: vt coruina dicatur alterum: ſcilicet a ciuibus collatum beneficium ſubiungitur ſummo ornamento: gloriando.i.dum gloriatur tam celeritate conſulatus: quia ante vigeſimum quartum annum conſul factus fuit: q̄ principio: quia primus in familia ſua conſul fuit. ℭ Ac ne quidem.i.non ſaltem: aut non etiam gloria Quinti Scæuolæ: quem Lucius Craſſus habuit collegam in conſulatu ſuo: ſupple fuit parꝫ illuſtris: quia multum illuſtris fuit. Qui obtinuit aſiā tam ſancte: & tam fortiter vt ſenatus proponeret deinceps decreto ſuo magiſtratibus ituris in eam prouinciam ſcæuolam exemplum: atq; formam officii.

ASCE.

ℭ INHAErent &c. ſeptem cōſulatus: ac duo ampliſſimi triūphi Caii. M.i. quos Caius. M. Arpinas geſſit: ac duxit: inhærent.i. infixi ſunt: quaſi fundamentū ſint illi.ſ. nobili voci Aphricani ſuperioris (t̄ nim pro ga. M. ſup. exultauit gaudio.i. pſpero ſucceſſu: vſq; ad rogū.i.vſq; ad funus ſuū: q.ſ. Marius quū mereretur ſtipendia equeſtria.i.militaret pro mercede in equo: ſub eo duce: videlicet Scip. & q̄dā interrogaſſet forte iter cœnā.i.cœnādū Scip. quēnā reſp. habitura eſſet imperatorē æque magnū: ſiq̄d.ſ.aduerſi (intellexit aūt necē: ſed ad euitandū malū omē: nō audebat dicere: ſi mortē obiueris) accidiſſet illi.i.ſi occidereť: aut moreretur: Scip. ſup. reſpiciēs ſe cubantē ſupra ipſum.ſ. Mariū: dixit: vel.i.ēt: aut ſaltē hūc.ſ. equitē: licet ignobilē: ſtrenuū tñ.

OLIV. Mario quæ magnifice contigerunt.

INhærent illi voci. Nec Marius q̄dē hoc ornamēti genere caruit: nō.n. minus illi glorioſum Scipionis iudiciū fuiſſe videtur: q̄ ſeptē cōſulatus. nā vt in eius vita legitur: cū in Hiſpania ſub Aphricano poſteriore ſtipendia faceret: & forte in cœna iuxta imperatorem diſcūberet: q̄ plurimi faceret illū imperator. quidā ex aſtantibus ſiue ſerio: ſiue loco Scipionē interrogauit: ſi quid illi forte accidiſſet. quē imperatorem ſibi parē res pub. eſſet habitura: cōuerſus in Mariū: & percuſſo eius humero Scipio: illum futurū ſine vlla cunctatione reſpōdit: q̄d eius: quæ poſtmodū euenit futuræ magnitudinis veriſſimū vaticiniū fuit: ſed tunc oēs: qui aderant facile cognouerunt quāti Marium faceret Scipio. nā te vera nihil ad oēm dignitatē: & amplitudinē cōſequendā Mario deerat: ꝑter generis dignitatē: teſte Salu. ℭ Inhærent. Inniuntur: & infixi: quaſi depēdent a voce Scip. ſeptē Marii cōſulatus: qui ſecuti ſunt. Duo ampliſſimi triūphi: Alter de Iugurtha rege Numidiæ: alter de Cymbris: Senonibus: & Teutonis. ℭ Ad rogū vſq;.i.vſq; ad mortē gaudio exultauit: præterq̄ cū in paludib⁹ delituit: & ad eū occidendum Minturnas miſſus eſt Cymber o Valeri. ſed illud comparatione fœlicitatis tum a deo breue ſunt: vt merito dici poſſit ad mortem vſq; exultaſſe: nam ſeptimo conſulatu periit. ℭ Equeſtria: Tunc decurio fuit Marius. ℭ Vel hunc ēt hunc: Marium vel ſaltē hunc Marium: nā vel vtrūq; ſignificat interdum etiā diſiunctiua eſt. hac voce ſignificauit Scipio Marium futurū imperatorē: qui ſibi cōparari poſſet. ℭ Quo augurio: nō facile inquit iudicare pōt: id ne dixerit Scipio ex certa animi ſententia: quia ita ſua virtute futurū præuidiſſet: an fortuito quodam vocis iactu tanq̄ diuinaſſet futurū: quod euenit: omnino tamen appellat augurium. ℭ Perpendi: examinari: iudicari. ℭ Nimirū: cœna militaris. Certe inq̄t in cœna militari ꝓuidit Sci. ſumptuoſas illas cœnas: quas Po. Ro. ea nocte: qua nūciatū fuit: Cymbros ab eo fuiſſe deletos: in honorem Marii celebrauit. ℭ Cœna militaris: quæ in caſtris facta eſt. ℭ Nemo fuit. qui nō illi libauerit. In oibus ſacris æpulis primitias diis offerebant. in ea nocte: non diis: ſed Mario libarunt.

ℭ De Caio Mario.

INhærent illi uoci poſterioris Africani, ſeptem. C. Marii conſulatus, ac duo ampliſſimi triūphi ad rogū.n. uſq; gaudio exultauit: qui, cū apud Numantiam ſub eo duce ſtipendia equeſtria mereretur: & forte inter cœnam q̄dā Scipionē interrogaſſet: ſiq̄dē illi accidiſſet, quē nā reſp. æq; magnū habitura eſſet imperatorem: reſpiciens ſe ſupra ipſum cubantē, uel hūc dixit. quo augurio perfectiſſima uirtus, maximā orientē uirtutē uiderit ne certius, an efficacius acciderit, perpendi uix pōt. illa nimirum cœna militaris, ſpecioſiſſimas tanta in urbe Mario futuras cœnas ominata eſt. Poſtquā Cimbros ab eo deletos initio noctis nuntius peruenit: nemo fuit, qui non illi tāquā Diis immortalibus, apud ſacra menſæ ſuæ libauerit.

ℭ De Cn. Pompeio.

IAm quæ in Cn. Pompeiū & ampla, & noua geſta ſunt. hinc aſſenſione fauoris, illic fremitu inuidiæ, literarū monumentis obſtrepitur. Eques Romanus, proconſul in Hiſpaniā aduerſus Sertorium pari imperio cum pio Metello principe ciuitatis miſſus eſt, nondum illum honorē

IAm quæ in. Cn. Pōpeiū. Quæ ampla: & magnifica Pōpeio cōtigerint: licet ex multis auctorib⁹ colligi poſſit: vt e Plinio nat. hiſt. lib. vii. qui eius titulos omnes: triūphoſq; ſummatim percurrens: illū non ſolū Alexādri Magni: ſed Herculis & liberi patris fulgorē adæquaſſe dicit: & e Plutarcho: qui eius vitā deſcribēs: eū quaſi de toto orbe triūphaſſe oſtēdit: hæc tamē omnia e Cice. Pompeiana multo facilius: ac breuius: cum igitur auctorem hoc loco ſequar: quoniam eius verius erit teſtimonium. Dicit enim non cōmemorabo nuper ita nobis: patribuſq; noſtris eſſe viſum: vt in vno. C. Mario ſpes imperii poneretur. vt idem cum Iugurtha: idem cum Cymbris: idem cum Teutonicis bellum adminiſtraret: in ipſo Cn. Pompeio. in quo noui conſtitui nihil vult. Qu. Catu. quam multa ſint noua: ſummaq; Catuli voluntate conſtituta recordamini quid tam nouum q̄ adoleſcentulum priuatum exercitum difficilem reipub. Syllæ conficere confecit: huic præeſſe præfuit rem optime ductu ſuo gerere geſſit: quid tam præter conſuetudinem q̄ homini per adoleſcenti: cuius a ſenatorio gradu ætas longe abeſſet: imperium: atq; exercitum dari: Siciliam permitti: atq; Aphricam bellum in ea adminiſtrandum: fuit in his prouinciis ſingulari innocentia: grauitate: virtute: bellum in Aphrica maximum confecit: victorem exercitum deportauit: quid vero ita inauditum q̄ equitem Romanum triumphare: at eam quoq; rem Populus Ro. non modo vidit: ſed etiam omnium ſtudio viſendam putauit: quid tam inuſitatum q̄ cum duo conſules clariſſimi: fortiſſimiq; eſſent eques Romanus ad bellum maximum: formidoloſiſſimumq; proconſule mitteretur: miſſus eſt: quo quidem tempore cum eſſet non nemo in ſenatu: qui diceret non oportere: mitti hominē priuatum proconſule. L. Philippum dixiſſe dicitur: non ſe illum ſua ſententia pro conſule: ſed pro conſulibus mitti: tanta in eo reipub. bene gerendæ ſpes conſtituebatur: vt duorum conſulū munus vnius adoleſcētis virtuti cōmitteretur: quid tam ſingulare q̄ vt ex ſenatuſcōſulto legibus ſolutus cōſul ante fieret: q̄ vllum alium magiſtratum per leges capere licuiſſet: quid tam incredibile q̄ vt iterū eques Romanus ex ſenatuſconſulto triumpharet. hæc in hominibus omnibus noua poſt hominum memoriā conſtituta ſunt: ea tam multa non ſunt q̄ hæc: quæ in hoc vno homine videmus apparere: Iam quæ in Cn. Pompe. Diſſenſionem inter auctores & harum rerum ſcriptores eſſe dicit: ꝙ alii Pōpeio fauentes: hæc omnia recte facta a ſenatu Populoq; Ro. fuiſſe dicant: alii quadam inuidia cōmoti repræhendant: ꝙ contra leges: & maiorum conſuetudinem: tantaq; Pompeio tributa fuerint: & ſimul notanda eſt conſtructio: quia dicit: obſtrepitur: quæ in Pōpeium congeſta ſunt: ſubauditur enim pro his: nam poſito relatiuo: ſubauditur antecedens. ℭ Hinc aſcenſione fauoris: propter eos: qui recte eſſe dicunt. ℭ Fremitu inuidiæ: propter eos qui liuore ducti: non recte factum eſſe dicunt: ꝙ contra leges: & maiorum conſuetudinem: tot: tantaq; Pompeius fuiſ

L. Philippus de Pōpeio.

ſet aſſecutus. ¶ Litterarum monumentis: Quia ſcriptores de his ſuum quoq; adhibuere iudicium. ¶ Obſtrepitur: Circumſonatur: obtunditur: murmuratur: vociferatur. ¶ Eques Romanus: hoc idem affirmat Cicero in Philippicis Liuius tamen libro nonageſimo pri. dicit eum fuiſſe quæſtorem: quando aduerſus Sertorium cum imperio cōſulari miſſus eſt. Equitem vero fuiſſe dicit cum in Aphricam miſſus eſt aduerſum Gn. Domitium proſcriptum. Et Hiericam: vel Hiarbam; vt alii dicunt regem numidarum bellum molientes: quos victos interemit: natus annos quattuor: & viginti: & de Aphrica triumphauit: quod ad eam diem nemini vnq̄ contigerat; vt eques Romanus triumpharet: ſed Ciceroni magis credendum eſt: qui hæc omnia vidit: & ſenſit. ¶ Bis triumphauit: ſemel de Aphrica deuictis: vt ſupra Domitio: & hiera rege: rurſus de ſicilia victo carbone: qui flens muliebriter mortem tulit: nam victum occidit.

ASCE. ¶ QVO augurio vix poteſt perpendi. i. diſcerni: ne. e. an perfectiſſima virtus. ſ. Scipionis: hoc eſt Scipio præditus iam tum virtute conſummatiſſima: viderit. i. proſpexerit quaſi per ſpiritum prophetiæ: & vim diuinandi: maximam virtutem orientem. ſ. in Mario: certius. i. infallibilius: an ſup. acciderit. i. a caſu contigerit efficacius. Nimirum. i. haud dubie: illa cœna militaris. i. qua inter milites; vtpote in exercitu Scipio talia de Mario prædicauit: ominata eſt. i. augurauit: & quaſi omine quodā præſignauit Mario: ſpecioſiſſimas. i. honorificentiſſimas cœnas futuras Mario. i. in honorem Marii: in tanta vrbe: quanta eſt Roma. Nam poſtq̄ nuntius peruenit. ſ. Romam initio noctis: Cimbros delatos ab eo. ſ. Mario: nemo fuit ſup. Romæ: qui non libauerit. i. obtulerit illi. ſ. Mario: tanquam diis immortalibus apud ſacra menſæ ſuæ: hoc eſt; qui non inſtruxerit epulum læticiæ: ſicut Galli ignes extruunt: & inter epulandum Mario adbiberit: & quaſi ſacra libamina obtulerit. ¶ Iā (continuatiua eſt particula) obſtrepitur. i. cum ſtrepitu memoratur monumentis litterarum. i. ſcriptis multorum: quæ cum ſtrepitu quodam: & frequentia leguntur: quæ. ſ. magnifica: & ampla: & noua: & inuſitata: geſta. i. congeſta ſunt in Cneū Pompeiū ſ. magnū: hinc. i. ex vna parte: aſſenſione. i. aſpiratione fauoris: illinc. i. ex altera parte fremitu inuidiæ: quia ſæpe: qui per inuidiā ſummis viris obeſſe nituntur: proſunt illis ad gloriā: vt Iuno Herculi: Pelias Iaſoni: &c. Ipſe ſup. eques Romanus. quū eſſet tantum eques miſſus eſt proconſul. i. functurus conſulari poteſtate: in Hiſpaniam: aduerſus ſertorium: pari poteſtate. i. habens parem poteſtatem cum Metello Pio principe ciuitatis. ſ. Romanæ: & triumphauit bis: nondum auſpicatus. i. auſpicio adeptus: aut ingreſſus vllum honorem. i. magiſtratum honorificū: nā pro conſulatus non erat in vrbe: ſed in prouincia.

auſpicatus bis triumphauit. Initia magiſtratuum a ſummo imperio cepit, tertiū conſulatū decreto ſenatus ſolus geſſit. De Mithridate, & Tigrane, de multis præterea regibus, & gentibus, plurimiſq; ciuitatibus & prædonibus unum duxit triumphum.

¶ De. Q u. Catulo.

QVintū etiā Catulū Populus Romanus uoce ſua tantū non ad ſydera uſq; euexit. Nā cum ab eo pro roſtris interrogaretur: ſi in uno Pompeio magno omnia reponere perſeueraſſet: abſumpto illo ſubiti caſus incurſu, in quo ſpem eſſet habiturus: ſummo conſenſu acclamauit, in te. uim honorati iudicii admirabilem, ſiquidem magno Pompeio cū omnibus ornamentis, quæ retuli, duarum ſyllabarum ſpatio incluſum Catulū æquauit.

OLIV. ¶ AVSPIcatus: per auſpicū cōſecutus. ¶ Initia magiſtratuū; Non ille per gradus inferiores ad ſummū aſcendit: ſed primus illi magiſtratus fuit cōſulatus: ad quē per ædilitatem quæſturā: alioſq; magiſtratus reliqui ciues peruenire cōſueuerant. Tertium conſulatū hoc ex auctoritate M. Bibuli Catonis neceſſarii factū eſt: cuius ſententiam Cato laudauit: vt in eius vita legitur. ¶ De Mithridate rege ponti. ¶ De Tigrane rege Armeniæ cuius filius cum vxore triūphantis currum proſecuti ſunt Zoſimetis cum vxore: Ariſtobolus rex Iudeorum. ¶ De multis regibus: de Ariobarzane: Pharnace: Ariſtobolo. ¶ Plurimis ciuitatibus: Ciuitates ꝓpe noningentas cœpit: inter quas & Hieroſolymam: vbi tēplum ad iudeorum vrbē vſq; ad id tēpus inuiolatū ſpoliauit: ex quo creditur non illi poſt illā ſpoliationē proſpere quicq̄ ceſſiſſe. ¶ Et gentibus: Nā gētes: ſiue nationes. xii. ſubegit. ¶ Prædonibus: Piratas celerius q̄ credi poteſt ſuperauit. ¶ Vnū duxit triumphum: de his oibus ſemel triūphauit: & triūphantis currū ꝓſecuti ſunt reges ſupra memorati: Plutarchus de tertio Pōpei triumpho: ex quibus gentibus triūphauerit: ſic breuiter tradit: erant quippe regiones hæ: Pontus; Armenia; Capadocia; Paphlagonia: Media: Colchis; Tyberia: Albania: Syria: Cilicia: Meſopotāmia. Præterea hi: qui circa Phœniciā & Paleſtinam incolunt Iudæi; Arabes Piratarum etiā quotquot genera terra: mariq; debellata erāt: inter hæc notabantur caſtella: aut pauciora q̄ mille capta: ciuitates ferme noningentæ: piraticæ naues octingente: vrbes præſidiis Romanis firmatas eſſe vnde quadraginta: his quoq; addebantur vniuerſa Romanæ vrbis tributa ante id bellum quinquagies decies centena milia fuiſſe: cum his vero: quæ Popu. Roma. ipſe quæſiuit octuagies: & quinquies decies centena milia: in errarium: præterea vaſa aurum argentumq; ſignatum ad viginti milia talentorum: præter quæ militibus diuiſa ſunt. quorū qui minus accepit mille: & quingentos aureos tulit: captiui poſt principes Piratarum in triumpho ducti. Tigranis Armeni filius cum vxore filiaq; ipſius regis Tigranis Coſmiæ coniunx: rex Iudeorum Ariſtobolus: Mithridatis ſoror cum liberis quinq;. Scytarum quoq;: qui multæ mulieres Albanorum: & Tyberorum ac regis coagenorum obſides ducti. Trophœa quoq; q̄ plura notata: omnia præliorum munera: quæ aut ſe duce: aut per legatos adeptus erat: maximum & ſplendidiſſimum fuit: & quod Romanorum nemini hactenus obtigit: & trinum e trina vniuerſi orbis parte triumphum duxit: nam licet tres ex hac vna parte antea triumphauerint: ipſe tamen primum ex Aphrica. Secundum ex Europa. Tertium hunc vltimum ex Aſia ducens triumphum quodāmodo viſus eſt ex vniuerſo ambitu orbis triumphaſſe.

Ariſtobolus rex.

Pōpeii trophæa

Catulus Pompei laudibꝰ non inferior.

QVintum etiā Catulum: Non parum illuſtre fuit: qđ euenit. Qu. Catulo: qui cū Po. Ro. diſſuadere vellet: non eſſe Mithridatis prouinciam Pompeio demandandam: quæſiuit ex populo: in quo ſpem eſſent habituri: abſumpto forte Pompeio: in quem tunc omnia conferrent: ſummo omnium conſenſu ſucclamatum eſt: in te. Cice. in Pompeiana. Reliquū eſt: vt de Qu. Catuli auctoritate: & ſententia dicendum eſſe videatur: qui cum ex vobis quæreret: ſi in vno Gn. Pompeio omnia poneretis: ſi quid eo Pompeio factum eſſet: in quo ſpem eſſetis habituri: cœpit magnum ſuæ virtutis fructum: ac dignitatis: cum omnes vna prope voce in eo ipſo ſpem habituros eſſe dixiſtis: & enim talis eſt vir: vt nulla res tanta ſit: ac tam difficilis: q̄ ille non & conſilio regere: & integritate tueri: & virtute conficere poſſit: ex his ergo verbis Populus Romanus Pōpeii gloriæ catulū adæquauit. ¶ Ad ſydera vſq; euexit: Hyperbole eſt: Populus Romanus maxime catulū ſuis verbis extu

lit. ¶ Abſumpto: Extincto pompeio aliquo ſubito fortunæ impetu. ¶ Vim honorati iudicii: Qui diligēter liberauerit: populi vocem vim maximā ineſſe cognoſcet: vt duobus verbis facile ſignificauerit: catulū nihilo inferiorem eſſe pompeio. ¶ Vim admirabilem: Vehementiam admiratione dignam. ¶ Duarum ſyllabarum ſpacio: Videlicet in te.

¶ COEpit initia magiſtratuū a ſummo imperio: quia non gradatim venit per ædilitatem: q̄ſturam: ꝑturam: &c. ad conſulatum: ſed non geſtis minoribus: ſummos honores adiit: geſſit tertiū conſulatū ſolus. i. ſine collega. & id decreto ſenatus duxit vnum triumphū. i. ſimul: & ſemel triumphauit de Mithridate rege ponti: de Tigrane rege armeniæ: præterea de multis regibus. ſ. aliis: vt de Ariobarzane: Pharnacæ Ariſtobolo: & gentibus. i. nationibus: quas. xii. ſubegit: & plurimis ciuitatibus: quia quaſi noningentis: & prædonibus: vt de pyratis: Cilicibus: de qbus late Oliuerius. ¶ Quintū: &c. Populus Romanus tantū non. i. quaſi: aut hoc ſolo dempto: ꝙ non facto: ſed voce ſua euexit ēt Quintum Catulū vſq; ad ſydera. Nā cum populus Romanus interrogaret᷑ ab eo. ſ. Catulo: pro roſtris. i. in cōcione ante roſtra: ſi populus ſup. ꝑſeueraſſet reponere. i. collocare oia. ſ. ornamenta ſua in vno. ſ. ſolo pompeio magno: in quo eēt habiturus ſpem illo. ſ. pompeio abſumpto. i. ſi forte abſumatur: & pereat incurſu. i. impetu ſubiti. i. importuni caſus: acclamauit ſummo conſenſu: in te. hoc ē in catulo. Vim. i. o vim admirabilē iudicii honorati. i. honorifici: ſiquidem. i. quoniam: populus æquauit Catulum incluſum ſpatio duarum ſyllabarum. ſ. in te: hoc eſt intellectum per pronomen te: Pompeio magno: cum omnibus ornamentis: quæ retuli. i. recitaui in ſuperiori capite. ASCE.

¶ De. M. Catone.

POteſt &. M. Catonis e Cypro cū regia pecunia reuertētis appulſus ad ripā Tyberis, memorabilis uideri cui naue egredięti Cōſules, & cæteri magr̄atus, & uniuerſus. S. P. Q. R. officii gratia præſto fuit non quod magnū pondus auri, & argenti, ſed quod. M. Catonem claſſis illa incolumen aduexerat, lætatus.

¶ De Lucio Martio.

SEd neſcio an præcipuum ſit. L. Martii inuſitati decoris exēplū. quem equitem Romanū duo exercitus. P. & Cn. Scipionum interitu, uictoriaq; Haſdrubalis lacerati, ducē legerūt, quo tempore ſalus eorū in ultimas anguſtias deducta, nullum ambitionis locum relinquebat.

¶ De Sulpitia.

MErito commemorationi uirorū Sulpitia Seruii Patercullí filia. Q. Fuluii Flacci uxor addicitur: quæ: cū ſenatus libris ſibillinis p decemuiros inſpectis cenſuiſſet: ut Veneris Verticordiæ ſimulachrum conſecraretur: quo facilius uirginum, mulierūq; mens a libidine, ad pudicitiā conuerteretur: & ex omnibus matronis centum, ex centū autem decē ſorte ductæ, de ſanctiſſima fœmina iudicium facerent: cunctis caſtitate prælata eſt.

OLIV. POteſt. M. Catonis: De perfectione. M. Catoni in cyprum de regia pecunia Romam tranſuecta de cypro in prouinciæ formam redacta: dictum eſt: quod vero ad eius gloriam pertinet: & quod illi magnificum contigit ex hac expeditione reuertenti: non ſolum conſules: cæteriq; magiſtratus: ſed omnes quoq; ſenatores: populus vniuerſus obuiam honoris gratia prodiderunt: magnam præferentes leticiam: quod incolumis rediiſſet: ſpes maxima patriæ: & decus ſenatus Romani. ¶ Appulſus. Appulſio applicatio eſt enim nomen hoc loco nō participium. ¶ Officii gratia: ꝓſtandi honoris gratia. ¶ Præſto fuit: Obuiam progreſſus.

SEd neſcio an præcipuum: Notata eſt hiſtoria in capitulo de prodigiis libri. Fuit autē hoc illi magnificum: & illuſtre: quod duobus in hiſpania occiſis Scipionibus: reliquiæ totius exercitus in vnū collectæ: ſummo conſenſu imperium ei detulerunt: qui cum in propinquo bina pænorum caſtra paucis milibus paſſuū diſtarent cohortatus milites proxima caſtra: intempeſta nocte adortus eſt: & tum hoſtem victoriæ fiducia incompoſitum aggreſſus: ne nuncium quidem cladis reliquit: breuiſſimo tempore militi ad requiem dato: eadē nocte capti fama rei geſtæ: progreſſus altera eorum caſtra inuaſit. Ita bis ſimili vſus euentu: deletis vtrobiq; pœnis: amiſſas populo Romano hiſpanias reſtituit: quo tēpore: hoc illi tanto glorioſius fuit quo non ambitione quæſitum: non alia ratione expetitū fuiſſe dici poſſit: quippe in tanto diſcrimine vbi omnium ſalus vni ſapiētiſſimo credenda fuerat. In vltimas anguſtias: in vltimū vitæ diſcrimen: vbi ſpes nulla ſalutis ſubeſſe videretur.

MErito virorum Sulpitia: Eſt ſexui quoq; fœmineo ſuus reddendus honor: vt ſi quid magnificum illis contigerit: ſilentio non ꝑtermittatur: ne id factum inuidia eſſe videat᷑: itaq; ſulpitia virorū cōmemorationi ſubiungi merito poſſe videatur: hæc paterculi filia: & Fuluii Flacci coniunx: cum ex libris ſibyllinis ſenatus decreuiſſet: vt veneris verticordiæ ſimulachrum conſecraretur: vt mulieres videlicet in pudicitiam conuerterentur: & decem virorum mandato: caſtior matrona dedicationi præficeretur: inter centum: quæ ex omni mulierum turba caſtiores electæ ſunt: hæc Sulpitia fuit: & ex his deinde ſelectæ ſunt decem præſtantiores: in quibus omnium iudicio: & ipſa connumerata eſt: poſtremo cum ex decem peteretur prima ipſarum: mulierum conſenſu Sulpitia datur. Pli. lib. vii. natu. hiſto. Pudiciſſima inquit fœmina ſemel matronarum ſententia iudicata eſt Sulpitia paterculi filia vxor Fuluii Flacci: electa ex centum præcipuis: quæ ſimulachrum Veneris ex ſibyllinis libris dedicaret. Verticordiæ: quæ impudicarum mulierum corda libidine ad pudicitiam verteret: nam a vertendo corde verticordia dicta eſt venus. ¶ Cæterum. Quia ſine diminutione: quando quidem inquit externorum virorum exempla ſine detractione amplitudinis Romanæ commemorare poſſumus: de his quoq; dicamus.

Sulpitiæ caſtitas.

Sulpitia Flacci vxor.

ASCE. ¶ POTEST: &c. Appulſum. i. Applicatio ad ripam Tyberis Marci Catonis reuerentis Cypro cum pecunia regia: pro qua miſſus fuerat: ne Cypri rebellarent: poteſt videri &. i. etiam memorabilis: cui. ſ. Catoni: egredienti nauē: conſules: & cæteri magiſtratus: & vniuerſus ſenatus: populuſq; Romanus: fuit præſto. i. obuiam prodiit: gratia officii. i. honoris debiti impendendi: lætatus: non ꝙ claſſis illa aduexerat magnum pondus auri: & argenti: ſed ꝙ aduexerat. Marcum Catonem incolumem: qui tamen per inuidiam miſſus erat: vnde etiam ſubſiſtere noluit. ¶ Sed neſcio: an exemplum Lucii Martii ſit præcipuum decoris inuſitati: quem ſup. entem equitem Romanum: duo exercitus lacerati interitu Publii & Cneii Scipionum: & victoria

Haſdrubalis:qui eos vicerat in hiſpania:legerunt.i.legerunt ducem(Senatus tamen non approbauit:eo q non ſatis modeſtæ victoriam ſuam ad eum ſcripſerat)ſup.eo tēpore:quo ſalus eorum deducta in vltimas anguſtias:nullum locum ambitionis:aut ambitioni relinqbant:quia vbi de ſalute agitur:vero iudicio res decernitur:nec vnde res:ſed vnde ſalus dependeat:eligitur.¶Merito:&c.Sulpitia filii Seruii paterculi:& ſup.vxor Quinti Fuluii Flacci adiicitur merito commemorationi virorum.Quæ cum ſenatus cenſuiſſet:libris ſybillinis inſpectis:per decē viros ad hoc creatos:vt ſimulacrū Veneris Verticordiæ.i.habentis poteſtatem cordis vertendi:vt miſera gentilitas credebat:conſecraretur:quo.i.ideo : vt mens virginum:id non corruptarum & mulierum.i.corruptaꝝ conuerteret facilius ad pudicitiam:& centum.ſ.matronæ ex omnibus negociis : autē.i.ſed:decem.ſ.matronæ ductæ ſorte facerent iudicium de ſanctiſſima fœmina:quæ.ſ.ſimulacrum illud cōſecraret: prælata eſt cunctis.ſ.aliis caſtitate.i.in caſtitate:aut ob caſtitatem.Faciens autem tranſitū ad externa dicet.Cæterum.i.ſed quia inſignia quoq; externa poſſunt reſpici ſine vlla diminutione maieſtatis Romanæ:tranſgrediamur ad ea.

Externa. ¶De Pythagora.

Caeterum quia ſine ulla diminutiōe Romanæ maieſtatis externa quoq; inſignia reſpici poſſūt:ad ea trāſgrediamur. Pythagoræ tāta ueneratio ab authoribus tributa eſt: ut quæ ab eo acceperant, in diſputationē deducere nefas exiſtimarent. quinetiam interpellati ad reddendam cām, hoc ſolū reſpōdebant:αυτοσ εφη.Magnus honos, ſed ſcholatenus. Illa urbium ſuffragiis tributa eſt.

¶De eodem Pythagora.

Enixo Crotoniatæ ſtudio ab eo petierunt: ut ſenatū ipſoꝝ, q mille hoīum numero cōſtabat:cōſiliis ſuis uti pateretur:opulētiſſimaq; ciuitas tā freqnter uenerari poſt mortē,domū eius Cereris ſacrariū fecerūt. quāq; illa urbs uiguit: & dea in hominis memoria,& homo in deæ religione cultus eſt.

¶De Gorgia Leontino.

Gorgie uero Leontino ſtudiis literarū ætatis ſuæ cunctos præſtāti, adeo ut primus in cōuentu poſcere, qua de re qſq; audire uellet: auſus ſit uniuerſa Græcia in templo Delphici Apollinis ſtatuā ſolido ex auro poſuit:cum cæterorum ad id tempus auratas collocaſſet.

OLIV. Pythagoræ honores.

Pythagoræ tāta veneratio:De hac Pythagoræ veneratione Ci.li.i.de na.deo.Non ſunt inquit tā auctores in diſputando q rationis momēta qrēda:quinetiam obeſt plerūq; his:qui diſcere volunt:auctoritas eoꝝ:qui ſe docere profitentur deſinunt.n.ſuū adhibere iudicium:cū id babent ratum qd ab eo:quē probāt: iudicatum vident:nec vero probare ſoleo id:qd de pythagoricis accepimus:q ferunt:ſi quid affirmarent in diſputando:cum ex his qreretur:quare ita eſſet:reſpondere ſolitos ipſe dixit:ipſe autem erat pythagoras tantum pīudicata opinio poterat: vt ēt ſine ratione valeret auctoritas. ¶In diſputatione deduceret:Diſputare de ea re:quā pythagoras aſſeruiſſet. ¶Interpellati : Interrogati ab aliis. ¶Scholatenus:Magnus qdē honos tribuebat pythagoræ:ſed his dūtaxat a diſcipulis qtū ad ſcholā eius ptinebat: veneratio hæc erat eximia:Vlterius vero nō procedebat: &.i.qd dicit ſcholatenus.i.quo ad ptinet ad ſcholam:quē autem diſputando:ſiue docendo Pythagoras morem ſeruauerit:vide Aulum ge.lib.i.c.ix.illa vrbium ſuffragiis:illa ſubaudi veneratio.¶Vrbium:propter crotoniatas.

Enixo:Croto diſcipuloꝝ iudicium ſcholam nō excedebat:ſed qd ſequitur:in vrbe celebratum eſt.Cum.n.ſe in calabriam Pythag.contuliſſet: quæ tunc magna græcia dicebatur:Crotonæ ludū apuit Crotoniatæ cognita pythagoræ ſapientia & integritate cenſuerunt ſemper eius conſiliis vtendum eſſe in ſenatu: qd ab illo ſummo ſtudio cōtenderunt:vt ſibi fieri liceret: quis.n.ſenatus eoꝝ numeroſus eſſet:quippe mille hominum:tamen ipſi tantū Pythagoræ tribuerunt:vt eius cōſiliis eorum ſenatus plurimū ſuſtentari poſſe viderent : qa inter tot ſenatores nemo inueniret:qui cum illo in ſapientia:& virtute cōferri poſſe viderēt:quare poſt eius mortem domū cæteri cōſecrarūt : vt eſſet in qd dea ſub hoīs illius memoria:& homo ſub deæ religione coleretur:hoc autem fecerunt crotoniatæ:quia pythagoras prædicare conſueuerat:domum philoſophantis eſſe ſacrarium ſapientiæ:& veriſſimum dei templum.¶Enixo ſtudio:Vehementi:& propenſo ſtudio.¶Crotoniatæ:Croton:vel vt alii dicunt crotona:ſed teſte Ouidio.Croton dicit:nam protulit genitiuū crotonis:nec in hoſpita tecta crotonis:ē aut ciuitas calabriæ:q poſſeſſiuū: ſiue primitiuum facit crotoniata.¶Ciuitas venerati:Sintheſis figura nota:licet enim ciuitas enunciatione fœminini generis ſit:ſignificatione tamen maſculinum habet incluſum.¶Domum eius cereris:voluerunt illius domum eſſe cereris templum:in quo dea cum pythagoræ memoriā coleret:& pythagoras cum deæ religione veneraretur.

Croton ciuitas.

Gorgiæ vero Leontino:Non paruum fuit:qd obtigit Gorgiæ leontino ppter ſummū eius ingenium : ſingularemq; doctrinam:nam ab vniuerſa græcia illi aurea ſtatua fuit in Apollinis templo repoſita : cum ad id tempus nemini vnq contigiſſet:quia omnibus argenteæ:non aureæ ſtatuerent.Ci.de oratore li.iii.Ipſe ille leontinus gorgias: quo patrono:vt Plato voluit:philoſopho ſuccubuit orator:q aut non eſt victus vnq o ſocrate:neq; ſermo ille Plato verus:eſt aut ſi eſt victus:eloquētior videlicet fuit:& diſertior Socrates:eſt vt tu appellas copioſior:& melior orator:ſed hic in illo Platonis libro de omni re:quodcunq; in deſcriptionem:quæſtionemq; reuocetur:ſe copioſiſſime dicturum eſſe profitetur:ipſe principes ex omnibus auſus eſt in conuentu poſcere:qua de re qſq; vellet audire:cui tantus honor habitus eſt ab vniuerſa græcia ſoli:vt ab omnibus delphis non aurata ſtatua:ſed aurea ſtatueret.¶Cunctos præſtanti : excellenti:& ſuperanti omnes doctrina:dicimus aūt præſto te:& pſto tibi.Teren.Dii īmortales homini homo qd pſtat.Salu.Omnes homines:q ſe ſtudēt preſtare cæteris animantibus.¶In cōuentu:in corona:& cōgregatione hominum ſolido auro integro:nō cauo ſed pleno.

Gorgiæ aurea ſtatua erecta.

ASCE.

¶PYTAGOræ &c.Tanta veneratio tributa eſt pythagoræ ab auditoribus:ſcilicet eius:vt exiſtimarent nefas ſup.eſſe:deducere in diſputationem ea:quæ acceperant ab eo.Quinetiam interpellati.i.requiſiti ad reddendam cauſam:reſpondebāt hoc ſolum:αὐτὸσ.i.ipſe:ἔφη:ideſt dixit Magnus honos ſup.in ea re exhibitus eſt pythagoræ.ſed ſcholatenus.i.in ſchola dumtaxat:illa.ſ.quæ dicentur:tributa ſunt ſuffragiis.i.votis vrbium.¶Enixo &c.Crotonitatæ populi illi Italiæ petierant ab eo.ſ. pythagora:ſtudio enixo:ideſt acurato:& laborato:ac diligenti:vt pateretur ſenatum ipſorum:qui cōſtabat numero mille hominum:vti conſiliis ſuis:& ciuitas opulentiſſima.i.ipſi ciues opulentiſſimi:venerati frequenter ſupple cum in vita : fecerunt

domum eius venerati frequēter poſt mortem:ſacrarium cereris:quāq;.i.& quātum:aut quādiu illa vrbs:ſcilicet croton viguit: &.i.ſimul dea.ſ.ceres:ſup.culta eſt in memoria hominis.ſ.pythagoræ:& homo.ſ.pythagoras:cultus ē in religiōe deæ.¶Gorgiæ:&c.vero.i.ſed:vniuerſa græcia poſuit Gorgiæ Leontino præſtanti.i.ſuperanti cunctos ſuæ ætatis ſtudiis litterarū adeo.i.in tantum:vt auſus ſit primus poſcere in conuentu:ſcilicet hominum de qua re quiſq; vellet audire: quia de omni ſcibili diſputare potuit:poſuit dico in templo Apollinis delphici ſtatuam ex ſolido auro:cū collocaſſet ad id tempus:ſtatua ſup.cæterorum:ſcilicet ſapientum:aut philoſophorum:auratas:ideſt auro incruſtatas:& tectas.

¶De Amphiarao.

Eadem genus ſummo conſenſu ad Amphiaraum decorandum incubuit: locum, in quo humatus eſt, in formam, conditionemq; tēpli redigendo : atq; inde oracula capi inſtituendo. eius cineres idem honoris poſſident: quod pythicæ Cortinæ : quod Atheno Dodonæ, quod Hāmonis fronti datur.

¶De Beronice.

Beronices quoq; non uulgaris honos:cui ſoli omnium fœminarum gymnico ſpectaculo ītereſſe permiſſum eſt : cū ad olympia filium Euclea certamen ingreſſum adduxiſſet:Olympionica patre genita, fratribus eandem palmā aſſecutis latera eius cingentibus.

Eadem etiam genus:Non minus ſtudioſa fuiſſe videtur græcia in decorando Amphiarao : qua fuerat in Gorgia leōtino.nam ex vniuerſæ græciæ decreto templum ibi conſtitutum eſt:vbi amphiaraus bello thebano ſubito terræ hiatu fuerat abſortus:cum armis:& equo:& idem non aliter quā ex delphici apollinis: & Iouis hamonis templis oracula petebantur: magnificum profecto:quod obtigit amphiarao: vt in dandis reſponſis apollinis par foret:& hamoni:amphiarai:nota eſt hiſtoria apud Statium:fuit autem vates clariſſimus: & in adoleſcentia ab argonautis accitus:qui deinde bello thebano cum montem aſcendiſſet:viſurus quid ex eo bello venturum eſſet argiuis inter cætera præuidit:ſe ex eo bello non reuerſurum:quare vt fata vitaret:latebras quæſiuit vbi deliteſcens ab Adraſto cogi non poſſet:ſed ab Eripyle eius vxore:q capta monili Argiæ Adraſti filiæ & Polinicis vxoris quod olim Vulcanus hermionæ priuignæ fabricauerat:cupiditatem auri coniugis ſaluti pꝑoſuit: indicatus:& ad bellum ductus:quo primum die deſcēdit in campum:facto repente maximo terremotu telluris voragine abſorptus obiit.¶Humatus: Sepultus:& a terra deuoratus.¶Formam:Quantum ad ſpeciem : & qualitatē templi.¶Conditionem:Quantum ad dignitatē.¶Capiora.Inſtituerunt præterea:vt eo templo deos conſulturi:atq; futura cognituri: oracula peterent.¶Eius cineres:Cineres inquit Amphiarai eundem honorem ſunt conſecuti:quem Apollo:quem Iuppiter hammon:quem dodonæ ſilua.¶Athenæ dodoneæ : Dodona fuit epiri oppidum habens propinquum nemus Ioui conſecratum : quernum totum:in quo dabant reſponſa columbæ:ſunt qui dicant hoc nemus fuiſſe etiam palladi conſecratum:quorum ſententiam ſequitur: nūc Valerius dicens athenas dodoneas propter palladem:fuit autem in eo nemore nobilis qrcus:ex quo pcioſiſſima vaſa fiebat:vnde Virgilius.Dodoneoſq; lebetas dixit.¶Hammonis fronti: Ioui hammoni:nota eſt fabula : quare dicatur Iuppiter hammon.i.arenarius:nam ea alio loco notauimus:hunc autem magnus Alexander patrem ſuum eſſe exiſtimauit:cuius frons erat magnæ venerationis:licet ſimulachrum arietis formam referret.

OLIV. Amphiarai templum.

Dodona oppidum.

Berenices:Apud græcos mulieri non licebat olympicis ludis:& certaminib9 intereſſe:& recte quidem vbi homines nudi plerūq; certarent a mulieribus ob pudicitiam non ſpectandi:quem morem Statius primo thebaidos per tranſitum tangit:cum dicit:excluſæq; expectant pmia matres:quod igitur nulli nunq mulieri conceſſum fuerat:datum eſt Berenici mulieri:vt olimpico certamini cum filio:& fratribus poſſet intereſſe:nec īmerito quippe:quæ patrem:quæ filium:quæ fratres in eo certamine ſæpe victores:& glorioſam inde palmam referentes haberet.¶Bronicæ:alia eſt berenice:de qua ſuo loco dicemus in capite de vltione.¶Gimnico ſpectaculo:Olympico certamini:in quo nudi homines ſe paleſtra exercebant: vbi mulieribus intereſſe non licebat.¶Euclea:Filium ſuum:quem cum ad certamen illud adduxiſſet:ſibi quoq; aditus ad ſpectandum certamen patuit.¶Olympionice:Vel vt alii dicunt olympionico patre genita.i.quæ nata erat ex patre ſæpe victoræ olympici.certaminis:non enim patris proprium eſt nomen:ſed a victoria certaminis illius ita denominatus:olympionicus enim is dicitur:qui in olympico certamine vicit.Nam νίκη græcæ latine dicitur victoria.¶Fratribus : Eius.¶Latera ein.Circundata geminis fratribus eius certaminis ſæpe victoribus:non mirum igitur:ſi ei ſoli cōceſſum fuit ſpectare ludos: cum illorum palma ſuorum:quaſi hæreditaria fuiſſe videatur.

ASCE.

¶EADEM gens:ſcilicet græcanica : incubuit:ideſt diligentem quaſi toto pectore operam dedit:ſummo conſenſu : ad decorandum amphiararum:ſcilicet vatem: redigendo in formam:& conditionē templi:locum:in quo humatus eſt ab humo: ſcilicet abſorptus.Atq; inſtituendo oracula capi inde:ideſt ex eo templo:& antro:cineres eius poſſident idem honoris ideſt eundem honorem:quod datur cortinæ pythicæ.i.ſecreto antri delphici:quod datur aheno.i.æreo ſimulacro in formam columbæ:aut lebetis dodoneæ ſyluæ:e cuius tinnitu futura iudicabant:autem male legunt quidam Athenæ(ſed vt dixi)exemplari deluſi:& quod datur fonti Hammonis.i.iouis arenarii:qui Bacco per libyen exercitum ducenti:cū ſiti pene deficerent: apparuit in arena ſub ſpecie arietis:& ad fontem perduxit:vbi extructo templo reſponſa dedit:ad quem etiā Alexander magnus:qui ſe Hāmonis filium mentiebatur:peruenit:ab illius ſacerdotibus adulanter exceptus:vt perq graphice in Rapſodia ſua e ſcripſit Sabellicus.¶Pherenices:& cætera:Honos quoq; Pherenices:mulieris græcanicæ.(Oliuerius legit Beronicæ: ſed in melioribus exemplaribus Pherenices legitur:Beronice autem iudicio Plynii fortunatiſſima fuit in terris mulier:vtpote regina:regis filia:vxor & mater:de qua hic non loquitur.Scimus autem anice deducta ni producere:vnde penultima acuetur)ſup.fuit non vulgaris:cui ſoli omnium fœminarum permiſſum eſt intereſſe ſpectaculo gymnico.i.agonis & exercitii virilis:cum adduxiſſet ad Olympia:ideſt olympica certamina:Euclea filium: ſcilicet ſuum:ingreſſum certamen : ſcilicet olympicum:genita patre Olympionico:ideſt qui in olympiis vicerat:& fratribus aſſecutis:ideſt qui obtinuerant eandem palmā: hoc eſt olympicam:cingentibus latera eius.

THE.

¶ATHEnæ dodonæ:Satis oſtēdit in claudianum Ianus:ac ipſius apologia Furius echinatus Ahena:vel aheno doneæ legendū:de qbus idē Parrhaſius in Claudianum copioſe.¶Berenice: Caſtiga Pherenice ex Pauſania: Plinioq;:& Hermolao.

OLIV. BLandum:& malum:Nonus:& vltimus liber:in cuius principio agitur de luxuria:atq; libidine:quæ vicia cum tur piſſima ſint magis videbantur ſilentio ꝑtermittenda:ꝙ inter clariſſima virtutum exempla cōmemoranda : ne hac vna ratione quodámodo honeſtari crederentur:quare Vale.hac breui præfatione ſui conſilii rationem oſtendit:vt dicat ſe ideo velle de luxuria:atq; libidine hoc loco ꝑcurrere non vt cōmemoratione ſua honoris ꝗcꝗ recipiat:ſed vt oculis hominum coꝝ turpitudine ſubiectas illas temperati:& frugales exhorreſcant:luxurioſi ſeipſos cognoſcentes erubeſcant:& ſuæ turpitudinis pœnitentes ad temperantiam reuocentur. ¶ Blandum malum:Luxuria ſuis illecebris homines facile attrahit:& bene malum dixit:nam luxuria licet tantiſper dū fruimur iucunda videat̃:amara tamē poſt modum ſentit̃:cum ad turpitudinē,infamiā:& egeſtatem homines deduxerit:luxuriæ nāq; dediti nullo recto:& honeſto ſtudio delectantur:nulla rei cuiuſpiā ſuauitate fruuntur:prius.n.ꝙ cupiant omnibus explent̃:priuſꝙ eſuriant: comedunt:bibunt priuſꝙ ſitiant:quod vt poſſint vtcunq; facere:obnoxia machinant̃:ꝓcioſaq; vina conquirunt:& deniq; veſcendi cauſa terra:mariq; omnia ſcrutant̃:ad venerea ſine modo ferunt̃:vt maribus & fœminis ꝓmiſcue abutant̃:non ſomnum:non frigus:non famē:non laſſitudinem operiunt̃:ſed omnia luxu ꝑueniūt:omni flagitio:& intemperātia inuoluti:facile eneruantur:luxurioſi adoleſcentes in ipſo ætatis flore langueſcunt: in omne dedecus incurrunt:ſenes deinde facti inſaniunt atq; delirant: moleſtiſſimaq; ſentiunt ſenectutē:nam ꝑteritis erubeſcūt grauant̃ ꝑſentibus:quot voluptate:atq; luxuria adoleſcētes perierunt:quot moleſtiis:& difficultatibus ſenes opprimunt̃:nullum igit̃ malum luxuria peius:nullum deteſtabilius inueniri poſſet quæ tum demū ſentit̃:cum expleta fuerit. Seipſam recognoſcens. Vt cū homines luxuriæ turpitudinē recognouerint:integri abhorreant: & deteſtētur: luxurioſos peniteat:& ad temperantiam redeant. ¶ Iungatur illi libido:Luxuria in actu:libido in cupiditate verſat̃:luxuria dr̃ omniū reꝝ ſupfluitas:ex ſupfluitate rerum naſcit̃ libido:& intemperantia:quicquid.n.placet: dicit̃ libido:ſed luxuria:rebus venereis magis poſita:libido in cupiditate:& voluptate aliaꝝ reꝝ.vnde Cic.libidinē appellat partē iracundiæ:dicit.n.eos exiiſſe ex poteſtate:ꝙ effrenati feruntur:aut libidine:aut iracundia:ꝙꝙ iracundia ipſa libidinis eſt pars:ſic.n.diffinit̃ iracundia vlciſcendi libido. Item alio loco cupiditatem dixit:cum libido ad id:quod videtur bonum:illecta:atq; inflāmata rapiatur. ¶ Aut re. aut emandatione:Bono ordine vtitur. Primo.n.aliquis repræhenditur.deinde emēdatur. ¶ Gemino.m.e.Duplici vicio libidinis:vt cupiat: & luxuriæ: vt expleat mens:primo capitur deſiderio alicuius rei:deinde expletur.

Luxuria dānat̃.

¶ Valerii Maxi.Liber nonus. De luxuria.Cap.I.

BLandum etiam malum:ꝙ accuſare aliquanto facilius eſt, ꝙ uitare, operi noſtro inſerat̃. non quidem , ut ullum honorem recipiat ſed ut ſeipſa m re cognoſcens ad pœnitētiam impelli poſſit.iūgatur illi libido, quoniā ex eiſdē uitiorū principiis orit̃:neq; aut a reprehenſione,aut ab emēdatione ſeparētur gemino mentis errore connexæ.

¶ De.C.Sergio Orata.

CAius Sergius Orata pēſilia balnea primus facere inſtatuit:quæ impēſa leuibus initiis cœpta,ad ſuſpenſa callidæ aquæ tantū nō

Oratæ luxuria. CAius Sergius:Hic Sergius:teſte Macro.cōuiuiorum primo Orata cognominatus ē:ꝙ ei piſces: qui auratæ dicuntur:chariſſimi fuerint: cuius luxuria tanta fuit:vt primus ipſe balneas penſiles habuerit. Primus oſtrearina: hoc eſt oſtreorum viuaria in baiano mari locauerint ætate.L.Craſ.oratoris ante marſicum bellum:primus teſte.Pli.natu.hiſto.lib.ix.optimum ſaporem oſtreis lucrinis adiudicauerit:quādo eadem aquatilia generant̃ alibi meliora:ſicut lupi piſces in tyberi amne iter duos pontes:Rombus rauennæ:murena in Sicilia:elops Rhodi:& alia genera ſimiliter. Nec culinarum cenſura peragatur. Primus Pauonis carnes:& anſerum corda comedit:de iecore vero anſeris alii aliter ferunt:quidam Scipionem:quidam Metellum:quidam Marcum ſeſſium pium fuiſſe dicunt: qui anſeris iecur optimi ſaporis eſſe docuerit. ¶ Orata : prænomen eſt.vt diximus a piſcibus : qui ſic vulgo appellantur auratæ. ¶ Penſilia : balnea: ſuſpenſa: & quaſi ex aere pendentia ad maiorem voluptatem:vt dum veheretur:ſe lauare poſſet. ¶ Quæ impenſa leuibus iniciis : Impenſam inquit penſilium balneorum:quæ a leui principio fluxiſſe videtur:ad claudenda vſq; maria penetrauit.

ASCE. BLandum ēt malū luxuria.i.ſupfluus rerū vſus cū voluptate:quā facilius eſt aliꝗto accuſare quā vitare:& ideo blandū malum:& dulce venenum vocat̃:inferatur operi noſtro:non quidē:vt recipiat vllum. honorem:ſicut virtutes recitatæ ſunt:quo honorentur:ſed vt ipſa recognoſcens ſeipſam.i.vtilitatem ſui:eſt.n.pecore potius quā homine digna: poſſit impelli ad penitentiam:non quidē luxuria: ſed luxurioſus. Libido.i.laſciuia carnis & parua voluntas animi: iungantur illi: quoniam orit̃ ex iiſdē principiis vitioꝝ:neq; ſeparent̃:aut a reꝑhenſione:hoc eſt & ſimul a nobis repræhendantur: neq; ab emendatione:hoc & ſimul ab illis:qui eis infecti ſunt:emendi vident̃:cōnexæ.i.co ꝙ ſint cōnexæ gemino errore mentis.ſ.vitio malæ voluntatis:quæ eſt in libidine:& paruæ voluptatis:quæ eſt in luxuria:& nimio vſu:aut potius abuſu:veſtium:ædificiorum:ciborum:potuum veneris.& cæterarū illecebrarū. ¶ Ca.Serg.Ora.inſtituit primus facere balnea penſilia.i.ſuſpenſa in alto:aut ſicut orti penſiles fieri ſolebant:aut vt lecticæ ſuſpenſæ feruntur:aut vt cunæ infantulorum ſuſpendunt̃.quæ impenſa.i.quod impendium pecuniæ cœpta ab initiis leuibus.i.modicis:penetrauit.i.peruenit ad tantum non:ideſt quaſi ad-

OLIV. ¶ AEQuora penetrauit.Non īpenſæ pepercit quominus in mari oſtreoꝝ:aliorūq; piſciū viuaria fabricaret:vt ſuæ gulæ maria:non mari gula pereti:aut ſubiecta foret:ꝙd ſequēs littera indicat. ¶ Idem videlicet:ne gulā:Vt ſuæ gulæ:atq; libidini mare:non mari gula ſubiecta foret:hoc eſt pro arbitrio:& libidine ſua:quibus vellet:& quo vis tēpore maritimis piſcibus veſci poſſet. Peculiaria maria:Sua propria tanꝙ priuata non cōmunia:nā viuaria ſibi ſtruxerat in mari:vbi ſeruarent̃ omnis generis piſces:vel certe variæ piſcium ſpecies. ¶ Eſtuaris:Eſtuaria dicunt̃: per ꝙ mare viciſſim cōeat:vt ſunt lacunæ:ꝙ maris eſtu: & vndatione replentur:ſed æſtauria proprie de oceano dicunt̃. ¶ Diuerſos greges:varias piſcium ſpecies. ¶ Separatis molibus a reliquo mari:muroꝝ mole:& aliorū ædificioꝝ magnitudine ſeparauerat æſtuaria:& piſciū varia. ¶ Vt nulla tam ſæua tēpeſtas non dubitauit ita mare in gulæ ſuæ poteſtatem redigere:vt nulla tempeſtas:ꝙtacūq; foret:impedire poſſet:quo minus eius menſa:quibus vellet: piſcibus abundaret. O inaudita hominis luxuria omni turpitudine:vel potius ſupplicio digniſſima:culeo profecto inſuendus homo:qui in mare demerſus:piſcibus:quos tantopere inſectabatur:meritas perſolueret pœnas. ¶ Edificiis etiam ſpacioſis: Non ſatis habuit ab explendam ingluuiem eſtuaria ſibi in mari conſtruxiſſe : niſi & lucrini lacus ora maximis ædificiis occupaſſet:hoſtiaq; clauſiſſet ne inde conchilia regredi poſſent:quibus recentibus pro ſua libidine veſceretur:ex quo factum eſt:vt a conſilio publicano traheretur in iudiciū: quod ſua ſibi vectigalia: ꝙ ex lucro lacu conduxerat:eius edificiis & operibus diminuerētur:vbi.L.Craſſus orator illum facete ſatis momordit:cum diceret:etiam ſi a lucrino lacu pelleretur: non tameri caritură eſſe conchiliis:quæ ſi non lacu in ædiū ſuarum tegulis reperiret:ac ſi diceret pituꝝ potius illum quā conchiliis cariturum. ¶ Spacioſis:latis:alii habent ſpecioſis:pulchris. ¶ Preſſit:occupauit:clauſit. ¶ Recētiore vſu: clauſerat hoſtia lucrini lacus:ne conchilia ē mari romam delata: quaſi corrupta emeret:ſed vt incluſa lacu lucrino recentiora ſemper haberet. ¶ Publicæ aꝙ cupidius. Lucrinus lacus publicus erat:& ex piſcatione lucri plurimum mercatores facere conſueuerant:ob piſcium multitudinem:vnde ēt lucrinus dictus eſt a lucro:eſt autem lacus campaniæ inter baias & cumas: quem Diodorus ſicu.dicit auernum prius fuiſſe nominatum. Silius vero cocyton : verſus extat. Aſt hic lucrio manſiſſe vocabula quondam : cocyti memorant. Sed cum ibi piſcium multitudo caperetur:ex quibus lucra mercatores conſequærent̃:lucrinius eſt dictus:ſed cū ei proximum ſit mare: & ſæpe in lacum æſtuaret:grandia plerūq; damna mercatoribus ipſis:& piſcatoribus inferebat:ob quod grande vectigal ꝙd Romanis ꝑſoluebatur:ſepius fruſtrabant̃:vnde a ſenatu Iulio cæſari datum eſt:vt lucrinum a maris impetu tutū redderet: & imunem:qui oppoſitis muroꝝ molibus:& paruulo relicto mari:ꝙd ad lacum tranſcenderet:rem ipſam confecit: & voluit aquas Iulias vocari:ꝙ Virg.oſtendit lib.Georg.ii. An memorem potius:lucrinoq; addita clauſtra. Atq; indignatum magnis ſtridoribus æquor. Iulia:qua ponto longe ſonat vnda refuſo. Strabo tamen dicit ab Agrippa hoc factum eſſe:his ferme verbis. Eandem melius ſtruxit Agrippa in exteriore parte ad arcendum pelagus : ita vt poſtea ſinus efficeretur lucrinus oſtreis capiendis vberrimus:verum ea loca ſaxoſa eſſe:& oſtreis referta oſtendere videtur Iuuena.in ſaty.Criſpini : cum ait : Nulli maior fuit vſus edendi:Tempeſtate mea circeis nata forent. Ne lucrinum ad ſaxum rutupinoue edita fundo. Oſtrea callebat primo deꝑhendere morſu. Publi.igitur aꝙ occupauerat iſte ſergius:& lucrinum ſibi fecerat eſſe pecularem:quare piſcatores inde non niſi ex voluntate illius oſtrea expiſcari poterant:ex quo publi.vectigalium ſuorum iacturam patiebantur. ¶ Iudicium nactus:tractus in iudicium a Conſidio pub.hoc eſt vectigalium redemptore : nam publicani ſunt vectigalium : & rerum publicarum conductores.L.Craſſus orator : qui accuſationem iſtam peragebat. ¶ Huic nimirum magis Aeſopus. Hic æſopus:vt tradit Geli.lib.ii.Phrygius fuit poeta clarus:qui fabulas ſcripſit:& tragœdias:ac etiā feſtiuos : & delectabiles apologos mira grauitate:quorum quoſdam Romulus quidam verſu elego in eruditionem Tiberini filii tranſtulit in latinū: filium tam perditæ luxuriæ:vt hæreditatem a patre relictam ſatis amplam: breui tempore non luxurioſe conſumpſerit : ſed furioſe deuorauerit:quare multo ſatius feciſſet pater:ſi eum ſergio oratæ:cui ſimillimus eſſet:in adoptionem dediſſet: ꝙ hæredem reliquiſſet:de quo Flaccus in ſermonibus. Filius Aeſopi direptam ex aure metellæ. Scilicet vt decies ſolidos ſorberet aceto. Diluit inſignē baccham:hic auribus amicæ ſuæ metellæ diripiebat in aures:vt ſumptuoſius epularetur : vniones aceto liquefactos potionibus ſuis immiſcebat:vt præcioſius biberet.

æquora penetrauit.Idē uidelicet,ne gulam Neptuni arbitrio ſubiectam haberet:peculiaria ſibi maria excogitauit,æſtuariis intercipiēdo fluctus,piſciūq; diuerſos greges ſeparatis molibus includēdo,ut nulla tam ſæua tēpeſtas incideret:qua non oneratæ mēſæ uarietatæ piſciculorū abūdarēt. Aedificiis ēt ſpacioſis,& excelſis,deſerta ad tēpus ora Lucrini lacus preſſit:quo recentiore uſu conchylioꝝ frueret̃:ubi,dū ſe publicæ aquæ cupidius immergit:conſidii publicani iudiciū nact⁹ eſt,ī quo Lucius Craſſus aduerſus illū cām agēs,errare amicū ſuū Conſidiū,dixit: ꝙd putaret Oratā remotū a lacu carituꝝ oſtreis,nāq; ea,ſi īde petere nō licuiſſet:ī tegulis repturꝝ. Huic nimirꝝ magis Aeſopus tragœdus ī adoptionē dari filiū ſuū,ꝙ bonoꝝ ſuoꝝ hſdē rliꝗre dbuit,ñ ſolū ꝙ dīte ſed ēt furioſæ luxuriæ iuuenē:quē ꝯſtat cātu ꝯmēdabiles

Oſtrea lucrina.

Craſſus facete in ſergium.

Aeſopi F.luxu ꝑditus.

ASCE. ¶ AVT ad hoc:vt id ſolum defuerit:ꝙ non ad æquora vera : ſed quaſi ad æquora.i.immenſa receptacula aquæ calidæ.ſ.in luxum balneorum:ſuſpenſa.ſ.in aere hoc eſt primum quidem fecit modica receptacula aquæ calidæ ſuſpenſæ (vnde vtrūq; legi poteſt:& ſuſpenſæ:& ſuſpenſa)deinde tanta:vt æquora fere dici poſſent. Idem.ſ.Orata: excogitauit.i.cogitando inuenit ſibi maria peculiaria.i.propria:& ſpecialia:videlicet ne haberet gulam ſubiectā arbitrio Neptuni : quia ſeuiente mari multa genera piſcium capi nequæunt:ipſe autē viuaria quædā extruxit:intercipiendo fluctus æſtuariis.i.ſegregando ab eſtu maris: quoſdam fluctus:& includendo molibus.i.aggeribus ſeparatis diuerſos greges piſcium:vt nulla tempeſtas tam ſcæua incideret:qua menſæ Oratæ (alii legunt ornatæ:alii oneratæ)nō abundarent varietate piſciculoꝝ. ¶ Aedificiis &c. Orata preſſit etiam ora.i.oſtia magna.lacus lucrina deſerta ad id tempus:quia primus ea occupauit ædificiis etiam ſpacioſis : & excelſis: quo frueretur recentiore vſu conchiliorum:quia illic habitauit ea de cauſa:vbi.i.in quo tractu:dum ipſe immergit ſe cupidius i.nimis cupide:aquæ publicæ.i.quæ publicum vectigal pendebat:hoc eſt dum contra æquitatem lacum publicum ædificiis priuatis occupabat:nactus eſt.i.inuenit(raro autem quiſꝙ nactus in perniciem ſuam aliquid dicit̃)iudicium Conſidii publicani: ideſt datum pro conſidio publicano.i.publici vectigalis ex piſcatu lucrini lacus redemptore in quo.i.iudicio Lucius

Craſſus agens cauſam aduerſus illum.ſ.Oratam:dixit conſidium amicum ſuum errare:q̃ putaret Oratam remotũ.i.ſi eſſet remotus a lacu.ſ.Lucrino:cariturũ oſtreis:nãq̃ ſup:dixit ipſum reperturũ ſup ea.ſ.Oſtrea in tegulis.ſ.domus ſuæ:qa piſcinas penſiles habebat:ſi nõ licuiſſet petere ĩde.i.a Lucrino lacu. ¶Hinc:&c.Pulchre trãſit ad taxandã luxuriã filii Aeſopi tragœdi Romani.vnde nõ ẽ eiuſdẽ oratæ exẽplũ.Neq̃ filius illius æſopi:quẽ.A.Gellius fabulatorẽ phrygiũ:& ſcriptorẽ apologorũ dixit:cũ ille ne vnq̃ quidẽ Romã viderit:hic autẽ ciuis Romanus fuit:cũ aliter inter externa reponeret exẽpla.Ordo ẽ.Aeſopus tragœdus.i.tragœdiarũ actor apud Rom.debuit nimirũ.i.haud dubie dare magis.i.potius huic.ſ.Oratæ tam luxurioſo:& ſumptuoſo:in adoptionẽ filium ſuũ:q̃ relinquære hæredem bonorũ ſuorũ:iuuenẽ.i.cũ eſſet iuuenis:non ſolũ luxuriæ pditæ: ſed etiam furioſæ:quẽ conſtat ſolitum ſup eſſe:aut fuiſſe.

auiculas ĩmanibus emptas pretiis, in cœna p̃ ficedulis ponere:acetoq̃ liquatos magnæ ſummæ uniones potiõibus aſpergere ſolitũ, ampliſſimũ patrimoniũ tãq̃ amarã aliq̃ ſarcinã, q̃ celerrime abiicere cupientẽ.quorũ alterius ſenis, alterius adoleſcentis ſectam ſecuti, lõgius manũ porrexerunt.neq̃ eñ ullũ finit uitiũ ibi:ubi oritur.inde ab Oceani litoribus atracti piſces, inde infuſæ culinis arcæ, cẽſibuſq̃ edẽdi, atq̃ bibẽdi uoluptas repta ẽ. ¶De Mulieribꝰ Romanis.

VRbi ãt nr̃æ ſecũdi belli punici finis, & Philippus Rex macedõiæ deuictus, licẽtioris uitæ fiduciam dedit. quo tẽpore matronæ Brutorũ domũ auſæ ſũt obſidere: q abrogatiõi legis Oppiæ intercedere pati erant:q̃ fœminæ tolli cupiebãt.qa his nec ueſte uarii coloris uti, nec auri plus ſeminuncia hẽre, nec iũcto uehiculo p̃pius urbẽ mille paſſibus niſi ſacrificii gr̃a uehi pmittebat. Et quidẽ obtinuerunt, ut ius p cõtinuos uiginti annos ſeruatũ aboleretur.nec.n.prouiderunt ſeculi illius uiri, ad quem cultũ tenderent inſoliti cœtus:pertinax ſtudiũ:aut quo ſe uſq̃ effuſura eſſet legũ uictrix audatia.qđ ſi animi mulieribris apparatus intueri potuiſſent: q̃bus quotidie aliquit nouitatis ſumptuoſius adiectũ eſt:in ipſo ĩtroitu ruẽti luxuriæ obſtitiſſent.

OLIV.

¶AVIculas:Cãtu ſuauiſſimas p̃cio mercabaẽ ĩpẽſo:vt eas p ficedulis hẽret in cœna:hoc aũt faciebat:aut feciſſe exiſtimare poſſumus vt patrimoniũ a patre relictũ feſtinanter deuoraret. ¶Aeſopus trag.Ad differentiã æſopi hiſtrionis clariſſimi:q fuit tpe Cic.& illi ſumma familiaritate cõiunctus. ¶In adop.Sic.n.orata filiũ ſibi ſimilẽ adoptaſſet:videlicet q ab eius luxuria:& moribus nõ degeneraſſet. ¶Filiũ ſuum:Qui teſte Pli.li.ix.na.hiſ.dictus eſt Clodius:nam prior inq̃t id fecerat Romæ in vnionibus magnæ taxationis Clodius æſopi filius relictus ab eo in amplis opibus hæres ne triumphatu ſuo nimis ſuperbiat Anto.pœne hiſtrioni cõparatus:& quidẽ nulla ſuſpenſio ne ad hoc pductus:quo id magis regnũ erat:ſed vt experiret in genera palati:qđ ſuperaret margaritæ:atq̃ vt mire placuere.ne ſolus hoc ſciret:ſingulos vniones cõuiuiis ad ſorbendum dedit.Item lib.x.maxime inq̃t inſignis eſt in hac memoria clodii æſopi tragœdi hiſtrionis patina ſexcentis ſeſtertiis taxata:in qua poſuit aues cantu:aliquas aũt humano ſermone vocales nũmis ſex ſingulis coẽptas:nulla alia inductꝰ ſuauitate:niſi vt in his imitationẽ hominis manderet:ne q̃ſtus qdẽ ſuos reueritꝰ:illos optimos:& voce meritos dignus p̃ſus filio: a quo diximus deuoratas margaritas:&c. ¶Perditæ luxuriæ:pernitioſæ. ¶Cantu comẽ.q̃ ſuauiſſimos cantus ederẽt: quales luſiniæ ſiue philomenæ. ¶Carduelli:& aliæ eiuſmodi: quas principes:& alii in deliciis habere ſolent:& his plurimum delectari. ¶Immanibꝰ:imẽſis præciis. ¶Pro ficedulis: aues ſunt:q̃bus maiores quaſi elegantioribꝰ veſcebanẽ: ſunt.n.obeſæ:vt plurimum:& ab edendis ficubus dictæ. ¶Aceto liq̃.vnio.quod idem legiẽ de Cleopatra in vita Marci Antonii: & in Pli.de natu.hi.lib.ix.in Macro.ſaturna.li.ii.q̃ hiſtoriam q deſiderat:apud hos auctores inueniet:verũ illud nõ eſt p̃termittendum fuiſſe tantæ magnitudinis vnionẽ:quẽ cleopatra in cœna conſumpſit: q̃ ex altero (nam duos habuit pes)& romã delato: diſſectoq̃: duæ factæ fuerint margaritæ:& impoſitæ veneris ſimulachro:mõſtroſæ magnitudinis:vnde Pli.eodẽ li.cõmittẽ fama vnionis eiꝰ parẽ fc̃tã illa tãtæ q̃onis victrico regina diſſectũ:vt eẽt in vtriſq̃ veneris auribꝰ romæ in pantheo dimidia eorũ cœna: ſunt ãt vniones eodẽ teſte.margaritæ:ideo dictæ:q̃ nulli duo repiant indiſcreti:vñ nomẽ vnionũ romanæ ĩpoſuere delitiæ. ¶Tanq̃ ama.aliqua ſarc.Tã luxurioſæ viuere nihil aliud erat niſi p̃rimoniũ a patre relictũ tanq̃ graue pondus:& moleſtiã ſarcinam deponere q̃ celerrime poſſet. ¶Quorũ alt.ſe.alterius adole.Hos duos tanq̃ principes:& magiſtros luxuriæ peſſimo exẽplo fuiſſe dicit:qm̃ eorũ exẽpla ſecuti:ſupare illos oĩ genere luxuriæ voluerũt:nã inuẽti ſunt:q non ſolũ in lucrino lacu:& in mari baiano viuaria habuerunt:vt orata:ſed ex vltimis quoq̃ maris oceani littoribus romã vſq̃ piſces ſibi deferri impẽſo p̃cio curarunt:vñ illa extat Macrobii grauiſſima in gullã obiurgatio:qs neget inq̃t domitã:vt ait cecilius:& vallatam gulã apud illos fuiſſe:q ex tã longinquo mari iſtra luxuriæ cõpararent.Iuue.Nullus erit domino:quẽ miſit corſica:vel quẽ:tauromin itanæ rupes.Itẽ virroni murena daẽ:q̃ maxima venit:gurgite de ſiculo.Sunt ẽt q ſuperarunt æſopi filiũ:quia nõ vniones tm̃ liquæfactos potionibꝰ imiſcuerũt:ſed artas oĩ auro:& argento:atq̃ ẽt gẽmis exhauſerũt:& teſte Iuuena.Vna comedunt patrimonia mẽſa. ¶Sectã ſe.quaſi philoſophi fuerint hi duo:ſectã dixit iuxta illud terẽtianũ:tanq̃ philoſophorũ habẽt diſciplinæ ex ipſis vocabula paraſiti itidẽ:vt gnatonici vocenẽ. ¶Longius manũ:porrexerũt.Luxurioſiores fuerũt. ¶Nec.n.vllũ viciũ finiẽ:vnde oriẽ.Nunq̃ vtiẽ:in primis auctoribꝰ finiunẽ:ſed p̃poſito exemplo tanq̃ doctrina ſemp auctores ſuperanẽ. ¶Inde:Ab eiuſmodi exemplis:Sergii:& æſopi filii. ¶Attracti:quaſi per vim. ¶Infuſæ culinis arcæ:Conſumptæ ſunt:& exhauſtæ arcæ in parandis luxurioſis cœnis. ¶Cenſibuſq̃:Ex cõſumptione patrimonii reperta eſt gulæ voluptas.

Clodiꝰ æſopi filius.

Vnio a Cleopatra abſumptꝰ.

VRbi ãt noſtræ:Liui.de bello macedo.li.iiii.Inter bellorũ:magiſtrorũ:ac nix dũ finitorũ:aut ĩminẽtiũ cur as ĩterceſſit res parua dictu:ſed q̃ ſtudiis in magnũ certamẽ exceſſerit.M.Frandanus &.L.Vale.tri.plæ.ad plebem tulerunt de oppia lege abroganda:tulerant eã.M.Oppius &.T.Romuleus tri.plæ.Qu.F.T.Sempronio conſ.in medio ardore punici belli:ne qua mulier plus ſemiunciã auri haberet:neu veſtimẽto verſicolori vtereẽ neu iuncto vehiculo in vrbe:oppido ve:aut p̃pius inde mille paſſus:niſi ſacrorũ publicorũ cauſa veheretur.M.& Iunius Bru.tribunꝰ legem oppiam tuebanẽ: neq̃ eam ſe abrogari paſſuros aiebant ad ſuadendum:diſſuadenduq̃ multi nobiles prodibant capitoliũ turba hominũ fauentiũ:aduerſantiũq̃ legi complebaẽ:matronæ nulla nec auctoritate:nec verecundia:nec ĩperio virorũ cõtineri limine po-

terant:omnes vias vrbis aditusq̃ in forum obſidebant:viros deſcendentes ad forum orantes:vt florente repu.creſcente indies priuata omnium fortuna:matronis quoq̃ priſtinum ornatum reddi paterentur: augebatur hæc frequentia mulierum indies:nam etiã ex oppidis:conciliabuliſq̃ conuenerant:iam & conſules:& prætores:alioſq̃ magiſtratus adire:& rogare audebant:cæterum minime exorabilem:alterum vtiq̃ conſulem.M.Por.Cat.habebant:qui pro lege:ne abrogaretur copioſiſſime:facundiſſimeq̃ diſſeruit:cuius ſententiam trib.pl.qui ſe inter ceſſuros profeſſi erant:multis verbis cẽprobarunt.Cõtra vero.L.Val.omni abrogandam legem eſſe longiori oratione diſſeruit:& vtriuſq̃ Catonis & Valerii adhuc extant orationes in Liuio.Sed cum multa & contra legem:& pro lege dicta eſſent:aliquanto maior frequentia mulierum.poſtero die ſeſe in publicum effudit:vnoq̃ agmine omnes tribunorum ianuas obſederunt qui collegarũ orationi intercedebant:nec ante abſtiterunt q̃ remiſſa interceſſio in tribunis eſt:nulla deinde dubitatio fuit : quin oẽs tribus legem abrogarent annis.xx.poſt abrota eſt q̃ lata. ¶Licentioris vitæ fiduciã:Liberius viuere cœperunt Romani:ſublato hoſtium metu. ¶Brutorum domũ: qui tunc trib.plæ.erant.ſ.M.&.T.Iunius Bru.& legem oppiam tuebantur:nec volebant:abrogari legem. ¶Intercedere:interuenire:& impedimento:eſſe quo minus abrogaretur lex. ¶Ius.ſ.lex oppia. ¶Aboleretur.Tolleretur:& abrogaretur. ¶Non prou.ſæ.il.viri:Non ſatis conſiderarunt inquit Romani illi:qui legem abrogarunt:quẽ finem eſſet habitura mulierum cupiditas:quæ licentiam ſemel nacta:ſic effuſe in omnem luxum effertur:vt nulla modeſtia terminari:nulla copia expleri poſſe videatur:donec in ſui perniciem lapſa:fuerit.Infinita:& inſatiabilis eſt mulieris libido:quæ ſemper nouos cultus excogitat: nouos apparatus molitur:nullum modũ:nullam modeſtiam habet. ¶Inſoliti cœ.pertinax ſtudiũ. ¶Inuſitatæ tur.& cõgregationis obſtinata volũtas legis abrogãdæ.Quod ſi animi mulliebris ap.ſi potuiſſent videre:q nã foret muliebris cupiditas in apparãdo corporis cultu:quæ ſemp noui aliq̃d excogitari nõ deſinit:legẽ vnq̃ abrogaſſent.Sed in ipſo principio reſtitiſſet: mirabilia ſunt:quæ mulieribus placet q̃buſq̃ expleri nõ poſſunt:quis nõ ſint vſibꝰ neceſſaria:ſed ad earũ delitias libidineq̃ reciproca:p̃cioſæ veſtes atq̃ multiplices:aurum:gẽmæ:varia lauticia:exedra deaurata:opifices:varii : quales ſunt phrigiones aurifices violarii:manularii:mirobolarii:linteones:calceolarii:textores:ſarciatores:libuarii:infectores cocrotarii:inſtitutores gẽmarũ ſericarũq̃ veſtiũ:deniq̃ illa artificiũ ĩnumerabilis turba plautina:quæ ad mulierum libidinẽ nata eſt. ¶In ipſo fuit. In ipſo principio iuxta illud naſonis:principiis obſta.ſero medicina paratur cum mala per longas conualuere moras.

Matronæ repetunt ornamẽta.

Lex oppia.

¶POnere auiculas cõmẽdabiles cantu.i.optime canẽtes:vt luſcinolas:aut carduellos:& ſimiles emptas ĩmanibus.i.ingentibus p̃tiis:in cœna:pro ficedulis.i.loco ficedularũ:auiũ magis delicatarũ:& etiã apriorum:ſed minus p̃cioſarũ:& ſolitũ aſpergere potionibus.i.potibus cõfectis:vniones.i.margaritas(perlas vulgus vocat)magnæ ſummæ.i.maximi valoris:liquatos.i.reſolutos in liquorẽ:aceto:cupientem abiicere q̃ celerrime.i.valde celeriter patrimonium ampliſſimum tanq̃ aliquã ſarcinam amaram.i.grauẽ:& inique præmentem.Quorũ.i.duorum luxurioſorum iam taxatorũ:alterius ſenis:videlicet Oratæ:alterius adoleſcentis.ſ.filii Aeſopi:ſecuti.i.ii qui ſecuti ſunt:ſectam.i.profeſſionẽ:& exẽplum vitæ:vt diſcipuli philoſophorũ:aut præceptorum magnorũ:porrexerunt.i.extẽderunt manũ longius.i.multi fuerunt imitatores:neq̃.n.vllum vitiũ finitur:vbi oritur.i.nullum caret imitatore.Inde.i.ex illorum imitatione:piſces attracti ſunt ab littoribus oceani.i.magni maris terrã circũdatis: cum maria Italica ſint interranea. ¶Inde arcæ.ſ.pecuniarũ plenæ infuſæ ſunt culinis.i.obſoniorũ impenſæ. ¶(Culina vulgo coquina dicitur)& voluptas edendi:atq̃ bibendi cenſibus.i.pretio cenſuũ eſt reperta:ita vt quidam abſompto in gulis patrimonio:non amplius in cenſum referrentur:ſed capite cenſi haberentur. ¶Vrbi &c.Autem.i.ſed:finis ſecundi belli punici:& Philippus rex Macedoniæ deuictus.i.prædia ex eo:& Carthagine deuictis:dedit vrbi noſtræ:hoc eſt ciuitati Romanæ: fiduciam.i.confidentiam vitæ licentioris.i.magis luxurioſæ q̃ prius quo tempore matronæ.i.nobiles matresfamilias Romanæ: auſæ ſunt obſidere.i.circumuallare:domum Brutorum.ſ.M.& Iunii tribunorum plæb.qui.ſ.Bruti parati erant intercedere.i.ſe opponere:abrogationi legis oppiæ:voluerunt enim vt ea firma:& rata permaneret:quam.ſ.legem fœminæ cupiebant tolli: quia lex oppida neq̃ permittebat his.ſ.matronis:vti veſte varii coloris:nec habere plus auri ſemiuncia.i.q̃ dimidium vnciæ: nec vti vehiculo iuncto.i.conſtante extrahentibꝰ iumentis:& tracto vehiculo:quia ſolis equis ac iumentis vti poterant:propius vrbem mille paſſibus.i.in loco:qui non diſtaret ab vrbe mille paſſibus:niſi gratia ſacrificii : in quo matronæ ſacrificulæ vehi permittebantur.Et quidem.i.etiam obtinuerunt:vt ius.i.conſtitutum lege oppia:ſeruatum per annos viginti continuos aboleretur.i.abrogaretur:Nec enim viri illius ſæculi prouiderunt ad quem.i.qualem cultum.i.ornatum.ſtudium pertinax.i.in malum perſeuerans:cœtus inſoliti.i.præter modum excreſcentis:aut inſolentis:vtpote muliebris:qui in cultu pene inſatiabilis eſt:aut quouſq̃.i.in quam vſq̃ luxuriam:audacia.ſ.mulierum:victrix legum eſſet effuſura ſe:q̃ ſi viri ſæculi illius potuiſſent intueri animo.i.proſpicere:apparatus muliebres.i.pompas:quibus mulieres ad ſe ornandas vterentur:quibus.ſ.apparatibus aliquid nouitatis ſumptuoſius adiectum eſt quotidie:ipſi obſtitiſſent in ipſo introitu.i.principio luxuriæ:ruenti.i.præcipitanter ad ſummum tendenti.Deinde per paraſceuen:aut reditum ad viriles mores inquit.

ASCE.

Sed quid ego de fœminis ulterius loquor? quas & imbecillitas mentis, & grauiorũ operũ negata affectatio, omne ſtudiũ ad curioſiorẽ ſui cultũ hortatur cõferre.cũ tẽporũ ſuperiorũ & nominis, & animi excellentes uiros, in hoc priſcæ continentiæ ignotũ diuerticulũ p̃lapſos uideã, idq̃ iugio ipſorũ pateat.

OLIV.

¶SED qđ ego:Eſt quaſi muliebris luxuriæ:ſiue cupiditatis quædã excuſatio:quid natura moles: & ocioſæ nullius grauioris rei ſtudio intentæ:non mirum ſit:ſi cogitationes ſuas in parandos exq̃ſitiores cultus ſinxerint: atq̃ locauerint:cum negocioſi homines: & illi : qui quidẽ excellentes grauioribus ſtudiis occupati in luxum fuerint: libidinemq̃ prolapſi. ¶Grauiorum op.ne.af.Maioribus rebus eas occupari nõ ſinit ſexus imbecillitas. ¶Etenim & animi exc.Significat eos fuiſſe:& genere: & magnanimitate p̃ſtantes:ac rerũ geſtarũ gloria claros. ¶Diuerticulum:In hunc errorẽ:& de recta via declinationẽ:eſt.n.a via ſumpta tranſlatio:nã diuerticula dicuntur loca : ad q̃ diuertimus de via:quaſi viarũ diuortia.Idq̃ iurgio ipſorũ pateat:q̃ viri p̃ſtãtes ad luxuriã declinauerũt : ipſorũ altercatione cõprobatur. ¶SED quid.i.ad quid ego loquor vlterius.i.perſiſto loqui : de fœminis : quas imbecillitas.i.fragilitas mentis : & affectatio grauiorum operum negata:& ideo maior:quia nitimur in vetitum:hortatur conuertere:aut conferre omne ſtudium.i.omnem operam ad curioſiorem cultum ſui:cum videam viros temporum ſuperiorum:& priſcorum:excellentis : &.i.ſimul nominis:& animi prolapſos.i.per lapſum declinaſſe in hoc diuerticulum.i.in hanc digreſſionem ad luxuriam : ignotum.i.per ignoratam priſcæ.i.antiquæ:continentiæ.i.viris continentibus in Priſco tempore:& id pateat iurgio.i.contentione: aut conuitio ipſorum:vt ſequentium Domitii:& Craſ.

ASCE.

OLIV. Domitii & Craſſi iurgia ꝓpter ædificia.

¶ Neus Do.L.Craſ.Hi cẽſores erãt vt q̃dã volunt:quo tp̃e de luxuria:atq; libidine ĩter ſe cõtẽderunt:quo in certamine vterq; ſuccubuit.Cũ.n.Domitius craſſum luxuria quodãmodo ĩſimulaſſet:& q eũ diceret in porticu dom⁹ hẽre colũnas hymetias?q̃ſiuit ex eo ſtatim Craſſus vrbanæ ſatis:quãti ſuas ille faceret ædes:cui cũ ſexagies ſextertio reſpõdiſſet:tũ Craſ.ſi decẽ arbuſculas:quas voluero ex illa ſuccidero:quãti tũc æſtimabis:& cũ Domitius tritics ſextertio reſpõdiſſet tũ Craſ.tu me multo luxurioſior inq̃t es:q decẽ arbuſculaꝝ vmbrã:& amenitatẽ quãti ædes ipſas facias ego vero decẽ colũnas cẽtũ milib⁹ nũmũ cõparaui:& me q̃ luxuria dãnas:has ædes Pli.in prin.xvii.li.na.hiſt.nõ emiſſe Craſſum dicit: ſed ſibi ex hrẽditate obueniſſe: tãti vero a Domitio fuiſſe æſtimatas ꝑciũ ꝑmittẽte.Dicit.n.nobiliſſimaꝝ gẽtium ambo Craſſus:atq; domitius cẽſurã poſt cõſulatũ ſimul geſſere: anno cõditæ vrbis ſexcẽteſimo.lxii.frequẽtẽ iurgiis pp diſſimilitudinẽ moꝝ.Tũc Gn.Domit.vt erat vehemẽs natura:ꝑterea accẽſus odio: q̃d ex emulatione auidiſſimũ eſt: grauiter increpuit tãti cẽſorẽ habitare:ꝓ domo eius milia nũmoꝝ idẽtidẽ ꝓmittẽs:& Craſ.ꝓſens ĩgenio ſemp & faceto lepore ſolers:cõcedere ſe rñdit:exceptis ſex arborib⁹: ac ne vno q̃dẽ denario:ſi adimerẽtur:emptã volẽte domitio Craſſus:vtrũ ne igit̃ ego ſum inq̃t q̃ſo domiti exẽplo graui:& ab ipſa cẽſura notãdus:q in domitio:q̃ mihi hereditate obuenit:comiter habitẽ:an tu: q ſex arbores æſtimes.Eæ fauere ſoliti paruula ramoꝝ opacitate laſciue:itẽ alibi lib.xxxvi.Dicit hunc Craſſum a.M.Bruto in iurgio fuiſſe notatũ:iã.n.inq̃t.L.Craſſum oratorẽ illũ qui prim⁹ peregrini marmoris colũnas habuit in eodẽ atrio hymettias tñ nec plures ſex:aut lõgiores duodenũ pedũ:quẽ.M.Brut⁹ in iurgiis ob id venerẽ palatinã appellauerat. ¶Sexagies ſe.lx.ſextertiis. ¶Quo mi.fœ. quãto minori ꝑcio: vel lucro:alii hñt foro:q̃d ſæpius ponit̃ ꝓꝑcio: q̃a ibi venalia ſint:nã dicimus vili foro vendit̃ annona.ſ.vili ꝑcio. ¶Decẽ.c.Pli.vt vidimus ſex tãtũmodo fuiſſe dicit. ¶Nũmũ:Pro nũmoꝝ. ¶Sermones obliti pyr. Sermones inq̃t Craſſi:atq; Domitii pœnitus obliti eſſe videbantur illius veteris parſimoniæ:q̃ bello punico:Tarẽtinoq; viguit:ĩ vrbe Romana:iãq; aium adiecerãt:ad illã pnicioſam luxuriã aſiaticã Romani.Iãq; trãſmarinoꝝ ſtipẽdioꝝ.vt Phili. Anthiochi Mithridatis. ¶Auguſtiorẽ ritũ : Venerabilius exẽplũ:vtpote a maiorib⁹ traditũ. ¶Introduxerũt:ac ſi diceret eos romanæ luxuriæ ꝑmos auctores fuiſſe poſteros vero hoꝝ exẽplo luxurioſiores factos:maluerit ergo luxuriæ prĩcipiũ ĩtroducerẽ q̃ maioꝝ ↄtinẽtiã retinerẽ:q Metelli ꝓbat exẽplo

¶De Cn.Domitio.&.L.Craſſo.

Neus Domitius Lucio Craſſo collegæ ſuo altercatione orta obiecit : q̃d columnas hymettias in porticu domus haberet : quẽ cũ cõtinuo Craſſus quanti ipſe domũ ſuã æſtimaret:interrogaret:atq; ut reſpondit ſexagies ſeſtertio : quo ergo eã, inq̃t, minoris fore æſtimas:ſi decẽ arbuſculas inde ſuccidero? ipſe tricies ſeſtertio, inq̃t, Domitius. Tunc Craſſus:uter igit̃ luxurioſior eſt:ego ne, q̃ decẽ columnas.C. millibus nũmũ emi? an tu q̃ decẽ arbuſculaꝝ umbrã tricies ſeſtertiũ ſumma cõpenſas? Sermonẽ oblitũ Pyrrhi ĩmemorem Hãnibalis, iãq; trãſmarinoꝝ ſtipendiorũ abundantia oſcitantẽ: & quanto tamen inſequentium ſeculorũ ædificiis & nemoribus auguſtiorem ritũ introduxerunt : Atq; inchoatam a ſe lauticiam poſteris relinquere:quam a maioribus acceptã continentiã retinere maluerũt.

¶De Metello Pio.

Vid.n.ſibi uoluit princeps ſuoꝝ tẽpoꝝ Metellus Pius tũc, cũ ĩ Hiſpãia aduẽt⁹ ſuos ab hoſpitibus aris, & thure excipi paciebat̃?

Metelli Pii in hiſpania luxuria.

Vid enim ſibi voluit:De luxuria Metelli Pii Macro.conuiuioꝝ lib.i.cũ Saluſtii teſtimonio meminit:hic a maiorum diſciplina tãtopere declarauit in Hiſpania bello Sertoriano:quo ſibi cũ hoſte fortiſſimo:& callidiſſimo dimicãdum erat vt multa luxuria ſe:exercitũq; corrũpi pateretur:nã quocũq; diuertiſſet diuini ſibi reddebantur honores: tecta regio ſtruebantur apparatu:cõuiuia multis:variiſq; ludis celebrabantur:capiti aureæ coronæ imponebant̃. Et hæc ſibi fieri paſſus eſt nõ in luxurioſa ꝓuincia:vbi hoſtes eſſent ĩbelles:ſed in ipſa Hiſpania bellicoſiſſima ꝓuincia:cũ ꝑſertim rẽ haberet cũ acerrimo:aſtutiſſimoq; hoſte Sertorio:q tunc maxime timendus fuerat.Sed oblitus tunc eſt diſciplinæ paternæ Metellus. ¶Quid ſibi voluit.q.d.nihil aliud q̃ vt a ſe inchoatã lauticiã poſteris relinqueret:& a maiorib⁹ acceptã cõtinentiã omitteret.

ASCE. ¶GNEVS Domitius:obiecit.L.Craſſo collegæ ſuo.ſ.in cẽſuris:altercatione orta.ſ.inter eos:q haberet in porticu domus colũnas hymettias.i.atticas ex Hymetto mõte Atticæ regionis:vbi etiã optimũ mel naſcit̃:quẽ.ſ.Domitiũ quũ Craſſus iterrogaret cõtinuo:quanti ipſe æſtimaret domum ſuã.ſ.Domitii.atq; vt.i.poſtq̃ domi.reſpõdit ſexagies ſextertio.i.ſexaginta ſeſtertiis.Ergo inq̃t Craſ.ſi ipſe.i.ego:ſuccidero inde.i.de domo:& ꝓximo loco ad illã pertinente.x.arbuſculas.i. paruas arbores: quo.i.quãto minoris æſtimas eã.ſ.domum tuã fore?Sic melior eſt lectio q̃ vt legatur:aut quo ergo eã minore fœnore ; aut minore foro æſtimas)Do.inq̃t.i.reſpõdit ſeſtertio tricies.i.xxx.ſeſtertiis.q.d.dimidio eius.Tũc Craſſus ſup.ait (q̃d tñ ſcribẽdũ nõ eſt)igitur vter ſup.noſtrũ eſt luxurioſior:ego ne:q emi colũnas decẽ(Pli.tñ ſex dicit)centũ milibus nũmũ?hoc eſt nũmoꝝ (ſed cũ numerali apta eſt ſyncopa in noĩbus ſecundæ:nõ neutri generis)an tu:q vmbrã.x.arbuſculaꝝ cõpenſas ſumma ſeſtertii tricies(q̃a nõ venuſte diceret.xxx.ſeſtertioꝝ:q̃a cũ numerali:vt dixi.aptior eſt ſyncopa.nec.xxx.ſeſtertiũ:q̃a neutra ſingulari nõ carentia:ſyncopã:ne cũ ſingulari coincidãt:refugiunt:dixit ſeſtertii:ſicut ſeſtertio.Sane hũc textũ in multis mẽdoſum inueni:& varie legi.vnde Oli.ſequentẽ particulã legit Sermones obliti:vbi alii legunt ſermonẽ vt ſit) o ſup. ſermonẽ.ſ.duoꝝ cenſoꝝ:oblitũ Pyrrhi:& ĩmemorẽ Hãniba.i.quẽ Pyrrhus & Hãnib.de frugalitate Romana habuerũt(dixit.n.Pyrrhus cũ muneribus ſuis locũ Romæ nõ eſſe cognouit:eius capiundæ ſpẽ nullã reliquã eſſe:& Hãnibal priuſq̃ luxu caperent̃:Romanos capi non poſſe)& oſcitantẽ iam.i.negligentẽ factũ:hoc eſt viroꝝ factoꝝ negligentiũ:abundãtia ſtipendioꝝ trãſmarinoꝝ: vt Philippi:Anthiochi:Mithridatis:& alioꝝ regum victoꝝ præda cõquiſitoꝝ. ¶Et tamen quãto auguſtiorẽ.i.auctiorẽ ritum.i.morẽ cõfirmatum introduxerunt.ſ.dicti amatores luxuriæ:ædificiis:atq; nemoribus.i.locis amœnis voluptatis gratia cõparatis:ſæculoꝝ inſequentiũ.q.d.multo.Quia licet ipſi multũ a maioribus ſuis diſceſſerunt: multo plus minores eoꝝ ipſos in luxu ſuperarunt.Nã luxuria deinceps maxima cœpit incremẽta.Atq; ipſi maluerũt relinquere poſteris lautitiã.i.luxurioſam munditiã:& apparatum cœnaꝝ inchoatam a ſe:q̃ retinere continentiam.i.cohibitionem luxuriæ per ſobrietatẽ & parſimoniam acceptam a maioribus.i.præceſſoribus ſuis . ¶Quid.i.Metellus pius princeps ſuorum temporum voluit ſibi tunc: cum patiebatur aduentus ſuos excipi in Hiſpania ab hoſpitibus aris:& thure:quomodo dii excipi deberent?

OLIV. Attalica aulæa.

¶ATTAlicis aulæis:quæ primum in aula regis Attali inuenta fuerunt. ¶Immani:Immenſis:& ſumptuoſis. ¶Palmata teſte: Alia lauticia in conuiuiis triumphali veſte vtebatur. ¶Palmata:triumphali:quia imperatores victoria potiti triumphare conſueuerant. ¶Demiſſaſq; lacunaribus:aliud genus luxuriæ:q; e laquearibus aureæ coronæ veluti cælitus demiſſe capiti eius reponebantur. ¶Et vbi iſta non in græcia:Eſt quaſi quædam exageratio luxuriæ Metelli.qui non in prouincia luxurioſa:vt græca:aut Aſia:ſed in Hiſpania bellis aſſueto:laborioſaq; prouincia:vbi Sertorius eſſet imperator acerrimus : qui plures Romanos exercitus profligaſſet. ¶Non in græcia:neq; in Aſia:Quiæ prouinciæ deliciis abundantes:milites habent molles:& imbelles : & ibi feroces militum animi : ſeueritaſq; Romana corrumpi facile poterat . ¶Patris ſui : Metelli Numidici:qui Iugurtham Numidiæ regem bello ſæpius ſuperauerat. ¶Exciderant:ſcilicet animo:hoc eſt exceſſerant mente. ¶Patet hinc:Ex hoc inquit intelligere poſſumus:q̃ celeriter luxuria Romanos inceſſerit . Quod qui adoleſcens maiorum continentia vixerat : ſenior factus luxuriam didicerit. ¶Priſcos mores:Continentes maiorum mores:viderat autem in patre Priſcos illos:& probatiſſimos mores. ¶Nouos:Luxurioſos : & perditos : ac ſi diceret inuſitatos. ¶Orſa eſt:Incœpit . quia primus ipſe in Hiſpania luxurioſe viuere cœpit.

cum attalicis aulæis contectos parietes læto animo intuebatur? cum immanibus epulis apparatiſſimos interponi ludos ſinebat? cum palmata ueſte conuiuia celebrabat? demiſſaſq; lacunatibus aureas coronas uelut cœleſti capite recipiebat? & ubi iſta? non in Græcia, neq; in Aſia, quarũ luxuria ſeueritas ipſa corrumpi poterat : Sed in horrida, & bellicoſa prouincia:cum præſertim accerrimus hoſtis Sertorius Romanorum exercituum oculos luſitanis telis perſtringeret . adeo patris illi ſui numidica caſtra exciderant.patet igitur, q̃ celeri tranſitu luxuria affluxerit.Nam cuius adoleſcentia priſcos mores uidit: ſenectus nouos orſa eſt.

¶De Curionibus.

Onſimilis mutatio in domo Curionum extitit . Siquidem forum noſtrum & patris grauiſſimũ ſupercilium, & filii ſexcenties ſeſtertium æris alieni aſpexit contractum famoſa iniuria nobilium iuuenum.Itaq; eodem tempore, & in iiſdẽ penatibus diuerſa ſecula habitarunt, frugaliſſimum alterum, alterum nequiſſimum.

Onſimilis mutatio:Curio:ad quem Cice.priores ſecundi libri epiſtolas ſcribit trib.plæb.principio:diſſenſionis Cæſaris:atq; Pompei:patrem:auum habuit oratores ægregios:& continentiſſimos viros: cui patrem clariſſimum ſuis laudibus omnium fortunam ſuperaturum fuiſſe dixit Cicero : ſi ei contigiſſet: vt hunc curionem filium ante videret q̃ a vita diſcederet: ipſe vero tribu . plæb . factus Cæſaris actionibus : cũius eſſet inimiciſſimus primo reſiſtere cœpit:deinde cum luxurioſe viuendo æris alieni plurimum contraxiſſet:illi facile conciliatus eſt : & teſte Appiano pudicitiam non ſatis honeſtam habuiſſe creditur . Nam adoleſcentes eius domum frequentabant muneribus illecti : cum Cæſare quoq; parum pudice vixiſſe exiſtimatur . ¶Forum noſtrum:ciues Romani continens pro contento. ¶Grauiſſimum ſupercilium:rigidiſſimam ſeueritatem . ¶Et filii: ſcilicet Curionis tribuni plæ.inter initia belli ciuilis:quod inter Cæſarem & Pompeium geſtum eſt. ¶Contractum famoſa iniuria:Vt ſuæ libidini ſatisfaceret:adoleſcenteſq; muneribus & precio corrumperet : quibus abuteretur. Nam honeſtis verbis rem turpiſſimum innuit. ¶Frugaliſſimum alterum:propter patrem : quem continentiſſimum fuiſſe conſtat. ¶Nequiſſimum:peſſimum propter filium:qui turpiter vixit.

ASCE. ¶CVM:ideſt quando intuebatur læto animo parietes contectos auleis Attalicis:ideſt compertis primum in aula Attali regis:ſunt autem quæ vulgo tapeta dicuntur:cum tapeta potius ſuſternantur:aulea ſuſpendantur: cum ſinebat.i.permittebat: ludos apparatiſſimos interponi epulis immanibus:ideſt ſumptuoſiſſimis:cum:ideſt quando celebrabat conuiuia:ſupple in veſte palmata:ideſt triumphali a palma dicta:& cum ſup.recipiebat coronas aureas demiſſas lacunaribus: ideſt de ſummo cameræ:deſuper incruſtatæ integumentis inauratis:velut capite cæleſti:ideſt diuino:cui cælitus miſſæ imponi deberent coronæ.Et vbi ſup.faciebat:& tolerabat fieri Metellus iſta? non in Græcia:neq; in Aſia:quarum:ſcilicet regionum luxuria (quia tunc maxima erat)ipſa ſeueritas:ne dum ſeueri poterant corrumpi:ſed in prouincia horrida. & bellicoſa : ſcilicet Hiſpania: præſertim cum Sertorius hoſtis acerrimus perſtringeret oculos exercituum Romanorum telis Luſitanis: ideſt luſitanorum populorum affinium:adeo:ideſt intantum:exciderunt illi:ideſt ab eius memoria caſtra:Numidica patris ſui:ideſt quæ pater ſuus ſeueriſſime rexerat : & inſtituerat in Numidia contra Iugurtham:quia primus correcta diſciplina militari Iugurtham ſibi diffidere coegit:& ad veram deditionem animum applicare.quãuis Marii factione victoria ſumma quam pene in manibus habebat:ad Marium tranſlata eſt.Patet igitur quam.i.quantum celeri trãnſitu luxuria affluxerit . Nam cuius : ſcilicet Metelli Pii adoleſcentia vidit mores priſcos:ideſt antiquos:& prioris ſæculi:ſub patre : ſcilicet ſenectus : ſupple eius orſa eſt: ideſt inchoauit nouos:ſcilicet mores. ¶Conſimilis mutatio:ſcilicet morum extitit in domo Curionum:ciuium illorum Romanorum patris:& filii.Siquidem:ideſt quoniam forum noſtrum:ſcilicet Romanum:aſpexit:& ideſt ſimul:grauiſſimum ſupercilium patris:ideſt maioris Curionis:qui ſeuere:& multum caſte vixit:& ſeſtertium ſexcentis:hoc eſt ſexcenta ſeſtertia:ideſt mille quingentas libras:æris alieni:ideſt debiti:filii:ideſt iunioris contractum iniuria famoſa:ideſt turpitudine iuuenum nobilium:ideſt quam iuuenes nobiles per ſummam iniuriam ſibi:& ſuis illatam amore æris admiſerant. Itaq;:ideſt & ita:diuerſa ſæcula:ideſt mores:aut inſtituta diuerſorum ſæculorum:habitauerunt eodem tempore:& in eiſdem penatibus : alterum frugaliſſimum:quod erat in patre:alterum:ſcilicet ſæculum:nequiſſimum.i.luxurioſiſſimum compertum in filio.

THE. ¶DE MISSAq; lacunaribus:Saluſtius hiſtori.ii.de Metelli conuiuio Tranſenam ait dimiſſum victoriæ ſimulachrum cum machinato ſtrepitu coronam capiti imponebat. ¶Noctes:matronarum &cæ.Hoc & M . Tullius ad Acticum libro primo per hæc.O dii boni rem perditam:etiam noctes certarum mulierum: atq; adoleſcentulorum nobilium productiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt.

OLIV. Clodii incæſt⁹.

PVblii autem Clodii.P.Clodium deæ floræ ſacra violaſſe:incœſtiq; reum factum eſſe a corruptis iudicibus abſolutum diximus in capi.de teſtibus:& alio loco:quomodo vero corruptio illa facta ſit: nunc oſtendit:non tantum pecunia quod tolerabilius fuiſſet:ſed perdita luxuria:quod turpius fuit:nam matronas ingenuas : nobileſq; pueros ingenti precio cõduxit:quos iudicium libidini ſubiiceret vt enim cuiuſq; ſtudium flagrabat:ſic eius libidini obtemperabat: vt aliis ſcorta:aliis pecuniam præberet:dummodo ſibi obnoxios redderet:a quibus abſolueretur:neq; ſumptui:neq; modeſtiæ ſuæ parcere.¶Luxuria & libidine:Luxuria in actu.libido in cupiditate:nam conſtat luxurioſiſſimum fuiſſe: qui etiam incæſtum cõmiſerit.¶Noctes:concubitus : & adulteria: quæ nocte cõmittuntur.¶Erogatæ : exhibitæ : & datæ, nam iudicibus mulierum & puerorum copiam fecit. ¶Quo in flagitio tam tetro : Si Clodium inquit huius facinoris auctorem:ſi matronas:& pueros flagitii mediatores:ſi iudices æquitatis violatores in collationem adduxeris:qui nam eorum maiori ſint deteſtatione digni:non facile inueneris.¶Tã tetro:tam turpi:& horrendo.¶Tã q; mul.i.quia multis modis peccatur per Clodiũ:per matronas:per pueros:& iudices.¶Qui iſtud corruptelæ genus.ſ.Clodius : qui nouum corruptionis genus inuenit: quo iudices corrumperet.¶An qui pudicitiam ſu.matronæ:ac pueri.q tantæ obſcænitati ſubiecti voluerũt ſuam pudicitiam periuri mediatricem eſſe:& maſculino genere vſus eſt:quia ſemper præponderat.¶Sequeſtrem:media- Seque ſtris periurii. tricem periurii:quia concubitus illi cauſa fuere:vt peierarent iudices in abſoluendo Clodio nocentiſſimo: & turpiſſimo hoie.¶An qui religionẽ iudices:qui contempto ſacramento:quo adacti iurauerant:ſe iuſtitiam:& æquitatem ſeruaturos violarunt iuſtitiã.¶Religionẽ: iuſtitiam: quæ violari non poteſt ſine deorum contemptu.

¶De Publio Clodio.

PVblii autem Clodii iudicium quanta luxuria,& libidine abundauit? in quo ut euidenter inceſti crimine nocẽs reus abſolueretur: noctes matronarũ,& adoleſcẽtium nobiliũ magna ſumma emptæ mercedis loco iudicibus erogatæ ſunt.quo in flagitio tam tetro,tamq; multiplici neſcias primũ quem deteſtere:an qui iſtud corruptelæ genus excogitauit? an qui pudicitiam ſequeſtrẽ piurii fieri paſſi ſunt? an q religionẽ ſtupro pmutaret?

¶De Gemello Tribunitio.

AEq; flagitioſum illud conuiuium : quod Gemellus Tribunitius uiator ingenii ſanguinis,ſed officii intra ſeruilem habitum deformis,Metello & Scipioni Conſulibus,ac tribunis plebis magno cũ rubore ciuitatis cõparauit.lupanari.n. domi ſuæ inſtituo,Mutiã,& Fuluiã tũ a patre,tũ a uiro utrãq; inclytã,& nobilem puerum Saturninũ in eo proſtituit.pbroſa ſapientiæ corpora ludibrio temulẽtæ libidinis futura.epulas Conſulibus & Tribunis non celebrandas,ſed uindicandas.

AEq; flagitioſum.non minus ſe geſſit obſcæne: in parando conſulibus:tribuniſq; conuiuio gemellus:q̃ in corrumpendo iudicio Clodius.ſic enim deteſtandum Metello:Scipioniq; conſ. ac tribuno plæb. conuiuium ſceleratiſſimus iſte viator parauit ſumma obſcænitate refertum:& Romanæ ciuitati erubeſcendum:ſicut ille iudicium per ſummam turpitudinem:luxuriamq; corrupit.¶Aeq; flagitioſum:ſimiliter ſceleratum:& omni repræhenſione digniſſimum.¶Tribunitius viator:miniſter tribunoꝝ:qui ex agris ſenatores in curiã accire conſueuerat:nam a via viatores ſunt appellati.¶Ingenui ſan.Nam in libera domo natus erat:& ipſe ingenuus:ſed ad ſeruilem ſe fortunam redegerat viatoris officium exercendo:quod deforme ſemper fuit:atq; ſeruile.¶Deformis officii.ſ. Viatoris illiberalis.¶Magno cum rubore ciuitatis:q; ſummi magiſtratus:in quibus imperii maieſtas conſpicitur:tam luxurioſis epulis:tantæq; obſcænitati ſe tradidiſſent:vt nobiliſſimas matronas: ingenuũq; puerum ad explendam ſui corporis libidinem inter epulas proſtituendos habuerint.in quibus propter dignitatem:imperiiq; maieſtatem ſumma cõtinentia eſſe debuerat. ¶Mutiam.Mutii Scæuolæ filiam:& Pompei Magni vxorem:cui poſt Mithridaticam victoriam Pomp. in patriam rediens miſit libellum diuortii:q; eam haberet adulterii nomine ſuſpectam.¶Fuluiam:Fuluii Flacci filiam:quæ primo Clodio : deinde.M.Antonio nupſit.¶Proſapiæ.c.mulieres : & puerum appellat corpora antiquæ familiæ : nam proſapire eſt procul ſpargere:vnde proſapia antiqua familia:quæ in longum genus ſpargit.¶Ludibrio:contemptui: & ludificationi. ¶Non.e. non frequentandas.¶Sed vindicandas pu.propter intolerabilem.ignominioſamq; libidinem.

Viator tribunitius.

ASCE. ¶PVblii.Autem.i.ſed:iudiciũ Publii Clodii.ſ.quo inceſti abſolutus eſt : quanta luxuria.i.prauo actu & libidine.i.praua voluntate iudicum abundauit?q.d.maxima:in quo.ſ.iudicio:vt reus.ſ.Clodius nocens euidenter crimine incœſti cõmiſſi in templo deæ Floræ:noctes.i.concubitus matronarum:& adoleſcentium nobilium emptæ.ſ.a Clodio magna ſumma.ſ.pecuniæ ſunt erogatæ.i.impenſæ iudicibus loco mercedis:tam iniqui iudicii.In quo flagitio tam tetro.i.turpi:& horrẽdo:& tam multiplici multos implicante:neſcias.i.merito dubites:quem deteſtere.i.debeas deteſtari primum:an.ſ.Clodium: qui excogitauit iſtud genus corruptelæ:an ſup.matronas:& iuuenes nobiles : qui paſſi ſunt pudicitiam ſuam fieri ſequeſtrem.i.mediatricem:& conciliatricẽ periurii.ſ.iudiciũ:qui iurati q̃d iuſſum eſſet dicere:quẽ nocentem ſciuerunt:abſoluerũt:an.ſ.iudices: qui permutarunt religionem.i.obſeruationẽ iuſiurandi:ſtupro.i.qui propter ſtuprum dereliquerunt iuſtitiam.Aeq; flagitioſum ſup.fuit illud conuiuium:quod Gemellus viator.i.miniſter tribunitius.i.qui a tribunis miſſus:aut compræhẽdebat:aut in ius vocabat:ad quos miſſus erat. ¶Sanguinis ingenui.i.liberi : ſed officii.i.exercitii deformis intra habitum ſeruilem.i. etiam ſi ſeruus eſſet:& ita non intelligit de officio viatorio:ſed lenonio:erat enim ſeno:& proſtitutor puerorum : & matronarum:quo nullum turpius comparauit Metello & Scipioni conſulibus : ac tribuniſplebis cum magno rubore ciuitatis.ſ.q; ſummi magiſtratus ſibi tale conuiuium parari paſſi eſſent.enim.i.quia lupanari.i.proſtibulo inſtituto domi ſuæ.ſ.gemellię proſtituit in eo.i.ad libidinem explendam conuiuis obiecit:Mutiam.ſ.Scæuolæ filiam:& Fuluiam Fuluii Flacci filiam:vtrãq; inclytam tum a patre:tum a viro:quia Mutia Pomp.Magno nupſerat:& Fuluia Clodio:& Marco Anto.& Saturninũ puerum nobilem:quia patricium.O ſup.corpora proſapiæ.i.antiquæ:& ita nobilis progeniei:probroſa.i.plena probri:& decoris: futura ludibrio libidinis temulentæ:quod dicit in eos:cum iam conſenſerant ad ſtupra:aut poſtq̃ admiſerant: quia violata ſemel a magnis pudicitia:poſtea facillime:cuius obiicitur.& ſup.O epulas non celebrandas conſulibus:& tribunis:qui tunc in conuiuio erant:ſed vindicandas.ſ.merito ab eis:vnde non intelligo eoſdem tribunos:qui & conſules erant.

OLIV. Catilinæ luxuria.

PRæcipue vero Catilinæ.Salu.bello catilinario de ſcelerata Cati.luxuria:perditaq; libidine: iã primũ inquit Catilina adoleſcens multa nefanda ſtupra fecerat cum virgine nobili:cum ſacerdote deæ veſtæ:& alia huiuſmodi contra ius faſq;:poſtremo captus amore Aureliæ Oreſtillæ cuius præter formam.nihil vnq̃ laudauit bonus:q; ea nubere illi dubitabat timens:priuignum adultum ætate:creditur pro certo necato filio vacuam domum ſceleſtis nuptiis feciſſe.¶Martialem.ſ.Tam propere illã poſt filii mortem duxit vxorem:vt ex medio rogo filii facẽ eius cõiugii accendiſſe videatur.¶Nouæ maritæ:nouæ ſponſæ:& affectatæ dixit maritæ.¶Eodem deinde animo:quia non aliter in patriam impius fuerat q̃ in filium:quippe quam ſcelerata coniuratione perdere moliebatur in Cice.tum conſulis ſapientia reſtitiſſet:nota eſt hiſtoria.

¶De Catilina.

VErum præcipue Catilinæ libido ſceleſta.nam ueſano amore Aureliæ Oreſtillæ corruptus,cũ unũ impedimentũ uideret; quo minus nuptiis inter ſe iũgerent: filiũ ſuũ,quẽ & ſolũ,& ætate iã puberẽ habebat;ueneno ſuſtulit;ptinuſq; ex ergo eius maritalẽ facem accendit;ac nouæ maritæ orbitatẽ ſuam loco muneris erogauit.eodẽ deinde animo ciuem,quo patrẽ egerat; filii pariter manibus,& nefarie at tentatæ patriæ pœnas dedit.

¶De Hannibale.

AT cãpana luxuria,perquã utilis ciuitati noſtræ fuit.Inuictũ enim armis Hannibalem illecebris ſuis cõplexa,uincendũ Romano militi tribuit.Illa uigilantiſſimũ ducẽ,illa exercitũ acerrimũ dapibus largis,abũdãti uino,unguentoꝝ fragrãtia,ueneris uſu laſciuiore ad ſomnũ,& delicias euocauit.ac tũ demũ fracta,& contuſa punica feritas eſt,cũ Seplaſia ei,& Albana,caſtra eſſe cœperũt.Quid ergo his uitiis fœdius? Quid ẽt dãnoſius? quibus uirtus atteritur: uictoriæ langueſcunt: ſopita gloria in infamiã cõuertitur: animiq; pariter,& corporis uires expugnantur.adeo ut neſcias ab hoſtibus ne,an ab illis capi pernicioſius habẽdũ ſit.

Campana luxuria.

AT cãpa.luxu.poſt cãnenſem cladẽ ſatis cõſtat capuã tum luxuriantẽ longa fœlicitate ac indulgẽtia fortunæ:& maxime inter corpora oĩa:licẽtia plæbis:ſine modo libertatẽ exercentis:ad Hãniba.cũ Ro. inſultatione defeciſſe:ad quã cũ appetente hyeme Hãni. exercitũ in Hibernia dediſſet partẽq; hyemis maiorẽ illic in tectis habuiſſet:aduerſus oĩa mala diu ſæpeq; durãtẽ: bonis in expertum:atq; inſuetũ militẽ hac vna hibernatione perdidit:nã quẽ nulla vis m li vicerat : nimia bona:& imodicæ voluptates perdidere:& eo impẽſius:quo ſe auidius ex inſolẽtia in eas imerſerat.Somnus.n.& vinum:& epulæ:& ſcorta:lineaq; & ociũ cõſuetudine indies : blandius ita eneruarunt corpora animoſq; : vt magis deinde victoriæ ꝓteritæ eos:q̃ præſentes tutarentur vires:maiuſq; id peccatũ ducis apud peritos artium militariũ habetur q̃ q; nõ ex Cãnenſi acie ꝓtinus ad vrbẽ Romanã duxiſſet. illa.n.cũctatio diſtuliſſe modo victoriã videri potuit: hic error vires ademiſſe ad vincendũ. Itaq; velut ſi cum alio exercitu a Capua exiret? nihil vſq; priſtinæ diſciplinæ tenuit:nã & redierunt pleriſq; ſcortis impliciti:& vbi primũ ſub pellibus haberi cœpti ſunt: viaq; & alius labor m litaris excepit:tyronũ modo corporibus:animiſq; deficiebãt: & deinde per omne æſtiuoꝝ tẽpus magna pars ſine cõmeatibus ab ſignis dilabebantur: neq; aliæ latebræ q̃ Capua deſertoribus erant.Seneca ad luciliũ epiſtola.L.Qi.o modo quiſq; poteſt : de hac luxuria cãpana vna hiberna inquit Hãnib.ſoluerunt : & indomitũ illum niuibus atq; albibus viꝝ eneruauere cãpaniæ fomẽta armis inuictus: vitiis victus:nã paulo ſupra de locis illis voluptuoſis ita tradit:queãdmodũ intertortores habitare nolim : ſic nec inter popinas qdem videre ebrios per littora errantes : & cõmeſſationes nauigantiũ: & ſimphoniatũ cantibus ſtrepentes:lacus.& alia quæ velut ſoluta legibus:luxuria non tantũ peccat:ſed publicat.¶Illecebris ſuis cõplexa.Quæ ſuis voluptatibus qbus abundat:Hãnib.cõpræhendit:nã Capua prona ſemp ciuitas in luxuriã fuit:nõ ingenioꝝ modo vitio:ſed affluenti copia volutatũ: & illecebris oĩs amenitatis maritimæ:terreſtriſq;:& tunc licentia tantopere laſciuiebat:vt nec libidini:nec ſumptibus modus eſſet: q̃d Liuius Hannibali Capuæ.Qu.Curtius Alexãdro Babyloniæ accidiſſe dicit.¶Fragrantia:Odore:eſt.n.ſubſtantiuũ.¶Fracta:& contuſa feritas: Vt facile deinde vinci potuerit.quæ ad id tẽpus fuerat inuicta:& indomita:primus autẽ Marcel.illã vinci poſſe docuit apud Nolam.vbi Hãniba.exercitum fudit:atq; fugauit.¶Tum ſeplaſia.Alii habent ſelapſa:eſt aũt platea Capuæ:ſic appellata: in qua myropolæ:hoc eſt vnguentarii ſoliti ſunt negociari:Cuius Cic.meminit in oratione cõtra.C.Piſonẽ:vbi de lege agraria diſputat:& teſtimonio Cic.ſeplaſia dicta eſt:q̃uis ſelapſia dicatur a Valerio:ſed id fortaſſe factũ eſt errore:vel imperitia librariorum.¶Albana caſtra:mollia:& effœminata:cõſtat.n.Albanos fuiſſe molliores:& albæ magnus fuit vſus vnguẽtoꝝ: ergo caſtra pœnorum facta ſunt albana.¶Quid his ergo vitiis fœdi.Concludit hanc particulam:oſtendens nihil inueniri poſſe turpius:nihil pernicioſius luxuria:atq; libidine:quibus virtutes non offuſcantur modo ſed penitus tolluntur.¶Sopita gloria:Per hæc vitia omnis rerum geſtaꝝ gloria parta extinguitur:infamia accenditur:incõmoda:& mala multa ſubſequuntur. ¶Adeo vt ne.ab hoſtibus capi turpe eſt:ſed a voluptatibus:& luxuria multo fœdius:ac etiã pernicioſius.

Fragrantia.

Albana caſtra.

ASCE. ¶PRæcipue &c.Vero.i.ſed libido Catilinæ viri nobilis:& ciuis Romani:de quo Sal.extat op⁹:ſup.fuit ſceleſta.i.ſcelere ingnata ꝑcipue:nã corrupt⁹:aut corrept⁹ veſano amore Aureliæ Oreſtillæ:mulieris formoſæ:ſed famoſæ:cũ videret vnũ ipedimẽtũ quo minus.i.vt nõ iungerentur inter ſe nuptiis:videlicet filium ſuũ:hoc eſt Catilinæ:quẽ habuit:& ſolũ:& puberẽ ætate:ſubſtulit ſup.eũ.i.clã de medio viuentiũ tulit:hoc eſt necauit eũ veneno:& accẽdit protinus ex rogo eius.ſ.filii interempti facem maritalẽ.i.tædã:quæ in nubentibus ꝑferri ſolebat:hoc eſt tã cito poſtea eã duxit vt facem potuiſſet ex rogo filii accendere:ac erogauit.i.impertiuit nouæ maritæ.i.vxori:ſed affectãter maritæ dicit:orbitatẽ ſuã.i.carentiã prolis loco muneris.q̃d vxor a marito accipere ſolebat:cũ dotem numeraſſet:gerẽs ſup.ſe:deinde eodẽ animo ciuẽ.i.animatus ſic in patriã:cuius erat ciuis: quo egerat patrẽ:qa ſicut filiũ perdidit:ita patriã perdere moliebatur:cõiuratione facta quã Cic.detexit: dedit pœnas.i.iuſta ſupplicia luit pariter manibus.i.vmbris:aut reliqs ſpiritus filii.ſ.interempti:& patriæ attentatæ nefarie.i.per ſummũ nefas.Eſt enim aduerbiũ.¶At.i.ſed luxuria cãpana.in qua clãguit virtus Hãnibalis:fuit perq̃.i.valde vtilis ciuitati noſtræ.i.Romanæ: Enim.i.qa ipſa cõplexa.¶Suis illecebris.i.oblectamẽtis:Hãnibalẽ.ſ.pœnoꝝ ducẽ iuictũ armis:tribuit ſup.eũ vincẽdũ militi Romano vt apud Nolã:& poſtea in Aphrica illuc reuocatũ:Illa.ſ.luxuria cãpana euocauit dapibus largis: vino abundanti

fragrãtia.i.odorificẽtia:vnguẽtoꝝ:vſu veneris.i.coitus laſciuiore.ſ.q̃ natura requirat ducẽ vigilãtiſſimũ.ſ.prius vtpote Hãnibalẽ:& exercitũ.ſ.eius acerrimũ.ſ.prius ad ſomnũ:& delitias:& ac feritas punica eſt fracta:& cõuicta tũ demũ: cũ caſtra cœderet eſſe ei ſeplaſia:& albana.i.vnguẽtata:& meretricio veneno imbuta:in ſeplaſia: & albana regionib⁹ capuæ vrbis qđ potius dicã:q̃ vt de albæ ciuitatis luxu intelligã. Nã plateæ & portæ denominari ſolent aut ab inquilinis alterius vrbis: aut q̧ ea ad eã vrbẽ iter fiat. Ergo cũ ſic elanguerit dux talis cũ tali exercitu:quid ſup.eſt fœdius his viciis.ſ.luxuriæ & libidine. Quid etiã dãnoſius.q.d.nihil:vtpote:qbus virtus atteritur.i.abſumitur paulatim:victoriæ clangueſcunt.i.tepeſcendo pereunt:& gloria ſopita.i.cooperta:vt ignis ſopitur cineribus:conuertitur in infamiam:& vires animi pariter:& corporis expugnantur .i. vincuntur:adeo.i.in tantum.vt neſcias.an habendum.i.cenſendum ſit pernicioſius capi ab hoſtibus:an illis.ſ.dictis uitiis.

THE. ¶SEplaſia.de ſeplaſia capuæ Foro.Tullius & in eum pedianus Aſconius:Pliniuſq̧:& Auſonius. ¶Albana.Fori quoq̧ nomen eſt æque deliciis abundantis:ac ſeplaſia. Nã ſenſus eſt.tum punica feritas eſt contuſa:quomodo Seplaſia: Albanaq̧ rerũ venaliũ Capua loca cœperunt eſſe caſtra.i.vbi Carthaginenſes hybernare capuæ cœpunt:& pro caſtris ea fora celebrare.

¶De Volſinienſibus.

QVæ etiã Volſinienſiũ urbem grauibus, & erubeſcendis cladibus implicarũt.erat opulenta:erat moribus, & legibus ornata: Hetruriæ caput habebat̃.ſed poſtq̃ luxuria ꝑlapſa eſt: in ꝓfundũ iniuriaꝝ, & turpitudinis decidit ut ſeruorũ ſe iſolẽtiſſimæ dominationi ſubiiceret qui primũ ad modũ pauci ſenatoriũ ordinẽ intrare auſi, & mox uniuerſam remp.occupauerunt . teſtamẽta ad arbitriũ ſuũ ſcribi iubebant.conuiuia, cœtuſq̧ ingenuorũ fieri utabant, filias dominorũ in matrimoniũ ducebant.poſtremo lege ſanxerunt: ut ſtupra ſua in uiduis pariter, atq̧ nuptis impunita eẽnt, ac ne q̃ uirgo ingenuo nuberet:cuius caſtitatẽ non ante ex numero ipſorum aliquis delibaſſet. ¶De Xerxe.

AGe Xerxes opum regiaꝝ oſtentatione eximia eo uſq̧ luxuria gaudens, ut dicto præmiũ ei proponeret: qui nouum uoluptatis genus reperiſſet:quanta, dum delitiis nimiis capit̃: ampliſſimi imperii ruina euaſit?

¶De Antiocho rege Siriæ.

ANtiochus quoq̧ Syriæ rex nihilo contẽptioris exẽpli : cuius cæcã, & amẽtẽ luxuriã exercitus imitat⁹, magna ex parte aureos clauos crepidis ſubiectos habuit: argẽteaq̧ uaſa ad uſum culinæ comparauit: & tabernacula textilibus ſigillis adornata ſtatuit . auaro potius hoſti præda optabilis, quam ulla ad uincendum ſtrenuo mora.

OLIV. Volſiniẽſium luxuria.

QVæ & Volſinẽſiũ.L.Flo.lib.i. poſtremi Italicoꝝ in fide mãſere: Volſini opulentiſſimi hetruſcoꝝ implorantes opẽ aduerſus ſeruos quõdã ſuos: qui libertatẽ a dominis datã in ipſos erexerant:trãſlataq̧ in ſe rep.dominabant̃ : ſed hi quoq̧ duce Fabio gurgite pœnas dederũt:nã Volſini quo ad ciuitatis leges: iuraq̧ ſeruarunt:parſimoniæ & frugalitati operã dederũt:hetruriæ principatũ facile obtinuerũt:poſtq̃ vero luxuriæ: atq̧ libidini obnoxii facti ſunt: ſenſim labente diſciplina veteris modeſtiæ : nõ ſolũ iperiũ ſed etiã libertatẽ amiſerunt: & qđ fœdus eſt:in ſeruoꝝ ſuoꝝ poteſtatẽ:ſuperbiſſimãq̧ dominationẽ inciderunt:a qbus ea paſſi ſunt:quæ vix in ipſis ſeruis tolerãda forent: Sed a ſenatu duce Fabio liberati ſunt. ¶Hetruriæ caput. Tria capita hetruriæ antiqui eſſe voluerũt: Aretiũ:Peruſium:& Volſinũ. ¶Lege ſanxerunt:Lege cõfirmarũt:vt ipune quis poſſet cũ vidua: cũq̧ nupta ſtupra cõmittere. Ac ne qua virgo: Sed hoc multo deteſtabilius:vt oĩs virginitatis deliberatores eſſent. ¶Delibaſſent.Deguſtaſſent: vt ipſi priores cum virgine nupta coirent & virginitatis florem ipſi colligerent.

AGe Xerſes: Cic.Tuſc.qõ.lib.v.ſiue.q.v.Xer.inqt refectus oĩbus ꝓmiis:doniſq̧ fortunæ:nõ æquitatu:nõ pedeſtribus copiis:nõ nauiũ multitudine:nõ infinito pondere auri cõtentus:ꝓmiũ ꝓpoſuit: qui inueniſſet nouã voluptatẽ:qua ipſe nõ fuit contẽtus. nec enim finẽ vnq̃ inuenit libido.dũ igit̃ libidini:& voluptatibus intentus eſt.eas cũ imperio pariter amiſit. ¶Oſtentatione eximia.Plurimũ oſtẽtabat regias opes ſuas. ſed tantopere luxuria lætabatur: vt luxurioſis hoibus nouũ voluptatis genus excogitãtibus ꝓmia daret. ¶Quanta rui. Quaſi dicat igẽti qppe:q claſſem ꝓpe incredibilẽ: & exercitũ innumeroſum:qbus Neptuno: Ioniq̧ cathenas iponere minabat̃:breui tẽpore cũ ipſo ꝓpe imperio amiſit.

Anthiochi luxuria.

ANthiochus quoq̧:Hannibal in Africa victus ad Anthiochũ in Aſiã cõfugit:& pacis impatiens hoſtem Po.Ro.toto orbe quærebat: nec pri⁹ deſtitit: q̃ Anthiochum ad bellũ aduerſus Romanos concitauit: Anthiochus ſuis opib⁹ & noĩe regio fretus nõ dubitauit bellũ mouere: Itaq̧ parato exercitu:cuius pars maior aureos clauos crepidis ſubiectos habebat: argẽtea vaſa pro fictilibus ad vſum culinæ:multaq̧ alia ſupflua & luxurioſa geſtabat:illũ eiuſmodi inſignib⁹ aureis:& argẽteis florentẽ:currus quoq̧ falcatos:& elephãtos cũ turribus : equitatũq̧ frænis:& monilib⁹:ac faleris ꝑfulgentẽ:cũ Hãnibali oſtẽtaſſet:qſiuit ex eo:nunqđ ea ſatis eſſent Romanis:de virib⁹:& numero militũ dicẽs:tũ Hãnibal vtpote callidus iperator:ſatis inqt erũt Romanis:q̃uis auariſſimi ſint:illius aurũ:& ornamẽta militũ ſignificãs:hic ergo ſtatim occupatis inſulis:græciſq̧ littoribus bellũ intulit Po.Ro.& tanq̃ victor ocia:luxuſq̧ agitabat:in Euboea iuxta Euripũ poſitis caſtris:aureis:ſericiſq̧ tẽtoriis:ſub ipſo freti murmure.cũ inter fluẽta:tibiis: fidibuſq̧ cõcineret: collatis vndiq̧ q̃uis p hyemẽ roſis:ne cũ aliquo ducũ genere agere videret̃:virginũ:puerorũq̧ delectus habebat. Talẽ ergo regẽ iã luxuria debellatũ.Po.Ro.primo Attilio Glabrione cõſule:deinde Scipione Aſiatico cũ fratre Aphricano legato ducib⁹ facile ſuperauit:hic rex incredibile dictu:qbus auxiliis:qbus copiis cõſederat trecẽtamilia peditũ:eqtũ:ſalcatorũq̧ curruũ nõ minor numer⁹ elephãtis:ad hoc imẽſæ magnitudinis auro:purpura:argẽto & ſuo ebore fulgẽtibus aciẽ vtriuſq̧ vallauerãt. ¶Ad vſum cu.ſi ad vſum menſæ habuiſſet:tolerabilius fuiſſet. ¶Tabernacula tex.ſig.ador.Tentoria pictis auleis exornata.

Sigilla textilia. ¶Textilibus ſig.purpureis imaginibus intertextis:vel auleis:in qbus erãt imagines intextæ:nã ſignũ ſignificat imaginem. cuius diminutiuũ eſt ſigillũ. ¶Vlla ad vin.mo. Ornamẽta illa potuiſſent irritare auarũ hoſtẽ ad pugnã:at viro forti:q ſemp pugnæ paratus eſt nullã morã facere potuiſſet ad victoriã:qa nõ ſpe.ꝑdæ ſed gloriæ cõſequẽdæ gratia pugnat vir fortis.

ASCE. ¶Quæ.ſ.vitia dicta hoc eſt luxuria:& libido implicuerũt etiã vrbẽ Volſciniẽſem:q ſunt populi Hetruriæ : cladib⁹ grauibus:

&erubeſcendis.i.turpibus tam in ſe q̃ in origine ſua:Sup.ea:aut eorum vrbs erat opulenta:erat ornata moribus: & legibus habebatur.i.æſtimabatur caput Hetruriæ:ſed poſtq̃ prolapſa eſt luxuria.i.per luxuriã:ipſa decidit in profundũ iniuriarum:& turpitudinis.i.facta eſt obnoxia omni iniuriæ:& turpitudini:ita ſup.vt ſubiiceret ſe dominationi.i.tyrãnidi ſeruoꝝ.ſ.ſuorum inſolentiſſimæ.i.ſuperbiſſimæ & intolerabiliſſimæ:qa nihil impotentius:aut inſolẽtius ſeruo:cũ regnare cœperit. Qui.ſ.ſerui: auſi primum admodũ.i.valde pauci intrare ordinẽ ſenatorium.i.effici ſenatores. ¶Mox.i.paulo poſt vt .i. poſtq̃ occupauerunt vniuerſam rempub.iubebant teſtamenta:ſcribi ad arbitrium ſuum:vetabant conuiuia & cœtus.i.congregationes ingenuorum.i.non ſeruoꝝ fieri.ſ.in vrbe:nequa conſpiratio fieret in eos:ducebant in matrimonium filias dominorũ: poſtremo ſanxerunt.i.conſtituerunt tanq̃ rem ſanctam lege:vt ſtupra ſua pariter in viduis:atq̧ in nuptis eſſent impunita : ac nequa virgo nuberet ingenuo.i.libero:& liberis parentibus nato:cuius caſtitatem aliquis ex numero ipſorum.i.ſeruorum:non delibaſſet.i.defloraſſet ante.i.priuſquam ingenuo nuberet. ¶Age(Adhortandi particula)Xerxes.ſ.rex Perſarum omnium opulentiſſimus gaudens eximia oſtentatione opum.i.facultatum:& diuitiarum regiarum:eo vſq̧.i.in tantum luxuria.i.per luxuriam(Nam vt dixi:luxuria non tantum in libidine:ſed in olym luxu.i.ſuperfluo rerum ſumptu eſt) vt proponeret edicto.i.publico mandato facto præmium ei:qui reperiſſe. nouum genus voluptatis. Quanta.i.o quanta ruina imperii ampliſſimi euaſit.i.vix elapſus eſt:dum capitur nimis deliciis.q.d.maxima. ¶Anthiochus quoq̧ rex Syriæ ſup.eſt exempli nihilo.i.in nullo continentioris.i.minus luxurioſi:hoc eſt æque luxurioſi.cuius luxuriam cæcam:& pro.i.amentem exercitus ſup. eius imitatus ex.i.pro magna parte habuit clauos aureos ſubiectos crepidis.i.calceamentis ſuis:& comparauit vaſa argentea ad vſum culinæ.i.vt dicunt coquinæ:& ſtatuit tabernacula.i.tentoria adornata ſigillis.i.paruis ſignis . textilibus.i.intertextis ex auro & argento:more auleoꝝ ſumptuoſoꝝ:exiſtens potius præda optabilis hoſti auaro:q̃ vlla mora ſup . hoſti ſtrenuo ad vincendum.i.qui exercitus aptior erat ad inuitandum hoſtem:veluti ad prædam:q̃ ad terrendum a victoria nimia mora.

¶De Ptolemæo Rege Aegypti.

IAm Ptolemæus rex accẽſione uitioꝝ ſuoꝝ uixit. Ideoq̧ Phyſcon appellatus eſt.cuius nequitia quid nequius? ſororẽ natu maiorem communi fratri nuptam ſibi nubere coegit.poſtea deinde filia eius peruim ſtuprata ipſam dimiſit:ut uacuum locum nuptiis puellæ faceret.

¶De Populo Aegypti.

COnſentanæus igit̃ regibus ſuis gẽtis ægyptiæ populus, q ductu Archelai aduerſus Aulũ Gabiniũ mœnibus urbis egreſſus,

OLIV. Ptolemæi luxuria.

IAm Ptolemæus rex: Huic ſunt Ptolemæus euergetes ſecũdus:q teſte Stra.lib.xvii.phiſcõ dictus fuit:nã a primo euergete: qui tertius poſt Alex. imperauit Aegypto:turpiſſime omnes vixerunt : vſq̧ ad eũ Ptolemæũ:qui Pompeiũ interemit:in quo genus & imperium Ptolomæoꝝ:qui lagidæ dicti ſunt euerſum penitus:& extinctũ fuit:hic ergo euergetes ſecundus:teſte Iuſtino libro.xxx.oẽs ſuos crudelitate:& luxuria ſuperauit. quippe qui regno per parricidiũ obtento: ad vtriuſq̧ parentis necẽ:frãtris quoq̧ cædem adiunxit:& his rebus veluti fœliciter geſtis:luxuriæ ſeſe tradidit: quem oĩs ſecuta eſt regio:quæ breui tẽpore militiæ ſtudiis depoſitis: ocio, atq̧ deſidia corrupta marceſcebat hic reuolutus in oẽm luxum:occiſa Euridice vxore eadẽq̧ ſorore ſua Agathocleæ meretricis capitur illecebris. atq̧ ita omni magnitudine nominis:ac maieſtatis oblitus.noctes i ſtupris:dies in cõuiuiis conſumit:adduntur inſtrumẽta luxuriæ tympana:& tripudia:nec iam ſpectatur rex:ſed magiſter nequitiæ:neruorum oblectamenta modulatur: hæc primo labentis regiæ tacita peſtis & occulta mala fuere:deinde creſcente licentia:iam nec a parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia poteſt q̃ proteruiorem ſociata cum Agathocle fratre ambitioſæ pulchritudinis ſcorto:quotidiana regis ſtupra faciebant. Accedebat & mater Euanthæ:quæ geminæ ſobolis illecebris deuictum regem tenebat : itaq̧ non contentæ rege iam etiam regnum poſſident.iam in pub.viſuntur:iam ſalutantur:iam comitantur : Agathocles regis lateri iunctus ciuitatem regebat: tribunatus:præfecturas:& ducatus mulieres ordinabant:nec quiſquam in regno ſuo minuſquam ipſe rex poterat:cum interim relicto quinquennii ex Euridice ſorore filio moritur. ¶Acceſſio. Augmentum. Phython appellatus. Quaſi ſerpens hoc eſt crudelis:& immitis. Strabo dicit non Phythonem ſed Phyſconem fuiſſe appellatum.

COnſentaneus:Ptolemæus Auletes vltimæ Cleopatræ reginæ pater: præter intoleranda flagitia ab Alexandrinis eiectus Romam confugit:& a Pompeio ſuſceptus:ſenatuſq̧ cõmendatus ſuppliciter petiit:vt in regnum reſtitueretur: de q̃ re ſæpius agitatum eſt in ſenatu multis eam reſtitutionem expetentibus:quia glorioſum eſſe videretur regem habere clientem:nam qui eum reſtituiſſet:eius patronus dicebatur : quare multi eam principes ſumma ambitione depoſcebant inter cæteros Lentulus atq̧ Pompeius:teſte Cice.lib.i.epiſtola.familiar. Sed hæc reſtitutionis prouincia a Pompeio magis demandata q̃ a ſenatu decreta eſt Aulo Gabinio:qui cum regem reduceret. Archelaus:quem ſibi Beronice regina huius Ptolemæi filia natu maior:q̃ Alexan.eiecto patre reginam conſtituerant virum coniunxerat:cũ exercitu aduerſus eum profectus eſt:& poſitis extra mœnia caſtris:cum ea foſſa & vallo cingi iuberet : effœminatus populus & luxuria perditus magna voce ſucclamauit:vt ea precio facienda locaret : qua voce potuit Archelaus facile intelligere quid cum tali exercitu ſibi de victoria ſperandum eſſet:ex quo facile euenit:vt cum toto exercitu cæderetur:regina quoq̧ interempta fuit:& Ptolemæus pater in regnum reſtitutus:Archelai corpus:Marcus Antonius:qui tunc ſub Gabinio militabat:diligenter conquiſitum:regio funere cremandum:honeſtandumq̧ curauit:vt legitur in vita.M.Antonii.

ASCE. ¶IAM(continuatiua particula)Ptolemæus rex.ſ.Aegypti:vixit.i.creuit ſup.cum:acceſſione.i.incremento vitiorum ſuorum aut vixit acceſſione.i.propter acceſſionem.i.incrementum vitiorum ſuoꝝ:quia tantam voluptatẽ ex eis capiebat: q̧ ſuauius ſibi ex eis viuere videretur. Ideoq̧.i.& ideo appellatus eſt phyſcon:vel a φυσιοσ.i.ſuperbia:& inflatione. vel ab eo quod eſt φυσιζωοσ.i.viuificans vitam producens. Cuius nequitia.i.luxuria:quid nequius.i.luxurioſius : & magis perditum?q.d.nihil:quia coegit ſororem maiorem natu.i.grandiorem e duabus:nuptam fratri cõmuni.ſ.ſibi:& illi nubere ſibi deinde filia eius.ſ.ſororis ex cõmuni fratre:ſtuprata.ſ.a ſe:per vim:diuiſit poſtea ipſam.ſ.ſororem ſuam matrẽ ſtupratæ : vt faceret nuptiis puellæ locum vacuum quia non licebat filiam & matrem habere couxores. ¶Conſentaneus:&c.legitur quia membra caput fere ſequuntur:& populus principes ac prælatos ſuos:populo gentis Aegyptiæ:conſentaneus ſup.fuit regibus ſuis:qui egreſſus mœnibus vrbis.ſ.ſuæ ductu Archelai.ſ.regis ſubſtituti ob Beronicem coniugem:& regis filiam:ac ſororem aduerſus Aulum Gabinium:qui ſuffragio Pompei Magni Ptolemæum:reducendum in regnum receperat.

OLIV. ¶TAM enerues: Tam effœminati:& molles.

SEd tñ effœ. Cyprus inſula inter alias orbis terrarum inſulas famoſiſſima: diuitiis ſemp abundans:& luxui plurimum dedita: vt eã veneri ſacrã dicat eſſe Florus: inter alias delicias illud quoq ſeruat: q regine currus aſcenſuræ gradus ſibi faciant ex mulierũ corporibus: quo pedes earum mollius ſuſtententur: qd hoc delicatius: qd illius puinciæ viris turpius: q tã delicato mulierum iperio parere nõ recuſant: qbus honeſtior mors eſſet: qtã luxurioſum iperiũ. ¶ Effœminatior: Licet intolerabiles ſint Aegyptiorum regũ libidines: Cypriorum tamen multo intolerabiliores. ¶ Multitudo: Bene multitudinem appellauit nõ populũ: quaſi incõditam fœminarum turbã.

Cyprio-rum lu-xuria.

¶ Velut gra. Subiectis ſibi ancillis: ſiue aliarum mulierum corporibus. p ea tãq p ſcalarum gradus currus aſcendebat. ¶ Hæc ſolui. Oſtẽdit quid ſit luxuria: atq libido. ¶ Laſciui vultus. Ad laſciuiã ſpeciẽ attinet. eſt. n. laſciui vultus genitiui caſus. ¶ Oculorum inhe. Oculorum ſpectantium ſemper nouas cupiditates. ¶ Animi af. abundantis molli apparatu:& per multas voluptates diſcurrentis: vt cũ vna oblata fuerit: altera ſtatim excogitetur:& dum ſemper in exquirẽdis illecebris metis intenta eſt: nunq̃ conquieſcat.

CRudelitatis: q̃ ſit deteſtandã crudelitas ex ipſius deſcriptione colligit. Sed aduerſatiua cõiunctio vero ad id ptinet: vt cũ ſuperiori cõiungat capitulo. ¶ Horridus habitus: Aſpera forma. ¶ Truculenta ſpecies. Crudelis aſpectus: nã crudeles ſemper in vultu feritatẽ quãdã præ ſe ferunt. ¶ Cui ſil. Tacere inquit de crudelitate eſt ipſam crudelitatẽ augere: quæ nullũ ſæuiendi ſibi faciet modũ: niſi vituperationis fræno fuerit repreſſa: æquũ igit eſt: vt de illa dicamus: & dicẽdo vituperemus: vituperãdo reprimamus. ¶ Sugellationis: Notationis: & infamiæ: nã niſi vituperet cõtineri: aut refrenari nõ poterit ĩpunitatẽ ſortita: cũ naturaliter ſit efferata: & violenta. ¶ Penes il. ſit ti. Crudeles ſemp timeri volunt: quos ſemp odiſſe ſolemus iuxta illud tragicũ. oderint dũ mutuant.

Crudelitatis exẽpla.

LVcius Sylla: Cic. lib. de finibus bonorum & malorum dicit. L. Syllã trium peſtiferorum vitiorum fuiſſe magiſtrũ: luxuriæ: auaritiæ:& crudelitatis. crudelitate vero cunctos ſuperaſſe: nã quanta in ciues quanta in ſocios: quãta in oẽs factionis aduerſæ crudelitate vſus fuerit:& hic in eius vita cognoſcere poſſumus. ¶ Neq laudare: Si eius virtutes:& res clariſſime geſtas laudẽ ingentẽ: ſi vitia:& crudelitatis exẽpla reſpexeris: vituperationem maximã meruiſſe videbit: nã in victoriis Scipioni in crudelitate Hãnibali parẽ inuenies. ¶ Egregiæ no. Marius plæbẽ. Sylla ſenatũ:& nobilitatẽ defendebat: & hinc diuerſis ſtudiis ppter Mithridaticã puinciã in ciuilẽ bellũ exarſerunt: in quo ſuperior Sylla nõ ſolũ vrbẽ Romanã: ſed totã Italiam crudelitate repleuit: nã præter hæc quæ infra referunt apud ſacriportũ apud colinã. lxx. amplius milia: Sylla concid. t: teſte. L. Floro. ¶ Quattuor legiones Florus dicit fuiſſe tantũmodo quattuor hominũ milia: Pli. de viris illuſt. nouem milia.

Syllæ crudelitas.

cũ caſtra uallo, atq foſſa cingere iuberet: uniuerſus ſucclamauit: ut id opus publica pecunia faciendũ locaretur. quapropter delitiis tam enerues animi, ſpiritum exercitus noſtri ſuſtinere non potuerunt.

¶ De Cypriis.

SEd tamen effœminatior multitudo Cypriorũ: q reginas ſuas mulierum corporibus uelut gradibus conſtructis, quo mollius ueſtigia pedũ ponerent, currus cõſcendere æquo animo ſuſtinebãt. uiris enim, ſi modo uiri erãt, uita carere, quã tã delicato imperio obtẽperare ſatius fuit. Hæc eſt ſocietas uitiorũ laſciui uultus, & nouæ cupiditati inhærentium oculorum, ac delicato uultu affluentis, perq uarios illecebrarum motus uolitantis animi.

¶ De Crudelitate. Cap. II.

CRudelitatis uero horridus habitus, truculẽta ſpecies, uiolẽti ſpiritus uos terribilis, omnia minis. & cruẽtis impiis referta. cui ſi lẽtiũ donare: incremẽtũ eſt adiicere. & enim quẽ modũ ſibi ipſa ſtatuet: ſi ne ſugillationis qdem frenis fuerit reuocata: ad ſummam, cũ penes illã ſit timeri: penes nos ſit odiſſe.

¶ De Lucio Sylla.

LVcius Sylla, quẽ neq laudare, neq uituperare qſq̃ ſatis digne põt: quia dũ quærit uictorias. Scipionẽ ſe Populo Ro. dum exercet: Hannibalem repræſentauit. egregie nãq authoritate nobilitas defenſa crudeliter totam urbem atq oẽs Italiæ ptes, ciuilis ſanguinis fluminibus inũdauit: q̃tuor legiones contrariæ partis fidẽ ſuã ſecutas

ASCE. ¶ CVM. ſ. Archel⁹ iuberet: aut poti⁹ popul⁹ egreſſus iuberet ab Archelao cingere caſtra vallo: atq foſſa: ſucclamauit vniuerſus: vt id op⁹ locaret faciẽdũ pecunia pub. Quapp ai. ſ. ægyptiorum tã eneruẽs. i. effracti delitiis nõ potuerũt ſuſtinere ſpiritũ. i. acrimoniã exercit⁹ nři. i. Ro. qa cũ duce ſuo fere oẽs occiſi ſunt. ¶ Sed tñ: hoc eſt licet eneruẽs delitiis fuerũt ægyptii: multitudo cypriorum ſup. fuit effœminatior. i. mollior:& min⁹ virilis: q ſuſtinebãt æquo aĩo reginas ſuas cõſcẽdere currus corporibus mulierum ĩ formã graduũ diſpoſitarum: vt prima primũ gradũ: ſcda ſcdm:& ita deinceps facerẽt. ¶ Quo. i. ideo: vt ſup. reginæ ponerẽt veſtigia pedũ molli⁹. ſ. ſup corpora q̃ ſup gradus ſcalares: aut ſup ſcabella. pbat q effœminatior fuit: enim. i. qa ſati⁹. i. eligibili⁹ fuit viris: ſi mõ erãt viri (q. d. corpe qdẽ viri: ſed aĩo erãt fœmĩe) carere vita: q̃ obtẽpare. i. ſeruire: ĩpio tã delicato. Hæc. i. hmõi ſup. ẽ ſocietas vitiorum. ſ. ſcdorum luxuriæ:& libidĩs: vtpote ſocietas laſciui vult⁹ & oculorum ĩherẽtiũ: id ĩfixorum nouæ cupiditati:& aĩ effluẽtis delicato vultu:& volitãtis p varios motus illecebrarum. Hoc eſt vbi luxuria:& libido regnãt: adſunt tãq̃ comites vult⁹ laſciu⁹: oculi petulci:& cupidi:& aĩ delicati: atq illecebroſi: ſ aũt addit: vt ex cõtrariis trãſitũ faceret: addit enim.

CRudelitatis:&c. Vero. i. ſed. q. d. ecõtrario: habitus. i. diſpoſito vultus crudelitatis. i. hominis crudelis. eſt ſup. horridus. i. aſper:& ditus aſpectu: ſpecies. i. protractio colorum eſt truculẽta. i. atrox ſpiritus ſup. ſunt violenti: vox ſup. eſt terribilis: oĩa ſup. eius dicta:& facta ſunt referta minis & imperiis cruẽtis. i. ad cruoris effuſionẽ pertinentib⁹: cui donare ſilentium. i. nihil de ea dicere: hoc eſt eã non reprehendere: eſt adiicere incrementũ: quia ſi neq dicto: neq facto reſiſteretur crudelibus: crudeliores efficerent. Etenim. i. nã certe: quẽ modũ. i. menſurã: aut finẽ ipſa ſtatuet ſibi: ſi ne quidẽ. i. nõ ſaltẽ fuerit reuocata. ſ. ab ĩpetu ſuo: frenis ſugillationis. i. timore denigrationis famæ:& increpationis? q. d. nullũ. Ad ſummã. i. vt ſummatim loquar:& ſemel oĩa dicã: cũ penes illã. i. in poteſtate illi⁹. ſ. crudelitatis ſit timeri: odiſſe. i. odio pſeq ſit penes nos. i. in poteſtate noſtra: ſed vt Cice. docet: durare nõ poteſt: quẽ multi oderint & peſſim⁹ diuturnitatis cuſtos eſt metus. ¶ Lucius Sylla: quem

q̃ſq̃ neq põt laudare ſatis digne. ſ. in bñ factis: neq vitupare ſatis digne in maleficiis: dũ querit: victoriã. ſ. in Mariũ repræſentauit (neſcio cur tẽpus mutet: legendũ. n. videt: aut dũ quæſiuit victoriã repræſentauit: aut dũ q̃rit: repſentat: & ſimiliter in ſequẽti pticula: legã. ergo: dũ q̃ſiit:& exercuit ſic) dũ q̃ſiit victoriã repſentauit. i. exhibuit: aut retulit: populo Romano Scipionẽ. i. ciuẽ vtiliſſimũ reip. dũ exercuit victoriã. ſ. iã ptã: repñtauit Hãnibalẽ: ſæuiſſimũ in ciues Romãos hoſtẽ. Enĩ p qa: authoritate nobilitatis defenſa egregie. i. eximia virtute: inundauit. i. pfudit crudeliter totã vrbẽ. ſ. Romã: atq oẽs ptes Italiæ fluminib⁹ ſanguinis ciuilis: Sylla ſup. iuſſit quattuor legiões partis contrariæ. i. inimicæ: ſecutas fidẽ ſuam. i. ſibi deditas: data fide de ſalute.

in publica uilla, quæ in martio cãpo erat, neqcq̃ fallacis dextræ miſericordiã implorantes, obtrũcari iuſſit. quarum lamentabiles queritatus trepidæ ciuitatis aures receperunt. lacerata ferro corpora Tyberis impatiẽs tãti oneris cruẽtatis aq̃s uehere coactus eſt. QVinq millia pneſtinorũ ſpe ſalutis, per. P. Cethegũ data, extra mœnia municipii euocatos, cũ abiectis armis humi corpora proſtrauiſſent: interficienda, protinuſq per agros diſpgenda Curauit. Quatuor milia & ſeptingẽtos diræ proſcriptionis edicto iugulatos in tabulas publicas retulit. uidelicet ne memoria tam præclaræ rei dilueretur. Nec contentus in eos ſæuire, q armis a ſe diſſenſerant, ẽt quieti aĩ ciues, propter pecuniæ magnitudinẽ per nomen clatorẽ conquiſitos pſcriptorũ numero adiecit. Aduerſus mulieres quoq gladios diſtrinxit: quaſi parũ cædibus uirorũ ſatiatus. Id quoq inexplebilis feritatis indiciũ eſt, abſciſſa miſerorum capita modo non uultũ, ac ſpiritũ retinentia, in conſpectũ ſuũ afferri uoluit: ut oculis illa, qa ore nefas erat: manderet: Quã porro crudeliter ſe in. M. Mario ptore geſſit: quẽ per ora uulgi ad ſepulchrũ Luctatiæ gentis pertractũ, non prius uita priuauit: q̃ oculos infelicis erueret: & ſingulas corporis partes confringeret. Vis mihi ueriſimilia narrare uideor.

¶ IN publica villa. oĩs domus extra vrbẽ: vel oppidũ: aut caſtellum dicit villa: hoc eſt in agris poſita: ſed in campo Martio fuit domus conſtructa: q publica villa dicebatur. ¶ Fallacis dextræ. Quia in fidẽ eos acceperat. ĩpunitatẽq promiſerat. ¶ Lamentabiles quiritatus. Querelas lamẽtabiles: q tantæ erunt: vt campo Martio exaudirent in vrbe. ¶ Lacerata ferro corpora: Non ſatis habuit inuiuos ad necẽ vſq ſæuire: niſi etiã in mortuos crudelitate vteretur. QVinq milia pneſtinorum: Alia ps ſupior crudelitas: pneſtini q iuniorẽ Mariũ recepant cũ a Cethego Syllæ pfecto obſiderent: ſpõte in deditionẽ fide data venerunt: quos oẽs extra mœnia euocatos: humiq pſtratos iuſſit occidi:& eorum corpora ſpargi per agros. ¶ Quattuor milia:& ſeptingẽtos: Ne tãti facinoris memoria poſſet aboleri: pſcriptorum nomina: q iugulati fuiſſent: in publicas tabulas referri voluit: res certe memoranda nouis annalibus: atq recẽti hiſtoria. ¶ Tam pclaræ rei: Ironia ẽ: ac ſi diceret deteſtandæ. ¶ Dilueret: ſolueret: aboleretur. ¶ Nec cõtentus in eos. Ac ſi diceret: tolerabilius videbat in hoſtes: aut inimicos ſæuire: id. n. vlciſcendi gratia factũ videri poſſet: in quietos vero: atq pacificos: ſed diuites id nõ ſolũ crudele: ſed ẽt auarum:& ppterea Ci. recte dixit: triũ pernicioſorum viciorum fuiſſe magiſtrum: luxuriæ: auariciæ:& crudelitatis. ¶ Quieti animi. q huic bello ſe imiſcere noluerant:& neutrã partẽ ſequi. ¶ Per nomẽ clatorẽ: Nomẽclator dicit: q nomina ciuiũ tenens: ea principibus p vrbẽ incedentibus ſubiiciebat: vt vnũ quẽq nominatim ſalutarent: his. n. artibus principes ciuiũ gratiã mire ſtudebãt: p hos igit nomen clatores Sylla diuitũ nomina edoctus pſcribebat. ¶ Aduerſus mulieres quoq: Hoc quoq ad crudelitatis augmẽtũ in fœminas vſq ſeuire: q ſemp viro forti turpiſſimũ eſt adiudicatũ. ¶ Id quoq inexplebilis feritatis: alii habẽt inexpiabilis Crudelitas pluſquã punica voluptatẽ ex contẽplandis cæſorũ capitibus mirificã caperet: q̃ ſi licuiſſet: nõ oculis tantũ: ſed ore quoq deuoraſſet: Scipionis: Norbani: aliorumq multorũ ad ſe delata capita in eius atrio iuſſit affigi: vnde domus eius officina crudelitatis eſt appellata. ¶ Quã porro crudeliter in. M. Martium: Tantopere crudelitate delectabatur: vt exquiſito ſupplicii genere. M. Marium ptorem affici voluerit: quem ad Catuli nepotis ſui ſepulchrum pertractum oculis: manibus. cruribuſq defoſſis ſeruatum aliquãdiu: vt per ſingula membra moreretur: non occidi: ſed excarnificari iuſſerit: per ora vulgi: Spectante populo. ¶ Luctatiæ gentis. Catuli nepotis ſui: qui gente luctatia originem ducebat.

OLIV.

Nomenclator.

Catulus Luctatius.

ASCE. ¶ OBtruncari in villa publica. i. in quadã domo ad remp. ptinente: q erat in campo Martio ĩplorantes neqcq̃. i. fruſtra miſericordiam dexteræ fallaci. ſ. ſcyllæ: q eã prius fidẽ dederat:& nunc occidi iuſſerat: quarum. ſ. legionũ q̃ritatus. i. q̃relas: aut potius quiritatus. i. quiritationes:& quiritiũ ĩuocationes: lamentabiles:& ita miſerabiles aures ciuitates trepidæ. i. anxiæ:& præ anxietate decurrentis receperunt:& tyberis impatiens tanti oneris coactus eſt vehere aquis cruentatis corpora. ſ. legionũ illarum lacerata ferro. ¶ Quinq. Affert alia teſtimonia crudelitatis ſyllæ dicens. Et ſup. ſylla curauit. i. mandauit accurate: qnq milia præneſtinorum ſpe ſalutis data per. P. Cethegum euocata (ſunt qui legant euocatos: ſed non placet: licet ad rem reſpexerit: quia ſeqtur interficienda potius legam: euocatorum) extra mœnia municipii. ſ. ſui pneſtis: cũ proſtrauiſſent corpora ſup. ſua: humi: armis abiectis: curauit inq̃ interficienda:& diſpergenda protinus per agros: vt feris:& alitibus pdæ eſſent. Et ſup. retulit in tabulas publicas. i. publico ſcripto expoſuit legendos quattuor milia:& ſexcentos iugulatos: edicto diræ pſcriptionis videlicet. i. videre licet: cur id fecerit:& eſt ironia ne memoria tã pclaræ rei dilueret. i. diffluceret:& deleretur: nec cõtentus ſæuire in eos: qui diſſenſerãt a ſe armis: adiecit etiã ciues animi quietis. i. pacis amatores: cõquiſitos p nomen clatorẽ. i. nc minũ cuiuſq pronunciatorẽ ppter magnitudinẽ pecuniæ: nõ ppter culpã: numero proſcriptorũ. i. procul a ſalute ſcripto ſignificatorum: vt vbicũq inuenirentur: occidi impune poſſent: Et ſup. ipſe diſtrinxit. i. denudauit quoq gladios aduerſus mulieres: quaſi parum ſatiatus cædibus virorũ. Id quoq: quod ſequitur: eſt ſup. aut fuit in eo indicium feritatis inexplebilis: voluit capita miſerorum abſciſſa: modo nõ. i. ferre: aut cũ paululum abfuerit: quin retinentia vultum. ſ. priſtinum ac ſpiritũ afferri in conſpectũ ſuum: vt manderet ea oculis: quia nefas erat. ſ. mandere ea ore. ¶ Quã:&c. Porro q̃. i. quantum crudeliter geſſit ſe in Marco Mario prætore: aut potius in Marcum Marium prætorem? q. d. crudeliſſime: quem per tractum per ora vulgi. i. omnibus videntibus: ad ſepulchrum gentis luctatiæ. i. Catuli nepotis eius: priuauit vita: ſed non prius q̃ erueret oculos infelicis:& confringeret ſingulas partes corporis. Ego vix. i. cum difficultate (inquit author) videor mihi narrare veriſimilia.

OLIV. ¶ AT ille etiam.M.Plectorium.Hoc quoq; teſtimonium crudelitatis īmenſæ:qđ.M.Plectorium nulla alia de cauſa q: niſi cum Marii corpus videret tam crudeliter dilacerari p̄ miſericordia ceciderit in ſincopim:ſtatim iuſſerit occidi: vt non ſolum crudelitatis:ſed etiam miſericordiæ nouus vltor eſſet. ¶ Nouus punitor:Exaggeratio crudelitatis:vt ēt puniret:q miſericordia cōmoueretur:Sed vt breuiter huius īmaniſſimi hominis ſeuitia:repetat̄:quis illos cōnumerare poſſet:quos in vrbe paſſim quiſquis voluit occidit donec admonente Furfidio viuere aliquos debere:vt eſſent quibus imperaret:propoſita eſt ingēs illa tabula:& ex ipſo æqſtris ordinis flore duo milia:vel vt alii volunt plures electi qui mori iuberent̄:noui generis edictum piget poſt hæc referre.Ludibrio habita fata carbonis:fata ſorani p̄torios:atq; de mileos.Bebium ſine ferro ritu feraꝝ inter manus lancinatum:Marium vt diximus:p ſuccisa ſingula membra mori coactum:poſiti deniq; ſingulorū hominum fere pœnis:Muticipia Italiæ ſplendidiſſima ſub haſta venierūt.Spoletū.Interānū: p̄neſte.Florentia:nam Sulmonem vetus oppidum ſocium: atq; amicū (facinus indignum)nondum expugnatū:vt obſides iuř belli:& mō morte damnati duci iubent̄:ſic damnatam ciuitatem iuſſit Sylla deleri:& alia nefanda crudelitatis exempla edidit:vt in mortuorum vmbras etiam graſſaretur. ¶ Nam marii cineres erutos ſpargi in profluentē iuſſit.q bus omnibus ita peractis:voluit fœlix appellari qui fera belua nominari debuerat:q omnes tyrannos crudelitate ſuperaſſe videat̄:q̄q̄ Marius leuiorem hanc feritatis inuidiam ſua crudelitate eſſe faciat:q nihilo mitior in Syllanos fuiſſe videtur. ¶ Diſtrinxit:Nudauit:aperuit.

NAm & ille nimia:Quāta fuerit Marii crudelitas: vt alios auctores omittam:ex Flori dictis breuiter colligitur:vrbe enim potitus poſt exilium cū Cina:Carbone:& Sertorio:ſtatim ad principium cædem vt diſcurreretur ſignum dedit:vbi aliquāto ſæuius q̄ aut in punica:aut in cymbrica vrbe ſæuitum eſt.Octauii cōſulis caput pro roſtris exponit̄.Antonii conſularis in Marii ipſius menſis.Cæſar & Fimbria in penatibus domorū ſuarum trucidantur: Craſſi pater & filius in mutuo alter alterius aſpectu:Bebium atq; Numitorium per medium forum vnci traxere carnificum Catu.ſe igni hauſto ludibrio hoſtium exemit:Merula flamen dialis in capitolio Iouis ipſius oculos venarum cruore reſperſit:Ancharius ipſo vidēte mario confoſſus eſt:quia fatalem illam.ſ.manum non porrexerat ſalutanti:hæc tot ſenatus funera intra calendas:& Idus Ianuarii menſis:nam Marius teſte Liuio lib.lxxx.editis multis ſceleribus Idibus Ianuariis deceſſit ſeptima illa Marii purpura dedit.quid futurum fuit:ſi annum conſularis impleſſet.rurſus Marius iuuenis.& Carbo conſules poſt aduentum Syllæ:profligatoſq; exercitus ſuos quaſi deſperata victoria:ne in vlti pirent:ſanguine ſenatus ſibi parentabant:obſeſſaq; curia de ſenatu tanq̄ de carcere:qui iugularentur educti.quid funerum in foro.in circo.in parentibus templis?nam cum mutius ſcæuola pontifex veſtales amplexus aras tantum non eodē igne ſepelitur.Lamponius:atq; Teleſinus ſamnitum duces atrocius Pyrrho & Hannibale campaniam:hetruriamq; populantur:& ſub ſpē partium ſe vindicant. ¶ C.Cæſaris:Hic eſt ille Cæſar orator:qui cū Catulo fratre a Cice.in ſecundo oratoris lib.inducitur in Tuſculanū veniſſet:vt diuinitus de eloquentia Craſſum diſputantem audirent:quē Marius vrbe potitus ad buſtū viliſſimi hominis varii cuiuſdam:quem occiderat Sylla: pertractū: tanq̄ victimam ad illius vmbræ expiationem iuſſit occidi. Hominis.ſ.varii cuiuſdam Veronenſis. ¶ Seditioſiſſimi.Conſtat hunc varium ſeditioſiſſimum fuiſſe:qui principes accuſare:conſueuerat:inter quos &.M.Scaurum.Piaculo caderet:ad purgationem veluti hoſti caderet. ¶ Pene tanti victoriæ eius non fuerunt:Vt licitum eſſet tantum virum tam abiecti hominis vmbris parentari. ¶ Plus criminis:Propter crudelitatem. ¶ Quam laudis:Propter res geſtas.

C.Cæſaris oratoris mors.

At ille etiam.M.Pletorium,quod ad eius ſuppliciū exanimis ceciderat:cōtinuo ibi mactauit. nouus punitor miſericordiæ.apud quē iniquo aīo ſcelus intueri,ſcelus admittere fuit. Sed mortuoꝝ umbris ſaltē pepercit? minime.Nam.C.Marii,cuius & ſi poſtea hoſtis.Quæſtor tamen aliquando fuerat:erutos cineres in Anienis alueū ſparſit.en q bus actis felicitatis nomen aſſerendū putauit. ¶ De Caio Mario.

CVius tamen crudelitatē.C.Marii inuidia leuat.nā & ille nimia cupiditate pſequendi inimicos irā ſuā nefarie diſtrinxit.C. Cæſaris Conſularis,& Cenſorii nobiliſſimū corpus,ignobili ſæuitia trucidādo,& qdē apud ſediciosiſſimi & abiectiſſimi hoīs Varii buſtū.id enī maloꝝ miſeriæ tunc reipublicæ deerat:ut Varii Cæſar piaculo caderet.pene tanti uictoriæ eius non fuerunt:quaꝝ oblitus plus criminis domi,q̄ laudis in militia meruit.

ASCE. ¶ AT:ideſt attamen:aut inſuper:ille:ſcilicet.Sylla:mactauit ibi:ideſt ad ſepulchrum luctatiæ gentis: continua Mar.Plæctorium: quod ceciderat exanimis ad ſupplicium eius: ſcilicet.Marci marii amici ſui.Mactauit dico exiſtens nouus:ideſt inſolitus punitor miſericordiæ:apud quem intueri ſcelus:ideſt crudelitatem illam in innocentes ciues: animo iniquo.i.moleſte ferente: fuit:ideſt reputatum eſt:admittere ſcelus.Sed ſaltem pepercit vmbris mortuorum?Minime:ſup.pepercit: Nam ſperſit:hoc eſt ſpargendos curauit in alueum anienis:ſcilicet fluminis in tyberim cadentis cineres Caii marii erutos:ſcilicet e ſepulchro: cuius:ſcilicet Marii:etſi:ideſt q̄q̄ ſup.fuit poſtea hoſtis:tamen fuerat aliquando:ſcilicet in bello iugurthino in aphrica quæſtor:quia Iugurtam a Boccho per Marium ad hoc miſſus impetrauerat.Ex quibus actis.ſ.tam crudelibus & impiis: ſylla ſup.putauit nomen felicitatis:aſſerendum:ideſt vendicandum ſibi.dixit enim ſe felicem cum nihil fuerit eo infelicius: quia proſper ad ſcelera ſucceſſus ſummæ infelicitatis eſt augumentum:neq; tandem caruit iuſtæ vltionis virga. ¶ Cuius.ſ. Syllæ crudelitatēs licet ſe ab eas felicem putaui:tn̄ tam magnæ fuerunt:q leuant.i.diminuunt inuidiā Caii Marii.Nam:&.i. etiam illæ.ſ.Marius:diſtrinxit.i.exercuit nefarie iram ſuā nimia cupiditate pſequēdi inimicos: trucidando ſæuitia ignobili.i. quæ in ignobilibus eſſet ſo'et:nobiliſſimū corpus Caii Cæſaris ſup.viri:cōſularis:& cēſorii.i.q conſulatum & cenſuram geſſerat.Et qdē apud buſtū.i.ſepulcrū continens vſtos cineres:Varii hominis ſeditioſiſſimi:& abiectiſſimi.Id enim maloꝝ deerat tunc miſeræ reip.vt Cæ.ſ.caius homo nobiliſſimus:caderet piaculo.i.quaſi ad purgationē:& expiationē cædis Varii.Victoriæ ſup.narrationem cædis Varii.Victoriæ ſup.Marii.in Iugurthā:& cimbros:aut Theuthonicos pene.i.quaſi non fuerunt tanti.ſ.valoris & p̄cii(qđ hoc loco licet dicere:quia licet non exponam:emi tanti.i.tanti p̄cii:ſed tanto p̄cio: tamen bene dixero:emi equum tanti.ſ.p̄cii:aut equū:qui tanti fuit:videlicet p̄cii)hoc eſt non erant tanto precio eſtimandæ. ¶ Quarum.ſ.victoriarum ipſe Marius oblitus meruit plus criminis:ideſt criminationis:& execrationis domi.i.in vrbe:quā laudis in malitia.

¶ IDEM caput.M.Ant.hic fuit ille orator eximius:q cunctos eloquētia ſua ætate ſupauit:teſte Ci.potuitq; orationis ſuauitate marianos milites demulcere:ac cedis īferēdæ cupiditatē reprimere:niſi.P.An.q eius orationi nō iterfuerat:poſt illos ingreſſus:illū occidiſſet:cuius caput Mario iter epulas oblatū:tāta cū alacritate ſuſcepit:mãibuſq; ptractauit: vt plane omnib⁹ animi inſolentiam oſtenderet.inſuper ipſum.Anto.interfectorem arcte complexus eſt:tanq̄ ab illo maximū omnium beneficium recepiſſet. ¶ M.Antonii:oratoris:quem cum Craſſo de eloquētia diſputantem in oratore ſuo Cicero introducit. OLIV.

Idē caput.M.Antonii abſciſſum ſuis manibus inter epulas per ſummam animi,ac uerboꝝ inſolentiā aliq̄diu tenuit: clariſſimiq; & ciuis,& oratoris ſanguine contaminari menſæ ſacra paſſus. Atq; etiam.P. Annium,qui id attulerat: in ſinum ſuū recentis cædis ueſtigiis aſperſum recepit. ¶ De Damaſippo.

DAmaſipp⁹ nihil laudis habuit: qđ corrūperet.itaq; memoria eius licētiore accuſatiōe pſtringit̄. cuius iuſſu principū ciuitatis capita hoſtiaꝝ capitibus permiſta ſunt.Carboniſq; Aruinæ truncū corpus patibulo affixū geſtatū ē. ideo aut flagitioſiſſimi hoīs p̄tura multū:aut reipublicæ maieſtas nihil potuit. ¶ De Munatio Flacco Ro.

MVnati⁹.n.Flaccus Pōpeiāi nominis acrior,q̄ pbabilior defenſor:cū ab īperatore Cæſare in Hiſpania incluſus menibus Attiguē ſiū obſideret̄:efferatā crudelitatē ſuā truculentiſſimo gñe ueſaniæ exercuit. oēs.n.eius oppidi ciues, quos ſtudioſiores Cæſaris ſenſerat:iugulatos muris p̄cipitauit:fœminas quoq; citatis noībus uiroꝝ,q in cōtrariis caſtris erant:ut cædes coniugū ſuaꝝ cernerent:& maternis gremiis ſuppoſitos liberos trucidauit.Infantes alios in conſpectu parētū humo infigi, alios ſuperiactos pilis excipi iuſſit. quæ auditu etiā intolerabilia,Romano iuſſu,luſitanis manibus adminiſtrata ſunt.cuius gentis præſidio Flaccus uallatus,diuinis operibus,uecordi pertinacia reſiſtebat.

DAmaſippus.Hic nulla virtute p̄ditus nulla laude clarus:merito accuſari poteſt:q; in mariana tempeſtate: & ipſe ſupra modū ſæuierit: qppe qui nobiliſſimos ciues Syllani nominis defenſore iter victimas tanq̄ beluas crudeliter necaris & a ruinæ tribuni plæbis truncū in ſublime elatū p ora vulgi deferri iuſſerit de quo Saluſtius in catilinario. Noſtra memoria victor Sylla cū Damaſippū:& alios eiuſmodi:q malo reip.creuerant:iugulari iuſſit:qs nō factū eius laudabat:hoīes ſceleſtos:& factioſos:q ſeditionibus rempubl.exagitauerant: merito necatos aiebāt?Sed ea res magnæ initium cladis: fuit nā vti q̄ſq; domū:aut villā:poſtremo vas:aut veſtimētū alicuius cōcupiuerat:dabat operam:vt is in pſcriptoꝝ numero eſſet.ita illi qb⁹ Damaſippi mors lætitiæ fuerat: paulo poſt ipſi trahebant̄: nec prius finis iugulandi fuit q̄ Sylla oēs ſuos diuitiis expleuit. ¶ Nihil laudis habuit: qđ corrumperet:ac ſi diceret.Marius: atq; Sylla ſuaꝝ reꝝ geſtarū laudes.& gloriam crudelitate corruperunt:vt ſine damnatione laudari nō potuerint.ſi vero nullam habuit laudē quā potuerit crudelitate diminuere quare liberius accuſari poteſt. ¶ Patibulo:Cruci affixū:patibulum a patiendo dictū:q; in eo mortem:noxii patiant̄. ¶ Flagitioſiſſimi hominiſ p̄turam:Tantū inqt valuit Marii potentia oppræſſa repu.vt in ea nihil auctoritatis haberet ampliſſimus ordo. ¶ Prætura.ſ.Damaſippi:qui tunc p̄erat vrbi. ¶ Reipu.maieſtas.vel ſenatus: vel quia tūc aruina tri.pl. erat:& ſacroſancta maieſtas tribunitia habebat̄:cui nihil tunc profuit.Liuius de Mario lib.lxxx.Marius inquit vir: cuius ſi examinentur cum virtutibus vitia:haud facile ſit dictu:vtrū bello melior:an pace pernicioſior fuerit: adeo quā rempu.armatus ſeruauit: eam primo togatus omni genere fraudis:poſtremo armis euertit.

Patibulum crucis.

MVnatius ēt flaccus.Hic eſt Flac.ille:q in omni vita catonē imitari volebat:& q̄uis longe a ſæueritate illius abeſſet:licentius tamen plerūq; loquebat̄:nam cum pompeiū conſules admonerent:vt diligenter videret quorſum euaderēt Cæ.opes:q̄ reip.periculoſæ videbant̄:Pompe.ocioſos eos eē iuſſit: qa cum primum pede terrā pcuſſerit:ſe totū orbē cōmotuꝝ diceret:fret⁹.ſ. potentia:& auctoritate ſua totū orbem complexa.Occupatis deinde gallis:auctiſq; Ceſ.viribus:vt iam apertum reip.periculum videret̄:Tunc Munatius iſte Pō.dixiſſe fertur:nunc pede pcute terrā o Pō.ſed qđ ad eius crudelitatē ptinet:tanta fuit:vt nihil īmanius:nihil truculentus audiri poſſet:ſicut in littera videre poſſumus. ¶ Quā probabilior:Quia non laudem:ſed īfamiā ex ea re pp̄ter crudelitatem eſt conſecutus. ¶ Truculentiſſimo genere veſaniæ:Sæuiſſimo furoris genere. ¶ Fœminas:alia teterrima feritas:cū nōnulli ex oppidanis ad Cæſarem cōfugiſſent in caſtra:Flaccus iſte crudeliſſimus vxores:& liberos eoꝝ in muros adduci iuſſit.deinde citatis earum viris veluti ad colloquium:in illoꝝ conſpectu crudeliter necari:trucidatis prius in matrū amplexibus liberis infantibus. ¶ Infantes alios:Hoc vero multo crudelius:vt quoſdam infantes ante ora parentum humo defigi:ſiue terræ collidi:alios veluti pilas iactatos telis excipi iuberet:q̄ quidem auditu:nedum viſu fœda:& intolerabilia dici poſſunt. ¶ Quæ au.Execratur quodāmodo hanc Flacci crudelitatem:cum Romani ſemper humanitatis principes extiterint vnus inuentus flaccus:qui barbaram crudelitatē ſuperauerit. ¶ Diuinis operibus:Non diſcedit ab aſſentatione ſua Val.veſana ptinacia.Quia ſperabat ſe diuinis operibus Cæ.poſſe reſiſtere:a quo tandē ſuperatus iuſtas crudelitatis penas dedit.

¶ IDEM.ſ.Marius tenuit aliquādiu ſuis manibus:inter epulas.i.inter epulandum p ſummā inſolentiam.i.ſuperbiā animi: ac verboꝝ:caput.M.An.abſciſſum.ſ.a Publio An.paſſus ſacram menſam cōtaminari ſanguine clariſſimi:& ciuis:& oratoris. Atq; etiam recepit.ſ.ad menſam.Pu.Annū:qui attulerat id.ſ.caput.M.An.in ſinū ſuum.ſ.marii.Nam ſi de Annii ſinu intelligat̄:dicendū eſſet in ſinu ſuo aſperſum,veſtigiis recētis cædis:nō tamē ab eo:ſed a publio Antonio factæ:niſi qui Antonius dictus ſit dicendus. ¶ Damaſippus nihil habuit laudis qđ corrumperet.ſ.turpiter agendo:qa nihil vnq̄ honeſte egerat:itaq; .i.& ita memoria eius.i.q̄ eſt de eo:pſtringit̄.i.violenter inuadit̄ accuſatione licentiore:quia impunitiore.Cuius iuſſu capita principum ciuitatis permixta ſunt capitibus hiſtoriarum: quia principes inter hoſtias mactati ſunt: & corpus Carbonis Aruinæ truncum.i.detruncatum ablato capite geſtatum eſt.ſ.ad oſtentationē in opprobrium affixū patibulo.adeo aut prætura hominis flagitioſiſſimi.ſ.damaſippi potuit multum:aut maieſtas reip.i.omnium:qui præerant iuſtitiæ potuit nihil:quia permiſerunt damaſippum contra fas in innocentē ſæuire. ¶ Numatius(aut Numantius:aut numatius tam varie enim ſcri- ASCE.

ꝑtum repperi) autem Flaccus defenſor nominis Pompeiani.i.ꝗrelæ Pompei Magni: acrior quã probabilior.(More ſuo quã conſimiles gradus dat: cum ratio videatur ſecundo loco poſitiuũ exigere. Nam ſicut conſuete dicas: vir magis acer ꝙ probabilis: ita dicendum videtur: acrior ꝙ probabilis: quia magis acer non eſt aliud ꝙ acrior) cum ipſe incluſus mœnibus attinguenſium.ſ.populorum Hiſpaniæ: vnde addit in hiſpania: obſideret̃ ab imperatore cæſare.ſ.Iulio. ¶ Exercuit efferatam crudelitatẽ ſuam truculentiſſimo genere veſaniæ: Enim.i.quia ꝓcipitauit muris.i.de muris iugulatos omnes ciues oppidi: quos ſenſerat ſtudioſiores Cæſaris.i.partibus eius. Trucidauit: ideſt truculenter occidit quoq;: ideſt etiam fœminas: & hoc nominibus virorũ citatis: hoc eſt nominatim: vt adeſſent: vocatis: viroꝝ: inꝗ: qui erant in caſtris cõtrariis.i.cæſarianis: vt cernerent: ſcilicet viri: cædes.i.occiſiones cõiugũ.i.virorum ſuarum: & trucidauit liberos ſuppoſitos gremiis maternis. Et iuſſit alios infantes infigi humo in conſpectu parentũ: & iuſſit alios ſuperiactos pilis excipi pilis. Quæ.i.facta intolerabilia etiam auditu: ſunt adminiſtrata manibus luſitanis.i.luſitanoꝝ: iuſſu Romano.i.Romani præfecti. Cuius gentis.ſ.luſitaniæ ꝑſidio Flaccus vallatus: reſiſtebat pertinacia vecordi.i.ex parte prudentiæ operibus diuinis.i.cæſaris inter deos referendi.

OLIV. Carthaginenſium crudelitas.

TRanſgrediamur: de ſupplicio Atilii reguli: & crudelitate: qua vſi fuerint in eũ Carthaginenſes: diximus in ca.de ſeruata religione li.i.non eſt igit̃ repetenda hiſtoria. ¶ Vt par dolor.q.a carthaginenſibus ſæuitũ ſit in Romanos: dolor qdẽ a Romanos ꝑtinet: nõ autẽ rubor: quia nulla inde infamia: ſicut a ſua ipſoꝝ crudelitate. ¶ Machinæ: Vaſi cuidam eſt.n.machina etiã fabrica: inſtrumentũ: compoſitio vnde etiã pro inſidiis aliquãdo ponit̃. ¶ Præacuti: Valde acuti claui. ¶ Auctoribus digniſſimũ: Quia cõſtat carthaginẽſes crudeliſſimos fuiſſe: & hac crudelitatis infamia ſemp notatos: ergo illis crudelitas conuenit. ¶ Eadẽ vſi crudelitate: hoc fuit eodẽ bello primo punico.non de iperatore: ſed ẽt de militibus captis ſuppliciũ crudele ſumpſerunt: quos fundo nauiũ ſubſtratos necauerũt: nouũ mortis: & ſupplicii genꝰ: ſæuitas barbara excogitauit: dũ ſupra modũ in Romanos ſæuire geſſit. ¶ Polutis claſſibus: Humão ſanguine nauibꝰ aſperſis. ¶ Mare violaturi. Deductis.ſ.nauibus Romanorum ſanguine polutis ipſum mare quodámodo violare videbantur: cum illud humano ſanguine reſpargerent.

HOrũ dux Hannibal: Liuius hunc multis virtutibus ꝑditum dixit: quas ingentia vitia adequabãt inhumana crudelitas: perfidia pluſquã punica: nihil veri: nihil ſancti: nullus dei metus: nullũ iuſiurandũ: nulla religio: fuit ergo crudeliſſimus imperator. ¶ In flumine gello: Vir.gellã appellauit: a quo oppidũ illi oppoſitum cognominatum eſt: Apparet camerina procul campiq; geloi. Immaniſq; gelã fluuii de nomine dicta.ẽ autẽ fluuius ſyciliæ inter camerinã & agrigentum. ¶ Exercitũ

¶ Externa. De Carthaginenſibus.

TRanſgrediamur nũc ad illa: quibus: ut par dolor: ita nullus noſtræ ciuitatis robur ineſt. Carthaginienſes Attilium Regulum palpebris reſectis, machina, in qua undiq; præacuti ſtimuli eminebant: incluſum, uigilãtia pariter, & cõtinuo tractu doloris necauerunt, tormenti genus indignum paſſo, authoribus digniſſimum. Eadem crudelitate uſi in milites noſtros, Martis certamine in ſuam poteſtatẽ redactos, nauibus ſubſtrauerũt: ut earum carinis, ac pondere eliſi, inuſitata ratiõe mortis barbaram feritatem ſatiarent: tetro facinore pollutis claſſibus ipſum mare uiolaturi.

¶ De Hannibale.

HOꝝ dux Hãnibal, cuiꝰ maiore ex pte uirtꝰ ſæuitia cõſtabat: in flumine Gelo corporibus Romanis ponte facto exercitũ traduxit: ut æque terreſtriũ ſceleſtũ Carthaginienſiũ copiaꝝ egreſſũ terra, ꝙ maritimaꝝ Neptunꝰ expiret̃.

traduxit. hoc idem feciſſe ſpartacum Frontinus dicit lib.i. Spartacus inquit foſſam: qua erat Marcus Craſſus circumuallatus ceſis captiuoꝝ: pecorumq; corporibus repleuit: & ſupergreſſus eſt. ¶ Vt æquæ terreſtrium: vt ita fluuiales: & terreſtres aquas poluerent: ſicut primo punico bello maritimas crudelitate corruperant.

ASCE. ¶ TRANSgrediamur nunc ad illa: ſcilicet externa: & primum ad carthagi. quibus vt: ideſt quemadmodum dolor par: ideſt æqualis i neſt: ita nullus rubor: ideſt nulla verecundia noſtræ ciuitatis ineſt: quia externa crudelitas nullam incutit Ro. verecundiam. Incipiẽs autem enarrare dicit. Carthagi. necauerunt Attilium regulum (qui vbi perſuaſit: ne per ſe fieret redemptio captiuoꝝ carthagi. vt iuſiurãdum ſeruaret: ad hoſtes rediit) palpebris ſup.eis: ideſt coopericulis oculorum reſectis: ideſt abſciſis: incluſum machina: ideſt dolio: vt quidam volũt: in qua: ſcilicet machina ſtimuli acuti: ideſt claui: eminebant: ideſt extabant: vndiq;: ideſt ex omni parte necauerunt dico vigilantia: quia abſciſis palpebris dormire non potuit: & continuo tractu doloris. Sup.o genus tormenti indignum: Paſſo.ſ.regulo: qui id paſſus erat: & digniſſimum authoribus: ſcilicet eius paſſionis. ¶ Carthagi.ſup.vſi eadem crudelitate in ciues noſtros: ideſt Romanos: redactos in ſuam poteſtatem certamine marito: ideſt bellico: ſubſtrauerunt eos nauibus: vt ipſi eliſi: ideſt contriti carinis: ideſt aluis: ac fundis earum.ſ.nauium ſatiarent feritatem barbaram inuſitata ratione: ideſt via ac ſpecie mortis: violaturi.ſ.carthaginenſes ipſum mare claſſibus polutis tetro.i. fœdo: & diro facinore. ¶ Horum huiuſmodi hominum dux Hannibal: cuius virtus: ideſt bellica conſtabat ex maiore parte ſæuitia traduxit exercitum: ponte facto in flumine gelo: quod eſt in Sicilia inter Camerinam & agrigẽtum: corporibus Romanis: vt terra experiretur æque ſceleſtum egreſſum copiarum carthaginen. terreſtrium.i.per terras ductarum: quã neptunus maritimarum (& ita accipit terram pro tellure).

THE. ¶ NVMAtius Flaccus. Hanc atteguenſiũ fœdã cædẽ ꝑſtringit Hirtius Hiſpanici belli lib. qui Cõmentarioꝝ cæſa. in ordine ſextus eſt. ¶ Attinguenſiũ. Ianus Parthaſius apud Hyrthiũ: ſeu mauis Oppiũ: primus hunc in Vale. locũ declarauit Atteguenſiũ legendũ putabat ab Attegua: qđ oppidũ: reddit Hirtius in Hiſpania: Pliniuſq; per hæc Singuli Attegua: ꝙꝙ poſt tot ẽt cẽſuras: in vulgatis codicibꝰ eſt Singilia Hegua: Vetuſti: ſicut idẽ Ianus: indicauit Singilia Tegua: q librarii lubricus error eſt. ¶ Auctoribus digniſſimũ. qbus ipſi cruciari merebat̃. ¶ Nauibus ſubſtrauerunt. Varro de vita patꝝ li.iiii. Quũ pœnus inquit in fretũ obuiã veniſſet noſtris: & quoſdam cæpiſſet crudeliſſime ꝑ palangis carinis ſubiecerat: quo metu debilitaret noſtros. ſunt aũt palangæ fuſtes teretes: q nauibꝰ ſubiiciunt̃: ad pelagus: vel ad littora cũ ſubducunt̃. vt Nonius auctor ẽ. Hæc Ianus Parrhaſius. ¶ Hoc & liuius ex pſona coſ. ad Campanos: exercitu natura ĩmitẽ: moribuſq; ferũ inſup dux ipſe efferauit. Pontibus: ac molibus ex humanoꝝ corpoꝝ ſtrue faciẽdis. Id ipſum. P. quoq; Cornelius apud Appianũ pœnis. Iuidiã fa-

ciens: exprobrát: & L. Florus. Pons de cadaueribus iuſſu ducis factus in torrente Vercelli. ꝙ lectio caſtigatior eſt. Nã Gela. fl. in Sicilia quidẽ reddit̃ a Strabone: Duride: Plinio: Marone: Silio: Claudiano: Stephano cæteris in proximis Auf.di regionibꝰ: vbi ſtatuit ipſe florus a nullo. Poro Vercelius vrbs eſt hirpinoꝝ: cuius meminit Liuius Belli Punici li.iiii. in Hirpinis inqt oppida: ꝙ a.P.R. defecerant: vi recepta: p.M. Valeriũ ꝑtoreæ Vercelius: Siciliuſq;. Sed in vrbis vltimo nomine librarii menda eſt: ſcribendumq; Vicelius. vtrũq;.n. in agro Compſano fuit oppidũ Vercelius: & Vicelius: vnde Vercellanos: & Vicellanos in.ii. Italiæ regione Plinius affert. quãuis apud eũ poſt tot ẽt cẽſuras: Vecelani: & Veculai corrupte legat̃. de Vicelio Liuius alibi meminit inter prodigia. Nunciatũ inqt eſt: in Iouis Vicelini templo: quod in Compſano agro eſt: arma concrepuiſſe. Quare Iani parrhaſiii ſentẽtia corrige Valerii verba ſic. in Flumine Vercelli. Annibal enim poſt cannenſem pugnã Compſam petiit: oppidumq; facile ꝑpulit ad deditionẽ: ac in traiectu torrẽtis ad vrbẽ Vercelii ex humanorum corporum ſtrue pontem fecit.

Idem captiuos noſtros oneribus & itinere feſſos iã prima pedum parte ſucciſa relinquebat. Quos uero in caſtra perduxerat: paria fratrũ, & propinquorũ iungens, ferro decernere cogebat. neq; ante ſanguine explebatur, quam ad unũ uictorem, omnes redegiſſet. iuſto ergo illum odio, ueruntamen tardo ſupplicio Senatus, Pruſiæ regis factũ ſupplicẽ, ad uoluntariam mortem compulit.

¶ De rege Mithridate.

TAm Hercle, ꝙ Mithridatẽ regem: qui una epiſtola octogĩta millia ciuiũ Romanoꝝ in aſia p urbes negociãdi gr̃a diſpſa ĩteremit:

OLIV. ¶ IDEM captiuos noſtros. Alia ſæuitia barbara: vt captiuos Ro. quibus pro ſeruis vteretur: cum longo itinere feſſi impoſita ſibi grauiſſima impedimẽtorum onera ferre non poſſent ſucciſis primis pedum partibus relinquæbat inutiles: quos vero in caſtra perduxerat: inter ſe ſanguine coniunctos: tanꝙ gladiatores ferro decernere coegit: quo ſpectaculo non prius ſatiatus eſt ꝙ omnibus conſumptis eo genere mortis ſuperſtes nullus eſſet: quid illud: quod inter cadauerum ſtrues in canenſi: clade menſas paraſſe dicitur: vt non minus cæſoꝝ ſanguine ꝙ epulaꝝ voluptate ſaciaret̃ n̄r. diſcedens quoq; ex Italia cũ ad ferẽdam opem patriæ reuocaretur: omnes italici generis: qui in aphricam illum ſequi abnuentes: conceſſerant in laciniæ Iunonis delubrum: inuiolatum ad eam diem: in templo ipſo fœde: crudeliterq; interemit. ¶ Paria fratrũ. Tanꝙ paria gladiatorum: vt frater cum fratre: ꝓpinquus cũ propinquo ferro certarent: ſeq; mutuis vulneribus occiderent: quo mors illis grauior eſſet. ¶ Iuſto igit̃ illum. Merito illum odere Romani: quem ad voluntariã deniq; mortẽ compulerunt: nã ſubactis tandẽ carthaginenſibus: cum inter pacis conditiones abrupti fœderis vltionẽ depoſceret̃ Hannibal: in quem omnis rupti fœderis culpa transferebat̃: ad Antiochum regẽ ſyriæ confugit: qui cum aduerſus Romanos bella pararet: & Hannibalis conſilia ſperneret: victus a Romanis: & ad pacẽ coactus: Hannibal ſignificauit illum peti a Romanis: quo cognitio ad Pruſiã Bythiniæ regẽ ſe contulit: quẽ cum aduerſus Eumenẽ ponti regem excitaſſet: Eumeneq; Hannibalis conſilio pruſias ſuperaſſet. metuens ſenatus Ro. ne ſibi nouũ bellũ ſuſcitaretur: ab Hannibale. T. Quintum flaminiũ ad regẽ Pruſiam miſerunt q vtrunq; regem cõponeret: Hannibalẽ depoſceret: non illi ſimiliter Romanorum poſtulationẽ rex perfidus indicauit: ſed eum in Romanoꝝ manibus hoc eſt. T. Quinti: qui ob eam cauſam venerat: vt Hannibalẽ Romam captiuũ duceret: ita tradidit: vt vix ſumendi veneni: quod in annulo regio more gerebat tempus ei ſupereſſe poſſet: qui quidem Annulus: vt dixit Iuue. fuit cannaꝝ vindex. ac tanti ſanguinis vltor: Iuſtinus tamen dicit Hãnibalẽ: audito legatoꝝ aduentu: ſumpto veneno legationẽ morte ꝓueniſſe. Plu. vero plures affert opiniones de morte Hanni. nam alios dicit eſſe: qui velint: eum a ſeruo fuiſſe interfectum: alios qui tauri ſanguinem illum hauſiſſe dicant: alios: qui venenũ ad ſimiles caſus ꝓparatum bibiſſe cum magna execratione regis Pruſiæ. ¶ Pruſiæ: Regis bythiniæ. Hãnibalis mors

Mithridatis crudelitas. TAm hercle ꝙ Mithridatem. Mithridates ſæuicia pro virtute abutebatur: nam bellum ſuſcepturus aduerſus Ro. edictum per omnes Aſiæ vrbes miſit: vt omnes: qui in aſia forent Romanæ ciuitatis homines: interficerentur: fuerunt autem ſupra octoginta milia Romanoꝝ: ꝙ negociandi: vel alterius rei gratia diſperſi erant in aſia: ꝓterea domus: templa: & aræ. humana omnia: atq; diuina iura violata ſunt: cuius licet ſeras: meritas tamen pœnas dedit: nam tribus demũ ingentibus bellis fœlicitate ſyllæ: aut virtute Luculli: & Pompei magnanimitate victus: & defectione ciuium: pharnaciſq; filii ſcelere ꝓuentus. male tentatũ veneno ſpiritum expulit: Nam Pharnaces eius filius in Pompei gratiam: ipſum iam amiſſo regno obſeſſum ad mortẽ coegit: qui veneno accepto cum paꝝ profeciſſet: a milite gallo nomine Bittoco. a quo vt ſe iuuaret petierat: interfectus eſt. Pli. li. xxv. naturalis hiſtoriæ hunc dicit quotidie antidotũ contra venena ſumere ſolitũ. Gelius vero li. xvii. de noctibus atticis: Anates inquit ponticas dicunt edendis vulgo venenis victitare. Scriptum eſt a leneo Gn. Põpeii liberto: Mithridatẽ illum ponti regem medicinæ rei: & remedioꝝ in id genus ſolertẽ fuiſſe: ſolitumq; eaꝝ ſanguinem miſcere medicamentis: quæ de iungendis venenis valent: eum ſanguine vel potentiſſimũ eſſe in ea cõfectione. ipſum aũt aſſiduo regem talium medelaꝝ vſu a clandeſtinis epularũ inſidiis cauiſſe: q & ſcientem quoq; vl.ro: & oſtẽtandi gratia venenum rapidum: & velox ſæpe numero hauſiſſe. Atq; id eum ſine noxa feciſſe: quãobrem cum poſtea prælio Po. Ro. victus metu ſui in vltima regni refugiſſet: & mori decreuiſſet: & venena violẽtiſſima feſtinandæ necis cauſa fruſtra expertus: ſuo ſe ipſe gladio tranſegit. Plinius vero nepos de viris illuſtribus: Mithridates inquit a Pompeo nocturno prælio victus: in regnũ cõfugit: vbi per ſeditionẽ populariũ a Pharnace filio in turre obſeſſus: venenũ ſumpſit: quo tardius agente: quia aduerſus venena multis ante medicaminibus corpus firmarat: ĩmiſſum percuſſorem gallum auctoritate vultus territum reuocauit & in cædẽ ſuam manũ trepidantis adiuuit. Alii vero acutiſſimo veneno extinctum illum fuiſſe fuerunt quos Lucanus ſecutus: ait poſt cilicas ne vagos: & laſſi pontica regis. Prælia barbarico vix conſumata veneno Iuſtinus hunc dicit ideo ſe venenis bibendis aſſueſeciſſe: q puer a tutoribus fuiſſet veneno petitus: aduerſus quoꝝ inſidias hac vna ſe ratione muniuit. ¶ Tam hercle. Subaudi tur iuſto odio ſenatus Hãnibalem ad voluntariam mortem coegit ꝙ etiam compulit Mithridatem.

ASCE. ¶ IDEM.ſ. Hãnibal relinquebat nr̃os.i. Romanos milites captiuos.i. quos cepat feſſos: oneribus: & itinere: & ita ꝓgredi nequeuntes: prima parte pedũ iã.i. prius ſucciſa: ne amplius ingrederent̃ ſaltẽ recte. Vero.i. ſed cogebat decernere ferro.i. dimicare: & altero alteꝝ interficiẽte experiri: vter viueret: eos ſup. quos perduxerat in caſtra iungens.i. cõſtituens ad dimicationẽ paria fratrum.i. ex fratribus: & propinquis inter ſe: neq; explebatur.i. ſatiebatur ante.i. prius ſanguine ꝙ redegiſſet omnes

ad viuum.ſ.vltimum victorem:qui non habebat:cum quo amplius certaret:qui vero ſemel vicerant:iteꝝ alteri cõiungebant donec omnes ꝑter vnũ eſſent interfecti: vnde male quidam legunt:Quoſdã autẽ:vbi legendũ eſt:quos autẽ: &c.Ergo quia tam ſæuus in Romanos fuit:ſenatus cõpulit illum.i.Hannibalẽ factu ſupplicẽ Pruſiæ regis bythiniæ ad mortẽ voluntariã: quam ſibi intulit:odio iuſto verum.ſ.ſed tamen ſupplicio tardo:quia nimis diu regnarat.¶Tam &c.Hercle.i.per herculem: tam.ſ.iuſto odio cõpulit ſenatus Hannibalẽ ad mortẽ voluntariam ꝙ Mithridatẽ regem ponti:qui interemit vna epiſtola.i. mandato miſſo epiſtola vna:octoginta milia ciuium romanoꝝ diſperſa in aſia per vrbes gratia negociãdi.i.mercandi.

OLIV. Hoſpitalia iura.

¶HOſPitales deos:Apud maiores ſcã habebant hoſpitii iura:q̃ violare nefas.Vir.Iuppiter:hoſpitib⁹ nã te dare iura loquunt:violauit ergo hoſpitalia iura:cum mandauit omnibus aſiaticis:vt hoſpites romanos cuncti necarent.¶Non multo.Quia de rege tandẽ ſumpſere ſupplicium:quẽ ad voluntariã mortẽ cõpulerunt.¶Crucib⁹ illis: Suppliciis:& tormẽtis.¶Auctore Gauro ſpadone: Hũc in deliciis Mitridates habebat:ad cuius nutũ nihil non facere paratus erat:hic ergo multos regis amicos: qui tam fœdũ regiæ libidinis miniſtrũ per iniquo aĩo ferebunt:de medio tolli curauit.¶Spadone eunucho.Inter ſpadonẽ & eunuchũ ſunt q nullã velint eſſe differentiã:niſi in deriuatione:nã vtrunq; a græco deducit ſpado ἀπὸ τοῦ σπᾶν a trahendo:q̃ trahunt:& debilitant genitalia: nõ penitus tollunt: ſed eneruant qbuſdã inſtrumẽtis: vt virilia agere non poſſint.Eunuchus vero dicit:ꝙ bonam mentẽ habeat.i.nulla libidine vexatã:ꝓpterea ꝙ ſit euitatus.nã genitalib⁹ caret ἀπὸ τοῦ εὖ ἐν καινῷ νοῦν mentẽ χεῖν habere.¶Libidinoſus obſe.Cognitus eſt rex libidinoſus:q tã turpi libidinis miniſtro eſt obſecutus: vt amicos ſuos illi infenſos occidi iuſſerit.¶Sceleſtus imperio: Qui ſcelus nõ mediocre cõmiſit:vt ſibi fidos amicos ſpadonis gratia mori ĩperauerit:hic Mithridates annos quadraginta romano reſtitit imperio.

tantæq; prouinciæ hoſpitales deos,iniuſto,ſed non inulto cruore reſperſit.quoniam cũ maximo cruciatu ueneno repugnantem ſpiritum ſuum tandem ſuccũbere coegit. Simulq; piacula crucibus illis dedit: quibus illos amicos ſuos authore Gauro ſpadone libidinoſus obſequio,ſceleſtus imperio affecerat.

¶De gentis Thraciæ regina.

NVmuliſintis Diogiridis filiæ Thraciæ regis,& ſi minus admirabilem crudelitatem gentis ipſius feritas narrandam,tamen rabies ſeuitiæ facit.cui neq; uiuos homines medios ſecare:neq; parẽtes liberoꝝ ueſci corpibus nefas fuit.

¶De Ptolemæo rege Aegypti & de Cleopatra.

ITerũ Ptolemæus Phiſon emergit, paulo ante libidinoſæ amentiæ teterrimum exẽplum,idem etiam inter præcipua crudelitatis indicia referendus. Quid enim hoc facto truculentius? filiũ ſuum nomine Memphitem,quem ex Cleopatra eadem ſorore & uxore ſuſtulerat:liberalis formæ, optimæ ſpei puerum in conſpectu ſuo occidi iuſſit: pedes eius prætioſos, & caput,

Cyſenis regina Trachũ.

CYſenis Diogiridis: Thraces crudelitate præſtare non homines tantum:ſed aues quoq; teſtantur: nam hirundines ad eam gentem æſtate non deuolant crudelitatẽ metuentes eſt.n.in ceninenſi regione oppidũ:quoddã Flauiopolis nomine:vel vt Pli.dicit.Bizecis:regia quodam Terei regis inuiſum hirundinoſus: & teſte Solino alitibus illis inaceſſum eſt.Aequoꝝ Diomedis humanis carnibus veſcentiũ ſtabulũ execratũ:fuere in ea prouincia reges feritate inſignes:vt Tereus:vt Diomedes:& alii complures:inter quos Cyſenis regina:q̃ crudelitatis veluti rabie quadã furibunda medio ſecari homines:natoꝝ corpora parentibus epulanda apponi iubebat:aliaq; huiuſcemodi ſæuiciæ exempla faciebat.¶Crudelitatẽ gentis:De qua Vir.Heu fuge crudeles terras fuge litus auarum:quare non mirum eſt inuentam eſſe fœminã rabioſam crudelitate furentẽ.¶Medios homines ſecare:Quẽ morẽ ſeruat turcus ille ſæuiſſimus. ¶Nec parentes liberoꝝ:Beatus Auguſti.de indis loquẽs hanc eandẽ aſſerit crudelitatem:filios parentum inteſtina comedere:& ideo Beatus Tho.eoꝝ crudelitatem exhorrens dixit Domine quo vis me mitte:præterq̃ ad indos.

Ptolæmei crudelitas.

ITem ptolemæus:De vitiis:& crudelitate huius ſæuiſſimi regis dictum eſt in ca.de luxuria:ibi ergo q̃renda eſt hiſtoria.Sed ad ea:q̃ de illo ſupradicta ſunt:hoc etiam accedit quod vbi ſe ciuibus ſuis ob crudelitatem inuiſum eſſe cognouit:metuens futurum quod euenit:regno.ſ.pulſum iri:remedium voluit ex ſcelere excogitare plebẽ ferme omnem trucidari:iuuentutẽ in gymnaſio congregatam ferro:flãmaq; circundari:& totã necari curauit.¶Teterrimũ.e.Turpiſſimum:& ſordidiſſimum exemplum:ſicut in capitu.de luxuria monſtratum eſt.¶Referendus:recitandus:narrãdus.¶Suſtulerat:Suſceperat:& nutriuerat.Iuue.Tollere dulcem:cogitat heredem.

ASCE.

¶ET reſperſit deos hoſpitales.i.q hoſpitalitati ꝓſunt:tantæ ꝓuinciæ:quãta eſt aſia cruore iniuſto.i.iniuſte fuſo:ſed nõ inulto:quoniam ipſe coegit ſpiritũ ſuũ repugnantẽ veneno:qa munitũ Mythridatica cõfectione contra vim veneni:ſuccumbere tandẽ cum maximo cruciatu.i.violẽtiſſima morte:& ſimul dedit piacula.i.expiationes illis crucibus:qb⁹ ipſe libidinoſus obſeqo.i.obſequẽdo iniquo:& turpi voto ſpadonis:& ſceleſtus iperio.i.iperando(vñ turpis erat:qa vt eunucho obſequaret id voluit:ſed ſceleſtus qa quod voluit iperauit)affecerat illos.ſ.notiſſimos:& inſontiſſimos:amicos ſuos authore Gauro ſpadone.¶Numuliſintis &c.Etſi.i.q̃q̃ feritas ipſius gẽtis.ſ.thraciæ facit crudelitatẽ Numuliſintis(ſunt tñ qui legant Cyſenis) filiæ diogiridis regis thraciæ minus admirabilẽ:qa minus miꝝ:vbi totus populis ferox:& crudelis eſt reginã crudeliſſimã fuiſſe. ¶Tamen rabies.i.enormitas ſæuitiæ facit ſup.eã narrandã.i.dignam:q̃ narraret ad deteſtationẽ.Cui.ſ.regine: nec fuit: hoc eſt non videbat:aut non reputabat nefas: ſecare homines viuos medios:aut medio.i.p mediũ:nec parentes veſci corporib⁹ liberoꝝ.i.filioꝝ ſuoꝝ:aut etiam filiaꝝ legitimarum.¶Iteꝝ &c.ptolemæus phyſcon rex ægypti: emergit iteꝝ.ſ.dum profert educens caput e profundo vitioꝝ:habitus ſup.paulo ante cũ de luxuria: & libidine ageret exemplũ teterrimũ.i.turpiſſimũ: & peſſimũ:amentiæ libidinoſæ:idẽ referrendus inter ꝓcipua indicia.i.ſigna aut oſtenta crudelitatis. Quid.n.truculentius.i. atrocius:ſup.eſt hoc facto.ſ.eius:qđ dicam.Ipſe iuſſit Memphitẽ filium ſuum: quẽ ſuſtulerat.i.genitum educandũ curauerat ex Cleopatra eadem ſorore:& vxore:pueꝝ formæ liberalis.i.ingenuæ & liberalis hominibus dignæ:& optimæ ſpei.i.indolis bonos mores promittentis:occidi in conſpectu ſuo: & miſit matri:ſcilicet cleopatræ pro munere natalitio:ideſt quo principes:coniuges ſe mutuo donare ſolebant in natali ſuo: pedes eius:ideſt filii ſui: præciſos:ideſt ante abſciſſos: & caput eius

¶IN.c.ſ.Ante oculos ſuos:quod ſeuius fuit.¶Pro.m.n. curauit rex iſte ſæuiſſimus:vt hæc munera reginæ darentur in conuiuio:quo die natale ſuum celebraret:quæ res non reginæ tantum:ſed etiam vniuerſæ ciuitati acerba:& luctuoſa fuit.¶Perinde quaſi ip.c.ex.Quaſi non ſibi filius:ſed e ſola cleopatra natus: ac ſi diceret:qui nullum patris ſenſum haberet.¶Adeo.c.fu.Tanta erat crudelitas furori permixta:vt etiam ipſa vires recipere: & incrementum ad explenda ſcelera.¶Efferueſcit:incenditur.¶Munimentum:Firmamentum:ſed potius fomentũ.¶Frequens iu.gymnaſiũ:Die ludoꝝ iuuenes in gymnaſiũ frequẽtes conuenerant:vt de more ludos celebrarent:eſt locus exercitii gymnaſium:vt ſæpe diximus. OLIV. Gymnaſium.

& manus inciſtã chlamyde optos ꝑ munere natalicio matri miſit:perinde quaſi ipſe cladis,quã illi inferebat expers:ac non infelicior,quod in cõmuni orbitate Cleopatrã miſerabilẽ,cũctis ſe inuiſum redderet. adeo cæco furore ſumma quæq; efferueſcit crudelitas,cui munimẽtũ ex ſeipſa reperit.Nam cũ animaduerteret,quanto ſui odio patria teneret: timori remediũ ſcelere petiuit:quoq; tutius plebe trucidata regnaret: frequẽs iuuẽtute Gymnaſiũ armis & igni circũdedit:omneſq;,qui in eo erãt:partim ferro,partim flãma necauit. ¶De Ocho dicto Dario.

OChus aũt,q poſtea Darius appellatus eſt, ſanctiſſimo Perſis iureiurando obſtrictus, neq̃ẽ ex cõiuratione,quæ ſeptẽ magos cũ eo oppſſerat: aut ueneno,aut ferro,aut ulla ui,aut inopia alimentorum necaret:crudeliorem mortis rationẽ excogitauit.quæ hos iunctos ſibi,non perrupto uinculo religionis tolleret.ſeptum enim altis parietibus locũ cinere cõpleuit: ſuppoſitoq; tigno ꝓminẽte,benigno cibo,& potiõe exceptos in eo collocabat: equo ſomno ſopiti,in illã inſidioſam cõgeriem decidebant. ¶De Ocho Artaxerxe.

APtior,& tetrior alterius Ochi cognomine Artaxerxis crudelitas.qui Ocham ſororẽ, atq; eandem ſocrum uiuam capite defodit: & patruum cum centum & amplius filiis,ac nepotibus uacua area deſtitutũ iaculis confixit:nulla iniuria laceſſitus,ſed quod in his maximã apud perſas probitatis,& fortitudinis laudẽ conſiſtere uibebat.

OChus q po.Quõ darius fuerit rex cõſtitutus monſtratũ e in ca.de fortitudie & i cap.de vaire dictis: & ſeis:qđ vero ad crudelitatẽ eius ptinet:cũ rex cõſtitutus populo iureiurãdo affirmaſſet:ſe nullũ ex principib⁹ ſeptẽ:q cõiurationis aduerſus magos ſocii fuiſſent:veneno:ferro:aut alia vi:aut inedia oppſſuꝝ:illoꝝ potentiã metuens:nouũ mortis:& crudelitatis genus excogitauit: quo ſe metu:& religiõe ſolueret:locũ parietib⁹ cinxit:totũ cineribus repleuit:ſuſpenſum tignũ ſup ĩpoſuit:principes luxurioſis epulis vinoq; repletos ĩ eo collocauit:q crapula ſopiti in cineroſum pelagus deciderent obrutiq; ſunt oẽs:exiſtimauit rex iſte: perituros hac cõſilii calliditate ſe poſſe & libidini ꝑiter ſuæ:& religiõi ſatisfacere:q nõ ita ẽ fraus.n.diſtinguit:nõ diſſoluit piuriũ:pricipũ aũt nomina fuerũt hæc.Oithanes:Itaphernes:Gobrias: Megabizus: aſpitiei:hydarnes.¶Inopia alimentoꝝ: Fame:& inedia. ¶Hos iunctos:Alii habẽt onuſtos.i.ſibi graues:atq; difficiles:quoꝝ opes:atq; potentiã metuebat.¶Vel iunctos: Quaſi ſimul adminiſtrantes:quorum auctoritas magna foret apud regẽ:ita iubente populo.¶Non perrupto vinculo religionis:Non violato ſacramento:vt ipſe putabat. ¶Congeriẽ:Cinerũ cumulũ:& cõgregationem: Vafrum regis conſilium:ſed a crudelitate mutuatum.

Ochi crudelitas. Darii crudelitas.

APertior &:Nõ eſt in dario finita regũ pſarũ crudelitas.Nã Ochus cognomine Artaxerſes Dario longe crudelior fuiſſe videt:q non in ciues:quos metueret:ſed in ſuos ſupra modũ ſæuiuit:ſororẽ: cuius filiã duxerat vxorẽ:terræ viuã defodit:patruũ cũ cẽtũ liberis: atq; nepotib⁹ telis trãsfigi ĩperauit:in arca vacua alligatũ: nec id vlla iniuria laceſſitus:ſed ꝙ illoꝝ maximas opes:& ingentẽ apud pſas virtutis opinionẽ eſſe videbat:quare timebat:ne in illũ perſæ regiũ transferret imperiũ.¶Eandem ſocrũ:Erat & ſocrus: qa eius filiã duxerat vxorem. ¶Cum centũ:& amplius filiis: Barbaꝝ erat non ſingulas:ſed plures hẽre cõiuges.quotquot.ſ.alere potuiſſent. Vir.Vidi Hecubã:centumq; nurus.Item.l.illi thalami.Salu.Alii denas:alii plures:ſed reges eo amplius.¶Nulla i. la.Exageraton crudelitatis Ochi:qui inſontes necauerit: ſanguine ſibi coniunctos.

ASCE.

¶Et manus opertos chlamyde in ciſtã.ſ.incluſos:aut in ciſta legendũ eſt pinde quaſi.i.tanq̃ ipſe eẽt exps cladis.i. calamitatis quã ipſe inferebat illi.ſ.cleopatræ matri qa cũ cõis eſſet natus cõis erat clades:ac ipſe rex:nõ ſup.eſſet infelicior q̃ cleopatre.qđ redderet in cõi orbitate.i.priuatiõe liberorũ:cleopatrã miſerabilẽ.i.dignã miſeratiõe cunctis & ſe inuiſam cunctis:ſed minoris ĩfelicitatis ẽ quẽpiã eſſe miſerabilẽ q̃ inuiſum:deteriorq; eſt cõditio male facientis q̃ patientis:cum peior ſit culpa q̃ pœna.Adeo.i.intantũ cæco furore efferueſcit.i.ebullit ſumma quæq; crudelitas:vt eſt regũ:& principũ:cui.ſ. crudelitati ſummæ:ipſa repit munimentũ ex ſe.i.p nouã crudelitatẽ veterẽ protexit:nã cum animaduerteret ptolemæus: q̃to odio ſui patria teneret:petiuit ſcelere.ſ.nouo remediũ timori.i.ne nimis cogeretur ſuos quibus odio erat timere: quoq;.i.& quo ipſe regnare tutius plæbe trucidata:ipſe circũdedit armis.& igni gymnaſiũ.i.locum exercitioꝝ:& ludoꝝ:freq̃ns.i.abundantẽ iuuẽtute.i.multitudine iuuenũ:& necauit oẽs:q erant in eo:ꝑtim ferro & partim flãma.¶Ochus autẽ:q poſtea appellatus ẽ Darius:obſtrictus pſis ſanctiſſimo iureiurãdo:ne necaret quẽ.i.aliquẽ ex cõiuratiõe.i.multitudine coniuratoꝝ:q̃ oppræſſerat cũ eo ſeptẽ magos:q tyrannidẽ exercuerant.¶Aut veneno:aut ferro:aut vlla vi.i.violentia:aut inopia alimentoꝝ: excogitauit crudeliorem rationẽ.i.modũ:& viã mortis:q̃.ſ.ratio:tolleret.ſ.de medio viuentiũ:hos iunctos ſibi: vinculo religionis:iuriſiurandi:non prupto:cõpleuit.n.ſeptũ.i.circundatũ altis pietibus cinere:& tigno.i.ligno tranſuerſo ꝓminente.i.longe eminente extra cineres:ſuppoſito.i.clanculũ ĩpoſito:& locabat in eo.ſ.tigno:eos exceptos benigne.i.abunde cibo: & potione:e quo.ſ.tigno ipſi ſopiti ſomno.i.ꝓfunde propter crapulam dormientes decidebant.i.deorſum cadebant in illam congeriẽ.ſ.cinerũ inſidioſam.Miſera autẽ & ĩprouida erat tunc mortalitas:q̃ regẽ iuramento aſtringeris:non adiecerat clauſulã illam generalẽ:nec aſia quauis rõne:q̃ adiecta religione ſolui non potuiſſet.¶Apertior:&c.Crudelitas alterius Ochi Artaxerſis cognomine:fuit ſup.apertior:& tetrior.i.dirior:q defedit capite viuã Ocham:ſeu Ochaxim ſororem:atq; eandem ſocerum.ſ.ſuam:qa eius filiam duxerat:& confixit iaculis patruũ.ſ.ſuũ:hoc eſt fratrẽ patris ſui cum centum:& amplius filiis: &

nepotibus:deſtitutum:ideſt ſeorſum ab aliis ſtatutum ſup.in arca vacua:nulla.i.nõ vlla laceſſitus.ſ.ab eo vlla iniuria:ſed q.i. quia:ipſe videbat maximam laudẽ probitatis:& fortitudinis apud Perſas cõſiſtere in his.ſ.patruo:& filiis eius: ac nepotibus.

ℭDe Athenienſibus.

COnſimili genere æmulationis inſtincta ciuitas Atheniẽſiũ indigno gloriæ ſuæ decreto Aeginẽſiũ iuuentuti pollices abſcidit. Vt claſſe potẽs populus, in certamen maritimarum uirium ſecũ deſcendere nequiret. Nõ agnoſco Athenas timori remedium a crudelitate mutuantes.

ℭDe Inuentore Aenei Tauri.

SEuus etiam ille Aenei tauri inuentor, quo incluſi ſubditis ignibus, longa & abdito cruciatu: mugitus reſonantem ſpiritum edere cogebantur, ne eiulatus eorũ humanæ ſono uocis expreſſi, Phalaridis tyrãni miſericordiã implorare poſſent: q̃, qa calamitoſis deeſſe uoluit: teterrimũ artis ſuæ opus primus artifex incluſus merito auſpicatus eſt.

ℭDe Hetruſcis.

AT ne Hetruſci quidẽ paruũ feroces in pœna excogitandã: qui uirorum corpora cadaueribus aduerſa aduerſis alligata, atq; conſtricta: ita ut ſingulæ membrorum partes, ſingulis eſſent accommodatæ, tabeſcere ſimul patiebantur. amari uitæ pariter, ac mortis tortores.

OLIV. COnſimili genere:Cicero.lib.iii.officioꝝ Durius eẽ inqt athenieſes:q ſciuerunt:vt æginetis:q claſſe valebãt:pollices pciderent:hoc viſum ẽ vtile: nimis.n.iminebat pp ppinquitatẽ ægina pirco: ſed nihil qd crudele vtile ẽ.n.hominũ naturæ:q ſeq debemus maxime inimica crudelitas:pter vtilitatẽ igitur athenienſes id crudelitatis exemplũ ediderunt:vt æginenſiũ iuuentuti pollices pcidi ex decreto iuſſerint:ne ſecũ naturali certamine cõtẽdere poſſent:in quo plurimũ illos valere cognoſcerẽt. ℭCõſimili genere æmulationis:ſunt enĩ athenieſes ochi crudelitatẽ imitati.Nã quemadmodũ ochus patrui:& eius filioꝝ:atq; nepotũ probitatem habuit ſuſpectam:ſic athenienſes æginenſiũ vires timuerunt:q metus illos fecit eẽ crudeles. ℭAeginenſiũ:Aegina eſt inſula : & vrbs:in qua regnauit Aeacus ab ægina Aeſopi filia denominata:ſed antea dicebat' Enopia:teſte Ouidio li.vii.metamorphoſeos.Enopiã veteres appellauere:ſed ipſe Aeacus æginã genetricis noĩe dixit. ℭPollices:In qb9 manuũ vis omnis pœne totã conſiſtit. ℭNon agnoſco athenas: Cũ athenienſes humanitatis ſemper fuerint præceptores: quippe apud quos philoſophoꝝ pcepta viguerunt:a ſeipſis alienari fuiſſe videnť:vt nõ cognoſcanť ath.q timori remedium a crudelitate tanq̃ barbari mutuari voluerint. ℭMutuantes:Sicut Ptolæme.de quo ſupra. *[margin: Aegina inſula.]*

SAeuus ẽt:Cũ Phalaris agrigẽtinoꝝ tyrãnus crudelitate delectareť.Perillus atheni.vir ĩgenioſus vt tyrãno gratificareť:venit Agrigentũ:& ex ære taurũ artificioſum fabricauit:quo nocentes incluſi ſubiectis ignibus torquærentur:q mugitũ:& non humanã vocem emittere videreť:vt tyrannus vlla hominis voce ad miſericordiam flecti poſſet:pro quo inuento cũ manus a crudeliſſimo tyranno:qui nouis:& exquiſitis hominum tormentis delectareť ingenioſus iſte magiſter poſtulaſſet in illo ipſe includi iuſſus a tyranno:ac ſuppoſitis ignibus exuſtus primus artifici ſui veꝝ experimentũ pbuit dicẽte hoc Ouidio in lib.primo de arte amandi.Et phalaris tauro violenti membra perilli: Torruit infelix: ĩbuit auctor opus.Itẽ Ouidi.in eodẽ lib.i.ẽt dicit.Nec.n.lex æquior vlla eſt:q̃ necis artifices arte pire ſua.Extat ẽt epiſtola phalaridis ad athenienſes:q de Perilli morte apud tyrannũ fuerãt cõquæſti:cuius principiũ eſt.Venit ad nos faber veſter perillus:&c.De hoc tauro Cice.in verrinis li.v.mentionẽ facit:cũ pulcherrimo Scipionis dicto ad agrigentinos:veꝝ phalaris in hac vna re iuſtiſſimus fuiſſe iudicať:qui tam fedæ crudelitatis:in inuentorẽ ipſam crudelitatẽ primum experiri voluerit. ℭInuentor:Perillus:q & perilaus dictus eſt. ℭMugitus reſonantem:Vox.n.patientiũ per fiſtulas quaſdã erumpens mugitũ imitabatur. ℭAbdito:Occulto:quo minus ſpectantes miſericordia mouerẽtur. ℭVlulatus:Miſerabilis vox:& fletus incluſorum. ℭQuã:quia calamitoſis : Qui miſericordiam aliis ſuo artificio negari cupiebat:nullam ipſe miſericordiam eſt conſecutus. *[margin: Perillus ænei tauri faber.]*

ACne Aethruſci:Perillus nouum excogitauit ſupplicii genus:Aethruſci vero nõ minus crudeles pœnas inuenerunt: vt viua corpora mortuis alligata tabeſcerent:quod mortis genus crudeliſſimũ fuit:hoc autẽ qd Valerius Aethruſcis. Vir.Mezentio eorum regi attribuit:dicit enim lib.viii.quid memorem infandas cædes:qd facta tyranni.Effera dii capiti ipſius:generiq; reſeruent:Mortua quin etiã iungebant corpora viuis.Componens manibuſq; manus:atq; oribus ora: Tormenti genus:& ſanie taboq; fluentis:Complexu in miſero longa ſic morte necabat. ℭTabeſcere:Marceſcere:corrumpi. ℭAmari vitæ:ac mortis tortores:qui dum viuos necarent:nec mortuis parcebant:ſic enim in ſepulchris:& ſedibus ſuis conquieſcere non patiebantur:ſed ſepulchra quodammodo violabant. *[margin: Aethruſchorũ crudelitas.]*

ASCE. ℭCONſimili:&c.Ciuitas athe.inſtincta.i.ſtimulata cõſimili genere æmulationis.i.inuidiæ ob parẽ aut maiorem virtutem: abſcidit decreto indigno gloriæ ſuæ:quã.ſ.affectabat:aut in aliis factis meruerat(que lectio ſi vera eſt:ſimilis eſt illi:veterum haud illius indignus auoꝝ:ſunt tamen:qui gloria ſua legant:nec deſunt:qui ſic conſtruant decreto gloriæ ſuæ indigno:ſup. ipſa)iuuentuti æginenſium pollices:vt populus.ſ.æginetarũ potens claſſe nequiret deſcendere ſecum.i.cum ciuitate Athe.in certamen viriũ maritimarũ.Non agnoſco athenas.i.non cenſeo in eo facto athenas:vtpote mutuantes.i.mutuo accipiẽtes timori.ſ.ſuo remedium a crudelitate. ℭSæuus ſup.fuit etiam ille.ſ.athe.faber Perillus nomine : inuentor tauri ænei.i.ex ære facti:quo.ſ.tauro incluſi ignibus ſubditis.i.ſubiectis:cogebantur longo:& abdito.i.occulto:& latente cruciatu:edere.i.emittere ſpiritum reſonantẽ.i.referentẽ:& ſono imitantem mugitus.i.ſonos taurinos:ne eiulatus.i.miſerandi gemitus eorũ.ſ.qui eſſent incluſi:expræſſi ſono vocis humanæ poſſent implorare.i.implorando eſſe:qui miſericordiã phalaridis tyrãni agrigentinorum:quã.ſ.miſericordiam:quia Perillus:voluit deeſſe calamitoſis:ipſe artifex incluſus.ſ.eo.ex pcepto phalaridis:auſpicatus eſt.i.iniuit:& inchoauit merito primus teterrimum opus artis ſuæ:quia primus in eo periit. ℭAc ne quidẽ Hetruſci:cum ſint populi Italiæ:ſup.fuerunt parum:ſed multum feroces in excogitanda pœna.i.cruciatu:qui patiebantur corpora viuorum(ſunt tamen qui legant virorum)alligata:atq; conſtricta aduerſa aduerſis.i.vt dicit Maro:oribus ora:ita vt ſingulæ partes membrorum.ſ.viuentium eſſent accõmodatæ ſingulis ſup.membris cadauerum tabeſcere.i.in tabem:& putredinem reſolui ſimul:exiſtentes amari tortores pariter vitæ.i.viuentium:ac mortis:ideſt mortuorum:quorum cadaueribus ſic abutebantur.

OLIV. SIcut illi barbari:Hoc tormẽti genus a ſcythis excogitatũ fuiſſe tradunt:qd eſt ſine dubio ĩmani feritate plenũ vt exenteratis aĩalibus viui hoĩes includerenť:ita vt ſola capita eminerent:qbus alerenť:nã vt diutius viuant:laute potu.cibo q; excipiunť:donec putrefactis aĩalibus vermes ingenerati:eos poſtmodũ dilacerẽt:& aſſiduis vermiũ morſibus crucientur. ℭSicut illi barbari:quos ferunt:Cũ ſuperiori coniungitur:ita amari:vitæ & mortis tortores fuerũt Aethruſci:ſicut barbari.ſ.ſcythiæ. ℭEgeſtis inteſtinis:Eductis inteſtinis. ℭViſceribus:Viſcere dicuntur non ſolũ inteſtina : ſed etiã carnes: hoc eſt quicquid ſub corio eſt:Vnde Virg.Tergora diripiunt coſtis:& viſcera nudant.Itẽ Liuius in Albano:latinis viſceratio *[margin: Viſcera.]*

ℭDe barbaris.

SIcut illi barbari, quos ferunt mactatarũ pecudũ inteſtinis, & uiſceribus egeſtis homines inſerere, ita ut capitibus tãtũmodo emineãt: quoq; diutius pœnæ ſufficiant, cibo, & potiõe infelicem ſpiritum progant: donec intus putrefacti laniati ſunt ab animalibus, quæ tabidis ĩ corporibus naſci ſolent. Quæramur nunc, cũ natura reꝝ, quod nos multis, & aſperis aduerſæ ualetudinis incõmodis obnoxios eſſe uoluerit: habitũq; cœleſtis roboris humanæ cõditioni denegatũ moleſte feramus: cũ tot cruciatus ſibimetipſa mortalitas impulſu crudelitatis excogitauerit.

ℭDe ira, & odio. Cap. XIII.

IRa quoq;, aut odiũ in pectoribus humanis magnos fluctus excitãt: pcurſu celerior illa nocẽdi cupidine, hoc pertinacius, uterq; cõſternationis plenus affectus: ac nunq̃ ſine tormento ſui uiolẽtus. q̃a dolorẽ cũ inferre uult: patiť amara ſolicitudine: ne nõ cõtingat ultio, antius. ſed pprietatis eoꝝ certiſſimæ ſunt imagines: q̃s Dii ipſi in claris pſonis, aut dicto aliquo, aut facto uehemẽtiore conſpici uoluerunt.

ℭDe Liuio Salinatore.

CVm aduerſus Haſdrubalẽ Liuius Salinator bellum geſturus urbe egrederetur: monente Fabio Maximo, ne ante deſcenderet in aciem quam hoſtium uires, animumque cognoſceret: primam occaſionem pugnandi non omiſſurum ſe reſpõdit: Interrogatuſque ab eodem quid ita tam feſtinanter manum conſerere uellet, ut quam celerrime (inquit) aut gloriam ex hoſtibus uictis: aut ex ciuibus proſtratis gaudium capiam.

dabatur.i.caro. ℭPropagaret:producere. ℭTabidis corporibus ĩnaſci ſolent:corruptio vnius animalis eſt generatio alterius.Nã ex corruptis bobus:ſiue tauris:generantur apes:ex aſinis veſpæ:ex mulis crabones:ex equis fuci: ex hominibus vermes. ℭQuæramur nunc cũ rerum natura:nihil eſt inquit:q; naturã incuſemus:quæ nos variis morboꝝ generibus voluerit eſſe ſubiectos:cum non his cõtenti homines:alia inſuper ipſi excogitauerint. ℭQuæramur:nunc cũ indignatione quædã legendũ eſt. ℭObnoxios:Subiectos:& obligatos. ℭHabitũ cæ.robo.hoſtibus cæleſtis roboris eſt impaſſibilitas : & doloris carẽtia. Dii.n.pati nõ poſſunt:qd humanæ fragilitati nõ eſt conceſſum. ℭImpulſu.i.inſtigatione:& ĩpetu crudelitatis.

IRa quoq;:vt odiũ: Has duas animi perturbationes crudelitati recte ſubiungit:qm̃ eaꝝ effectus ſæuitiæ ſint lõge perſimiles:quid.n.iratus crudele nõ admittit:ſi datur facultas . In hoc aũt differunt a crudelitate:quod hæc alii tantũ non ſibi noceat:hæ vero ſine ſui tormẽto eſſe nõ poſſunt. Cum enim iratus vltionem ſumere non poteſt:dolore conficitur:ac ſeipſum cruciat. Eſt aũt ira ſubitus animi motus ex iniuria proueniens: & vltionẽ deſiderans.Odiũ inueterata inimicitia de vltione ſemp cogitãs. ℭMagnos flu. Magnas pturbationes: iratis ſemp æſtus fluctuãt in pectore:vultus variať:oculi ignoſcunt ratio confunditur. ℭPro curſu celerior : fertur impetu quodã iratus ad vltionẽ:& eſt differẽtia quædam inter irã & odiũ:q; ira celeritate quandam rapitur ad nocendũ.odiũ ptinacius reſidet in pectore: occaſionẽ expectans quo grauius nocere poſſit . ℭPro curſu : impetu. ℭCõſternationis:Perturbationis:& mẽtis:ac rõnis cõfuſionis. ℭSine ſui tormento: Quia non poteſt iratus:atq; odio concitatus non dolore cõmoueri:dum ſe videt quã cupit de inimico vltionẽ ſumere nõ poſſem: ſimilis ergo inuidiæ eſt iracũdia:qa ſicut inuidia ſucceſſu hoĩum carpit & carpiť vna.ſuppliciũq; ſuum eſt:quæ in hoc vno: vt inqt Solon:iuſta eſt:q; prius ĩuidũ punit ſic & ira ſibi pri9 q̃ alteri nocet:qa docet:q cũ vltionẽ de inimico ſe ſumere non poſſe videt. ℭAnxius:Solicitus:q; vltionem implere non poſſit. ℭCertiſſimæ ſunt ima.veriſſima ſigna:& indicia q̃uis.n.aliquis diſſimulare velit:tum facere nõ poſſet: qn in dictis:& factis hoc affectus aperiat. *[margin: Ira.]* *[margin: Odium]*

CVm aduerſus Haſdrubalẽ:Quod neceſſe ſit aliquo dicto:vel facto hos in hoĩb9 affectus aperiri:Salina.& alioꝝ exẽplo cõprobať.Salinatorẽ ob artiſſimã legẽ de ſale vendendo latã:populoq; ĩmoleſtam fuiſſe dãnatum diximus in cap.de cenſura:& de reconciliatis.Is octauo poſt dãnationẽ anno a Marcello & Valerio conſulibus ex agris:quo ſe per ſummum dolorem receperat:in vrbem reuocatus:& cum.C.Claudio Nerone conſul creatus: cum imperium diu recuſaſſet:tandem a ſenatu:& populo recipere coactus eſt:prouincias ſortiti cum in ſuam vterq; proficiſcerentur:eos populus ad portas vſq; proſecuti ſunt memoriæ proditum eſt:plenum adhuc ira in ciues . M.Liuium ad bellum proficiſcentem:monenti.Qu.Fabio:ne priuſquam genus hoſtium noſceret:temere manus confereret:reſpondiſſet : vbi primum hoſtium agmen conſpexiſſet pugnaturum conquereretur:quæ cauſa eſſet feſtinandi:aut ex hoſte egregiã gloriam inquit:aut ex ciuibus victis gaudium meritum certe:& ſi non honeſtum capiam:non potuit quã geſtabat in pectore iram diſſimulare Salinator. ℭAduerſus Haſdrubalem:Qui venerat in Italiam:vt ſe Hãnibali fratri coniungeret: quod ſi factum eſſet:actum fortaſſe de imperio Romano fuiſſet. ℭManum conſerere:Pugnam cõmittere. *[margin: Salinator iram in Pop. Ro. diſſimulare non potuit.]*

ASCE. ℭSICVT ſup.fecerunt illi barbari:videlicet Scythæ:quos ferunt.i.dicũt hiſtoriographi:inſerere homines.ſ.viuos: inteſtinis: & viſceribus pecudum mactarum egeſtis.i.euulſis:ita vt homines inſerti emineant.i.extent tantũ capitibus quoq;.i.& quo: hoc eſt:vt ſufficiant diutius pœnæ.i.cruciatui:ipſi prorogant.i.producunt cibo:& potione.i.potu ſpiritum infelicem:quia ad cruciatum dũtaxat ſeruatum:donec ipſi putrefacti intus:laniati ſint ab animalibus.i.vermibus:& ſerpẽtibus:quæ animalia ſolent naſci in corporibus tabidis.i.putrefactis. ℭQuæramur.i.faciamus quærelas: nunc.ſ.poſtq̃ tam crudeles inueniantur homines(& eſt figurata adhortatio vim vetandi habens)cum natura rerum:q; voluerit nos eſſe obnoxios.i.ſubiectos mul

tis:& aſperis incōmodis valitudinis.ſ.aduerſæ:hoc eſt ægritudinis:& feramus moleſte habitum.i.diſpoſitionem roboris.i.fortitudinis cœleſtis:eſſe denegatum conditioni humanæ:cum ipſa mortalitas.i.ipſe homo mortalis excogitauit ſibimet tot cruciatus impulſu crudelitatis:quaſi dicat:id nos iniuſte facturos.

IRa quoq₃:ac odiū excitant magnos fluctus.i.turbationes in pectoribus humanis:illa.ſ.ira:celerior.i.rapidior: ſup. in procurſu.i.impetu faciendo:hoc.ſ.odium:pertinacius cupidine.i.cupiditate nocēdi:& ſup. vterq₃ affectus.i.vtra q₃ paſſio:eſt plenus conſternationis.i.alienationis mentis a ſtatu quietis eius:ac violentus nunq̄ ſine.i.ſemper cum tormento ſui.i.in quo eſt:quia cum vult inferre dolorem:patitur ſup.dolorem:anxius amara ſollicitudine:ne vltio non contingat:ſed certiſſimæ imagines proprietatis eorum.ſ.dictorum affectuum iræ:& odii:ſunt.i.extant: quas dii ipſi.ſ.hominum conditores:voluerunt conſpici in claris perſonis:aut dicto aliquo:aut facto vehementiore .ſ. q̄ deceat : aut multum vehementi. ¶Cum aduerſus . Ordo eſt . Cum Liui . Salinator geſturus: bellum aduerſus Hannibalem egrederetur vrbe.Fabio Maximo monente:ne deſcenderet in aciem.i.ne prælium cōmitteret:ante.i.prius q̄ cognoſceret vires:& animum hoſtium reſpondit ſe non omiſſurum.i.prætermiſſurum primam occaſionem pugnandi.i.quæcūq₃ prima offerretur.Et interrogatus ab eodem:quid ita.i.cur vellet conſerere manum.ſ.cum hoſte:tam feſtinanter:inquit.i.reſpondit:vt capiam q̄ celleriter : aut egregiam gloriam ex hoſtibus victis:aut gaudium ex ciuibus ſtratis.

Ira tunc, atq₃ uirtus ſermonē eius inter ſe diuiſerūt. illa iniuſtæ damnationis memor:hæc triumphi gloriæ intenta. Sed neſcio an eiuſdem fuerit hoc dicere, & ſic uincere.

¶De Figulo.

ARdentis ſpiritus uirū, & bellicis operibus aſſuetum, huc iracundiæ ſtimuli egerunt. Caiū autem Figulum manſuetiſſimū, pacato iuris ciuilis iudicio celeberrimum, prudentiæ, moderationiſq₃ immemorem reddiderunt. Conſulatus enim repulſæ dolore, accenſus, eo quidē magis, quod illum bis patri ſuo datum meminerat: cum ad eum poſtero comitiorum die multi conſulendi cauſa ueniſſent:omnes dimiſit, præfatus:omnes conſulere ſcitis:Conſulem facere neſcitis.dictū grauiter, & merito: ſed tamen aliquanto melius non dictum.

¶De Patriciis Romanis.

NAm quis Populo Romano iraſci ſapienter poteſt itaque ne illi quidem probandi quāuis factū eoꝝ nobilitatis ſplendore ꝓtectū ſit q, q̄d Cn. Flauius humillimæ quondā ſortis ꝑturā adeptus erat,offenſi ānulos aureos ſibimet ipſis,

OLIV. ¶IRA tunc:atq₃ virtus:Ex his inquit verbis:& ſe ira adhuc laborare: & virtute præditum eſſe ſignificauit : cum enim reſpondit: ſe ex ciuibus ſuis victis gaudiū recepturum:iracundiam aperuit: cum vero triūphum exoptaret virtutē iudicabat.¶Illa : Scilicet ira iniuſtæ donationis. ¶Hæc:Scilicet virt⁹ gloriæ cupida.¶Sed neſcio:an eiuſdem fuerit:Non videtur eiuſdem hominis eſſe:tanta animi perturbatione commoueri : & hoſtes pariter vincere. ¶Hoc dicere: Ita reſpondere: ſignum erat imbecillitatis: quia ira:& odio vincebatur.¶Sic vincere:Eximiæ virtutis fuit:tanta ſtrage hoſtes ſuperare: nā in ea victoria par hoſtib⁹ reddita fuit Cānenſis clades: quippe vbi Haſdrubalem:cum ſup.lx.milium hoſtium cæſus fuit.

ARdentis ſpiritus virum hunc iracundiæ ſtimuli egerunt.Non mirum eſt bellicoſum:& ingentis ſpiritus hominem ira perturbatum eſſe:cum humaniſſimū:& domeſticis operibus intentum.G.Figulum eiuſdem paſſio ſuperauerit:vt cum prudentiæ:& moderationis imemorē fecerit.¶Manſuetiſſimum:Qui remiſſioris ſpiritus erat.¶Pacato iuris ciuilis iuditio: iuriſperitus optimus erat:qui hominibus in pace conſulere:& de iure ciuili diſceptare poſſet.¶Conſulatus.n.Hic Figulus cum Scipione Naſica conſul creatus magiſtratu ſe abdicare coactus eſt: q₃ in eorum comitiis tabernaculū vicio captū fuiſſet: vt in capitulo de ſeruata religione dixim⁹. Hic ergo tā ægre tulit in aliis comitiis repulſam : vt iram diſſimulare nequiuerit.Nā poſtero die multos: qui cum de cauſis ſuis conſulturi venerant dimiſerint inconſultos dicens.Scire quidem illos conſulere nō autem conſulem facere:qua voce facile indicauit:quanta ira percitus eſſet. ¶Sed aliquāto melius non dictū:Quāq̄ merito dixiſſet: quia repulſam non merebatur:illi tn̄ honeſtius aliquanto fuiſſet.non dixiſſe.quia viro graui:& ſapiēti iraſci ſemp turpi fuit.

G.Figulus iracūdæ repulſam tulit.

ITaq₃ ne illi:Grauiter:& iniquo animo tulit pars Romanæ nobilitatis:Gn.Flauium libertino patre natū prætorem a populo Ro.fuiſſe creatum:quā indignitatem cum æquo animo ferre non poſſent:iram ſuam oibus indicauerūt:nam præ dolore ſibi annulos:& ſuis equis phaleras demptas abiecerunt:nec minorem dolorem ſignificarunt:q̄ ſi funeſta facta eſſet eoꝝ familia.Pli.lib.xxxiii.na.hiſt.dicit:Falli pleroſq₃:qui putant equeſtrē ordinem tum etiā abieciſſe annulos:qm̄ in faſtis adiectū ſit hoc:ſed & phalera poſita propter quæ nomen æquitū adiectum ſit: annulos quoq₃ depoſitos a nobilitate.nō ab vniuerſo ſenatu.¶Itaq₃:Refertur ab ſuperiora:qa nemo iuſte iraſci poteſt populo Ro.¶Illi:Nobiles Romani:q candidati in campū deſcenderāt.¶Nobilitatis ſplēdore protectū:Quod iuſtā iraſcēdi cauſam haberēt:ſibi infimæ cōditionis hoiem præpoſuiſſe.Po.Ro.¶Gn.Flauius:Hic primus fuit:qui de libertina gēte ædilis curulis factus:rurſus cum magna indignatione nobilitatis:qui vt ſupra diximus lib.ii.cap.i.cū ad agrū collegā viſendū veniſſet.neq₃ a nobilib⁹:quoꝝ frequētia cubiculū erat completū:ſedendi loco reciperetur:ſibi ſellā curulē afferri iuſſit:in qua honoratus ſederet.¶Humillimæ quondā ſortis:quippe libertinæ cōditionis:cuius pater ſeruus aliquādo fuiſſet.¶Annulos aureos:inſignia nobilitatis.

Flauius ſcriba.

ASCE. ¶IRA:atq₃ virtus diuiſerunt tunc inter ſe ſermonē eius.i.partē ſermonis eius ſibi vendicarunt:illa.ſ.ira.diuiſit ſibi ſermone i.aſſumpſit vnam particulā.ſ.aut ciuibus proſtratis gaudium capiā:hæc.ſ.virtus intenta gloriæ triūphi:diuiſit ſibi ſermonē.ſ. particulā:aut gloriam ægregiam ex hoſtibus victis capiā.Sed neſcio:an fuerit eiuſdē.i.merito pertinuerit ad eundē: dicere hoc.ſ.tam ſuperbū:& iræ plenum dictum:& vincere ſic.i.tam glorioſe:vt vicit.q.d.vicit quidē:ſed meruit vinci:quia deus humilia reſpicit:& alta a longe cognoſcit.¶Ardentis.&c.Stimuli iracundiæ egerunt.i.impulerunt:huc.i.ad huiuſmodi reſponſum:ac ferocitatem:virum ardentis.i.vehementis : & bellicoſi ſpiritus : & aſſuetum operibus bellicis. videlicet Salinatorem: autem pro ſed:ipſi reddiderunt.Caium Figulum manſuetiſſimum: & ſup.celeberrimum iudicio pacato.i.tranquillo : iuris ciuilis:immemorem prudentiæ:& moderationis.i.temperantiæ abire.Enim pro quia ipſe accenſus.& inflāmatus dolore repulſæ conſulatus.i.in petitione conſulatus:& quidē.i.certe:eo magis:q₃ meminerat illum.ſ.conſulatum datum ſup. eſſe bis

patri ſuo:cum poſtero die.i.poſtridie comitioꝝ multi veniſſent ad eum cauſa ſoluendi.i.petendi conſilium:ipſe dimiſit omnes.ſ.inconſultos:aut ſine conſilio:præfatus.i.factus anteq̄ dimitteret eos:vos omnes ſcitis conſulere.i.cōſilium petere: ſed neſcitis facere cōſulem.ſ.eum:quē conſulitis.q.d.virum dignum:dictum ſup.eſt:aut fuit:grauiter:& merito: quia indignus erat:qui repulſam accipere:ſed tamen melius ſup.fuiſſet aliquanto non dictum ſup.fuiſſe ab eo : quia plus laudis meretur: qui in re tali grauiter tacet:q̄ qui loquitur:q₃ loquens ambitionis ſuſpitione non vacat: & tacens etiā modeſtiæ plenus videtur.Author tamen aliam cauſam affert addens.¶Nam quis poteſt iraſci ſapienter populo Ro.q.d.nullus.vnde inſipiēter iratus eſt Figulus.Itaq₃.i.& ita:ne quidem.i.non ſaltem probandi ſunt illi.ſ.nobiles:& patricii Romani:q̄uis factum eorum ſit protectum.i.munitum a contumelia ſplendore nobilitatis:qui offenſi:q₃.i.quia Gn.Flauius : ſup.vir fortis quondam humillimæ.i.maxime plæbeiæ:adeptus erat præturam:abiecerunt annulos aureos detractos ſup.ſibimetipſis.

& phaleras equis ſuis detractas abiecerunt: doloris impotentia tantum non luctum profecto teſtati. talis iræ motus aut ſingulorum, aut paucorum aduerſus populum uniuerſum : multitudinis autem erga principes, ac duces eiuſmodi.

¶De iuuenibus Romanis & Manlio Torquato.

MAnlio Torquato ampliſſimam, & glorioſiſſimam ex latinis, & campanis uictoriam in urbē referēti, cū ſeniores oēs lætitia ouātes occurrerent : iuniorum nemo obuiam proceſſit: quod filiū adoleſcentem fortiſſime aduerſus imperium ſuum præliatū ſecuri percuſſum occidiſſet. miſerti ſunt æquales nimis aſpere puniti: nec factū eorū defendo, ſed iræ uim indico : quæ unius ciuitatis & ætates, & affectus diuidere ualuit. Eadēq₃ tantū potuit, ut uniuerſum populi Ro. eqtatū a Fabio Cōſule ad hoſtiū copias perſequendas miſſum:cū & tuto & facile eas liceret delere: legis agrariæ ab eo impeditæ memorem, immobilem retineret.

OLIV. ¶PHAleras:Equoꝝ ornamenta:cum viderent tam infime conditionis hominem in dignitatib⁹ ſibi præferri:nec ſibi valere quicq̄ nobilitatem: ipſius nobilitatis inſignia abiecerunt:qd̄ fieri ſolebat in funere.¶Impotētia: Impatientia.¶Talis iræ:motus:Bene excēpla exēplis cōnectit: talis inqt animi perturbatio:& iracūdia:qualē ſupra diximus fuit paucoꝝ erga populū Ro.quæ vero ſequitur fuit populi Romani erga paucos imperatores.& magiſtrat⁹.

MAnlio Torquato ampliſſimā: Traditū eſt ſupra lib.ii.cap.de diſciplina mili.T.Manliū Torquati filiū a ſeueriſſimo patre per lictorē fuiſſe virgis cæſum:ſecuriq₃ percuſſum: q₃ cōtra eius edictū extra ordinē cum hoſte ſingulari certamine dimicaſſet: nam.T. Mānlius Torquatus:&.P.Decius conſules aduerſus latinos:cū graue:& periculoſum bellū eſſe viderent:tū deoꝝ admonitione quā in ſomnis acceperant:q₃ aut ipſoꝝ alteri:aut vniuerſo exercitui cadendū eſſet:tum maxime:q₃ aduerſus latinos bellandū eſſet:lingua:moribus : armoꝝ genere:inſtitutis ante oīa militaribus ſibi cōgruentes milites militibus:centuriones centurionibus:tribuni tribunis cōpares:collegæq₃:hiſdē ꝑſidiis ſæpe hiſdē manipulis permixti fuerant:per hæc : ne quo errore milites caperentur: & vt militaris diſciplina ad priſcos redigeret : mores edicunt conſules:ne quis extra ordinē in hoſtē pugnaret:forte inter cæteros turmaꝝ ꝓfectos:q exploratū in oēs partes dimiſſi fuerant.T.Manlius cōſulis filius ſuper caſtra hoſtiū:cū ſuis turmalibus euaſit:vt vix teli iactu ab ſtatione maxima abeſſet ibi a Genutio quodā latino ad ſingulare certamen prouocatus Manlius:ſiue q₃ ferocis animi iuuenis eſſet:ſiue ira:ſeu detrectādi certaminis pudore:ſeu inexuperabili vi fati:oblitus imperii patris:& conſulū edicti ꝑceps ad id certamē agit:victoria:ſpoliiſq₃ potitus ouans rediit ad ꝑrem dicens:vt me oēs tuo ſanguine natū eſſe intelligāt ꝓuocatus:equeſtria hæc ſpolia capta ex hoſte cæſo reporto:quē pater aduocata cōcione:vt exēplū cæteris ſtatueret ſeruādæ militaris diſciplinæ:terroreq₃ oibus incuteret:ne qd auderēt cōtra imperatoꝝ dicta moliri:ſtatim ſpoliari:& virgis cædi:ac ſecuri percuti iuſſit:quo facto exanimati oēs præ ſtupore primo quieuerūt: poſtq̄ ceruice fuſus eſt cruor:tum demū vndiq₃ exortatæ ſunt voces:vt neq₃ lamētis:neq₃ execrationibus in imperatorē parceretur:& hæc in caſtris:poſt victoriā vero illi in vrbē redeunti:cū ſeniores officii gratia obuiā gratulabūdi ꝓceſſiſſent:ex iuuentute nemo illi occurrere voluit:q₃ indigne ferrēt tantæ indolis filiū tā crudeliter a patre fuiſſe necatū.¶Ouantes: Lætitia geſtiētes.¶Aetates: Vis iracūdiæ diſtinxit ſenes a iunioribus.¶Et affectus: Quod ſenes læti:iuuenes triſtes:& irati.¶Eadēq₃ tantū:Hoc fuit periculoſiſſimo tēpore Veientū:& æquoꝝ cū reſp.maxima ſeditione inteſtina laboraret ob Agrariā legem quā.P.Licinius trib.pl.inuito ſenatu ferre volebat:cū diceret veniſſe tēpus per vltimā neceſſitatē huius agrariæ legis patribus iniungēdæ:& ideo ſuſceperat rem militarē īpediēdā.ſed annitēte cōſule:cæteriſq₃ tribunis:hoc vno īuito ſcriptus eſt militum delectus:ſed Fabio cōſuli in hoc bello aliquāto plus negocii cū ciuibus q̄ cū hoſtib⁹ fuit:vnus ille vir ipſe cōſul rēp.ſuſtinuit: quā exercitus odio cōſulis quātū in ſe fuit ꝓdebat:nā cū cōſul ꝑter cæteras imperatorias artes quas parādo : gerēdoq₃ bello edidit plurimas:ita inſtruxiſſet aciē vt ſolo eqtatu emiſſo:exercitū hoſtiū funderet:in ſequi fuſos pedes noluit:nec illos: & ſi nō adhortatio inuiſi ducis ſuū ſaltē flagitiū:& publicū in ꝑſentia dedecus:poſtmodo periculū:ſi animus hoſti rediſſet:cogere potuit gradū accelerare:aut ſi aliud nihil inſtare inſtructos inuiſi ſigna referūt:mœſtiq₃ crederes victos:execrātes nūc īperatorē:nunc nauatā ab eqte operā redeunt in caſtra:nec huic tā peſtilēti exēplo remedia vlla ab īperatore quæſita ſunt:adeo excellētibus ingeniis citius defuerit ars:quā ciuē regnant:q̄ qua hoſtē ſuperēt:cōſul Romā rediit:non tā belli gloria aucta:q̄ irritato:exacerbatoq₃ in ſe militū odio.¶Et tuto facile:Hoc ideo dicit:ne videant periculo:aut labore deterriti detractaſſe militiā.Immobilē retineret.Ne perſequeretur hoſtem:noluit enim:vt imperator exparta victoria gloriam aſſequeretur.

Mālius filium ſecuri percuſſit.

Fabius plæbi inuiſus.

ASCE. ¶ET phaleras detractas equis ſuis:teſtati impotētia.i.per īpotentiā:& intolerantiā doloris ꝓfecto.i.reuera:tantū non.i.ferme aut eatenus:q₃ non vltra luctū.ſ.ſuū motus iræ:aut ſinguloꝝ:aut paucoꝝ aduerſus vniuerſum po.ſ.Ro.ſup.fuit ſuū talis aūt.i.ſed motus ſup.multitudinis erga principes:ac duces ſup.fuit eiuſmodi:qualis ſequit.¶Mālio:&c. Cum ſeniores oēs ouantes lætitia.i.præ gaudio occurrerēt.Manlio Torquato referenti in vrbē.ſ.Romā victoriā ampliſſimā:& glorioſiſſimā ex latinis:& cāpanis:nemo iunioꝝ ꝓceſſit obuiā:q₃.i.qa occidiſſet filiū.ſ.ſuū adoleſcentē ꝓliatū.i. qui ꝓliatus fuerat fortiſſime quia vicerat:ſed nō qa fortiſſime:ſed quia cōtra imperium ſuū:occidiſſet:dico percuſſum ſecuri.Aequales.i.coæui eius : hoc eſt coadoleſcens miſerti ſunt:puniti.ſ.filii Torquati: puniti.ſ.a patre nimis aſpere. (Alii legunt equalis : vt ſit . Iuniores ſup. miſerti ſunt æqualis.i.coætanei ſui puniti nimis aſpere.Nec defendo factū eorum.i.non dico:q₃ iure id fecerint:ſed indico.i.

demonſtro vim iræ:quæ.ſ.ira valuit diuidere:& ætates & affectus vnius ciuitatis.ſ.Romanæ:quia ſeniores patri gratulaban- tur:iuniores filii miſerebantur. ¶ Eadē.i.& eadem.ſ.ira:aut vis iræ patuit tantū:vt retineret imobilem vniuerſum equitatū Populi Roma.miſſum a Fabio conſule:ad perſequendas copias hoſtium:cum liceret:& tuto:& facile delere eas: equitatum dico memorem legis agrariæ.i.de agris condiuidendis:impeditæ ab eo.ſ.Fabio:qui interceſſerat:ne promulgaretur.

¶ De Appio Claudio Conſule.

ILla uero etiam Appio duci, cuius pater, dū pro Senatus amplitudine nititur: commoda plebis acerrime ipugnauerat: infenſum exercitum faciendo, uoluntaria fuga terga hoſti, ne triumphū imperatori quæreret: dare coegit. Quotiens uictoriæ uictrix, congratulationē eius in Torquato ſpernendam: in Fabio pulcherrimam partem omittendā: In Appio totā fugæ ꝓponendā reddidit.

¶ De eodem, & Po.Ro.

AGe quā uiolenter ſe in pectore uniuerſi Popu.Ro.geſſit eodē tempore, quo ſuffragiis eius dedicatio ædis Mercurii. M.Pletorio primipili centurioni data eſt: præteritis conſulibus Appio, qđ obſtitiſſet, quo minus ære ſuo alieno ſuccurreret: & Seruilio, qđ ſuſceptā cām ſuā languido patrocinio ꝓtexiſſet. Negas efficacē irā, cuius hortatu miles ſummo imperio prælatus eſt: quæ qdem non proculcauit tantū imperia, ſed etiā geſſit impotenter.

OLIV. Appius Claudi⁹ plæbi inuiſus. ILla vero aūt Appio: Appius Claudius plæbi vehemēter inuiſus: cōſul aduerſus volſcos ꝓfect⁹: eadē ſcæuitia in milites: q̄ in plæbē vti cōſueuerat. Magna.n.ira: & indignatio ferocē militū animū exagitabat: ꝙ nulla vi domari poterat: tantū odiū animis imbiberant: itaq; ſegniter: ocioſe: negligēter: cōtumaciter oia agere nec pudor: nec metus cohercebāt: ſi citius agi vellet agmen: tardius ſedulo incedere: ſi adhortator operis ad eſſet: oēs ſua ſponta motam induſtriam remittere: p̄ſenti vultus dimittere: tacite ꝑtereuntē execrari: vt inuictus ille odio plæbæio animus interdū moueret: oi nequicq̄ acerbitate ꝓptas: nihil iam cū militibus agere: a centurionibus corruptū exercitū: dicere: nihil eoꝝ Volſci neſciebāt inſtabātq; eo magis ſperantes idē certamen aioꝝ aduerſus Appiū habituꝝ exercitū Romanū: qđ aduerſus Fabiū cōſulē habuiſſet: cæterum multo Appio q̄ Fabio violētior fuit: nō.n.vincere tm̄ noluit: vt Fabius ſed vinci voluit: ꝓductus in aciem turpi fuga petit caſtra: nec ante reſtitit: q̄ ſigna inſerentē volſcū munimentis vidit: fœdāq; extremi agminis cædē tum expreſſa vis ad pugnandū: vt victor iam vallo ſubmoueret hoſtis: multi gaudere ſua clade: atq; ignominia: deniq; exacerbati animi: palā poſtulare: vt caſtra ex agro moueantur: quod cum factum eſſet ab Appio: volſci per exploratores re cognita nouiſſimos aggrediuntur: vt a quibus perlatus ad primos tumultus ſigna: atq; ordines turbauit: vt neq; imperia exaudiri: neq; inſtrui acies poſſent: nemo vllius niſi fugæ memor eſſe ita effuſo agmine: per ſtragem corporum.armorumq; euaſere: vt prius hoſtis deſideret inſequi q̄ Romanus fugere: hoc modo exercitus Romanus ob iram imperatoris: non vincere: ſed vinci turpiter voluit: q̄q̄ de nōnullis fuerit ſupplicium. ¶ Amplitudine. Dum ſenatus maieſtatem tueri nititur. ¶ Quotiens victoriæ: Sæpius inquit iracundia victorias ſuperauit: quia tanta militum in duces iracundia fuerit: vt nulla ratione efficere potuerint imperatores: vt exercitus cum poſſet vincere vellet: iracundia igitur vicit victorias: vt ſupra monſtratum eſt. ¶ Gratulationem eius Torquato: iunioꝝ iracundia in Torquatum ei victoriæ gratulationem eripuit. Quia illi cum victoria redeunti infenſa iuuentus ꝓpter filium crudeliter cæſum: nec obuiam prodire offici gratia: nec de victoria illi gratulari voluit. ¶ In Fabio pulcherrimam partem: Fabio bonam victoriæ partem ademit: quia fuſos hoſtes inſequi noluit. ¶ Appio totam: Appium pœnitus victoriæ fecit expertem. ¶ Præponendam reddidit: Subauditur: vbiq; reddidit: eſt zeugma ab inferiori.

AGe q̄ violenter: Cū bellū volſcum inſtaret: & ciuitas ipſa ſecū diſcors inceſtino malo laboraret: ꝙ execrabili inter ſe plæbs: patreſq; odio flagrarent: maxime ꝓpter nexos ob æs alienū. Fremebat plæbs: ſe foris pro libertate: & imperio dimicantes domi a ciuibus captos: & oppreſſos eſſe: tutioreq; in bello q̄ in pace: iter hoſtes q̄ inter ciues libertatem plæbis eſſe: tumultū non modo in foro: ſed in totā ciuitate excitauerat vnus ex nexibus a creditore ſuo crudeliter tractatus: iāq; nexi vincti: ſolutiq; ſe vndiq; in publicū proripiunt. Quiritum fidē implorant: ſic accenditur furor: vt in patres: qui tum eſſent in foro: ſæuitū foret: niſi cōſules ad cōprimendam ſeditionē interueniſſent illis: plæbs catenas: & vincula oſtentabat: & indignitatē ſuam exponebat: nec prius deſtitit q̄ ſenatus cogeretur: qui de ſuis incōmodis conſultaret. Appius acer ingenio rem imperio cōſulari agendam eſſe cenſebat: arrepto vno vel altero cæteros quieturos: collegæ Seruilio mitioris ingenii v ro aliter videbat: interea nunciatur Volſcos ad oppugnandā vrbē venire: exultabat gaudio plæbs vltores ſuperbiæ patrū adeſſe deos: alius aliū hortari: & cōfirmare ne noia darent. Seruilius in publicū proceſſit: ꝑmiſitq; ſenatū nexoꝝ habitoꝝ eſſe rōnē: ſi arma cōtra hoſtes ſumeret: ſtatimq; edixit: vt vincti: nexiq; oēs dimitterent: neq; ipedirent quominus noia darēt: magnus fuit nexoꝝ numerus: neq; alioꝝ magis Volſco bello virtus: atq; opera enituit. Cōſul breui Volſcos ſuperat: aruncos quoq; deuincit: cum victoria rediit in vrbē: plæbs promiſſa cōſulis: ſenatuſq; fidē expectabat. Tum Appius inſita ſuperbia animo: vt collegæ vanam redderet fidentius de creditis pecuniis dixit: & qui ante nexi fuerant: creditoribus redditi: & alii nexi ſunt. Cōcurſus ad Seruilium factus: poſtulant: vt aut referat ad ſenatum: aut ciuibus conſul: aut militibus ſuis imperator auxilio eſſet aduerſus collegā. Mouebant hæc conſulē: ſed tergiuerſari res cogebat: adeo in contrarium non collega ſolū: ſed omnis nobilium factio perſtiterat: ita medium ſe gerēdo: nec plæbis vitauit odium: nec apud patres gratiā iniuit: breuiq; apparuit apud plæbem æquaſſe eum Appi odium: certamen cōſulibus inciderat. vter dedicaret Mercurii ædem ſenatus ab ſe rem ad populum reiecit: vtri eorum dedicatio iuſſu populi data foret: eum præeſſe annonæ: mercatorum collegium inſtituere ſolēnia pro pontifice ſuſcipere: populus dedicationē ædis dat. M. Plectorio primipili centurioni: quo facile appareret non tam ad honorem eius: cui curatio altior faſtigio ſuo data eſſet: quā ad conſulem ignominiam factum eſſe. ¶ Geſſit ſe.ſ.ita.

Appius conſul inuiſus plæbi.

Seruili⁹ conſul inuiſus plæbi.

ASCE. ¶ ILLA: &c. Vero.i.ſed illa.ſ.iam dicta vis iræ: faciendo exercitū infenſum.i.iratum: & perniciem inſerentē Appio.ſ.Claudio duci: hoc eſt imperatori: cuius.ſ.Appii: pater dum nititur.i.laborat pro amplitudine ſenatus.ſ.conſeruanda: impugnauerat acerrime cōmoda plæbis: coegit ſup.eum dare hoſti terga.i.fugere: fuga voluntaria.i.ſponte a militibus inita: ne.ſ.plæbs quæreret.i.acquireret imperatori.ſ.ſuo: ſed inuiſo triumphum. Quoties ſup.ira victrix victoriæ: reddidit gratulationem eius.ſ.victoriæ: ſpernendam.ſ.a iuuenibus in Torquato: pulcherrimam partem.ſ.victoriæ omittendam in Fabio: quia fuſos hoſtes inſequi noluit exercitus: & reddidit totam.ſ.victoriam poſtponendam fugæ: quia maluit exercitus fugere q̄ imperatori victoriam parere (Sunt qui legunt præponendam fugæ: ſed potior cæteris lectionibus eſt: poſtponendam legendo) in Appio.ſ.Claudio. ¶ Age: quam.i.quantum violenter: ira ſup.geſſit ſe in pectore vniuerſi Populi Romani eodem tempore: quo dedicatio ædis.i.templi Mercurii data eſt Marco Plætorio centurioni.

OLIV. ¶ LANGVido patrocinio: debilli defenſione: quia collegæ: & nobilitati reſiſtere non eſt auſus. ¶ Negas: negare nemo poteſt: iracundiæ vim maximam eſſe: quæ fecit: vt miles conſulibus indignitate præferetur. ¶ Quæ quidem non proculcauit tantum: vere inquam efficax ex iracundia: quæ non ſolum imperia conculcat: vt exemplis ſupra monſtrauimus: ſed etiam facit ipſa imperia ſe impotenter gerere: vt ſe continere non poſſint.

¶ De Metello.

DAnq; Metellus cū utranq; Hiſpaniam Cōſul prius, deinde Proconſul pene iam ſubegiſſet: poſtquam cognouit. Q. Pom. Conſulem inimicum ſuū ſucceſſorem ſibi mitti: omnes, qui modo militiam uoluerunt finire, dimiſit: cōmeatus petentibus, nec cauſis excuſſis, nec cōſtituto tēpore, dedit. horrea, cuſtodibus remotis opportuna rapinæ præbuit. Arcus, ſagittaſq; cretenſiū frangi, atq; in amnē abiici iuſſit: elephantis cibaria dari uetuit: quibus factis, ut cupiditati ſuæ indulſit: ita magnifice geſtaꝝ rerū gloriā corrupit: meritūq; honorem triumphi hoſtium, q̄ iræ fortior uictor amiſit.

¶ De.L.Sylla.

QVid Sylla, dum huic uitio obtemperat: nōne multo alieno ſanguine ꝓfuſo, ad ultimū & ſuū erogauit: Puteolis enim ardens indignatione, qđ Granius princeps eius coloniæ pecuniā a decurionibus ad refectionē Capitolii ꝓmiſſā,

Metell⁹ in Hiſpania. NAnq; Metellus. Qu. Metellus conſul primo. deinde procōſul citeriorem: & vlteriorem Hiſpaniæ prouinciam tam fœlicibus auſpitiis geſſerat: vt ad gloriæ cumulum: nil niſi triumphus deeſſet: verum vbi. Quin. Pomp. inimicum ſuum conſulem factum: & ſibi ſucceſſorem futurum cognouit: tanta mentis conſternatione: & ira commotus eſt: vt dum libidini ſuæ ſtudet indulgere: & inimici futuræ gloriæ detrahere: ſuam ipſe corruperit: triumphumq; prope partum amiſerit: exercitum enim diminuit: cōmeatus & horrea negligenter hoſtibus diripienda reliquit: arcus & ſagittas confregit: Elephantes fame conſumpſit: nihil deniq; quo ſe aduerſus hoſtes tueri poſſet Pompeio reliquit. ¶ Vtranq; Hiſpaniam: vlteriorem: & citeriorem. ¶ Deinde proconſul: quia in ſequentem annum poſt conſulatum illi prouincia fuerat prorogata: vt proconſul in ea bellum gereret. ¶ Dimiſit: Exauctorauit: & militiæ vacationem dedit. ¶ Cōmeatum: Liberam abeundi ad tempus poteſtatem: q̄ vulgo appellamus licentiam. ¶ Cretenſium: qui auxiliares erant Popu. Roma. ¶ Elephantis: Aut inedia conſumpſit elephantes: aut eos macilentia reddidit inutiles: ne illorum opera Pomp. vti poſſet. ¶ Hoſtium q̄ ire fortior victor. Facilius inquit hoſtem potuit ſuperare q̄ iram: nam vicit Hiſpanos: ipſe vero victus ab ira eſt.

Syllæ mors. QVid Sylla: A cæteris ferme omnibus auctoribus diſſentit Vale. qui Syllam dicit nimia iracundiæ violētia periſſe: cum eum conſtet apud alios: vt diximus: incidiſſe in morbum ex vlcere inteſtinis oborto: qui phthiriaſis græce dicitur: quo tempore vis tanta pediculorum toto eius corpore emanauit: vt nullo argumento cohiberi poſſent: atq; hoc pacto mortem obiiſſe: ſed Valerius aliter ſentit: ꝙ.ſ.indignatione nimia pectus conuulſerit: ſpiritum cum ſanguine effuderit: quia Caius puteolorum princeps pecuniam ad refectionem capitolii promiſſam tardius reddidiſſet: magnum fuit ſine dubio: iram in pectore ad mortem vſq; concipere: fuit autem genus illud morbi tantæ virtutis: vt ab arcana quadam naturæ ratione proueniens: nullius medicinæ remedio: aliaue ratione cohiberi potuerit: abſterſis enim dilutiſue primis ſtatim ſubnaſcebantur: & ſcaturiebant: alii donec totum corpus in eam labem conuerſum ſibi vitam tam tetro genere mortis eripuit: ne ciuium Romanorum funera ab eo crudeliter lacerata iacerent multa: verum teſte Plinio. vt diximus: conſtat illum in hoc ſuam fœlicitatem damnaſſe: ꝙ capitolium dedicare non potuiſſe. ¶ Puteolis: Diſtat hoc oppidum .x. paſſuum milib. a Neapoli: & eſt poſitum aduerbialiter: ac ſi diceres. Veneti. puteoli. olorum. Puteoli.

ASCE. ¶ PRIMIpili.i.primæ partis exercitus ſequentis primum pilum in bello: ſuffragiis eius.ſ.Populi Romani: & hoc conſulibus præteritis.i.neglectis: aut contemptis: Appio ſup. qui erat alter conſulum prætereito ideo: ꝙ obſtitiſſet: quo minus.i.obſtando feciſſet: vt non ſuccurreretur ære ſuo.i.impenſa ipſius Appii: æri ſup.alieno.i.debito: & Seruilio.i.altero conſule prætertio: ꝙ protexiſſet patrocinio languido.i.tepido: cauſam ſuam.ſ.Populi Romani. Negas ſupple o lector: aut auditor iram efficacem: cuius hortatu miles.ſ.Plætorius prælatus eſt.ſ.in dedicanda æde Mercurii: ſummo quia conſulari imperio: quæ.ſ.ira quidem.i.certe non proculcauit tantum.i.duntaxat imperia: ſed etiam geſſit impotenter.i.cum ſumma inſolentia: vt ſequentia docent. ¶ Nanq; Metellus.ſ.Quintus cum ſubieciſſet iam pene.i.quaſi ſup.totam vtranq; Hiſpaniam.ſ.vlteriorem: & citeriorem prius.i.priore tempore conſul: deinde proconſul. (Conſul plene fungebatur conſulari poteſtate: vbicūq; erat: Proconſul duntaxat in prouincia ſibi decreta: in quam quia conſul ire non poterat aliis impeditus: proconſul mittebatur) poſtq̄ cognouit Quintum Pompeium inimicum ſuum conſulem.ſ.creatum mitti ſucceſſorem ſibi: dimiſit omnes.ſ.milites: qui modo.i.dummodo eum voluerunt militiam ſuam finiri.i.terminari: & dedit petentibus.ſ.omnibus cōmeatus.i.veniam abeundi nec cauſis.ſ.abeundi: excuſſis.i.exanimatis: aut ſcrutatis: nec tempore.ſ.redeundi conſtituto: & præbuit horrea.i.granaria oportuna.i.accōmoda rapinæ: cuſtodibus remotis: & iuſſit arcus: & ſagittas Cretenſium frangi: atq; abiici in amnem: ne.ſ.ſucceſſori vſui eſſent: naſcuntur autem in Creta arundines ſagittis aptiſſimæ. vetuit cibaria dari elephantis. Quibus factis: vt.i.quemadmodum: Marcellus ſup.indulſit.i.nimis conceſſit: & tribuit: cupiditati ſuæ.i.iracundiæ affectioni ita corrupit magnifice gloriam rerum geſtarum: & amiſit honorem triumphi meritum.i.quem iam meruerat: exiſtens fortior victor hoſtium q̄ iræ. ¶ Quid ſup. facit Sylla: dum obtemperat huic vitio.ſ.iræ? Nonne multo ſanguine alieno fuſo: erogauit.i.expendit: aut impendit operibus iræ: &.i.etiam ſuum.ſ.ſanguinem: quaſi dicat vtiq;. Enim.i.quia: ipſe ardens indignatione Puteolis: ideſt apud Puteolos: ꝙ Granius princeps eius coloniæ.ſ.Romanæ.

OLIV. ¶ CVNctatius: Tardius promiſerant decurionis certã pecuniæ quãtitatẽ ad capitolii refectionẽ: q̄ cũ tardius coloniæ princeps exegiſſet: impatiẽtiã doloris & iræ Sylla ſpiritũ cũ ſanguine fudit. ¶ Nec ſenio: Occurrit tacitæ obiectioni: ꝙ nõ ira: ſed nimia ſenectute perierit: dicit non ita eſſe: ad ſexageſimũ annũ peruenerat: quæ adhuc ætas robuſta eſſe cõſueuit. ¶ Sed alita miſeriis. Po. Ro. impotẽtia. Iã multo antea nutrita animi impotẽtia in reipu. ruinis. ¶ Neq; ab ignotis. A domeſticis trãſiens ad externa dicit: nõ ideo ſe velle externoꝝ hoium irã: odiũq; referre: qa clariſſimus viris vitia iuuet exprobrare: ſed vt ꝓpoſiti ſui fidem adimpleat: qm̃ ab initio cunctarum gentium facta ſimul: ac dicta memoratu digna complecti velle promiſit. ¶ Fides propoſiti: Quia in ſe facturum promiſerat. ¶ Voluntas: Sicilicet mea: quæ niſi honeſta complecti vellet.

cunctatius daret: animi concitatione nimia, atq; immoderantæ uocis impetu conuulſo pectore: ſpiritũ cruore, ac minis miſtũ euomuit. Nec Senio iam prolapſus, utpote ſexageſimũ ingrediens annũ ſed alita miſeriis Populi Ro. impotẽtia furens. igitur in dubio eſt Sylla ne prior, an iracũdia Syllæ ſit extincta. Neq; ab ignotis exẽpla petere iuuat: & maximis uiris exprobrare uitia ſua uerecũdiæ eſt cæteꝝ cũ propoſiti fides excellentiſſima quæq; cõplecti moneat: uoluntas operi cedat, dum præclara libenter probando, neceſſaria narrandi conſcientia non deſit.

Externa. ¶ De Alexandro rege.

Alexandrum iracundia ſua propemodum cœlo diripuit. Nam quid obſtitit: quo minus illuc aſſurgeret, niſi Lyſimacus Leoni obiectus: & Clytus haſta traiectus,

Alexander iracundus. Alexandrũ iracundia: Cũ ꝓpter reꝝ geſtarũ magnitudinẽ: & originis opinionẽ: q̄ ex diuino ſemine natus eſſe crederet Alex. iã propemodũ in numero deoꝝ haberetur: ſola ira illi cœlũ eripuit: vt inter deos non ſit cõnumeratus. ¶ Quid obſtitit. q. d. nihil: niſi iracundia obſtitit: quo minus in cœlũ aſcẽderet: cũ. n. diceretur ex ſtirpe diuina: q. ſ. ſanguis ĩmanis concubitu fuiſſet cõceptus: q̄ in cubiculo matris ſæpe viſam ꝓdigii ſpeciæ interuentuq; Phi. euolutam repente: atq; ex oculis elapſam ferunt: cũq; hanc hoium inſitam animis opinionem: ipſe virtutũ: & rerum geſtarum magnitudine cõfirmaſſet: nihil obſtare debuit: quo minus deus eſſe crederetur: ſed obſtitit iracundia. ¶ Lyſimacus leoni obiectus:

Lyſimacus leoni obiectus. Fuit Lyſimacus: teſte Iuſtino: illuſtri qdẽ Macedoniæ loco natus: ſed virtutis experimentis omni nobilitate clarior: quæ tãta in illo fuit: vt animi magnitudine: philoſophia ipſa: viriũq; gloria: oẽs per quos oriens domitus eſt: vicerit: quippe cũ Alex. Caliſthenẽ philoſophũ ꝓpter ſalutationis Perſicæ interpellatũ morẽ: inſidiaꝝ: quæ ſibi paratæ fuerant: conſciũ fuiſſe ratus eſſet: eũq; truncatis crudeliter mẽbris: abſciſſiſq; auribus: ac naſo: labiiſq; deforme: ad miſerandũ ſpectaculũ reddidiſſet: inſuper cum cauſæ in cauea clauſum ad metũ cæteroꝝ circũferret: tunc Lyſimacus audire Caliſthenem: & ꝑcepta ab eo recipere virtutis ſolitus: miſertus tanti viri nõ culpæ: ſed libertatis pœnas pendentis: venenum ei in remedium calamitatum dedit: ꝙ adeo ægre Alexan. tulit: vt eum obiici ferociſſimo leoni iuberet: ſed cum ad conſpectum eius concitus leo impetum feciſſet manum manipulo inuolutam Lyſimacus in eos leonis immerſit: arreptaq; lingua ferã exanimauit: qd cum nunciatũ regi eſſet: admiratio in ſatisfactionem ceſſit: carioréq; eum propter conſtantiã tantæ virtutis habuit. ¶ Et clytus ha. traiectus: Solẽni quodã die Alexan. amicos ſuos in cõuiuiũ vocat: vbi orta inter ebrios rerum a Philip. geſtaꝝ mẽtione: ꝓferre ſe patri ipſum tã rerũ q̄ ſuaꝝ magnitudinẽ extollere celotenus cœpit: aſſentante maiore cõuiuaꝝ parte: itaq; cum vnus ex ſenibus Clytus

Clytus ab Alexandro occiſus. ductus fiducia amicitiæ regiæ: cuius palmã tenebat: memoriãq; Philippi tueretur: laudaretq; eius res geſtas: adeo regẽ offendit: vt telo a Satellite rapto eundẽ in cõuiuio trucidauerit: qua cæde exultans. mortuo patrocinium Philippi: laudẽq; paternæ militiæ obiectabat: poſtq̄ ſatiatus cæde animus quieuit: & in locum iræ ſucceſſit exiſtimatio: modo perſonam occiſi: modo cauſam occidendi cõſiderans: pigere eũ facti cœpit: qui paternas laudes: tam iracunde accepiſſe ſe q̄ nec conuicia debuiſſet amicũq; ſenẽ. & innoxiũ a ſe occiſum inter æpulas: & pocula dolebat: eodẽ igitur furore in pœnitentiam: quo pridẽ in iram verſus mori voluit: primũ in fletus progreſſus. amplecti mortuum: vulnera tractare: & quaſi audenti confiteri dementiam: arreptũ telũ in ſe vertit: peregiſſetq; facinus: ni amici interueniſſent: mãſit hæc voluntas moriendi etiã in ſequẽtibus diebus. Cice. Tuſcu. qõne. iiii. vt Alexandrũ regẽ videmus: qui cũ interemiſſet Clytũ familiarem ſuũ: vix a ſe manus abſtinuit: tanta vis fuit pœnitendi. Seneca ad Luciliũ epiſtola. lxxxiii. cuius principiũ eſt. Singulos tibi dies refert inquit Alexandri Macedonis exemplũ: qui Clytum cariſſimum ſibi: ac fideliſſimum inter epulas transfodit: & intellecto facinore mori voluit.

ASCE. ¶ D Aret cunctatius. i. tardius: & cũ maiore q̄ volebat mora: pecuniã promiſſam a decurionibus. i. nobilibus equitibus: ad refectionẽ capitolii. ſ. exuſti: pectore cõuulſo nimia cõcitatione animi atq; impetu vocis ĩmoderatæ euomuit ſpiritũ mixtum cruore: ac minis. Nec pro lapſus. ſ. in eam mortẽ ſenio. i. annoſitate: vtpote ingrediens iam annũ ſexageſimũ. ſed furens ĩpotentia. i. imbecillitate reſiſtendi vitiis nata ex mala conſuetudine alita. i. nutrita miſeriis Populi Romani. (Eſt autẽ fœcundum mortalitatis vocabulum. Nõ enim impotens dicitur: qui non poteſt nocere: ſed qui neqd vitiis reſiſtere: ac benefacere ꝓpter inſolentiã: & longã peccandi cõſuetudinẽ. Quã diuus pater Auguſtinus Phiſice docet malis innaſci. Nam veluti qui aſſidue manibus laborant: eas calloſas: & groſſas habent: ita qui aſſidue rident: ſplenẽ habent maiorem: qui aſſidue iraſcuntur: iraſci bilem maiorẽ: qui amant iecur vlceroſius: & ita de reliquis affectionibus: & earum ſedibus: vnde fit: vt aſſuefacta paſſionum ſede: & impotente effecta ad oppoſitos habitus: homines impotentes fiant ad ei obuiandum. Vnde impotentes dicuntur tyrãni: & reliqui: qui affectionibus malis moderari nequeunt (Igitur eſt in dubio ne. i. an: Sylla ſup. ſit extinctus prior: an iracundia Syllæ ſit prior extincta: quia in ipſo furore extinctus eſt: ſm̃ hunc: cum aliter alii ſentiant. ¶ Neq; (paraſceue eſt ad externa) iuuat. i. delectat ſup. me petere exempla ab ignotis: & verecundiæ eſt exprobrare maximis viris ſua vitia: cæterum. i. ſed: cum fides propoſiti. i. promiſſi in prima præfatione: moneat complecti. ſ. hoc opere: excellentiſſima quæq;. ſ. exempla tam vitiorum q̄ virtutum: voluntas. ſ. mea: quæ pudore afficitur: dum magorum vitia recitat: cedat operi. i. propoſito huius operi dum probando libenter præclara. i. egregie: & bene facta opera: conſcientia narrandi. ſ. ob promiſſi fidem: non deſit. ſ. operi præſenti. ¶ Alexandrum iracundia ſua diripuit propemodum cœlo. i. fecit: vt non cœleſtis: ſed mortalis haberetur: aut: vt mortuus cœlo non dignaretur. Nam quid obſtitit: quo minus. i. vt non aſſurgeret illuc in cœlum: niſi Lyſimachus vir inter Macedones præclarus: & virtute: & natalibus: obiectus. ſ. iuſſu Alexan. leoni: vt ab eo deuoretur (ob pietatis opus vt Oliue. recitat) & Clytus traiectus haſta. ſ. ab Alexandro: ꝙ Philippum patrem Alexandri Alexandro præferret.

¶ CAliſthenes mori iuſſus: De hoc Caliſthene diximus ſupra in cap. de ſapienter dictis exemplo Ariſt. Nam ille aduerſus Dar. proficiſcenti Alexan. comitem dederat: memoratq; vt regiis auribus: aut iocunda diceret: aut ſilentium ſeruaret: ꝙ neutrum fecit caliſthenes. ¶ Quia tres maximas victorias. Bene inq̄ iracundia maxime obſtitit: quominus in deorum numerum transferetur. Nam q̄uis ter darium vicerit: totiens tamen: & ipſe ab ira ſuperatus eſt. ¶ Tres victorias. Ter vicit Darium Perſarum regem. Primo in campis adraſtis: vbi in acie Perſarum fuere ſexcenta milia militum: deinde apud Tarium montem: in qua pugna fuere. ccc. milia peditũ: & centũ milia equitũ. Poſtremo apud procul a Babilone: quo cõfugerat Darius. OLIV.

& Caliſthenes mori iuſſus, qa tres maximas uictorias, totidẽ amicoꝝ iniuſtis cædibus uictor ededit.

¶ De Amilcare.

QVã uehemẽs deĩde aduerſus Populũ Ro. Amilcaris odiũ: Quatuor. n. puerilis ætatis filios intuens eiuſdẽ numeri catulos leoninos, in ꝑniciẽ imperii noſtri alere ſe prædicabat. digna nutrimenta, quæ in exitiũ patriæ ſuæ, ut euenit, conuerterentur.

¶ De Hannibale.

EQuibus Hannibal mature adeo patris ueſtigia ſubſecutus eſt: ut eo exercitũ in Hiſpaniã traiecturo, & ob id ſacrificante octo annorũ natus, altaria tenens iuraret, ſe cum primũ per ætatẽ potuiſſet: acerrimũ hoſtem Populo Ro. futuꝝ: ut pertinaciſſimis ꝑcibus inſtãtis belli cõmilitiũ exprimeret. Idẽ ſignificare cupiens quãto inter ſe odio Carthago, & Roma diſſiderent: inflicto in terrã pede, ſuſcitatoq; puluere, tũc inter eas fore finem belli dixit: cũ alterutra pars in habitũ pulueris eſſet redacta. in puerili pectore tantum uis, odii potuit. ſed in muliebri quoq; æq; multũ ualuit.

¶ De Samiramide Regina Babylonis.

NAmq; Semiramis Aſſirioꝝ regina, cũ ei circa cultum capitis occupatæ nunciatũ eſſet

QVã vehemens. Quãto odio Romanos proſequeretur Hamilcar penoꝝ dux: ſuis ipſe verbis indicauit: cũ. n. filios quattuor haberet: ſe quattuor leoninos catulos in perniciẽ. Po. Ro. nutrire prædicabat: cum eos magis in patriæ exitiũ aluerit. ¶ Vehemens: Efficax odiũ. ¶ Hamilcaris odiũ: Cũ multi fuerint Hamilcares Carthaginenſiũ duces: dubitari poſſet: de quo Valerius dicat. Loquitur ergo de Hamilcare Hãnibalis patre: qui primo punico bello ſuperatus a Romanis: Siciliam: Sardiniamq; amiſit. ¶ Quattuor. n. Tres dũtaxat fuiſſe Iuſtinus tradit: Hãnibalem: Aſdrubalem: & Saphonem.

EQuibus Hãnibal: Liuius decade ſecundi punici belli in principio. Fama etiã eſt inquit Hãnibalẽ annoꝝ ferme nouẽ pueriliter blandientem patri Hamilcari: vt duceretur in Hiſpaniã: cum perfecto Aphrico bello exercitũ eo traiecturus ſacrificaret: altaribus admotum: tactis ſacris iureiurando adactũ: ſe cum primũ poſſet hoſtem acerrimum fore Po. Ro. ¶ Maturæ: Tempeſtiue: vtpote in puerili ætate. ¶ Inſtantis: Quod aduerſus Hiſpanos parabatur. ¶ Cõmilitium: Cõmitatũ militiæ: vt patri duci comes iret in militiam. ¶ Idẽ ſignificare. Rurſus ſignificare vellet Hãnibal: quãto iter ſe odio Carthaginenſes: Romaniq; laborarent: terram pede percuſſit: & puluerẽ: excitauit: deinde tum belli finem inter eos futurum dixit: cum alterutra pars in cinerem fuerit reſoluta. quod tandem ductu: & auſpiciis Aphricani inferioris Carthagini contigit. ¶ Inflicto in. Incuſſo. ¶ In pue. pe. Hoc dicit: vt ſequens coniungat exemplum.

NAmq; Semiramis: Hoc magis ad mulieris virtutem: & magnanimitatẽ q̄ ad iudicium: & iracundiã ſpectaret videtur: cũ in cubiculo caput exornãti: vt mulieres ſolent: ſibi nunciatũ eſſet Babiloniã a ſe defeciſſe: tanta vt Valer. dicit ira parcita eſt: aut vt alii volunt: animi magnitudinẽ fuit vt nõ prius reliquũ capitis (iam enim partem exornauerat) redimere voluit: q̄ vrbem in ſuam deditionẽ redegerit. Multa de hac fœmina præclara leguntur apud Diodoꝝ ſiculum lib. iii. tam de natiuitate: quæ mirabilis fuit: q̄ de virtute: & rebus geſtis: inter quæ illud pulcherrimum: ꝙ cum Ninus Aſſiriorum rex in Bactrianis:

Bactram vrbem: nam loci: & magnitudine: & arce: ac cæteris rebus: quæ ad defenſionem ſpectant: munitiſſimã obſideret: Bactra vrbs. quia expugnare nõ poſſet: vna mulieri ingenio: & virtute ſua expugnandæ vrbis rationẽ inuenit: cũ. n. adducta eſſet in caſtra a Menone eius marito. nondum. n. vxor Nini facta fuerat: illa vt acumine præſtabat ingenii: perſpecta obſidione: tum loci vrbiſq; ſitu: quaq; adiri poſſet: animaduerſis arcem: quia loco: natura munito: difficiliq; erat: & quem nullus antea temptarat acceſſu: cuſtodiis vacuam conſpexit: & intentis omnibus veluti arce ab hoſte tuta. vt inferiori parti campeſtri ſubſidiũ ferrẽt: ſumptis qui per loca petroſa: abruptaq; aſcẽdere ſoliti erãt: per additũ vallis ꝑcipitẽ: ſuperata loci aſperitate: partẽ arcis cœpit: magnoq; ad terrorem excitato tumultu: ſignum capte arcis obſidentibus dedit: oppidiani arce amiſſa obtupefacti: de relictis mœnibus fuga ſaluti conſuluerunt: capta ciuitate admiratus Semiramidis virtutem Ninus eam ſibi vxorem aſciuit.

ASCE. ¶ Et Caliſthenes. ſ. philoſophus ſeuerus: ĩprobans pſicã adulationẽ a rege: dũ ſalutaret admitti: iuſſus mori. ſ. ab Alexãdro q. d. nihil aliud obſtitit: ſed hi tres obſtiterũt: qa Alex. victor edidit. i. in lucẽ dedit tres maximas victorias. ſ. cõtra Dariũ totidẽ iniuſtis cædibus amicoꝝ: & ita illis ſic obſcuratas: vt cælũ nõ mereret. ¶ Quã. i. o quãtũ vehemẽs: deinde. i. vt ſecundo loco dicã: fuit odiũ Hamilcaris ducis Carth. & patris Hãnib. aduerſus Po. Ro. q. d. maxie. Enĩ ꝑ qa: ipſe intuẽs q̄ttuor filios ætatis puerilis: ꝑdicabat ſe alere in perniciẽ imperii noſtri catulos leonis eiuſdẽ numeri. ſ. quaternarii. Digna. i. o nutrimẽta digna: q̄ cõuerterent in exitiũ patriæ ſuæ: vt euenit. Nã ſi Hãnib. & Haſd. Po. Ro. nõ ſic vexaſſent: Carthaginẽ Scip. nõ deleuiſſet. ¶ E qb᷒. ſ. quattuor filiis: cũ alii tm̃ tris dicãt: Hãnib. ſecut᷒ eſt veſtigia pris. i. pmi odii in Ro. adeo mature. i. feſtinãter: vt eo. ſ. pre traiecturo. ſ. trãs mare exercitũ in Hiſpaniã: & ſacrificãte ob id ipſe Hãnib. natus. i. filius octo annoꝝ (vt ſit nomen) aut natus ſup. ætatẽ octo ãnoꝝ (vt ſit participium) tenẽs. ſ. dextra altaria: iuraret ſe futurũ Po. Ro. hoſtẽ acerrimũ: cũ. i. vbi primũ licuiſſet ꝑ ætatẽ: vt exprimeret ꝑcib᷒ ptinaciſſimus. i. pſeuerãtiſſimis cõmilitiũ. i. officiũ cõmilitonis belli inſtantis: qd̃ qa re ipſa gerere nõ potuit: votis tũc geſſit. ¶ Idẽ. ſ. Hãnib. cupiẽs ſignificare quãto odio Carthago: & Roma diſſiderẽt inter ſe: pede inflicto. i. incuſſo in terrã: & puluere ſuſcitato. i. ſurſum excito: dixit finẽ belli fore. i. futurũ eſſe ĩter eas. ſ. duas vrbes tũc: cũ alterutra pars ſ. aut Carthaginẽ. aut Romana eſſet redacta in habitũ. i. formã: & diſpoſitionẽ pulueris. ¶ Faciẽs aũt tranſitũ ad reliqua addit. Vis odii potuit tm̃ ĩ pectore puerili. i. Hãnibalis adhuc pueri: ſed valuit quoq;. i. etiã æque multũ in muliebri ſup. pectore: vt in pectore Semiramidis. ¶ Namq; Semiramis regina Aſſirioꝝ cum nunciatum eſſet ei occupatæ circa cultum capitis.

OLIV. ¶ BAbylonia: accuſatiuus græcus eſt. ¶ Defeciſſe: deſciuiſſe. ¶ Iam parte crinium: iam capitis partē exornauerat: pars altera ſoluta erat. ¶ Decorem: ornatum: & pulchritudinē. ¶ Tantam vrbē: quā conſtat omniũ orientalium maximam eſſe. ¶ Quocirca ſtatua eius. Ne tantæ rei memoria poſſet aboleri: ſtatua illi Babyloniæ erecta eſt eo: quo vrbem vendicauerat: habitu.

PRotrahatur: dicturus de auaritia: eam quodāmodo diffinit. Salu. vero multo melius. dicit. n. auaritia pecuniæ ſtudium habet quā nemo ſapiens vnq̃ concupiuit: ea quaſi venenis malis imbuta corpus: animũq; virilē effœminat: ſempq; infinita: & inſatiabilis eſt: neq; copia: neq; inopiā minuitur. Ci. illā igni cōparauit: cui quāto plus materiæ ſup imponitur: tāto magis incendit̃: ſic & auaritia quāto plus habuerit: tanto magis cōcupiſcit: nam ſemper creſcit amor nũmi: quātũ pecunia creſcit: vt Iuue. vnde eſt illud (prouerbium.) tritũ apud omnes prouerbium: cum cætera vitia ſeneſcāt: ſola auaritia iuueneſcit. ¶ Auidiſſima vorago. Cupidiſſima profunditas: quæ nulla copia repleri poſſit. ¶ Prædæ: nemo eſt: qui dubitet auaritiā eſſe prædæ miniſtram: auarus. n. propter auiditatē nullũ quæſtum ſibi turpē eſſe putat: nā quottidie fraudat: decipit: poſcit: paciſcitur: aufert: eripit: ſpoliat: expilat: depeculatur: teſtē ſupponit: omnia deniq; per fas: & nefas accumulat: ergo quia nunq̃ ſaciatur: recte voragini comparatur. ¶ Neq; habendi fructu: fœlix: fœlix eſt: qui ex reb⁹ partis fructũ capit: hoc autem non accidit auaro: non igitur fœlix.

CVm admodũ locupleti: Cic. lib. iii. officio. Conſideremus inquit: quæ faciunt hi qui habentur boni. L. Minutii Baſilii locupletis hominis falſum teſtamētum quidā e græcia Romā attulerunt: quod quo facilius obtinerent: ſcripſerunt ſecum. M. Craſſum: & Qu. Hortenſiũ homines eiuſdē ciuitatis potentiſſimos: qui cum illud falſum eſſe ſuſpicarentur: ſibi autē nullus eſſet conſcius culpæ alieni facinoris: munuſculum nō repudiauerunt: q̄d ergo ſat in hoc eſt: ne deliquiſſe videantur: mihi certe nō videtur vide igitur quid faciat auaritia viros clariſſimos: qui boni habebantur Romanæ ciuitatis principes impulit ad probationē teſtamenti: quod ſibi aliorum bonoꝝ inſidiator obtulerat. ¶ Subieciſſet. Nam mortuo: Minutio teſtamentum ille nō minutii teſtatoris: ſed aliud a ſe ſcriptũ ſubiecit. ¶ Quibus: Minutius ignotus fuerat argumentũ potiſſimum: teſtamentum illud falſum eſſe: q; ab ignoto eſſent heredes conſcripti. ¶ Quantam cul. Inuehitur quodāmodo in hos Vale. cum dicat tantũ crimen tā leui repræhenſione perſtringi nō debere: quippe cum ciuitatis lumina curiæ foriq; principes tanta auaritia capti: ſint vt etiā falſum teſtamentũ comprobare voluerint. ¶ Quam. b. r. quaſi dicat quæ longiori oratione: & repræhenſione fuit proſequenda. ¶ Captura: lucrum: vtilitas: acquiſitio: a capeſendo dicta: vt captura piſcium. ¶ Texerunt. Defenderunt amplitudine ſua: quia nemo inuentus eſt: qui contra horum hominum auctoritatem teſtamentum illud reſcindere auderet.

Babylonē defeciſſe: altera p̄te criniũ adhuc ſoluta, ꝓtinus ad eā expugnandā cucurrit: nec prius decorē capilloꝝ in ordinē, q̃ tantā urbē in poteſtatē ſuā redegit. Quo circa ſtatua ei⁹ Babylone poſita eſt illo habitu, quo ad ultionē exigendā celeritate præcipiti tetendit.

¶ De Auaritia. Capi. IIII.

PRotrahatur etiam in medium Auaritia latentium indagatrix lucroꝝ, manifeſtæ prædæ auidiſſima uorago: nec habendi fructu felix, & cupiditate quærendi miſerrima.

¶ De. M. Craſſo, & Q. u. Hortenſio.

CVm admodũ locupleti. L. Minutio Baſilio falſum teſtamētũ q̄dā ĩ græcia ſubieciſſet: eiuſdēq; confirmādi gratia potētiſſimos ciuitatis noſtræ uiros. M. Craſſum, & Q. Hortēſiũ, q̄bus Minutius ignotus fuerat: tabulis hæredes inſeruiſſet: q̄q̃ euidens fraus erat: tñ uterq; pecũiæ cupidus, facinoris alieni munus nō repudiauit. q̄tā culpā q̃ leuiter retuli. lumina curiæ, ornamēta fori, q̄d ſcelus uindicare debebāt: ĩhoneſti lucri captura īuitari authoritatib⁹ ſuis texerũt.

¶ De. Q. Caſſio.

VErum aliquanto maiores uires in Quinto Caſſio exhibuit: qui in Hiſpania Silium, & Calpurnium occidendi ſui gratia cũ

VErum aliquanto maior. Vis magna auaritiæ Craſſum: & Hortenſium inceſſit: ſed multo maior Craſ. cum Hiſpaniæ prouinciæ præfectus Syllanum & Calpurnium: qui coniurauerant in eum: depræhendiſſet cum pugionibus: quibus eum occiſuri venerant: pecunia corruptus vtrunq; dimiſit incolumem: nam alter quinquagies ſextertium: alter ſexagies daturum promiſit. ¶ Aliquanto maiores: ſcilicet vires dedit auaritia.

ASCE. ¶ BAbylonem defeciſſe. ſ. ab imperio ſuo ad alterius imperium: altera parte crinium. i. capillorum ſoluta. adhuc. i. nondum colligata cucurrit protinus ad expugnandum eam. ſ. Babylonem: nec redegit prius decorem capillorum in ordinem: q̃ tantam vrbem in ſuam poteſtatem: quo circa. i. Quapropter: ſtatua eius eſt: poſita Babylone (ſeu vt Seruius diceret Babyloni) illo habitu. i. diſpoſitu corporis: quo. i. in quo tetendit celeritate præcipiti: ad vltionem exigendam a defectoribus.

PRotrahat̃. Quia de vitiis ſe nō libēter ſcribere ꝓteſtatus eſt: dicit. Protrahat̃ etiā in mediũ. i. publicet̃ ēt auaritia indagatrix. i. inq̄ſitrix lucroꝝ latētiũ. i. occultoꝝ. aut ignobiliũ: & auidiſſima vorago p̄dæ manifeſtæ: nec fœlix fructu habēdi (q̄a auarus: vt dicit Flac. Quærit: & inuētis miſer abſtinet: & vt dicit Seneca. Tā deeſt auaro q̄d habet: q̃ q̄d nō habet) & miſerrima cupiditate quærēdi. i. acq̄rēdi: vñ diuitiæ acq̄runt̃ ab auaris cũ labore: cuſtodiunt̃ cũ timore: deſerunt̃ cũ dolore. ¶ Cũ q̄dā in græcia ſubieciſſet. i. falſum ꝓ vero ſcriptũ ĩpoſuiſſet. L. Minutio Baſilio admodũ. i. valde locupleti. i. diuiti teſtm̃. i. attuliſſet Ro. falſum teſtm̃: quo ipſe ſe fingebat hæredē a. L. Baſilio ĩſtitutũ: & ĩſeruiſſet tabulis hæredes. i. cohæres: aut ꝓ parte q̄dā hæredes: potētiſſimos viros ciuitatis nr̃æ. ſ. M. Craſſum: & Qu. Hortē. gr̃a eiuſdē. ſ. teſtamēti cōfirmādi. ¶ Quib⁹ ſ. viris Minutius. ſ. defunct⁹ fuerat ignot⁹: q̄q̃ fraus erat euidēs: tñ vterq; cupidus pecuniæ nō repudiauit mun⁹ facinoris alterius: ſed q̄a cōſenſerũt ipſoꝝ: q̄tā. i. o q̄tā culpā: q̃. i. o q̄tũ leuiter. i. faciliter retuli. i. recitaui. q. d. maximā facillime. q̄a lumina curiæ. i. ſenat⁹: ornamēta fori. ſ. iudicialis: exerũt. i. ꝓtexerũt: & opaucrũt: auctoritatib⁹ ſuis: ĩuitati. i. allecti captura. i. aſſecutiōe lucri inhoneſti. i. turpis: ſup. illud ſcel⁹: q̄d debebāt vindicare. i. punire: videlicet fallacis vſurpatiōis h̄ditatis. ¶ Veꝝ. i. ſed auaritia ſup. exhibuit: & oñdit vires maiores aliq̄to in. Qu. Caſſio: q. ſ. Caſſius dimiſit. ſ. ſaluos Sil. & Calp. dep̄hēſus in Hiſpania.

THE. ¶ SEMIRAMIS. Polyenus Macedo ſtragematon octauo: Semiramis inquit quomodo lauaret ad nuncium defectionis Aſſiriorum: ſicut adhuc erat illota: rapuit in eos agmen: &c.

¶ PVGIOnibus. Pugio breue telum laterim adherens a pugendo: vel vt alii volunt: a pugno dictus. ¶ At quis dubitet: Exagerat huius hominis auaritiam. vt dicat eum precio vitam fuiſſe venditurum: ſi quis tantundem obtuliſſet q̄tum ab vtroq; illorum accepiſſet: iugulum ei ſine dubio reſecandum præbuiſſet. OLIV. Pugio.

CAeterũ auaritia: Superiores oēs Septimilius auaritia ſupauit: q auri ſacra fame compulſus ſancta amicitia iura violauit. Dum. n. C. Grac. familiariſſimus eſſet: vt in vita Grac. legit̃: poſt damnatũ Grac. animum fortuna mutauit: ꝓpoſito. n. per cōſulem p̄mio q̄cunq; Grac. caput detuliſſet ad eũ: illi tātũdē auri repenſatuꝝ: nulla mora ſceleſtiſſimus homo caput amici truncatũ nō ſolũ ad cōſulē detulit: ſed ēt euacuato craneo: infuſoq; plumbo: quo plus auri recipet infixũ haſtæ ꝑ ora vulgi deportauit tanq̃ ceſis hoſtis ſpoliũ. ¶ Pilo ĩfixũ. q̄d fuit multo fædius. ¶ Auro repenſurũ: Edictũ fecerat Opimius conſul: ſe tm̃ auri datuꝝ: q̄ti pōderis Gracchi caput eſſet: ei. ſ. q caput illud ad ſe detuliſſet. ¶ Liquato: ſoluto: & liquæfacto plumbo. ¶ Cauatā p̄te: Videlicet educto cerebro ex craneo: quod ēt in. M. Craſſo a milite ꝑtho factũ fuiſſe legimus. ¶ Fuerit ille ſeditioſus: Pac ita eſſe: vt ſeditionis cā: leges ferre voluerit gracchus: & merito cēſus fuiſſe videat̃: non tamē debuit cliens tāto auaritiæ ĩpetu ferri: vt patronũ bñ de ſe meritũ auri cupiditate tam crudeliter necaret: vt ēt mortuo inſultaret. ¶ Fuerit ille ſeditioſus: Cōcedat̃ inq̄t ſeditioſum fuiſſe Gracchũ hoc autē dicit: q̄a dubitatur: an priuatarũ opum cupiditate: an reip. vtilitate agrarias leges ferre voluerit. C. Gracch⁹ Ci. in exortationibus indigne cæſum fuiſſe fatet̃: nam & Opimi⁹ cōſul paulo poſt fuit ĩteremptus: ſiue ꝑ quaſdā ſeditionē ſuſpitiōes ſiue ꝑ iniuſtā Gracchi mortē. ¶ Bono perierit exēplo. Occiſus fuerit ꝓ vtilitate reipub. vt a ſeditionibus ſibi caueant reliqui ciues: cum exemplo Gracchi moniti ſint: q̃ ſeditioſis viris p̄mia decernantur. ¶ Tamē ſceleſta fames: Scelerata cupiditas: Vir. Quid nō mortalia pectora cogis: auri ſacra fames. Eſurire: Vehementer cupere: & permanſit in tranſlatione: quia dixerat fames: ideo eſurire ſubiunxit. (Gracchi caput auro repēſum.)

pugionibus deprehenſos, q̄nq̄gies ſeſtertiũ ab illo: ab hoc ſexagies pactus dimiſit. At quis dubitet ſi alteꝝ tantũ daretur, iugulum quoq; ſuũ æquo animo illis fuiſſe præbiturum.

¶ De. L. Septimuleio.

CAeteꝝ auaritia añ oēs. L. Septimuleii p̄cordia poſſedit q, cũ. C. gracchi familiaris fuiſſet: caput ei⁹ abſcidet̃, & ꝑ urbē pilo fixũ ferre ſuſtinuit: q̄a Opimi⁹ Cōſul auro id ſe repēſuꝝ edixerat, ſunt q tradũt, aliq̄to plũbo cũ cauati p̄tē capitis, quo pōderoſi⁹ eēt, expleſſe. fuerit ille ſeditioſ⁹, bono pierit exēplo: cliētis tñ ſceleſta fames ĩ has uſq; iacētis iniurias eſurit̃ ñ d̄buit.

¶ De Pto. Re. Cy.

ODio merito Septimuleii Auaritia, Pto. āt regis Cyprio. riſu ꝓſeq̄nda. nā cũ āxiis ſordib⁹ magnas opes corripuiſſet: ꝑpq; eas pituꝝ ſe uideret: & ideo oĩ pecũia ĩpoſita nauibus, ĩ altũ ꝓceſſiſſet: ut claſſe ꝑforata ſuo arbitrio periret, & ut hoſtes p̄da careret. ñ ſuſtiuit merget̃ auꝝ, & argētũ: ſed futuꝝ ſuæ necis p̄miũ domũ reuexit. ꝓculdubio hic nō poſſedit diuitias: ſed a diuitiis poſſeſſus eſt titulo rex inſulæ, aĩo āt pecuniæ miſerabile mācipiũ.

¶ De ſupbia, & ĩpotentia. C. V. De. M. Fului. Flac.

ODium merita: Merito inquit Septimilii auaritia eſt odio: at Ptolemæi regis eſt riſu proſequēda: diximus in ca. de moderatione: cum ſenatus audiſſet Ptoleme⁹ regē Cypri grādē cōflare pecũiā: veritus: ne tātis opib⁹ rex ĩcitatus bellũ renouaret: Cyprũ in ꝓuinciæ formā redigere cōſtituerunt: q̄d vbi regi nũciatũ ē opes ſuas peti: id q̄d erat exiſtimauit: itaq; vt Ro. opiniōe: & pecunia fruſtraret̃: eā totā nauibus ĩpoſuit eo animo: vt his ꝑforatis obrueret̃: q̄d cũ iam altum petiſſet auaritia ductus facere non ſuſtinuit: nam conſiliũ ſalubritate refertũ auaritia p̄uertit: nā auꝝ & argentũ: quo nihil carius illi eſſe poterat: perdere nō ſuſtinuit: itaq; reuerſus opes: q̄bus periturus erat: reponere maluit: q̃ illis perditis ſalutē ſeruare. nā ſenatus catonē cũ claſſe miſit: qui regiam pecuniam Ro. deportaret: q̄d vbi ſenſit Ptole. nimio dolore ꝑcitus: veneno fata præuenit. ¶ Auxiis ſor. Sollicitus auaritiæ cupiditatibus: nam proprie auaritia ſordes appellantur: eo q̃ hominem ſordidiſſimum faciat. ¶ Corripuiſſet: Congregaſſet: propterq; eas ſe pariturũ videret: & ideo omnia pecunia impoſita nauibus: quia ſenatus. Cyprum prouinciam eſſe decreuerat. ¶ A diuitiis poſ. eſt: Reuera diuitiarum ſeruum regem hunc fuiſſe dicit.

¶ CVM pugionibus. i. cultris acutis: manu capi: & teneri ſolitis gr̃a fui. ſ. caſſii occidēdi: pactus. ſ. pro dimiſſione ſeſtertiũ q̄nquagies. i. q̄nquaginta ſeſtertia: ab illo. ſ. Silio: & ſeſtertiũ ſexagies. i. ſexaginta ſeſtertia ab hoc. ſ. Calpurnio. At q̄s dubitet: ſi alterũ tm̃. ſ. p̄tiũ: hoc ē q̄nquagies & ſexagies ſeſtertiũ daretur. ſ. caſſio: ſup. Caſſiũ fuiſſe p̄bituꝝ: illis videlicet Silio & calpurnio iugulum quoq; ſuũ animo æquo. i. lubēti. q. d. nemo: cũ idē fere fecerit: q̄a accipe pecũiā ab eis: q pecuniā accepant ad occidēdũ: ē inuitare eos ad rurſus accipiēdũ. ¶ Cæteꝝ auaritia poſſedit p̄cordia. i. ĩtimas affectiones Lucii Septimulei ante oēs. i. plus q̃ oĩum alioꝝ: q cũ fuiſſet familiaris Caii Gracchi: ſuſtinuit. i. potis fuit & in aĩum ĩduxit: abſcindere caput eius: & ferre ꝑ vrbē: ſup. ipſum ipſum fixũ pilo. i. telo Ro. q̄a Opimius cōſul edixerat. i. publico edicto ꝓmiſerat: ſe repēſuꝝ auro. i. redēptuꝝ reponendo tāti ponderis auꝝ: q̄ti erat caput Gracchi. Sunt. ſ. ſcriptores reꝝ: q tradũt eũ. ſ. ſeptimuleiũ. expleſſe. i. farſiſſe: & repleuiſſe partē capitis cauati. i. facti concaui: plumbo liquato. i. fuſo: quo. i. vt ipſum caput eſſet ponderoſius. Fuerit. i. eſto ſane fuerit ille. ſ. C. Gracchus ſeditioſus: & pierit bono. i. vtili exemplo. i. vt alii ciues caueant ſeditionem excitare. ¶ Tamē fa. i. cupiditas ſceleſta clientis. ſ. Septimulei: q Gaiũ Gracchũ: dũ viuebat: coluerat vt p̄ronũ: nō debuit eſurire. i. extēdi vſq; in has. i. humōi tā cōtumelioſas iniurias: iacētis. ſ. patroni. Pulchre ꝑſtat in metaphora: addens ad famē eſurire. ¶ Odiũ &c. Auaritia ſeptimulei merita ſup. eſt odiũ: āt. i. ſed: auaritia Ptolemæi regis cyprioꝝ ꝓſequēda ſupra eſt riſu alii legũt odio: vt ſit ꝓſequēda odio: ſed ſic legēdũ eēt merito. Nā cũ corripuiſſet. i. vndiq; rapiēdo coacernaſſet ſordibus anxiis. i. auaritia anxia magnas opes. i. diuitias: & videret ſe pituꝝ ꝑ eas: & iō omni pecunia ĩpoſita nauib⁹ ꝓceſſiſſet in altũ. ſ. mare: vt claſſe ꝑforata piret ſuo arbitrio: & non arbitrio hoſtium: & vt hoſtes carerent p̄dā: nō ſuſtinuit. i. non potis fuit: mergere. i. ſubmergere: & obruere aurũ: & argentũ: ſed reuexit domum ſup. ipſum futuꝝ p̄miũ necis ſuæ. Hic (inq̄t author) ꝓculdubio nō poſſedit diuitias: ſed poſſeſſus eſt a diuitiis: rex inſulæ. ſ. Cypri: titulo. i. denominatione: autem. i. ſed mancipium miſerabile. i. ſeruus miſerabilis animo. ſ. ſuo. (ASCE.)

¶ In. Qu. Caſſio. Qu. Caſſius longinus is fuit: qui partium Cæſaris Hiſpaniam cum legionibus obtinebat. hiſtoriam refert Oppius: aut hirtius de bello Alexandrino: qui belli ciuilis Pompeiani quartus eſt. THE.

Atq; ut ſupbia, quoq; & ĩpotētia ĩ cōſpicuo ponātᷣ. M. Ful. Flac. Cōſul Marci Plāci Hipſei collega: cū pnicioſiſſimas Rei. leges ĩtroduceret, de ciuitate, dāda & de ꝓuocatione ad populū, eoꝝ q ciuitatē mutare uoluiſſent ægre cōpulſus ē: ut ĩ curiā uēiret. deīde ptim mométi, ptim orāti ſenatui, ut ĩcœpto dēſiſteret: rñſū ñ dedit. Tyrā. Conſul ſpūs hēretᷣ: ſi aduerſus unū ſenatorē hoc mō ſe geſſiſſet: quo Ful. in totius ampliſſimi ordinis cōtēnenda maieſtate uerſatus eſt. ¶ De. M. Druſo Tribuno.

Quæ a. M. quoq; Druſo Tr. Pl. p ſummā cōtumeliā uexata ē. paꝝ. n. habuit. L. Phili. Conſulē, qa ſe interpellare cōcionātē auſus fuerat: obtorta gula, & qdē ñ p uiatorē, ſed p cliētē ſuū adeo uiolēter ĩ carcerē pcipitē egiſſe: ut multus e naribus eius cruor pfundentᷣ. Veꝝ ēt cū ſenatus ad eū miſiſſet: ut in curiā uēiret: qre nō potius, iqt, ipſe in Hoſtiliā ppinq̄ Roſtris ad me uenitᷣ piget adiicere qd ſeqtᷣ. Tribunus Sena. iperiū deſpexit: Sena. Tribuni uerbis paruit. ¶ De Cn. Pompeio.

Cneus aūt Pōpeius. q̄ inſolenter egitᷣ qui balneo egreſſus ante pedes ſuos proſtratum Hipſeum ambitus reum & nobilem uirum, & ſibi amicum iacentem reliquit: contumelioſa uoce proculcatum. Nihil enim eum aliud agere, quam, ut conuiuium ſuum moraretur: reſpondit. & huius dicti conſcius ſecuro. animo cœnare potuit

OLIV. Atq; vt ſup. trāſit ad ſupbiā: & ĩpo. primū āt exēplū āt. M. Fluuii flacci cōſulis: q cū leges reipu. pnicioſiſſimas ferre vellet vnā vt qcunq; peteret ciuitas daretᷣ alterā: vt ſi ſenatꝰ id nō pbaret: ꝓuocatio fieret ad Popu. rogatꝰ vix adduci potuit: vt in curiā veniret: vbi de his legibꝰ: quas fere volebat: accuratius cōſultabatᷣ: deinde cū ptim moneret: ptim rogaretᷣ a ſenatu: vt ab ea ſnīa deſiſteret: nulla rōne adduci potuit: vt tātæ auto ritatis ordini rñſum vllū daret: magna pfecto illiꝰ pectori inſita ſupbia: q dū ſenatus amplitudinē ſpernit: nō ſe cōſulē: ſed tyrānū exhibuit. ¶ Suſp. & ĩpo. Ex ſupia ſeqtᷣ ĩpotētia: deinde ex ĩpotētia: arrogātia: ſupia vitiū ē: quo qs cæteris ēt ĩmerito vult ſupeſſe: hoc ē pſtare cunctis. ¶ Impotētia: cū p irā & cupiditate qs cōtineri ñ pt: quo mꝰ ſæuiat arrogātia deinde naſcitᷣ: nā cū ĩmoderato aĩ affectu rapitᷣ qs ad cōtumeliā tūc oīa ſibi arrogat: qbꝰ ēt ĩdignꝰ ē. ¶ In cōſpicuo: ĩ apto: in māifeſto. ¶ De ciuitate dāda: declarat: ipſas leges: vt qcūq; ciuis Ro. fieri voluit: id ei ſemp liceret: nā darᷣ ciuitatē nihil aliud ē: niſi ciuē creare: p rōne accipe ĩ ciuitatē: & donare ciuitate. ¶ De ꝓuocatiōe: Alia lex ſtatuebat pterea: vt ſi illi q ciuitatē cupiebāt: p ſenatū ĩpedirentᷣ: quominꝰ ciues Ro. fierēt: ꝓuocationē hēre poſſent ad populū: vt ſi populus cēſeret: dādā eis eē ciuitatem: inuito ſenatu crearentᷣ. ¶ Ciuitatē mutare: Suā. ſ. vrbē relinquære: & Romā capeſcere. ¶ Tyrā. ſpi. Si vni tantū ſenatori reſponſum denegaſſet: Tyrannus merito. iudicari potuiſſet: ſed cū vniuerſum ſena. contempſerit: plus q̄ tyrānus dici poteſt.

Fuluii leges.

Drusi inſolentia.

Quæ amētia: Notata ē hiſtoria in ca. de libere dictis: vbi vidimus: qūo. M. Druſus tri. pl. ſe veluti ſenatus pronū fecerat: & plæbā ad ſe Gracchāis legibꝰ: eiſdē q; ſocios ad plæbē ſpe ciuitatis erexit: qbꝰ pollicitus ēt: ſi ſenatꝰ ptes defenderēt: paulopoſt ciues Ro. futuros: cum igitᷣ dies ꝓmulgādi leges adeſſet: ſubito tāta vis hominū vndiq; appuit: vt hoſtiū aduentu obſeſſa ciuitas videretᷣ: auſus tū abrogarᷣ de legibꝰ cōſul Phil. ſed apphēſum faucibꝰ viator ñ añ dimiſit q̄ ſanguis ĩ ora & oculos redūdaret ñ igitᷣ tāta ſupbia elapſus ē: vt ēt ſenatui petēti: vt in curiā veniret. rñdere nō dubitauerit: vt ad ſe potiꝰ ille vēiret: erat autē in hoſtilia: curia: & ita vnius ĩſolentiſſimi trib. ſe impio pere coactꝰ ē: neſcio qd ĩſolētiꝰ dici poſſet. ¶ Amētia: ſupbia amētiæ ſimilis. ¶ Interpellare: ĩpedire. ¶ Nō q dē pui. Diſſentit a floro: q hoc p viatorē factū eē dicit: Pli. de viris illuſtribus p ipſum Druſum: dicit. i. cōſuli: legibus agrariis reſiſtēti ita collū ĩ cōuiuio obtorſit: vt multus ſanguis effluerer de naribꝰ. ¶ Nō q. p via. reipublicæ: Si p viatorē cōſulē compræhendi iuſſiſſet: res minus indignitatis habuiſſet: ſed tyrānice clientem miſit in conſulem.

Hipſeus ambitꝰ reus.

Cneus āt Pō. Hipſeū Pō. amiciſſimū cicero cū aliis ĩ locis: tū ĩ epl'is familiaribꝰ plāe teſtatᷣ: quē p pō. in reſtitutiōe Alexādrina plurimū elaboraſſe dicit: vt illa ꝓuincia Pōpeio decerneretᷣ: ſi igitᷣ ābitus dānatus: q ĩ petitiōe cōſulatꝰ largitiōe populū corrupuiſſet: vēit ad pō. aduerſus dānationē auxiliū ab eo ſuppliciter petiturꝰ: erat tū in balneis pom. more maioꝝ paulopoſt cœnaturꝰ: expectauit Hipſeus donec egrederetᷣ e balneis: ꝓuolutus deinde añ eius pedes rogat: vt ſibi adeſſe velit: cui pō. ſupbe ſatis: moraturus inq: vēiſti cōuiuiū meū: nō erubuit pom. nobilē viꝝ ſibi amicitia cōiunctū videre habui proſtratū: & pedes eius cōplexū: mīta cōtumelioſo reſpōſo pterire. ¶ Quā inſo. Secundū ſe geſſit. ¶ Proculcatū: Oppreſſum: peſſundatū. ¶ Moraretᷣ. Differret.

ASCE. Atq; vt ſuperbia quoq; & impotentia. ſ. animi efferati: & nequæuntis p ſuperbia: aut ferocitate ſeſe cōtinere ĩtra modū ponantᷣ in cōſpicuo. i. loco euidenti: aductis exemplis. M. Flu. Fla. conſul: collega. i. ſocius in conſulatu. M. Plāci Hiſpei cum introduceret leges pernicioſiſſimas reip. vtpote de ciuitate danda. ſ. cuicunq; volenti: & de ꝓuocatione ad populū eoꝝ qui voluiſſent mutare ciuitatē. i. cum in alia prius eſſent ciuitate fieri ciues Ro. aut cū prius Ro. alterius fieri ciuitatis ægre. i. difficulter cōpulſus eſt: vt veniret in curiā: deinde non dedit reſponſum ſenatui partim monenti: & partim orati: vt deſiſteret incœpto: Conſul. ſ. qcunq; haberetᷣ ſpiritus. i. affectus tyrannici: ſe geſſiſſet: ſi hoc modo. i. tam ſuperbe aduerſus. i. erga vnū ſenatorem: quo flac. verſatus eſt in cōtemnenda maieſtate totius ordinis ampliſſimi. ¶ Quæ amentia. ſ. nimiæ ſuperbiæ: & arrogantiæ eſt quoq; vexata. i. agitata per ſummā cōtumeliam a Marco Druſo tribuno plæbis. Enim. i. quia ipſe habuit. i. reputauit parum egiſſe Lucium Philippum cōſulem præcipitem in carcerem gula obtorta. i. in trāuerſum flexa: qa auſus fuerat interpellare. i. impedire interloquendo: ipſum. ſ. Druſum: concionantem. i. verba facientem ad populum. Et quidem auſus ſup. eſt egiſſe in carcerē: non per viatorem. i. publicū miniſtrum. ſed per clientem. i. familiarem ſuum adeo violenter: vt multus cruor pfunderetur e naribus eius. Verū ēt. i. inſuper: cū ſenatus miſiſſet ad eū: vt veniret in curiam: inquit: quare ipſe. ſenatus non venit potius ad me in curiā hoſtiliam propinquam roſtris? Piget. i. miſeret (inquit author) ſup. me adiicere qd ſequitur. ſ. adiiciendum ex ſerie rei geſtæ. Tribunus. ſ. plebis: videlicet Druſus deſpexit imperium ſenatus: qa noluit in curiam ſenatoriā venire: & ſup. ſenatus paruit verbis tribuni: qa in curiam hoſtiliā venit. ¶ Cneus aūt Pompeius: q̄. i. quantum putas inſolenter egit. Qui egreſſus balneo reliquit Hipſeū reum ambitus. i. accuſatū: q malis artibus magiſtratū affectaſſet: virum & nobilē: & amicū ſibi pſtratū ante pedes ſuos. i. Pompeii: reliquit dico iacentē proculcatum (non pedibus) ſed voce contumelioſa. n. ſ. quia: nihil. i. non aliquid: reſpondit: eū non agere aliquid aliud: q̄ vt moraretᷣ. i. expectaret conuiuiū ſuū: & cōſcius huius dicti. i. cum cōſcientia remordēte ſciret ſe id ſuperbe dixiſſe: potuit cænare animo ſecuro. i. ſemoto a cura: & anxietate.

Ille uero etiam in foro non erubuit. P. Scipionem ſocerū ſuum legibus noxium, quas ipſe tulerat: in maxima quoq; reorū, & illuſtrium ruina, muneris loco a iudicibus depoſcere, maritalis lecti blanditiis ſtatum reipu. temperando.

¶ De Marco Antonio.

Tetrū facto pariter, ac dicto. M. Antonii conuiuium. Nam cum ad eum triumuirū Ceſetii Rufi ſenatoris caput allatum eſſet: auerſantibus id cæteris, propius admoueri iuſſit: ac diu, diligenterq; conſyderauit. cunctis deinde expectantibus quid nā eſſet dicturus: hunc ego, inquit, notū non habui. Superbo de ſenatore, impotens de occiſo confeſſio. Externa. ¶ De Alexandro rege.

Satis multa de noſtris. aliena nunc adiicientur. Alexandri regis uirtus, & felicitas, tribus inſolentiæ gradibus exultauit euidentiſſimis. Faſtidio enim Philippi, Iouem Hammonē patrem aſciuit. tædio morum, & cultus macedonici, ueſtē, & inſtituta perſica aſſumpſit. Spreto mortali habitu, diuinum caput æmulatus eſt, nec fuit ei pudori, filium, Ciuem, hominem, diſſimulare.

OLIV. ¶ ILLE vero: Tulerat pompe. legē de de largitiōe & corruptela: q̄ multi illuſtres viri dānati ſunt: vbi ſoceꝝ ſuum Scipi. hac lege damnari percepit. cum tricentis & ſexaginta iudicibus egit: vt opitularentᷣ ſocero: accuſator cum iudices videret e foro pſequi Scipionem: cōtinuo iudicium dimiſit. Plutar. in vita pō. Cæteꝝ inquit cum in reos ambitus: ac ex largitione corruptos pſideret leges ſcribens per quas iudicia ferebantᷣ: in cæteris ſe honeſtū integrū ſeruauit pſidiū: ornatūq; ſimul: & qetem in curia ſuo conſenſu ſuiſq; armis pbens. in Scipione tantū ſocero: q cū dānari videbatᷣ: crimē non effugit: apud. n. ſeſe tricentis & ſexaginta iudicibus domi cōuocatis auxiliū illi attulit: quare accuſator ab rei impetitione deſtitit: cū Scipionē vidiſſet medio foro a iudicibus pcomitatū: item paulo infra poſt paucos ēt dies hipſeus vir cōſularis iudiciū vitās cognito pōpeiū ad cænā lotū pficiſci eius genibus accubuit: eūq; obſecrare cœpit: ſed Pompeius cum faſtu eum pteriit: illū inqens cœnam ſibi diſperdere: aliudq; cōcluſit nihil. Nō erubuit. Quod ſignum eſt inſolētiæ. ¶ Socerū ſuū. Nam Corneliā filiam pom. dederat vxorem Scipio. ¶ Legibus. De largitione: & corruptela. ¶ Virorū ruina. Quia multi his legibus dānati ſunt. ¶ Muneris: Loco bñficii. ¶ Marit. le. bl. Vxoris illecebris. ductus ſoceꝝ rogauit abſolui contra leges: quas ipſe tulerat: ac ſi diceret ad vxoris libidinē reip. ſtatum temperauit.

Cornelia Pōpei.

Tetrum facto: De triūuiroꝝ proſcriptione ſæpius dictū eſt. Antonii. ſ. Octauiani: & lepidi: q̄ crudeliter nimis exercuerūt: in ea pſcriptione Antoniꝰ non crudelis ſolū: ſed dicto: factoq; ſuperbiſſimus apparuit: cum in alios: tum in primis in Caſſetium ruffum: quē multis cum aliis proſcripſerat: cuius caput cum a pcuſſoribus inter epulas ei fuiſſet oblatum: a tāta ſpectaculi fœditate cæteri omnes cōuiuæ oculos auerterunt: ipſe vero non modo non auertit: ſed ēt per ſummā inſolentiā inſultauit: ſuſcepto. n. capite: manibuſq; ptractato: ac ſæpius reuoluto expectantibus conuiuis: qd nam dicturus eſſet: demū ſe illū neſcire: vel non nouiſſe dixit: ſuperbe ſatis: nā in illius cōtemptu dixit. ¶ Facto: Quod inter epulas caput ruffi tractaret. ¶ Dicto: Quod ſe illū ignorare diceret. ¶ Auerſantibus: Quia non poſſent tantam ſpectare fœditatem. ¶ Superbia de ſenato. in ſenatorem: ſuperbus: q illum: quem omnes nouerant: ſe ignorare diceret. ¶ Impotens in occi. Quod eius caput diu pertractatum tanq̄ ignotum abiecerit.

Antoniꝰ inſolēs.

Satis multa: Nimia reꝝ fœlicitas ad eā inſolentiā regē Alexandrū ꝓuexit: vt etiā Philippū regē ſibi patrē eſſe faſtidiret: ſeq; Iouis Hāmonis filiū pdicaret: cōtēptis deinde Macedonicis moribus: & cultu: pſicos habitus: & ĩſtituta ſuſciperet: deniq; ſpreto humano cultu: vt ſe deum faceret: faſtigio caput exornaret. ¶ Virtus: In rebus gerendis virtus illius maxima ſemp enituit. ¶ Fœlicitas: Qua vno tenore pſpere ſibi cuncta ceſſerunt. ¶ Exultauit: Sublata ē. ¶ Faſtidio philippi: Quia faſtidiebat Philippum patrem corrupto ſacerdote ſe. Hāmonis filiū pdicari iuſſit. ¶ Aſciuit: Aſſeruit: vendicauit. ¶ Inſtituta perſica: Nā more: pſaꝝ ſe adorari paſſus eſt: q apud eos ſalutandi modus eſt. ¶ Spræto mortali habitu: Nō cōtentus fuit diademate: quo vtuntur reges. ¶ Diuinū caput æmulatus eſt: Imitatus eſt diuinam maieſtatē ſumpto faſtigio: diuinaq; corona: qua deoꝝ capita coronantᷣ. ¶ Nec fuit ei pudori: Non erubuit Alexander nimio ſucceſſu elatus diſſimulare hominem & deoꝝ cultū aucupari: ſed dum homines: deoſq; contemnit: id illi merito contigit: vt in deorū numero locum non inuenerit. Qu. Curtius: Alexander inquit non homines: ſed etiam deos decipit: qui poſtulat deus credi.

Alexandri ſupbia.

ASCE. ¶ ILLE vero: &c. recitat iteꝝ eiuſdē exēplū dicens. Verū. i. ſed: Ille. ſ. pōpe. magnus: non erubuit in foro. ſ. iudiciali: depoſcere a iudicibus loco muneris. i. vt ſibi condonatū haberet: Publiū Scipionē ſoceꝝ ſuū: qa corneliā eius filiā duxerat noxiū. i. obnoxiū legibus. ſ. latis cōtra largitionē & corruptelā: quas leges: ipſe. ſ. Pōpe. tulerat quoq;. i. etiam in maxima ruina. i. pcipitio. ¶ Reoꝝ: & illuſtriū. ſ. viroꝝ: temperando blanditiis lecti maritalis. i. vxori ſuæ corneliæ filiæ. P. Scipionis ſtatum reip. i. faciendo: vt iudices ob amorem coniugis Scipionem abſoluerent. ¶ Tetrū: &c. Conuiuiū Marci Anto. ſ. triūuiri ſup. fuit tetrum: & dirū: & execrabile pariter facto: ac dicto. Nam cū caput Ceſetii Ruffi ſenatoris eſſet allatū ad eū triūuiꝝ: iuſſit id admoueri. i. applicari propius: cæteris auerſantibus. i. auerſo vultu reſpuentibus id. ſ. vt admoueretᷣ: ac cōſiderauit id diu: & diligenter: deinde cunctis expectantibus: qdnam eſſet dicturus. ſ. de Ceſetio inqt: ego non habui hunc notū: q̄ ſup. confeſſio fuit ſupba de ſenatore: quē p contemptū ſe dixit nō noſſe: & ĩpotens. i. ſe tēperare nequæuntis de occiſo. ¶ Satis multa ſup. dicta ſunt de noſtris. i. domeſticis exēplis ſup. exempla aliena. i. externa adiiciantᷣ Virtus & felicitas Alexandri regis. ſ. Macedonū exultauit. i. prætermodum ſe extulit: tribus euidentiſſimis gradibus inſolentiæ. i. inſolitis ſuperbia: Aſciuit. n. i. aduocauit ſibi iouē Hāmonē. i. arenarium ſic dictum: eo q arenis libycis baccho apparuerat in ſpecie arietis: faſtidio. i. ꝓpter ſuperbū cōtemptū philippi. ſ. patris eius veri: aſſumpſit veſtē: & inſtituta perſica. i. mores perſicos in ſe venerando: tedio moꝝ: & cultus macedonici. i. patriæ ſuæ. & ſup. emulatus eſt. i. aſſimulauit caput diuinum: vtpote Iouis Hāmonii: habitu. i. ornamento capitis mortali. i. mortalem decente: nec fuit ei pudori diſſimulare. i. diſſimulando negare filium ſup. eſſe ſe philippi. ſ. macedonici regis ciuem. ſ. macedonicum gerendo ſe perſico more: & hominem: vendicando ſibi cultum præſertim capitis diuinum.

OLIV. Xerſis ſupbia. Am Xerſes: Hoc ēt herodotus tradit: cũ xerſes ſtatuiſſet bellũ græcis inferre: oēs Aſiæ pricipes cõuocari iuſſit: qb⁹ pñtibus ita fatus eſt: vos inqt in vnũ coegi: vt mei cõſilii pricipes facerē: cæterũ ſcitote vobis eē parendũ: qd arrogātius: nihil aliud diceret uoluit: niſi velitis: nolitiſue bellũ hoc geſturus ſũ. ¶ In cuius nomine: Audito noīe xerſis: ipſa ſupbia cognoſcit: q̄ tāta in eo fuit: vt ēt ipſis diis minitari auſus fuerit: vt cõpedes Neptuno: de quo qdā dixit. Qui mare: q̄ terras: q̄ cœlũ territat armis. ¶ Cõtraxi: i. vnũ coegi. ¶ Arrogāter ēt: ſi vict. Si victor de græcis triũphaſſet: eius tamē dictũ arrogans viſum fuiſſet. ¶ Tā deformiter victi: Qui nauali ꝓlio a Themiſtocle ſupatus: i patriā piſcatoria naui turpiter effugeꝛ coact⁹ ē.

Hāniba lis faſt⁹. Annibal. de ſupbia: qua vſus fuerit Hānibal poſt victoriā: vt ſuorũ neminē admiſerit: vt reſpõſum per interp̄tē dederit. Liuius: q̄ cānenſem pugnā ambitioſe deſcribit: nullam prorſus mētionē facit: qnimo poſt victoriam ſuos illi gratulatos fuiſſe dicit his verbis: Hanni. victori: cũ cæteri circũfuſi gratularent: ſuaderētq̄ vt tanto ꝑfunctus bello diei qd̄ reliquum eēt: noctiſq̄ īſequētis quietē: & ipſe ſibi ſumeret: & feſſus daret militibus. Maharbal p̄fectus equitũ: minime ceſſandũ ratus. imo: vt qd hac pugna ſit actũ: ſcias: Hānibal die quarto inqt: victor in capitolio epulaberis: ſequære cũ equite: vt prius te veniſſe q̄ venturũ ſciant. ꝓcedant: Hānibal inquit inimici læta res eſt: ſed via maior q̄ vt eā ſtati capere animo poſſim: itaq̄ voluntatem ſe laudare Maharbalis ait: ad conſiliũ ꝑ̄ſandũ temporis opus eſſe tũ Maharbal: non omnia eidē dii dedere: vincere ſcis Hannibal: victoria vti neſcis: quod idem tradit & Plu. in vita Hannibalis: nec ſuperbiæ vllam prorſus mentionē facit. ¶ Succeſſu: Fœlicitate: & rebus proſperis. ¶ Admiſit. Ad ſe recepit venientem ſalutandi: aut gratulandi gratia. ¶ Per interprætem: Per internuncium: nam ſi quis forte veniſſet legatus: non ipſe: ſed īterpres reſponſa dabat. ¶ Ante tabernaculum: Quia tentorium ingredi non licebat. ¶ Paucis diebus: Liui. dicit tertio die. ¶ Adeo fœlicitatis & moderationis: vis felicitas: & conſilium coniugi poſſunt: cum res ſecundæ vt plurimũ inſoleſcere faciant homines. ¶ Moderationis: Tēperantiæ: atq̄ conſilii. ¶ Diuiduum: Seperatum. ¶ Contubernium: Conſortium: atq̄ ſocietas: nam fœlicitas rerũq̄ ſucceſſus ſic plerũq̄ hominum mentes nimia læticia peruertit: vt nulla ratione ſibi moderari poſſit.

Nſolentiæ vero. Tanta fuit campanorũ ſupbia: vt cũ carthagi. cõtēdiſſe videant: nā queādmodũ hi balnea ſeparata habebant: in qbus plæbei lauari non poterant: vel certe non licebat: ſic illi forũ plebis a nobilitate diſtinctum in ciuitate fundarunt: cuius rei Gracchus meminit in oratione contra Plautiũ. ¶ Quaſi æmulatio: Quaſi inuidia: & concertatio: hoc eſt cõtentio: nam campani pœnos: pœni cāpanos in ſuperbia æmulabant. ¶ Diuerſo foro. Quia non eodem plæbeis: & principib⁹ iura reddebantur: ſed alteris altero foro.

¶ De Xerxe rege.

Am Xerxes, cuius in noīe ſupbia, & īpotētia habitat: ſuo iure q̄ inſolēter uſus eſt: qd̄ græciæ īdicturus bellũ adhibitis Aſiæ pricipibus, ne uiderer, inqt, meo tātũmõ uſus cõſilio, uos cõtraxi. Cæterũ memētote parēdum magis uobis, q̄ ſuadēdũ. arrogāter ēt ſi uictori repetere ei regiā cõtigiſſet, tā deformiter uicti, neſcias utrũ inſolentius dictũ, an impudentius.

¶ De Hannibale.

Annibal āt cānēſis pugnæ ſucceſſu elatus, nec admiſit quenq̄ ciuiũ ſuorũ in caſtra, nec reſpõſum ulli niſi ꝑ īterpretē dedit. Maharbalē ēt ante tabernaculũ ſuũ clara uoce affirmantē, ꝓſpexiſſe ſe quo nā mõ paucis diebus Romæ in capitolio cœnaret: aſpernatus eſt. Adeo felicitatis, & moderationis diuiduum contubernium eſt.

¶ De Carthaginienſibus, & campanis.

Nſolētiæ uero īter Carthaginiēſem, & Cāpanũ Senatũ q̄ſi æmulatio fuit. Ille. n. ſeparato a plebe balneo lauabat: hic diuerſo foro utebatur. quem morem Capuæ aliq̄diu retētũ C. quoq̄ Gracchi oratione in plautiũ ſcripta patet.

¶ De perfidia. Capi. VI.

Ccultum iam, & inſidioſum malum perfidia, latebris ſuis extrahatur: cuius efficaciſſimæ uires ſunt mentiri, ac fallere fructus in aliquo admiſſo ſcelere conſiſtit

Perfidia. Cultũ iam: & dicturus de perfidia: eam quodāmodo diffinit: vt dicat perfidiam eſſe q̄dam occultam fraudē inſitam hominũ pectoribus: q̄ ſemp mentiri: & fallere concupiſcit. ¶ Occultũ: & inſidioſum malum. Diffinitio eſt perfidiæ: q̄ latenter inſidias aliis innectit. ¶ E latebris ſuis: In conſpicuo ponatur: vt cognoſci poſſit: & cognita vitari. ¶ Mentiri: & fallere: Verbis & re decipere: nam mentitur aliquis: cum ſciens quēpiam fallere cupit: & fallit rebus ipſis. ¶ Fructus ē Finis perfidiæ eſt quæſtum dolo malo quærere: & patrato ſcelere fructus ſubſequitur.

ASCE. ¶ IAN (cõtinuatiua ꝑticula) xerſes. ſ. rex ꝑſarũ: in cuius noīe interp̄tat: qua dominator ſupbia & īpotētia habitat: vſus ē ſuo iure: qd̄ habuit ī ſubditos tā inſolēter. i. īmodeſte. ¶ Quot ipſe īdicturus. i. cũ vellet īdicere græciæ bellũ inqt principibus aſiæ adhibitis ergo cõtraxi vos. i. coegi in cõſiliũ venire: ne viderer vſus tātũmõ cõſilio meo Cæterũ. i. ſed memētote vobis parēdũ ſup. eē magis q̄ ſuadēdũ. ſ. qd faciat. Arroganter ſup. dictũ: ēt ſi cõtigiſſet ei victori repetere regiā ſup. ſuā ī ꝑſide: & tu neſcias vtrũ dictũ victi tam deformiter. ſu. ſit inſolentius: an īpudentius. ¶ Hanni. autē ela. ſuc. pu. cānen. de qua centies dictũ ē: nec admiſit quēq̄ ciuiũ ſuorũ in caſtra: nec dedit vlli reſpõſum: niſi ꝑ iterp̄tem. i. interlocutorē: Aſpernatus eſt quoq̄ Maharbalem affirmantē clara voce ante tabernaculũ ſuũ: ſe ꝓſpexiſſe. i. ꝓuidiſſe: aut animaduertiſſe quonāmodo cœnaret paucis diebus. i. & intra paucos dies Romæ in capitolio. i. ſumma arce. Adeo. i. vſq̄ adeo: & in tantũ contuberniũ. i. domiciliũ felicitatis: & moderationis eſt diuiduũ. i. inter ſe diuiſum: qa nõ bñ cõueniunt: nec in vna ſede morant. ¶ Inſolentiæ &c. vero. i. ſed: quaſi æmulatio. i. ſupba cõcertatio inſolētiæ fuit inter ſenatũ cartha. & cāpanũ. Enim. i. qa ille. ſ. carthagi. ſenatus: lauabatur balneo ſeparato a plebe. hic. i. ſenatus campanus vtebat foro. ſ. iudiciali: diuerſo ſup. a plæbe. Quem morē patet quoq̄ oratione Caii Gracchi ſcripta in. i. contra Plautium: retentum aliquādiu capuæ. ſ. poſtq̄ ad imperium redierat.

Ccultum: &c. Perfidia malum occultum: & inſidioſum extrahatur iam e latebris ſuis. i. proferatur in medium: cuius vires efficaciſſimæ ſunt mentiri: ac fallere: & ſup. cuius fructus. i. vtilitas conſiſtit in aliquo ſcelere admiſſo: quia nemo perfidia vtitur in opere bono (tametſi dolus etiam non malus ſit: vt medicorum ægrum pie fallentium) eius ſup.

OLIV. TVM certus: Et ꝓcipue certus fructus eſt: cum ille: in quem ꝑfidia intendit: inuolutus fallaciis crudeliter tractatur: ſed cũ perfidiæ additur crudelitas: deteſtabilius nihil eſſe põt. ¶ Tantũ incõmodi. Per cõparationē vituperat eā: q̄ tantum iacturæ humano generi perfidia: quantum vtilitatis bona fides affert: ergo quantũ hæc laudanda: tantum illa vituperanda.

Omulo regnāte: Nota eſt hiſtoria: poſt raptas ſine more ſabinas: aliaſq̄ fœminas: nouiſſimũ a ſabinis bellũ ē ortũ: multoq̄ id maximũ fuit: nihil. n. ꝑ irā: & cupiditatē actũ ē a ſabinis: ſicut a cruſtuminiis: antenatibus: cenienſib⁹: qui pari iniuria fuerāt affecti: nõ oſtēderũt ſabini bellũ prius q̄ ītulerũt. cõſilio ēt additus dolus ē. Spurius Tarpeius Romanæ p̄erat arci. hui⁹ filiā virginē auro corrupit. Tatius: vt armatos ſabinos in arcē accipiat: nā aquatũ ierat tũ forte puella ad ſacrificia faciēda. Acceptis obruptā armis necauerũt. ſeu vt vi capta potius arx videret: ſeu ꝓdēdi exēpli cā: ne qd vſq̄ fidũ ꝓditori eſſet. Addit fabulæ: q̄ vulgo ſabini aureas armillas magni põderis: brachio leuo: gēmatoſq̄ magna ſpē ānulos hũerũt. pepegiſſe eā qd ī ſiniſtris māib⁹ hērēt: eo ſcuta illi ꝓ aureis cõgeſta. ſunt q̄ eā ex pacto redēdi qd ſiniſtris manib⁹ eēt: decreto arma petiſſe dicāt: & fraude viſam agerẽ: ſua ipſam ꝑemptam mercede. tenuere tñ arcē ſabini hac ꝑfidia vſi: q̄ ꝓditricē fraude necarũt. ¶ Sacris: ad ſacrificia faciēda. q̄ iſtabāt. ¶ Armis obrutā. Sic & Oui. Arciſq̄ via tarpeia recluſa. Dignā aīam pœna cõgeſtis exuit armis. ¶ Abſit re. Nõ eſt inqt hæc ꝑfidia rep̄hēdēda: qa ſcelerata puella ipiā fecit ꝓditionē patris: & patriæ: & grauiori ēt ſupplicio digna videbatur.

Ergius quoq̄ Galba. Hæc hiſtoria poſita eſt in ca. de iudiciis: vel infamibus li. viii. ¶ Quo facinore maximā. Quāuis luſitanorũ clades maxīa fuerit. maius tamen Galbæ crimen: deteſtabiliorq̄ ꝑfidia fuit. ex quo maius: & ipſe ſupplicium merebatur: quāuis illud euaſerit: vt ſupra oſtendimus.

Neũ āt Domitiũ. pari ꝑfidia Domiti⁹ decepit Bituitũ Auernorũ regē: quē ad colloquiũ īuitatũ: & fide data: hoſpitio ſuſceptũ vinciri: & cõtra hoſpitii iura Romā deportari quāprimũ īperauit: hac ira cõmotus: q̄ audiſſet hũc regē allobroges: & ſuos hortatum fuiſſe: vt in quinti Fabii ſucceſſoris eius fide ſe oēs tuto cõmitterēt: ne igit tāta ī Fabiũ gloria trāſiret: ꝑfidia vſus eſt. Senatus vero: & ſi factum Domitii minime ꝓbaret: veritus tamē ne ſi in patriam remitteret: Bituitus iniuriæ memor bellum renouaret: Albam cuſtodiendum relegauit. ¶ Aruernorum populi ſunt galliæ tranſalpinæ.

ASCE. ¶ TVM. i. tũc certus: cũ circũdedit crudelitatē vinculis nefariis. i. laq̄is ꝑfidiæ: afferēs gñi hũano tm̃ icõmodi: quātũ ſalutis bõa fides ꝓ̄ſtat. igit cũ talis ſit ꝑfidia: hēat ſup. ipſa nõ minus rep̄hēſionis. q̄ illa. ſ. bona fides: conſeq̄t laudis. ¶ Romulo regnāte: q̄ pm⁹ romæ regnauit: Spurius Tarpeius p̄erat arci. ſ. tarpeiæ: ſeu capitolinæ: cuius. ſ. Tarpeii filiā virginē egreſſam extra mœnia petitũ aquā ſacris. i. ad ſacrificia: ad q̄ opus aqua viua. i. riui fluētis. vt reciperet ſabinos armatos in arcē ſecũ. i. cũ ipſo Tatio corũ duce pactus. ſ. cũ puella nomine mercedis ea: q̄ gerebant. ſ. ſabini in manibus ſiniſtris: āt. i. ſed armillæ erant his: & ānuli ex magno põdere auri: Agmē Sabinorũ potitũ loco. i. receptũ per puellā capitoliũ necauit armis: puellā flagitātē. i. exigētē ꝓmiũ: ꝑinde quaſi ꝓmiſſum: q̄ ſoluit ea: q̄ geſta verant leuis: videlicet ſcuta: Abſit inquit author repræhenſio. ſ. perfidiæ: quia impia proditio. ſ. arcis facta per tarpeiam: eſt vindicata celeri pœna: hoc eſt: quia filia meruerat perire: licet turpe fuerit ſabinis id facere. ¶ Ser. quo. Gal. ſup. fuit ſummæ ꝑfidiæ. Enī pro quia populo trium ciuitatum luſitaniæ. i. illius regionis in hiſpania: q̄ nunc portuſgalliæ nomen habet: conuocato. ſ. ad ſe: tanq̄ acturus ſup. eſſet de cõmodis. i. vtilitatibus eius. ſ. populi: trucidauit partim: & vendidit partim. i. pro parte octo: ſeu vt alii legunt: nouem milia: in qbus flos iuuentutis conſiſtebat electa: & exuta armis. Quo facinore ipſe Galba anteceſſit. i. ſuperauit maximam cladem barbarorũ. ſ. luſitanorũ: quos forte imerito barbaros vocat: magnitudine criminis: quia plus mali contraxit in ſe Galba quā intulit deceptis: Grauior enim eſt culpa q̄ pœna. ¶ Cnæum: &c. Autē. i. ſed: cupiditas nimiæ gloriæ coegit Cnæum Domi. virũ ſummi generis: & magni animi exiſtere ꝑfidum. Nā q̄ iratus Bituito regi aruernorũ populorũ galliæ: q̄ hortatus eſſet tum. i. ſimul ſuam gentem. i. regionis ſuæ: tum etiam allobrogũ. qui vicini ſunt: confugere ad dextrā. i. fidem. ¶ Quinti Fabii ſucceſſoris ſui. i. domitii. ſe. ſ. domitio: morante etiā tum. i. tunc adhuc agente in prouincia: vinxit ſup. eum accerſitũ per ſimulationem colloquii: & exceptum hoſpitio: tanq̄ amicũ: accurauit deportandum Romam naue. Cuius factum ſenatus neq̄ potuit probare. i. approbare: neq̄ voluit reſcindere. i. reprobare: & irritum iudicare: ne Bituitus remiſſus in patriam renouaret bellum. Igitur relegauit eum Albam cauſa cuſtodiæ.

¶ De Tatio Sabino.

ũ certus: cũ crudelitatē nefariis uinculis circũdedit: tantum incommodi humano generi afferens, quantum ſalutis bona fides præſtat. Habeat igitur nõ minus reprehenſionis: quam illa laudis conſequitur.

Omulo regnante Spurius Tarpeius arci p̄erat: cuius filiā uirginem aq̄ ſacris petitũ extra mœnia egreſſam, Tati⁹, ut armatos Sabinos in arcem ſecũ reciperet: corrupit, mercedis nomine pactus, q̄ in ſiniſtris manibus gerebāt. erāt āt his armillæ, & ānuli magno ex põdere auri. loco potitũ agmen Sabinorũ puellā ꝓmiũ flagitantē armis obrutā necauit ꝑinde, quaſi ꝓmiſſum, q̄ ea, quæ lęuis geſtauerāt: ſoluit. Abſit rep̄hēſio: qa impia ꝓditio celeri pœna uindicata eſt.

¶ De Seruio Galba.

Eruius quoq̄ Galba ſummæ ꝑfidiæ. Trium n. Luſitaniæ ciuitatũ cõuocato populo, tāq̄ de cõmodis eius acturus nouē millia, in quibus flos iuuentutis conſiſtebat: electa, & armis exuta, ꝑtim trucidauit: ꝑtim uēdidit. quo facinore maximā cladē barbarorũ, magnitudine crimis anteceſſit.

¶ De Cn. Domitio.

N. autē Domitiũ ſummi generis, & magni aī uirũ, nimiæ gloriæ cupiditas perfidũ exiſtere coegit. Iratus nāq̄ Bituito regi Aruernorũ, qd̄ tũ ſuā, tũ ēt Allobrogũ gētē: ſe ēt tũ in ꝓuincia morante ad. Q. Fabii ſucceſſoris ſui dextrā cõfugere hortatus eſſet: ꝑ colloqi ſimulationē accerſitũ, hoſpitioq̄ exceptũ uixit: ac Romā nauæ deportādũ curauit. Cuius factũ Sēatus neq̄ ꝓbare potuit: neq̄ reſcindere uoluit: ne remiſſus ī patriā Bituit⁹, bellũ renouaret. Igitur eũ Albā cuſtodiæ cauſa relegauit.

OLIV. Viriatus cōtra ro. belli geſſit. Iriati etiam cædes. Perfidia q̄topere Po.Ro. diſplicuerit: ex hoc exemplo cognoſci poteſt: vt non ſolum oderit illā in amicos: verū etiam in hoſtes: vt hoc loco in Viriatum. fuit autem Viriatus: teſte Pli. de viris illuſtribus: genere luſitanus: ob paupertatē primo mercenarius deinde alacritate venator: audacia latro: ad poſtremum dux bellū aduerſus Romanos ſumpſit: eorū q̧ imperatorē claudiū vnimanū. deinde. C. Nigidiū opp̄ſſit pacem a populo maluit integer petere q̄ victus. & cum aliam dediſſet: & arma retinerentur: bellum renouauit. Cæpio cum vincere aliter non poſſet: duos ſatellites pecunia corrupit: qui Viriatum viuo depoſitum peremerunt: q̄ victoria: quia empta erat: a ſenatu non probata. Abbreuiato. T. Liuii. Qu. Fabius inquit procō. reb⁹ in hiſpania p̄ſpere geſtis labem impoſuit pace cum Viriato æquis conditionibus facta. Viriatus a proditoribus cōſilio Seruilii cæpionis interemptus eſt: & ab exercitu eius multū deploratus ac nobiliſſime tumulatus: vir: dux q̧ maximus p quartūdecimū ānū: q̄bus Romāis bellū geſſit: frequētius ſupior. Horoſius lib. v. Viriatus cum per. xiiii. annos Romanos duces: atq̧ exercitus protriuiſſet: inſidiis ſuorū iterfectus eſt: in hoc ſolo Romanis circa eum fortiter agentibus: q̄ percuſſores eius indignos p̄mio iudicarunt: ſunt q dicāt: q̄d & Vale. ſentire videt̄: conueniſſe cū cæpione ſatellites: fore vt ab omni ſcelere belli ſoluerent̄: ſi Viriatus de medio tolleret̄: quare & cæpio necis auctor: q nō virtute: ſed p̄fidia victoriam q̄ſierat: & Viriati ſatellites: q corrupti dominum ſuum occiderant: grauiter ſunt accuſati. ¶ Duplicem accuſationem. Scilicet cæpionis: & ſatellitum: quoniā vtriq̧ vſi ſunt perfidia.

Carthagineſiū perfidia. Verum: vt ipſum fontem. Satis conſtat carthaginenſes primo p̄ūico bello ductu & auſpiciis. M. Attilii reguli ſæpius ſuperatos ad eam neceſſitate demū fuiſſe redactos vt a lacedæmoniis auxilia peterent: quia aliter vires Romanas vlterius ferre non poſſent: lacedæmones igitur Xantippum belli p̄itiſſimū ducem cū trecentis equitibus eorū auxiliū miſerunt: qui Haſdrubali Carthа. duci coniunctus Romanum ducem cum virtute nō poſſet: arte & inſidiis p̄uertere cogitauit: itaq̧ cum ad prælium vtrinq̧ acies inſtructæ cōſtitiſſent: iamq̧ pugna eēt accenſa: pœni ſimulato metu in fugam cōſternuntur. locauerat Xantippus milites inſidiis: Ro. igit̄ effuſe fugientem hoſtem non prius inſequi deſtitit quā ex improuiſo præcipitatur in inſidias: vbi cæſi multi: & Attilius captus eſt: carthaginē q̧ ductus: poſt tantam igitur victoriam arte Xantippi comparatam carthaginenſes: hæc illi p̄mia retulerunt: q̄ ſumma perfidia vſi redeuntem in patriam ſimulati. honoris gratia cum multis militibus comitati in alto mari ſubmerſerunt: digna profecto relata gratia. ¶ Ipſum fontē. Bene appellauit carthaginenſes perfidiæ fontē: qui etiam benemeritis perfidiæ præmia decernant. ¶ Xantippū. Fuit hic Xantippus teſte Macrobio Saturnalium li. i. periclis filius. ¶ Reuehere. Simulabant illū honoris gratia Lacedæmonia vſq̧ velle comitari. Quid tanto facinore petentes. Quid ſibi petierunt ex hac p̄fidia carthaginenſes: vt non eſſet: qui eo℞ laudibus: & gloriæ q̄ ex Romano℞ victoria pepererant: poſſet obſtare: quod tamē non ſunt conſecuti: quis enim eſt: qui non intelligat Xantippi arte: & ingenio ſuperatos fuiſſe Romanos: Carthaginenſeſq̧ deteſtabili ſcelere mandandos.

Annibal. Cum Nucerinos obſideret Hannibal: eos data fide: vocauit ad colloquium: conuenit q̧: vt cum binis veſtimentis abire poſſent: ſed cum extra mœnia veniſſent oppidani: eos omnes ſicco balneo perfidus pœnus incluſit: fumoq̧ & vapore crudeliter necauit: Eadem perfidia vſum in acerranos dicit: quos extra mœnia accitos violata fide in profundum puteorum præcipitari iuſſit. De acerranis non ſentit cum Liuio: qui eos e manibus hoſtium euaſiſſe dicit: pœnus inquit Acerras primum ad voluntariam deditionem conatus pellicere: poſtq̄ vidit inde obſtinatos: obſidere: & oppugnare parat. Cæterum acerranis plus animi q̄ virium erat: itaq̧ deſperata tutela vrbis: vt circunuallari mœnia viderūt: priuſquā continuarentur hoſtium opera per intermiſſa munimenta: neglectaſq̧ cuſtodias ſilentio noctis dilapſi per vias inuiaſq̧: qua quemq̧ aut conſilium: aut terror tulit: in vrbes campaniæ: quas ſatis certum erat non mutaſſe fidē: perfugerunt. Hannibal accerris direptis atq̧ incenſis exercitum ad caſſilinum ducit.

¶ De. Q. Seruilio Cepione.

Iriati ēt cædes duplicē p̄fidiæ accuſationē recepit ī amicis, q̄d eo℞ māib⁹ ītereptus ē in Q u. Seruilio Cepione Conſule, q̄ is ſceleris hui⁹ author, īpunitate p̄miſſa, fuit. uictoriā q̧ ñ meruit: ſed emit.

¶ Externa. De Carthagineſib⁹.

Ex℞ ut ipſum fontē p̄fidiæ cōtēplemur: Carthaginienſes Xātippū Lacedemoniū, cuius optima opa primo punico bello uſi fuerāt: & quo iuuante Attilium Regulū ceperant ſimulātes ſe ſe domū reuehere, in alto merſerunt. Quid tanto facinore petentes? an, ne uictoriæ eorū ſocius ſupeſſet? extat nihilo minus & q̄dē cū obprobrio, quē ſine ulla gloriæ iactura, inuiolatū reliquiſſent.

¶ De Hannibale.

Annibal porro Nucerinos hortatu ſuo cū bīs ueſtimētis urbē īexpugnabilib⁹ muris cīctā egreſſos uapoꝛ, & fumo balnea℞ ſtrāgulādo: & Aceranoꝝ ſenatū eadē ratione extra mœnia euocatū ī p̄fundo puteo℞ abiiciēdo nō ne bellū

ASCE. ¶ VIRIAthi &c. Cædes viriathi. ſ. ducis natione luſitani: recepit duplicē accuſationē p̄fidiæ: alterā ſup. in amicis: q̄ interēpt⁹ eſt in manibus eo℞: & ſup. alterā in quinto ſeruilio cæpione conſule: q̄ is fuit author huius ſceleris. ſ. perfidiæ amicorū Viriathi: impunitate promiſſa. ſ. eius interfectoribus & non meruit victoriam: ſed emit. ¶ Verū vt contemplemur ipſum fontē perfidiæ. i. vt loquamur de illis: quo℞ propriū eſt exercere perfidiam: Carthagi. merſerunt in alto. i. mari: Xantippum lacedæmonium: cuius optima opa vſi fuerant primo bello punico. ſ. geſto a pœnis contra Romanos: & quo. ſ. Xantippo iuuante: ipſi ceperant Attiliū regulum. ſ. conſulem Romanū: ſimulantes ſe reuehere ſup. eum domū: ſup. ſuam: hoc eſt lacedæmona. Quid petentes tanto facinore. i. aliquo facto ſup. fecerunt illud? hoc eſt quāobrē putemus carthaginē. id feciſſe? An ne ſocius victoriæ eo℞ ſupeſſet. i. ſuperſtes eſſet? quaſi dicat id vero ſimile eſſe: nihilo tamē minus ipſe Xantippus extat. ſ. in fama: & memoria hominum ſocius victoriarum: & quidem cum opprobrio. i. dedecore Carthaginen. quem Carthaginen. reliquiſſent. i. relinquere potuiſſent inuiolatum ſine vlla iactura. i. amiſſione: aut diminutione gloriæ. ſ. partæ in Romanos. ¶ Hānibal porro ſtrangulando. i. ſuffocando vapore: & fumo: hoc eſt in vapore fumoſo balnearū. Nucerinos egreſſos hortatu ſuo: quia eos in fidem receperat: cum binis veſtimentis: vrbem. ſ. Nuceriam cinctam muris inexpugnabilibus: & abiiciēdo in profundum puteorum. ſ. ſenatum. i. cœtum ſenatorium acerranorum euocatū eadem ratione. i. hortatu eius: extra mœnia. ſ. Acerrana.

¶ Aduerſus ipſam fidem. Ac ſi diceret non cum Romanis: ſed cum fide bellum geſſiſſe videtur. ¶ Maior. Rerum geſtarum gloria. ¶ An peior: magnitudine ſcelerum atq̧ perfidiæ. OLIV.

Aequitius ſe Gracchi F. ſimulabat. Ed vt violentiæ. De ſeditionibus tam in vrbe q̄ in caſtris: diuerſo tēpore excitatis: ſe dictu℞ p̄fitet̄ primū autē exemplum eſt ſeditionis p Equitiū concitatæ: q̄ hiſtoria notat̄ in ca. de conſtantia: q̄d vero ad hūc locū p̄tinet cū. L. æquus a mario quintum cōſulatū gerente qui mutata ſententia ſenatus partes tueri cœperat. in carcerē cōiectus eſſet. eo q̄ contra leges tribunatū peteret: tantam ſeditionē in vrbe concitauit: q̄ populis carcerē cōfregerit: illū eduxerit. atq̧ ēt humeris ſuſceptū p vrbē tanq̄ de ſenatu triumphās cū ſumma alacritate portauerit. ¶ Togatæ. Vrbane: q̄. ſ. in vrbe concitata fuerit. ¶ Armate. q̄. ſ. i caſtris fuerit. ¶ Filium ſimulabat impulſu: & ſubornatiōe Saturnini. qui falſo illum gracchi filium aſſerebat. ¶ Aduerſus leges: quia lex erat: ne q̄s inquilinus: qui non eſſet in cenſu: & aliqua tribu: poſſet tribu. creari. ¶ Publicam cuſtodiam in carcerem. Eſt quaſi diffinitio carceris publica cuſtodia. ¶ Idemq̧: Pari ratiōe vulgus ignobile cenſorem ſuum. Qu. Metellū numidicū lapidibus inceſſit. q̄ hunc. L. Equitium. de quo diximus Tiberii Gracchi ſe filium falſo profitentem incenſum recipere noluit. Pli. de viris illu. Qu. Cæcilius Metellus numidicus: qui de iugurtha rege triumphauit cenſorem. L. equitum: qui ſe Tyberii gracchi filium mētiebatur: in cenſum non recepit. Sciebat. n. Metellus gracchum tres tantūmodo filios ſuſcepiſſe: & eos omnes diuerſo loco: & tempoꝛ periſſe: vnū. ſ. in ſardinia militantē: Alte℞ p̄ueſtæ infantē: tertium Romæ poſt patris mortē: nō poterat igit̄ pati ſordidum hominē in generoſa familia p ſimulationē inſeri. ¶ Cenſum recipere. Detulerat equitius Tyberii Gracchi cenſum tanq̄ illius filius: & heres: quem Metellus: q̄a falſum eſt ſciebat: admittere recuſauit: nec turpem hominē in nobiliſſimæ familiæ cenſu eē voluit quippe qui antea nec in tribu. nec in cenſu fuiſſet vllo. ¶ Stipendia merentem: Militantem. Vt ære merent paruo. ¶ Deceſſiſſe: Mortuū eſſe: & ſufficienti parua enumeratione probabat eum gracchi filium eſſe nullo modo poſſe. ¶ Ignotas ſordes. Equitem ignobilem: & ſordidum hominem. ¶ Cū interim pro. teme. Ita recte cenſebat Metellus: cū interi tumultus populi ſe continere non potuit: q̄n ſua petulantia: & temeritate: primo conſulē Marium: deinde cenſorem perturbarēt. ¶ Veſana hæc. Mumiū a Saturnino tribunatus cōpetitore p ſūmū populi furorē crudeliter cæſum fuiſſe: & L. Florus li. iii. & Cicero in catilinā inuectiua quarta: & alii auctores teſtant̄. Fuit autē tam veſana ſeditio: vt illi⁹ etiā: ad quas cōfugerat ædes expugnauerit & extractū crudeli cæde necauerint. Nouē iā creatis. Hic plāe cognoſci pōt: decem creari ſolitos fuiſſe tribunos.

Tiberii Gracchi filii tres.

aduerſus populū Ro. & Italiā profeſſus, aduerſus ipſam fidem acrius geſſit? mēdaciis, & fallacia quaſi præclaris artibus gaudens? Quo euenit, ut alio q̄ inſignē nominis ſui memoriam relicturus in dubio maior ne, an peior uir haberi deberet: poneret.

¶ De ui, & ſeditione, & de popu. Ro. Capi. VII.

Ed ut uiolētiæ, & ſeditionis tā togatæ, q̄ ēt armatæ facta referantur. L. Etitium, qui ſe Gracchi filium ſimulabat: tribunatumq̧ aduerſus leges cum. L. Saturnino petebat: a Mario q̄ntū cōſulatū gerēte in publicā cuſtodiā ductū, popul⁹ clauſtris carceris cōuulſis, raptū humeris ſuis, p ſummā animo℞ alacritatē portauit. ¶ Idēq̧, Q. Metellū Cēſorē, q̄ ab eo tāq̄ Gracchi filio cēſum recipere nolebat: lapidibus p̄ſternere conatus ē, affirmantē tm̄mō tres filios. T. Gracche fuiſſe, e quibus unū in Sardinia ſtipēdia merētē, alte℞ infantē p̄neſte, tertiū poſt patris mortē natū Romæ deceſſiſſe. nec oportere clariſſimæ familiæ ignotas ſordes inſeri: cū interim īprouida cōcitatæ multitudinis temeritas, p impudentia, & audacia aduerſus cōſulatū, & Cēſurā tetendit: principeſq̧ ſuos omni petulantiæ genere uexauit. Veſana hæc tm̄mō: illa etiā cruenta ſeditio popul⁹ eni Mumiū cōpetitorē Saturnini, nouē iam creatis tribunis, unoq̧ loco cādidatis duobus reſtante: ui prius in ædes priuatas compulit: extractū deinde interemit: ut cæde ītegerrimi ciuis, facultas adipiſcendæ poteſtatis teterrimo ciui daret̄.

ASCE. ¶ Nōne p̄feſſus bellū aduerſus populū Ro. & Italiam. ſ. reliqua: geſſit bellū acrius aduerſus ipſam fidem? gaudens mendacis & fallacia: quaſi p̄claris artibus? q. d. vtiq̧. Quo euenit: vt ipſe relicturus. i. qui fuiſſet relictutus alioqui. i. alio quouis modo: memoriam nominis ſui inſignem. i. p̄claram: poneret in dubio: an deberet haberi. i. æſtimari vir maior: an peior.

Ed vt facta violentiæ. ſ. ſeditionis tam togatæ. i. in toga admiſſæ: q̄ ēt armatæ. i. in armis f̄cā ē: referant̄. i. recitent̄. Populis. ſ. Ro. portauit humeris ſuis p ſummā alacritatē animo℞ (ſunt tñ q legant alio℞. ſ. a Mario? & tunc deberet poſtea conſtrui) Luciū equitiū: qui ſimulabat ſe filiū Gracchi. ſ. Tyberii: & petebat cū lucio ſaturnino tribunatum aduerſus. i. contra leges: q̄a non erat in cenſu: & tribu. & ita contra legē tribunus fieret: ductū a Mario. ſ. caio arpinate gerente. ſ. tūc q̄ntum conſulatū (poſt quē adhuc duos geſſit) in cuſtodiā pub. i. in carcerē: portauit dico raptum. de cuſtodia clauſtris carceris cōuulſis. i. vi fractis. Idē. ſ. P. R. conatus eſt p̄ſternere lapidibus. Qu. Met. cenſorē: q̄ nolebat recipere cenſum ab eo. ſ. L. u. Equitio: tanq̄ filio Gracchi: affirmantē. ſ. Met. ſolūmodo. i. duntaxat tres filio fuiſſe Tyberio Grac. e q̄bus. i. affirmantē ex illis trib⁹ vnū deceſſiſſe. i. mortuū eſſe merentē ſtipendia in Sardinia. alte℞ deceſſiſſe p̄neſte infantē. i. cū adhuc eſſet infans & iii. natū poſt mortē patris deceſſiſſe Romæ: nec oportere. i. & non decere ſordes. ¶ Ignotas. ſ. ignobiles ſordide natos inſeri familiæ clariſſimæ: cū interim temeritas multitudinis cōcitatæ. ſ. ad irā in prouida tendit p imprudētia: & audacia. i. p imprudentem audaciā: aduerſus conſulatū. ſ. Marii: & cenſurā metelli: & vexauit principes ſuos omni gener̄ petulātiæ. ¶ Veſana: &c. hæc. ſ. iam dicta ſeditio populi Ro. ſup. eſt: au: fuit: tantūmodo veſana. i. maleſana: & temeraria: quia q̄d tentauit: non effecit: illa. i. q̄ dicet̄: ſup. fuit etiam cruenta: Populis enim compulit prius vi in ædes priuatas: deinde interemit extractū. ſ. ædibus priuatis: Mumiū cōpetitorē. ſ. tribunatus: ſaturnii. i. cū ſaturnino homine factioſo: nouē tribunis iam creatis: & vno loco. ſ. decimo: reſtante. i. reliquo extante duobus candidatis. ſ. mumio: & ſaturnino: & ita q ambo creari nō poterant: ne mumius: vt dignum erat: p̄ferret̄. coegerunt eum fugere: & deinde interemerunt. vt facultas poteſtatis. ſ. tribunitiæ: adipiſcendæ (multis deponentalibus dant̄ quattuor participia more cōmuniū). i. obtinendæ daret̄ ciui teterrimo: cæde. i. p necē: & cædē ciuis integerrimi.

OLIV. CReditoꝝ q̄. Ciuitas pp imperata tributa æs grande cōtraxerat: cui ſoluēdo cū non ſatis eſſet: & creditores inſtarēt Sempronius p̄tor miſeratione cōmotus debitoꝝ cauſam ſuſceperat: eamq̧ fauendo tuebat̄: Feneratores quoꝝ vis magna erat indignati. & a. L. caſſio tribuno plæ. incitati p̄torem ante ædē concordiæ ſacrificantē adorti: ab altaribꝰ profugere coegerunt: & intra tabernacula latitantem occiderunt. ℂ Conſternatio: ſubita mentis confuſio: & pturbatio. ℂ Tabernacula Non militū tentoria: q̄ ibi nulla erant ſine dubio: ſed opificū tabernas ſignificat a: a tabulis: quibꝰ officinæ texunt̄. ℂ Deteſtandi. ſ. Execrabilis inquit ſeditio vrbana: caſtrenſis vero ſi diligenter inſpicimus: non minus intollerabilis.

Taber-nacula.

CVm. C. Mario. Mariꝰ poſt gallos: cimbros: teutones: ſenoneſq̧ deuictos: cū requeſcere nullo modo poſſet: q̧ virtutē ſuā ocio & languore cōſumi videret: ſimulauit ſe velle matri deū in capadocia vota pſoluere: vera aūt peregrinationis cā fuit. vt Mitridatem. P. R. ſuſpectū ad bellū incitaret: quo cū veniſſet: ita mithridatem allocutū fuiſſe dicunt. O mithridates q̄cunq̧ tibi Po. Ro. imperat vel tacite exeq̄re: vel da operam: vt illo ſupior ſis: hanc vocē a viro priuato tā libere editā admiratus rex bellū aduerſus. Po. Ro. ſibi omne ſuſcipiendū eē cōſtituit: Reuerſus in patriā marius ponti puinciā ſummo ſtudio: & ambitione depoſcebat: q̄ Syllæ: qa cōſul eſſet: cū decreta foret: Sulpicius tri. plæ. egerrime tulit: & cū alias pnicioſas leges tuliſſet: vt. ſ. exules reuocarent̄. vt noui ciues: libertiniq̧ diſtribuerent̄ in tribus: hanc quoq̧ tulit: vt Marius aduerſus mitridatē ponti regē dux crearet̄: illudq̧ ſenatꝰ decretum: quo ſyllæ prouincia deſignata fuiſſet: reſcinderet̄. qua in re cū ſeditio maxima excitaret̄: Sulpi. ſaturninū omnibus p̄ſtantē p̄dicabat: i hoc vno tm̄ illū dānabat: q̧ timidus videret̄: ſed ille tunc ſe magnanimū oſtendit. nā tricētos milites habebat: quos ἀντισύγκλητους. i. contra ſenatores appellabant: quibus vim cōſulibus. Qu. Pompeio & L. ſyllæ huic actioni reſiſtentibus cum intuliſſet. & cæſo Pompei conſulis filio genero ſyllæ: & in domum Marii ſylla confugiſſet: & inde a Mario dimiſſus in caſtra contendiſſet: prouincia tandem mario per populū decreta fuit: qui cum legatos in caſtra ad ſyllam miſiſſet: qui ſibi imperatori deſignato caperet exercitum: īdignati milites qui a conſule ad hominē priuatū tranſituri eſſent: gratidium legatum trucidauerunt. ℂ Quis ferat militem. Ac ſi diceret: quāuis milites iuſtam indignationis cauſam haberent: non tamē legatum trucidare debuerant: vt plebiſcita ſeruarent. ℂ Scita plæbis. Decreta plæbis: nam plebiſcitum dicitur: quod ſciuerit: ideſt ſtatueris plebs.

Marius in Mitridatem.

ℂ De Certis creditoribus, & L. Caſſio.

CReditorū quoq̧ cōſternatio, aduerſum Sēpronii A ſelliōis p̄toris urbāi caput, intollerabili mō exarſit. quē, qa cām debitoꝝ ſuſceperat: concitati a. L. Caſſio Tr. Pl. p æde Concordiæ ſacrificiū faciētē, ab ipſis altaribus fugere extra forum coactū, inq̧ tabernaculā latitantem, prætextatum diſcerpſerunt. deteſtanda fori conditio: ſed ſi caſtra reſpicias, æque magna orietur indignatio.

ℂ De Militibus. L. Syllæ, & morte Gratidii.

CVm. C. Mario lege ſulpitia puincia Aſia, ut aduerſus Mitridatē bellū gereret: priuato decreta eſſet: miſſum ab eo Gratidiū legatū ad. L. Sylla Conſulē accipiendaꝝ legionū cauſa milites trucidarūt: pculdubio īdignati, q̄d a ſummo īpio, ad eū, q nullo ī honoꝛ uerſaret̄: trāſire cogerēt̄. Sed qs ferat militē ſcita pleƀ exitio legati corrigētē: p Cō. iſtd̄ tā uiolēt̄ exerciti: illd̄ aduerſus Cō.

ℂ De Militibus Cn. Pōpeii, & morte. Q u. Pōpeii.

QV. n. Pōpeiū Syllæ collegā, ſenatus iuſſu ad exercitū Cn. Pompe. quem aliquandiu inuita ciuitate obtinebat: contendere auſum: ambitioſi ducis illecebris corrupti milites, ſacrificare incipiētē adorti, in modū hoſtiæ mactauerūt:

QVintū. n. Pompeium. Gn. Pompeius iuſſu Syllæ exercitum habebat in ſicilia: quā puinciam cum diutius tenuiſſet q̄ leges patiebant̄: idq̧ inuita ciuitate: Senatus: tandē. Qu. Pompeiū conſulē ſucceſſorem miſit: q cum ad exercitum accipiendū veniſſet: a militibus iam a Gn. Pompeio corruptis inter ſacrific ndū occiſus eſt: q̧ ſcelus nec ſenatus quidem vindicauit: Liui. li. lxxvii. Q. Pompe. inquit conſul. ad capiendum a Cn. Pompeio proconſule exercitum pfectus: conſilio eius occiſus eſt. ℂ Sillæ collegā. ſ. in cōſulatu: erant. n. cōſules eo anno. Qu. Pompe. & ſylla. C n. Pompe. Sunt qui dicant hunc fuiſſe. Cn. Pompeium. Stra. magni Pompei. patrē. ℂ In ci. q̧ diutius teneret imperiū q̄ leges: & mores ciuitatis ferrent. ℂ Ambitioſi du. Cn. Pompei: qui ambitione exercitum corruperat. ℂ Sacrificare inci. Nil niſi prius peractis ſacris captiſq̧ auſpiciis Roma. publicæ gerebant: de more igitur exercitum accepturus ſacrificabat. Qu. Pompe.

ASCE. ℂ CREditorū: &c. Cōſternatio. i. animoꝝ pturbatio creditoꝝ. i. eoꝝ: qbus æs alienū debebat̄: exarſit quoq̧ modo intolerabili aduerſum caput. Sempronii aſellionis p̄toris vrbani. quē qa ſuſceperat cauſam debitoꝝ: ipſi concitati a Lu. caſſio tribuno ple. facienti ſacrificiū pro æde. i. ante ædē cōcordiæ. coactum fugere ab ipſis altaribus extra foꝝ: & latitantē in tabernacula. i. modica taberna. i. tegete ex tabulis contexta: diſcerpſerunt. i. in fruſtra diſſecuerunt p̄textatū. i. indutū p̄texta. Cōditio. i. qualitas dicta fori. ſ. Romani: eſt ſup. deteſtanda: ſed ſi reſpicias caſtra. ſ. militaria: indignatio æq̧ magna orit̄. ſ. tibi ex illis: hoc eſt ex militum violentia. ℂ Cum prouincia aſia eſſet decreta: lege ſulpitia. i. a ſulpitio tri. lata. caio Mario priuato. i. non fungent officio publico: vt gererent bellū aduerſus Mithridatem regem ponti: milites trucidarunt Gratidium legatū miſſum ab eo. ſ. Mario ad Lucium ſylla conſulem cauſa legionū: quas ille. ad id bellum inſtruxerat: accipiendarum. ſ. ab illo: & ad Mariū traducendarum. indignati proculdubio. i. quæ res dubio caret: q̧ cogerentur trāſire a ſummo imperio: videlicet conſulari: quo fungebatur ſylla: ad cum videlicet Marium: qui nullo. i. non vllo: nō verſaretur. in vllo honore. i. magiſtratu. ℂ Sed (licet iuſta fuerit indignatio) quis ferat. i. toleret: militē corrigentem ſcita. i. decreta plæbis: exitio. i. cæde legati quaſi dicat merito nullus. deinde muniens tranſitū ad ſequētia dicit. Exercitus ſup. fecit iſtud tā violēter p cōſule. i. p cōſulis videlicet ſyllæ honore conſeruando: illud. ſ. qd̄ ſequit̄ ſup. fecit aduerſus cōſulē. ſ. Qu. Pōp. ℂ Quintū: &c. Cōtinuat̄ cum ſupiore: fecit inq̄ aduerſus conſulem enim. i. quia milites corrupti illecebris. i. blanda attractione: ducis ambitioſi: videlicet Cnæi pompeii magiſtratū pmanere ambientis. adorti. i. inſidioſe inuadentes. Qu. Pompeium collegā. i. cum conſulē ſyllæ: auſum iuſſu ſenatus: contendere. i. accedere tanquā ad ſuū: ad exercitum Cnæi Pompeii: quē. ſ. pōpeius obtinebat aliquādiu. i. a pluſculo tempore. ciuitate. ſ. Romana īuita: adorti dico volentē ſacrificare: vt auſpicato ducatū iniret: mactauerunt ſup. eū in modū hoſtiæ: quia ad aras.

ℂ TANTVMq̧ ſcelus. Latenter carpit ſenatum: quem dicitur non auſum fuiſſe de ſeditioſo exercitu ſumere ſupplicium. OLIV.
ℂ Curia. ſ. ſenatus: confeſſus eſt ſe vinci ab armato exercitu.
ILle. quoq̧ exer. Hoc in Aphrica fuiſſe inicitur: nā milites: q in bellis ciuilibus liberius: ſolutiuſq̧ habiti fuerant: indignati: q̧ a Carbone cōſule arctiori: ſeueriori q̧ diſciplina coercerent̄: ſuaq̧ liberiori licentia inhiberent̄: illum occiderunt: maluerunt q̧ imperatore carere q̄ ſolutos mores relinquere. Fuit aūt hic Carbo eius Carbonis frater: qui victus a Pōp. in Sicilia morti traditus fuit: vt diximus in cap. de ingratitudine: de cuius morte paulopoſt dicturus eſt. Alii dicunt fuiſſe fratrē eius Carbonis: q cū. C. Carbone: quem Pōp. iuſſit occidi: in curia crudeliter necatus fuerat: vt in capi. de cupiditate dicemus. ℂ Ille quoq̧: Sicut exercitus Pōp. & Carbonis violētus fuiſſe videt̄. ℂ Nefarie: impie: nefariū veteres dixerunt nō fare dignum: hoc eſt a ſacris arcendū. ℂ Diſſolutā diſciplinam: corruptā nam pp̄ter bella ciuilia milites: quibus imperatores: vt ſibi obſequentiores redderent: fuerant indulgentiores: facti erant diſſoluti & impotētes. ℂ Præfractius: ſeuerius: aſperius. ℂ Maximo ſcelere: videlicet nece imperatoris. ℂ Tetros. Fedos: & horrendos: hinc facile coniicitur: quid faciat inueterata conſuetudo.

Carbo ter cōſul

tantumq̧ ſcelus curia caſtris cedere ſe confeſſa, inultū habuit. ℂ De quodam exercitu, & morte. C. Car.

ILle quoq̧ exercitus nefarie uiolentus: q. C. Carbonem fratrē Carbonis ter cōſulis propter bella ciuilia diſolutā diſciplinam militarem præfractius, & rigidius aſtringere conatum, priuauit uita: ſatiuſq̧ duxit maximo ſcelere coinquinari quam prauos, ac tetros mores mutare,

ℂ De Temeritate. Capi. VIII.

TEmeritatis etiam ita ſubiti, ut uehementes ſunt impulſus. quorum ictibus hominum mentes concuſſe, nec ſua pericula reſpicere, nec aliena facta iuſta æſtimatione pſequi ualēt.

ℂ De ſuperiore Africano.

QVam enim temere ſi Africanus ſuperior, ex Hiſpāia duabus quinqueremibus ad Siphacē traiecit in unius Numidiæ infidis p cordiis ſuā pariter: & patriæ ſalutē depoſiturus. itaq̧ exiguo momēto, maxime reip. caſus fluctuatus eſt: utrū interfecto, an captiuus Scipio Siphacis fieret.

ℂ De. C. Cæſare.

NAm, C. Cæſaris anceps conatus, & ſi celeſtiū cura ptectus eſt: tn̄ uix ſine horrore aī referri poteſt. ſiquidē impatiens legionū

TEmeritatis etiā ſubiti: De temeritate dicturus: eius turpitudinem ſubiicit oculis: vt ab ea nos deterreat: eſt aūt temeritas: cū aliquid ſine conſilio: & cogitatione facimus bene autē ſubiungitur ſeditioni: nam queadmodū ſeditio ſubito concitat hoium mentes: ſic & ſubiti ſunt temeritatis impulſus. ℂ Subiti: quia repente nulla adhibita cogitatione rapitur temerarius ad aliquid agendū. ℂ Impulſus: Comotiones: agitationes.

Temeritas gd.

QVam. n. temere ſe Aphricanus: Hæc hyſtoria nota ta eſt in cap. de mutatione caſus & fortunæ. ℂ Ex Hiſpania: Tunc erat in Hiſpania Scip. cū iam aīo ad inuadendā Carthaginē adiectio: vidit plurimum momēti ad victoriā in Syphace eſſe repoſitū: quē ſibi & Pop. Ro. vt amicū faceret: non dubitauit rē magno periculo aggredi: ſeq̧ ad regē barbaꝝ dubio fidei hoiem cum duabus qnq̧ remibus cōferre: vbi parū abfuit: quin ab hoſtibus interciperet̄: qm̄ eodem tēpore: Haſdrubal Pœnoꝝ dux ad eundē regem ſuū curſum faciens cū qnq̧ triremibus Romanas naues prope circūuenit: ſed quia ſecundo vento priores Romani portum intrarent hoſtes in regio portu hoſtile quicq̄ moliri nō ſunt auſi. ℂ Fluctuatus: in diſcrimine poſitus: vel cū dubitatione agitatus. ℂ Vtrum inter. In diſcrimine fuit: vtrū Syphacis īterfector: an captiuus futurus eſſet. Scip. cū. n. apud regē eſſet: eundēq̧ barbatum: & infidū: facile rex illū detinere potuiſſet captiuū: q̧ ſi feciſſet: a Scip. nunq̄ victus & in triūphum ductus fuiſſet.

Scipiōis temerita.

NAm. C. Cæſa. Plu. in vita Cæſ. Cæſar inq̄t apolloniæ reſidens: vbi parum copiaꝝ: ad capeſcendā pugnam ſibi eſſe vidit: cæteraſq̧ copias ex Italia lente pficiſci in ancipiti rerum cōſultatione: graue: & periculoſum conſilium iniuit: nā cum multis hoſtium claſſibus mare teneretur: conſcio nemine: paruam remoꝝ. xii. ſcapham ingreſſus Brunduſium tranſire decreuit: nocte igitur clanculum ſeruili habitu aſcendens: vt ſe viliſſimum quēpiam tacitus abiecit: Annio fluſmine nauigium ad mare vſq̧ delatum eſt. Solet is cum matutina ſpirante aura fluctum longe repellat: circa hoſtium tranquillus illabi. Ea vero nocte ingēs ex ponto ventus proflarat: a quo extincta reſederat aura: cæterum cū aduerſus procellas: & tempeſtatem acrius flumen irrumperet: ingens attolebatur ſonitus: & rapidi confligebant vortices: q̄obrem gubernator: poſtq̄ nulla vi ſuperare ſperat: retrocedere ſtatuit: itaq̧ nautis vt remigationem permutarent: iuſſerat: q̧ vbi profenſit Cæſar: ſeipſum detexit: appræhenſa deinde gubernatoris dextra: qui ad eius obſtupuerat aſpectum: perge inquit generoſe: perge: nec extimeſcas quicq̄. Cæſarem vehis: ac Cæſa. fortunam nauigationis comitem. Tum obliti tēpeſtatis remiges inixi remis promptiſſime fluminis impetum ſuperare contendunt: qui vt fruſtra conati ſunt: Cæſar multis obrutus fluctibus: & in ipſo fluminis hoſtio: magnis ſuſceptis periculis: gubernatori vt rediret inuitus admodum conceſſit. hæc Plutar. Alii vero dicunt: q̧ cum Cæſar videret Antonium: quem Brunduſii relictum per litteras acciuerat: ſe tardius Appolloniam cum reliqua copiarum parte conferre: timens: ne interciperetur a pompeiana claſſe: cum tantam Anto. moram ferre non poſſet: nocte ſimulato morbo ſe ſubtraxit e conuiuio: & ſumpto ſeruili habitu clam omnibus ad pauperis cuiuſdā amiclæ gubernatoris caſulam venit: eoq̧ excitato ſe periculoſiſſime nauigationi: cum etiam tempeſtas inſtaret: temere ſatis expoſuit: nec diſſuaderi potuit a amicla nauta: quominus periculum ſubire vellet: vbi propemodum periit. ℂ Cæleſtium cura protectus: quia diuina prouidentia ſeruatus ex vndis fuiſſe videtur. ℂ Non tamen vix ſine horrore. Hoc cum aſſentatione dictum.

Cæſ. temeritas in nauigando.

ASCE. ℂ ET curia. i. ſenatus: habuit tm̄ crimen inultū. i. ipunitū dereliquit. cōfeſſa ſe ſup. cedere caſtris. i. furori militari. ℂ Ille quoq̧ exercitus: ſup. fuit violētus nefarie. i. per nefas: qui priuauit vita Caiū Carbonē fratrē Carbonis ter conſulis. i. qui ter fuit conſul: conatum aſtringere. i. arcere a luxuria: & diſſolutione: p̄fractius. i. durius: & aſperius: & pro. i. rigidius (quia res rigida citius frangitur q̄ flectitur) diſciplinā militarem diſſolutam propter bella ciuilia: & exercitus duxit ſatius. i. eligibilius coinquinari. i. polluī maximo ſcelere: vtpote cæde probi imperatoris. q̄ mutare mores. ſ. ſuos prauos: ac tetros. i. turpes: & execrabiles.

TEmeritatis &c. Impulſus ē temeritatis ita ſup. ſunt ſubiti: vt vehemētes: quoꝝ. ſ. impulſuū ictibus: mentes hoīum cōcuſſæ: nec valēt cōſpicere pericula ſua: ne ꝓſequi iuſta æſtimatione. i. nec iuſte æſtimare facta aliena. ℭ Quā. i. quātū. n. temere Aphricanus. ſ. Scipio ſuperior. i. maior: traiecit ex Hiſpania ad ſyphacē regē Numidiæ duabus quīqueremibus. i. nauibus longis quīq; remoꝝ ordinibus īpellēdis depoſiturus. i. veluti depoſito crediturus: & cōmiſſurus ſalutē ſuā pariter & patriæ in ꝑcordiis. i. affectionibus infidis vnius Numidiæ. ſ. Syphacis: cū tū Numidaꝝ ingenia ſint varia: & infida. Itaq; qa id auſus eſt: caſus. i. dubius euētus reip. maxime: quāta tunc erat reſp. Ro. momēto. ſ. tēporis exiguo: vtrū Scipio fieret interfector Siphacis. ſ. poſtmodū ſaltē occaſionaliter: an. ſ. tum captiuus Siphacis. q. d. auctor ad augendā vim temeritatis Scipionis Syphacē cōſultus egiſſe: ſi cepiſſet Scipionē q̄ nunc: vbi modico tēpore Ro. amicitiā amplexus: paulopoſt ab ea deſcēdens captus & in triūphū ductus eſt. ℭ Nā (Cōtinuatiua vox) Conatus. C. Cæſaris anceps. i. incerti euētus: & ſi. i. q̄q̄ ꝓtectus eſt cura cæleſti: eo q (vt ꝑ ſolitā aſſentationē innuit) Cæſar cœlū erat aditurus: tū vix pōt referri ſine horrore animi.

OLIV.

ℭ TARdioris: traiectus: & tardius legiones traiceret ab Anto. eſt aūt nomē traiectus hoc loco & ſignificat tardioris traiectionis. ℭ Aduerſæ valitu. Simulauit ſm quoſdā: q ſtomacho nō valeret: vt honeſte: & ſine ſuſpitione e cōniuio ſe ſubtraheret: huius aūt ſimulatæ egritudinis nullā prorſus mētionē facit Plu. ℭ Fauces: Anguſtias: & oſtia: qb⁹ fluuius in adriaticū mare deſcēdit. Nauiculā: Scaphā: quā Plu. xii. remoꝝ fuiſſe dicit: erat aūt pauperis amiclæ: de quo Lu. lib. v. molli cōſurgit amiclas: dum dabat alga thoro: quis nam mea naufragus inquit. Tecta petit: aut quem noſtræ fortuna coegit: auxiliū ſperare caſæ: &c.

AGe illa q̄: Bello latino claſſi præerat Aulus Albinus: q crimine ꝓditionis īfamis a militibus iterfectus eſt: venerat. n. in ſuſpitionē: q latinis prodere vellet exercitū Ro. quare adeo cōcitati ſunt milites: vt illū nulla adhibita cogitatione: lapidibus illico obruerent: & qđ indignius fuit: oranti: atq; obſecrāti nullā dicēdæ cauſæ poteſtatē facere voluerūt. ℭ Nobilitate: laudat hūc Alb. vt exaggeret temeritatē militū: qa nulla hoīs dignitate nulla reuerentia a tā fœdo facinore deterreri potuerūt. ℭ Honoꝝ omniū cōſu. q functus oībus magiſtratibus fuerat. ℭ Quodq; acceſ. idig. nulla maior indignatio eſſe pōt q̄ negare defenſionē: ideo dicit idignatio non recepit acceſſionē: hoc eſt argumētū: qa augeri nō pōt: q ſumma eſt. ℭ Cauſæ dicendæ: Expurgationis faciendæ.

Hāniba lis furor

ITaq; minus miror: Cū ex Italia reuocatus Hānibal ad opē laboranti patriæ ferendā veniſſet in Siciliā: quæſiuit a gubernatore: qđ illud eſſet ꝓmontoriū ſibi ante oculos poſitū: erat. n. pelorus mons ab ipſo gubernatore denominatus: qđ cum ille dixiſſet. Siciliæ ꝓmontoriū eſſe: nō credens Hānibal: qa ſibi pſuadere nō poterat tā breui curſu in Siciliā veniſſe: ratus inſidias a gubernatore factas illū interfecit: poſt ea vero certior factus Italiā breui ſpacio dirimi a Sicilia: penitentia ductus gubernatorē cum vita donare nō poſſet: honor ſepulturæ donauit: q eo loco ſepultus: monti nomē impoſuit: teſte Saluſt. q đ etiā Seruius in. iii. Virgilii affirmare videt̄ eo carmine: & anguſti raraſcent clauſtra pelori: qui

tardioris a Brunduſio Apolloniam traiectus, per ſimulationē aduerſæ ualetudinis conuiuio egreſſus, maieſtate ſua: ſeruili ueſte occultata, nauiculam cōſcendit e flumine: ac maris adriatici ſæua tempeſtate fauces petiit: protinuſq; in altum dirigi iuſſo nauigio, multū, ac diu contrariis iactatus fluctibus, tandem neceſſitati ceſſit. ℭ De militibus Albini ducis.

AGe illa q̄ execrabilis militū temeritas? fecit enim, ut Aulus Albinus nobilitate, moribus, honorū omniū conſumatione, ciuis eximius, propter falſas, & inanes ſuſpiciones in caſtris ab exercitu lapidib⁹ obrueret̄: quodq; acceſſionem indignationis nō recepit, orāti, atq; obſecranti duci, a militibus cauſæ dicendæ poteſtas negata eſt.

Externa. ℭ De Hannibale Cartha.

ITaq; minus miror apud trucē, & ſcæuū Hānibalis animū defenſionis locū innoxio gubernatori fuiſſe, qui a Petilia claſſe Africā repetens freto appulſus, dū tam paruo ſpatio Italiam, Siciliamq; inter ſe diuiſas non credidit: ueluti inſidioſum curſus rectorem interemit, poſtea diligentius inſpecta ueritate, tunc abſoluit: cum eius innocētiæ nihil ultra ſepulchri honorē dari potuit. Igitur anguſti, atq; æſtuoſi maris ex alto tumulo ſpectatrix ſtatua, tā memoriæ Pelori, q̄ pūice temeritatis, ultra, citraq; nauigātiū, oculis collocata īdici cū eſt.

Pelorus vnde.

ait promontoriū eſt Siciliæ ſm Saluſt. a gubernatore Hānibalis illic ſepulto: qui fuerat occiſus per ignorantiā regis: cum ſe eius dolo crederet eſſe deceptum: q̄q̄ legatur: & ante pelorum dictum fuiſſe. ℭ A petilia: parua vrbe Calabriæ a Philoctete Pœantis filio: & Herculis ſocio condita: teſte Seruio in. iii. æneid. ſuper eo carmine: philotecte ſubnixa petilia muro. ℭ Freto appulſus: Mari ſiculo & proprie fretū: quia ibi ſemper ob anguſtias ferueat mare: eſt. n. teſte Saluſt. breue illud medium: quo Sicilia abſciſſa etiā ab Italia: quæ olim coniuncta fuerat: vnde Virg. Hæc loca vi quondam vaſta conuulſa ruina. Tantū æui: longinqua valet mutare vetuſtas. Diſſiluiſſe ferunt: cum protinus vtraq; tellus. Vna foret: venit medio vi pontus. & vndis: Heſperiū ſiculo latus abſcidit: aruaq; & vrbes. Littore deductas anguſto interluit æſtu. Ibi etiā condita eſt ciuitas: quæ teſte Liuio ab hac ſciſſura regiū dicta fuit ἀρήγνυω quod eſt diſrumpo: & frango: vnde eius deriuatiuum dicimus Rheginum: nam a regio galliem Ciſalpinæ oppido Rhegienſes dicimus. ℭ Curſus rectorem: Nauigationis gubernatorem. Virgil. huc curſus fuit. ℭ Inſpecta veritate: Vbi cognouit vera dixiſſe rectorem. ℭ Abſoluit: Crimen inſidiarum. ℭ Itaq; anguſti. & æſtuoſi maris: Erecta inquit pelori ſtatua: & Hannibalis ſceuitiæ: ſiue temeritatis: & cæſi innocentiæ perpetuum extat omnibus illac nauigantibus indicium: tantæq; rei monumentum. ℭ Vltra: citraq;: Et in Italia & in Siciliam.

ASCE.

ℭ SIquidem Cæſar impatiens tardioris traiectus. i. traductionis legionium a Brunduſio Apolloni: nam. i. quas Antonius debebat traiicere Brunduſio vrbe littorali in Italia: Apolloniam vrbem Epyri coloniam Corinthorum: quo contra Pompeium profectus erat: egreſſus cōuiuio per ſimulationem aduerſæ valitudinis. ſ. doloris in ſtomacho maieſtate ſua. ſ. imperiali occultata. i. veſte ſeruili conſcendit e flumine nauiculam: ac petiit tempeſtate. ſ. ventorum ſæua: quia multum turbulenta fauces. ſ. oſtia anguſta: & periculoſa: maris adriatici: & nauigio iuſſo protinus dirigi in altum: iactatus multum ac diu fluctibus contrariis ceſſit tandem neceſſitati. i. quia vnde profectus erat: reddit. ℭ Age (adhortandi vox) q̄. i. quantum execrabilis ſup.

fuit illa: quæ diceretur: temeritas militum. q. d. maxima. Enim. i. quia ipſa fecit: vt Aulus Albanus ciuis eximius nobilitate: quæ ſanguinis eſt: moribus qui animi ſunt: & conſumatione omnium honorū: qui partim virtutis: partim fortunæ ſunt munus: obrueretur lapidibus in caſtris ab exercitu propter ſuſpitiones falſas: & inanes. i. non ſatis veriſimiles: videlicet q exercitum latinis prodere paraſſet: quodq;. i. & quod: hoc eſt: q̄ res: non recepit acceſſionem. i. incrementum indignationis: quia in eo erat ſumme indignationis iuſta cauſa. poteſtas cauſæ dicendæ. i. ſui purgandi negata eſt a militibus duci oranti: atq; obſecranti. i. per rem ſacram: vt eſt ſacramentum: quo obſtricti erant: aut ſacram fidem obteſtanti. ℭ Itaq; cum Romani tam temere ſeuitiam ſuam exercuerint: ego minus miror locum defenſionis defuiſſe gubernatori. ſ. claſſis innoxio. i. in nullo peccanti apud animum Hānibalis trucem: & ſæuum. Qui. ſ. Hānibal repetens claſſe Aphricam a petilia paruo oppido Calabriæ. appulſus fræto. i. vi aquarum ad promontorium ſup. Siciliæ: dum non credit Italiā & Siciliam diuiſas inter ſe tam paruo ſpatio: interemit ſup. eum videlicet peloꝝ veluti rectorē curſus. i. nauigationis ſeditioſum: veritate inſpecta poſtea diligentius. i. cognito: q reuera tam parū diſtarent: abſoluit ſup. eū tunc: cū nihil vltra potuit dari innocentiæ eius præter honorem ſepulchri: quia iā interemptus erat. Igitur (quia qđ potuit fecit: ſtatua. ſ. Pelori ſpectatrix. i. ſic poſita vt ſpectatrix videat̄: quia in vertice montis: vbi ſi Pelorus vnius ſtaret: eſſet ſpectator maris anguſti: atq; æſtuoſi: qđ eſt inter Siciliam: & Italiā: e tumulo quia promontorio alto videlicet Peloro ab eo ſm Salu. dicto collocata eſt oculis nauigantium vltra & citra. i. per vlteriorē: & citeriorem partē maris indicium (Alii legunt collocatū: vt ſit: eſt indicium collocatum. i. monumentum indicatiuum) tam memoriæ pelori. ſ. gubernatoris. q̄ temeritatis punicæ: videlicet Hānibalis: ſed inuidioſæ: quæ vnius duci erat: genti aſcribit̄.

ℭ De athenienſibus.

IAm Athenienſium ciuitas ad ueſaniam uſq; temeraria, quæ decē imperatores ſuos & quidē a pulcherrima uictoria uenientes, capitali iudicio exceptes necauit. qđ militum corpora, ſæuitia maris interpellante ſepulturæ mandare non potuiſſent: neceſſitatē puniens, cū honorare uirtutē deberet. ℭ Quantum ualet error. Capi. IX.

TEmeritati proximus eſt error. queādmodū ad lædēdū par, ita cui facilius qs ignouerit, qa non ſua ſponte, ſe nauis cōcitatus imaginibus, culpæ ſe īplicat: qui q̄ late ī pectoribus hominū uagetur: ſi complecti coner: uitio, de quo loquor, ſim obnoxius. Paucos igitur eius lapſus referemus.

ℭ De Errore Populi Romani in Caium Fuluium.

CAius Fuluius Cinna Tr. Pl. ex funere. C. Cæſaris domum ſuam petens, populi manibus diſcerptus eſt pro Cornelio Cinna, in quem ſæuire ſe exiſtimabat, iratus ei, quod, cum affinis eſſet Cæſaris, aduerſus eum nefarie raptū,

IAm Athenienſium: Diximus in cap. de conſtantia: q Spartano bello: quod decem imperatores Athenienſes apud arginuſas aduerſus Lacedæmonios geſſerunt: cum poſt victoriā ea pugna nauali a prætoribus partam: ſubito exorta tēpeſtas: Athenienſium claſſe diſieciſſet: imperatores ſuoꝝ militum corpora: qui in ea pugna ceciderant: ſepulturæ mādare nequiuerunt: q cum Athenis nunciatum eſſet: inſepulta. ſ. iacere ſuoꝝ militum corpora: tam furioſa temeritate in imperatores exagitatus eſt populus: vt indicta cauſa illos dānaret legēq; ferret de ſumendo ex his ſupplicio: cum primum rediſſent: & cum forte dimarcus eo anno Socrates eſſet. i. tribunus ple. nulla ratione adduci potuit: vt tam temerariæ: & veſanæ legi conſentiret: & quia plæbiſcitum fieri non poterat: iniuſſu Socratis: illi per vim ſunt executi: quod iure non poterant: & benemeritis prætoribus: quibus præmium: ac triumphus debebatur: cum primum redierunt: ſumpſere ſupplicium. ℭ Ad veſaniam vſq;: Dum temeritatem exercet inſania iudicatur: vel quod eorū temeritas furioſa magiſq̄ audax fuiſſe videtur. ℭ A pulcherrima victoria: quam apud Arginuſas de Lacedæmoniis fuerant conſecuti. ℭ Exceptos: Dānatos. ℭ Neceſſitatem. Quia neceſſitate compulſis corpora ſepelire nequiuerunt: hanc illi neceſſitatem punire maluerunt q̄ honorare virtutem: qui triumphum decernere potius debuerant prætoribus ſuis: qui ſpecioſam ex hoſte victoriam reportaſſent.

O LIV.
Athenienſ. x. ſuos imperã. dānauerunt.

TEmeritati proximus error: In hac præfatione quaſi rationem affert: cur temeritati ſubiungat errorem: quia vtrūq; vitium ſimile: & par eſſe videatur quantum quidem ad leſionem pertinet. Sed hoc inter ſe differunt: q errori ignoſci poteſt: temeritati non poteſt: nam quēadmodum ſponſe pericula adit temeritas: ſic error ignarus culpam incurrit. ℭ Par ad lædendū: quia non minus lædit error q̄ temeritas. ℭ Vanis cōcita. imagi. Deceptus falſa imagine: dum aliud credit: aliud incurrit: ignaruſq; culpam cōmittit. ℭ Qui q̄ late in pectoribus hominū vagetur. Si inquit dicere velim q̄ multipliciter hoīes ſe erroribus implicent: errorē ipſe cōmittam. ℭ Paucos lapſus. paucos errores: nā cum oēs humana cognitione cōprehendi nō poſſint: paucos retuliſſe ſat erit.

Error a temeritate diſtat.

CA. Hel. Cin. Cæſo in ſenatu Iulio Cæſ. populus vehementer concitatus: primo per interfectores habita concione aliquantiſper lenitus eſt; poſtea vero aperto Cæſa. teſtamēto: poſtq̄ ampla Romanis legata eſſe viritim compertum eſt: ac delatum per forum corpus vulneribus deforme apparuit: ſic exacerbati ſunt animi: ſic aduerſus interfectores irritati: vt nulla ratione contineri poſſent: inſtigante inſuper Anto. & eos ad vltionem exhortante. Itaq; congeſtis: ſuccenſiſq; circa cadauer ex foro gradibus: ſubſeliis: cancellis: trapexis concremarunt: exceptis ex medio rogo incenſis ſtipitibus ad percuſſorum domos: vt eas incendio vaſtarent percurrebant: alii per omnes vrbis vicos: vt captos diſcerperent: magna cum indignatione cōmeabant: ex quibus tamen in nullum inciderunt: quia in tuto clauſi ſe continebant. Cinna vero Cæſ. æqualis: cū a decorando Cæſ. funere domum ſe reciperet in furioſam multitudinē incidit: qui exiſtimantes Corn. Cinnam eſſe: q Cæſ. affinis aduerſus eum fuerat concionatus errore decepti trucidarūt: eiuſq; caput haſtæ infixum circa Cæſ. rogum tanq̄ inferias detulerunt. Plu. in vita Cæſ. dicit: huic Cinnæ Cæſ. viſum in ſomniis priori nocte: qui illum ad cœnā inuitaret: & cū recuſaret: inuitū: & reluctantē ab eo manu fuiſſe ꝑtractū: tū ēt dicit illū eo tpe febri laboraſſe. ℭ Diſcerptus: Dilacerat⁹.

Cinna a populo diſcerptus.

ℭ IAM (continuatiua particula) ciuitas Athenienſium ſup. fuit temeraria vſq; ad Veſaniam: quæ necauit decem imperatores ſuos: & quidem. i. certe venientes a pulcherrima victoria. ſ. in bello nauali apud Arginuſas: exceptos. ſ. ſtatim in aduentu damnatos iudicio capitali. q non potuiſſent mandare ſepulturæ corpora militum: ſcilicet ſuorum: qui in ea pugna ceciderant: ſæuitia: ideſt ſæua tempeſtate maris interpellante. i. impediente: puniens neceſſitatem. ſ. derelinquendi inſepultos: cum honorare virtutem: qua hoſtes ſuperauerant.

ASCE.

Temeritati proximus error:queadmodum ſup.eſt par.i.eiuſdem poteſtatis:cum ea ad lædendū ita ſup. eſt cui quis ignouerit.i.veniam dederit facilius:hoc eſt:licet æque triſtem rem quis per errorem cōmiſerit:ac alius per temeritatem:tamen facilius erranti ꝙ temere agenti ignoſcatur.quia.ſ.error:hoc eſt errans implicat ſe culpæ:non ſua ſponte i.dedita opera:& certa ſcientia:ſed concitatus imaginibus variis.i.falſis.Qui.ſ.error.qua.i.quantum late vagetur in pectoribus hominum:ſi coner complecti:ego ſim obnoxius.i.illaqueatus vitio.ſ.erroris:de quo loquor.i. Igitur quia non omnes poſſumus:nos referemus paucos lapſus eius. ¶Cuius Heluius cinna trib.ple.petens domum ſuam ex funere.i.poſt peractum funus Caii Cæſaris.ſ.Iulii diſcerptus eſt.i.in multa fruſta dilaniatus manibus populi.ſ.Romani pro Cornelio cinna i.loco Cornelii cinæ:hoc eſt a populo per errorē credentē eū eſſe Corneliū cinnā:cū eſſet Heluius:in quē.ſ.Corneliū cinā populus exiſtimabat ſe ſæuire:cū ſeuiret in heluiū iratus ei.ſ.Cornelio:ꝙ cū eſſet affinis Cæſaris:habuiſſet ꝓroſtris.i.ante roſtra.

impiam pro roſtris orationem habuiſſet: eoq; errore propulſus eſt : ut caput Fuluii perinde, atq; Cornelii circa rogum Cæſaris, fixum iaculo ferret. officii ſui, & alieni erroris piaculum miſerabile.

¶De.C.Caſſio.

NAm.C. Caſſium error a ſemetipſo pœnas exigere coegit. Inter illū enim pugnæ quatuor exercituū apud Philippos uariū, ipſiſq; ducibus ignotum euentum: iuſſus ab eo Titinius centurio nocturno tempore, ut ſpecularetur: quo nā in ſtatu res. M. Bruti eſſent: dū crebros exceſſus uitæ petit: quia tenebrarū obſcuritas, hoſtes, ne an cōmilitones occurreret: dignoſcere non ſinebat: tardius ad Caſſium rediit. Quem is exceptū ab hoſtibus, omniaq; in eorum poteſtatē recidiſſe exiſtimans: finire uitam properauit. cum & caſtra hoſtium inuicē capta, & Bruti copiæ magna ex parte incolūes eēnt.

¶De Titinio Centurione.

TItinii uero non obliteranda ſilentio uirtus. qui oculis paulisper hæſit, inopinato iacētis ducis ſpectaculo attonitus, deinde profuſus in lachrymas, & ſi imprudēs, inq̄t, imperator cauſa tibi mortis fui: tamen, ne idipſum impunitum ſit: accipe me fati tui comitem. Superq; exanime corpus eius, iugulo ſuo gladiū capulo tenus dimiſit: ac permiſto utriuſq; ſanguine, duplex uictima iacuit pietatis hæc. erroris illa.

OLIV. ¶IMpiam orationem: Quia dixerat in concionem iure cæſum fuiſſe Cæſarem:hoc autem fecerat:vt iratum populum ſua oratione leniret. ¶Seditionemq; ſedaret officii ſui: Quod Cæſari in celebrando eius funere præſtiterat:nam inde a Pompa redibat.

NAm.C.Caſ.Relata eſt hiſtoria hæc lib.v.ca.de ſide ſeruorum exemplum pinderus:ibi ergo querenda eſt ne totiens repetatur. ¶A ſemetipſo: quia non alieno errore cæſus:ſed ſua ipſius falſa opinione deceptus:ſibi ipſi mortem intulit:deſperatione rerum: cum exiſtimaret eandem collegæ fortunam eſſe:quæ fuerat ſua:ꝗꝗ Brutus iam Cæſaris caſtra cœpiſſet: e demq; diripuiſſet. ¶Quattuor exercituum: duorum .ſ. Bruti & Caſſii:& totidem Octauiani & Anto. ¶Varium euentum:bene varium:quia ex altero cornu Brutus victor:ex altero Antonius:& e contra Caſſius : & Octauius victi. ¶Crebros exceſ.crebra diuerticula:nā cum tenebre fuiſſent obortæ centurio ſe occurrentibus aperire non audebat.ignorans:hoſtes ne eſſent:an cōmilitones amici: itaq; ſæpius deuertebat e via. ¶Exceptum : inſidiis circunuentum:& ab hoſtibus captum.

Tinei pietas in Caſſiū. TInei vero non oblitteranda:Laudat Tinei ſiue Ticinii:vt Plu.dicit:fidem:& amicitiam : qui cum in caſtra rediiſſet:ad Caſſium victoriæ corona redimitus : vbi cōperit ex ploratu & amicorum ſeſe affligentium : qui quæſtibus & vlulatibus Caſſium ignorantiæ errore deceptum mortem oppetiſſe:dolore nimio parcitus:educto enſe multa prius in ſuam tarditatē inuectus ſe ipſum transfixit. ¶Oblitteranda ſilentio:Prætereunda virtus. ¶Imprudens:quia non præuidi tarditatē meam: tibi rerum deſperationem allaturā:& tuæ mortis cauſam eſſe futuram. ¶Capulo tenus:vſq; ad capulum:Virg.Et capulo tenus abdidit enſem:eſt autem capulus enſis manubrium a capiendo dictus:Duplex victima: Caſſius & tinens tanꝙ duæ victimæ ante aras iugulatæ.

ASCE. ¶Impiam orationem aduerſus eum.ſ.Cæſarem:dixerat enim Cornelius iure cæſum: raptum.i.correptum morte nefariæ.i.deteſtandæ ſm iudicium Valerii ſm Ciceronis: & multorum aliorum iuſtiſſime. Non ergo eodē die cædes:& funus fiebat:q̄a facta cæde Corneli⁹ Cinna cōtra Cæſarē orauerat:& cū funus fieret:Heluius illi interfuerat:vt amicus eius:& populus propulſus eſt eo errore : vt ferret caput Heluii.ſ.Cinnæ perinde atq;.i.tanꝙ eſſet cor.ſ.cinnæ circa rogū Cæſaris fixū.i.affixū iaculo. O ſup.piaculū miſerabile officii ſui.i.debiti in Cæſ.fecit.n.id populus officioſius in Cæſarē:cui obſequiū ꝑſtare putabat:& errores alieni.i.cōmiſſi in Heluiū: cū in Corneliū ſe ſæuire putaret. Aut ſui.ſ.Heluii:qui meritū Cæſari impēdit officiū aſſidendo eius funeri: & erroris populi eū per errorē pro Cornelio occidentis. ¶Nā error coegit Caiū Caſſium exigere pœnas.ſ.interfecti Cæſaris:a ſemetipſo:quia ſeipſum occidit credens per errorē Brutū:qui vicerat ſuccubuiſſe. Enim.i.quia Tinius(verius ꝙ Cyneus:aut Tymeus)cēturio miſſus ab eo tēpore nocturno inter illū euentū quattuor exercituū.ſ.Octauiani & Antonii ex vna parte:& Caſſi & Bruti ex altera:apud Philippos variū:quia ex vtraq; parte vnus ducū vicerat:& alter ſuccubuerat:vicerant.n.Brutus & Antonius:ſuccubuerant Octauius & Caſſius:& ignotum ipſis ducibus.ſ.victis Caſſio & Octauio:miſſus inꝙ vt ſpecularet̃ in quonam ſtatu res Marci Bruti eſſent:dum.ſ.centurio petit crebros exceſſus viæ:q̄a obſcuritas tenebrarū nō ſinebat dignoſcere:ne.i.an hoſtes:an cōmilitones occurrerent:rediit tardius.ſ.ꝙ Caſſius ſperabat ad Caſſiū. Quē.ſ.centurionē Titiniū:is.ſ.Caſſius exiſtimans exceptū ab hoſtibus:& oīa recidiſſe in poteſtatē eorū:videlicet hoſtiū:ꝓperauit finire vitā:ſunt q dicāt hallucinatum putaſſe ſuos eſſe hoſtes:& ita ſibi neceſſe ꝓperaſſe:cū & caſtra hoſtiū.ſ.Octauianorū:erāt capta iuīcē.i.ecōtrario:ſicut caſtra eius ab Antonio capta fuerāt:& copiæ Bruti eſſent incolumes magna ex parte. Brutus tñ quoq; nihilomin⁹ ſibi letū cōſciuit. ¶Titin:us:&c. Per incidentiā addit exēplū virtutis:& pietatis in Titinio cēturione:qui q̄a nō occidit ſe per errorē:ſed ob pietatē nō eſſet huius loci exēplū.niſi occaſio necis eius ex errore nata eſſet. Ordo eſt.vero.i.ſed:virtus Titinii(ſic vt dixi: melius ꝙ cynei:aut Timei legitur)nō ſup.eſt oblitterāda.i.delēda ſilentio:q hæſit.i.fixus ſtetit:paulisper.i.per paulū tpis:attonitus.i.

ſtupefactus quaſi tonitru percuſſus inopinato ſpectaculo ducis iacentis.ſ.a ſe interēpti:videlicet Caſſi: deinde ꝓfuſus in lachrymas inquit:o imperator &ſi.i.ꝗꝗ imprudēs ſui tibi cauſa necis:tamen nē idipſum.ſ.fuiſſe cauſam necis:etiā per imprudentiā ſit impoſitū:accipe me comitē fati tui.i.mortis tuæ:& demiſit.i.deorſum mittendo infixit iugulo ſuo gladium capulo tenus.i.vſq; ad capulū:hoc eſt manubriū:quo manu tenet̃:& capit̃:ſup corp⁹ ei⁹.ſ.iperatoris exanime.i.mortuū.carēs aīa:ac duplex victima iacuit.ſ.Caio Cæſari hæc.ſ.ꝓxime dicti videlicet Titini pietatis illa.ſ.Caſſii:& hoc ſanguine vtriuſq; ꝑmixto.

¶De Satellitibus Regis Veientum.

CAeterum falſa opinatio neſcio, an præcipuam iniuriam Laertis Tolumnii Veientum Regis penatibus intulerit: nam cum in teſſerarum proſpero iactu per iocū colluſori dixiſſet, occide: & forte legati Romanorum interueniſſent: ſatellites eius errore uocis impulſi, interficiendo legatos, luſum ad imperium tranſtulerunt.

¶De ultione. Capi.X.

VLtionis āt quēadmodū acres, ita iuſti aculei ſunt. qui laceſſiti concitant̃, acceptū dolorē penſare cupiētes. quos latius complecti non attinet.

¶De Tribu Pollia.

TRi. Plebis Marcus Fuluius ad populum de Thuſculanis retulit: quod eorum conſilio ueliternos, priuernateſq; rebellaturos diceret: qui cum coniugibus, ac liberis ſqualore obſiti, cū ſupplices Romā ueniſſent: accidit: ut reliquis tribubus ſalutarem ſentētiam ſecuti ſola Pollia iudicaret, oportere publice eos uerberatos ſecuri percuti:

O LIV. Veiētes Romanos legatos violauerūt. CAeterū falſa opinio. Error iſte principiū habuit a re iocoſa:ſed crudelē exitum:cū.n.lartes Tolūnius Veientū rex taxillis forte luderet:ſupuenerunt legati Romani pacis cōditiones afferētes : tunc rex proſperū habens iactū:per iocū in coluſorē magna voce clamauit:occide:miniſtri aſtantes:errore decepti exiſtimarunt iperari ſibi:vt legatos occiderent:& ita illi tanꝙ regis imperiū exequētes legatos occiderunt. Liuius tñ dicit nō errorē fuiſſe:ſed fraudē:& hoc a rege fictū:vt ſe purgaret:& ſub ludi ſimulatione clamaſſe:occide. ¶Falſa op.ꝙ falſo opinati fuerint Satellites imperari ſibi: vt legatos occiderent. ¶Penatibus:Nā violatum iuſgentium:violata & hoſpiti iura fuiſſe vident̃:cū legatis regia vis fuerit illata. ¶Legati ro.quos quattuor fuiſſe:dicit Cic.philipp.lib.ix. Addit inſuper: ꝙ illorū ſtatuæ ad ſuū vſq; tēpus ſteterant in roſtris: fuerant autem miſſi legati .vt agerent de pace cum rege. ¶Luſum ad imperium : quod per luſum rex dixerat:illi imperatum ſibi eſſe crediderunt.

Vltioni adhibendus modus. VLtionis aūt: Vltionē dicit & ſi iuſtā : non tamen ſemper eſſe de inimico ſumendā: q̄a graues plerūq; animi perturbationes: atq; dolores concitent:glorioſum autē eſt viro forti nolle:cū poſſit: de acceptā iniuria ſumere vltionē:qđ Cæſari obtigiſſe dicit Ci.in oratione pro.M.Marcello. Animū inquit vincere: Irā cohibere:victum tēperare:Aduerſariū nobilitate : ingenio virtute:præſtantē:nō modo extollere iacentē: ſed etiā amplificare eius priſtinā dignitatē: hæc qui faciat nō ego cū ſummis viris cōparo:ſed deo ſimillimū iudico: hoc ideo dicit: q̄a difficile ſit homini acceptam iniuriā remittere: qđ nō ſemper faciendum eſt:ne impunitate maior creſcat peccandi licentia:nā vt inquit Cice.ad ſeruandā iuſtitiam non ſatis eſt eum:qui laceſſerit:iniuriæ ſuæ pœnitere:vt & ipſe: ne quid tale poſt hac cōmittat:& cæteri ſint ad iniuriam tardiores:cui tamen rei aduerſatur chriſtiana religio:quæ iniuriam ſemper remittendam eſſe iubet. ¶Iuſti aculei: Iuſti ſtimuli:& irritamenta:hoc iuxta philoſophorū ſententiā:qui dicunt: iure nos poſſe ac debere acceptam iniuriam vlciſci:quod vera religio negat. ¶Penſare:vlciſcendo.ſ.vicem doloris rependere.

TRibunus plebis Mar.Fuluius Tuſculani auctores fuerant:vt veliterni : & priuernates a Romanis deficerent : eiſq; rebellarent:quibus deinde domitis Mar.Fulu.tribu.plæb.tulit ad populum:quid te Tuſculanis fieri videretur : qui defectionis fuiſſent auctores. Tuſculani audita rogatione:cum liberis:& coniugibus ſquallore obſiti: & ſupplices Romam venerunt:a populo iniuriæ veniam miſerabiliter petentes:cæteræ trib⁹ miſericordia cōmotæ ſententiam ſalutarem ſecutæ ſunt Sola tribus popilia damnauit:eoſq; virgis cædendos:ac ſecuri percutiendos:atq; omnem turbam imbellem ſub haſta vendendam eſſe iudicauit. Tuſculani poſtea ciuitate donati:conſule Camillo:vt diximus lib.viii.cap.iii.memores iniuriæ popilia tribu receptæ:neminem vnꝙ ex ea tribu ſuis ſuffragiis magiſtratum ad vllum prouehere voluerunt. ¶Retulit: Popilia tribus. fertur in ſenatu:refertur ad populum:eſt autem referre:quod nunc principes noſtri Veneti partem ponere dicunt. ¶Squallore obſiti:ſordibus:& immundicia:ac pallore circundati:atra & lugubri veſte induti more ſupplicium.

ASCE. ¶CAEterum.ſ.ſed:neſcio:an opinatio(ſic melius ꝙ opinio)falſa.i.erronea ſatellicum(ſi tamē palliata nō fuit)intulerit penatibus Lartis Tolūnii(nominatiuus eſt lar lartis:non laertes)regis Veientum ꝑcipuā iniuriā:non quā accepit ſed quā intulit: nā cum dixiſſet per iocū colluſori.i.ei:cū quo ludebat:in proſpero iactu teſſerarū.i.illius inſtrumēti luſorii ſexangularis.occide.ſ.ſi potes:hoc eſt vince hunc iactum(quæ vox frequēter profertur in ludo latrunculorū:ſeu vt vulgo dicunt ſcacorū:nam licet corrupta voce:macto dicunt:aut mactatus ſup.es:cū amplius nil poſſis)& legati Ro.veniſſent.ſ.de pace acturi: forte.i.a caſu(caſuale enim erat:ꝙ eo tempore:quo id dixerat. Niſi vt Liuius ſuſpicatur : compoſito fecerit) ſatellites eius.ſ.Tolūnii impulſi errore vocis tranſtulerunt interficiendo legatos:luſum.i.quod rex per luſum dixerat:ad imperium.i.tanꝙ ſibi imperatum eſſet ſerio:vt legatos acciderent:Quam vero ſimilius fuiſſet:ſi aut plures colluſores fuiſſent:& ad eos dixiſſet occidite: aut vnus tantum ſatelles:qui ad ſe dictum:interpræt etur:occide:non enim quadrat:vt pluribus dicatur:occide.

VLtionis. Acturus de vltione primo cōparat eā ad ſuperiores affectationes quæ iniquæ ſunt:dicēs. Autē.i.ſed aculei i.ſtimuli vltionis quemadmodum ſup.ſunt acres.i.vehementes.& acerbi:ita ſup.ſunt iuſti:qui concitantur.i.cōmouentur:laceſſiti.i.prouocati per iniuriā cupientes penſare.i.cōpenſare : aut rependere dolorē acceptum.ſ.ex iniuria illata:quos.ſ.ſtimulos:nō attinet ad inſtitutū præſentis operis complecti.i.proſequi:latius.i.longiore proloquio : aut multis exēplis:aut non decet extendere:ſed retrahere. ¶Tribunus pl.M.Fuluius retulit ad populū.i.ad cōſultationem:& iudicium populi de Tuſculanis.i.quid cenſeret de eis faciendum:ꝙ diceret Veliternos:& priuernates rebellaturos : conſilio eorum.i. Tuſculanorū qui.ſ.Tuſculani cū veniſſent Romā cū coniugibus:ac liberis obliti ſquallore:vt qui ad miſerationem mouere volebant:accidit:vt reliquis tribubus ſecutis.i.cū relique tribus ſecutæ eſſet ſñiam ſalutarē.ſ.de abſolutione Tuſculanorū: eo ꝙ non ſatis conſtare fides criminationis:ſola Popilia ſup.tribus iudicaret oportere eos verberatos pub.percuti ſecuri.

OLIV. ¶IMBELLEM multitudinem. Senes pueros: & fœminas. ¶Sub corona venire. Vt coronati publice venderentur: ſic enim apud maiores mancipia vendebantur: & præſertim homines: & equi: Cato in oratione quadam. Satius eſt inquit: vt Po. Ro. in capitolium potitus ſupplicatum eat: q̃ coronatus veneat. ¶Vitam: ꝗ viros ſecuri dãnauit. ¶Libertatem: ꝗ imbellem tur bam ſub corona vendendam iudicauit. Illam vero vltionem: ſenatus inquit: & Po. Roma. vltionem: de qua dicturi ſumus: tacendo comprobauit: quia nullam de illa quæſtionem habere: nec quærelam facere voluit.

imbellem multitudinem ſub corona uenire. quã ob cãm Popilia tribus, in qua plurimũ poſtea Thuſculani in ciuitatem recepti potuerunt: nemínẽ unq̃ candidatũ Polliæ tribus fecit magiſtratum: ne ad eam ullus honor ſuis ſuffragiis puenitet: quæ illis uitã, ac libertatem quantũ in ipſa fuit: ademerat, illã uero ultionẽ & ſenatus, & cõſenſus oĩum approbauit.

¶De Vltione Romanorum in Adrianum.

CVm Adrianus ciues Romanos, qui Vticæ conſiſtebant: ſordido imperio uexaſſet: icircoꝗ ab his uiuus eſſet exuſtus: nec quæſtio ulla ĩ urbe hac de re habita. nec q̃rela uerſata ẽ.

Externa. ¶De Regina Tomyri, & Beronice.

CLare ultionis utraꝗ Regina & Tomyris, quæ caput Cyri abſciſſum in utrem humano ſanguine repletum demitti iuſſit: exprobrans illi inſatiabilem cruoris ſitim: ſimulꝗ pœnas occiſi ab eo filii ſui exigens. Et Beronice, quæ Laodices inſidiis interceptum ſibi filium grauiter ferens, armata currum conſcendit: perſecutaꝗ ſatellitem regium crudelis operis miniſtrum nomine Cenæum, quoniam haſta nequicq̃ petierat: ſaxi ictu proſtrauit: ac ſuper eius corpus, actis equis inter infeſta contrariæ partis agmina ad domum, in qua interfecti pueri corpus occultari arbitrabat̃: perexit.

CVm n. Adrianus: hic vrbis p̃fectus: cũ ciues Romanos: q Vticæ negociabant̃: aut alia de cauſa locũ illum habitabant tyrãnice: & crudeliter nimis haberet. Quippe quos ſeruilibus operibus adigeret. ab illis viuus cõcrematus eſt: qa tantã ſeruitutem ferre nõ poſſent. Romæ nulla de re tãta quæſtio: nulla quærela facta eſt: ex quo facile cõphræhẽdi potuit: ſenatũ vltionẽ illã cõprobaſſe. ¶Adrianus: qui: vt qdã dicunt: erat Vticæ p̃tor. ¶Sordido ĩpe. Quis illos ſuilib⁹ opib⁹ adhibebat. CLaræ vltionis vtraꝗ regina: Duaꝶ reginarũ exẽpla pponit. quaꝶ vtraꝗ grauiſſimã de inimicis ſumpſit vltionẽ: primũ exẽplum eſt Thamyris

Thamyris vlta mortem filii Cyri interit⁹.

Scythaꝶ reginæ: de qua ſic breuiter Iuſti. lib. i. Cyrus inq̃t ſubacta Aſia: & vniuerſo oriente in ptãtẽ redacto: ſcythis bellũ intulit: erat aũt eo tẽpore ſchytaꝶ regina Thamyris. quæ nõ muliebriter aduẽtu hoſtiũ territa: cũ phibere eos poſſet: vadũ araxis fluminis trãſire: permiſit: & ſibi fœliciorẽ pugnã inter regni ſui terminos rata: & hoſtibus obiectu fluminis fugã difficiliorẽ. Itaꝗ Cyrus trãſiectis copiis: cũ aliquãtiſper in Scythiã proceſſit: caſtramẽtatus eſt: deinde poſtera die cũ ſimulato metu: & quaſi refugiens caſtra deſeruiſſet. Vinũ affatim: & ea: quæ erant epulis neceſſaria reliq̃t: qd cũ nunciatũ eſſet reginæ adoleſcentulum filiũ ad inſequendũ eũ cum tertia parte copiaꝶ mittit. Cũꝗ ventum ad Cyri caſtra eſſet. ignarus rei militaris adoleſcens: veluti ad epulas: non ad p̃liũ veniſſet: omiſſis hoſtibus inſuetos barbaros vino onerare ſe patit̃: priuſꝗ ſchytæ ebrietate q̃ bello vincuntur: nã cognitis his: Cyrus reuerſus per noctem ſaucios opprimit: oẽſꝗ ſcythas cum reginæ filio interficit. Amiſſo tãto exercitũ: & qd grauius dolendũ vnico filio Thamyris orbitatis dolorẽ non in lachrymas effundit. ſed in vltionis ſolatio intendit: hoſteſꝗ recẽti victoria exultãtes pari inſidiaꝶ fraude circũdedit. Quippe ſimulata diffidentia ppter vulnus exceptũ refugiẽs Cyrũ ad vſꝗ anguſtias p̃duxit: ibi cõpoſitis in montibus inſidiis ducenta milia Perſaꝶ cum ipſo rege trucidauit: in qua victoria ẽt illud memorabile fuit: ꝗ ne nuncius tantæ cladis quidem ſupfuit: caput Cyri amputatũ in vtrem humano ſanguine repletum coniici regina iubet cum hac exprobratione crudelitatis. Satia te ſanguine inquit: quẽ ſitiſti: cuiuſꝗ inſatiabilis ſemper fuiſti. ¶Sitim: Cupiditatem: qua ſatiari nõ poterat. ¶Thamyris: Hæc regina fuit Scythaꝶ Maſſagetharum: de qua multa tradit Herodotus. ¶Et Beronice:

Beronices.

Beronice: cui & Laodice nomen fuit: Mithridatis ſuperioris regis ponti: eius: qui cũ Romanis aduerſus Ariſtonicum paulo ante bellum geſſerat: repẽtinaꝗ morte ſubtractus fuerat: filia Mithridatis vero regis ſecundi: & hoſtis Po. Ro. ſoror Ariarati Capadociæ regi nupſit: quẽ per Gordium inſidiis Mithridates ipſius Beronices frater interfici iuſſit: mortuo Ariarate: filii duo ſuperſtites fuerũt: cũ igitur Nicomedes Bityhniæ rex Capadociã cæde regis quaſi vacuã occupaſſet: Mithridates regni auidus: ficta pietate: vt nepotes in paternum regnũ reſtitueret: arma aduerſus Nicomedẽ ſumpſi: ſed vbi cõperit Laodicem: ſiue Beronicẽ ſororẽ Nicomedi nupſiſſe: ſimulata pietas in verã cõuertit̃: quare pulſo ex Capadocia Nicomede, Ariarati: qui maior natu erat: paternũ regnũ reddidit: quẽ deinde haut ita multo poſt facti pœnitẽs occidit: cum vero minor alter: qui & ipſe Ariarates dictus eſt: ab amicis ex Aſia reuocatus regnare videret̃: ipſe quoꝗ eiuſdẽ: vt vulgo credit̃ Mithridatis opera: per inſidias trucidat̃: cuius cædis dolore parcita mater: iunctis iugalib⁹ equis oblita ſexus: arma corripuit: nec prius præcipitem Cenæũ regis ſatellitẽ perſequi deſtitit q̃ eum cum haſta nequiſſet: ſaxo proſtrauit ſuperꝗ iacentis cadauer indignabũda currum egit: & inter hoſtilia tela: nullo fratris: qui tunc hoſtis erat: timore perculſa: domum: in qua cæſi pueri corpus ſeruari putabat: irrupit: eiꝗ maternalis lachrymas: & funeris officium præſtitit. ¶Infeſta agmina: Hoſtilia fratris agmina.

ASCE. ¶ET mul. imbel. & ita expertẽ cõſilii: venire. i. vẽdi ſub corona. i. ſub haſta plurimũ offerenti. Ob quã cauſam tribus pollia (Sunt tñ q falſo popilia legant) in qua. ſ. tribu Tuſculani recepti poſtea in ciuitatẽ. i. donati ciuitate potuerunt plurimũ: quia plurimi erant ad eã redacti: & ita multa habuerant in ea ſuffragia: neminẽ: pro non aliquẽ fecit vnq̃ candidatũ polliæ tribus. i. petitorẽ magiſtratus. ne vllus honor perueniret ad eã. ſ. tribũ polliã: ſuffragiis ſuis: videlicet tuſculanoꝶ: quæ. ſ. tribus pollia: ademerat illis. ſ. Tuſculanis: vitã. ſ. in adultis: & armipotẽtibus: & libertatẽ. ſ. imbelli multitudini: quantũ fuit in ipſa. vero. i. ſed & ſenatus & conſenſus oĩum approbauit ſaltẽ per diſſimulationẽ illã vltionẽ tanq̃ iuſtã. ¶Cũ etiã Adrianus. ſ. p̃fectus vrbis apud Vticã agens: vexaſſet ciues Ro. qui cõſiſtebant Vticæ. i. in ea vrbe puinciæ Aphricanæ: imperio ſordido. i. auaro: & hominibus liberis indigno: & eſſet exuſtus ab eis. ſ. ciuibus Romanis viuus iccirco. i. ppter ſordidũ imperiũ: nec vlla quæſtio. i. inquiſitio habita eſt in vrbe. ſ. Roma de hac re: nec quærela eſt verſata. i. agitata a populo: aut patribus tanq̃ indigna: de qua

quæſtio fieret. ¶Claræ vltionis. ſ. actiue ſup. fuit. i. claram vltionẽ fecit vtraꝗ regina. ſ. Tomyris (qd potius dicã q̃ Thamyris) regina Scythiæ: quæ iuſſit caput Cyri regis Perſaꝶ abſciſſum. ſ. poſtq̃ callide victus erat: dimitti in vtrẽ. i. ſaccũ ex corio repletum ſanguine humano: exprobrans illi. ſ. Cyro: inſatiabilẽ ſitim cruoris: dicens: ſacia te ſanguine: quẽ ſitiſti: ſimulꝗ exigens ab eo pœnas filii occiſi. ſ. reginæ occiſi ab eo. ſ. Cyro. ¶Et Beronice. ſ. regina Ponti vxor Mithridatis regis: & filia: & ſoror: vt Oliue. declarat q̃etiã mater: vnde beatiſſima a Plynio p̃dicat̃: quæ. ſ. Beronice: & . i. etiã ſup. dicta eſt Laodice: (Sic Oli. ſentit: ordo tñ pbat alioꝶ lectionẽ: quæ eſt: Et Beronice: quæ & Laodices: &c. vt ſit inſidiis Laodicis: &c.) grauiter ferens filiũ. ſ. ſuũ: Ariaratẽ maiorẽ: interceptũ ſibi inſidiis. ſ. fratris ſui Mithridatis: cõſcendit currum armata: & perſecuta ſatellitem regium. i. a Mithridate: qui ſe pro rege gerebat: miſſum miniſtrũ crudelis operis. i. interfectionis veri hæredis regni nomine Cenæum. i. qui miniſter dicebat̃ Cenæus: proſtrauit ſup. eum ictum ſaxo. q̃m petierat. i. inuaſerat ſup. eum. nequicq̃. i. fruſtra: haſta: quia non poterat eũ pertingere: equis. ſ. currũ trahentibus actis ſuper corpus eius. ſ. Cenæi: perrexit ad domum: (vnde licet appropriatis præpoſitionem ſubdere) in qua arbitrabatur corpus pueri interfecti occultari: perrexit dico inter agmina contrariæ partis. ſ. fratris: a quo ſatelles ille ſubmiſſus fuerat: infeſta. i. ita inſtructa: vt vim inferant occurſuris.

¶De Morte Iaſonis.

IAſonẽ theſſalũ Perſaꝶ regi bellũ inferre parãtem, an ſatis iuſta ultio abſumpſerit: ambiguæ æſtimatiõis eſt. Taxillo. n. Gimnaſiarcho a q̃buſdã iuuẽibus pulſatũ ſe cõqueſto, p̃miſit, ut aut tricẽas ab his dragmas exigeret, aut denas plagas ſingulis imponeret. quo poſteriore uindicta uſo, q uapulauerant, Iaſonẽ interfecerũt: animi non corporis dolore pœnæ modũ æſtimãtes. cæteꝶ paruo irritamẽto ingenui pudoris maximæ rei expectatio ſubruta eſt: q̃m opinione Græciæ tãtũ in ſpe Iaſonis, quantum in effectu Alexandri reponebat̃.

¶Dicta improba, aut facta ſcelerata. Capi. XI.

¶De Tullia.

NVnc quatenus uitæ humanæ, tum bona, tũ etiã mala ſubſtitutis exemploꝶ imaginibus proſequamur, dicta improba, & facta ſcelerata referantur. unde autem potius q̃ a Tullia ordiar̃ quia tẽpore uetuſtiſſimũ, cõſcientia nefariũ, uoce monſtri ſimile exẽplũ eſt. Cũ carpento ueheretur: & is, qui iumẽta agebat: ſucceſſis frenis cõſtitiſſet: repentine moræ cãm req̃ſiuit: & ut cõperit corpus patris Seruii Tulii occiſi ibi iacere: ſupra id duci uehiculũ iuſſit: quo celerius in cõplexũ interfectoris eius Tarq̃nii ueniret. Quãtã impia, tãꝗ probroſa feſtinatione, nõ ſolũ ſe æterna infamia, ſed ipſum etiam uicum cognomine ſceleris cõmaculauit.

OLIV. Iaſon.

IAſonẽ Theſſalũ: Hic Iaſon Theſſaloꝶ rex apud oẽs maximi nominis: & æſtimationis fuit: adeo vt nemo dubitaret: quin Perſaꝶ regẽ fuiſſet ſubacturus: niſi antea fuiſſet interceptus: q̃ Perſis qd inſtituerat: bellũ inferret: nã forte ita accidit vt theſillus gymnaſiarcus: qa rege in delitiis quodãmodo habebat̃: a laſciua quadã iuuentute pulſaret̃: qui vbi ad regẽ quærelã detulit: rex duaꝶ vltionum illi opinionẽ dedit: vt vel a ſingulis iuuenibus a q̃bus pulſatus fuerat: triginta dragmas exigeret: vel decem ſingulis plagis infligeret: qd poſtremum vltionis genus maluit: & ita ingenuos adoleſcẽtes ſeruilib⁹ plagis affecit: qd illi grauiter ferentes in regẽ a quo pulſationis iniuriã accepiſſe exiſtimabant: vltionis irã conuerterunt: & nimio dolore concitata regẽ obtrũcarunt: incertum eſt inquit: an iuſta fuerit horũ adoleſcentũ vindicta: an crudelis: qui ex parua cauſa tantũ regem ſuſtulerunt. ¶Gymnaſiarcho: Principi Gymnaſii. ¶Animi nõ cordis dolore: Adoleſcẽtes inquit nõ dolore: quẽ ex plagis ſenſerant: ſed pudore quodã cõmoti ignominioſam iniuriam ferre non potuerint. ¶Cæterum paruo irritamento: Magna inquit expectatione græcia tota fuſtrata eſt: quæ hũc Iaſonem non minus q̃ Alexandrum perſas aliquando ſuperaturum ſperabat. ¶Maxime rei expectatio: Vt per ſas totum orientem ſubigeret.

NVnc quatenus vitæ: pfeſſus eſt ab operis initio Val. ſe viroꝶ illuſtrium facta ſimul: ac dicta memoratu digna hoc opere cõplexurũ: vt habeant hoĩes quartũ virtutũ gloriã pſequi: quo itẽ vitioꝶ obprobria fugere debebãt: vt igit̃. qd pollicitus eſt exequat̃: de ĩprobe dictis & factis dicere aggredit̃: vt his cognitis homines ab eis deterreantur. ¶Vnde potiuſq̃ a tullia: Nota

Tulliæ crudelitas contra patrẽ

eſt hiſtoria: Liuius auctor lib. i. cæſo per inſidias Tarquinio priſco. & in eius locũ Seruio tullo tanaq̃lis arte ſubſtituto: duo ſupererãt Tarq̃nii filii: quoꝶ Tullus veritus: ne idẽ ſibi qd & ſocero euenerat: forte cõtingeret: vtrũꝗ ſibi generũ aſciuit: erant autẽ illi filiæ duæ natura longæ diſpares. Sed forte ita accidit: ne duo violenta ingenia matrimonio iungerent̃: nã ex fratribus alter mitioris: ferocioris alter erat ingenii: fortuna credo fuit Po. Ro. quo diutius: regnante Seruio: Romanũ firmaretur imperiũ: angebatur ferox tullia nihil materiæ in viro eſſe: neꝗ ad cupiditatẽ: neꝗ audaciã: eſſe tota in alteꝶ Tarquiniũ uerſa: eũ mirari cũ virum dicere regio ſanguine ortum. Spernere ſororem: quæ virũ nacta muliebri ceſſaret audacia: cõtrahit celeriter ſimilitudo eos: vt malũ malo fiat aptiſſimũ: ſed initium turbandi omnia a fœmina ortũ eſt: ea ſecretis viri alieni aſſuefacta ſermonibus: nullis verboꝶ contumeliis parcere: de viro ad fratrẽ: de ſorore ad virum: & ſe rectius viduam: & illum cælibem fuiſſe futurũ q̃ cum impari iungi: aut elangueſcere aliena ignauia dicebat: & ſi ſibi eum: quo digna eſſet virum dediſſent dii domi ſe propediem viſuram fuiſſe regnum: qd apud patrem viderat: celeriter adoleſcentẽ ſuæ temeritatis implet Aruus Tarquinius & Tullia minor prope funeribus. Hæc maritũ: ille vxorẽ ſubſtulit: cũ domos vacuas nouo matrimonio feciſſent: iunguntur nuptiis magnis non prohibent Tullo q̃ approbante. Tũ vero indies infeſtior tulli ſenectus infeſtius cœpit eſſe regnũ. Iam. n. a ſcelere aliud ſpectare mulier ſcelus nec nocte: nec interdiu virum conquieſcere patiebatur: monebat: vt potius habere q̃ ſperare regnum vellet: meminiſſet ſe Tarquinii filium eſſe: cui Romanũ debebatur imperiũ: ne prius deſtitit q̃ illũ ſtimulis veluti furiis ad arripiendum patri regnum incendit: quibus ille inſtinctus circuire: & prenſare minoꝶ gentium patres cœpit: admonebat eos paterni beneficii: ac pro eo gratiam repetebat: alliciebat donis iuuenes. ingentia pollicebatur. Ideꝗ ſocero ſtruit inſidias: & cũ agendæ rei tẽpus viſum eſt: ſtipatus agmine armatoꝶ in ſuoꝶ irrumpit: regiam ſedem occupat: multa in ſocerum grauiter inuectus: quæ populo regẽ inuiſum reddere poſſent: cui cõcionanti cũ superueniſſet: ſeruius: & ab eo queſiſſet: quid ita auſus eſſet. Ille ferociter reſpondit: ſe patris ſui te-

nere ſedem:orta deinde ab vtriuſq; fautoribus contentione.factoq; populi concurſu in curiam:apparebat regnaturum qui viciſſet:tunc Tarquinius neceſſitate iam ipſa cogente vltima audere multo & ætate: & viribus validior medium arripit ſeruium:elatum e curia in inferiorem partem per gradus deiecit.deinde ad cogēdum ſenatum in curiam rediit: fit fuga regis apparitorumq; comitum:ipſe prope exanguis cum ſemianimis regio comitatu domum ſe reciperet: perueniſſetq; ad ſummum cyprium vicum:ab his:qui miſſi a Tarquinio fugientem conſecuti erant: interficitur. creditur quia non abhorret a cætero ſcælere admonitu Tulliæ:id eſſe factum:carpento (id certæ.quod ſatis cōſtat)in forum inuecta:nec reuerita cætum virorum præſentium euocauit virum e curia:regēq; prima appellauit:a quo faceſcere iuſſa ex tanto tumultu:cum domum rediret:perueniſſetq; ad cyprium vicum:flectere carpentum in dexteram iuſſit aurigam: vt incollem equiliarum veheretur: reſtitit pauidus:& frænos inhibuit:is qui iumenta agebat iacentemq; dominæ ſeruium trucidatum oſtendit:fœdum:inhumanumq; deinde traditur ſcelus:monumentoq; locus eſt:quem ſceleratum vicum appellant:quo amens agitantibus fororis:viriq; cæſorum furiis Tullia per patris corpus Carpentum egiſſe fertur:partemq; ſanguinis:accedis paternæ cruento vehiculo contaminata ipſa:reſperſaq; tuliſſe ad penates ſuos:atq; viri:quibus iratis malum regni principium: ſimiles deinde exitus ſequerentur. ¶Quia tempore vetuſtiſſimum.Reddit rationem:cur incipere a Tullia vellit: quia exemplum ſit vetuſtiſſimum. ¶Conſcientia nepharium:Quia id cogitare quaſi nephas ſit. ¶Carpento:Vehiculi genus eſt. ¶Succuſſis frænis:Præſſis & inhibitis. ¶Quo celerius in complexum:Liuius hoc in reditu fuiſſe dicit. ¶Impio & probroſa: Scelerata & vituperoſa:quæ per patris corpus Carpentum agi iuſſerit. ¶Aeterna infamia: Quia tam impium facinus oblitterari nunq̃ poterit ipſum vicum ſceleris cognomine:quia ſceleratus vicus dictus eſt.

ASCE. ¶IASONEM:&cæ. Ambiguæ æſtimationis eſt: an vltio ſatis iuſta abſumpſerit.i.de medio viuentium ſuſtulerit Iaſonem Theſſalum:nō quidem argonautarum principem:ſed alterum:qui multo poſt natus eſt:parentem inferre regi Perſarum bellum.Enim.i.quia:ipſe permiſit Taſſillo(ſunt qui Taxilio ſcribant)gymnaſiarcho.i.principi gymnaſii: cōqueſto ſe pulſatum a quibuſdā iuuenibus:vt aut exigeret ab iis dragmas tricenas.i.a ſingulis triginta:aut imponeret.i.infligeret ſingulis denas plagas.i.ictus.quo.ſ.Taſſillo vſo poſteriore vindicta.i.plagas inferente:ſup.iuuenes:qui vapulauerant.i.percuſſi fuerant:interfecerunt Iaſonem.ſ.regem ſuum:æſtimantes.i.appretiantes:& penſitantes modum.i.menſuram pœnæ: dolore animi.i.illata animis iniuria:non dolore corporis.Cæterum.i.ſed expectatio maximæ rei:videlicet victoriæ de Perſis per Iaſonem obtinendæ:ſubruta.i.ſubuerſa eſt:paruo irritamento pudoris ingenui.i.inflictione decem plagarum.dicit maximæ rei. (Et eſt antitheſis honeſta)qm̄ tantū reponebatur in ſpe Iaſonis.ſ.habita de Iaſone:q̃tū in effectu Alexādri.ſ.Magni.qui iā Perſidem:& oēs circūiacentes nationes vſq; ad Indos ſuperauerat:opinione Græciæ.i.ſm opinionē:quā græcia de Iaſone cōceperat.

Nunc.i.deinceps dicta improba.i.improbanda:& facta ſcelarata referentur.ſ.a nobis:quatenus.i.quantum nos proſequimur imaginibus exemplorum ſubſtitutis.i.ſtatim illatis: tum.i.ſimul bona.ſ.in quouis genere bonorum: tum etiam mala vitæ humanæ.Vnde autem ordiar potius.ſ.improbe dicta: ac facta: q̃ a Tullia.ſ.Seruii regis Romanorum filia.q.d.a nullo:ac nulla.Quia exemplum ſup.eius:aut de ea:eſt vetuſtiſſimum quantum ad res domeſticas: tempore:nefarium conſcientia:quia contra pietatem a Deo:& a natura inſtitutam:& ſimile monſtri voce.i.narratione:aut locutione.Cum.i.quando ſup.Tullia veheretur Carpento.i.vehiculo rotato:& is qui agebat iumenta conſtitiſſet frenis ſuccuſſis.i.clam ad ſe tractis; ne procederent iumenta: ipſa requiſiuit cauſam moræ.i.immorationis repentinæ.i.ſubito ortæ: & vt.i.poſtq̃ comperit ex gubernatore: corpus Seruii Tulli patris.ſ.ſui: hoc eſt Tulliæ occiſi iacere ibi.ſ.ante Carpentum: iuſſit vehiculum duci ſupra id.ſ.corpus patris:quo.i.ideo vt ipſa veniret celerius in complexum interfectoris eius.ſ.Tarquinii Superbi.Qua feſtinatione tam impia.& tam probroſa:ipſa Tullia non ſolum maculauit ſe æterna infamia: ſed etiam maculauit ipſum vicum cognomine ſceleris:quia dicitur vicus ſceleratus.

OLIV. Fimbrie ſcelerate dictum.

¶De Fimbria.

NOn tam atrox. C.Fimbriæ & dictum,& factum:ſed ſi per ſe æſtimetur: utrunq; audaciſſimum. id egerat,ut Scæuola in funere. Ca.Marii iugularetur, quem poſtq̃ ex uulnere recreatum comperit: accuſare apud populum inſtituit: interrogatus deinde quid de eo ſecus dicturus eſſet:cui pro ſanctitate morum, ſatis digna laudatio reddi non poſſet:reſpondit: obiecturum ſe illi quod parcius corpore telum recepiſſet: licentiam furoris ægræ reipubli.gemitu proſequendam.

NOn tam atrox:Hic eſt fimbria:quia occiſo Valerio:cuius legatus fuerat: exercitum ſibi vendicauit:hic poſt mortem .C. Marii cum in Syllanos atq; ſenatum ſupra modum ſeuiret iuſſerat Scæuolam integerrimum:& ſanctiſſimū virum in.C. Marii tumulo tanq̃ victimam iugulari:quo ad locum ducto: cum miniſtri altius vulnus non intuliſſent: ille a vulnere recreari quodāmodo videbatur.Fimbria hoc audito:quod.ſ.letale vulnus non admiſiſſet illi diem dixit ad populū: res profecto non ſolum improba:ſed etiam ridiculoſa:quærentibus ergo ex eo: quid nam obiiceret viro integerrimo: ſentius illum reſpondit recepiſſe telum. De hoc Fimbria Plinius in fine breuiter ſic tradit:Fimbria a Sylla pergami oppſſus corrupto exercitu deſertus ſemet occidit. ¶Non tam atrox:ſunt qui velint hoc nomen a græco deducere Τρόφω q̄ comedo μεχον Τροζω. inde deduci atrox quaſi comeſtabile a vero priuatiuum eſt non comeſtabile.hoc eſt crudum:& acerbum:ergo atrox crudele:& acerbum: ſed non vſq; quaq; græcis ita dandum: eſt vt nihil nobis relinquatur:ergo ab atro magis atrocem deriuari puto. ¶Vt Scæuola.de hoc Scæuola Luca.libro ſecundo. Te quoq; neglectum violatæ Scæuola dextræ.Ante ipſum penetrale deæ:ſemperq; calentes:mactauere focos parum ſed feſſa ſenectus. Sanguinis effudit iugulo.flammiſq; pepercit.Aegræ reipubli.triſtis:& afflictæ reipub.

ASCE. ¶NON &c.Et dictum & factum Caii fimbriæ non ſup.fuit tam atrox:vt ipſius Tulliæ:& ideo ſi conferatur ad factū Tulliæ mitius videatur: ſed ſi vtrunq; æſtimetur per ſe.i.ſeorſum ab altero:ſup.factu eius eſt audaciſſimum:nam ipſe egerat id: vt ſcæuola vir integerrimus iugularetur in funere:quaſi mittendus in inferias Caii Marii:quem.ſ.ſcæuolam poſtq̃ comperit recreatum ex vulnere.ſ.ſuſcepto in funere Marii:inſtituit accuſare apud populū: Interrogatus deinde quid dicturus eſſet ſ.coram populo:de eo.ſ.ſcæuola:ſecus.ſ.ac bonū:cui laudatio non poſſit reddi ſatis digna pro ſanctitate morum?Reſpondit ſe obiecturū illi:q recepiſſet corpore Tellum partius.i.non ſatis profunde.Licentiam.i.o licentiam furoris proſequendā ægræ.ſ.difficulter gemitu reipu.quia licet tota reſpu.gemat:nō tamen ſatis digne gemuerit:aut reipu.ægræ.ſ.in animo ciuiū.

LVcio vero Catilina:Saluſtius Catilina inqt lege plaucia interrogatus erat a.L.Paulo poſtremo diſſimulādi cā aut ſui expurgādi:ſicut iurgio laceſſitus foret in ſenatū vēit:tū.M.Tullius cōſul:ſiue timēs pntiā:ſiue cōmotus ira:orationē habuit luculētā:atq; vtilē repu.q̃ poſtea edidit ſcriptā:ſed vbi ille aſſedit Catilina:vt erat parat[9] ad diſſimulāda oīa: dimiſſo vutlu:voce ſupplici poſtulare a patribus cœpit ne qd de ſe temere crederēt:ea ſe familia ortū: ita ſe ab adoleſcentia dicebat vitā inſtituiſſe:vt oīa bona in ſpe hērēt:nec exiſtimarēt ſibi pricio viro:cui[9] ipſius:atq; maiorum plurima bñficia in plæbē eēnt:pdita repu.opus eē:cū eā ſeruaret.M.T.inqlin[9] ciuis vrbis Romæ ad hæc maledicta alia cū adderet:obſtrepere oēs hoſtē:& parricidiā vocaāt:tū ille furibundus inqt:qñqdē ego circūuēt[9] ab inimicis pces ago: icendiū meū ruina vra extinguā:deinde ſe ex curia domū ,ptipuit. ¶Incendiū excitatū:Perturbationē vrbis cōiuratione ſuſcitatā.Si aqua nō potuero:Perſtat i trāſlatiōe:qa incēdiū dixerat: q qua extinguitur. ¶Cōſciētiæ.eſt.i.qa ſui ſceleris cōſcius erat:ſtimulis qbuſdā agitabatur:nā vt inqt ille: neq;.n.cōſiſter mēte:crimina ſæua ſinūt. ¶Cōati pricidii:Parricidiū tā de parentib[9] q̃ de pria dr:vñ & pricidæ ſæpe dicunt a Valerio q Cæſarē interfecerunt:quaſi parentum patriæ.

OLIV. Atrox Catilina apud ſenatum.

¶De.L.Catilina.

LV.uero Catilina in ſenatu. M.Cicerone incēdiū ab ipſo excitatū dicēte, ſentio, īquit, & qdē illud ſi aqua non potero:ruina extinguā quē qd aliud exiſtimemus, q̃ cōſciētiæ ſtimulis actū, ſimulachrū a ſe inchoati parricidii peregiſſe.

¶De Magio Chilone.

COnſternatum etiam Magii Chilonis amentia pectus:qui.M.Mar.datum a Cæſare ſpiritū, ſua manu eripuit.uetus amicus, & Pō. militiæ comes.indignatus aliquos ſibi amicorum ab eo præferri urbem enim, a Mithylenis quo ſe contulerat repetentem, in Athenienſiū portu pugione confodit:protinuſq; ad irritamenta ueſaniæ ſuæ trucidāda tetendit. amiciciæ hoſtis. diuini beneficii interceptor. publicæ religionis, q ad ſalutem clariſſimi ciuis recuperandam attinuit, acerba labes.

COnſternatū ēt.P.Magi chilonis.De morte.M.Marcelli.Serui[9] ſulpi.ad Cice.epiſtola.Et ſi ſcio nō iocundiſſimū nunciū.Ad decimū inqt cal. Iunii cū ab epidauro pyreum naui aduectus eſſem: ibi Marcellū collegā noſtrū cōueni:eūq; ibi diem cōſumpſi:vt cū eo eſſem:poſtero die cū ab eo digreſſus eſſem:eo cōſilio:vt ab athenis in boetiā irē:reliqq; iuriſditionē abſoluerem:ille vti aiebat ſupra maias Italiā verſus nauigaturus erat:poſtridie cū ab athenis ,pficiſci in aīo haberē circiter horā decimā noctis poſthumius familiaris meus ad me venit:& mihi nunciauit.M.Marcellū collegā noſtrū poſt cœnæ tēpus a Magio Chilone familiari eius pugione pcuſſum eē:& duo vulnera accepiſſe:vnum in ſtomacho: alterum in capite ſm aurē:ſperare tamē eum viuere poſſe. Magium ſeipſum interfeciſſe:poſtea ſe a marcello ad me miſſum eſſe:q hæc nunciaret:& rogaret:vt medicos cogerē:coegi & e veſtigio eo ſum ,pfectus prima luce:cū nō lōge a pyreo abeſſem:puer acidini obuiā mihi venit cū codicillis: in qbus erat ſcriptū:pauloante lucē marcellū diē ſuum obiiſſe:ita vir clariſſimus ab homine deterrimo acerbiſſima morte eſt affectus:& cui inimici pp dignitatē pepercerāt:inuētus eſt amicus.q ei mortē afferret:& reliqua. ¶Datū a cæſare ſpi.Confecto bello ciuili:qd inter cæſarē:atq; pompeiū ſuſcitatū erat.Cæſar rerum potitus multos ſibi aduerſos:q Pōpeiū ſecuti fuerant: in patriā reſtituit:in gratiamq; recepit:inter quos &.M.Marcellū:pro quo ſenatus vniuerſus interceſſerat: ſupplexq; a cæſare petierat:vt ſibi vir tantus cōdonaretur:cuius pcibus fatigatus Cæ.ſenatui cōceſſit:qd fratri marcelli denegauerat: nā Marcelli frater ſæpius ad cæſaris pedes ,puolutus ſuppliciter petierat a cæſare:vt ignoſceret fratri:illūq; in gratiā reciperet:qd nunq̃ a cæſare īpetrare pōtuerat:reſtituto itaq; marcello Cæ.multi gratias egerūt:iter quos Cice.q orationē habuit luculentiſſimam: Marcellus vero & ipſe in patriā redire recuſabat:malebatq; exul vbiq; q̃ in patria ſine libertate viuere:tandē cōſiliis:& pcibus amicorum victus cæſaris munus:qd illi āplū:& honorificū offerebat:vt reſtitutis ſibi oībus bōis ſuis in patriā cū ſumma dignitate redire::accepit. ¶Datū ſpiritū:qa q̃tū in cæſare fuit:illū vita donauit:& reditū in patriā conceſſit. ¶Indignatus ali.ſi.pſ. grauiter:& iniquo animo ferebat:Marcellū:& alios multos a Cæ.fuiſſe reſtitutos:ſe vero neglectū:& ptermiſſum:ne tāti muneris cōpos fieret Marcellus in athe.portu illū pugiōe trāſfixit:deinde penitentia:ſiue diſputatiōe ductus: aut furore cōcitatus ſibiipſi quoq; mortē intulit. ¶Amicitiæ ho.exaggerat hoc facinus dicēs:eū amicitiæ:& religiōis iura in acerba Marcelli morte violaſſe. ¶Diuini beneficii interceptor:hoc ad aſſentationē dictū eſt beneficiū a cæſare datum diuinum appellando. ¶Acerba lues publi.religionis:Ruina:& aſpera peſtis pub.religionis:nam hæc Chilonis impietas: q̃ vſus eſt Marcellū: ad rempubli.pertinere videbatur:quia vniuerſa ciuitas pro Marcelli ſalute magnopere laboraſſet.

Chilo Marcelli interfector.

¶LVCIVS ve.Ca.(M.Ci.dicente.i.eū.M.Ci.diceret in Senatu.incendiū.ſ.vrbis excitatū ab ipſo.ſ.Cati.inquit ſentio.i.ita eſſe concedo:& quidē extinguam.ſ.illud incendiū:qd excitatū a me dixit Ci.ruina.ſ.vrbis :ſi non potuero.ſ.extinguere aqua. qa ædificia incenſa:ſi aqua extingui nequæunt:diruuntur:ne vicinis noceant:ſed per alluſionē ad ædificia aliud intellexit Catil. vnde author.Quē.ſ.Catilinā quid aliud exiſtimemus peregiſſe.ſ.animo:q̃ actū.i.ipulſum ſtimulis cōſciētiæ.i.ruine q̃ (vt ipſe ſib: conſcius erat)vrbi parauerat:peregiſſe.ſ.animo:aut minacibus verbis ſimulachrum.i.fantaſticā apparentiā animo eius obuerſantē pricidii.i.patriæ excidii inchoati a ſe.q.d.nihil. ¶Conſternatū.Ordo eſt.Pectus ēt Magii chilonis ciuis Ro.& partes cæſarianas ſecuti:conſternatū eſt.i.ſtupefactū amentia.i.ſtoliditate & impotētia animi ob æmulationē:qui.ſ.Magius eripuit ſua manu ſpiritū.ſ.vitalē. ¶Datū a Cæ.ſ.Iulio:ens ſup.vetus amicus ſup.Marcelli: & comes.i.ſectator militiæ Pompeianæ: vt etiā Marcellus indignatus aliquos amicorum præferri ſibi ab eo.ſ.Cæſare:q Marcellū ,ppter honeſtiſſimos interceſſores in gratiā receperat:pterito magio.Enim.i.quia:ipſe Magius confodit pugione ipſum Marcellum in portu atheniē.repetentem vrbē.i.redeuntē in patriā a Mitylenis:quo Magius cōtulerat ſe:& ita vterq; alteri obuiam factus eſt: & ipſe magius ductus pœnitentia:tetēdit.i.accelerauit protinus ad irritamenta ſuæ veſaniæ trucidāda.i.ad ſeipſum veſania vexatū trucidandum: ens ſup.hoſtis amicitiæ:qa ægte tulit recōciliatū Cæſari Marcellū:interceptor.i.impeditor:ne ad cōſummationē pduceretur: beneficii diuini.i.a diuo cæſare in Marcellū collati:& acerba lues.i.pernicies:aut labes:publicæ religionis.i.charitatis patriæ in Marcellū ob ſanctitatē eius:quod.i.quæ res attinuit ad ſalutē clariſſimi viri recuperandam. Quādocunq;.n.quis aliquid facit ob mandatū diuinum:aut virtutem hominum eo nomine:ne ob pt̄ermiſſum officium deus offendatur:tunc reſpectus habetur religionis.Vnde Senatus:populuſq; Romanus noſcens Marcellū zelo reip.contra Cæſarē ſtetiſſe:pro eo interceſſit.

ASCE.

OLIV. Chilo ſibi mortem conſciuit.

Hanc crudelitatem: Chilonis impietatem omnium maximam exiſtimaſſem: niſi tuditanus eam atrocitate facta ſuperaſſet: & reuera hac impietate maior nulla eſſe potuit: quid enim crudelius: aut magis impium q̃ a filio parẽtes vt hoſtibus gratificaretur: occidi: cum enim illum hoſtibus indicaret: occidiſſe videtur: hic igitur Tuditanus latentẽ patrem a triumuiris proſcriptum; cum a miſſis interfectoribus quæreretur: non ſolum indicauit: ſed eius quoq; vultus: & oris liniamenta: & ætatis tempus: quibus cognoſci poſſet miniſtris aperuit: ex quo factum eſt: vt qui ab amicis occultabat: ab impio filio proderetur. ¶ Notas corporis: ſigna: & liniamenta corporis. ¶ Senex de filiis magis vita. Hoc ad exaggerandam filii impietatem dicit: q etiam in media cæde pater de filii ſalute ſolicitus eſſet: & tam pium fratrem filius ſceleratus prodere non dubitauerit. ¶ Incrementis: Bonorum acceſſionibus. & augumentis: itaq; eſt infœlix. Maior inquit illi miſeria fuit: q indicatus eſſet a filio q̃ q interficeretur. ¶ Auctore cædis. ſ. filio miſerior ꝑpter filium: qui cedis paternæ fuiſſet auctor indicio ſuo: neq; enim ſibi tam acerba mors videbatur q̃ filii proditio.

Tullius annalis paternæ necis auctor.

Cvius facti: Hoc ſimile eſt ſuperiori: ſed in hoc differunt: quod Tuditanus tantum latentis patris indicator: hic etiam paternæ cædis ſpectator: non enim ſibi ſatis fuit: cædis miniſtros ad latentem patrem duxiſſe: niſi ante oculos patrem occidi vidiſſet: bis ergo parricida conſilio: & ſpectaculo. ¶ Ad quæſtoria comitia. Vt filius quæſtor crearetur. ſuaq; ꝑſentia; quo ad poſſet: filio ſuffragaretur. ¶ Sed ne fide eius tutius eſſe poſſet. Quam a filio non potuit clientem fidem eſt conſecutus: vt occultaretur: quam tutam eſſe impietas filii nõ permiſit: qui eum prodidit. ¶ Bis parricida. Et cum patrem prodidit & cum occidi ſpectauit.

Ne vectius quidem ſalaſſus: Crudelitatem vxoris expertus eſt vectius iſte: quia triumuiris proſcriptus cum ad poſticas vxoris ædes ꝓfugiſſet ab ea non eſt admiſſus: quare vehementi indignatione cõmotus: ne in perſequentium manus ꝑueniret: ſibi gladio pectus transfixit poſteſq; crudeliſſimæ coniugis ſanguine aſperſit: vxor igitur virũ non prodidit ſed ſuis manibus quodãmodo iugulauit: nam idem eſt auctorem: & actorem cædis eſſe. ¶ Nec parum amari Liptote ẽ: ac ſi diceret amariſſimi. ¶ Quanto enim leuius eſt: Ac ſi diceret: idem ſcelus eſſe videtur alicui mortis cauſam: atq; ipſam mortem inferre.

¶ De. C. Turanio.

Hanc crudelitatẽ, cui nihil adiici poſſe uidetur. C. Turanius atrocitate parricidii ſuperauit. Namq; triumuirum partes ſecutus: ꝓſcripti patris ſui prætorii: & ornati uiri latebras, ætatẽ, notaſq; corporis, quibus agnoſci poſſet: centurionibus edidit: qui eum perſecuti ſunt. Senex de filii magis uita, & incrementis, q̃ de reliquo ſpiritu ſuo ſolicitus, an icolumis eſſet: & an imperatoribus ſatisfaceret: iterrogare eos cœpit. e quibus unus ab illo inquit, quem tantopere diligis demõſtratus noſtro miniſterio, filii indicio occideris: protinuſq; pectus eius gladio traiecit. collapſus itaq; eſt infœlix authore cædis, quam ipſa cæde miſerior.

¶ De filio Tullii Hannalis.

Cvius facti acerbitatẽ. L. Tullius Hannalis ſortitus, cum in campum ad quæſtoria comitia filii deſcedens, proſcriptum ſe cognoſceret: ad clientem ſuum confugit. ſed ne fide eius tutus eſſe poſſet, ſcelere nefarii iuuenis effectũ eſt. ſiquidem per ipſa ueſtigia patris militibus ductis, occidendum eum in conſpectu ſuo obiecit. bis paricida, conſilio prius: iterum ſpectaculo.

¶ De Vxore Vitii Sallaſſi.

Ne Vitius quidem Sallaſſus proſcriptus parum amari exitus. quem latentem uxor interficiendum, quid dicam, tradidit? an ipſa iugulauit? Quanto enim leuius eſt ſcelus: cui tantũmodo manus abeſt?

ASCE. ¶ Hãc: &c. Camius Turanius (aut vt Oliuerius legit Tuditanus) ſuperauit atrocitate parricidii. i. cædis patriæ ab eo procuratæ; hanc crudelitatem: ſcilicet. Magii: cui nihil videtur poſſe adiici: cum ſit grauiſſimum talem virũ etiam amicum ſola æmulatione trucidaſſe. Namq; ſup. Turanius ſecutus partes triumuirum: ſcilicet Antonii: Lepidi: & auguſti: edidit: ideſt expreſſe indicauit centurionibus latebras patris ſui proſcripti: viri prætorii: ideſt qui aliquando prætor fuerat: & ornati. ſ. ſciẽtia: & virtute: & ætatem: & notas. i. inſignia corporis: quibus poſſet agnoſci: ſcilicet a centurionib⁹: qui ſunt perſecuti eum: ſcilicet patrem Turanii: Senex: ſcilicet pater depræhenſus magis ſollicitus de vita filii: & incrementis filii: ſcilicet ad honorem & ad gloriam: quã de reliquo ſpiritu ſuo: ideſt parte vitæ reliqua cœpit interrogare eos: ſcilicet centuriones: an ſup. filius eſſet incolumis: & an ſatisfecerat: aut iam tum ſatisfaceret imperatoribus: ſcilicet triumuiris: e quibus: ſcilicet centurionibus vnus inquit: tu occideris noſtro miniſterio: ſed indicio filii demonſtratus ab illo: quem diligis tantopere: & ſup. centurio traiecit protinus pectus eius: ſcilicet patris gladio. Itaq; infœlix: ſcilicet pater collapſus eſt ens miſerior: authore cædis videlicet filio: q̃ ipſa cæde. quam innocens obiit. ¶ Cuius: ſcilicet iam dicti facti acerbitatem Lucius Tullius Annal s ſortitus: quia ſimilem: aut maiorem paſſus eſt: cum deſcendens in campum: ſcilicet Martium ad comitia quæſtoria filii: ideſt in quibus: filius quæſturam petierat: cognoſceret ſe proſcriptum: ſcilicet a triumuiris: confugit ad clientem ſuum: vt in eius domo tutus lateret: ſed effectum eſt ſcelere iuuenis: ſcilicet filii eius nefarii: ideſt deteſtandi: & indigni: qui nominetur: ne: ſcilicet pater eſſe tutus fide eius: ſcilicet clientis: quis quod in ſe fuit: patrono fidem præſtitiſſet. Siquidem: ideſt quoniam militibus ductis: ſcilicet a filio per ipſa veſtigia patris: filius ſup. obiecit eum: ſcilicet patrem ſuum occidendum in conſpectu ſuo: ens ſup. parricida bis: prius. i. priori (vt dicunt) vice: conſilio: quia patrẽ indicauerat iterum. i. ſecunda vice (ſi modo liceat ita dicere) ſpectaculo: quia ſuſtinuit cædem patris videre. ¶ Nequidem: ideſt non etiam: aut non ſaltem Vitius Sallaſſus (vbi alii legunt vetius Fallaſſus) proſcriptus: ſcilicet ab iiſdem: ſup. fuit exitus parum amari: immo multum amari. Quem latentem vxor? quid dicam: an tradidit interficiendum: an ipſa iugulauit: quaſi dicat cum eum prodiderit: aut excluſerit? occaſionaliter eum iugulauit. Enim. i. quia: quanto leuius: ſup. eſt ſcelus eius: cui manus abeſt tantummodo: cum ſup. cætera: vt conſenſus: & indicium adſint: quaſi dicat minimo.

OLIV. Illud autem facinus: Scipio a caſtulone carthaginem ad vota ſoluenda diis: munuſq; gladiatorũ: quod mortis cauſa patris: patruiq; parauerat edendum rediit: gladiatorũ ſpectaculum fuit non ex eo genere hominũ: ex quo iam iſtis comparare mos eſt ſeruorum: qui venalem ſanguinem habent voluntaria omnis & gratuita opera pugnantiũ fuit: nam alii miſſi ab regulis ſunt ad ſpeciem inſitæ genti virtutis oſtendendam: alii ipſi profeſſi ſe pugnaturos in gratiam ducis: alios æmulatio certamẽq; traxit: vt quas diſceptando controuerſias finire nequiuerant: eo vt voluerant pacto: ferroq; decernerent: neq; obſcuri generis homines erant: ſed clari: illuſtreſq; corbis & orſua patrueles fratres de principatu ciuitatis: ferro ſe ceraturos ꝓfeſſi ſunt. Corbis maior erat ætate. Orſue pater princeps proxime fuerat: a fratre maiore poſt eius mortem accepto principatu: cum verbis diſceptare ſcipio vellet ac ſedare iras: negatum: id ambo dicere cõmunib⁹ coguatis: nec alium deorum: hominumue q̃ martem ſe iudicem habituros eſſe: robore maior: minor flore ætatis ferox mortem in certamine q̃: vt alter alterius imperio ſubigeretur ꝓoptantes: cum dirimi a tanta rabie nequirent: inſigne ſpectaculum exercitu præbuere: documentumq;: q̃tum cupiditas imperii malũ inter mortales eẽt maior vſu armorum: & aſtu facile ſtolidas vires iunioris ſuperauit. ¶ Duo regis filii diſſentit a Liuio Val. hoc loco: non enim fratres ſed patruelis fratres fuiſſe dicit Liuius. ¶ Gladiatorio munere. In ludis funebribus adhibebantur gladiatorum paria inter ſe ad ſanguinem: vel ad mortem vſq; certantium: vt ſupra diximus. itaq; eiuſmodi ludi celebriores habebantur: quo plures gladiatores occubuiſſent. ¶ Carthagine eni ciuitas eſt hiſpaniæ: quæ noua dicta eſt: ad differentiam veteris: quæ ſuit in africa. ¶ Fortunæ iu. quia fortuna voluit: vt maior i quo iuſtitia: pietaſq; illuſtrior erat: victor exiſteret.

Mitridates. Mitridatis factum mulo ſceleratius? q non cum fratre: ſed cum patre de regno certauit cum enim regnandi libidine nimia eſſet in cenſus: præmaturam: & celerem patris mortem cupiebat: q̃ cum illi clam inferre non poſſet: nec palam auderet occupata regni parte: bellum indixit. Sed pater mortẽ præuentus ſceleratam filii cupiditatẽ adimpleuit. ¶ In quo quis: aut homines vllos: ſimile inquit monſtri: vel certe miraculis erit: ſiquis in eiuſmodi bello quod filius aduerſus patrem ſuſcipit: inueniri potuerit: qui aut auxilia præſtare: aut deos inuocare auſus fuerit. ¶ Pro admiratione habetur loco miraculi ducitur.

Saria ſtris factũ deteſtabile. Vtvanq̃ quid hoc. Quaſi dicat bellum: quod cum patre habuit Mitridates: non tam videtur admirandum: cum & Sariaſter idem fecerit in Tygranem eius patrem armeniæ regem: hic ſariaſter: vt tradit plut. in vita Pompeii: poſt pulſum e prouincia Mitridatem: qui ad tygranem in armeniam profugerat: a patre defecit & Pompeium in armenia vocauit: illiq; venienti occurrit ad fluuiũ maraxẽ vinctis copiis: vrbes: & oppida patris cũ Pompeio pariter expugnat. Sed tygranes audito aduentu Pompei cognitaq; defectione filii: cõicato cũ amicis conſilio: hiſq; in regiam & arcẽ collocatis: ad Pompeiũ ſupplex confugit: fretus illius humanitate: ac ſuauiſſimis moribus. erroribus veniam petiit: q̃ impetrata: vt diximus in cæde humanitate: cum illum Pompeius in dextera parte: filiũ in ſiniſtra iuxta ſe collocaſſet: atq; inter illos regnũ partitus eſſet: impius filius ſariaſter id egre tulit: a Pompeio inuitatus ad cenam: reſpondit non ſibi opus eſſe Pompeio: ſe Romanorũ alium inuenturũ: cui carior eſſe poſſit: quibus verbis iratus Pompeius illum in vincula conici: & ad triumphum reſeruari iuſſit. Vale. vero dicit hunc in patrẽ conſpiraſſe cum amicis: deteſtabili coniuratione: humano. ſ. ſanguine facta. conſtat tamẽ illum a Pompeio in triumphum fuiſſe ductũ. ¶ Inuſitatum vllis gentibus: quaſi apud alias nationes non idem fieri conſueuerit.

Externa. ¶ De Duobus fratribus filiis regiis.

Illud autem facinus, quia externũ, trãquilliore affectu narrabitur. Scipione Africano patris, & patrui memoriam gladiatorio munere Carthagine noua celebrante: duo regii filii nuper patre mortuo, in arenam proceſſerunt: polliciti q; ſunt ibi ſe de regno præliaturos: quo ſpectaculũ illud illuſtrius pugna ſua facerent. eos cũ Scipio monuiſſet: ut uerbis contendere, quam ferro dimicare mallent: uter regnare deberet: ac iam maior natu cõſilio eius obtemperaret: minor corporis uiribus fretus in amentia perſtitit: initoq; certamine pertinacior impietas fortunæ iudicio, morte multata eſt.

¶ De Mithridate.

Mithridates autem multo ſceleratius qui non cum fratre de paterno regno, ſed cum ipſo patre bellum de dominatione geſſit. in quo quis aut homines ullos adiutores inuenerit: aut deos inuocare auſus ſit, pro admiratione habetur.

¶ De Sariaſter filio Tigranis regis.

Qvãq̃ qd hoc q̃ſi inuſitatũ illis gẽtibus miremur? cũ Sariaſter aduerſus patrẽ ſuũ tigranẽ Harmeniæ regẽ, ita cũ amicis cõſenſerit

ASCE. ¶ Illud autem facinus. ſ. qd ſequit: narrabit affectu tranquilliori: quia externũ: externa autem nos minus afficiunt. Scipione Aphricano celebranti cartha. noua: q̃ eſt in hiſpania: memoriã patris: & patrui. ſ. P. & Cnæi ſcipionũ in hiſpania interemptorũ: munere gladiatorio (qd propter effuſionẽ ſanguinis diis inferis: & manibus occiſorũ gratiſſimum eſſe credidit miſera gentilitas. Illud autẽ genus dimicandi in harena: vbi par pari opponebat: dictũ eſt munus: ꝑpterea q ex eo quaſi muneris loco voluptatẽ captabat populus) duo filii regii patre mortuo nup. i. pauloante: alii tamẽ nõ fratres: ſed e fratribus genitos dicunt proceſſerunt: in harenã. i. locũ dimicandi harena: ne ſanguine fuſo lubricus fiat ſparſim: & polliciti ſunt ſe ꝑliaturos. i. cõcertaturos ibi videlicet in harena: quo. i. ideo vt: facerẽt illud ſpectaculũ illuſtrius ſua pugna. Cũ ſcipio monuiſſet eos: vt mallent diiudicare. i. diſcernere verbis. ſ. diſceptando de iure ſuo q̃ ferro. i. armis: vter. ſ. eorũ deberet regnare. (Alii legũt: vt verbis diſcernere q̃ ferro dimicare mallent: ſed ſic non congruit: qd addit: vter regnare deberet: cũ verbo dimicare: dereliq ergo: vt iueni) ac maior natu obtemperaret iam conſilio eius. ſ. Scipio. aut q prudentior erat aut q melius de iure ſuo ſperabat: cum ſenior eſſet: iunior fretus viribus corporis ꝑſtitit in amentia. ſ. ſua. i. maluit ferro q̃ verbis rem diſcernere: & re certamine inito: impietas pertinacior: videlicet iunioris mulctata eſt. i. punita morte: iudicio fortunæ: q̃ in tali dimicatione multum poteſt: non q res aliqua ſit fortuna: ſed q fortuito euenire ſolet: vt iuſtior cauſa iterdũ ſuccũbat: vnde talis concertat o ab eccleſia nõ probatur. ¶ Mithridates autem ſup. egit ſceleratius multo: q non geſſit bellũ. i. non concertauit de paterno regno cum fratre: vt

ſuperiores fecerunt:ſed cū ipſo patre de dominatione.i.tyrannide:non enim viuo patre:verum regnum eo inuito poſſidere poterat:in quo.ſ.bello habetur pro admiratione:q.i.quomodo mithridates.ſ.iunior:aut inuenerit vllos adiutores:aut auſus ſit inuocare deos:cum dii malis artibus:& turpibus:ne dū nefandis inceptis auxiliū nō pſtēt:licet interdum vltionē differendo malos regnare permittant.Quod audire deberent Chriſtiani:qui in re peſſima ſe cruce muniunt:aut oratione:aut ſacrificio:cum ad Italia deus ſurdas habeat aures:Scimus enim:quia deus peccatores(pſertim ad peccata pertinentia)non exaudit.❡Quamq̄ quid.i.ad quid miremur:hoc.ſ.facinus mithridatis quaſi inuſitatum illis gentibus.q.d.fruſtra: cum Sariaſter ita conſenſerit cum amicis.i.ita cōmunicauerit:& coniurationem firmauerit aduerſus patrem ſuū tigranē regem Armeniæ.

ut omnes dextris manibus ſanguinem mitterent:atq; eū inuicem ſorberent. uix ferrent pro ſalute parētis tam cruenta conſpiratione fœdus facientem.

❡De quodā,q īterficere uoluit.Octauianū Augu.

SEd quid ego iſta conſector,aut qd in his im moror? cū unius paricidii cogitatone cūcta ſcelera ſuperata cernā? oī igit̄ impetu mentis,omnibus indignationis uiribus,ad id lacerandū pio magis,q̄ ualido affectu rapior. Quis enī amicitiæ fide extincta,genus humanū cruētis ī tenebris ſepelire conatum,profundo execrationis debitæ,ſatis efficacibus uerbis adegerit? Tu uidelicet efferatæ barbariæ immanitate truculentior habenas.Ro. īperii,quas princeps,parenſq; noſter ſalutari dextera continet capere potuiſti? Haud te cōpote furoris in ſuo ſtatus mūdus manſiſſet. Vrbē a Gallis captā,

OLIV. ❡DEXtris manibus ſanguinem emitterent.Haurirente dextris ſuis ſanguinē: nā vt teſtis Hero. Apud barbaras nationes:execratiōis:& iuriſiurandi mos fuit:vt e dextris manibus ſanguinē hauſtū vino pmixtū biberent:cū hac execratione:vt qcunq; a fœderis lege:& cōiuratione defeciſſet:execrabilis eſſet.❡Conſpirationis:igit̄ aduerſus tygranem factæ filius ſe ſocium: & principem præbuit. ❡Inuicem ſorberent. Confuſum admixtūq; ſanguinē ex eoꝝ dexteris hauſtum combiberēt: qđ & Catilina in coniuratione ſua feciſſe dicit̄.Vix ferrent pro ſalute patris.Qui veſtigiū aliquod humanitatis habent:non ſuſtinerent pro ſalute patris hanc fieri execrationē:quā aduerſus patrem ſariaſter feciſſe dicitur.❡Tam cruenta cōſpiratione:Quæ humano ſanguine ſanciebatur.

Seianus contra Cæſaré.

SEd qd ego iſta cōſector:Hoc exēplū totū ē in aſſentatione poſitū:& aperta nimis:atq; ipudēs aſſentatio:q̄ nō ſine lectoris faſtidio legi poſſit. Coniuratione.n.q̄ aduerſus tiberiū auſus eſt moliri ſeianus cunctis reipub.calamitatibus dicit nō ſolū cōferendam:ſed ēt eſſe pferendam.Sueto.in vita Tyberii:Seianū inqt res nouas moliētē: q̄uis iam & natalē eius publice celebrari:& imagines aureas coli paſſim videret:vix tādē & aſtutia magis:ac dolo q̄ principali auctoritate ſubuertit:nā primo:vt a ſe p ſpeciē honoris dimittere:collegam ſibi aſſumpſit in quinto conſulatu:quē longo interuallo abſens ob id ipſum ſuſceperat.❡Deinde ſpe affinitatis:ac tribunitiæ poteſtatis deceptū inopinantē criminatus eſt pudēda:miſerandaq; oratione:cū inter alia patres cōſcriptos pcaret̄: mitterent alteꝝ e conſulibus:q ſenē ſe & ſolū in cōſpectū eoꝝ cū aliquo pſidio pduceret.Sic quoq; diffidens:tumultūq; metuēs Druſum nepotē ſuū:quē in vinculis adhuc Romæ cōtinebat ſolui ſi res poſceret:duciq; cōſtitui pceperat.Aptatis ēt nauibus ad quaſcunq; regiones meditaret̄:fugā ſpeculatus ex altiſſima rupe idētidēq; ſigna:q nuncii morarent̄ tolli procul:vt qcqd factū pſentiret.mandauerūt.Verū & oppſſa cōiuratione.Seiani nihilo ſecuriore:aut conſtantiore p.ix.proximos mēſes non egreſſus eſt villa:q̄ vocat̄ Iouis.Hanc igit̄ coniurationē deteſtat̄ Vale.q̄ dicit p aſſentationē ad humani generis euerſionē: excidiūq; ptinuiſſe:extincto.n.impatore Tiberio:a quo genus humanū regeret̄:id a tanto īperatore deſertū pituꝝ eſſe videbat̄.Sed qd ego iſta cōſector.Quaſi ſeipſum rephendit Vale.q; dū in alienis exēplis narrandis intētus eſt:deteſtādā aduerſus Tiberiū ſeiani cōiurationē ptermittat:q atrocitate facti cūcta ſcelera ſupaſſe videat̄.❡Omni igni.īpetu mētis.Quādo q dē hoc ſuperat oīa ſcelera totis habenis ad id lacerandū īpellor.❡Impetu.i.impulſu & ardore mentis.❡Pio:magiſq; valido. Potenti.qa īpares ſunt rei tātæ vires ingenii mei:nec mihi tāta eſt dicēdi copia q̄ parē huic facto deteſtationē redder̄ poſſet. Quis.n.amicitiæ fide.Nō ſatis dignis verbis hoc ſeiani ſcelus vituperari poſſe dicit:q amicitiæ fide violata genus humanū in diſcrimē occidēdo impatorē adducere noluerit.❡Genus humanū.Quia ſi in vno impatore totius generis humani ſalus ſit repoſita.❡In pfundo.In baratro.❡Tu videlicet efferate:Apoſtrophat ad ſeianū: quē omnib⁹ barbaris dicit eſſe crudeliorē:q Romanū īperiū voluerit ītercipere:qđ ſi factū fuiſſet:totus terraꝝ orbis cōfuſus:perturbatuſq; fuiſſet:ac ppemodum euerſus.❡Vrbē a gallis captā.Poſtq̄ magnitudine:& atrocitate criminis īuectus eſt in ſeianū:nūc p cōparationē illius impietatē exagerat:dicit.n.oēs clades Romanoꝝ ab hoſtibus acceptas:cū hoc tanto ſcelere nō poſſe cōferri: qđ q̄tū in eo fuit:nō modo referre:veꝝ ēt ſupare omnes Romanæ vrbis calamitates voluerit.❡Vrbē a gallis captā:Nota eſt hiſtoria:quomodo.

Brēnus. Brēno duce:galli:fuſo fugatoq; apud aliā exercitu Ro.vrbe cœperunt:& totam pter capitolium flāma ferroq; vaſtarunt.

ASCE. ❡Vt omnes emitterēt dextris manibus ſanguinē:atq; ſorberēt eū inuicē.i.alter alterius:qđ magis mirandū eſt.Quia.ſ.armenii vix ferrent.i.paterent̄:ſup.filiū facientē fœdus tā cruēta cōſpiratione pro ſalute parentis: vt nunc cōtra eā fecit.❡Sed qd ego conſector iſta.ſ.externa:gētibus illis ſolita:& in qbus parū iacturæ res totius vniuerſi fecerit:aut quid īmoror in his:cū cernam cuncta ſcelera ſuperata.❡Cogitatione.i.conceptu:& propoſito vnius parricidii.ſ.Seiani in Tyberium(cum tamen vulgo in titulo habeatur de quodam:qui Octauianum:&c.cum nō Octauianū:ſed Octauium a doctis appellatū cōſtet.) Igitur ego rapior omni impetu mentis:& oībus viribus indignationis ad lacerandū.i.acerrime deteſtandū: id.ſ.parricidiū: affectu magis pio.ſ.in patrē patriæ q̄ valido:quia nō valente tātopere ipſum dilacerare quātū velit:& quātū meruit.Quis.n. adegerit pfundo debitæ execrationis verbis ſatis efficacibus.i.potentibus conatū.i.eum:qui conatus eſt:vtpote Seianū:ſepelire in tenebris cruentis genus humanū:& hoc fide amicitiæ extincta.ſ.per cædē Tyberii a perfido Seiano factā.q.d. nullus: videlicet tu(quem vt nefandū hominē nō nominat)o Seiane truculētior.i.dirior:īmanitate barbariæ efferatæ.i.ferali feritate furētis:potuiſti capere.i.inuadere.habenas.i.gubernacula Romani imperii:quas princeps:& parēs noſter.ſ.Tyberius Cæſar: continet dextera ſalutari.i.ſalutifera? Certe mundus haud.i.nō manſiſſet in ſuo ſtatu.i.periiſſet: te cōpote furoris.i.ſi exequi potuiſſes parricidium:quod per furorem concepiſti.Tu voluiſti repreſentare.i.iterum exhibere:& innouare ſaltem in valore: & vincere:immo etiam ſuperare:amentibus propoſitis furoris tui:Vrbem.ſ.Romā captā a Gallis.i.malum: qđ tūc paſſa eſt.

OLIV. ❡ET trecentoꝝ iclytæ gētis.Trecēti & ſex Fabii aduerſus veiētes ſuis opibus:ſuiſq; ſumptib⁹ gerendū bellū ſuſceperunt: q apud Cremerā p iſidias cæſi oēs ad vnū fuerunt:q̄ familia penit⁹ extincta fuiſſet:ni vnus q per ætatē arma ferre nō poterat: Romæ relictus eā ppagaſſet:de qbus Oui.li.faſto.ii.Hæc fuit illa dies:in qua veientib⁹ armis:Tercentum Fabii ter cecidere duo.Vna domus vires:& onus ſuſceperat vrbis.Sumunt gētiles arma poſſeſſa manus:&c.q̄ ſequunt̄:Ex hac igit̄ familia:vt diximꝰ:vn⁹ tm̄ ſupfuit:a quo duxit originē.Qui.ille Fa.M.de quo Ennius:& alii.Vnus q nobis cunctando reſtituit rē:Vñ & Oui.Nā puer īpubes:& adhuc nō vtilis armis.Vn⁹ de fabia gēte relict⁹ erat.ſ.vt poſſes olim tu maxīe naſci:Cui res cūctādo reſtituēda foret.

& trecētoꝝ īclytæ gētis utroꝝ ſtrage fœdatā,allienſem diē,& oppſſos in Hiſpania Scipio.& Traſimenum lacū,& Cānas,bellorūq; ciuiliū domeſtico ſanguine manantes furores,amētibus ppoſitis furoris tui repræſentare,& uincere uoluiſti? Sed uigilarūt oculi deoꝝ.ſydera ſuū uigorē obtinuerūt.aræ,puluinaria tēpla,pſenti numine uallata ſunt.Nihil qđ p capite Auguſti,ac patria excubare debuit.torporē ſibi pmiſit.& in primis author,& tutela noſtræ incolumitatis iupiter,ne excellētiſſima merita ſua totius orbis ruina collaberent̄:diuino conſilio puidit. Itaq; ſtat pax.ualēt leges.ſyncer⁹ priuatim,ac publici officii tenor ſeruat̄.Qui aūt hæc uiolatis amicitiæ fœderibus tētauit ſubuertere:oī cū ſtirpe ſua.P.R.uiribus obtrit⁹,ēt apđ īferos,ſi tm̄ illuc recept⁹ ē:q̄ meret̄ ſupplicia:pepēdit.❡De mortib⁹ ñ uulgari.Ca.XII.

HVmanæ aūt uitæ cōditionē pcipue primus & ultimus dies cōtinet:qa plurimū intereſt qbus auſpiciis īchoet̄:& quo fine claudat̄. ideoq; eū demū felicē fuiſſe iudicamus:cui & accipere lucē proſpere,& reddere placide contigit. Medii tpis curſus prout fortuna gubernaculū rexit:modo aſpero,modo trāquillo motu pagit̄:ſpe ſemp minor,

❡Alliēſem diē.Qui īter nefaſtos dies cōnumerat⁹ ē:eo q; bis eo die romāi clade fuiſſent affecti:& ab alia fluuio dictus.vbi Roman⁹ exercit⁹ a gallis fuſus turpiter fuerat:atq; fugat⁹.❡Oppſſos:ī hiſpania Scipiōes Cn.& P.fratres:q celtiberoꝝ pſidia decepti:cū duob⁹ cōſularib⁹ exercitib⁹ in hiſpania cæſi fuerūt:de qb⁹ ſatis ſupra dictū ē.❡Traſimenū lacū.Apud quē Hānibal Cn.Flaminiū cū exercitu deleuit.❡Et cānæ:vbi Paulus Aemilius cū Terētio Varrōe cū ingēti clade fuere ſupati: vt ſæpius dictū ē.❡Sed vi.oc.de.Reſpicit ad id:qđ Iuli⁹ Cæſar in ſydus dr̄ eē trāſlatus.❡Are pul.tē.ac ſi diceret cuncta numina omniſq; diuitias:tūc p īperatoris ſalute vigilauit.❡Et in primis auctor Iuppiter.Rectæ Iouem ſepata a cæteris diis tanq̄ patrē regēq; hominumq;:ſic & Vir.de Priamo. Forſitan & Priami fuerint: q̄ fata requiris. ❡Nec excel.me.ſua.qa regnante auguſto:pax fuit in toto orbe terraꝝ:in quo ſtatu & Tiberius acceperat imperiū:qđ mortalibus Iuppiter cōceſſiſſe vī.❡Itaq; ſtat pax. qa numinū clæmentia omnia placata: & geta ſeruātur. ❡Qui āt hoc tentauit:Dicit ſeianū cū vniuerſa ſtirpe eē deletū.❡Et quas meruerat.Cōſpiratōis pœnas dediſſe.

Traſimenus Cannæ.

HVmanæ aūt vit.cō.Dicturus de hominū morte non vulgari:pfat̄ quodāmō:& humāæ vitæ cōditionē ex ortū & occaſu hominū cognoſci: vt eū vere fœlicē dicamus:q natus optimis auſpiciis vitam honeſtiſſime finierit:ſed cū vita:q̄ fruimur breuis ſit:dicit memoriā noſtri faciēdā eē q̄ maxīe longa virtute:& reꝝ geſtaꝝ gloria.ne vitæ cupiditate ducti.malimus in ocio & languore diutius viuere:q̄ breue tpis ſpaciū factis illuſtrare.❡Primus di.quo ſydere naſcat̄ qſpiā.❡Et u.quo gñe mortis extinguat̄.❡Præcipue.q.d.ñ negauerim cæteros quoq; dies ad cōſiderationē vitæ cōferri:ſed pcipue notādus ē primus vitæ dies:quo ſit ſydere natus:nam ſi bēigno fuerit ortus plurimū valet ad reliquū vitæ tps fœliciter exigendū.❡Et re.p.c.iuxta illud Solonis:qđ ab Oui.ſumptū ē:ſed.ſ.vltia ſemp:expectāda dies hoī ē:diciq; beat⁹ Añ obitū nemo ſupmaq; funera debēt.❡Medii.āt tpis cur.Mediū inqt vitæ ſpaciū p fortūæ libidine verſat̄:vt mō ſit amaritudie.mō ſit iocūnditate reſperſum.❡Pro vt.f.g.rc.Non ſine rōne gubernaculū dixit:nā vt inqt Lactantius firmia.de falſa religione fortunæ ſimulachꝝ cū copia & gubernaculo fingebat̄:tanq̄ ea eſſet:q̄ opus tribueret:& humanaꝝ reꝝ regimē obtineret:cui opinioni & Vir.aſſentire vī:qui fortunam omnipotētē appellet & hiſtoricus:q ait ſed pfecto fortuna in omni re dñatur.ē aūt fortuna vt ab eodē Lactantio diffinit̄.accidētiū reꝝ ſubitus: atq; inopinatus euentus.Ci.tm̄ li.de diuinatiōe fortunā pœnitus tollit:cū dicat nihil eſſe tā cōtrariū rōni:& cōſtātiæ q̄ fortunam:vt ne in deum quidem cadere poſſe videat̄:vt ſciat qd caſu & fortuitu futurū ſit.ſi enī ſit illud:certe eueniet:ſi certe eueniet:nulla eſt fortuna.❡Spe ſemp mi.quia homines ſe diutius victuros eſſe ſperant:ſed vitæ curſum ſpe ſemp breuior eſſe ſolet:ſed duplici ratione fit breuis:& q; ſibi longiorē vitā vnuſquiſq; pſumit:& q; ſine oratione tranſigitur a multis.

ASCE. ❡ET fœdatā ſtrage trecētoꝝ viroꝝ īclytæ gētis.ſ.fabiæ apud cremerā occiſæ:& diē alliēſem īfauſtā pp ſtragē Romanoꝝ a Gallis acceptā:& ſcipiōes.ſ.fratres duos Cn.& Publiū oppſſos in hiſpania a pœnis fraude cœltiberoꝝ:& lacū trāſimenū: & cānas.i.loca:apud q̄ Hānibal īmanē Romāoꝝ ſtragē edidit:& furores belloꝝ ciuiliū:vt Marii & ſyllæ:cæſaris & Pōpeii:Auguſti & pcuſſoꝝ cæſaris:manātes ſanguine domeſtico.Sed oculi deoꝝ vigilarēt:qa deleta ē cōiuratio:& ſeianus ad ſuppliciū tractus:vt Iuuena is late docet.ſydera obtinuerūt ſuū vigorē: inter q̄ cæſaris aſtrū fingebat̄ repoſitū.❡Aræ puluinaria.ſ.in templis diis pro ſalute principis poſita:vt in illis dii excubarēt tēpla.ſ.deoꝝ vallata.i.munita ſunt numine.ſ.deoꝝ pñti.ſ.p inuocationē:vñ licet vulg⁹ forte putarit ſimulachra eē deos:tm̄ prudētiores nō tm̄ ſatis prudētes:qa vanū erat ante lucē ſurgere) putabāt nō deos eē:ſed deoꝝ domicilia:ad q̄ p iuocationē deſcēdebāt.Nihil.ſ.numinis:aut diuinitatis: qd debuit excubare pro capite.i.ſalute auguſti.ſ.tiberii:ac patria.i.pro ſalute patriæ pmiſit ſibi torporē.i.dormitationē: q̄ torpentes facit:& in primis.i.pcipue Iuppiter author:& tutela īcolumitatis noſtræ.ſ.Romanæ:aut noſtri ſeculi:puidit diuino cōſilio: ne excellētiſſima merita ſua tēpla:& alia īperii īſignia:q̄ merito & bñficio Iouis Ro.aſſecuti erāt.collaberent̄ ſup.cum ruina totius orbis. Itaq;.i.& ita:qa dii vigilauerunt p tiberio & īperio eius:pax.ſ.ſub auguſto nata:ſtat.ſ.in vigore ſuo: leges valent:tenor officii priuati:ac publici ſeruat̄ ſyncerus.i.īteger:& īcorruptus(Hoc āt bōi habet id gen⁹ aſſentatōis:q; dū p aſſentationē dñt principes optimos eē:tacite vt tales ſint admonēt)āt.i.ſed:is ſup.videlicet Seian⁹:q tētauit ſubuerter̄ dicta hæc.ſ.bōa: obtritus viribus Populi.Ro.cū omni ſtirpe ſua pepēdit(legā pēdit)qa dicit meret̄:quaſi adhuc pēderet)exoluit ſupplicia q̄ meret̄:ēt apud inferos:ſi tm̄ receptus eſt illuc.i.ad ſedes īferoꝝ.Nā miſeri mortales credebāt deteriorē cōditionē illoꝝ:q non reciperent̄ ab inferis vt manes ſepultoꝝ:& q hic iuſta non eſſent aſſecuti:tales.n.vt.vi.æ.nei.dicit̄.Centū erant annos: ex egyptiaca hæreſi.

dũ cupide uotis extẽdit: & fere ſine rõne cõſumit. Nã & ſi eo bene uti uelis: etiã paꝝ ampliſſimũ efficies numeꝝ annorũ, multitudine opeꝝ ſuperando. Alioqui quid attinet inerti mora gaudere: ſi magis exigas uitã, quã approbes? ſed ne longius euager: eoꝝ mentionẽ faciã, qui non uulgari genere mortis abſumpti ſunt.

¶ De Tullo Hoſtilio.

Tullus Hoſtilius fulmine ictus cũ tota domo conflagrauit. Singularẽ fati ſortẽ, qua accidit, ut columẽ urbis, i ipſa urbe raptũ, ne ſupremo qdẽ funeris honore a ciuibus decorari poſſet, cœleſti flamma in eadẽ conditione redactũ, ut eoſdem penates, & regiam, & rogũ, & ſepulchrũ haberet.

¶ De duabus Mulieribus.

Vix uerisimile eſt in eripiẽdo ſpiritu idẽ gaudiũ potuiſſe, quod fulmen: & tamen idẽ ualuit. Nũtiata.n.clade, quæ ad lacũ Traſimenũ inciderat: altera mater ſoſpiti filio ad ipſam portã facta obuia, cõplexu eius expirauit: altera cũ falſo mortis filii nuntio mœſta domi ſederet: ad primũ cõſpectũ redeũtis exanimata eſt. Genus caſus inuſitatũ: quas dolor non extinxerat: lætitia conſumpſit.

Humanæ &c. Aũt.i.ſed:primus & vltimus dies humanæ vitæ cõtinet ꝓcipue cõditionẽ.i.qualitatẽ:hoc ẽ felicitatẽ:aut infelicitatẽ ſup.eius:qa intereſt.i.refert plurimũ:qbus auſpiciis.i.initiis:& qbus ſyderibus ſeu quo horoſcopo:ac ſacie cæli ſecũdũ aſtrologos inchoet(vnde Iuuenalis.Diſtat.n.q̃ ſydera te excipiant:primos ĩcipientẽ.E dere vagitus: & adhuc a matre rubentẽ:Cauſa eſt:plus etenim fati valet hora benigni.Quã ſi te veneris cõmendet epiſtola marti(& quo ſi ne claudatur)quod certe plurimum refert:qa qualem te inuenio:talẽ te iudico:vnde ꝓcioſa in cõſpectu domini mors ſanctoꝝ eius.Mors autẽ peccatoꝝ peſſima:ſed fere qualia ſunt media:talis eſt finis(ideoq; nos iudicamus demum.i.ſolũ eum felicem:cui contigit:&.i.ſimul accipere lucem.i.ingredi vitam hanc proſpere.i.benigno aſpectu ſyderum:aut potius fauore deorum:ſed rex iuppiter omnibus idem:& reddere.ſ.deo:a quo tanq̃ depoſitariam accepimus ſup.vitam placide curſus medii temporis peragitur modo aſpero:modo tranquillo motu:prout.i.ſecundum q̃ fortuna rexit gubernaculum:quod de rebus fortunæ concedi poteſt:ſed eſſe neq; felicem:neq; vere miſerum pariunt exitũ.peragitur inquã eis: ſemper minor ſpe.

OLIV. ¶NAM & ſi eo bene vti velis.Si bene viuendi rationẽ homines ſeq̃rent: vitæ curſus q̃tumlibet breuis:longiſſimus efficeret.danda eſt igit̃ opera cum virtute viuatur. ¶Inerti mora:ignauæ vitæ longitudine. ¶Magis exigas:quã approbes.Magis vitæ longitudinem optes:quã virtute:& recte ſanctis vitam illuſtres.

Tullus hoſtilius fulmine ictus.Poſt multa bella confecta cũ homines vulgo eũ ſtatũ reꝝ q ſub rege numa fuerat:regrerẽt:vnã.ſ.opẽ ægris corporibus relictam eſſe credentes:ſi pax:veniaq; diis imortalibus.eſſet ĩpetrata:regis Numæ cõmẽtarios adiuit:hũc igit̃ ea cõmẽtaria voluentẽ tradunt:cũ ibi q̃dam occulta ſolẽnia:& ſacrificia Ioui elicio facta inueniſſet.operatũ his ſacris ſe abdidiſſe:ſed nõ rite factũ & curatũ id ſacrũ eſſe:nec ſolũ ei nullã oblatã cœleſtiũ ſpeciẽ ſed ira iouis ſollicitata:parua iã religiõe fulmine ictũ cũ tota domo flagraſſe:regnauit ãt annis.xxxii.cuius tẽporibus ferunt byzantiũ ciuitatẽ:q̃ nunc Cõſtãtinopolis dicit̃: fuiſſe cõditã.Diony.aliacarnaſeus de hoc incẽdio duas affert opiniones:& dicit ſuccenſam domũ alios putare ꝑ fulmen ob quorundã ſacroꝝ intermiſſionẽ:plures tñ humãis iſi diis.eã factũ id opus aſcribẽtes.Marcio:q poſt eũ regnũ obtinuit:ſed hãc opinionẽ paulòpoſt multis rõnibꝰ confutat. ¶Vt columẽ vrbis.i.rex ſuſtẽtaculũ vrbis romãæ:nã columẽ a columna dictũ eſt:ſicut.n.columna domũ ſuſtinet:ſic & reges ſuas vrbes:& oppida ſuſtinere videt̃. *(margin: Byzantium ciuitas.)*

Vix veriſimile:Dicturꝰ de duaꝝ fœminaꝝ morte non vulgari:oſtẽdit mirꝝ eẽ vim tãtã in eripiendo ſpiritu repentinũ:& inopinatum habuiſſe gaudiũ:q̃tam in Tullo fulmen obtinuit fuit autẽ tẽpore ſecundi punici belli poſt cladẽ apud thraſimenũ Rõ.illatam:cum varie affecta ciuitas eſſet fœminaꝝ ꝓcipue & gaudia inſignia erant:& luctus.nam vnã nunciata clade in ipſa porta ſoſpite filio repente oblato:& in conſpectu eius repente expiraſſe ferunt alterã cui mors filii falſo nũciata erat: mœſtã ſedentẽ domi ad primũ conſpectũ redeuntis filii gaudio nimio exanimatã. ¶Hoſpiti.Saluo & incolumi filio. ¶Exanimata.Hoc loco mortua dicit̃:quãuis teſte Seruio:exanimus mortuus:& exanimatus territus dicat̃.Virg.Exanimũq; auro corpus vendebat Achilles.Itẽ exanimata ſequẽs ĩpingeret agmina muris. ¶Genus caſus.Genus mortis. ¶Inuſitatum. Præter cõſuetudinẽ:nã id rariſſimũ eſt:nec videt̃ eſſe naturalẽ:q̃ qs gaudio pereat:philoſophi dicunt:cor a ſanguine deſeri in nimia lætitia:& qa relaxatis venis toto corpore diffunditur:cõtra vero in metu fieri:vt deſertis partibus exterioribus corporis ad cor ſanguis accurrat:& ei laboranti opem ferat:ſi corrigit̃ in lætitia deſeritur:a morte facile opprimitur. *(margin: Gaudiũ perimit.)*

ASCE. ¶DVM.i.qñ qdẽ extendit̃ cupide votis:ſemp videlicet plura cupiẽdo:& cõſumit̃ fere.i.quaſi totus ſine rõne.i.debita æſtimatione.Nã ſi velis vti eo.ſ.curſu medii tpis vitæ:bñ.i.decenter:tu efficies puũ numeꝝ ãnoꝝ ampliſſimũ ſuperando ſup.eũ:multitudine opeꝝ)qa licet in puo tpe multa opari:& ſiqs ꝓuentus fuerit:vt multi ſicut inſtituerat opari nequerit:deus volũ ꝓ itẽ ꝑ effectu coronabit:& ita:vt recte dixit Seneca:nõ refert q̃ diu:ſed q̃ bñ vixeris(alioq.i.aliter qd attinet.ſ.ad rẽ.i.qd vtilitatis habet:gaudere mora.i.ꝑductione vitæ:inerti.i.ignaua minus induſtria.q.d.nihil:ſi.i.dũmodo tu exigas.i.inſolenter petas aut turpiter expellas magis vitã q̃ approbes.ſ.tibi decenter cõceſſam:nihil.n.eſt tpe ꝓcioſius:cuius ꝓtiũ bonis operibꝰ approbat̃.Sed ne euager longe faciã mẽtionem eoꝝ:q abſumpti ſunt.i.extincti:aut ſublati:nõ vulgari.i.iſueto genere mortis. ¶Tullus Hoſtilius rex Rõ.cõflagrauit cũ tota domo.i.familia:ictus fulmine.Singularẽ i.o ſingularem ſortẽ fati.i.mortis:q̃ accidit vt columẽ vrbis.i.rex ipſe:raptũ.ſ.a morte:in ipſa vrbe:neqdẽ.i.nõ ſaltẽ poſſet decorari a ciuibus ſupræmo honore funeris:redactũ cæleſti flãma in eadẽ(legerẽ in eã)cõditiõe:vt haberet eoſdẽ penates:& regiã.ſ.dũ viueret:& rogũ:& ſepulchꝝ.ſ.in funere poſt fatã. ¶Vix veriſimile eſt gaudiũ poſſe idẽ.i.eundem effectum: in eripiendo ſpiritu.i.in ſubito necando: quod fulmẽ.ſ.potuit in domũ Tulli regis:& tamẽ valuit idẽ.Enim.i.qa clade.i.calamitate:& ſtrage Romanoꝝ:q̃ inciderat in cõflictu cũ pœnis apud Tranſimenum.ſ.lacum:tranſimenum montem:altera duarum mulierum.ſ.Romanorum facta obuia filio ſoſpiti.i.ſaluo:quẽ interemptũ crediderat:ad ipſam portã expirauit in complexu eius.altera cum ſederet domi mœſta falſo nuntio.i.ob falſum nuntium mortis filii.i.quem acceperat de morte filii:eſt exanimata.i.priuata vita ad primũ conſpectũ eius.Genus.i.genus caſus.ſ.in mortem inuſitatum:quia ſup.lætitia conſumpſit:quas dolor non extinxerat.

¶ De. M. Iuuentio Talua Conſule.

Sed minus miror, qđ mulieres. Marcus Iuuẽtius Talua Conſul collega Tiberii Gracchi Conſulis, cum in Corſica, quam nuper ſubegerat: ſacrificaret: receptis litteris decretas ei a ſenatu ſupplicationes, nuntiantibus intento illas aío legens: caligine orta ante foculũ collapſus mortuus humi iacuit. quẽ qđ aliud q̃ nimio gaudio euectũ putemus? En cui numãtia, aut Car. excidẽda traderetur.

¶ De. Q. Catulo.

Maioris aliqtanto ſpiritus dux. Q. Catulus cimbrici triumphi, cũ Mario particeps a ſenatu datus: ſed exitus uiolentioris. nãq; ab hoc eodẽ Mario poſtea propter ciuiles diſſenſiones mori iuſſus: recenti calce illito, multoq; igni percalefacto cubiculo, ſe incluſum peremit. cuius tam dira neceſſitas maximus mariane glorie rubor extitit.

¶ De Lucio Cornelio Merula.

Qua tempeſtate Reip. Lucius quoq; Cornelius Merula cõſularis, & Flamen dialis, ne ludibrio inſolentiſſimis uictoribus eſſet, in Iouis ſacrario uenis inciſis contumelioſæ mortis denuntiationẽ effugit: ſacerdotiſq; ſui ſanguine uetuſtiſſimi foci maduerunt.

Sed minus miror:qđ mulieres.Comparat mulieribus.M.iuuentium conſulem Gracchi collegam:qui nimia & ipſe lætitia periiſſe creditur:nam cum ſacra diis exhiberet in corſica:quã auſpiciis ſuis atq; ductu ſubegerat:litteræ a ſenatu redduntur:quibus illi ſupplicationes fuiſſe decretas ſignificabatur:ſed cum intenſiori animo legeret eas: nimio euectus gaudio:ante ipſa deorum altaria:veluti victima moribundus cecidit.Pli.lib.vii.M.Iuuentius talpa conſul cũ ſacrificaret.ſ.periit. ¶In corſica.Quam liguſtici ſinus æquos aluit:teſte Solino. ¶Sacrificaret.Propter rem fœliciter geſtam: diis vota perſolueret. ¶Supplicatiões.Scilicet fuiſſe decretas illi:nam mos erat vt ſæpe diximus:quod parta victoria in omnibus tẽplis ſupplicationes decernerentur diis illis:quos victoriæ auctores fuiſſe exiſtimabant.deinde triumphi ſpẽs erat imperatori:qui victoriam fuiſſet conſecutus:nã præcedebant ſemper ſupplicationes:ſequebatur deinde triumphus. ¶Caligine orta.Cũ obtenebrati eius eſſent oculi. ¶En cui.Ironia eſt.q.d.quid ſi carthaginem euertiſſet:ſi Numantiam ſuſtuliſſet:quod Scipio fecit. *(margin: OLIV.)*

Maioris aliquanto ſpiritus Pluta.in vita Marii.catulus inquit luctatius:qui Marii collega fuerat:& de cimbris cum eo triumphauerat.item Pli.in principio libri.xvii.Aliquãto præſtantior in eodem pallatio Quinti catuli:qui cimbros cum Mario fudit:poſtquã Marius pro catulo rogantibus dixit:cum mori oportere incluſus domi:accenſis carbonibus ſeſe ſuffocauit.Beatus Augu.de ciuitate dei lib.iii.catulus inquit:hauſto veneno ſeſe e manibus inimicorum ſubtraxit.Lucius florus:catulus inquit ſe ignis hauſtu ludibrio hoſtium exemit:fuit autem hic catulus.C.Marii collega in quarto cõſulatu aduerſus cimbros:& ſenones:in quo bello victoriæ dux:& auctor fuiſſe creditur:nam poſt cæſos hoſtes cum Marii milites pecunias diripuiſſent:ſpolia:& turbæ & ſigna in caſtra catuli delata fuerunt:quæ apud ſe catulus diligentiſſime ſeruari voluit:vt appareret eum victoriæ auctorem extitiſſe:& cum inter milites Marii:atq; catuli de victoria contentio eſſet oborta:in hæc pacta conuenerunt:vt legati parmenſium:qui tum aderant:de re iſta iudicarent:hi ducti per cadauera hoſtium a militibꝰ conſpexerunt iaculis militum catuli barbarorum corpora eſſe perforata:dignoſcebatur ex inſcriptis litteris:quæ nomen catuli in telis deſignabant.verum famam:& gloriam totam Mario ꝑpter primam victoriam:& nomen ĩperii tribuebant. ¶Recenti calce illito.Noua calce aſperſo:& vncto:eodem ferme genere mortis. ¶Mantuæ legi ſponſum:& ſponſam fuiſſe conſumptos:cubiculo noua calce illito:carbonis igne correpto. *(margin: Catuli mors.)*

Qua tempeſtate.Corneliꝰ merula:q pulſo cinna conſul in eius locum fuerat ſubſtitutus:poſt reditum Marii atq; cinnæ:vbi vidit e manibus eorum elabi non poſſe in templo iouis:cuius flamen erat:ſucciſis venis ſibi mortẽ ipſe conſciuit:focos etiã aras ſuo ſanguine reſperſit.Aug.de ciuita.dei li.iii.ca.xvii.Merula inquit flamen dialis ꝓciſis venis ioui etiam ſuo ſanguine litauit:florus vero: Merula inquit flamẽ dialis in capitolio iouis ipſius oculos venaꝝ cruore reſperſit. ¶Qua tempeſtate.Quo tempore:in qua ſignificatione Salu.frequẽter ponit.licet & pro calamitate accipi poſſit:dicimus ẽt tempeſtatem teſte Ser.ventos:auras: ſerenitatem:Virg.Dii maris:& terræ:tempeſta ñq; potẽtes:tempeſtatum dixit:vt vult Serui.vento:& auraꝝ tẽporũ ſerenitatis: vnde & alibi:vnde hæc tam clara repente:tempeſtas. ¶Ludibrio.Ignominiæ:& illuſioni. *(margin: Merula corneliꝰ inciſis venis periit.)*

ASCE. ¶SED minus miror:qđ mulieres.ſ.præ nimio gaudio extinctæ ſint:quaſi dicat:cum idem contigerit viris: nam.M.Iuuentius Talpa conſul:collega Tiberii Gracchi iteꝝ cõſulis:cum ſacrificaret in corſica.ſ.prouincia:non procul ab Italia: quã ſubegerãt nuper.i.paulo ante litteris nunciantibus ſupplicationes.ſ.deoꝝ:vt nos dicimus:rogatiões: aut proceſſiones decretas ei.i.ad honorẽ eius:ab ſenatu ob res bene geſtas ab eo:receptis.ſ.a tabellario publico:legens illas animo intento: collapſus ante foculũ:in quo ignis ad ſacrificium aptus fouebatur:caligine.ſ.oculoꝝ orta.ſ.ſubito præ nimia lætitia:iacuit humi.i.ſuper humum:mortuus.Quẽ quid aliud putemus:ſup.paſſum:aut qd aliud:pro quo alio putemus enectũ q̃ nimio gaudio: q.d.nil:aut nullo:En(ironicos)ſup.virũ dignũ:cui Numantia:aut carthago belliçoſiſſima vtraq; vrbs traderetur.ſ.merito excidenda:cum pro tam leui gaudio ipſe extinctus ſit. ¶Maiores:&c.Quintus catulus dux.ſ.exercitus Romani datus a ſenatu particeps triumphi cimbrici.i.de deuictis cimbris:cũ Mario:ſup.fuit ſpiritus maioris aliquanto:ſed exitus violentioris.Nãq; iuſſus poſtea mori ab hoc eodẽ Mario ꝑpter diſſenſiones ciuiles:ꝑemit ſe incluſum cubiculo illito calce recenti:& per calefacto multo igni:qa fumus carbonũ:& vapoꝝ recentũ parietũ ſubito necat:vix dolorem aliquẽ ſentientes.Cuius.ſ.catuli neceſſitas tam dira:qa ad id genus mortis compulſus fuit:extitit maximus rubor gloriæ Marianæ.ſ.in bello ciuili. ¶Qua tempeſtate.i.tẽpore calamitoſo reip.Lucius quoq; Cornelius Merula ſup.vir conſularis.i.qui aliquãdo cõſul fuerat:& flamen.i.ſacerdos dialis.i.iouis:q dius dicitur:ne eſſet ludibrio victoribus inſolentiſſimis.i.ſuperbia petulantiſſimis:Mario & cinnæ: venis.ſ.ſuis inciſis in ſacrario.i.ſacroꝝ repoſitorio iouis.i.ad iouem capitolinum pertinentium; effugit denunciationẽ mortis contumelioſæ:& foci vetuſtiſſimi.i.iouis capitolini:maduerunt ſanguine ſacerdotis ſui.

OLIV. Herẽnii mors.

Acer:& animoſus. Non minus fortiter vitam finiuit Herennius q̃ Cor. Cũ. L. Opimius cõſul. C. Gracchum agrarias leges contra ſenatus auctoritatem ferre molientem ſuſtuliſſet. Herennius Siculus: qui vt aruſpex: & familiariſſimus gracchi fuerat: damnatus: quod cum Graccho ſenſiſſe diceretur: cum duceret in carcerem: & ſic carceris poſti caput illiſit: vt vitam in aditu ipſo reliquærit ſuam. & ſic morte non vulgari: qđ imminebat ſupplicium effugit. ¶ E o no. in. c. du. in po. Ea cauſa: quod contra ſenatus decretum cum Graccho ſenſiſſe diceretur. ¶ Ignominiæ adi. cõ. In ipſo carceris aditu: vbi ignominioſe periturus erat. ¶ A manu car. cite. Ac ſi diceret paꝝ abfuit: quin in carcerem truſus necaretur a lictore.

Conſimili ĩpetu. C. Lucinius macer repetundaꝝ poſtulatus ex aſia: cũ dicturus cauſam vidiſſet Ciceronem in accuſationem eſſe paratũ: deſperata cauſa: & ſalute in Menianum aſcendit: & Ciceroni nunciari iuſſit oratione nõ eſſe opus: quoniam iudiciũ morte præueniſſet: & ita ſumpto ſudario: qđ ſecum geſtabat: ſibi ſpiritũ intercluſit: ne dãnato: illo: eius quoq; bona ſubhaſtarent: fuit aũt hic Licinius: qui ciceroni conferebat in eloquẽtia: declamator eximius: vt in Senecæ declamationibus videri licet. ¶ Repetundaꝝ reus. Accuſatus repetundaꝝ ex aſia. ¶ Menianũ. Locũ iudicii ab edibus

Menianum.

Menii denominatũ: nam cũ ædes ſuas Catoni & Flacco conſulibus menius vendidiſſet: vt locus eſſet: vbi iudicia exercerent: colũnã ſibi reſeruauit. q̃ ẽt tabulatis circundedit. vt inde poſſet gladiatoꝝ munus ſpectare cum ſuis: & ab ædibus Menii Menianus locus dictus eſt: vbi iudicia ferebant: erat aũt tãq̃ baſilica eminẽtior. ¶ Iudiciũ cogebat. Iudices cõgregabat. ¶ Prætextã ponẽtẽ. Separãtẽ ad agẽdũ. ¶ Sudario. Velamine: quo ſudorem abſtergebat. ¶ Coarctatis: Cõſtrictis: & eliſis. ¶ Igit illuſtris ingenii orator. Eloquẽtia q̃uis plurimũ valeret Lucinius tñ inuſitato mortis genere: & egeſtatem domeſticæ rei: & iudicii ignominiã vitauit. ¶ Illuſtris orator. qa clariſſimus fuit orator: cuius meminit Cic. li. de oratore. ¶ Ab inopia rei familiaris. Quia ſi dãnatus fuiſſet: & eius bona ſubhaſtata: ad inopiã redacta eſſet eius familia. ¶ Crimine domeſticæ damnationis: Sic quoq; genus: familiamq; ſuam a turpitudine future damnationis vendicauit: vt tanta infamia domus notari non poſſet. ¶ Paterni fati. Quia pater non hoc genere mortis extinctus fuerat: Vindicatus eſt. Se liberauit. ¶ Illorũ. De quibus dicturus ſum. ¶ Ridicula. Riſu digna: ſed melius dixiſſet deteſtanda.

Cornelius Gallus ꝑtorius: & T. æthereus. Horũ mors non ſolum obſcenitatis: ſed abominationis plena: vt dũ pueris abuterent: in ipſa coitus obſcenitate pierint: q̃q̃ & obſcenus poeta dixerit. Dii facerent omnes vt nos moreremur in illo. Hoꝝ meminit Pli. li. vii. natura. hiſtori. & eos venere obiiſſe dicit. ¶ Quãq̃ quid attinet. Dignus certe repræhenſione. Valerius: qui tantã turpitudinẽ excurare quodãmodo velle videatur. quæ ſit omni inſectatione digniſſima: dicit. n. nõ eſſe omnium conuicio lacerandos: cũ non libidine: ſed caſu potius quodã periiſſe videri poſſit. quia fragilitas humana mille ſit ſubiecta piculis: & caſib⁹: ego vero id diuino iudicio potius factũ eſſe crediderim: ne tñ ſcelus ipunitum eſſet. ¶ Finẽ namq; vitæ. Vult arguere potuiſſe illis ſubitã aliis de cauſis accidere mortẽ: cũ. n. incertus ſit vitæ noſtræ finis. variiſq; caſibus expoſitus: nõnunq̃ ab inſtantibus in ſupremo fato: titulũ mors ipſa ſortit: illi verõ cũ in obſcenitate forent. quo tpe vitæ caſus inſtabat: obſcenitati mors qdẽ aſcribit: q̃q̃ inſtantia in ipſo exitus tpe icidũt: magis afferãt. ¶ Supmi fati titulũ. Quia mors denominat ab eo: qđqs fecerit: cũ ſubito caſu opprimit. ¶ Accerſant: oſtẽdit ſceleſtos illos: ẽt ſi alteri rei tunc fuiſſent itenti. tñ mortẽ euadere non potuiſſe.

¶ De Herennio Siculo.

Acer eitã, & animoſus uitæ exitus Herennii Siculi, quo. C. Gracchus, & aruſpice & amico uſus fuerat. nam cum eo nomine in carcerem duceretur, in poſte illiſo capite in ipſo ignominiæ aditu concidit: ac ſpiritum depoſuit, uno gradu a publico ſupplico, manuq; carnificis citerior.

¶ De Caio Licinio.

Conſimili ĩpetu mortis Caius Licinius Macer uir Prætorius Calui pater repetundarũ reus, dum ſentẽtiæ dicerent, in Mœnianũ conſcendit. ſiquidem cum Marcum Ciceronẽ, qui id iudicium cogebat: prætextam ponẽtem uidiſſet: miſit ad eũ q diceret, ſe non dãnatũ, ſed reũ periſſe: nec ſua bona haſtæ poſſe ſubiici. Ac ꝓtinus ſudario, qđ forte in manu habebat: ore, & faucibus coartatis, incluſo ſpiritu pœnam morte præcurrit: qua cogitare Cicero de eo nihil pronunciauit. Igitur illuſtris ingenii orator ab inopia rei familiaris, & a crimine domeſticæ dãnationis inuſitato paterni fati genere uindicatus eſt. fortis huius mors illorum per ridicula.

¶ De Cor. Gallo, & Tito æthereo.

Cornelius. n. Gallus Prætorius, & Titus Aetherius eques Ro. inter uſum puerilis Veneris abſumpti ſunt, q̃q̃ quorſum attinet eorum cauillari fata: quos non libido ſua, ſed fragilitatis humanæ ratio abſtulit: fine nãq; uitæ noſtræ uariis, & occultis cauſis expoſito, interdũ immerentia ſupremi fati titulum occupant: cum magis in tẽpus mortis incidant: q̃ ipſam mortem accerſant.

ASCE.

¶ ACER: &c. Exitus vitæ Herenni Siculi: quo Caius Grac. fuerat vſus: & aruſpice & amico: ſup. fuit acer: & animoſus nã cũ duceret in carcerẽ eo nomine. i. eã obrẽ: q̃ fuerat aruſpex: & amicus Caii Gracchi: & ita eius facinoris author putabat: capite eius illiſo. i. cõfracto in poſte: cõcidit in ipſo aditu ignominiæ. i. cũ in carcerẽ ingredi deberet: vbi a ſpiculatore necẽ acceptu rus erat. ac depoſuit ſpiritũ citerior. i. vicinior ad eos: q extra carcerẽ erant vno gradu. i. paſſu: aut extenſione vnius pedis in progreſſu a publico ſupplicio: & manu carnificis: quia ſi vnum gradum deſcendiſſet: iam illi carnifex manũ inieciſſet. ¶ Cõſimili: &c. Caius Licinius macer vir ꝑtorius. i. q aliquando ꝑtor fuerat: pater calui. ſ. Licinii reus repetundaꝝ. ſ. pecuniaꝝ ablatarũ ab aſia prouinciã: dũ ſententiæ dicerent. ſ. in eũ. cõſcendit in Menianũ. i. locũ iudicii reꝝ capitaliũ. Siquidem. i. quoniam cum vidiſſet Marcũ Ciceronẽ: q cogebat. i. cõuocatũ tenebat id iudiciũ. i. eos iudices deponentẽ ꝑtextã. vt. ſ. ꝑoraret miſit ad eum ſup. nuntiũ: qui diceret. ſe non periiſſe damnatũ: ſed reum priuſq̃. ſ. ſententia ferret: nec ſua bona poſſent ſubiici haſtæ. i. vendi ſubhaſta: & vt dicunt confiſcari. qa indẽnatus mortuus fuerit: ac ꝑcurrit protinus pœnam. ſ. ſubhaſtationis bonorum ſuoꝝ cum vltimo ſupplicio: morte. ſ. ſua ſpiritu. i. anhelitu incluſo ore: & faucibus ſuis coarctatis. i. conſtrictis ſudario. i. ſu-

doris ab interſiuo pãniculo: qđ tenebat forte: qa non ad eum vſum in manu. ſ. ſua. Q̃re. i. cuius morte cognita. Cice. nihil pronunciauit de eo. i. nõ tulit ſententiam diffinitiuã. Igitur orator ingenii illuſtris. i. clari. ſ. Catulus vindicatus eſt. i. liberatus ab inopia reiſamiliaris: & a crimine dãnationis domeſticæ: vt Oliue. accipit: ne mors ſua familiæ ſuæ vitio detur: & ita criminaretur. i. dãnaretur: & male audiret eo noĩe: vel a crimine dãnationis domeſticæ. i. qua etiã domus eius damnata fuiſſet: genere fati paterni inuſitato. i. quo pater vſus non fuerat: aut inuſitato aliis: &c. Mors huius. ſ. Catuli fuit fortis: mors illoꝝ. ſ. quos dicet ſup. fuit per ridicula. i. multũ ridicula: imo abhominanda vt patebit. ¶ Cornelius enim Gal. Præto. & Tit. Aethe. eques Roma. abſumpti ſunt. i. extincti: & ſpiritu: ac ſemine exhauſti: inter vſum: immo abominabilem: & ſodomitico igne dignum abuſum. veneris puerilis. i. coitus cum pueris. Quãq̃. i. verũtamen: quorſum attinet. i. ad quid tendit cauillari. i. contumelioſa cauillatione proſequi fata. i. genera mortis eoꝝ: quos non libido ſua. (quaſi vero ſoli ſint in coitu nimio extincti) ſed ratio. i. vis fragilitatis humanæ abſtulit. Nãq; fine vitæ noſtræ. i. humanæ expoſito. i. obiecto variis & occultis cauſis. i. cũ vita noſtra tot ſubiaceat caſibus: immerentia. i. innocua: & quæ nihil de nobis mali meruerunt: occupant interdum titulum ſupremi fati. i. dicuntur cauſa mortis noſtræ fuiſſe: cum. ſ. ea imerentia: quibus imputatur mors noſtra: incidunt magis in tempus mortis q̃ accerſant. i. acceleranter faciant ipſam mortem. q. d. etiam ſi in coitu non fuiſſent: morituros tunc fuiſſe: ſed nullo pallio fœditatem illam ſatis texerit: cum etiam: ſi non fuiſſent mortui: non minus turpius eſſent dicendi.

¶ Externa. De Coma fratre Diogenis.

Svnt & externæ mortes dignæ annotatu: qualis in primis Comæ: quem ferunt maximi latronũ ducis Diogenis fratrem fuiſſe. Is enim ad Rutilium conſulem Enna, quam prædones tenuerant: in poteſtatem noſtram redacta: productus: cum de uiribus, & conatibus fugitiuorũ interrogaretur: ſumpto tempore ad ſe colligendum, caput operit: innixuſq; genibus, compreſſo ſpiritu, inter ipſas cuſtodum manus, inq; conſpectu ſummi imperii, exoptata ſecuritate acquieuit. Torqueant ſe miſeri: qbus extingui, q̃ ſupereſſe utilius eſt: trepido, & anxio conſilio, quanam ratione uita exeant quærentes: ferꝝ acuant: uenena temperẽt: laqueos apprehendant: uaſtas altitudines circũſpiciant: tãq̃ magno apparatu, aut exquiſita molitione opus ſit: ut corporis, atq; animi infirmo uinculo cohærens ſocietas dirimatur. Nihil horum Coma ſed intra pectus incluſa anima finem ſui reperit. Enimuero minimo ſtudio retinendũ bonum: cuius caduca poſſeſſio tam leui afflatu uiolentiæ cõcuſſa dilabi potuit.

¶ De Eſchylo Poeta.

Eschyli uero poetæ excæſſus quẽadmodũ uolũtarius, ſic propter nouitatẽ caſus referẽdus. In Sicilia mœnibus urbis in qua morabat: egreſſus, aprico in loco reſedit: ſuper quẽ Aq̃la teſtitudinẽ ferens, eluſa ſplendore capitis (erat. n. capillis uacuũ) perinde, atq; lapidi eam illiſit: ut fractæ teſtinis carne ueſceretur: eoq; ictu origo, & principium fortioris tragœdiæ extinctum eſt.

OLIV. Comæ mors.

Svnt & externæ. nõ vulgares quoq; externorum mortes relatione dignæ ſunt qualis comæ in primis fuiſſe traditur: q Diogenis latronũ ducis frater captus: cũ ad Pu. Rutiliũ ductus eſſet. & ex eo quæreretur de genere belli: de multitudine ſeruoꝝ: atq; eoꝝ cõſiliis ſumpto ad reſpondendũ ſpacio: ſibiipſi ſpiritũ intercluſit: maluitq; fortiſſimus latro: in conſpectu conſulis: & totius exercitus ſibi mortẽ inferre q̃ ſuoꝝ cõſiliũ ꝓdere: & iudicio publico dãnari. ¶ Comæ. Nomẽ ꝓpriũ eſt aũt genitiuus a comes: ſicut Anchiſes anchiſæ. ¶ Ad Rutiliũ cõſulẽ. Qui vt diximus in cap. de mutatione fortunæ: cõſul in Siciliã miſſus. vt ꝓuinciã illã ſeruili bello occupatã reciperet: & a fugitiuoꝝ impetu tutã. pacatãq; redderet: poſt cõfectũ bellũ ex decẽ legatoꝝ ſñia ſiculis leges impoſuit. ¶ Ad ſe collig. Ad deliberandũ: vel ad colligandũ vires in vnũ. ¶ Innixuſq; genib⁹. quia humi prouolutus erat more ſupplicãtiũ. ¶ Summi imperii: Cõſulis Romani. ¶ Torqueãt ſe miſeri. Inuehit in timidos: & vitæ cupidos: q neceſſaria moriunt genus mortis inqrunt. ¶ Torqueant. Crucient ſe de morte ſolliciti. ¶ Trepido. iuxta illud. Sed timidi eſt optare necẽ. ¶ Vaſtas alti. E qbus præcipites dent. ¶ Infirmo vinc. Bene infirmo: nã vis parua plerũq; hanc animæ & corporis coniunctionẽ diſſoluit. ¶ Enim. u. m. ſt. Non eſt tantopere exoptanda vita: quæ ſicut in coma vidimus: tam facile amittitur.

Aeſchyli poetæ. Hic primus tragœdiaꝝ ſcriptor fuit: teſte Quinti. q ait Aeſchylus tragœdias primus in lucẽ ꝓtulit: Hor. quoq; in poetria: pſonæ: pallæq; repertor honeſte: Aeſchylus modicis inſtruxit pulpita tignis. Et docuit magnũq; log: nitiq; coturno: floruit Athenis teſte Gelio tẽpore Milciadis: anno. cc. ſexageſimo poſt vrbẽ cõditam: cuius mors nõ ꝑfecto vulgaris fuit. nã cũ in loco aprico ſederet expoſitus ſoli. vel: vt alii dicũt: eſſet. aquila deſuper uolitans illius deluſa caluicie: quã lapidẽ eſſe putarat: teſtudinẽ quã pedibus vncis geſtabat fracturã demiſit in caput: & clariſſimũ poetã inaudita morte ĩteremit. ¶ Aprico lo. Aperto: & ſoli expoſito: nã apricus quaſi apricus: hoc eſt ſine frigore. apricus aũt locis ſenes delectant: vt Aprici meminiſſe ſenes. ¶ Eluſa ſplẽdore capitis: Hoc eſt a caluicie: quã lapidẽ eſſe putauit: & ideo teſtudinẽ demiſit in caput tãq̃ in lapidẽ: vt fracto teſtudinis oſtraco carne veſceret. ¶ Illiſit. Incuſſit. ¶ Origo: & principiũ. qa fuit: vt dixit: tragœdiæ primus inuentor: teſtibus Quintil. & Horatio.

Apricus locus.

ASCE.

¶ SVnt &. i. ẽt mortes externæ dignæ annotatu. i. q̃ annotent: qualis ſup. eſt in primis ſup. mors comæ: quẽ ferũt fuiſſe fratrẽ Diogenis maximi Ducis latronũ. Is. n. ꝓduct⁹ Ennã. i. in eã vrbẽ Siciliæ quã ꝑdones tenuerãt. ſ. prius: redactã. ſ. tunc paulo ante: in ꝑtãtẽ noſtrã. i. Ro. ad Ruti. cõſulẽ: & victorẽ: cũ iterrogaret. ſ. ab Rutulio de virib⁹: & comatibus fugitiuoꝝ. ſ. latronũ: aut eoꝝ: q ad ipſius partes cõfugerãt: tpe ſumpto ad colligẽdũ ſe. i. quaſi ad recipiẽdũ ſpiritũ: & ſe parãdũ ad dicẽdũ operuit i. inuoluit caput: & inixus genibus ſpiritu. i. anhelitu cõpreſſo: acqeuit. exoptata ſecuritate extinct⁹ eſt iter ipſas man⁹ cuſtodũ: & in cõſpectu ſummi iperii: De cuius morte tanq̃ optãda ꝓſequit dicẽs. Miſeri: qbus vtilius eſt extingui: q̃ ſupeſſe. i. qbus vtilius ſit mori q̃ ſupuiuere: torqueãt. i. cruciẽt ſe: cõſilio trepido: & anxio quærẽtes: quanã rõne vita exeat. i. finiat. acuãt ferrũ i. mucrones: aut alia tela: tẽperẽt. i. diluant venena: vt cito nocẽt: apphẽdãt laqueos. ¶ Circũſpiciãt alti. ua. i. valde amplas. vñ

ſe p̃cipitẽt:tã q̃ opus ſit magno apparatu:aut molitione exq̃ſita.i.ſingulari conamine:vt ſocietas corporis:atq; animi: in qua vita cõſiſtit cohærẽs vinculo ĩfirmo:dirimat̃.i.diſſoluat̃:coma:aut comes:nihil hoꝝ ſup.q̃ſiuit:ſed repperit finẽ ſui aĩa ſup. ſua.i.anhelitu ĩcluſa ĩtra pectus:ita vt nõ reſpiraret.ſed ſuffocaret̃.Enimuero.i.certe:bonũ.i.vitæ noſtræ:cui⁹ poſſeſſio tã caduca potuit dilabi.i.perire:cõcuſſa tã leui.i.modico afflatu violẽtiæ cõpreſſo.ſ.anhelitu:eſt ſup.retinẽdũ.i.dignũ : vt retineat̃ minimo ſtudio.i.conamine. ℂAeſchili:&c. Vero.i.ſed:quẽadmodũ exceſſus.ſ.e vita hac:æſchili poetæ.ſ.tragici:non ſup.fuit volũtarius:vt.ſ.ſuperioꝝ fere:ſic ipſe eſt referẽdus.i.dignus:vt referat̃ ꝑpter nouitatẽ caſus.Egreſſus mœnibus vrbis: in qua morabat̃ in Sicilia:reſedit.i.locũ q̃etis accepit:in loco aprico.i.ſoli expoſito:& nulla vmbra tecto:ſup quẽ aq̃la ferẽs teſtudinem eluſa ſplẽdore capitis(erat.n.vacuũ capillis)illiſit eã.ſ.teſtudinẽ.i.conchã marinã:ſup.capiti eius.i.demiſit eã in caput ei⁹: ꝑinde atq; lapidi.i.putãs eã deiicere in lapidẽ:vt veſceret̃ carne teſtudinis fractæ:(vbi ſcies in piſcib⁹:& pomis:q̃d pulpoſum eſt:ẽt carnẽ dici)& eo ictu eſt extinctũ principiũ:& origo fortioris tragœdiæ.i.æſchilus ipſe tragicus:& tragicoꝝ princeps. OLIV.

Non vulg.etiã Ho. Cũ iter oẽs ferme ſcriptores magna ſit de Homeri patria:parẽtibuſq; diſſenſio:de morte tñ cõuenit iter eos:q̃ dũ in Io iſulã nauigaſſet.& in piſcatores: q̃ litoribus apulſi ſeſe pediculis expurgabant:ſorte quadã incidiſſet:queſiuit ab eis: nunq̃d haberent:vel vt alii dicunt:q̃d illic agerent:erat.n.teſte Cic.Tuſc.v.circa finẽ.cæcus:q̃ obſcure ſatis rñderũt. ꝑdidiſſe:q̃d cœperãt.q̃d vero nõ cœpiſſent habere. vel vt alii dicũt:q̃d capimus ꝑdimus : q̃d quærimus habemus: ſignificabãt aũt ſeſe purgare pediculis:& ita quos caperẽt ꝑdere:quos nõ cœpiſſent in veſtimẽtis habere: q̃d enigma cũ interꝑtari nõ poſſet.nimio dolore cõfectus migrauit de vita.honorificẽtiſſime aũt a ciuibus ſepultus fuit: & in illius ſepulchro epigrãma inciſum.Cõditus hoc tumulo vates diuinus Homerus:Graioꝝ cecinit q̃ bene facta ducũ.De tẽporib⁹:& vita tã incerta ferunt̃ ab auctorib⁹:vt de his tacere ſatius eſſe exiſtimẽ q̃ tã dubia referre. ℂQueſtionẽ a piſ.po.Sequitur opinionẽ eorũ: q̃ dicunt nõ interrogatos piſcatores q̃d haberent vltro quæſtionẽ ꝑpoſuiſſe.ſ.venamur bis quinis catulis: q̃d capimus ꝑdimus:q̃d quærimus habemus.cõſtat aũt : vt diximus teſte Cice.Homerum fuiſſe cæcum.

Homeri epitaphi

ℂDe Homero poeta.

Non uulgaris ẽt Homeri mortis cauſa fert̃: q̃ in inſula, q̃a quæſtionẽ a piſcatoribus poſitam ſoluere non potuiſſet : dolore abſumptus creditur.

ℂDe Euripide poeta.

Sed atrocius aliquanto Euripides finitus eſt. Ab Archelai enim regis cœna in macedonia domum hoſpitalem repetens, canum morſibus laniatus obiit. Crudelitas fati tanto ingenio non debita.ſicut illi exceſſus illuſtrium poetarum & moribus, & operibus indigniſſimi.

ℂDe Sophocle.

Sophocles ultimæ iam ſenectutis, cũ in certamen tragœdiam dimiſiſſet : ancipiti ſententiaꝝ euentu diu ſolicitus, aliquanto tamẽ una ſentẽtia uictor, cãm mortis gaudiũ habuit.

Euripidis fatũ.

Sed atrocius aliquãto.De Euripide ſatis ſupra dictũ eſt in cap.de fiducia: q̃d vero ad eius mortẽ pertinet ſic breuiter Gellius tradit lib.xv.cap.ii.cũ in Macedonia apud Archelaũ regẽ eſſet:vtereturq; eo rex familiariter:redičs nocte ab eius cœna:canibus a quodã æmulo ĩmiſſis dilaceratus eſt:& ex his vulnerib⁹ mors ſecuta eſt:ſepulchꝝ aũt ei⁹:& memoriã eo dignati ſunt honore:vt in gloriæ quoq; loco ꝑdicarẽt ουϖοτεσι μνημα γρυπηλεσολοι τοϖου q̃d egregius poeta morte obita ſepultus in eorũ terra foret:q̃obrẽ cũ legati ad eos ab Athenienſibus miſſi petiiſſent : vt oſſa Athenas in terrã illius patriã ꝑmitterent trãsferri:maximo conſenſu Macedones in ea re denegãda perſtiterunt. Archelaus vero rex audita tã indignã morte poetæ q̃ primũ iuſſit capillos ſibi & barbã reſecari in ſignũ doloris. ℂArchelai.Qui Alex. ſucceſſerat in partẽ regni. ℂCrudelitas fa.Deplorat quodãmodo Val.indignã poetæ mortẽ & eoꝝ pariter:qui ſequuntur.

Sophocles vlt.iã ſe.Hic vt diximus:tragœdiaꝝ ſcriptor clariſſimus fuit:q̃ iã exactæ ſenectutis cũ cæteris poetis in certamen deſcẽdit:& cõpoſitã tragœdiã in mediũ ꝑtulit:ſed cũ eſſet cũ ſolo relictus:cuius vis ingenii diſputationis euentũ faceret incertũ:diu ſollicitus tãdẽ vna ſñia ſuperior euaſiſſet:nimio victoriæ ſucceſſu exultans:cõfeſtim præ nimio gaudio periit.Pli.lib.vii.nat.hiſt.Gaudio inq̃t periere ꝑter Chilonẽ:de quo diximus.Sopho.& Diony.Siciliæ tyrãnus. vterq; accepto tragicæ victoriæ nuncio:de hoc alio loco:Sophoclem tragici cothurni principẽ defunctũ ſepelire liber pater iuſſit:obſidentibus mœnia Lacedæmoniis Lyſandro eoꝝ rege inquit ſæpius admonito:& vt pateret̃ humari delicias ſuas requiſiuit:rex q̃ ſupremũ diẽ Athenis obiſſet:nec difficulter ex his:quæ ſignificaſſet:intellexit:pacẽq; funeri dedit. ℂVltimæ iam ſe.Vtpote annoꝝ ferme centũ:vt ꝑpterea nulli mirum eſſe poſſit:in ea ætate ſubito periiſſe. ℂIn cer.trag.di.Cũ certaret de tragœdia cum aliis:ſic mos erat antiquoꝝ:vt melioribus ſcriptoribus præmia darentur. ℂAncipiti ſententiaꝝ euẽtu:q̃d.ſ. iudicaturi eſſent iudices:nã poetæ inter ſe pares ſententiis eſſe videbantur:& ideo incerti erãt:q̃s eoꝝ futurus eſſet ſuperior. ℂNON:&c.Cauſa ẽt mortis homeri.ſ.poetaꝝ principis:fert̃ nõ vulgatis:q̃ credit̃ abſumptus dolore:in iſula.ſ. Ionia:q̃a nõ potuiſſet ſoluere q̃õnẽ ꝑpoſitã a piſcatorib⁹:cũ.n.cæcus eſſet:& ꝑpter poeticã artẽ vim vaticinãdi habere crederet̃:& a duce ſuo ꝑcunctaret̃:quoſnã in littore audiret:illeq; reſpõdiſſet:nautas eſſe ad illos ꝑductus q̃dnã agerent percunctatus eſt:tum illi:rem inquiunt tibi verã dicemus:ſed ænigmate ꝑplexã:quã diſſolues:ſi poteris:venamur.n.in ꝑximis ſiluis quinis canib⁹: & quicq̃d capimus:amittimus:aut perdimus continuo: q̃d nos effugit retinemus:de vermibus.ſ.capitis locuti:quos quinq; digitis ꝑſequebant̃.quã rem cũ tantus vates intelligere nõ potuit:inueſtigando extinctus eſt.Sunt qui dicant vnum ex illis dixiſſe.In ſiluas pergo venatũ cũ cane quino:Quod capio perdo:q̃d fugit id teneo.ſed tales verſiculi pro captu cuiuſq; poſſunt fingi:eũ cõſtet græce locutos:qui ænigma ꝑpoſuerunt. ℂSed euripides ẽt tragicus poeta:finitus eſt atrocius aliquãto: repetens enim domũ hoſpitalẽ in Macedonia.i.qua vtebatur in Macedonia:ab mẽſa Archelai regis obiit laniatus morſibus canũ.Crudelitas fati.i.mortis nõ fuit debita tanto ingenio:quãtum erat Euripidis.Sicut illi.ſ.ſequẽtes exceſſus poetaꝝ illuſtrium.i.claroꝝ moribus:& operibus:ſup.fuerunt indigniſſimi. ℂSophocles iam vltimæ ſenectutis cũ dimiſiſſet tragœdiam.ſ.a ſe compoſitam:in certamen.i.contentionẽ de laude cum aliorum tragœdiis:ſollicitus diu ancipiti euentu ſententiarum: quia nunc plures:nunc pauciores habuit ſ̃m ſe ſententias:aliquando.i.tandem tamen:victor.i.voti compos: vna ſentẽtia.i. per vnam ſententiam:quam pro ſe ſupra alios habebat(non enim intelliges:q̃ vna dũtaxat pro illo fuerit ſententia. ſed vna plus q̃ aliis)habuit gaudium cauſam mortis:quia præ nimio gaudio expirauit:ſuffocato.ſ.intus ſpiritu:occluſis præcordiis.

Poetaꝝ certamẽ ASCE.

Philomenem.Ridicula ſatis mors Philomenis : qui cum vidiſſet aſellum ſibi paratas ficus edentem abigiq; inde iuſſiſſet:id ſerius faciente puero:cum nunciaſſet ficus omnes aſellum deuoraſſe : da potum inquit illi optimum merum quo ioculari dicto nimio riſu concitatus:vitam exhalauit. ℂAbigeret : & proprie dixit : nam abiguntur aues:& pecora. ℂCachinorum.Cachinus immoderatus riſus dicitur.Perſius : Rides cum tibi calue pinguis aqualiculus propenſo ſex qui pede extet:Quid faciam:ſed ſum petulanti ſplene Cachino : & Iuue.ridens maiore Cachino: concutitur. ℂSalebris.aſperitatibus:vel amaritudine. OLIV

ℂDe Philomene.

Philomenem autẽ uis riſus immoderati abſtulit:paratas ei ficos, atq; in conſpectu poſitas Aſello conſumente, puerum ut illum abigeret:inclamauit. qui cũ iam comeſtis omnibus ſuperueniſſet : quoniam, inquit, tã tardus fuiſti, da nunc merum Aſello. Ac protinus urbanitatem dicti crebo anhelitu cachinoꝝ proſecutus, ſenile guttur ſalebris ſpiritus prægrauauit.

ℂDe Pindaro.

At Pindarus, cum in Gymnaſio ſuper gremium pueri, quo unicæ delectabat̃ :capite poſito quieti ſe dediſſet:non prius deceſſiſſe cognitus eſt:quam Gymnaſiarcha claudere eum iam locũ uolente, nequicq̃ excitaretur. Cui quidem crediderim eadem benignitate deorũ, & tantũ poeticæ facundiæ, & tam placidũ uitæ finem attributũ

ℂDe Anacreonte.

Sicut Anacreonti quoq;, quem bis tantũ humanæ uitæ modum ſupergreſſum, dũ paſſæ uuæ ſucco, tenues & exiles uiriũ reliq̃as foueret : unius graui pertinacior in aridis faucibus humor aſſumpſit.

ℂDe Milone Crotoniatæ.

Hungam illos, quos & propoſitũ, & exitus, pares fecit. Milo Crotoniates, cum iter faciens quercum in agro cuneis adactis fiſſam uidiſſet : fretus uiribus, acceſſit ad eam:inſertiſq; manibus diuellere conatus eſt: quas arbor ex

At Pindarus. Hic lyricus poeta fuit omniũ ſuo tempore præſtantiſſimus:vel certe Quintil.teſte: nouem lyricorum longe princeps:magnificentia ſententiis:figuris : beatiſſima rerum verborũq; copia: veluti quoddam eloquentiæ flumen : quem Hora. dicit: nulli quidem imitabilem eſſe legitur: q̃ cum Alexander Magnus Thebas cœpiſſet:vrbẽq; illam diripiet : ac ciues ſub corona venderet:ſoli Pindaro:eiuſq; familiæ propter ingenii nobilitatem : egregiãq; doctrinam parcere iuſſit: cuius mors minime vulgaris fuit. cũ.n.ludos ſpectaret: & præ laſſitudine ſpectaculi ſomno grauatus in gremio cuiuſdam pueri:cuius ſtudioſiſſimus erat:caput depoſuiſſet:non prius deceſſiſſe cogitus eſt: q̃ peractis ludis gymnaſii:princeps iuberet omnes exire : & fruſtra pindarum excitaſſet.Quippe qui in æternam clauſiſſet lumina mortem. ℂCui quidem.Crediderim inquit Vale. benigniſſimos deos huic poetæ:& in carminibus edendis eloquentiam:& placidum vitæ finem dediſſe.Pli. dicit lib.vii.nat. hiſt.Alexandrum Magnum cum Thebas raperet iuſſiſſe Pindari vatis familiæ:penatibuſq; parci.

Sicut Anacreonti.Hic Theius patrius lyrici carminis poeta : cuius meminit Hora. lib.iiii.odarum nõ aliter Samio dicunt arſiſſe batyllo:Anacreõta Theium:qui perſæpe caua teſtudine fleuit amorem.pari ratione Ouid.lib.triſtium.ii.Quid niſi cum multo venerem contemnere vino.Præcepit lyrici Theia muſa ſenis: Hic igitur cum iam exactæ ſenectutis eſſet : quippe qui ſ̃m ſeculum degeret. Cum ſeniles vires ſucco paſſæ vuæ reficeret.vnius acino:qui faucibus inherens: nec dimitti: nec reuocari poſſet : guttur præmente : ſuffocatus obiit. Pli.natu . hiſto.lib.vii. Anacreon inquit poeta acino vuæ paſſæ.ſ.periit.Itẽ vt Fabius ſenator prætor in lactis hauſtu vno pilo ſtrangulatus. ℂSic Anacreonti. Cum ſuperiori cõiungit̃ crediderim deoꝝ benignitate tñ Pindaro fuiſſe tributũ:ſic crediderim Anacreonti. Humanæ vitæ modũ ſupergreſſum.Quia ſecundam iam agebat ætatem. ℂAridis faucibus.Siccis : & naturali humore carentibus.

Hungam illos:quos.Duos ſubiũgit:qui eiuſdem propoſiti:& exitus fuerunt. Milonẽ Crotonienſem:& Polidamum Athletã.De Milone Gelius noctium atticarum lib.xv.cap.xvi.Milo Crotonienſis inquit Athleta illuſtris:quem in cronicis ſcriptum eſt Olympiade proxima coronatum eſſe:exitum habuit vitæ miſerandum:cum iam natu grãdis artem athelicam deſeruiſſet:iter faceret:forte ſolus in locis Italiæ ſilueſtribus quercum vidit proxime viam:patulis in parte media ramis hiantem.tum experiri volens credo etiam tunc:an vllæ ſibi relique vires adeſſent:immiſſis in cauernas arboris digitis deducere: & reſcindere quercum conatus eſt:ac mediam quidem partem diſcidit:diuellitq;:quercus autẽ in duas deducta partes:cum ille:quaſi perfecto: quod erat cõnixus:manus laxaſſet ceſſante vi rediit in naturam:manibuſq; eius retentis:incluſiſq;.ſtricta denuo:& cohærens dilacerandum hominem feris præbuit:Soli.de memorabilibus mundi in ca.de homine.Milonem quoq; inquit Crotonienſem egiſſe omnia ſupra q̃ homo valet:etiam hoc proditur:q̃ ictu nudæ manus taurum fecit victimam:eũq; ſolidum:q̃ mactauerat die abſumpſit ſolus non grauatim:ſuper hoc nihil dubium:nam factum elogium extat. Victor ille omnium certaminum obiit:Cic.in Catone maiore.Quæ.n.vox poteſt eſſe cõtentior q̃ Milonis crotoniatæ.qui cum ſenex eſſet.iam Athletas ſe in curriculo exercentes videret:aſpexiſſe laceratos ſuos dicit̃:illachrymanſq; dixiſſe: at hi quidẽ iam mortui ſunt. Hunc Mil.tantæ fortitudinis fuiſſe dicit Pli.lib.vii.nat.hiſt.vt cum cõſtitiſſet:nemo eũ veſtigio educere poſſet. Malum tenẽti nemo digitũ corrigere:cucurriſſe mile centũ.lx.ſtadia ab Athenis Lacedæmonẽ biduo.Stra.vero lib.vi.dicit hunc Pythagoræ diſcipulũ fuiſſe:& cum forte colũna q̃nq; in philoſophoꝝ contubernio laboraret:Milonẽ ſubeuntẽ ſaluos reddidiſſe vniuerſos: deindeq; ſeipſum extraxiſſe.quo mẽbroꝝ robore fretũ vitæ ſubuerſionẽ offendiſſe eo genere mortis:quo ſupra mõſtratũ eſt. ℂPHilonẽ:&c.Aũt.i.ſed vis.i.violẽtia riſus ĩmoderati ſuſtulit.ſ.e numero viuẽtiũ Philomenẽ.Enim.i.quia aſello cõſumente ASCE. ficos paratas:atq; poſitas in cõſpectu.ſ.eius:inclamauit puerũ.i.miniſtrum ſuũ.vt abigeret:illum.ſ.aſellũ:qui.ſ.puer:cũ ſupueniſſet oĩbus.ſ.ficis iã comeſtis ab aſino:inq̃t:q̃m fuiſti tã tardus:da nũc aſello merũ.i.purũ vinũ:vt bibat: ne illi ficus noceãt q̃ bibẽtibus aquã nocere ſolẽt:ac protinus ꝑſecutus vrbanitatẽ dicti:crebro anhelitu cachinoꝝ.i.ꝑfuſoꝝ riſuũ: prægrauauit guttur.ſ.ſuũ ſenile:ſalebris.i.aſperitatibus ſpiritus:anhelitus ipſum ſuffocantis. ℂAt Pindarus Lyricoꝝ poetaꝝ clariſſimus:

cũ dediſſet ſe quieti:capite poſito ſuper gremiũ.i.cõplexũ fœmorũ pueri:quo delectabatur vnice.i.ſingulariter:non prius eſt cognitus deceſſiſſet.ſ.ex hac vita:q̃ gymnaſyrcha.i.principe gymnaſii(prius aũt gymnaſiarchũ dixit)volente iã claudere locum:excitaret᷑ nequicq̃.i.fruſtra:qa iam mortuus erat. Cui.ſ.pindaro q̃dẽ.i.certe:vel ego qdem crediderim.i.facile crederem attributũ eadẽ benignitate deorũ:&.i.ſimul tãtũ.i.tãtã copiã facundiæ poeticæ:& tã placidũ finẽ vitæ.a quali tñ(ſi qdem non caſte amarit puerũ)liberet nos dominus. ⁋Sicut ſup.attributũ crediderim quoq;.i.etiã Anacreonti.ſ.poetæ lyrico Teo pſia: quẽ ſupergreſſum bis tantũ modũ.i.mẽſurã humanæ vitæ:hoc eſt bis ſeptuaginta annos dũ foueret tenues & exiles.i.modicas reliquas viriũ.ſ.ſuarũ:ſucco vuæ paſſæ.racemũ vulgus vocant:humor:aut ſorte tumor vnius grani pertinacior.i.inhærentior:perſeuerantior q̃ vtile erat:in faucibus aridis:abſumpſit.i.ſtrangulauit. ⁋Iungam illos:quos & propoſitum.i.inſtitutio vitæ(vulgo intentio dicit᷑:ſed a doctis in eo ſignificato:neſcio an vſquã legat᷑:cũ ſit corroboratio:& auctio)& exitus fecit pares:qa talẽ vitæ exitum aſſecuti ſunt:qualẽ factis ſuis propoſuiſſe ſibi viſi ſunt. Milo Crotoniates.i.cuius patria erat Croton vrbis Italiæ:cum faciens iter.i.deambulans vidiſſet quercum in agro fiſſam cuneis adactis:ſunt qui vi ventorum fixam dicant:acceſſit ad eam.ſ.quercũ:fretus.i.confiſus:& munitus viribus:& conatus eſt diuellere.i.in duas partes diſtrahere manibus iniectis.ſ.in fiſſuras.quas.ſ.manus arbor.ſ.quercus dicta:reuocata in ſuam naturam.i.priſtinum ſitum.

THE. ⁋Benignitate deorum. Nam pindarus hoc a diis ĩmortalibus optauit:vt eſt apud Suidam.puero nomen fuit theoxeno.

cuſſis cuneis in ſuam naturam reuocata compreſſit: eumq; cum tot Gymnicis palmis lacerandum feris præbuit. ⁋De Polydamante.

ITem Polydamas athleta tẽpeſtate ſpelũcã ſubire coactus,nimio, & ſubito incurſu aquæ labefactata ea,ac ruente,cæteris comitibus fuga periculum egreſſis,ſolus reſtitit,tanquam humeris ſuis totius ruinæ molem ſuſtentaturus. Sed pondere omni corpore humano potentiore preſſus,imbribus petitam latebrã,dementis fati ſepulchrum habuit. Poſſunt ii præbere documentum nimio robore membrorũ,uigorem mentis hebeſcere quaſi abneunte natura utriuſq; boni largitionem,ne ſupra mortalem ſit fœlicitatem,eundẽ & ualentiſſimum eſſe,& ſapientiſſimum.

⁋De cupiditate uitæ. Capi:XIII.

VErum quia exceſſus uita & fortuitos,& uiriles,quoſdam etiam temerarios oratione attigimus: ſubiiciamus nunc æſtimationi enerues,& effœminatos,ut ipſa comparatione pateat:quanto non ſolum fortior: ſed etiam ſapientior mortis interdum,quam uitæ ſit cupiditas.

OLIV. ⁋CVneis ada. Infixis cuneis.nã cum agreſtes quercum ſcindere voluiſſent:cuneos adegerant:& eos in quercu reliquerant.eſt aũt cuneus inſtrumentũ ligneum:qd̃ deſinit in latitudinẽ acutã:in ſuperiore parte craſſum: & obtonſum:quo ſciduntur arbores. Virg. Et cuneis ſcindebant fiſſile lignũ:dicitur etiã cuneus multitudo in vnũ collecta. Atq; ordo militũ in modũ cunei factus. Gel.vero dicit:arborẽ fuiſſe patulis ramis hiantẽ:nõ cuneis ſciſſum: in ſuã naturã reuocata. Cũ rediiſſet in ſe clauſiſſet:ac ſi ſolida extitiſſet. ⁋Compreſſit. Cõſtrinxit:ita vt eas educere nõ poſſet. ⁋Tot Gym.pal. Tot victoriis:quas in gymnaſio certando reportauerat:nã vt diximus Athleta fortiſſimus fuerat:qui in omnibus agonibus victor euaſerat.

Polydamantis ſcotuſſæi. ITem Poly. Pari ratione Polydamas ſtultæ viriũ ſuarũ fiduciæ pœnas nõ vulgari morte pepẽdit: q cum aliis iter faciens orta tẽpeſtate:pximam ſpelunca ſubire conatus:concuſſa:& labefactata aquarũ ĩpetu ſpelũca:cæteris fugiẽtibus: cũ ruitura videret᷑ ſolus remãſit. fretus viribus ſuis q tantã ruinæ molẽ humeris ſuſtẽtare poſſet:ſed opinionẽ fruſtratus eſt.potẽtior.n.humana virtute ruina illum temere retinentẽ obruit. ⁋Dementis fati. Stultæ mortis. ⁋Poſſunt hi pbere documẽtũ. Fortaſſe quæreret aliqs.qd cõferãt horũ exẽpla. hoc videlicet:vt hoĩes ĩtelligãt:nunq̃ aut raro nimiã corporis fortitudinẽ cũ animi ſapiẽtia fuiſſe cõiunctã:vt q ſupra vires humanas fortis idẽ & ſapiens fuerit: hæc.n.duo in eodẽ corpore iungi natura negauit:recte igit᷑ dixit:ille cũ viribus corporis ſapientiã eſſe iungendã. ſic virum fortem recte haberi poſſe. ⁋Vigorem mẽtis. Sapiẽtiã: quæ ingenii viuacitate conſiſtit. ⁋Vtriuſq; boni Sapientiæ:& fortitudinis. ⁋Supra humanam fœlicitatem. Qui hæc duo conſecutus eſſe videretur:eſſet humana conditione fœlicior.hoc igitur homini natura negauit.

Caſus varii. ASCE. VErũ qa exceſſus e vita. Dãnat hoc capitulo molles:& effœminatos hoĩes:q vitæ cupiditate ducti:cũ honeſte mori potuerũt:maluerũt:aut turpiter ſupeſſe.aut ab aliis occidi.q̃ ſibiipſis mortẽ ĩferre. ⁋Fortuitos. Qui caſu quodã contigerũt vt Tullio. ⁋Et effœmi.vt æſchili. ⁋Viriles:Vt catuli:& comæ. ⁋Temerarios.Vt Crotoniatæ:& Polydami. ⁋CVneis excuſi.a Milone partes ambas aliquãtulũ diſtrahente:cõpreſſit.i.cõcluſit intra fiſſurã illã:& præbuit eũ lacerandum feris:qa nemo auxilio venit:& ipſe diſcedere nequiuit cum tot palmis.i.coronis gymnicis.i. quas e gymnaſiis victor reportauerat: non q eas in capite haberet:ſed q is eſſet:qui ſæpe viros fortiſſimos vicerat. ⁋Itẽ Polydamus(quæ vox dicit multorum domitorem:ſed quis hic fuerit cõmentarii non edunt: non.n.de Polydamante Phrygio:cuius Perſius meminit: intelligi poteſt)athleta.i.pugil coactus ſubire.i.ſubintrare ſpeluncam tẽpeſtate.i.propter violentiã imbrium:& tonitruũ:quã neceſſitatẽ Marco ſic applicat. Speluncã Dido dux & Troianus eandẽ:Côueniunt)ea.ſ.ſpelunca labefacta:ac ruẽte nimio: & ſubito incurſu aquæ:cæteris comitibus egreſſis periculũ fuga.i.per fugã ſolus.ſ.Polydamas:reſtitit.i.permanſit ſtans:tanq̃ ſuſtentaturus humeris ſuis:molẽ.i.pondus:totius ruinæ.i.partẽ ſpeluncæ ruituræ:ſed præſſus:nõ oppræſſus. pondere potentiore.ſ.ad opprimendũ omni corpore humano ad reſiſtendum:habuit latebram.i.ſpeluncã petitam:imbribus.i.ppter ĩbres ſepulchrũ fati demẽtis.i.mortis per dementiã initæ:quia nunq̃ aliud fortitus eſt ſepulchrũ: Quo circa vt etiã in ruſticorũ verſatur adagio:optimi natatores:optimi ſcanſores:robuſtiſſimi quiq; ſuis viribus primi:ſuis artib⁹:& pereunt fere:vnde addit author. Ii.ſ.iã dicti: poſſunt præbere documentũ.i.per ſeipſos docere:vigorẽ mẽtis hebeſcere.i.hebetẽ fieri:& obtundi:nimio robore membrorũ:quaſi natura abnuente.i.refugiente:& recuſante:ſup.vni & eidem largitionem vtriuſq; boni.i.prudentiæ omni:& virium corporis:ne ſit ſupra fœlicitatẽ humanam eſſe:& valentiſſimum:& ſapiẽtiſſimum. In quã ſententiam extant etiã vulgares verſiculi:rara ſub immenſo prudentia corpore regnat Rarior exigius conſpecta modeſtia mẽbris. Quod vno verſiculo etiã ſic explicatur:Raro breues humiles ſunt:aut longi ſapientes. Sed eiuſmodi:vt authore carent:ita & fide.

VErum qa attigimus oratione.i.narratione exceſſus e vita.i.migrationes hominũ ab hoc mũdo in alterũ:vt dicunt: & fortuitos.i.inopinatos:& viriles.i.fortiter obitos:& quoſdam etiã temerarios:vt Milonis & Polydamantis. Subiiciamus nunc exiſtimationi.i.iudicio legentium: ſup.exitus vitæ eneruẽs.i.ſine viribus:& effœminatos.i.molles:& effratos:Vt pateat in ipſarum comparatione.ſ.eorũ:qui fortiter mortẽ oppetierunt:& qui turpiter fugerunt:quanto cupiditas mortis q̃ vitæ:ſit interdum non ſolum fortior:ſed etiã ſapientior. Iudicio quidẽ authoris:qui gentilẽ ſequitur æſtimationẽ. ⁋Polydam⁹ Athleta. Ianus ex pauſania:Suidæq; monumẽtis:autumabat eẽ legẽdũ polydamas:is athleta pancratiaſtes ex oppido Theſſaliæ ſcotuſſa fuit:opp̃ſſuſq; ſpelũcæ ruina ẽ:q̃ ſi Va.ſeqmur:hymbris:ſi pauſaniã ſuidãq; æſt⁹vitãdi cã ſubierat. THE.

⁋De Marco Aquilio.

MArcus Aquilius, cũ ſibi glorioſe mortẽ conſciſcere poſſet: Mithridati maluit turpiter ſeruire:quẽ quis non immerito dixerit pontico ſupplicio,quã Romano impio digniorẽ.quoniã cõmiſit ut priuatũ opprobriũ publicus rubor exiſtiret.

⁋Re Cneo Carbone.

CN.quoq; Carbo magnæ uerecũdiæ eſt latinis annalibus. tertio in conſulatu ſuo iuſſu Pompeii in Siciliam ad ſuppliciũ ductus, petiit a militibus demiſſe, & flebiliter,ut ſibi aluũ leuare,priuſquam expiraret:liceret.quo miſerrimæ lucis uſu diutius frueretur:eo uſq; moram trahens, donec caput eius ſordido in loco ſedentis abſcinderetur:ipſa uerba tale flagitiũ narrãtis ſecũ luctãtur: nec ſilentio amica,quia occultari nõ merentur: neq; relatione familiaria,quia dictu faſtidienda ſunt.

⁋De Bruto.

QVid Brutus exiguum,& infelix momentũ uitæ,quanto dedecore emit᷑ qui a Furio, quẽ ad eũ occidẽdũ Antõius miſerat cõprehẽſus,nõ ſolũ ceruicẽ gladio ſubtraxit:ſed & conſtãtius eã præbere admonitus,ipſis his uerbis iurauit.

OLIV. MArcus Aqli. Ariobarzanes a Tygrane iuſſu Mithridatis Capadocia pulſus Ro.venit & eodem tẽpore mortuo Nicomede filius eius:Nicomedes a Mithridate pellitur regno: q cũ & ipſe ſupplex Ro. veniſſet decernit᷑ in ſenatu:vt rex vterq; reſtituatur in regnũ:quã ad rem miſſi ſunt M.Aqlius & Manilius legati: qui cũ parato exercitu cũ aduerſus Mithridatẽ ĩfœliciter pugnaſſent:captus Aqlius maluit in ſeruitutẽ regis venire q̃ fortiter pugnãdo:aut ſibi mortẽ ĩuferendo glorioſæ interire. ⁋Nõ qs merito dixerit. vituperat hui⁹ hoĩs vitæ cupiditatem:q dignior fuiſſe videt᷑:vt a Mithridate rege Ponti ſuppliciis afficeretur q̃ hunc magiſtratum regeret: quãdoquidẽ ſuo ipſius dedecore ſenatus Pop.q;.Roma. dignitatem polluerit.

Carbo vitæ cupidus. CN.quoq; Carb. Hiſtoria Carboni notata eſt in ca.de gratitudine:vbi oſtẽdimus illũ.Qu.Põpe. victũ:& morti deſtinatũ: cũ duceret᷑ ad ſupplicium vitæ cupiditate motũ:breue tẽpus oraſſe tantiſper: dũ exoneraret vẽtrẽ:de quo Cic.in epiſt.famil.lib.ix.mentionẽ facit:& eũ cum fratre ſcurrã appellat. Sciendum eſt aũt duos fuiſſe Carbones:alterũ Marianæ partis: q cum Mario:Cinna:& Sertorio Romam occparunt:& mortuo mario conſul factus eſt cũ iuniore Mario:q multa fœda in vrbe facinora cõmiſerunt:de hoc Carb. nunc loquitur Vale.alterũ virum ſenatoriũ Syllanæ partis:quẽ Carb.ſuperior cũ aliis qbuſdã ſenatoribus in curiã vocatũ crudeliſſime trucidauit:de hoc Oroſius lib.v.Damaſippus inqt p̃tor incitãte.C.Mario conſule.Qu.Scæuolã.C.Carbonẽ L.Domitiũ in curiã quaſi cõſultandũ p antiſtion vocatos crudeliſſime occidit corpora interfectorũ per carnifices vnco tracta: atq; in Tyberim miſſa ſunt: de fratre huius Carb.diximus ſupra in cap.de ſeditione. ⁋Latinis annalibus:cronicis Po.Ro.Nã cronicas græci dicũt:quos ãnales latini vocãt:ſunt aũt libri:in qbus ãnua geſta:& magiſtrat⁹ deſcribebant᷑:& ſæpe p hyſtoriis ponunt᷑.Vir.Et vacet ãnales noſtrorũ audire laborũ. ⁋Demiſſe:ſuppliciter:& demiſſo vultu. ⁋Morã trahẽs:Adeo vitæ cupidus erat:vt etiã in exonerãdo vẽtrẽ diutius ĩmoraret᷑:adeo vt eo ipſo loco: in quo ſordido ſederet:ab iratis militibus occideret᷑. ⁋Vix verba tale flagitiũ:Hoc inquit flagitiũ nec dicendũ ppter turpitudinẽ: nec tacendũ ppter rephenſionẽ eſſe videbat᷑:res igit᷑ ſecũ luctat᷑ quodãmodo:& certat q̃ hinc tacenda ſit. ⁋Nec ſilẽtio amica: Quia nullo modo tacẽdũ ſit:cũ rephenſionẽ mœreat᷑. ⁋Relatione familiaria. Quia ppter turpitudinẽ videbat᷑ occultãdũ.

Bruti mors parum virilis. QVid Bru.exi. Hic ille Dec.Brutus eſt:q Bruti Cæſ.ĩterfectoris partes ſecutus:cũ deuictis illius partib⁹ fugiẽs in latebra ſe cõtuliſſe. Terẽtius eius amicus pſecutoribus latebras explorãtibus vltro ſe obtulit:Bru.pfeſſus:vt illũ a morte liberaret:cuius voce cognita Bru.iſte eductus:& iuſſus ceruicẽ extendere:gladio nõ ſolũ retraxit:ſed etiã iurauit ita viuã dabo fati cunctationẽ erũnoſam:nõ potuit planius oſtendere vitæ cupiditatẽ:ſunt qui dicant hunc eſſe Decium illum Brutũ:ad quẽ Cic.librũ ſcripſit de quæſtionibus Tuſ.& de parado.Seneca tñ in epiſtola.lxxxii.Huic attribuit:quæ de Carbone dicta ſunt:dicit.n.mors illa:quæ in Catone glorioſa eſt:in Bruto turpis:& erubeſcẽda:hic eſt.n.Brutus q cũ peritus mortis moras quæreret:ad exonerãdũ vẽtrẽ ſeceſſit:& vocatus ad mortẽ:iuſſuſq; pbere ceruicem præbeo inquit ita:vt viuam.

ASCE. ⁋Marcus Aqlius legatus in exercitu Ro.cũ poſſet cõſciſcere.i.cõcitare:& ĩferre ſibi mortẽ glorioſe.i.cũ gloria(errore illo vetere Romanorũ:cũ vera gloria ex iniquo opere nõ ſurgat:iniquũ aũt eſſe aĩam eiicere q̃ nobis eius cõditor depoſito cõmiſit: nemo ſane mẽtis inficias ierit)maluit ſeruire turpiter.i.ſe dedere Mithridati.ſ.regi Põti. Quẽ qs dixerit nõ ĩmerito digniorem ſupplicio põtico.i.cui inferat᷑ a regẽ Põti ſuppliciũ(vnde digni dicunt᷑ tã malo q̃ bono:q alterutrũ meruerũt)q̃ ĩperio Ro.i. q pſit illi:qm̃ cõmiſit:vt exiſteret.i.euaderet & fieret opprobriũ priuatũ.i.in ſua pſona:& rubor publicus:q legatus Ro.ĩperatorio munere infeliciter functus ſeruiret:aut vt priuatũ opprobriũ eius exiſteret rubor pub. ⁋Cn.quoq; Car.eſt annalibus latinis.i libris cõtinẽtibus res geſtas:& magiſtratus latinorũ:& pcipue Ro.dictis ab ãnis:q p ãnuos magiſtrat⁹ diſcernebant᷑: magnæ verecũdiæ. Qui ſup.in tertio cõſulatu ſuo ductus in Sicilia.ſ.cũ eſſet in Sicilia(nã vt Roma in Siciliã duceret᷑:nõ eſt veroſimile:nõ eſt igit᷑ legẽdũ in Sicilia)ad ſuppliciũ.ſ.vltimũ iuſſu Põp.ſ.qui:petiit demiſſe.i.abiecte:ac humiliter:& flebiliter a milit ib⁹.vt liceret ſibi leuare.i.euacuare aluũ.i.egerere priuſq̃ expirare :quo.i.vt frueret᷑ diutius vſu miſerrimæ lucis.i.vitæ hui⁹ trahẽs eo vſq; morã:donec caput eius ſedẽtis in loco ſordido.i.in egeſtorio:ſeu ſup latrinas:abſcinderet᷑(in qua re magis dãnãda videt᷑ crudelis militũ acceleratio q̃ miſerãda Car.pcatio:potuit.n.culpa vacare:ſi nõ auiditate vitæ:ſed vt honeſtius caderet:nec ĩter cadendũ aluũ leuaret:id petierit. Verũ id author nõ ĩmerito in eo reprehẽdit:q auiditate ductus:cũ ad

leuandũ ventrẽ ſeceſſiſſet: tantam illic morã traxit: vt militibus neceſſariũ pene fuerit illic ſedentẽ obtruncare: qđ quia turpe eſt: addit) ipſa verba ſup. mea: aut cuiuſcũq; narrantis tale flagitiũ. i. turpẽ puſillanimitatem: luctantur ſecũ. quia dici nolunt: & taceri nõ poſſunt: vtpote: nec amica ſilentio: qa non merentur occultari: neq; familiaria. i. plauſibilia relatione. i. dum referuntur: aut congrua relationi: quia faſtidienda ſunt dictu. i. dum dicuntur: pudet. n. talia dicere: ſed locus exigit: vt dicantur. ¶ Quid Bru. ſ. Decius alterius Bruti: qui Cæſ. cũ Caſſio percuſſit partes ſecutus: ſup. fecit: quãto dedecore emit exiguum: & infelix momentũ vitæ. Qui cõprehenſus a Furio: quẽ Anto. ſ. triũuir miſerat ad occidendũ eum non ſolum ſubtraxit gladio ceruicem. ſ. ſuam: ſed etiã admonitus. ſ. a percuſſore: vt mitius caderet vno ictu necem accipiendo: præbere eam. ſ. ceruicem ſuam: conſtantius. i. firmiore animo: & ita exporrectiorẽ: iurauit his ipſis verbis: dabo. ſ. ceruicem meam conſtanter.

OLIV. ¶ ITA viuã. Iurantis eſt. ¶ Dabo cũcta. fati erũ. Tãdiu mortẽ prorogabo: quo ad verba pnunciauero: nã iurauit ſe tãdiu victurum: quouſq; illa iuſiurandi verba proferret: poſſumus hoc loco facere diſtinctionem: vt dixerit Bru. ita vt viuam dabo: cunctationẽ vero fati erũnoſam: ſint auctoris verba. ¶ O iu. ſto. fi. Eſt moræ deteſtatio: vel certe Vale. inuehitur in Brutũ: qui in ipſo mortis articulo vitæ iuſiurandũ dederit. ¶ Stolidã fidẽ: bene ſtolidã: qui iurauerit ſe victurũ: cũ paulopoſt eſſet moriturus. ¶ Sed hos tu furores: oſtẽdit hãc dementiã hominum a nimia vitæ dulcedine naſci: qa naturaliter inſitus ſit homini viuendi appetitus: q plærũq; rationẽ expugnat: quæ iubet ſic vitam amari: vt mortem non timeamus.

Adẽ Xerxẽ re. Cũ Xerſes græciæ bellũ illaturus innumeroſum exercituũ cõparaſſet: illum in patenti cãpo: vt forte recenſeret: de ſuperiori loco conſpiciens in eã cogitationẽ venit: vt diceret intra centũ annos: eorũ neminẽ fore ſuperſtitem: & breuiſſimæ hominis vitæ cõditionem ſecum ipſe cogitans dicitur illachrymaſſe: & quis aſiatice iuuentutis vicem dolore videretur: ſuã tamen potius deplorat. ¶ Opum magnitudine: Plus opibus q̃ ſapientia valebat Xerſes: qui mortalem hominum conditionem defleret: quis enim eſt tam inſipiens: qui non intelligat ſe natum eſſe mortalem: flere autem quod datum eſt a natura: ſtultum eſt.

Ita uiuã: dabo cũctationẽ fati erumnoſam. O iurãdi ſtolidã fidẽ. ſed hos tu furores immoderata retinendi ſpiritus dulcedo ſubiicis. ſanæ ratiõis modũ expugnando, quæ uitã diligere, mortẽ nõ timere pcipit.

¶ De Xerſe Rege.

CAdẽ Xerxẽ regẽ p totiꝰ Aſiæ armata iuuẽtute, qđ itra cẽtũ annos cẽt obitura, pfundere lachrymas coegiſti: qui mihi in ſpecie aliena, re uera ſuã cõditionẽ deploraſſe uideť: opũ magnitudine, q̃ altiore aĩ ſenſu felicior. Quis enim ẽt mediocriter prudens mortalem ſenatũ fleuerit?

¶ Quam exquiſita cuſtodia uſi ſunt, quibus ſuſpecti domeſtici fuerunt. Capi. XIIII.

REferam nũc eos, quibus aliquos ſuſpectos habentibus exquiſitior ſui cuſtodia quæſita eſt. Nec a miſerrimo, ſed ab eo, qui inter paucos feliciſſimus fuiſſe creditur: incipiam.

REferam nunc eos: Hoc cũ ſuperiori recte cõiungitur. Nã ad vitæ cupiditatẽ pertinere videť: munire nos diligẽtiori cuſtodia aduerſus domeſticos: alioſue nobis ſuſpectos: hoc aũt regibus & principibus: vt plurimum euenire ſolet: quorũ vita ſemper ſolicita eſt: timent. n. ne a ſuis: vel alienis petantur inſidiis: & ideo ſemp aduerſus hos diligẽtiori vtuntur ſui corporis cuſtodia: q feciſſe traditur Maſſaniſſa rex Numidarũ: qui q̃q̃ latum haberet imperiũ amicos cõplures:

Maſaniſſa canũ cuſtodiæ ſe credidit. filios pluſq̃ quinquaginta: ſuã tamen ſalutem maluit canũ: q̃ hominum: fida cuſtodia munire: quippe qui plus fidei canum: q̃ filiorũ pietati: aut amicorũ caritati confideret: cõſtat autem canes hominibus eſſe fideliſſimos: & teſtibus Soli. & Pli. lib. viii. Dominos ſuos equaliter omnes diligere: ſicut multis exẽplis patet. Nã in epyro domini percuſſorẽ in cœnã agnitũ latratu canis prodidit. Iaſone litio interfecto: canis ipſius ſpernatus cibum in œdia obiit: Lyſimachi regis canis flammæ ſe iniecit: accenſo rogo domini: & pariter igni abſumptus eſt Garamantum regem ducenti canes ab exilio reduxerunt præliantes aduerſus reſiſtentes: Colophonii: & Caſtabalenſes canibus in bella ductis primas acies inſtruebant. Appio Iunio. P. Sicinio conſulibus: dãnatum dominum: canis cum abigi nõ poſſet: cõmitatus in carcerem: mox percuſſum vlulatu proſecutus eſt. Cũq; ex miſeratione Pop. Ro. poteſtas ei cibi fieret: ad os defuncti eſcã tulit. Vltimo deinde deiectum in Tyberim cadauer annatans ſuſtentare conatus eſt. Multaq; alia caninæ fidelitatis exempla cõmemorat Pli. quæ cõſulto prætermitto: ne forte faſtidiant hoĩes: ſed cõſtat q canes ſoli noĩa ſua recognoſcunt: & iterum meminerunt. ¶ Inter pau. fœ. Cõſtat Maſaniſſam poſt cõiunctã cũ Po. Ro. ſocietatẽ: & amicitiã: omnia habuiſſe ſecunda: vt inter fœliciſſimos cõnumerari merito poſſit.

¶ ITA viuã. i. ita mihi cõtingat viuere: vt verũ dico: & ceruicẽ cõſtantius pbebo. hoc aũt confirmauit iuramẽto: aut neſciẽs

ASCE. qđ diceret: quia cũ iam mori deberet: ſtultũ erat per vitã iurare: ſed qa ea nihil carius habuit: per eã iurauit: aut ideo iurauit: vt tãtiſper dũ iuraret: vitã prorogaret: vnde addit author ſubaudiẽdo more ſuo: o cunctationẽ. i. dilationẽ fati. i. mortis erũnoſam: qa ex ea cognita eſt puſillanimitas Bruti. O ſtolidã fidẽ iurandi: qa per id iurauit: qđ in poteſtate nõ habuit: hoc eſt p vitã. Sed tu o imoderata dulcedo ſpiritus retinẽdi: tu ſubiciis. i. clã inferis: hos. i. huiuſmodi furores: expugnando modum rõnis ſanæ: quæ. ſ. ſana ratio pcipit vitã diligere: ſed mortẽ: ſi moriendũ ſit: nõ timere. fruſtra. n. timeť: qđ ſi bene fiat: malũ non eſt: & euitari nõ poteſt. Sunt q legant pcipis: vt referanť ad dulcedinẽ: qđ ſi eſt: legã: mortẽ vero timere pcipcris: quã lectionẽ ideo pbẽ: q pſtans in apoſtrophe ſubdat in ſecũda pſona. ¶ Eadẽ Xerſem: &c. coegiſti: vt ſit ſenſus: & ordo. q. ſ. dulcedo vitæ pcipis: expugnãdo modũ ſanæ rõnis diligere vitã: vero pro ſed timere mortẽ cũ ſana ratio dictet: nõ timendã: ſed prudẽter expectandã mortẽ. ¶ Eadẽ. ſ. tu o dulcedo vitæ: coegiſti Xerſem regẽ. ſ. Perſarũ pfundere lachrymas pro iuuẽtute totius Aſiæ armatã: q eſſet obitura intra centũ annos (vbi imperiti dicerẽt infra centũ annos: qđ hic forte poſſet dici: ſed in alio ſenſu: vt ſit nõ pauenturi ſint ad cẽtũ annos) qui. ſ. Xerſes videť mihi deploraſſe ſuã cõditionẽ: videlicet miſerã: & mortalẽ: ac breui morituram: in ſpecie aliena. fœlicior magnitudine opũ q̃ altiore ſenſu animi. i. prouidentia: aut perſpicacitate ingenii. Quis enim etiam. i. ſaltem mediocriter prudens fleuerit: ſe natum mortalem. q. d. nemo: quaſi vero naturæ neceſſitate ſimus mortales. & non vitio primi parentis: quo beneficium immortalitatis amiſimus: ſed illud authorem huius operis latuit.

REferã nunc eos: quibus habentibꝰ aliquos ſuſpectos: cuſtodia ſui eſt quæſita exquitior. i. accuratior: & diligẽtior. ſ. q̃ cæteris: aut q̃ par fuerit. Nec incipiã a miſerrimo: ſed ab eo (externo tñ videlicet Maſiniſſa: vt de domeſtica non ponit exẽpla vel q defuerint: vel q indigna Romanis putauerit) q credit fuiſſe fœliciſſimus iter paucos. ſ. fœlices.

MAſaniſſa rex pa. fi. Cuſtodia canũ. legiť de Euãdro ſecũ ſemp habuiſſe canes. Vir. Greſſumq; canes cõitanť herilẽ. OLIV. Tantũ liberorũ numerũ. Quos qnquaginta fuiſſe diximus in. c. de grati. Valẽtius duxit. Potẽtius exiſtimauit: & vituperat ſine dubio hoc loco Maſiniſſam Vale. Qui plus canibus q̃ fidis liberorũ pectoribus credere voluerit.

HOc rege inſœ. Alex. Hic fuit Alexãder pheræus: cuius meminit Cic. offi. lib. ii. Qui Alexãdrum inquit phæreum: quo aĩo vixiſſe arbitramur: q vt ſcriptũ legimus. Cũ vxorẽ Thebẽ admodũ diligeret: tñ ad eam ex epulis in cubiculũ veniens: barbarũ ſtricto gladio iubebat anteire. Præmittebatq; de ſtipatoribus ſuis: q ſcrutarentur arculas muliebres: & ne qđ in veſtimẽtis telũ occultareť: diligẽter exquirerent. Nec eũ tamen fefellit opinio: ab ea. n. ipſe per pellicatus ſuſpitionẽ interẽptus eſt. O miſerũ: qui fideliorẽ: & barbarum: & ſtigmaticũ putaret q̃ cõiugẽ. Infœlicior igitur fuit rege Maſaniſſa Alexãder. Nõ macedo: ſed pheræus a pheræa ciuitate denominatus: cui imperauit. Eſt autẽ ciuitas Aſiæ. Huius vero Alexãdri idẽ Cice. reth. lib. ii. mentionẽ facit. ¶ Cõuictũ no. Dãnatũ: & ſtigmatibus notatũ. nam qa fugitiuꝰ fuerat: notas illi candẽti ferro inuſerat herus. ¶ Threiciis. Aũt ideo dixit. qa Thraces ſeruis ſuis fugitiuis has notas imprimere ſolẽt. ¶ Suppliciũ. Dicit hoc ſuppliciũ a diis imortalibꝰ fuiſſe iniunctũ: vt libidine pariter: ac metu ſemp agitareť: vt neutro tẽperare poſſet. ¶ Cuius ti. Suſpitio inqt timoris principiũ dedit: & finẽ. Nam quia ſuſpectã habebat vxorẽ ad eam nunq̃ ſine metu accedebat vxor vero pellicatus ſuſpitione virũ occidit. & ita finẽ timori dedit. ¶ Pellicatus. Adulterii eſt. n. pellex quæ cum alieno viro concũbit. & diciť Pellex vxor eius, quo cum rẽ habet a pelliciendo dicta. Herodo. dicit nõ ſuſpitione: ſed ira ex re ipſa cõperta Thebẽ occidiſſe maritũ: q duobus ægregia indole fratribus ſuis rex iſte ſceleſtiſſimus abutaretur: a qbus recognita: nã inuiti regiæ libidini obtemperabãt: p ſororẽ ad regis ædẽ hortatis: atq; etiã coactis: rex ſomno die quadã oppreſſus per inſidias occiſus eſt.

Alexandri færei cuſtodia penes vxorem.

¶ De Maſiniſſa rege.

MAſiniſſa rex numidarũ, & Po. Ro. amiciſſimus parũ fidei in pectoribus hominũ reponens, ſalutem ſuã cuſtodia canum uallauit. quotã late patens imperiũ? quo tantus liberorũ numerus? quo deniq; tam arcta beneuolentia conſtricta Romana amicitia? ſi ad hæc tuenda nihil canino latratu, ac morſu ualentius duxit?

¶ De Rege Alexandro.

HOc Rege infelicior Alexander: cuius præcordia hinc amor, hinc metus torſerunt. nã cum infinito ardore coniugis Thebes teneretur: ad eandem ex epulis in cubiculũ ueniens barbarum compunctum notis threiciis, ſtricto gladio iubebat anteire. nec prius ſe, idẽ lecto cõmittebat: quam a ſtipatoribus diligenter eſſet ſcrutatus. Supplicium irato deorum numine compoſitum. nec libidini, nec timori poſſe imperari. Cuius timori eadem & cauſa, & finis fuit. Alexandrum enim Thebe pellicatus ira mota, interemit.

¶ De Dioniſio rege Syracuſanorum.

AGe Dionyſius Siracuſanorum tyrãnus huiuſce tormẽti quã longa fabula. qui duo de quadriginta annorũ dominationem in hunc modũ peregit ſummotis amicis in eorũ locũ ferociſſimarũ gentium homines, & a familiis locupletũ electos præualidos ſeruos, qbus latera ſua cõmitteret: ſuſtituit. tonſorũ quoq; metu, tondere filias ſuas edocuit. quarũ ipſarũ, poſtq̃ adultæ ætati appropinquabãt: manibus ferrũ non auſus committere, inſtituit,

AGe Dio. Syra. Cic. Tuſc. lib. v. ſiue qõne. v. Duo inquit de quadraginta annis tyrãnus Syracuſanorũ fuit Diony. cũ. v. & xx. natus annos dñatũ occupaſſet: qua pulchritudine vrbẽ: quibus autẽ opibus præditã ſeruitute oppreſſam tenuit ciuitatẽ: at qui de hoc hoĩe a bonis auctoribus ſic ſcriptũ accepimus: ſummam fuiſſe eius in victu tẽperantiam in rebus gerẽdis virum acre: induſtriũ: eundẽ tamẽ maleficum natura: & iniuſtũ: ex quo oĩbus bene veritatẽ intuentibus videri neceſſe eſt: eſſe miſerrimũ: ea. n. ipſa: quæ concupierat: ne tamen quidem: cũ oĩa poſſe cenſebat: cõſequebať: qui cum eſſet bonis parẽtibus: atq; honeſto loco natus: & ſi id quidẽ alius alio modo tradidit: abũdaretq; æqualiũ familiaritatibus: & conſuetudine propinquorũ; haberet etiã more græciæ quoſdã adoleſcẽtes amore cõiunctos: credebat eorũ nemini: ſed is quos ex familiis locupletũ ſeruos delegerat: quibus nomen ſeruitutis detraxerat: ipſis & quibuſdã cõuenis: ſed feris barbaris corporis cuſtodiã cõmittebat: ita ppter iniuſtã dãnatus cupiditatẽ in carcerẽ quodãmodo ipſe ſe incluſerat: qn ẽt ne tõſori collũ cõmitteret. tondere

Dyoniſii metꝰ a familiaribus.

filias ſuas docuit: ita ſordido ancillari quoq; artificio regiæ virgines: vt tonſtriculæ tondebant barbã: & capillũ patris: etenim ab his: q ipſis: cũ iam eſſent adultæ: ferrũ remouit: inſtituitq;: vt candentibus iugulandũ putaminibus barbam: & capillum Dyoni. filiæ tondebant. addureret: cũq; duas vxores haberet Ariſtomachem ciuem ſuam: Doridem autem Locrenſem: ſic noctu ad eas ventitabat: vt oĩa ſpecularetur: & perſcrutaretur ante: & cũ foſſam latam cubiculari lecto circundediſſet: eiuſq; foſſæ trãſitum ponticulo ligneo cõiuxiſſet: cũ ipſum cum fores cubiculi clauſerat: detorquebat. Idẽq; cum in cõmunibus ſuggeſtis conſiſtere nõ audere: concionari ex alta turri ſolebat. Atq; is cum pila ludere vellet (ſtudio. n. illo delectabatur) tunicãq; poneret: adoleſcẽtulo: quẽ amabat tradidiſſe gladium dicitur: huic cum quidã familiaris iocans dixiſſet: huic certe vitam tuam cõmittis: arriſiſſetq; adoleſcens: vtrũq; iuſſit interfici: alterũ qui viã demonſtraſſet interimendi: alterũ qui id riſu approbaſſet. Hinc facile intelligi poteſt q̃ miſer fuerit tyrãnus iſte tanta ſuſpitione plenus. ¶ Quam long. Fab. Scilicet eſt: quia ſi omnia: quæ de huius tyrãni metu: & ſuſpitione traduntur: eſſent hoc loco referenda: longa fabula: hoc eſt narratione opus eſſet. ¶ Duo de quadraginta i. trigintaocto: quaſi dẽptis duobus de quadraginta. ¶ Ferociſſimarum gentium homines: Thraces videlicet: quos cõſtat fortiſſimos ſemper fuiſſe. ¶ Ex familiis locupletum: Diligebat ex familiis ciuium ſuorũ locupletum ſeruos robuſtiſſimos quoſq;: eoſq; libertate donatos ad ſui corporis tutelam præficiebat: & barbaris iſdẽq; ſeruis magis q̃ amicis: aut propinquis ſalutem ſuam cõmittebat. ¶ Tonſorum quoq; metu: De hoc idem Tullius offi. lib. ii. Quid. n. inquid cenſemus ſuperiorem illum Dyoni. quo cruciatu timoris angi ſolitum: qui cultros metuens tonſoris: candentẽ carbone ſibi adurebat capillum. ¶ MAſiniſſa rex numidiarum: & amiciſſimus Po. Ro. reponens in pectoribus hominum parum fidei. i. fiduciæ: aut fideli- ASCE.

tatis:vallauit ſalutē ſuā cuſtodia canū.Quo.i.ad qd ſup.vtile fuit illi:imperiū patens tā late:Quo ſup.ptinuit tātus numerus liberoꝝ:videlicet ququaginta:Deniq; quo.i.qd vtilis fuit amicitia Ro.cōſtricta tā arcta beniuolētia:ſi nihil duxit.i.iudicauit valētius.i.potētius:& efficacius ad tuēda.i.ptegēda:hæc.ſ.dicta:quæ habuit:& cū vitā amiſiſſet:latratū canino:q.d.nihil: dicēdo aūt latratu extenuat ſubſidiū canū:quaſi nō aliā opē q̃ latrando afferre poſſint.¶Hoc rege:&c.Alexander.ſ.pheræus: pheræ vrbis Aſiæ princeps:ſup.fuit infelicior hoc rege:videlicet Maſiniſſa.Cuius.i.Alexādri ꝓcordia.i.intimas affectiones: aut affectionū ſedes torſerunt hinc.i.ex vna parte amor hinc.i.ex altera parte metus.nā cum teneretur infinito ardore Thebes cōiugis.ſ.ſuæ:veniens ad eādē ex epulis in cubiculū:iubebat barbaꝝ.ſ.ſatellitē:cōpunctū.i.ſignatum notis thræicis.i.quibuſdā ſtigmatibus:qbus thraces tanq̃ ad inſignie fortitudinis ſe pungunt:vnde nō accedo ad mentem Oliuerii.qui criminē cōuictū ſic notatū autumat:gladio ſtricto.i.euaginato:nec idem.i.Alexāder cōmittebat ſe prius lecto: q̃.ſ.lectus eſſet ſcrutatus.i.excuſſus:& diſquiſitus diligēter a ſtipatoribus.i.a ſatellitibus eū denſe comitantibus.¶Suppliciū.i.o ſupplicium cōpoſitum.i.latenter illatū numine deoꝝ irato.i.offenſo in illū:cum ipſe ſua prouidentia:& libera voluntate ſe id facere crederet:ſuppliciū inquā.videlicet:nec poſſe imperare libidini:vt cōiugem ſi malā putet deſerat:aut deleat:nec timori:vt eam: ſi bonā cenſeat:nō timeat.Cuius timori fuit eadē cauſa & finis:Thebe.n.mota.i cōmota ira pellicatus:hoc eſt: ꝙ Alexander pellicē haberet.interemit Alexandrū:aut ſaltē fratres Thebes cōſilio eius:vt Oliuerius recitat.¶Age Dionyſius tyrānus Siracuſanoꝝ:qui.i.quātum lōga fabula ſup.eſt tormēti huiuſce.i.huiuſcemodi.Qui peregit dominationē.i.tyrānidē:ānoꝝ duo de quadraginta.i.triginta octo in hunc modū. Nā amicis ſummotis.ſ.ab aula ſua ſubſtituit in locū eoꝝ hoīes gentiū ferociſſimaꝝ:& ꝓualidos ſeruos electos e familiis locupletū:quibus cōmitteret.i.crederet:latera ſua. Edocuit quoq; filias ſuas tōdere.i.radere barbā:metu tonſoꝝ:quaꝝ ipſarū.i.earūdem filiaꝝ manibus nō auſus cōmittere ferrum.i.cultrum raſoꝝ:aut nouaculā:poſtq̃ appropinquabant ætati adultæ.i.maturæ viro:inſtituit:vt.ſ.filiæ adurerent ſibi.ſ.inſtituenti patri Dyoniſio videlicet barbam:& capillos)Sunt qui habent non captam.i.contractam manibus:quod alii non inepte deleuerunt)putaminibus.i.vt dicunt:teſtis iuglandium:id glandium Iouis:qui dulces ſunt eti m hominibus:ſunt qui amigdalas putent.

OLIV.
Glans Iouis.

¶Candentium iuglandiū: Iuglandes teſte Nonio ſunt agreſtes Macro.cōuiuioꝝ lib.ii. Nux iſta iuglans inquit ſcđm nōnulloꝝ opinionē a iuuando & glande dicta exiſtimatur.Gabius vero baſſus li. de ſignificatione verboꝝ hoc refert. Iuglans arbor dicta eſt ꝓinde ac Iouis glans. Nā id arboris genus nuces habet:quæ ſunt ſuauiore ſapore q̃ glans eſt.Hunc fructū antiqui illi ægregiū glādiq; ſimilē:ipſamq; arborem deo dignam exiſtimabant Iouis glandē appellauerunt.Quæ nunc litteris intercīſis iuglās nominatur:de quaꝝ ſpecie Pli.lib.xv.multa dicit. ad haꝝ igitur ſimilitudinē rex:vt quidā volunt:ferreas nuces fieri iuſſerat:quas incēdit primo: deinde barbæ admoueri faciebat.Diſſentit in hoc a Cic.q non iuglandibus:ſed candenti carbone ſolitum eſſe dixit capillos adurere. ¶Nec ſecuriorē ſe maritum:Quēadmodum filiabus pater:ita & vxoribus vir parum fidebat.¶Neutrius: Antiq; dixit:nūc vero neutre diceremus.¶Cubicularem lectum:pro cubiculo:in quo lectus erat:foſſa circūdedit.¶Forem cubiculi:nō ſatis habuit foſſa cubiculū cinxiſſe: niſi & oſtium firmo clauſtro occluderet.¶Forem.i.aditum.

ut candētiū iuglādiū, aut nucū putaminibus, barbā ſibi, & capillū adurerent. Nec ſecuriorē ſe maritum egit, quā patrē. Duarū enim eodem tēpore Ariſtomaches Syracuſanæ, & locrēſis Doridis matrimōiis alligatus, neutrius unq̃ niſi excuſſæ cōplexū petiit. Atq; etiā cubicularē lectū perinde quaſi caſtra, lata foſſa cinxit:in quem ſe ligneo ponte recipiebat, cum forem cubiculi extrinſecus a cuſtodibus opertā, interiorem clauſtro ipſe diligenter obſeraſſet.

¶De ſimilitudine formæ. Capi. XV.

De ſimilitudine āt oris, & totius corporis, altiore doctrina præditi ſubtilius diſputant: eorumq; alii in ea ſunt opinione, ut exiſtiment, illā origini, & cōtextui ſanguinis reſpondere. Nec paruū argumētū ex cæteris aīalibus trahūt:q̃ fere gignētibus ſimilia naſcuntur. Alii negant certā

Similitudo oris vnde.

De ſimilitudine aūt oris.Dictutus de ſimilitudine formæ breuiter præfatur: & oſtēdit variam eſſe philoſophoꝝ de re iſta ſniam: ꝙ alii dicāt a lege naturæ datū eſſe:vt nōnulli diuerſis parentib⁹ orti ſibi ſpē vultus:& oris ſimillimi inueniant:alii potius caſu:& fortuita cōceptionis ſorte id euenire contēdunt: & qm̄ lis iſta adhuc ſub iudice manet:dicit ſe quoq; huius rei cauſam ꝑtermiſſurum:& exempla pauca ſubiecturum. ¶Altiore doctrina profundior ſciētia:vt philoſophia cauſaꝝ omnium indagatrix.¶Eoꝝ:alii ſunt inquit philoſophoꝝ nōnulli: qui hoc a lege naturæ ꝓuenire dicant:vt omne generas generatū ſibi ſimile creet:& a ſanguine ſimilitudinē naſci volunt:qđ a cæteris animalibus ꝓbāt:dicētes:vt in brutis videm⁹ catulis catulos ſimiles ꝓcreari:ſic & hoīes ſibi ſimiles liberos ſæpiſſime generare. ¶Cōtextui: cōpoſitioni:ſanguinis:vt filii parentibus:qbus originē ducunt:ſimiles inueniant.¶Reſpondere. Conſentire. Virg. & dictis reſpondent cætera matris:hoꝝ aūt philoſophoꝝ opinionē ſequitur:Soli.in cap.de hoīe:dicit.n.iam vero: qui deflexū aīum referat ad ſimilitudinē:cauſas quantū artificis naturæ ingeniū depræhendet. Interdum.n.id genus ſpectant & per ſobolē in familiā trāſitus faciunt:ſicut plerūq; patuuli modo neruos:modo cicatrices:modo qualeſcūq; originis ſuas notas ferunt:vt in lepidis:quoꝝ tres interuulſa tn̄ ſerie:ex eadē domo obducta mēbrana oculo ſimiles geniti reperiuntur:vel in bixātio nobili pectore:q cū matrē haberet adultero ex æthiope cōceptā:q nihil patri cōparandū reddidiſſet ipſe in æthiopem auū degenerauit.¶Alii ne.h.e.ua.le.hanc ſimilitudinē nō a lege naturæ:vt origini ſanguinis reſpōdeat: ſed a fortuita quadā ſorte:& caſu ꝓuenire dicunt:qđ videt̄ eſſe ꝓbabilius:qa videmus diſſimilimos a parentibus naſci:a formoſis deformes:a validis imbecilles:phyſici vero dicūt:id plerūq; accidere:vt in cōceptione mulier ad alicuius imaginē adiecerit qđ animū:& cū in eū tota fuerit intēta:ſimilitudinē eius:partū ſiue cōceptū inde cōtrahere:qđ ꝓbant ex muliere quadā:quæ cū pudica ſemꝑ habita fuiſſet:æthiopē tn̄ peperit:cuius rei cauſam cū maritus diligētius iueſtigaſſet:q ſtupri iā ſuſpectā vxorē habere cœperat:cognouit a phiſicis:ꝙ tpe cōceptionis vxor cū æthiope:quē in cubiculo depictū habuerat:cōſpexiſſet: & in eū tota fuiſſet intenta:cōceptus inde ſimilitudinē duxerat Quod idē ſentire videt̄.Pli.nat.hiſt.lib.vii.cum dicat. Similitudinū quidē in mēte reputatio:& in qua credant̄ multa fortuita pollere:viſus:auditus:memoriaq;:fauſtæ imagines ſub ipſo conceptu:cogitatio ēt vtriuſlibet animo ſubitō trāſuolans effingere ſimilitudinē:aut miſcere exiſtimatur:ideoq; plures in homine q̃ in cæteris oībus animalibus differentiæ:qm̄ velocitas cogitationū:animiq; celeritas: & ingenii varietas multiformes.i.q.

Deformes a formoſis naſci.

tās imprimit cum cæteris animantibus immobiles ſint animi:& ſimiles omnibus:ſinguliſq; in ſuo cuiq; genere.

ASCE.

¶Aut:nucum candentiū.i.incenſaꝝ:patamina.n.nucū:eo ꝙ pinguia faciliter incendunt̄:tenueq; calorem:ſed latam flammam emittunt tali miniſterio non ineptā.ſtatimq; in carbones vertunt̄: vnde carbone candente Cice.vſus dicit.Nec egit ſe maritum ſecuriorē q̃ patrem.i.non minus timuit vxores q̃ filias Enim.i.qa ipſe alligatus eodē tēpore matrimoniis duaꝝ.ſ.vxorū ariſtomaches ſyracuſanæ:& doridis locrenſis:neutrius complexum petiit.i.addit vnq̃:niſi excuſſæ.i.ſcrutatæ: & inueſtigatæ:an ferrum habere:atq; cinxit etiam lectum cubicularē.i.quo incubuit:aut qui in cubiculo erat foſſa lata: quæ tamen non in cubiculo erat:ſed cubiculū cum lecto ambibat perinde quaſi caſtra.i.ſicut caſtra cingeret:in quē.ſ.lectū recipiebat ſe ponte ligneo:quem.ſ.ſubtraxit:cum ipſe.i.propriis manibus obſeraſſet clauſtro.i.ſera:& vectibus claudendi vim habentibus diligenter forem interiorem.i.ab interiori parte(forte legendum ſit interius:vt reſpondeat ad illud extrinſecus)forem cubili: opertam:ideſt denſiſſime munitam:& clauſam extrinſecus.i.ab exteriore parte a cuſtodibus.ſ.corporis ſui.

De ſimilitudine:&c.autē.i.ſed præditi.i.præ cæteris donati:aut dotati altiore doctrina.ſ.q̃ nos:aut fere alii: diſputant ſubtilius de ſimilitudine oris.i.faciei:& totius corporis: & alii eoꝝ.ſ.præditorū doctrina:ſunt in ea opinione: vt exiſtiment:illam.ſ.ſimilitudinem reſpondere origini:& contextui ſanguinis:nec.i.& non:& trahunt ex cæteris animalibus argumentum non paruum:ideſt approbationem magnam:quæ.ſ.animalia naſcuntur fere ſimilia gignentibus.Alii negant hanc legem naturæ eſſe certam:ſed ſup.aſſerunt.

THE.

¶Iuglandium:Vetuſti codices habent:candentiū glandium:quæ lectio probior:addit enim continuo Valerius.Aut nucum putaminibus iuglandeſq; & nuces idem ſunt:vt diximus ex Macrobio.

hanc eſſe naturæ legem:ſed ſpecies mortaliū, prout fortuita ſors cōceptionis obtulit, atribui. atque ideo plerunque ex ſpecioſis deformes, ex robuſtis inualidos partus edi. Veꝝ quoniam iſta quæſtio in ambiguo uerſatur: pauca inter alienos conſpectæ ſimilitudinis exempla referremus.

¶De Vibio & Publicio Libertino ſimilibus Pompeio Magno.

Magno Pompeio Vibius ingenuæ ſtirpis, & Publicius Libertinus ita ſimiles fuerūt: ut permutato ſtatu, & Pompeius in illis, & illi in Pompeio ſalutari poſſent. Certe quocunq; aut Vibius, aut Publicius acceſſerant: ora hominū in ſe obuertebant. Vnoquoq; ſpeciē ampliſſimi ciuis in pſonis mediocribus anotante. Quod qdē fortuitū ludibriū, quaſi hæreditarium ad eum penetrauit.

¶De Menogene Coco ſimili patri pompeii magni.

Nam pater quoque eius eo uſque Menogenis Coci ſui ſimilis eſſe uiſus eſt: ut uir, & armis præpotens, & ferox animo ſordidum eius nomen repellere a ſe non ualuerit.

¶De Cornelio Scipione cognomento Serapione.

Eximiæ uero nobilitatis adoleſcens Cornelius Scipio, cū plurimis, & clariſſimis familiæ ſuæ cognominibus abūdaret, in ſeruilē Serapionis appellationem uulgi ſermone impactus eſt, qđ huiuſce nominis uictimario ſimilis erat, nec illi aut moꝝ ꝓbitas, aut reſpectus tot imaginū, quo minus hac contumelia aſpergeretur: opitulata eſt.

OLIV.

¶Fortuna ſors:prout caſus cōcipiēti mulieri imaginem aliq̃ obtulerit.¶Inter.a.q diuerſis parentibus nati ſunt & videt̄ latenter his aſſentire:q in fortuito caſu ſimilitudinem ponunt. ¶Partus.e.pariter in qua ſignificatione Iu.poſuit:Si mulier vitulum vel ſi bos ederet agnum.

Magno Pompeio:Duos dicit infimæ conditionis homines Pompe.adeo perſimiles:vt ſi eadē Pompeii:& illorum fuiſſet fortuna:merito pro Pōpeio ſalutari potuiſſent.Solinus tamē de memoralibus mundi horum alterius tantum mentionem facit.Dicit enim inter.G.Pompeium &.G.Vimbium humili loco natum tantus error extitit de paribus liniamētis:vt Romani Vibium Pompeii nomen Vibii vocabulo Pompeio cognominarent.Pli.vero eodem lib.vtrūq; commemorat: dicit enim.M.Pompeio vibius quidam e plæbe & publicius etiam ſeruitute liberatus in diſcreta prope ſpē fuere ſimiles:illud os probum reddentes:ipſumq; honorē eximiæ frontis.¶Ingenuæ ſtirpis:Solinus dicit humili loco natum.Plinius e plæbe natum.

Vibius & Publici⁹ Pōp. ſimiles.

Quod quidem fortuitum:Hanc fortunæ ludificationē:vt ſordidæ conditionis homines Pompe. haberet ſibi perſimiles:dicit ei fuiſſe quaſi hereditariam:quoniam dicit̄ eius Menogenē cocum longe ſibi ſimilem fortuitus eſſet:a quo etiam Stra.cognomen accepiſſe dicitur:nam Menogenes Strab.Coquus ille vocabatur.¶Ludibrium:dedecus & ludificatio:nam turpe videbatur eſſe clariſſimis viris a ſordido genere hominū ſpē repræſentari.¶Menogenis.qui & Stra.dicebat̄ equæ pō.magni Pomp.pater cognominatus eſt: teſte Pli.eodē li.nam talis inquit campum quoq; eius menogenis coci ſui cognomen impoſuit ſtrabonis a ſpem oculorum nomen habentis vitium:imitata fuit alter Stra.perſpicaciſſimi viſus homo quem ſupra diximus:perſpexiſſe centum & triginta quinq; milia paſſuum ſolitum exeuntē a carthagine claſſem punicam:numerumq; nauium manifeſtiſſime ex lybitana ſpecula notare.

Eximiæ vero nobilitatis: Nec iſtud fortunæ ludibrium nobiliſſimus adoleſcens Corn.Scipio ſubterfugere potuit.quin Serapio.cuiuſdam victimarii in appellatione fuerit notatus:quod iſdem liniamentis corporis:& oris par eſſet illi:vide Pli.eo.lib.vi.Scipioni in ſeruo ſerapione victimari negociatoris vili mancipio:non illi valuit generis nobilitas:nō morum probitas:nulla deniq; virtus.¶Cognominibus:vt ſcipionum:quorum duo aphricani:vnus Aſiaticus:dicti ſunt.¶Serapionis appellationem. Quia vulgus eum ſerapionem appellabat eo qđ illi ſimillimus erat:erat autem ſerapio iſte victimarius:hoc eſt ſacerdotum miniſter:q ſacrificantibus miniſtrabat:vt ſupra dixi.¶Reſpectus tot imaginum quod plurimas maiorum ſuorum ſtatuas haberet.

Scipio Serapioni lōge ſimilis.

ASCE.

¶Spēs mortaliū attribui.ſ.vnicuiq;:put.i.ſecūdū ꝙ ſors cōceptiōis fortuita.i.caſualis obtulit.ſ.vnicuiq; atq; iō: ſup.aſſerunt. aut dicunt partus deformes edi plærūq;.i.frequēter ex ſpecioſis:& inualidos ex robuſtis:qđ niſi qnq; cōtingeret:vtili edicto prohiberet̄ impotentibus:& deformibus generare:quo cauto ſtatim oēs formoſi & validi ederent̄.Verum quoniā iſta quæ

ſtio verſat̃:in ambiguo:nos referemus pauca exempla ſimilitudinis conſpectæ inter alienos.i.diuerſi ſanguinis:aut generis: ¶Magno &c. Vibius ſtirpis ingenuæ:& publicius libertinus.i.libertinæ conditionis: fuerunt ita ſimiles pompeio magno:vt ſtatu ꝑmutato.q̃a põpeius princeps erat vrbis:illi ignobiles: &.i.ſimul pompeius poſſet ſalutari in illis.i.illi pro pompeio: & illi in põpeio.i.pompeius loco alterius illoꝝ:Certe quocunq;:aut Vibius:aut publicius acceſſerant:ipſi ſup.obuerterant in ſe hora hominum admirãtiũ ſimilitudinẽ eoꝝ cũ põpeio:vnoquoq;.ſ.hominũ annotante in pſonis mediocribus.i.mediocris conditionis:ſpeciẽ ciuis ampliſſimi:vt q̃ magni agnomẽ meruerit. ¶Quod q̃dẽ ludibriũ fortuitũ.i.illuſio caſu orta penetra uit ad eũ.ſ.pompeiũ magnũ quaſi hæreditariũ.i.a patre acceptũ. Nam pater quoq; eius viſus eſt eſſe ſimilis menogenis coci ſui: eouſq; vt vir:&.i.ſimul armis ꝑpotens:& ferox animo.ſ.pater pompeii magni nõ potuerit repellere a ſe nomen eius.ſ.coci ſui ſordidũ:q̃a ſordidi hominis:aut a vitio corporis maioribus eius inditũ:agnominatus.n.ẽ ab illo ſtrabo. ¶Eximiæ.&c. Vero.i.ſed Cornelius Scipio adoleſcens nobilitatis eximiæ:cũ abũdaret plurimis:& clariſſimis cognominibus familiæ ſuæ: nam Scipionum:alius dictus aphricanus:alius Aſiaticus: alius numantinus:& aphricanus:alius Naſica:&c. impactus ẽ ſermone vulgi in appellationem ſeruilem ſerapionis ſerui:q.i.quia erat perſimilis victimario.i.victimarũ curatori huiuſce nominis.ſ.ſerapionis. Nec aut probitas moꝝ:aut reſpectus tot imaginũ.i.claroꝝ virorum:quorum imagines in ſtemmate ſuo habebat:eſt opitulata ei:quo minus.i.ut non aſpergeretur hac contumelia:vt:ſcilicet victimarii nomen acciperet.

OLIV. Metell⁹ retiario ſimilis.

Eneroſiſſimus cõ.Lentulus ac Metellus conſules:principeſq; ro.ſic duoꝝ hiſtrionũ ſpeciẽ referebant:vt cum in ſcænam prodidiſſent:illorum nomina non ſubter fugiſſent:niſi alter ſpinteris:alter nepotis cognomina multo antea ſortiri fuiſſent:nam Metellus quia retiario Pamphilo ſimillimus eſſet:cuius nomẽ ſordidũ nõ aufugiſſet:niſi a nepote: qui pius cognominatus eſt:auxiliare nomẽ accepiſſet. Pli. Sicut ſpinter ſecundanu s:Retiariuſq; Pamphilius collegio Lentuli & Metelli conſulũ.in quo per q̃ in fortunæ fortuitum hoc quoq; fuit:duoꝝ ſimul conſulũ in ſcæna imagines cerni. ¶Spectanti ſunt:quotieſcũq; in ſcænam conſules iſti ꝓdibant:vt in ſe omniũ oculos cõuertebant:q̃d hiſtrionibus ſimillimi forent. ¶Ex quodam ſeculari:ex quodam mimo:q in ludis ſecularibus hiſtrionicam exercebat: de ludis ſecularibus dictũ eſt in cap.de inſtitutis. ¶Spinteris:fuit nomẽ hiſtrionis. ¶Lẽtulo:ſimilis:a quo lentulus cognomẽ accepit. ¶Alter a moribus nepo.ſ.Metel.qui pius cognominatus eſt a nepote optimis moribus iſtituto. ¶Pamphili retiario.ſ.Pamphili:gladiatoris.

Meſſalla meno genis ſimilis.

At Marcus meſſalla:De hoc meſſalla Soli. Marcus inquit meſſalla: & Menogenes e fæce vulgari hoc fuerunt vterq; ꝙ ſinguli:nec aliũ meſſallam putauerunt: q̃ menogenem: nec menogenẽ aliũ putauerunt:q̃ meſſalam hoc idem teſtat̃ Pli.li.vi. ¶Curioq;:hic propter geſtus: & corporis ſui motus hiſtrioni burbuleio pares Burbuleus cognominatus eſt. ¶Scænici.i.hiſtrionis:nam menogenes:& burbuleius fuerunt hiſtriones. ¶Perſonis ex.nam in perſonis clariſſimis hæc ſimilitudo conſpecta eſt. ¶Non obſcura notitia. Quia apud omnes Ro.nota fuerunt hæc exempla.

Antiochus artento ſimillim⁹.

Regi Antiocho:Inter regem Antiochum & artenionẽ ſimilitudo tanta fuiſſe traditur: vt alter al tero:nec vultu:nec voce diſcernerent̃:ex quo facile reginæ laodices occultata fraus.vt occiſo antiocho. Artenionẽ pro rege ſimularet:& in regio toro veluti arogantem collocaret:& aduocato populo illum tanq̃ teſta

¶De Lentulo.& Metel.ſimillibus hiſtro.

Eneroſiſſimus Conſulatus collegio Lentuli, & Metelli fuit: qui ambo in ſcenã propter ſimilitudinem hiſtrionum propemodũ ſpectati ſunt. Sed alter ex quodam eſſe clarum cognomen Spintheris traxit: Alter niſi Nepotis a moribus accepiſſet: Pãphili retiarii, cui ſimillimus eſſe ferebatur: habuiſſet.

¶De.M.Meſſala ſimili Menog.& Curi.ſimili Bub.

.T.M.Meſſala Conſularis, & Cenſorius, Menogenis, Curioq; omnibus honoribus abundans Burbulei ille, propter oris aſpectũ hic propter parẽ corporis motũ, uterq; ſcenici nomẽ coactus eſt recipere. Abunde ſint hæc domeſticis: quoniam perſonis ſunt excellentia, & non obſcura notitia celebrantur.

¶De Rege Antiocho ſimili Artenio.

Egi Antiocho unus ex æq̃libus, & ipſe regiæ ſtirpis nomine Artenio, per q̃ ſimilis fuiſſe tradit̃. quẽ Laodice uxor antiochi, interfecto uiro, diſſimulãdi ſceleris gr̃a, in lectulo perinde quaſi ipſum regẽ ægrũ collocauit. Admiſſumq; uniuerſum populũ & ſermone eius, & uultu conſimili fefellit. crediderũtq; hoĩes ab Antiocho. moriente, Lãodicen.& natos eius ſibi commendari.

tuꝝ oſtenderet quo & laodice & liberi diligentiſſime cõmẽdarent̃:cuius voce audita:a populis facile deluſus eſt. Solinus: regem inquit antiochum artenio quidam ex plæbe ſyriaca ſic æmula facie mentiebatur:vt poſtmodum Laodice vxor regia:obiecto populari iſto tãdiu diſſimulauerit defunctum maritum: quod ex arbitratu eius regni ſucceſſor ordinaretur. Pli. quoq; lib.vii. Antiocho inquit regi ſyriæ e plæbe nomine Artenio in tantum ſimilis fuit: vt laodice coniunx regia: necato iam Antiocho:manus per eum commendationis:regniq; ſucceſſionis peregerit. ¶Vnus ex equalibus regiæ ſtirpis. In hoc diſſentit a Solino:& Plini. Valeri.q; regiæ ſtirpis Artenionem fuiſſe dicit:ille vero ex ſyriaca plæbe virum.

ASCE.

¶Generoſiſſimus: &c. Conſulatus fuit generoſiſſimus collegio Lentuli & Metelli: idest cum lentulus & Metellus collegæ eſſent:qui ambo ſpectati ſunt propemodum:idest valde in ſcæna.i.theatro cum ſcænici agerentur ludi:illis præſentibus: propter ſimilitudinem hiſtrionum:qui ludos varios agebant:ſed alter.ſ.Lentulus traxit cognomen ſpintheris ex quodam ſæcularium:ſcilicet ludorum actori:q̃q̃ Oliue. ſeculari legat:& alii aſſeclarum: nam Plynius a mimo nomen ſortitum vult. Metellus niſi accepiſſet ſup.cognomen a moribus nepotis:qui pius dictus erat.habuiſſet ſup.cognomen: aut agnomen Pamphili Retiarii:idest certantis cum Mirmillone rete quod manibus geſtabat:cui:ſcilicet retiario ipſe ferebatur ſimillimus. ¶At Marcus Meſſala:ſup.vir conſularis:& cenſorius.ſ.qui aliquando conſulatum & cenſuram geſſerat:& Curio abundans omnibus honoribus.i.titulis magiſtratuum geſtorum:vterq; coactus eſt recipere.ſ.a populo nomen ſcænici ſup.hominis arti ludicræ intentis:ille.ſ.Meſſala Menogenis propter aſpectum oris:idest ſimilem aſpectum vultus:hic.ſ.Curio Burbulei.ſ.hiſtroi

nis propter parem motum corporis: hæc.exempla dicta ſint:idest habeantur abunde.i.ſatis ampliter dicta: domeſticis ſup. exemplis:quoniam celebrantur:&.i.ſimul:excellentiora ſup.cæteris: perſonis.i.propter perſonas illuſtrium virorum: & non obſcura notitia. ¶Regi:&c. Vnus ex æqualibus:idest coæuis ſup. Antiochi regis: &.i.etiam ipſe ſtirpis regiæ Artenio nomine:traditur fuiſſe per quã ſimilis Antiocho regi.ſ.ſyriæ:quem Laodice vxor Antiochi:viro interfecto: collocauit in lectulo: gratia ſceleris diſſimulandi:perinde quaſi.i.acſi ſup.collocaſſet illic ipſum regem ægrum: & fefellit in ſermone eius: ſcilicet artenionis:& vultu conſimili:ſcilicet ſermoni:& vultui regis:vniuerſum populum admiſſum.ſ.ad lectulum:qua ſi ad regem: & homines:aut omnes crediderunt Laodicem.ſ.reginam:& natos.i.filios eius cõmendari ſibi ab Antiocho moriente. ¶Nepotis:Metellus inq̃t a Pãphilo retiario traxiſſet appellationẽ:niſi prius a morib⁹:& ſolutiore vita nepos eẽt appellatus. THE. OLIV.

¶De Hibrea Myl. ſimili cuidã ſeruo Gymnicorũ.

Ybrean autẽ Mylaſium copioſæ, atq; concitatæ facundiæ oratorem, Gimnicorum ſeruo ſtramenta Gymnaſii colligenti, tam ſimilem ferunt: ut tanq̃ germanum fratrem totius Aſiæ oculi aſſignarent. ita linieamentis oris, & omnium membrorum compares erant.

¶De quodã prætore Romano ſimili cuidã Siculo.

Lle uero, quem in Sicilia prætoris admodũ ſimilem fuiſſe conſtat: petulantis animi. Proconſule enim dicente, mirari ſe quapropter ſui tam ſimilis eſſet: cum pater ſuus in eam prouinciam nunquam acceſiſſet: At meus (inquit) Romam frequenter acceſſit. ioco nanq; laceſſitam matris ſuæ pudicitiam inuicem ſuſpicione in matrem eius reiecta, audacius quam uirgis, & ſecuribus ſubiecto conueniebat: ultus eſt.

¶De iis, qui infimo loco nati mendacio ſe clariſſimis familiis inſerere conati ſunt. Capi.XVI.

Ed tolerabilis hæc, & uni tantummodo anceps temeritas. quod ſequitur impudentiæ genus nec ferendum ullo modo: periculiq; tum priuatim, tum etiam publicæ late patentis.

Ybræam autem:Hic mileſius orator inſignis:& in tota aſia celeberrimus:adeo ſimilis ſeruo cuidam Tapetas in ſcæna colligentis fuiſſe tradit̃: vt omnes eius fratrem exiſtimarent:quoniam nulla inter eos vultus:& corporis erat diſſimilitudo: iiſdem parentibus nati eſſe credebantur. ¶Milaſius: Ab oppido mileſio:quod fuit in ionia:vbi optima vellera tingebantur:teſte Ser.in.iiii.geor.vnde Virgili.mileſia vellera dixit. ¶Concitatæ facundiæ:vehemẽtis in perſuadendo eloquentiæ. ¶Cynicorũ:philoſophorũ:qui cinici dicebantur:quorum vnus fuit Diogenes mordaciſſimus philoſophus:nam cinici dicti ſunt quaſi canini. ¶Stramenta: quos græci tapetas appellant:qui ſpectatoribus ſubſternebantur in ſcæna:hic ergo ſeruus:peractis ludis:hos tapetas:& reliqua ſcænæ ornamenta colligebat. ¶Totius aſiæ oculi:idest omnium aſiaticorum oculi.

Lle vero. Soli. Horũ ſimilitudinis meminit: ſed iocoſi:vel vt Vale.dicit:petulantis dicti:mentionem nullam facit:dicit enim piſcatore Sicilia ꝓconſuli Suræ præter alia etiam ritu oris comparabat̃: ita vt in eodẽ vocis impedimenta:& tardatæ ſonus linguæ naturalib⁹ offendiculis congruerent:quod vero de iocoſo reſponſo tradit Vale.illud vel certe ſimile Macrob. in auguſtum refert fuiſſe dictum: dicit enim ſoleo in auguſto magis mirari:quos pertulit iocos q̃ ipſe quos pertulit:quia maior eſt patientiæ q̃ facundiæ laus: maxime cum æquanimiter aliqua etiam iocis mordaciora pertulerit:cuiuſdam prouincialis iocus aſper innotuit: intrauerat Romam ſimillimus cæſari:& in ſe omnium ora cõuerterat. Auguſtus perduci hominẽ ad ſe iuſſit: viſumq; hoc modo interrogauit:dic mihi adoleſcens: fuit aliquãdo mater tua Romæ:negauit ille:nec contentus adiecit: ſed pater meus ſæpe. ¶Ille vero:quem piſcatorem fuiſſe dicit Soli. ¶Ioco namq; la. Ex reiectione inquit iocoſi dicti inſimulatam matris pudicitiam: audacter magiſq; facete vltus eſt: cum diceret patrem ſuum Romam ſæpius acceſſiſſe. ¶Inuicem ſuſpitionem reiecta. quia pari ratione reiecerat ſuſpitionem impudicitiæ matris in proconſulem: ſed hanc iniuriam vltus eſt audacius quam prouinciali homini conueniret:qui proconſulari imperio ſubiectus eſſet. ¶Quam virgis & ſecuribus ſubiecto. quam homini: qui proconſuli ſubiectus eſſet:in quem virgas experiri: & ſecures paſtari iubere potuiſſet proconſul.

Ed tollerabilis hæc: Tranſitum facit ad eos:qui obſcuro loco nati:ſe clariſſimis familiis inſerere voluerũt:& ne ex abrupto tranſire videatur:hoc vtitur ordine:vt dicat ſuperioris exempli temeritatẽ tollerari poſſe:quod ad vnius dumtaxat periculum pertinuerit: ſed impudentiam:de qua dicturus eſt nullo pacto ferendam:q non ſolum priuatos ciues:ſed etiam rempubli.in diſcrimen propemodum adduxerit. ¶Vni tantũmodo an.periculoſa tantum piſcatori ſiculo:q proconſuli ſurræ temere ſatis reſpondiſſe viſus eſt. Sura ꝓ cõſ.in Sicilia.

ASCE.

¶Hibreã:&c. Ferunt:ſcilicet rerum narratores:Hibream Mileſium (vulgo Milaſium legunt) e mileto ſecundum Oliuerium Ionio oppido oratorem facundiæ copioſæ.i.abundantis:atq; concitatæ:idest torrentis more fluentis: aut promptæ: fuiſſe ſup.tam ſimilẽ ſeruo gymnicorum.i.gymnaſii inſtructorum (quod Oliue.quoq; ſentit: & tamen paulopoſt Cynicorũ legit: & interpretatur) colligenti ſtramenta.i.apeta:aut tapetas:quæ vel:qui ſternuntur pauimento:aut ſedilibus ſpectantium ꝑſertim nobilium quum aulea ſuſpendantur:latine itaq; ſtramenta a ſternendo dici poſſunt (alii tamen ſcribunt ſtragmenta:alii ſtrigmenta) gymnaſii:vnde gymnicorum:non Cynicorum ſeruus dicetur: vt oculi totius Aſiæ aſſignarent:idest aſpicerent: & adnotarent eum tanq̃ fratrem germanum.ſ.Hibreæ:ita.i.intantum erant compares liniamentis oris:& omnium membrorum. ¶Ille vero.ſ.piſcator:quem conſtat fuiſſe in Sicilia admodum ſimilem prætoris.ſ.Suræ proconſulis:ſup.fuit animi petulantis.i.ad laceſſandum procliui. Enim.i.quia:proconſule.ſ.Sura dicente:ſe mirari: quapropter eſſet tam ſimilis ſui.ſ.proconſulis:qui idem prætor erat cum pater ſuus nunq̃ acceſſiſſet in eam prouinciam:inquit:at.i.ſed meus ſup.pater acceſſit frequenter Romam.q.d.& ita potuit te genuiſſe:corrupta matre tua:probat:q petulantis animi fuerit. Nãq;.i.quia:ipſe vltus eſt ioco:ſed amaro:pudiciciam matris ſuæ laceſſitam.i.pet tam contumelia.a proconſule.innuerat enim a patre ſuo illum per adulterium progenitum:ſuſpitione.ſ.adulterii reiecta inuicem.i.viciſſim in matrem eius.ſ.proconſulis.audacius q̃ conueniebat ſubiecto virgis & ſecuribus:idest pretori ſex lictores cum totidem faſcibus habenti.

Sed hæc temeritas:ſcilicet piſcatoris ſiculi:tolerabilis;ſup.fuit:& anceps:ideſt dubii euentus tantummodo vni: ſcilicet ipſi piſcatori:ſi ſecus:ac in bonam partem accepiſſet prætor:ſup.illud genus impudentiæ:quod ſequitur:nec ferendum ſup.eſt vllo modo : & ſup.eſt periculi petentis.i.ſe extendentis late:tum priuatim:tum etiam publice:quia ſi ſe pro filio Gracchi probaſſet equitius:res priuata hæredum Gracchi iacturam feciſſet:& propter ſeditionem pro eo per ſaturninum citatam reſpu.in periculo graui fuit.

THE. ℂMilaſium:vetuſti codices habent Mylaſenum:gentiliter a mylaſis aſiæ ciuitate:de qua Strabo.Tullius in Antonianis & Stephanus.ℂCynicorum:Placet:vt legas gymnicorum:nam ſequitur ſtramenta gymnaſii colligenti.

OLIV. ℂNam vt æquitium.Vt omittam inquit æquitium : qui cum.C.Graccho ſimillimus eſſet : in gracchorum familiam ſe tanq̃ Tyberii filiũ inſerere voluit:anitente.L.Apuleio ſaturnino tri.pl.qui grauiſſimas ex hac re in populo ſeditiones excitauit:vt in ca.de ſeditione dictũ eſt:vt hũc inq̃ omittam:vidẽdum eſt quantum reipu.periculum intulerit helophili temeritas & impudentia : qui ſe iunioris Marii filium mentitus tãtum apud plæbem:gratiæ:& fauoris conſecutus eſt ob aui memoriam: qui.vii.conſulatus geſſerat in vrbe : vt & multæ veteranorum coloniæ: municipia:& collegia fere omnia ſibi patronum delegerunt:præterea cum imperii fundamenta nondum ſatis firma.C.Ceſ.ieciſſet:parum abfuit:quin rurſus excitaret bellum ciuile per hunc helophilum : nam cum cæſar in hiſpania deletis.C.& Sexto magni Pomp.filiis: rediiſſet in vrbem : & in hortis ſuis forte ſederet cum helophilo hoc impudentiſſimo:omnes quicunq; ad Cæ.gratulatũ de victoria venerant:non minus herophilum q̃ Cæ.ſalutarunt:adeo ſe iam plæbi helophilus iſte inſinuauerat: qd vbi ſenſit cæſar:metuens id qd futurum erat: ne qua ſeditio:aut cõiuratio fieret in populo:herophilum exilio mulctauit:mortuo deinde Cæſ.reuerſus in vrbem ſenatui cædem:& inſidias machinabatur:qua re cognita:coniectus in carcerẽ meritas pœnas luit. ℂFirmo pi.firmũ oppidum eſt in agro piceno vnde fuerat equitius oriundus. ℂMonſtrũ:nõ homo: ſed verius monſtrum ob turpiſſimos mores dici poteſt. ℂPrætereã:omittam:& eſt occupatio:color rhetoricus:cum id maxime dicimus:qd nos omittere oſtendimus. ℂIn.a.T.G.hoc eſt in aſſerendo: & vindicando ſibi patre.T.Grac.Turbulento vulgi errore:quia vt diximus:cum a Mario quintum conſulatum gerente in carcere coniectus eſſet: eo q̃ cõtra leges tribunatum peteret:tantã ſeditionẽ in vrbe concitauit:vt populus carcerẽ confregerit:illũ eduxerit:atq; ẽt humeris ſuſceptum per vrbẽ tanq̃ ſenatu triũphans cũ ſumma alacritate portauerit. ℂAmpliſſima tri.po.Saturnini tri.pl.qui dum gracchanas leges ſuſcitaret quib⁹ populi fauorem:& gratiam aucuparetur:æquitium in medium protulit:& Gr.filium eſſe aſſerebat:vt ſatis ſupra dictum eſt.

Nam ut Equitiũ Firmo piceno monſtrum ueniens relatum iam huiuſce libri ſuperiore parte, præteream:cuius in amplectendo Tiberio Graccho patre, euidens mendacium, turbulento uulgi errore, ampliſſima tribunatus poteſtate uallatum eſt.

ℂDe Herophilo Equario.

Herophilus Equarius medicus. C. Marium ſepties Conſulem auũ ſibi uendicando ita ſe extulit:ut coloniæ ſe ueteranorũ complures, & municipia ſplendida collegiaq; fere omnia patronũ adoptarent. Quin ẽt cũ.C.Cæſar Cn.Põpeio adoleſcente in Hiſpania oppreſſo, populum in hortos ſuos admiſiſſet:proximo intercolumnio pene pari ſtudio frequentiæ ſalutatus eſt. quod niſi diuinæ Cæ.uires huic erubeſcendæ procellæ obſtitiſſent:ſimile tullius reſp. excepiſſet, atq; in Equitio acceperat. Cæterum decreto eius extra italiam relegatus: poſtq̃ ille cœlo receptus eſt:in urbem rediit:& conſilium interficiendi Senatus capere ſuſtinuit : quo nomine iuſſu patrum necatus in carcere, ſeras promptianimi ad omne moliendũ ſcelus pœnas pependit.

ℂDe quodam, qui ſe fecit filium Octauiæ ſororis Auguſti.

Nec diui quidem Auguſti etiamnum terras regentis excellentiſſimũ numen intentatũ

Herophilus equa.me.Qui equos curabat. ℂColoniæ ve.Coloniæ dicebantur:ad quas e maiori ciuitate colon immittebant.Solebant autẽ frequẽter Romani veteranos:& emeritos milites ad eiuſmodi oppidã mittere:eorum bona:qui ſibi rebelles:contumaceſq; fuiſſent:condonare. ℂMunicipia:ciuitates:q̃ ꝓpter beneficia fuiſſent.Ro.ciuitate donatæ. ℂCollegia.ſ.augurum:pontificum: ſacerdotũ. ℂAdoptarent:Eligerent. ℂProximo intercolumnio:Intercolumnium dicitur ſpacium inter duas:vel plures columnas:ꝓximo autem ideo dixit:vt oſtendat non longe a cæſare:tunc Herophilum q̃ cæſarem ſalutabant. ℂSeras pœnas:graues.Virgi.diſtulit in ſeram cõmiſſa piacula mortem.

Octauiæ F. ſe ſimulauit. Nec diui q.Aug.Iuuẽtus eſt inq̃t imprudẽtiſſimus hõ:q ſe Octauiæ auguſti ſororis.&.M.Ant.filium mentiri auſus fuerit:q̃ vt populo pſuaderet:hoc mẽdacio vſus eſt:vt diceret:ſe a nutrice accepiſſe:qd cũ traditus eſſet ei nutriẽd⁹:qa imbecili corpore videret:pmutatã eius ſortẽ fuiſſe:vt nutrix:quem robuſtiorẽ haberet filium Octauio & Antonio miſerit:ſe vero ꝓ ſuo educauerit:quã hominis ĩpudentiã Auguſtus cũ æquo animo ferre nõ poſſet:remo publicæ triremis affixit. ℂEt nunc terras regẽtis:aut per Tyberiũ eius filiũ:aut ad illius diuinitatẽ retulit:q̃ ꝓ romano excubabat ĩperio.

ASCE. ℂNã vt ꝑtereã Equitiũ monſtrũ.ſ.hominis:veniens Firmo.ſ.oppidulo piceno.i.qd in agro piceno:relatũ.i.recitatum iam in ſuperiore pte huiuſce libri.ſ.noni:ca.vii.de ſeditione in principio:cuius mẽdaciũ euidẽs in amplectẽdo.i.vſurpãdo Ty.Gra.patre:vallatum eſt.i.munitũ:& ꝓtectũ:ſup.cũ errore vulgi turbulento.i.ſeditioſo:& cõmotionis excitatiuo: ampliſſima ptãte tribunatus.ſ.Saturnini tribuni plebis. ℂHerophilus medicus equarius.i.equorũ uendicãdo.i.attribuendo ſibi quaſi iure ſuo Caiũ Ma.ſepties conſulẽ auum extulit.i.ſuper reliquos tulit ſe: ita vt complures colonie veteranorũ.ſ.militum:& municipia ſplendida:& collegia.i.cætus eiuſdẽ officii:aut pontificii:vt augurũ:pontificũ:ſacerdotũ:&c.fere omnia adoptarent:ſup.eum patronũ.Quinetiã cũ Caius Cæſar Cnæo Põ.adoleſcente:qa filio magni:oppſſo in hiſpania:admiſiſſet populum in hortos ſuos.ſ.Cæſ.ipſe:ſup.Herophilus ſalutatus eſt ꝓximo intercolũnio.i.ſpatio inter duas colũnas arborum: aut vitium ad voluptatem derelicto:pene pari ſtudio frequẽtiæ.ſ.cum cæſare:hoc eſt paulo minores habuit ſalutatores:& congratulatores quã Caius Cæſar.Quia:niſi diuini vires Cæſ.obſtitiſſent huic procellæ erubeſcendæ.i.cõmotioni quã populus excitare parabat

extollẽdo herophilũ:reſp.excepiſſet vulnus ſimile:atq; accepat in eqtio.i.in ſeditione excitata ꝑꝑ equitium.Cæterum.i.ſed Herophilus relegatus decreto eius.ſ.Cæ.extra italiã:poſtq̃ ille.ſ.Cæ.eſt receptus e cælo.i.i.celũ:rediit in vrbem:& ſuſtinuit.i.potis fuit:aut valuit capere conſilium ſenatus interficiendi.quo nomine.i.propter quã culpam ipſe necatus in carcere iuſſu patrum.ſ.cõſcriptorũ pepẽdit.i.luit:aut ꝓſoluit ſero.i.nimis tarde:pœnas animi ꝓmptu ad moliẽdum.i.cũ mole:& difficultate patrandum ſi poſſit:omne ſcelus. ℂNec qdẽ.i.nõ ẽt:aut nõ ſaltem:cũ maxime imune eẽ deberet:numẽ excellẽtiſſimũ diui Aug.ſ.Octauii regẽtis etiãnũ.i.nũc adhuc in tyberio eius ſucceſſore:aut diuina cura:aut potius tũc ad hæc terras.i.terrigenas.

ab hoc iniuriæ genere extitit : cum quidam, clariſſimæ, ac ſanctiſſimæ ſororis eius Octauiæ, utero ſe genitũ fingere audere: propter ſummam autem imbecillitatẽ corporis, ab eo, cui datus erat: perinde, atq; ipſius filiũ retentũ ſubiecto in locũ ſuũ proprio filio diceret : uidelicet, ut eodẽ tempore ſanctiſſimi penates, & ueri ſanguis memoria ſpoliarẽtur: & falſi ſordida contagione inquinarentur. Sed cũ plenis impudentiæ uelis, ad ſummũ audaciæ gradũ fert: imperio Auguſti remo publicæ triremis affixus eſt.

ℂDe Quodã q̃ ſe dicebat filiũ Quinti Sertorii.

Repertus eſt etiã qui ſe diceret eſſe. Q. Sertorii filium, quem, ut agnoſceret uxor eius nulla ui compelli potuit. Quid Trebellius calca, q̃ aſſeueranter ſe Clodiũ tulit: & quidem dũ de bonis eius contẽdit:in centumuirale iudiciũ adeo fauorabilis deſcendit:ut uis iuſtis, & æqs ſententiis cõſternatio populi ullũ relinqueret locũ. illa tñ quæſtione neq; calumniæ petitoris, neq; uiolẽtiæ plebis iudicantiũ religio ceſſit. Multo fortius ille, qui Cornelio Sylla rẽp. potiente, in domum Cn. Aſſidionis

OLIV. ℂClariſſimæ:ac ſanctiſſimæ:hoc non vſq; quaq; aſſentatorium eſt:nã conſtat:teſte Plutar.in vita Antonii:hãc fuiſſe miræ virtutis fœminam : quæ mirum in modum diligeretur a fratre : cui cum neglecta ab Antonio palã eſſe perſuaderi non potuit:vt relicta Antonii domo ſeorſum habitaret:turpe exiſtimans eſſe:vt duo romanorum imperatores ad arma ciuilia concitarentur: alter amoris gratia:alter quod pellex ſorori anteponeret : atq; hæc nõ verbis:ſed re ipſa comprobarit:nam neq; Antonii domũ deſeruit:neq; filiorum eius curam remiſit:ſed diligenter exoluit: non ſolum cõmunes : ſed etiam ex Fuluia ante ſuſceptos:amicos etiam Antonii: qui vel petendi magiſtratus:vel cæterarum rerum gratia romam veniſſent:ſuſcipiebat:fouebat:& ſi quid opus erat : pro illis a Cæſare impetrabat:quin etiam ferunt cum Antonius diuortii libellum miſiſſet : ac etiam qui octauiam domo expellerent:egreſſam illam cum omnibus Antonii filiis præter maiorem natu:qui tum erat cum patre:plorantem:& in iq̃ ferentem:quod & ipſa vna ex cauſis diſcordiæ ciuilis putaretur. ℂPerinde atq; : tanquã. ℂPlenis velis : omni impetu:& eſt tranſlatio ſumpta a nauigantibus: nã nullo pudore a tanto facinore deterrebatur. ℂAd ſummũ aud.gr.Nihil maius audere poterat quam auguſtum ſibi vendicare auunculum.

Repertus eſt etiam: Pari ratione inquit inuentus eſt:qui ſe.Qu.Sertorii filium profiteretur : peteretq;:vt ab eius vxore tanq̃ a matre reciperetur: a qua non auditus quidem:ne dum receptus:neq; enim vi vlla compelli potuit conſtantis animi fœmina: vt hominis monſtrum tanq̃ filium cognoſceret. ℂQu.Sertorii:qui nurſia ſabinorum vrbe oriundus:non obſcuro genere natus orator.primus:deinde clariſſimus imperator Nurſia vrbs. tempore bellorum ciuilium fuit:vt ſupra ſatis dictum eſt. ℂQuid trebellius calca: Trebellius quidem eodem quo ſuperiores impudentiæ genere vſus Clodii ſe filiũ aſſeuerando in diis hereditatẽ admitti magnopere contendit:& aduerſus inſtitutos heredes in iudiciũ deſcendit:vbi licet aura populari foueret ingenti:plus tñ iudicũ æqtas valuit:q̃ populi conſternatio. ℂSe Clodiũ tulit:ſe clodii filiũ dixit. ℂCentũuirale iudiciũ:de quo ſupradictũ eſt in cap.de iudiciis vbi & de haſta centũuirali. ℂAdeo fauorabilis:Cũ tanto populi fauore. ℂCõſternatio:cõcitatio:q veluti mẽte carẽs intra belli fauorẽ concitatus eẽ videbat. ℂVix relinquæret locum:ferme excludere ſñias:q̃ iuſtæ ferebant:nam vix pmittebat conſternatus populus:vt qui recte ſentirent:ſuam poſſent ferre ſñiam. ℂQuæſtione:inqſitione:Vbi de bonis.Clodii agebat. ℂReligio ceſſit:Tanta fuit centũuirorũ religio:vt nullo metu:nulla plæbis cõcitatione potuerint a iuſtitia deterreri. ℂMulto fortius:Sylla rerũ potito:q.dã illi non ignotus:aſſaradionis filiũ Syllæ opibus eiecit:ſeq; omniũ illius hæredẽ bonorũ conſtituit:quæ tam diu poſſedit: donec ad auguſtũ cæſarem æquiſſimũ imperatorẽ Romani imperii gubernacula fuere tranſlata:qui cognita hominis iniquitate:verũ aſſaradionis filium:paternam hæreditatẽ reſtituit:eam nato peſſimo homine:quẽ in publica cuſtodia perire coegit.

ASCE. ℂExtitit.i.emerſit intentatum ab hoc genere iniuriæ.ſ.falſæ aſſertionis alieni generis & hæreditatis:cum quidam auderet fingere ſe genitum vtero Octauiæ ſororis eius:ſcilicet auguſti:clariſſimæ:& ſanctiſſimæ.ſ.matronæ:autẽ.i.ſed diceret:ſe retentũ ab eo:cui datus erat.ſ.nutriendus:propter ſummam imbecillitatem: propter quam (vt mentiebatur) nutritius:ac nutrix non auſi ſunt Octauiæ verum partum reſtituere.ſed ipſum retinuerunt proprio filio:ſcilicet eorũ ſubiecto.i.clam allato ad Octauium in locum ſuum.i.ipſius emendacis:qui talia fingebat.Videlicet:vt ſanctiſſimi penates.ſ.Octauiæ ſpoliarentur eodem tempore:&.i.ſimul:memoria veri ſanguinis:vt non agnoſcerent verũ partum:& inquinarent contagione ſordida falſi.i.ſuppoſiti ſanguinis:Sed cũ talis homo indignus:q nominet fertur plenis velis.i.omni impetu:ad ſummum gradum audaciæ: affixus eſt imperio.i.per imperiũ auguſti remo triremis publicæ.i.nauis impellendæ triplici remorũ ordine ad remp.ptinentis.Vnde veteris eſt moris pernicioſos:& perditos ad remigium damnare. ℂRepertus eſt ẽt:qui diceret ſe eſſe filium.Quinti Sertorii:quẽ vt vxor Sertorii.ſ.agnoſceret.ſ.filiũ.nulla vi cõpelli potuit.quia reuera non erat. ℂQuid Trebellius calca ſup.fecit: q̃.i.q̃rum aſſeueranter tulit.i.geſſit ſe clodiũ.ſ.iuniorẽ:hoc eſt clodii filium quaſi dicat aſſeuerantiſſime.Et quidem.i.certe: dum ipſe Trebellius contendit de bonis eius.ſ.clodii patris: deſcendit:in iudicium centumuirale adeo fauorabilis.i.cũ tanto fauore:aut tã gratioſus:vt conſternatio.i.commotio animorũ populi illi fauentis:vix relinqueret vllum locum ſententiis iuſtis:& æquis.i.vt vix permiſerit contra eum vt iuſtũ erat ſententiam ferri tamen.i.nihilominus religio.i.iuſta obſeruatio iuſiurandi ex religione.ideſt deorũ:ac conſcientiæ metu:iudicantium.ſ.centumuirorũ:neq; ceſſit in illa quæſtioni.i.inquiſitione: & diſceptatione e calumniæ.i.cauillationi petitoris:nec uiolẽtiæ plebis:quia contra Trebellium iudicauit. ℂMulto fortius ſup.egit ille:qui cornelio ſylla potiente republi.ſcilicet Romana per dictatutam perpetuam.

De his qui in alienis familiis inſerere voluerũt

erupit: filiũq; eius patriis penatibus expulit, uociferando nõ illũ, ſed ſe Aſſidione eſſe procreatũ. Vere poſtquã a Syllana uiolentia Cæſariana æqtas reduxit gubernacula Romani ĩperii, iuſtiore prĩcipe obtinẽte Remp. in publica cuſtodia ſpũm poſuit. Eodẽ pſide reipu. in cõſimili mendacio muliebris temeritas Mediolani repreſſa eſt. ſiqdẽ cũ ſe pro Rubria q̃dã perinde, ac falſo credita eſſet incendio periiſſe, nihil ad ſe ptinentibus bonis inſereret: nec ei aut tractus eius ſplendidi teſtes, aut cohortis Auguſti fauor deeſſet: propter inexpugnabilem Cæſaris conſtantiã irrita nefarii propoſiti abiit. Idem barbarum quendam, ob eximiam ſimilitudinem Cappadociæ regnũ affectantem, tanquã Ariarathes eſſet: quem a. M. Antonio interemptum luce clarius erat: quãquam pene totius orientis ciuitatum, & gentiũ credula ſuffragatione ſuffultum caput, perio demẽter imminens, iuſto impendere ſuplicio coegit.

FINIS

OLIV. ¶ Irrupit. Per vim ingreſſus eſt. ¶ Iuſtiore principe. ſ. Cæſare Auguſto. qui longe iuſtior fuit Sylla. ¶ Eodem præſide reipu. imperante Auguſto Rubria Mediolanẽ. ditiſſima fœmina incendio perierat. & eius bona iam ab heredibus diſtracta fuerant: cum interea quædam altera nomine Rubria: quæ illam mirũ immodũ referebat inuenta eſt: quæ ſe veram Rubriã ſumma cum audacia profiteretur: diceretq; falſum eſſe q̃ homines ſibi perſuaſerant incendio extinctam fuiſſe: quare ſua ſibi bona reſtitui poſtulabat: tum forte Auguſtus Mediolani pſidia collocabat: ad eum igitur delatũ eſt indicium qui cognita mulieris fallacia: q̃q̃ illi & falſi teſtes adeſſent: & eius cohortes fuerant: ſui tamen nefarii propoſiti ſpẽ irritã fecit Auguſtus. ¶ In conſimili mendacio: Huius mulieris mendacium ſimile fuerat eius: q aſſaradionis bõa occupauerat. ¶ Repreſſa refrenata. ¶ Perinde a falſo credita: quia diceret falſo homines credere: Rubriam incendio periiſſe. ¶ Inſerere immitteret. ¶ Tractus eius: Similitudinis: & liniamentorũ: quæ totam rubriam referebant: & tunc ordo erat: fauor tractus eius ſplendidi teſtis: nam ſimilitudo plurimum valet ſed ſi dixerimus: ſplendidi teſtes: tunc intelligemus nobiles viros: & auctoritate plenos: qui teſtabantur mulierem illũ rubriam eſſe. ¶ Inexpugnabilẽ cæſaris. conſt. Quæ non pce: non precio non gratia poterat a iuſtitia deduci. ¶ Idem barbarum: Barbarus quandam ob regis Ariaratis ſimilitudinem ſe regem facile mentitus Capadociæ regnum propemodum occupauit: nam Aſiæ ciuitates illum regem vel certe regis filium eſſe exiſtimantes: imperium ad eum magno fauore deferebant. Auguſtus vero: qui regem Ariaratem aſiatico bellum cæſum ab Antonio fuiſſe cognouerat: aſiaticos populos a temeraria crudelitate repſſit: & barbarum tanq̃ noua molientẽ affectati regni pœnas dare coegit. ¶ Credula ſuffragatione: Quia cum crederent illum vere Ariaratem eſſe ſummo fauore pſequebantˀ: & ſuffragari omni ſtudio nitebantˀ: vt in priſtinum regnum reſtituerent. ¶ Fultum: Munitũ: & ſuſtentatum. ¶ Coegit. Ordo ẽ: idem auguſtus coegit barbarum quendam: &c. Impendere iuſto ſupplicio: q̃q̃ caput dementer iminens imperio eſſet fultum credula ſuffragatione ciuitatum: & gentium totius orientis.

Ariarates ab Antõio interemptus.

ASCE. ¶ Irrupit. i. violenter ſe intruſit in domum Cnæi Aſſidionis. (Oliuerius legit aſſaradionis) ciuis Ro. & expulit filiũ eius. ſ. aſſidionis: penatibus patriis: vociferando non illũ: ſed ſe eſſe procreatum aſſidione: Verũ poſtq̃ æquitas cæſariana. i. Auguſti cæſaris: qd̃ poſt multos contigit annos reduxit gubernacula Ro. imperii a violentia Syllana. i. qua ſub Sylla: & cũ Sylla multi vſi fuerant poſuit. i. depoſuit ſpiritũ. i. aĩam in cuſtodia publica. i. carcere: principe iuſtiore. ſ. Auguſto obtinente rempu. ¶ Eodem: &c. Temeritas muliebris repſſa eſt Mediolani in conſimili mendacio: eodem. ſ. auguſto pſide reip. Siquidem cum quædam. ſ. ignobilis mulier: inſereret ſe bonis. ſ. derelictis a Rubria: nihil pertinentibus ad ſe: pro Rubria. i. tanq̃ eſſet Rubria: perinde ac ſup. Rubria eſſet: credita falſo. i. non vere: periiſſe incendio: nec aut ſplendidi teſtes tractus. ſ. liniamentorũ membrorũ eius: quæ ſimila erant: cum tractibus membrorũ Rubriæ: aut fauor cohortis auguſti: tamẽ abiit irrita. i. fruſtrata: nefarii propoſiti. i. ab aſſecutione hæreditatis propter inexpugnabilem cõſtantiã. ſ. in iuſtitia: cæſaris. ſ. auguſti. ¶ Idẽ. ſ. auguſtus (vt eius laude opus claudat) coegit Barbarũ quendã affectantẽ regnũ cappadociæ tanq̃ eſſet ariarates: ob eximiã ſimilitudinẽ. ſ. eius cũ ariarate: quem. ſ. ariaratem erat clarius luce interemptum ſup. eſſe a Marco antonio. ſ. triumuiro: q̃q̃ ſuffultũ. i. munitum ſuffragatione credula. i. credulanũ. ſ. gentiũ: & ciuitatũ pene totius orientis: coegit dico ĩpendere iuſto ſupplicio caput. ſ. illius ĩminens. i. inhians demẽter. i. cũ demẽtia quadã: ĩperio. ſ. qd̃ ariarates obtinuerat. Et hæc in Valeriũ. FINIS.

REGISTRVM HVIVS OPERIS.

aa a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z & ɔ ꝝ A B C D E F G H
Omnes ſunt quaterni præter aa qui eſt quinternus. ꝗ xxviii c i

¶ Explicit opus Valerii Maximi cum commento Oliuerii
Arzignanenſis: Aſcenſii Badii familiari expoſitione:
necnon Theophili lucubrationibus nouiter reco
gnitum: cunctiſq; mendis expurgatum: ſum
maq; diligentia impreſſum Mediolani
per Auguſtinum de Vicomercato.
Ad inſtantiam domini Nicolai
Gorgonzolæ. Anno Domini
M.D.XXII.